

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

Słownik biobibliograficzny

Tom 5, L-M

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

Wydawnictwa
Szkolne
i Pedagogiczne

tom piąty

<http://rcin.org.pl>

L-M

Słownik **Współcześni polscy pisarze i badacze literatury** jest wydawnictwem skierowanym do grona czytelników zainteresowanych literaturą, zwłaszcza badaczy, krytyków, wydawców, nauczycieli, bibliotekarzy, studentów.

Słownik zawiera pełne i aktualne informacje dotyczące życia i twórczości około 1800 autorów, którzy rozwijali twórczość po 1918 r. w kraju i na emigracji: poetów, prozaików, dramatopisarzy, krytyków literackich i teatralnych, eseistów, reportażyistów, tłumaczy, a także historyków i teoretyków literatury.

Na każde hasło składa się:

- biogram w ujęciu faktograficznym
- zestawienie twórczości, informujące o utworach opublikowanych w postaci książek, sztukach wystawianych na scenie, widowiskach i słuchowiskach radiowych
- wykaz ważniejszych studiów, artykułów i recenzji poświęconych twórczości autora hasłowego.

Tom 5 (L-M) zawiera 228 haseł, w tym m.in.: Stanisław Lem, Józef Mackiewicz, Czesław Miłosz, Sławomir Mrożek.

Tom 6 (N-P) ukaże się w 1999 roku.

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**
słownik biobibliograficzny

opracował zespół pod redakcją
Jadwigi Czachowskiej i Alicji Szałagan

tom piąty

L-M

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1997

<http://rcin.org.pl>

Praca przygotowana w Instytucie Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
w Pracowni Dokumentacji Literatury XX Wieku

Zespół autorski:

KATARZYNA BATORA, JADWIGA CZACHOWSKA, BEATA DOROSZ,
EWA GŁĘBICKA, BARBARA MARZĘCKA, ALICJA SZAŁAGAN,
BARBARA TYSZKIEWICZ, JOANNA ZAWADZKA

oraz

ROMAN LOTH

Tytuł dotowany przez Ministra Edukacji Narodowej

© Copyright by Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 1997
© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1997

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7; ISBN 83-02-06694-X t. 5

<http://rcin.org.pl>

L

LACH Ewa ur. 1945

Pełna forma nazwiska: Lach-Gizella.
Autorka książek dla młodzieży.

Urodzona 17 kwietnia 1945 w Krakowie w rodzinie urzędniczej; córka Józefa Lacha i Teodozji z Kownackich. Od 1952 uczęszczała do szkoły podstawowej w Bystrej Śląskiej. Od 1959 uczyła się w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika w Bielsku-Białej. W tym czasie zaczęła pisać książki dla dzieci, m.in. powieść „Na latającym dywanie”. Debiutowała w 1961 powieścią „Zielona banda”. Po zdaniu matury w 1963, studiowała filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1971 uzyskała magisterium. W tymże roku wyszła za mąż za Jerzego Gizellę, poetę. Od 1971 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1985 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt twórczości. Mieszka w Krakowie.

Twórczość

1. Zielona banda. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 110 s.

2. Kosmohikanie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 172 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970, wyd 4 1974, wyd. 5 1987.

Przekł. węgier.: Micsoda Kölyök. [Przel.] J. Cserwenits. Budapest 1970.

3. Na latającym dywanie. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1963, 209 s. Wyd. 2 tamże 1984.

4. Kryptonim „Czarna morwa”. [Powieść]. Ilustr. ... Wwa: Czyt. 1968, 370 s.

5. Ekspres na koniec świata. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1971, 170 s.

Zawartość: Ekspres na koniec świata; Aldona; Trzeba zapukać sto razy; Dziś właśnie jest sobota; Ekstra wczasy; Zamosata-plan; Do Wszystkich Świętych; Świat pełen wujków.

Przekł. węgier.: A láthatatlan expressz. [Przel.] K. Simándi. Budapest 1975.

6. Klub Kosmohikanów? [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 284 s. Wyd. 2 tamże 1986.

7. Przygrywka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 196 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Adapt. tv: serial TV na motywach powieści.

8. Romeo, Julia i błąd szeryfa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 402 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1988.

Przekł. czes.: Romeo, Julie a šerifův omyl. [Przel.] H. Stachová. Praha 1979, wyd. nast. 1980.

9. Andrzejki. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 218 s.

10. Zemsta rodu Sawanów. [Powieść dla dzieci]. Kr., Wr.: WL 1984, 305 s.

11. Imieniny babci Józefiny. [Powieść]. Kr., Wr.: WL 1986, 271 s.

12. Pępek węża. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1987, 200 s.

13. Zielona gwiazdka pomyślności. [Powieść]. Kr.: WL 1989, 253 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1995. — Wywiady; Pisarka nastolatek. [Rozm.] Z. Wójcik. *Zarzewie* 1963 nr 52; Tkwiąc „po uszy” w problemach rodzinnych. [Rozm.] J. Ludzmierska-Zyra. *Dz. Pol.* 1985 nr 126.

NSLD (B. Tylicka).

[Zielona banda:] J. Szelaż: Tak i nie. *Nowa Kult.* 1961 nr 30; S. Zieliński: Wakacje z Danką. *Nowe Książ.* 1961 nr 13.

— [Ekspres na koniec świata:] T. Kijonka: Dzieci E.L. *Poglądy* 1971 nr 15; D. Knysz-Rudzka: Dzieci oskarżają. *Nowe Książ.* 1972 nr 1. — J. Papuzińska: Dojrzwienie Kosmohikanów. *Nowe Książ.* 1973 nr 6 [rec.: Klub Kosmohikanów?].

— [Romeo, Julia i błąd szeryfa:] [J. Miśniakiewicz] A. Jowit: O waszych siłach. *Jantar* 1976 nr 24; G. Skotnicka: Sposoby na dorosłych. *Nowe Książ.* 1976 nr 15. — I. Tessarowicz-Pakula: Śmieszcy, tumani, przestrasza. *Nowe Książ.* 1984 nr 6

[rec.: Zemsta rodu Sawanów]. — G. Skotnicka: W rodzinnym kręgu Sawanów. *Nowe Książ.* 1986 nr 12 [rec.: Imieniny babci Józefiny]. — I. Bolek: Pępek i cała reszta. *Nowe Książ.* 1987 nr 7/8 [rec.: Pępek węża].

K.B.

LACHOCKI Franciszek 1900-1987

Poeta.

Urodzony w 1900 w Prużaniu na Polesiu. Uczęszczał do powszechnej szkoły rosyjskiej. Uczestniczył w I i II wojnie światowej. Debiutował w 1944 wierszem pt. „Wigilia”, ogłoszonym w *Poradniku dla Pracowników Świełtic Żołnierskich* (Londyn, nr 50). Wiersze publikował w polskich czasopiśmie emigracyjnych: *Listy do Polaków* (New Britain, 1972-74, 1980, 1983), *Kalendarz Polski* (Philadelphia, 1976-79, 1981, 1983), *Tydzień Polski* (Londyn, 1977) i *Gwiazda Polarna* (Stevens Point, 1977, 1982). Zmarł 13 września 1987 w Bloomfield w stanie New Jersey (USA).

Twórczość

1. Gniazda jaskółcze. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 160 s.

Cykle: Białko myślące; Pod starą sosną; Na stacji; Wieża Kraciasta; Na podwieczorek.

2. Modrzewiowy dom. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971, 108 s.

Cykle: Wieczność; Ziarno; Ojczyzna; Kraj; Szpilki; Strączki.

3. Na brzozowej korze. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 126 s.

Cykle: Po much brzczeniu; Zmagania; Na brzozowej korze; Dokąd myśl sięga; Wrotnie duszy; Odważnie; Wiatry; Fraszki i igraszki; Sielanka.

4. Za koronkowe wieczory. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 46 s.

Zawiera m.in. cykl pt. Wertepy.

5. Nad Muchawcem. Wybór wierszy. Philadelphia: Promyk 1987, 109 s.

Cykle: Przy kościele; Polesie; Wertepy [poz. 4]; Wrotnie duszy [poz. 3].

6. Polesie. [Poemat]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1987, 14 s.

OPRACOWANIA (wybór)

A. Gładysz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 45 [rec.: Gniazda jaśkółczel]. — [Na brzozowej korze:] [Cz. Maliszewskil. *Listy do Polaków*, New Britain 1980 nr 3; A. Pomian-Pożerska. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1980 nr 25. — K.S. Olszer: Poleskie wiersze F.L. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1985 z 25 IV [rec.: Za koronkowe wieczory].

B.D.

LAKS Szymon

1901-1983

Eseista, tłumacz, kompozytor.

Urodzony 1 listopada 1901 w Warszawie; syn Izaka Laksa, handlowca, i Sary z domu Hellmer. Nauki początkowe pobierał w szkole rosyjskiej, a od piątej klasy uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. T. Czackiego w Warszawie, gdzie w 1919 zdał maturę. Następnie przez dwa lata (1919-21) studiował na Wydziale Matematyki i Historii Naturalnej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W 1921 przeniósł się do Warszawy i kontynuował studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie od 1920 studiował u Piotra Ryty, Romana Statkowskiego i Henryka Melcera kompozycję i dyrygenturę w Konserwatorium Warszawskim, które w 1924 ukończył. W 1925 wyjechał do Wiednia. W 1926 zamieszkał w Paryżu, gdzie w Conservatoire National de Paris studiował przez rok kompozycję u Paula Vidala i dyrygenturę u Henri Rabauda. Od 1928 należał do Stowarzyszenia Młodych Muzyków Polaków w Paryżu (w 1936/37 pełnił funkcję sekretarza zarządu). W 1939 został członkiem Światowego Związku Polaków za Granicą. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Francji w 1940 przez Niemców, przebywał nadal w Paryżu. Aresztowany w lipcu 1942, został uwięziony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu-Brzezince, gdzie był najpierw członkiem, a później dyrygentem orkiestry obozowej (wspomnienia wyd. 1948). W październiku 1944 został ewakuowany do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu, a w listopadzie tegoż roku do Dachau,

gdzie przebywał do wyzwolenia obozu przez wojska alianckie w maju 1945. Po wojnie powrócił do Paryża. Pełnił funkcję oficjalnego kustosa grobu Fryderyka Chopina na cmentarzu Père Lachaise w Paryżu. Współpracował z Radą Narodową Polaków we Francji. Ożenił się z Pauliną Finkelkraut (od 1941 używała nazwiska Rudowska), chemiką. W 1946 został członkiem Związku Kompozytorów Polskich (skreślony w 1978). Był członkiem Amitié Franco-Polonaise oraz Société des Auteurs. W 1956 uzyskał obywatelstwo francuskie. Pierwszy artykuł polemiczny pt. „Plamy na słońcu” ogłosił w 1971 na łamach londyńskich *Wiadomości* (nr 40). W następnych latach artykuły i eseje literackie publikował w wydawanych w Londynie czasopiśmie *Wiadomości* (1971-72, 1974), *Oficyna Poetów i Malarzy* (1975), *Tydzień Polski* (1975, 1982) oraz w wychodzącej w Stanach Zjednoczonych *Gwiazdzie Polarnej* (Stevens Point, 1982-83). Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zmarł 11 grudnia 1983 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Musiques d'un autre monde. [Współaut.]. R. Coudy, Paris: Mercure de France 1948, 192 s. Wyd. nast. także z przedm. G. Duhamela 1984. Zob. też poz. 5.

Wspomnienia z l. 1942-1944 z pobytu w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

Przekł. jap.: Auschwitn no kiseki. [Przel.] O. Takaki. Tōkyō 1974, wyd. nast. pt. Aushuwitto-no kiseki, shi-no kuni-no ongaku-tai, Tōkyō 1978.

2. Epizody... epigramy... epistoły... [Szkice]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1976, 187 s.

Szkie i notatki na tematy literackie, językoznawcze, muzyczne oraz o charakterze wspomnieniowym, w częściach. Preludium; Personalia; Muzykalia; Literaria; W pogoni za kropką.

3. Poloniki... polemiki... polityki... [Szkice]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1977, 174 s.

Zawartość: Ostrzeżenie; I. Archipelag w Archipelagu [dot. pol. przekładu książki A. Sołżenicyna pt. „Archipelag Gulag”, dokonanego przez M. Kaniowskiego, wyd. przez Inst. Lit. w Paryżu]; II. Profesor Adam Pragier i Zydzi; III. „Wiadomości”, Łobodowski i niżej podpisany [dot. polemik krytycznych nt. twórczości Sz.L. między Sz.L. i J. Łobodowskim publikowanych na łamach londyńskiego tygodnika]; Post-scriptum odwetowe; Zakończenie.

4. Słowa i antysłowa. [Eseje językoznawcze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1978, 123 s.

Zawartość: Antysłówko wstępne; Dwaj panowie „P”; O słownikach na smutno; Mój młodzieńczy flirt; A; Awantura; Białogłowa; Błędy; Cyfra; Czas zaprzeszy; Dlaczego „dlaczego?”; Fatalna eskalacja; Gramatyka; Żuligan; I krótkie; Jidysz i w ogóle; Katarynka; Kobieta-Mężczyzna; Komplement; Kryminalista, ordynarna kreatura; Mazurka; Nowotwory; Obce (nam) wyrazy; Obrona konieczna czy nie?; Obrona konieczna nr 2; Pasożyt; Pręcinki; Pseudonimy — Anonimy; Radziecki; Słowianie; Spółgłoski podwójne; Ti-di-ni-ri-dzi; Tryby (Język wzięty w); Złożyc-złożony; Żegnał...

5. Gry oświęcimskie. Przedm.: K. Iranek-Osmec-ki. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1979, 107 s. Zob. też poz. 1.

Nowa wersja wspomnień z l. 1942-1944 z pobytu w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu. Przekł.: ang.: Music of another world. [Przeł.] Ch.A. Kisiel. Evanston, Ill. 1989. — franc.: Melodie d'Auschwitz. [Przeł.] L. Dyèvre. Paris 1991.

6. Szargam świętości. [Szkice literackie]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 111 s.

Zawartość: Kilka wstępnych zwierzeń; Niezasłużona, cudowna przygoda [dot. wyboru kardynała K. Wojtyły na papieża]; Książę pianistów, król życia [A. Rubinstein]; Siewcy „Kultury” i prawdy [dot. artykułów nt. Radia Wolna Europa publikowa-nych w paryskim miesięczniku]; Dwa monologi nie stanowią dialogu [dot. stosunku Polaków do eksterminacji Żydów; m.in. o I.B. Singerze]; O ludobójstwach i ludobójstwach; Panu Bogu świeczkę i diabłu ogarek [polem. z art. A. Szczypiorskiego pt. „Polacy i Żydzi”, *Kultura*, Paryż 1979 nr 5]; Trzecia i dalsze strony medalu [omówienie art. A. Koraszewskiego pt. „Holocaust a sprawa polska”, *Kultura*, Paryż 1979 nr 5]; Głos nad głosami [dot. art. W. Gombrowicza pt. „Gęba i twarz”, *Kultura*, Paryż 1977 nr 9]; Nowa broń dialektyczna: schody [dot. rec. J. Łobodowskiego książki Sz.L. „Poloniki... polemiki... polityki...”, *Orzeł Biały*, Londyn 1977 nr 159]; Z którego pietra [dot. polemiki związanej z rec. J. Łobodowskiego]; Nauka, która poszła w las [nt. metod polemicznych J. Łobodowskiego]; Taryfa ulgowa kosztuje drożej [dot. stylu rec. J. Łobodowskiego książek Sz.L.]; Niech to zostanie między nami.

7. Dziennik pisany w biały dzień. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1981, 130 s.

Cz. 1 dot. okresu 5 XI 1979-10 X 1980; cz. 2-4 zob. poz. 8-10. — Felietony nt. polityczne, kulturalne i literackie, częściowo o charakterze wspomnieniowym, ujęte w ramy chronologiczne dziennika.

8. Taryfa ulgowa kosztuje drożej. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 118 s.

Cz. 2 dziennika dot. okresu 4 XI 1980-31 X 1981; cz. 1, 3, 4 zob. poz. 7, 9, 10.

9. Moja wojna o pokój. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 130 s.

Cz. 3 dziennika dot. okresu 12 XI 1981-27 IX 1982; cz. 1, 2, 4 zob. poz. 7, 8, 10.

10. O kulturze z cudzymostem i bez. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 118 s.

Cz. 4 dziennika dot. okresu 4 X 1982-15 X 1983; cz. 1-3 zob. poz. 7-9.

Przekłady

1. G. Mikes: Cudze chwalicie. [Satyra]. [Przeł. z ang.] ... Wwa: PIW 1958, 227 s.

Tytuł oryginału: How to be an alien.

2. W. Jaworska: Paul Gauguin et l'École de Pont-Aven. [Studium]. [Przeł. z pol.] ... Neuchâtel: Éditions Ides et Calendes [1971], 261 s.

Tytuł oryginału: W kręgu Gauguina.

3. K. Żywulska: L'eau vide. Récit. [Powieść]. [Przeł. z pol.] ... [Przedm.:] Vercors. Paris: Éditions A. Michel 1972, 244 s.

Tytuł oryginału: Pusta woda.

4. Korab [pseud.]: L'oeil de Dayan. [Opowiadania]. [Przeł. z pol.] ... Paris: R. Laffont 1974, 259 s.

5. A. Rudnicki: Le matin d'une coexistence. [Przeł. z pol.] ... [i in.]. Paris: Gallimard [1975], IV, 196 s.

Tytuł oryginału: Niekochana i inne opowiadania. — W przekł. Sz.L.: Le pal, s. 7-9; L'annonce, s. 13-16; Le roi des haltérophiles, s. 27-35; Le joueur de piccolo, s. 71-86; Grâce rendue à une comédienne, s. 136-140; Peur pour une comédienne, s. 141-144; Les carottes, s. 145-153.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1996. — *Pam. Lit.*, Londyn 1981 t. 4. — Nasi autorzy: Sz.L. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1983 nr 16.

[Poloniki... polemiki... polityki...] A. Lisiecka: Polityki i polityki. *Oficyna Poetów*, Londyn 1977 nr 4; J. Łobodowski Pszonka z Babina: Biegunka epistolarna. *Orzeł Biały*, Londyn 1977 nr 159. — I. Wieniewski: Kompozytor i pisarz. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1977 nr 57 [rec.: Epizody... epigramy... epistoły...]. — [Gry oświęcimskie:] K. Brzozowska: „Muzyka w krzywym zwierciadle”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1979 nr 21; K. Rowiński: *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1979 nr 217; H. Żurkowska: „Muzyka w krzywym zwierciadle”. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 27; J. Mirewicz: „Gry oświęcimskie”, czyli lekcja szczerości. *Prz. Powsz.*, Londyn 1980 nr 3/4. — [Szargam świętości:] amz.: Jednym tchem. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1981 nr 53; J. Łobodowski Pszonka: Szarganie świętości. *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 199; J. Łobodowski Pszonka: Jeszcze o szarganiu świętości”. *Orzeł Biały*, Londyn 1981 nr 200. — K. Rowiński. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1982 nr 171 [rec.: Taryfa ulgowa kosztuje drożej]. — E. Dusza. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1984 nr 1 [rec.: Gry oświęcimskie]. — A. Witke: O kulturze inaczej. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1984 nr 45 [rec.: O kulturze z cudzymostem i bez]. — Zgon Sz.L. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1984 nr 1.

B.D.

LALEWICZ Janusz 1939-1985

Teoretyk literatury.

Urodzony 27 stycznia 1939 w Łące pod Będzinem; syn Wacława Lalewicza, artysty plastyka, i Sabiny z Oświęcimskich. Do szkoły uczęszczał w Prudniku. Po przeniesieniu się w 1951 do Podkowy Leśnej, uczył się w Liceum Ogólnokształcącym w Grodzisku Mazowieckim, następnie w Ogólnokształcącym Liceum Korespondencyjnym w Pruszkowie, gdzie w 1958 zdał maturę. Od tegoż roku studiował filologię romańską na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1964 uzyskał magisterium. W czasie studiów uczestniczył w wakacyjnym kursie językowym w Dijon we Francji, jako stypendysta rządu francuskiego. Był członkiem ZMP (1953-55), następnie ZSP (1958-63). Od 1963 studiował równocześnie filozofię na Wydziale Nauk Społecznych UW. Po uzyskaniu magisterium w 1968, uczestniczył w studium doktoranckim, z którego w 1969 został usunięty. Brał udział w pracach Koła Polonistów oraz Naukowego Koła Filozoficznego. Debiutował w 1965 recenzją książki B. Pottiera „Système des éléments de relation”, ogłoszoną w *Kwartalniku Neofilolo-*

gicznym (nr 2). W następnych latach ogłaszał studia, recenzje i przekłady prac naukowych z języka francuskiego także w *Studiach Estetycznych* (od 1970), *Pamiętniku Literackim* (od 1972), *Studiach Semiotycznych* (od 1973), *Tekstach* (od 1973). W 1969 ożenił się z Halią Floryńską, polonistką, później historykiem filozofii. Od 1972 pracował jako asystent w Pracowni Badań Kultury Literackiej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN. W 1974 uzyskał doktorat na podstawie pracy pt. „Komunikacja językowa i literatura” (promotor prof. Stefan Żółkiewski); w 1975 otrzymał stanowisko adiunkta. W 1975-76 pracował nadto na pół etatu na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, w 1977-78 wykładał w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Siedlcach, a w 1981-82 prowadził zajęcia na studium doktoranckim Wydziału Neofilologii UW. W związku z badaniami z zakresu teorii komunikacji, w grudniu 1978 przebywał w Paryżu na stypendium École des Hautes Études en Sciences Sociales. Około 1980 prowadził wykłady w ramach działającego nieoficjalnie Towarzystwa Kursów Naukowych. Brał aktywny udział w posiedzeniach nielegalnych konwersatoriów historycznofilozoficznych, prowadzonych przez prof. Barbarę Skargę i prof. Stefana Amsterdamskiego. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Semiotycznego. Zajmował się też twórczością plastyczną (rysunek piórkim) oraz problematyką analizy semiologicznej rysunku. W 1984 złożył do druku rozprawę habilitacyjną „Socjologia komunikacji literackiej. Procesy rozpowszechniania i obiegu”. Zmarł 14 września 1985 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O sytuacji komunikacyjnej. Wstęp do problematyki komunikacji językowej w różnych środkach przekazu. Wwa 1972, 31 s., powiel.
Tekst w Bibl. IBL PAN w Wwie

2. System komunikacji a typ kultury literackiej. Wwa 1974, 36 s., powiel.

Referat w: Konferencja „Życie literackie w Polsce w okresie 1863-1973” zorganizowana przez Pracownię Kultury Literackiej IBL w dniach 14-16 X 1974 w Warszawie. Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwie.

3. Komunikacja językowa i literatura. Wr.: Ossol. 1975, 164 s. PAN IBL.

Rozprawa doktorska.

Zawartość: Cz. 1. Wypowiedź i akt mówienia; Dwa wymiary wypowiedzi. Język i akt mówienia; Dramat i role dramatyczne; Postawy funkcjonalnej typologii wypowiedzi. — Cz. 2. Słowo pisane; Pismo a forma komunikatu; Semantyka komunikatu pisanego; Piszący i adresat. — Cz. 3. Technika przekazu i systemy komunikacji: Przekazywanie i rozpowszechnianie; Książka; Czasopismo. Prasa jako środek masowego przekazu; System komunikacji a typ kultury literackiej.

Nagroda im. A. Brücknera Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 1977.

4. Socjologia komunikacji literackiej. Problemy rozpowszechniania i odbioru literatury. Wr.: Ossol. 1985, 196 s. PAN IBL.

Zawartość: Przedmowa. — Cz. 1. Literatura i systemy rozpowszechniania: Od dialogu do komunikacji masowej. Proces i aparat komunikacji literackiej. — Cz. 2. Literatura jako lektura: O problemach „literatury z punktu widzenia czytelnika”; Semantyczne wymiary lektury; Mechanizmy komunikacyjne „twórczej zdrady”; Społeczny kontekst faktu literackiego i funkcje lektury. — Cz. 3. Obieg literatury w społeczeństwie: Publiczność literacka. Społeczny obieg literatury. — Cz. 4. Literatura w epoce masowej komunikacji: Wprowadzenie: Nowa przestrzeń obiegu literatury; Literatura wobec przekazu audio-wizualnego; Społeczny rozkład uczestnictwa w kulturze.

5. Przedstawienie i znaczenie. Próba analizy semiologicznej rysunku. Przygot. do druku i posł. opatrzył W. Cesarski. Gdańsk: Słowo/Obraz 1995, 61 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Język, wypowiedź, akt mówienia. *Stud. Semiotyczne* 1972 nr 3 s. 145-160. — Krytyka teorii funkcji mowy Bühlera-Jakobsona. *Teksty* 1973 nr 6 s. 16-33. — Racja bytu powieści. W: O współczesnej kulturze literackiej. T. 1. Wr. 1973 s. 235-260. — Komunikacja językowa: formy komunikacji językowej. W: Społeczne funkcje tekstów literackich i paraliterackich. Wr. 1974 s. 326-387. — Problemy rekonstrukcji historycznej w historii nauki. Przykład historii językoznawstwa. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1974 nr 2 s. 225-245. — Odmiany buntu u Camusa. W: Lekture i problemy. Wwa 1976 s. 445-455. — Podstawy funkcjonalnej typologii wypowiedzi. W: Semantyka tekstu i języka. Wr. 1976 s. 63-79. — Próba zrozumienia McLuhana. *Dialog* 1976 nr 12 s. 146-153. — Semantyczne wyznaczniki lektury. W: Problemy odbioru i odbiorcy. Wr. 1977 s. 9-21. — Proces i aparat komunikacji literackiej. *Teksty* 1978 nr 1 s. 17-36. — Próba typologii opowieści. W: Tekst. Język. Poetyka. Wr. 1978 s. 255-266. — Mimetyzm formalny i problem naśladowania w komunikacji literackiej. W: Tekst i fabuła. Wr. 1979 s. 33-47. — Opowiadanie i rozumienie. W: Wypowiedź literacka a wypowiedź filozoficzna. Wr. 1982 s. 165-181. — Pojęcie publiczności i problem więzi społecznej. W: Publiczność literacka. Wr. 1982 s. 11-18. — La notion de public et le problème de lieu social. [Przeł.] L. Grobelak. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 9: 1983 s. 85-96. — Retoryka kategorii osobowych. W: Tekst i zdanie. Wr. 1983 s. 267-280. — Znaczenie i komunikowanie. Uwagi o przedmiocie i granicach semiotyki. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 17-27.

Przekłady

1. J.P. Sartre: Czym jest literatura? Wybór szkiców krytycznoliterackich. Wybór: A. Tatarkiewicz. Wstęp: T.M. Jaroszewski. Wwa: PIW 1968, 454 s.

2. L.J. Prieto: Przekazy i sygnały. Wwa: PWN 1970, 171 s.

3. J. Racine: Fedra. Wyst. Wr., T. Pol., Scena Kameralna 1970.

4. P. Hazard: Kryzys świadomości europejskiej 1680-1715. Przel.: ... i A. Siemek. Wstęp: M. Żurawski. Wwa: PIW 1974, 411 s.

5. J. Baudrillard: System przedmiotów. Przel.: ... i R. Gomulicki.

Przekład przygotowany przed 1985 dla PIW; masz.

Praca redakcyjna

1. Problemy wiedzy o kulturze. Prace dedykowane S. Żółkiewskiemu. Pod red. A. Brodzkiej, M. Hopfinger i ... Wr.: Ossol. 1986, 696 s. IBL PAN.

OPRACOWANIA (wybór)

M. Hopfinger: Bibliografia prac J.L. [do 1986]. W: Postępowanie się znakami. Wr. 1991.

[Komunikacja językowa i literatura:] M. Głowiński: O komunikacji literackiej. *Literatura* 1975 nr 43; A. Gwóźdź: Literatura jako komunikacja językowa. *Życie Lit.* 1975 nr 37; A. Konkowski: Istnieć znaczy mówić. *Nowe Książki* 1976 nr 4; K. Dmtryk. *Pam. Lit.* 1977 z. 1. — W. Grajewski, J. Kordys: J.L. *Pam. Lit.* 1986 z. 37. — M. Hopfinger: J.L. *Biul. Polonist.* 1986 nr 2. — T. Wójcik: Pogranicza literaturoznawstwa. *Nowe Książki* 1986 nr 9 [rec.: Socjologia komunikacji literackiej].

E.G.

LAM Andrzej ur. 1929

Pseud.: A.L.; (al); alm; Andrzej Zbigniew; Armin; Konrad Wartburg; Old Lord; (zr).
Historyk literatury, krytyk.

Urodzony 26 grudnia 1929 w Grudziądzu; syn Longina Lama, nauczyciela gimnazjalnego, i Janiny ze Zgórników; bratanek Stanisława Lama, wydawcy, historyka literatury. Do 1939 mieszkał w Krakowie i Pionkach pod Radomiem. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i uczył się w szkole powszechnej, a następnie w Szkole Handlowej. Po zakończeniu wojny przebywał u księży augustianów i w Zakładzie Księża Salwatorianów w Krakowie-Zakrzówku, gdzie w 1946-48 redagował gazetkę *Pochodnia*. Następnie uczęszczał do I Gimnazjum i Liceum im. B. Nowodworskiego w Krakowie; w 1947 zdał maturę. W tymże roku podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1948 reportażem pt. „Jeden dzień w Wolicy”, ogłoszonym w miesięczniku *Salwator* (nr 11). W 1949-50 pełnił funkcję prezesa Koła Polonistów i Sławistów UJ. W 1950 przeniósł się do Warszawy i kontynuował studia na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1951 rozpoczął pracę na UW jako asystent, w 1952 uzyskał magisterium. Jednocześnie w 1950-51 kierował działem kulturalnym pisma *Po prostu*. Re-

cenzie i artykuły literackie publikował m.in. w *Twórczości* (od 1950), *Nowej Kulturze* (od 1951), *Życiu Literackim* (od 1951), *Polonistyce* (od 1952), *Nowych Książkach* (od 1958). W 1954 był zastępcą redaktora naczelnego *Trybuny Uniwersyteckiej*. W 1956 został członkiem PZPR. Wchodził w skład komitetów redakcyjnych pism *Nowy Nurt* (1956), *Prasoznawstwo* (1956), *Kwartalnik Prasoznawczy* (1957-58; w 1957 sekretarz redakcji), *Przegląd Humanistyczny* (1957-90, z przerwami). W 1957 przebywał w Paryżu, gdzie słuchał wykładów w Institut d'Études Politiques, a w 1958, jako stypendysta uniwersytetu w Kolonii, odbywał studia na Georg-August Universität w Getyndze. W 1959 był lektorem języka polskiego na tejże uczelni. Po powrocie do kraju kontynuował pracę naukowo-dydaktyczną na UW. W 1963 przebywał w Perugii we Włoszech, jako stypendysta Università Italiana per Stranieri. W 1964 doktoryzował się na podstawie rozprawy pt. „Programy awangardy poetyckiej w Polsce w latach 1917-1923” (promotor prof. Jan Zygmunt Jakubowski). W 1965 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego III stopnia. W 1966 przebywał w Paryżu w celu uporządkowania spuścizny po Stanisławie Lamie. W 1968 otrzymał stanowisko docenta, a w 1970 objął kierownictwo Zakładu Teorii Literatury i Poetyki na Wydziale Filologii Polskiej UW. Był członkiem prezydium Komitetu Nauk o Literaturze PAN (1969-80 członek Komisji Programowo-Dydaktycznej, od 1977 jej przewodniczący), członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN (1969-71, 1975-80, 1984-87), członkiem bilateralnej komisji do spraw polonistyki w NRD (od 1971), członkiem Komisji Poetyki i Stylistyki Słowiańskiej Międzynarodowego Komitetu Sławistów (od 1973) oraz członkiem Zespołu Dydaktyczno-Naukowego Filologii Polskiej przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (od 1985 przewodniczący). W 1976 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Z teorii i praktyki awangardyzmu”. W tymże roku został dyrektorem Instytutu Literatury Polskiej na UW. W 1978 prowadził cykl wykładów na uniwersytetach w Augsburgu w RFN, a następnie w Moskwie. W 1979 otrzymał stopień profesora nadzwyczajnego. W 1979-83 był członkiem Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. W 1980 przebywał na stypendium na uniwersytecie w Tybindze w RFN. W 1982 został kierownikiem Zakładu Literatury XX w. w Instytucie Filologii Polskiej UW. Od 1982 był wiceprzewodniczącym, a od 1985 przewodniczącym Zespołu Programowego Języka Polskiego przy Ministerstwie Oświaty i Wychowania. W roku akademickim 1982/83 przebywał w Moguncji, gdzie na tamtejszym uniwersytecie pełnił funkcję kierownika placówki Schwerpunkt Polen. Odbywał wtedy

L

wykłady na uniwersytetach w Tybindze, Bambergu, Razyźnie i Amsterdamie. W 1986 otrzymał stopień profesora zwyczajnego. Od stycznia do lipca 1995 przebywał jako visiting fellow w Internationales Forschungszentrum Kulturwissenschaften w Wiedniu. Obok pracy naukowej rozwijał działalność redakcyjną i twórczość krytycznoliteracką oraz brał czynny udział w życiu literackim. W 1962-66 pełnił funkcję redaktora naczelnego dwutygodnika *Współczesność*. W 1966-89 był zastępcą redaktora naczelnego *Miesięcznika Literackiego*. W 1968 wszedł w skład komitetu redakcyjnego *Rocznika Literackiego* (od 1980 redaktor naczelny). W 1968 został członkiem ZLP (w 1972-78 członek Zarządu Głównego, przewodniczący Komisji Interwencyjnej, od 1975 zastępca przewodniczącego Komisji Kwalifikacyjnej), w 1970 członkiem Association Internationale des Critiques Littéraires (od 1988 wiceprzewodniczący Sekcji Polskiej). W 1971-87 był członkiem Sekcji Literatury Komitetu Nagród Państwowych (do 1978 sekretarz). Należał do komitetu redakcyjnego przewodnika encyklopedycznego „Literatura polska”. Artykuły i szkice literackie publikował m.in. w *Poezji* (1968-79, z przerwami) i *Literaturze* (1976-77 cykl felietonów pt. „Poetyka na co dzień”). W 1983-86 był członkiem Narodowej Rady Kultury. Od 1985 pełnił funkcję przewodniczącego jury Nagrody Warszawskiej Premiery Literackiej. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1978). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Instynkt i ład. Programy awangardy poetyckiej w Polsce w latach 1917-1923. Powst. 1964. Wyd. pt. Polska awangarda poetycka. Programy lat 1917-1923. T. 1-2. Kr.: WL 1969, 245 + 459 s.

Rozprawa doktorska. — Zawartość: T. 1. Instynkt i ład [wstęp]. — II. Lamanie modernizmu; Ekspresjonizm i formizm; Futuryzm i konstruktywizm. — T. 2. Manifesty i protesty. Antologia.

2. Wyobrażenia ujarzmiona. [Artykuły i recenzje]. Kr.: WL 1967, 371 s.

Zawartość: Krytyk, dzieło, twórca [wstęp]. — [Artykuły:] I. Kontury: Współczesna literatura polska; „I nie miłować ciężko...” [dot. prozy polskiej po 1956]; Grupa „Kontynentów”. — II. Lamanie głowy: „Nowości porządku kwiatem” [dot. sporu o nowoczesność w 1957 r.]; Ideologia i realizm; Irzykowski po latach; Książka o Witkacym [rec.: S.J. Witkiewicz. Człowiek i twórca]; Reakcja antysentymentalna [w poezji polskiej po 1918 r.]; Reszta niech będzie przydana. (Głos w dyskusji o literaturze polskiej po r. 1945); Rodzaje krytyki, — [oraz recenzje współczesnej poezji i prozy polskiej i obecnej w działach zarytułowanych:] III. Strona marzeń; IV. Przeskakując pagórki; V. Różne sezony.

Pierwodr. w czasopiśmie w l. 1952-1966.

Nagroda na III Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1968.

3. Pamiętnik krytyczny. [Artykuły i recenzje]. Kr.: WL 1970, 337 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — I. Alternatywy: Praw szlacheckich dyktator [W. Lenin]; Zwątpienie i determinacja; Miejsce w kulturze; Szansa epiki; Tragedia awangardy; Problem metodologiczny. (Na marginesie pracy Z. Klemensiewicza: Składowa interpretacja stylu). — II. Tempora, mores: [recenzje z l. 1951-1955]. — III. Literatura pytań [m.in.]: A jednak literatura pyta... (Ideologia i realizm); Refleksje po zjeździe młodych polonistów. (Wrocław 1960); Świadomy wybór. (Po śmierci L. Kruczkowskiego). — IV. Legendy [m.in.]: Próby prozy; Wizja kultury; Legendy Wisły i Dunaju; Metodologia na niby; Entelechia. — V. Ziemia niejąłowa: Polska poezja współczesna. (Szkic do obrazu); Potęga niocości [dot. poezji T. Różewicza]; Płynąc, zabić... [dot. twórczości E. Brylla]; Ślady katastrofy [dot. twórczości W. Terleckiego]; Awangarda poetycka wczoraj i dziś.

Pierwodr. w czasopiśmie w l. 1951-1969.

4. Z teorii i praktyki awangardyzmu. Wwa: Wydawn. UW 1976, 125 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Awangarda poetycka wczoraj i dziś; Teoria poezji Juliana Przybosa; Wobec romantyzmu; Jak jeszcze istnieje nadrealizm; Polaryzacje awangardyzmu; Antypoezja Tadeusza Różewicza, czyli potęga niocości; Pejzaż po katastrofie [dot. twórczości Z. Herberta].

5. Mainzer Vorlesungen über die polnische Literatur seit 1918. [Szkice]. München: O. Sagner 1983, 280 s.

Zawartość: Vorwort. — Vorlesungen: Über die Periodisierung; Wiederherstellung des Staates; Die Skamandriten; Die Expressionisten und die Futuristen; Negativität und Konstruktion; Altersgenossen: Przybysz i Czechowicz; Miłosz: Katastrophe und Errettung; Witkacy; Gombrowicz: Duell der Formen; Die Dichter des 2. Weltkrieges; Borowski: die Enttäuschung; Die Nachkriegszeit; Różewicz und andere. — Andere Skizzen: Der Avantgardismus; Przybysz als Theoretiker der Poesie; Der romantische Hintergrund des Avantgardismus; Różewicz's Antipoesie; Herbert oder die Vertreibung aus dem Paradies.

Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wzycznego w 1985.

6. Lupus in fabula. Szkice literackie. Kr.: WL 1988, 184 s.

Zawartość: II. Role pisarza: Jak dzielić literaturę na okresy? Przesłanki syntezy literatury współczesnej; Role pisarza; Pisarze obecni — nieobecni; Literatura kłeski i spełnienia; Człowiek, natura i cywilizacja; Polemiczność opowiadań profesora Tutki [J. Szaniawskiego]; Kochanowski a poeci XX wieku; Galczyński między młotem a kowadłem; Lupus in fabula, czyli o dialogowości poezji (na przykładzie Zbigniewa Herberta). — III. Poetyka na co dzień: Poetyka pragmatyczna; Słowo — zakłęcie; Literackość jako przedmiot interpretacji; Poetyka na co dzień. — IIII. Z diariusza: Awangardyzm; Tram w poprzek niepamięci [dot. malarstwa H. Berlewiego]; „...teraz ty poczujwaj [dot. poezji J. Przybosa]; Kosmogonia ze złego snu [dot. poezji J. Brzękowskiego]; O Krakowie i awangardzie; Odkrycia i fobie Peipera-pamiętnikarza; Schulz i Has [dot. ekranizacji opowiadania pt. „Sanatorium pod klepsydrą” w reż. W. Hasa]; Delectatio morosa [dot. ekranizacji powieści A. Kuśniewicza pt. „Lekcja martwego języka” w reż. J. Majewskiego]; Groźne eksperymenty [dot. twórczości R. Nowaka]; Po latach tyłu [dot. poematu S. Grochowiaka pt. „Totentanz in Polen”]; Poezja współczesna na wesoło; Nagroda za kłeski: Rozstania i powroty; Ponad historią [dot. poezji Cz. Miłosza]; Rzeka ostrząca sierć [dot. twórczości T. Nowaka]; Głosy i echa [dot. poezji B. Taborskiego]; Widz i reżyser [dot. twórczości M. Białoszewskiego]; „Zgoda”, czyli niepokojenie [dot. poematu J. Kochanowskiego]; Zrozumieć siebie; Wspomnienia z pytajnikiem [rec.: T. Drewnow-

ski: Tyle hafasu — o nic!; Pośrednicy Gombrowicza [rec. tomu zbior.: Gombrowicz i krytycy]. Krytyka: pole wyboru; Od autora.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Andrzej Frycz Modrzewski; Jan Kochanowski. W: Wielcy Polacy Odrodzenia. Wwa 1956 s. 49-89, 121-158. — Początki świadomości ekspresjonistycznej w Polsce. *Prz. Hum.* 1962 nr 2 s. 1-30. — Idea rygoru. *Prz. Hum.* 1964 nr 5 s. 25-49. — Prosa and Lyrik in Polen 1945-1964. *Österreichische Osthefte*, Wien 1966 nr 4 s. 309-318. — Aleksander Szczęsny. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 605-617. — Archetyp i sygnatura. (Analiza związków między biografią a poezją). *Pam. Lit.* 1969 z. 2 s. 247-263. — Wacław Sieroszewski. W: OLP. Ser. 4 t. 4. Wwa 1971 s. 429-460. — Wobec niepodległości i rewolucji. Ostatnia faza twórczości Żeromskiego. *Mies. Lit.* 1972 nr 5 s. 19-27. — Zeitgenössische Literatur in Polen. *Begegnung mit Polen*, Düsseldorf 1973 nr 4 s. 34-44. — Mir poezji. *Voprosy Literatury*, Moskwa 1975 nr 12 s. 95-103. — „Nowy patos” w Niemczech. W: Literatura współczesna. Antologia wypowiedzi programowych i opracowań naukowych. Kr. 1975 s. 157-167. — Awangarda polska wobec romantyzmu. W: Tradycja i nowatorstwo w literaturach słowiańskich XX wieku. Wwa 1976 s. 347-358. — Comment le surréalisme existe-t-il encore? W: *Le Surréalisme et son rayonnement*. Wwa 1980 s. 127-140. — Walczyć — ale nie we śnie. W: *Wojsko, literatura, sztuka*. Wwa 1980 s. 143-155. — Die Rollen des Schriftstellers in der zeitgenössischen polnischen Literatur. Versuch einer diachronischen Typologie. *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, Stuttgart 1981 nr 2 s. 238-247. — Na przykładzie „Współczesności”. Ze wspomnień redaktora. *Poezja* 1986 nr 12 s. 4-23. — Repetytorium z literatury współczesnej. *Polonistyka* 1987 nr 1 s. 3-16. — Broniewski w środku życia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988 s. 11-24. — Bandera na opuszczonym statku. O poezji Aleksandra Janty. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1989 s. 23-31. — Die Dichtung Herberts aus der Sicht von Karl Dedecius. W: *Deutsch-polnische Universitätstage*. Mainz 1989 s. 41-49. — Georg Heym i Bolesław Leśmian. (Przyczynek do poetyki wczesnego ekspresjonizmu). *Prz. Hum.* 1990 nr 12 s. 11-21. — Różewicz — socrealista? *Prz. Hum.* 1991 nr 3/4 s. 69-76. — Literatur und literarisches Leben in der neuen Republik Polen. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1992 [z.] 3 s. 390-396. — Eichendorff — poeta ciągle nieznan. *Zbliżenia Pol.-Niem.* 1993 nr 3 s. 111-119. — Jak przekładał Horacego. *Meander* 1993 z. 3/4 s. 145-156. — Pieśni nad złoto droższe. Co zawdzięczał Kochanowski Horacemu? *Prz. Hum.* 1993 nr 6 s. 13-36. — Wacław Borowy

w obronie prawdy poetyckiej. W: Wacław Borowy (1890-1950). Wwa 1993 s. 85-93. — Zbigniew Herbert przed debiutem książkowym. W: *Twórczość Zbigniewa Herberta*. Łódź 1993 s. 9-22. — Gra z tradycją w poezji późnego modernizmu. (Na przykładach wybranych motywów w literaturze niemieckiej i polskiej). *Prz. Hum.* 1994 nr 6 s. 15-22. — Środowisko „Żagarów”. W: *Kultura międzywojennego Wilna*. Białystok 1994 s. 253-263. — Die Umgestaltung der Tradition in der Dichtung der Moderne. Zu Motiv-Komplexen in der deutschen und polnischen Literatur. W: *Tradition*. Wien 1995 s. 171-179.

Przekłady

1. Z. Lempicki: Historiografia literacka w Niemczech; Literaturoznawstwo w Niemczech; Porównawcza historia literatury; Krytyka literacka w Niemczech. Przel. z niem. ... W: Z. Lempicki: *Wybór pism*. T. 2. Wwa: PWN 1966 s. 19-67.

2. W. Petersen: Totentanz in Polen. W: S. Grochowiak: *Totentanz in Polen*. Wwa: PIW 1969 s. 8-34.

3. Horacy: Dzieła wszystkie. Pieśni. Pieśń wieku. Jamby. Gawędy. Listy. Sztuka poetycka. Przel. [z łac.], wstępem i komentarzem opatrzył ... Wwa: C and S 1992, 364 s. Wyd. 2 zmien. Wwa: Verum 1996.

4. G. Trakl: Poezje zebrane. Przel. z niem., kroniką życia poety, rejestrem znaczeń symbolicznych i posł. opatrzył ... Tamów: rim press 1992, 310 s.

5. G. Heym: Wieczny dzień i inne wiersze. Przel. i wstępem opatrzył ... Wwa: Verum 1994, 190 s.

6. J.W. Goethe: Tobie głosu użyczam. [Wybór poezji]. Wwa: Interart 1995, 244 s.

7. Pieśń o Nibelungach. Z jęz. średnio-wysoko-niem. przel., przedm., komentarzami i indeksami opatrzył ... Wwa: Verum 1995, 350 s.

8. E. Stadler: Wymarsz. Przel. [z niem.], przedm. i aneksami opatrzył ... Wwa: Verum 1995, 179 s.

9. W. von Eschenbach: Pieśni; Parsifal; Titulel. Przel. [z jęz. średnio-wysoko-niem.], przedm. opatrzył, ryciny dobrał ... Wwa: Verum 1996, 445 s.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. W. Sieroszewski: *Dzieła*. Red.: ... i J. Skórnicki. T. 1-20. Kr.: WL 1958-1963.

T. 1-4. Nowele. Przedm. ... 1961-1962, XXXV, 449 + 386 + 478 + 422 s.; T. 5. Powieści: Na kresach lasów. 1963, 267 s.; T. 6. Ucieczka. 1958, 319 s.; T. 7. Jan-Guy-Tzy. (Zamorski diabeł). 1962, 248 s., toż wyd. nast. 1966; T. 8. Zaczysze. 1959, 260 s.; T. 9-10. Beniowski. T. 1-2. 1963, 223 + 218 s.; T. 11-12. Ocean. T. 1-2. 1963, 250 + 244 s.; T. 13. Miłość samuraja. 1963, 224 s.; T. 14. Pan Twardost Twardowski czar-

noksięznik polski. 1958, 537 s.; T. 15. Bajki. 1959, 457 s., toż wyd. nast. 1966; T. 16-20. Varia. [Pamiętniki wyd. z rkpśu ..., wspomnienia, reportażel. 1959-1963, 640 + 378 + 366 + 404 + 357 + 490 + 455 s.

2. Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 4. Przygot. J.Z. Jakubowski. W oprac. udział wzięli: ... i in. Wwa: PWN 1959, 450 s.

3. Wiersze i krajobrazy. Antologia poetycka. Oprac.: ... i J. Trznadel. Kr.: WL 1960, 415 s.

4. Opisanie z pamięci. Antologia poetycka londyńskiej grupy „Kontynentów”. Wybrał, oprac. i przedm. ... Wwa: PIW 1965, 179 s.

5. Polska krytyka literacka. 1918-1939. Materiały. Przygot.: A. Biernacki, J.Z. Jakubowski, ..., J. Rohoziński. Red.: J.Z. Jakubowski. Wwa: PWN 1966, 654 s.

6. S. Lam: Życie wśród wielu. [Wspomnienia]. Przygot. do druku ... Pośl. ... Wwa: PIW 1968, 447 s.

7. Kolumbowie i współcześni. Antologia poezji polskiej po roku 1939. [Oprac. ...]. Wwa: Czyt. 1972, 614 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1976.

8. J. Przyboś: Wiersze i zapiski. Wybór ... Wwa: LSW 1974, 324 s.

9. K. Irzykowski: Pisma. Pod red. ... Inf, bibliogr.: B. Winklowska. [T. 1-9]. Kr.: WL 1976-1995. [T. 1] Walka o treść; Beniaminek. Tekst oprac. i indeks sporządził ... 1976, 606 s.; [T. 2] Pałuba; Sny Marii Dunin. Tekst oprac. J. Grodzicka. 1976, 592 s.; [T. 3] Słoń wśród porcelany; Lżejszy kaliber. Teksty oprac. Z. Górzyna. 1976, 680 s.; [T. 4] Wiersze; Dramaty. Oprac. tekstu M. Wojterska. 1977, 744 s.; [T. 5] Nowele. Oprac. tekstu J. Grodzicka. 1979, 397 s.; [T. 6] Czyn i słowo oraz Fryderyk Hebbel jako poeta konieczności; Lemiesz i szpada przed sądem publicznym; Prolegomena do charakterologii. Wstęp ... Tekst oprac. Z. Górzyna. 1980, 722 s.; [T. 7] Dziesiąta Muza oraz pomniejsze pisma filmowe. Tekst oprac. Z. Górzyna. 1982, 568 s.; [T. 8-9] Pisma teatralne. I. 1896-1926. II. 1927-1929. Teksty oprac. J. Bahr. 1995, 880 + 884 s.

10. Marksizm i literaturoznawstwo współczesne. Antologia. Wybór i oprac.: ... i B. Owczarek. Wstęp i notki o autorach oprac. B. Owczarek. Wwa: PIW 1979, 576 s.

11. Ze struny na strunę. Wiersze poetów Polski Odrodzonej 1918-1978. Ułożył ... Kr.: WL 1980, 745 s. Wyd. 2 tamże 1981.

12. K.W. Zawodziński: Rzut oka na literaturę polską 1945 roku. Tekst przejrzał, przyp. i bibliografią opatrzył ... Wyd. 2. Wwa: PIW 1987, 67 s.

13. S. Grochowiak: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1989, 138 s.

14. Die literarische Avantgarde in Polen. Dichtungen — Manifeste — Theoretische Schriften. [Wybór i komentarze ...]. Tübingen: Narr 1990, 365 s.

15. Literatur Polens. 1944 bis 1985. Einzeldarstellungen. [Praca zbiorowa pod kierunkiem ...].

Red.: H. Olschowsky, D. Scholze [przy współpracy] P. Gruner, H. Prosche. [Przeł.:] H. Bereska [i in.]. Berlin: Volk und Wissen 1990, 743 s.

16. Platon: Dialogi. W przekł. W. Witwickiego. Wybrał, tekst przejrzał, przedm. i objaśn. opatrzył ... Wwa: Verum 1993, 403 s.

Zob. też Przekłady poz. 3-9.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1978, 1988, 1995, 1996. — Wywiady: Bestsellery nie rodzą się na zawołanie. Rozm. A. Malinowska. *Kierunki* 1988 nr 7; Poznać to, co mówimy. Rozm. J.Z. Brudnicki. *Poezja* 1988 nr 9; Zwrot do źródeł. Rozm. T. Wroczyński. *Polonistyka* 1989 nr 8.

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP (red.). [Wiersze i krajobrazy. Oprac. ...] P. Hertz: Z dziennika lektury. *Nowa Kult* 1960 nr 20; M. Jastrun: Nowa antologia liryki polskiej. *Prz. Kult.* 1960 nr 39. — [Opisanie z pamięci. Oprac. ...] W. Iwaniuk: Dwie antologie. *Kultura*, Paryż 1966 nr 7/8; J.J. Lipski: Londyńscy poeci. *Twórczość* 1966 nr 8; J. Łukasiewicz. *Współczesność* 1966 nr 5; J. Roztworowski: Nie wszystkie ryby spały. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 23; B. Sulik: Ryby na piasku? *Kronika*, Londyn 1966 nr 7/8; T.J. Żółciński: Londyńscy poeci grupy „Kontynentów”. *Więź* 1966 nr 4; A. Czerniawski, J. Darowski: Czy spadliśmy z księżycy? *Mies. Lit.* 1967 nr 3. — [Wyobrażenia ujarzmiona:] K. Mętrak: Czy rzeczywiście ujarzmiona? *Twórczość* 1967 nr 11; J. Nicikowski: Smutek przyjąłbym jak najwspanialszą przygodę. *Współczesność* 1967 nr 12; J. Pieszczachowicz: Krytyka racjonalistyczna. *Kultura* 1967 nr 49; J. Rogoziński: Analizy i diagnozy A.L. *Mies. Lit.* 1967 nr 9; A. Sandauer: Dialog o książce A.L. *Nowe Książ.* 1967 nr 22; S. Balbus: Rozmowy o literaturze. *Życie Lit* 1968 nr 11; A. Gronczewski: Ironia i godność sporu. *Poezja* 1968 nr 10; W. Kondy. *Books Abroad*, Oklahama 1968 nr 2. — S. Kuszewski: Rodowód sporu. *Współczesność* 1969 nr 3 [polem. z art. A.L. pt. Zwątpienie i determinacja]. — [Polska awangarda poetycka:] J. Brzękowski: Dziewiąta rozmowa z sobowtorem. *Oficyna Poetyki*, Londyn 1970 nr 2; S. Jaworski: Bardzo potrzebna książka. *Ruch Lit.* 1970 nr 6; R. Matuszewski: Rzecz o narodzinach polskiej awangardy poetyckiej. *Mies. Lit.* 1970 nr 9; M. Sprusiński: Lekcja awangardy. *Nowe Książ.* 1970 nr 5; A.K. Waśkiewicz: Ciągłość i rewolucja. *Poezja* 1970 nr 8; R. Krynicki: Muzeum polskiej poezji współczesnej. *Nurt* 1971 nr 1. — [Pamiętnik krytyczny:] W. Maciąg: Krytyka jako forma zobowiązania. *Życie Lit.* 1971 nr 7; S. Melkowski: Twarze krytyki i twarze literatury. *Kultura* 1971 nr 14, przedm. w tegoż: Powód czytania. Wwa 1982; S. Stabryta: W kręgu współczesności. *Twórczość* 1971 nr 11. — H. Olschowsky. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1972 nr 2 [rec.: Polska awangarda poetycka]. — [Kolumbowie i współcześni. Oprac. ...] S. Balbus: Trzydziestoletnia poezja polska. *Życie Lit.* 1973 nr 12; J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1973 nr 5, przedm. pt. Antologia Lama w tegoż: Notatki o poezji i krytyce. Kr. 1975; A. Lisiecka: Rogi i kopyta. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 33/34, przedm. w teście Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975; J. Pieszczachowicz: Podróż do kresu poezji. *Mies. Lit.* 1973 nr 6; W. Woroszyński: Wszyscy jesteśmy kompetentni. *Więź* 1973 nr 4; M. Wyka: Dwie antologie. *Twórczość* 1974 nr 1. — [Z teorii i praktyki awangardyzmu:] J. Brzękowski: Dwudziesta czwarta rozmowa z sobowtorem. *Oficyna Poetyki*, Londyn 1977 nr 4; S. Jaworski: Tradycje awangardyzmu. *Literatura* 1977 nr 30; W. Krzysztożek: Szeroki nurt awangardy. *Poezja* 1977 nr 9; S. Beres: Awangardyzm wczoraj i dziś. *Mies. Lit.* 1978 nr 3; A. Zawada: Granice awangardy. *Twórczość* 1979 nr 4. — S. Barańczak. *Slavic Review*, Stanford 1984 nr 4 [rec.: Mainzer Vorlesungen über die polnische Literatur seit 1918]. — A. Zieniewicz. *Roczn. Lit.* 1980 wyd. 1984 [rec.: Ze struny na strunę. Oprac. ...]. — W. Golebiowski: Niebezpieczne związki. *Mies. Lit.* 1989 nr 11/12 [rec.: Lupus in

fabulał. — H. Olschowsky: Najnowsza literatura polska dla Niemców. *Prz. Hum.* 1989 nr 12 [rec.: Mainzer Vorlesungen über die polnische Literatur seit 1918]. — R. Grübel. *Kritikon Litterarum*, Darmstadt 1994 nr 21 [rec.: Die literarische Avantgarde in Polen. Oprac. ...]. — H.Ch. Frepre: Obraz literatury polskiej lat 1944-1985 w książce dla Niemców. *Prz. Hum.* 1994 nr 3 [rec.: Literatur Polens. Oprac. ...].

B.D.

LAM Stanisław 1891-1965

Pseud.: Σ, Λ, σλ, λ, σ, σλ, Δ, *, Dr L. St., Dr St. L.; Dr Stanisław Adert; Dr Stef. L.; λ (I); (L); L.; Lambda; Lector; S. A-dert; s. ad.; (s. ad.); S. ad.; s.l.; S.L.; St.; St. A.; (st. ad.); St. Ad.; (St. Ad.); St. Adert; st. l.; (st. l.); St. L.; (St. L.); w.m.; (w.m.).

Historyk literatury i książki, wydawca.

Urodzony 2 kwietnia 1891 w Tarnopolu; syn Władysława Lama, urzędnika, i Kazimiery z Aslanowiczów; bratanek Jana Lama, powieściopisarza, satyryka i dziennikarza; stryj Andrzeja Lama, historyka literatury i krytyka. Początkowo uczył się w szkole powszechnej w Krościenku, a następnie kształcił się w domu; od 1905 uczęszczał do gimnazjum w Jarosławiu. W tym czasie był członkiem kółka literackiego i debiutował w 1909 studium krytycznym pt. „Stanisław Wyspiański”. Po zdaniu matury studiował do 1914 polonistykę, a jako przedmioty dodatkowe historię, filologię klasyczną, romanistykę, filozofię i pedagogikę na Uniwersytecie Lwowskim. Równocześnie w 1910-12 pracował w redakcji tygodnika *Kronika Powszechna* (tu m.in. cykl pt. „Felieton lwowski” podp. Lambda oraz w 1910-11 stała rubryka „Wrażenia i zapiski literackie”, a w 1912 „Miscellanea literackie”); współpracował także z redakcjami *Gazety Lwowskiej* (1913-14) i *Gazety Narodowej* (1914). W 1912-14 redagował wydawnictwa Towarzystwa im. P. Skargi, w tym liczne książki encyklopedyczne, ogólne i specjalne. W sierpniu 1914, powołany do armii austriackiej, został wysłany do Ungwaru na Węgrzech, następnie skierowany na przeszkolenie do Lewoczy na Słowacji, a w grudniu 1914 do szkoły oficerów zaopatrzenia *Verpflegsbeamten Schule* w Wiedniu. Pełnił też służbę w Ministerstwie Wojny w Wiedniu. W lipcu 1915 ożenił się z Paulą Henner. Kontynuował studia na uniwersytecie w Wiedniu i w lipcu 1916 uzyskał stopień doktora filozofii, na podstawie rozprawy pt. „Leben und Schaffen des Mieczysława Romanowski im Lichte der Korrespondenz und Schriften des Dichters” (Życie i dzieło Mieczysława Romanowskiego w świetle korespondencji i pism poety; promotor prof. Ernest Lecher). Współpracował z *Wiedeńskim Kurierem Polskim* (1915-17). Publikował też w lwowskim *Przewodniku Naukowym i Literackim* (1917-19; tu m.in. w 1918-19 stała rubryka pt. „Kronika literacka”). Po zakończeniu wojny, w listopadzie 1918 zatrzymany w drodze do Lwo-

wa w Przemysłu z powodu walk polsko-ukraińskich, przez kilka dni wydawał *Ziemię Przemyską*. Następnie udał się do Krakowa i zaczął pracować w redakcji dziennika *Czas*. Na początku 1919 przeniósł się do Warszawy, gdzie rozwinął twórczość literacką, redakcyjną i wydawniczą. Wspólnie z Witoldem Noskowskim redagował w 1919-20 *Dziennik Powszechny* (tu prowadził dział sprawozdań sejmowych). Po upadku tego pisma krótko pracował w Biurze Prasowym Ministerstwa Spraw Wojskowych i w redakcji dziennika *Polska Zbrojna*. Współpracował z krakowskim *Przeglądem Powszechnym* (1919-20; m.in. cykl „Najnowsza powieść polska”). Od grudnia 1920 do 1924 był współredaktorem *Tygodnika Ilustrowanego*, będącego własnością firmy Gebethner i Wolff; w 1924 założył i redagował wydawany przez tę firmę magazyn popularnonaukowy *Naokoło świata*. W 1922 został współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej Wydziału Filologicznego PAU. Redagował kilka serii wydawniczych – wydawaną przez Wydawnictwo Polskie Rudolfa Wegnera w Poznaniu serię *Biblioteka Laureatów Nobla* (1922-26) oraz wydawane przez Feliksa Gadowskiego w Warszawie dwie serie: *Książki Ciekawe* (1923) i *Biblioteka Dzieł Wyborowych* (1924-25), łącząc to przedsięwzięcie z wydawaniem magazynu ilustrowanego *Z całego świata* (1925). Od 1925 był redaktorem naczelnym wydawnictw firmy Trzaska, Evert i Michalski w Warszawie, w których przy jego inspiracji i pod jego redakcją ukazały się liczne słowniki encyklopedyczne i prace syntetyczne: „Ilustrowana encyklopedia powszechna” (1924-27), „Polska, jej dzieje i kultura” (1927-33), „Leksykon ilustrowany” (1931), „Wielka literatura powszechna” (1932-39), „Encyklopedia powszechna” (1933), „Wielka geografia powszechna” (1933-39), „Encyklopedia powszechna dla wszystkich” (1936), „Encyklopedia XX wieku” (1937), „Encyklopedyczny słownik wyrazów obcych” (1937-39). Przyczynił się też, jako wydawca, do ukazania się „Encyklopedii staropolskiej” A. Brücknera (1937-39). Prowadził nadto w tymże wydawnictwie miesięczniki *Przegląd Literacki* (1930-32) i *Nowa Książka* (1934-39). Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Rumunii, a następnie do Francji. Przebywał początkowo w Paryżu i pracował w agendach rządu polskiego na emigracji w hotelu Regina. W czerwcu 1940, przed wkroczeniem wojsk niemieckich, opuścił Paryż i schronił się w Nicei, gdzie prowadził Oddział Polski Czerwonego Krzyża. Aresztowany w Nicei przez Włochów w grudniu 1942, był więziony najpierw w San Remo, następnie w Imperia Oneglia, a od czerwca 1943 we włoskim obozie koncentracyjnym w Embrun na terenie Francji. Zwolniony po wycofaniu się wojsk włoskich z Francji we wrześniu

L

1943, przebywał blisko pół roku w górskim osiedlu Bendejun, gdzie zaczął pisać swój pamiętnik, doprowadzony do 1939. Ponownie aresztowany przez gestapo w marcu 1944, został zwolniony w czerwcu. Po wyzwoleniu Francji objął w grudniu tegoż roku kierownictwo Księgarni Polskiej w Paryżu. Wznowił działalność redakcyjną i edytorską. Gromadził materiały do zamierzonego wydawnictwa pt. „Słownik biograficzny Polaków na obczyźnie” (materiały w Bibliotece Polskiej w Paryżu). Zmarł 5 marca 1965 w Paryżu; pochowany na cmentarzu w Montmorency.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stanisław Wyspiański, Jarosław: A. Meinhart 1909, 56 s.

2. „Budnik” J.I. Kraszewskiego. Objął ... Tarnopol: A. Brugger; Wwa: Gebethner i Wolff 1910, 35 s.

3. Józef Weyssenhoff „O laurach” Wyspiańskiego. Jarosław: L. Wiśniewski 1910, 24 s.

Dot. art. J. Weyssenhoffa w *Tyż. Il.* 1909 nr 30-31.

4. Juliusza Słowackiego „Trzy poemata”. Objął ... Tarnopol: A. Brugger; Wwa: Gebethner i Wolff [1910], 40 s.

5. „Maria” Malczewskiego. Objął ... Tarnopol: A. Brugger; Wwa: Gebethner i Wolff [1910], 36 s.

6. Zarys najnowszej literatury polskiej (od roku 1864 do dni dzisiejszych). Część pierwsza. Rozdz. 1. Powstanie w roku 1863 i jego skutki w literaturze. Lw.: Tow. im. P. Skargi 1911, 16 s.

7. Józef Ignacy Kraszewski, pisarz — obywatel. Lw.: Tow. im. P. Skargi 1912, 63 s.

8. Piotr Skarga. (Odczyt). Lw.: Druk. im. Ossolińskich 1912, 22 s.

9. Książę Józef Poniatowski. Dzieje i pieśni. Lw.: Tow. im. P. Skargi [1913], 102 s. Wyd. 2 tamże 1913.

10. Mieczysław Romanowski. Zarys biograficzno-krytyczny na podstawie źródeł rękopiśmiennych. Lw.: Wydawn. „Kultura i Sztuka” [1913], 103 s.

Rozprawa doktorska.

11. Polska literatura współczesna. Uwagi krytyczne na marginesie książki A. Potockiego. Lw.: Zienkiewicz, Chęciński; Wwa: E. Wende i Sp. 1913, 45 s.

12. Czytelnictwo współczesne w Polsce. (Kilka luźnych uwag). Lw.: Tow. im. P. Skargi 1914, 22 s.

13. Oskar Kolberg. Żywot i praca. W 100 rocznicę urodzin autora „Ludu polskiego”. Lw.: Macierz Pol.; Kr.: G. Gebethner i Sp. 1914, 77 s.

14. Henryk Sienkiewicz. Cechy i elementy twórczości. Powst. 1917. Wyd. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1924], 141 s.

15. O ideologię przyszłej literatury polskiej. (Z powodu uwag Stefana Żeromskiego o narodowym piśmiennictwie). Lw.: Księg. Akademicka; Wwa: E. Wende i Sp. 1917, 37 s.

Dot. S. Żeromskiego: *Literatura a życie polskie*.

16. O książkę wiernej towarzyszce człowieka. Lw.: Macierz Pol.; Kr.: G. Gebethner i Sp. 1917, 51 s.

17. Organizacja pracy literackiej. *Gaz. Lwow.* 1917 nr 37-40. Wyd. osob. Lw.: Księg. Akademicka; Wwa: E. Wende i Sp. 1917, 31 s.

18. Literatura polska w oświeceniu p. G. Korbuta. *Dz. Powsz.* 1919 nr 213-216. Wyd. osob. Wwa: J. Czerniecki 1919, 30 s.

19. O bibliografię polską. (Kilka uwag i projektów). Wwa: Bibl. Prasowa Pol. 1921, 15 s.

20. Polskie znaki księgarskie. Wwa: Inst. Wydawn. Nowa Książka 1921, 29 s.

21. Książka wytowna. Rzecz o estetyce druku. Wwa: W. Łazarski 1922, 123 s.

Wersja franc.: *Le beau livre. Traité de l'esthétique d'imprimerie*. Varsovie: W. Łazarski [1922], 123 s.

22. Stroje pań polskich. Wiek XV-XVIII. Wwa: Gebethner i Wolff [1922], 87 s.

23. Współcześni pisarze polscy. Literatura piękna. Krytyka literacka. Wwa: Placówka [1922], 63 s. Informator bibliograficzny.

24. *Le livre polonais au XV et XVI siècle*. Varsovie: W. Łazarski 1923, 79 s.

25. O wartości bibliograficzne. [Wwa: druk. P. Laskauer 1923], k. 1.

Wyd. na prawach rkpsu.

26. Literatura niepodległej Polski. [Uzupełnienie do:] W. Feldman: *Współczesna literatura polska 1864-1923*. Wyd. 7. Lw.: H. Altenberg [1923] s. 521-571. Por. Prace redakcyjne poz. 8.

27. Literatura współczesna. [Uzupełnienie do:] A. Brückner: *Literatura polska od jej początków do chwili obecnej*. Wyd. 2. Księg. Pol. 1947 s. 276-305.

28. *Życie wśród wielu*. [Wspomnienia]. Przygot. do druku: A. Lam. Pośl.: A. Lam. Wwa: PIW 1968, 447 s.

Dyplom *Nowych Książek* za najciekawszą książkę 1969 r.

Przekład

1. A. Forel: *Zagadnienia seksualne*. T. 1-2. Wyd. nowe znacznie zmien. Wwa: Kultura i Sztuka; Lw.: Księg. Akademicka 1920, 140 + 126 s.

Przekł. podp.: Dr Stanisław Adert.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Polska w pieśni 1863 r. Antologia. Zebrał i ułożyli: ..., A. Brzeg-Piskozub. Lw.: Tow. im. P. Skargi 1913, VII, 197 s.

2. Pieśń nowych Legionów (1914/1915). Antologia. Zebrał i przedm. poprzedził ... Wiedeń: *Wiedeński Kur. Pol.*, A. Chmurski 1915, 65 s.

3. Almanach wojsk polskich. Red. ... Cieszyn: Księg. Stella 1916, 163 s.

4. Przepisy prasowe i widowiskowe obowiązujące w granicach państwa polskiego. Zebrał i wyd. ... Wwa: F. Hoesick 1921, 166 s.

5. M. Romanowski: Dziewczę z Szcza oraz Wybór liryków. Wstęp i objaśn. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, 168 s. *BN 1*, 39. Wyd. nast. tamże 1925.

6. A. Malczewski: Maria. Powieść ukraińska. Tekst wg rkp su oprac. ... Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1922, 80 s.

7. A. Mickiewicz: Sonety krymskie. Tekst oprac. ... Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1922, 78 s.

8. W. Feldman: Współczesna literatura polska 1864-1923. Przygot. do druku i uzup. okresem 1918-1923 ... Wyd. 7. Lw.: H. Altenberg [1923], 596 s.

9. Polska literatura współczesna. Od roku 1897 do chwili bieżącej. Charakterystyki i wypisy. Oprac. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1924, VIII, 478 s.

10. Wielka literatura powszechna. Pod red. ... Wwa: Trzaska, Evert i Michalski.

T. 1. Wschód; Literatury klasyczne. 1930, X, 831 s.

T. 2. Literatura średniowieczna łacińska; Literatury romańskie. 1933, 682 s.

T. 3. Literatury celtyckie i germańskie; Kraje bałtyckie; Literatura węgierska. 1932, XI, 846 s.

T. 4. Literatury słowiańskie; Literatura bizantyńska i nowogrecka. 1933, VIII, 815 s.

11. Panteon wielkich twórców poezji i prozy. Antologia literatury powszechnej. Pod red. ... Wwa: Trzaska, Evert i Michalski. [T. 1-2] 1932-1933, 1044 + 904 s. Wyd. nast. tamże 1959.

12. J. Lam: Pisma. W 5 tomach. Wydanie jubileuszowe 1838-1938. Przygot. do druku ... Wstępem biograficzno-krytycznym poprzedził J. Krzyżanowski. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1938, XL, 326 + 322 + 240 + 265 + 431 s.

T. 1. Wielki świat Capowic; Kronikarz z Galicji; T. 2. Idealsci; T. 3. Dziwne kariery. Powieść; T. 4. Głowy do pozłoty. Powieść. Cz. 1; T. 5. Głowy do pozłoty. Powieść. Cz. 2; Rozmaitości i powiastki. Humoreski.

13. J. Lam: Szklany człowiek i inne opowiadania. Zebrał i wydał ... (Pisma. Nie objęte wyda-

niem jubileuszowym). Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1938], 246 s.

Zawartość: Autobiografia; Szalony człowiek; Pan komisarz wojenny; Spisek w Bedford Row; Zawichost; Starożytny Dzwignograd.

14. Antologia poezji polskiej 1939-1945. Oprac. ... Paryż: Księg. Pol. w Paryżu [1945], 317 s.

15. Proza polska 1939-1945. Zebrał ... T. 1-3. Paryż: Księg. Pol. [1946], 152 + 131 + 153 s. Wyd. nast. t. 1 Chicago: *Dz. Związkowy* 1948.

T. 1. Dziesięć opowieści o lotnikach, marynarzach, bohaterach i szpiegach; T. 2. W sławie i cieniu. Dwie nowele o Polsce walczącej i Polsce cierpiącej; T. 3. Pokolenie podziemia. Nowele i opowiadania.

16. A. Brückner: Literatura polska od jej początków do chwili obecnej. Do druku przygot. i uzup. ... Wyd. 2 Paryż: Księg. Pol. 1947, 317 s.

17. Najwybitniejsi poeci emigracji współczesnej. Antologia. Wydał, [wstęp] ... Paryż: Księg. Pol. 1951, 207 s. Wyd. nast. tamże: 1954, wyd. 2 [!] 1969.

18. A. Brückner: Tysiąc lat kultury polskiej. Wyd. 3. Tekst przejrzał i do druku przygot. M. Wajsbium. Całością wydawn. kierował ... T. 1. Od czasów najdawniejszych do końca XVII w. T. 2. Od początków XVII w. do wybuchu drugiej wojny światowej. Paryż: Bibl. Pol. w Paryżu [1954-1956], VIII, 1136 + 1240 kolumn.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1963. — S. Lam: Autor i wydawca. *Prz. Księg.* 1930 nr 3.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (S. Frybes). — SPKP (F. Pieczętkowski). — LP (J. Wojnowski). — RL 1965 (P. Grzegorzcyk).

M. Kridl, *Książka* 1912 nr 3 [rec.: Zarys najnowszej literatury polskiej]. — J. Zaleski. *Pam. Lit.* 1912 [rec.: Józef Ignacy Kraszewski]. — S. Pigoń. W: *Którzy idziemy*. Kr. 1913 [rec. wyd.: Polska w pieśni 1863 r.]. — A. Lange. *Nouva Gaz.* 1917 nr 610 [rec.: O ideologii przyszłej literatury polskiej]. — P. Grzegorzcyk. *Pol. Zbroj.* 1922 nr 312 [rec.: Współcześni pisarze polscy]. — Z. Rabska. *Bluszcz* 1922 nr 2 [rec.: Stroje pań polskich]. — S. Vrtel-Wierczyński. *Prz. Warsz.* 1922 t. 1 [rec.: O bibliografię polską; Polskie znaki księgarskie]. — M. Kridl. *Prz. Warsz.* 1923 nr 20 [rec.: Współcześni pisarze polscy]. — W. Zawistowski. *Skamander* 1923 nr 29/30 [rec.: Książka wytworna]. — M. Kridl. *Prz. Warsz.* 1924 nr 39 [rec.: Henryk Sienkiewicz]. — M. Walicki. *Prąd* 1924 nr 1 [rec.: Polska literatura współczesna]. — K. Brandys. Dwie poezje. *Odrodzenie* 1945 nr 53 [rec. wyd.: Antologia poezji polskiej 1939-1945]. — S. Papée: Sienkiewicz wielki czy mały. Kr. 1948 [m.in. dot.: Henryk Sienkiewicz]. — [Najwybitniejsi poeci emigracji współczesnej] Oprac. ...] S. Sakowski: Pieśń nieprzerwana. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 7; J. Winczakiewicz: Pograżeni w przeszłości. *Kultura*, Paryż 1953 nr 9; J. Łobodowski: Polemiki poetyckie. *Kultura*, Paryż 1955 nr 5; J. Przyboś: Szlezesz papieru. *Prz. Kult.* 1956 nr 48; J. Kwiatkowski: Ty jesteś jak zdrowie. *Życie Lit.* 1957 nr 6. — M. Danilewiczowa: Przypomnienie S.L. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 21. — J. Krzyżanowski: Wspomnienie o S.L. *Współczesność* 1965 nr 7/8. — [B. Leśnodorski] B.L.: Po zgonie S.L. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4. — K. Morawski: Księgarz z Saint-Germain. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 21. — W.A. Zbyszewski: S.L. — szlachetny człowiek i światły wydawca. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 12. — [Życie wśród wielu:] J. Frühling: Wspominki wybitnego wydawcy. *Życie Lit.* 1969 nr 10; A. Garlicki: Co

L

nowego w historii? *Kultura* 1969 nr 9; W. Günther: Miłośnik literatury S.L. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 33; T. Klak: Pośród książek i ludzi. *Kamena* 1969 nr 7; Z. Kosidowski: Pamiętnikarz z okiem satyryka. *Nowe Książki* 1969 nr 9; S. Mękowski: Pamiętnik S.L. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 37; W. Weitraub: Niewyparzone pamiętniki. *Tematy*, Nowy Jork 1969 nr 31/32; J. Pieszczachowicz: Życie w różnych epokach. *Twórczość* 1970 nr 5.

B.D.

LASKOWSKI Paweł

zob. HULKA-LASKOWSKI Paweł

LASOCKI Wiesław Antoni 1913-1996

Prozaik.

Urodzony 17 listopada 1913 w Ciechanowie; syn Ludomira Jakuba Lasockiego, urzędnika, i Cecylii z Zakrzewskich. Od 1924 uczęszczał do Gimnazjum Państwowego im. Z. Krasińskiego w Ciechanowie. Po zdaniu matury w 1932, studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim; w 1936 uzyskał magisterium. W czasie studiów był członkiem Koła Prawników Studentów oraz organizacji Bratnia Pomoc. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w walkach w Grodnie i Sopoćkiniach. Po przekroczeniu w szeregach 102. Pułku Ułanów granicy litewskiej, został internowany w Rakiszkach, a następnie przebywał w obozie w Wilkowszyskach. W czerwcu 1940, po włączeniu Litwy do ZSRR, został wywieziony w głąb ZSRR i przebywał kolejno w łagrach: Kozielek, Juchnow, Pawliszczew Bor, Ponoj nad Morzem Białym na Półwyspie Kolskim. Zwolniony w końcu sierpnia 1941, dołączył do 5. Dywizji Piechoty, formującej się w Tatuszczewie pod Saratowem nad Wołgą. W kwietniu 1942 w szeregach Armii Polskiej ewakuował się na Bliski Wschód. Brał udział w działaniach 2. Korpusu w kampanii włoskiej (m.in. pod Monte Cassino i Anconą) jako oficer 15. Pułku Ułanów Poznańskich i 25. Pułku Ułanów Wielkopolskich. We wrześniu 1947 został zdemobilizowany i zamieszkał w Anglii. Podjął dalsze studia prawnicze na uniwersytecie w Edynburgu. W 1948-64 redagował wydawany w Londynie kwartalnik *Ułan Wielkopolski*. Debiutował w 1965 opowiadaniem pt. „Kiwi skrzydlaty”, ogłoszonym w miesięczniku *Na antenie* (Londyn, nr 33). W 1966 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Prozę, artykuły i recenzje literackie publikował następnie w wydawanych w Londynie polskich czasopismach emigracyjnych *Dziennik Polski* i *Dziennik Żołnierza* i jego dodatku *Tydzień Polski* (od 1966, z przerwami), *Wiadomości* (1967, 1970, 1976, 1980), *Dziatwa* (1968-70, 1984; tu w 1969 cykl pt. „Klub Młodych Przyrodników”, a w 1970 cykl pt. „Kacik młodych przyrodników”), *Razem młodzi przyjaciele* (1968-69, 1985-86; tu w 1985-86 cykl pt. „Spacer z Trampem”), *Orzeł Biały* (1978, 1983, 1985). Był

autorem wielu artykułów przyrodniczych i krajoznawczych oraz licznych pogadanek dla brytyjskiego radia i telewizji. Artykuły i opowieści przyrodnicze drukował też w pismach angielskich *Animal* i *Animal Life* oraz we francuskim *Le Monde Animal*. W 1976 otrzymał nagrodę w konkursie londyńskich *Wiadomości* za pracę o ziemiach byłego Księstwa Litewskiego, a w 1980 Nagrodę Pisarską Światowej Federacji Stowarzyszenia Polskich Komбатantów za całokształt twórczości. Zmarł 17 września 1996 w Londynie; w sierpniu 1997 prochy zostały sprowadzone do kraju i złożone na Cmentarzu Komunalnym na Powązkach w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Zwierzęta i żołnierze*. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1966, 159 s.

Zawartość: Opowieść o Baŝce Murmańskiej; Krechowiak; O słonice „Tuzince” i jej rodzicach; O koniach ułańskich i czarnym baranie; Psta dola; Mała małpka z „Błyskawicy”; Kiwi skrzydlaty; Historia Wojtka; Starszy partyzant Misio; Kaśka – królowa; Za kręgiem polarnym; Ladaco; Wśród Kazachów i Kirgizów; Kormorany i Kiszmysz; Mój przyjaciel mangus; O skoczkach egipskich, szczurach pustynnych i wielbłądach; W pustyni irackiej; U podnóża Gór Kurdyjskich.

2. *Przygody Wojtka. Dziatwa*, Londyn 1967 nr 1-12. Wyd. osob. pt. *Wojtek spod Monte Cassino*. Opowieść o niezwykłym niedźwiedziu. Londyn: Gryf, Stow. Pol. Komбатantów 1968, 91 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 rozszerz. 1976, wyd. 2 ||| uzup. 1979; pt. *Wojtek niedźwiedź – żołnierz*. Londyn: Inst. Pol. i Muzeum gen. W. Sikorskiego [1986]; Wwa: Prom* 1987; wyd. 3 popraw. i uzup. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1989; Wwa: Ofic. Wydawn. Delta W-Z 1995. Wersja ang. zob. poz. 4.

Przekł. norw.: „Soldatbjørnen” Voytek. [Przeł.] H. Skolem. Oslo 1975; – szwedz.: Björnssoldaten. Stockholm 1972. Adapt. tv w przekł. ang.: w telewizyjnej serii BBC dla dzieci pt. *Blue Peter*.

3. *Z ojczystej ziemi*. [Opowiadania]. *Razem Młodzi Przyjaciele*, Londyn 1969 nr 2, 4, 8/9. Wyd. osob.: Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1988, 164 s.

Zawartość: Z Księżyca na Ziemię; Narodziny puszczy; Łabędzie jezioro; Biały Orzeł; Opowieść o świętym Wojciechu; Dawne puszcze i łowy; W pomorskiej puszczy; Przed chatą pustelnika; O koniach bojowych; O Królewskiej Grocie; O królu i słowikach; Królowa Baŝtyku; Zwierzęta z Dzikich Pól; Na wieży Kopernika; Pod czarnoleską lipą; Wydra pana Paska; W kraju świstaków i kozic; Kajakiem przez Polesie; O trzech sławnych koniach wojskowych; Lecą bociany; Tury olbrzymie; Niezwykły pomnik; O żubrach i Puszczy Białowieskiej.

4. *Soldier bear*. [Współaut.:] G. Morgan. London: Collins 1970, 124 s. Wyd. nast. tamże 1971, 1972.

Wersja ang. poz. 2.
Adapt. radiowa w formie powieści w 11 odcinkach: South African Broadcasting Corporation (Republika Południowej Afryki) 1971.

5. *Żubr turysta*. Opowieść. Londyn: Gryf, Stow. Pol. Komбатantów 1975, 149 s. Wersja ang. zob. poz. 8.

6. Kajakiem przez Ziemię Wschodnie Rzeczypospolitej. [Opowieść]. Londyn: Gryf 1978, 182 s.

7. Ali-Baba malajski niedźwiedź. Opowieść. [Współaut.:] M.W. Dąbrowska. Londyn: Gryf, Stow. Pol. Kombatantów 1979, 140 s.

8. The saga of an European bison. London: W.A. Lasocki [1982], 39 s.

Wersja ang. poz. 5.
Adapt. radiowa pt. Pulpit, the wondering bison: BBC World Service 1988.

9. O koniu bojowym. [Szkie historyczny]. Londyn: Gryf, Stow. Pol. Kombatantów 1984, 23 s.

10. Lubeck herbu Obrączka. [Opowiadania]. *Dziatwa*, Londyn 1984 nr 8/9-12, 1985 nr 1-5. Wyd. osob.: Pol. Macierz Szkolna 1986, 95 s.

Zawartość: Lubeck herbu Obrączka: Jak dziecinna zabawka; Odgłosy wojny; Stróż czy złodziej?; Mądry kundelek; Zimowe miesiące; Przyjaciele i wrogowie; Wiosenne przgyody; Na bagnach; Z biegiem rzeki; Wierny towarzysz. — Kaśka królowa: Dzieciństwo i młodość; Kaśka w Londynie. — Spacerz z Trampem: Wizyta u weterynarza; Pierwsze przgyody; Jak to na „commonie” ładnie!; Na psim polu; Polowanie na jedzenie; Zimowy poranek; Krzyk dzikich gęsi; Rozrywki i zabawy; Spotkania z zuchami; Tramp i dama.

11. Pod tatarskim buńczukiem. Londyn: Inst. Pol. i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego [ok. 1990], 16 s.

Broszurka popularna przedstawiająca w skrócie historię polskich Tatarów.

12. Z Ciechanowa w szeroki świat. [Autobiografia]. Ciechanów: Muzeum Okręgowe w Ciechanowie [1990], 64 s.

Zawartość: Dolega po mieczu i kądzieli; Ciechanów; Dzieciństwo; W gimnazjum; Pod znakiem lilijki; Gaudeamus igitur; Grudziądz — Biedrusko — Wołkowysk; Ostatnie lata pokoju; W świat szeroki.

13. Przez tundrę i pustynie. [Wspomnienia]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1993, 239 s.

Zawartość: Kampania wrześniowa. — W litewskich obozach internowanych: Rakiszki i Wilkowyski. — W sowieckich łagrach: Kozielski, Juchnow — Pawliszczew Bor; Droga na północ; Z Murmańska na przylądek Ponoj; Lato w tundrze; Z Ponoj do Wiaźnik; W jużskim łagrze; W drodze do Tatiszczewa. — W polskiej armii w Sowieciach: Tatiszczew; Azja Centralna. — Bliski Wschód: Dokola Półwyspu Arabskiego; Egipt i Palestyna; W drodze do Iraku; W 15. Pułku Ułanów Poznańskich; Kurdystan; Palestyna, Egipt, Liban. — Italia: Z Egiptu do Włoch; Civitanova i Capracotta; W drodze pod Monte Cassino; Monte Cassino; Po bitwie; Santa Croce del San; Zagon na Ankonę — szpital; Między bitwami; Morello — Metauro — Linia Gotów; W Apeninach; Narodziny nowego pułku; Maglie i okolice; Ascoli Piceno i Tieti; W Cesenie; Fragneto di Monforte; Ostatnie miesiące we Włoszech. — Na wyspach brytyjskich: Z Włoch do Anglii; Edynburg, szkockie góry i jeziora; Kwatery na Earls Court; We własnym domu; Po wielu latach.

Prace redakcyjne

1. Polska i Polacy. Gra konkursowa historyczno-geograficzna. Oprac. ... Londyn: Pol. Macierz Szkolna 1963.

2. Z dziejów 25. Pułku Ułanów Wielkopolskich. Red. ... Londyn: Koło 25. Pułku Ułanów Wielkopolskich 1970, 69 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995. — Wywiady: O „Zwierzętach i żołnierzach” z autorem W.A. Lasockim. Rozm. J. Kowalewski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 38; O żołnierzu-tufacz, który był niedźwiedziem. Rozm. J. Kowalewski. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 51/52; Żubry i ludzie. Rozm. J. Kowalewski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1974 nr 51.

Pam. Lit., Londyn 1980 t. 3.

[Zwierzęta i żołnierze:] S. Kossowska: Słowik na wojnie; K. Sosabowska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 49; Z. Kozarynowa: Za pan brat ze zwierzęciem. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 10. — [Wojtek spod Monte Cassino:] M. Goławski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 52; Z. Kozarynowa: O niedźwiedziu — dla dzieci i dorosłych. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 50/51; S. Legeżyński. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1969 nr 14; H. Zurkowska: Niedźwiedź a sprawa polska. *Orzeł Biały*, Londyn 1969 nr 56. — T. Lisiewicz: O pozytywnej książce. *Orzeł Biały*, Londyn 1971 nr 78 [rec.: Soldier bear]. — [Żubr turysta:] F. Wystouch. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 18; M. Szyszko-Bohusz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1976 nr 17. — K. Rowiński: Sukcesy pisarskie W.L. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1976 nr 274. — [Kajakiem przez Ziemię Wschodnie Rzeczypospolitej:] A. Hoffmannowa: Podróż przez ziemię poetów. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1978 nr 258; [J. Jasińczyk] J. Poray-Biernacki: Srebrną lkwą do Niemna. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 49; S. Jankowicz: Książka kolorowej przgyody. *Rzeczpospolita Pol.*, Londyn 1979 nr 4. — S. Brykczynski: Świat W.L. *Prz. Powsz.* 1980 nr 6. — [Ali-Baba malajski niedźwiedź:] A. Hoffmannowa: Żywot niedźwiedzia szczęśliwego. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 40; K. Zbyszewski: Na służbie u niedźwiedzia. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1980 nr 300. — M.E. Cybulska: Dla młodych i dla starych. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 25 [rec.: Lubeck herbu Obrączka].

B.D.

LASSOTA Ryszard

ur. 1932

Pseud.: r.l.; R.L.; R. Lass.

Powieściopisarz.

Urodzony 26 sierpnia 1932 we Lwowie; syn Feliksa Lassoty, lekarza wojskowego, i Bronisławy z Powroźnickich. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, uczył się w polskiej szkole powszechnej w Stryju. W lutym 1944, dzięki pomocy żydowskiej organizacji podziemnej, przyjechał razem z rodzicami do Warszawy i kontynuował naukę na tajnych kompletach. Po upadku powstania warszawskiego uciekł z transportu i zamieszkał w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie też pozostał po zakończeniu wojny. W 1949 zaczął ogłaszać pierwsze notatki dziennikarskie na łamach *Głosu Robotniczego*. W 1950 zdał maturę w Liceum im. Bolesława Chrobrego w Piotrkowie Trybunalskim, po czym w 1953 przeniósł się do Warszawy, gdzie studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim; w 1958 uzyskał magisterium. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. W 1952 otrzymał nagrodę za opowiadanie w konkursie literackim dla młodych prozaików zorganizowanym w Łodzi. Debiutował w 1955

opowiadaniem „Galileusz”, opublikowanym w *Po prostu* (nr 10), w piśmie tym ogłaszał też w 1956. W 1957-58 był zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Ekran*, w 1958-60 pracował w redakcji *Wiadomości Filmowych*. Współpracował z Polskim Radiem jako recenzent filmowy. Utwory prozą publikował w pismach *Od nowa* (1958-60), *Przekrój* (1958-66; tu m.in. w 1958 cykl felietonów pt. „Astrologia dla wszystkich” pod pseud. R. Lass), *Szpilki* (od 1962). W 1962 został członkiem ZLP. W 1966 ożenił się z Iwoną Foremską, matematykiem (rozwód 1995). Za opowiadanie „Laur olimpijski” otrzymał w 1969 wyróżnienie w konkursie ZLP i Polskiego Komitetu Olimpijskiego (druk *Żołnierz Polski*, dodatek do numeru z września 1970). W 1980 przeniósł się do Częstochowy, gdzie w 1989 założył wydawnictwo Pacific. Mieszka w Częstochowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Falszywy prorok. [Powieść]. Powst. 1955-1957. Wyd. Wwa: Iskry 1961, 296 s.

Data powst. pod tekstem.

2. Noc miłości i nieco później. [Powieść]. Powst. 1959. Wyd. Wwa: Iskry 1962, 257 s.

Data powst. pod tekstem.

3. Podróżny. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1960, 335 s.

Zawartość: Pierwszy dzień szkoły; Troje dzieci na łące; Podróżny.

4. Zwątpienia i nadzieje. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 469 s.

Nagroda w konkursie na powieść zorganizowanym przez WRN w Olsztynie i ZLP w 1964.

5. Pierwszy lot. [Powieść]. [Wwa:] LSW 1971, 261 s.

6. Spadanie korony. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 239 s.

7. Pościg. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 333 s.

8. Romans. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 375 s.

9. Tajemnica. [Powieść]. Wwa: MON 1976, 453 s. Wyd. 2 tamże 1978.

10. Straż osobista. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1977, 314 s.

11. Wariackie papiery. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1977, 319 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1982]; Częstochowa: Pacific 1996.

12. Alarm. [Powieść]. Wwa: MAW 1978 [właśc. 1977], 237 s.

Przekł. ros.: Trevoja. [Przeł.] V. Golovčanskij. W: Očnaja stavka. [Antologia]. Moskwa 1978.

13. Hong Kong express. [Powieść]. Wwa: MAW 1979, 262 s.

14. Strome podejście. Wwa: MON 1980, 195 s.

15. Panika w hotelu Excelsior. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1983, 299 s.

16. Operacja „Wschodni wiatr”. [Powieść]. Częstochowa: Pacific 1996, 131 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

[Podróżny:] H. Bereza: Debiut R.L. *Twórczość* 1960 nr 9; K. Rosner: Pamiętnik pokolenia. *Współczesność* 1960 nr 17; J.Z. Słojewski: Whijanie nozyc. *Prz. Kult* 1960 nr 42. — [Falszywy prorok:] K. Meloch. *Współczesność* 1961 nr 14; M. Szpakowska; Czy jeszcze jeden „falszywy prorok”. *Nowa Kult* 1961 nr 29. — [Noc miłości i nieco później:] J. Korotyńska: Rzecz o dorastającej młodzieży. *Prz. Kult* 1962 nr 20; R. Marszałek: Krwawy spektakl R.L. *Współczesność* 1962 nr 12. — [Zwątpienia i nadzieje:] F. Fornalczyk: Związał nieopanowany. *Tyg. Kult* 1967 nr 36; A. Maciejewski: Targowisko lajdaków, czyli jak zostać Tolstojem. *Prawo i Życie* 1967 nr 5; J. Preger: Zwątpienia młodości. *Życie Lit.* 1967 nr 16; J.Z. Słojewski: Toutes proportions gardées. *Kultura* 1967 nr 7. — [Spadanie korony:] A. Wilkoń: Góry, morze i sprawy codzienne. *Życie Lit.* 1972 nr 4; K. Zuchora: W samo południe. *Nowe Książ.* 1972 nr 13. — S. Grabowski: Jaki jesteś nastolatku? *Nowe Książ.* 1977 nr 14 [rec. Straż osobista]. — A. Bernat: Cnotliwa sensacja. *Nowe Książ.* 1978 nr 12 [rec.: Alarm; Tajemnica]. — A. Boniecki: Patriotyczny kryminał komputerowy. *Zapiski* 1978 nr 7 [rec.: Tajemnica].

E.G.

LATAWIEC Bogusława
ur. 1939

Pseud.: B.L.; Ortak; ORTAK.

Poetka, prozaik, krytyk.

Urodzona 25 września 1939 w Wołominie; córka Czesława Latawca, historyka literatury, nauczyciela, i Janiny z domu Wypiśniak, nauczycielki. Uczęszczała w 1952-56 do Liceum Ogólnokształcącego im. Dąbrowski w Poznaniu. Następnie studiowała polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. W czasie studiów zaczęła pisać wiersze (wówczas nie publikowane), uczestniczyła w imprezach teatrzku poetyckiego grupy literackiej Wiatraki. Debiutowała jako poetka w 1959 w audycji „Magazyn artystyczny”, nadanej przez rozgłośnię szczecińską Polskiego Radia. W tymże roku wyszła za mąż za Edwarda Balcerzana, literaturoznawcę, poetę, prozaika. W 1961 ukończyła studia i rozpoczęła pracę w bibliotece Pałacu Młodzieży w Szczecinie. Pierwsze wiersze i prozę ogłosiła drukiem w 1962 w almanachu „Poeci pomorscy I.”. Należała (1962) do szczecińskiej grupy Metafora. W 1962 otrzymała nagrodę WRN, TRZZ i Oddziału Szczecińskiego ZLP za prace literackie na temat morza i Pomorza Zachodniego. Po powrocie do Poznania w 1962, pracowała do 1986 jako nauczycielka języka polskiego w szkołach średnich. Równocześnie rozwijała twórczość literacką; publikowała swoje utwory m.in. w *Odrze* (od 1963). Od 1966 była członkiem ZLP (do roz-

wiązania Związku w 1983; w 1978-81 opiekowała się Kołem Młodych i wchodziła w skład zarządu Oddziału Poznańskiego). W 1974-82 kierowała działem poezji i krytyki poetyckiej miesięcznika *Nurt*; publikowała tu także własne utwory. W 1980 została członkiem NSZZ „Solidarność”. Należała do poznańskiego Komitetu Kultury Niezależnej. Publikowała recenzje i felietony w prasie wychodzącej poza cenzurą (m.in. pod pseud. Ortak) – w *Zeszytach Literackich* (1983) i *Kulturze Niezależnej* (1988-91). W 1986-91 była redaktorem naczelnym gazety mówionej *Struktury III* przy Oddziale Poznańskim Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1989 została członkiem Polskiego PEN Clubu oraz współzałożycielem, a następnie członkiem SPP. W listopadzie 1991 została redaktorem naczelnym miesięcznika kulturalnego *Arkusz*. W 1993 otrzymała nagrodę Polskiego PEN Clubu z Fundacji P. Büchnera za całokształt twórczości poetyckiej. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1978) i Odznaką Honorową m. Poznania (1981). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nie widziałam tak długiej chorągwi. [Powieść]. Pozn.: WP 1965, 157 s.

2. Otwierają się rzeki. [Wiersze]. Pozn.: WP 1965, 57 s.

Nagroda Peleryny za najlepszy debiut poetycki, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w Gdańsku w 1966.

3. Solarium. Opowiadania. Pozn.: WP 1969, 150 s.

Zawartość: Szarada; Gmach; Klasówka z wyobraźni. Krwiobieg; Solarium.

I nagroda w konkursie *Życia Lit* za opowiadanie pt. „Klasówka z wyobraźni” w 1965.

4. Całe drzewo zdania. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 59 s.

Nagroda im. T. Peipera, przyznana przez Ugrupowanie Literackie 66 w 1970.

5. Przestrzenie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1975, 71 s. Zawiera wiersz: Mówię wprost ..., – oraz cykle: Przestrzeń człowieka; Przestrzeń czasu; Przestrzeń światła; Przestrzeń drewna.

6. Ogród rozkoszy ziemskich. Powieść. Pozn.: WP 1976, 195 s.

7. Z żywych jeszcze źrenic. [Wiersze i proza]. Pozn.: WP 1981, 79 s.

Zawiera części: Nowe wiersze; Nowe prozy; Dawne wiersze i prozy.

8. Pusta szkoła. [Opowiadania]. Powst. przed 1985. Wyd. Wwa: Iskry 1987, 206 s.

Zawartość: Mangusta; Pusta szkoła; Słowacki; Zadra. „Nagroda 3 Maja” przyznana w obiegu niezależnym w 1985.

9. Ciemnia. [Powieść]. Wwa: Pomost 1989, 172 s. Wyd. 2 Pozn.: Zysk i S-ka 1995.

10. Powidok. [Wiersze]. Wwa: PEN 1992, 72 s.

Zawiera wiersze oraz prozę poetycką pt. Białoczerwony szlaban.

11. Nigdy całosci. [Wiersze]. Wwa: Open 1995, 53 s.

Zawiera wybór wierszy z l. 1964-1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. – Wywiad: Dojść do słowa. [Rozm.] H. Zaworska. *Odra* 1988 nr 10.

[T. Skubalowski] T.S.: B.L. *Nurt* 1966 nr 6 [biogram i bibliografia].

[Nie widziałam tak długiej chorągwi:] T. Burek: Debiut z perspektywą. *Twórczość* 1966 nr 7; J. Niecikowski: Mechaniczna zabawa. *Kultura* 1966 nr 7; M. Orski: Narodziny poetyckiej wizji. *Odra* 1966 nr 6. – [Otwierają się rzeki:] J. Witani: Niepokój zamkniętych słów. *Odra* 1966 nr 9; J. Łukasiewicz: *Twórczość* 1967 nr 3. – [Solarium:] B. Zadura: *Twórczość* 1969 nr 8; J.M. Bartnicka: Proza kunstowna, ale... *Nowe Książ.* 1970 nr 1; W. Osiatyński: *Mies. Lit.* 1970 nr 1. – W Grajewalski: W środku myśli. *Poezja* 1970 nr 12 [rec.: Całe drzewo zdania]. – [Przestrzenie:] S. Sterna-Wachowiak: Sfera obecności. *Twórczość* 1975 nr 7; L. Żuliński: Przestrzeń języka. *Nowe Książ.* 1975 nr 15. – [Ogród rozkoszy ziemskich:] I. Furnal: Tajemnice kuchni literackiej. *Mies. Lit.* 1977 nr 4; K. Henzel: Ciemne pułapki konstrukcji. *Odra* 1977 nr 7/8; J.K. Weber: Czytanie z Hieronima Boscha. *Literatura* 1977 nr 7; B. Zadura: Autoportret w pracowni. *Twórczość* 1978 nr 1. – [Z żywych jeszcze źrenic:] A. Ogrodowczyk: „Od wschodu do zachodu ścian”. *Odra* 1981 nr 11; W. Ligeza: Rytm środkowy. *Twórczość* 1983 nr 1. – [Pusta szkoła:] M. Broński: Przedstawiamy ciąg dalszy. *Kultura*, Paryż 1988 nr 6; A. Czachowska: Optymizm zza chmur. *Twórczość* 1988 nr 2; M. Orski: Pusta idea. *Odra* 1988 nr 4. – [Ciemnia:] A. Nasiłowska: Jasno. *Alm. Hum.* 1989 nr 11; A. Legeżyńska: Proust i stan wojenny. *Twórczość* 1990 nr 11; M. Orski: W „Ciemni” przeszłości. *Odra* 1991 nr 2; przed: w tegoż: A mury runęły. Wr. 1995. – [Powidok:] L. Szaruga: Mowa ze światła. *Dekada Lit.* 1992 nr 3; A. Szymańska: Wskrzyszanie światła. *Prz. Powsz.* 1993 nr 5. – [Ciemnia:] I. Iwasów: Codziennie wielkiej chwili. *Nowe Książ.* 1995 nr 7; [W. Skalmowski] M. Broński: „Wenecja na gondole...”. *Kultura*, Paryż 1995 nr 5. – [Nigdy całosci:] K. Lisowski: Gest każdego osobno. *Dekada Lit.* 1995 nr 31 V; A. Poprawa: Inna całosci. *Odra* 1995 nr 9; L. Szaruga: Rozplywające się zdanie. *Nowe Książ.* 1995 nr 10.

J.Z.

LAU Jerzy 1917-1970

Krypt.: J.L.; (J.L.); (je); (i); (j); (l); (l.); (l.); (l.); (l.).

Poeta, tłumacz, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 28 października 1917 w Atamańskim Chutorze pod Osmiem, na Syberii; syn Karola Laua, inżyniera zatrudnionego w tym czasie na budowie kolei transsyberyjskiej, i Lubow z domu Popowa, Rosjanki. W 1922 przyjechał wraz z rodziną do Polski i mieszkał kolejno w Wilnie, następnie od 1927 w Lublinie, a od 1931 w Krakowie. Tu uczęszczał do Gimnazjum im. A. Witkowskiego; w 1935 zdał maturę. Pierwsze wiersze publikował w krakowskim czasopiśmie międzyszkolnym *Nasze Czasy*. W tym samym roku rozpoczął roczną służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu. Następnie w 1937-39 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim

L

w Krakowie. W 1938 opublikował w miesięczniku *Nowy Wyras* (nr 2, 5, 11) wiersze, które uważał za swój właściwy debiut. W tym czasie występował jako aktor w teatrze Cricot. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Wzięty do niewoli niemieckiej, zbiegł i wrócił do Krakowa, gdzie utrzymywał się z dorywczych prac. Był członkiem AK; prowadził instruktaż w zgrupowaniu „Żelbet” Kraków-Zachód oraz w oddziałach partyzanckich. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu literackim i kulturalnym. Po wyzwoleniu został zmobilizowany i przydzielony do Zarządu Polityczno-Wychowawczego Marynarki Wojennej w Gdyni z funkcją redaktora czasopisma *Marynarka Wojenna*. Publikował wiersze w *Odrodzeniu* (1944-45, 1947, 1949), *Kamienie* (1945/46). W 1946 został członkiem ZZLP (sekretarz Oddziału Gdańskiego; od 1949 ZLP). Od tegoż roku należał do PPR (od 1948 do PZPR). W 1947 został służbowo przeniesiony do Warszawy, gdzie objął funkcję kierownika Wydziału Repertuarowego Domu Wojska Polskiego. Działal w powstałym w jego strukturze Klubie Młodych Artystów i Naukowców w Warszawie; w 1947 był jego prezesem. W 1948-51 studiował historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim; po trzecim roku studia przerwał. W 1949 został w stopniu kapitana zdemobilizowany. W tymże roku zawarł związek małżeński z Anną Gniadowską (z domu Nieciengiewicz; rozwiedzeni). Rozwijał twórczość literacką, publicystyczną i przekładową, głównie z języka rosyjskiego, a od 1952 z bułgarskiego. Pracował jako dziennikarz kolejno w *Trybunie Ludu* (od 1952), *Przeglądzie Kulturalnym* (od 1953), *Po prostu* (od 1956; w 1957 kierownik działu literackiego) i *Argumentach* (1957-63). Wiersze, tłumaczenia, recenzje literackie i przede wszystkim teatralne drukował m.in. w czasopiśmie *Argumenty* (1957-63), *Nowa Kultura* (1957-63), *Wiatraki* (1959-65), *Życie Literackie* (1962-69), *Kultura* (1964-67), *Materiały Repertuarowe* (1966-70; członek komitetu redakcyjnego). Był także autorem felietonów do Polskiego Radia. W 1960 przebywał we Francji, a następnie w Bułgarii. W 1961 zawarł związek małżeński z Dimitriną Paskalewą, Bułgarką. Po powrocie do Polski w 1963 przez rok mieszkał w Krakowie, a od 1964 w Warszawie. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1947) i Odznaką Grunwaldzką. Zmarł 10 marca 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. U płomienia. [Wiersze]. [Kr., marzec] 1944, [14] k. masz., jednostronna przebitka, [Bibl. Poetycka Krakowa]. Wyd. nast.: [zmien. i rozszerz.] tamże [grudzień] 1944; Kr.: Spółdz. Księg. Czytelnik 1945, 19 s. Przedr. zob. poz. 6.

Wyd. 1-2 konspir.; druk anonim.

2. Wiślane okna. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1955, 45 s.

3. Rachunek goryczy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1958, 57 s. Przedr. zob. poz. 6.

4. Cień czasu. [Wiersze]. Kr.: WL 1966, 36 s. Przedr. zob. poz. 6.

5. Teatr artystów „Cricot”. [Monografia]. Kr.: WL 1967, 221 s.

6. Wiersze wybrane. Wybrał oraz wstępem i aneksami opatrzył A. Włodek. Kr.: WL 1973, 150 s. Zawiera wiersze z tomów poz. 1, 3, 4 oraz wybór z tomu poz. 2, – nadto: Inedita lż 1960-1970l.

Przekłady

1. A. Surow: Zielona ulica. [Utwór dramatyczny]. Wwa: Spółdz. Wydawn. Współpraca 1949, 105 s.

2. L.B. Ławrientiew: Za tych co na morzu. Sztuka w 3 aktach. Wwa: MON 1951, 71 s.

3. S. Dadiani: Z iskry rozgorzeje płomień. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1952.

4. M. Wieliczko: Prawie komedia. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: D. Lau, ... TV 1970.

5. G. Dżagarow: Prokurator. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: D. Bukowska i ... Wyst. Płock, T. Płocki 1978.

Prace redakcyjne

1. Antologia walki. Oprac. ... Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 227 s.

2. Wiersze i pieśni o Armii Radzieckiej. Oprac.: A. Gniadowska i ... Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 106 s.

3. Narody są nieśmiertelne. Wiersze poetów narodów Azji. Oprac.: M. Bielicki, ... Tłum. M. Bielicki. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 26 s.

4. O pokój. Wiersze poetów polskich. Oprac.: M. Bielicki, ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 55 s.

5. Oto jest koniec nocy. Wiersze poetów chińskich. Oprac.: M. Bielicki ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 26 s.

6. Śpiew pokoju. Wiersze poetów francuskich. Oprac.: M. Bielicki, ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 27 s.

7. M. Wapcarow: Wiersze wybrane. Wybrał i oprac. ... [Wstęp] ... Wwa: KiW 1954, 72 s.

Tu także przekł. J.L.

8. Nike ze spalonych miast. Wiersze partyzanckie. Wybrał, oprac., [wstęp] ... [Wwa:] MON 1960, 217 s.

9. Winnice słońca. Wiersze młodych poetów bułgarskich. Wybór i oprac. ... Wwa: Iskry 1967, 151 s.

Tu także przekł. J.L.

10. Antypowiedź. Bułgarski humor i satyra. [Antologia]. Wybrali: D. Lau i ... Wwa: Iskry 1971, 302 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1966. — SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — LP (usz.). — RL 1970 (T. Chudek).

[U płomienia:] T. Kwiatkowski. *Tyg. Powsz.* 1945 nr 12; K. Wyka: *Odrodzenie* 1945 nr 31; R. Matuszewski: Nowe wydawnictwa poetyckie. *Kuźnica* 1956 nr 19. — J. Preger: U poetów. (Jeszcze jeden dowód przeciw). *Życie Lit.* 1956 nr 49 [rec.: Wiślane okna]. — [B. Ostromecki] B.O. *Nowe Książ.* 1958 nr 12 [rec.: Rachunek goryczy]. — A. Drawicz: Jest na krańcach znoju szczęścia ogrom ... *Żoł. Wol.* 1961 nr 10 [rec. oprac.: Nike ze spalonych miast]. — A. Śluci: Poezja i cień czasu. *Twórczość* 1966 nr 8 [rec.: Cień czasu]. — [Teatr artystów „Cricot”] B. Frankowska. *Współczesność* 1968 nr 13; W. Natanson: Zabawa o trwałym znaczeniu. *Twórczość* 1968 nr 6; E. Wysińska: „Cricot od strony historii”. *Mies. Lit.* 1968 nr 6. — W. Natanson: J.L. *Twórczość* 1970 nr 5. — E. Wysińska: „Cricot od strony historii”. *Mies. Lit.* 1968 nr 6. — J. Skokowski: J.L. *Życie Lit.* 1970 nr 70. — A. Włodek: Nad wierszami J.L. *Twórczość* 1973 nr 4.

B.M.

LEBIODA Dariusz Tomasz ur. 1958

Pseud.: Adam Krzyżoforski; DTL; L-a; LTD; Marek Rosenbaum; Michał Podhorodecki; Obserwator; Piotr Korwin Potocki; Tomasz Kukułka.
Poeta, krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 23 kwietnia 1958 w Bydgoszczy; syn Władysława Lebiody, kierowcy, i Krystyny z domu Grzechowiak. Do szkół uczęszczał w Bydgoszczy. W 1973-78 uczył się w V Liceum Ogólnokształcącym, tu zdał maturę. Następnie pracował jako ratownik w kąpieliskach, pracownik najemny u ogrodnika oraz dyspozytor w bazie transportu samochodowego. Od 1979 studiował filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Bydgoszczy; w 1984 uzyskał magisterium. *Twórczość* poetycką rozpoczął w 1980, debiutując wierszami „Dłaczego mówisz, że masz tak mało” i „Obok naszej szkoły”, ogłoszonymi w miesięczniku *Radar* (nr 2). Publikował też m.in. w tygodniku *Fakty* (1980-89, z przerwami; tu stała współpraca do 1987), *Tygodniku Kulturalnym* (1984-86). W 1983 ożenił się z Danutą Marią Futymą, nauczycielką. Od tegoż roku uczył początkowo w szkole podstawowej, a w 1984-85 w szkole średniej. Następnie rozpoczął pracę w WSP w Bydgoszczy (kolejno młodszy asystent, starszy asystent i adiunkt); prowadził zajęcia z literatury polskiej XIX i XX w. oraz z zakresu literatur anglojęzycznych. Liczne recenzje i artykuły publikował m.in. w *Miesięczniku Literackim* (1986-90), *Piśmie Literacko-Artystycznym* (1986-89), *Życiu Literackim* (1986-89) oraz w *Nowych Książkach* (1987-90). W 1986 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w 1988 Towarzystwa Literackiego im. H. Sienkiewicza. Otrzymał nagrodę im. K. Janic-

kiego (1988) oraz Nagrodę Artystyczną Młodych im. S. Wyspiańskiego (1989). W tym też roku został członkiem ZLP. W 1989-90 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego kwartalnika *Metafora*; publikował tu też od 1989 wiersze, artykuły, recenzje (podp. m.in.: LTD, Marek Rosenbaum, Michał Podhorodecki, Obserwator, Piotr Korwin Potocki). W 1994 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Gdańskim, na podstawie rozprawy „Żywioł i tajemnica romantycznej natury w twórczości Adama Mickiewicza” (promotor prof. Mieczysław Łojek). Opracowywał recenzje wewnętrzne dla Wydawnictwa Literackiego w Krakowie i Młodzieżowej Agencji Wydawniczej w Warszawie. Otrzymał wiele nagród w konkursach poetyckich. Mieszka w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Samobójcy spod wielkiego wozu. [Wiersze]. Wwa: MAW 1980, 32 s.

Tomik zakwalifikowany do druku w Ogólnopolskim Konkursie Otwartym „Pokolenie, które wstępuje” na serię *Artuszy Autorskich* dla poetów debiutujących.

2. Maria. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1982, 23 s.

3. Zomowcy i gitowcy. [Wiersze]. [Bydg.: b.w.* 1982], 16 s. Druk cześciowy w dziale „Poezja stanu wojennego”. *Metafora* 1990 nr 3/5.

Wyd. w 1982 poza cenzurą na prawach rkpśu w kilkunastu egz. kserowanych (inf. autora).

4. Najnowszy testament. [Wiersze]. Bydg.: Pomorze 1983, 99 s.

Cykle: Samobójcy spod wielkiego wozu; Nasz syn się nie urodzi; Na skraju snu i cienia; Rewolucja numer dziewięć. Nagroda im. A. Bursy w 1984.

5. Na chwilę przed końcem świata. [Wiersze]. Wwa: MAW 1988, 111 s.

6. Pole umierającej kraski. [Wiersze]. Kr.: WL 1988, 81 s.

Cykle: Wiosna; Lato; Jesień; Zima.

7. Piloci ultrafioletowych dali. [Poemat]. Bydg.: Ośrodek Kultury Regionalnej 1990, [28] s.

8. Płacz, moje pokolenie. Wiersze wybrane 1980-1990. Bydg.: Metafora 1990, 139 s.

9. Tajemnice życia Karola Wojtyły. [Praca biograficzna]. Bydg.: Somix 1991, 253 s. Wyd. 2. Bydg.: Inst. Wydawn. „Świadectwo” 1997.

Zawartość: Fatima; Bedziesz kiedyś papieżem...; Habemus papam; To Maryja; Krew na pontyfikacie; Życie pełne tajemnic; Tajemnica poezji.

10. Czarna kałuża. [Wiersze]. Bydg.: LTD 1993, 74 s.

Cykle: Stara księga; Nowa księga.

11. Kraina jaskółki. Wiersze oniryczne. Projekt okł. i ilustr. ... Bydg.: Metafora 1995, 56 s.

12. *Poemat o gwiazdnym chłopcu*. [Wiersze]. Bydż.: *Metafora* 1996, 57 s.

Zawartość: *Poemat o gwiazdnym chłopcu*. — nadto cykle: *Wiersze nowe*; *Wiersze więzienne*; *Wiersze porzucone*; *Sted*; *Z ostatnich przekładów* [przeł. wierszy D.T.L. na jęz. ang., arabski, grec.].

13. *Pragnienie śmierci*. [Szkie i eseje]. Bydż.: Inst. Wydawn. „Świadectwo” 1996, 168 s.

Na okł. podtyt.: *Stachura*; *Czerniawski*; *Herbert*; *Miłosz*. Zawartość: *Tajemnica poezji*; *Pragnienie śmierci*; *Martwe anioły*; *Zmartwychwstanie w śmierci* [dot. R. Wojaczka]; *Jaśminek*; *Poeci migotliwej wyobraźni* [dot. J. Harasymowicza, T. Słiwaka]; *Popiół i ekstaza* [dot. A. Kaliszewskiego]; *Kraina okrutnej wyobraźni* [dot. W. Kawińskiego]; *Pocałunek śmierci* [dot. H. al-Janabiego]; *Nagi w zaroślach ciemności* [dot. A. Czerniawskiego]; *Uciekinierzy z rzeczywistości*; *Dzieci Pana Cogito*; *Kim jesteś poeto końca wieku?*

14. *Mickiewicz. Wyobraźnia i żywioł*. [Praca historycznoliteracka]. Bydż.: WSP 1997, 320 s.

Zawartość: *Woda*; *Ogień*; *Powietrze*; *Ziemia*; *Wyobraźnia i żywioł*.

Prace redakcyjne

1. *D. Künstler-Langner. Kaktusowe ogrody*. [Wiersze]. Oprac. ... Bydż.: *Metafora* 1990, 61 s.

2. *J. Szatkowski. Żywicowanie. Wybór wierszy*. Oprac. ... Bydż.: *Metafora* 1990, 96 s.

3. *Kropła na skrzydle motyla. Wiersze studentów*. Red. ... Bydż.: WSP 1995, 84 s.

Nadto opracowanie 15 książek o tematyce historyczno-religijnej wyd. w 1993-1997 przez parafie bydgoskie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995, 1996, 1997. — D.T. Lebiada: *Głęboko czulem swoją inność*. *Gaz. Pom.* 1989 nr 187. — Wywiady: *Czas jednego pokolenia*. Rozm. A. Kowalski. *Radar* 1985 nr 22; *Kiedy będzie kończył się świat, nie zabraknie w nim poetów*. Rozm. G. Ciechomska. *Tryb. Ludu* 1989 nr 204; *Korzenie*. Rozm. M. Obarski. *Nurt* 1989 nr 8.

E. Starosta: *Staroświecki git chłopiec*. *Fakty* 1983 nr 50 [rec.: Maria]. — J.K. Adamkiewicz: *W poszukiwaniu dekalogu*. *Nurt* 1984 nr 7 [rec.: Najnowszy testament]. — D. Künstler: *„Chłopaki z mojego rocznika”*. *Poezja* 1984 nr 3 [rec.: Samobójcy spod wielkiego wozu]. — A. Nagórka: *Trzy przestrzenie poezji istotnej*. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 11 [rec.: Najnowszy testament]. — J. Bolek: *Dotykanie życia*. (O twórczości D.T.L.). *Radar* 1985 nr 20. — [Najnowszy testament:] A. Kaliszewski: *„Bracia diabłów i aniołów w biegu”*. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 3; *J. Wojdecki: Chłopaki z jego rocznika*. *Poezja* 1985 nr 1. — M. Halaś: *Elegia*. *Życie Lit.* 1989 nr 1 [rec.: Pole umierającej kraski]. — [Na chwilę przed końcem świata:] J. Karecki: *Zanim przyjdzie jutro...* *Pis. Lit.-Artyst.* 1989 nr 4; *J. Koryl: Misterium życia i śmierci*. *Poezja* 1989 nr 12 [dot. też: Pole umierającej kraski]. — [Pole umierającej kraski:] M. Obarski: *Rajski cmentarz*. *Pis. Lit.-Artyst.* 1989 nr 2; *T. Olaszewski: W stronę wątpliwości*. *Nowe Książ.* 1989 nr 2. — D. Pawelec: *Poetycki aneks*. *Życie Lit.* 1989 nr 29 [rec.: Na chwilę przed końcem świata]. — [Pole umierającej kraski:] M. Stala: *Poezja i wierszomania*. 2. *Brulion* 1989 nr 11/12; *K. Szymoniak: Węzły i śmierci*. *Nurt* 1989 nr 4 [rec. też: Na chwilę przed końcem świata]. — K. Derdowski: *Chłopcy i wszechświat*. *Metafora* 1990 nr 3/4/5 [rec.: Na chwilę przed końcem świata]. — [Pole umierającej kraski:] A. Nagórka:

...*pod rękę ze śmiercią*”; *J. Ryszkowski: Apokalipsa w stylu pop*. *Autograf* 1990 nr 6. — *J. Koryl: Wspinaćka na Parnas*. *Twórczość* 1991 nr 10 [rec.: *Plac, moje pokolenie*]. — *T. Zółciński: Poeci trzech pokoleń*. *Metafora* 1991 nr 6/7 [tu m.in. o D.T.L.]. — *J. Sikora: Jaskółczy niepokój*. *Głos Katol.* 1996 nr 9 [rec.: *Kraina jaskółki*].

K.B.

LEC Stanisław Jerzy 1909-1966

Pierwotne nazwisko: de Tusch-Letz. Pseud.: *Grehor*; *Jezylec*; *Sobowtór*; *st.j.l.*; *(St.)l.*; *St.J.L.*; *Stach*. *Poeta*, *satyryk*, *aforysta*, *fraszkopisarz*.

Urodzony 6 marca 1909 we Lwowie w uszlachconej galicyjskiej rodzinie żydowskiej; syn barona Benona de Tusch-Letza, urzędnika, i Adeli z domu Safrin. Do szkół uczęszczał w Wiedniu i we Lwowie; ukończył powszechną szkołę ewangelicką, uczył się w gimnazjum polskim, a od piątej klasy w niemieckojęzycznym gimnazjum Józefy Goldblatt Kamerling we Lwowie. Po zdaniu w 1927 matury rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie; po roku przeniósł się na prawo, które ukończył w 1933. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Wiosna”, ogłoszonym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 13). W 1931 był współzałożycielem miesięcznika *Tryby*, zamkniętego przez władze po ukazaniu się pierwszego numeru. Od 1933 współpracował z *Cyrułikiem Warszawskim* (do 1934), w którym drukował utwory satyryczne oraz z *Lewarem* (do 1936). W 1934 zamieszkał w Warszawie. Był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1936 razem z Leonem Pasternakiem założył kabaret literacki Teatr Pętałów, który został zamknięty po kilku przedstawieniach. W tymże roku uczestniczył w Zjeździe Pracowników Kultury zorganizowanym we Lwowie przez Front Ludowy. Od 1936 był związany z komunistycznym *Dziennikiem Popularnym*, w którym ogłaszał codzienny felieton pt. „Przed sądem nieostatecznym” (pod pseud. *Stach*) oraz niedzielny felieton „Przed sądem ostatecznym”, a nadto z tygodnikiem *Sygnaly* (do 1939). Obawiając się aresztowania po zamknięciu *Dziennika Popularnego* w 1937, wyjechał na krótko do Rumunii. Potem przebywał jakiś czas u matki na Podolu, pracował jako aplikant adwokacki w Czortkowie. Następnie powrócił do Warszawy, gdzie kontynuował pracę literacką i publicystyczną. Drukował swoje utwory m.in. w *Szpilekach* (1937-38) i *Czarno na białem* (1938-39). Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Lwowa, zajętego przez ZSRR. Uczestniczył w życiu literackim organizowanym przez władze ukraińskie. Wiersze, satyry, artykuły i przekłady z języka rosyjskiego publikował w *Czerwonym Sztandarze* (1939-41). W 1940 wstąpił do Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy; wchodził w skład redakcji *Almanachu Literackiego*, wydawanego przez Lwowską Organizację Związku

(1941). Współpracował z Państwowym Wydawnictwem Mniejszości Narodowych ZSRR. W 1941 drukował także w *Nowych Widnokręgach*. Po wkroczeniu Niemców w czerwcu tegoż roku, został osadzony w obozie w Tarnopolu, skąd w 1943 zbiegł. Przedostał się do Warszawy, gdzie uczestniczył w działalności konspiracyjnej w szeregach Gwardii Ludowej (GL), a następnie Armii Ludowej (używał pseud. Łukasz). Do stycznia 1944 współredagował organ okręgowy GL, *Żołnierz w Boju* (Pruszków). Od wiosny 1944 przebywał na Lubelszczyźnie, biorąc udział w walkach partyzantskich w lasach parczewskich (m.in. uczestniczył w bitwie pod Rąblowem). Był od maja do lipca tego roku jednym z redaktorów konspiracyjnego pisma PPR, *Wolny Lud* (Wola Przybysławska). Ożenił się z Elżbietą Rusiewicz. Po wejściu Armii Czerwonej, w lipcu 1944 wstąpił do Wojska Polskiego, otrzymując stopień majora. W 1945 wznowił w Łodzi, wspólnie z Jerzym Zarubą i Leonem Pasternakiem, tygodnik satyryczny *Szpilki*, który początkowo także razem redagowali. W połowie 1946 wyjechał jako attaché prasowy Polskiej Misji Politycznej (później Polskie Przedstawicielstwo Polityczne) do Wiednia. W 1950, nie powróciwszy do kraju, udał się do Izraela. W tymże roku został skreślony z listy członków ZLP. W 1952 wrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Zawarł związek małżeński z Krystyną Świętońską. Początkowo zajmował się głównie przekładami z literatury niemieckiej. Później zaczął publikować także utwory liryczne i satyryczne oraz nowy w swej twórczości rodzaj – aforyzmy (cykl „Myśli nieuczesane”) w wielu czasopismach, m.in. w *Nowej Kulturze* (1954-62), *Przeglądzie Kulturalnym* (1954-63), *Szpilkach* (od 1955), *Twórczości* (od 1955), *Świecie* (od 1957), *Dialogu* (od 1957). W 1955 został reaktywowany w prawach członka ZLP. W 1961 otrzymał nagrodę ZAiKS-u za twórczość satyryczną. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966). Zmarł 7 maja 1966 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Barwy. Poezje. Lw.: Księg. Nowości 1933, 22 s.

2. Zoo. Wiersze satyryczne. Wwa: Inst. Wydawn. Sfinks 1935, 31 s.

3. Satyry patetyczne. Wwa: M. Fruchtman 1936, 23 s.

4. Notatnik polowy. Poezje. [Łódź:] Książka 1946, 45 s.

5. Spacer cynika. Satyry i fraszki. [Wwa:] Czyt. 1946, 129 s.

Tu także przekłady wierszy z jęz. niem. i węgier.

6. Życie jest fraszka. Fraszki i satyry. Wwa: Książka 1948, 149 s.

Tu także przekłady fraszek, gł. z literatury niemieckiej i austriackiej.

7. Nowe wiersze. Wwa: KiW 1950, 47 s.

8. Rękopis jerozolimski. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 41 s. Wyd. 2 tamże 1957.

Data powst. na książce: Jerozolima-Tel Awiw 1950-1952.

9. Myśli nieuczesane. [Aforyzmy].

Myśli nieuczesane. Kr.: WL 1957, 44 s. Wyd. nast. [poszerz.]: tamże: 1959, 154 s., 1968, 215 s., wyd. 4 1972, 255 s., wyd. 5 1974, wyd. 6 1987; [Kr.:] Bestseller [1991]; Wwa: Muza 1994.

Myśli nieuczesane nowe. Kr.: WL 1964, 131 s. Wyd. nast. tamże 1966.

Następnie włączane do kolejnych wydań „Myśli nieuczesanych”.

Przekł. w wyborach: ang.: Unkempt thoughts. [Przeł.] J. Galazka. New York 1962; More unkempt thoughts. [Przeł.] J. Galazka. New York [1969]. – bułg.: Neučesani misli. [Przeł.] V. Ivanov. Sofija 1968. – czes.: Neučesané myšlenky. [Przeł.] B. Křemenák. Praha 1962; Nové neučesané myšlenky. [Przeł.] B. Křemenák. Praha 1967. – duń.: Unfriserde tanker. [Przeł.] L. Tønnesen. København 1978. – estoń.: Sugemata mõtted [Przeł.] A. Kurtna, A. Valton. Tallinn 1977. – fiń.: Vastakarvaan. [Przeł.] T. Anhava, V. Repo. Helsinki 1968, wyd. nast. [Finlandia] 1982. – franc.: Pensées échelées. [Przeł.] A., Z. Kozimor. Lambersart 1988, wyd. nast. Montricher 1991, Paris 1993; Nouvelles pensées échelées. [Przeł.] A., Z. Kozimor. Montricher, Paris 1993. – hiszp.: Pensamientos descabellados. [Przeł.] R. Alcalde, A.K. de Colángelo, R. Juarroz. Buenos Aires 1977; Pensamientos desmelenados. [Przeł.] F. Smieja. México 1985. – holend.: Ongekamde gedachten. [Przeł. z niem. i ang.] M. Colleran. Amsterdam 1965; Het grote boek ongekamde gedachten. [Przeł.] M. Mooij, M. Colleran. Amsterdam, Meulenhoff [1974]. – niem.: Unfrisierte Gedanken. [Przeł.] K. Dedecius. München 1959, wyd. nast. tamże: 1960, wyd. 5 1963, wyd. 8 1965, wyd. 11 1968, wyd. 12 1970, wyd. 13 1977, wyd. 14 1980; Neue unfrisierte Gedanken. [Przeł.] K. Dedecius. München 1964, wyd. nast. tamże: wyd. 7 1968, wyd. 8 1970; Letzte unfrisierte Gedanken. [Przeł.] K. Dedecius. München [1968], wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 4 1970, wyd. 5 1972, wyd. 7 1975, wyd. 8 1980; Spätse unfrisierter Gedanken. [Przeł.] K. Dedecius. [München] 1976; Unfrisierte Gedanken. [Przeł.] K. Dedecius. [Wybór:] J. Janke. Berlin 1978; Alle unfrisierten Gedanken. [Przeł.] K. Dedecius. München, Wien 1982, wyd. nast. tamże: 1984, wyd. 4 1988, wyd. 7 [1994]. – ros.: Nepečesannye misli. [Przeł.] V. Rossel. Moskva 1978, wyd. nast. Moskva 1991. – rum.: Ginduri nepieptănate. [Przeł.] N. Mareş. Iași 1971. – serb.-chorw.: Neočešljane misli. [Przeł.] U. Glovacki. Kruševac 1966; Neočešljane misli. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1983. – słowac.: Neučesané myšlienky. [Przeł.] V. Mihálik. Bratislava 1986. – szwedz.: Ofriserade tankar. [Przeł.] A. Weiss. Stockholm 1966. – turec.: Hayir! Aforizmalar. [Przeł. z niem.] M. Aşçı, S. Eroğlu. Istanbul 1990. – włos.: Pensieri proibiti. [Przeł.] R. Landau. Milano 1965.

Myśli nieuczesane. Odczytane z notesów i serwetek po trzydziestu latach. Przygot.: L. Koška. [Wwa:] Noir sur Blanc [1996], 278 s.

10. Małe mity. Powst. ok. 1958-1961. Druk częściowy: *Prz. Kult.* 1958 nr 51/52, 1959 nr 1; *Szpilki* 1960 nr 35, 38, 44, 51/52, 1961 nr 8, 1966 nr 21, 1967 nr 20; *Nowa Kult.* 1961 nr 14/15; *Polityka* 1969 nr 51/52.

Przekł. serb.-chorw.: Mali mitovi. [Przeł.] D. Sudarski-Red. Novi Sad: Književna Zajednica Novi Sad 1986, 60 s.

11. Kpię i pytam o drogę. [Wiersze]. Kr.: WL 1959, 79 s.

12. Z tysiąca i jednej fraszki. Wwa: Iskry 1959, 135 s.

Tu także przekłady z jęz. niem.

13. Do Abła i Kaina. [Wiersze]. Wwa: PIW 1961, 90 s.

14. List gończy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1963, 98 s.

15. Poema gotowe do skoku. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 58 s.

16. Fraszkobranie. [Fraszki]. Wwa: Iskry 1966, 95 s.

17. Wybór wierszy. Wybór: K. Milewska. Przedm.: J. Śpiewak. Wwa: PIW 1968, 234 s.

Zawiera wybór wierszy z tomów poz. 1, 3-8, 11, 13-15.

18. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: A. Gronczewski. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1973, 168 s.

Zawiera wybór wierszy z tomów poz. 1, 4, 5, 8, 11, 13-15 oraz aforyzmów z poz. 9.

19. Utwory wybrane. Wstęp i wybór: J. Łukasiewicz. Kr.: WL 1977.

[T.] 1. Liryka, 402 s.

Zawiera w całości wiersze z tomów poz. 11, 13, 15, wybór wierszy z tomów poz. 1, 3-5, 7, 8, 14.

[T.] 2. Aforyzmy, fraszki, 352 s.

Zawartość: Myśli nieuczესane [poz. 9]; Riposty. Wybór aforyzmów z „Dialogu” (lata 1957-1968); Z tysiąca i jednej fraszki [poz. 12]; Fraszkobranie [poz. 16].

Nadto płyta gramofonowa: Wiersze wybrane czyta autor. Muza NO 273 [1965].

Wybory wierszy w przekł.: czes.: Tisíc a jedna fraška aneb učebnice rýmobraní a sešity neročesaných myšlenek. [Przel.] L. Štěpán. Praha 1984, — niem.: Über Brüchen schreitend. [Przel.] H. Lahr. Wien 1950; Das grosse Buch der unfriesierten Gedanken. Aphorismen, Epigramme, Gedichte und Prosa. [Przel.] K. Dedecius. München [1971], wyd. nast. [Zürich 1976]; Steckbriefe. Epigramme; Prosa; Gedichte. [Przel.] K. Dedecius. München, Wien 1986; Das grosse Stanisław — Jerzy — Lec Buch. Aphorismen, Epigramme, Gedichte und Prosa. [Przel.] K. Dedecius. [München] 1990, — rum.: Aforisme, versuri, epigrame. [Przel.] N. Mareş, Iaşi 1980, — słowack.: Zletel mikroskopický anjelič. Výber z poézie, epigramov a aforizmov. [Przel.] V. Mihálik. Bratislava 1964, — włos.: Pensieri spettinati. [Przel.] R. Landau, P. Marchesani. Milano 1984, wyd. nowe Milano 1992.

Przekłady

1. B. Brecht: Matka Courage i jej dzieci. Kronika z wojny trzydziestoletniej. W: B. Brecht: Trzy dramaty. Matka Courage i jej dzieci; Pan Puntila

i jego sługa Matti; Kaukaskie koło kredowe. [Przel.:] ..., Z. Krawczykowski, W. Lewik. Wwa 1953 s. 25-145. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1959. Przedr. w: B. Brecht: Dramaty. T. 2. Wwa 1962; B. Brecht: Dramaty. Wr., Kr. 1976. BN II, 184. Wyd. oddzielnie: Kr.: WL 1965, 188 s. Wyd. nast.: wyd. 2 ze wstępem i aneksem B. Płaczkowskiej Wwa: PIW 1967, tamże: wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1973, wyd. 6 1977.

2. F. Schiller: Wallenstein. Przekł. powst. przed 1966.

Inf. o przekładzie: P. Grzegorzczak. *Rocz. Lit.* 1966 wyd. 1968.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1957. — Wywiad: Ostrożnie! Słowo stworzyło świat. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1961 nr 52, przedr. w: K. Nastulanka: Sami o sobie. Wwa 1975; przekł. niem.: Przel. C. von Prentz. *Deutsch-Polnische Hefte*, Düsseldorf 1962 nr 12.

SWPP 1. — PP (F. Lichodziejewska). — PSB (F. Lichodziejewska). — LP (R. Matuszewski). — RL 1966 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986.

A. Degal. *Lewar* 1935 nr 13 [rec.: Zool]. — [Satyry patetyczne:] A. Degal. *Lewar* 1936 nr 3; J. Putrament. *Poprostu* 1936 nr 14. — J. Śpiewak: Poeta walczący. *Lewy Tor* 1936 nr 9/10 [rec.: Zool]. — W.L. Brudziński: W obronie satyry. *Kuźnica* 1946 nr 43 [rec.: Spacer cynikal]. — [Notatnik połowy:] S. Pollak. *Kuźnica* 1946 nr 17; H. Vogler: Notatnik połowy poety. *Odrodzenie* 1946 nr 48. — [Życie jest fraszka:] J. Huszcza: *Fraszki S.J.L. Now. Lit.* 1948; J. Śpiewak: *Fraszki i satyry S.J.L. Kuźnica* 1949 nr 1. — [Nowe wiersze:] A. Braun. *Noua Kult.* 1950 nr 19; A. Kamińska. *Twórczość* 1950 nr 6. — J. Kwiatkowski: Tradycje. *Życie Lit.* 1956 nr 18 [rec.: Rękopis jerozolimski]. — M. Głowiński: „Aforyzmy, fraszki, liryki. *Twórczość* 1959 nr 11 [rec.: Kpię i pytam o drogę; Myśli nieuczესane]. — [Myśli nieuczესane:] J.J. Lipski: Książę aforystów. *Twórczość* 1961 nr 5, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji. Paryż 1987*; S. Lastik: Próba uczesania „Myśli nieuczესanych”. *Współczesność* 1961 nr 16. — [Do Abła i Kaina:] J.J. Lipski: Podtekst liryczny. *Twórczość* 1962 nr 2, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji. Paryż 1987*; Z. Pędziński: Potomkom Kaina i Abła — do sztabucha. *Więź* 1962 nr 11/12. — S. Treugutt: S.J.L. *Tyg. Kult.* 1963 nr 50. — G. Herling-Grudziński. *Tempo Presente*, Rzym 1965 nr 4 [rec.: Myśli nieuczესane]. — J. Lau. *Życie Lit.* 1965 nr 8 [rec.: Poema gotowe do skoku]. — K. Dedecius: Letztes Geleit, für Stanisław Jerzy Lec. München: C. Hanser 1966, 31 s. — S. Grochowiak: „Z czułości nieustepliwą. *Kultura* 1966 nr 22. — L. Kolakowski; A. Ważyk. *Dialog* 1966 nr 7. — J. Kwiatkowski: „W imieniu Abła. *Życie Lit.* 1966 nr 27. — J.J. Lipski: „Nowa perspektywa poety i moralisty. *Twórczość* 1966 nr 1, przedr. w tegoż: *Szkice o poezji. Paryż 1987* [rec.: Poema gotowe do skoku]. — J. Łukasiewicz: „Poema przeciw rozpachy. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 24. — J. Śpiewak: „Próba portretu. *Poezja* 1966 nr 8. — A. Czemiński. *Kultura*, Paryż 1967 nr 1/2, przedr. w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992. — J. Przyboś: „Myśli” L. *Życie Warsz.* 1968 nr 234. — J. Wyka: „Tropiciel falsyfikatów wolności. *Teatr Lud.* 1968 nr 10. — M. Wyka: Jak używać sumienia, czyli o twórczości S.J.L. *Życie Lit.* 1969 nr 12. — M. Pankowski: S.J.L. czapka frygijska. *Oficyna Poetów i Malarzy*, Londyn 1970 nr 1 [dot.: Myśli nieuczესane]. — J. Śpiewak: L. W tegoż: *Pracowite zdziwienia*. Wwa 1971. — M. Sprusiński: „S.J.L. — liryk. *Odra* 1972 nr 10, przedr. pt. *Listy gończe w tegoż: Imiona naszego czasu. Kr.* 1974.

¹ Artykuły oznaczone gwiazdką * przedr. w: Myślę, że jestem ... Kr. 1974.

— L. Szaruga: "S.J.L. — mozaika dynamiczna. *Literatura* 1972 nr 3. — [Myśli nieuczestane.] K. Dedecius: "L.: temat, forma i źródło. Z krótkim prologiem i epilogiem (pierwszego spotkania i ostatniego spaceru). *Pam. Lit.* 1973 z. 2; A.K. Waśkiewicz: Poemat katastrofisty. *Twórczość* 1973 nr 8; H. Zaworska: "L. — mędzrec. W teście: Spotkania. *Wwa* 1973. — F. Ister: "Czapka błazeńską nie można się kłaniać". (*Rzecz o S.J.L.*). *Kultura*, Paryż 1974 nr 12. — A. Kamińska: Narodziny z tęsknoty. (S.J.L.: W Jerozolimie). W teście: Od Leśmiana. *Wwa* 1974. — Myśl, że jestem ... O Stanisławie Jerzym Lecu. Oprac.: W. Leopold. Kr.: *WL* 1974, 420 s. [zawiera przedr. szkiców o S.J.L. zaznaczonych gwiazdką], nadto szkice: J. Pieszczachowicz: "Zez demiurgiczny", przedr. w teście: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991; A.K. Waśkiewicz: Antynomie racjonalizmu. (O twórczości lirycznej J.S.L. [!]); A. Kijowski: Pamięci S.J.L.; M. Komar: L.: Guliwer milczący, — oraz wspomnienia pisarzy i wydawców: G. Alef-Bolkowiak, A. Berman, T. Felgentreff, J. Gałazka, A. Kamińska, J. Koprowski, I.J. Kostecki, W. Kraus, A. Kuśniewicz, L. Lewin, S. Lastik, A. Nowicki, S. Pollak, J. Śpiewak, O.J. Tauschinski, J. Twardowski, W. Woroszyński. — M. Sprusiński: Anno homini itd. ... *Literatura* 1974 nr 36. — A. Fiut: S.J.L. Nie wesół jestem, nie smutny. *Literatura* 1975 nr 26. — P. Krupka: Die polnische Aphorismen. Die „unfrisierten Gedanken“ von Stanisław Jerzy Lec und ihr Platz in polnischen Aphoristik. München: Sagner 1976, 197 s.; przekł. pol. fragm.: „Wolności nie można symulować”. (Analiza „Myśli nieuczestanych” S.J.L.). Tłum. A. Matysiak. *Prz. Hum.* 1979 nr 9. — [Utwory wybrane.] P. Śpiewak: Mądrość i śmiech. *Twórczość* 1978 nr 11; A. Zieniewicz: Wiersze przeciw zwątpieniu. *Literatura* 1978 nr 15. — S. Bąba: Frazeologia jako tworzywo dowcipu językowego frazsek i aforyzmów S.J.L. *Prz. Hum.* 1979 nr 9. — A. Gronczewski: W stronę aforyzmu. W teście: Inicjały i testamenty. *Wwa* 1984. — J. Puzynina: O magii językowej S.J.L. *Pr. Filol.* 1985. — M. Nowakowski: Lexical expectations. Lexical operations in „Myśli nieuczestane”. (Unkempt thoughts). Pozn.: UAM 1986, 41 s. — G. Wójcik: L. „Ogród występów”. *Miesz. Lit.* 1986 nr 10/11. — S. Barańczak: Karl Dedecius jako tłumacz aforyzmów S.J.L. *Więź* 1989 nr 3. — L. Kośka: Jak myśli się rodzą? O aforyzmach S.J.L. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2. — U. Kozioł: Jedynaste: związość. *Noue Książ.* 1996 nr 8.

A.Sz.

LECHICKA Anna ur. 1918

Pełna forma nazwiska: Lechicka-Kuśniewicz.
Pseud. A.L.; (al); A. Lech; Amelia P.; Amelia Polankówna; Anna L.; Anna Lech; Lech.
Satyryk

Urodzona 22 listopada 1918 w Warszawie; córka Stefana Kotańca, nauczyciela (zginął w Oświęcimiu), i Wandy z Zienkowskich. Uczęszczała do prywatnego gimnazjum Krystyny Malczewskiej w Warszawie. Po zdaniu matury w 1937, studiowała prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1943 wyszła za mąż za Tadeusza Lechickiego, studenta prawa (zginął w 1944 w powstaniu warszawskim). W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Brała udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK oraz w powstaniu warszawskim. Po wojnie podjęła pracę w Ministerstwie Żeglugi i Handlu Zagranicznego. Przez dwa lata studiowała psychologię na UW. Od 1948 pracowała w redakcji tygodnika *Szpilki*, kolejno jako korektorka, następnie redaktor techniczny. De-

biutowała w 1950 felietonem pt. „Dziwna historia”, opublikowanym w tygodniku satyryczno-politycznym *Mucha* (nr 10, podp. A. Lech). W 1951 została członkiem SDP. W 1953 wyszła za mąż za Andrzeja Kuśniewicza, prozaika i poeetę. W tym też roku zaczęła pracować w redakcji tygodnika satyrycznego *Szpilki*, na którego łamach zamieszczała liczne felietony, reportaże oraz recenzje (1952-81, podp. m.in.: A. Lech, Amelia P., Amelia Polankówna, Anna L., Anna Lech; tu m.in. w 1980-81 cykl felietonów „Światowe życie”). Publikowała również stałe felietony na tematy obyczajowe w miesięczniku *Ty i ja* (1960-69, podp. też Anna Lech). Współpracowała z działem literackim Polskiego Radia, jako autorka audycji satyrycznych. Od 1963 należała do PZPR (wystąpiła w styczniu 1982). W 1967 została członkiem ZLP. Odznaczona Warszawskim Krzyżem Powstańcym (1955), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1957), Złotą Odznaką Honorową m.st. Warszawy (1966) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Anastazja, czyli Niepokój. [Opowiadania satyryczne]. *Wwa*: Czyt. 1961, 136 s.

Zawartość: Niezapomniany rok 1954!; Hej, do koła!; Młodość zaczyna się po czterdziestce; A jednak dramat; Opowiadanie włoskie; Historia sentymentalna; Hodorujemy kwiaty w Wenezueli!; Jadłospis mojej jażni; Kubuś Puchatek w Warszawie!; Kamyczkiem wspomnieni; Człowiek — istota słaba; Bez szans; Krajobraz serdeczny; Wszystko dla dziecka; Zona — matka; Koniec i początek; Intymność; Życie i salon; Kochana Amelia!; Agata, czyli Pochwała przyjaźni; Dlaczego nie pojechałam do Rzymu?; Twarz pilnie poszukiwana; Astronautka; Ostatnie chwile admirała; Anastazja, czyli Niepokój; O potrzebie wzlotów; Jak to w życiu; Znowu u Agaty; Pomyślmy o bliźnich; Uśmiech w wannie; Z rozterek codziennych; Rozmyślenia o przyjaźni; Piekiło wrażliwości; Krajobraz mijany; O porwach uczuć; Kto chce — niech wierz; Kwadratura naszych twarzy; Pleć i charakter; Jedzmy z umiarem!

2. Przyjaźń w godzinie szczytu. [Opowiadania satyryczne]. *Wwa*: Czyt. 1965, 132 s.

Zawartość: Jak być kochanym; Nowouprzejmość; Z notatnika mizantropa; Cztery euforie; Twórcą nie jest sam; Wspomnienie z podróży; Na manowcach sztuki; Ach, jak oni się kochają; Z kompleksologii; Traktat antytowarzystki; Życie rodzinne; Szczęście w pigułce; Kot może zostać; Biskopt; Przyjaźń w godzinie szczytu; Opowiadanie uczynne; Monolog szczęśliwej; Gwiazdka z nieba; Kobieta pryncypalna; Robertek; Opowiadanie kolekcjonera; Demon sąsiedzki; Salon czy rudera; Teoria względności; Nacio; Dobry uczynek; Niewdzięczne rozważania; Rozmyślenia pod psem; Wykład Doroty o przyjaźniach; Pięć rozmów z Dorotą; Twarz pod maską; Najmilsze — nie wiadomo co; W komisie na półce; Wiosenne alternatywy; Skok w młodość; Dodatek naukowy: Jak utopić robaka; Życ czy palić; Żeńska strona medalu.

3. Pogodne irytacje. [Humoreski]. *Wwa*: Czyt. 1972, 128 s.

Części: Nasze codzienne smutki; Coś z życia; Między nami, kobietami.

Ank. 1996.

H. Kirchner: Kobięce zwierciadło. *Nowa Kult.* 1961 nr 42 [rec.: Anastazja, czyli Niepokój]. — J. Siewierski: Dwie książki satyryczne. *Nowe Książ.* 1966 nr 9 [m.in. rec.: Przyjaźń w godzinie szczytu]. — W. Brudziński. *Szpilki* 1972 nr 11 [rec.: Pogodne irytacje].

K.B.

LECHOŃ Jan 1899-1956

Właściwe imię i nazwisko: Leszek Serafinowicz.

Inne pseud.: jl.; (j.); -jl.; Nils; Pawie Pióro; Pikador I; Rafał; Rafał Chochoł.

Poeta, eseista, krytyk literacki i teatralny, tłumacz.

Urodzony 13 marca 1899 w Warszawie; syn Dionizego Władysława Serafinowicza, urzędnika i działacza społecznego, i Marii z Niewęglowskich, nauczycielki. Uczył się w Warszawie, w Szkole Realnej im. S. Staszica, a następnie w Gimnazjum im. E. Konopczyńskiego, gdzie w 1916 uzyskał maturę. Debiutował tomikiem poezji „Na złotym polu”, wydanym w grudniu 1912; jeszcze przed maturą, 27 maja 1916, wystawił na scenie warszawskiego Teatru w Pomarańczarni obrazek dramatyczny „W pałacu królewskim”. W 1916-18 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Studiów nie ukończył. W tym czasie (1917-18) był członkiem zespołu redakcyjnego studenckiego czasopisma *Pro arte et studio* (w którym m.in. współredagował dział teatralny), a następnie — m.in. jako redaktor naczelny — jego kontynuacji *Pro arte* (1919). W obu tych pismach drukował m.in. liczne wiersze i recenzje. Współpracował blisko z *Souizdrzałem* (1917-19, pod pseud.: Rafał, Rafał Chochoł, Pawie Pióro). Należał do grona organizatorów i uczestników kawiarni poetów Pod Picadorem, działającej od 29 listopada 1918 do marca 1919, a następnie, na przełomie lat 1919/20, do twórców grupy Skamander i czasopisma *Skamander*; na pierwszym wystąpieniu grupy (6 grudnia 1919) wygłosił programowe słowo wstępne; był też autorem jej nazwy. W marcu 1921 usiłował popełnić samobójstwo. Odratowany, leczyl się w szpitalach i sanatoriach. Wiersze, artykuły literackie i publicystyczne oraz recenzje drukował m.in. w *Skamandrze* (1920-23, 1935), *Kurierze Porannym* (1922, 1927-28), w magazynie *Pani* (1923-26), *Wiadomościach Literackich* (głównie w 1924), w *Głosie Prawdy* (1926-29; m.in. korespondencje z sesji Ligi Narodów w Genewie, 1926). Otrzymał nagrodę Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek (1925). W 1926-28 redagował satyryczny tygodnik *Cyrulik Warszawski*, a w 1929 był sekretarzem redakcji *Pamiętnika Warszawskiego*. W tym czasie przez kilka lat sprawował urząd sekretarza generalnego Polskiego PEN Clubu. W kwietniu 1930 wyjechał do Paryża; tu od 1 maja

1931 był pracownikiem Ambasady RP, oficjalnie jako referent propagandowy, faktycznie w funkcji attaché kulturalnego. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1930). Za twórczość literacką otrzymał Złoty Wawrzyn PAL (1935). W 1935-36 współpracował z *Gazetą Polską*, nadsyłając artykuły literackie i korespondencje z Francji, drukowane m.in. w cyklu „Listy co dwa tygodnie”. Po wybuchu wojny nadal przebywał w Paryżu, okresowo prowadząc w Ambasadzie RP również referat prasowy. Od 26 stycznia do 10 maja 1940 wygłosił cykl sześciu wykładów o literaturze polskiej na Uniwersytecie Polskim za Granicą. W pierwszej połowie czerwca 1940 wyjechał przez Hiszpanię i Portugalię do Brazylii, a stąd w sierpniu 1941 do Stanów Zjednoczonych i osiadł w Nowym Jorku. Uczestniczył tu w pracach Polskiego Instytutu Naukowego; 12 września 1942 został wybrany na wiceprzewodniczącego Komisji Historii Literatury Polskiej tegoż Instytutu. Wygłaszał odczyty na tematy literackie. W 1941-42 współredagował w Nowym Jorku *Tygodniowy Serwis Literacki Kola Pisarzy z Polski*, po pięciu numerach wychodzący pt. *Tygodniowy Przegląd Literacki Kola Pisarzy z Polski*, a w 1943-47 ich kontynuację — *Tygodnik Polski*. Od 1948 publikował często w londyńskich *Wiadomościach*. W końcu sierpnia 1949 zaczął pisać dziennik, który prowadził niemal do śmierci. Był współpracownikiem Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (od 1952), uczestnicząc w audycjach literackich. W 1952 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zmarł śmiercią samobójczą 8 czerwca 1956 w Nowym Jorku; w 1991 prochy poety zostały sprowadzone do kraju i złożone w grobie rodzinnym w Laskach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na złotym polu. Zbiorek wierszy. Wwa: [Nakł. autora] 1913 [właśc. 1912], 23 s. Przedr. zob. poz. 44.
2. Po różnych ścieżkach. Zbiór wierszy. Wwa: [Nakł. autora], 1914, 30 s. Przedr. zob. poz. 44.
3. W pałacu królewskim. Nokturn dramatyczny. Praprem. Wwa, T. w Pomarańczarni 1916. Druk [w oprac. E. Krasieńskiego] *Dialog* 1984 nr 6 s. 5-10. Przedr. zob. poz. 44.
Pierwotny tytuł: Z nie napisanego dramatu „Król Stanisław August”.
4. Królewsko-Polski kabaret 1917-1918. [Satyry wierszem]. [Wwa: b.w. 1918], 30 s. Przedr. poz. 7. Wyd. anonim.
5. Facecje republikańskie. [Satyry wierszem i prozą]. [Współaut.:] A. Stonimski. Wwa: Druk. L. Bogusławskiego 1919, 22 s. Przedr. poz. 7.

6. Karmazynowy poemat. [Wiersze]. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1920, 21 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [rozszerz.] Wwa: Tow. Wydawn. „Ignis” 1922; wyd. 3 [rozszerz.] Wwa: J. Mortkowicz 1930; Wr.: Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich 1988. Przedr. zob. poz. 22, 41, 44.

Wyd. 2 dedykowane: „Stefanowi Żeromskiemu, najpierwszemu sercu w Ojczyźnie”. Wyd. z 1988 jest reprintem wyd. 1, oprac. przez K. Gluzińskiego, z post. K. Wierzyńskiego.

7. Rzeczpospolita Babińska. Śpiewy historyczne. [Satyry wierszem i prozą]. [Wwa]: Tow. Wydawn. „Ignis” [1920], 73 s.

Zawiera m.in. utwory z: Królewsko-Polski kabaret [poz. 4]; Faccje republikańskie [poz. 5]. — Przedr. utworów poetyckich zob. poz. 44.

8. Pierwsza szopka warszawska. Revue w 3 odsłonach. [Współaut.: A. Słonimski, J. Tuwim]. Praprem. Wwa, cukiernia „Ziemiańska” 1922. Wyd.: Lalki rzeźbił, okł. i rys. wykonał Z. Pronaszko. Kr.: Inst. Wydawn. „Musarion”; dr B. Gofron 1922, 64 s.

Autorzy podp.: Pikador, jego koń i jeszcze jedno zwierze.

9. Srebrne i czarne. [Wiersze]. Okł.: E. Bartłomiejczyk. Wwa: Tow. Wydawn. „Ignis” (E. Wende i Ska) 1924, 24 s. Wyd. nast.: Wwa: J. Mortkowicz 1928; Wwa: Pol. Tow. Wydawców Książek 1987 [reprint wyd. z 1924]. Przedr. zob. poz. 22, 41, 44. Zawiera m.in. cykl: Siedem grzechów głównych.

10. Szopka Pikadora. [Współaut.:] W. Rzymowski, A. Słonimski, J. Tuwim. Praprem. Wwa, Qui Pro Quo 1924.

Inf.: J. Stradecki: Julian Tuwim. Wwa 1959 s. 119; A. Marianowicz: Notatki o satyrze Skamandrytów. *Poezja* 1971 nr 11; J. Lechoń: Dziennik. T. 1. Wwa 1992 s. 287. Tekst nieznan.

11. Polityczna szopka Cyrulika Warszawskiego. [Współaut.:] M. Hemar, A. Słonimski, J. Tuwim. Praprem. Wwa, kawiarnia „Duża Ziemiańska” 1927. Druk *Cyrulik Warsz.* 1927 nr 9-14. Wyd. osob. [Wwa]: Skł. gł. Administracja *Cyrulika Warsz.* 1927, 63 s.

Na okł. tytuł: Szopka Cyrulika Warszawskiego 1927.

12. Szopka Cyrulika Warszawskiego. [Współaut.:] J. Paczkowski, A. Słonimski, J. Tuwim. Fragm. *Cyrulik Warsz.* 1929 nr 20, 21, 24, 30, 37, 39, 43, 46.

Nie wyst. na skutek niedostarczenia tekstów przez M. Hemara. Częściowo przedr. w poz. 13.

13. Szopka polityczna. [Współaut.:] M. Hemar, J. Tuwim, A. Słonimski. Praprem. Wwa, Kino Colosseum 1930. Druk *Cyrulik Warsz.* 1930 nr 10-16. Wyd. osob. [Wwa]: Skł. gł. Administracja *Cyrulika Warsz.* 1930, 63 s.

Na okł. tytuł: 1930 Szopka.

14. Szopka polityczna 1931. [Współaut.:] M. Hemar, J. Tuwim przy współudziale K.II.] Gałczyń-

skiego, J. Paczkowskiego i Ś. Karpińskiego. Praprem. Wwa, Kino Colosseum 1931. Wyd. [Wwa]: Skł. gł. J. Dąb 1931, 70 s.

15. Historia o jednym chłopczyku i o jednym lotniku. [Wiersz dla dzieci]. *Wlad. Pol.*, Londyn 1941 nr 29. s. 2-3. Wyd. osob.: Londyn: Wydawn. Świat. Związku Polaków z Zagranicy 1946, 33 s. Wyd. nast.: Przedm.: S.J. Kowalski. Ilustr. I. Lorentowicz. Hamtramck, Michigan: Nakł. S.J. Kowalskiego 1993. Przedr. zob. poz. 44.

Wyd. 2 pt.: Bajka o jednym chłopczyku i o jednym lotniku.

16. Lutnia po Bekwarku. [Wiersze]. London: M.I. Kolin 1942, 31 s. Przedr. zob. poz. 22, 41, 44.

17. O literaturze polskiej. [Szkiec]. London: M.I. Kolin 1942, 109 s. Wyd. nast.: New York: Roy Publishers 1946; Notę edytorską i indeks oprac. P. Kądziela. Wwa: Ofic. Wydawn. Interim 1993.

Zawiera wykłady wygłoszone w Bibl. Pol. w Paryżu w 1940: Tradycja i nowość w literaturze polskiej; Poezja Warszawy; Wiek we współczesnej literaturze polskiej; O polskiej literaturze dramatycznej; Polska powieść historyczna; Poezja czysta w poezji polskiej. — W wyd. 2 dodano: Poezja polska XVIII wieku; Powieść od Młodej Polski do czasów ostatnich; Słowacki. — Wyd. z 1993 powtarza zawartość wyd. 1, zawiera nadto szkic: Mickiewicz [poz. 23].

18. Poezja czysta w poezji polskiej. [Szkiec]. [B.m., Francja]: Pol. YMCA 1943, 12 s., masz. powiel. Zob. poz. 17.

19. Polish Literature. [Szkiec]. *Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences in America*, Nowy Jork 1943 nr 4 s. 884-903; odb. [New York 1943], 20 s.

20. Aria z kurantem. [Wiersze]. Przedm.: S. Baliński. New York: Bibl. Pol. [1945], 59 s. Przedr. zob. poz. 22, 41, 44.

21. Aut Caesar aut nihil. [Szkiec publicystyczny]. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 45-47 i sprost. nr 49. Wyd. osob. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1955, 46 s.

Przekł. ang.: American Transformations. Aut Caesar aut nihil. [Przedm.] K. Wierzyński. *The Polish Review*, Nowy Jork 1958 nr 3. Wyd. osob. New York 1959.

22. Poezje zebrane 1916-1953. Portret Lechonia rys. Z. Czernański. Londyn: *Wiadomości*. Wyd. amerykańskie W. Bejtmanna 1954, 188 s.

Zawartość: Karmazynowy poemat [poz. 6]; Srebrne i czarne [poz. 9]; Lutnia po Bekwarku [poz. 16]; Aria z kurantem [poz. 20]; Wiersze nie objęte wydaniami książkowymi (1917-1941); Marmur i róża. (Tom, który nie ukazał się w osobnym wydaniu).

23. Mickiewicz. [Szkiec]. Paryż: Wyd. przez autora pod patronatem Muzeum A. Mickiewicza 1955, 60 s. Przedr. zob. poz. 17.

24. Dziennik. Powst. 30 VIII 1949-30 V 1956. Fragm.: Kartki z dziennika. *Wiadomości*, Londyn 1951 nr 3, 1954 nr 51/52, 1955 nr 7, 13, 17, 1956

nr 17, 20, 48, 52/23, 1957 nr 4, 5, 11, 13, 16/17, 31, 34, 43, 47, 50, 1958 nr 2, 11, 18, 23, 34, 39, 1959 nr 16, 23, 24, 29/30, 32, 1973 nr 45. Wyd. osob.:

T. 1. Słowo wstępne: M. Grydzewski. O „Dzienniku” Lechonia: M. Danilewiczowa. Londyn: *Wiadomości* 1967, XVI, 446 s.

T. 2. Londyn: *Wiadomości*, Pol. Fundacja Kult. 1970, 591 s.

T. 3. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1973, 749 s.

Wyd. nast.: Wstęp i konsultacja edytorska: R. Loth. T. 1-3. Wwa: PIW 1992-1993.

Adapt. teatr.: Pamiętnik intymny. Scenariusz: S. Kaszyński. Wyst. Łódź, T. Nowy 1975.

25. Poezje. Wyboru dokonał i życiorysem poety poprzedził M. Toporowski. Wwa: *Czyt.* 1957, 202 s.

Zawiera również fragm. dramatyczne: Pogrzeb Stanisława Augusta; Scena z „Godziny przestrogi”.

26. Poezje. [Oprac. T. Burzecki]. Wwa: PIW 1963, 205 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973; wyd. 3 1976.

27. [Wybór poezji]. Wwa: *Czyt.* 1966, 142 s.

28. Listy do Anny Jackowskiej. Oprac. R. Loth. Wwa: *Czyt.* 1977, 210 s.

29. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył W. Natanson. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1977, 157 s.

30. Fragmenty dramatyczne. Oprac. T. Januszewski. Wwa: *Czyt.* 1978, 105 s.

Zawartość: Kwiat pomarańczowy. Dialog o miłości z tryptyku „Romantyczność”; Jarzębina. Scena naiwna z tryptyku „Romantyczność”; Z komedii groteskowej „Pani Walewska”; Sceny z „Godziny przestrogi”; Posłowie; Uwagi o tekstach. — Utwory powst. 1918-1948.

Wyst. Kwiat pomarańczowy. Wr., Studium Aktorskie przy T. Pol. 1979; praprem. Sceny z „Godziny przestrogi” [Scena pod Monte Cassino]. Nowy Jork, zespół amatorski 1955.

Adapt. tv: Kwiat pomarańczowy; Jarzębina. TV 1978.

31. Poezje. Wyboru dokonała W. Nowakowska. Pośl.: R. Matuszewski. Wwa: *Czyt.* 1979, 214 s. Wyd. nast.: [wyd. 2 poszerz.] tamże 1987.

32. Bał u senatora. Fragmenty nie ukończonej powieści. Oprac. [i pośl. opatrzył] T. Januszewski. Wwa: *Czyt.* 1981, 114 s.

Pisane w l. 1936-1950.

33. Cudowny świat teatru. Artykuły i recenzje 1916-1962. Zebrał i oprac. [oraz wstępem opatrzył] S. Kaszyński. Wwa: PIW 1981, 455 s.

34. Poezje. Wybrała i wstępem opatrzyła M. Wełna. Lubl.: WŁubel. 1989, 248 s.

35. Poezje. Oprac. [i wstęp:] R. Loth. Wr.: Ossol. 1990, XCIV, 240 s. B.N.I., 256.

36. Poezje wybrane. (II). Wybór i wstęp [oraz nota biogr.]: T. Burek. Wwa: LSW 1990, 212 s.

37. Pieśń o Stefanie Starzyńskim. [Wybór wierszy]. Wwa: Ag. Wydawn. „Varsovia” 1991, 15 s.

38. Aria z kurantem i inne wiersze. Bielsko-Biała: Profile 1992, 111 s.

39. Cramoisi, argent et noir. Présentation, traduction du polonais par R. Legras. [B.m., Francja]: La Différence 1994, 126 s.

Wybór wierszy w oryginałach i ich franc. przekładach.

40. Niebiosa ku nam nachyl. [Wiersze]. Wybrał i opatrzył pośl. P.W. Lorkowski. Kr.: Miniatura 1994, 95 s.

41. Poezje. Karmazynowy poemat; Srebrne i czarne; Lutnia po Bekwarku; Aria z kurantem; Marmur i róża; Z wierszy rozproszonych. Oprac. i pośl.: W. Smaszcz. Białystok: Łuk 1994, 168 s. Zob. poz. 6, 9, 16, 20, 22.

42. Popiół i kwiat. [Wiersze]. Wybrał i wstępem poprzedził Z. Jerzyna. Wwa: Wydawn. B. Wrocławskiego 1994, 253 s.

43. Kabaret skamandrytów. [Autorzy:] [J.] Tuwim, [A.] Słonimski, ... Pod red. L. Lachowieckiego. Wwa: Sternik 1995, 78 s.

Wybór żartów absurdalnych.

44. Poezje zebrane. Oprac. i wstępem opatrzył R. Loth. Tor.: Algo 1995, 552 s.

Zawartość: Poezje: Karmazynowy poemat [poz. 6]; Srebrne i czarne [poz. 9]; Lutnia po Bekwarku [poz. 16]; Aria z kurantem [poz. 20]; Marmur i róża [poz. 22]; Wiersze rozproszone (1916-1956); Wiersze okolicznościowe i sztambuchowe. — Fragmenty dramatyczne wierszem: Z nie napisanego dramatu „Król Stanisław August” [poz. 3]; Z komedii groteskowej „Pani Walewska”; Fragmenty z „Godziny przestrogi”. — Utwory satyryczne: Wiersze z „Rzeczypospolitej Babińskiej” [poz. 7]; Wiersze satyryczne rozproszone; Fraszki. — Przekłady poetyckie: Z M. Łochwickiej; Z A. Błoka; Z S. di Giacomo; Z A. de Noailles; Z P. Valéry’ego; Z J. Auslandera. — Dodatek: Pierwsze próby poetyckie: Na złotym polu [poz. 1]; Po różnych ścieżkach [poz. 2]; Juwenilia rozproszone (1912-1913). — Poemat dla dzieci: Historia o jednym chłopczyku i o jednym lotniku [poz. 15].

45. Anioł polskiej doli. [Wiersze]. Wybór i pośl.: W. Smaszcz. Wwa: Pax 1996, 165 s.

Wyd. osobne wierszy w oprac. muz.: Pieśni romantyczne. [Muz.]: L. Laprus. Kr.: PWM 1979, 37 s.

Montaże poetyckie oparte na utworach J.L.: Lutnia po Bekwarku. Poezja J.L. (Widowisko). Wybór i układ: K. Gałczyńska. TV 1968. — Popiół i kwiat. Widowisko. TV 1980.

Przekłady

1. L. Andrejew: Ten, którego biją po twarzy. Widowisko w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1922.

2. G.A. Caillavet, R. de Flers: Zielony frak. Komedia w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1928.

3. M. Pagnol: Mariusz. Komedia w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1933.

Masz. w Bibl. T. Powsz. w Wwiv.

4. J. Giraudoux: Wojny trojańskiej nie będzie. Dramat w 2 aktach. Tłum. powst. 1936. Wyst. Wwa, PWST 1956.

Bez oznaczenia tłumacza.

Adapt. radiowa: Adapt.: J. Lechoń. Radio 1937.

Wyd. osob. przekładów w oprac. muz.: A. Błok: Jesienne pieśni. Tłum. ... [Muz.:] J. Świder. Wwa: Wydawn. Muz., Ag. Aut. 1985, 18 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Jak się uczyli współcześni wybitni pisarze polscy? [Odpowiedź na ank.] *Wiad. Lit.* 1926 nr 3. — Wywiady: [Wywiad z J.L. przeprowadzony przez National Press Service; streszcz.:] *Amerika-Echo*, Toledo, Ohio 1941 nr 40; pt. Literaci i artyści polscy w Ameryce. *Ku Wolnej Polsce*, Egipski-Palestyna 1941 nr 8; *Głos Pol.*, Tel Awiw 1942 nr 2. — Spotkanie z poetą. Rozm. W. Mieczysławi. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 23.

SWPP 1. — PP (R. Loth). — PSB (J. Stradecki) — LP (A. Hutnikiewicz). — P. Grzegorzczak: *J.L. Kult. i Społ.* 1957 nr 3, przedr. w tegoż: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967*. Cz. 1. Wwa 1986. — LP* po 1939 (ak. A. Kowalczyk).

W. Horzyca: „Karmazynowy poemat”. *Skamander* 1920 nr 3, przedr. w tegoż: *Dzieje Konrada*. Wwa 1930. — [Srebrne i czarne:] E. Breiter. *Świat* 1924 nr 46; W. Horzyca: *Pomiędzy niebem a ziemią*. *Wiad. Lit.* 1924 nr 46. — J. Lorentowicz: *Nowa poezja polska*. *Świat* 1925 nr 15. — K.W. Zawodźński: *Poezja*. *Prz. Warsz.* 1925 nr 40, przedr. w tegoż: *Z pism ... Wśród poetów*. Kr. 1964 [dot.: *Srebrne i czarne*]. — L. Pomirowski: *J.L. W tegoż: Nowa literatura w nowej Polsce*. Wwa 1933. — K. Czachowski: *J.L. Polska Zach.* 1935 nr 281, 288. — T. Mikulski: *L. tęsknota do literatury polskiej*. *Zesz. Wroc.* 1947 nr 2, przedr. w tegoż: *Miniatury krytyczne*. Wwa 1976. — A. Janta-Połyński: *O L. jubileuszowym*. *Wiadomości*, Londyn 1948 nr 24, przedr. w tegoż: *Losy i ludzie*. Londyn 1961. — J. Sakowski: *Kwiaty i popioły*. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 48, przedr. w tegoż: *Asy i damy*. Paris [1962]. — Z. Folejewski: *J. L.'s poetic work*. *The Polish Review*, Nowy Jork 1956 nr 4. — M. Hemar: *List o L.* *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 30, przedr. w tegoż: *Awantury w rodzinie*. Londyn 1967. — M. Kunczewiczowa: *O J.L.* *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 41. — J. Kwiatkowski: *Czerwone i czarne*. *O poezji J.L.* *Życie Lit.* 1956 nr 39-40, przedr. w tegoż: *Szkice do portretów*. Wwa 1960. — R. Matuszewski: *L. Nowa Kult.* 1956 nr 26. — *Pamięci L.* *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 31 [wspomnienia nadane przez Rozgłośnie Pol. Radia Wolna Europa]; S. Baliński: *Melodie dziecinstwa*; M. Grydzewski: *Uniwersytet i Pro arte et studio*; K. Wierzyński: *W sanatorium doktora Pilta*, przedr. w tegoż: *Szkice i portrety literackie*. Wwa 1990; J. Wittlin: *Od Przryrku do Nowego Jorku*; J. Sakowski: *Nasz Leszek*. — A. Słonimski: *J.L. Prz. Kult.* 1956 nr 27. — A. Słonimski: *Wspomnienie o L.* *Życie Warsz.* 1956 nr 144. — T. Terlecki: *Śmierć poety*. *Syrena*, Wwa 1956 nr 24. — A. Wasilewski: *L. — Paryż 1940*. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 35. — K. Wierzyński: *Leszku kochany, żegnaj cię...* *Nowy Świat*, Nowy Jork 1956 nr 2 z 16 VI, przedr. w tegoż: *Szkice i portrety literackie*. Wwa 1990 [mowa nad grobem]. — J. Wołoszynowski: *J.L. Świat* 1956 nr 26, przedr. w tegoż: *Szkice teatralne i literackie*. Kr. 1970. — J. Iwaszkiewicz: *L. i Tuwim*. W tegoż: *Książka moich wspomnień*. Wwa 1957 i wyd. nast. — A. Janta: *O Lechoniowskim zbiorze dedykacji autorskich*. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 42, przedr. w tegoż: *Losy i ludzie*. Londyn 1961, „*Nic własnego nikomu*”. Wwa 1977. — *IS*. Kossowska [Big Ben]: *Legenda L.* *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 2,

przedr. w tegoż: *Jak cię widzę, tak cię piszę*. Londyn 1973, *Galeria przodków*. Wwa 1991. — J. Kwiatkowski: *L.J. Enc. Współcz.* 1957 nr 5. — Z. Lichniak: *Podzwonne poecie*. W tegoż: *Raptularz literacki*. Wwa 1957. — L.H. Morstin: *J.L. W tegoż: Spotkania z ludźmi*. Kr. 1957. — Z. Serafinowicz: *Wspomnienie o J.L.* *Tyg. Powsz.* 1957 nr 35. — J. Zagórski: *Wiersze L. Tuórczości* 1957 nr 12, przedr. w tegoż: *Szkice z podróży w przestrzeni i czasie*. Kr. 1962 [dot.: *Poezje*. Wwa 1957]. — *Pamięci Jana Lechonia*. Londyn: *Wiadomości* 1958, 86 s. [Tu art. i materiały: J. Sakowski: *Żalobny pas lity*; H. de Montfort: **; R. Bailly: *L. et Paris*; J. Romains: ***; A. Janta: „*O dwa palce od serca czulem sępa szpony...*”, przedr. pt. *Nowojorskie dzieje i śmierć J.L. w tegoż: Losy i ludzie*. Londyn 1961, „*Nic własnego nikomu*”. Wwa 1977; S. Korboński: *L. a podziemie*; T. Terlecki: *Dwa profile J.L.*; F. Goetel: *L.*; K. Morawski: *Podzwonne*, przedr. w tegoż: *Tamten brzeg*. Paris [1960]; A. Rubinstein: *Wielki poeta, przyjaciel i brat*; R. Malczewski: *Śpiew*; T. Nowakowski: *Ryba na piasku*; M. Modzelewska: *Ostatnia rozmowa*; Z. Czernański: *O Leszku*, przedr. w tegoż: *Kolorowi ludzie*. Londyn 1966; K. Wierzyński: *O poezji L.*, przedr. w tegoż: *Cygańskim wozem*. Londyn 1966; S. Baliński: *L. — poeta*; J. Wittlin: *Śmierć i smiech*, przedr. w tegoż: *Orfeusz w piekle XX wieku*. Paryż 1963; J. Fryling: *Tren*; A. Bogusławski: *Sprzeczni i podziwi*; W. Weintraub: *Karmazynowe i czarne*; W. Grubiński: *Pierwszy poeta „Skamanadra”*; O. Halecki: *L. a polska tradycja historyczna*; Z. Nowakowski: *„Przypadkowy historyk”*; L.-kompozytor; *List L. (do J. Paczkowskiego, 1940)*. — H. Mortkowicz-Olczakowa: *Wspomnienie o J.L. W tejeż: Bunt wspomnień*. Wwa 1959 i wyd. nast. — J. Przybysz: *Szelest papieru*. W tegoż: *Linia i gwar*. T. 2. Kr. 1959. — A. Hutnikiewicz: *Sztuka poetycka J.L.* *Zesz. Nauk. UMK Nauki Hum-Społ.* 1960 z. 3 *Filol. Pol.* nr 2. — A. Janta: *O rysunkach i brulionach L.* *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 3, przedr. w tegoż: *Losy i ludzie*. Londyn 1961 oraz w: *Wiadomości* na emigracji. Londyn 1968. — T. Terlecki: *J.L. W tegoż: Ludzie, książki, kulisy*. Londyn 1960, przedr. *Pismo* 1983 nr 5/6. — A. Czerniawski: *Drobne problemy liryczne (IV)*. *Kontynenty-Nowy Merk*, Londyn 1962 nr 39, przedr. w tegoż: *Liryka i druk*. Londyn 1972 [dot.: *Sarabanda dla Wandy Landawskiej*]. — A. Kowalczyk: *Błok i Lochwicka w przekładach L.* *Slav. Orient.* 1962 nr 4. — S. Mackiewicz: *„Egzegeza „Pilsudskiego”*. *L. Kultura*, Paryż 1963 nr 7/8. — K. Waga: *Problematyka „Karmazynowego poematu”*. *J.L. Zesz. Nauk. UE Nauki Hum-Społ.* 1963 z. 29 *Filol.* — A. Janta: *Kupa mięci*. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 35/36 [o L. w pierwszych dniach wojny]. — I. Opacki: *Wokół „Karmazynowego poematu”*. *J.L. Pam. Lit.* 1966 z. 4, przedr. pt. *Dramat narodowej wyobraźni*, w tegoż: *Poetyckie dialogi z kontekstem*. Kat. 1979; polem.: J.A. Kosiński: *Wokół „Pilsudskiego”* w „*Karmazynowym poemacie*”. *Pam. Lit.* 1983 z. 3, I. Opacki: *Spór o realia „Pilsudskiego”*. *J.L. Pam. Lit.* 1984 z. 3, J.A. Kosiński: *Kiedy L. napisał „Pilsudskiego”? Tamże*. — J. Wittlin: *Z perspektywy dziesięciu lat*. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 40. — S. Niewiadomski: *L. z czasów szkolnych*. *Stolica* 1967 nr 15, sprost.: H. Szletyński, *tamże* nr 23, nawiąz.: A. Jarosiński: *O L. raz jeszcze*. *Stolica* 1967 nr 29. — Cz. Zgorzeleksi: *„Srebrne i czarne”*. *L. Pam. Lit.* 1967 z. 1, przedr. w tegoż: *Od Oświecenia ku Romantyzmowi i współczesności*. Kr. 1978. — S. Baliński: *Maska i twarz poety*. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 8 [rec.: *Dziennik*. T. 1]. — J. Brzękowskiego: *L. i exodus w roku 1940*. W tegoż: *W Krakowie i w Paryżu*. Wwa 1968 i wyd. nast. — [Dziennik. T. 1.] J. Czapski: *L. i jego dziennik*. *Kultura*, Paryż 1968 nr 5, przedr. w tegoż: *Tumult i widma*. [Wwa* 1985], *Czytając*. Kr. 1990; T. Nowakowski: *Kamizelka ratunkowa*. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 20. — T. Nowakowski: *O J.L. raz jeszcze*. W tegoż: *Aleja Dobrych Znajomych*. Londyn 1968. — [Dziennik. T. 1.] J. Sakowski: *S.O.S. Lechonia*. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 10, przedr. w tegoż: *Dawne i nowe lata*. Paris 1970; W. Weintraub: *Du côté de chez L.* *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 12. — W. Łukasz: *Prelekcje J.L. o literaturze polskiej*. *Zesz. Nauk. UE Nauki Hum-Społ.* z. 65. *Filol. Pol.* 1969 [dot.: *O literaturze polskiej*]. — M. Tatara: *Od poezji wieszczcej do stereotypu*.

- Rocz. Komis. Hist.-lit. 1969, przedr. w teżej: Dziedzictwo Słowackiego w poezji polskiej ostatniego półwiecza 1918-1968. Wr. 1973. — W. Łukasz: Debiut poetycki J.L. Pr. *Polonist.* Ser. 26: 1970 [dot.: Na złotym polu; Po różnych ścieżkach]. — T. Grzegorzewski: Liryka L. Tyg. *Pouisz.* 1971 nr 36. — A. Janta: Linia rozdarcia: L. zrywa z Tuwimem. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 8, przedr. w teżej: „Przyjemnie poznać”. Londyn 1972 oraz w: *Pismo* 1983 nr 19. — J. Zacharska: Poeta niemodny? *Poezja* 1971 nr 11. — M. Kuncewiczowa: Casus L. *Literatura* 1972 nr 27, przedr. w teżej: Natura. Wwa 1975 i wyd. nast. — I. Lorentowicz: Oczarowania. Wwa 1972, passim. — Cz. Miłosz: Duże cienie. *Kultura*, Paryż 1972 nr 10 [dot.: Dziennik. T. 1-2]. — M. Piechal: O J.L. W teżej: Żywe źródła. Wwa 1972. — T. Witkowski: Czytane w szkole. *Literatura* 1972 nr 43 [dot.: Przypowieść]. — S. Baliński: Fantazja i rzeczywistość. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1973 nr 146 [dot.: Dziennik. T. 1-3]. — J. Fryling: Tom trzeci — i ostatni. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 45 i spr. 1974 nr 1 [dot.: Dziennik]. — A. Janta-Polczyński: Dzieje przyjaźni i zdrady. W teżej: Nowe odkrycie Ameryki. Paryż 1973 i passim. — A. Slonimski: L. W teżej: Obecność. Wwa 1973. — Z. Szymdytowa: Norwid, L. i tradycja kopernikańska. *Poezja* 1973 nr 6 [dot.: Norwid]. — P. Hertz: L. w czarnym palcie. *Tyg. Pouisz.* 1974 nr 21. — A. Kamińska: Spektakl narodowy na małej scenie. W teżej: Od Leśmiana. Wwa 1974 — A. Hutnikiewicz: „Dziennik” L. *Więź* 1975 nr 3, przedr. w teżej: Portrety i szkice literackie. Wwa 1976. — A. Slonimski: L.J. W teżej: Alfabet wspomnień. Wwa 1975 i wyd. nast. — A. Hutnikiewicz: Zeromski — L. W: O Stefanie Zeromskim. Kr. 1976, przedr. w teżej: Portrety i szkice literackie. Wwa 1976. — A. Hutnikiewicz: Życie i śmierć poety. (O twórczości J.L.), w teżej: Portrety i szkice literackie. Wwa 1976 — S. Kaszyński: J.L. świat teatru. *Rocz. Hum.* 1976 z. 1. — S. Kaszyński: J.L. uwagi o literaturze polskiej. *Pr. Polonist.* Ser. 32: 1976. — T. Katelbach: Wspomnienie o L. *Kultura*, Paryż 1976 nr 5 [dot.: 1. 1917-1918]. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1976 nr 5, przedr. pt. Lechoniowe pointy, w teżej: Felietony poetyckie. Kr. 1982. — I. Opakci: Dwa układy jednego wiersza. *Ruch Lit.* 1976 nr 2, przedr. zmien. pt. Potrójny wiersz, w teżej: Poetyckie dialogi z kontekstem. Kat. 1979 [dot.: Śmierć Mickiewicza]. — T. Witkowski: Konrad i Don Juan. *Tyg. Pouisz.* 1976 nr 26. — T. Januszewski: L. — dramaturg. *Kultura* 1977 nr 8. — T. Katelbach: O L. — Warszawa. *Wiadza Polarna*, Stevens Point 1977 nr 26. — T. Katelbach: Wódz i poeta, Lechoń o Piłsudskim. Londyn: Pol. Fundacja Kult. [1977], 32 s. — W. Nowakowska: J.L. jako krytyk literacki. *Zesz. Nauk. UŁ. Nauki Hum.-Społ.* nr 17. *Folia Polonica* 1977. — W. Smaszcz: *L. Poezja* 1977 nr 4. — W. Smaszcz: Poglądy J.L. na sprawę literatury. *Zesz. Nauk. UW. Białyst.* 1977 z. 19. *Filol. Pol.* t. 4. — A. Węgrzyniakowa: Interpretacja. 13. *Poglądy* 1977 nr 15 [dot. wiersza: Stargany męką straszną zapasów nierównych]. — A. Kowalczykowa: Przypomnienie o L. *Kultura* 1978 nr 34 [dot. m.in. Pieśni o Mackensenie]. — S. Lichański: Dziedzictwo Konrada. *Poezja* 1978 nr 11/12 [dot.: Rzeczpospolita Babińska]. — I. Opakci: Konrad i Herostrates. *Poglądy* 1978 nr 21. — I. Opakci: Od „Karmazynowego poematu” do „Wolności tragicznej”. (Problematyka mitów narodowych w poezji „Skamandra”. Zarzys). *Pr. Nauk. UŚL.* 1978 nr 242. *Pr. Hist.-lit.* nr 10. — A. Zieniewicz: Ojczyzna wolna... a poeta nadal w płaszczu Konrada. *Poezja* 1978 nr 11/12 [dot.: Herostrates]. — A. Hutnikiewicz: J.L. OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979. — K. Krakowiak: J.L. — twórczość i osobowość. Wyznaczniki konkretyzacji postaci autora w liryce. (Praca doktorska na UJ, 1979). Masz. w Bibl. Jagiell. — Ostatnie dni L. List K. Wierzyńskiego do M. Grydzewskiego. *Wiadomości*, Londyn 1979 nr 23. — H. Panas: L. o krytykach. W teżej: Sprawy do przemyslenia. Olsztyn 1979. — M. Pytasz: Między przytoczeniem a uniwersalizacją. „Malczewski” J.L. *Pr. Nauk. UŚL.* 1979 nr 328. *Pr. Hist.-lit.* nr 14. — M. Dąbrowski: L. w sporze z romantyzmem. *Prz. Hum.* 1980 nr 1. — W. Smaszcz: L. warszawski. *Więź* 1980 nr 7/8. — S.J. Kowalski: J.L. działalność mniej znana. *Ruch Lit.* 1981 nr 1 [J.L. jako redaktor *Tygodnika Pol.*]. — W. Nowakowska: Twórczość prozatorska J.L. *Pr. Polonist.* Ser. 37: 1981. — W. Smaszcz: Koncert Mochnackiego. *Poezja* 1981 nr 4 [dot. Mochnacki]. — M. Sprusiński: „Ktoś z „Wiernej rzeki”, ktoś bliższy Traugutta... *Polityka* 1981 nr 24 [J.L. a W. Faulkner]. — M. Stepien: Nad „Dziennikiem” J.L. *Pam. Lit.* 1981 z. 1. — H. Szlezyński: Trudne życie J.L. [Fragm...]. *Życie Lit.* 1981 nr 23, 1983 nr 11. — T. Terlecki: J.L. — emigrantem. *Prz. Pol.*, Nowy Jork 1981 nr 33. — K. Hrabyc: Tragiczne karty emigracji. *Tu i Teraz* 1982 nr 30. — S. Nowicka: Ostatni weekend L. *Życie Lit.* 1982 nr 21. — A. Opacka: Lechoniowa pieśń o Starzyńskim. *Pr. Nauk. UŚL.* 1982 nr 549. — W. Smaszcz: J.L. „Pieśń o Stefanie Starzyńskim”. *Polonistyka* 1982 nr 5. — T. Witkowski: Konrad i erynie — J.L. W: Poezi dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1982. — A. Bernat: Czytając „Dziennik” J.L. *Więź* 1983 nr 7. — B. Grzelosiński: J.L. W teżej: Do New Yorku, Chicago i San Francisco. Szkice do biografii polsko-amerykańskich. Wwa 1983. — J.A. Kosinski: Dwie drogocenne klamry albo plotka o „Piłsudskim” J.L. *Twórczość* 1983 nr 8. — K. Krakowiak: Obraz osobowości autora w „Dzienniku” J.L. W: Polska literatura emigracyjna. Lubl. 1983. — W. Smaszcz: „A wciąż klasztor jasnogórski stoi jako skała”. *Kierunki* 1983 nr 35 [mowy Matki Boskiej w twórczości J.L.]. — E. Krasinski: Debiut dramaturgiczny L. *Dialog* 1984 nr 6 [dot.: W pałacu królewskim]. — E. Krasinski: Nowojorski dramat L. *Dialog* 1984 nr 12 [art. biogr.]. — [A. Romanowski] G. Bytnar: Nieznany wiersz J.L. *Tyg. Pouisz.* 1984 nr 49 [dot.: Panu Józefowi Relidzyńskiemu]. — H. Szlezyński: Tajemnica życia i śmierci J.L. *Życie Lit.* 1984 nr 14, nawiaz.: S. Kaszyński: Jeszcze o tajemnicy życia J.L., *tamże* nr 19, K. Hrabyc: Jeszcze o śmierci L., *tamże* nr 20. — M. Wojtkiewicz: Narracyjność i teatralizacja w liryce J.L. *Prz. Hum.* 1984 nr 11/12. — W. Solski: Ostatni dzień J.L. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1985 nr 89. — L. Stachurski: Uwagi o J.L. i Warszawie w jego poezji. *Poezja* 1985 nr 5/6. — Strofy o Janie Lechoni. Zebrali, oprac. i wstępem opatrzył: S. Kaszyński. Łódź: WŁ 1985, 143 s. — W. Wyskiel: J.L. marzenia o sobie samym. *Literatura* 1985 nr 12. — R. Loth: Uniwersyteckie lata J.L. *Prz. Katol.* 1986 nr 31/32. — J.S. Pasierb: Religijność L. *Tyg. Pouisz.* 1986 nr 28. — J. Sawicka: L. zmęczony. *Więź* 1986 nr 10. — M. Stepien: Wierny przegranej sprawie. Emigracyjna twórczość J.L. *Polityka* 1986 nr 23. — W. Wójcik: L. w Paryżu i o Paryżu. W: Poezja i nostalgia. Kat. 1987, przedr. w teżej: Skamandryci i inni nad Sekwaną. Kat. 1995. — S. Kaszyński: Nad listami do J.L. *Życie Lit.* 1988 nr 42 [dot. nowojorskiego arch. poety]. — R. Loth: Lechoń, Mochnacki, historia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988. — M. Wyka: Romantyczny repertuar L. i wiersz. *Ruch Lit.* 1988 nr 6, przedr. w teżej: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992 i w: „Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny...”. Łódź 1995. — W. Wyskiel: Kręgi wygnania. Jan Lechoń na obczyźnie. (Krag pierwszy i drugi). Kr.: UJ 1988, 210 s., wyd. nast. Kr.: KAW 1993. — T. Burek: Reduta. *L. Puls* 1989 nr 42/43 [dot.: Karmazynowy poemat]. — Z. Lichniak: Lechoniowe wzgórze i... W teżej: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — Skamandryci w Nowym Jorku. Z. W. Solskim rozmawia E.R. Nowakowska. *Przebieg* 1989 nr 2289. — W. Smaszcz: Ciastko „Madeleine”. Warszawa w poezji i biografii J.L. *Kult. i Życie* 1989 nr 10. — W. Smaszcz: „Więc czegom nie powiedział, niech będzie ukryte”. *Kierunki* 1989 nr 18. — K. Adamczyk: Między milczeniem a potrzebą mówienia — „Dziennik” J.L. W: Literatura a wyobcowanie. Lubl. 1990, przedr. zmien. w teżej: Dziennik jako wyzwanie. Kr. 1994. — J. Sawicka: Bezdomność i azyl. Przestrzenie wyobcowania w późnych wierszach J.L. *Rekonstruksans.* W: Literatura a wyobcowanie. Lubl. 1990. — M.M. Drozdowski: Wojenny epizod w biografii L. *Blok-Not. Muz. Lit. im. A. Mick.* 1991 nr 10. — F. Krance: O L. W teżej: Powroty. Białystok 1991. — J. Rybaczek-Wójcik: „Snuł się niegdys w Puławach Książnik obłąkany”. *Ogród* 1991 nr 1. — Skamander. T. 7. Szkice o twórczości Janie Lechonia. Pod red. I. Opackiego. Kat.: UŚL 1991, 129 s. [tu: J. Sawicka: Późna twórczość J.L.; A. Węgrzyniakowa: Tworzywo Lechoniowej poezji („musi umrzeć w życiu, co ma powstać w pieśni”); A. Nawarecki: Skok-inscenizacja. Sonda wyobraźni poetyck-

kiej wierszy ostatnich J.L., przedr. w tegoż: *Rzeczy i marzenia*. Kat. 1993; J. Olejniczak: „Dziennik” J.L. — próba lektury; R. Piętkowa: „Wpieklowzię wieńbogłosy”. „Gniew” J.L. — przygotowanie do interpretacji; M. Pytasz: „Vides ut alta stet...” J.L.; Z. Marciniów: „Poeta ludzki i boski”. O składnikach legendy J.L. Rekonesans; P. Wilczek: „Leszku kochany, żegnaj cie”. Mowa K. Wierzyńskiego nad grobem J.L. w świetle dzieł literackich, dokumentów i wspomnień. — Skamander. T. 8. Szkice i interpretacje. Kat. 1991 [tu o J.L.]; I. Opacki: L. i „polskie mity”, wyd. osob. Kielce: Szumacher 1993, 40 s.; S. Szymutko: *Historia w poezji L.*; J.A. Kosiński: J.L. chłopięca fascynacja Napoleonem; J. Paszek: O „Piśsudskim” L. inaczej; R. Cudak: *Dziwna koleda*. Wokół „Koledy” J.L.; A. Szawerna-Dyrszka: *Symbole polskości w wierszu J.L. „Skowronek”*. — M. Wyka: „Dziennik” J.L. — autoterapia, sny, przewodnie. W tegoż: *Szkice z epoki powinności*. Kr. 1992. — A. Hutnikiewicz: *Autoportret L. Kresy* 1993 nr 16 [dot.: *Dziennik*]. — J.A. Kosiński: *Album rodzinne Jana Lechonia*. Wwa: Czyt. 1993, 281 s. — R. Loth: *Nie napisany pamiętnik*. Wątek wspomnieniowy w „Dzienniku” J.L. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1993. — J. Marx: *Naznaczony śmiercią*. W tegoż: *Skamandryci*. Wwa 1993. — I. Opacki: J.L. W: *Literatura emigracyjna 1939-1989*. T.1. Kat. 1993. — R. Sadło: *Współczesna „Świtezianka”, czyli o „Bajce warszawskiej” J.L.* *Ruch Lit.* 1993 nr 4. — M. Stepien: *Rozesył się drogi przyjaciel*. *Rocz. Komis. Hist.-Lit.* 1992/93 [dot. J.L. i J. Tuwima w Nowym Jorku]. — W. Wyskiel: *Nie skończona sprawa samotnego poety*. W: *Pisarze emigracyjni*. Sylwetki. Kr. 1993. — M. Grydzewski: O L. W tegoż: *Szkice*. Wwa 1994. — J.Z. Lichański: *Wąsy czy peruka?* *Twórczość* 1994 nr 1 [dot.: O literaturze polskiej]. — A. Mackiewicz: O „Panu Twardowskim” J.L. W: *Wśród starych i nowych lektur szkolnych*. Rzeszów 1994. — D. Podlaska, G. Wilczyńska: *Stylistyczna funkcja nazw barw w „Karmazynowym poemacie” oraz w „Srebrnym i czarnym” J.L.* *Stup. Pr. Hum.* 1994 nr 12a. — [Dziennik:] M. Strzyżewski: *Moja psychastenia*. Leszka Serafinowicza opowieść o J.L. *Twórczość* 1994 nr 1; H. Zaworska: *Jak pan mógł, panie L.* W tegoż: *Lustra Polaków*. Łódź 1994; B. Faron: *Dziennik intymny J.L. W tegoż: Spotkania i powroty*. Wwa 1995; H. Gosk: „Dokument ludzki”. *Poczucie tożsamości jednostkowej i zbiorowej „ja”*. „Dziennika” J.L. a kształt formalny oraz treści zapisu. W tegoż: *A gdy to wszystko zapomnę... Izabelin* 1995. — J. Kisielowa: *Juwenilia J.L. W: Mity*. Stereotypy. Konwencje. Kat. 1995. — I. Opacki: *Problematyka narodowa w twórczości J.L. Paryż 1939-1940*. W: *Polskie środowiska twórcze na emigracji we Francji wrzesień 1939-czerwiec 1940*. Wwa 1995. — J. Pyszyn: *Śmierć J.L. w prasie roku 1956*. *Pam. Lit.* 1995 z. 5. — J. Skarbowska: *Muzyczna dusza J.L.* *ISME* 1995 nr 3/4. — S. Szymutko: *Konwencjonalizacja i problemy lektury*. O poezji J.L. W: „Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny...”. Łódź 1995. — P. Wilczek: *Ojców w życiu i twórczości J.L. (Leszka Serafinowicza)*. *Prądnik* 1995 nr 10 [m.in. o wierszu „Ojców”]. — J. Kisielowa: „Srebrne i czarne” J.L. *Próba lektury retorycznej*. W: *Stulecie Skamandrytów*. Kr. 1996. — A. Kochańczyk: „Więc czemu nie powiedział — niech będzie ukryte”. O „Dzienniku” J.L. W: *W stronę wspólczesności*. Rzeszów 1996. — S.J. Kowalski: *J.L. jako redaktor i publicysta w okresie nowojorskim*. Lubl.: KUL 1996, 165 s. — W. Łukasz-Nowakowska: *J.L. Zarys życia i twórczości*. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1996, 165 s. — M. Rudzki: *L. poznałem pod fortepianem... Wspomnienia o byłychcach Ziemiańskiej*. *Twórczość* 1996 nr 7.

R.L.

LECZYCKI Kazimierz

1894-1941

Pseud.: K.L.; K. Lecz.; (Kaz. Lecz.); lecz; lecz.; (lecz.); Lk; LK; Munio.
Prozaik, dramatopisarz.

Urodzony w 1894 w powiecie borysowskim nad Berezyną (obecnie Białoruś); syn Bolesława Le-

czyckiego, buchaltera, i Antoniny z Chmielińskich. Do gimnazjum uczęszczał w Mińsku, gdzie brał udział w pracach Organizacji Młodzieży Narodowej oraz miał kontakty z Polską Organizacją Wojskową. Debiutował w 1918 jako prozaik zbiorem nowel pt. „Pierwsze utwory”. W 1919 rozpoczął studia prawnicze na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W tymże roku został zatrudniony jako dziennikarz w wydziale prasowym Komisariatu Generalnego Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich. Współpracował z *Gazetą Warszawską*, prowadził ożywioną działalność literacką i społeczną wśród młodzieży akademickiej. Był prezesem uniwersyteckiego Koła Nowości Literackich; w 1919-20 redagował piśmiennik *Przyszłość*, w 1920 należał do komitetu redakcyjnego czasopisma *Hipogryf*. Kontuzja nabyta w dzieciństwie (zmażdżenie stopy) uniemożliwiła mu zaciągnięcie się w 1919 do wojska. W 1920 brał udział w walkach pod Wilnem. Następnie przez Grodno i Kuźnicę dotarł do obozu zbornego w Rembertowie. W 1921 powrócił do Wilna i kontynuował przerwane studia. W 1922 był inicjatorem założenia i, obok A. Marcinowskiego, głównym redaktorem (do 1924) pisma *Alma Mater. Jednodniówka Dnia Akademika*, które dało początek późniejszemu akademickiemu rocznikowi *Alma Mater Vilnensis*. W 1922-32 był stałym współpracownikiem wileńskiego *Słowa* (z jego inicjatywy powstał dodatek tego pisma pt. *Głos Polaków Zakordonowych*), na jego łamach zamieszczał reportaże i artykuły o tematyce społecznej, recenzje utworów literackich (podp. m.in.: K.L., K. Lecz., Munio). Związany z endecją, występował z koncepcją współdziałania obozu narodowego z Józefem Piłsudskim, za co został wykluczony ze Związku Ludowo-Narodowego. W 1924 redagował z Władysławem Arcimowiczem czasopismo *Hejnał*, wydawane w Świecianach. W tymże roku, po ukończeniu studiów prawniczych, wyjechał do Francji i pracował w Pont-à-Mousson w Alzacji, jako nauczyciel polskiej szkoły i opiekun przesiedlonych z Westfalii polskich górników. Po powrocie do kraju w 1927, uczył języka polskiego i literatury w szkołach średnich w Wilnie. Następnie przez pewien czas przebywał na Łotwie, gdzie redagował wychodzące w Dyneburgu polonijne pismo *Dzwon* i pracował wśród tamtejszej Polonii; w 1928 nadsyłał reportaże z Łotwy do wileńskiego *Słowa*. W 1932-35 redagował czasopismo *Włóczęga* (organ Klubu Włóczęgów w Wilnie). Prozę i artykuły zamieszczał m.in. w *Gazecie Polskiej* (1932-39; podp. też: K.L., (lecz.)) i w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (1932-39, z przerwami). W 1935-36 odbył podróż do krajów Ameryki Południowej, w czasie której m.in. redagował jedno z pism polskich w Argentynie, nadsyłał liczne reportaże do

L

Gazety Polskiej (m.in. cykle „Z włóczgi po Argentynie”, „Z włóczgi za oceanem”). Po wybuchu II wojny światowej, w okresie Republiki Litewskiej przebywał nadal w Wilnie, przez kilka miesięcy zarabiał na życie sprzedając gazet. Kontynuował twórczość literacką i publicystyczną, zamieszczając artykuły i felietony w *Kurierze Wileńskim* (od listopada 1939 do czerwca 1940; podp. też: K. Lecz., lc, lecz, Lk). Po włączeniu Litwy do ZSRR pracował jako nocny stróż. 14 czerwca 1941 został wywieziony do obozu pracy przymusowej prawdopodobnie Siewurafłag na północnym Uralu (w pobliżu Sośwy w okręgu swierdłowski), gdzie 5 października 1941 zmarł.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierwsze utwory. [Opowiadania]. Mińsk: Nakł. autora 1918, 31 s.

Zawartość: Trochę słońca; Młodość; Dzień wiosenny; Świt, który przyjdzie; W chwilę odpływu; Morituri vitam salutant; Brzozy; Nowela pogańska; W starej świątyni.

2. Armia twórcza. Wil.: Nakł. autora 1920, 8 s.

3. Nowa idea wieku. Wil.: Nakł. autora 1921, 16 s. Wyd. 2 z podtyt.: Zagadnienia armii pracy. Wil.: J. Bajewski [1921].

4. Zbiór nowel. Wil.: J. Zawadzki 1923, 128 s.

Tytuł na okł.: Brat z tamtej strony. (Nowela nowego nacjonalizmu) i inne.

Zawiera z poz. 1: Brzozy; Morituri vitam salutant; Dzień wiosenny; Świt, który przyjdzie; W starej świątyni, — nadto: Nowela epoki; Europa. (Nowela starego nacjonalizmu); Ludzie odpływu; Z okrętu; Hannibal; Trzeciej Pani; Brat z tamtej strony. (Nowela nowego nacjonalizmu).

5. Trzecia Polska. (Program polityki harmonii narodowej). Rok 1924. Wil.: D.O.K. II 1924, 47 s.

6. Państwko. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 330 s.

7. Dwudziesty. Powieść. *Słowo*, Wil. 1931 nr 84-137.

8. Pan poseł i Julia. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] J. Mackiewicz. Praprem. Wil., T. Lutnia 1931.

9. Sztuba. Trochę komedii, trochę dramatu w 3 aktach. Praprem. Wil., T. Lutnia 1931.

10. Książę. Komedio-dramat w 4 aktach. Praprem. Pozn., T. Nowy 1933.

11. Manekin zazdrości. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. im. S. Żeromskiego 1933.

12. Dzieje wolności. Komedio-dramat w 3 aktach. Praprem. Wil., T. Miej. 1936.

13. Nowele. Wil.: Nakł. Związku Literatów 1939, 72 s.

Zawartość: Fotograf z Palermo; Darsena Norte; Sen o milionerze; Moja nauczycielka języka hiszpańskiego; Dzień pracy redaktora w Ameryce; Don Jose; Sierżant z Chaco; Król linzeros.

Nadto wg inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego. Wwa 1971 [właśc. 1972] utwory dramatyczne: Ulica czterech braci. Kronika dramatyczna w 3 odsłonach [powst. ok. 1937], — Kryzys. Sztuka wybitnie antymęska w 4 aktach, — Nad srebrną rzeką. Dramat w 4 aktach, — Oyaszi. Widowisko sceniczne w 3 aktach, — Milioner. Komedia w 3 aktach.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1961. — SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (D. Polewska).

[Trzecia Polska:] W. Piotrowicz: Z najnowszej literatury. *Słowo* 1924 nr 94 [dot. też: Nowa idea wieku; Zbiór nowel]; W. Studnicki: Z powodu głosu nowego pokolenia. *Słowo* 1924 nr 123. — [Państwko:] S. Mackiewicz] St.M.: Pod abazurem lamp naftowych. *Słowo* 1928 nr 170; [A. Świętochowski] A.S.: Nauka i literatura. *Mysł Nar.* 1929 nr 2. — T. Bujnicki. *Alma Mater Wilensta* 1929 z. 8 [rec.: Zbiór nowel]. — [J. Pański] j.p.: Nowe powieści. *Wiad. Lit.* 1929 nr 3, polem. K. Lezycki: O idee „Państwka”. *Tamże* nr 3 [rec.: Państwko]. — [Sztuba:] W. Dąbrowski: Kamyczki w ogródku. *Zagary* 1931 nr 1; M. Limanowski. *Słowo* 1931 nr 55. — M. Limanowski. *Słowo* 1931 nr 282 [rec.: Pan poseł i Julia]. — [Sztuba:] A. Słonimski: „Sztuba” w Teatrze Narodowym. *Wiad. Lit.* 1931 nr 47; M. Wachowski: Rzeczywistość wychowawcza w „Sztubie” K.L. *Tęcza* 1931 nr 25. — [Manekin zazdrości:] Jar: Z teatru. *Tyg. Il.* 1933 nr 8; [A. Słonimski] as. *Wiad. Lit.* 1933 nr 7. — W. Sukiennicki: „Sztubak”. *Kultura*, Paryż 1950 nr 9 [dot. życia i twórczości K.L.].

K.B.

LEDNICKI Wacław 1891-1967

Podpisywał prace też: Venceslas Lednicki. Pseud.: N.; W. Kara; W.L.; zł.

Historyk literatury, rusycysta, komparatysta.

Urodzony 28 kwietnia 1891 w Moskwie; syn Aleksandra Lednickiego, adwokata, działacza politycznego i społecznego, posła do I Dumy Państwowej, i Marii, córki Włodzimierza Kriwonosowa i Zofii z Poczobutt-Odlanickich. Dzieciństwo spędził w Moskwie oraz w rodzinnym majątku Borek pod Smoleńskiem nad Dnieprem. W 1900-10 uczęszczał do IX Moskiewskiego Gimnazjum Państwowego im. I. i A. Miedwiednikowów. Był redaktorem czasopisma szkolnego, w którym zamieszczał m.in. opowiadania i obrazki akwarelowe. W 1910 zapisał się na wydział historyczno-filologiczny na uniwersytecie moskiewskim, po czym wziął roczny urlop i udał się do Krakowa, gdzie w 1910/11 studiował historię literatury i język polski na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Następnie kontynuował studia w Moskwie. W 1912-14 był prezesem oddziału moskiewskiego Stowarzyszenia Polskiej Młodzieży Postępowej i Niepodległościowej. Po uzyskaniu w 1915 stopnia kandydata z zakresu filologii romańsko-germańskiej na uniwersytecie moskiewskim, pracował do 1918 jako nauczyciel języka rosyjskiego i literatury powszechnej w I Polskim Gimnazjum, założonym z ramienia Centralnego Komitetu Obywatelskiego przez Annę Jakubowską.

W tym czasie był wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości. Debiutował w 1916 artykułem pt. „Klasycyzm i romantyzm”, ogłoszonym w wydawanym w Moskwie piśmie *Echo Polski* (nr 11). W 1918 pełnił funkcję drugiego sekretarza Przedstawicielstwa Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Moskwie, którego szefem był jego ojciec, i jeździł do Warszawy jako kurier dyplomatyczny. W tymże roku wstąpił ochotniczo do 1. Pułku Ułanów Krechowieckich i walczył na froncie ukraińskim. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Uznaný po pewnym czasie za niezdolnego do służby czynnej w kawalerii, został przez władze wojskowe przydzielony do Kwatery Attachés Państw Obcych i mianowany podporucznikiem. Zwolniony z wojska w czerwcu 1919, został zatrudniony w Warszawie jako attaché w Departamencie Politycznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Wydziale Śródziemnomorskim. W tym okresie publikował liczne artykuły w *Kurierze Polskim* (podp. W. Kara). W 1920 ożenił się z Izabelą Heydel (rozwód cywilny 1932; kościelne unieważnienie małżeństwa 1938). W 1921 zrezygnował ze służby dyplomatycznej i po przeniesieniu się do Poznania poświęcił się pracy naukowej. W 1922 uzyskał na UJ doktorat z filologii romańskiej na podstawie rozprawy pt. „Alfred de Vigny. Z historii pesymizmu religijnego” (promotor prof. Stanisław Wędkiewicz). Następnie poświęcił się niemal wyłącznie ruscystyce i komparatystyce. Artykuły i rozprawy z tego zakresu ogłaszał w licznych czasopismach, m.in.: *Przegląd Warszawski* (1923-25), *Przegląd Współczesny* (1923-34), *Wiadomości Literackie* (1925-31). W 1924 przez kilka miesięcy przebywał w Paryżu dla studiów nad twórczością Aleksandra Puszkina. W 1926 habilitował się na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie na podstawie pracy pt. „Aleksander Puszkina. Studia do historii literatury rosyjskiej”. W maju tegoż roku został powołany na katedrę języków i literatur słowiańskich w Wolnym Uniwersytecie w Brukseli, gdzie prowadził wykłady do 1928. Prace naukowe publikował w tym czasie w *La Revue de l'Université de Bruxelles* (Bruksela, 1926-29, 1937), *Le Monde Slave* (Paryż, 1926-37). W maju 1928 mianowany profesorem nadzwyczajnym, objął Katedrę Historii Literatury Rosyjskiej na UJ. Od tegoż roku był członkiem korespondentem School of Slavonic Studies w Londynie. W 1932/33, urlopowany z UJ, kierował katedrą literatur słowiańskich na uniwersytecie w Brukseli i prowadził wykłady z literatury polskiej i rosyjskiej. W 1933-39 był w Krakowie prezesem Polskiego Towarzystwa dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu oraz redagował wydawnictwo „Prace Polskiego Towarzystwa dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu”. W 1935 został profesorem zwyczajnym

UJ. W 1937 został powołany na członka korespondenta PAU, a w 1938 został członkiem zagranicznym Slovanského Ustavu w Pradze. W okresie międzywojennym był członkiem Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 usiłował wyjechać do Rumunii, ostatecznie jednak w listopadzie 1939 powrócił do Krakowa. W marcu 1940 zdołał przedostać się do Brukseli, gdzie podjął wykłady na uniwersytecie. Po paru tygodniach, zmuszony do ucieczki przed Niemcami, wyjechał do Francji, a po jej klęsce w czerwcu 1940 udał się przez Hiszpanię do Lizbony. W sierpniu 1940 wyjechał do USA i podjął wykłady z literatury polskiej w Columbia University w Nowym Jorku, a od 1941 był profesorem agrée w École des Hautes Études w Nowym Jorku. Równocześnie w 1940-44 wykładał w Harvard University w Cambridge. W 1942 należał do założycieli Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku. W 1943 wygłosił cykl odczytów w The Lowell Institute w Bostonie. W 1944 został profesorem slawistyki w University of California w Berkeley. W tych latach oprócz pracy dydaktycznej prowadził ożywioną działalność badawczą. Liczne rozprawy slawistyczne publikował m.in. w *Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves* (Bruksela, 1938-44) oraz w wydawanych w Nowym Jorku czasopismach *The New Europe* (1941-42, 1944-45), *Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences in America* (1942-43), *Nowy Żurnal* (1942), *The Russian Review* (1942), *New York Herald Tribune* (1943) i *The Polish Review* (od 1943). Po wojnie pozostał w Stanach Zjednoczonych i kontynuował pracę naukową. W 1947 został mianowany honorowym profesorem Wolnego Uniwersytetu w Brukseli. W 1949 ożenił się z Amerykanką Susan Terry Woodward (rozwód 1958). W 1949-50 i 1952-58 był dziekanem wydziału slawistyki w University of California w Berkeley. Rozprawy i artykuły z zakresu slawistyki i ruscystyki ogłaszał w wielu czasopismach, m.in.: *The American Slavonic and East European Review* (Nowy Jork, 1945-47, 1951-52, 1954), *Kultura* (Paryż, 1949-67, z przerwami), *Wiadomości* (Londyn, 1950-67, z przerwami), *Teki Historyczne* (Londyn, 1959-60). W 1954 otrzymał nagrodę Stowarzyszenia Polskich Kombatanów za prace reprezentujące kulturę polską wobec zagranicy, a w 1960 medal Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku „Za Zasługi dla Kultury Polskiej i Amerykańskiej”. Od 1960 (do końca życia) pisał i przygotowywał do druku kolejne tomy „Pamiętników”. W 1962 przeszedł na emeryturę. W 1963 otrzymał doktorat honoris causa University of California w Berkeley, a w 1966 nagrodę naukową Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Był członkiem zwyczajnym lub honorowym wielu zagranicznych towarzystw nauko-

wych. Odznaczony belgijskim Krzyżem Komandorskim Orderu Króla Leopolda II. Zmarł 29 października 1967 w Berkeley; pochowany w Nowym Jorku (obok swojej siostry, rzeźbiarki Maryli Ledniciej-Szczyt).

TWÓRCZOŚĆ

1. Alfred de Vigny. Z historii pesymizmu religijnego. Wwa: Pol. Tow. Wydawn. „Zjednoczenie” 1923, XVI, 323 s.

Rozprawa doktorska.

2. Aleksander Puszkina. Studia. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1926, 408 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Przedmowa; Losy Puszkina w ideologii społeczeństwa rosyjskiego; Dookoła przeciwpolskiej trylogii lirycznej Puszkina; Z historii poetyckiej przyjaźni I.A. Mickiewicza i A. Puszkina; Puszkina i Maria Wołkońska. (Twórczość poety w świetle jego „jedynej miłości”); Poezja małżeństwa i domu; Gospodarstwo poetyckie Puszkina; Addenda.

3. Pouchkine et la Pologne. À propos de la trilogie antipolonoise de Pouchkine. Paris: Librairie E. Leroux 1928, 210 s.

Podp.: Venceslas Lednicki.

4. Przyjaciele Moskale. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff; (druk.) W.L. Anczyc 1935, XIX, 365 s. Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu.

Zawartość: Zdziechowski — rusycysta; Czerwony Olimp. Z powodu książki K. Srokowskiego „Na Czerwonym Olimpie”, Lwów i Warszawa, 1934; Gribojedow a Polska; „Zamiec” Puszkina; Z rosyjskiej literatury biograficznej [art. ogólny nt. tego gatunku lit.]; „Kropka nad i” [dot. stosunków kulturalnych polsko-rosyjskich; polemika z art. J. Krzyżanowskiego „Na manowcach *Drogi do Rosji* — Filozofów versus Kleiner”, *Ruch Lit.* 1934 z. 3]; Puszkina — Mickiewicz. (Mickiewiczowy nekrolog Puszkina); Puszkiniada et Mickiewicziana; Borażyński a Mickiewicz; Wiersze Karoliny Pawłowej (Jaenisch) do Mickiewicza; Przyjaciele Moskale w albumie i w zbiorze autografów M. Szymanowskiej; Mickiewicz w korespondencji ks. P.A. Wiazemskiego z A.I. Turgieniewem w latach 1838-1844. Wersja art. „Zamiec” Puszkina; ang.: Bits of „Table Talk” on Pushkin. III. „The Snowstorm”. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1947 t. 6 nr 18/19 s. 110-123, — franc.: „La Tempête de neige” de Pouchkine. *Annuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves*, Bruksela 1938 t. 6 s. 61-94.

5. Quelques aspects du nationalisme et du christianisme chez Tolstoï. Les variations tolstoïennes à l'égard de la Pologne. Kr.: (druk.) W.L. Anczyc 1935, VIII, 100 s. Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu.

Podp.: Venceslas Lednicki.

6. Puszkina (1837-1937). 1. Puszkina. 2. Wyprowadzony w pole... śmierci. 3. Puszkina a my. Kr.: Skł. gł. Kasa im. Mianowskiego 1937, 65 s. Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu.

Druk fragm. w wersji franc.: pt. La souricière de Pouchkine. *Le Flambeau*, Bruksela 1937 t. 4 nr 20

s. 513-538; pt. Pouchkine. *Revue de l'Université de Bruxelles*, Bruksela 1937 (Mai-Juin-Juillet) s. 312-326.

7. Poland and the world. I. Introductory remarks to lectures on national literatures and universalistic ideals. II. Lectures on Polish and Russian literatures. *Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences in America*, Nowy Jork 1942/43 nr 1-4; odb. New York 1943, 92 s.

Wersja zmien. odczytów wygłoszonych zimą 1942/43 w Sekcji Historii Literatury i Sztuki Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce. — Zawartość: Preface; I. Greek and Latin literature; French literature; Italian literature; Spanish literature; English literature; German literature; Polish literature; Scandinavian literature; American literature. — II. Lectures on: Polish literature in 1543; Russian literature. (Summary); Mickiewicz, Dostoevsky and Blok. (Summary); Alfred de Vigny and Slavs. (Summary).

8. Life and culture of Poland, as reflected in Polish literature. New York: Roy Publishers 1944, XI, 329 s.

Zawartość: Preface; Interpretations of Polish history; Political ideals; Religion and national life; Squires and peasant; The national poet: Adam Mickiewicz, The Uprooted. (Part one); The Uprooted. (Part two); Polish traits; Bibliography.

9. Russian-Polish relations. (Their historical, cultural and political background). Chicago: Polish National Alliance Educational Department 1944, 39 s.

10. Henryk Sienkiewicz. (1846-1946). New York: Polish Institute of Arts and Sciences 1948, 33 s.

Wersja flamandzka: Henryk Sienkiewicz. Inleiding over auteur en werke. Hasselt België: Uitgeverij Heideveld 1960, 73 s.

11. Russia, Poland and the West. Essays in literary and cultural history. London: Hutchinson 1954, 419 s. Wyd. inne: New York: Roy [1954]. Wyd. nast.: Port Washington, N.Y.: Kennikat 1966.

Zawartość: Russia and the West. (Chaadaev, Mickiewicz, Pushkin, Lermontov and Custine); Pushkin, Tyutchev, Mickiewicz and the Decembrists. Legend and facts; Europe in Dostoevsky's ideological novel; Dostoevsky — the man from the underground; Dostoevsky and Belinsky; Dostoevsky and Poland; 1. Dostoevsky and the Poles in Siberia. 2. Dostoevsky and Spasowicz. 3. Dostoevsky and Mickiewicz; Jankiel's „Polonoise of the Third of May” and Lyamshin's „Franco-Russian war”; The „Feljäger”; „Pro and contra” and Forefather Eve; Blok's „Polish poem”; Conclusion.

12. Pushkin's „Bronze horseman”. The story of masterpiece. With an appendix including in English Mickiewicz's „Digression”, Pushkin's „Bronze horseman” and other poems. Berkeley: University of California Press 1955, VIII, 163 s. Wyd. nast.: Westport, Conn.: Greenwood Press 1978.

Zawartość: Preface; Interpretations; Genesis; Reminiscences and auto-reminiscences; Pushkin, Mickiewicz, Falconet; Petersburg, Peter the Great; The emperor; Notes. — Appendix: Introductory note texts Pushkin: „To the alumniators of Russia”; Pushkin: „The anniversary of Borodino”; Mickiewicz: „Digression”; „The road to Russia”; „The suburbs of the capital”.

„St. Petersburg”. „The monument of Peter the Great”. „The review of the army”. „To my Russian friends”; Pushkin: „The Bronze horseman”; Pushkin: „He lived among us”; Bryusov: „Variations on the theme of the Bronze horseman”.

13. Bits of „Table talk” on Pushkin, Mickiewicz, Goethe, Turgenew and Sienkiewicz. 's-Gravenhage: M. Nijhoff 1956, IX, 263 s. Wyd. inne: The Hague: International Scholars Forum Series 1956; New York: Heinemann 1956.

Zawartość: Preface; The prose of Pushkin; „The snowstorm”; „The nest of gentlefolk” and the „Poetry of marriage and the hearth”; Pushkin's „Monument”; Adam Mickiewicz, Poland's romantic ambassador to the court of realism; Mickiewicz at the Collège de France; Ex Oriente Lux. (Mickiewicz and Pushkin); Pushkin's „Tazit” and Mickiewicz's „Konrad Wallenrod”; Goethe and the Russian and Polish romantics; Henryk Sienkiewicz (1846-1946).

14. Glossy Krasieńskiego do apologetyki rosyjskiej. Paryż: Inst. Lit. 1959, 44 s.

15. Henryk Sienkiewicz. A retrospective synthesis. 's-Gravenhage: Mouton 1960, 81 s.

16. Pamiętniki. T. 1-2. Powst. 1960-1967. Wyd.: Londyn: B. Świdorski 1963, 1967, 656 + 752 s. Zob. też poz. 17, 20.

T. 1-2 obejmują okres do 1918.

17. Reminiscences. The adventures of a modern Gil Blas during the last war. Powst. przed 1962. Wyd.: [Przedm.:] C.H. van Schooneveld. The Hague: Mouton 1971, 278 s. Zob. też poz. 16, 20.

Inf. o dacie powst. w wstępie.

18. Tolstoy between war and peace. The Hague: Mouton 1965, 169 s.

19. Rosyjsko-polska entente cordiale. (Jej początki i fundamenty 1903-1905). Paryż: Inst. Lit. 1966, 142 s.

20. [Dwadzieścia] 20 lat w wolnej Polsce. [Wspomnienia]. Powst. przed 1967. Wyd.: Wstęp: B. Marison. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1973, 250 s. Zob. też poz. 16, 17.

Obejmuje okres 1918-1939.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: O Puszkynie i Mickiewiczu słów kilka. *Prz. Współcz.* 1924 nr 30 s. 31-50. — Byron et les grands maîtres du romantisme français. *Revue de Pologne*, Paryż-Wwa 1925/1926 z. 1/2 s. 115-141. — Existe-t-il un patrimoine commun d'études slaves? *Le Monde Slave*, Paryż 1926 nr 12 s. 411-431. — Les études de langues et de littératures slaves. *Revue de l'Université de Bruxelles*, Bruksela 1926 (Décembre)/1927 (Janvier) s. 168-190. — Jules Slowacki. (1809-1849). *Revue de l'Université de Bruxelles*, Bruksela 1927 nr 1 s. 7-42 [podp.: Venceslas Lednicki]. — Poland and the slavophil idea. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1928 nr 19 s. 128-140, nr 21 s. 649-662. — Mickiewicz en Russie. *Revue*

de l'Université de Bruxelles, Bruksela 1929 (Février-Mars-Avril) nr 3 s. 318-333. — Les sonnets de Jean de la Jessée sur le Pologne et son roi Henri de Valois. *Archivum Neophilologicum* 1929 nr 1 s. 104-126 [podp.: Venceslas Lednicki]. — Tołstoj a Polska. *Prz. Współcz.* 1929 nr 86 s. 383-407, nr 87 s. 80-107. — Wspomnienia brukselskie. *Prz. Współcz.* 1932 nr 120 s. 182-207. — Pouchkine et Mickiewicz. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1937 nr 65 [nr specjalny] s. 129-144. — Christ et révolution dans la poésie russe et polonaise. W: *Mélanges en l'honneur de Jules Legras*. Paris 1938 s. 1-23. — Mój Puszkiniowski „Table talk”. W: *Puszkini 1837-1937*. T. 1. Kr. 1939 s. 227-455. — Relaciones ruso-polacas. Alocución pronunciada en el „Harvard Observatory Forum” para los problemas internacionales, y durante el lunch del Comité de Defensa Americano... el 12 de agosto 1943. W: *Las relaciones polaco-rusas*. Santiago de Chile 1944 s. 12-28. — Russian-Polish relations. *The Dalhousie Review*, Halifax 1944 t. 24 nr 2 s. 125-137. — The Russo-Polish dispute. The historical, cultural and political background. *The Review of Politics*, Notre Dame, Indiana 1944 t. 6 nr 2 s. 151-174. — Bits of „Table talk” on Pushkin. I. One more polemic of Pushkin with Mickiewicz. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1946 t. 5 nr 12/13 s. 93-110. — Pan-slavism. W: *European ideologies*. New York 1948 s. 808-912. — Tematy rosyjskie w twórczości Slowackiego. W: *Juliusz Slowacki 1809-1849*. Londyn 1951 s. 286-318. — Some notes on the translation of poetry. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1952 nr 4 s. 304-311. — Adam Mickiewicz's stay in Russia and his friendship with Pushkin. W: *Adam Mickiewicz in world literature*. Berkeley-Los Angeles 1956 s. 14-104. — The secret of Mickiewicz's greatness. W: *Mickiewicz and the West*. Buffalo 1956 s. 64-75. — Some comments about three letters of Mickiewicz unpublished in the „National Edition” of Mickiewicz's complete works in Poland. (Mickiewicz and Alfred de Vigny). *The Polish Review*, Nowy Jork 1956 t. 1 nr 1 s. 80-91. — Dialog imaginacyjny: Krasieński-Tiutczew. W: *Krasieński żywy*. Londyn 1959 s. 285-305. — Mickiewicz w zwierciadle poezji Alfreda de Vigny. (Uwagi nad realiami „Wandy” i nad zagadnieniami despotyzmu w dziełach Mickiewicza i Alfreda de Vigny). *Teki Hist.*, Londyn 1959 t. 10 s. 155-216; wersja ang. zmien.: Mickiewicz in the mirror of the poetry of Alfred de Vigny. Comments on „Wanda” and the theme of despotism in the works of the two poets. *California Slavic Studies*, Berkeley-Los Angeles 1960 s. 1-57. — The undivine comedy. *The Polish Review*, Nowy Jork 1959 t. 4 nr 3 s. 106-135, przedr. zmien. w: Zygmunt Krasieński, romantic universa-

list. New York 1964 s. 55-84; przekł. pol.: Nieboska komedia. (W poszukiwaniu syntezy). [Przeł.] A. Zgorzelski. W: Literatura, komparatystyka, folklor. Wwa 1968 s. 373-406. — Aleksander Lednicki. (Oszczęsstwa i prawdy). *Zesz. Hist.*, Paryż 1962 z. 1 s. 67-93. — Cracow celebrations: a retrospect. (Presentation of Aleksander Lednicki's report). *The Polish Review*, Nowy Jork 1964 t. 9 nr 2 s. 5-18. — The role of the Polish intellectual in America. *The Polish Review*, Nowy Jork 1967 nr 2 s. 3-10.

Prace redakcyjne

1. A. Puszkina: Eugeniusz Oniegin. Romans wierszem. Przeł. L. Belmont. Oprac., wstępem i przyp. opatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, CXX, 232 s. *BN II*, 35.

2. A. Puszkina: Jeździec miedziany. Opowieść petersburska. Tłum. J. Tuwim. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1932, 115 s.

3. Prace Polskiego Towarzystwa dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu. [Tomy zbiorowe]. Red. ...

T. 4. Z zagadnień kulturalno-literackich Wschodu i Zachodu. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff; druk. W.L. Anczyk i S-ka 1933/1934, XLVII, 358 s.

Tom poświęcony M. Zdzichowskiemu.

T. 5. Z piśmiennictwa rosyjskiego i ukraińskiego. Kr.: Druk. „Czasu” 1934, 162 s.

T. 6. Projekt transkrypcji z języka rosyjskiego na polski. Kr.: [druk.] W.L. Anczyk 1934, 8 s.

T. 10. Miscellanea slawistyczne. Kr.: Gebethner i Wolff 1937, 184 s.

T. 16-17. Puszkina 1837-1937. T. 1-2. Kr.: Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu 1939, XVI, 478 + 361 s.

4. In memoriam Maryla Lednicka. Wyd. [i wstępem opatrzył] ... San Francisco: Delo Publishing Company 1950, 16 s.

5. Adam Mickiewicz in world literature. A symposium edited by ... Berkeley: University of California Press 1956, XVI, 626 s. Wyd. nast.: Westport, Conn.: Greenwood Press 1976.

6. Zygmunt Krasiński, romantic universalist. An international tribute. [Wyd.] ... New York: Polish Institute of Arts and Sciences in America 1964, 228 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1958, 1963, 1967. — SWPP I. — PP (J. Luczyńska). — PSB (W. Jakubowski). — BUP cz. I. — LP (J. Wojnowski). — J. Kowalik: American writers, publishers and journalists of Polish origin in California. *Migrant Echo*, San Francisco 1975 nr 3. — W. Eder: W.L. W. Polacy w historii i kulturze krajów Europy zachodniej. Pozn. 1981. — Bibliografia prac W.L. *Zesz. Nauk. UJ* 1970 nr 245 s. 187-199.

[S. Wędkiewicz] St.W.: Monografia o Alfredzie de Vigny. *Prz. Współcz.* 1923 t. 7 [rec.: Alfred de Vigny]. — K.W. Zawodziński: Istotna propaganda. *Wiad. Lit.* 1925 nr 40. — [Aleksander Puszkina:] M. Zdzichowski. *Prz. Współcz.* 1926 t. 17; K. Czachowski: Sofokles, Puszkina i Krasiński. *Luwów. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1928 nr 9. — [Przyjaciele Moskale:] A. Brückner. *Nowa Książ.* 1935 z. 9; J. Krzyżanowski. *Rocz. Lit.* 1935; L. Piwiński: Ex libris. *Pion* 1935 nr 43; K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1938 nr 15. — [Life and culture of Poland...] S.H. Thomson. *Journal of Central European Affairs*, Colorado Springs 1945/1946 nr 1; W.I. Rose. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1946 t. 24 nr 63. — P. Moisy. *Revue des Études Slaves*, Paryż 1949 t. 25 [rec.; Henryk Sienkiewicz. (1846-1946)]. — Z. Folejewski: W.L. i slawistyka amerykańska. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 22. — [Russia, Poland and the West:] D. Davie. *New Statesman*, Londyn 1954 nr 2; W. Folkierski: Książka o polsko-rosyjskiej Tebaidzie. *Mysl Pol.*, Londyn 1954 nr 13; M. Kukiel: W.L. i jego dzieło. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1954 nr 194. — M.K. Pawlikowski: List z Kalifornii. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 22. — [Russia, Poland and the West:] J. Stempowski] P. Hostowiec: Polska, Rosja i Zachód. *Kultura*, Paryż 1955 nr 4; W. Weintraub. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1955 nr 2. — [Pushkin's „Bronze horseman”:] N. Brodiansky. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1956 nr 84; R.L. Jackson. *The Polish Review*, Nowy Jork 1956 t. I nr 4; M. Danilewiczowa: „Polityka rozdzieliła nas...”. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 9. — L.R. Lewitter. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1957 t. 35 nr 85 [rec.: Bits of „Table talk” on Pushkin...]. — J. Mersereau Jr. *The Polish Review*, Nowy Jork 1957 t. 2 nr 1 [rec.: Adam Mickiewicz in world literature]. — G. Wytrens. *Wiener Slavistische Jahrbuch*, Wiedeń 1957 t. 5 [rec.: Bits of „Table talk” on Pushkin...]. — H.E. Bowman. *The Russian Review*, Nowy Jork 1958 [styczeń] [rec.: Bits of „Table talk” on Pushkin...]. — [Adam Mickiewicz in world literature.] T. Syga: Z Mickiewiczianów. *Twórczość* 1958 nr 2; F. Śmieja. *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1958 t. 17. — I. Timm. *Mickiewicz-Blätter*, Heidelberg 1958 nr 7 [rec.: Bits of „Table talk” on Pushkin...]. — [Henryk Sienkiewicz. A retrospective synthesis:] M. Danilewiczowa: O Sienkiewiczu po angielsku. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 9; L.R. Lewitter. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1962 nr 96. — [Pamiętniki. T. 1:] S. Kossowska: Czy emigracja jest potworem z Lunaparku? *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 1; M. Czapska. *Kultura*, Paryż 1963 nr 11. — H. Sujkowska: W.L. jako nauczyciel. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 4. — Z. Nagórski. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 28 [rec.: Pamiętniki. T. 1]. — [Tolstoy between war and peace:] M. Fredberg. *The Polish Review*, Nowy Jork 1965 t. 10 nr 4; J. Iwaszkiewicz. *Życie Warsz.* 1965 nr 129. — [Pamiętniki. T. 1:] J. Mackiewicz. *Russkaja Mysl*, Londyn 1965 nr 9 i 11 XI; Cz. Miłoś. Wyprawa w „La belle époque”. *Kultura*, Paryż 1965 nr 1/2. — [Tolstoy between war and peace:] E. Trahan. *The Slavic and East European Journal*, Madison, Wis 1965 nr 4; R.F. Christian. *The Slavic and East European Review*, Londyn 1966 t. 44 nr 103. — W. Günther. *S.p. W.L. Rocz. Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie*, Londyn 1966/1967. — I. Śwede: V.L. *Nowy Żurnal*, Nowy Jork 1967. — Z. Folejewski: Im memoriam W.L. *The Polish Review*, Nowy Jork 1968 nr 1. — W. Günther: Szczęśliwa młodość i kult ojca. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 45 [rec.: Pamiętniki. T. 1-2]. — R. Luźny: W.L. — puszkinolog. *Spraw. PAN* (Kr.) 1968 t. 12 nr 1, przedr. pt. W.L. jako badacz Puszkina. *Zesz. Nauk. UJ* 1970 nr 245. — B. Marison: Wspomnienie o Profesorze. *Kultura*, Paryż 1968 nr 8/9. — Z. Nagórski: W.L. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 3. — W.A. Zbyszewski: Dwaj Lednicy. *Kultura*, Paryż 1968 nr 8/9 [dot. też Aleksandra Lednickiego]. — W. Jakubowski: Droga zyciowa W.L. *Zesz. Nauk. UJ* 1970 nr 245. — M. Giergielewicz: W.L. w Kalifornii. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 1, przedr. w tegoz: Studia i spotkania literackie. Wwa 1983. — I. Nagurski. *The Polish Review*, Nowy Jork 1972 nr 4 [rec.: Reminiscences]. — [20 lat w wolnej Polsce:] W. Günther. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Lon-

dyn 1973 nr 254; Z. Kozarynowa: W.L. w dwudziestolecu. *Orzeł Biały*, Londyn 1973 nr 113; J. Mackiewicz: O wolnej Polsce — bez entuzjazmu. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 1. — A. Rażny: Warsztat badawczy W.L. — rusycyści. W: *Studia z dziejów rusycystyki historycznoliterackiej w Polsce*. Wr. 1976. — B. Grzełowski: W.L. W teżoż: Do New Yorku, Chicago i San Francisco. Wwa 1983.

B.D.

LEGEŻYŃSKI Stefan 1912-1976

Pseud.: A.B.C.; ABC; C.W.; C. Wędrowski; Cezary Wędrowski; G. Legez; Mgr L.S.; Roman Rondela; S.L.; S. Leg.; S. Legez; Stef.; Stefan Sydrusz.
Poeta, prozaik, krytyk literacki, filmowy i teatralny.

Urodzony 2 września 1912 we Lwowie; syn Marianna Legeżyńskiego, inżyniera budowy dróg i mostów, i Jadwigi z Nawrockich. Uczęszczał do VIII Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego we Lwowie. Po zdaniu matury w 1931, studiował początkowo architekturę na Politechnice Lwowskiej, a następnie geografię na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK); w 1938 uzyskał magisterium. W 1937-38 był sekretarzem Koła Geografów UJK, nado w 1937-39 uczęszczał na Studium Dyplomatyczne na tejże uczelni. W czasie studiów rozpoczął twórczość literacką i publicystyczną. W 1935 otrzymał wyróżnienie w konkursie Oddziału Lwowskiego ZZLP za wiersz „Wieczór daleki...” (druk w tomie „Sydria”, Tel Awiv 1944). Od 1935 należał do komitetu redakcyjnego miesięcznika *Z bliska i z daleka*, a od 1937, będąc zastępcą dyrektora Związku Popierania Turystyki m. Lwowa, współredagował (razem z Tadeuszem Krzyżewskim) miesięcznik *Turysta we Lwowie i Małopolsce Wschodniej*. Współpracował z czasopismem *Przyroda i Technika* (1936-39). Debiutował (w druku) w 1937 wierszem pt. „Wracając do Lwowa”, ogłoszonym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 41); w 1938 publikował też utwory poetyckie w *Okolicy Poetów* i w *Naszym Wyrazie*. Zajmował się również krytyką filmową; w 1938-39 był sekretarzem lwowskiego oddziału Związku Dziennikarzy i Publicystów Filmowych. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR uczył w Gimnazjum Kupieckim. Wywieziony na wiosnę 1940 do Kazachstanu pracował w sowchozie, a później w kołchozie w pobliżu Ajaguz. Od marca 1942 był sekretarzem delegatury Ambasady Polskiej w Michajłowie (obwód dżambulski). Redagował tam dwie gazetki ścienne i kilka numerów pisma *Placówka*. We wrześniu 1942 wstąpił do Armii Polskiej, z którą przez Iran i Irak przeszedł do Palestyny. Przebywając w Jerozolimie, współpracował z *Gazetą Polską* (1943-47; tu też m.in. liczne wiersze podp. Stefan Sydrusz); wiersze, reportaże, artykuły i recenzje ogłaszał w czasopismach *Skaut* (grudzień 1942-44), *Kurier Polski w Bagdadzie* (1943), *Junak* (1943-45). Publikował w 1944 prace z zakresu

geografii w wydawanych w Tel Awiiw pismach *Przyroda i Wiedza*. Na wiosnę 1944 założył w Jerozolimie grupę literacką Rytm, a w 1945 redagował w Nazarecie powielaną gazetkę *Na tropie*. W sierpniu 1947 przyjechał do Anglii, gdzie po opuszczeniu wojska w 1948 podjął pracę dziennikarską i literacką. Nawiązał współpracę z wydawanymi w Londynie czasopismami *Gazeta Niedzielną* (od 1948), *Życie* (1948-55), *Polska Walcząca* (1948-49), *Poradnik Świetlicowy YMCA w Wielkiej Brytanii* (1949); tu stały dział „Przegląd najnowszych filmów”. W 1950 został członkiem zespołu redakcyjnego *Gazety Niedzielną*, w której prowadził dział filmowy i kronikę londyńską. Należał w 1950-56 do redakcji dwutygodnika *Głos* (tu też liczne wiersze, proza oraz artykuły i recenzje podp.: S.L., S. Leg.), a w 1956-59 nado do redakcji miesięcznika dla młodzieży *Droga* (współpraca od 1954; tu stały dział filmowy). Został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie; w 1955-59 pełnił funkcję skarbnika. Od 1952 należał też do PEN Club Center for Writers in Exile w Londynie. Brał nadal udział w działalności grupy literackiej Rytm (od 1953 w Anglii). Od 1956 kontynuował studia geograficzne w Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie; w 1960 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Geografia wyborcza Anglii” (promotor prof. Zofia Hołub-Pacewiczowa). Rozwijał twórczość literacką i dziennikarską, publikując liczne wiersze, prozę, artykuły oraz recenzje literackie i teatralne nadal w *Gazecie Niedzielną* (tu m.in. w 1965-70 reportaże podp.: Roman Rondela, w 1974-76 sprawozdania i recenzje podp. ABC, A.B.C., S. Leg.), w *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (1956-76; tu też artykuły i noty podp.: ABC, C.W., Cezary Wędrowski, S. Leg.) i jego tygodniowym dodatku *Tydzień Polski* (1959-72), w *Wiadomościach* (1956-76), *Orle Białym* (1958-72) oraz w wychodzących w Paryżu pismach *Horyzonty* (1956-59) i *Syrena* (1957-59). Od 1971 redagował *Zeszyty Lwowskie*, wydawane przez Koło Lwowian w Londynie. W 1974 był współzałożycielem, a następnie prezesem Konfraterni Artystów Polskich w Wielkiej Brytanii. Należał też do Związku Dziennikarzy RP w Londynie. Zmarł 13 sierpnia 1976 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Sydria*. Wiersze jerozolimskie. Tel Awiv: Wydawn. „Przez Łądy i Morza” na Wschodzie 1944, 32 s.

Zawartość: *Sydria*. — Iran. — Irak. — Egipt. — Wiersze jerozolimskie. — Cykl: Lwów—Warszawa 1935-1939. — Cykl: 1940-1942. — 1944.

2. *Studnia w Nazarecie*. (Wiersze z Ziemi Świętej). Powst. 1946. Wyd. [Paryż:] Wydawn. św. Antoniego 1957, 16 s.

L

Data powstania wg inf. autora (*Na Szlaku Kresowej*, Rzym 1946 nr 6 s. 28).

3. Złota brama. Wiersze. Londyn: Grupa Rytm 1953, 16 s.

4. Wczoraj — dziś — jutro srebrnego ekranu. Londyn: Grupa Rytm 1955, 28 s. [Wkl. do czasop. *Głos*].

5. Poemat o Sekwanie. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1959, [4] s.

6. Polegaj jak na Zawiszy. Opowiadania. Londyn: Katolicki Ośrodek Wydawn. Veritas 1963, 39 s.

Zawartość: Polegaj jak na Zawiszy; Brzydki rycerz; Rycerz Wywidab i dobra księżniczka; Rycerz i jego giermek; Trzewik Chrystusa; Bucik dobrego szewca; Adam i zabka; Taniec, ale po obiedzie; Przygody na północy i południu; W redakcji; O malarzu, co złoty medal dostał. — Nadto wiersze dla dzieci.

7. Na oceanie. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1964, 26 s.

Wyd. bibliofilskie.

8. Pióra lwowskie (1918-1968); Lwów — ogni-sko kultury; Między Lwowem a Londynem — po-je. *Zesz. Lwow.*, Londyn 1972 z. 3 s. 119-178.

Prace redakcyjne

1. W. Matejczyk: Tristesse éternelle. Wiersze. Dobór wierszy [i] słowo wstępne ... Londyn: Grupa Rytm 1953, 34 s.

2. Księga pamiątkowa Monte Cassino. W 25-lecie bitwy o Monte Cassino. Red. ... Londyn: Sekcja Konkursowa Obchodu Rocznicy 25-lecia Bitwy o Monte Cassino 1969, 99 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — SWPP 2 (J. Czachowska).

B.W. Lewicki: Recenzent kinowy — specjalista. *Lwów Lit* 1937 nr 8. — [Sydria:] Z. Bronceł: Droga wiodła przez Irak. Poezja żołnierska. W *Drodze*, Jerozolima 1944 nr 10; J. Woszczyński: „Sydria”. *Gaz. Pol.*, Jerozolima 1944 nr 77. — M. Pankowski: Mowa bez ziemi. *Kultura*, Paryż 1954 nr 10 [rec.: Złota brama]. — (W.K.): „Studnia w Nazarecie”. *Odgłosy*, Londyn 1958 nr 34. — [Na oceanie:] J. Rostworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 50; T. Lisiewicz: Mi-gawki abstrakcyjne. *Orzeł Biały*, Londyn 1965 nr 6; J. Rostworowski: Trzynastu napojonych farbą drukarską. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 8. — J. Blumicz: Zmarł S.L. *Gustazda Polarna*, Stevens Point 1976 nr 39.

J.Cz.

LEGUT Lucyna ur. 1926

Podpisywała utwory też: Lucyna Legut-Werecka. Prozaik, autorka utworów dramatycznych, słuchowisk radio-nych i widowisk telewizyjnych oraz utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 27 marca 1926 w Suchej Beskidzkiej; córka Józefa Leguta, konduktora Polskich Kolei Państwowych, i Julii z domu Janiczak. Do szkół uczęszczała w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej nadal przebywała w Krakowie; w 1940

ukończyła pierwszą klasę gimnazjum w Instytucie Marii, a następnie kurs przysposobienia biurowego w szkole A. Liberdy. Po zakończeniu wojny kontynuowała naukę w Liceum Przyrodniczym im. J. Joteyki w Krakowie; w 1947 zdała maturę. W 1945-47 studiowała malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w pracowni prof. Władysława Jarockiego; studiów nie ukończyła. Od 1947 studiowała w Państwowej Wyższej Szkole Aktorskiej w Krakowie; w 1950 uzyskała dyplom aktorski. W tymże roku od września do listopada była zaangażowana w teatrze młodzieżowym Klementyny Krymkowej w Warszawie. Następnie do września 1951 pracowała w Teatrze Młodego Widza w Krakowie, w 1951-56 w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Toruniu, a od września 1956 w Państwowym Teatrze „Wybrzeże” w Gdańsku. Równocześnie zaczęła rozwijać twórczość literacką. Debiutowała w 1960 książką dla dzieci pt. „Świerszcze mają sklep z instrumentami”. Od 1961 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1962 podjęła współpracę z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk; za twórczość radiową uzyskiwała w następnych latach wielokrotnie nagrody i wyróżnienia. Zaczęła także uprawiać twórczość prozatorską i dramaturgiczną. Zajmowała się jednocześnie malarstwem i ilustrowaniem książek. W 1970 wyszła za mąż za Marka Wereckiego (rozwód 1973). Opowiadania i felietony publikowała m.in. w *Dzienniku Bałtyckim* (tu w 1974-76 i 1990-91 cykl felietonów pt. „Różowe i czarne”) oraz w *Wieczorze Wybrzeża* (1975; tu cykl felietonów pt. „Nie od święta” oraz żartobliwych opowiadań pt. „Co tydzień melodramat”). Pisała również monolog, skecse, piosenki oraz scenariusze dla teatrów estradowych zawodowych i amatorskich. W 1978-79 prowadziła kabaret literacki w kawiarni „Palowa” w Gdańsku; m.in. grała tu w napisanych i reżyserowanych przez siebie sztukach. W 1989 została członkiem komitetu założycielskiego SPP, a następnie członkiem Stowarzyszenia. W 1991 przeszła na emeryturę. Wyróżniona m.in. odznaką „Za Zasługi dla m. Gdańska” (1968), Złotym Krzyżem Zasługi (1971), odznakami „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1975), „Zasłużony Działacz Kultury” (1976). Mieszka w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Świerszcze mają sklep z instrumentami. [Opowieść dla dzieci]. Ilustr. ... Kr.: WL 1960, 31 s.

Przełt.: azerbejdż [Przełt. z ros.]: Ch. Musaeva. Baku 1971. — łotew.: Reiz cirenem bij veikalinš. [Przełt.] J. Osman. Rīgā 1972. — ros.: Muzykalnyj magazin. [Przełt.] G. Lukina. Moskva 1969.

2. Buty pani czarownicy. [Utwór sceniczny dla dzieci]. [Współaut.]: Ludomir Legut. Praprem. Kr., T. Grotteska 1961.

3. Złodziej serc. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Sopot, T. Wybrzeże 1961.

Wyst. w nowej wersji z muz. A. Głowińskiego: Gdańsk, T. Wybrzeże 1988.

4. Strach się martwi. [Opowieść dla dzieci]. [Ilustr.] ... Kr.: WL 1964, 28 s.

5. Nie trzeba krzykiem zagłuszać ciszy nocy. [Słuchowisko]. Druk *Teatr Pol. Radia* 1965 nr 10 s. 15-27. Radio 1966.

I nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko radiowe w 1966.

Adapt. tv: TV 1966; teatr.: Wyst. Kat., Estrada 1973.

6. Pokój z widokiem na morze. [Scenariusz telewizyjny]. Powst. ok. 1966.

III nagroda w konkursie Ośrodka TV w Gdańsku w 1966.

7. Pora deszczowa czy susza? [Scenariusz telewizyjny]. Powst. ok. 1966.

Wyróżnienie w konkursie Ośrodka TV w Gdańsku w 1966.

8. Życie artystki Kingi Kidney. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1966, 190 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Zawartość: Życie artystki Kingi Kidney; W środku nocy; Na godzinę przed przyjściem ptaków [por. słuchowiska radiowe]; Przeprowadzka Nożki; Czerwone Góry; Siódma wersja Judasza. — W wyd. 2 dodano: Ratujcie życie Alutka; Tragiczne skutki radosnego tworzenia.

9. Kilka dni w czerwcu. [Powieść dla młodzieży]. Powst. ok. 1968.

III nagroda w konkursie wydawn. Pax na powieść o tematyce dowolnej w 1969.

10. Bohater potrzebny od zaraz. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 1 s. 33-56.

I nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko radiowe w 1968 (inf. autorki).

Adapt. teatr. pt. Zielieniarze-obywatele świata. Wyst. T. Ziemi Gdańskiej [objazdowy] 1968.

11. Piękne ogrody. [Utwór dramatyczny; współaut.:] M. Misiorny. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże, T. Kameralny w Sopocie 1970.

Adapt. tv: TV Gdańsk 1971.

12. Dla kogo ten wawrzyn? [Powieść]. Lubl.: WLubel. 1972, 241 s.

Podp.: Lucyna Legut-Werecka.

II nagroda w konkursie literackim im. J. Czechowicza w 1970.

13. Wszyscy słupskie wróble znają. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. pt. Koniec z bajkami. Słupsk, T. Łalki „Tęcza” 1973.

Nagroda specjalna w konkursie T. Łalki „Tęcza” w Słupsku na pełnospektaklową sztukę dla dzieci w 1971.

14. Kochajmy święta. [Scenariusz telewizyjny; współaut.:] J. Afanasjew. TV 1973.

15. Nie zabijajcie Desdemony. [Powieść sensacyjno-obyczajowa]. Gdańsk: WM 1973, 202 s.

Podp.: Lucyna Legut-Werecka.

16. Z igły widły. [Utwór sceniczny dla dzieci]. Praprem. Wwa, Estrada 1974.

17. Czekając na dziurę w niebie. [Powieść]. [Okł.] ... Gdańsk: WM 1975, 226 s.

18. Piotrek zgubił dziadka oko. O dzieciach nie dla dzieci. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1976, 247 s.

19. Szyfon na ślubną suknię. [Powieść]. [Okł.] ... Gdańsk: WM 1976, 312 s.

20. Tyrani. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. Małych Form 1976.

21. Jak zdobyć męża, czyli skok stulecia. [Powieść]. Gdańsk: WM 1978, 223 s.

22. Nasza zmierzchowa mama. [Powieść]. Gdańsk: WM 1979, 149 s.

23. Miłosne niepokoje pana Zenka. [Powieść]. Gdańsk: WM 1980, 166 s.

24. Planeta bajka. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Toruń, T. im. W. Horzycy 1982.

25. Piotrek zgubił dziadka oko, a Jasiak chce dożyć spokojnej starości. O dzieciach nie dla dzieci. [Powieść]. Wwa: MAW 1986, 312 s.

26. Koledzy zza telewizyjnej miedzy. [Widowisko telewizyjne]. TV 1986.

27. Kabaret Straszydło. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Gdynia, T. Dram. 1988. [Inf. autorki].

28. Jacek rozróżba. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1991. [Inf. autorki].

29. Jak wykołować czarownicę. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Gniezno, T. im. A. Fredry 1993. [Inf. autorki].

30. Grota pełna śmiechu. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1994.

31. Pies Bigos i Tomek Pan. [Widowisko telewizyjne dla dzieci]. TV. [Inf. autorki].

Adaptacje

1. A. Afanasjew, J. Afanasjew: Czerwony kaczorek. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek 1975.

2. Z. Żakiewicz: Kraina 105 tajemnic. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1978.

3. L. Rydel: Betleem polskie. [Utwór dramatyczny]. Oprac. i uzupełn.: ... i M. Kochańczyk. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1982.

4. Krotofile uciszne, czyli Co chcecie albo Co kto woli wg A. Polewki. Wyst. Toruń, T. im. W. Horzycy 1983.

Adapt. sztuki A. Polewki: Igrze w grod wał.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 5, 10, nadto m.in.: Dzień niepotrzebny w życiu. Radio Gdańsk 1963. — Gdzie jesteście, mamo? Radio Gdańsk 1963. — Na godzinę przed przyjściem ptaków. Radio 1966 [III nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko]. Por. Twórczość poz. 8. — Niebezpieczne drugie ja. Radio Gdańsk 1966. — Tryptyk. Radio 1966. — Dlaczego tak wiele wymaga się od zająca. Radio 1967. — Gobelin w szafirowe konie. Radio 1967. — Operacja na głębokiej toni. Radio 1967. — Dla kogo te róże. Radio 1964. — Luksusowi rogacze. Radio 1968. — Nie chodź ze mną na strych. Radio 1968. — Nie mówmy o tym zębem. Radio 1968. — Uwaga! Pękają pąki kwiatów. Radio 1968 [III nagroda w konkursie ogólnopolskim na słuchowisko]. — Placek z różą. Radio 1968. — Rodzice to także ludzie. Radio 1968. — Wszystko jedno od kogo te róże. Radio 1968. — Zacznijmy wszystko od początku. Radio 1968. — Chłopiec z niebieskim gołębiem. Radio 1969 [III nagroda w konkursie ogólnopolskim na słuchowisko]. — Koniec z duchami. Radio 1969. — Kiedy karp stawia na Szurkowskiego. Radio 1969. — Mały wynoś się stąd! Radio 1969 [III nagroda w konkursie ogólnopolskim na słuchowisko]. — Pan da zapalić! Radio 1969. — Więc jakże będzie panie Wincenty? Radio 1969 [III nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko — Czerwony kapturek. Radio 1971. — Kopciuszek. Radio 1971. — Stare bajki o nowych czasach. Radio 1973 [III nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko]. — Uparty jak dzieciąt. Radio 1973. — A co jest za tą górą. Radio 1974 [III nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko]. — Poemat o morzu — z kluczem. Radio 1974. — Ten idiota! Radio 1976 [III nagroda w ogólnopolskim konkursie na słuchowisko]. — Żeby tak łogonek łodjonć... Radio 1976 [III nagroda w konkursie ogólnopolskim na słuchowisko]. — Co by wam się darzyło. Radio (inf. autorki). — Inwazja gładkich. Radio (inf. autorki). — Kiedy ichtiozaury wplatają się w życie. Radio (inf. autorki). — Melodramat. Radio (inf. autorki). — Od dzisiaj duchów nie ma. Radio (inf. autorki). — Zły. Radio (inf. autorki).

Scenariusze widowisk estradowych (inf. autorki): «Trybuna Ludu» Młodym Czytelnikom. Wyst. Wwa 1973. — Cukiernicy na plan! Wyst. Gdańsk, kawiarnia „Palowa” 1978. — Jaś i Małgosia. Wyst. Gdańsk, kawiarnia „Palowa” 1978. — Następny pociąg odjedzie... Wyst. Gdańsk, kawiarnia „Palowa” 1978. — Teatr na co dzień. (Widowisko dla szkół). Gdańsk 1978. — Co to teatr jest i scena? (Widowisko dla szkół i domów kultury). Wyst. 1984. — Łapać zbója! Gdańsk 1985. — Wszystkiego po trochu. (Kabaret dla najmłodszych). Wyst. Gdańsk, Estrada 1985. — Zwiadowcy Mikołaja. Wyst. Gdańsk, Estrada 1985. — Lenie! Ja was odmienię. Wyst. w klu-

bach i domach kultury 1986. — M jak Mikołaj — Zamawiam międzyplanetarną! Wyst. Gdańsk, Estrada 1986. — Nie nudzę się nigdy. Wyst. w klubach i domach kultury 1987.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1966, 1988. — Wywiad: Pani spod trzech znaków: maski, pióra i palety. [Rozm.] J. Szulczewski. *Bibl. Gdań. i Elb.* 1978 nr 4.

J. Puget: Teatr dla dzieci. (Na marginesie debiutu L.L.). *Współczesność* 1961 nr 22. — W. Szwedowicz: Opowiadania, opowiadania... *Nowe Książ.* 1967 nr 5 [m.in. dot.: Życie artystki Kingi Kidney]. — W. Filler: Popieram Gdańsk. *Kultura* 1970 nr 42 [rec.: Piękne ogrody]. — [Dla kogo ten wawrzyn?] A. Boska. „Dla kogo ten wawrzyn?”, czyli sprawiedliwość ocłona. *Nowe Książ.* 1972 nr 14; M. Burczycka. *Litery* 1972 nr 9; B. Sowińska: Aurelian i wawrzyn. *Zycie Warsz.* 1972 nr 96. — J. Limon: Słuchowiska gdańskich pisarzy. *Litery* 1973 nr 9 [m.in. o L.L.]. — E. Nawrocka: Problemy gdańskich twórczości dramaturgicznej. *Rocz. Kult. Ziemi Gdań.* 1973 s. 69-74. — K. Tyman: Trud rezygnacji. *Scena* 1988 nr 11.

B.M.

LEJA Magda ur. 1935

Pseud.: M.L., mag., M. Radecka; Magdalena Radecka; Maria Radecka; Obserwator, służba czynna.
Prozaik, publicystka.

Urodzona 27 kwietnia 1935 w Warszawie; córka Adama Lei, oficera, i Heleny z Banasińskich. Od 1937 w związku ze służbowym przeniesieniem ojca na stanowisko dowódcy radiostacji wojskowej, przebywała w Równem. Po wkroczeniu 17 września 1939 na Wołyń armii radzieckiej, zbiegła wraz z rodziną do Przemyśla, a następnie do Łwowa. W lutym 1940 udało jej się powrócić z rodziną do Warszawy. Od 1948 uczęszczała do Liceum im. N. Żmichowskiej w Warszawie, w 1952 zdała maturę. Następnie do 1956 studiowała historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. W tym okresie należała do ZMP. Debiutowała w 1953 wierszem pt. „Mróz na szybach”, opublikowanym na łamach tygodnika *Sztandar Młodych* (nr 278); w piśmie tym pisała też w latach następnych (w 1961-79 była członkiem zespołu redakcyjnego). Debiutowała jako prozaik w 1954 utworami pt. „Karawany”, „Kompozytor”, „Lubię jeździć tramwajem”, ogłoszonymi w dodatku *Sztandaru Młodych* pt. *Przedpole* (nr 8). W 1956-60 pracowała też w tygodniku *Walka Młodych*, ogłaszając na jego łamach liczne artykuły, recenzje i reportaże. W 1959 otrzymała nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznawaną przez SDP. Od tegoż roku była członkiem SDP oraz ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1960 odbyła podróż po Indiach, z której nadsyłała liczne reportaże publikowane na łamach pism *Walka Młodych*, *Sztandar Młodych*, *Nowa Kultura*. Dwukrotnie otrzymała nagrodę SDP (w 1965 Klubu Publicystyki Oświatowej, w 1976 Klubu Łączności z Czytelnikami). W 1967 przeby-

wała we Francji, na stypendium literackim rządu francuskiego. Kontynuowała współpracę ze *Stanzdarem Młodych* (tu m.in. w 1969-71, 1974 cykl wywiadów z naukowcami pt. „Polska 2000” oraz w 1971-78 cykl publicystyczny pt. „Ośrodek Badania Opinii Młodzieży” w rubryce „My”). W 1981-89 współpracowała z wydawnictwami i prasą działającą poza cenzurą (pod pseud.: Maria Radecka; Magdalena Radecka; Obserwator, służba czynna). Wraz z Czesławem Bieleckim i Zygmuntem Stępińskim była na przełomie 1981/82 współorganizatorem Wydawnictwa CDN i do czerwca 1984 kierowała jego kolegium redakcyjnym. Pod koniec 1984 zorganizowała wraz z Januszem Surowcem wydawnictwo niezależne, które działało do 1988 pod różnymi nazwami (Wydawnictwo Skorpion, Spółka Wydawnicza „X”, Wydawnictwo S, Akademia Przydrożna). Za działalność wydawniczą otrzymała nagrodę POLCUL Foundation (Australia). W 1989 została członkiem komitetu założycielskiego SPP, a następnie członkiem Stowarzyszenia, w 1990 członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Umiejętność krzyku. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1957, 161 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1958.

Zawartość: Cz. I. Umiejętność krzyku. Pierwszy z brzegu; Pięć palców mojej dłoni; Nike bezskrzydła; Królestwo bez prawa wstępu; Gaz, elektryczność, kanalizacja; Matka; Gwiazdy; Bogowie huty; Wysoki most; Ludzkie oczy; Judyta Low; Szkoła pogardy; Szlaki zwycięstw; Godziny między nocą a dniem; Istambul; Bardzo duże szczęście; Tristan umiera pierwszy. — Cz. II. Małe prozy: Bramy bajek; Dzieci między ścianami; Niebieski kapelus; Babcia; Latamiek; Impresja; Murzynek z imienin; Rzeczy pośrednie; Jeżyny; Zabawa z nietoperzem; Wojny; Góry; Chłopczyk; Niecodziennie; Odległości; Bajka o pochylonym człowieku; O żebrakach grających w talerzyki; Liść winogrodu. — W wyd. 2 pominięte: Nike bezskrzydła; Gaz, elektryczność, kanalizacja; Bogowie huty; Wysoki most; Judyta Low; Szkoła pogardy; Szlaki zwycięstw; Godziny między nocą a dniem; Bardzo duże szczęście; Bramy bajek; Dzieci między ścianami; Niebieski kapelus; Babcia; Jeżyny; Góry; Niecodziennie; Bajka o pochylonym człowieku; O żebrakach grających w talerzyki; — dodano w cz. I: Druga Ewa; Estetyka, czyli mit o zgodności; Niezwykły smak cukierka „Bambino”; Szafa zwykłych ludzi; w cz. II: Czas w zawieszaniu; Życiorys; Siedzę na brzegu nocy; W aptece w Dzierżonowie; Dobroczynca; Ubezpieczenie wrocławskie; Łalka z drewna. I nagroda Stow. Księgarzy Pol. za najlepszy debiut prozatorski w 1957.

2. Histeryczka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 131 s.

3. Listy do mojego chłopca. Powieść dla starszych dziewcząt. Wwa: Iskry 1960, 172 s. Wyd. 2 tamże 1962.

4. Wszystko dla naszej mamy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1963, 171 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969.

Adapt. radiowa: Radio 1968.

5. Kot pięciokrotny. [Powieść]. Wwa: Ruch 1971, 114 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1980.

Przeł.: jap.: Kimi-wa neko-de aru. [Przeł.:] K. Yonekawa, H. Sakyō. Tokyo 1974, wyd. nast. m.in. [wyd. 10] tamże 1979. — niem.: Der fünffache Kater. [Przeł.] M. Bester. Wwa 1975.

6. Naprawdę na niby. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, 46 s.

Zawartość: Czerwony słoń; Tajemnica króla; Naprawdę na niby.

7. Chłopiec z wieżowca. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1975, 14 s. Zob. poz. 8.

Przeł.: ang.: The boy from the skyscraper. [Przeł.] J. Brodzki. Wwa 1977. — niem.: Der Junge vom Hochhaus. [Przeł.] S. Wołowicz. Wwa 1977.

8. O chłopcu, który nie był trusią, jego babci i wilku. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: KAW 1978, 34 s.

Zawartość: O chłopcu, który nie był trusią, jego babci i wilku; Chłopiec z wieżowca [poz. 7]; Spacer z Niedźwiadkiem.

Sluchowiska radiowe, m.in.: Było, nie będzie. Radio 1962. — Szafa Profesora Krouberga. Radio 1962. — Wszystko dla naszej mamy. Radio 1964. — O dzielnym Kopciuszku, nieszczęśliwej królownie i tenisówkach. Radio 1976. — Porwanie Oli. Radio 1977.

Prace redakcyjne

1. W. Kuczyński: Obóz. [Red. ...]. Wwa: CDN* 1982, 57 s.

Red. wg inf. M.L. — Wyd. z masz.

2. J. Mieroszewski: Materiały do refleksji i zadumy. [Red. ...]. Wwa: CDN* 1982, 163 s.

Red. wg inf. M.L. — Wybór z tomów „Modele i praktyka”, Paryż 1970, oraz „Materiały do refleksji i zadumy”, Paryż 1976.

3. Ślepotą. [Antologia]. Wybór ... Wwa: CDN* 1982, 24 s.

Podp.: M. Radecka.

4. Zakazane piosenki. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: CDN* 1982, 32 s. Wyd. nast. tamże* 1982.

Podp.: M. Radecka.

5. Kawał polski. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: CDN* 1983, 33 s.

Podp.: M. Radecka.

6. Kazania wojenne. [Wybór, red. ...] Wwa: CDN* 1983, [6] 48 s. Wyd. nast. [Kanada]: Wydawn. E. Puacza. 1984.

Red. wg inf. M.L.

7. J. Lipski: Komitet Obrony Robotników KOR. Komitet Samoobrony Społecznej. T. 1-2. [Red. ...]. Wwa: CDN* 1983 [właśc. 1984], 207 + 208-434 s.

Red. wg inf. M.L. — Wyd. z masz.

8. A. Malanowski: O zasadzie wolności związkowej w aktualnym stanie prawnym. Konwencja nr 87 MOP [Międzynarodowej Organizacji Pracy]. [Przekł. z ang.] [Red. ...]. Wwa: CDN* 1983, 24 s.

Red. wg inf. M.L.

9. Mały konspirator. [Red. ...]. Wwa: CDN* 1983, 29 s. Wyd. nast. [11] w wydawn. niezależnych 1983-1984.

Red. wg inf. M.L.

10. Ile śmierci... [Antologia]. Oprac. ... Wwa: Spółka Wydawn. „X” 1984, 135 s.

Podp.: M. Radecka

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1978. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — NSLD (B. Tylicka).

[Umiejtność krzyku.] L. Budrecki: Drobna Apokalipsa i prosty człowiek. *Twórczość* 1958 nr 4; J. Kelera: Z moździerza nie strzelać do wróbli! *Odra* 1958 nr 7; W. Woroszyński: Poza konwencją pokolenia. *Nowa Kult.* 1958 nr 7. — [Histeryczka.] D. Danek: *Twórczość* 1959 nr 9; J. Dziuba: Tragedia ludzi szarych. *Kierunki* 1959 nr 18; Z. Irzyk: Dlaczego podobala mi się „Histeryczka”. *Współczesność* 1959 nr 9; J. Kott: Druga książka M. L. *Prz. Kult.* 1959 nr 17; W. Mach: Z powodu historyczki monolog wewnętrzny. *Współczesność* 1959 nr 9; A. Szmidt: Dlaczego nie podobala mi się „Histeryczka”. *Współczesność* 1959 nr 9; A. Wasilewski: Wzruszająca dziewczynka. *Nowa Kult.* 1959 nr 18; J. Wilhelm: Oko w oko z literaturą młodej prozy. Czas teraźniejszy. *Tryb. Lit.* 1959 nr 19. — [Listy do mojego chłopca:] Z. Irzyk: Protestuję w imieniu „Małego Księcia”. *Kierunki* 1960 nr 42; H. Zaworska: Dola i niedola „starszego dziewczęcia”. *Nowa Kult.* 1960 nr 47; J. Błoński: Kariera pokolenia. W tegoż: Zmiana warty. Wwa 1961; J. Falkowski: Pamflet na biedne dziecko spod winogrodu. *Współczesność* 1961 nr 4 [dot. też: Umiejtność krzyku]; E. Szary: Czym żyć? *Życie Lit.* 1962 nr 25; S. Zieliński: Ciągutka w samochodzie. W tegoż: Wycieczki balonem. Gawędy z pretekstem. Wwa 1962. — E. Brzozą: Dla dzieci i nie dla dzieci. *Nowe Książ.* 1973 nr 15 [rec.: Naprawdę na niby].

B.M.

LEKKI Adolf 1923-1991

Pseud.: Adam Lubicz; 1; (1a)
Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 24 grudnia 1923 we wsi Krzykawa pod Olkuszem; syn Andrzeja Lekkiego, górnik, i Anstazji z domu Sikora, rolniczki. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Olkuszu, gdzie w 1941 ukończył szkołę mechaniczną. Wywieziony w tymże roku na przymusowe roboty, przez dwa lata pracował w zakładach niemieckiego przemysłu zbrojeniowego w Grünberg (Zielona Góra). W 1943, po dokonaniu sabotażu (za co zaozono został skazany na karę śmierci), uciekł do Austrii i przebywał w Lenzing w Tyrolu, potem zaś przedostał się do Czechosłowacji, a w 1944 do Sosnowca, gdzie pracował w hucie „Sosnowiec” (Hulczyński) pod przybranym nazwiskiem Zbi-

gniew Wokulski. Po zakończeniu wojny mieszkał najpierw krótko we Wrocławiu, następnie osiedlił się w Namysłowie. Od 1945 był członkiem OMTUR i PPS (od 1948 PZPR). W 1946 ożenił się z Olgą Pliszką, w późniejszych latach socjologiem. Pracował kolejno w Urzędzie Informacji i Propagandy, w Polskim Urzędzie Repatriacyjnym i na stanowisku sekretarza powiatowego PPS w Namysłowie. Jednocześnie kontynuował naukę w wieczorowym Liceum Fizyczno-Matematycznym. Po zdaniu matury w 1948 wstąpił na Wydział Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego, skąd przeniósł się do Wyższej Szkoły Nauk Administracyjnych w Łodzi, którą ukończył w 1951. Od 1949 był przewodniczącym Zarządu Powiatowego ZMP i kierownikiem Biblioteki Powiatowej w Namysłowie. W tym czasie został stałym korespondentem pisma *Naprzód Dolnośląski*, później *Gazety Wrocławskiej* i *Trybuny Opolskiej* oraz Polskiego Radia, a także rozpoczął twórczość literacką, pisząc powieść „Będzie lepiej” (nie wydana). Debiutował w 1951 powieścią „Przełom”. W 1954 przeniósł się do Opola i pracował jako redaktor w lokalnej rozgłośni Polskiego Radia. W 1955 został członkiem ZLP i był współorganizatorem Oddziału Opolskiego ZLP. W tymże roku został przeniesiony do Lublina na stanowisko redaktora naczelnego tamtejszej rozgłośni Polskiego Radia. W 1957 podjął pracę w redakcji dziennika *Sztandar Ludu*. Od tegoż roku współpracował z *Głosem Ziemi Lubelskiej* (do 1960). Kontynuował też współpracę z radiem (do 1964), jako autor cyklu opowiadań. Był członkiem Komisji Kultury przy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Lublinie, pełnił funkcję lektora Komitetu Wojewódzkiego PZPR. W 1966 otrzymał nagrodę WRN za całokształt twórczości. W 1967-69 pracował w redakcji *Kuriera Lubelskiego*, po czym z powodu choroby serca przeszedł na rentę inwalidzką i zajął się wyłącznie pracą literacką. Kontynuował współpracę z czasopismami, publikując m.in. w *Sztandarze Ludu* i *Kamienie* (od 1971). W 1983 wstąpił do nowego ZLP; w 1986 został wiceprezesem Oddziału Lubelskiego ZLP. Odznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1977) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Zmarł 10 kwietnia 1991 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przełom. [Powieść]. Wwa: KiW 1951, 104 s.
2. Przedświt. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1952.

Tekst w Arch. T. Ziemi Opol.

3. Chłopska sprawa. [Opowiadanie]. Opole: Woj. Związek Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” [1954], 32 s.

LEM Stanisław ur. 1921 – 2006

Pseud.: Chochoł; Im; lms; ls.; Ist.; P. Zławca; Stl.
Powieściopisarz, eseista.

Urodzony 12 września 1921 we Lwowie; syn Samuela Lema, lekarza laryngologa, i Sabiny z Wollnerów. Od 1932 uczęszczał do II Państwowego Gimnazjum im. K. Szajnochy we Lwowie; w 1939 zdał maturę. Po zajęciu Lwowa przez ZSRR studiował w 1940-41 w Instytucie Medycznym. W czasie okupacji niemieckiej pracował przez dwa lata jako pomocnik mechanika i spawacz w garażach niemieckiej firmy zajmującej się odzyskiwaniem surowców. W 1944, po wkróceniu do miasta armii radzieckiej, kontynuował studia medyczne. W 1946, w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wyjechał do Krakowa, gdzie podjął studia na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Debiutował w 1946 powieścią fantastyczną „Człowiek z Marsa”, drukowaną w *Nouym Świecie Przygód* (nr 1-31); wiersze i opowiadania publikował od tegoż roku w *Kuźnicy* (1946), *Tygodniku Powszechnym* (1946-48) i *Żołnierzu Polskim* (1946-47). W 1946 należał do Zespołu Młodych „Inaczej”. Po uzyskaniu absolutorium w 1948, pracował do 1950 jako młodszy asystent w Konserwatorium Naukoznawczym prowadzonym w Krakowie przez prof. Mieczysława Chojnowskiego. Oglądał artykuły z zakresu medycyny w *Polskim Tygodniku Lekarskim* (1947) i *Życiu Nauki* (1948-49). W 1953 ożenił się z Barbarą Leśniak, lekarzem radiologiem. Kontynuując twórczość literacką, publikował opowiadania, recenzje, eseje, artykuły, felietony i opowiadania w *Nowej Kulturze* (1953-62), *Przekroju* (1953-64), *Życiu Literackim* (1953-70), w tygodniowym dodatku *Gazety Krakowskiej* pt. *Zdarzenia* (1957-60; w 1958-59 cykl: „Felieton praski”, „Felieton”), *Tygodniku Powszechnym* (ponownie od 1957), *Twórczości* (1958-66), *Miesięczniku Literackim* (1967-70), *Nurcie* (1967-77; w 1970 m.in. cykl recenzji „Ex libris Stanisława Lema”), *Studiach Filozoficznych* (od 1967), *Tekstach* (1972-79), *Kulturze* (1974-76) oraz *Itd* (w 1978-79 cykl felietonów pt. „Czy jesteśmy sami w Kosmosie”). Współpracował też z czasopismami zagranicznymi, m.in. z tygodnikiem *Literaturnaja Gazieta* (Moskwa, od 1962) i *Quarber Merkur* (Wiedeń, od 1967), *Science Fiction Commentary* (Australia, od 1970), *Science Fiction Studies* (Montreal, od 1973). Otrzymał nagrody literackie Ministra Kultury i Sztuki II (1965) i I (1973) stopnia, nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych za popularyzację polskiej kultury za granicą (1970), nagrodę miesięcznika *Problemy* (1968) i *Miesięcznika Literackiego* (1971), Nagrodę Państwową I stopnia w dziedzinie kultury i sztuki (1976), nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i

4. Przypadek. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1956.
II nagroda w konkursie wojewódzkim w Opolu w 1956.

5. Radość zwycięstwa. Kartki z kroniki zespołu pieśni i tańca. [Opole:] Woj. Kom. Funduszu Odbudowy Szkół 1956, 102 s.

6. W imieniu prawa. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1957.

II nagroda w konkursie WRN i T. Ziemi Opol. w 1957. — Inf. o tekście: *Now. Teatr*, 1973 nr 1 s. 3-4.

7. Bezdroża. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1962, 245 s.

8. Zmierzch. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1966, 256 s.

9. I tak tego nie zrozumiesz. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1968.

II nagroda w konkursie T. Ziemi Opol. w 1968.

10. Niespokojny Zachód. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1968, 227 s.

11. Dwie kobiety. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1969.

II nagroda w konkursie *Teatru Lud.* w 1969

12. Nim wszędzie słońce. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1972, 300 s.

13. Przygoda nad siedmioma źródłami. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1974, 342 s.

14. Dalekie drogi. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1976, 257 s.

Nagroda im. B. Prusa w 1977.

15. Między nami czarne morze. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1981, 423 s.

16. Trójkąt pięcioramienny. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1982, 308 s. Wyd. 2 tamże 1986.

17. Daleka droga do Grzyboraju. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1986, 78 s. Wyd. 2 tamże (1987).

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1980. — SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

H. Bereza: Na marginesie nowych opowiadań o wsi. *Wies* 1951 nr 46 [rec.: Przelom]. — [Bezdroża:] T. Borowiec. *Kult. i Życie* 1962 nr 18; Z. Mikulski: A jednak się czyta. *Kamena* 1962 nr 12. — [Zmierzch:] A. Daniszewska: Awans tematyki wiejskiej. *Nowe Książ.* 1966 nr 22; B. Królikowski: Pomysł to nie scenariusz; Z. Pedziński: Temat wiejski, temat ludzki. *Kamena* 1967 nr 6. — R. Hladko: Western ... powiatowy. *Tryb. Opol.* 1969 nr 92 [rec.: Niespokojny Zachód]. — T. Borowiec: O wsi sensoryjnie. *Kamena* 1972 nr 22 [rec.: Nim wszędzie słońce]. — Z. Mikulski: Źródła zrzecznego comicsu. *Kamena* 1975 nr 2 [rec.: Przygoda nad siedmioma źródłami]. — K. Rogalski: Drogi kolejarzskich losów. *Kamena* 1976 nr 26 [rec.: Dalekie drogi]. — F. Fornalczyk: Regionalne to znaczy polskie. *Kamena* 1982 nr 2. — [Trójkąt pięcioramienny:] F. Fornalczyk: Kiedy człowiek dojrzewa. *Kamena* 1983 nr 10; J. Kowalczykówna: Harcerskie propozycje. *Nowe Książ.* 1983 nr 6.

E.G.

Telewizji za całokształt współpracy artystycznej (1979), Wielką Nagrodę Literatury Detektywistycznej (1979), nagrodę *Odry* (1980). W 1971 został członkiem Science-Fiction Research Association, w 1972 członkiem Komisji PAN „Polska 2000”, W 1981 otrzymał doktorat honoris causa Politechniki Wrocławskiej. W okresie stanu wojennego przebywał w RFN i w Austrii. Publikował w tym czasie w *Piśmie*, a w 1983-87 ogłaszał (pod pseud. P. Znacwa) artykuły publicystyczne w paryskiej *Kulturze*. Pod koniec lat osiemdziesiątych dla wielu ośrodków zagranicznych. Od 1990 zamieszczał studia i eseje w *Tekstach Drugich* i *Dekadzie Literackiej*. Kontynuował współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym* (tu m.in. od 1992 stały felieton literacki „Świat według Lema”), *Odrą* (tu m.in. od 1992 stały cykl felietonów pt. „Rozważania sylwiczne”). Otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1986), nagrodę im. J. Parandowskiego przyznaną przez Polski PEN Club (1995), Nagrodę Wielką Fundacji Kultury (1996) oraz nagrody zagraniczne, m.in. Europejskiego Kongresu Science Fiction EUROCON (1976, 1980), austriacką nagrodę państwową w dziedzinie kultury europejskiej (1984), austriacką nagrodę im. E. Kafki (1991) oraz medal międzynarodowego Stowarzyszenia Uczestników Lotów Kosmicznych (1995). W 1992 planetoida nr 3836 otrzymała imię Stanisława Lema nadane przez Międzynarodową Unię Astrologiczną. W 1997 otrzymał honorowe obywatelstwo m. Krakowa. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Oficerskim (1959) i Krzyżem Komandorskim (1970) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1979), Orderem Orła Białego (1996). Mieszka w Krakowie. *Zmarł 8 marca*

2006
TWÓRCZOŚĆ

1. Człowiek z Marsa. Powieść fantastyczna. *Nowy Świat Przygód* 1946 nr 1-31. Wyd. osob. Wwa: Nowa 1994, 142 s. Przedr. zob. poz. 52.

Przekł. niem.: Der Mensch vom Mars. [Przel.] H. Rottensteiner. Frankfurt am Main 1989, wyd. nast. tamże 1992, 1993.

2. Astronauci. Powieść fantastyczno-naukowa. *Sztand. Młod.* 1951 nr 293-310, 1952 nr 2-88 (z przerwami). Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1951, 334 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1955, wyd. 5 1957, wyd. 6 1967, wyd. 7 1970, wyd. 8 1972.

Przekł. bułg.: Astronavti. [Przel.] V. Smohovska-Petrova. Sofija 1958, — czes.: Astronauti. [Przel.] J. Simonides. Praha 1956, wyd. nast. tamże: 1959, 1966, — fin.: Kuoleman planeetta. [Przel.] I. Raitakari. Helsinki 1960, wyd. nast. tamże 1984, — franc.: Fen Vénus. [Przel.] A. Guthart. [Paris] 1962, — holend.: De dreigende planeet. [Przel.] J. van Wiessel. Amsterdam 1957, — jap.: Kinsei Ōo naski. [Przel.] M. Sakurai. Tōkyō 1961, wyd. nast. 1978, wyd. inne [Przel.] N. Mitsuyoshi. Tōkyō 1981, — niem.: Der Planet des Todes. [Przel.] R. Pa-

bel. Berlin 1954, wyd. nast. tamże: [wyd. popraw.] 1955, 1957, 1958, 1959, 1960, toż Wien 1960, Berlin 1965, Einsiedeln 1965, Berlin 1990; Die Astronauten. [Przel.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1974; Die Astronauten. [Przel.] R. Pabel. Wyd. łącznie z przekł. poz. 14 pt. Die Astronauten, Transfer. Stuttgart 1974, [Zürich] 1976, Stuttgart 1977; wyd. oddzielnie Frankfurt am Main 1978, wyd. nast.: Berlin [1980], Frankfurt am Main 1980, Berlin 1982, Frankfurt am Main [1983], tamże: [1985], [1988], — ros.: Astronavty. [Przel.] Z. Bobyr. Moskva 1957, wyd. nast. Čita 1960, — rum.: Astronautii. [Przel.] P. Martinescu, J. Georgian. București 1964, — słowac.: Astronauti. [Przel.] R. Jamrichová. Bratislava [1956], wyd. nast. tamże 1959, — węgier.: Asztronauták. [Przel.] I. Mészáros. Budapest [1957], — włos.: Il pianeta morto. [Przel.] E. Strada Montiglio. Milano 1963. Adapt. film: Milcząca gwiazda: Scenariusz: J. Fethke, K. Maetzig. Ekran. 1960, — radiowa: Astronauci. [Cz. 1-8]. Adapt.: J. Grotowski, Radio 1977.

3. Jacht „Paradise”. Sztuka w 4 aktach. [Współaut.:] R. Hussarski. Wwa: Czyt. 1951, 81 s. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1952.

4. Obłok Magellana. [Powieść]. Fragm.: *Przekrój* 1953 nr 454/455, 1954 nr 456-488. Wyd. osob. całości Wwa: Iskry 1955, 422 s. Wyd. nast. tamże: 1956, 1959, 1963, 1967; Kr.: WL 1970.

Przekł. bułg.: Oblakat na Magelan. [Przel.] A. Kvečen. Sofija 1966, — chorw.: Ana sa zvezdaja. [Przel.] V. Novinska Hamm. Zagreb 1965, — czes.: K mrakům Magellonomym. [Przel.] J. Simonides. Praha 1956, wyd. nast. tamże: 1958, 1962, — gruz.: [Przel.] N. Kartvelišvili. Tbilisi 1970, — litew.: Magelano debesis. [Przel.] S. Sabonis. Vilnius 1961, — łotew.: Magelāna Mākonis. [Przel.] N. Krilova, S. Skleppigks. Rīgā 1960, — mołd.: Nebuloasa Maželan. [Przel.] M. Brumē Kišinev 1967, — niem.: Gast im Weltraum. [Przel.] R. Pabel. Berlin 1956, wyd. nast. tamże: 1957, 1961, 1963, 1965, 1966, 1968, 1970, 1980, 1982, — orm.: [Przel.] E. Dolbazjan. Erevan 1964, — ros.: Magellanovo oblako. [Przel.] L. Jakovlev. Moskva 1960, wyd. nast. tamże: 1963, 1966; Magellanovo oblako. [Przel.] G. Gudimova, V. Perel'man. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Soljarsj; Magellanovo oblako. Moskva 1987, — rum.: Norul lui Magellan. [Przel.] N. Mihailescu, T. Roll. București 1959, — słowac.: Dennik z vesmiru. [Przel.] J. Šedlák. Bratislava 1958, — słowen.: Magellanov oblak. [Przel.] F. Vodnik. Ljubljana 1959, — węgier.: Magellán-felhő. [Przel.] I. Mészáros. Budapest 1961. Adapt. radiowa fragm.: Adapt.: H. Ptakowska-Wyzanowicz. Radio 1972.

5. Sezam i inne opowiadania. Wwa: Iskry 1954, 226 s. Wyd. 2 tamże 1955.

Zawartość: Topolny i Czwartek; Kryształowa kula; Sezam; Electronic Subversive Ideas Detector; Klient Panaboga; Hormon agatopowy; Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego. [Z tego cyklu:] Przedmowa; Podróż dwudziesta druga; Podróż dwudziesta trzecia; Podróż dwudziesta czwarta; Podróż dwudziesta piąta; Podróż dwudziesta szósta i ostatnia [por. poz. 8, 12, 19].

Przekł. czes.: Sezam. [Przel.] R. Burian. Praha 1957, — słowac.: Sezam. [Przel.] M. Choluj. Bratislava 1960. Adapt. radiowa opowiadania Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego: Dziennik gwiazdowy. Adapt.: J. Grotowski. Radio 1968, — teatr.: Adapt.: M. Mokrowiecki. Wyst. Płock, T. Dram., Mała Scena 1995.

6. Czas nieutracony. [Powieść]. [Cz.] 1. Szpital Przemienienia; [Cz.] 2. Wśród umarłych; [Cz.] 3. Powrót. Kr.: WL 1955, 661 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1965.

Wyd. osob. [cz. 1:] Szpital Przemienienia. Wyd. 4 Wwa: Czyt. 1975, 309 s. Wyd. nast.: wyd. 4 [!] 1982 (Dzieła). Przedr. zob. poz. 52.

Nagroda literacka m. Krakowa w 1957.

Przekł.: ang. [cz. 1:] Hospital of the Transfiguration. [Przel.] W. Brand. New York 1988, San Diego, Calif. 1988, wyd. nast. London 1989, New York 1991. — czes.: Nepromarnáný čas. [Przel.] J. Simonides. Praha 1959. — niem.: Die Irrungen des Dr. Stefan T. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin 1959, wyd. nast. tamże: Frankfurt am Main 1975, 1979; [cz. 1:] Das Hospital der Verklärung. [Przel.] C. Rymarowicz. Frankfurt am Main 1982, wyd. nast. tamże [1984].

Adapt. film.: Szpital Przemienienia. Scenariusz: M. Komar, E. Zebrowski. Ekran. 1978.

7. Dialogi o zmartwychwstaniu atomowym, teorii niemożności, filozoficznych korzyściach ludzkości, smutku w probówce, psychoanalizie cybernetycznej, elektrycznej metempsychozie, sprzeczeniach zwrotnych ewolucji, eschatologii cybernetycznej, osobowości sieci elektrycznych, przewrotności elektromózgów, życiu wiecznym w skrzyni, konstruowaniu geniuszów, epilepsji kapitalizmu, maszynach do rządzenia, projektowaniu systemów społecznych. [Szkiecy dot. cybernetyki]. Kr.: WL 1957, 322 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1984 (Dzieła).

Wyd. 2 i 3 pt. Dialogi: rozszerz. o: Aneks, część I: Traczone złudzenia, czyli od interelektroniki do informatyki; Cybernetyka stosowana: przykład z dziedziny socjologii. — Aneks, część II: Etyka technologii i technologia etyki; Biologia i wartości. Przekł.: niem.: Dialoge. [Przel.] J. Reuter. Frankfurt am Main 1980, wyd. nast. tamże: 1981, 1982. — ros.: szkice Etyki technologii i technologia etyki: Etyka technologii i technologia etyki. [Przel.] K. Dušenko. Abakan 1993.

8. Dzienniki gwiazdowe. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1957, 257 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1958; Kr.: WL 1966; wyd. 4 poszerz. Wwa: Czyt. 1971, toż wyd. 5 1976; wyd. 2 [!] poszerz. Kr.: WL 1982 (Dzieła); Wwa: Gebethner i Ska 1991. Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość wyd. 1: Czy pan istnieje, Mr Johns?; Szczur w labiryntach; Koniec świata o ósmej. (Bajka amerykańska); Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego: Podróż dwunasta. Podróż trzynasta. Podróż czternasta. — nadto z poz. 5: Podróż dwudziesta druga. Podróż dwudziesta trzecia. Podróż dwudziesta czwarta. Podróż dwudziesta piąta. Podróż dwudziesta szósta i ostatnia. — W wyd. z 1966 nadto: Z dzienników gwiazdowych Ijona Tichego: Podróż siódma [poz. 19]. Podróż ósma. Podróż jedenasta. Podróż dwudziesta ósma; Ze wspomnień Ijona Tichego: I, II, III, IV, V (tragedia pralnicza) [poz. 17]. — z poz. 19: Zakład doktora Vliperediusa; Doktor Diagoras; Ratujmy kosmos. (List otwarty Ijona Tichego).

Przekł.: ang.: The star diaries. [Przel.] M. Kandel. New York 1976, wyd. nast. tamże: 1977, 1978, London 1978, New York 1985, San Diego, Calif. 1985, London 1990; Memories of a space traveller. [Wybór; przeł.] J. Stern, M. Świecicka-Ziemianek. London 1982, wyd. nast. New York 1982, 1983, London 1991. — bułg.: Zvezdni dnevnici. [Przel.] L. Vasileva. Varna 1984, wyd. nast. w: Izbrani fantastični proizvedenija. T. 1. Sofija 1988. — czes.: Vzpomínky Ijona Tichého. [Przel.] E. Jungwirth. Praha 1964, wyd. nast. pt. Deník W: Pánuv hlas. [Wybór utworów; przeł.] E. Jungwirth, P. Weigel. Praha 1981. — estoń.: [fragm. ze wspomnień Ijona Tichego] Ijon Tichy mälestused. [Przel.] J. Kaplinski. Tallinn 1967. — fiń.: Tähipäiväkirjat. [Przel.] P. Paloposki, K. Siraaste. Helsinki

1983. — franc.: Mémoires d'Ijon Tichy. [Przel.] D. Sila. Paris 1977, wyd. nast. tamże 1990; Les voyages électriques d'Ijon Tichy. [Przel.] D. Sila. Paris 1980, wyd. nast. tamże [1989]; Nouvelles aventures d'Ijon Tichy. [Przel.] L. Dyèvre. Paris 1986. — hebr.: Tel Awiw 1990. — hiszp.: Diarios de las estrellas. [Przel.] J. Maurizio. Barcelona 1978, wyd. nast. tamże: 1979, 1983, 1985, 1988. — jap.: Taihei Yon no kōsei Nikki. [Przel.] F. Ipei. Tōkyō 1967; [Przel.] F. Tadashi. Tōkyō 1980; [Przel.] D. Fukami. Tōkyō 1980, wyd. nast. tamże 1981. — łotew.: Ijona Klusa zvaigžņu celojumi. [Przel.] V. Melinovskis. Wyd. łącznie z przekł. poz. 26 pt. Ijona Klusa zvaigžņu celojumi; Balss no debesin. Rīgā 1975. — ołd.: Zurnale astrale. [Przel.] I. Mynėskurte. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Soljaris; Zurnale astrale. Kišinev 1981. — niem.: Die Sternatagebücher des Weltraumfahres Ijon Tichy. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin 1961, wyd. nast. tamże 1973, Frankfurt am Main 1973, Berlin 1973, 1974, Frankfurt am Main 1975, 1976, Berlin 1976, tamże 1978, Frankfurt am Main 1978, Berlin 1982, Frankfurt am Main 1983, tamże 1984, 1986, 1988, Berlin 1990, Frankfurt am Main 1990, tamże [1993]; przekł. pt. Auf der Kosmo-trasse. [Przel.] C. Rymarowicz. Stuttgart 1973, przekł. opowiadania Podróż czternasta pt. Sternatagebücher. XIV Reise. Leipzig 1974. — portug.: Viagens de Ijon Tichy. [Przel.] A. Sabler. Lisboa 1987. — ros.: Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. [Przel.] Z. Bobyr', R. Nudel'man, K. Berezovskij. Moskva 1961, wyd. osob. fragm.: Formula Limfatera. Moskva 1963; Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. [Przel.] G. Gudimova. Wyd. łącznie z przekł. poz. 14 pt. Vozvrāčenie so zvezd; Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. Moskva 1965; Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. [Przel.] D. Bruskin [i in.]. W: Izbrannoe. Moskva 1976, Izbrannoe. Kišinev 1978, Izbrannoe. Leningrad 1981; Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. [Przel.] E. Parnov. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15, 19 pt. Soljaris; Niepobiedimyj; Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. Moskva 1988, Zvezdnyje dnevniki Ijona Tichego. [Przel.] Z. Bobyr', D. Bruskin, A. Ermonskij. W: Sobranie sočinenij. T. 7. Moskva 1994. — serb.-chorw.: Zvezdani dnevnici Ijona Tichogo. [Przel.] D. Durišić, U. Radnović. Beograd 1964. — słowen.: Zvezdni dnevniki Ijona Tihoga. [Przel.] J. Zor. Ljubljana 1968, wyd. nast. tamże 1979. — szwedz.: Stjärndagböckerna. [Przel.] M. von Zweigbergk. Stockholm 1983. — węgier.: A világr csavargója. [Przel.] E. Mach. Budapest 1960. — włos.: cyklu Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego: Memorie di un viaggiatore spaziale. [Przel.] P.F. Poli. Milano 1991, opowiadania Koniec świata o ósmej: Fine del mondo alle 8. [Przel.] P.F. Poli. Roma, Napoli 1986.

Adapt. poszczególnych opowiadań: Czy pan istnieje, Mr Johns? teatr: Paris, T. du Tertre 1961. — tv: Adapt.: A. Dzieduszycki. TV 1973; — Koniec świata o ósmej: radiowa: Adapt.: M. Szewcow-Szewczyk. Radio 1969. — tv: 1958; — Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego: Die Sternatagebücher des Weltraumfahres Ijon Tichy. Adapt.: D. Scharfeberg. [Plyta]. Berlin 1968; — Instytut doktora Vliperediusa. Radio (Węgry) 1968.

9. Eden. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 265 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1968; wyd. 3 Kr.: WL 1971, tamże wyd. 3 [!] 1973; wyd. 5 Wwa: Iskry 1977; wyd. 4 [!] Kr.: WL 1984 (Dzieła). Przedr. zob. poz. 52.

Przekł.: ang.: Eden. [Przel.] M.E. Heine. San Diego, Calif. 1989, wyd. nast. London 1990. — bułg.: Edem. [Przel.] O. Saparev. Plovdiv 1981. — czes.: Planeta Eden. [Przel.] J. Simonides. Praha 1960, wyd. nast. tamże 1979. — estoń.: Eeden. [Przel.] A. Puu. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Eden; Solaris. Tallinn 1989. — fiń.: Eeden. [Przel.] K. Siraaste. Helsinki 1984. — franc.: Eden. [Przel.] Edouard Pomorski, Edwige Pomorski. Verviers 1972. — hebr.: Eden. [Przel.] U. Orlev. Tel Awiw 1980. — hiszp.: Eden. [Przel.] L.P. Puebla. Madrid 1991. — holend.: Eden. [Przel.] R. Miedema-Wongtschowski. Laren 1975. — jap.: Eden. [Przel.] K. Masatoshi. Tōkyō 1980,

wyd. nast. 1987, — niem.: Eden. [Przel.] Transgalaxis [pseud.]. Balve 1960; Eden. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin 1965, wyd. nast. tamże: 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1977, 1978, 1980, 1982, 1983, 1995, München 1972, tamże 1976, 1977, Frankfurt am Main 1978 (Werke in Einzelausgaben), München 1978, wyd. nast. tamże: 1979, 1980; wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Eden; Solaris. Stuttgart 1973; Eden. [Przel.] H. Schumann. Wyd. łącznie z przekł. poz. 38 pt. Eden; Die Maske. Berlin 1980, wyd. nast. tamże: 1982, 1986; wyd. nast. oddzielnie: Frankfurt am Main 1979, 1983, 1984, München 1983, Berlin [1984], wyd. nast. tamże 1985; Darmstadt 1985, München 1985, Berlin 1986, München 1987, tamże [1989], 1991, 1995, — portug.: Eden. [Przel.] M. Nuno. Mem Martins 1990, — ros.: Eden. [Przel.] D. Bruskin. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Eden; Soljaris. Moskwa 1973, wyd. nast. w: Izbrannoe. Moskwa 1976, Izbrannoe. Leningrad 1981, Sbornie sočinienij. T. 1. Moskwa 1992, — serb.-chorw.: Eden. [Przel.] P. Vujičić. Beograd 1989, — słowac.: Eden. [Przel.] F. Uváček. Bratislava 1975, — słowen.: Eden. Ljubljana 1982, — ukr.: Edem. [Przel.] D. Andruchova. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. Soljaris; Eden. Kív 1987, — węgier.: Eden. [Przel.] B. Murányi. Budapest 1973, wyd. nast. 1981, — włos.: Gli esploratori dell' astro ignoto. [Przel.] G. Ucelli. Milano 1963; Pianeta Eden. [Przel.] V. Costantini. Roma 1977, wyd. łącznie z przekł. poz. 27 pt. Pianeta Eden; I viaggi der pilota Pirx. Milano 1990.

Adapt. scen.: Eden. (Dramatyczne lądowanie Ziemi na planecie Eden). Adapt.: A. Rozhin. Wyst. Lubl., T. Laliki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1970.

10. Inwazja z Aldebarana. [Opowiadania]. Kr.: WL 1959, 304 s.

Zawartość: Inwazja; Przyjacieli; Test; Patrol; Albatros; Exodus; Inwazja z Aldebarana; Ciemność i płeść; Młot.
Przekł.: czes.: Invaze z Aldebaranu. [Przel.] J. Simonides. Praha 1961, — niem.: opowiadania Test; Test. [Przel.] R. Buschmann. Wyd. łącznie z przekł. Katar zob. poz. 37, — ros.: Vtorżenie s Al'debarana. [Przel.] A. Razancev. Moskwa 1960, — serb.-chorw.: Inwazija sa Aldebarana. [Przel.] U. Radović. Beograd 1963.
Adapt. poszczególnych opowiadań: Młot: teatr: Młot. Adapt.: W. Danielec. Wyst. Kopytkowo, T. Małych Form Stygmator 1984, Kr., T. Małych Form Belferek 1984; — Przyjacieli: film.: [Niemcy] 1992, — t v: Priatel. Adapt.: K. Vlček. [Czechosłowacja] 1983, — nadtto adapt. tv w Rosji [ok. 1992].

11. Śledztwo. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 211 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr.: WL 1969, tamże 1982, wyd. 5 [i] 1988 (Dzieła). Przedr. zob. poz. 52.

Przekł.: ang.: The investigation. [Przel.] A. Milch. New York [1974], wyd. nast.: New York 1976, New York 1986, San Diego, Calif. 1986, London 1992, — czes.: Vyšetřování. [Przel.] B. Křemenák. Praha 1972, — grec.: E anadzetése. [Przel.] G. Papadogiannes. Athína 1982, wyd. nast. tamże 1990, — hiszp.: La investigación. [Przel.] J. Maurizio. Barcelona 1977, wyd. nast.: 1979, 1980, 1986, — jap.: Sōsa. [Przel.] D. Fukami. Tōkyō 1978, — niem.: Die Untersuchung. [Przel.] J. Reuter, H.J. Mayer. Frankfurt am Main 1975, wyd. nast.: tamże 1978, Stuttgart 1979, Frankfurt am Main 1980, tamże 1983, 1985, 1987, [1992], wyd. łącznie z przekł. poz. 37 pt. Die Untersuchung; Der Schnupfen. [Przel.] J. Reuter, H.J. Mayer. Stuttgart 1977, — ros.: Sledstvie. [Przel.] L. Čyŭ'an [i in.]. Moskwa 1989, wyd. nast. pt. Sledstvie. Povesti i rasskazy. Leningrad 1990, przedr. w: Sbornie sočinienij. T. 1. Moskwa 1992, — włos.: L'indagine. [Przel.] L. de Salle. Milano 1984, toż wyd. nast. 1989.
Adapt. film.: Śledztwo. Adapt.: A. Kotkowski, M. Piestrak. Ekran. 1974.

12. Księga robotów. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1961, 304 s.

Zawartość: Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego [por. poz. 5, 8]; Podróż jedenasta. Podróż dwunasta. Podróż czternasta. Podróż dwudziesta druga. Podróż dwudziesta trzecia. Podróż dwudziesta czwarta. Podróż dwudziesta piąta; Ze wspomnień Ijona Tichego: I, II, III, IV; Formula Lymphatera; Terminus. Przekł. poszczególnych opowiadań: Formula Lymphatera: ros.: Formula Limfatiera. [Przel.] V. Kovalevskij. Moskwa 1963, — węgier.: Lymphater utolsó képlete. [Przel.] E. Mach. Budapest 1966, — ros.: Terminus: Bessmertnaja duša. [Przel.] E. Vajsbrat, V. Kovalevskij. Moskwa 1963, — Ze wspomnień Ijona Tichego: Iz vospominanij Ijona Tichovo. [Przel.] S. Belozerov [i in.]. Moskwa 1990.

13. Pamiętnik znalezionej w wannie. [Powieść]. Kr.: WL 1961, 294 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1983 (Dzieła).

Przekł.: ang.: Memoirs found in a bathtub. [Przel.] M. Kandel, Ch. Rose. New York [1973], wyd. nast.: tamże 1976, 1986, San Diego, Calif. 1986, — franc.: Mémoires trouvés dans une baignoire. [Przel.] D. Sila [przy współpracy] A. Łabędzkiej. Paris 1975, wyd. nast. 1978, 1986, — grec.: Heirotografa pou brethēkan se mia mpaniēra. [Przel.] M. Liámos. Athína 1983, wyd. nast. tamże 1990, — hiszp.: Memorias encontradas en una bañera. [Przel.] J. Maurizio. Barcelona 1977, wyd. nast. tamże 1979, 1987, — holend.: Het dagboek in de badkuip. [Przel.] L. Stembor Laren 1975, wyd. nast. tamże 1978, — jap.: Yokusō-de hakken sareta shuki. [Przel.] F. Tadashi. Tōkyō 1980; [Przel.] Y. Murate. Tōkyō 1983, — niem.: Memoiren gefunden in der Badewanne. [Przel.] W. Tiel. Frankfurt am Main 1974, wyd. nast. 2-8 tamże 1979-[1994]; Memoiren gefunden in der Badewanne. [Przel.] J. Reuter. Wyd. łącznie z przekł. poz. 37 pt. Memoiren gefunden in der Badewanne; Der Schnupfen. Frankfurt am Main 1989, — portug.: Memórias encontradas numa banheira. [Przel.] M. Alves. Lisboa 1984; Memórias encontradas numa banheira. [Przel.] M. Molina. Rio de Janeiro 1985, — ros.: Rukopis našedšyŭj v vanne. [Przel.] K. Dušenko. W: Sbornie sočinienij. T. 5. Moskwa 1994, — szwedz.: Memoar funna i ett badkar. [Przel.] M. von Zweigberg. Stockholm 1980.
Adapt. teatr.: fragm. pt. Gmach: Adapt.: J. Zoń. Wyst. Krak. T. Objazdowy KTO przy Domu Kultury „Achates” 1985; Adapt.: B. Rudnicki. Wyst. Jelenia Góra, T. im. C. Norwida 1989.

14. Powrót z gwiazd. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 243 s.

Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1968; wyd. 3 Kr.: WL 1970, tamże: wyd. 4 1975, wyd. 5 1981, wyd. 6 1985 (Dzieła). Przedr. zob. poz. 52.

Wyd. w formie komiksu z rys. K. Wójcik. Wiad. Wroc. 1976 nr 2-52/53, 1977 nr 1-14.

Przekł.: ang.: Return from the stars. [Przel.] B. Marszal, F. Simpson. London 1980, wyd. nast.: New York [1980], 1982, 1989, London 1990, wyd. łącznie z przekł. poz. 19, 27 pt. Tales of Pirx the pilot; Return from the stars; The invincible. Harmondsworth 1982, — bułg.: Zawrščane ot zvezdite. [Przel.] V. Marinov. Varna 1979, — chorw.: Povratnik sa zvijezda. [Przel.] M. Krukowska. Zagreb 1964, — czes.: Návrat z hvězd. [Przel.] J. Simonides. Praha 1962, — eston.: Tagastuleku tahteide juures. [Przel.] G. Kaarend. Tallinn 1976, — fiń.: Paluu tähdistä. [Przel.] A. Valpola, K. Siraste. Helsinki 1977, wyd. nast. [ok. 1980], — franc.: Retour des étoiles. [Przel.] M. de Wiefska. Paris 1979, — hebr.: Tel Awiv 1988, — hiszp.: Retorno de las estrellas. [Przel.] J. Maurizio. Barcelona 1978, wyd. nast. 1980, wyd. 3 pt. Retorno de las estrellas. [Przel.] J. Maurizio, P. Giral Goria. Barcelona 1986, tamże 1993, — jap.: Hoshi kara no kikan. [Przel.] I. Shōzō. Tōkyō 1968, wyd. nast. tamże: 1977, 1980, — litew.: Grįžiū žvaigždžių. [Przel.] K. Skudavičius. Vilnius 1964, — niem.: Transfer. [Przel.] M. Kurecka. Düsseldorf 1974,

wyd. nast.: Frankfurt am Main 1974, tamże: 1977, 1984, Düsseldorf 1978, tamże 1981, Berlin 1983, München 1983, tamże wyd. 2-7 1984-1994, wyd. łącznie z przekł. Astronauti zob. poz. 2; Rückkehr von den Sternen. [Przeł.] M. Kurecka. Frankfurt am Main 1984, — portug.: Regresso das estrelas [Przeł.] F. Rodrigues Pinto. Mem Martins 1983, wyd. nast. 1984, — ros.: Возвращение со звезд. [Przeł.] G. Gudimova. Wyd. łącznie z przekł. Dzienniki gwiazdowe zob. poz. 8, wyd. oddzielnie Возвращение со звезд. [Przeł.] G. Gudimova, V. Perel'man. Moskwa 1991, wyd. łącznie z przekł. Dzienniki gwiazdowe [poz. 8] w: Sbornie sočinienij. T. 2. Moskwa 1992, — ukr.: Povnennja z zirok. [Przeł.] I. Brečak li in.l. L'viv 1965, wyd. nast. tamże: 1970, 1971, 1976, — węgier.: Visszatérés. [Przeł.] P.E. Mach. Budapest 1964, wyd. nast. tamże 1979, — włos.: Ritorno dall'universo. [Przeł.] P.F. Poli. Milano 1976, wyd. nast. tamże 1989.
Adapt. radiowa: Adapt.: J. Grotowski. Radio 1963, Cz. 1-4. Adapt.: J. Łowicki. Radio 1977.

15. Solaris. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 196 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1963; Wwa: Czyt. 1974, wyd. 3 [!] Kr.: WL 1976; wyd. 6 Wwa: Iskry 1982; wyd. 2 [!] łącznie z poz. 19 pt. Solaris; Niezwyciężony. Kr.: WL 1968, 368 s., tamże 1986 (Dzieła); Kr.: Tasso 1993; Kr.: WL 1994; Wwa: Nowa 1994. Przedr. zob. poz. 52.

Nagroda w plebiscycie Złotego Kłosa w 1977 i nagroda Pol. Stow. Miłośników Fantastyki w 1984.
Przełk. ang.: Solaris. [Przeł.] J. Kilmartin, S. Cox. London 1970, New York 1970, wyd. nast.: London 1971, tamże 1973, New York 1971, tamże 1973, Newton Abbot, Wielka Brytania 1973, New York 1982, tamże 1987, San Diego, Calif. 1987, London 1991, wyd. łącznie z przekł. poz. 33, 37 pt. Solaris; The chain of chance; A perfect vacuum. Harmondsworth 1981, tamże 1985, — bułg.: Solaris. [Przeł.] A. Radeva. Sofija 1965, wyd. nast. 1980, przedr. w: Izbrani fantastični proizvedenija. T. 1. Sofija 1988, — czes.: Solaris. [Przeł.] B. Křeměná. Praha 1972, wyd. nast. tamże 1994, — duń.: Solaris. [Przeł.] P. Tvermoes, R.-M. Tvermoes. København 1973, — estoń.: Solaris. [Przeł.] A. Puu. Wyd. łącznie z przekł. Eden zob. poz. 9, — fiń.: Solaris. [Przeł.] z franc. J. M. Kannisto. Helsinki 1973, wyd. nast. tamże: 1974, 1981; Salainen planeetta. [Przeł.] E. Salervo. Helsinki 1983, — flamandzki: Solaris. [Przeł.] C.C.W. Bakker-Offers. [Wyd. 2]. Antwerpen 1984, — franc.: Solaris. [Przeł.] J.-M. Jasienko. Paris 1966, wyd. nast. tamże: 1970, 1976, 1986, — greck.: Solaris. [Przeł.] R. Sókou. Athína 1978, — gruz.: Solaris. [Przeł.] N. Kartvelišvili. Tbilisi 1979, — hebr.: Tel Awiv 1981, — hiszp.: Solaris. [Przeł.] M. Horne. Buenos Aires 1977; Solaris. [Przeł.] M. Horne, F.A. [krypt.]. Barcelona 1978, wyd. nast. tamże 1984, 1985, Solaris. [Przeł.] A. Siewierska. Barcelona 1988, wyd. łącznie z przekł. poz. 18 pt. Solaris; Fábulas de robots. Buenos Aires 1977, — holend.: Solaris. [Przeł.] C.C.W. Bakker-Offers. Utrecht 1972, wyd. nast. tamże 1984, — jap.: Sorisu-no yō-no moto-ni. [Przeł.] I. Norikazu. Tōkyō 1965, wyd. łącznie z przekł. poz. 19 pt. Solaris no hi no moto-ni; Sabaku no wakusei. [Przeł.] I. Kiwa. Tōkyō 1968, wyd. nast. tamże 1988, — litew.: Solaris. [Przeł.] K. Skudavičius. Vilnius 1964, wyd. inne: Solaris. [Przeł.] G. Juodvalkytė. Vilnius 1978, — łotew.: Solaris. [Przeł.] Z. Trenko. Rīgā 1970, — maced.: Solaris. [Przeł.] G. Popovski. Skopje 1989, — niemieck.: Solaris. [Przeł.] I. Mynęskurtė. Wyd. łącznie z przekł. Dzienniki gwiazdowe zob. poz. 8, — niem.: Solaris. [Przeł.] I. Zimmermann-Göllheim. Hamburg 1972, Düsseldorf 1972, wyd. łącznie z przekł. Eden zob. poz. 9, wyd. oddzielnie tamże 1974, Frankfurt am Main 1975, 1977, Berlin 1981, wyd. nast. tamże: 1983, 1985, 1986, 1990, Düsseldorf 1981, München 1983, tamże 1984, Klagenfurt 1984, Frankfurt am Main 1984, München 1986, tamże 1987, 1989, 1990, 1992, 1994, 1995, 1996; Solaris. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1983, wyd. nast. tamże: 1985, 1986, 1990, — norw.: Solaris. [Przeł.] J. Bing. T. Åge Bringsvaerd.

Oslo 1974, — orm.: Solaris. [Przeł.] M. Grochol'skaja, V. Vasiljan. Erevan 1965, — portug.: Solaris. [Przeł.] I. Busse. Mem Martins 1983; Solaris. [Przeł.] R. Guarany. Rio de Janeiro. 1984, toż São Paulo 1990, — ros.: Solaris. [Przeł.] D. Bruskin. Wyd. łącznie z przekł. Eden zob. poz. 9; Solaris. [Przeł.] G. Gudimova, V. Perel'man. Wyd. łącznie z przekł. Obłok Magellana zob. poz. 4; Solaris. [Przeł.] E. Pamov. Wyd. łącznie z przekł. Dzienniki gwiazdowe, Niezwyciężony [poz. 19] zob. poz. 8; Solaris. [Przeł.] D. Bruskin. Niżny Nowgorod 1991, wyd. nast. w: Sbornie sočinienij. T. 2. Moskwa 1992; wyd. łącznie z przekł. poz. 27, 32 pt. Solaris; Priključenija zvezdnogo navigatora Pirksa; Ananke; Sud. Irkutsk 1993, — rum.: Solaris. [Przeł.] T. Roll, A. Rogoz. Cluj-Napoca 1967, wyd. nast. tamże 1974, București 1967, 1974, 1993, — serb.-chorw.: Solaris. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1972, wyd. nast. tamże 1988, — słowack.: Solaris. [Przeł.] H. Lerchová. Bratislava 1964, — szwedz.: Solaris. [Przeł.] S.Ch. Svahn. Malmö 1973; Solaris. [Przeł.] J. Malm. Stockholm 1984, wyd. nast. 1988, — ukr.: Solaris. [Przeł.] D. Andruchova. Wyd. łącznie z przekł. Eden zob. poz. 9; Solaris. [Przeł.] M. Valoška. Minsk 1994, — węgier.: Solaris. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1968, Bratislava 1968, wyd. nast.: Budapest 1977, tamże [1994], — włos.: Solaris. [Przeł.] E. Bolzoni. Milano 1973, wyd. nast. Milano 1978, Roma 1982, 1990.
Adapt. film.: Solaris. Scenariusz: S. Tarkowski, F. Gorenstejn. Ekran. 1972, — teatr.: Solaris. Wyst. Wielka Brytania 1981; Solaris. Adapt.: S. Szlachtycz. Wyst. Szczec., T. Pol. 1995, — radiowa: Solaris. [6 odcinków]. Adapt.: J. Grotowski. Radio 1972, — t.v.: Adapt.: N. Kiemarski. Tv (Moskwa) 1969.

16. Wejście na orbitę. [Felietony i szkice]. Kr.: WL 1962, 237 s.

Zawartość: Gwiazdy nawigacyjne: Science fiction; O powieści kryminalnej; Zagęszczanie duchów; Kto jest głuchy; Nowe bajki amerykańskie; O geniuszu zapoznanym; O malarstwie abstrakcyjnym; Fizyka Pola i poezja; Z dziennika klicysty; O Dostojewskim powściągliwie. — Reakcje łańcuchowe: Dzie sięć lat energii atomowej; O astronautyce — rzeczowo; Przemiany nauki; Jedność przeciwieństw; Technologia cudu; Mała improwizacja; Jak przyjmować gości z gwiazd; Talerze niezemskie; Kociak zdalnie sterowany; Maszyna poszukuje twarzy; O roku 2000; Prognoza naukowa; O granicach postępu technicznego; Dokąd idziesz, świecie? — Efemerydy: Kłopoty z importem; Podręcznik elegancji; Tatry zimą — suplement; Autowywiad.

17. Noc księżycowa. [Opowiadania i scenariusze]. Kr.: WL 1963, 241 s.

Zawartość: [Opowiadania:] Pamiętnik. Ze wspomnień Ijona Tichego; Tragedia palnicza; Odruch warunkowy. — [Scenariusze widowisk telewizyjnych:] Wiemy robot; Wyprawa profesora Tarantogi [TV 1962]; Czarna komnata profesora Tarantogi [TV 1964]; Dziwny gość profesora Tarantogi [TV 1971].

Wyd. osob. opowiadania: Odruch warunkowy. Wwa: NK 1975, 65 s.

Przełk. niem.: Mondnacht. Hör- und Fernsehspiele. [Przeł.] Ch. Eckert, J. Janke. Frankfurt am Main 1974, wyd. nast. tamże: 1977, 1980, [1985], [1994], — słowen.: Mesečna noč. [Przeł.] U. Kraigher. Ljubljana [1979].
Adapt. poszczególnych utworów: teatr. pt. Tarantoga. Wyst. Kr., T. Lalek „Groteska” 1963, — radiowa: Tragedia palnicza: Adapt.: J. Grotowski. Radio 1968, — pt. Noc księżycowa. Adapt.: J. Żelnik. Radio 1977.

18. Bajki robotów. [Opowiadania]. Kr.: WL 1964, 237 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z postł. J. Jarzębskiego. Wwa: KAW 1983; Kat.: Książ. 1989; Wwa: NK 1995; Wr.: Siedmioróg 1996; wyd. łącznie z Cyberiada [poz. 21] zob. poz. 52.

Zawartość: Trzej elektryczne; Uranowe uszy; Jak Erg Samowbudzik Bładawa pokonał; Skarby Króla Biskalara; Dwa potwory; Biała śmierć; Jak Mikromil i Gigacyan uciekły mgławic wszczeł; Bajka o maszynie cyfrowej, co ze smokiem walczyła; Doradcy króla Hydropsa; Przyjaciel Automateusza; Król Globares i mędrzy; Bajka o królu Murdasie; Jak ocalał świat; Maszyna Trurla; Wielkie lamie.

Przeł.: ang.: Mortal engines. [Przeł.] M. Kandel. New York 1977, wyd. nast. tamże 1982, 1992, San Diego, Calif. 1992, London 1993, - czes.: Zachranne vesmir. [Przeł.] F. Jungwirth. Praha 1966, - franc.: Contes inoxydables. [Przeł.] D. Sila. Paris 1981, wyd. nast. tamże 1989, - hiszp.: Fábulas de robots. [Przeł.] M. Bustamante. Barcelona 1977, wyd. łącznie z przeł. Solaris zob. poz. 15; Fábulas de robots. [Przeł.] J. Maurizio. Barcelona 1981, pt. El breviaño de los robots. Barcelona 1982, tamże 1983, - jap.: Robotto monogatari. [Przeł.] D. Fukami. Tōkyō 1982, - niem.: Robotermärchen. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1969, wyd. nast. tamże: 1976, 1979; Robotermärchen. [Przeł.] I. Zimmermann-Göllheim, C. Rymarowicz. Frankfurt am Main 1973, wyd. nast. tamże: 1974, 1978; Robotermärchen. [Przeł.] I. Zimmermann-Göllheim. Frankfurt am Main 1982, wyd. nast. tamże: 1983, 1984, 1986, 1988, 1991, 1992, 1995, - ros.: Skazki robotov. [Przeł.] A. Archipova li in.l. Moskva 1993, opowiadania Trzej elektryczne: Tri elektryczarja. [Przeł.] Z. Račinskij. Moskva 1991.

Adapt. poszeżonych opowiadań: Maszyna Trurla: film.: Adapt.: L. Mech. Ekran. 1975 [film wycinankowy], - radio-wa: Adapt.: J. Grotowski. Radio 1967; - Doradcy króla Hydropsa: teatr.: Adapt.: I. Pikiel. Wyst. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1965.

19. Niezwyciężony i inne opowiadania. [Opowieść i opowiadania]. Wwa: MON 1964, 316 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965; wyd. osob. pt. Niezwyciężony. Wyd. 4 Wwa: Iskry 1982, 217 s.; Wwa: NOWA 1995, wyd. 3 łącznie z Solaris zob. poz. 15. Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość wyd. 1: Niezwyciężony; Prawda; Doktor Diagoras; Z dzienników gwiazdowych Ijona Tichego: Podróż siódma; Zakład doktora Vlipeirdusa; Ratujmy kosmos. Przeł.: ang.: The invincible. [Przeł. z niem.] W. Ackerman. London 1973, wyd. nast. New York [1973], tamże: 1975, 1976, Harmondsworth, Middl. 1976, wyd. łącznie z przeł. Powrót z gwiazd; Opowieści o pilocie Pirxie [poz. 27] zob. poz. 14, - bułg.: Nepobedimiat. [Przeł.] B. Biołčev. Sofija 1969, wyd. nast. w: Izbrani fantastični proizvedenija. T. 2. Sofija 1988, - czes.: Nepřemožitelný. [Przeł.] P. Weigel. Praha 1976, wyd. nast. 1994, - fiń.: Voittamaton. [Przeł.] P. Paloposki, K. Siraste. Helsinki 1979, - franc.: L'Invincible. [Przeł.] A. Posner. Paris 1977, - hebr.: Tel Awiv 1981, - hiszp.: El „Invencible”. [Przeł.] A. Strzelczyk. Buenos Aires 1978; El Invencible. [Przeł.] M. Horne. Buenos Aires 1978, wyd. nast. Barcelona 1986, La Habana 1988, - holend.: De onoverwinlijke. [Przeł. z niem.] C. de Groot. Laren 1974, wyd. nast. tamże 1976, - jap.: Sabaku no wakusei. [Przeł.] I. Kiwa. Wyd. łącznie z przeł. Solaris zob. poz. 15, wyd. oddzielnie Tōkyō 1977, wyd. nast. tamże 1986, - litew.: Nenugalimasis. [Przeł.] K. Skudavičius. Vilnius 1967, wyd. łącznie z przeł. poz. 22 pt. Setaurō medžioklė; Nenugalimasis. Kaunas 1994, - lotew.: Neuzvaramais. [Przeł.] A. Feldhune, Č. Šķēpņiks. Rīgā 1970, - maced.: Nepobediviot. [Przeł.] D. Biljanoski. Skopje 1975, - niem.: Der Unbesiegbare. [Przeł.] R. Dietrich. Berlin 1967, wyd. nast.: tamże: 1968, 1969, 1977, 1980, 1982, [1986], 1987, 1990, Frankfurt am Main 1971, tamże: 1973, 1974, 1976, 1978, 1979, 1982, 1984, 1985, 1987, 1990, 1992, 1995, 1996, Zürich [1978]; wyd. łącznie z przeł. poz. 22 pt. Der Unbesiegbare. [Przeł.] R. Dietrich, R. Buschmann [w wyborze]: Die Jagd. [Przeł.] R. Buschmann, K. Kelm, B. Antkowiak. Frankfurt am Main 1976, wyd. nast. Berlin 1982, - portug.: A nave invencível. [Przeł.] E. Fonseca. Lisboa [1979], - ros.: Nepobedimij. [Przeł.] A. Gromova.

Wyd. łącznie z przeł. poz. 21 pt. Nepobedimij; Kiberiada. Moskva 1967; Niepobiedimij. [Przeł.] E. Parnov, wyd. nast. w: Izbrannoe. Moskva 1976, Izbrannoe. Leningrad 1981, wyd. łącznie z przeł. Dzienniki gwiazdowe; Solaris [poz. 15] zob. poz. 8; Niepobiedimij. [Przeł.] A. Gromova. Moskva 1992, wyd. nast. w: Sobranie sočinienij. T. 3. Moskva 1993, - serb.-chorw.: Nepobedivi. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1976, 1977, 1989, - słowac.: Nepřemožiteľný. [Przeł.] H. Lerchová. Bratislava 1966, - słowen.: Nepremagljiva. [Przeł.] S. Savnik. Ljubljana 1977, - szwedz.: Segrenen. [Przeł.] S. Peev. Stockholm 1972, wyd. nast. 1987, - węgier.: A „Legyőzhetetlen”. [Przeł.] G. Szabó. Budapest 1967, wyd. nast. 1992, - włos.: L'Invincibile. [Przeł.] R. Prinzhofer. Milano 1974, wyd. nast. tamże 1983. Adapt. radiowa: Niezwyciężony. [9 odcinków]. Adapt.: J. Grotowski. Radio 1974.

20. Summa technologiae. [Szkice dot. cybernetyki]. Kr.: WL 1964, 460 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 poszerz. 1967, wyd. 3 1974; wyd. 4 poszerz. Lubl.: WLubel. 1984. Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość wyd. 1: Przedmowa, - I. Dylematy, - II. Dwie ewolucje; Wstęp; Podobieństwo; Różnice; Pierwsza przyczyna; Kilka natynnych pytań, - III. Cywilizacje kosmiczne: Sformułowanie problemu; Sformułowanie metody; Statystyka cywilizacji kosmicznych; Katastrofizm kosmiczny; Meta-teoria cudów; Unikalność człowieka; Inteligencja, przypadek czy konieczność; Hipotezy; Votum separatum, - IV. Elektronika: Powrót na ziemię; Bomba megabitowa; Wielka gra; Mity nauki; Wzmacniacz inteligencji; Czarna skrzynka; O moralności homeostatów; Niebezpieczeństwa elektrokracji; Cybernetyka i socjologia; Wiara i informacja; Metafizyka eksperymentalna; Wierzenia elektromózgów; Duch w maszynie; Kłopoty z informacją, - V. Prolegomena wszechmocy: Przed Chaosem; Chaos i Ład; Scylla i Charybda, czyli o umiarze; Milczenie Konstruktora; Szaleństwo z metodą; Nowy Linneusz, czyli o systematyce; Modele i rzeczywistość; Plagiaty i kreacje; Obszar imitologii, - VI. Fantomologia: Podstawy fantomologii; Maszyna fantomatyczna; Fantomatyka obwodowa i centalna; Granice fantomatyki; Cybernetyka; Telefaksja i fantoplikacja; Osobowość i informacja, - VII. Stworzenie światów: Wstęp; Hódowa informacji; Inżynieria transcendencji; Inżynieria kosmogoniczna, - VIII. Wstęp; Rekonstrukcja gatunku; Konstrukcja życia; Konstrukcja śmierci; Konstrukcja świadomości; Konstrukcje oparte na bledach; Bionika i biocybernetyka; Oczami Konstruktora; Rekonstrukcja człowieka; Cyborgizacja; Zjawiska pozazmysłowe, - IX. Sztuka i technologia: Posłowie; Przypisy; Literatura omawiana w tekście; Literatura nie wzmiankowana w tekście, - Wyd. nast. poszerz. o szkice: Przedmowa do II wydania, - w cz. III: Perspektywy, - w cz. IV: Wątpliwości i antynomie, - w cz. VII: Inżynieria gnostyczna; Inżynieria językowa, - w cz. VIII: Maszyna autoewolucyjna, - w cz. IX: Zakończenie.

Przeł.: czes.: Summa technologiae. [Przeł.] P. Weigel. Praha 1995, - lotew.: Summa technologiae. [Przeł.] J. Birzvalks. Rīgā 1987, - niem.: Summa technologiae. [Przeł.] F. Griese. Frankfurt am Main 1976 (Werke in Einzelausgaben), wyd. nast.: tamże 1978, Berlin 1980, Frankfurt am Main 1981, tamże [1986], - ros.: Summa technologii. [Przeł.] A. Gromova, D. Jordanskij, K. Nudel'man. Moskva 1968, - rum.: Summa technologiae. [Przeł.] G. Rado. București 1977, - serb.-chorw.: Summa technologiae. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1977, - węgier.: Summa technologiae. [Przeł.] G. Rado. Budapest 1972, toż București 1977.

21. Cyberiada. [Opowiadania]. Kr.: WL 1965, 302 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 [poszerz.] 1972, wyd. 4 1978; Chotomów: Verba 1990; wyd. łącznie z Bajki robotów [poz. 18] zob. poz. 52.

Zawartość wyd. 1: Siedem wypraw Trurla i Klapanca: 1. Wyprawa pierwsza, czyli pułapka Gargancjana; 2. Wyprawa pierwsza A, czyli Elektrybał Trurla; 3. Wyprawa druga, czyli oferta króla Okrucyusza; 4. Wyprawa trzecia, czyli smoki prawdopodobieństwa; 5. Wyprawa czwarta, czyli o tym, jak Trurl kobietron zastosował królewicza Pankartyka od miak miłosnych chcąc zawiąć, i jak potem do użycia dzieciomiotu przyszedł; 6. Wyprawa piąta, czyli o figlach króla Baleryona; 7. Wyprawa piąta A, czyli konsultacja Trurla; 8. Wyprawa szósta, czyli jak Trurl i Klapanca demona drugiego rodzaju stworzyli, aby zbroję Gebona pokonać; 9. Wyprawa siódma, czyli o tym, jak własna doskonałość Trurla do złego przywiodła; 10. Bajka o trzech maszynach opowiadających króla Genialona. — Z dzieła *Cyfronicon*, czyli o dewiacjach, superfiksacjach a wariacjach serdecznych: O królewczu Ferrycy i królewnie Krystali. — W wyd. 2 dodano: Bajki robotów [poz. 18] z wycięciem opowiadania: Uranowe uszy, — nadto: Altruizna, czyli opowieść prawdziwa o tym, jak pułelnik Dobrycy kosmos uszczęśliwił zapragnął i co z tego wynikało. — Od wyd. 3 nadto: Kobyszcze. Przekł. ang.: *The cyberiad*. [Przeł.] M. Kandel. New York 1974, wyd. nast.: London 1975, 1976, 1977; New York 1980, San Diego, Calif. 1985, wyd. nast.: New York 1985, London 1990, Norwalk, USA 1990, — bułg.: *Kiberiada*. [Przeł.] V. Kinov. Sofija 1969, — czes.: *Kyberiada*. [Przeł.] F. Jungwirth. Praha 1983, — fiń.: *Kyberias*. [Przeł.] M. Kannosto. Helsinki 1982, wyd. nast. tamże 1986, — franc.: *Cyberiade*. [Przeł.] L. Makowski. Paris 1968; *Cyberiade*. [Przeł.] D. Sila. Paris 1980, — grec.: *Kuberiada*. [Przeł.] R. Sókou. Athina 1979, wyd. nast. tamże 1987, — hiszp.: *Ciberiada*. [Przeł.] J. Maurizio. Barcelona 1979, wyd. nast. tamże: 1980, 1986, Madrid 1988 — hebr.: *Tel Awiw 1986*, — holend.: *Kosmisch avontuur*. [Przeł.] L. Stembor. Laren 1975, wyd. nast. tamże 1979, — jap.: *Uchū sōseiki no robotto no tabi*. [Przeł. z ang.]: Y. Shōzō, M. Yoshiharu. Tōkyō 1973, wyd. nast. tamże 1976 — mold.: *Kiberiada*. [Przeł.] D. Bruskin [i in.]. W: S. Lem. *Izbrannoe. Kiševn 1978*, — niem.: *Altruizn und andere Kybernetische Beglückungen*. [Przeł.] J. Reuter. Frankfurt am Main 1985, wyd. nast. tamże 1987, pt. *Der Kyberiad erster Teil*. [Przeł.: J. Reuter [i in.]. Frankfurt am Main 1983, wyd. nast. tamże 1985; *Kyberiad*. [Przeł.: J. Reuter [i in.]. Frankfurt am Main 1992, Leipzig 1992, wyd. osob. fragm.: *Mamosch Eigensohn oder die Geschichte, wie der grosse Konstrukteur Trurl mit Hilfe eines gewöhnlichen Krugs eine lokale Fluktuation hervorrief und was dabei herauskam*. [Przeł.] J. Reuter. München 1990, przekł. opowiadania Bajka o trzech maszynach opowiadających króla Genialona. *Geschichte von den drei*. [Przeł.] J. Reuter. Frankfurt am Main 1985, wyd. nast. tamże 1990, — norw.: *Kyberiad*. [Przeł.] A. Moen. Oslo 1981, — ros.: *Kiberiada*. [Przeł.: J. Abyzova [i in.]. Wyd. łącznie z *Niezwyoczony zob. poz. 19; Kiberiada*. [Przeł.: A. Archipova [i in.]. W: *Sobranie sočinenij. T. 6. Moskva 1993*, — rum.: *Ciberiada*. [Przeł.] M. Mitu. București 1976, wyd. nast. tamże 1994, — szwedz.: *Cyberiad*. [Wybór i przekł.] M. von Zweigbergk. Stockholm 1979, — ukr.: *Kiberiada*. [Przeł.] V. Avksent'eva. Kiiv 1968, wyd. nast. tamże 1986, 1990, — węgier.: *Kiberiada*. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1971, wyd. nast. tamże 1987, — Cyberiade. [Przeł.] R. Valla. Milano 1995. Adapt.: teatr.: Adapt.: L. Staroń. Wyst. Łódź, T. Lalek „Pinochio” 1976, — radiowa: fragm. pt. *Oferta króla Okrucyusza*. Adapt.: Z. Kopalko. Radio 1976; — opowiadania: *Wyprawa pierwsza, czyli pułapka Gargancjana pt. Pułapka Gargancjana*. Adapt.: Z. Kopalko. Radio 1974; — opowiadania: *Wyprawa druga, czyli oferta króla Okrucyusza pt. Oferta króla Okrucyusza*. Adapt.: Z. Kopalko. Radio 1974.

22. *Polowanie*. [Opowiadania]. Kr.: WL 1965, 142 s.

Zawartość: Dwóch młodych ludzi; *Polowanie; Wypadek; Opowiadanie Pirxa; Altruizna* [poz. 21]. Przekł.: czes.: *Lov*. [Przeł.] O. Rafaj. Praha 1969, — litew.: *Setauro medžioklė*. [Przeł.] Z. Samenaitė. Wyd. łącznie z

przekł. *Niezwyoczony zob. poz. 19*, — łotew.: *Petaura medibas*. [Przeł.] I. Juhnevič. Riga 1966, — niem.: [w wyborze]: *Die Jagd. Neue Geschichten des Piloten Pirx*. [Przeł.: R. Buschmann, K. Kelm, B. Sparing. Berlin 1972, wyd. nast.: tamże 1973, Frankfurt am Main 1973, wyd. nast.: wyd. 2-13 Frankfurt am Main 1980-1995, wyd. inne: *Die Jagd*. [Przeł.: R. Buschmann, K. Kelm, B. Antkowski. Wyd. łącznie z przekł. *Niezwyoczony zob. poz. 19*, — ros.: *Opowiadania Pirxa: Rasskaz Pirxa*. [Przeł.] A. Gromova. Moskva 1969. Adapt. radiowa *opowiadania Polowanie*: Adapt.: J. Grotowski. Radio 1968.

23. *Ratujmy kosmos i inne opowiadania*. Kr.: WL 1966, 236 s.

Zawartość: *Ze wspomnień Iłona Tichego* [poz. 17], — z poz. 10: *Test; Albatros; Przyjaciel; Młot*, — *Terminus* [poz. 12], — z poz. 18: *Bajka o królu Murdasie; Jak ocalał świat*, — z poz. 19: *Prawda; Ratujmy kosmos*, — z poz. 21: *Wyprawa pierwsza A, czyli Elektrybał Trurla; Wyprawa szósta*.

24. *Wysoki Zamek*. [Wspomnienia]. Wwa: MON 1966, 207 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1968; wyd. łącznie z: *Wiersze młodzieńcze*. Kr.: WL 1975, 149 s., toż wyd. 2 tamże 1991.

III nagroda w konkursie londyńskiego miesięcznika *Na Antenie* na najlepszą książkę wydaną w kraju w 1967.

Przekł. wyd. 1: ang.: *Highcastle a remembrance*. [Przeł.] M. Kandel. New York 1995, — bułg.: *Visokij zamok*. [Przeł.] M. Atanasova. Sofija 1985, — niem.: *Das Hohe Schloss*. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1974, wyd. nast. Frankfurt am Main 1974, wyd. nast. tamże: 1980, 1990, — ros.: *Wysockij zamok*. [Przeł.] E. Vajsbrod. Moskva 1969, wyd. nast. W: *Sobranie sočinenij. Moskva 1994*, — szwedz.: *Det höga slottet*. [Przeł.] M. Teeman. Malmö 1977.

25. *Filozofia przypadku*. *Literatura w świetle empirii*. [Eseje]. Kr.: WL 1968, 608 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 t. 1-2 1975, wyd. 3 zmien. 1988 (Dzieła). *Przodr. zob. poz. 52*.

Zawartość: *Przedmowa; — Wstęp; — Sformułowanie programu; Przedpole; Kracja dzieła; Semantyka i pragmatyka; Informatonistyka i logika; Cybernetyka stosowana; Los społeczny, czyli znaczenie dzieła; Nowoczesność, czyli przypadek; Modele dzieła; Strukturalizm i ewolucjonizm; Wycieczka w semiologię; Wprowadzenie w metakrytykę; Teoria kultury; Szczypota praktyki; — Zakończenie*.

Przekł. niem.: *Philosophie des Zufalls. Zu einer empirischen Theorie der Literatur. T. 1-2*. [Przeł.] F. Griese. Frankfurt am Main 1983, wyd. nast.: tamże 1985, Berlin 1988, Frankfurt am Main 1989, Berlin 1990.

26. *Głos Pana*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 284 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 wspólnie z *Kongres futurologiczny* [poz. 32] Kr.: WL 1973, 316, tamże: wyd. 2 1978, wyd. oddzielnie 1984 (Dzieła). *Przodr. zob. poz. 52*.

Przekł. ang.: *His master's voice*. [Przeł.] M. Kandel. London 1983, tamże: 1984, 1990, New York 1983, 1984, San Diego, Calif. 1985, — czes.: *Pánuv hlas*. [Przeł.] F. Jungwirth, P. Weigel. W: S. Lem: *Pánuv hlas*. [Wybór utworów]. Praha 1981, — fiń.: *Isannan aant*. [Przeł.] M. Kannosto. Helsinki 1985, — franc.: *La voix du maître*. [Przeł.] A. Posner. Paris 1976, — gruz.: [Przeł.] U. Bachtadze. Tbilisi 1974, — hiszp.: *La voz de Suamo*. [Przeł.] R. Masera. Barcelona 1989, — jap.: *Ten-no kose*. [Przeł.] D. Fukami. Tōkyō 1982, — łotew.: *Balss no debesin*. [Przeł.] V. Melinovskis. Wyd. łącznie z przekł. *Dzienniki gwiazdowe zob. poz. 8*, — niem.: *Die Stimme des Herrn*. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1981, wyd. nast.: tamże: 1982, 1983, 1985, Frankfurt am Main 1983, wyd.

nast. tamże 1984, 1995. – ros.: Golos neba. [Przeł.] T. Agapkina [i in.] Wyd. łącznie z przełk. poz. 27 pt. Golos neba; Navigator Pirks. Moskwa 1971, pt. Golos gospoda. W: Sobranie sočinienij. T. 9. [Przeł.] K. Dušenko [i in.]. Moskwa 1994. – serb.-chorw.: Glas gospodar. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1978. – słowacc.: Panov hlas. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1988. – węgier.: Az ur Hangja. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1980.

27. Opowieści o pilotcie Pirkie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1968, 338 s. Wyd. nast.: wyd. 2 poszerz. Wwa: Czyt. 1973; wyd. 3 Kr.: WL 1976; wyd. 4 Wwa: Iskry 1980; wyd. 4 [I] Kr.: WL 1986 (Dzieła); wyd. 6 Wwa: Nowe Wydawn. Pol. 1990; Białystok: KAW 1992, tamże 1993; Łódź: 86 Press 1995. Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość wyd. 1: z poz. 10: Test; Patrol; Albatros. – Terminus [poz. 12]; Odruch warunkowy [poz. 17]. – z poz. 22: Polowanie; Wypadek; Opowiadanie Pirxa. – Rozprawa. – Od wyd. 2 nadto: Ananke [poz. 32].

Przełk.: ang.: Tales of Pirx the pilot. [Przeł.] L. Iribarne. New York 1979, London 1980, New York 1981, 1982, London 1990. Wyd. łącznie z przełk. Powrót z gwiazd; Niezwyrodniony [poz. 19] zob. poz. 14; More tales of Pirx the pilot. [Przeł.] L. Iribarne. London 1982, New York 1982, [Przeł.] L. Iribarne [przy współpracy] M. Majcherczyk, M. Kandel. New York 1983, San Diego, Calif. 1983, London 1990, wyd. nast. San Diego, Calif. 1990. – bułg.: Priključenijata na zvezdnija navigator Pirks. [Przeł.] O. Saparew. Sofija 1974, wyd. nast. tamże 1981. – czes.: Příběhy pilota Pirxa. [Przeł.] O. Rafaj, J. Simonides, L. Stachová. Praha 1978. – hebr.: Tayyas he-halal Pirkie. [Przeł.] U. Orlev. Jerusalem, Tel Awiw 1982. – hiszp.: Relatos del piloto Pirx. [Przeł.] L. Krauz. Madrid 1991. – holend. [w wyborze]: Pirx in de kosmos. [Przeł.] L. Stembor. Laren 1978, wyd. nast. tamże 1980. – jap.: Uchū hikōshi Pirxa monogatari. [Przeł.] F. Tadashi. Tōkyō 1980. – niem.: Eintritt nur für Sternpersonal. Stuttgart 1978; Pilot Pirx. [Przeł.] R. Buschmann [i in.]. Frankfurt am Main 1978 (Werke in Einzelausgaben), wyd. nast. tamże 1979; Phantastische Geschichten vom Piloten Pirx. [Przeł.] R. Buschmann. Stuttgart 1980; Terminus und andere Geschichten des Piloten Pirx. [Przeł.] C. Rymarowicz. Frankfurt am Main 1981, wyd. nast. tamże: [1986], 1989, 1994. – portug.: A voz do Dona. T. 1-2. [Przeł.] M. Tomas de Fatima. Mem Martins 1990-1991, pt. A voz do Mestre. [Przeł.] H. Medeiros. Rio de Janeiro 1991. – ros.: Navigator Pirks. [Przeł.] T. Agapkina [i in.]. Wyd. łącznie: z przełk. Głos Pana zob. poz. 26, z przełk. Solaris pt. Priključenija zvezdnogo navigatora Pirksa. [Przeł.] T. Agapkina [i in.] zob. poz. 15, wyd. łącznie z przełk. Maska [poz. 38] pt. Rasskazy o pilotie Pirkie; Maska. [Przeł.] K. Dušenko. Moskwa 1992, wyd. nast. w: Sobranie sočinienij. T. 4. Moskwa 1995. – słowenc.: Zgodbe o pilotu Pirxu. [Przeł.] J. Zor. Ljubljana 1977. – szwedz.: Rymd piloten Pirx. [Przeł.] M. von Zweigbergk. Malmö 1983. – węgier.: Pirx pilóta kalandjai. [Przeł.] E. Mach, B. Murányi. Budapest 1970. – włos.: I viaggi del pilota Pirx. [Przeł.] R. Lewański. Roma 1979, wyd. łącznie z przełk. poz. 32 pt. Il congresso del futurologia; I viaggi del pilota Pirx. Roma 1981; I viaggi del pilota Pirx. [Przeł.] V. Constantini. Wyd. łącznie z przełk. Eden zob. poz. 9.

Adapt.: film. opowiadania Rozprawa pt. Test pilota Pirxa. Scenariusz, dialogi i reż.: M. Pietrak. Ekran. Polska-ZSRR 1978. – tv [Przygody Pirxa. Serial w 5 odcinkach]. Reż. I. Kazan. Tv (Węgry) [w 1973 film w realizacji].

28. Przekładaniec. Scenariusz telewizyjny. Ekran. 1968. Druk zob. poz. 32.

Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1968, srebrny medal na III Międzynarodowym Festiwalu Filmów Fantastycznych w Hiszpanii w 1970.

29. Opowiadania. Kr.: WL 1969, 288 s.

Zawartość: z poz. 8: Szczur w labiryncie; Czy pan istnieje, Mr Johns? – z poz. 10: Inwazja; Przyjaciel; Inwazja z Aldebarana; Ciemność i pleśń; Młot. – Formula Lymphatera [poz. 12]; Pamiętnik [poz. 17]; Prawda [poz. 19]; Dwóch młodych ludzi [poz. 22].

30. Cyberiada. Opera komiczna. [Libretto; współaut.:] K. Meyer. Praprem. Pozn., Opera im. S. Moniuszki 1970.

31. Fantastyka i futurologia. [Eseje]. T. 1-2. Kr.: WL 1970, 292 + 458 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1973, wyd. 3 1989 (Dzieła). Przedr. zob. poz. 52.

Zawartość: T. 1. Przedmowa. – Wprowadzenie. – Struktury; Języka dzieła literackiego; Świat dzieła literackiego; Struktury kreacji literackiej; Od strukturalizmu do tradycjonalizmu; Socjologia science fiction. – T. 2. Pola problemowe fantastyki; Katastrofa; Roboty i ludzie; Kosmos i fantastyka; Metafizyka science fiction i futurologia wiary; Erotyka i seks; Człowiek i nadczłowiek; Remanent; Eksperyment w science fiction; Utopia i futurologia. – Zakonczenie metafuturologiczne; Zakonczenie metafantastyczne. – Posłowie.

Przełk.: niem.: Phantastic und Futurologie. T. 1. [Przeł.] B. Sorger, W. Szaekel. Frankfurt am Main 1977, T. 2. [Przeł.] E. Werfel. Frankfurt am Main 1980, wyd. łącznie t. 1-2 tamże 1984. – węgier.: Tudományos-fantasztikus tródalom és futurologia. [Przeł.] I. Fejér, B. Murányi. Budapest 1974.

32. Bezsenność. [Opowiadania]. Kr.: WL 1971, 313 s.

Zawartość: Ze wspomnień Ijona Tichego. Kongres futurologiczny; Non serviam; Ananke; Przekładaniec. (Scenariusz filmowy) [poz. 28]; Kobyszcze. Przełk. węgier.: Álmatlanság. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1974.

Przełk.: opowiadania Ananke. ros.: Ananke. [Przeł.] L. Čy'van [i in.] W: Sledstvie Povesti i rasskazy. Leningrad 1990, wyd. łącznie z przełk. Solaris; Opowieści o pilotcie Pirkie [poz. 27] zob. poz. 15.

Przełk. opowiadania: Ze wspomnień Ijona Tichego. Kongres futurologiczny; ang.: The futurological congress. [Przeł.] M. Kandel. New York 1974, wyd. nast.: London 1975, tamże: 1976, 1977, New York 1985, San Diego, Calif. 1985, London 1991 – bułg.: Kongres pa futurologija. [Przeł.] S. Petrova. Sofija 1994. – czes.: Futurologický kongres. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1977. – duń.: Fremtidskongressen. [Przeł.] E.M. Pedersen. København 1985. – fiń.: Futurologinen Kongressi. [Przeł.] R. Koivisto, K. Siraste. Helsinki 1978. – franc.: Le congrès de futurologie. [Przeł.] D. Sila [przy współpracy] A. Łabędzkiej. Paris 1976, wyd. nast. tamże 1984. – grec.: Sunédrio giá to mellon. [Przeł.] B.I. Kazantzé. Athina 1977. – hebr.: Tel Awiw 1981. – hiszp.: El congreso de futurologia. [Przeł.] M. Bustamante. Barcelona 1975, wyd. nast.: tamże: 1981, 1986, 1988, 1989, Bogota 1986. – holend.: Het kongres. [Przeł.] L. Stembor. Laren 1978, wyd. nast.: Utrecht [1978], tamże 1982, pt. Waanzinnige wereld. Laren 1972. – jap.: Taihei Kon-no mirai-gaku. [Przeł.] D. Fukami. Tōkyō 1984. – litew.: Futurologų kongresas. [Przeł.] V. Brazauskienė. Kaunas 1995. – niem.: Der futurologische Kongress. [Przeł.] R. Matwin-Buschmann. Berlin 1965, wyd. nast. tamże 1986; Der futurologische Kongress. [Przeł.] I. Zimmermann-Göllheim. Frankfurt am Main 1974, wyd. nast.: wyd. 2-12 tamże 1977-1994. – portug.: Congresso futurologico. [Przeł.] M. Alves. Lisboa 1986; O incrível congresso de futurologia. [Przeł.] M. Donaldson. Rio de Janeiro 1977. – ros.: Futurologický kongress. [Przeł.] K. Dušenko. Moskwa 1987, wyd. nast. w: Sobranie sočinienij. T. 8. Moskwa 1994. – szwedz.: Den stora framtidskongress. [Przeł.] z niem.] S.Ch. Swahn. Malmö 1978. – włos.: Il congresso di futurologia.

gia. [Przeł.] S. Cecchi. Roma 1981, wyd. łącznie z przeł. Opowieści o pilocie Pirxie zob. poz. 27.

33. Doskonała próżnia. [Szkice literackie]. Wwa: Czyt. 1971, 238 s. Wyd. nast.: wyd. 2 łącznie z poz. 35 pt. Doskonała próżnia; Wielkość urojona. Kr.: WL 1974, 335 s., też wyd. 3 tamże 1985 [właśc. 1986] (Dziela).

Zawartość: S.L.: Doskonała próżnia. [Autorecenzja]. — [Szkice w formie fikcyjnych recenzji z nie istniejących książek:] Marcel Coscat: Les Robinsonades; Patrick Hannahan: Gigamesh; Simon Merril: Sexplasion; Alfred Zelleremann: Gruppenführer Louis XVI; Solange Marriot: Rien du tout, ou la consequence; Joachim Fersengeld: Perycalipsis; Gian Carlo Spallanzani: Idiota; Do yourself a book; Kuno Mlatje: Odys z Itaki; Raymond Seurat: Toi; Alistar Waynewright: Being Inc.; Wilhelm Klopfer: Die Kultur als Fehler; Cezar Kouska: De Impossibilitate Vitae. De Impossibilitate Prognoscendi; Alfred Testa: Nowa kosmogonia. — Pierwodr. w *Nurcie i Szpilkach* w 1970.

Przeł.: ang.: A perfect vacuum. [Przeł.] M. Kandel. London 1979, wyd. nast. New York 1979, 1983, London 1991, wyd. łącznie z przeł. Solaris; Katar [poz. 37] zob. poz. 15, — czes.: Dokonalá prázdnota. [Przeł.] F. Jungwirth. Wyd. łącznie z przeł. poz. 41 pt. Dokonalá prázdnota; Golem XIV. Praha 1983, — hiszp.: Vacío perfecto. [Przeł.] J. Maurizio. Barcelona 1981, wyd. nast. tamże 1988, — jap.: Kanzena shinkū. [Przeł.] N. Mitsuyoshi, K. Yukio, H. Kazuo yaku. Tōkyō 1986, wyd. nast. tamże 1990, — niem.: Die vollkommene Leere. [Przeł.] K. Staemmler, I. Zimmermann-Göllheim. Frankfurt am Main 1973, wyd. nast. tamże: 1981, 1985, 1986, [1990], [1996]; Das absolute Vakuum. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1984, wyd. nast. tamże 1989, — ros.: Absolutnaja pustota. W: *Sobranie sočinenij*, T. 10. Moskva 1995, — rum.: Edificiul nebunei absolute. [Przeł.] T. Popescu. București 1995, — szwedz.: Det perfecta tomrummet. [Przeł.] K. Renström. Malmö 1975, — włos.: Vuolto assoluto. [Przeł.] A. Zoina. Roma 1990.

34. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1973, 488 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1978.

Zawartość: Przyjaciel [poz. 10]; Terminus [poz. 12]; Ze wspomnień Ijona Tichego [poz. 8]; Ratujmy kosmos [poz. 19]; Jak ocalał świat [poz. 18]; Bajka o królu Mordasie [poz. 18]; Wyprawa pierwsza A, czyli Elektrybał Trurla [poz. 23]; Wyprawa szósta, czyli jak Trurl i Klapancusz demona drugiego rodzaju stworzyli, aby zhoćce Gębona pokonać [poz. 21]; Rozprawa [poz. 27]; Polowanie [poz. 22]; Niezwyyczajony [poz. 19].

35. Wielkość urojona. [Szkice literackie]. Wwa: Czyt. 1973, 170 s. Wyd. nast. łącznie z *Doskonała próżnia* zob. poz. 33.

Zbiór fikcyjnych wstępów do nie istniejących dzieł. Zawartość: Wstęp. — Cezary Strzybisz: Nekrobie. Wstęp; Reginald Gulliver: Eruntyka. Wstęp; Juan Rambellais: Historia literatury bitycznej. Wstęp; Wstęp do II wydania, Ekstelopecta Vestrandu w 44 Magnetomach. Profertynka; Vestrandu Ekstelopecta — Arkusz próbny. — Golem XIV: Przedmowa; Wstęp; Pouczenie; Wykład inauguracyjny Golema [por. poz. 41].

Przeł.: ang.: Imaginary magnitude. [Przeł.] M. Heine. New York 1984, wyd. nast.: San Diego, Calif. 1984, London 1985, New York 1985, London 1991, — hiszp.: Un valor imaginario. [Przeł.] J. Maurizio. Barcelona 1983, wyd. nast. Buenos Aires 1984, — niem.: calosci: Imaginäre Größe. [Przeł.] C. Rymarowicz, J. Reuter. Frankfurt am Main 1976 (Werke in Einzelausgaben), wyd. nast.: tamże 1981; Imaginäre Größe. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1976, szkicu: Golem XIV: Golem XIV. [Przeł.] J. Reuter, K. Staemmler, I. Zimmermann. Frankfurt am Main 1978.

36. Rozprawy i szkice. Kr.: WL 1975, 360 s.

Zawartość: Wstęp: Do moich czytelników. — Cz. 1. Niebezpieczne związki [teoria informacji a badania lit.]; Głos autora w dyskusji nad „Filozofią przypadku”; Wyznania antysemity; Ztvetana Todorova fantastyczna teoria literatury; O niekonsekwencji w literaturze. — Cz. 2. O Dostojewskim niepowściągliwie; „Lolita” [V. Nabokova], czyli Stawrogin i Beatrycze; Miniatura nihilisty [I. Iredynski: „Dzień oszusta”]; Przedmowa do „Torpedy czasu” A. Slonimskiego; Posłowie do „Wojny światów” H.G. Wellsa; Posłowie do „Ubika” Ph. Dicka; Posłowie do „Niesamowitych opowieści” S. Grabińskiego. — Cz. 3. Dokąd idziesz, świecie; „Summa technologiae” [wprowadzenie do dyskusji i posł.]; Rozmyślenia na ćwierćwiecze; Nauka ziemską i cywilizacje kosmiczne; Refleksje 1974; O poznaniu pozazmysłowym. Nagroda *Życia Lit.* w 1976.

Przeł. niem. [w wyborze]: Essays. [Przeł.] F. Griese. [T.] I. Sade und die Spieltheorie. Frankfurt am Main 1986.

37. Katar. [Powieść]. Kr.: WL 1976, 144 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1978, wyd. 3 1988; wyd. 4 z podtyt.: Powieść kryminalna. Wwa: Gebethner i Ska 1993.

Nagroda w plebiscycie „Książka roku 1976” przyznana w 1977.

Przeł.: ang.: The chain of chance. [Przeł.] L. Iribarne. London 1978, wyd. nast.: New York 1978, 1979, San Diego, Calif. 1984, London 1990, wyd. łącznie z przeł. Solaris; Doskonała próżnia [poz. 33] zob. poz. 15, — bułg.: Senna chrema. [Przeł.] M. Atanasova. Sofija 1979, — czes.: Ryma. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1978, — fiń.: Nuha. [Przeł.] R. Koivisto, K. Sirate. Helsinki 1981, — franc.: Le rhume. [Przeł.] D. Sila. [Paris] 1978, wyd. nast. tamże 1987, — hiszp.: La fiebre del heno. [Przeł.] P. Giralt Gorina. Barcelona 1978, 1979, — holend.: Keten van kansen. [Przeł.] L. Stembor. Laren 1979, — jap.: Karekusa-netzu. [Przeł.] Y. Shozo, N. Mitsuyoshi. Tōkyō 1979, — niem.: Der Schnupfen. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1965, wyd. nast. tamże: 1977, 1979, wyd. łącznie z przeł. opowiadania Test [poz. 10] pt. Der Schnupfen; Test. Berlin 1982, wyd. nast. tamże 1986; Der Schnupfen. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1977 (Werke in Einzelausgaben), wyd. nast. tamże: 1979, [1983], 1985, [1987], [1989], 1993; Der Schnupfen. [Przeł.] J. Reuter. Wyd. łącznie: z przeł. Śledztwo zob. poz. 11, z przeł. Pamiętnik znaleziony w wannie zob. poz. 13, — norw.: Høysnue. [Przeł.] z niem. J. Bing] A. Hem. Oslo 1978, — ros.: Nasmork. [Przeł.] S. Larin. Moskva 1993, wyd. nast. w: *Sobranie sočinenij*, T. 10. Moskva 1995, — słowac.: Náchoda. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1979, — słoweń.: Seneni nahod. [Przeł.] N. Jež. Ljubljana 1980, — szwedz.: Snuvan. [Przeł.] J. Malm. Stockholm 1981, — ukr.: Katar. [Przeł.] I. Svarnik. Lviv 1982.

Adapt. radiowa: Katar. [9 odcinków]. Adapt.: J. Grotowski. Radio 1979.

38. Maska. [Opowiadania i widowiska telewizyjne]. Kr.: WL 1976, 276 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Zawartość: Maska; Profesor A. Dońda. (Ze wspomnień Ijona Tichego); Sto trzydzieści siedem sekund; Edukacja Cyfriana. Opowieść pierwszego odmożenia. Opowieść drugiego odmożenia. — [Widowiska telewizyjne z poz. 17:] Wiemy robot; Wyprawa profesora Tarantogi; Dziwny gość profesora Tarantogi.

Wyd. w formie komiksu z rys. K. Wójcik. *Wiad Wroc.* 1977 nr 15-30.

Wyd. osob. opowiadania Maska. Kr.: WL 1988, 39 s.

Przeł.: bułg.: Maska. [Przeł.] O. Saparev. W: *Izbrani fantastični proizvedenija*, T. 2. Sofija 1988, — niem.: opowiadania Maska; Die Maske. [Przeł.] K. Staemmler. Wyd. łącznie z przeł. opowiadania: Pan F.; Herr F. [Przeł.] J. Reuter.

Frankfurt am Main 1977; Die Maske. [Przeł.] H. Schumann. Wyd. łącznie z przeł. Eden zob. poz. 9, — ros.: Maska. [Przeł.] I. Levšyn. Moskva 1990, wyd. łącznie z przeł. Opo-
wieści o pilocie Pirxie zob. poz. 27, wyd. nast. w: Sbornie
sočinienij. T. 5. Moskva 1994, — węgier.: Szénánátha.
[Przeł.] B. Murányi. Bratislava; Budapest 1980.

39. Suplement. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976,
208 s.

Zawiera z poz. 8: Podróż osiemnasta; Podróż dwudziesta; Po-
dróż dwudziesta pierwsza, — Kobyszcę [poz. 21], — Ananke
[poz. 32].

40. Powtórka. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1979,
164 s.

Zawartość: Powtórka; Godzina przyjęć profesora Tarantogi;
Noc księżycowa.

Przeł. bułg.: 137 sekundi. [Przeł.] V. Kinov. W: Izbrani
fantastični proizvedenija. T. 2. Sofija 1988.

41. Golem XIV. [Szkice]. Kr.: WL 1981, 139 s.
Por. poz. 35.

Zawartość: Przedmowa. — Wykład inauguracyjny Golema.
(O człowieku trojako); Wykład XLIII. (O sobie). — R. Popp:
Postowie.

Przeł.: czes.: Golem XIV. [Przeł.] F. Jungwirth. Wyd. łą-
cznie z przeł. Doskonała prózna zob. poz. 33, — niem.: Also
sprach Golem. [Przeł.] F. Griese. Frankfurt am Main 1984.
(Werke in Einzelausgaben), wyd. nast. tamże 1986, 1990.

42. Wizja lokalna. [Powieść]. Kr.: WL 1982, 314
s. Wyd. 2 tamże 1983.

Przeł.: hiszp.: Regreso a enta. [Przeł.] A. Tortajada. Barce-
lona 1990, — jap.: Taihei-yon-no gamba kenshō. [Przeł.]
D. Fukami. Tōkyō 1983, — niem.: Lokaltermin. [Przeł.]
H. Schumann. Berlin 1985, wyd. nast. tamże 1987, Frankfurt
am Main 1985 (Werke in Einzelausgaben), tamże: 1987, 1988,
[1990], 1995.

43. Dzieła. Kr.: WL 1982-1989.

Zawiera poz. 6-9, 11, 13-15, 19, 25-27, 31, 33, 35, 37,
38, 44.

44. Kongres futurologiczny; Maska. [Opowia-
dania]. Kr.: WL 1983, 185 s. (Dzieła).

Opowiadania z tomów poz. 32, 38.

45. Prowokacja. [Eseje]. Kr.: WL 1984, 80 s.

Zawartość: Prowokacja; Jedna minuta (na marginesie książki:
J. Johnson, S. Johnson: One human minute).

Przeł.: ang.: One human minute. [Przeł.] C.S. Leach. Lon-
don 1985, 1986, New York 1986, San Diego, Calif. 1985,
1986, London 1991, — franc.: Provocation suivie de Réflexions
sur ma vie Stanislaw Lem. [Przeł.] D. Sila. Paris 1989,
wyd. nast. tamże 1995, — niem.: eseju Prowokacja; Provokation.
[Przeł.] J. Reuter. Frankfurt am Main 1981; Provokation.
[Przeł.] H. Bereska. Berlin 1985, wyd. poszerz. o autobiografię
S.L.: Mein Leben. [Przeł.] H. Bereska tamże 1985.

46. Biblioteka XXI wieku. [Eseje]. Kr.: WL 1986,
105 s.

Zawartość: Das Kreative Vernichtungsprinzip; The world as
holocaust; Weapon systems of the twenty first century or the
upside-down evolution; Jedna minuta [poz. 45].

Przeł.: franc.: Bibliothèque du XXIe siècle. [Przeł.] D. Sila.
Paris 1989, — niem.: [fragm. w:] Waffensysteme des 21.
[Przeł.] E. Werfel. Frankfurt am Main 1983, wyd. nast. tamże
[1986], — węgier.: Az emberiség egy perce. [Przeł.] G. Révai.
Budapest 1988.

47. Fiasko. [Powieść]. Kr.: WL 1987, 378 s.

Nagroda Funduszu Literatury w 1988.

Przeł.: ang.: Fiasco. [Przeł.] M. Kandel. New York; San
Diego, Calif. 1987, wyd. nast. tamże 1988, London 1989, Syd-
ney 1989, — bułg.: Fiasko. [Przeł.] L. Vasilleva. Varna 1991,
— czes.: Fiasko. [Przeł.] P. Weigel. Praha 1990, — franc.:
Fiasco. [Przeł.] R. Lauquetin. [Paris] 1988, — hiszp.: El fracás.
[Przeł.] J. Ayala. Barcelona 1988, Fiasco. [Przeł.] M. Juan.
Madrid 1991, — niem.: Fiasko. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin
1986, wyd. nast. tamże 1987, 1989; Fiasko. [Przeł.] H. Schu-
mann. Frankfurt am Main 1986, wyd. nast. tamże 1989,
1990, 1991, 1992, 1993, 1995 — portug.: Fiasco. [Przeł.]
R. Machado de Sousa. Mem Martins 1988, — ros.: Fiasko.
[Przeł.] K. Dušenko, Lievšyna. Wyd. łącznie z przeł. poz. 48
pt. Mir na zemle; Fiasko. Moskva 1991, — serb.-chorw.:
Fijasko. [Przeł.] E. Bogdanović. Beograd 1988, — szwedz.:
Fiasko. [Przeł.] M. von Zweigbergk. [Stockholm] 1987,
— węgier.: A kudarc. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1995,
— włos.: Il pianeta del silenzio. [Przeł.] R. Valla. Milano
1988.

48. Pokój na ziemi. [Powieść]. Kr.: WL 1987,
270 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Ska 1992.

Nagroda Funduszu Literatury w 1988.

Przeł.: ang.: Peace on Earth. [Przeł.] E. Ford, M. Kandel.
New York 1992, wyd. nast. tamże 1994, 1995, — czes.: Mír
na Zemi. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1989, — fiń.: Rauma ma-
assa. [Przeł.] K. Siraste. Helsinki 1989, — niem.: Der Flop.
[Przeł.] H. Schumann. Berlin 1986, wyd. nast. tamże 1988,
1989, Frankfurt am Main 1986, wyd. nast. tamże 1988, 1989,
pt. Frieden auf Erden. Frankfurt am Main 1987, wyd. nast.
tamże 1988, [1990], — ros.: Mír na zemle. [Przeł.] E. Nevjakin.
W: S. Lem.: Sledstvie. Povedi i rasskazy. Leningrad 1990; Mír
na zemle. [Przeł.] K. Dušenko, Lievšyna. Wyd. łącznie
z przeł. Fiasko zob. poz. 47, wyd. nast. w: Sbornie sočinie-
nij. T. 9. Moskva 1994, — szwedz.: Fred på jorden. [Przeł.]
M. von Zweigbergk. [Stockholm] 1985. — włos.: Pace al
mondo. [Przeł. z ang.] S. Lalia. Roma 1995.

49. Ciemność i pleśń. [Opowiadania]. Kr.: WL
1988, 286 s.

Zawartość: Ze wspomnień Ijona Tichego. (I) [poz. 8],
— z poz. 10: Przyjaciel; Ciemność i pleśń; Albatros, — Ananke
[poz. 32]; Sto trzydzieści siedem sekund [poz. 38].
Przeł. jap.: D. Fukami. Tōkyō 1980.

50. Die Vergangenheit der Zukunft. [Analizy fu-
turologiczne]. Frankfurt am Main, Leipzig: Insel
1992, 143 s.

51. Pożytek ze smoka i inne opowiadania.
Wwa: Verba 1993, 269 s.

Zawartość: Wstęp autora, — z poz. 10: Przyjaciel; Ciemność
i pleśń; Albatros; Młot, — Prawda [poz. 19]; Sto trzydzieści
siedem sekund [poz. 38]; Ze wspomnień Ijona Tichego (I)
[poz. 8]; Ananke [poz. 27], — oraz: Pożytek ze smoka; Za-
gadka.

Przeł. niem.: Vom Nutzen des Drachen. [Przeł.] H. Schu-
mann, H. Rottensteiner. [Frankfurt am Main] 1990, wyd. 2
tamże 1995.

52. Dzieła. Wwa: Interart 1994-

T. 1. Powrót z gwiazd. 1994, 297 s. Zob.
poz. 14.

T. 2-3. Dzienniki gwiazdowe. T. 1-2. 1994, 367
+ 324 s. Zob. poz. 8.

T. 4. Eden. 1995, 287 s. Zob. poz. 9.

T. 5. Niezwyciężony i inne opowiadania. 1995,
195 s. Zob. poz. 19.

T. 6. Opowieści o pilocie Pirxie. T. 1-2. 1995, 251 + 222 s. Zob. poz. 27.

T. 7. Cyberiada; Bajki robotów. T. 1-2. 1995, 319 + 300 s. Zob. poz. 18, 21.

T. 8. Szpital Przemienienia. 1995, 235 s. Zob. poz. 6.

T. 9. Śledztwo. 1995, 206 s. Zob. poz. 11.

T. 10. Solaris. 1995, 250 s. Zob. poz. 15, 19.

T. 11. Dialogi. T. 1-2. 1996, 286 + 225 s.

T. 12. Zagadka. Opowiadania. T. 1-2. 1996, 230 + 205 s. Zob. poz. 56.

T. 13. Głos Pana. 1996, 249 s. Zob. poz. 26.

T. 14. Summa technologiae. T. 1-2. 1996, 298 + 247 s. Zob. poz. 20.

T. 15. Fantastyka i futurologia. T. 1-3. 1996, 505 + 348 + 314 s. Zob. poz. 31.

T. 16. Człowiek z Marsa. 1996, 140 s. Zob. poz. 1.

T. 17. Filozofia przypadku. T. 1-2. 1997, 354 + 436 s. Zob. poz. 25.

53. Lube czasy. [Felietyon]. Ułożył T. Fiałkowski. Kr.: Znak 1995, 153 s.

Wybór z cyklu pt. „Świat według Lema” druk. w *Tygu Powsz.* z l. 1994-1995.

54. Sex wars. [Felietyon]. Wwa: Nowa 1996, 312 s.

Zawiera m.in. wybór z cyklu pt. „Rozważania sylwiczne” druk. w *Odrze* w 1992-1995.

55. Tajemnica chińskiego pokoju. [Eseje]. Kr.: Universitas 1996, 278 s.

Cykl druk. w czasopiśmie *PC Magazine*.

Zawartość: J. Jarzębski: Rozum ewolucji i ewolucja rozumu. [Wstęp]. — Człowiek i maszyna; „Bariera informacyjna”; Fantomatyka; Eksformacja; Fantomatyka (II); Tertium comparationis; Herezje; Hodowla informacji; Wirusy maszyn, zwierząt i ludzi; Czy przejmujemy technologię życia?; Komputeryzacja mózgu; Pułapka technologiczna; Języki i kody; Labirynty informacji; Brain chips; Brain chips II; Brain chips III; Moc obliczeniowa życia; Ewolucja jako paralelny komputer; Model ewolucji; Zagadki; Tajemnica chińskiego pokoju; Hodowla informacji; Sztuczna nieinteligencja; Sztuczny intelekt jako eksperymentalna filozofia; Rozum i sieć; Informacja o informacji; Kwantowy komputer?; Algorytmy genowe; Zmysłne roboty; Symulowanie kultury.

56. Zagadka. Opowiadania. Wwa: Interart 1996, 205 s. Przedr. zob. poz. 52.

Zawiera z poz. 10: Inwazja; Przyjacieli; Inwazja z Aldebarana; Ciemność i pleśń; Młot, — z poz. 38: Maska; Sto trzydzieści siedem sekund, — oraz: Formuła Lymphatera [poz. 12]; Pamiętnik [poz. 17]; Prawda [poz. 19]; Szczur w labiryncie [poz. 8]; Zagadka [poz. 51]; Materac.

57. Dziury w całym. [Felietyon]. Ułożył T. Fiałkowski. Kr.: Znak 1997, 193 s.

Wybór z cyklu pt. „Świat według Lema” druk. w *Tygu Powsz.* z l. 1995-1997.

Wybory utworów w przekł.: ang.: The best of Stanislaw Lem. Tokyo 1980; The cosmic carnival of Stanislaw Lem. An anthology of entertaining stories by the modern master of science fiction. [Przeł.:

W. Ackerman [z przekł. niem.], J. Kilmartin, S. Cox [z przekł. franc.], L. Iribarne, B. Marszał, F. Simpson, M. Kandel [z oryginału pol.]. New York 1981, wyd. nast. tamże 1982; Microworlds. Writing on science fiction and fantasy. [Oprac.] F. Rottensteiner. San Diego, Calif. 1984, wyd. nast.: tamże 1985, London 1985, New York 1985, 1986, London 1991, — białorus.: Zdarènne. [Przeł.] M. Valoška. Minsk 1990; Prygody Pirksa. [Przeł.] M. Valoška. Minsk 1992, — czes.: Futurologický kongres. [Przeł.] I. Železný. Praha 1977; Pánuv hlas. [Przeł.] F. Jungwirth, P. Weigel. Praha 1981, — estoń.: Ijon Tichy kosmoserändude päevikud. [Przeł.] O. Jõgi. Tallinn 1962, — franc.: Le bréviaire des robots. [Przeł.] H. Sadowska. Paris 1966, wyd. nast. tamże 1967, 1981; Le masque. Nouvelles. [Przeł.] L. Dyèvre. Paris 1983, wyd. nast. tamże 1988, — hiszp.: Voz de su amo. Barcelona 1989, — łotew.: Ochota na sètavra. [Przeł.] I. Juchnevič. Rigā 1966; Pasaules gals pulksten astonos vakara. [Przeł.] R. Luginska. Rigā 1989, — niem.: Test. [Przeł.] C. Rymarowicz. [Wyd. 2]. Berlin 1968, wyd. nast.: tamże: 3 1969, 4 1971, Frankfurt am Main 1971, tamże: 1973, 1974, 1975; Nacht und Schimmel. [Przeł.] I. Zimmermann-Göllheim. Frankfurt am Main 1972. Wyd. 2-9 tamże 1976-1989; Die Ratte im Labyrinth. [Przeł.] F. Rottensteiner [i in.]. Frankfurt am Main 1971, wyd. 2-6 tamże 1982-1994; Der getreue Roboter. [Przeł.] J. Janke, Ch. Eckert, H. Schumann. Berlin 1975; Werke in Einzelausgaben. Frankfurt am Main 1976, wyd. nast. tamże: 1978, 1987, 1990 [zawiera poz.: 9, 20, 27, 35, 37, oraz:] Erzählungen. [Przeł.] C. Rymarowicz [i in.]. Frankfurt am Main 1979 oraz Essays. Über aussersinnliche Wahrnehmung. [Przeł.] F. Griese. Frankfurt am Main 1981, wyd. nast. 1987; Golem XIV und andere Prosa. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1978; Die Falle des Gargancjan. [Przeł.] R. Matwin-Buschmann, C. Rymarowicz. Leipzig 1979, wyd. nast. tamże: 1982, 1984, 1986; Die Geschichte eines einfalls. [Przeł.] K. Staemmler. München 1979; Die phantastischen Erzählungen. [Przeł.] C. Rymarowicz [i in.]. Frankfurt am Main 1980, wyd. nast. tamże: 1988, [1990]; Essays. [Przeł.] F. Griese. [T.] 1. Sade und die Spieltheorie [por. poz. 36], [T.] 2. Über aussersinnliche Wahrnehmung. [T.] 3. Science-fiction. Ein Hoffnungsloser Fall mit Ausnahmen. Frankfurt am Main 1986-1987; Mehr phantastische Erzählungen. [Przeł.] F. Rottensteiner [i in.]. Frankfurt am Main 1981, wyd. nast. tamże 1989, [1994]; Aus Lems Bibliothek des 21. Jahrhunderts: [Cz.] 1. Eine Minute der Menschheit. Eine Momentaufnahme. [Przeł.] E. Werfel, [Cz.] 2. Waffensysteme des 21. Jahrhunderts oder the upside-down evolution (die verkehrte Evolution). [Przeł.] E. Werfel, [Cz.] 3. Das Katastrophenprinzip. Die Kreative Zerstörung im

Weltall. [Przet.] F. Griese. Frankfurt am Main 1983, wyd. nast. tamże: [1985], [1990]; Der Drache. [Przet.] H. Rottensteiner. Frankfurt am Main 1984; An den Grenzen der Science-fiction und darüber hinaus. [Red.] F.F. Marzin. Meitingen 1985; Wie die Welt noch einmal davonkam. [Przet.] J. Reuter [i in.]. Frankfurt am Main 1985, wyd. nast. tamże: 1986, [1989]; Irläufer. [Przet.] H. Rottensteiner. Frankfurt am Main 1989, wyd. nast. tamże 1992; Provokationen. [Przet.] F. Griese [i in.]. Frankfurt am Main 1988, wyd. nast. 1990; Die Ethosphäre. [Przet.] H. Schumann. Frankfurt am Main 1990; Technologie und Ethik. [Przet.] F. Griese [i in.]. Frankfurt am Main 1990, — norw.: Mugg og mørke. [Przet. ze szwedz.] A. Moen. Oslo 1980, — portug.: A mascara. [Przet.] R. Machado de Sousa. Lisboa 1990, — ros.: Ochota na setavra. [Przet.] A. Gromova. Moskwa 1965; Izbrannoe. [Przet.] T. Agapkina [i in.] Moskwa 1976, Izbrannoe. Leningrad 1981; Izbrannoe. [Przet.] D. Bruskin [i in.]. Kišinev 1978; Sledstvie. Povesti i raskazy. [Przet.] L. Čy'van, E. Nevjakin. [Leningrad] 1990, — słowack.: Neučesane myšlienky. [Przet.] V. Mihálik. Bratislava 1986, — szwedz.: Mogelmorkret. [Przet.] M. Teeman. Malmö 1975, — ukr.: Kiberiada. [Przet.] I. Popsuėnko [i in.]. Kiiv 1990, — węgier.: A világűr Csavargója. [Przet.] E. Mach. Budapest 1960; Metagalaktika 5. [Przet.] E. Mach, B. Murányi. Budapest 1983; Legyel parateátrális kísérletek a 70-es években. [Przet.] N. Késmárky. [Budapest 1991], — włos.: Micromondi. [Przet. z ang.] A. Cacopardo, A. Zoina. Roma 1992.

Praca redakcyjna

I, Ist Gott ein Taoist? und andere Rätsel. Ein phantastisches Lesebuch. [Przet.] E. Werfel. [Oprac.] ... Frankfurt am Main: Suhrkamp 1988, 233 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957. — Wywiady: S.L. Rozm. W. Maciąg. *Życie Lit.* 1958 nr 24; Makabreska. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1961 nr 30; Rozmowa ze S.L. Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 16, przedr. w W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; Rozm. R. Kosiniński. *Dookola Świata* 1965 nr 29; Rozmowa z autorem „Solaris”. Rozm. Z. Dolecki. *Kierunki* 1966 nr 51/52; O kosmosie, filozofii i literaturze. Rozm. A. i J. Kajtochowic. *Tyg. Kult.* 1969 nr 34; Odlatujemy w niebo. Rozm. W. Rutkiewicz. *Mies. Lit.* 1969 nr 12; Nie sądzicie, że wiecie wszystko o S.L. *Nurt* 1972 nr 8; Pochwyćcie przyszłość? Rozm. A. Bonarski. *Kultura* 1973 nr 51/52; Rozmowy z Lemem. Rozm. S. Bereś. *Odra* 1984 nr 4-12, 1985 nr 1-10, wyd. osob. Kr.: WL 1987, 399 s., przekł. niem.: Lem über Lem. [Przet.] E. Werfel, H. Nurenberger. Frankfurt am Main: Suhrkamp 1986, 385 s.; Wracam z kosmosu. Rozm. K. Mroziewicz. *Polityka* 1995 nr 41; Pułapka niedoskonała. Rozm. T. Walas. *Dekada Lit.* 1996 nr 4; Awers i rewers. Rozm. W. Orliński. *Wład. Lit.* 1996 nr 37.

SWPP 1. — PP (J. Łuczyska). — LP (W. Maciąg). — [Bibliografia przekładów S.L. na jeź. obce] J. Rothfork. Humanistic fiction and S.L. *Research Studies* [USA] 1977 nr 3 — J. Rothfork: Having everything is having nothing. *Southwest*

Review [USA] 1981 nr 3. — F. Rottensteiner, K. Staemler. S.L. Bibliografie. W: Über Stanislaw Lem. Frankfurt am Main 1981. — [Bibliografia w:] S. Lem: An den Grenzen der Science-fiction und darüber hinaus. Meitin 1985. — S. Wójcik: Bibliografia utworów S.L. opublikowanych w wydawnictwach książkowych 1951-1973; Ważniejsze publikacje prasowe dotyczące twórczości S.L. (1951-1980); Bibliografia utworów fantastycznonaukowych S.L. opublikowanych w wydawnictwach książkowych 1974-1981. W tegoż: *Wizjonerzy i szarlatani*. T. 1. Wwa 1987.

[Astronauci:] L. Grzeniewski. *Twórczość* 1952 nr 6; A. Kijowski: Fantazja i realizm. *Życie Lit.* 1952 nr 12, przedr. w tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957; Z. Woźnicka: Nieco abstrakcyjny spór o filozofię „Astronautów”. *Nowa Kult.* 1952 nr 14, polem.; S. Lem: O „Astronautach” głos autora, nr 19, Z. Woźnicka: Kilka słów wyjaśnienia, nr 22. — [Sezam i inne opowiadania:] A. Włodek: Dlaczego nie czytalem „Obłoku Magellana”. *Życie Lit.* 1954 nr 47; A. Kijowski: Powrót na ziemię. *Nowa Kult.* 1955 nr 6. — W. Wirpsza: Fantazja — nie fantazja. *Nowa Kult.* 1956 nr 14 [rec.: Obłok Magellana]. — J. Kwiatkowski: Wielkość i upadek „Czasu nieutraconego”. *Twórczość* 1957 nr 8. — J. Kwiatkowski: Rakietka na wirażu. *Twórczość* 1958 nr 5 [rec.: Dzienniki gwiazdowe]. — J.J. Lipski: Gentelmen niczem nie są. *Życie Lit.* 1959 nr 6 [rec.: Sledztwo]. — T. Lubiński: Przepowiednie L. *Twórczość* 1959 nr 7 [rec.: Inwazja z Aldebarana]. — W. Maciąg. *Twórczość* 1961 nr 12 [rec.: Pamiętnik znaleziony w wannie]. — S. Grochowiak: Trzy wysokości. *Nowa Kult.* 1962 nr 13, sprost. nr 14. — L. Jakowlew: Książki o urzeczywistnionych marzeniach. *Lit. Radz.* 1962 nr 6 [utwory S.L. w ZSRR]. — S. Lichański: W pomrokach wiedzy. *Więź* 1962 nr 2 [rec.: Pamiętnik znaleziony w wannie]. — W. Maciąg: L. — publicysta. *Twórczość* 1962 nr 6 [rec.: Wejście na orbitę]. — M. Wyka: Przygody kosmicznego Guliwera. *Twórczość* 1962 nr 4 [rec.: Księga robotów]. — D. Wesółowska: Język fantastyczny w utworach S.L. *Jęz. Pol.* 1963 nr 1/2. — L. Kołakowski: Informacja i utopia. *Twórczość* 1964 nr 11 [rec.: Summa technologiae]. — D. Moszyńska: O stylizacji języka w beletrystyce astronautycznej. *Jęz. Pol.* 1964 nr 2. — F. Fornalczyc. *Nurt* 1965 nr 4 [rec.: Summa technologiae]. — R. Handke: Neologizm a język nauki i techniki w stylizacji prozy fantastycznonaukowej S.L. W: Styl i kompozycja. Wr. 1965. — S. Grochowiak: Jaki śmiejący Lem! *Kultura* 1965 nr 39, przedr. w: Proza, poezja 1965. Wwa 1966 [rec.: Cyberiada]. — [Dyskusja nad książką „Summa technologiae”] *Stud. Filoz.* 1965 nr 2 [wypowiedzi autorów: A. Bednarczyk, H. Gilstein, J. Hurwic, W. Krajewski, W. Mejsbaum, S. Lem]. S. Lem: Posłowie do dyskusji. *Tamże* nr 3. — Z. Kozarynowa: Dobry i zły L. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 49 [rec.: Czas nieutracony]. — P. Kunciewicz: Przysmierz z dzieckiem. *Mies. Lit.* 1966 nr 1 [rec.: Wysoki Zamek]. — S. Melkowski: Pierwszy L. — po latach. *Twórczość* 1966 nr 8 [rec.: Czas nieutracony]. — K. Wolicki: Przed powrotem na ziemię. *Twórczość* 1966 nr 1 [rec.: Cyberiada]. — T. Burek: Powrót do Galicji. *Twórczość* 1967 nr 7, przedr. w tegoż: *Zamiast powieści*. Wwa 1971 [dot.: Wysoki Zamek]. — S. Duszak: Baśnie dla dorosłych. *Więź* 1968 nr 7/8 [rec.: Cyberiada]. — W. Maciąg: To już nie powieść. *Twórczość* 1969 nr 7 [rec.: Głos Pana]. — H. Markiewicz: „Summa literaturae” S.L. sposobem niecybernetycznym wyłożona. *Życie Lit.* 1969 nr 46, przedr. w tegoż: *Nowe przekroje i zbliżenia*. Wwa 1974 [rec.: Filozofia przypadku]. — M. Nowotna-Szybistowa: Nazewnictwo „Cyberiady” S.L. Cz. 1-2. *Onomastica* 1969 nr 1/2, 1970 nr 1/2. — J. Pieszczechowicz. *Mies. Lit.* 1969 nr 7 [rec.: Filozofia przypadku]. — N. Pospieszalska: „Głos Pana”, czyli Zwierciadło z Nieba. *Nurt* 1969 nr 7, 8. — [Filozofia przypadku] M. Szpakowska: Młot na czarownicę. *Twórczość* 1969 nr 5, przedr. w tejże: *O kulturze i znachorach*; T. Szyma. *Mies. Lit.* 1969 nr 10. — A. Chojnacki: Podglądanie kosmosu. *Współczesność* 1971 nr 19. — A. Czerniawski: „Opowiadania” S.L. *Oficyna Poetów*, Londyn 1971 nr 2. — M. Heller: Pan L. i profesor Hogarth. *Znak* 1971 nr 7/8 [rec.: Głos Pana]. — M. Marjan: Z problematyki wzorca i jego parodii. (Na marginesie twórczości S.L.). W: *Tradycja i nowoczesność*.

- Wr. 1971 [dot. głównie Cyberiady]. — Než vzliel Gagarin. Zamýšlení nad dílem S. Lema a J.M. Trosky. Ostrava 1971, 32 s. — *Pam. Lit.* 1971 z. 1 [dyskusja nad książką Filozofia przypadku; wypowiedzi autorów: K. Bartoszyński, S. Lem, H. Markiewicz, J. Ślawiński]. — S. Barańczak: Elektryczne i cyberchanioly. *Nurt* 1972 nr 8. — L. Bugajski: Zwierciadło fantastyki naukowej. *Literatura* 1972 nr 22. — M. Kandel: S.L. über Menschen und Roboter; M. Szpakowska: Die Flucht S.L. [Przel.] F. Rottensteiner. W: Science Fiction. München 1972. — Z.B. Kępiński: Team z „Mavo”, czyli anti-„Astronauta” S.L.; J. Kmity: Struktura i geniusz; L. Szaruga: L. przypadki konieczne. *Nurt* 1972 nr 8. — A. Konkowski: Zabawa w schematy. *Mies. Lit.* 1972 nr 3 [rec.: Doskonała próznia]. — P. Matywiecki: Spór Asklepiadesa z Hipokratesem. *Teksty* 1972 nr 4 [nt. elementów „medycznych” w twórczości S.L.]. — M. Szpakowska: Ucieczka S.L. *Teksty* 1972 nr 3 [dot. twórczości S.L. jako konsekwencji jego postawy filozoficznej], nawiąz. *Tamże* 1973: A. Zgorzelski: O ucieczce L. — z zalem, nr 1 [dot.: Powrót z gwiazd]; S. Lem: Czy kapitan Nemo był wyzyskiwaczem?, nr 5; A. Zgorzelski: Dominanta krytyki czy krytyka dominanty?, nr 6. — E. Balcerzak: Stanisław Lem. Wwa: PIW 1973, 177 s. — E. Balcerzak: Lem. [Przekł. ang.] K. Cękalska. Wwa: Ag. Aut. 1973, 53 s. — E. Balcerzak: Nic oprócz ludzi. *Teksty* 1973 nr 4 [dot.: Solaris]. — R. Handke. *Pam. Lit.* 1973 z. 1 [rec.: Fantastyka i futurologia]. — P. Krywak: Z problemów poetyki science-fiction. (Konstrukcja powieści fantastycznonaukowej S.L.). *Ruch Lit.* 1973 z. 5. — J.R. Krzyżanowski. *Books Abroad*, Oklahoma 1973 nr 1 [rec.: Doskonała próznia]. — E. Hancock: On translating fables for the Cybernetic Age. *John Hopkins Magazine* 1974 nr 3. — R. Handke: S.L. „Odruch warunkowy”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974. — M. Hendrykowski: S.L., czyli Fantastyka stosowana. W: Szkice o sztukach masowych w Polsce. Wr. 1974. — P. Krywak: Stanisław Lem. Kr.: PWN 1974, 33 s. PAN Oddz. w Kr. — F. Scheck: Stanisław Lem, ein moderner Revisionist. Auseinandersetzungen. Essen-Holsterhausen: Arbeiterkulturverlag 1974, 59 s. — W. Wielopolski: SOS dla SF. *Teksty* 1974 nr 6 [rec.: Fantastyka i futurologia]. — M. Wydmuch: L., czyli Kopernik w podejrzanej kosmosie. *Lit. na Świecie* 1974 nr 7. — R. Handke: O pewnym materii przemieszaniu, czyli między baśnią a science fiction. *Teksty* 1975 nr 5. — H. Ivaničková: Polská science-fiction, čiže S.L. *Revue Světové Literatúry*, Bratislava 1975 nr 1. — A. Stoff: Krytyka o pierwszych utworach S.L. („Astronauta”, „Sezam”, „Obłok Magellana”). *Acta Univ. Nicolai Copernici (Pilat. Pol.)* 1975 nr 66. — E. Balcerzak: Człowiek jutra. W: O literaturze polskiej. Cz. 2. Polska literatura współczesna. Wwa 1976. — J. Piłch: Zwycięstwo sobowótora. *Teksty* 1976 nr 4/5 [dot. m.in. tomu: Wielkość urojona]. — A. Stoff: Metoda S.L. *Twórczość* 1976 nr 10 [rec.: Rozprawy i szkice]. — Stanisław Lem — der dialektische Weise aus Kraków. Werk und Wirkung. [Oprac.] W. Berthel. Frankfurt am Main 1976, 269 s., wyd. zmien. pt. Über Stanisław Lem. [Oprac.] W. Berthel. [Red.] F. Rottensteiner. Frankfurt am Main: Suhrkamp 1981, 246 s. [zawiera m.in.] J.J. Szczepański: [Zadziwiający świat L.] Erstaunlicher S.L. [Przel.] L. Adler; P. Lachat: Literatur — Evolution als S.L. oder jenseits der Science-fiction; D. Sila: Lens Spiele mit dem Universum. [Przel.] H. Linnert; M. Kandel: Über S.L. [Przel. z franc.] F. Rottensteiner; J. Rothfok: Cybernetik und humanistische Literatur [dot.: Cyberiada]; A. Burgess: Das Spiel mit nicht existierenden Büchern [dot.: Doskonała próznia]; M. Geier: S.L. phantastischer Ozean. (Ein Beitrag zur semantischen Interpretation des Science-fiction-Romans „Solaris”); H. Vormweg: Transfer in die Zukunft. (Das imaginäre Universum des S.L.); G. Herburger: Vom Sterben. (S.L. erster Roman „Das Hospital der Verklärung”); S. Lenz: Schweiß als Weltraumfahrer. (Über das Vergnügen, S.L. zu lesen), przekł. na jęz. pol.: Szwęk jak kosmonauta. O przyjemności czytania S.L. Przel. K. Polechoński. *Odra* 1996 nr 9; D. Hasselblatt: Die Wahrheit des Unmöglichen; F. Rottensteiner: Der dialektische Weise aus Kraków; W. Berthel: Die Wahrheit darf nicht widersprüchlich sein. Zu S.L. Erzählung „Die Maske”. — Z. Bożek: Dowcip językowy w twórczości S.L. *Zesz. Nauk. UJ* 1977 nr 457, przedr. w: Z zagadnień języka artystycznego. Wwa 1977. — H. Bwagwa: [Nowy Lemianizm. Przegląd]. Nairobi: Godfrey i syn 1977, 352 s. — P. Graff: Przyrodnicze inspiracje w estetyce S.L. W: Studia o współczesnej estetyce polskiej. Wwa 1977. — J. Jarzębski: Racionalista i zmysły. (O twórczości literackiej S.L.). *Ruch Lit.* 1977 z. 2, przekł. niem.: Rationalist and Sensualist. [Przel.] J. Reuter. W: Über Stanisław Lem. Frankfurt am Main 1981. — A. Kobayashi: [Lem jako pisarz]. Brasília: The Interworld University Press 1977, 495 s. — A. Stoff: S.L. dialog z czytelnikami. *Prz. Hum.* 1977 nr 6, przedr. w: Dialog w literaturze. Wwa 1978. — H. Virelli: [Krytyczny przegląd piśmiennictwa o L. w biolatach 2140-2160]. Sydney: Xerox 1977, 205 s. — A. Niewiadowski: Antropomorfizm w zwierciadle nekrosfery. (Z problemów kreacji „jnych” w twórczości S.L.). *Prz. Hum.* 1978 nr 9. — A. Wójcik: Budowniczość gwiazd. *Ziem. Gorz.* 1978 nr 2-6, 1979 nr 1-2. — A. Grobler: The influence of technology on development of the culture according to S.L. *Reports on Philosophy*, Wwa 1979 nr 3. — S. Solodovnikov: Roman — predostereżenie v tvorčestwie S.L. Minsk: Belorusskij Gosudarstvennyj Universitet im. V.I. Lenina 1979, 18 s. [autoreferat dysertacji]. — A. Urbański: Świat pulsujący S.L. *Literatura* 1979 nr 30. — S. Beres: Uniwersum S.L. *Odra* 1980 nr 3. — P. Krywak: Poznanie czy podjeb. (O „Niezwytyczonym” S.L.). W: Literackie wizje i rewizje. Wwa 1980. — F. Ryszka: Krótka historia hitleryzmu, czyli glossa do S.L. *Odra* 1980 nr 11 [dot.: Prowokacja]. — B. Zadura: Dlaczego lubię książki o dzieciństwie? [dot.: Wysoki Zamek]; Jak być czytany? [dot.: Głos Pana]; Kłopoty z próznią [dot.: Doskonała próznia]; Ten rozsmieszający L. [dot.: Wielkość urojona]. W teoz: Radość czytania. Lubl. 1980. — M. Kandel: The cosmic carnival of Stanisław Lem. New York: Continuum 1981, XI, 271 s. — P. Krywak: Konwencje gatunkowe w prozie fantastycznonaukowej S.L. a problemy periodyzacji jego twórczości. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN. Oddz. w Krak.* 1981 nr 18. — P. Krywak: „Opowieści o pilocie Pirxie” S.L. na tle poetyki serialu. *Zesz. Nauk. UJ* 1981 nr 578. — L. Markiewicz: L'illusion et la réalité dans l'oeuvre de S.L. (Renouvellement de thématiques traditionnelles). *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-lit.* 1981 z. 43. — Z. Pakuta: Semantyka przestrzeni w prozie S.L. *Slup. Pr. Hum.* 1981 nr 2. — A. Stoff: Kosmos i astronautyka w twórczości S.L. *Astronautyka* 1981 nr 3, 4. — E. Balcerzak: Awangarda i science fiction. W teoz: Kregi wtajemniczenia. Kr. 1982 [dot.: Solaris]. — D. Sila: La traduction littéraire — une école de création. (L'exemple de littérature polonaise). *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paryż-Wwa 1982. — P. Krywak: Przemiany modelu bohatera w prozie fantastycznonaukowej S.L. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN. Oddz. w Krak.* 1982. — A. Sobolewska: „Między grozą a gnazą”. *Twórczość* 1982 nr 8 [dot. motywu Golema w literaturze]. — L. Bugajski: Co dalej? [dot.: Summa technologiae]; Lem: Komedialudzka [dot.: Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego]; Pilot Pirax ratuje kulturę, „Maska”, Niezwykłe skutki kataru [dot.: „Katar”]; Powtórka. W teoz: Spotkania drugiego stopnia. Kr. 1983. — Workshop mit Stanisław Lem. Informations- und Kommunikationsstrukturen der Zukunft. [Oprac.] R.D. Hennings [i in.]. Frankfurt am Main: W. Fink 1983, 208 s. [materiały z sesji poświęconej S.L. na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie Zach.]. — J. Jarzębski: Science fiction a polityka — wersja S.L. *Pam. Lit.* 1983 z. 2, przedr. w teoz: W Polsce, czyli wszędzie. Wwa 1992. — A. Niewiadowski: Szansa samookreślenia. (Rzecz o S.L.). *Mies. Lit.* 1983 nr 10. — T.R. Steiner: S. Lem's detective stories. *Modern Fiction Studies*, Lafayette, Ind. 1983 nr 3. — A. Stoff: Powieści fantastycznonaukowe Stanisława Lema. Pozn.: PWN 1983, 180 s. Tow. Nauk. w Tor. — W. Wawrzyniak: Humanistyczny wymiar fantastyki S.L. *Polonistyka* 1983 nr 6. — J. Jarzębski: [Przypadek i Ład. O twórczości Stanisława Lema. Powst. 1984], przekł. niem.: Zufall und Ordnung. Zum Werk Stanisław Lem. [Przel.] F. Griese. Frankfurt am Main: Suhrkamp 1986, 219 s. — P. Nusser: S.L. roman „Der Unbesiegbare” im Vergleich mit trivialer Science Fiction. *Der Deutschunterricht*, Seelze 1984 nr 2. — J. Rothfok: Memoirs found in a bathtub. S.L.

critique of cybernetics. *Mosaic*, Winnipeg 1984 nr 4. — S. Symonik: Kopernikowski przewrót w antropologii zła. *Mies. Lit.* 1985 nr 8. — R.E. Ziegfeld: Stanisław Lem. New York: F. Ungar Publ. 1985, 188 s. — S. Beres: Apokryfy L. *Odra* 1986 nr 6. — W. Jurasz: Biblioteka im. S.L. *Wież* 1986 nr 11/12 [rec.: Biblioteka XXI wieku]. — B. Łagowski: Fantomologia — nauka o naszym myśleniu. W tegoż: Co jest lepsze od prawdy? Kr. 1986. — O. Neff: Všechno je jinak. Kapitoly o svätové science fiction. Praha: Albatros 1986. — *Science Fiction Studies*, Montreal 1986 t. 13 cz. 3 [numer w całości poświęcony S.L.]. — A. Stoff: S.L. jako czytelnik własnych utworów. *Acta Univ. Nicolai Copernici (Filol. Pol.)* 1986 nr 28. — A. Wójcik: S.L. W tegoż: Wizjonerzy i szarlatani. T. 1. Wwa 1987. — W. Biesterfeld: Recepcja utworów science-fiction S.L. w Republice Federalnej Niemiec. [Przeł.] T. Kachlak. *Prz. Hum.* 1989 nr 12. — K. Kania: Prowokacje S.L. *Kult., Ośw., Nauka* 1989 nr 9/10, przedr. w *Akcent* 1991 nr 1. — Lem w oczach krytyki światowej. Wybór i oprac. J. Jarzębski. Kr.: WL 1989, 297 s. [zawiera: F. Rottensteiner: Mędrzec dialektyczny z Krakowa. Przeł. Z. Wawrzyniak; K. Vonnegut: „Ludzie, czy to tylko żarty?”. Przeł. G. Branny; M. Springer: Rozległość i różnorodność fantastycznego stylu. Przeł. R. Wojnakowski; M. Kandel: L. jako oświecony. Przeł. J. Piątkowska; D. Siła: S.L. gry z wszechświatem. Przeł. B. Czalczyńska; D. Suvin: Trzy paradygmaty świata Science Fiction: Asimov, Jefriemow, Lem. Przeł. T. Menert; K. Steinmüller: Personoidy u L. Przeł. J. Piątkowska; M. Geier: Eden: elementy semiologii „pozaziemskiej”. Przeł. Z. Wawrzyniak; M. Geier: Fantastyczny ocean S.L. (Przyczynek do semantycznej interpretacji powieści science fiction „Solaris”). Przeł. R. Wojnakowski; I. Csicsery-Ronay jr: Książka jest Obcym: o pewnych i niepewnych interpretacjach „Solaris” S.L. Przeł. T. Rachwał; J. Rothfork: Cybernetyka a humanistyczna proza fabularna: „Cyberiada” S.L. Przeł. T. Bela; J. Rothfork: Duch w maszynie: „Mortal Engines” S.L. Przeł. T. Rachwał]. — S. Beres: Socrealistyczne przygodki S.L. *Puls* 1990 nr 45. — M. Parowski: Czas fantastyki. Szczec.: Glob 1990, passim. — A. Stoff: Lem i inni. Bydż.: Pomorze 1990 [na s. 5-140, 206-212 studia dot. twórczości S.L.]. — A. Wójcik: S.L. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — B. Flessner: Weltprothesen und Prothesenwelten. Zu den technischen Prognosen Arno Schmidts und Stanislaw Lems. Frankfurt am Main: Lang 1991, 343 s. — R. Handke: Ze Stanisławem Lemem na szlakach fantastyki naukowej. Wwa: WSiP 1991, 138 s. — J. Jarzębski: Literackie przygody uniwersalnego rozumu. O eseistyce S.L. W: *Polski esej*. Kr. 1991. — K.D. Philip: A visionary among the charlatans. W tegoż: 40 articles. Greencastle, USA 1992. — P. Krywak: W coraz głębszą ciemność... S.L. powrót do fabuły. *Litteraria* t. 23: 1992. — *Teksty Drugie* 1992 nr 3 [tu m.in. studia autorów: D. Buck: „Maska”; J. Jarzębski: Intertekstualność a poznanie u L.; J. Jarzębski: L. w rękach lemolodów; I. Csicsery-Ronay jr: Modelowanie Chaosfery: S.L. rozmowy z Obcymi; N.K. Hayles: Chaos jako dialektyka: S.L. i przestrzeń pisania; J.A. Parker: (U/od)plciowienie maszyny. „Maska” S.L. [Przeł.] J. Jarzębski]. — J.F. Kazimierski: Funkcja i semantyka wstępów S.L. W: *Formy i strategie wypowiedzi narracyjnej*. Tor. 1993. — J. Zychowicz: L. wobec projektu oświecenia. *Prz. Filoz.* 1993 nr 2. — P. Krywak: Fantastyka Lema — droga do „Fiaszka”. Kr.: WSP 1994, 189 s. — D. Myszkowski: Filozoficzne problemy relacji „człowiek-maszyna” w science-fiction [w oparciu o twórczość S.L.]. W: *Od strony Kresów*. Kr. 1994. — D. Wojtczak: Pałac Merlina. Nie tylko L. historie przyszłości. W tegoż: *Siódmy krag piekła*. Pozn. 1994. — A. Smuszkiewicz: Stanisław Lem. Pozn.: Rebis 1995, 164 s. — J. Stempowski: Księga robotów. W tegoż: *Felietony dla Radia Wolna Europa*. Wwa 1995. — M. Oramus: *Rozpacz fantasty. Życie Warsz.* 1996 nr 72 [rec.: Sex wars]. — P. Weigel: Stanisław Lem. *Zivotopis*. Praha: Magnet-Press 1995, 105 s. — A. Beres: Apocalypsis według Stanisława Lema. *Gaz. Książ.* (dod. *Gaz. Wyborczej*) 1996 nr 1 [rec.: Lube czasy]. — Ł. Gołębiowski: Pisarz bez wiary. *Rzeczpospolita* 1996 nr 209. — B. Grafrath: Lems Golem. *Parerga und Paralipomena*. Frankfurt am Main: Suhrkamp 1996, 158 s. — A. Krzemiński: I L. się myli. *Polity-*

ka 1996 nr 30. — P. Okołowski: Futurologia L. *Nouwe Książ.* 1996 nr 10 [dot.: Sex wars; Tajemnica chińskiego pokoju; M. Szpakowska: Dyskusje ze Stanisławem Lemem]. — K. Pysiak: Ciotka na kanapie? *Nouwe Książ.* 1996 nr 4 [rec.: Lube czasy]. — A. Stoff: „Fiasco” S.L. Miejsce utworu w dorobku pisarza jako zagadnienie teoretyczno- i historycznoliterackie. *Acta Univ. Nicolai Copernici. Filol. Pol.* 1996 nr 47. — M. Szpakowska: Dyskusje ze Stanisławem Lemem. Wwa: Open 1996, 206 s., wyd. 2 popraw. 1997. **E.G.**

LEN Rafał 1909-1943

Właściwe nazwisko: Lichtensztejn.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 5 marca 1909 w Warszawie; syn Izraela Mordki Lichtensztejna, nauczyciela oraz działacza partii Bund, i Gitli (Gustawy) z Opatowskich, nauczycielki w Szkole dla Głuchoniemych, a następnie w prywatnej szkole powszechnej. Od 1914 mieszkał wraz z rodzicami w Łodzi, gdzie w 1916 rozpoczął naukę w Wyższej Szkole Zgromadzenia Kupców. W 1923 przeniósł się do V klasy Męskiego Gimnazjum Miejskiego im. J. Piłsudskiego; w 1927 zdał maturę. W tym samym roku podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW), po czym po roku (w 1928) przeniósł się na Uniwersytet Jagielloński do Krakowa, gdzie zaliczył dwa lata studiów na Wydziale Prawa i Administracji. W 1930 powrócił na UW i w 1932 ukończył studia prawnicze. Należał do łódzkiej grupy poetyckiej Meteor, związanej m.in. z dodatkami literackimi do *Głosu Porannego*, na którego łamach debiutował w 1930 opowiadaniem pt. „Fotografia” (nr 210); z dziennikiem tym współpracował następnie do 1933. W 1931-32 był współpracownikiem redakcji pisma *Prądy*, organu Łódzkiego Klubu Literackiego oraz pełnił rolę pośrednika między Klubem a KPP. W 1932 mieszkał w Teodorach pod Łaskiem. W 1933-35 odbywał aplikanturę adwokacką w kancelarii adwokata Kazimierza Hartmana w Łodzi. Rozwijając twórczość literacką, publikował opowiadania, artykuły i recenzje w czasopismach lewicowych *Lewar* (1934-35), *Lewy Tor* (1935-36), *Oblicze Dnia* (1936), *Albo-albo* (1938) i *Sygnaly* (1938). Po wybuchu II wojny światowej w 1939 udał się do Lwowa, gdzie też pozostał po zajęciu miasta przez ZSRR. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w getcie lwowskim. Zginął zamordowany przez Niemców w 1943 w getcie we Lwowie lub w Bełżcu. (Dokładna data i miejsce śmierci nie są znane).

TWÓRCZOŚĆ

1. Młodość za kratą. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. Współcz. 1934, 188 s.

Zawartość: Zima 1921; Śmierć Goldberga; Oddech wiosny; Janek jedzie do Zagłębia; Dwie młodości; Wilk morski; Burmistrz Miller; Dom na Szleringu.

2. Śmierć z XX okręgu. [Opowiadania]. Wwa: Dom Książ. Pol. 1935, 39 s.

Zawartość: Śmierć z XX okręgu; Pożegnanie Joanny Marii; Życie Piotra Straussa; Historia klasztoru „Monta-Maria”.

3. Ludzie na schodach. [Powieść]. Wwa: M. Fruchtmann 1938, 276 s.

Druk fragm.: pt. Wesele u Krautzów. *Il. Rewła Tyg.* 1935 nr 37; pt. Wędrowki Kranca, *tamże* 1937 nr 23.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (F. Lichodziejewska).
[Młodość za krata:] B. Dudziński. *Robotnik* 1934 nr 105; J.N. Miller. Książki, które warto przeczytać. *Robotnik* 1934 nr 315. — [Śmierć z XX okręgu:] B. Dudziński. *Naprzód* 1935 nr 349; B. Dudziński. *Robotnik* 1935 nr 347; J. Putrament. *Po prostu* 1936 nr 14. — [Ludzie na schodach:] B. Dudziński. *Naprzód* 1938 nr 287; B. Dudziński. *Robotnik* 1938 nr 286; J.N. Miller. *Naprzód* 1939 nr 16; J. Putrament. Wśród nowych powieści. *Sygnaly* 1939 nr 61. — M. Piechał. Wspomnienie o R.L. Dz. *Łódź*. 1948 nr 189.

B.D.

LENART Józef ur. 1931

Pseud.: (J); Karo; (Karo).

Prozaik, publicysta, autor widowisk telewizyjnych.

Urodzony 12 listopada 1931 w Rzeszowie; syn Franciszka Kruschika, robotnika, i Rozalii z domu Lenart. W okresie okupacji niemieckiej pracował na wsi. Po wyzwoleniu uczęszczał do gimnazjum początkowo w Zakopanem, gdzie przebywał na leczeniu, a następnie do Gimnazjum im. Stefana Batorego w Krakowie. Należał do OMTUR, a w 1948 został członkiem ZMP. Jesienią tego roku przerwał naukę w gimnazjum i wyjechał w pierwszym zaciągu pionierskim ZMP na Śląsk, gdzie pracował jako ładowacz w kopalniach „Mikulczyce” i „Miechowice” i jednocześnie uczył się w szkole górniczej. Działal społecznie w organizacjach młodzieżowych, m.in. jako wiceprzewodniczący Zarządu Powiatowego ZMP w Oleśnie na Opolszczyźnie. W 1950 został członkiem PZPR. Następnie pracował w tygodniku *Pokolenie* (1951-53; tu w 1951 nr 29 wiersz pt. „Bankowy Plac”, który uważa za debiut). W 1953-55 pracował w dzienniku *Sztandar Młodych*; w 1954 był także członkiem zespołu redakcyjnego jego dodatku kulturalnego pt. *Przedpole*. Przez krótki czas był pierwszym sekretarzem Tymczasowego Komitetu Centralnego ZMS (1957; następnie do 1976 jego członkiem). W 1958 wszedł w skład komitetu redakcyjnego *Współczesności*. W 1958 spędził kilka miesięcy w Zielonej Górze, współpracował wówczas z *Gazetą Zielonogóską* i *Nadodrzem*. W 1958-59 był też członkiem grupy *Współczesność*. Wielokrotnie podróżował po ZSRR (1956, 1962, 1964, 1966), ogłaszał reportaże na ten temat. W 1961 został członkiem ZLP. W 1963-64 był pierwszym, a następnie do 1971 drugim sekretarzem Podstawowej Organizacji Partyjnej (POP)

w Oddziale Warszawskim ZLP. Był delegatem na IV i V Zjazd PZPR, w 1964-71 zastępca członka Komitetu Centralnego (KC) PZPR. W 1966-71 pełnił funkcję redaktora naczelnego *Współczesności*. Współpracował z Polską Telewizją i Polskim Radiem jako autor widowisk telewizyjnych i słuchowisk. W 1966-69 wchodził w skład Rady Kultury i Sztuki przy Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1970 przewodniczył polskiej delegacji na Naradę Kierownictw Związków Pisarzy Krajów Socjalistycznych w Bukareszcie. W 1971-75 był radcą do spraw współpracy kulturalnej i naukowej Ambasady PRL w Sofii. Po powrocie do kraju zajmował (do 1979) stanowisko zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika *Literatura na Świecie*, drukował tu przekłady z języka białoruskiego, ukraińskiego, rosyjskiego. W 1980 był członkiem założycielem Robotniczego Stowarzyszenia Twórców Kultury, a w 1981 Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich. W 1981-82 pełnił ponownie funkcję pierwszego sekretarza POP w Oddziale Warszawskim ZLP. Należał do Tymczasowej Rady Warszawskiej PRON. W 1983 został zastępcą kierownika Wydziału Kultury KC PZPR, członkiem Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Warszawie i Narodowej Rady Kultury (do 1986). W 1991 był członkiem założycielem Klubu Lewicy Socjalistycznej „Horyzont”. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pionierski zaciąg. [Utwór dramatyczny]. *Nowa Wieś* 1952 nr 46 s. 12-13.

Częściowo wierszem.

2. Portrety. [Powieść]. Powst. 1953-1955. Wyd. Wwa: Iskry 1960, 159 s.

Data pod tekstem.

3. Codziennie toczy się wojna. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1963, 205 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1978, wyd. 4 1987.

Zawartość: Piękny wrzesień; Samuel Lebenstein; Sumienie; Codziennie toczy się wojna. Przekł. bułg. [z pominięciem Piękny wrzesień: Vseki den se vodi vojna. (Przeł.:) D. Dobrev, D. Ikonov. Sofija 1974.

4. O ideowe wartości literatury. Wwa: KiW 1964, 63 s.

Referat wygl. 11 X 1963 na zebraniu POP PZPR przy Oddz. Warsz. ZLP.

5. Pogoń za słońcem. [Reportaż z podróży do ZSRR]. Wwa: Czyt. 1964, 175 s.

6. Kresy. [Widowisko telewizyjne]. TV 1965.

Nagroda w konkursie TV na widowisko współczesne z okazji 20-lecia Ziem Zachodnich.

L

7. Portret z diamentów. Wwa: Iskry 1966, 211 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970. Por. poz. 10.

Wrażenia z podróży po Syberii. Pierwotny tytuł: Uczłowieczanie ziemi.

8. Poletko nad jeziorem. [Widowisko telewizyjne]. TV 1967.

9. Przesilenie. (Widowisko telewizyjne). *Współczesność* 1968 nr 8 s. 1, 6-7. Praprem. Gdańsk, T. przy Stoliku 1968.

10. Lot. [Monodram]. Radio 1970. TV 1970. Utwór oparty na wątkach tomu Portret z diamentów [poz. 7].

Przekłady

1. M. Karim: Ogień prometejski. (Tragedia w 6 obrazach). *Dialog* 1977 nr 10 s. 42-80.

2. P. Zejtuncjan: Najsmutniejszy człowiek. Tragiczna komedia w 2 aktach. *Literatura na Świecie* 1977 nr 7 s. 134-181.

3. O. Čekina-Jóźwik: Zadzwoń telefonnie. Wiersze wybrał i przeł. ... Wstęp ... [Red.:] R. Marciniak. [Wwa:] LSW 1978, 22 s.

4. D. Gabe: Głębinny. (Rozmowy z morzem). [Wiersze]. Wstęp: H. Czajka. Przekł. i posł. ... Wwa: PIW 1986, 46 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1978. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).
[Portrety:] J. Kelera: Debiut z przeceny. *Twórczość* 1960 nr 10; K. Meloch: Portrety i charaktery. *Współczesność* 1960 nr 20; J. Słowicki: Debiut spóźniony o lat pięć. *Nowe Książki* 1960 nr 16; J. Trznadel: Pod urokiem Gorkiego. *Nowa Kult* 1960 nr 40. — [Codziennie toczy się wojna:] A. Bukowska: Dramaty optymistyczne. *Współczesność* 1963 nr 14, przedr. w teście: Przemiany czasu. Kr. 1967; S. Melkowski: W poszukiwaniu dojrzalego wyrazu. *Kultura* 1963 nr 3; H. Zaworska: „Opętanie odpowiedzialnością”. *Nowe Książki* 1963 nr 13. — [O ideowe wartości literatury:] S. Grochowiak: Idee i literatura. *Kultura* 1964 nr 12; T. Kijonka: Wstęp do dyskusji. *Poglądy* 1964 nr 12. — [Pogoń za słońcem:] R. Kołodziejczyk: Rok równy tysiącleciu. *Nowe Książki* 1964 nr 17; R. Samsel: Aby dotrzeć do źródła. *Współczesność* 1964 nr 17. — [Portret z diamentów:] Z. Jerzyna: Nowa Syberia. *Kultura* 1966 nr 19; A. Krasieński: W centrum Syberii. *Nowe Książki* 1966 nr 14. — A. Chruszczyński: J.J. *Tyg. Kult.* 1966 nr 25.

J.Z.

LENGOWSKI Michał 1873-1967

Krypt.: M.L.
Poeta ludowy, publicysta.

Urodzony 27 września 1873 we wsi Stara Kaletka pod Olsztynem; syn Jakuba Lengowskiego, małorolnego chłopca, i Katarzyny z Berentów. W 1881-87 uczęszczał do niemieckiej szkoły podstawowej w Starej Kaletce, umiejętność pisania i czytania w języku polskim zdobył przez samokształcenie. Po ukończeniu szkoły pracował w gospodarstwie rolnym rodziców, a następnie w 1891 wyjechał w poszukiwaniu zarobku do Westfalii,

gdzie dostał pracę jako górnik w kopalni węgla w Hessler. Zaczął tu rozwijać działalność społeczno-kulturalną i narodową wśród polskiej emigracji zarobkowej. W 1892 został członkiem Towarzystwa Polsko-Katolickiego im. św. Stanisława w Schalke pod Gelsenkirchen (pełnił później także funkcję sekretarza i prezesa). W 1892 napisał pierwsze wiersze satyryczne, które były odczytywane na zebraniach i uroczystościach polskich. Od października 1894 do września 1896 pełnił służbę w miejscowości Matz w Lotaryngii. Następnie powrócił do pracy w kopalni w Hessler. W 1897 został członkiem Związku Polaków w Niemczech. Współpracował z *Gazetą Olsztyńską*, do której nadsyłał początkowo wierszowane życzenia (związane z Klubem Powinszowań na Imieniny, który założył w Hessler; podp. M.L.), a później aż do 1839 korespondencje, artykuły i wiersze. W 1898 zawarł związek małżeński z Anną Kowalewską. W 1902 był współzałożycielem i następnie działaczem Zjednoczenia Zawodowego Polskiego w Bochum; w tymże roku wstąpił także do Towarzystwa Śpiewaczego „Wanda” w Katernbergu. W styczniu 1903, po zwolnieniu z pracy w kopalni w Hessler za zorganizowanie wiecu Zjednoczenia, wyjechał do Katernbergu i pracował jako woźnica. Kontynuował działalność kulturalną i społeczno-narodową; pogłębiał znajomość języka polskiego, rozpisując na role utwory dramatyczne dla teatrów amatorskich. W 1908 wrócił na Warmię i osiadł we wsi Zielonowo (Grünau, po II wojnie światowej Zieloniak), gdzie kupił małe gospodarstwo rolne. W czasie I wojny światowej został zmobilizowany przez władze niemieckie i przydzielony do Landsturm Batalion Allenstein 1. Po zakończeniu wojny powrócił do domu i brał udział w organizowaniu wieców przedwyborczych oraz tworzył komórki Zjednoczenia Zawodowego Polskiego na Warmii. Pod koniec listopada 1918 był współzałożycielem Polskiej Rady Ludowej dla Warmii w Olsztynie i w grudniu tego roku reprezentował ją na Sejmie Dzielnicowym w Poznaniu. W 1919 założył Polskie Towarzystwo Ludowe w Gryźlinach, Pluskach, a także w Gutkowie; został jego prezesem. W okresie plebiscytu jako zaś zaufania Warmińskiego Komitetu Plebiscytowego kierował obwodem Klewki-Klewak-Bartąg oraz pełnił funkcję zastępcy członka Komisji Kontrolującej na powiat olsztyński. Był współzałożycielem i następnie działaczem polskich organizacji w Prusach: Związku Polaków w Prusach Wschodnich (od 1920) i działającego w jego strukturze Patronatu do Spraw Robotniczych, Polsko-Katolickiego Towarzystwa Szkolnego w Olsztynie (od 1921) oraz terenowych oddziałów Związku Polaków w Niemczech (od 1922). Kontynuował polską działalność kulturalno-oświatową oraz twórczość literacką,

ogłaszając wiersze, humoreski i artykuły m.in. na łamach *Gazety Olsztyńskiej* oraz *Życia Młodzieży* (1924-28). W 1928 dwukrotnie kandydował z listy polskiej do parlamentu Rzeszy, a w 1932 do sejmiku pruskiego. W czasie II wojny światowej ukrywał się z rodziną na Pomorzu, a po jej zakończeniu w 1945 zamieszkał w Olsztynie. W 1945-47 pracował jako sekretarz w Powiatowym Komitecie Narodowościowym, a następnie w Komitecie Opieki Społecznej. W 1946-48 był członkiem Instytutu Mazurskiego, a w 1950-54 współpracownikiem olsztyńskiej delegatury Państwowego Instytutu Sztuki w zakresie zbierania materiałów folklorystycznych Warmii i Mazur. Wiersze i artykuły publikował w tym czasie głównie w dodatku regionalnym *Słowa Powszechnego* pt. *Słowo na Warmii i Mazurach* (1952-67), którego był także współzałożycielem. Działal przy powstałym przy tym piśmie regionalnym zespole estradowym *Żywe Słowo*. W 1952 został członkiem ZLP. Od 1953 pełnił funkcję prezesa Klubu Literackiego w Olsztynie, od 1955 prezesa Oddziału Olsztyńskiego ZLP, a w 1964 otrzymał tytuł jego prezesa honorowego. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim (1953) i Krzyżem Komandorskim (1958) Orderu Odrodzenia Polski, dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi (1954, 1958), odznaką „Zasłużony dla Warmii i Mazur”, Medalem Rodła (1986). Zmarł 2 lutego 1967 w Olsztynie.

Stowarzyszenie „Pax” ufundowało w 1967 regionalną nagrodę im. M. Lengowskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Wiersze w:] *Poezje Warmii i Mazur*. Wwa: Pax 1953 s. 57-95.

Tu także sylwetka M.L. autorstwa A. Odnowy.

2. *Śladami pieśni*. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1965, 25 s.

3. *Opowiadania uciśnięte*. [Wiersze; autorzy:] M. Kajka, ... Oprac.: W. Gębik. Olsztyn: Pojezierze 1970, 123 s. Na zlecenie Klubu Literatury Regionalnej ZLP w Olsztynie.

Wiersze M.L. s. 78-120.

4. *Na Warmii i w Westfalii*. *Wspomnienia*. Wstęp i oprac.: J. Jasiński. Wwa: Pax 1971, 206 s.

5. *Mój życiorys*. Wybór wierszy. Wstęp i oprac.: W. Gębik. Olsztyn: Pojezierze 1974, 106 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (J. Oleksiński). — LP (T. Oracki). — RL 1967 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967*. Cz. 2. Wwa 1986. — T. Oracki: M.L. W tegoż: *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX/XX w.* (do 1945 roku). Wwa 1983.

T. Ruczyński: „Chcę ja polskie myśli złożyć na papierze...” (W 80-lecie urodzin M.L.). *Życie Olszt.* 1953 nr 231.

— J. Basara. *Lit. Lud.* 1959 nr 3/4 [rec.: *Poezje Warmii i Mazur*]. — J. Lewandowski: *Jubilat Warm. i Mazury* 1963 nr 10. — T. Kajan: *Warmińska pieśń — jak broń*. *Życie Lit.* 1964 nr 35. — H. Syska: *Droga do Polski*. W tegoż: *Mazurskie spotkania*. Wwa 1965 s. 44-51. — T. Stępowski: *O wspomnieniach M.L. Życie i Mysł* 1969 nr 5. — J. Szczawiej: *Długie i piękne życie poety*. W tegoż: *Krzesanie ognia*. Wwa 1969. — E. Martuszewski: *Wspomnienia i życzenia*. *Gaz. Olszt.* 1971 nr 120. — [T. Swat] T.S.W.: *Pamiętnik L. St. Pousz*. 1973 nr 29 [rec.: *Na Warmii i w Westfalii*]. — W. Gębik: *O Michale Lengowskim pieśniarzu warmińskim w setną rocznicę urodzin*. Olsztyn: Pojezierze 1972 [właśc. 1973], 67 s. — M.M. Drodowski: *M.L., pieśniarz, poeta ziemi warmińskiej*. *Mies. Lit.* 1974 nr 1. — W. Gębik: *Pod warmińskim niebem*. O Michale Lengowskim. Wwa: LSW 1974, 250 s. — E. Kruk: *Pieśniarz warmiński*. *Gaz. Olszt.* 1974 nr 194. — F. Fornalczyk: *Świadomość dziedzictwa*. O prozie olsztyńskiego środowiska pisarskiego. Olsztyn 1978 [m.in. omów. *Na Warmii i w Westfalii*]. — T. Swat: *Życiorys Warmiaka*. *Kierunki* 1987 nr 6. — A. Staniszewski: *25 rocznica śmierci M.L. Historia i natura*. *Gaz. Olszt.* 1992 nr 22.

B.M.

LEPECKI Mieczysław Bohdan 1897-1969

Krypt.: M.B.L.; M.L.; mbi.

Autor książek podróżniczych, publicysta.

Urodzony 16 listopada 1897 w Kluczkowicach pod Puławami; syn Leopolda Lepeckiego, urzędnika, i Bronisławy z Depnerów. Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Warszawie. W 1913 wstąpił do Związku Strzeleckiego. Po wybuchu I wojny światowej przebywał w Zagłębiu Dąbrowskim. Jako poddany rosyjski został aresztowany przez władze austriackie i osadzony w obozie dla internowanych w Gars. W 1915 wstąpił do 2. Pułku Piechoty 2. Brygady Legionów Polskich. W 1917 ukończył szkołę oficerską. W tymże roku po tzw. kryzysie przysięgowym był internowany w Szczyplornie, a następnie w Łomży. W 1918 uciekł z obozu i ukrywał się w Zagłębiu Dąbrowskim. W listopadzie tego roku wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej; za udział w działaniach bojowych został odznaczony orderem *Virtuti Militari* V klasy oraz trzema Krzyżami Walecznych. Debiutował w 1921 artykułem pt. „O pionierski typ Polaka”, zamieszczonym w piśmie *Sternik* (nr 2). W styczniu 1922 uzyskał urlop z czynnej służby wojskowej i wyjechał do Ameryki Południowej. Przez dłuższy czas przebywał w Brazylii, działając w polskich stowarzyszeniach emigracyjnych. Był założycielem Związku Polskich Towarzystw Sportowych „Junak” i pierwszym jego komendantem, redaktorem czasopisma *Sportowiec Polski w Brazylii*, pełnił funkcję sekretarza Związku Polskich Towarzystw „Kultura” i redaktora organu tego stowarzyszenia *Suit* (Kurytyba, 1923), na którego łamach publikował również swoje artykuły. Po powrocie do kraju na początku 1924, wstąpił ponownie do czynnej służby wojskowej (w stopniu porucznika). Publikował

L

artykuły na tematy wojskowe w piśmie *Reduta*. Na przełomie 1924 i 1925 odbył podróż po Hiszpanii i hiszpańskim Maroku jako korespondent *Polski Zbrojnej*. W 1925-26 odwiedził Argentynę, Paragwaj, centralną Brazylię i Boliwię, interesując się przede wszystkim stosunkami wśród osadnictwa polskiego. Był współpracownikiem wielu czasopism, w których zamieszczał głównie relacje ze swoich podróży, m.in. *Świata* (1924, 1927-33), *Wychodźcy* (1924-27, 1929, 1939; tu m.in. w 1924 cykl „W głąb puszczy brazylijskiej”), *Głosu Prawdy* (1925-29), *Polski Zbrojnej* (1925-30, 1933), *Kuriera Warszawskiego* (1927-28). Po przewrocie majowym w 1926, związał się z obozem sanacji. Od 1927 należał do ZZLP. W 1928 otrzymał awans do stopnia kapitana. W tymże roku został delegowany przez Bank Gospodarstwa Krajowego do Peru, jako członek ekspedycji mającej zbadać możliwości kolonizacyjne dla osadników polskich w dorzeczu Ucayali. W 1929-31 był kierownikiem kancelarii i referatu prasowego gabinetu Ministra Spraw Wojskowych. W 1930 odbył ponownie podróż po Ameryce Południowej i Środkowej (Brazylia, Argentyna, Chile, Boliwia, Panama, Gwatemala, Meksyk, Kuba). Od grudnia 1930 do marca 1931, skierowany przez władze wojskowe, towarzyszył marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu w podróży na Maderę. W 1931 był przez pewien czas sekretarzem poselstwa polskiego w Bukareszcie. W tymże roku został przydzielony do Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych, gdzie objął funkcję osobistego adiutanta marszałka J. Piłsudskiego. W tym charakterze uczestniczył w 1932 w podróży do Egiptu. W 1932 został członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1936 członek Zarządu). Był redaktorem naczelnym dodatku miesięcznika *Polacy za Granicą* pt. *Młody Polak za Granicą* (1933-34) oraz redaktorem i korespondentem dodatku *Polski Zbrojnej* pt. *Tygodnik Literacko-Naukowy* (1933-35). Współpracował z *Gazetą Polską* (1933-35), *Kurierem Porannym* (1933-39). W 1934-36 odbył trzy podróże do Związku Radzieckiego, dwie na Syberię – w celu zwiedzenia miejsc zesłania J. Piłsudskiego, trzecią na Kaukaz, skąd udał się do Persji, Iraku i Palestyny. W 1935 wyjeżdżał ponownie do Ameryki Południowej (Brazylia, Argentyna, Paragwaj, Boliwia), gdzie zbierał materiały z dziedziny ekonomii i demografii do pracy o tym regionie. W 1935 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej i krzewienie czytelnictwa w wojsku. Po przejściu w styczniu 1936 (w stopniu majora) do służby cywilnej, pełnił do 1939 funkcję dyrektora gabinetu Prezydium Rady Ministrów. Kierował także działem propagandy Obozu Zjednoczenia Narodowego. W 1936 zwiedzał Birobidżan w Żydowskim Obwodzie Autonomicznym na Syberii. W 1937 został dyrektorem Międzynarodo-

wego Towarzystwa Osadniczego. Był twórcą tzw. programu kolonialnego. Należał do Towarzystwa Emigracyjnego, Związku Pionierów Kolonialnych, Rady Głównej i Zarządu Ligi Morskiej i Kolonialnej, był członkiem Instytutu Naukowego do Badań Spraw Emigracyjnych i Kolonialnych. W 1937 kierował ekspedycją mającą zbadać przydatność dla celów imigracyjnych wyspy Madagaskar. W 1939 odbył kolejną podróż po Argentynie i Brazylii, z której powrócił tuż przed wybuchem II wojny światowej. We wrześniu 1939 udał się przez Rumunię i Jugosławię do Francji, gdzie służył w polskich formacjach wojskowych. Po kapitulacji Francji przedostał się przez Hiszpanię do Portugalii, a po zwolnieniu ze służby wojskowej do Brazylii. Tu mieszkał w Belo Horizonte (stan Minas Gerais) i pracował jako prospektor (poszukiwacz kamieni półszlachetnych). W 1946 zawarł związek małżeński z Janiną Skotnicką. W lipcu 1957 przyjechał na stałe do Polski i zamieszkał w Warszawie. Wznowił pracę literacką. Został reaktywowany w prawach członka ZLP, wszedł do prezydium Polskiego PEN Clubu, był także członkiem redakcji jego pisma *Bulletin des Livres Nouveaux et Pièces de Théâtre*. W 1958, 1960 i 1962 odbył podróże do Ameryki Południowej, a w 1961 na Kubę. Odznaczony Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski (1927), Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965). Zmarł 26 stycznia 1969 w Warszawie.

W 1971-81 przyznawana była przez Polski PEN Club, ufundowana przez żonę pisarza, nagroda im. M. Lepeckiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygody w Paranie. Kurytyba: Nakł. autora 1923, 40 s. Wyd. nast. Kurytyba: [Druk.] Świt 1923.
2. Zaklęty Kamp. Opowiadanie osnute na tle legendy brazylijskiej. Kurytyba: Nakł. autora 1923, 40 s. Wyd. nast. Kurytyba: [Druk.] Świt 1928. Przedr. zob. poz. 6.
3. Podróż do Marokko. *Pol. Zbroj.* 1925 nr 3-56 [z przerwami].
4. U wrót tajemniczego Mahrebu. Wwa: Księg. Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 153 s. Wyd. nast. tamże [1928].
5. W krainie jaguarów. Przygody oficera polskiego w dżunglach i stepach Brazylii. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1925], 142 s.
6. Zazdrośna dżungla i inne opowiesci egzotyczne. Wwa: Bibl. Domu Pol. 1925, 129 s.

Zawartość: Zazdrośna dżungla; Buhaj plemienia Kajuasów; Historia białej Cariny i Annibisa Metysa; Dziewczę z Diabelskiego Szczytu; Zemsta Brazylianki; Zaklęty Kamp [poz. 2]; Polaca Preta.

7. Matto Grosso, dziki zachód Brazylii. *Wychoźca* 1926 nr 41-46. Wyd. osob. Wwa: Pol. Tow. Emigracyjne 1928, 43 s.

8. Na cmentarzyskach Indian. Wrażenia z podróży po Paranie. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1926, 122 s. Wyd. inne Brazylia 1926.

Inf. o wydaniu w Brazylii: K. Wawrzyniak: Bibliografia piśmiennictwa polskiego o tematyce brazylijskiej. Wwa 1970.

9. Oceanem, rzeką, łądem. Pierwodr. fragm.: z podtyt. (Od Polski do granic Paragwaju). *Głos Prawdy* 1926 nr 14, 16-18, 20, 21, 24, 29, 30; pt. Podróż do Argentyny. *Pol. Zbroj.* 1926 nr 1-15. Wyd. osob. z podtyt. *Przygody z podróży po Argentynie*. Wwa: Rój 1929, 220 s. Por. poz. 14.

10. Ochotnicy z Brazylii. Przygody dwóch Polaków w puszczy, na morzu i na wojnie. [Powieść]. *Zoł. Pol.* 1926 nr 29-51/52.

11. Pod tchnieniem sirocca. Przygody w krainie Kabyłów. [Wwa:] *Pol. Zbroj.* 1926, 146 s. Wyd. 2 z podtyt. *Przygody z podróży po hiszpańskim Marokko*. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1928].

12. [Trzydzieści pięć] 35 tysięcy kilometrów przez łądy i morza. *Dz. Wł.* 1926 nr 179-186, 192, 194, 196, 199, 201. Wyd. osob. z podtyt. *Relacja z wyprawy 1926*. Wwa: Rój [ok. 1926], 63 s.

13. W blaskach wojny. [Wspomnienia z wojny polsko-bolszewickiej]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1926, 174 s. Wyd. nast. z przedm. gen. E. Śmigłego-Rydza Lw., Wwa: Książ.-Atlas [1935].

14. W selwasach Paragwaju. *Dz. Pol.* 1926 nr 228-290. Wyd. osob. z podtyt. *Przygody z podróży odbytej w roku 1926*. Wwa: Bibl. Powieściowa Tow. Wydawn. Rój 1927, 181 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza Powsz. 1960, wyd. 2 [!] tamże 1962. Wyd. od 1960 w nowym oprac. z wykorzystaniem utworów: Oceanem, rzeką, łądem (poz. 9) i W sercu Czerwonego Ładu (poz. 19).

15. Co to jest Paragwaj? [Opracowanie geograficzno-informacyjne]. Wwa: Pol. Tow. Emigracyjne 1927, 28 s.

16. W dzikich ustroniach. Przygody, polowania i awantury. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1927], 123 s.

17. Na podbój Amazonki. Wwa: Rój [1928], 61 s.

18. Opis stanu Parana. Wwa: Pol. Tow. Emigracyjne 1928, 48 s. Wyd. inne Brazylia 1928.

Inf. o wydaniu w Brazylii jak w poz. 8.

19. W sercu Czerwonego Ładu. Przygody z podróży po Paragwaju, Boliwii i Brazylii. Wwa: Bibl. Pol. [1928], 290 s. Por. poz. 14.

20. Zew ojczyzny. Powieść. T. 1-2. Wwa: Książki Różowe i Błękitne [1928], 100 s.

21. W pazurach równika. *Dz. Pozn.* 1929 nr 238-301, 1930 nr 1-11.

22. Opis polskich terenów kolonizacyjnych w Peru. Wwa: Nauk. Inst. Emigracyjny 1930, 80 s.

23. Polskie tereny kolonizacyjne w Ameryce Południowej. *Wiad. Służby Geograficznej* 1930 nr 4 s. 305-346. Wyd. osob. Wwa: Sekcja Geograficzna Tow. Wiedzy Wojsk. 1931, 43 s.

24. Wschodnie Peru, czyli Montanja. Ze szczególnym uwzględnieniem departamentu Loreto i dorzecza rzeki Ucayali. Wydanie zaopatrzone słownikiem języka kampa. [Opracowanie geograficzno-informacyjne]. Wwa: Nauk. Inst. Emigracyjny 1930 [antydat. 1929], 80 s.

25. Na Amazonce i we wschodnim Peru. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1931 [antydat. 1930], 271 s.

26. Opis stanu Espirito Santo. Ze specjalnym uwzględnieniem terenów, na których odbywa się kolonizacja polska. Wwa: Liga Morska i Kolonialna 1931, 101 s.

27. Z Marszałkiem Piłsudskim na Maderze. [Reportaż]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1931, 135 s. Wyd. 2 Wwa: Rój 1938 [antydat. 1937].

28. Podróż do Egiptu. Wrażenia z podróży, odbytej w roku 1932 z Marszałkiem Piłsudskim. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1932, 200 s.

29. Drogą korsarzy i zdobywców. Wrażenia z podróży do Patagonii, Ziemi Ognistej, archipelagu Chiloe i środkowego Chile. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1933, 311 s.

Druk częściowo w *Pol. Zbroj.* 1933 nr 4-25, *Kur. Wł.* 1933 nr 7-20.

30. Hiszpania po rewolucji. Wwa: Rój [1934], 91 s.

31. Józef Piłsudski na Syberii. *Kur. Poranny* 1934 nr 1, 7, 10, 11, 14, 21. Wyd. osob. z przedm. F. Sławoja-Składkowskiego Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936 [antydat. 1935], XII, 227 s.

Przełt.: franc. Joseph Piłsudski en Sibérie. [Przełt.] M. Régamey-Strowska, Paris 1938, — niem.: Josef Piłsudski in Sibirien. [Przełt.] S. Odrowąż-Wysocki. Wwa 1937.

32. Podróż do Somosierry. Wwa: Druk. Popul. 1934, 32 s.

33. Sybir bez przekleństw. Podróż do miejsc zesłania Marszałka Piłsudskiego. Wwa: Rój 1934, 223 s. Wyd. 2 tamże 1936.

34. Od Sybiru do Belwederu. (Fragmenty z życia Marszałka Piłsudskiego). Dla młodzieży. Wwa: Bibl. Pol. 1935, 72 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1937 [antydat. 1936], wyd. 4 [!] 1938 [antydat. 1937], wyd. 5 1938, wyd. 6 1939.

35. Sowiecki Kaukaz. Podróż do Gruzji, Armenii i Azerbejdżanu. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. [1935], 197 s.

36. Ameryka Południowa. Cz. 1. Brazylia, Argentyna, Boliwia i Paragwaj. [Opracowanie geogra-

L

ficzno-informacyjnej. Wwa: Międzynarodowe Tow. Osadnicze 1936, 77 s.

Wyd. osob. poszczególnych rozdziałów Wwa: Międzynarodowe Tow. Osadnicze 1936: Argentyna, 19 s. — Boliwia, 10 s. — Brazylia, 16 s. — Paragwaj, 25 s.

37. Birobidżan. Żydowski Obwód Autonomiczny w ZSRR. Wwa: Związek Pisarzy i Publicystów Emigracyjnych 1937, 44 s.

38. Raport (z podróży na Madagaskar). T. 1-4. Wwa 1937, 54 + 52-104 + 108-180 + 66 s., powiel. T. 1. Opis fizyczny; T. 2. Ludzie, miasta; T. 3. Gospodarstwo, oświata, administracja, wojsko i służba bezpieczeństwa; T. 4. Tereny osadnicze.

39. Sybir wspomnień. [Lw.:] PWKS 1937, 182 s.

40. W cieniu Kordylierów. Podróż do Ameryki Południowej. Wwa: J. Przeworski [antydat. 1936], 314 s.

41. Madagaskar. Kraj, ludzie, kolonizacja. [Opracowanie geograficzno-informacyjne]. Wwa: Rój 1938, 309 s.

Przekł. jidysz.: Madagaskar amol un hajnt. [Przet.] J. Wak. Warszawa 1938.

42. Maurycy August hr. Beniowski. Zdobywca Madagaskaru. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 212 s. Wyd. nast.: Wwa: LSW 1959, tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1986.

43. Pamiętnik adiutanta Marszałka Piłsudskiego. Powst. ok. 1939. Wyd. w oprac. nauk. i z przedm. A. Garlickiego Wwa: PWN 1987, 364 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1989.

44. Polskie żądania kolonialne. [Wwa:] Obóz Zjednoczenia Nar. Oddz. Propagandy [1939], 10 s.

45. Przygody i podróże. Opowiadania dla młodzieży. [Autorzy:] F. Burdecki, J. Meissner. Wwa: [druk.] Renoma 1939, 32 + 32 + 32 + 32 + 31 s.

Tu M.B.L.: Podróż do Somosierry, 32 s.

46. Od Amazonki do Ziemi Ognistej. Podróż po Ameryce Południowej. Wwa: LSW 1958, 397 s.

Tu wykorzystane częściowo poz. 29, 40.

47. Z gwiazdy na gwiazdę. Podróż z Brazylii do Polski. Wwa: Iskry 1960, 293 s.

48. Po bezdrożach Brazylii. [Wspomnienia]. Wwa: LSW 1961, 401 s.

49. Parana i Polacy. Wwa: Wiedza Powsz. 1962, 214 s.

Dot. życia emigrantów pol. w Paranie w XIX i XX w.

50. Niknący świat. Opowieść o podróży po centralnej Brazylii. Wwa: Iskry 1965, 217 s. Wyd. 2 tamże 1968.

51. Pan Jakobus Sobieski. [Biografia]. Wwa: Czyt. 1970, 341 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Praca redakcyjna

1. Les lauréats du Pen Club polonais. [Red.] ... [Wstęp:] J. Parandowski. [Przet.] G. Karski. Wwa: Pen Club 1970, 140 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP I. — PP (A. Szalagan). — PSB (Z. Bilek-Dąbrowska). — S. Zieliński: M.B.L. W tegoż: Mały słownik pionierów polskich, kolonialnych i morskich. Wwa 1935. — LP (J. Stradecki). — RL 1969 (J. Chudek).

K. Koźmiński: Wstyd białego człowieka. *Wiad. Lit.* 1931 nr 20 [rec.: Na Amazonce i we wschodnim Peru]. — P. Hulka-Laskowski: *Wiad. Lit.* 1933 nr 35 [rec.: Podróż do Egiptu]. — [Sybir bez przekleństw:] J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1934 nr 8; J. Witlini: Nowy Sybir. *Wiad. Lit.* 1934 nr 26. — S. Pomarański. *Nowa Książ.* 1936 nr 7 [rec.: W blaskach wojny]. — W. Lipiński. *Nowa Książ.* 1938 nr 5 [rec.: Sybir wspomnień]. — [Maurycy August hr. Beniowski:] H. Michalski: Opowieść o Beniowskim, *Kultura* 1938 nr 21; S. Rogoż: Madagaskar wyspa niegdyś nasza. *Wiad. Lit.* 1938 nr 15; J. Wyszomirski: Madagaskariada. *Sygnaly* 1938 nr 43; Z. Lewinówna: Bohater, ale czy taki? *Nowe Książ.* 1959 nr 14. — S. Lichański: Ludzie i dzungla. *Nowe Książ.* 1960 nr 23 [rec.: W selwach Paragwaju]. — W. Sadkowski: Dwie nostalgii i jedna ojczyzna. *Nowe Książ.* 1960 nr 10 [rec.: Z gwiazdy na gwiazdę]. — J. Parandowski: M.B.L. *Stolica* 1969 nr 6. — [Pamiętnik adiutanta Marszałka Piłsudskiego:] D. Nałęcz: Piłsudski w oczach adiutanta. *Literatura* 1988 nr 5; S. Zieliński. *Nowe Książ.* 1988 nr 1. — K. Goldbergowa: Z krainy jaguarów do gabinetu marszałka. *Literatura* 1989 nr 8.

A.Sz.

LESMAŃ Jan

zob. BRZECHWA Jan

LESZCZA Jan 1918-1992

Właściwe imię i nazwisko: Wiktor Londzin.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 20 maja 1918 w Zabrzegu na Śląsku Cieszyńskim. Po zdaniu matury w gimnazjum humanistycznym w Bielsku i ukończeniu podchorążówki, został przydzielony do 1. Pułku Strzelców Podhalańskich w Nowym Sączu, z którym po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Był ciężko ranny pod Przemysłem. Podczas okupacji niemieckiej został aresztowany i osadzony najpierw w obozie koncentracyjnym w Dachau, a potem w Gusen. Po zakończeniu wojny pozostał w zachodnich Niemczech. Przebywał przez jakiś czas w Ratzbonie (Regensburg) i współpracował z miejscowym biuletynem informacyjnym pt. *Dziennik Polski* (1945-46). Następnie przeniósł się do Monachium, gdzie na tamtejszym uniwersytecie studiował prawo i nauki polityczne. W tym czasie był współorganizatorem Związku Pisarzy Polskich w Niemczech (w strefie amerykańskiej) i późniejszego Polskiego Klubu Literackiego. Współpracował z polskimi czasopismami emigracyjnymi wydawanymi na terenie Niemiec, m.in.: *Pismo Żołnierza* (Norymberga, 1945-46) i *Ostatnie Wiadomości* (Mannheim, 1945-51). Debiutował

jako poeta w 1947 tomem pt. „Czas obłąkany”. W 1947-49 był wydawcą dodatku literackiego do tygodnika *Kronika* (Frankfurt nad Menem) oraz współwydawcą pisma *Student Polski na Obczyźnie* (Monachium). W 1951 wyjechał do Stanów Zjednoczonych i osiadł w Chicago. Razem z poetą Zbigniewem Chałko, dziennikarzem Józefem Białasiewiczem i publicystą Kazimierzem Nawrockim założył tzw. *Żywy Dziennik*, będący dowcipnym przeglądem życia polskiego i polonijnego. W 1959 przeniósł się wraz z żoną Olgą do Los Altos w Kalifornii. Rozwijając twórczość literacką, publikował wiersze, artykuły literackie oraz przekłady z literatury amerykańskiej, niemieckiej i czeskiej w czasopiśmie emigracyjnych *Wiadomości* (Londyn, 1950-69, z przerwami), *Kultura* (Paryż, 1953-69, z przerwami), *Tematy* (Nowy Jork, 1963-66, 1969), *Kontynenty-Nowy Merkuriusz* (Londyn, 1964, 1966) oraz *Oficyna Poetów* (Londyn, 1966-71). Zmarł 5 marca 1992 w Los Altos (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. Czas obłąkany. Poezje. [Monachium:] Koło Organizacyjne Związku Pisarzy Pol. w Niemczech 1947, 32 s.

2. Konie drewniane. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1967, 46 s.

Nagroda im. T. Sulikowskiego i nagroda Ofic. Poetów i Malarzy w 1966.

3. Szkieletownik. [Wiersze]. *Tematy*, Nowy Jork 1969 jesień/zima nr 31/32. Odb.: Nowy Jork: Gryf Printers 1969, 47 s.

4. Trzy ściany. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1980, 61 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Pam. Lit., Londyn 1985 t. 9. — J. Kowalik: J.L. W tegoż: American writers, publishers and journalists of Polish origin in California. *Migrant Echo*, San Francisco 1975 nr 1/2. — *Więź* 1992 nr 5 [nota]. — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 1990.

[Konie drewniane:] W. Iwaniuk: U poetów. *Kultura*, Paryż 1967 nr 7/8; J. Rostworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 28; M. Sprusiński: „Ten ruch poezji jest wszędzie obecny”. *Twórczość* 1968 nr 9; Z. Ławrynowicz: Z drewnianym koniem rozmowa. *Kronika*, Londyn 1969 nr 13/14; J. Brzękowski: Dziesiąta rozmowa z sobowtórem. *Oficyna Poetów*, Londyn 1970 nr 3. — R. Nowotarska: J.L. *Kultura*, Paryż 1992 nr 5. — W. Iwaniuk: Wykluczony z klik. *Fraza* 1994 nr 5/6.

B.D.

LESZCZYŃSKA-MITTELSTAEDT Maria
1895-1974

Krypt.: M.L.

Podpisywała utwory też: Mittelstaedt.
Powieściopisarka.

Urodzona 1 lipca 1895 w Ruszcy (pow. opatowski) w rodzinie ziemiańskiej; córka Kazimierza Leszczyńskiego i Cecylii z Grabskich. Dzieciństwo

spędziła w Wojniczu. Uczyła się początkowo w domu, później na tajnej pensji Tekli i Anieli Suszyńskich w Poznaniu. Około 1910, po śmierci ojca zamieszkała wraz z rodziną w Lisewie (woj. konińskie) w majątku Cecylii Przyłubskiej, krewnej ze strony matki. W 1912 uzyskała świadectwo dojrzałości, potem przez dwa lata studiowała polonistykę i filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Następnie powróciła do Lisewa i jako spadkobierczyni C. Przyłubskiej zajęła się administrowaniem majątku. Debiutowała w 1914 wierszem „Czemu?”, opublikowanym na łamach *Sloua Polskiego* (nr 50). W 1915 wyszła za mąż za Zygmunta Mittelstaedta, inżyniera rolnika, właściciela folwarku Radwańczewo (ok. 1932 doszło do separacji, mąż opuścił Lisewo). Od 1923 kontynuowała studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim; w 1927 uzyskała magisterium na Uniwersytecie Poznańskim. W tym też roku wydała pierwszą powieść pt. „Tańczące siostry”. Prozę, wiersze oraz artykuły zamieszczała m.in. w *Dzienniku Poznańskim* (1932-33), *Praktycznej Pani Dobrej Obywatelce* (1935), *Tygodniku Ilustrowanym* (1937-38, podp. M.L.). Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu przez Niemców Wielkopolski, wraz z grupą innych ziemian została w listopadzie 1939 wysiedlona najpierw do Konina, a potem do Tarnowa. Następnie osiadła w majątku Więtkowice pod Wojniczem, należącym do Marii Jordanowej. W 1940 zaczęła pracować jako nauczycielka języka polskiego w szkole (później gimnazjum) w Wojniczu. Po zakończeniu wojny w 1945 kontynuowała pracę nauczycielską, ucząc języka polskiego, angielskiego i historii w szkołach średnich w Wojniczu, kolejno w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum Ogólnokształcącym, Państwowym Gimnazjum i Liceum Handlowym, Technikum Administracji Gospodarczej oraz w Zasadniczej Szkole Metalowo-Drzewnej. W 1956 przeszła na emeryturę. Zmarła 30 kwietnia 1974 w Wojniczu; pochowana w grobie rodzinnym w Skulsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tańczące siostry. [Powieść]. Wwa: Rój 1927, 287 s.

2. Wielkie niepotrzebne. [Powieść]. Pozn.: Dom Książki Pol. w Wwie 1929, 287 s.

3. Trzy panny służebne. Powieść. Wwa: Rój 1930 [antydat. 1929], 216 s.

4. Bratowa z kabaretu. (Powieść). *Bluszcz* 1931 nr 45-51/52, 1932 nr 1-39. Wyd. osob. Wwa: Rój 1937, 308 s.

5. Frateco. Powieść. T. 1-2. Wyd. łączne Wwa: Bibl. *Tyg. Il.* 1935, 254 + 289 s. Wyd. nast. Wwa: Rój 1935-1936.

Druk. fragm. *Bluszcz* 1933 nr 41-51/52.

6. Kwatera kaktusów. [Opowiadanie]. *Pol. Zbroj.* 1938 nr 80-96.

7. Baśń o nowej Ojczyźnie. [Powieść]. Powst. ok. 1970.

Masz. w posiadaniu L. Hejmana (inf.: L. Hejman: Dziedziczka Lisewa — literatka. *Prz. Kontiński* 1992 nr 32).

8. Za różnym żywopłotem. [Opowieść]. Powst. przed 1974. Wyd. Wwa: Rój 1992, 78 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991 (J. Stadnicki).

[J. Iwaszkiewicz]. Eleuter. *Wiad. Lit.* 1929 nr 36 [rec.: Wielkie niepotrzebne]. — [J.P. Dz. Pozn. 1931 nr 233 [rec.: Trzy panny służebne]. — [Fratesco.] L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1935 [dot. m.in. Fratesco], E. Breiter: Dwie powieści pacyfistyczne. *Wiad. Lit.* 1936 nr 30 [dot. też: A. Ossendowski: Iskry spod młota]; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1936 z. 4; J. Wyszomirski: O chłopcu bez ojczyzny. *Gaz. Pol.* 1936 nr 132. — [Bratowa z kabaretu.] A. Jesionowski: „Odwiedziny znajomych”. *Kultura* 1937 nr 31; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1937 z. 9. — L. Hejman: Dziedziczka Lisewa — literatka. *Prz. Kontiński* 1992 nr 32, przedr. *Zesz. Wojnickie* 1994 nr 2 [dot. życia i twórczości M.L.-M.].

K.B.

LEŚNODORSKI Zygmunt 1907-1953

Pseud.: Leśn.; Z.L.; Z. Leśn.; Zym. Leśn.
Krytyk i historyk literatury, teatrolog.

Urodzony 15 lutego 1907 w Tarnowie; syn Gustawa Leśnodorskiego, nauczyciela, i Marii z Owieńskich. W 1925 ukończył III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. Następnie studiował do 1929 filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim. W czasie studiów należał do współorganizatorów tzw. Żywych Dzienników, studenckich wieczorów literackich. Działał w Związku Młodzieży Demokratycznej, był członkiem powstałego w 1928 Akademickiego Związku Pacyfistów. W 1929 redagował czasopismo akademickie *Antena Literacka*. Uczestniczył też w pracach Akademickiego Koła Miłośników Dramatu Klasycznego. W 1930 uzyskał stopień doktora filozofii, na podstawie pracy pt. „Świat starożytny w twórczości Ignacego Krasickiego” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). W następnych latach pracował jako nauczyciel w krakowskich gimnazjach handlowych i wykładał w Instytucie Pedagogicznym w Katowicach. Był czynnym współpracownikiem szkolnego teatru założonego w 1932 z inicjatywą Juliusza Osterwy. Od 1934 należał do ZZLP (w 1937-39 członek Zarządu Głównego). W 1935-39 ogłaszał felietony i recenzje teatralne w dzienniku *Czas*. Był współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. Ożenił się z Aleksandrą Gruszczyńską, historyczką. Wiele podróżował, m.in. do Francji, Anglii, Włoch, Grecji i Egiptu. W okresie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i brał udział w tajnym naucza-

niu. Przygotowywał edycję utworów poetów okresu romantyzmu dla działającej konspiracyjnie w Warszawie „Biblioteki Polskiej”, która zbierała materiały do publikacji po wojnie (maszynopisy uległy zniszczeniu podczas powstania warszawskiego). W 1944 wyjechał na wieś Konary pod Mogilami, gdzie zajął się pisaniem wspomnień. Po zakończeniu wojny wrócił do Krakowa. W 1945-47 uczył w Studium Spółdzielczym oraz w Akademii Handlowej, równocześnie w 1945-53 wykładał w szkołach aktorskich, początkowo w Szkole Dramatycznej przy Starym Teatrze (kierownik naukowy Studia Dramatycznego), następnie w Państwowej Szkole Dramatycznej i Wyższej Szkole Aktorskiej (wykładowca historii teatru i dramatu). Włączył się w życie literackie Krakowa, organizując wieczory literackie i odczyty, działał w ZZLP (w 1946-49 członek Zarządu Głównego). Artykuły i recenzje teatralne drukował m.in. w *Tygodniku Powszechnym* (w 1945-46 cykl recenzji „Z teatrów krakowskich”), *Listach z Teatru* (1946-49), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Dzienniku Literackim* (1948-50), *Teatrze* (1950-53). Ogłaszał także artykuły w programach teatralnych. Od 1947 kierował redakcją literacką, a potem działem artystycznym rozgłośni krakowskiej Polskiego Radia. Od 1948 pełnił funkcję kierownika literackiego w Państwowych Teatrach Dramatycznych Krakowa. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1950) za pracę artystyczną w Polskim Radiu. Zmarł 2 lipca 1953 w Krakowie. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ś.p. Jan Łoś. Wspomnienie pośmiertne. Kr.: Koło Polonistów Słuchaczy UJ 1929, 7 s.

2. Lucjan w Polsce. Kr.: Skł. gł. Kasa im. J. Mianowskiego, [druk.] W.L. Anczyca 1933, 94 s. *Pr. Hist.-Lit.* 43.

3. Legenda o Św. Stanisławie, Wyspiańskim i — teat. [Kr.: T. Mie.] 1937, [4] s.

Tytuł nagłówkowy: Dodatek do programu.

4. Od Kairu do Asuanu. Szkice z podróży do Egiptu. Wwa: Druk. Polska 1938, 31 s.

5. Wspomnienia i zapiski. Kr.: WL.

[Cz. 1]. Wspomnienia i zapiski. 1959, 288 s.

Cz. 2. Wśród ludzi mojego miasta. 1963, 251 s.

Wyd. łączne pt. Wśród ludzi mojego miasta. Wspomnienia i zapiski. Przedm.: W. Zechenter. 1968, 472 s.

Dot. życia lit. i teatr. Krakowa 1900-1939.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Źródła starożytne „Wojny Chocimskiej” Krasickiego. *Pam. Lit.* 1931 z. 4

s. 538-553. — Miasta i mieszczenie w powieści Stanisławowskiej. *Pam. Lit.* 1935 z. 1/2 s. 154-189. — Echa starożytne w poglądach Krasickiego na teorię literatury. W: *Prace historyczno-literackie. Księga zbiorowa ku czci Ignacego Chrzanowskiego*. Kr. 1936 s. 229-240. — Inscenizacje w teatrze szkolnym w latach 1932-35. W: *Teatr szkolny w Krakowie*. Kr. 1936 s. 31-39. — Świat starożytny w twórczości Ignacego Krasickiego. *Pam. Lit.* 1936 z. 1 s. 343-359. [Rozprawa doktorska]. — Zagadnienia teatru radiowego. *Teatr* 1951 nr 2 s. 83-93.

Nadto trzy prace z zakresu szkolnictwa handlowego w 1934-1936.

Adaptacje

1. Abecadło z pieca spadło. Montaż sceniczny wg wierszy J. Tuwima. [Współaut.:] A. Bohdziewicz. Wyst. Kr., T. RTPD [Robotniczego Tow. Przyj. Dzieci] „Wesoła Gromadka” 1947.

2. B. Prus: *Lalka*. Oprac. scen. ... Druk fragm. pt. W sklepie Wokulskiego, *Życie Lit.* 1951 nr 16 s. 10-11. Wyst. całości Wwa, T. Pol. 1952.

Praca redakcyjna

1. K. Górski: *Literatura polska. Cz. 1. Historia literatury i języka polskiego. Do użytku I klasy liceów zawodowych dostosował ...* Lw.: Książ.-Atlas 1939, 221 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (J. Dużyk).

Z. Ciechanowska. *Prz. Powsz.* 1934 t. 203 [rec.: Lucjan w Polsce]. — [B. Prus: *Lalka*. Adapt. ...] *Teatr* 1952 nr 12 [tu art.: K. Korcelli: W sprawie scenicznego opracowania „Lalki”]; L. Kruczkowski: Dwie metody scenicznych adaptacji powieści; Z. Leśnodorski: Sceniczna adaptacja „Lalki”; A. Matersberger: „Lalka” Prusa i „Lalka” według L. A. Stonimski: W obronie wątku romansowego, nawiąz.: J. Siekierska: Po dyskusji nad „Lalką” *Tamże* 1953 nr 2; A. Odnowa: „Lalka” Prusa w Teatrze Polskim. *Dziś i Jutro* 1952 nr 31. — J.A. Woycicki: Z.L. *Teatr* 1953 nr 16. — [Wspomnienia i zapiski] W. Natanson: Wspomnienia Zygmunta. *Twórczość* 1959 nr 8; H. Zaworska: „Wiatry zwały ten kwiat biały ...” *Nowe Książ.* 1959 nr 11; J. Roboziński. *Polonistyka* 1960 nr 3. — A. Jaworzczak: Jedynie miasto na świecie. *Nowe Książ.* 1964 nr 3 [rec.: Wśród ludzi mojego miasta].

J.Z.

LEWAK Adam 1891-1963

Krypt.: A.L.
Historyk i historyk literatury, edytor, bibliotekoznawca.

Urodzony 3 września 1891 w Pieniakach (pow. Brody); syn Józefa Lewaka, nauczyciela szkoły ludowej, i Ludwika z Mazurków; brat Antoniego Lewaka, dyrektora Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1928-39). Uczęszczał do niemieckiego gimnazjum klasycznego w Brodach. Od 1910 był członkiem organizacji niepodległościowej Drużyny Bartoszewo, w 1911-14 nale-

żał do jej Rady Naczelnej, współpracował z piśmie *Dzwon*, organem prasowym Drużyn. Po zdaniu matury w 1911, studiował historię, literaturę i filozofię na Uniwersytecie Lwowskim. W 1913 wyjechał początkowo jako stypendysta do Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu, a następnie w 1915-27 pracował tam jako bibliotekarz. Debiutował w 1919 artykułem pt. „Dozór polski w Genewie w r. 1848. (Sprawa legionu szwajcarsko-polskiego. Korespondencja Adama Mickiewicza z M.H. Nakwaskim)”, opublikowanym w *Kwartalniku Historycznym* (R. 33). W 1920 ukończył studia we Lwowie, w 1921 doktoryzował się na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie na podstawie pracy „Od związków weglarskich do Młodej Polski. Dzieje emigracji i legionu polskiego w Szwajcarii w r. 1833-1834” (promotor prof. Wacław Sobieski). W 1922-37 odbywał podróże naukowe do archiwów i bibliotek Austrii, Francji (w Paryżu opracowywał na zlecenie PAU „Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza”), Turcji i Włoch. W pracy badawczej zajmował się zwłaszcza problemami Wielkiej Emigracji i stosunków polsko-włoskich oraz wydawaniem źródeł. W 1927 zorganizował na polecenie władz polskich przewiezienie zbiorów rapperswilskich do kraju, gdzie jako własność Biblioteki Narodowej zostały przekazane w depozyt Centralnej Bibliotece Wojskowej w Warszawie. Objął stanowisko kustosa i kierownika Działu Rękopisów Zbiorów Rapperswilskich. Był żonaty z Zofią Weil. W 1931 rozpoczął współpracę z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”, jako członek redakcji i autor haseł. W 1937 na podstawie pracy „Dzieje emigracji polskiej w Turcji (1831-1878)” otrzymał docenturę na Wydziale Historii UJ. W kwietniu 1939 został dyrektorem Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (BUW). We wrześniu 1939 brał udział w obronie Warszawy i w ratowaniu zbiorów BUW, za co został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i pracował nadal w BUW. Z powodu działalności na rzecz obrony zbiorów BUW i sabotażu zarządzeń okupanta, był w 1940 przez kilka tygodni więziony na Pawiaku, a potem na Mokotowie. Następnie zawieszony w funkcjach dyrektora BUW, w listopadzie 1941 powrócił na to stanowisko. Organizował tajne czytelnictwo i akcję ukrycia części zbiorów przeznaczonych do zniszczenia. Należał do konspiracyjnego ośrodka bibliotek naukowych, działającego pod przewodnictwem prof. Stanisława Kętrzyńskiego. Po zakończeniu wojny kontynuował pracę na stanowisku dyrektora BUW (do 1956). Współpracował nadal z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”. Działal w komisjach bibliotecznych PAN i Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1956-61 był zatrudniony na stano-

wisku docenta Wydziału Historii UW w Katedrze Historii Polski Nowożytnej i Najnowszej, od 1959 w Katedrze Historii Polski XIX i XX w. Przewodniczył radzie redakcyjnej *Roczników Bibliotecznych* (1957-62). Był członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Historycznego Szwajcarii, Stowarzyszeń Bibliotekarzy Polskich i Szwajcarskich, The American Friends of Lafayette. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1937). Zmarł nagle 25 czerwca 1963 w Gdyni; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Od związków węglarskich do Młodej Polski. Dzieje emigracji i legionu polskiego w Szwajcarii w r. 1833-1834. Wwa: E. Wende [1921], 152 s.

Rozprawa doktorska

2. Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Wwa: Bibl. Nar.

T. 1. Zbiory Biblioteki Rapperswilskiej. [Rękopisy nr 1-1314]. 1929, XVIII, 705 s.

T. 2. Zbiory Biblioteki Rapperswilskiej. Cz. 1. Rękopisy nr 1315-2299. [Współaut.:] H. Więckowska. Cz. 2. Indeksy do nr 1-2299. [Współaut.:] H. Więckowska. 1938, 559 + 348 s.

3. Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Przedm.: F. Pułaski. Kr.: PAU [Skł. gł. Gebethner i Wolff] 1931, XV, 244 s.

4. Dzieje emigracji polskiej w Turcji (1831-1878). Wwa: Inst. Wschodni [Skł. gł. Gebethner i Wolff] 1935, 280 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Dozór polski w Genewie w r. 1848. (Sprawa legionu szwajcarsko-polskiego. Korespondencja Adama Mickiewicza z M.H. Nakwaskim). *Kwart. Hist. R.* 33 1919 s. 45-60. — Z nieznanych rękopisów Adama Mickiewicza. *Prz. Współcz.* 1927 nr 62 s. 456-477 (462?). — Czaszy Wielkiej Emigracji. W: Polska, jej dzieje i kultura. T. 3. Wwa 1930 s. 192-233. — Przemiany ideowe Wielkiej Emigracji (1831-1846). W: Pamiętnik V Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Warszawie. [T.] 1. Lw. 1930 s. 520-538. — Działalność polska na Wschodzie 1830-1870. *Polityka Narodów* 1933 z. 6 s. 12-34; przekł. franc. W: La Pologne au VIIe Congrès International des Sciences Historiques. T. 3. Wwa 1933. — Ideologia polskiego romantyzmu politycznego a Mazzini. (W stuletnią rocznicę Młodej Europy). *Polityka Narodów* 1934 z. 1 s. 3-16, toż rozszerz. *Prz. Hist.* 1948 t. 38 s. 311-321. — Muzeum Narodowe Polskie w Rapperswilu 1869-1927. *Niepodległość* 1938 z. 45 s. 1-23. — Emigracja polska 1848/49. W: Pa-

mętnik VII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich. T. 1. Wwa 1948 s. 323-337. — W kręgu mickiewiczowskim 1848 r. (Z powodu prac E. Detti i L. Wellisza). *Prz. Hist.* 1948 t. 38 s. 221-236. — Zagadnienia polskie we Francji w 1848/49. *Sobótka* 1948 półrocznik 1, s. 115-140. — Straty Biblioteki Rapperswilskiej w zbiorach rękopiśmiennych. W: Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych. T. 3. Biblioteki. Wwa 1955 s. 102-122. — Opinia współczesna o ideach religijnych A. Mickiewicza i o jego wykładach w Collège de France. *Prz. Hum.* 1958 nr 3 s. 100-124. — Biblioteki Warszawy podczas drugiej wojny światowej. *Rocz. Warsz.* 1961 nr 2 s. 189-220.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Działalność polityczna kościoła rosyjskiego. Domniemany artykuł Adama Mickiewicza. Przekł. i wstęp [oraz wybór] ... Pozn.: Druk. Wielkop. 1922, 32 s.

2. Gottfried Keller und der polnische Freiheitskampf vom Jahre 1863/64. Akten und Briefe engeleitet und herausgegeben von ... Zürich: Orell Füssli Verlag 1927, 156 s.

Wstęp A.L.: Die Schweiz und der polnische Freiheitskampf vom Jahre 1863/64, s. 11-51.

3. Polska korespondencja J. Garibaldiiego. Zebrał i objaśnił ... Kr.: Druk *Czas* 1932, 147 s.

Tekst w jęz. pol. i włos.

4. Generał M.R. La Fayette o Polsce. Listy. Mowy. Dokumenty. [Oprac., wstęp i wyd.] ... Wwa: Gebethner i Wolff 1934, XXIX, 214 s.

Wstęp A.L.: Generał M.R. La Fayette, s. X-XXX, wyd. w jęz. franc. Varsovie 1934.

5. [Z. Miłkowski] T.T. Jeż: Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Do druku przygot. ... Wstęp: A. Brückner. T. 1-3. Kr.: PAU 1936, 1937, 474 + + 480 + 599 s.

W t. 1 studium A.L.: Prace i idee polityczne pułkownika Zygmunta Miłkowskiego na tle jego wspomnień.

6. Polska działalność dyplomatyczna w 1863-1864. Zbiór dokumentów pod red. [i ze wstępem]...

T. 1. Instrukcje, odezwy i traktaty Rządu Narodowego oraz korespondencja Wydziału Spraw Zagranicznych z ks. Władysławem Czartoryskim, głównym agentem dyplomatycznym w Paryżu. Wwa: Min. Spraw Zagranicznych 1937, LX, 487 s.

T. 2. Korespondencja agentów dyplomatycznych Rządu Narodowego: W Anglii i Austrii. Oprac.: H. Wereszycki; W Watykanie. Oprac.: ...; W Niemczech. Oprac.: S. Kieniewicz. Wwa: PWN 1963, XXXVI, 462 s.

Tytuły i tekst obu tomów również w jęz. franc.

7. [Z. Miłkowski] T.T. Jeż: Narzeczona Harambazy. Powieść z dziejów Słowiańszczyzny południowej. [Wwa]: Czyt. 1948, 219 s. Wyd. 2 tamże 1948. Tekst wg wyd. z 1882 przygot. do druku A.L.

8. [Z. Miłkowski] T.T. Jeż: Uskoki. Powieść z dziejów Słowiańszczyzny południowej. Cz. 1-2. (Tekst przygotował do druku i objaśn. opatrzył ...). [Wwa]: Czyt. 1948, 224 + 254 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PSB (H. Więckowska). — BUP Cz. 1. — SPKP (H. Więckowska). — A. Biernat: A.L. W: Słownik historyków polskich. Wwa 1994. — J. Jaworska: Bibliografia prac A.L.; H. Kozerska, W. Stummer: Inwentarz spuścizny rekopisiennej A.L. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. *Rocz. Bibl.* 1964 z. 3/4.

J. Kallenbach. *Książka* 1922 nr 8/12 [rec.: Działalność polityczna kościoła rosyjskiego, Domniemany artykuł Adama Mickiewicza. Przekł. i wstęp ...]. — S. Pigoń. *Pam. Lit.* 1931 [rec.: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu]. — M. Złotoryzka. *Nowa Książ.* 1934 z. 3 [rec.: Polska korespondencja J. Garibaldiego]. — H. Kozerska: A.L. (1891-1963); W. Sokołowska: A.L. jako dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. *Rocz. Bibl.* 1964 z. 3/4. — H. Więckowska: Ostatni Raperswilczyk — A.L. W: Twórcy nowoczesnego bibliotekoznawstwa polskiego. Wr. 1974.

J.Z.

LEWANDOWSKA Cecylia
1902-1984

Podpisywała utwory też nazwiskiem: Karczewska.
Autorka utworów dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 12 września 1902 w Sielcu pod Płońskiem; córka Zdzisława Karczewskiego, rolnika, i Cecylii ze Smoleńskich. W 1920 ukończyła gimnazjum humanistyczne Antoniny Walickiej w Warszawie, a następnie w 1924 Szkołę Ogrodniczo-Pszczelarską. W 1928 wyszła za mąż za Janusza Lewandowskiego, redaktora czasopism i wydawnictw rolniczych, a później morskich. W latach międzywojennych mieszkała w Warszawie i pracowała jako korespondentka i tłumaczka kolejno w firmie Alfa-Lavel (1928-30), w Polskich Liniach Lotniczych „LOT” (1930-32) i w Polskim Radiu (1939). Równocześnie od 1925 publikowała popularne artykuły w prasie rolniczej, m.in. w czasopiśmie *Rolnik i Zagroda* (1925), *Przewodnik Gospodarstw Wiejskich* (1929) i *Przewodnik Gospodarski* (1929-33). W okresie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i pracowała w Komunalnej Kasie Oszczędności. Po wojnie zajęła się wyłącznie pracą literacką. Debiutowała jako autorka utworów dla dzieci (głównie popularnych książeczek przyrodniczych) w 1946 opowiadaniem „Jacuś”, drukowanym w *Świerszczyku* (nr 29); z piśmie tym współpracowała do 1968. W 1950 podjęła również działalność przekładową z literatury niemieckiej, a w 1962 z literatury fińskiej. Utwory dla dzieci i przekłady publikowała m.in. w czasopiśmie *Przyjaciel* (1946-51), *Iskierki* (1947-54),

Plomyczek (1948-58), *Wiedza i Życie* (1948-54), *Problemy* (1949-60), *Plomyk* (1950-70), *Widnokreśli* (1958), *Za i przeciw* (1958-59). Nawiązała stałą współpracę z redakcją audycji dla dzieci Polskiego Radia, pisząc liczne audycje i pogadanki, oraz z czasopismami popularnonaukowymi, rolniczymi i pszczelarskimi. W 1951 została członkiem ZLP, w 1971 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1975 otrzymała nagrodę ZAiKS-u za przekłady literatury fińskiej na język polski, a w 1980 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. Odznaczona Orderem Złotego Krzyża, Orderem Różą (1975) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977). Zmarła 7 września 1984 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wielkie prace małej pszczoły. Wwa: PZWS 1950, 36 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1959, tamże: wyd. 3 1968, wyd. 4 1977, wyd. 5 1982.

Przekł. ang.: *The world of the bee*. [Przeł.] M. Gawrys. London 1964, wyd. 2 Wwa 1965, — niem.: *Die grosse Arbeit der kleinen Biene*. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1964, tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3] 1967, — ros.: *Bo! Soj trud malen'koj pčely*. [Przeł.] G. Jazykova. Wwa [1966].

2. W świecie pszczoł. Wwa: KiW 1951, 357 s.

3. Zwierzęta budują. Wwa: NK 1952, 76 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1976.

Przekł. niem.: *Tiere als Baumeister*. Berlin 1957; *Wie die Tiere bauen*. [Przeł.] B. Samborska. Wwa 1980.

4. Opowiadania o czystości zwierząt. Wwa: NK 1954, 137 s. Wyd. 2 tamże 1955.

5. Co się kryje w skibie gleby? Wwa: NK 1956, 196 s.

6. Od kropli nektaru do plastra miodu. Wwa: NK 1957, 173 s.

7. Baryłkarz kontra bielinek. Wwa: NK 1958, 149 s.

8. W gnieździe hałaśliwych grubasów. Wwa: NK 1959, 61 s.

9. Bogatki z jabłoniowej dziupli. Wwa: NK 1960, 95 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1976, wyd. 4 1982, wyd. 5 1987.

Przekł. holend.: *Tak op, tak af. Een jaar bij de mezen*. [Przeł.] J. Iserda. Haarlem. Wwa 1967, — niem.: *Federbällchen*. [Przeł.] F. Siefkes. Stuttgart 1965, wyd. nast. Wwa 1966, tamże: 1968, 1971, — ros.: *O tom kak sinicy na jablonie žili*. [Przeł.] I. Matecka. Wwa 1961, — węgier.: *Tollas gömböcskek*. [Przeł.] M. Vamos. [Budapest] 1972.

10. Na ruchomych piaskach. Wwa: NK 1960, 33 s.

11. Nad sadzawką. Wwa: NK 1960, 35 s.

12. Pszczoły w medycynie. Wwa: Wiedza Powsz. 1960, 110 s.

13. Br! Jak zimno! Wwa: NK 1963, 42 s.

L

14. W różnych gniazdach. Wwa: NK 1965, 118 s. Wyd. 2 tamże 1985.

15. W niebieskim ulu. Wwa: Ruch 1966, 21 s. Radio 1967 (pt. Kosmatka z niebieskiego ula).

16. W krainie wiecznej nocy. [Współaut.:] J. Lewandowski. Wwa: NK 1968, 132 s.

17. Nad Pasłęką żyją bobry. Wwa: NK 1974, 42 s. Wyd. 3 [!] tamże 1980.

Nadto liczne audycje radiowe dla dzieci i pogadanki popularnonaukowe nadawane w programie Polskiego Radia od 1946 w dziale audycji dla dzieci, audycji dla wsi, w redakcji prozy oraz redakcji fińskiej.

Przekłady

1. E. Strittmatter: Tinko. [Powieść]. Wiersze tłum. J. Preger. Wwa: PIW 1956, 427 s.

2. L. Frank: Z lewej, gdzie serce bije. [Powieść]. Wwa: PIW 1957, 239 s.

3. G. von Le Fort: Gody magdeburskie. [Powieść]. Wiersze tłum. Z. Dolecki. Wwa: Pax 1960, 264 s.

4. R. Schuder: Syn czarownicy. Opowieść o J. Keplerze. Wiersze tłum. W. Lewik. Wwa: PIW 1961, 359 s.

5. F.E. Sillanpää: Śmierć i zmartwychwstanie. Opowieść o życiu i śmierci prostego człowieka w Finlandii. Tłum. z niem. ... Wwa: PIW 1962, 229 s. Wyd. 2 pt. Nabożna nędza. Opowieść o życiu i śmierci prostego człowieka w Finlandii, tamże 1980.

6. M. Beheim-Schwarzbach: Gwiazda Burgundii. Powieść o Nibelungach. Posł.: B. Placzkowska. Wwa: PIW 1963, 362 s.

7. B. Grzimek: Nie ma miejsca dla dzikich zwierząt. Wwa: NK 1964, 200 s.

8. P. Weiss: Ucieczka z domu rodzinnego; Azyl. [Powieści]. Wwa: PIW 1965, 283 s.

9. L. Koenig: Gringolo. Historia o popielicy. Wwa: NK 1966, 100 s.

10. B. König: Żwir. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 213 s.

11. F.E. Sillanpää: Słońce życia. [Powieść]. Tłum. z niem. ... Pozn.: WP 1966, 176 s.

12. L. Koenig: Timba. Historia o psie. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1967, 102 s. Wyd. 2 tamże 1975.

13. V. Meri: Historia sznura z manili. [Powieść]. Tłum. z franc. ... Pozn.: WP 1967, 127 s.

14. H. Küpper: Simplicius 45; Miód i mleko. [Powieści]. Wstęp: S. Lichański. Wwa: PIW 1968, 310 s.

15. F. Thiess: Angelika ten Swaart. [Powieść]. Przedm.: S. Lichański. Wwa: PIW 1968, 128 s.

16. M. Larni: Piękna świniarka, czyli Wspomnienia radcy handlowego Minny Karlsson-Kananen. [Powieść]. Pozn.: WP 1970 [właśc. 1971], 214 s.

17. G. Pausewang: Plaza Fortuna. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 228 s.

18. M. Otava: Priska. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1971, 174 s.

19. P. Rintala: Chłopcy. [Powieść]. Przeł.: ..., N. Baschmakoff. Wwa: PIW 1971, 308 s.

20. P. Haaviko: Lata. [Powieść]. Przedm.: Z. Łanowski. Pozn.: WP 1972, 79 s.

21. S. Paulaharju: Nocne cienie tunturi. Opowieści lapońskie. Przekł. i posł. ... Pozn.: WP 1972, 195 s.

22. V. Linna: Tu, pod Gwiazdą Polarną. [T. 1]-2. [Powieść]. Pozn.: WP 1974, 1977, 542 + 596 s.

23. V. Meri: Kobieta na zwierciadle narysowana. [Powieść]. Pozn.: WP 1975, 370 s.

24. E. Joenpeltö: Po prostu Johannes. [Powieść]. Pozn.: WP 1977, 174 s.

25. I. Lappalainen: Saara, dziewczyna z Vastamäki. [Powieść]. Wwa: Iskry 1979, 108 s.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 26.

26. I. Lappalainen: Saara z Vastamäki w mieście. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 151 s.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 25.

27. E. Koivistoinen: Wszystko pokonam. [Powieść]. Wwa: NK 1982, 90 s.

28. V. Linna: Żołnierz nieznan. [Powieść]. Posł.: W. Nawrocki. Pozn.: WP 1986, 387 s.

29. A. Aikio, S. Aikio: Syn latającej czarownicy. Bajki lapońskie. Wwa: NK 1987, 77 s.

30. Ptaki czarownicy. Baśnie fińskie. Wybrał i posł.: R. Wawrzyniak. Przeł.: ..., D. i R. Wawrzyniakowie. Pozn.: WP 1988, 303 s.

31. K. Laitinen, S. Apo: Historia literatury fińskiej. Zarys. Wr.: Ossol. 1991, 382 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974. — Wywiad: Nigdy nie jest za późno. Rozm. K. Czajka. *Zwierciadło* 1983 nr 51.

SWPP 2 (M. Brykalska).

J. Sosnowska: Wszystko o sikorce (ptaszku). *Nowe Książ.* 1960 nr 24 [rec. Bogatki z jabłoniowej dziupli]. — E. Brzoza: Chciałabym, wiecie, spotkać lwy. *Nowe Książ.* 1974 nr 20 [rec.: Nad Pasłęką żyją bobry]. — D. Dılanian: Gdy św. Mikołaj nie ma pieniędzy. *Nowe Książ.* 1981 nr 7 [rec. przekł.: I. Lappalainen: Saara z Vastamäki w mieście].

J.Z.

LEWANDOWSKA Zofia ur. 1924

Powieściopisarka.

Urodzona 9 października 1924 w Warszawie; córka Kazimierza Piotrowskiego, urzędnika kolejno-

wego, i Janiny z Kazimierskich. Od 1928 mieszkała w Pruszkowie, gdzie w 1937-39 uczyła się w Gimnazjum im. T. Zana. Należała do ZHP. Podczas okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Pruszkowie. W 1941-42 uczęszczała na Kursy Przygotowawcze do Szkół Zawodowych (program IV klasy gimnazjum), a następnie na tajne komplety liceum ogólnokształcącego; w 1943 otrzymała świadectwo dojrzałości. Była członkiem Szarych Szeregów. Po zakończeniu wojny w 1945 wyszła za mąż za Jerzego Wierzbowskiego (rozwód 1950). W 1947-49 pracowała jako referent w Funduszu Apropowicyjnym. Studiowała też na Wydziale Społeczno-Politycznym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie (1947-50) i równocześnie (1948-50) pracowała jako młodszy asystent Katedry Ekonomii Politycznej tejże uczelni. W 1948 została członkiem PPR (następnie PZPR). W 1950-53 odbywała studia aspiranckie w Instytucie Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym PZPR. W 1952/53 ukończyła studia magisterskie z zakresu ekonomii w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie; w 1954 uzyskała magisterium. W 1953 wyszła za mąż za Jędrzeja Lewandowskiego. W 1954-59 pracowała w Wyższej Szkole Nauk Społecznych jako adiunkt Katedry Ekonomii Politycznej. W 1956 uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych. W tym czasie rozpoczęła twórczość literacką. Debiutowała jako prozaik w 1957 opowiadaniem pt. „Czerwony dom”, nadanym w audycji radiowej „Debiuty pisarskie”, prowadzonej przez Andrzeja Kijowskiego. W następnych latach obok pracy zawodowej rozwijała twórczość prozatorską. W 1959-61 pracowała jako starszy redaktor w redakcji ekonomicznej Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. W 1961 została członkiem ZLP. W tymże roku podjęła pracę w Katedrze Ekonomii Politycznej Politechniki Warszawskiej jako adiunkt, a po uzyskaniu w 1979 stopnia doktora habilitowanego nauk ekonomicznych – jako docent; od 1981 pełniła również funkcję kierownika Zakładu Problemów Rozwoju Gospodarczego. W 1982 została członkiem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. W 1985-92 była członkiem ZBoWiD. W 1991 przeszła na emeryturę. Od 1992 jest członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz członkiem Stowarzyszenia Szarych Szeregów. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1983), Krzyżem Armii Krajowej (1995). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pokusa. Powieść. Powst. 1956.

Wyróżniona Warszawską Nagrodą Literacką Młodych w 1956 (inf.: *Nowa Kult.* 1957 nr 6 s. 7).

2. Ulica starych ludzi. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1959, 221 s.

Zawartość: Ludzie z mojego miasteczka; Ulica starych ludzi; Czerwony dom; Skończone życie Agnieszki; Droga Abrahama Łajzerowicza; Czerwone jabłko; Opowiadanie o prostych ludziach; Pokój o dwóch łózkach; Dom kolejarza; Książd wikary; Dziedzictwo starego Mosera; Wielka miłość. Opowiadanie „Czerwone jabłko” wyróżnione II nagrodą w konkursie jubileuszowym Poczty Pol. w 1958.

3. O gąskach, które szukały morza. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1965, [8] k.

4. Decyzja. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1971, 149 s.

5. Piękni i dobrzy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1971, 293 s.

I nagroda w konkursie CRZZ i Wydawn. „Śląsk” w 1969.

6. Marta, Monika i Adam. [Powieść]. Wwa: KiW 1976, 282 s.

7. Zaulek świętej Barbary. [Powieść]. Wwa: Pax 1981, 174 s.

8. Rodzina Przybojskich. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1983, 251 s.

9. Życie odzyskane. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1989, 141 s.

Nadto prace z zakresu ekonomii.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1996.

[Ulica starych ludzi:] K. Meloch: Debiut sentymentalny. *Współczesność* 1960 nr 8; H. Zaworska: O prowincji sentymentalnie. *Nowe Książ.* 1960 nr 1. — A. Sendela: Trudna decyzja. *Książ. dla Ciebie* 1971 nr 9 [rec.: Decyzja]. — S. Pawłowicz: Skale buntu. *Inteligencja. Życie Lit.* 1972 nr 20 [rec.: Piękni i dobrzy]. — B. Rogatko: Dzień powszedni i historia. *Dramat czy afera?* *Życie Lit.* 1972 nr 1 [rec.: Decyzja]. — Z. Dolecki: Niepowszednia powszedniość. *St. Pousz.* 1982 nr 25 [rec.: Zaulek świętej Barbary].

K.B.

LEWANDOWSKI Jan ur. 1933

Pseud.: Adam Polo; Zygmunt Morak.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 23 lutego 1933 w Warszawie; syn Adolfa Kazimierza Lewandowskiego, oficera, i Janiny z Kowalskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, w 1944 brał udział w powstaniu warszawskim jako łącznik w batalionie AK „Kiliński”; 20 września przeprawił się na Pragę i wstąpił do 1. Armii Wojska Polskiego, w której pozostawał jako syn pułku. Pod koniec powstania przeprawił się na Pragę i tam wstąpił do 8. Pułku 2. Brygady Artylerii Haubic 1. Armii Wojska Polskiego, gdzie pozostał do 14 lipca 1945. Następnie, w związku z pracą matki w służbie zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, odbył wiele podróży, przebywał m.in. w Belgii, Holandii, a od czerwca 1946 do lutego 1947 w Szwajcarii. Po powrocie do Warszawy, zdał w 1951 ma-

turę w Liceum Ogólnokształcącym im. S. Staszica. W tymże roku debiutował opowiadaniem pt. „Pomyłka”, nadanym w Polskim Radiu. Studiował dziennikarstwo na Uniwersytecie Warszawskim (nie uzyskał magisterium). Następnie pracował jako dziennikarz w Polskim Radiu, oraz od 1954 w pismach codziennych. Od 1956 był zatrudniony w tygodniku *Żołnierz Polski*, początkowo jako reporter, później pełnił kolejno funkcję zastępcy kierownika działu literackiego i zastępcy kierownika działu wojskowego. W tym czasie rozpoczął twórczość powieściopisarską. W 1966-90 pracował w tygodniku *Kierunki*, w którym zajmował się problematyką społeczno-prawną, a także krytyką literacką (też pod pseud. Zygmunt Morak). W 1967 został członkiem Stowarzyszenia „Pax”. W 1968 zawarł związek małżeński z Bogumiłą Rozbicką. Za działalność publicystyczną otrzymał czterokrotnie Nagrodę Klubu Publicystyki Społeczno-Prawnej SDP (1975, 1977, 1979, 1981). Artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Życiu i Myśli* (tu m.in. w 1974 cykl reportaży pt. „Obrazy natrętne”), *Tygodniku Kulturalnym* (1982-87; też pod pseud.: Zygmunt Morak, Adam Polo). Publikował reportaże kryminalne w serii *Ekspres Reporterów*. W 1984 został członkiem nowego ZLP. W 1986 otrzymał za działalność publicystyczną nagrodę im. W. Pietrzaka. Odznaczony m.in. Medalem Sił Zbrojnych (Londyn 1949), Krzyżem Walecznych (1968), Krzyżem Armii Krajowej (1978), Warszawskim Krzyżem Powstańczym (1982), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1982) oraz medalami radzieckimi. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kamienny krater. [Powieść; współaut.:] S. Nadin. Wwa: MON 1963, 86 s.
2. Bez piosenki. [Powieść]. Wwa: MON 1965, 173 s.
3. Gwiazdy małego orfelonu. [Powieść]. Wwa: Pax 1977, 215 s.
4. Każdy czeka na wyrok. [Powieść]. Wwa: Pax 1979, 158 s.
5. Czy pani wierzy w UFO. [Powieść]. Wwa: KAW 1981, 155 s.
6. Romans z repliką. [Powieść; współaut.:] A. Śliwicka. Wwa: KAW 1983, 55 s.
7. Stawka na tchórza. [Powieść]. Wwa: KAW 1984, 182 s.
8. Grób grenadiera. [Powieść]. Wwa: KAW 1986, 64 s.
9. Jesionowski. [Szkic]. Powst. ok. 1988. Przekł. ang.: [Przeł.] Ch. Cenkalska. Wwa: Ag. Aut. 1988, 45 s.
10. Paszport. [Powieść]. Wwa: Pax 1990, 220 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiad: Wojna i tragedie zaważyły na moim pisaniu. [Rozm.] Z. Irzyk. *Kierunki* 1987 nr 4.

E. Ozóg: Żołnierska rzeczywistość. O żołnierzu-zwycięzcy. *Nowe Książ.* 1965 nr 17 [rec.: Bez piosenki]. — Z. Dolecki: Hazard i coś więcej. *Sl. Powsz.* 1977 nr 142 [rec.: Gwiazdy małego orfelonu]. — [Każdy czeka na wyrok.] Z. Irzyk: Stawka o życie. *Kierunki* 1979 nr 47; S. Jurkowski: Nasz wyrok. *Sl. Powsz.* 1979 nr 277; S. Wlazło: Literacki dokument. *WTK* 1979 nr 47. — M. Kościeliski: Powieściowa coca-cola. *Tyg. Kult.* 1983 nr 32 [rec.: Romans z repliką]. — T. Olszewski: Stawka na groteskę. *Tyg. Kult.* 1985 nr 29 [rec.: Stawka na tchórza]. — Z. Irzyk: Skłócenie z życiem. *Kierunki* 1986 nr 48 [rec.: Grób grenadiera].

B.M.

LEWAŃSKA Izabela 1908-1994

Pełna forma nazwiska: Kaniowska-Lewańska
Krypt: i-ka
Historyk literatury.

Urodzona 5 października 1908 w Tarnówce na Podolu; córka Sabina Kaniowskiego, właściciela fabryki narzędzi rolniczych, i Adeli z Andrzejewskich. W 1917 wyjechała do Humania, gdzie wstąpiła do klasy wstępnej gimnazjum polskiego. Po skończeniu IV klasy, w październiku 1922 przyjechała do Polski. W następnym roku w kwietniu została przyjęta do IV klasy Gimnazjum im. T. Czackiego w Liceum Krzemienieckim. W 1927 otrzymała świadectwo dojrzałości. W tym też roku rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Należała do ZHP; w 1928 w Ośrodku dla Bezrobotnych na Anopolu zorganizowała i prowadziła Drużynę nr 65 im. M. Kopnickiej. Po uzyskaniu w 1935 magisterium, odbyła roczną praktykę w Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Warszawie. Od 1937 uczyła języka polskiego w prywatnym Gimnazjum Janiny Popielewskiej i Janiny Roszkowskiej w Warszawie. W 1938 wyszła za mąż za Leszka Górskiego, nauczyciela wychowania fizycznego (zginął w Starobielsku). W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Brała udział w działalności konspiracyjnej oraz w tajnym nauczaniu. Po wycofaniu się Niemców, w 1944-45 uczyła w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Mińsku Mazowieckim. Od 1945 pracowała w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”, początkowo jako sekretarka redakcji, następnie w 1946-48 jako redaktorka pisma dla młodzieży *Plomień*. Równocześnie uczyła w XII Państwowym Gimnazjum na Saskiej Kępie. Debiutowała w 1948 recenzją powieści W. Makowieckiego pt. „Przygody Meliklesa Greka”, opublikowaną na łamach *Plomienia* (nr 2; podp. i-ka). W tymże roku przeniosła się do Wrocławia, gdzie do 1950 pełniła funkcję kierownika Ośrodka Metodycznego Pedagogiki Dorosłych przy Wydziale Oświaty we Wrocławiu. Wyszła za mąż za Juliana Lewańskiego, historyka literatury (rozwód przed

1970). Od 1950 mieszkała w Opolu i pracowała w Wyższej Szkole Pedagogicznej, organizując tam pierwszy w kraju Zakład Literatury dla Dzieci i Młodzieży. W 1962 uzyskała stopień doktora na UW, na podstawie rozprawy „Twórczość dla dzieci i młodzieży Klementyny z Tańskich Hoffmanowej” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W 1968 powróciła do Warszawy. Od 1969 do przejścia na emeryturę w 1979 pracowała w Instytucie Polonistyki UW. W 1970 uzyskała stopień doktora habilitowanego za pracę „Stanisław Jachowicz. Życie i działalność”, a w 1971 otrzymała stanowisko docenta. W 1974-79 kierowała Międzyuczelnianym Zespołem do Badań nad Literaturą dla Dzieci i Młodzieży. Była członkiem International Research Society for Children's Literature, członkiem Towarzystwa im. Marii Konopnickiej oraz Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych otrzymała w 1974 nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia. Odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976), Złotym Krzyżem Zasługi (1977) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Zmarła 26 lutego 1994 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura dla dzieci i młodzieży od początków do roku 1864. Zarys rozwoju. Materiały. Wwa: PZWS 1960, 190 s. Wyd. nast. pt. Literatura dla dzieci i młodzieży do roku 1864: wyd. 2 zmien. i poszerz. tamże 1973; wyd. 3 Wwa: WSiP 1983.

2. Twórczość dla dzieci i młodzieży Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. Opole 1964, 222 s. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu*. Rozprawa doktorska.

3. Stanisław Jachowicz. Życie i działalność. Opole 1970, 282 s. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu*. Wyd. nast. Wwa: NK 1986, 144 s.

Rozprawa habilitacyjna

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: „Szkółka dla Dzieci” (Pozn. 1850) Ewarysta Estkowskiego. *Studia Pedagog.* 1958 t. 5 s. 11-91, przedr. w: Rozprawy z historii literatury dla dzieci i młodzieży. Wr. 1958. — O twórczości Marii Konopnickiej dla dzieci. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu* 1963 nr 2 s. 171-196. — O współczesnej krytyce literackiej książek dla dzieci i młodzieży. W: Seminarium naukowe poświęcone literaturze dla dzieci i młodzieży w 20-lecie PRL. Wwa 1965 s. 113-142. — Ze studiów nad Bronisławą Ostrowską. (Próba biografii twórczej). *Spr. Opol. Tow. Przyj. Nauk.* 1965 nr 1 s. 37-53. — Znaczenie nauki o literaturze dla dzieci i młodzieży. W: Wybrane problemy literatury współczesnej dla dzieci i młodzieży. [Wwa] 1965 s. 3-175.

— Stanisław Jachowicz jako zbieracz przysłów ludowych. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu* 1969 nr 5 s. 55-61. — Nowatorstwo codziennego periodyku dla dzieci S. Jachowicza. W: O literaturze dla dzieci i młodzieży. Wwa 1975 s. 93-125. — Le développement des études sur la littérature pour enfants et la jeunesse. W: *Les Cahiers Franco-Polonais*. Paris 1979. — Bohater nurtu wiejskiego w literaturze PRL dla młodego pokolenia. W: Dziecko w literaturze współczesnej. Materiały z sesji naukowej z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka. Kielce 1981 s. 7-30. — Les relations de Clémentine Hoffman née Tańska avec la littérature française. *Acta Univ. Wratisl.* 1981 nr 604 s. 131-142.

Prace redakcyjne

1. Seminarium naukowe poświęcone literaturze dla dzieci i młodzieży w 20-lecie PRL. Red. nauk. ... Wwa: NK 1965, 253 s.

2. A. z Tańskich Tarczewska: Historia mego życia. Wspomnienia warszawianki. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1967, 303 s.

Wspomnienia z l. 1792-1814, m.in. o K. z Tańskich Hoffmanowej.

3. Historia literatury VII. Z dziejów literatury dla dzieci i młodzieży. Red. nauk. ... Opole 1970, 99 s. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu*.

4. Kultura literacka w przedszkolu. Red.: S. Fryc i ... Wwa: WSiP.

Cz. 1. Praca zbiorowa. 1982 [właśc. 1983], 372 s. Wyd. nast. tamże 1988.

Cz. 2. Antologia. 1984, 479 s.

Wyd. łączne cz. 1 i 2: wyd. 2 popraw. tamże 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995 (J. Kaniowski). — LP (uzup.).

K. Kuliczowska: Od Fenelona do Lenartowicza. *Nowe Książ.* 1961 nr 16 [rec.: Literatura dla dzieci i młodzieży od początków do roku 1864]. — [Twórczość dla dzieci i młodzieży Klementyny z Tańskich Hoffmanowej:] W. Straszewska: U początków literatury dla dzieci i młodzieży w Polsce. *Prz. Hum.* 1965 nr 2; *Zj. Nowak. Zar. Śl.* 1967 nr 3. — [Literatura dla dzieci i młodzieży do roku 1864:] J. Cieślowski. *Pam. Lit.* 1974 t. 4; G. Skotnicka: Historia literatury dla dzieci i młodzieży. *Polonistyka* 1974 nr 4. — J. Kowalczykówna: Stanisława Jachowicza portret wielostronny. *Nowe Książ.* 1987 nr 1 [rec.: Stanisław Jachowicz]. — T. Brzeska-Smrekowa: Pamięci I.L. *Guliver* 1994 nr 5 [wspomnienie pośmiertne].

K.B.

LEWAŃSKI Julian

ur. 1915

Pseud.: Agata Kajzerek; Y.Z.
Historyk literatury i teatru.

Urodzony 7 kwietnia 1915 w Kielcach; syn Leona Lewańskiego, przemysłowca, i Marii z Lesieckich.

Uczęszczał do prywatnego Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Kielcach. Po zdaniu w 1933 matury, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1937 uzyskał magisterium. Po półtorarocznym pobyciu na kuracji zdrowotnej w Zakopanem, zamieszkał w 1938 na Śląsku i pracował jako polonista w Gimnazjum Państwowym w Siemianowicach Śląskich. W tym czasie nawiązał kontakt z Instytutem Śląskim w Katowicach. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał głównie w Krakowie; od 1940 brał udział w tajnym nauczaniu w okręgu krakowskim. W lutym 1945 rozpoczął pracę w Instytucie Śląskim w Katowicach, jako referent działu piśmiennictwa Śląskiego, sekretarz redakcji kwartalnika *Zaranie Śląskie*, a następnie do 1948 sekretarz organizacyjny i pełniący obowiązki kierownika Oddziału Wrocławskiego tegoż Instytutu. Od marca do sierpnia 1945 pracował nadto jako cenzor w Wojewódzkim Biurze Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Katowicach. Od maja 1946 był także asystentem, a następnie adiunktem w Instytucie Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego (do 1951). Rozprawy oraz recenzje naukowe ogłaszał m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1947) i *Pamiętniku Teatralnym* (od 1954). Artykuły literackie publikował m.in. w stałej kolumnie *Trybuny Dolnośląskiej* (1948). Współpracował z rozgłośnią wrocławską Polskiego Radia. Po rocznym urlopie zdrowotnym nawiązał współpracę z Instytutem Badań Literackich (IBL). Około 1950 rozpoczął opracowywanie monografii dramatu staropolskiego. W 1952 był wspólnie z Alodią Kaweczką-Gryczową inicjatorem prac zespołowych nad bibliografią dramatu staropolskiego, obejmującą zabytki rękopiśmienne i drukowane. W tymże roku otrzymał stanowisko asystenta Działu Literatury Staropolskiej IBL PAN. W 1957 przeniósł się na stałe do Warszawy. W pracy badawczej zajął się głównie literaturą XVI w. oraz dramatem XVII w. Wielokrotnie wyjeżdżał za granicę w związku z prowadzonymi badaniami oraz na wykłady, głównie do Włoch, a także do Francji, Czechosłowacji i na Węgry. Współpracował z Instytutem Sztuki PAN, Komitetem Nauk o Sztuce Polskiej oraz zagranicznymi instytutami teatralnymi, m.in. w Budapeszcie i Wenecji. W 1958 otrzymał za prace badawcze w dziedzinie teatru nagrodę im. L. Schillera, przyznaną przez SPATiF. W 1959 uzyskał w IBL stopień kandydata nauk filologicznych na podstawie pracy „Studia nad dramatem polskiego Odrodzenia” (promotor prof. Kazimierz Budzyk). W 1960-64 kierował Pracownią Historii Literatury XVII w. w IBL, od 1965 był członkiem Pracowni. Opracował kwestionariusze, a następnie zorganizował prace nad rejestracją poezji w rękopisach siedemnastowiecznych oraz rejestracją rękopisów średniowiecznych w zbiorach polskich (objęto nią

północną część kraju, zbiory kościelne zostały zewidencjonowane niemal kompletnie). Równocześnie w 1960-62 i 1968-75 prowadził zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie zorganizował Zakład Historii Literatury Staropolskiej. Habilitował się w 1968 w IBL PAN na podstawie pracy pt. „Średniowieczne gatunki dramatyczno-teatralne”, po czym otrzymał stanowisko docenta. W 1970 prowadził seminarium z zakresu historii teatru polskiego w Scuola Normale Superiore w Pizie. W 1978 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1986 przeszedł na emeryturę w IBL PAN. W 1988/89 prowadził wykład i seminarium na temat teatru staropolskiego w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Popularny dramat i teatr Polskiego Odrodzenia. Wwa 1953, 113 s., powiel. PAN. Druk wersji poszerz. w: *Odrodzenie w Polsce*. T. 4. Wwa 1956 s. 329-429.

Oprac. przy współpracy pracowników Państw. Inst. Sztuki.

2. Studia nad dramatem polskiego Odrodzenia. Wr.: Ossol. 1956, 309 s. PAN IBL.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Źródła i opracowania: Materiały do dziejów dramatu renesansowego; Historycy i dyskusje. — Pierwszy etap rozwoju dramatu renesansowego (1450-1542): Widowiska świeckie wieku XV; „Skarga umiarkowanego”; „Zale Matki Boskiej”; Renesansowy dramat liturgiczny; Misterium polskie w wieku XVI; Pierwsze zabytki sceny mieszczańskiej; Dramat starożytny i humanistyczny; Osiągnięcia pierwszego okresu. — Dramat staropolski w latach 1543-1597: Dialog religijny; Dramat dydaktyczny i polemiczny; Intermedial; W kręgu „Albertusa”; Dramat humanistyczny w języku polskim. — Dramat staropolski u schyłku renesansu (1597-1650): Popularny teatr religijny; Jezuicki teatr szkolny; Komedie sowizzalska i intermedia; Teatry obcojęzyczne. — Podstawowe problemy teatru renesansowego. — Opracowania i źródła rękopiśmienne.

3. Teatr polski w czasie panowania Stefana Batorego. Powst. przed 1962.

Przełt. węgier. A lengyel színház Báthory István királysága idijén. [Przełt.] J. Szántó. [Wstęp:] T. Dömötör. Budapest: Színházudományi Intézet 1962, 59 s., powiel.

4. Il teatro medievale polacco. [Referat]. Venezia 1964, 20 s. powiel.

5. Dramat liturgiczny. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 3. Z. 1). Wr.: Ossol. 1966, 85 s. IBL PAN.

6. Il teatro polacco del XVII secolo. [Referat]. Venezia 1966, 33 s., powiel.

7. Rappports de la dramaturgie avec le goût et l'opinion du public d'après les pièces du théâtre populaire polonais du XVIe siècle et du XVIIe. Nancy, 14-21 avril 1967. Paris: Édition du Centre National de la Recherche Scientifique 1967, 12 s. Przedr. w: *Dramaturgie et société*. T. 1. Paris 1968.

8. Komedia elegijna. Red.: M.R. Mayenowa. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 3. Z. 2). Wr.: Ossol. 1968 s. 91-203. IBL PAN.

Tu także w tłum. J.L.: Blesenis: Geta, s. 193-203.

9. Średniowieczne gatunki dramatyczno-teatralne. Powst. 1968. Masz. 451 k.

Rozprawa habilitacyjna. – Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwie.

10. Misterium. Red.: M.R. Mayenowa. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 3. Z. 3). Wr.: Ossol. 1969, s. 207-332. IBL PAN.

11. Polskie przekłady Jana Baptisty Marina. Wr.: Ossol. 1974, 179 s. IBL PAN.

12. Dramat i teatr średniowiecza i renesansu w Polsce. Wwa: PWN 1981, 630 s. + 80 s. ilustr. PAN IBL.

Tu dwa rozdziały autorstwa A. Kruczyńskiego: Dramat antyczny w Polsce w okresie Odrodzenia; W teatrach jezuickich. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1982.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Gianbattista Marino – wielki zapomniany. *Zesz. Wroc.* 1947 nr 4 s. 35-61. – Nowy Sowiżrzał albo raczej Nowyżrzał. *Zesz. Wroc.* 1950 nr 3/4 s. 53-62. – Do dziejów teatru wieku szesnastego. *Pam. Lit. R.* 43: 1952 nr 1/2 s. 502-528. – „Corpus dramatum” – niedopełnione dzieło Ludwika Bernackiego. *Ze Skarb. Kult.* 1953 z. 1/4 s. 29-43. – Z tradycji realizmu starego polskiego teatru. *Rękopis wielicki z roku 1707.* *Pam. Lit.* 1953 z. 1 s. 230-244. – Nowe dokumentacje polskiego dramatu liturgicznego. *Pam. Lit.* 1954 z. 1 s. 171-182. – Badania nad historią teatru staropolskiego. *Mater. do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teatru i Hist. Szt.* 1955 nr 3/4 s. 55-66. – Leona Schillera prace nad teatrem staropolskim. *Pam. Teatr.* 1955 z. 3/4 s. 86-118. – Faust i Arlekin. (Niezwyczajne przedstawienie na scenie leszczyńskiej w roku 1647). *Pam. Teatr.* 1957 z. 1 s. 76-93. – Związki literackie polsko-ruskie w dziedzinie dramatu wieku XVII i XVIII. W: *Z polskich studiów slawistycznych.* T. 2. Wwa 1958 s. 63-88. – Biskup Apeczko uczoney wrocławianin i obrońca polskiej racji stanu. *Zar. Śl.* 1959 nr 2 s. 3-17. – Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta w świetle nowych źródeł. *Pam. Teatr.* 1960 z. 1 s. 115-143. – Penetracje antyku do średniowiecznej kultury teatralnej. (Na przykładzie komedii „Pamphilus” z XII wieku). W: *Średniowiecze. Studia o kulturze.* Wwa 1961 s. 239-262. – Uwagi o dziedzictwie literackim polskiego średniowiecza. W: *Historia kultury średniowiecznej w Polsce.* T. 2. Wwa 1963 s. 161-185. – Dramat i dramatyzacja liturgiczna w średniowieczu polskim. *Musica Medii Aevi* 1965 s. 96-174. – Komedia dell'arte w Warszawie. (Pięć nieznanych argumentów warszawskich. Polski argument. „Il marito tormentato”).

Pam. Teatr. 1965 z. 1 s. 62-76. – Oblicze teatru religijnego w dawnej Polsce. *Rocz. Teol.-Kanoniczne* 1965 z. 4 s. 51-81, przedr. w: *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* T. 2. Lubl. 1969 s. 359-387. – Muzyka w dramatach szkolnych na wschodnich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej. W: *Polsko-rosyjskie miscellanea muzyczne.* Kr. 1967 s. 26-48. – „Pozór scen teatrowych” i niektóre problemy techniki dramatycznej polskiego Odrodzenia. W: *Wrocławskie spotkania teatralne.* Wr. 1967 s. 27-45. – Teatry szkolne w czasach poprzedzających początek działalności Teatru Narodowego. W: *Teatr Narodowy w dobie Oświecenia.* Wr. 1967 s. 158-172. – Polska pisząca w XIV i XV wieku. W: *Polska dzielnicowa i zjednoczona. Państwo, społeczeństwo, kultura.* Wwa 1972 s. 504-538. – Losy komedii humanistycznej w Polsce. W: *Literatura staropolska i jej związki europejskie.* Wwa 1973 s. 193-209. – Świadkowie i świadectwa opery Władysława Woyciechowskiej. W: *Opera w dawnej Polsce.* Wr. 1973 s. 25-60. – O przeznaczeniu, funkcjonowaniu i zasięgu dzieł literackich XIV wieku. W: *Sztuka i ideologia XIV wieku.* Wwa 1975 s. 135-144. – Teatry warszawskie do 1864 r. W: *Dzieje Śródmieścia.* [Wwa] 1975 s. 143-163. – Polskie piśmiennictwo renesansowe wobec Europy – nowe narzędzia i nowe cele. W: *Renesans. Sztuka i ideologia.* Wwa 1976 s. 133-145. – Staroe i novoe (v pol'skoj literature XV v. W: *Kulturnye svyazi narodov Vostočnoj Evropy v XVI v.* Moskva 1976 s. 12-30. – Literatura włoska a literatura polska w XVII wieku. (Uwagi o problematyce poszukiwań). W: *Literatura staropolska w kontekście europejskim.* Wr. 1977 [właśc. 1978] s. 69-89. – Style piśmiennictwa polskiego w XV wieku. W: *Sztuka i ideologia XV w.* Wwa 1978 s. 241-256. – Virgilio Puccitelli e il suo teatro per musica nella Polonia di Ladislao IV. W: *Miscellanea Settempedana II.* San Severino Marche 1979 s. 9-52. – Buranella e l'opera „Le contese di Mestre e di Malghera per il trono” (1748). W: *Vita teatrale in Italia e Polonia fra Seicento e Settecento.* Wwa 1984 s. 209-217. – „Odprawa posłów greckich” w teatrach XIX i XX wieku. W: *Jan Kochanowski i epoka renesansu.* Wwa 1984 s. 381-395. – Przeróżne figury świata przed oczy stawiano. (Przypomnienie o teatrach w Lublinie z odległych wieków). W: *Jego siła nas urzekła ... Szkice i wspomnienia z dziejów lubelskiego teatru.* Lubl. 1985 s. 7-19. – Wykład o teatrze w krakowskiej Akademii w 1451 roku. W: *Pogranicza i konteksty literatury polskiego średniowiecza.* Wr. 1989 s. 319-337. – Tajemnica Ofiary i Odkupienia w średniowiecznym polskim teatrze liturgicznym; Trzy modele religijnych widowisk XVIII w. w Polsce. W: *Dramat i teatr religijny w Polsce.* Lubl. 1991 s. 7-32; 33-56. – Rola teatru Kolegium i Akademii S.J. na ziemi Wileńskiej.

L

W: Wilno — Wileńszczyzna jako krajobraz i środowisko wielu kultur. Białystok 1992 s. 9-44.

Adaptacje radiowe, telewizyjne i teatralne, przygotowanie i udostępnienie tekstów dramatów oraz utworów staropolskich, m.in.: Mikołaj z Wilkowiecka: Historia o Chwalebnym Zmartwychwstaniu. Z intermediami oprac. przez ... Wyst. Łódź, T. Nowy 1961. — S.H. Lubomirski: Don Alvares albo niesforna w miłości kompania. 1664-1684. Z intermediami oprac. przez ... TV 1961. — Dialog na Święto Narodzenia. Tekst ustalił i adapt. ... Radio 1964. — Komedja Lopesa starego ze Spiridonem z intermediami oprac. przez ... Wyst. pt. Kalendarz starych mężów, czyli komedia Lopesa starego ze Spiridonem. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1965. — Intermedium I-III. Adapt. ... wg tekstów anonimowych z XVII w. Radio 1966. — M. Rej: Kupiec. Radio 1966. — Erazm z Rotterdamu: Dialog dwóch męczek. Radio 1967. — Żalósne przypadki Borysa i Gleba potomków Wielkiego Włodzimierza. (Słuchowisko wg anonimowego zapisu z XVII w.). Radio 1968. — J. Gawatowica: Tragedya Jana Chrzciciela. Adapt. pt. Tragedya albo rzecz o Janie i Herodzie. Adapt.: R. Sykała. Konsultacja hist.-lit. ... Muz.: R. Twardowski. Wyst. Łódź, T. Wielki 1969. — Dialogus de Passione abo żalósna tragedia o męce Jezusa. [Wg tekstu wyd. przez ...]. Z anonimowych tekstów XV-XVIII-wiecznych złożył K. Dejmek. Wyst. Szczec., T. Dram. 1971. — Świat zawiślany. Widowisko historyczne. [Scenariusz złożony z „Odprawy posłów greckich” J. Kochanowskiego oraz tekstów XVI w.]. Wybór i oprac. ... Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1971. — Wojna w Polscezospolita. Słuchowisko według tekstów pisarzy sowizrzalskich z XVI i XVII wieku. Adapt. i słowo wstępne ... Radio 1972. — A.R. Lesage, S.H. Lubomirski: Miłosne awantury Arlekina i Zaidy. Radio 1974. — Nędzza z Bidą z Polski idą. Krotchwila sowizrzalska z XVII wieku. Adapt. i słowo wstępne ... Radio 1974. — Andromeda, królewna murzyńska. Oprac. i adapt. anonimowego tekstu z XVII w. ... Radio 1980. — Uciechy staropolskie lepsze i pożyteczniejsze aniżeli z Bacchusem i Wenerą [...]. [Wg tekstu wyd. przez ...]. Oprac. dram.: K. Dejmek. Wyst. Łódź, T. Nowy 1980. — Gra o Męce i Zmartwychwstaniu Pańskim. Widowisko liturgiczne. Teksty wybrał i ułożył ... Wyst. Wwa, Warsz. Opera Kameralna w Katedrze św. Jana 1981. — Gra o Narodzeniu i Męce. Wg dawnych polskich autorów anonimowych: K. Dejmek, [...]. [Teksty zebrał ...]. Wyst. Wwa, T. Pol. 1982. — Ordo Passionis et Resurrectionis. Polskie oficja dramatyczne XIII-XV w. Wybór ... Lubl., T. Wyższego Seminarium Duchownego 1984. — J.P. Cichowski: Dialogus pro festo s. Catharinae. Adapt. pt. Historia o św. Katarzynie. [Wg tekstu przygot.

przez ...]. Muz.: R. Twardowski. Wyst. Wwa, T. Wielki 1985.

Prace redakcyjne

1. Literatura mieszczańska w Polsce. Od końca XVI do końca XVII wieku. [Antologia tekstów]. Oprac.: K. Budzyk, H. Budzykowa, ... T. 1-2. Wwa: PIW 1954, 328 + 527 s. Z prac IBL PAN.

2. J. Poplatek: Studia z dziejów Jezuickiego Teatru Szkolnego w Polsce. Słowo wstępne, red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1957, 225 s.

3. Dramaty staropolskie. Antologia. Oprac. [wstęp] ... T. 1-6. Wwa: PIW 1959-1963. PAN IBL. T. 1: Dramat liturgiczny; Pierwsze dramaty mieszczańskie; Moralitety; Łaciński dramat humanistyczny. 1959, 743 s. — T. 2: Polski dramat humanistyczny; Misteria i dialogi religijne. Przep.: M. Bokszczanin. 1959, 590 s. — T. 3: Komedja sowizrzalska; Intermedia plebejskie; Intermedia teatru mieszczańskiego. Przep.: J. Majerowa. 1961, 485 s. — T. 4: Dworska komedia sowizrzalska; Populary dialog religijny; Jezuicka scena szkolna. Przep.: J. Majerowa. 1961, 637 s. — T. 5: Scena dworska wieku XVII. Przep. ... 1963, 580 s. — T. 6: Dramaty religijne sceny masowej; Intermedia; Tragedia, komedie intermedialne i intermedia scen szkolnych; Z dramaturgii Francji i Włoch. Przep. ... 1963, 742 s.

4. J. Jurkowski: Dzieła wszystkie. T. 1. Tragedia o polskim Scylurusi i trzech synach koronnych ojczyzny polskiej, żołnierzu, rozkośniku i filozofie, których imię Herkules, Parys, Dyogenes. Oprac.: J. Krzyżanowski i S. Rospond. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1958, 192 s. PAN IBL. BPP B, 11.

5. W. Roszkowska: Włoski rodowód komedii S.H. Lubomirskiego. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1960, 233 s. PAN IBL.

6. K. Miklaszewski: Komedja dell'arte, czyli Teatr komediantów włoskich XVI, XVII, XVIII wieku. Przekł. z franc.: S. i M. Browińscy. Red. nauk. [wstęp i bibliogr.] ... Wr.: Ossol. 1961, 266 s.

7. Średniowiecze. Studia o kulturze. [T. 1]-4. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1961, 1965, 1966, 1969, 263 + 335 + 193 + 521 s. PAN IBL.

8. P. Ciekliński: Potrójny z Plauta. Oprac.: J. Krzyżanowski i T. Rospond. Stosunek tekstu P. Cieklińskiego do Plauta: E. Sarnowska. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1966, 375 s. PAN IBL. BPP B, 16.

9. A. Paxillus: Komedja o Lizydzie. Oprac.: J. Krzyżanowski, S. Rospond. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1968, 192 s. PAN IBL. BPP B, 17.

10. Opera w dawnej Polsce. Na dworze Władysława IV i królów saskich. Studia i materiały. Red. ... Wr.: Ossol. 1973, 201 s.

11. Studia o literaturze staropolskiej. Natura i sztuka. Pod red. ... Lubl. 1979, 170 s. UMCS Wyd. Hum.

12. Teatr polskiego renesansu. Antologia. Oprac. ... Wwa: PIW 1988, 690 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1969. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (red.).

C. Bacvis. *Revue des Études Slaves*, Paryż 1957 nr 1/4 [rec.: Studia nad dramatem polskiego Odrodzenia]. — [Dramaty staropolskie. Oprac. ...] C. Bacvis. Przeł. H. Szymańska. *Pam. Teatr.* 1960 z. 3/4; K. Górski. Antologia dramatu staropolskiego. *Dialog* 1960 nr 11; J. Krzyżanowski. Dramat staropolski. *Nowe Książ.* 1960 nr 5, polem.: J. Lewański. *Tamże* nr 11; Z. Raszewski, T. Witczak. *Pam. Teatr.* 1960 z. 3/4; T. Terlecki. Antologia dramatu staropolskiego. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 31; M. Cesnaková-Michalcová. *Slovenské Divadlo*, Bratysława 1961 nr 1; [S. Grzeszczuk] stg. *Ruch Lit.* 1964 nr 2; J. Rytel. *Prz. Hum.* 1964 nr 2. — Z. Modzelewski. *Zesz. Nauk. KUL* 1969 z. 3 [rec.: Dramat liturgiczny]. — [Dramat i teatr średniowiecza i renesansu w Polsce] Z. Greń. Po potopach. *Życie Lit.* 1982 nr 15; [W. Falkowski] W.F. *Prz. Hist.* 1983 nr 2; M. Cebo. [Przeł.] B. Lewandowski. *Polish American Studies*, Chicago 1984 nr 1/2. — Z. Greń. Na tle „Cezara”. *Życie Lit.* 1988 nr 23 [rec. oprac.: Teatr polskiego renesansu].

A.Sz.

LEWIK Włodzimierz 1905-1962

Krypt.: W.L.; wik; Wik; Wł.L.; Wł. L-k.
Poeta, tłumacz, krytyk.

Urodzony 8 kwietnia 1905 w Krakowie; syn Stanisława Lewika, urzędnika, i Bronisławy z Rychterów. W dzieciństwie mieszkał w Skawinie, gdzie ukończył szkołę powszechną, i w Krakowie, gdzie uczęszczał kolejno do VI i VII Gimnazjum. W 1924 zdał maturę w Gimnazjum w Samborze. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. Debiutował w 1927 wierszem pt. „Krzyż okienny”, wydrukowanym w *Słowie Polskim*; z pismem tym współpracował następnie do 1931 (podp. także: Wik, W.L.). W 1929 zdobył pierwszą nagrodę w turnieju poetyckim Kasyna i Koła Literacko-Artystycznego we Lwowie. Wiersze, recenzje literackie i teatralne, artykuły i przekłady z poezji rumuńskiej i francuskiej publikował m.in. w *Kurierze Literacko-Naukowym* (1928-37), *Swiecie Kobięcym* (1928-32), *Tęczy* (1929-30). W 1932 doktoryzował się na UJK na podstawie pracy pt. „Nowe rymy w świetle badań nad teorią istoty wartości i znaczenia współdzięków” (promotor prof. Wilhelm Bruchnalski; druk fragmentu: *Pamiętnik Warszawski* 1930 nr 7). Od 1930 współpracował z Polskim Radiem, jako autor felietonów literackich, reportaży, słuchowisk i audycji poetyckich. Od tegoż roku był zatrudniony w Wydawnictwie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. W 1933-34 prowadził dział „Ze sceny” w lwowskich *Wiadomościach Muzycznych i Literackich*. W 1934 wyjechał jako stypendysta Departamentu Kultury i Sztuki do Rumunii, Włoch i Francji. W 1935 ożenił się w Paryżu z Marią Strzelecką (rozwód 1949). Po powrocie w 1937 do Lwowa wznowił współpracę z radiem i Ossolinem. W 1938 został członkiem ZZLP (od 1949

ZLP). W 1938-39 pracował w Państwowym Wydawnictwie Książek Szkolnych. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w walkach w rejonie Lwowa. 18 września 1939 przekroczył granicę Rumunii, gdzie został internowany w Târgu-Jiu, a następnie przekazany Niemcom i umieszczony w obozach jenieckich kolejno w Dorsten (Oflag VI E) i Dössel (Oflag VI B). Kierował tam kursami nauczycielskimi i językowymi, był współorganizatorem teatrów obozowych. Po wyzwoleniu obozu 1 kwietnia 1945, objął z ramienia Centrali Szkolnictwa Polskiego na terenie Niemiec (pod okupacją brytyjską) redakcję *Naszego Płomyczyka*. W 1947-50 pracował w Polskiej Misji Reparatycznej i w Konsulacie Generalnym RP w Düsseldorfie. Po powrocie w listopadzie 1950 do kraju, pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym, w którym od 1956 był kierownikiem redakcji literatury angielskiej. Równocześnie rozwijał własną działalność przekładową z języka angielskiego, niemieckiego i francuskiego. W 1953 zawarł związek małżeński ze Zdzisławą Mirską. Od 1957 był członkiem Polskiego PEN Clubu. Zmarł 19 października 1962 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Moje prowincjałki*. [Wiersze]. Lw.: Kasyno i Koło Lit.-Artyst. 1929, 54 s.

2. *Wiersze własne i przekłady*. Wybór. [Przedm.] J. Śpiewak. Wwa: PIW 1964, 110 s.

Zawiera wybór wierszy oraz przekłady z poezji ang., amer., łac., franc., niem., rum., włos., węgier.

Przekłady

1. A. Cotruș. Wybór wierszy. Przeł. ... Przedm.: E. Biedrzycki. Przedśłowia tłumacza. Lw.: Liga Pol.-Rum. 1936, 61 s.

2. B. Brecht. *Kaukaskie kredowe koło*. W: B. Brecht. *Trzy dramaty. Matka Courage i jej dzieci; Pan Puntilla i jego sługa Matti; Kaukaskie koło kredowe*. [Przeł.: S.J. Lec, Z. Krawczykowski, ... Wstęp: J.A. Szczepański. Wwa 1953, s. 289-428. Przedr. w: B. Brecht. *Dramaty*. T. 3. Wwa 1962; B. Brecht. *Dramaty*. Wr., kr. 1976 BN II, 184. Wyst. Wwa, T. Lud. 1970. TV 1972.

3. J.W. Goethe. *Götz von Berlichingen Żelazoreki*. *Dramat w 5 aktach*. W: J.W. Goethe. *Dzieła wybrane*. T. 2. Wwa 1954 s. 117-297. Przedr. w: J.W. Goethe. *Dzieła wybrane*. T. 2. Wwa 1956; J.W. Goethe. *Dramaty wybrane*. T. 1. Wwa 1984.

4. Kuo Mo-žo. *Pisma wybrane*. Wybór, oprac. i post.: O. Wojtasiewicz. Przeł. [z ang. i chińskiego:] ... , H. Smisniewicz-Andrzejewska, O. Wojtasiewicz. Wwa: PIW 1955, 205 s.

5. F. Schiller. *Dymitr*. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. w: F. Schiller. *Dzieła wybrane*. T. 3. Wwa 1955 s. 265-321. Radio 1980.

6. B. Brecht: Dobry człowiek z Seczuanu. (Przypowieść dramatyczna). Wwa: PIW 1956, 181 s. Przedr. w: B. Brecht: Dramaty. T. 2. Wwa 1962. Wyst. Kr., T. Rozmaitości 1969.

7. H. Ibsen: Podpory społeczeństwa. W: H. Ibsen: Dramaty. Wwa 1956 s. 5-167. TV (pt. Konsul Bernick) 1969. Wyst. Kr. T. im. J. Słowackiego 1980.

8. Ch. Fry: Szkoda tej czarownicy na stos. [Utwór dramatyczny]. Przekł.: ..., C. Wojewoda. *Dialog* 1958 nr 6 s. 5-54. Radio 1970.

9. H. Ibsen: Budowniczy Solness. [Utwór dramatyczny]. W: H. Ibsen: Dramaty. Wwa 1958 s. 263-413. Wyst. Pozn., T. Pol. 1971. Radio 1977.

10. A. Huxley: W cudacznym korowodzie. Przel.: B. Zieliński, [częściowo] ... Wwa: Czyt. 1959, 427 s.

11. W. Shakespeare: Zimowa opowieść. [Komedial]. Wwa: PIW 1961, 185 s. Radio 1968.

12. O. Wilde: Mąż idealny. W: O. Wilde: Cztery komedie. Wwa 1961 s. 213-362. Radio 1968.

13. O. Wilde: Wachlarz lady Windermere. W: O. Wilde: Cztery komedie. Wwa 1961 s. 9-106. TV 1969. Wyst. Kr., T. Bagatela 1973.

14. B. Brecht: Sąd nad Lukullusem. [Utwór dramatyczny]. W: B. Brecht: Dramaty. Wwa 1962 s. 347-385. Radio 1973.

15. W. Shakespeare: Ryszard III. [Tragedia]. Przekł. powst. przed 1962.

Adapt. radiowa fragm. pt. Ryszard III, czyli sroka złodziej. Adapt. Z. Kopalko. Radio 1970.

16. O. Wilde: Bajki. Przel.: E. Berberysz, M. Feldmanowa, ... Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1988, 135 s. Wyd. nast. Wwa: Letter-Perfect International 1993.

Prace redakcyjne

1. W. Shakespeare: Pięć dramatów: Sen nocy letniej; Romeo i Julia; Wesołe kumoszki z Windsoru; Hamlet, Makbet. Przel.: S. Koźmian, J. Paszkowski, L. Ulrich. Red. ... Wstęp: J. Parandowski. Wwa: PIW 1955, 437 s.

2. W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. T. 1-6. Przyp.: ..., A. Staniewska. Wwa: PIW 1958, 710 + 761 + 593 + 629 + 861 + 876 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1973, wyd. 4 1980.

3. W. Shakespeare: Hamlet królówiczu duński. [Tragedia]. Przel. J. Paszkowski. Wstęp, aneks i przyp. ... Wyd. 6. Wwa: PIW 1961, 279 s. Wyd. nast. 7-14 tamże 1964-1986.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PSB (red.). — RL 1962 (P. Grzegorzcyk).

[Moje prowincjalki:] J. Parandowski: Wiersze W.L. *Śl. Pol* 1930 nr 36; [T. Terlecki] T.T.: Poezja miasta i poezja prowincji. *Śl. Pol* 1930 nr 119; S. Napierski: Poezje L. *Wiad Lit* 1931 nr 13; M. Czuchnowski: Zielona i wierna muza L. *Dwutygodnik Lit.* 1932 nr 6/7. — P. Cazin: A la memoire de W.L. *Tyg. Pol.* 1963 nr 7; J. Śpiewak. *Twórczość* 1963 nr 1. — J.J. Lipski: Poezja prowincji i miasteczka. *Twórczość* 1965 nr 3 [rec.: Wiersze własne i przekłady]. **J.Z.**

LEWIN Leopold 1910-1995

Pseud.: Jan Gniazdowski; Poldino.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 28 lipca 1910 w Piotrkowie Trybunalskim; syn Henryka Lewina, urzędnika, i Róży z Horowiczów. Po zdaniu w 1927 matury w gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim, studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, a od 1928 kształcił się również w Wyższej Szkole Dziennikarskiej. Po ukończeniu w 1931 obydwu uczelni, aplikował w sądach warszawskich, grodzkich, w sądzie rekwizycyjnym i najdłużej w sądzie apelacyjnym, w którym zdał w 1936 egzamin sędziowski. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Wyrąb lasu”, ogłoszonym w *Głosie Literackim* (nr 9). W tymże roku założył wraz z Stefanem Głębem grupę literacką Torpeda i publikował swoje utwory na kolumnie literackiej grupy w łódzkim piśmie *Republika*. Od 1931 był członkiem ZZLP. Wiersze i przekłady z literatury niemieckiej umieszczał też w *Kamieniu* (1934-35, 1938), *Tygodniku Ilustrowanym* (1934-36), *Drodze* (1935-37), *Szpilkach* (1936-39, podp. Poldino). Równocześnie do 1939 pracował jako dziennikarz w Warszawskiej Informacji Prasowej. Po wybuchu II wojny światowej udał się do Lwowa i pozostał tu po zajęciu miasta przez ZSRR. Jesienią 1939 ogłosił dwa wiersze w *Czerwonym Sztandarze*. Aresztowany 24 stycznia 1940, więziony był kolejno na Zamarstynowie we Lwowie, w Kijowie, Kirowogradzie, Charkowie, a w końcu w obozie pod Archangielskiem z wyrokiem pięciu lat przymusowych robót. Po zwolnieniu we wrześniu 1941 na mocy amnestii, wstąpił do formującej się w Tatiszczewie 5. Dywizji Piechoty Armii Polskiej. Z powodu choroby (szkorbut) został wkrótce skierowany do Kazachstanu, gdzie w Dżambule pracował najpierw w polskim punkcie ewakuacyjnym, a potem jako sekretarz w Delegaturze Ambasady Polskiej. Po zerwaniu stosunków polsko-radzieckich, został w czerwcu 1942 ponownie aresztowany przez władze radzieckie pod zarzutem zdrady stanu i skazany początkowo na karę śmierci, ale wkrótce ułaskawiony i w październiku 1943 zwolniony z więzienia. Od tegoż roku był członkiem Związku Patriotów Polskich. W 1944 zorganizował w Dżambule teatr polski, którego był także kierownikiem

artystycznym. Ponadto kierował tamtejszą biblioteką polską. W listopadzie 1944 został zmobilizowany w Taszkencie i skierowany do jednostki Wojska Polskiego w Lublinie. Pełnił funkcję redaktora naczelnego wydawnictwa literackiego Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego Wojska Polskiego. Od 1945 należał do PPS (od 1948 PZPR). Zawarł związek małżeński z Waclawą z Laszkiewiczów (primo voto Wróblewska; zmarła 1966). W 1945-47 był naczelnikiem wydziału wojskowego w Polskim Radiu. W tym samym czasie współpracował z *Głosem Ludu* (m.in. pod pseud.: Poldino, Jan Gniazdowski). Po zdemobilizowaniu redagował w 1947-48 dział literacki kolejno *Robotnika* i *Świata Młodych* oraz w 1948-50 miesięcznika oficerskiego *Nasza Myśl*. W 1948-50 był sekretarzem generalnym ZZLP (od 1949 ZLP) oraz członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego. Kontynuując twórczość poetycką, zajął się również przekładami z literatury rosyjskiej i radzieckiej. Wielokrotnie podróżował do ZSRR. Publikował wiersze oraz przekłady z języka rosyjskiego i niemieckiego w wielu czasopismach, m.in. w *Szpilekach* (od 1946), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Dzienniku Literackim* (1948-50), *Przyjaźni* (1949-65), *Nowej Kulturze* (1950-63), *Twórczości* (1950-66), *Śląsku Literackim* (1952-55), *Życiu Literackim* (1956-58 i od 1963), *Kraju Rad* (1957-62), *Literaturze Radzieckiej* (1957-73; m.in. podp. Jan Gniazdowski). W 1963-65 był członkiem Zarządu Głównego ZLP i przewodniczącym Komisji Socjalnej i Komisji Zagranicznej. Jako przedstawiciel Związku wyjeżdżał często za granicę. W 1963-71 należał do kolegium redakcyjnego i był kierownikiem działu radzieckiego i literatur krajów socjalistycznych tygodnika *Kultura*, a następnie pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika *Literatura na Świecie*, ogłaszając tu liczne przekłady również po przejściu w 1976 na emeryturę. Współpracował od 1966 jako tłumacz m.in. także z *Poezją* (do 1973) i *Współczesnością* (do 1970). W 1964 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1968 ożenił się z Anną Laner (rozwód 1974). Należał do Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), w 1982 został członkiem Rady Wykonawczej Międzynarodowego Kongresu SEC. Otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej II stopnia (1967) za przekłady z poezji radzieckiej i twórczość poetycką poświęconą wojsku, radziecki „Znak Poczta” (1968) za przekłady z języka rosyjskiego, nagrodę m.st. Warszawy (1985). W 1990 zrezygnował z członkostwa w nowym ZLP, w 1991 wstąpił do SPP. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1961) i Krzyżem Komandorskim (1971) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1982). Zmarł 7 grudnia 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyrąb lasu. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1931, 41 s.

2. Kora pisana. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1933 [antydat. 1932], 41 s.

3. Sen zimowy. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1934, 23 s.

4. Gdańsk wolny! [B.m.:] Zarząd Polit.-Wychowawczy Wojska Pol. [1945].

Ulotka; wiersz druk. anonim.

5. Na Zachód! [B.m.:] Zarząd Polit.-Wychowawczy Wojska Pol. [1945].

Ulotka; wiersz druk. anonim.

6. Sny o powrocie. [Wiersze]. Wwa: E. Kuthan 1948, 45 s.

7. Słowo o Karolu Świerczewskim. W: Poematy o generale Świerczewskim. [Autorzy:] W. Broniewski, ..., R. Stiller, W. Woroszyński. Wwa: Prasa Wojsk. 1949 s. 17-26. Przedr. zob. poz. 9, 12 oraz Prace redakcyjne poz. 1.

II nagroda w konkursie Domu Wojska Pol. i ZLP na poemat o gen. K. Świerczewskim w 1949. Tom zawiera utwory nagrodzone w tym konkursie.

8. [Wiersze]. Wwa: ZLP 1950, 15 s.

9. Odpowiedź poety. [Wiersze]. [Wwa:] PIW 1951, 63 s.

Tu m.in.: Poemat o Stalinie; Słowo o Karolu Świerczewskim [poz. 7].

10. Poemat o Dzierżyńskim. Wwa: MON 1951, 34 s. Przedr. zob. poz. 12.

11. Żołnierska droga. Poemat. Wwa: MON 1953, 37 s. Przedr. zob. poz. 12.

Nagroda MON i ZLP w konkursie na poemat o Wojsku Pol. w 10. rocznicę Lud. Wojska Pol. w 1953.

12. Poezje wybrane. Wwa: Czyt. 1956, 268 s.

Zawiera wiersze z poz. 1-3, 6, 9, — nadto cykle: Wspomnienia; Nowe wiersze, — poematy: Słowo o Karolu Świerczewskim [poz. 7]; Poemat o Dzierżyńskim [poz. 10]; Żołnierska droga [poz. 11]. — Przekłady [z poezji ros. i niem.].

13. Nowe wiersze. Wwa: Czyt. 1961, 96 s.

14. Słowa dla ludzi. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964 [właśc. 1963], 95 s.

15. Na mojej ziemi. [Wiersze]. Wwa: PIW 1966, 95 s.

Cykle: U siebie; Nad Dnieprem; Z podróży na Kubę; Paryskie wspomnienia.

16. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1969, 222 s.

17. Wyznania. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969 [właśc. 1968], 74 s.

Cykle: Wyznania; Wietnamskie spotkania; Requiem.

18. Trzy głosy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1976, 148 s.

Cykle: Między kolumnami; Podróże z Anną; Przemyslenia.

L

19. Strofy o Warszawie. [Wiersze]. [Wstęp:] W. Natanson. Wwa: PP Pracownie Sztuk Plastycznych 1979, 24 s.

20. Wiersze z półwiecza. Wwa: Czyt. 1981, 314 s.

21. Powracające wzruszenia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1984, 90 s.

22. Kongres w Sienie. [Poemat]. Kr., Wr.: WL 1985, 32 s.

Utwór związany z pobytem L.L. na kongresie Stow. Kultury Europejskiej (SEC) w Sienie.

23. Poślanie do wnuka. [Wiersze]. Wwa: PIW 1985, 134 s.

Zawiera wiersz Poślanie do wnuka, — oraz cykle: Skąd biorę słowa; Rozważania; Strzepy życiorysu.

24. Obiecana i święta. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 93 s.

25. Skrzydła wiatraków. [Wiersze]. Wwa: PIW 1989, 78 s.

Zawiera wiersz Myśli o ojczyźnie, — oraz cykle: Pochwała Tatrz. Z podróży do Grecji; Skrzydła wiatraków; Dwa okna.

26. Wiersze o gułagu, miłości i śmierci. Red.: A.K. Waśkiewicz. Wwa: Anagram 1995, 92 s.

Wybór wierszy w przekł. gruz.: Banahlebis simghera. [Przeł.] G. Dżuluhidze. Tbilisi 1974.

Wydania tekstów pieśni z nutami: Pieśń Zjednoczonych Partii. Muz.: A. Panufnik. Wyd. łącznie z: S. Wygodzki: Pieśń Jedności. Muz.: A. Gradstein. [Kr.:] PWM [1948], 8 s. Wyd. nast. tamże 1949. — Wyszłabym ja. Muz.: W. Lutosławski. Kr.: PWM 1950, [2] k. Wyd. nast. tamże 1951 [nagroda w konkursie radiowym Festiwalu Muzyki Pol. i Pol. Radia na tekst pieśni masowej w 1950]. — Dzień krwi i chwały. Muz.: A. Lewandowski. Wwa: Czyt. 1951, 4 s. — Pieśń przodowników pracy. Muz.: A. Gradstein. Kr.: PWM 1951, [2] k. — Już się złączy liście. Muz.: W. Szpilman. [Wwa:] Czyt. 1952, 3 s. — Gdy ciebie widzę. Tango. Muz.: S. Gajdeczka. Wyd. łącznie z: J. Gałkowski: Dziewczeta z Fabloku. (Lokomotywa). Walc. Muz.: M. Sart. [Kr.:] PWM 1955, 48 k. luźnych w obwolucie. — Chodź z nami w góry. Muz.: W. Żuławski. Kr.: PWM 1962, [2] k.

Przekłady

1. Z poezji niemieckiej. Przekłady. Wwa: F. Hoesick 1936 [antydat. 1935], 74 s.

Przekłady utworów; S. George'a, H. von Hofmannsthal, R.M. Rilkego.

2. R.M. Rilke: Poezje. Wwa: F. Hoesick 1939, 81 s.

3. R. Werszyhora: Ludzie o czystym sumieniu. [Powieść]. *Tryb. Rob.* 1946 nr 331-359, 1947 nr 1-132. Wyd. osob. Wwa: Prasa Wojsk. 1948,

466 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1948, wyd. 3 1949, wyd. 4 1950, wyd. 5 1950; wyd. 5 [!] Wwa: MON 1955.

Ciąg dalszy zob. poz. 7.

Wyd. osob. fragm.: W partyzanckim oddziale. (Z powieści P. Werszyhory „Ludzie o czystym sumieniu” w przekł. ... wybrała i oprac. J. Skarżyńska). Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 96 s. Wyd. 2 tamże 1950.

4. I. Erenburg: Lew na placu. Sztuka w 5 obrazach z epilogiem. Przekł.: J. Brodzki i ... Wyst. Łódź, T. Powsz. 1948. Druk z podtyt. Komedia w 5 aktach. Wwa: Współpraca 1949, 105 s.

5. A. Fadijew: Młoda gwardia. Powieść. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 671 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 4 [!] 1949, wyd. 5 1950, wyd. 6 1950; Wwa: MON 1952; wyd. 2 [!] popraw. Wwa: Iskry 1954, tamże: wyd. 3 popraw. 1967, wyd. 4 1970, wyd. 5 1975; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1977.

Adapt. teatr.: Adapt.: A. Witkowski. Wyst. Wr., T. Współcz. 1972.

Wyd. osob. fragm.: Młodzi bohaterowie Krasnodonu. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 192 s. Wyd. 2 w wyborze i oprac. J. Kozłowskiego tamże 1950. — W listopadzie 1942 roku. Wwa: MON 1950, 52 s.

6. M. Niekrasow: Wiersze wybrane. Wwa: KiW 1951, 78 s.

7. P. Werszyhora: Karpacki rajd. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 365 s. Wyd. 2 tamże 1952.

Początek zob. poz. 3.

8. S. Wurgun: Murzyn przemawia. Poemat. Przekł. ... dokonany z tłum. ros. pióra M. Algier. Wwa: MON 1951, 30 s.

9. S. Michałkow: O radzieckim atomie. Piosenka żołnierska. Wwa: MON 1952, 15 s.

10. M. Niekrasow: Wiersze wybrane. Vilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1952, 39 s.

11. Armia radziecka nasz przyjaciel i sojusznik. [Tekst propagandowy]. Tłum.: J. Nowacki, ... Wwa: MON 1953, 326 s.

12. K. Simonow: Iwan i Maria. Poemat. Wwa: MON 1955, 47 s.

13. U przyjaciół. Przekłady z poezji rosyjskiej, ukraińskiej, białoruskiej, litewskiej i gruzińskiej. [Antologia]. Kr.: WL 1961, 307 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1966.

14. J. Isajew: Sąd pamięci. Poemat. Wwa: Iskry 1965, 93 s.

15. S. Nariniani: Niebezpieczny wiek. Komedia w 3 aktach, 7 obrazach. Przekł. z ros. i adapt.: ..., W. Padwa. Uwagi reż.: O. Koszutska. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1965, 149 s.

16. M. Niekrasow: Rosyjskie kobiety. [Poematy]. Wwa: Czyt. 1965, 98 s.

17. A. Twardowski: Za dalą — dal. Wwa: PIW 1966, 198 s.

18. Aliszer Nawoi: Aforyzmy. Wybrał, przeł. [z ros.] i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1970, 30 s. Wyd. nast. tamże 1973.

19. G. Maurer: Wybór poezji. Przeł.: ..., J. Brzostowska. Wybór i wstęp: J. Brzostowska. Wwa: PIW 1970, 63 s.

20. M. Gorki: Zykowowie. [Utwór dramatyczny]. Przeł.: ..., W. Padwa. Wyst. Bydg., T. Pol. 1971. Radio 1972. TV 1975.

21. N. Barataszwili: Słowik i miecz. Wiersze zebrane. Przeł. [z ros.] ... Wstęp dla pol. czytelnika: M. Klvividze. Łódź: WL 1973, 85 s.

22. W. Majakowski: Włodzimierz Ilicz Lenin. Tłum. ... Adapt.: Ł. Szymański. Radio 1975.

23. Spotkania z poetami. Przekłady z poezji rosyjskiej XIX i XX w. Tłum. i posł. ... Kr.: WL 1979, 411 s.

24. H. von Hofmannsthal: Liryka. Wiersze i dramaty. Wybór i tłum. ... Wstęp: K. Kamińska. Wwa: PIW 1984, 191 s.

25. M. Gumiłow, A. Achmatowa, O. Mandelstam: Akme znaczy szczyt. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1986, 427 s.

Wydania przekładów tekstów pieśni z nutami: O. Juszczenko: Pieśń o stalinowskim plonie. Muz.: S. Zdanow. [Wwa:] Czyt. [1949], 3 s. Wyd. 2 tamże [1950]. — M. Ryłski: Pieśń o Stalinie. Muz.: L. Rewucki. [Wwa:] Czyt. [1949], 2 s. Wyd. 2 tamże 1950. — L. Oszanin: Przyjaźń młodości. Muz.: A. Nowikow. [Wwa:] Druk. RSW „Prasa”, [2] k. — E. Jodkowski: Jedziemy bracia w dal. Pieśń nowych osiedleńców. Muz.: W. Muradeli. Kr.: PWM 1954, [2] k.

Nadto przekłady utworów w Pracach redakcyjnych poz. 2-13.

Prace redakcyjne

1. Strofy o generale Świerczewskim. Antologia. Zebrał i oprac. ... Wwa: MON 1952, 130 s.

Zawiera m.in. L.L.: Słowo o Karolu Świerczewskim [Twórczość poz. 7].

2. M. Niekrasow: Utwory wybrane. Red. ... Wstęp: S. Fiszman. Przep.: E. Dębicka. T. 1-2. Wwa: PIW 1955, 407 + 306 s.

3. M. Tichonow: Wiersze. Red. ... Wwa: PIW 1959, 179 s.

4. Antologia poezji gruzińskiej. [Wybrał, oprac.] i red. ... Oprac. poetyckie na podstawie przekł. filol. z gruz. J. Brauna. Wwa: Czyt. 1961, 339 s.

5. S. Czikowani: W cieniu gór. [Wiersze]. Wybór ... Wwa: PIW 1962, 34 s.

6. F. Schiller: Ballady. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1962, 140 s.

7. Współczesna poezja radziecka na estradzie. Kolegium red.: S.R. Dobrowolski, A. Kamińska, ... Przeł.: W. Boruński [i in.]. Oprac. insc. i wstęp: J. Litwiniuk. Noty biogr.: F. Nieuważny. Wwa: Wydawn. Związkowe 1963, 215 s. TTPR.

8. G. Leonidze: Samotne drzewo. [Wiersze]. Wybór ... Wwa: PIW 1964, 38 s.

9. Poeci świata Wietnamowi. Antologia. Zestawił: ..., J. Ozga-Michalski. Słowo wstępne: J. Iwaszkiewicz. Wwa: PIW 1968, 330 s.

10. S. Narowczatow: Na wojennych drogach. Wiersze. Wybór ... Wwa: PIW 1970, 61 s.

11. Zorze nad Dźwiną. Lotewskie wiersze wybrane. Wybór i red. ... Wstęp i noty: Z. Stoberski. Wwa: PIW 1972, 277 s.

12. Dawna poezja gruzińska. Wybór i noty: M. Klvividze. Red. i wstęp ... Wwa: PIW 1974, 325 s.

13. P. Antokolski: Napis na księdze. Wybór, wstęp i red. ... Wwa: PIW 1975, 70 s.

Zob. też Przekłady poz. 18, 24.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1981, 1988. — Wywiad: Jestem wdzięczny losowi ... Rozm. S. Goszczurny. *Rzeczpospolita* 1988 nr 159.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (uzup.).

[Kora pisana.] R. Kolonieccki. *Wiedza i Życie* 1933 nr 1; S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 14. — J. Berman: Wiersz Rilkego w trzech polskich przekładach. *Sygnaly* 1936 nr 21 [dot. wiersza pt. „Herbsttag” także w przekł. W. Hulewicza i Z. Waśniewskiego]. — A. Rzeczyca. *Droga* 1936 nr 4 [rec.: Z poezji niemieckiej]. — [Odpowiedź poety:] J. Błoński: U poetów. O poprawności. *Życie Lit.* 1952 nr 5; W. Maciąg. *Nowa Kult.* 1952 nr 34. — J. Kwiatkowski: Na szaro. *Życie Lit.* 1956 nr 29 [rec.: Poezje wybrane]. — F. Nieuważny: Ex Georgia lux ... *Nowe Książ.* 1961 nr 14 [rec. oprac.: Antologia poezji gruzińskiej]. — W. Arcimowicz: Księga przyjaźni. *Lit. Radz.* 1962 nr 7 [rec. antologii: U przyjaciół. Przekł. ...]. — L. Sokół. *Kultura* 1964 nr 18 [rec.: Słowa dla ludzi]. — H.M. Małgowska: L.L. *Tyg. Kult.* 1966 nr 27. — J. Borkowska. *Kultura* 1967 nr 11 [rec. antologii: U przyjaciół. Przeł. ...]. — W.P. Szymański: Poezje dojrzale: Liryka wyznana. *Życie Lit.* 1969 nr 30. — [Wybór wierszy:] J. Koprowski: O wierszach L.L. *Tyg. Kult.* 1970 51/52; W. Natanson: Od wyrąbanego lasu do wisłanych topielic. *Kultura* 1970 nr 14. — F. Nieuważny: Zwaigznaj, czyli konstelacja lotewskich poetów. *Nowe Książ.* 1973 nr 8 [rec. wyboru: Zorze nad Dźwiną]. — [Spotkanie z poetami. Tłum. ...] B. Dohnalik: Dole i niedole translatora, czyli rozprawka o metodach. *Nowy Wyrzaz* 1980 nr 1; B. Łazarczyk: Przekłady L. *Życie Lit.* 1980 nr 3. — W. Zieliński: „A może Rilkeowska nad śmiercią zaduma?” *Życie Lit.* 1984 nr 38 [rec.: Powracające wzruszenie]. — S. Melkowski: O gulagu miłości i śmierci. *Wiad. Kult.* 1996 nr 1 [rec.: Wiersze o gulagu, miłości i śmierci].

A.Sz.

LEŻACHOWSKI Jan

zob. CZOPIK-LEŻACHOWSKI Jan

L

LEŻEŃSKI Cezary ur. 1930

Pseud.: C.L.; (cel); Jerzy Nałęcz; Paweł Głowacz.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 6 stycznia 1930 w Poznaniu; syn Jerzego Leżeńskiego, prawnika, dziennikarza, i Marii z domu Kwolek, lekarki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. W 1943 wstąpił do Szarych Szeregów i brał udział w akcjach małego sabotażu. Walczył w powstaniu warszawskim jako łącznik plutonu szturmowego AK; ranny w czasie walk, został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po upadku powstania przedostał się w okolice Miechowa i był łącznikiem w oddziale partyzanckim. Po wojnie uczęszczał do szkół średnich kolejno w Krakowie, Gliwicach i w Katowicach. W tym czasie działał aktywnie w ZHP. Od 1948 studiował filologię polską oraz dziennikarstwo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W tymże roku wstąpił do ZMP oraz do ZBoWiD. Debiutował w 1948 recenzją sztuki J. Giraudoux „Amfitrion 38”, opublikowaną w *Po prostu* (nr 11). Brał udział w działalności Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim, następnie Oddziale Katowickim ZLP. W 1951 ukończył studia dziennikarskie, a w 1952 uzyskał magisterium w zakresie filologii polskiej. W 1951-52 studiował też w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Od 1953 pracował jako dziennikarz w gazecie zakładowej kopalni „Miechowice” i w przedsiębiorstwie estradowym „Artos” w Katowicach, po czym w 1954-63 w oddziale Polskiej Agencji Prasowej w Katowicach. Debiutował jako prozaik reportażem „Kolorowy Janów”, opublikowanym w *Kalendarzu Górniczym 1955*. W 1960 wstąpił do SD; w 1962 był członkiem Prezydium Wojewódzkiego Komitetu SD, w 1963 sekretarzem Miejskiego Komitetu SD w Katowicach, a w 1964, po przeniesieniu się do Warszawy, został zastępcą kierownika Zespołu Propagandy Centralnego Komitetu SD. Od tegoż roku należał do ZLP. W 1966-69 był redaktorem naczelnym miesięcznika *Biuletyn Stronnictwa Demokratycznego*. W 1969 został redaktorem naczelnym dziennika *Kurier Polski*; w piśmie tym publikował liczne recenzje i felietony literackie, od 1974 cykl „Listy o książkach”. W 1969 był jednym z inicjatorów przyznawanego przez dzieci Orderu Uśmiechu i do 1982 przewodniczącym jego Kapituły; w 1992 został kanclerzem międzynarodowej Kapituły Orderu. W 1973 został członkiem Centralnego Komitetu SD, w 1978 przewodniczącym Klubu Pisarzy SD. Od 1977 należał do Polskiego Komitetu UNICEF. Publikował recenzje w *Nowych Książkach* (od 1979). W 1981, w związku z członkostwem w NSZZ „Solidarność” został odwołany ze stanowiska redaktora naczelnego *Kuriera Polskiego*.

W 1979 był współzałożycielem i redaktorem naczelnym miesięcznika *Epoka Literacka*, zawieszono po pierwszym numerze, w związku z wprowadzeniem stanu wojennego; w 1987 wznowił pismo (upadło w 1991 z powodu trudności finansowych). W 1991-93 pełnił funkcję redaktora naczelnego wydawanego w siedmiu językach miesięcznika *Polska Dziś*, w 1995 został redaktorem naczelnym Komputerowej Agencji Prasowej Micro Way Media Poland Ltd, Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1972) i Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski oraz Orderem Uśmiechu (1979). Otrzymał wyróżnienie POLCUL Foundation (Australia) za pracę społeczną w Kapitulie Orderu Uśmiechu (1996). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kolorowy świat mistrza Teofila. [Powieść o T. Ociepcel]. Kat.: Śląsk 1963, 151 s.

2. Powrót. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1963, 127 s.

3. Droga na Berlin. Nowela filmowa. Powst. 1965.

Wyróżnienie w konkursie Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. i Nacz. Zarządu Kineematografii w 1965.

4. Pozdrowienia dla zdrajcy. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1968, 136 s.

Zawartość: Taki wielki stół; Mój mały; Z powrotem na front; Psy; Kowboj pierwszy; Pozdrowienia dla zdrajcy; Nie tak; Na powrót miłości; Nikt poza mną; Tryptyk miłosny.

5. Konspiracyjna fabryka broni. [Szkic historyczny]. Lubl.: WŁubel. 1971, 137 s.

Dot. AK.

6. Żołnierskie drogi. Lubl.: WŁubel. 1971, 578 s. Reportaże z walk Polaków w II wojnie światowej.

7. Ostatnia szarża. Kat.: Śląsk 1972, 244 s. Dzieje 1. Samodzielnej Brygady Kawalerii w 1944-1945.

8. Partyzancka ofensywa nad Wisłą. [Szkic historyczny]. Lubl.: WŁubel. 1973, 157 s.

Dot. walk partyzanckich w rejonie Sandomierza i Tarnobrzegu w lipcu 1944.

9. My, chłopcy, też wojsko. [Opowieść]. Wwa: MON 1975, 204 s.

Dot. Powstańczych Oddziałów Specjalnych AK „Jerzyki”.

10. Zostały tylko ślady podków ... [Szkic historyczny]. Wwa: KiW 1978, 224 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1984, 271 s.

Dot. kawalerii polskiej w 1939-1945.

11. Jarek i Marek na tropie szpiega. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1980, 153 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 14, 19.

12. Klechdy ciechanowskie. [Współaut.:] A. Borkowski. Wwa: Epoka 1980, 167 s.

Zawartość: Skąd się wzięły diabły, rusalki i inne dziwy na Ziemi Ciechanowskiej? [Wstęp]. — Jak rycerz Ciechan gród i dwanaście warowni założył; Skąd się wzięła warszawska Syrenka; Jak diabeł się baby wystraszył; Czarownik spod Chorzele; Tam, gdzie garbaci, tam Garbiele; Naria w ważkę zamieniona; Roch; Zgubiony pierścionek; Kowal i diabeł; Piękna Czibora z Gruduska; Jak Osita z diabłem w karty wygrał; Z jedynaka ni to pies, ni to sobaka; Ślacz z Krubina; Diabeł z Głinojcka; Królowa Śnieżynka i Piekielek; Trzy rzeczy od rzeczy; Wielka miłość małego pastuszka; Złoty pajaczek; Trzpioły; Zaklęta księżniczka; O strasznym jastrzębiu i dzielnym rycerzu; Skąpiec z Przedwojowa; Jak bednarz z Ościsłowa diabła oszukał; Czy to Rzym, czy to Narzym?; Skąpy Kaniowski; Chłop, pleban i baba; Jak mądry był głupcem, a głupi mądrym; Ościsłowskie cielaki; Diabelskie krećciolki; Chciwi dziedzice i jeńcy; Kudłaty; Dlaczego nad Ziemią Ciechanowską niebo jest takie błękitne i czyste? Kowal spod Luberadza; Zbójce w Baranku; Krasnoludki spod Ojrzenia; Skąd się wzięły Goździe i co o nich mówią.

13. Synami pułku ich nazwano. [Współaut.:] J. Czerwiński. Wwa: MON 1980, 382 s., [40] k.

14. Jarek i Marek bronią Warszawy. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1983, 145 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 11, 19.

15. Strachy z pałacowej wieży, czyli Filip detektywem. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1983, 139 s.

16. Dajcie im imię. [Reportaże historyczne]. Wwa: Pax 1985, 166 s.

Dot. cichociemnych.

17. Marek na wyspie nadziei. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1986, 253 s.

18. Przez trzy granice. Polacy i Jugosłowianie na szlakach wojny i pokoju. [Szkice; współaut.:] I. Marinković. Wwa: KAW 1986, 314 s.

19. Jarek i Marek wyruszają na Zachód. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WŁubel. 1987, 226 s.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 11, 14.

20. Bartek, Tatarzy i motorynka. [Powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 197 s.

21. Bez buławy. Generała „Grotą” żołnierski los. [Opowieść]. Wwa: LSW 1988, 285 s.

Dot. gen. S. Roweckiego.

22. Kwaterna 139. Opowieść o marszałku Rydzu-Śmigłym. T. 1-2. Lubl.: WŁubel. 1989, 362 + 328 s.

23. Czy Bóg był po stronie Niemców. [Opowiadania]. Wwa: Epoka 1990, 173 s.

Dot. 7. Dywizji Piechoty AK.

Zawartość: Strachy na cmentarzu; Aresztowanie; Nagana; Prawniki; Nienawiść; „Korzeń”; Nigdy ci tego nie zapomnę; Pomyłka; Chęć rehabilitacji; W gajówce straszny; „Leśne echa” podchorążego „Satyra”; Tak być musiało — zegnaj; „Stoń”; „Alm”; Odsiecz nie będzie; Quasimodo; Tajemniczy wybuch; Grzybobranie; Lepsza śmierć niż chłosta; Buty pomocznika „Piotra”; Czy ta wojna była okrutna?; Sześciu z misji „Freston”; Czy Bóg był po stronie Niemców; Tyle bohaterstwa na nic. — Od autora.

24. Kształt smoka. Powieść. Wwa: LSW 1990, 245 s.

25. O kawalerii polskiej XX wieku. [Współaut.:] L. Kukawski. Wr.: Ossol. 1991, 456 s.

26. Troje oczu sowy. Powieść dla młodzieży. Wwa: Horyzonty 1995, 183 s.

27. Za jeden uśmiech. [Historia Orderu Uśmiechu]. Wwa: Horyzonty 1996, 222 s.

Prace redakcyjne

1. Barwy i rytmy Śląska. [Album]. Oprac. lit. ... Zdjęcia: A. Bogusz, A. Chojnacka. Wwa: Arkady 1969, 352.

2. Ciekawi ludzie, wydarzenia i miejsca w ZSRR, Wybór tekstów i oprac. ... Przekł. z ros. i adapt.: T. Koziej. Wwa: Epoka 1976, 266 s.

3. Zetrzyj z włosów pył bitewny. Wspomnienia żołnierzy Warszawskiego Batalionu AK „Zaremba-Piorun”. Oprac. ... Wwa: Audiotor 1996, 293 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1996. — SWPP 2 (E. Głębińska). — PP (E. Głębińska).

[Powrót:] J. Łukasiewicz: Drobne usterki. *Odra* 1964 nr 2; A. Wiera. *Kwart. Opol.* 1964 nr 1; Z. Żabicki: I jeszcze „praca pracy”. W tegoż: Proza ... proza ... Wwa 1966. — J. Witan: *Tyg. Demokr.* 1969 nr 7 [rec.: Pozdrowienia dla zdrajcy]. — [Żołnierskie drogi:] J. Osica: Polaków drogi wojenne. *Tyg. Kult.* 1972 nr 6; W. Smolarek: Śladami żołnierskiego trudu. *Nowe Książ.* 1972 nr 6. — [My, chłopcy, też wojsko:] Kos: „Jerzyków” życie i walka. *Tyg. Demokr.* 1976 nr 9; K. Traciewicz: Opowieść o „Jerzykach”. *Życie Lit.* 1976 nr 19. — [Zostały tylko ślady podków:] A. Hamerliński: Kawaleryjskie pamiątki. *Tyg. Kult.* 1979 nr 35; K. Koźniewski: Kawaleria. *Polityka* 1979 nr 32; O. Terlecki: Piśmiennictwo historii najnowszej. *Życie Lit.* 1979 nr 30; W. Pazniewski: Lance i stereotypy. *Twórczość* 1980 nr 8. — M. Sokołowska: Czytać? Nie czytać? Czytać. *Nowe Książ.* 1981 nr 8 [rec.: Jarek i Marek na tropie szpiega]. — D. Dilanian: Na niby i naprawdę. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [rec.: Strachy z pałacowej wieży, czyli Filip detektywem]. — G. Leszczyński: Mundur bez harcerza. *Nowe Książ.* 1984 nr 6. — [L. Kądziela] L.K. *Wież* 1985 nr 10/12 [rec.: Dajcie im imię!]. — M. Sokołowska: Bliźnieta znów w akcji. *Nowe Książ.* 1986 nr 12 [rec.: Marek na wyspie nadziei]. — J. Korczak: W kręgu legendy Rydza-Śmigłego. *Zesz. Hist.*, Paryż 1990 z. 91 [rec.: Kwaterna 139].

E.G.

LIBERA Zdzisław ur. 1913

Pełna forma nazwiska: Libin-Libera.
Historyk literatury.

Urodzony 26 lutego 1913 w Warszawie; syn Mateusza Libina, urzędnika bankowego, i Ludwiki z Zająców, nauczycielki. W 1931 ukończył Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Następnie studiował polonistykę oraz filozofię i historię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1936 otrzymał dyplom magistra filologii polskiej, a w 1938 dyplom nauczyciela szkół średnich. W 1939 odbywał praktykę nauczycielską w Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. W tymże roku ogłosił pierwsze studia nauko-

we pt. „Antoni Lange w dziesięciolecie śmierci” w piśmie *Epoka* (nr 8) oraz „Pochwała akademicka” w organie Towarzystwa Polonistów RP *Życie Literackie* (nr 1). Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Brał udział w tajnym nauczaniu oraz pracował w świetlicach Rady Głównej Opiekuńczej. Współpracował z czasopismami konspiracyjnymi *Czyn i Myśl Demokratyczna*. Uczestniczył w powstaniu warszawskim w oddziałach AK na terenie Politechniki Warszawskiej, wziął udział w akcji ratowania przed zagładą księgozbioru Jana Michalskiego. Po upadku powstania uczył na tajnych kompletach w Ursusie. Po wojnie, w 1945-50 pracował jako nauczyciel języka polskiego i prope-deutyki filozofii w Gimnazjum im. B. Limanowskiego Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci i w Gimnazjum im. S. Sempołowskiej w Warszawie. W 1946 uzyskał doktorat na UW, na podstawie pracy pt. „Działalność literacka Stanisława Kostki Potockiego” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). W tymże roku został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (TLAM; w 1946-50 skarbnik). W 1947 ożenił się z Heleną Żmijewską, nauczycielką łaciny. Rozprawy i szkice na temat literatury przede wszystkim okresu Oświecenia, ale też literatury XIX i XX w. ogłaszał m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1947), *Polonistyce* (od 1947), *Przeglądzie Humanistycznym* (od 1958). Od 1950 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym na UW, od 1951 jako zastępca profesora historii literatury polskiej, a od 1954 jako profesor nadzwyczajny. W 1951/52 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. W 1952-60 pełnił funkcję dziekana Wydziału Filologicznego UW. W 1953 został członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN. Od 1955 był działaczem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Od tegoż roku współpracował stale z *Rocznikiem Literackim*, opracowując początkowo dział pt. „Romantyzm”, a od 1965 dział „Oświecenie”. W 1960 został członkiem Komitetu Nauki o Literaturze Polskiej PAN (początkowo Komitet Nauki o Literaturze PAN). W 1962-78 był przewodniczącym zarządu Oddziału Warszawskiego TLAM. W 1966-82 kierował Zakładem Literatury Oświecenia w Instytucie Filologii Polskiej UW. W 1971 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1971-90 był wiceprzewodniczącym Głównej Komisji Olimpiady Polonistycznej. W 1972 został członkiem komitetu redakcyjnego serii *Studia z Okresu Oświecenia*, wydawanej przez IBL PAN (od 1978 zastępca przewodniczącego komitetu redakcyjnego, od 1995 przewodniczący). Otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia (1974), II stopnia (1976) i I stopnia (1983). W 1976 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1977 został członkiem rady redakcyjnej *Przeglądu Huma-*

nistycznego. W 1978 otrzymał tytuł członka honorowego TLAM, w 1983-96 był jego prezesem. Należał do komitetu redakcyjnego *Rocznika Literackiego* (1979), a także przewodnika encyklopedycznego „Literatura polska” (1984). W 1982 został członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1983 przeszedł na emeryturę na UW. W 1985 został członkiem rady redakcyjnej *Rocznika Warszawskiego*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1952), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1958), Złotą Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Warszawy” (1967), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1969), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1979). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powstanie styczniowe. [Wwa: ZWM 1944], 10 k. powiel. *Bibl. Samokształceniowa*, 6. Dod. do *Por. Ośw.*

Wyd. konspir., druk anonim.

2. Historia literatury polskiej. Klasa 9. Cz. 2: Literatura okresu stanisławowskiego. Wwa: PZWS 1952, 154 s. Wyd. nast. tamże łącznie z cz. 1 z podtyt.: Od początków piśmiennictwa do końca XVIII w. [Współaut.:] K. Budzyk, J. Pietrusiewiczowa; wyd. 2 1952, 372 s., wyd. 3 1953, wyd. 4 zmien. [Współaut.:] K. Budzyk, J. Pietrusiewiczowa, S. Szyszkowski 1954, 315 s., toż wyd. 5-16 1955-1965.

Cz. 1 stanowi podręcznik: K. Budzyk, J. Pietrusiewiczowa: Literatura staropolska od początków piśmiennictwa do czasów saskich. Wwa: PZWS 1951, 212 s. W wyd. 1-3 współudział L. Kurdybachy.

3. Adam Mickiewicz, wielki poeta polskiego romantyzmu. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 62 s. Wyd. 2 tamże 1956.

4. Historia literatury polskiej okresu romantyzmu. Podręcznik próbny dla klasy 10. [Współaut.:] S. Jerschina, E. Sawrymowicz. Wwa: PZWS 1956, 335 s. Wyd. nast. pt. Historia literatury polskiej okresu romantyzmu. Dla klasy 10: wyd. 2-12 tamże 1957-1967.

5. „Konrad Wallenrod” Adama Mickiewicza. Wwa: Czyt. 1966, 166 s.

6. Literatura polska okresu romantyzmu. Podręcznik dla klasy 2 liceów ogólnokształcących oraz techników i liceów zawodowych. [Współaut.:] S. Jerschina, E. Sawrymowicz. Wwa: PZWS 1968, 455 s. Wyd. nast. 2-13 tamże 1969-1982.

7. Zygmunt Krasiński. [Szkic]. Wwa: PWN 1968, 78 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1986, 95 s.

8. Problemy polskiego Oświecenia. Kultura i styl. Wwa: PWN 1969 [właśc. 1968], 305 s.

Zawartość: Słowo wstępne. — Problemy kultury polskiego Oświecenia: Tradycje baroku; Klasycyzm; Rokoko; W kręgu sentymentalizmu i preromantyzmu. — Uwagi końcowe.

9. Życie literackie w Warszawie w czasach Stanisława Augusta. Wwa: PIW 1971, 234 s.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Początki krytyki literackiej; Król i obiady czwartkowe; Salony i zebrania literackie; Drukarnie; Księgarnie, czytelnice; Z zagadnień czytelnictwa; Literaci. — Uwagi końcowe.

10. Oświecenie. W: Literatura polska. [T. 1]. Od średniowiecza do pozytywizmu. Wwa: PWN 1974 [właśc. 1973] s. 217-312. UW Inst. Filol. Pol. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1977, wyd. 4 1979.

Nagroda zespołowa Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia w 1974.

11. Romantyzm. Podręcznik literatury polskiej dla klasy 2 szkół średnich. [Współaut.:] S. Makowski, E. Sawrymowicz. Wwa: WSiP 1978, 511 s. Wyd. nast. 2-9 tamże 1979-1988.

12. Wiek oświecony. Studia i szkice z dziejów literatury i kultury polskiej XVIII i początków XIX w. Wwa: PIW 1986, 395 s.

Zawartość: Wiek Oświecenia (zamiast wstępu). — Narodziny nowoczesnej kultury polskiej; Zagadnienia stylu w literaturze polskiego Oświecenia; Bohater literacki polskiego Oświecenia. (Wybrane zagadnienia); Problem późnego Oświecenia; Kształtowanie świadomości literackiej w programach i podręcznikach szkół Komisji Edukacji Narodowej; Rola pisarza w kulturze polskiego Oświecenia; Czytelnictwo w Polsce w XVIII wieku w świetle powieści stanisławowskiej; Narodziny idei Biblioteki Narodowej w kulturze polskiego Oświecenia; Problem ilustracji polskiej powieści sentymentalnej na początku XIX wieku; Z problemów teatru politycznego w Polsce XVIII wieku; Z problemów polskiej tragedii osiemnastowiecznej; Pierwiastki profetyczne w poezji polskiej doby Oświecenia; „Rękopis znaleziony w Saragossie” J. Potockiego na tle polskiej kultury literackiej XVIII wieku. (Uwagi i spostrzeżenia); S. Konarski; I. Krasicki, czyli cnota moderacji. (Refleksje nad książką Z. Golińskiego [Ignacy Krasicki]. Wwa 1979); Z dziejów pamiętnikarstwa polskiego w XVIII wieku; O „Pamiętnikach” księcia Pszostkowskiego [Wr. 1844]; J. Jasiński, poeta-jakobin; S.K. Potocki jako pisarz i krytyk literacki; S.K. Potocki i jego rola w życiu literackim Księstwa Warszawskiego i Kongresowego; J. Śniadecki.

Przekł. franc. art. Problem ilustracji polskiej powieści sentymentalnej na początku XIX wieku: [Przeł.] L. Grobelak. W: L'illustration du livre et la littérature au XVIIIe siècle en France et en Pologne. Varsovie 1982.

13. Oświecenie. W: Literatura polska. T. 1. Od średniowiecza do oświecenia. [Współaut.:] J. Pietrusiewiczowa, J. Rytel. Wwa: PWN 1988, s. 227-365. UW Inst. Literatury Pol. Wyd. 2 tamże 1989.

14. Świat książek Jana Parandowskiego. [Szkic]. Wwa: Czyt. 1989, 15 s.

15. Rozważania o wieku tolerancji, rozumu i gustu. Szkice o XVIII stuleciu. Wwa: PIW 1994, 400 s.

Zawartość: Uwagi wstępne. — Z problemów tolerancji w publicystyce i literaturze czasów Stanisława Augusta; Zagadnienie wojny i pokoju w literaturze polskiego Oświecenia; Żydzi i sprawa żydowska w literaturze pięknej i pamiętnikach w czasach Stanisława Augusta; Kilka uwag o wierszu Franciszka Karpińskiego „Przeciwko fanatyzmowi”; Stanisław Au-

gust Poniatowski — opiekun i miłośnik literatury; Krasicki w oczach współczesnych; Krasicki w oczach czytelnika końca wieku XX; O „Wierszach różnych” Ignacego Krasickiego; „Rozmowy zmarłych” Krasickiego; Uwagi nad antykiem w twórczości Krasickiego; Główne programy literackie w krytyce artystycznej polskiego Oświecenia w dobie stanisławowskiej; Refleksja historycznoliteracka w pracach polskiego Oświecenia poświęconych literaturze; Antyk w podręcznikach szkolnych polskiego Oświecenia; Oświecenie w Polsce w oczach Joachima Lelewela; Pamiętnik syberyjski Karola Lubicz-Chojeckiego; Powstanie kościuszkowskie w literaturze polskiej; „Ćwiczenia Naukowe” i „Pamiętnik Narodowy” (Uwagi i obserwacje); O zainteresowaniach językoznawczych Jana Śniadeckiego; „Barbara Radziwiłłówna” [A. Felińskiego].

16. Uczeń i nauczyciele. Wwa: PWN 1995, 199 s.

Wspomnienia o uczonych, nauczycielach, wybitnych humanistach.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Problemy realizmu socjalistycznego i jego odbicie w polskiej literaturze współczesnej. *Polonistyka* 1950 nr 5 s. 14-24. — Dziady wileńsko-kowieńskie. *Polonistyka* 1955 nr 5 s. 1-12. — O bohaterze w „Panu Tadeuszu”. *Polonistyka* 1955 nr 2 s. 5-16. — Bohaterowie mickiewiczowszy. W: Mickiewicz. Siedem odczytów. Wwa 1956 s. 95-115. — Z problemów sentymentalizmu w literaturze polskiej. W: Z polskich studiów slawistycznych. T. 2. Wwa 1958 s. 163-180. — Organizacja studium polonistycznego. *Życie Szk. Wjż.* 1959 nr 2 s. 10-26, przedr. w: Zjazd naukowy polonistów [Wr. 1960] s. 439-452. — Zygmunt Krasicki. W setną rocznicę śmierci poety. *Polonistyka* 1959 nr 2 s. 1-19. — Dzieło Juliana Krzyżanowskiego. *Prz. Hum.* 1960 nr 4 s. 173-182, przedr. w: Z dziejów polonistyki warszawskiej. Wwa 1964 s. 11-21. — Norwid o Johnie Brownie. W: Nowe studia o Norwidzie. Wwa 1961 s. 81-95. — Europejski charakter literatury polskiego Oświecenia. *Pam. Lit.* 1962 z. 3 s. 151-164, przedr. pt. Wartości europejskie literatury polskiego Oświecenia. W: Literatura polska w perspektywie światowej. Wr. 1963 s. 24-37. — Trwałe wartości „Nocy i dni” Marii Dąbrowskiej. *Prz. Hum.* 1962 nr 6 s. 1-12. — Główne problemy kultury i literatury polskiego Oświecenia w świetle ostatnich badań. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 2 t. 2. Wwa 1963 s. 57-75. — O „Czarnych” i „Białych kwiatach” [C. Norwida]. *Prz. Hum.* 1964 nr 4 s. 33-45. — Powstanie styczniowe w twórczości Marii Dąbrowskiej. W: Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Wwa 1964 s. 63-78. — Tradycje polonistyki warszawskiej; Z kronik uniwersyteckich 1818-1944; Kazimierz Brodziński 1791-1835; Józef Ujejski 1883-1937. W: Z dziejów polonistyki warszawskiej. Wwa 1964 s. 63-78; 79-99; 121-141; 281-295. — Problemy moralne w twórczości Marii Dąbrowskiej. *Prz. Hum.* 1965 nr 6 s. 1-12. — Wiktor Gomulicki. 1848-1919.

W: OLP. Ser. 4 t. 1. Wwa 1965 s. 281-308. — Z problemów polskiej tragedii osiemnastowiecznej. W: Teatr Narodowy w dobie Oświecenia. Wwa 1967 s. 144-157. — „Barbara Radziwiłłówna” [A. Felińskiego]. W: Literatura-Komparatystyka-Folklor. Wwa 1968 s. 289-309. — Barok w literaturze polskiego Oświecenia. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 3 t. 2. Wwa 1968 s. 71-83. — Z dziejów salonu warszawskiego w czasach Stanisława Augusta. W: Kultura i literatura dawnej Polski. Wwa 1968 s. 591-613. — Literatura. W: Słownik historii Polski. Wyd. 5. Wwa 1969 s. 767-795. Wyd. nast. tamże 1973. — Uwagi o klasycyzmie w Polsce w wieku XVIII. W: Europejskie związki literatury polskiej. Wwa 1969 s. 187-204. — Zagadnienia stylów w literaturze polskiego Oświecenia. *Pam. Lit.* 1970 z. 2 s. 193-206. — Problem pracy magisterskiej z historii literatury polskiej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak.* 1972 nr 44 s. 39-50. — Načalo romantičeskoj kritiki w Poľše. W: Romantizm v slavianskich literaturach. Moskva 1973 s. 154-174. — Rapports culturels polono-italiens à l'époque des Lumières. W: Italia Venezia e Polonia tra Illuminismo e Romanticismo. Firenze 1973 s. 3-23. — Adam Mickiewicz und die Tradition der polnischen Aufklärung. *Weimarer Beiträge* 1974 z. 7 s. 102-114, przedr. w: *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1975 z. 1 s. 2-12. — Les problèmes du classicisme polonais au XVIIIe siècle et son rapport au classicisme français. *Acta Univ. Wratisl.* 1976 nr 339 s. 149-164. — Problemy socjologii literatury i życia literackiego. *Polonistyka* 1977 nr 4 s. 234-243. — Problemy współczesnej komparatystyki. W: Literatura staropolska w kontekście europejskim. Wr. 1977 s. 7-19. — Problem późnego Oświecenia. W: *Wiek Oświecenia*. Wwa 1978 s. 89-106. — Juliusz Wiktor Gomulicki jako badacz literatury polskiej. *Kron. Warsz.* 1979 nr 4 s. 17-28. — La rôle de l'écrivain dans la culture des Lumières polonaise. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 4: 1979 s. 27-43. — Miejsce literatury polskiej i powszechnej w wykształceniu Polaka przyszłości. W: Model wykształconego Polaka. Wr. 1980 s. 315-325. — Noc listopadowa w oczach Kajemana Koźmiana i Maurycego Mochnackiego. *Prz. Hum.* 1980 nr 9/10 s. 69-83. — Karol Krejčí jako autor syntezy dziejów literatury polskiej. *Pam. Słow.* 1981 s. 241-255. — [Sześćdziesiąt] 60 lat działalności Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1981 wyd. 1983 s. 135-148. — Quelques remarques sur la réception de Voltaire en Pologne. W: Voltaire et Rousseau en France et en Pologne. Varsovie 1982 s. 57-66. — La naissance de la culture polonaise moderne. *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paryż-Wwa 1983 s. 5-19. — Widerspiegelung der Ideen der Aufklärung und der nationalen

Bewegung in der Polnischen Literatur des 18. Jahrhunderts. [Przeł. z węgier.] H. Thierry. W: Aufklärung und Nationen im Osten Europas. [Budapest] 1983 s. 59-96. — Komparatysta w oczach polonisty. W: Jak być dziś w Polsce filologiem obcym. Wwa 1984 s. 37-52. — Dziedzictwo poezji Jana Kochanowskiego w literaturze późniejszej. W: Jan Kochanowski i kultura odrodzenia. Wwa 1985 s. 184-206. — Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza i jego miejsce wśród innych towarzystw naukowych. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1985 wyd. 1986 s. 9-16. — Czytelnicтво w Polsce w XVIII wieku w świetle powieści stanisławowskiej. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 447-455. — „Polacy! Ośmielcie się, aby raz być narodem prawdziwie wolnym! ...”. O publicystyce Sejmu Czteroletniego. *Polonistyka* 1989 nr 9 s. 723-733. — Klasycy polscy w oczach Marii Dąbrowskiej. *Prz. Hum.* 1990 nr 7 s. 1-12. — Konstytucja 3 Maja w oczach współczesnych jej poetów. *Niepodległość*, Sulejówek 1991, numer okolicznościowy, s. 88-106. — Adam Mickiewicz o Konstytucji 3 Maja. W: Konstytucja 3 Maja. Prawo-Polityka-Symbol. Wwa 1992 s. 99-108. — Warszawskie środowisko literackie a narodziny Konstytucji 3 Maja. W: Trzeci maj w Warszawie. Wwa 1992 s. 7-36. — Mickiewicz o kulturze i literaturze polskiego Oświecenia. W: Księga w 170 rocznicę wydania „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza. Wr. 1993 s. 99-107. — O „Dziennikach podróży” Józefa Kopcia. *Wiek Oświecenia* 1993 nr 9 s. 277-284. — Stanisław August Poniatowski jako Europejczyk. *Wiek Oświecenia* [T.] 10: 1994 s. 89-100. — Berek Jozelewicz w legendzie literackiej. *Wiek Oświecenia* [T.] 11: 1995 s. 169-189.

Prace redakcyjne

1. J.U. Niemcewicz: Śpiewy historyczne. Oprac. ... Wwa: Książka 1947, XIII, 102 s. Wyd. 2 tamże 1948.
2. J. Słowacki: Dramaty: Zawisza Czarny; Agezylausz; Książę Michał Twerski; Walter Stadion; Samuel Zborowski; Fragmenty przekł. Mackbetha. Oprac. ... (Dzieła t. 9). Wr.: Ossol. 1949, 359 s. Wyd. nast. (jako t. 10) tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1959.
3. Literatura polska. Materiały pomocnicze dla klasy 9. [Oprac.] K. Budzyk, J. Dürr-Durski, J.Z. Jakubowski, J. Pietrusiewiczowa. Wwa: PZWS 1950, 495 s. Wyd.[2] tamże 1951.
4. Literatura polskiego Oświecenia. Oprac. i wstęp ... Wwa: CRZZ 1950, 176 s.
5. W. Bogusławski: Cud mniemany, czyli Krakowiacy i górale. 1794. Opera w 4 aktach. Muz. dorobił J. Stefani. Red., oprac. i wstęp ... Wwa: NK 1952, XIII, 126 s.

6. Z. Krasieński: Nieboska komedia. Oprac.: ... i E. Sawrymowicz. Wr.: Ossol. 1952, 136 s. Wyd. 2 także 1952.

7. Wypisy z literatury polskiej. Dla klasy 9. [Autorzy:] K. Budzyk, ..., J. Pietrusiewiczowa. Wwa: PZWS 1952, 391 s. Wyd. nast. 2-15 także 1953-1965.

8. A. Mickiewicz: Wybór poezji. Oprac. ... Przep. w oparciu o wyd. nar. oprac.: K. Krzemień-Ojak. Wwa: Czyt. 1954, 253 s. Wyd. nast. także: 1955, wyd. 3 1956.

9. Jan Śniadecki: Wybór pism naukowych. Pisma humanistyczne oprac. i wstępem opatrzył ... Pisma matematyczne i przyrodnicze oprac. i wstępem opatrzył S. Drobot. Wwa: PWN 1954, 459 s.

10. F.S. Dmochowski: Wspomnienia od 1806 do 1830 roku. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1959, 386 s.

11. Polska krytyka literacka. 1800-1918. Materiały. T. 1. Red.: J.Z. Jakubowski. [Oprac.] J. Krzyżanowski, ..., E. Warzenica. Wwa: PWN 1959, 467 s.

12. Maria Dąbrowska. Wstęp, wybór materiałów i przyp. ... Wwa: PZWS 1963, 335 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. nast. także: wyd. 2 1965, wyd. 1 [!], rozszerz. 1975.

Wyd. 3 jest rozszerz. wersją wyd. 1 i traktowane przez wydawcę jako wyd. 1.

13. S. Makowski, Z. Sudolski: Adam Mickiewicz. Album. Red. ... Wwa: PZWS 1963, 40 s.

14. J. Ujejski: Romantycy. Wybór [i wstęp]... Wwa: PWN 1963, 406 s.

Wstęp pt. Profesor i uczoney, s. 8-22.

15. Z dziejów polonistyki warszawskiej. Red.: J.Z. Jakubowski, J. Kulczycka-Saloni, ... Wwa: PWN 1964, 351 s.

16. Oświecenie. Wwa: PZWS 1967, 495 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i zmien. Wwa: WSiP 1974, wyd. 3 także 1991.

17. Kultura i literatura dawnej Polski. Studia. Kom. honorowy: J.Z. Jakubowski, ..., J. Kulczycka-Saloni. Wwa: PWN 1968, 705 s.

18. Metodyka nauczania języka polskiego w szkole średniej. Praca zbior. pod red.: W. Szyszkońskiego i ... Wwa: PZWS 1968, 348 s. Inst. Pedagogiki.

19. Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 3. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968. [Cz. 2]. Nauka o literaturze. Red. nauk. ... Wwa: PWN 1968, 266 s. Kom. Nauk o Literaturze PAN.

20. Europejskie związki literatury polskiej. Kom. red.: J.Z. Jakubowski, J. Kulczycka-Saloni, ... Wwa: PWN 1969, 486 s.

Tom dedykowany prof. Z. Szymdtowej, przygot. pod patronatem Katedry Historii Literatury Polskiej UW.

21. I. Krasicki: Bajki. Wybór. Wstęp i wybór ... Wwa: PIW 1970, 82 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1974, wyd. 3 1981, wyd. 4 1984.

22. Poezja polska XVIII wieku. [Antologia]. [Wybór i oprac.] ... Wwa: Czyt. 1976, 478 s. [Wyd. 2 uzup.] także 1983.

Ciąg dalszy zob. poz. 28.

23. C. Norwid: W Weronie. [Wiersz]. Red.: ..., M. Bizan, B. Koc, S. Makowski. Wwa: PIW 1979, 40 s.

Druk bibliofilski.

24. Z. Szymdtowa: W kręgu renesansu i romantyzmu. Studia porównawcze z literatury polskiej i obcej. Wybór i przedm. ... Wwa: PWN 1979, 755 s.

25. L'illustration du livre et la littérature au XVIIIe siècle en France et en Pologne. Actes du Colloque organisé par l'Institut de Littérature Polonaise et le Centre de Civilisation Française de l'Université de Varsovie (Novembre 1975). Red. ... Varsovie: Éditions de l'Université de Varsovie 1982, 320 s.

26. B. Prus: O ideale doskonałości. Edycję przygot.: ..., S. Makowski. Wwa: PIW 1982, 28 s.

Druk bibliofilski.

27. T. Kotarbiński: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i notą opatrzył ... Wwa: LSW 1984, 181 s.

28. Poezja polska 1800-1830. [Antologia]. [Wybór i oprac.] ... Wwa: Czyt. 1984, 420 s.

Kontynuacja poz. 22.

29. Jan Kochanowski i kultura Odrodzenia. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Uniwersytet Warszawski w dn. od 19 do 21 marca 1981 roku w Warszawie. Pod red.: ... i M. Żurowskiego. Wwa: PWN 1985, 216 s.

30. T. Kotarbiński: Aforyzmy i myśli. Wyboru dokonali: J. Kotarbińska i ... Wstęp ... Wwa: PIW 1986, 60 s.

31. I. Krasicki: Rozmowy zmarłych. Wstęp i komentarze ... Wwa: Czyt. 1987, 188 s.

32. Polnische Aufklärung. Ein literarisches Lesebuch von ... [Antologia]. Frankfurt am Main: Suhrkamp 1989, 434 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyńska). — LP (red.). — Z. Rejman, J. Ziętarski: Bibliografia prac Z.L. Roczn. Tow. Lit. im. A. Mick. 1984 wyd. 1985.

J. Kellera: Literatura stanisławowska dla szkoły średniej. *Nowa Kult.* 1952 nr 46 [rec.]. *Historia literatury polskiej*. Kl. 9. *Literatura okresu stanisławowskiego*. — M. Stepien. *Ruch Lit.*

L

1962 nr 2 [rec. oprac.: F.S. Dmochowski: Wspomnienia od 1806 do 1830 roku]. — [Maria Dąbrowska:] J. Pelc: Materiały do monografii. *Nowe Książ.* 1964 nr 1; B. Faron: Pokłosie jubileuszu. *Ruch Lit.* 1965 nr 1. — M. Grabowska: „Gdzie nie dobiegę, pieśń moja doleci”. *Nowe Książ.* 1966 nr 15 [rec.: Konrad Wallenrodt. — Z. Skwarczyński: Oświecenie w Bibliotece „Polonistyki”. *Nowe Książ.* 1968 nr 5 [rec.: Oświecenie]. — [Problemy polskiego Oświecenia:] J. Starnawski: Syntetyczny obraz polskiego Oświecenia. *Ruch Lit.* 1969 nr 5; Cz. Zgorzelski. *Tyż. Powsz.* 1969 nr 34; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1971 z. 2. — [Życie literackie w Warszawie w czasach Stanisława Augusta:] J. Łojek: Życie literackie w oświeconej Warszawie. *Nowe Książ.* 1972 nr 13; I. Łossowska: Warszawa w kulturze Oświecenia. *Mies. Lit.* 1972 nr 5; J. Platt. *Pam. Lit.* 1972 z. 3. — B. Faron: O Marii Dąbrowskiej. *Nowe Książ.* 1976 nr 9 [rec.: Maria Dąbrowska]. — J. Pokrzywniak. *Ruch Lit.* 1976 nr 6 [rec.: Oświecenie]. — [Poezja polska XVIII wieku. Oprac. ...] W. Adamiec: Poezji ogród plewiony. *Nowe Książ.* 1977 nr 4; T. Kapłon: Wiek poezji. *Odra* 1977 nr 1; J. Neuberg: Poezji osiemnastowiecznej dzień powszedni. *Opole* 1977 nr 2. — T. Kostkiewiczowa: Prof. Libera — badacz epoki Oświecenia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1984 wyd. 1985. — [Poezja polska 1800-1830. Oprac. ...] T. Kostkiewiczowa: Nowa antologia profesora L. *Nowe Książ.* 1984 nr 9; J. Neuberg: Oświeceniowi „tradycjonalści” i romantycy „nowatorzy”. *Opole* 1985 nr 7; M. Troszyński: Na romantycznym próśnieniu. *Mies. Lit.* 1985 nr 10/11. — [Wiek oświecony:] L. Bugajski: Wiek światła. *Życie Lit.* 1987 nr 6; Z. Florczak: Nowe pokusy klasycyzmu. *Nowe Książ.* 1987 nr 11/12; T. Kostkiewiczowa. *Pam. Lit.* 1987 z. 2; Z. Rejman. *Polonistyka* 1987 nr 9. — J. Rudnicka: Poezja polska sprzed powstania listopadowego. *Prz. Hum.* 1987 nr 6 [rec. oprac.: Poezja polska 1800-1830]. — A.K. Guzek: Z.L. — badacz polskiej literatury. *Kron. Warsz.* 1993 nr 3/4. — [Rozważania o wieku tolerancji, rozum i gust:] A. Czachowska: Ożywczy zród Oświecenia. *Twórczość* 1994 nr 12; Z. Rejman: Najważniejsze problemy polskiego Oświecenia. *Nowe Książ.* 1994 nr 10; Z. Sinko. *Pam. Lit.* 1995 z. 2. — P. Szewc: Wspominając mistrzów. *Nowe Książ.* 1995 nr 8 [rec.: Uczeń i nauczyciele].

J.Z.

LICHAŃSKI Stefan 1914-1983

Pseud.: Adam Polańczyk; (ap); Bogumił Kolec; IKS; „L-13”; Michał Zalewski; Nemo; S.L.
Krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 3 września 1914 w Warszawie; syn Michała Lichańskiego i Teodozji z Zalewskich, rolników. Do szkoły średniej uczęszczał w Łowiczu. W 1934 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim, które ze względu na trudne warunki finansowe był zmuszony przerwać. Debiutował w 1937 jako krytyk literacki artykułem pt. „Farysom”, opublikowanym w tygodniku *Pion* (nr 43); z pismem tym współpracował jako recenzent do 1939. Podczas okupacji niemieckiej był więziony w 1940-42 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu. Zwolniony z obozu, pracował jako robotnik kolejowy. Po wojnie zamieszkał w Łodzi. Ożenił się z Aliną Grefkowicz. Redagował w 1945-47 dział literacki tygodnika *Wieś*, publikował tu liczne recenzje. Prace krytyczne zamieszczał także m.in. w *Twórczości* (1946-48), *Nowinach Literackich* (1947-48), *Pracach Polonistycznych* (1947-48). W 1947-48

współpracował z Towarzystwem Uniwersytetów Ludowych oraz korespondencyjnym gimnazjum ZMW RP „Wici”. Jednocześnie kontynuował przeważnie przed wojną studia na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). W 1948 uzyskał magisterium i do 1950 był asystentem Katedry Historii Literatury Polskiej UŁ. W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1950 przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował początkowo jako redaktor literacki w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”, a następnie w 1951-56 w redakcji tygodnika *Dziś i jutro*. Od 1955 współpracował z *Rocznikiem Literackim*, opracowując dział „Esej i felieton” (1955), a następnie „Esej, Szkic. Krytyka literacka” (1967-74; w 1973-74 także „Felieton”). W 1956 należał do zespołu redakcyjnego tygodnika *Kierunki*, a w 1957-58 *Orki*. W 1959 kierował działem polskiej literatury współczesnej w Państwowym Instytucie Wydawniczym (PIW). Był członkiem ZSL i działał w Kole Literatów ZSL. W 1962-67 współpracował z *Tygodnikiem Kulturalnym* (m.in. był jednym z autorów stałego cyklu „Słownik polskich pisarzy współczesnych”). W 1964 otrzymał za współpracę z tym tygodnikiem nagrodę im. T. Nocznickiego, przyznawaną za osiągnięcia w dziedzinie publicystyki na łamach prasy ZSL. W tymże roku doktoryzował się na Uniwersytecie Warszawskim, na podstawie pracy pt.: „Liryka Bronisławy Ostrowskiej na tle Młodej Polski” (promotor prof. Jan Zygmunt Jakubowski). Od tegoż roku do przejścia na emeryturę w 1976 był kierownikiem redakcji przekładowej literatury germańskich PIW. Pisał recenzje wewnętrzne dla Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa”, oceniając powieści odcinkowe dla pism codziennych. W 1969-71 był delegatem Zarządu Głównego ZLP do Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich PAN. Od 1968 był członkiem redakcji, a od 1972 rady redakcyjnej miesięcznika *Poezja*, ogłaszał tu również recenzje. W 1975 jako członek zespołu PIW otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w dziedzinie wydawnictwa za serię wydawnicze z zakresu literatury pięknej oraz nauk społecznych. W 1981 wznowił współpracę z *Nowymi Książkami*. Pracował nad książką o F. Dostojewskim (nie ukończona). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). Zmarł 30 października 1983 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura i krytyka. [Szkice]. Wwa: Pax 1956, 461 s.

Zawartość: Od autora. — Literatura i krytyka (1943-1953). — Polemiki i postulaty: Jak oceniam literaturę dwudziestolecia (Odpowiedź na ankietę *Twórczości* 1946); Krakatit nie wzbuchnie; „Problem dziada”; Tryptyk antypoezycki; O grafomanach i grafomanii; Prawo do bajki; Z życia Mateusza Żurawca; Krytycy i recenzenci; Pięć esejów z okazji „Pięciu dni stra-

conych". — Na granicy epok: Plan jutra (J. Przyboś: Równanie serca); Wędrowki Sindbada Żeglarza (B. Leśmian: Wiersze wybrane); Wspomnienie o Józefie Stachowskim; Historia, metafizyka i magia (L. Bartelski: Przećwi zglądzie); Liryka Illakowiczówny (K. Illakowiczówna: Poezje 1940-1954); Iwaszkiewicz — poeta i prozator. — Z najnowszej literatury: Opowieść o pieśni chłopskiej (S. Czernik: Poezja chłopów polskich); Poezja Pawła Kubisza (Przedmówek); Próba chłopskiej epopei (S. Nęcza-Kubiniec: Janosik); Chłopskość programowa (E. Marzec: Wnuczek orze); „Ten zapach domu i śpiew małych rzeczy” (J.A. Frask: Urodzony w żdźbale); Rapsod o księciu i księstwie (A. Golubiew: Bolestaw Chrobry); Dwie powieści Malewskiej (Kamienie wołać będą; Przemija postać świata); Z czasów radosnej twórczości (H. Boguszewska, J. Kornacki: Polonez); Między awangardą a tradycjonalizmem (W. Żukrowski: Z kraju milczenia); Człowiek i Demiurgowie (K. Truchanowski: Zmowa Demiurgów); Granice humanizmu laickiego (Z. Nałkowska: Medaliony); Zejście do piekła (T. Borowski: Pożegnanie z Marią); Proza Leopolda Buczkowskiego (Wertepy; Czarny potok); Losy Pawła Stracyńskiego (J.J. Szczepański: Polska jesień); O rudych i złotych lisach (J. Andrzejewski: Złoty lis); Plon doświadczeń (J. Spiewak: Doświadczenia); O epice Piętaka (Stratowane Ustronie); Z ducha krytyki (P. Hertz: Nowy lirk mazowiecki); Drugie pokolenie awangardy (T. Różewicz: Wiersze i obrazy; Niepokój); Niedziela krytyki (L. Staff: Wiklina). — Ars longa: Pod niebem poetyckiej baśni (S. Flukowski: Horyzont Afrodyty); Wtajemniczenia (J. Parandowski: Dwie wiosny); Nauka uśmiechu (R. Rolland: Colas Breugnon); „Apollinowym drząc rozmysłem”. — Literatura i religia: Tragiczny prekursor (Ernest Helo); Liryka religijna Staffa; Nad „Barabaszem” Lagerkvista; Wiersze kobiece (G. von le Fort: Córka Farinaty); Zmierzch Wikingów (S. Undset: Krystyna córka Lawransa); Saga o Solveidze (H. Ibsen: Peer Gynt); Sigrid Undset, czyli o realizmie chrześcijańskim.

2. Kuszenie Hamleta. Szkice z lat 1959-1964. Wwa: LSW 1965, 176 s.

Zawartość: Wiersze i literatura; Kuszenie Hamleta [dot. tematyki wiejskiej w literaturze współczesnej]; Literatura i folklor (na marginesie „Paralel” J. Krzyżanowskiego); W stulecie Kasprowicza; „Nie dla samych rymów” [dot. S. Ciesielczuka]; J. Wiktor; J. Kurek; Autoportret z wierszy [rec.: S. Czernik: Delta]; Przepowiednie o ręce i człowieku [rec.: S. Czernik: Ręka]; Ze źródeł klechdy [rec.: S. Czernik: Nowina]; Pieśni odmienca (J.B. Ożóg: Gdzie pokój wolał); Proza poety (J.B. Ożóg); T. Nowak; Droga Jasia Kunefala [dot. cyklu powieści S. Piętaka]; J. Morton; Antyprodukcyjniak J. Mortona [rec.: Wielkie przygody małego ancykrystal]; E. Marzec; Nagrodzona powieść Macha [dot.: Życie duże i małe]; Lauri i nadzieje łonów. Wyników konkursu LSW i ZLP na powieść współczesną z życia wsi].

3. Cienie i profile. Studia i szkice literackie. Wwa: PIW 1967, 519 s.

Zawartość: Od autora. — W kraju Zolów: Z kuchni czarownicy [O krytyce literackiej]; O „Trylogii” i Sienkiewicz; Portret Orzeszkowej [rec.: E. Jankowska: Eliza Orzeszkowa]; — Tropem Pegaza; „Poeta ruin” [Z. Krasieński]; „Polscy parnasiści” [F. Faleński, W. Gomulicki, A. Langel]; „Ten, który powstał z tej ziemi” [J. Kasprowic]; „Duch światła i grania”. (W stulecie Tetmajera); „Piosenny rzemieślnik”. (O poezji K. Mikiewicza); Donna Cellini [M. Pawlikowska-Jasnorzewska]; Na granicy życia i sztuki [rec.: T. Zelenay: Kartki z pamiętnika poetyckiego]; — Synowie Kaliope: Powrót Judyta [o S. Żeromskim]; Fundamenty eposu [powieści S. Brzozowskiego]; Między realizmem i modernizmem [dot. twórczości I. Dąbrowskiego]; Nikodem Wielki [T. Dołęga-Mustowicz: Kariera Nikodema Dyzmy]; Z perspektywy „Wspólnego pokoju” [Z. Unifowski]; Na śmieć Diogenesa (i trzy głosy) [dot. twórczości W. Zambrzyckiego]; — Spójnia słubnego pierścienia: liryka B. Ostrowskiej.

4. Chłopi Władysława Stanisława Reymonta. Wwa: PZWS 1969, 140 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1987. *Bibl. Analiz Lit.*

5. Wśród mówiących prozą. Szkice literackie. [Wwa:] LSW 1971, 333 s.

Zawartość: Zanim rozsunie się kurtyna [dot. problematyki krytyki literackiej]; — Wśród prozaików; Zapisane życie [M. Dąbrowska: Gwiazda zaranna]; W dwu wymiarach czasu [J. Iwaszkiewicz: Tatarak i inne opowiadania; Kochankowie z Marony]; Nad nowelami Parandowskiego [dot.: Akacja]; Sztuka czystej prozy [M. Kuncewiczowa: Leśnik; Zmowa nieobecnych; Cudzoziemka]; Szkoła globrotatorów [J. Brzeczowski: Nocny gość; S.M. Saliński: La Paloma; J. Makarczyk: Trzy następnice kobiet; J.B. Rychliński: Mafia Wielkiego Fina; Galeon kapitana Mory; Fama kapitana Mory; Szczęście z morskimi oczami]; „Słowo i ciało” [T. Parnickiego]; Od założenia państwa [J. Zylinski: Złota włócznia]; Stereometria wizji [S. Flukowski: Pada deszcz]; Poeta i świat [K. Truchanowski: Tais z biedronką, czyli droga do nieba; Oratoria nocne; Młyny boże]; Magellan czarnych mózów [W. Mach: Góry nad czarnym morzem]; Imiona wybrane [J. Strykowski: Imię własne]; Klerk contra Hitler, czyli Anty-Lafcadio [A. Laszowski: Psy goźce]; Żaden [K. Filipowicz: Romans prowincjonalny; Biały ptak; Pamiętnik antybohatera; Ogród pana Nietschke]; W mrokach czarnego humoru [J. Krzysztofi: Złote godły]; Ludzie i morgi [J. Morton: Mój drugi ożenek; Ucieczka z raj]; Podhale bez mitologii [T. Malicki: Ludzie z gór i inne opowiadania]; Wieś W. Dunarowskiego [dot.: Opowiadania wybrane]; Do sedna rzeczy [T. Goździkiewicz: Sprawy Łuki Bakowicza; Tarcza samotnika]; Owoce nagiętego sadu [W. Myśliwski: Nagi sad]; — Wśród krytyków: Nowe spotkania z Miriamem [Z. Przesmycki: Wybór pism krytycznych]; Leśmian — eseista i krytyk [dot.: Szkice literackie]; Saga rodu Przybyszewskich [S. Helsztyński: Meteory Młodej Polski]; Przygoda duszy [M. Dąbrowska: Szkice o Conradzie]; Recenzje nie tylko teatralne [K. Izykowski: Recenzje teatralne]; Przeoczony i zapomniany [J.E. Płomiński: Twórcy bez masek]; W pracowni M. Kuncewiczowej [dot.: Odkrycie Patanusu]; Poza modą i szablonami [L.B. Grzeniewski: Weryfikacje]; O poezji i makatkach [J. Lukaszewicz: Szmaciarze i bohaterowie]; Romantyk w jaskini Polifema [H. Berezka: Z lektur prozy obcej]; S. Czernika „walka o treść” [dot.: Z podglebia]; Patrzcie, patrzcie młodzi [J. Parandowski: Szkice, seria druga]; Mistrz Andrzej z Krakowa [A. Banach: O kicz]; Z perspektywy jutra [S. Lem: Filozofia przypadku. Literatura w świetle empirii]. Pierwsza redakcja tomu została odrzucona w 1963 przez PIW (inf.: A. Biernacki. *Rocz. Lit.* 1983 wyd. 1991).

6. Pisarze nurtu wiejskiego we współczesnej literaturze. [Poradnik bibliograficzny; współaut.:] J.Z. Lichański. Wwa: Bibl. Nar. 1976, 128 s.

7. Do Juliusza Wiktor Gomulickiego. [Wiersz]. Powst. 10 marca 1983. Wyd. Wwa: [druk: Ofic. Poligraficzna „Czcionka”] 1992, 7 s.

Druk bibliofilski. — Data powst. pod tekstem.

8. Pisarstwo wsi i ziemi. Szkice i eseje. Wwa: LSW 1986, 331 s.

Zawartość: Od autora; Szanse tematu wiejskiego. — Folklor i literatura: Opowieść o pieśni chłopskiej [S. Czernik: Poezja chłopów polskich]; Literatura i folklor [J. Krzyżanowski: Paralele]; W kręgu twórczości ludowej [Klechdy ludu polskiego. Oprac.: S. Czernik; Sto baśni ludowych. Red.: J. Krzyżanowski, H. Kapeliński]; Polska epika ludowa [Polska epika ludowa. Oprac. S. Czernik]. — Pogranicze: Poezja Pawła Kubisza; Liryka Mariana Kubińskiego; Edward Marzec, Henryk Jasiński z Zaolzia; Z powszednich dni [M. Suszyńska-Bartman]; Skald Podhala [S. Nęcza-Kubiniec]. — Od dawnej do nowej wsi:

O sztuce pisarskiej Jana Wiktora; „Nie dla samych rymów” [poz. 2]; Podhale bez mitologii [dot. twórczości T. Malickiego]; Józef Morton; Teodor Goździkiewicz. — Krag „Okolice Poetów”: Stanisław Czernik; Jan Bolesław Ozóg; Józef Andrzej Prąsik; Powrót [Jerzego] Pietrkiewicza; Czerpał z dni i snu. (O S. Piętaku — wspomnienia i refleksje); Droga Jasia Kune-fata [poz. 2]. — Naszego czasu; W guślarskim czar okręgu [J. Ozga-Michalski; Pełnia; Miejsce na muzykę [J. Zych; Wędrująca granica]; Rozkwitający kryształ. (O liryce Tadeusza Nowaka); Matylda Welna; Owoce nagiego sadu [W. Myśliwski; Nagi sad]; Podróż w dzieciństwo [W. Mach; Życie duże i małe]. — Fundamenty: Tęsknota Norwida [ludowość w poezji C. Norwida]; Ten, który powstał z tej ziemi [poz. 3]; Reymont — epik wsi polskiej.

Przekłady

1. W. Hildesheimer: Tynset. [Powieść]. Przeł.: A. Rostań, ... Wwa: PIW 1973, 159 s.
2. E. Schnabel: Ja i królowie. Pomysły, zdarzenia, konkluzje z życia inżyniera D. Wwa: PIW 1981, 285 s.
3. H.H. Jahnn: [Trzyście] 13 niesamowitych opowieści. Przeł. z niem.: ..., R. Wojnakowski. Przeł. powst. przed 1983. Wyd. Kr.: WL 1990, 236 s.
4. E. Wallace: Biała twarz. [Powieść]. Przeł. powst. przed 1983. Wyd. Gdańsk: Graf 1991, 163 s.
5. H.H. Ewers: Pająk. [Utwór dramatyczny]. Przeł. powst. przed 1983. TV 1995.

Prace redakcyjne

1. S. Undset: Olaf syn Auduna. [Powieść]. [T.] 1-2. Przeł. z niem. W. Kragen. Pośl. i przyp. ... Wwa: Pax 1955, 484 + 459 s.
2. S. Undset: Krystyna córka Lawransa. T. 1-3. Przeł. z niem. W. Kragen. Przep. ... Wyd. przejrzy. i popraw. Wwa: PIW 1958, 346 + 503 + 523 s.
3. S. Piętak: Poezje. Wybór i przedm. ... Wwa: PIW 1966, 227 s.
4. B. Ostrowska: Biała godzina. Wybór poezji. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1969, 244 s. Wyd. 2 tamże 1978.
5. W. Hilsbecher: Tragizm, absurd i paradoks. Eseje. Wybór i wstęp. ... Przeł. S. Błahut. Wwa: PIW 1972, 251 s.
6. F. Nietzsche: Aforyzmy. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Przeł. W. Berent. Wwa: PIW 1973, 141 s. Wyd. nast. tamże 1978.
7. ... tu felix Austria. Antologia noweli austriackiej XX w. Wybrał i wstęp ... Wwa: 1973, 530 s.
8. K. Irzykowski: Aforyzmy. Wstęp i wybór ... Wwa: PIW 1974, 118 s.
9. E. Jędrkiewicz: Poezje wybrane. [Wybór] ... Gdańsk: WM 1978, 158 s.
10. J.W. Goethe: Aforyzmy. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1984, 120 s.

11. J.W. Goethe: Dramaty wybrane. T. 1-2. Przekł., wstęp i przyp.: T. Namowicz. Wybór ... Wwa: PIW 1984, 449 + 389 s.

12. K. Iłakowiczówna: Poezje wybrane. (II). Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1984, 125 s.

13. Władysław Stanisław Reymont. Wwa: WSiP 1984, 326 s. *Bibl. Polonistyki*.

14. F. Hebbel: Aforyzmy. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1985, 78 s.

15. S. Piętak: Pisma. Pod red. ... [T. 1-5]. Wwa: LSW 1986-1988, 604 + 348 + 441 + 357 + 474 s.

Przedm. S.L.: O Stanisławie Piętaku. [T. 1] s. 5-24.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1957, ok. 1966, 1978. — Wywiad: Po co jest krytyk? Rozm. L. Budrecki. *Kultura* 1972 nr 50.

SWPP 1. — PP (B. Winkłowa). — LP (red.). — RL 1983 (A. Biernacki).

[Literatura i krytyka:] L. Flaszyn: O L. niesprawiedliwie. *Prz. Kult.* 1957 nr 12; Z. Peździński: Literatura i krytyk. *Orka* 1957 nr 29/30; J. Sławiński. *Twórczość* 1957 nr 7. — [Kuszenie Hamleta:] J. Kwiatkowski: L. kusi Hamleta. *Życie Lit.* 1966 nr 4; W. Natanson: Wokół „Kuszenia Hamleta”. *Tyg. Kult.* 1966 nr 8; W. Sadkowiński: Szkie krytyczne L. *Nowe Książ.* 1966 nr 4; R. Sulima. *Prz. Hum.* 1966 nr 2. — [Cienie i profile:] J. Łukasiewicz: Konstelacja S.L. *Więź* 1967 nr 10; J. Ratajczak: Kuchnia i salon. *Mies. Lit.* 1967 nr 12; J. Rohoziński: O prawo sadu. *Nowe Książ.* 1967 nr 10; J. Termer: Dokument biografii wewnętrznej. *Twórczość* 1967 nr 9. — J. Pięszczachowicz: O godności i rzetelności krytyki. *Nowe Książ.* 1972 nr 7 [rec.: Wśród mówiących prozą]. — L. Budrecki: S.L. *Poezja* 1973 nr 9. — T. Szyma: W obronie recenzji. *Mies. Lit.* 1973 nr 5 [rec.: Wśród mówiących prozą]. — K. Górniak: Okrucy Nietzschego. *Nurt* 1976 nr 6 [rec. wyd.: F. Nietzsche: Aforyzmy]. — Z. Dolecki: S.L. (1914-1983). *Tyg. Kult.* 1983 nr 47. — J.Z. Brudnicki: S.L. Droga i postawa. *Kult., Ośw., Nauk.* 1984 nr 3. — J. Witan: „Strażnik na Dzikich Polach”. (Rzecz o S.L.). *Poezja* 1984 nr 5. — [Pisarstwo wsi i ziemi:] B. Klukowski: Jeszcze o temacie wiejskim. *Nowe Książ.* 1987 nr 1; A. Marzec: O pisarstwie wsi i ziemi. *Mies. Lit.* 1987 nr 12. **J.Z.**

LICHNIAK Zygmunt ur. 1925

Pseud.: ANTY-Z(o)Ł; Kamil Rodendron; (I); (L); Licho; Mateusz Żurawiec; PHY; St.Z.; St. Zyglich; Stanisław Litercki; Stanisław Zyglich; Z.L.; (Z.L.); Z. Lich.; Zbigniew Banderczak; ZL; Zyg. Lich.; Zygmunt L.

Krytyk literacki i filmowy, publicysta

Urodzony 28 kwietnia 1925 w Wilczynie pod Koninem; syn Stanisława Lichniaka, urzędnika, i Kazimiery z Furmańskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i pracował fizycznie, m.in. jako pomocnik stolarza i murarza. Równocześnie uczył się na tajnych kompletach Gimnazjum i Liceum im. Władysława IV; w 1944 zdał maturę. Po zakończeniu wojny, studiował w 1945-50 filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie rozpoczął pracę dziennikarską jako reporter miejski w gazecie *Wieczór Warszawski* (1946-47; tu notatki podp. PHY). Debiutował jako krytyk literacki w 1947 recenzją książki Z. Staro-

wiejskiej-Morstinowej „Kabała historii”, zamieszczoną w tygodniku *Dziś i jutro* (nr 24); z pismem tym stale współpracował do 1956 (tu m.in. recenzje w cyklu „Obrachunki ze współczesnością” oraz utwory prozą). W 1947 został członkiem Stowarzyszenia „Pax”, w którym podjął działalność społeczno-polityczną i kulturalną. Recenzje literackie publikował w *Przeglądzie Powszechnym* (od 1948; tu stały dział „Przegląd piśmiennictwa”), w *Słowie Powszechnym* (od 1948; tu m.in. w 1959-78 recenzje filmowe w cyklu „Listy do kinomanów” oraz w 1974-78 „Listy o książkach”). W 1949 otrzymał Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka. Był redaktorem dodatku młodzieżowego *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach* (1949-51). W 1954 ożenił się z Zofią Czartoryską, nauczycielką. W 1954-57 i ponownie od 1965 należał do ZLP. Od 1956 współpracował z tygodnikiem *Kierunki*; w piśmie tym publikował teksty krytycznoliterackie, m.in. cykle recenzji „Dalsze ciągi”, „Raptularz literacki” (1956-57), „Monologi kibica literackiego” (1957-58), „Bryk do literatury współczesnej” (1959-60). Od 1957 należał do Klubu Literatów „Krag” (od 1981 prezes). W 1956-65 pełnił funkcję kierownika redakcji literackiej Instytutu Wydawniczego „Pax” (okresowo zastępca redaktora naczelnego), następnie został konsultantem Instytutu w zakresie literatury pięknej i literaturoznawstwa. Był redaktorem naczelnym *Życia i Myśli* (1958-60). Współpracował z pismem *Zorza* (od 1968; tu m.in. od 1971 cykl felietonów „Tele-refleksje” i „Gawędy o literaturze”). W 1968 wszedł w skład prezydium Zarządu Stowarzyszenia „Pax”, w 1976-78 był jego sekretarzem. Za twórczość krytycznoliteracką otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka (1958 i 1972), nagrodę im. K. Irzykowskiego, przyznaną przez Klub Krytyki Filmowej przy SDP (1973), oraz nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1985). W 1984-90 był redaktorem naczelnym *Kierunków*; publikował tu też liczne artykuły i recenzje (niektóre podp.: ANTY-Z(oi)L, (I), (L)), m.in. od 1988 cykl pt. „Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji”. W 1983 został członkiem nowego ZLP, od 1985 był wiceprezesem, a następnie od 1989 członkiem prezydium Zarządu Głównego Związku. W 1992 wystąpił z ZLP, a w 1993 ze Stowarzyszenia „Pax”. Wyjeżdżał wielokrotnie do Niemiec, Włoch, Francji, Belgii, Holandii, ZSRR, Japonii, Syrii i na Kubę. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Oficerskim (1977) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Wychyleni w przyszłość*. [Autorzy:] ..., A. Micewski. Wwa: Komisja Intelktualistów i Działaczy

Katolickich przy Pol. Kom. Obrońców Pokoju 1951, 52 s.

Broszura zawiera dwa współwyd. art. o międzynarodowym Festiwalu Młodzieży i Studentów w Obronie Pokoju. (Berlin, 5-19 VIII 1951): A. Micewski; Berlin 1951. Ocena ideowopolityczna; Z.L.: Wychyleni w przyszłość, s. 29-52.

2. *Poeta konsekwencji. Rzecz o Jerzym Liebercie*. [Studium historycznoliterackie]. Wwa: Pax 1952, 122 s.

3. *Wiec w środku człowieka. Cztery poematy*. Wwa: Pax 1953, 64 s.

Podp.: Mateusz Żurawiec.

Zawartość: List do Kardynała Spellmana; Czarny śpiew. (Kantata o Paulu Robesonie); Akt oskarżenia. (Pisane nocą 20 czerwca); Wiec w środku człowieka. (Rzecz o sprawie wspólnej).

4. *Cierpkie winogrona. Tryptyk opowieściowy*. Wwa: Pax 1954, 336 s.

Podp.: Mateusz Żurawiec.

Zawartość: Jack Kerton nie wraca do bazy; Judasz potrzebny od zaraz; Cierpkie winogrona.

5. *Obrachunki ze współczesnością*. [Szkice i recenzje]. Wwa: Pax 1955, 462 s.

Zawartość: W stronę czytelnika [Spellmana]. — Ogólnie: Razem. (Przemówienie wygłoszone na VI Zjeździe Związku Literatów Polskich); Dziesięciolecie, które chce być epoką. (Szkic pośpiesznego bilansu). — recenzje w działach: Wobec historii; Zdekonspirowane mity; Przewycieczając wojnę; Diagram naszych dni, — oraz szkice: Profil bojownika. (Rzecz o Tadeuszu Borowskim).

6. *Skazany na szukanie*. (Rzecz o Włodzimierzu Pietrzaku). [Studium]. Wwa: Pax 1955, 102 s.

Wyd. jako broszura pod wspólną okł. z: W. Pietrzak: Z pism. [T. 1] Rachunek z Dwudziestolecia.

7. *Raptularz literacki*. Wwa: Pax 1957, 269 s.

Zawiera drobne felietony o literaturze polskiej i obcej druk w *Kierunkach* w 1956-1957; cykle: Zachód przez dziurkę w kurtynie; Z odwrotnej strony Polski; Recenzje na wagarach; Refleksje à la groch z kapustą; Z filozofią na bakier; Krzywym piórkiem lecył parodii literackich].

8. *Monologi kibica literackiego*. [Szkice i felietony]. Wwa: Pax 1958 [właśc. 1959], 351 s.

Zawartość: Wstęp, wyjaśniający i zaciemniający tyle, ile trzeba. — Z naszego podwórka [drobne felietony krytyczne oraz większe szkice: Nad szaradą pisarstwa Parnickiego; Kibic o sędziach [dot. K. Wyki, A. Sandaiera, J. Kotta, R. Matuszewskiego, S. Lichańskiego; Z. Starowiejskiej-Morstinowej, A. Rogalskiego, A. Łaszowskiego, A. Stawara i in.]. — Spotkania z literaturą „obcą” [drobne felietony krytyczne oraz większe szkice:] Pamiętnik zamordowanej nadziei [dot.: A. Frank; Pamiętniki; Conradiana osobiste; Notatki o kilku Amerykanach [W. Faulkner, E. Hemingway, E. Caldwell, J. Steinbeck, N. Mailer]. — Zabawa w filozofię i literaturę [drobne felietony oraz szkice:] „Leyland” we mgłę [wrażenia z podróży do Lipska].

9. *Ceterum censeo. Rekolacje pryncypialisty*. [Szkice]. Wwa: Pax 1960, 218 s.

Zawartość: Głosa I; Obowiązek twórczości; Akuszeria kultury; Głosa II; Profil uczonego. (Na marginesie „Studiów i rozpraw” Wacława Borowego); Filozof z Wesolej [Z. Jaktmiak]; „Niech się nie rwie olbrzymi tańców pokoleń” [dot. A. Górskiego];

L

Co ja właściwie sędzę o poezji; Piętnaście lat krytyki literackiej w Polsce Ludowej; Głosa III; Myśli o tolerancji; Nazywając rzeczy po imieniu. (O tolerancji — praktycznie); Analiza mejnej wody i próba destylacji [dot. tolerancji]; O twórczą wspólnotę i twórcze różnice; Między innymi: literatura; Głosa IV.

10. Na przykładzie filmu. [Felietony i recenzje]. Wwa: Pax 1961, 387 s.

Zawartość: Słowo w stronę nie tylko kinomanów [wstęp]. — O filmie — szerzej [Studium o współczesnym filmie polskim]. — Z „Listów do kinomanów”, czyli: O filmie — lżej. [Wybór felietonów i recenzji druk. wcześniej w *Sl. Powsz.*]

11. Kto strzelił? [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 132 s.

Podp.: Stanisław Literski.

12. Szkic do portretu Jana Dobraczyńskiego. [Studium krytycznoliterackie]. Wwa: Pax 1962, 238 s.

13. Dokoła Wojtka. (Rzecz o Wojciechu Żukrowskim). [Studium]. Wwa: Pax 1963, 306 s.

14. Komu opłaca się zbrodnia?, czyli „Kryminały” nie zmyślone. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1964, 90 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Podp.: Stanisław Literski.

Zawartość: „Wo liegt der Hund begraben?”, czyli o kradzieży diamentów, gasnących żarówkach i niegasnących namiotnościach ludzkich ...; Strzały nad Odrą, czyli o złej miłości sztuki wśród przemysłowców; Tajemnicza szminka, czyli dlaczego zamordowano Marion Berger; Jeszcze jedna kradzież diamentów, czyli o tym, jak Amerykanie „przyjęli” spadek wdowy po Wilhelmie II; Niezwykła kariera „podwójnego” doktora, czyli jak zostać „naczelnym psychologiem” bońskiej Bundeswehry. Wg inf. autora podane we wstępie — opowiadania zostały oparte na relacji Günthera Prodhöla, zawartej w „Kriminalfälle ohne Beispiel” i „Solange die Spur warm ist”.

15. [Pięć do zera] 5:0 dla ideologii. (Z katechizmu krytyka). Wwa: Pax 1964, 276 s.

Zawartość: I. Credo uparte: O zaangażowaniu literatury; Akustyka społeczna poezji; Spacerkiem przez kulturę; Preludium spacerowe, czyli bruderszaf z kulturą „Katz” poniedziałkowy, czyli refleksje na temat dnia powszedniego kultury. Krytyk krytycznie o krytyce. Kłopoty krytyka pościwego. Z katechizmu działacza kulturalnego; Kultura jako magna charta humanitatis i kultura à la carte. Ustalenia metodologiczne. Nasze credo kulturalne. Ich kryteria. Człowiek jako rzecz. Kultura jako towar. Wyjaśnienia niezbędne. Brak sita wartości. Próba naszych uogólnień. Uniwersalizm i dynamika rozwojowa naszej kultury. Nasze sito oddzielające ziarno od plew. Odrzucamy pokusy uproszczeń. Wspólnota prometeizmów — przeciw burżuazji. — II. Ilustracje z bryku do literatury; Cum duo faciunt idem ... [m.in. o poezji J. Twardowskiego]; Na przykład; wieszczoch z Muszyny [dot. J. Harasymowicza]; „Trzech wieszczów małej Apokalipsy” [dot. S. Grochowiaka, J. Krzysztonia, W.L. Terleckiego]; Prolegomena do pokoleniologii: Jak określić granicę pokoleń? Szukajmy w trwałych kategoriach. Prośbę o wyjaśnienia. Moje propozycje. Przydatne wyjaśnienia. Kłopoty z trzecią generacją. Współczynnik polski; Jeszcze to i owo — wciąż pokoleniowo: Trzeba widzieć całość. Rozluźnienie styku biografii z historią; Gruboskońskość czy nadmierna subtelność; O braciach młodszych; Wyznanie wiary; literatura. Bunt bez imienia. Wbrew dominantom własnej historii. Rola krytyki „własnej”.

16. Mowy i namowy. [Przemówienia i artykuły]. Wwa: Pax 1969, 299 s.

Zawartość: Kilka słów wyjaśnienia. — Z mównic ZLP i innych: Kilka słów o zasadzie wieloświatopoglądowości [wypowiedź na XVI sesji Rady Kultury i Sztuki w 1955; polem. z poglądami S. Żółkiewskiego na literaturę katolicką]; Rzecz o wartości sporu; O sprawach nie do pominięcia. [Przemówienie na zebraniu Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR przy ZLP]; Przed sejmem pisarzy [o sytuacji w ZLP przed jego VI Walnym Zjazdem w 1956]; Z myślą o wspólnej sprawie. [Przemówienie na zjeździe ZLP w Lublinie 1964]; Trochę polemiki. [Głos w dyskusji na II Kongresie Kultury Polskiej w 1966]; Przeciwno „pchlizmowi” i „byczojestwu”. [Skrót przemówienia na XI Zjeździe Pisarzy Ziem Zachodnich i Północnych 1968]; O patriotyczne dowartościowanie literatury. [Przemówienie na zebraniu zorganizowanym przez Min. Obrony Nar. i Sekcję do Współpracy z Wojskiem przy ZG ZLP]; W stronę pozytywnego programu. [Przemówienie na zebraniu przedwyborczym Oddz. Warszawskiego ZLP 1968]; Przemówienie nie wygłoszone [przeznaczone na zjazd ZLP w Bydgoszczu 1969]. — Przy wręczaniu nagród im. W. Pietrzaka: Odpowiedzialność to kwestia ludzkiej godności; Z pozycji prawdy; Zamiast laurki dla Instytutu [Wydawniczego „Pax”]; Potrzeba wielu źródeł; Mowa jubileuszowa. — Dla ożywienia dyskusji: Akustyka społeczna poezji [poz. 15]; Kultura jako magna charta humanitatis i kultura à la carte [poz. 15]; Szerzej o wiare; Między jemiolą a dębem; Przeciwno literaturze; Rozmowy konieczne. — Garsć refleksji o ćwierćwieczu literatury Polski Ludowej. [Referat wygł. na zebraniu zespołu pisarzy i publicystów Stow. „Pax” w Ojrzanowie 6 III 1969].

17. Z mojego ćwierćwiecza. [Szkice]. Wwa: Pax 1972, 605 s.

Zawartość: Osobisty list przewodni [Szkic wspomnieniowy]. — I. Wychodząc od konkretno: O „Kabale historii” [Z. Starowiejskiej-Morstinowej]; Powieść Rembeka [dot.: Wyrok na Franciszka Kłosa]; Najgłębsza powieść o wojnie [Z. Nalkowska; Medaliony]; Kiedy krytyk przestaje być uczciwy [dot.: S. Żółkiewski; Kiedy profesor przestaje być formalistą. *Kuźnica* 1948 nr 25]; Poezja Broniewskiego [dot.: W. Broniewski; Poezje zebrane]; Powieść Gołubiewa [dot.: Bolesław Chrobry]; Prolog w trzech aktach [dot. pisarstwa T. Brezyl]; Pisarstwo Adolfa Rudnickiego; O sprawach ludzkich po ludzku [dot.: I. Newerly; Pamiętka z Celulozy]; Profil Uczzonego (o W. Borowym); W głąb historii [dot.: H. Malewska; Przemija postać świata]; Profil bojownika (rzecz o T. Borowskim); Nad potokiem cierpienia [dot.: L. Buczkowski; Czarny potok]; Rzecz o wartości sporu [poz. 16]; Filozof z Wesołej [dot. Z. Jakimaka]; Cum duo faciunt idem... [poz. 15]; Prolegomena do pokoleniologii [poz. 15]; Jeszcze to i owo — wciąż pokoleniowo [poz. 15]; Refleksje dla ludzi pióra (o ćwierćwieczu literatury PRE). — II. Zmierzając ku uogólnieniom: z poz. 9: Co ja właściwie sędzę o poezji; Myśli o tolerancji; Nazywając rzeczy po imieniu; Analiza mejnej wody i próba destylacji; O twórczą wspólnotę i twórcze różnice; O zaangażowaniu literatury [poz. 15]; — z poz. 16: Kilka słów o zasadzie wieloświatopoglądowości; O sprawach nie do pominięcia; Przed sejmem pisarzy; Akustyka społeczna poezji; Szerzej o wiare; Trochę polemiki; Przeciwno „pchlizmowi” i „byczojestwu”; Między jemiolą a dębem; Przeciwno literaturze; O patriotyczne dowartościowanie literatury; Rozmowy konieczne; W stronę pozytywnego programu; Przemówienie nie wygłoszone, — nadto: Z myślą o wspólnej sprawie. [Przemówienie wygł. na zjeździe ZLP w 1964]; Powołanie i odpowiedzialność współtwórców kultury; Stosunek naszego ruchu do spraw kultury.

18. Przybliżając odległości. [Recenzje]. Wwa: Pax, 215 s.

Zawartość: Wstęp na tyle krótki, by go nie pominąć. — [Cykle:] I. Z dawnych lektur. [Rozważania o literaturze zwanej katolicką]; II. Z niedawnych lektur. [Listy o książkach]; Słowo wyjaśnienia. — W stronę literatury radzieckiej; Za Odrą i Łabą; Ci niespokojni Anglicy, Amerykanie; Z różnych stron.

19. Owocowanie książkami. [Historia Inst. Wydawn. „Pax”]. Wwa: Pax 1981, 222 s.

20. W duchu dialogu. (Rozważania o kulturze). Wwa: Pax 1981, 190 s.

Zawartość: Wprowadzenie: O kulturze w kategoriach ruchu ideowego. Stwierdzenia wstępne. — I: O właściwy język; W kierunku kształtowania osobowości; O teleologię kultury; Rozwinięcie skrótów myślowych „Wytycznych” [Stow. „Pax”]; Niezbędne uzupełnienia; W stronę kultury narodowej; O rewolucji naukowo-technicznej; Budzić potrzeby kulturowe. — II: Po sześciu latach; Ustalenie wyjściowe; Kościół wobec kultury współczesnej; Kościół wobec kultur narodowych; Wokół kultury narodowej; O interświatopoglądowy wymiar argumentu historycznego; O maksymalną sferę wolności; O szansę interpretacji; O więzi międzypokoleniowej; Uwagi końcowe. — O węzłowych problemach kultury; Niezbędne przypomnienia; Między wezwaniem a spełnieniem; Ku optymalnym warunkom rozwoju osobowości; Istota i konsekwencje dialogu; Propozycja szerszego spojrzenia; Najważniejsze imię wolności; podmiotowość; Antropologia podmiotowości; Podmiotowość jako nakaz twórczości; Pomnażanie skarbu, poszerzenie przestrzeni kultury narodu; O żywy łańcuch pokoleń; Wobec ogólnej oceny 35-lecia kultury PRL; W stronę Paxu. — Kultura jako trwałość i ciągłość świadomości narodowej. — Próba nowego spojrzenia. (W stronę literatury katolickiej): Przewyciężając paradoksy; Wycieczka w przeszłość Prawdźców; Eksplozja katolickości literatury; Drażnienie w głąb; Zaborczość aneksji; Niebezpieczeństwo zawężeń; Spojrzenie z ukosa; Ostrzeżenia z wczoraj — ważne dzisiaj; Odpowiedź na wezwanie czasu; Opory samych pisarzy; W kręgu faktów społeczno-kulturowych; Wobec wezwań czasu; Zamiast seminarnych definicji; Na gruncie konkretnych literackich; Kanon nie obejmuje całości; Wnioski z obserwacji kanonu; W dialogu ze światem współczesnym; Bez zamknięcia. — O potrzebie twórczych sporów: 1. Wstępne wyjaśnienia; 2. Przemówienie nie wygłoszone: Świeży cytat; Cytat sprzed lat dziesięciu; Dalsze ciągi myślowe; Wadliwe mechanizmy nobilitacji; Wobec literatury obiegu nieoficjalnego; Przykłady ilustracyjne; Zaostrzenia — gwoli wyrazistości; Czy straszny „duch rewanżyzmu”?; W sieci poważniejszych powikłań; Na najwyższych piętrach; Marzenie ściętej głowy?; Konieczne uzupełnienie polemiczne; 3. Refleksja pozajzdowa.

Wybór tekstów z l. 1971-1981.

21. Zanim powstanie panorama. Wobec literatury polskiej na emigracji. Wwa: Pax 1983, 213 s.

Zawiera części: I. Mały traktat o budowaniu mostów; II. O mostach zwodzonych i o zawieszonych nadziejach; III. U progu wielkiej szansy: nowe filary pod trwałe przęsta; IV. Różdżkarskie poszukiwania źródeł; V. Zarys mapy odkrywanego ładu.

Nagroda Funduszu Literatury w 1984.

22. Kopa lat. [Szkice]. Posł.: E. Szonert. Wwa: Pax 1985, 482 s.

Zawartość: Gdy się dźwiga kopę lat [wstęp]. — I. Próba autoportretu albo poszukiwanie korzeni: Osobisty list przewodni [poz. 17]; Zwątpienia krytyczne [szkice dot. krytyki lit.]; Bliżej literatury [wywiad z Z.L. dot. jego działalności krytycznoliterackiej]. — II. Takie to były spory w one lata; z poz. 16: Kilka słów o zasadzie wieloświatopoglądowości; Rzecz o wartości sporu; O sprawach nie do pominięcia; Przed sejmem pisarzy; Trochę polemiki; Przeciwno „pchlizmowi” i „byczojeństwu”. O patriotyczne dowartościowanie literatury; W stronę pozytywnego programu; Przemówienie nie wygłoszone, — oraz: Z myślą o wspólnej sprawie [poz. 17]; Czy byłem socrealistą? — III. Boje i niepokoje o literaturę katolicką: W poszukiwaniu formuły literatury katolickiej [dot. pisarstwa m.in. J. Dobraczyńskiego, A. Rogalskiego, S. Skwarczyńskiej, Z. Starowiejskiej-Morstinowej]; Próba nowego spojrzenia. (W stronę literatury katolickiej) [poz. 20]. — IV. Własnym głosem w

ostatnim pięcioleciu: Głos ze środka niepokoju i nadziei; O potrzebie twórczych sporów [poz. 20]; Własnym głosem albo próba mówienia wprost (osobiste refleksje związane z 13 XII 1981); O ZLP, pisarzach (i nie tylko); Wbrew „potępięcnym swarom” [dot. ZLP]; „Przysłuchiwać się nowoczesnemu człowiekowi” [zagadnienia kultury w nauczaniu Kościoła]; Domena wartości wspólnych; Mowa dziada do obrazu?; Nasze — wobec kultury — grzechy główne; W obszarze kultury narodowej. — V. Powracając do literatury: W polemikie szarpanej, czyli o „grzechach” wobec Wiecha [S. Wiechecki]; „Mój” Gołubiew. (Wspominki osobiste); Collage urodzinowy (na siedemdziesięciopięciolecie T. Parnickiego). — Postowie.

23. Rekolacje kulturalne. [Rozważania o kulturze]. Wwa: Pax 1987, 176 s.

Zawiera części: Tezy o kulturze — pod rozważanie; Nasza formuła i jej wyjaśnienie; Kultura i światopogląd; Kościół wobec kultury; Jan Paweł II o kulturze; O kulturze narodowej wspólnoty; O ducha pluralizmu; W głąb zasady wieloświatopoglądowości i dialogu.

24. Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. [Szkice]. Wwa: Pax 1989, 349 s.

Przegląd dorobku poetyckiego pisarzy przebywających po 1945 na emigracji (w układzie alfabetycznym).

Przekłady

1. S. Andres: O świętym księżulku Domenico. [Opowiadanie]. Wwa: Pax 1960, 111 s.

2. M. Frisch: Arlekin. (Szkic filmowy). [Wwa 1962], 47 s.

Wyd. jako wkładka do tygodnika *Kierunki* 1962 nr 34; zakończenie utworu w: *Kierunki* 1962 nr 43.

3. M. Rosseels: Ja, chrześcijanin, zabiłem. [Powieść]. Wwa: Pax 1974, 388 s. Wyd. 2 tamże 1977.

4. L. Rinser: Brat Ogień. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Pax 1978, 135 s. Wyd. nast. Wr.: Wydawn. św. Antoniego 1993.

Prace redakcyjne

1. W. Pietrzak: Z pism. Pod red. ... Wwa: Pax. [T. 1]. Rachunek z Dwudziestoleciami. 1955, 223 s. Wyd. 2 tamże 1972.

[T. 2]. Lot jaskółek. (Z cyklu: Między Wschodem a Zachodem). 1956, 269 s.

[T. 3]. Miscellanea krytyczne. 1957, 371 s.

2. Księga o nagrodzie im. Włodzimierza Pietrzaka. Oprac. zespół pod red. ... Wwa: Pax.

(1948-1972). 1978, 403 s.

(1973-1977). 1981, 174 s.

(1978-1987). 1989, 282 s.

3. W. Pietrzak: Myśli. [Aforyzmy]. Wwa: Pax 1977, 58 s.

4. B. Piasecki: Myśli. [Aforyzmy]. Wybór, układ i przedm. ... Wwa: Pax 1983, 135 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1978. — Wywiady: „Wyznanie wiary” Z.L. Rozm. A. Piotrowski. *St. Pousz.* 1963 nr 260. — Ważna jest hierarchia wartości. *Kierunki* 1975 nr 15. — Krytyka nie jest do lubienia. Rozm. Redakcja. *Kierunki* 1982 nr 19. — Istnieć w dialogu.

Rozm. T. Sołtan. *Sl. Powsz.* 1987 nr 66, polem.: [S. Kisielewski] Kisiel: O prawa jednostki samotnej. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 17. — Z szacunkiem, ale nie na kluczach. Rozm. A. Nowak. *Argumenty* 1989 nr 28 [dot. stosunku Z.L. do literatury emigracyjnej].

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (uzup.).

Z. Jakubik: Szkoła twórczości, czyli krytyk wujający. *Dziś i jutro* 1953 nr 19 [rec.: Poeta konsekwencji]. — G. Lasota: Kierunek natarcia. *Wwa* 1953 [rec.: Obrachunki ze współczesnością], polem.: Z. Lichniak: List do „Nowej Kultury”. *Nowa Kult.* 1953 nr 39. G. Lasota: W sprawie listu Lichniaka. *Nowa Kult.* 1953 nr 40, 41. — B. Mamoń: Teza nie udowodniona. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 3; A. Rowicka: Jeszcze o książce L. *Dziś i jutro* 1953 nr 25 [rec.: Poeta konsekwencji]. — S. Lichański: Wielki eksperyment. *Dziś i jutro* 1954 nr 10, przedr. w tegoż: *Literatura i krytyka. Wwa* 1956 [rec.: Wzrost w środku człowieka]. — H. Berezka: Gruski na wierzbie, czyli „Cierpkie winogrona”. *Nowa Kult.* 1955 nr 24. — L. Flaszyn: Gruba książka. *Życie i Myśl* 1955 nr 24 [rec.: Obrachunki ze współczesnością]. — [Wzrost w środku człowieka; Cierpkie winogrona] W. Kos: Spokojnie panowie — czyli o Żurawcu. Nieproszony głos w dyskusji. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 16, polem.: Z. Lichniak: Dekonstruując Żurawca, czyli stypa z morałem. *Dziś i jutro* 1955 nr 20; S. Lichański: Żurawiec nie umarł! *Dziś i jutro* 1955 nr 23, przedr. w tegoż: *Literatura i krytyka. Wwa* 1956. — [Obrachunki ze współczesnością] J. Kuczyński: Niektóre pomyłki Z.L. *Po prostu* 1955 nr 27, polem.: S. Blaut: „Fakty to rzecz uparta”. *Dziś i jutro* 1955 nr 37. — Nad „Cierpkimi winogronami” dyskusja. *Dziś i jutro* 1955 nr 3 [wypowiedzi autorów; S. Grochowiak: O magii tematu, pigułkach i debowej szafie; Z. Pędziński: Nazwijmy rzeczy po imieniu; W.L. Terlecki: Provokacja urągława]. — [Obrachunki ze współczesnością] K.T. Toeplitz: Między mistycyzmem a schematyzmem. *Nowa Kult.* 1955 nr 33; A. Rogalski: Krytycznie o krytyku. *Tyg. Powsz.* 1956 nr 12. — [Raptularz literacki:] A. Szawski A. Gerard: *Metamorfoza L. Kierunki* 1957 nr 51/52; M. Malcharek: Letnie swawolenie. *Współczesność* 1957 nr 6; A. Rogalski: Owoc czasów. *Kierunki* 1957 nr 22. — [Monologi kibica literackiego] M. Głowiński: Niby-krytyka. *Twórczość* 1959 nr 8; T. Terlecki: Mikroliteratura. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 19. — [Ceterum censeo:] W. Chylicka: Bohater naszego czasu. *Wzrost* 1961 nr 10; W. Maciąg: Krytyka na miarę. *Twórczość* 1961 nr 6, przedr. w tegoż: *Opinie i miraży*. Kr. 1963; S. Jończyk: Dialog z L. *Życie i Myśl* 1962 nr 7/8. — Z. Kozarynowa: *Pilkarze. Wiadomości*, Londyn 1963 nr 26 [rec.: Kto strzelił?]. — [Dokota Wojtka:] L.M. Bartelski: Dookoła siebie. *Kultura* 1964 nr 13; L. Eustachiewicz: L., czyli łagodność Zoila. *Kierunki* 1964 nr 6. — S. Jończyk: Credo krytyka. *Z.L. Sl. Powsz.* 1964 nr 285 [rec.: 5:0 dla ideologii]. — [Dokota Wojtka:] J. Kajtoch. *Ruch Lit.* 1964 nr 4; W. Nawrocki: Krytyka subiektywna. *Życie i Myśl* 1964 nr 46. — D. Karcz: Przegląd polskich eseistycznych wydawnictw filmowych. *Kwart. Film.* 1965 nr 3 [rec.: Na przykładzie filmul. — Z. Pędziński: W kręgu literackiej apologetyki. *Wzrost* 1965 nr 7/8, przedr. w tegoż: *Z notatnika szeregowego recenzenta*. Pozń. 1971 [rec.: Szkic do portretu Jana Dobraczyńskiego; Dokoła Wojtka]. — W. Sadkowski: Mecz z samym sobą. *Nowe Książ.* 1965 nr 10 [rec.: 5:0 dla ideologii]. — [Mowy i namowy:] Z. Dolecki: Nie tylko kibicowanie. *Życie i Myśl* 1970 nr 6; J. Koprowski: Mowy i namowy krytyka. *Odgłosy* 1970 nr 9, przedr. w tegoż: *Jak nas widzą, jak nas piszą*. Łódź 1979; E. Szonert: Mowy o kulturze. *Kierunki* 1970 nr 11; W. Sadkowski: Lichniak — założenia programowe. *Nowe Książ.* 1971 nr 9. — [Z mojego ćwierćwiecza:] M. Bocian: Po co namowa — i komu ta mowa? *Student* 1973 nr 7, polem.: [J. Szczawiński] Alcest. *Sl. Powsz.* 1973 nr 101; E. Szonert: Sylwetka krytyka. *Kierunki* 1973 nr 10; Z. Umiński: Krytyk konsekwentny. *Życie i Myśl* 1973 nr 4; K. Zaleski: Sumienie krytyki poczciwej. *Teksty* 1973 nr 3, polem.: K. Pastuszewski: Uniki i argumenty. *WTK* 1974 nr 1. — Z. Dolecki: Obrachunki zadziornego kibica. *Kierunki* 1974 nr 23. — J. Koprowski: Przypowieść o krytyku. *Literatura* 1977 nr 29 [rec.: Przybliżając odległości]. — J. Wojciechowski: Na jubileusz Pax-u. *Nowe Książ.* 1981

nr 21 [rec.: Owocowanie książkami]. — [Zanim powstanie panorama:] J. Koprowski: L. o emigracji. *Tu i Teraz* 1983 nr 36; Z. Irazy: Panorama literatury emigracyjnej. *Kierunki* 1984 nr 5. — [Zanim powstanie panorama:] A. Nasilowska: Zanim wszystko pokryje kurz. *Odra* 1985 nr 2; J. Pluta. *Ruch Lit.* 1985 nr 1. — [J.Z. Słojewski] Hamilton. Wyznania, potyczki i przytyczki. *Tu i Teraz* 1985 nr 17 [o światopoglądzie Z.L.]. — T. Sołtan: Jak dodać lat do kopy. *Sl. Powsz.* 1985 nr 120 [rec.: Kopa lat]. — M. Szczepański: Wertując „Księgę o nagrodzie”. *Kierunki* 1985 nr 47 [rec. wyd.: Księga o nagrodzie im. Włodzimierza Pietrzaka]. — [Zanim powstanie panorama:] [M. Zieliński] (Z): *Noty. Wzrost* 1985 nr 10/12, polem.; M. Chrzanowski: Gdy L. pisze, Z. czuwa. *Kultura* 1986 nr 26. — T.J. Żółciński: Niewdzięczność krytycznego trudu. *Nowe Książ.* 1985 nr 12 [rec.: Kopa lat]. — T. Błazejewski: Krytyka jako służba. *Mies. Lit.* 1986 nr 3. — [Kopa lat:] Z. Skuza: Kopa lat L. *Argumenty* 1986 nr 24. — M. Zboralski: „Rozmowa o kulturze to także kultura”. *Życie i Myśl* 1988 nr 3/4 [rec.: Rekolacje kulturalne]. — [Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji:] J. Koprowski: Czy poezja jest potrzebna? *Perspektywy* 1989 nr 46; S. Drajewski: „Zamiast”. *Życie i Myśl* 1990 nr 1/2; P. Kadziela: L. o poezji emigracyjnej. *Nowe Książ.* 1990 nr 8; M. Romanowski: Maruderzy. *Res Publica* 1990 nr 10 [dot. też: M. Stepien: Szkice o polskiej literaturze emigracyjnej]; L. Szaruga: Cwaniactwo na licencji. *Po prostu* 1990 nr 17; L. Żuliński: Już powstaje panorama. *Literatura* 1990 nr 1.

E.G.

LICHODZIEJEWSKA Feliksa 1928-1997

Bibliograf, historyk literatury, edytor.

Urodzona 18 maja 1928 w Skierniewicach; córka Jana Walczaka, pracownika Polskich Kolei Państwowych, i Władysławy z domu Pęszko. W okresie okupacji niemieckiej nadal mieszkała w Skierniewicach i po ukończeniu szkoły powszechnej uczęszczała na tajne komplety gimnazjalne. Po zakończeniu wojny kontynuowała naukę w Gimnazjum i Liceum Żeńskim w Skierniewicach. Należała do ZHP (do 1948); była przyboczną komendantki hufca w Skierniewicach (do 1947), a następnie drużynową w Warszawie. W 1947 zdała maturę i do 1951 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1952 uzyskała magisterium. W 1947-48 należała do ZMW RP „Wici” (prowadziła koło żywego słowa w podwarszawskiej wsi Wiązowna), a po zjednoczeniu organizacji młodzieżowych — do ZMP (1948-52). Już w czasie studiów była od 1950 zatrudniona na pracach zleconych w Instytucie Badań Literackich (IBL) w zespole przygotowującym piąty tom (współczesny) nowej edycji „Literatury polskiej” Gabriela Korbuta. Od 1951 pracowała w IBL kolejno jako asystent w Dziale Historii Literatury Polskiej XIX i XX w., od 1955 starszy asystent, od 1956 adiunkt w Dziale Dokumentacji Naukowej Literatury Polskiej końca XIX i XX w. Debiutowała w 1951 artykułem pt. „Osiągnięcia polonistyki powojennej”, opublikowanym w *Życiu Literackim* (nr 11; podp. Feliksa Walczak). W 1952 wyszła za mąż za Cezarego Lichodziejewskiego, inżyniera. Uczestniczyła w pracach zespołowych nad „Słownikiem współczesnych

pisarzy polskich" (seria 1 i 2) oraz „Kroniką życia literackiego Polski Ludowej 1944-1963” (1963-68), podejmując równocześnie indywidualne prace związane z czasopismami przełomu XIX i XX w. oraz z twórczością Władysława Broniewskiego. Po zdaniu w 1962 specjalistycznego egzaminu, pracowała na etacie dokumentalisty dyplomowanego w Dziale Dokumentacji i Edytorstwa XIX i XX w., a od 1971 starszego dokumentalisty dyplomowanego w Pracowni „Słownika współczesnych pisarzy polskich” IBL PAN (przemianowanej w 1968 na Pracownię Dokumentacji Literatury Współczesnej). W 1966 otrzymała nagrodę Wydziału I Nauk Społecznych PAN, jako członek zespołu autorskiego „Słownika współczesnych pisarzy polskich” (seria 1, t. 1-4). W 1968 doktoryzowała się na podstawie pracy „Władysław Broniewski. Monografia bibliograficzna” (promotor prof. Kazimierz Wyka). Od 1976 należała do zespołu przygotowującego w IBL dział współczesny przewodnika biobibliograficznego „Pisarze polscy” (gotowy w maszynopisie w 1987). Równocześnie rozpoczęła pracę nad edycją krytyczną „Pism zebranych” W. Broniewskiego; materiały do tego wydania uzupełniała w czasie kwereń w Leningradzie (1977; obecnie Sankt Petersburg) oraz w Berlinie, Pradze i Lipsku (1980). Od 1978 była zatrudniona w IBL na etacie adiunkta. W 1980 otrzymała nagrodę Sekretarza Naukowego PAN, jako członek zespołu autorskiego „Słownika współczesnych pisarzy polskich” (seria 2, t. 1-3). W 1986 została członkiem Stowarzyszenia Autorów Dzieł Naukowych. W 1986/87 wykladała na podyplomowym Studium Edytorsko-Tekstologicznym, prowadzonym przez IBL PAN i Wydział Polonistyki UW. W 1988 przeszła na emeryturę, pozostając jeszcze w 1989 na pół etatu w IBL PAN. Kontynuowała prace historycznoliterackie i edytorskie. W 1993 została członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Płockiego. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1988). Zmarła 4 lutego 1997 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Tydzień” 1893-1906. Wyd. łącznie z: A. Radkowska: Na ziemi naszej 1909-1911. Bibliografia wartości. Wr.: Ossol. 1959, XXXV, 460 s. PAN IBL. Bibliografia F.L. s. V-XXXV, 1-361.

2. O Władysławie Broniewskim. 1897-1962. Poradnik bibliograficzny, Wwa 1964, 48 s. Bibl. Nar. Inst. Bibliogr.

Zawartość: Z dziejów życia i twórczości; Twórczość Broniewskiego. [Bibliografia]; literatura o Broniewskim. [Bibliografia].

3. Kronika życia literackiego 1955, 1956. W: Kronika życia literackiego Polski Ludowej 1944-1963. Materiały. Praca zespołowa pod red. E. Korzeniewskiej. Powst. 1963-1966. Masz., 124 + 131 s.

Masz. całości w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL PAN w Wwie.

4. Twórczość Władysława Broniewskiego. Monografia bibliograficzna. Wwa: PIW 1973, 694 s. IBL PAN.

Nagroda *Mtes. Lit.* w 1974.

5. Broniewski bez cenzury. 1939-1945. Wwa: Kos 1992, 77 s.

Szkic historycznoliteracki dot. biografii i twórczości poety w latach II wojny światowej oraz wybór wierszy z tego okresu.

Studia i prace biobibliograficzne w książkach zbiorowych i czasopismach: Poezja Władysława Broniewskiego. *Polonistyka* 1953 nr 4 s. 7-18. — Z pracowni poetyckiej Władysława Broniewskiego. *Pam. Lit.* 1954 z. 4 s. 569-584. — [Hasła (ok. 100)]. W: SWPP 1 t. 1-4. Wwa 1963-1966. — O rękopisach Władysława Broniewskiego. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Wwa 1965 s. 446-464. — Historia trzech wierszy Władysława Broniewskiego. *Pam. Lit.* 1967 z. 3 s. 189-202 [dot. utworów: Pionierom; Do towarzyszy broni; Zagłębienie Dąbrowskiej]. — Program poetycki Władysława Broniewskiego. W: Władysław Broniewski. W piątą rocznicę śmierci. Wwa 1967 s. 52-87. — „Krytyka” (1896-1897, 1899-1914). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 257-269. — Kontakty Broniewskiego z literaturą rosyjską w dwudziestolecie międzywojennym. W: Po obu stronach granicy. Wr. 1972 s. 97-137. — Obojętność czy entuzjazm krytyki? (Z zagadnień recepcji poezji Władysława Broniewskiego przed wojną). *Poezja* 1972 nr 5 s. 28-43. — Wojenne losy wierszy. (Z zagadnień recepcji poezji Broniewskiego w latach wojny i okupacji). W: Władysław Broniewski w poezji polskiej. Wwa 1976 s. 300-321. — [Hasła (79)]. W: SWPP 2 t. 1-3. Wwa 1977-1980. — Broniewski i jego archiwum. W: To ja — dąb. Wwa 1978 s. 437-458. — „Krytyka” 1896-1897, 1899-1914. W: Zwierciadło prasy. Wr. 1978 s. 343-358 [dot. polityki pisma wobec literatury ros.].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Broniewski: Wiersze. Oprac. wyboru ... Przedm.: S.R. Dobrowolski. Wwa: NK 1956, 166 s. Na k. tytułowej nazwisko błędnie: Lichodziewska.

2. Podobizny autografów Władysława Broniewskiego. Troska i pieśń; Komuna paryska. Oprac. i wstęp ... Wwa: Muzeum A. Mickiewicza 1963 [właśc. 1964], 21 s., 179 luźnych k. *Blok-Not. Muz. Mick.*, 2.

3. Władysław Broniewski. Wstęp, wybór materiałów i przyp. ... Wwa: PZWS 1966, 381 s. *Bibl. Polonistyki*.

4. Od bliskich i dalekich. Korespondencja do Władysława Broniewskiego. Oprac. [i wstęp] ...

L

T. 1. 1915-1930. T. 2. 1931-1939. Wwa: PIW 1981, 562 + 440 s.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1982.

5. W. Broniewski: Pamiętnik 1918-1922. Wybór i przedświadek: W. Broniewska. Oprac. z rkpsu, wstęp i komentarz ... Wwa: PIW 1984, 351 s. Wyd. 2 tamże 1987.

6. W. Broniewski: Poezje zebrane. Wydanie krytyczne. Oprac. ... T. 1-4. Edycja powst. 1989. Wyd. Tor.: Algo 1997, 531 + 744 + 498 + 619 s.

T. 1. 1912-1925. — T. 2. 1926-1945. — T. 3. 1946-1962. — T. 4. Utwory dla dzieci. Przekłady poetyckie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

[Tydzień 1893-1906:] W. Bieńkowski. *Zesz. Prasozn.* 1960 nr 4; P. Grzegorzcyk. *Ruch Lit.* 1962 nr 3. — [Władysław Broniewski. [Oprac. ...] M. Hodura: O Broniewskim — obiektywnie. *Polityka* 1966 nr 49; J. Kadziela: Troska i pieśń Broniewskiego. *Nowe Książ.* 1966 nr 23. — [Twórczość Władysława Broniewskiego:] J. Kadziela: Monografia bibliograficzna twórczości Broniewskiego. *Nowe Książ.* 1973 nr 14; S.W. Balicki: Broniewski znany i nie znany. *Miesz. Lit.* 1974 nr 3 [dot. także: T. Bujnicki: Władysław Broniewski]; R. Matuzewski: Źródło wiedzy o Broniewskim. *Polityka* 1974 nr 43; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1973 wyd. 1975. — I. Maciejewska: Listy z naszego wieku. *Twórczość* 1983 nr 6 [rec. oprac.: Od bliskich i dalekich]. — A. Marzec. *Nowe Książ.* 1993 nr 12 [rec.: Broniewski bez cenzury].

A.Sz.

LIEBERT Jerzy 1904-1931

Pseud.: J.L.; Jerzy Lech; jł.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 24 lipca 1904 w Częstochowie; syn Stanisława Lieberta, inżyniera, i Marii z Kubackich; wnuk zesłańca na Syberię z 1863; kuzyn Wacława Jerzego Lieberta, prozaika. W dzieciństwie mieszkał w Ostrowcu Świętokrzyskim. W 1913 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. W 1915 wyjechał z rodziną do Moskwy, gdzie jego ojciec otrzymał posesję w fabryce maszyn parowych. Uczęszczał tu kolejno do gimnazjum rosyjskiego, do gimnazjum polskiego Wacława Jacuńskiego, do szkoły Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny, prowadzonej przez Władysława Giżyckiego. W 1918 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Kontynuował naukę początkowo w Gimnazjum im. M. Reja, a później w Wyższej Szkole Realnej, uruchomionej w Warszawie przez W. Giżyckiego, gdzie języka polskiego uczył go Leon Pomirowski. W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką. Debiutował w 1921 wierszem pt. „Zmartwychwstanie. Modlitwa młodego poety”, ogłoszonym w czasopiśmie Chrześcijańskiego Związku Akademików i YMCA, *Czyn* (nr 4; podp. Jerzy Lech). Był zaprzyjaźniony z Jarosławem Iwaszkiewiczem i kręgiem poetów Skamandra. Wiersze, artykuły i recenzje literackie oraz przekła-

dy z literatury rosyjskiej, a także francuskiej publikował m.in. w *Kurierze Polskim* (1922), *Skamandrze* (1922-23, 1925-28), *Wiadomościach Literackich* (1924-31), *Głosie Prawdy* (1926-27). Zaangażowany w pracach Związku Polskich Samopomocy Uczniowskich, współpracował z jego organem *Słowo Niezależne* (1923-26). W 1922 nawiązał znajomość, która przerodziła się w przyjaźń, z Bronisławą Wajngold (od 1930 siostra Miriam, zakonnica ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża w Laskach; od czasów okupacji niemieckiej używała nazwiska Maria Gołębiowska), dzięki której pogłębił swoją wiarę religijną. W 1924-25 był związany z klubem rosyjskich poetów emigrantów Tawerna Poetycka. W 1925 zdał maturę i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie zbliżył się do środowiska inteligencji katolickiej, skupionego wokół tzw. Kółka księdza Władysława Kornilowicza. Od 1926 był związany uczuciowo z Marią Leszczyńską (z domu Lityńska, secundo voto Flukowska). Z powodu złego stanu zdrowia i trudnych warunków materialnych około 1927 przerwał studia. Od lata 1928 pracował krótki okres w redakcji *Pamiętnika Warszawskiego*, a następnie jako sekretarz w miesięczniku *Droga*; w pismach tych publikował artykuły i wiersze do 1931. Był członkiem ZZLP. W lutym 1930 otrzymał od Departamentu Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego stypendium, które umożliwiło mu czteromiesięczne leczenie gwałtownie rozwijającej się gruźlicy, w Worochcie na Huculszczyźnie. Dzięki pomocy Mieczysława Grydzewskiego, redaktora *Wiadomości Literackich* i innych przyjaciół pozostał tam do połowy 1931. Przewieziony w ciężkim stanie do Warszawy, zmarł 19 czerwca 1931.

TWÓRCZOŚĆ

1. Druga ojczyzna. [Wiersze]. Wwa: W. Czarski i S-ka 1925, 29 s. Przedr. zob. poz. 9, 10.

2. Gusła. [Wiersze]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1930, 80 s. Przedr. zob. poz. 9, 10.

Wyd. osob. poszczególnych wierszy w oprac. muz. z nutami: Litania do Marii Panny. Muz.: K. Szymanowski. Opus 59. Dwa fragmenty. [Przedm.] S. Wiechowicz. Kr.: PWM 1951, 23 s. [muz. powst. 1930-1933]. — Ptaszki św. Franciszka. Muz.: M. Kondracki. Wwa: Tow. Muz. Pol. 1939, [4] s.

3. Kołysanka jodłowa. [Wiersze]. [Wstęp:] K. Wierzyński. Wwa: J. Mortkowicz 1932, 64 s. Przedr. zob. poz. 9, 10.

4. Pisma. T. 1. Poezje. Przedm.: L. Staff. Wwa: F. Hoesick 1934, 247 s.

T. 2, który miał objąć utwory prozaiczne, krytyczne i przekłady (inf.: F. Hoesick. *Droga* 1934 nr 4 s. 372), nie ukazał się

drukiem. Wg bibliografii J.L. w OLP. Ser. 6 t. 3 (Kr. 1993) tom został opracowany przez M. Leszczyńska.

5. Poezje zebrane. Wwa: Pax 1951, 190 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z przedm. B. Ostromeckiego także 1972; wyd. 3 uzup. pt. Poezje 1983, 238 s. W wyd. 3 także: Juwenilia.

6. Poezje. Wybór: M. Toporowski. Wstęp: Z. Bienkowski. [Wwa:] PIW 1963, 157 s. Tekst wg Pisma. T. 1 [poz. 4].

7. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1968, 142 s.

8. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: S. Frankiewicz. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1973, 147 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 1-3, — oraz: Z wierszy publikowanych przez poetę tylko w czasopiśmie; Z wierszy ogłoszonych po śmierci poety.

9. Pisma zebrane. [Wybór, oprac. i wstęp:] S. Frankiewicz. T. 1-2. Wwa: Bibl. *Więzi*; Kr.: Znak 1976.

T. 1. Poezja — proza, 638 s.

Zawartość: I. Poezje: 1. Tomiki poetyckie przygotowane przez autora: Druga ojczyzna [poz. 1]; Guśla [poz. 2]; Kołysanka jodłowa [poz. 3], — 2. Wiersze ogłoszone przez poetę w czasopiśmie, — 3. Wiersze ogłoszone po śmierci autora, — 4. Poetyckie inedita (juwenilia). — II. Dramaty: 1. Utwory ogłoszone: G. Büchner: *Wozzeck*. (Przekład), — 2. Dramatyczne inedita: Dialog o modlitwie; Każdy ma swoje miejsce, czyli w ogródku albo Wieża Babel; A. Puszkina: *Mozart i Salieri*. (Przekład); Jaworowi ludzie. — III. Proza artystyczna: 1. Utwory ogłoszone przez autora: Grzesia; Kucharz; Serduszko Marii; W gościnie u generała; *Dziewięć muz.*, — 2. Inedita prozatorskie: Genialny przechodzień; Sklep z zabawkami Amikara Hacza; Marcelli Hiob i jego pryncypał; Paweł i Agnieszka; Legenda o św. Katarzynie Skrzydlatej; [Poprzedzi ciemną zieleni świerków ...]. — IV. Artykuły krytyczne [rec. oraz art. druk w l. 1923, 1926-1931 w *Głosie Prawdy*, *Śl. Niezależnym*, *Wiad. Lit.*, m.in.]: O współczesnej poezji polskiej; O poezjach Mieczysława Brauna; Fanatyk urody życia [dot.: K. Wierzyński: *Rozmowa z puszcza*; *Pieśni fanatyczne*]; *Uczuć kwiaty* [dot. W. Perzyńskiego]; O przyrodzie w polskiej poezji współczesnej; O Dygasińskim. Odczyt populamonaukowy.

T. 2. Listy, 488 s.

Zawiera listy do Agnieszki [właśc. Bronisławy Wajngold, późniejszej Marii Gołębiowskiej; 168 listów z 1923-1926]; do R. Gineyko [z 1930]; do A. i J. Iwaszkiewiczów [22 z 1923-1930]; do M. Leszczyńskiej [15 z 1927-1928]. — Aneksy: Nota edytorska; Kronika twórczości artystycznej J.L.; Uwagi o tekstach; Ważniejsze prace o L. [Bibliografia]; Bibliografia wydań J.L.

10. Poezje wybrane. Wybór i post.: W. Smaścz. Wwa: Pax 1996, 206 s.

Zawartość: Druga ojczyzna [poz. 1]; Guśla [poz. 2]; Kołysanka jodłowa [poz. 3]; Z wierszy rozproszonych.

Wyd. osob. wierszy w oprac. muz. z nutami: *Muzyka poranna i inne wiersze*. [Muz.:] J. Świder. Kr.: PWM [1982], 31 s.

Przekłady

1. G. Büchner: *Wozzeck*. *Droga* 1929 nr 11 s. 998-1021. Druk w: G. Büchner: *Utwory zebrane*.

Wwa 1956 s. 233-276. Wyst. Pozn., T. Nowy 1959. Przedr. zob. *Twórczość* poz. 9. Wyd. i wyst. też pt. *Wozzeck*.

2. A. Puszkina: *Mozart i Salieri*. *Scena* I. Przekł. powst. 1929-1930. Druk zob. *Twórczość* poz. 9.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (J.M. Rymkiewicz). — M. Kunowska-Poreba: J.L. Ww: Verbum. [T. 1]. Lubl. 1976. — LP (H. Urbas).

S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1925 nr 19 [rec.: Druga ojczyzna]. — R. Blüth: *Wspomnienie*; J. Iwaszkiewicz: O postawie duchowej J.L.; R. Kolonicki: Pod brzemieniem wzniosłości; S. Napierski: *Pożegnanie*. *Wiad. Lit.* 1931 nr 40. — J. Kaden-Bandrowski: W tak bolesnej gorącej wiedzności. *Gaz. Pol.* 1931 nr 181. — R. Kolonicki: Między niebem i ziemią. W pierwszą rocznicę śmierci J.L. *Droga* 1932 nr 6. — K. Wierzyński: O J.L. *Kultura* 1932 nr 10, przedr. w: J. Liebert: *Kołysanka jodłowa*. Wwa 1932 oraz pt. O „Kołysankę jodłową” w: K. Wierzyński: *Szkice i portrety literackie*. Wwa 1990. — L. Pomirowski: J.L. W tegoż: *Nowa literatura w nowej Polsce*. Wwa 1933. — K. Kosiński: Jerzy Liebert. *Jednota* 1935 nr 1-4, odb. Wwa 1935. — J. Kott: *Katolicyzm liryczny* L. *Prz. Współcz.* 1935 nr 155. — A. Pleśniewicz: *Poezja Jerzego Lieberta*. *Verbum* 1935 z. 2, odb. Wwa: Doświadczalna Pracownia Graficzna Salezjańskiej Szkoły Rzemiosł 1935, 30 s. — W. Sebyła. *Pion* 1935 nr 1 [rec.: Pisma. T. 1]. — A. Łaszowski: O postawie poetyckiej L. *Kamena* 1936 nr 5, 6. — M. Leszczyńska: „Kołysanka jodłowa” i „Czarodziejska góra”. *Tyg. il.* 1937 nr 25. — S. Skwarczyńska: *Kościół wojujący*. (Rzecz o J.L.). *Tyg. Powsz.* 1947 nr 8, przedr. w *Osnowa* 1984 nr 5/6. — I. Sławinska: *Groza słowa*. (O poezji J.L.). *Znak* 1949 nr 2. — [T.Z. Landy] Silvester: J.L. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 15. — Z. Lichniak: *Poeta konsekwencji*. *Rzecz o Jerzym Liebercie*. Wwa: Pax 1952, 122 s. — [W. Sadkowskiej] W. Rola: O poezji J.L. *Prz. Powsz.* 1952 nr 2. — Z. Pędziński: *Ewolucja poetycka* L. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 22, przedr. w tegoż: *Dalecy i bliscy*. Pozn. 1957. — Z. Jastrzębski: J.L. o poezji. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 32, przedr. w tegoż: *Bez wieńca i togi*. Wwa 1967. — J. Iwaszkiewicz: *Książka moich wspomnień*. Kr. 1957, wyd. nast.: wyd. 2 także 1968, Wwa 1975 (Dzieła), *passim*. — S. Jończyk: *Spór o postawę katolicką*. (Przeciw teozom Zbigniewa Bienkowskiego o twórczości L.). *Kierunki* 1963 nr 36 [polem ze wstępem Z. Bienkowskiego do J.L.: *Poezje*. [Wwa] 1963, przedr. w tegoż: *Poezja i niepoezja*. Wwa 1967]. — E. Kozikowski: J.L. W tegoż: *Więcej prawdy niż plotki*. Wwa 1964. — P. Nowaczyński: „Litania do Marii Panny” J.L. na tle polskiej litany maryjnej. *Rocz. Hum.* 1965 nr 1. — J.M. Rymkiewicz: *Hortus conclusus*. *Studia Estet.* 1966, przedr. w tegoż: *Różne myśli o ogrodach*. Wwa 1968 [m.in. dot. J.L.]. — Z. Jastrzębski: *Serdyczny dialog*. W: *Bez wieńca i togi*. Wwa 1967. — I. Smolka: *Niepokój serca — pogoda obszaru*. (O poezji J.L.). *Za i Przeciw* 1970 nr 27. — Z. Dolecki: „Bym Twoich dopadł miar ...”. (40-lecie śmierci L.). *Kierunki* 1971 nr 25. — P. Nowaczyński: O miejscu L. w polskiej liryce religijnej. *Znak* 1971 nr 10. — W.P. Szymański: *Szkic do szkicu* (O erotykach J.L.). *Poezja* 1972 nr 11, polem.: J. Szczypka: *Polowanie na inność*. *Kierunki* 1973 nr 1. — [Pisma zebrane:] A. Hutnikiewicz: *Więź* 1977 nr 1; Z. Libera. *Mies. Lit.* 1977 nr 7; B. Mamon: *Poeta wrzuszony religijnych*. J.S. Pasierb: *L. zaskakujący*. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 15; Z. Mocarska: *Poeta doświadczenia religijnego*. W *Drodze* 1977 nr 6; W. Smaścz: *L. Poezja* 1977 nr 9; M. Sprusiński: J.L. „sila fatalna”. *Twórczość* 1977 nr 6; S. Kot: *Poezja lęku*. *Poezja* 1978 nr 10; E. Jankowski. *Rocz. Lit.* 1976 wyd. 1979 [dot. t. 2]; J. Kwiatkowski. *Twórczość* 1979 nr 4, przedr. pt. *Wydawca z prawdziwego zdarzenia w tegoż: Felieton poetycki*. Kr. 1983. — J. Łukasiewicz: *Ruch i trwanie*. (J.L.). W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Wwa 1982. — J. Krasiński: *Poezja i eschatologia w liryce J.L.* *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1982 nr 661. — E. Wiśniewska: J.L. w mistycznej walce o słowo.

Prz. Powsz. 1982 nr 5. — P. Nowaczyński: L. W. Polska liryka religijna. Lubl. 1983. — J. Krasicki: Poeta i demony. Prz. Powsz. 1984 nr 12. — Cz. Ryszka: J.L. — niepokorny chrześcijanin. W tegoż: Milczący obecny i inne szkice o pisarzach katolickich. Kat. 1984. — I. Smolka: „Niech grozy doznam słów”. J.L. — odczytywanie postaci. W tegoż: Łęki, ucieczki, akceptacje. Wwa 1984. — M.M. Baranowska: „Mówię i wierzę”. (Ja” poetyckie J.L.). Znak 1985 nr 1/2. — T. Jodełka-Burzecki: L. w Worochcie. Kierunki 1985 nr 51/52 [tu także nie publikowane uwagi M. Leszczyńskiej o J.L.]. — W. Smaszcz: Nie daj, bym precz szedł darmo stąd. Kierunki 1986 nr 9. — S. Frankiewicz: Agnieszka. Wieź 1986 nr 4 [dot. m.in. kontaktów J.L. z Bronisławą Wajngold, późniejszą Marią Gołębiewską]. — A. Gronczewski: Rzeczyc Tomasz Manna — poeta jako czytelnik (II). W tegoż: Obiad na ruinach. Wwa 1992. — Z. Sudolski: Aspekty religijne epistolografii polskiej XIX i XX wieku. Krasieński — Norwid — Liebert. W: Proza polska w kręgu religijnych inspiracji. Lubl. 1993 oraz passim. — S. Frankiewicz: J.L. 1904-1931. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993.

A.Sz.

LIEBERT Waław Jerzy 1902-1993

Pseud.: Akowiec; H. Boreasz; Literat; S. Outlaw; S. Zagnaniec; Stanisław Zagnaniec; W. Lubicz; Waław Lubicz; Waław Outlaw; WJL.
Prozaik.

Urodzony 23 kwietnia 1902 w Moskwie; syn Waława Klemensa Lieberta, inżyniera górnika, w czasie I wojny światowej prezesa Wydziału Szkolnego Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Moskwie, i Heleny z Grotowskich; kuzyn poety Jerzego Lieberta. W 1912 rozpoczął naukę w rosyjskiej szkole realnej im. Woskresieńskiego w Moskwie. Od 1916 był uczniem szkoły Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny, prowadzonej przez Władysława Giżyckiego w Moskwie. W czasie nauki szkolnej wakacje spędzał m.in. w rodzinnym majątku Łęki pod Ciechanowem. W 1918 wraz z rodziną powrócił do Polski i po krótkim pobycie w Łękach zamieszkał w Toruniu, gdzie ojciec otworzył pierwszą w Polsce fabrykę wodomierzy. Kontynuował naukę w Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Toruniu i w Gimnazjum im. T. Rejtana w Warszawie; w 1920 zdał maturę. Następnie w czasie wojny polsko-bolszewickiej zgłosił się na ochotnika do wojska. Zdemobilizowany w 1922, podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie; w 1927 zdał egzamin dyplomowy (formalnie dyplom ukończenia studiów uzyskał w 1947). W 1928 ożenił się z Wandą Świeżyńską, studentką Uniwersytetu Warszawskiego. Po ukończeniu studiów pracował w Toruniu w fabryce ojca początkowo jako administrator, a w 1929-39 jako naczelny dyrektor tego przedsiębiorstwa, które przekształcił w spółkę akcyjną pod nazwą Polska Fabryka Wodomierzy i Gazomierzy. Był czynnym członkiem Polskiego Stowarzyszenia Gazowników i Wodociągowców oraz doradcą technicznym Polskiego Urzędu Miar i Wag. W 1934-39 redagował wydawane w Toruniu pismo *Pomiar. Wiadomości*

Polskiej Fabryki Wodomierzy i Gazomierzy. Po wybuchu II wojny światowej, wysiedlony z Torunia przez Niemców, zamieszkał w Kielcach. W 1940 został członkiem Związku Walki Zbrojnej, a następnie żołnierzem AK w Obwodzie Kieleckim; najpierw pracował w wywiadzie, później zajmował się sprawami transportu i dostaw do oddziałów partyzanckich. W 1942 redagował w Kielcach biuletyn konspiracyjny *Wiadomości*. W tym czasie napisał też sztukę pt. „Biedny Pan Pinkerton” oraz kilka szopek politycznych. Po wojnie pełnił funkcję dyrektora Polskiej Fabryki Wodomierzy i Gazomierzy w Toruniu. Prześladowany przez Służbę Bezpieczeństwa, w 1947 uciekł do Szwecji i pozostał na emigracji. Pracował m.in. jako robotnik w fabryce tekstylnej. Nawiązał współpracę ze sztokholmskimi *Wiadomościami Polskimi*, w których publikował artykuły, felietony i humoreski (pod pseud. S. Zagnaniec). W 1947-48 ogłaszał w wychodzącym w Detroit w USA *Dzienniku Polskim* stały felieton pt. „Z kraju o kraju” (podp. W. Lubicz); następnie w piśmie tym do 1951 publikował też nowele, humoreski i reportaże (pod pseud.: Akowiec, H. Boreasz, Literat, S. Outlaw, S. Zagnaniec). W 1948-50 był regularnym korespondentem londyńskiej *Polski Walczącej* (pod pseud.: S. Zagnaniec, Waław Lubicz). W mieście Norrköping (Szwecja) prowadził koło Stowarzyszenia Polskich Komatantów. W 1950 założył kursy maturalne dla polskiej młodzieży. W 1951 zamieszkał w Kanadzie, w Montrealu. Nawiązał współpracę z Ryszardem Hergetem z Teatru Polskiego w Ottawie, z którym współreżyserował i wystawił w 1955 w Montrealu i w Ottawie własną komedię pt. „Tysiąc gorejących”. Wiersze, prozę i recenzje literackie publikował w wydawanych w Londynie pismach *Wiadomości* (1970-80) i *Tydzień Polski* (1974, 1982) oraz w *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point, 1985). W 1977 zamieszkał w Bramalea pod Toronto. Do przejścia na emeryturę pracował jako projektant. W 1981 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1982-87 był stałym współpracownikiem wychodzącego w Toronto czasopisma *Echo Tygodnia*. Zmarł 28 lipca 1993 w Brampton; pochowany w Mississauga, w prowincji Ontario (Kanada).

TWÓRCZOŚĆ

1. Biedny Pan Pinkerton. Komedia. Powst. 1941-45.

Przyjęta do wystawienia przez teatr w Łodzi. — Inf. rodziny.

2. Piraci w bzach. *Dz. Pol.*, Detroit 1948.

Powieść młodzieżowa druk. w 34 odcinkach. — Inf. rodziny oraz MSPpNo.

3. Oczy Bazyliuszka. [Powieść]. *Dz. Pol.*, Detroit 1949.

Powieść druk. w 25 odcinkach. — Pierwowzór powieści pt. Ewidencja W. 16, zob. poz. 7. — Inf. jak w poz. 2.

4. Szkarłatna suknia. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1949. Rkp.

Wyróżnienie w konkursie ZASP w Londynie. — Inf. rodziny.

5. Tysiąc gorejących. Farsa. Powst. przed 1954.

Wyst. w Montrealu i Ottawie w Kanadzie oraz w Australii w 1954-1955. — Inf. rodziny.

6. Wrony nad Moskwą. [Wspomnienia]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1974, 234 s. Wyd. nast.: Wwa; Volumen 1992.

7. Ewidencja W. 16. Powieść. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1980, 248 s. Wyd. nast.: Wwa; Volumen 1992. Por. poz. 3.

8. O miłości i tak dalej. Opowiadania. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1982, 177 s.

Zawartość: Tarakan. — Onegdaj: Gienie na szosie; Proch i pył; Klin przy cmentarzu; „Czerwona babcia”; Priap. — Wczoraj: Barbarzyńca; Lunatycka; New Look; Czang; Pegaz. — Dziś: „Dar Posejdone”; Zapach czarta; Złote runo; Bretal; „O miłości i tak dalej” albo „Śpiew w mroku” Wybrane opowiadania z tego tomu zostały uhonorowane I nagrodą w konkursie na utwór w jez. pol. organizowanym przez Ontario Art Council w Kanadzie w 1981.

9. Byłe i niebyłe. Opowiadania. Toronto: Echo 1990, 219 s.

Zawartość: Pomnik; Matmazja; Valse Brillant; Wróżba; Pelargonja; Omega; Babie lato; Las; Aerodynamika; Warkocz; Muchy; Zielone Królestwo; Kafary; Abdykacja; Ogień i piana; Mini Leksykon.

10. Ogród szczęśliwości. [Sztuka teatralna]. Powst. 1992-1993.

Inf. rodziny oraz F. Śmieja: W.L. *Fraza* 1995 nr 10.

11. Coca-cola. Komedja.

Inf. rodziny.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1996. — W. Liebert: Esencja ewidencji. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 24 [nt. własnej powieści pt. Ewidencja W. 16].

Pam. Lit., Londyn 1980 t. 3, 1981 t. 4. — *Więź* 1994 nr 5 [nota].

[Wrony nad Moskwą:] Cz. Jeśman: Dziecinny sen o „Białokamiennie”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 11; J. Katz-Hewetson: Polak wieczny tułacz. *Kultura*, Paryż 1975 nr 7/8; J. Surynowa-Wyczółkowska: *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 31/32. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978, passim; wyd. nast. Wr. 1992. — [Ewidencja W. 16:] M. Cybulski: *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1981 nr 184; J.R. Krzyżanowski: *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1981 nr 4; F. Śmieja: Zbeletryzowana ewidencja. *Związkowiec*, Toronto 1981 nr 32. — [O miłości i tak dalej:] W. Iwaniuk: Narrator z Bożej łaski. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1982 nr 50; L. Bobka: Nie tylko o miłości. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1983 nr 86. — [L. Kaczanowski:] Na usługach gestapo. *Przemiany*, Kielce 1983 nr 5 [rec.: Ewidencja W. 16]. — Teatr i dramaty polskiej emigracji 1939-1989. Poznań 1994, passim. — J. Jurkszus-Tomaszewska: Kronika pięćdziesięciu lat. (Życie kulturalne polskiej emigracji w Kanadzie 1940-1990). Toronto 1995, passim. — F. Śmieja: W.L. *Fraza* 1995 nr 10.

B.D.

LIGOCKI Edward 1887-1966

Pseud.: Bezimienny; E.L.; (E.L.); E.-L.; edel; edel; Edel; Edw. L.; Edw. L-cki; Edward Szaszar z Elgothy; EL; elg; (elg.); Elg; (Elg); elgot; Elgot; Elgotius; Ginwilf; Jan Elgoth; Jan Mlot; L.; (lg); Luca; St.W. Rykow; Z. Luca. Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 5 marca 1887 w Tuczy pod Berdyczowem w rodzinie ziemiańskiej; syn Edwarda Ligockiego, inżyniera rolnika, i Marii z Korwin-Piotrowskich, stryjecznej siostry pisarki Gabrieli Zapolskiej. Dzieciństwo spędził w Jadwigopolu, w majątku dzierżawionym przez ojca, w następnych latach urzędnika syndykatu rolnego w Kijowie. W 1904 ukończył gimnazjum w Kijowie. Od 1904 studiował (z przerwami) na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Debiutował w 1905 szkicem dramatycznym „Kuźnica Illmarowa”, opartym na motywach fińskiego eposu „Kalewala”. W 1906 zaczął publikować pierwsze wiersze i recenzje w *Dzienniku Kijowskim*. Od 1907 kontynuował studia filozoficzne w Szwajcarii – w Lozannie i we Fryburgu, oraz na paryskiej Sorbonie. W tym czasie nadsyłał utwory prozą, wiersze, artykuły i korespondencje do *Naszej Przyszłości* (Kijów, 1908; tu przegląd prasy warszawskiej pt. „Literatura i krytyka” podp. edel) i lwowskiego *Naszego Kraju* (1907-08; tu m.in. korespondencje z Warszawy podp. edel). W 1909 przerwał studia, powrócił do Kijowa i zajął się twórczością literacką i publicystyczną; utwory prozą, wiersze, recenzje i przekłady zamieszczał w czasopiśmie *Kronika Powszechna* (1911-12; tu m.in. podp. Z. Luca), *Tygodnik Ilustrowany* (stałe od 1912). W 1912 wyjechał do Szwajcarii; w 1913 ożenił się z Olimpią Gozdawa-Giżycką, autorką tomu wierszy „Wieczór przed zmartwychwstaniem” (wyd. pośmiertnie w 1928). W połowie 1913 przeniósł się wraz z żoną do Paryża, gdzie kontynuował studia na Sorbonie i w École Libre des Sciences Politiques. Podjął współpracę z *Bluszczem* (1913-14). Po wybuchu I wojny światowej prowadził wraz z Władysławem Zamoyskim akcję opieki nad internowanymi we Francji Polakami z armii niemieckiej. W 1915 powrócił do Szwajcarii; mieszkał początkowo w Lozannie, gdzie w 1916 był współzałożycielem pisma *Le Moniteur Polonais*. Należał do działającej na rzecz niepodległej Polski grupy La Pologne et la Guerre. Następnie wyjechał do Berna i od 1916 pracował w Centralnym Biurze Prasowym podległym krakowskiemu Naczelnemu Komitetowi Narodowemu. Od listopada 1918 do czerwca 1919 był sekretarzem poselstwa polskiego w Bernie. W tym czasie przyjeżdżał kilkakrotnie do kraju z misjami politycznymi. Kontynuował współpracę z *Tygodnikiem Ilustrowanym*, publikował też w *Mysli Polskiej* 97

L

(1915-16), *Czasie* (1916-21) i petersburskim *Głosie Polskim* (1915-16). Latem 1919 powrócił do kraju i zamieszkał w Zakopanem. Związał się z kręgiem Hallerczyków; na początku 1920 brał udział w ekspedycji wojskowej pod dowództwem Józefa Hallera, mającej na celu objęcie Pomorza, zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego. Następnie prowadził Wydział Prasowy II Oddziału Sztabu Inspektoratu Generalnego Armii Ochotniczej. W 1920-21 był kierownikiem literackim wojskowego miesięcznika kulturalnego *Straż nad Wisłą*. Współpracował z czasopismami *Prawda* (1919-20), *Kurier Warszawski* (1920-37) i *Rzeczpospolita* (1920-21). Jesienią 1921 został zwolniony z wojska w randze majora, osiadł w Poznaniu i powrócił do pracy literackiej i dziennikarskiej. Krótko był kierownikiem literackim poznańskiego Teatru Nowego. Publikował w *Dzienniku Poznańskim* (1921-23). W 1921 przez kilka miesięcy pełnił funkcję prezesa Oddziału Poznańskiego ZZLP, a następnie był krótko członkiem Zarządu ZZLP w Warszawie; w 1922 wystąpił ze Związku. W 1922 został członkiem Związku Hallerczyków (do 1939). Po zabójstwie prezydenta Gabriela Narutowicza, pod koniec grudnia 1922 został aresztowany razem z kilkoma osobami z kręgu J. Hallera, zwolniony po dwóch miesiącach na mocy aktu łaski prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. W 1923 został oskarżony przez Wojciecha Stpiczyńskiego o szpiegostwo na rzecz państw centralnych (*Głos Opozycji* nr 5, 6); na wytoczonym przez pisarza procesie o zniesławienie, sprawa została zawieszona z powodu niedostatecznej liczby świadków. Współpracował z pismen *Hallerczyk* (Bydgoszcz, 1924-25). Na krótko przed zamachem majowym, w kwietniu 1926 wyjechał do Francji i osiedlił się jako emigrant polityczny w Tulonie. Zajmował się pracą literacką. Należał do prowansalskich stowarzyszeń literackich Académie du Var i Félibrige. Pod koniec 1933 przeniósł się na stałe do Paryża, gdzie zajmował się głównie pracą dziennikarską. Nadsyłał korespondencje m.in. do *Kuriera Warszawskiego* (do 1937), *Głosu Narodu* (1926-28), *Tęczy* (1927-29) i *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* (1929-39). W 1936 przebywał krótko w Warszawie, gdzie przyjął propozycję współpracy z Oddziałem II Sztabu Głównego jako „agent diplomatique” wywiadu do spraw politycznych we Francji. W 1939 ożenił się powtórnie, z Germaine Rale, poetką (pseud. literacki Arel). Po wybuchu II wojny światowej uczestniczył w organizowaniu Wojska Polskiego na terenie Francji. Do kwietnia 1940 był kierownikiem referatu propagandy w emigracyjnym Ministerstwie Spraw Wojskowych w Paryżu. Po klęsce Francji, w czerwcu 1940 został razem z pracownikami Ministerstwa ewakuowany z Paryża i przewieziony do Szkocji. Przeby-

wał w obozie wojskowym w Broughton pod Edynburgiem, potem w Dunfermline. W 1941 otrzymał nominację na oficera oświatowego do spraw kontaktów między polską komendą obozu a miejscowymi władzami („officer for public relations”). W 1942 został zdymisjonowany z wojska za opublikowanie krytycznej wobec Józefa Piłsudskiego i jego linii politycznej broszury pt. „Echa z martwego domu”. Następnie, dzięki poparciu gen. J. Hallera, został delegatem Urzędu Oświaty i Spraw Szkolnych do spraw wydawniczych w Edynburgu. Od jesieni 1943 prowadził wykłady z zakresu literatury polskiej na uniwersytecie w Saint Andrews w Szkocji i był kierownikiem Head of Polish Department. Jesienią 1945 powrócił na stałe do Polski i zamieszkał najpierw w Gołąbkach pod Warszawą, następnie przeniósł się do Warszawy. W 1948-51 współpracował z Agencją Publicystyczno-Informacyjną, następnie do 1953 pracował w Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa”. Ożenił się z Marią Laskowską. Kontynuował twórczość literacką. Zmarł nagle 6 maja 1966 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kuźnica Illmarowa. Szkic dramatyczny w 5 obrazach. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1905, 39 s.
2. Poezje. [Seria] I. [Kr.] 1906.
Inf. w poz. 19: Mare Polonum. Tor. 1924 s. 4.
3. Poezje. Ser. II. Kr.: D.E. Friedlein 1908, 44 s.
4. Przeznaczenie. Powieść. *Nasza Przyszłość* 1908 t. 4 s. 519-592, t. 5 s. 769-804, t. 6 s. 953-1010. Wyd. osob. Kijów: *Nasza Przyszłość* 1909, 172 s.
5. Legendy o królowej Jadwidze. [Opowiadania]. Lw.: Nakł. Tow. im. P. Skargi 1911, 34 s.
Zawartość: Legenda o śmierci pogodnej; Legenda o bezbożniku i o mogile jego; O powstaniu chocholowskim. Nagroda w konkursie *Kron. Pousz.*
6. Pustkowie. Szkic powieściowy. *Kron. Pousz.* 1911 nr 31-39, 43, 45. Wyd. osob. Lw.: Tow. im. P. Skargi 1912, 55 s. Przedr. zob. poz. 14.
7. Laguna morta. Powieść współczesna. *Bluszcz* 1913 nr 48-51, 1914 nr 1-48/52. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1916, 405 s. Wyd. nast.: tamże 1918; t. 1-2 Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1926]. Nagroda w konkursie *Bluszczu* w 1913.
8. Sambra i Moza. Powieść. Wwa: Tow. Wydawn. 1916, 261 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1919, tamże: wyd. 3 [1921], wyd. 4 [1925], wyd. 5 1932.
9. Sen o Dwernickim. Powieść. *Tyg. Il.* 1917 nr 16-23, 1918 nr 10-13. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1918, 334 s. Wyd. 2 tamże [1922].
10. Thalassa. Powieść współczesna. Wwa: Gebethner i Wolff [1917], 302 s. Wyd. 2 tamże [1921].

11. Żelaznej brygadzie. Inwokacja. [Kr.:] Grono Polek [1918], [16] s.

12. Ognie Werony. Poezje. Ser. III. Wwa: Gebethner i Wolff [1920], 60 s.

13. Płonące Reims. Opowieść współczesna. Tyg. II. 1920 nr 1-25, 42-51. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff [1921], 226 s.

14. Pustkowie. Opowiadania. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921 [właśc. 1920], 112 s.

Zawartość: Pustkowie. Szkic powieściowy [poz. 6]; St. Martin de Canigou (1808): Gdy się modlą umarłe... Legendy o królowej Jadwidze [poz. 5]; Niedźwiedź. Legenda; Noc na okrecie.

15. Tryumfatorzy. Poezje. [Ser. IV]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1920, 94 s.

16. Historie o panu Bazylim. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921, 123 s.

17. Lew św. Marka. Romans. Kur. Warsz. 1921 nr 196-203. Wyd. osob. Wwa: Z. Sakierski [1923], 147 s.

18. Nemesis. Dramat w 3 aktach z intermedium. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921, 83 s.

19. Nowa Legenda. [Wspomnienia]. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921, 167 s.

Zawartość: Cz. 1. Mare Polonum: Legenda; Gryf purpurowy; Uśmiech Pomorza; Dziariusz pomorskiej wyprawy; Echo Legendy; Dziariusz wyprawy. Część 2; Idziemy nad polskie morze; Nec mergitur. — Cz. 2. Obrona Warszawy: Dzień wielkiego wysiłku; Paryż i Warszawa; Nemesis; Marna i Bug; Odwrót trwa jeszcze; Pospolite ruszenie; Egzgi monumentum Harcerzom; Pułk 201-szy; Czternasty sierpnia; Obrona Warszawy; Wspomnienia wspomnień; Dzień obrońców Warszawy; Komentarze.

Wyd. osob. części pt. Mare Polonum. Polskie morze. Tor.: Akademickie Koło Pomor. UPOzn. 1924, 36 s. Wyd. nast. tamże [1925].

20. W ogrodzie róż. Poezje. Ser. V. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1921, 80 s.

21. Ad majorem N.D. gloriám. Wycieczki satyryczne. [Wiersze]. [Autorzy:] B. Hertz, ..., E. Słowski. Wil.: L. Chomiński 1922, 62 s.

Tu na s. 27-31 wiersz E.L. powst. w 1917 podp.: St.W. Rykow. „Telimena w Lozannie”, skierowany przeciw Narodowej Demokracji.

22. Komandor Sidi Numan zu Stollberg. [Powieść]. Wwa: Z. Jankowski [1922], 80 s. Wyd. nast. Wwa: Z. Sakierski [1922].

23. O Don Kiszocie błękitnym. Powieść współczesna. Wwa: Inst. Wydawn. „Bibl. Pol.” 1922, 331 s.

24. Marszałek Foch. Próba charakterystyki człowieka i wodza. [Broszura]. Przedm.: J. Haller. Wwa: Związek Hallerczyków 1923, 30 s.

25. O Józefie Hallerze. Życie i czyny na tle współczesności dziejowej. Zamiast przedm. list

gen. Hallera. Wwa: Kom. Obywatelski Obrony Państwa 1923, 360 s.

26. Noc na Palatynie. Powieść. Kur. Warsz. 1923 nr 151-228. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff [1923], 187 s. Wyd. 2 tamże 1932.

Przekł. chorw.: Noc na Palatinu. [Przeł.] Z. Marković. Zagreb 1925.

27. Derwisz tańczący. [Opowiadania]. Pozn.: K. Rzepecki 1924, 152 s.

Zawartość: Derwisz tańczący; Rękopis z Hammerfest; Droga przez Murman ...; Polonia Maru; Odwrót; Echo; Maćkowiak i Kupferschwanz; Kamerad polonais; Die Hunde von Argenu. Przekł. franc. opowiadania Derwisz tańczący; Le Derwiche dansant. [Przeł.] M. Rongier-Frąckiewicz. Messenger Polonais, Wwa 1925 nr 203-207.

28. Nitka Ariadny. Powieść. Lw.: Wydawn. Pol. 1924, 212 s.

29. Gdyby pod Radzyminem... [Powieść]. Rzeczpospolita 1925 nr 161-175, 177-273. Wyd. osob. Wwa: Rzeczpospolita 1927, 207 s.

30. Hamlet i Carmen. [Powieść]. Wwa: Księg. Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 140 s.

31. Powrót Beatrycze. Powieść współczesna. Wwa: E. Wende [1925], 208 s.

32. Rzykanci. [Broszura polityczna]. Pozn.: Nakł. autora 1926, 30 s.

Podp.: Jan Młot.

33. Zły kamień. Powieść. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1926], 108 s.

34. Dzieje armii generała Hallera na obczyźnie. [Wwa: 1927].

35. Prawo szpady i krwi. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 225 s.

36. Zwid złęgo ducha. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 174 s.

37. Rasputin i Rossomacha. Powieść. Wwa: St. Cukrowski [1929], 174 s.

38. U stóp góry piekielnej. [Opowiadania]. Wwa: St. Cukrowski [1929], 125 s.

Zawartość: Przeklęty strąd; Widmo „Saturna B”; Tempora mutantur; Sztandar na Akropolu; U stóp góry piekielnej; Redi Puglia.

39. Prawnuczka Fausta. Powieść współczesna. Kr.: Wydawn. Lit.-Nauk. 1934 [właśc. 1933], 213 s.

40. Piosenka Verlaine'a. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1939.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego. T. 1. 1765-1939. Wwa 1971.

41. Z ziemi obcej do Polski. Paryż: Kohorta [ok. 1940], 63 s.

42. Złota chorągiew. „Pana Tadeusza” część druga. 1830-1837. [Poemat w 12 częściach]. Londyn: Wojsk. Biuro Propagandy i Oświaty 1941, 146 s. Wyd. 2 Londyn: T. Nelson & Sons 1942.

43. Echa z martwego domu. [Broszura]. Edynburg: T. Nelson & Sons 1942, 32 s.

Polemika z książką S. Gata-Mackiewicz „Historia Polski. Od 11 listopada 1918 do 17 września 1939”. Londyn 1941.

44. Legends and history of Poland. London: T. Nelson & Sons 1943, VIII, 120 s.

45. Poland. [Przedm.:] S. Grabski. London: MacDonald & Co. [1943], 167 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1944, wyd. 3 1945.

46. The Orb below. Powieść. Powst. Londyn 1945. Rkps. [Inf. autora].

47. Kurs na Gibraltar. [Powieść]. Powst. 1946-1948. Wyd. Wwa: PIW 1960, 239 s.

48. Między Watykanem a Polską. Wwa: Nakł. autora 1949, 190 s.

Zawartość: Pius XII a Polska; Widmo nowego pochodzenia krzyżowego; Roma locuta; Papieństwo i Polska na tle historii; Sekretariat Stanu; Pokojowe koncepcje papieskiej polityki; O stosunkach watykańsko-niemieckich; Diecezje polskie na Ziemiach Zachodnich; Drogi i rozdroża myśli katolickiej w Polsce; Polityka papieska wobec nowej epoki; Dwa dokumenty; Marshall u papieża; Watykan a demokracja ludowa; Katolicyzm, faszyzm i antyfaszyzm; Kościół a państwo we Francji; „Prześladowanie Cezarów”; Dwie miary Watykanu; Opus justitiae pax; Polityka Kościoła w świetle rzeczywistości polskiej; Finanse Watykanu; Rozdzwięk czy harmonia; Rzeka pokoju czy strumień zalewający; List ks. Prymasa do emigracji; Polskimi, nie rzymskimi prawami; Episkopat między Watykanem a Polską.

49. Obczyzna. [Powieść]. Wwa: LSW 1955, 276 s.

50. De Revolutionibus. Sztuka o Koperniku. Powst. ok. 1955.

I nagroda w konkursie *Warmii i Mazur* w 1955.

51. Gwiazdy nad Warmią. Dziesięć opowieści o Koperniku. Wwa: NK 1956, 182 s.

Zawartość: O gościu z Rzymu w krzyżackiej warowni (1511); O astronomie warmińskim i o inkwizytorze krakowskim (1512); O Koperniku w gronie najbliższych (1512); O testamentie Łukasza Waczenrodego (1512); O dowódcy olsztyńskiej twierdzy (1521); O Mikołaku i Annie (1528); O wrogach i oskarżycielach bliskich i dalekich (1538); O burzliwym dialogu między Dantyszkiem a Kopernikiem (1538); O samotnym mistrzu i jego uczniu Retyku (1541); De Revolutionibus (1541). Por. poz. 50.

52. Drogi bezdomnych. Francja 1939-1940. [Powieść]. Wwa: PIW 1958, 341 s.

53. Elżbieta Łokietkówna. [Powieść]. Powst. po 1960.

Rkps [7 zeszytów], 270 s. w Bibl. PAN, Oddz. w Gdańsku.

54. Dialog z przeszłością. [Wspomnienia]. Przedm.: M.M. Drozdowski. Wwa: Czyt. 1970, 497 s.

Nadto inne utwory, nie wydane: Melodie skoczkie. [Wiersze]. Powst. 1939-1945; My u Makbeta. [Utwór dramatyczny]; Woła pięć kontynentów. [Utwór dramatyczny].

Przekłady

1. A. France: Wiosna życia. Powieść. Pozn.: Eos 1923, 328 s.

2. H. Bordeaux: A ślad przyprószył śnieg. Powieść współczesna. Pozn.: K. Rzepecki 1925, VIII, 235.

3. G. Galileo: Dialog o dwu najważniejszych układach świata: Ptolemeuszowym i Kopernikowym. Przeł. ... przy współpracy K. Giustiniani-Kępińskiej. Red.: M. Brahmer, H. Białoskórski. Przedm.: M. Brahmer. Wwa: PWN 1953, XXIII, 540 s. Wyd. nast. tamże 1961.

Prace redakcyjne

1. Noworocznik literacki autorów polskich i ukraińskich pod red.: ... i T. Michalskiego. Literaturny ričnik ukrain'skich i polskich avtoriv. Kijów: J. Wróblewski i T. Ozierowa 1909, X, 125.

2. Żołnierz błękitny. Wydawnictwo na rzecz Związku Hallerczyków. Red. ... Wwa: Druk. W. Piekarniaka [1925], 16 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1. — PSB (Z. Bilek-Dąbrowska).

K. Bukowski: Pieśniarze-legionści. *Placówka* 1920 nr 19 [rec.: Tryumfatorzy]. — K. Nitsch. *Jez. Pol.* 1921 nr 3 [rec.: Thalassa]. — A. Nowaczyński: Gwiazdka dla generała Hallera. *Rzeczpospolita* 1922 nr 350 [rec.: O Józefie Hallerze]. — H. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1922 t. 155/156 [rec.: Komandor Sidj Numan z Stollberg]. — A. Grzymała-Siedlecki: Rzymskie światła korektury. *Rzeczpospolita* 1923 nr 299 [rec.: Noc na Palatynie]. — P. Kleczkowski: Un livre sur Foch. *La Pologne*, Paryż 1923 nr 14 [rec.: Marszałek Foch]. — M.J. Wielopolska: Najpiękniejsza książka o Piłsudskim. *Nowy Świat*, Nowy Jork 1923 nr 321 [rec.: O Józefie Hallerze]. — R. Bergel: L. jako nowelista. *Głos Nar.* 1924 nr 251 [rec.: Derwisz tańczył]. — J. Lorentowicz: Powieść czy trybuna? *Expr. Poranny* 1924 nr 13 [rec.: Noc na Palatynie]. — H. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1929 t. 182 [rec.: Zwid złego ducha]. — Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1934 t. 202 [rec.: Prawniczka Faust]. — J. Hordyński J.H.: Z emigracyjnej nędzy. *Życie Lit.* 1956 nr 19 [rec.: Obczyzna]. — [Drogi bezdomnych! S. Durski: Wielka polityka w sensacyjnym sosie. *Nowe Książ.* 1958 nr 13; S.J. Rostworowski: Melodia kłęski. *Kamena* 1958 nr 20; S. Sapalo: Polskiego września rozdział następny. *Żyg. Demokr.* 1958 nr 34; S. Strumpli-Wojtkiewicz: W półwiecze pracy Ligockiego. *Twórczość* 1958 nr 7. — J. Szczawiej Łady, niestety, zapomniane. *Orka* 1958 nr 51/52 [rec.: Obczyzna]. — J.E. Plomiński: Renesans Kopernika we współczesnej prozie polskiej. *Życie i Myśl* 1960 nr 11/12 [dot. m.in. E.L.] — [Kurs na Gibraltar.] [A. Pragier, S. Zahorska] Pandora: Samba, Moza i Gibraltar. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 9; Z. Wasilewski. *Nowa Kult.* 1961 nr 12 — [Dialog z przeszłością.] A. Garlicki. *Kultura* 1970 nr 12; E. Jankowski. *Rocz. Lubel.* 1970; I. Wieniewski: Dialog L. z przeszłością. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 37; S. Zieliński: Odchodząc w cień. *Nowe Książ.* 1970 nr 14; M. Horowicz. *Nadodrę* 1971 nr 10; K. Koźniowski: Czytajcie, nie wieście! *Polityka* 1971 nr 9; J. Wyka: Sceptyczny dialog z historią. *Twórczość* 1971 nr 2; L. Hass: W sprawie „masonskiego epizodu” we wspomnieniach E.L. *Prz. Hum.* 1972 nr 1. — J.E. Plomiński: Kopernik we współczesnej literaturze polskiej. *Kamena* 1973 nr 3 [rec.: Gwiazdy nad Warmią]. — J. Radzywińska: Po powrocie do kraju. W teście: Książki i przyjaźnie. Wwa 1984.

E.G.

LIGOŃ Stanisław 1879-1954

Pseud.: Karlik; Karlik z „Kocyndra”; St.L.

Autor ludowych gawęd i tekstów satyrycznych oraz audycji radiowych, malarz.

Urodzony 27 lipca 1879 w Królewskiej Hucie (obecnie Chorzów); syn Jana Ligonia, maszynisty kopalnianego, poety, działacza narodowego na Śląsku, i Reginy z Podstawów; wnuk Juliusza Ligonia, śląskiego poety i działacza narodowego. W dzieciństwie mieszkał w Samborze w Galicji, gdzie rodzice przenieśli się w 1884 z powodu restrukturyzacji politycznych i bezrobocia, a od 1898 ponownie na Śląsku, w Bytomiu. Tu ukończył szkołę podstawową i rozpoczął pracę jako gонец w księgarni. Jednocześnie przez dwa lata uczył się malarstwa u bytomskiego majstra Zygmunta Majchrzakowskiego, którego zakład podejmował się prac dla kościołów, a także wykonywał dekoracje teatralne. Następnie kontynuował naukę najpierw w pracowni malarskiej Józefa Szpetkowskiego, specjalizującego się w polichromii kościelnej, w Poznaniu, a następnie w Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie. Z powodu trudności materialnych przerwał naukę i powrócił do Bytomia. W 1900 wyjechał do Berlina, gdzie ponownie podjął studia malarskie, zarabiając na życie rysowaniem karykatur do tamtejszych czasopism. Jednocześnie brał czynny udział w życiu kulturalnym Polonii. W 1903 zawarł związek małżeński z Wilhelmą Wandą Geelhaar. W tymże roku powrócił na Śląsk, zamieszkał w Bytomiu i zaczął pracować jako ilustrator książek w wydawnictwie Karola Miarki w Mikołowie. Prowadził także działalność społeczno-kulturalną, zajmując się głównie teatrami amatorskimi; w bytomskim Domu Narodowym „Ul” organizował przedstawienia teatralne, występował jako aktor, reżyserował, projektował dekoracje. W 1909 zamieszkał w Mikołowie. Kontynuował działalność kulturalną i oświatową: był prezesem Towarzystwa Śpiewu „Harmonia” (1911-12), organizował liczne imprezy artystyczne, zakładał biblioteki, m.in. bibliotekę nut i książek o tematyce muzycznej, upowszechniał czytelnictwo polskich książek. W 1912 przeniósł się do Krakowa, gdzie w Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem Józefa Mehoffera i Jacka Malczewskiego kontynuował studia malarskie, głównie dotyczące sztuki sakralnej (prawdopodobnie jako wolny słuchacz). Wybuch I wojny światowej zastał go w Truskolasach pod Częstochową, wykonywał polichromie do okolicznych kościołów, malował obrazy oraz zajmował się pracą kulturalno-oświatową. W 1917, po przyjeździe do Bytomia w związku ze śmiercią ojca, został wcielony do wojska niemieckiego. Służył przez rok w pracowni fotograficznej oddziału topograficznego sztabu armii. W październiku 1918 otrzy-

mał urlop z wojska; nie powrócił już do jednostki. W 1921 pracował w Wydziale Propagandy Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego w Bytomiu. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką jako współredaktor polityczno-satyrycznego pisma *Kocynder*; w 1920-21 zamieszczał na jego łamach, skierowane przeciw propagandzie niemieckiej, liczne teksty i rysunki satyryczne (głównie pod pseud. Karlik lub St.L.; rysunki te zostały następnie wydane jako „Album karykatur plebiscytowych „Kocyndra” w oryginale”, 1919-20). Wziął czynny udział w trzecim powstaniu śląskim. W 1923-28 był nauczycielem rysunków w Państwowym Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Katowicach oraz współpracował jako scenograf z miejscowym Teatrem Polskim. W 1928 objął funkcję kierownika Związku Śląskich Teatrów Ludowych przy Wydziale Oświaty Pozaszkolnej Kuratorium Okręgu Śląskiego. Popierał rozwój teatrów kukielkowych i amatorskich; założył wypożyczalnię kostiumów teatralnych i bibliotekę teatralną. Był aktywnym działaczem, a od 1934 wiceprezesem Towarzystwa Przyjaciół Teatru Polskiego w Katowicach. Artykuły i opowiadania drukował m.in. w czasopiśmie *Polska Zachodnia* (1927-29, 1934, 1937). Od 1927 współpracował z rozgłośnią Polskiego Radia w Katowicach; od 1934 był jej prezesem. Pod pseudonimem Karlik z „Kocyndra” prowadził najpierw cykliczną audycję regionalną „Bery i bojki”, a następnie z udziałem innych autorów cykl słuchowisk słowno-muzycznych „Niedziela przy żeleźnioku”, z czasem znane pod nazwą „U Karlika gro muzyka”. Jednocześnie nadal zajmował się malarstwem, wykonywał polichromie, projektował witraże, znaczki pocztowe i dyplomy; brał udział w wielu wystawach na terenie kraju. W 1929 założył Związek Zawodowy Artystów Plastyków na Śląsku i został jego prezesem. W tymże roku był współorganizatorem Koła Literatów na Śląsku (od 1930 Związek Artystyczno-Literacki na Śląsku). Był członkiem zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku oraz Śląskiego Towarzystwa Sztuk Pięknych. Działał w Radzie Muzealniczej, patronującej początkom Muzeum Śląskiego, oraz w Śląskim Towarzystwie Wystaw i Propagandy Gospodarczej. W 1935 został posłem na sejm. Po wybuchu II wojny światowej opuścił Polskę i początkowo przebywał na Węgrzech. Włączył się w działalność Komitetu Pomocy Uchodźcom. Zagrożony aresztowaniem przez Niemców, wyjechał w maju 1940 pod zmienionym imieniem i nazwiskiem Franciszek Drużbacki do Jugosławii. Tu działał w Lidze Jugosłowiańsko-Polskiej jako współorganizator ośrodków dla uchodźców politycznych z Polski. W marcu 1941 przez Grecję i Turcję dotarł do Jerozolimy. Mieszkał w klasztorze oo. dominikanów francuskich. Kontynuował twórczość malarską i li-

teracką. Prowadził działalność kulturalną wśród Ślązaków, którzy po dezercji z armii niemieckiej znaleźli się w oddziałach polskich. Po wojnie, we wrześniu 1946 powrócił do Katowic. Nawiązał ponownie współpracę z katowicką rozgłośnią Polskiego Radia, kontynuując cykl audycji regionalnych pod nazwą „Radiowa czelodka”, „Przy sobocie po robocie” i „U Karliczka brzmi pieśniczka”. Swoje anegdoty i gawędy prezentował także na estradach Śląska. W 1949 został członkiem ZLP. Zmarł 17 marca 1954 w Katowicach.

Od 1984 przyznawana jest przez rozgłośnię Polskiego Radia w Katowicach nagroda im. S. Ligonii.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wesele na Górnym Śląsku. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kat., T. Pol. 1930. Druk. z podtytu. Widowisko ludowe w 4 obrazach 5 odsłonach ze śpiewami i tańcami. Oprac. ze współudziałem A. Kubiczki (scena) i B. Wallek Walewskiego (muzyka). Ilustracje barwne: ... i S. W. Matejko. Kat.: Sekcja Teatrów Lud. Tow. Przyj. T. Pol. 1934, 110 s.

Utwór nagrodzony w konkursie Sekcji Teatrów Lud. Tow. Przyj. T. Pol. w Kat. w 1930.

Wyd. osob. w wersji skróconej; Z przedm. i obrazkami. Streścił ... [b.m.:] Pol. Katolickie Tow. Szkolne na Śląsku Opol. 1930, 24. s.

2. Bery i bojki śląskie. [Gawędy, anegdoty i bajki śląskie]. T 1. Z rys. autora. Kat.: Księg. i Druk. Katolicka. Spółka Akcyjna. [1931], 219 s. Wyd. nast.: ze słowem wstępnym T. Kraszewskiego. Kat.: Śląsk 1957, tamże: w wyborze i z przedm. C. Kwietnia [1981], wyd. 2 1982, wyd. 3 [1985]; wyd. 3 [!] [Kat.:] Pik 1994.

Wyd. skrócone: Opole: Wydawn. „Nowin” 1939, 64 s.; Jeruzolima: Sekcja Wydawn. 3 Korpusu 1944, 144 s.

Większość wydań podp.: Karlik z „Kocyndra” (Stanisław Ligoń).

Teksty wygłaszane wcześniej w rozgłośni Pol. Radia w Kat. Adapt. film. opowiadania Babsko kuracyjo: Komedianci z wczorajszej ulicy. Scenariusz: J. Kidawa. Ekran. 1987.

3. Jako praca tako płaca. (Inscenizacja warzywnicza z śląskiego ogródka wg wzoru J. Banachowej). Kat.: Śląska Izba Rolnicza 1935, 20 s.

4. Dożynki w Jeruzolimie. [Szopka]. Teksty napisali: X. Glinka, ..., E. Kostka, J. Knohe. Praprem. Jeruzolima 1941.

Słuchowiska radiowe, m.in.: W Barbóczyne święto. Radio 1934. — Wesele śląskie. Radio 1934. — Babsko kuracyjo. Radio 1936. — Kolędowy diabeł w opałach. Radio 1936. — Bieda w biedaszybie. Bajka współczesna dla młodszych i dużych dzieci. Radio 1937. — Wesele na Górnym Śląsku. Czepiny. Radio 1937.

Praca redakcyjna

1. Śląska Ojczyzna. [Antologia]. Pod red.: ..., J. Pilatowej, E. Kostki. Jeruzolima: Sekcja Wydawn. Jednostek Wojska na Śródkowym] Wsch[odzie] 1945, 224 s.

Tu także teksty S.L.: Barbórka; Wesele na Górnym Śląsku. Wyjątek z widowiska regionalnego (Twórczość poz. 1); Pierwsze teatry na Śląsku.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (E. Wichura-Zajdel). — LP (K. Heska-Kwaśniewicz). — SAP (H. Bartnicka-Górska).

[Wesele na Górnym Śląsku:] A. Jesionowski. *Zar. Śl.* 1935; L. Malicki. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk na Śl.* 1934; Z. Hierowski. *Teatr opolski szuka własnej drogi. Przemiany* 1957 nr 16. — F. Szymiczek: Taa-ki uśmiech. *Przemiany* 1957 nr 21 [rec.: Bery i bojki śląskie]. — M. Motyka: S.L. W: Pisarze śląscy XIX/XX w. *Wr.* 1963. — Z. Bednorz: Najpopularniejszy Karlik śląski i jego „Wesele”. *Kal. Opol.* 1969. — E. Wichura-Zajdel: Stanisław Ligoń. Karlik z Kocyndra. Wstęp: J. Wiktor. *Kat.: Śląsk* 1969, 127 s. — Z. Lipczyński; Z. Pyzik; J. Wiktor; S. Wilczek. *Poglądy* 1977 nr 24 [Wspomnienia]. — G. Zych: Prosta linia rodu Ligonów. *Opowieść biograficzna. Wwa: LSW* 1978, 323 s. [dot. Juliusza, Jana i Stanisława]. — Karlik z „Kocyndra”. *Wspomnienia o Stanisławie Ligoniu. Wyboru materiałów dokonał K. Kwiecień. Wwa: Wydawn. RTV* 1980, 166 s. [zawiera wspomnienia: J. Baranowicza, S. Broszkiewicza, M. Fazana, C. Kwietnia, A. Koniecznego, H. Mieczkowskiej, F. Pilarka, J. Ponityckiego, A. Świrskiej-Zawalskiej]. — J. Glensk: S.L. W: Tobie Polsko. *Szkice biograficzne działaczy ruchu niepodległościowego na Górnym Śląsku. Opole* 1981. — M. Fazan: S.L. W: Śląskie portrety. *Kat.* 1985. — C. Kwiecień: Stanisław Ligoń, patron katowickiej rozgłośni Polskiego Radia (1879-1954). *Kat.: Katowickie Tow. Spół.-Kult.* 1985, 15 s.

B.M.

LINKE Anna Maria

1916-1989

Krypt.: A.Z.L.

Podpisywała teksty też: Anna Z. Linke.

Thumaczka, krytyk artystyczny.

Urodzona 24 marca 1916 w Piotrogradzie (obecnie Sankt Petersburg); córka Maurycego Zajdenmana, inżyniera, i Ernestyny. W 1919 powróciła wraz z rodzicami do Warszawy. Uczyła się w żeńskim Gimnazjum im. Królowej Anny Wazówny Zboru Ewangelicko-Augsburskiego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1933, studiowała przez rok prawo na Uniwersytecie Warszawskim, następnie podjęła studia w Szkole Malarstwa i Rysunku im. K. Krzyżanowskiego, które kontynuowała od 1935 w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1939 wyszła za mąż za Bronisława Wojciecha Linke, malarza. Po wybuchu II wojny światowej, udała się wraz z mężem do lwowa, skąd w lipcu 1940 została wywieziona w głąb ZSSR; przebywała początkowo w Czeboksanach nad Wołgą, a od 1942 w Orsku, gdzie jej mąż zajmował się grafiką użytkową dla celów propagandy i szkolenia oraz scenografią. W 1946 powróciła z mężem do kraju i zamieszkała w Warszawie. Debiutowała jako krytyk artystyczny w 1948, publikując recenzje z wystaw plastycznych

w tygodniku *Odrodzenie*. Od 1949 publikowała przekłady z języka rosyjskiego i niemieckiego. Współpracowała jako recenzent wewnętrzny z Państwowym Instytutem Wydawniczym i ze Spółdzielnią Wydawniczą „Czytelnik”. W 1950 została członkiem ZLP oraz Sekcji Tłumaczy Polskiego PEN Clubu; w 1964 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Za przekłady z języka niemieckiego otrzymała w 1976 nagrodę ZAiKS-u. Zmarła 5 kwietnia 1989 w Warszawie.

Przekłady

1. Trzy rozprawy o Makarencie. [Autorzy:] W. Gmurman, W. Kołbanowski, A. Gelmont, Wwa: NK 1949, 53 s.

2. L. Kassil: Czeremysz brat bohatera. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1949, 83 s. Wyd. 2 tamże 1950.

3. J. Petersen: Nasza ulica. Kronika pisana w sercu faszystowskich Niemiec. 1933/34. [Wwa:] PIW 1949, 241 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, toż wyd. 3, wyd. 4 1951.

4. W. Bredel: Krewni i znajomi. [Cykl powieściowy]. [Wwa:] PIW.

T. 1. Ojcowie. 1950, 447 s. Wyd. nast. tamże wyd. 2 1951, wyd. 3. 1951.

T. 2. Synowie. 1951, 437 s. Wyd. 2 tamże 1952.

T. 3. Wnuki. 1955, 526 s.

5. M. Chardżijew, W. Trenin: Ognista maszyna. Opowieść o Iwanie Połzunowie. Wwa: NK 1950, 149 s.

6. S. Hermlin: Czas wspólnoty. Opowiadania. Wwa: PIW 1953, 119 s.

7. A. Korowin: Salwa nad Newą. Powieść. Wwa: MON 1953, 359 s.

8. J. Łaptiew: Zorza. [Powieść]. Wwa: PIW 1953, 260 s.

9. W. Bredel: Egzamin. Powieść. Wwa: PIW 1954, 327 s.

10. A. Scharrer: Ludzie bez ojczyzny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 227 s.

11. E.E. Kisch: Zapisz to Kisch! [Dziennik z l. 1914-1915]. Wwa: MON 1957, 315 s.

12. U. Becher: Kobieta i śmierć. [Opowieści.] Wwa: PIW 1958, 331 s.

13. H.J.Ch. Grimmshausen: Przygody Simplissimusa. [Powieść]. Wwa: PIW 1958, 656 s.

14. H. Ibsen: John Gabriel Borkman. Dramat w czterech aktach. Przel. z niem. ... W: H. Ibsen: Dramaty. Wwa 1958 s. 415-549. Praprem. Zielona Góra, T. im. L. Kruczkowskiego 1959.

15. J. Wassermann: Sprawa Mauriziusa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 512 s. Wyd. 2 tamże 1978.

16. K. Bjarnhof: Gasnące oczy. [Powieść]. Przel. z niem. ... Wwa: PIW 1960, 335 s.

17. T. Mann: Wybraniec. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 356 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1974, [wyd. 4] 1988.

Adapt. teatr.: Adapt.: D. Michalowska. Wyst. Łódź, T. Nowy 1976.

18. H. Hartung: W czepku urodzeni. Mimo wszystko pogodna opowieść o naszym życiu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 235 s.

19. K. Bjarnhof: Łaskawe światło. [Powieść]. Przel. z niem. ... Wwa: PIW 1962, 299 s.

20. H.M. Denneborg: Janek i tarpan. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1962, 121 s. Wyd. 2 tamże 1975.

21. H.M. Denneborg: Tarpan Baltazar. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1964, 114 s. Wyd. 2 tamże 1975.

22. A. Döblin: Hamlet, czyli Kres długiej nocy. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 534 s.

23. M. Waltari: Krwawy ślad. [Powieść]. *Echo Krak.* 1967 nr 264-305, 1968 nr 1-3. Wyd. osob. łącznie z powieścią Niebezpieczna gra. Przel. M. Olszańska. Wwa: Iskry 1968, 278 s.

24. A. Kubin: Po tamtej stronie. [Powieść]; Demony i nocne zjawy. Autobiografia. Wstęp: S. Lichański. Wwa: PIW 1968, 265 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1980.

25. J. Bobrowski: Litewskie klawikordy. [Powieść]. Przel. z niem. ... Wwa: Czyt. 1969, 153 s.

26. F. Fühmann: Król Edyp. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1969, 93 s. Wyd. nast. w F. Fühmann: Król Edyp i inne opowiadania. Tamże 1979.

27. G.W. Menzel: Piotr Bruegel Starszy. [Album]. Tekst tłum. ... Lipsk: E.A. Seemann; Wwa: Arkady 1969, 86 s., ilustr.

28. D. Eckardt: Antoine Watteau. [Album]. Tekst tłum. ... Berlin: Henschelverlag; Wwa: Arkady [1970], 46 s.

29. K. Mittelstädt: Jan Vermeer van Delft. [Album]. Tekst tłum. ... Berlin: Henschelverlag; Wwa: Arkady 1970, 46 s.

30. O. Lagercrantz: Od piekieł do raju. Dante i „Boska Komedja”. [Praca historycznoliteracka]. Wwa: PIW 1970, 212 s.

31. H. Ibsen: Cienie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Nowy 1971.

32. L. Perutz: Rajtar szwedzkiego króla. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 188 s.

33. J. Lie: Otchłań. [Powieść]. Przel. z norw. ... Pozn.: WP 1973, 136 s.

34. I. Michiels: Księga Alfa. *Orchis militaris*. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 146 s.

35. F. Fühmann: Żongler w kinie, czyli Wyspa Marzeń. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1974, 101 s.
36. A. Andersch: Córka. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1975, 50 s.
37. I. Bachmann: Symultanka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 427 s. Wyd. 2 tamże 1979.
38. K. Lorenz: I tak człowiek trafił na psa. Wwa: PIW 1976, 152 s. Wyd. 2 tamże 1996.
39. H. Stahl: Drzwi z wiatru. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 253 s.
40. F. Löffler: Zwinger drezdeński. [Album]. Tekst przeł. ... Fot.: W. Pritsche. Leipzig: VEB E.A. Seemannverlag; Wwa: Arkady 1977, 183 s.
41. H. Mode: Stwory mityczne i demony. Fantastyczny świat istot mieszanych. [Album]. Tekst przeł. ... Wwa: WAiF 1977, 266 s.
42. E. Meylan: Fasady trwają. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1979, 213 s.
43. H. Broch. Powrót Wergilego. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1981, 226 s.
44. D. Schubert: Żelazna róża. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1981, 77 s.
45. J. Roth: Nosiwoda Mendel. [Opowiadania]. Przeł.: ..., M. Gero-Roźniewicz. Wwa: PIW 1985, 201 s.

Tu w tłum. A.M.L.: Perlefter, Nosiwoda Mendel.

46. E. von Keyserling: Dumala. [Powieść]. Wwa: PIW 1990, 166 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Przełożyć = spolszczyć. (Z doświadczeń tłumacza). *Nowa Kult.* 1962 nr 34.

P. Święcicki: Grimmelshausen źle tłumaczony *Współczesność* 1958 nr 21/11 [dot. przeł.: H.J.Ch. Grimmelshausen: *Przygody Simplicissimusa*]. – M. Dąbrowska: *Dzienniki*. T. 1-5. Wybór, wstęp i przyp.: T. Drewnowski. Wwa 1988 [w t. 2-5 m.in. o A.M.L.]

K.B.

LIPIŃSKI Eryk 1908-1991

Pseud.: Bonaparte; (e.l.): E. Rykliński; Edmund Spinoczek; eri.; I. Ks. Napił Kyre; P.E. Erelczyk; P. Olka; T.O. Wazysz; Teofil; Zastępcza. Satyryk, autor wspomnień, felietonista, rysownik

Urodzony 12 lipca 1908 w Krakowie; syn Teodora Lipińskiego, plastyka, i Jadwigi z Czartoryskich. W 1913 wyjechał z rodzicami do Moskwy, tu zatrzymał ich wybuch I wojny światowej i rewolucja październikowa. Do Polski wrócił w 1921 i zamieszkał w Warszawie. Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Lelewela, a następnie do II Gimnazjum Związku Zawodowego Nauczycieli Polskich Szkół Średnich. Naukę przerwał i pracował w różnych instytucjach, m.in. w Urzędzie Skarbowym. Maturę zdał jako ekstern. Debiutował jako karykaturzysta

w 1928 w tygodniku *Pobudka*. W 1933-39 studiował w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. W tym czasie został członkiem lewicującego ugrupowania artystycznego Czapka Frygijska. W 1935 był wraz ze Zbigniewem Mitznerem i Andrzejem Nowickim współzałożycielem tygodnika *Szpilki* i jego redaktorem odpowiedzialnym do 1936 (nr 18) i w 1938. Ożenił się z Hanną Gosławską, plastyczką. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Zajmował się m.in. fałszowaniem dokumentów. W 1940 był przez kilka miesięcy więźniem Oświęcimia. Zwolniony, powrócił do Warszawy. Po powstaniu warszawskim, w którym nie brał udziału, przeszedł przez obóz w Pruszkowie. Następnie przebywał w Częstochowie, gdzie też po wojnie był scenografem miejskiego teatru, wykładowcą grafiki w Szkole Sztuk Pięknych, prezesem Związku Plastyków. W 1945 objął funkcję kierownika artystycznego Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” w Łodzi. W tymże roku został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Był obecny, jako dziennikarz, na procesie norymberskim. Od 1945 należał do Związku Polskich Artystów Plastyków i SDP (do 1982). Zajmował się twórczością artystyczną, głównie w dziedzinie rysunku, karykatury, ilustracji książkowej i grafiki. Od 1945 współpracował z tygodnikiem satyrycznym *Szpilki*, na którego łamach debiutował wierszami pt. „Porada lekarska” i „Zakochany gil” (nr 4; w 1946-53 pełnił funkcję redaktora naczelnego tego pisma, a następnie do 1970 zastępcy redaktora naczelnego). W 1947 wraz z redakcją *Szpilek* przeniósł się do Warszawy. Zamieszczał w tym tygodniku rysunki i karykatury, redagował też m.in. stałą rubrykę pt. „Zefirek historii” (1962-64) i cykl recenzji telewizyjnych pt. „TV” (1963). W 1946 reaktywował czasopismo *Mucha*, które ukazywało się do 1952. W 1950 otrzymał za satyrę polityczną zespołową Nagrodę Państwową III stopnia w dziedzinie plastyki. Był współtwórcą wychodzącej w 1950-53 Biblioteki „Szpilek”. Wykonywał prace scenograficzne m.in. dla teatrów: *Buffo* (1953), *Syrena* (1957), *Ateneum* (1958) oraz *Kabaretu Dudek* (1964). W 1957 był współzałożycielem i kierownikiem artystycznym tygodnika *Zwierciadło*. W 1958-66 zajmował stanowisko kierownika artystycznego i zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika *Polska*. W 1960-61 wydawał dodatek *Kuriera Polskiego* pt. *Korniszon Polski*. *Tygodnik Społeczno-Literacki* (wyszło 31 numerów). Był organizatorem i komisarzem Ogólnopolskich Wystaw Satyrycznych (1961, 1977) oraz I Międzynarodowego Biennale Plakatu w 1966. Kontynuując współpracę z redakcją *Szpilek*, był w 1970-78 członkiem komitetu redakcyjnego tygodnika. Otrzymał trzykrotnie nagrodę redakcji *Szpilek*: Złota Szpilka 1966, Srebrna Szpilka 1967, Złota Szpilka z Wawrzynem 1973. Od 1970 stale

współpracował z *Kurierem Polskim*, publikując cykl felietonów pt. „Zdaniem pesymisty”, od 1983 pt. „Zdaniem optymisty”. Po przejściu na emeryturę w 1978, zajął się organizacją Muzeum Karykatury (otwarte w 1983), pełnił w nim funkcję kustosa. W 1979-81 publikował w tygodniku *Literatura*, m.in. cykl rysunków pt. „Pisarze polscy w karykaturze”. W 1980 otrzymał nagrodę m.st. Warszawy. Był jednym z inicjatorów i pierwszym prezesem w 1981-83 Społecznego Komitetu Opieki nad Cmentarzami i Zabytkami Kultury Żydowskiej w Polsce. W 1981 otrzymał nagrodę dla wybitnego artysty roku przyznaną przez The Association of American Editorial Cartoonist w USA oraz nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. W 1982 założył, a następnie do 1983 redagował pismo studentów dziennikarstwa *Merkuriusz*. W tym samym okresie kierował kolegium redakcyjnym tygodnika *Tu i teraz*. Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (1953), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1961), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1983), medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”, nadawanym przez Instytut Pamięci Yad Vashem w Jerozolimie (1991). Zmarł 27 września 1991 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zefirek historii. [Anegdoty]. Wstęp: W. Kopyliński. Ilustr. ... Wwa: Iskry 1965, 170 s.

2. Rätsel um Otek. (Ein heiteres Quiz für vergnügliche Stunden). Berlin: Eulenspiegel 1969, 74 s.

3. Erl-69 donosi. Wwa: Iskry 1972, 203 s.
Wspomnienia z l. 1908-1960, m.in. dot. *Szpilke*.

4. Drzewo szpilkowe. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1976, 290 s. [Wyd. 2 uzup.] tamże 1989, 352 s.

5. Zdaniem pesymisty. [Felietony]. Ilustr. Sz. Kobyliński. Współwyd. z Sz. Kobyliński: Zdaniem optymisty. Ilustr. ... Kr.: WL 1977, 163 s.

Felietony E.L. ogłaszane wcześniej w *Kur. Pol.* — Opublikowane w kierunku przeciwnym.

6. Z dziejów karykatury polskiej. [Współaut.:] H. Górńska. Wwa: Wiedza Powsz. 1977, 366 s.

Zawartość: Od autorów; Wprowadzenie. — Początki karykatury polskiej; Norblin, Orłowski, ich uczniowie i współcześni; Początki ilustrowanej prasy satyrycznej; Humor i satyra drugiej połowy XIX wieku; Karykatura Młodej Polski; Pierwsza wojna światowa; Dwudziestolecie międzywojenne; Lata 1939-1945; Karykatura współczesna; Jutro.

7. Co jest cacy, a co jest be. Wybór felietonów z „Kuriera Polskiego” 1970-1982. Wwa: Czyt. 1983, 299 s.

8. Miłość ci wszystko wybaczy. Katalog wystawy, Kraków, Galeria Klubu Dziennikarzy „Pod Gruszką”. Kr.: [b.w.] 1984, [12] k.

9. Moje małe życie. [Wspomnienia]. Wwa: WAIIF 1985, 245 s.

Bibliofilska edycja miniatur.

10. Nowy „Zefirek historii”. [Anegdoty]. Wwa: Iskry 1989, 141 s.

11. Wesoło o malarzach. Anegdoty z życia artystów. Lubl.: KAW 1988, 166 s.

12. O pisarzach z uśmiechem. [Anegdoty]. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1989, 63 s.

13. Pamiętniki. [Wstęp: Z. Kałużyński]. Wwa: Fakt 1990, 282 s.

14. Dziennikarze w anegdocie. Rys. autora. Tor.: Comer 1991, 95 s.

Nadto wydania albumowe rysunków: Człowiek stwarza samego siebie. (Historia świata w rysunkach). Wwa: Horyzonty 1974, 134 s. — Przedstawiamy: Eryk Lipiński. Przedm.: E.J. Osmańczyk. Wwa: Iskry 1983, 127 s. — Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie. Przysłowia polskie w rysunkach E.L. Wstęp: T. Kaczmarek. Lubl.: KAW 1985, 108 s. — Słynni kochankowie. W rys. ... Lubl.: KAW 1985, 126 s. — Smutno na wesoło. Wybór rys. i oprac. J. Koźbiel. Wwa: Sztuka Pol. 1990, [126] s.

Prace redakcyjne

1. Pożegnanie z Hitlerem. Oprac.: ..., [Z. Mitzner] J. Szeląg. [B.m.w.]: Czyt. 1945, 64 s. Wyd. 2 [Łódź]: Czyt. 1946.

2. Satyra polska w walce o pokój. [Wstęp: Z. Mitzner] J. Szeląg. Red.: ..., [Z. Mitzner] J. Szeląg, A. Marianowicz. [Wwa:] Czyt. 1950, 119 s.

3. Dziecko to skarb. Żarty rysunkowe. [Album]. Wybór i oprac. graf. ... Wwa: WAG 1958, 106 s.

4. Salem alejkiem. Żarty rysunkowe. [Album]. Wybór i oprac. graf. ... Wwa: WAG 1958, 105 s.

5. Szczutek. — Cyrulik Warszawski. — Szpilki. 1919-1939. Wybór, przyp., noty o autorach, oprac. graf. ... Wwa: WAIIF 1975, 186 s.

Antologia przedruków utworów satyrycznych.

6. J. Afanasjew: Poczta Afanasjewa. [Wybór i wstęp] ... Gdańsk: WM 1979, 162 s.

7. Kopf durch die Wand. Neue polnische Karikaturen. [Wyd. i posł. opatrzył] ... Berlin: Eulenspiegel [1980], 96 s.

8. Satirikon '80. Karikaturen aus sozialistischen Ländern. [Zebrali i wyd.] ... , H. Sandberg. Berlin: Eugenspiegel Verlag [1980], 546 s.

9. J. Zaruba: W dziesiątą rocznicę śmierci. [Współaut.:] J.Z. Golski. [Katalog wystawy]. Wwa: Muzeum Karykatury 1981 [24] k.

10. Warszawa w karykaturze. Wybór i teksty ... Wwa: PIW 1983, 383 s.

11. Satyra czasów wojny i okupacji. Wybór i wstęp ... Białystok: KAW 1984, 90 s. Wyd. 2 tamże 1988.

12. Szpilki 1935-1985. Z dziejów cnoty. Wybór tekstów: W. Filler. Wybór rys. ... Wwa: KAW 1985, 142 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Szczutek:] A. Konkowski: Gdy się pije, to się tyje. *Nowe Książ.* 1976 nr 9; D. Nałęcz: Prawdziwa cnota krytyk się nie boi. *Kultura* 1976 nr 8. — I. Niedbalko: Inni Starsi Panowie. *Nowe Książ.* 1978 nr 4 [rec.: Zdaniami pesymisty]. — Erykiana. Rzecz o Lipińskim. Red. K. Machowska. Wwa: KAW 1983, 74 s. [wydawnictwo okolicznościowe z okazji 75. rocznicy urodzin E.L.; zawiera wiersze dedykowane E.L., wypowiedzi i wywiady dot. E.L. oraz karykatury]. — J. Koprowski: Felietony E.L. *Nowe Książ.* 1984 nr 10 [rec.: Co jest cacy, a co jest bej]. — Sz. Kobyliński: Erykiana i refleksje. *Projekt* 1988 nr 4. **J.Z.**

LIPSKA Ewa ur. 1945

Poetka.

Urodzona 8 października 1945 w Krakowie; córka Jana Lipskiego, ekonomisty, i Marii z Kąckich. Uczęszczała do Liceum im. B. Bieruta w Krakowie. Debiutowała w 1961 wierszami pt. „Krakowska noc”, „Van Gogh”, „Smutek”, opublikowanymi w *Gazecie Krakowskiej* (nr 272). Po zdaniu matury w 1963, studiowała przez trzy lata malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Równocześnie rozwijała twórczość literacką, od 1964 zamieszczała utwory poetyckie w *Życiu Literackim* i *Dzienniku Polskim*. Od 1968 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1970-80 pracowała jako redaktor w dziale poezji Wydawnictwa Literackiego w Krakowie. Kontynuowała twórczość poetycką. Otrzymała nagrodę im. A. Bursy, przyznaną przez Krakowską Grupę Literacką „Barbarus” (1971), nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1973), nagrodę Pierścienia za całokształt twórczości, przyznaną za 1978 r. przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku. W 1975/76 przebywała przez pół roku w Stanach Zjednoczonych na stypendium International Writing Program w Iowa City. W 1978 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Wchodziła w skład zespołu redakcyjnego miesięcznika *Pismo* (1981, 1983 do nr 6). Uczestniczyła w międzynarodowych festiwalach poezji, m.in. w Kanadzie (1981), Holandii (1985) i Słowenii (1988). W 1982 wyszła za mąż za Władysława Janickiego. W 1983 przebywała w Berlinie Zachodnim na stypendium Deutscher Akademischer Austausch-Dienst (DAAD). W 1989 została członkiem komitetu założycielskiego SPP, a następnie członkiem Stowarzyszenia. W 1990-92 należała do zespołów redakcyjnych czasopism *Arka* i *Dekada Literacka*. W 1991 wyjechała do Wiednia, gdzie pełniła kolejno funkcję drugiego sekreta-

rza, pierwszego sekretarza (od 1992), radcy (od 1995) Ambasady RP w Austrii. Jednocześnie objęła w 1991 stanowisko wicedyrektora, a w 1995 dyrektora Instytutu Polskiego w Wiedniu. W 1990 otrzymała nagrodę POLCUL Foundation (Australia), w 1992 nagrodę Polskiego PEN Clubu z Fundacji P. Büchnera za twórczość poetycką, w 1993 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Wyróżniona odznakami „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1977) i „Zasłużony Działacz Kultury” (1978). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Wwa: Czyt. 1967, 59 s.

Nagrada Ugrupowania Literackiego 66 za najciekawszy tomik poetycki najmłodszego pokolenia wyd. w 1967.

2. Drugi zbiór wierszy. Wwa: Czyt. 1970, 64 s.

Nagrada Ogólnopolskiego Festiwalu Poezji w Łodzi, zorganizowanego przez Radę Narodową i Oddz. ZLP za najlepszy tomik wierszy opublikowany w 1970, nagroda Peleryny przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku w 1971.

3. Trzeci zbiór wierszy. Wwa: Czyt. 1972, 54 s.

4. Czwarty zbiór wierszy. Wwa: Czyt. 1974, 41 s.

5. Piąty zbiór wierszy. Wwa: Czyt. 1978, 36 s.

Nagrada Fundacji R. Gravesa przyznana przez Polski PEN Club w 1979.

6. Dom spokojnej młodości. Wiersze wybrane. Kr.: WL 1979, 177 s.

7. Żywa śmierć. [Wiersze i proza poetycka]. Kr.: WL 1979, 51 s. Przedr. zob. poz. 15.

Adapt. teatr.: Adapt. tekstu i realizacja scen.: T. Skorupski. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego, Scena Kameralna 1980; w przekł. franc.: La morte vivante. Wyst. Paryż, Compagne „Le Théâtre du GUE” 1984.

8. Nie o śmierć tutaj chodzi, lecz o biały kordonek. [Utwór sceniczny]. *Dialog* 1981 nr 5 s. 26-35. Radio 1984. Przedr. zob. poz. 10.

9. Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW [1981], 127 s.

Zawarość: Zamiast wstępu. — Wiersze z poz. 1-5. — Z nowych wierszy.

10. Nie o śmierć tutaj chodzi, lecz o biały kordonek. [Wybór utworów]. Kr.: WL 1982, 76 s.

Zawiera wiersze, prozę poetycką oraz poz. 8.

11. Przechowalnia ciemności. [Wiersze]. Wwa: WNOPiM*, Przedświt* 1985, 32 s. Wyd. nast. Toronto: *Głos Pol.* 1986.

12. Utwory wybrane. (1967-1984). Wstęp: R. Matuszewski. Kr.: WL 1986, 170 s.

Zawiera także wiersze nowe.

13. Kwartet żeński. Kazimiera Hłakowiczówna; Maria Pawlikowska-Jasnorzewska; Ewa Lipska.

Wiersze. Dwie wariacje w instrumentacji K. Dede-ciusa. Wybór i tłum. K. Dedećius. Pozn.: WP 1987, 162 s.

Teksty w jęz. pol. i niem. Wiersze E.L. i ich przekł. s. 130-157.

14. Strefa ograniczonego postoju. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1990, 40 s.

15. Wakacje mizantropa. Utwory wybrane. Kr.: WL 1993, 383 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1-5, 10, 14, — Żywa śmierć [poz. 7], — Wiersze nowe.

16. Przechowalnia ciemności i inne wiersze. Wybór ... Wstęp: M. Wyka. Wwa: Anagram 1994, 223 s.

Zawiera wybór wierszy z poz. 1-5, 10, 11, 14 oraz wiersze nowe.

17. Stypendyści czasu. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1994, 30 s.

18. Wspólnicy zielonego wiatrakca. Lekcja literatury z K. Lisowskim. Kr.: WL 1996, 123 s.

Zawiera szkic K. Lisowskiego: O liryce E.L. oraz wybór wierszy z tomów poz. 1-5, 10-11, 14, 17.

Montaż wierszy: MY — Ewa Lipska. Scenariusz: E. Kuligowska. TV 1993.

Wybory wierszy w przekł.: ang.: Such times. Selected poems. [Przeł.:] J.R. Colombo, W. Iwaniuk. Toronto 1981; Poet?, criminal?, madman? Poems. [Przeł.:] B. Plebanek, T. Howard. London 1991, — bułg.: Vakancii na mizantropa. [Przeł.] V. Dejanova. Sofija 1994, — czes.: Vernisáž. Výbor z veršů. [Przeł.] L. Stěpán. Praha 1979, — duń.: En misantrops ferie. [Przeł.:] J. Katz, U. Harder. Arhus 1990, — holend.: Huis voor vredige jeugol. [Przeł.] Ad van Rijsewijk. Leuven 1982, — niem.: Auf den Dächern der Mausoleen. [Berlin Zach.] 1983; Meine Zeit, mein Lieb, mein Leben. [Przeł.] A. Woldan. Salzburg, Wien 1990, — węgier.: Versei. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1979.

Adaptacja

1. Piotruś, kaczka i wilk. Według bajki symfonicznej „Piotruś i wilk” S. Prokofiewa. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1986.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1978, 1996. — Wywiady: Lekać się odważnie. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1976 nr 52; Tak pisać, aby nędzar myślał, że to pieniądże/A ci co umierają, że to narodziny. Rozm. W. Wiśniewski. W: W. Wiśniewski: Tego nie dowiedzie się w szkole. Wwa 1983, przedr. pt. Umrzeć ortograficznie w tegoż: Lekcja polskiego. Wwa 1993.

PP (A. Szalagan). — LP (red.).

[Wiersze:] A. Ślucki: Debiut E.L. *Twórczość* 1967 nr 8; W.P. Szymański: Wierzy własnej schizofrenii. *Życie Lit.* 1967 nr 25. — S. Stabro: Nadzieje i zwątpienie. (O poezji E.L.). *Życie Lit.* 1971 nr 26. — B. Zadura: E.L. — myśli powtarzać, by zostały po nas ... *Kamena* 1971 nr 18, przedr. w tegoż: Radość czytania. Lubl. 1980. — [Trzeci zbiór wierszy:] S. Balbus: Dziecko grające w klasy. *Nowe Książ.* 1972 nr 15; Z. Bien-

kowski: Inteligencja. *Kultura* 1972 nr 15. — S. Stabro: Poezja moralnego niepokoju. *Mag. Kult.* 1972 nr 1. — L. Szaruga: Nasz niezmiennie zmienny świat. *Nurt* 1973 nr 10. — J. Kornhauser: Dom, sen i gry dziecięce. W: J. Kornhauser, A. Zagajewski: Świat nie przedstawiony. Kr. 1974 [rec.: Trzeci zbiór wierszy]. — T. Nyczek: Spalony dom. (O poezji E.L.). *Twórczość* 1974 nr 9. — J. Kwiatkowski: „Lękać należy się odważnie”; Lipska po raz drugi. W tegoż: Notatki o poezji. Kr. 1975, przedr. w tegoż: Magia poezji. Kr. 1995 [dot.: Drugi zbiór wierszy; Czwarły zbiór wierszy]. — S. Burkot: E.L. („My”, „Lek”, „Przesłanie”). W tegoż: Spotkania z poezją współczesną. Wwa 1977. — S. Piskor: W kręgu nowej sztuki. E.L. i R. Krynicki. W: Spór o poezję. Kr. 1977. — E.L. Dusza: Tertium comparationis. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 20. — [Piąty zbiór wierszy:] J. Kornhauser: Gra z językiem. *Kultura* 1978 nr 39, przedr. w tegoż: Światło wewnętrzne. Kr. 1984; R. Matuszewski: Apokalipsa w pigułkach. *Życie Lit.* 1978 nr 44. — S. Stanuch: Nic nie jest pewne. W tegoż: Na gorącym uczynku. Kr. 1978 [rec.: Czwarły zbiór wierszy]. — [Piąty zbiór wierszy:] S. Barańczak] B. Stawiczak: „Nic mnie nie uratowało — żyję”. *Tyg. Powsz.* 1979 nr 7, przedr. w tegoż: Przed i po. Londyn 1988; E.L. Dusza: Półseptem, półciemniem — czyli ucz się śmierci w miłości. *Oficyna Poetów*, Londyn 1979 nr 1, przedr. w *Guiazda Polarna*, Stevens Point 1980 nr 48. — [Dom spokojnej młodości:] J.S. Ossowski: Melancholia i trud istnienia. (Poezja E.L.). *Mag. Kult.* 1979 nr 2; J. Pięszczachowicz: Paradoxs, gra i głębsze znaczenie. *Nowe Książ.* 1979 nr 13, przedr. pt. Dom gorzkiej młodości w tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991; M. Plachecki: Śmierć i szaleni. *Tyg. Kult.* 1979 nr 50. — B. Szewdek: Nasza codzienna śmierć. *Nurt* 1979 nr 12 [dot.: Żywa śmierć]. — [Piąty zbiór wierszy:] M. Zieliński: Śmieśność i milczenie. *Twórczość* 1979 nr 9, przedr. w tegoż: Kilka uniwersalnych przekonań. Kr. 1987; A. Hołojuch: Sieganie po władzę. *Poezja* 1980 nr 10. — [Żywa śmierć:] A. Sobolewska: Najprostsza rozpacz. *Twórczość* 1980 nr 2; A. Lisiecka: Paradoxs E.L. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 2, przedr. pt. Żywa śmierć, czyli paradoks E.L. *Życie Lit.* 1982 nr 10. — R. Matuszewski: Dom dla niespokojnej młodości. W tegoż: Z bliska. Kr. 1981 [rec.: Piąty zbiór wierszy]. — L. Żuliński: Spokojna młodość E.L. *Tu i Teraz* 1982 nr 12, przedr. w tegoż: Mity konieczne. Łódź 1989. — B. Żurawowski: W dziecięcu historii. W tegoż: Paradoxs poezji. Kr. 1982. — S. Bielański: Instrukcja. (Jak wystawić sztukę E.L.). *Dialog* 1983 nr 1 [dot.: Nie o śmierć tutaj chodzi, lecz o biały kordonek]. — S. Jurkowski: Wyznana prowincja wyobraźni. *Tyg. Kult.* 1983 nr 49. — T. Żukowski: Jedna z najśmielszych wypraw wyobraźni. *Twórczość* 1983 nr 3 [rec.: Nie o śmierć tutaj chodzi, lecz o biały kordonek. Kr. 1982]. — A. Badowska: Człowiek i E.L. W: Warsztaty literackie filologów. 3. Wr. 1984. — B. Herman: O poezji E.L. *Studo* 1984 t. 5/6. — E. Mikoś: Trzy głosy kobiece we współczesnej liryce. (A. Kamińska — U. Kozioł — E.L.). W: Wybrane zagadnienia literatury współczesnej w nauczaniu języka polskiego. Kr. 1984. — J. Krajnik: *Archipelag*. Berlin Zach. 1985 nr 9/10 [rec.: Przechowalnia ciemności]. — J. Katz-Hewetson: Baśnie polskie. *Puls*, Londyn 1985 nr 27. — R. Matuszewski: Poetycki świat E.L. *Twórczość* 1987 nr 1. — J. Pięszczachowicz: Smutny uśmiech poetki. *Tyg. Tak i Nie* 1987 nr 27. — S. Barańczak: Kwit z „przechowalni ciemności”. W tegoż: Przed i po. Londyn 1988 [rec.: Przechowalnia ciemności]. — P. Łuszczkiewicz: Rondo L. *Tyg. Kult.* 1988 nr 3. — S. Stabro: Ciemne barwy heroizmu. W tegoż: Poeta odrzucony. Kr. 1989. — M. Wyka: Przechowalnia ciemności. W teście: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989. — M. Kowalska-Masłowska: „Wrzucają nam do ust dwuzłotówkę”. O nadrealistycznych elementach poetyki E.L. *Integracje* 1990 nr 26. — B. Tokarz: Wieloznaczność i ironia. W teście: Poetyka Nowej Fali. Kat. 1990. — [Strefa ograniczonego postoju:] M. Baran: Od do. *Nagłos* 1991 nr 4; J. Drzewucki: Krzesło na pustyni, czyli samotność i wyobraźnia. *Potop* 1991 nr 2/3. — G. Maroszczuk: Idea „domu” i „bezdolności” w liryce E.L. W: W pejzażu ojczyzny i obczyzny. Kat. 1991. — A. Szymańska. *Prz. Powsz.* 1991 nr 6 [rec.: Strefa ograniczonego postoju]. — M. Wyka: „Pewny

jest jedynie cień w rogu pokoju ...". O nowych wierszach E.L. W teście: Szkiecy z epoki powojennej. Kr. 1992 [rec.: Strefa ograniczonego postępu]. — E. Dąbrowska: „Język zwierciadłem historii” — rzecz o wierszu E.L. z cyklu „Wielkie awarie” (I). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu, Filol. Pol.* 1993 z. 53. — [Wakacje mizantropia] J. Drzewucki: Rocznik powojenny, stypendyści czasu. *Twórczość* 1994 nr 2; A. Niewiadomski: „Wakacje mizantropa” albo poezja wobec lęku. *Znak* 1994 nr 11. — J. Wolski: „Gorzki egzamin”. Na marginesie wiersza E.L. W: *Wśród starych i nowych lektur szkolnych*. Rzeszów 1994. — W. Browarny: Wiersze na czas szczerości. *Odra* 1995 nr 7/8 [rec.: Stypendyści czasu]. — R. Matuszewski: Poetycki świat E.L. W teżoż: *Olsnienia i świadectwa*. Wwa 1995. — A. Poprawa: Zawieszona katastrofa. O nowych wierszach E.L. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 3 [rec.: Stypendyści czasu]. — A. Legeżyńska: Poczekalnia. (O wierszach E.L.). W teże: *Dom i poetyka bezdomności*. Wwa 1996. — P. Łuszczkiewicz: Lekcja E.L. *Nowe Książki*. 1997 nr 3 [rec.: Wspólnicy zielonego wiatraczka].

A.Sz.

LIPSKI Jan Józef 1926-1991

Pseud.: Chł; Genezyp; J.J.L.; Jan Chlewicki; j.; (j); jll; (jll).
Historyk literatury, krytyk literacki, edytor, publicysta.

Urodzony 25 maja 1926 w Warszawie; syn Romana Lipskiego, inżyniera mechanika i pedagoga, i Anieli z domu Kobla. W czasie okupacji niemieckiej uczył się na tajnych kompletach Gimnazjum i Liceum im. S. Staszica. Brał udział w działalności konspiracyjnej. Należał do Szarych Szeregów (1942-43, hufiec Mokotów Górny) i uczestniczył w akcjach małego sabotażu (akcja „Wawer”), następnie w 1943-44 był żołnierzem AK (batalion, a potem pułk „Baszta”). Walczył w powstaniu warszawskim i był ciężko ranny. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po powstaniu, do września 1945 przebywał w Łowiczu i Wyszogrodzie. W 1946 zdał egzaminy maturalne w Liceum im. J. Słowackiego w Warszawie, następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1952 uzyskał magisterium. Był czynnym członkiem Koła Polonistów. Jednocześnie pracował zarobkowo: w 1947-49 jako bibliotekarz w II Miejskiej Szkole Mechanicznej, w 1949-50 w zespole „Słownika wyrazów bliskoznacznych” w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, w 1950-51 jako współpracownik Instytutu Badań Literackich (IBL) przy „Słowniku pojęć teoretycznoliterackich” pod redakcją Marii Renaty Mayenowej (nie ukończonym). Debiutował recenzją „Zająca” A. Dygasińskiego pt. „Książka o ludziach”, opublikowaną w 1948 w *Nowinach Literackich* (nr 16), a jako historyk literatury referatem „Psychologizm w prozie dwudziestolecia 1918-1939”, przygotowanym wspólnie z Januszem Stradeckim, Januszem Wilhelimem i Krzysztofem Zardeckim na IV Zjazd Kół Polonistycznych w Warszawie (druk *Twórczość* 1950 nr 2). W 1951 poślubił Marię Stabrowską. W 1952-59 pracował jako redaktor w Państwowym Instytucie Wydawniczym (od 1955 kierownik redakcji klasy-

ków literatury polskiej okresu po 1863 roku). W tym czasie miał bliskie kontakty z IBL PAN, uczestnicząc w jego zebraniach naukowych. Recenzje i artykuły publikował m.in. w *Twórczości* (1950-52, 1955-67, 1970-75), *Nowej Kulturze* (1953-61), *Nowych Książkach* (1958-61), *Współczesności* (1960-61). Opracowywał dział „Literatura polska po 1918 r.” w *Roczniku Literackim* za lata 1963-66. W 1956-57 był członkiem redakcji oraz w 1957 przez pół roku kierownikiem działu kulturalnego tygodnika *Po prostu*. Należał do założycieli Klubu Krzywego Koła (1956) i w 1956-58 był jego prezesem, a następnie, aż do rozwiązania Klubu przez władze w 1962, sekretarzem Zarządu. Brał udział w reaktywowaniu grupy literackiej Przedmieście w 1958 i był jej członkiem. Patronował nielegalnemu uczniowskiemu Klubowi Poszukiwaczy Sprzeczności, założonemu na początku lat sześćdziesiątych. Od 1960 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Usunięty z pracy w Państwowym Instytucie Wydawniczym w konsekwencji odczytu o ONR „Falandze” i Bolesławie Piaseckim, był w 1960-61 kierownikiem działu kulturalnego gazety *Gromada-Rolnik Polski*. W czerwcu 1961 został zatrudniony w Pracowni Historii Literatury Polskiej Okresu 1890-1918 IBL PAN na stanowisku starszego asystenta. W 1965 doktoryzował się w IBL na podstawie pracy pt. „Twórczość Jana Kasprówicza w latach 1878-1891” (promotor prof. Kazimierz Wyka); w 1967 otrzymał stanowisko adiunkta. W 1970-71 był członkiem Pracowni Psychosocjologii Literatury IBL PAN, a następnie do 1980 zespołu „Słownika pseudonimów pisarzy polskich”. Równocześnie rozwijał działalność polityczno-społeczną. W lutym 1961 został przyjęty do tajnej loży wolnomularskiej „Kopernik”; w 1962-81 i 1986-88 był jej przewodniczącym, a następnie (1988-90) sekretarzem. Uczestniczył w wielu akcjach demokratycznej opozycji, m.in. w 1964 był współorganizatorem „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa, w 1968 nadzwyczajnego zebrania ZLP, zwołanego w sprawie represji wobec inscenizacji „Dziadów” A. Mickiewicza w reżyserii Kazimierza Dejmka, w grudniu 1975 „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL, w 1976 — Komitetu Obrony Robotników (KOR), którego został skarbnikiem. Był współorganizatorem (1978) i wykładawcą nielegalnego Towarzystwa Kursów Naukowych. Kilkakrotnie był objęty zakazem druku. Od 1976 współpracował z wydawnictwami i prasą drugiego obiegu; drukował m.in. w *Biuletynie Informacyjnym* KOR-u, w *Głosie, Krytyce, Robotniku, Spotkaniach, Zapsie*. Kontynuując pracę naukową, habilitował się w 1975 w IBL PAN na podstawie pracy „Twórczość Jana Kasprówicza w latach 1891-1906”; habi-

litacja ta ze względów politycznych została zatwierdzona dopiero w 1981, w trybie rewizyjnym. Od 1975 był członkiem Pracowni Historii Literatury Okresu Młodej Polski IBL PAN. W 1976 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Aresztowany 17 maja 1977 w związku z działalnością w KOR, w lipcu tegoż roku został zwolniony dzięki amnestii. W styczniu 1978 poddał się w Londynie operacji serca. Po powstaniu w 1980 „Solidarności” był jej działaczem (m.in. członkiem zarządu Regionu Mazowsze, przedstawicielem w negocjacjach z władzami w sprawie ustawy o cenzurze, delegatem na I Krajowy Zjazd w Gdańsku-Oliwie). Po ogłoszeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981, przedostał się 14 grudnia do strajkujących zakładów „Ursus”; tam w następnym dniu został aresztowany i niesłusznie oskarżony o kierowanie strajkiem. W marcu 1982 utracił pracę w IBL. Ze względu na stan zdrowia został przeniesiony pod nadzorem Służby Bezpieczeństwa z aresztu do kliniki kardiologicznej w Aninie. W maju tegoż roku uzyskał uchylenie aresztu i zezwolenie na wyjazd do Londynu na badania serca. Powrócił 15 września na wiadomość o przygotowywanym procesie członków KOR, został ponownie aresztowany i wraz z nimi postawiony przed sądem. W szpitalu więziennym i w klinice anifskiej przebywał do zwolnienia i kolejnej amnestii. W 1982-89 był aktywnym działaczem zdelegalizowanych struktur „Solidarności”. W 1983 otrzymał doktorat honoris causa uniwersytetu w Nanterre; w 1984 – honorową nagrodę kulturalną „Solidarności” za rok 1983, przyznawaną przez Komitet Kultury Niezależnej. Od połowy lat osiemdziesiątych uczestniczył w nielegalnych próbach reaktywowania PPS; na zjeździe założycielskim w 1987 został prezesem Rady Naczelnej PPS, a w 1990 zainicjował Kongres Zjednoczeniowy, łączący krajową i emigracyjną PPS. Był członkiem Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie. W wyborach 1989 został senatorem województwa radomskiego. W czerwcu 1990 wszedł w skład Zarządu Głównego SPP. W 1991 przeszedł w Londynie ponowną operację serca. Spowodowała ona komplikacje, w wyniku których zmarł 10 września 1991 w szpitalu w Krakowie; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

Od 1996 Towarzystwo Demokratyczno-Społeczne przyznaje nagrody im. J.J. Lipskiego za prace magisterskie z dziedziny nauk humanistycznych obronione w roku poprzednim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ekspresjonizm polski. [Studium; współaut.:] M. Puchalska. Powst. 1952.

Masz. w Bibl. IBL PAN.

2. Kronika życia i twórczości Gabrieli Zapolskiej. W: G. Zapolska: *Moralność pani Dulskiej*. Tragikomedja koltuńska w 3 aktach. Wwa: PIW 1953 s. 5-33. Przedr. w wyd. nast.: tamże wyd. 2 1955, wyd. 3 1956, wyd. nowe 1957, 1958, 1961, [w red. zmien. i uzup.] wyd. 8 1963, wyd. 10 1964, wyd. 11 1965, wyd. 12 1970; wyd. 13 Łódź: WŁ 1973 oraz w: G. Zapolska: *Panna Maliczewska*. Sztuka w 3 aktach. Wwa: PIW 1955 s. 5-31.

3. Ideologia Katolickiego Państwa Narodu Polskiego. Ideologia ONR-„Falangi”. [Rozprawa]. Po-
wst. 1957-1959.

Masz. (380 s.) zaginiony. Zachowane drobne fragmenty włączone do nowej wersji tejże pracy, zob. poz. 16.

4. Pozycja „Hymnów” Kasprowicza na tle kierunków literackich okresu. [Wwa]: Druk. „Tamka” 1963, 30 s., masz. powiel. Przedr. *Pam. Lit.* 1966 z. 4 s. 411-438.

Referat na konferencji IBL PAN: „Pół wieku poezji polskiej” (Wwa 28-30 XI 1963).

5. Twórczość Jana Kasprowicza. [Monografia]. Wwa: PIW. IBL PAN.

[T. 1]. W latach 1878-1891. 1967, 360 s.

Rozprawa doktorska

[T. 2]. W latach 1891-1906. 1975, 518 s.

Rozprawa habilitacyjna.

T. 3 nie został napisany.

6. Dwie ojczyzny – dwa patriotyzmy. (Uwagi o megalomanii narodowej i ksenofobii Polaków). Wwa: NOWA* 1981, 40 s. Wyd. nast.: [b.m.]: Niezależ. Wydawn. Chłopskie* 1981; Wwa: CDN* 1982; Kr.: [b.w.*] 1983; Wwa: MKKW* 1983; Górny Śląsk [Kat.]: „Głos Śląsko-Dąbrowski” [19]84; Kr. [właśc. Olsztyn.]: *Resursa** 1981 [właśc. 1984]; [Pozn.]: [b.w.*] 1984; Wwa: *Stop** 1984; [b.m.]: *Federacja Południowo-Zach. NZS** [1984]. Przedr. zob. poz. 10, 15, 17.

Przekł. niem.: *Zwei Vaterländer – zwei Patriotismen*. [Przeł.] E. Werfel. [Przedm.] G. Rhode. *Kontinent*, Berlin 1982 nr 22, odb. [Berlin] 1982. Przedr. zob. poz. 17.

7. Etos Komitetu Obrony Robotników. [Fragment]. *Aneks*, Londyn 1983 nr 29/30 s. 30-46. Wyd. osob.: [Wwa]: Ofic. WE* [1983], 17 s. Wyd. nast.: pt. *Etos KOR-u*. Nowy Targ: „Solidarność**” [19]83; [Wwa]: Ofic. WE* [1985]; Łódź: „Solidarność Walcząca**” 1986; wspólnie z: Cz. Miłosz: *O podboju*, I. Grudzińska-Gross: *Manipulacje pod płaszczykiem*. Wwa: *Unia** 1984, 31 s.

Rozdział z książki „KOR” [poz. 8].

8. KOR. Komitet Obrony Robotników. Komitet Samoobrony Społecznej. Londyn: „Aneks” 1983, 434 s. Wyd. nast.: wyd. 2. T. 1-2. Wwa: CDN* 1983; wyd. 2 popraw. Wwa: NOWA* 1983; wyd. 2 Londyn: „Aneks” 1983 [właśc. 1984]; pt. KOR Gdańsk, Kr.: „Regiony**” 1984; [Kr. b.w.* 1984];

wyd. 3 krajowe Gliwice: „Wokół nas”, „Głos Śląsko-Dąbrowski” 1988.

Przełt. ang.: KOR. A history of the Workers' Defence Committee in Poland 1976-1981. [Przełt.:] O. Amsterdamska, G.M. Moore. Berkeley, Los Angeles 1985.

Przeróbka: KOR. Oprac. na podstawie wyd. przez wydawn. NOWA książki ... — KOR. [Wwa]: „Myśl” [1987?], 79 s.

9. Antysemityzm ONR „Falangi”. [Wwa]: „Myśl” 1985, 96 s. Przedr. zob. poz. 15.

Rozdział z książki *Katolickie Państwo Narodu Polskiego* [poz. 16].

10. Dwie ojczyzny i inne szkice. [Wwa]: „Myśl” [1985], 130 s.

Zawartość: [Nota wstępna]; Życiorys [J.J.L.]; A. Słonimski: Dwie ojczyzny [wiersz]. — Dwie ojczyzny — dwa patriotyzmy. (Uwagi o megalomanii narodowej i ksenofobii Polaków) [poz. 6]; ONR „Falanga” a kultura [zmien. red. rozdziału książki: *Katolickie Państwo Narodu Polskiego*, poz. 16]; Kwestia żydowska [referat wygł. na sesji „Marzec 1968” na UW, marzec 1981]; Tekst wygłoszony podczas mszy św. w intencji poległych i zamordowanych mieszkańców getta w Warszawie w kościele dolnym św. Stanisława na Żoliborzu 16 kwietnia 1983 roku; List do tygodnika *Der Spiegel*, Dwóch bandytów [A. Hitler i J.W. Stalin].

11. Etos opozycji. Kr.: „Świt” 1985, [12] k.

12. Szkice o poezji. Paryż: Inst. Lit. 1987, 198 s.

Zawartość: Wstęp. — J. Kwiatkowski: Trzeba wydać tę książkę. — oraz 32 rec. z l. 1956-1980 druk. głównie w *Twórczości*.

13. Totalizm i demokracja w oczach ONR „Falangi”. [Studium]. Wwa: „Most” 1987, 31 s.

14. Program Polskiej Partii Socjalistycznej (proponycja do dyskusji). [Autorzy:] W. Kunicki-Goldfinger, ..., A. Malanowski, M. Nowicki. Wwa: [b.w.] 1988, 27 s. Wyd. inne: pt. PPS. Propozycje programowe. [Wwa]: „Wiedza” [1988?], 19 s.

15. Tunika Nessosa. Szkice o literaturze i o nacjonalizmie. Wwa: PEN 1992, 195 s.

Zawartość: Dwie dusze autora. — I. Ekspresjonizm polski i niemiecki; Toller po trzydziestu latach; Prawdziwy koniec ekspresjonizmu [W. Borchert: Pod drzwiami]; Sztuka o władzy absolutnej [E. Kästner: Szkoła dyktatorów]; Klasyk komedii: Antoni Słonimski; Noc ciemna [A. Wat: Wiersze śródziemnomorskie]; Traktaty poetyckie anaksymandrejczyka [Z. Bienkowski: Trzy poematy]; Słowa dodawane do rzeczy [M. Białoszewski: Obroty rzeczy]; Próba klasycyzacji [J. Przyboś: Próba całości]; Tunika Nessosa, czyli idea Katolickiego Państwa Narodu Polskiego [Z. Kossak: Suknia Dejaniry]. — II. Antysemityzm ONR „Falangi” [poz. 9]; Dwie ojczyzny, dwa patriotyzmy (uwagi o megalomanii narodowej i ksenofobii Polaków) [poz. 6]. — III. Miron widziany przeze mnie [dot. M. Białoszewskiego]; Knowania z Panem Antonim [Słonimskim]; Biała broda Jana Wolskiego; Wuj Edward [Lipiński].

16. *Katolickie Państwo Narodu Polskiego*. [Studium politologiczne]. Oprac. Sz. Rudnicki. [Wstęp:] A. Michnik: Z defektem polskości. Londyn: „Aneks” 1994, X, 227 s.

Powst. w wersji pierwotnej (zachowanej szczerkowo) 1957-1959 [poz. 3]. Wersja druga, nie ukończona, powst. ok. 1985. Wydanie jest kontaminacją obu redakcji.

17. Powiedzcie sobie wszystko... Eseje o sąsiedztwie polsko-niemieckim. Teksty wybrał i wstępem opatrzył G. Ziegler. Gliwice, Wwa: „Wokół nas”, Wydawn. Pol.-Niem. 1996, 331 s.

Wydawn. dwujęzyczne. Druga k. tytułowa: Wir müssen uns alles sagen... Tłum.: E. Werfel i in.

Zawartość: Wyznania. Szkic autobiograficzny; Obraz Niemca w oczach Polaków. Zarys historii; Dwie ojczyzny — dwa patriotyzmy. Uwagi o megalomanii narodowej i ksenofobii Polaków [poz. 6]; Antyniemiecka karta polskiego reżimu; O sensie powstania w warszawskim getcie [poz. 10, pt. Tekst wygłoszony [...] 16 kwietnia 1983 roku]; Odpęczenie i pojednanie. Polemika z Günterem Grassem; Polacy, Niemcy i Europa; Depozyt. Niemieckie dziedzictwo kulturowe w Polsce; Czy Polska leży w Europie? Nowe obszary i możliwości europejskiej polityki kulturalnej.

Rozprawy i artykuły w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: „Wakacje pana Hulota”. Próba odczytania koncepcji filozoficznej. *Kwart. Film.* 1955 nr 4 s. 15-27. — O poezji Tytusa Czyżewskiego. *Twórczość* 1960 nr 6 s. 63-80. — Biografia a interpretacja. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 1. Wwa 1965 s. 180-205. — Jan Kasprowicz. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 321-362. — Expressionism in Poland. W: *Expressionism as an international literary phenomenon*. Paris 1973 s. 299-314. — Mit rodzimoci kulty. (Na przykładzie recepcji Kasprowicza). W: *Swojskość i cudzoziemszczyzna w dziejach kultury polskiej*. Wwa 1973 s. 305-322. — Jan Kasprowicz — człowiek i pisarz prawicy? W: *O współczesnej kulturze literackiej*. T. 2. Wr. 1973 s. 85-110. — Osobowość twórcza. *Pam. Lit.* 1983 z. 3 s. 167-188 [na przykładzie J. Kasprowicza]. — Myśli skołowanego Polaka. *Kult. Niezależna* 1985 nr 15 s. 3-28. — Czym był KOR. *Więź* 1989 nr 7/8 s. 138-152. — Tytus Czyżewski. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993 s. 7-40. — Władysław Sebyła. W: OLP. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993 s. 87-118.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. T. Muraszew: *Lekarze motorów*. Oprac. ... Wwa: KiW 1949, 34 s.

2. W. Sabowski (W. Skiba): *Na paryskim bruku*. Oprac. i wstęp: ... Wwa: PIW 1955, 220 s.

3. G. Zapolska: *Ich czworo*. Tragedia ludzi głupich w 3 aktach. Oprac. ... Wwa: PIW 1955, 160 s.

4. J. Kasprowicz: *Świat się kończy*. Dramat z życia ludu wielkopolskiego w 5 odsłonach. Oprac. ... Wwa: PIW 1956, 118 s.

5. J. Kasprowicz: *Poezje*. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1957, 564 s.

6. T. Miciński: *W mroku gwiazd i inne poezje*. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1957, 133 s.

7. J. Kasprowicz: *Dzieła wybrane*. Pod red. [i ze wstępem] ... Kr.: WL 1958.

[T.] 1. Poezje 1, 554 s.

[T.] 2. Poezje 2, 629 s.

[T.] 3. Utwory dramatyczne, 546 s.

Zawartość: Świat się kończy! Dramat z życia ludu wielkopolskiego w 5 odsłonach; Bunt Napierkiego. Poemat dramatyczny; Na Wzgórzu Śmierci; Marcholt gruby a sprośny, jego narodzin, życia i śmierci misterium tragicomiczne w obrazach czterech zamknięte — Nota wydawcy.

[T.] 4. Publicystyka, 639 s.

Zawiera też wybór art. i rec. dot. literatury i teatru, — nadto: J.J.L.: Jan Kasprzewicz — krytyk literacki i teatralny [studium] s. 609-636.

8. B. Chmielowski: Nowe Ateny albo Akademia wszelkiej sciencyi pełna, na różne tytuły iak na Classes podzielona [...]. Wybór i oprac. tekstu: M. Lipska, ... Przedm. ...: Nikifor nauki polskiej. Projekt graf. i ilustracje: Sz. Kobyliński. Tłumaczenia łac.: W. Zaryczny. Kr.: WL 1966, 568 s. Wyd. 2 tamże 1968.

9. J. Kasprzewicz: Wybór poezji. Oprac. ... Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1973, CXVII, 458 s. BN1, 120. Wyd. 3 rozszerz. tamże 1990.

Właśc.: wyd. 1 i 2 w tym oprac.

10. J. Kasprzewicz: Pisma zebrane. Wyd. krytyczne pod red. ... i R. Lotha. Kr.: WL. Z prac IBL PAN.

T. 1. Utwory literackie. [Cz.] 1. Oprac. R. Loth. 1973, 766 s.

T. 2. Utwory literackie. [Cz.] 2. Oprac. R. Loth. 1974, 751 s.

T. 4. Utwory literackie. [Cz.] 4. Oprac. R. Loth. 1984, 907 s.

11. Warszawscy „Pustelnicy” i „Bywalscy”. [Wybór felietonów. Oprac., wstępem i notami biogr. opatrzył] ... Wwa: PIW 1973.

T. 1. Felietoniści i kronikarze 1818-1899, 406 s.

T. 2. Felietoniści i kronikarze 1900-1939, 490 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975. — Wypowiedzi: J.J. Lipski: Dlaczego wracam do Polski. *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 38, *Głos Pol.*, Buenos Aires 1982 nr 42; J.J. Lipski. W: W. Bartoszewski: Dni walczącej stolicy. Londyn 1984 s. 154-155, 286-287, 299-300; J.J. Lipski: Wyznania. Oprac. M.D. Pieńkowska. *Polityka* 1992 nr 3, przedr. zob. Twórczość poz. 17 [Wypowiedź z 12 IX 1989 dla Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwiel]. — Wywiady: Proces o podpalenie PRL. Rozm. G. Herling-Grudziński. *Kultura*, Paryż 1982 nr 10; Niezrozumiały i przerażający amok. W: J. Trznadel: Hańba domowa. Paryż 1986.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

W. Jedlicki: Klub Krzywego Koła. Paryż 1963, *passim*. — [B. Chmielowski: Nowe Ateny. Oprac. ...] A. Makowiecki: Irracjonalista heroiczny. *Kultura* 1967 nr 1, polem.: Sz. Kobyliński. Rozumny Ciemnogród; *tamże* nr 5, A. Makowiecki, *tamże* nr 8; H. Rybicka: Czy istotnie Nikifor nauki polskiej? *Prz. Hum.* 1967 nr 4; J. Tazbir: Encyklopedia wiedzy sarmackiej. *Nowe Książ.* 1967 nr 1. — [Twórczość Jana Kasprzewicza w latach 1878-1891:] R. Loth. *Pam. Lit.* 1969 z. 4; H. Żurkowska. *Oficyna Poetów*, Londyn 1969 nr 2. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1973 nr 7, przedr. pt. Trzeba wydać tę książkę, w tegoż: Notatki o poezji i krytyce. Kr.

1975 oraz w: J.J. Lipski: Szkice o poezji. Paryż 1987; Jan Józef. Spotkania i spojrzenia. Wwa 1996. — J. Kulczycka-Saloni. *Rocz. Lit.* 1975 wyd. 1978 [dot.: Twórczość Jana Kasprzewicza w latach 1891-1906]. — [Warszawscy „Pustelnicy” i „Bywalscy”:] K. Dunin-Wasowicz: Warszawscy felietoniści. *Prz. Hum.* 1974 nr 2; Cz. Lechicki: Antologia warszawskiej felietonistyki. *Zesz. Praszyn.* 1974 nr 1; A. Nofer-Ladyka. *Kron. Warsz.* 1974 nr 3. — H. Rybicka-Nowacka: „Nowe Ateny” Benedykta Chmielowskiego. Wwa 1974 s. 17-45 [dot. oprac.: B. Chmielowski: Nowe Ateny]. — [Dwie ojczyzny — dwa patriotyzmy:] J. Czerwiński: Różne patriotyzmy. *Tryb. Ludu* 1981 nr 291; K. Koźniewski: Co i komu mamy wybaczać? *Polityka* 1981 nr 49; [List otwarty 16 matematyków wrocławskich]. *Tyg. Solid* 1981 nr 33; D. Luliński: Odwracanie historii. *Tryb. Ludu* 1981 nr 275; P. Łękowski: Pour le roi de Prusse. *Argumenty* 1981 nr 49; F. Ryszka: Megalomania i ksenofobia. *Polityka* 1981 nr 50; W. Wirpsza: List do J.J.L. *Kultura*, Paryż 1981 nr 12; J. Giertych: O dwóch ojczyznach. *Opoka*, Londyn t. 17: 1982; J.J. Lipski: Odpowiadam na zarzuty [zgłoszone do red. *Kultury*]. *Kultura*, Paryż 1982 nr 9, polem.: J. Giertych: Jeszcze o J.J.L. *Opoka*, Londyn t. 17: 1982; — [A. Romanowski] G. Bytnar: Gmach wiedzy o Kasprzewicu. *Tyg. Pousz.* 1982 nr 45. — J. Andrzejewski: KOR od wewnątrz. *Aneks*, Londyn 1984 nr 34 [dot.: KOR] — P. Matywiecki: Portret krytyka i portret poezji. *Res Publica* 1989 nr 2 [dot.: Szkice o poezji]. — J. Bierzwin: J.J.L. *Kultura*, Paryż 1991 nr 12. — L. Dymarski: Jan Józef. *Tyg. Solid*. 1991 nr 38. — R. Loth: Jan Józef. *Teksty Drugie* 1991 nr 6, nawiaz.: A. Kowalczykowa: O J.J.L. — dopowiedzenie, *tamże* 1992 nr 1/2. — R. Loth: J.J.L. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1991/92. — L. Burska: O dwu duszach J.J.L. i naszych czasach. *Teksty Drugie* 1993 nr 2 [dot.: Tunika Nessosa]. — [Katolicie Państwo Narodu Polskiego:] M. Balcerzak: ONR!!! *Arcana* 1995 nr 4; D. Gawin: Pogryzieni przez historię. *Ex Libris*, dod. *Zycia Warsz.* 1994 nr 66; A.K. Waśkiewicz. *Wiad. Kult.* 1995 nr 21. — Jan Józef. Spotkania i spojrzenia. Książka o Janie Józefie Lipskim. Wwa: PIW 1996, 294 s. [zawartość: Od Redakcji. — Spotkania: M. Dmochowska: Ktoś to przecież musi zrobić; J. Kłoczowski: „Grabie” — żołnierz „Baszty”; O.A. Chomicki: „Dwa razy Sto” i Klub Samokształceniowy; K. Zarzecki: Jan Józef, jakiego pamiętam; Z. Bartoszewski: Przede wszystkim: człowiek; S. Manturzewski: Moje trzy grosze; I. Szymańska-Matuszewska: W PIW-ie i w kręgu literackiej opozycji; R. Loth: Wspomnienie o historyku literatury; M. Głowiński: Jan Józef w Pałacu Staszica; J. Maciejewski: Heroizm używany; J. Olzewska: Wielki jaźnik; L. Kołakowski: Po odejściu Janka Lipskiego; A. Małachowski: Żołnierz niestrudzony; T. Gliwic: Wolny mularz; H. Janowski [pseud.]: Czcigodny; A. Biernacki: Wspomnienie z dygresjami; A. Michnik: Z defektem polskości...; W. Bartoszewski: Okruczy; Anka Kowalska: Mieliśmy wspaniałe życie; I. Jarońska: Fotografie, których nie mam; Z. Kuratowska: Był niepowtarzalnym człowiekiem; A. Malanowski: Z Janem Józefem w PPS; Audycja radiowa poświęcona J.J.L. Przygot.: M. Jethon. — Spojrzenia: M. Puchalska: Wczesny Lipski; A. Friszke: Pozytywistyczny romantyk; L. Ciolkoszowa: J.J.L.; M. Bielińska-Hirszczyk: Pod prąd. Socjalizm J.J.L.; M. Podraza-Kwiatkowska: Badacz literatury; J. Kwiatkowski: Trzeba wydać tę książkę; J. Jedlicki: Ten staroświecki Jan Józef. — J.J.L. Inf. biogr. Oprac. I. Jarońska]. — S. Krajski: J.J.L. — sieć pajaka. W tegoż: Masoneria polska i okolice. Wwa 1997.

R.L.

LIPSKI Leo 1917-1997

Właściwe nazwisko: Lipschütz.

Krypt.: L.L.

Prozaiik.

Urodzony 10 lipca 1917 w Zurychu w rodzinie inteligentnej; syn Samuela Lipschütza i Toni z domu Osterer. Wychowywał się w Krakowie, gdzie

L

w 1935 ukończył humanistyczne Gimnazjum im. św. Jacka. Debiutował jako uczeń w 1932 opowiadaniem pt. „Opowieść o małym Kurcie”, wyróżnionym w konkursie *Kuźni Młodych* i ogłoszonym na łamach tego miesięcznika (nr 13). W 1935-39 studiował pedagogikę na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozwijając twórczość literacką, publikował nowele, eseje i recenzje muzyczne w *Pionie* (1935-36) i *Naszym Wyrazie* (1935-37). Po wybuchu II wojny światowej przebywał we Lwowie zajętym przez ZSRR. W czerwcu 1940 został wraz z młodszym bratem Stanisławem aresztowany przez NKWD i osadzony w więzieniu Brygidki. Wywieziony do syberyjskich łagrów, pracował początkowo jako robotnik leśny w pobliżu Uglicza, a następnie jako pomocnik lekarza w ambulatorium przy budowie tamy w Wołgostroju na kanale Wołga-Don. Po zwolnieniu w 1941 na mocy układu Sikorski-Majski, wstąpił do Armii Polskiej, z którą ewakuował się w 1942 do Iranu. Tu po przejściu tyfusu i zapalenia opon mózgowych został ze względu na zły stan zdrowia zwolniony z wojska. Dzięki stypendium rządu polskiego w Londynie wznowił w 1944 studia na uniwersytecie w Bejrucie. W 1944 uległ prawostronnemu paraliżowi, co spowodowało konieczność poruszania się na wózku inwalidzkim. W 1945 zamieszkał w Tel Awiwie. Pomimo postępującej choroby, nie zaprzestał twórczości literackiej, m.in. w 1952 opublikował w londyńskich *Wiadomościach* fragmenty powieści autobiograficznej. W 1957 rozpoczął współpracę z Instytutem Literackim w Maisons-Laffitte; osobisty kontakt ze środowiskiem *Kultury* nawiązał podczas pobytu w Paryżu w 1975. Z czasem choroba przykuła go na stałe do łóżka, a paraliż prawej ręki i porażenie ośrodka mowy poważnie utrudniły pracę literacką, którą mógł kontynuować dzięki pomocy poetki Łucji Gliksmann (m.in. druk opowiadania pt. „Sarni braciszek”. *Zapis* 1981 nr 20). Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1996). Zmarł 7 lipca 1997 w Tel Awiwie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Niespokojni. [Powieść autobiograficzna]. Druk fragm. *Wiadomości*, Londyn 1952; pt. Mały Emil, nr 25; Święty Paweł, nr 36/37; Trzech ojców, nr 41; „Król Olch”, nr 44; Ewa i księżycy, nr 46, — nadto pt. Mój lud. *Odra* 1992 nr 1. Przedr. zob. poz. 4, 5.

Przekł. ang. fragm. pt. Roads to nowhere wyd. w USA (inf.: S. Beres-Piekło L.L. *Odra* 1992 nr 1).

2. Dzień i noc. Opowiadania. Paryż: Inst. Lit. 1957, 56 s. Przedr. zob. poz. 4, 5, 6.

Zawartość: Dzień i noc (Na otwarcie kanału Wołga-Don); Waadi; Powrót.

Nagroda paryskiej *Kultury* w 1956.

3. Piotruś. Apokryf. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1960, 79 s. Bibl. *Kultury*, t. 55. Przedr. zob. poz. 4, 5, 6.

Przekł. franc.: Piotruś. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1972, — niem.: Piotruś. Ein Apokryph. [Przeł.] O.J. Tauschinski. Berlin [Zach.] 1960, wyd. nast. Neuwied 1967, — włos.: Piotruś. [Przeł.] R. Landau. Milano 1968.

4. Opowiadania zebrane. [Wstęp: jz, właśc. J. Zieliński]. [Lubl.:] FIS* [Fundacja Inicjatyw Społ.] 1988, 160 s.

Zawartość: Niespokojni (fragmenty) [poz. 1]; Mały Emil; Święty Paweł; „Król Olch”; Ewa i księżycy. — Dzień i noc (opowiadania) [poz. 2]; Dzień i noc; Waadi. — Śmierć i dziewczyna. — Piotruś [poz. 3]. — Pradawna opowieść. — Miasteczko. — Sarni braciszek.

5. Śmierć i dziewczyna. Opowiadania. Lubl.: Wydawn. FIS 1991, 150 s.

Zawartość: Niespokojni [poz. 1]; Mały Emil; Święty Paweł; Trzech ojców; „Król Olch”; Ewa i księżycy. — Dzień i noc [poz. 2]; Dzień i noc; Waadi; Powrót. — Piotruś [poz. 3]. — z poz. 4: Miasteczko; Pradawna opowieść; Sarni braciszek.

6. Piotruś. [Wybór opowiadań]. Olsztyn: Ofic. Druków Niskonakładowych, B. Sałuda 1995, 168 s. Zawiera z poz. 2: Dzień i noc. (Na otwarcie kanału Wołga-Don); Waadi; Powrót. — Piotruś. (Apokryf) [poz. 3]. — z poz. 4: Miasteczko; Sarni braciszek.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996. — L. Lipski: Ludzie z Maisons-Laffite. *Kontury*, Tel Awiw 1993 [nr] 4, Spotkania i wspomnienia. *Tamże* 1994 [nr] 5; przedr. fragm. pt. Paryż, Maisons-Laffite. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 161.

LP* po 1939 (mz [M. Zaleski]). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Dzień i noc:] L.M. Bartelski: Notatki z kamiennego świata. *Nowe Syg.* 1957 nr 23; [M. Chmielowiec] M. Sambor: Pieśń o ziemi nieludzkiej. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 12; M. Pankowski: Wolny od Izry. *Kultura*, Paryż 1957 nr 7/8. — M. Majzels. *Maariu*, Tel Awiw 1957 z 26 IV. — H. Żurkowska: Miłosz, Chciuk i Lipski. *Orzeł Biały*, Londyn 1957 nr 18. — [Piotruś:] L. Yakir: Ahawato we-gisato szel Piotruś. *Maariu*, Tel Awiw 1961 z 26 V; S. Frenkiel: „Piotruś” Lipskiego po niemiecku. *Wiadomości*, Londyn 1968 nr 22. — D. Lazer. *Maariu*, Tel Awiw 1970 nr z X. — T. Ben-Yakow: Piotruś magia le-Paris. *Haarec*, Tel Awiw 1972 z 20 X. — L. Tyrmand: Lipski. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 27. — J. Bryłowski: Ostatni zapomniany? *Tyg. Solid*. 1989 nr 10. — [Opowiadania zebrane:] J. Jarosławski: Źródła życia. *Kult. Niezależna* 1989 nr 52; J. Tomkowski: Wesz między nutami. *Res Publica* 1990 nr 1. — R.K. Przybylski: Wobec mitu i historii. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2 [dot. Piotruś]. — S. Beres-Piekło L.L. *Odra* 1992 nr 1, przedr. w jęz. franc. pt. Les enfers de L.L. w: Pologne singulière et plurielle. Lille 1993. — [Śmierć i dziewczyna:] H. Gosk: Trzeci wymiar. *Nowe Książ.* 1992 nr 4; P. Łuszczkiewicz: Emil, Piotruś i inni. *Twórczość* 1992 nr 4/5. — A. Niewiadomski: Pomiędzy milczeniem i próbą powieści. Na marginesie drugiego krajowego wydania opowiadań L.L. *Kresy* 1992 nr 12. — H. Gosk: Wielka magia albo nic. *Prz. Lit.* 1993 nr 5, przedr. pt. Wielka magia lub nic. Reguły życia wewnętrznego „ja” w prozie L.L. W tejże: A gdy to wszystko zapomne... Izabelin 1995 — R. Mielhorski: Wobec rozpaczy. *Akcent* 1993 nr 3 [rec.: Śmierć i dziewczyna]. — R. Mielhorski: Usunięte dno cierpienia. „Święty Paweł” L.L. W: Wyobraźnia srawżająca. Bydż. 1994. — H. Gosk: Opowiem wam o... sobie. *Kresy* 1995 nr 4. — M. Jentys: Przypomnienie L.L. *Sycyna*

1995 nr 26. — A. Kochańczyk: „Z głębokości wołam do ciebie” O prozie L.L. Akcent 1995 nr 1. — [Piotruś:] W. Bonowicz Pisarz ludzkiego dna. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 12; H. Gosk: Fikcja i autentyczność. *Nowe Książ.* 1996 nr 2. — H. Joffe: Kałka z ulicy Bugraszów; R. Mieliński: „Pisarzy jest wielu, ale L. tylko jeden”. *Fraza* 1996 nr 13.

B.D.

LISIECKA Alicja

ur. 1931

Pseud.: A.L.; A. Lis.; ABC; al; AL; Albin Tarkowski; N-owa; rdc.; Tadeusz Gawryłowicz.
Krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzona 2 września 1931 w Warszawie; córka Tadeusza Lisieckiego, dyplomaty, pracownika Ministerstwa Spraw Zagranicznych, i Jadwigi z domu Klotz. Uczęszczała kolejno do Gimnazjum im. K. Hoffmanowej i Gimnazjum im. N. Żmichowskiej w Warszawie. Debiutowała w 1951 recenzją powieści K. Filipowicza „Księżyc nad Nidą”, opublikowaną w tygodniku *Wies* (nr 12). W 1950 wyszła za mąż za Jerzego Tabaczyńskiego (rozwód 1952). Po zdaniu matury, od 1951 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tym czasie, w 1952/53 pracowała przez trzy miesiące w „Słowniku języka polskiego”, zbierając materiały leksykonograficzne. W 1952 została przewodniczącą Koła ZMP i kandydatem PZPR. Była też sekretarzem w Komitecie dzielnicowym Frontu Jedności Narodu. W 1953 została skreślona z listy członków PZPR i usunięta z UW. Następnie przez rok uczyła w szkole przy Warszawskich Zakładach Mechanicznych nr 2. Studia wznowiła w 1954 i w 1955 uzyskała magisterium. W tymże roku otrzymała aspiranturę w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, a w 1959 stanowisko starszego asystenta. W 1960 uzyskała w IBL PAN stopień doktora na podstawie pracy „Problemy historyzmu Cypriana Norwida” (promotor prof. Stefan Żółkiewski) i stanowisko adiunkta. Od 1959 współpracowała z *Nową Kulturą*, publikując m.in. przeglądy prasy (podp. rdc.); w 1960 została członkiem redakcji tego pisma, najpierw jako kierownik działu krytyki literackiej, a od 1961 jako zastępca redaktora naczelnego. Na początku 1962 została usunięta z redakcji *Nowej Kultury*, przez trzy miesiące pracowała w redakcji *Trybuny Ludu*. W 1962 została członkiem PZPR. Od tegoż roku należała do ZLP i wchodziła w skład zarządu Oddziału Warszawskiego. Kontynuowała pracę naukową, przygotowując rozprawę habilitacyjną pt. „Norwid – poeta historii”. Artykuły, recenzje i felietony ogłaszała w *Życiu Literackim* (1962-67), *Wiatrakach* (1962-67), *Polityce* (1963-69), *Twórczości* (1964-69), *Expressie Wieczornym* (1965-66; tu w 1966 m.in. cykl pt. „Kocha – lubi – szanuje”), *Odrze* (1965-68), *Ekranie* (1966-69). W maju 1969 wyjechała do Anglii. W drodze powrotnej pozostała w Berlinie Zachod-

nim i wystąpiła do władz amerykańskich o azyl polityczny. Przebywała w obozie przejściowym dla uchodźców Marienfelde. Została usunięta z PZPR i ZLP. Zaczęła publikować w niemieckim piśmie *Die Welt* i w londyńskim *The Times*. Następnie zamieszkała w Londynie. W 1970-73 pracowała jako research fellow w London School of Economics and Political Science. W latach siedemdziesiątych otrzymała stypendium Kongresu Wolności Kultury. Współpracowała z londyńskimi *Wiadomościami* (1971-81) oraz z *Na antenie* (1971-73). W 1973 otrzymała nagrodę literacką Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Współpracowała z monachijskim Radiem Wolna Europa, jako autorka felietonów (pod pseud.: Albin Tarkowski, Tadeusz Gawryłowicz) W 1982 zaczęła nadsyłać do *Życia Literackiego* felietony w cyklu „List z Londynu”; w tygodniku tym, a także od 1983 w *Tu i teraz* publikowała do 1984. We wrześniu 1985 powróciła do kraju. Nawiązała współpracę z czasopismem *Rzeczystwo* (tu w 1987 cykl pt. „Azyl polityczny”) i *Kulturą* (1987). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Problemy historyzmu Cypriana Norwida. Druk w 2 częściach: Z problemów historyzmu Cypriana Norwida. (Na marginesie tomu 7 „Pism”). *Pam. Lit.* 1959 z. 2 s. 331-421; Romantyczna „filozofia przyszłości” Cypriana Norwida. W: Nowe studia o Norwidzie. Wwa 1961 s. 191-239.

Rozprawa doktorska. Powst. 1960. Masz. 189 + Przypisy 21 s. w Bibl. IBL PAN w Wwie.

2. W krainie czarów. Szkice literackie. Wwa: PIW 1961, 247 s.

Zawartość: Zmowa klerków i wulgaryzatorów; Zmowa klerków i wulgaryzatorów; „Realizm socjalistyczny” czy „literatura socjalistyczna”; Kadryl rakowy; Nowa fala 1960; O kryteriach polityki wydawniczej; Maszyna zamulająca; Poznań, czyli Co robić z poetami?; Poezja i rzeczywistość. — Wróżbita czy szaman; Mój przegląd prasy; Propozycje do przyjęcia; Kryzys teorii czy kryzys myślenia; Święte szaleństwo [dot. pracy krytycznej A. Sandaera]; Wróżbita czy szaman [dot. A. Kijowskiego]; Słoń w fajanserii [dot. S. Żółkiewski; Kultura i polityka]; Szkoła gustu Kazimierza Wyki [dot. Rzecz wyobraźni]. — Jest literatura: Epoka stabilizacji; Rozum i wiara [dot. T. Breza; Szpizowa brama]; Romantyczność, czyli Historyzm [dot. K. Brandys; Romantyczność]; Krucjata ubogich kochanków [dot. J. Andrzejewski; Bramy raj]; Czysty nurt zaangażowania [dot. S. Wygodzki; Koncert życzeń]; Współczesność na dwa głosy [dot. M. Patkowskiej; Południe, A. Minkowski; Nigdy na świecie]; Kijowski czyli Psychologizm unowocześniony [dot. A. Kijowski; Oskarżony]. — Nauka zaangażowana: Nowe – o Majakowskim [dot. Novoe o Majakovskom. Moskva 1958]; Marksistowska synteza badań nad historyzmem [dot. B. Reizov; Francuska romantyczna historia; Angielska próba nowoczesnego ujęcia literatury [dot. R. Pascal; The German Sturm und Drang]; Norwid – summa filozofii [dot. C. Norwid; Pisma polityczne i filozoficzne. Londyn 1957]; Nauka zaangażowana [dot. A. Walicki; Osobowość a historia]. — Szkice i recenzje druk. w *Nowej Kult.* w 1959-1961.

3. Pokolenie „pryszczatych”. [Szkice]. Wwa: PIW 1964, 181 s.

Zawartość: Młodzi gniewni; Legenda Borowskiego; „Kolumbowie” wczoraj i dziś [dot. twórczości R. Bratnego]; „Nastąpić na gardło własnej pieśni” [A. Braun]; Węgiel i marmur. (O powieści produkcyjnej na nowo) [dot. m.in. A. Ścibora-Rylskiego]; Trzeba nam Szczedrinów [dot. W. Woroszyńskiego]; Droga do wolności Bohdana Czeski; Twórczość bez azylu [dot. T. Konwickiego]; Cezar i Kato [dot. J. Bocheńskiego]; „Poète maudit” [dot. A. Sluckiego]; Wirpsza, czyli granice eksperymentu; Trochę socjologii.

4. Prognoza pogody. [Szkiecy i recenzje]. Wwa: Czyt. 1966, 324 s.

Zawartość: I. Prognoza pogody: Literatura dziś; Wspólny rynek literacki; Chłopy w czarnych sweterkach. (Nowa fala radziecka w Polsce). — Prognoza pogody: 1. Słowik chińskiego cesarza. 2. Tematy „tabu”; Nasze dwudziestolecie. (W obronie literatury); „Nowa fala” — czyli o grze w krokiet; O komunizm — bohaterze literackim: seks, anarchia, literatura; Czy jeszcze jedna zmiana warty w młodej literaturze; Kto jest księciem poetów? Oporny szaniec. — II. Komu bestseller? [rec. druk. w czasopiśmie w 1961-1965].

5. Norwid — poeta historii. Powst. 1968. Wyd. Londyn: Veritas 1973, 173 s.

Masz., 198 + 12 s. w Bibl. IBL PAN.

Praca przygotowana jako rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Norwid a wiek XX; Grecja Polaków; Bóg Apollo i bóg Dionizos; Sokrates chrześcijaninem; „Muzyka idei” czy „malarstwo pojęć”; Wielcy synkretyści: Hölderlin, Nerval, Norwid; Legenda wieków i legenda „Pamasu”; „Nad wodą wielką i czystą...” (Norwid a liryki łożańskie).

6. Mandaryni i gryziptórki. Wstęp do pamiętnika. Londyn: Polonia Book Fund LTD. 1973, 191 s.

Zawartość: Szkoła janczarów. (Zarys autobiograficzny); Polityka kulturalna Polski Ludowej. (Wprowadzenie do problematyki); Młodzi gniewni — czyli o walce pokoleń; Integracja a intelektualność; U małych Borgiów; Rozgrywka o „Nową Kulturę”; Poker na szczytach; Walka lewicy literackiej i polski „samizdat”; Marzec; Polityka kulturalna Gierka; Nowa Fala w krajach Europy Wschodniej.

Wyrażenie Radia Wolna Europa w 1974.

7. Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn: Gryf 1975, 192.

Recenzje druk. głównie w londyńskich *Wiadomościach* w 1970-1973.

8. Kto jest „Księciem poetów”? , czyli rzecz o Adamie Czerniawskim i innych. [Szkiecy]. Z wyborem wierszy A. Czerniawskiego z lat 1955-1976. Londyn: [Nakł. autora] Poet's and Painter's Press 1979, 63 s.

Wiersze A. Czerniawskiego na s. 45-63.

Prace redakcyjne

1. A. Wozniesiński: Parabola. [Wiersze]. Wybór i red. ... Wwa: Iskry 1962, 67 s.

2. *Cahiers du l'Est*. Revue Trimestrielle. Nr 18/19. La littérature Polonaise en exil 1945-1979. [Antologia wierszy]. [Red.:] Z. Bobowicz, ... Paris: Édition Albatros 1979, 228 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978. — SWPP 2 (J. Czachowska).

[W krainie czarów:] J. Rogoziński: Od Disneylandu do humanizmu. *Nova Kult.* 1961 nr 52/53; H. Berezka: Czarodziej-

stwo. *Argumenty* 1962 nr 7, przedr. w tegoż: *Sztuka czytania*. Wwa 1966; Z. Gren: Nie ma czarów. *Twórczość* 1962 nr 4; W. Maciąg: Na szczytach jest mglisto. *Życie Lit.* 1962 nr 11, przedr. w tegoż: *Opinie i wróżby*. Kr. 1963. — [Pokolenie „pryszczatych”]. T. Drewnowski: Plotka o „pryszczatych”. *Polityka* 1965 nr 5, przedr. w tegoż: *Krytyka i giełda*. Wwa 1969; K. Mętrak: Kilka uwag o filozoficznym stanie umysłowości krytycznej A.L. *Twórczość* 1965 nr 10, polem.; P. Beylin: Dziennik lektury. *Polityka* 1965 nr 48; T. Wróblewska: „Pryszczaci” czy „pokolenie”? *Kult. i Społ.* 1965 nr 13. — T. Nowakowski: Drum — Majorette Alicja. *Kultura*, Paryż 1966 nr 12, przedr. w tegoż: *Aleja Dobrych Znajomych*. Londyn 1968. — [Prognoza pogody:] H. Berezka: Namiętności. *Nowe Książ.* 1967 nr 5; L. Herbst. *Agora* 1967 nr 15; M. Szpakowska: Program i wykonanie. *Twórczość* 1967 nr 7. — G. Herling-Grudziński: Kuźnicow i L. *Kultura*, Paryż 1969 nr 10 [dot. pozostania A.L. na Zachodzie]. — J. Łobodowski: Mandarynka na służbowym urlopie. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1973 nr 42 [rec.: Mandaryni i gryziptórki] — [Norwid — poeta historii:] J. Ostrowski: Rozplątując „warkocz erudycji”. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1973 nr 33; K. Sowiński: O Norwidzie — bez namaszczenia. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 23. — J. Kowalewski: Zapiski z — niezapelnione — martwego domu. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 18 [rec.: Mandaryni i gryziptórki]. — [Przewodnik po literaturze krajowej:] J. Łobodowski: Pretensjonalne roco-co-co. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1975 nr 28; W. Odojewski: Książka bardzo osobista. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 18. — B. Miązek: Brzydki pamflet na A.L. i jej „Księcia”. *Wiadomości*, Londyn 1980 nr 19, przedr. w tegoż: *Teksty i komentarze*. Londyn 1983 [dot.: Kto jest „Księciem poetów”? , czyli rzecz o Adamie Czerniawskim i innych]. — J. Marx: „Poeta historii nie stał się jednak poetą metafizycznej zagadki bytu...”. *Poezja* 1983 nr 4/5 [rec.: Norwid — poeta historii]. — M. Lach, Z. Uberman: Nasi znajomi z Wolnej Europy. *Życie Lit.* 1984 nr 9 [o pobycie A.L. za granicą] — [O współpracy A.L. z *Życiem Lit.*:] J. Łobodowski i Speracz: Alicja w kraju Machejka. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1984 nr 16; D. Passent: Sałatka z papieru po warszawsku. *Polityka* 1984 nr 10; W. Roszewski: Księżyc i srebrna radiostacja. *Spr. i Ludzie* 1985 nr 47. — M. Bołtyk: Gdzie jest książka poetów? *Powót A.L. Kontrasty* 1986 nr 12.

E.G.

LISIEWICZ Mieczysław 1897-1975

Pseud.: A. Sterbałła; Adam Sterbałła; Dobrowolski; E. Hardt; M. Fox; M.J. Gordon; Prawdziwy chłop spod Ostrołęki. Poeta, prozaik, dramaturg.

Urodzony 28 stycznia 1897 w Lwowie; syn Zygmunta Lisiewicza, doktora praw, adwokata, i Eugenii z Kubickich, pianistki; starszy brat Teodozji Lisiewicz, dramaturgiki i prozaika. Do 1914 mieszkał we Lwowie, gdzie uczęszczał do Prywatnego Gimnazjum im. A. Mickiewicza prowadzonego przez Karola Petelena. Pierwsze wiersze ogłaszał w 1915 w piśmie szkolnym. W tymże roku wyjechał do Wiednia i tam, po zdaniu w 1916 matury, przez rok studiował prawo. Następnie służył w 13. Pułku Ułanów armii austro-węgierskiej, a od listopada 1918 w Wojsku Polskim. Brał udział w obronie Lwowa jako oficer pociągu pancernego, zbudowanego przez kolejarzy. W 1918-19 ogłaszał wiersze w pismach wojskowych *Pobudka* i *Placówka*. Od 1918 był adiutantem gen. Władysława Sikorskiego. Brał udział w bitwie warszawskiej 1920, jako szef oddziału

operacyjnego 5. Armii Wojska Polskiego. Następnie, razem z gen. W. Sikorskim, przeszedł jako sekretarz do Prezydium Rady Ministrów. W 1921-24 ogłaszał (pod pseud.: M. Fox, E. Hardt) wiersze i opowiadania w pismach warszawskich *Pani*, *Naokoło świata*, *Polska Zbrojna*. Pisał nadto powieści „Zaloty śmierci” i „Tragedia Lady Doghert Malmaison” oraz przełożył dramaty H. von Hofmannsthal „Die Hochzeit der Sobeide” (zaginięły). W 1924-26 studiował w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. W 1927 przeniósł się do lotnictwa. Ukończył kurs dowódców eskadr i objął eskadrę w 6. Pułku Lotniczym we Lwowie. Po odbyciu stażu lotniczego w Rumunii, został przeniesiony do 2. Pułku Lotniczego w Krakowie. W 1929 nawiązał współpracę z dziennikiem *Czas* (tu liczne wiersze i artykuły). W 1931 ożenił się z Olgą Jadwigą Fromer, pisarką i publicystką. W 1934 oficjalnie ze względu na stan zdrowia, a faktycznie ze względów politycznych został przeniesiony na emeryturę. W tymże roku na zaproszenie Wilama Horzycy objął stanowisko sekretarza literackiego Teatrów Miejskich we Lwowie. W 1934-37 redagował czasopismo *Scena Lwowska*. Publikował też wiersze i artykuły w tygodniku *Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie* (1933-39) oraz w piśmie *Nowe Czasy* (1935-36). W 1937 z powodu choroby przeniósł się do Krakowa. Współpracował nadal z dziennikiem *Czas*; w 1937-39 wchodził w skład redakcji tego pisma. W 1938-39 publikował opowiadania w tygodnikach *As* i *Pion*. W 1938 otrzymał nagrodę m. Lwowa. Latem 1939 został powołany do 2. Pułku Lotniczego w Krakowie. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się przez Rumunię do Paryża i od listopada 1939 pracował w sztabie gen. W. Sikorskiego. Publikował wiersze i artykuły w wydawanych w Paryżu pismach *Głos Polski*, *Polska Walcząca*, *Wiadomości Polskie*. Po upadku Francji w czerwcu 1940 i ewakuacji z wojskiem do Wielkiej Brytanii, przebywał w Szkocji, gdzie pozostawał nadal w ścisłym kontakcie z gen. W. Sikorskim, kierując działem oświaty i propagandy, a następnie pracował w dowództwie polskiego lotnictwa. Jako podpułkownik dyplomowany pełnił funkcję obserwatora Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii. Wiersze, prozę, artykuły i korespondencje wojenne ogłaszał m.in. nadal w *Wiadomościach Polskich* (Londyn, do 1941; także pod pseud. Adam Sterbała), *Polsce Walczącej* (Londyn, do 1945; też pod pseud. A. Sterbała; tu m.in. w 1942-45 cykl artykułów pt. „Nowości lotnicze” podp. Adam Sterbała, a od 1943 M.J. Gordon), *Dzienniku Polskim* (Szkocja, 1940-42), *Skrzydłach* (Londyn, 1943-44) i *Nowej Polsce* (Londyn, 1944-45). Po wojnie pozostał w Anglii i zamieszkał w Londynie. W 1946 stanął na czele komitetu powołanego przez do-

wództwo lotnicze dla upamiętnienia udziału polskiego lotnictwa w II wojnie światowej, w wyniku czego w 1949 ukazała się w języku angielskim księga pt. „Destiny can wait”. Po demobilizacji w 1949 pracował jako sprzedawca antyków, robotnik w fabryce lodów, elektrotechnik, ciastkarz oraz niższy urzędnik w firmie ogłoszeniowej. Kontynuując twórczość literacką, wiersze, prozę, recenzje literackie i teatralne (podpisywane przeważnie pseud. Dobrowolski) publikował w czasopiśmie londyńskim *Życie* (1950, 1954), *Dziennik Polski* i *Dziennik Żołnierza* (1954-55, 1963) i jego dodatku *Tydzień Polski* (1963-75). Zajął się też twórczością dla dzieci, pisząc utwory sceniczne dla Teatru dla Dzieci w Londynie. Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1964 otrzymał nagrodę w konkursie literackim, ufundowaną przez Polskie Koło Kulturalno-Artystyczne im. S. Gruski w Sydney, a w 1965 nagrodę Domu Polskiego im. gen. W. Sikorskiego w Glasgow. W 1968 został wybrany na prezesa PEN Club Center for Writers in Exile. W 1971 otrzymał za całokształt twórczości nagrodę im. H. Naglerowej, przyznaną przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Należał do Związku Artystów Scen Polskich za Granicą, Związku Dziennikarzy, Koła Lwowian, a także do Stowarzyszenia Lotników Polskich i Koła Seniorów Lotnictwa Polskiego. Odznaczony wieloma odznaczeniami polskimi i zagranicznymi, m.in. czterokrotnie Krzyżem Walecznych, Medalem Lotnictwa, francuskim Krzyżem Legii Honorowej i Étoile Noire oraz włoską Coroną d'Italia. Zmarł 2 września 1975 w Londynie; pochowany na cmentarzu w Gunnersbury.

TWÓRCZOŚĆ

1. U-33. [Wiersze]. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1931, 27 s.
2. Suita lotnicza. [Wiersze]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1932, 53 s.
3. Legendy i ballady. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1933 [właśc. 1932], 89 s.
4. Coronel. [Poemat]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1934, 28 s.
5. Nocne loty. Dramat w 3 aktach. [Współaut.:] A. Lisiewicz. Praprem. Lw., T. Rozmaitości 1934.
6. [Teksty piosenek w:] R. Niewiarowicz: Opera w kratkę. Komedia muzyczna w 3 aktach z prologiem. Praprem. Lw., T. Wielki 1935. Teksty M.L. podp.: E. Hardt.
7. Łucja od jutra szczęśliwa. [Utwór sceniczny]. Powst. ok. 1936. Sztuka wycofana przez autora z prób w T. Miejskich we Lwowie (inf. autora).

8. Trop nad jeziorem. Opowieść naroczańska. Kr.: Księg. Powsz. 1938, 347 s. Wyd. nast.: [wyd. 3] Londyn: Orbis 1946.

Wyd. 2 zostało w całości spalone podczas bombardowania Londynu.

9. Alarm na wybrzeżu. Taka sobie historia. Gawęda. Kr.: Księg. Powsz. [1939], 409 s.

10. Kroniki Naroczańskie. [Wspomnienia]. Powst. 1939. Wyd. Glasgow: Książ. Pol. 1943, 221 s.

Rkps ocalony i przewieziony w 1942 przez żonę pisarza przez lagry sowieckie na północy ZSRR, a następnie Kujbyszew, do Anglii.

Zawartość: Słowo wstępne autora; Nad Adriatykiem; Mapa; Na hatowickim brzegu; A wszystkiemu ryby winne; Tragedia naroczańska; Wiosna nad jeziorem; Strachy przy wyspie; Kościół na wybrzeżu; Legenda o smutnej prawdzie; Aza ma przyjaciela; Pierwsze kroki; Noce pod zagłami; Śmierć Azy; Jesienne uroki; Piekło grzesznych sportowców; Zima na jeziorze; Lat temu dwadzieścia trzy; Wiersze na śniegu; Jak tragedia wpadł w błoto; Wilcze łowy; Nieprzewidziane zakończenie.

Przekł. ang.: Chronicles of lake Narocz. [Przel.] A. Maitland-Chuwen. Glasgow 1945.

11. Posucha. [Powieść]. Paryż: Falanga 1940.

Cały nakład, wraz z rkpsem został zniszczony po zajęciu Paryża przez Niemców (inf.: S. Legeżyński: M.L. Zesz. Łwow., Londyn 1972 z. 3).

12. Przybieżeli do Betlejem żołnierze. Szopka. [Kukielkowe widowisko sceniczne w 3 odsłonach]. [Współaut.:] E. Ligocki. Praprem. Paryż, Zespół Wyd. Propagandowo-Oświatowego Min. Spraw Wojsk. 10 I 1940. Druk: *Głos Pol.*, Paryż 1940 nr 37; [fragm.] pt. Z szopki żołnierskiej. *Pol. Walcząca*, Coëtquidan 1940 nr 1; *Ameryka-Echo*, Toledo, Ohio 1940 nr 51 [druk anonim.].

13. Z pamiętnych dni. Wspomnienia adiutanta. Londyn: Skł. gł. „Nowa Polska”; [druk.] Bale & Staples 1944, 140 s.

Cz. 1 zamierzonej większej całości dotyczącej l. 1918-1925 zawiera wspomnienia M.L. jako adiutanta gen. W. Sikorskiego, obejmujące okres od I 1919 do XII 1922.

14. Kubek Ulissesa. [Komedia w 3 aktach 5 odsłonach]. Powst. Londyn 1951. Praprem. Londyn, T. Pol. 1963.

Przekł. ang.: D. Hamilton. Powst. 1951. [Inf. autora].

15. Gdzie goręcej biją serca. Powieść. Londyn: Veritas [1954], 286 s.

16. Sny na sprzedaż. [Komedia]. Powst. Londyn 1957.

Przekł. ang.: [Przel.] A. Truscoe. [Inf. autora].

17. Awantura na całego. Niezwykłe przygody dwóch chłopców. [Opowieść dla młodzieży]. Londyn: Veritas [1958], 36 s.

18. Horoskop, czyli fatalny poniedziałek. [Komedia wierszem z XVI w.; sztuka czytana]. Praprem. Londyn, Związek Pisarzy 1959.

19. Powrót pana Twardowskiego. [Bajka sce-

niczna dla dzieci w 3 obrazach]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci 1959.

Przekł. ang.: [Przel.] D.M. Patrick. Wyst. Londyn, Ealing Town Hall Theatre 1959. [Inf.: J. Ostrowski (Orn). *Syrena*, Londyn 1960 nr 7].

20. Zaczarowane noce. Opowieść sceniczna o młodym Chopinie [w 4 aktach]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1960.

21. Duchy na strychu. Prawdziwe zdarzenia na wakacjach. [Opowiadanie dla młodzieży]. Londyn: Veritas [1961], 32 s.

22. W noc wigilijną. [Fantazja sceniczna]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1962.

23. Nim Kraków zbudowano. [Baśń sceniczna dla dzieci w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1966.

Nadto wg inf. autora (w ank. z 1967) sztuki nie wystawione: *Płomień bez światła*. [Jednoaktówka]. — *Żołnierze ołowiani*.

Przekłady

1. M. Bochdan-Niedenthal: *Pędziwiatr*. [Powieść]. Wwa: Pol. Druk. w Białymstoku [1928], 197 s.

2. V. Berge, H.W. Lanier: *Poławiacze perel*. [Powieść]. Kr.: Księg. Powsz. 1938, 311 s.

3. E. Ferber: *Dziedzictwo amerykańskie*. [Powieść]. Londyn: Veritas 1959, 212 s.

Praca redakcyjna

1. *Destiny can wait*. The Polish Air Force in the Second World War. [Red. i współaut.:] ... [Przedm.:] V. Portal of Hungerford. Melbourne, London, Toronto: W. Heinemann Ltd. 1949, 402 s.

Przedm. marszałka Royal Air Force [RAF].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1959, 1967. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — S. Legeżyński: M.L. Zesz. Łwow., Londyn 1972 z. 3.

[U-33:] J. Birkenmajer: *Polonista* 1932 z. 4 [dot. też: Suita lotnicza]; [Z. Rabska] Z.R.: *Kronika literacka*. *Kur. Warsz.* 1932 nr 86. — [T. Sinko] R.: *Wiosna poezji*. *Kur. Lit.-Nauk*. 1932 nr 13 [rec.: Suita lotnicza]. — [Legends i ballady:] S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 22; K.W. Zawodźnicki: *Kilka tomików poezji*. *Prz. Współcz.* 1933 t. 47. — [Nocne loty:] [T. Hollender] tholl. *Nowe Czasy* 1934 nr 3; K. Irzykowski: *Dramat*. *Rocz. Lit.* 1934. — S. Furmanik: *Poezje*. *Polonista* 1935 z. 5/6 [rec.: Coronell]. — [Trop nad jeziorem:] [W. Zechenter] (w.z.). *Od Naroczu do Chin i na dalekie oceany*. *Il. Kur. Codz.* 1938 nr 335; K. Irzykowski: *Pedagogia nad Naroczem*. *Płon* 1939 nr 8. — [Przybieżeli do Betlejem żołnierze:] K.H.: „Marsz, marsz, to grzmi Rzeczpospolita czerwienią naszej krwi pokryta”. *Głos Pol.*, Paryż 1940 nr 56; L.R.: *Szopka żołnierska w Lille*. *Wiarus Pol.*, Lille-Lyon 1940 nr 10. — [Kroniki Naroczańskie:] A. Bogusławski. *Dz. Pol.*, Londyn 1943 nr 1020; [M. Świecicki] (m.św.): *Echa sprzed wojny*. *Dz. Żoł.*, Szkocja 1943 nr 244. — [J. Świecicki] J.Ś.: *Nowe książki*. *Por. Światl.*, Londyn 1945 nr 53 [rec.: Z pamiętnych dni]. — Z. Nowakowski: *Zaległości: Nasza własna wina*. *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 2 [rec.: Trop nad jeziorem]. — [Powrót pana Twardowskie-

go:] M. Danilewiczowa: Prawdziwy teatr dla dzieci. *Tydz. Pol.*, Londyn 1959 nr 26; Cz. Dobek: Czerwony kwiat paproci. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1959 nr 152; T. Terlecki: Twardowski – powrotnik. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 33. – J. Ostrowski (n.): Teatr dla dzieci. *Syrena*, Paryż-Londyn 1960 nr 41, 46 [rec.: Zaczarowane nocel. – [W noc wigilijną:] M. Samozwaniec: W teatrze dla dzieci. *Tydz. Pol.*, Londyn 1962 nr 3; T. Terlecki: Baśń wigilijna. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 6. – [Kubek Ulissesa:] S. Baliński: Fantazja, muzyka i miłość w „Ognisku”. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 2; W. Günther. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 2. – [Nim Kraków zbudowano:] M. Cybulski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 268; M. Goławski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1966 nr 274. – A. Dąbrowski: Wspomnienia adiutanta. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 28 [rec.: Z pamiętnych dni]. – Piewca „wileńskiego morza”. (Na 50-lecie twórczości M.L.) *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969 nr 259. – L. Kielanowski: M.L. – ostatni romantyk. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 37. – T. Kudliński: Poeta – żołnierz – tulacz. *Tydz. Powsz.* 1975 nr 39. – S. Legeżyński: M.L. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1975 nr 38. – W. Wohnot: Mietek; Na Rakowicach; Kapiel borowinowa. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 228, 240, 252. – J. Tokarska: „Wspomnij mnie i moją duszę...” *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 39. – [O. Lisiewiczowa] O.L.: W pierwszą rocznicę zgonu. *Tydz. Pol.*, Londyn 1976 nr 36.

B.D.

LISIEWICZ Teodozja 1903-1975

Pseud.: Ewa; Helena Boyer; Helena Dorożyńska; Kamila Leliwa; Maria Rakowska; Siostra Anna; Teodozja Elwicz.
Dramatopisarka, prozaik.

Urodzona 25 grudnia 1903 we Lwowie; córka Zygmunta Lisiewicza, doktora praw, adwokata, i Eugenii z Kubickich, pianistki; młodsza siostra Mięczysława Lisiewicza, poety i prozaika. W 1922 ukończyła Gimnazjum ss. Niepokalanek w Jarosławiu. W 1930-32 uczęszczała do Szkoły Dramatycznej Wandy Siemaszkowej we Lwowie i w 1932 złożyła egzamin aktorski w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie. Odbiła praktykę sceniczną w Teatrach Miejskich we Lwowie pod dyrekcją Wilama Horzycy. W 1932 została członkiem ZASP. Równocześnie od 1930 pracowała w Wydziale Programowym Rozgłośni Polskiego Radia we Lwowie. Debiutowała nadaną przez radio 24 grudnia 1930 recenzją zbioru nowel J. Meissnera pt. „Licznik z czerwoną strzałką”. W następnych latach była autorką licznych felietonów i słuchowisk nadawanych w programie rozgłośni lokalnej oraz Warszawa II, a także reportaży muzycznych pisanych wspólnie z Jerzym Tepą; w 1931-35 prowadziła cotygodniowy przegląd wydawnictw pt. „Wśród książek” (pod pseud. Helena Boyer). Była współtwórczynią Wesolej Lwowskiej Fali oraz członkiem jej zespołu, jako Ciotka Bańdżuchowa; w 1932-39 wystąpiła w około 180 audycjach i 200 przedstawieniach teatralnych zespołu objazdowego Fali. Od 1935 pełniła funkcję sekretarza programu lwowskiego radia. W prasie debiutowała wierszem pt. „Młoda rzeczka”, ogłoszonym w czasopiśmie dla dzieci *Mały Świątek* (1930/31 nr 1). Rozwijając twórczość literacką, publikowała szkice, artykuły

i prozę w czasopismach *Kurier Literacko-Naukowy* (1935), *Ilustrowany Kurier Codzienny* (1936), *Wola i Czyn* (1938) oraz *As* (1939) i *Światowid* (1939), pod pseud.: Helena Dorożyńska, Maria Rakowska). Rozpoczęła też około 1935 twórczość dramatopisarską. Po wybuchu II wojny światowej przebywała nadal we Lwowie. Jako spikerka, do ostatniej chwili przed zajęciem radiostacji lwowskiej przez władze sowieckie nadawała pod kierunkiem gen. Mariana Kukiela komunikaty. Następnie włączyła się w działalność konspiracyjną. Aresztowana 1 kwietnia 1940 przez NKWD, przebywała do 1941 w lwowskim więzieniu Brygidki przy ulicy Kazimierzowskiej. Stąd, przenoszona do różnych więzień, została ostatecznie zesłana do łagru na Kolybę, do miejscowości Magadan nad Morzem Ochockim. Po zwolnieniu w 1942 na mocy układu Sikorski-Majski, częściowo drogą morską dotarła do formującej się w Kazachstanie Armii Polskiej, z którą ewakuowała się na Bliski Wschód. Wiersze, prozę i artykuły literackie publikowała w prasie wojskowej *Gazeta Polska* (Jerozolima, 1942), *Ku wolnej Polsce* (Palestyna – Egipt, 1942) oraz w *Wiadomościach Polskich* (Londyn, 1943; podp. Teodozja Elwicz). Od 1943 służyła w Pomocniczej Służbie Kobiet Polskich Sił Powietrznych (w 1945 otrzymała stopień podporucznika). Posiadała liczne odznaczenia wojenne. W 1945 przybyła wraz z wojskiem do Szkocji. Po demobilizacji w 1948 zamieszkała w Londynie i podjęła pracę jako urzędniczka. Równocześnie kontynuowała twórczość dramatopisarską, uzyskując liczne nagrody w konkursach dramatycznych. Współpracowała z Sekcją Polską YMCA i Stowarzyszeniem Polskich Kombatantów, pisząc utwory dramatyczne dla ich amatorskich zespołów teatralnych. Prozę, artykuły i felietony publikowała w wielu czasopismach emigracyjnych, m.in. w *Ostatnich Wiadomościach* (Mannheim, 1949-60; tu też pod pseud. Kamila Leliwa), *Gazecie Niedzielnej* (Londyn, 1952, 1965-66), *Wiadomościach* (Londyn, 1953-72, z przerwami), *Polsce Wiernej* (Paryż, 1953-54), *Orle Białym* (1959-71, z przerwami; tu też pod pseud. Kamila Leliwa). Od 1959 była współpracownikiem *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza* (tu w 1968 cykl prozą pt. „Fantazje księżycowe”) i jego dodatku *Tydzień Polski* (tu w 1971 stała rubryka porad kobiecych pt. „Przeważnie dla pań, czasami dla panów”, a w 1972-75 stały cykl felietonów pt. „W 4 oczy” pod pseud. Siostra Anna). W 1961-71 redagowała *Głos Kobiet*, pismo Zjednoczenia Kobiet na Emigracji. W 1967 i ponownie w 1968 otrzymała nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1968-73 pełniła funkcję prezesa Związku. Czynnie działała w PEN Club Center for Writers in Exile. Należała do Koła Lwowian. Była kierowniczką Domu Pisarza w Lon-

L

dynie. W 1974 otrzymała nagrodę Fundacji im. A. Godlewskiej w Zurychu. Sporadycznie występowała na scenie Teatru Polskiego ZASP w Londynie (w 1949 we własnej sztuce „Słoneczniki”; w 1965 jako Eugenia w „Tangu” S. Mrożka; w 1968 jako Pani Słowikowska w „Gałązce rozmarynu” Z. Nowakowskiego; w 1971 jako Pani Gurzycka w „Świadku” R. Orwida-Bulicza; w 1974 jako Wiktorina w „Lekarzu bezdomnym” A. Słonimskiego). W 1972 zamieszkała w Hove, w hrabstwie Sussex. Zmarła 8 maja 1975 w Londynie; pochowana na cmentarzu Hampstead.

TWÓRCZOŚĆ

1. Manon Lescaut. [Dramat w 3 aktach]. Powst. 1935.

Przekł. czes.: Wyst. Brno, Narodne Divadlo 1936 [na festiwalu sztuk słowiańskich; inf. autorki oraz: S. Legeżyński: T.L. *Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52].

2. Pissica. [Powieść dla dzieci]. Powst. 1938. Inf.: S. Legeżyński: T.L. *Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52.

3. Słoneczniki. Komedia w 3 aktach. Powst. 1938/1939. Praprem. Londyn, T. Pol. „Konfraternia” 1949.

Premiera w kraju: Zielona Góra, T. Lubuski im. L. Kruczkowskiego 1964.

4. Dom. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1944. II nagroda w konkursie ZASP w Londynie w 1945.

5. [Pamiętnik z Rosji]. Powst. 1945.

I nagroda w konkursie stronnictwa Wolność w Londynie w 1945. — Inf.: S. Legeżyński: T.L. *Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52.

6. Dwa ogniwa. Utwór sceniczny w 1 akcie. *Por. Światł.*, Londyn 1950 nr 113/114 s. 18-24. Wyd. osob. Londyn: Sekcja Pol. YMCA w Wielkiej Brytanii, ZG Stow. Pol. Kombatantów 1950, 24 s. Praprem. (jako sztuka czytana) Londyn, Związek Polek 1952.

Przekł. ang.: Wyst. jako sztuka czytana na jednym z wieczorów Międzynarodowego PEN Clubu. [Inf.: S. Legeżyński: T.L. *Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52].

7. Legenda. Utwór sceniczny w 1 akcie. *Por. Światł.*, Londyn 1950 nr 120 s. 6-10.

8. Pazur niedźwiedzi. Jednoaktówka w 3 odsłonach [dla dzieci]. *Por. Światł.*, Londyn 1950 nr 115 s. 5-10.

9. Pomyłka Urszuli. Utwór sceniczny w 1 akcie. *Por. Światł.*, Londyn 1950 nr 118 s. 8-13.

10. Skórka z pomarańczy. Komedia w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Pol. 1950.

11. Wejście tylko dla służby. Komedia w 3 aktach. Powst. ok. 1950.

I nagroda w konkursie ZASP w Londynie w 1950.

12. Amator. Utwór sceniczny w 1 akcie. *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1951 nr 126/127 s. 19-25.

13. Lepiej późno niż nigdy. Komedia w 1 akcie. *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1951 nr 135/136 s. 17-25.

14. Szklanka mleka. [Utwór sceniczny w 1 akcie]. *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1951 nr 128/129 s. 20-30. Praprem. (jako sztuki czytane) wspólnie z Pokój ludziom dobrej woli [zob. poz. 15]. (Opowieści wigilijne). Londyn, Związek Pisarzy Pol. na Obczyźnie 1952; Londyn, T. Sztuk Czytanych 1955.

15. Pokój ludziom dobrej woli. Przypowieść wigilijna w 1 obrazie. Powst. przed 1952. Praprem. łącznie ze Szklanka mleka zob. poz. 14. Druk *Głos Kobiet*, Londyn 1970 nr 54 s. 5-16.

16. Jaworowe buty. Komedia w 3 aktach. Powst. ok. 1952. Praprem. Londyn, T. Aktora 1955. II nagroda w konkursie teatru Nasza Reduta w Chicago w 1952.

17. Madame X-ów. Sztuka w 3 aktach, 2 odsłonach. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych 1952. Druk z podtytuł. Sztuka w 3 aktach z prologiem i epilogiem. *Dod. Tyg. Ostatnich Wiad.*, Mannheim 1954 nr 27 s. 1-2, 4.

III nagroda w konkursie teatru Nasza Reduta w Chicago w 1952. Wyst. nast. przez polski zespół teatr. w Chicago w 1953 (inf. autorki).

18. Przesyłka z Polski. (Obrazek sceniczny). *Gaz. Niedz.*, Londyn 1952 nr 22-25. Wyd. osob. Londyn: Veritas 1952, 40 s.

19. Szalenie miły wieczór. Jednoaktówka w 2 odsłonach. *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1952 nr 146/147 s. 18-28. Praprem. Nottingham, T. „Pod Chmurką” (zespół amatorski) 1966.

20. Zmowa przedmiotów martwych. (Jednoaktówka). *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1952 nr 143/144 s. 18-29.

21. W sobotę po południu. Farsa w 1 akcie. *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1954 nr 168/169 s. 16-27. Wyd. osob. Londyn: Pol. YMCA w Wielkiej Brytanii, Stow. Pol. Kombatantów 1955, 42 s.

22. Siostra Ikara. [Powieść]. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1955 nr 34-107.

Powieść o Pomocniczej Służbie Kobiet Pol. Sił Powietrznych.

23. Żdan i Puk. (Obrazek sceniczny dla dzieci — do odegrania na uroczystość obchodu Święta Niepodległości). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1955 nr 265 s. 3.

24. Wakacje. Utwór sceniczny w 1 akcie. *Por. Kult.-Ośw.*, Londyn 1956 nr 192/193 s. 14-22.

25. Tajemnica. [Powieść]. Powst. ok. 1958. *Por. poz. 30.*

I nagroda w konkursie księży kapelanów w Nowym Jorku w 1958. — Pierwotna wersja powieści pt. Chleb [poz. 30].

26. Zwykle godziny, rzecz o Mickiewiczu. Sztuka czytana. Praprem. Rzym, Oberża Mickiewiczowska 1958 [inf. autorki].

27. Konik morski. Komedia w 3 aktach. Powst. ok. 1961.

Wyróżnienie w konkursie ZASP w Londynie w 1961.

28. Dziura w dachu. Nowele. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1962, 60 s.

Zawartość: Dziura w dachu; Kamień na zakręcie; Mr Smith.

29. Radość życia. [Mikropowieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1963 nr 287-289, 291.

II nagroda w konkursie literackim im. S. Gruski, ufundowana przez Polaków w Australii w 1963.

30. Chleb. [Powieść]. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1965 nr 28-52, 1966 nr 1-7. Wyd. osob. Londyn: Veritas [1966], 103 s. Zob. też poz. 25.

Skrócona przez autorkę, druga wersja powieści pt. Tajemnica [poz. 25].

31. Wyspy Dobrej Woli. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 218-240.

32. Ostrzegam. Pamiętniki Ewy. *Głos Kobiet*, Londyn 1967 nr 32-36, 1968 nr 37-42, 1969 nr 43-53.

Podp.: Ewa. — Wspomnienia z łagru w Magadanie na Kolymie.

33. Pokuta wody. [Mikropowieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969 nr 177, 179-181, 183, 185-187, 189.

34. Don Kiszot w aucie. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1971 nr 128-310, 1972 nr 2-157.

35. Lwowskie polityczne. Powst. 1972. Druk fragm. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 45 s. 8; pt. Lwowskie pospolite. *Tamże*, 1972 nr 49 s. 9, 1973 nr 1 s. 9, nr 5 s. 6.

Wspomnienia autorki jako więźniarki politycznej w 1940-1941 w więzieniu Brygidki we Lwowie oraz dotyczące spotkanych tam więźniarek „pospolitych”. — Fragmenty większej nie opublikowanej całości.

36. Króliczek. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1973 nr 49-292.

Nadto w rkpsie wg inf. autorki i S. Legeżyńskiej (*Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52) nie datowane utwory sceniczne: Aktorka; Anna Scherzo; Spisek rzeczy; Wysoka stawka.

Przekłady i adaptacje

1. O. Wilde: Idealny małżonek. Adapt. ... Radio przed 1939.

Inf.: S. Legeżyński: T.L. *Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52.

2. J. Bornmart: Ten, który wrócił. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, Wilno 1935.

3. B. Marshall: Cud ojca Malachiasza. [Powieść]. Paryż: Wydawn. św. Antoniego 1953, 232 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1972. — SWPP 2 (J. Czachowska). — SBTP 2. — RL 1975 (J. Chudek). — S. Legeżyński: T.L. *Zesz. Lwow.*, Londyn 1972 nr 3.

[Skórka z pomarańczy:] A. Bogusławski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1950 nr 126; Zastępca. *Życie*, Londyn 1950 nr 24. — J. Jastrz. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1955 nr 203 [rec.: Jaworowe buty]. — S. Legeżyński: T.L. *Syrena*, Londyn 1958 nr 51/52. — Z. Kozarynowa: Trzy nowele. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 1 [rec.: Dziura w dachu]. — [Chleb:] S. Kosowska. *Na Antenie*, Monachium 1967 nr 47; J. Płoski: *Orzeł Biały*, Londyn 1967 nr 32; S. Sopicki. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 9; H. Świeżawska: Płomyki w mrokach. *Mysł Pol.*, Londyn 1967 nr 9. — [S. Legeżyński] ABC: T.L. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1975 nr 23. — W. Włochout: Tren na śmierć Siostry Anny. *Tydz. Pol.*, Londyn 1975 nr 21. — O. Lisiewiczowa: Dozina. *Tydz. Pol.*, Londyn 1976 nr 19. — Cz. Halski: Polskie Radio Łwów. Londyn 1985 [m.in. o T.L.].

B.D.

LISKOWACKI Ryszard ur. 1932

Pseud.: Apolinary Ćwiek; Cezary Eufemil Buras; Dominik; Gabriel Antoni Pyszyn; Kamil Cykutin; (I); L.; LIR; (Iisk); Lisk.; Maurycy Przyziemny; mgr Cezary Sorzdar; mgr Mściśław Pokorny; Mściśław Podręczny; P. Vicedoent; (r.l.); R.L.; R. Lisk; r/l; RL; (RL); Roman; Ryl.; Rys.; Waław Mar-Marowski.

Prozaik, poeta, dramatopisarz.

Urodzony 12 lipca 1932 w Warszawie; syn Romana Liskowackiego, pochodzącego z kresowego ziemiaństwa, i Stanisława z domu Nowotko. W okresie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie. Należał do Szarych Szeregów i w czasie powstania warszawskiego był łącznikiem na Żoliborzu. Po wojnie uczył się w szkole średniej w Krasnymstawie; w 1950 zdał maturę. Następnie przez trzy lata studiował prawo na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W czasie studiów współpracował z dziennikiem *Sztandar Ludu*, w którym debiutował w 1951 wierszem „Pochwała twórczej kielni” (nr 88). W tym czasie był również członkiem, a przez pewien czas przewodniczącym Koła Młodych przy Oddziale Lubelskim ZLP. W 1954 zamieszkał w Szczecinie, gdzie pracował w redakcji *Głosu Szczecińskiego* (od 1954) i równocześnie w 1956-57 w tygodniku *Ziemia i Morze*. Wiersze, utwory prozą, artykuły, recenzje i felietony publikował m.in. w *Kamencie* (1952-67, z przerwami), *Kulturze i Życiu* (dodatek *Sztandaru Ludu*, 1952-59), *Po prostu* (1952-56), *Głosie Szczecińskim* (1954-68, 1970), *Ziemi i Morzu* (1956-57), *7-mym Głosie Tygodnia* (1957-70; tu m.in. stały felieton podp. Dominik). W 1954 ożenił się z Danielą Maj, polonistką. W 1959 został członkiem PZPR. Od 1960 należał do ZLP. Otrzymał kilka wyróżnień i nagród, m.in. w 1960 i 1963 nagrodę WRN w Szczecinie za upowszechnianie kultury. Był kierownikiem literackim Teatru Lalek „Pleciuga” w Szczecinie (1961-63), a następnie szczecińskich Teatrów Dramatycznych (1963-64). W 1963-64 pełnił funkcję przewodniczącego Oddziału Szczecińskiego ZLP oraz członka Komisji Kultury Prezydium WRN w Szczecinie. W 1965-72 wchodził w skład Komitetu Wojewódzkiego PZPR,

L

a w 1973-76 Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej w Szczecinie. W 1968-71 był redaktorem naczelnym Szczecińskiego Ośrodka Telewizyjnego, a w 1971-74 redaktorem naczelnym miesięcznika społeczno-kulturalnego *Spojrzenia* (tu m.in. cykl felietonów politycznych pt. „Listy do towarzysza N” oraz utwory na stałej kolumnie satyrycznej „Razowiec” (podp.: Apolinary Cwiek, Cezary Eufemil Buras, Gabriel Antoni Pyszny, Kamil Cykutin, Maurycy Przyziemny, Mściśław Podręczny, Wacław Mar-Markowski). W 1970-76 był ponownie prezesem Oddziału Szczecińskiego ZLP i członkiem prezydium Szczecińskiego Towarzystwa Kultury (do 1984). Publikował liczne wiersze w *Szpilekach* (1971-86), a także wiersze, prozę, artykuły, felietony i recenzje w *Literaturze* (1972-81) i w *Życiu Literackim* (1972-82). W 1973-75 pracował w warszawskiej *Kulturze*. W 1977 przeniósł się do Oddziału Warszawskiego ZLP. W 1979 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży. W 1981 był współzałożycielem wydawnictwa Glob w Szczecinie. W 1982 założył pismo *Morze i Ziemia* (tu m.in. do 1986 wiersze, artykuły i reportaże historyczne podp. też P. Vicedocent) i został redaktorem naczelnym tego tygodnika. Od 1983 należał do nowego ZLP. W 1983-86 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury. W 1988 został wpisany do Złotej Księgi Zasłużonych dla Pomorza Zachodniego. Wyroźniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), odznaką im. Janka Krasickiego (1969), odznaką „Syn Pułku” (1970), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979). Mieszka w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

- [Wiersze]. Szczec. 1956, 16 s. *Arkusz Poetycki Ziemi i Morza* nr 1.
- Po tamtej stronie życia. [Powieść]. Powst. 1957. Lubl.: LSW 1960, 220 s.
- Łądy bez tajemnic. [Wiersze]. Pozn.: WP 1959, 56 s.
- Powrót do piekła. Opowiadania. Pozn.: WP 1960, 133 s.

Zawartość: Opowiadania warszawskie: Z pamiętnika podchorążego Czaplí; I już nie ma Mikołaja; Smak śmierci doskonałej; W celi; Ten, który przetrwał; Kartofle; Czy będzie defilada; Przyjaciele czekają na Rafała; Świat uciekający do ostatniej bramy; Modlitwa do Krystyny; Powrót do piekła; Nieszczęśliwy starszek. — Granice zmierzchu; Rywale; Piękna dziewczyna; Głos po tamtej stronie drzwi; Różo wybieraj ...; Nie zadawajmy pytań w niedzielę; Nie interesujmy się Maria; Ekran; Cztery sprawiedliwi; Rudy; Bułec dobry człowiek; Jeden etat dla aktora; Filozof; Nie wolno bić zwierząt; Dwa brzegi; Cienie i światła; Tęsknota do królestwa idiotów; Ucieczka z Helikonu; Kto następny.

5. Granice pamięci. Powieść. Pozn.: WP 1961, 133 s.

6. Koniec próby. Powieść. Pozn.: WP 1962, 167 s.

7. Umierają dobrzy ludzie. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1962.

8. Więc przekora. Wiersze. Pozn.: WP 1962, 46 s.

9. Związek Sprawiedliwych. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WLubel. 1962, 159 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1969; wyd. 3 łącznie z poz. 13 i 16 pt. Związek Sprawiedliwych; Przygody ośmiu Sprawiedliwych; Wódz Sprawiedliwych. Pozn.: WP 1971, 487 s., toż wyd. 4 tamże 1976.

Przełt. ukr.: Spilka spravedlyvych. [Przeł.] J.G. Popsujenko. Wyd. łącznie z przełt. poz. 12 pt. Prygody vis'moch spravedlyvych; Spilka spravedlyvych. Kiv 1968.

10. Dzień siódmy i znowu pierwszy. [Powieść]. Pozn.: WP 1963, 125 s. Wyd. nast. tamże 1964. Por. poz. 11.

II nagroda w konkursie WRN w Szczec. i Oddz. Szczec. ZLP na utwór literacki związany tematycznie z Pomorzem w 1962. Przełt. ukr.: Den' s'omyj i znowu peršyj. [Przeł.] K. Glovac'ka. Wyd. łącznie z poz. 14 pt. Den' s'omyj i znowu peršyj; Povemennja z togo berega. Kiv 1970.

11. Rachunek sumienia. Scenariusz filmowy. Ekran. 1964.

Adapt. film. powieści Dzień siódmy i znowu pierwszy [poz. 10].

12. Przygody ośmiu Sprawiedliwych. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WLubel. 1965, 229 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1969; łącznie z Związek Sprawiedliwych i Wódz Sprawiedliwych zob. poz. 9.

Przełt. ukr.: Prygody vis'moch spravedlyvych. [Przeł.] J.G. Popsujenko. Wyd. łącznie z przełt. Związek Sprawiedliwych zob. poz. 9.

13. Wodzu, wyspa jest twoja. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 174 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 16 pt. Wodzu, wyspa jest twoja; Powrót na wyspę. Pozn.: WP 1968, 279 s., wyd. 3 tamże 1973; wyd. 4 Szczec.: Glob 1983.

14. Powrót z tamtego brzegu. (Powieść). Pozn.: WP 1966, 146 s.

Przełt. ukr.: Povemennja z togo berega. [Przeł.] K. Glovac'ka. Wyd. łącznie z przełt. Dzień siódmy i znowu pierwszy zob. poz. 10.

15. Wódz Sprawiedliwych. Powieść dla młodzieży. Lubl.: WLubel. 1966, 240 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. łącznie z Związek Sprawiedliwych i Przygody Ośmiu Sprawiedliwych zob. poz. 9.

Przełt. ukr.: Vožd' spravedlyvych. [Przeł.] J. Popsujenko. Kiv 1977.

16. Powrót na wyspę. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 180 s. Wyd. nast. łącznie z Wodzu, wyspa jest twoja zob. poz. 13.

17. Brzeg. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1968. TV 1969.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej w 1969.

18. Nokaut nie kończy walki. [Powieść]. Pozn.: WP 1970, 171 s.

19. Tylko 68 dni. [Utwór dramatyczny]. TV 1970.

20. A może po skarby. [Powieść dla młodzieży]. Pozn.: WP 1971, 148 s. Wyd. 2 Szczec.: KAW 1986.

21. My z Marymontu. [Trylogia]. Pozn.: WP.

Cz. 1. My z Marymontu. 1972, 223 s.

Cz. 2. Z zielonych ulic na barykadę. Powieść dla młodzieży. 1975, 172 s.

Cz. 3. Wracamy do domu. Powieść dla młodzieży. 1978, 249 s.

Wyd. nast. łączne Pozn.: WP 1981, 631 s.

Nagroda literacka Gł. Kwatery ZHP w 1978.

22. Kto grzeszył. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1973, 150 s.

Zawartość: Trochę o Panu Bogu, trochę o towarzyszu Majewskim; Skok; Sekunda: wrócić?; I już biegnę dalej; Napis na murze; Nikt nie ma pytać?; Od piątku do piątku, a później do poniedziałku; Zapłonąć wysokim ogniem; Trzy listy, jedno życie i trochę historii; Po takim upalnym dniu; Kilka karteek z tamtych dziwnych zyciorysów; Ile można zrobić dobrego w ciągu jednego dnia?; Kto grzeszył?; Porażka; Wstęp do zyciorysu Łukasza; Tyle mojego co tutaj.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej II stopnia w 1973.

23. Ballady okrutne. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1976, 157 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Zawartość: Na takiej wielkiej wodzie, na takiej wyspie...; Taki jeden Lipień z Zäckerick; Kto czeka na karną kompanię, ten nie czeka na awans; Kto drzewa rąbie?; List piechura do Zośki, Urszuli, Kryski, Teresy...; Pięćset metrów; Dopóki puls można wyczuć; Aneks do entuzjazmu; A jest i takie ocalenie; Za sobą i przed sobą wszystko; Strach małej taki, że aż ludzki; I o łapiduchach pamiętajka kule.

I nagroda w konkursie WP i WRN w Pozn. w 1975 oraz nagroda Ministra Obrony Narodowej II stopnia w 1977.

24. Teraz, zawsze, nigdy. Powieść. Pozn.: WP 1976, 185 s.

25. Z pamiętnika podchorążego Czaplí. Opowiadania wybrane. Pozn.: WP 1977, 177 s.

Zawiera z poz. 4: Z pamiętnika podchorążego Czaplí; Smak śmierci doskonałej; Przyjaciele czekają na Rafała, — z poz. 22: Trochę o Panu Bogu, trochę o towarzyszu Majewskim; Od piątku do piątku, a później do poniedziałku; Zapłonąć wysokim ogniem; Ile można zrobić dobrego w ciągu jednego dnia?; Kto grzeszył?; Wstęp do zyciorysu Łukasza, — nadto: Pięćset metrów [poz. 23]; Pan Miecio; Za pięć dwunasta; Nóż długi jak życie; Wariacje na dwa głosy; Pochmurnie, z małymi przejaśnieniami; Nigdy nie wraca?

26. Historia dłuższa niż wojna. [Cykl powieściowy dla młodzieży]. Pozn.: WP.

[Z.] 1. Kto zdobędzie sztandar. 1978, 30 s.

[Z.] 2. Wielki pożar. 1978, 31 s.

[Z.] 3. Gestapo na progu. 1978, 30 s.

[Z.] 4. Uratować człowieka. 1978, 31 s.

[Z.] 5. Kto jest zdrajcą. 1979, 29 s.

[Z.] 6. Pierwszy pistolet. 1979, 31 s.

[Z.] 7. Łapanka. 1979, 32 s.

[Z.] 8. Śpiewaj, gdy smutno. 1979, 32 s.

[Z.] 9. Zdobycie wilczego gniazda. 1980, 32 s.

[Z.] 10. Uratowane skarby. 1980, 32 s.

[Z.] 11. Walka z bandą Lysego. 1980, 31 s.

[Z.] 12. Śmierć czyha w ruinach. 1980, 35 s.

[Z.] 13. Z dalekiej wyprawy. 1981, 35 s.

Wyd. nast. łączne tamże 1985, 337 s.

27. Zabijane darowane. [Powieść]. Wwa: MON 1981, 239 s.

28. Żywoć wieczny. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 204 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Przełt. ros.: Żiżń wechnaja. [Przełt.] M. Ignatov. Moskwa 1988.

29. Czujne sny. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1982, 190 s.

Każdy ma prawo umierać; Gdy apostoł odchodzi, drzewa się chwieją; Nie pamiętam, nie pamiętam; Kto życiem poświadczy?; Taki strzep...; Stary; W samo południe; Trochę łez dla Jakuba; Powroty; Moja pierwsza spowiedź.

30. Brzeg. Poemat o bitwie nad Odrą. Szczec.: KAW 1983, [24] s.

31. Bez dedykacji. [Wiersze]. Wwa: PIW 1984, 69 s.

Adaptacja

1. Kajtuś Czarodziej. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. Lalek „Pleciuga” 1963.

Sztuka dla dzieci wg powieści J. Korczaka.

Praca redakcyjna

1. Dom nad Odrą. Almanach literacki. Zespół red.: ..., J. Bursewicz, T. Wojciechowski. Szczec.: Zarząd Woj. ZMP 1955, 143.

Zawiera również wiersze R.L.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988. — Wywiady. Literatura to nieustannie borykanie się z własnymi wątpliwościami. Rozm. P. Kowal. *Głos Szczec.* 1978 nr 119; Moje książki to efekt więdzi z regionem. Rozm. M. Kowalski. *Kur. Szczec.* 1980 nr 94.

SWPP 2 (R. Loth). — LP (uzup.).

[Po tamtej stronie życia:] K. Eberhardt: Dobry tytuł i niewykorzystany temat. *Kamena* 1960 nr 20; F. Fornalczyk: Wyprzedzić przeżyć okupacyjnych. *Pomorze* 1960 nr 23, przed w te goż: Znaki życia. Pozn. 1961. — Z. Pędziński: Obrachunki serdeczne. *Kamena* 1960 nr 23/24 [rec.: Łądy bez tajemnic]. — [Granice pamięci:] J. Makowski: Granice pamięci, ale czy właściwie wytyczone? *Pomorze* 1961 nr 18; E. Pochroń: Spożycie na Zachód. *Życie Lit.* 1962 nr 21; J. Ratajczak: Pośpiech i poprawność. *Współczesność* 1961 nr 23 [dot. też: Po tamtej stronie życia; Powrót do piekła]. — [Koniec próby:] M. Rusczyk: Gdzie jesteś Marto? *Kierunki* 1962 nr 39; Z. Pędziński: Próba niestety symptomatyczna. *Współczesność* 1963 nr 1. — H. Skrobiszewska: Wizerunki pokoleń. *Nowe Książ.* 1963 nr 19 [rec.: Związek Sprawiedliwych]. — [Dzień siódmy i znowu pierwszy:] B. Kogut: Pasaż zdyscyplinowana. *Życie Lit.* 1964 nr 9, przed w te goż: Manowce. Pozn. 1969; J. Łukasiewicz: Powierzchnia spraw ważnych. *Odra* 1964 nr 5; Z. Łukasiewicz: L. — ambicje i niepokoje. *Twórczość* 1964 nr 9; W. Nawrocki: Wspowieść o współczesnym Hiobie. *Współczesność* 1964 nr 11. — E. Kuźma: Główne problemy pi-

sarstwa R.L. *Rocz. Kult. i Szt.* 1966. — J. Mazurek: Przygoda na wyspie. *7-my Głos Tygodnia* 1966 nr 12 [rec.: Wodzu, wyspa jest twoja]. — [Powrót z tamtego brzegu.] B. Kogut: Proza i wspomnienia. [...] R.L. *Zycie Lit.* 1967 nr 20, przedr. pt. W poszukiwaniu sensu, w tegoż: Manowce. Pozn. 1969; Z. Kubikowski: Wycieczki i powroty. [...] Zwiadowca na emeryturze. *Zycie Lit.* 1967 nr 7. — H. Skrobiszewska: Sympatyczni bohaterowie. *Nowe Książ.* 1967 nr 13 [rec.: Wódz Sprawiedliwych]. — H. Skrobiszewska: Odważni i szlachetni. *Nowe Książ.* 1967 nr 20 [rec.: Powrót na wyspę]. — M. Wittels: Poszukiwacze złota i przygód. *Nowe Książ.* 1971 nr 24 [rec.: A może po skarby]. — D. Szerski: Pięciu chłopców i wojna. *Jantar* 1973 nr 43 [rec.: My z Marymontu]. — [Kto grzeszył?] L. Borski: Mówi tak, jak było. *Nowe Książ.* 1974 nr 12; A. Zejman: Trud niedaremy. *Poglądy* 1974 nr 4. — [Teraz, zawsze, nigdy!] W. Nawrocki: Rewolucjonista z rodowodem. *Zycie Lit.* 1976 nr 41; K. Czejarek: Historia Romana R. *Nowe Książ.* 1977 nr 7. — F. Fornalczyk: Wczoraj trwające do dziś. *Fakty* 1977 nr 51/52 [rec.: Z pamiętnika podchorążego Czaplil]. — [Ballady okrutne.] J. Koprowski: Opowiadania wojenne L. *Nowe Książ.* 1977 nr 21; E. Kozarzewska: Wielka bitwa. *Literatura* 1977 nr 29. — S. Zieliński: Wojna chłopców z Marymontu. *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Wracamy do domu]. — [Zabijane darowane.] E. Biela: Co przynosi żołnierz z wojny? *Tyg. Kult.* 1981 nr 45; A. Przytkowski: Ballada o żołnierkim losie. *Nike* 1981 nr 8. — G. Leszczyński: Kim jesteś mały Kolumbie? *Nowe Książ.* 1983 nr 2 [rec.: Historia dłuższa niż wojna]. — F. Fornalczyk: Mimo wszystko heroizm. (O twórczości R.L.). *Tyg. Kult.* 1984 nr 40. — A. Nowaki: „To co mogłem przechować”. (O twórczości R.L.). *Argumenty* 1984 nr 32. — J. Morof: Życie wieczne... *Zycie Lit.* 1989 nr 6 [rec.: Żywoć wieczny].

K.B.

LISOWSKA Teresa

zob. SOCHA-LISOWSKA Teresa

LISOWSKA-NIEPOKÓLCZYCKA Anna 1930-1997

Autorka powieści oraz słuchowisk dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 1 lipca 1930 w Radomiu; córka Zbigniewa Lisowskiego i Jadwigi z Jakaczyńskich, urzędników. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Radomiu i uczyła się w Szkole Powszechnej im. A. Asnyka. Od 1943 uczęszczała na tajne komplety gimnazjalne. Po zakończeniu wojny kontynuowała naukę w Gimnazjum im. M. Konopnickiej w Radomiu; w 1949 zdała maturę. Następnie studiowała polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1955 uzyskała magisterium. W 1950-52 należała do Koła Młodych przy ZLP w Lublinie. W 1952 wyszła za mąż za Waclawa Niepokólczyckiego. Od 1955 współpracowała z Teatrem Polskiego Radia oraz Programem Szkolnym i Programem Literatury Dziecięco-Młodzieżowej Polskiego Radia, początkowo jako autorka adaptacji, a od 1962 słuchowisk oryginalnych (debiutowała słuchowiskiem pt. „Księżyc nad Świtezia”). Równocześnie od 1960 pracowała w redakcji reklamy w Państwowym Wydawnictwie Naukowym. Debiutowała jako prozaik w 1967 książeczką dla młodzieży pt. „Szlaki wygnańców”. W 1970 ze względu na zły stan zdrowia przeszła na rentę inwalidzką. Od 1975 była członkiem ZLP (do rozwią-

zania Związku w 1983). Za twórczość radiową otrzymała wiele nagród, m.in. w 1983 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. W 1989 została członkiem SPP. Zmarła 9 stycznia 1997 w Brwinowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szlaki wygnańców. [Opowieści biograficzne]. Wwa: PZWS 1967, 58 s.

Zawartość: Ignacy Domeyko; Ernest Malinowski; Paweł Edmund Strzelecki.

2. Giermek rycerza Zawiszy. [Opowieść]. Wwa: PZWS 1970, 73 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: WSiP 1975, wyd. 3 tamże 1986. Przedr. zob. poz. 6.

3. Wielki król. [Opowieść o Kazimierzu Wielkim]. PZWS 1973, 84 s. Wyd. 2 Wwa: WSiP 1977.

4. Karp, który śpiewa. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1974, 39 s.

5. Bolesław zwany Chrobrym. [Opowieść]. Wwa: WSiP 1981, 163 s. Wyd. 2 tamże 1989.

6. Zrękowiny księżniczki. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1981, 132 s. Wyd. 2-3 tamże 1989.

Zawartość: Uroczysko (Według legendy Jana Długosza); Zrękowiny księżniczki; Dziadkowy oszczep; W Gniewnie, w roku tysięcznym; Błękitne paciorki; Perła nauk; Giermek rycerza Zawiszy [poz. 2].
Harcerska Nagroda Literacka w 1983.

7. Halabarda pana Błażeja. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1984, 115 s.

Zawartość: Halabarda pana Błażeja; Najpiękniejsze ręce; Czardziej z wieży; Beanus Jasiek; Krochwiła pana Reja; Filip z Konopi — skarbnik babiński.

8. Jest tu chłopiec. [Cykl powieściowy]. Wwa: ATK.

T. 1. Wędrując przez równinę. 1985, 332 s.

T. 2. Zakwitł szkarłatny kwiat. 1986, 320 s.

T. 3. Idźcie i nauczajcie. 1987, 190 s.

9. Gdy przybywają gońce z Czarnolasu. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1987, 94 s.

Zawartość: Najjaśniejszy pan Bandura Słupski Wawrzyniec; Gdy przybywają gońce z Czarnolasu; Król z kolumny; Karczma „Lowigość”.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Księżyc nad Świtezia. Radio 1962 [inf. autorki]. — Radomskie butelczki. Radio 1969. — Turniej w Perpignano. Radio 1969 [inf. autorki]; Halabarda imię Błażeja. Radio 1970. — List kniaziówny do Henryka Sienkiewicza. Radio 1970. — Wyprawa do Winlandii (wg sag islandzkich). Radio 1971. — Historia sekretna Prokopiusza z Cezarei. Radio 1972. — Zrękowiny księżniczki. Radio 1972. — Góra Kościuszki. Radio 1973. — O mądrej dziewczynie. Radio 1973. — Studnia uspiionych ech. Radio 1973. — Karp, który śpiewa. Radio 1974. — Najpiękniejsze ręce. Radio 1974. — Odkrycie i podbój krainy złota. Radio 1974. — Kurierek, panie prezydencie? Radio 1976. — Po-

stać przedziwna – opowieść o Brunonie z Kwerfurtu. Radio 1977. – Rycerz Zawisza. Radio 1977. – Wielka aktorka. Radio 1977. – Żona bohatera. Radio 1977. – Czarodziej z fromborskiej wieży. Radio 1978. – Jest taka wieża w Kruszwicy. Radio 1978. – Pożeracz latawców. Radio 1980. – Etiuda miłosna. Radio 1981. III nagroda w konkursie Poł. Radia na słuchowisko fantastycznonaukowe. – Jej ła. Radio 1981. – Na theatrum w Jazdowie. Radio 1982. – Przedziwna historia o helskich dzwonach. Radio 1982. – O czym skrzypią schody. Radio 1983. – Gwiazda hetmana. Radio 1984. – O królewnie czarodziejce. Radio 1984. – Złe oczy. Radio 1987. – Wszystkiemu winien młody potwór morski. Radio 1988. – Równina. Radio 1989. – O królewiczu strasznie nieszczęśliwym, śpiewającej kuli i gospodarstwie rolnym. Radio 1993. – Jak Michałek uczył się czarów. Radio 1995.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. – Wywiady: Staram się być wierna autorowi. Rozm. T. Przeździecki. *Radio i Telew.* 1980 nr 9; Przybliżenia historii. Rozm. M. Safuta. *Kob. i Życie* 1983 nr 37.

M. Hryniewicz: Zatrzymać czas. *Nowe Książ.* 1985 nr 4 [rec.: Halabarda Pana Błażeja]. – E. Nowacka. *Nowe Książ.* 1987 nr 6 [rec.: Gdy przybywają gońce z Czarnolasul]. – R. Popkowicz-Tajchert: Powrót w Bolesławowe czasy. *Kierunki* 1987 nr 22 [rec.: Idźcie i nauczajcie].

B.M.

LISOWSKI Jerzy
ur. 1928

Krypt.: J.L.; jl; (j).
Tłumacz, krytyk literacki.

Urodzony 10 kwietnia 1928 w Epinay-sur-Seine we Francji; syn Józefa Lisowskiego, księgowego, i Marcelli Łucji z domu Demissy, Francuzki. Dzieciństwo spędził na wsi, na Wołyniu, ucząc się w domu. W 1938 rozpoczął naukę w VI klasie tzw. ćwiczeniówki przy Liceum Krzemienieckim, a w 1939 zdał do tegoż Liceum egzamin konkursowy. Po wybuchu II wojny światowej wyjechał w 1940 wraz z matką do Francji. Wysłany do schroniska polskiego na południu Francji, uczęszczał do polskiego Gimnazjum i Liceum im. C. Norwida w Villard-de-Lans, gdzie w 1945 zdał maturę. Następnie studiował romanistykę i polonistykę na Uniwersytecie w Lille; w 1948 uzyskał licence-ès-lettres, a w 1949 Diplôme d'Études Supérieures. W czasie studiów był członkiem koła naukowego; publikował artykuły krytyczne i wywiady w prasie studenckiej. W 1948 wstąpił do Komunistycznej Partii Francji. Debiutował jako tłumacz na język polski w 1948 przekładem wiersza Pierre'a Seghersa pt. „List do przyjaciółki”, ogłoszonym w *Nowinach Literackich* (nr 40), a na język francuski – przekładem opowiadania Jarosława Iwaszkiewicza pt. „Młyn nad Lutynią”, opublikowanym w 1949 we francuskim czasopiśmie *Esprit* (sierpień).

W 1950 powrócił do Polski. Przez sześć miesięcy pracował na stanowisku kierownika literackiego Teatru Ziemi Opolskiej w Opolu, następnie, od 1951, w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” w Warszawie, początkowo jako redaktor, później jako zastępca kierownika działu polskiej literatury współczesnej. Artykuły i recenzje literackie oraz przekłady z literatury francuskiej publikował m.in. w *Nowej Kulturze* (1951-55, 1957-58, 1962). W 1953 został członkiem PZPR. Od 1954 należał do ZLP (tu w latach siedemdziesiątych pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Tłumaczy). W tymże roku wszedł w skład zespołu redakcyjnego miesięcznika *Twórczość* (w 1960 został sekretarzem redakcji, w 1970 zastępcą redaktora naczelnego, a w 1980 redaktorem naczelnym); publikował tu artykuły i przekłady literackie oraz cykl przeglądu prasy francuskiej pt. „Francja” (w 1964-68, 1970-73, 1976-77, podp. jl). W 1960-64 był członkiem redakcji paryskiego czasopisma *Les Lettres Nouvelles*. Liczne przekłady literackie drukował m.in. w czasopiśmie *Perspectives Polonaises* (1960-63, 1965-66, 1968-80, 1983), *Zwierciadło* (1965-66, 1968-69, 1972-73), *Poezja* (1966-69, 1974). W 1968 został wykluczony z PZPR. W 1971 otrzymał nagrodę na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi za pracę edytorsko-eseistyczną, w 1972 prywatną nagrodę R. Milczewskiego-Bruno za prace przekładowe i redakcyjne, w 1973 nagrodę Polskiego PEN Clubu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładu, a w 1974 Nagrodę Państwową II stopnia. Przekłady i artykuły literackie publikował w *Literaturze na Świecie* (1971, 1974, 1981-84) i *Kulturze* (1973, 1976-77, 1980). W 1975 pełnił funkcję komisarza Międzynarodowego Zjazdu Tłumaczy Literatury Polskiej w Warszawie. W 1977 otrzymał Dyplom Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi w promowaniu polskiej kultury za granicą. W 1982 został wybrany na członka Rady Wykonawczej Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). W 1983-89 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1988 otrzymał nagrodę ZAiKS-u za prace przekładowe. W 1991 był laureatem Akademii Francuskiej „Grand Prix du Rayonnement de la langue française”. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1965), Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1982) Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi (1976) oraz orderami francuskimi Ordre de Mérite (1974) i Ordre des Arts et des Lettres (1991). Mieszka w Warszawie.

Przekłady

1. P. Gamarra: Domy nad Garonną. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1952, 149 s.

2. A. Stul: Pierwsze starcie. [Cykl powieściowy]. Wwa: Czyt.

L

- [Cz.] 1. Pierwsze starcie. 1952, 284 s. Wyd. 2 tamże 1953. Por. poz. 3.
- [Cz.] 2. Statek z bronią. 1953, 290 s.
- [Cz.] 3. Paryż z nami. 1955, 345 s.
3. A. Stil: We francuskim porcie. Opowiadania wybrane z powieści „Pierwsze starcie”. Wwa: Czyt. 1954, 86 s. Por. poz. 2.
4. J.P. Sartre: Muchy. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. *Dialog* 1956 nr 3 s. 11-51. Przedr. w: J.P. Sartre: Dramaty. Wwa: PIW 1956 s. 5-109. Wyst. Wwa, T. Nar. 1957.
5. J.P. Sartre: Rozważania o kwestii żydowskiej. [Studium]. Wwa: KiW 1957, 146 s. Wyd. nast. Łódź: Futura Press 1992.
6. J.P. Sartre: Mur. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1958, 305 s. Wyd. 2 tamże 1984.
7. J. Iwaszkiewicz: Mère Jeanne des Anges. Paris: Laffont 1959, 208 s. Wyd. nast. Veriers: Gérard 1971; Paris: Laffont 1984.
Tytuł oryginału pol.: Matka Joanna od Aniołów.
8. M. Patry: Kajakiem przez Afrykę. [Wrażenia z podróży]. Wwa: Iskry 1959, 191 s.
9. R. Vailland: Pan Jan. Komedia w 3 aktach. *Dialog* 1959 nr 11 s. 41-70. Radio 1981.
10. J. Béraud-Villars: Pułkownik Lawrence, czyli poszukiwanie absolutu. Przedm.: S. Brodzki. Wwa: MON 1960, 425 s.
Biografia Th.E. Lawrence'a.
11. D. Rubinowicz: Journal d'un enfant juif. (21 mars 1940 - 1 juin 1942). [Pamiętnik]. [Wstęp:] J. Iwaszkiewicz. [Posł.:] M. Jarochońska. [Komentarz:] A. Rutkowski. Paris: Laffont 1960, 175 s.
12. J. Andrzejewski: Les portes du paradis. [Paris:] Gallimard 1961, 158 s. Wyd. nast. tamże 1979.
Tytuł oryginału pol.: Bramy raju.
13. J. Genêt: Murzyni. Błazenada. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Tłum.: M. Skibniewska i ... *Dialog* 1961 nr 9 s. 77-110. Przedr. w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 259-344.
14. Z. Romanowicz: Le passage de la Mer Rouge. Roman. Paris: Éditions du Seuil 1961, 164 s.
Tytuł oryginału pol.: Przejście przez Morze Czerwone.
15. M. Duras: O wpół do jedenastej wieczór, latem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 123 s.
Adapt. tv: TV 1978.
16. W. Gombrowicz: La pornographie. Roman. Paris: Julliard 1962, 228 s. Wyd. nast.: tamże 1967, 1969; Paris: Ch. Bourgois, tamże: 1980, 1985, 1986.
Tytuł oryginału pol.: Pornografia.
17. B. Drozdowski: Le convoi funèbre. *Dialog* 1963 nr spec. s. 72-92.
Tytuł oryginału pol.: Kondukt.
18. S. Grochowiak: Le roi IV. *Dialog* 1963 nr spec. s. 93-121. Wyst. Paryż 1977.
Tytuł oryginału pol.: Król IV.
19. L. Kruczkowski: La mort du gouverneur. *Dialog* 1963 nr spec. s. 5-39.
Tytuł oryginału pol.: Śmierć gubernatora.
20. S. Mrozek: Charles. *Dialog* 1963 nr spec. s. 60-71. Wyst. Paryż 1971. [Inf. tłumacza].
Tytuł oryginału pol.: Karol.
21. T. Różewicz: Le dossier. *Dialog* 1963 nr spec. s. 40-59. Wyst. Paryż 1966. [Inf. tłumacza].
Tytuł oryginału pol.: Kartoteka.
22. T. Różewicz: Les témoins ou notre petite stabilisation. *Les Temps Modernes*, Paris 1963 nr 207/208.
Tytuł oryginału pol.: Świadkowie albo Nasza mała stabilizacja.
23. J. Genêt: Parawany. [Utwór dramatyczny w 1 akcie, 17 obrazach]. Tłum.: M. Skibniewska i ... *Dialog* 1964 nr 2 s. 17-97. Przedr. w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 345-529. Wyst. Wwa, T. Centrum Sztuki Studio 1982.
24. J.P. Sartre: Trojanki. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Pol. 1964. Wyd. pt. Trojanki. Według Eurypidesa. Kr., Wr.: WL 1984, 66 s.
25. J. Iwaszkiewicz: Chopin. Paris: Gallimard 1966, 294 s.
26. H. Michaux: Niejaki Piórko. [Drobne utwory proz.] Przel. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1966, 56 s.
Adapt. teatr.: Wyst. Elbląg, T. Dram. 1985.
27. S. Mrozek: Tango. Przel. [na jęz. franc.] ... i C. Roy, W: S. Mrozek: Tango. [Wybór utworów dramatycznych]. Paris: A. Michel 1966 s. 7-203. Wyd. nast. tamże 1989. Wyst. Montreal, T. d'Aujourd'hui 1969.
28. F. Sagan: Zamek w Szwecji. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1966. TV 1973.
29. J. Andrzejewski: Cendres et diamant. Roman. Paris: Gallimard 1967, 362 s.
Tytuł oryginału pol.: Popiół i diament.
30. J. Andrzejewski: Sautant sur les montagnes. Roman. Paris: Gallimard 1967, 227 s.
Tytuł oryginału pol.: Idzie skacząc po górach.
31. J. Cabanis: Igranie z nocą; Bitwa o Tuluzę. [Powieści]. Wwa: PIW 1968, 155 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974; wyd. 3 Wwa: KiW 1979.
32. Z. Parandowski: Rome. Préface et commentaires des photographies: J. Parandowski. Wwa: SiT 1968, 47 s., 265 tabl.
Album fotografii.
33. H. Rousseau: Zemsta rosyjskiej sieroty. Dramat w 5 aktach i 19 odstępach. *Dialog* 1968 nr 4

- s. 66-96. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1971. Wyd. osob. Wwa: WAI 1993, 324 s.
34. A. Schaff: Introduction à la sémantique. 1. Problèmes de recherche de la sémantique. 2. Catégories choisies de la sémantique. Paris: Anthropos 1968, 334 s. Wyd. nast. tamże 1974. Tytuł oryginału pol.: Wstęp do semantyki.
35. J. Audiberti: Zjawisko Glapiona. Sztuka w 2 aktach. *Dialog* 1969 nr 6 s. 64-104. Radio 1970, TV 1983.
36. E. Manet: Mniszki. [Utwór dramatyczny w 2 częściach]. *Dialog* 1969 nr 12 s. 65-90. Wyst. Kr., Stary T. 1970.
37. A. de Musset: Drzwi muszą być otwarte, albo zamknięte. [Utwór dramatyczny]. Wyst. (wspólnie z poz. 38) Łódź, T. Nowy 1969. TV 1977. Druk zob. poz. 42.
38. A. de Musset: Kaprys. [Utwór dramatyczny]. Wyst. (wspólnie z poz. 37) Łódź, T. Nowy 1969. Druk zob. poz. 42.
39. J. Genêt: Balkon. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: M. Skibniewska i ... Druk w: J. Genêt: Teatr. Wwa 1970 s. 147-257. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1972.
40. E. Ionesco: Gra w zabijanego; Aneks do „Gry w zabijanego”. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dialog* 1971 nr 2 s. 65-101, nr 3 s. 5-7. Wyst. Wr., T. Pol. 1973.
41. T. Konwicki: L'Ascension. Roman. [Paris:] Gallimard 1971, 253 s.
Tytuł oryginału pol.: Wniebowstąpienie.
Nagroda Grand Prix de Traduction im. Halperine-Kaminsky za przekład w 1971.
42. A. de Musset: Dwie komedie i jedno przysłowie. Tłum., wstęp ... Wwa: Czyt. 1971, 124 s.
Zawartość: Noc wenecka; Kaprys [poz. 38]; Drzwi muszą być albo otwarte, albo zamknięte [poz. 37]. — Wyst. łącznie Kr., T. im. J. Słowackiego 1977.
43. A. de Musset: Noc wenecka. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. 1971. Druk zob. poz. 42. TV 1978.
44. T. Różewicz: Dialogue. *Perspectives Polonaises*, Wwa 1971 nr 9 s. 47-61.
Tytuł oryginału pol.: Rozmowa.
45. H. Vogler: Różewicz. [Przeł. na jęz. franc.] ... Varsovie: Agence des Auteurs 1971, 44 s. Wyd. nast. tamże 1979.
Popularnonaukowa sylwetka T. Różewicza.
46. E. Ionesco: Macbett. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dialog* 1972 nr 6 s. 61-98. Wyst. Wwa, T. Wpółcz. 1972.
47. J. Strykowski: L'auberge du vieux Tag. Roman. [Paris:] Gallimard 1972, 302 s.
Tytuł oryginału pol.: Austeria.
48. A. Decaux: Bunkier. [Utwór dramatyczny]. TV 1973.
49. S. Przykowski: Ad aequinoctium autumnale. Na porównanie jesienne. [Przeł.] Z. Morsztyn; Pour l'équinoxe d'automne. Mis en anciens vers français par ... Jędrzejów: Tow. Przyj. Muzeum im. Przykowskich 1973, [7] k.
50. T. Tzara: Serce na gaz. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. *Dialog* 1973 nr 8 s. 76-83.
51. B. Schulz: Les boutiques de cannelle. [Przeł.:] T. Douchy, G. Sidre, ... [Przedm.:] A. Sandauer. Paris: Denoël 1974, 226 s.
Tytuł oryginału pol.: Sklepy cynamonowe.
52. Les portraits dans l'oeuvre de Stanisław Ignacy Witkiewicz. Exposition. Galerie Seine-Visconti. Paris 30 mai - 30 juillet 1978. [Przedm.:] J. Odrowąż-Pieniążek. Łódź: ZPAP [Związek Pol. Artystów Plastyków] 1978, 8 s.
53. G. Gelinas: Sami porządni ludzie. [Utwór dramatyczny w 4 aktach]. [Przeł.:] ... i M. Skibniewska. *Dialog* 1979 nr 2 s. 30-68.
54. S.I. Witkiewicz: Ils ont déjà occupés la ville voisine. Wyst. Nanterre, T. des Amandiers 1980.
Tytuł oryginału pol.: Oni zajęli już sąsiednie miasto.
55. Polski SEC. Trzydziestolecie SEC = Centre Polonaise de la Société Européenne de Culture. Trentième anniversaire de la SEC. Red. M. Rusinek. [Przeł.:] B. Grzegorzewska, ..., W. Sieroszewski. Wwa: Wydawn. Pol. SEC 1981, 179 s.
56. L. Velle: Miłość w Wenecji. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1981. TV 1984.
Wyst. też pt. Sentyment do Wenecji.
57. T. Kantor: Métamorphoses. Paris: Éditions du Chêne-Hachette 1982, 142 s.
Tytuł oryginału pol.: Metamorfozy.
58. E. Ionesco: Łysa śpiewaczka. [Utwór dramatyczny]. Radio 1983.
59. T. Różewicz: Mariage blanc. Wyst. Paryż, Palais des Glaces 1983.
Tytuł oryginału pol.: Białe małżeństwo.
60. J.P. Sartre: Marksizm i egzystencjalizm. Wstęp: A. Kołakowski. Posł.: K. Pomian. Wwa: Komisja Kształcenia i Wydawn. Rady Nacz. ZSP 1983, 221 s., powiel.
61. A. Malraux: Przemiana bogów. [3]. Ponadczasowe, [Szklce]. Paryż: Gallimard; Zagrzeb: GZH; Wwa: KAW 1985, 423 s.
62. R. Queneau: Bajeczka na twoją modłę. [Opowieść]. Gdańsk: KAW 1985, 21 s.
63. J. Andrzejewski: Personne. Paris: Maren Sell 1990, 189 s.
Tytuł oryginału pol.: Nikt.

L

64. T. Różewicz: *Antologie personnelle*. [Przeł.:] ..., A. Kosko. Arles: Actes Sud 1990, 170 s.
Wybór poezji.

65. J. Iwaszkiewicz: *Jardins et autres récits*. [Przeł.:] P. Cazin, ... [Przedm.] ... Paris: Belfond, Éditions UNESCO 1992, 294 s.
Wybór poezji.

66. J.P. Sartre: *Intymność i inne opowiadania*. Łódź: PEON V, Magart 1992, 105 s.

67. W. Borowczyk: *Anatomia diabła*. [Przeł.:] L. Brokowska, ... Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1993, 131 s.

68. K. Sarnowska: *Twarz*. Wybór poezji. Słowo wstępne: J. Odrowąż-Pieniążek. [Włocławek:] Włocławskie Tow. Nauk. 1995, 157 s.

Prace redakcyjne

1. *Dostarczymy zboże państwu*. Oprac. ... Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1951, 14 s.
Montaż estradowy utworów różnych autorów.

2. *Wiersze o Komunie*. W osiemdziesiątą rocznicę Komuny Paryskiej. Red. ... [Wwa:] Czyt. 1951, 69 s.

3. *W trzecim roku Planu 6-letniego*. Materiał estradowy dla brygad artystycznych. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1952, 13 s.

4. *Antologia poezji francuskiej*. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt.

T. 1. *Od sekwenacji o św. Eulalii do Agryppy d'Aubigné*. 1966, 635 s.

T. 2. *Od Malherbe'a do Chéniera*. 1970, 791 s.
Teksty w jęz. franc. i pol. — W obu tomach m.in. przekł. J.L.

5. J. Iwaszkiewicz: *Poezje wybrane*. Wybór ... Wstęp autora. [Wwa:] LSW 1967, 143 s.

6. J. Iwaszkiewicz: *Liryki*. Wybór: autor. Uzup. ... Wyd. 2 rozszerz. Wwa: PIW 1980 [właśc. 1981], 368 s. Wyd. 3 także 1988.

7. J. Iwaszkiewicz: *Poezje wybrane (III)*. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1989, 157 s.

8. *Antología de la poesía polaca contemporánea*. [Wybór, wstęp i noty biogr. ...]. Madrid: Edicion Fund. E. Rielo 1990, 160 s.

9. P. Krasucki: *Wiersze*. Wybrał, ułożył i wstępem opatrzył ... Pośl.: A. z Pankiewiczów Głogowska-Krasucka. Wwa: Myśl 1991, 86 s.

10. J. Iwaszkiewicz: *Wybór wierszy*. Wyboru dokonał ... Wwa: Muza 1994, 189 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1974, 1996. — Wywiady: O przekładach i rzeczach nieprzetłumaczalnych. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1972 nr 5, przedr. w: K. Nastulanka: *Sami o sobie*. Wwa 1975; *Co jest swojskie, co uniwersalne?* Rozm. K. Meloch. *Argumenty* 1974 nr 24; O sztuce tłumaczenia. Rozm. T. Żółciński. *Fakty*

1975 nr 25; I jedna, i druga literatura jest moja. Rozm. A. Lazarowicz. *Kierunki* 1986 nr 48; Ja ich namawiam do lojalności, a oni... jak to w Polsce. Rozm.: Z. Bauer, E. Chudziński, M. Dębowski. *Zdanie* 1986 nr 7/8, przedr. w: *Trzech na jednego*. T. 2. Kr. 1990.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (red.).

[Antologia poezji francuskiej. Oprac. ...] J. Błoński. *Życie Lit.* 1967 nr 9; M. Brahmmer: *Zanim przyszedł Malherbe...* *Twórczość* 1967 nr 1; S. Kocik. *Tyg. Pol.*, Paryż 1967 nr 16; J. Rogoziński: *Pod wezwaniem świętej Eulalii*. *Nowe Książ.* 1967 nr 2; [Z. Romanowiczowa] Z.R.: *Reconstruction d'un monument*. *Preuves*, Paryż 1967 nr 191. — W. Nowakowska — J.L. ou l'art de la traduction. *Tyg. Pol.*, Paryż 1972 nr 5. — [J. Termer] J.T.: *Laureaci Nagród Państwowych w zakresie literatury w roku 1974*; J.L. *Polonistyka* 1974 nr 6. — J. Waczków: ... *Poszerzyć skalę wrażliwości i krąg świadomości* ... *Literatura* 1974 nr 29.

B.D.

LISOWSKI Krzysztof ur. 1954

Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 2 sierpnia 1954 w Krakowie; syn Pawła Lisowskiego, ekonomisty, i Janiny Barbary z domu Wojewoda Lisowska, urzędniczki. Uczęszczał do I Liceum im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Należał do Koła Młodych przy ZLP. Po zdaniu matury w 1971, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1971-74 był członkiem grupy studenckiej Babel, działającej przy Kole Młodych ZLP. Debiutował w 1972 wierszem pt. „Bajka”, opublikowanym w *Życiu Literackim* (nr 20; tu liczne wiersze do 1981). Ogłaszał też utwory poetyckie oraz recenzje na łamach *Literatury* (1973, 1979-80, 1984-85), *Magazynu Kulturalnego* (1973-78, 1980-83) oraz *Studenta* (1974-81). W 1973-81 był wielokrotnym laureatem konkursów poetyckich. W 1976 należał do współzałożycieli grupy My (istniała do 1977) oraz otrzymał nagrodę im. A. Bursy za całokształt twórczości. Po uzyskaniu magisterium w 1977, podjął pracę w Wydawnictwie Literackim w Krakowie na stanowisku starszego redaktora w Redakcji Polskiej Poezji Współczesnej i Literatury Dziecięcej. Zajmował się także twórczością krytycznoliteracką, pisząc m.in. recenzje do *Nowych Książek* (1977-78, 1986-88). W 1977 ożenił się z Anną Wojtas, ekonomistką. Od 1978 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1981 otrzymał nagrodę im. S. Piętaka. W 1987 przebywał w Kanadzie, jako stypendysta Fundacji im. A. Mickiewicza w Toronto. W 1989 został członkiem SPP, a w 1990 członkiem Polskiego PEN Clubu. Otrzymał nagrodę m. Krakowa (1990). W 1990-92 pełnił funkcję sekretarza redakcji dwutygodnika *Dekada Literacka* (tu też do 1994 wiersze, felietony, artykuły i wywiady). Współpracuje z kwartalnikiem *Kresy* (od 1990) oraz jako krytyk literacki z miesięcznikiem *Nowe Książki* (1993-96). W lipcu 1995 został zastępcą dyrektora do spraw programowych Wydawnictwa Literackiego. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Próba obywatelstwa. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 67 s.

2. Wiersze. Kr.: WL 1977, 51 s.

3. Wypożyczalnia i inne wiersze. Kr.: WL 1979, 91 s.

4. Drzewko szczęścia. [Wiersze]. Kr.: WL 1980, 70 s.

5. Pewne kręgi mistyków. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 67 s.

Cykle: Nowe czasy; Na moment zapomniałem.

6. Wiersze i epitafia. Wiersze z lat 1977-1980. Wwa: Czyt. 1984, 53 s.

7. Ciemna dolina. Wiersze. Kat.: Śląsk 1986, 82 s.

8. Wiersze Uli. [Dla dzieci]. Kr., Wr.: WL 1986, [32] s.

9. Wybór. [Wiersze]. Wybór: ... Kr., Wr.: WL 1986, 127 s.

Zawiera wiersze z poz. 1-6, — oraz: Dziedzictwo; Psalm: Poświętmy nasze dusze.

10. Ktosie i cosie. Wiersze dla dzieci młodszych, starszych i zaawansowanych. Łódź: WL 1988, 63 s.

11. Wspomnienie o nas. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Konfraterni Poetów 1990, 45 s.

12. Wieczorny spacer i inne wiersze. [Wiersze]. Kr.: Znak 1992, 69 s.

Zawiera m.in. wiersz pt. Epitafium dla Józefa Węgrzyna, wyróżniony w Międzynarodowym Konkursie Poezji Lirycznej w Las Palmas.

13. Wiersze wybrane. 1972-1992. Kr.: Miniatura 1992, 112 s.

14. [Dziewięćdziesiąt dziewięć] 99 haiku. Inne wiersze. Kr.: OL 1993, 40 s.

15. Piętnaście tysięcy dni. Wiersze z lat 1975-1995. Wstęp: J. Drzewucki. Kr.: Ofic. Cracovia; Śródmiejski Ośrodek Kultury 1995 [właśc. 1996], 82 s.

16. Światło lasów. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Konfraterni Poetów; Dom Kultury „Podgórze” 1996, 64 s.

Prace redakcyjne

1. J. Harasymowicz: Wiersze sarmackie. Wybór: ... Kr., Wr.: WL 1983, 248 s.

2. J. Harasymowicz: Wybór wierszy. Wyboru dokonał ... T. 1-2. Wr.: WL 1986, 314 + 373 s.

3. R. Drahan: Godziny i lata czuwania. (Wiersze wybrane). Wyboru dokonał ... Kr.: WL 1987, 114 s.

4. J. Pilań: Piękny zawrót głowy. [Wiersze]. Wybór: ... Przel. i posł.: A. Czycibor-Piotrowski. Kr.: WL 1989, 134 s.

5. A. Ziemianin: Dwoje na balkonie. [Wiersze]. Wybór i wstęp: ... Kr.: WL 1989, 125 s.

6. W. Iwaniuk: Zanim znikniemy w opactwie kolorów. [Wybór wierszy]. Wyboru dokonał ... Wstęp: J. Kryszak. Kr.: WL 1991, 169 s.

7. J. Cieszyńska: Przez ciebie jestem. Wybór i słowo wstępne: ... Kr.: Ośrodek Kultury Huty im. Sendzimira: Grupa Lit. „Sylaba” RSTK [Robotnicze Stow. Twórców Kultury] 1993, 54 s.

8. Londyn – Toronto – Vancouver. Rozmowy z pisarzami emigracyjnymi. Oprac. i wstęp: A. Niewiadomski. [Udział w red. ...] Lubl.: Stow. Lit. „Kresy” 1993, 158 s.

Tu rozmowy K.L. z pisarzami: W. Iwaniukiem, J. Jurkszus-Tomaszewską i A. Tomaszewskim; S. Kossowską, F. Śmieją, B. Taborskim.

9. A. Pochylczuk: O jeden grzech za mało. [Wiersze]. Wybór i słowo wstępne: ... Kr.: Ośrodek Kultury Huty im. Sendzimira: Grupa Lit. „Sylaba” RSTK [Robotnicze Stow. Twórców Kultury] 1993, 46 s.

10. A. Świrszczyńska: Radość i cierpienie. Utwory wybrane. Wyboru dokonał ... Kr.: WL 1993, 198 s.

11. A. Wojnarska: Pocałunek. [Wiersze]. Wybór i słowo wstępne: ... Kr.: Ośrodek Kultury Huty im. Sendzimira: Grupa Lit. „Sylaba” RSTK [Robotnicze Stow. Twórców Kultury] 1993, 41 s.

12. S. Czycz: Ajol i Laor. [Dramat i opowiadania]. Wybór ... Wyd. 1 Kr.: WL 1996, 265 s.

13. M. Lenartowicz: Gotycki sen. [Wiersze]. Wybór i przedm. ... Wwa: Stow. Deszcz Wrogich Automatów 1996, 49 s.

14. E. Lipska: Wspólnicy zielonego wiatraczka. Lekcja literatury z ... Kr.: WL 1996, 124 s.

Wybór wierszy E. Lipskiej poprzedzony szkicem K.L.: Historie osobiste (o liryce Ewy Lipińskiej), s. 5-19.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1995. — Wywiady: Złączyć symbol i konkret. Rozm. B. Riss. *Radar* 1986 nr 44; Wino za poezję. Rozm. P. Szewc. *Glob* 1995 nr 91; Odsłanianie intymności. Rozm. W. Knap. *Dz. Pol.* 1996 nr 49.

[Próba obywatelstwa:] T. Komendant: Między młodością a lustrem. *Poezja* 1977 nr 9; S. Stabro: W szkole klasyków. *Mag. Kult.* 1977 nr 2; M. Wyka: Próba sensu. *Twórczość* 1977 nr 6. — [Wiersze:] M. Ławrynów: Kupujcie ziemskie ogrody. *Literatura* 1978 nr 21; B. Riss: Poza sielanką. *Nowy Wzrost* 1978 nr 6; W. Zawistowski: Poezja czasu każdego. *Fakty* 1978 nr 16. — [Wypożyczalnia i inne wiersze:] W. Jurasz: Wypożyczeni z czasu i przyrody. *Nowy Wzrost* 1979 nr 12; A.K. Boro-wa: Homo politicus czy człowiek w kulturowej rupieciami? *Nowe Książki* 1980 nr 3; A. Ogrodowczyk: W rekwizytorni. *Poezja* 1980 nr 7. — Z. Śmigielski: Postrzeganie synestezyjne albo o względności wyborów ostatecznych; J. Gizella: K.L. ucieczka z raju oczywistości. *Nowy Wzrost* 1980 nr 3. — A.K. Waśkiewicz: Kto jest klasykiem. *Zycie Lit.* 1980 nr 26 [rec.: Wypożyczalnia i inne wiersze]. — [Drzewko szczęścia:] J. Gizella: Drzewko szczęścia – krzak goręjący. *Literatura* 1981 nr 2; A.K. Waśkiewicz: „Po owej katastrofie w kopalni metafor”. *Zycie Lit.* 1981 nr 10; W. Zawistowski: Między szep-cem a krzykiem. *Fakty* 1981 nr 18. — W. Jurasz: To było

piękne i po naszej śmierci. *Mag. Kult.* 1983 nr 1/2. — [Pewne kregi mistyków:] M. Malessa: Filozoficzna przypowieśćka zamiast wiersza. *Nowe Książ.* 1983 nr 2. — J. Ryszkowski: Epitafium i piękny azyl. *Życie Lit.* 1984 nr 43 [rec.: Wiersze i epitafium]. — K. Grela: Parafraza z klasyki. W tegoż: Kształt słowa. Wwa 1986. — A. Kaliszewski: Iść dalej pośród rzeczy prostych. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 5. — M. Kisiel: „O tobie ta bajka mówi, choć pod zmienionym imieniem...”. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 7/9 [rec.: Wybór]. — B. Kowszewicz: W „krajnie intelektu”. *Poezja* 1987 nr 8. — J. Drzewucki: Droga przez ciemną dolinę. *Poezja* 1988 nr 9 [rec.: Ciemna dolina]. — [Wspomnienie o nas:] J. Drzewucki: Podróż i powrót. *Twórczość* 1991 nr 7; A. Poprawa: Rezygnacje i afirmacje. *Kresy* 1991 nr 7. — [Wieczorny spacer i inne wiersze:] J. Drzewucki: Po między nami świat. *Twórczość* 1993 nr 7; J. Kornhauser. *Dekada Lit.* 1993 nr 7; M. Stala: Powrót. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 18; A. Szymańska: W oku pamięci. *Prz. Powsz.* 1993 nr 6 [dot. też: Wiersze wybrane]. — J. Drzewucki: Haiku, cień doskonałości. *Twórczość* 1994 nr 8 [rec.: 99 haiku]. — J. Wolski: Poszukiwacz najpotrzebniejszych słów. *Kresy* 1994 nr 19. — H. Zaworska: Łącząc wyrazy przerażenia. *Literatura* 1996 nr 7/8. — A. Niewiadomski: Lektura istnienia. *Nowe Książ.* 1997 nr 3 [rec.: Światło lasów].

K.B.

LITWINIUK Jerzy

ur. 1923

Pseud.: Albertus Sowizdralius; Jotel; Smyk; Sowizdrzał; Tadeusz Amian.

Poeta, satyryk, tłumacz.

Urodzony 30 marca 1923 w Krzemieńcu; syn Jana Litwiniuka, urzędnika bankowego, i Kazimierzy z Dąbrowskich, lekarki. Do 1929 mieszkał kolejno w Krzemieńcu i Brześciu nad Bugiem, a następnie w Poznaniu, gdzie uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza, i w Mikołowie Śląskim, gdzie od 1938 uczył się w Gimnazjum im. S. Czarnieckiego. Wiosną 1937 redagował (pod pseud. Smyk) wierszowane podpisy pod komiksem pt. „Celestyn”, drukowanym w poznańskim *Nowym Kurjerze*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Lublinie, pracując w wielu zawodach, m.in. jako pracownik modelarni, pomocnik elektromontera i pracownik księgarni. Równocześnie uczył się w Szkole Handlowej im. Vetterów oraz kontynuował naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. Od 1940 uczestniczył w działalności konspiracyjnej w szeregach Komendy Obrońców Polski, później Związku Walki Zbrojnej, następnie AK. W 1942 zdał egzamin maturalny na tajnych kompletach Gimnazjum im. Unii Lubelskiej. Od października 1943 do stycznia 1944 studiował historię na podziemnym Uniwersytecie Warszawskim (UW). W czerwcu 1944 ukończył w Lublinie Kursy Podchorążych i został przydzielony do Szarych Szeregów, jako drużynowy Bojowych Szkół. W sierpniu 1944 został aresztowany w Lublinie przez kontrwywiad radziecki SMERSZ i internowany w Krasówce i w Worsach na Lubelszczyźnie, po czym wywieziony do Charkowa. Następnie został osadzony w obozie w Riazaniu. W 1946 brał udział w imprezach teatru obozowego Nasza

Buda. W 1947 powrócił do kraju i rozpoczął studia historyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. We wrześniu tegoż roku przeniósł się na stałe do Warszawy; podjął pracę najpierw w Bibliotece UW, a od listopada 1948 w redakcji technicznej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Jednocześnie kontynuował studia historyczne na UW; uzyskał absolutorium. Od 1949 był członkiem ZMP. Debiutował jako tłumacz w 1949 przekładami wierszy Pawła Antokolskiego, Arkadija Kuleszowa, Stepana Szczepaczowa, Nikołaja Tichonowa i Mirzo Tursun-Zade drukowanymi w antologii „Wiersze o Stalinie”. W 1950-51 pracował jako lektor w Poradni Literackiej przy Kole Młodych ZLP, następnie krótko w redakcji *Nowej Wsi*. Wiersze, przekłady, recenzje publikował w pismach *Przyjaźń* (od 1949), *Trybuna Wolności* (1949-53), *Po prostu* (1950-52), *Szpilki* (stałe od 1950; w 1953 był członkiem kolegium redakcyjnego), *Sztandar Młodych* (1950-52), *Nowa Kultura* (1951-62). W 1952 ożenił się z Barbarą Böhm, historykiem. W tymże roku został członkiem ZLP. Od 1957 współpracował z Główną Kwaterą ZHP, jako instruktor harcerski oraz autor piosenek i tekstów repertuarowych na ogniska, publikowanych w czasopismach harcerskich (m.in. pod pseud.: Sowizdrzał, Albertus Sowizdralius). Zorganizował harcerski amatorski zespół estradowy Kurczaczek (1961-63). Za działalność w ZHP otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1965). Rozwijał twórczość literacką, publikując liczne wiersze i przekłady z języka rosyjskiego i fińskiego w wielu czasopismach, m.in. w *Materiałach Repertuarowych* (1959-69), *Literaturze Radzieckiej* (1959-85), *Poezji* (1967-75), *Literaturze na Świecie* (od 1971), *Literaturze* (stałe w 1977-81), *Literaturze Ludowej* (od 1984), *Więzi* (od 1989) oraz w prasie harcerskiej. Przekłady poetyckie zamieszczał też w licznych antologiach i zbiorach utworów poszczególnych poetów. W związku z pracą przekładową kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę, m.in. do ZSRR (1963, 1968, 1971, 1973, 1975, 1979). W styczniu 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1983 został członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, a w 1989 SPP. Za twórczość przekładową otrzymał nagrodę *Literatury na Świecie* (1975), *Literatury Radzieckiej* (1980), Wydawnictwa Łódzkiego i TPPR (1983), nagrodę Polskiego PEN Clubu (1991) oraz francuską nagrodę Międzynarodowej Federacji Tłumaczy (FIT) im. K. Čapka (1995). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dłoń albo pięść. [Wiersze]. Wwa. Czyt. 1952, 77 s.

2. Dziura w moście. Wiersze satyryczne. Wwa: KiW 1952, 50 s.

3. O dwóch spółdzielczych wsiach. Opowieść o Przechytrowie i Mądrowie. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 14 s.

4. Opera o Krzysztofie Kolumbie. [Widowisko dla młodzieży]. Insc. i oprac.: A. Żarnecki. Wwa: Iskry 1959, 105 s., nuty.

5. Ballada afrykańska. (Ballada sceniczna w 2 aktach z songami i muzyką). Muz.: J. Smoczyński. *Mater. Repert.* 1962 nr 3 s. 5-38.

6. Zdemaskowany. Maskarada pouczająca w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Kurczaczek 1963. Druk *Krag* 1965 nr 5.

7. Hokus-pokus. [Widowisko dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Łalki i Aktora „Baj” 1969.

8. Kocie łby. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1972, 118 s.

Przekłady

1. W. Majakowski: O Ameryce. [Szkice i wiersze]. Wwa: Czyt. 1950, 205 s.

2. S. Michałkow: Zając Chwalipięta. Bajka w 2 aktach z prologiem. Uwagi dla reżysera. W. Kolesajew. Wwa: NK 1953, 71 s., nuty. Wyd. 2 tamże 1957.

3. W. Niemcow: Cień pod ziemią. [Powieść]. Wwa: Iskry 1956, 293 s.

4. P. Nilin: Ostatnia kradzież. [Opowiadania]. Przeł.: ... i J. Szenfeld. Wwa: Iskry 1959, 226 s. Wyd. 2 tamże 1961.

W przekł. J.L.: Ostatnia kradzież; Najbliższy krewny.

5. A. Rybakow [właśc. A. Aronow]: Na wozie i pod wozem. [Powieść]. Wwa: Iskry 1962, 218 s.

6. K. Czukowski: Srebrna odznaka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 173 s. Wyd. 2 popraw. i uzupełn. tamże 1966.

7. S. Dangułow: Lenin rozmawia z Ameryką. [Opowiadania]. Przeł.: ..., S. Nowacki, J. Szenfeld. Wwa: Iskry 1965, 185 s.

W przekł. J.L.: Umowa; Powrót.

8. R. Sławski: Sztuka pantomimy. Wstęp: A. Jochwed. Wwa: CRZZ 1965, 148 s.

9. J. Bart-Čišinski: Wybór poezji. Oprac. W. Kochański. Przeł.: ... i R. Stiller. Wr.: Ossol. 1966, LXXIX, 106 s. *BV II*, 151.

10. N. Kuźmin: Koło wróżebne króla Salomona. Kartki z przeszłości. [Opowiadania]. [Wstęp:] K. Czukowski. Wwa: PIW 1966, 196.

11. É. Decroux: O sztuce mimu. Przedm.: A. Veinstein. Wwa: PIW 1967, 227 s.

12. A. Łunaczarski: Oliwer Cromwell. W: Teatr radziecki. Antologia. T. 1. Wwa: PIW 1967, s. 77-170.

13. M. Ganina: Obym cię była nie spotkała ... i inne opowiadania. Przeł.: ... i T. Mongird. Wwa: PIW 1968, 269 s.

W przekł. J.L.: 12 opowiadań.

14. W. Maksimow: W stronę horyzontu. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1969, 262 s.

15. W. Cziwilichin: Nad poziomem morza. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 303 s.

16. W. Szefer: O pechowcu, który miał szczęście. [Opowieść autobiograficzna]. Wwa: NK 1970 [właśc. 1969], 129 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1982.

17. W. Bielow: Ludzka rzecz. [Powieść i opowiadania]. Przeł.: W. Bienkowska i ... Wwa: PIW 1971, 338 s.

W przekł. J.L.: Opowiadania.

18. J. Peltonew: Lew Fiński. [Utwór dramatyczny].

Przekł. powst. przed 1972.

Inf. o przekł.: [S. Marczak-Oborski] *SMO, Now. Teatr.* 1972 nr 3 s. 25-26.

19. G. Władimow: Trzy minuty ciszy. [Powieść]. Wwa: 1973, 509 s.

20. W. Bykow: Doczekać do świtu. W: W. Bykow: Doczekać do świtu; Kruhlański most; Obelisk. [Opowiadania]. Przeł.: ... i W. Woroszyński. Wwa: PIW 1974 s. 5-154. Przedr. w tegoż: Trzecia rakietka. Przeł. E. Kabat; Doczekać do świtu. Przeł. ... Wwa: PIW 1979.

21. M. Simaszko: Jemszan; Opowieści Czerwonych i Czarnych Piasków. [Powieści]. Przeł.: ... i R. Stiller. Objasn. i posł.: R. Stiller. Wwa: Czyt. 1974, 379 s.

W przekł. J.L.: W Czarnych Piaskach.

22. M. Simaszko [właśc. M. Szamis]: Mag z świątyni Ognia. [Powieść]. Wwa: PIW 1974, 243 s.

23. Ja ze spalonej wsi. Świadectwa ocalonych. [Antologia]. Przeł.: M.J. Kononowicz i ... Oprac.: A. Adamowicz, J. Bryl, W. Koleśnik. Wstęp: F. Sielicki. Wwa: Pax 1978, 438 s.

24. M.H. Haavio: Mitologia fińska. Wwa: PIW 1979, 580 s.

Zawiera również przekł. tekstów ludowych związanych z wierzeniami.

25. W.G. Rasputin: Pożegnanie z Matorą. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 193 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1985.

26. E. Leino: Pieśni księcia Jana i Katarzyny Jagiellonki. [Wiersze]. Wwa: PIW 1981, 69 s.

27. Ballada o błękitnym wielorybie. Wiersze czterech poetów łotewskich. Przekł. i nota ... Wwa: Czyt. 1982, 153 s.

Wiersze autorów: M. Čaklais, J. Peters, O. Wacietis, I. Ziedonis.

28. R. Roine: Baśnie fińskie. Wwa: NK 1982, 298 s.

29. M. Stieblin-Kamenski: Ze świata sag. Pośl.: R. Stiller. Wwa: PWN 1982, 229 s.

30. M. Simaszko: Dłużnik Dabira. Powieść historyczna. Konsultacje i pośl.: M. Składankowa. Wwa: Czyt. 1983, 237 s.

31. A. Tammsaare: Nowy Piekienik z Czartoryi. [Powieść]. Pośl.: A. Puu. Wwa: Czyt. 1983, 358 s.

32. V. Lahti: Stypa po niedźwiedziu wedle zwyczaju Wogulów. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1984 nr 8 s. 63-84.

33. E. Leino [właśc. A.E.L. Lönnbohm]: Kantyczki. [Wiersze]. Przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1984, 140 s.

34. Przejścia graniczne. Poezja uczona i ludowa. Z teki przekładów Jerzego Litwiniuka. Wwa: MAW 1986, 289 s.

Przekł. poezji armeńskiej, awarskiej, bengalskiej, białoruskiej, czeskiej, fińskiej, francuskiej, gruzińskiej, lotewskiej, łuzycyjskiej, niemieckiej, rosyjskiej, słowackiej i ukraińskiej

35. Pieśń o niechybnym spotkaniu ze szczęściem: Betti Alver, Artur Alliksaar, Hando Runnel, Jaan Kaplinski. Wiersze czterech poetów estońskich w przekł.: ... i A. Puu. Wybór: A. Puu. Pośl.: F. Nieuważny. Wwa: Czyt. 1988, 177 s.

36. W. Szewczuk: Dom na wzgórzu. [Powieść]. Wwa: PIW 1989, 384 s.

37. I. Franko: Mojżesz. Poemat. Wwa: Burchard & Tyrza 1993, 100 s.

38. R. Iwanyczuk: Orda. Powieść. Wwa: Burchard & Tyrza 1993, 236 s.

Nadto przekłady utworów w Pracach redakcyjnych poz. 1-8.

Prace redakcyjne

1. J. Utkin: Opowieść o rudym Motele. Poezje. Wstęp i red. ... Przel.: Z. Braude [i in.]. Wwa: Iskry 1962, 71.

Tu także przekł. J.L.

2. L. Martynow: Wiersze wybrane. Wybrał ... Przel.: Z. Braude [i in.]. Wwa: PIW 1963, 41.

Tu także przekł. J.L.

3. Współczesna poezja radziecka na estradzie. Kolegium red.: S.R. Dobrowolski, A. Kamieńska, L. Lewin. Przel.: W. Boruński [i in.]. Oprac. inc. i wstęp ... Noty biogr.: F. Nieuważny. Wwa: Wydawn. Związkowe 1963, 215 s. TPPR.

Tu także przekł. J.L.

4. W. Ługowskij: Pieśń o wicherze. Wiersze. Wybrał ... Przel.: Z. Braude [i in.]. Wwa: PIW 1965, 49 s.

Tu także przekł. J.L.

5. Ziemia rzeczywista. Współczesna poezja polska na estradzie. Wybór i oprac.: ..., R. Stiller. Wwa: CRZZ 1965, 354 s.

6. K. Simonow: Z tobą i bez ciebie. Liryki wojenne. Wybrał ... Przel.: W. Dąbrowski [i in.]. Wwa: PIW 1970, 43 s.

7. M. Kwiliwдзе: Trzy deszcze. [Wiersze]. Wybór i red. ... Przel.: Z. Bieńkowski [i in.]. Wwa: Iskry 1971, 91 s.

Tu także przekł. J.L.

8. S. Janowicz: Wielkie miasto Białystok. [Opowiadania]. Przel.: [z białorus.] T. Dżugaj [i in.]. Wybór i red. ... Wwa: Iskry 1973, 177 s.

Tu także przekł. J.L.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1989. — J. Litwiniuk: [Z doświadczeń tłumacza poezji ludowej] Kansanrunouden kääntäjän kokemuksia. *Par-nasso*, Helsinki 1981 nr 1. — Wywiady: Troche sceptyk i satyryk Rozm. M. Porajska. *Przyjaźń* 1983 nr 29.

SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

W. Sadkowski: U poetów satyryków. *Życie Lit.* 1953 nr 8 [rec.: Dziura w moście]. — W. Szymański: Poezja dynamizmu słów. *Dzisiaj i jutro* 1953 nr 24 [rec.: Dłoń albo pięść]. — A. Serednicki: Perekładać i popularyzować. *Nasza Kultura*, Wwa 1973 nr 3. — R. Stiller: Po co jest J.L. *Lit. na Świecie* 1977 nr 6. — J. Wojciechowski: Diabeł zbawiony. *Mies. Lit.* 1983 nr 9 [rec. przekł.: A. Tammsaare: Nowy Piekienik z Czartoryi].

E.G.

LOEBL Bogdan ur. 1932

Pseud.: Adam Płocki; BL.

Poeta, prozaik.

Urodzony 2 maja 1932 w Nowosielicach pod Stanisławowem; syn Józefa Loebła, leśniczego, i Heleny z Korzyńskich, nauczycielki. Pod koniec okupacji niemieckiej przeniósł się w 1944 wraz z rodzicami najpierw do Kałusza, a następnie do Bażanówki pod Sanokiem. Po wojnie, w związku z pracą ojca jako leśniczego, mieszkał kolejno w Dylągowej, potem w Dynowie (Rzeszowskie), gdzie rozpoczął naukę w gimnazjum ogólnokształcącym, od 1946 w Żywcu, a od 1949 w Niepołomicach pod Krakowem. W tamtejszym liceum otrzymał w 1952 świadectwo dojrzałości, po czym rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Fizycznym w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie. W tym czasie zaczął pisać wiersze, w 1952 został członkiem Koła Młodych Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1953 przeniósł się na filologię polską, początkowo w WSP, a następnie na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Po pięciu semestrach przerwał studia z powodu choroby. W następnych latach pracował jako robotnik sezonowy, marynarz na holowniku, instruktor TPPR. Debiutował w 1955 wierszem pt. „Kosiarze”, ogłoszonym w dodatku *Dziennika Polskiego* pt. *Od A do Z* (nr 27);

w czasopiśmie tym publikował swoje utwory z przerwami do 1961. Wiersze i opowiadania drukował także m.in. w czasopiśmie *Życie Literackie* (1956-67, z przerwami), *Nowa Wieś* (głównie w 1957-61), *Współczesność* (1958-61), *Wieści* (1959-59), *Odra* (1960-62). W 1959 przeniósł się do Opolu. Był współzałożycielem KKMP, członkiem Rady Krajowej KKMP oraz przewodniczącym koła KKMP w Opolu. W 1958-62 należał do Grupy Literackiej „Formaty”, działającej przy KKMP w Opolu, a w 1960-61 do Grupy Literackiej „Wielopole” powstałej w Krakowie. W 1961 zamieszkał we Wrocławiu, a w 1962 w Zielonej Górze. W tymże roku został członkiem ZLP. W 1963 był stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki w Zakładach „Polska Wełna” w Zielonej Górze. W 1964 na krótko powrócił do Niepołomic, następnie przeniósł się do Rzeszowa. W tymże roku został członkiem PZPR. Uczestniczył w życiu kulturalnym i literackim miasta, m.in. jako przedstawiciel Oddziału Krakowskiego ZLP organizował powstanie Oddziału Rzeszowskiego ZLP, był prezesem powstałego tam Klubu Literackiego, członkiem redakcji *Kwartalnika Rzeszowskiego*. W 1966 ożenił się z Anną Marek, plastyczką. W 1967 przeniósł się do Warszawy, następnie w 1968 do Płocka. Tu opiekował się Klubem Literackim i do 1970 był członkiem redakcji miesięcznika *Barwy*. W 1970 powrócił do Krakowa, a w 1973 zamieszkał w Józefowie pod Warszawą. Kontynuował twórczość literacką. Był także autorem licznych tekstów piosenek (m.in. dla zespołu rockowego „Blackout” i „Breakout”) oraz słuchowisk radiowych. Wiersze, prozę i artykuły ogłaszał w tym czasie m.in. w czasopiśmie *Poezja* (1973-89), *Życie Literackie* (1977-83, 1986-89) *Tygodnik Kulturalny* (1981-85). W 1978-83 należał do Oddziału Rzeszowskiego ZLP; od 1981 był jego prezesem. W 1982 wystąpił z PZPR. W 1983 został członkiem Oddziału Warszawskiego nowego ZLP. Mieszka w Józefowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Opole: KKMP przy Zarządzie Woj. ZMW 1960, 24 s.

2. Pozapromienne. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1963, 53 s.

Nagroda Peleryny, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” za najlepszy debiut poetycki l. 1961-1963.

3. Upań. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1965, 141 s. Zawartość: Upań; Kamienie; Idiotka; Dziewczyna z dzikiej plaży; Dialog z karabinem; Zielona dziewczyna.

4. Katarakta. [Powieść]. Wwa: Iskry 1966, 131 s. Wyd. nast. Wyd. z esejem P. Kuncewicza. Tor.: Comer 1992.

Wyd. łącznie z cz. 2 pt. Osnowa; zob poz. 7.

5. Uspokojenie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 58 s.

6. Zielona dziewczyna. (Nowela filmowa). *Dia-log* 1969 nr 12 s. 40-64.

7. Alibi. [Powieść]. Wwa: Iskry 1976, 335 s. Zawartość: [Cz. 1.] Katarakta [poz. 4]. [Cz. 2.] Osnowa.

8. Kwiat odwrócony. [Wiersze]. Kr.: WL 1979, 89 s.

Cykle: Szkice do pejzażu (I-X); Równanie; Repetycje odwrócone, — oraz utwory prozą: Powrót, Godzina dnia.

9. Zabij ją i wyjedź z tego miasta. [Powieść]. Wwa: KAW 1979, 129 s. Wyd. nast. z cz. 2 Nie zabijaj zob. poz. 11.

10. Kwiaty rzeźne. [Wiersze]. Kr.: WL 1983, 72 s.

11. Nie zabijaj. [Powieści]. Rzeszów: KAW 1985, 239 s.

Zawartość: I. Zabij ją i wyjedź z tego miasta [poz. 9]; II. Nie zabijaj.

12. Pijany kogut. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1985, 143 s.

Zawartość: Światło; Pijany kogut.

13. Letni dom wampirów. [Powieść]. Łódź: WL 1987, 132 s. Wyd. 2 Wwa: Alfa 1990.

14. Zaciśnięta pięść róży. [Wiersze]. Kr.: WL 1987, 63 s.

Przekł. niem.: Die geballte Faust der Rose. [Przeł.] J. Kaweckii. Halle 1992.

15. Meta nasza pijana. [Powieść]. Rzeszów: Presstrust 1990, 117 s.

16. Frankenstein nasz współczesny. [Wiersze]. Rys.: F. Maśluszczyk. Wwa: Jota 1991, 46 s.

Wyd. bibliofilskie.

17. Wiersze o miłości. Wybór. Rzeszów: RAF 1993, 90 s.

Nado wg inf. autora słuchowiska radiowe: Dwa serca. Radio 1988. — Blizna. Radio 1989. — Nie zamykaj okna. Radio 1989. — Wesółych świąt. Radio 1989. — Idiotka. Radio 1990. — Renta. Radio 1990. — Nauka chodzenia. Radio 1991. — Żart. Radio 1992. — On nie oddycha. Radio 1993. — Wspólnicy. Radio 1993. — Atrakcyjna nieznajoma. Radio 1994. — Rzyko istnieje zawsze. Radio 1995. — Wi-dły. Radio 1995. — Frankenstein 95. Radio 1996. — Osiemnasty Skrzetuski. Radio 1996. — Wróciłem. Radio 1996.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1988. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska).

A. Wilkoń: Wiersze B.L. *Twórczość* 1965 nr 7 [rec.: Pozapromienne]. — [Katarakta:] S. Frycie: Mikropowieść o „alibi” dla ocalenia mitu o talencie. *Kwart.* Rzesz. 1966 nr 3; J. Głowacki: Requiem dla grafomanów. *Kultura* 1966 nr 46; W. Maciąg: W kręgu moderny. *Życie Lit.* 1966 nr 48. — S. Zieliński: Ambicje człowieka samotnego. W: Proza, poezja 1965. Wwa 1966 [rec.: Upań]. — [Katarakta:] J. Wieczerska: „Hej, pi-

sałbym ja, pisał...". *Odra* 1967 nr 1; H. Zaworska: Pisarze i urojenia. *Twórczość* 1967 nr 7. — [Uspokojenie:] I. Smolka: Od „Pozapromiennego” do „Uspokojenia”. *Twórczość* 1968 nr 9; M. Orski. *Poezja* 1968 nr 12. — [Alibi:] L. Bugajski: Doświadczenie „Katarakt”. *Twórczość* 1977 nr 6; Z. Mentzel: Nie ma alibi. *Polityka* 1977 nr 3; M. Wesolowski: Piaski jałowe. *Życie Lit.* 1977 nr 1; T. Kapłon: Mit o talencie. *Odra* 1978 nr 5. — H. Czubała: Opowieść o zdradzie. *Życie Lit.* 1979 nr 33 [rec.: Zabij ją i wyjedź z tego miasta]. — [Kwiat odwrócony:] A. Szymańska: Autoinspiracja. *Tyg. Kult.* 1980 nr 12; Z. Zygmunt: Kruchy pejzaż. *Życie Lit.* 1980 nr 8. — [Kwiaty rzeźne:] J. Kajtoch: Wiersze dla dorosłych. W tegoż: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biała 1984; T. Olszewski: Wiek męski. *Tyg. Kult.* 1984 nr 50; J. Grygier: Kwiaty rzucone na rzeź. *Literatura* 1985 nr 6. — M. Sołtyś: Wybrakowane życie. *Życie Lit.* 1986 nr 4 [rec.: Pijany kogut]. — Z. Brzuchowska: O poezji B.L. W: Pejzaże poetyckie. Szkice o poetach rzeszowskiego środowiska literackiego. Rzeszów 1988. — S. Fryc: W nurcie życia. *Życie Lit.* 1988 nr 10 [rec.: Zaciśnięta pięść róży]. — J. Koryl: „Wczepiony kurczowo we włosy świata”. (O poezji B.L.). *Okolice* 1988 nr 4. — A. Gnarowski: Magnetyczna siła. *Wład. Kult.* 1994 nr 17 [rec.: Wiersze o miłości].

B.M.

LOHMANN Jan

ur. 1925

Imiona metrykalne: Jan Maria.

Pseud.: Feliks; Felix.

Poeta, prozaik.

Urodzony 2 lipca 1925 w Seceminie (woj. kieleckie) w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Lohmanna i Marii z Szańkowskich. Uczęszczał kolejno do Gimnazjum Księżki Marianów w Warszawie, Gimnazjum oo. Jezuitów w Bąkowiecach pod Chyrowem i do Gimnazjum Księżki Salezjanów w Ostrzeszowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał najpierw w Seceminie, a po aresztowaniu ojca w Wierzbnie. Od 1942 brał udział w działalności konspiracyjnej jako żołnierz Związku Walki Zbrojnej i następnie AK. W 1943 walczył w partyzanckim oddziale „Marcina” (pow. Włoszczowa i Piotrków Trybunalski), w 1944 w oddziale „Grupa Skrzetuski” (pow. Miechów), następnie w 1. Batalionie 74. Pułku Piechoty AK (pow. Włoszczowa, Piotrków, Jędrzejów), gdzie ukończył podchorążówkę. Był dwukrotnie ranny. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po wejściu wojsk radzieckich, w styczniu 1945 został aresztowany w związku z reformą rolną i przebywał sześć tygodni w więzieniu we Włoszczowie. Ponownie aresztowany 17 lipca, był więziony w Krakowie w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa przy placu Inwalidów, następnie w więzieniu św. Michała; zwolniony w 1946 na mocy amnestii dla więźniów politycznych (uchwała z 22 lipca 1945). Pracował w państwowych gospodarstwach rolnych, Centrali Nasiennej i innych instytucjach związanych z rolnictwem. W 1956 ożenił się z Aliną Szklarską, historykiem. Debiutował w 1959 wierszem „Błąd w elementarzu”, opublikowanym w *Kamencie* (nr 23/24), a jako prozaik w 1960 opowiadaniem

„Motor”, zamieszczonym w *Odrze* (nr 34). W następnych latach publikował wiersze i prozę w *Dzienniku Polskim* (1960-92, z przerwami), *Życiu Literackim* (1961-82, z przerwami), *Wieściach* (1962-85, z przerwami), *Tygodniku Kulturalnym* (1964-86, z przerwami; tu m.in. cykl pt. „Miłość surowo wzbroniona” w 1979, 1983), *Tygodniku Powszechnym* (1967-85, z przerwami). W 1961-72 współpracował z Polskim Radiem. Od 1971 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Utwory prozą zamieszczał też w *Literaturze* (1977-92), a wiersze w miesięczniku *Jasna Góra* (1983-90). W 1981 został członkiem „Solidarności”. Po 1981 współpracował nadto z czasopismami wydawanymi poza cenzurą, publikując m.in. wiersze (też pod pseud. z AK: Felix, Feliks). Od marca 1989 był współorganizatorem pierwszego zarejestrowanego w Polsce Ogólnopolskiego Związku Żołnierzy AK (OZZAK) w Krakowie i m.in. współredaktorem *Biuletynu Informacyjnego* Związku. W 1990, po połączeniu OZZAK ze Stowarzyszeniem Żołnierzy AK, został członkiem Komisji Statutowej i Głównej Komisji Rewizyjnej Światowego Związku Żołnierzy AK. Od 1993 współredaguje wydawany w Krakowie *Informator Inspektoratu „Maria” AK*. Jest członkiem Klubu Inteligencji Katolickiej w Krakowie (od 1981), Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych (od 1988), SPP (od 1989) oraz Konfraterni Poetów (od 1990). Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Walecznych z Mieczami (1949). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powrót. Poezje. Kr.: WL 1968, 55 s.
2. Spotkania z miastem. Przewodnik poetycki [po Krakowie]. Kr.: WL 1971, 107 s. Wyd. 2 [poszerz.] Kr.: Myśl Wolna 1990, 211 s.
3. Chłopiec z lasu. Podzwonne. [Wiersze]. Wwa: Pax 1976, 62 s.
4. Czy widzialesz kwitnący len?... [Wiersze]. *Ziem. Nadnot.* 1976 nr 4. Wyd. osob. Kielce 1976, [2] k., powiel.
Druk z okazji 150. rocznicy śmierci S. Staszica.
5. Nasz dom. [Wiersze]. Ilustr.: D. Mróz i ... Kr.: WL 1982, 245 s.
Cykle: Kalendarz domowy z radą na każdy życia miesiąc; Bezdomny; Nasz dom.
6. Piąte przykazanie. [Powieść]. Kr.: WL 1986, 210 s. Wyd. 2 Kr.: Myśl Wolna 1989, 215 s.
Wyd. 2 uzup. o tekst zdjęty przez cenzurę w wyd. 1.
7. Niezawistość nad Wisłą. [Wiersze]. Kr.: Ofic. Konfraterni Poetów 1990, 48 s.
8. Na lewo jest Wschód. [Powieść]. T. 1-2. Kr.: Pro Artibus 1995, 267 + 272 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995. — J. Lohmann: Uczuciowy stosunek do świata. *Tyg. Kult.* 1984 nr 43. — Wywiad: „Czytelniczka jak kobietę trzeba zdobyć”. Rozm. J. Boniecka. *Więści* 1992 nr 35.

[Powrót.] H. Kubicki: W stronę lasu. *Agora* 1968 nr 24; M. Wyka: Wśród liryków. *Życie Lit.* 1968 nr 33 [dot. m.in.: Powrót]. — [Spotkania z miastem.] O. Jedrzejczyk: Poezja życia przyzodobić. *Gaz. Krak.* 1972 nr 97; J. Kornhauser: Przewodnik krakowski. *Literatura* 1972 nr 29; S. Popowski: Gesty poważnej większości. *Nowe Książ.* 1972 nr 12. — Z. Dolecki: Trzy poetyckie światy. *Sl. Pousz.* 1977 nr 112 [rec.]. Chłopiec z lasu. — [Nasz dom:] O. Jedrzejczyk: W gaszczu wierszy i spraw. *Gaz. Krak.* 1983 nr 12; J. Kornhauser. *Pismo* 1983 nr 4; M. Wyka: Galicyjski dom. *Tyg. Pousz.* 1983 nr 30. — [Pięte przykazanie:] J. Kajtoch: Inna historia. *Gaz. Krak.* 1987 nr 9; E. Biela: Co ważniejsze? *Mies. Lit.* 1988 nr 5; S. Jurkowski: Metafora. *Literatura* 1988 nr 1; W. Maciąg: Echo lat powojennych. *Tyg. Pousz.* 1988 nr 7. — I. Trybowski: Poetyckie wędrówki. *Mag. Kult.* 1991 nr 3. — J. Baran: O roku ów... *Gaz. Krak.* 1995 nr 26 [rec.]. Na lewo jest Wschód. — T. Nyczek: Kroniki krakowskie. 1995. *Znak* 1995 nr 9. — R. Stefanowski: „Na lewo jest wschód”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1996 nr 3.

K.B.

LORENTZ Zofia

1896-1980

Prozaiak, autorka utworów dla młodzieży.

Urodzona 25 stycznia 1896 w Gozdowie (woj. łódzkie); córka Aleksandra Lorentza, agronoma, i Heleny z Boernerów. Wczesne dzieciństwo spędziła w Supraślu. Po sześciu latach wraz z rodziną przeniosła się do Zgierza, gdzie rozpoczęła naukę w szkole powszechnej. Następnie uczęszczała do Gimnazjum im. J. Prysiewiczówny i do Średniej Szkoły Muzycznej w Łodzi; naukę tę przerwała I wojna światowa i konieczność zarobkowania. Od 1918 pracowała jako urzędniczka kolejno w Komendzie Miasta Łodzi, Urzędzie Wojewódzkim w Łodzi i w Kuratorium Okręgu Szkolnego w Krakowie. W 1923 została przeniesiona do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie, a następnie w 1926-39 pracowała w Dyrekcji Państwowego Monopoli Spirytusowego, zajmując się dodatkowo organizacją, a następnie nadzorem bibliotek przy tamtejszych zakładach wytwórczych. Debiutowała w 1934 opowiadaniem pt. „Sześciornica”, opublikowanym na łamach czasopisma *Naokoło świata* (nr 119); drukowała tu swoje utwory także w roku następnym. Po wybuchu II wojny światowej pracowała jako sanitariuszka w szpitalu polowym w Warszawie; została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. W czasie okupacji niemieckiej brała udział w działalności konspiracyjnej; jako członek Związku Walki Zbrojnej, a później AK redagowała *Komunikat Informacyjny*, a następnie zajmowała się kolportażem *Biuletynu Informacyjnego*. Uczestniczyła w powstaniu warszawskim. Po zakończeniu wojny mieszkała początkowo w Zgierzu, a od 1949 w Łodzi, gdzie pracowała kolejno jako bibliotekarka w Izbie Prze-

mysłowo-Handlowej, urzędniczka w Wydziale Kultury Prezydium Rady Narodowej, inspektor Dyrekcji Państwowych Teatrów Lalek. Od 1949 należała do ZLP (1962-66 skarbnik zarządu Oddziału Łódzkiego). Kontynuowała twórczość literacką, drukując utwory i sztuki dla młodzieży. Opowiadania oraz reportaże dotyczące problematyki trudnej młodzieży publikowała na łamach tygodnika *Odgłosy* (1964-79). Pisała reportaże i słuchowiska radiowe dla łódzkiej rozgłośni Polskiego Radia. Była kierownikiem literackim Teatru Arlekin w Łodzi. Jednocześnie prowadziła działalność społeczną, m.in. była wieloletnim ławnikiem w Sądzie dla Nieletnich, członkiem Zespołu Opiekunczego Domu Dziecka im. H. Sawickiej w Łodzi, współpracowała z Domem Poprawczym dla Chłopców w Ignaciewie pod Łodzią. W 1969 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. Odznaczona m.in. Medalem Wojska Polskiego (czterokrotnie), Krzyżem Armii Krajowej, Odznaką Honorową m. Łodzi (1967), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975). Zmarła 16 kwietnia 1980 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mali bohaterowie. Opowieść o dzieciach walczącej Warszawy 1940-1944. Łódź: Kultura Pol. 1947, 100 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1971.

Zawartość: Wstęp. — Bezrobotne bajki; Czerwony kapturek; Brzydkie kaczątko; Glupi Jaś; Dziewczynka z zapalkami; Stara latarnia; Tomcio Paluch; Żołnierz cynowy; Żółty pies Dingo; O straszliwym smoku; Latający kufer; Po upadku powstania.

2. Jaś i Małgosia. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Łódź, T. Arlekin 1955.

3. Szpital polowy nr 4. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1955, 111 s.

4. Wesołe gody. Widowisko noworoczne. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1955.

5. Zapusty. (Widowisko regionalne w 8 odsłonach o diable Borucie i dzielnym Kubie). [Sztuka lalkowa]. Praprem. Łódź, T. Arlekin 1955.

6. Transport 77. [Opowiadania]. Wwa: NK 1957, 267 s.

Zawartość: Zaprawa; Transport 77.

7. Choinka dla skrzatów. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Pozn., T. Marcinek 1958.

8. Latający kufer. [Sztuka lalkowa]. Praprem. Tor., T. Baj Pomor. 1958.

9. Wakacje pod blaszanym człowieczkiem. Łódź: WŁ 1959, 143 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969; wyd. 3 1972.

10. Jasio z wody. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Powst. przed 1962.

II nagroda w konkursie WRN w Łodzi i Oddz. Łódzkiego ZLP na sztukę lalkową dla dzieci w 1962.

11. Daleko od jabłoni. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 150 s.

12. Pierwsza runda. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Propozycji przy T. Nowym 1966. Por. poz. 13.

13. Pierwsza runda. [Powieść]. Łódź: WŁ 1967, 132 s. Wyd. 2 tamże 1968. Por. poz. 12.

14. Końce w wodę. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1968, 156 s.

Zawartość: Nocny dyżur; Byłam tam znowu; Dębowa przypowieść; Gryps; Upiory; Końce w wodę; Miłość odrzucona; Nie zauważyli; Dzień Matki; Sześciornica; Plaszczyk ortalionowy; Nowoczesność; Łaska przebaczenia.

15. Mgła. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Propozycji przy T. Nowym 1969. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 3 s. 75-92. Radio 1971.

Adapt. tv: TV 1971.

16. Niebezpieczna tajemnica. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1971, 185 s.

17. Na niby i naprawdę. [Powieść dla młodzieży]. Łódź: WŁ 1972, 318 s. Wyd. 2 tamże 1980.

18. Punkt na ulicy Różanej. [Powieść]. Łódź: WŁ 1973, 203 s.

Rozszerz. wersja opowiadania pt. „Zaprawa” [poz. 6].

19. Śledztwo umorzone albo drugie wydanie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Łódź, T. Propozycji Pol. Sztuki Współcz. 1976.

20. Wrześniowa ballada. [Powieść]. Łódź: WŁ 1977, 122 s.

21. Przed i po. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1980, 188 s.

Zawartość: Okrucieństwo kobiety. (Opowiadanie sadystyczne); Bandzior. (Opowiadanie okrutne); Poszukiwany. (Opowiadanie bolesne); Kłopot komisarza Suszko. (Opowiadanie banalne); Sprawdzili. (Opowiadanie przekorne); Wdzięczność. (Opowiadanie liryczne); Wątpliwość. (Opowiadanie ryzykowne); Inne macierzyństwo. (Opowiadanie niecodzienne); Pokoje sublokatorskie; Przed i po. (Opowiadanie burżuazyjne); Portofino. (Opowiadanie optymistyczne); Zielona firanka. (Opowiadanie okultystyczne); Zjawy. (Drugie opowiadanie okultystyczne); Kurierka. (Opowiadanie historyczne); Czarna Mańka. (Opowiadanie polityczne); Groteska rodzinna [tekst dramatyczny]; Bruzdy starości. (Opowiadanie żalose); Oda do starości.

Prace nie opublikowane wg inf. autorki: powst. przed 1954: Przygody dzielnego Jasia [sztuka kukielkowa], — słuchowska radiowe: Orzeł czy reszka; O diable Borucie i dzielnym Kubie [por. Twórczość poz. 5]; Szopen w Luciejowie, — powst. przed 1977: Nie wszystkim umarłem. [Wspomnienie o bracie autorki, Zygmuncie Lorentzu, pedagogu, działaczu kulturalnym w Łodzi]; Orzeł czy reszka. [Zbiór opowiadań dot. powstania styczniowego na ziemi łódzkiej]; Rykoszet. [Scenariusz telewizyjny].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — NSLD (B. Tylicka).

J. Panasewicz: Wspomnienie o wrześniu. *Kronika* 1955 nr 16 [rec.: Szpital polowy nr 4]. — [Pierwsza runda.] J. Nieciukowski. *Współczesność* 1967 nr 17; J. Tynecki: Starcie romantyzmów. *Odgłosy* 1967 nr 38. — [Końce w wodę.] W. Jazdzyński: Tamte i dzisiejsze lata. *Odgłosy* 1968 nr 19; M. Wiśniewska: Historia i teraźniejszość. *Nowe Książ.* 1968 nr 17. — J. Maruszewski: Czy wart był tych ofiar, „Orliku”? *Nowe Książ.* 1971 nr 22 [rec.: Niebezpieczna tajemnica]. — W. Orłowski: Rzecz o cudzym sercu w pierś. *Odgłosy* 1971 nr 26 [rec.: Mglą. — W. Sonczyk: Młodzież — wychowanie — literatura. *Nowe Książ.* 1973 nr 5 [rec.: Na niby i naprawdę]. — B. Nawrocka-Dońska. *Odgłosy* 1974 nr 6 [rec.: Punkt na ulicy Różanej]. — E. Pleszkun-Gawlikowa: Z.L. *Odgłosy* 1975 nr 17. — T. Chrościelewski: Pani Zofia; T. Papier: Pani Zofia. *Odgłosy* 1980 nr 18.

B.M.

LOTH Roman ur. 1931

Pseud.: C.P.M.S.; Marceli Radomiński; R.L.; — wspólnie z Ewą Korzeniowską: K.L.

Historyk literatury, edytor, bibliograf.

Urodzony 11 grudnia 1931 w Warszawie; syn Wacława Lotha, urzędnika handlowego, i Janiny z Grabowskich. Uczęszczał do Szkoły Powszechnej im. M. Reja w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie; w 1944 ukończył kurs I klasy gimnazjum na kompletach tajnego nauczania zorganizowanych przez tę szkołę. Od 1943 był członkiem Szeregów. Po powstaniu warszawskim zamieszkał w Radomiu, gdzie w 1949 zdał maturę w Gimnazjum i Liceum im. J. Kochanowskiego. Należał do ZHP. Od 1949 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1954 uzyskał magisterium. W 1949-57 był członkiem ZMP. Debiutował jako krytyk literacki w 1951 artykułem pt. „Aliser Navoi narodowy poeta Uzbekistanu”, ogłoszonym na łamach tygodnika *Pokolenie* (nr 1). Od listopada 1951 do stycznia 1952 pracował w redakcji tegoż czasopisma. Równocześnie w 1951 został zatrudniony w Instytucie Badań Literackich (IBL), początkowo na pracach zleconych, następnie od czerwca 1952 na etacie asystenta, od czerwca 1956 adiunkta, a od października 1962 adiunkta dokumentacji naukowej w Dziale Dokumentacji Naukowej Literatury Polskiej końca XIX i XX w. Uczestniczył w pracach zespołowych nad „Słownikiem współczesnych pisarzy polskich” (seria 1 i 2) oraz „Kroniką życia literackiego Polski Ludowej 1944-1963”; podjął też prace indywidualne: bibliograficzne i edytorskie. W 1954 ożenił się z Barbarą Regulską, polonistką. W 1960 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1983 członek Zarządu Głównego). W 1964 należał do członków założycieli Stowarzyszenia Przyjaciół Twórczości J. Kasprowicza z siedzibą w Zakopanem, na Harendzie (w 1966-71 pełnił funkcję prezesa, w 1975-79 wiceprezesa i ponownie od 1979 prezesa). Artykuły i recenzje literackie publikował m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1965-70, podp.

Marceli Radomiński). Po zdaniu w 1966 specjalistycznego egzaminu, pracował na etacie dokumentalisty dyplomowanego, a od 1971 starszego dokumentalisty dyplomowanego w Pracowni „Słownika współczesnych pisarzy polskich” IBL PAN (przeimianowanej w 1968 na Pracownię Dokumentacji Literatury Współczesnej). W 1966 otrzymał nagrodę Wydziału I Nauk Społecznych PAN, jako członek zespołu autorskiego „Słownika współczesnych pisarzy polskich” (seria 1, t. 1-4). W 1970 doktoryzował się na podstawie pracy „Kronika życia i twórczości Jana Kasprówicza (1860-1901)” (promotor doc. Ewa Korzeniewska). W roku akademickim 1974/75 prowadził na Uniwersytecie Łódzkim wykład monograficzny dotyczący edytorstwa naukowego. W 1975 habilitował się na podstawie tomów 1-2 wydania krytycznego „Pism zebranych” J. Kasprówicza. W 1975-91 był kierownikiem Pracowni Historii Literatury Okresu Młodej Polski IBL. Od 1976 należał do zespołu przygotowującego w IBL dział współczesny przewodnika biobibliograficznego „Pisarze polscy” (gotowy w maszynopisie w 1987). W 1977 został powołany na stanowisko docenta w IBL PAN. W 1979 był współorganizatorem i od 1988 z ramienia IBL współkierownikiem podyplomowego Studium Edytorsko-Tekstologicznego, prowadzonego przez IBL PAN i Wydział Polonistyki UW. Wykładał tu na pięciu kolejnych kursach problematykę tekstologii i edytorstwa naukowego. Prowadził również wykłady z tego zakresu na Wydziale Wiedzy o Teatrze Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie (1981/82) oraz w Studium Komunikowania Społecznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1994/95). W 1980 otrzymał nagrodę Sekretarza Naukowego PAN, jako członek zespołu autorskiego „Słownika współczesnych pisarzy polskich” (seria 2, t. 1-3). W 1981 został członkiem Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauki oraz członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (tu w 1975-87 pełnił funkcję sekretarza Komisji Edytorsko-Tekstologicznej, w 1984-86 jej przewodniczącego, a od 1989 wiceprzewodniczącego). W tymże roku został wybrany na członka Rady Naukowej IBL PAN (w kolejnych kadencjach w 1987-95 pełnił w niej funkcję wiceprzewodniczącego). Od 1982 (w kolejnych kadencjach) był członkiem Rady Naukowej Instytutu Filologii Polskiej UW, a w 1987-93 członkiem Rady Naukowej Instytutu Filologii Polskiej Filii UW w Białymstoku. W 1991 otrzymał tytuł profesora. W 1992 objął kierownictwo Centrum Informacji Literaturoznawczej IBL. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1993 wszedł w skład Rady Redakcyjnej *Rocznika Warszawskiego*, a w 1994 nadto Rady Naukowej „Polskiego słownika biograficznego”. W 1994 został członkiem korespondentem To-

warzystwa Naukowego Warszawskiego, a w 1995 członkiem Sekcji Nauk o Literaturze, Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Zespole Nauk Humanistycznych Komitetu Badań Naukowych. W 1996 otrzymał w IBL stanowisko profesora zwyczajnego. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Głos” 1886-1899. Bibliografia zawartości. W zespole pod kierunkiem M. Stokowej oprac.: Z. Bilek, M. Kukulska, ... [Wstęp:] M. Stokowa. Wr.: Ossol. 1955, XLVII, 570 s. PAN IBL.
2. „Kultura Robotnicza” 1922-1923 — „Nowa Kultura” 1923-1924. [Współaut.] E. Sawicka. Bibliografia zawartości. Powst. 1957. IBL PAN. Kartoteka w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL PAN w Wwie.
3. „Ogniwo” 1902-1905. Bibliografia zawartości. [Współaut.] M. Lipska. Wr.: Ossol. 1957, XXXIV, 258 s. PAN IBL.
4. Młodość Jana Kasprówicza. Szkic biograficzny. Pozn.: WP 1962, 187 s.
5. Kronika życia literackiego 1957, 1958. W: Kronika życia literackiego Polski Ludowej 1944-1963. Materiały. Praca zespołowa pod red. E. Korzeniewskiej. Powst. 1963-1966. Masz., 225 + 120 s. Masz. całości w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL PAN w Wwie.
6. Kronika życia i twórczości Jana Kasprówicza. [Cz. 1:] 1860-1901. Powst. 1970. Masz., 578 s. Rozprawa doktorska. — Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwie.
7. Przewodnik polonisty. Bibliografie. Słowniki. Biblioteki. Muzea literackie. [Autorzy:] J. Czachowska, ... Wr.: Ossol. 1974, 620 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i uzup. [do 1978 włącznie] 1981, 756 s., wyd. 3 zmien. i uzup. [do 1985 włącznie] 1989, 850 s. Tu w oprac. R.L. cz. 2: Biblioteki i muzea literackie, w wyd. 1 s. 363-506.
8. Bibliografia i biblioteka w pracy polonisty. [Autorzy:] J. Czachowska, ... Wr.: Ossol. 1977, 324 s. Tu w oprac. R.L. cz. 2: Biblioteka jako warsztat pracy polonisty, s. 131-249.
9. Jan Kasprówicz. (Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”. T. 18 vol. 2). Wr.: Ossol. 1994, 361 s.

Rozprawy i studia, prace bibliograficzne w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Wokół socjalistycznego procesu Kasprówicza we Wrocławiu w roku 1887. *Rocz. Wroc.* 1961 s. 270-291. — [Hasła (ok. 100)]. W: SWPP 1 t. 1-4. Wwa 1963-1966. — „Kultura Robotnicza” — „Nowa Kultura” 1922-1924. Szkic z dziejów prasy kulturalno-

L

-oświatowej KPRP [Komunistycznej Partii Robotniczej Polski]. *Prz. Hum.* 1965 nr 1 s. 93-115. — Jan Kasprówic und die deutsche Literatur. [Przet.] R. Schwartz. *Zeitschrift für Slawistik*, Berlin 1967 nr 4 s. 517-537, przedr. w wersji pol. pt. Jan Kasprówic i literatura niemiecka. *Kwart. Neofil.* 1974 nr 2 s. 193-218. — Maria Zabojecka. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 259-280. — Nad „Hymnami” Kasprówicza. W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976 s. 116-126. — [Hasła (77)] oraz Aneks bibliograficzny za lata 1971-1975. [Współaut.:] E. Głębička. W: SWPP 2 t. 1-3. Wwa 1977-1980. — Między „Hymnami” a „Księgą ubogich”. *Rocz. Kasprówiczowski* 1985 s. 80-90. — Lechoń, Mochnacki, historia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988 s. 25-36. — Nie-napisany pamiętnik. Wątek wspomnieniowy w „Dzienniku” Jana Lechonia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1993 s. 31-42.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. E. Szymański: Wiersze wybrane. [Wybór, oprac., przyp. i postł. ...]. Wwa: Czyt. 1954, 194 s.
 2. Jan Kasprówic. Wstęp, wybór materiałów i przyp. ... Wwa: PZWS 1964, 343 s. *Bibl. Polonistyki*.
 3. Wspomnienia o Janie Kasprówiczu. Zebrał i oprac. ... Wwa: PIW 1967, 462 s.
 4. M. Kasprówiczowa: W naszym górskim domu. [Wspomnienia]. [Wybór, oprac. i postł. ...]. Wwa: PIW 1969, 217 s.
 5. J. Kasprówic: Pisma zebrane. Wyd. krytyczne pod red. J.J. Lipskiego i ... Kr.: WL, Z prac IBL PAN.

T. 1. Utwory literackie. [Cz.] 1. Poezje 1888; Wiersze rozproszone 1877-1888. Oprac. ... 1973, 766 s.

T. 2. Utwory literackie. [Cz.] 2. Chrystus; U trumny wieszczka; Świat się kończy!; Z chłopskiego zagonu; Wiersze rozproszone 1889-1893. Oprac. ... 1974, 751 s.

T. 4. Utwory literackie. [Cz.] 4. Baśń nocy świętojańskiej; Ginącemu światu; Salve Regina; Bajki, klechdy i baśnie; Uczta Herodiady; O bohaterskim koniu i walącym się domu; Ballada o słończniku; Wiersze rozproszone 1900-1910. Oprac. ... 1984, 907 s.

6. J. Kasprówic: Z Tatr. Oprac. ... Kr.: WL 1976, 105 s.

7. J. Lechoń: Listy do Anny Jackowskiej. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1977, 210 s.

8. Na rogu świata i nieskończoności. Wspomnienia o Franciszku Fiszerze. Zebrał i oprac. ... Wwa: PIW 1985, 316 s.

Wyrażenie Tow. Miłośników Warszawy i Pol. Tow. Historycznego w 1985.

9. J. Kasprówic: Pieśń o Waligórze. Oprac. [i postł.] ... Kr.: WL 1988, 39 s.

10. A. Słonimski: Poezje wybrane. [Wstęp, wybór i oprac.] ... Wwa: LSW 1989, 134 s.

11. J. Lechoń: Poezje. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1990, XCIV, 240 s. *BN I*, 256.

12. J. Kasprówic: [Wiersze]. Wybór [i postł.] ... [Kr.:] Tow. Autorów i Wydawców Prac Nauk. Universitas. [Mała seria Kasprówiczowska].

[1.] Umiłowanie ty moje. 1992, 16 s.

[2.] Zakłete góry. 1992, 22 s.

[3.] Dusza płacząca. 1993, 16 s.

[4.] Pory roku. 1995, 23 s.

13. J. Lechoń: Dziennik. [Wstęp i konsultacja edytorska:] ... [Wyd. 1 krajowe]. T. 1-3. Wwa: PIW 1992-1993, 509 + 623 + 969 s.

T. 1. 30 sierpnia 1949-31 grudnia 1950; T. 2. 1 stycznia 1951-31 grudnia 1952; T. 3. 1 stycznia 1953-30 maja 1956.

14. B. Wieniawa-Długoszowski: Wymarsz i inne wspomnienia. Zebrał, oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: *Bibl. Więzi* 1992, 311 s.

15. J. Lechoń: Poezje zebrane. Oprac. i wstępem opatrzył ... Tor.: Algo 1995, 552 s.

16. J. Kasprówic: Utwory poetyckie. Wyboru dokonał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1996, 282 s.

17. Jan Józef. Spotkania i spojrzenia. Książka o Janie Józefie Lipskim. Zespół red.: A. Brodzka, M. Puchalska, J. Jedlicki, ... Wwa: PIW 1996, 294 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

[Młodość Jana Kasprówicza:] J.J. Lipski: O biografii młodego Kasprówicza i biografistycy. *Twórczość* 1962 nr 9; W. Nawrocki. *Zar. Śl.* 1962 nr 4; S. Sandler: Młodzieńcze lata Kasprówicza. *Nowe Książ.* 1962 nr 11. — W. Billip: Kasprówic — chwila refleksji. *Nowe Książ.* 1964 nr 16 [rec.: Jan Kasprówic. Oprac. ...]. — [Wspomnienia o Janie Kasprówiczu. Oprac. ...] J. Kądziała: Kasprówic w oczach współczesnych. *Nowe Książ.* 1967 nr 24; A. Makowiecki: Kasprówic i wspominkarze. *Kultura* 1967 nr 48; J. Kaczyński: Kasprówic w oczach współczesnych. *Twórczość* 1968 nr 9; R. Warchoł: Kasprówic w świetle wspomnień. *Poezja* 1968 nr 7; T. Weiss: Ludzie i dzieła Młodej Polski. *Ruch Lit.* 1968 nr 3. — [Przewodnik polonisty:] M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1975 nr 9; M. Głowiński: Dyskretny urok bibliografii. *Literatura* 1975 nr 23; J. Kapuściak, B. Królkowski: Polonistom ku pomocy. *Prz. Hum.* 1975 nr 8; S. Kończak. *Polonistyka* 1975 nr 6; H. Hleb-Koszańska. *Prz. Bibl.* 1976 nr 1; J.M. Michatowski. *Biul. Hist. Sz.* 1976 nr 2; W.J. Podgórski. *Ruch Lit.* 1976 nr 6; L. Rapacka. *Bull. des Bibliothèques de France*, Paryż 1976 nr 8; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1974 wyd. 1977. — [J. Lechoń: Listy do Anny Jackowskiej. Oprac. ...] S. Zieliński: Listy do Hajlafy. *Nowe Książ.* 1977 nr 23; S. Lichański: Jana Lechonia pamiętnik przyjaźni. *Poezja* 1978 nr 2; J. Sawicka: O Skamandrytach. *Kron. Warsz.* 1978 nr 1. — [Bibliografia i biblioteka w pracy polonisty:] T.J. Pokrzywniak. *Pam. Lit.* 1979 z. 2; H. Zasadowa. *Prz. Bibl.* 1979 nr 1; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1977 wyd. 1980. — K. Mętrak: Legendy nie umierają. *Literatura* 1986 nr 1 [rec.: Na rogu świata i nieskończoności. Wspomnienia o Franciszku Fiszerze.

Oprac. ...] — [B. Wieniawa-Długoszowski: Wymarsz i inne wspomnienia. Oprac. ...] [A. Biernacki] Abe: Wokół Wawelu. *Twórczość* 1993 nr 12; Z. Florczak: Wieniawa, czyli siła wyzsa. *Nowe Książ.* 1993 nr 7; T. Wolsza. *Dzieje Najnow.* 1993 nr 1.

B.D.

LOTHAMER Henryk 1945-1979

Prozaik, autor powieści dla młodzieży i scenariuszy filmowych.

Urodzony 9 marca 1945 w Warszawie w rodzinie robotniczej; syn Romana Zawadzkiego (zmarł przed narodzeniem syna) i Janiny z Gelecińskich. W 1959 ukończył szkołę podstawową. Był w tym okresie członkiem ZHP. Ze względu na chorobę (nowotwór oka), nie kontynuował nauki. Popadł w kolizję z prawem i po odbyciu kary opuścił w 1963 więzienie. Zachęcony przez opiekuna społecznego zaczął pracować w placówkach opiekuńczych dla dzieci i młodzieży. Był zatrudniony w Ośrodku TPD w Warszawie jako instruktor oraz jako wychowawca w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Helenowie. Około 1964 ożenił się z Barbarą Domańską (rozwód ok. 1965). Debiutował w 1964 artykułem wspomnieniowym pt. „Mój powrót”, ogłoszonym w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 46). W 1968 opublikował pierwsze wiersze pt. „Alarm na wszystkich odcinkach”, „Dziwny świat...”, „Miałem w swojej kolekcji”, w tygodniku *Życie Literackie* (nr 6). Poszczególne wiersze i opowiadania drukował m.in. w *Kulturze* (1968, 1976), *Tygodniku Kulturalnym* (1968), *Kamienie* (1971, 1972), *Współczesności* (1971), *Literaturze* (1972) i *Miesięczniku Literackim* (1974, 1976). Był laureatem wielu konkursów literackich. W 1975 zawarł związek małżeński z Ireną Glińską. Zmarł 5 listopada 1979 w Konstancinie-Jeziornie. W 1980 został pośmiertnie przyjęty do ZLP.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dlaczego tak, dlaczego nie. [Powieść]. Wwa: KiW 1974, 225 s. Wyd. 2 także 1978.

II nagroda w konkursie ZG ZLP i KiW z okazji 30-lecia Polski Ludowej w 1975.

2. Do zobaczenia mamó. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1977, 111 s. Wyd. 2 także 1980. Por. poz. 4.

Harcerska Nagroda Literacka przyznana przez Gł. Kwatery ZHP oraz wyróżnienie Premio Europeo w 1978.

Przekł. franc.: À bientôt maman! [Przeł.] C. Potocka. [Paris] 1989.

3. Król z Babskich Łąk. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1977, 199 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1981, wyd. 3 1987.

4. Chciałabym się zgubić. [Scenariusz filmowy; współaut.:] J. Kędzierzawska, J. Łukaszewicz. Ekran. 1979.

Adapt. film. powieści „Do zobaczenia mamó” [poz. 2].

5. Wilk. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1979 nr 46-73. Wyd. osob. Wwa: KAW 1984, 128 s.

6. Wszystko powiem Lilce! [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1979, 135 s. Wyd. 2 także 1985. Por. poz. 8.

Książka wydana ze znakiem International Year of Child.

Przekł. franc.: Je dirai tout à Lilka. [Przeł.] Z. Bobowicz. [Paris] 1982. — niem.: Wenn das Lilka wüste. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1990.

7. Balwierz w spódnicy. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1984, 61 s.

8. Wszystko powiem Lilce. [Scenariusz filmu telewizyjnego; współaut.:] W. Skrzynecki. TV 1984. Por. poz. 6.

Nagrada jury młodzieżowego na XII Międzynarodowym Festiwalu Filmów dla Dzieci i Młodzieży w Gijon w 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Poruszyc serca ludzi. Rozm. H. Mierzejewska. *Świat Młod.* 1979 nr 46.

NSLD (K. Kuliczowska). — RL 1979 (A. Biernacki)

[Dlaczego tak, dlaczego nie:] A. Baranowska: Zawód: poeta. *Kultura* 1975 nr 26; E. Biedka: Co wolno napisać tylko raz. *Mies. Lit.* 1975 nr 6; B. Kunda: Ostrość widzenia. *Życie Lit.* 1975 nr 15, przedr. w tegoż: Dwa pejzaże świata. Wr. 1982; J. Niemczyk. *Nowy Wyraz* 1975 nr 9; J. Pieszczechowicz: Tak i nie. *Nowe Książ.* 1975 nr 9; J. Termer: Współczesna proza polska. *Polonistyka* 1975 nr 5; B. Zadura: Tak i nie. *Twórczość* 1975 nr 8, przedr. w tegoż: Radość czytania. Lubl. 1980; A. Zagajewski: Pozytywny outsider. *Student* 1975 nr 13; W.K. Janota: W poszukiwaniu dzieła współczesnego. *Poglądy* 1976 nr 3. — J. Papuzińska: Bez rodziny. *Nowe Książ.* 1977 nr 20 [rec.: Do zobaczenia, mamó]. — J. Papuzińska: W kręgu powieści młodzieżowej. *Życie Szk.* 1978 nr 7/8 [rec.: Król z Babskich Łąk]. — [Wszystko powiem Lilce:] J. Maruszewski: Dzieciństwo w gruzach. *Nowe Książ.* 1979 nr 13; W. Pawłowski: Pamiętnik z okresu tymczasowości. *Literatura* 1980 nr 22. — D. Świerczyńska-Jelonek: Rozmowa z czytelnikiem o sprawach najważniejszych. *Nowe Książ.* 1985 nr 3.

B.M.

LOVELL Jerzy 1925-1991

Pseud.: (j); (j.L.); J.L.; (j lov.); Jel.; Jerzy Dołiński; Jerzy L. Ovell; jk; (j); Jotel; (k); (l); (L); (lov); Redaktor; (t.k.); T.K.; (tk); Tomasz Klon.
Reportażysta, prozaik, dziennikarz.

Urodzony 1 stycznia 1925 w Drohobyczu w rodzinie inteligentkiej; syn Stanisława Lovella, inżyniera leśnika, i Stanisławy z Dołińskich. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Drohobyczu. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu ziem wschodnich przez ZSRR, przedostał się w kwietniu 1940 wraz z siostrą na Węgry. Osadzony początkowo w więzieniu w miasteczku Volóc, przebywał następnie w obozie internowanych rodzin oficerskich w Pelsóc, w obozie w Kiskunlachóza i w obozie młodzieży polskiej w Balatonboglár, gdzie uczył się w Gimnazjum i Liceum Polskim. Podczas wakacji pracował jako pomocnik murarski. Debiutował w

L

1943 wierszem pt. „Mazur”, opublikowanym w wydawanym w Budapeszcie polskim miesięczniku szkolnym *Młodzież* (nr 4). W 1944 przebywał w Budapeszcie, gdzie pracował jako robotnik w browarze „Polgári Sörgyár”, następnie jako kuchcik w restauracji Baross. Po wojnie powrócił do Polski w sierpniu 1945 i zamieszkał w Krakowie. Początkowo był korektorem w dzienniku *Echo Krakowa*. Od września 1945 do końca 1946 należał do grupy literackiej Zespół Młodych „Inaczej”. Równocześnie rozpoczął twórczość literacką i publicystyczną, drukując wiersze, artykuły i reportaże w *Dzienniku Polskim* (1946-47), *Echu Krakowa* (1946-48; tu w 1948 nr 1-357 cykl satyrycznych utworów na tematy aktualne pt. „Wysoki sędzie”), *Odrze* (1946-48), *Odrodzeniu* (1946-47). Zawarł związek małżeński z Janiną Oborską, dziennikarką *Echa Krakowa*. Należał do PPR (od 1948 PZPR). W 1949 został członkiem ZLP. W tymże roku ukończył Dziennikarską Szkołę Partyjną przy Komitecie Centralnym PZPR w Warszawie. Następnie został skierowany do redakcji *Gazety Krakowskiej* (organu PZPR) jako kierownik działu partyjnego; w piśmie tym publikował (w 1948-65, z przerwami). W 1951 przeszedł do redakcji *Życia Literackiego*, gdzie objął funkcję sekretarza redakcji; w piśmie tym publikował liczne artykuły, reportaże, felietony, recenzje oraz opowiadania (podp. m.in.: (j), (k), (j.l.), (j. lov.), (jł), Jotel, (k), (l), Redaktor, (t.k.), T.K., (tk), Tomasz Klon; tu m.in. w 1966 cykl „Polska jakiej nie znamy”, w 1979-83 cykl pt. „Opowieści krakowskie”, w 1981 „Opowieści wakacyjne”, w 1985-86 cykl pt. „Kronika obyczajowa”). Otrzymał dwukrotnie nagrodę *Życia Literackiego* (1958, 1970). W 1957 został mianowany zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Fakty i Myśli* (tu m.in. w 1970-71 cykl pt. „Opowieści spod kija”). W 1978 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1963) i Krzyżem Oficerskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką m. Krakowa (1965). Zmarł 4 grudnia 1991 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Plony. Obrazek sceniczny w 1 akcie. Dla teatrów amatorskich. *Świel. Krak.* 1946 nr 19. Paryż: Związek Pol. Kół Muz.-Teatr. 1947, [2], 2 s., powiel.

2. Miki jedzie na księżyc. [Komiks dla dzieci]. Cz. 1-2. Tekst ... Rys.: A. Bezeg. Kr.: Reklama 1948, 15 + 15 s.

3. Na Nowej Hucie. Opowiadania. [Autorzy:] ..., J. Bober, J. Korczak. Wwa: Czyt. 1952, 75 s.
Tu J.L.: Huta – słońce, s. 7-16; Inżynier, s. 19-31.

4. Podróż do dnia jutrzejszego. Wwa: Woj. Kom. Frontu Nar. 1954, 36 s.

O osiągnięciach woj. krakowskiego w związku z wyborami do rad narodowych w 1954.

5. Ślady na stromej drodze. Opowieści reportażowe. Kr.: WL 1954, 207 s.

O życiu i pracy w zakładach przemysłowych i spółdzielniach produkcyjnych woj. krakowskiego i rzeszowskiego.

Zawartość: I. Rodowód naszych dni; Gdzie diabeł strzela na dobranoc; Rodowód; Stroma droga; Oczyma Kucypera; Główny tor; Wykresy idą w górę; Epoki; Ślepi. — II. Na widnokregu „Nowa Huta”; Zwykłe dzieje; Inżynier [poz. 3]; Opowieść o dniach trudnych; Reportaż o stali i żłach; Klucze brygadziści Mostyla; Miasteczko niespokojne; Reportaż o przebudzonej królownie.

Reportaż „Rodowód naszych dni” wyróżniony III nagrodą w konkursie Min. Kultury i Sztuki, ZLP i SDP w 1952.

6. Złoty potok. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1954, 132 s.

Zawartość: Pierwszy dzień; Portret; Wysoki lot; Spór o garnek; Anonim; Złoty potok.

7. Są takie dzielnice. Reportaże. Wwa: Iskry 1956, 246 s.

O wypaczeniach w życiu społ. i rodzinnym po II wojnie światowej.

8. Raport w sprawie aniołów. [Reportaże]. Kr.: WL 1958, 201 s.

9. Cud się zdarzył. Reportaże i groteski. Wwa: Iskry 1959, 137 s.

Zawartość: Dobry świat zakochanych (Mojej żonie); Śmierć wam się kłania (Dr Jerzemu Huczek-Głębockiemu); Zabójstwo miłości; Sprawa kobieca; Progi dojrzewania; Co śni się współczesnemu; Kłopot metafizyczny; Wojna starych ludzi; Pociągi jeżdżą pijane; Cud się zdarzył; Reportaż o trąbie i systemie; Sonata złodzijska; Uwaga-poptocy; Narodowa szopka obyczajowa.

10. Dziewczęta płaczą nadaremnie. [Wybór reportaży z l. 1959-1961]. Kr.: WL 1962, 273 s.

11. Start do ziemi ludzkiej. Kr.: WL 1964, 233 s.
Wybór reportaży o tematyce społ. z poz. 5, 7, 8, 9, 10, 12.

12. Twarz ziemi. Zbiór reportaży. Wwa: Iskry 1964, 231 s.

Tu m.in. o życiu kult. Bułgarii, Ukrainy i Węgier.

13. Bunt brzydulek. Reportaże. Wwa: Iskry 1965, 194 s.

Dot. zagadnień społ. i życia kobiet w PRL.

14. Nieproszony przyjdzie jutro. Wwa: Czyt. 1966, 125 s.

Reportaże na tematy społ.

15. Koncert na elektry. Wwa: Czyt.: 1968, 166 s.

Reportaże na tematy społ. i moralno-obyczajowe.

Adapt. reportażu Koncert na viola d'amore: Adapt.: O. Sochacki. Wyst. Racibórz, T. Małych Form 1970.

16. Koniec chorału. [Reportaże]. Kr.: WL 1968, 170 s.

Dot. II wojny światowej i pierwszych lat po wojnie.

17. Losy nie darowane. Reportaże. Wwa: Iskry 1969, 342 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL.

Adapt. reportażu *Koncert na trzcinę i wiatr*. Adapt.: O. Sochacki. Wyst. Kr., T Faktu 1970.

18. Podróże Polaków. Impresje reportażowe. Wwa: Czyt. 1969, 198 s.

Zawartość: Podróż na Wschód; Podróż po Jugosławii; Zmarły chwastanie osiołka; Dzielnica niespokojnych sumień; Podróż do Warny; Podróż na Węgry; Na tropach Egon Erwin Kisch.

19. Dziewczyny i sex. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1970, 473 s.

Dot. zagadnień społ. i moralnych.

20. Polska jakiej nie znamy. Zbiór reportaży o mniejszościach narodowych. Kr.: WL 1970, 173 s.

21. Jak żyć? Zbiór reportaży. Wwa: Iskry 1972, 269 s.

Dot. zagadnień społ. w PRL.

22. Opowieści spod kija. Pozn.: WP 1972, 205 s.

Zawartość: Czyjaś biała obecność; Koncert nad srebrną wodą; Wątpliwość w sprawie zabójstwa; Klęska; Ostatni akt; Piękna żona z geesu; Głupi mus; Kac w samo południe; Parasol; Hanyś; Jak pleban z diabłem ryby łowił; Ciężkie czasy idą; Narybek; Kij ma dwa końce; Tematy banalne; Odrażony; Dzwony; Ryba po polsku; Colas Breugnon powiatu sądeckiego.

23. Demony nasze powszednie. Reportaże. Wwa: Iskry 1973, 295 s.

Dot. głównie zagadnień społ. w PRL.

24. Na dobre i na złe. Rodzina po polsku. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1975, 243 s.

25. Księga ludzi, ptaków i ryb. [Reportaż]. Kat.: Śląsk 1976, 171 s.

Zawartość: Wiara, nadzieja, miłość; Intruz; Kari; Symfonia zapachowa; Plaksy; Ten cholerny prześmiewca; Ostatni rycerze naszych wód; Kobiety nad wodą; Ciężar i mrok; Jacy jurni chłopy; Trochę umrzeć; W sprawie optymistów; Żywioty; Czysta nieprzyzwoitość; Wolny i szczęśliwy; Przeciw kalendarzom; Bagry, czyli o kompromitacji; Śmiesznie, chociaż nie do śmiechu; Ojciec pstrągów; Męski strip-tease, czyli koniec sezonu; Krótki opis mojego opętania.

26. Piekło mężczyzn. [Szkice publicystyczne]. Wwa: Iskry 1977, 220 s.

Dot. tematyki społ.

27. Bał się nie udać, czyli Rétif Krakowski. [Reportaże społeczne]. Kr.: WL 1978, 158 s.

28. Bliskie spotkania różnego rodzaju. Wwa: Iskry 1982, 204 s.

Reportaże obyczajowe pisane w 1975-1980.

29. Sezon w czyścicu. Collage reportaży. Wwa: KiW 1982, 186 s.

30. Jak ukradłem duszę. Wwa: Iskry 1985, 169 s.

Wspomnienia z l. 1944-1981.

31. Opowieści wakacyjne. Wwa: Iskry 1989, 275 s.

Zawiera z poz. 25: Wiara, nadzieja, miłość; Intruz; Kari; Plaksy; Ten cholerny prześmiewca; Ostatni rycerze naszych wód;

Kobiety nad rzeką [wcześniej pt. Kobiety nad wodą]; Ciężar i mrok; Trochę umrzeć; Żywioty; Czysta nieprzyzwoitość; Wolny i szczęśliwy; Przeciw kalendarzom; Męski strip-tease, czyli koniec sezonu, — z poz. 22: Czyjaś biała obecność; Parasol; Colas Breugnon ziemi sądeckiej [w poz. 22 pt. Colas Breugnon powiatu sądeckiego]; Piękna żona z geesu; Jak pleban z diabłem ryby łowił; Kac w samo południe; Kij ma dwa końce; Koncert nad srebrną wodą; Wątpliwość w sprawie zabójstwa; Ostatni akt; Głupi mus, — nadto: Dobry człowiek; Jak powstają legendy; Idzie Tatuś; Kolorowy smutek; O sztuce reżygnacji.

Praca redakcyjna

1. Wiedzą sąsiedzi, kto na czym siedzi. Zbiór reportaży. Red. i słowo wstępne ... Kr.: WL 1970, 367 s.

Dot. życia w PRL.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1958. — J. Lovell: Jak być reporterem. *Kontrasty* 1976 nr 10. — Wywiady: Rozmowa z J.L. Rozm. W. Kawiński. *Profil* 1972 nr 5; W środku duszy. *Zycie Lit.* 1956 nr 35 [rec.: J.L. Rozm. J. Snopkiewicz. *Radar* 1979 nr 2.

SWPP 1. — PP (J. Łuczynska). — LP (red.).

J. Skórnicki: Wyłączenie o ludziach. *Zycie Lit.* 1954 nr 20 [rec.: Ślady na stromej drodze; Złoty potok]. — B. Drozdowski: Reporter — moralizator. *Zycie Lit.* 1956 nr 35 [rec.: Są takie dzielnice]. — [Raport w sprawie aniołów:] J.P. Gawlik: Raporty anielskie. *Zycie Lit.* 1958 nr 50; T. Jankowski. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 50; Z. Kubikowski. *Odra* 1958 nr 46. — J.P. Gawlik: Obrona reportażu. *Zycie Lit.* 1959 nr 49 [rec.: Cud się zdarzył] — [Dziewczęta płaczą nadaremnie:] M. Wańkiewicz. *Zycie Lit.* 1962 nr 45; T.J. Żółciński: Prolegomena do współczesności. *Twórczość* 1962 nr 12. — K. Koźniewski: Antyreportaż J.L. *Zycie Lit.* 1964 nr 29. — K. Meloch: Polska z reportażu J.L. *Razem* 1964 nr 10. — K. Goldbergowa: W sferze ludzkiej intymności. *Fakty i Myśli* 1965 nr 9 [rec.: Start do ziemi ludzkiej]. — K. Goldbergowa.: J.L. *Tyg. Kult.* 1966 nr 24. — W. Szewczyk: Światy osobne. *Zycie Lit.* 1966 nr 27 [rec.: Bunt brzydki; Nieproszone przyjdzie jutro]. — K. Meloch: L. mniej znany. *Wiatrak* 1967 nr 1 [o twórczości J.L. w 1955-1956]. — [Koncert na elektrony:] A. Chruszczyński: Symfonia koncertująca. *Tyg. Kult.* 1968 nr 18; A. Wilkoń: Koncert na wiele głosów. *Zycie Lit.* 1968 nr 21. — J. Cieszkowski: Pejzaż niesentymalny. *Za i Przeciw* 1969 nr 48 [rec.: Losy nie darowane]. — [Koniec chorału:] K. Dziewanowski: Chorał na głosy nieludzkie. *Nowe Książ.* 1969 nr 5; A. Wilkoń: Ukryte dramaty społeczne. *Zycie Lit.* 1969 nr 18. — J. Roliński: Dwie łyżki leguminy. *Nowe Książ.* 1970 nr 22 [rec.: Polska jakiej nie znamy]. — S. Zieliński: Patrząc na Polskę. *Nowe Książ.* 1970 nr 3 [rec.: Losy nie darowane]. — Z. Ziątek: Reportaże z życia i z wyobraźni. *Tyg. Kult.* 1971 nr 4 [rec.: Dziewczyny i sex]. — A. Wilkoń: Proza nasycona lirykiem. *Zycie Lit.* 1973 nr 2 [rec.: Opowieści spod kija]. — A. Strońska: Tak, to jest pytanie. *Zycie Lit.* 1973 nr 11 [rec.: Jak żyć?]. — M. Marjan: Koncepcja reportażu w twórczości J.L. *Acta Univ. Lodz. (Filol. Pol.)* 1975 nr 2. — S.J. Królik: Złe uważane za dobre. *Więź* 1976 nr 10 [dot. twórczości J.L.]. — J. Kurowicki: Jak być L. *Kontrasty* 1976 nr 10. — [Piekło mężczyzn:] A. Wieluński: Komedja męska. *Nowe Książ.* 1977 nr 19; M. Zieliński: Orfeusz w piekle. *Kontrasty* 1977 nr 8; B. Rogatko: Smutni pięćdziesięciolatekowie. *Zycie Lit.* 1978 nr 1. — [Bliskie spotkania różnego rodzaju:] M.A. Kowalski: Kreowanie rzeczywistości. *Nowe Książ.* 1982 nr 4; J. Roslan: Zdrada reportera. *Fakty* 1982 nr 26. — [Sezon w czyścicu:] S. Stanuch: Sezon młodych poetów. *Dz. Pol.* 1982 nr 206; J. Roslan: Świat zastępczy. *Tyg. Kult.* 1983 nr 39. — [Jak ukradłem duszę:] W. Pykosz: Lovella wspomnień czar. *Zycie Lit.* 1985 nr 46; J. Wiśniewska: Słodki wspomnień czar. *Nowe Książ.* 1986 nr 5.

L

LUBICZ-ZALESKI Zygmunt

zob. ZALESKI LUBICZ Zygmunt

LUBKIEWICZ-URBANOWICZ Teresa ur. 1930

Imiona metrykalne: Eugenia Teresa.
Podpisywała utwory też: Teresa Lubkiewicz.
Prozaik, dramatisarcka, autorka słuchowisk radiowych.

Urodzona 13 października 1930 w Lidzie; córka Kazimierza Lubkiewicza, sędziego, i Marianny z Mickiewiczów. Do 1937 mieszkała w Lidzie, a następnie w Wilnie, gdzie skończyła I klasę szkoły powszechnej. Po wybuchu II wojny światowej, w okresie Republiki Litewskiej i Litewskiej SRR mieszkała nadal w Wilnie. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w majątku dziadków ze strony matki w Rakuciszkach, niedaleko Oran. W 1946 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechała wraz z ciotką (ojciec zmarł, chora matka wróciła dopiero w 1950) do Wołowa (woj. wrocławskie), gdzie ukończyła w 1949 gimnazjum (z małą maturą). Następnie uczęszczała do dwuletniej szkoły pielęgniarstwa we Wrocławiu. Po jej ukończeniu pracowała w zakładzie dla dzieci chorych na chorobę Heinego-Medina w Goczałkowicach. Równocześnie kontynuowała naukę zaocznie w liceum ogólnokształcącym w Bielsku-Białej; w 1954 zdała maturę. W tym samym roku rozpoczęła studia na Wydziale Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego; w 1960 uzyskała magisterium. W czasie studiów pracowała dorywczo w ośrodkach zdrowia jako pielęgniarka, od 1959 jako dziennikarka w czasopiśmie *Rolnik Spółdzielca* (do 1978). Debiutowała w 1962 reportażem pt. „Świerszczowe powroty”, wydrukowanym w tomie zbiorowym „Dymisja dla anioła” (wyd. Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”); za właściwy debiut uważa wiersz pt. „Czarownica”, ogłoszony w 1962 w *Teatrze Ludowym* (nr 11-12). W następnych latach rozwijała twórczość prozatorską, od 1967 pisała także utwory dramatyczne i słuchowiska radiowe. Była laureatką wielu konkursów na opowiadania i słuchowiska radiowe. W 1968 wyszła za mąż za Ryszarda Urbanowicza, aktora. Od 1974 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1978-90 pracowała w Polskim Radiu, m.in. jako współtwórcza radiowej powieści „W Jezioranach”. W 1989 została członkiem SPP. Wyóżniona odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974) i Złotym Krzyżem Zasługi (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Banda z Wroniej Góry. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1965, 46 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970.

2. Kwiatek dla Basi. (Dzień Kobiet obchodzony przez spółdzielnię uczniowską). [Obrazek sceniczny]. W: W naszej szkolnej gromadzie. Wwa: Zakład Wydawnictw Centrali Rolniczej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” 1967 s. 34-36.

3. Szczenie wilkołaka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 11 s. 5-22. TV 1972.

4. Wieczór z Łońką. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 2 s. 5-12. Radio 1971.

5. Od tego się nie umiera. [Scenariusz filmowy]. *Kino* 1972 nr 5 s. 29-32.

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki i Nacz. Zarządu Kinematografii w 1972.

6. Wijuny. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 12 s. 5-30. Praprem. Pozn. T. Nowy 1976. Wyd. Wwa: Czyt. 1982, 86 s.

Nagroda T. Ateneum za debiut dramatyczny w Wwie w 1974 oraz nagroda im. S. Pietaka w 1976.

Przeł. ang.: [Przeł.] H. Kaut-Howson. Druk *Plays and Players*, Londyn 1978. Wyst. London, T. Space-Actors Soup Kitchen 1978; [przeł.] R. Pulvers. Wyst. Georgetown, Alla Rogers Gallery 1991.

7. Małanka. [Utwór dramatyczny]. Praprem. pt. *Wodzianka*. Wwa, T. Nowy 1975. Radio 1979.

8. Sękacz. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1977.

9. W Jezioranach. [Powieść radiowa; współaut.:] w 1977-1981: W. Milczarek, A. Mularczyk, Z. Posmysz; od 1983: A. Mularczyk, A. Bartosz. Radio od 1977.

Emisja raz w tygodniu od 1960 (do 1976 bez udziału T.L.-U.).

10. Dzitwa. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1990, 111 s.

Zawartość: Szlachecka choroba; Żyłka myśliwska; Prynuka; Dzitwa; Wypowiedziano mi wojnę.

Adapt. radiowa poszczególnych opowiadań. Radio 1991.

11. Boża podszewka. [Powieść]. Sejny: Bibl. Krasnogrudy, Fundacja Pogranicze 1994, 293 s.

Słuchowiska radiowe por. poz. 4, 7, 10 oraz m.in.: Prynuka. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 6 s. 17-30. — My z Ciepeliżek. Radio 1970. — Nie samą miłością. Radio 1971. — Czar Gaładusi. Powst. 1972. Radio 1977 [nagroda w konkursie na słuchowisko współczesne w 1972]. — Przed podróżą. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 1 s. 35-43 [nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowisko współczesne w 1972]. — Kogutek. Radio 1973. — Kwiat paproci. Radio 1974. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 4 s. 45-58. — Podróżniczki. Radio 1973. — Z moich stron. Radio 1973. — Gajdis. Radio 1975. — Narzeczona. Radio 1975. — Nietutejsza. Radio 1975. Druk *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 2 s. 31-40. — Smykałka. Radio 1975. — Wyrodek. Radio 1976. — Babskie nasienie. Radio 1977. — Domowy złodziej. Radio 1977. — Opiekun.

Radio 1977. — Pomoc domowa. Radio 1978. — Impreza. Radio 1979. — Małodobry. Radio 1980.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

M. Kaziów. *Gaz. Ziel-górs.* 1973 nr 244 [rec.: Kogucik]. — [Wijuny:] J. Korczak. *Zycie Lit.* 1976 nr 14; J. Ratajczak: *Wijcie się „Wijuny”!* *Teatr* 1976 nr 11; M. Sienkiewicz: *Wijuny, czyli zło, które jest w nas.* *Kultura* 1976 nr 18. — W. Billip: *Ciepłizna i szeroki świat.* *Tyg. Kult.* 1977 nr 5 [dot. słuchowisk radiowych]. — J. Dunin: *Jak to na kresach było ...* *Zycie Warsz.* 1995 nr 60.

J.Z.

LUBOSZ Bolesław

ur. 1928 — 2004

Pseud.: (b); b.b.; (b.b.); (b.l.); B.L.; (B.L.); B. Lub.; Beusz; (blu), Blu; Blusz; (Blusz); Dyplomowany Podbięta; Janusz Porębski; Jerzy Porębski; Kobra; (I); I; L; (Ib); M.K.; N.H.; Optymista; OSZ; Podbięta; Stańczyk; W. St.; W. Sta.; (W. Sta); Waclaw Stanisz.
Poeta, krytyk.

Urodzony 11 stycznia 1928 w Tarnowskich Górach; syn Franciszka Lubosza, kolejarza, uczestnika powstań śląskich, i Augustyny z Mrozków. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Tarnowskich Górach, gdzie też przebywał w czasie okupacji niemieckiej i po wojnie. W 1948 ukończył Gimnazjum i Liceum Humanistyczne im. Księża Jana Opolskiego. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1952 uzyskał magisterium. Debiutował w 1950 wierszami „O Franciszku” i „Bez pracy”, ogłoszonymi w *Po prostu* (nr 24); za właściwy debiut poetycki uważa utwory z cyklu „Historie murzyńskie” pt. „Muru”, „O prawo człowieka”, „Pieśń tragarzy”, zamieszczone w tymże roku w *Dzienniku Literackim* (nr 41). Od 1951 pracował w redakcji *Dziennika Zachodniego*, w 1954-55 redagował dodatek tygodniowy tej gazety pt. *Świat i Życie*. Od 1954 był współpracownikiem, a od 1955 członkiem redakcji *Trybuny Robotniczej* (do 1965, z przerwami), w której publikował (też pod pseud.: Optymista, Waclaw Stanisz) liczne szkice (m.in. w cyklach: „Dyżansem historii” w 1962, „Miłość ma sto imion” w 1964, „Z dziejów i pradziejów” w 1965), artykuły poświęcone sprawom upowszechniania kultury oraz recenzje literackie i teatralne. Publikował nadto utwory literackie, felietony i artykuły m.in. w *Życiu Literackim* (od 1951), *Panoramie* (od 1956), *Kronice Beskidzkiej* (1959-65; też pod pseud.: Beusz, (blu), Blusz), *Kalendarzu Beskidzkim* (1960-66), *Współczesności* (1961-69), *Poglądach* (od 1963). Od 1958 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Polskiego w Bielsku-Białej (do 1964), Teatru Zagłębia w Sosnowcu (1965-66), Teatru im. A. Mickiewicza w Częstochowie (1966-74). W 1962 został członkiem PZPR. Od tegoż roku należał do ZLP. W następnych latach był kilkakrotnie wiceprezesem

Oddziału Katowickiego ZLP. W 1963 za poemat „Przydrożna pogoda” otrzymał I nagrodę w konkursie literackim WRN w Katowicach i Oddziału Katowickiego ZLP. Od 1969 był członkiem Krajowego Komitetu Obrońców Pokoju. W 1969/70 prowadził wykłady z literatury współczesnej oraz ćwiczenia z literatury regionalnej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Od 1970 pracował w redakcji *Poglądów* (od 1973 sekretarz redakcji). W 1972 otrzymał nagrodę WRN w Katowicach za twórczość literacką. W 1974-82 był redaktorem naczelnym do spraw literatury pięknej w Wydawnictwie „Śląsk”. W tym czasie kontynuował współpracę z *Poglądami*, jako autor licznych artykułów, felietonów, recenzji (podp. też: Podbięta, Janusz Porębski, Stańczyk, Blu, OSZ) oraz publikował w miesięczniku *Opole* (1974-86, z przerwami; tu m.in. cykl felietonów „List z Katowic” w 1977-85) i dzienniku *Wieczór* (1973-82). W 1978 otrzymał nagrodę im. J. Ligonia I stopnia przyznaną przez Stowarzyszenie „Pax” oraz nagrodę *Opola*. W 1982 powrócił do redakcji *Poglądów*, obejmując funkcję zastępcy redaktora naczelnego. Po likwidacji pisma, w 1983 został kierownikiem redakcji literatury w tygodniku *Panorama* (tu m.in. cykl szkiców „Sławni kochankowie” w 1982-84). Był sekretarzem Głównej Komisji Rewizyjnej Zarządu Głównego ZLP. W 1983 został członkiem nowego ZLP, a w 1986 członkiem Komisji Kwalifikacyjnej Zarządu Głównego Związku. W tymże roku otrzymał nagrodę m. Katowic. Wyróżniony złotą odznaką „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego” (1965), odznaką „Zasłużony dla Województwa Bielskiego” (1965), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim (1979) i Krzyżem Komandorskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czas ballady. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1959, 42 s. Cykle: Legendy do ocalenia; Czas ballady.

2. Milczenie węgla. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1962, 47 s. Cykle: Milczenie węgla; Oczekiwanie; Beczka filozofa.

3. Dialog o powstaniu sceny narodowej. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1965.

Wyst. łącznie z: L.A. Dmuszewski: *Odwet, czyli Barbara Zapola*.

4. Kraina gwarków i lasów. [Szkice]. Kat.: Śląsk 1969, 197 s.

Zawartość: Uroda krajobrazu; Człowieczy trud; Srebrny Bytom; Soplicowo; Wolne miasto gwareckie; Wiersze i troki; Pokłon lublinieckim lasom; Szara godzina; Dzień twórczenia.

L

5. Odkrywanie Kolumba. [Wiersze i proza poetycka]. Kat.: Śląsk 1970, 74 s.

Cykle: Szkice do portretu; Dzień po dniu; Przypowieści.

6. Spotkania literackie. Esej. Chorzów: T. im. A. Mickiewicza w Częstochowie 1970, 20 s.

7. Budziszyn. Z dziejów tysiącletniego miasta. [Album]. Fot.: G. Grosse. Tekst ... Kat.: Śląsk; Budziszyn, Ludowe Nakładnictwo „Domowina” 1975, 132 s.

8. Opowiedzieć zapomnienie. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1976, 168 s.

Zawartość: Spowiedź Alojzego Mrocza – dowódcy powstańczego; Śląski hetman; Elegant; Burian Jednooki wyrusza na wojnę; Opowiedzieć zapomnienie; W śnie większym od cierpienia; Stary Człowiek z fajką.

9. Filomaci i entuzjaści. [Szkice]. Kat.: Śląsk 1977, 204 s.

Zawartość: Godziny śląskie Adama Mickiewicza; Nadzieje i radości [o J. Lompie]; Z książką w plecaku; Es geht schon los ... [o P. Stalmachu]; Opowieści cieszyńskich filaretów; Droga do oficyny drukarskiej Karola Prochaski; Poezja powstańczego trudu [dot. powstań śląskich]; W poszukiwaniu utraconych nadziei literackich [o E. Imielii].

10. Wyjście z ognia. [Powieść]. Powst. 1977. Wyd. Kat.: Śląsk 1979, 160 s.

Nagroda Min. Górnictwa i Oddz. ZLP w Kat. w 1977.

11. Spojrzenie za siebie. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 48 s.

12. Rzecz osobista. [Wiersze]. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1980, 24 s.

13. Bohaterowie i statyci. [Eseje]. Kat.: Śląsk 1982, 222 s.

Zawartość: Muzy hetmańskie pod Byczyną; Kuźnice arikańskie; Wolter pod Olawą i Lipskiem; Godziny śląskie Adama Mickiewicza [poz. 9]; Stary guslarz i wrocławscy studenci [dot. A.E. Odyńca]; Konrad poezji śląskiej [o J.N. Jaroniu]; Nieznane dzieła, nieznani bohaterowie [dot. E. Imielii]; Literatura powstańczego trudu [dot. tematu powstań śląskich w literaturze pol.].

14. Gniazdo. Wybór wierszy. Kat.: Śląsk 1983, 126 s.

Cykle: Przepisane z zyciorysu, czyli o wierności; Przepisane ze snu, czyli o nadziei; Przepisane z czytanki, czyli o miłości; Przepisane z kronik rodzinnych, czyli o zapomnieniu.

15. Paweł Stalmach. (1824-1891). Pierwszy z budzicieli ducha narodowego na Śląsku Cieszyńskim, redaktor „Gwiazdki Cieszyńskiej”, twórca i pierwszy prezes Macierzy Ziemi Cieszyńskiej. Kat.: Katowickie Tow. Społ.-Kult. 1986, 15 s.

16. Opowieści o sławnych kochankach. Kat.: KAW 1987, 256 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Zawartość: Kochana czarownica. Władysław IV Waza i Jadwiga Łuszkowska; Więcej pychy niż miłości. Królowa Anna Austriaczka i książka Buckingham; Intymność Szekspirowska w Saskich dekoracjach. August II Mocny i Aurora von Königsmark; Gańskie wrota namiętności. Caryca Anna i Ernest Biron; Królewska tancerka. Fryderyk II i Barberina Campanini;

Europa straciła dla mnie swój urok. Izabela Czartoryska i diuk de Lauzun; Rozterki miłosne poetyckiego Fausta. Johann Wolfgang Goethe i Maria Szymanowska; Miłość po włosku. George Byron i Teresa Guiccioli; Romanse i ballady. Adam Mickiewicz i Karolina Kowalska; Uniesienia i nienawiść. George Sand i Alfred de Musset; Romans dyplomatyczny. Aleksander Walewski i Rachel Félix; L'amour de vanité. Zygmunt Krasiński i Delfina Potocka; W kleszczach dwuznaczności. Władysław Syrokomla i Helena Majewska; Łaska pani. Cesarz Franciszek Józef i Katarzyna Schrott; Miłość do Mileny. Franz Kafka i Milena Jesenska.

17. Słowo ojczyście na Śląsku. [Szkic.] Kat.: Woj. Bibl. Publiczna 1988, 27 s.

18. Cztery pory odkupienia. [Poemat]. Kat.: Śląsk 1990, 99 s.

19. Wawel. [Wiersze]. Opole: Wydawn. Oddz. ZLP „Wers” 1990, 73 s.

Tu też poemat pt. Wawel.

20. Wiersze łużyckie. Kat.: Muzeum Śląskie 1992, 20 s.

21. Z Czuchowa w świat. Wspomnienie o Wilhelmie Szewczyku w I rocznicę śmierci. Kat.: Muzeum Śląskie oraz Tow. Przyj. Kat. 1992, 16 s.

22. Alfabet śląski. Kat.: Structura 1995, 208 s.

Zawiera wspomnienia dot. m.in. pisarzy, — nadto noty biograficzne.

23. Twoja zagłada w Rzymie. Powieść z czasów Petrarci. Kat.: Śląsk 1995, 400 s.

24. Cienie Wieży Spadochronowej. Kat.: Fundacja Nagród i Wyróżnień im. Bohaterów Wieży Spadochronowej 1996, 152 s.

Nagroda spec. Wojewody Katowickiego E. Ciszaka w 1995.

Dot. działalności ZHP na Śląsku we wrześniu 1939.

Zawiera szkic B.L. pt. „Obrona cywilna i literatura” oraz antologię wierszy, m.in. B.L.

Wybór wierszy w przekł. niem.: Im Sommerlauf gefangen. Gedichte. [Przeł.] H. Bereska, K. Lorenc, R. Baron, A. Diwersy. Trier-Merzig 1985.

Przekłady, adaptacje, montaż poetyckie

1. Dzień dobry, Juliuszu. [Montaż utworów poetyckich J. Słowackiego]. Oprac. ... Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1959.

2. F. Schiller: Sprzysiężenie Fiesca w Genui. Przeł. ... Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1959.

3. G. Morcinek: Ondraszek. Adapt. scen. ... Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1962.

4. Powstańczy rapsod. [Montaż poetycki]. Oprac. ... Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego, Mała Scena 1966.

5. Strofy miłosne. Oprac. ... Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1966.

6. Do bytomskich strzelców. Oprac. ... TV Estrada Lit. 1969.

7. Nie chcemy koron, złotych śmieci. Widowisko poetyckie. (Fragmenty). Opole: Woj. Kom. Frontu Jedności Narodu, Zarząd Okręgowy ZBoWiD 1970, 31 s.

8. Rapsod o Leninie. Widowisko poetyckie w adaptacji tekstów i oprac. dramaturgicznym. ... Wyst. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1970.

9. M. Nowak-Njechorński: Mistrz Krabat, dobry lużycki czarodziej. Legendy spisali i obrazkami ozdobił M. Nowak-Njechorński. Tłum. z górnołużyckiego ... Kat.: Śląsk; Budziszyn, Ludowe Nakładnictwo „Domowina” 1979. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982, wyd. 3 1983, wyd. 4 1988.

10. J. Koch: Drzewo wiśni. [Powieść]. Tłum. z górnołużyckiego ... Kat.: Akapit 1993, 134 s.

Prace redakcyjne

1. Ponad milczeniem i walką. Antologia poezji i satyry powstała śląskich, Zebrał, oprac., wstępem i posł. opatrzył ... Kat.: Śląsk 1970, 186 s. ZBoWiD Oddz. w Kat.

2. Życie teatralne w Częstochowie 1870-1945-1970. Red. ... Częstochowa-Chorzów: Państw. T. im. A. Mickiewicza 1970, 116 s.

3. J. Wolker: Ballada o śnie. [Wiersze]. Wybór: J. Waczków. Wstęp i przyp.: ... Kat.: Śląsk 1978, 154 s.

4. Insurgenci. Opowiadania o powstaniach śląskich. [Wybór i wstęp:] ... Kat.: Śląsk 1980, 302 s.

5. J.N. Jaroń: O nie nie proszę. Liryki powstańcze. [Wiersze]. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Kat.: Śląsk 1981, 71 s.

6. Latarnia. Współczesna nowela lużycka. Wstęp i noty ... Wybór: J. Krawża. Kat.: Śląsk [1982], 210 s.

7. Z biegiem Strugi, z biegiem lat. Antologia poejennej poezji Serbo-Lużyczan. Wyboru wierszy dokonał, wstępem i przyp. opatrzył ... [Przeł.] ... Kat.: Śląsk 1993, 108 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1972, 1988. — Wywiady: „Mała ojczyzna”. Rozm. P. Przeclawski. *Dz. Zach.* 1982 nr 107; Pracuję jak rzemieślnik — systematycznie i konsekwentnie. Rozm. B. Sośnierz. *Wieczór* 1985 nr 96.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — LP (uzup.).

[Czas ballady:] F. Fornalczyk *Głos Szczec.* 1959 nr 97, przedr. w tegoz: *Znaki życia*. Pozn. 1961; [T. Karpowicz] (Kat): Czas myślenia. *Odra* 1959 nr 21; A. Wilkoń: Czas konwencjonalnych smutków. *Zycie Lit.* 1959 nr 17. — [Milczenie węgla:] W. Nawrocki: Wiersze B.L. *Poglądy* 1963 nr 1; K. Raton: Romantyzm i materia. *Współczesność* 1964 nr 6 [dot. też: Czas ballady]. — [Kraina gwarków i lasów:] F. Fornalczyk: Ziemia tarnogórska i jej ludzie. *Nowe Książ.* 1969 nr 19; T. Kijonka: O ziemi srebra i wierszy. *Poglądy* 1969 nr 17. — [Ponad milczeniem i walką. Oprac. ...] R. Hładko: Poetyka walki, rozpacz i przetrwania. *Wczoraj, Dzisiaj, Jutro* 1970 nr 3; Z. Bednorz: Słowo, które było w samym środku

walki. *Kwart.* Opol. 1971 nr 2; M. Pazan. *Zar. Śl.* 1971 nr 1. — [Odkrywanie Kolumba:] T. Kijonka: Poezja sobie wierna. *Poglądy* 1970 nr 14; W. Grajewski. *Poezja* 1971 nr 5; W. Natanson: Poezja węgla. *Zycie Lit.* 1971 nr 10; I. Smolka: W ziemi i na ziemi. *Współczesność* 1971 nr 1. — [Opowiedzieć zapomnienie:] W.K. Janota: Opowiedzieć człowieka. *Poglądy* 1976 nr 13; J. Koprowski: Ballady prozą Lubosza. *Nowe Książ.* 1976 nr 18; A. Siekierski: Na każdego przyjdzie czas. *Opole* 1976 nr 9; F. Fornalczyk: Ludowi herosi od przodu i od tyłu. *Zycie Lit.* 1977 nr 42. — J. Feusette: Spod szorstkiej sierści. *Opole* 1978 nr 7 [rec.: Spojrzenie za siebie]. — J. Hajduk-Nijkowska: Gawędy L. *Opole* 1978 nr 2 [rec.: Filomaci i entuzjaści]. — [Spojrzenie za siebie:] E. Biela: Węglowy chleb poezji. *Tyg. Kult.* 1979 nr 48; A. Kaliszewski: „Między niebem a kuźnią ziemi”. *Zycie Lit.* 1979 nr 24. — [Wyjście z ognia:] J. Górdzialek: Nowe i stare powieści górnicze. *Tyg. Kult.* 1980 nr 49; B.S. Kunda: Współczesny moralitet. *Zycie Lit.* 1980 nr 36; S. Zieliński: Czarny krzyż. *Nowe Książ.* 1980 nr 2. — [Bohaterowie i statyści:] J. Karkoszka: Z ziemi śląskiej do... Polski. *Poglądy* 1983 nr 9; J. Skórzyńska. *Dz. Zach.* 1983 nr 63. — [Gniazdo:] J. Kajtoch: Najmniej o rodowodzie. *Podbeskidzie* 1984 nr 13/14; J. Kurowicki: Lubosz: Kilka światów w jednym. *Poezja* 1984 nr 2; W. Zieliński: Powroty do źródeł. *Zycie Lit.* 1985 nr 11. — F. Fornalczyk: Platnik rachunku pochodzenia. *Opole* 1987 nr 3/4 [dot. twórczości B.L.]. — E. Pochroń: L. na tropie sławnych kochanków. *Tryb. Opol.* 1987 nr 285 [rec.: Opowieści o sławnych kochankach]. — [Cztery pory odkupienia:] R. Bednarczyk: Czas odkupienia. *Tak i Nie* 1988 nr 70; J. Karkoszka: „Powroty są do serc...” *Tryb. Śl.* 1991 nr 8; W. Sikora: Sobie zapisałmy przetrwanie w niedoskonałości. *Zurót* 1991 nr 10.

K.B.

LURCZYŃSKI Mieczysław 1907-1992

Pseud.: Jan Kozłowski; LEM; Władysław Szreniawa.
Poeta, prozaik, tłumacz, malarz.

Urodzony 14 grudnia 1907 w Petersburgu; syn Władysława Lurczyńskiego, urzędnika handlowego, i Zofii z Grabowskich. Dzieciństwo i młodość spędził w Warszawie. Uczył się w szkole handlowej Tomasza Łebkowskiego. Zdał maturę jako ekstern, a następnie studiował w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Około 1926 rozpoczął twórczość malarską, kształcąc się w pracowniach Adama Rychtarskiego i Blanki Mercère; wystawiał swoje obrazy, m.in. w Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie. Debiutował jako poeta w 1936 wierszem „Chałturyń”, opublikowanym w *Kamenie* (nr 2). W tymże roku ożenił się z Zofią Poznańską. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej w szeregach AK i w podziemnym życiu literackim; m.in. brał udział w organizowaniu wieczorów poetyckich w domu Haliny Martin w Pawłowicach pod Warszawą. Był od lutego 1943 więziony kolejno na Pawiaku i w obozach koncentracyjnych na Majdanku, w Buchenwaldzie i Hecht. Po wyzwoleniu przebywał w Hanowerze. Należał do założycieli Wydawnictwa Polskiego Związku Wychodźstwa Przymusowego w Hanowerze, w którym publikował także swoje utwory poetyckie, prozatorskie i dramaty (przeważnie pod pseud.: Jan Kozłowski, Władysław Szreniawa). Współpracował z czasopi-

L

smem „Przegląd Literacki” (Stuttgart), współredagował „Głos Polski” (Hanower). Należał do Polskiego Klubu Literackiego w Niemczech. W 1949 zamieszkał w Paryżu, gdzie kontynuował twórczość artystyczną w dziedzinie literatury i malarstwa. Wiersze, opowiadania i artykuły zamieszczał przede wszystkim w *Wiadomościach* (Londyn, od 1950), a także m.in. w *Orle Białym* (Londyn, 1950-53, 1956-57), *Życiu* (Londyn, 1950-53) i *Syrenie* (Paryż, 1957-58). Obrazy wystawiał głównie w galeriach na terenie Francji. Był członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, PEN Clubu (sekcja Writers Abroad), paryskiego Salonu Niezależnych („Independants”). W 1969 po raz pierwszy po wojnie odwiedził Polskę. Zmarł 29 września 1992 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Judasz. [Poemat]. Wwa: [Druk.] „Polska Zjednoczona” 1936 [antydat. 1935], 38 s.
2. Pieśni buntownicze. [Wiersze]. Wwa: F. Hoelsick 1938, 42 s.
3. Caracho-Weg. [Wiersze]. Hanower: [Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego] 1945, 39 s. Powst. w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie.
4. Czas poległy. [Wiersze]. Hanower: [Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1945], 40 s. Powst. jak poz. 3.
5. Dom pod wysokim księżycem. [Wiersze]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1945, 40 s. Wyd. 2 tamże 1945. Powst. jak poz. 3.
6. Janka. [Utwór dramatyczny]. Hanower: [Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego] 1945, 52 s. Powst. jak poz. 3.
7. Łuski syreny. [Wiersze]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1945, 38 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1945, wyd. 3 1945. Powst. jak poz. 3.
8. Niedokończony poemat. Hanower: [Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego] 1945, 36 s. Na okł. tytuł: Poemat niedokończony. Powst. jak poz. 3.
9. Anioł i Bonifacjusz. [Opowiadanie]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 16 s. Podp.: Jan Kozłowski.
10. Kirke. [Wiersze]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 16 s. Podp.: Jan Kozłowski.
11. Pożegnanie z Ojczyzną. [Wiersze]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 41 s.
12. Romans warszawski. [Opowiadanie]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 23 s. Podp.: Władysław Szreniawa.
13. Stara gwardia. [Utwór dramatyczny]. [Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946], 68 s. Nowa wersja pt. *Alte Garde* zob. poz. 21.
14. Śmierć Ahaswera. [Opowiadanie]. Hanower 1946, 20 s. Podp.: Władysław Szreniawa.
15. Tancerka. [Wiersze]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 23 s. Podp.: Jan Kozłowski.
16. Wiersze zwięzłe. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946, 16 s. Podp.: Jan Kozłowski.
17. Sonety. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1947, 16 s.
18. Wieprz Homeryczny. [Opowiadanie]. Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1947, 16 s. Podp.: Władysław Szreniawa.
19. Sangre y Luz. [Opowiadania]. Powst. ok. 1960. Zawartość: *Cante Jondo*; *Juanito*; *Znajomek z Salamanki*; *Sindbad*; *Noche triste*; *Kochankowie z Auribeau*; *Biel gronostaja*; *Legenda Avili*; *Carmenoita*; *Pan zmartwychwstały*; *Arriba libertad*; *Śnieg*. – Masz. w posiadaniu R. Lotha (IBL PAN).
20. Notatnik z podróży po Polsce. *Kultura*, Paryż 1969 nr 1/2 s. 128-145.
21. Trzy sztuki. [Utwory dramatyczne]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 115 s. Zawartość: *Alte Garde* [przedr. pt. *Die Alte Garde* w: *Polski dramat emigracyjny*. Pozn. 1993; por. poz. 13]; *Matka*; *Horyzont*.
22. Mañana. [Powieść]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1976, 187 s. II nagroda w konkursie literackim Pol. Kompanii Wartowniczych i Technicznych w RFN w 1972 na powieść z życia pol. emigracji od 1940. Inf. w książce o nagrodzie Związku Pisarzy Pol. na Obczyźnie, wg sprostowania J. Garlińskiego (*Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1976 nr 94, 202) – błędna.
23. Reszta jest milczeniem. [Wspomnienia z okresu wojny]. Przedm.: R. Zakrzewski. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1988, 71 s.
24. Trzy siostry i inne opowiadania. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1989, 178 s. Zawartość: *Sindbad*; *Koń trojański*; *Wspomnienie z Fez*; *Śpiew piasku*; *Dziewiąta podróż Sindbada*; *Trzy siostry*; *Ostatnia podróż Sindbada*; *Rękopis znaleziony w Argamasilla*; *Cicha jest noc*; *Mgła*; *Człowiek na dachu*; *Paloma*; *Monoki*; *Egzekucja przed świtem*.

25. Gorzki urodzaj. Wiersze. Pośl.: A. Witek. *Howe: Caldra House* [Nakł. Pol. Ośrodka Społ.-Kult.] 1990, 168 s.

26. Złota korona. Wiersze napisane po śmierci żony, Zofii. Londyn: *Caldra House* 1992, 48 s.

Przekłady

1. E.A. Poe: Maska Czerwonej Śmierci. The masque of Red Death. Hanower: *Zjednoczenie Pol. w Strefie Brytyjskiej* 1948, 11 s.

2. E.A. Poe: Serce, które mówiło. Hanower 1948. [Inf. tłumacza].

3. A. Puszkina: Poczmiistrz. (Stancjonnyj smotritel). Hanower: *Zjednoczenie Pol. w Strefie Brytyjskiej* 1948, 15 s.

4. W. Raabe: Czarna galera. Die schwarze Galeere. Hanower: *Zjednoczenie Pol. na [!] Strefę Brytyjską* 1948, 12 s.

5. R.L. Stevenson: Diabelska butelka. Hanower: *Zjednoczenie Pol. w Strefie Brytyjskiej* 1948, 32 s.

6. R.L. Stevenson: Wyspa głosów. Hanower: *Zjednoczenie Pol. w Strefie Brytyjskiej* 1948, 20 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1988. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

[Notatnik z podróży po Polsce:] W. Górnicki: *Obcy. Życie Warsz.* 1969 nr 64; Z. Ławrynowicz: *Peregrinatio ad Polonos. Kronika*, Londyn 1969 nr 18; L. Perzanowski: *Kultura*, Paryż 1969 nr 3. — S. Legeżyński: *Gaz. Niedz.*, Londyn 1970 nr 14 [rec.: Trzy sztuki]. — E. Guderian-Czaplińska: *Dialog* 1993 nr 6 [rec.: Alte Garde].

A.Sz.

LUTOWSKI Jerzy

1918-1985

Pseud.: Elle.

Dramatopisarz, scenarzysta filmowy.

Urodzony 23 czerwca 1918 we Lwowie¹; syn Władysława Lutowskiego, lekarza, i Michaliny z domu Rewcio. W 1938 ukończył VII Gimnazjum im. T. Kościuszki i rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. We wrześniu 1939 walczył jako ochotnik w obronie Lwowa, a następnie służył w szpitalu wojskowym nr 403. W czasie okupacji niemieckiej (od 1941) pracował w warsztatach samochodowych we Lwowie, a po przeniesieniu się do Warszawy jako robotnik kolejowy na Dworcu Zachodnim. W tym okresie zaczął pisać utwory dramatyczne (nie publikowane). Ożenił się z Barbarą Mankiewicz (rozwódni). Jako żołnierz AK brał udział w powstaniu warszawskim. Był szefem I Kompanii Sanitarnej Batalionu im. Jana Kilińskiego. Po upadku powstania uciekł z transportu jeńców i przebywał w Milanówku pod Warszawą. Po zakończeniu wojny kontynuował od 1945 studia medyczne na Uni-

wersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Równocześnie od 1945 był zatrudniony jako dziennikarz w *Rzeczypospolitej*. Współpracował też z *Gazetą Lubelską* (1946), eseje i recenzje teatralne publikował w *Kuźnicy* (1945-49) i *Odrodzeniu* (1946-49). W 1946 założył kabaret studencki Konfiterka. Po uzyskaniu dyplomu w 1949 został skierowany do Warszawy i pracował w Wojskowym Szpitalu nr 1. Od 1950 ogłaszał utwory dramatyczne oraz scenariusze filmów fabularnych i krótkometrażowych. W 1957-63 był kierownikiem artystycznym Wytwórni Filmowej „Czołówka”. Od 1966 pracował jako starszy asystent w Klinice Gastroenterologii i Chorób Przemiany Materii w Warszawie. W 1953 został członkiem ZLP. Był przewodniczącym Unii Polskich Pisarzy Medyków (1970-75 i od 1980) oraz wiceprezesem Światowej Unii Pisarzy Lekarzy (od 1973). Należał do Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC), Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI) i Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1971 opublikował w *Polityce* cykl miniatur satyrycznych pt. „Teatryk «Ildeforma»” (podp. Elle). Odznaczony Warszawskim Krzyżem Powstańcym, Złotym Krzyżem Zasługi (1952), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956), Złotą Odznaką Związku Zawodowego Pracowników Służby Zdrowia (1972). Zmarł 3 stycznia 1985 w Paryżu, gdzie przebywał na leczeniu; pochowany w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśń. [Dramat]. Powst. 1943. [Inf. autora].

2. Trzecia barykada. [Dramat]. Powst. ok. 1944. [Inf. autora].

3. Próba sił. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Częstochowa, T. Kameralny 1950. Wyd. Wwa: Czyt. 1950, 115 s. Wyd. inne Lubl.: [b. w.] 1950, 35 s., masz. powiel. Radio 1951.

4. Wzgórze 35. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Domu Wojska Pol. 1951. Wyd. Wwa: MON 1951, 87 s. TV 1961. Por. poz. 15.

Druk skrócony i w adapt. W. Fillera: *Mater. Report.* 1961 nr 1 s. 45-65.

Adapt. radiowa: Adapt. Z. Orszulska. Radio 1974.

5. Drzwi pancerne „B”. Opowieść filmowa. Wwa: Czyt. 1952, 157 s.

Nagroda Filmu Pol. za scenariusz w 1952.

6. Sprawa rodzinna. (Sztuka w 3 aktach). *Po Prostu* 1952 nr 28-36, 38-39, 41. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1952. Wyd. Wwa: Czyt. 1953, 134 s. Wyd. 2 z uwagami insc. J. Grudy także 1955.

Wyst. też pt. Posądzenie.

Przekł.: czes.: *Rodinná záležitost*. [Przeł.] K. Malek. Praha 1955. — ros.: *Semejnoe delo*. [Przeł.] P. Argo, A. Uspienski.

¹ Inf. wg ankiety personalnej członka ZLP z 1951 r.

L

Moskwa 1954. — słowac.: Rodinná vec. [Przeł.] J. Straka. Martin 1954.

7. Kret. [Sztuka w 4 aktach]. Praprem. Wwa, T. Nar. 1953. Wyd. Wwa: Czyt. 1954, 132 s. Wyd. 2 z uwagami insc. J. Wyszomirskiego. tamże 1955.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki, Centr. Zarządu Teatrów, Oper i Filharmonii oraz ZLP za sztukę poświęconą 10-leciu Polski Ludowej.

8. Ostry dyżur. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1955. Radio 1955. Wyd. Wwa: Czyt. 1956, 85 s. TV 1964.

Przełk.: czes.: Noční služba. [Przeł.] M. Janišová. Praha 1956, — niem.: Nachtdienst. [Przeł.] E. von Hollander-Losow. Berlin [ok. 1954], masz. powiel.; [Przeł.] V. Mika. Berlin 1956, — ros.: Noč' ispytanij. (Trudnoe dežurstvo). [Przeł.] P. Argo. Moskwa 1956, — słowac.: Nočná služba. [Przeł.] J. Vdovják. Bratislava 1956, — słowen.: Dežurna služba. [Przeł.] U. Kraigher. Ljubljana 1957. — Nadto wg inf. autora wyst. w Czechosłowacji, Niemczech i Jugosławii oraz wg inf.: *Nouva Kult* 1958 nr 10 w tv Holandii, Belgii, Szwajcarii i Francji.

9. Cena barykady. [Scenariusz filmowy]. *Dialog* 1956 nr 4 s. 38-90. Por. poz. 11.

10. Szkoła dobroczyńców. Sztuka w 3 częściach. Powst. 1957-1965.

[Cz. 1]. Tryptyku część trzecia. *Dialog* 1965 nr 8 s. 5-8.

[Cz. 2]. Oswobodziciele i oswobodzeni. *Dialog* 1957 nr 1 s. 57-66.

Przełk.: wg inf. autora przed 1977; franc.: [Przeł.] P. Cazin, — niem.: [Przeł.] H.H. Kunstmann, — szwedz.: M. Umgren.

[Cz. 3]. Fala. (Dramat w 1 akcie). *Dialog* 1960 nr 5 s. 34-46. Praprem. Bielsko-Biała, Bielski Klub Propozycji 1962 (łącznie z: S. Grochowiak: Partita na instrument drewniany; J. Krasieński: Kwatery). Radio 1981. Przedr. zob. poz. 27.

Przełk.: serb.: [Przeł.] R. Jedliński (inf. autora).

Praprem. łączna cz. 1-3 Wwa, Wojsk. Akad. Pol. lit. im. F. Dzierżyńskiego 1965. Wyst. w teatrze zawodowym Bielsko-Biała, T. Pol. 1982.

Wyd. łączne (bez tytułów poszczególnych części) Wwa: Czyt. 1980, 77 s.

Przełk.: łańcuch wg inf. autora przed 1977; franc.: [Przeł.] M. de Miomandre, — niem.: [Przeł.] K. Vogel.

11. Cena barykady. Fresk filmowy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1958, 180 s.

Zawartość: Prolog; Cena barykady [por. poz. 9]; Pierwsze intermedium; Zdarzenie; Drugie intermedium; Meldunek; Trzecie intermedium; Ostatni z wjazdu; Czwarte intermedium; Butelka burgunda; Piąte intermedium; Omyłka; Szóste intermedium; Gruzy; Epilog.

12. Czarna Mańka. Komedia muzyczna w 3 aktach. [Współaut.:] J. Waldorff. Muz.: Z. Turski. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1959.

13. Pociąg. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Kawalerowicz. Ekran. 1959. TV 1985. Por. poz. 29.

Nagroda krytyki na festiwalu filmowym w Wenecji w 1959. Przełk.: niem.: Nachtzug. [Przeł.] P. Lachmann. Współwyd. z: J. Iwaszkiewicz: Mutter Johanna von den Engeln. München 1963.

14. Okulary. Sztuka w 2 częściach. Praprem. Łódź, T. Powsz. 1961.

15. Rodzina Milcarków. Scenariusz filmowy: ..., J. Wyszomirski na podst. sztuki ... „Wzgórze 35” [por. poz. 4]. Ekran. 1962.

16. Wigilia. Sztuka w 1 akcie. *Mater. Repert.* 1962 nr 4 s. 5-16.

17. Ostatni po Bogu. [Powieść]. Gdynia: WM 1968, 165 s. Por. poz. 18.

18. Ostatni po Bogu. [Scenariusz filmowy]. Ekran. 1968. Por. poz. 17.

Nagroda zespołowa Ministra Obrony Narodowej II stopnia w 1968 dla twórców filmu.

19. Miejsce samobójcy. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 1 s. 45-63. Radio 1978. Przedr. zob. poz. 27.

20. Sygryda Dumna. Scenariusz filmowy powst. ok. 1974. [Inf. autora].

Film w realizacji pt. Sygryda Storada w zespole filmowym „Silesia” w 1976.

21. Uwienczenie bohatera. [Utwór dramatyczny]. *Sluż. Zdrowia* 1975 nr 13 s. 6. Radio 1980. Przedr. zob. poz. 27.

22. Cela. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1977. [Inf. autora]. Druk fragm. *Literatura* 1981 nr 7 s. 9-10.

23. Kazimierz Wielki. Powieść. Powst. ok. 1977. [Inf. autora].

24. Kazimierz Wielki. Scenariusz serialu telewizyjnego w 13 odcinkach. Powst. ok. 1977.

Data powst. wg inf. autora oraz: *Teatr* 1984 nr 11.

25. Szarada. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] P. Komorowski. Ekran. 1977.

26. Omyłka. Scenariusz filmowy na podstawie opowiadania ... [por. poz. 11]. Powst. ok. 1979.

Film w realizacji w zespole filmowym „Perspektywa” w 1979.

27. Tarabumba. [Dramaty]. Wwa: Wydawn. RTV 1984, 145 s.

Zawartość: Tarabumba (Groteska z podtekstem tragicznym); Miejsce samobójcy [por. 19]; Uwienczenie bohatera [por. 21]; Fala [por. 10]. — Po emisji [zapis wywiadu radiowego z J.L.].

28. Tarabumba. Radio 1985. Druk zob. poz. 27.

29. Pociąg. [Opowieść filmowa]. Wwa: WAIiF 1985, 118 s. Por. poz. 13.

Adaptacje

1. Czerwone berety. Scenariusz filmowy na podstawie opowiadania A. Siekierskiego: Pół go-

dziny przyjaźni. [Współaut.:] A. Siekierski. Ekran. 1963.

2. Pan Wołodyjowski. Scenariusz filmowy na podstawie powieści H. Sienkiewicza. [Współaut.:] J. Hoffman. Ekran. 1969.

Nagroda zespołowa Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1969.

3. Przygody pana Michała. Scenariusz serialu telewizyjnego na podstawie powieści H. Sienkiewicza: Pan Wołodyjowski. TV 1969. Por. poz. 2.

W 13 odcinkach: 1. Brat Jerzy. 2. Hetmański ordynans. 3. Zrękowiny pana Michała. 4. Cztery serca. 5. Mąż Basi. 6. Komendant stacyjny. 7. Tajemnica Azji. 8. Azja – syn Tuhaj-Beja. 9. Porwanie. 10. Smak zemsty. 11. Bulat i szabla. 12. Dymy nad twierdzą. 13. Hektor krzemieniecki.

4. Przygody pana Andrzeja. Scenariusz filmowy na podstawie powieści H. Sienkiewicza „Potop”. [Współaut.:] P. Komornicki. Powst. ok. 1970.

Inf. o powst.: A. Czałbowski. [Wywiad]. Rozm. H. Jankowska. *Życie Czyste*. 1970 nr 73.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1977. — Wywiad: O medycynie i literaturze. Rozm. B. Wit-Wyrostkiewicz. *Tyg. Kult.* 1977 nr 33.

SWPP 1. — LP (Sz. Gąssowski).

[Próba sil:] A. Sowiński: O postawie moralnej lekarza. *Nowa Kult* 1951 nr 16; J. Siekierska: O chorobach wzrostu współczesnego dramatu. *Teatr* 1951 nr 4-5; J.A. Szczepański: Próby „Próby sil”. *Teatr* 1951 nr 3. — Z. Hierowski: Dział w Ameryce i niegdyś na Śląsku. *Życie Lit.* 1952 nr 11 [rec.: Wzgórze 35]. — [Sprawa rodzinna:] R. Barań: Lekarz dramaturgii. *Echo Tyg.* 1952 nr 42; J.W. Gruda. *Prz. Kult.* 1952 nr 11. — [Kret:] E. Csató: O L. z okazji „Kreta”. *Nowa Kult.* 1954 nr 16; J. Kot: „Kret”, czyli jak trudno pokazać prawdziwego człowieka. *Prz. Kult.* 1954 nr 2; J. Szczawiński: Opowieść prawdziwa. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 5. — [Ostry dyżur:] M. Czernerle: Ostry spór o „Ostry Dyżur”. *Teatr* 1955 nr 22; J.A. Szczepański: W czym tkwi błąd? *Teatr* 1955 nr 22; S. Treugutt. *Teatr* 1955 nr 17. — H. Chabros: Zaczęło się w Lublinie ... 15-letnia droga J.L. *Kur. Lubel.* 1959 nr 182-183. — [Rodzina Milcarków:] Z. Dolecki: Śląsk 1921. *Kierunki* 1962 nr 46; A. Braun. *Zwierciadło* 1962 nr 48. — S. Treugutt: Tryptyk dramatyczny J.L. *Kultura* 1965 nr 16. — J. Kłossowicz: J.L. *Tyg. Kult.* 1966 nr 26. — Sz. Gąssowski: L. W tegoż: Współcześni dramatopisarze polscy 1945-1975. Wwa 1979. — B. Barczyk: J.L. i jego krytycy. *Dialog* 1985 nr 4. **J.Z.**

Ł

ŁABĘCKA-KOECHEROWA Małgorzata ur. 1917

Krypt.: M.L.-K.
Tłumaczka, eseistka, krytyk literacki.

Urodzona 28 września 1917 w Bronicach (pow. Puławy) w rodzinie ziemiańskiej; córka Antoniego Wołk-Łaniewskiego, inżyniera rolnika, i Lubuszy z Łopuskich, z wykształcenia artystki malarki. W 1935 ukończyła Gimnazjum Humanistyczne ss. Urszulanek w Lublinie. Następnie podjęła naukę w Szkole Wschodoznawczej przy Instytucie Wschodnim w Warszawie, którą ukończyła w 1938. W tym samym roku ukończyła też kurs eksportowy przy Światowym Związku Polaków z Zagranicy. Od sierpnia 1938 pracowała w Delegaturze Polskiego Instytutu Rozrachunkowego w Stambule, w Turcji. Po wybuchu II wojny światowej przebywała w Bronicach. W grudniu 1939 poślubiła Stanisława Łabęckiego i do końca okupacji niemieckiej przebywała w majątku męża w Ługowie w Lubelskiem (mąż, oficer AK, został stracony przez Niemców 6 marca 1944 w czasie zbiorowej egzekucji w Kurowie). Po wkroczeniu wojsk radzieckich była od listopada 1944 do stycznia 1946 pracownikiem firmy „Osoborg” w Lublinie. W 1946-48 pracowała w Dyrekcji Programowej Polskiego Radia w Warszawie. W tym czasie rozpoczęła pracę literac-

ką jako tłumaczka z języka francuskiego i adaptatorka słuchowisk radiowych. W 1947 wyszła za męża za Jana Koechera, aktora i reżysera. W 1948-49 pracowała w Zespole Autorów Filmowych w Łodzi. Następnie powróciła do Warszawy. Debiutowała w 1952 jako tłumaczka z języka tureckiego przekładem wiersza Nazima Hikmeta pt. „W sprawie dwudziestego wieku”, ogłoszonym na łamach miesięcznika *Twórczość* (nr 8). W 1951-56 studiowała turkologię na Uniwersytecie Warszawskim; w 1959 uzyskała magisterium. Podczas studiów pełniła funkcję redaktora w Wydziale Kontroli Audycji Zagranicznych Polskiego Radia, do czasu rozwiązania w 1956 Redakcji Tureckiej. W 1956 została członkiem ZLP. Przekłady, głównie z języka tureckiego, i artykuły o literaturze tureckiej publikowała m.in. w *Twórczości* (1952, 1954, 1956) i *Nowej Kulturze* (1953-61). W 1957-93 wchodziła w skład komitetu redakcyjnego *Przeglądu Orientalistycznego*, w którym kierowała działem literackim; tu też w 1958-93 (z przerwami) ogłaszała liczne tłumaczenia, artykuły i recenzje. W 1957 została członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1958 Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego. W 1961-63 pracowała w Zespole do Spraw Teatru Ministerstwa Kultury i Sztuki, w charakterze starszego radcy do spraw repertuarowych

(sztuki obce). Następnie zajęła się wyłącznie pracą literacką i naukową. Rozwijając twórczość przekładową, publikowała m.in. w *Teatrze Ludowym* (1964, 1969-70), *Tygodniku Kulturalnym* (1965-66, 1968-69, 1973), *Literaturze na Świecie* (1971-72, 1975, 1979). W 1965 została członkiem polskiego oddziału UNIM (Union Internationale de la Marionette). W 1979 weszła w skład Zarządu Głównego Towarzystwa Polska-Turcja. W 1980 została członkiem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI), a w 1985 członkiem Stowarzyszenia Autorów Polskich. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Historia literatury tureckiej. Zarys. [Autorzy:] S. Płaskowicka-Rymkiewicz, M. Borzęcka, ... Wr.: Ossol. 1971, 414 s.

Tu pióra M.L.-K.: Poezja współczesna; Literatura ludowa; Twórczość poetów ludowych, s. 245-369; Zamiast zakończenia. [Współaut.:] M. Borzęcka, s. 370-374.

2. Mitologia ludów tureckich. Powst. przed 1985. Masz., 255 s. [Inf. autorkil].

Przekłady i przeróbki

1. Nazim Hikmet: Józef i Menofis. (Sztuka w 3 aktach). Tłum. z ros. J. Iwaszkiewicz. Z oryg. sprawdziła ... *Dialog* 1958 nr 11 s. 33-65.

2. Nazim Hikmet: Allem-Kallem. Baśnie tureckie. Wwa: Czyt. 1961, 77 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1985.

3. Nazim Hikmet: Miecz Damoklesa. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dialog* 1961 nr 3 s. 47-79. Wyst. Wwa, T. Klas. 1961.

4. Nazim Hikmet: Liryki. Wyboru dokonała i przeł. ... Wwa: PIW 1962, 35 s.

5. Allem-Kallem. Powst. ok. 1964. Praprem. Cieszyn, T. Czerwony Kapturek 1965.

Inf. o dwóch tekstach scenariusza: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 1 s. 58-59. — Sztuka oparta na wątku baśni Nazima Hikmeta pod tym samym tytułem.

6. J. Jelisiejew: Kuba Odmieniec i jego przygody. Powst. przed 1964.

Inf. o przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 5 s. 53. — Adapt. sztuki pt. Trawa – samochwała. — Masz. złożony w ZAiKS.

7. P. Kluzanczew: Na drodze do gwiazd. Wwa: NK 1964, 102 s.

Wydawnictwo popularnonaukowe dot. astronautyki.

8. A. Nesin: Zrób coś Met. [Utwór dramatyczny]. Inf. o przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1964 nr 1 s. 27-28. — Masz. złożony w ZAiKS.

9. A. Nesin: Dam ci dobrą radę. Humoreski. Przeł. ... Wstęp: M. Borzęcka. Wwa: Czyt. 1965, 261 s.

Adapt. tv: Adapt.: S. Koczanowicz. TV 1965.

10. A. Nesin: Ewa. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1966.

Inf. o przekł.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1966 nr 3 s. 29-30. — Masz. złożony w ZAiKS.

11. J. Jelisiejew: Jak się bawić, to się bawić. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. „Pleciuga” 1967.

12. H. Taner: Ballada o Alim z Keszanu. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. ok. 1967. Druk fragm.: *Obraz V. Scena* 1977 nr 5 s. 51-52.

Masz. złożony w ZAiKS.

13. Nazim Hikmet: Wiersze. Wybrała, przeł. i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1968, 168 s.

14. M. Azow, W. Tychwiński: Co za dzień. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Białystok, T. Lalek „Świerszcz” 1969.

15. O. Güney: Wór. (Monodram). *Dialog* 1971 nr 1 s. 69-83. Wyst. Opole, Woj. Przedsiębiorstwo Imprez Artyst. 1976.

16. Nazim Hikmet: Wiersze i poematy. Wybrała, przeł. i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1973, 281 s.

17. B. Sudaruszkin, W. Sudaruszkin: Baśń o Emilianie. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdańsk, T. Lalki i Aktora „Miniatura” 1973. TV 1976.

18. S. Prokofiewa: Tygrysek i detektywi. Wyst. Gdańsk, T. Lalki i Aktora „Miniatura” 1977.

19. M.N. Sepetçioğlu: Synowie Bozkurta. Tureckie legendy i mity. Przeł. i oprac. ... Słowo wstępne i przyp. ... Wwa: PIW 1977, 204 s.

Adapt. teatr. pt. Świat Boga Tanri Kara Hana. Adapt.: M.T. Nowakowski. Wyst. Wwa, T. „Stara Prochownia” 1985. — radiowa pt. Świat boga Kara Hana. Adapt.: M.T. Nowakowski. Radio 1987.

20. B. Erenus: Gra we dwoje. [Utwór dramatyczny w 2 aktach]. Tłum.: W. Hensel i ... *Dialog* 1979 nr 11 s. 35-67.

21. A. Arif: Daniszmendname. Księga czynów Melika Daniszmenda. Kronika turecka. Przeł.: ... i T. Majda. Wwa: PIW 1980, 338 s.

Adapt. radiowa pt. Srebrny książę i giaury: Adapt. i reż.: J. Koecher. Radio 1978.

22. Nazim Hikmet: Poezje wybrane. Wyboru dokonała, przeł. i wstępem opatrzyła ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1981, 135 s.

23. J. Jelisiejew: Placek z konfiturą. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Lalka 1985.

24. E. Yunus: Droga. [Wiersze]. Ze staroosmańskiego przeł.: A. Ananicz i ... Wybrała, przygot., wstępem i przyp. opatrzyła ... Wwa: PIW 1985, 141 s.

25. Nazim Hikmet: Zakochany obłok. Baśń turecka. Wwa: KAW 1987, 34 s.

26. Koblandy Batur. Kazachski epos ludowy. Przeł. [z kazas.] ... Słowo wstępne i przyp.: T. Majda. Wwa: LSW 1987, 261 s.

27. Mehmed: Księga miłości. [Poemat]. Przekł., oprac. i poetyckie uzupełn. ... Wybór, wstęp i objaśn.: T. Majda. Wr.: Ossol. 1987, 204 s.

28. G.M. Sepetçioğlu: Śpiewający dew. Baśni tureckie. Przekł. i oprac. lit. ... Wwa: NK 1988, 141 s.

29. Zakochany obłok. Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1991.

Sztuka oparta na wątku baśni Nazima Hikmeta pod tym samym tytułem.

30. Bazyliżek. Wyst. Wwa, T. Guliwer 1993.

Sztuka oparta na motywach legendy A. Oppmana pod tym samym tytułem.

31. Maciuś i burza. [Współaut.:] J. Juchymiuk. Wyst. Kr., T. PWST im. L. Solskiego 1994.

Sztuka oparta na motywach powieści J. Kórczaka pt. Król Maciuś I.

Nadto adaptacje radiowe utworów: Historie ucieszne o zacnej królownie z wschodnich krajów – Banialuca. Słuchowisko według anonimu z 1752 r. Adapt.: ... i J. Koecher. Radio 1971. — A. Nesin: Stara piosenka. Tłum. i adapt. ... Radio 1972. — A. Nesin: Zasłużyć na życie. Tłum. ... Adapt.: B. Prządka. Radio 1977. — Z księgi miłości. Słuchowisko według poematu Mehmeda „Księga miłości”. Radio 1979.

Praca redakcyjna

1. Nazim Hikmet: Pieśń pijących słońce. Poezje. Wybór ... Oprac. i wstęp: B. Ostromecki. Wwa: Iskry 1956, 197 s.

Tu też m.in. tłumaczenia M.L.-K.

Zob. też Przekłady poz. 4, 13, 16, 19, 22, 24, 27.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1993, 1996

[Historia literatury tureckiej:] B. Gębarski. *Nowe Książ.* 1971 nr 15; W. Hensel. *Prz. Orient.* 1972 nr 3.

B.D.

**ŁADA-CYBULSKI Adam
1878-1957**

Właściwe nazwisko: Cybulski.

Pseud.: a.c.; A.C.; A.L.C.; Adam de Lada; Adam Łada; (alc).

Krytyk literacki i krytyk sztuki, tłumacz.

Urodzony w 23 czerwca 1878 w Grabownicy pod Sanokiem; syn Tadeusza Cybulskiego, agronoma, i Zofii z Gniewoszków. W młodości mieszkał w pobliskich Humaniskach. Maturę zdał w III Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie, po czym w 1896/97 studiował przez jeden semestr prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Kra-

kwowie, w 1898 przeniósł się na Wydział Filozoficzny UJ. Debiutował w 1896 artykułem pt. „W sprawie kompozycji St. Moniuszki do „Nowego Don Kiszota”, zamieszczonym w *Tygodniku Ilustrowanym* (nr 6; podp. Adam Cybulski). W 1897-98 drukował artykuły i przekłady z języka francuskiego w krakowskim czasopiśmie literacko-artystycznym *Życie*. Studia filozoficzne kontynuował na Uniwersytecie Lwowskim. Wiersze, artykuły i recenzje publikował w tym czasie m.in. w pismach *Ilustracja Polska* (1901-03), *Krytyka* (1901-04), *Tydzień* (1902-04 w stałej rubryce „Z piśmiennictwa i sztuki”), *Tygodnik „Słowa Polskiego”* (1902). Następnie przebywał przez pewien czas we Francji. Od 1906 pełnił funkcję sekretarza, a od 1908 także docenta historii sztuki i nauki o stylach w Akademii Sztuk Pięknych (ASP) w Krakowie. Zajmował się nadto biblioteką tej uczelni oraz był kuratorem organizacji studenckiej Bratnia Pomoc. W 1911, z powodu konfliktów z władzami ASP, zrezygnował z pracy i w 1912 wyjechał do Francji, gdzie osiedlił się na stałe. Mieszkał w Paryżu, a następnie od 1918 w Cannes, prowadził tam przez pewien czas sklepik filatelistyczny. Miał niedużą farmę i zajmował się też okresowo ogrodnictwem. Ogłaszał artykuły w czasopiśmie *Mercure de France, Revue Bleue* (podp. Adam de Lada). Przekładał na język francuski dramaty Stanisława Wyspiańskiego oraz współczesne artykuły o Józefie Marii Hoene-Wrońskim (nie ogłoszone drukiem). W 1932-35 nadsyłał do warszawskiego dwutygodnika *Zet* liczne artykuły dotyczące twórczości S. Wyspiańskiego. Odznaczony francuskim Krzyżem Legii Honorowej. Zmarł w 1957 w Cannes.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przewodnik artystyczny. Katalog dzieł mistrzów klasycznych i współczesnych obcych i polskich. W reprodukcjach i na składzie w księgarni H. Altenberga we Lwowie. Ułożył i w krótkie objaśn. hist. zaopatrzył ... Lw.: H. Altenberg [1903], 216, XXXII s.

2. Bagno wyzwolone! List otwarty do wszystkich i do nikogo. Kr.: Nakł. autora, Druk. Nar. [1911], [14] s.

3. Psyche polska w kabarecie. [Kr.:] Nakł. autora, Druk. Nar. 1911.

[1]. Pan Józef spod figowego listka albo prof. Mehoffer nie jest intrygantem, 36 s.

[2]. Boy [T. Żeleński] piosenkarz, 49 s.

[3]. O szopce krakowskiej, 113 s.

4. W bagnie polskiej sztuki. Rzecz o C.K. Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. [Kr.:] Nakł. autora, Druk. Nar. 1911, 114 s.

5. Na święto ducha. W 300-letnią rocznicę śmierci księdza Piotra Skargi. [Kr.:] Druk. Nar. 1912, 14 s.

6. Le Théâtre slave de l'Avenir. La mystère de la Pologne. *Revue Bleue*, Paryż 1922 nr 7 s. 200-203, nr 8 s. 242-245. Odb. Paris: Éditions de *La Revue Politique et Littéraire (Revue Bleue)* et de *La Revue Scientifique* [1922], 24 s.

7. Z mroku jaśniejące słowo. Rzecz wstępna o teatrze Stanisława Wyspiańskiego. Lw.: H. Altenberg 1922, 70 s. Wyd. nast. poszerz. z podtyt. Walka z szatanem. Rzecz o teatrze Stanisława Wyspiańskiego 1907-1931. Paryż: Nakł. autora 1931, 149 s.

Zawartość: Od autora; Motyw wesela-pogrzebu; Rodowód chochoła; Paryska dramaturgia Mickiewicza. — W wyd. 2 nadto: Przedm. do wyd. 2; Le Théâtre slave de l'Avenir [poz. 6]; Walka z szatanem [polem. z krytykami S. Wyspiańskiego].

Przekłady

1. S. Wyspiański: Protésilas et Laodamie. Tragédie. [Przeł.:] ..., L. Maury. *Revue Bleue*, Paryż 1912 nr 13-15. Wyd. osob. Paris: Librairie Académique Perrin 1913, 86 s.

A.Ł.-C. podp.: Adam de Lada. — Tytuł pol. oryginału: Protesilas i Laodamia.

2. S. Wyspiański: Les nocés. Drame en 3 actes. [Przeł.:] ..., G. Lenormand. Wyd. 2 Paris: *Nouvelle Revue Française* 1917, 277 s. Wyst. Paryż, T. Art et Action 1923.

A.Ł.-C. podp.: Adam de Lada. Wstęp A.Ł.-C.: Avant-propos, s. 9-30. — Tytuł pol. oryginału: Wesela.

3. S. Wyspiański: Deux tragédies: L'anathème. [Przeł.:] ..., H. Purrat; Les juges. [Przeł.:] ..., L. Maury. [Wstęp:] L. Maury. Paris: Librairie Stock 1925, IX, 219 s.

Przedr. L'anathème: *Le Théâtre en Pologne*, Wwa 1933 nr 3 s. 41-60, odb. Varsovie: Société d'Exposition d'Art Polonais à l'Étranger 1933, 19 s.

A.Ł.-C. podp.: Adam de Lada. — Tytuły pol. oryginałów: Klątwa; Sędziowie.

4. J. Braun: Aperçu de la philosophie de Wronski. [Przeł. z rkpsu pol. powst. ok. 1945]. [Przedm.:] J. Braun. [Przeł.] W. Dzieduszycka-Kańska. Roma: Les Amis de Wronski [ok. 1968], 239 s. Inf. o dacie powst. przekładu we wstępie.

Nadto przygotowywał przekłady dramatów S. Wyspiańskiego: (wg inf. w książce A.Ł.-C.: *Le Théâtre slave de l'Avenir*. Paris [1922]:) *Méléagre*. Tragédie. [Przeł.:] ..., M. Léna. — *La délivrance*. [Wyzwolenie]. Drame en 3 actes. [Przeł.:] ..., J. Lichnerowicz, — (wg inf. we wspomnieniu J. Chmielińskiego: *Monsieur „Sibouski“*. W: *Wyspiański żywy*. Londyn 1957 s. 87, 89:.) *Akropolis*; *Bolesław Śmiały*; *Legenda*; *Warszawianka* (wyd. *Le Monde Nouveau*).

Praca redakcyjna

1. Sztuka polska. Malarstwo. Pod kierunkiem F. Jasiońskiego i ... Przedm.: F. Kopera. 65 reprodukcji dzieł najwybitniejszych przedstawicieli malarstwa polskiego. Lw.: H. Altenberg 1904, 65 s. Wyd. nast. tamże: skrócone z podtyt.: 55 reprodukcji dzieł najwybitniejszych przedstawicieli malarstwa polskiego [1908], 55 k., wyd. [miniaturowe] [1909].

Tu także krótkie omówienia obrazów, m.in. A.Ł.-C.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — SWPP 1.

[Z mroku jaśniejące słowo:] J. Lorentowicz: Dzieło Wyspiańskiego a czerwie „przyczynków”. *Tydz. Pol* 1922 nr 7; T. Sinko: Nowe studium o Wyspiańskim. *Czas* 1922 nr 26; I. Wieniewska: Rewizja teatru Wyspiańskiego. *Kur. Lwów.* dod. *Tydz. Lit.* 1922 nr 99; J. Braun. *Zet* 1932/1933 nr 17; L. Patrycy: Wizja tajemnicy. *Gaz. Lit.* 1932/1933 nr 5. — J. Chmieliński: *Monsieur „Sibouski“*. W: *Wyspiański żywy*. Londyn 1957.

A.Sz.

ŁANOWSKI Zygmunt 1911-1989

Tłumacz, publicysta.

Urodzony 31 lipca 1911 w Tarnopolu; syn Feliksa Łanowskiego, prawnika, urzędnika bankowego, i Wiktorii z Piwockich, z wykształcenia nauczycielki. Uczęszczał do III Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie. W 1930 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Od 1930 studiował prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie. W 1935 uzyskał magisterium, a następnie był asystentem UJK, odbywając jednocześnie praktykę administracyjną. Ukończył także na UJK dwuletnie studium dyplomatyczne. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu tych terenów przez ZSRR przebywał nadal we Lwowie. Pracował w dziale gospodarczym Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie. W latach okupacji niemieckiej był zatrudniony okresowo jako pomocnik laboranta w Instytucie Biologii. Brał udział w pracy konspiracyjnej jako członek AK; był współpracownikiem Delegatury i Komitetu Walki Cywilnej, szefem nasłuchu radiowego Biura Informacji i Propagandy (BIP) Obszaru Lwowskiego (używał pseud.: Damian, Ernest). Uczestniczył w akcji „Żegota” w grupie Przemysława Ogrodzińskiego. Przewodniczył Radzie Przedstawicieli Stronnictw Politycznych Organizacji Podziemnych we Lwowie. Od 21 lipca 1944 pełnił funkcję adiutanta Komendanta Obszaru Południowo-Wschodniego AK, gen. Władysława Filipkowskiego. W tym charakterze znalazł się w składzie delegacji Komendy Obszaru AK we Lwowie na rozmowy w dowództwie 1. Armii Polskiej w Żytomierzu, które miały się rozpocząć 30 lipca 1944. 2 sierpnia

tego roku został aresztowany przez władze radzieckie i od września 1944 do stycznia 1946 był internowany w Charkowie, potem w obozie Diagilewo niedaleko Riazania, a od lipca 1947 w zespo- le obozów leśnych Szora – Moczyłiszcze w Maryjskiej Autonomicznej SRR. W grudniu 1947 został zwolniony i przez obóz przejściowy w Brześciu wrócił do Polski. Z powodu zaawansowanej gruźli- cy podjął leczenie najpierw w szpitalu dla wyż- szych oficerów w Otwocku, potem w Zakopanem, a w marcu 1948 został wysłany do Szwecji, w ra- mach akcji pomocy ofiarom wojny (Europa-Hjal- pen). Początkowo był w szpitalu Söderby w Ut- ran, a okres rekonwalescencji spędził w Dalarna. W grudniu 1954 przyjechał do Polski i, zamiesz- kawszy na stałe w Warszawie, zajął się tłumacze- niem literatury szwedzkiej, a także islandzkiej, fiń- skiej i amerykańskiej. Pierwsze przekłady utworów B. Vikstroema i H.K. Laxnessa zamieścił w 1956 na łamach *Nowych Sygnałów, Przeglądu Kulturalne- go, Nowej Kultury*. W 1957-82 należał do SDP, od 1959 był członkiem Sekcji Tłumaczy przy Polskim PEN Clubie, a od 1964 członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1959-68 wchodził w skład zarządu Towarzystwa Polsko-Szwedzkiego. Od 1961 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Za twórczość przekładową otrzymał nagrody Aka- demii Szwedzkiej w Sztokholmie (1968, 1985), na- grodę Towarzystwa Szwedzko-Polskiego (1970), nagrodę ZAiKS-u (1974). Był członkiem Stowarzy- szenia Kultury Europejskiej (SEC), a także czło- nkiem zagranicznym Towarzystwa Strindbergow- skiego (Strindberg Sällskapet) w Sztokholmie (od 1969). Wielokrotnie odbywał podróże do Szwecji. Przyjaźnił się z parą pisarzy szwedzkich Arturem Lundkvistem i Marią Wine. W 1977 został uhonorowany doktoratem honoris causa uniwersy- tetu w Uppsali. W 1978 otrzymał Nagrodę Pań- stwową II stopnia, w 1981 nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekłady z literatury szwedzkiej, w 1984 Nagrodę Funduszu Szwedzkich Pisarzy za twó- rczość przekładową. Odznaczony Krzyżem Kawaler- skim Orderu Odrodzenia Polski (1972), szwedzkim Krzyżem Rycerskim Królewskiego Orderu Wazów I klasy (1975), szwedzkim Orderem Gwiazdy Po- larnej I stopnia (1989). Zmarł 30 sierpnia 1989 w Warszawie; pochowany w Otwocku pod War- szawą.

Przekłady

1. H.K. Laxness: Flecista. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1957, 213 s.
 2. E. Lundqvist: Dzicy to my. [Reportaż]. Wwa: PIW 1957, 334 s.
 3. F.G. Bengtsson: Rudy Orm. T. 1-2. Wwa: NK 1958, 312 + 336 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961,

wyd. 3 1969, wyd. 4 1976, wyd. 5 1984, wyd. 6 1988.
 4. R. Blomberg: Złoto i anakondy. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1959, 214 s. Wyd. 2 tamże 1966.
 5. V. Moberg: Żona. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. Powsz. 1958.
 6. O. Matsson: Bryg „Trzy lilie”. [Powieść]. Wwa: NK 1959, 236 s.
 7. O. Matsson: Wakacje nad morzem. [Powieść]. Wwa: NK 1960, 238 s.
 8. F. Mellvig: Strzały w Kalmarze. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 270 s.
 9. A. Strindberg: Eryk XIV. Dramat w 4 aktach. Wwa: PIW 1960, 126 s. Wyst. Wwa, T. Pol. 1961. TV 1972. Przedr. zob. poz. 69, 76, 100.
 10. G. Knutsson: Przygody Filonka Bezogonka. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1961, 131 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, 1992, 1995, 1996.
 Wyd. łącznie z poz. 16 pt: Nowe przygody Filonka Bezogonka: wyd. 3 Wwa: NK 1973, 262 s., wyd. 4 tamże 1980; Wwa: KAW 1984, tamże 1987; [wyd. 5] Wwa: NK 1988.
 Adapt. radiowa: Radio 1976.
 11. H.K. Rönblom: Morderca ma czas. *Expr. Wiecz.* 1961 nr 232-271. Wyd. osob. pt. Śmierć w garnku Wwa: Iskry 1962, 190 s.
 12. A. Strindberg: Gra snów. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1961 nr 2 s. 64-100. Wyst. łącznie z M. Jastrun: Rzecz ludzka. Wr., T. Pol. 1971. Przedr. zob. poz. 18, 69, 76, 100.
 13. A. Strindberg: Mistrz Olof. [Utwór drama- tyczny]. Przekł. powst. przed 1962. Druk zob. poz. 18. Wyst. Pozn., T. Pol. 1983. Przedr. zob. poz. 91.
 14. A. Strindberg: Ojciec. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1962. Druk zob. poz. 18. Wyst. Łódź, T. Nowy 1966. TV 1973. Radio 1978. Przedr. zob. poz. 69, 76.
 15. A. Strindberg: Panna Julia. [Utwór drama- tyczny]. Przekł. powst. przed 1962. Druk zob. poz. 18. Wyst. Tamów, T. im. L. Sołskiego 1965. TV 1968. Radio 1969. Przedr. zob. poz. 69, 76.
 16. G. Knutsson: Nowe przygody Filonka Bezogonka. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1962, 137 s. Wyd. nast. łącznie z Przygody Filonka Bezogonka zob. poz. 10.
 17. A. Strindberg: Sonata widm. *Dialog* 1962 nr 2 s. 79-96.
 Wyst. Kr., T. 38 1964. TV 1972. Radio 1981. Przedr. zob. poz. 18, 69, 76.
 Pierwsze wyst. w teatrze zawodowym: Wwa, T. Pol. 1965.
 18. A. Strindberg: Dramaty: Mistrz Olof; Ojciec; Panna Julia; Gra snów; Sonata widm. Wybrał i ze

szwedzkiego przeł. ... Wstęp: W. Natanson. Wwa: PIW 1962, 436 s.

Zawiera poz. 13, 14, 15, 12, 17.

19. M. Waltari: Egipcjanin Sinuhe. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 748 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 1978, [wyd. 5] 1987, wyd. 6 1989; wyd. 6 [właśc.] 7: Wwa: [Wydawn.] 69 1996.

Adapt. radiowe: pt. Gdy Minea tańczyła przed bykami. Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1972; Adapt.: R. Windyżanka. Radio 1976.

20. P. Lagerkvist: Gość w rzeczywistości. [Powieść]. Przekł. i posł. ... Wwa: PIW 1963, 123 s.

21. G. Linde: Lurituri. [Utwór dla dzieci]. Wwa: NK 1963, 75 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1973.

22. S. Kekkonen: Amalia. [Powieść]. Wwa: PIW 1964, 161 s.

23. A. Lundkvist: Upadek Jerycha. [Opowiadania]. Wybór, wstęp i przekł. ... Wwa: PIW 1964, 104 s. Wyd. 2 tamże 1977.

24. H. Miller: Uśmiech u stóp drabiny. [Opowiadanie]. Przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1964, 54 s.

Adapt. radiowa: Radio 1978.

25. M. Waltari: Mikael. [Powieść]. T. 1. Mikael Karvajalka; T. 2. Mikael Hakim. Wwa: Iskry 1964, 393 + 445 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1987.

26. P. Lagerkvist: Karzeł. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 197 s. Wyd. inne. Pozn.: Itaka 1993, 196 s. Wyd. nast. poz. 53.

Adapt. tv pt. Na dworze księcia. Adapt.: P. Nowakowski. TV 1972.

27. Losy ludzkie. Opowiadania i nowele szwedzkie. Wybrał i oprac. [oraz przedm. opatrzył] ... Przekł.: ..., M. Olszańska, I. Wyszomirska. Pozn.: WP 1965, 444 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. tamże 1979.

Tu w przekł. Z.Ł.: A. Strindberg: Musiał; G. Hedenvind-Erikson: Fin Kowali i jego parobek; P. Lagerkvist: Winda do piekła; I. Lo-Johansson: Śmierć formalna; F. Nilsson Piraten: Święto; A. Lundkvist: Pogrzeb; M. Wine: Silva; B. Vikström: Złota zatoka; W. Kyrklund: Zbyt gorliwy kochanek; P. Rådström: Wiosłowanie bez wiosel.

28. A. Lundkvist: Fryz życia. Nowele i opowiadania. Wybór, przekł. i posł. ... Pozn.: WP 1966, 350 s.

29. H. Peterson: To ja, Piotruś. [Utwór dla dzieci]. Wwa: NK 1966, 126 s.

30. P.O. Sundman: Ekspedycja. [Powieść]. Przedm. i przekł. ... Wwa: Czyt. 1966, 243 s. Wyd. 2 tamże 1985.

31. M. Waltari: Karin córka Monsa. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 282 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2

1969 [właśc. 1970], wyd. 3 1975, wyd. 3[!] 1988, wyd. 4 1988.

32. G. Linde: Biały kamień. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 156 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1983.

33. A. Lundkvist: Vindingeński walc. [Powieść]. Przedm. i przekł. ... Wwa: Czyt. 1967, 324 s. Wyd. 2 tamże 1977.

34. W. Kyrklund: Medea z Mbongo. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 6 s. 42-64. Wyst. Wr., T. Pol. 1968.

35. P. Lagerkvist: Sybilla. Pielgrzym. [Powieści]. Wwa: PIW 1968, 309 s.

Zawiera powieści: Sybilla; Pielgrzym; Śmierć Ahaswera; Pielgrzym na morzu; Ziemia Święta. — Wg tłumacza powieści stanowią jedną całość.

36. S. Lidman: Rozmowy w Hanoi. [Reportaż]. Przekł. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1968, 154 s.

37. A. Lundkvist: Wiersze. Wybrał i oprac. ... Przeł.: ..., A. Międzyrzecki. Wwa: PIW 1968, 58 s.

38. P. Rådström: Morderstwo. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 170 s.

39. A. Strindberg: Romantyczny zakrystian z Rånö. [Opowieść]. Wstęp: S. Lichański. Wwa: PIW 1968, 89 s.

40. A. Strindberg: Zabawa z ogniem. [Utwór dramatyczny]. TV 1968. Radio 1976. Druk zob. poz. 76.

41. A. Lundkvist: Róża wiatrów. Wrażenia z podróży. Wwa: Iskry 1969, 322 s. Wyd. 2 tamże 1972.

42. A. Strindberg: Pelikan. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1969 nr 9 s. 84-102. Wyst. Łódź, T. Nowy 1970. TV 1978. Przedr. zob. poz. 76.

43. L. Gyllensten: Pamiętnik Kaina. Wwa: Czyt. 1970, 183 s.

44. G. Linde: Kraj naszej Ewy. [Powieść]. Wwa: NK 1970, 146 s.

45. H. Peterson: Piotruś na wsi. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 112 s.

46. A. Strindberg: Burza. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 6 s. 81-99. TV 1981. Przedr. zob. poz. 76.

47. Drogi na głębinie. Antologia szwedzkiej prozy morskiej. Wybór i przekł. ... Gdańsk: WM 1971, 323 s. Wyd. poszerz. tamże 1978.

48. A. Strindberg: Do Damaszku. Część I. *Dialog* 1971 nr 8 s. 49-87. Wyst. Koszalin, Słupsk, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1974. Radio 1985. Przedr. zob. poz. 69, 76, 100.

49. A. Strindberg: Miłość dziewcząt. Nowele. Wwa: PIW 1971, 197 s.

50. P.O. Sundman: Podróż napowietrzna pana inżyniera Andréa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 425 s.

51. B. Carpelan: Łuk. Opowiadanie o lecie, które było inne. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 171 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 73 pt. Łuk; Raj także 1980.

52. Kość słoniowa. Nowele szwedzkie. Wybór ... Przekł.: ..., M. Olszańska. Wwa: Czyt. 1972, 261 s.

Tu w przekł. Z.L.: L. Göring: Przygoda w branży wydawniczej; P.Ch. Jerchild: Schliemanowski trud; P.Ch. Jerchild: Klinika; P.Ch. Jerchild: Noc świętojańska; P.Ch. Jerchild: Ferie wielkanocne; W. Kyrklund: Bezprensjonalny Holofernes; P.O. Sundman: Myśliwi; P.O. Sundman: Przewoźnik miki; P.O. Sundman: Kość słoniowa; P.O. Sundman: Rokowania.

Wyd. osob. opowiadania: L. Göring: Przygoda w branży wydawniczej łącznie z: B. Trotzig: Barbara. Przel. M. Olszańska z podtyt. Opowiadania szwedzkie: wyd. 2 Wwa: KiW 1974 s. 91-114.

53. P. Lagerkvist: Zło. (Kat; Karzeł [poz. 26]; Mariamne.). [Powieści]. Pozn.: WP 1972, 268 s. Wyd. 2 także 1986.

Nagroda Lit. na Świecie za najlepszy przekład w 1972.

54. B. Anderberg: Żarłoki. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1973. Druk Lit. na Świecie 1974 nr 6 s. 154-177.

55. R. Blomberg: Bufo blombergii. Wędrowki i przygody. Wybór i przekł. ... Wwa: Iskry 1973, 229 s.

Opis podróży do Ameryki Południowej.

56. S. Delblanc: Rzeka pamięci. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 309 s.

57. M. Lundgren: Chłopiec w złotych spodniach. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 130 s. Wyd. 2 także 1987.

58. P.G. Evander: Kontestator. Słuchowisko radiowe. *Dialog* 1974 nr 6 s. 60-73. Radio 1976.

59. P.G. Evander: Ostatni dzień w życiu Vallego Hedmana. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 109 s.

60. T. Heyerdahl: Ekspedycja Ra. [Opis podróży]. Wwa: Iskry 1974, 447 s.

61. J.O. Olsson, M. Sjögren: Niż nad Irlandią. [Studium publicystyczne]. Wwa: Iskry 1974, 272 s.

62. A. Strindberg: Taniec śmierci. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Ateneum im. S. Jaracza 1974. Druk zob. poz. 69. Przedr. zob. poz. 76.

63. P.O. Sundman: Dwa dni, dwie noce. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 169 s.

64. E. Johnson: Fałszywy przybój. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 482 s.

65. A. Lundkvist: Koniec nocy i inne opowiesci o świecie, ludziach i mitach. [Opowiadania]. Wybór i przekł. ... Pozn.: WP 1975, 352 s. Wyd. 2 także 1977.

66. A. Strindberg: Silniejsza. Przekł. powst. przed 1976. Druk zob. poz. 69. Radio 1980. Wyst. łącznie z F. Methling: Podróż do zielonych cieni; M. Alcoforado: Listy mitosne pt. 3 glosy, 3 sprawy, 3 aktorki: Tarnów, T. im. L. Solkiego, Mała Scena 1982. TV 1986.

67. P.O. Enquist: Noc trybad. (Sztuka z 1889 roku). *Dialog* 1976 nr 2 s. 49-73. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1976. TV 1986.

68. J. Gudmundsson: Rocznica ślubu. [Utwór dramatyczny]. TV 1976.

69. A. Strindberg: Dramaty. Wybrał i przel. ... Pośl.: L. Sokół. Pozn.: WP 1976, 487 s.

Zawiera poz. 9, 12, 14, 15, 17, 48, 62, 66.

70. A. Strindberg: Wierzytiele. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. przed 1977. Druk zob. poz. 76. Przedr. zob. poz. 102. Wyst. Częstochowa, T. Dram. 1978. TV 1984.

71. I. Bergman: Twarzą w twarz. [Scenariusz filmowy]. *Dialog* 1977 nr 1 s. 58-98. Wyd. osob. z pośl. M. Szpakowskiej. Wwa: Czyt. 1978, 110 s.

72. L. Bergquist: Wspomnienia Arronaxa. [Powieść]. Wwa: PIW 1977, 131 s.

73. B. Carpelan: Raj. [Powieść]. Wwa: NK 1977, 165 s. Wyd. nast. łącznie z Łuk zob. poz. 51.

74. L. Gustafsson: Wełna. [Powieść]. Przekł. i pośl. ... Wwa: Czyt. 1977, 278 s.

75. A. Strindberg: Pierwsze ostrzeżenie. TV 1977. Druk zob. poz. 91.

76. A. Strindberg: Wybór dramatów. Wybór, przekł. i przyp. ... Wstęp: L. Sokół. Wr.: Ossol. 1977, CXXV, 1097 s. BN II, 185.

Zawiera poz. 9, 12, 14, 15, 17, 40, 42, 46, 48, 62, 70, - nadto: Memorandum reżysera do członków zespołu Intima Teatern.

77. I. Bergman: Jajo węża. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 4 s. 38-79. Wyd. osob. łącznie z poz. 79 pt. Jajo węża; Sonata jesienna. Wwa: Czyt. 1980, 110 s.

78. M. Waltari: Czarny anioł. [Powieść]. Wwa: Iskry 1978, 369 s. Wyd. 2 także 1989; wyd. 3 Kat.: Książ. 1995.

79. I. Bergman: Sonata jesienna. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1979 nr 1 s. 64-85. Wyd. nast. łącznie z Jajo węża zob. poz. 77.

80. G. Harding: Wiersze. Wybrał, przel. i wstęp ... Wwa: PIW 1979, 85 s.

81. T. Janson: Lato. [Powieść]. Wwa: NK 1980, 173 s. Wyd. 2 także 1984.

82. I. Bergman: Z życia marionetek. [Scenariusz filmowy]. *Dialog* 1981 nr 3 s. 44-79. Przedr. zob. poz. 97.

83. L. Gustafsson: Święto rodzinne. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 305 s.

84. E. Johnson: Chmury nad Metapontem. [Powieść]. Pozn.: WP 1981, 337 s.

85. A. Lundkvist: Liryki prozą. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1981, 70 s.

86. M. Waltari: Turms nieśmiertelny. Pozn.: WP 1981, 590 s. Wyd. nast. tamże 1986; wyd. 3 Kat.: Książ. 1993.

87. M. Wine: Wiersze. Wybór, przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1981, 70 s.

88. L. Gustafsson: Śmierć pszczelarza. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1982, 139 s.

89. A. Strindberg: Wielkanoc. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1982. Druk zob. poz. 91.

90. B. Bratt: Kierownik. (Sztuka w 2 aktach). Przekł.: ..., M. Wojciechowska-Brennek. *Dialog* 1983 nr 2 s. 60-91.

91. A. Strindberg: Dramaty. Wybrał i przeł. ... Pozn.: WP 1984, 303 s.

Zawiera poz. 13, 75, 89, — nadto: Zbrodnie i zbrodnie. Nagroda Funduszu Literatury w dziedzinie twórczości przekładowej w 1984.

Adapt. radiowa utworu pt. Zbrodnie i zbrodnie: Adapt. M. Dziegielewska: Radio 1986.

92. A. Strindberg: Wybór nowel. Wybór, przekł. i przyp. ... Wstęp: L. Sokół. Wr., Kr.: Ossol. 1985, CXVII, 405 s. *BN* II, 211.

93. I. Bergman: Po próbie. Scenariusz filmu telewizyjnego. *Dialog* 1986 nr 9 s. 70-90.

94. S. Deblanc: Speranza. Powieść współczesna. Wwa: Czyt. 1986, 150 s.

95. P. Lagerkvist: Wybór prozy. Wybór i przekł. ... Wstęp: A. Chojecki. Przep.: ..., A. Chojecki. Wr.: Ossol. 1986, 518 s. *BN* II, 218.

96. A. Lundkvist: Wola nieba. [Powieść]. Pozn.: WP 1986, 204 s.

Adapt. radiowa: Adapt. T. Cupryn. Radio 1986.

97. I. Bergman: Fanny i Aleksander; Z życia marionetek [poz. 82]. [Scenariusze filmowe]. Wwa: Czyt. 1987, 294 s.

98. O. Lagercrantz: August Strindberg. [Monografia]. Przel.: E.A. Krasieńska, ... Wwa: PIW 1988, 358 s.

99. A. Strindberg: Dom lalki i inne nowele. [Wstęp:] L. Sokół. Gdańsk: WM 1989, 71 s.

100. A. Strindberg: Dramaty królewskie, dramaty liryczne. Wybór, przekł. ... Posł.: L. Sokół. Pozn.: WP 1988, 424 s.

Zawiera poz. 9, 12, 48, — nadto: Karol XII; Gustaw III; Wielki gościniec.

101. A. Strindberg: Sztuki kameralne: Krystyna; Wierzycciele [poz. 70]. Wybrał i przeł. ... Pozn.: WP 1990, 267 s.

102. I. Bergman: Laterna magica. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1991, 274 s.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 3, 5, 6.

Prace redakcyjne

1. Na południe od Sahary. Opowiadania afrykańskie. Wybór ... Wstęp i noty: R. Uhly. Przekł.: Z. Kierszys i in. Wwa: PIW 1967, 439 s.

2. M. Wine: Zastrzelono lwa. Wybór nowel i opowiadań. Wybór i wstęp ... Przekł.: M. Olszańska. Pozn.: WP 1970, 207 s.

3. Żyżny granit. Antologia nowel i opowiadań fińskich. Wybór i przedm. ... Przekł.: N. Baschmakoff i in. Pozn.: WP 1970, 253 s.

Tu także przekł. Z.L.

4. W. Aspenström: Wiersze. Wybór i przekł.: A. Krajewski-Bola. Konsultacja poetycka, wstęp, red. ... Wwa: PIW 1977, 45 s.

5. W sali zwierciadeł. Antologia poezji szwedzkiej (1928-1979). Wybrał i oprac. [oraz przedm.] ... Przekł.: B. Fac i in. Pozn.: WP 1980, 400 s.

Tu także przekł. Z.L. — Nagroda im. M. Borzymowskiego przyznana przez MRN w Kołobrzegu w 1980.

6. Na najdalszym skraju morza. Antologia szwedzkiej poezji morskiej XX wieku. Wybór, wstęp, noty o autorach ... Przekł.: B. Fac i in. Gdańsk: WM 1984, 206 s.

Tu także przekł. Z.L.

Zob. też przekłady poz. 23, 28, 37, 47, 50, 55, 65, 68, 76, 80, 85, 87, 95, 100, 101.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1968, 1969, 1973. — Wywiady: O przekładach z literatur skandynawskich. Rozm. A. Gostomska. *Głos Wybrz.* 1968 nr 130; Żyżny granit. Rozm. Z. Flisowski. *Nowe Książ.* 1972 nr 7. — Z. Lanowski: Relacja o moich przeżyciach od zakończenia walk o Lwów w lipcu 1944 do powrotu do Polski z ZSRR w grudniu 1947. *Odra* 1989 nr 7/8.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — [Bibliografia w:] Zygmunt Lanowski. *Polsk övertattare av svensk literatur, 1911-1989.* [Oprac.] M. Bron Jr. Stockholm 1990.

[A. Strindberg: Dramaty. Oprac. i przekł. ...:] J. Biernacki: Strindberg współczesny. *Nowa Kult.* 1962 nr 37; J. Iwaszkiewicz: Strindberg — i co z tego. *Życie Warsz.* 1962 nr 227. — [Losy ludzkie. Oprac. ...:] Z. Florczak: Pisarze szwedzcy. *Nowe Książ.* 1965 nr 23; J. Iwaszkiewicz: Nowele szwedzkie. *Życie Warsz.* 1965 nr 285. — W. Sadkowski: Nowelistyka afrykańska. *Nowe Książ.* 1967 nr 24 [rec.: Na południe od Sahary. Oprac. ...]. — J. Iwaszkiewicz: Błękitna książeczka. *Życie Warsz.* 1972 nr 43 [rec.: Drogi na głębinie. Red. ...]. — [A. Biernacki] Abe: Z.L.; J. Litwiniuk: Na marginesie ważnego zyciorysu. Wspomnienie o Z.L. *Lit. na Świecie* 1990 nr 8. — Z. Ciesielski: O Z.L. *Odra* 1990 nr 9. — Zygmunt Lanowski. *Polsk övertattare av svensk literatur, 1911-1989.* [Oprac.] A. Ekwinski. Stockholm 1990, 57 s. Zawiera m.in. wspomnienia B. Göranssona, A. Lundkvista, A. Liffnera, F. Isakssona,

S. Deblanca, Å. Runnquista, Z. Ciesielskiego, J. Hena, L. Sokółka, A.N. Uggli, nekrolog oraz fragm. wywiadów z 1970 i 1984.

J.Z.

ŁAPICKA Zofia 1917-1995

Imiona metrykalne: Sora Rachel
Krypt.: z.I.
Tumaczka.

Urodzona 29 października 1917 w Witebsku; córka Izraela Bera Łapickiego, kupca, i Anny z domu Temkin. Uczęszczała od 1930 do Prywatnego Gimnazjum żeńskiego Towarzystwa Zjednoczenia Nauczycieli w Warszawie. Po zdaniu matury w 1935 rozpoczęła studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Jednocześnie pracowała jako stenografistka i korespondentka (w języku polskim i francuskim) w firmie handlowej „Apollo”. Ukończyła także Wyższą Szkołę Języków Obcych. Po wybuchu II wojny światowej, przedostała się w listopadzie 1939 na tereny zajęte przez ZSRR. Przebywała początkowo w Łunińcu, gdzie zorganizowała i prowadziła miejską bibliotekę, a od 1940 w Kijowie. Tu pracowała jako tłumaczka i redaktorka podręczników szkolnych w Wydawnictwie Mniejszości Narodowych. W czerwcu 1941 ewakuowała się do Tadzyckiej SRR. Pracowała w Wydziale Zdrowia w Leninabadzie (obecnie Chodżent), a po utworzeniu tam z ramienia organizacji United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) szkoły polskiej, również jako nauczycielka języka angielskiego. W 1944 została przeniesiona do pracy w Moskwie i skierowana do agencji Polpres, gdzie była zatrudniona do zakończenia wojny. W 1945 powróciła do Polski, zamieszkała w Łodzi. Pracowała w redakcji tygodnika *Kuźnica*, w 1949 przeniosła się wraz z nią do Warszawy. Debiutowała w 1946 przekładem artykułu L. Plotkina „O estetyce Bielińskiego”, opublikowanym na łamach tego pisma (nr 46). Od tej pory rozwijała twórczość przekładową z języka rosyjskiego. W 1950-60 była tłumaczką i lektorką w dziale literatury dziecięcej i młodzieżowej Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza” w Warszawie. Od 1960 należała do ZLP. W 1963-65 pracowała kolejno w Biurze Wydawniczo-Propagandowym „Ruch”, a potem w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”. W następnych latach zajmowała się wyłącznie działalnością przekładową. W 1965 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Zmarła 5 kwietnia 1995 w Warszawie.

Przekłady

1. [A. Aronow] A. Rybakow; Kordzik. [Powieść]. Wwa: NK 1950, 278 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1951, wyd. 3 1952, wyd. 4 1955, wyd. 5 1972, wyd. 6 1974, wyd. 7 1976, wyd. [8] 1987.

Adapt. radiowa: Adapt.: M. Jankowska. Radio 1979.

2. A. Czechow: Chłopcy. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1950, 34 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1951.

3. M. Ostrowski: Paweł Korczagin. Inscenizacja powieści M. Ostrowskiego „Jak hartowała się stal” w 9 odsłonach przez F. Bondarenkę. Wwa: NK 1950, 87 s.

4. I. Turgieniew: Mumu. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KiW 1950, 30 s.

5. L. Woronkowa: Słoneczny dzionek. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: KiW 1950, 56 s.

6. Wielki egzamin. Zbiór opowiadań autorów radzieckich. Wybór i tłum. ... Wwa: KiW 1950, 82 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1953.

7. I. Wsiewołodzki: Nieuchwytny monitor. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 104 s.

8. V. Akkuratow: Ujarmiona Arktyka. [Relacja z wyprawy na Arktykę]. Wwa: MON 1951, 153 s.

9. Bajki o zwierzętach. Zebrał O. Kapica. Wwa: NK 1951, 77 s.

10. A. Czechow: Zbieg. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: KiW 1951, 18 s.

11. A. Gajdar: Szkoła. [Powieść]. Wwa: NK 1951, 189 s.

12. L. Kassil: Łatwopalny ładunek. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1951, 40 s.

13. P. Łuknicki: Nisso. [Powieść]. Wwa: KiW 1951, 450 s.

14. O. Matiuszina: Życie zwycięża. [Powieść]. Wwa: KiW 1951, 311 s.

15. Młodość. Zbiorek sztuk jednoaktowych. Wwa: KiW 1951, 49 s.

16. S. Antonow: Drogami suną maszyny. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1952, 252 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1953.

17. J. Dik: Ognisty potok. [Powieść]. Wwa: NK 1952, 183 s.

18. A. Kaptajewa: Iwan Iwanowicz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1953, 590 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 26.

19. A. Galicz, K. Isajew: Dygnitarz na tratwie. Scenariusz komedii filmowej. Wwa: FAW 1954, 94 s.

20. A.N. Tołstoj: Aelita. [Powieść]. *Dz. Zach. Wiecz.* 1954 nr 260-306, 1955 nr 1-3.

21. W. Sutięjew: Magiczne zabawki. Bajka filmowa. Wwa: FAW 1955, 35 s.

22. W.I. Albanow: Zagubieni wśród lodów. [Pamiętnik]. Wwa: Iskry 1956, 233 s.

Zawiera również szkic: N. Piniegin: Spotkanie.

23. N. Erdman: Bracia Lu. [Scenariusz filmu ryśunkowego]. Wwa: FAW 1956 [właśc. 1955], 46 s.

24. L. Kirszner: Pierwsza poważna sprawa. [Powieść]. 1960, 214, s.

25. A. Koptiajewa: Porywy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 587 s.

26. A. Koptiajewa: Przyjaźń. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1960, 654 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 18.

27. O. Barkowa: Jutro. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 290 s.

28. G. Bielenki: Nie jesteś sam. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 142 s.

29. I. Metter: Muchar. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1962, 104 s.

30. A.A. Rekiemczuk: Żółtodziób. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 201 s.

31. J. Barginowska: „Niczyj”. [Powieść]. *Sl. Pol.* 1965 nr 232-271. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1966, 181 s.

Wyd. książkowe zawiera także opowiadanie pt. „Powódź”.

32. W. Żeleznikow: Dziwak z szóstej B. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1965, 122 s.

33. G. Skriebicki: Moje spotkanie ze zwierzętami. [Opowiadania]. Wwa: NK 1966, 144 s.

34. W. Gżycki: Bociany Piotrusia. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 50 s.

35. J.A. Gierasimow: Pięć dni odpoczynku. (Dwudziesty drugi). [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 215 s.

36. A. Pantielew: Biały ptak. [Powieść]. Wwa: KiW 1971, 368 s.

37. B. Gusew: Trzy godziny przed świtem. [Powieść]. Wwa: KiW 1972, 299 s.

38. W. Ardamatski: Leningradzka zima. [Powieść]. Wwa: KiW 1974, 356 s.

39. P. Łuknicki: Leningrad walczy. Dziennik frontowy. [Wspomnienia]. T. 1-3. Wwa: Iskry 1976, 1977, 595 + 513 + 468 s.

40. T. Cziładze: Pałac Posejdona. [Opowiadania]. Przeł. z ros. ... Wwa: KiW 1978, 392 s.

41. T. Cziładze: Basen. [Powieść]. Tłum. z ros. ... Wwa: KiW 1982, 186 s.

42. M. Łochwicki: W biały dzień. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1983, 394 s.

43. [J. Albertas] J. Baltusis: Sprzedane lata. [Powieść]. Z ros. przeł. ... Wwa: KiW; Moskwa: Raduga 1984, 330 s.

44. P. Kuusberg: Krople deszczu. [Powieść]. Tłum. z ros. ... Wwa: KiW 1985, 257 s.

45. B. Jarancew: W drodze do raj. [Powieść]. Z ros. przeł. ... Wwa: KiW 1986, 299 s.

Nadto ok. 30 przekładów książeczek dla dzieci w 1950-1954, wydanych głównie przez KiW, NK, FAW, m.in. w serii *Biblioteczka dla Dzieci*. B.M.

LAPIŃSKI Zdzisław ur. 1930

Krypt.: z.; Z.L.; zł.

Historyk i teoretyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 30 listopada 1930 w Wilnie; syn Adama Łapińskiego, bakteriologa, i Grażyny z Sobolewskich. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Wilnie. Podczas okupacji niemieckiej uczył się na tajnych kompletach i należał do konspiracyjnego ZHP. Jesienią 1945 wyjechał w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wraz z matką (ojciec został aresztowany przez NKWD) do Gdańska. W 1950 ukończył Liceum im. S. Żeromskiego w Oliwie. Następnie studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1955 uzyskał magisterium. Debiutował w 1952 artykułem o G.K. Chestertonie pt. „Żart na serio” w *Tygodniku Powszechnym* (nr 2). W 1955-61 pracował jako bibliotekarz w różnych oddziałach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku. W 1957 podjął jako krytyk literacki współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*, najpierw stałą, a od 1964 dorywczo. Rozprawy, artykuły i recenzje ogłaszał także m.in. w *Rocznikach Humanistycznych* (tu praca magisterska pt. „Obrazowanie w „Quidamie” [C. Norwida] 1956/57 nr 1), *Twórczości* (od 1960) i *Pamiętniku Literackim* (od 1962), zajmując się literaturą polską, angielską i rosyjską oraz tematyką z pogranicza psychologii, antropologii kultury i socjologii. W 1963 przeniósł się do Warszawy i został doktorantem, a potem starszym asystentem Katedry Teorii Literatury Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Usunięty z UW w 1970 z powodów politycznych, w tymże roku został przyjęty do Pracowni Poetyki Historycznej w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN. W 1971 uzyskał w IBL doktorat na podstawie pracy „Widzenie świata w poezji Juliana Przybosa” (promotor prof. Maria Renata Mayenowa). Od grudnia 1973 do lipca 1974 był stypendystą International Writing Program przy University of Iowa w Stanach Zjednoczonych. W grudniu 1975 należał do sygnatariuszy „Memoriału 59” przeciw projektowanemu zmianom w Konstytucji PRL. W 1977 ożenił się z Ireną Łaszcz, bibliotekarką. W 1978/79 wykladał teorię literatury na polonistyce KUL. W okresie stanu wojennego brał udział w pracach podziemnej międzyinstytutowej komisji NSZZ „Solidarność” przy PAN. W 1982 został członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego KUL. W 1983 habilitował się w IBL, na podstawie pracy „O kategoriach interakcyjnych w twórczości Witolda Gombrowicza”. Był współzałożycielem, a następnie członkiem redakcji *Studiów Norwidianów* (od 1983) i *Tekstów Drugich* (od 1990). W 1989 wszedł w skład Komitetu Głównego Olimpiady Polo-

nistycznej, a w 1990 Rady Naukowej IBL. W tymże roku został członkiem SPP. W 1992 otrzymał tytuł profesora. W 1993 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Norwid. [Szkic monograficzny]. Kr.: Znak 1971, 177 s. Wyd. 2 tamże 1984.

2. Między polityką a metafizyką. (O poezji Czesława Miłosza). [Esej]. Wwa: NOWA* 1980, 43 s. Wyd. nast.: Londyn: Odnowa 1981, 45 s; Lubl.: Wydawn. Vademecum* 1985.

3. Ja, Ferdynurke. Gombrowicza świat interakcji. [Rozprawa]. Lubl.: Wydawn. KUL 1985, 108 s.

Zawartość: Wstęp do metody. — Tancerz mecenasa Krzykowskiego; Akcje i interakcje; Twarzą w twarz z czytelnikiem; Posłowie do metody; „On ja”, czyli Dziennik.

4. Jak współżyć z socrealizmem. Szkice nie na temat. Londyn: Polonia 1988, 107 s. Wyd. nast. Łódź: FAKT* [1988], 107 s.

Zawartość: Wielki monolog Iwana Groźnego [dot. książki W.A. Serczyka „Iwan Groźny” oraz filmu S. Eisensteina „Iwan Groźny”]; Mochnacki — Norwid; „Wszystko co jest zanadto” [dot. C. Norwida]; Sens i konieczność [dot. C. Norwida]; Spotkania autorskie: Miłosz i jego czytelnicy; Oda, gatunek oświecony [dot. poezji Cz. Miłosza]; O „wierszach prostych” (w czasach skomplikowanych) [dot. poezji T. Różewicza]; Jak współżyć z socrealizmem?; Nagrobek [J. Trznadel: Hańba domowa!]; Dodatek [pierwodr. pt., Chwila refleksji] *Tyg. Powsz.* 1960 nr 32 stanowił credo autora.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Psychologia versus literary study. (An old problem re-stated). [Przeł.] G. Bidwell. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1963 t. 6 z. 1 s. 78-88. — „Ślub w kościele ludzkim”. (O kategoriach interakcyjnych u Gombrowicza). *Twórczość* 1966 nr 9 s. 93-100. — „Świat cały — jakże zmieścić go w żrenicy”. (O kategoriach percepcyjnych w poezji Przybosa). W: *Studia z teorii i historii poezji. Ser. 2. Wr. 1970 s. 279-332.* — *Metafizyka Leśmiana. W: Studia o Leśmianie. Wwa 1971 s. 40-52.* — *Norwidiana 1956-1970. Pam. Lit.* 1971 z. 3 s. 304-318 [przegląd prac poświęconych twórczości C. Norwida]. — *Poezja i psychologia. W: Konteksty nauki o literaturze. Wr. 1973 s. 79-90.* — *Życie i twórczość czy dwie twórczości. W: Biografia — geografia — kultura literacka. Wr. 1975 s. 131-138; przekł. franc.: Une vie et une création ou deux créations? [Przeł.] E. Destreé. *Literary Studies in Poland, Wr. T. 14: 1985 s. 103-113.* — *Miejsce na ziemi i miejsce w wierszu. (O składnikach deiktycznych w liryce Przybosa).* W: *Przestrzeń i literatura. Wr. 1978 s. 297-307.* — *Ja piszę, ty malujesz” [dot. twórczości J. Przybosa]. W: Pogranicza i korespondencje sztuk. Wr. 1980 s. 205-211.* — *Gombrowicz i krytycy. Tyg. Powsz.* 1980 nr 33 s. 5; przekł. ang.: Gombrowicz and his critics.*

[Przeł.] A. Kukulska. *Literary Studies in Poland, Wr. T. 10: 1983 s. 115-126.* — *Sens i konieczność. *Studia Norwidiana* 1984, t. 2 s. 3-13 [dot. C. Norwida].* — *Norwid contro il messianismo polacco. *Il Nuovo Areopago*, Bolonia 1985 vol. 4 nr 2 s. 115-125.* — *Motoric impulse in the poetry of Julian Przyboś. [Przeł.] B. Lewandowski. *Literary Studies in Poland, Wr. T. 21: 1989 s. 67-79.** — *W sprawie smaku. *Puls* 1990 nr 44 s. 63-72 [dot. Z. Herberta].* — [Kryzys schyłku wieku czy doświadczenie wzrostu] Chongmaljok wigięga song-changul winan shiryonigh. [Przeł.] Cheong Byung Kwon. *Hyondae Sosol*, Seul lato 1992 s. 279-286. — *From French to English — or how Miłosz re-oriented Polish poetry. [Przeł.] B. Fedewicz. W: Konferenser. Stockholm 1992 s. 43-50.* — *Julian Przyboś 1901-1970. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993 s. 267-294.* — *Oda; Psychologiczne orientacje w badaniach literackich. W: Słownik literatury polskiej XX wieku. Wr. 1993 s. 750-752; 897-902.* — *Postmodernizm — co to i po co? *Teksty Drugie* 1993 nr 1 s. 74-86.* — *O pewnym filozofie, który chciał zostać (i został) literatem. *Teksty Drugie* 1994 nr 4 s. 84-92 [dot. Richarda Rorty'ego].*

Prace redakcyjne

1. Cyprian Norwid. W 150 rocznicę urodzin. [Katalog wystawy]. Oprac. i red.: H. Natuniewicz, ... Oprac. graf.: T. Błażejowski. Wwa: Muzeum A. Mickiewicza 1971 [właśc. 1972], [5] k., 13 tabl. luźnych w obwolucie.

2. J. Przyboś: Sens poetycki. [Wybór tekstów]. Oprac. ... Wwa: Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1973, [5, 20] k. Wystawa poświęcona J. Przybosiowi 14 III-14 VIII 1973.

Współwyd.: J. Słowacki: Wybór tekstów.

3. Nowa krytyka. Antologia. Wybór: H. Krzeczowski. Wstęp i oprac. ... Wwa: PIW 1983, 452 s.

4. Gombrowicz i krytycy. Wybór i oprac. ... Kr.: WL 1984, 847 s.

5. Pisania Białoszewskiego. Szkice. Pod red. M. Głowińskiego i ... Wwa: Wydawn. IBL 1993, 272 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

K. Dybicki: Psychologia a badania literackie. *Twórczość* 1971 nr 10 [na marginesie pracy doktorskiej Z.L.]. — [Norwid:] J. Błoński: Czyste powietrze prawdy. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 24; M. Głowiński: W stylu klasycznym. *Literatura* 1972 nr 33; Cz. Zgorzelski: O Norwidzie. Trzy książki. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 22. — [Gombrowicz i krytycy. Oprac. ...] J. Majcherek: Pestka w gębie. *Dialog* 1985 nr 1; J. Majcherek: Gombrowicz u bram czyścica. *Twórczość* 1985 nr 3. — [Ja, Ferdynurke:] S. Sawicki. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 36; A. Brodzka. *Pam. Lit.* 1986 z. 3. — W. Rulewicz, P. Kuhlwiżak: Nowa krytyka po latach. *Prz. Hum.* 1986 nr 7/8 [rec.: Nowa krytyka. Oprac. ...]. — W. Bolecki. *Literary Studies in Poland, Wr. T. 17: 1987 [rec.: Gombrowicz i krytycy. Oprac. ...] Ja, Ferdynurke].*

– [Jak współżyć z socrealizmem:] M. Baran: Stalin – Norwid – Czesław Miłosz. *Znak* 1989 nr 9; M. Łukaszyk. *Akcent* 1989 nr 4; J. Zieliński: Tryumf analizy. *Res Publica* 1989 nr 3; M. Pieczara: Czy Miłosz jest większym poetą od Herberta? *Nowe Książki* 1990 nr 2.

J.Z.

LASTIK Salomon

1907-1977

Pseud.: A. Lerer, A. Rowner, A. Wajzer, Aleksander Szel, L. Petrow, Last, S.L.; S. Miszkies, S. Wilner. Krytyk, publicysta.

Urodzony 14 marca 1907 w Aleksandrii nad Horyniem (Wołyń); syn Szyi Łastika, krawca, i Miszkita z domu Wilner. Uczęszczał do rosyjskiej szkoły średniej w Równem, przekształconej w 1922 w polskie Gimnazjum Matematyczno-Przyrodnicze; w 1926 zdał maturę. W tymże roku wstąpił na III rok Żydowskiego Seminarium Nauczycielskiego w Wilnie, które ukończył w 1929. Następnie do 1937 pracował jako nauczyciel w szkołach na Wileńszczyźnie. Równocześnie uprawiał krytykę literacką i publicystykę w języku jidysz. Debiutował w 1931 recenzją z wystawy malarstwa, opublikowaną na łamach białostockiego czasopisma *Dos Naje Lebn*; pisał tu też w następnym roku. Artykuły o tematyce literackiej, pedagogicznej i politycznej drukował także m.in. w żydowskich czasopiśmiech *Wilner Tog* (1933-35), *Etiudy* (1933-35), *Szul-Wegn* (1935-37) i w nielegalnym piśmie *Professinele Fragn* (1935, pod pseud.: S. Wilner, A. Wajzer, A. Lerer, A. Rowner, S. Miszkies). W 1937 przeniósł się do Warszawy, gdzie zajął się wyłącznie pracą literacką i publicystyczną oraz współpracował z Żydowskim Instytutem Naukowym (IWO), dla którego przygotował dwie prace, zniszczone w czasie wojny. W 1939 został przyjęty do Związku Literatów i Dziennikarzy Żydowskich. Po wybuchu II wojny światowej, wyjechał w październiku 1939 na tereny zajęte przez ZSRR. Przebywał kolejno w Białymstoku, gdzie był nauczycielem literatury w szkole średniej, następnie w Stołpcach, gdzie pracował w rejonowej gazecie *Hofos Sielanina*, i w Równem. Tu początkowo uczył w polskiej szkole, a następnie był instruktorem kadr i zaocznego kształcenia w Obwodowym Domu Twórczości Ludowej; pełnił także funkcję instruktora do spraw teatralnych oraz lektora lekcyjnego biura przy Obwodowym Wydziale Oświaty. Kontynuował pracę literacką i publicystyczną; artykuły, recenzje teatralne i reportaże w języku jidysz drukował m.in. w *Białystokier Sztjern* oraz w ukraińskim organie obwodowym *Czerwony Prapor*. Po wybuchu wojny radziecko-niemieckiej w 1941 ewakuował się do Tałgaru w Kazachstanie. Współpracował w miejscowym radiem i gazetą *Stalin Tui*, a następnie był korespondentem centralnej gazety kazaskiej w języku rosyjskim *Kazachstanskaja*

Prawda (tu podp. L. Petrow). Zawarł związek małżeński z Jenny Laine. Od 1943 pełnił funkcję przewodniczącego rejonowego Związku Patriotów Polskich. W 1944 został wcielony do armii radzieckiej i przeniesiony do wojskowych batalionów robotniczych na Syberię. W 1945 uzyskał zwolnienie ze służby wojskowej i udał się do Alma Aty, gdzie kontynuował pracę polityczno-społeczną jako sekretarz Obwodowej Komisji Opieki Społecznej w Związku Patriotów Polskich. W maju 1946 powrócił do Polski i mieszkał początkowo w Łodzi, a od 1949 w Warszawie. W 1949-50 był redaktorem działu literackiego pisma *Dos Naje Lebn*, a następnie do 1952 pisma *Folks-Sztyme*. W 1950 został członkiem ZLP. Należał do Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce. Od 1952 pisał w języku polskim, kontynuując twórczość publicystyczną i krytycznoliteracką. Debiutował w tym języku artykułem pt. „O wielostronnie niesłusznym pamflecie A. Bruna – uwag kilka”, opublikowanym na łamach tygodnika *Nowa Kultura* (nr 14); z pismem tym współpracował następnie do 1957 (w 1957 też podp. Last). Artykuły, recenzje, reportaże drukował także m.in. w pismach *Przegląd Kulturalny* (1952-54, 1957), *Twórczość* (1952-54, 1958-59), *Słowo Tygodnia* (1953-55), *Przekrój* (1966-67). Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1956) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971). Zmarł 7 grudnia 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Di jidiszje literatur biz di klasiker. Warszawa: Idisz Buch 1950, 227 s.

Szkice literackie.

2. Mitn ponem cum morgn. Warszawa: Idisz Buch 1952, 254 s.

Szkice literackie.

3. W połowie drogi. Wwa: KiW 1956, 329 s.

Reportaże kult.-oświat. i społ.-obyczajowe.

4. Czy Sodoma i Gomora? Na tematy obyczajowe. [Publicystyka]. Łódź: WŁ 1960, 133 s. Wyd. 2 także 1961.

5. Dziecko, z którym się spotykamy. Scenariusz. [Współaut.:] J. Blond, J. Zambrowski. Wwa: Komenda Gł. Milicji Obywatelskiej 1960, 69 s.

6. Dom na Wiśniowej. Reportaże z milicynej izby dziecka. Wwa: KiW 1960, 220 s.

7. Z dziejów Oświecenia żydowskiego. Ludzie i fakty. [Szkice]. Wwa: PIW 1961, 293 s.

Zawartość: Kilka uwag wstępnych. – I. Początki berlińskiej Haskali i jej najwybitniejsi przedstawiciele. – II. Chasydyzm. – III. O przyczynach opóźnienia się Oświecenia żydowskiego w Polsce. – IV. Haskala w Rosji. – V. Jak maskile warszawscy oświecali lud.

8. Dzieci, które znam. [Szkice biograficzne]. Wwa: NK 1963, 206 s.

9. Studzieniec. [Monografia]. Wwa: KiW 1965, 269 s.

Dot. zakładu poprawczego.

10. Trudne dzieci. Wwa: Czyt. 1965, 361 s.

Reportaże społ.-obyczajowe.

11. Trudni rodzice. Wwa: Czyt. 1967, 335 s.

Reportaże społ.-obyczajowe.

12. O współczesności bez osłonek. [Szkice]. Łódź: WŁ 1967, 218 s.

Zawartość: Kilka uwag wstępnych; Nowe czasy i stare ciagoty; Kobieta pracująca a zmiany obyczajowe; Moralne-niemoralne; O rozkładzie rodziny i rozwodach; O młodzieży przebiegłej, czyli o karaniu; Uświadomienie seksualne a populacja; O prostytucji i homoseksualizmie; Laicyzacja żywołowa a ateizm.

Nagroda w konkursie „Blżej książki współczesnej”, ogłoszonym przez *Głos Pracy*, CRZZ, Min. Kultury i Sztuki w 1968.

Przekład

1. J. Kermisz: Der oifsztrand in warszewer geto 19-ter april-16-ter maj 1943. Buenos Aires: Central-Farband fun Pojlisze Jidn in Argentine; Warsze: Jidiszer Historiszer Institut in Pojln. 1948, 159 s.

Przekt. z jęz. pol. na jidysz.

Prace redakcyjne

1. S. Horończyk: Seklibene szriftn. [Wybór i wstęp] ... Warsze: Idisz Buch 1950, 118 s.

2. [Sz.J. Abramowicz] Mendele Mojcher Sforim: Fragmenty z utworów: „Di klacze”; „Di takse”; „Fisze der krumer”. Wstęp i oprac. ... Wwa: PZWS 1952, 113 s.

Tekst w jęz. jidysz. Dodatkowa tytulatura polska.

3. I.L. Perec: Moje wspomnienia. Opowiadania ludowe. [Wstęp, wybór oraz oprac. tekstów, objaśnień i uwag ...]. Wwa: PZWS 1953, 86 s.

Wstęp S.L. pt. „I.L. Perec – klasyk literatury żydowskiej” s. 3-12.

Tekst w jęz. jidysz. Dodatkowa tytulatura polska.

4. Antologia poezji żydowskiej. Wybór oraz noty i przyp. ... Red. i słowo wstępne: A. Słucki. Powst. 1968. Wyd. Wwa: PIW 1983, 553 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Data powst. antologii wg noty wydawniczej.

Nadto w 1948-1956 podręczniki szkolne w jęz. jidysz.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, ok. 1966. – SWPP 1. – Ch.L. Fuks. W: Leksikon fun der najer jidischer literatura. Bd. 4. New York 1961.

K. Kulczkowska: Zakłecia i fakty. *Życie Lit.* 1956 nr 50 [rec.: W połowie drogi]. – [Czy Sodoma i Gomora?] W. Kopalinski: *Nowe Książ.* 1960 nr 23; [J. Lovell] T. Klon: Sodoma

i Gomora i werek z miliardami. *Życie Lit.* 1961 nr 13. – [Z dziejów Oświecenia żydowskiego.] M. Mirski: „Z dziejów Oświecenia żydowskiego.” *Nowe Książ.* 1961 nr 18; M. Morstin-Górska: Dzieje bliskie a nieznanne. *Znak* 1961 nr 11; S. Podhorska-Okołów: Żydowskie oświecenie. *Twórczość* 1961 nr 12. – T. Zychiewicz: Czy Sodoma i Gomora. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 5 [rec.: Czy Sodoma i Gomora?]. – [Studzieniec.] Z. Kosowska: Dzieje zakładu studzińskiego. *Argumenty* 1965 nr 19; I. Kryczyńska. *Nowe Książ* 1965 nr 18. – J. Przyboś: Książka miesiąca. Po lekturze Łastika. *Życie Warsz.* 1965 nr 230 [rec.: Trudne dzieci]. – [Trudni rodzice.] J. Chłopecki: Co ci, synku zrobiły te wapiaki? *Kierunki* 1967 nr 14; W. Jankowerny: Trudny autor. *Argumenty* 1967 nr 15; J. Wyka: Socjologia uników. *Twórczość* 1967 nr 10. – [O współczesności bez osłonek.] S. Kozicki: Wszystko w obronie młodzieży. *Nowe Książ.* 1968 nr 2; S. Pestka: Zawile drogi współczesności. *Fakty i Myśli* 1968 nr 11. – [Antologia poezji żydowskiej. Wybór ...] R. Matuszewski. *Twórczość* 1984 nr 10; P. Gembał: Z iwrít i jidysz. *Accent* 1985 nr 1; M. Jentys: Gdy pytają mnie, kim jestem. *Regiony* 1986 nr 1/4.

B.M.

**ŁASZOWSKI Alfred
1914-1997**

Pseud.: A.L.; Alfred Gerard; Alfred Ł.; Alicja Słomczyńska, Ariel; Artur Zatopiński; Bzik; Edward Jastrząb; Edward Szaffarski; Jan Sowa; Longin Szaffarski; (f).
Powieściopisarz, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 7 sierpnia 1914 w Tarnowie; syn Alfreda Łaszowskiego, zawodowego wojskowego (pułkownika), i Wandy z domu Moes. Do szkół uczęszczał w Warszawie, Lwowie i Cieszynie, gdzie w tamtejszym gimnazjum był uczniem Juliana Przybosa. Po zdaniu matury, w 1933 podjął studia w zakresie estetyki i historii filozofii na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tymże roku debiutował artykułem ogłoszonym na łamach wydawanego w Krakowie czasopisma awangardy literackiej *Linia*. W 1934-35 był członkiem organizacji akademickiej Życie. Artykuły publicystyczne i reportaże publikował w tym czasie w pismach związanych z PPS, w *Robotniku* i *Lewym Torze*. W 1935 debiutował jako prozaik fragmentem powieści politycznej pt. „Psim śwędem” w *Gazecie Artystów* (nr 17). W 1936 związał się z Obozem Narodowo-Radykalnym (ONR) i nacjonalistyczną organizacją Falanga. W tymże roku przebywał w Czechosłowacji i na Węgrzech w charakterze korespondenta *Prosto z mostu* i *Merkuriusza Polskiego Ordynaryjnego*, w pismach tych publikował do 1939. Współpracował też z czasopismami *Pion* (1935-38; tu m.in. nowela pt. „Martwy punkt” 1938 nr 33, wyróżniona w konkursie pisma) i *Kronika Polski i Świata* (1938-39; też pod pseud.: (f), A.L., Alfred Ł.). W 1938 przebywał we Francji, gdzie brał czynny udział w życiu kulturalnym paryskiej Polonii. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu kulturalnym oraz kończył studia na tajnym UW. Kontynuował też twórczość literacką, pisząc powieści. Po wojnie zajął się twórczością krytyczną i publi-

cystyczną, publikując m.in. w poznańskim dwutygodniku *Życie Literackie* (1945-46; m.in. pod pseud. Edward Jastrzab) i nawiązał stałą współpracę z *Dziś i jutro* (1946-48, 1951-55; tu m.in. pod pseud.: Alfred Gerard, Ariel, Artur Zatopiński), a następnie z *Kierunkami* (1956-89, z przerwami; tu m.in. pod pseud.: Ariel, Bzik) oraz miesięcznikiem *Życie i Myśl* (1958-73, z przerwami; m.in. pod pseud. Ariel). W 1947 został członkiem Stowarzyszenia „Pax”. W 1963 został członkiem ZLP. W 1964 otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka. Współpracował nadal z *Kierunkami* (w 1973-74 cykl wspomnień pt. „Pamiętnik literacki” oraz cykl felietonów pt. „Szalony margines”, w 1980-81 cykl recenzji pt. „Wycieczki osobiste” i cykl felietonów pt. „Listy do pisarzy”), a także ze *Słowem Powszechnym* (1969-85, z przerwami; m.in. pod pseud. Jan Sowa; w 1971 cykl felietonów pt. „Moje potyczki kulturalne”), z *Poezją* (1971-89, z przerwami) i *W drodze* (1974-81, z przerwami). Zmarł 10 kwietnia 1997 w Warszawie; pochowany w grobie rodzinnym w Pilicy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Psy gończe. [Powieść]. Powst. 1942. Wyd. Wwa: Pax 1960, 198 s. Wyd. 2 tamże 1980.

2. Czarny sezon. [Powieść]. Powst. ok. 1942-1945.

Inf.: S. Jończyk: O A.L. Przedm. do: A. Łaszowski: Literatura i styl życia. Wwa 1985 s. 7.

3. Główna kwatery. [Powieść]. Powst. ok. 1942-1945. Druk fragm. pt. Zaklinacz zwierząt. *Dziś i jutro* 1946 nr 35.

4. Widzowie świata. [Powieść]. Powst. ok. 1942-1945.

Inf. jak w poz. 2

5. Noc mediolańska. Powst. 1954. Wyd. Wwa: Pax 1958, 369 s.

Cz. 2 dyptyku powieściowego o św. Augustynie; cz. 1 zob. poz. 6.

6. W przeddzień wyznania. Powieść. Wwa: Pax 1956, 475 s.

Cz. 1 dyptyku powieściowego o św. Augustynie; cz. 2 zob. poz. 5.

7. Czas, który zabija. [Utwór sceniczny]. Powst. 1959 [inf. autora]. Druk fragm. z II aktu *Życie i Myśl* 1959 nr 3/4 s. 52-62.

8. Proboszcz z Saint Galo. [Powieść]. Wwa: Pax 1961, 363 s.

9. Oko w oko z młodością. [Szkice filozoficzne i literackie]. Wwa: Pax 1963, 306 s.

Zawartość: Co wstrzymuje wojnę?; Spór o definicję sensu życia; O „Wyborze pism” Kotarbińskiego; Religijność człowieka współczesnego; Miłość – potęga nieznaną?; List do młodego kleryka; Marsjanin. (Sprawozdanie z pobytu na ziemi); Przyja-

ciółom z „Manekina”; Oko w oko z młodością; Dzikie pretenzje; Sytuacja literatury współczesnej [dot. Z. Bieńkowskiego]; Czytając „Czarodziejską górę” [T. Mann]; Nad „Doktorem Faustusem” Tomasza Manna; Tomasz Mann – humanista ironiczny; Agonia gatunku literackiego [dot. T. Mann]; Doktor Faustus; Sztuka w skali europejskiej [dot. R. Brandstaettera]; Zdemaskowany mit śródziemnomorski [dot. M. Jastruna]; Klasyka za życia [dot. J. Parandowskiego]; Krajobraz Juliana Przybosa; Akt samosądu „Pałeczka” Adolfa Rudnickiego; Wydarzenie literackie „Osmeđeusz” Mirona Białoszewskiego. – Pierwodr. w czasopiśmie w l. 1947-1961.

10. Noc posłubna. [Utwór sceniczny]. Powst. ok. 1966.

Inf.: *Biul. Inf. Mtn. Kult. i Szt.* 1967 nr 5 s. 24.

11. Sprzedaż zdarzeń. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 207 s.

12. Literatura i styl życia. Szkice, wspomnienia, rozmowy. Wybór, oprac. i przedm.: S. Jończyk. Wwa: Pax 1985, 431 s.

Zawartość: Sztuka i życie: Skąd się bierze natchnienie; Norwid – nasz współczesny; Są miasta ładne i straszne [m.in. na temat Warszawy w literaturze]; Oddziaływanie literatury; Noty o literaturze; My inteligenci. – Sylwetki moich współczesnych: Wakacje literackie; Młodość Zofii Nałkowskiej [dot. „Dzienników”]; Głosy do dziennika Zofii Nałkowskiej; Nałkowska a sztuka życia; O Karolu Irzykowskim – prywatnie; Gena klerkizmu; Z Irzykowskim o „garderobie duszy”; Irzykowski przeciw wszystkim?; Z Irzykowskim w teatrze; Z Irzykowskim o wojnie; Irzykowski w oczach Nałkowskiej; Wywiad ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem. (Wokół kontrowersji między Witkacym a Irzykowskim); Wspomnienia o Bolesławie Leśmianie; W szkole Kadena-Bandrowskiego; Kaden i jego powieść polityczna; Przybóś, mój cieszyński profesor...; Poezja jako wyraz stylu życia; Dialog o Profesorze. (O Władysławie Tatarkiewicz); Bolesław Miciński; Z Witoldem Gombrowiczem w „Ziemiańskiej”; Przyjaźń z Włodzimierzem Pietrzakiem; Z Andrzejem Trzebińskim na gorąco...; O księdzu Józefie Jarzębowski. – Rozmowy z pisarzami: Z wizytą u Jana Parandowskiego; O państwie Kunciewiczów w Kazimierzu; Literatura i znaki czasu. (Rozmowa z Pawłem Hertzem); O wychowaniu dla przyszłości. (Rozmowa z prof. Bogdanem Suchodolskim); Łatwiej mówić o końcu świata. (Rozmowa z prof. Janem Szczepańskim). – Spotkania z książkami: „Jezus z Nazarethu” Romana Brandstaettera; Tyśiąc lat jako jeden dzień [dot.: R. Brandstaetter: Inne kwiatki świętego Franciszka z Assyżu]; Zawiejskiego „Roman z odczyną”; Dziennik stulecia [dot.: M. Kunciewiczowa: Fantomy]; Filozofia dekadencji [dot. S. Przybyszewskiego]; W poszukiwaniu istoty człowieczeństwa. (List do prof. Bogdana Suchodolskiego). – Zwycięstwo nad nienawiścią: Socjologia terroru; Zwyciężyć nienawiść; Chrześcijańska moc i niemożność; Dialog o miłości. – Pierwodr. w czasopiśmie w l. 1963-1984. Nagroda Funduszu Literatury w 1986.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. – Wywiady: Rozmowy z pisarzami. Z uczniem K. Irzykowskiego A.L. Rozm. S. Jończyk. *Sl. Pousz.* 1964 nr 27; A.L. Rozm. K. Głogowski. *Kierunki* 1979 nr 30; Rozkosz kształtowania własnej osobowości. Rozmowy o odrodzeniu moralnym. Rozm. A. Myć. *Tyż. Pol.* 1986 nr 13; O krytyce literackiej i nacjonalizmie. Rozm. M. Urbanowski. *Dekada Lit.* 1993 nr 2-5.

SWPP 2 (R. Loth). – PP (R. Loth). – LP (uzup.).

[W przeddzień wyznania:] J. Siewierski: Na tropie bzdury. Grzeszna młodość świętego. *Współczesność* 1956 nr 2; Z Lichniak: Augustyn uwikłany w panny. W tegoż: Raptularz literacki. Wwa 1957; [A. Mandalian] Amen: „Młot na herety-

ków". *Nowa Kult.* 1958 nr 28 [dot. też: Noc mediolańska]. — [Psy gończe!]. L. Elektorowicz: Anatomia diabła? *Życie Lit.* 1960 nr 22; S. Kisielewski: Nareszcie coś nowego! *Tyg. Powsz.* 1960 nr 24; Anka Kowalska: Podpis i pieczęć. *Kierunki* 1960 nr 25. — [Proboszcz z Saint Galo!]. W. Maciąg: Ksiądz proboszcz-artysta. *Argumenty* 1962 nr 34; M. Milenaj: Awangarda nie zawsze konsekwentna. *Kierunki* 1962 nr 12; W. Sadkowski: „Poławiacz dusz” przeciw artyście. *Nowe Książ.* 1962 nr 15; Z. Starowieyska-Morstinowa: Sztuka i kol-toneria. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 26. — W. Sadkowski: Literatura katolicka w Polsce. *Wwa* 1963 [m.in. o A.L.]. — [Z. Ryzyk] Z.L.: Nagroda literacka. *A.L. Kierunki* 1964 nr 48. — [Oko w oko z młodością!]. S. Jończyk: Intelektualne przygody *L. Kierunki* 1964 nr 14; T.J. Zółcinski: Propozycje i kontrpropozycje. *Więź* 1964 nr 7/8. — W. Wnuc: A.L. — to nie tylko orator. *Kronika*, Londyn 1965 nr 32. — [Sprzedaż zdarzeń]. I. Biblińska. *Życie i Myśl* 1971 nr 12; [S. Kisielewski] Kisiel: Pisarz — niebieski ptak. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 27; J. Milewski: A może zjedlibyśmy tę zupę? *Wroc. Tyg. Katol.* 1971 nr 28; M. Szybist: Prozy dzień powszedni: Krakait i Barbarella. *Życie Lit.* 1971 nr 29. — S. Lichanski: Klerk contra Hitler, czyli Anty-lafcadio. W tegoż: Wśród mówiących prozą. *Wwa* 1971 [dot.: Psy gończe!]. — M. Dobkova: Zło idzie z Zachodu? *Orzeł Biały*, Londyn 1973 nr 104 [rec.: Sprzedaż zdarzeń]. — L. Klimczak: Czas Błyskawicy. *Kierunki* 1978 nr 31. — [Literatura i styl życia!]. R. Marszałek: Zdobywać istnienie. *Twórczość* 1986 nr 6; A. Rogalski: Bardzo pożywna książka. *Kierunki* 1986 nr 9; T. Umer. *Tyg. Pol.* 1986 nr 20. — P. Kuncewicz: Naprawiczw świata. (A.L.). *Prz.* *Tyg.* 1988 nr 13.

B.D.

LAWRYNOWICZ Zygmunt 1925-1987

Pseud.: Apollodorus; Z.L.
Peud.: esaista, tłumacz.

Urodzony 14 października 1925 w Poniewieżu na Litwie; syn Antoniego Ławrynowicza, aptekarza, i Kazimiery Szytejko, nauczycielki, a następnie właścicielki przedsiębiorstwa hotelarskiego. Do 1940 uczęszczał do Polskiego Prywatnego Gimnazjum w Poniewieżu. W czasie okupacji niemieckiej uczył się w Litewskim Gimnazjum Męskim, skąd usunięto go w 1942 z powodu narodowości polskiej. Brał udział w działalności konspiracyjnej w szeregach tajnego ZHP na Litwie, następnie żołnierz AK. W 1943, chcąc jako obywatel litewski uniknąć powołania do Wehrmachtu, zgłosił się na wyjazd na roboty do Niemiec. Pracował przy budowie lotniska w okolicach Hamburga, skąd udało mu się zbiec. W 1944 przez Jugosławię i Austrię przedostał się do Włoch, gdzie w 1945 wstąpił do 2. Korpusu Polskiego. Walczył pod Ankoną i Rzymem. Po wojnie, w 1946 we Włoszech podjął naukę w Humanistycznym Gimnazjum i Liceum 3. Dywizji Strzelców Karpaccich w Sarnano, które ukończył w 1947, już po przeniesieniu Dywizji do Anglii, w miejscowości Bodney Airfield w hrabstwie Norfolk. Następnie od 1948 studiował ekonomię, socjologię i nauki polityczne na wydziale ekonomicznym uniwersytetu w Dublinie w Irlandii; w 1951 uzyskał dyplom ukończenia studiów (Bachelor of Arts). W tymże roku przeniósł się do Anglii. Od 1952 (do przejścia na emeryturę w poło-

wie 1986) pracował w banku Lloyd's w Londynie, jako specjalista w dziale dewizowym. Debiutował wierszem pt. „Epitafium jesieni”, ogłoszonym w roczniku 1952/53 miesięcznika *Życie Akademickie* (nr 7), wydawanego w Londynie przez Zrzeszenie Studentów i Absolwentów Polskich na Uchodźstwie; w piśmie tym publikował następnie do 1954 wiersze i artykuły literackie (także pod pseud. Apollodorus). W 1953-54 był redaktorem tego pisma, a w 1955 redagował wydawany także w Londynie *Merkuriusz Polski – nowy, ale dawnemu wielce podobny i Życie Akademickie*. W 1958-59 był redaktorem katolickiego tygodnika londyńskiego *Życie*. W styczniu 1959 wraz z grupą polskich pisarzy skupionych wokół *Merkuriusza* założył miesięcznik *Kontynenty – Nowy Merkuriusz* i był członkiem grupy literackiej Kontynenty. Rozwijając twórczość literacką, publikował artykuły literackie, wiersze i przekłady z literatury anglojęzycznej, włoskiej i litewskiej w czasopismach emigracyjnych, m.in. *Wiadomości* (Londyn, 1953, 1969), *Kultura* (Paryż, 1954-58 z przerwami, 1981), *Tematy* (Nowy Jork, 1962, 1968-69), *Oficyna Poetów* (Londyn, 1966-68, 1974-75) oraz *Kronika* (Londyn, 1969-70) i jej miesięczny dodatek *Kronika Literacka* (1971), a także *Gazeta Niedzielną* (Londyn, 1968-69, 1982-84). Drukował też w prasie krajowej, m.in. w *Po prostu* (1956), *Tygodniku Powszechnym* (1957, 1959, 1975, 1978), *Więzi* (1966, 1974-80; tu w 1975 cykl pt. „Zapiski gniewne z Londynu”, a w 1977-79 „Notatki gniewne z Londynu”), *Literaturze na Świecie* (1971-72, 1974-76), *Literaturze* (1975, 1980, 1987), *Miesięczniku Literackim* (1979-80). Zmarł nagle 22 września 1987 w Londynie; pochowany na cmentarzu w Gunnersbury.

TWÓRCZOŚĆ

1. Epitafium jesieni. [Wiersze]. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1953, 44 s.

2. Syn marnotrawny i inne wiersze. (1954-1960). Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1968, 110 s.

3. Kratochwil. Szkice o Artyście. [Autorzy:] ..., Z.E. Wałaszewski, M. Paszkiewicz. Londyn: Veritas [1971?], 89 s.

Zawiera trzy szkice poświęcone polskiemu artyście malarzowi emigracyjnemu, Marianowi Kratochwilowi. — Tu Z.L.: Promiennosc tajemnicy, s. 59-84.

4. Błędne ogniki. Polskie miniaturki poetyckie na modłę japońskich „haiku”. Olsztyn: Pojezierze 1984, 66 s. Przedr. zob. poz. 7.

5. Anglobabilon. Wiersze 1965-1985. London: Wydawn. Kwiat Lotosu 1986, 153 s.

Wyd. nakładem własnym autora.

Cykle: Miasto; Psalmi pielgrzymy; Flirt z przyrodą; Varia; Szpitalne smutki; Obrachunki.

6. Trujące jagody, czyli Helga. [Wiersze]. London: Wydawn. Kwiat Lotosu 1986, 60 s. Wyd. nakładem własnym autora.

7. Świetliki i ulegalki. [Wiersze]. Londyn: Wydawn. Kwiat Lotosu 1987, 211 s.

Wyd. nakładem własnym autora. — Zawartość: Cz. 1. Świetliki; Cz. 2. Ulegalki. — Wiersze zebrane w tym tomie obejmują także całość tomu pt. „Błędne ogniki”, poz. 4.

Przekłady

1. S. Guitry: Willa na sprzedaż. [Jednoaktówka]. Wyst. Londyn, Zespół Teatralny Młodych „Pro Arte” 1954.

2. J.R. Jeffers: Wiersze. Wybór, przekł. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1968, 71 s.

3. T. Merton: Domysły współwinnego widza. [Szkiele]. Tłum. i wstęp ... Wybór: A. Morawska. Wwa: Bibl. *Więzi* 1972, 319 s. Wyd. nast. pt. Zapiski współwinnego widza: wyd. I pełne. Pozn.: Rebis [właśc. Zysk i Sp.] 1994, 488 s.

4. G. Ungaretti: Poezje. Wybór. Wybrał, tłum. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1975, 96 s.

5. E. Montale: Wiersze wybrane. Wybór, przekł. i wstęp ... Londyn: Wydawn. Kwiat Lotosu [1977], 64 k.

Wyd. nakładem własnym tłumacza.

6. K. Donelaitis: Pory roku = Mtai. [Poemat]. Z litew. przetłum. ... Wstęp napisali: A. Wakar, ... Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1982, XLV, 205 s. Tekst w jęz. litew. i pol.

7. J. Popieluszko: The price of love. London: Veritas & Catholic Truth Society 1985, 65 s. Wybór kazań.

8. A. Frossard: 36 dowodów na istnienie diabła. Tłum. ... Pozn.: W drodze 1987, 110 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 2 [!] 1996.

Prace redakcyjne

Zob. Przekłady poz. 2, 4, 5.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. rodziny 1996. — *Pam. Lit.*, Londyn 1982 t. 5, 1988 t. 12. — *Więź* 1988 nr 3 [notal. — J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 1990. — Z.R. Wilkiewicz: *Polschnice Exilliteratur 1945-1990*. Köln, Wien 1991.

[Epitafium jesieni:] A. Czerniawski: „Du sang, de la volupté, de la mort”. *Życie*, Londyn 1954 nr 45; J. Niemojowski. *Życie Akad.*, Londyn 1954 nr 52/53, 54/55. — [Syn marnotrawny i inne wiersze:] K. Mętrak: O poetyckich zasługach. *Mies. Lit.* 1969 nr 2; M. Sprusiński: Powroty syna marnotrawnego. *Twórczość* 1969 nr 7; T.J. Żółciński: Spotkanie z poezją Ł. *Więź* 1969 nr 5. — D. Kijek: Kapuściana poezja obłoków. *Okolice* 1985 nr 9/10. — [Anglobabilon:] A. Witek, *Gaz. Niedz.*, Londyn 1986 nr 44. — M. Paszkiewicz: Osaczony samotnością. O ZŁ. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1988 nr 23. — M.L. Barański: Z.L. *Lit. na Świecie* 1989 nr 2. — M. Karwala: Eneasz pragnie odnaleźć Rzym. (O wierszach Z.L.). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krak. Pr. Hist.-Lit.* 1992 z. 11.

B.D.

ŁAZOWERTÓWNA Henryka 1909-1942

Imiona metrykalne: Henryka Wanda.

Krypt.: H.L.

Poetka.

Urodzona 19 czerwca 1909 w Warszawie; córka Maksymiliana Łazowerta, urzędnika, i Blumy z Jeleńskich, nauczycielki. W 1926 ukończyła Gimnazjum im. N. Żmichowskiej w Warszawie. W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW), jednocześnie jako wolny słuchacz studiowała romanistykę. Debiutowała w 1928 wierszem pt. „O hodowanym groszku”, opublikowanym w *Naszym Przeglądzie* (nr 50). W 1930, po otrzymaniu stypendium z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, była słuchaczką letnich kursów języka i literatury francuskiej na uniwersytecie w Grenoble. W tymże roku otrzymała nagrodę w konkursie literackim zorganizowanym przez Wydział Humanistyczny UW. Była stypendystką PAL. Wiersze, drobne utwory prozą, recenzje, przekłady z poezji francuskiej, a w późniejszych latach także sprawozdania z audycji radiowych zamieszczała m.in. w *Kobietach Współczesnej* (1929-30), *Drodze* (1933-37), *Pionie* (1934-39). W związku z długotrwałą chorobą i śmiercią ojca musiała zająć się różnymi pracami zarobkowymi, m.in. udzielała korepetycji, robiła tłumaczenia z prasy francuskiej dla tygodnika *Kino*. W 1936 została członkiem ZZLP, w 1936-39 pracowała społecznie w Związku, współorganizując imprezy i zebrania dyskusyjne. W czasie okupacji niemieckiej przebywała na terenie warszawskiego getta. Tu prowadziła działalność charytatywną w organizacji Centos, kulturalną i literacką, zajmowała się także propagandą w Żydowskiej Samopomocy Społecznej. Współpracowała z Archiwum Getta, założonym przez podziemną organizację Oneg Szabat, opracowując monografie rodzin żydowskich (jedna z monografii otrzymała nagrodę przyznaną przez Oneg Szabat). Wywieziona z getta w czasie pierwszej akcji likwidacyjnej, w sierpniu 1942 zginęła wraz z matką w obozie w Treblince.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zamknięty pokój. [Wiersze]. Wwa: Nasza Bibl. 1930, 53 s.

2. Imiona światła. [Wiersze]. Wwa: *Droga* 1934, 62 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. R. Kołoneckiego 1951. — SWPP 1, — PSB (H. Przewoska). — LP (red.).

[Zamknięty pokój:] J.E. Płomiński, *Luow. Wład. Muzycz. i Lit.* 1930 nr 7/8; K. Zawodziński, *Pam. Warsz.* 1931 z. 3, przedr. w tegoż: Z pism ... Wśród poetów. Kr. 1964 — K. Zawodziński, *Nowa Książ.* 1934 z. 6, przedr. w tegoż: Wśród poetów. Kr. 1964 [rec.: Imiona światła]. — E. Kozikowski:

H.L. W tegoż: Więcej prawdy niż płotki. Wspomnienia o pisarzach czasów minionych. Wwa 1964. — W. Smółski: Tragiczny los poetki. *Stolica* 1965 nr 14. — E. Ringelblum: Jak zginęli pisarze żydowscy. W tegoż: Kronika getta warszawskiego. Wwa 1983.

J.Z.

ŁĄCZKOWSKI Zdzisław Tadeusz

ur. 1926

Pseud.: (jz); (s); „S”; (S); (S.); SETO; (Sew.); SEW; (SEW); Skorpionek; Zdzisław Seweryn; — wspólnie z Józefem Szczywińskim: S.E.

Poeta, prozaik, krytyk literacki.

Urodzony 27 października 1926 w Zawierciu w rodzinie robotniczej; syn Tadeusza Łączkowskiego i Wiktorii z Sewerynów. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Żabkowicach. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako pomocnik w piekarni, pomocnik ślusarski w Szkole Górniczej w Dąbrowie Górniczej, robotnik w Bankowej Hucie w Dąbrowie Górniczej i w Miłowicach pod Sosnowcem, gонец w sklepie spożywczym w Sosnowcu. Po wojnie ukończył w 1948 Gimnazjum i Liceum im. M. Kopernika w Będzinie i podjął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz studia w Wyższej Szkole Aktorskiej w Krakowie. W 1949 przeniósł się do Lublina, gdzie studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1952 uzyskał dyplom ze specjalnością edytorsko-dziennikarską. Debiutował w 1950 wierszami pt. „Pokój” i „Przecieta twarz”, ogłoszonymi w *Tygodniku Literackim* (dodatek *Sztandaru Ludu* nr 23); za właściwy debiut uważa wiersz pt. „Tolk-micko nocą”, opublikowany w 1952 w *tygodniku Dziś i jutro* (nr 25). W 1952 zamieszkał w Warszawie i rozpoczął pracę w redakcji *Słowa Powszechnego*; w tym samym roku objął funkcję kierownika działu światopoglądowego, a w 1954 zastępcy kierownika działu kulturalnego tego dziennika. W 1954 został członkiem Stowarzyszenia „Pax”, a w 1957 członkiem SDP (w 1977-82 członek zarządu Oddziału Warszawskiego). Rozwijając twórczość literacką, publikował wiersze, fragmenty prozy oraz recenzje literackie i filmowe m.in. w *Dziś i jutro* (1952-55), *Słowie Powszechnym* (1953-93, z przerwami; tu w 1974 cykl pt. „Fraszki” pod pseud. Skorpionek; recenzje filmowe pod pseud. Zdzisław Seweryn), *Słowie na Warmii i Mazurach* (1953-66, z przerwami), *Kierunkach* (1956-67, 1977-79, 1982-89), *Życiu Katolickim* (1957-61, z przerwami), *Życiu i Myśli* (1958-73, z przerwami). Otrzymał dwukrotnie nagrodę im. W. Pietrzaka (1958 i 1979). W 1969 został członkiem ZLP. W 1970-93 pełnił funkcję kierownika działu kulturalnego *Słowa Powszechnego*. Od 1975 uczestniczył w warszawskich Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej. Od 1978 współpracował z Polskim Radiem, jako autor felietonów literackich.

W 1979 został członkiem Zarządu Polskiego Oddziału Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). W 1983 należał do Rady Warszawskiej Wszechnicy Literatury. W 1983-86 był sekretarzem zarządu Oddziału Warszawskiego, a w 1985-88 członkiem zarządu Klubu Poetów przy Oddziale Warszawskim ZLP. W 1985-87 pełnił funkcję wiceprezesa Stowarzyszenia Kultury Słowiańskiej. W 1987 otrzymał nagrodę *Kierunków* w dziedzinie literatury, a w 1989 międzynarodową włoską nagrodę literacką Premio Internazionale di Narrativa e Poesia Giorgio la Pira. W 1992 wystąpił z ZLP, w tymże roku został członkiem Katolickiego Stowarzyszenia Dziennikarzy. Od 1992 był prezesem warszawskiego Klubu im. C. Norwida. W 1993-94 kierował działem kultury *Słowa – Dziennika Katolickiego*, Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1987), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1987). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słoneczniki gorejące. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Pax 1957, 79 s.

Cykle: Proza poetycka: Wyspa pieśni; Baśnie zimowe. — Wiersze i poematy: Słowa o zmierzchu; Narodziny rzeki; Wizja pierwsza; Mikołaj Kopernik; Słoneczniki gorejące.

2. Ciemność z bursztynu. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Pax 1959, 94 s.

Cykle: Wiersze: Pejzaż z diabłem; Brewiarz miłosny. — Proza poetycka: Oczekiwanie; Koncert na blaszane skrzypce; Dojrzwianie kamieni; Zeznania noktambulika; Hazard; Czas gniewu; Małe trzecie; Igraszki; Ogród przypomnień.

3. Monogram z wiewiórką. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 76 s.

4. Piękna Rahab. [Powieść]. Wwa: Pax 1963, 177 s. Przedr. zob. poz. 14.

5. Kartofliska. [Wiersze]. Wwa: Pax 1966, 63 s.

6. Gad. [Powieść poetycka]. Wwa: Pax 1970, 169 s. Przedr. zob. poz. 14.

7. Żaloba z Antygoną. [Mikrodratam poetycki]. Wwa: Pax 1973, 39 s. Praprem. Drezdenko pod Gorzowem Wielkopól., Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury 1995.

Części: Liczby; Żaloba z Antygoną. — Modlitwa Antyfony.

8. Nadzy pod winogradem. Wybór poezji. Wwa: Pax 1975, 180 s.

Wybór utworów z poz. 1-3, 5, 7.

9. Wszystkie stoły sprawiedliwości. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1979, 60 s.

Zawiera m.in. cykle: Lamentacje na temat zabijania ptaków; Laudesy szpitalne

10. Syn Ziemi swojej. Notatek poetyckich części dwie. [Poemat]. Wwa: Pax 1980, 40 s.

Części: Domu błogo-sławienie; Syn Ziemi swojej.

11. Tobie przystoi pieśń ... Wybór poezji. Wwa: Pax 1982, 75 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1986.

Zawiera m.in.: Z poematu „Mikołaj Kopernik” [poz. 1]; Z mikro-dramatu „Żaloba z Antygona” [poz. 7]; Z poematu „Laude-sy szpitalne” [poz. 9]; Syn Ziemi swojej [poz. 10].

12. Wyśpiewać Tesknotę Człowieka. [Mono-dram]. Praprem. Wwa, T. Stara Prochownia 1984.

13. Litanie do Najświętszej Panny. [Poemat]. Muz.: Cz. Grudziński. Praprem. Gdańsk, Katedra Najświętszej Marii Panny 1985.

14. Snu otwieranie; Piękna Rahab [poz. 4]; Gad [poz. 6]; Dziennik z lat 1960-1964. Wwa: Pax 1989, 408 s.

15. Tańczący rycerze. [Mikrodramat poetycki]. Piła: Pax 1990, 19 s. Radio 1992. Wyst. Drezdenko pod Gorzowem Wielkop., Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury 1994.

16. Zaklęty jeleń. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1992, 107 s.

Zawiera wybór prozy poetyckiej z l. 1950-1990.

17. Anegdariusz. Kielce, Staszów: Ag. Wydawn. Gens, Staszowski Tow. Kult. 1996, 47 s. Zbiór anegdot o znanych literatach i pisarach.

18. Gwiazdozbranie. Wiersze i fragmenty poematów. Wybór: Z. Irzyk. Posł.: P. Smogorzewski. Wwa: Pax 1996, 133 s.

Wybór z dotychczasowej twórczości.

19. Noc z guślarzem. [Wiersze]. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1996, 75 s.

Zawiera m.in. cykl: Samemu sobie pisane; Noc na wieży z guślarzem.

20. Wolność nie zniewolona, czyli Spacerkiem przez sacrum i profanum. Wwa: Staromiejski Dom Kultury 1997, 247 s.

Zawiera teksty (publikowane wcześniej w prasie katolickiej i Pol. Radu) w działach: Wywiady [z księdzem W.A. Niewę-głowskim i księdzem J. Sochoniem]; Spacerkiem przez sacrum i profanum [krótkie eseje na temat osób duchownych tworzących poezję]; Aby nie zapomnieć [antologia wierszy]; Słownik fity biograficzne o autorach.

Montaż poetycki oparty na twórczości Z.Ł.: Conservatorium. Scenariusz: L. Terpiłowski. Wyst. Wwa, T. Żydowski 1989.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1978, 1988, 1996. — Wywiady: Człowiek ... cudownie godny naszej pieśni — mówi Z.Ł. Rozm. S. Jończyk. *Sl. Powsz.* 1963 nr 266; Rozmowy z pisarzami: Z.Ł. Rozm. K. Irzyk. *Kierunki* 1979 nr 4; Poszukiwanie absolutu. Rozm. W. Turant. *Katolik* 1985 nr 27; Pragnęłam opowiedzieć o człowieku. Rozm. P. Smogorzewski. *Kierunki* 1990 nr 5; Z.Ł. — poeta człowieczej dobroci. Rozm. K. Wójcik. *Przełom*, Toronto 1992 nr z 6 VII; Człowiek rodzi się wolny. Rozm. T. Stankiewicz-Podhorecka. *Sl.-Dz. Katol.* 1995 nr 216.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). [Słoneczniki gorzące.] B. Biernacka: Człowiek ze słońcem na sznurku. *Nowe Książ.* 1958 nr 3; Z. Dolecki: Poezja świę-tlistych witraży. *Kierunki* 1958 nr 5; T. Klak: Tryptyk poetycki.

Kamena 1958 nr 15. — [Ciemność z bursztynu:] J. Dziubał J.Dz.: Świat kreowany. *Życie i Myśl* 1960 nr 7/8; M. Rostwo-rowski: O czterech niepodobnych. *Sl. Powsz.* 1960 nr 66, przedr. w tegoż: *Czas niecierpliwych*. Wwa 1962; A. Świder-ka: Poezja oprawna w bursztyn. *Życie Lit.* 1960 nr 37. — [Monogram z wiewiórką:] Z. Dolecki: Gotyk i nadrealizm. *Sl. Powsz.* 1963 nr 119; Z. Irzyk: Liryka, baśniowość i zadu-ma. *Kierunki* 1963 nr 39. — A. Borkowska: Czas liczony na róże i na lzy. *Kierunki* 1964 nr 5 [rec.: Piękna Rahab]. — W. Tkaczuk: „W jabłoni się przegląda”. *Za i Przeciw* 1967 nr 17 [rec.: Kartoflika]. — [Gad:] Z. Dolecki: Miłość — siostra piękna. *Kierunki* 1970 nr 26; S. Jończyk: Przypowieść o ne-dzy i chwale człowieka. *Życie i Myśl* 1970 nr 9. — [Żaloba z Antygona:] S. Jurkowski: Liczby i żaloba. *Kierunki* 1974 nr 1; W. Natanson: Poetyckie kształtowanie mitów. *Poezja* 1974 nr 11. — J. Szczypta: Udręki Arkadyjczyka. *Kierunki* 1974 nr 25, przedr. w tegoż: *Przypomnienia*. Wwa 1975. — Z. Irzyk: „Bezbronne piękno”. *Kierunki* 1976 nr 11 [rec.: Nadzy pod winogradem]. — J. Rogoziński: „Zauroczony i oczarowany”. *Mies. Lit.* 1978 nr 12, przedr. pt. O wierszach Z.Ł. w tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — [Wszystkie stoły sprawiedliwości] W. Natanson: Poeta szuka sprawiedliwości. *Nowe Książ.* 1979 nr 18; L. Żuliński: Stoły sprawiedliwości. *Kie-runki* 1979 nr 40; A.K. Waśkiewicz: Kto jest klasykiem? *Życie Lit.* 1980 nr 26. — [Syn Ziemi swojej:] Z. Dolecki: „Pasterz człowieczego przymierza”. *Kierunki* 1981 nr 11; W. Natanson: Droga cierpienia i uspokojenia. *Nowe Książ.* 1981 nr 7. — [To-bie przystoi pieśń...] Z. Dolecki: „W płomieniach modli-tywy...”. *Kierunki* 1983 nr 17; J. Jaśniak: Poezja moralnego nie-pokoju. *Katolik* 1983 nr 37; W. Natanson: Poezja metaforycz-na i... codzienna. *Nowe Książ.* 1983 nr 6; W. Natanson: Tesk-nota w locie jastrzębim. *Nowe Książ.* 1987 nr 10. — [Snu otwieranie:] T. Olszewski: Życie, czyli cierpienie. *Nowe Książ.* 1990 nr 10; M. Szyszkowska: Żarliwość i siła doznań. *Kierun-ki* 1990 nr 5. — J. Sikora: Być władcą i nade wszystko czło-wiekiem. *Nowe Książ.* 1992 nr 2/3 [rec.: Tańczący rycerze]. — J. Sikora: Szukanie źródła wśród brudów tego świata. *Nowe Książ.* 1994 nr 3 [rec.: Zaklęty jeleń]. — T. Stankiewicz-Podhorecka: Szkic o twórczości Z.Ł. Poeta warszawski. *Kron. Warsz.* 1995 nr 4. — S. Sadowski: Dotknąć sensu życia. *Nowe Książ.* 1997 nr 2 [rec.: Gwiazdozbranie; Noc z guślarzem]. **B.D.**

ŁEMPICKA Jadwiga Maria

zob. GAMSKA-ŁEMPICKA Jadwiga Maria

ŁEMPICKI Stanisław
1886-1947

Pseud.: Dr St.Ł. Jun.; Stanisław Junosza. Historyk literatury, historyk oświaty.

Urodzony 25 maja 1886 w Kamionce Strumiłowej pod Lwowem; syn Juliusza Łempickiego, komisarza starostwa, i Henryki z Bieniaszewskich. Uczęszczał początkowo do szkoły ludowej, potem do gimnazjum w Nowym Sączu, a od 1901 do V Gimnazjum im. S. Żółkiewskiego we Lwowie. Po zdaniu matury w 1904, studiował do 1911 polonistykę oraz historię i filologię klasyczną na Uniwersytecie Lwowskim. W tym czasie jako stypendysta Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1907-09) m.in. opracował „Bibliografię historii literatury i krytyki literackiej polskiej za rok 1906” (Lwów 1908). Od 1910 był nauczycielem kolejno w VI Gimnazjum im. S. Staszica i VIII Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego we Lwowie oraz w gimnazjum w Horodence (1913-14). W 1913 doktory-

zował się na Uniwersytecie Lwowskim, na podstawie rozprawy „Ze studiów nad Janem Zamoyskim jako humanistą” (promotor prof. Józef Kallenbach), a w 1914 złożył egzamin nauczycielski. W czasie I wojny światowej uczył ponownie w VIII Gimnazjum we Lwowie. Związany z obozem niepodległościowym, pracował też w lwowskim Biurze Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego (1914-18); w 1914-16 redagował *Biblioteczkę Wojenną*. Kontynuując badania nad kulturą epoki renesansu i dziejami oświaty i szkolnictwa w Polsce, opublikował w 1917 pierwszą większą rozprawę naukową „Jan Zamoyski jako reformator wyższego szkolnictwa w Polsce” (*Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności*, t. 57). Po I wojnie światowej kontynuował pracę nauczycielską, w 1918-19 uczył w gimnazjum w Borysławiu, a w 1919-21 w VI i VIII Gimnazjum we Lwowie. Rozpoczął w tym czasie współpracę z dziennikami lwowskimi, zwłaszcza z *Wiektem Nowym* (1918-23). W 1921-24 pracował jako starszy referent w Archiwum Państwowym we Lwowie. Był redaktorem *Wiadomości z Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce* (1921). W 1922 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa (1573-1605)”. Następnie podjął pracę na Uniwersytecie Jana Kazimierza (UJK) we Lwowie, od 1924 jako profesor nadzwyczajny w Katedrze Historii Oświaty i Szkolnictwa, a od 1933 jako profesor zwyczajny. Był sekretarzem, a następnie przewodniczącym lwowskiej Podkomisji do Badania Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce PAU. W 1925-27 był nadto kierownikiem literackim Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; zainicjował nowe serie wydawnicze, m.in. *Bibliotekę Badań Literackich*, *Bibliotekę Wychowania Fizycznego i Sportu*, *Bibliotekę Wschodnią* oraz wydawanie na dużą skalę podręczników szkolnych i akademickich. Od 1925 pełnił przez kilka lat funkcję dyrektora Polskiego Muzeum Szkolnego. Wchodził w skład komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (od 1925; w 1938 był współredaktorem pisma), w 1927-29 redagował kwartalnik *Minerwa Polska*. Od 1928 był członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego we Lwowie, a od 1929 członkiem korespondentem PAU. Rozwijał też twórczość dziennikarską, ogłaszając liczne felietony historyczno-kulturalne na łamach prasy lwowskiej, m.in. był stałym współpracownikiem *Gazety Lwowskiej* (1928-34). Był trzykrotnie żonaty: z Walerią Pawłowską, następnie z Zofią Piotrowską, w 1930 ożenił się z Jadwigą Gamską, poetką. Od 1933 był redaktorem naczelnym „Encyklopedii wychowania” (3 tomy). W tymże roku, za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej, otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL. Zainicjował, a następnie redago-

wał serię *Prace Historyczno-Kulturalne* (5 tomów, 1935-38). W 1936/37 był dziekanem Wydziału Humanistycznego UJK. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Lwowa przez ZSRR, wykładał historię literatury staropolskiej na ukraińskim Uniwersytecie im. I. Franki. W czasie okupacji niemieckiej pracował od listopada 1941 jako bibliotekarz w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Kontynuował też pracę naukową i rozpoczął twórczość przekładową, tłumacząc Homera, nadto pisał wspomnienia. Po wkroczeniu wojsk radzieckich wykładał ponownie historię literatury staropolskiej na Uniwersytecie im. I. Franki. W lipcu 1945, w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał do Krakowa, gdzie został profesorem kontraktowym, a w 1946 profesorem zwyczajnym i kierownikiem Katedry Historii Literatury Staropolskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tymże roku został wybrany na członka zwyczajnego PAU. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 2 grudnia 1947 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bibliografia historii literatury i krytyki literackiej polskiej za rok 1906. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1908, 153 s.
2. Jan Zamoyski, Jezuci i Skarga. (Kilka uzupełnień i przyczynków). *Pam. Lit.* 1912 s. 566-589. Wyd. nowe pt. „Wielki tolerant”, Jezuci i Skarga. Zamość: Z. Pomarański [1920], 34 s. Przedr. zob. poz. 22.
3. Tadeusz Rutowski. 3 września 1914-20 czerwca 1915. [Biografia]. Lw.: J. Chęciński 1917, 72 s.
4. Hetman Jan Zamoyski współpracownikiem Heidensteina. *Pam. Lit.* 1917 s. 287-304. Wyd. nowe pt. Śladem komentarzy Cezara. (Hetman Jan Zamoyski współpracownikiem Heidensteina). Zamość: Z. Pomarański 1920, 28 s. Przedr. zmien. zob. poz. 22.
5. Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa. (1573-1605). Kr.: Druk. UJ 1921, 293 s. Przedr. zob. poz. 22.
Rozprawa habilitacyjna – Zawartość: Cz. 1. Działalność na polu szkolnictwa państwowego. (1573-1578). – Cz. 2. Wśród planów i prób na drodze do własnej szkoły. – Cz. 3. Właściwa Akademia Zamojska. (1593-1605).
6. Stosunek Jana Zamoyskiego do medycyny i medyków. (Karta z dziejów mecenatu humanistycznego w Polsce). *Prz. Nauk. i Lit.* 1921 t. 47 s. 10-65. Wyd. osob. pt. Jan Zamoyski, protektor medycyny i medyków. Lw.: H. Altenberg 1921, 60 s. Przedr. zmien. zob. poz. 22.
7. Stanisław Sobiński. Człowiek i ideologia. Przemówienie na akademii żałobnej w Teatrze Wielkim w dniu 2 lutego 1927. Lw.: Kom. Obywatelski ku uczczeniu śp. Kuratora Sobińskiego 1927, 12 s.

8. Założenia wychowawcze i dydaktyczne podrecznika „Służ państwu”. T. 1. „Szlakiem bohaterów”. [Współaut.: H. Gaertner]. Lw.: K.S. Jakubowski 1932, 32 s. Por. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 11.

9. O „Panu Tadeuszu” w stulecie ukazania się arcydzieła. Lw.: Macierz Pol. 1934, 120 s.

Zawartość: Na Wielkiej Emigracji; U kolebki „Pana Tadeusza”; Od sielanki do epopei narodowej; Domowi i goście; Centrum polszczyzny; Domowe drzewa; Śmiech i pogoda; Wieczystość „Pana Tadeusza”; Najważniejsze dzieła o „Panu Tadeuszu”.

10. Mickiewicz – Krasicki. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1936, 82 s.

Zawartość: Glossy do „Pana Tadeusza”; Dlaczego „polska Odyseja”?; „Pan Podstoli” wierszem napisany; Dlaczego Mickiewicz nazwał Krasickiego Rusinem; Udział ziem południowo-wschodnich Rzeczypospolitej w piśmiennictwie polskim.

11. Polskie tradycje wychowawcze. Wwa: NK 1936, 256 s.

Wyd. osob. fragm.: Piłsudski jako wychowawca. Wwa: NK 1936, 55 s.

12. Biskupi polskiego Renesansu jako opiekunowie kultury. Lw.: K.S. Jakubowski 1938, 34 s.

13. Nauczycielstwo a Polskie Towarzystwo Historyczne. Słowo wstępne: T. Kupczyński. Lw.: Pol. Tow. Hist. 1938, 19 s.

14. Opiekunowie kultury w Polsce. [Szkiel]. Lw.: PWSS 1938, 92 s.

15. Renesans i humanizm w Polsce. Odczyt na Zjazd im. Kochanowskiego w czerwcu 1930. Lw.: K.S. Jakubowski 1938, 52 s. Przedr. zob. poz. 23.

16. Rola kultury polskiej na ziemiach południowo-wschodnich. [Referat]. Lw.: Zarząd Gł. Tow. Szkół Lud. 1938, 16 s.

17. Rola „Wieku Złotego” w dziejowym procesie formowania się polskiej kultury duchowej. Lw.: K.S. Jakubowski 1938, 40 s. Przedr. zob. poz. 23.

18. Z pamiętnika sądeckiego. Powst. przed 1945. Wyd. fragm. w oprac. i z przedm. H. Barycza. *Rocz. Sądec.* 1960 t. 4 s. 217-237.

Zawiera rozdziały: Strachy; Nasze dziady; Zamierająca szlachta sądecka; Sądeckie życie kulturalne i kilka sylwetek profesorskich.

19. Wspomnienia Ossolińskie. Wr.: Ossol. 1948, 184 s.

20. Renesans i humanizm w Polsce. Materiały do studiów. Słowo wstępne: K. Budzyk. Wwa: Czyt. 1952, VI, 474 s.

Zawartość: Cz. 1. Ludzie renesansu: O czym Francesco Filelfo snił na Wawelu; Turnieje literackie w epoce renesansu; Polskie konseksje dynastii Manucjusów; Węzły kulturalne włosko-polskie; Erazm z Rotterdamu i jego stosunki z Polską. — Cz. 2. Z „Wieku Złotego”: Rola „Wieku Złotego” w dziejowym procesie formowania się kultury polskiej; Czasy Jana Kochanowskiego; Fraszkі łacińskie Jana z Czarnolasu; „Pijane piosenki” Jana z Czarnolasu; „Spowiedź wielkanocna”; „Mar-

szątek” i „Muzy” [J. Kochanowskiego]; Rzecz o „Trenach”; Uwagi o próbach epickich Jana Kochanowskiego. — Cz. 3. Ze studiów nad Zamoyskim: „Padwa uczyniła mnie mężem”; [Przeł. z włos. T. Ulewicz]; Protektor medycyny i medyków [poz. 6]; Polski Medyceusz XVI wieku; Heidenstein czy Zamoyski? [poz. 4]. — Cz. 4. Drobiazgi Szymonowiczowskie: Szymon Szymonowicz jako greysta; Szymonowicz wobec szkoły i wychowania; Lekarska sława pana Simonidesa; Pierwszy polski komediopisarz i jego uczonego przyjaciel.

21. Złote paski. Wspomnienia ze szkoły galicyjskiej. Wwa: Wspólna Sprawa 1957, 150 s.

22. Mecenat wielkiego kanclerza. Studia o Janie Zamoyskim. Wyboru dokonał i wstępem poprzedził S. Grzybowski. Wwa: PIW 1980, 611 s.

Zawartość: Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa (1573-1605) [poz. 5]; Studia o Janie Zamoyskim: Padwa uczyniła mnie mężem [poz. 20]; Śladem komentarzy Cezara [poz. 4]; „Wielki tolerant”; Jezuci i Skarga [poz. 2]; Protektor medycyny i medyków [poz. 6]; Polski Medyceusz XVI w. [poz. 20]; Rzekomy list Jana Zamoyskiego z r. 1585 do rektora Akademii Hetmańskiej; Hetman Zamoyski — miłośnik starożytności.

23. Wiek złoty i czasy romantyzmu w Polsce. Przedm.: J. Kleiner. Wybór, słowo wstępne i oprac.: J. Starnawski. Wwa: PWN 1992, 914 s.

Zawartość: I. Czasy i ludzie Odrodzenia: Renesans i humanizm w Polsce [poz. 15]; Rola wieku złotego w dziejowym procesie formowania się polskiej kultury duchowej [poz. 17]; Biskupi polskiego renesansu [poz. 12]; Spory i turnieje literackie w epoce renesansu [poz. 20]. — II. Kultura i literatura polska w kontekście europejskim: Wergiliusz a Polska; Dante a Polska; Węzły kulturalne włosko-polskie; Francesco Filelfo a Polska; Pater Capistrano w Polsce; Manucjusze weneccy a Polska. Kartka z dziejów humanizmu w Polsce; Erazm z Rotterdamu i jego stosunki z Polską [poz. 20]. — III. Poeta w dobie renesansu najprzedniejszy: Czasy Jana Kochanowskiego [poz. 20]; Jan Kochanowski — piewca Boga w przyrodzie; „Spowiedź wielkanocna” Jana Kochanowskiego [poz. 20]; „Pijane piosenki” Jana Kochanowskiego [poz. 20]; Fraszkі łacińskie [poz. 20]; Fraszkі; „Marszałek” i „Muzy” [poz. 20]; Uwagi o próbach epickich Jana Kochanowskiego [poz. 20]; Dwie „Jezdy do Moskwy” (Kochanowski i jego zapomniany poprzednik); O „Trenach”. — IV. Poeci kręgu Akademii Zamoyskiej: Szymon Szymonowicz jako greysta [poz. 20]; Szymonowicz wobec szkoły i wychowania [poz. 20]; Szymon Szymonowicz jako lekarz; O „Sielankach” Szymonowicza; Ciekliński i jego dzieło; Piotr Ciekliński i Jan Ostroróg z Komarna. Cztery uwagi o „Potrojnym z Plautu”; Nieznane hymny o Najświętszej Pannie Piotra Cieklińskiego. — V. Od Krasickiego do Mickiewicza: Krasicki jako krajoznawca; Dlaczego Mickiewicz nazwał Krasickiego Rusinem [poz. 10]; Nieznany najdawniejszy przekład „Dziadów” wileńskich na język niemiecki (1829); Nowa interpretacja sonetu Mickiewicza „Ajuda”; Tak zwany „Heinrech” w autobiografii „Książki Pięćdziesiątka Polskiego” Adama Mickiewicza; Głosy do „Pana Tadeusza” [poz. 10]. — Konferenckie wygłoszenia: Kazimierz Morawski jako badacz Odrodzenia w Polsce; Wilhelm Bruhnański; Książki Jan Fijałek.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Jan Zamoyski jako reformator wyższego szkolnictwa w Polsce. *Rozpr. Wyd. Filol. Akad. Umiejętności* 1917 t. 57 s. 265-328. — II Cancelliere Giovanni Zamoyski e l'Università di Padova. W: *Omaggio dell'Accademia Polacca [...] all'Università di Padova. Cracoviae 1922 s. 71-114*, przekł. pol. w: G. Maver: *Literatura polska i jej*

związki z Włochami. [Przeł.] A. Zieliński. Wwa 1988. — Miłość dantejska w poemacie „W Szwejcarrii”. *Pam. Lit.* 1924/1925 s. 155-182. — Nieznany kancjonal z Byczyny na Śląsku z XVII w. *Spraw. TN we Lwowie* 1927 z. 2 s. 71-82. — Przyczynki lekarzy do historii literatury polskiej. *Pam. Lit.* 1927 s. 173-203. — Mecenat kulturalny w Polsce. (Problem i postulaty). W: *Studia staropolskie ku czci A. Brücknera*. Kr. 1928 s. 273-299. — Medyceusz polski XVI wieku. (Rzecz o mecenacie Jana Zamoyskiego). W: *Szymon Szymonowicz i jego czasy*. Zamość 1929 s. 99-174. — Potrzeby historii oświaty, szkolnictwa i wychowania w Polsce. *Nauka Pol.* 1929 t. 10 s. 630-646. — Wiek XVI w tomikach Biblioteki Narodowej. W: *Almanach Biblioteki Narodowej w 10-lecie wydawnictwa*. Kr. 1929 s. 27-39. — *Cochanoviana*: [1]. „Foricoenia” J. Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1930 s. 232-248. — Szkolnictwo humanistyczne w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Akademii Zamoyskiej. W: *Pamiętnik Zjazdu Naukowego im. Szymonowicza w Zamościu we wrześniu 1929*. Zamość 1930 s. 29-38. — Piotr Skarga na Ziemi Czerwieńskiej. *Ziem. Czerwieńska* 1936 z. 2 s. 190-229. — Nieznane wydawnictwo grunwaldzkie i „Staroświecka pieśń o bitwie pruskiej”. *Pam. Lit.* 1937 z. 1/4 s. 44-75. — Rola Kazimierza Twardowskiego w uniwersytecie i społeczeństwie. W: *Kazimierz Twardowski, nauczyciel – uczonek – obywatel*. Lw. 1938 s. 31-49. — Polska pieśń narodowa jako czynnik wychowawczy. *Kult. i Wychow.* 1939 nr 2 s. 165-187. — W murach starej biblioteki. *Nauka i Szt.* 1945 nr 2/3 s. 208-235 [dot. Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich].

Przekład

1. H. Heine: Poezje wybrane. Przeł. ... Przygot. do druku: J. Gamska-Lempicka. Tekst objaśnił T. Żygułski. Wr.: Ossol. 1951, 234 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Kalendarz legionistów na r. 1916. [Część lit. oprac.] ... Lw.: Nakł. Lwowskiej Delegacji N.K.N. [Nacz. Kom. Nar.] 1915, 164 + 16 s.

2. Polska pieśń wojenna. Antologia poezji polskiej z roku wielkiej wojny. Wyd. ... i A. Fischer. Lw.: B. Polaniecki 1916 [właśc. 1915], VIII, 311 s.

3. Kalendarz legionistów na r. 1917. [Część lit. oprac.] ... Lw.: Nakł. Lwowskiej Delegacji N.K.N. [Nacz. Kom. Nar.] 1916, 224 s.

4. Serce polskie. Wybór opowiadań i nowel legionowych z lat wielkiej wojny. Lw.: Stow. Lwowski Ligi Kobiet 1917, 160 s.

5. Epoka wielkiej reformy. Studia i materiały do dziejów oświaty w Polsce XVIII w. Pod red. ... Lw.: Książ. Pol. 1923, 227 s.

6. Ł. Górnicki: Dworzanin polski. Tekst oprac. na podstawie wyd. z 1566 r. ... Wwa: Bibl. Pol. [1926], 362 s.

7. A. Mickiewicz: Bajki. (Utwory wybrane). Tekst oprac. i objaśn. zaopatrzył ... Lw.: Ossol. 1927, VII, 39 s.

8. J. Kochanowski: Fraszki. Przedm. i glossy dołączył ... Lw.: A. Goldman 1928, XIII, 120 s.

9. Szymon Szymonowicz i jego czasy. Rozprawy i studia. Pod red. [i z przedm.] ... Zamość: Nakł. Kom. Obchodu 300-nej Roczniczy Zgonu Szymona Szymonowicza 1929, VII, 330 s.

10. Jan Kochanowski: Treny. W oprac. H. Gaertnera i ... Wstęp ... Lw.: Ossol. 1930, 129 s.

11. Służ państwu. T. 1. Szlakiem bohaterów. [Współaut.: H. Gaertner]. [Wypisy dla IV klasy]. Lw.: K.S. Jakubowski 1932, 503 s.

12. Między dawnymi a nowymi laty. Czytania. [Współaut.: H. Gaertner, R. Skulski]. Lw.: K.S. Jakubowski.

— Dla I klasy gimnazjów. 1933, 304 s. Wyd. nast. tamże 1937.

— Dla II klasy gimnazjów. 1938, 331 s.

13. Słowo o Grunwaldzie: Długosz; Staroświecka pieśń; Jan z Wiślicy; Niemcewicz; Słowacki; Sienkiewicz. Wybrał i objaśnił ... [Kr.]: Czyt. 1945, 102 s.

14. J. Kochanowski: Odprawa posłów greckich. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 40 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1948, wyd. 3 1949, wyd. 4 1950.

15. Sz. Szymonowicz: Żeńcy i inne sielanki wybrane. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 71 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1950.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (E. Głębička). — PSB (J. Hulewicz). — BUP cz. 1. — LP (H. Barycz). — H. Żarnowska: Bibliografia prac S.Ł. W: S. Lempicki: Wiek złoty i czasy romantyzmu w Polsce. Wwa 1992.

J. Sas. *Prz. Pousz.* 1914 t. 121 [rec.: Jan Zamoyski, Jezuit i Skarga]. — K. Sochaniewicz. *Kwart. Hist.* 1920 [rec.: Jan Zamoyski jako reformator wyższego szkolnictwa w Polsce. *Rozpr. Wyzd. Filol. Akad. Umiejtności* 1917]. — [Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa:] W. Hahn. *Pam. Lit.* 1921; A. Brückner. *Kwart. Hist.* 1922 t. 36; K. Sochaniewicz. *Muzeum* 1922. — K. Sochaniewicz. *Kwart. Hist.* 1922 [rec.: Jan Zamoyski, Jezuit i Skarga]. — M. Hartleb. *Pam. Lit.* 1930 [rec. oprac.: J. Kochanowski: Treny]. — J. Kaden-Bandrowski: Między Termopilami a Rarańczą. *Gaz. Pol.* 1932 nr 140, 147 [rec. oprac.: Służ państwu]. — T. Mikulski. *Ruch Lit.* 1952 nr 2 [rec.: Medyceusz polski XVI w. Druk w: Szymon Szymonowicz i jego czasy. Zamość 1929]. — A. Kawecka. *Refor. w Pol.* 1934 nr 21/24 [rec.: Nieznany kancjonal z Byczyny na Śląsku z XVII w.]. — [O „Panu Tadeuszu” w stulecie ukazania się arcydzieła:] S. Pigoń. *Pam. Lit.* 1934; J. Kulczycka. *Polonista* 1935 nr 2. — I. Chrzaniowski. *Nowa Książ.* 1936 nr 10 [rec.: Mickiewicz — Krasicki]. — [Polskie tradycje wychowawcze:] A. Knot. *Wiad. Hist.-Dydak.* 1937 z. 1; L. Kurdybacha. *Gaz. Pol.* 1937 nr 20. — S. Śreniowski. *Nowa Książ.* 1937 nr 7 [rec.: Postulaty kulturalne Lwowa i Matopolski Wschodniej].

– S. Truchim: *Ośw. i Wychow.* 1937 nr 2 [rec.: Polskie tradycje wychowawcze] – H. Barycz: *Wład. Hist.-Dydak.* 1938 nr 1 [rec.: Opiekunowie kultury w Polsce]. – J. Hulewicz: *Wład. Hist.-Dydak.* 1938 nr 3 [rec.: Renesans i humanizm w Polsce; Biskupi polskiego Renesansu jako opiekunowie kultury; Rola „Wieku Złotego” w dzisiejszym procesie formowania się polskiej kultury duchowej]. – Ł. Kurdybacha: *Wład. Hist.-Dydak.* 1938 nr 1 [rec.: Nauczycielstwo a Polskie Towarzystwo Historyczne]. – Ł. Kurdybacha: *Wspomnienie o S.L. Pam. Lit.* 1947. – J. Hulewicz: *S.L. Prz. Hist.-Ośw.* 1948 nr 3/4. – J. Kleiner: *S.L. Twórczość* 1948 nr 3. – J. Parandowski: *Zesz. Wroc.* 1948 nr 4 [rec.: Wspomnienia Ossolińskie]. – M. Tyrowicz: *Kwart. Hist.* 1948 nr 3 [rec.: Wspomnienia Ossolińskie]. – A. Sowiński: *Twórczość* 1952 nr 10 [rec. przekł. H. Heine: Poezje wybrane]. – [Renesans i humanizm w Polsce:] J. Pietrusiewiczowa: *Pam. Lit.* 1952 z. 3/4; J. Chałasiński: *Rzeczpospolita uczonych. Nauka Pol.* 1953 nr 3 [dot. też: Wspomnienia Ossolińskie]; J. Ziomek: *S.L. studia o polskim Renesansie. Myśl Filoz.* 1953 nr 1. – H. Barycz, T. Mikulski: *Zagadka wydania „Monachomachii”* (Próba obalenia tezy S.L. o Przemysłu jako miejscu akcji utworu). *Pam. Lit.* 1955 z. 3 [dot.: Mickiewicz – Krasiński]. – J. Sieradzki: *Wspomnienie jest zaraziwe. Prz. Kult.* 1957 nr 47 [rec.: Złote paski]. – I. Dąbska: *Wspomnienie o S.L. i Andrzeju Rybickim*. W: *Ossolineum*. Wr. 1967. – H. Barycz: *S.L. jako badacz polskiego renesansu* (W dwudziestolecie zgonu). W: *W blaskach epoki odrodzenia*. Wwa 1968. – J. Tazbir: *Polski Medycus. Nowe Książ.* 1980 nr 18 [rec. Mecnat wielkiego kanclerza]. – Z. Miedziński: *Stulecie S.L. Życie Lit.* 1986 nr 25.

E.G.

ŁEMPICKI Zygmunt 1886-1943

Pseud.: Alf; Dr Z.L.; (I); Ł.; L.; Quidam; ...L.; -I.; -I.; -I.; -I.; T.I.; Z.; Z.L.

Teoretyk literatury, germanista, publicysta.

Urodzony 11 maja 1886 w Sanoku; syn Wiktora Łempickiego, urzędnika, i Marii z Sobieniowskich. W 1904 ukończył III Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie. Następnie studiował filologię germańską i klasyczną oraz filozofię na Uniwersytecie Lwowskim; w 1908 uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy „Immermanns Weltanschauung” (promotor prof. Kazimierz Twardowski). W 1908-10 kontynuował studia w Berlinie i Getyndze. Po powrocie do kraju pracował w 1910-12 jako nauczyciel języka niemieckiego w szkołach średnich we Lwowie i równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1911 ożenił się z Anną Wandą Rehman, nauczycielką. W tymże roku zaczął ogłaszać studia naukowe, m.in. w *Przewodniku Naukowym i Literackim* oraz w *Ruchu Filozoficznym* (do 1927, z przerwami), od 1912 w *Pamiętniku Literackim* (do 1938, z przerwami) i *Przeglądzie Filozoficznym* (do 1936, z przerwami). Od 1912 wykładał w gimnazjach w Warszawie. W 1916 habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie na podstawie rozprawy „Geschichte der deutschen Literaturwissenschaft bis zum Ende des XVIII Jahrhunderts”. W tymże roku rozpoczął wykłady z historii literatury niemieckiej i gramatyki historycznej języka niemieckiego. Od 1919 kierował Katedrą Germanistyki na Uniwersy-

tecie Warszawskim (UW), początkowo jako profesor nadzwyczajny, a od 1920 profesor zwyczajny; był w tym czasie dwukrotnie dziekanem Wydziału Filozoficznego UW. W 1927 został członkiem korespondentem (w 1933 członkiem czynnym) PAU. Był też członkiem wielu towarzystw naukowych, m.in. od 1929 Warszawskiego Towarzystwa Naukowego i Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Od 1926 należał do zespołu redakcyjnego *Prac Filozoficznych i Ruchu Literackiego* (do 1934), a w 1930 brał udział w założeniu i redagowaniu czasopisma *Neofilolog*. Równocześnie od 1912 był aktywny jako dziennikarz i publicysta, ogłaszając w wielu czasopismach artykuły na tematy polityczne, gospodarcze i kulturalne oraz recenzje teatralne, literackie i muzyczne; bliżej współpracował z *Wiekami Nowym* (1915-20), tu m.in. recenzje teatralne i muzyczne w cyklach „Z teatru”, „Z sali koncertowej”, podp.: -t.-i.), z *Gazetą Poranną i Wieczorną* (1919-21). W 1920 redagował lwowską *Gazetę Żołnierską*. Po przeniesieniu się do Warszawy publikował w *Kurjerze Warszawskim* (od 1922; m.in. w 1936-39 prowadził stały dział pt. „Kronika szkolna”) i *Kurjerze Porannym* (1923-24). W 1931-36 współredagował *Kurier Polski* i publikował w nim m.in. cykl recenzji teatralnych „Z teatru” (podp.: ł., t.i., Z.L.). Był inicjatorem i redaktorem naczelnym encyklopedii „Świat i życie” (1933-39). Po wybuchu II wojny światowej mieszkał nadal w Warszawie. Aresztowany przez gestapo na początku 1943, w związku z podejrzewanymi przezeń staraniami o uwolnienie osadzonej na Pawiaku w grudniu 1942 Anny z Oderfeldów Chorowiczowej, historyka literatury, współpracownika encyklopedii „Świat i życie”, został 28 kwietnia wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie 21 czerwca 1943 zmarł.

TWÓRCZOŚĆ

1. Immermanns Weltanschauung. Berlin: B. Behrs Verlag 1910, VIII, 136 s.

Rozprawa doktorska.

2. Geschichte der deutschen Literaturwissenschaft bis zum Ende des XVIII Jahrhunderts. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht 1920, XII, 468 s. Wyd. nast. tamże 1968.

Rozprawa habilitacyjna.

3. Renesans – Oświecenie – Romantyzm. Wwa: Książ. Pol. 1923, V, 235 s.

Zawartość: Słowo wstępne; Uwagi wstępne: Problem tworzenia pojęć ogólnych w historii. – Renesans: Renesansyzm; Wyróżnienie „Renesans”; Problem genezy Renesansu; Renesans a starożytność; Problem syntezy Renesansu. – Oświecenie: Geneza kultury Oświecenia; Problem poznania i zagadnienia religijne w epoce Oświecenia; Problem kultury w epoce Oświecenia; Zmierzchnię Oświecenia. – Romantyzm: Ewolucja poglądów na istotę Romantyzmu; Problem genezy Romantyzmu; Romantyczne odczucie świata; Problem stylu romantycznego; Ro-

mantyzm jako jedność i całość. — Uwagi końcowe: Problemy empirycznej filozofii historii.

4. Wybór pism. Oprac. H. Markiewicz. T. 1-2. Wwa: PWN 1966.

T. 1. Renesans, oświecenie, romantyzm i inne studia z historii literatury, 440 s.

Zawartość: H. Markiewicz: Od wydawcy; M. Brykalska: Nota biograficzna; B. Suchodolski: Z.L. jako historyk kultury. — Renesans, oświecenie, romantyzm [poz. 3]; Demon antyku a kultura nowożytna; Arcydzieła historyczne J. Burckhardta; Problemy oświecenia; Shaftesbury a irracjonalizm. Przel. z niem. O. Dobijanka; Pindar w świecie sądu literackiego wieków XVII i XVIII; Hasła artystyczne i kategorie estetyczne na przełomie XVIII i XIX w.; Świat książek i świat rzeczywisty. Przel. z niem. O. Dobijanka; Oblicze duchowe wieku dziewiętnastego; Goethe a prądy duchowe wieku XIX; Źródła i typy realizmu niemieckiego w XIX wieku. Przel. O. Dobijanka; Oswald Spengler.

T. 2. Studia z teorii literatury, 558 s.

Zawartość: R. Ingarden: Z.L. jako teoretyk literatury. — Historiografia literacka w Niemczech; Literaturoznawstwo w Niemczech; Porównawcza historia literatury; Krytyka literacka w Niemczech. Przel. A. Lam; Pozytywizm, idealizm i neopozytywizm w historii literatury; Podania o bohaterach; Idea a osobowość w historii literatury; W sprawie uzasadnienia poetyki czystej; O krytyce literackiej; Formy historycznego ujęcia zjawisk kultury; Osnowa, wątek, motyw; „Gehalt und Gestalt” Oskara Walzla. Przel. H. Migala; Drogi i cele współczesnej stylistyki; Uzupełnienie. (Idealizm w językoznawstwie współczesnym); Teoria ewolucji w historii literatury; Dzieło literackie; Ruch literacki a badanie literatury. [Przel.] H. Migala; Literatura, poezja, życie; Forma i norma; Zagadnienie stylu; Kultura, epoka, styl. „O poznawaniu dzieła literackiego” R. Ingardena; Twórca i dzieło w poezji; Historia kultury a historia literatury; Wstęp do „Historii niemieckiej nauki o literaturze do końca XVIII w.”. Przel. H. Migala; Herder. Przel. H. Migala; W. Dilthey; F. Gundolf.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Reformatorzy dramatu. (Wagner, Hebbel i Ludwig). *Bibl. Warsz.* 1913 t. 4 s. 534-547. — Romantyzm. Przyczynki do krytyki pojęcia. *Pam. Lit.* 1917 s. 7-31. — Zasadnicze problemy współczesnego językoznawstwa. *Eos* 1919/1920 t. 24 s. 73-109. — Bücherwelt und wirkliche Welt. Ein Beitrag zur Wesenerfassung der Romantik. *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literatur, Wissenschaft und Geistesgeschichte*, Halle 1925 t. 3 s. 339-386. — Nauka literatury w szkole średniej a uniwersytet. W: *Pamiętnik I Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w W-wie*. Lw. 1925 s. 20-39. — Literarische Kritik; Literaturwissenschaft. W: *Reallexicon der deutschen Literaturgeschichte*. T. 2. Berlin 1926 s. 145-158, 280-290. — Polska i polskość w nauczaniu polskiego. Odczyt wygłoszony na inauguracyjnym posiedzeniu II Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w auli UJ dn. 6 VI 1930. *Prz. Współcz.* 1930 nr 7 s. 42-66. — Życie literackie a chwila obecna. *Rocz. Lit.* 1934 s. 7-19. — Problemy Oświecenia. W: *Księga referatów Zjazdu Naukowego im. I. Krasickiego w Łw.* w dn. 8-10 VI 1935 r. Lw. 1936 z. 2 s. 402-407. — Średniowiecze. W: *Świat i życie*, T. 5. Wwa 1936

s. 1005-1022. — Kryzys inteligencji a potrzeby życia. *Drogi Pol.* 1937 nr 10 s. 6-10, nr 11 s. 22-34. — O życiu narodowym i międzynarodowym. *Prz. Współcz.* 1938 nr 3 s. 21-37. — Szkoły akademickie. W: *Encyklopedia wychowania*. T. 3. Wwa 1937 s. 135-151.

Nadto podręczniki szkolne:

1. Deutsch. Podręcznik języka niemieckiego. [Współaut.: G. Eglert]. Lw.: Książ.-Atlas.

— Dla I klasy gimnazjalnej. 1934, 116 s. Wyd. 2 tamże 1937 [właśc.] 1938.

— Dla II klasy gimnazjalnej. 1935, 164 s. Wyd. 2 tamże [1938].

— Dla III klasy gimnazjalnej. 1936, 216 s.

— Dla IV klasy gimnazjalnej. 1937, 183 s. Wyd. 2 tamże [1939].

2. Przewodnik metodyczny do podręcznika „Deutsch” dla klasy gimnazjalnej. Lw.: Książ.-Atlas 1934, 8 s.

3. Deutschland. Geist und Gestalt. Podręcznik dla I kl. liceum ogólnokształcącego. Lw.: Książ.-Atlas 1938, 271 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: U znakomitego germanisty. Rozm. R. Reicherówna. *Wiad. Lit.* 1926 nr 2. — SWPP. 1. — PP (E. Głębička). — PSB (B. Suchodolski). — BUP cz. 1. — LP (J. Wojnowski). — M. Brykalska: Materiały do bibliografii Z.L. W: Z. Lempicki: Wybór pism. T. 2. Wwa 1966. — J. Papiór: Z.L. ein polnischer Germanist, Literaturtheoretiker und Kulturphilosoph. *Stud. Germanica Posnaniensis* 1976 [bibliografia prac o Z.L.].

J. Sandel: *Ruch Filoz.* 1911 [rec.: Immermanns Weltanschauung]. — J. Balicki: *Pam. Lit.* 1923 [rec.: W sprawie uzasadnienia poetyki czystej]. *Prz. Filoz.* 1921]. — J. Kleiner: *Pam. Lit.* 1923 [rec.: Renesans — Oświecenie — Romantyzm]. — [Renesans — Oświecenie — Romantyzm:] M. Kridl: *Prz. Warsz.* 1923 nr 26; Z. Czerny: *Kwart. Hist.* 1924. — R. Ingarden: *Prz. Warsz.* 1924 nr 30 [rec.: W sprawie uzasadnienia poetyki czystej]. *Prz. Filoz.* 1921]. — Z. Zygmunt: *Kur. Luow.* 1923 nr 219, 221-223 [rec.: Renesans — Oświecenie — Romantyzm]. — E. Kucharski: *Pam. Lit.* 1924/1925 [rec.: O krytyce literackiej]. *Prz. Warsz.* 1924 nr 34/35]. — [Polska i polskość w nauczaniu polskiego. *Prz. Współcz.* 1930 nr 7:] J. Kaden-Bandrowski: Artykuł z powodu broszury *Gaz. Pol.* 1930 nr 281; B. Suchodolski: *Polonista* 1931 nr 3. — M. Kridl: Synteza wieku XIX. *Wiad. Lit.* 1934 nr 38 [rec.: Oblicze duchowe wieku dziewiętnastego. *Kult. i Wychow.* 1953/1954 z. 1]. — [Literatura, poezja, życie. *Marchol* 1935 nr 1, 1936 nr 2:] S. Rogoż. *Wiad. Lit.* 1936 nr 30; [J. Braun] j.b.: Istota poezji wieszczej. *Zet* 1936/1937 nr 1, 4; B. Suchodolski: *Nowa Książ.* 1936 nr 6. — R. Ingarden: *Pam. Lit.* 1938, przedr. w tegoż: *Studia z estetyki*. T. 3. Wwa 1970 [rec.: Forma i norma. W: *Prace ofiarowane K. Wójcickiemu*. Wil. 1937]. — Z. Heinsdorf: Z.L. W: *Straty kultury polskiej*. T. 1. Glasgow 1945. — Z. Zygmunt: Z.L. *Pam. Lit.* 1946. — J. Krzyżanowski: Z.L. (1886-1943). *Rocz. TNW* 1938/1945 wyd. 1954. — Z. Zygmunt: Z.L. (W 15 rocznicę śmierci). *Kwart. Neofil.* 1958 nr 4. — H. Markiewicz: Teoria badań literackich w Polsce. T. 2. Kr. 1960 s. 337-338. — A. Kolakowski: Próba interpretacji poglądów Z.L. (Jednostka i zbiorowość). *Kult. i Społ.* 1967 nr 2. — [Wybór pism. T. 1-2] R. Marszałek: *Życie i idee. Tułaczność* 1967 nr 11 Z. Mitosek: Z.L. — sens niekonsekwencji. *Stud. Filoz.* 1967; K. Sauerland: Z.L. *Weimar Beiträge*, Weimar 1970 nr 7. — Z. Kuderowicz: Struktura i historia u Z.L. *Historyka* 1969. — P. Lachmann: Z.L.'s ausdrucks-kritischer Entwurf.

Poetica, Monachium 1971 nr 3. — K. Sauerland: O pojęciach teoretycznoliterackich Z.Ł. *Stud. Estet.* 1971. — Z. Mitosek: Z.Ł. — status teorii wobec praktyki artystycznej. W: *Problemy literatury polskiej lat 1890-1939*. Ser. 1. Wr. 1972. — K. Sauerland: Z.Ł. und seine „Geschichte der deutschen Literaturwissenschaft“. *Kwart. Neofil.* 1972 nr 2. — H. Heinsdorf: Z.Ł. W: *Portrety uczonych polskich*. Kr. 1974. — *Prz. Hum.* 1976 nr 4 ltu art. poświęcone Z.Ł.: K. Bartos: Z.Ł. jako krytyk teatralny; B. Błaczkowska: Z.Ł.; K. Sauerland: Z.Ł. problemów badań nad dziełem Z.Ł.; R. Taborski: Poglądy teatralne Z.Ł.] — J. Papiór: Z.Ł. ein polnischer Germanist, Literaturtheoretiker und Kulturphilosoph. *Stud. Germanica Posnaniensia* 1976. — K.A. Kuczyński: Z.Ł. *Życie Lit.* 1986 nr 42.

E.G.

ŁĘCZYCKA Maria Jadwiga 1903-1993

Powieściopisarka.

Urodzona 3 października 1903 w Gidlach pod Radomskiem; córka Jana Michalskiego, nauczyciela, i Eleonory z Sikorskich. W 1921 ukończyła Gimnazjum Żeńskie w Piotrkowie Trybunalskim, a w następnym roku rozpoczęła studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Uzyskała dyplom nauczyciela, pracowała w 1926-31 w szkołach średnich w Radomsku i Piotrkowie Trybunalskim. W 1927 wyszła za mąż za Henryka Łęczyckiego. Od 1932 mieszkała w Trembowli pod Tarnopolem. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu ziem wschodnich przez ZSRR, została w 1940 razem z trojgiem dzieci wywieziona do Kazachstanu. Pracowała jako robotnica w kolchozie i sowchozie w rejonie kokpektyńskim, a od 1944 w Semipałatyńsku, gdzie przez dwa kolejne lata pracowała jako nauczycielka historii w polskiej szkole. Współpracowała ze Związkiem Patriotów Polskich; pełniła funkcję przewodniczącej Zarządu Miejskiego Związku. Była też pełnomocnikiem Poselstwa Polskiego w Komisji do Spraw Repatriacji. Do kraju powróciła w 1946 i zamieszkała we Wrocławiu, gdzie podjęła pracę w spółdzielczości (w dziale szkolenia). Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk; debiutowała w 1948 słuchowiskiem dla dzieci pt. „Ogniwa”, zrealizowanym przez rozgłośnię wrocławską. Od 1947 należała do PPS (w 1948-57 członek PZPR). W 1948-50 pełniła funkcję sekretarza Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Bułgarskiej. W 1951 pracowała jako wicedyrektor Szkoły Pielęgniarskiej. W następnych latach zajmowała się wyłącznie pracą literacką. Kontynuowała współpracę z Polskim Radiem (rozgłośnią wrocławską i zielonogórską) jako autorka opowiadań, reportaży, wywiadów, humoresek i słuchowisk. Debiutowała jako powieściopisarka w 1954 książką „Porządek świata”. W 1957 została członkiem ZLP. Brała udział w kilku konkursach literackich, uzyskując nagrody i wyróżnienia, m.in. w 1965 I nagrodę w konkursie WRN w Zielonej Górze, Lubuskiego Towarzystwa Kulturalnego i Oddziału Zielonogórskiego ZLP na prozę na temat 30-lecia na

ziemiach nadodrzańskich za opowiadanie „Przysięga Ludwika” (*Nadodrże* nr 7). Otrzymała Odznakę Budowniczą Wrocławia, odznaczona Brązowym Krzyżem Zasługi (1946) i Medalem 40-lecia Kultury Dolnego Śląska. Zmarła 5 grudnia 1993 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Porządek świata. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 157 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 2, 3.

2. Bełczykowsy ludzie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 226 s.

Cz. 2 cyklu, cz. 1, 3 zob. poz. 1, 3.

3. Locja i Sylwester. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 206 s.

Cz. 3 cyklu, cz. 1, 2 zob. poz. 1, 2.

4. Dramat Joli. Sztuka w 4 aktach. Uwagi insc.: K. Wydrzyńska. Projekty dekoracji i kostiumów: A. Chorzemski. Wwa: CPARA 1961, 64 s., powiel.

Nagroda w konkursie Tysiąclecia zorganizowanym przez CPARA w 1959.

5. Jaś i Małgosia. [Utwór dramatyczny dla dzieci] Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1968.

Wyróżnienie w konkursie Min. Kultury i Sztuki i T. Lalki i Aktora „Marcinek” w 1968.

6. Musi rodzic. [Powieść]. Wwa: LSW 1978, 195 s.

7. Listy Bożeny. [Powieść]. Pozn.: WP 1980, 237 s.

8. Zsyłka. Lata 1940-1946 w Kazachstanie. [Wspomnienia]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1989, 307 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988. — Wywiad: Co to znaczy pisarz pożyteczny. Rozm. H. Murza-Stankiewicz. *Wiadomości*, Wr. 1973 nr 50. — M. Łęczycka: Moja legitymacja związkowa. *Kult. Dolnośl.* 1981 nr 1 [wypowiedź na temat własnej twórczości i przynależności do ZLP].

SWPP 2 (E. Głębička).

Z. Kubikowski: Opowieść o najprostszyc sprawach. *Spr. i Ludzie* 1956 nr 13 [rec.: Porządek świata; Bełczykowsy ludzie]. — J. Sułkowski. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 34 [rec.: Dramat Joli]. — [Musi rodzic:] E. Biela: Spowiedź Skowronkowej. *Tyg. Kult.* 1979 nr 6; B. Jankowska: Modele do składania. *Nowe Książ.* 1979 nr 16. — L. Zuliński: Na nieludzkiej ziemi. *Literatura* 1990 nr 4 [rec.: Zsyłka].

E.G.

ŁOBODA Roman 1919-1972

Poeta, prozaik.

Urodzony 12 lutego 1919 we Lwowie; syn Wincentego Łobody, zduna, i Heleny z Leskiewiczów. Do szkół uczęszczał we Lwowie; w szóstej klasie gimnazjum, po śmierci rodziców, musiał przerwać na-

ukę. Zarabiając na życie, ukończył trzyletni kurs techników stomatologicznych na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Tam odbywał również jako stypendysta studia muzyczne w Konserwatorium im. K. Szymanowskiego, przerwane wybuchem II wojny światowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał na Podkarpaciu. W 1944 wstąpił ochotniczo do 2. Armii Wojska Polskiego. Po zakończeniu wojny zdał maturę w Liceum im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Następnie zamieszkał w Łodzi, gdzie ukończył studia stomatologiczne w Akademii Medycznej. Po studiach został powołany do wojska i przez sześć lat pracował jako lekarz wojskowy. W 1950 zawarł związek małżeński z Ireną Kurkowską (rozwód 1963). Debiutował w 1954 poematem „Michelangelo”, opublikowanym w tygodniku *Dziś i jutro* (nr 44). W 1956-57 należał do kolegium redakcyjnego *Tygodnika Zachodniego*. Wiersze, prozę, recenzje i artykuły publikował m.in. w *Odgłosach* (1958-72, z przerwami; tu w 1966 stały felieton satyryczny pt. „Notatnik kulturalny”) oraz w *Życiu Literackim* (1958-71, z przerwami). Od 1960 należał do ZLP. Rozwijał działalność społeczną w Wojewódzkiej Komisji Kultury Związków Zawodowych oraz w komisjach Wydziału Zdrowia. W 1963 został członkiem PZPR. Przez pewien czas kierował Sceną Propozycji – eksperymentalnym teatrem w Łodzi. W 1968 otrzymał nagrodę w Olimpijskim Konkursie Poetyckim. W 1969 został członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Odgłosy*. Kontynuował twórczość literacką, łącząc ją z praktyką lekarską. Odznaczony m.in. Odznaką Honorową m. Łodzi (1966) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1972). Zginął w wypadku samochodowym wraz z żoną Danutą 25 sierpnia 1972 pod Sochaczewem; pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szósty smak. Poezje. Łódź: WŁ 1959, 93 s.
2. Korzenie obok rzeki. [Powieść]. Łódź: WŁ 1963, 238 s. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. pt. Cena miłości także 1971, 223 s.
3. Wspomnienie drzewa. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1963, 50 s.
4. Podwójny rozdział. [Powieść]. Łódź: WŁ 1965, 203 s.
Nagroda w konkursie ZLP i WRN w Łodzi w 1964.
5. Okrągły sen. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1967, 74 s.
6. Skoki. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1967, 172 s.
Zawartość: Premiera; Skończony; Honor; Tramwaj 4,15; U fryzjera; Kłamstwo; Iluzje; Autoportret; Odejście; Najpiękniejsza w świecie; Cisza cisz; Wolta ostatnia.
7. Rzeźbienie horyzontu. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1972, 83 s.

8. Głosy. Scenariusz. [Autorzy:] ..., M. Wawrzkiwicz. TV 1972.

Praca redakcyjna

1. Festiwale. Wybór i oprac. ... Łódź: WŁ 1970, 201 s.

Wypowiedzi krytyków i poetów na ogólnopolskich festiwalach poezji w Łodzi w l. 1966-1969 nt. poezji w 25-leciu PRL.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — R.L.: Ankieta. *Współczesność* 1964 nr 24.
 SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — RL 1972 (J. Chudek).
 [Szósty smak] J. Trznadel: W poszukiwaniu rygorów. *Twórczość* 1960 nr 7, polem. J. Bogowski: Ostrożnie z „niezrozumiałstwem”. *Tamże* 1960 nr 10; J. Waleńczyk: Poeta psychiki zatamizowanej. *Odgłosy* 1960 nr 7. — [Korzenie obok rzeki.] Z. Żabicki: Kryminał z tezą. *Nowe Książ.* 1963 nr 9, przedr. w tegoż: Proza... proza... Wwa 1966; S. Kaszyński: Kłopoty z remanentami. *Osnowa* 1964. — [Podwójny rozdział.] D. Cirić: Próba słowa i próba czasu. *Nowe Książ.* 1965 nr 20; J. Poradecki: Wyzwolenie albo wstęp do biografii. *Osnowa* 1966. — [Skoki:] J. Koprowski: Współczesne opowiadania Ł. *Odgłosy* 1967 nr 21; S. Lichański: Frapujący eksperyment. *Osnowa* 1967. — F. Fornalczyk: Cena miłości i powrót do korzeni. *Odgłosy* 1972 nr 7 [rec.: Cena miłości]. — Z. Skibiński: Poezja międzyistnienia. *Odgłosy* 1972 nr 27 [rec.: Rzeźbienie horyzontu]. — S. Majchrowski: R.L. *Odgłosy* 1975 nr 18. — A. Biskupski: Na styku świata i własnej tożsamości. (O twórczości R.L.). *Odgłosy* 1977 nr 38, przedr. w tegoż: Tym jest jeszcze poezja. Łódź 1980. **K.B.**

**ŁOBODOWSKI Józef
1909-1988**

Pseud.: Iwan Krawczenko; J.L.; Krawczenko; Lector; Pszonka; Pszonka (Babin); Pszonka z Babina; s.k.; S.K.; Stefan Kuryłto; Szperacz; Szymon Marienholz.
 Poeta, powieściopisarz, eseista, tłumacz.

Urodzony 19 marca 1909 w Purwiskach na Suwalszczyźnie (obecnie Litwa) w rodzinie inteligentkiej; syn Władysława Łobodowskiego, pułkownika armii rosyjskiej, i Stefani z Doborejko-Jarząbkiewiczów. Dzieciństwo spędził w Lublinie. Od 1914 przebywał wraz z rodziną w Moskwie, a od 1917 w Jejsku na północnym Kaukazie. W 1922 powrócił do Lublina. Uczęszczał do Gimnazjum im. Hetmana Jana Zamoyskiego; tu w 1928-29 redagował miesięcznik młodzieżowy *W słońce*. W tym czasie rozpoczął twórczość poetycką; debiutował w 1929 zbiorem wierszy pt. „Słońce przez szpary”. Po zdaniu matury w 1931 podjął studia prawnicze na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1932, po konfiskacie tomu „O czerwonej krwi”, został relegowany z uczelni za lewicową działalność polityczną. W tymże roku należał do współorganizatorów Oddziału Lubelskiego ZZLP. Związał się z kręgiem Józefa Czechowicza i awangardą lubelską. Od marca do maja 1932 redagował dwutygodnik Związku Młodzieży Demokratycznej *Trybuna* (skonfiskowany po 6 nrze), a także krótko *Kurier Lubelski* (paździer-

nik-listopad 1932). W tymże roku powołał pismo literackie *Barykady* (w październiku 1932 ukazał się nr 1, dwa następne zostały w 1932 i 1933 skonfiskowane). Od 1932 odbywał służbę w 44. Pułku Strzelców Kresowych w Równem, następnie, po nieudanej próbie samobójstwa, został pozbawiony stopnia podchorążego i przeniesiony karnie do 45. Pułku Piechoty. W 1933 został prezesem Oddziału Lubelskiego ZZLP. W 1934-35 był faktycznym redaktorem miesięcznika *Dziwigary* (ukazały się dwa numery; nr 1 listopad 1934, nr 2 styczeń 1935; w piśmie tym publikował pod pseud.: Iwan Krawczenko, Szymon Marienholz). Współpracował jako poeta i publicysta z pismami *Kamena* (1933-38), *Wołyń* (1933-37) i *Zet* (1933-37), a także z *Gazetą Polską* (1934-36), *Państwem Pracy* (1934-37), *Pionem* (1934-36), *Skamandrem* (1935-36, 1938-39), *Tygodnikiem Ilustrowanym* (1935-37). Od 1934 przez rok mieszkał w Warszawie. W tym czasie zaczął zajmować się problematyką ukraińską; nawiązał kontakt z ośrodkami ukraińskiej emigracji i grupą polskich publicystów skupionych przy Instytucie Wschodnim; współpracował z *Biuletynem Polsko-Ukraińskim* (1937-38). W 1937 ponownie redagował krótko *Kurier Lubelski*. W tymże roku otrzymał Nagrodę Młodych PAL. Kontynuując twórczość literacką publikował m.in. w *Kurierze Porannym* (1937-39), *Myśli Polskiej* (1937-39), *Zni-czu* (1937-38) i *Drodze* (stałe w 1938-39). W 1938 ożenił się z Jadwigą Kuryłło, polonistką (rozwód ok. 1950). W tymże roku, na zaproszenie wojewody wołyńskiego Henryka Józewskiego, przeniósł się do Łucka, gdzie od marca do czerwca 1938 redagował tygodnik *Wołyń* (publikował tu pod pseud. Pszonka), następnie zamieszkał w Warszawie i nawiązał współpracę z Polskim Radiem. Po wybuchu II wojny światowej otrzymał powołanie do 21. Pułku Dzieci Warszawy, następnie wziął udział w kampanii wrześniowej 1939 jako podoficer w 10. Brygadzie Kawalerii Zmotoryzowanej Stanisława Maczka. Brał udział w bitwach pod Wiśniczem, Łańcutem i Bolechowem. Po wkroczeniu do Polski armii radzieckiej, przeszedł 19 września razem z Brygadą na Węgry i przebywał w obozach dla internowanych żołnierzy w Topolce, Nagy Kanizsa i Marakeresztur. W listopadzie 1939 przedostał się do Paryża, gdzie od lutego do września 1940 był przetrzymywany w więzieniu z powodu znalezionych przy nim ulotek propagandowych w języku ukraińskim. Następnie przebywał w obozie dla internowanych żołnierzy polskich w Camp-de-Livron pod Caylus (departament Tarn-et-Garonne), gdzie od grudnia 1940 do maja 1941 redagował powielane pismo literacko-polityczne *Wróćmy* (nr 1-6; nr 5 i 6 wyd. w Tuluzie); publikował w nim wiersze (niektóre podp. Pszonka), opowiadania i artykuły (m.in.

podp.: S.K., Stefan Kuryłło). W sierpniu 1941 nielegalnie przedostał się przez Pireneje do Hiszpanii, tam został aresztowany przez straż graniczną i na półtora roku osadzony w więzieniu w Figueras. Po zwolnieniu, zamieszkał w połowie 1943 w Madrycie. Po zakończeniu wojny rozpoczął studia w Obra Católica de Asistencia Universitaria. W 1949 był współtwórcą sekcji polskiej Radio Nacional de España w Madrycie, z którą współpracował następnie do 1975. Wiersze, artykuły, felietony i przekłady poetyckie w rosyjskiego, ukraińskiego i hiszpańskiego publikował w londyńskich *Wiadomościach* (od 1946; tu od 1970 stały cykl felietonów literackich pt. „Worek Judaszów”, zapoczątkowany w nrze 28 „Manifestem wstępnym”), paryskiej *Kulturze* (stałe od 1947), w piśmie *Polonia* wydawanym w języku hiszpańskim (1955-70), *Orle Białym* (Londyn, od 1956; tu m.in. w 1982-83 cykl felietonów pt. „Ogród nieplewiony” podp.: Pszonka, Pszonka z Babina), dodatku tygodniowym *Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza* pt. *Tydzień Polski* (Londyn, od 1959; tu od 1971 m.in. cykle recenzji oraz przeglądy pt. „Z prasy krajowej” podp. Szperacz). Współpracował też z *Zeszytami Historycznymi* (Paryż, od 1970), tygodnikiem *Gwiazda Polarna* (Stevens Point, od 1982). Był od 1972 członkiem jury nagrody literackiej *Wiadomości*. Za twórczość poetycką i publicystyczną otrzymał nagrody literackie przyznawane na emigracji: paryskiej *Kultury* (1961), Klubu Srebrnej Ostrogi w Los Angeles (1961), Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1967), Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (1967), *Wiadomości* (1969), nagrodę im. A. Godlewskiej w Szwajcarii (1971) oraz Kiermaszu Książki Polskiej Stowarzyszenia Polskich Komitantów w Szwajcarii (1975), nagrodę Grona Przyjaciół Poezji Polskiej w Detroit (1976), nagrodę im. J. Ławruka ze Starzyckich w Kanadzie (1976), nagrodę im. Z. Hertzta, przyznawaną przez paryską *Kulturę* (1982). W 1983 został mianowany członkiem honorowym Towarzystwa Polsko-Ukraińskiego w Paryżu. Odznaczony przez Rząd RP na emigracji Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Zmarł 18 kwietnia 1988 w Madrycie; 28 października tegoż roku prochy zostały przewiezione do Lublina i złożone na Cmentarzu Rzymskokatolickim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słońce przez szpary. [Wiersze]. Lubl.: Nakł. autora; Druk. Lud. J. Popiela 1929, 79 s.
2. Gwiazdny psalterz. [Wiersze]. Lubl.: Nakł. autora; Druk. Lud. J. Popiela 1931, 95 s.
3. O czerwonej krwi. [Wiersze]. Lubl. 1931. Tom skonfiskowany w 1932; nakład 250 egz. zniszczony.

4. W przeddzień. [Wiersze]. Lubl. 1932.

Tom skonfiskowany w 1932; nakład 100 egz. zniszczony.

5. Rozmowa z Ojczyzną. [Wiersze]. Lubl.: Druk. Popul. 1935, 60 s. *Bibl. Poetycka „Dźwigarów”* t. 2. Wyd. 2 uzup. i popraw. Wwa: F. Hoesick 1936, 76 s.

6. Demonom nocy. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1936, 85 s.

Nagroda Młodych PAL w 1937.

7. Lubelska szopka polityczna. Praprem. Lubl. 1937. Wyd. osob.: Lubl.: Okręg II Związku Rezerwistów 1937, 76 s.

8. Z dymem pożarów. [Wiersze]. [Nicea:] U Tyszkiewicza w Nicejskiej Filii jego Ofic. 1941, 111 s.

Datowane: Paryż jesień 1939–zima–wiosna 1940.

9. Por nuestra libertad y la vuestra. Polonia sigue luchando. [Rozprawa]. Madrid: Editora Mundial 1945, 287 s.

10. Literaturas eslavas. [Rozprawa]. Madrid: Atlas 1946.

11. Modlitwa na wojnę. [Wiersze]. Londyn: Światpol [Światowy Związek Polaków z Zagranicy] 1947, 107 s.

12. Uczta zadżumionych. [Wiersze]. Paryż: Nakł. subskrybentów i autora 1954, 179 s.

Zawiera cykl: Modlitwa na satyrę; Uczta zadżumionych; Pamflety nie-polityczne; Fraszki i apokryfy; Porachunki osobiste.

13. Złota hramota. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1954 189 s.

Tu także przekłady z jęz. ukr. autorów: S. Hordyński, L. Potawa, J. Sławutycz.

14. Komysze. Powieść. Londyn: Gryf 1955, 333 s.

Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 15, 17.

15. W stancy. Powieść. *Orzeł Biały*, Londyn 1956 nr 1-51/52, 1957 nr 1-20, 35-51/52, 1958 nr 1-26. Wyd. osob. Londyn: Gryf 1958, 378 s.

Cz. 2 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 14, 17.

16. Pieśń o Ukrainie. Z przekładem na język ukraiński Ś. Hordyńskiego. Paryż: Inst. Lit. 1958, 35 s. Wyd. nast. tamże 1959.

Tekst w jęz. pol. i ukr.

17. Droga powrotna. Powieść. *Orzeł Biały*, Londyn 1959 nr 26-51/52, 1960 nr 1-6. Wyd. osob. Londyn: Gryf 1960, 375 s.

Cz. 3 trylogii; cz. 1, 2 zob. poz. 14, 15.

18. Kasydy i gazele. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1961, 109 s.

19. Dzieje Józefa Zakrzewskiego. [Cykl powieściowy]. Londyn: Pol. Fundacja Kult.

Cz. 1. Czerwona wiosna. 1965, 318 s.

Cz. 2. Terminatorzy rewolucji. 1966, 317 s.

Cz. 3. Nożycy Dalili. 1968, 239 s.

Cz. 4. Rzeka graniczna. 1970, 239 s.

20. Jarzmo Kadyńskie. [Wiersze z l. 1936-1953]. Londyn: Księg. Pol. Orbis 1969, 91 s.

21. W połowie wędrówki. [Wiersze]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1972, 179 s.

22. Droga do Tobozo. Powst. ok. 1975.

Zawartość [wg *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 16 s. 4]: I. Proza, opisująca pierwsze dwie wyprawy Don Kichota, któremu autor towarzyszy po czterech stuleciach, nie tylko po to, by opisać krajoznaz i ludzi, ale także, by pokusić się o próbę syntezy historii i kultury hiszpańskiej. — II. Dwadzieścia kilka wierszy oryginalnych o tematyce hiszpańskiej, częściowo tylko drukowanych. — III. Antologia poezji hiszpańskiej w przekładach autora. 700 lat liryki hiszpańskiej od XIII po XX wiek: prawie pięćdziesięciu poetów, dwadzieścia kilkadziesiąt wierszy. Pierwsza antologia tego rodzaju w języku polskim. — IV. Przypisy, dotyczące każdego z autorów, włączonych do antologii.

W 1978 w druku [*Wiadomości*, Londyn 1978 nr 2].

23. Dwie książki. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1984, 109 s.

24. Mare nostrum. [Wiersze]. New York, Greenpoint, Brooklyn: Polander 1986, 53 s.

25. Pamięci Sulamity. [Wiersze]. Toronto: Pol. Fundusz Wydawn. w Kanadzie 1987, 64 s.

Cykl poświęcony pamięci poetki Z. Ginczanki.

26. Rachunek sumienia. Wybór wierszy 1940-1980. Paryż: Spotkania 1987, 257 s.

27. Dytyramby patetyczne. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1988, 127 s.

28. Wspomnienia lubelskie. Powst. przed 1988. Druk *Kresy* 1991 nr 8 s. 130-136, 1992 nr 9/10 s. 167-171.

Fragm. wspomnień przygotowywanych dla wydawnictwa Editions Spotkania.

29. Żywot człowieka gwałtownego. Wspomnienia [do 1939]. Powst. przed 1988. Wyd., oprac. i wstępem poprzedził J. Trznadel. Wwa: Editions Spotkania 1997, 257 s.

30. List do kraju. [Wiersze]. Wybór i oprac.: J. Święch. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1989, 193 s.

31. Cassandra jest niepopularna. Wybór tekstów z *Orla Białego* z lat 1956-1980. Oprac. i wstępem opatrzył J. Obszyński. Pozn.: Wydawn. im. Lecha Zondka* 1990, 62 s.

Art. publicystyczne dot. zagadnień kultury i polityki. — Zawartość: Umizgi i rzeczywistość; Po „rewolucji” październikowej; Bilans piętnasu lat; Przeciw kłesce; Wielonarodowa ojczyzna; Złudzenia i herezje; Na temat odpowiedzialności; Zachód jest ciężko chory; Cassandra jest niepopularna; O Solżenicynie nieco inaczej; Podejrzany optymizm; Samizdat polski; Emigracja i książka; Porywacze ludzi; Dobrodziejce Związku Sowieckiego; Pochwała łaciny; Kontrowersje hiszpańskie; Marowane szanse; Szanse przewartu w Sowietach; Kisiel na kwaśno. — Tu także wiersz: Koń atamana Łobod.

32. Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył J. Zięba. Lubl.: W Lubel. 1990, 363 s.

33. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: J. Zięba. Wwa: LSW 1990, 134 s.

34. Wiersze i poematy. Wybór, wstęp i nota edytorska: I. Szypowska. Wwa: PIW 1991, 308 s.

35. Worek Judaszów. [Wybór felietonów]. Oprac. P. Kądziała. Wwa: Interim 1995, 242 s.

Dot. polskiej literatury i kultury literackiej.

36. Naród jest nieśmiertelny. [Wiersze i teksty wystąpienia]. Oprac. i wstęp: B. Truchan. Pozn.: Wers 1996, 104 s.

Zawartość: Wieczór autorski J.L. [w Ukraińskim Inst. Lit. w Nowym Jorku, 26 XI 1977]; Rozmowa z J.L. [Nowy Jork, 6 XII 1977]; Polsko-ukraińska współpraca i jej znaczenie. [Przemówienie w Ukraińskim Domu Narodowym w Nowym Jorku, 3 XII 1977]; J.L. w Hiszpanii; J.L. w Stanach Zjednoczonych i w Kanadzie; Rozmowa z J.L. przeznaczona na kraj [Madryt, 9 VI 1979]. — Część korespondencji J.L. z B. Truchan.

Przekłady

1. A. Błok: Wiersze włoskie. Przel.: ... i K.A. Jaworski. [Chełm] 1935, 32 s. *Bibl. „Kameny”*.

2. U przyjaciół. [Antologia poezji rosyjskiej]. Przel. i red. ... Lubl.: [b.w.] 1935, 122 s. *Bibl. Poetycka „Dziwigarów”*, t. 3.

Zawiera przekłady wierszy M. Lermontowa, A. Błoka, S. Jesienina, W. Majakowskiego.

3. B. Pasternak: Doktor Żiwago. [Powieść]. Przel. [J. Stempowski] P. Hostowiec. Wiersze przel. ... Paryż: Inst. Lit. 1959, 507 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 pt. Doktor Żiwago oraz stenogram ogólnego zebrania pisarzy moskiewskich z 31 X 1958 w sprawie B. Pasternaka. Wiersze oraz stenogram zebrania przel. ... 1967; [Wwa: b.w.* 1983] [przedr. z wyd. Paryż 1959]; wyd. ze wstępem A. Drawicza. [Kr.:] Ol* 1983 [przedr. z wyd. Paryż 1967].

4. [A. Siniawski] A. Terc: Sąd idzie; Anonim: Co to jest realizm socjalistyczny? [Opowiadanie i studium publicystyczne]. Przedm.: G. Herling-Grudziński. Paryż: Inst. Lit. 1959, 135 s.

5. I. Iwanow: Czy istnieje życie na Marsie? Komedia (a może tragedia) w 3 aktach. Paryż: Inst. Lit. 1961, 109 s.

6. [A. Siniawski] A. Terc: Opowieści fantastyczne. Przel.: ... i [A. Wat] S. Bergholz. Paryż: Inst. Lit. 1961, 219 s.

7. [J. Daniell] M. Arżak: Mówi Moskwa. [Opowiadanie]. *Kultura*, Paryż 1962 nr 1/2 s. 77-112. Wyd. osob.: Wr.: Universitas* 1981; Wwa: CDN* 1984. Przedr. w: M. Arżak: Odkupienie i inne opowiadania. [Wwa: Niezależ. Ofic. Wydawn.* 1981; Wwa: Stop* 1984; [Wwa: Niezależ. Ofic. Wydawn.*] [ok. 1985].

8. [A. Siniawski] A. Terc: Lubimow. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1963, 126 s.

9. A. Solżenicyn: Zagroda Matrony. [Opowiadanie]. W: We własnych oczach. Antologia współczesnej literatury sowieckiej. Paryż: Inst. Lit. 1963 s. 485-519. Wyd. osob. Wwa: NIW* [Niezależ. Inst. Wydawn.] 1981, 38 s.; Wwa: Signum* 1981; [Kat.:] Wydawn. Górnośląskie* [1984].

10. [A. Siniawski] A. Terc: Myśli niespodziewane. Paryż: Inst. Lit. 1965, 92 s.

11. G. Serebriakowa: Huragan. [Wspomnienie]. [Wstęp: G. Herling-Grudziński: Partyjna droga przez mękę. Paryż: Inst. Lit. 1967, 111 s. Wyd. nast. [Lubl.:] Vademecum* 1985.

12. A. Sacharow: Rozmyślenia o postępie, pokojowym współistnieniu i wolności intelektualnej. Paryż: Inst. Lit. 1968, 45 s.

13. Ukraina 1956-1968. [Wybór dokumentów dot. procesów politycznych]. Oprac. I. Koszeliwec. Paryż: Inst. Lit. 1969, 270 s. Wyd. nast. Wwa: Słowo* 1986.

14. A. Solżenicyn: Oddział chorych na raka. [Opowieść]. Paryż: Inst. Lit. 1971, 477 s. Wyd. nast.: tamże 1973; Kr.: Ofic. Wydawn. Margines* [właśc. Ol] 1987; [Cz. 1-2]. [B.m.* po 1988].

15. K. Wojtyła: Poesias. [Wybór wierszy]. Przel. na jęz. hiszp. ... [Wyd.] 3. Avila: Catolica 1982, 152 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Wywiady:] Poezja się uratuje. Rozm. R. Samsel. *Kierunki* 1988 nr 37. — Rozmowa z J.L. Rozm. I. Szypowska. *Poezja* 1988 nr 6. — J.L. o sobie i o swojej poezji. Spisał i oprac. F. Smieja. *Odra* 1991 nr 4.

SWPP 1. — PP [J. Łuczyńska]. — LP [J. Kryszak]. — Z.R. Wilkiewicz: Polskie Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — T. Klak: Bibliografia J.L. W tegoż: Na drogach Don Kichota. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Polonist.* 1993 nr 18.

S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1933 nr 52 [rec.: Gwiezdny psalterz; W przeddzień]. — [Rozmowa z Ojczyzną:] S. Czernik. *Okolica Poetów* 1935 nr 6; H. Domański. *Mies. Lit. i Szt.* 1935 nr 1; T. Hollender: Zaciełka rezygnacja. *Kur. Poranny* 1935 nr 221. — A. Kruczkowski: Casus L. *Wiad. Lit.* 1935 nr 45.

— Cz. Lang: Szukanie dróg czy maskarada. *Lewar* 1935 nr 5. — S. Napierski: Rozmowa z L. *Kur. Lit.-Nauk* 1935 nr 37, polem.: J. Łobodowski: Smutne porachunki. *Wiad. Lit.* 1935 nr 43. — W. Wasilewska: „Ewolucja ideaowa”. *Lewar* 1935 nr 13, polem.: J. Łobodowski: Adwokatką heroizmu. *Wiad. Lit.* 1935 nr 48. — K. Irzykowski: Co to jest zdrada? *Pion* 1936 nr 3. — F. Siedlecki: Sequens L. *Skamander* 1936 z. 76 [rec. oprac.: U przyjaciół]. — K. Wyka: Ciężkie pieniąctwo poety. *Tyg. Il.* 1936 nr 50 [rec.: Rozmowa z Ojczyzną].

— Z. Broncel: Czerwone i czarne. J.L., poeta nocy i ognia. *Zwierciadło* 1937 nr 1 [rec.: Demonom nocy]. — K. Czachowski: Dwaj buntownicy. *Czas* 1937 nr 169. — T. Dworak: Poeta laureatus. *Mysł Nar.* 1937 nr 30. — L. Fryde. *Życie Lit.* 1937 nr 2 [rec.: Demonom nocy]. — B. Miciński: Żarty i wyznania. List do J.L. *Prosto z Mostu* 1937 nr 28; polem.: J. Litwin: Karta z podręcznika historii literatury. *Kultura* 1937 nr 21, J. Łobodowski: Tropicielem polskości. *Wiad. Lit.* 1937 nr 25.

— [Demonom nocy:] S. Napierski. *Pion* 1937 nr 5; O. Ortwin: Demony J.L. *Luów Lit.* 1937 nr 5. — M. Starost: J.L. — poeta przelotu. *Mysł Pol.* 1937 nr 1. — T. Terlecki: Poezje Cezarego Baryki. *Rzecz o L. Tyg. Il.* 1937 nr 16. — K. Troczyński: Demonik L. *Dz. Pozn.* 1937 nr 190 [rec.: Demonom nocy].

– J. Turowicz: Pochwała Ł. *Kultura* 1937 nr 8. – H. Życzyński: Wiersz Ł. *Prosto z Mostu* 1937 nr 40 [rec.: Demonom nocyl]. – J. Gamska-Lempicka: Wołyń w poezji. Hej Wołyńce-Ukraińce! *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 37. – W. Weintraub: „Nieuchylnym przez lata romantycznym płaczem”. *Wiadomości*, Londyn 1947 nr 68. – J. Białatowicz: O J.Ł. *Życie*, Londyn 1953 nr 34, przedr. w teżej: *Literatura na emigracji*. Londyn 1970. – [Komysze]: Cz. Jesmian: W kubańskiej pustyni i puszczy. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 16; J. Kowalewski: U źródeł naszych czasów. *Orzeł Biały*, Londyn 1956 nr 11. – A. Kuśniewicz: Ataman, dziedzic czy po prostu faszysta. *Biul. Rozgłośni „Kraj”* 1956 nr 28. – [M. Piechal] Z. Ościń: Miłość po kozacku, czyli Rock’n Roll w krzakach. *Kronika* 1957 nr 7. – R. Vlach: Les vers de Youri Jivago. (Quelques remarques sur leurs traductions). *Etudes Slaves et Est-Européennes*, Montreal 1960 z. 3/4 [dot. przekładu wierszy w: B. Pasternak: Doktor Żiwago]. – M. Lisiewicz: *Orzeł Biały*, Londyn 1962 [rec.: Komysze; W stancji; Droga powrotna]. – K. Okulicz: O Ł. i o „cywilizacji jagiellońskiej”. *Kultura*, Paryż 1962 nr 3. – P. Zaremba: J.Ł. – poeta bez zwątpień. *Orzeł Biały*, Londyn 1962 nr 3. – W. Gralewski: Wataha atamana Łobodi. W teżej: *Ogniste koła*. Lubl. 1963. – W. Mrozowski: Cyganeria. Lubl. 1963, passim. – J. Śpiewak: Przyjaźnie i animozje. Wwa 1965. – [Terminatorzy rewolucji.] J. Kowalewski: Epopea epoki „Folkrfrontu”. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 31; M. Czuchnowski: Twarz młodości. O ostatnich powieściach J.Ł. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1967 nr 104 [dot. też: Czerwona wiosna]. – [Nożyce Dalili.] L. Bojczuk: „Chwila Samsona”. *Orzeł Biały*, Londyn 1969 nr 55; W. Günther: Polityka i miłość. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 7; J. Surynowa-Wyczołkowska: O miłości i o komunizmie. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 6. – J. Surynowa-Wyczołkowska: Dzieje Józefa Zakrzewskiego. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 18 [rec.: Rzeka graniczna]. – W. Szczawińska: Wobec braku Galupa. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 36. – M. Danilewicz Zielńska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978, passim. – J. Kryszak: Katastrofizm oceniający. Wwa 1978, passim. – T. Terlecki: *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 2. – Cz. Miłosz: Ogród nauk. Paryż 1979 s. 33-35. – J. Kryszak: Poeta grozy i szczęścia. *Kierunki* 1980 nr 51/52. – J. Kryszak: Urzeczeni biologią i historią. (Rzecz o Marianne Czuchnowskim i J.Ł.). W: *Polska literatura emigracyjna*. Lubl. 1983, przedr. w teżej: *Rzeczywistość trzecia*. Bydż. 1997. – J. Kryszak: O J.Ł. W: *Lublin literacki 1932-1982*. Lubl. 1984. – S. Baranczak: Remarks on the Ukrainian theme in modern Polish poetry. *Harvard Ukrainian Studies*, Cambridge 1986 nr 1/2 [dot. poezji A. Kuśniewicza, J. Harasymowicza i J.Ł.]. – Z. Bienkowski: Słowa nieudane. *Tyż. Kult.* 1988 nr 6, przedr. w teżej: *Czwierć wieku intymności*. Wwa: Agawa 1993 [dot.: Pamięć Sulamity]. – B. Mamon: J.Ł. nie żyje. *Tyż. Powsz.* 1988 nr 19. – J. Sawicka: Hellada scytyjska. Ukraina w poezji J.Ł. *Więź* 1988 nr 11/12. – I. Szyppska: „Zawsze gardłem ciszą zasiedziały mieszczan...”. *Poezja* 1988 nr 6. – T. Klak: Emigracyjna twórczość J.Ł. *Akcent* 1989 nr 1. – Z. Lichniak: Ł. znany i nie znany. W teżej: *Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji*. Wwa 1989. – R. Luźny: J.Ł. „pisarstwo kresowe”. *Libertas*, Kr. 1989 nr 12 [dot.: Złota Hramota]. – J. Święch: Ł. godzinia poezji. *Akcent* 1989 nr 1. – J. Zięba: Żywot J.Ł. *Relacje* 1989 nr 3-10. – M. Gawrychowska: Sakralizacja Ukrainy w przeszerzeni ludzkiego doświadczenia w Złotej Hramocie J.Ł. *Slav. Orient*. 1990 nr 1/2. – J. Kopyński: Wiersze Ł. *Nowe Książ.* 1991 nr 4 [rec.: Poezje]. – W. J. Podgórski: Poeta odzyskany. *Nowe Książ.* 1991 nr 10 [rec.: Wiersze i poematy]. – J. Sawicka: Złota wołyńska struna. O Ł. w tygodniku „Wołyń”. *Kresy* 1991 nr 6. – P. Krzczunowicz: „...Za wolność Ukrainną i Łaszę”. Obraz Ukrainy w „Złotej Hramocie” J.Ł. *Ruch Lit.* 1992 nr 1/2. – B. Myrdzik: „Krwawe podziaręj bandaż...” – o wierszach J.Ł. W: *Lekcje poezji w szkole średniej*. Kielce 1992. – T. Czarwid Grabowski: Funkcje motywu konia w poezji J.Ł. *Zesz. Nauk. Uniw. Szczec. Pr. Polonist.* 1993 nr 5. – T. Klak: J.Ł. Na drogach Don Kichota. *Emigracyjna twórczość J.Ł. W: Pisarze emigracyjni*. Kr. 1993, przedr. w teżej: *Ogród świata*. Kat. 1995. – J. Kryszak: J.Ł. W: OLP. Ser. 6

t. 4. Kr. 1993. – A. Lopata: Poetyckie spojrzenia J.Ł. i Władysława Broniewskiego na Monte Cassino. W: *Lekcje poezji w szkole średniej*. Cz. 2. Kielce 1993. – T. Czarwid Grabowski: Noc w poezji J.Ł. *Zesz. Nauk. Uniw. Szczec. Pr. Polonist.* 1994 nr 6. – J. Sawicka: Przekład jako wybór. (O przekładach z poezji ukraińskiej Czechowa i Ł. i o paru innych sprawach). *Kresy* 1994 nr 19. – J. Trznadel: O J.Ł. *Arka* 1994 nr 50. – B. Hadaczek: Wizja Ukrainy w poezji J.Ł. *Kresy* 1995 nr 2. – W. Iwanik: J.Ł. – ostatni romantyk. W: „*Wiadomości i okolice*”, Tor. 1995. – J. Sawicka: Hellada scytyjska. Ukraina w poezji J.Ł. W: „*Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny...*”. Łódź 1995. – L. Siryk: *Ukraińska poezja w przekładach J.Ł. Przel.* B. Zadura. *Lit. na Świecie* 1995 nr 10. – I. Szyppska: J.Ł. pochwała Ukrainy. *Kresy Lit.* 1995 nr 1/2. – L. Wojcik: Worek z dziurami. *Nowe Książ.* 1995 nr 5 [rec.: Worek Judaszów]. – A. Czachowska: „...suchej nitki”. *Twórczość* 1996 nr 6 [rec.: Worek Judaszów]. – T. Czarwid Grabowski: Komponenty folkloru ukraińskiego w poezji J.Ł. W: *Kresy w literaturze*. Szczec. 1996. – A. Jakubowska-Ozóg: Motyw ojczyzny w wierszach emigracyjnych J.Ł. W: *W stronę współczesności*. Rzeszów 1996. – I. Szyppska: J.Ł. – samotnik z Madrytu. *Warszaty Polonist.* 1996 nr 1. **E.G.**

ŁOCH Eugenia ur. 1926

Historyk literatury i krytyk literacki.

Urodzona 10 listopada 1926 w Dębicy (woj. tarnowski); córka Jana Sliwy, urzędnika skarbowego, i Ewy z Pawlaków. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Dębicy, gdzie ukończyła dwuletnią szkołę handlową, a następnie uczyła się na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po zakończeniu wojny kontynuowała naukę w Gimnazjum i Liceum im. Króla Władysława Jagiełły w Dębicy. Po zdaniu matury w 1947, studiowała w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie; w 1950 uzyskała dyplom uprawniający do nauczania języka polskiego i angielskiego w szkole średniej. Następnie pracowała do 1963 w Technikum Ekonomicznym i Technikum Mechanicznym w Dębicy. W tym czasie rozwijała działalność popularnonaukową w ramach Towarzystwa Wiedzy Powszechnej z siedzibą w Rzeszowie. W 1951 wyszła za mąż za Władysława Łocha, ekonomistę. W 1955-58 studiowała zaocznie polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1958 uzyskała magisterium. W 1963-66 odbywała studia doktoranckie w WSP w Krakowie, a następnie została zatrudniona na stanowisku starszego asystenta Katedry Literatury i Języka Polskiego WSP w Rzeszowie. Debiutowała w 1968 w książce zbiorowej pt. „Wilhelm Mach. Człowiek i pisarz” artykułem „O opowiadaniach z lat 1945-53”. Artykuły ogłaszała w tym czasie m.in. w *Profilach* (1968-71) i *Ruchu Literackim* (1969-70). W 1968 doktoryzowała się w WSP w Krakowie na podstawie pracy „Twórczość nowelistyczna Ignacego Maciejewskiego-Severa” (promotor prof. Jan Nowakowski) i objęła stanowisko adiunkta w WSP w Rzeszowie. Od 1968 należała do PZPR. Działała w ZNP i Lidze

Kobiet. Od 1970 przewodniczyła Komisji Historycznoliterackiej Rzeszowskiego Towarzystwa Naukowego, a w 1971 została członkiem Komisji Historycznoliterackiej PAN w Krakowie. W 1972-76 była posłem na Sejm PRL; uczestniczyła w pracach Komisji Oświaty i Wychowania oraz Komisji Nauki i Postępu Technicznego. W 1972-74 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Humanistycznego WSP w Rzeszowie; od 1976 pracowała na tej uczelni jako docent kontraktowy. W 1977 przeniosła się do Lublina i podjęła pracę w Zakładzie Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski Instytutu Filologii Polskiej na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS). W 1977-92 pełniła funkcję kuratora Koła Naukowego Polonistów oraz przewodniczącej Rady Pedagogicznej Instytutu Filologii Polskiej UMCS. W 1978 habilitowała się na UJ na podstawie rozprawy „Pierwiastki mityczne w opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza. Geneza i funkcja” i otrzymała stanowisko docenta. W 1979 została członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (od 1993 przewodnicząca Komisji Filologicznej Towarzystwa). W 1982-84 była prodziekanem do spraw dydaktyki Wydziału Humanistycznego UMCS. W 1983 została kierowniczką Zakładu Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski Instytutu Filologii Polskiej UMCS, a w 1989-92 pełniła funkcję dyrektora Instytutu. Brała udział w pracach komisji wydziałowych i neofilologicznych do spraw rekrutacji. W 1985-87 była członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Od marca do czerwca 1988 oraz w maju 1989 prowadziła cykl wykładów z literatury polskiej XIX i XX w. w Katedrze Literatur Słowiańskich Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie. W 1990 otrzymała stanowisko profesora nadzwyczajnego UMCS. Od października do grudnia 1991 przebywała na stypendium naukowym Deutscher Akademischer Austausch-Dienst (DAAD) na Uniwersytecie im. J.W. Goethego we Frankfurcie nad Menem. W 1996 otrzymała tytuł profesora. Odznaczona m.in. medalem „Za Zasługi dla Województwa Rzeszowskiego” (1973), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), odznaką „Zasłużony dla m. Lublina” (1987). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Twórczość nowelistyczna Ignacego Maciejowskiego-Sewera. Wr.: Ossol. 1971, 167 s. PAN Oddz. w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.

Rozprawa doktorska. — Nagroda Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego III stopnia w 1969.

2. Pierwiastki mityczne w opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza. Geneza i funkcje. Rzeszów; Rzeszowskie Tow. Nauk. 1978, 194 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1979.

3. Pisarstwo Jarosława Iwaszkiewicza wobec tradycji i współczesności. Lubl.: WLibel. 1987, 193 s.

4. Między autorem, narratorem, bohaterem a czytelnikiem. Studia o nowelistyce polskiej XIX i XX w. Lubl.: Wydawn. UMCS 1991, 233 s.

Zawartość: Zamiast wstępu. — Formy epilogiczne w utworach nowelistycznych Henryka Sienkiewicza; Bolesława Prusa dialog z czytelnikiem: Człowiek i przestrzeń w twórczości nowelistycznej Elizy Orzeszkowej; Narrator pierwszoosobowy i jego konteksty w strukturach utworów nowelistycznych Elizy Orzeszkowej; Problemy natury w warstwie dyskursywnej i fabularnej nowel chiłopskich Adolfa Dygasieńskiego; Reymontowscy ludowi tulacze, pielgrzymi i wędrowcy; Narrator pierwszoosobowy w „Nowelach włoskich” Jarosława Iwaszkiewicza; Autorska wizja narratora i bohatera we wczesnej nowelistyce Marii Kuncewiczowej; Koncepcja człowieka w prozie Tadeusza Różewicza; Struktury narracyjne w prozie nowelistycznej Tadeusza Różewicza. — Zakończenie.

5. Wokół modernizmu. Szkice o literaturze polskiej XIX i XX w. Lubl.: UMCS 1996, 299 s.

Zawartość: Od Autora. — Między poezją, a prozą. Z badań nad teorią noweli w krytyce niemieckiej; Józef Ignacy Krzyszewski — nowelista. O niektórych problemach noweli charakteru; Topos dworu w „Nad Niemnem” i w wybranych utworach nowelistycznych Elizy Orzeszkowej; Kreacje postaci kobiet-matek w wybranych tekstach literackich okresu Młodej Polski; W kręgu bohaterów żydowskich Stefana Żeromskiego; Rola poezji romantycznej w kreacji bohaterów literackich Stanisława Wyspiańskiego; Ułoci w świetle listów orenburskich; Przestrzenie włoskie w podrózpisarstwie polskim w drugiej połowie XIX wieku; Stefan Żeromski i Władysław Reymont. Zarys problematyki badawczej; Problemy tożsamości narodowej w literaturze i publicystyce modernizmu; Pogranicza literackie w okresie Młodej Polski; Jarosław Iwaszkiewicz wobec kultury Wschodu na tle polskich i zachodnioeuropejskich zjawisk kulturowych; Mity dzieciństwa w prozie Jana Bolesława Ożoga.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych, m.in.: O opowiadaniach Stanisława Piętaka. W: Stanisław Piętak, poeta, prozaik. Rzeszów 1969 s. 175-188. — Julian Przyboś jako teoretyk poezji. (Omówienie niektórych problemów). W: Julian Przyboś. Życie i dzieło poetyckie. 1901-1970. Rzeszów 1976 s. 163-186. — Techniki narracyjne w trylogii księżycowej J. Żuławskiego. W: Jerzy Żuławski. Życie i twórczość. Rzeszów 1976. — Postacie kobiece w twórczości literackiej Juliana Przybosia i Jana Bolesława Ożoga. W: Kobiety Rzeszowszczyzny. Rzeszów 1979 s. 121-130. — Meteor Młodej Polski. Z badań i refleksji nad życiem i twórczością Jana Augusta Kisielewskiego. W: Jan August Kisielewski i problemy dramatu młodopolskiego. Rzeszów 1980 s. 7-20. — Mity dzieciństwa w prozie Jana Bolesława Ożoga. W: Szkice o twórczości literackiej Jana Bolesława Ożoga. Rzeszów 1982 s. 97-128. — Struktury przestrzenne w prozie Jarosława Iwaszkiewicza. W: O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza. Kr. 1983 s. 169-178. — W kręgu polskiej literatury doby dwusetnej rocznicy odświeżki wiedeńskiej. W: Wiktoria wiedeńska i stosunki polsko-austriackie 1683-1983. Lubl. 1983 s. 132-148. — Powstanie listopadowe w epistolo-

grafii romantycznej z lat 1830-1882; Problem psychiki narodu w świadomości polskich modernistów. W: *Między literaturą a historią. Z tradycji idei niepodległościowych w literaturze polskiej XIX i XX w.* Lubl. 1986 s. 36-69; 160-175. — Rola poezji romantycznej w kreacji bohaterów literackich Stanisława Wyspiańskiego. W: *Dziedzictwo romantyczne w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski.* Lubl. 1988 s. 207-232. — Tendencje ekspresjonistyczne w krytyce twórczości literackiej Stefana Żeromskiego na tle tradycji romantyczno-gotyckiej. W: *Ekspresjonizm w literaturze Młodej Polski na tle literatury polskiej i obcej XX w.* Lubl. 1988 s. 125-164. — Kochanowski i jego dzieło w sądach krytyków i pisarzy młodopolskich. W: *Jan Kochanowski. W czterechsetlecie śmierci.* Lubl. 1991 s. 291-300. — Between poetry and prose. A study in theory of the novella in German criticism. W: *The orient-west comparative perspective in literary theory.* Łódź 1993 s. 191-217. — Niektóre problemy osobowości twórczej Stefana Żeromskiego. W: *Stefan Żeromski. O twórczości literackiej.* Lubl. 1994 s. 7-34. — Bohater nowelistyczny w kontekście badań nad narracją w literaturoznawstwie niemieckim i anglo-amerykańskim. W: *Małe formy narracyjne.* Lubl. 1996 s. 73-90. — W kręgu bohaterów żydowskich Żeromskiego. W: *Portrety literackie Żydów.* Lubl. 1996 s. 243-262.

Prace redakcyjne

1. Jerzy Żuławski. *Życie i twórczość.* Referaty i materiały sesji naukowej. Red. ... Rzeszów: Wydawn. Tow. Nauk. 1976, 232 s. Tow. Nauk. w Rzeszowie.

2. *Kobiety Rzeszowszczyzny.* Materiały z sesji popularnonaukowej (zorganizowanej w Rzeszowie z okazji Międzynarodowego Roku Kobiet, grudzień 1975) pod red. ... Rzeszów: Wydawn. Tow. Nauk. 1979, 179 s. Tow. Nauk. w Rzeszowie.

3. Jan August Kisielewski i problemy dramatu młodopolskiego. Pod red. ... Rzeszów: Wydawn. Tow. Nauk. 1980, 157 s. Tow. Nauk. w Rzeszowie.

4. *Szkice o twórczości literackiej Jana Bolesława Ożoga.* Zbiór artykułów i rozpraw pod red. ... Przedm.: J.B. Ożóg. Rzeszów: Wydawn. Tow. Nauk. 1982, 287 s. Tow. Nauk. w Rzeszowie.

5. *Między literaturą a historią. Z tradycji idei niepodległościowych w literaturze polskiej XIX i XX w.* Pod red. [i z przedm.] ... Lubl.: W Lubel. 1986, 261 s.

6. *Dziedzictwo romantyczne w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski.* Pod red. [i ze wstępem] ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1988, 382 s. UMCS Wyd. Hum.

7. *Ekspresjonizm w literaturze Młodej Polski na tle literatury polskiej i obcej XX w.* Pod red. [i ze

wstępem] ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1988, 395 s. UMCS Inst. Filologii Pol.

8. *Tradycje modernistyczne w literaturze polskiej okresu międzywojennego.* Pod red. ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1991, 197 s.

9. Bolesław Prus. *Twórczość i recepcja.* Materiały z sesji naukowej poświęconej twórczości Bolesława Prusa. Lubl. — Nałęczów 24-25 kwietnia 1987. Pod red.: ... i S. Fity. Lubl.: Lubel. Tow. Nauk. 1993, 253 s.

10. Stefan Żeromski. *O twórczości literackiej.* Pod red. [i ze wstępem] ... Lubl.: Lubel. Tow. Nauk. 1994, 319 s.

11. *Małe formy narracyjne.* Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej. Pod red. [i z przedm.] ... Lubl.: UMCS 1996, 185 s.

12. *Portrety literackie Żydów.* Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej. Pod red. [i z przedm.] ... Lubl.: UMCS 1996, 382 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

[Jerzy Żuławski. *Życie i twórczość.* Red. ...] [A. Międzyrzecki] r.l. *Twórczość* 1978 nr 8; B. Sikorowska. *Ruch Lit.* 1978 nr 6. — Z. Anders. *Ruch Lit.* 1981 nr 2 [rec. Pierwiastki mityczne w opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza]. **B.M.**

**ŁOCHOCKA Hanna
1920-1995**

Krypt.: H.L.

Autorka utworów dla dzieci, tłumaczka.

Urodzona 5 maja 1920 w Lublinie; córka Ziemowita Łochockiego, dyrektora gimnazjum, i Marii z Pleszczyńskich. Uczęszczała do liceum w Warszawie. Po zakończeniu wojny studiowała ekonomię w Szkole Głównej Planowania i Statystyki; w 1950 uzyskała magisterium. W tymże roku debiutowała wierszami pt. „Bieg”, „Pływanie”, „Siatkówka” i „Skok w dal”, opublikowanymi na łamach tygodnika dla młodzieży *Plomyk* (nr 40). Wiersze i prozę dla dzieci publikowała m.in. w *Świerszczyku* (1950-57), *Świerszczyku-Iskierkach* (1951-55) i *Plomyczku* (1956/57). Pracowała kolejno jako nauczycielka, kierowniczka sekcji prasy, redaktorka pisma fachowego Centralnego Zarządu Przemysłu Spożywczego i sekretarz redakcji czasopisma *Gospodarka Planowa*. Publikowała w prasie fachowej artykuły o tematyce ekonomicznej. Studiowała zaocznie historię na Uniwersytecie Warszawskim; studiów nie ukończyła. W 1952-75 była redaktorem Działu Literatury Historycznej w Spółdzielni Wydawniczej „Książka i Wiedza”. Jednocześnie kontynuowała twórczość literacką. W 1974 została członkiem ZLP. Wiersze, prozę, tłumaczenia drukowała w tym czasie m.in. nadal w *Plomyczku* (1980-86, z przerwami), *Świerszczyku*

(1981-86; też pod krypt. H.L.) oraz *Misiu* (1982-85; też pod krypt. H.L.). Oprócz utworów dla dzieci pisała teksty piosenek, audycje radiowe oraz scenariusze filmowe. W 1984 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. Wyróżniona m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Złotym Krzyżem Zasługi (1968), odznaką „Zasłużony Działacz Ruchu Spółdzielczego” (1972). Zmarła 14 kwietnia 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O wróbelku Elemelku. Wwa: NK 1955, 30 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1964, wyd. 4 1967, wyd. 7 1982, — wyd. łącznie z poz. 6 pt. O wróbelku Elemelku; Wróbelek Elemelek i jego przyjaciele: tamże 1971, wyd. 2 [!] 1976, wyd. 3 1989, wyd. 4 1992, wyd. 5 1993.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 6, 9.
Przekł. niem.: Spätzchen Schwatz. [Przel.] H. Rymarowicz. [Wwa] 1969.

2. Gwiezdny bał. Wwa: Ruch 1960, 15 s.

3. Krokodyle łyzy. Wyd. 2 Wwa: LSW 1960, 38 s.

4. Zgubione kropeczki. Wwa: Ruch 1960, 18 s., [6] k.

5. Podróże pani wrony. Wwa: Ruch 1961, 16 s. Wyd. 2 tamże 1966.

6. Wróbelek Elemelek i jego przyjaciele. Wwa: NK 1962, [20] s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1967; Pozn.: WP 1983, — wyd. łącznie z O wróbelku Elemelku zob. poz. 1.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 1, 9.
Przekł. niem.: Spätzchen Schwatz und seine Freunde. [Przel.] H. Rymarowicz. Wwa 1965, wyd. nast. tamże: 1965, 1969, — węgier.: Veréb viki és barátai. [Przel.] E. Sebök. Budapest 1970.

7. Ciemno czy jasno? Wwa: Ruch 1966, 21 s.

8. Uwaga... Nie gap się! [Wwa:] Państw. Zakłady Ubezpieczeń [1967], [10] k. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Wydawn. Harcerskie [1968]; wyd. 3 Wwa: Pol. Związek Motorowy 1970.

9. Psoty i kłopoty wróbelka Elemelka. Wwa: NK 1972, 50 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1983; wyd. 4 Pozn.: WP 1988; wyd. 4 [!] Wwa: NK 1990, wyd. 5 tamże 1994.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 1, 6.
Przekł. niem.: Freud und Leid von Spätzchen Schwatz. [Przel.] H. Rymarowicz. Wwa 1975, wyd. 2 tamże 1976.

10. Tramadrata. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. Adapt.: W. Przeczek. Praprem. Czeski Cieszyn, Zespół Kukielkowy „Bajka”. 1974.

11. Malowana skrzynia. [Wiersze]. Wwa: KAW 1981, [18] k.

12. Księżyc nad Warszawą. Wwa: NK 1983, [24] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1987.

13. Piernikowy rycerz. Wwa: NK 1983, [24] s.

14. O panu Baltazarze i zgubionej podkowie. [Wiersz]. Wwa: NK 1984, [40] s.

15. Legenda o tarczy i mieczu. Wwa: NK 1986, [24] s. Wyd. 2 tamże 1989.

16. Kolorowa bajka — niebajka. Pozn.: WP 1987, 22 s.

17. Chrząszcz w trzcinie. Wwa: NK 1988, 64 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Wiersze przygotowane jako pomoc dydaktyczna do nauki poprawnej wymowy.

18. Psacie mleko. Wwa: NK 1989, 52 s.

Nadto drobne utwory dla dzieci w 1958-1985, wydane głównie przez NK, Ruch, KAW, m.in. w serii *Poczytaj mi Mamo* i *Seria z Wiewiórką*.

Przekłady i adaptacja

1. E. Peroy, R. Roucet, A. Latreille: Historia Francji. T. 1. Wwa: KiW 1969, 630 s.

2. G. Gilette Ziegler: Paryż i jego rewolucje. Wwa: KiW 1972, 200 s.

3. M. Aymé: Bajki kota na płocie. Przel. i przedm. ... Wwa: NK 1983, 158 s. Wyd. 2 tamże 1991.

4. O Czerwonym Kapturku. [Bajka]. Na podstawie tekstu Ch. Perraulta. Wwa: Presspol; Łowicz: Donau Trading Co. 1985, [32] s.

OPRACOWANIA (wybór)

NSLD (E. Brzoza).

[Malowana skrzynia:] L. Żuliński: Dlaczego ogórek nie śpiewa? *Tyg. Kult.* 1982 nr 12; M. Sokołowska: Parę przeszłości. *Nowe Książ.* 1983 nr 1. — I. Bolek: Książeczki jednego wiersza *Nowe Książ.* 1985 nr 11 [m.in. rec.: My, górniczy]. — G. Skotnicka: Magia rymu. *Nowe Książ.* 1989 nr 5 [rec.: Chrząszcz w trzcinie]. — A. Baluch: Dziecko i świat przedstawiony. Wwa 1987, *passim*. — J. Świąder: Jubileusz i co dalej? *Nowe Książ.* 1987 nr 9. — M. Ziolkowska-Sobecka: Popularność niedoceniona. H.L. 1920-1995. *Wychow. w Przedszk.* 1996 nr 2.

B.M.

LOPALEWSKI Tadeusz 1900-1979

Pseud.: Kuba; (I); (L); t.; t.I.; (t.I.); T.L.; (T.L.); (tt); tt.; TL; XerXes; Zgiet.

Powieściopisarz, poeta, tłumacz.

Urodzony 17 sierpnia 1900 we wsi Ostrowy (obecnie Nowe Ostrowy, woj. łódzkie); syn Franciszka Łopalewskiego, ślusarza mechanika, i Heleny z Brudnickich. Dzieciństwo spędził w Warszawie. W 1912 przeniósł się wraz z rodzicami do Petersburga, gdzie ukończył w 1918 rosyjskie gimnazjum przy kościele rzymskokatolickim św. Katarzyny. Debiutował szkolną rozprawką pt. „Z rozmyślań nad naszą przeszłością”, opublikowaną w 1917 w piśmie *Młode Siły*. W 1918 przyjechał do Warszawy. Studia wyższe odbywał na Wydziale Huma-

nistycznym Wolnej Wszechnicy Polskiej (ukończył sześć semestrów). W listopadzie 1918 zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego; w okresie służby ukończył w 1919 trzymiesięczny kurs w Szkole Podchorążych na Agrykoli w Warszawie. W 1921 został zdembobilizowany i powrócił do Warszawy. W 1920 ogłosił w *Gospodzie Poetów* (z. 3) pierwsze wiersze pt. „Marzenia donżuana” i „Dwugłos w rękach”. Publikował także w *Słowie Wileńskim* (1921). Ożenił się z Romaną Okońską. W 1923 zamieszkał na stałe w Wilnie. W 1925-30 był referentem do spraw teatru, literatury i muzyki w Wojewódzkim Oddziale Sztuki. W 1925 został członkiem Oddziału Wileńskiego ZZLP. Ogłaszał wiersze i artykuły w *Słowie* (1925, 1929-31) i *Tygodniku Wileńskim*, którego był sekretarzem (1925). Był stałym współpracownikiem *Kuriera Wileńskiego* (1926-33) oraz współzałożycielem i członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma *Źródła Mocy* (1927-31). Od 1928 współpracował z wileńską rozgłośnią Polskiego Radia jako autor słuchowisk, redaktor i reżyser, a od 1937 kierownik programowy. W sezonie 1928/29 był kierownikiem literackim Reduty. W 1930 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W lecie tegoż roku odbył dzięki stypendium Funduszu Kultury Narodowej podróż do Berlina, Belgii i Paryża. Od 1933 był kierownikiem literackim Teatrów Miejskich w Wilnie, był też doradcą literackim Objazdowego Teatru Wileńskiego (ok. 1935/36). W 1935-37 redagował kwartalnik *Środy Literackie*. Zajmował się nadto przekładami z literatury rosyjskiej. W 1936 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAŁ za wybitną pracę organizacyjną w dziedzinie literatury pięknej. W 1939 został wybrany na członka zarządu, a następnie wiceprezesa Oddziału Wileńskiego ZZLP. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Wilnie. W okresie istnienia Republiki Litewskiej pracował w Komitecie Pomocy Uchodźcom, działającym przy Litewskim Czerwonym Krzyżu. Po utworzeniu Litewskiej SRR pracował najpierw w Muzeum Miejskim, a potem jako kierownik literacki Polskiego Teatru Dramatycznego w Wilnie (1940-41). Podczas okupacji niemieckiej zarabkował handlując znaczkami. Wykładał też w konspiracyjnym Studiu Dramatycznym, kierowanym przez Mieczysława Szpakiewicza (1941-44). Po wkroczeniu Armii Czerwonej do Wilna został ponownie kierownikiem literackim Polskiego Teatru Dramatycznego, a w maju 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej przyjechał wraz z zespołem teatru do Torunia. Do października 1945 był kierownikiem literackim Teatru Miejskiego Ziemi Pomorskiej, a następnie zamieszkał w Łodzi, gdzie pełnił funkcję dyrektora programowego łódzkiej rozgłośni Polskiego Radia. Był prezesem Oddziału Łódzkiego ZZLP (1945/46). Po przeniesieniu się do Warszawy pracował w 1948-52

w Polskim Radiu jako kierownik Działu Realizacji Programów oraz reżyser słuchowisk, w późniejszych latach nadal współpracował z radiem, jako autor słuchowisk. Od 1953 utrzymywał się z pracy literackiej. W 1963 wszedł do Zarządu Głównego ZLP. W 1969-70 i 1972-76 był członkiem zarządu Polskiego PEN Clubu, w 1970-72 wiceprezesem. W 1976 otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967). Zmarł 30 marca 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gwiazdy tańczące. Poetyki. Wil.: L. Chomiński 1921, 48 s.
2. Majowce. Poetyki. Wwa: W. Jakowicki 1921, 31 s.
3. Betlejem Ostrobramskie. Misterium. Praprem. Wil., Reduta 1927. Wyd. Wil.: Skł. gł. Księg. K. Rutskiego 1928 [antydat. 1927], 62 s. Radio 1928.
4. Podwójny cień. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1927, 184 s.
5. Piękna podróż. Poezje. Wwa: F. Hoesick 1928 [antydat. 1927], 115 s.
6. Rozmowa w drodze. Opowiadania. Wil.: M. Latour 1929, 160 s.
Zawartość: Rozmowa w drodze; Śmierć skowronka; Pod brzoza; Ziemia; Choinka; Legenda o żeglarzu; Potega muzyki; Książd Dominik; Opowieść o skrzypku panajezusowym; Upiór; Manwantara; Ptasznik i zegarmistrz.
7. Rycerz z La Manczy. Poemat dramatyczny w 3 aktach. Praprem. Wil., Reduta 1928. Wyd. Wil.: L. Chomiński 1929, 103 s. Radio 1931.
8. Nieroządny kochanek. Powieść. Wil.: M. Latour 1930, 211 s.
Ciąg dalszy powieści zob. poz. 11.
9. Żołnierze i kobieta. Opowiadania. Wil.: Związek Organizacji byłych Wojskowych w Wil. 1930 [antydat. 1929], 79 s.
Zawartość: Żołnierze i kobieta; Głupia sytuacja; Miejsce postoju; Dwa listy; Wyzwoliny Bandziocha; Szeregowiec Mirgas. Adapt. radiowa opowiadania Żołnierze i kobieta zob. Słuchowiska radiowe.
10. Aurelcju, nie rób tego! Komedja w 3 aktach. Praprem. Wil., T. Lutnia 1931. Radio 1933.
Wyst. też pt. Prezes Aurelcia.
11. Trzy serca. Powieść. Powst. 1931.
Początek zob. poz. 8. — Powieść została wycofana przez autora z drukarni [inf. autoral].
12. Czarownice litewskie. Wwa: Tow. Wydawn. Rój [1933], 62 s.
13. Czerwona limuzyna. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wil., T. Wielki 1933.

14. Prowincjusze. Powieść. Pierwodr. pt. Miasto, jakich wiele. *Kur. Warsz.* 1933 nr 226-331. Wyd. osob. Wwa: Tow. Wydawn. Rój 1934, 270 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1957.
15. Batory na ziemiach dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wil.: *Dz. Urz. Kurat. Okr. Szk. Wil.* 1934, 29 s.
16. Zwoprosam. Komedial w 3 aktach. Praprem. Wwa, Inst. Reduty 1934.
17. Kabała. [Wierszel]. Wil.: M. Latour 1936, 45 s.
18. Prawo przyjaźni. Powieść. Pozn.: Wyd. St. Dippel [1937], 251 s.
19. Między Niemnem a Dźwiną. Ziemia wileńska i nowogrodzka. [Monografia]. Przedm.: A. Prystor. Pozn.: Wydawn. Pol. [1938], 234 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z posł. A. Bogusławskiego Londyn: Wydawn. Pol. Tern Book 1955; Wwa: PWN 1990 [przedr. fotoof. z wyd. 1 z 1938].
20. Strzelec Zawada. Trzy odsłony sceniczne. Wwa: [druk] (Druk. Oświat.) 1939, 56 s.
21. Obok zagłady. Powieść. Pierwodr. pt. Pojednanie. *Życie Warsz.* 1946 nr 337-357, 1947 nr 1-40. Wyd. osob. Wwa: Książka 1948, 241 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1957.
22. Romans z ojczyzną. Sceny dramatyczne w 3 aktach. Praprem. Wwa, Miej. T. Dram. 1948.
23. Kroniki polskie. [Cykl powieściowy]. Wwa: Czyt.
- [T.] 1. Sprawiedliwi. 1952, 478 s. Wyd. 2 z podtyt. Powieść z roku 1863 także 1954. Przekł. niem.: Die Gerechten. Roman über das Jahr 1963. [Przet.] K. Kelm. Berlin 1979.
- [T.] 2. Bezdonne gminy. Powieść o emigracji postyczniowej. 1954, 330 s.
- [T.] 3. W domu niewoli. Powieść z roku 1866. 1955, 491 s.
- [T.] 4. Wolni strzelcy. Powieść z lat siedemdziesiątych. 1956, 401 s.
- Wyd. całości pt. Kroniki polskie. T. 1-2. Tamże 1970, 604 + 788 s.
- Adapt. radiowa pt. Iskry w popiołach zob. Słuchowiska radiowe.
24. Serca i broń. Powieść historyczna dla młodzieży z roku 1846. Wwa: NK 1955, 355 s.
25. Namiestnik narodu. Wwa: LSW 1955, 161 s. Opowieść o życiu i twórczości A. Mickiewicza.
26. Niebezpieczne igrzyska. Wwa: NK 1956, 117 s.
- Powieść dla młodzieży o Arystofanesie.
27. Historie potępionych. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1957, 398 s.
- Zawartość: Góra Dawnych Bogów; Zdarzenie nad jeziorem; Jasne oczy sumienia; Stopnie prawdy; Wszystkie nasze dzienne sprawy; Ciężary lojalności; Lekcje historii; Astronomia; Oda na upadek dumnego; Legenda.
28. Strachy na Lachy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 443 s. Wyd. 2 także 1964.
29. Dominik, czyli zdobycie Bastylii. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1959.
30. Przesławna peregrynacja Tomasza Wolskiego. [Powieść]. Wwa: NK 1959, 358 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1970, wyd. 3 1978.
31. Mój iluzjon. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1960, 322 s.
- Zawartość: Człowiek, który uratował mi życie; Zniewaga; Śmierć starego Dzeka; Topielcy; Spowiedź; Powrót do cywila; Kogucik i kura; Gospościa; Nasi sublokatorzy; Inspekcja; Głoty; Diabeł w swojej postaci; Kraina złudzeń; Po powrocie z cyrku; Na progu życia; Lombard św. Szczepana; Konie; Arytmetyka honoru; Towarzysze niedoli; Prince of Topolovka; Ten trzeci; Chopin i dziewczyna; Wątroba i Rudzik; Arkadiusz; Sen referenta Przecipka.
- Adapt. radiowa opowiadania Prince of Topolovka: Adapt. R. Nobis. Radio 1984.
32. Fryderyk. [Opowieść o F. Chopinie dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 326 s. Wyd. nast. wyd. 2: Lubl.: W Lubel. 1970, także: wyd. 3 1975, wyd. 4 1986.
- Przekł. czes.: Fryderyk [Przet.] J. Zúmr. Praha 1986.
33. Kaduk, czyli Wielka niemoc. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 543 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1964, wyd. 3 1969, wyd. 4 1973, wyd. 5 1978, wyd. 6 1981.
- Nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1963.
34. Krasicki, książę poetów. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 221 s.
35. Krótkie życie Mochnackiego. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 295 s.
36. Tylko ludzie. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1964, 224 s.
- Zawartość: Sprawiedliwość dla umarłych; Kamień; Na początku było słowo; Marzyciel wśród złoczyńców; Pierwiosnek; W świetle jarzębiny; Ostatni wzlot kapitana Lipy.
37. Brzemie pustego morza. [Powieść o J.R. Patkulu]. Wwa: Czyt. 1965, 390 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1967, wyd. 3 1977.
- Przekł. czes.: Břime pustého moře. [Przet.] H. Teigová. Praha 1974.
- Adapt. radiowa zob. Słuchowiska radiowe.
38. Czasy dobre i złe. [Wspomnienia z 1900-1945]. Wwa: Czyt. 1966, 265 s.
39. Świat Marii Danuty. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 304 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1968, wyd. 3 1975.
40. Berło i desperacja. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 537 s. Wyd. 2 także 1974.
41. [Sklejony garnek] Komedial w 3 aktach. Powst. przed 1970.

Przekł. słowac.: Zglejony hrńček. Komédia v 3 dejstvách. [Przeł.] L. Jánsky. Bratislava: Lita 1970, 64 s.

42. Znajomi z widzenia. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1971, 378 s.

Zawartość: Pierwsze kroki: Początek końcówki; Euzebiusz; Zawiść; Tatusie; Młodość; Jedydnaczka i kolega. — W kręgu rodzinnym: Skleroza; Powrót do Arkadii; Świadkowie; Małżeństwo; Profilaktyka; Wiosenna burza; Sprawa zawodowa; Trio; Ważne plany życiowe. — Wbrew nadziei: Koncert; Wynałazca; Nawiedzona; Modlitwa ślepej kobiety; Znajomy z widzenia; Pogrzeb; Pawica; Intruz; Order. — Artyści: W martwym sezonie; Filon i Laura; Herminia; Rankiem w parku; Rutyna; Miejsce przy stoliku; Wszystko dla Cypriana. — Wzięte z pamięci: Przejście granicy; Fatum; Przed świtem; Serce matki; W sekrecie; Noce w sierpniu są chłodne. — Nierzeczywiste; Czwarła wariacja; Dwaj mężowie Elizy; Przerwa w podróży; Na drugą stronę; Alter ego; Dziwne zdarzenie; Kluczyk; Mnemotechnika.

43. Karuzela wesołków. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1973, 126 s.

Zawiera z poz. 31: Gospościa; Sen referenta Przecipka, Ten trzeci; Arytmetyka honoru; Prince of Topolovka, — nadto: Autostop; Przed trzecim dzwonkiem; Kartka z rapularza; Ostatni wzlot kapitana Lipy [poz. 30]; Szkółka aniołków; Oda na upadek dumnego [poz. 27]; Ważne plany życiowe [poz. 42].

44. Zatańczmy karmaniołę. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 402 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1979.

45. Śmieszni i nieszczęśliwi. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1975, 246 s.

Zawartość: W kółku rodzinnym: Zielona trąbka; Eksperymenty; W oczekiwaniu; Rodzinka; Między małżonkami; Ostatnia szansa; Hipolit; Druga młodość. — Piękne zasady: Przygoda moralisty; Serdeczny mój przyjaciel; Niewdzięczność; Konkurs; Tytel i fiołki. — Czwartym wymiar: Punkt wyjścia; Fantasmagoria; Fausto; Duch na spodeczku; Pułapka; Gość z kosmosu. — Grzesznych obcowanie: Sylwina; Przypowieść; Po klęsce; Kłamstwo; Konspiratorzy. — Z życia wzięte: Oświadczyny; Nad morzem; Starościna; Tych dwoje; Swat i kochankowie; Schody; Wypadek; Lamacz serc; Głos jego pani; Tacy jak wszyscy; Podczas deszczu; Kosmetyka.

46. Ostatni z pierwszych. [Powieść o E. Sanguszcze]. Wwa: Czyt. 1976 [właśc. 1977], 239 s.

47. Góra dawnych bogów i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1977, 587 s.

Zawiera z poz. 27: Góra dawnych bogów; Wszystkie nasze dzienne sprawy; Ciężary lojalności; Legenda, — z poz. 31: Człowiek, który uratował mi życie; Prince of Topolovka; Sen referenta Przecipka, — z poz. 36: Na początku było słowo; Marzyciel wśród złoćców; Pierwiosnek; Ostatni wzlot kapitana Lipy, — z poz. 42: Skleroza; Powrót do Arkadii; Nawiedzona; W martwym sezonie; Czwarła wariacja; Przerwa w podróży, — z poz. 43: Autostop; Przed trzecim dzwonkiem; Szkółka aniołków, — z poz. 45: Fausto; Sylwina; Tych dwoje; Podczas deszczu, oraz Eugeniusz.

48. Cud w Piotrawinie. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1979, 155 s.

Zawartość: Cud w Piotrawinie; Gdy umiera król; Miłość i truzina. Adapt. radiowa opowiadania Cud w Piotrawinie zob. Słuchowiska radiowe.

49. Człowiek, który uratował mi życie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1979, 79 s.

Zawartość: Wszystkie nasze dzienne sprawy [poz. 27]; Człowiek, który uratował mi życie [poz. 31]; Na początku było słowo [poz. 36].

50. Na cztery ręce. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1981, 137 s.

Zawartość: Na cztery ręce; Wspomnienie; Pierwsza miłość; Wywiad; Pasierb; Zlamany trójkąt; Zwycięstwo; Pechowice; Odpust niezupełny; Dzień emeryta; Po drodze; Most; Wynałazcy; W kręgu możliwości; Spacer o poranku; Krasomówcy.

Słuchowiska radiowe por. poz. 7, 10, 23 oraz m.in.: Ptasznik i zegarmistrz. Radio 1929. — Wesoły gość. (Radiohumoreska). Radio 1929. — Żołnierz i kobieta. Radio 1930 [por. poz. 9]. — Manwantara. Radio 1931 [por. poz. 6]. — Królowna i tabeźdz. Radio 1958. — Cud w Piotrawinie. Radio 1959 [por. poz. 48]. — Brzemień pustego morza. Radio 1966 [por. poz. 37]. — Iskry w popiołach. Radio 1971 [por. poz. 23].

Przekłady i adaptacje

1. Dawne wiersze ruskie. [Tłum. i red. ...]. [Wil.]: L. Chomiński [1933], 141 s. Przełr. w: Byliny. Wybrał i wstępem zaopatrzył M. Jakóbiec. Przekł.: Cz. Jastrzębiec-Kozłowski, ..., T. Chrościelewski. Wr.: Ossol. 1955, CXXXI, 170 s. *BN II*, 96. Nagroda im. Filomatów za przekłady w 1934.

2. Dwanaście krzesel. Sztuka w 18 obrazach przerobiona z powieści J. Ilfa i E. Pietrowa wg przekładu M. Pilichowskiej. Wyst. Wwa, T. Ate-neum 1934.

3. S. Babajewski: Kawaler Złotej Gwiazdy. Powieść.

[T. 1]. Wwa: KiW 1949, 277 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950 *Bibl. Tryb. Rob.*, wyd. 2 [!] łącznie z t. 2 w tłum. S. Furmanika 1950, *Bibl. Chłop. Drogi*. Wyd. [T.] 1-2 w przekł. T.Ł.: Wwa: PIW 1953, 648 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1953; Wilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1953. Ciąg dalszy zob. poz. 6.

4. A. Czechow: Wiśniowy sad. Komedja w 4 aktach. W: A. Czechow: Opowiadania; Wiśniowy sad. Wwa: Czyt. 1949 s. 187-252. Przełr. w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa: Czyt. 1954. Wyst. Górzów Wielkopól., T. im. J. Osterwy 1971. Opowiadania w przekł. J. Pomianowskiego.

5. M. Sałykow-Szczedrin: Państwo Gołowiewowie. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 358 s. Wyd. 2 tamże 1952.

6. S. Babajewski: Światło nad ziemią. Powieść. T. 1-2. Wwa: KiW 1951, 1952, 213 + 270 s. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1 tamże 1952; wyd. całości Wwa: PIW 1954, 562 s. Początek zob. poz. 3.

7. L. Tołstoj: Opowiadania sewastopolskie i inne. Przeł.: ... i in. Wwa: PIW 1954, 484 s. Przełr.

w; L. Tolstoj. Opowiadania. (Dzieła. T. 2) tamże 1956; L. Tolstoj. Opowiadania sewastopskie. (Dzieła wybrane. T. 5) tamże 1979; L. Tolstoj. Opowiadania sewastopskie. [Wyd. 2.] Wwa: Wydawn. TPRP „Współpraca” 1986.

W przekł. T.L.: Wypad. (Opowiadanie wolontariusza); Wyrąb. (Opowiadanie junkra); Ze wspomnień kaukaskich. (Zdegradowany); Sewastopol w grudniu; Sewastopol w maju; Sewastopol w sierpniu 1855; Pieśń o bitwie nad rzeką Czarną, 4 sierpnia 1855 r.

8. M. Sołtykow-Szczedrin. Śmierć Pazuchina. Komedia w 4 aktach. Wwa: PIW 1955, 134 s. Radio 1981.

9. I. Kryłow; Bajki. Przel.: S. Kaczkowski, S. Komar, ... Wstęp i komentarze: B. Galster. Wr.: Ossol. 1961, CXII, 269 s. BN II, 129.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951, 1966. – Wywiad: Człowiek wobec historii. Rozm. M. Kabata. *Literatura* 1976 nr 24.

SWPP 1. – PP (J. Luczyńska). – LP (M. Czermińska). – SBTP 2. – RL 1979 (A. Biernacki). – *Alm. Sceny Pol.* 1978/79 [Inkrologi].

W. Piotrowicz: O wierszach i prozie L. Kur. *Wił.* 1928 nr 17-18, 20. – R. Blüth. *Rocz. Lit.* 1933 wyd. 1934 [rec. przekł.]: Dawne wiersze ruskiel. – W. Arcimowicz: Pierwsza nagroda literacka im. Filomatów w Wilnie. *Pion* 1934 nr 29. – Z. Kucharski. *Pion* 1934 nr 29 [rec.: Prowincjusz]. – J. Andrzejewski. *Prosto z Mostu* 1937 nr 36 [rec.: Prawo przyjazni]. – J. Mackiewicz. Oczywiście ma. *Wiad. Lit.* 1938 nr 48 [rec.: Między Niemnem a Dźwiną]. – J. Brzostowska. *Odra* 1948 nr 29 [rec.: Obok zagłady]. – [M. Jastrun] z.n.: Lekcja prozy albo bigos literacki. *Kuźnica* 1948 nr 16 [rec.: Góra Dawnych bogów]. – M. Tomaka: Powieść o powstaniu styczniowym. *Życie Lit.* 1953 nr 6 [rec.: Sprawiedliwi]. – K. Barnaś. *Życie Lit.* 1954 nr 39 [rec.: Bezdolne gminy]. – Z. Korc: Iskry po pożarze. *Dziś i Jutro* 1954 nr 4 [rec.: Sprawiedliwi]. – Z. Bohdanowiczowa: Ja idę Niemnem... *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 3 [rec.: Między Niemnem a Dźwiną]. – B. Ostromecki: Nad książkami T.L. *Radio i Świat* 1957 nr 23. – L.M. Bartelski: Okupacja i – współczesność. *Nowe Książ.* 1958 nr 1 [rec.: Historie potępienia]. – K. Kuliczowska: Stopnie potępienia. *Tryb. Lit.* 1958 nr 11 (19) [rec.: Obok zagłady]. – W. Billip: Opowiadania z różnych szuflad. *Nowe Książ.* 1960 nr 16 [rec.: Mój iluzjon]. – A. Jelicz: Peregrynacja udana. *Nowe Książ.* 1960 nr 12 [rec.: Przesławna peregrynacja]. – A. Jelicz. *Nowe Książ.* 1963 nr 9 [rec.: Kaduk, czyli Wielka niemoc]. – W. Billip: Beletryzowana biografia. *Nowe Książ.* 1964 nr 24 [rec.: Krótkie życie Mochnackiego]. – B. Królikowski: W labiryncie wojny północnej. *Twórczość* 1965 nr 12 [rec.: Brzemień pustego morza]. – A. Hamerliński: T.L. *Tyg. Kult.* 1966 nr 28. – A. Hamerliński: Przekorna Maria Danuta. *Tyg. Kult.* 1967 nr 2 [rec.: Świat Marii Danuty]. – [Berto i desperacja:] W. Billip: Kronika tragicznych lat. *Nowe Książ.* 1969 nr 13. B. Królikowski: Nad resztkami „Tortu królów”. *Twórczość* 1969 nr 9; M. Sprusiński: Historia i przygody antykwaryczne. *Życie Lit.* 1969 nr 33. – J. Wegner: Inaczej niż Sienkiewicz. *Wiedza i Życie* 1970 nr 9. – M. Szpakowska: Historia bez pytań. *Twórczość* 1971 nr 6 [rec.: Kroniki polskiel. – [Znajomi z widzenia:] D. Knyż-Rudka: Sprawy małe i duże. *Nowe Książ.* 1972 nr 11; K. Pysiak: Interesująca codzienność. *Literatura* 1972 nr 5. – [Zatańczymy karmaniole:] W. Maciąg: Taneczne koło historii. *Nowe Książ.* 1973 nr 24; A. Hamerliński: Karmanioła (tragikomiczna). *Tyg. Kult.* 1974 nr 5; D. Marszałkowska: Pół żartem, pół serio... o historii. *Mies. Lit.* 1974 nr 5. – T. Lewandowski: Próba opisu „wczoraj” i „dziś”. *Nowe Książ.* 1975 nr 24 [rec.: Śmieszni i nieszczęśliwi]. – W. Natanson: Cichy jubileusz. *Twórczość* 1976

nr 3. – W. Maciąg: Nowelistyka T. *Nowe Książ.* 1977 nr 12 [rec.: Góra dawnych bogów i inne opowiadania]. – [Ostami z pierwszych:] J.K. Weber: Konterfekt księcia Sanguszki. *Literatura* 1977 nr 22; S. Zieliński: Wyjście z cienia. *Nowe Książ.* 1977 nr 12. – [Cud w Piotrowinie:] M. Ruszczyk: Miłość, śmierć i polityka. *Nowe Książ.* 1979 nr 10; M. Ziółek: Opowiadania L. *Mies. Lit.* 1979 nr 8. – J. Piasecki: Między legendą a dokumentem. *Literatura* 1980 nr 19. – J. Koprowski: Krótkie opowiadania L. *Nowe Książ.* 1981 nr 13 [rec.: Na cztery ręce]. – Z. Śliwka: Powieściopisarstwo historyczne Tadeusza Łopalewskiego. *Kielce: WSP* 1987, 195 s. – B. Śmigiełski: Wileńszczyzna. *Nowe Książ.* 1992 nr 4 [rec.: Między Niemnem a Dźwiną]. – F. Lewandowski: Miłośnik historii i radia. *Dz. Łódz.* 1995 nr 25. J.Z.

ŁOŚ Stefan

1901-1955

Powieściopisarz, autor książek dla młodzieży, dramaturg.

Urodzony 19 lipca 1901 w Bobinie pod Pińczowem; syn Augusta Łośa, właściciela ziemskiego, i Marii Zaleskiej. Ukończył Gimnazjum im. Władysława Jagiełły w Płocku. W 1920 wziął udział jako ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej. Po wojnie przez trzy lata studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Był instruktorem i działaczem ZHP, uczestniczył w międzynarodowych zlotach skautowskich. W 1925 redagował miesięcznik ilustrowany *Wieś, Dwór i Miasto*. W 1927 był krótko kierownikiem artystycznym tygodnika *Harczerz*. Następnie do 1929 przebywał w Argentynie i Brazylii. Nadsyłał korespondencje i reportaże do wielu czasopism krajowych, m.in. do *Naokoło świata*, *Kuriera Warszawskiego*, *Walki*, *Kuriera Polskiego* i *Świata*. W tym czasie zajmował się też twórczością plastyczną; miał wystawy akwarel w Kurytybie w Brazylii (1929). Po powrocie do Warszawy pracował w wydziale Turystycznym Ministerstwa Komunikacji. Należał do redakcji miesięcznika dla Polaków na obczyźnie *Wieści z Polski* (1930-32). Artykuły i felietony publikował też w *Świecie*, *Iskrach* i *Plomyku*. Współpracował z Polskim Radiem jako autor słuchowisk. Podróżował po Europie. Kontynuował twórczość plastyczną, wystawiał akwarele w Warszawie (1932). W 1932 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował jako magazynier w wytwórni artykułów spożywczych. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej w szeregach AK. Zajmował się też twórczością literacką, przygotowując monografię „Kabokle i Indianie” oraz powieści „Teleskop śmierci” i „Klub lejtnanta Webera” (rękopisy spłonęły w czasie powstania warszawskiego). Po zakończeniu wojny, w 1945 został członkiem SD. W 1946 osiedlił się we Wrocławiu. Krótko prowadził Wydział Kultury i Sztuki w Zarządzie Miejskim. Był współzałożycielem i do 1947 wiceprezesa Koła Miłośników Literatury i Języka Polskiego, przekształconego w Oddział Wrocławski ZZLP; od 1948 pełnił funkcję

wiceprezesa, a w 1951-53 prezesa Oddziału. Za zasługi w organizowaniu życia literackiego na Śląsku otrzymał w 1948 Wojewódzką Nagrodę Dolnośląską im. S. Gawińskiego przyznaną przez WRN we Wrocławiu. Artykuły, reportaże i fragmenty prozy publikował m.in. w pismach *Ekran Tygodnia* (1947-48), *Zwierciadło Polski i Świata* (1947-50), *Słowo Polskie* (1949, 1952), *Sprawy i Ludzie* (1951, 1953-54). Przygotowywał dwie książki: „Opowieści tropikalne” i „Wilkołaki”. Kontynuował współpracę z Polskim Radiem. W 1954 został z powodów politycznych aresztowany i przez blisko rok przebywał w więzieniu. Zmarł 9 marca 1955 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Strażnica. Powieść. Lw.: Książ.-Atlas 1925, 168 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1931; wyd. z przedm. J. Trznadla. Wwa: Morex 1995.

2. Pod płóciennym dachem. Piosenki obozowe. Z rys. autora. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 38 s.

3. Czendź. Wspomnienia z wielkiej wyprawy na Jamboree. Pozn.: W. Krakowiecki 1929, 86 s.

4. Czarny Wójtek. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1932, 31 s. Wyd. 2 tamże 1938.

5. Księżniczka Mafalda. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1932, 31 s. Wyd. nast. tamże [1934].

6. Przygoda w Serra do Mar. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct [1932], 30 s.

7. Obrońcy Fazendera. [Opowiadanie]. Wwa: Nowa Literatura 1934, 32 s.

8. Rozbójnik mimo woli. [Opowiadanie]. Wwa: Druk. Popul. 1934, 31 s.

9. Szajka. Powieść. Wwa: NK 1935 [właśc. 1934], 192 s. Wyd. 2 Wr.: M. Arct, R. Jasielski 1947.

10. Niespodziewany lot. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1936, 31 s.

11. Bohaterski łażik. Opowieść dla młodzieży. Wwa: M. Arct [1938], 31 s.

12. Klub lejtnanta Webera. [Powieść]. Powst. 1939-1944. Fragm.: Alarm dla miasta. *Ekran Tyg.* 1947 nr 7; Dwa kręgi piekła. *Śląsk* 1947 nr 6/7 s. 27-30.

Wg inf. autora całość utworu spłonęła w czasie powstania warszawskiego.

13. Skarb puszczy. Powieść. *Śl. Pol.* 1952 nr 90-140.

O hodowli doświadczalnej sorków w Białowieży.

14. Tor przeszkód. Wodewil sportowy w 3 aktach. [Współaut.:] E. Szumańska. Muz.: A. Welus. Praprem. Wr., T. Młodego Widza 1952. Wyd. z uwagami insc. S. Bugajskiego. Wwa: Czyt. 1953, 188 s.

15. Klucz do Arsenalu. [Utwór dramatyczny]. [Współaut.:] E. Szumańska. Praprem. Wr., T. Pol. 1954. Druk fragm. *Spr. i Ludzie* 1954 nr 26.

16. Teleskop śmierci. (Szkic scenariusza filmowego). Na podstawie powieści „Teleskop śmierci”. Powst. przed 1955. Druk w: W odzyskanym domu. Wr.: Ossol. 1956 s. 135-142.

Praca redakcyjna

1. Przewodnik po Wrocławiu. Oprac.: ..., K. Maleszyński, A. Wrzosek. Pod red. A. Wrzoska. Wr.: Wrocławski Okręg Pol. Związku Zach. 1948, 140 s. W oprac. S.L. Informator s. 113-140.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — PSB (Z. Kubikowski).
[Szajka.] [S. Essmanowski] S.E. *Tyg. Il.* 1935 nr 11; Z.K.S.: Troski i zabawy kl. V a. *Ekran Tyg.* 1948 nr 43. — [Tor przeszkód:] (z.): Nowy wodewil młodzieżowy. *Życie Lit.* 1953 nr 7; A. Dobosz: Albo-albo. *Nowa Kult.* 1953 nr 26; A. Pawlikowski: Publiczność na torze przeszkód. *Prz. Kult.* 1953 nr 24; Tast: Na torze przeszkód. *Po Prostu* 1953 nr 19; H. Vogler: „Tor przeszkód”, czyli o pewnym przysłowiu. *Życie Lit.* 1953 nr 45. — [Klucz do Arsenalu.] Z. Falkowski: Mówi widz ze środkowych rzędów. *Dziś i Jutro* 1954 nr 49; Z. Florczak: Optymistyczne przedstawienie we Wrocławiu. *Nowa Kult.* 1954 nr 43; Z. Greń: Falszywy klucz, albo o nadmiarze inwencji. *Życie Lit.* 1954 nr 38. — M. Hasko: Piękni dwudziestoletni. Paryż 1966, *passim*.

E.G.

ŁOZIŃSKI Józef
ur. 1945

Prozaik.

Urodzony 29 października 1945 w Coburgu (Niemcy); syn Feliksa Łozińskiego, rolnika, i Anny Hołubekiej, wywiezionych na roboty przymusowe. Po skończeniu szkoły podstawowej, w 1960 zaczął się uczyć w Zasadniczej Szkole Zawodowej we Wrocławiu. Z powodu trudnych warunków materialnych musiał po dwóch latach przerwać naukę. Pracował we wrocławskich zakładach jako ślusarz i tokarz. W tym czasie uczęszczał do liceum ogólnokształcącego dla pracujących, które ukończył w 1968. Następnie podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, przerwane w 1970 z przyczyn rodzinnych. W 1971 ożenił się ze Stefanią Stuzelec, ekonomistką. W 1970 rozpoczął twórczość literacką. Debiutował w 1971 opowiadaniem „Galopada”, opublikowanym na łamach tygodnika *Id* (nr 17). Fragmenty powieści, opowiadania, artykuły zamieszczał w *Nowym Wyrazie* (1972-79, z przerwami) i w *Kulturze* (1979-81). Od 1976 należał do ZLP. Był wielokrotnie nagradzany w konkursach literackich; otrzymał m.in. nagrodę im. A. Kowalskiego — „Olka” (1986), Nagrodę Prasy Dolnośląskiej (1986) oraz nagrodę Funduszu Literatury (1989). W 1984 został członkiem nowego ZLP. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chłopacka wysokość. [Powieść]. Wwa: LSW 1972, 298 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MAW 1982 [właśc. 1983]; [wyd. 3] łącznie z poz. 3 pt. Chłopacka wysokość; Paroksyzm Wwa: LSW 1988, 371 s.

Nagroda w konkursie LSW, ZG ZLP i ZG ZMW w 1970 oraz nagroda W. Macha za najlepszy debiut prozatorski w 1972.

2. Padalce. Scenariusz wg noweli filmowej ... [Autorzy:] ... i R. Wionczek. Ekran. 1973.

Nowela „Padalce” nagrodzona w konkursie Nacz. Zarządu Kinetematografii, ZMW i *Zarzewia* w 1970 oraz w konkursie „Młodzież polskiej wsi” w 1971.

3. Paroksyzm. [Powieść]. *Nowy Wyrzaz* 1974 nr 10 s. 9-48, 11 s. 7-54. Wyd. osob. Wr.: Ossol. 1976, 196 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; [wyd. 3] łącznie z Chłopacka wysokość zob. poz. 1.

4. Pantokrator. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1979, 236 s. Wyd. nast. tamże 1982.

Nagroda im. S. Piętaka w 1979.

5. Martwa natura. [Powieść]. Wwa: Iskry 1981, 155 s.

Pierwotny tytuł: Koło tańca miłosnego (inf.: H. Bereza. *Twórcość* 1979 nr 9).

6. Za zimny wiatr na moją wełnę. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 272 s.

7. Apogeum. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1982, 199 s. Wyd. 4 [właśc. 2] tamże 1986.

8. Złote Góry i inne opowiadania. Wwa: MAW 1982, 194 s.

Zawartość: Galopada; Podanie; Kontrpoba; Hip; Jan; Golebuz; Flaszka; Alt emerytki; Wizyta; Złote góry.

Adapt. film. opowiadania Galopada pt. Gościnnie występ. Scenariusz: W. Wójcik. Ekran. 1974.

9. Sceny myśliwskie z Dolnego Śląska. [Powieść]. *Kultura* 1985 nr 1-10. Wyd. osob. Wwa: PIW 1985, 124 s. Wyd. 2 Bydż.: Pomorze 1989.

10. Paulo Apostolo Mart. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1986, 381 s.

Dot. św. Pawła.

11. Statek na Hel. Poemat. [Powieść]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1988, 366 s.

Nagroda mies. *Literatura* w 1988 oraz nagroda w ogólnopolskim konkursie prozatorskim w Lublinie w 1988.

12. Didymus. [Powieść]. *Literatura* 1991 nr 1-7 [nie dokończona].

13. Poszukiwany Zdzisław Najmrodzki. [Opowieść reportażowa]. Wr.: Ius Commercii 1991, 136 s.

14. Bezrobotni. [Scenariusz filmowy]. Powst. ok. 1995.

II nagroda w konkursie amer. stacji telewizyjnej Filmnet w 1995.

Nadto słuchowiska radiowe: Sztukmistrz. Radio 1983. — Wąż w trawie. Radio 1984. — Malchus. Radio 1985. — Sergiusz Paulus. Radio 1985. — Śmierć w kamieniołomach. Radio 1995 [wyróżnienie Min. Kult. i Sztuki i Programu II Pol. Radia].

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Moja ojczyzna jest czas. Rozm. E. Pomorska. *Polityka* 1987 nr 17; Dojść do słowa. Rozm. H. Zaworska. *Odra* 1988 nr 9; „Lubię patrzeć na ładne kobiety bez świadomości, że łażą za mną lapy”. Rozm. J. Marx. *Dziś* 1991 nr 11; Zbój pozostanie zbójem. Rozm. A. Staniszeński. *Gaz. Olszt.* 1993 nr 65.

[Chłopacka wysokość:] H. Bereza: Buńczuczność. *Tyg. Kult.* 1973 nr 3, przedr. w tegoż: Sposób myślenia. Wwa 1989; P. Śpiewak: „Kilka słów o przyszłości wioski glob”. *Odra* 1973 nr 6; B. Zadura: Chwytnie za rogi i naderżność języka. *Twórcość* 1973 nr 4. — [Paroksyzm:] S. Beres: Paroksyzm powieści, czyli o hybrydyzacji. *Nadodrze* 1977 nr 3; A. Myszowski: Z ducha Witkacego. *Mies. Lit.* 1977 nr 3; K. Pysiak: W topieli kultury, czyli o języku paroksyzmu. *Nowy Wyrzaz* 1977 nr 1; L. Szaruga: Rzecz o Widokach. *Kultura* 1977 nr 22; L. Bugajski: Wysokie napięcie. (Portrety). *Nowy Wyrzaz* 1978 nr 1 [rec. też: Chłopacka wysokość]. — [Pantokrator:] G. Godlewski: „Prawda” i prawda. *Literatura* 1979 nr 20; T. Komendant: Norma nocy i pasja dnia. *Odra* 1979 nr 12; J. Niemczuk: „Zdechła dosłowność prozy”. *Kultura* 1979 nr 26 [dot. też: Chłopacka wysokość; Paroksyzm]; A. Urbański: Paroksyzm kultury. *Nowe Książ.* 1979 nr 13. — W. Bołeki: Proza nieprozaiczna. (Po dziesięciu latach). *Tyg. Kult.* 1980 nr 8. — A. Konkowski: Puklerz zasłaniający szatana. *Mies. Lit.* 1980 nr 1 [rec.: Pantokrator]. — [Za zimny wiatr na moją wełnę:] W. Jurasz: Wprawka, czyli suplement. *Mies. Lit.* 1981 nr 8/9; A. Kantowicz: Stuku puku, J. Łukosz: Nowy język. *Kultura* 1981 nr 29. — J. Pluta: Niepokorny i przekorny. (Notatki wstępne do eseju o J.L.). *Mies. Lit.* 1981 nr 4. — K. Pysiak: W teatrze kultury. (O twórczości J.L.). *Tyg. Kult.* 1983 nr 27. — M. Chrzanowski: Demony codzienności. *Kultura* 1985 nr 1. — [Sceny myśliwskie z Dolnego Śląska:] J. Kurowicz: Wiotkie wiązania. *Kultura* 1985 nr 30; M. Kula: Fragmenty prawdy. *Więź* 1986 nr 7/8; K.J. Nowak: Pandemium. *Nowe Książ.* 1986 nr 1. — J. Drzewucki: Dać świadectwo prawdzie. *Zycie Lit.* 1987 nr 4 [rec.: Paulo Apostolo Mart]. — J. Kurowicz: Świętość żywota podłego. *Kultura* 1987 nr 1. — [Paulo Apostolo Mart:] M. Szarmach: Dziwny święty Paweł. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 32; A. Sobolewska: Dwoch ludzi we mnie. *Twórcość* 1988 nr 7. — L. Bugajski: Iść za marzeniem? W tegoż: Strategia ślimaka. Wwa 1988. — J. Zychowicz: Granice prozy. Uwagi krytyczne w związku z twórczością J.L. *Mies. Lit.* 1988 nr 7. — J. Drzewucki: Człowiek z kąt. *Zycie Lit.* 1989 nr 5 [rec.: Statek na Hel]. — G. Kozyra: Kraina obłąkania. *Ita* 1989 nr 27. — [Statek na Hel:] M. Lengren: Życie intelektualne dzikich. *Kultura* 1989 nr 7; J. Łukosz: Bunt pariasa. *Twórcość* 1989 nr 3; H. Zaworska: Spowiedź dziecięcia PRL-u. *Literatura* 1989 nr 2, przedr. w teje: Wczoraj i dzisiaj. Pozn. 1992; J. Termer: Głos „pokolenia bez biografii”. *Nowe Książ.* 1989 nr 12. — C. Kubaszewski: W klatce słów. *Po Prostu* 1990 nr 29. — J. Galant: Młoda proza polska lat siedemdziesiątych wobec narracji klasycznej. Ł. — Schubert — Anderman. *Pam. Lit.* 1994 z. 2.

K.B.

ŁUBIEŃSKI Tomasz
ur. 1938

Pseud.: Borygo Jańczak; KT; Stanisław Jańczak; T.F.; TK. Dramatopisarz, prozaik.

Urodzony 18 kwietnia 1938 w Warszawie; syn Konstantego Łubieńskiego, ekonomisty, i Marii z Bogatyńskich, romanistki i pianistki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w majątku dziad-

ków pod Dębicą. W 1955 ukończył Liceum Ogólnokształcące TPD nr 1 im. B. Limanowskiego w Warszawie. Debiutował w tymże roku wierszem pt. „Z Tatr” (I-IV), opublikowanym w czasopiśmie *Dziś i jutro* (nr 35). Od 1955 studiował na Uniwersytecie Warszawskim, początkowo historię, a następnie przeniósł się na filologię polską, którą ukończył w 1960. Od 1959 ogłaszał także utwory dramatyczne i prozę. Recenzje publikował m.in. w *Twórczości* (1958-61) i *Współczesności* (1959, 1962-65). Po rocznym pobycie we Francji, pracował w 1962-71 w miesięczniku *Polska*. W 1963 ożenił się z Dolores Bokową, historykiem sztuki (rozwód 1972). Od 1970 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1971-81 był członkiem redakcji tygodnika *Kultura*, publikując recenzje, artykuły. Wiele podróżował, m.in. do ZSRR, Francji, Włoch, USA, Mongolii i Pakistanu. W 1976 zawarł związek małżeński z Katarzyną Zawadzką, tłumaczką. W 1978 był jednym ze współzałożycieli wychodzącego poza cenzurą czasopisma *Res Publica*, w którym drukował artykuły w latach następnych (m.in. podp.: KT, TK), także po 1987, kiedy pismo uzyskało debiut. W 1979 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W latach osiemdziesiątych publikował w emigracyjnych miesięcznikach *Aneks* (Londyn) i *Zeszyty Literackie* (Paryż). W 1989 został współzałożycielem, a następnie członkiem SPP oraz prezesem Oddziału Warszawskiego (do 1996). W 1989-92 był członkiem zespołu redakcyjnego *Tygodnika Solidarność*. W tymże okresie wchodził w skład Rady Krajowej Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. W roku akademickim 1992/93 zbierał materiały do książki pt. „Porachunki sumienia” w Collegium Budapest w Budapeszcie. W sezonie 1995/96 był konsultantem literackim Teatru na Woli w Warszawie. W 1996 został członkiem kolegium redakcyjnego miesięcznika *Teatr*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gra. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1959 nr 9 s. 90-93. TV 1963.
2. Ćwiczenia. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1962, 88 s.
Zawartość: Jeden dzień życia; Śnieg; Spacer przed śniadaniem; W końcu sierpnia; Opowiadanie inżyniera S.; Portret Małgosi; Na posterunku; Węzły; Pocztówka.
3. Stare byki. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 7 s. 64-69.
4. Leningrad. [Przewodnik]. [Współaut.:] D. Łubieńska. Kompozycja i układ: K. SAYSSE-TOBICZYK. [Wwa:] Wiedza Powsz. 1968, 277 s.
5. Zegary. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 10 s. 45-68. Praprem. Wr., Studencki T. „Kalambar” 1969. Przedr. zob. poz. 11.

6. Koczowisko. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 11 s. 5-35. Radio 1978. Praprem. Wr., T. Pol. 1979. Przedr. zob. poz. 11.
Nagroda na Festiwalu Pol. Sztuk Współczesnych we Wrocławiu w 1980.
7. Ćwiczenia z aniołem. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1976 nr 8 s. 5-26. Praprem. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1979. Radio 1981.
8. Bić się czy nie bić? O polskich powstaniach. Kr.: WL 1978, 114 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1989, wyd. 4 1996.
Wyd. nast. łącznie z poz. 12, 19 pt. Bić się czy nie bić? Czerwonobiałe; Norwid wraca do Paryża. Wwa: Pavo 1996, 227 s.
9. Pod skórą. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 115 s.
10. Przez śnieg? [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1981 nr 8 s. 40-57.
11. Zegary; Koczowisko. [Utwory dramatyczne]. Wwa: Czyt. 1982, 162 s. Zob. poz. 5, 6.
12. Czerwonobiałe. [O L. Mierosławskim]. Kr.: WL 1983, 134 s.
Wyd. nast. łącznie z: Bić się czy nie bić? zob. poz. 8.
13. Pisane przedwczoraj. [Szkice]. [Kr.:] OL* 1983, 44 s. Przedr. zob. poz. 16.
Zawartość: Anty-Borowski [dot. T. Drewnowski: Ucieczka z kamiennego świata]; Bohater przemawia ostatni [dot. H. Krall: Zdążyć przed Panem Bogiem]; Bohater naszych czasów [dot. A. Wajda: Bez znieczulenia]; Sennik apokaliptyczny [dot. T. Konwicki: Mała Apokalipsa]; „Miazga” po dziesięciu latach [dot. powieści J. Andrzejewskiego]; Po wielkiej nagrodzie [dot. Cz. Miłosz].
14. Śmierć komandora. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1983 nr 10 s. 5-37. Praprem. Wr., T. Pol. 1984.
Przeł. węgier.: A parancsnok halála. [Przeł.] G. Balogh. Budapest [ok. 1984]. – nado wg inf. autora przeł.: czes., franc., ros.
15. Skarbuś. (Słuchowisko teatralne). *Dialog* 1985 nr 5 s. 5-31.
16. Bohaterowie naszych czasów. Londyn: Aneks 1986, 109 s.
Zawartość: Co wolno Jowiszowi. [Wstęp]. – Pisane przedwczoraj [szkice z poz. 13]. – Jak żyć w ciekawych czasach: Człowiek to brzmi skromnie. (O twórczości J. Trifonowa); Ku pokrzepieniu charakteru [dot. N. Ejdelman: Łukin, adiutant Wielkiego Księcia Konstantego]; Koniec świata szwoleżerów [M. Brandysal].
Nagroda Niezależnych Dziennikarzy w 1987.
17. Sławek i Sławka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1988 nr 2 s. 5-25.
18. Historia z psem. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1989 nr 11/12 s. 5-20.
19. Norwid wraca do Paryża. [Opowieść]. Kr.: WL 1989, 146 s. Wyd. nast. Wwa: Słowo 1993.
Wyd. nast. łącznie z: Bić się czy nie bić? zob. poz. 8.
Nagroda mies. *Literatura* w 1989.

20. Trzeci oddech. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1991 nr 3 s. 5-14.

21. Strefa nadgraniczna. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1992 nr 4 s. 5-29.

22. Śniadanie do łóżka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 10 s. 5-21. Praprem. Wwa: ZAiKS 1994.

23. Porachunki sumienia. [Eseje]. Wwa: Bibl. *Więzi* 1994, 104 s.

Zawartość: Pisane w Budapeszcie; Zacząć od siebie; Wczoraj i dziś. Nagroda Warszawska Premiera Literacka w czerwcu 1994.

24. Nieobecni mają rację. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Fundacji „Historia Pro Futuro” 1996, 42 s.

25. Wzgórze. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1996 nr 11 s. 5-29.

Przekłady

1. A. Dante: Boska komedia. 15 pieśni. Przekł. powst. przed 1981. Wyd. pt. Boska komedia. 15 pieśni. Wstęp i przekł. ... Przyp. i nota biogr.: J. Mikołajewski. Wwa: LSW 1992, 163 s.

Zawiera przekł. pieśni: Plekdo: I, V, XXVI, XXXIII, XXXIV. — Czyścicie: I, XVI, XXVII, XXVIII, XXX. — Raj: I, XVI, XVII, XXXI, XXXIII. Adapt. radiowa pt. Śladem Dantego: Adapt.: K. Karasek. Radio 1981.

2. Kossi Efoui: Rzeczy odzyskane. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 7 s. 57-74.

3. G. Xinjian: Ucieczka. [Utwór dramatyczny]. Przeł. [z franc.] ... *Dialog* 1994 nr 12 s. 68-90.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiady: Jestem sceptyczny. Rozm. G. Kozyra. *Prz. Tjg.* 1990 nr 47; Śnieg i żar. Rozm. H. Zaworska. *Literatura* 1990 nr 3, przedr. w teżej: Wczoraj i dzisiaj. *Pozn.* 1992; Porachunki z historią. Rozm. A. Bernat. *Nowe Książ.* 1994 nr 4.

[Cwiczenia:] A. Bukowska: Debiut nietypowy. *Współczesność* 1962 nr 16; Z. Starowieyska-Morstinowa: Z notatnika recenzenta. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 28; Z. Żabicki: Zakazane zabawy. *Nowe Książ.* 1962 nr 13. — [Zegary:] J. Błoński: Ł., czyli romantyczność antyromantyczna. *Dialog* 1969 nr 5; A. Błaszczakiewicz: T.Ł. gry z romantyzmem. *Dialog* 1978 nr 2 [dot. też: Koczowisko]. — [Bić się czy nie bić?] M. Boni: Tożsamość narodu. *Mies. Lit.* 1979 nr 9; M. Jodłowski: Trawa nad Morzem Czarnym. *Odra* 1979 nr 11; M. Szpakowska: Świadomość ponad stan. *Twórczość* 1979 nr 2. — [Pod skórą:] A. Baranowska: Ubogi liberał w podróży. *Kultura* 1981 nr 23; K. Pysiak: Gra. *Nowe Książ.* 1981 nr 5; M. Walicka: Choroba czystych rąk. *Twórczość* 1981 nr 4. — M. Kozłowski: Rozdrapywanie ran — z dystansu. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 29 [rec.: Czerwonobiałyl]. — [Śmierć komandora:] S. Bardijewska. *Teatr* 1984 nr 1; A. Wanat: Nowy Don Juan, czyli zegarek w wodotryskiem. *Teatr* 1984 nr 10. — S. Bardijewska: Portret człowieka osobnego. *Teatr* 1985 nr 9 [rec.: Skarbuś]. — S. Bardijewska: T.Ł. i problem mitu. *Dialog* 1986 nr 9 [dot. twórczości dramatycznej]. — B. Lagowski: Dalszy ciąg debaty: W tegoż: Co jest lepsze od prawdy? Kr. 1986 [rec.: Bić się czy nie bić?]. — M. Zaleski: Być przygotowanym na najgorsze, spodziewać się najlepszego. *Res Publica* 1987 nr 2, przedr. z podtytuł. Eseistyka T.Ł. w tegoż: Mądremu biada. *Paryż* 1990 [rec.: Bohaterowie naszych czasów]. — M. Woźniakiewicz-Dzia-

dosz: „Koczowisko” T.Ł. próba interpretacji. W: *Dramat polski XIX i XX wieku.* Lubl. 1987. — [Norwid wraca do Paryża:] Z. Baran: Ł. „Norwidowanie”. *Znak* 1990 nr 421; J. Leonciak: Powrót, który ocalił Norwida. *Nowe Książ.* 1990 nr 4. — K. Mętrak: Ł. po raz pierwszy; Ł. po raz drugi. *Literatura* 1990 nr 2, 3. — [Norwid wraca do Paryża:] M. Jentys: Potrójny emigrant. *Twórczość* 1994 nr 9; M. Szpakowska: Trzecia niemożliwość. *Twórczość* 1990 nr 8. — [Porachunki sumienia:] L. Bugajski: Tradycyjne pytania, tradycyjne odpowiedzi. *Twórczość* 1994 nr 11; M. Czerwiński: Coś jak tryptyk rekolekcyjny. *Nowe Książ.* 1994 nr 4; S. Kopec: Intello na cenzurowanym. *Arka* 1994 nr 51; M. Król: Reszta Europy? *Nowe Książ.* 1994 nr 4.

J.Z.

ŁUCZEŃCZYK Andrzej
1946-1991

Prozaik.

Urodzony 10 stycznia 1946 w Ludwinie pod Lubartowem; syn Bronisława i Walentyny Łuczeńczyków, rolników. Uczęszczał przez dwa lata do Liceum Ogólnokształcącego im. S. Staszica w Lublinie, a następnie przez kolejne dwa lata kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących. Mieszkał w Ludwinie, gdzie prowadził niewielkie gospodarstwo rolne; sezonowo podejmował się pracy jako robotnik na budowie lub palacz centralnego ogrzewania w miejscowej szkole podstawowej. Zawarł związek małżeński z Katarzyną Szczepańską. Debiutował w 1969 opowiadaniem pt. „Więzienie”, opublikowanym na łamach dwutygodnika *Kamena* (nr 24). Utwory ogłaszał m.in. w pismach *Kultura* (1975, 1976) i *Twórczość* (1983-86, 1988, 1990). W 1985 został członkiem nowego ZLP. Otrzymał nagrodę im. B. Prusa dla twórców związanych z Lubelszczyzną, przyznaną przez Oddział Lubelski ZLP (1986). Nagrodę Wiczyzstej Fundacji im. Z. i J.K. Wendów (1986) oraz za opowiadania „Dzieci areny” i „Wyzwanie” (*Twórczość* 1988 nr 11, 1990 nr 1) nagrodę im. E. Stachury (1990). Zmarł nagle 12 sierpnia 1991 w Ludwinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przez puste ulice. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1982, 110 s.

Zawartość: Ciemna woda; Co tydzień w niedzielę; Pierwsza zmiana; Dereś; Chrzesz; Piłkarze; Światła coraz bliżej; Łyzka; Pociągi powrotne; ... I Ibem w drzewo; Przez puste ulice.

2. Gwiezdny książę. [Opowieść historyczna]. *Twórczość* 1984 nr 3 s. 9-52. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1986, 87 s. Wyd. 2. ze wstępem H. Berezny Kat.: Akapit 1992, 106 s.

Nagroda Funduszu Literatury w 1987. — We wstępie H. Berezny do wyd. 2 przedr. recenzji z *Twórczości* 1984 nr 4, 5, 1985 nr 6, 1990 nr 8 (dot. poz. 1-4 oraz opowiadania „Wyzwanie”). Adapt. radiowa: Radio 1994.

3. Kiedy otwierają się drzwi. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1985, 125 s.

Zawartość: Błyski; Kiedy otwierają się drzwi; Tak zupełnie zwyczajnie; Gra w szachy; Wilk; Jasne pokoje; Nocny tramwaj.
Przełt. słowac. opowiadania pt. „Wilk”: Vlk. [Przełt.] M. Janek. [Czechosłowacja] 1988.

4. Źródło. [Powieść]. Wwa: Iskry 1986, 126 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988 – Wywiad: Jeździec znikąd. [Rozm.] J. Kamiński. *Kamena* 1987 nr 25.

H. Bereza: Odwaga. (Czytane w maszynopisie). *Twórczość* 1984 nr 4 [rec.: Przez puste ulice; Kiedy otwierają się drzwi].

– H. Bereza: Sprawiedliwość. (Czytane w maszynopisie). *Twórczość* 1984 nr 5, przedr. w tegoż: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa. 1989 [rec.: Gwiazdny księżel].

– H. Bereza: Lucyferyczność. (Czytane w maszynopisie). *Twórczość* 1985 nr 6 [rec.: Gwiazdny księżel; Źródło].

– L. Bugajski: Poprzez siebie. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 11/12 [rec.: Gwiazdny księżel]. – M. Jentys: Jaka ciemność musi tam być. *Twórczość* 1986 nr 1 [rec.: Kiedy otwierają się drzwi].

– M. Jentys: Udręka jednej myśli. *Twórczość* 1986 nr 10 [rec.: Gwiazdny księżel]. – S. Zieliński: Aż brak tchu. Wycieczki balonem. *Nowe Książ.* 1986 nr 1 [rec.: Kiedy otwierają się drzwi]. – T. Błażewski: Było coś... *Życie Lit.* 1987 nr 52 [rec.: Źródło]. – P. Kowalski: Samotne doświadczenie świata. *Regiony* 1987 nr 2/4 [rec.: Przez puste ulice]. – A. Lisiecka: Mój miły księżel. *Kultura* 1987 nr 33 [rec.: Gwiazdny księżel].

– W. Mystkowski: Fotografia śmierci. *Okolice* 1987 nr 7/8 [rec.: Źródło]. – B. Zadura: Jeździec znikąd. *Twórczość* 1987 nr 4. – M. Pakciński: Czyściciel literatury. *Kierunki* 1989 nr 24.

– H. Bereza: Bezimiennosc. (Czytane w maszynopisie). *Twórczość* 1990 nr 8 [rec.: Wyzwanie]. – T. Komendant: Półzдание. *Twórczość* 1992 nr 11. – [Gwiazdny księżel:] A. Biała. Nowa Proza – znów L. *Nowe Książ.* 1994 nr 2; G. Piotrowski: Outsider. „Gwiazdny księżel” A.L. W. Wyobraźnia stwarzająca. Bydg. 1994.

B.M.

ŁUKA Wiesław
ur. 1941

Pseud.: Anastazy Pachecki, Wiktor Pruszyński, Wiktor Pruszyński. Reportażysta.

Urodzony 28 sierpnia 1941 w Siedlcach; syn Stanisława Łuki i Anastazji z Pacheckich, rolników.

Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żółkiewskiego w Siedlcach. Należał do ZHP.

Po zdaniu matury w 1959, studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim; w 1964 uzyskał magisterium. W 1964-70 redagował filmy oświatowe w Wytwórni Filmowej „Czołówka”.

W 1970 ożenił się z Jadwigą Kosińską, polonistką. W 1970-73 kierował działem kulturalnym tygodnika *Walka Młodych*, na którego łamach debiutował w 1970 reportażem „Powołanie jak zawód” (nr 23).

W 1974-90 pracował jako reporter oraz komentator w *Prawie i Życiu*; tu publikował liczne reportaże (społeczno-obyczajowe, sądowe, kryminalne) oraz artykuły (podp. m.in. Wiktor Pruszyński).

W 1966 został członkiem SDP, a w 1987 członkiem nowego ZLP. W 1991 był kierownikiem działu reportażu tygodnika *Wokanda*, w 1992-94 kierował działem reportażu w *Sztandarze Młodych*. Od 1995 kieruje działem reportażu w *Prawie i Życiu*.

Wielokrotnie nagradzany w konkursach na repor-

taże. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1979) oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pukanie do drzwi. [Reportaże obyczajowe]. Wwa: Iskry 1977, 348 s.

2. Teraz tak mało miłości. [Reportaże obyczajowe]. Wwa: Iskry 1978, 283 s.

3. Biniu nie wzywa pomocy. [Reportaż społeczny]. Wwa: KAW 1979, 67 s.

III nagroda w konkursie KAW na reportaże dla młodzieży w 1978.

4. Krew po matce. [Reportażel]. Wwa: KiW 1980, 249 s.

Dot. tematyki wiejskiej.

5. Świadkowie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Słupsk, T. Dram. 1980. Por. poz. 6.

6. Nie oświadczam się. [Reportaż obyczajowo-sądowy]. Wwa: Iskry 1981, 183 s.

Na podstawie poz. 5. Dot. morderstwa w Połańcu w 1976.

7. Dusze w gipsie. [Reportaże kryminalne]. Wwa: KAW 1982, 190 s.

8. Szukanie własnego cienia. [Reportaż]. Wwa: KAW 1984, 85 s.

Dot. kapitana żeglugi Wiktora Gorzadka, organizatora dalekomorskiej floty rybackiej.

9. Każdy przebiega dystans. [Reportaże społeczne]. Wwa: KAW 1986, 182 s.

10. Ślizgiem. [Reportaż społeczny]. Wwa: Iskry 1986, 140 s.

11. Zmowa. Scenariusz filmowy. *Dialog* 1987 nr 2 s. 27-61. TV 1987.

I nagroda w konkursie na scenariusz filmu fabularnego organizowanym przez TV w 1986.

12. Śmierć przychodzi każdego dnia. [Reportaże kryminalne]. Wwa; Kościan: Sory, współpraca Reporter 1990, 256 s.

13. Oblicze zbrodni. Najbrutalniejszy mord czterdziestolecia. [Reportaż]. Białystok: Spółdz. Pracy „Kurier Podlaski” 1991, 190 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1995.

S. Dziechciaruk: Lekcja reportażu. *Kontrasty* 1978 nr 10 [rec.: Pukanie do drzwi]. – M. Pisarek: Samo życie. *Prawo i Życie* 1978 nr 49 [rec.: Teraz tak mało miłości]. – A. Reutti: Krok po kroku. *Prawo i Życie* 1978 nr 19 [rec.: Pukanie do drzwi]. – W.P. Kwiatek: W mowie zależnej. (Portrety). *Nowy Wyraz* 1979 nr 6. – A. Staniszewski: Jak najbliżej życia. *Nowe Książ.* 1979 nr 12 [rec.: Teraz tak mało miłości]. – [Krew po matce]. S. Grabowski: Cytaty z rzeczywistości. *Nowe Książ.* 1980 nr 19; W. Marsylski: Krew na wsi gorętsza. *Prawo i Życie* 1980 nr 34. – J. Maruszewski: Adres Polska. *Nowe Książ.* 1980 nr 2 [rec.: Biniu nie wzywa pomocy]. – A. Staniszewski: W środku wsi. *Fakty* 1981 nr 6 [rec.: Krew po matce]. – [Nie oświadczam się!] P. Ambroziewicz: Chwył i nie puścił. *Pra-*

wo i Życie 1982 nr 14; S.M. Jankowski: Chodźć śladami śmierci. (Podróż do sumień). *Pejzaż Pol.* 1982 nr 12. — W.M. Galiński: Oleś i inni. *Kultura* 1986 nr 29 [rec.: Ślizgiem]. — [Każdy przebiega dystans.] K. Goldbergowa: W.L. wygrywa dystans. *Prawo i Życie* 1987 nr 35 [dot. też: Ślizgiem]; E. Żurek: Koncerty W.L. *Kultura* 1987 nr 52. **K.B.**

ŁUKASIEWICZ Jacek
ur. 1934

Pełna forma nazwiska: Petelenz-Lukasiewicz.

Pseud.: Aleksander Sobota; Anna Morawska; Antoni Szeponi; Barbara Nowak; Franciszek Sylwiański; Gustaw Berger; ipl.; (j); j.L.; J.L.; Jan Kołacki; Jan Malewicz; Janusz Ratajski; ip.; jpl.; Kazimierz; Kruk; Łuk; M.K.; Maka; (ns).
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 21 czerwca 1934 we Lwowie; syn Romana Patelena-Lukasiewicza, historyka sztuki, i Marii z Koczorowskich, romanistki. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Sulistrowej (pow. krośnieński). W 1945 przeniósł się wraz z rodziną do Leszna Wielkopolskiego, gdzie ukończył liceum ogólnokształcące. Od 1951 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1955 uzyskał magisterium. Debiutował w 1952 „Wierszami” (pod pseud. Gustaw Berger) oraz artykułem pt. „Artykuł czy paszkwil” w dodatku *Słowa Powszechnego* pt. *W młodych oczach* (nr 8), publikował tu do 1954; w 1953 otrzymał nagrodę tego czasopisma w dziale krytyki. W 1953-56 pracował w redakcji *Wrocławskiego Tygodnika Katolickiego*. W tym samym czasie publikował w czasopiśmie *Dzisiaj i jutro*. W następnych latach współpracował jako krytyk literacki głównie z *Tygodnikiem Powszechnym* (od 1958, z przerwami), *Więźcią* (1958, 1960-88; tu w 1967-73 cykl pt. „Ćwiczenia miesieczne”), *Współczesnością* (1959, 1963-66), *Odra* (od 1961), *Twórczością* (od 1967, z przerwami). W 1956 ożenił się z Teresą Mercik, nauczycielką polonistką. W 1961 został członkiem ZLP; w 1961-68 i 1971-73 był członkiem zarządu Oddziału Wrocławskiego ZLP. W 1966 otrzymał za twórczość krytyczną nagrodę Pióra, przyznaną przez Klub Studentów Wybrzeża „Żak”. W 1970 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1971 rozpoczął pracę naukową na UWr. W następnym roku uzyskał doktorat na podstawie pracy „Niektóre motywy tradycji literackiej w liryce współczesnej (pejzaż, ciało, symbole przymierza)” (promotor prof. Bohdan Zakrzewski), i stanowisko adiunkta na UWr. W 1971-76 był członkiem redakcji miesięcznika *Odra*, z którym nadal współpracował. W 1975 otrzymał nagrodę m. Wrocławia. W 1980 habilitował się na podstawie pracy pt. „Mieczysława Jastruna spotkania w czasie”, w 1982 otrzymał stanowisko docenta. W 1980 był członkiem Zarządu Głównego i wiceprezesem Oddziału Wrocławskiego ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1989 został członkiem komitetu zało-

życielskiego SPP, a następnie członkiem Zarządu SPP. W 1990-91 wchodził w skład zespołu redakcyjnego *Tygodnika Literackiego*, a od 1991 Rady Redakcyjnej *Odry*. W 1991 otrzymał tytuł profesora. W 1995 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu w dziedzinie eseju. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1966) i Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Moje i twoje*. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1959, 46 s.
2. *Obraz siedzącej*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1963, 44 s.
3. *Szmaciarze i bohaterowie*. [Eseje o literaturze współczesnej]. Kr.: Znak 1963, 195 s.
Zawartość: I. Maski poetów: Bohater, Syn marnotrawny, Apokalipsa i iluzjonista; Studium przedmiotu; Zuzanna i starcy; Kochankowie; W stronę „szmaciarzy”. — II. Miejsce przy stole: Pierwszy semester; Kultura makatek; Czy tutaj mieszka?; Gdyby miało inną formę; Krag hofty; Schemat i rzeczywistość; Rekonstrukcja.
4. *Zagłoba w piekle*. [Eseje krytycznoliterackie]. Kr.: Znak 1964, 240 s.
Zawartość: I. Próba genealogii: Zagłoba w piekle [dot.: J. Stowacki: Poema Piasta Dantyszka o piekle]; Historia Zagłoby, jaką opowiedział Sienkiewicz; Miejsce pobytu [o „Trylogii” H. Sienkiewicza]; Panowie Leszczyńscy [o powieści H. Malewskiej]; Kronika druga — genealogia [dot.: H. Malewska: Apokryf rodzinny]; Żołnierz tułacz [dot.: S. Żeromski: O żołnierzu tułaczku]; Genealogii ciąg dalszy: Do ziemi przypisani [dot.: J. Kawalec: Ziemi przypisany]; Rupiecarnia [dot.: W. Gombrowicz: Transatlantyk]; Nowy egalitaryzm [„Miesiąc jednego życia” (antologia)]. — II. Walka z chimera: Chimery; Trzy kompromisy Tadeusza Różewicza; Harasymowicza sobole wyobraźni; Ucieczki w historię [o twórczości E. Brylla, S. Grochowiaka, J.M. Rymkiewicza]; Ponad głowami starszych braci [dot.: E. Stachura: Jeden dzień; S. Kasprzysiak: Raz na kilka lat]; Przesłuchanie anioła [o wierszu Z. Herberta]; Rozmowa z kamieniem [o wierszu W. Szymborskiej]; Księżę Niezłomny [rec. wystaw w T. 13 Rzędów we Wr.: „Księcia Niezłomnego” P. Calderona]; „Akropolis” S. Wyspiańskiego; Gdzie jesteś, bohaterze? — III. Powrót Zagłoby: Ucieczka do „eposu” [dot.: T. Parnicki: I u moźnych dziwny]; Z naszej okolicy.
5. *Zabawy zimowe*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 77 s.
6. *Laur i ciało*. [Eseje o poezji współczesnej]. Wwa: PIW 1971, 175 s.
Zawartość: Próba pejzażu; Próba ciała; Próba tradycji; Tęcza — próba przymierza; Suplement.
Nagroda na VII Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1972.
7. *Dolina*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1972, 49 s.
8. *Razem*. [Współaut.:] Cz. Sobkowiak, J. Styceń. Wr.: RSW „Prasa-Książka-Ruch”; Klub Młodzieży Pracującej ZMS „Piwnica Świdnicka”; ZG ZMS 1974, 1 k.
Wypowiedź o poezji.
9. *Republika mieszafców*. Wr.: Ossol. 1974, 382 s.

Zawiera artykuły, recenzje i felietony z 1957-1972 publikowane w czasopiśmie: I. Tropie poetów: Różewicz; U Swena Czachorowskiego; Wiersze Stanisława Grochowiaka, Bohater „sztuki stosowanej” [dot. E. Brylla]; Tropem Harasymowicza; Człapy [dot. U. Koziół]; W strefie granicznej [dot. S. Barańczak; Dziennik poranny]. — II. Uwagi o historii; Podwójny porządek [dot. H. Malewska; Labyrinth; LLW, czyli co się może wydarzyć jutro]; Romantyzm według Zawieyskiego; Strona Plutarcha [dot. A. Kijowski; Wieczór listopadowy; Grenadierkröll]; oficer bez stopnia [dot. P. Wojciechowski; Czaszka w czasce]. — III. Czytając Parnickiego; Republika mieszkańców; Oblicze księżycy; „Koła na piasku”; „Śmierć Aecjusza”; Lektura „Nowej Baśni”; W dalekiej podróży. — IV. Układy; Bohaterowie z powieści [dot. B. Wojdowskiego, T. Mikolajka, Z. Ryndaka, E. Stachury, M. Nowakowskiego, M. Skwarneckiego, W.L. Terleckiego (Dwie głowy ptaka)]; Propozycja Wrocła (jedna z formuł realizmu); „Kamienne tablice” [W. Zukrowskiego] (formuła pseudoepiki); „Złota papuga” [A. Miedzyrzeckiego] (formuła gumowego materaca); Układy. — V. Niepokój parku; Niepokój parku; Grzechotka; Skąły Peloponezu.

10. Podróże. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1976, 70 s.

Cykle: Rejs; Dzwon; Powroty; Vino rosso; Piękna ogrodniczka; Zasłona.

11. Kozioł. [Szkic literacki o U. Kozioł]. Powst. przed 1981.

Przekł. franc.: [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Agence des Auteurs, Czyt. 1981, 53 s.

12. Mieczysława Jastruna spotkania w czasie. [Rozprawa o poezji]. Wwa: Czyt. 1982, 475 s.

Rozprawa habilitacyjna.
Nagroda mies. Odra w 1982.

13. Harasymowicz. [Szkic literacki]. Powst. przed 1983.

Przekł. franc.: [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Agence des Auteurs, Czyt. 1983, 50 s.

14. Album. [Miniatury liryczne]. Kr.: WL 1983, 140 s.

15. Światło mijania. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1986, 75 s.

16. Cztery poematy. Kłodzko: KKL [Kłodzki Klub Lit.] 1988, 30 s.

17. Oko poematu. [Szkice o poezji]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991, 349 s.

Zawartość: Wstęp. — Widma — psychomachia; „Kołczyki Izoldy” [K. Gałczyńskiego] — manifestacja; „Wycieczka do Świdra” [K. Gałczyńskiego] — intermezzo; „Niobe” [K. Gałczyńskiego] — koncert; „Wit Swosw” [K. Gałczyńskiego] — ołtarz iaicki; „Słowo o Stalinie” [W. Broniewskiego] — poemat panegiryczny; „Dzisiaj” [A. Mandaliana] — poemat agitacyjny; „Poemat dla dorosłych” [A. Wazyka] — obrachunkowy; Traktat o poezji; — „Traktat poetycki” [Cz. Miłosz]; „Wiersze śródziemnomorskie” [A. Wata] — obrzęd ofiarny; „W rytmie słońca 1968” [U. Koziół] — taniec; „Allende” [S. Grochowiaka] — czyli o umieraniu; „Sztuczne oddychanie” [S. Barańczak] — poemat satyryczny; Poematy i obrzędy.

18. Wiersze w gazetach 1945-1949. [Rozprawa]. Wr.: Wydawn. UW. 1992, 140 s.

Dot. funkcjonowania wierszy w kilku pol. dziennikach 1945-1949: *Głos Wielkop.*, *Dz. Pol.*, *Pionier* (później *Śl. Pol.*), *Naprzód Dolnośl.* (później *Wroc. Kur. II.*), *Tryb. Dolnośl.*, *Gaz. Rob.*

19. Mali mistrzowie. [Wiersze]. Świdnica: Pluton 1993, 51 s. Bibl. Wrocławskiego Oddz. SPP.

20. Rytm, czyli powinność. Szkice o książkach i ludziach po roku 1980. Wr.: Tow. Przyj. Polonistyki Wrocławskiej 1993, 308 s.

Zawartość: Wiary i słowa: Dwie przestrogi. Przedwiośnie i Pociół i diament; Konwinki — z dziennika lektur; Mała apokalipsa po dekadzie [dot. T. Konwickiego]; Zorze wieczorne [dot. T. Konwickiego]; Grotgter we Wrocławiu; Lzy nasze są świadkami [dot. W. Terlecki; Lament]; Zwierzęta opłacone [dot. W. Terleckiego]; Podróż karła [dot. W. Terlecki; Drabina Jakubowa]; „Sprawy i Ludzie” — z dziennika lektur; Wiary i słowa; Mundur; Zmiany tradycji; Z marginesu „Dziennika” Gombrowicza — Dystanse poetów; Białożewski; Podróżnik [dot. M. Białożewski]; Jasne centrum. O poezji T. Różewicza; Wola [dot. T. Różewicza]; Śmiech [dot. T. Różewicza]; Płaskorzeźba: powrót syna marnotrawnego [dot. T. Różewicza]; Bez tytułu [dot. T. Różewicza]; Krajobraz, czyli sposób bycia [dot. Z. Herberta]; Rogivo — miejsce postoju [dot. Z. Herberta]; Miłość, czyli zmysł udziału. O wierszach Wisławy Szymborskiej; Rytm, czyli powinność [dot. K. Filipowicza]; Zalik [dot. U. Koziół]; Jesień według [A.] Czerniawskiego; Jeszcze o Czerniawskim: wiersze i obrazy; Wiatr z innej strony [dot. B. Czaykowskiego]; Andrzeja Szmidta wiersz prawomocny; Ja-zdanie. Widokówka z tego świata [dot. S. Barańczak]; Świat niedomknięty [dot. A. Zagajewskiego]; Puszyste skrzydło eseju [dot. A. Zagajewskiego]; Podksiężycowy świat Janusza Stycznia; Niespieszny wiersz Jodłowskiego; Troski Sobkowiaka; Węzeł i gniazdo [dot. T. Jastruna]; b.g. wstajmfske przychodzi [dot. antologii: przyszli barbarzyńcy]; Smuga światła [dot. M. Jastruna]; ***. — Krytyczne zyciorysy: Powieść w mitach [M. Głowińskiego]; Romanse z nowomową [M. Głowińskiego]; Obrahunek [dot. K. Nowicki; Ostatni kwartał]; Pod niebem Popowic [dot. A. Falkiewicz; Takim ściegiem]; Dwie generacje [dot. M. Wyka; Głosy różnych pokoleń]. — W ojczyźnie: Żywoć Europejki [dot. M. Czapskiej]; Rok myślowy [Cz. Miłosz]; Dalsze okolice [Cz. Miłosz]; W ojczyźnie [dot.: Cz. Miłosz; Szukanie ojczyzny].

21. Poezja Zbigniewa Herberta. Wwa: WSIP 1995, 166 s. *Bibl. Analiz Lit.*

22. Mickiewicz. [Praca biograficzna]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996, 247 s.

Rozprawy i szkice w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: W obronie postawy. *Więź* 1958 nr 6 s. 64-76 [dot. twórczości J. Krzysztonia]. — Sarenka. *Więź* 1960 nr 3 s. 56-69 [dot. współczesnej poezji]. — Konwencja i rzeczywistość. *Znak* 1961 nr 84 s. 791-802. — Przyczynki do turpizmu. *Więź* 1963 nr 4 s. 72-84. — Impuls etyczny i przystosowanie. *Znak* 1965 nr 130 s. 477-514. — Życie literackie we Wrocławiu. W: Wrocław. Panorama kultury współczesnego Wrocławia. Wr. 1970 s. 13-65. — Na dwudziestopięcioletnie wrocławskiego oddziały ZLP. *Acta Univ. Wratisl.* 1973 nr 200 s. 213-223. — Czym jest dziś amatorska twórczość poetycka. *Lit. Lud.* 1974 nr 4-5 s. 3-14. — Prześtrzeń „świata naiwnego”. *Pam. Lit.* 1981 z. 4 s. 87-106 [dot. Cz. Miłosz]. — W dwudziestoleciu. (O poezji Aleksandra Wata). *Pismo* 1981 nr 5/6 s. 9-24. — Czas sztuki i czas historii. W: Poezja dwudziestolecia międzywojennego. T. 1. Wwa 1982 s. 403-435 [dot. M. Jastruna]. — Krzysztoń, albo trud wracania. *Więź* 1982 nr 9 s. 72-85. — Ruch

i trwanie – Jerzy Liebert. W: Poeci dwudziestolecia międzywojennego. T. 1. Wwa 1982 s. 519-577. — Dwa nawiązania do „Pana Tadeusza” [A. Mickiewicz]: „Kwiaty polskie” [J. Tuwima] i „Trans-Atlantyk” [W. Gombrowicz]. *Pam. Lit.* 1984 z. 3 s. 51-84. — Z problematyki poezji politycznej lat siedemdziesiątych. W: Literatura źle obecna. Rekoncesans. Londyn 1984 s. 51-65 [dot. m.in. twórczości S. Barańczaka]. — Skamandryckie wiersze o Mickiewiczu – wyraz „kultu prywatnego”. *Ze Skarb. Kult.* 1986 z. 43 s. 191-202. — Homilie polskie. *Więź* 1987 nr 1 s. 12-24 [dot. homilii Jana Pawła II]. — Ikar Stanisława Grochowiaka. *Ruch Lit.* 1990 nr 4/5 s. 309-316, przedr. w *Warsztaty Polonist.* 1992 nr 3 s. 43-51. — Przyboś wobec liryków łoańskich. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988 wyd. 1990 s. 49-66. — Pięć wierszy Różewicza. *Not. Teatr.* 1991 z. 2 s. 56-67. — Płaskorzeźba. *Odra* 1991 nr 10 s. 55-69 [dot. T. Różewicza]. — Wiersz wewnątrz gazety. *Teksty Drugie* 1991 nr 4 s. 8-30 [dot. wierszy W. Szymborskiej z l. 1944-1951]. — Cykl łoański jako dzieiectwo; Śwież. W: Studia o Mickiewiczu. Wr. 1992 s. 27-42, 13-26. — L'histoire comme autobiographie [o T. Parnickim]. W: Pologne singuliere et plurielle. La prose polonaise contemporaine. Lille 1993 s. 117-124. — Mieczysław Jastrun. W: OLP. Ser. 6 t. 4. Kr. 1993 s. 7-19. — Poeta Białoszewski. W: Pisanie Białoszewskiego. Wwa 1993 s. 34-44. — Rozmowy z poległym. *Tytuł* 1993 nr 3 s. 32-44 [dot. poezji wspomnieniowej]. — Z zagadnień tradycji Mickiewiczowskiej. W: Z badań nad polską tradycją literacką. Wr. 1993 s. 129-177. — Uniwersytet a wrocławskie środowisko literackie. *Acta Univ. Wratisl., Stud. Dziej. UW.* T. 3: 1994 s. 117-130.

Nadto montaż telewizyjny wierszy pt. Owoce miłowania. Scenariusz: S. Grochowiak, W. Rutkiewicz. TV 1970.

Prace redakcyjne

1. Pomosty. II wrocławski almanach młodych. Red.: U. Koziół, ... Wr.: Ossol. 1969, 241 s.

2. Z. Pędziński: Z notatnika szeregowego recenzenta. [Recenzje i szkice literackie]. Wybór i posł. ... Pozn.: WP 1971, 197 s.

3. S.J. Lec: Utwory wybrane. Wstęp i wybór ... [T.] 1-2. Kr.: WL 1977, 402 + 352 s.

4. Poezja polska w okresie II wojny światowej. [Wybór tekstów do ćwiczeń ...]. Wr.: Wydawn. UW, 1978 [właśc. 1979], 80 s.

5. Gombrowicz. Actes du colloque de l'Université de Lille III (le 29 mai 1980). Recueil d'études dans la réd. de Z. Kruszyński et ... Wr.: Wydawn. UW, 1985, 95 s. *Acta Univ. Wratisl.* Wr. 727.

6. Z badań nad polską tradycją literacką. Pod red. ... Wr.: Wiedza o Kulturze 1993, 230 s.

7. S. Grochowiak: Wiersze niezbrane i rozproszone. Wybrał, wstępem i komentarzem opatrzył ... Wr.: Tow. Przej. Polonistyki Wrocławskiej 1996, 464 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1996. — Wywiady: Sukcesy i niepowodzenia krytyki literackiej. *Rozm. M. Terlecki. Więź* 1977 nr 3; Brać od wszystkich, żeby mieć co dawać. *Rozm. M. Ratajczak. Odra* 1992 nr 9.

— SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (red.). — A. Kuzik: Bibliografia prac J.L. W: Wiary i słowa. Wr. 1994.

[Moje i twoje:] J. Przyboś: Interesujący debiut. *Prz. Kult.* 1959 nr 57; A. Szmidt. *Współczesność* 1959 nr 12. — [Szmacciarze i bohaterowie:] Z. Kubikowski: Mit pokolenia. *Odra* 1963 nr 11; S. Lichański: O poezji i makatach. *Więź* 1963 nr 7/8, przedr. w tegoż: *Wśród mówiących prozą* [Wwa] 1971; Z. Bienkowski: Heroiczne szmacciarstwo. *Twórczość* 1964 nr 1, przedr. pt. Szmacciarze i bohaterowie w tegoż: *Ćwierćwiecze intymności*. Wwa 1993. — [Zagłoba w piekle:] A. Krasieński: Tradycja i współczesność. *Tyg. Kult.* 1966 nr 29; M. Skwamiecki: Zagłoba i chimery. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 40; M. Sprusiński: Poszukiwanie sprawiedliwych. *Odra* 1966 nr 12. — [Zabawy zimowe:] S. Barańczak: „Dalekie od natury wiodą nas krąganki”. *Twórczość* 1969 nr 4, przedr. w tegoż: *Ironia i harmonia*. Wwa 1973; B. Kierc: Kwiat przed odpowiedzią. *Odra* 1969 nr 2; T. Klak: Zabawy przyjemne. *Poezja* 1969 nr 1. — T. Burek: Jak wyjść z rupieciami? W tegoż: *Zamiast powieści*. Wwa 1971 [rec.: Zagłoba w piekle]. — [Laur i ciało:] K. Dybciak: Wybierajcie poeci: Eros czy Agape? *Teksty* 1972 nr 2; S. Stabyła: Próba poezji. *Mies. Lit.* 1972 nr 4; B. Zadura: Cztery eseje. *Twórczość* 1972 nr 4; H. Zaworska: Próba całości. *Odra* 1972 nr 4, przedr. pt. Rozterki i wybory w teje: *Spotkania*. Wwa 1973. — [Dolina:] A.K. Wańkiewicz: „Szyfr się mieni jasnością piany ...”. *Twórczość* 1973 nr 6; T.J. Żółciński: Pod znakiem jesieni. *Więź* 1973 nr 7/8. — [Republika mieszkańców:] E. Biedka: Krytyk na diecie. *Mies. Lit.* 1975 nr 5; W. Bolecki: Czytając *L. Nurt* 1975 nr 4; M. Chrzanowski: Przewodnik po „Republice mieszkańców”. *Nowe Książ.* 1975 nr 3. — Z. Skibiński: Między naturą a kulturą. O poezji J.L. *Więź* 1976 nr 12. — [Podróże:] I. Smolka: „W siatce ornamentu”. *Twórczość* 1976 nr 12. — [Mieczysława Jastruna spotkania w czasie:] K. Dybciak: L. spotkania z Jastrunem. *Więź* 1982 nr 11/12; T. Komendant: Kres widzialności. *Twórczość* 1983 nr 6. — B.S. Kunda: W kalejdoskopie J.L. W tegoż: *Dwa pejzaże świata*. Wr. 1982. — [Mieczysława Jastruna spotkania w czasie:] I. Maciejewska: Poezja jest nadzieją. *Odra* 1983 nr 3; S. Tomala: Poeta w zwierciadle poety. *Mies. Lit.* 1983 nr 3. — [Album:] M. Orski: Album poety. *Opole* 1983 nr 11; B. Łatawiec: Człowiek wśród śladów. *Odra* 1984 nr 5; A. Zawada: Równowaga. *Twórczość* 1984 nr 8. — [Światło mijania:] A. Nasilowska: Bez symbolu. *Odra* 1987 nr 10; P. Szewc: „Tylko pół spełnienia”. *Twórczość* 1987 nr 2; D.T. Lebioda: Światło przemijania. *Nurt* 1988 nr 3. — [Cztery poematy:] J. Drzewucki: W bieli i w milczeniu. *Twórczość* 1990 nr 6; A. Zawada: Liryka bezinteresownego piękna. *Odra* 1990 nr 7/8. — [Oko poematu:] S. Stabro: W oku poematu. *Kresy* 1992 nr 12; M. Stala: Trzyście poematów z historią w tle. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 11; A. Zawada: Lustro poematu. *Znak* 1992 nr 7. — J. Drzewucki: Wiersz, zdanie, cały świat. *Twórczość* 1993 nr 11 [rec.: Mali mistrzowie]. — A. Falkiewicz: Powierz się gatunkowi... Grać gatunkiem. *Twórczość* 1993 nr 3 [rec.: Oko poematu]. — J. Fazan: Zmysł udziału, czyli dystans krytyka. *dekada Lit.* 1993 nr 18 [rec.: Rytm, czyli powinność]. — [Wiersze w gazetach:] A. Poprawa: Pomieć wierszem i gazetą. *Odra* 1993 nr 6. — [Rytm, czyli powinność:] A. Nasilowska: Poza kryzysem. *Odra* 1994 nr 12;

T. Nyczek: Krytyk a miłość bliźniego. *Gaz. Wyborcza* dod. *Gaz. o Książ* 1994 nr 3; S. Stabro: Portret dziewiętej dekady. *Twórczość* 1994 nr 3. — L. Szaruga: Pozytki płynące ze szperania w gazetach. *Kultura*, Paryż 1994 nr 4 [rec.: Wiersze w gazetach]. — Wiary i słowa. Red.: A. Poprawa, A. Zawada. Wr. 1994 [tom dedykowany J.L.; tu m.in. art. poświęcone J.L.: S. Barańczak: Alba, albo ...[dot.: Zabawy zimowej]; U. Kozioł: W kręgu lampy; A. Poprawa: 862 przypadki losu [dot.: Album]; W. Terlecki: **; A. Zawada: Krytyka, czyli sposób bycia [dot.: Rytm, czyli powinność], — nadto wiersz S. Beresia pt. „Jacek Łukasiewicz jest postacią fantastyczną”. — A. Zawada: Liryka pięknej równowagi. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 26. — P. Rodak. *Pam. Lit.* 1995 z. 2 [rec.: Wiersze w gazetach]. — S. Barańczak: Szacunek dla tekstu. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 16 [rec.: Poezja Zbigniewa Herberta]. — Z. Sudolski: Żywot Mickiewicza w pigułce. *Nowe Książ.* 1996 nr 8 [rec.: Mickiewicz].

J.Z.

ŁUKASIEWICZ Stanisław
1907-1996

Prozaik.

Urodzony 31 maja 1907 we wsi Antopol pod Siedlcami; syn Antoniego Łukasiewicza, zarządcy dworskiego, i Marii z Szymańskich. W 1918 wstąpił do II klasy prywatnego gimnazjum humanistycznego Ludwika Lorentza w Warszawie. Następnie uczył się w Gimnazjum im. Z. Krasińskiego w Ciechanowie. Po zdaniu matury w 1925 rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim. W 1927 zaczął studiować polonistykę. W tymże roku debiutował opowiadaniem „Panie wójcie, czy słyszycie”, opublikowanym w *Tygodniku Ilustrowanym* (nr 5). W czasie studiów miał kontakty ze Związkiem Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. W 1932 uzyskał magisterium. Zamieszkał liczne nowele w *Kurjerze Warszawskim* (1931-35). W 1934 pracował jako nauczyciel historii literatury polskiej w Szkole Handlowej im. Vetterów w Lublinie. W 1935 powrócił do Warszawy i uczył dorywczo w Miejskiej Szkole Zawodowo Doksztalczącej. W 1937 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP) oraz członkiem Klubu Demokratycznego (powstałego po rozwiązaniu KPP). W tym czasie współpracował jako publicysta z prasą lewicową. W 1937-39 kierował referatem prasowym ZNP. W lutym 1939 ożenił się z Jadwigą Gawrońską, urzędniczką. W czasie okupacji niemieckiej był urzędnikiem magistratu warszawskiego, a w 1942-44 urzędnikiem gminy w Sobolewie pod Garwolinem. Brał udział w działalności konspiracyjnej, współpracując z Batalionami Chłopskimi i AK. Po wojnie pełnił funkcję dyrektora Biura Prasowego przy Prezydium Krajowej Rady Narodowej (do września 1946) oraz sekretarza Bolesława Bieruta. W 1947-48 był kierownikiem literackim w redakcji *Głosu Wielkopolskiego*, na którego łamach zamieszczał prozę oraz artykuły. W 1954 został członkiem PZPR. Od tegoż roku uczył w Liceum im. S. Hałuchowskiego w Płocku. W 1956 był

naczelnym redaktorem dwutygodnika *Wiadomości Płockie*. Następnie kontynuował pracę nauczycielską w liceum w Brwinowie. Rozwijał twórczość literacką, zamieszczając nowele oraz fragmenty powieści w *Tygodniku Kulturalnym* (1965-82, z przerwami) oraz w *Argumentach* (1976-86, z przerwami). W 1983 został członkiem nowego ZLP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarł 14 stycznia 1996 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Senatorowie w mazurze. Nowele. Wwa: Bibl. Domu Pol. [1928], 155 s.

Zawartość: Senatorowie w mazurze; Chociaż nędzniejszym niż Hiob – błogosławie szczęściu innych; Czar walca; Dolary; Panie wójcie, czy słyszyście; I zaprowadź nas do nieba!...; Bravo, bis!...; Kuzynka.

2. Nauczyciele. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1936, 447 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1946, tamże: wyd. 3 1956, wyd. 4 1969, [wyd. 5] 1989.

3. Głód niezaspokojony. [Opowiadania]. Wwa: F. Hoesick 1938 [antydat. 1937], 340 s. Wyd. 2 poszerz. z podtyt. Opowiadania dawne i nowe Wwa: PIW 1960.

Zawartość: Obiad; Odejdę w spokoju; Dojrzałe jarzębiny; Pogrzeb; W drodze; Po błędnych drogach; Kłótnia; Pacjent; Gienia; „Panie wójcie, czy słyszyście?” [poz. 1]; Czar walca; Wielka wojna; Telegrafista; Kot; Radio u pana ekonomy; Wygrany los; Wyrok śmierci; O roku ów; Egzekucja; W Jastarni, — w wyd. 2 nadto: Chata pod lasem; Grupa „Granat”; Mściciel.

Nowela pt. „Obiad” nagrodzona w konkursie Wyd. Sztuki Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w 1938.

4. Płonący wrzesień. Powieść. *Rzeczpospolita* 1949 nr 195-287.

5. Przed maturą. Dramat. Powst. ok. 1954. Druk fragm. *Głos Naucz.* 1957 nr 1.

6. Okupacja. Powieść. Wwa: PIW 1958, 431 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965; [wyd. 4 zmien.] Wwa: Czyt. 1979, 739 s.

7. Rodowód. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 301 s. Wyd. 2 popr. tamże 1985, 395 s.

8. Kraina lat szczęśliwych. Powieść. Wwa: KiW 1969, 489 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1974.

9. Polska, Polska – ale jaka? [Powieść]. Kr.: WL 1970, 451 s.

10. Grupa „Granat” i inne opowiadania. Kr.: WL 1971, 156 s.

Zawiera z poz. 3: Po błędnych drogach; Obiad; Gienia; Wygrany los; Pogrzeb; Kot; Egzekucja; Grupa „Granat”, — z poz. 1: Dolary, — nadto: Oltarz całopalenia.

11. Na polach i w lasach. Opowieść o roku 1863 z reprodukcjami cyklów „Polonia” i „Litwania” Artura Grottgera. Powst. 1980. Wyd. Wwa: Colgraf 1992, 154 s.

12. Wizyta przyjaźni. [Powieść]. *Związkowiec*, Toronto 1980 nr 88-104/105, 1981 nr 1-15.

13. Byłem sekretarzem Bieruta. Wspomnienia z pracy w Belwedrze w latach 1945-1946. Druk fragm.: *Życie Lit.* 1981 nr 22-30; pt. Byłem sekretarzem prezydenta. *Rzeczywistość* 1985 nr 9, 11, 13, 15, 17-20. Wyd. osob. Kr.: KAW 1987, 149 s.

Wyróżnienie Funduszu Literatury w 1988.

14. Romans pana Igora. (Studium starości). [Opowiadanie]. Wwa: Nakł. autora 1995, 48 s.

Nadto utwory nie opublikowane (zachowane w masz.) w zbiorach: Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wr.: Jajta. Opowieść prawdziwa. T. 1-6. [Wspomnienia i rozważania z l. 1944-1977]. Powst. 1975-1978, 1284 s. oraz rkps, 942 s.; Niech żyje Orzeł Biały. [Relacja z pobytu autora wśród Polonii w Niemczech Zach. i w Paryżu]. Powst. 1976, 401 s.; Miłośnicy pokoju. [Powieść polityczna dot. l. 1970-1980]. Powst. na początku lat 80., 1628 s.; Oburzenie. Nowe światło na historię Polski i Środkowej Europy w ciągu ostatnich kilkadziesiąt lat. [Rozważania historyczno-filozoficzne oparte na motywach wspomnieniowych]. Powst. w końcu lat 80., 470 s., — Zakładu Rękopisów Biblioteki Narodowej w Wwie: „I ja byłem prezydentem Polski”. (Wspomnienia z lat 1945-1956). Studium historyczno-powieściowe. T. 1-2. Powst. 1970, 815 s.; Vivat Akademia. Obraz stosunków na wyższych uczelniach i w przedwojennej Warszawie. [Powieść]. Powst. 1972, 1788 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1988, 1995. — S. Łukasiewicz: Wychowałem się na dziełach, które wciąż żyją ... *Kierunki* 1985 nr 4. — Wywiady: Rozm. Z. Umiński. *Kierunki* 1979 nr 7; Przed wojną było inaczej ... Rozm. P. Lewandowski. *Sztand. Młod.* 1985 nr 249.

SWPP 1. — LP (W. Maciąg).

[Nauczyciele.] J. Andrzejewski: Powieść o szkole. *Prosto z Mostu* 1936 nr 36; m.g.: Nowe Znory. *Słowo*, Wil. 1936 nr 336; S. Cywiński: Powieść o nauczycielach. W tegoż: Na warsztacie literatury. Wil. 1937 [tu m.in. rec.: Nauczyciele]. — A. Drogoszewski. *Nowa Książ.* 1937 z. 3 [rec.: Głód niezaspokojony]. — [Nauczyciele.] A. Grot. *Epoka* 1937 nr 5; B. Piach. *Epoka* 1937 nr 1; W. Rzymowski: Młody nauczyciel na redukcje walki. *Epoka* 1937 nr 8. — S. Helzyński. *Kultura*, Poznań 1938 nr 31 [rec.: Głód niezaspokojony]. — [Okupacja.] J. Korczak: Okupacyjny fresk S.L. *Tyg. Zach.* 1958 nr 38; J.J. Lipski: Pamiętnik kolczykarza. *Twórczość* 1958 nr 7; T. Drewnowski: Widowisko okrutne. *Nowa Kult.* 1959 nr 1; A. Kijowski: Okupacja, czyli chaos. *Prz. Kult.* 1959 nr 5; [S. Treugutt]. *Prz. Kult.* 1959 nr 36, sprost. nr 37. — S. Lichański: Jeszcze jeden autentysta. *Orka* 1960 nr 40 [rec.: Głód niezaspokojony]. — [Rodowód.] E. Czekalski: Autentyk i gawędziarstwo. *Twórczość* 1964 nr 7; A. Hamerliński: Komentarz do prozy S.L. *Tyg. Kult.* 1964 nr 18. — [Polska, Polska — ale jaka?] A. Hamerliński: Genealogia dnia dzisiejszego. *Tyg. Kult.* 1970 nr 49; W. Maciąg: Zbyt dumny to tytuł. *Nowe Książ.* 1970 nr 25. — [Kraina lat szczęśliwych.] W. Maciąg: Kolor dzieciństwa. *Twórczość* 1970 nr 10; S. Melkowski: Łukasiewicz albo kłopoty powieści. *Współczesność* 1970 nr 8; S. Sądkowski: Grawitacja ku epice. *Nowe Książ.* 1970 nr 6; — W. Dobrzyńska: Przepustka do literatury. *Nowe Książ.* 1972

nr 6 [rec.: Grupa „Granat” i inne opowiadania]. — J. Iwaszkiewicz: Gospodarstwo. *Życie Warsz.* 1974 nr 280 [rec.: Kraina lat szczęśliwych]. — K.J. Kowalczyk: Z niegdysiejszych lat. *Kontrasty* 1986 nr 8 [rec.: Rodowód]. — R.W. Matuszak: Z zebrań naucek świadka. *Res Publica* 1988 nr 10 [dot.: Byłem sekretarzem Bieruta].

K.B.

ŁUKASZEWICZ Michał
ur. 1948

Pseud.: Eryk Batko; M.L.; MŁ.
Prozaik, poeta, krytyk literacki.

Urodzony 29 listopada 1948 w Szczecinie; syn Konstantego Łukaszewicza, księgarza, i Stanisławy Erdman, urzędniczki. W 1953 zamieszkał w Warszawie. Od 1962 uczęszczał do XLV Liceum Ogólnokształcącego im. R. Traugutta. Po zdaniu matury w liceum wieczorowym dla pracujących w 1968, studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim. W 1967-71 należał do grupy poetyckiej Stajnia. Debiutował w 1971 wierszem „Tajne polowanie drobnych urzędników”, a jako prozaik opowiadaniem „Cierpienia kreślarsza”, opublikowanymi w miesięczniku studenckim *Merkuriusz* (nr 6). W 1973 ożenił się z Mirosławą Skarżycką, późniejszą redaktorką w Teatrze Telewizji. W 1974 uzyskał magisterium. W tymże roku nawiązał współpracę z miesięcznikiem *Nowe Książki*; tu (do 1995) zamieszczał liczne recenzje, artykuły oraz wywiady (podp. m.in.: Eryk Batko, M.L., MŁ.); w piśmie tym w 1986 objął funkcję kierownika działu polskiej prozy i poezji. W 1983-84 publikował wiersze oraz prozę w piśmie *Więź*. W 1987 odbył podróż handlową do Indii, Malezji i Singapuru. W grudniu 1995 wystąpił z redakcji *Nouych Książek* i podjął pracę w szkole społecznej Stowarzyszenia Kultury i Edukacji, gdzie prowadzi warsztaty literackie. Kontynuuje działalność literacką, współpracując z miesięcznikiem *Literatura: Mieszka* w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Magister Tartufe. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 83 s.

Cykle: Magister Tartufe; Pamiętam las.

2. Pieśń żarłocznej szarańczy. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1980, 156 s.

Zawartość: Ćwiczenia dykcji w Liceum im. Bartłomieja Malinowskiego; Ostatni przystanek; Pieśń żarłocznej szarańczy; Popołudnie w Oskarem; Niespodzianka; Magdeburskie półkule; Dekadencja; Jubiler; Ciemna sprawa; Znaki zapytania.

3. Ołowiany dach. [Wiersze]. Kr., Wr.: WL 1984, 86 s.

4. Małecki. [Powieść]. Wwa: Iskry 1986, 201 s.

5. Dom z zapalonymi światłami. [Opowiadania]. Kr.: WL 1987, 135 s.

Zawartość: Coś na niespełnienie; Tygrys i jego pieniądze; Łudzie; Sezam; W zupełnie innym stuleciu; Potrzeba odmiany;

Wyzwolony; Nieobliczalny; Ściana; Dom z zapalonymi światłami; Spotkanie przy torach; Trzy butelki; Mali mieszkańcy wielkich miast; Zaraza czasowiana, Ze wspomnień starego konkwistadora; Pelargia; Jak myszy górę zrodziły; Sekunde o Etruskach; Ogród rozkoszy ziemskich.

6. Na perskim jarmarku. [Opowiadania]. Szczec.: Glob 1987, 129 s.

Zawartość: Edyp latający; Nikczemni i ichórzliwi; Pasjonat; Pchła szachrajka; Male formy; Pan Bogus; Na prowincji; Wiosna; W Saskim ogrodzie; Szczęśliwe zdarzenie; W bezdni Maelströmu; Co jest po tamtej stronie; Świat jest stary; Świat jest stary II; Nieudolny; Nagrodzony; Droga do gwiazd; Osobliwości Politropii; Kosmiczne wyzwanie; Czas nie jest najlepszym lekarzem; Wissa; Kiedy skrzypce mogły grać w lesie; Na perskim jarmarku.

7. Opowiadania Jana Lunarnego. [Opowiadania]. Kr.: Wydawn. Miniatura 1992, 144 s.

Na okł. tytuł: Opowiadania Lunarne.

Zawartość: Apokryf; Słoń; We właściwym tempie i z przydechem; Chuligan; Sroka na balkonie; Miejsce; Świat nie jest reformowalny; Inny; Jego Wysokość Zamek Pierwszy; Kosmopolici; W Centrali; Szybkobiegnący; Stary Basior; Pułkownik i Jasnowidz; Wędzonka dusz; Złodzieje grobów; Who is who?; Miob umiłowany.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

[Pieśń żarłocznej szarańczy:] A. Staniszewski: Co dalej, panie Tartufe? *Nowyy Wyrasz* 1981 nr 4 [dot. też: Magister Tartufel; T.J. Żółciński: Jak można pisać elegancko. *Nowyy Wyrasz* 1981 nr 4. — [Ołowiany dach:] A. Fabianowski: Ocalenie pamięci. *Literatura* 1985 nr 5; J. Krzyżanowski: „Znów beziemienni i cisi jesteśmy”. *Życie Lit.* 1985 nr 37. — [Malecki:] P. Bratkowski: Pamiętnik z okresu niedojrzewania. *Tyg. Kult.* 1986 nr 45; J. Moron: Precz z Maleckim! *Życie Lit.* 1986 nr 36; W. Uczkiewicz, A. Cynkar: Everyman. *Sprawy i Ludzie* 1986 nr 30. — M. Sołtyś: Niby-mara. *Życie Lit.* 1987 nr 30 [rec.]; Na perskim jarmarku]. — M. Pakciński: Coś na niespełnienie. *Nowe Książ.* 1988 nr 3 [rec.]; Dom z zapalonymi światłami]. — P. Michałowski: Inkarnacje Jana Lunarnego. *Nowe Książ.* 1992 nr 9 [rec.]; Opowiadania Jana Lunarnego]. **K.B.**

ŁUŻNY Ryszard
ur. 1927

Pseud.: R.L.; Rusycysta; — wspólnie z Józefem Tischnerem: X.X. Historyk literatur słowiańskich, komparatysta, tłumacz.

Urodzony 10 września 1927 w Wołczkowie pod Stanisławowem; syn Bartłomieja Łużnego, nauczyciela, i Stefanii z domu Reitmayer. Do 1939 mieszkał kolejno w Drohomirczanach, Uhornikach oraz Mykietyńcach pod Stanisławowem. Do szkół uczęszczał kolejno w Drohomirczanach, Stanisławowie, Łyścu, Uhornikach i ponownie w Stanisławowie. W czasie okupacji sowieckiej i niemieckiej przebywał w Mykietyńcach. W 1943 ukończył szkołę powszechną, a następnie przez rok uczył się w szkole zawodowej przy dyrekcji kolei w Stanisławowie. Po wojnie, od 1945 uczęszczał do Gimnazjum i Liceum w Brzesku (woj. krakowskie). Od 1949 studiował filologię rosyjską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1954 uzyskał magisterium. W czasie studiów, od 1952 był

zastępcą asystenta w Katedrze Filologii Rosyjskiej UJ (przemianowanej w następnych latach na Instytut Filologii Rosyjskiej, potem Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej), w 1954 został asystentem. Debiutował w 1955 recenzją książki zbiorowej „F.G. Wolkow i rosyjski teatr ewo wremeni”, opublikowaną w *Kwartalniku Instytutu Polsko-Radzieckiego* (nr 1/2). Prowadził zajęcia dydaktyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie (1954-62), następnie także na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1966/67). Wyjeżdżał na staże naukowe na uniwersytety w Moskwie, Leningradzie i Kijowie (1957/58, 1963/64). Od 1959 publikował stale w kwartalniku *Slavia Orientalis*. W tym czasie rozpoczął też twórczość przekładową z języka rosyjskiego; debiutował w 1960 przekładem materiałów źródłowych w tomie „Rosyjskie czasopiśmiennictwo satyryczne okresu Oświecenia”. W 1962 uzyskał na UJ doktorat na podstawie pracy pt. „Z badań nad rosyjskim czasopiśmiennictwem satyrycznym okresu Oświecenia” (promotor prof. Wiktor Jakubowski). W 1966 habilitował się na podstawie rozprawy pt. „Pisarze kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska. Z dziejów powiązań kulturowych polsko-wschodniosłowiańskich XVII-XVIII wieku” i otrzymał stanowisko docenta. Od 1967 publikował studia, artykuły i recenzje w *Ruchu Literackim*. W 1967-78 był kierownikiem Zakładu Literatury Rosyjskiej i Radzieckiej, a w 1969-79 dyrektorem Instytutu Filologii Rosyjskiej UJ. W 1967-70 ponownie podjął zajęcia dydaktyczne w WSP w Krakowie. W 1972 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1979 profesora zwyczajnego. W 1978 rozpoczął współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*. W 1979 publikował artykuły (pod pseud.: Rusycysta, X.X.) w ukazującym się poza cenzurą czasopiśmie *Spotkania* (także w paryskim wydaniu tego pisma) oraz w ukazującym się w Paryżu, a następnie w kraju kwartalniku *Libertas* (1988-89). W 1980 był współorganizatorem, następnie przewodniczącym komitetu założycielskiego NSZZ „Solidarność” przy UJ (ponownie w 1989). W 1981-84 pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filologicznego UJ. Równocześnie od 1982 wykładał na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL), w którym w tymże roku założył Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską i został jego kierownikiem. Wielokrotnie wyjeżdżał z wykładami do wielu zagranicznych uniwersytetów i ośrodków naukowych, m.in. do Związku Radzieckiego (Rosja, Ukraina, Białoruś, Litwa), Szwajcarii, Włoch, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i na Węgry. W 1987/88 prowadził badania w Harvard University w Cambridge. W 1987 został członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich; w 1989 otrzymał

nagrodę tego Stowarzyszenia. Od 1989 kierował utworzoną na nowo Katedrą Filologii Słowiańskiej UJ oraz powołaną na Wydziale Nauk Humanistycznych KUL sekcją sławistyki, kolejno jako kierownik Katedry Literatur Słowiańskich oraz Katedry Kultury Bizantyjsko-Słowiańskiej (do 1995). W 1984-89 ponownie pełnił funkcję kierownika Zakładu Literatury Rosyjskiej, następnie zaś w 1990-94 kierownika Zakładu Literatury Ukraińskiej i Katedry Ukrainistyki UJ. Rozwijał działalność naukowo-organizacyjną jako członek komitetów i komisji naukowych PAN: Komisji Słowianoznawstwa (1962-93; w 1973-90 kolejno wiceprzewodniczący i przewodniczący; w 1967-69 członek zespołu redakcyjnego *Prac Komisji Słowianoznawstwa* Oddziału PAN w Krakowie), Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie (1962-93; w 1967-69 kolejno sekretarz naukowy, członek zarządu), Komitetu Słowianoznawstwa (1967-96; w 1969-74 i od 1991 członek zespołu redakcyjnego kwartalnika *Slavia Orientalis*, w 1972-74 zastępca redaktora naczelnego), Komisji Bizantyjologicznej Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej w Warszawie (1990-95). Członek wielu towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Rusycystycznego (1977-82 i od 1991; w 1977-79, 1991-94 członek zespołu redakcyjnego *Przeglądu Rusycystycznego*), Polskiego Towarzystwa Ukrainistycznego (od 1990), Towarzystwa Naukowego KUL (od 1983; od 1986 członek komitetu redakcyjnego serii *Roczniki Humanistyczne. Słowianoznawstwo*), Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (od 1987), Międzynarodowej Asocjacji Ukrainistów (w 1989 członek założyciel, a w 1989-92 wiceprzewodniczący), Polskiego Towarzystwa Białorutenicznego (od 1991). W 1990 został członkiem zwyczajnym The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the USA – Ucrainensis Libera Academia Scientiarum w Nowym Jorku. W 1991 został członkiem korespondentem PAU w Krakowie; tu w 1993 na Wydziale Historyczno-Filozoficznym zorganizował Komisję Wschodnioeuropejską, której następnie przewodniczył, redagował serię *Prace Komisji Wschodnioeuropejskiej*. Był członkiem Rad Naukowych: Instytutu Filologii Słowiańskiej UJ (1973-75), Instytutu Słowianoznawstwa PAN w Warszawie (1972-79, 1981-83, 1991), Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie (1992-94), Południowo-Wschodniego Instytutu Naukowego w Przemyślu (1993-96; w 1993-95 przewodniczący). W 1976-79 i 1994-96 był członkiem sekcji nauk humanistycznych i społecznych Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej przy Prezesa Rady Ministrów (potem Centralnej Komisji do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych), w 1991-93 zaś przewodniczył sekcji filologii obcych Komitetu Badań Naukowych. W 1992 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Za pracę

naukową i kształcenie kadr naukowych otrzymał nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzwyższego i Techniki (1967, 1971, 1972, 1981, 1991) i nagrodę Ministerstwa Edukacji Narodowej (1991), za twórczość przekładową nagrodę Ministra Kultury i Szuki (1990). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z badań nad rosyjskim czasopiśmiennictwem satyrycznym okresu Oświecenia. Red. nauk.: W. Jakubowski. Kr.: PWN 1962, 162 s.

Rozprawa doktorska.

2. Pisarze kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska. Z dziejów związków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich w XVII-XVIII wieku. Kr.: UJ, PWN 1966, 169 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Zamiast wstępu. – Cz. I. Język i piśmiennictwo polskie w środowisku Akademii. – Cz. II. Nauczanie poetyki i retoryki: Problematyka badawcza; Wiek XVII; Pierwsze lata wieku XVIII; Podręczniki Teofana Prokopowicza; Lata 1707-1746. – Cz. III. Polska twórczość pisarzy z kręgu Akademii: Symeon Połocki; Łazarz Baranowicz; Teofan Prokopowicz. – Uwagi końcowe. – Dodatek (teksty utworów wierszem S. Połockiego, Ł. Baranowicza, T. Prokopowicza).

3. Ćwiczenia z poetyki. Dla studentów filologii rosyjskiej. [Współaut.:] J. Szymak-Reiferowa. Kr.: UJ.

Cz. 1-2. Stylistyka i wersyfikacja. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. 1973, 315 s.; wyd. 3 popraw. i uzup. 1977, 310 s.; toż wyd. 4 1977.

Cz. 3. Genologia. 1974, 167 s.

4. Rosyjska literatura ludowa. Skrypt dla studentów filologii rosyjskiej. Kr.: UJ 1974, 273 s. Wyd. 2 Wwa: PWN 1977.

Zawartość: [Cz. 1]. Ustna twórczość ludu rosyjskiego: Termin „folklor” i jego zakres znaczeniowy. Istota zjawiska; Miejsce i rola w dziejach kultury rosyjskiej; Folklor jako specyficzna dziedzina sztuki słowa. A. Geneza. Cechy charakterystyczne. Typologia form rodzajowo-gatunkowych. B. Rozwój zainteresowań folklorystycznych w Rosji; Polskie zainteresowania rosyjską literaturą ludową. – [Cz. 2. Wybór tekstów folklorystycznych].

5. Ruch dekabrytowski w dziejach intelektualnych Rosji. [Współaut.:] J. Henzel, B. Mucha. Wr., Kr.: Ossol. 1979, 40 s. PAN Oddz. w Kr.

6. Pierwsze tysiąclecie chrześcijaństwa (988-1988) na ziemiach Wschodniej Słowiańszczyzny. Od Rusi Kijowskiej do Rosji, Ukrainy i Białorusi. Kronika ważniejszych wydarzeń dziejowych. Oprac. ... Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1994, 47 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Bohomolec i Bogusławski w

Rosji. *Slav. Orient.* 1961 nr 2 s. 145-166. — Dramat rosyjski w Polsce XVIII i na początku wieku XIX. *Slav. Orient.* 1962 nr 3 s. 351-366. — Młody Tolstoj wobec tradycji Oświecenia. *Slav. Orient.* 1962 nr 1 s. 3-24. — Dramat rosyjski w Polsce w latach 1800-1822. *Slav. Orient.* 1964 nr 3 s. 295-313. — Teofan Prokopowicz a literatura polska. Z dziejów związków literackich polsko-ruskich na przełomie XVII i XVIII wieku. *Slav. Orient.* 1965 nr 3 s. 331-345. — „Psałterz rymowany” Symeona Połockiego a „Psałterz Dawidów” Jana Kochanowskiego. *Slav. Orient.* 1966 nr 1 s. 3-27. — Stanisław Stefan Jaworski. (1658-1722) — poeta nieznan. *Slav. Orient.* 1967 nr 4 s. 363-376. — Sprawy polskie w Aleksandra Hercena „Rzeczach minionych i rozmyślniach”. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN Oddz. w Kr.* 1968 s. 5-23. — Literatura polska w Rosji w wieku XVII i XVIII. W: O wzajemnych powiązaniach literackich polsko-rosyjskich. Wr. 1969 s. 36-64. — „Gofred” Tassa-Kochanowskiego na Rusi w wieku XVII-XVIII. W: W kręgu „Gofreda” i „Orlanda”. Wr. 1970 s. 119-130. — Wacław Lednicki jako badacz Puszkina. *Zesz. Nauk. UJ* 1970 nr 245 s. 177-186. — Zarys dziejów literatury ukraińskiej. W: Ukraina. Terażniejszość i przeszłość. Kr. 1970 s. 355-401. — Polsko-rosyjskie związki literackie w pierwszych dziesięcioleciach wieku XIX a tradycje Oświecenia. W: Spotkania literackie. Z dziejów powiązań polsko-rosyjskich w dobie romantyzmu i neoromantyzmu. Wr. 1973 s. 7-32. — Dawne piśmiennictwo ukraińskie a polskie tradycje literackie. W: Z dziejów stosunków literackich polsko-ukraińskich. Wr. 1975 s. 7-36. — Sztuka pisarska Puszkina — epika. W: O poetyce Aleksandra Puszkina. Pozn. 1975 s. 5-14. — Wiktor Jakubowski — historyk literatury rosyjskiej. *Zesz. Nauk. UJ* 1975 nr 406 s. 179-195. — Początki i rozwój rosyjskiego Oświecenia; Czasopiśmiennictwo satyryczne. Mikołaj Nowikow; Aleksander Puszkina; Aleksander Hercen. W: Historia literatury rosyjskiej. Wyd. 2 zmien. Wwa 1976, s. 239-263; 440-485; 708-744. — Twórczość S. Jaworskiego, poety ukraińsko-rosyjsko-polskiego, czyli raz jeszcze o baroku wschodniosłowiańskim. W: Język i literatury wschodniosłowiańskie. Łódź 1976 s. 103-114. — Poetyka „wiersza duchownego” — zapomnianego i nie badanego gatunku rosyjskiej epiki ludowej. *Zesz. Nauk. WSP w Bydż. (Stud. Filol.)* 1977 s. 28-61. — Z obserwacji nad właściwościami kompozycyjno-gatunkowymi liryki Fiodora Tiutczewa. *Pr. Nauk. UŚl.* 1977 nr 195 s. 43-55. — Dekabryści a rosyjska myśl filozoficzno-społeczna. *Stud. Filoz.* 1978 nr 4 s. 25-40. — Lew Tolstoj — „pisarz ludowy”. *Slav. Orient.* 1978 nr 1 s. 17-32. — Księcia Biskupa Warmińskiego sława literacka wśród Słowian Wschodnich. *Slav. Orient.* 1980 nr 3

s. 19-27. — Problem prądu a zagadnienia komparatystyki. W: Zagadnienia prądów i kierunków w literaturze rosyjskiej. Kat. 1980 s. 9-19. — W kręgu folkloru i literatury. (Ekskurs w dzieje stosunków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich). *Stud. Polono-Slav. Orient.* 1981 nr 7 s. 9-33. — Myśl filozoficzna Mikołaja Fiodorowa w kręgu pisarzy rosyjskich XIX i XX wieku. *Prz. Hum.* 1982 nr 1/2 s. 99-116. — Michał Łunin — dekabrysta. (Z rosyjskich „rodowodów niepokornych”). *Zesz. Nauk. WSP w Bydż. (Stud. Filol.)* 1983 nr 18 s. 15-32. — Oświeceniowe antynomie światopoglądowe na Ukrainie, w Rosji i w Polsce. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 6: Prace na IX Międzynarodowy Kongres Slawistów w Kijowie 1983. Wwa 1983, s. 301-311. — Biblia w kręgu zainteresowań współczesnych pisarzy rosyjskich. W: Biblia a literatura. Lubl. 1986 s. 419-427. — Karol Wojtyła — Jan Paweł II w kręgu spraw słowiańskich. [Współaut.:] M. Bobrownicka. W: Dzieło chrystianizacji Rusi Kijowskiej i jego konsekwencje w kulturze Europy. Lubl. 1988 s. 383-416. — Z zagadnień przekładu rosyjskiej literatury ludowej na język polski. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 7: Prace na X Międzynarodowy Kongres Slawistów w Sofii 1988. Wwa 1988 s. 411-421. — Józefa Łobodowskiego „pisarstwo kresowe”. *Libertas*, Kr. 1989 nr 12 s. 7-25. — Czterdzieści lat rusycystycznych studiów i badań historyczno-literackich w okresie powojennym. (1949/1950-1989/1990) w Krakowie. *Slav. Orient.* 1991 nr 3 s. 247-258. — Między Bizancjum a Rzymem. O procesie kształtowania się nowożytnego piśmiennictwa Ukraińców. *Pam. Słow.* 1991 s. 31-43. — Pisarze polscy, pisarze ruscy. Z problemów językowo-etniczno-kulturowych pogranicza. W: Między Wschodem a Zachodem. Cz. II. Piśmiennictwo pogranicza. Wwa 1991 s. 113-123. — Świat „sacrum” chrześcijańskiego na drodze twórczej Łesi Ukrainki. *Zesz. Nauk. KUL* 1991 nr 1/2 s. 89-106. — Z badań nad rosyjską ludową pieśnią religijną. *Rocz. Hum.* 1991/1992 z. 7 s. 39-55. — O dwóch obiegach — ustnym i piśmienniczym — w życiu literackim dawnej Rusi. *Acta Univ. Lodz. (Folia Litteraria)* 1992 nr 32 s. 19-35. — Franciszek Sielicki: polskiej rusycystyki portret własny; Bibliografia prac w układzie chronologiczno-działowym. *Slav. Orient.* 1993 nr 2 s. 157-186. — Od ihumena Daniela do protojereja Waleriana Łukjanowa. Staroruski gatunek opisu podróży do Ziemi Świętej oraz jego współczesny odpowiednik rosyjski. *Slav. Orient.* 1993 nr 2 s. 271-281. — Polsko-wschodniosłowiańskie spotkania naukowe w płaszczyźnie historii literatury po roku 1945. *Nauka* 1994 nr 2 s. 67-84. — Rosyjska pieśń ludowa w literaturze polskiej. W: *Opuscula polonica et russica. T. 2.* Tor. 1994 s. 7-19.

Przekłady

1. Rosyjskie czasopiśmiennictwo satyryczne XVIII wieku. Wybór źródeł. Przeł. i oprac. ... Wr.: Ossol. 1960, CLX, 346 s. *BN II*, 120.

2. Opowieść o niewidzialnym grodzie Kiteżu. Z legend i podań dawnej Rusi. Wyboru dokonał, przeł. ze staroruskiego i ros., wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: Pax 1988, 418 s.

3. Pieśń o niebieskiej księżce. Antologia rosyjskiej ludowej poezji religijnej. Wybrał, przeł. z ros. i oprac. ... Wwa: Pax 1990, 323 s.

4. W. Bielski: Opowieść o niewidzialnym grodzie Kiteżu oraz o Fiewronii Dziewicy. [Libretto do opery N. Rimskiego-Korsakowa]. Przeł. z ros., oprac. i przyp. opatrzył ... Kr.: Stradom 1993, 115 s.

Tytuł na okł. Nowa opowieść o grodzie Kiteżu. – Wstęp R.L.: Jeszcze jedna „Opowieść o Kiteżu, grodzie niewidzialnym”, s. 5-20.

5. Słowo o Bogu i człowieku. Myśl religijna Słowian Wschodnich doby staroruskiej. Wybrał, przeł. i oprac. ... Kr.: PAU 1995, 294 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Puszkina: Eugeniusz Oniegin. Romans wierszem. Wyd. 2 zmien. Przeł. A. Ważyk. Wstęp i przyp. ... Wr.: Ossol. 1970, CXXIV, 291 s. *BN II*, 35. Wyd. nast. tamże 1993.

2. Literatura staroruska. Wieki XI-XVII. Antologia. Teksty. [Wybór] i oprac.: W. Jakubowski, ... Wwa: PWN 1971, 193 s. + przyp. 55 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, dodruk 1975, wyd. 3 1978, wyd. 4 1979.

Tekst staroruski oraz częściowo równoległy pol.

3. P. Awwakum: Żywot protopopa Awwakuma przez niego samego nakreślony i wybór innych pism. Przeł. oraz wstępem i komentarzem opatrzył W. Jakubowski. [Red.] ... Wr.: Ossol. 1972, 357 s.

4. A. Puszkina: Opowieści: Opowieści Bielkina; Dama pikowa; Córka kapitana. Przeł.: S. Polak, T. Stępniewski, S. Strumph-Wojtkiewicz. Wstęp i przyp. ... Kr.: Ossol. 1973, XCIX, 275 s. *BN II*, 175.

5. Studia rusycystyczne z epoki romantyzmu. Prace krakowskiego ośrodka sławistycznego poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów w Warszawie w r. 1973. Red. nauk. ... Kr.: Ossol. 1973, 114 s. PAN Oddz. w Kr.

Tu też studia R.L.: Polskie badania nad literaturą romantyczną w Rosji, s. 5-12; „Książę Srebrny” Aleksiego K. Tołstoja a folklor. Z dziejów romantycznej ludowości, s. 91-114.

6. Studia z dziejów rusycystyki historycznoliterackiej w Polsce. Praca zbiorowa pod red. ... Wr., Kr.: Ossol. 1976, 154 s. PAN Oddz. w Kr.

Tu też studia R.L.: Od słowianofilstwa do słowianoznawstwa. (Dwa wieki historycznoliterackich zainteresowań rusycystycznych w Polsce. 1800-1939); Rusycystyka okresu powojennego XXX-lecia a tradycja naukowa, s. 7-27.

7. L. Tołstoj: Listy. Przeł. M. Leśniewska. [Oprac.] i przedm. ... Kr.: WL 1976.

T. 1. 1845-1866, 426 s.

T. 2. 1887-1910, 384 s.

8. A. Puszkina: Eugeniusz Oniegin. Romans wierszem. Przeł.: J. Tuwim i A. Ważyk. Konsultacja nauk. i posł. ... Kr.: WL 1977, 293 s.

Tu studium R.L.: Arcydzieło wielkiego poety, s. 271-292.

9. F. Tiutczew: Wybór poezji. Oprac. ... Wr., Kr.: Ossol. 1978, XCIII, 160 s. *BN II*, 191.

10. W. Wieriesajew: Puszkina żywy. Wybór autentycznych relacji. Przeł. A. Sarachanowa. Wybór, wstęp i przyp. ... Kr.: WL 1978, 389 s.

11. O poezji rosyjskiej. Od pieśni ludowej i poezji staroruskiej do liryki nowożytnej i współczesnej. Księga pamiątkowa sesji naukowej „Dziesięć wieków rozwoju form wypowiedzi poetyckiej w literaturze rosyjskiej”. Kraków, dnia 12-14 stycznia 1979 r. Red. ... Wwa: PWN 1984, 239 s.

Tu też referat R.L.: Poezja rosyjska w kręgu zainteresowań badawczych rusycystów środowiska krakowskiego, s. 231-239.

12. Okrutny talent. Dostojewski we wspomnieniach, krytyce i dokumentach. Wybór, wstęp i przyp. Z. Podgórzec. Red. nauk. ... Kr.: WL 1984, 371 s.

13. L. Tołstoj: Opowiadania i nowele. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył ... Wr.: Ossol. 1985, CXII, 485 s. *BN II*, 217.

14. P. Wiazemski: Z notatników i listów księcia Piotra Wiazemskiego. Przeł., wybrał i oprac.: A. Kepiński (Notatniki), ... (Listy). Wstęp i red. nauk. ... Kr.: WL 1985, 171 s.

15. Polacy w życiu kulturalnym Rosji. Praca zbiorowa. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1986, 152 s.

16. Dzieło chrystianizacji Rusi Kijowskiej i jego konsekwencje w kulturze Europy. Red. ... Lubl.: Wydawn. KUL 1988, 423 s.

17. Chrześcijański Wschód a kultura polska. Studia pod red. ... Lubl.: Wydawn. KUL 1989, 389 s.

Tu też studium R.L.: „Akahysty polskie” – stroniczki z dziejów ekumenicznej poezji religijnej w Polsce, s. 253-260.

18. F. Tiutczew: Sto wierszy. Wybór i posł. ... Przeł.: ... [i in.]. Kr.: WL 1989, 265 s.

19. Literatura rosyjska i jej kulturowe konteksty. Praca zbiorowa pod red. ... Wstęp ... Wr.: Ossol. 1990, 210 s.

20. Między Wschodem a Zachodem. Cz. II. Piśmiennictwo pogranicza. Pod red. i ze wstępem: ... i S. Nieznanowskiego. Wwa: PWN 1991, 356 s.

21. Studia porównawcze z literatur słowiańskich. Pod red. ... i Z. Niedzieli. Wr.: Ossol. 1992, 187 s.

Tu też studium R.L.: „Kosma i Damián z gwoździem”, czyli przysłówki i porzekadło na warsztacie filologa i tłumacza, s. 31-44.

Zob. też Przekłady poz. 1-5.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991. — A. Bezwiński: Bibliografia prac R.L. *Musica Antiqua Europae Orient.* t. 8 vol. 2: *Acta Slavica*, Bydg. 1988.
 [Pisarze kregu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska.] J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1967 nr 1; A. Rogow. *Sovetskoe Slawjanovedenie*, Moskwa 1967 nr 4; P. Lewin. *Slav. Orient.* 1968 nr 1. — [Literatura staroruska. Oprac. ...] L. Suchanek. *Jez. Ros.* 1972 nr 5; A. Oriszin, A. Gribowskaja. *Voprosy Ruskoj Literatury*, Lw. 1973 nr 1; F. Sielicki. *Slav. Orient* 1973 nr 1. — J. Orłowski. *Prz. Hum.* 1975 nr 6 [rec. wyd.: A. Puszkini: Opowieści]. — L. Gąsiorowski. *Lubel. Mater. Neofil.* t. 6: 1977 [rec.: Rosyjska literatura ludowa]. — D. Kutakowska. *Slav. Orient.* 1978 nr 1 [rec. wyd.: L. Tolstoj: Listy]. — [F. Tiutczew: Wybór poezji. Oprac. ...] K. Prus. *Slav. Orient.* 1979 nr 4; B. Burdziej: Obecność Tiutczewa. *Jez. Ros.* 1980 nr 2; S. Velkova. *Bolgarskaja Rusistika*, Sofia 1981 nr 3. — L. Suchanek: Prof. R.L. Szkic bibliograficzny. *Musica Antiqua Europae Orient.* t. 8 vol. 2: *Acta Slavica*, Bydg. 1988. — B. Białokozowicz: Sześćdziesięciolecie R.L. *Slav. Orient.* 1989 nr 3/4.

E.G.

LYSAKOWSKI Jan
ur. 1926

Pseud.: J.L. (J.L.); JOTEL; Michael Guy.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 29 sierpnia 1926 w Magnuszewie Małym pod Makowem Mazowieckim; syn Stanisława Łysakowskiego, technika rolnika, i Olgi z domu Szczerbo. W 1929 przeniósł się wraz z rodzicami do Makowa Mazowieckiego, gdzie rozpoczął naukę w szkole powszechnej, a następnie w 1936 do Pułtuska. W czasie okupacji niemieckiej pracował w 1941-42 jako robotnik w budowlanej firmie niemieckiej. Od 1942 ukrywał się na wsi, aby uniknąć wysłania na roboty przymusowe do Niemiec. Po wojnie wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego, został skierowany do oficerskiej szkoły piechoty w Lublinie, a po jej rozwiązaniu uczył się dalej w pierwszej szkole oficerskiej Ludowego Wojska Polskiego w Krakowie i Wrocławiu. W 1947 jako podporucznik dostał przydział do pułku piechoty w Sanoku. W 1952 zawarł związek małżeński z Danutą Dąbrowską. W 1954 z powodu złego stanu zdrowia został (w stopniu kapitana) przeniesiony do rezerwy i do marca 1956 pracował jako cywilny wykładowca przedmiotów wojskowych w Studium Wojskowym Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Debiutował w 1955 opowiadaniem pt. „W pewnej kompanii”, opublikowanym w dwutygodniku *Żołnierz Polski* (nr 8). W 1956 został członkiem PZPR. W tymże roku powrócił do Sanoka i pracował kolejno jako inspek-

tor inwestycji w Rejonowym Przedsiębiorstwie Młynów Gospodarczych (1956), kierownik kamieniołomu w Komańczy (do 1960), instruktor etatowy w Lidze Obrony Kraju (LOK; do 1961). Pracował także społecznie w Zarządzie Powiatowym Ligii Przyjaciół Żołnierza, w 1957-67 współpracował z jego pismem *Czata*, drukując liczne utwory publicystyczne. W 1961-62 pełnił funkcję przewodniczącego MRN w Sanoku. Od lipca 1962 pracował w Tarnobrzegu, początkowo jako instruktor w Zarządzie Powiatowym LOK, a w 1963-78 jako ekonomista w Kopalniach i Zakładach Przetwórczych Siarki im. M. Nowotki – „Siarkopol”. W tym czasie ukończył zaocznie Technikum Ekonomiczne i studia na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1967-74). Jednocześnie kontynuował twórczość literacką. Opowiadania i artykuły drukował m.in. w pismach *Widnokrąg* (1966-74), *Profile* (1969-87) i *Nowiny* (1979-83); tu w 1982 cykl felietonów pt. „List do towarzysza”). W 1967-68 był członkiem Klubu Literackiego w Rzeszowie, działającego pod patronatem Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1968 został członkiem ZLP; w 1979-81 był wiceprezesem, a od 1986 członkiem zarządu Oddziału Rzeszowskiego ZLP. W 1974 otrzymał nagrodę WRN w Rzeszowie za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury. W 1974-76 redagował wydawaną przy „Siarkopolu” gazetę zakładową *Siarka*. Od 1979 pracował etatowo jako dziennikarz w rzeszowskim miesięczniku społeczno-kulturalnym *Profile*. W 1981 został członkiem SDP i Rzeszowskiego Klubu Inteligencji Twórczej. W 1984 otrzymał nagrodę *Trybuny Ludu* za kształtowanie i upowszechnianie socjalistycznej kultury, a w 1986 nagrodę m. Rzeszowa za całokształt twórczości. W 1988 przeszedł na emeryturę. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, odznaką „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego” (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982), odznaką „Zasłużony dla Bieszczadów” (1984). Mieszka w Rzeszowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Za górami, za lasami. [Powieść]. Wwa: MON 1963, 192 s.
Wyróżnienie Ministra Obrony Narodowej w 1962.
2. Dowódca kompanii. [Wspomnienia z l. 1947-1952]. Wwa: MON 1965, 257 s.
II nagroda w konkursie *Żoł. Woł* w 1965.
3. Lewy brzeg. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1969, 175 s.
Zawartość: Lewy brzeg; Dyżur; Strażnica w górach; Zdarzyło się to na wojnie; Druga kompania.
Wyróżnienie Ministra Obrony Narodowej w 1969.
4. Synowie. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 183 s.

5. *Żołnierze*. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 269 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 6, 7.
Nagroda Ministra Obrony Narodowej II stopnia dla całego cyklu w 1975 zob. poz. 6, 7.

6. *Partyzanci*. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 310 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 5, 7.
Nagroda dla całego cyklu zob. poz. 5.
Przekł. ros.: Partizany. [Przeł.] N. Kirillov-Maslov. Moskwa 1979.

7. *Kowale*. [Powieść]. Wwa: KiW 1975, 322 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 5, 6.
Nagroda w konkursie KiW i ZG ZLP w 1974; nagroda dla całego cyklu zob. poz. 5.

8. *Korowód cieni*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1979, 321 s. Wyd. 2 tamże 1986.

9. *I wszystko w tym jednym życiu*. [Powieść]. Wwa: KiW 1981, 264 s.

Wyróżnienie w konkursie „Polsko-radzieckie braterstwo pracy”, ogłoszonym przez ZG TPPR, ZG ZLP, KiW, CRZZ w 1978.

10. *Strzały w lesie*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1981, 190 s.

11. *Łańcuch*. [Powieść]. Pozn.: WP 1982, 254 s.
Wyróżnienie w konkursie Wielkop. Tow. Kult. w 1982.

12. *Ostatnia czujka*. [Powieść]. Wwa: KiW 1982, 268 s.

13. *Portret ojca*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1983, 323 s.

14. *Spotkanie w Bieszczadach*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1983, 195 s.

15. *Echo*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1984, 249 s.

16. *Gorące wzgórze*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1984, 232 s.

17. *Bieszczady*. [Album]. [Fot.] T. Budziński; tekst ... Wwa: SiT 1985, [240] s.

18. *Dalekie drogi*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1987, 339 s.

19. *Kropla po kropli*. [Powieść]. Wwa: LSW 1987, 318 s.

II nagroda w konkursie LSW i *Zielonego Sztand* „Chłopi – ruch ludowy – Polska Ludowa” w 1985 oraz nagroda im. L. Waryńskiego w 1988, przyznawana za wybitne dzieła lit., nauk, i publicystyczne wnoszące nowe wartości humanizmu socjalistycznego do dorobku kult.

20. *Spadkobierca*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1987, 289 s.

21. *Zadanie na jedną noc*. [Powieść]. Łódź, Kielce: WŁ 1987, 335 s.

Nagroda Ośrodka Kultury Lit., Wydz. Kultury i Sztuki Urzędu Miej. i Urzędu Woj. w Kielcach oraz WŁ w konkursie lit. o regionie świętokrzyskim w 1984.

22. *Julia umierała samotnie*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1988, 161 s.

23. *Klasa*. [Powieść]. Rzeszów: KAW 1988, 232 s.
Nagroda w otwartym konkursie KAW na powieść z dziejów pol. lewicy w 1984.

24. *Operacja Złote Runo*. [Powieść]. Wwa: Orbita 1993, 265 s.

Podp.: Michael Guy.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. – Wywiad: Nie czekając na sprawiedliwość historii. Rozm. R. Dzieszyński. *Widnokrąg* 1987 nr 2.

S. Frycie: Żołnierska opowieść J.L. *Profile* 1971 nr 3 [rec.: Synowie]. – [Żołnierze; Partyzanci; Kowale.] S. Siekierski: Saga rodu komunistów. *Nowe Książ.* 1975 nr 22; A. Bukowska: Współczesna powieść społeczna. *Kultura* 1976 nr 7; K. Kozłowski: Partyjna saga braci Kowalów. *Polityka* 1976 nr 18. – [Korowód cieni:] J. Wilczak: Korowód wątpliwości. *Profile* 1980 nr 5; Z. Krempf: Spóźniony rachunek sumienia. *Nowiny* 1980 nr 101. – A. Niewolak-Krzywda: Fabuła czy publicystyka? *Profile* 1982 nr 3 [rec.: I wszystko w tym jednym życiu]. – A. Niewolak-Krzywda: W sprawie porządku rzeczy. *Profile* 1983 nr 5 [rec.: Ostatnia czujka]. – Z. Warski: Ekshumowanie „Zbika” *Rzeczystwość* 1984 nr 8 [rec.: Portret ojca]. – A. Niewolak-Krzywda: Echa przeszłości. *Profile* 1985 nr 7 [rec.: Echo; Gorące wzgórze]. – I.E. Bućko: Wszyscy jesteśmy czytelnikami. *Rzeczystwość* 1988 nr 17 [rec.: Spadkobierca]. – J. Kajtoch: Dobry rok J.L. *Nowe Książ.* 1988 nr 6. – B. Klukowski: Dalekie polskie drogi. *Profile* 1988 nr 1 [rec.: Dalekie drogi]. – [Klasa:] Z. Krempf: Przeciwno stereotypom. *Nowiny* 1988 nr 213; A. Niewolak-Krzywda: Studium portretu. *Profile* 1988 nr 12. – S. Tomala: Konfrontacje, czyli fenomen Rzepów. *Mies. Lit.* 1989 nr 2/3 [rec.: Kropla po kropli; Zadanie na jedną noc].

B.M.

ŁYSEK Paweł
1914-1978

Pseud.: Roman Kłysek.
Prozaik.

Urodzony 27 sierpnia 1914 we wsi Jaworzynka pod Cieszyrzem w rodzinie góralskiej; syn Jerzego Łyska i Marii ze Słowiczków; bratanek Jana Łyska, poety i dramaturga (1887-1915). W szkole podstawowej był uczniem folklorysty Pawła Zawady. Do gimnazjum uczęszczał od 1928 kolejno w Cieszyrzem, Wilnie (u księży misjonarzy na Soboczu), maturę zdał w 1935 w gimnazjum klasycznym w Krakowie. W 1936/37 studiował teologię, a następnie od 1937 historię, polonistykę i socjologię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1939 uzyskał magisterium z historii. Debiutował w 1938 wierszem pt. „Kądzień”, wydrukowanym w piśmie *Zaranie Śląskie* (z. 2); w tymże piśmie opublikował też pierwsze opowiadanie pt. „Zogalowej się zemrzyło” (z cyklu „Nowele beskidzkie”, 1938 z. 5). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939, po czym wrócił do rodzinnej wsi. Aresztowany przez Niemców, w grudniu zbiegł na Węgry i przebywał w obozie dla internowanych w Samogyszentienne. W 1940 przedostał się przez Jugosławię do Francji, skąd z wojskiem polskim został ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Stacjonował w Eastand w Szko-

cji. Po zakończeniu wojny studiował na uniwersytetach w Birmingham i Londynie, uzyskał stopień Bachelor of Arts. W 1949 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie kontynuował studia z zakresu historii, socjologii i bibliotekarstwa w Kent State University w Ohio; uzyskał stopień Master of Arts (1949) i Master of Library Science (1951). W 1951 pracował w bibliotece w Cleveland jako specjalista od literatur słowiańskich. Od 1952 był bibliotekarzem, a od 1971 także wykładowcą (m.in. polskiej literatury emigracyjnej) w Queens College w City University of New York (od 1974 full professor). Zorganizował Klub Polski przy tym uniwersytecie. Prowadził działalność publicystyczną i odczytową, popularyzującą Polskę. Na początku lat sześćdziesiątych zajął się także pracą literacką, pisząc najpierw wspomnienia, a później powieści oparte na folklorze górali beskidzkich. Fragmenty prozy i artykuły drukował m.in. w londyńskich *Wiadomościach* (od 1960). Od 1962 publikował recenzje literackie w *Books Abroad* (Ohio), a następnie w *World Literature Today*. Od połowy lat sześćdziesiątych odwiedzał Polskę, szczególnie strony rodzinne. Za twórczość powieściową otrzymał w 1974 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Był członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Londynie, Polskiego Instytutu Nauki i Sztuki w Nowym Jorku oraz Amerykańskiego PEN Clubu (od 1975). W 1976 otrzymał Złoty Medal Millennium, przyznany przez Polsko-Amerykańskie Stowarzyszenie Lekarzy „Medicus”. W 1977 przeszedł na emeryturę. Zmarł 15 lipca 1978 w Huntington pod Nowym Jorkiem; pochowany we wsi Istebna, w pobliżu Cieszyna.

TWÓRCZOŚĆ

1. Życie i praca dla Polski ks. [Józefa] Londzina. Kr.: UJ 1939, 126 s.

Praca magisterska

2. Polish views on the Polish-German border. A thesis. Kent, Ohio: Kent State University 1949, 110 s.

Praca, na podstawie której uzyskał stopień Master of Arts w Kent State University w Ohio.

3. Polish libraries before, during and after world war II. A thesis. Kent, Ohio: Kent State University 1951, 112 s.

Praca, na podstawie której uzyskał tytuł Master of Library Science w Kent State University w Ohio.

4. Z Istebnej w świat. Wspomnienia. Londyn: B. Świdorski 1960, 203 s.

Ciąg dalszy zob. poz. 5.

5. Poszło na marne. [Wspomnienia]. Londyn: B. Świdorski 1965, 210 s.

Początek zob. poz. 4.

6. Przy granicy. [Powieść]. Londyn: Veritas 1966, 203 s.

Przekł. ang.: At the border. [Przeł.] J.Z. Kłosek. London 1977.

7. Twarde żywobycie Jury Odcesty. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1970, 160 s.

Nagroda londyńskiego tygodnika *Wiadomości* za najwybitniejszą książkę pisarza polskiego wydaną na emigracji w 1970.

Przekł. ang.: The hard life of Jura Odcesty. [Przeł.] I. Krzyżanowski. Londyn 1980.

8. Marynka, cera gajdosza. Powieść obyczajowa znad obu brzegów Olzy. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1973, 256 s. Wyd. nast. Wwa: LSW 1982, 245 s.

9. Poland's Western and Northern Territories. A millenium of struggle. Flushing: Queens College 1973, 23 s.

10. Jano i jego zbójnicy kamraci. [Powieść]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1977, 204 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1975, 1976. — SWPP 2 (A. Szatagan). — PP (A. Szatagan) — LP (red.). — RL 1978 (J. Chudek). — [J. Zieliński] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — T.H. Bird: A bibliography of the writings of P.L. *Queens Slavic Papers*, Nowy Jork 1973 nr 1.

F. Perez: Librarian's life for books. *Phoenix*, Flushing, N.Y. 1961 nr 10 — W. Oszełda: Istebna we wspomnieniach P.L. *Głos Ziemi Ciesz* 1964 nr 2 [rec.: Z Istebnej w świat]. — F. Śmieja: *Kontynenty*, Londyn 1966 nr 95/96 [rec.: Przy granicy]. — [Twarde żywobycie Jury Odcesty:] M. Danilewiczowa: Opowieść o gaidzie spod Istebnej. *Tydz. Pol.*, Londyn 1970 nr 41; A. Insdorf: Professor pens prolific Polish trilogy. *Phoenix*, Flushing, N.Y. 1970 nr 5; Z. Kozarynowa: Powieść pachnąca Beskidem. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 36; T. Nowakowski: Na beskidzką nutę. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 4; F. Śmieja: Epopeja Beskidu Śląskiego. *Kultura*, Paryż 1971 nr 4, przedr. w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992: E.L. Dusza. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1972 nr 52. — T. Nowakowski: Gazda z Long Island i jego Marynka. *Tydz. Pol.*, Londyn 1973 nr 46. — F. Śmieja: The writer in exile as custodian of folklore. *Queens Slavic Papers*, Nowy Jork 1973 nr 1. — [Marynka, cera gajdosza:] D. Kadlubiec: Dokument zamierającej epoki. *Poglądy* 1974 nr 12; Z. Kozarynowa: O Marynce z Beskidu. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 2; M. Maneli: P.L. traktat socjologiczno-polityczny. *Kultura*, Paryż 1974 nr 7/8, przekł. ang. *Polish Review*, Nowy Jork 1974 nr 3/4 [dot. też: Przy granicy; Twarde żywobycie Jury Odcesty]. — W. Krawczyk: Epos beskidzki. *Kult. i Społ.* 1974 nr 3 [rec.: Twarde żywobycie Jury Odcesty]. — W. Oszełda: Trylogia beskidzka zrodzona z oceanem. *Polonia*, Chicago 1974 nr 37 [dot.: Przy granicy; Twarde żywobycie Jury Odcesty; Marynka, cera gajdosza]. — H. Skwarczyński: Eposu beskidzkiego ciąg dalszy. *Kult. i Społ.* 1977 nr 2. — Z. Kozarynowa: Zbójnicy Beskidu Śląskiego. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 12 [rec.: Jano i jego zbójnicy kamraci]. — Z. Kozarynowa: P.L., więzień Beskidu. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 35. — [Jano i jego zbójnicy kamraci:] F. Śmieja: Nie tacy zbójnicy straszni jak ich. E. maluje. *Oficyna Poetów i Malarzy*, Londyn 1978 nr 4; R. Stone. *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1979 nr 1. — [Marynka, cera gajdosza:] J. Kolbuszewski: Powrót P.L. *Prz. Poesz.* 1983 nr 1; W. Adamiec: Drzewiej nad Olzą. *Nowe*

Książ. 1984 nr 3; R. Sulima: Współczesne zjawiska twórczości ludowej i nieprofesjonalnej. *Lit. Lud.* 1985 nr 3/4 [m.in. dot. powieści P.L.]. — F. Pluta: Stylizacja gwarowa w „Marynka, cera gajdosza” P.L. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Językozn.* 1993 nr 14.

A.Sz.

ŁYSIAK Waldemar
ur. 1944

Pseud.: Archibald; Mark W. Kingden; Rezerwoy Ł.; Valdemar Baldhead; Wojciech Kowalewski.
Prozaik.

Urodzony 8 marca 1944 w Warszawie; syn Stanisława Łysiaka, inżyniera, i Wiktorii z Kowalewskich. W 1957-61 uczył się w Liceum im. B. Prusa w Warszawie. Od 1963 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. W 1965 ożenił się z Zofią Poisel, nauczycielką. W 1968 uzyskał tytuł inżyniera architekta ze specjalizacją w zakresie konserwacji zabytków. W 1968-71 pracował w przedsiębiorstwie państwowym Pracownie Konserwacji Zabytków. Uzupełniał też studia na wydziale historii sztuki uniwersytetu w Rzymie (1970-72) oraz w Międzynarodowym Studium UNESCO do Spraw Konserwacji Zabytków (1970-73). Twórczość literacką rozpoczął w 1969 reportażem z aukcji antykwarycznej pt. „Batalia o białe kruki”, opublikowanym w *Stolicy* (nr 46); debiutował jako prozaik w 1972 nowelą „Spowiedź galernika”, ogłoszoną w miesięczniku *Morze* (nr 8-9; podp. Valdemar Baldhead). Liczne opowiadania, artykuły oraz fragmenty powieści zamieszczał następnie m.in. w *Perspektywach* (1973-76; też pod pseud. Valdemar Baldhead), *Kulturze* (1976-79; z przerwami), *Wrocławskim Tygodniku Katolickim* (1979-81; tu m.in. w 1980 cykl szkiców historycznych „Polonica kieszonkowe”), *Gazecie Krakowskiej* (1983; tu cykl „Muzeum Wyobraźni”). W 1972 przeszedł do pracy dydaktyczno-naukowej na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, m.in. kierował Katedrą Historii Kultury i Cywilizacji. W 1977 uzyskał doktorat, na podstawie rozprawy pt. „Doktryna fortyfikacyjna Napoleona” (promotor prof. Andrzej Gruszecki). Po 1981 współpracował z wydawnictwami publikowanymi poza cenzurą, głównie typu kalendarzowego i ulotnego (pod pseud. Mark W. Kingden). Kontynuuje twórczość literacką. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kolebka. [Powieść]. Powst. 1970. Wyd. Pozn.: WP 1974, 212 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1983, wyd. 3 1987, wyd. 4 1988.

2. Wyspy zaczarowane. [Szkice]. Powst. 1972. Wyd. Wwa: Pax 1974, 211 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 Kr.: KAW 1986; wyd. 4 Chicago, Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997.

Zawartość: Dziewczeta z Łódceczką; Poślacane symbole kleśki; Il Palio; Gladiatorzy układu; Błogosławiona cisza monasterów; Miasta umierają jak bogowie; Kamienny Feniks na Monte Cassino; Zaulek Doria; Kalekie Madonny; Półnaga królewna z marmuru; Biały archipelag Canovy; Opowieść o „neapolitańskim Wersalu”, o synu karczmarza i o tym, jak się umiera na stojąco; Mañoso; Cień arcymaga; Świątynia Autostrady Słońca; Bergamski konfesał; „Czas jest architektem – człowiek tylko murarzem”; Krajobrazy bólu i uśmiech Salome; Nóż Leonarda.

3. Francuska ścieżka. [Szkice]. Wwa: Pax 1976, 218 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979 (właśc. 1980); [wyd. 3] Kr.: KAW 1984.

Zawartość: Imperium Monte-Christo; Poety architektury Wielka Prosta Droga do „maszyn wruśzeń”; Bunkier i krzyż; Człowiek z Chambord; Śmierć błazna; Grobowiec w Valençay, czyli Niewolnica geniusza niemoralności, albo Historia prawdziwa affektu de Mme la comtesse Tyszkiewicz do J. Exc. Xiecia – ministra interesów zagranicznych; Kamiennooka bajka z doliny Thann; Król Luwru; Ballada o paniach minionego czasu; Quo vadis ars?; Przedpokój gilotyny; Śladami Dziedzińca Cudów; O tym, jak się odlewa maski pośmiertne i o różnicy między koroną a kapeluszem ze słomy; Les ruines que j'aime; Jeden dzień na Mont-Saint-Michel; Dyskretny urok ryćskości; Dance macabre; Gabinet kosmetyki historii – wstęp wolny; Rozstrzelane krzesła. Togo od zacczenia się na smutek w La Rochelle; Montségur (zakoczenie).

4. Szuńska ballada o „ślepych wojownikach” Geodeonie i o jego pojedynku z „korsykańskim karłem” Bonaparte. Wwa: KAW 1976, 121 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1981; wyd. 3 Kr.: KAW 1991.

5. Empirowy pasjans. [Szkice biograficzne]. Wwa: Pax 1977, 377 s. Wyd. nast.: [wyd. 2] tamże 1984; wyd. 3 Pozn.: WP 1990.

Zawartość: [Cz. 1]. Asy: Wielka gra ministra policji. (Józef Fouché); Cesarski agent nr 1. (Karol Schulmeister); Sto wcieleń „Szakala”. (Franciszek Vidocq); Korsarz. (Robert Surcouf) — [Cz. 2]. Króle: Najdzielniejszy z wrogów. (Murad-bej Mohammed); Sprzymierzeniec w dalekich Indiach. (Tipu-Sahib); Cień Wielkiej Odaliski. (Selim III); Różaniec z Janiny. (Ali Tebelen). — [Cz. 3]. Damy: Zemsta „Królowej Palmiry”. (Estera Stanhope); Szipiowska kabała. (Anna Lenormand); Zagadka pani Récamier. (Julia Récamier); Don Camillo i piękna Pauleta. (Paulina Borghese). — [Cz. 4]. Walety: Najpiękniejsze przekleństwo świata. (Piotr Cambronne); Proces „Rudego Lwa”. (Michał Ney); „Żelazna maska” Świętego Przymierza. (Karol Piątkowski); Truciciel z Longwood. (Karol Montholon). — [Cz. 5]. Joker: Śmierć sobowtóra. Książka wybrana w plebiscycie na najpopularniejszą książkę roku 1984.

6. Cesarski poker. [Szkice]. Wwa: KAW 1978, 319 s. Wyd. 2 Kr.: KAW 1991.

Dot. pojedynku między cesarzem Napoleonem a carem Aleksandrem I.

7. Asfaltywo saloon. [Szkice z podróży do Stanów Zjednoczonych]. Wwa: Iskry 1980, 367 s. Wyd. nast. [uzup.] Wwa: Wydawn. Polonia 1986.

Zawartość: etap I „Atlantic rally”; etap II „Człowiek z bliźną”; etap III Pogrzeb mojej serce w Wounded Knee; etap IV Szalony jeździec z Black Hills; etap V „Full śmierci”; etap VI Harfa trubadura kosmitów; etap VII Little Big Horn, czyli o metodzie poprawiania słuchu à la Custer; etap VIII Zielone stoly Nevady; etap IX Fabryka upadłych aniołów i maty inwa-

lidzki wózek; etap X 15.10 do piekła; etap XI „Znajdziesz tam kamień grobowy”; etap XII Ostatni indiański wojownik; etap XIII Alamo trzynastu dni; etap XIV Ci wspaniali prorocy na swoich mechanicznych utopiach ($E = M \cdot C^2$ = Końska Siła Pani Murphy”); etap XV Stare domy, wyblakłe sny; etap XVI Hańba i chwala (w jednym żyły domku...); etap XVII Żegnaj, Elvis!; etap XVIII Saga o „naj”; Zakończenie; Poduszka firmy Modern Pillow Co.

8. Perfidia. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1980, 256 s. Wyd. 2 Kr.: KAW; Liber 1991.

Podp.: Valdemar Baldhead.

Zawartość: Cz. I. Był sobie policjant: Facet o ładnym nazwisku, Bestseller; Selekcja [por. poz. 12]; Hiszpańska szpada. — Cz. II. Był sobie czas: Profesora Meadowsa teoria kola; Operacja „Waterloo”; Elikstr młodości; Odwet Wielkiego Muga. — Cz. III. Był sobie strach: Śmierć motyla; Nieśmiały; Pokerowy błąd (Opowiadanie przyjaciela); Twoja mamusia musi być śliczna.

Adapt. poszczególnych opowiadań: radiowe: Operacja „Waterloo”. Adapt.: M. Milewski. Radio 1983; Perfidia, Radio 1983; Bestseller. Adapt.: M. Milewski. Radio 1983. — tv: Bestseller. Adapt.: ..., M. Grac. TV 1984.

9. Szachista. [Powieść]. Druk pt. Operacja Szachista *Panorama* 1980 nr 34-51/52, 1981 nr 1-9. Wyd. osob. Wwa: Pax 1980, 288 s. Wyd. nast. [wyd. 2] Kr.: KAW 1982, tamże [wyd. 2 nakł. 2] 1983, [wyd. 3] 1989.

Przekł.: franc.: Echec à l'Empereur. [Przeł.] R. Legras. [Paryż] 1994. — niem.: Schach dem Kaiser. [Przeł.] K. Lichtenfeld. Hamburg 1995. — włos.: Scacco all'imperatore. [Przeł.] F. Bruno. Milano 1994. — węgier.: Napóleon elrablása. [Przeł.] I. Katonai. Budapest 1985. — naddo wg inf. autora przekł. ang., hiszp. i portug.

10. Flet z mandragory. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1981, 259 s. Wyd. nast: wyd. 2 Kr.: KAW 1983, wyd. 3 [zmien.] Wwa: Wydawn. Orgelbrandów 1996.

11. Frank Lloyd Wright. [Album]. Tekst ... Wwa: Arkady 1982, 30 s.

Przekł. niem.: [Przeł.] R. Böning. Berlin 1983.

12. Selekcja II-III. [Scenariusze telewizyjne].

Selekcja II. TV 1983.

Adapt. opowiadania z tomu poz. 8.

Selekcja II. TV 1985.

Selekcja III. Powst. 1981. TV 1985.

Data powst. wg inf. autora.

13. MW. [Szkiecy]. Kr.: KAW [1984], 304 s. Wyd. nast. poszerz. tamże [1989].

Zawartość: Sala I – Zabójca bajek; Sala II – Bizantyjski pies; Sala III – I pogrzeb, który zaiste przytłacza krajobraz; Sala IV – Katedra w piekle; Sala V – Malarze wołą blondynki; Sala VI – Romantyczność; Sala VII – Kuter; Sala VIII – Bóg szachów; Sala IX – Szkarłatny rejs do Hilo; Sala X – Stos Sardanapala; Sala XI – Prawo Błazna; Sala XII – Człowiek w „żelaznej masce”; Sala XIII – Pejzaz z lustrem i świecą; Sala XIV – Wygnane dzieci; Sala XV – Zbrodnia i kara; Gabinet dyrektora – Spomiędzy tych obrazów.

14. Łysiak fiction. Wwa: Alfa 1986, 215 s.

Zawartość: Cz. I. Varia publicystyczne: 1. Harfa trubadura komiczów [poz. 7]; 2. Wypowiedź w ankiecie na temat UFO; 3. Science – reality. — Cz. II. Opowiadania: 1. Operacja „Wa-

terloo” [poz. 8]; 2. Elikstr młodości [poz. 8]; 3. Science – reality nr 44; 4. Bóg szachów [poz. 13]; 5. Odwet Wielkiego Muga [poz. 8]; 6. Dwa złote grochy; 7. Wrzód; 8. Katedra w piekle [poz. 13]; 9. Reinkarnacja Blakeya; 10. Animowanie (drama w siedmiu aktach); 11. El Toro; 12. Profesora Meadowsa teoria kola [poz. 8]; 13. Człowiek w „żelaznej masce” [poz. 13]; 14. Cudowna lampa Aladyna.

15. Wyspy bezładne. [Opowiadania]. Kr.: KAW 1987, 347 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. Wwa: Wydawn. Orgelbrandów 1994, wyd. 3 tamże 1995.

Zawartość: Wyspa 1 (Mas-a-Tierra) – Wyspa kóz; Wyspa 2 (Epidaurus) – Ucho; Wyspa 3 (Tell el-Amarna) – Ozyrysacja; Wyspa 4 (Longwood) – Czwartny; Wyspa 5 (Teheran) – Cudowna lampa Aladyna [poz. 14]; Wyspa 6 (Tipasa) – Tipasa-Mon Amour; Wyspa 7 (Ossiach) – Blizna; Wyspa 8 (Burchan-Kaldun) – Modliściada; Wyspa 9 (Neuschwanstein) – Zamek bajkowego króla; Wyspa 10 (Nowy Jork) – Bolek ostatni; Wyspa 11 (Petersburg) – Notre-Dame de Petersburg; Wyspa 12 (Połaga) – Krzyżak; Wyspa 13 (Savigny-sur-Orge) – Rzymski namiot; Wyspa 14 (La Ferrière) – Ballada o czarnym Makapho i o duchach; Wyspa 15 (Auschwitz) – Ćwiczenia z dialektyki w zakresie podstawowym (według Hegla); Wyspa 16 (Watykan) – Ruchomy cel; Wyspa 17 (Tadž Mahal) – Tadž Mahal; Wyspa 18 (Sesam) – Dowód prawdy; Wyspa 19 (Pitarin) – Syndrom Adamsa; Wyspa 20 (Tobruk) – Kismet; Wyspa 21 (Golgota) – Lamma Sabakthiani.

16. Łysiak na łamach. Wwa: LSW 1988, 365 s.

Wybór tekstów publicystycznych i dziennikarskich W.L. – Zawartość: Architektura i budownictwo; Ochrona i konserwacja zabytków; Szkolnictwo; Lechistan w oczach zachodu; Historia Polski; Varia historyczne; Varia krytyczne; Polemiki; Szyderstwa; Rozmowy; Wywiady.

17. Konkwista. [Powieść]. Wwa: Polonia 1989, 258 s. Wyd. nast. tamże 1989; z podtyt. Trylogia łotrzykowsko-heroiczna. Chicago, Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997.

Wyd. 1 podp.: Valdemar Baldhead.

Cz. 2 trylogii; cz. 1, 3 zob. poz. 18, 22.

18. Dobry. [Powieść]. Wwa: Officina, przy współpracy „WiR” 1990, 300 s. Wyd. nast. z podtyt. Trylogia łotrzykowsko-heroiczna. Chicago, Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997.

Cz. 1 trylogii; cz. 2, 3 zob. poz. 17, 22.

19. Lepszy. (Dla zmarłego kochanka epitafium taneczne, czyli poemat prozą o karmaniolach, czerwonych walcach, „fokstrotach” i polonezach różowych). Wwa: Officina, przy współpracy „WiR” 1990, 231 s.

Dot. cenzury po 1944 r.

20. Milczące psy. [Trylogia]. Kr.: KAW 1990, 346 s. Wyd. nast. Chicago, Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997.

Zawartość: T. I. Wilk i kruk: Wstęp; 1. „A la mort”; 2. Doktryna i siła; 3. „Basior”; 4. Cztery palce; 5. Gniazdo „kruków”; 6. Wizyty; 7. Na teatrum; 8. Jak stalowa sprężyna. — T. II. Wieża: Wstęp; 1. „Aqua tofana”; 2. Rozkosze miłości; Ciąg dalszy tomu II w punktach; Okruchy szkiców autorskich do tomu II. — T. III. Srebrne runo: Treść tomu III w punktach; Okruchy szkiców autorskich do tomu III.

21. Napoleoniada. [Szkiecy]. Wwa: Wydawn. RTV 1990, 427 s.

Zawiera działy: I. Wywiady; II. Polonica różne; III. Szkice morskie; IV. Zagadki historyczne; V. Empirowe drobiazgi; VI. Twórczość „boga wojny”; VII. Varsaviana; VIII. Recenzje; IX. Polemiki z rodakami; X. Polemiki z cudzoziemcami; XI. W kręgu Pepiego; XII. Napoleon i wielcy Polacy.

22. Najlepszy. Konkwista 2. [Powieść]. Wwa: Oficyna 1992, 441 s. Wyd. nast. z podtytuł. Trylogia Iotrzykowsko-heroiczna. Chicago, Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997.

Cz. 3 trylogii; cz. 1, 2 zob. poz. 18, 17.

23. Łysiak na łamach 2 oraz wywiad-rzeka. Wwa: PLJ 1993, 211 s.

Wybór publicystyki W.Ł. z 1970-1981. — Zawartość: „Kto naprawdę rządzi Polską”; „Oskarżam”; „Dekalog kłeski”; „Prawo Napoleona”; „Ku pokrzepieniu serc”; „Czerwony cień białego niedźwiedzia i czarny cień zachodu”; Wywiad-rzeka z W.Ł., Przedruki wewnątrz wywiadu: „Łysiak jest przekupny”; „Ambasador imperium wyobraźni”; „Marzenie Kobusza”; List Wieniawy do Piłsudskiego; „Polonijna gadzinówka o Łysiaku; Bibliografia W.Ł.; Foto-biografia Łysiaka (W.Ł. w ...”).

24. Statek. [Powieść]. Wwa: PLJ 1994, 503 s.

25. Czwarty poziom. [Scenariusz telewizyjny]. TV 1995.

26. Łysiak na łamach 3 oraz wywiad-rzeka. Wwa: PLJ 1995, 302 s.

Wybór tekstów publicystycznych z 1993-1994. — Zawartość w działach: Wywiady; Artykuły; Wywiad-rzeka z W.Ł. [rozm.] L. Reinisch; (Przedruki wewnątrz wywiadu).

27. Wilk i kuglarz. Łysiak na łamach 4 oraz wywiad-rzeka. Wwa: Tevere 1995, 302 s.

Wybór tekstów publicystycznych z 1995 oraz wywiad-rzeka [rozm.: A. Banasik, J. Chymkowski].

28. Malarstwo białego człowieka.

T. 1. Pozn.: Wydawn. Kurpisz 1997, 415 s.

T. 2. Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997, 375 s.

Popularna historia malarstwa. Wydawnictwo albumowe projektowane przez W.Ł. na 8 tomów.

29. Waldemar Łysiak na łamach 5 oraz wywiad-rzeka. Chicago, Wwa: A. Frukacz, Ex Libris 1997, 301 s.

Wybór tekstów publicystycznych pisanych od jesieni 1995 oraz wywiad-rzeka [rozm. A. Frukacz].

Adaptacja

1. Huragan. Scenariusz filmowy. [Współaut.] M. Waśkowski. Ekran. 1980.

Scenariusz na podstawie powieści W. Gąsiorowskiego „Huragan”.

Nadto słuchowiska radiowe: Cagliostro w Warszawie. Cz. 1-2. Radio 1979. — Operacja „Czarny orzeł”, Radio 1980.

Praca redakcyjna

1. K. Wojciechowski: Pamiętniki moje w Hiszpanii [z l. 1808-1813]. Wstęp, przyp., wybór ilustracji: ... Wyd. [powojenne] 1, wyd. 3 Wwa: Pax 1978, 104 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1995 — Wywiady: Za bardzo modny? Rozm. M. Gajewski. Tyg. Kult 1979 nr 23; Godzina z „szakałem”. Rozm. M. Butrym. Razem 1980 nr 27; Zabawa w pisanie. Rozm. I. Rajewska. Tydzień 1980 nr 2; Syndrom Alamo. Rozm. W. Kot. Wprost 1994 nr 4. Zob. też Twórczość poz. 17, 24, 27, 28.

[Kolebka:] F. Fornalczyk: Powieść z epoki napoleońskiej. *Nowe Książ.* 1974 nr 22; M. Kurzyca: O debiucie powieściowym W.Ł. *Sl. Pousz.* 1974 nr 284. — M. Ruszczyk: Italo, moja miłości... *Nowe Książ.* 1974 nr 21 [rec.: Wyspy zaczarowane]. — J. Tarczałowicz: Dwa dialogi z konwencją. *Życie Lit* 1975 nr 2 [rec.: Kolebka]. — M. Danilewicz Zielińska: Reportaże z podróży. *Kultura* 1976 nr 7/8 [rec.: Wyspy zaczarowane]. — S. Bratkowski: Pasje i tęsknoty. *Kultura* 1977 nr 45. — [Francuska Siczka] W.J. Kosiński: Ścieżkami wyobraźni. *Nowe Książ.* 1977 nr 11; J. Łojek: Sztuka opowiadania bajek. *Literatura* 1977 nr 43; M. Radgowski: Zaczarowana Francja. *Polityka* 1977 nr 23. — S. Jabłoński: Podróże, tęsknoty, sekrety. *Literatura* 1978 nr 42 [rec.: Wyspy zaczarowane]. — [Empirowy pasjans] Z. Irzyk: Urok napoleońskiej legendy. *Sl. Pousz* 1978 nr 78; B. Kledzik: Empirowy pasjans. *Nowy Wyraz* 1978 nr 8; J. Kardaszewicz: Empirowe fascynacje. *Wroc. Tyg. Katol.* 1978 nr 21; S. Zieliński: Figury imperialne. *Nowe Książ.* 1978 nr 10. — W. Bubińska: Poker dwóch asów. *Prawo i Życie* 1979 nr 19 [rec.: Cesarski poker]. — P. Czacki: Zabawy z perfidią. *Nowe Książ.* 1980 nr 13 [rec.: Perfidia]. — Fenomen, ale... O twórczości W.Ł. rozmawiają: B. Sowińska, J. Łojek, M. Łukaszewicz i M. Ruszczyk. *Nowe Książ.* 1981 nr 2. — W.Ł. wypełnił... ankietę personalną. Prawie wszystko na sprzedaż. *Przebieg* 1981 nr 1887. — A. Nowakowski: Flet z papier-maché. *Nowe Książ.* 1982 nr 2 [rec.: Flet z mandragory]. — E. Borkowska: Hazardziści. *Wybrzeże* 1983 nr 11 [rec.: Szachista]. — [MW:] K. Goldbergowa: Piękne książki. *Kontrasty*, Białystok 1984 nr 8; B.S. Kunda: „Muzeum Wyobraźni”. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 12. — B. Czeszko: Cicer cum caule Łysiaka. *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Wyspy bezludne]. — J. Czaja: O pisarstwo historycznym W.Ł. W: Polska powieść historyczna XX wieku. Lubl. 1990. — P. Kowalski: Antykwaryczna historia W.Ł. *Acta Univ. Wratisl. Litteraria* 1991 t. 1. — [Statek:] M. Janicki: Łysiak oczywisty. *Polityka* 1994 nr 31; K. Dunin: Nieszczone potwory. *Życie Warsz.* 1995 nr 72. — J. Polit: Fenomen — W.Ł. *Dekada Lit.* 1996 nr 5.

K.B.

**ŁYSKANOWSKI Marcin
ur. 1930**

Pseud.: Karol Soczyński; Ludwik Międzyborski. Prozaik, historyk medycyny.

Urodzony 11 listopada 1930 w Warszawie; syn Ignacego Łyskanowskiego, urzędnika, i Cecylii z Brelewskich. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. T. Reytana. W kwietniu 1948 został członkiem ZWM, a w lipcu tegoż roku ZMP. Po zdaniu matury w 1949, studiował medycynę na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej (AM) w Warszawie; w 1955 uzyskał dyplom lekarza. W tym też roku ożenił się z Marią Krystyną Gabryś, biologiem. Następnie pracował jako internista w Obwodowej Przychodni nr 2 w dzielnicy Warszawa-Wola, później jako psychiatra w Poradni Zdrowia Psychicznego. W 1957 został członkiem Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny; przez dwie kadencje pełnił funkcję prezesa Zarządu Głównego. W 1958 ogłosił pierwszą książkę po-

popularnonaukową z dziejów medycyny polskiej pt. „Śladami polskiego Eskulapa” (podp. Karol Szczyński). W 1962 rozpoczął twórczość literacką. W 1964 uzyskał stopień specjalisty I stopnia z zakresu chorób psychicznych; w 1968 stopień doktora nauk medycznych, w 1970 habilitację. W tymże roku został członkiem PZPR. W 1971 wygrał konkurs na stanowisko kierownika Zakładu Historii Medycyny i Farmacji AM w Warszawie (od 1995 Zakład Historii i Filozofii Medycyny AM). W 1971 został członkiem ZLP. Za książkę „Medycyna i lekarze dawnej Warszawy” otrzymał nagrodę im. T. Boya-Zeleńskiego I stopnia w 1977. W 1983 został członkiem nowego ZLP. W 1986 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1995 tytuł profesora zwyczajnego. Obok pracy naukowej kontynuuje praktykę lekarską, pracując w przychodni Warszawa-Praga Południe. Był w 1966 współzałożycielem Unii Polskich Pisarzy Medyków (od 1981 Unia Pisarzy Lekarzy), w 1978 został wybrany na jej przewodniczącego; jest członkiem Światowej Unii Pisarzy Lekarzy (od 1966), Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny (od 1971), oraz członkiem Międzynarodowej Fundacji Hipokratesowskiej na wyspie Kos (od 1994). Odznaczony m.in. Medalem im. J.E. Purkyniego (1972), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), odznaką „Wzorowy Pracownik Służby Zdrowia” (1976) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

Oprócz prac naukowych i popularnonaukowych z zakresu historii medycyny opublikował:

1. Mury cytadeli. Notatnik lekarza. [Powieść]. Wwa: Pax 1962, 156 s. Wyd. 2 zob. poz. 7. Wyróżnienie w konkursie Inst. Wydawn. „Pax” w 1962.
2. Zapiski warszawskiego konsyliarza. [Powieść]. Wwa: Pax 1965, 219 s.

Dot. Tytusa Chałubińskiego. – III nagroda w konkursie Stołecznej Rady Narodowej.

3. Ostatnie sprawozdanie archiatra. [Powieść]. Wwa: Pax 1967, 201 s. Dot. historii warszawskiej służby zdrowia.
4. Portret mistrza medycyny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 272 s. Dot. Józefa Strusia.
5. Testament mistrza chirurgii. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 201 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1979. Dot. Rafała Józefa Czerwiakowskiego.
6. Gwiazda doktora Oczki. [Opowieść historyczna]. Wwa: Czyt. 1977, 167 s. Dot. Wojciecha Oczki, nadwornego lekarza i sekretarza Stefana Batorego. – Wyróżnienie w konkursie im. T. Boya-Zeleńskiego w 1979.
7. Mury cytadeli; Doktor Karol S. [Powieści]. Wwa: Czyt. 1980, 290 s. Mury cytadeli zob. poz. 1.
8. Doktor Grodecki. [Powieść]. Wwa: KAW 1982, 70 s.
9. Rejony doktora Grodeckiego. [Powieść]. Wwa: KAW 1983, 62 s.
10. Sostrates uczeń Hipokratesa. [Powieść dla młodzieży]. Szczec.: Glob 1987, 173 s.
11. Miłość w Domu Obłąkanych. [Powieść]. Kat.: Akapit 1992, 177 s. Podp.: Ludwik Międzyborski.

OPRACOWANIA (wybór)

Z. Kozarynowa: Niesdosły dr Judym. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 8 [rec.: Mury cytadeli]. – [Testament mistrza chirurgii]: M. Ruszczyc: Potężna gromadka. *Nowe Książ.* 1975 nr 12; W. Blachut. *Twórczość* 1976 nr 2. – B. Sowińska: Gwiazdy (nie zawsze) patrzą na nas ... *Życie Warsz.* 1978 nr 58 [rec.: Gwiazda doktora Oczki]. – [Doktor Grodecki]: W. Królikowski: Manekiny w Kluczanach. *Nowy Medyk* 1983 nr 5; T.J. Żółciński: Prowincjusze. *Tu i Teraz* 1983 nr 24. – T.J. Żółciński: Sam przeciw bogom. *Argumenty* 1988 nr 23 [rec.: Sostrates uczeń Hipokratesa].

K.B.

M

MACH Wilhelm 1917-1965

Pseud.: Ag.; il.; Quidam; s.; S.; W.M.; Współpracownik. Prozaik, krytyk literacki, felietonista.

Urodzony 1 stycznia 1917 we wsi Kamionka pod Ropczycami (Rzeszowskie) w rodzinie chłopskiej; syn Wincentego Macha i Apolonii z Białków. Uczył się od 1928 w prywatnym Miejskim Staroklasycz-

nym Koedukacyjnym Gimnazjum w Ropczycach. W tymże roku debiutował wierszem pt. „Jesień”, ogłoszonym w szkolnym czasopiśmie *Przyszłość* (nr 1 z września), oraz nowelą pt. „Dawne zapusty” na łamach czasopisma *Rola* (nr 8). W 1932 przeniósł się do państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Dębicy. Redagował tam szkolne piśmko *U nas*, w którym zamieszczał

okolicznościowe i satyryczne wiersze oraz humoreski (m.in. podp. Ag.). Osierocony przez rodziców, znajdował się pod opieką najstarszej siostry, Bronisławy (po mężu Kugler, secundo voto Sartorius). Po zdaniu w 1936 matury, studiował polonistykę w Państwowym Pedagogium w Krakowie, którego dyplom uzyskał w 1938. Następnie odbył roczną służbę wojskową w krakowskiej Szkole Podchorążych Piechoty. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 jako dowódca drużyny w 6. Dywizji Piechoty (Armia „Kraków”). W okresie okupacji niemieckiej mieszkał początkowo u siostry, Bronisławy, w Sędziszowie Małopolskim, a od 1941 w Krakowie, gdzie pracował jako urzędnik w Ubezpieczalni Społecznej. Równocześnie uczestniczył w tajnym nauczaniu. Po zakończeniu wojny kontynuował studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1947 uzyskał magisterium. Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Jesienią 1945 ogłosił w jednodniówce pt. „Inaczej”, której był współredaktorem, wiersz „Tobie dalekiej”, a w tygodniku *Odrodzenie* opowiadanie „Rdza” (nr 42); utwory te uznawał za właściwy debiut literacki. Należał w 1945-46 do grupy literackiej Zespół Młodych „Inaczej”. Pracował jako sekretarz redakcji w miesięczniku *Twórczość* (1945-50), na którego łamach zamieszczał opowiadania i recenzje literackie. Prozę, recenzje, artykuły i korespondencje publikował również w tygodniku *Odrodzenie* (1945-47) i *Dzienniku Literackim* (1947-50). Od 1945 był aktywnym członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZZLP (od 1949 ZLP), w 1948 został członkiem Związku. W 1947/48 przebywał na stypendium rządu francuskiego w Paryżu. Współpracował z radiem, m.in. w 1948-49 prowadził stały felieton na temat bieżących wydarzeń kulturalnych. W 1950 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1958 pracował w redakcji tygodnika *Nowa Kultura*, prowadząc dział prozy; ogłaszał tu także (do 1963) opowiadania, liczne recenzje, felietony, artykuły literackie i noty (w 1956 też pod pseud.: il., Quidam, s., S., Współpracownik). Był też konsultantem literackim w Domu Wojska Polskiego. W tym czasie zawarł przyjaźń z Zofią Nałkowską, która wyznaczyła go na jednego z czterech kuratorów swojej spuścizny. Odbył kilka podróży, m.in. do ZSRR, Indii (1956); cykl pt. „Z podróży na Wschód” w *Nowej Kulturze* w 1956), Bułgarii (kilkakrotnie od 1958) i Stanów Zjednoczonych (1961). Współpracował jako scenarzysta z Filmem Polskim. Działal w międzynarodowej organizacji pisarzy Comunità Europea degli Scrittori (COMES). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Zmarł 2 lipca 1965 w Warszawie.

W 1967-81 Zarząd Główny ZLP przyznawał Nagrodę Młodych im. W. Macha.

TWÓRCZOŚĆ

1. Srebrna podkova. Nowela filmowa. [Współaut.] S. Otwinowski. *Echo Tyg.* 1949 nr 1-10.

2. Traktor i dziewczyna. Krotkoczwila ze śpiewami w 3 aktach. [Współaut.:] T. Kwiatkowski, S. Otwinowski. Praprem. Kr., Stary T. 1949. Druk. fragm. pt. Miłość i pszczoły. *Dz. Lit.* 1949 nr 31 s. 2.

Inna wersja tytułu: Motoryzacja w Strękocinie. — Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

3. Rdza. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1950, 401 s. Wyd. 2 tamże 1967.

4. Doświadczenia i przypadki. Opowiadania, eseje, reportaże i felietony. 1945-1953. Wwa: Czyt. 1954, 274 s.

Zawartość: Opowiadania: „Lud we śnie”; Miasteczko Miłe; Rdza; Któraś brama; Co czytać; Szkoła wielkiego burmistrza; Konwalie; Marsz defiladowy; Mandarynka; Koncert mandolinistów. — Eseje i reportaże: Cień Lauri de Noves; Repatrianci; „Podróż na Wschód” [do Indii]; „Mazowsze”; Zbrojny las; Kartki z podróży [do ZSRR]; O tej książce. — Felietony: Pytania czytającego robotnika; Trzy siostry; Stare i nowe; „Mazowsze” w Chinach Ludowych; *** [Inic.] „Ciężko mówić, ciężko gdy ...” [Po zgonie Tadeusza Borowskiego]; 4 czerwca 1952. (Jubileusz Zofii Nałkowskiej); Powiedzcie mojemu miastu ...; Żeby było bliżej; Z lat szkolnych.

5. Jaworowy dom. [Powieść]. *Twórczość* 1954 nr 1 s. 46-97, nr 3 s. 20-80, nr 4 s. 8-123. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1954, 346 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1977.

Nagroda Państwowa III stopnia w 1955.

Przełt. bułg.: Javorovij dom. [Przeł.] A. Gančeva-Zagrafova. Sofija 1956. — czes.: Javorův dům. [Przeł.] L. Teigová. Praha 1956. — niem.: Jawors Haus. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1958. — ros.: Dom Javora. [Przeł.] J. Mirskaja. Moskwa 1956. — ukr.: Rodina Javoriv. [Przeł.] V. Zachidnyj. Kiiv 1958.

6. [Piętnaście] 15 lat Zespołu Pieśni i Tańca Wojska Polskiego. [Szkiec]. Wwa: MON 1957, 60 s. Na okł. tytuł: Zespół Pieśni i Tańca Wojska Polskiego.

7. Życie duże i małe. [Powieść]. [Łódź]. WŁ 1959, 196 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1965, tamże: wyd. 3 1972, wyd. 4 1974; wyd. ze słowem wstępnym J. Poradeckiego Łódź: WŁ 1984.

i nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim WŁ.

Przełt. bułg.: Životat — golemijāt i malkijat. [Przeł.] V. Smochovska-Petrova. Sofija 1960. — czes.: Život velký a malý. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1963. — ros.: Žizn' bol'saja i malaja. [Przeł.] G. Jazykova. W: Połskie povesti. Moskwa 1978. — słowac.: Veľký a malý život. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1981.

Adapt. radiowa: Adapt.: E. Hartwig. Radio 1977.

8. Do widzenia, do jutra. Scenariusz filmowy [Współaut.:] Z. Cybulski, B. Kobiela. Ekran. 1960.

9. Góry nad Czarnym Morzem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 316 s.

Przełt. czes.: Hory nad černým mořem. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1967.

10. Agnieszka 46. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Z. Skowroński. Ekran. 1964. Por. poz. 11.

11. Agnieszka, córka Kolumba. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 398 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1968.

Powieść powstała na kanwie scenariusza filmowego zob. poz. 10. — Nagroda Państwowa II stopnia w 1964. Przekł.: bułg.: Agneška — dašerjata na „Kolumb”. [Przeł.] D. Ikonomov. Sofija 1966, — litew.: Agnieška, Kolumbo dukte. [Przeł.] A. Antanavičius. Vilnius 1967, — łotew.: Agnesīte, Kolumba meita. [Przeł.] V. Meļņovskis. Rīga 1972, — mołd.: Agneška, fiĭka luj Kolumb. [Przeł.] M. Brumă. Kišineu 1971, — niem.: Agnes, Tochter des Kolumbus. [Przeł.] E. Szubert. Berlin 1970, wyd. 2 tamże 1977, — ros.: Agneška, doč' Kolumba. [Przeł.] K. Staroseľskij, L. Toom. Moskva 1969, wyd. 2 [współwyd. z przekł.: T. Konwicki: Sennik współczesny] tamże 1973, — ukr.: Včitel'ka, dočka Kolumba. [Przeł.] I. Glin'skij. Kijiv 1971, wyd. 2 tamże 1982, — węgier.: Agnieszka. [Przeł.] É. Sebök. Budapest 1966. Adapt. radiowa: Adapt.: H. Szof. Radio 1975.

12. Szkice literackie. Wybór i przygot. do druku: H. Bereza [i in.]. Od redakcji: [R. Matuszewski] R.M.T. 1-2. Wwa: Czyt. 1971.

T. 1. W szkole krytyków, 485 s.
Zawiera szkice i recenzje druk. w czasopiśmie w 1946-1964: Opowieść o najtrudniejszej zwycięstwie [dot.: S. Szmaglewska: Dymy nad Birkenaul; Ślad Szyfła [dot.: P. Gojawiczyńska: Krata]; Noc bez świtu [dot.: J. Andrzejewski: Noc; Dziecko w mrocznym szamale [dot.: S. Dygat: Jezioro Bodeńskie]; Kwitnące krzyże [dot.: W. Żukrowski: Z kraju miłczenia]; Ten i tamten brzeg czasu [dot.: J. Putrament: Święta kula]; Z doliny głodu w dzień dzisiejszy [dot.: M. Rusinek: Z barykady w dolinę głodu]; Człowiek w czasie nieludzkiem [dot.: S. Otwinowski: Czas nieludzki]; Proza Iwaszkiewicza [dot.: Nowa miłość i inne opowiadania; Stara cegielnia; Młyn nad Lutynią]; Prywatne życie realisty [dot.: K. Brandys: Drewniany koń]; Wycieczka z cyrku do nieba [dot.: T. Kwiatkowski: Lunapark]; Do „szkoły krytyków”; Granicami prozy powojennej [dot.: K. Wyka: Pogranicze powieści]; Obserwator z bagażem [dot.: P. Hertz: Notatnik obserwatora]; List do Wojciecha Żukrowskiego [dot.: Dom kłeski]; O twórczości Zofii Nałkowskiej; O metnych wodach i czystym nurcie list do przyjaciela [dot.: współczesnej pol. literatury]; Przeciw baśniopisarstwu [dot.: przyszłości prozy epickiej]; O „literaturze kobiecej”; Literatura i polityka — z wczoraj na dziś; Rozmowa z Jarosławem Iwaszkiewiczem; Poeta w mundurze proza [dot.: A. Międzyrzecki: Opowieści mieszańca namiotów]; Baśń, realizm i moral [dot.: S. Otwinowski: Julia]; Stanisław Kryczyński — pisarz odnaleziony; „Widzenia bliskie i dalekie”, czyli powieść utajona [Z. Nałkowskiej]; Jeszcze o „Azylu” Faulknera; Przeczytaj „Dziurę w niebie” [T. Konwickiego]; Teatr Mirona Białoszewskiego; Myśli o nieobecnej [dot. Z. Nałkowskiej]; Dialog z książką [dot.: B. Wojdowski: Wakacje Hioba]; „Teatr ludzi uczciwych” [R. Samsela]; „Jeden dzień” [E. Stachury]; „Panny szczerbate” [M. Pilota]; [L.] Elektorowicz — prozaik [dot.: Rejterada]; Uwaga — dobry debiut [dot.: H. Snopkiewicz: Słoneczniki; Piękny statek]; Co nowego widzę w literaturze pierwszego XX-lecia Polski Ludowej. (Odpowiedź na ankietę „Życia Warszawy”).

T. 2. W Polsce i w świecie, 427 s.

Zawartość: Reportaże [druk. w czasopiśmie w 1946-1956]; W Polsce; Daleki bliski kraj; Ziemia Świerczewskiego [współaut.: L. Bartelski]; W drodze na Wschód; Kwiaty Delhi; Indyjska wiosna; Mówią Indie [dot.: J. Nehru: Odkrycie Indii]; W Kamionce po latach; Chwile czarnomorskie; Szukam bułgarskiej wsi ...; Chleb powszedni; Słoneczna młodość; Z Bułgarii o Bułgarii; Nie tylko różany olejek; Białostockie w skałi powiatowej; Pójsz w Polskę ... — Za kwadrans wiosna [opowiadanie]. — Felietony: Mały traktat o wystadach; Krzyżówki; Starzejące się kobiety; Stworzenie człowieka; Egzystencjalista w Wałbrzychu; Święty z Hollywood; A ty, czytelniku; Kłopoty z kwiatem [dot. twórczości M. Białoszewskiego]; Czytelnicy

i autor — sam na sam; Wiedzieć, kim się jest; Ucieczka z tematu; Jesteśmy [o pamiętnikach]; Moje Polskie Radio, czyli na razie o sposobach mówienia; Moje Polskie Radio — tym razem trochę o sporcie; Z pozycji szpitalnego pacjenta. — Wywiady, wypowiedzi, ankiety: Wypowiedź w ankiecie *Odrodzenia*, Czytelnikom — krajanom — o swej pracy; Jak powstają moje książki. Rozm. H. Przeborska; Rozmowa z W.M. Rozm. J.P. Gawlik; Dlaczego piszę? O „Życiu dużym i małym”. Rozm. L.M. Bartelski; Mój kraj lat dziesięciny ... Rozm. Z. Wawrzczak; O „Górach nad czarnym morzem”. Rozm. Z. Wawrzczak; O temacie współczesnym; Amerykańskie okulary przeciwsłoneczne. Rozm. K. Nastulanka; Odwiedziny w USA. [Rozm. red. *Prz. Kult.*]; O pracy z młodymi pisarzami. Rozm. Z. Wawrzczak; Pytanie o bohatera. Rozm. Z. Wiśniewski. — W. Mach: List [poświęcony Rzeszowszczyźnie].

13. Za kwadrans wiosna. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 132 s.

Zawiera opowiadania z poz. 4: Miasteczko Miłe; Rdza; Któraś brama, — nadto: Za kwadrans wiosna [poz. 12].

Przekład

1. J.P. Eckermann: Rozmowy z Goethem. Wybór. Przeł.: M. Leśniewska, ... W: J.W. Goethe: Dzieła wybrane. T. 4. Wwa: PIW 1954 s. 439-532.

Prace redakcyjne

1. Z. Nałkowska: Pisma wybrane. Wyboru dokonał i przedm. opatrzył ... Kom. red.: T. Breza, B. Kuczyński, ..., J. Zawieyski. Wyd. 2 rozszerz. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1956, 700 + 776 s.

2. Z. Nałkowska: Widzenie bliskie i dalekie. Kom. red.: T. Breza, B. Kuczyński, ..., J. Zawieyski. Wwa: Czyt. 1957, 516 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady zob. Twórczość poz. 12 (t. 2).
SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (R. Matuszewski). — LP (A. Flut). — RL 1965 (P. Grzegorzczak). — J. Orzech: Bibliografia podmiotowa W.M.; J. Rospond: Bibliografia przedmiotowa o dorobku literackim W.M. W: Wilhelm Mach. Człowiek i pisarz. Rzeszów 1968.

[Rdza:] A. Kijowski: Przedwzrostowe zaduszki. *Wież* 1950 nr 35, przedr. w tegoż: Różowe i czarne. Kr. 1957; L. Flaszyn: W poszukiwaniu tajemniczej miary. *Nowa Kult.* 1951 nr 1. — H. Bereza. *Twórczość* 1954 nr 8 [rec.: Doświadczenia i przypadki]. — [Jaworowy dom:] H. Bereza. *Twórczość* 1954 nr 7; A. Bukowska. *Po Prastu* 1954 nr 28; J. Błoński: Wojna o epikę. *Nowa Kult.* 1955 nr 1; W. Maciąg: Eksperyment epicki. *Życie Lit.* 1955 nr 8; W. Sadkowski: Próba epiki. *Twórczość* 1955 nr 5; A. Wasilewski: Kłopoty z historią. *Nowa Kult.* 1956 nr 40. — [Życie duże i małe:] H. Bereza: Jak pisze M.? *Twórczość* 1959 nr 10, przedr. zmien. w tegoż: Związki naturalne. Wwa 1978; S. Lichański: M. uświęcony laurem. *Nowe Książ.* 1959 nr 14, przedr. w tegoż: Kuszenie Hamleta. Wwa 1965, w: O literaturze polskiej. Cz. 2. Wwa 1976; W. Maciąg: Wezwanie do Erato. *Życie Lit.* 1959 nr 27, przedr. w tegoż: Opinie i wróżby. Kr. 1963; J. Preger: Sentymentalizm, czyli wtórność. *Tryb. Ludu* 1959 nr 185, polem. — S. Zółkiewski: Z powodu W.M. *Nowa Kult.* 1959 nr 31. — [Góry nad Czarnym Morzem:] A. Kijowski: Etap tortur. *Prz. Kult.* 1961 nr 50; S. Lichański: Magellan Czarnych mórz. *Orka* 1961 nr 51, przedr. w tegoż: Wśród mówiących prozą. [Wwa] 1971; M. Wyka: Kwadratura koła w prozie. *Życie Lit.* 1961 nr 52; A. Bukowska: Eksperyment W.M. *Współczesność* 1962 nr 1; Z. Dolecki: Próba panliteratury. *Kierunki* 1962 nr 11, przedr. w tegoż: Poszukiwanie kluczy. Wwa 1981; L. Ligęza: Porządkowanie chaosu. *Wież* 1962 nr 3; J. Rogoziński: Pro-

za i duża i mała. *Twórczość* 1962 nr 4; J. Syski: Xander – czyli świadomość udręczona. *Argumenty* 1962 nr 18; Z. Umiński: Nad morzem Jazona. *Życie i Myśl* 1962 nr 3/4; A. Werner: Konwencje i literatura. *Współczesność* 1963 nr 16 – [Agnieszka, córka Kolumba] W. Maciąg: Realizm i demony. *Twórczość* 1964 nr 10, przedr. w: Proza, poezja 1964. Wwa 1965; A. Werner: Powrót do tradycji? *Współczesność* 1964 nr 18. – M. Kierczyńska: „Góry nad Czarnym Morzem”. W tejsze: O sprawach nieobojętnych. Wwa 1965. – J. Kowalewski: W.M. ofiarą ... czego? *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 39. – Z. Kubikowski: Ucieczka z kraju dzieciństwa. W tegoż: Bezpieczne małe mity. Wr. 1965 [rec.]: Życie duże i małe. – K. Meloch: Doświadczenia pisarskie W.M. *Wiatrak* 1965 nr 7. – A. Niewolak: Topografia „Gór nad Czarnym Morzem” W.M. *Roczn. Nauk.-Dydak. WSP w Rzesz.* 1965 z. 2. – S. Otwinowski: Myśli o nieobecny. *Życie Lit.* 1965 nr 29 [wspomnienie]. – Z. Pędziński: Gdzieś w Polsce. *Wież* 1965 nr 3, przedr. w tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Poznań 1971. – K. Wyka: Podgora, czyli o W.M. *Twórczość* 1965 nr 12, przedr. w tegoż: Wędrując po tematach. T. 2. Wwa 1971, Odeszł. Wwa 1983. – H. Bereza: Powieść W tegoż: Sztuka czytania. Wwa 1966, przedr. zmien. pt. Prawda i baśń. W tegoż: Związki naturalne. Wwa 1972 [dot.: Góry nad Czarnym Morzem; Agnieszka, córka Kolumba]. – E. Szary: Znaczenie nazw w „Górah nad Czarnym Morzem” W.M. *Współczesność* 1966 nr 14. – W. Sadkowski: Poszukiwania W.M. W tegoż: Penetracje i komentarze. Wwa 1967 [dot.: Góry nad Czarnym Morzem; Agnieszka, córka Kolumba]. – [Rdza:] T. Burek: Powieść o niemocy. *Twórczość* 1968 nr 2; B. Kledzik: Niemoc powieści. *Nurt* 1968 nr 10. – Wilhelm Mach: Człowiek i pisarz. Zbiór artykułów i rozpraw pod red. S. Fryciego. Rzeszów 1968, 285 s. Rzeszowskie Tow. Przyj. Nauk. WSP w Rzeszowie [zawartość: I. W kręgu zagadnień biograficznych (wspomnienia): R. Matuszewski: Człowiek i pisarz ludziami przyjazny, przedr. w tegoż: Z bliska. Kr. 1981; E. Milas: Lata szkolne; A. Włodek: Wilek; M. Pilot: Doradca i przyjaciel młodych; B. Cmela: Na śladach pisarza w Bułgarii; T. Stanis: „Kraj moich lat dzieciństwa i chłopięcych żyje we mnie”. – II. Twórczość krytycznoliteracka: J. Nowakowski: Wnikliwy krytyk literacki. – III. O małych formach literackich: E. Loch: O opowiadaniach z lat 1945-1953; S. Gębala: Uwagi o esejach z tomu „Doświadczenia i przypadki”; G. Ostasz: W kręgu poetyki i problematyki reportażu z tomu „Doświadczenia i przypadki”. – IV. Wokół dorobku powieściowego: S. Frycie: W obronie psychologii. (Problematyka i kształt formalny „Rdzy”); P. Zbikowski: Z problematyki i kompozycji „Jaworowego domu”; A. Buss: Kilka uwag o „Życiu dużym i małym”; M. Szybiś: „Góry nad Czarnym Morzem”, czyli o możliwości epiki lirycznej; W. Pasterniak: Powieść, baśń, rzeczywistość. (O „Agnieszce, córce Kolumba”); A. Niewolak-Krzywdka: Od „Rdzy” do „Gór nad Czarnym Morzem”. (Uwagi z lektury). – V. Z zagadnień języka i stylu: S. Reczek: Nad stylem autora „Agnieszki”. – VI. Przegląd bibliograficzny. – S. Melkowski: Dni szare, dni krwawe. *Tyż. Kult.* 1968 nr 4, przedr. w tegoż: Powód czytania. Wwa 1982 [rec.: Rdza]. – A. Labuda: O funkcjach narracji autotematycznej. *Literaria* 1970 t. 2 [na przykładzie „Gór nad Czarnym Morzem”]. – P. Dinekov: Za W.M. njakolko sárdečni dumi. W tegoż: Međdu svoi i čuđdi. Sofija 1969, przekł. pol.: O W.M. słów serdecznych kilka. Przel. M. Więckowska. W tegoż: O bułgarskiej literaturze, folklorze i związkach z Polską. Wwa 1977. – W. Popławska: Funkcje opowiadania „Rdza” w powieści „Rdza”. *Profil* 1970 nr 9. – T. Burek: Nowe dzieło? Proza na brudno. W tegoż: Zamiasz powieści. Wwa 1971 [dot. min.: Góry nad Czarnym Morzem]. – D. Dobrev: M. nauczył mnie kochać Polskę. *Kamena* 1971 nr 10 [wspomnienie]. – F. Fornalczyk: Nad prozą krytyczną W.M. *Życie Lit.* 1972 nr 52. – [Szklce literackie:] B. Kledzik: Zawsze wierny. *Nurt* 1972 nr 8; Z. Macuzanka: Wiedzieć kim się jest ... *Argumenty* 1972 nr 16; J. Marx: Pisarz intymny. *Tyż. Kult.* 1972 nr 10; I.M. Bartelski: Śmierć w słońcu. W tegoż: Niedziela bez dzwonów. Łódź 1973. – B. Kledzik: „Życie duże i małe”, czyli o sensie mity. *Nurt* 1973 nr 3. – I. Kuhnke:

W.M. in deutscher Übersetzung. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1973 nr 1. – S.F. Musijenko: Tworčeskij put’ V.M. *Slavjanskaja Filologija*, Moskwa 1973. – M. Pieczara: Droga do prawdy. *Tyż. Kult.* 1973 nr 7, przedr. w: Lektury i problemy. Wwa 1976. – B. Kledzik: Realizm myślicy. (Nad „Agnieszka, córka Kolumba”). *Nurt* 1974 nr 1. – E. Świdarska: „Życie duże i małe” W.M. *Polonistyka* 1974 nr 4. – A. Fiut: Dowód nieitożsamności. Proza Wilhelma Macha. Wr.: Ossoli. 1976, 153 s. PAN Kom. Nauk o Literaturze Pol. – V. Ivanov: V.M. – nezabravimijaj prijatel na B’lgarija. *S’vremennik*, Sofia 1976 nr 1. – T. Burek: Utopia dobroci. (W.M. i jego książka nie napisana). *Twórczość* 1977 nr 10. – J. Termer: Wilhelm Mach. Wwa: PIW 1978, 163 s. – A. Woźny: Związki czasu powieściowego z konstrukcją czasu w filmie. (Egzemplifikacja na podstawie powieści Robbe-Grilleta i „Gór nad Czarnym Morzem”). W: Filmowa informacja i komunikacja. Wr. 1979. – B. Rogatko: Przyjaciel literatury. *Życie Lit.* 1980 nr 27. – S. Melkowski: Sposoby mówienia: opowiadać czy wyrażać? W tegoż: Domena prozy. Wwa 1983 [dot.: Rdza]. – J. Poradecki: Pisarstwo Wilhelma Macha. Łódź: WŁ 1984, 226 s. – S. Musijenko: Tradycje a eksperyment w twórczości W.M. Przel. W. Skrudna. W: Polonistyka radziecka. Wwa 1985. – H. Bereza: Dobrodziejstwo. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989. – G. Ritz: W.M. (1917-1965) – der Erneuerer wider Willen. W tegoż: Die polnische Prosa 1956-1976. Bern 1990. – J. Barczyński: „Les montagnes sur la mer noir” de W.M. – un camouflage littéraire? *Zag. Rodzaj. Lit.* 1993 z. 1/2.

A.Sz.

MACHEJEK Władysław 1920-1992

Pseud.: (m); (mn); Piotr Szary, W.M.; Wł.M.
Prozaik, reportażysta.

Urodzony 25 lutego 1920 we wsi Chodów pod Miechowem w rodzinie chłopskiej; syn Jakuba Machajki i Franciszki z Pajdów. Do szkół uczęszczał w Chodowie i w Charsznicy. Następnie uczył się w gimnazjum w Miechowem; w 1938 zdał maturę. Od 1936 należał do Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej. Debiutował w 1936 artykułami „Lud i inteligencja” oraz „W imię czego walczymy”, opublikowanymi w *Nowej Wsi* (nr 8, 13); w 1938 ogłosił wiersz „W czas sianokosu”, zamieszczony w *Okolicy Poetów* (nr 7). Współpracował z czasopismami *Młody Nurt* (1938-39), *W młodych oczach* (1938-39), *Nasz Wyraz* (1939) oraz *Chłopska Wiosna* (1939). W okresie okupacji niemieckiej uczestniczył w działalności konspiracyjnej; w 1941 założył w Miechowem grupę powiązaną z krakowską organizacją Polska Ludowa, która w styczniu 1942 została włączona do PPR. Jako członek Komitetu Okręgowego PPR brał udział w organizowaniu partyzantki Gwardii Ludowej i AL na Podhalu. Aresztowany przez gestapo w 1944, zbiegł do Oddziału im. B. Głowackiego AL. Za udział w walkach partyzanckich otrzymał odznaczenia wojskowe. W 1944-45 redagował konspiracyjne pismo *Głos Miechowa*. Po zakończeniu działań wojennych był przez krótki okres przewodniczącym Powiatowej Rady Narodowej w Miechowem, a następnie w 1945 sekretarzem Komitetu Powiatowego PPR w Nowym Targu.

W tymże roku został redaktorem naczelnym tygodnika *Głos Pracy* (tu też w 1945-46 artykuły pod pseud. Piotr Szary), a w 1946 objął redakcję *Echa Krakowa* (tu też publikował do 1948). W 1945-46 należał do grupy literackiej Zespół Młodych „Inaczej” w Krakowie. Zawiązał związek małżeński z Haliną Szwaja. Rozwijał działalność literacką, zamieszczając liczne artykuły oraz prozę m.in. w krakowskim *Dzienniku Polskim* (od 1945), *Gazecie Krakowskiej* (1950-74; też podp. W.M.), *Nowej Kulturze* (1952-62). W grudniu 1948 został zastępcą redaktora naczelnego *Gazety Krakowskiej*. W 1950 redagował dodatek *Dziennika Polskiego* pt. *Dziennik Literacki*. Od 1951 należał do ZLP. W tymże roku został redaktorem naczelnym *Życia Literackiego*. W piśmie tym ogłaszał liczne artykuły (też podp.: (mn), W.M., W.M.), reportaże, felietony, opowiadania i noty (m.in. w 1958-85 stały felieton polityczny „Z mojego obserwatorium”). W 1956 został członkiem egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Krakowie, a w 1957 został wybrany na posła do sejmu. Od 1963 wchodził w skład Zarządu Głównego ZLP. Publikował m.in. w czasopiśmie *Więści* (1957-75), *Trybuna Robotnicza* (1958-66), *Poglądy* (1963-79, z przerwami), *Kultura* (1964-73). W 1969 otrzymał nagrodę dziennikarską im. B. Prusa. Wyjeżdżał wielokrotnie z delegacjami polskich pisarzy do Rumunii, NRD, Bułgarii, Jugosławii, ZSRR, Austrii, Czechosłowacji, na Węgry i Kubę; reportaże z tych podróży ogłaszał następnie w *Życiu Literackim* (m.in. w 1962 cykl pt. „Z rejsu dalekowschodniego”, w 1975-76 cykl pt. „Włóczęgi transkontynentalne”, w 1977 cykl pt. „Afganistan a Jan Witkiewicz”). Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1966). Zmarł 21 grudnia 1992 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Leśne oczy. Wiersze partyzanckie. Kr.: K. Podgórczyk 1945, 32 s.
Zawiera wiersze druk. w 1938-1939 na łamach prasy lewicowej, w czasie okupacji niem. w pismach konspiracyjnych oraz po wojnie w *Odrodzeniu*, *Dz. Pol.*, *Walce Młod.*, *Światł. Krak.* — Cykle: *Krwawe widnokręgi*; *Śpiewam koło pól*; *Leśne oczy*; *Zorze zwycięskie*.
2. Chłopcy z lasu. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 310 s.
Pierwotny tytuł: *Jędrusie*
3. Zwycięska wieś radziecka. Wrażenia z wycieczki po kołchozach Ukrainy Radzieckiej. Wwa: KiW 1950, 61 s.
4. Chłopska gawęda wieczorna. [Broszura przedwyborcza]. Kr.: Woj. Kom. Frontu Nar. 1952, 48 s.
Dot. wyborów do Sejmu PRL w 1952.

5. Szkice z bojów. [Opowiadania]. Wwa: MON 1952, 193 s. Wyd. 2 tamże 1952.

Zawartość: „Koni”; Szkice z bojów; Na krańcu.
Przekł. czes.: *Čty z bojov*. [Przeł.] J. Lacko. Praha 1954; *Čty z bojů*. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1954.

6. Dzisiejsi chłopci. [Powieść]. Wwa: MON. [T. 1]. *Żywy ogień*. 1953, 355 s. Wyd. 2. T. 1-2. 1954.
[T. 2]. *Po wojnie*. 1954, 306 s.

7. Głęboka orka. Reportaże. Kr.: WL 1953, 155 s.

o życiu w spółdzielniach produkcyjnych w PRL i w ZSRR.

8. Serce. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 133 s.

Zawartość: *Żona*; *Serce*; *Wnuk*; *Zięć*.

9. Przez krakowską wieś. Wspomnienia z lat 1945-1954. Kr.: WL 1954, 115 s.

10. Dzwony. [Powieść]. Kr.: WL 1955, 334 s. Wyd. 2 tamże 1959.

11. Rano przeszedł huragan. Wwa: MON 1955, 305 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1956, wyd. 3 [właśc. 4] 1960, wyd. 5 1965, wyd. 6 1973 [właśc. 1974], [wyd. 7] zmien. i poszerz. 1985, 464 s.

Wspomnienia W.M. z 1945, kiedy pełnił funkcję sekretarza Kom. Powiatowego PPR w Nowym Targu; dot. zwalczania organizacji podziemnych.

Przekł. czes.: *Rano se přehnal uragan*. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1963, — ros.: *Utrom pronessa uragan*. [Przeł.] V. Vasilovskaja. Moskva 1960, — słowac.: *Rano prešiel uragan*. 1965? Adapt. teatr.: *Adapt.*: M. Sienkiewicz. Wyst. Tarnów, T. Ziemi Krak. im. L. Solskiego 1964, — tv: *Adapt.*: J. Bratkowski. TV 1965.

12. Kto następny? [Opowiadania]. Wwa: MON 1959, 312 s.

Zawartość: *Moja edukacja u Pawła*; *Szober w karczerze*; *Notatnik wojenny*; *Despota*; *Siostra z partyzantki*; *Babcynsyn*; *Akcja „M 44”*; *Dzień się zaczyna*; *Modus vivendi*; *Kto następny?*; *Śmierć generała*; *Akwieć*.

13. Raport nie będzie wysłany. [Powieść]. Wwa: KiW 1959, 437 s.

Przekł. białorus.: *Raport ne budze paslany*. [Przeł.] J. Bryl. Minsk 1961.

14. Grzechy. Listy ze wsi. Wwa: Czyt. 1960, 241 s.

Reportaże z l. 1955-1959.

15. Łańcuch. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1961, 238 s.

Zawartość: *Żydówka*; *Kłęska*; *Wywiad z wrogiem ludu*; *W starym młynie*; *Dłaczego uciekają?*; *Nowa szkoła i Izabela*; *W Wielki Czwartek*.

16. Od Moskwy do Pirenejów. [Reportaże]. Wwa: LSW 1961, 370 s.

Wrażenia z pobytu w ZSRR, Jugosławii, na Węgrzech, w Bułgarii, Rumunii, NRD, Słowacji i wśród franc. Polonii.

17. Spiskowcy. [Powieść]. Kr.: WL 1961, 164 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964; wyd. 3 1969, wyd. 4 przejr. i poszerz. 1984. Przekł. ros.: Zagovorščiki. W: W. Machejek: Zagovorščiki. Povesti i rasskazy. Moskwa 1974.
18. Dwie siostry. [Powieść]. Wwa: MON 1961 [właśc. 1962], 171 s. Wyd. nast.: wyd. 2 poszerz. Pozn.: WP 1970; wyd. 3 Wwa: KAW 1987.
19. „Mała wojna” w Polsce południowej. Kr.: WL 1962, 238 s. Dot. ruchu oporu w czasie okupacji niemieckiej. — Zawiera wiersze oraz opowiadania: Akowiec [poz. 12]; Na melinie; Urodziło się dziecko.
20. Płyn, łajbo moja. Wwa: Czyn. 1964, 252 s. Wyd. 2 tamże 1970. Zbeletyzowany reportaż z podróży na Daleki Wschód. — Zawartość: Na statku; Z notatnika dalekowschodniego; Opowiadania o rejsie jeszcze nie napisane.
21. Niespokojny człowiek. Powieść. Wwa: LSW 1964, 476 s.
22. Wszystko inaczej. [Opowiadania]. Kr.: WL 1964, 281 s. Zawiera utwory z poz. 15 (z wyjątkiem Żydówka), — nadto: Stróż nocny; Wielkanoc 1945; Rezerwista; Sąd nad dogmatykiem; Dziad i Żyd, czyli wszystko inaczej.
23. Wypiękniałaś w lesie. [Opowiadania]. Wwa: MON 1964, 346 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 3 Kr.: WL 1978. Zawiera z poz. 12: Babcynsyn; Dzień się zaczyna; Kto następny?; Śmierć generała; Akowiec, — nadto: Pierwszy partyzant; Urodziło się dziecko [poz. 19]; Filmowy kalejdoskop; Na melinie [poz. 19]; W birwie; Żydówka [poz. 15]; Wypiękniałaś w lesie.
24. Moje dwudziestolecie. Kr.: WL 1965, 373 s. Zbiór art. z l. 1945-1946 dot. głównie aktualnych zagadnień PRL.
25. Na Sumatrze. Opowiadania. Wwa: Czyn. 1966, 157 s. Zawartość: Na Sumatrze; Deflator; Jak żyć?; Reedukacja; Pałac Bożego Miłosierdzia; Tam na Prioku.
26. Miłość i krew. Wybór prozy. Słowo wstępne: W. Maciąg. Pozn.: WP 1967, 287 s. Zawiera fragmenty poz. 10, 11, 13, 17, 18, 21, 27.
27. Niebo szuka żagla. [Powieść]. Wwa: MON 1967, 155 s.
28. Opowiadania wybrane. Kr.: WL 1967, 304 s. Zawartość: Szober w karczerze [poz. 12]; Żona [poz. 8]; Pierwszy partyzant [poz. 23]; Na melinie [poz. 19]; Babcynsyn [poz. 12]; Dzień się zaczyna [poz. 12]; Żydówka [poz. 15]; Wypiękniałaś w lesie [poz. 23]; Kłeska [poz. 15]; W starym młynie [poz. 15]; Sąd nad dogmatykiem [poz. 22]; Dlaczego uciekają? [poz. 15]; W Wielki Czwartek [poz. 15]; Tam na Prioku [poz. 25]; Niezmierzony oddech.
29. Podróże polityczne. Wwa: KiW 1968, 296 s. Refleksje z podróży do Włoch, na Węgry, do Hiszpanii, Słowacji, Jugosławii, ZSRR oraz na Bliski Wschód.
30. Poselskie potyczki. [Szkice publicystyczne]. Kr.: WL 1969, 369 s. Wyd. 2 tamże 1970. Zawartość: Czy podpalałem domy? czyli interpelacja i interpretacje poselskie; Wprowadzenie; Czy podpalałem domy?; Pierwsze kroki w sejmie; Z notatnika (1); Wysoki sejm uchwalił raczy...; Z notatnika (2); Car dobry, czynownicy złe; Z notatnika (3); Goliat i Dawid; Z notatnika (4); Przyganiał kocioł garmkowi; Z notatnika (5); Sejmowanie; Jedziemy w teren; Niemile dyskusje o węglu; W ogniu mas i potrzeb — czyli o czynach drogowych; Gorzkie i słodkie zale, przybawajcie; Różne kryteria nienadążania; Na pomoc małym miasteczkom; Napór z dołu; Czy zasługą jest zabić?; Bardzo trudna korespondencja; Z notatnika (6); W sprawie „bardzo trudnej korespondencji”; Próba odpowiedzi; Z notatnika (7); Chleba naszego...; Z notatnika (8); Śniła mi się wielka rzeka; Z notatnika (9); Nauczyciel „do wszystkiego” czeka na uznanie; Z notatnika (10); Najpierw rozparczelujmy sympatie; Z notatnika (11); Co dobrego wyborcom?; Z notatnika (12); Z nowym rokiem; Z notatnika (13); Odpowiedzialność i nieodpowiedzialność; Z notatnika (14); Impresje wrześniowe; Z notatnika (15); Kto wziął pocałunek; Z notatnika (16); Impresje na temat biurokracji i kadry; Z notatnika (17); Zakłócenie demokratyzacji szkolnictwa wyższego?; Wędrowki po terenie; Refleksje — koniec listopada 1967; Z myślą o „latach chudych”; Z poselskiego pamiętnika; ... Uchwalił raczył; Z poselskiego pamiętnika; Expoz i dyskusja; Zmiany; To nie epilog, lecz indywidualna uwertura. Nagroda *Mies. Lit.* w 1970.
31. Z mojego obserwatorium. 1967-1968-1969. Wwa: KiW 1969, 395 s. Por. poz. 41, 48. Wybór art. druk. w *Zyciu Lit.* dot. głównie polityki i gospodarki PRL oraz polityki międzynarodowej.
32. Partyzant, sługa boży. Powieść. Wwa: MON 1970, 542 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1980.
33. Bunt — ale jaki? Kr.: WL 1971, 306 s. Wybór art. i felietonów druk. głównie w *Zyciu Lit.* dot. aktualnych problemów społ., polit. i gospodarczych PRL.
34. W starym młynie. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1971, 304 s. Zawiera z poz. 15: Kłeska; W starym młynie; W Wielki Czwartek; Dlaczego uciekają? — nadto: Nie chlebem, nie solą; Dziad i Żyd [poz. 22]; Wygnanie chłoporobotnika; Kto to zrobił?; W Nowy Rok.
35. Dziewczyny i chłopcy. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1972, 273 s. Wyd. 2 tamże 1973. Zawiera z poz. 25: Na Sumatrze; Jak żyć?; Deflator, — nadto: Żydówka [poz. 15]; Natasza; Jadwiga; Mahmud; Nefer z dżungli; Z kobieta jest jak z morzem; Dziewczyna z Muzeum del Prado.
36. Zawytka. Panna z dzieckiem. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 284 s.
37. Dzień się zaczyna. Opowiadania. Lubl.: WŁubel. 1973, 179 s. Zawartość: Jesteśmy skazani; Powstańcze dziecko; Na melinie [poz. 19]; Dzień się zaczyna [poz. 12]; Babcynsyn [poz. 12]; Opowiadania kolegów; Krzyż Grunwaldu.
38. Machlanina. [Powieść]. Kr.: WL 1974, 146 s.
39. Czekam na słowo ostatnie. [Powieść]. T. 1-4. Kr.: WL 1975, 344 + 349 + 290 + 249 s.
40. Boże obiady. Kr.: WL 1978, 316 s. Zawiera powieści: Machlanina [poz. 38]; Spiskowcy [poz. 17]. — nadto opowiadania: Boże obiady; Odarty ze skóry; Szober

w karcerze [poz. 12]; Pod Kopcem Kościuszki; Dziad i Żyd, czyli wszystko inaczej [poz. 22].

41. Nasze dzienne sprawy. Z mojego obserwatorium II. Kr.: WL 1978, 378 s. Por. poz. 31, 48.

Wybór art. druk. w *Życiu Lit.* w l. 1972-1976.

42. Z wojny tej, wojny złej... Wwa: Czyt. 1978, 538 s.

Wspomnienia z l. 1939-1945.

43. Ty psie niewierny. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1979, 308 s.

Zawartość: Dziewczyna spod ziemi; Libańska katharsis; Bejrucka jątka; Pod syryjskim niebem; Od Dawida począwszy; Od góry Nebo; U eks-królowej; Ty psie niewierny.

44. Kto mnie wybawi. [Wybór opowiadań]. Kr.: WL 1980, 279 s.

Zawartość: Żydowski pies; Klęska [poz. 15]; Wielkanoc 1945 [poz. 22]; Wywiad z wrogiem ludu [poz. 15]; W starym młynie [poz. 15]; Sąd nad dogmatykami [poz. 22]; Nowa szkoła i Izabela [poz. 15]; Dlaczego uciekają? [poz. 15]; Nie oddam; Wygnanie chłoporobotnika [poz. 34]; W Nowy Rok [poz. 34]; W czas sianokosów; Kto mnie wybawi.

45. Opowieści transkontynentalne – płyn, fajbo moja. Wwa: Czyt. 1981, 555 s.

Zawiera z poz. 25: Palarnia Bożego Miłosierdzia; Deflator; Jak żyć?; Reedukacja; Na Sumatrze, – nadto: Zamiat wstęp; Na statku; Na Oceanie Indyjskim; W Syrii; W Kireni; Ułamek Turcji; W Grecji; Dziewczyna spod ziemi [poz. 43]; Na Malcie z Maryś; Bardzo smutny powrót na ziemię; Z notatnika dalekocnodnego I z tego cyklu: I-V.

46. Żydowski pies. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1985, 270 s.

Zawartość: Zaj gesind...; Szober w karcerze [poz. 12]; Żydówka [poz. 15]; Na melinie [poz. 19]; Żydowski pies [poz. 44]; Dziad i Żyd, czyli wszystko inaczej [poz. 22]; Historia długa, modlitwa krótka.

47. Nie będę lekarzem ani sędzią. [Szkice publicystyczne]. Wwa: KAW 1987, 248 s.

Zawartość: Od razu konflikty; Oko w oko z „Ogniem”; Na zachód!; Na pomoc małym miasteczkom [poz. 30]; Spotkanie z Wiesławem; Opowiadanie partroga; W wielkim bólu; Śmierć Stalina; „Władek Twardy”; Mają go kończyć; Moje trzęsienie ziemi; Komitety Rewolucyjne – czy zabawa w niewiadome?; Czy podpalam domy [poz. 30]; Goliat i Dawid [poz. 30]; Falszywy alarm z powodzi; Czy może być Niemiec Polakowi bratem?; Sputnik Gagarin; Można zdobyć przyszłość bez dyplomu; Zabili Kennedy’ego; Czy zastąga jest zabieć?; Książ przeciw księdzu; Szkoła się zawaliła; Ani rasa, ani kasa; Zaczęło się od „Dziadów?”; Od rzemycza do koniczka; W grudniu 1970; Rozmowy z Edwardem Gierkiem; Czy i jak rośnie świadomość; Ściganie; Na linii Kraków-Miechów-Kielce-Warszawa i z powrotem; Z oburzeniem i goryczą; Ciszej nad trumną; Zjazd literatów polskich w Katowicach; Konferencja ze zgrzytami; Rozmowy z Łukaszem; Z notatnika sierpniowego; Z championem NSZZ „Solidarność”; Z notatnika grudniowego; Czy ten „Krzyż” jest lekki – ciężki; Nie będę lekarzem ani sędzią.

48. Rzeka nie wraca. Z mojego obserwatorium. 1976-1984. Lubl.: WLubel. 1987, 382 s. Por. poz. 31, 41.

Wybór art. druk. głównie w *Życiu Lit.* dot. tematyki polit.- społ.

Wybór opowiadań w przekł.: maced.; Oda-brani raskazi. [Przeł.] P. Nakovski. Skopje 1971, – niem.: Am Gründonnerstag. [Przeł.] R. Matz. Berlin 1973, – ros.: Zagovorščiki. Povest’ i rasskazy. Moskva 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966. – W. Machejek: Ojcowskie „bajki” dziś. (Pisarz i tradycja literacka). *Tyg. Kult.* 1967 nr 2. – Wywiady: Rozmowa z W.M. o jego twórczości literackiej. Rozm. B. Rogatko. *Chłopska Droga* 1978 nr 55; Moje refleksje winny się zawierać w moim pisarstwie. (Uczestnik). Rozm. L. Wyrzykowski. *Dz. Zach.* 1984 nr 29.

SWPP 1. – PP (J. Luczyńska).

A. Śluki: Wiersze partyzanckie W.M. *Walka Młod.* 1945 nr 33 [rec.: Leśne oczy]. – [Chłopcy z lasu:] H. Vogler: Okupacja widziana od dołu. *Dz. Lit.* 1950 nr 44; J. Maciejewski: Prawdziwy obraz okupacji. *Wiś* 1951 nr 9. – A. Kijowski: Nieuporządkowane bogactwo. *Nowa Kult.* 1952 nr 27 [rec.: Szkice z bojów]. – A. Drawicz: Nowa powieść o partyzancie. *Życie Lit.* 1953 nr 41 [rec.: Żywy ogień]. – Z. Greń: Opowiadania M. *Gaz. Krak.* 1953 nr 287 [rec.: Serce]. – W. Maciąg: *Twórczość* 1953 nr 7 [rec.: Szkice z bojów]. – [Dzisiejsi chłopci. [1]. Żywy ogień:] Z. Hierowski: Partyzancka proza. *Nowa Kult.* 1953 nr 51/52; W. Maciąg: *Twórczość* 1954 nr 4; A. Drawicz: Przeciw faszyzmem o Polskę Ludową. *Zoł. Pol.* 1955 nr 11 [rec. też: Po wojnie]. – L. Flaszyn: Pamiętnik działacza. *Życie Lit.* 1955 nr 39 [rec.: Rano przeszedł huragan]. – [Dzisiejsi chłopci. [2]. Po wojnie:] W. Maciąg: *Wiś* roku 1945. *Twórczość* 1955 nr 6; A. Ścibor-Rylski: Spór o M. – czyli ostrożnie z doradcami. *Nowa Kult.* 1955 nr 19. – [Rano przeszedł huragan:] W. Maciąg: Prowincjonalny kontrewolucjonista. *Twórczość* 1956 nr 3; H. Berezka: Wedle stawu grobla. *Nowa Kult.* 1956 nr 8; B. Kogut: Huragan i Dzwony, czyli o leczeniu niedowładu. *Ziem. i Morze* 1956 nr 3, przedr. w tegoż: *Własne i cudze. Pozn.* 1957 [rec. też: Dzwony]. – [Dzwony:] S. Ślupke: Partyjna powieść o wsi. *Życie Lit.* 1956 nr 14. – Z. Pędziński: M., czyli chłopskość programowa. *Współczesność* 1958 nr 30. – [Kto następny:] A. Grabowicz: Pozyteczna obsesa. *Tyg. Zach.* 1959 nr 16; W. Maciąg: Konflikty z pola walki. *Życie Lit.* 1959 nr 11. – [Raport nie będzie wysłany:] A. Czalbowski: Raport o walce czy miłości? *Nowe Książ.* 1959 nr 22; J. Preger: Przeciw sofistycy przystosowania. *Życie Lit.* 1959 nr 45. – B. Kogut: Powieści leżą na ulicy. *Życie Lit.* 1960 nr 49 [rec.: Grzechy]. – [Raport nie będzie wysłany:] W. Maciąg: Kto czyta raporty? *Twórczość* 1960 nr 4; R. Nowakowski: O moralnej wartości wyboru. *Nowa Kult.* 1960 nr 4. – [Spiskowcy:] W. Maciąg: Spisek młodości. *Życie Lit.* 1961 nr 49; M. Fik. *Nowe Książ.* 1962 nr 3. – W. Maciąg: O rewolucjonizmie z powołania. *Życie Lit.* 1962 nr 4 [rec.: Łancuch]. – M. Radgowski. *Nowe Książ.* 1962 nr 4 [rec.: Od Moskwy do Pirenejów]. – A. Wilkoń: Komunista – bohater literacki. *Życie Lit.* 1962 nr 24 [rec.: Dwie siostry]. – W. Maciąg: Siła i prawo buntu. *Życie Lit.* 1964 nr 22, przedr. w tegoż: *Nasz chleb powszedni. Kr.* 1966. – J. Piessczachowicz. *Współczesność* 1964 nr 24/25 [rec.: Wypiekniałas w lesiel. – A. Hamerliński. *Kult.* 1965 nr 32 [rec.: Niepokojny człowiek]. – Z. Greń: Machejek. W tegoż: *Książka nienapisana. Kr.* 1966. – A. Bukowska: Antyschematyczna proza M. *Nowe Książ.* 1967 nr 14 [rec.: Na Sumatrze]. – B. Kogut: Niepokojny. *Nurt* 1967 nr 4, przedr. w tegoż: *Manowce. Pozn.* 1969. – K. Miklaszewski: W poszukiwaniu formuły. *Twórczość* 1967 nr 9 [rec.: Niebo szuka zagła]. – W. Nawrocki: Peperowskie pisarstwo W.M. *Życie Lit.* 1967 nr 8. – K. Dzierżanowski: M. podroże polityczne. *Nowe Książ.* 1968 nr 8 [rec.: Podroże polityczne]. – J. Kajtoch: Krwią serdeczną pisane. *Mies. Lit.* 1968 nr 3 [rec.: Miłość i krew]. – Z. Macużanka: Machejkowe pasje. *Życie Lit.* 1968 nr 4 [rec.: Opowiadania wybrane]. – K. Kąkol: Lubimy śpiew; gorzej ze śpiewaniem. *Życie Lit.* 1969 nr 24 [rec.: Z mojego obserwatorium]. – [Poselskie potyczki:] E. Kuźma: Autoportret

działacza społecznego. *Głos Szczec*. 1969 nr 81; A. Sroga: Posłowanie i potyczki. *Zycie Lit.* 1969 nr 13. — [Partyzant, sluga bozy:] W. Maciąg: Młodość, miłość, wojna. *Mies. Lit.* 1970 nr 11; Z. Macuzanka: Partyzancka ballada. *Nowe Książ.* 1970 nr 16. — [Machlanina:] M. Jagiełło: Straszne sny W.M. *Literatura* 1975 nr 10; M. Łukaszewicz: „Machlanina” — czyli „machlańska karuzela”. *Nowe Książ.* 1975 nr 3. — [Czekam na słowo ostatnie:] B. Czeszko: Zeznania przed Komisją Kontroli. *Nowe Książ.* 1975 nr 19, przedr. w tegoż: Marginalki. Wwa 1979; J. Wawrzak: Słowo W.M. *Odgłosy* 1975 nr 37; M. Jagiełło: Wielka powieść. *Literatura* 1976 nr 11; B.S. Kunda: Powieść pesymistyczna czy optymistyczna? *Zycie Lit.* 1976 nr 22. — [Z wojny tej, wojny zleję] B. Czeszko: Tak było w Miechowskiem. *Kultura* 1978 nr 26; F. Fornalczyk: ... aby niko-go w przyszłości nie trapiły legendy”. *Zycie Lit.* 1978 nr 19 [rec. też: Boże obiady]. — J. Hłond: Z pasją działacza. *Tyg. Kult.* 1978 nr 37 [rec.: Nasze dzienne sprawy]. — S. Zieliński: Z domu, wojny, lasu. *Nowe Książ.* 1978 nr 13 [rec.: Z wojny tej, wojny zleję]. — L. Borski: Poszukiwanie. *Nowe Książ.* 1979 nr 21 [rec.: Ty psie niewierny]. — A. Borycki: Lekcja współczesności. *Literatura* 1979 nr 9 [rec.: Nasze dzienne sprawy]. — S. Melkowski: Bliski Wschód — historia i współczesność. *Zycie Lit.* 1979 nr 48 [rec.: Ty psie niewierny]. — K. Koźniewski: M. wrogiem M. *Zycie Lit.* 1980 nr 28 [rec.: Kto mnie wywabił]. — B.S. Kunda: Rodowód komunisty. *Zycie Lit.* 1980 nr 9, przedr. w tegoż: Dwa pejzaże świata Wr. 1982. — P. Kunczewicz: Jak srogi M. po świecie wędrował. *Zycie Lit.* 1981 nr 48 [rec.: Opowieści transkontynentalne]. — [Rano przeszedł huragan:] C. Chlebowski: Jak długo można? *Polityka* 1985 nr 33; B.S. Kunda: Pamiętnik z „małej wojny” w południowej Polsce. *Zycie Lit.* 1985 nr 32. — L. Bugajski: Żydowski pies Machejka. *Zycie Lit.* 1986 nr 16 [rec.: Żydowski pies]. — B.S. Kunda: Między władzą a społeczeństwem. *Zycie Lit.* 1987 nr 29 [rec.: Nie będę lekarzem ani sędzią]. — P. Cwikliński: Świat „machejkiem” opisany. *Itd* 1988 nr 38. — B.S. Kunda: „Czasy są normalne...”. *Zycie Lit.* 1988 nr 6 [rec.: Rzeka nie wraca]. — J. Lohmann: Odszedł symbol. *Kultura*, Paryż 1992 nr 4. — E. Morawiec: W „Zyciu” i po „Zyciu”. *Arka* 1992 nr 1 [dot. m.in. działalności W.M. w *Zyciu Lit.*].

K.B.

MACIĄG Włodzimierz ur. 1925

Pseud.: A.G.M.; A. Kysz.; A.S.; A. Urb.; (And); Andrzej Urbańczyk; Mac.; Mag; MAG; (mc); (mcg); Mcg; mg; (mg); Mg; MG; S.R.; Stefan Rafałowicz; Urb.; (w.m.); W.M.; W. Mcg.; Wl. Mg. Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 3 stycznia 1925 w Brześciu nad Bugiem; syn Jana Maciąga, oficera zawodowego, i Eugenii z Jabłońskich, nauczycielki. Do szkoły średniej uczęszczał w Lublinie; tu też w czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach. Od 1943 był żołnierzem AK. W 1944 zamieszkał w Kolbuszowej (woj. rzeszowskie), skąd w listopadzie tegoż roku, po wejściu wojsk radzieckich, został wraz z innymi żołnierzami AK wywieziony do obozu w Borowiczach (obwód nowogrodzki). Do Polski powrócił w lutym 1946. W tymże roku zdał maturę i podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W tym czasie zaczął uprawiać krytykę literacką; debiutował w 1948 w *Tygodniku Po-wszechnym* (nr 24) recenzją tomów poetyckich Jana Sztaydyngera, Janiny Brzostowskiej i Kazimiery Jeżewskiej. W 1948 ożenił się z Danutą Białicką (rozwód 1954). Po uzyskaniu magisterium w 1950,

przez rok pracował jako nauczyciel w Liceum Ogólnokształcącym im. T. Kościuszki w Krakowie, po czym uzyskał stypendium aspirantkie; w tym czasie prowadził też zajęcia ze studentami polonistyki na UJ i na Uniwersytecie Wrocławskim. Artykuły i recenzje literackie publikował m.in. w *Twórczości* (1949-53, 1956-71), *Nowej Kulturze* (1950-52, 1955-56) oraz *Życiu Literackim* (od 1951). Od 1952 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1956-59 pełnił funkcję sekretarza zarządu Oddziału Krakowskiego, w 1959-69 był członkiem Komisji Kwalifikacyjnej przy Zarządzie Głównym, w 1971-75 wiceprezesem Oddziału Krakowskiego, a w 1974-77 członkiem sądu koleżeńkiego przy Zarządzie Głównym). W 1953 podjął pracę w redakcji tygodnika *Zycie Literackie* i w 1954-75 pełnił funkcję kierownika działu krytyki literackiej; w piśmie tym ogłaszał następnie do 1981 liczne artykuły (m.in. w 1956 cykl recenzji pt. „Nowości z dwudziestolecia”, w 1965 cykl artykułów „Literatura Polski Ludowej”, w 1978 cykl korespondencji „Wietnam — z bliska”, a także stała rubryka „Poczta literacka”, pisana na zmianę z Wisławą Szymborską). Równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1953 ukończył pod kierunkiem prof. Kazimierza Wyki ukończoną pracę doktorską pt. „Monografia Tadeusza Micińskiego”, zrezygnował jednak z jej obrony. W 1956 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Sztuka pisarska Marii Dąbrowskiej” (promotor prof. K. Wyka). W 1957 ożenił się z Anielą Joanną Gutowską, lekarzem medycyny (zmarła 1986). W 1960 przebywał na trzymiesięcznym stypendium w Paryżu, gdzie prowadził studia nad problemami życia kulturalnego. Rozwijając twórczość krytycznoliteracką publikował liczne artykuły i recenzje m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1963-66), *Roczniku Literackim* (tu w 1963-64 omówienia „Powieść. Opowiadanie. Reportaż”, a w 1967-68 „Powieść. Opowiadanie”), *Odrze* (1963-64, 1966-67, 1970, 1973), *Poglądach* (1964, 1966-70), *Nowych Książkach* (1967-81, 1992-93; tu od 1969 stały cykl felietonów i recenzji pt. „Szkoła gustu”) oraz w *Polish Literature* (1968-74). W 1965 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki III stopnia za całokształt działalności krytycznej, ze szczególnym uwzględnieniem książki pt. „Żeromski. Opowieść o wierności”, a w 1967 nagrodę literacką WRN i MRN w Krakowie za upowszechnianie kultury. W 1974 habilitował się na UJ na podstawie książki „Literatura Polski Ludowej 1944-1964”. W następnym roku otrzymał nominację na stanowisko docenta i podjął pracę dydaktyczną na UJ. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981, zrezygnował ze współpracy z oficjalnie wydawanymi czasopismami społeczno-kulturalnymi i środkami masowego przekazu. W 1983 został mianowany profesorem nadzwyczajnym UJ.

Od 1983 brał udział w redakcji miesięcznika mównego *NaGłos* przy Klubie Inteligencji Katolickiej w Krakowie. Artykuły literackie publikował w tym czasie w katolickim miesięczniku *Znak* (1983, 1986, 1988) oraz w *Tygodniku Powszechnym* (1983-85, 1987-88). W 1987 został wicedyrektorem Instytutu Filologii Polskiej UJ. Był członkiem Senatu UJ w kolejnych kadencjach (1986-87, 1987-88 i 1988-89). W 1988 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1989 należał do współzałożycieli SPP i od lutego 1990 do 1996 pełnił funkcję prezesa Oddziału Krakowskiego SPP. W 1989 ożenił się z Zofią Rutowską. Był członkiem zespołu redakcyjnego tygodnika *Dekada Literacka* (1990-91) oraz pisma *Arka* (1990-92), w których publikował szkice, artykuły i recenzje literackie. W 1993 został mianowany profesorem zwyczajnym UJ. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sztuka pisarska Marii Dąbrowskiej. [Studium]. Kr.: WL 1955, 206 s.

Rozprawa doktorska.

2. Romans. [Powieść]. Powst. 1955. [Inf. autora]. Druk fragm. pt. Świat doktora Ptaszyńskiego. *Życie Lit.* 1956 nr 6 s. 5, 9.

3. [Szesaście] 16 pytań. Portrety polskich prozaików współczesnych. Kr.: WL 1961, 290 s.

Zawartość: Wstęp; [następują szkice numerowane kolejno jako „pytania”]: A. Gołubiew; J. Parandowski; T. Parnicki; Z. Kosak; M. Dąbrowska; J. Andrzejewski; S. Dygat; S. Zieliński; A. Rudnicki; J. Iwaszkiewicz; J. Putrament; J.J. Szczepański; L. Buczkowski; K. Brandys; K. Filipowicz; S. Mrozek. Zakończenie.

4. Opinie i wróżby. Proza i krytyka polska dnia bieżącego. [Recenzje i szkice krytyczne]. Kr.: WL 1963, 234 s.

Zawartość: Poszukiwania dojrzałych [recenzje]. – Wśród debiutów: Debiuty o sobie [dot. K. Kleczkowskiej, S. Stanucha]; Nieśmiałość jako siła [dot. M. Paczkowskiej]; Debiut z epoki heroicznej [dot. J. Krasińskiego]; Wiech na serio [dot. M. Nowakowskiego]; Recenzja z dwoma błędami [dot. T. Mikołajka]; Młoda proza 1961; Młoda proza we własnych oczach. – Krytycy naszych czasów: Po co krytyka [dot. Polska krytyka literacka. T. 1-3. Wwa 1959]; Szkoła gustów Kazimierza Wyki [dot.: Rzecz wyobraźni]; Nowy Kaliban albo przekora niedowiarka [dot. Z. Kałużyńskiego]; Płasy ducha epoki [dot. A. Kijowskiego]; Krytyka na miarę [dot. Z. Lichniaka]; Na szczytach jest mglisto [dot. A. Lisieckiej]; Tajemnice klerka heroicznego [dot. K. Irzykowskiego]; Granice literatury.

5. Współczesne życie literackie. [Studium]. Wwa: PZWS 1964, s. 3-172. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1965, wyd. 4 1966, wyd. 5 1967.

Popularnonaukowa monografia życia literackiego w Polsce w l. 1945-1964. Zawiera również: W. Wierchowski; Sztuki plastyczne i architektura w Polsce Ludowej, s. 173-191; W. Natanson: Życie teatralne, s. 192-200; Z. Pitera: Współczesna kinematografia polska, s. 201-210.

6. Żeromski. Opowieść o wierności. [Powieść biograficzna]. Kat.: Śląsk 1965, 363 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1972.

7. Nasz chleb powszedni. Szkice o prozie i krytyce współczesnej. Kr.: WL 1966, 194 s.

Zawartość: Proza powojennego dwudziestolecia. (Referat wygłoszony na jubileuszowym Zjeździe ZLP w Lublinie); Epickość Dąbrowskiej; Epika Iwaszkiewicza; Droga pisarska Tadeusza Brezy; Rozterki racjonalizmu [dot. J. Bocheńskiego]; Proza Igora Nowierlego; Siła i prawo buntu [dot. W. Machejka]; Powaby samotności [dot. S. Otwinowskiego]; Szkoła gustu [dot. K. Wyki; poz. 4]; Nowator heroiczny [dot. A. Sandauera]; Proza polska 1963; Proza polska 1964.

8. Revue de la prose polonaise 1964-1967. [Przeł.] R. Birecka. Wwa: Ag. Aut. 1968, 139 s.

9. Sprawa literatury. [Szkice]. Poznań: WP 1970, 143 s.

Zawartość: Granice literatury [poz. 4]; „Koriolan” [W. Szekspira] albo próba suwerenności: Szkoła klasyków; Kto nas głaszczę? kto strzyżę?; Ucieczka w nieświadomość; Polskie opowiadania [dot. antologii „Polskie opowiadania 1960-1963”. Wwa 1965]; Czy literatura ma obowiązki?; Czy literatura musi przegrać?; Pisarz wobec tradycji; Czym jest klasycyzm? [dot.: J.M. Rymkiewicz: Czym jest klasycyzm]; Krytyk racjonalista – albo sprawa wyobraźni [dot.: R. Caillois: Odpowiedzialność i styl]; Sprawa Sandauera – albo legenda nowoczesnych; Czy literatura ma cele? [dot.: E. Auerbach: Mimesis].

10. Współczesna literatura polska (1939-1969). Wwa: PZWS 1970, 199 s.

Zarys podręcznikowy.

11. Filipowicz. [Studium]. Wwa: Ag. Aut. 1972, 64 s. Toż w jez. ang. [Przeł.] K. Cękalska. Warsaw: Authors Agency 1972, 55 s.

12. Zarys dziejów literatury polskiej. Cz. 1 i 2 (od początków do 1918 r.) napisał J. Kleiner. Cz. 3 (1918-1966) napisał ... Cz. 1 i 2 przejrzał i uzupełnił S. Kawyn, J. Spytkowski, T. Ulewicz. Wr.: Ossol. 1972, 590 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1974, wyd. 4 [!] 1985, wyd. 5 1990.

13. Żywi i współcześni. Szkice krytyczne. Wwa: Czyt. 1972, 207 s.

Zawartość: Rok 1918 albo głód realizmu; Po trzydziestu latach; Niemiec w literaturze: 1944. – Pisarze: Czy Przełęczki był kabotem? [dot.: S. Żeromski: Uciekla mi przepióreczka!]; Rodowód naszego myślenia [dot.: J. Zawiewski: Korzenie]; Tadeusz Breza – czyli obowiązek literatury; Ostatnia książka Brezy [dot.: Nelly]; Jak być sobą? (O „Dziennikach” Zofii Nałkowskiej); Wokół spraw Wielkiej Emigracji [dot.: M. Straszewska: Życie literackie Wielkiej Emigracji we Francji 1831-1840]. – Nieco teorii: Sztuka jest sztyfem; Czego szuka powieść?; Czym żyje „masowa wyobraźnia”? – Próby: Czy znamy współczesnego bohatera?; Literatura i medycyna.

14. Konfederacja albo Próba Mokronowskiego. [Powieść biograficzna]. Wwa: Czyt. 1973, 215 s.

Powieść biograficzna dot. Andrzeja Mokronowskiego.

15. Literatura Polski Ludowej 1944-1964. Wwa: PIW 1973, 561 s.

Rozprawa habilitacyjna. – Nagroda *Życia Lit.* w 1974.

16. Deszcze jesienne. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 228 s.

17. Die polnische Gegenwartsliteratur. [Wyd. i przeł.] K. Staemmler. München: W. Fink 1979, 279 s.

18. Życie Ignacego Krasickiego. Zapisy i domysły. [Biografia literacka]. Wwa: Czyt. 1984, 372 s.

19. O poezji Zbigniewa Herberta. [Studium]. Wr.: Ossol. 1986 [właśc. 1987], 68 s. PAN Oddz. w Kr.

20. Kazimierz Brandys. [Przeł.] Ch. Cenkalska. Warszawa: Authors Agency 1990, 47 s.

21. Nasz wiek XX. Przewodnie idee literatury polskiej 1918-1980. Wr.: Ossol. 1992, 387 s.

Zawartość: Cz. I: 1. Początek wieku – początek formacji kulturowej. Nowa wizja świata; Manifesty awangardowe – istota nowatorstwa; Człowiek jako dynamomaszyna. Tytus Czyżewski. – 2. Nowa świadomość poetów. Poezja wyzwalająca i poezja „w służbie”; Kobięcość Skamandra i męskość Awangardy. – 3. Proza – narzędzie obiektywnego poznania. Bohater w obliczu zbudzonego żywota. – 4. Witkacy i Leśmian – dwa oblicza zagrożenia; Witkacy; Leśmian. – 5. Mechanizmy procesu historycznego. Mit katastrofy – mit wybawienia; Soteriologia Marii Dąbrowskiej; Człowiek wobec zmienności. Historia i natura; Wśród pytań o naturę człowieka. – 6. Drugie dziesięciolecie niepodległości. Kryzys i zwątpienie; Nowe koncepcje bohatera prozy. Człowiek jako „wiązka doznań”; „Własne i obce”. Struktura duszy ludzkiej; Postaci „Niekochanej” Adolfa Rudnickiego; Człowieczeństwo niedokonane. Wiktor Ruben Jarosława Iwazkiewicza [dot.: Panny z Wilka]; Człowieczeństwo niespełnione. „Cudzoziemka” Marii Kuncewiczowej; Człowieczeństwo uwieszone w organiczności. „Zaśrodek i medycyna” Michała Choromańskiego; Próba podmiotu absolutnego. Witold Gombrowicz; Człowiek wobec pytania o sankcję. Bruno Schulz; Nieoczekiwana dojrzałość młodych krytyków. Bolesław Miciński, Ludwik Fryde. – O co chodzi w tej książce? – Cz. II: 1. Katastrofa wrześnieowa. Wejście w piekło; Utrata wiary w słowo. – 2. Świat opanowany przez Zło – jako źródło inicjacji. Rezerwy duchowe młodego pokolenia; Krzysztof Kamil Baczyński; Podmiot w stanie rozpadu. Tadeusz Różewicz; Gniew jako samoobrona przed schizofrenią. Tadeusz Borowski; Świadomość w stanie uwięzienia. Gustaw Herling-Grudziński; Granica spustoszenia duchowego. Pytanie o odpowiedzialność zbiorową; Wspólnota jako źródło pewności. „Próby świadectwa” Jana Strzeleckiego; Dlaczego miłość jest niemożliwa? Jezioro Bodeńskie” Stanisława Dygata; Szansa odzyskania utraconego ładu rzeczy. – 3. „Zmęczenie” jako okoliczność wzmagająca pokusę. Podmiotowość oskarżona; Realizm jako strefa bezpieczeństwa; Niewyciszalny głos moralnego prawa. „Dwa teatry” Jerzego Szaniawskiego; Przeznaczenie dziejowe i los człowieka. „Popiół i diament” Jerzego Andrzejewskiego; Doktryna – gwałt na podmiotowości. – 4. Ferment. Warianty „innej prawdy”. Próby suwerenności; Próby autorefleksji; Powrót „do siebie samego”. Mieczysław Jastrun; Wyniosła wolność wyobraźni. Zbigniew Bienkowski; Domena suwerenności twórczej. – 5. Jawność i myślenie uwikłane; Wejście w inny czas; Miron Białoszewski – czyli osławianie rzeczy; Jerzy Harasymowicz – czyli wejście w baśń; Marek Hłasko – czyli krzyk pokolenia; Sławomir Mrożek – czyli świat zamknięty. – 6. Koniec wieku ideologii. Odnajdywanie fundamentów; Skuteczność władzy – i niepokój sumienia. Spowiedź króla – Hanny Malewskiej; Niezglebiona wielorakość istnienia. „Traktat poetycki” Czesława Miłosza. – 7. Przestrzenie zakorzenienia; Jak sprostać klasykom? „Pan Cogito” Zbigniewa Herberta; Wiara klasyków. Poezja Jarosława Marka Rymkiewicza; Dramat uwłaszczzonego chłopca. Tadeusz Nowak; Wysokie koszty wylaniania się idei. Teodor Parnicki; Ukryty skarb: sens rzeczy. Powieść Andrzeja Kijowskiego; Wierność cieniem. Julian Strykowski; Bolesna pamięć. Tadeusz Konwicki; Mundus vult deici. Kazi-

mierz Brandys. – 8. Senność kontrolowana. Bunt młodych – raz jeszcze; Rafał Wojaczek – czyli cielesność; Programowanie; Ryszard Krynicki – czyli pogonie; ucieczki; Stanisław Barańczak – czyli samorozpoznanie. – 9. Literatura naszego wieku.

Nagroda im. K. Wyki w 1994, ufundowana przez prezydenta m. Krakowa i wojewodę krakowskiego.

Szkice i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Poezja pracy w dwudziestoleciu międzywojennym. *Twórczość* 1949 nr 7 s. 90-99. – Dramaty Marii Dąbrowskiej. *Dialog* 1958 nr 1 s. 109-117. – Dramaty Jarosława Iwazkiewicza. *Dialog* 1959 nr 1 s. 96-107. – Stanisław Brzozowski. *Twórczość* 1959 nr 11 s. 85-106. – Idee epoki w twórczości Wacława Berenta. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 1. Wwa 1965 s. 278-309. – Twórczość Jarosława Iwazkiewicza. W: Autorzy naszych lektur. Wr. 1965 s. 175-192. – Opowiadania Marii Dąbrowskiej. *Jęz. Pol.* 1970 nr 7 s. 18-36. – Rok 1944 w procesie literackim. W: Literatura polska wobec rewolucji. Wwa 1971 s. 499-513. – Proza międzywojenna w zwierciadle współczesnym. *Pam. Lit.* 1973 z. 1 s. 365-375. – Wobec wojny i okupacji. W: W kręgu literatury Polski Ludowej. Kr. 1975 s. 41-53. – Gospodarz. (Kazimierz Wyka jako krytyk literacki). W: Kazimierz Wyka. Kr. 1978 s. 29-54. – Dwudziestolecie międzywojenne. W: Okresy literackie. Wwa 1983 s. 283-315. – Antropologia Gombrowicza. Gombrowicz wobec „początku”. *Znak* 1983 nr 10 s. 1578-1592, przedr. w: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985 s. 123-137. – Literatura polska naszych lat. (Próba bilansu). *Znak* 1986 nr 2/3 s. 81-106. – O daremności naszych działań. „Bajki” Ignacego Krasickiego; Próba powrotu do świata młodości – „Panny z Wilka” Jarosława Iwazkiewicza. W: Arcydzieła literatury polskiej. T. 1. Rzeszów 1987 s. 112-125, 178-192. – „Noce i dnie” Marii Dąbrowskiej; „Ferdynand” Witolda Gombrowicza. W: Arcydzieła literatury polskiej. T. 2. Rzeszów 1988 s. 221-242, 243-262. – Jerzy Szaniawski „Dwa teatry”. W: Arcydzieła literatury polskiej. T. 3. Rzeszów 1990 s. 233-248.

Prace redakcyjne

1. Autorzy naszych lektur. Szkice o pisarzach współczesnych. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1965, 396 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 poszerz. 1967, wyd. 3 uzup. 1973, wyd. 4 zmien. 1987.

Tu m.in. szkice W.M.: Maria Dąbrowska; Twórczość Jarosława Iwazkiewicza; Proza Igora Newerlego.

2. Pierwsze widzenie. Almanach opowiadań autorów koszańskich. Wyboru dokonał i przedm. napisał ... Pozn.: WP 1967, 218 s.

3. Z wrześniowych dni. Antologia opowiadań o wojnie 1939 roku. Wybór i wstęp ... Pozn.: WP 1969, 394 s.

4. M. Dąbrowska: Opowiadania. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1972, LXII, 687 s. *BN* 1, 208.

5. Lektury obowiązkowe. Szkice, eseje, felietony na temat lektur szkolnych. Red.: S. Balbus, ... Wr.: Ossol. 1973, 517 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] 1976.

6. Wczoraj i dziś. Antologia opowiadań polskich pisarzy współczesnych. Wybór i oprac. ... Wwa: Iskry 1973, 594 s.

7. Sceptyk pełen wiary. Wspomnienia o Stefanie Otwinowskim. Wstęp: E. Otwinowska. Oprac. ... [Oraz:] S. Otwinowski: Listy do Izabeli Bielińskiej. Kr.: WL 1979, 426 s.

8. Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres 20-lecia]. Red. nauk. ... Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.

Tu także autorstwo 112 haseł.

9. Beznadziejność i nadzieja. W kregu myśli Stanisława Ignacego Witkiewicza. Zapiski myśli humanistycznej. Sens. Pod red. ... Kr.: UJ 1988, 127 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1966, 1973, 1978, 1988, 1997. — Wywiad: „Mówić w imieniu innych”. Rozm. P. Laguna. *Mag. Kult.* 1974 nr 3.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (red.). — K. Gwoździowska, A. Kosakowska: *W.M. Por. Bibl.* 1980 nr 10 [zestawienie ważniejszych publikacji].

[Sztuka pisarska Marii Dąbrowskiej:] J. Błoński: Monografia czy komentarz? *Twórczość* 1955 nr 8; M. Głowiński: Pierwsza monografia o Marii Dąbrowskiej. *Życie Lit.* 1955 nr 20; S. Papée: Studium o Marii Dąbrowskiej. *Kamena* 1955 nr 8/9; J. Trznadel. *Pam. Lit.* 1956 z. 2. — [16 pytań:] K. Bartoszyński: Próba bilansu współczesnej prozy. *Nowa Kult.* 1961 nr 51; J. Kajtoch: Portrety współczesnych prozaików. *Ruch Lit.* 1961 nr 4/5; H. Zaworska: Sztuka zadawania pytań. *Nowe Książ.* 1961 nr 16; M. Wyka, J. Gościński: Taktyka i technika krytyki. *Życie Lit.* 1962 nr 18. — [Opinie i wróżby:] W. Sadowski: Krytyka autentyczna. *Nowe Książ.* 1963 nr 23; S. Zółkiewski: Trzy modele ocen. *Życie Lit.* 1963 nr 43; J. Bajdor. *Pam. Lit.* 1964 z. 4; H. Bereza: Pochwała Maciaga. *Twórczość* 1964 nr 1, przedr. w tegoż: *Sztuka czytania* Wwa 1966; [J. Kajtoch] Jaka. *Ruch Lit.* 1964 nr 1; Z. Pedziński: Krytyk na co dzień. *Tyg. Kult.* 1964 nr 4, przedr. w tegoż: *Z notatnika szeregowego recenzenta*. Pozn. 1971. — J. Biernacki: Powieść o Żeromskim. *Kultura* 1965 nr 37, przedr. w: *Proza*, pozycja 1965. Wwa 1966 [rec.: Żeromski]. — J. Marczewski. *Polonistyka* 1965 nr 4 [rec.: Współczesne życia literackie]. — Z. Pedziński: O Żeromskim. *Tyg. Kult.* 1965 nr 18 [rec.: Żeromski]. — A. Urbańczyk: Słownik autorów współczesnych w książce. *Życie Lit.* 1965 nr 26 [rec. oprac.: Autorzy naszych lektur]. — J.Z. Brudnicki: Kalejdoskop krytyczny. *Współczesność* 1966 nr 20 [rec.: Nasz chleb powszedni]. — N. Honsza. *Begegnung mit Polen*, Düsseldorf 1966 nr 1 [rec.: Żeromski]. — R. Matuszewski: *W.M. Tyg. Kult.* 1966 nr 30. — [Nasz chleb powszedni:] Z. Pedziński: Ziarna i plewy. *Tyg. Kult.* 1966 nr 36; J. Termer: Racjonalizm sceptyczny i przekory? *Nowe Książ.* 1966 nr 19; S. Melkowski: Książki o prozie. (I.) *Ruch Lit.* 1968 nr 1. — [Sprawa literatury:] J. Kurowicki: Ład niekonsekwencji. *Współczesność* 1970 nr 23; K. Nowicki: Szkoła gustu. *Tyg. Kult.* 1970 nr 30; A. Menczew: Granice sprawy literatury. *Mies. Lit.* 1971 nr 7. — [Konfederacja albo Próba Mokronowskiego:] K. Nowicki: Forma odpowiedzialności. *Fakty* 1973 nr 35, przedr. w tegoż: *Dziennik krytyczny*. Gdańsk 1981; S. Zieliński: M. pod barem. *Życie Lit.* 1973 nr 39, przedr.

w tegoż: *Wycieczki balonem*. Nr 5. Gawędy z pretekstem. Kr. 1976; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1974 nr 12. — [Literatura Polski Ludowej 1944-1964:] L. Bugajski: Szkic portretu. *Twórczość* 1974 nr 11; M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1974 nr 6; T. Drewnowski: Pierwszy zarys. *Polityka* 1974 nr 14. — D. Marszałkowska: Maciaga przesłanie do współczesności. *Mies. Lit.* 1974 nr 2 [rec.: Konfederacja albo Próba Mokronowskiego]. — R. Matuszewski: Przewodnik po literaturze współczesnej. *Mies. Lit.* 1974 nr 8 [rec.: Literatura Polski Ludowej 1944-1964]. — J. Kwiatkowski: M. kontra Mickiewicz [na marginesie polem. o „Ode do młodości”, *Życie Lit.* 1972]. W tegoż: *Notatki o poezji i krytyce*. Kr. 1975. — [Deszcze jesienne:] J. Walc: Docenta docenta. *Polityka* 1975 nr 26; W. Żukowski: Wielka bezradność. *Nowe Książ.* 1975 nr 12. — T. Błażejowski, K. Kuczyński: O literaturze polskiej w RFN. *Odgłosy* 1980 nr 37 [rec.: Die polnische Gegenwartsliteratur 1939-1976]. — [Życie Ignacego Krasickiego:] R.M. Groński: Pierwszy polski intelektualista. *Polityka* 1984 nr 39; Z. Libera: Jaki był naprawdę Ignacy Krasicki? *Nowe Książ.* 1984 nr 9; I. Lossowska: Biografia oświeceniowa. *Wiek Oświecenia* 1989 [t.] 6. — [Nasz wiek XX:] R. Arasimowicz: Próba syntezy współczesnej literatury? *Warsztaty Polonist.* 1993 nr 3; M.M. Baranowska. *Znak* 1993 nr 12; B. Faron: Przewodnie idee literatury polskiej. *Twórczość* 1993 nr 9; J. Jarzębski: Dramat podmiotu. *Dekada Lit.* 1993 nr 14; M. Wyka: W gąszczu idei. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 38; A. Fabianowski: Ziarna XX wieku. *Nowe Książ.* 1994 nr 1; A. Makowski. *Pam. Lit.* 1994 z. 4; M. Wieczorek: Polska literatura XX wieku według M. Pr. Hum. 1994 nr 3.

B.D.

MACIEJEWSKA Irena 1930-1994

Imiona metrykalne: Irena Czesława.
Krypt.: LM.
Historyk literatury.

Urodzona 10 grudnia 1930 w miejscowości Dziepół pod Radomskiem; córka Kazimierza Matysiaka i Marcjanny z Broniszewskich, rolników. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała w Dziepółce, a w pobliskim Radomsku uczęszczała na tajne komplety. Debiutowała w 1945 wierszem „Rozkaz”, opublikowanym w dodatku *Częstochowskiego Głosu Narodu* pt. *Przemiany* (nr 1). W 1949 zdała maturę w II Państwowym Gimnazjum i Liceum w Radomsku. W tymże roku rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). Debiutowała w 1952 recenzją książki F. Gładkowskiego „Cement” – epopeja pracy socjalistycznej” w tygodniku *Wies* (nr 40). W tymże roku wyszła za mąż za Janusza Maciejewskiego, studenta polonistyki, późniejszego historyka literatury i krytyka. W 1952, po ukończeniu trzyletniego studium o specjalizacji pedagogicznej, została przeniesiona na studia magisterskie na Uniwersytecie Warszawskim (UW), które ukończyła w 1954. Jednocześnie w 1952-53 pracowała w Instytucie Badań Literackich PAN, jako zastępca asystenta. Następnie od 1953 pracowała na UW jako asystentka i od 1956 starsza asystentka początkowo na Wydziale Dziennikarskim, od 1961 na polonistyce. W 1956-68 była członkiem PZPR. W 1958 ogłosiła pierwsze studia naukowe pt. „Sylwetka literacka Adama Pługa”, opublikowane w

Pamiętniku Literackim (z. 1) i „Twórczość powieściowa Mariana Gawalewicza” w *Pracach Polonistycznych* (seria 14). W pracy badawczej zajmowała się literaturą okresu Młodej Polski i XX w. W 1964 uzyskała doktorat na podstawie pracy pt. „Twórczość Leopolda Staffa w okresie lwowskim” (promotor prof. Jan Zygmunt Jakubowski). W 1968 otrzymała nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyzszego II stopnia. W 1974 habilitowała się na podstawie rozprawy pt. „Warszawski okres twórczości Leopolda Staffa”. W 1976 otrzymała stanowisko docenta i do 1978 pracowała w Filii UW w Białymstoku. W 1980-93 była członkiem NSZZ „Solidarność”. W 1981-87 kierowała studium zaocznym filologii polskiej w Warszawie. W 1989 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, w 1992 profesora zwyczajnego. Zmarła 8 września 1994 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Leopold Staff. Wwa: PIW.

[Cz. 1]. Lwowski okres twórczości. 1965, 344 s.

Zawartość: Zarys biografii Leopolda Staffa do r. 1915; „Sny o potędze” i „sny o znuczeniu”, (Problematyka debiutu Staffa); „Samemu sobie zdany, dziś sam sobie tworzę” (O „Mistrzu Twardowskim”); Młody Lwów literacki przełomu wieku XIX i XX; „Rekonwalescencja” liryki. (Początki staffowskiej poetyki codzienności); U podstaw „staffizmu”; Z zagadnień klasycyzmu autora „Gałęzi kwitnącej”.

[Cz. 2]. Warszawski okres twórczości. 1973, 453 s.

Zawiera części: Wojna i rewolucja; „Tęcza lez i krwi”; „Sieczki polne” albo Staffowska filozofia pracy; Warszawa; W kręgu chrześcijaństwa; „Wysokie drzewa” i „Barwa miodu”; „I znów nadszedł wiek żelaza...”; Staff powojenny.

2. Wiersze Leopolda Staffa. Wwa: WSiP 1977, 139 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1987. *Bibl. Analiz Lit.*

3. Literatura polska. T. 3. Młoda Polska. [Autoryzy:] J. Kulczycka-Saloni, ... , A.Z. Makowiecki, R. Taborski. Wwa: PWN 1991, 340 s. UW Inst. Literatury Pol.

Tu I.M.: Lwów; Tatrzy i Zakopane; Doświadczenia rewolucji 1904-1907; Międzyepoka; Literatura lat 1907-1918; Poezja; Wacław Berent; Bolesław Leśmian; Tadeusz Miciński; Leopold Staff.

4. Rewolucja i niepodległość. Z dziejów literatury polskiej lat 1905-1920. Kielce: Szumacher 1991, 247 s.

Zawiera części: Literatura Młodej Polski a rewolucja 1905-1907; Listopad 1830 w literaturze Młodej Polski; Poezja czynu niepodległościowego; Proza polska lat 1914-1918 wobec wojny światowej; Pisarze polscy wobec wojny roku 1920.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Sylwetka literacka Adama Pługa. *Pam. Lit.* 1958 z. 1 s. 17-48. — Twórczość powieściowa Mariana Gawalewicza. *Pr. Polonist.* Ser.

14: 1958 s. 5-30. — Nieznany Staff [Ludwik Maria]. *Twórczość* 1961 nr 10 s. 41-51. — Z zagadnień redakcyjnych „Wiadomości Literackich”. *Bufl. Nauk. Wyd. Dzienn.* 1961 nr 1 s. 120-132. — Początki twórczości Leopolda Staffa. *Prz. Hum.* 1963 nr 2 s. 35-67. — O poezji Leopolda Staffa. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 1. Młoda Polska. Wwa 1965 s. 206-237. — M. Gawalewicz. W: OLP. Ser. 4 t. 2. Wwa 1966 s. 337-355. — A. Niemojewski. W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 391-409. — Ludwik Maria Staff (1890-1914). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 619-626. — Inter arma. (Okolicznościowa poezja polska okresu I wojny światowej). *Odra* 1969 nr 4 s. 37-42, nr 5 s. 55-61. — Italia Leopolda Staffa. *Prz. Hum.* 1970 nr 5 s. 41-56. — Getto warszawskie w literaturze polskiej. *Bufl. Żyd. Inst. Hist.* 1973 nr 2/3 s. 85-109, przedr. w: Literatura wobec wojny i okupacji. Wr. 1976 s. 135-162. — Konstanty M. Górski. W: OLP. Ser. 5 t. 3. Kr. 1973 s. 439-447. — Kazimiera Hlakowiczówna. W: OLP. Ser. 6 t. 2. Kr. 1979 s. 63-76. — Wacław Berent — pisarz warszawski. *Kron. Warsz.* 1979 nr 4 s. 91-111. — Polska proza lat 1914-1918 wobec wojny światowej. *Pam. Lit.* 1981 z. 1 s. 39-80. — Wielkie miasto w prozie okresu Młodej Polski a problemy naturalizmu. W: Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu. Ser. 3. Wr. 1984 s. 197-222. — Powstanie listopadowe w literaturze Młodej Polski: rekonwalescencja. W: Dziedzictwo Powstania Listopadowego w literaturze polskiej. Wwa 1986 s. 513-532. — Topika niepodległościowa polskiej literatury początków wieku dwudziestego. W: Dziedzictwo romantyczne w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski. Lubl. 1988 s. 123-169. — Poezja polska wobec Powstania w getcie warszawskim. *Kron. Warsz.* 1989 nr 1 s. 77-98. — Kornel Filipowicz. W: Literatura Polens 1914 bis 1985. Berlin 1990 s. 383-396. — Literatura pisana życiem. W: Strefy milczenia. (Materiały z sesji naukowej w 50 rocznicę wybuchu II wojny światowej). Tarnów 1990 s. 27-35. — Franciszkanin w poezji Młodej Polski. W: Problematyka religijna w literaturze pozytywizmu i Młodej Polski. Lubl. 1993 s. 309-327. — Obrazy domu — ojczyzny w poezji polskiej z lat drugiej wojny światowej (związki z tradycją romantyczną). W: Z badań nad polską tradycją literacką. Wr. 1993 s. 97-128. — Stefan Napierkowski 1899-1940. W: OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993 s. 473-498. — „Choćbym żył wiecznie, nie zdążyć opowiedzieć”. O poezji Henryka Grynberga. W: Wiary i słowa. Wr. 1994 s. 217-230.

Prace redakcyjne

1. I. Krasicki: Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki. (Fragmenty). Oprac. ... Wr.: Ossol. 1953, 142 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1954.

MACIEJEWSKA Maria Krystyna 1923-1992

Bibliograf literatury i teatru.

Urodzona 5 listopada 1923 w Poznaniu; córka Józefa Włodarczyka, urzędnika, i Cecylii z domu Pawlak. Od 1937 uczęszczała do Gimnazjum im. K. Potockiej w Poznaniu. Należała do ZHP. Po wybuchu II wojny światowej i wcieleniu Poznania do Niemiec pracowała jako pomoc domowa u rodziny niemieckiej, a od sierpnia 1944 przy kopaniu okopów. Po wojnie kontynuowała naukę w Liceum im. K. Potockiej; w 1946 zdała maturę. Od tegoż roku studiowała na Uniwersytecie Poznańskim początkowo medycynę, a od 1947 polonistykę (magisterium 1952) i filologię angielską (magisterium 1953). Równocześnie w 1948-49 pracowała w szkole podstawowej jako nauczycielka języka angielskiego, a od maja 1949 w poznańskiej Pracowni Bibliograficznej Instytutu Badań Literackich (IBL), uczestnicząc w pracach zespołowych nad rocznikami bieżącej *Polskiej Bibliografii Literackiej*. W 1950 wyszła za mąż za Jarosława Maciejewskiego, później historyka literatury. Kontynuowała prace w Pracowni Bibliografii Bieżącej IBL kolejno na stanowisku asystenta (od 1952), starszego asystenta (od 1955), adiunkta (od 1959), dyplomowanego pracownika dokumentacji naukowej (od 1962), starszego dokumentalisty dyplomowanego (od 1971). Zaangażowana szczególnie w bibliografię teatru, współpracowała równocześnie z Instytutem Sztuki PAN i redakcją *Pamiętnika Teatralnego*, na którego łamach debiutowała w 1955 recenzją książki Stefana Strausa „Bibliografia tytułów czasopism teatralnych” (z. 1); tu też od 1958 publikowała przegląd bibliograficzny „Teatralia w książkach” (za poszczególne lata). Od 1970 uczestniczyła także w pracach nad przygotowywaną w IBL bibliografią „Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej”, prowadząc m.in. poszukiwania materiałowe (dzięki stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku) w zbiorach polskich w Anglii (1973, 1975) oraz w Stanach Zjednoczonych (1978). Po przejściu na emeryturę w 1984 kontynuowała prace bibliograficzne. Działała społecznie w NSZZ „Solidarność”, w stowarzyszeniu Poznański Czerwiec 1956 oraz prowadziła bibliotekę parafialną przy kościele św. Jana Vianey na Sołczu. Zmarła 15 września 1992 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatr Polski w Poznaniu w latach 1912-1918. Powst. 1952.

Masz. w Inst. Filol. Pol. UAM w Pozn.

2. *Polska Bibliografia Literacka za rok ...* [1944/45-1983]. Oprac. pod kierunkiem S. Vrtel-

2. Leopold Staff. [Wybór] i oprac. ... Wwa: PZWS 1965, 283 s. *Bibl. Polonistyki*.

3. L. Staff: W kręgu literackich przyjaźni. Listy. Oprac.: J. Czachowska, ... Wwa: PIW 1966, 696 s.

4. L.M. Staff: Zgrzebna kantyczka. Poezje. Oprac. ... Wwa: PIW 1977, 101 s.

5. W. Szlengel: Co czytałem umarłym. Wiersze getta warszawskiego. Zebrała i oprac. ... Wwa: PIW 1977, 170 s. Wyd. 2 uzup. i popraw. tamże 1979.

6. Poeci dwudziestolecia międzywojennego. Sylwetki. Red. i wstęp ... T. 1-2. Wwa: Wiedza Powsz. 1982, 582 + 586 s.

7. S. Napierski: Aforyzmy. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1984, 107 s.

8. J. Iwaszkiewicz: Razem słuchajmy życia. Wybór i posł. ... Wwa: NK 1986, 80 s.

Teksty wierszy wg: J. Iwaszkiewicz: Wiersze zebrane. Wwa: Czyt. 1968.

9. E. Żegadłowicz: Wybór poezji. Wybór, wstęp i nota edytorska ... Wwa: PIW 1987, 205 s.

10. S. Żeromski: Ludzie bezdomni. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1987, CXLVII, 408 s. *BN*, I 254.

11. Męczeństwo i zagłada Żydów w zapisach literatury polskiej. Wybór, oprac. i wprowadzenie ... Wwa: KAW 1988, 431 s.

12. K. Błakowiczówna: Zaczynam się i kończę śpiewem. [Wiersze]. Wybór i posł. ... Wwa: NK 1989, 56 s.

13. Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Red. nac.: S. Żółkowski, H. Markiewicz, I. Wyczańska. Ser. 6. Literatura polska w okresie międzywojennym. Zespół red.: ..., J. Trznadel, M. Pokrasenowa. T. 3-4. Kr.: WL 1993, 594 + 444 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. Janusza Maciejewskiego 1996.

[Leopold Staff. [Cz. 1]] S. Melkowski: Książki o Staffie. *Ruch Lit.* 1966 nr 3; J. Trznadel: Poeta rzeczy nieodmownych. *Nowe Książ.* 1966 nr 6. — [L. Staff: W kręgu literackich przyjaźni. Oprac.: J. Czachowska, ...] A. Gronczewski: Sztuka dyskrecji. *Mies. Lit.* 1967 nr 6; E. Jankowski: Staff zawsze młody. *Nowe Książ.* 1967 nr 7; T.J. Żółciński: Aneksy do biografii poety. *Więź* 1967 nr 7/8. — [Leopold Staff. [Cz. 2]] M. Ziółtek: Druga część opowieści o Staffie. *Mies. Lit.* 1975 nr 2; T. Weiss. *Ruch Lit.* 1976 nr 4. — J. Gondowicz: „Noc powie mi więcej”. *Nowe Książ.* 1977 nr 22 [rec. wyd.]. L.M. Staff: Zgrzebna kantyczka. — A. Zawada: Trzydziestu świadków. *Twórczość* 1983 nr 12 [rec. oprac.]. Poeci dwudziestolecia międzywojennego. — [Literatura polska. T. 3. Młoda Polska:] J. Paszek. *Ruch Lit.* 1991 nr 6; T. Lewandowski: O podręczniku „Młoda Polska” z r. 1991 nie tylko polemicznie. *Texty Drugie* 1992 nr 4. — M. Giermańska: Z dziejów „idealistów polskich”. *Polonistyka* 1994 nr 2 [rec.]. Rewolucja i niepodległość. — A.Z. Makowiecki: I.M. *Pam. Lit.* 1995 z. 3. — K. Meloch: Żydowskie tematy I.M. *Więź* 1995 nr 1. **J.Z.**

-Wierczyńskiego [do 1963] zespół poznańskiej Pracowni Bibliograficznej IBL PAN [m.in. ...]. [T. 1-33]. Wr.: Ossol. 1954-1962, Wwa, Łódź: PWN 1962-1990. IBL PAN.

Tu też wspólnie z E. Mendelską red. tomu za l. 1950-1951 wyd. 1967; w poszczególnych tomach m.in. redakcja działu „Teatr”.

3. Czasopisma teatralne dziesięciolecia 1944-1953. Bibliografia zawartości. [Współaut.:] A. Polakowska. Wr.: Ossol. 1956, XV, 659 s. Państw. Inst. Sztuki.

4. Teatrnia w „Echu Muzycznym, Teatralnym i Artystycznym” 1883-1907. [Współaut.:] J. Formanowicz. Powst. ok. 1957, ok. 1800 s.

Masz. w Dziale Dokumentacji Teatru Pol. IS PAN w Wwie.

5. Teatrnia w książkach wydanych w roku ... [1958-1983]. Zestawienie bibliograficzne. Cz. 1-24. *Pam. Teatr.* 1958-1991, łącznie 464 s.

Za r. 1958: 1958 z. 3/4, 1959 z. 4; za r. 1959: 1961 z. 1; za r. 1960: 1961 z. 3; za r. 1961: 1962 z. 2, 1964 z. 4; za r. 1962: 1964 z. 4; za r. 1963: 1964 z. 4; za r. 1964: 1965 z. 3/4; za r. 1965: 1967 z. 1; za r. 1966: 1967 z. 3/4; za r. 1967: 1969 z. 1/2; za r. 1968: 1970 z. 1/2; za r. 1969: 1971 z. 1; za r. 1970: 1971 z. 3/4; za r. 1971: 1972 z. 3/4; za r. 1972: 1974 z. 3/4; za r. 1973: 1975 z. 2; za r. 1974: 1976 z. 1/2; za r. 1975: 1977 z. 3; za r. 1976: 1978 z. 4; za r. 1977: 1979 z. 3/4; za r. 1978: 1980 z. 3/4; za l. 1979-1980: 1987 z. 3; za l. 1981-1983: 1991 z. 2.

6. „Pamiętnik Teatralny”. Bibliografia zawartości 1952-1972. Wwa: Ossol. 1976, 144 s. PAN IS.

[Toż za lata] 1973-1982. *Pam. Teatr.* 1983 z. 4 s. 519-584.

7. Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej. Bibliografia. [Współaut.:] J. Czachowska, T. Tyszkiewicz. T. 1-3. Wr.: Ossol. 1983, 1984, 1986, XLVIII, 356 + 364 + 462 s. PAN IBL.

Zawartość: T. 1: Antologie, książki zbiorowe, śpiewniki; Hasła osobowe A-O. — T. 2: Hasła osobowe P-Z; Utwory anonimowe i ulotne. — T. 3: Hasła rzeczowe; Teatr polski; Literatury obce; Aneks: Literatura i teatr w wydawnictwach niemieckich w języku polskim; Indeksy.

Studia i zestawienia bibliograficzne w książkach zbiorowych i czasopismach: Polskie życie teatralne podczas drugiej wojny światowej. Bibliografia. *Pam. Teatr.* 1963 z. 1/4 s. 71-98. — Teatr Polski w Poznaniu w latach 1912-1914. Dyrekcja Nuny i Bolesława Szczurkiewiczów. W: Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntovi Szwejkowskiemu. Wr. 1966 s. 582-596. — Polska bibliografia teatralna w okresie powojennym. W: Dokumentacja w badaniach literackich i teatralnych. Wr. 1970 s. 257-271. — Bibliografia twórczości Czesława Miłosza w czasie II wojny światowej (1 IX 1939-8 V 1945). *Migrant-Echo*, San Francisco 1980 nr 2 s. 107-112. — Poznańskie epizody teatralne z I wojny światowej [Współaut.:] J. Maciejewski. W: O teatrze i dramacie. Wwa 1989 s. 159-181.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. córki, T. Słowińskiej 1996. — SBLP t. 1 (L. Słowiński).

S. Straus: W sprawie recenzji M.K.M. [Bibliografii tytułów czasopism teatralnych]. *Pam. Teatr.* 1955 z. 1. — P. Grzegorzczak. *Pam. Teatr.* 1956 z. 4 [rec.: Czasopisma teatralne dziesięciolecia 1944-1953]. — [Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej.] J. Kądziela. *Nowe Książ.* 1983 nr 11; A. Birecka. *Bibliotekarz* 1984 nr 1; H. Sawoniak. *Prz. Bibl.* 1986 nr 1, 1988 nr 2; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1983 wyd. 1991. — K.A. Wysiniński. *Pożegnanie M.K.M.* *Pam. Teatr.* 1993 nr 1/2.

J.Cz.

MACIEJEWSKI Janusz ur. 1930

Pseud.: D; (j); J.B.; J.M.; jm; Julian Barycki.
Historyk literatury, krytyk.

Urodzony 2 czerwca 1930 w Łodzi w rodzinie nauczycielskiej; syn Leonarda Maciejewskiego i Julii z Rydzewskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Łodzi. Od 1943 pracował jako robotnik w fabryce trykotarskiej „Edmund Adam”. Jednocześnie uczył się na tajnych kompletach. W 1945 rozpoczął naukę w XV Państwowym Gimnazjum i Liceum w Łodzi; w 1949 zdał maturę. W tym czasie był członkiem ZHP, a od 1948 ZMP (do 1956). W 1949 przez trzy miesiące pracował w redakcji *Głosu Robotniczego* jako praktykant, a następnie aplikant dziennikarski. W 1949 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim (UL). Był wiceprezesem (1950-51) i prezesem (1951-52) Koła Polonistów. W 1951 debiutował recenzją powieści W. Machejka „Chłopcy z lasu”, opublikowaną w czasopiśmie *Wies* (nr 9). Pierwszą pracę historycznoliteracką pt. „Tomasz Kajetan Węgiński” opublikował w 1951 w *Pracach Polonistycznych* (seria 9). W 1952, ożenił się z Ireną Matysiak, studentką polonistyki, później historykiem literatury. W 1952, po ukończeniu trzyletniego studium o specjalizacji pedagogicznej, rozpoczął studia magisterskie na Uniwersytecie Warszawskim (UW), które ukończył w 1954. Jednocześnie od 1952 pracował w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, początkowo jako zastępca asystenta, a następnie w 1954-58 jako aspirant i uczestnik studium doktoranckiego. Oprócz pracy badawczej w dziedzinie literatury polskiej epoki Oświecenia i drugiej połowy XIX w., równocześnie uprawiał krytykę literacką przede wszystkim w zakresie poezji współczesnej. Recenzje i artykuły publikował m.in. w *Nowej Kulturze* (1958-63), *Twórczości* (głównie 1958-62), *Współczesności* (1959-71). W 1957-62 należał do Klubu Krzywego Koła. W 1959-68 pracował na UW, najpierw jako starszy asystent, a po uzyskaniu doktoratu w 1965 w IBL na podstawie pracy pt. „Debiut Michała Bałuckiego na tle twórczości „przedburzowców” (promotor prof. Julian Krzyżanowski) — jako adiunkt. W 1966-67 był kierownikiem działu krytyki *Mie-*

TWÓRCZOŚĆ

sieścinnika Literackiego. W 1967-79 ogłaszał artykuły w *Tygodniku Kulturalnym* (m.in. cykle pt. „Czytamy wiersze”, „Lektury i problemy”, „Style, pojęcia, nurty”). Od 1967 należał do ZLP (w 1978-83 przewodniczący Klubu Krytyki Literackiej ZLP, w 1980-83 członek Głównego Sądu Koleżeńskiego, w 1981-83 członek zarządu Oddziału Warszawskiego). W 1967 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w którym pełnił m.in. funkcje członka Zarządu Głównego (od 1978), wiceprezesa (1979-85), przewodniczącego Komisji Krytyki Literackiej (1985-90), od 1995 ponownie wiceprezesa. W 1968 po wydarzeniach marcowych został zwolniony z pracy na UW. W 1969 powrócił do pracy w IBL. W 1970-76 prowadził nadto zajęcia z historii i socjologii literatury na UŁ. W 1972 pełnił funkcję sekretarza redakcji dwumiesięcznika *Teksty* (nr 1-3). Od 1972 był zaangażowany w działalność masonerii; należał do konspiracyjnej loży wolnomularskiej „Kopernik”, przeszedł kolejne stopnie wtajemniczenia, aż do najwyższego 33 stopnia (w 1993). Od 1973 należał do kolegium redakcyjnego tygodnika *Literatura*, z którego w 1976 został usunięty. W 1974 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od grudnia 1974 do czerwca 1975 przebywał w Paryżu jako stypendysta rządu francuskiego. Od 1976 był współpracownikiem Komitetu Obrony Robotników. W 1976-77 był wykładowcą w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Siedlcach, a od 1977 w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie (do 1982). W 1977 habilitował się w IBL PAN na podstawie pracy pt. „Oświecenie polskie. Początek formacji, jej stratyfikacja i przebieg procesu historycznoliterackiego”. W następnym roku objął stanowisko docenta w IBL. W 1980-93 należał do NSZZ „Solidarność”. W 1980 powrócił do pracy na UW i w redakcji *Literatury*, gdzie w 1981 kierował działem krytyki. W 1981 został kierownikiem Pracowni Pozytywizmu w IBL PAN. Po rozwiązaniu ZLP w 1983 działał w podziemnych strukturach Związku. W 1989 należał do komitetu założycielskiego SPP, a następnie był członkiem kolejnych zarządów. W 1990 został profesorem nadzwyczajnym, a w 1995 zwyczajnym. W tymże roku wszedł w skład Rady Naukowej IBL PAN. Był założycielem i redaktorem naczelnym *Tygodnika Literackiego* (1990-91), a po rozłamie w zespole redagował pismo literackie *Potop*, które w 1992 zmieniło tytuł na *Przeгляд Literacki* (do 1994). Po powołaniu w 1991 Wielkiej Loży Narodowej Polski był jej doradcą, wielkim namiestnikiem (od 1992) i wielkim mistrzem (od 1994). W 1992 objął kierownictwo Pracowni Literatury Okolicznościowej i Użytkowej (Oświecenie-XX Wiek) na UW. W 1993-96 wchodził w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Mieszka w Warszawie.

1. *Przedburzowcy*. Z problematyki przełomu między romantyzmem a pozytywizmem. [Rozprawa]. Kr.: WL 1971, 418 s.

Zawartość: Wstęp. — Cz. 1: Krakowskie młode środowisko artystyczne przełomu lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych; Przywódca młodzieży artystycznej i „pracowni Filippięgo”; „Pracownia Filippięgo” i obóz „młodych”. — Cz. 2: Literatura polska lat pięćdziesiątych XIX wieku; Lwów literacki przełomu lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych; *Dziennik Literacki*, *Czytelnia dla młodzieży*, *Niewiasta*. — Cz. 3: *Przedburzowcy* jako społeczność literacka; Dezintegracja romantyzmu polskiego a twórczość przedburzowców; Casus: Michał Bałucki; Model literatury przedburzowców; Przedburzowcy a pozytywizm. — Dodatek: Kategoria pokolenia w badaniach literackich; Sto lat; Michał Bałucki (1837-1901). — Od autora.

2. *Cyprian Norwid*. [Monografia]. Wwa: Pen, Kos 1992, 149 s.

Zawiera części: I. Fenomen Norwida; II. Romantyzm polski i inne tradycje; III. Porządek filozoficzny, moralny i estetyczny Norwida; IV. Poetyka Norwida; V. Miejsce Norwida w literaturze polskiej XIX stulecia. — Zakończenie.

3. *Dylematy wolności*. Zmierzch sarmatyzmu i początki Oświecenia w Polsce. [Rozprawa]. Wwa: Latona 1994, 276 s.

Zawartość: Dylematy wolności; Geneza i charakter ideologii republikańskiej 1767-1775; Literatura barska (1767-1772); Pojęcie narodu w myśli republikańskiej lat 1767-1775; Oświecenie polskie. Początek formacji, jej stratyfikacja i przebieg procesu historycznoliterackiego.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Tomasz Kajetan Wegierski. *Pr. Polonist*. Ser. 9: 1951 s. 83-100. — Z zagadnień literatury stanisławowskiej. *Pr. Polonist*. Ser. 10: 1952 s. 77-88. — Z problematyki badań nad okolicznościową poezją polityczną lat 1763-1788. (Rekonstrukcja). *Prz. Hum.* 1962 nr 3 s. 107-121. — „Zdania o biskupach” z 1767. W: *Kultura i literatura w dawnej Polsce*. Wwa 1968 s. 555-574. — Michał Bałucki. *OLP*. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 175-199. — „Tragedia druga”. (Nieznany utwór literacki z czasów konfederacji barskiej). W: *Miscellanea z doby Oświecenia*. T. 4. Wr. 1969. s. 47-182. — Folklor środowiskowy. Sposób jego istnienia, cechy wyodrębniające. (Na przykładzie „folkloru szlacheckiego” XVII i XVIII wieku). W: *Problemy socjologii literatury*. Wr. 1971 s. 149-168. — Sarmatyzm jako formacja kulturowa. (Geneza i główne cechy wyodrębniające). *Teksty* 1974 nr 4 s. 13-42. — Idea narodu w myśli republikańskiej lat 1767-75. *Człtow. i Środowisko* 1975 nr 1 s. 5-22. — „Obszary trzeciej” literatury. *Teksty* 1975 nr 4 s. 89-107. — Etyka i „słowiarstwo”. (Młoda poezja polska wobec tradycji). *Więź* 1978 nr 6 s. 33-51. — Publiczność literacka a instytucje i mechanizmy życia kulturalnego. W: *Publiczność literacka*. Wr. 1982 s. 121-151. — Kategoria pracy w kontekście aksjologii Norwida. W: *Norwid żywy*. Opole 1984 s. 27-40. — Uniwersalność i swoistość polskiego

Oświecenia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1984 s. 33-53. — Legenda konfederacji barskiej w literaturze polskiej XIX wieku. *Pr. Polonist.* Ser. 43: 1987 s. 129-150. — Powstanie styczniowe a przełom kulturowy połowy wieku. *Więź* 1988 nr 11/12 s. 64-77. — „Rasa czy principium”. O przemianach formuły Polski i Polaka w XIX i XX w. *Odra* 1989 nr 1 s. 14-22. — Mieczysław Braun 1902-1942. OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993 s. 569-587. — Systematyka prozy polskiej ostatnich lat dwunastu. W: *Współczesna literatura polska lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Opinie, poglądy, prognozy literaturoznawców polskich i niemieckich.* Lipsk 1993 s. 22-32.

Prace redakcyjne

1. J.U. Niemcewicz: Powrót posła. Komedia w 3 aktach. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1952, 102 s. Wyd. nast.: wyd. 2-12 tamże 1952-1973; wyd. 13 Łódź: WŁ 1975, wyd. 14-16 tamże 1980-1986.

2. A. Fredro: Zemsta. Oprac. ... Wyd. 4. Wr.: Ossol. 1956, 162 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2-6 popraw. 1958-1974.; Łódź: WŁ 1975, wyd. 7-9 tamże 1978-1987.

3. Czytamy wiersze. Wstęp, wybór i oprac. ... [Wwa:] LSW 1970, 371 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1973. Zawiera teksty wierszy i ich omówienia druk. w *Tyg. Kult.* 1967-1969. — W wyd. 2 wiersze S. Piętaka w oprac. M. Sprusińskiego.

4. Poezja polska. Antologia w układzie S. Grochowiaka, ... T. 1-2. Wwa: PIW 1973, 454 + 667 s.

5. Lektury i problemy. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1976, 734 s.

6. Literatura barska. Antologia. Oprac. ... Wyd. 2 zupełnie zmien. Wr.: Ossol. 1976, XCVIII, 400 s. BN 1, 108.

7. M. Braun: Wybór poezji. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1979, 238 s.

8. S. Grochowiak. Poezje. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1980, 186 s. Wyd. 2 tamże 1988.

9. Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej końca XIX wieku. Pod red. T. Bujnickiego i ... Wr.: Ossol. 1986, 231 s.

10. Rozwój wiedzy o literaturze polskiej po 1918 roku. Oprac. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1986, 269 s.

11. Z domu niewoli. Sytuacja polityczna a kultura literacka w drugiej połowie XIX wieku. Red. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1988, 227 s.

12. Literatura południa wieku. Twórczość lat sześćdziesiątych XIX stulecia wobec romantyzmu i pozytywizmu. Red. ... Wwa: IBL 1992, 156 s.

13. Napis. Red. ... Ser. 1. Wwa: Latona 1994, 167 s.

Tu art. J.M.: Literatura okolicznościowa i użytkowa. (Zamiast wstępu) s. 3-10.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

[Czytamy wiersze:] A. Czeński: Nowy tom interpretacji. *Odra* 1971 nr 4; B. Zurakowski: Współczesną poezję można rozumieć. *Nowe Książ.* 1971 nr 3. — [Przedburzowcy:] B. Faron: Bunt młodych. *Mies. Lit.* 1972 nr 10; M. Kabata. *Nowe Książ.* 1972 nr 13; S. Stabryła: Literatura przełomu. *Twórczość* 1972 nr 12; H. Wolny: Przełom antyromantyczny. *Ruch Lit.* 1973 nr 6. — D. Ulicka: Skąd jesteśmy — dokąd idziemy? *Nowe Książ.* 1986 nr 11 [rec. oprac. Rozwój wiedzy o literaturze polskiej po 1918 roku]. — Z. Rejman: Od sarmatyzmu do Oświecenia. *Nowe Książ.* 1995 nr 7 [rec.: Dylematy wolności].

J.Z.

MACIEJEWSKI Jarosław 1924-1987

Historyk literatury.

Urodzony 23 grudnia 1924 w Poznaniu; syn Tadeusza Maciejewskiego, urzędnika, i Marii z domu Maleszka. Do szkół uczęszczał w Poznaniu; do wybuchu II wojny światowej ukończył dwie klasy Gimnazjum im. A. Mickiewicza. W okresie okupacji niemieckiej nadal mieszkał w Poznaniu. Pracował zarobkowo m.in. w warsztacie naprawiającym maszyny do pisania (1941-43) i w fabryce akumulatorów AFA (1943-45). Brał udział w konspiracyjnym życiu literackim jako uczestnik grupy młodzieżowej Filmoni, zajmującej się twórczością literacką, organizowaniem przedstawień lalkowych (był autorem widowiska „Królewna śnieżka”, 1941, oraz libretta komedii muzycznej „Bim-basza i jego sześćdziesiąta piąta zona”). Od 1943 śpiewał w prowadzonym przez Stefana Stuligrosza (członka tej grupy) chórze, który miał pozwolenie na niedzielne występy w kościele Matki Boskiej Bolesnej w Poznaniu. Po zakończeniu wojny kontynuował naukę w Liceum im. Jana Kantego, w którym w 1946 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim (UPozn.); w 1950 uzyskał magisterium. Jeszcze w czasie studiów rozpoczął współpracę z Instytutem Badań Literackich (IBL). Uczestniczył od 1948 w opracowywaniu przez poznańską Pracownię Bibliograficzną rocznika 1947 i 1948 *Polskiej Bibliografii Literackiej*, a następnie bibliografii pozytywizmu wielkopolskiego. Pierwszy artykuł pt. „Znaczenie mickiewiczowego pomnika” ogłosił w 1948 w *Gazecie Poznańskiej* (nr 12); za swój właściwy debiut uważał opublikowany w 1949 na łamach *Przeglądu Zachodniego* (nr 11) artykuł pt. „Wielkopolskie ścieżki wiersza Słowackiego *Do autora Trzech Psalmów*”. W 1950 ożenił się z Marią Krystyną Włodarczykówną, polonistką, później bibliografem literatury i teatru. W tymże roku rozpoczął prace w Katedrze Literatury Polskiej UPozn. początkowo na etacie asystenta, a od 1958 adiunkta. W pracy

naukowej zajmował się twórczością polskich pisarzy romantycznych, szczególnie Juliusza Słowackiego, a w latach późniejszych także dziejami kultury wielkopolskiej, teatru i polonistyki poznańskiej. Współpracował nadal z IBL, od 1953 jako współredaktor, z prof. Zygmuntem Szwejkowskim, tomu pozytywnemu i Młodej Polsce nowej edycji „Literatury polskiej” (przekształconej później w „Bibliografię literatury polskiej *Nowy Korbut*”). W 1952 został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (w 1967-70 przewodniczący Komisji Filologicznej, od 1979 wiceprzewodniczący Wydziału D). W 1957-59 był kierownikiem redakcji literackiej w Wydawnictwie Poznańskim. W marcu 1960 uzyskał doktorat na podstawie pracy pt. „Wielkopolskie” opowiadania Henryka Sienkiewicza” (promotor prof. Z. Szwejkowski), a w grudniu tego roku habilitował się na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) na podstawie rozprawy „Gdy gościł w Wielkopolszcze. (Adam Mickiewicz w Wielkim Księstwie Poznańskim 1831-1832)”. W maju następnego roku został powołany na stanowisko docenta Katedry Literatury Polskiej UAM; w 1962-65 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Filologii, a od 1964 kierował Zakładem Historii Literatury Polskiej XIX w. W 1963 został także pracownikiem etatowym IBL PAN i członkiem komitetu redakcyjnego wydawanej w Instytucie „Bibliografii literatury polskiej *Nowy Korbut*”. Za osiągnięcia naukowe otrzymał w 1968 nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego III stopnia. W tymże roku wszedł w skład Komitetu Nauk o Literaturze PAN, a w 1969 Rady Naukowej IBL PAN. Od 1969 należał do komitetu redakcyjnego serii IBL *Archiwum Literackie* (od t. 14). Od 1970 pełnił funkcję kierownika Zakładu Historii Literatury Polskiej w Instytucie Filologii Polskiej UAM, a od 1974 dyrektora Instytutu (do 1981). W 1973 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1975 został uhonorowany nagrodą Ministerstwa Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia. Wchodził w skład komitetu redakcyjnego „Wielkopolskiego słownika biograficznego” (wyd. 1981). W 1976 został redaktorem naczelnym (a także współautorem) przewodnika biobibliograficznego „Pisarze polscy”, przygotowywanego w IBL PAN (gotowy w maszynopisie w 1987), w 1979-83 był członkiem redakcji serii, a potem czasopisma IBL *Literary Studies in Poland* (t. 1-10). W 1980 działał w Społecznym Komitecie Budowy Pomnika Ofiar Poznańskiego Czerwca 1956 i w Tymczasowym Komitecie Środowisk Twórczych. Wybrany w 1981 na prorektora UAM, po ogłoszeniu w grudniu stanu wojennego został odwołany z tego stanowiska. Od 1981 był czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Działał w Towar-

zystwie Literackim im. A. Mickiewicza, był wieloletnim prezesem Oddziału Poznańskiego, a od 1983 członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa. W 1983 był opiniodawcą w postępowaniu przygotowawczym nadania doktoratu honoris causa papieżowi Janowi Pawłowi II przez Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. W 1985-86 wchodził w skład Senatu Akademickiego UAM. Odnznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973). Zmarł nagle 28 października 1987 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Polska Bibliografia Literacka za rok 1947, 1948*. Oprac. pod kierunkiem S. Vrtela-Wierczyńskiego zespół poznańskiej Pracowni Bibliograficznej IBL PAN [m.in. ...]. [T. 1-2]. Wr.: Ossol. 1954, 1956, 568 + 531 s.

2. *Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały*. Wr.: Ossol. 1955, 239. PAN IBL.

Zawartość: Od autora; Za kulisami „Tygodnika”; Dyskusja o poetyce i poezji; Nieznany pierwodruk [dot. wiersza „Pogrzeb kapitana Meyznera”]; Wobec czytelników i krytyków z Wielkopolski; Komentarz do wiersza „Vivat Poznańczenie”; W Poznaniu Wiesny Ludów; Wielkopolskie ścieżki „Odpowiedzi”; Ostatni pomysł dramatyczny [Syn ziemi]; Nekrologi.

3. „Wielkopolskie” opowiadania Henryka Sienkiewicza; „Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela”; „Za chlebem”; „Bartek Zwycięzca”. Pozn.: PWN 1957, 173 s. Pozn. Tow. Przyj. Nauk. Wydz. Filol.-Filoz. Prace Komisji Filol.

Rozprawa doktorska.

4. *Gdy gościł w Wielkopolszcze*. (Adam Mickiewicz w Wielkim Księstwie Poznańskim 1831-1832). Pozn.: WP 1958, 289 s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Prawda i plotki; „Wątek spisku tyle lat snowany”; Prawy brzeg Prosnę; Umizgi – łowy – dyplomatyka; Ciche dworki i kłótniwi sąsiedzi; „Moje okna są na drogę”.

5. „Kordian”. Dramatyczna trylogia. [Monografia]. Pozn.: WP 1961, 262 s.

Zawartość: Zagadka; „Przygotowanie”; W perspektywie; Warszawskie realia; Widowisko; Paryż – 1832; Podteksty; Kompozycja; Epilog filologiczny.

6. „Kordian” Juliusza Słowackiego. Wwa: PZWS 1964, 143 s. Wyd. 2 Wwa: WSIP 1976. *Bibl. Analiz Lit.*

7. Trzy szkice romantyczne. O „Dziadach”, „Balladynie”. Epilogu „Pana Tadeusza”. Pozn.: WP 1967, 297 s.

Zawartość: Historia powstawania „Dziadów” litewskich. Konfrontacje; „Balladyna”, czyli „świat przez pryzmat przepuszczonej”; O wierszu nazwanym Epilogiem „Pana Tadeusza”.

8. Mickiewicz w wielkopolskie drogi. Rekonstrukcje i refleksje. Pozn.: WP 1972, 564 s.

9. Florenckie poematy Słowackiego. „Poema Piasta Dantyszka herbu Leliwa o piekle”, „Ojciec

zadżumionych", „W Szwajcarii”, „Wacław”. Wr.: Ossol. 1974, 216 s.

10. Poznański Czerwiec 1956. [Współaut.:] Z. Trojanowicz. Wwa: NZS PW* [Politechniki Warsz.] 1981, 27 k. Wyd. nast. Wwa: Społ. Inst. Wydawn. „Młynek” 1981. Por. Prace redakcyjne i edytorskie poz. 5.

11. Teatry poznańskie w latach panowania króla Stanisława Augusta. [Rozprawa]. Wwa, Pozn.: PWN 1986, 268 s. Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego w Pozn.

12. Powieści poetyckie Słowackiego. Powst. przed 1987. Oprac. i przygot. do druku J. Fiećko. Pozn.: W drodze 1991, 149 s.

13. Dzieje poznańskiej polonistyki uniwersyteckiej 1842-1988. Powst. przed 1987. Oprac., szkicem „Ostatnich lat trzynaście” i posł. opatrzył T. Lewandowski. Pozn.: UAM 1992, 159 s.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Publicystyka felietonowa Bolesława Prusa. *Kwart. Prasozn.* 1957 nr 4 s. 28-37. — Jan Konstanty Żupański. 1804-1883. W: Wybitni Wielkopolanie XIX w. Pozn. 1959 s. 129-154, przedr. w: Wielkopolanie XIX wieku. T. 1. Pozn. 1966 s. 125-150. — Czytelnicy Mickiewicza; „Pieśń” i proza Wincentego Pola; Słowacki wśród „Hełmów” i powstańców. W: Literackie przystanki nad Wartą. Pozn. 1962 s. 63-89; 153-178; 107-130. — Historiografia Lelewela w „Balladynie”. W: *Munera Litteraria*. Pozn. 1962 s. 139-153. — Joachim Lelewel w świetle emigracyjnej poezji. W: Z badań nad pracami historycznymi Joachima Lelewela. Pozn. 1962 s. 149-164. — Dramat o kraju walącym się w gruzy. *Proscenium* 1965 nr [10] s. 3-14 [dot.: J. Słowacki: Horsztyński]. — Kompozycja tragedii o Szczęsnym Juliusza Słowackiego. W: Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmunutowi Szwejkowskiemu. Wr. 1966 s. 415-434 [dot.: Horsztyński]. — Funkcja „hamletyzmu” w „Horsztyńskim” Juliusza Słowackiego. W: Literatura, komparatystyka, folklor. Wwa 1968 s. 344-361. — Ryszard Wincenty Berwiński. W: Wielkopolanie XIX wieku. T. 2. Pozn. 1969 s. 197-234. — Cenzorzy i policjanci pruscy nad tekstami Mickiewicza. (Wielkie Księstwo Poznańskie 1833). W: *Miscellanea z okresu Romantyzmu*. [T.] 2. Wr. 1972 s. 433-474. — Kultura w pierwszej połowie XIX w. Piśmiennictwo. Nauka. Teatr. W: Dzieje Wielkopolski. T. 2. Pozn. 1973 s. 226-274. — Jubileusz poznańskiego teatru. W: Teatr Polski w Poznaniu 1875-1975. Pozn. 1975 s. 4-20. — Słowacki – przeciwnik romantyków. *Stud. Polonist.* 1977 s. 67-80. — Losy wojenne i odbudowa polonistyki literackiej. (Lata 1939-1950). *Pam. Lit.* 1979 z. 2 s. 61-87. — Mistyczne symbole i polityczne realia. (Na marginesie dwóch wierszy

Juliusza Słowackiego). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* (1979-80) s. 29-67 [dot. wierszy: „Biada wam, gdy się budzi duch”; „Wejście stu robotników”]. — Podteksty polityczne „Grażyny”. W: Mickiewicz. Sympozjum w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Lubl. 1979 s. 169-195. — „Biada wam – gdy się budzi duch ...”. W: Juliusza Słowackiego rym błyskawicowy. Wwa 1980 s. 111-118. — Karol Wojtyła i Jan Paweł II wobec literatury. W *Drodze* 1983 nr 7 s. 57-72, nr 8 s. 51-62. — Trzy poznańskie teatry. W: Teatr Nowy w Poznaniu. 1973-1983. Pozn. 1984 s. 5-24. — Subiektywne spojrzenie z dystansu. Paryski tom VII „Poezji” Adama Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1987 s. 57-77. — Narodziny własnej sceny narodowej Poznania. *Pam. Teatr.* 1988 z. 1/2 s. 189-213. — Poznańskie epizody teatralne z I wojny światowej. [Współaut.:] M.K. Maciejewska. W: O teatrze i dramacie. Wwa 1989 s. 159-181.

Prace zachowane w masz. (inf.: J. Fiećko: Bibliografia prac profesora J.M. W: Fakty i interpretacje. Wwa 1991): „Ach, w tem Poznańskim”. Szkice z dziejów kultury i literatury w Wielkopolsce. — Symbole i realia romantycznej poezji. [Szkice]. — Dwie opowieści o drukowaniu wierszy Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”. Literatura pozytywizmu i Młodej Polski. Oprac. zespół pod kierunkiem Z. Szwejkowskiego i ... [T.] 13-17 cz. 1. Wwa: PIW 1970-1982, 525 + 718 + 690 + 530 + 201 s. IBL PAN.

[T.] 15. Hasła ogólne i osobowe A-F; [T.] 14. Hasła osobowe G-L; [T.] 15. Hasła osobowe M-S; [T.] 16. Cz. 1. Hasła osobowe T-Ż, uzupełnienia haseł osobowych t. 13-15; [T.] 17 Cz. 1. T. Tyszkiewicz: Bolesław Prus (Aleksander Głowacki).

2. J. Słowacki: Syn ziemi. [Oprac. tekstu i wstęp filol.] ... W: J. Słowacki: Dzieła wszystkie. Red. J. Kleiner przy współudziale W. Floryana. T. 13 cz. 2. Wr. 1963 s. 389-406.

3. Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmunutowi Szwejkowskiemu. Przewodniczący kom. red. ... Wr.: Ossol. 1966, 632 s. Pod patronatem Komisji Filol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk.

4. *Miscellanea z okresu Romantyzmu*. [T.] 2-3. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1972, 1977, 528 + 368 s. PAN IBL. *Arch. Lit.*

5. Poznański Czerwiec 1956. Pod red. ... i Z. Trojanowiczowej. [Wstęp] ... Pozn.: WP 1981, 347 s. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1990, 429 s. Por. Twórczość poz. 10.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1977. — Wywiad: Badacz musi przyjąć na siebie ciężar obowiązku mówienia prawdy. Rozm. P. Bagiński, *Polonistyka* 1982 nr 1.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (uzup.). — J. Fiečko: Bibliografia prac profesora J.M. W: Fakty i interpretacje. Wwa 1991.

J. Starnawski: Dwie nowe książki o Słowackim. *Twórczość* 1956 nr 3 [m.in. rec.: Słowacki w Wielkopolsce]. — T. Bujnicki. *Pam. Lit.* 1958 z. 4 [rec.: „Wielkopolskie” opowiadania Henryka Sienkiewicza]. — H. Markiewicz. *Życie Lit.* 1958 nr 20 [rec.: Gdy gościł w Wielkopolszczel. — J. Starnawski. *Rocz. Hum.* 1958 z. 1 [rec.: Słowacki w Wielkopolsce]. — D.S. Prokof'eva. *Instytut Slawjanovedenija, AN SSSR*, Moskwa 1960 t. 29 [rec.: „Wielkopolskie” opowiadania Henryka Sienkiewicza]. — [„Kordian”]. J. Starnawski: Komentarz do „Kordiana”. *Twórczość* 1961 nr 11; R. Taborski: Monografia „Kordiana”. *Nowe Książ.* 1961 nr 22; F. Bielak. *Ruch Lit.* 1962 nr 4; M. Giergielewicz: Książki i prace o Słowackim. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 25; S. Rutkowski. *Polonistyka* 1962 nr 1; T. Terlecki: Trylogia o Kordianie. *Kultura*, Paryż 1962 nr 6; J. Timoszewicz. *Pam. Teatr.* 1962 z. 3/4; I.K. Gorskij. *Literatura Slawjanskich Narodov*, Moskwa 1963 z. 8; W. Zajewski: Uwagi historyka nad monografią o Kordianie. *Prz. Hum.* 1963 z. 6, polem. J. Maciejewski. *Tamże* 1964 z. 1. — [Trzy szkice romantyczne.] W. Günther. *Orzeł Biały*, Londyn 1968 nr 44; M. Dernałowicz. *Pam. Lit.* 1970 z. 1. — [Maciejewicza wielkopolskie drogi:] F. Fornalczyk. *Kron. Wielkop.* 1973 nr 1; W. Danełk. *Ruch Lit.* 1974 nr 3; S. Kędziński: Wielkopolski epizod. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1974; P. Szajak: Mickiewicz w Wielkopolsce. *Polonistyka* 1974 nr 1. — [Florenckie poematy Słowackiego:] M. Filek. *Ruch Lit.* 1975 nr 3; S. Makowski: Słowacki spod znaku Gibelina. *Prz. Hum.* 1975 nr 8; A. Siomkajło. [Przel.] P. Coates. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 5: 1980. — [Poznański Czerwiec 1956. Red. ...] A. Choniawko. *Połyka* 1981 nr 33; A. Czubiński: W poszukiwaniu prawdy o „poznanski czerwiecu”. *Rzeczyniści* 1981 nr 11; A. Garlicki: Dokument czasu gniewu. *Kultura* 1981 nr 32; A. Kaflik: Poznań '56. *Życie i Myśl* 1981 nr 9/10; J. Skórzyński: Chłodnym okiem. *Tyg. Solid.* 1981 nr 35; T. Szyma: Prawda o Poznaniu 1956. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 34; M. Jaworski, *Zesz. Nauk. Wjś. Akad. Polit. im. F. Dzierżyńskiego* 1982 nr 110; L. Trzectakowski. *Kron. Wielkop.* 1982 nr 1; A. Kwilecki. *Dzieł Najnow.* 1983 nr 3 [m.in.]; E.C. Król. *Acta Poloniae Historica* 1984 t. 49. — B. Chrzastowska: J.M. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988. — Z. Raszewski: Pożegnanie Profesora M. *Pam. Teatr.* 1988 z. 1/2. — L. Słowiński. Zmarł prof. dr hab. J.M. *Polonistyka* 1988 nr 9. — J. Starnawski: J.M. *Ruch Lit.* 1988 nr 6. — M. Witkowski: J.M. *Pam. Lit.* 1990 z. 1. — T. Lewandowski: J.M. naukowe drogi. W: Fakty i interpretacje. Szkice z historii literatury i kultury polskiej. Wwa 1991.

A.Sz.

MACIEJEWSKI Marian

ur. 1937

Krypt.: M.M.
Historyk literatury.

Urodzony 21 marca 1937 w Zberzynie (woj. koniński); syn Romana Maciejewskiego i Jadwigi z Jareckich, rolników. Ukończył Zasadniczą Szkołę Energetyczną w Strzelnie (1951-53) i rozpoczął pracę jako elektryk w Świdniku. Równocześnie uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących im. T. Kościuszki w Lublinie, filia w Świdniku (1953-54), i Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących w Świdniku, gdzie w 1956 zdał maturę. Następnie rozpoczął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1961 uzyskał magisterium. Debiutował w 1957 w dodatku *Sztandar Ludu* pt. *Kultura i Życie* (nr 5). W czasie studiów był redaktorem naczelnym

czasopisma Koła Polonistów Studentów KUL, *Polonista* (1958-61). W 1959 ogłosił pierwszy artykuł naukowy pt. „Uwagi o poezji lirycznej Karola Brzozowskiego”, opublikowany w *Poloniście* (nr 8); za swój właściwy debiut uważa pracę pt. „Rozeznac myśl wód ...” (Głosy do liryki łoańskiej), opublikowaną w 1964 w *Pamiętniku Literackim* (z. 3). Po ukończeniu studiów związał się na stałe z KUL, początkowo przez dwa lata był stypendystą naukowym, a następnie asystentem i starszym asystentem II Katedry Historii Literatury Polskiej KUL. W 1964-68 pełnił obowiązki sekretarza Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1969 uzyskał w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN doktorat, na podstawie pracy pt. „W kręgu narodzin polskiej powieści poetyckiej” (promotor prof. Czesław Zgorzelski). W tymże roku został członkiem współpracownikiem Towarzystwa Naukowego KUL, w 1978 członkiem korespondentem, w 1984 członkiem czynnym. Od 1970 był redaktorem sprawozdań Towarzystwa Naukowego KUL, od 1972 członkiem komitetu redakcyjnego tych sprawozdań, wychodzących pt. *Summarius*. Był członkiem komitetu redakcyjnego prac wydawanych przez Komisję Badań nad Literaturą Religijną Towarzystwa Naukowego KUL (1970-74), a następnie Zakład Badań nad Literaturą Religijną. W 1972 został członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. W 1978 uzyskał w IBL PAN habilitację, na podstawie rozprawy pt. „Poetyka. — Gatunek. — Obraz. W kręgu poezji romantycznej”. W tymże roku został mianowany docentem i kierownikiem II Katedry Historii Literatury Polskiej KUL, przemianowanej na Katedrę Historii Literatury Polskiej Oświecenia i Romantyzmu KUL. W 1979 został członkiem zespołu redakcyjnego *Roczników Humanistycznych KUL*. W 1982/83 był kierownikiem Sekcji Filologii Polskiej KUL. W 1983 i 1985 przebywał na kursie języka włoskiego w uniwersytecie dla obcokrajowców w Perugii we Włoszech. W 1986 wszedł do zarządu Zakładu Badań nad Twórczością C. Norwida. W 1988 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Narodziny powieści poetyckiej w Polsce. Wr.: Ossol. 1970, 353 s.

Praca doktorska. — Zawartość: Wprowadzenie; Powieść poetycka w świadomości epoki; Tradycje retoryczne; Zagadka i tajemnica (m.in. dot.: A. Mickiewicz: Grażyna); „Maria” Malczewskiego w kontekście opozycji antyretorycznej; Historia i współczesność; Zamiast syntezy; próba modelowego określenia powieści poetyckiej. Nagroda Rektora KUL w 1970.

2. Poetyka. — Gatunek. — Obraz. W kręgu poezji romantycznej. Wr.: Ossol. 1977, 170 s. IBL PAN.

Różprawa habilitacyjna. — Zawartość: Wprowadzenie. — Stawianie — synowie sławy. (Epos jako wartość); Gawęda jako słowo przedstawione; Mickiewiczowskie „czucia wieczności”. (Czas i przestrzeń w liryce łożańskiej); „Kształty poetyckie i razem realne” w liryce mistycznej Słowackiego. (O dziecięcych mediach romantyzmu); „Spojrzenie w górę” i „wokół” (Norwid — Malczewski). Nagroda Rektora KUL w 1978.

3. „ażeby ciało powróciło w słowo”. Próba kerygmaticznej interpretacji literatury. Lubl.: Wydawn. KUL 1991, 186 s.

Zawartość: Literatura w świetle kerygmatu; Śmierci „czarne w piersiach bliźni”; O „Marii” Malczewskiego; „ażeby ciało powróciło w słowo”. Próba kerygmaticznej interpretacji liryki religijnej Mickiewicza; Przesłanie z „drugiego brzegu”; Mickiewiczowska liryka lat ostatnich; Słowackiego „praca na wieczność”; Norwida Fatum ukrzyżowane; „Choć Radziwiłł, ałem człowiek i grzeszny ...”; Gawęda o gawędzie Panie Kochanku.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i w książkach zbiorowych, m.in.: Uwagi o poezji lirycznej Karola Brzozowskiego. *Polonista* 1959 nr 8 s. 31-42. — Poemat poetyckich przeobrażeń. *Polonista* 1960 nr 10/11 s. 14-36. [dot.: J. Słowacki: W Szwajcarii]. — „Rozemnieć myśl wód ...”. (Głosy do liryki łożańskiej). *Pam. Lit.* 1964 z. 3 s. 33-52 [dot.: A. Mickiewicz: Nad wodą wielką i czystą]. — „Natury poznanie” w lirykach Słowackiego. (Dzieje napięć między podmiotem a przedmiotem). *Pam. Lit.* 1966 z. 1 s. 83-107. — Od erudycji do poznania. (Z dziejów romantycznej liryki opisowej). *Rocz. Hum.* 1966 nr 1 s. 5-79. — Od „Soneńców krymskich” [A. Mickiewicz] do „pełtewnych” [J. Dunin-Borkowskiego]. *Ruch. Lit.* 1967 nr 6 s. 343-353. — Zagadka i tajemnica. (Z zagadnień świadomości literackiej w okresie przełomu romantycznego). *Rocz. Hum.* 1968 nr 1 s. 5-28. — „Poezja północy” w „Marii” Malczewskiego. W: *Literatura i metodologia*. Wr. 1970 s. 35-79. — Tradycje epiki arystokratyczno-wielandowskiej w „Grażynie” [A. Mickiewicz]. *Rocz. Hum.* 1970 nr 1 s. 105-133. — Gawęda jako słowo przedstawione. (Z zagadnień teorii gatunku). *Rocz. Hum.* 1973 nr 1 s. 101-120. — Henryk Rzewuski „Kazania konfederackie”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wwa 1974 s. 15-34. — Epos (epopeja, poemat heroiczny). W: *Słownik literatury polskiego Oświecenia*. Wr. 1977 s. 125-133. — Jeszcze o liryce rzymsko-drezdeńskiej Mickiewicza. (Próba interpretacji kerygmaticznej). *Rocz. Hum.* 1980 nr 1 s. 229-253; przedr. w: *Sacrum w literaturze*. Wwa 1983 s. 229-255. — Karol Brzozowski 1821-1904. W: *OLP*. Ser. 3 t. 2. Kr. 1988 s. 881-905. — Kanonizacja Radziwiłła „Panie Kochanku” w gawędzie romantycznej. W: *Miscellanea Historico-Archivistica*. T. 3. Wwa 1989 s. 277-289. — Biblia; Powieść poetycka; Tajemnica. W: *Słownik literatury polskiej XIX wieku*. Wr. 1991 s. 81-92, 749-755, 928-932. — Ignacy Chodźko 1794-1861. W: *OLP*. Ser. 3 t. 3. Wwa 1992 s. 126-183. — Kerygmaticzna interpre-

tacja przesłania Pana Cogito. *Polonistyka* 1992 nr 7/8 s. 399-410. — *Biblia romantyków*. W: *Religijny wymiar polskiego romantyzmu*. Lubl. 1995 s. 7-42.

Prace redakcyjne

1. *Historycznoliterackie prace ćwiczeniowe*. Opiekun nauk. ... [Cz.] 3. Lubl.: Wydawn. KUL 1979 s. 125. Koło Polonistów Studentów KUL.

2. „Choć Radziwiłł, ałem człowiek...”. Gawęda romantyczna prozą. [Antologia]. Oprac. ... Kr.: WL 1985, 469, [45] s.

Zawiera szkic M.M. pt. Gawęda o gawędzie Panie Kochanku [Karola II Stanisława Radziwiłła], s. 7-54, antologię tekstów w wyborze M.M., s. 55-317, oraz w jego oprac. Komentarze i przypisy do antologii, s. 319-469.

3. *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku*. Red. nac.: K. Wyka, H. Markiewicz, I. Wyczańska. Ser. 3. *Literatura krajowa w okresie romantyzmu 1831-1863*. T. 2. Red.: M. Janion, M. Dernałowicz, ... Kr.: WL 1988, 995 s. IBL PAN.

4. *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku*. Red. nac.: S. Żółkiewski, H. Markiewicz, I. Wyczańska. Ser. 3. *Literatura krajowa w okresie romantyzmu 1831-1863*. T. 3. Red.: M. Janion, ... M. Gumkowski. Wwa: IBL PAN 1992, 529 s.

5. *Religijny wymiar literatury polskiego romantyzmu*. Red. [i wstęp:] D. Zamącińska, ... Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1995, 279 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1996.

M. Kwapiszewski. *Pam. Lit.* 1973 z. 2 [rec.: Narodziny powieści poetyckiej w Polsce]. — M. Korzeniewicz. *Ruch. Lit.* 1978 nr 6 [rec.: Poezja — Gatunek — Obraz]. — [Choć Radziwiłł, ałem człowiek ...]. Oprac. ...] M. Tazbir. *Prz. Hist.* 1986 nr 2; A. Witkowska: W litewskim królestwie gawędy. *Nowe Książ.* 1986 nr 4. — [„ażeby ciało powróciło w słowo”]. E. Nowicka: Szkice o kerygmaticznej lekturze romantyków. *Polonistyka* 1992 nr 7/8; D. Sawicka: Surowe oko kerygmatu. *Teksty Drugie* 1992 nr 3.

J.Z.

MACIERZEWSKA Janina ur. 1908

Powieściopisarka.

Urodzona 21 marca 1908 w Warszawie; córka Kazimierza Batoryckiego, kowala, i Marianny ze Strzezińskich, rolniczki. W 1914, krótko przed wybuchem I wojny światowej przeniosła się wraz z rodzicami do Korytowa pod Żyrardowem, gdzie rodzice kupili ziemię. W 1927 ukończyła prywatne Gimnazjum Humanistyczne Joanny Motylińskiej w Żyrardowie, po czym w 1927-28 pracowała w biurze Spółdzielni Spożywców w Grodzisku Mazowieckim, a w 1930-31 jako ekspedientka w firmie Worohicz w Warszawie. W 1931 wyszła za mąż za Kazimierza Sakrę, mechanika samochodowego (zmarł 1936) i w 1932 przeniosła się do Kielc. Pra-

owała w Zakładach Wytwórczych „Społem”, początkowo jako pracownica fizyczna, potem instruktorka przysposobienia spółdzielczego. W tym czasie była członkiem, następnie przewodniczącą Zarządu Koła Oświatowego przy Zakładach „Społem” oraz instruktorką przysposobienia spółdzielczego na terenie województwa kieleckiego. Współpracowała z PPS. W 1938 została przewodniczącą Oddziału Związku Zawodowego Pracowników Spółdzielczych. Współpracowała z Radą Okręgową Związków Zawodowych. W 1939 wyszła ponownie za mąż za Waclawa Macierzewskiego, mechanika. W czasie okupacji niemieckiej, od 1941 mieszkała w Pruszkowie, gdzie też pozostała po zakończeniu wojny. W 1946-47 organizowała Wydział Kulturalno-Oświatowy Okręgowej Rady Związków Zawodowych w Warszawie. Następnie zajęła się wyłącznie twórczością literacką. Debiutowała w 1946 powieścią pt. „Dom przy ul. Stalowej 24”. W 1949 oraz w 1958-59 współpracowała z Polskim Radiem. W 1956 została członkiem ZLP. W 1956-63 była przewodniczącą Koła Miłośników Książki przy Bibliotece Miejskiej w Pruszkowie, a od 1969 czynnym członkiem Mazowieckiego Towarzystwa Kultury i Towarzystwa Kulturalno-Naukowego m. Pruszkowa. Współpracowała z redakcją czasopisma *Mówi Pruszków* (1967-76), wydawanego przez Towarzystwo, następnie zaś z *Głosem Pruszkowa*. W 1988 otrzymała nagrodę jubileuszową Ministra Kultury i Sztuki. Mieszka w Pruszkowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dom przy ul. Stalowej 24. [Powieść]. Kat.: Wydawn. Literatura Pol. 1946, 190 s.
2. Ludzie z Podwalnej. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1948, 228 s.
3. Grodzisko nad Bobrem. Powieść historyczna. T. 1-2. Kat.: Śląsk 1960, 287 + 223 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1968.
4. Prawo miecza i bogowie. Powieść historyczna. Kr.: WL 1960, 273 s.
5. Czerwona wieża. Powieść historyczna z XVII wieku. Kat.: Śląsk 1963, 391 s.
6. Każdy idzie swoją drogą. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1966, 343 s.
7. Drogi wycięte mieczem. Powieść historyczna. Kat.: Śląsk 1970, 552 s.
8. Tajemnica złotego pierścienia. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1971, 247 s. Wyd. 2 tamże 1986.
9. Lednicki hufiec. [Powieść historyczna]. Kat.: Śląsk 1978, 385 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1973, 1988. — SWPP 2 (E. Głębička).
[Grodzisko nad Bobrem.] F. Fornalczyk: Powieść z dziejów Nadodrza. *Nadodrże* 1961 nr 3, przedr. w: *Rocz. Lubus.* 1963

t. 3; [B. Zientara] B.Z. *Mówią Wieki* 1961 nr 3. — [Każdy idzie swoją drogą.] S. Wygodzki: Z lat międzywojennych. *Nowe Książ.* 1966 nr 23; L. Hass. *Rocz. Maz.* 1969 t. 2. — G. Skotnicka: Kto nie lubi historii... *Nowe Książ.* 1978 nr 24 [rec.: Lednicki hufiec]. **E.G.**

MACKIEWICZ Józef
1902-1985

Pseud.: j.m.; J.M.; JM; m.; — wspólnie z Walerianem Charkiewiczem, Stanisławem Mackiewiczem, Jerzym Wyszomirskim: Felicja Romanowska; — wspólnie z Romanem Lutosławskim: Józef Roman.
Powieściopisarz, eseista, publicysta.

Urodzony 1 kwietnia 1902 w Sankt Petersburgu; syn Antoniego Mackiewicza, pochodzącego z rodziny ziemiańskiej, współwłaściciela kilku kamienic w Petersburgu oraz firmy Fochts i Ska produkującej wina, i Marii z Pietraszkiewiczów; młodszy brat Stanisława Mackiewicza, prozaika i publicysty (pseud. Cat), wuj Kazimierza Orlosia, prozaika. W 1907 zamieszkał w Wilnie i tu od 1910 uczęszczał do prywatnego gimnazjum klasycznego Winoegradowa, a po zajęciu Wilna przez Niemców od jesieni 1915 do polskiego gimnazjum Stowarzyszenia Nauczycieli i Wychowawców. Od maja 1916 przebywał w majątku Bejnarowo na Kowieńszczyźnie; uczył się w domu, zdawał egzaminy w Wilnie. Jako uczeń VI klasy gimnazjum wziął ochotniczo udział w wojnie polsko-bolszewickiej; w styczniu 1919 wstąpił do formowanego w Pietkowie pod Łapami 10. Pułku Ułanów Litewsko-Białoruskiej Dywizji. Prawdopodobnie ranny, po okresie leczenia szpitalnego, przeniósł się do 13. Pułku Ułanów Wileńskich. Jesienią tego roku przebywał w Wilnie i pełnił funkcję kuriera przy 2. Oddziale dowództwa frontu. W lipcu 1920 powrócił do 13. Pułku. Po zawarciu rozejmu, zwolniony ze służby wojskowej na przełomie 1920/21, po krótkim pobycie w Wilnie, przyjechał w czerwcu 1921 do Warszawy, gdzie na podstawie własnego oświadczenia o zdaniu matury na kursach dla byłych ochotników wojennych, rozpoczął studia przyrodnicze na Uniwersytecie Warszawskim (1921/22). Następnie powrócił do Wilna i kontynuował naukę na Uniwersytecie Stefana Batorego; studiów nie ukończył. W 1924 ożenił się z Antoniną Kopańską, nauczycielką. W tymże roku podjął pracę w założonym przez brata, Stanisława, dzienniku *Słowo*, wykonując początkowo czynności korektorskie i administracyjno-redakcyjne, a także przygotowując notatki dziennikarskie (podp. krypt.: j.m. oraz m., używanym również przez Stanisława Mackiewicza). Zatrudniony był nadto jako korespondent prowincjonalny warszawskich dzienników *Kurier Poranny* i *Przegląd Wieczorny* (do 1927). Twórczość literacką rozpoczął napisaną wspólnie z Kazimierzem Leczyckim komedią „Pan poseł i Julia”, wystawioną w 1931 w Wilnie. W następnych latach

publikował w *Słowie* liczne reportaże poświęcone zagadnieniom społecznym, artykuły i felietony (m.in. podp. J.M.). Był zwolennikiem idei solidarnej wspólnoty wszystkich narodowości zamieszkujących ziemie wschodnie Rzeczypospolitej (tzw. idea krajowców). Około 1935, po rozpadzie małżeństwa, związał się na krótko z Wandą Żyłowską. W 1938 zawarł związek małżeński (w orządku prawosławnym) z Barbarą Toporską, dziennikarką (w 1973, po śmierci Antoniny, odbył się ślub katolicki). Po wybuchu II wojny światowej uszedł przed wkraczającymi wojskami radzieckimi 17 września 1939 do Kowna; tu w połowie października opublikował w czasopiśmie *Lietuvos Zinios* artykuł o stosunkach polsko-litewskich, krytykujący rządy przedwrześniowej Polski (przekład polski pt. „My, wilnianie...”, *Tygodnik Powszechny* 1989 nr 41). Wkrótce powrócił do Wilna (przekazanego Litwie na mocy układu sowiecko-litewskiego) i pod koniec listopada założył *Gazetę Codzienną*, której był wydawcą i redaktorem do czasu odebrania mu prawa do wydawania pisma w końcu maja 1940. Po włączeniu Litwy do ZSRR zamieszkał w Czarnym Borze pod Wilnem i pracował jako drwal i woźnica. W okresie okupacji niemieckiej opublikował w okresie od lipca do października 1941 (pod krypt. J.M.) kilka artykułów antysowieckich i dwa szkice do powieści „Droga donikąd” w wydawanym przez Niemców *Gońcu Codziennym*. Za współpracę z tym pismem został na przełomie 1942/43 skazany (według późniejszych relacji) przez Wojskowy Sąd Specjalny AK na karę śmierci; wiosną 1943 wyrok został zawieszony przez dowódcę Okręgu Wileńskiego AK pułkownika Wilka (Aleksandra Krzyżanowskiego). W maju 1943 na zaproszenie władz niemieckich (za zgodą polskich władz podziemnych) udał się w grupie dziesięciu robotników polskich z Warszawy i trzech zagranicznych dziennikarzy do Katynia i był świadkiem ekshumacji pomordowanych oficerów polskich (wywiad pisarza pt. „Widziałem na własne oczy...” w *Gońcu Codziennym* 1943 nr 577 z 3 czerwca). Złożył relację polskim władzom podziemnym w Warszawie i Wilnie. Od maja 1944 przebywał w Warszawie, gdzie wydał trzy numery konspiracyjnego pisma antykomunistycznego *Alarm*. W przededniu powstania warszawskiego wyjechał do Krakowa, skąd uszedł 18 stycznia 1945 i przedostał się przez Pragę i Wiedeń do Włoch. Po krótkim pobycie w Mediolanie przybył do Rzymu, gdzie od maja na zlecenie Biura Studiów Oddziału Kultury i Prasy 2. Korpusu opracowywał wydawnictwo „Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów”. W listopadzie 1945 wyrokiem sądu koleżeńskiego Związku Dziennikarzy RP Syndykat Włochy otrzymał naganę za artykuł w *Lietuvos Zinios*; z zarzutu współpracy z niemiecką prasą oku-

pacyjną został uniewinniony z powodu braku materiału dowodowego. W tym czasie zaczął ogłaszać artykuły oraz utwory reportażowo-wspomnieniowe w *Orle Białym* (Rzym, 1945-46; tu emigracyjny debiut pisarza „Ponary – Baza”, 1945, nr 35) oraz w wydawanym w Londynie przez S. Cata-Mackiewicza tygodniku *Lwów i Wilno* (od 1946). W 1947 zamieszkał w Londynie. Kontynuował twórczość publicystyczną i literacką, publikując nadal w piśmie *Lwów i Wilno* (do 1949), w londyńskim tygodniku *Wiadomości* (od 1947) i w paryskiej *Kulturze* (od 1951). W 1949 odmówił zgody na rozpatrzenie przez Obywatelską Komisję Orzekającą sprawę swojej działalności publicystycznej w okresie 1939-44, o co zwróciło się Koło Byłych Żołnierzy AK w Londynie. W kwietniu 1952 złożył zeznania przed komisją śledczą Kongresu Amerykańskiego, badającą zbrodnię katyńską (zeznanie w: „The Katyn forest massacre. Hearings [...]”. Part 4. London, Washington 1952 s. 867-881; przekład polski Włodzimierza Boleckiego pod pseud. Jerzy Malewski, *Kultura Niezależna* 1990 nr 61). W 1952 został też członkiem PEN Club Center for Writers in Exile; wystąpił w 1959 na znak protestu przeciw przyjmowaniu do PEN Clubu pisarzy z tzw. republik ludowych (chodziło o pisarzy z Węgier). W 1955 przeniósł się do Monachium, gdzie jego żona miała otrzymać pracę w miejscowej stacji Głosu Ameryki. W tymże roku otrzymał nagrodę w plebiscycie „Najulubieńszy pisarz czytelników *Wiadomości*”, ufundowaną przez firmę Tazab w Londynie (nagrody tej firmy otrzymał też w 1966, 1969, 1980, 1982). Nawiązał stałą współpracę z dziennikiem *Ostatnie Wiadomości* oraz jego *Dodatkiem Tygodniowym* (Mannheim, od 1957); publikował nadal wiele w londyńskich *Wiadomościach* oraz w *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (Londyn, od 1958). Ogłaszał też artykuły w czasopismach niemieckich, angielskich, włoskich oraz w emigracyjnych pismach litewskich, białoruskich i rosyjskich, m.in. *Russkaja Mysl* (Paryż), *Nowy Żurnal* (Nowy Jork), *Czasowoj* (Bruksela), *Golos Zarubieźja* (Monachium). W 1961 otrzymał nagrodę im. H. Naglerowej, przyznaną przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie, w 1963 nagrodę im. A. Godlewskiej w Zurychu. We wrześniu 1969 XI Zjazd Delegatów Koła AK w Londynie podjął uchwałę potępiającą pisarza za zachowanie w czasie wojny i poglądy wyrażone w książce „Nie trzeba głośno mówić”. W następnym roku powstało w Londynie Koło Przyjaciół Twórczości Józefa Mackiewicza, mające na celu pomoc finansową pisarzowi. W 1972 otrzymał nagrodę w dziedzinie literatury Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1974 wydział slawistyki uniwersytetu w Kansas City wysunął kandydaturę pisarza do Nagrody Nobla. W 1981 za całokształt twórczości lite-

rackiej otrzymał nagrodę im. Z. Hertza, przyznawaną przez paryską *Kulturę* (nagrody tej nie przyjął, dotknięty krytyczną wzmianką o publicystyce). Po powstaniu w Polsce oficyn niezależnych upoważnił je do publikacji swoich dzieł, zakazując jednocześnie jakichkolwiek przedruków wydawnictwom oficjalnym. W 1984 otrzymał nagrodę honorową wydawanego w Krakowie poza cenzurą czasopiśma *Arka*. Odznaczony przez rząd emigracyjny RP Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta (1971). Zmarł 31 stycznia 1985 w Monachium; prochy zostały złożone w krypcie przy polskim kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pan poseł i Julia. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] K. Leczycki. Praprem. Wil., T. Lutnia 1931.

2. Wileńska powieść kryminalna. [Współaut.:] W. Charkiewicz, S. Mackiewicz, J. Wyszomirski]. *Słowo* 1933 nr 65-103. Wyd. osob. Wil.: [druk.] *Słowo* 1933, 191 s. Wyd. nast.: Wstępem i przyp. opatrzył W. Lewandowski. Londyn: Kontra 1995, 181 s. Podp. wspólnym pseud.: Felicia Romanowska; w wyd. 1995 podane nazwiska autorów. Według S. Mackiewicza wkład autorski przedstawia się następująco: J.M. — 12 rozdz., J. Wyszomirski — 10 rozdz., S. Mackiewicz — 4 rozdz., W. Charkiewicz — 1? rozdz. (Nie wystrzelone naboje. *Kronika* 1957 nr 3). Wstęp W. Lewandowski: O „Wileńskiej powieści kryminalnej” i kilku „sprawach” wileńskich, s. 15-63.

3. [Szesnastego] 16-go między trzecią a siódmą. [Opowiadania]. Wil.: [druk.] *Słowo* 1936, 77 s.

Zawartość: Pieniądze; Ślizgawka; Pojedynki; Kuzyn z nieprzyjacielskich huzarów; Kiedy byłem głodny; 16-go między trzecią a siódmą.

4. Bunt rojstów. [Reportaże]. [Przedm.:] F.A. Ossendowski; L. Chomiński. Wil.: [druk.] *Słowo* 1938, XV, 215 s. Wyd. nast. Wwa: Gryf 1990.

Zawartość: Błędne ogniki; Szukamy prawdy w powiecie Wileńskim; Radoszkowicki biskup „Piatidiesiatników”; Noc na Czarnym Trakcie; Dziwny sen Hanny z Dawidgródka; — Dyzgitarze i fosie; Pan Prezydent strzela; Tajemnice i ploki puszczy Rudnickiej; — Bunt Narocza; Aneksja toni; W głównej kwaterze buntowników; Michał Rolicz w kajdanach; Obroncy prawa własności; — Podróż na Północ; Przez zaspy śnieżne; Stare szlaki i nowe koncepcje; Zdemaskowany bluff Druż; Tak się skończyło; — Wpływ przez Polesie; Największy pożar w Europie; Najczudniejsza i najgłodniejsza wiosna; — Droga ich powrotu; Z 18-go ułańskiego na Prypec i Horyn; Taka sobie broszurka; — nadto: Rynsztok i szkoła w Wołozynie; A Szwarcze Bor; Miasteczko; Przez błotną pustynię; Wiedzie droga do raj; Malkontent i defetysta.

5. Optymizm nie zastąpi nam Polski. Kr. 1944. Broszura bez podpisu, wyd. konspir. X 1944 przez tajne Biuro Studiów założone przez A. Ronikiera w Krakowie; nakł. 500 egz. W 1952 pisarz ofiarował egzemplarz M. Grydzewskiemu (inf.: J.M.: Przyczynek do ponurych dziejów. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 36/37 s. 5).

6. Dno nieba. [Współaut.:] R. Lutosławski]. Powst. ok. 1946. Druk fragm.: O twarzach drzew.

Wiadomości, Londyn 1947 nr 25 s. 2. Wyd. całości Wwa: MON 1957, 147 s.

Fragm. podp. wspólnym pseud.: Józef Roman; wyd. całości podp.: R. Lutosławski. — Opowieść o przygodach lotnika w czasie II wojny światowej, napisana przez J.M. na podstawie relacji Romana Lutosławskiego, z zamiarem opublikowania na emigracji pod wspólnym pseud. Józef Roman. Książka została wydana przez R. Lutosławskiego po powrocie do kraju jako jego tekst własny (inf.: T. Kadenacy: Bibliografia J.M. w; J. Mackiewicz, B. Toporska: Droga pani ... Londyn 1984 s. 376).

7. [Mordercy z lasu katyńskiego]. Powst. ok. 1947. Druk zob. poz. 36.

Wersja dziennikarsko-eseistyczna książki „Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów” zob. Praca redakcyjna poz. 1. Fragm.: rozdz. 14 pt. Dymy nad Katyniem. *Luów i Wilno*, Londyn 1947 nr 10, 11; rozdz. 3 pt. Jak marszałkowie Timoszenko i Szaposznikow oszukali gen. Langnera. [Podał do druku] J. Trznadel. *Kresy* 1993 nr 16 s. 67-70.

Tekst polski całości (bez tytułu) z odrębnymi poprawkami J.M. i z ilustracjami znajduje się w zbiorach Inst. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. — Tytuł: Mordercy z lasu katyńskiego, został wprowadzony przez J. Trznadla, po raz pierwszy, w art.: Sowieckie „jądro ciemności”. (J.M. a Katyń), oraz w edycji fragm. książki *Kresy* 1993 nr 16.

Książka wydawana w tłum. na jęz. obce od 1949.

Wersja ang.: The Katyn wood murders. [Przeł. L. Sapieha, 1948]. Wyd. [z przedm.:] A. Bliss Lane. London: Hollis and Carter 1951, VI, 252 s. Wyd. nast.: London [1952], New York 1952.

Nazwisko tłumacza wg inf. J.M. w liście do I. Wieniewskiego z 11 VII 1976.

Dedykacja: „To Mrs A. Poklewska-Koziełł Wińcza and Joseph Godlewski (senator of Polish Republic) who have encouraged and helped me in bringing to light the tragic truth described in these pages”.

Zawiera m.in. rozdz.: My discovery in Katyn (s. 137-165), przekł. pol.: Byłem w Katyniu ... [Przeł. zespół red.]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1980 nr 94-96, 98, 100-102, 104, przedr. zob. poz. 33.

Przeł.: franc.: Le massacre de la forêt de Katyn. *La Libre Belgique*, Bruksela 1952 od 8 VII, — hiszp.: Las fosas de Katyn. Zalla 1957, — niem.: Katyn — ungesühntes Verbrechen. Zürich 1949, wyd. nast.: München 1958, z post. J. Mackiewicza w przekł. G. Rhode Frankfurt am Main 1983, — portug.: O massacre da foresta de Katyn. Curitiba 1976, — ros.: Katyn. [Przeł. z oryginału pol.] S. Kryżicki. [Posł.] J. Mackiewicz. London, Kanada 1988 [posł. dat. i 1983], — włos.: Il massacro della foresta di Katyn. [Przeł.] A. Fulizio. Roma 1954.

8. Droga donikąd. [Powieść]. Londyn: Orbis 1955, 384 s. Wyd. nast.: tamże 1959; Londyn: Kontra 1981; Kr.: -X- 1984; wyd. 2 Londyn: Kontra [1985], tamże 1985; Wwa: Maraton* 1987; Wwa: NOWA* 1987; Londyn: Kontra 1989; Wr.: Inicjatywa Wydawn. Aspekt 1990. Przedr. zob. poz. 34 (t. 4), 35 (t. 1).

Pierwodr. szkiców do powieści (podp. J.M.): Moja dyskusja z NKWD. *Gon. Codz.*, Wil. 1941 nr 6-9; Prorok z Popiszek, tamże 1941 nr 68-71.

Nagroda działającego w Chicago Tow. Krzewienia Nadziei w 1981.

Przeł.: ang.: Road to nowhere. [Przeł.] L. Sapieha. London 1963, wyd. nast. Chicago 1964, — franc.: Le chemin qui ne mène nulle part. [Przeł.] J. Plater-Syberg. Paris 1959, — niem.: Der Weg ins Nirgendwo. [Przeł.] A. Dross. München 1959.

9. Karierowicz. [Powieść]. Londyn: Orbis 1955, 250 s. Wyd. nast.: Londyn: Kontra 1989. Przedr. zob. poz. 34 (t. 3).

10. Kontra. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1957, 272 s. Wyd. nast.: Wwa: Głos* 1981; Wwa: Zbliżenia* 1981; Londyn: Nina Karsov 1983; [Wwa:] OW [Ofic. Wydawn.] Reduta* [1986]; Kr.: -X-* 1987; Wwa: Baza* 1987; Londyn: Nina Karsov 1988; Wwa, Wr.: Wers* 1988. Przedr. zob. poz. 34 (t. 6), 35 (t. 3).

Przeł.: niem.: Die Tragödie an der Drau oder Die verrätene Freiheit. [Przeł.] A. Dross. München 1957, wyd. nast.: München 1988, wyd. skrócone Frankfurt am Main 1992.

11. Sprawa pułkownika Miasojedowa. Powieść. Londyn: B. Świdorski 1962, 663 s. Wyd. nast.: Londyn: Kontra 1983; Kr.: -X-* 1985 [właśc. 1986]; Wwa: Baza* 1988; Wwa: Niepodległość; Maraton* 1989. Przedr. zob. poz. 34 (t. 1).

Przeł.: hiszp.: El colonel. [Przeł.] M. Picos. Barcelona 1973, - niem.: Der Oberst. Die Affäre Mjasojedow. [Przeł.] W. Grycz. [München] 1967.

12. Zwycięstwo prowokacji. [Publicystyka polityczna]. Monachium: [Nakł. autora] 1962, 222 s. Wyd. nast.: [wyd. rozszerz.] Londyn: Kontra 1983; Kr.: -X-* 1984 [właśc. 1985], tamże z przedm. M.Z. 1984 [właśc. 1985]; Wwa: Baza* 1986; Pozn., Wwa: Kontrakt* 1986; [Gdańsk: Liter* ok. 1987]; [Lubl.] Ofic. im. J. Mackiewicza 1987; [wyd. popraw.] Londyn: Kontra 1988. Przedr. zob. poz. 34 (t. 7).

Zawartość: Na równi pochyłej; „Niedozwolone przez cenzurę” - Polska nie leży już pomiędzy Niemcami i Rosją. Czy istnieje jeszcze Rosja?; Między bolszewizmem i nacjonalizmem; Mikaszewicz; „Gomułkizm” z lat dwudziestych; Pierwsza wielka prowokacja o rzekomej ewolucji komunizmu. - ... Już tylko między wartością życia i wszechkomunistyczną nudą; Druga faza narodowego komunizmu; Sojusz czy kolaboracja z sowieckim najeźdźcą; Jak i z czego powstał „PAX”; Faryzeizm contra agentura; Druga wielka prowokacja; Na drodze klasycznego popuściństwa; Komplex niemiecki; Kultura w zacisku przymusowego infantyliżmu; Prawdziwe zagrożenie niemieckie; „Realizm” contra rzeczywistość; Patos contra zaraza. - Od wyd. z 1983 nadto: Miejący nadzieję.

Polem.: A. Pomian: Sprawa J.M. Waszyngton 1964, masz. powiel. (egz. w Studium Polski Podziemnej w Londynie). Przeł.: niem.: Sieg der Provokation. [Przeł.] W. Dohrmann, A. Roland. München 1964, - ros.: Pobjeda provokacii. [Przeł.] G. i S. Kryżicki. London, Ontario 1983.

13. Pod każdym niebem. Historie i zdarzenia. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1964, 158 s. Przedr. zob. poz. 23.

Zawartość: Faux pas ciotki Pafci; Ballada o nowym sterniku; Marceli Swat; Morderstwo nad rzeką Waką; Fotograf: Przygoda małego diabełka; Kamienica nad morzem.

14. Lewa wolna. Powieść. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1965, 458 s. Wyd. nast.: Londyn: Kontra 1981; Kr.: -X-* 1984; Wwa: Maraton* 1986; Londyn: Kontra 1987; [Cz. 1-2] Wwa: Baza* 1987; [Wwa:] Europa* 1987. Przedr. zob. poz. 34 (t. 2), 35 (t. 7).

Wyd. [Wwa:] Europa* zawiera też uzup. J.M. do powieści: Listy z tamtych czasów. Pierwodr. Wiadomości, Londyn 1966

nr 27 s. 2. Inne uzup.: Od rzezi w folwarku do - anty Stalinizmu, tamże 1966 nr 48 s. 2. Nagroda Koła Przyjaciół Twórczości J. Mackiewicza w 1971.

15. „mówi Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa...”. Monachium 1969, 15 s. Wyd. nast. [Lubl.] Ofic. im. J. Mackiewicza* 1988.

W nawiązaniu do „Listu otwartego” J. Nowaka (Na Antenie, Monachium 1969 nr 73/74) krytyka programu Radia Wolna Europa.

16. Nie trzeba głośno mówić. Powieść. Paryż: Inst. Lit. 1969, 559 s. Wyd. nast.: Londyn: Kontra 1980; Paryż: Inst. Lit. 1969 [właśc. 1984]; [Kr.: b.w.* 1984]; Londyn: Kontra 1985, tamże wyd. 2 1985; Wwa: Maraton* 1987; [Wwa:] Międzyzakładowa Struktura Solidarności „V” 1988; [T.] 1-2 Wwa: Kurs* 1989. Przedr. zob. poz. 34 (t. 5), 35 (t. 8).

Wypowiedź J.M. na temat książki (o charakterze przedmowy), Wiadomości, Londyn 1968 nr 17 s. 1.

17. W cieniu krzyża. Kabel opatrności. Londyn: Kontra 1972, 194 s. Wyd. nast.: tamże 1986; wyd. 3. Wwa: Oficyna Liberałów* 1986; [Lubl.] Ofic. im. J. Mackiewicza* 1987; Wwa: Baza* 1987. Przedr. zob. poz. 34 (t. 8), 35 (t. 9).

Przeł.: ang.: In the shadow of the Cross. [Przeł.] W. Moszczyński. New York 1973, - hiszp.: A la sombra de la Cruz. Mexico 1973.

18. Watykan w cieniu czerwonej gwiazdy. Londyn: Kontra 1975, 314 s. Wyd. nast.: tamże 1986; Wwa: Oficyna Liberałów* 1986; Wwa: Baza* 1987; Wwa: Oficyna Liberałów* 1989. Przedr. zob. poz. 34 (t. 9).

Wyd. fragm. pt. Watykan w cieniu czerwonej gwiazdy. Lubl.: Ag. Informacyjna Solidarności Walczącej* 1986, 71 s.

19. Zagadek ciąg dalszy. Monachium: [Nakł. autora] 1975, 15 s., masz. powiel.

Dot. roli publikacji i działalności A. Sołżenicyna i dysydentów sowieckich w rozbijaniu ideowego antykomunizmu.

20. „Trust” nr 2. Nowy plan zniszczenia antykomunizmu. Monachium: [Nakł. autora] 1976, 68 s., masz. powiel.

Dot. inspirowanych przez centralę komunizmu w Moskwie akcji mających na celu rozbicie antykomunizmu na Zachodzie (m.in. o działalności A. Sołżenicyna, A. Sacharowa i dysydentów rosyjskich).

21. Droga Pani... [Wybór artykułów i esejów; autorzy:] ..., B. Toporska. [Wybór: T. Kadenacy. Przedm.: N. Karsov, Sz. Szechter]. Londyn: Kontra 1984, 395 s. Wyd. nast.: Kr.: -X-* 1985; Wwa: Oficyna Liberałów* 1988, [T.] 1-2. [Lubl.] Ofic. im. J. Mackiewicza 1988.

Zawartość: N. Karsov, Sz. Szechter: Od wydawców, czyli O Józefie Mackiewiczu piórem kolaborantów. - Teksty J.M.: Jak to było z Litwinami; O pewnej ostatniej próbie i zastrzeżonym Bujnickim; „Redaktor” Bohdan Mackiewicz; Władysław Studnicki; Niemiecki kompleks; Droga Pani... [list otwarty do J. Czachowski w Warszawie, w odpowiedzi na ankietę przyslaną pisarzowi dla celów „Słownika współczesnych pisarzy

polskich". Pierwotn. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 10; Apostoła i nieporozumienia [dot. A. Sołżenicyna]; Okupacja – czy coś gorszego? O Ninie Karsov kontrrewolucyjnym piórem; Co było a nie jest ... (nie pisze się w rejestr); Kisiłakow; Nie ma „polskiej drogi” do wyzwolenia; O nadziejach i beznadziejnościach [dot. art. L. Kołakowskiego: Tezy o nadziei i beznadziejności]; Na drodze wielkiego żelzigu (I, II); Bolszewizm i Warykan; List pasterski; Dla „dobra Kościoła?"; Mój szwagier – szef GPU; Z teckzi: niefortunne losy; Rozdzieranie szat; Przed dwudziestu pięciu laty zmarł Władysław Studnicki; Michał K. Pawlikowski; Michał Chmielowiec jakim Go znam. – Teksty B. Toporskiej: Polityka polska wobec Białorusinów; Świadek epoki – Żiwago; Wybieram watek najmniej popularny; Konfrontacje; Semantyka i polityka; O demokracji. (1). Polityczna i społeczna; O demokracji. (2) Równość polityczna; O demokracji. (3) Król i opinia publiczna; Bolszewizm i klasa inteligentna; A faryzeusz idzie mimo zadumany ...; Szymon Szechter, czyli Nina. – T. Kadenacy; Bibliografia J.M. i B. Toporskiej.

Wyd. częściowe pt. *Droga Pani ...* Pozn.: Głosy* 1985, 55 s.

Zawartość: Apostoła nieporozumienia; Droga Pani ...; Okupacja – czy coś gorszego?; Na drodze wielkiego żelzigu.

22. Fakty, przyroda i ludzie. Wybór: T. Kadenacy. [Przedm.:] B. Toporska. Londyn: Kontra 1984, 315 s. Wyd. nast.: [Kr. b.w.* 1984]; [B.m.w.* 1987]; Wwa: Baza* 1988; [Wwa:] Międzyzakładowa Struktura Solidarności „V” 1988. Przedr. zob. poz. 34 (t. 10), 35 (t. 12).

Zawiera reportaże – wspomnienia i art.: Ponary – „Baza”; Wil Re; Na froncie w Smoleńsku; Dymy nad Katyniem; Getto wileńskie; Przestępca czasu wojny; „Padwieszut”; Śnieg w Wilnie padał gęsty; Zaczynamy gnić; Lapani jak psy; Ludzie z głębszego podziemia; Wojna 1941; Egzekucja; U posiadacza dwunastu fajerek; Jeszcze jedno słowo honoru; Tu mówi Londyn; Wilniane z dachu; Zielone i czarne dni Wisinycy; Okupacja sowiecka; Ucieczka przed „wyzwoleniem”; Zyczenia, które się nie spełniły; Czapka „połowka”; Na Marble Arch; Prowieniszki; Na emigracji; Zabawy dzieci; Na S.W. 1; Pochwała alkoholu; Spotkania; Mulka; Chłop; Żywica i nafta; Odkrywam nieznaną wyspę; Gdy byłem przezwany Makuszyńskim; Wycieczka do Europy; Początki „obrzezu”; Zbrodnia w dolinie rzeki Drawy; Po latach na miejscu zbrodni nad Drawą; Listy z tamtych czasów; Zgoda 6, czyli pęk kluczy ...; Frazy ze scenariusza: „Mój przyjaciel Pawelek”.

23. Ściągaczki z szuflady Pana Boga. [Opowiadania]. Tom powst. 1984. Wyd. z posł. B. Toporskiej. Londyn: Kontra 1989, 171 s. Wyd. nast. Wwa: Kurs* 1989. Przedr. zob. poz. 34 (t. 12).

Data powst. pod posł. B. Toporskiej. – Tom zawiera utwory z poz. 13, – oraz z poz. 3: Ślizgawka; Kuzyn z nieprzyjacielskich huzarów; 16-go między trzecią a siódmą. – B. Toporska: Ściagaczki z szuflady Pana Boga.

24. Nie ma polskiej drogi do wyzwolenia. [Wwa:] LOS* 1985, 22 s.

Zawiera z poz. 21: Nie ma „polskiej drogi” do wyzwolenia; Kisiłakow.

25. Okupacja – czy coś gorszego? [Autorzy:] ..., B. Toporska. [Wwa:] Wyzwolenie* 1985, 26 s.

Zawiera z poz. 21: J.M.: Okupacja – czy coś gorszego?; Apostoła i nieporozumienia. – B. Toporska: Semantyka i polityka.

26. Ponary; Katyń. [Wwa:] LOS* 1985, 30 s.

Zawiera z poz. 22: Ponary – Baza; Dymy nad Katyniem.

27. Jeszcze jedno słowo honoru. [Wwa:] LOS* 1986, 38 s.

Zawiera z poz. 22: Jeszcze jedno słowo honoru; Spotkania; Zbrodnia w dolinie rzeki Drawy.

28. Kompleks niemiecki. [Wwa:] LOS* 1986, 17 s. Zob. poz. 12.

29. Wybór artykułów. Wwa: Maraton* 1986, 96 s.

Na k. tytułowej pod nazwiskiem autora: antykomunista, kontrrewolucjonista.

Zawiera z poz. 21: Na drodze wielkiego żelzigu (I, II); Okupacja – czy coś gorszego?; O Ninie Karsov kontrrewolucyjnym piórem; List pasterski; Z teckzi: niefortunne losy; Przed dwudziestu pięciu laty zmarł Władysław Studnicki; Apostoła i nieporozumienia; O nadziejach i beznadziejnościach; Nie ma „polskiej drogi” do wyzwolenia.

30. Zbrodnia w dolinie rzeki Drawy. [Przedm.:] K. Krak. Lubl.: IRŚW [Informator Regionu Środkowo-Wschodniego] NSZZ „Solidarność” 1986, 48 s.

Zawiera z poz. 22: Zbrodnia w dolinie rzeki Drawy; Po latach na miejscu zbrodni nad Drawą.

31. Zaczynamy gnić. [B.m.:] Apel* 1987, 35 s.

Zawiera z poz. 22: Zaczynamy gnić; „Padwieszut”; Lapani jak psy; Okupacja sowiecka; Zabawy dzieci; Pochwała alkoholu; Na Marble Arch.

32. Fakty i ludzie. Wwa: Oficyna Liberalów* 1988, 186 s.

Zawiera z poz. 22: Ponary – Baza; Dymy nad Katyniem; Lapani jak psy; Okupacja sowiecka; Padwieszut; Śnieg w Wilnie padał gęsty; Zaczynamy gnić; Chłop; Żywica i nafta; Mulka; U posiadacza dwunastu fajerek; Zyczenia, które się nie spełniły; Czapka „połowka”; Zabawy dzieci; Pochwała alkoholu; Wojna 1941; Getto wileńskie; Prowieniszki; Ludzie z głębszego podziemia; Tu mówi Londyn; Zbrodnia w dolinie rzeki Drawy; Jeszcze jedno słowo honoru; Wil Re; Na Marble Arch; Po latach na miejscu zbrodni nad Drawą; Wycieczka do Europy, – nadto: „Osturkenische Waffen SS”; Masakra; Więzienie, bazar, pole bitwy; W Mediolanie.

33. Gdybym był chanem. Antologia. Wyboru dokonał M. Ostrowski. Wwa: Gryf* 1989, 194 s.

Zawartość: Oświadczenie B. Toporskiej. – Zamiast wstępu. – I. Tak zwany Wschód europejski; Gdybym był chanem; Dzieje głupoty, czyli dzieje ludzkości; List do Szolochowa [dot. Cichego Donu], Legendy i fakty. – II. 40-ta rocznica [dot. rewolucji lutowej w Rosji w 1917]; Jak to było naprawdę 40 lat temu [dot. rewolucji październikowej]; Książka o niepokojących analogiach – „Pamiętniki” Wędziągowskiego; Epilog afery marszałka Tuchaczewskiego; „Wspomnienia i myśli” marszałka Żukowa; Na ziemi płonącej nienawiścią [na marginesie studium Karowa o ruchu partyzanckim w Rosji w 1941-1945; dot. antysowieckiego ruchu rosyjskiego na emigracji]. – III. Byłem w Katyniu ... [zob. poz. 7]; Tajemnicza śmierć Iwana Krzywocierowa, głównego świadka zbrodni katyńskiej; Tajemnica Archiwum Mińskiego NKWD [dot. zbrodni katyńskiej]. – IV. Ostatnie dni Wielkiego Księstwa [rec.: M.K. Pawlikowski: Dzieciństwo i młodość Tadeusza Irenieckiego]; Wtrącenia do przekroczonego czasu ... [rec.: M.K. Pawlikowski: Wojna i sezon]; Sergiusz Piasecki i jego Niedźwiedzia; Fragment epoki [rec.: W. Trościanko: Wiek meski]; Legenda i rzeczywistość [rec.: W. Sukiennicki: Legenda i rzeczywistość]. – V. Nie było „pustych ładownic”; Do *Zeszytu (Historycznego)* nr 45; Kozacy i Żydzi. List do Redaktora „Wiadomości”; List do Redakcji [w związku z: Rozmowa z S. Kisielewskim, *Kultura*, Paryż 1957 nr 6].

34. [Utworki zebrane]. Wwa: Wydawn. Baza*.

W poszczególnych tomach jest podawany jedynie kolejny numer w ramach edycji; plan całości zamieszczony już w t. 1. — Wyd. oparte na londyńskich edycjach wydawn. Kontra. T. 11. Droga Pani ... nie ukazał się w druku.

[T.] 1. Sprawa pułkownika Miasojedowa. 1989, 481 s. Zob. poz. 11.

[T.] 2. Lewa wolna. 1990, 458 s. Zob. poz. 14.

[T.] 3. Karierowicz. 1989, 208 s. Zob. poz. 9.

[T.] 4. Droga donikąd. 1990, 309 s. Zob. poz. 8.

[T.] 5. Nie trzeba głośno mówić. 1990. Zob. poz. 16.

[T.] 6. Kontra. 1989, 272 s. Zob. poz. 10.

[T.] 7. Zwycięstwo prowokacji. 1989, 235 s. Zob. poz. 12.

[T.] 8. W cieniu krzyża. 1990, 194 s. Zob. poz. 17.

[T.] 9. Watykan w cieniu czerwonej gwiazdy. 1990, 305 s. Zob. poz. 18.

[T.] 10. Fakty, przyroda i ludzie. 1990. Zob. poz. 22.

[T.] 12. Ściągaczki z szuflady Pana Boga. 1989, 171 s. Zob. poz. 23.

35. Dzieła. Londyn: Kontra.

[T.] 1. Droga donikąd. 1993, 371 s. Zob. poz. 8.

[T.] 3. Kontra. 1993, 285 s. Zob. poz. 10.

[T.] 7. Lewa wolna, 1994, 508 s. Zob. poz. 14.

[T.] 8. Nie trzeba głośno mówić. 1993, 638 s. Zob. poz. 16.

[T.] 9. W cieniu krzyża. Kabel opatrności. 1994, 202 s. Zob. poz. 17.

[T.] 12. Fakty, przyroda i ludzie. 1993, 394 s. Zob. poz. 22.

36. Katyń – zbrodnia bez sądu i kary. Zebrał i oprac. J. Trznadel. Wwa: Pol. Fundacja Katyńska, Wydawn. Artykuł 1997, 497 s.

Zawartość: T. 1. Mordercy z lasu katyńskiego [poz. 7]; Cz. 1. Od spisku politycznego do bezkarnej zbrodni; Cz. II. Kłamstwo komunikatu sowieckiego; Cz. III. Załączniki; Postowie [do niemieckiego wydania tej książki, 1983; przeł. J. Trznadel, wcześniej z pol. na niem. przeł. G. Rhode]; Ilustracje. — T. 2. Widziałem na własne oczy (rozproszone szkice o Katyniu); Widziałem na własne oczy. Józef Mackiewicz o swoim pobycie na miejscu zbrodni w Katyniu [Gon. Codz., Wil. 1943 nr 577]; Sprawozdanie z podróży odbytej do Katynia w maju 1943 [druk w: Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów. Londyn 1948, zob. Praca redakcyjna poz. 1]; Dymy nad Katyniem [fragm.; całość pt. Moje odkrycia w Katyniu zob. poz. 7]; Ostrożnie z wiadomościami o Katyniu; Tajemnica międzynarodowej komisji w Katyniu; Historia „ciepłych ubrań”; Mikołajczyk o Katyniu; Szczegóły nie wyjaśnione; Hitler miał zginać w Katyniu; 13 marca 1943 roku; Echa Katynia; Katyn w „Daily Telegraph”; Dalsza dyskusja o Katyniu; Jeńców wymordowano w uroczysku; Tajemnica szwedzkiego dossier; Niemcy i Katyń; Klucz do „Parku Kultury i Odpoczynku”; Katyń – zbrodnia sowiecka; Zeznanie przed Komisją Kongresu USA [Londyn 18 IV 1952, tłum. z ang. J. Kapell]; Tajemnica śmierci Iwana Kriwoziercewa, głównego świadka zbrodni katyńskiej; Pierwsza bolszewicka książka o Katyniu; Czego jeszcze nie wiemy o Katyniu? (W osiemnastą rocznicę zbrodni); Czy nowa „rewelacja” w sprawie Katynia?; Dlaczego Chruszczow nie mógł wspomnieć o Katyniu; [Okoliczności

wyjazdu do Katynia (z listu J.M. do redakcji *Nowego Świata*, Nowy Jork 1970 z 11 V); Książka o Katyniu [list do red. *Dz. Pol.*, Londyn 1971 nr 123]; Pomnik katyński; Literatura contra faktologia; Za pomocą triku zasłonił masakrę katyńską. Przeł. z niem. J. Trznadel; Tajemnica archiwum mińskiego NKWD; [Czy komisja PCK niecinie grabiła zwłoki?]. Do *Zeszytu* nr 45 [fragm. listu do red. *Zesz. Historycznych*]; List do redakcji [Kultury; Czy papier pomodli się za Katyń? 1979 nr 9]; [Dwoistość holdów pamięci (list do redakcji *Kultury*, 1979 nr 12)]; Byłem w Katyniu [nota dot. przeł. pol. rozdziału XIV książki *The Katyn wood murders*, poz. 7]; Dr Wodziński [w rubryce *Listy do redakcji. Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1980 nr 121]; [To jest też moja książka; fragm. z listu J.M. dot. Praca redakcyjna poz. 1; druk E. Dusza w art.: Czas na wyjaśnienie. *Gwiazda Polarna*, Nowy Jork 1985 24 VIII]. — Posłowie wydawcy: *Sowieckie Jądro ciemności*. (Józef Mackiewicz a Katyń). — Uwagi edytorskie.

Wybór art. w przekł. ros.: *Ot Vilii do Izara. Stati i očerki (1945-1985)*. [Wybór:] M. Bonkovskij. [Przeł.] N. Gorbanevszkaja. London 1992.

Praca redakcyjna

1. Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów. [Oprac. ... w 1945-1946]. Wyd. [nieco zmien. i uzup. przez Z. Stahla] z przedm. W. Andersa Londyn: Gryf 1948, XV, 384 s. Wyd. nast. 2-12 Londyn 1950-1986 oraz [?] wydań w oficynach niezależnych w Polsce 1979-1989. Por. Twórczość poz. 7.

Zbiór dokumentów i materiałów wraz z ich krytycznym omówieniem; nazwisko redaktora nie podane. Wg relacji K. Zamorskiego: Akcja K (Kostar) (w tegoż: *Dwa tajne Biura 2. Korpusu*. Londyn 1990) wydawnictwo opracował J.M. w Rzymie na zlecenie kierowanego przez dr. Z. Stahla Biura Studiów Oddziału Kultury i Prasy 2. Korpusu w okresie od V do X 1945 oraz w wesji poszerzonej od I do XI 1946. Książka miała być wydana jako publikacja urzędowa. Wg inf. pisarza została przez niego całkowicie opracowana, zredagowana i napisana. Sprawa autorstwa skomplikowała się w 1947, gdy po przyjeździe 2. Korpusu do Wielkiej Brytanii, Z. Stahl, już jako osoba prywatna, wprowadził do tekstu pewne zmiany i uzupełnienia nowymi materiałami (wg J.M. niewielkie) i został właścicielem praw autorskich. Protesty J.M. i propozycja, aby sprawę rozstrzygnął sąd polubowny nie dały rezultatu. W przedmowie do książki wyd. w Londynie w 1948 W. Anders stwierdzał, iż jest ona dziełem kilkuletniej pracy wielu ludzi „pod jednolitą redakcją”. Na Z. Stahla jako autora opracowania wskazała m.in. M. Danilewicz Zielińska w tomie *„Szkice o literaturze emigracyjnej (Paryż 1978) oraz A. Dąbrowa-Kostka: Kto jest autorem książki „Zbrodnia katyńska...”? Tyg. Powsz. 1989 nr 45 s. 5.*

Układ materiałów w częściach: I. Przed ujawnieniem zbrodni; II. Ujawnienie zbrodni i ogłoszone dokumenty; III. Dodatkowe materiały polskie; IV. Kto jest sprawcą zbrodni katyńskiej. — W wyd. I w cz. III rozdz. X: Inne relacje z miejsca zbrodni jako tekst 6: Sprawozdanie red. J. Mackiewicza z podróży odbytej do Katynia w maju r. 1943 (s. 261-280, dat. Rzym 12 VI 1945) usunięte w wyd. 2 i nast.

Przeł. (z przedm. W. Andersa): ang.: *The crime of Katyn*. London: Polish Cultural Foundation 1965, — franc.: *Katyn*. [Przeł.] J. Senty. Paris 1949; na k. tytułowej jako autor W. Anders), — hiszp.: *El crimen de Katyn a la luz de los documentos*. [Przeł.] J. Lobodowski. Mexico 1952, — włos.: *La strage di Katyn*. [Przeł.] A. Pupa. Milano 1967.

OPRACOWANIA (wybór)

J. Mackiewicz: List z inf. biogr. do A. Czachowskiego z 28 X 1957. Druk w art.: J. Czachowska: *Zawile dzieje hasła J.M. w słownikach IBL. Teksty Drugie* 1996 nr 6. — [Odpowie-

dzi J. Mackiewicza na zarzuty kolaboracji z Niemcami w okresie okupacji: List do Redakcji. *Kultura*, Paryż 1957 nr 7/8, przedr. zob. Twórczość poz. 33; List J.M. *Nowy Świat*, Nowy Jork 1970 nr 109, przedr. w: Pod pręgierzem. Londyn 1971; „Redaktor” Bohdan Mackiewicz. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 43, toż *Zesz. Hist.* Paryż 1971 nr 20, przedr. zob. Twórczość poz. 21. — Wywiady: Die Aufgabe des Schriftstellers: Wahrheit vermitteln. *Kulturpolitische Korrespondenz*, Bonn 1969 nr 36, przedr. w: Gespräche zwischen Gestern und Morgen. Bielefeld 1970; Moje credo pisarskie? — Prawda. Rozmowa z J.M. [w 1981]. Rozm. B. Mamoń. *Libertas*, Paryż 1985 nr 2/3, przedr. *Stanczyk* 1986 nr 4.

PP (J. Czachowska). — [J. Zieliński J. Kowalski: J.M.W. tegoż: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — T. Kadenacy: Bibliografia J.M. W. J. Mackiewicz, B. Toporska: Droga Pani — Londyn 1984. — A. Fitas: Bibliografia [przedmiotowa J.M.]. W tegoż: Model powieści Józefa Mackiewicza. Lubl. 1996.

Sprawa działalności J.M. w okresie okupacji niemieckiej oraz poglądów politycznych pisarza: [P. Jasienica:] Pseudokrucjata i jej heroldowie. *Dla Polski*, Wil. [konspir.] 1941 nr 2 z XII. — [J. Wróński:] Pod pręgierzem. Trzej panowie z „Gonia Codziennego”. *Niepodległość*, Wil. [konspir.] 1943 nr 12, przedr. w: Pod pręgierzem. Londyn 1971. — Rozmowa ze Stefanem Kislewskim. *Kultura*, Paryż 1957 nr 6 [wzmianka], polem. *tamże* J. Godlewski, M. Parientes, nr 9; Cz. Miłosz, nr 10; M.K. Pawlikowski, nr 11. — A. Pomian: Sprawa J.M. Waszyngton 1964, masz. powiel. [egz. w Studium Polski Podziemnej w Londynie]. — J. Giertych: Sady kapturowe w Armii Krajowej. *Horyzonty*, Paryż 1970 nr 169/170. — R. Korab-Zebryk: Los kolaboranta. *Kultura*, Wwa 1970 nr 4. — S. Korboński: „Sprawa J.M.” [wywiad]; S. Korboński: Odpowiedź na list J.M. *Nowy Świat*, Nowy Jork 1970 nr 84, 120, przedr. w: Pod pręgierzem. Londyn 1971. — Z. Jundziłł: List do Prezydenta Raczkiewicza [J. Zesz. Hist., Paryż 1971 z. 19 [list dat. 29 V 1952 właśc. do A. Zaleskiego]. — Pod pręgierzem. Londyn: ZG Kola Żołnierzy AK 1971, 44 s. [zawiera: Słowo wstępne (tu m.in. uchwała w sprawie J.M. podjęta na XI Zjeździe Delegatów Kola AK 12-14 IX 1969 w Londynie); Cz. I. Sprawa J.M. na łamach tygodnika „Nowy Świat”; Cz. II. Dokumentacja; Cz. III. Listy władz Kola AK do *Dziennika Polskiego* (z 1947, 1948, 1961)], polem.: A. Pragier: Odpwet na wety. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 19. — S. Korboński: Polskie Państwo Podziemne. Paryż 1975 [m.in. o J.M.]. — M. Kowalski: Sprawa J.M. *Politechnik* 1981 nr 33. — J. Surdykowski: „Według M. ...”. *Krytyka* 1987 nr 23/24, polem. *tamże* nr 26; K. Orłoś: Odpowiedź Jerzemu Surdykowskiemu; W. Wózcik: Uwaga paszkwil! J. Surdykowski: Trzeba głośno mówić! (W odpowiedzi moim polemikom). — polem. w *Kult. Niezależnej* 1987 nr 34; [W. Bolecki] J. Malewski: Nieladnie, nieladnie panie Surdykowski ... przedr. w tegoż: Widziałem wolność w Warszawie. Londyn 1991; K. Orłoś: Odpowiedź Jerzemu Surdykowskiemu; J. Trznadel: Czy antykomunizm jest paranoją?, przedr. w tegoż: Ocalenie tragizmu. Lubl. 1993, przedr. łączny w: Nieladnie, nieladnie panie Surdykowski. Po prostu obrzydliwie. [Lubl.] 1988, odpowiedź: J. Surdykowski: Kilka uwag o zniewolonych umysłach. *Kult. Niezależna* 1988 nr 37. — K. Zamorski: Przylepiło się do J.M. ... *Puls*, Londyn 1987 nr 34, toż *Arka* 1987 nr 19, polem.: W obronie prawdy. *Puls*, Londyn 1987 nr 35, toż *Arka* 1988 nr 21 [list Kola AK w Londynie podp.: M. Mandziara, J. Huczyński; dot.: Pod pręgierzem. Londyn 1971], [W. Bolecki] J. Malewski: „Prawda historyczna, której zmienić się nie da”. *Puls*, Londyn 1988, nr 36, toż *Arka* 1988 nr 22, przedr. w tegoż: Widziałem wolność w Warszawie. Londyn 1989; Dyskusji o J.M. ciąg dalszy: K. Zamorski, K. Orłoś, [W. Bolecki] J. Malewski. *Puls*, Londyn 1988 nr 37. — K. Orłoś: W obronie zdrowego rozsądku. *Kult. Niezależna* 1988 nr 41. — J. Nowak (Z. Jeziorański): „Na Antenie” i sprawa J.M. W tegoż: Polska z oddali. Londyn 1988, polem.: List otwarty do Jana Nowaka [podp. przez 19 osób]. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 41, toż: *Zesz. Hist.*, Paryż 1989 nr 89; *Arka* 1989 nr 26, *Kult. Niezależna* 1989 nr 55, polem.:

J. Nowak: Odpowiedź na list otwarty [..]. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 41, toż pt. Józef Mackiewicz. *Zesz. Hist.*, Paryż 1989 nr 90, W. Bartoszewski: Podzielił stanowisko Jana Nowaka. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 51, toż *Zesz. Hist.*, Paryż 1989 nr 90, S. Lorentz: Podtrzymuje zarzut przeciw J.M., K. Orłoś: W obronie Juozasa Mackevičiusa. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 51, J. Trznadel: Minął czas autorytetów. *Swiat* 1989 nr 15, przedr. w tegoż: Ocalenie tragizmu. Lubl. 1993. — C. Chlebowski: O wyważoną, wolną od emocji ocenę. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 41, polem. M. Karwowski: Od redakcji „Contry”. *Contra* 1990 nr 3. — J. Zieliński: Dossier J.M. *Res Publica* 1990 nr 6. — [W. Bolecki] J. Malewski: Wyrok na Józefa Mackiewicza. Londyn: Puls 1991, 288 s., przedr. w tegoż: Ptasznik z Wilna. Kr. 1991. — G. Mazur: O J.M. inaczej. *Więź* 1991 nr 6, polem.: Jeszcze o J.M.: A. Hlebowicz, K. Orłoś, Z.S. Siemaszko, K. Zamorski, odpowiedź G. Mazur, *tamże* 1992 nr 1. — G. Mazur: Ponownie J.M. *Polityka* 1992 nr 15, polem.: J. Trznadel: J.M. Post scriptum III. W tegoż: Ocalenie tragizmu. Lubl. 1993. — M. Nowakowski: Oskarżony. *Tyg. Solid* 1992 nr 3. — W obronie M. Oświadczenie [podp. 13 osób]. *Więź* 1992 nr 4. — T. Mianowicz: Zbrodnia literatury. *Kresy* 1993 nr 16. — J. Trznadel: J.M. W tegoż: Ocalenie tragizmu. Lubl. 1993. — M. Limanowski: Teatr w Lutni. *Słowo* 1931 nr 282 [rec.: Pan poseł i Julia]. — [Wileńska powieść kryminalna:] K.W. Zawodziński: Metamorfozy powieści kryminalnej. *Tyg. II* 1933 nr 17; L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1933 wyd. 1934. — [16-go między trzecią a siódmą:] W. Charkiewicz. *Słowo* 1936 nr 284; A. Mikulko: Na pograniczu dziennikarstwa i literatury. *Środy Lit.* 1936 nr 5; E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1937 nr 1. — [Bunt ródów:] [S. Mackiewicz] *Cat. Słowo* 1938 nr 37; K. Pruszyński: Książka o człowieku głębinowym. *Wiad. Lit.* 1938 nr 9; K. Zbyszewski: W długich butach po błocie. *Prosto z Mostu* 1938 nr 9; [S. Żejmiski] *Polityka* 1938 nr 5. — [The Katyn wood murders:] K. Zamorski: Katyń. *Kultura*, Paryż 1951 nr 10; W.A. Zbyszewski: Dla Anglosasów książka o Katyniu. *Wiadomości*, Londyn 1951 nr 41. — [Droga donikąd:] J. Białowicz J.B. *Życie*, Londyn 1955 nr 28, przedr. w tegoż: Literatura na emigracji. Londyn 1970; P. Jasienica: Moralne zwłoki szlachci-cza kresowego. *Swiat* 1955 nr 43, przedr. w tegoż: Ślady potyczek. Wwa 1957; Cz. Miłosz: „Polacy z kresów”. Proszę uszanować Wilnianina. *Kultura*, Paryż 1955 nr 12; M.K. Pawlikowski: Droga do piekła. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 32; W.A. Zbyszewski: Nagroda Nobla. *Kultura*, Paryż 1955 nr 10. — [Kariierowicz:] M. Danilewiczowa: „Kariierowicz” J.M. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 10; W. Tarnawski: Dwie książki J.M. *Kultura*, Paryż 1956 nr 4 [dot. też: Droga donikąd]. — [Kontra:] M.K. Pawlikowski. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 40; R. Wraga: „Kontra”. *Syrena*, Paryż 1957 nr 33/34. — [M. Chmielowiec] M. Sambor: Nad „Kariierowiczem”. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 16. — [Sprawa pułkownika Miasojedowa:] [M. Chmielowiec] M. Sambor: Nasza sprawa. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 10; M.K. Pawlikowski: Powieść o rosyjskim Dreyfusie. *Kultura*, Paryż 1963 nr 4. — [A. Pragier] Pandora: Głos dysydenta o prowokacji. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 8 [dot.: Zwycięstwo prowokacji], polem.: Z. Poray-Lukaczynski. *Horyzonty*, Paryż 1963 nr 84. — W.A. Zbyszewski. Dwaj laureaci. Jerzy Stempowski i J.M. *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 32 [z okazji przyznania nagrody im. A. Godlewskiej]. — [Pod każdym niebem:] J. Białowicz: „Pod każdym niebem”. O nowej książce J.M. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1964 nr 121; J. Rostworowski: Z łaski ich obu. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 20. — [Lewa wolna:] M. Chmielowiec: „Piękno i smutek tych wszystkich rzeczy”. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 9, przedr. w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992; J. Lobodowski: Epopeja pasją skazona. *Orzeł Biały*, Londyn 1966 nr 22; T. Machalski: Lewa wolna. *Horyzonty*, Paryż 1966 nr 121/122-125; M.K. Pawlikowski: Na marginesie „Lewej wolnej”. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 19; L. Sapieha: Anty — epos. *Kontynenty*, Londyn 1966 nr 88; W. Tarnawski: „Lewa wolna”. (Nowa powieść J.M. od strony pisarskiego rzemiosła). *Kultura*, Paryż 1966 nr 9, przedr. w tegoż: Od Gombrowicza do Mackiewicza. Londyn 1980; W obronie prawdy historycznej. Głosy i opinie o książ-

ce „Lewa wolna” Józefa Mackiewicza. Londyn: Stow. Pol. Kombatantów Federacja Światowa 1966, 81 s. [wypowiedzi w dyskusji na zebraniu Biura Studiów Rady Głównej SPK, polem.: A. Pragier: Lewa – zagrodzona. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 11. – W. Tarnawski: Notatnik z lektury. „Kontra”. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 41, przedr. w tegoż: Od Gombrowicza do Mackiewicza. Londyn 1980. – [Nie trzeba głośno mówić:] H. Grynberg: Wielka wojna małych ludzi, czyli musimy głośno mówić. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 52; J. Kowalewski: Arcydzieło *M. Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 31; T. Norwid: Czy „Nie trzeba głośno mówić”? *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 36; A. Pragier: M. o polityce. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 43; P. Starzeński: Arcydzieło. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 49; M.K. Pawlikowski: O ostatniej powieści J.M. *Kultura*, Paryż 1970 nr 6; W. Tarnawski: Rzut oka wstecz na powieść J.M. (miniatura krytyczna). *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 44, przedr. zmien. w tegoż: Od Gombrowicza do Mackiewicza. Londyn 1980; Z.S. Siemaszko: Najwyższy czas głośno mówić. *Kultura*, Paryż 1971 nr 1/2. – [W cieniu krzyża:] Z.S. Siemaszko: Kościół w krzywym zwierciadle. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 32; J. Giertych: Nie o przerobienie komunizmu chodzi. *Opoka*, Londyn 1973 nr 7; J. Mirewicz: „W cieniu krzyża” powieść fantastyczna z tezą. *Prz. Powsz.*, Londyn 1973 nr 10. – [Watykan w cieniu czerwonej gwiazdy:] J. Kowalewski: „W Rzymie dwa zgraba”? (O nowej do głębi przejmującej książce J.M.). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1975 nr 227; J. Łobodowski: Krzyż i czerwona gwiazda. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 42; D. Morawski: Majaczenia na temat Krzyża i Czerwonej Gwiazdy. *Kultura*, Paryż 1975 nr 12; J. Giertych: O rzekomym kompromisie Kościoła z komunizmem. *Opoka*, Londyn 1976 nr 12; J. Mirewicz: M. w cieniu Scatoliniego. *Prz. Powsz.*, Londyn 1976 nr 1. – J. Kowalewski: A coś ty złego ludziom zrobił Mackiewicz. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1977 nr 69. – W. Tarnawski: J.M. W tegoż: Od Gombrowicza do Mackiewicza. Londyn 1980 [przedr. wcześniejszych art. oraz omów. „Drogi donikąd”], przedr. w tegoż: Uchwycić cel. Lubl. 1993 [bez omów. „Kontry”]. – H. Grynberg: Wielka tragedia małych ludzi. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 2 [dot.: Droga donikąd]. – M. Kowalski: Sprawa J.M. *Politechnik* 1981 nr 33. – Z.S. Siemaszko: Elementy historyczne w twórczości J.M. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 4. – T. Mianowicz: „Zwycięstwo prowokacji” po latach. *Kultura*, Paryż 1983 nr 9. – J. Zieliński: Rekontra. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 2, przedr. w: Literatura źle obecna. Londyn 1984, *Kurs** 1985 nr 14, w: Literatura źle obecna. Kr.* 1986. – M. Heller: Jeden w polu to też wojsko. *Kultura*, Paryż 1984 nr 9 [rec.: Droga Pani ...]. – R. Kowalski: Samotność w życiu. *Puls*, Londyn 1984 nr 21 [dot.: Sprawa pułkownika Miasojedowa]. – K. Powowski: O twórczości i poglądach politycznych J.M. *Orzeł Biały*, Londyn 1984 nr 1382. – A. Szulczyński: Kontra karabela. *Archipelag*, Berlin Zach. 1984 nr 4 [rec.: Droga Pani ...]. – [W. Bolecki] J. Malewski: Zmarł J.M. *Puls*, Londyn 1985 nr 26, toż *Kult. Niezależna** 1985 nr 9. – S. Kossowska: „Narodowość. antykomunista”. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1985 nr 47, przedr. w tegoż: Galeria przodków. Wwa 1991. – [J. Łojek] I. Jerzewska: Trzeba głośno krzyżeć. *Głos** 1985 nr 3. – M.Z.: Przedmowa do pierwszego wydania krajowego. W: J. Mackiewicz: Zwycięstwo prowokacji. Kr.* 1984 [właśc. 1985]. – M.Z.: Wileński powieści J.M. *Kontakt*, Paryż 1985 nr 5. – J. Maurer: Narodziny klasyka. *Kultura*, Paryż 1985 nr 7/8. – T. Mianowicz: J.M. – pisarz prawdy. *Kontakt*, Paryż 1985 nr 4, przedr.: *Baza** 1986 nr 12. – [L. Plesnar] M. Spis: Trzeba głośno mówić, czyli o J.M. piórem antykomunisty. *Arka** 1985 nr 11, wyd. osob. [Lubl.]: Ofic. im. J. Mackiewicza* 1989, 27 s. – G. Rhode: Der Wahrheitssucher zwischen allen Fronten. *Kulturpolitische Korrespondenz*, Bonn 1985 nr 576, przekł. pol. pt. Pomiędzy frontami w poszukiwaniu prawdy. W: Nad twórczością J.M. Wwa 1990. – [J.M. Rokita]: Myślenie polityczne w cieniu J.M. *Arka** 1985 nr 12, wyd. osob. [Lubl.]: Ofic. im. J. Mackiewicza* 1988 21 s. – [W. Bolecki] J. Malewski: Jedyne prawda jest ciekawa ... (O J.M.). W tegoż: Jedyne prawda jest ciekawa. [Wwa?] 1987. – Z.S. Siemaszko: J.M. na tle Rzeczypospo-

litej wielu narodów. *Myśl Państwa** 1987 nr 1, przedr. *Więź* 1991 nr 2. – N. Taylor: Kresy na emigracji. *Więź* 1988 nr 1. – A.S. Kowalczyk: Cudu nie będzie. O pisarstwie J.M. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 43. – J. Kozioł: M. mniej znany. *Kult. Niezależna** 1989 nr 47 [dot. publikacji przedwojennych]. – P. Kuncewicz: J.M. (Współczesna literatura polska, 9). *Życie Lit.* 1989 nr 34. – Cz. Miłosz: Koniec Wielkiego Xięstwa. (O J.M.). *Kultura*, Paryż 1989 nr 5. – P. Stasiński: Komunizm jak choroba. Na marginesie twórczości J.M. *Res Publica* 1989 nr 2. – N. Taylor: The lost land of Lithuania. The Polish émigré perspectives in the novels of J.M. *The Slavic and East European Journal*, Madison 1989 nr 2. – Z. Kosiński: Nowy zbiór opowiadań J.M. *Zesz. Lit.*, Paryż 1990 nr 30 [rec.: Ściągażki z szuflady Pana Boga]. – J. Kozioł: Pisarz konsekwentny – o przedwojennych poglądach J.M. *Kult. Niezależna* 1990 nr 60. – [S. Mazurek] J. Jarosławski: Przez kresy. *Kult. Niezależna* 1990 nr 62. – Cz. Miłosz: Rok myślowy. Paryż 1990 [o J.M. na s. 174-191]. – Nad twórczością Józefa Mackiewicza. Szkice pod red. M. Zybury. Wwa: Baza 1990, 175 s. [zwartość: Zamiast wstępu; N. Taylor: J.M. w dwu kontekstach: kresowiec i emigrant polityczny; T. Mianowicz: Dwie powieści J.M.: I. „Karierowicz” – problem dwóch prawd. II. Prawda w powieści „Sprawa pułkownika Miasojedowa”; A.S. Kowalczyk: Temat rosyjski; W. Suleja: Sprawa nie tylko Miasojedowa; A. Woldan: Tragedia nad Drogą. Historyczno-literackie eksploatacje od J.M. do Claudio Magrisa; K. Zamorski: Autor pierwszej książki o Katyniu; K. Orłoś: Niezwykły pisarz; M. Nowakowski: J.M. – człowiek i pisarz osobny; G. Rhode: Pomiędzy frontami w poszukiwaniu prawdy; M. Zybury: Kilka uwag nad recepcją twórczości J.M. w PRL; Bibliografia twórczości J.M.]; A. Niewiadomski: Dwie lektury, dwa powroty. *Kresy* 1990 nr 2/3 [rec.: Bunt rojstów]. – K. Zamorski: Akcja K („Kostar”). *Puls*, Londyn 1990 nr 44, przedr. w tegoż: Dwa tajne Biura 2. Korpus. Londyn 1990, przedr. nieco zmien. pt. Autor pierwszej książki o Katyniu w: Nad twórczością J.M. Wwa 1990 [dot.: Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów]. – W. Bolecki: Ptasznik z Wilna. (O Józefie Mackiewiczu). Kr.: Arka 1991, 520 s. – W. Lewandowski: Przyczynki do biografii J.M. pyśbami i pytaniami do Włodzimierza Boleckiego, autora „Ptasznika z Wilna”, przeplatane. *Teksty Drugie* 1991 nr 6, odpowiedź: W. Bolecki, *tamże*. – K. Orłoś: J.M. – sylwetka pisarza. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 32. – J. Trznadel: Głosa szwajcarska do „Kontry” J.M. *Kult. Niezależna* 1991 nr 67. – W. Bolecki: Prawdy niemile. (Witold Gombrowicz i J.M.). *Kresy* 1992 nr 12, przedr. w tegoż: Prawdy niemile. Wwa 1993. – B. Hadaczek: Kresy J.M. *Kresy* 1992 nr 9/10. – M. Horoszewicz: J.M. papofobia. *Więź* 1992 nr 6 [dot.: W cieniu krzyża; Watykan w cieniu czerwonej gwiazdy]. – J. Jarzebski: Dwa bieguny dokumentu: Mackiewicz – Biało-szewski. W tegoż: W Polsce, czyli wszędzie. Wwa 1992. – W. Odojewski: J.M. – po latach. *Arka* 1992 nr 42, przedr. w tegoż: Raptularz krytyczny. Lubl. 1994. – M. Śędrzej: Peaż i polityka – jeszcze raz o kolaboracji J.M. *Kresy* 1992 nr 9/10. – D. Sosnowska: Wyprawa w głąb Czortycy. Polska i Ukraina u Łobodowskiego, Odojewskiego i M. *Kresy* 1992 nr 9/10. – M. Tomaszewski: J.M. „romans z naturą”. *Kresy* 1992 nr 11. – W. Bolecki: „Heimat vieler Völker”. Die „Idee von der gemeinsamen Heimat” im Werk von J.M. [Przet.] M. Mack. *Deutsch-Polnische Ansichten zur Literatur und Kultur*, Darmstadt 1993. – S. Chwin: Zdrada zdradzonych. W tegoż: Literatura a zdrada. Kr. 1993. – B. Hadaczek: Demityzacja kresów J.M. W tegoż: Kresy w literaturze polskiej XX w. Szczec. 1993. – T. Mianowicz: Zbrodnia literatury; J. Trznadel: Sowieckie „jądło ciemności”. (J.M. a Katyń) *Kresy* 1993 nr 16. – S. Uliasz: Kresy wspólnota wspólnot. W tegoż: Literatura kresów – kresy literatury. Rzeszów 1994 [m.in. o J.M.]. – M. Adamiec: „Sprawa pułkownika Miasojedowa”, czyli opowieść „o tym co było”. *Kresy* 1995 nr 1, przedr. w tegoż: „Cień wielkiej tajemnicy ...”. Gdansk 1995. – W. Lewandowski: „Głęboki szacunek” i „Grzydzęci poprawki”. J.M. i redaktor „Wiadomości”. W: „Wiadomości” i okolice. Tor. 1995. – W. Lewandowski: Rosja J.M. *Kresy* 1995 nr 1. – J. Swolki: Dżentelmen i kontrewolucjonista wobec wieku XX.

Kresy 1995 nr 1. — M. Zadencka: J.M. Wielkie Księstwo Litewskie: pole doświadczalne XX wieku. W teście: W poszukiwaniu utraconej ojczyzny. Obraz Litwy i Białorusi w twórczości wybranych polskich pisarzy emigracyjnych. Uppsala 1995. — W. Bolecki: Antypolityczny antykomunista. Sylwetka ideowa J.M. W: Myśl polityczna na wygnaniu. Wwa 1996. — J. Czachowska: Zawite dzieje hasła J.M. w słownikach IBL. Glossa do nowej edycji „Wileńskiej powieści kryminalnej”. *Teksty Drugie* 1996 nr 6. — A. Fitas: Model powieści Józefa Mackiewicza. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1996, 232 s. — J. Galuszka: J.M. — pisarz, który do kraju naprawdę jeszcze nie wrócił. W: Szkice o polskich pisarzach emigracyjnych. Kat. 1996. r

J.Cz.

MACKIEWICZ Stanisław

1896-1966

Podpisywał teksty też: Cat-Mackiewicz; Mackiewicz (Cat). Pseud.: a.m.; Cat; (Cat); Gallieni Gallus; Gaston de Cézary; m.; M.; q.m.; Quand même; r-r-r.; S.M.; St.M.; wicz; ..wicz; — wspólnie z Walerianem Charkiewiczem, Józefem Mackiewiczem, Jerzym Wyszomirskim; Felicja Romanowska. Prozaik, publicysta.

Urodzony 18 grudnia 1896 w Sankt Petersburgu; syn Antoniego Mackiewicza, pochodzącego z rodziny ziemiańskiej, współwłaściciela kilku kamienic w Petersburgu oraz firmy Fochts i Ska produkującej wina, i Marii z Pietraszkiewiczów; starszy brat Józefa Mackiewicza, powieściopisarza i publicysty, wuj Kazimierza Orłosa, prozaika. Naukę rozpoczął w 1905 w tzw. Peterschule w Petersburgu. Po przeniesieniu się rodziny do Wilna, od 1907 uczęszczał do Gimnazjum Rządowego im. Aleksandra I, a od 1910 do prywatnego gimnazjum klasycznego Winogradowa. W 1911 należał do tajnego koła samokształceniowo-politycznego młodzieży narodowej Pet i pełnił funkcję „starszego”. Współredagował tajne pismo młodzieży szkolnej *Pobudka*. Na początku 1914 wyjechał do Krakowa, gdzie jako wolny słuchacz uczęszczał na wykłady historii literatury i filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wybuchu I wojny światowej, który zastał go pod Wilnem, próbował bezskutecznie przedostać się do Krakowa i zaciągnąć się do Legionów. Następne miesiące spędził w Wilnie i Petersburgu. W grudniu 1914 powrócił do Wilna, gdzie w 1916 zdał maturę w polskim gimnazjum Stowarzyszenia Nauczycieli i Wychowawców. W tymże roku debiutował szkicem „Henryk Sienkiewicz”. Jesienią 1916 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Wstąpił do Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, pisywał w jego organie pt. *Miesięcznik Młodzieży Polskiej*. Na początku 1917 związał się z Polską Organizacją Wojskową; za udział w tej organizacji został 30 września 1917 aresztowany przez władze niemieckie i osadzony w Cytadeli. Pozorując chorobę znalazł się w szpitalu więziennym, skąd 2 października uciekł i przedostał się do Krakowa. Do końca 1918 studiował prawo, kontynuował też (do końca 1919) działalność w organizacji „Zet”. Na przełomie 1917

i 1918 pracował jako dziennikarz w *Czasie*. Następnie przyjechał do Warszawy i w marcu 1919 wstąpił ochotniczo do oddziału jazdy majora Władysława Dąbrowskiego (później, od czerwca 1919, 13. Pułk Ułanów Wileńskich, następnie 211. Pułk Ułanów). Brał udział w działaniach wojennych pod Baranowiczami, Mińskiem Litewskim i Górą. W listopadzie 1919 został urlopowany z wojska i immatrykułował się ponownie na wydział prawno-państwowy UW. Współpracował z warszawskim biuletynem *Straż Kresowej* (1919-20). W 1920 ożenił się z Wandą Krahełską. Do wojska powrócił pod koniec czerwca 1920 i brał udział w końcowym etapie kampanii 1920 r. Po powrocie do Warszawy był sprawozdawcą parlamentarnym *Dziennika Powszechnego* (1920-22), publikował też w tygodniku *Polska* (1921-22). Wiosną 1922 był krótko sekretarzem redakcji *Dziennika Poznańskiego*. Następnie zamieszkał w Wilnie, gdzie kontynuował studia na Uniwersytecie Stefana Batorego; w 1924 uzyskał magisterium. W drugiej połowie 1922 założył w Wilnie dziennik *Słowo* o orientacji konserwatywnej i monarchistycznej (nr 1 wyd. 1 sierpnia), był jego redaktorem, od 1923 także wydawcą (tu m.in. artykuły wstępne podp. Cat oraz liczne felietony podp. St.M. i krypt. m., używanym też przez Józefa Mackiewicza). W czerwcu 1924 wydawał nadto pismo *Dzwonnik* (ukazało się 9 numerów). Uczestniczył w życiu politycznym kraju; był od 1925 wiceprezesem Zarządu Głównego Organizacji Monarchistycznej, od 1926 członkiem Rady Naczelnej Zjednoczenia Monarchistów Polskich oraz współzałożycielem i członkiem władz naczelnych wileńskiej Organizacji Zachowawczej Pracy Państwowej, od 1927 członkiem Prezydium Komitetu Zachowawczego, od 1937 członkiem Zarządu Stronnictwa Zachowawczego. W 1928-35 był członkiem Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (BBWR) i dwukrotnie (1928-30, 1930-35) posłem na sejm II i III kadencji z ramienia grupy konserwatywnej. Od 1928 pełnił funkcję sekretarza sejmowej komisji konstytucyjnej. Po rozwiązaniu BBWR kandydował dwukrotnie w wyborach do sejmu jako kandydat niezależny, w obu wypadkach przegrywając. W 1931 odbył podróż dziennikarską do ZSRR. W marcu 1939 jako reprezentant opozycji prawicowej został aresztowany i osadzony w Berezie Kartuskiej, gdzie przebywał 17 dni. Po wybuchu II wojny światowej i wkroczeniu armii radzieckiej na wschodnie ziemie RP, 18 września 1939 opuścił Wilno i przez Kowno, Tallin i Włochy dotarł pod koniec 1939 do Paryża. W styczniu 1940 został mianowany członkiem I Rady Narodowej. Od stycznia do czerwca 1940 wydawał tygodnik *Słowo*. Po kapitulacji Francji, w sierpniu tegoż roku opuścił Paryż i pod nazwiskiem Feliks Górski

przez Portugalię przedostał się do Londynu. Wobec niemożności założenia pisma (por. Twórczość, poz. 9), kontynuował działalność publicystyczną, wydając nakładem własnym liczne broszury polityczne. W kwietniu 1941 został postawiony przed sądem honorowym I Rady Narodowej za przedwojenne proniemieckie publikacje w *Stowie* oraz próby skłonięcia rządu polskiego 17 czerwca 1940 w Libourne do rozmów kapitulacyjnych z Niemcami; wyrok nie zapadł z powodu rozwiązania Rady we wrześniu 1941. W 1946-50 redagował tygodnik *Luów i Wilno*. Po zakończeniu wojny był powołany do III i IV Rady Narodowej (1949-53). Współpracował z wieloma pismami emigracyjnymi, m.in. z londyńskimi *Dziennikiem Polskim* i *Dziennikiem Żołnierza* (Londyn, 1950-56), *Wiadomościami* (1951-56; tu też pod pseud.: q.m., Quand même), *Dziennikiem Polskim* w Detroit w USA (1949-54). Zaczął sporadycznie publikować w kraju, w *Odrodzeniu* (1946; tu fragmenty książki „Lata nadziei”), w *Dziś i jutro* (1948; pod krypt. a.m. artykuł „Londyniszczę”, nr 10). W 1954 otrzymał nagrodę firmy Tazab, przyznaną najbardziej lubianym pisarzom czytelników *Wiadomości*. W czerwcu 1954 został mianowany premierem i ministrem spraw zagranicznych rządu emigracyjnego RP w Londynie; funkcje te pełnił do sierpnia 1955. W czerwcu 1956 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie; w związku z decyzją powrotu został wykluczony ze Związku Ziem Północno-Wschodnich w Londynie. Zajął się twórczością literacką i publicystyczną. Artykuły i eseje historyczne, komentarze polityczne, felietony i fragmenty prozy ogłaszał w *Przeglądzie Kulturalnym* (1956-62), *Kierunkach* (1956-64; tu m.in. cotygodniowy felieton, w 1956 cykl artykułów poświęconych literaturze rosyjskiej „Łabędź-carówna”, w 1959 cykl esejów „Odeszli w zmierzch”, w 1962 cykl „Królowa Jadwiga”, w 1963 „Nasze przedwczoraj”) i *Stowie Powszechnym* (1958-65; tu codzienny komentarz, w 1958-59 felietony polityczne i kulturalne podp. Cat). Ogłaszał też recenzje teatralne w *Tygodniku Zachodnim* (1956-57). Jesienią 1956 krótko prowadził wykłady z literatury rosyjskiej na UW. W 1957 został członkiem SDP i ZLP. W tymże roku otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka. Od 1958 zamieszczał artykuły, felietony i recenzje w paryskiej *Kulturze* (pod nazwiskiem i pseud. Cat). W marcu 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa, za co został objęty zakazem druku; redakcje *Kierunków* i *Słowa Powszechnego* zerwały z nim współpracę. W tymże roku zaczął publikować w paryskiej *Kulturze* (pod pseud. Gaston de Cérizay) artykuły dotyczące sytuacji politycznej w Polsce, za co w połowie 1965 został oskarżony przez prokuraturę o przekazywanie wrogim ośrodkom materiałów szkalujących PRL

(proces zawieszono). Odznaczony Krzyżem Niepodległości z Mieczami, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta i Węgierskim Krzyżem Zasługi II klasy. Zmarł po długotrwałej chorobie 18 lutego 1966 w Warszawie. W 1984 otrzymał pośmiertnie nagrodę niezależnego pisma *Arka* za twórczość prozatorską.

TWÓRCZOŚĆ

1. Henryk Sienkiewicz. Studium literackie. Wil.: A. Rutkowski 1916, 55 s.

2. Statut Litwy Środkowej. (O autonomię wileńską). [Szkic]. Wil.: L. Chomiński 1922, 48 s.

3. Kropki nad „i”. [Felietony polityczne]. [Wil.]. Nakł. *Słowa*; Wydawn. Wil. 1927, 134 s.

4. Dziś i jutro. [Felietony polityczne]. [Wil.]. Nakł. *Słowa*; Księg. J. Zawadzkiego [1929], 205 s.

5. Myśl w obcęgach. [Felietony polityczne]. *Stowo* 1931 nr 3-152. Wyd. osob. z podtyt.: Studia nad psychologią społeczeństwa sowiektów. Wwa: F. Hoessick 1931, 209 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Poznań: Księg. św. Wojciecha 1932; wyd. 3 tamże 1935.

Przekł. ang. Russian minds in fetters. [Przekł. i wstęp] E. Sapieha. London 1932.

6. Wileńska powieść kryminalna. [Współaut.: W. Charkiewicz, J. Mackiewicz, J. Wyszomirski]. *Słowo* 1933 nr 65-103. Wyd. osob. Wil.: [druk.] *Słowo* 1933, 191 s. Wyd. nast.: Wstępem i przyp. opatrzył W. Lewandowski. Londyn: Kontra 1995, 181 s.

Podp. wspólnym pseud.: Felicja Romanowska, w wyd. 1995 podane nazwiska autorów. Według S.M. wkład autorski przedstawia się następująco: J. Mackiewicz – 12 rozdz., J. Wyszomirski – 10 rozdz., S.M. – 4 rozdz., W. Charkiewicz – 1? rozdz. (Nie wystrzelone naboje. *Kronika* 1957 nr 3). Wstęp W. Lewandowskiego: O „Wileńskiej powieści kryminalnej” i kilku „sprawach” wileńskich, s. 15-63.

7. Powiastki dla Basi i Ali. [Opowiadania dla dzieci]. [Wil.: *Słowo* 1938], 14 s.

8. Książka moich rozczarowań. [Szkice literackie i publicystyczne]. Wwa: Rój 1939, 380 s.

Zawiera wybór artykułów wstępnych i felietonów druk. w *Stowie* w 1924-1938 w działach: Walka z polskim zakłamaniem; Francja; U źródeł mego imperializmu; Ludzie i wydzierzenia o kobiecich oczach; Józef Piłsudski; Wszystko kołam co palimem, wszystko pałę co kochałem; Accipe lampademardentem; Zrozumny przeklinanych; Ludzie, którzy przechodzą i którzy przeszli; Osty, skowronki i Nabuchodonozory.

9. List otwarty do pana Prezesa Rady Ministrów. [Londyn 28 XI 1940], 2 s.

W związku z komunikatem Rządu Polskiego w *Dz. Pol.* z dnia 22 XI 1940 głoszącym, iż na emigracji powinno wychodzić tylko to jedno polskie pismo polityczne.

10. Historia Polski od 11 listopada 1918 r. do 17 września 1939 r. [Eseje historyczno-polityczne]. Powst. jesień 1940. Wyd. Londyn: M.I. Kolin 1941, 347 s. Wyd. nast.: [Wwa.]: Pol. Inst. Spraw Między-

narodowych 1958, powiel.; Cz. 1-2. [Kr.:] Enigma* [1983-1984]; z przedm. J. Perkala. Londyn: Puls 1985; Wwa: Kontra* 1985; Wr.: Wektory* 1986; Wr.: Wektor* 1989; Wwa: Głos* 1989. Przedr. zob. poz. 34 (t. 3).

Układ w częściach: Noc i brzask; Ranek; Dzień; Wieczór. Przekł. niem.: Marburg 1956.

11. O jedenastej, powiada aktor, sztuka jest skończona. Polityka Józefa Becka. [Studium polityczne]. Londyn: M.I. Kolin 1942, 172 s. Wyd. nast. zob. poz. 34 (t. 2). Por. poz. 29.

Przekł. ang.: Colonel Beck and his policy. [Przeł.] A.T. Luostawski. London 1944.

12. Klucz do Piłsudskiego. [Szkic biograficzny]. Londyn: Nakł. autora 1943, 174 s. Wyd. nast.: Wwa: Krag* 1984; Wwa: Iskry 1992, wyd. 3 [właśc. 4] 1996. Przedr. zob. poz. 34 (t. 1).

13. Lata nadziei. (17 września 1939-5 lipca 1945). [Publicystyka polityczna]. Londyn: Nakł. autora [1946], 216 s. Wyd. nast.: Wwa: Krag* 1984; Wwa: Głos 1990. Przedr. zob. poz. 34 (t. 4). Por. poz. 24.

Dot. emigracji polskiej w l. 1939-1945.

14. Dostojewski. [Studium biograficzne]. Powst. ok. 1943. Druk *Wiadomości*, Londyn 1950 nr 34, 41, 46, 48, 50, 52/53, 1951 nr 2, 4, 6, 10, 11/12, 14, 18, 20, 24, 26, 31, 34, 39, 40, 44. Wyd. osob. Wwa: PIW 1957, 262 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Pax 1979; Londyn: Puls 1993, wyd. nast. tamże 1995.

Przekł.: ang.: Dostoyevsky. [Przeł.] S. Horko. London 1947, — niem.: Der Spieler seines Lebens F.M. Dostojewskij. Zürich 1952, — portug.: Dostojewski. [Przeł.] J. da Natividade Gaspar. Lisboa 1955.

15. Nuremberg and after. [Szkic]. Newtown: Montgomeryshire Printing and Stationery Co. 1946, 31 s.

Podp.: Gallieni Gallus.

16. Melina. Pięć odsłon dramatycznych. Londyn: Gryf 1951, 40 s. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych 1951.

17. Kamil Arago. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych 1952. Druk *Kultura*, Paryż 1952 nr 9 s. 37-43. Przedr. *Kierunki* 1957 nr 33 s. 9.

Praprem. krajowa Łódź, T. Nowy 1960.

18. Siżyś. [Utwór dramatyczny w 1 akcie o Z. Krasieńskim]. Praprem. Londyn, T. Sztuk Czytanych 1952. Druk *Kultura*, Paryż 1952 nr 9 s. 43-56.

Praprem. krajowa łącznie z J.M. Rymkiewicz: Król w szafie pt. Album jednoaktówek. Praprem. Łódź, T. Nowy 1960. Adapt. tv pt. Spotkania. Adapt.: R. Szejda. TV 1977.

19. Stanisław August. [Studium biograficzne]. Londyn: Gryf 1953, 257 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1956; wyd. 3 Wwa: Pax 1978.

20. Fakty i dokumenty. Londyn: Mac Neill 1954, 19 s.

Stenogram przemówienia Prezesa Rady Ministrów S.M. w dniu 28 czerwca 1954 r. w sali Rady Narodowej RP w Londynie. — Wyd. z funduszy prywatnych.

21. Od małego Bergu do wielkiego Bergu. [Szkic polityczny]. Londyn: Nakł. *Tygodnika* 1956, 95 s.

22. Londyniszczce. [Felietony]. *Prz. Kult.* 1956 nr 20-49. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1957, 150 s.

Zawartość: Irytacja poskramiana; W ciągu kilku sekund; Kieliszek koniaku; Psychologia góruje nad prawem; W odpowiedzi na listy i anonimy; O podświadomości w polityce zagranicznej; Felieton o snobizmie; Europa a Anglia; Moje emigracyjne dossier; Rok 1863; Rok 1877 i konferencja w Wersalu; O niedotrzymanym układzie.

23. Muchy chodzą po mózgu. [Szkice literackie]. Kr.: WL 1957, 211 s.

Wybór felietonów druk. w londyńskich *Wiadomościach* w 1950-1956.

Zawartość: Sciogli la treccia; Recenzja i recenzent; Prababki nie zawsze były sędziwe; O Gogolu; Chciałem pisać; Na Tottenham Court Road; Gramatyka i astrologia; Quo vadis; Wszystko albo nic; Należy umieć fotografować dokumenty; Pamiętniki Chłędowskiego; Uwagi prawnika; Sam na sam z Czechowem; „Powieści może pisać tylko szlachta”. Drugi po Boccaccio. Podróż na Sachalin. „Doktor, ich sterbe”; Złotawy pył; Secesja; Karol Maurras; O, Sehnsucht dul; Złotawość młodocianych; Falanster literatów.

24. Zielone oczy. [Szkice polityczno-historyczne]. Wwa: Pax 1958, 354 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1987.

Kontynuacja książki *Lata nadziei*, poz. 13; dot. okresu międzywojennego, wydarzeń lat II wojny światowej i lat powojennych.

25. Był bal. [Szkice historyczne i literackie]. Wwa: Pax 1961, 370 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Zawartość: Grom po gromie; Był bal; Wdzięk i niewinność; Klio szepce swoje prawa; Początki romantyzmu; Restauracja; Liberum conspro; Mickiewicz mój i wasz; Brytania panuje nad morzami; Filozofia niemiecka; Wyraz: „burżuazja”; Rozstajne drogi; Napoleon III; Wojna krymska; Po rozbięciu świętego przymierza; Bismarck, czarna kotka i Lola Montez; Bismarck i Grotger; Od Biarritz do Sedanu; Przeciwięstwa; Sienkiewicz; „Marsylianka” i „Augustyn”; Znam, znanadto dobrze znam; Lew Tolstoj; Republika oportunistyczna; Od oportunizmu do sojuszu z Rosją; Panama i Dreyfus; Galicja a Franciszek Józef; Rosyjskie impresje; Z Klio na kolanach.

26. Dogrumowa. (Komedia). *Dialog* 1961 nr 7 s. 39-61.

Na motywach książki: Stanisław August, zob. poz. 19.

27. Dom Radziwiłłów. [Eseje historyczne]. Powst. 1962. Wyd. ze wstępem J. Jaruzelskiego. Wwa: Czyt. 1990, 253 s.

Książka wyd. z egz. przeznaczonego do wyd. w jęz. niem. w wydawn. Piper Verlag; odnaleziona w 1987 przez T. Nowakowskiego.

Zawartość: La donna e mobile; Pierwsze cztery pokolenia; Cztery znaczenia wyrazu: Litwin; Radziwiłłowie XV wieku; Barbara Radziwiłłówna; Przeciwięstwa; Rozmysłania w Archiwum; Mikołaj Czarny; Habent sua fata libelli; Pamiętnik Albrychta Stanisława Radziwiłła, kanclerza wielkiego litewskie-

go; Zwycięstwa i klęska; Henryk Sienkiewicz i litewskie „Vichy”; Archiwum Radziwiłłowskie z XVII i XVIII wieku; Nike, Nike, Nike; Równouprawienie z monarchiami; Wojna z Sapiehami; Dekadencja; Memento mori; Anegdota o „Panie Kochanku”; Polityka ks. Karola Radziwiłła; Pojednanie z królem; Wstęp do XIX wieku; Honor Polaków; Eliza i Wilhelm; Odnowicielka Nieświeża; Artur Bartels – Radziwiłł nieprawy; Prezes Kota Polskiego w Berlinie; Renata; Książę Janusz Radziwiłł; Piłsudski w Nieświeżu; Chrząst księżniczki. Zawiera fragm. książek: Stanisław August [poz. 19]. Herezje i prawdy [poz. 28].

28. Herezje i prawdy. Wwa: Pax 1962, 269 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Szkice historyczne dot. XIV-XV w.

29. Polityka Becka. Paryż: Inst. Lit. 1964, 188 s. Zawiera m.in. fragm. z książki zob. poz. 11.

30. Europa in flagranti. [Szkice historyczne i literackie]. Wwa: Pax 1965, 311 s. Wyd. 2 tamże 1975. Zawartość: Boerowie; Anatol France; Bokserzy [dot. powstania w Chinach w 1900]; Wielkie zagadnienia filozofii historii; Anglia, Niemcy i osoby dramatu, Kraków [o T. Boyu-Żeleńskim i S. Wyspiańskim]; Dekadencja [w literaturze rosyjskiej]; Edward VII; Wyspiański [o publicystyce Młodej Polski]; Prowokacja [analiza pojęcia]; Walka z kościołem we Francji; Wojna rosyjsko-japońska; Rozważania nieśmiatle [dot. etyki w rządzeniu państwem]; Manifest 17 października; Galicja w 1906 roku; Polacy w pierwszej dumie; Klawisz od fortepianu zamiast zębów; Tygrys [G. Clemenceau]; Pierwsze urzędowanie Clemenceau; Kryzys bałkański; Powieść Arystydesa Brianda; Nastroje; Dwie epoki; Agadir; Wywaszczanie [o H. Sienkiewicz]; Długosz, Pasek, Sienkiewicz, Kontusze, sukmany, zbrodnia „Zet”; Młodość Churchill; Śmierć Tolstoja; Wojna z Turcją; Sazonow; Pani zabija pana [dot. Francji w 1913].

31. Odeszli w zmierzch. Wybór pism 1916-1966. [Wyboru dokonali: W. Mackiewiczowa, A. Niemczykowa, B. Rzepecka]. Wwa: Pax 1968, 366 s.

Zawiera szkice, felietony i recenzje m.in. o teatrze pol. w latach międzywojennych i współczesnych, o filmie pol., o literaturze pol. i obcej oraz o autorach i aktorach.

32. Kto mnie wołał, czego chciał... [Wybór felietonów]. Wyboru dokonali W. Mackiewiczowa, A. i W. Niemczykowie, B. Rzepecka. Wwa: Pax 1972, 438 s.

Teksty z l. 1923-1966, w tym część wcześniej nie publikowanych, wyd. z materiałów pośmiertnych autora. – Układ w działach: Nie wszystko możemy zapomnieć; Analiza pojęcia „honor”; Wszystko Kocham, co paliłem, wszystko pale, co kochałem; Odeszli w zmierzch.

33. Kto mnie nie chciał? [Wybór szkiców publicystycznych]. Sztokholm: Jedność 1982, 75 s.

Wybór fragm. z broszur z 1945-1946: Świsstek papieru; Modlitwa Judasza; Referendum, – oraz: Zapiski z kraju niewoli. [Powst. 1966]. – Aneks: K. Okulicz: Stanisław Mackiewicz. (Natus 1897 – Obiit 1966); M.K. Pawlikowski: S.M. w listach do przyjaciela; Z. Nowakowski: „Pamiętni w tej ojczyźnie synowi”.

34. [Dzieła]. Wwa: Pokolenie* 1986.

[T.] 1. Klucz do Piłsudskiego, 174 s. Zob. poz. 12.

[T.] 2. O jedenastej – powiada aktor – sztuka jest skończona. Polityka Józefa Becka, 171 s. Zob. poz. 11.

[T.] 3. Historia Polski od 11 listopada 1918 r. do 17 września 1939 r. Cz. 1-2, 178 + 179-347 s. Zob. poz. 10.

[T.] 4. Lata nadziei. (17 września 1939-5 lipca 1946) [właśc. 1945], 216 s. Zob. poz. 13.

W poszczególnych tomach podawany jedynie na okładce kolejny numer w ramach edycji.

35. Teksty. [Publicystyka polityczna]. Wybrał, oprac. oraz wstępem poprzedził J. Januzelski. Wwa: Czyt. 1990, 498 s.

Zawiera 81 felietonów politycznych.

Nadto broszury polityczne wydane nakładem własnym autora: Grudzień 1941. Fakty i dokumenty. London [1941], 38 s. – Listopad 1941. Fakty i dokumenty. London [1941], 42 s. – Październik 1941. Fakty i dokumenty. [London] 1941, 44 s. – Cała prawda. London [1942], 36 s. – Cel najbliższy. London [1942], 29 s. – Czarnym atramentem. London [1942], 38 s. – Lwów i Wilno. London [1942], 30 s. – Styczeń 1942. Fakty i dokumenty. London [1942], 40 s. – Timeo Danaos et dona ferentes. London [1942], 21 s. – Trzylecie. London [1942], 53 s. – Albo – albo. Po konferencji moskiewskiej. London, listopad 1943, 30 s. – Dymy Smoleńska. London, maj 1943, 31 s. – Kryzys rządu. London [1943], 32 s. – Po zgonie ś.p. gen. Sikorskiego i upadku Mussoliniego. London, sierpień 1943, 39 s. – Powrót Kota. London, kwiecień 1943, 28 s. – Z ziemi włoskiej. London, październik 1943, 45 s. – Czekamy. London, czerwiec 1944, 31 s. – [Czwartego] 4 stycznia 1944 r. London, styczeń 1944, VI, 34 s. – [Dziewiętnastego] 19 marca. London, marzec 1944, 31 s. – Maj 1944. London, maj 1944, 31 s. – Nie! London, listopad 1944, 15 s. – Nowogródek. London, luty 1944, 16 s. – Nowy rząd. London, grudzień 1944, 18 s. – Październik 1944. London, październik 1944, 31 s. [zawiera też: Z. Nowakowski: Persona gratis]. – Pińsk. London, luty 1944, 14 s. – Przed majem. London, kwiecień 1944, 31 s. – Rozkaz. London, wrzesień 1944, 16 s. – Sosnkowski. London, maj 1944, 31 s. – Wielkanoc 1944. London, marzec 1944, 31 s. – Wilno. London, luty 1944, 16 s. – Britain and Poland in October 1945. London [1945], 16 s. – Co teraz robić? London, październik 1945, 15 s. – Jedźmy: nikt nie woła. London, styczeń 1945, 15 s. – Lady Macbeth myje ręce. London, lipiec 1945, 15 s. – List filozoficzny. London, wrzesień 1945, 15 s. – Mikołaj, Mikołaj Mikołajewicz, Mikołajczyk. London, luty 1945, 15 s. – Modlitwa Judasza. London, maj 1945, 15 s. – Niepomni na braci zza Buga. London, listopad 1945, 16 s. – Niewola krymska. London, marzec 1945, 19 s. – Studium o prowokacji. London, grudzień 1945, 16 s. – „Świsstek papieru”. London, kwiecień 1945, 15 s. – Wracać czy nie wracać. London, sier-

pień 1945, 15 s. — Referendum. London lipiec 1946, 15 s. — Zjednoczenie narodowe czy kłucz partyjny. [London 1951], 15 s. — O handel śmiercią. [London 1953], 16 s. — Za kulisami rezygnacji Prezydenta. [London] 1953, 16 s. — O sąd obywatelski nad handlarzami śmiercią. London, maj 1954, 11 s. — Wybory. [London: Nakł. autora] 1954, 14 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1956. — S. Mackiewicz: Un travail raté. *Kultura*, Paryż 1955 nr 11 [dot. działalności politycznej]. — S. Mackiewicz: O moim „Londyniszczu”. *Dz. Pol.* 1956 nr 280. — S. Mackiewicz: Odeszli w zmierzchu. [11 tekstów wspomnieniowych]. W tegoż: Kto mnie wołał, czego chciałem... zob. Twórczość poz. 32. — Wywiad: Dlaczego wróciłem? Rozm. IG. Jaszufski (g). *Życie Warsz.* 1956 nr 143.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (J. Jaruzelski). — LP (red.). — RL 1966 (P. Grzegorzczak) — J. Jaruzelski: M. 1896-1966. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1986 nr 2 [tu bibliogr. przedmiotowa i kalendarium].

K.W. Zawodziński: Publicystyka M. *Wiad. Lit.* 1930 nr 2 [rec.: Dział i jutro]. — M. Czapska, *Kob. Współcz.* 1931 nr 35 [rec.: Myśl w obiegach]. — [Książka moich rozczarowań:] J. Maślński: Zbieracz kamyków filozoficznych. *Comedia* 1939 nr 3; K. Pruszyński: Zagoniecy publicystyki polskiej. *Il. Kur. Codz.* 1939 nr 6, przedr. w tegoż: Wybór pism publicystycznych. T. 1. Kr. 1966; J.E. Skwiński. *Kron. Pol. i Świata* 1939 nr 6. — F.B. Czarnomski: Sami na sam, czyli rozmowa z Mackiewiczem o Mackiewiczu. Londyn: Nakł. autora 1941, 22 s. — E. Hinterhoff: Moja odpowiedź. Fakty i dokumenty. Londyn: Nakł. autora 1942, 30 s. [polem. z poglądami S.M.]. — [Historia Polski od 11 listopada 1918 r. do 17 września 1939 r.]: E. Ligocki: Echa z martwego domu. Edynburg: T. Nelson & Sons 1942, 32 s.; W. Kętrzyński: Od brzości do nocy. *Dzisiaj i Jutro* 1946 nr 46. — Z. Nowakowski: L'éléphant terrible. *Wiadomości*, Londyn 1946 nr 8 [rec.: Lata nadziei]. — I. Pannenkowa: Cat-M na widowni. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 43. — S. Stroński: Książka bez nadziei. *Wiadomości*, Londyn 1946 nr 14/15 [rec.: Lata nadziei]. — [Dostojewski:] Ch. Hollis: The novelist of schizophrenia. *The Tablet*, Londyn 1948 nr 5644; R. Curle. *Time and Tide*, Londyn 1948 nr 44; P. Tromer: Sense and sensibility. *The Spectator*, Londyn 1948 nr 6276. — S. Kisielewski: Porządek stary już się wali. W tegoż: Rzeczy mądre. Wwa 1956 [rec.: Historia Polski...]. — [Londyniszcz:] K.A. Jung: Dlaczego Londyniszcz? *Prz. Kult.* 1956 nr 40; Lector: Rewizjonizm. *M. Horyzonty*, Paryż 1956 nr 4. — [Stanisław August:] P. Hertz: Esej czy program historyczny. *Prz. Kult.* 1957 nr 14; P. Jasienica: Wzgardzony, lecz mądry. *Nowe Książ.* 1957 nr 13; M. Kasterska: Ten, co przynosi nieszczęście. *Horyzonty*, Paryż 1957 nr 11; M. Klimowicz: Rehabilitacja Stanisława Augusta. *Nowe Sygnały* 1957 nr 17; M. Kasterska. *Horyzonty*, Paryż 1957 nr 34; J. Lojtek: Cat o Stanisławie Augustu. *Współczesność* 1957 nr 5. — [Dostojewski:] S. Lem: O Dostojewskim niepowszechnie. *Noua Kult.* 1957 nr 25, przedr. w tegoż: Wejście na orbitę. Kr. 1961; J. Maślński: Dostojewski — czy masoni, cykliści i seksualisci? *Życie Lit.* 1957 nr 27; R. Przybylski: Prorok. *Kultura* 1957 nr 36. — J. Ziemelek: Obrona Stanisława Augusta. *Życie Lit.* 1957 nr 34 [dot. Stanisław August]. — J. Gavrilo: Russkaja literatura „po Mackeviču”. *Literaturnaja Gazeta*, Moskwa 1958 nr 2 i 10 XII. — P. Jasienica: Obrona grzesznicy. *Twórczość* 1958 nr 3 [rec.: Dostojewski]. — [S. Kisielewski] Kisiel: Chwałę M. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 12. — [J. Mieroszewski] Londyńczyk: Kisiel — Cat — Pax. *Kultura*, Paryż 1958 nr 9. — N. Modzelewska: Chodzą muchy, chodzą... *Twórczość* 1958 nr 5 [rec.: Muchy chodzą po mózgu]. — [W.A. Zbyszewski] K. Nienski: Twórczość krajowa S.M. *Kultura*, Paryż 1958 nr 7/8. — [Zielone oczy:] P. Jasienica: Fiat voluntas. *Twórczość* 1959 nr 7; W. Górnicki: Paradoksalna lekta. *Nowe Książ.* 1959 nr 13. — J.E. Płomiński: Rehabilitacja Stanisława Augusta. *Życie*

i Myśl 1959 nr 9/10 [rec.: Stanisław August]. — [Zielone oczy:] W. Pobóg-Malinowski. *Orzeł Biały*, Londyn 1959 nr 28; J. Putrament: Bruliony. *Prz. Kult.* 1959 nr 24; O. Terlecki: Marginesy „Zielonych oczu”. *Życie Lit.* 1959 nr 26; B. Wiślicki: Ślepi i kulawi. *Więź* 1959 nr 7/8; S. Zabiello: M. o emigracji. *St. Powsz.* 1959 nr 105. — [S. Kisielewski] Kisiel: Marginalia kulturalne — i nie kulturalne. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 25 [o esejach S.M.]. — W. Olszewski: W zaulku M. *Horyzonty*, Paryż 1960 nr 45. — W. Wóhnot. *Kultura*, Paryż 1960 nr 1/2 [rec.: Zielone oczy]. — [Był bal:] K. Grzybowski: Jak ślicznie, lekko tańczysz pan...? *Życie Lit.* 1961 nr 30, polem.: [S. Kisielewski] Kisiel: Ramanentów złoćwociąg ciąg dalszy *Tyg. Powsz.* 1961 nr 35; D. Horodyński: Urok anachronizmu. *Nowe Książ.* 1962 nr 2. — J. Sakowski: Tryptyk o S.M.: Nimb nad peruką [rec.: Stanisław August]; M. a Proust; Nasi najulubięsi [dot.: Londyniszcz]. W tegoż: Asy i damy. *Paryż 1962.* — [Herezje i prawdy:] K. Koźniewski: Herezje i półprawdy. *Polityka* 1963 nr 28; T.J. Zółciński: Między apoteozą a potępieniem. *Twórczość* 1963 nr 10. — [J. Mieroszewski] Londyńczyk: *Kultura*, Paryż 1964 nr 7/8 [rec.: Polityka Beckal]. — J. Wendel: Skrzypek i kataryniarz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 31. — W.A. Zbyszewski: „Europa in flagranti” S.M. *Kultura*, Paryż 1965 nr 12. — W.A. Zbyszewski: M. i wolność prasy w Polsce. *Kultura*, Paryż 1965 nr 10. — W. Hubert: Im memoriał S.M. *Begegnung mit Polen*, Düsseldorf 1966 nr 3. — L. Kirkin: Lord Paradoks polskiego dwudziestolecia. *Kronika*, Londyn 1966 nr 10. — A. Micewski: Ostatnia książka M. *Więź* 1966 nr 3 [rec.: Europa in flagranti]. — K. Okulicz: S.M. *Kultura*, Paryż 1966 nr 3. — J. Stefanowicz: *Życie i Myśl* 1966 nr 3. — S. Stomma: *Cat. Tyg. Powsz.* 1966 nr 10. — W. Wnuk: Ostatni, co tak poloneza wodził. *Kierunki* 1966 nr 14. — J. Wyka: Historiozofia anegdoty i uroki relikwii. *Twórczość* 1966 nr 12. — W.A. Zbyszewski: S.M. *Kultura*, Paryż 1966 nr 6, przedr. w tegoż: Zagubieni romantycy i inni. *Paryż 1992.* — A. Micewski: S.M.-Cat. *Więź* 1967 nr 10. — M.K. Pawlikowski: S.M. w listach do przyjaciela. *Kultura*, Paryż 1967 nr 5. — A. Bergman: Dziejopisarstwo S.M. W tegoż: Zakamarki historii. Londyn 1968. — [Odeszli w zmierzchu:] K. Koźniewski: Złotawy pył... *Polityka* 1969 nr 9; W. Maciąg: Gawędy krytyczne Cata. *Nowe Książ.* 1969 nr 4; Z. Szpotanski. *Znak* 1969 nr 183. — S. Kisielewski: Człowiek wolny — poza czasem. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 12 [dot. m.in.: Odeszli w zmierzchu], przedr. w tegoż: Z literackiego lamusa. Kr. 1979. — [Kto mnie wołał, czego chciałem...:] A. Garlicki: *Kultura* 1972 nr 46; P. Hertz: Kto mnie wołał... *Tyg. Powsz.* 1974 nr 10, przedr. w tegoż: Miary i wagi. Wwa 1978; M. Kurzyńska: Cata-M. gorzyc nie spełnionych nadziei. *St. Powsz.* 1972 nr 286; J. Jaruzelski: Kto mnie wołał... mało dał. *Nowe Książ.* 1973 nr 1. — W. Meyszczowicz: S.M. W tegoż: Poszło z dymem. T. 1. Londyn 1973. — A. Łaszowski: Z M. o Dostojewskim. *Kierunki* 1974 nr 44 [wspomnienie z rozmowy]. — W. Władysław. *Rocz. Hist. Czas. Pol.* 1974 t. 13 z. 1 [rec.: Kto mnie wołał...]. — J. Jaruzelski: Mackiewicz i konserwatyści. Szkice do biografii. Wwa: Czyt. 1976, 229 s. — H. Krzeczowski: Uroki postawy zachowawczej. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 34, przedr. w tegoż: Proste prawdy. Wwa 1996. — K. Narutowicz: M. W tegoż: Konstelacje. Wwa 1980. — L. Wudziński: Cat-M. contra [Stanisław] Brzozowski. *Argumenty* 1981 nr 18. — W. Szczyńska: S. Cat-M. — publicysta polityczny. *Prz. Katol.* 1985 nr 27. — Z. Miedzinski: Pisarz myślący inaczej. *Kierunki* 1986 nr 7. — J. Jaruzelski: Stanisław Cat-Mackiewicz 1896-1966. Wilno-Londyn-Warszawa. Wwa: Czyt. 1987, 353 s., wyd. 2 poszerz. Wwa: Inst. Kultury 1994. — E. Czajepiejski: U źródeł sporu o koncepcję polityki zagranicznej między S. Catem-M. a Stanisławem Strońskim. *Acta Univ. Wratisl. Hist.* 1988 [t.] 62. — A. Rogalski: „Dostojewski” M. W tegoż: Między fascynacją a krytycyzmem. Wwa 1988. — J. Stempowski: S.M. o Dostojewskim oraz kilka uwag o biografiiach literackich. W tegoż: Polska krytyka literacka. T. 2. Wwa 1988. — R. Habielski: Spotkanie z M. *Więź* 1991 nr 5 [rec.: Teksty]. — J. Lohmann: Ofiara koniunktury. *Dekada Lit.* 1991 nr 6 [rec.: Dom Radziwiłłow]. — J. Jaruzelski: The document. Polarity of its employment by Białoszewski and M. W: New perspectives

twentieth century Polish literature. London 1992. — K. Koźniewski: Książki jego rozczarowań. *Literatura* 1992 nr 4, 5. — J. Karbowska: Z Mackiewiczem na ty. Wwa: Pax 1994, 289 s. — E. Szkalicki: Zapomniany S. Cat-M. *Tyż. Solid* 1996 nr 34.

E.G.

MADEJ Antoni

1899-1989

Pseud.: a.m.; A.M.; a.mad.; A.Mad.; am.; e.d.; ed.; j.d.; J. Jasińczyk.
Poeta, publicysta.

Urodzony 13 czerwca 1899 w Pikulicach (Przemyskie) w rodzinie robotniczej; syn Karola Madeja i Anny z domu Węgier. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Przemysłu. Po śmierci rodziców, z powodu złej sytuacji materialnej, został w 1910 umieszczony w Rudkach najpierw w szkole koszykarskiej, będącej pod opieką społeczną, a następnie w szkole z bezpłatnym internatem. Po wybuchu I wojny światowej przebywał w 1914-15 w Brnie (Morawy) i w Budapeszcie. Po powrocie do Polski, ukończył w 1918 Seminarium Nauczycielskie w Samborze i rozpoczął pracę jako nauczyciel w szkole w Przemysłu. W 1918-20 z przerwami służył ochotniczo w Wojsku Polskim. Następnie uczył w szkołach podstawowych w Staszowie, Sandomierzu i Klimontowie. Zawarł związek małżeński ze Stanisławą Gorczykową, nauczycielką. Od 1921 mieszkał w Lublinie i pracował jako nauczyciel w szkole średniej. Równocześnie w 1921-24 studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz jako eksternista ukończył w 1922 wyższe kursy nauczycielskie w Lublinie. Debiutował w 1928 szkicem pt. „Jakub Sobieski jako ojciec i wychowawca królów”, opublikowanym na łamach tygodnika *Kurier Literacko-Naukowy* (nr 37); drukował tu do 1933. Wiersze, artykuły, recenzje oraz przekłady z języka czeskiego i słowackiego publikował w tym czasie m.in. także w czasopiśmie *Gazeta Polska* (1929-33) i *Głos Literacki* (1929-33). W 1929-30 należał do grupy literackiej Kadra. Brał czynny udział w działalności ZNP. Od 1929 należał do zespołu redakcyjnego wydawanego przez ZNP czasopisma *Ognisko Nauczycielskie*, w 1932-35 pełnił funkcję jego redaktora, a następnie w 1935-36 redagował *Mały Płomyzek Wiejski*. W 1933 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP); był członkiem współzałożycielem, a następnie sekretarzem i wiceprezesem Oddziału Lubelskiego. Od 1932 stale współpracował z dwutygodnikiem społeczno-kulturalnym *Zet*, w którym publikował liczne artykuły, wiersze i przekłady. Ogłaszał także w *Kamieniu* (1933-37) i *Miesięczniku Literatury i Sztuki* (1934/35-1935/36; tu też recenzje w dziale „Sprawozdania”). W 1935, z powodu złego stanu zdrowia, zrezygnował z pracy nauczycielskiej. W 1936-39 kierował działem literackim wychodzą-

cego we Włocławku czasopisma *Promień Słońca*. W styczniu 1939 przeniósł się do Warszawy, gdzie też przebywał w czasie okupacji niemieckiej. Należał do podziemnej organizacji katolickiej Unia i czynnie uczestniczył w cywilnym ruchu oporu, współdziałając w organizowaniu imprez kulturalno-oświatowych; m.in. wykładał we Wszechnicy Narodowej. Po zakończeniu wojny był w 1946-47 kierownikiem Działu Filmów Oświatowych w Instytucie Filmowym, a następnie od 1947 redaktorem technicznym i sekretarzem redakcji *Tygodnika Warszawskiego*; umieszczał tu także swoje recenzje i artykuły. W 1948 aresztowany za działalność polityczną w czasie wojny, otrzymał wyrok siedmiu lat więzienia; stworzył w tym okresie wiele wierszy; w 1958 został zrehabilitowany. W 1952 skreślony z listy członków ZLP, w 1957 został reaktywowany w prawach członkowskich. W 1958-62 redagował czasopismo przeznaczone do nauki języków obcych pt. *Mala Mozaika* (wersja angielska i niemiecka), a następnie do przejścia na emeryturę w 1969 *Mozaikę* i *Małą Mozaikę* (wersja niemiecka). Kontynuował twórczość poetycką (nie była w zasadzie publikowana). Należał do Klubu Inteligencji Katolickiej. Prowadził tu cykliczne wykłady z zakresu filozofii i religii, m.in. dotyczące Józefa Marii Hoene-Wrońskiego; artykuły i rozprawy z tego zakresu publikował także na łamach czasopism i książek zbiorowych. Wyróżniony m.in. Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Lubelszczyzny”. Zmarł 5 października 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Płonące lonty. Poezje. Wwa: Lit. Inst. Wydawn. 1931, 66 s.
2. Pieśń o Bałtyku. Poezje. Wwa: Bibl. Kadry 1932, 45 s.
Złoty medal Ligi Morskiej i Kolonialnej w 1935.
3. Widnokrąg. Poezje. Lubl.: Związek Literatów 1933, 51 s.
4. Twarz. Poezje. Lubl.: Związek Literatów 1934, 23 s.
5. W grudzie ziemi. [Wiersze]. Lubl.: Związek Literatów 1934, 62 s.
Cykle: W grudzie ziemi; Polegli w bojach.
6. Linie i granice. [Wiersze]. Lubl.: Związek Literatów 1935, 51 s.
Zawiera m.in. poematy: Joanna d'Arc; Michał Anioł; Juliusz Cezar, oraz cykle: Kształty. (Wiersze drobne).
7. Quo vadis ZNP? [Broszura]. Wwa: Druk Bluszcz 1936, 20 s.
8. Drzewo figowe. [Wiersze]. Wwa: Bibl. *Zet* 1938, 61 s.
9. Wierność krajobrazu. [Wiersze]. Wwa: [b.w.] 1970, 47 s., masz. powiel.

10. Tropem głosu rybitwy. [Wiersze]. Wwa 1972, masz. powiel. [Inf. rodziny].

11. Powrót do Itaki. [Wiersze]. Wwa: [b.w.] 1971, [na okł. 1944], 31 s., masz. powiel.

12. Ciechocinek; Wiersze drobne; Wiersze świętokrzyskie. Wwa: [b.w.] 1961-1976 [na okł. 1995], 43 s., masz. powiel.

Nadto w posiadaniu córki, Joanny Szeller, nie wydane tomiki wierszy: Liryki więzienne; Nawet zwątpienie; Jak stawiać opór pastce i ogniovi; Synstwo Boże w nas jest; Wiem już; Sens trwania.

Przekłady

1. Z poezji Otokara Brzeziny. [Wiersze]. [Przekł. i wstęp] ... [Wwa:] Bibl. *Zet* 1936, 53 s.

2. G. Dżagarov: Ta nasza mała ziemia. [Utwór dramatyczny]. Przekł.: ... i D. Madej. TV 1980.

3. J. Radičkov: Chryja. [Utwór dramatyczny]. Przekł.: ... i D. Madej. TV 1984.

Praca redakcyjna

1. Niemiecki ekspresjonizm filmowy. [Szkieci]. Red.: A. Helman i ... Kat.: UŚl. 1985, 188 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1978, 1988, 1989; inf. córki, J. Szeller 1995. – SWPP 1. – PP (J. Łuczyńska).

S. Napierski: U poetów. *Wład. Lit.* 1932 nr 33 [rec.: Pieśń o Bałtyku]. – K.W. Zawodziński: Liryka. *Rocz. Lit.* 1933. – S. Czernik: Poeci Lubelszczyzny. *Kamena* 1934 nr 2 [m.in. dot. A.M.]. – J. Surmacz: Nowe książki A.M. *Zet* 1934 nr 24. – [Linie i granice:] M. Starost: Sprawozdania. *Mies. Lit. i Szt.* 1934/35 nr 7; K.A. Jaworski. *Kamena* 1935 nr 3. – S. Napierski: Sprawozdania. *Mies. Lit. i Szt.* 1936 nr 7. – S. Lichański: Nowe poezje. *Pion* 1939 nr 1/2 [rec.: Drzewo figowe]. – [Red.:] A.M. W: Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej. T. 3. Przemysł 1978.

B.M.

MADEJ Bogdan ur. 1934

Prozaik.

Urodzony 28 listopada 1934 w Mikaszewiczach (pow. Łuniniec); syn Alojzego Madeja, księgowego, i Stanisławy Baron, nauczycielki. W 1936 wraz z rodzicami przeniósł się do Grodna, a po wybuchu II wojny światowej do Łowiska w Rzeszowskie. W 1948 ukończył szkołę powszechną w Kamieniu. Uczęszczał następnie do Liceum Administracyjno-Handlowego, a od 1950 do Liceum Ogólnokształcącego w Lesznie Wielkopolskim i Sokołowie Małopolskim. Po skończeniu X klasy przerwał naukę i zaczął pracować. W 1952-53 był brakażem w hucie „Stalowa Wola” oraz pracownikiem w dziale zaopatrzenia w Zjednoczeniu Budownictwa Miejskiego w Stalowej Woli. W 1954-57 odbywał służbę wojskową w Marynarce Wojennej. W 1957 był zatrudniony w przemyśle budowlanym

w Rzeszowie oraz jako urzędnik w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń w Nisku, w 1958-62 jako technik w „Energomontażu” w Lublinie. Następnie do 1968 pracował w budownictwie, przemyśle drzewnym i cementowym w Lublinie, Rejowcu i Chełmie Lubelskim. W 1963-74 należał do PZPR. Debiutował w 1962 tłumaczeniem opowiadania W. Faulknera pt. „Zstąp, Mojżesz”, zamieszczonym w *Życiu Literackim* (nr 28); pierwszy utwór prozą „Listy z Italii” opublikował w 1964 w tygodniku *Zwierciadło* (nr 18). Od 1965 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1968 zamieszkał w Lublinie. W 1969-74 pracował w dziale wydawniczym Wojewódzkiego Domu Kultury w Lublinie. W 1969 został stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki, i jako tłumacz z literatury angielskiej i amerykańskiej odbył podróż do Wielkiej Brytanii. W 1971-74 był członkiem kolegium redakcyjnego dwutygodnika *Kamena*, na którego łamach zamieszczał artykuły, opowiadania oraz tłumaczenia z literatury angielskiej i amerykańskiej. W 1976 podróżował po Szwajcarii, Francji oraz Austrii. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1979 został członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1989 członkiem SPP. W 1986-89 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury. W 1990-91 pracował w gazecie lubelskiej *Dzień*, kolejno jako dziennikarz, sekretarz redakcji, zastępca redaktora naczelnego i redaktor naczelny. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Młodzi dorodzi ludzie. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1964, 242 s.

Zawartość: Dni gorącego lipca; Dom; Świt; Jeden z transportu; Infekcja; Wawrzyn dla bohatera; Listy z Italii; Dzień rodzi się każdej nocy; Dorzecze Styksu; Młodzi dorodzi ludzie.

2. Miecz i kądziel. [Opowiadanie]. W: Almanach Młodych 1962/63. Wwa: Iskry 1965, 95-115 s.

Adapt. film. pt. Na niebie i na ziemi. Ekran. 1974.

3. Uczta. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 257 s.

4. Konstelacja. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 245 s.

5. Piękne kalalie albo dojrzewanie miłości. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1974, 164 s.

6. Maść na szczury. [Opowiadania]. Paryż: Inst. Lit. 1977, 216 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1983, wyd. 3 tamże 1988.

Zawartość: Podkowy; Kurs na lewo; Pan Waclaw; Pochówek; Głęboką nocą; Walc; Maść na szczury.

Przekł.: niem.: Rattensalbe. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1987. – Opowiadania Kurs na lewo: franc.: Trafic à gauche. [Przeł.:] Ch. Jeżewski i D. Autrand. *Cahiers de l'Est*, Paryż 1977 nr 11.

Adapt.: teatr.: opowiadania Pochówek: pt. List z Ameryki. Adapt.: A. Jakimiec. Wyst. Białystok, T. Dram. im. A. Węgielki 1988. – Pan Waclaw: tv pt. Pan W. Scenariusz: A. Doma-galik. TV 1985. – Kurs na lewo. TV 1985.

7. Polska w orbicie Związku Radzieckiego. [Szkic historyczno-polityczny]. Lubl.: Spotkania 1978, 115 s.

8. Żydzi, Tatarzy, inni... [Opowiadanie]. *Literatura* 1985 nr 12, s. 4-9, 1986 nr 1, s. 34-39.

Adapt. film. pt. W środku Europy. Reż.: P. Lazarkiewicz. Ekran. 1991.

Przekład

1. D. Woolf: *Ucieczka*. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 264 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1996. — B. Madej: Miedzy Niemnem i Sanem. *Kresy* 1995 nr 22, 23 [dot. biogr.] — Wywiady: Bez barw ochronnych. Rozm. K. Masłóń. *Zycie Warsz.* 1987 nr 86, Bez pośpiechu obserwuję materię zdarzeń. Rozm. J. Marx. *Kultura* 1988 nr 19; Dojść do słowa. Rozm. H. Zaworska. *Odra* 1988 nr 4; Wierzy w magiczną moc działań niemagicznych. Rozm. J. Marx. *Dzisiaj* 1990 nr 1.

[Młodzi dorodzi! ludzie!] H. Bereza: Dobry debiut. *Nowe Książ.* 1964 nr 17; P. Kuncewicz. *Współczesność* 1964 nr 19; S. Melkowski: Przypowieść w rodzinnym wydaniu młodzieżowym. *Twórczość* 1965 nr 6, przedr. w tegoż: *Oczekiwania i zapowiedzi*. Łódź 1980. — M. Wiśniewska: Bezdroża psychologicznych dociekań. *Nowe Książ.* 1966 nr 4 [rec.: Uczta]. — H. Bereza: Postawa. *Twórczość* 1969 nr 1, przedr. w tegoż: *Prozaiczne początki*. Wwa 1971 [rec.: Konstelacja]. — M. Podgórski: Potrzeba wysokich wymagań. *Kamena* 1971 nr 1 [dot. twórczości B.M.]. — J. Katz: Czekać na kalalię. *Kultura*, Paryż 1974 nr 5 [rec.: Piękne kalalie albo dojrzewanie miłości]. — [Maść na szczyry]: J. Katz Hewetson: Lekkostrawny naród. *Kultura*, Paryż 1977 nr 10; A. Lisiecka: Lekarstwo na rzeczywistość. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 4; A. Budzyński: Madejowy kompleks. *Nowe Książ.* 1984 nr 1; S. Harasimiuk: Epokowy wynalazek. *Tyg. Kult.* 1984 nr 14; S. Pyczek: Noc polskiej prowincji. *Odgłosy* 1984 nr 4; A. Stoff: Świat obok. *Mus. Lit.* 1984 nr 6; T.T. Zółciński: Miedzy rzeczywistością a jej artystyczną kreacją. *Kamena* 1984 nr 4. — J. Marx: W pułapce biologii, psychiki i historii. O prozie B.M. *Odrodzenie* 1988 nr 32, 33, 34.

K.B.

MAGNUSZEWSKI Józef 1924-1994

Krypt.: J.M.; jm.

Historyk literatury, slawista, komparatysta.

Urodzony 12 marca 1924 w Warszawie; syn Romana Magnuszewskiego, kolejarza, i Justyny z Domańskich. W Warszawie ukończył szkołę powszechną i uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Króla Władysława IV. W czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach tegoż gimnazjum; w 1943 zdał maturę. W tym samym roku podjął studia polonistyczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Ziem Zachodnich, działającego tajnie w Warszawie. Równocześnie pracował jako robotnik w Zakładach Tele- i Radiotechnicznych. Po wojnie kontynuował studia polonistyczne oraz rozpoczął studia slawistyczne na Uniwersytecie Poznańskim (UPOzn.); w 1947 uzyskał magisterium z filologii polskiej. W tymże roku debiutował artykułem pt. „Z dziejów

stosunków literackich polsko-czeskich u schyłku XIX wieku”, ogłoszonym w *Przeglądzie Zachodnim* (nr 11/12). W 1948 uzyskał roczne stypendium naukowe rządu czechosłowackiego i wyjechał do Pragi, gdzie studiował slawistykę na Uniwersytecie Karola oraz zbierał materiały do pracy doktorskiej. W 1949 doktoryzował się na UPOzn. na podstawie rozprawy „Stosunki literackie polsko-czeskie w końcu XIX i na początku XX wieku” (promotor prof. Roman Pollak). W tym samym roku został asystentem na UPOzn., początkowo Katedry Historii Literatury Polskiej, a następnie Katedry Historii Literatur Zachodniosłowiańskich. W 1952 został przeniesiony na Uniwersytet Warszawski (UW), gdzie otrzymał stanowisko adiunkta Katedry Filologii Słowiańskiej. W 1955 otrzymał tytuł naukowego docenta, a w 1960 profesora nadzwyczajnego. W 1955-62 pracował także w Zakładzie Słowianoznawstwa PAN. Był członkiem zespołu redakcyjnego *Pamiętnika Słowiańskiego* (w 1955-62 sekretarz, 1962-69 redaktor). Rozwijając twórczość historycznoliteracką, publikował szkice i artykuły m.in. w *Przeglądzie Zachodnim* (do 1952), *Pamiętniku Literackim* (1950-52, 1965, 1968), *Slavia Occidentalis* (1961-67, z przerwami) i *Roczniku Literackim* (1965-83; tu w 1967-82 omówienia „Literatura czeska i słowacka”, a w 1982-83 także „Literatura łużycka”). W 1963-68 był kierownikiem Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców UW. Pełnił też kolejno funkcje kierownika Katedry Filologii Słowiańskiej (1967), dyrektora Instytutu Filologii Słowiańskiej (1968), kierownika Zakładu Filologii Serbsko-Chorwackiej (od 1969). W 1972 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1978-81 zajmował stanowisko prodziekana Wydziału Rუსystyki, Slawistyki i Lingwistyki Stosowanej UW. Za osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej i badań naukowych otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego II stopnia (1968), Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I i II stopnia (1972, 1984). W 1989-90 wchodził w skład rady redakcyjnej *Przeglądu Humanistycznego*. Był członkiem Komitetu Słowianoznawstwa PAN, Komitetu Filologicznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, PAU. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1970), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), bułgarskim Orderem Cyryla i Metodego I klasy (1973), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1988). Zmarł 19 grudnia 1994 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stosunki literackie polsko-czeskie w końcu XIX i na początku XX wieku. Wr.: Ossol. 1951, 199 s.

Rozprawa doktorska.

2. Mickiewicz wśród Słowaków. Bibliografia słowackich mickiewiczianów. Oprac. J. Bąnsky. Wr.: Ossol. 1956, 274 s. Z prac dyskusyjnych Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewiczowskiego PAN.

3. Juliusz Słowacki w literaturach zachodniosłowiańskich. Wwa [1959], 63 s., powiel. Rok Słowackiego 1809-1959. Materiały Sesji Nauk. 25-28 listopada 1959. Przedr. *Pam. Słow.* 1960 s. 3-71.

4. Historia literatury czeskiej. Zarys. Wr.: Ossol. 1973, 382 s.

5. Tropami folkloru i literatury. Studia slawistyczne. Wwa: PWN 1983, 342 s.

Zawartość: Od autora. — W kręgu południowosłowiańskiej epiki ludowej; Od alby trubadura do ludowej pieśni słowiańskiej; Tropem wierniej synogarlicy [synogarlica jako motyw w literaturze ludowej oraz autorów polskich i słowackich]; Słowiańskie ballady ludowe o pozornej śmierci zakochanego; Gdzie źródło słowackiej ballady o samowolnym młodzieńcu? [dot. pieśni jarmarcznej]; Zagadka chłopskiego lamentu [w literaturze łużyckiej]; Z rozważań nad stosunkiem poezji romantycznej do literatury jarmarcznej [w Polsce, Czechach i Słowacji]; Mickiewiczowska bajka — exemplum („Przyjaciele”); Genealogia „wedyjskiej królowej” Kraszewskiego [w „Hrabinie Cosel”]; Obląkana Wiktorka [w twórczości B. Němcovej i J. Drdy]; Jana Nerudy dytyk o starości; Skąd się wziął koncept o winie w poemacie Franja Markovicia „Dom i świat”; O stereotypie Polaka w świadomości bułgarskiej XIX wieku; „Kolednicy” P. Sławejkowa; Jaroslava Seiferta „Wiersze o kochaniu, zbrodni i szubienicy”, czyli pieśń jarmarczna w nowoczesnej szacie; Zał Stojanki — matki partyzantów [o poemacie S. Kulenovic].

6. Literatura czeska; Literatura słowacka; Literatura łużycka. W: Dzieje literatur europejskich. T. 3 cz. 1. Wwa: PWN 1989 s. 698-810; s. 811-895; s. 897-942.

7. Literatura polska w kręgu literatur słowiańskich. [Studia i szkice]. Wr.: Ossol. 1993, 354 s. PAN Kom. Słowianoznawstwa.

Zawartość: W kręgu słowiańskim [wstęp]. — O Walgierzu z Tyńca i niektórych porównawczych aspektach piśmiennictwa polskiego średniowiecza; Literatura polska a literatura czeska do połowy XVIII wieku; Z badań nad mieszczańsko-ludowym nurtem w czeskim i polskim piśmiennictwie XVI wieku: I. „Frantowe prawa” w literaturze czeskiej i polskiej. II. Wokół „Tragedii zebrańczej”. — Twórczość Jana Kochanowskiego na tle poezji słowiańskiej XVI wieku; Perspektywy badań porównawczych nad literaturą słowackiego i polskiego baroku; Nad słowiańską kartą pułcinny Kazimierza Brodzińskiego; Polski romantyzm a literatury zachodniosłowiańskie; Bohater romantyczny poezji L’udovita Štúra w zestawieniu z niektórymi postaciami Mickiewiczowskimi; Jan Kaliniak a Mickiewicz. (U początków nowoczesnej prozy słowackiej); Roman Zmorski a łużyce; Polskie głosy w biografii i twórczości Jakuba Barta-Gišinskiego; Przenikanie literatury polskiej do Słowian południowych w XIX wieku i jego uwarunkowania; Penczo Sławejkow a Mickiewicz; Nad czeskim rozdziałem literackiej biografii Miriama [Z. Przemyskiogol]; Casus Stanisława Przybyszewskiego; Typologiczno-porównawcze spojrzenie na literaturę polską i słowacką okresu międzywojennego; W powojennym układzie stosunków.

8. Słowiańszczyzna zachodnia i południowa. Studia i szkice literackie. Wwa: PWN 1995, 295 s.

Zawartość: Od autora. — Centra i pogranicza kultur w rozwoju dawnych literatur słowiańskich (do połowy XVIII w.); Rzecz o „Fizjologu”; O Bohuslavie Hasištejnskim z Lobkovic i

niektórych problemach humanizmu środkowoeuropejskiego; Dwa renesansowe itineraria: Radziwiłła Sierotki i Václava Vratislava. Miscellanea; Od Nabuchodonozora do Smail-agi; Słowacki przyczynek do nie napisanej Mazepiady; Garść uwag o osmozie folkloru i literatury w baroku środkowo-wschodnioeuropejskim; Zmiany prądów w nowoczesnych literaturach zachodniosłowiańskich. (W kręgu zbieżności i różnic procesów historycznoliterackich); „Niósł ślepy kulawego” — raz jeszcze: O Vuku Karadžiću — z perspektywy europejskiej. (W dwusetną rocznicę urodzin); Droga Alii Dzierdzieleza; Od romantyzmu przez Parnas do symbolizmu. Z przemian poezji polskiej i czeskiej w ostatnim trzydziestolecie XIX w.; O Karolu Čapku rozważania jubileuszowe; Między dawną alegorią o science fiction i wyobraźnią uwolnioną. (Powieść Jana Weissa „Dům o 1000 otcach”); Polskie tropy wędrowek Jaroslava Haška, Božena Němcová w poezji Františka Halasa i Jaroslava Seiferta; Droga poetyczna Jaroslava Seiferta; Surrealizm czeski, nadrealizm słowacki (Zarys problemu historycznoliterackiego); Kasety z Peszawaru czy „der Kolben im Kasten”?; O niektórych tendencjach rozwojowych literatury XX wieku. (Z polskiej i czeskiej perspektywy).

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Dwa poznańskie czasopiśmiennictwa słowianofilskie: „Lech” i „Przegląd Słowiański”. *Prz. Zach.* 1952 nr 9/10 s. 189-210. — Uwagi nad „Tragedią zebrańczej”. *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2 s. 623-634. — Jaroslav Vrchlický. W setną rocznicę urodzin wielkiego poety czeskiego. *Pam. Słow.* 1954 z. 1 s. 1-27. — Jaroslav Vrchlický w Polsce. W: Česko-polský sborník vādeckých prací. [Cz.] II. Praha 1955 s. 281-311. — Sprawy słowiańskie na łamach poznańskiego „Tygodnika Literackiego” (1838-1845). *Pam. Słow.* 1955 s. 70-109. — Pri počiatkach kultu Mickiewicza na Slovensku. *Slovenska Literatúra*, Bratislava 1956 [z.] 1 s. 69-80. — Słowacy a Mickiewicz. *Pam. Słow.* 1956 s. 29-44. — Prvé ohlasy poézie Júliusa Słowackého w Čechach a na Slovensku. W: Príspevky k medzislovenským vzťahom v československých dājinach. Bratislava 1960 s. 369-386. — Ze stosunków literackich polsko-czeskich w wieku XIX (szczególnie w latach sześćdziesiątych). W: Z dājin československo-polských vzťahů. Praha 1963 s. 62-82. — Powstanie styczniowe a literatury zachodniosłowiańskie. *Pam. Słow.* 1964 s. 3-48, przedr. w wersji skróconej w: Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Wwa 1964 s. 549-578. — Die Stellung der polnischen Romantik im Rahmen der slavischen Literaturen. [Przeł.] K. Sauerland. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, Wiedeń 1966 s. 5-21. — Procesy historyczno-rozwojowe starszych literatur zachodniosłowiańskich. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 3. T. 2. Nauka o literaturze. Wwa 1968 s. 7-19. — Antoni Malczewski w Czechach. W: Europejskie związki literatury polskiej. Wwa 1969 s. 263-288. — Perspektywy badań porównawczych nad literaturą słowackiego i polskiego baroku. W: Związki i paralele literatur polskiej i słowackiej. Wr. 1972 s. 21-31. — Problem modernizmu w literaturach Słowian zachodnich i południowych. W: Z polskich studiów slawistycznych.

Ser. 4. T. 4. Nauka o literaturze. Wwa 1972 s. 91-99. — K voprosu o lubočnoj literaturie v poz-ezi romantizma. W: Romantizm v slavjanskich literaturach. Moskva 1973 s. 42-62. — Naslede romantizma u polskoj folkloristici i njegov kontinuitet u drugoj polovini XIX veka. *Naučni Sastanak Salavista u Vukovedane*, Beograd 1973 [z. 3] s. 381-390. — Główne tendencje procesu historyczno-literackiego lat międzywojennych u Słowian zachodnich. (W aspekcie porównawczym). W: Z polskich studiów sławistycznych. Ser. 5. Wwa 1978 s. 31-38. — Literatura polska w studium sławistycznym. *Prz. Hum.* 1978 nr 5 s. 107-121. — Otnošenieto na polskoto obščestvo kam osvoboditelnite borbi na balgarite. W: Osvoboždenieto na Balgarija i literatura. Sofija 1978 s. 207-221. — Poľská literatura v balkanskich stranach XIX v. i pričiny ee rasprostraneni-ja. W: Slavjanske kultury i Balkany. [T.] 2. Sofija 1978 s. 213-228. — Dorobek naukowy Karola Krejcego a rozwój sławistyki literackiej w ubiegłym pięćdziesięcioleciu. *Pam. Słow.* 1982 s. 3-61. — Powstanie listopadowe a rozwój narodowych literatur Słowian zachodnich i południowych. *Prz. Hum.* 1982 nr 10 s. 17-26, przedr. w: Dziedzictwo Powstania Listopadowego w literaturach obcych. Wwa 1986 s. 93-105. — Międzywojenny dorobek literackiej sławistyki zachodnio- i południowosłowiańskiej w zakresie syntez ogólnosłowiańskich i historii literatur tego obszaru. *Pam. Słow.* 1984 s. 39-57, przedr. w: Słowianoznawstwo w okresie międzywojennym (1918-1939). Wr. 1989 s. 65-78. — Iz izsledovanijata nad b'lgarskata i polskata chumoristična proza. W: Od Wisły do Maricy. Kr. 1985 s. 99-107, przedr. w jęz. pol. pt. Z badań nad bułgarską i polską humorystyczną prozą ludową w: Bułgaria i Polska. Wr. 1986 s. 65-76. — Twórczość Jana Kochanowskiego i dynamika poezji europejskiej XVI wieku. W: Jan Kochanowski i kultura Odrodzenia. Wwa 1985 s. 121-130. — Główne wątki polskie recepcji literatur czeskiej i słowackiej w latach siedemdziesiątych. W: Literatura polska a literatury słowiańskie. Wwa 1986 s. 91-108. — Literatura polska a literatury słowiańskie. Zarys głównych szlaków badań porównawczych. W: Literatura polska a literatury słowiańskie. Wwa 1986 s. 7-23. — Wokół kulturowego modelu centrum i peryferii (uwagi emipryka). W: Kategorie peryferii i centrum w kształtowaniu się literatur narodowych. Wwa 1986 s. 43-52. — Les inspirations françaises dans les relations polono-tchèques dans la seconde moitié du XIXe siècle. [Przeł.] E. Janczur. *Les Cahiers de Varsovie* 1989 nr 15 s. 47-55. — Wokół epiki rycerskiej w słowiańskim średniowieczu. *Pam. Słow.* 1989 s. 25-40. — Fraszka „Na Barbarę”, czyli o „szlachetnej nierządniczy”. *Litteraria* 1993 s. 5-35. — Tropy polskie na łamach „Łużičana”. *Pam. Słow.* 1993 s. 123-132.

Przekłady

1. B. Námcova: Wybór obrazków i opowiadań. Tłum., oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1952, XXXV, 205 s. *BN II*, 70.

2. A. Jirásek: W służbie obcym. Tłum. i wstęp ... (Dzieła). Wwa: PIW 1956, 220 s.

3. Tragedia żebracza nowo uczyniona. Dochowany fragment polski z r. 1555 przekładem prze-róbki czeskiej powstałej po r. 1573 uzup. ... Wwa: PIW 1957, 52 s.

Rekonstrukcja na podstawie wyd. czes. J. Hrabáka: Staročeskédrama, 1950.

4. A. Jirásek: Pani ze dworu. [Opowiadania; wyd. łącznie z:] Maryla. Sielanka z dawnych lat. Tłum. J. Dutkowska-Fischerowa. (Dzieła). Wwa: PIW 1959 s. 143-214.

5. Ludowe pieśni, bajki i podania Łużyczan. Przeł., oprac. [i wstępem opatrzył] ... Wr.: Ossol. 1965, LVI, 256 s. *BN II*, 147.

6. Frantowe prawa. Oryginał staroczeski z 1518 r. spolszczył, skomentował i posł. opatrzył ... Wwa: PIW 1968, 80 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Vrchlický: Wybór poezji. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1954, LIX, 163 s. *BN II*, 88.

Tu także część przekładów.

2. Czeska i słowacka pieśń ludowa. Wybór. Przeł. A. Kamińska. Oprac., wstęp ... Wr.: Ossol. 1960, LIII, 224 s. *BN II*, 122.

3. Z polskich studiów sławistycznych. Prace na V Międzynarodowy Kongres Sławistów w Sofii. Ser. 2. T. 2: Nauka o literaturze. Red. ... Wwa: PWN 1963, 421 s. PAN Kom. Słowianoznawstwa i Kom. Językoznawstwa.

4. H. Czajka: Bułgarska i macedońska historyczna powieść ludowa. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1968, 165 s. PAN Kom. Słowianoznawstwa.

5. T. Dąbek: Twórczość przekładowa Dory Gabe. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1969, 176 s. Kom. Słowianoznawstwa PAN.

6. J. Wierzbicki: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1970, 167 s. PAN Kom. Słowianoznawstwa.

7. K. Krejči: Wybrane studia sławistyczne. Kultura, literatura, folklor. Tłum.: E.M. Hunca [i in.]. Pod red. ... Wwa: PWN 1971, 734 s.

8. I. Mažuranić: Śmierć Smail-agi Czengicia. [Pomemat historyczny]. Tłum. A. Bogusławski. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1972, LII, 49 s. *BN II*, 168.

9. H. Czajka: Bohaterska epika ludowa Słowian południowych. (Struktura treści). Red. nauk. ...

Wr.: Ossol. 1973, 219 s. PAN Kom. Słowianoznawstwa.

10. T. Dąbek-Vigrowa: Penczo Sławiejkow. Tradycjonalizm i nowatorstwo. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1973, 174 s. PAN Kom. Słowianoznawstwa.

11. Mały słownik pisarzy zachodniosłowiańskich i południowsłowiańskich. Red. nauk. ... Wwa: Wiedza Powsz. 1973, 505 s.
Tu także autorstwo 116 haśł.

12. Studia Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Warszawskiego poświęcone VII Międzynarodowemu Zjazdowi Słowistów w Warszawie. Red. nauk.: ..., H. Orzechowska. Wwa 1973, 292 s. UW Inst. Filol. Słowiańskiej.

13. K. Krejčič: Praga, legenda i rzeczywistość. Tłum. C. Dmochowska. Przep. ... Wwa: PIW 1974, 264 s.

14. P. Dinekov: O bułgarskiej literaturze, folklorze i związkach z Polską. Pod red. ... Wwa: PWN 1977, 590 s.

15. Literatura polska a literatury słowiańskie. [Red. nauk., wstęp ...]. Wwa: Wydawn. UW 1986, 136 s.

16. Literackie i folklorystyczne sondaże. Red. nauk. [i wstęp] ... Wwa: Wydawn. UW 1989, 159 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1972, 1973, 1978, 1989. — SWPP 2 (B. Winklowska). — PP (B. Winklowska). — LP (J. Gos). — Bibliografia prac profesora J.M. W. Studia o literaturach i folklorze Słowian. Dedykowane J.M. Wwa 1991.

K. Krejčič: *Slavia*, Praga 1953 z. 2/3 [rec.: Stosunki literackie polsko-czeskie w końcu XIX i na początku XX w.l. — [Tragedia żebracza nowo uczyniona. Przeł. ...] R. Leszczyński. *Pam. Lit.* 1958 z. 4; T. Witczak. *Pam. Teatr.* 1958 z. 1. — [Czeska i słowacka pieśń ludowa. Oprac. ...] M. Buczkówna. *Nowa Kult.* 1960 nr 27; S. Czernik. *Twórczość* 1961 nr 1; J. Krzyżanowski: Na drogach i bezdrożach pieśni ludowej. *Lit. Lud.* 1961 nr 1/2. — T.S. Grabowski. *Slav. Occid.* 1961 t. 21 [rec.: Mickiewicz wśród Słowaków]. — [Ludowe pieśni, bajki i podania Łużyckie. Oprac. ...] W. Błachut. *Zycie Lit.* 1965 nr 34; R. Wojciechowski. *Nowe Książ.* 1965 nr 22. — [Framtowe prawa. Przeł. ...] S. Makowski. *Kultura* 1968 nr 44; J. Krzyżanowski. *Nowe Książ.* 1969 nr 4. — [Tropami folkloru i literatury:] Z. Niedziela: Literatura a folklor. *Nowe Książ.* 1984 nr 2; K. Wrocławski: Śladami Krzyżanowskiego. *Lit. Lud.* 1985 nr 1/2; B. Rydzewska. *Ruch Lit.* 1986 nr 1; D. Scholze. *Latopis Instituta za Serbski Ludospyt*, Budziszyn 1986 nr 1. — M. Bobrownicka: J.M. *Pam. Słow.* 1993. — [Literatura polska w kręgu literatur słowiańskich:] J. Kolbuszewski. *Pam. Słow.* 1993; H. Janaszek-Ivaničková. *Prz. Hum.* 1994 nr 4; H. Michalska. *Ruch Lit.* 1994 nr 3/4. — E. Siatkowska: J.M. (1924-1994). *Zesz. Łużyckie* 1995 nr 12. — K. Wrocławski: J.M. (12 III 1924-19 XII 1994). *Prz. Hum.* 1995 nr 3. **B.D.**

MAJ Bronisław ur. 1953

Pseud.: B.M.; BM; M.R.; Maria Radzanowska.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 19 listopada 1953 w Łodzi; syn Mariana Maja, dziennikarza radiowego, i Marii z Brykał-

skich, ekonomistki. Debiutował w 1970 wierszami pt. „Chociaż wstawiano – nie wierzę...”, „Osobny obszar przestrzeni...”, „Zawsze – teraz”, ogłoszonymi w miesięczniku *Poezja* (nr 10). W 1972 zdał maturę w XV Liceum Ogólnokształcącym im. J. Kasprówicza w Łodzi, po czym podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1977 uzyskał magisterium. W 1977-81 pracował jako autor scenariuszy i aktor w Teatrze KTO w Krakowie, którego był współzałożycielem. Równocześnie od 1979 pracował jako asystent w Instytucie Filologii Polskiej UJ. Rozwijając twórczość literacką i krytyczną, publikował wiersze, artykuły i recenzje literackie m.in. w *Więzi* (1976-78, 1983), *Nowym Wyrzynie* (1977-78, 1980-81), *Tygodniku Kulturalnym* (1978-81), *Tygodniku Powszechnym* (1978-85, 1987, 1989) oraz *Piśmie* (1980-81). W 1981 kierował działem kultury w dwutygodniku *Student*. Po ogłoszeniu stanu wojennego w grudniu 1981, współpracował z wydawnictwami niezależnymi. W 1983 założył, a następnie do 1989 był redaktorem naczelnym mówionego miesięcznika literackiego *NaGłos* w Krakowie. Wiersze, recenzje literackie i noty krytyczne ogłaszał w wychodzącym poza cenzurą piśmie *Arka* (1983-85, pod pseud.: M.R., Maria Radzanowska). W 1983 i ponownie w 1984 otrzymał nagrodę kulturalną „Solidarności”. Publikował też utwory w pismach katolickich *Znak* (1982-84) i *W drodze* (1984) oraz w emigracyjnym *Pulsie* (Londyn, 1985, 1988). W 1988 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Świat poetycki Tadeusza Gajcego” (promotor prof. Wiesław Paweł Szymański) i otrzymał stanowisko adiunkta. W 1989 należał do komitetu założycielskiego SPP. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1990 otrzymał nagrodę Pierścienia za całokształt twórczości poetyckiej. W 1995 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu. Od 1990 pełni funkcję redaktora naczelnego pisma literacko-artystycznego *NaGłos*. Wykłada współczesną literaturę polską na UJ. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze. Wwa: MAW 1980, 32 s.

Medal im. S. Grochowiaka za najlepszy debiut książkowy ze środowiska studenckiego w 1981.

2. *Taka wolność*. Wiersze z lat 1971-1975. Wwa: MAW 1981, 63 s.

Cykle: *Moje śmieszne miłości*; *Jeżeli nie umiemy ocalić ich inaczej*; *Stłumiony zapis*; *Ta noc*; *Obcy*.

3. *Wspólne powietrze*. (1978-79). [Wiersze]. Kr.: WL 1981, 41 s.

Nagroda Poetycka Młodych im. M. Sępa-Szarzyńskiego w 1983 oraz nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1984.

4. Album rodzinny. [Wiersze]. [Kr.:] OL* 1986, 40 s.

Cykle: Album rodzinny; Chile (I-VI).

5. Zagłada Świętego Miasta. [Wiersze]. Londyn: Puls 1986, 78 s.

Cykle: Wspólne powietrze [poz. 3], Chile [poz. 4]; Album rodzinny [poz. 4].

6. Zmęczenie. [Wiersze]. [Post.: S. Barańczak]. Kr.: Znak 1986, 46 s.

Cykle: Album rodzinny 1978-85 [poz. 4]; Zmęczenie 1985-86. Nagroda literacka im. B. Sadowskiej w 1989.

7. [Czterdzieści cztery] 44 wiersze. Rapperswil: Bibl. Pol. 1989, 46 s.

Wybór wierszy z tomów wcześniejszych.

8. Biały chłopiec. O poezji Tadeusza Gajcego. [Studium]. W: T. Gajcy: Dotknięty ogniem. Kr.: OL 1992 s. 115-344.

Rozprawa doktorska.

9. Światło. [Wiersze]. Kr.: Znak 1994, 35 s.

10. 9. Kronika wydarzeń artystycznych, kulturalnych, towarzyskich i innych. [Felietony]. Przedm.: W. Szymborska. Kr.: WL 1997, 195 s.

Zawiera wybór 60 felietonów druk. pod tym samym tytułem w krak. dodatku *Gaz. Wyborczej* w 1993-1996.

Prace redakcyjne

1. M. Tarasewicz: Ulotne, ważne, zapomniane. Wybór i wstęp ... Suwałki: Wydawn. Suwalskie Tow. Kultury 1991, 41 s.

2. L. Staff: Wysokie drzewa. Wybór, wstęp i komentarz ... Kr.: WL 1997, 158 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiad: Kocham ten widok z oknem. Rozm. R. Rżany. *Nowy Nurt* 1995 nr 15.

[Wiersze:] S. Barańczak: 24 epifanie B.M. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 17, przedr. w tegoż: *Przed i po*. Londyn 1988; K. Pieńkosz: Za wszystkimi ścianami. *Literatura* 1981 nr 28; B. Dopart: Chwile „Nasz cały czas”. *Poezja* 1982 nr 7. — K. Grela: Miejsce na ziemi. *Radar* 1982 nr 22. — [Wspólne powietrze:] W.P. Szymański: „Wieczne życie bielinka”. *Tyg. Powsz.* 1982 nr 30; J. Kornhauser: Najmniej słów. *Pismo* 1983 nr 3, przedr. w tegoż: *Światło wewnętrzne*. Kr. 1984. — A. Kaliszewski: Przelatam ciszę. *Pismo* 1983 nr 4 [dot.: Wiersze]. — R.K. Przybylski: Poeta w krajobrazie metafizycznym. (O poezji B.M.). *W Drodze* 1984 nr 1. — W. Duszka: Poszukiwanie wspólnoty. *Znak* 1985 nr 11 [rec.: Wspólne powietrze]. — P. Michałowski: Oddech wydarty rozpacz. *Integracje* 1985 nr 19 [dot.: Wiersze]. — A. Zawada: „Nic poza narodzinami i śmiercią”. *Twórczość* 1985 nr 1 [rec.: Wspólne powietrze]. — S. Barańczak: Wspólne powietrze. (O wierszach B.M.). *Tyg. Powsz.* 1986 nr 1, przedr. w tegoż: *Przed i po*. Londyn 1988 oraz w: *Literatura współczesna „zle obecna” w szkole*. Wr. 1991. — [Zmęczenie:] R. Grupiński: Poniżająca nadzieja tej epoki. *W Drodze* 1987 nr 10/11; K. Pieńkosz: Niepodzielny świat. *Literatura* 1987 nr 11/12; G. Filip: Odejscia, powroty... *Akcent* 1988 nr 1; P. Szewc: „Łaska oddechu i dar pamiętania”. *Prz. Powsz.* 1988 nr 2. — D.T. Lebioda: Uciekinierzy z rzeczywistości. (O debiutach poetyckich 1980-1988. *Mies. Lit.* 1989 nr 1 [m.in. o B.M.]. — M. Stala: Źródło. (O poezji B.M.). W tegoż: *Chwile pewności*. Kr. 1991. — [Światło:] K. Lisow-

ski: Gdzie jest światło? *Nowe Książ.* 1995 nr 2; M. Stala: Sen, śnieg, ciemna gwiazda. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 13. — M. Stala: Na nieustanne świadectwo życia. *NaGłos* 1996 nr 23. — A. Kaczorowski: Świat według M. *Gaz. Wyborcza* 1997 nr 24 [rec.: Kronika wydarzeń artystycznych, kulturalnych, towarzyskich i innych].

B.D.

MAJCHERCZYK Julian ur. 1908

Pseud.: Bogumił Smentek; Gaston; Julian Laber; Julian Maj. Prozaik, poeta.

Urodzony 1 stycznia 1908 w Zawierciu w Zagłębiu Dąbrowskim; syn Antoniego Majcherczyka, sklepiarkarza, i Józefy z domu Laber. Ukończył Państwowe Seminarium Nauczycielskie im. T. Zana w Wilnie i następnie przez dwa lata pracował jako nauczyciel w Ososach na Polesiu. W 1932 odbył w Pucku sześciotygodniowy Kurs Przygotowawczy dla Nauczycieli Polskich za Granicą. W 1933 wyjechał do Francji, gdzie podjął pracę oświatowo-pedagogiczną w środowiskach polonijnych, szczególnie w górniczym regionie północnym, początkowo w Merlebach w departamencie Moselle (Lotaryngia), a następnie (1933-34) w Metz. Równocześnie studiował filologię francuską na uniwersytecie w Nancy. Aktywnie działał w Związku Nauczycielstwa Polskiego we Francji; był m.in. organizatorem Ogniska Nauczycieli Polskich na terenie wschodniej Francji. Pracował jako naczelny referent oświatowy przy Związku Towarzystw Kulturalno-Oświatowych im. J. Piłsudskiego oraz redagował biuletyn *Piłsudczyk*. Debiutował w 1934 powieścią pt. „Światła wśród nocy”. W tymże roku przeniósł się do Paryża, gdzie podjął studia w École des Langues Orientales. W 1935-38 był korespondentem Światowego Związku Polaków za Granicą. W 1936 ożenił się z Aurelią Kaczmarek, córką polskiego górnika zamieszkałego we Francji. Wiersze, piosenki, inscenizacje i drobne utwory sceniczne dla teatrów dziecięcych i szkolnych publikował w czasopiśmie *Narodowiec* lub w *Poradach Oświatowych*, wydawanych przez Radę Porozumiewawczą Związków Polskich we Francji, a także w periodykach wydawanych z różnych okazji. Za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej został w 1937 odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL. Po wybuchu II wojny światowej, który zastał go w miasteczku górniczym Harnes pod Lens, wstąpił ochotniczo do formującego się we Francji Wojska Polskiego i objął funkcję oficera oświatowego w obozie szkoleniowym w Coëquidan. W tym czasie publikował prozę w czasopiśmie *Żołnierz Polski we Francji* (1939). Po klęsce Francji, w czerwcu 1940 został aresztowany i zesłany do pracy w kopalni węgla, gdzie pracował jako pomocnik magazyniera. Był współorganizatorem pierwszej polonijnej organizacji konspiracyjnej

we Francji Orzeł Biały; w 1943 została włączona do Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość. Rozwijając twórczość literacką, ogłaszał utwory prozą w wydawanych we Francji czasopismach polskich *Sztandar* (Lens, 1944; pod pseud. Gaston) i *Razem młodzi przyjaciele* (Lyon-Paryż, 1945). Po zakończeniu wojny pracował do października 1947 jako attaché kulturalny w Konsulacie Generalnym Polski Ludowej w Lille. Równocześnie kierował sekcją polską radia w Lille. W następnych latach powrócił do pracy nauczycielskiej i działalności społeczno-organizacyjnej wśród francuskiej Polonii. Napisał wiele broszur do użytku nauczycieli polonijnych i opracował kilka książek do nauki języka polskiego, m.in. dla dzieci nie znających mowy ojczystej. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami oraz francuskim *Croix de Guerre* (1950). Mieszka w Boulogne Billancourt we Francji.

TWÓRCZOŚĆ

1. Światła wśród nocy. Powieść. Wwa: Druk. Rotacyjna 1934, 198 s.

Nagroda w konkursie powieściowym warszawskiego *Kur. Porannego* w 1934.

2. Krople nadziei. [Wiersze]. Avion (k. Lens): Imprimerie Moderne 1943, 39 s. Wyd. nast. [poszerz.] z podtyt.: Poezje emigracyjne. Paryż: P. Kremer 1978, 77 s.

Wyd. I podp.: Bogumił Smentek.

Wyd. z 1978 zawiera: Cz. 1. Krople nadziei [tu brak z wyd. I wierszy: Na szkockim brzegu; „Cierp bracie – bo taki jest twój los...”; To ławko; Czy warto?; Zgon żołnierza, – wiersze dodane: To było zda się wczoraj; W matni żywiołów; Nie trać swego ducha; Żołnierzyki moi mali; Umiejmy czytać dzieło; Niemcy w Paryżu; Nasza droga; Wyznanie; Na zakończeniu]. – Cz. 2. Z oddali.

3. A pozdróćcie tam Polskę ode mnie... Nowele emigracyjne. Paryż: [b.w. i druk.] 1945, 30 s.

Zawartość: A pozdróćcie tam Polskę ode mnie; Tajemnica Marcinka; Jak to Marszałek Piłsudski Wrzodziłka ukarał; Opowiadanie Wierzeji; Kwiaty czarnej ziemi; Ostatni taniec; Zew krwi; Na urlopie.

4. Emigranci. Na francuskiej ziemi. [Powieść]. Powst. 1945. [Inf. autora]. Wyd. Paryż: Księg. Pol. 1968, 221 s.

Cz. 1 cyklu powieściowego; cz. 2 zob. poz. 8.

5. Księżycowa eskapada. Powieść fantastyczna dla dzieci i młodzieży. Paryż: Wydawn. „Elka” [1945], 94 s.

6. Mali ludzie rosną. Powieść. Paryż: Wydawn. „Elka” [1945], 166 s.

7. Świat mojej przygody. Powieść dla młodzieży. Powst. 1945. Druk *Narodowiec*, Lens 1979 nr 261, 267, 273, 279, 285, 291, 297, 303; 1980 nr 3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 57, 63, 69, 75, 81, 86, 92, 98, 103, 109, 114, 120, 131, 137, 143, 149, 155, 161,

172, 178, 184, 190, 195, 201, 207, 213, 219, 225, 231, 237, 243, 248. Wyd. osob.: Opole 1996.

Inf. o dacie powst. w: Za waszą i naszą wolność [poz. 8]. Kr. 1992. – Powieść autobiograficzna. – Wyd. książkowe w nakł. 500 egz. było przeznaczone dla młodzieży szkolnej w Zawierciu jako forma nagrody za naukę i postępy w języku polskim, nie ukazało się w sprzedaży księgarskiej.

8. Za waszą i naszą wolność. [Powieść]. Powst. 1949. Druk *Głos Katol.*, Paryż 1976 nr 1-50, 1977 nr 1-50, 1978 nr 1-11. Wyd. osob.: Paryż: Pol. Ośrodek Wydawn. 1988, 280 s. Wyd. nast.: Kr.: API CAN 1992.

Inf. o dacie powst. na książce. – Cz. 2 cyklu powieściowego; cz. 1 zob. poz. 4.

9. Hej kołoda, kołoda. Teatrzyk dziecięcy. Paryż: Nakł. N.Z.N.P. 1966.

Inf.: Za waszą i naszą wolność [poz. 8]. Kr. 1992.

10. Płaczące wierzby. Poezje. Paryż: P. Kremer 1983, 110 s.

Zawiera części: 1. Utwory młodzieńcze; 2. Nad brzegami Sekwany [w tym cykl:] Makamy; 3. Pod znakiem Solidarności...

OPRACOWANIA

Ank. 1996. – Wywiad: Piewca emigrantów. Rozmowa z J.M. Tyg. *Pol.*, Paryż 1976 nr 51/52.

(S.K.): Zbeletryzował prawdę wychodźczego życia. Tyg. *Pol.*, Paryż 1976 nr 51/52.

B.D.

MAJCHROWSKI Stefan
1908-1988

Pseud.: em.; (em); EM; Maciej Stefanowski; Stefan Kos; Tomasz Grabiec.

Prozaik, autor słuchowisk i adaptacji radiowych.

Urodzony 13 marca 1908 w Grodzisku Mazowieckim; syn Stefana Majchrowskiego, inżyniera, i Jadvigi z Józwickich, nauczycielki. Do szkół średnich uczęszczał w Warszawie (Gimnazjum Towarzystwa im. J. Zamoyskiego i Gimnazjum im. E. Rontalera) i we Lwowie, gdzie w 1927 zdał maturę w Korpusie Kadetów. Następnie ukończył Szkołę Podchorążych Kawalerii we Lwowie i służył w 7. Pułku Ułanów w Lublinie. Jako podporucznik, a potem porucznik szkolił ułanów w jeździe konnej, uczestniczył w zawodach hipicznych. W 1937 był słuchaczem Wyższej Szkoły Wojennej i otrzymał tytuł rotmistrza kawalerii (1938). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939 jako oficer sztabu Podlaskiej Brygady Kawalerii i dostawszy się do niewoli pod Kockiem, przebywał do 1945 w Oflagu VIIa w Murnau. Poświęcał tu czas na samokształcenie, m.in. w zakresie historii oraz języków obcych. Po wyzwoleniu obozu wyjechał w kwietniu 1944 do Włoch, gdzie wstąpił do 2. Korpusu Polskiego. Przydzielono go do prac kulturalno-oświatowych. Wkrótce wyjechał do Francji i Anglii, skąd w 1947 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Po-

czątkowo redagował biuletyn wiadomości kulturalnych w Biurze Współpracy z Zagranicą Ministerstwa Kultury i Sztuki, a następnie w 1947-49 pracował jako tłumacz dla Agencji Prasowo-Informacyjnej (API), działającej przy Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Debiutował w 1949 artykułem pt. „Tomasz Moore – mistrz paradoksu”, ogłoszonym w *Tygodniku Powszechnym* (nr 5); z pismem tym współpracował następnie do 1950. W 1952 rozpoczął współpracę z Polskim Radiem jako autor słuchowisk i adaptacji radiowych oraz audycji dla redakcji geograficznej. W 1954-55 stale współpracował z tygodnikiem *Stolica* (zamieszczał artykuły podp. m.in. Maciej Stefanowski). Debiutował jako powieściopisarz w 1957 utworem pt. „Spadkobiercy pana Ziółko”. W 1960 został członkiem ZLP. Działał społecznie jako członek zarządu Mazowieckiego Towarzystwa Kultury. Był też członkiem Towarzystwa Przyjaciół Woli. Odznaczony Srebrnym (1938) i Złotym (1974) Krzyżem Zasługi. Zmarł 22 lutego 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Jasiu, który nie chciał być królem. [Utwór dla dzieci]. Wwa: NK 1952, 31 s. Por. Słuchowiska radiowe.

Podp.: Tomasz Grabiec.

2. Spadkobiercy pana Ziółko. [Powieść dla młodzieży]. Druk skrócony: *Świat Młod.* 1956 nr 67-77. Wyd. osob. całości: Wwa: NK 1957, 179 s. Por. Słuchowiska radiowe.

3. Knot, Pocięzko i spółka. [Powieść]. Wwa: LSW 1959, 287 s.

4. W Warszawie, Sewerciu, życie wre, kipi ... [Opowiadania]. Wwa: LSW 1960, 140 s.

Zawartość: Panna Malwina; Pierwszy wyścig kolarski w Warszawie [por. Słuchowiska radiowe]; Wielkanoc w 1870 roku; Gość ze świata; Styczniowa sobota w Ogródzie Saskim [por. Słuchowiska radiowe]; Posąg królowej Bony; Wesele; Warszawski tramwaj [por. Słuchowiska radiowe].

5. Kopia i warkocze. [Powieść]. Wwa: LSW 1961, 262 s. Wyd. 2 tamże 1970.

6. Pan Sienkiewicz. [Powieść biograficzna]. Wwa: LSW 1961, 542 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przerebione i uzup. tamże 1966, 561 s.; wyd. 3 zmien. Kat.: Śląsk [1987], 351 s.

Przekł. bułg.: Gospodin Senkevič. [Przeł.] O. Todorov. Sofija 1970. – słowac.: Pan Sienkiewicz. [Przeł.] B. Sedláková. Bratislava 1977.

7. Tajemnice wyspy Aotea. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 240 s. Wyd. 2: Kat.: Śląsk 1986. Por. Słuchowiska radiowe.

8. Pan Fredro. [Powieść biograficzna]. Wwa: LSW 1965, 319 s.

9. Przystanek za miastem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 203 s.

10. Jezioro czarownic. Saga o Wenedach. Wwa: Czyt. 1968, 349 s.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 11.

11. Taniec nad jeziorem. Saga o Wenedach. Wwa: Czyt. 1969, 353 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 10.

12. Córka księżycy. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: LSW 1970, 238 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1987.

Zawiera legendy opracowane na podstawie podań różnych narodów: Od autora. – Rozbudzona harfa; Mawi; Córka księżycy [por. Słuchowiska radiowe]; Khung; Sierpowy szlak; Zakłete dworzyszczce; Młot Thora; Kobziarz z Ochil Hills; Legenda o zatopionym mieście; Złote jabłko; Idu i Dimeh; Trzy kobiety; Wielka niedźwiedzica.

13. Za drutami Murnau. [Wspomnienia]. Wstęp: J. Kowalik. Wwa: MON 1970, 188 s.

14. Podróż za granicę. [Komedia], TV 1971.

15. Narzeczona z Saragossy. [Powieść]. Wwa: LSW 1972, 239 s.

16. Rodzina Hauke. Wwa: Czyt. 1972, 311 s.

Zbeletryzowana historia rodu.

17. Opowieść o Józefie Wybickim. [Powieść]. Wwa: MON 1973, 227 s. Wyd. 2 popraw. tamże [1987].

18. Upiór spod Płocka. [Powieść]. Wwa: LSW 1974, 208 s.

19. Karczma na Moczydle. [Powieść]. Wwa: LSW 1975, 287 s.

20. Sienkiewicz. Opowieść biograficzna. [Wwa]: LSW 1975, 337 s.

21. Dickens. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1977, 391 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Przekł. słowac.: Dickens. [Przeł.] L. Kiss. Bratislava 1981.

22. Awantury pana na Jarczewie. [Powieść]. Wwa: KAW 1980, 209 s.

23. O Julianie Niemcewiczu. Opowieść biograficzna. Wwa: LSW 1982, 389 s.

24. Wincenty Pol. Opowieść biograficzna. Lubl.: WŁubel. 1982, 227 s.

25. Niezwykłe postacie z czasów powstania listopadowego. Wwa: LSW 1984, 323 s. Wyd. 2 tamże 1989.

26. Trzy kobiety. Baśń murzyńska. Wwa: KAW 1985, 34 s. Zob. poz. 12.

27. Legenda o zatopionym mieście. Legenda bretońska. Wwa: KAW 1987, 46 s. Zob. poz. 12.

28. Współcześni czarownicy. [Powieść]. Wwa: Format AB 1992, 154 s.

Słuchowiska radiowe oryginalne, m.in.: Spadkobiercy pana Ziółko. Radio 1955 [por. Twórczość]

czość poz. 2]. — Trzynastką po Warszawie. Radio 1955. — O Warszawie z czasów Żółtkowskiego, Kostrzewskiego i Prusa. Radio 1956. — Warszawskie wiosna. Radio 1956. — Indiańska księżniczka. Radio 1957. — Pierwszy rejs notariusza Tinoco. Radio 1957. — Pierwszy wyścig kolarski w Warszawie. Radio 1957 [por. Twórczość poz. 4]. — Stycziwna sobota w Ogrodzie Saskim. Radio 1957 [por. Twórczość poz. 4]. — Na tropach Zagłoby, Longinusa i Wołodyjowskiego. Radio 1958. — O Jasiu, który chciał być królem. Radio 1958 [por. poz. 1]. — Pan Mroczek i córka cześnika. Radio 1958. — Śladami pana Głowackiego. Radio 1958. — Warszawski tramwaj. Radio 1958 [por. poz. 4]. — Na Piekarskiej pod siódmką. Radio 1959. — Nad „Potopem”. Radio 1959. — Wielki dzień Mendelsoana. Radio 1959. — Fredro, cesarz i Onufry. Radio 1961. — Warszawskie zabawy. Radio 1961. — Wszyscy mówią o Prusie. Radio 1961. — Czarodziejska wyspa Aotea. Radio 1962 [por. Twórczość poz. 7]. — Przygody Sienkiewicza w Ameryce. Radio 1962. — Zaczarowana Szkocja. Radio 1962. — Ballada o zatopionym mieście. Radio 1963. — Córka księżycy. Radio 1963 [por. Twórczość poz. 12]. — Florentyna. Radio 1963. — Katria. Radio 1963. — Pamiętnik powstańca. Radio 1963. — Wieczór nad rzeką Kabi. Radio 1963. — Zakłęty dwór. Radio 1963. — Autor Huraganu [W. Gąsiorowski]. Radio 1964. — Fredro i jego przyjaciel Jędrzej. Radio 1964. — Złote jabłko. Radio 1964. — Bunt pacjentów doktora Martensa. Radio 1965. — Niewidzialny łowca. Radio 1965. — Praktyki Gracji Lützow. Radio 1965. — Straszny Kiam znad Mekongu. Radio 1965. — Telewizor Verne'a. Radio 1966. — Droga do Troi. Radio 1967. — Komo znad Nigru. Radio 1967. — Dyplom krawiecki i Nagroda Nobla. [O W.S. Reymoncie]. Radio 1968. — W krainie Wenedów. Radio 1968 [por. Twórczość poz. 10, 11]. — Obywatel Bosak. Radio 1974. — Spotkania z Wybickim. Radio 1977. — Rok 1794. Radio 1977. — słuchowiska a d a p t o w a n e: Dzieci kapitana Granta [wg J. Verne'a]. Radio 1952. — W 80 dni dookoła świata [wg J. Verne'a]. Radio 1954. — Wojna światów [wg H.G. Wellsa]. Radio 1956. — Wyprawa na księżyc [wg J. Verne'a]. Radio 1956. — Pan Pickwick wyruszył w świat [wg Ch. Dickens]. Radio 1961. — Tajemnicza wyspa [wg J. Verne'a]. Radio 1961. — Kasztanek [wg J. Steinbecka]. Radio 1962. — Koncert w Iksinowie [wg B. Prusa: Emancypantki]. Radio 1962. — Mówiący dąb [wg G. Sand]. Radio 1962. — Córka żołnierza [wg F.E. Burnett: Mała księżniczka]. Radio 1963. — Legenda znad Nilu [wg B. Prusa: Z legend dawnego Egiptu]. Radio 1963. — Pawi czub krzyżacki [wg H. Sienkiewicza: Krzyżacy]. Radio 1963. — Trębacz z Samarkandy [wg K. Pruszyńskiego]. Radio 1963. — Czerwony krążek [wg J. Steinbecka]. Radio 1964.

Praca redakcyjna

1. Polska droga 1939-1946. [Antologia]. Oprac. ... Rzym: Inst. Wydawn. „Rodło” 1946, 127 s.
 Oprac. podp.: Stefan Kos. W Ank. dla IBL z 1973 S.M. zaprzeczył swemu udziałowi w tej publikacji, przypisując funkcję redaktora Bolesławowi Świdierskiemu (jego rola miała się sprowadzać tylko do red. technicznej). T. Jodelka-Burzecki (Szabla i pióro S.M. *Kierunki* 1988 nr 23) stwierdza, że S.M. w późniejszym okresie potwierdził swój wkład jako redaktora tej antologii.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).
 K. Kuliczowska: W pogoni za pustą szkatułką. *Nowe Książ.* 1957 nr 7 [rec.: Spadkobiercy pana Ziółko]. — [Pan Sienkiewicz]: T. Lisicka: Jeden z portretów ...? *Życie Lit.* 1961 nr 33; Z. Żabicki: Pan Majchrowski. *Nowa Kult.* 1961 nr 16, przedr. w tegoż: Tradycja, styl, obyczaj. Wwa 1963. — S. Frycie: Powieść przygodowa o tajemniczej wyspie. *Polonistyka* 1964 nr 5 [rec.: Tajemnicze wyspy Aotea]. — A. Chruszczyński: Mały realizm. *Tyg. Kult.* 1965 nr 38 [rec.: Przystanek za miastem]. — [Pan Fredro]: A. Witkowska: „Trzy po Trzy” S.M. *Nowe Książ.* 1965 nr 22; T.J. Żółciński: Niepełna biografia. *Kultura* 1965 nr 40. — Z. Pedziński: Zmarszczeni gawędziarze. *Twórczość* 1966 nr 8 [rec.: Przystanek za miastem]. — J. Termer: W cieniu Karola Wielkiego. *Nowe Książ.* 1968 nr 18 [rec.: Jezioro czarownic]. — S. Pestka: Saga o Wenedach. *Pomerania* 1969 nr 3/4 [rec.: Taniec nad jeziorem]. — J. Iwaszkiewicz: Haukowie. *Życie Warsz.* 1972 nr 229 [rec.: Rodzina Hauke]. — B. Maciejewski: Józefa Wybickiego żywot i sprawy. *Nowe Książ.* 1973 nr 24 [rec.: Opowieść o Józefie Wybickim]. — M. Rusczyk: Jasnie oświecony zabobon. *Nowe Książ.* 1975 nr 2 [rec.: Upiór spod Płocka]. — M. Kabata: Biograficzna opowieść o Sienkiewiczu. *Nowe Książ.* 1976 nr 4 [rec.: Sienkiewicz]. — S. Helsztyński: Życie Dickens. *Nowe Książ.* 1977 nr 21 [rec.: Dickens]. — M. Sokółowska: Historie i historyjki. *Nowe Książ.* 1981 nr 4 [rec.: Awantury pana na Jarczewiel]. — W. Adamiec: Szkieci opowieści. *Nowe Książ.* 1983 nr 10 [rec.: O Julianie Niemcewiczu; Wincenty Pol]. — Z. Chyra-Rolicz: Bohaterowie powstania listopadowego. *Nowe Książ.* 1985 nr 1 [rec.: Niezwykłe postacie z czasów powstania listopadowego]. — T. Jodelka-Burzecki: Szabla i pióro S.M. *Kierunki* 1988 nr 23.

J.Z.

MAKARCZYK Janusz
 1901-1960

Prozaik, publicysta.

Urodzony 25 marca 1901 w Łodzi; syn Stefana Makarczyka, inżyniera, i Heleny Rybarskiej. Dzieciństwo spędził w Warszawie; uczył się kolejno w Gimnazjum Pawła Chrzanowskiego, Gimnazjum im. M. Reja i Gimnazjum im. E. Rontalera. Po wybuchu I wojny światowej, ewakuowany w 1914 wraz z rodzicami, przebywał w Kijowie, gdzie uczęszczał do gimnazjum polskiego i należał do szkolnego kółka dramatycznego; statystował też w Teatrze Polskim Franciszka Rychłowskiego. Z Kijowa przeniósł się do Lwowa. Należał do Polskiej Organizacji Wojskowej, brał udział w walkach o Lwów. W 1919 powrócił do Warszawy. Po zdaniu matury w 1920 w Gimnazjum św. Kazimierza, zapisał się na Wydział Prawa i Nauk Politycznych na Uniwersytecie Warszawskim. W tymże roku zgłosił się ochotniczo do wojska i w 1. Pułku Artylerii

otrzymał stopień podporucznika. W 1921 przeniósł się na Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego; w 1926 uzyskał magisterium. Debiutował w 1922 felietonem o Eugeniuszu Małaczewskim, opublikowanym w poznańskim dwutygodniku *Akademik* (nr 5). W 1923 jako korespondent *Kuriera Warszawskiego* wyjechał do Stanów Zjednoczonych; na łamach tego pisma publikował do 1927. Korespondencje z podróży ogłaszał również w piśmie *Świat* (1923-30). W 1923-24 przebywał w Chicago i Detroit, gdzie zajmował się działalnością kulturalną, pomagając teatrom polonijnym i współpracując z czasopismami *Rekord Codzienny* (Detroit) i *Nowiny Polskie* (Milwaukee). W 1924 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. Następnie został przeniesiony do Waszyngtonu. W 1925 powrócił na krótko do Polski. Jako sekretarz Sekcji Badań Tropikalnych Ligi Morskiej oraz sekretarz generalny polskiego Komitetu „Pro Palestina” wyjechał w 1925 do Tokio, Jerozolimy, Arabii Saudyjskiej i Syrii. W tym czasie rozpoczął również studia historyczne nad epoką Haruna ar-Raszida i dziejami powstania Sandżów; w związku z tym odbywał podróże do Bagdadu i Damaszku. W 1927-28 uczestniczył jako sekretarz delegacji polskiej w komisjach emigracyjnych w Rio de Janeiro, Paryżu, Brukseli i Berlinie. Reportaże z podróży oraz artykuły publicystyczne zamieszczał m.in. w *Rzeczypolitej* (1926-27), *Tygodniku Ilustrowanym* (1926-28) oraz w *ABC* (1927-31). W tym czasie rozpoczął też twórczość belewystyczną dla dorosłych i młodzieży. W 1928-30 mieszkał w Paryżu i studiował na wydziale filozoficznym Sorbony; przygotował pracę doktorską pt. „Le Cameroun et la page polonaise de son histoire”. Jednocześnie interesując się teatrologią, odbył praktykę w teatrze Michoudiéra. W 1930 powrócił do Polski, w 1931-33 wykladał politykę kolonialną wielkich mocarstw w Wolnej Wszechnicy Polskiej oraz technikę korespondencji zagranicznej w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. Około 1932 ożenił się z Kamilą Czarowicz. Był wiceprezesem Wydziału Morskiego Ligi Morskiej i Kolonialnej; w 1934 przewodniczył delegacji polskiej do rokowań z Liberią; odbył też podróż po północnej Afryce. Od 1935 pracował w zakładach „Elektro” S.A. w Łaziskach Górnych na Śląsku; jako delegat Zarządu Spółki, a następnie jej dyrektor, wyjeżdżał wielokrotnie w celach handlowych, m.in. do krajów Bliskiego Wschodu. Równocześnie gromadził materiały do utworów o tematyce marynistycznej. W czasie kampanii wrześniowej 1939 dowodził zgrupowaniem 22. Baterii Artylerii przeciwlotniczej w okolicach Sandomierza i Tomaszowa Lubelskiego. Ranny, dostał się do niewoli niemieckiej i do końca wojny przebywał w obozie jenieckim w Murnau; współdziałał z teatrem obozowym i pro-

wadził wykłady z historii Arabów i polityki kolonialnej. Po wyzwoleniu obozu, na wiosnę 1945 był oficerem łącznikowym Misji Wojska Polskiego w Paryżu. Powróciwszy do kraju, w końcu 1945 został zatrudniony w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (MSZ). Od stycznia do lipca 1946 był chargé d'affaires poselstwa polskiego w Kairze, a następnie naczelnikiem Wydziału Wschodniego MSZ w Warszawie. W 1947 porzucił służbę dyplomatyczną i przeniósł się do Krakowa. W tymże roku ożenił się z Marią Katarzyną Wołłowicz. W 1948 na podstawie rozprawy „Historia Sudanu” uzyskał doktorat z filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); promotor prof. Kazimierz Piwarski. W 1949-51 był adiunktem Katedry Filologii Orientalnej UJ; prowadził wykłady i ćwiczenia z historii Bliskiego Wschodu. W 1951-53 pracował na UJ jako kontraktowy wykładowca historii polityki państw europejskich. Wykladał także historię nowożytną w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (1950-53). W tym czasie przygotował monografię „Bliski Wschód w latach 1453-1699”, która była zamierzoną pracą habilitacyjną. Prozę, artykuły, felietony zamieszczał m.in. w *Dzienniku Polskim* (1951-59, z przerwami) oraz w *Życiu Literackim* (1952-60, z przerwami). W 1953 zrezygnował z pracy naukowej i zajął się wyłącznie twórczością literacką. Od 1956 współpracował z rozgłośnią radiową „Kraj”. Odznaczony Słotym Krzyżem Zasługi (1937), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1946). Zmarł 16 maja 1960 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przez Palestynę i Syryję. Szkice z podróży. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 114 s.
Zawiera 15 szkiców.
2. U.S.A. Obrazki z Ameryki powojennej. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 112 s.
Zawartość: Greenhorn; Amerykanin; Nowy-York; Stany Zjednoczone; Praca; Busines i Reklama; Asekuracja; Federacja Pracy; Polityka; Bil Johnsona; Bogaty wujaszek Sam; Ku-Klux-Klan; Czarni wśród białych; Tradycje; Radjo i Kino; Prohibicja; Etykieta i stanowisko kobiety; Fontanna; Amerykanka; Autem przez kraj tysiąca jezior; Czerwonoskóry.
3. Bezdroża pragnień. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1926, 141 s.
Zawartość: Złamane kwiaty; Potok; Wędrowiec; Przygoda; Sława; Człowiek Naggi; Oaza; Prawdy.
4. Wyzwoleny harem. Powieść. Wwa: Bibl. Pol. 1927, 188 s. Wyd. 2 Bydgoszcz: Somix 1991, 136 s.
5. Amerykańska karuzela. Powieść. Wwa: S. Cukrowski [1929], 256 s.
6. Nowa Brazylia. Dżungla — osiedla i ludzie. Przedm.: A. Świętochowski. Wwa: M. Arct 1929, 184 s.

7. Przez morza i dżungle. Powieść dla dorastającej młodzieży. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1931, 232 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [!] Kat.: Śląsk 1957, tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1968, wyd. 4 1970, wyd. 5 1974, wyd. 6 1984.

8. Harun ar-Raszid. (Kalif z Bagdadu). [Utwór dramatyczny]. Wyst. w Niemczech i Bułgarii 1932-1935. [Inf. autora].

9. R. Seem. Opowiadanie. Wwa: Bibl. Tyg. II. 1933, 205 s.

10. Porty i marynarze. Humoreski sentymentalne. Wwa: Liga Morska i Kolonialna 1934, 172 s.

Zawartość: Wicherek; Kapitan Pabst; Mania z Paranaqua; Feluś przemytnik; Nusia; Wybawienie; Ulicznica z Hull; Sąd na City of San Diego; Na Haiti; Kruk; Tom; Burza; W Hamburgu; Opowiadanie fryzjera; Chcemy mężczyzny; Lektura; Awantura w Santos; Plotkarz; Marzenia; List miłosny; Skrzywdzona Anita.

11. Liberia, Liberyjczyk, Liberyjka. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936, 112 s.

Szkie z podróży do Liberii w 24 rozdziałach.

12. Na morzu i o morzu [Opowiadanie]. Wwa: Wojsk. Inst. Nauk.-Oświat. 1937, 57 s.

13. Człowiek z białą głową. [Powieść dla młodzieży]. Powst. 1947. [Inf. autora]. Wyd. Wwa: NK 1956, 291 s.

14. Dżafar z Bagdadu. [Powieść]. Kr.: T. Zapiór i Ska 1950, 203 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1956, wyd 3 tamże 1963; Bydg.: Somix 1991.

15. Kalif z Bagdadu. Sztuka w 14 obrazach. Powst. ok. 1950.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

16. Jak kto uważa... Komedia w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1952. Druk fragm. II aktu *Życie Lit.* 1952 nr 7 s. 8-9.

17. Wielka polityka. Komedia w 3 aktach. Wyst. Kr.: Stary T. 1953. Wyd.: Wwa: Czyt. 1954, 90 s. Wyst. też pt. „Wielka gra”.

18. Gubernator. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1957.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

19. Róże z piasku. Gawędy podróżnicze. Kat.: Śląsk 1957, 282 s.

Zawiera 27 gawęd.

20. Talizman starca z gór. [Powieść]. Wwa: NK 1957, 278 s. Zob. poz. 22.

21. Widziałem i słyszałem. Wspomnienia podróżnicze. Wwa: Czyt. 1957, 343 s.

22. Krzywe szable. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1958, 186 s.

Ciąg dalszy poz. 20.

23. Orchidea i O takim, co był przemytnikiem. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1958, 53 s.

24. Trzynaście kobiet. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1958, 354 s. Wyd. 2 tamże 1959.

Zawartość: Ewa; Anita; Hortensja; Elżbieta; Urszula; Julita; Katarzyna; Teresa-Monika; Janka; Dorota; Karla; Magdalena; Loala.

25. Kobieta zawsze płaci. Gawędy z mórz i wysp koralowych. Wwa: Czyt.: 1959, 502 s.

Zawartość: Kobieta zawsze płaci; Wyjaśnienie; Vahine Tahiti; Po prostu Hulk; Keczubum; W czasie deszczu; Mailu-Tandjong Priok. Pan Chomund z Singapuru; Sprawa Teresy; Wanda; Rodaczka; Monika; Helga; Kolombo; Krakatau; Cena życia; Reunion; Mechanik Haselden; W cieśninie Malakki; Pani Themistocle; Migrena; Prawdziwa miłość; Senang; Amok.

26. Po prostu kobieta. Opowiadania. Wwa: Czyt.: 1960, 420 s. Wyd. 2 tamże 1963.

Zawartość: Po prostu kobieta; Trzy perły; Historia Frisbiego; Lao – prawnuczka patriarchy; Ostatnie alimenty; Wyspa dwóch królowych; Edyta Tiede; Pani Eliza z Tangeru; Kiks; Biedny Boldt; Piękny Hausel; Dodo; Siostrzenica Joya; Siostra zjedzonego człowieka; Adela z via Piopette; Blondyneczka; Dentystyczna przygoda; Ja go Kocham...

Adapt. radiowa opowiadania pt. Po prostu kobieta: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1975.

27. Srebrna ława. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1960, 198 s.

28. Diabeł jest męskiego rodzaju. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1961, 162 s.

Zawartość: Quid decet, quid non; Państwo Andsley z Kolombo; Prawdziwa miłość Teichmana; Sprawa pięknej Orchidei; Niepotrzebny człowiek; Ninon i Sofokles; Sprawa Weroniki.

29. Siostra zjedzonego człowieka. Wybór opowiadań. Kat.: Śląsk 1965, 374 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1983;

Zawiera z poz. 26: Po prostu kobieta; Piękny Hausel; Siostrzenica Joya; Siostra zjedzonego człowieka, — nadto: Turcy, Polacy, paszowie; Rodzinne szczęście; Jedyna żona Ibrahima paszy; Brudas; Wcielenie faraona; Baalbek; Historia Frisbiego; Ostatnie alimenty; Kiks; Dodo; Rejs kapitana Pabsta; Komplex prowincjonalny; Orchidea [poz. 23].

Nadto prace oraz utwory nie wydane: Historia Sudanu. [Praca doktorska]. Powst. Kr. 1948, 51 s. Masz. w zbiorach Arch. UJ. — Dzieje Arabów. Powst. ok. 1953. — Imperializm na terenach kolonialnych i zależnych w latach 1870-1914. [Skrypt]. Powst. ok. 1953. — Bliski Wschód w latach 1453-1699. Powst. ok. 1953. — Pacjent. Powieść.

Przekłady i adaptacje

1. Aladyn 1001. Baśń w 5 aktach. [Współaut.:] H. Ryl. Praprem. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1953. Według „Baśni z 1001 nocy”.

2. B. Sudariuszkin: Jaś Szpak. [Utwór dramatyczny]. Tłum. ... Wyst. Białystok, T. Lalek „Świerszcz” 1954.

3. A. Miller: Czarownice z Salem. Sztuka w 4 aktach. Adapt. scen.: M. Aymé. Przekł.: J. i M. Makarczykowie. *Życie Lit.* 1955 nr 20, 24-28.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1958. — SWPP 1. — PP (J. Kaczyńska). — PSB (W. Bienkowski). — P. Grzegorzczak: J.M. *Znak* 1962 nr 7/8.

[Wielka polityka:] K. Brończyk: Kulisy wielkiej polityki. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 18; K. Puzyra: Chłodny Afganistan. *Teatr* 1953 nr 16; E. Grzybowski. *Sztand. Ludu* 1954 nr 20. — [Widziałem i słyszałem:] Z. Kuniński: Spotkałem i przeżyłem. *Nowe Książ.* 1957 nr 20; J. Kydryński: Z całego świata. *Życie Lit.* 1957 nr 44 [dot. też: Róże z piasku]. — [Trzyście kobiet:] Z. Greń: Wszystko o kobietach. *Dz. Lit.* 1958 nr 307; S. Lichański: Arcypolskie, choć egzotyczne. *Nowe Książ.* 1959 nr 2, przedr. w tegoż: Wśród mówiących prozą. Wwa 1971. — F. Fornalczyk: Morze, miłość i polityka. *Tyg. Morski* 1960 nr 11 [rec.: Kobieta zawsze płaci]. — Z. Greń: Ostatni — J.M. *Dz. Pol.* 1960 nr 225 [wspomnienie pośmiertne]. — J. Kydryński: Proszę płacić!... *Życie Lit.* 1960 nr 8 [rec.: Kobieta zawsze płaci]. — W. Zechenter: Ostatnia książka M. *Życie Lit.* 1960 nr 38 [rec.: Po prostu kobiecie]. — Z. Greń: Fantasmagorie. *Dz. Pol.* 1961 nr 221 [rec.: Diabeł jest męskiego rodzaju]. — A. Włodek: Emir. *Przekrój* 1967 nr 1144.

K.B.

MAKARSKI Henryk

ur. 1946 — 2004

Pseud.: (mak); Makary;
Poeta, prozaik.

Urodzony 17 sierpnia 1946 w Białej Podlaskiej; syn Feliksa Makarskiego, stolarza, i Magdaleny z domu Gzara. Uczęszczał do Liceum im. J.I. Kraszewskiego; w 1964 zdał maturę. W tymże roku został członkiem PZPR oraz rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Debiutował w 1965 wierszem „wzrok to twój byt...” (incipit), ogłoszonym na łamach dodatku *Kuriera Lubelskiego* pt. *Kontrapunkt* (nr 2). Wiersze i artykuły drukował m.in. w *Kamienie* (1965-86; 1971-73 współredaktor kolumny literackiej „Zapole”), *Kulturze* i *Życiu* (1967-72) i *Sztandarze Ludu* (1972-84). W 1965-66 był członkiem Studenckiego Klubu Literackiego „Kontrapunkt”, a w 1965-81 KKMP. W 1969 uzyskał magisterium i rozpoczął pracę w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Lublinie. W 1970-80 był członkiem Koła Młodych ZLP. W 1971 zawarł związek małżeński z Marią Anną Koziotkiewicz, polonistką. W 1980-81 uczęszczał na Studium Podyplomowe Nadzoru Pedagogicznego w Instytucie Nauk Społeczno-Ekonomicznych Politechniki Warszawskiej. W 1982-87 pełnił funkcję rzecznika prasowego szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Lublinie. W 1984 został członkiem nowego ZLP; 1985-89 był sekretarzem zarządu Oddziału Lubelskiego. W 1988 otrzymał Wojewódzką Nagrodę Kulturalną. Od tegoż roku pracował w lubelskim oddziale tygodnika *W służbie narodu* i *Gazety Policijnej* oraz w lubelskich redakcjach *Tygodnika Domowego* i *Relacji* (tu m.in. w 1989 cykle reportaży pt. „Gorące Wilno” i „Na Litwie nie ma Polaków?”). Był laureatem konkursów literackich. Wyróżniony m.in.

Srebrną Odznaką im. Janka Krasickiego (1980), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1982), odznaką „Zasłużony dla m. Lublina” (1983), Dyplomem Honorowym Ministra Kultury i Sztuki (1987), odznaką „Za Zasługi dla Lubelszczyzny” (1987), Złotym Krzyżem Zasługi (1988), Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W ziemi stwardniałej tonąc. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1972, 57 s.

2. Operacyjny stół. [Wiersze]. Wwa: Zarząd Warsz. ZSMP 1978, 21 s.

3. Pragnienie. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1978, 99 s.

4. Schody bez końca. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1980, 97 s.

5. Na tropie prapradziadka Waleriana, czyli Każdy znajdzie swój dom. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1983, 231 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 7, 8.
Nagroda im. B. Prusa w 1984.

6. Najłatwiej, najtrudniej. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1984, 159 s.

Cykle: Czarnoleski syndrom; Druga twarz Herosa; Ucieranie maku; Poeta w domu.
III nagroda za cykl „Czarnoleski syndrom” w Ogólnopolskim Konkursie Poetyckim ogłoszonym przez Zarząd Woj. ZSMP w Kat. w 1982. — Nagroda im. J. Czechowicza w 1985.

7. W pogoni za purpurowym ptakiem. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1986, 253 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 5, 8.

8. Złote serce cesarza. [Powieść dla młodzieży]. Lubl.: WŁubel. 1989, 269 s.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 5, 7.

9. Za siódmą skórą. (Wiersze 1965-1995). Kielce: STON-2. 1996, 120 s.

Praca redakcyjna

1. K. Agams: Od Annasza do Kajfasza. [Wiersze]. Red. lit. ... Lubl.: Nakł. autora 1990, 59 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1996. — Wywiad: Poezja wiary w człowieka. Rozm. J. Kirzyński. *Rzeczywistość* 1985 nr 40.

[W ziemi stwardniałej tonąc:] [M. Podgórski]. Pociąg: Henio, Henryk i świat. *Kamena* 1973 nr 7. M. Woroniecki: Różne lkarów loty. *Nowe Książ.* 1973 nr 8. — W. Michalski: Operacyjny stół poety. *Kamena* 1978 nr 12 [rec.: Operacyjny stół]. — [Schody bez końca:] M.T. Barański: „Za drzwiami prawd codziennych”. *Kamena* 1981 nr 19; L. Isakiewicz. *Akcent* 1982 nr 1. — G. Leszczyński: Mundur bez harcerza. *Nowe Książ.* 1984 nr 6 [m.in. rec.: Na tropie prapradziadka Waleriana, czyli Każdy znajdzie swój dom]. — Z. Mikulski: Upór bycia sobą. *Kamena* 1984 nr 20 [rec.: Najłatwiej, najtrudniej]. — G. Leszczyński: I jeszcze ... harcerska powieść przygod. *Nowe Książ.* 1986 nr 6 [rec.: W pogoni za purpurowym ptakiem].

B.M.

MAKOWIECKI Andrzej ur. 1938

Pseud.: A.M.; Andrew McKey; Andrzej Dołęga-Lada; Maciej Wysocki; Remigiusz Całopałek.
Prozaik, reportażysta.

Urodzony 5 sierpnia 1938 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Kazimierza Makowieckiego herbu Dołęga, ekonomisty, i Marii z domu Łada. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie oraz w majątkach ojca pod Warszawą (Baniocha obok Góry Kalwarii) i w Janówku Duranowskim pod Sochaczewem. W 1949 zamieszkał w Łodzi, gdzie uczył się w liceach im. M. Kopernika i G. Narutowicza. W 1955 przerwał naukę i do 1961 grał na trąbce w jazzowych zespołach zawodowych. Następnie uczęszczał do Państwowej Szkoły Muzycznej (klasa trąbki). Po zdaniu matury w 1962, studiował polonistykę na Uniwersytecie Łódzkim; w 1968 uzyskał magisterium. Równocześnie od 1963 rozwijał działalność publicystyczną, ogłaszając felietony muzyczne na łamach tygodnika *Odgłosy*. W 1966 otrzymał nagrodę Towarzystwa Przyjaciół Łodzi. W następnych latach publikował reportaże, opowiadania, artykuły, zwłaszcza w *Odgłosach* (1967-86; podp. też: A.M., Maciej Wysocki, Remigiusz Całopałek; tu cykle korespondencji m.in. z Algierii, Grecji, Argentyny, Danii, ZSRR, RFN, Holandii, Brazylii, Londynu; w piśmie tym w 1969-72 kierował działem reportażu), a także na łamach *Tygodnika Kulturalnego* (1969-72) oraz *Zwiercadła* (1974-76; tu m.in. korespondencje z Malty i Kazachstanu). W 1969 został laureatem konkursu literackiego organizowanego przez *Sportowca* i wydawnictwo Sport i Turystyka. W 1970-72 należał do zespołu redakcyjnego *Polityki*. W 1973 został członkiem ZLP. W tymże roku ożenił się z Elżbietą Horską-Horończyk, kardiologiem. W 1976 i 1978 publikował opowiadania na łamach *Dziennika Łódzkiego*. W 1979-80, jako stypendysta rządu królewskiego, przebywał w Hiszpanii. Wyjeżdżał jako sprawozdawca na piłkarskie mistrzostwa świata Hiszpania '82, a w 1992 na Igrzyska Olimpijskie w Barcelonie. Od 1997 pracuje w *Expressie Ilustrowanym*, w którym m.in. publikuje powieść w odcinkach pt. „Ziemia nawrócona”. Wyroźniony Odznaką Honorową m. Łodzi (1975). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Boss. [Opowiadanie; współaut.:] A. Brycht. Wwa: Pax 1964, 95 s.

2. Miraże i złoto. Dwanaście podróży. [Reportaże; autorzy:] ... K. Frejdlich. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1970, 197 s.

Reportaże A.M.: Miasto w wymiarze czwartym; Skok do junackiej dzielnicy; Premia za myślenie; Białe haldy; Zmowa reporterów; Wielka szkoła w Małej Lgocie.

3. Przepis na wymianę twarzy. [Reportaże]. Łódź: WŁ 1970, 164 s.

4. Co dzień bliżej nieba. [Powieść]. Łódź: WŁ 1972, 164 s. Por. poz. 10.

5. Enklawa przy ulicy Wschodniej. [Reportaże]. Łódź: WŁ 1976, 160 s.

Dot. głównie zagadnień społ. okręgu łódzkiego.

6. Kwadrans śpiącej królowej. [Powieść]. *Odgłosy* 1976 nr 48-52, 1977 nr 1-3. Wyd. osob. Łódź: WŁ 1979, 133 s.

Adapt. teatr. pt. „Faul”. Wyst. Łódź, T. Rozrywki Estrady Łódź. 1981.

7. Powrót wabiszczura. Przypowieść. [Powieść]. Łódź: WŁ 1977, 140 s. Wyd. 2 tamże 1985. Por. poz. 15.

8. Dłonie i pięści. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1981, 184 s.

Zawartość: Wezwanie trębacza; Tryl; Trajdos; Człowiek, który grał na wielkich skrzypcach; Kiedy ranne wstają zorze; Inne słońce dla ludzi i psów; Urlop; Sztorm w szklance wina; Dwie drogi przez śnieg; Mondo cane; My we dwóch; Dłonie i pięści.

9. Hiszpania '82 – nerwy, radość, zwątpienie, zwycięstwo. [Reportaże]. Łódź: KAW 1982, 155 s.

10. Co dzień bliżej nieba. Scenariusz filmowy. Ekran. 1983. Por. poz. 4.

11. Noc saksofonów. [Powieść]. Łódź: KAW 1984, 176 s.

Adapt. radiowa: Radio 1977.

12. Raper Napoleona. [Powieść]. *Odgłosy* 1984 nr 44-51/52, 1985 nr 1-14. Wyd. osob. Łódź: KAW 1986, 155 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1988; wyd 3 popraw. [Łódź]: Panteon 1993.

13. Nie ma pociągów do Barcelony. [Powieść]. Łódź: WŁ 1987, 309 s.

14. Król Manhattanu. [Powieść]. Łódź: KAW 1989, 151 s.

15. Powrót wabiszczura. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] Z. Rebzda. Ekran. 1989. Por. poz. 7.

16. Pięćdziesiąt melonów. [Powieść]. Szczec.: Przygoda 1990, 255 s.

17. Dubler sobowtóra. [Powieść]. Łódź: Res Polona 1992, 212 s.

Podp.: Andrew McKey; dot. życia politycznego Libii.

18. Szaleństwo w Barcelonie. Raport olimpijski '92. [Reportaże]. Łódź: Res Polona 1992, 136 s.

19. Syn Nikodema Dyzmy. Ciąg dalszy pasjonującej powieści „Kariera Nikodema Dyzmy”. [Powieść]. Łódź: Panteon 1993, 205 s.

Podp.: Andrzej Dołęga-Lada.

Nawiązanie do powieści T. Dołęgi-Mostowicza (Wwa 1932). Cz. 2 zob. poz. 20.

20. Krucjata Nikodema Dyzmy. Ciąg dalszy pasjonującej powieści „Syn Nikodema Dyzmy”. [Powieść]. Łódź: Panteon 1993, 205 s. Zob. poz. 19.

Podp.: Andrzej Dołęga-Lada.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiad: Dlaczego Nikodem Dyzma...? Rozm. M. Wiktor. *Głos Poranny* 1993 nr 217.

[Przepis na wymianę twarzy:] J.H. Wiśniewski: Między literaturą a faktem. *Odgłosy* 1970 nr 34; Z. Wójcik. *Tyg. Kult.* 1970 nr 51/52. — [Co dzień bliżej nieba:] L. Borski: Trafienie w środek. *Nowe Książ.* 1972 nr 15; M. Krassowski: Fantazja czy realizm. *Nowy Wyrz.* 1972 nr 5; A. Tarska: Sprzężenia zwrotne. *Literatura* 1972 nr 29. — M.E. Sajenczuk: A.M. *Odgłosy* 1975 nr 19 [hasło słownikowe]. — [Enklawa przy ulicy Wschodniej:] W. Jazdzynski. *Literatura* 1976 nr 15; B. Mazan-Enklawa Łodzi i regionu. *Odgłosy* 1976 nr 12; M. Zieliński: Smuga zawiści. *Kontrasty* 1976 nr 10. — [Powrót wabiszczura:] J. Rzymowski: Demony w dzinsach. *Odgłosy* 1977 nr 48; M. Sznajder: Na manowcach egzotyizmu. *Nowe Książ.* 1977 nr 19; M. Zalewski: Przypowieść o czasie przebudowy. *Literatura* 1977 nr 39. — T. Błażejowski: Sensacja, sport i literatura. *Odgłosy* 1979 nr 35 [rec.: Kwadrans śpiącej królowej]. — T.J. Żółciński: I wszystko w tym takie smutne. *Tyg. Kult.* 1982 nr 6 [rec.: Dłonie i pięści]. — R.M. Groński: Kiwka w lewo. *Polityka* 1983 nr 6 [rec.: Hiszpania '82 — nerwy, radość, zwątpienie, zwycięstwo]. — M. Miller; A.M. W tegoż: Reportaży w sposób na życie. *Wwa* 1983. — [Nie ma pociągów do Barcelony:] T. Błażejowski: Powieść lotrzykowska. *Życie Lit.* 1987 nr 21; B. Rogatko: Pisarz i jego mit. *Literatura* 1987 nr 8; W. Zieliński: Mitologizowanie. *Nowe Książ.* 1987 nr 11/12. — G. Dąbkowski: Stylizacja językowa w powieści A.M. „Noc saksofonów”. *Por. Jęz.* 1988 z. 8.

K.B.

MAKOWIECKI Andrzej Zdzisław ur. 1939

Krypt.: A.Z.M.; (AZM).
Historik literatury.

Urodzony 5 maja 1939 w Warszawie; syn Jana Makowieckiego, adwokata, i Danuty z Paprockich. W czasie okupacji niemieckiej i po wojnie przebywał z rodzicami nadal w Warszawie. Od 1946 uczęszczał do Gimnazjum Fundacji W. Górskiego, od 1954 do Liceum im. M. Reja. Po zdaniu matury w 1958, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1963 uzyskał magisterium. W tymże roku rozpoczął tamże roczny staż asystencki. W czasie studiów, od 1961 współpracował z Działem Dokumentacji Naukowej Literatury Końca XIX i XX w. w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, uczestnicząc w opracowaniu „Słownika współczesnych pisarzy polskich” (nagroda zespołowa Wydziału I PAN w 1966), a od 1963 w pracach nad „Kroniką życia literackiego Polski Ludowej 1944-1969”. W 1963 ożenił się z Ireną Retko, matematyczką. W 1964-68 odbywał studia doktoranckie na UW. Debiutował w 1964 artykułem pt. „Witkacy na scenach”, opublikowanym w *Programie Teatru Narodowego* na wystawianiu „Kurki wodnej”. Od 1966 zajmował się twórczością krytycznoliteracką, publikując recenzje i artykuły m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (do 1970), *Kulturze* (do 1974) i *Te-*

atrze (1970-71). W 1968 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Artysta jako bohater literacki prozy Młodej Polski” (promotor prof. Janina Kulczycka-Saloni). Od marca 1969 pracował jako starszy redaktor w Państwowym Instytucie Wydawniczym, a od grudnia tegoż roku w Filii UW w Białymstoku, początkowo na stanowisku adiunkta, a od 1974 docenta kontraktowego; w 1973-76 kierował Zakładem Filologii Polskiej Wydziału Humanistycznego, a w 1980-81 był dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej. Od 1979 był zatrudniony także jako docent kontraktowy na Wydziale Łalkarskim warszawskiej Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST), filia w Białymstoku. Publikował w tym czasie artykuły i recenzje w białostockich *Kontrastach* (m.in. pod krypt. (AZM)). W 1980 habilitował się na UW na podstawie rozprawy „Trzy legendy literackie. Przybyszewski — Witkacy — Gałczyński”. W 1982 został przeniesiony służbowo na UW jako docent etatowy i objął funkcję kierownika Zakładu Historii Literatury Okresu Pozytywizmu i Młodej Polski. W 1984-87 był prodziekanem do spraw studenckich Wydziału Polonistyki, a w 1987-93 dyrektorem Instytutu Literatury Polskiej UW. W 1988 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Pracował nadal w warszawskiej PWST jako profesor kontraktowy Wydziału Wiedzy o Teatrze, w 1990-93 był jego dziekanem. W 1989 został członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, w 1994 członkiem zwyczajnym. W 1993-96 wchodził w skład Rady Naukowej IBL PAN. W 1995 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. W 1996 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kronika życia literackiego 1946, 1954, 1966, indeks do l. 1944/1945. W: *Kronika życia literackiego Polski Ludowej 1944-1969. Materiały. Praca zespołowa pod red. E. Korzeniewskiej* (do 1963) i J. Stradeckiego (1964-1969). *Powst.* 1963-1970. *Masz.* 124 + 81 + 125 + 329 s.

Wyd. t. I: 1944-1945 w oprac. J. Czachowskiej; 1946 w oprac. ... *Wwa* 1986, III, 29, 136, 113 s., powiel. IBL PAN.

Masz. całości w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL w Wwie.

2. Dobrowolski. [Sylwetka]. *Wwa: Ag. Aut.* 1969, 59 s.

Przekł. ang.: Dobrowolski. [Przef.] Ch. Cenkalska. *Wwa* 1977.

3. Młodopolski portret artysty. *Wwa: PIW* 1971, 221 s.

Zawartość: Wstęp. — Tradycja literacka; Młodopolska powieść o artyście; bohater, narracja, fabuła; Twórczość i Kimproduktywizm; Artysta i filistrzy; Konflikt czy symbioza; Artysta przeciw moralności mieszczańskiej; Sprzeciw wobec „niemoralno-

ści" artyści: „Artystostwo” jako odchylenie od normy; Twórcza a rzeczywistość społeczna; Antynomie synchroniczne i dialektyka.
Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego III stopnia w 1972.

4. Czeszko. [Sylwetka]. Wwa: Ag. Aut. i Zjednoczenie Księgarskie 1972, 50 s.

Przekł. franc.: Czeszko. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Wwa 1979.

5. Tadeusz Żeleński (Boy). Wwa: Wiedza Powsz. 1974, 313 s. Wyd. 2 tamże 1987.

6. Trzy legendy literackie. Przybyszewski – Witkacy – Gałczyński. Wwa: PIW 1980, 171 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego III stopnia w 1981.

7. Młoda Polska. Wwa: WSiP 1981, 350 s. *Bibl. Polonistyki*. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawiera studium A.Z.M.: Młoda Polska, s. 5-134, oraz Materiały [wybór tekstów autorów pol. i obcych].

8. Wokół modernizmu. Szkice. Wwa: PIW 1985, 187 s.

Zawartość: Od autora. — Modernizm; Życie teatru i teatr życia. (O „Człowieku z budki suflera” T. Rittnera); Proza Młodej Polski czytana na nowo; Boy a Młoda Polska; Boya i Irzykowskiego spór o koncepcję Młodej Polski; Zapomniany krytyk — Stanisław Lack; Legenda literacka — przykład Stanisława Przybyszewskiego; Andrzej Strug w młodopolskiej Warszawie; O poezji Jerzego Żuławskiego; O młodopolskiej legendzie Norwida; Inspiracje naturalistyczne w prozie Młodej Polski; Prus wobec modernizmu; Ten wyuzdany fin de siècle.
Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 1986.

9. Literatura polska. T. 3. Młoda Polska. [Autorzy:] J. Kulczycka-Saloni, I. Maciejewska, ..., R. Taborski. Wwa: PWN 1991, 340 s. UW Inst. Literatury Pol.

Tu A.Z.M.: I. Terminologia. Ramy chronologiczne okresu; IX. Proza; X. Krytyka literacka; XII. Wzajemne związki literatury i sztuki pięknych; XIII. [Sylwetki autorów:] S. Brzozowski, K. Irzykowski, S. Przybyszewski, K. Tetmajer.

10. Literatura Młodej Polski. Podręcznik dla klasy 3 szkoły średniej. Wwa: WSiP 1994, 342 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1995, wyd. 3 1996, wyd. 4 1997.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Boy a Młoda Polska. *Człw. i Światopogląd* 1974 nr 3 s. 30-50. — Modernizm. W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976 s. 97-105. — „Nowy Przegląd Literatury i Sztuki” 1920-1921; „Pamiętnik Warszawski” 1929-1931; „Przegląd Humanistyczny” 1922-1925, 1930-1933; „Ruch Literacki” 1926-1939. W: OLP. Ser. 6 t. 1. Kr. 1979 s. 269-270, 313-315, 428-431. — Stanisław Lack. W: OLP. Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 339-364. — Puti razvitija pol'skoj prozy na rubeże XIX-XX vekov. [Przeł.:] S. Spass, S. Klement'ev. W: *Russkaja i pol'skaja literatura konca XIX-načala XX vekov. Rosyjska i polska literatura końca w. XIX-początku w. XX*. Moskwa, Wwa 1981 s. 76-94. — Legenda li-

teracka — przykład Stanisława Przybyszewskiego. W: Stanisław Przybyszewski. Wr. 1982 s. 267-288.

— Życie literackie Warszawy w 1864 roku. W: *Problemy życia literackiego w Królestwie Polskim 2 połowy XIX wieku*. Cz. 1. Wr. 1983 s. 33-74.

— Prus wobec modernizmu. *Prz. Hum.* 1983 nr 9/10 s. 93-104. — Inspiracje naturalistyczne w prozie Młodej Polski. W: *Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu*. Ser. 3. Wr. 1984 s. 187-196. — Literatura polska 1864-1918. [Współaut.:] J. Kulczycka-Saloni. *Rocz. Lit.* 1980 wyd. 1984 s. 305-326. — Status pisarza w epoce pozytywizmu i Młodej Polski. W: *Problemy życia literackiego w Królestwie Polskim 2 połowy XIX wieku*. Cz. 2. Wr. 1987 s. 47-57. — Wzajemne związki literatury i sztuki pięknych w okresie Młodej Polski. *Polonistyka* 1988 nr 1 s. 3-14. — Młoda Polska wobec tradycji czarnoleskiej. W: Jan Kochanowski 1584-1984. T. 2. Kr. 1989 s. 331-342. — Centrum i diaspora. (O „W drodze do Koryntu” i pierwszej części „Stref” A. Kuśniewicza). W: *Kategoria Europy w kulturach słowiańskich*. Wwa 1992 s. 95-102. — Neoromantyczna poezja Kazimierza Wierzyńskiego. W: *Odrodzenia i niepodległa w literaturze*. („Wolność tragiczna”, „Kurhany”, „Krzyże i miecze”). Zielona Góra 1992 s. 75-84. — Młoda Polska; Krytyka literacka; Modernizm; Czasopiśmiennictwo literackie: „Dziś i Jutro”, „Kultura”, „Kuźnica”, „Nowa Kultura”, „Odrodzenie”, „Przegląd Kulturalny”, „Wiadomości Literackie”. W: *Słownik literatury polskiej XX wieku*. Wr. 1992. — Czym żyła Warszawa w 1887 roku? W: *Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy*. Wwa 1993 s. 41-48. — Sokoła; Więzienie. W: *Słownik literatury polskiej XIX wieku*. Wr. 1994.

Prace redakcyjne

1. O literaturze polskiej. Materiały. Wybór i oprac. ... [Cz. 1]. Wwa: PZWS 1971, 427 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1974, 443 s.

Cz. 2. Polska literatura współczesna. 1976, 215 s.

2. T. Boy-Żeleński: Reflektorem w mrok. Wybór publicystyki. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: PIW 1978, 653 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1981, wyd. 3 1984, wyd. 4 1985.

Tu studium A.Z.M.: Boy — publicysta, s. 5-26.

3. W. Sebyła: Poezje zebrane. Wstęp i oprac. ... Wwa: PIW 1981, 252 s.

4. J. Żuławski: Wiersze. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1982, 269 s.

5. T. Boy-Żeleński: Gra słówek. Wybór [ze Słówek] ... Białystok: KAW 1983, 134 s.

6. P. Louys: Pieśni Bilitis. Wybór. [Wiersze]. Przeł. L. Staff. Wstęp i wybór ... Białystok: KAW 1983, 130 s.

7. B. Obertyńska: Wiersze wybrane. Wybór: M. Sprusiński. Wstęp i nota wydawn. ... Wwa: PIW 1983, 202 s.

8. Sex appeal. Utwory dwudziestolecia. [Wybór i przedm.] ... Białystok: KAW 1984, 140 s.

9. A. Fredro: Sztuka obłapienia. Poemat w IV pieśniach wierszem z r. 1817. Wstęp i wybór ... Białystok: KAW 1985, 130 s. Wyd. 2 tamże 1991.

10. K. Wierzyński: Poezje wybrane. (II). Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1989, 121 s.

11. K.W. Zawodziński: Pegaz to nie samochód bezkołowy. Szkice krytyczne. Wstęp, posł., wybór i oprac. ... Wwa: Czyt. 1989, 397 s.

12. Literatura współczesna. Konteksty interpretacyjne. Wybór, wstęp i oprac. ... Wwa: WSiP 1990, 170 s.

13. J. Lajarrige: La Jeune Pologne et les lettres européennes. (1890-1910). Red. ... Wwa: PWN 1991, 552 s.

14. Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy. [B. Prus, H. Sienkiewicz, E. Orzeszkowa]. Praca zbiorowa pod red. nauk. ... Wwa: Wydawn. UW 1992, 329 s.

15. Kategoria narodu w kulturach słowiańskich. Red. i wstęp: T. Dąbek-Wirgowa, ... Wwa: Wydawn. UW 1993, 181 s.

16. Kategoria wolności w kulturach słowiańskich. Red. i wstęp: T. Dąbek-Wirgowa, ... Wwa: Wydawn. UW 1994, 157 s.

17. Kategoria dobra i zła w kulturach słowiańskich. Red. T. Dąbek-Wirgowa, ... Wwa: Wydawn. UW 1994, 175 s.

18. Literatura i nauka o języku. Encyklopedia szkolna. Kom. red.: przewodniczący ... [i in.]. Wwa: WSiP 1995, 911 s.

19. Obraz głupca i szaleńca w kulturach słowiańskich. Red.: T. Dąbek-Wirgowa, ... Wwa: Wydawn. UW 1996, 179 s.

OPRACOWANIA (wybór)

[Młodopolski portret artysty:] T. Lewandowski: Pozyteczny rekonasans. *Nurt* 1971 nr 11; B. Rogatko: Artysta w społeczeństwie. *Współczesność* 1971 nr 25. — Z. Makowska: Nowe publikacje przydatne do nauczania literatury w szkole średniej. *Polonistyka* 1976 nr 4 s. [rec. oprac.: O literaturze polskiej. Wyd. 2]. — [Trzy legendy literackie:] L. Rola: Legenda literacka. *Nowe Książ* 1980 nr 21; J. Zieliński: Siła legendy. *Twórczość* 1980 nr 12. — W. Natanson: Boy zaszuffadkowany. *Nowe Książ* 1981 nr 20 [rec. oprac.: T. Boy-Zeleński: Reflektorem w mrok]. — J. Kulczycka-Saloni. *Rocz. Lit.* 1980 wyd. 1984 [rec.: Trzy legendy literackie]. — [Wokół modernizmu:] A. Blaszkiewicz: Peryferie i legendy polskiego modernizmu. *Twórczość* 1986 nr 11/12; J.Z. Brudnicki: Modernistyczne „problemy w styl przebiegane”. *Twórczość* 1986 nr 7/8. — J. Kulczycka-Saloni. *Rocz. Lit.* 1981 wyd. 1986 [rec.: Młoda Polska]. — [Wokół modernizmu:] S. Tomala: W poszukiwaniu rodowodu. *Nowe Książ* 1986 nr 9; M. Popiel. *Pam. Lit.* 1987 z. 4. — [Literatura polska. T. 3. Młoda Polska:] J. Paszek. *Ruch Lit.*

1991 nr 6; T. Lewandowski: O podręczniku „Młoda Polska” z r. 1991 nie tylko polemicznie. *Teksty Drugie* 1992 nr 4. — T. Linkner: Nowy podręcznik „Literatury Młodej Polski” dla szkół średnich. *Wychow. na co Dzień* 1995 nr 4/5. E.G.

MAKOWIECKI Tadeusz 1900-1952

Krypt.: t.m.; T.M.
Historyk literatury i sztuki, poeta.

Urodzony 27 marca 1900 w Warszawie; syn Zygmunta Makowieckiego, publicysty, redaktora *Gońca Porannego*, i Zofii z Wartołowskich, konserwatora muzealnego. W 1918 ukończył Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie i w tymże roku zgłosił się ochotniczo do służby wojskowej. Następnie od 1921 studiował polonistykę, filozofię i historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1926 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy pt. „Młodzieńcze poglądy Norwida na sztukę” (promotor prof. Zygmunt Batowski). W tymże roku opublikował pierwszy artykuł naukowy pt. „Z lat szkolnych Cypriana Norwida” w *Ruchu Literackim* (nr 4); z pismem tym współpracował stale do 1936. W 1927-29 pracował w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, początkowo jako stypendysta Instytutu Bibliograficznego, potem jako kierownik Działu Rękopisów. Jednocześnie był adiunktem I Katedry Historii Literatury Polskiej UW. W 1928 wyjechał na półroczne studia do Francji. Po powrocie pracował przez kilka miesięcy w redakcji *Nauki Polskiej*, następnie w Dyrekcji Funduszu Kultury Narodowej. W 1929 był współzałożycielem czasopisma *Pamiętnik Warszawski* (publikował w nim do 1930). Był aktywnym członkiem Klubu Literackiego i Naukowego (KLiN), członkiem Związku Historyków Sztuki i Kultury, ZLP. W 1930-31 współpracował z Komisją do Badań nad Historią Literatury i Oświaty Towarzystwa Naukowego Warszawskiego; w 1936 został wybrany na członka korespondenta. Równocześnie w 1930-33 był kierownikiem działu literackiego Polskiego Radia. W 1933 wchodził w skład Komitetu Organizacyjnego Wystawy S. Wyspiańskiego, urządzonej w Towarzystwie Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1934 brał udział w organizowaniu kwartalnika *Marchol* (ale do redakcji pisma nie należał) i publikował w nim do 1936. Rozprawy, studia i artykuły zamieszczał też w *Poloniście* (1931-33), *Nauce Polskiej* (1932-39), *Roczniku Literackim* (1933-37). W 1936 habilitował się na UW na podstawie rozprawy „Poeta – malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim” i otrzymał stanowisko docenta. W tymże roku powrócił do pracy w Bibliotece Uniwersyteckiej, gdzie był kolejno kustoszem, kierownikiem działu czytelni i czasopism i równocześnie zastępcą dyrektora. W 1938-39 przebywał przez kilka miesięcy w Wiedniu, potem w Pa-

ryżu, prowadząc badania naukowe. W 1939 redagował kwartalnik *Glossy Poświęcone Kulturze i Piśmiennictwu* (kontynuacja *Marcholta*). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował w Bibliotece Uniwersyteckiej. W 1941-44 prowadził wykłady i ćwiczenia na działającym tajnie UW. Od początku listopada do końca grudnia 1944 organizował ewakuację i ukrycie przed Niemcami około 80 tysięcy woluminów księgozbioru podręcznego Biblioteki Uniwersyteckiej. Po zakończeniu wojny w 1945 zamieszkał w Toruniu i podjął pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. W 1946 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W tymże roku został kierownikiem Katedry Historii Literatury Polskiej. W 1946-48 wchodził w skład komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. Ożenił się z Hanną Abramowicz, graficzką, pracownikiem muzeum w Toruniu. Od 1947 był członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu, od 1948 przewodniczącym Komisji Filologicznej Wydziału II Towarzystwa. Od 1948 jako profesor kontraktowy prowadził zajęcia dydaktyczne także w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. Zmarł 5 maja 1952 w Toruniu; pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poeta – malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1935, 254 s. Wyd. 2 Wwa: PIW 1969.

Rozprawa habilitacyjna. – Nagroda im. P. Barczewskiego PAU w 1936.

2. Archiwum planów Tylmana z Gameraen, architekta epoki Sobieskiego. Wwa: Tow. Nauk. Warsz. 1938, 40 s.

3. W Soplicowie po latach. (Z teki pośmiertnej). [Poemat]. Powst. przed 1939. *Zesz. Wroc.* 1952 nr 3 s. 129-143. Wyd. osob. pt. Pani Zosia. Wstęp i notę biogr. napisała T. Freidelówna. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1988, 25 s.

Fragm. poetycki o dalszych losach bohaterów „Pana Tadeusza” A. Mickiewicza.

4. O Norwidzie pięć studiów. [Autorzy:] K. Górski, I. Sławińska, ... Tor.: Księg. Nauk. T. Szczęśny 1948 [właśc. 1949], 129 s.

Tu T.M.: „Promethidion”, s. 5-32; Za kulisami Tyrteja. [Współaut. I. Sławińska, s. 33-64; „Fortepian Szopena”, s. 111-129.

5. Muzyka w twórczości Wyspiańskiego. Powst. 1950. Wyd. pod red. i z przedm. K. Górskiego. Tor.: PWN 1955, VII, 106 s.

6. Poezje. Tor.: [b.w.] 6 V 1953, 46 s.

Wyd. bibliofilskie; zawiera 46 utworów.

7. Wybór wierszy. Zebrał i posł. opatrzył Cz. Niedzielski. Gdynia: WM 1966, 69 s.

Wybór z l. 1929-1952.

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Młodzieńcze poglądy Norwida na sztukę. *Pam. Lit.* 1927 s. 24-85. – Listy Cypriana Norwida z roku 1863. *Pam. Lit.* 1929 s. 680-724. – Norwid wobec powstania styczniowego. *Pam. Lit.* 1929 s. 564-581. – Stanisław Wyspiański jako malarz. W: Stanisław Wyspiański. [Katalog wystawy]. Wwa 1933 s. 5-18. – Tylman z Gameraen (Gamerski). Przedstawił Z. Batowski. *Spr. TNW. Wydz. II* 1934 z. 1/6 s. 11-27. – Do genezy pałacu zwanego Brühlowskim. *Architektura i Budownictwo* 1936 nr 1 s. 14-21. – Józef Piłsudski i nauka. *Nauka Pol.* 1936 t. 21 s. 11-18. – Kościół w Czarniakowie. *Biul. Hist. Szt. i Kult.* 1938 nr 1 s. 17-38. – Norwid – myśliciel. W: Pamięci C. Norwida. Wwa: Muzeum Nar. w Wwie 1946 s. 50-60. – Warszawska Biblioteka Uniwersytecka 1939-1944. *Tyg. Pol. Pis. UNRRA dla Polaków w Strefie Amerykańskiej*, Niemcy 1946 nr 29, odb. Frankfurt am Main 1947, 7 s. – Norwid a rok 1848. *Pam. Lit.* 1952 s. 71-92. – Ze studiów nad Słowackim. *Rocz. Hum.* 1954-1955 t. 5 s. 187-220.

Ponadto w rkpisie studia o twórczości J. Słowackiego i S. Żeromskiego.

Prace edytorskie

1. A. Mickiewicz: Pisma estetyczno-krytyczne. Przeł. [z franc.]. A. Górski. Oprac.: ..., S. Pigoń, L. Płoszewski. (Dzieła. [Wyd. Sejmowe]. T. 7: Pisma prozaiczne francuskie przełożone. Cz. 1). Wwa: Nakł. Skarbu RP 1936, 535 s.

Tu też w oprac. T.M. rozdział wstępu pt. De la peinture religieuse moderne des Allemands. (O nowoczesnym malarstwie religijnym w Niemczech).

2. J. Słowacki: Lilla Weneda. Tekst przygot., posł. i objaśn. oprac. ... [Wwa: Spółdz. Inst. Wydawn. 1946], 123 s.

3. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. Tekst przygot., posł. i objaśn. oprac. ... [Wwa]: Spółdz. Inst. Wydawn. 1949, 100 s.

4. Księga pamiątkowa 75-lecia Towarzystwa Naukowego w Toruniu. [Red.: ... i in.]. Tor.: Tow. Nauk. w Tor. 1952, 236 s.

OPRACOWANIA (wybór)

T. Makowiecki: Pięć lat w obronie Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. *Nowa Epoka* 1946 nr 7 s. 6-7. – T. Makowiecki: W obronie zbiorów bibliotecznych. Wspomnienie z 1944 r. Powst. 1946-1947. Druk w: Tadeusz Makowiecki. Tor. 1956 s. 45-70, przedr. w: Walka o dobra kultury. Wwa 1970.

SWPP 1. – PP (M. Kotowska). – PSB (Z. Mołodcówna). – BUP cz. 1. – LP (I. Sławińska). – SPKP (W. Sokółowska). – M. Alexandrowicz: Bibliografia prac T.M. W: Tadeusz Makowiecki. Tor. 1956.

[Młodzieńcze poglądy Norwida na sztukę. *Pam. Lit.* 1927.] S. Cywiński. *Ruch Lit.* 1927 nr 10; W. Borowy: Norwidiana 1925-1929. *Pam. Lit.* 1930. – S. Cywiński. *Ruch Lit.* 1931 nr 2 [rec.: Norwid wobec powstania styczniowego. *Pam. Lit.*

1929). — [Poeta — malarz:] M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1935; K. Czachowski: Dwie książki o Wyspiańskim. *Gaz. Pol.* 1936 nr 263, przedr. w tegoż: Pod piórem. Kr. 1947; J. Dürr: Wyspiański w mroku nowych nieporozumień. *Ruch Lit.* 1936 nr 4, polem.: T. Makowiecki: Uwagi do recenzji J. Dürra, J. Dürr: Odpowiedź T.M. *Tamże* nr 5; S. Kołaczkowski: Nowa książka o Wyspiańskim. *Marchol* 1936 nr 2; A. Fei: Ku źródłom duchowym twórczości Wyspiańskiego. *Droga* 1937 nr 1/2; W. Kubacki: Studium o Wyspiańskim. *Wiad. Lit.* 1937 nr 20; A.F. Kowalkowski. *Mies. Diec. Chelmińskiej* 1937 nr 3; Z. Niesiołowska-Rothertova: Nowa książka o Wyspiańskim. *Nike* 1937. — [J. Rostworowski] J.R. *Prz. Powsz.* 1950 nr 1 [rec.: O Norwidge pięć studiów]. — K. Górski: T.M. *Rocz. TNW* 1952. — K. Górski: T.M. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 24. — H. Markiewicz. *Rocz. Lit.* 1955 [rec.: Muzyka w twórczości Wyspiańskiego]. — Tadeusz Makowiecki. Tor.: Tow. Nauk. w Tor. 1956, 80 s. [zawartość: S. Srebrny: Przedmowa; K. Górski: T.M. — historyk literatury, przedr. w tegoż: Z historii i teorii literatury. Wwa 1964; J. Puciata-Pawłowska: T.M. — historyk sztuki; H. Elzenberg: T.M. artysta i teoretyk sztuki; Z. Dokurno: Profesor T.M. Wspomnienie ucznia; Z. Kossonoga: Działalność biblioteczna T.M.]. — Z. Stefanowska. *Pam. Lit.* 1958 z. 1 [rec.: Ze studiów nad Słowackim. *Rocz. Hum.* 1954-1955 t. 5]. — K. Wyka: Pan Tadeusz. Studia o tekście. Wwa 1963. — J. Budkowska: Pani Zosia T.M. (Próba interpretacji). W: Księga pamiątkowa ku czci Konrada Górskiego. Tor. 1967. — [Wybór wierszy:] M. Kalota-Szymańska: Tyłko obietnica. *Poezja* 1968 nr 6; J.J. Lipski. *Rocz. Lit.* 1966 wyd. 1968. — J. Buszyński: Studium o Wyspiańskim. *Nowe Książ.* 1970 nr 13 [rec.: Poeta — malarz]. — W. Sokółowska: „Custos” Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie — T.M. W: Portrety bibliotekarzy polskich. Wr. 1980. — W. Sokółowska: Prof. T. Makowiecki jako kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. *Kron. Warsz.* 1981 nr 2. — Cz. Zgorzelski: T.M. W tegoż: Mistrzowie i ich dzieła. Kr. 1983. — E. Sztraj: Materiały T.M. *Biul. Arch. PAN* 1985.

E.G.

MAKOWSKI Stanisław ur. 1931

Krypt.: S.M.; sm.
Historyk literatury, edytor.

Urodzony 30 maja 1931 we wsi Kulik na ziemi chełmskiej; syn Stanisława Makowskiego, rolnika, i Stefanii z Bedlińskich. W czasie II wojny światowej przebywał w Kuliku i uczył się w szkole powszechnej. Po wojnie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. S. Czarnieckiego w Chełmie (1944-50), a następnie w 1950-53 studiował filologię polską w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej (PWSP) w Warszawie. W 1953-55 odbywał studia magisterskie na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie pracował jako asystent i starszy asystent Zakładu Literatury Polskiej PWSP, a od 1956 jako starszy asystent Katedry Literatury Polskiej UW. W 1955 został członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1972 wiceprezes Oddziału Warszawskiego oraz członek Zarządu Głównego, a od 1993 prezes Oddziału Warszawskiego). Debiutował w 1956 w *Zeszytach Naukowych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie* (z. 1) pracą „Bibliografia szkolnych wydań utworów Adama Mickiewicza w latach 1945-1954”. Rozwijając twórczość historycznoliteracką i krytycznoliteracką, publikował

od 1958 m.in. artykuły, szkice i recenzje w *Przełądzie Humanistycznym i Polonistycie*. W 1963 doktoryzował się na UW na podstawie rozprawy pt. „Badania źródłowe nad warstwą epicką w «Beniowskim» Juliusza Słowackiego” (promotor prof. Eugeniusz Sawrymowicz), po czym kontynuował pracę dydaktyczno-naukową na stanowisku adiunkta Katedry Literatury Polskiej UW. W 1965-67 odbył podróże krymskim szlakiem A. Mickiewicza. W 1969-72 pracował jako lektor języka polskiego w Slawisches Seminar na Uniwersytecie im. J.W. Goethego we Frankfurcie nad Menem. Artykuły i recenzje literackie ogłaszał m.in. w *Roczniku Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza* (1967-86, z przerwami) i *Nowych Książkach* (1969-84, z przerwami). W 1974-90 był członkiem Bilateralnej Komisji Polonistycznej Polska-NRD. W 1976-81 pełnił funkcję wicedyrektora Instytutu Literatury Polskiej UW. Od 1977 wchodził w skład kolegium redakcyjnego dwumiesięcznika *Polonistyka*, a w 1977-80 (i ponownie w 1984-89) był członkiem redakcji *Rocznika Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza*. W 1978 habilitował się na UW na podstawie pracy „O Juliuszu Słowackim. Studia i interpretacje”, po czym w 1979 został mianowany docentem w Instytucie Literatury Polskiej UW. W tymże roku prowadził cykl wykładów z zakresu romantyzmu polskiego na Uniwersytecie im. M. Łomonosowa w Moskwie. Odbył podróż greckim szlakiem podróży J. Słowackiego na Wschód (1979) oraz szlakiem A. Mickiewicza i J. Słowackiego w Szwajcarii (1980). W 1981-90 był członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Od 1982 pełnił funkcję sekretarza komitetu redakcyjnego „Dzieł” A. Mickiewicza wydawanych pod auspicjami Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza przez Spółdzielnię Wydawniczą „Czytelnik”. W 1985 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Techniki II stopnia. W 1985-91 był członkiem redakcji *Biuletynu Polonistycznego*, a od 1987 — *Przełądu Humanistycznego*. W 1986-89 redagował w wydawnictwie Czytelnik *Małą Bibliotekę Literatury Polskiej*. W 1988 otrzymał tytuł naukowy i stanowisko profesora UW. Od 1989 pełni funkcję redaktora naczelnego *Rocznika Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza*. W 1990 został członkiem Internationale Schelling-Gesellschaft. Odniesiony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Juliusz Słowacki. Album. [Współaut.:] Z. Sudolski. Pod red. E. Sawrymowicza. Wwa: PZWS 1959, 20 s. + 36 tab. luźnych.

2. Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. [Oprac.] E. Sawrymowicz. Przy współpracy ... i Z. Sudolskiego. Wr.: Ossol. 1960, 836 s.

3. Adam Mickiewicz. Album. Oprac.: ..., Z. Sudolski. Red. Z. Libera. Wwa: PZWS 1963, 40 s. + 56 tab. luźnych.

4. W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. [Współaut.:] Z. Sudolski. Wwa: PIW 1967, 375 s. Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.

5. „Beniowski” Juliusza Słowackiego. Wwa: PZWS 1969, 119 s. *Bibl. Analiz Lit.*

6. Świat „Sonetów krymskich” Adama Mickiewicza. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1969, 209 s.

7. „Nie-Boska komedia” Zygmunta Krasińskiego. Wwa: PZWS 1971, 123 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. Wwa: WSiP 1975, tamże wyd. 3 popraw. i uzup. 1991.

8. „Kordian” Juliusza Słowackiego. Wwa: Czyt. 1973, 223 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1976.

9. W szwajcarskich górach. Alpejskie krajobrazy Słowackiego. Wwa: PIW 1976, 183 s.

Zawiera szkic S.M. pt. „Szwajcaria Juliusza Słowackiego”, s. 5-75, oraz J. Słowacki: W Szwajcarii i inne utwory.

10. Romantyzm. Podręcznik literatury polskiej dla klasy 2 szkół średnich. [Współaut.:] E. Sawrymowicz, Z. Libera. Wwa: WSiP 1978, 511 s. Wyd. nast. 2-9 tamże 1979-1988.

11. „Balladyna” Juliusza Słowackiego. Wwa: WSiP 1981, 151 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. 2 tamże 1987.

12. Tęcza i świerzopy. Słowacki, Beniowski, Mickiewicz. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1984, 238 s.

Zawartość: Cz. I. Śpiewak rewolucji [J. Słowacki]. Poeta powstania listopadowego; Wernyhora Słowackiego; Sprawa Piotra Renziego; Mesjanizm genezyjski. — Cz. II. Beniowski i „Beniowski” [J. Słowackiego]; Piękna i niespokojna młodość Maurycego Beniowskiego; Pamiętniki Beniowskiego jako źródło inspiracji Słowackiego; Chronologia i układ „Beniowskiego”; Dramat o Beniowskim. — Cz. III. Rzeczywistość i poezja: „Góra Kikinejs” [dot.: A. Mickiewicz: Sonety krymskiej]; „Bursztynowy świerzop” [dot.: A. Mickiewicz: Pan Tadeusz]; „Tęcza na burzy w parowie” [dot.: J. Słowacki: W Szwajcarii].

13. Juliusz Słowacki. Wwa: PWN 1987, 190 s.

14. Romantyzm. Podręcznik literatury dla klasy 2 szkoły średniej. Wwa: WSiP 1989, 519 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1990, wyd. 3 1991, wyd. 4 1992, wyd. 5 1993, wyd. 6 1994, wyd. 7 zmien. 1995, wyd. 8 1996.

15. Wernyhora. Przepowiednie i legenda. [Studium]. Wwa: Czyt. 1995, 268 s.

Zawartość: Najstarszy tekst przepowiedni; Postać kozackiego profety; Kształtowanie się przepowiedni; Romantyczni twórcy wątków legendowych od „szkoły ukraińskiej” do Mickiewicza; Wernyhora Juliusza Słowackiego; Wernyhora w twórczości romantyków okresu schyłkowego; Kontynuacja legendy w ma-

larstwie i piśmiennictwie okresu pozytywizmu i neoromantyzmu; Przemiany legendowych wątków w wieku XX; Zamknięcie. — Aneks: Cz. 1. Przepowiednie [różne wersje tekstu przepowiedni Wernyhory zapisane w różnych źródłach]; Cz. 2. Legenda literacka [teksty literackie poświęcone Wernyhorze].

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Feliks Bentkowski 1781-1852. W: Z dziejów polonistyki warszawskiej. Wwa 1964 s. 111-124. — Kornel Ujejski — niedoszły żołnierz Garibaldiiego. [Współaut.:] E. Namowicz. *Prz. Hum.* 1967 nr 2 s. 129-155. — Zygmunta Krasiński w świadomości pisarskiej Stefana Żeromskiego; Żeromski wobec dziedzictwa Słowackiego. W: Żeromski i Reymont. Wwa 1978 s. 7-34, 35-92. — Romantyczna zabawa w Goethego. *Prz. Hum.* 1983 nr 11 s. 58-79. — „Pan Tadeusz” Juliusza Słowackiego. *Poezja* 1984 nr 11/12 s. 72-86. — „Balladyna” [J. Słowackiego] jako odzew na „Pana Tadeusza” [A. Mickiewicza]. *Prz. Hum.* 1986 nr 3/4 s. 72-82. — „Fortepian Szopena” w perspektywie dotychczasowych interpretacji. W: Cyprian Kamil Norwid — interpretacje i konteksty. [Rzeszów] 1986 s. 95-110. — Śpiewak rewolucji [dot. J. Słowackiego]. W: Dziedzictwo Powstania Listopadowego w literaturze polskiej. Wwa 1986 s. 77-115. — Le messianisme génésiaque de Juliusz Słowacki. [Przeł.] E. Jamrozik. W: Le Prophétisme et le messianisme dans les lettres polonaises et françaises à l'époque romantique. Varsovie 1987 s. 276-281. — Bóg uczłowieczony. („Broń mnie przed sobą samym...” Adama Mickiewicza). W: Dziewiętnastowieczność. Wr. 1988 s. 178-191. — La figure de Wernyhora dans la tradition politique et littéraire polonaise. W: Les confins de l'ancienne Pologne. Lille 1988 s. 131-144. — Utwór literacki — konteksty — nawiązania (na przykładzie „Do xxx. Na Alpach w Splügen 1829”) [A. Mickiewicza]. *Polonistyka* 1990 nr 1 s. 9-24, przedr. w: Mickiewicz. Białystok 1993 s. 137-151. — Współczesność literacka w prelekcjach paryskich Mickiewicza. W: Polonica. Brno 1990 s. 11-24. — Obecność Mickiewicza w „Królu-Duchu” Juliusza Słowackiego. W: Księga w 170 rocznicę wydania „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza. Wr. 1993 s. 369-377. — Romantyzm warszawski — czyli debiut ukraińskiej szkoły poetów. *Warsz. Zesz. Ukrainoznawcze* 1994 t. 2 s. 154-164. — Słowacki — kontynuator Malczewskiego. *Prz. Hum.* 1996 nr 2 s. 85-99.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. Oprac.: ..., Z. Sudolski. Pod red. E. Sawrymowicza. Wwa: PIW 1960, 762 s. Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.

2. M. Beniowski: Pamiętniki. Fragment konfederacki. Przeł. [z franc.] i wstęp: L. Kukulski. Oprac.: L. Kukulski i ... Wwa: PIW 1967, 176 s.

3. J. Słowacki: *Uspokojenie*. Przygot. do druku i esejem opatrzył ... Wwa: PIW 1970, 38 s.

4. J. Słowacki: *Poezje wybrane*. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1972, 143 s. Wyd. 2 tamże 1986.

5. *Autografy Juliusza Słowackiego w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie*. Red. ... Wwa: Inst. Filologii Pol. UW, Inst. Kształcenia Nauczycieli, Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza 1974, [58] k.

6. A. Mickiewicz: *Poezje wybrane*. Wybór ... Wstęp: E. Sawrymowicz. Wwa: LSW 1975, 160 s.

7. [Pierwszy] I Ogólnopolski Sejmik Polonistyczny w sprawie szkolnej edukacji w zakresie języka ojczystego i kształcenia nauczycieli polonistów. Referaty i materiały. Z. 1. Model edukacji polonistycznej w dziesięcioletniej szkole ogólnokształcącej i dwuletniej szkole specjalizacji kierunkowej. Red.: S. Frybes, ... Wwa: ZG Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, Inst. Kształcenia Nauczycieli 1975, 251 s.

8. *Potrącić strunę kamienną*. Szkice o „Uspokojeniu” Juliusza Słowackiego. Pomysł i red. ... Wwa: PIW 1979, 115 s.

9. Juliusz Słowacki. Wwa: WSiP 1980, 395 s. *Bibl. Polonistyki*.

Zawiera studium S.M. „Poetyczna droga” Juliusza Słowackiego, s. 9-153. — Cz. II. Materiały.

10. Juliusza Słowackiego rym błyskawicowy. Analizy i interpretacje. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: WSiP 1980, 175 s.

11. B. Prus: *O ideale doskonałości*. Edycję przygot.: Z. Libera, ... Wwa: PIW 1982, 28 s. Druk bibliofilski.

12. J. Słowacki: *Poezje*. Wybrał i wstępem poprzedził ... Wwa: Czyt. 1982, 558 s.

13. Cyprian Norwid – interpretacje. [Materiały sesji, Wwa, 21-22 kwietnia 1983]. Pod red. ... Wwa: PWN 1986, 326 s. Z prac Inst. Literatury Pol. UW.

14. Cypriana Norwida kształt prawdy i miłości. Analizy i interpretacje. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: WSiP 1986, 167 s.

15. J. Słowacki: *Anhelli*. Wstęp i komentarze ... Wwa: Czyt. 1987, 109 s. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, Oddz. Warsz.

16. Juliana Przybosa najmniej słów. Analizy i interpretacje. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: WSiP 1991, 192 s.

17. Adam Mickiewicz. [Współaut.:] E. Szymanis. Wwa: WSiP 1992, 511 s. *Bibl. Polonistyki*. Zawiera studium S.M. i E. Szymanisa: *Poeta-relewator*, s. 7-79. — Cz. II. Materiały.

18. *Literatura i nauka o języku*. Encyklopedia szkolna. Kom. red.: ... [i in.]. Wwa: WSiP 1995, 911 s.

19. *Romantycy i Warszawa*. Pod red. ... Wwa: Inst. Literatury Pol. UW 1996, 375 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1996. — Wywiad: Gdybym nie zajmował się historią literatury i nauczaniem, byłbym może podróżnikiem... Rozm. P. Bągiński. *Polonistyka* 1986 nr 8.

M. Pośnikowa: „Nie-Boska komedia” w Bibliotece Analiz Literackich. *Polonistyka* 1976 nr 6 [rec.: „Nie-Boska komedia” Zygmunta Krasieńskiego]. — [Romantyzm. Wyd. 1978:] S. Bortnowski: Dlaczego walczę z podręcznikami literatury? *Życie Lit.* 1978 nr 43; K. Poklewska: O nowym „Romantyzmie” dla uczniów szkół średnich. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1978. — [Juliusz Słowacki] M. Piechal: Wszystko o Słowackim. *Nowe Książ.* 1981 nr 10; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1982 nr 5/6. — Z. Sudolski: W świecie legend i realiów romantycznych. *Nowe Książ.* 1985 nr 7/8 [rec.: *Teżce i świerzopy*]. — [Wernyhora:] A. Marzec: W świadomości narodowej. *Nowe Książ.* 1995 nr 10; B. Zakrzewski. *Pam. Lit.* 1995 z. 3. **B.D.**

MAKUSZYŃSKI Kornel 1884-1953

Pseud.: (k.m.); K.m.; (K.m.); K.M.; K.Ma.; km; (km); Km; Kornel M.; Lech; m; (m); Ma-ki; Stary kapral; X.
Poeta, powieściopisarz, felietonista, krytyk teatralny, autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 8 stycznia 1884 w Stryju; syn Edwarda Makuszyńskiego, emerytowanego pułkownika armii austriackiej, i Julii z Ogonowskich. Uczęszczał do IV Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie. Debiutował w 1901 wierszem pt. „Nam spoczywać dziś nie wolno”, ogłoszonym na łamach *Słowa Polskiego* (nr 449, podp. Kornel M.). Po zdaniu matury w 1903, studiował w 1904-08 polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Lwowskim. Działał aktywnie w studenckim Kole Polonistów. Od 1905 (z niewielkimi przerwami spowodowanymi m.in. kilkukrotnymi wyjazdami do Włoch z Janem Kasprowiczem, Leopoldem Staffem i Władysławem Orkanem) pełnił do 1914 funkcję sekretarza redakcji *Słowa Polskiego* oraz był stałym recenzentem teatralnym tego pisma. W 1908 ożenił się w Warszawie z Emilią Bażeńską, ziemianką ze Żmudzi (zmarła 1926). W 1908-10 kontynuował studia romanistyczne na Sorbonie w Paryżu. Relacje z Paryża o aktualnych wydarzeniach kulturalnych we Francji nadsyłał m.in. do *Tygodnika Ilustrowanego*, z którym współpracował też w latach następnych. Felietony, opowiadania, recenzje literackie i teatralne publikował w wielu czasopismach, m.in. w tygodniku *Świat* (1907-15) i jego dodatku *Romans i Powieść* (1909-19, z przerwami). W 1910 powrócił do Lwowa i w sezonie teatralnym 1912/13 był członkiem komisji artystycznej nadzorującej działalność objazdowego Teatru Premier. W 1914 został kierownikiem literackim Teatru Miejskiego; od maja do lipca 1915 wraz z kierownikiem administracyjnym Jakubem Gliksonem pełnił funkcję dyrektora. Następnie, wraz z falą uchodźców wyjeżdżających na wschód (w obawie

przed mobilizacją do wojska po wycofaniu się Rosjan i powrocie do Lwowa władz austriackich), udał się do Kijowa, gdzie brał czynny udział w życiu kulturalnym polskiego środowiska; był kierownikiem literackim Teatru Polskiego w sezonie teatralnym 1915/16, prezesem kijowskiego Związku Literatów i Dziennikarzy Polskich. W 1918 powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. W 1920-24 był stałym recenzentem literackim i teatralnym dziennika *Rzeczpospolita*; tu też m.in. w 1921 opublikował pierwsze „Listy z Zakopanego”, drukowane w następnych latach także w innych czasopismach. Wiele felietonów na temat Zakopanego, gdzie spędzał kilka miesięcy w ciągu roku, ogłaszał w lokalnej prasie podhalańskiej, m.in. w pismach *Zakopane*, *Głos Zakopiański*, *Gazeta Podhalańska* oraz *Zakopane i Tatry*. Kontynuował współpracę ze *Światem* (od 1921; tu m.in. w 1925 stały felieton pt. „Majaczenia”) i *Tygodnikiem Ilustrowanym* (1924-28); felietony i recenzje publikował też w wielu innych czasopismach, m.in. w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (od 1917, z przerwami; tu w 1929 stała rubryka pt. „Moje listy”), *Pani* (1922-25), *Scentie Polskiej* (1922-23, 1930-31), *Warszawiance* (1924-29), *Wiadomościach Literackich* (od 1924, z przerwami). W 1925 nadsyłał do *Dziennika Poznańskiego* korespondencje pt. „Listy z Warszawy”, a w 1926 do lwowskiego *Słowa Polskiego* „Listy warszawskie”. W 1926 otrzymał Państwową Nagrodę Literacką za poemat „Pieśń o Ojczyźnie”. W 1927 ożenił się ze śpiewaczką Janiną Gluzińską. W 1928 został członkiem honorowym ZZLP. W 1929 otrzymał godność honorowego obywatela m. Zakopanego, a w 1931 został członkiem honorowym Związku Górali. W tym czasie nawiązał współpracę z *Kurierem Warszawskim* (1933-39) i *Gazetą Polską* (1934-39). W 1935 otrzymał za wybitną twórczość literacką Złoty Wawrzyn PAL, a w 1937 został wybrany na członka PAL. Był też członkiem Polskiego PEN Clubu. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Brał udział w powstaniu warszawskim jako współpracownik *Wiadomości Powstańczych*, wychodzących w sierpniu 1944 na Mokotowie (tu ogłosił m.in. wiersz pt. „Śpiew Czerniakowa” pod pseud. Stary kapral). Ewakuowany z Warszawy wraz z częścią ludności cywilnej, po przejściu obozu w Pruszkowie, przebywał przez krótki czas w Krakowie; w listopadzie 1944 zamieszkał na stałe w Zakopanem. Tu w sezonie artystycznym 1945/46 był kierownikiem teatru. Pełnił funkcję prezesa honorowego Towarzystwa Sportowego „Wisła”. Felietony i wspomnienia okolicznościowe publikował głównie w *Łodzi Teatralnej* (1946-47), *Dzienniku Literackim* (1947-49) i *Przekroju* (1946-47, 1952-53). Odznaczony przed 1939 Orderem Polonia Restituta IV klasy, francu-

ską Legią Honorową V klasy, Koroną Rumuńską III klasy i Koroną Włoską V klasy. Zmarł 31 lipca 1953 w Zakopanem; pochowany na Cmentarzu Zasłużonych (Starym).

W 1984 Zarząd Główny SD PRL ustanowił nagrodę im. K. Makuszyńskiego za twórczość dziennikarską dla dzieci.

TWÓRCZOŚĆ

1. Połów gwiazd. [Wiersze]. Lw.: Księg. H. Altenberga; Wwa: E. Wende i S-ka 1908, 285 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. tamże 1912; wyd. 3 zmien. Wwa, Kijów: L. Idzikowski 1917.

2. Rzeczy wesole. [Opowiadania]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego; Wwa: E. Wende i S-ka 1909, 178 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1909, wyd. 3 1910, wyd. 4 1914; wyd. 6 [!] Wwa: Gebethner i Wolff [1919]; wyd. 7 Wwa: Wydawn. Bibl. Pol. 1922, wyd. 8 tamże 1924; wyd. 9 [b.m.] 1926; Londyn: Świat, Związek Polaków z Zagranicy, Pol. Biuro Wydawn. Światpol 1946; [Niemcy Zach.] 1947; Kr.: WL 1960; wyd. 2 [!] Kat.: PIK 1994.

Zawartość: Anioł; Rajską opowieść; Twórcy; Frazes; Filantropia; Miss Śmierć; Stary mąż; Ludzie tragiczni; Kobieta z sercem; Historia o malarzu; Mefistofeles.

Wyd. osob. opowiadań Stary mąż; Frazes. [Szkocja:] Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzami 1. Korpusu 1946, 15 s., powiel.

Przekł. ros. całości Moskwa 1911.

Adapt. radiowa opowiadań: Historia o malarzu. Oprac.: H. Hohendlingerówna. Radio Wil. 1930. — Kobieta z sercem. Oprac.: M. Sterbówna. Radio Lw. 1931.

3. Romantyczne historie. [Opowiadania]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1910, 217 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1911; wyd. 6 [!] [b.m.w.] 1926.

Zawartość: Straszliwa przygoda; Poeta w opresji; Przykre położenie; Dwaj samobójcy; Bezczelna figura; Biedny człowiek. Przekł. ros.: [Przeł.] V. Błażevič. Moskwa 1911.

Adapt. radiowa opowiadania Dwaj samobójcy: Radio Wil 1930.

4. W kalejdoskopie. [Felietony]. Lw.: Tow. Wydawn.; Wwa: E. Wende i S-ka 1910, 344 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1910, wyd. 3 1910; wyd. nowe Lw.: Gubrynowicz i Syn; Wwa: Gebethner i Wolff 1914.

Zawartość: I. Z włóczgi: Na Renie; Na ostendzkiej plaży; W przedpokoju Paryża; Bruges i „Złote runo”; List smutny z St. Malo; List wesoly z „Ogrodu Anglii”. — II. Listy z Paryża: Potworne miasto; Trzeźwe przysłowie; Dwa występy tłumy; List sentymalny; Krótka opowieść o kabarecie; „Taniec apaszów”; Teatr okropności; Salony; Komedia Francuska; Wielka Opera; Na torze. — III. Wśród żywych i umarłych: Isadora Duncan; Madame Hanako; „Sarah musa inspiratrix”; Conquelin; Gustaw Fiszer; Ermete Novelli; Nad trumną W. Sardou; Rozpamiętywanie. — IV. Z teatru Ibsena: „Upiory”; „Tragedya na Rosmersholmie”; „Budowniczy Solness”.

5. Dusze z papieru. [Recenzje teatralne]. T. 1-2. Lw.: Tow. Wydawn.; Wwa: E. Wende i S-ka 1911, 206 + 242 s.

6. Dziwne powieści. [Opowiadania]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1911, 227 s. Wyd. 2 tamże 1911.

Zawartość: Najmilszy ze złodziei; Filemon Fijoł; Nowa metoda obłędu; Malarz i dziewczynka; Powiastka o róży; List panny Jadzi; Muzyk; Strach oczu; Zawsze człowiek; Morderca. Przekł. czes.: Podivne povídky. [Przeł.] J. Rypáček. Praha 1922.

Adapt. opowiadania Najmilszy ze złodziei: film. Reż.: Z. Wesolowski. Ekran. 1913, — radiowa: Radio Wil. 1930.

7. Szewc Kopytko i kaczor Kwak. [Bajka]. Lw.: Nakł. Tow. Wzajemnej Pomocy Literatów i Artystów Pol., Kauczyński i Oberski 1912, 24 s.

Przekł. ang. w: The Jolly Tailor and other fairy tales. New York 1928, — ukr.: Śvec' Kopytko i selech Kwak. [Przeł.] M.M. Visznickij. Kijv [1918].

Adapt. teatr: Kopytko i Kwak. Bardzo dziwna bajka w 3 odsłonach. Adapt.: M. Kisielnicki. Wwa: NK 1938, 63 s.; Adapt.: J. Wilkowski. Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1971; Wyst. w jez. czes. Czeskie Budziejowice, Malé Divadlo 1978, — tv: Adapt.: H. Antoszewski. TV 1966; Adapt.: J. Wilkowski. TV 1970, — radiowa: Adapt.: K. Wodnicka. Radio 1975.

8. Zabawa w szczęście. [Opowiadania]. Lw.: Księg. H. Altenberga; Wwa: E. Wende i S-ka 1912, 255 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1912, wyd. 3 1912, wyd. 4 1912.

Zawartość: Król Azis; Legenda o św. Jerzym.

9. Awantury arabskie. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff; Lw.: Gubrynowicz i Syn 1913, 260 s. Wyd. nast.: wyd. nowe zmien. Wwa: Bibl. Pol. 1921; wyd. 5 [!] Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1927; Kr.: WL 1957, tamże: wyd. 2 [!] 1986, wyd. 3 1990.

Zawartość: Ósma podróż żeglarsza Sindbada; O szlachetnej dziewczicy i koniu; Morderstwo Harun Ar Raszydza; Hassan i jego pięć żon; Mędrzec zza morza; Ostatni centaur; Z nowych dni; Złotowłosa dziewczynka.

Adapt. radiowa opowiadań: O szlachetnej dziewczicy i jej koniu. Radio 1968. — Ósma podróż żeglarsza Sindbada: pt. Najwierniejsza żona. Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1971.

10. Straszliwe przygody. [Opowiadania i felietony]. Z przedm. Z. Dębickiego. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff, druk. L. Bogusławskiego [1914], 127 s. Wyd. nast.: Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922.

Zawartość: O szlachetnej dziewczicy i jej koniu [poz. 9]; List z wyspy śmierci; Listy z Capri; Listy z Lido do Boya; Listy z Nicei do Kazimierza Sichulskiego; Komedja o człowieku, który drukował gazetę. — W wyd. z 1922 pominięto: O szlachetnej dziewczicy i jej koniu, — dodano: Listy z Zakopanego.

11. Perły i wieprze. [Opowiadania]. Kijów: Księg. L. Idzikowskiego 1915, 160 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1918; wyd. 3 nowe Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1920, tamże: wyd. 4 1920, wyd. nowe 1921, wyd. 1923; Wwa: Tyg. II. 1928; wyd. nowe Rzym: Wydawn. K. Breitera 1947; Kr.: WL 1957, tamże: wyd. 1957, wyd. 3 1975, wyd. 4 1988.

Zawartość: Historia sznura pereł; Szymon Chrząszcz znieważa sakrament małżeństwa; Prawdziwe małżeństwo znieważa Szymona Chrząszcz. — W wyd. z 1957 nadto: Dalsze dzieje i kres Szymona Chrząszcza.

Przekł. ukr.: [Przeł.] Vasetko. Kijv [1929].

Adapt. radiowa: opowiadań o Szymonie Chrząszczu pt. Jak Szymon Chrząszcz weselo się ożenił. Radio Wwa 1931, — całości: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1978.

12. Bardzo dziwne bajki. Kijów: L. Idzikowski 1916, 175 s. Wyd. nast.: tamże 1917; wyd. nowe, powiększone Wwa: Gebethner i Wolff, Kr.: Gebethner i S-ka 1918, tamże wyd. nowe powiększone [ok. 1920]; wyd. nowe Lw.: Spółdz. Nakł. „Odrodzenie” [1922]; wyd. nowe zwiększone Wwa: Gebethner i Wolff 1929; Wwa: Czyt. 1958 [właśc. 1957]; Łódź: Res Polona 1991; Wwa: NK 1994.

Zawartość: O tym, jak Wicek Warszawiak pogrzebił śmierć; Bajka o królownie Marysi, o czarnym ląbedziu i o lodowej górze; Szewc Kopytko i kaczor Kwak [poz. 7]; O tym, jak krawiec pan Niteczka został królem; Dzielný Janek i jego pies. — W wyd. z 1922 pominięto: Dzielný Janek i jego pies.

Przekł. franc.: Marycia, la princesse au coeur de glace et autres contes polonais. [Przeł.] D. Zagiel. Paris 1950, wyd. nast. Paris 1957 [zawiera przekł. całości tomu z wyjątkiem: O tym, jak Wicek Warszawiak pogrzebił śmierć].

Adapt. utworów: Bajka o królownie Marysi, o czarnym ląbedziu i o lodowej górze: radiowa: Adapt.: K. Wodnicka, Reż.: H. Rozen. Radio 1981, — teatr: Adapt.: B. Kierec. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1991.

Wyd. osob. bajki: O tym, jak pan krawiec Niteczka królem został. Wwa: KAW 1985, 23 s.

Przekł. ang. w: The Jolly Tailor and other fairy tales. New York 1928, — mołd.: Kroiturul Acișoară. [Przeł.] A. Strymbjanu. Kișineu 1974, — ros.: Pan Nitočka. [Przeł.] M. Landman. Moskwa 1971, wyd. nast. Moskwa 1973.

Adapt. teatr: Adapt.: H. Januszewska. Wyst. Wwa, T. Lalek „Baj” 1954; pt. Krawiec Niteczka. Libretto: K. Miłobędzka-Falkiewicz. Muz.: F. Wasikowski. Wyst. Słupsk, T. Lalki „Tezcza” 1966; pt. Krawiec Niteczka. Adapt.: J. Dorman. Wyst. Wałbrzych, T. Lalek 1985, — tv: Adapt.: H. Antoszewski. TV 1967.

13. Najmilsze dzieci polskie! Najpierw Bogu Miłościwemu was polecamy i Świętej Panience. [Współaut.:] W. Drabik. [Kijów:] K. Stadnicka, S. Karwicki. Red. E. Żmijewska. Druk. S.W. Kulżenko w Kijowie 1916, 43 s.

14. Po mlecznej drodze. [Powieść]. Kijów: L. Idzikowski 1917, 294 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1918; wyd. nowe Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1920, tamże: wyd. nowe 1921, wyd. nowe 1925; t. 1-3 Wwa: Tyg. II. [1928].

Przekł. czes.: [Przeł.] E. Čech. Praha 1927-1928.

15. Pochwała „Ślubów panińskich” [A. Fredry]. Odczyt wygłoszony w grudniu 1916 r. w Teatrze Polskim w Kijowie. Kijów: Nakł. red. *Przedświt* 1917, 23 s.

16. Narodziny serca. [Wiersze]. Lw.: Gubrynowicz i Syn; Wwa: Gebethner i Wolff [1920], 172 s.

17. Słońce w herbie. Powieść. Druk. *St. Pol.* 1914 nr 200-277, 331-413 (nie ukończone). Wyd.

osob.: Lw.: Gubrynowicz i Syn 1918, 505 s. Wyd. nast.: tamże 1919; wyd. 2 [!] Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1923 [właśc. 1922]; t. 1-3 Wwa: Bibl. Tyg. II [1928], nadto t. 4 tamże [1928]; t. 1-3 Wwa: Wydawn. Tyg. II [ok. 1934]; wyd. 7 Wwa: B. Matuszewski [ok. 1928], wyd. 7 [!] tamże 1947; wyd. 5 Wwa: Alfa 1991.

W t. 4 wyd. z 1928: Słońce w herbie. (Dokończenie); Pan z kozią bródką; Piąte przez dziesiąte.

18. Piosenki żołnierskie. [Wiersze]. Wwa: Red. Żoł. Pol. 1919, 29 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1920; Pozn.: Wydawn. Pol. E. Wegner [1928]. Por. poz. 20.

Zawartość: Żołnierzu miły, bracie mój; Przekorna dziewczyna; O żołnierzu wielkim panu; Po bitwie; Panna i żołnierz; O pannie, co miała syna; O zwiedzionym żołnierzu; O lotniku, co był aż w niebie; O wąsatym kapralu; Jak Pan Bóg na bitwę patrzył.

19. Dzieci wesole. Wyd. 6 [!]. Wwa: Gebethner i Wolff; Kr.: G. Gebethner i S-ka [1920], 192 s.

20. O pannie co miała syna. Wwa: Bibl. Żoł. Pol. 1920, 3 s.

Z „Piosenek żołnierskich” [poz. 18].

21. O żołnierzu, wielkim panu. [Wiersz]. Wwa: Wydawn. Bibl. Żoł. Pol. 1920, 4 s. Zob. poz. 18.

22. Radosne i smutne. [Opowiadania]. Wwa: Druk. Pol. 1920, 182 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922; wyd. nowe [Wwa:] S. Cukrowski [1926]; t. 1-2. [Wwa: Unia Nowoczesnego Humanizmu* 1983].

Zawartość: Po powocie; Szlakiem zwycięstwa; Cudowna podróż; Najdroższe listy.

23. Szczęście jest blisko. Opowiadanie. Wwa: Nakł. Centr. Urzędu 4% Państw. Pożyczki Premiowej 1920, 14 s.

24. Żołnierz, diabeł i dziewczyna. [Piosenki żołnierskie]. Wwa, Bydg.: Bibl. Żoł. Pol. 1920, 2 s.

Zawartość: * * * [inc.: Już kłamię was, nie licząc słów]; List do żołnierza w dzień Wigilii; Hasło piechura; Do dziewczyny; Dziewczęce serduszek; Prośba piechura; Wesoly Krakowiak; Parada w niebie; Cicha piosenka; O pierońskim deszczu; Jak diabeł chciał kupić konia; O Księżniczce, zamienionej w kobyłę; O tym, jak Śmierć czytała „Żołnierza Polskiego”; Odpowiedź na listy.

25. Moje listy. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1923, 137 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1923, wyd. nowe zwiększone 1926; Wwa: Wydawn. Tyg. II [1928].

Zawartość: Zimowe listy z Zakopanego; Listy z Sopotu; Aby coś z nich zostało...; Dole i niedole Ludwika Solskiego; Listy ze Lwowa.

26. Moje zabawki. Ilustr.: I. Pokrzywnicka. Wierszyki dopisał ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. [1923], 18 s.

27. Wesoly zwierzyniec. Pisał ... Rys.: [K.] Grus. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. [1923], 140 s.

28. O duchach, diabłach i kobietach. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1924], 166 s. Wyd. nast.: wyd. nowe zwiększone Wwa: Gebethner i Wolff 1927, tamże 1932; Gdańsk: Graf 1991.

Zawartość: Duch zapomniany; Historia, która zdarzy się jutro; Dziewięć kochanek kawalera Dorna; Pan z kozią bródką [poz. 17].

29. Pieśń o Ojczyźnie. [Poemat]. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1924, 203 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1928.

Państwowa Nagroda Literacka w 1926.

30. Żywoć pani. Wwa: [K. Paszkowski] 1924, 63 s. Wyd. 2 pt. Żywoć pani poczciwej tamże 1924.

Zawartość: Wstęp bardzo potrzebny; Koszula Pani szczęśliwej; Pani Sfinks; Pani pisząca; Pani wyjeżdża; Pani gra w karty; Pani wśród chmur; Pani uprawia sporty; Pani i auto; Rozmyślenia o Pani; Pani pokutująca; Choinka Pani.

31. Bezgrzeszne lata. [Wspomnienia]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1925], 156 s. Wyd. nast.: Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1927]; Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1928; Jerozolima: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1945; wyd. nowe Wwa: B. Matuszewski 1946; Kr.: WL 1959, tamże: wyd. 3 [!] 1969, wyd. 4 1972, wyd. 5 1976, wyd. 6 1980; wyd. 7 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1984; wyd. 7 [!] Kr.: WL 1986, tamże wyd. 8 1986; wyd. 7 właśc. 10 [!] Lubl.: WLubel, 1990.

Adapt. teatr.: Wyst. Rzeszów, T. Jednego Aktora (T. Szybowski) 1983, — tv: TV 1988.

32. Fatalna szpilka. Przeraziła historia do głębi wzruszająca. Wwa: Nakł. „Wesołej Bibl.” 1925, 165 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. Bibl. Dzieł Wyborowych 1926.

Przekł. słowack.: Osudná ihlica. Prenikavá, neobyčajne vzrušajúca história. [Przeł.] A. Krupa. Košice 1928.

33. Orlice. [Feliety]. Wwa: K. Paszkowski 1925, 82 s. Wyd. 2 tamże 1925.

Zawartość: Uroczysty wstęp; Orlice, — z poz. 30: Pani uprawia sporty; Automobil i Pani [w poz. 30 pt. Pani i auto]; Rozmyślenia o Pani; Pani pokutująca; Choinka Pani.

34. Piąte przez dziesiąte. [Opowiadania i felietony]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1925], 173 s.

Zawartość: Piąte przez dziesiąte [poz. 17]; Ostatni list z Zakopanego [por. poz. 10, 25]; Listy z Karlsbadu; Pan z kozią bródką [poz. 17].

35. Romantyczne i dziwne powieści. Wybór nowel. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1925, 300 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1960.

Zawiera z poz. 3: Przykre położenie; Dwaj samobójcy; Biedny człowiek; Bezczelna figura, — z poz. 6: Dwie przygody najmilszego ze złodziei; Muzyk; Strach oczu; Zawsze człowiek. A d a p t.: r a d i o w a opowiadania Dwie przygody najmilszego ze złodziei; pt. Pierwsza przygoda najmilszego ze złodziei. Druga przygoda najmilszego ze złodziei. Radio Wil. 1930, — tv: Adapt. kilku opowiadań pt. Duet: Z. Skowroński. Reż.: J. Antczak. TV 1966.

36. Urywki z pamiętnika. Gniezno 1925. [Infl. SWPP 1].

37. Wycinanki. [Felietony]. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 311 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1926, wyd. 3 1928.

Zawartość: Autor do czytelnika; Pochwała wina; Szkoła wariatów; Lekarstwo na złą żonę; Jak się robi gazetę; O polskiej wątrobie; Ci dostojni; W młodym lesie; Pochód Litwinów na Rzym; Ci, co nie dostali roli; Lisy i gęsi; O Reymoncie wspaniałym i Reymoncie nielościwym; Szanowna cegiełka; Ostatni zajazd w Polsce; Ostatnia godzina konia; Cukrzyca; Jak i gdzie kradną?; Zagłoba jednak miał rację; Przewodnik po Zakopanem; Zakopane i moja osoba; Rozporządzenie szlachetnego człowieka; Teatr i apteka; Warszawskie derby; Ostatnia krowa tłusta; Hej, wiosenka, wiosenka...; Święto pojednania; Straszliwa zemsta; Złodziejskie dowcipy; Muzyk i śmierć; Raz przeczytać i umrzeć...

38. Ponure igraszki. [Felietony i opowiadania]. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff [1927], 178 s. Wyd. 2 tamże 1927.

Zawiera felietony: Najpierw ponure: „Del tintero largo”; Radość życia; Suam fac... — Kwiaty na grobach; Pani Marusia [dot. M. Kasprzowiczowej]; Purpurowa księżka [dot.: W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów — poległ od 1 listopada 1918 do 30 czerwca 1919 roku. Lw. 1926]. — Przypisy do kalendarza: Dumania pod choinką; Życzenia; „Nowy Rok bieżący...”; Wesoly nam dzień nastał... — Rady praktyczne dla młodych i starych; Jak się pożycza pieniądze; Jak się odzwyczaić od jedzenia?; Rady dla młodych poetów. — Igraszki: Smutne zwycięstwo; Prawo pocatunku; Komedia o człowieku, który wygrał dolarówkę; Na mokotowskim helikonie; Uwagi numeru 298-25; Pan korektor; Ozór po polsku; Listy z Tworka; Dość przykra historia. — Musi być coś o Zakopanem: Interview; Prawdziwy winowajca; Pisane na śniegu; Zrobimy to inaczej, — oraz opowiadania: Jedno słowo kochającej kobiety; Gole szczęście — historia bardzo rzewna.

39. Ballada o św. Jerzym. Wwa: Wydawn. Tyg. II; J. Rajski [1928], 125 s.

Na okł. tytuł: Legenda o św. Jerzym — Zawartość: Ballada o św. Jerzym [poz. 8]; Madame Hanako.

40. Król Azis. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Tyg. II [1928], 120 s. Zob. poz. 8.

41. O dwóch takich, co ukradli księżyc. Powieść dla młodzieży. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff [1928], 232 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1930, wyd. 3 [1937]; Wwa: Iskry 1954, tamże: wyd. 2 1955, wyd. [3] 1958, wyd. 4 1961, wyd. 5 1966, wyd. 6 1973; wyd. 7 Lubl.: WLubel. 1982, tamże: wyd. 8 1986, wyd. 9 1988; Wr.: Siedmioróg 1990; wyd. 10 Lubl.: WLubel. 1991; Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. 1993; Pozn.: GMP 1994.

Przekł.: bułg.: Dymata, deto otrkadnacha lunata. Roman. [Przel.] A. Balkandzieva. Sofija 1987, — hiszp.: Los ladrones de la luna. [Przel.] J.P. Ruiz. Madrid 1992, — litew.: Dvejetas tokiu, kur menui pavoge. [Przel.] J. Kardelyte. Vilnius 1958, — węgier.: Akik ellopták a holdat. [Przel.] É. Sebök. Budapest 1957.

Adapt. teatr.: Adapt.: A. Maliszewski. Wyst. Wwa, Reduta 1934/1935; Adapt. pt. Jacek i Placek. Wyst. Nowogródek Państw. Pol. T. Kukielek 1941; Adapt.: A. Zelenay. Wyst. Wwa, T. Lalek „Guliwer” 1957; Adapt. dram. Oprac. insc.: K. Wydrzyńska. Scenogr.: S. Chorzewski. Wwa: CPARA 1966, 84 s.; Adapt.: B. Czosnowska. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże

1983; Adapt.: M. Kmieciski. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1984; Adapt.: M. Kasperowicz. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1985, — radiowa pt. Przygoda Jacka i Placka: Adapt.: H. Zdzitowiecka. Radio 1968, — film.: Scenariusz: J. Brzechwa i J. Batory. Ekran. 1962; Scenariusz: K. Kowalewski. Studio Miniatur Film. 1984 [serial rysunkowy w 7 odcinkach]; pt. Jacek i Placek. Scenariusz: K. Kowalewski. Reż. i oprac. plastyczne: L. Galysz. Wwa: Varsovia 1987, 16 s. Ekran. [serial film.] 1987.

42. Śmieszni ludzie. Cztery opowiadania. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff [1928], 211 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [1928], wyd. 3 [1928].

Zawartość: Złudzenie; Prawdziwy bohater; Czwarły partner; List bez adresu.

Adapt. opowiadań: Czwarły partner: radiowa pt. Bridge. Wyst. Zespół Dram. Rozgłośni Wil. Radio, Wil. 1929; Radio, Kat. 1939; Adapt.: P. Andrzejewski. Radio 1969, — tv: pt. Czwarły do brydza. Adapt.: H. Jakóbczyk. TV 1966, — List bez adresu: radiowa: Radiofonizacja: J. Królikowska. Radio Lw. 1954, — Prawdziwy bohater: radiowa: Adapt.: M. Sterbówna. Radio Lw. 1933; Adapt.: P. Andrzejewski. Radio 1971.

43. Listy zebrane. Listy z Capri, Lido, Paryża, Sopotu, Karlsbadu, Zakopanego i Lwowa. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff 1929, 322 s.

Zawartość: Od autora; Pięte przez dziesiąte [poz. 17]; Listy z Capri [poz. 10]; Listy z Lido do Boya [poz. 10]; Listy z Nicei do K. Sichulskiego [poz. 10]; List o Madame Hanako; List ponury; Listy z Sopotu [poz. 25]; Listy z Karłowych Warów; Listy z Zakopanego [poz. 10, 25, 34]; Listy ze Lwowa [poz. 25].

44. Żywot Pani i inne świecidełka. [Felietony i opowiadania]. Pozn.: Wydawn. Pol. E. Wegner [1929], 304 s.

Zawartość: Wstęp niepotrzebny; Wyspa szczęśliwości; Letnia woda; Uśmiech Lwowa; Tragedia książki; Literatura i podatki; Magistralce upiory; Polskie delikatesy; O sztuce rozmawiania; Prawdziwa sztuka życia; Mieszkanie jako radość życia; Premiery w kinematografach; Niedźwiedź z Łysej Polany; — Za kulisami: Aktorki wychodzą za mąż; Przepis na komedię; Teatr i życie wytworne; Upiory w operze. — Żywot Pani [poz. 30].

45. Najweselejsze opowiadania. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 201 s.

Zawiera z poz. 2: Anioł; Rajską powieść; Ludzie tragiczni; Kobieta z sercem; Historia o malarzu; Mefistofeles, — z poz. 3: Przykre położenie; Dwaj samobójcy, — oraz: Dwie przygody najmilszego ze złodziei [poz. 6, 35].

46. Przyjaciel wesołego diabła. Powieść dla młodzieży. Wwa: Gebethner i Wolff 1930, 284 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1982; wyd. 2 [!] Lubl.: WLubel. 1990; Wwa: Labos 1991; Pozn.: GMP 1995.

Adapt. teatr.: Adapt.: Z. Bebak. Wyst. Kr., T. Lalek „Groteška” 1959; Wyst. w jez. franc. Paryż, T. de la Comédie 1971; Adapt. scen. i teksty piosenek: Z. Wojdan. Wyst. Radom, T. Powsz. 1983, — film.: Scenariusz: J. Łukaszewicz. Ekran. 1986.

47. Wiersze zebrane. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1931 [antydat. 1930], 335 s.

Zawiera wiersze z tomów: Połów gwiazd [poz. 1] i Narodziny serca [poz. 16].

48. Ze środy na piątek. [Felietony]. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 180 s.

Zawartość: Prawdziwa Lwowianka; Mój pierwszy zajac; Naczyńie złości; Cień grubego Saradelli; Mój śmiertelny wróg; Adonis; Ścigana sarenka; Sprawa o pocałunek; Takie czasy. Adapt. radiowa opowiadania Takie czasy Oprac.: K. Wajda. Radio Lw. 1932.

49. Człowiek znaleziony w nocy. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1932, 287 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1932, wyd. 3 [1934]; Wwa: Tercja 1991.

Przekł. serb.-chorw.: Čovjek nađen u noći. [Przeł.] L. Marković. Zagreb 1944.

50. Tatry w pełnej chwale. [Wwa:] Druk. W. Piekarniaka [1932], 1 s.

Druk ulotny. Bezpłatny dod. nadzwyczajny do ABC.

51. Panna z mokrą głową. Powieść dla młodzieży. Wwa: Gebethner i Wolff 1933 [antydat. 1932], 210 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1934 [antydat. 1933], wyd. 3 1935, wyd. 4 1936, wyd. 5 1937, wyd. 6 1939, wyd. 6 [1] 1947, wyd. 7 1948; wyd. 3 [1] Wwa: NK 1958, tamże: wyd. 4 1963, wyd. 5 1969, wyd. 6 1983; wyd. 7 Kr.: WL 1990; wyd. 7 [właśc. 8] Wwa: NK 1990; Pozn.: Poddzielik-Raniowski i S-ka [1994]; Tor.: C & T Editions 1994; Wwa: NK 1994, tamże 1995, 1996.

Przekł. czes.: Panna s pomlutenou hlavou. [Przeł.] J. Dafčík. Turčianský Svätý Martin 1934, — hebr.: [Przeł.] D. Elifelt. Tel Awiw 1956; Ha'na'arah mehabait ha'laban. [Przeł.] A. Mazia. Tel Awiw 1957.

Adapt. teatr.: Adapt.: Z. Kornecki. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1961, — radiowa: Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1981.

52. [Przygody Koziółka Matołka]. Tekst ... Ilustr.: M. Walentyńowicz.

[Cz. 1]. [Sto dwadzieścia] 120 przygód Koziółka Matołka. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1933 [antydat. 1932], 24 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 4 [1] [1934], wyd. 5 [1938]; Jerozolima: W Drodze [ok. 1944]; Knechtsteden: Wydawn. Jutra Pracy 1946; wyd. 6 Wwa: Gebethner i Wolff 1947; Kr.: WL 1956, tamże: 1957, 1958, wyd. 3 1977, wyd. 4 1980, wyd. 5 1983, wyd. 6 1985, wyd. 7 1986, wyd. 8 1990.

[Cz. 2]. Druga księga przygód Koziółka Matołka. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 24 s. Wyd. nast.: Jerozolima: W Drodze [ok. 1944]; Lippstadt: Wydawn. Jutra Pracy 1947; Kr.: WL 1957, tamże: 1958, wyd. 3 [1] 1977, wyd. 4 1981, wyd. 5 1983, wyd. 6 1985, wyd. 7 1987, wyd. 8 1990.

[Cz. 3]. Trzecia księga przygód Koziółka Matołka. Wwa: Druk. B. Wierzbicki i S-ka 1934 [antydat. 1933], 24 s. Wyd. nast.: Jerozolima: W Drodze 1944; Lippstadt: Wydawn. Jutra Pracy 1947; Kr.: WL 1957, tamże: 1959, wyd. 3 [1] 1977, wyd. 4 1981, wyd. 5 1983, wyd. 6 1987, wyd. 7 1991.

[Cz. 4]. Czwarta księga przygód Koziółka Matołka. Wwa: Litograf. W. Głowczewski [1934], 24 s. Wyd. nast.: Lippstadt; Wydawn. Jutra Pracy 1947; Kr.: WL 1957, tamże: 1959, wyd. 3 [1] 1977, wyd. 4 1981, wyd. 5 1983, wyd. 6 1987, wyd. 7 1991.

Wyd. łączne cz. 1-4 pt. Przygody Koziółka-Matołka: Kr.: WL 1962, 90 s. Wyd. nast.: tamże: 1966, wyd. 3 1969, wyd. 4 1972, wyd. 5 1974, wyd. 3 [1] 1977; Wwa: Gebethner i S-ka 1992; Pozn.: GMP 1995, tamże 1996.

Przekł. ros.: Priključenija kozlenka-nesmyslenka. [Przeł.] G. Bandurjan. Erevan 1961.

Adapt.: teatr.: Adapt.: R. Ostrowska i J. Morawska. Wyst. Olsztyn, T. Lalek „Czerwony Kapturek” 1960; pt. Koziółek Matołek. Adapt.: R. Ostrowska. Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek „Banaluka” 1961; pt. Nowe przygody Koziółka Matołka. Adapt.: L. Moszczyński. Wyst. Białystok, T. Lalek „Świerszcz” 1963; pt. 120 przygód Koziółka Matołka. Adapt.: B. Kier. Wyst. Wr., T. Współcz. im. E. Wiercińskiego 1973; Adapt.: H. Naszarkowska. Wyst. Wwa, T. Lalek „Guliwer” 1976; pt. 120 przygód Koziółka Matołka. Oprac. i insc.: R. Kowalewska. Londyn, T. dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1979; pt. Koziółek Matołek. Adapt.: J. Morawska, H. Naszarkowska, R. Ostrowska. Wyst. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1982; pt. Wesołe przygody Koziółka Matołka. Scenariusz: W. Smigasiwicz. Wyst. Wr., Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1983; H. Naszarkowska. Podkowa szczęścia Koziółka Matołka. Wyst. Wwa, T. Lalek „Guliwer” 1983; Adapt.: M. Krygier. Wyst. Kr., T. Lud. 1985; pt. Koziółki Matołki. Adapt.: R. Żurowski. Wyst. Wwa, T. Powz. 1986; pt. Koziółek Matołek. Adapt.: Z. Rej. Jelenia Góra, T. Animacji 1987, — film.: pt. 120 przygód Koziółka Matołka. Cykl filmów rysunkowych. Scenariusz: A. Lach i R. Kruszelnicka. Studio Miniatur Film. w Wwie. Realizacja 1969; pt. Dziwne przygody Koziółka Matołka. Scenariusz: A. Lach, R. Duś. Studio Miniatur Film. w Wwie. Realizacja 1971.

53. Skrzydlaty chłopiec. Powieść lotnicza dla młodzieży. Wwa: Gebethner i Wolff 1934 [antydat. 1933], 232 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1934, wyd. 3 1937, wyd. 4 1938, wyd. 5 1939; wyd. 3 [1]. Jerozolima: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1944; wyd. 5 Wwa: Gebethner i Wolff 1947, tamże wyd. 6 [1949]; Wwa: NK 1959; wyd. 7 [właśc. 8] Lubl.: W Lubel. 1991.

Przekł. czes.: Okřídlený chlapec. [Przeł.] J. Janouch. Praha 1934; Křídlatý chlapec. [Przeł.] P. Pridavok. Praha 1935, — hebr.: Na'ar ba'al kenafajim. [Przeł.] L. Yashiv. Tel Awiw 1954.

Adapt. tv: Adapt.: J. Skotnicki. TV 1985.

54. Śpiewający diabeł. [Feliety i opowiadania]. Lw.: K.S. Jakubowski 1934 [antydat. 1933], 288 s. Wyd. 2 tamże [1934].

Zawartość: O, sole mio: Śpiewający diabeł; Pochwała Bokacjusza; Wierna miłość; Święty, któremu nie trzeba imienia. — O czym się nie zapomina: Wielkanoc u tych trzech; Zjazd koleżeński; Historia się powtarza; Życie paryskie; Gazda Kasprowicz wraca na Harendę. — Czarno na białym w gazecie; Wywiady; Notatki drukowane petittem: Króliewicz Pióro; Konkurs łgarstwa. — Radio, telefon i śpiew: Panny niewidzialne; Sztuka w kawiarni; Głos z radia, czyli śiewca radości. — Z niedoli brzydzących: Kibic; Brydżowe brednie; Historia naturalna brzydźców. — Bałtyk z lotu mewy.

55. Uśmiech Lwowa. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 62 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1936, wyd. 3 1938; Kr.: Ofic. Cracovia 1989. Zob. poz. 44.

56. [Małpka Fiki Miki]. Tekst ... Ilustr.: M. Walentyńowicz.

[Cz. 1]. Awantury i wybrki małej małpki Fiki Miki. Wwa: Gebethner i Wolff [1935], 23 s. Wyd.

nast.: wyd. 2 tamże [ok. 1935]; Jerozolima: *W drodze* [ok. 1944]; Lippstadt: Wydawn. *Jutra Pracy* 1947; Kr.: WL 1958, tamże: 1960, wyd. 5 [!] 1978, wyd. 4 1982, wyd. 5 1984, wyd. 6 1988; Pozn.: GMP 1996.

Przekł. ang.: *The adventures of Piki-Miki*. [Przel.] E.A. Arthuron-Barker. London 1946.

[Cz. 2]. Fiki Miki dalsze dzieje – kto to czyta, ten się śmieje. Wwa: Gebethner i Wolff [1936], 12 s. Wyd. nast.: Wwa: Litograf. W. Głównzewski [1936]; Kr.: WL 1958, tamże: 1960, wyd. 5 [!] 1978, wyd. 4 1982, wyd. 5 1984, wyd. 6 1989.

[Cz. 3]. Na nic płące, na nic krzyki, koniec przygód Fiki Miki. Kr.: WL 1958, 22 s. Wyd. nast. tamże: 1960, wyd. 3 1978, wyd. 4 1982, wyd. 5 1985, wyd. 6 1989.

Wyd. łączne cz. 1-3: Kr.: WL 1964, 70 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 1967, wyd. 3 1970, wyd. 4 1973.

Adapt. teatr.: Adapt.: J. Polewka. Wyst. Kr., T. Lalki i Aktora „Grotteska” 1989.

57. Wielka brama. Powieść. Wwa, Lw.: PWKS 1936 [antydat. 1935], 247 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; Kurytyba: Nakł. i Druk. *Gaz. Pol. w Brazylii* [1937]; wyd. 3 Wwa: B. Matuszewski 1947; wyd. 4 Gdynia: WM 1957, tamże wyd. 5 1990.

Przekł. hebr.: Saar ha-jam. [Przel.] L. Yashiv. Tel Awiv 1954.

Adapt. radiowa pt. Zatoka Stu Tysięcy Diabłów: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Cz. 1. Człowiek za burzą. Cz. 2. Uśmiech zorzy. Radio 1971.

58. Wyprawa pod psem. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936 [antydat. 1935], 279 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1948; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1957, tamże 1994; Wwa: Ostoja [1996].

Przekł. franc.: *Les trois Z et leur chien*. [Przel.] M. Strowski. Paris 1959, – hebr.: *Masa by-siman keleb*. [Przel.] D. Eli-felt. Tel Awiv 1955, wyd. nast. 1956.

Adapt. radiowa: pt. Diabeł z małego domku: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1967; pt. Trzej panowie Z. Adapt.: E. Hartwig. Radio 1971, – teatr.: Adapt.: A. Stawczyk. Wyst. Lubl., T. Bajka 1973.

59. Awantura o Basię. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936, 209 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1937, wyd. 3 1946, wyd. 4 1948; Wwa: Iskry 1956, tamże: 1956, 1957, 1958, wyd. 5 [!] 1961, wyd. 6 1973; Szczec.: KAW 1982; wyd. 7 Wwa: Iskry 1983, tamże: wyd. 8 1984, wyd. 9 1985; Kr.: WL 1987; Wwa: Iskry 1989; Białystok: KAW 1991; [Rzeszów:] Papiirus 1991; Wwa: Labos 1991; Białystok: KAW 1992; Wwa: NK 1992, tamże 1993; Pozn.: GMP [1994]; Wr.: Siedmioróg 1994; Pozn.: GMP [1995], tamże [1996].

Przekł. hebr.: Batjah. [Przel.] S. Skulski. Tel Awiv 1956; Barya. [Przel.] S. Skulski. Tel Awiv 1962, – jap.: Basia. [Przel.] Gakusyn Kenkyu Sha. Tōkyō 1970 [pismem jap.], – słowac.: Borka. [Przel.] J. Sipkovský. Turčianský Svätý Martin 1949.

Adapt. film.: Scenariusz: M. Kaniewska i K. Korcelli. Ekran. 1959, – teatr.: Wyd. z podtytuł. Komedya w 5 aktach.

Adapt. scen.: F. Bednarczyk. Uwagi insc.: J. Radomska. Wwa: CPARA 1960, 68 s. powiel.; Adapt.: F. Bednarczyk. Wyst. Czeski Cieszyn. Scena Pol. 1980, – radiowa: Adapt. fragm.: H. Zdzitowiecka. Radio 1968.

60. Nowe bajki tego roku. Pierwsza: O wawelskim smoku. Tekst ... Ilustr.: M. Walentynowicz. Wyd. 4 [!]. [Wwa:] Gebethner i Wolff [1937], 32 s. Wyd. nast.: pt. Bajka o wawelskim smoku. Wyd. nicejskie dla dzieci polskich na tulańcu. [Nicea:] Związek Polaków we Francji [1941]; Wwa: Ruch 1957, tamże: wyd. 2 [1958], wyd. [3] [1959], wyd. 4 1960; Kr.: WL 1961, tamże: wyd. 5 [!] 1976, wyd. 6 1983, wyd. 7 1984, wyd. 8 1984, wyd. 9 1988. Przedr. zob. poz. 72.

61. Szatan z siódmej klasy. [Powieść]. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1937, 315 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 4 [!] 1938, wyd. 1946, wyd. 6 1948, wyd. 7 1949; wyd. 4 [!] Wwa: NK 1958, tamże: wyd. 5 1960, wyd. 6 1961, wyd. 7 1968, wyd. 8 1974; Szczec.: KAW 1982; wyd. z post. Z. Piotrowskiego Wwa: NK 1985, tamże wyd. z post. S. Zielińskiego 1986; Kr.: WL 1987; wyd. 12 z post. S. Zielińskiego Wwa: NK 1989; Do druku podała i wstępem opatrzyła J. Kowalczykówna. Kat.: Śląsk 1990; Lubl.: WLubel. 1990; Białystok: KAW 1991; Wwa: Labos 1991; Lubl.: WLubel. 1992; wyd. 13 Wwa: NK 1992; Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. 1993; Pozn.: GMP [1994]; Tor.: C & T Editions 1994; Wwa: NK 1994; Pozn.: GMP [1995], tamże [1996]; Wwa: NK 1996. Por. poz. 65.

Przekł. franc.: *Le satan de la classe de première*. [Przel.] Y. Bernard. [Paris] 1992, – hebr.: *Sed mi-kita zajin*. [Przel.] L. Yashiv. Tel Awiv 1953, wyd. nast. 1960, – słowac.: *Fiskus za VII. triedy*. [Przel.] P. Čačko. Bratislava 1979.

Adapt. teatr.: Adapt. scen.: I. Słońska. Uwagi insc.: K. Krymkowa. Uwagi scenogr.: J. Gorazdowski. Wwa: CPARA 1958, 74 s.; wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1959, – film: Scenariusz: R. Niewiarowicz i M. Kaniewska. Reż.: M. Kaniewska. Ekran. 1960, – radiowa: Adapt.: H. Zdzitowiecka. Radio 1967; Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Cz. 1-5. Radio 1976, – tv: Czechosłowacja 1983.

62. Złamany miecz. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1937, 254 s. Wyd. nast.: Gdańsk: Graf 1990; Wwa: Alfa 1991.

Przekł. hebr.: Ha'hereb hašeburah. [Przel.] S. Skulski. Tel Awiv 1957.

63. „Wanda leży w naszej ziemi...”. Tekst ... Ilustr. M. Walentynowicz. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938, 32 s. Wyd. nast.: Kr.: WL 1961, tamże: wyd. 5 [!] 1976, wyd. 6 1982, wyd. 7 1986, wyd. 8 1987, wyd. 9 1989; Pozn.: GMP 1996. Przedr. zob. poz. 72.

64. Kartki z kalendarza. [Szkice i felietony literackie]. Wwa: Gebethner i Wolff 1939, 276 s. Por. poz. 71.

Zawartość: Szkice do pamiętnika: Namiot poezji; Mój dziennikarski jubileusz; Moje miasteczko; „Skąd pierwsze gwiazdy na niebie zaświeca...”; Nasza kawiarnia; Bracia z Ajaccio; Tyle listów... skąd te listy? Życie paryskie; Uprzejmi pomocnicy; Pa-

sterz delfinów; Dziwna to była knajpa; Dwa wiersze Weysenhoffa. — Rzewne Zadzuski: Poeta „Małych Polaków” [dot. W. Bełzy]; Ostatnie karty pamiętnika; Jaśnie Wielmożny Regimentarz; Tragiczna postać sztuki polskiej [dot. J.A. Kisielewskiego]; Grób na wzgórzu [dot. E. Małaczewskiego]; Zapolska; Nasz brat Wicék; Jak w romansie Stevensona; Człowiek czarujący. — Goście spod ciemnej gwiazdy; Czarnooki opryszek; Odwiedziny; Historia straszna, lecz prawdziwa. — Kobięcie dzieje się krzywdą: „Ty maju, ty raję, ty wiosno”; Kobieta zbyt oczerniona; One i my; „Radość wszelkiego stworzenia...”

65. Szatan z siódmej klasy. Scenariusz: K. Tom, ... i E. Bunda. Powst. 1939. Reż.: K. Tom. Por. poz. 61.

Realizację filmu przerwał wybuch II wojny światowej.

66. Za króla Piasta Polska wyrasta. [Wiersz]. Powst. 1939. Wyd.: Ilustr.: A. Darowski. Kr.: WL 1985, [32] s. Wyd. 2 tamże 1986.

Inf. o dacie powstania na książce. — Tekst wydania przygotowany na podstawie rękopisu odnalezionego w 1982 przez kustosz Muzeum K.M. w Zakopanem, J. Darowski.

67. Szałeństwa panny Ewy. [Powieść]. Powst. 1940. [Inf. SWPP 1]. Wyd.: Kr.: WL 1957, 282 s. Wyd. nast.: tamże: 1959, wyd. 3 1970; wyd. 4. Lubl.: WLubel. 1974, tamże wyd. 5 1979; wyd. 6 Kr.: WL 1981; Lubl.: WLubel. 1983, tamże wyd. 7 [!] 1986, 1988, 1991; Pozn.: Podsiadlik-Raniowski i S-ka 1994; Wwa: NK 1994, tamże 1996.

Adapt. teatr.: Adapt. M. Dembowski. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1964; Adapt. J. Bargielowska, T. Worono. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1974; Adapt. J. Bargielowska. Wyst. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1976, — radiowa: Adapt. H. Sauk. Radio 1968, — tv: Scenariusz: K. Tarnas. [Serial tv w 3 odcinkach:] 1. Pieskie życie. 2. W jaskini potwora. 3. Mur graniczny. Ekran. 1984, — film.: Scenariusz: K. Tarnas. Ekran. 1985 [kinowa wersja serialu tv].

68. List z tamtego świata. [Powieść]. Powst. 1943. [Inf. SWPP 1]. Wyd.: Wwa: Gebethner i Wolff 1946, 354 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; Kr.: WL 1962, tamże 1988.

Przekł. hebr.: Iggeret me-olam ha-emet. [Przet.] D. Elifelt. Tel Awiw 1954; Igrót mi'olam ha-emet. [Przet.] D. Elifelt. Tel Awiw 1956.

Adapt. teatr.: Adapt. L. Eustachiewicz. Wyst. Pozn., Zespół Eksperymentalny „Kuźnica” 1957; Adapt. J. Otwartý. Wyst. Pozn., T. Pol. na scenie T. Nowego 1971, — radiowa: Adapt.: E. Hartwig. Cz. 1-8. Radio 1979.

69. Dole i niedole Ludwika Solskiego [poz. 25]; Koncert Paderewskiego. [Szkocja:] Wydawn. Lit. Wydz. Opieki nad Żołnierzem JWVB [Jednostek Wojska w Wielkiej Brytanii] [1945], 16 s., powiel.

70. Cielęcy żywot. Dziecinne argumenty słonecznego promienia. [Tel Awiw?:] Wydawn. Nowel i Powieści 1947, 33 s.

71. Kartki z kalendarza. Wybór felietonów. Kr.: WL 1956, 453 s. Wyd. 2 pod red. i ze wstępem K. Kulickowskiej tamże 1985. Por. poz. 64.

Zawiera z poz. 37: W młodym lesie; O Reymoncie wspaniałym i Reymoncie niełotściwym; Muzyk i śmierć; Rozporządzenia szlachetnego człowieka; Teatr i apteka; Raz prze-

czytać i umrzeć...; Jak i gdzie kradną?; Listy i gęsi; Jak się robi gazetę?; Cukrzyca; Szkoła wariatów; Ostatnia godzina konia; Warszawskie derby; Złodziejskie dowcipy; Straszliwa zemsta, — z poz. 54: Zjazd koleżeńki; Historia się powtarza; Wywiady; Królewicz Pióro; Konkurs Igarstwa; Notatki drukowane petittem; Panny niewidzialne; Kibic; Brydżowe brednie; Historia naturalna brydżystów, — z poz. 64: Moje miasteczko; „Skąd pierwsze gwiazdy na niebie zaświecą...”; Namiot poezji; Życie paryskie; Mój dziennikarski jubileusz; Tyle listów... Skąd te listy?; Czarnooki opryszek; Odwiedziny; Historia straszna, lecz prawdziwa; Zapolska; Tragiczna postać sztuki polskiej; Ostatnie karty pamiętnika; Człowiek czarujący; Jak w romansie Stevensona; Iprzejmi pomocnicy; Ty maju, ty raję, ty wiosno!; Kobięcie dzieje się krzywdą; Kobieta zbyt oczerniona; One i my; Radość wszelkiego stworzenia, — nadto z czasopism: *Przełrój* (1946-1947) i *Łódź Teatr*. (1946-1947): Onorate l'altissimo poeta! [dot. J. Kasprowicza]; Czarujący Perz [dot. W. Perzyskiego]; Nieznane karykatury Sichulskiego; Balamuctwa w wielkim stylu; Szrzydlaty koń; Polski Ragueneau; Losoś srebrzysty; Jak żyć bez pieniędzy?; Gość i jego zwyczaje; Miłość i nowe czasy.

72. Legendy krakowskie. Tekst ... Ilustr.: M. Walentyłowicz. Kr.: WL 1964, 45 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 4 [!] 1971.

Zawartość: O wawelskim smoku [poz. 60]; Wanda leży w naszej ziemi [poz. 63].

73. Dziewięć kochanek kawalera Dorna i inne opowiadania. Wybór: K. Kulickowska. Kr.: WL 1983, 317 s.

Zawartość: Dziewięć kochanek kawalera Dorna [poz. 28]; Jedno słowo kochającej kobiety [poz. 38]; Adonis [poz. 48]; Naczyńie złości [poz. 48]; Sprawa o pocałunek [poz. 38 pt. Prawo pocałunku; poz. 48]; Pan z kozią bródką [poz. 17]; Takie czasy [poz. 48]; Strach oczu [poz. 6]; Komedia o człowieku, który wygrał dolarówek [poz. 38]; Mój pierwszy zajac [poz. 48]; Niedzwiedz z Łysej Polany [poz. 44]; Mieszkanie jako radość życia [poz. 44]; Wstęp bardzo potrzebny [poz. 30]; O sżuce rozmawiania [poz. 44]; Pisane na śniegu.

Adapt. radiowa: Adapt.: A. Lisowska-Niepokólczycka. Radio 1974.

74. Poezje wybrane. Wybór: K. Kulickowska i M. Wyka. Wstęp: M. Wyka. Kr.: WL 1988, 276 s.

75. Anioł. [Opowiadania]. Wwa: WAIIF 1989, 169 s.

Bibliofilka edycja miniatur WAIIF. — Zawiera utwory z poz. 2: Anioł; Filantropia; Stary mąż; Ludzie tragiczni.

Nadto teksty pieśni wyd. z nutami: Maki. [Muz.] S. Niewiadomski, J.A. Maklakiewicz. Wwa: Skł. gł. F. Grąbczewski 1937, [3] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 1938, wyd. 1939. Wyst. Przemysł, T. Pol. 1944. Druk *Świetlica* 1945 nr 6 s. 12 [insc. w oprac. S. Grzelaka]. — Córka morskiego króla. [Muz.] Z. Moczyński. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna 1938, 3 s. — Dziewczyna zakochana w morzu; Córka rybaka. [Muz.] J. Pasierb-Orland. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna [1938], 3 s. — Na morze! [Muz.] Z. Moczyński. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna 1938, 3 s. — Narzekanie ryb. [Muz.] W. Hausman. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna 1938, 4 s. — Przyrzeczenie. [Muz.] M. Porwit. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna 1938, 3 s. — Przy-

sięga. [Muz.:] K. Wiłkomirski. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna 1938, 4 s. — Rozmowa z okrętem. [Muz.:] Z. Moczyński. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna 1938, 4 s. — W dalekim porcie. [Muz.:] Z. Moczyński. [Wwa:] Liga Morska i Kolonialna [1938], 3 s. — [Dwanaście] 12 pieśni żołnierskich. [Muz.:] S. Kwaśnik. Pozn.: Państw. Poznańskie Zakłady Graf. 1949, 4 s. [Zawartość: Jak Pan Bóg na bitwę patrzył; Po bitwie; Cicha piosenka; Żołnierz pan; Wesoly Krakowiak; Wojsko idzie; O pierońskim deszczu; O Pannie, co miała syna; O wąsatym Kapralu; Do Kasieńki; Do dziewczyny; Piosenka żalosa].

Wybory utworów w przekł.: bułg.: Carkinja Mira. Prikazka za deca. [Przeł.] D. Gabe. Sofija 1925; Golčo, kojto nadvil sm'rtta. Prikazka. [Przeł.] D. Gabe, Sofija 1931; Šivač't Niška; Obuščarjat Kopitko. Veseli prikazki. [Przeł.] S. Ilčev. Sofija [1937]; Starijat mäh; Bračna nošt. Razkazi. Sofija [b.r.], — czes.: Přilíš dobře je člováku samotnému, řekl Pán a stvořil mu ženu. Veselé váci. [Przeł.] J. Rameš. Praha 1919, — litew.: Du savižudžiai. Devyni fejletonai. [Przeł.] H. Talekas. Kaunas 1937, — ros.: Veselye razskazy i romaničeskie istorii. [Przeł.] V. Blažević. Moskva 1910, wyd. nast. 1911; Veselye razskazy. Smert' chudožnika. Tragizm' žensčiny. Legenda. Čutkaža ženščina. [Przeł.] M. Perc'. Sankt Peterburg 1912; Mefistofel'. Razskazy. [Przeł.] V. Chodasevič. Moskva 1913, — serb.-chorw.: Ah, te žene. [Przeł.] V. Choma-Dowski. Zagreb 1921; Čudne pričje. [Przeł.] M.Šš.J. Beograd 1922; Stari muž. Rajska privijest. Filantropija. [Przeł.] V. Esih. Zagreb 1925; Humoreske. [Przeł.] K. Perić. Beograd [b.r.], — słowack.: Veľmi divné rozprávky. [Przeł.] M. Janoška. Turčianský Svätý Martin 1937, — ukr.: Diťača balljada. [Przeł.] S. Krilač. Kijv 1918; Semen Grušč. [Przeł.] V. Vasetko. Kijv [1929]; Kazki-nebilici. [Przeł.] D. Šava. L'viv 1936.

Stuchowska radiowe oraz adaptacje fimowe i telewizyjne, m.in.: Przygoda Józefa Karczocha. Radio Wwa 1927. — Obrażona niewinność. Oprac.: H. Hohendlingerówna. Radio Wil. 1932. — Pragnę miłości. Oprac.: H. Hohendlingerówna. Radio Wil. 1932. — Rycerz i mniszka. Radio Wil. 1934. — Zuchwała panienska. Adapt. film. w składance filmowej pt. Spotkania. Scenariusz: S. Lenartowicz. Ekran. 1957. — Sztubacka miłość. TV 1966. — Humor z łezką. Według utworów K.M. oprac. J. Gembicki. TV 1967. — Kobieta tragiczna. Adapt.: W. Wojciechowski. TV 1972. — Kobieta rajska. Adapt.: W. Wojciechowski. TV 1973.

Przekład

1. [S.G. Colette, H. Gauthier-Villars] Willy: Klauzdyna w Paryżu. [Powieść]. Lw.: Księg. Pol. B. Połonięckiego; Wwa: E. Wende 1907, 307 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — Wywiady: Rozmowa z K.M. Rozm. [J. Wasowski] IXION. *Wiad. Lit.* 1924 nr 44; Rozmawiamy z M. Rozm. J. Zakrzewska. *Tydzien* 1947 nr 15.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (A. Hutnikiewicz). — LP (K. Kuliczowska). — J.Z. Bialek: K.M. W tegoż: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. Wwa 1979. — J. Zdebski: K.M. W tegoż: Gmentarz Zasłużonych w Zakopanem. Wwa 1983. — H. Kozłowska: K.M. W: Słownik polskich krytyków teatralnych. T. 1. Wwa 1994.

[Połów gwiazd:] [A. Cehak] A. Stodor. *Prz. Powsz.* 1908 t. 99; R. Zrębiewicz. *Krytyka* 1908 z. 5. — J. Lorentowicz. *Lit. i Szt.* 1909 nr 9 [rec.: Rzeczy wesole]. — A.E. Balicki. *Prz. Pol.* 1910/1911 t. 177 [rec.: W kalejdoskopie]. — A.E. Balicki. *Prz. Pol.* 1910/1911 t. 180 [rec.: Dusze z papieru]. — [Dziwne powieści] E. Czekalski. *Sfinks* 1912 t. 19; H. Galle. *Książka* 1912 nr 7. — [Awantury arabskie:] H. Galle. *Bibl. Warsz.* 1914 t. 2; A. Grzymała-Siedlecki. *Tyg. II* 1914 nr 2. — W. Zawistowski. *Pro Arte et Studio* 1918 z. 13 [rec.: Po mlecznej drodze]. — J. Kleiner. M. dzieciom polskim. *Świat (Romans i Powieść)* 1919 nr 1 [rec.: Bardzo dziwne bajki]. — S. Lam. *Prz. Powsz.* 1919 t. 143/144 [rec.: Słońce w herbie]. — [Pieśń o Ojczyźnie:] A. Breza. "Pieśń o Ojczyźnie" w krytyce *Rzeczpospolita* 1924 nr 177; A. Grzymała-Siedlecki: Narodowy poemat M. *Rzeczpospolita* 1924 nr 106; J. Wittlin: O szczyrości w poezji. *Wiad. Lit.* 1924 nr 24. — H. Zahorska: Pierrot — romantyk. O książkach K.M. *Głos Nar.* 1924 nr 257. — L. Kamyskowski. *Prz. Warsz.* 1925 z. 43 [dot.: Pieśń o Ojczyźnie]. — A. Stawar. *Wiad. Lit.* 1925 nr 31 [rec.: Bezgrzeszne lata]. — A. Nowaczyński: Ostatnie Kornele, czyli M. a Dickens. *Gaz. Warsz.* 1926 nr 1, 3. — J. Zahradnik: K.M. we wkleśnym zwierciadle. *Kur. Luow.* 1926 nr 156-163, wyd. osob.: Lw.: Ateneum 1927, 30 s. — H. Drzewiecki: Humor M. *Wiad. Lit.* 1927 nr 8 [rec.: Fatalna szpilka]. — W. Czereśniwski: Śmiech podmiotowy. *Gaz. Lit.* 1928 nr 21 [rec.: Wycinanki]. — Z. Debiński: K.M. W tegoż: Portrety. Ser. 2. Wwa 1928. — K. Czachowski: Paradosy, humor i iza. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 19. — K. Czachowski: Radosny humorysta. *Tyg. II* 1929 nr 26 [rec.: Listy zebrane]. — S. Kiedrzyński: Książka o sercu. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 50 [rec.: O dwóch takich, co ukradli księżyc]. — [Wiersze zebrane:] Z. Debiński. *Kur. Warsz.* 1930 nr 337; L. Pomirowski. *Kur. Poranny* 1930 nr 327; M. Kasterka. *La Pologne*, Paryż 1931 nr 5. — J.E. Skiwski: M. na szczytym ła. *Kur. Poranny* 1931 nr 384. — [Człowiek znaleziony w nocy:] K. Czachowski. *Kultura* 1932 nr 8; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1932 nr 14; Z. Starowiejska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1932 t. 194. — J. Sokolicz-Wroczyński: M. o pannach. *Świat* 1932 nr 51 [rec.: Panna z mokrą głową]. — [Skrzydlaty chłopiec:] A. Grzymała-Siedlecki: Pisma i czyny. *Kur. Warsz.* 1933 nr 350 [dot. też: Śpiewający diabeł]; D. Vogel-Barrenblath: Legenda współczesności w literaturze dziecięcej. *Prz. Spół.* 1934 nr 3. — [Wielka brama:] A. Grzymała-Siedlecki: Dla młodocianych entuzjastów. *Kur. Warsz.* 1935 nr 335; A. Jesionowski. *Kultura* 1936 nr 5. — A. Jesionowski: Apostofowie dobroci. *Kultura* 1937 nr 7 [rec.: Awantura o Basie; Złamany miecz]. — [Szatan z siódmej klasy:] J. Broniewska. *Wiad. Lit.* 1938 nr 18; A. Zahorska: M. dla młodzieży. *Kultura* 1938 nr 2. — [Kartki z kalendarza:] A. Jesionowski: Wspomnienia pisarzy. *Prosto z Mostu* 1939 nr 28; A. Zahorska. *Kultura* 1939 nr 29; [W. Zecher:] W. Zech. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 26. — J.E. Plomieski: Tajemnica popularności M. *Robotnik* 1947 nr 188 [rec.: List z tamtego świata]. — S. Wortman: Powieści M. *Robotnik* 1948 nr 170 [rec.: Panna z mokrą głową; Skrzydlaty chłopiec]. — F. Goetel: K.M. *Orzeł Biały*, Londyn 1953 nr 34, uzupeł.: J. Pomian. *Tamże* 1953 nr 48. — Z. Nowakowski: Słońce w herbie. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1953 nr 197. — W. Wnuk: Po zgonie K.M. *Tyg. Powsz.* 1953 nr 14. — W. Grubiński: Weselość w herbie: człowiek i pisarz. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 28. — S. Kosowska: Na słonecznej stronie. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 28. — S. Stronński: Wspomnienia lwowskie i warszawskie. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 28. — A. Lisowska-Niepokólczycka:

Glubiony pisarz dzieci. *WTK* 1956 nr 7. — [A. Bańkowska] A.B.: Poeta śmierci i słonecznych uśmiechów. (W 50-lecie twórczości i 5 rocznicę zgonu K.M.). *Por. Bibl.* 1958 nr 6. — A. Chruszczyński: Z czego robi się słońce. *Kierunki* 1958 nr 16 [rec.: Szaletstwa panny Ewy]. — S. Lisiecki: Wspomnienia o K.M. *Por. Bibl.* 1958 nr 6, 7/8. — Z. Kaiser: M. a film dla dzieci. *Ekran* 1959 nr 21. — H. Kirchner-Ladyka: M. dla dorosłych. *Nauka Kull.* 1960 nr 51/52 [rec.: Rzeczy wesole]. — J. Kowalczykówna: Młodzieżowe książki K.M. *Polonistyka* 1964 nr 5. — K. Wierzyński; J. Fryling; W. Marth: K.M. (Tryptyk w 10-tą rocznicę zgonu). *Na Antenie*, Monachium 1964 nr 8/9, przedr. tekstu K. Wierzyńskiego w tegoż: Szkice i portrety literackie. Wwa 1990. — H. Jankowska: Słoneczny pisarz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1968 nr 49. — M. Jaworska: K.M. twórczość dla młodzieży. *Nurt* 1968 nr 9. — W. Wnuk: Pan Kornel i Zakopane. *Kierunki* 1969 nr 51/52, przedr. w tegoż: Ku Tatom. Wwa 1970. — W. Żukrowski: Zwierciadło bezgrzesznych lat i katariniarz. *Nowe Książki*. 1969 nr 20, przedr. w tegoż: Karambole. Wwa 1973 oraz Rozmowy o książkach. Wwa 1989 [rec.: Bezgrzeszne lata]. — K. Heska-Kwaśniewicz: O korespondencji G. Morcinka z K.M. *Zar. Śl.* 1970 nr 2. — Z. Krasuska: O pełny portret K.M. *Polonistyka* 1970 nr 6. — H. Sobierajski: Znajomość książek K.M. wśród młodzieży współczesnej; Wywiad z J. Makuszyńską, żoną K.M. W: *Z dziejów literatury dla dzieci i młodzieży*. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist.-Lit.* 1970 z. 7. — J. Reychman: Peleryna, ciupaga i znak tajemny. Kr. 1971, passim. — A. Czermiński: Pisarz uśmiechu, radości i słońca. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1973 nr 34. — H. Worcell: Pan M. w tegoż: Wpisani w Giewont. Wr. 1974. — M. Inglot: K.M. (Rekonasans badawczy). W: O literaturze dla dzieci i młodzieży. Wwa 1975. — A. Słonimski: K.M.W tegoż: Alfabet wspomnień. Wwa 1975. — K. Kuliczowska: Klasyfikacja literatury popularnej. *Nowe Książki*. 1979 nr 24 [rec.: Szaletstwa panny Ewy]. — D. Piasecka: Uśmiechnięte książki K.M. (Z dziejów ich recepcji literackiej). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1980 z. 17. — D. Piasecka: Układy fabularno-kompozycyjne prozy K.M. dla młodego odbiorcy. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1981 z. 19. — D. Piasecka: Z badań nad prozą K.M. dla młodego czytelnika — w kręgu idei i ich odbioru. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1981 z. 20. — D. Piasecka: Kruszcze polskiego słowa. (O K.M. języku i stylu prozy dla młodego czytelnika). *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1982 z. 21. — E. Rosner: Kilogram cukru i... W: Cieszyńskie okruchy literackie. Cieszyn 1982. — M. Inglot: Demonizm rozbrojony, czyli o „Szatanie z siódmej klasy” K.M. *Polonistyka* 1983 nr 5. — J. Kowalczykówna: List w powieściach K.M. dla młodzieży. *Ann. UMCS. Filol.* 1983 z. 1. — J. Kowalczykówna: W świecie zagadki. *Akcent* 1983 nr 2. — W. Wnuk: Pisarz ze słońcem w herbie. (W 30 rocznicę śmierci K.M.). *Tyż. Pousz.* 1983 nr 32. — J. Dużyk: „...w słońcu, w kwiatkach i w uśmiechu...”. *Zycie Lit.* 1984 nr 3. — J. Kowalczykówna: Opowiadanie roześmianego Jubilata. *Nowe Książki*. 1984 nr 4 [rec.: Dziwięk kochełek kawalera Dorna i inne opowiadania]. — P. Kuncewicz: Człowiek jest dobry. *Prz. Tyż.* 1984 nr 6. — D. Piasecka: Proza Kornela Makuszyńskiego. Zarys problematyki. Wwa: PWN 1984, 114 s. — D. Piasecka: Walory estetyczne prozy K.M. dla młodego odbiorcy. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1984 z. 23. — [Stulecie] 100-lecie urodzin Kornela Makuszyńskiego. Materiały z sesji naukowej, Zakopane, 11-12 maja 1984 [..]. Red.: T. Szczepanek [i in.]. Zakopane: Muzeum Tatrzańskie 1984, 132 s. [zawartość: J. Kolbuszewski: Słowo wstępne; D. Piasecka: W kręgu biografii i twórczości K.M.; M. Inglot: Wirtuoz masowej wyobraźni. (O twórczości K.M.); J. Ługowska: Proza K.M. a stereotypy; J. Kowalczykówna: Przystawia w powieściach K.M. dla młodzieży; I. Sikora: Twórczość poetycka K.M.; J. Kolbuszewski: Taty i Zakopane w twórczości K.M.; J. Kolbuszewski: Archiwum K.M. — nadto: Z ineditów K.M.: Ścieżki splątane (fragm. prozy). Do druku podała J. Węgrzyński]. — T. Zółciński: Wszystko przez kobietę. *Zdanie* 1984 nr 5 [rec.: Dziewięk kochełek kawalera Dorna]. — M.E. Cybulska. *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 34 [rec.: Karki z kalendarza]. — U. Kesikowa: Funkcje nazewnictwa w po-

wieściach K.M. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Językozn.* 1985 z. 11. — A.E. Dmowska: Wirtuoz masowej wyobraźni. *Prasa Pol.* 1987 nr 3. — J. Kowalczykówna: Kornel Makuszyński. Wwa: WSIP 1989, 42 s. — M. Łuczak: Kornel Makuszyński. Pisarz serca i uśmiechu. (1994-1953). Tor.: WBPiKMK [Woj. Bibl. Publiczna i Książ. Miejs. im. M. Kopernika] 1989, 15 s. — I. Sikora: Liryka M. *Odra* 1989 nr 11 [rec.: Poezje wybrane]. — D. Piasecka: Śląskie listy K.M. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filol. Pol.* 1990 z. 28. — M. Kozłowska: Świat teatru w utworach beletrystycznych K.M. *Zesz. Nauk. Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1991 z. 3. — J. Kowalczykówna: M. redivivus. *Nowe Książki*. 1992 nr 1 [rec.: Bardzo dziwne bajki; Złamany miecz]. — M. Kozłowska: K.M. — humorysta oczarowany teatrem. W: Krytycy teatralni XX wieku. Wr. 1992. — M. Kozłowska: Ludzie i miejsca. (Kresy w twórczości K.M.). *Zesz. Nauk. Univ. Szczec. Pr. Polonist.* 1993 z. 5. — M. Kozłowska: Sztuka aktorska a dramatyka w felietonistyce teatralnej K.M. W: Sztuka aktorska a dramatyka. Wwa 1993. — M. Ziolkowska-Sobecka: A kociołek wciąż żyje... *Wychow. w Przedszk.* 1993 nr 8. — Kornel Makuszyński „Szatan z siódmej klasy”. [Materiały pomocnicze]. Wwa: Werset 1995, 31 s. — B. Kulka: Lekcja miłości. *Guliver* 1995 nr 4 [dot. głównie: Uśmiech lwował]. **B.D.**

MALCZEWSKI Rafał 1892-1965

Pseud.: Marcelli Tarnawa.
Prozaik, felietonista, malarz

Urodzony 24 października 1892 w Krakowie; syn Jacka Malczewskiego, artysty malarza, i Marii z Gralewskich. Uczył się prywatnie, dopiero przez ostatnie dwa lata szkoły średniej uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, gdzie zdał maturę. Następnie studiował na uniwersytecie w Wiedniu kolejno filozofię, architekturę, agronomię. Uprawiał taternictwo i narciarstwo (także w Alpach). Był jednym z pierwszych członków Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (otrzymał później złotą odznakę TOPR). W okresie, gdy rodzice zamieszkali w Wiedniu, ewakuowani po wybuchu I wojny światowej, zaczął studiować pod kierunkiem ojca malarstwo. W 1917 przeżył tragiczny wypadek w Tatrach, po którym zrezygnował ze wspinaczki. W tymże roku ożenił się z Marią Dziadosz (rozstali się w 1937) i osiedlił się na stałe w Zakopanem. Prowadził kursy narciarskie, był działaczem Sekcji Ochrony Przyrody Towarzystwa Tatrzańkiego. Udzielał się w zakopiańskim środowisku artystycznym (zaprzyjaźnił się m.in. ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem). Debiutował w 1921 wierszami pt. „Świat górski”, „Walka”, „Samotna noc”, ogłoszonymi w *Taterniku* (nr 1). Jako felietonista i prozaik współpracował m.in. z czasopismami *Przegląd Sportowy* (od 1926; tu m.in. sprawozdania z zawodów narciarskich), *Wiadomości Literackie* (od 1930, z przerwami), *Gazeta Polska* (1932-38), *Ilustrowany Kurier Codzienny* (1933-34, 1938-39), *Kurier Sportowy* (1933). Jednocześnie uprawiał malarstwo (szczególnie interesował go pejzaż tatrzański). Wielokrotnie wystawiał swoje obrazy w kraju (m.in. w Warszawie w 1924 wspólnie z S.I. Witkiewiczem,

w 1932 i 1935 w Instytucie Propagandy Sztuki) i za granicą (w Europie, w 1937 otrzymał złoty medal w Paryżu, oraz w Stanach Zjednoczonych). Był członkiem Towarzystwa Sztuka Podhalańska i stowarzyszenia artystów polskich Rytm. W 1937 został odznaczony Złotym Wawrzynem PAŁ za twórczość plastyczną. Zawiął związek małżeński z Zofią z Jakubowskich Mikucką. Po wybuchu II wojny światowej, przedostał się w grudniu 1939 przez Słowację, Węgry do Paryża. Drukował prozę i artykuły w tygodnikach, wychodzących wówczas we Francji, *Wiadomości Polskie* i *Polska Walcząca* (też pod pseud. Marceli Tarnawa). Po klęsce Francji, wyjechał w sierpniu 1940 przez Portugalię do Brazylii. W 1942 przez kilka miesięcy przebywał w Stanach Zjednoczonych, a w listopadzie tego roku osiadł w Montrealu w Kanadzie. Nadal malował, wystawiał swoje obrazy na wystawach indywidualnych i zbiorowych. Na zlecenie Canadian National Railways, w okresach letnich 1943-47 podróżował pociągami po Kanadzie, malując pejzaże zaobserwowane wzdłuż linii kolejowych. Kontynuował pracę literacką i dziennikarską. Od 1954 współpracował z londyńskimi *Wiadomościami*. Od 1957 ciężko chorował (był częściowo sparaliżowany), co sprawiło, że znalazł się w trudnych warunkach materialnych, był wspomagany finansowo przez społeczność polonijną. W 1959 odwiedził Polskę. W 1962 otrzymał nagrodę plastyczną paryskiej *Kultury*. Zmarł 15 lutego 1965 w Montrealu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Narkotyk gór. Nowele. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff [1928], 182 s.

Zawartość: Narkotyk gór; Ostatni figiel Alojzego Torbiela; Przekupień problematów; Sumienie gór; Dziwna przygoda Ksawerego Czulka; Zbyteczna rozmowa; Z pamiętnika początkującego narciarza, humoreska.

2. Król Nikodem. Grotoska fantastyczna w 3 aktach. [Współaut.:] F. Goetel. Praprem. Lw., T. Rozmaitości 1930. Druk *Dialog* 1991 nr 5/6 s. 5-56.

3. Biały ślad. Scenariusz filmowy. Ekran. 1932.

4. Tatry i Podhale. [Monografia]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1935], 206 s. *Cuda Polski*.

5. Trzy po trzy o sporcie. [Felietyony]. *Wiad. Lit.* 1937 nr 9, 19, 21, 24, 29, 1938 nr 2, 3. Wyd. osob. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1938, 77 s.

6. Lawina. Słuchowisko. Radio 1938.

7. Od cepra do wariata. Wwa: Rój 1939, 250 s.

Zbiór felietonów o Tatrach druk. w *II. Kur. Codz.* (1933-1934), *Kur. Sportowym* (1933) i *Gaz. Pol.* (1934-1938).

8. Pępek świata. Wspomnienia o Zakopanem. Wwa: Czyt. 1960, 175 s.

9. Późna jesień. Szkice i opowiadania. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1964, 159 s.

Zawartość: Późna jesień; Mount Warsaw; Mróz; Ze wspomnień o przyjaciółach — Henryś; Ze wspomnień o przyjaciółach — Franio; Pizio; O pradziadkach; Nowy Jork; „Kwoka” Chicken Lid.; Dom przy Loony Street; Oczekiwanie; Niedokończony protokół; Kanadyjska babka; Szkaplerz.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP I. — PP (J. Łuczynska). — PSB (J. Puciata-Pawłowska). — RL 1965 (P. Grzegorzczak). — SAP (H. Kubaszewska).

S.I. Witkiewicz: Wystawa R.M. w Zakopanem. *Epoka* 1927 nr 227, 228, 235, przedr. w tegoż: Bez kompromisu. Wwa 1976, Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 2. Wwa 1976. — J. Parandowski: Góry i niziny. *Sl. Pol.* 1928 nr 165 [rec.: Narkotyk gór]. — S.I. Witkiewicz: Malarstwo (nie sztuka) R.M. i to jego powstania. *Wiad. Lit.* 1928 nr 21, przedr. w tegoż: Bez kompromisu. Wwa 1976, Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 2. Wwa 1976. — K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1928 nr 25 [rec.: Narkotyk gór]. — [Król Nikodem:] J. Jedlicz. *Luow. Wiad. Muzyc. i Lit.* 1930 nr 12; T. Terlecki. *Wiad. Lit.* 1930 nr 49. — M. Choromański: R.M. *Wiad. Lit.* 1932 nr 16. — [Tatry i Podhale:] J. Bajkowska. *Prosto z Mostu* 1935 nr 36; K. Górski. *Rocz. Lit.* 1935; T. Grabowski. *Prz. Powsz.* 1935 t. 208 nr 10. — Z. Grabowski: Pisarze Zakopanego. *Tyg. II.* 1935 nr 34. — R. Kolonicki: Premiery radiowe. *Pion* 1938 nr 12 [rec.: Lawina]. — H. Domański. *Wiad. Lit.* 1939 nr 34 [rec.: Od cepra do wariata]. — [Pępek świata:] J. Kott: Zakopane R.M. *Prz. Kult.* 1960 nr 42; J. Stradecki: Zakopanoptikon R.M. *Nowa Kult.* 1960 nr 49; J. Susul: Coś z Aten — coś z Sodomu. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 44; Z. Radwańska-Paryska: Straszna książka. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 1; T. Terlecki: Zakopane na cenzurowanym. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 17. — [Późna jesień:] J. Bielatowicz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 45; M. Hemar. *Tydz. Pol.*, Londyn 1964 nr 42; Z. Kozarynowa: Rafał, syn Jacka. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 44. — M. Hemar. *Rafał. Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 32. — *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 14/15 [tu wspomnienia i artykuły poświęcone R.M.: R. Ayre: Krajobraz kanadyjski w interpretacji M.; A. Jantel-Polczyński: Rafał, którego nie znamy, przedr. w tegoż: Lustra i reflektory. Wwa 1982; S. Korboński: Ostatnie lata M. w świetle jego listów; M. Bochdan-Niedenthal: Rafał w Brazylii; F. Krancowa: Rafał w Zakopanem; G.H. Lash: Pożegnanie z R.M.; H. Rodzińska: M. w Lake Placid; G.E. Scott: Wspomnienie o R.M.; J. Szczepańska-Niedenthal: Czarka M.; K. Wierzyński: R.M., przedr. w tegoż: Cygańskim wozem. Londyn 1966, Poezja i proza. T. 2. Kr. 1981; J. Witlin: Z Rafałem i o Rafale]. — E. Dusza: O R.M. *Wiadomości*, Londyn 1977 nr 49.

A.Sz.

MALEWSKA Hanna
1911-1983

Krypt.: H.M.; H. Mal.; hm.
Powieściopisarka.

Urodzona 21 czerwca 1911 w Jordanowicach (obecnie część Grodziska Mazowieckiego); córka Bronisława Malewskiego, lekarza, generała Wojska Polskiego, działacza Narodowej Demokracji, i Jądwigi z Ciświckich. Do szkoły średniej uczęszczała w Lublinie. Po zdaniu matury, w 1929 podjęła studia historyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1933 uzyskała magisterium. Przez rok była też słuchaczką polonistyki. Debiutowała w 1931 nowelą „Cabrera. (Opowieść prawdziwa)”, odznaczoną I nagrodą w konkursie *Żołnierza Polskiego* i opublikowaną w tym piśmie (nr 27-30). Od 1933 pracowała jako nauczycielka, najpierw w szkole handlowej w Niepołomicach, a następnie w szkole

średniej w Krakowie. W 1935 przeniosła się do Warszawy, gdzie kontynuowała nauczanie historii i propedeutyki filozofii w szkołach średnich, głównie w gimnazjum Krystyny Malczewskiej. W 1938 wyjechała do Francji na siedmioletnie stypendium Funduszu Kultury Narodowej i zbierała materiały do powieści o średniowieczu pt. „Kamienie wołać będą”. W okresie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie. Należała do Służby Zwycięstwu Polski, a następnie do AK, gdzie kierowała Biurem Szyfrów Zagranicznych w Oddziale V Komendy Głównej. Za udział w powstaniu warszawskim została odznaczona Krzyżem Walecznych. Po upadku powstania zamieszkała na stałe w Krakowie. W 1945 została członkiem ZLP. W 1945-47 pracowała jako nauczycielka historii w Państwowym Liceum Handlowym w Krakowie. Równocześnie podjęła stałą współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym*; w 1945-46 drukowała tam cotygodniowe felietony w cyklu pt. „Dziś”. W 1946 rozpoczęła redagowanie miesięcznika *Znak*, od trzeciego numeru jako redaktor naczelny wraz ze Stanisławem Stommą. Rozwijając twórczość literacką publikowała m.in. w czasopiśmie *Twórczość* (1945-46, 1955-56), *Tygodnik Warszawski* (1945-46), poznańskie *Życie Literackie* (1945-46) oraz *Meander* (1946-47). W 1947 otrzymała nagrodę województwa krakowskiego za całokształt twórczości literackiej. Po likwidacji *Znaku* oraz zawieszeniu *Tygodnika Powszechnego* i przejściu redakcji przez Stowarzyszenie „Pax” w 1953, podjęła pracę jako archiwistka w Bibliotece Kórnickiej PAN, gdzie opracowała inwentarz miscellaneów historycznych XVII wieku. W październiku 1956 należała do członków założycieli Ogólnopolskiego Klubu Postępowej Inteligencji Katolickiej. W grudniu tegoż roku została członkiem redakcji *Tygodnika Powszechnego*, reaktywowanego przez dawny zespół; w piśmie tym ogłaszała w 1957-79 (z przerwami) liczne felietony, artykuły i eseje. Po wznowieniu *Znaku* w 1957 weszła w skład redakcji pisma, a w 1960-73 pełniła funkcję redaktora naczelnego; publikowała tu prozę, artykuły i recenzje literackie, a zwłaszcza liczne przekłady z języka angielskiego i francuskiego (podp. hm). W 1960 uczestniczyła w delegacji Klubu Inteligencji Katolickiej do Londynu. W 1972 otrzymała wspólnie z Janem Dobraczyńskim nagrodę im. R. Schneidera (stowarzyszenia pisarzy katolickich we Fryburgu w RFN). W styczniu 1976 zaprotestowała, we wspólnym z Antonim Gołubiewem liście, przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W tymże roku podpisała apel do Sejmu PRL o powołanie komisji poselskiej do zbadania przebiegu strajków oraz metod represji wobec robotników i członków Komitetu Obrony Robotników. W 1976 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w No-

wym Jorku. Od 1978 była członkiem Towarzystwa Kursów Naukowych. W 1981 otrzymała nagrodę m. Krakowa za całokształt twórczości literackiej. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim (1957) i Krzyżem Oficerskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła na gruźlicę 27 marca 1983 w Krakowie; pochowana na cmentarzu w Tyńcu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiosna grecka. [Powieść]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1933, 92 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1938; wyd. 4 Kr.: S. Kamiński 1947.

Nagroda w przedolimpijskim konkursie Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w 1932; wydana z zasiłkiem tegoż Ministerstwa w cyklu „Pieciu na Olimpiadę”. Przekł. czes.: Jaro fecka. [Przel.] J. Janouch. [Wiersze przel.] H. Jechová. Praha 1960.

2. Żelazna korona. [Powieść]. Powst. 1934. Wyd.: T. 1. Imperator; T. 2. Wiek kłeski. Lw.: Książ.-Atlas [1937], 269 + 293 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 3 Wwa: M. Fuksiewicz i S-ka [1949]; wyd. 4 Wwa: Pax 1954, wyd. 2 [!] tamże 1956.

Nagroda w konkursie wydawn. Książ.-Atlas i PAL w 1935.

3. Kamienie wołać będą. Powst. 1938/1939. Wyd. z podtyt.: Powieść z XIII wieku. Pozn.: Druk. św. Wojciecha [1946], 404 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: Wielkopol. Księg. Wydawn. 1948; wyd. 3 Wwa: Pax 1955, tamże: wyd. 4 1978, [wyd. 5] 1990.

Nagroda literacka im. W. Pietrzaka w 1948. — Data powst. wg A. Sulikowski: Bibliografia adnotowana twórczości H.M. (1931-1983).

Przekł. czes.: Kamení bude volat. Roman z XIII století. [Przel.] A. Balajková. Praha 1974. — słowac.: Kamene budú volat. [Przel.] Š. Koperdan. Košice 1947.

4. Żniwo na sierpie. Powieść o Norwidzie. Powst. 1943/1944. Wyd. Pozn.: Wielkopol. Księg. Wydawn. 1947, 413 s. Wyd. 2 Wwa: Pax 1956 [właśc. 1957].

Data powstania jak w poz. 3. — Pierwotny tytuł: Próby. — Wyróżnienie red. *Odrodzenia* w 1947.

5. Adam — przed początkiem czasu. *Tyg. Powsz.* 1945 nr 41 s. 5.

Próba dramatu alegorycznego o charakterze religijnym.

6. Stanica. Opowieści rzymskie. Wwa: M. Fuksiewicz i S-ka 1947, 151 s.

Zawartość: Rodzina; Oblężenie Syrakuz; Kwesor Sulla; Stanica.

7. Przemija postać świata. [Powieść]. T. 1. Pokój; T. 2. Wojna. Przedm.: Z. Starowieyska-Morstinowa. Wwa: Pax 1954, 390 + 371 s. Wyd. nast.: wyd. 6 [!]. Wwa: Pax 1986.

Przekł. czes.: Pomíjí tvárnost sváta. [Przel.] V. Janouch. Praha 1981. — niem.: Die Gestalt dieser Welt vergeht. [Przel.] H. Bereska. Berlin 1973. — słowac.: Tvár sveta. [Przel.] J. Gazdik. Bratislava 1983.

Adapt. radiowa: pt. Śmierć królowej Amalasynty. Adapt.: A. Lisowska-Niepokółczycka. Radio 1969.

8. Sir Tomasz More odmawia. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1956, 283 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Zawartość: Sir Tomasz More odmawia; Koniec Cranmera; Ostatni na arenie; Zygmont August i Barbara; Spowiedź w Saint-Germain-des-Prés.

9. Opowieść o siedmiu mędracach. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 314 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1974.

10. Panowie Leszczyńscy. Powieść. Kr.: Znak 1961, 439 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1985; Wwa: PIW 1996.

Jako epilog powieści druk. było w *Twórczości* 1956 nr 7 s. 72-83 opowiadanie „Spowiedź w Saint-Germain-des-Prés” z tomu Sir Tomasz More odmawia [poz. 8].

11. Apokryf rodzinny. [Powieść]. Kr.: Znak 1965, 288 s. Wyd. 2 Wwa: PIW 1977.

12. Labirynt. [Powieść]. Wyd. łącznie z poz. 13 pt. Labirynt; LLW, czyli Co się może wydarzyć jutro. Kr.: Znak 1970 s. 5-193.

13. LLW, czyli Co się może wydarzyć jutro. [Powieść]. Wyd. łącznie z Labirynt zob. poz. 12, s. 195-346.

Fragmety wcześniejszych wersji: Kongres Pen-Clubu (fragment powieści na tle niedalekiej przyszłości). *Tyg. Powsz.* 1946 nr 48 s. 6-7; Młodzi. Fragment powieści z drugiej połowy XX wieku. *Arkona* 1947 nr 7/8 s. 3; Kardynał Yuang-Czeng (fragment powieści z drugiej połowy XX wieku). *Dziś i Jutro* 1948 nr 29 s. 5. [Inf.: A. Sulikowski jak w poz. 3].

14. O odpowiedzialności. Wybór publicystyki 1945-1976. Kr.: Znak 1981, 233 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. pt. O odpowiedzialności i inne szkice. Wybór publicystyki (1945-1976); tamże 1987, 492 s.

Zawartość: I. O odpowiedzialności; Uwagi o historii i terażniejszości; [Wypowiedzi w ankietach: „Czy dzieje mają sens”, „Literatura i historia”, „Stosunek twórców do antyku”, „W pracowniach pisarzy”; Żywa i martwa literatura. — II. Mity polskie; Gałocziowiecstwo; Sądy nieprzedawnione [o C.K. Norwidzie]; Wypowiedź w ankiecie „Moje chrześcijaństwo dawnej i dziś”; Wczoraj, dziś, jutro; Uwagi; Uwagi o tolerancji i wolności; Perspektywa; Odszedł i zapomniał, jaki był; Prawo miłości; Wiek kłeski; Paradoxy szczęścia. — III. Święty Marcin z Tours; Święci z Zielonej Wypły [Irlandii]; Budowniczy wśród ruin [papież Grzegorz II]; Alfred Wielki w historii i legendzie; Wiek twórczego porywu [o kulturze średniowiecza]; Domus Dei et Porta Coeli. — A. Sulikowski: Kalendarium życia i twórczości H.M.

Zawartość wyd. 2 (art. z wyd. 1 oznaczono gwiazdką*): A. Sulikowski: Publicystyka H.M. [wstęp]. — Na miarę człowieka: *Gałocziowiecstwo; Mity; To, co najważniejsze; Rodowód humanizmu; Humanizm nowożytny; Przeszłość żywa; Uprzątnięcie czy nihilizm; Faryzeizm; To nie podlegało dyskusji; Pozycje człowieka; Kompromisy; Kryteria ludzkie; Ku jednemu światu; Uwagi o kłamstwie; Uwagi o wolności myśli; *Paradoxy szczęścia; *Prawo miłości; U progu; *Uwagi [druk *Tyg. Powsz.* 1952 nr 44]; *Uwagi o tolerancji i wolności; *Perspektywa; *Odszedł i zapomniał, jaki był; *Uwagi o historii i terażniejszości; *Wiek kłeski; *Czy dzieje mają sens? Wypowiedź w ankiecie [druk *Znak* 1975 nr 11-12]. — O modlitwie: Inveni; Wstał, nie masz Go tu; Modlitwa; Uwagi [druk *Tyg. Powsz.* 1950 nr 37]; Radość doskonała; Ostatni dzień; Przy-

ście; Na święto Matki Boskiej, Pośredniczki Wszystkich Łask — 31 V; Chananejka; Modlitwa za zmarłych; Modlitwa do Patrona. — Dziś: Jeszcze o heroizmie; *Wczoraj, dziś, jutro; Jakby nigdy nie; *Sądy nieprzedawnione; Rozmowa z sobą; Sprawa zasadnicza; Propaganda; Obstrzał; Straszne dzieci; Reprezentanci. — O odpowiedzialności: *Żywa i martwa literatura; Ciągłość i sumowanie; Uwagi [druk *Tyg. Powsz.* 1949 nr 17, 21]; *Stosunek pisarzy do antyku. Wypowiedź w ankiecie [druk *Meander* 1955 nr 5]; Geniuszu świętosc; *W pracowniach pisarzy. Wypowiedź w ankiecie [druk *Nowa Kult.* 1956 nr 21]; *O odpowiedzialności; Literatura czarna i różowa; Los książki. W: Pisarze polscy o ankiecie „The Times Literary Supplement” [druk *Znak* 1959 nr 1]; Most z tęczy; *Mity polskie; *Creatio ex nihilo. Wypowiedź w ankiecie: Literatura i historia [druk *Współczesność* 1966 nr 13]; Uwagi [druk *Tyg. Powsz.* 1949 nr 31]; *Wiek twórczego porywu; *Święty Marcin z Tours; *Święci z Zielonej Wypły; *Budowniczy wśród ruin; *Alfred Wielki w historii i legendzie; *Domus Dei et Porta Coeli; Wstęp do „Spowiedzi Archipoety”. — Pożegnanie: „Ziemia twarda i okrutna...”; Modlitwa za poległych. Fragment; Tym również pamięć i cześć; Sierpień i wrzesień; Rocznicza; Pożegnanie; Dlaczego właśnie Warszawa? — Od wydawcy; A. Sulikowski: Kalendarium życia H.M.; A. Sulikowski: Bibliografia adnotowana twórczości H.M. (1931-1983).

Przekłady

1. A. d'Le Jeu. (Pierwsza sztuka francuskiego nieznanego autora z końca XII w.). *Listy z Teatru* 1946 nr 1 s. 8-9 [tekst w skróceniu].

2. Spowiedź Archipoety. Przeł. [z łac.] i oprac. ... Wwa: PIW 1958, 49 s.

3. G. Vann. Aby radość wasza była pełna. [Rozważania religijne]. Kr.: Znak 1963, 186 s.

4. W.S. Cather. Śmierć przychodzi po arcybiskupa. Powieść. Wwa: Pax 1965, 234 s.

5. J.C. Barreau. Abyście przez wiarę życie mieli. [Pamiętniki]. Tłum.: I. Adamska, J. Hannelowa, ... Kr.: Znak 1969, 269 s.

6. J. Dalrymple. Chrześcijańskie „tak”. [Rozważania religijne]. Kr.: Znak 1975, 164 s.

Praca redakcyjna

1. Listy staropolskie z epoki Wazów. [Oprac. i indeks] ... Wwa: PIW 1959, 376 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Zob. też Przekłady poz. 2.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1978. — Wywiady: H.M. o sobie. *Kob. w Świecie i Życiu* 1936 nr 12; Rozmowa z H.M. Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 13, przedr. w teżoż. Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981; Ten temat się przeżył. Rozm. J. Hannelowa. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 12.

SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — LP (M. Czermińska). — RL 1983 (A. Biernacki). — A. Sulikowski: Kalendarium życia H.M.; Bibliografia adnotowana twórczości H.M. (1931-1983). W: H. Malewska: O odpowiedzialności i inne szkice (1945-1976). Wyd. 2 zmien. i poszerz. Kr. 1987.

[Wiosna grecka]. L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1932; T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933; K.W. Zawodziński: Powieści sportowe. *Prz. Współcz.* 1933 t. 47. — [Żelazna korona]. K. Irzykowski: Każdy cel cesarzem. *Pion* 1937 nr 22; T. Parnicki: Problem władzy we współczesnej powieści historycznej i biograficznej. *Prz. Powsz.* 1937 t. 215, przedr. w te-

goż: Szkice literackie. Wwa 1978; T. Sinko: Polska powieść o ostatnim cesarzu rzymskim narodu niemieckiego. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 11. — [Kamienie wołać będą:] J. Krzyżanowski: J.K. Debowski: Nasza dzisiejsza powieść o średniowieczu. *Nauka i Szt.* 1946 nr 4; S. Lichński: Odczynek średniowieczny. *Twórczość* 1946 nr 9, przedr. jako część szkicu pt. Dwie powieści M. [dot. też: Przemija postać świata] w tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956; Z. Starowieyska-Morstinowa: Katedra radosna. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 13, przedr. w teście: Szukam człowieka. Kr. 1973. — [Zniwo na sierpnie:] A. Gołubiew: Opowieści o Norwidzie. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 4; P. Grzegorzczak: Norwid w powieści M. *Dziś i Jutro* 1947 nr 27. — [Stanica:] A. Madej: Opowieści rzymskie. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 32; Z. Starowieyska-Morstinowa: Epiczne wprawki. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 36 [dot. też: Wiosna grecka], przedr. pt. Epos i historia w teście: Kalejdoskop literacki. Wwa 1955. — T. Klak: O twórczości H.M. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 50. — [Przemija postać świata:] Z. Lichniak: W głąb historii. *Dziś i Jutro* 1954 nr 46, przedr. w tegoż: *Obrachunki ze współczesności*. Wwa 1955; B. Mamoń: Kiedy artysta staje się filozofem dzieł, *Tyg. Powsz.* 1954 nr 50. — Z. Pędziński: Człowiek wśród dzieł. *Dziś i Jutro* 1955 nr 8, przedr. w tegoż: *Dalecy i bliscy*. Pozn. 1957 [rec.: Żelazna korona]. — [Przemija postać świata:] J. Sławiński: Powieść z tezą. *Nowa Kult.* 1956 nr 47; M. Czapska: Zaczynamy od początku. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 26. — M. Morstin-Górska: W imię prawdy. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 2 [rec.: Sir Tomasz More odmawia]. — [Spowiedź Archipopey. Przeł. ...:] Z. Kubiak: Wiosna goliardów. *Tyg. Powsz.* 1958 nr 30; Z. Lichniak: Średniowiecze z kielichem w dłoni. *Kierunki* 1958 nr 38. — [Opowieść o siedmiu medracach:] H. Bereza: „Świat był w porządku”. *Twórczość* 1959 nr 7, przedr. pt. Ład [dot. też: Panowie Leszczyńscy] w tegoż: *Sztuka czytania*. Wwa 1966. Sposób myślenia. T. 1. Wwa 1989; J.J. Lipski: O korzeni drzewa genealogicznego naszej kultury. *Nowe Książ.* 1959 nr 9. — [Listy staropolskie z epiki Wawoz. Oprac. ...:] M. Danilewiczowa: U progu „Trylogii”. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 4; P. Jasienica: Koniec srebrnego wieku. *Twórczość* 1960 nr 4; J. Tazbir: Listy o życiu politycznym Polski XVII wieku. *Nowa Kult.* 1960 nr 4. — [Panowie Leszczyńscy:] A. Gołubiew: Nowa wizja H.M. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 29, przedr. jako część szkicu pt. Dwa spojrzenia na wiek XVII [dot. też: H. Sienkiewicz: Trylogia] w tegoż: *Świadkowie przemian*. Kr. 1974; J. Tazbir. *Argumenty* 1961 nr 45. — H. Bereza: H.M. *Tyg. Kult.* 1963 nr 61, przedr. w tegoż: *Taki układ*. Wwa 1981. — S.J. Pasierb: Drugi dziennik podróży. *Znak* 1963 nr 4 [rec.: Panowie Leszczyńscy]. — W. Sądkowski: Literatura katolicka w Polsce. Wwa 1963, passim. — J. Ziomek: H.M. *Księgi Kronik*. W tegoż: *Wizerunki polskich pisarzy katolickich*. Pozn. 1963. — [Apokryf rodzinny:] A. Bukowska: H.M. panorama pokoleń. *Współczesność* 1965 nr 21, przedr. w teście: *Przemiany czasu*. Kr. 1967; A. Gołubiew: Apokryf rodzinny, czyli przeszłość żyjąca w dniu dzisiejszym. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 33, przedr. pt. Genealogia polskiej inteligencji w tegoż: *Świadkowie przemian*. Kr. 1974; J. Górski. *Kultura* 1965 nr 49, przedr. w tegoż: *Dylematy i tradycje*. Kr. 1969; Z. Kozarynowa: Manowce rodowodu. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 42; J. Łukasiewicz: Kronika druga — genealogia. W tegoż: *Zagłoba w piekle*. Wwa 1965. — J. Łukasiewicz: Panowie Leszczyńscy. W tegoż: *Zagłoba w piekle*. Wwa 1965. — J. Woźniakowski: Zapiski na marginesach. *Znak* 1965 nr 5 [rec.: Apokryf rodzinny]. — A. Gołubiew: Pisarska droga H.M. *Twórczość* 1966 nr 2. — J. Zylńska: O twórczości H.M. *Więź* 1966 nr 4. — G. Ostasz: Uwagi o narracyjnym kształcie „Panów Leszczyńskich” H.M. *Roczn. WSP w Rzesz. Nauki Hum.* 1968 z. 3. — H. Krzeczowski: „Panowie Leszczyńscy”, charakter narodowy i tym podobne. *Znak* 1970 nr 12, przedr. w tegoż: *Po namyśle*. Kr. 1977. — [Labyrinth; LLW, czyli Co się może wydarzyć jutro:] Z. Kubiak: Na tropach wiecznego człowieka. *Znak* 1971 nr 11; J. Łukasiewicz: Pod wspólną okładką. *Więź* 1971 nr 9, przedr. pt. Podwójny porządek w tegoż: *Republika miśnawców*. Wr. 1974; A. Gołubiew: Początki oraz koniec gatunku homo sapiens. *Znak* 1973 nr 11/12. — M. Komarnicki: Przekroczyć

czas. (O twórczości H.M.). *Życie i Myśl* 1973 nr 2. — K. Dybiak: Odmowa — poszukiwanie — nadzieja. *Literatura* 1975 nr 8, przedr. w tegoż: *Gry i katastrofy*. Wwa 1980. — [Apokryf rodzinny:] A. Sulikowski: Apokryf polski. *Twórczość* 1978 nr 7; A. Zagajewski: Aktualny apokryf. *Znak* 1978 nr 1, przedr. w tegoż: *Drugi oddech*. Kr. 1978. — K. Andrzejewska: O antyku chrześcijańskim w literaturze pięknej. *Aten. Kapł.* 1979 t. 93 z. 1. — U. Krystyńska: O antyku w powieściach H.M. *Meander* 1980 nr 3. — A. Sulikowski: Ujrzyć historię sprawiedliwie. (50 lat pisarstwa H.M.). *Znak* 1981 nr 9. — [O odpowiedzialności:] P. Jasiński. *Prz. Powsz.* 1982 nr 3; K. Kania: Publicystyka H.M. *Kierunki* 1982 nr 30. — A. Sulikowski: Nad „Apokryfem rodzinnym” H.M. *Ruch Lit.* 1982 nr 3/4. — M. Cybulski: Korona i kamienie. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1983 nr 170. — J. Hertz: Wspomnienie o H.M. *Znak* 1983 nr 7. — Jan Paweł II, papież: Sp. H.M. *Osmiennator Romano*, Watykan 1983 nr 3. — J. Łobodowski: Śmierć H.M. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 19. — W. Maciąg: Historia w dziele H.M. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 25. — Z. Modzelewski: Wspomnienie o H.M. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 21. — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983, passim. — A. Sulikowski: Motywy religijne w powieściach H.M. W: *Inspiracje religijne w literaturze*. Wwa 1983. — J. Zylńska: Zamiast epitafium dla H.M. *Twórczość* 1983 nr 8. — J. Baliński: Elementy fikcji i historii w „Opowieści o siedmiu medracach” H.M. W: *Studia z zakresu antyku*. Tor. 1984. — J. Kołataj: Święci pańscy. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 4 [rec.: Sir Tomasz More odmawia]. — Cz. Ryszka: H.M. przemijanie świata. W tegoż: *Milczący obecny i inne szkice o pisarzach katolickich*. Kat. 1984. — A. Michnik: Wiara i odmowa [dot. Przemija postać świata oraz eseistyki H.M.]. W tegoż: *Z dzieł honoru w Polsce*. Paryż 1985. — A. Chomiuk: Panowie Leszczyńscy H.M. (Uwagi o strukturze gatunku). *Lubel. Mater. Neofil.* 1986, przedr. w: *Polska powieść historyczna XX wieku*. Lubl. 1990. — O H.M. *Znak* 1986 nr 6 [wspomnienia o H.M. autorów: J. Turowicz, S. Świeżawski, I. Sławińska, J. Woźniakowski, M. Skwamnicki, H. Bortnowska, Z. Kubiak, S. Wilkanowicz, R. Przybylski]. — M. Pieczara: Czy M. była powieściopisarką historyczną? *Więź* 1986 nr 9. — A. Sulikowski: Soliloquia luźne H.M. *Zesz. Nauk. KUL* 1986 z. 3/4. — T. Chrzanowski: Sarmatyzm H.M. *Znak* 1987 nr 11/12. — H. Dubowik: Historiozofia H.M. W: *Problemy polskiej powieści historycznej po 1939 roku*. Bydż. 1987. — M. Kunicki: W świecie historii H.M. *Prz. Hum.* 1987 nr 11. — A. Sulikowski: Motywy religijne i krypto-religijne w twórczości H.M. *Pam. Lit.* 1987 z. 2. — M. Matuzewicz: Krytyka o debiucie H.M. („Wiosna grecka” 1933). *Okolice* 1988 nr 5/6. — J. Piessczachowicz: Kształty przemiana. W tegoż: *Na widnokręgu historii*. Kr. 1988. — S. Stomma: Szukając katolickiej historiozofii. *Znak* 1988 nr 11. — K. Kania: Przeciw nihilizmowi i faryzeizmowi. *Życie i Myśl* 1989 nr 5 [rec.: O odpowiedzialności i inne szkice]. — W. Maciąg: Skuteczność władzy — i niepokój sumienia. *Spowiedź króla* — H.M. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — S. Sterna-Wachowiak: Punkty wieczne w żywym obrazie świata. *Odra* 1992 nr 5. — J. Zylńska: Die Toten reiten schnell. Wspomnienie o H.M. *Znak* 1992 nr 7. — H. Bortnowska: Być przeczczystym. *Znak* 1993 nr 3. — M. Brzostowicz: Apokryf rodzinny — autobiografia inaczej. (H.M. [Apokryf rodzinny] — Z. Kossak [Dziedzictwo] — T. Parnicki [Tożsamość]). *Ruch Lit.* 1993 nr 6. — B. Kozera: Pojmowanie świętości przez pisarzy katolickich; Bóg i historia w powieści katolickiej; Religijność postaci średniowiecznych. W tegoż: *Literatura a religia*. Opole 1993. — I. Sławińska: Wspomnienie, mądre pisarstwo. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 13. — A. Sulikowski: Jak ocalała „Drachma”? *Tyg. Powsz.* 1993 nr 13. — A. Sulikowski: „Pozwolić mówić prawdzie”. O twórczości Hanny Malewskiej. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1993, 405 s. — A. Sulikowski: Problematyka sacrum w prozie H.M. W: *Proza polska w kręgu religijnych inspiracji*. Lubl. 1993, przedr. w: *Religijne tradycje literatury polskiej*. Lubl. 1993. — S. Świeżawski: H.M. — przyjaciel. W tegoż: *Istnienie i tajemnica*. Lubl. 1993. — S. Wilkanowicz: Cztery twarze mardoch. *Znak* 1993 nr 3. — M. Wykca: Miejsce „Apokryfu rodzinnego”. *Znak* 1993 nr 3. — J. Zylńska: Pożegnanie z H.M.

Tyg. *Powsz.* 1993 nr 13. — Z. Stala: Historia i symbole. Opo-
wiadanie H.M. „Sir Tomasz More odmawia”. W: *Teksty, kon-
teksty, interpretacje.* Olsztyn 1994. — K. Uniłowski: Dwie hi-
storie. O „Przemija postać świata” H.M. W: *Między Kademem
a Andrzejewskim.* Kat. 1995.

B.D.

MALEWSKA Maria

zob. ZIENTARA-MALEWSKA Maria

MALICKI Jan ur. 1948

Historyk literatury.

Urodzony 24 stycznia 1948 w Katowicach; syn
Ignacego Malickiego, kierowcy samochodowego,
i Benigny z domu Patalas, pielęgniarki. W 1962-67
uczęszczał do Technikum Teletransmisyjnego Cen-
tralnego Związku Spółdzielczości Pracy w Katowi-
cach, a następnie studiował polonistykę na Uni-
wersytecie Śląskim (UŚL). Po uzyskaniu magister-
ium, w 1972 rozpoczął pracę w Instytucie Filologii
Polskiej UŚL, początkowo jako asystent, a od 1974
jako starszy asystent. W 1974 zawarł związek mał-
żeński z Henryką Wach, dziennikarką. W 1976 od-
był staż w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN
w Warszawie. W tymże roku doktoryzował się na
UŚL na podstawie pracy pt. „Twórczość Wacława
Potockiego wobec polskiej tradycji literackiej”
(promotor prof. Jan Zaremba). Również w 1976
debiutował artykułem naukowym pt. „Decyma
pieśni pokutnych” Wacława Potockiego wobec
Morsztynowej „Pokuty w kwartanie”, opublikowa-
nym na łamach *Prac Naukowych Uniwersytetu Ślą-
skiego (Prace Historycznoliterackie nr 99)*. Należał
do zespołu autorskiego „Bibliografii piśmiennictwa
polskiego na Śląsku. „Śląski Korbut” (t. 2. Biblio-
grafia piśmiennictwa polskiego na Śląsku XVII i
XVIII w.; wyd. 1980). W 1980 był ponownie na
półrocznym stażu w Pracowni Staropolskiej IBL
PAN w Warszawie. W 1981 habilitował się na UŚL
na podstawie rozprawy pt. „Mity narodowe. Le-
chiada”. W tymże roku otrzymał nagrodę Mini-
stra Edukacji Narodowej. W 1983 został docen-
tem na UŚL. W 1983-89 przewodniczył Komisji Hi-
stycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach.
W 1987-90 pełnił funkcję dziekana Wydziału Filo-
logicznego UŚL. W 1987 został członkiem rady na-
ukowej kwartalnika *Zaranie Śląskie*. W 1988-91
kierował Zakładem Badań nad Kulturą Regionu
Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach.
W 1989 podjął wspólnie z Krystyną Heską-Kwa-
śniewicz redakcję tomów z serii *Śląskie Miscel-
lanea. Literatura-folklor*, wydawanych w ramach
Prac Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN
w Katowicach. Wykładał na uniwersytetach w
Cambridge (Harvard University, 1987), Skopje
(1989), Trewirze (1989), Neapolu (1990-91), Am-

sterdamie (1991), Ostrawie (1991-94), Düsseldorfie
(1992), Grenadzie (1992), Herne (1993), Rappers-
wilu (1996). Był współzałożycielem Towarzystwa
Zachęty Kultury w Katowicach (1989), Śląskiego
Towarzystwa Naukowo-Literackiego (1991); od te-
goż roku prezes Towarzystwa) oraz Górnośląskie-
go Towarzystwa Literackiego (1992). W 1990 otrzy-
mał ponownie nagrodę Ministra Edukacji Narodo-
wej. W 1991 został mianowany profesorem nad-
zwyczajnym oraz objął stanowisko dyrektora Bi-
blioteki Śląskiej w Katowicach. W tymże roku zo-
stał redaktorem naczelnym kwartalnika *Książnica
Śląska*, a w 1994 redaktorem naukowym serii *Epi-
zody i Biblioteka Piśmiennictwa Śląskiego*. W 1996
otrzymał nagrodę im. Z. Glogera. Mieszka w Kato-
wicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słowa i rzeczy. Twórczość Wacława Potockie-
go wobec polskiej tradycji literackiej. Kat.: UŚL
1980, 239 s. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.*, 372.
Rozprawa doktorska.

2. Mity narodowe. Lechiada. Wr.: Ossol. 1982,
137 s. PAN Oddz. w Kat. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 5.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Wstęp. — I. Narodziny;
II. Czas konfrontacji; III. W stronę mitu; IV. Historia naga-
niona [J. Kochanowski]. Nagroda Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki
III stopnia w 1985.

3. Laury, togi, pastorały. Szkice o kulturze lite-
rackiej renesansowego Śląska. Kat.: Śląsk 1983,
179 s.

Zawartość: Zamiast wstępu. — Tradycje lechickie. (Spory o et-
nogenезę Śląska); Sekta filozofów [dot. ruchu ariańskiego na
Śląsku]; Kariery naukowe Fontaków w Krakowie. (Gawęda fi-
lologiczna o Walentym Fontanie); Czciociele Apollina i panien
helikońskich [dot. pisarzy na Śląsku w okresie renesansu];
Echa wojen tureckich na Śląsku. („Pieśń o Rabie”).

4. Kultura literacka renesansowego Śląska.
[Szkic]. Kat.: Muzeum Śląskie 1985, 11 s.

5. Początki sporów o polskość i niemieckość
Śląska. [Szkic]. Kat.: Muzeum Śląskie 1987, 12 s.

6. Legat wieku rycerskiego. Studia staropolskie.
Wr.: Ossol. 1989, 127 s. PAN Oddz. w Kat. *Pr. Kom-
mis. Hist.-lit.*, 8.

Zawartość: Wstęp. — I. Czytając „Bogurodzicę”; II. Gallus i
jego dzieło; III. „Kadłubkowe wymysły” — po wiekach;
IV. „O Czechu i Lechu historia naganiona” [J. Kochanowski-
go] — po raz ostatni; Przemiany gatunkowe renesansowych
icones; Jan fraszki pisze”; Poezja i retoryka. „Treny”; Czło-
wiek tak, ale jak? O konwencjach antropologicznych w twó-
rczości Jana Kochanowskiego (rekoncesans).

Wersja w łos. art. Poezja i retoryka. „Treny”; Poesia e retori-
ca. *Struttura dei „Treny”* W: *Kolokwia polsko-włoskie.*
T. 1. Między średniowieczem a renesansem. Kat. 1994.

7. Józefa Lompy żywot niepokorny. [Szkic]. Wr.:
Ossol. 1990, 55 s. PAN Oddz. w Kat. Komisja Hist.-
lit.

8. Pamięć i trwanie. Obrzeża staropolskiej kultury. Kat.: Śląsk 1995, 104 s.

Zawartość: Najniebezpieczniejszy produkt intelektualnej chemii. Historia; Antykronika?; O pisarstwie mistrza Wincentego zwanego Kadlubkiem; Misterium rezurekcyjne Mikołaja z Wilkowiecka; Tajemnica zwolenskiej kaplicy; Z dziejów sławy Jana Kochanowskiego na Śląsku; „Ten kasztelański Jana język Czarnoleski ...”; Staropolskie skandale rodowe; Śląskie echa odsieczy wiedeńskiej; Spory o króla Sobieskiego; Honor – dzisiaj!; Wszystkiemu winni dziennikarze i cyklści; Ostatnia pielgrzymka do Berdyczowa; Poezja wigilijnej nocy; Pamięć martwych liter.

9. Pisał się z Potoka. Studium o Wacławie Potockim. W trzechsetną rocznicę śmierci. Kat.: Śląsk 1997, 85 s.

Szkice i studia w czasopismach i książkach zbiorowych: Zapomniana sylwetka śląskiego uczonego. *Biul. Inf. Bibl. Śl.* 1974 s. 179-189 [dot. W. Fontany]. – „Decyma pieśni pokutnych” Wacława Potockiego wobec Morsztynowej „Pokuty w kwartanie”. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.* 1976 nr 99 *Pr. Hist.-lit.* nr 4 s. 41-59. – Jana Kochanowskiego „O Czechu i Lechu historia naganiona” wobec historiografii polskiej XVI wieku. *Ruch Lit.* 1977 nr 6 s. 431-445. – Praktyka genologiczna Wacława Potockiego. (Rekonosans). *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.* 1979 nr 282 *Pr. Hist.-lit.* nr 12 s. 25-45. – Funkcje alegorii teoretycznej refleksji Macieja Kazimierza Sarbiewskiego o poezji. W: Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej. Cz. 1. Kat. 1980 s. 111-127. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 384. – Wacław Potockiego „Rozbój duchowny”. W: *Miscellanea staropolskie*. Wr. 1980 s. 223-241 [tu także na s. 242-256 tekst utworu]. – Renesans literacki na Śląsku. W: *Perspektywy badań śląskoznawczych*. Wr. 1981 s. 75-85, PAN Oddz. w Kat. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 6. – Paradoxum poeticum? (O przyczynach popularności Janicjuszowych „Żywotów królów polskich”). *Ruch Lit.* 1984 nr 5/6 s. 353-366. – Pieśń „Kto mi dał skrzydła” na tle przemian gatunkowych renesansowych icones; Sporów o genezę „Historii naganionej” Jana Kochanowskiego (ciąg dalszy). W: *Poeta z Czarnolasu*. W czterechsetną rocznicę śmierci Jana Kochanowskiego. Radom 1984 s. 61-75; 91-106. – Apollo – muzy – poezja. Miejsce Jana Kochanowskiego w procesie kształtowania się polskiej tradycji klasycystycznej. W: 450 rocznica urodzin Jana Kochanowskiego. 1530-1980. Zielona Góra 1985 s. 101-117. – Poety czarnoleskiego zabawa z czytelnikiem. W: Jan Kochanowski, twórczość i recepcja. T. 1. Kat. 1985 s. 21-40. – Tradycje ariańskie w Miłoszowej „Dolinie Issy” *Prz. Hum.* 1987 nr 7/8 s. 15-28. – Kultura literacka mieszczan śląskich XVI w. W: *Śląskie Miscellanea. Literatura-folklor*. T. 2. Wr. 1989 s. 7-19, PAN Oddz. w Kat., *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 9. – Piśmiennictwo katolickie na Śląsku. W: Piśmiennictwo i grafika chrześcijańska XV-XVIII w. na Ślą-

sku. Opole 1994 s. 67-80. – Konwencje antropologiczne w poezji późnego baroku. W: *Il Barocco in Polonia, atti dei Colloqui Italo-Polacchi* 1992. Napoli 1995 s. 71-83. – Prawda, prawdopodobieństwo, fikcja w średniowiecznej historiografii polskiej. W: *Folia Philologica Macedono-Polonica*. T. 4. Skopje 1996 s. 161-173.

Prace redakcyjne

1. Staropolskie teksty i konteksty. Studia. Pod red. ... T. 1-2. Kat.: UŚl. 1989, 1994, 128 + 152 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 1028, 1436.

2. W kręgu Jana Kochanowskiego. W czterechsetlecie śmierci. Kat.: Wydawn. UŚl. 1989, 118 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 986.

3. Oblicza literackie Śląska. Pod red. ... Kat.: Bibl. Śląska 1992, 191 s. Związek Górnośląski; Górnośląskie Tow. Nauk.-Lit.

4. Szkice o literaturze dawnej i nowszej. Ofiarowane prof. Zbigniewowi Nowakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin. Red. nauk.: ..., R. Ociecek. Kat.: UŚl. 1992, 169 s. *Pr. Nauk. UŚl. w Katow.*, 1225.

5. W kręgu Gustawa Morcinka. Rozprawy, szkice, przyczynki, scenariusz filmowy. Praca zbiorowa pod red. K. Heskiew-Kwaśniewicz i ... Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1992, 196 s.

6. Zapomniani. Z dziejów literatury polskiej na Śląsku. Pod red. ... i G. Szewczyk. Kat.: Muzeum Śląskie 1992, 151 s.

7. Kolokwia polsko-włoskie. Pod red. ..., P. Wilczka. T. 1-2. Kat.: Śląsk 1994, 171 + 176 s. PAN Oddz. w Kat. *Pr. Komis. Hist.-lit.*, 16.

T. 1. Między średniowieczem a renesansem; T. 2. Kultura baroku i jej tradycje.

8. Książd dr Emil Szramek. Działalność i dzieła. Materiały posesyjne. Przygot. do druku pod red. ..., J. Śliwioka. Kat.: WGTPN [Wszelchnica Górnośląskiego Tow. Przyj. Nauk] 1994, 73 s.

9. Tradycje śląskiej humanistyki – Jan Kazimierz Zaremba. Praca zbiorowa pod red. ... i D. Rotta. Kat.: BŚ [Bibl. Śląska]; Sosnowiec: przy współpracy Sowa-Press 1994, 46 s. Bibl. Śląska w Kat., Śląskie Tow. Nauk.-Lit.

10. K. Damrot (Cz. Lubiński): Z niwy śląskiej. Wybór [i wstęp] ... Kat.: BŚ [Bibl. Śląska] 1995, 41 s.

11. L. Heimb: Gloria Quadrorum. Poemata. Oprac. i posł. ... Kat.: Śląsk 1995, 29 s.

12. Jan Amos Komeński. Kolokwium polsko-czeskie. Kom. red. ... [i in.]. Kat., Ostrawa: Śląsk 1996, 92 s.

13. Faust, Abu-Zajd i książęta śląscy. Imitacje literackie Józefa Lompy. Oprac. ... Kat.: Śląsk 1997, 270 s.

A. Czyż. *Prz. Hum.* 1981 nr 10/12 [rec.: Słowa i rzeczy].
 – T. Banasiowa. *Zar. Śl.* 1983 nr 4 [rec.: Mity narodowe – Lechada]. – [Laury, togi, pastorały:] M. Piechota. *Prz. Hum.* 1986 nr 5/6; Z. Zielonka. *Ruch Lit.* 1986 nr 2.

A.Sz.

MALISZEWSKI Aleksander

1901-1978

Pseud.: a.m.; A.M.; a.mal.; A.P.; Al.Mal.; al.mski; al.m-sz-ki; Aleksander Kraushar; am.; Ami; AMI; Apolinary Drobnostka; Miss; Osa; Pietro.
 Dramatopisarz, poeta, tłumacz.

Urodzony 19 października 1901 w Warszawie w rodzinie robotniczej; syn Jana Maliszewskiego i Marii z Jędrzejewskich. Maturę zdał w Warszawie jako ekstern. Przed maturą prowadził w *Kurierze Wieczornym* rubrykę policyjną „Wypadki i kradzieże”. Debiutował w 1922 nowelą pt. „On”, opublikowaną na łamach czasopisma *Kult* (nr 5) oraz jako poeta wierszami pt. „Perły” i „Anonim”, ogłoszonymi w krakowskim czasopiśmie *Wianki* (1922/23 nr 11). W 1923 rozpoczął studia na Wydziale Humanistycznym Wolnej Wszechnicy Polskiej. W czasie studiów pracował jako urzędnik w izbie skarbowej, jako ekspedient w hurtowni towarów kolonialnych „Źródło Polskie” oraz zajmował się ubezpieczeniami na życie. W 1923 był jednym ze współorganizatorów akademickiej grupy poetyckiej Smok i sekretarzem redakcji czasopisma akademickiego *Ogień za Kratą* (od 1924 pt. *Smok*). W 1925-27 studiował jako wolny słuchacz polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Był współzałożycielem Koła Literackiego Studentów UW i dwukrotnie pełnił funkcję przewodniczącego. Wiersze, przekłady z literatury rosyjskiej i hiszpańskiej, artykuły i rozprawy o teatrze oraz recenzje publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Twórczości Młodej Polski* (1923-24), *Gazecie Literackiej* (1926), *Bluszczu* (1927-29), *Głosie Literackim* (1928-30). W 1928-31 należał do grupy poetyckiej Kwadryga i publikował wiersze w czasopiśmie *Kwadryga*. Od 1928 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP) i trzykrotnie wchodził w skład zarządu Oddziału Warszawskiego. W 1929-39 pracował w redakcji *Biuletynu Gieldowego* Polskiej Agencji Telegraficznej w Warszawie. W 1930-32 prowadził w *Robotniku* stały felieton tygodniowy „Opowiadania o książkach”, w 1937-39 był krytykiem teatralnym i filmowym *Dziennika Ludowego* (też pod pseud. AMI). Artykuły o teatrze publikował nadto w innych czasopismach: *Teatr w Szkole* (1934-39), *Miesięcznik Literatury i Sztuki* (1935-36), *Scena Polska* (1938). W 1936-38 był członkiem Stowarzyszenia Krytyków Filmowych. Należał do Syndykatu Dziennikarzy Warszawskich (dwukrotnie był w Zarządzie oraz pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji

Zawodowej). Po wybuchu II wojny światowej przebywał początkowo we Lwowie, a następnie w Wilnie, gdzie w okresie Republiki Litewskiej współpracował z Polskim Teatrem Dramatycznym, Teatrem Muzycznym „Lutnia”, teatrami małych form Miniatury i Ksantypa, a także z czasopismem *Gazeta Codzienna* (grudzień 1939-lipiec 1940; tu m.in. w 1940 cykl artykułów pt. „Na taśmie filmowej” podp. Ami). Po włączeniu Litwy do ZSRR publikował w dzienniku *Prawda Wileńska* (wrzesień 1940-kwiecień 1941). Po zajęciu Wilna przez Niemców udał się do Warszawy, gdzie pracował w wydziale gospodarczym Zarządu Miejskiego. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu kulturalnym, m.in. pisząc fraszki, piosenki i reportaże ogłaszane (pod pseudonimami i anonimowo) w wydawnictwach oraz czasopismach podziemnych *Prawda* (1942), *Moskit* (1943; też pod pseud.: Osa, Pietro), *Demokrata* (1943-44; też pod krypt. A.P.). Współpracował z konspiracyjnym Teatrem Wojskowym Biura Informacji i Propagandy AK. Brał udział w powstaniu warszawskim jako jeden z redaktorów stacji radiowej „Błyskawica”. Ożenił się z Elżbietą Bartoszewicz. Po zakończeniu wojny objął w 1945 w Zarządzie Miejskim w Warszawie referat opieki nad artystami powracającymi z obozów i tułaczki wojennej. Jednocześnie do 1948 pracował w Polskim Radiu; organizował Wydział Literacko-Teatralny i następnie nim kierował. Rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze, opowiadania, artykuły i przekłady w wielu czasopismach, m.in. *Lewy Tor* (1945-46), *Radio i Świat* (1945, 1947-48), *Robotnik* (1946-48), *Nowiny Literackie* (1947-49), *Szpilki* (1947-57; tu także pod pseud.: al.mski, Apolinary Drobnostka), *Teatr Ludowy* (zwłaszcza 1947-48). Nadto w 1948-49 był kierownikiem literackim Miejskich Teatrów Dramatycznych w Warszawie, a po ich upaństwowieniu w 1950-51 kierownikiem literackim Państwowego Teatru Rozmaitości. Brał aktywny udział w pracach ZLP (m.in. 1948-57 członek, 1962-65 wiceprezes Zarządu Głównego; 1965-66 przewodniczący Funduszu Literatury przy Zarządzie Głównym). W 1951 otrzymał nagrodę literacką m.st. Warszawy za całokształt twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki o Warszawie pt. „Wczoraj i przedwczoraj”. Od 1955 był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1957 został członkiem Rady Programowej Polskiego Radia i Telewizji. W 1957-64 pracował jako konsultant dramaturg w Teatrze Telewizji w Warszawie. Napisał wiele słuchowisk radiowych. W 1959 otrzymał nagrodę Centralnej Komisji Koordynacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki, w 1967 nagrodę literacką m.st. Warszawy za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1945), Złotym Krzyżem Zasługi

(1952), Krzyżem Oficerskim (1954) i Krzyżem Komandorskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1970). Zmarł 29 września 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Oczy, usta, serce. [Wiersze; wyd. łącznie z wierszami W. Sebyły pt.:] Poezje. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1927, 30 s.

2. Czarna Beatrycze. [Wiersze]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1929, 51 s.

3. Ballada o tańczącym dzwonie i zbuntowanej armacie. [Utwór dramatyczny]. Współwyd. z: E. Szymański: Wojna. Uwagi reż.: E. Poreda. Wwa: TUR [Tow. Uniw. Robotniczego; ok. 1937], 12 k., masz. powiel.

Z repertuaru Centr. Sceny Robotniczej Tow. Uniw. Robotniczego.

4. Antyгона. [Tragedia]. Wwa: F. Hoesick 1939, 111 s. Przedr. zob. poz. 21.

Wystawienie przez T. Ateneum w Warszawie w 1939 nie doszło do skutku z powodu zakazu cenzury.

Adapt. radiowa: Radio 1947.

5. Ludzie bez domu. [Wspomnienia z września 1939]. Druk fragm. pt.: Cud i kapusta. *Gaz. Codz.*, Wil. 1939 nr 28.

Przekł. litew.: Benamiai žmonės. [Przeł. z rkpsu]. D. Pumptis. Kaunas 1940.

6. Moskwa-Wilno. Program artystyczny R. Kiersnowskiego, J. Minkiewicza i ... Praprem. Wil., T. Miniatur VIII 1940.

7. Warszawa i Warszawka w okresie przedpowstaniowym. [Wwa:] KOPR [Komisja Propagandy Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK], X 1943, 19 s.

Wyd. konspir. z maskującą tytulaturą; — podp.: Aleksander Kraushar. — Reportaż obrazujący nastroje stolicy podczas okupacji niemieckiej.

8. List z frontu. [Jednoaktówka]. Praprem. Wwa, T. Wojsk. Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK 1944.

9. Perła z korony. [Jednoaktówka]. Praprem. Wwa, T. Wojsk. Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK 1944. Druk *Radio i Świat* 1946 nr 17 s. 5-6.

Adapt. radiowa: Radio 1946.

10. Powrót Odysa. [Jednoaktówka]. Praprem. Wwa, T. Wojsk. Biura Inf. i Propagandy Komendy Gł. AK 1944. Druk *Radio i Świat* 1945 nr 18 s. 8-9.

Adapt. radiowa z muz. W. Lutosławskiego: Radio 1945.

11. Pasta do podłogi. [Obrazek dramatyczny]. *Nowa Epoka* 1945 nr 12; *Nowe Widnokregi*, Moskwa 1945 nr 11-12.

12. Wczoraj i przedwczoraj. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Olsztyn, Elbląg, T. im. S. Jaracza 1950. Wyd.: Wwa: Czyt. 1951, 80 s.

Wyd. inne: Wczoraj i przedwczoraj. Sztuka w 4 aktach. Skróc. sceniczny. Wwa: Wydawn. CRZZ 1951, 91 s.

Nagroda literacka m.st. Warszawy w 1951.

13. Droga do Czarnolasu. Sztuka w 3 aktach [o J. Kochanowskim]. Praprem. Wwa, T. Współcz. 1952. *Twórczość* 1952 nr 6 s. 4-70. Wyd. osob.: Wwa: PIW 1953, 127 s. Wyd. 2 tamże 1960. Przedr. zob. poz. 21.

Wyd. inne: Droga do Czarnolasu. Sztuka w 3 aktach. Oprac. dla zespołów świetlicowych zespół Teatru Współczesnego w Warszawie: E. Axer, O. Axer, J. Kreczmar. Pogadanka przed kurtyną i uwagi reż.: A. Birkenmajerowa. Muz.: W. Lutosławski. Wwa: Wydawn. „Sztuka” 1954, 187 s., 26 tabl., nuty.

Nagroda Państwowa III stopnia w 1953.

Adapt. teatr.: Skróc i oprac.: M. Witwińska. W: *Rocznice i obchody kulturalne. T. 1. Epoka Odrodzenia*. Wwa: Wydawn. „Sztuka” 1953 s. 197-258. — tv: TV 1964, — radio wa: Reż.: E. Axer. Radio 1966.

14. Ballady i romanse. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nowej Warszawy 1955. *Twórczość* 1955 nr 1 s. 84-130. Wyd. osob.: Wwa: Czyt. 1955, 101 s.

Sztuka o młodym A. Mickiewiczu.

Przekł. litew.: wyst. Kowno 1955, — ros.: Ballady i romanse. [Przeł.:] M. Zamachovskaja, R. Merkina. Moskwa 1955.

15. Dziewczyna z mojego nieba. Farsa w 1 akcie. Praprem. TV 1958. Wyd. z uwagami insc. S. Domańskiej; Wwa: CPARA 1960, 33 s., powiel.

16. Maska i róża. (Scenariusz filmu o H. Modrzejewskiej). *Dialog* 1958 nr 8 s. 27-80.

17. Żakowskie facecje. Na podstawie tekstów rybałtowskich, sowizdrzańskich i ludowych napisał ... *Teatr Lud.* 1959 nr 5 s. 222-262.

Druk z opisem kostiumów i nut wg O. Kolberga.

18. Warszawianka. (Słuchowisko) [o F. Chopinie]. *Kamena* 1960 nr 15/16 s. 1, 4-5. Przedr. zob. poz. 21.

Nagroda Polskiego Radia w 1960.

19. Złote konie. (Sztuka w 1 akcie). *Teatr Lud.* 1962 nr 10 s. 42-56. Przedr. zob. poz. 21.

20. U brzegu mojej Wisły. Wwa: PIW 1964, 413 s.

Wspomnienia z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

21. Antyгона; Droga do Czarnolasu; Złote konie; Warszawianka. Utwory dramatyczne. Wwa: PIW 1966, 266 s. Zob. poz. 4, 13, 18, 19.

Tytuł okł.: Utwory dramatyczne.

22. Na przekór nocy. Wwa: PIW 1967, 372 s.
Wspomnienia z okresu II wojny światowej.

Nadto teksty pieśni wyd. z nutami: Trzy kołody. Muz.: W. Lutostawski. Wwa: Czyt. 1946, 8 s.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Kurocek i gaicek. Radio 1938. — Etiuda radiowa. Radio 1971. — Wi-
zyta. Radio 1974. — W Dreźnie. Radio 1980.

Przekłady i adaptacje

1. Pinokio. Według baśni Collodi'ego na scenę
napisał ... Wyst. Wwa 1929. Wyd. osob. 1929. [Inf.
SWPP 1].

Wyst. też pt.: Na wpół śmieszna na wpół rzewna bajka o
chłopczyku z drewna. Wwa, T. Jaskółka 1932.

2. O dwóch takich, co ukradli księżyc. Sztuka
według powieści K. Makuszyńskiego. Wyst. Wwa,
Reduta 1934/1935.

3. A. Arbuzow: Daleka droga. Sztuka w 4 ak-
tach. Wyst. Wil. 1940. [Inf. autora].

4. Królowa przedmieścia. Adapt. wodewilu
K. Krumłowskiego. Wyst. Wil., T. Muz. „Lutnia”
X 1940.

5. Nowa szata króla. Według bajki H.Ch. Ander-
sena na scenę napisał ... Wyst. Wil. 1940 [inf. auto-
ra]. Wyd. z podtyt.: Siedem obrazów według baśni
H.Ch. Andersena [oprac.] ... Wwa: NK 1951, 60 s.
Przedr. w: Baśnie Andersena na scenie. Wwa 1952.
Wyd. nast. w oprac. insc. Z. Dywińskiej. Wwa: NK
1957.

6. M. Twain: Tom Cauty. Przekł. powst. 1940
[inf. tłumacza]. Wyst. w adapt. S. Michałkowa.
Pozn., T. Młodego Widza 1950.

7. Pani Twardowska. Adapt. wiersza A. Mickie-
wicza. Wyst. Wwa, T. Wojsk. Biura Inf. i Propa-
gandy Komendy Gł. AK 1944.

8. H.Ch. Andersen: Słowik. Baśń w 5 obrazach.
Wyst. Gdańsk, T. Lalek „Łątki” 1948.

9. A. Czechow: Wodewil. *Now. Lit.* 1948 nr 48
s. 8.

10. K. Isajew, A. Galicz: Tu mówi Tajmyr. Ko-
media w 3 aktach. Wyst. Białystok, T. Miejski.
im. A. Węgierki 1948. Wyd.: Wwa: Współpraca
1949, 115 s.

Wyst. też pt.: Wzywa was Tajmyr. Łódź, T. „Osa” 1949.

11. A. Bondy: Ojciec debiutantki. Wodewil w
5 obrazach. Wyst. Częstochowa, T. Wielki 1949.
Przekł. nagrodzony przez Min. Kultury i Sztuki.

12. L. Rachmanow, E. Ryss: Okna w lesie. Szu-
ka w 3 aktach, 4 odsłonach. Wyst. Wwa, T. Powsz.
1949. Wyd. Wwa: Współpraca 1949, 84 s. Wyd.
nast. Wwa: KiW 1950.

12. A. Czechow: Niedźwiedź. Żart sceniczny
w 1 akcie. W: A. Czechow: Wesele. [Przekł.] J. Wy-

szomirski; Niedźwiedź; Zapomniałem. Wwa: KiW
1950 s. 27-51. Wyst. Rzeszów, T. im. W. Siemasz-
kowej 1968.

13. A. Czechow: Zapomniałem. Przekł. i adapt.
scen. ... W: A. Czechow: Wesele; Niedźwiedź; Za-
pomniałem. Wwa: KiW 1950 s. 53-60.

14. Lope de Vega: Dziewczyna z dzbankiem.
Komedia w 3 aktach wierszem. [Przekł. powst.
1950; inf. tłumacza]. Wyst. Łódź, T. Nowy 1953.
Wyd. Wwa: PIW 1954, 149 s.

15. Pinokio chodzi do szkoły. Według bajki Col-
lodi'ego na scenę napisał ... Powst. 1950. [Inf. au-
tora].

16. A. Mickiewicz: Dziady. Adapt. radiowa w
3 cz. [Współaut.:] T. Łopalewski. Radio 1955.

17. Lope de Vega: Gwiazda Seville. [Utwór dra-
matyczny]. Tłum. i adapt. ... Wyst. Wwa, T. Ziemi
Mazow. 1972.

18. G. Tomasi di Lampedusa: Profesor i Syrena.
Tłum. J. Bristiger. Adapt. ... Wyst. TV 1972.

19. A. Mickiewicz: Konrad Wallenrod. Adapt. ...
Radio 1977.

Praca redakcyjna

1. T. Hollender: Wiersze; Satyry; Fraszki. Wybrał
i wstępem poprzedził ... Wspomnienie o autorze
skreślił J. Zagórski. Dod. krytyczny oprac. J.W. Go-
mulicki. Wwa: KiW 1949, 141 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1966, 1978. — A. Maliszewski. Dział
— o „Wczoraj i przedwczoraj”. *Teatr* 1951 nr 1. — Wywiad:
Rozmowa z A.M. Różm. M. Szybowska. *Stolica* 1958 nr 24.

SWPP 1. — PP (J. Łuczynski). — LP (J. Rzymowski).

[Oczy, usta, serce:] S. Napierski: Dwugłos poetycki. *Wiad.*

Lit. 1927 nr 40; K.W. Zawodziński. *Prz. Współcz.* 1928 t. 26

nr 69. — [Czarna Beatrycze:] J. Braun: Poeci „Kwadrugi”. *Kur.*

Poranny 1929 nr 161; J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1930 nr 42.

— [Antygona:] H. Michalski: Antygona à la moderne. *Dz.*

Pozn. 1939 nr 126; T. Sinko: Nowa wersja „Antygony”. *Kur.*

Lit.-Nauk. 1939 nr 14; J. Śpiewak: Współczesna Antygona. *Sy-*

gnaly 1939 nr 73. — L. Grodecka. *Radio i Świat* 1945 nr 17

[rec.: Powrót Odysa]. — J.N. Kłosowski: Chłopska krew i fał-

szywy realizm. *Zdrój* 1945 nr 3 [rec.: Zabili]. — [Wczoraj

i przedwczoraj:] Z. Greń: Dramaturgia w poszukiwaniu czło-

wieka. *Dz. Lit.* 1950 nr 52; I. Krzywicka: Opowieść warszaw-

ską. *Rzeczpospolita* 1950 nr 274; S. Marczak-Oborski: Siedem

lat Warszawy na scenie. *Nowa Kult.* 1950 nr 26. — [Droga do

Czarnolasu:] J. Maśliński: Poemat sceniczny o Janie Kocha-

nowskim. *Teatr* 1952 nr 18; W. Natanson: Glossy o „Drodze

do Czarnolasu”. *Twórczość* 1952 nr 11; K. Budzyk: Jana Kocha-

nowskiego droga do Czarnolasu”. *Nowa Kult.* 1953 nr 39;

A. Piorunowa: Kochanowski, jakiego mało znamy. *Polonistyka*

1953 nr 5; S. Treugutt: Nowa sztuka M. *Prz. Kult.* 1953

nr 17/18; Z. Hierowski: Poemat sceniczny o Kochanowskim.

Życie Lit. 1954 nr 28. — [Ballady i romanse:] M. Piechał: Por-

tret niezbyt prawdziwy. *Kronika* 1955 nr 13; [J.A. Szczepański]

Jaszcz: Sztuka o młodym Mickiewiczu. *Tryb. Ludu* 1955

nr 326. — [U brzegu mojej Wisły:] S. Zieliński: Wspomnienia

A.M. *Kultura* 1964 nr 50; J. Dolński: Bliski brzeg. *Życie Lit.*

1965 nr 4; W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 2; K. Trucha-

nowski: Minione oblicze Warszawy. *Twórczość* 1965 nr 2.

– A. Wróblewski: A.M. Tyg. Kult. 1966 nr 32. – [Na przekór nocy:] B. Czeszko: Iania i laury: A.M. wspomina. *Nowe Książki* 1967 nr 20, przedr. w: tegoż: Marginalki. Wwa 1971; B. Gajdziński: Pamiętnik niezwykły. *Kierunki* 1967 nr 38. – Z. Greń: Poezja i rzeczywistość. *Życie Lit.* 1967 nr 2 [rec.: Utwory dramatyczne]. – [Na przekór nocy:] J. Iwaszkiewicz] Eleuter. *Twórczość* 1967 nr 10, przedr. w: Proza, poezja 1967. Wwa 1968; K. Nastulanka. *Polityka* 1967 nr 40; M. Szybist: Arkadia i wiek żelazny. *Życie Lit.* 1967 nr 46; K. Truchanowski: Iliady i Odyseje. *Więź* 1967 nr 11/12. – Z. Libera. *Rocz. Warsz.* 1970 [t. 8] [rec.: U brzegu mojej Wisły]. – T. Katelbach. *Tydz. Pol.*, Londyn 1973 nr 24 [rec.: Na przekór nocy]. – W. Natanson: A.M. czyli skromność nie płaca. *Literatura* 1976 nr 43, przedr. w: tegoż: Hierarchie i sylwety. Wwa 1985. – A. Nasilowska: „W podmiejskiej dzielnicy”. *Literatura* 1978 nr 47. – Sz. Gassowski: A.M. W tegoż: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979. – L. Lewin: A.M. (1901-1978). *Kron. Warsz.* 1979 nr 4. – A. Nasilowska: Z przedmieścia do Czarnolasu. *Poezja* 1979 nr 11/12. – W. Natanson: A.M. *Twórczość* 1979 nr 2. – W. Strzałkowski: Dramaty M. Dz. Pol. i Dz. Zol., Londyn 1979 nr 151. – A. Witkowska: Pisarstwo życiem znaczone. (O A.M.). *Poezja* 1979 nr 11/12. – J. Ciecierski: Olek. *Kultura* 1980 nr 39.

B.D.

MALISZEWSKI Dionizy 1931-1988

Pseud.: Jerzy Rawczyn; (MAL).
Poeta, publicysta.

Urodzony 14 marca 1931 w Ostrołęce; syn Antoniego Maliszewskiego, nauczyciela, i Aleksandry z Lasińskich. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Ostrołęce. W 1940 został wraz z rodziną aresztowany przez Niemców, a następnie z matką i rodzeństwem osadzony w obozie koncentracyjnym w Działdowie. Po kilku miesiącach uwolniony, zamieszkał u dziadków (rodziców ojca) we wsi Goworowo pod Ostrołęką. Uczył się w miejscowej szkole podstawowej oraz na tajnych kompletach. Po zakończeniu wojny powrócił do Ostrołęki i rozpoczął naukę w tamtejszym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym. Debiutował w 1950 wierszem pt. „Agitator pokoju”, opublikowanym na łamach czasopisma *Sztandar Młodych* (nr 11). W 1951 musiał przerwać naukę i pracował w gospodarstwie rolnym u dziadka. Po odbyciu służby wojskowej, w 1956 został zatrudniony jako pracownik umysłowy w Polskich Kolejach Państwowych w Ostrołęce. W tymże roku zawarł związek małżeński z Ireną Kamińską. W 1957 zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Ostrołęce, a w 1958 rozpoczął zaoczne studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim; po dwóch latach ze względów zdrowotnych przerwał naukę. Rozwijał twórczość literacką. Wiersze, recenzje i artykuły o tematyce kulturalno-społecznej drukował w tym czasie m.in. w *Kamieniu* (1957-72, z przerwami), *Żarzewiu* (1957-63), *Zielonym Sztandarze* (1958-76) oraz w pismach *Trybuna Mazowiecka* (1960-68; także redaktor terenowy pisma), *Tygodnik Kulturalny* (1962-84,

z przerwami) i *Barwy* (1969-72), w których redagował kolumny poetyckie. W 1964 objął stanowisko początkowo zastępcy, a następnie kierownika Zakładowego Domu Kultury Ostrołęckich Zakładów Celulozowo-Papierniczych. Uczestniczył w życiu kulturalnym miasta i regionu, szczególnie ineresował się jego kulturą ludową. W 1968 założył zespół pieśni i tańca „Kurpie”. W 1970 został członkiem PZPR. W 1972 był współtwórcą najpierw efemerycznej grupy literackiej Dąbrowa, a następnie w tymże roku Grupy Literackiej „Narew”, przekształconej w 1980 w Klub Literacki „Narew” przy Oddziale Warszawskim ZLP; był jego pierwszym prezesem. Organizował wiele imprez literackich, m.in. Kurpiowskie Dni Literatury, sesje naukowo-literackie, spotkania podczas Warszawskiej Jesieni Poezji. W 1978-84 pełnił funkcję radnego MRN, a od 1984 WRN w Ostrołęce (członek komisji kultury). W 1979 został członkiem ZLP. Wiersze, recenzje i artykuły drukował m.in. w *Faktach* (1976-85, z przerwami), *Warmii i Mazurach* (1976-82) i *Tygodniku Ostrołęckim* (1982-86). Był członkiem Rady Wojewódzkiej PRON i przewodniczącym zakładowego ognia PRON w Ostrołęckich Zakładach Celulozowo-Papierniczych. Działal w Mazowieckim Towarzystwie Kultury, Towarzystwie Przyjaciół Ostrołęki, Towarzystwie Kultury Teatralnej. Wyróżniony m.in. Srebrną i Złotą Odznaką Związku Zawodowego Chemików (1969), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), odznaką „Za Zasługi dla Województwa Ostrołęckiego”, Złotym Krzyżem Zasługi (1984). Zmarł 22 sierpnia 1988 w Warszawie; pochowany w Ostrołęce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rzeźbione w bursztynie. [Wiersze]. [Wwa:] KKMP; ZG ZMW; LSW 1967, 31 s.

2. Chwila przed snem. [Wiersze]. Wwa: Pax 1969, 14 s.

3. Ballady i groteski. [Wiersze]. [Wwa: Inst. Wydawn. CRZZ na zlecenie Zakładowego Domu Kultury Ostrołęckich Zakładów Celulozowo-Papierniczych 1975, 15 s.]

Współwyd. z sześcioma zbiorami innych autorów pod wspólnym tytułem „Arkusze poetyckie grupy Narew”.

4. Czarne niezapominajki. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1978, 69 s.

Cykle: Źródła; Ballady jarmarczne.

5. Przydroża. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1980, 82 s.

Cykle: W świątłach wysokich; Ponad różą wiatrów; Tutaj; Tobie; Przydroża.

6. Przesłanie. [Wiersze]. Ostrołęka: Klub Lit. „Narew” przy Oddz. Warsz. ZLP 1982, 40 s.

7. Miniatury. [Wiersze]. Ostrołęka: Klub Lit. „Narew” przy Oddz. Warsz. ZLP 1984, 16 s.

8. Witraże. [Wiersze]. Ostrołęka: Klub Lit. „Narew” przy Oddz. Warsz. ZLP 1985, 67 s.
Cykle: Ja; Ty; Witraże.

9. Biały głos. [Wiersze]. Białystok: KAW 1986, 82 s.
Cykle: Ślad; Biały głos; Ballady.

Prace redakcyjne

1. Ostrołęka i okolice. Ostrołęka zaprasza i oczekuje. [Informator]. Wwa: Woj. Ośrodek Informatyczno-Turystyczny 1973.

2. Z kurpiowskiej niwy. Wiersze poetów Grupy Literackiej „Narew”. [Oprac.:] ... Wwa: LSW 1974, 71 s.

3. S. Brucz: Wybór wierszy. Wybór; W. Woźniak. Red. ... Ostrołęka: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. 1977, 14 s.

4. Malarstwo Jerzego Zgorzalka. [Katalog wystawy]. [Red.] ... Ostrołęka: Woj. Ośrodek Kultury 1979, październik.

5. Regionalne pejzaże. Almanach. [Red. i wstęp] ... Ostrołęka: Woj. Ośrodek Kultury 1985, 26 s.

6. Głos Ostrołęckich Zakładów Celulozowo-Papierniczych. Lipiec 1986. [Jednodniówka]. Red. Ostrołęka: Ostrołęckie Zakłady Celulozowo-Papiernicze 1986.

7. Poezja ludowa. Kurpiowskie Dni Literatury 18-19 maja 1988. Red. ... Ostrołęka: Woj. Bibl. Publiczna 1988.

8. Jednodniówka Klubu Kultury Literackiej. Red. ... Ostrołęka: Woj. Ośrodek Kultury 1988.

Nadto red. tomików wierszy i przekładów wyd. przez Klub Lit. „Narew” przy Oddz. Warsz. ZLP w Ostrołęce: Narew. Jednodniówka. Wrzesień 1981. Red.: ..., A. Sierżputowski. 1981, 13 s. — H. Bender: Polne światło. 1982, 38 s. — T. Machnowski: Za podwójną gardą. 1982, 43 s. — Cz. Parzych: Znaki oczyszczenia. 1982, 42 s. — S. Radomski: Śnił mi się wiatr. 1982, 15 s. — A. Sierżputowski: Wyjęte spod prawa. 1982, 46 s. — W. Woźniak: Stacje. 1982, 35 s. — S. Kałucki: Wzruszenia. 1983, 15 s. — K.W. Turowiecki: Po żywą wodę. 1983, 16 s. — T. Wierzbicki: Kobieta mojego ... 1983, 15 s. — I. Knapik-Machnowska: Ostatnie drzwi. 1984, 16 s. — H. Bender: Barwy słowa. 1985, 52 s. — J. Bułatowicz: Amorałki. 1985, 88 s. — M. Czychowski: Powroty. 1985, 25 s. — I. Knapik-Machnowska: W sidłach. 1985, 38 s. — B. Łys: Wierne ukrycie. 1985, 54 s. — Cz. Parzych: Płonący wiatr. 1985, 62 s. — Trzecie oko. Poezja rumuńska. [Przeł. A. Nawrocki]. 1985, 24 s. — W. Woźniak: Ścieżka i beton. Felietony. 1985, 20 s. — H. Bender: Poziomki. 1986, 16 s.

OPRACOWANIA (wybór)

E. Zielińska: Dionizy Maliszewski (1931-1988). Bibliografia. Ostrołęka: Woj. Bibl. Publiczna 1993, 56 s.

[Czarne niezapominajki:] L. Bakula. *Tyg. Kult.* 1978 nr 38; W. Woźniak: W locie. *Warm. i Mazury* 1978 nr 11; T. Chudy: Czarne niezapominajki. *Barwy* 1979 nr 1. — T. Matulewicz: Z ziemi rodzinnej *Warm. i Mazury* 1980 nr 12 [rec.: Przydroża]. — W. Woźniak: D.M. *Tyg. Ostrołęcki* 1982 nr 9. — H. Gała: Druga fala. *Kontakty* 1983 nr 12 [rec.: Przesłanie]. — [Miniatury:] J. Bender: Druga strona ramienia. *Kontakty* 1984 nr 40; W. Woźniak: Poeci. *Tyg. Ostrołęcki* 1985 nr 46. — L. Bakula: Białe głosy. *Fakty* 1987 nr 8 [rec.: Biały głos]. — E. Kupiszewski: Urodził się poeta. *Tyg. Ostrołęcki* 1988 nr 38. — S. Pajka: D.M. — współtwórca Grupy „Narew”. *Zesz. Nauk. Ostrołęckiego TN* 1988. — T. Machnowski: Człowiek o niezwykłym imieniu. [Wspomnienie]. *Inf. WOK* [Woj. Ośrodek Kultury], Ostrołęka 1989 nr 1. — Cz. Parzych: Dokąd popędził. *Pracownia* 1989 nr 1 [wspomnienie].

B.M.

MAŁACZEWSKI Eugeniusz 1897-1922

Pełna forma nazwiska: Korwin-Małaczewski.
Pseud.: E.M.; Eu-Ko-Ma; K-M; M.; Siemion Biednyj.
Prozaik, poeta

Urodzony 1 stycznia 1897 prawdopodobnie w Kivaczówce pod Humanem w rodzinie szlachty kresowej; syn Fabiana Małaczewskiego, właściciela ziemskiego, i Klementyny z Bielińskich. Po ukończeniu czteroklasowej szkoły miejskiej w Humanu, przerwał naukę z powodu kłopotów materialnych (wcześniej stracił ojca). W wieku 16 lat podjął pracę jako praktykant adwokacki w kancelarii Mirosława Sawickiego w Humanu. Dokszałcał się sam; za pośrednictwem adwokata Michała Czajkowskiego zapoznał się z filozofią Józefa Marii Hoene-Wrońskiego i koncepcjami mesjanistycznymi, poszerzał znajomość literatury polskiej i rosyjskiej. W kwietniu 1915 wstąpił ochotniczo do armii rosyjskiej; w czasie służby wojskowej uzupełniał naukę na poziomie szkoły średniej; w sierpniu tegoż roku zdał maturę w Woroneżu. Jako żołnierz 125. Kurskiego Pułku Piechoty walczył od września 1915 na Bukowinie. W marcu 1916 został słuchaczem II szkoły chorążych w Kijowie. Ukończywszy ją po trzech miesiącach, awansował do stopnia chorążego i był do listopada 1916 instruktorem w III kijowskiej szkole chorążych. W 1917 służył w formacjach piechoty kolejno w Mariupolu nad Morzem Azowskim (styczeń), w Drohobużu pod Smoleńskiem (lutycz-czerwiec), na Grodzieńszczyźnie, na linii walk Krew-Smogonie (lipiec); w bitwie pod Mołodecznem uległ zatruciu gazami bojowymi. Po wybuchu rewolucji październikowej, wstąpił do organizowanych na terenie Rosji polskich jednostek wojskowych. Służył najpierw jako dowódca kompanii w 9. Pułku 3. Dywizji Strzelców Polskich w 1. Korpusie Polskim gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego, a od stycznia 1918 w 3. Korpusie Polskim, którym dowodził gen. Euge-

niesz Michaelis de Henning. Po jego rozbrojeniu w czerwcu 1918, przedzierał się samodzielnie ku wojskom alianckim nad Morzem Białym. Kilkakrotnie w czasie tej wędrówki aresztowany, zdołał zbiec i w lipcu 1918 dotarł do opanowanego przez bolszewików Archangielska. Na początku sierpnia brał udział w przejściu miasta przez grupę polskich żołnierzy pod dowództwem kapitana Mariana Sołodkowskiego, w której szeregach walczył następnie pod rozkazami brytyjskiego dowództwa na terenach Dźwiny Północnej. W tym okresie nawiązał się gruzlicy. Wówczas też rozpoczął twórczość poetycką. W styczniu 1919 awansował do stopnia podporucznika i został skierowany do armii polskiej formującej się we Francji, dokąd udał się drogą morską przez Murmańsk do Szkocji i dalej koleją do Londynu, Portsmouth i Hawru. Po ukończeniu kursu oficerskiego w Paryżu, stacjonował w Nancy i w Wogezach we Francji. W kwietniu 1919 powrócił z armią gen. Józefa Hallera do Polski. Brał udział w ofensywie przeciw wojskom ukraińskim na terenach wschodniej Galicji (maj-czerwiec 1919). Następnie został odkomenderowany do Czeladzi w Zagłębiu Dąbrowskim, gdzie uczestniczył w zbrojnym konflikcie polsko-czeskim. Debiutował w 1919 wierszem pt. „Plaż Wisły”, na łamach *Tygodnika Ilustrowanego* (nr 21), a jako prozaik opowiadaniem pt. „Blokhaus pod Syreną” (nr 47, 48/49). Podczas pobytu w Warszawie zaangażował się w działalność Instytutu Mesjanistycznego i wkrótce został jego członkiem. W październiku 1919, w stanie ciężkiego rozstroju nerwowego (nawrót choroby psychicznej, na którą cierpiał od młodości), trafił do szpitala w Krakowie, a w związku z postępem choroby, zimą 1920 ponowił kurację. Przez cały ten czas nie zaprzestawał działalności twórczej. Od marca 1920 pracował jako referent w Naczelnym Komitecie Organizacyjnym „Żołnierza Polskiego” w Warszawie; m.in. w redakcji pisma *Placówka. Ilustracja Polska*, gdzie ogłaszał wiersze i prozę (m.in. podp. Eu-Ko-Ma). W czasie wojny polsko-bolszewickiej był początkowo propagandystą w Sekcji Opieki nad Żołnierzem Ministerstwa Spraw Wojskowych, a potem prowadził referat literacki w Głównym Inspektoracie Armii Ochotniczej, dowodzonej przez J. Hallera. Pełniąc obowiązki adiutanta gen. J. Hallera, walczył w sierpniu 1920 pod Warszawą, a następnie brał udział w pościgu za cofającymi się oddziałami bolszewickimi. 31 grudnia 1920 został awansowany na porucznika. Po kolejnym ataku choroby nerwowej i spędzeniu trzech miesięcy w szpitalu (grudzień 1920-marzec 1921), został w 1921 wycofany ze służby liniowej. Powróciwszy do Warszawy, zajmował się pracą literacką. Współpracował nadal z *Tygodnikiem Ilustrowanym* (do 1921); opowiadania, felietony i wiersze

publikował nadto m.in. w *Rzeczypospolitej* (1920-22), *Straży nad Wisłą* (1920), *Bluszczu* (1921-22). Był członkiem Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy Polskich. Jesienią 1921 zachorował na zapalenie płuc, co spowodowało rozwój gruźlicy. Na początku grudnia tego roku wyjechał do sanatorium w Zakopanem. Kontynuował pracę nad powieścią pt. „Mojra”, opartą na realiach ukraińskich (nie ukończona). Zmarł 19 kwietnia 1922 w Zakopanem. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Virtuti Militari V klasy, Krzyżem Walecznych oraz Krzyżem Niepodległości.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Skillu – lwim sercu, Chrzastostawie – błędnym rycerzu i ich wyprawie na niezdobytą Płos. Ballada szkocka. Powst. 1918. Druk w: Z. Chrzastowski: *Legenda murmańska*. Wwa 1935 s. 217-225.

2. Wigilia. Poemat dramatyczny. *Straż nad Wisłą* 1920 nr 9/10 s. 11-22. Praprem. Wwa, T. Bagatela 1922.

3. Koń na wzgórzu. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1921, 266 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1922], wyd. 3 [1923], wyd. 4 [1934], wyd. 5 1939; Londyn: Pol. Biuro Wydawn. Światpol 1945, 181 s.; Rzym: YMCA przy APW [Armii Pol. na Wschodzie] 1945; z posł. A. Lama Łódź: Epos 1991; Wwa: Alfa 1991.

Zawartość: Wielka bitwa narodów; Blokhaus pod Syreną; Powiastka o Makolągwie; Dzieje Bałki murmańskiej; Miodowy tydzień na Ukrainie; Na dalekim cmentarzu; „Tam, gdzie ostatnia świeci szubienica”; Państwo ponurej anegdoty; Cor cordium Poloniae; Koń na wzgórzu. — Z głosów o E.M.

Przekł. ang.: The horse on the hill and other stories. *Selected Library of Polish Authors* [ok. 1926] ser. 1 nr 4.

Adapt. radiowa opowiadania pt. Wielka bitwa narodów: Radio 1928.

4. Dzieje Bałki murmańskiej. Historia o białej niedźwiedzicy. Wwa: Gebethner i Wolff [1922], 50 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1934]; Bari: Dział Wydawn. Delegatury PCK przy 2 Korpusie 1946, powiel.; Cz. 1-2. Szkocja [b.m.]: Wydawn. Lit. Służby Opieki nad Żołnierzem I Grupy Dywizji [Polskiego] [Korpusu] [Przysposobienia] i [Rozmieszczenia] 1947, 24 + 20 s., powiel. Zob. poz. 3.

5. Pod lazurową strzechą. Poezje. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922, 109 s.

Cykle: Morze, ziemia, niebo; Jasnosmutny erotyk; Poematy wojenne; Patria; Pod lazurową strzechą.

6. Tam, gdzie ostatnia świeci szubienica. Opowiadanie z dziejów tułaczki żołnierza polskiego na obczyźnie w latach Wielkiej Wojny. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 48 s. Zob. poz. 3.

7. Na dalekiej północy. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 48 s. Wyd. 2 tamże 1937.

Zawiera z poz. 3: Dzieje Bałki Murmańskiej; Tam, gdzie ostatnia świeci szubienica.

8. Blokhauz pod Syreną. [Opowiadanie]. Szkocja [b.m.]: Wydawn. Lit. Służby Opieki nad Żołnierzem I Grupy Dywizji PKPR [Pol. Korpusu Przystosowania i Rozmieszczenia] 1945-1948, 23 s., powiel. Wyd. nast. łącznie z Wielka bitwa narodów pt.: Blokhauz pod Syreną; Wielka bitwa narodów. Brema: Książ. Domu Pol. 1946, 31 s. Zob. poz. 3.

9. Miodowy tydzień na Ukrainie. [Opowiadanie]. Szkocja [b.m.]: Wydawn. Lit. Służby Opieki nad Żołnierzem I Grupy Dywizji PKPR [Pol. Korpusu Przystosowania i Rozmieszczenia] 1946, 31 s., masz. powiel. Zob. poz. 3.

10. Dzieje Bałki Murmańskiej i Koń na wzgórzu. [Wyd. łącznie z:] A. Mickiewicz: Opowiadanie Sobolewskiego. Budapeszt: *Więści Pol.* 1940, 48 s. Zob. poz. 3.

11. Koń na wzgórzu. [Opowiadanie]. [Wwa: Bibl. Lit.*] 1980, 25 s. Zob. poz. 3.

12. Opowiadania. Kr.: Wydawn. Pol.* 1981, 30 s.

13. Koń na wzgórzu i inne opowiadania. Wwa: ABC* 1984, 257 s.

14. Koń na wzgórzu. [Opowiadania]. Wr.: Akademia Sztuk Wszelakich [Rada Oświaty Niezależ. Region Dolny Śląsk*] [19]85, 47 s.

Zawiera z poz. 3: Cor cordium Poloniae; Koń na wzgórzu.

15. Koń na wzgórzu. Opowiadania. Cz. 1. Słowo o autorze: Z. Dębicki. Wwa: Pokolenie* 1986, 91 s.

Zawiera z poz. 3: Blokhauz pod Syreną; Dzieje Bałki Murmańskiej; Miodowy tydzień na Ukrainie; Państwo ponurej anegdoty; Cor cordium Poloniae.

Cz. 2 nie została opublikowana.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (R. Loth). — LP (red.). — G. Łukomski: E.W. W: Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945. T. 2. Cz. 1 (Zeszyt próbny). Koszalin 1991.

[Koń na wzgórzu:] E. Breiter. *Skamander* 1921 z. 14/15; A. Grzymała-Siedlecki: Powitanie talentu; Wojujący kościół polskości; Humor w nowelach M.; Toast na cześć ducha. *Rzeczpospolita* 1921 nr 231, 236, 239 wyd. poranne, 247 wyd. wieczorne. — P. Kleczkowski: La guerre dans la littérature polonaise. Le cheval sur la colline. *La Pologne*, Paryż 1922 nr 24; S. Kończakowski. *Książka* 1922 nr 8/12; Z.L. Zaleski: Un narrateur humoriste nostalgique d'une Odyssée polonaise à travers la grande guerre, E.M.: „Le cheval sur la colline”. *Mercur de France*, Paryż 1922 t. 159. — O. Ortwin. *Prz. Warsz.* 1923 nr 18 [rec.: Pod lazurową strzechą]. — W. Piotrowicz: Miłosierdzie ziemi. *Tyg. Wil.* 1925 nr 7. — K. Serini: Religia w utworach M. *Głos Ewang.* 1926 nr 22, 24-26. — Z. Dębicki: E.M. W tegoż: Portrety. Ser. 2. Wwa 1928. — J. Braun: E.M. (W dziesięciolecie zgonu). *Zet* 1932 nr 16. — J. Szokalski: Życie E.M. *Marcholi* 1938 nr 1. — J. Koprowski: Przypomnienie M. *Nowe Książ.* 1992 nr 1. — K. Polechoński: E. Korwin-M. — przyczynę do legendy. *Kresy* 1992 nr 12.

B.T.

MANDALIAN Andrzej

ur. 1926

Pseud.: a.m.; A.M.; alfa; amen; (amen); Amen; an; (an); X-666. Poeta, tłumacz.

Urodzony 6 grudnia 1926 w Szanghaju (Chiny) w rodzinie inteligenckiej; syn Tadeusza Mandaliana i Teodory Feder, działaczy Komunistycznego Ruchu Międzynarodowego, uczestników rewolucji w Chinach i wojny domowej w Hiszpanii. Od 1927 przebywał w Związku Radzieckim. Podczas II wojny światowej uczył się w Technikum Budowy Maszyn w Moskwie. Po zdaniu matury w 1945, podjął studia medyczne w Drugim Instytucie Medycznym na wydziale wieczorowo-korespondencyjnym Instytutu Literackiego przy Związku Pisarzy Radzieckich im. M. Gorkiego. W tym okresie pisał wiersze w języku rosyjskim oraz był członkiem Koła Młodych przy redakcji gazety *Komsomolskaja Prawda*. W 1947 przyjechał na stałe do Polski. W 1948-51 kontynuował studia medyczne w Akademii Medycznej w Warszawie. Od 1948 był członkiem PPR (następnie PZPR). Debiutował w 1950 wierszem pt. „Świerczewski”, opublikowanym w *Nowej Kulturze* (nr 28). Wiersze, felietony, artykuły publikował m.in. na łamach *Nowej Kultury* (1951-59; podp. też: alfa, amen, (amen), an; w 1952-53 i 1956-59 członek zespołu redakcyjnego, w 1957-59 stała współpraca) oraz *Trybuny Wolności* (1951-55). Od 1953 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W tymże roku otrzymał nagrodę Zarządu Głównego ZMP w dziedzinie poezji. W latach późniejszych prowadził wraz z Andrzejem Konicem telewizyjne „Studio poetyckie młodych”. Od 1967 współpracował z Polskim Radiem, jako autor słuchowisk. Oprócz twórczości oryginalnej zajmował się także twórczością przekładową z literatury rosyjskiej. Wiersze, artykuły, opowiadania, recenzje oraz tłumaczenia wierszy i prozy zamieszczał zwłaszcza w miesięczniku *Twórczość* (1968-70) oraz w *Literaturze* (1972-77, 1989; tu artykuły i felietony podp. m.in. Amen). Zawał związek małżeński z Joanną Rapacką, sławistką. W styczniu 1976 podpisał „Memoriał 101”, wyrażający protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL, i został objęty zakazem druku. W 1977 wystąpił z PZPR. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzisiaj. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1951, 34 s. Przedr. zob. poz. 3.

Adapt. teatr. pt. Dzisiaj. Oprac.: M. Staniewicz. W: Oni walczyli o Polskę Ludową. Wwa 1952 s. 136-158.

2. Wiosna sześciolatki. Wiersze. [Autorzy:] A. Braun, ..., W. Woroszyński. Wwa: KiW 1951, 69 s. Tu 6 wierszy A.M.

3. Słowa na co dzień. Wwa: Czyt. 1953, 91 s.
Wiersze z l. 1950-1952 oraz poemat „Dzisiaj” [poz. 1].

4. Płomienie. Poemat. *Nowa Kult.* 1954 nr 7 s. 1, 4-5. Wyd. osob. Wwa: MON 1954, 64 s. Wyd. 2 tamże Wwa 1954.

5. Czarny wiatr. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 57 s.

6. Przygoda noworoczna, Scenariusz filmowy i dialogi ... Ekran, 1963.

7. Zakochani są między nami. Scenopis. [Współaut.:] J. Rutkiewicz. Łódź: Zespół Realizatorów Filmowych „Studio” 1963, 173 k., powiel. Ekran. 1965.

Scenopis powstał na podstawie scenariusza A.M. pt. „Plaża”. Powst. 1960.

8. Krajobraz z kometą. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1976, 51 s.

Cykle: „Złota legenda”, Notatki florenckie, — oraz Wiersze z różnych lat.

9. Egzorcyzmy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1981, 53 s.

Zawartość: Cz. I; Cz. II. Odlamki z żywota św. Onucego Kościola Koła Doskonałego wysp Barbaria Felix patrona; Cz. III. Faldery.

10. Adopcja. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Zajczkowski. Ekran. 1984.

11. Na psa urok. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1985, 111 s.

Zawartość: Na psa urok; Stop klatka. (Opowiadanie spod psiej gwiazdy).

12. Operacja „Kartagina”. [Powieść]. Wwa: NOWA* 1985, 196 s.

Podp.: X-666.

13. Czerwona orkiestra. [Opowiadania]. Wwa: NOWA 1993, 127 s.

Zawartość: Przyziarnka do gry w trzy karty. [Powst. 1989]; Czerwona orkiestra. [Powst. 1991].

Słuchowiska radiowe oryginalne, m.in.: *Przy-
powieść o głuchym mieście i wędrownym grajku.* Radio 1967. — *Szczęście Fernanda Korteza.* Radio 1970. — *Spacerkiem w pogodną popołudnie.* Radio 1974. — *Baśnie z 1001 nocy.* Cz. 1-2. Radio 1982. — *słuchowiska tłumaczone lub adaptowane:* *Droga przez mękę* [wg A. Tołstoja]. Adapt. fragm. Radio 1961. — T. Mann: *Mario i czarodziej.* Adapt. ... Radio 1962. — J. Steinbeck: *Grona gniewu.* Adapt. pt. „Kalifornia, ziemia obiecana” ... Radio 1962. — M. Gogol: *Martwe dusze.* Adapt. ... Radio 1964. — W. Niekrasow: *Łońka.* Adapt. ... Radio 1964. — A. Tołsoj: *Żmija.* Adapt. ... Radio 1964. — G. Benet: *Diabeł i Daniel Webster.* Adapt. ... Radio 1965. — K. Paustowski: *Dalekie lata.* Adapt. pt. „Motyl z wyspy Borneo” ... Radio 1968. — E. Kozakiewicz: *Dwaj w stepie.* Adapt. ... Radio

1969. — K. Čapek: *Komisarz Majzlik prowadzi śledztwo.* Adapt. ... Radio 1970. — M. de Cervantes Saavedra: *Don Kichot z la Manchy.* Cz. 1-3. Adapt. ... Radio 1971. — A. Dumas: *Trzej muszkieterowie.* Adapt. ... Radio 1971. — Kuszenie Grigora z Gerhard. *Słuchowisko wg poetyckich tekstów staroarmieńskich.* Tłum. i oprac. ... Radio 1971. — R.L. Stevenson: *Czarna strzała.* Adapt. ... Radio 1971. — A. Gajdar: *Szkoła.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1972. — J. Broszkiewicz: *Zabawa w Ferrarze.* Adapt. ... Radio 1973. — W. Aksjonow: *Buble, beczki, masa transportowa.* Tłum. ... Radio 1975. — W. Katajew: *Samotny, biały żagiel.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1975. — W. Tenn: *Transakcja.* Tłum. i adapt. ... Radio 1975. — H. Sienkiewicz: *W pustyni i w puszczy.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1977. — S. Żeromski: *Popioły.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1978. — M. Bułhakow: *Mistrz i Małgorzata.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1979, 1980. — F. Rabelais: *Gargantua i Pantagruel.* Adapt. pt. „Kuchnia mistrza Rabelais’go” ... Radio 1979. — W. Scott: *Ivanhoe.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1979. — M. Gogol: *Noc wigilijna.* Adapt. ... Radio 1980. — R. Kipling: *Księga dżungli.* Adapt. ... Radio 1980, 1981. — W. Hugo: *Nędznicy.* Adapt. fragm. pt. „Barykada na Konopnej” ... Radio 1981. — L. Tołstoj: *Wojna i pokój.* Cz. 1-2. Adapt. pt. „Książę Andrzej” ... Radio 1981. — J. Swift: *Podróż Guliwera.* Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1984.

Przekłady i adaptacje

1. W. Aksjonow: *Szkoda, że was tam nie było.* [Opowiadania]. Przeł.: Z. Fedeki, ... Wwa: PIW 1971, 229 s.

2. *Dama pikowa.* Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Morgenstern. Ekran. 1972.

Według noweli A. Puszkina.

3. H. Fallada: *Każdy umiera w samotności.* Adapt. pt. *Czas Otrona Quangla.* ... TV 1972.

4. V. Popa: *Boczne niebo.* [Wiersze]. Przeł. z serb.-chorw. ... Wwa: PIW 1975, 76 s.

5. S. Kaputikian: *Drzewo orzechowe.* [Wiersze]. Wybór i wstęp: A. Pomorski. Tłum. z ros.: ..., S. Pollak, A. Pomorski. Wwa: PIW 1980, 48 s.

6. B. Okudźawa: *Wędrówki dyletantów. Z zapi-
sków porucznika rezerwy Amirana Amilachwarie-
go.* [Powieść]. T. 2 przeł. ... Wwa: PIW 1981, 300 s.

7. Arakel z Tebruzu: *Księga dziejów. Kronika
ormiańska.* Przeł. z ros.: W. Dąbrowski i ... Wstęp:
W. Hensel. Wwa: PIW 1981, 607 s.

8. E. Ginzburg: *Stroma ściana.* T. 1. [Wspomnie-
nia]. Przeł. ... Wwa: Czyt. 1990, 282 s.

9. Grzegorz z Nareku: *Księga śpiewów żalobli-
wych.* Wybór, wstęp, przyp. ... Przeł.: ..., W. Dą-
browski, A. Kamińska, T. Lechowska, M. Staro-
wiewski, W. Woroszyński. Wwa: PIW 1990, 454 s.

M

Wstęp A.M. pt. „Narek”, s. 5-62. — Tłum. z przekł. filol. na język ros.; — przel. A.M. z wyjątkiem: Słowo 3, ustęp 2; Słowo 21, ustęp 3; Słowo 23, ustęp 3; Słowo 27, ustęp 2; Słowo 30; Słowo 77, ustęp 1-3; Słowo 80, ustęp 2; Słowo 95, ustęp 2 i 3.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1-5, 7, 9.

Prace redakcyjne

1. E. Czarenc: Poezje wybrane. Wybrał i zredagował ... Wstęp: G. Emin. Wwa: PIW 1962, 180 s.
Tu m.in. wiersze w tłum. A.M.

2. N. Astafiewa: Wiersze. Wybór: ..., W. Woroszyński. Wwa: PIW 1963, 54 s.
Tu m.in. wiersze w tłum. A.M.

3. G. Emin: Wiersze. Wybór ... Wwa: PIW 1966, 47 s.
Tu m.in. wiersze w tłum. A.M.

4. E. Jewtuszenko: Wiersze. Wybór ... Wwa: PIW 1967, 49 s.
Tu m.in. wiersze w tłum. A.M.

5. Stara poezja armeńska. Wybrał, wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: PIW 1970, 242 s.
Tu też wiersze w tłum. A.M.

6. Antologia nowoczesnej poezji rosyjskiej 1880-1967. Wybór: W. Dąbrowski, ..., W. Woroszyński. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1971, 535 + 415 s.

7. E. Jewtuszenko: Wiersze. Wybór ... Wwa: PIW 1971, 57 s.
Tu też wiersze w tłum. A.M.

8. Symboliści i akmeiści rosyjscy. [Antologia]. Wybór i wstęp: W. Dąbrowski, ..., W. Woroszyński. Wwa: PIW 1971, 333 s.

9. B. Okudźawa: Wiersze i ballady. Wybór ... Wwa: PIW 1974, 87 s.
Tu też wiersze w tłum. A.M.

10. A. Isaakian: Wiersze. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1979, 191 s.
Tu też wiersze w tłum. A.M.

11. W. Dąbrowski: Portret trumienny. [Wiersze]. Z teki pośmiertnej wyboru dokonał ... Wwa: Czyt. 1982, 133 s.

12. W. Dąbrowski: Poezje wybrane. Wstęp i wybór ... Wwa: LSW 1983, 125 s.

Zob. też Przekłady i adaptacje poz. 9.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1996. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

A. Drawicz: Wiersze o nowej wiosnie. *Wiesź* 1952 nr 38 [rec.: Wiosna sześcioletki]. — [Dzisiaj:] L. Herdegen: *Poemat* A.M. *Życie Lit.* 1952 nr 13; G. Lasota: *Patos walki*. *Nowa Kult.* 1952 nr 19; J. Śpiewak: *Twórczość* 1952 nr 3. — J. Łukasiewicz: *Poeta ascezy i patosu*. *Dziś i Jutro* 1953 nr 31 [rec.: Słowa na co dzień]. — W. Dąbrowski: *Czas narodzin*. *Tryb. Ludu* 1954 nr 222 [rec.: *Plomienie*]. — A. Kamińska: *Niektóre problemy młodej poezji*. *Nowa Kult.* 1954 nr 6 [tu też rec.:

Słowa na co dzień]. — M. Głowiński: *Życie Lit.* 1955 nr 6 [rec.: *Plomienie*]. — W. Wirpsza: *Poezja i czerwony ołówek*. *Nowa Kult.* 1958 nr 7 [rec.: *Czarny wiatr*]. — [Przygoda nowoczesna:] K. Eberhardt: *Pomiędzy liryzmem a surowym realizmem*. *Film* 1964 nr 1; Z. Klaczyński: *Najtrudniejsza jest prostota*. *Kultura* 1964 nr 2; A. Markowski: *Niepotrzebna przygoda*. *Ekran* 1964 nr 2. — [Antologia nowoczesnej poezji rosyjskiej 1880-1967. Wybór ...] F. Nieuważny: *W kręgu dwudziestowiecznej poezji rosyjskiej*. *Poezja* 1972 nr 12; S. Pollak: *Kłopoty antologistów*. *Twórczość* 1972 nr 9 [dot. też: *Symboliści i akmeiści rosyjscy*]. — F. Kamecki: *Gra pod krzyżem*. *Wież* 1977 nr 7 [rec.: *Krajobraz z kometą*]. — [Egzorcyzmy:] J. Gondowicz: *Od Chicago do Tobolska*. *Nowe Książ.* 1981 nr 12; J. Neuberg: *W siłach mowy zależnej*. *Opole* 1981 nr 12; M. Kąkiel: *M. a odnowa*. *Poezja* 1982 nr 7. — M. Lalak: *Nie tylko o psie*. *Nowe Książ.* 1985 nr 11 [rec.: *Na psa urok*]. — A. Wirowski: *Przeciw bładookiemu diabłu*. *Krytyka* 1987 nr 25 [rec.: *Operacja „Kartagina”*]. — J. Łukasiewicz: *„Dzisiaj” — poemat agitacyjny*. W tegoż: *Oko poematu*. *Wr.* 1991. — [Czerwona orkiestra:] T. Drewnowski: *Życiowy temat*. *Polityka* 1994 nr 9; J. Ingłot: *W czerwonym Eldorado*. *Życie Lit.* 1994 nr 93; R. Matuszewski: *„Polacy zawsze zdradzali swoją ojczyznę — Rosję”*. W tegoż: *Oliśnienia i świadectwa*. Wwa 1995.

K.B.

MANN Maurycy 1880-1932

Krypt.: M.M.

Historyk literatury, komparatysta, romanista.

Urodzony 14 sierpnia 1880 w Warszawie; syn Alfonsa Manna, przemysłowca, i Marii z domu Savary de Villard. W 1890-99 uczęszczał do II Gimnazjum Filologicznego w Warszawie. W 1901-05 studiował polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1902 artykułem pt. „Z papierów po Wincentym Polu. (W 30-tą rocznicę śmierci poety)”, opublikowanym w *Bluszczu* (nr 50/51). W 1907 uzyskał doktorat na podstawie drugiego tomu monografii „Wincenty Pol. Studium biograficzno-literackie” (promotor prof. Józef Tretiak). Następnie do 1909 przebywał jako stypendysta AU w Paryżu, studiując w École des Chartres (kształcącej archiwistów i bibliotekarzy), na Sorbonie i słuchając wykładów w Collège de France (m.in. Henri Bergsona, Josepha Bédiera, Georges'a Dumasa). Odbił również w tym czasie teoretyczny i praktyczny kurs bibliografii i bibliotekoznawstwa. Ożenił się z Wacławą Purwin, nauczycielką języka francuskiego. Od 1908 był członkiem Komisji do badań w Zakresie Historii Literatury i Oświaty w Polsce (potem Komisji Historii Literatury Polskiej) AU. W 1911 habilitował się na UJ w zakresie nowożytnej literatury powszechnej, na podstawie pracy „Rozwój syntezy literackiej od jej początków do Gervinusa”. Od 1912 pracował na UJ na stanowisku docenta najpierw w I Katedrze Historii Literatury Polskiej, a od 1915 w Katedrze Filologii Romańskiej. W pracy badawczej zajmował się komparatystyką, a także polską literaturą okresu romantyzmu i pozytywizmu. W 1913-14 przebywał przez kilka miesięcy w Paryżu, uczest-

nicząc w międzynarodowym specjalistycznym seminarium doktoranckim prof. Gustawa Lanson'a. W 1916 otrzymał nagrodę Towarzystwa Naukowego Warszawskiego; w tymże roku został członkiem rzeczywistym Towarzystwa (a w 1929 członkiem zwyczajnym). W 1919 objął jako profesor nadzwyczajny Katedrę Filologii Romańskiej na Uniwersytecie Warszawskim, w której założył bibliotekę romanistyczną i prowadził wykłady z zakresu italinistyki oraz innych literatur i języków romańskich. W 1929 został członkiem Komisji do Badań z Zakresu Literatury i Oświaty, a w 1931 Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. Zmarł 28 listopada 1932 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O naszym pocie Bohdanie Zaleskim. Kr.: Prawda 1903, 47 s.

Podp.: M.M.

2. Wincenty Pol. Studium biograficzno-literackie. T. 1-2. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1904, 1906, 402 + 464 s. Wyd. nast. tamże: 1914, 1916.

Rozprawa doktorska (t. 2).

3. Rozwój syntezy literackiej od jej początków do Gervinusa. *Rozpr. Wyd. Filol. Akad. Umiejętności* 1911 t. 48 s. 230-360; odb. Kr.: AU 1911, 131 s.

Rozprawa habilitacyjna.

4. „Poganka” Narcyzy Żmichowskiej. Geneza, źródła artyzmu i idea utworu. Wwa: E. Wende i Sp. 1916, 111 s. Tow. Nauk. Warsz. Wyd. I Językoznawstwa i Literatury.

5. „Nowa Heloiza” Jana Jakuba Rousseau. Studium literackie. *Rozpr. Wyd. Filol. Akad. Umiejętności* 1917 t. 56 s. 172-264; odb. Kr.: AU, G. Gebethner i Sp. 1917, 95 s.

6. O literaturze porównawczej. Szkic informacyjny. *Rok Pol.* 1917 nr 11 s. 52-70; odb. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1918, 23 s.

7. Rozwój powieści w Polsce. Cz. III. Od r. 1831 do naszych czasów. W: *Encyklopedia polska*. T. 22. Dzieje literatury pięknej w Polsce. Cz. 2. Kr.: Wydawn. AU 1918 s. 135-187.

8. Zagadnienia podziału w historii literatury. Wwa, Lw.: Książ. Pol. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych 1921, 45 s. Tow. Nauk. Warsz. Prace Filol.

9. Echa włoskie w poezji Adama Asnyka. Wwa: [b.w.] 1926, 80 s.

10. Jak się uczyć literatury włoskiej? Poradnik bibliograficzny dla studentów i samouków. Wwa, Kr., Lubl.: Gebethner i Wolff 1928, 67 s.

11. Włochy. [Odczyt]. Wwa: Wyd. Koła Historyków Studentów UW 1928, 23 s. Przedr. w: Naj-

nowsze prądy umysłowe zachodniej Europy. 4 odczyty. Wwa 1929.

12. Benedetto Croce, jego estetyka i krytyka literacka. Wwa 1930, 208 s. Tow. Nauk. Warsz. Wyd. Językoznawstwa i Literatury.

13. Literatura włoska. W: *Wielka literatura powszechna*. T. 2 cz. 1. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1932/33 s. 85-254. Dodruk Wwa 1959.

Przekład

1. Żywot Łazika z Tormesu. Przeł., wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: Tow. Wydawn. Ignis 1923, 101 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; Wwa: PIW 1959; Tekst porównał z oryginałem i przeł. wyodrębnione kursywą fragm. M. Minc. Wwa: KiW 1989.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szatagan). — PSB (M. Brahmner). — BUP cz. 1.

[Wincenty Pol.] I. Chrzanowski. *Książka* 1904 nr 4, 1907 nr 5; J. Kallenbach: Nowa książka o Wincencie Polu. *Tyg. Il.* 1904 nr 19; S. Tarnowski. *Prz. Pol.* 1904/1905 t. 153 z. 2, 1906/1907 t. 163 z. 2; S. Zdziański. *Muzeum* 1904 nr 8/9; M. Janik. *Krytyka* 1907 t. 1. — [Rozwój syntezy literackiej od jej początków do Gervinusa:] M. Kridl. *Bibl. Warsz.* 1911 t. 4; Z. Łempicki. *Pam. Lit.* 1912 z. 4. — K. Wojciechowski: Synteza czy materiał do syntezy. *Kwart. Hist.* 1918 z. 4 [rec.: Rozwój powieści w Polsce]. — [Echa włoskie w poezji Adama Asnyka:] L. Oppenheimówna. *Świat Lit. i Teatr.* 1926 nr 4; G. Maver. *Rivista di Letterature Slave*, Rzym 1927 nr 4; Z. Szymdłowa. *Ruch Lit.* 1927 nr 4. — [Włochy:] A. Barta: Croce, futurizm, faszyzm. *Głos Praudy* 1928 nr 240; E. Damiani. *Leonardo*, Rzym 1928; [P. Hulka-Laskowski] phl. *Wiad. Lit.* 1928 nr 19. — Z. Matuszewiczowa: Monografia o Benedetto Crocem. *Prz. Lit.* 1930 nr 4 [rec.: Benedetto Croce, jego estetyka i krytyka literacka]. — A. Tretiak: *Sp. M.M. Roczn. TNW* 1933. — S. Pieczara: Działalność naukowa i pedagogiczna profesora M.M. *Sprawy Pozn. Tow. Przej. Nauk za 1973* *Wyd. Filol.-Filoz.* nr 91 [streszcz. referan]. **A.Sz.**

MAŃKOWSKI Jerzy
1928-1979

Pseud.: (Fix); j.m.; J.M.; J.T.; Jan Adamski; Jerzy; Jerzy Szary; Jerzy Tojza; Jerzy Tojza-Mańkowski; Jur; Maria Dolina; Wojciech Olszyna.
Prozaik, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 26 marca 1928 w Poznaniu w rodzinie chłopskiej; syn Jana Mańkowskiego i Rozalii z Czerniaków. Po wybuchu II wojny światowej, w grudniu 1939 został wraz z rodziną przesiedlony do wsi Wierzbka pod Kielcami w Generalnej Guberni, gdzie przebywał do lutego 1945. Następnie powrócił do Poznania i pracował zarobkowo m.in. na kolei, w zakładzie elektromechanicznym i w drogerii. Równocześnie uczył się w Gimnazjum i Liceum im. Jana Kantego; w 1949 zdał tzw. małą maturę. W tymże roku debiutował opowiadaniem pt. „Gajowy”, opublikowanym na łamach dziennika *Głos Wielkopolski* (nr 246; utwór nagrodzony w konkursie literackim czasopisma); drukował tu

opowiadania i artykuły także w następnych latach. W 1950 zdał eksternistycznie maturę w Liceum im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu i rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM). W czasie studiów rozwijał twórczość literacką i publicystyczną, współpracował z gazetką redagowaną na Wydziale Filologii UAM oraz drukował drobne artykuły i opowiadania w prasie. W 1953 otrzymał dyplom ukończenia studiów wyższych I stopnia i rozpoczął pracę jako dziennikarz w poznańskim oddziale *Słowa Powszechnego*; drukował tu do 1961 artykuły i recenzje na tematy kulturalne. Zawarł związek małżeński z Marią Toją. W 1955-65 był przez dwie kadencje radnym Dzielnicowej Rady Narodowej Grunwald i sekretarzem Komisji Ochrony Porządku i Bezpieczeństwa Publicznego. W 1957 jako eksternista uzyskał stopień magistra. W 1961 podjął pracę jako kierownik działu oświaty w poznańskim Pałacu Kultury (zorganizował tu jeden z pierwszych w Polsce klubów seniora). Artykuły, opowiadania, recenzje literackie i teatralne drukował w tym czasie m.in. na łamach *Kierunków* (1959-62), *Kultury* (1960-61), *Gazety Poznańskiej* (1962-74), *Zeszytów Wielkopolskich* (1964-72; tu cykl pt. „Wielkopolska kronika kulturalno-oświatowa”). W 1964 został członkiem PZPR. Od tegoż roku pracował w redakcji teatru i publicystyki kulturalnej Ośrodka Telewizji Polskiej w Poznaniu. Był autorem lub współautorem kilku cykli programowych, m.in. „Telewizyjnego przeglądu kulturalnego”, licznych scenariuszy do „Estrady poetyckiej” (1967-77) i widowisk słowno-muzycznych. Współpracował także z Polskim Radiem; ogłaszał tu swoje słuchowiska oraz felietony, recenzje, eseje, programy poetyckie i wywiady, m.in. w audycjach „Magazyn literacki”, „Cztery pory roku”, „Pisarz i książka” oraz „Portret pisarza”. Należał do SDP. W 1969 został członkiem ZLP (w 1970-78 członek zarządu Oddziału Poznańskiego ZLP, w 1977-79 opiekun Koła Młodych Oddziału, do 1978 członek Komisji Współpracy z Centralną Radą Związków Zawodowych przy Zarządzie Głównym ZLP). W 1970-79 był członkiem Komisji Kultury WRZZ w Poznaniu, w 1973-75 członkiem Komisji Oświaty i Kultury Dzielnicowej Rady Narodowej, a od 1975 członkiem Wojewódzkiego Komitetu Przeglądu Aktywności Kulturalnej Ludzi Pracy w Poznaniu. Działal w Oddziale Poznańskim Stowarzyszenia Marynistów Polskich. Przez wiele lat prowadził w Zakładach Przemysłu Metalowego H. Cegielskiego w Poznaniu akcję upowszechniającą czytelnictwo wśród załogi. Założył i prowadził przy bibliotece zakładowej Klub Piszących Pracowników Zakładu; był współorganizatorem konkursu na wspomnienia robotnicze pt. „Saga Cegielszczyków”. Równocześnie kontynuował twórczość literacką i publicystyczną; artykuły, opowiadania i re-

cenzie drukował w tym czasie m.in. nadal w *Głosie Wielkopolskim* (do 1979), a także w *Kronice Wielkopolskiej* (1973-79; tu cykl „Kronika wydarzeń”) i *Gazecie Zachodniej* (kontynuacja *Gazety Poznańskiej*; 1975-79). W 1975 otrzymał nagrodę m. Poznania i województwa poznańskiego za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1971), Złotym Krzyżem Zasługi (1976), Odznaką Honorową m. Poznania (1976), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Piłskiego” (1978), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Konińskiego” (1979). Zmarł nagle 4 grudnia 1979 w Będzinie; pochowany w Poznaniu. Pośmiernie został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979).

TWÓRCZOŚĆ

1. Ballada sierpniowa. [Powieść]. Pozn.: WP 1966, 145 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1972. Por. poz. 5.

2. Bajkowy samowar. Widowisko noworoczne dla dzieci i młodzieży. Praprem. Pozn., Pałac Kultury 1967.

3. Spoza gór i rzek. Widowisko słowno-muzyczne. [Współaut.:] R. Urban. Praprem. Gniezno, T. im. A. Fredry 1968.

4. Najpiękniej umiera gałąź. [Powieść]. Pozn.: WP 1969, 214 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; Wwa: Wydawn. CRZZ 1972; wyd. 4 Pozn.: WP 1980. Por. poz. 6.

Ogólnopolska Nagroda Literacka CRZZ w 1969. Przekł. bułg.: Naj-krasivo umira klon't. Roman. [Przet.] I. V'lev. Plovdiv 1977.

5. Ballada żołnierska. Scenariusz telewizyjny. TV 1970.

Adapt. poz. 1.

6. Najpiękniej umiera gałąź. [Scenariusz; współaut.:] A. Sokołowska. Wwa: [b.w.] 1970, 97 [k.], masz. powiel. Por. poz. 4.

7. Sztandar. [Scenariusz telewizyjny]. TV 1970. Por. poz. 9.

8. Pisarze Wielkopolski. Informator. [Współaut.:] N. Chadzinikolau. Pozn.: WP 1971, 221 s.

9. Zasypany piólnem ślad. [Powieść]. Pozn.: WP 1971, 224 s.

Utwór na motywach scenariusza telewizyjnego poz. 7.

10. Anna w moim życiu. Powieść. Pozn.: WP 1972, 208 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1976, wyd. 4 1978, wyd. 5 1987.

Przekł. bułg.: Anna v moja život. [Przet.] R. Miteva. Plovdiv 1985. — niem.: Anna in meinem Leben. [Przet.] P. Ball. Berlin 1977.

11. Miłość to potrafi. Powieść. Pozn.: WP 1975, 180 s.

12. Dwoje na wrzosowisku. [Powieść]. Pozn.: WP 1977, 230 s. Wyd. 2 tamże 1979.

13. Nie nauczyłem się od ziemi. Powieść. Pozn.: WP 1979, 253 s.

II nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim na powieść o tematyce górniczej, przyznana przez Min. Górnictwa i Oddz. Katowicki ZLP w 1978, oraz nagroda CRZZ w 1980.

14. Portret dziewanny smukłej. [Powieść]. Pozn.: WP 1982, 230 s.

I nagroda w konkursie Wielkop. Tow. Kult. w 1980.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Smutna zabawa. Radio 1960. — Zielone szkieleto jest różowe. Radio 1960. — Ballada o ślepym zegarmistrzu. Radio 1980.

Adaptacje

1. A. Wołodin: Starsza siostra. Adapt. ... TV 1967

2. F. Hebbel: Maria Magdalena. Adapt. ... TV 1968.

3. V. Sebko: Ojcowie. [Przeł.] M. Tywonek. Adapt. ... TV 1968.

4. J. Wojciechowski: Życiorys własny robotnika. Oprac. pt. Urodziłem się w mojej wiosce: S. Drozdowski, J. Perz. Adapt. ... Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1969.

Prace redakcyjne

1. Sto wierszy o nauczycielu i szkole. Antologia. Zebrał ... Pozn.: Pałac Kultury 1962, 136 s.

2. Poznań literacki. Książki i ludzie. [Autorzy:] F. Fornalczyk, Sz. Gąsowski, ..., J. Ratajczak. Praca zbior. pod red. [i z posł.] ... Pozn.: Pałac Kultury 1964, 152 s.

Tu też w opracowaniu J.M. 19 biografów.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1984. — LP (uzup.). — RL 1979 (A. Biernacki). — U. Bzdawka, P. Wiśniewska: Jerzy Mańkowski. Poradnik bibliograficzny. Pozn.: Woj. Bibl. Publiczna 1988, 47 s.

[Ballada sierpniowa:] F. Fornalczyk: Ballada o człowieku. W: Proza, poezja. Wybór szkiców i recenzji. Wwa 1966; W. Szwedowicz: Ballada o wojennym słońcu. *Nowe Książki*. 1966 nr 12; S. Melkowski: Jak to na wojenne ładnie. *Twórczość* 1967 nr 7, przedr. w teżoż: *Oczekiwania i zapowiedzi*. Łódź 1980. — [Najpiękniej umiera gałąź:] M. Jarochovska: Gałąź, która nie umiera. *Tyg. Kult.* 1969 nr 31; R. Marszałek: Własny ton. *Nowe Książki*. 1969 nr 17; A. Borycki, *Pomocze* 1970 nr 5. — [Zasypany piólnem ślad:] F. Fornalczyk: Przypowieść o ludzkiej solidarności. *Mies. Lit.* 1971 nr 11; D. Knyasz-Rudzka: Opowieść o partyzantach. *Nowe Książki*. 1971 nr 22. — S. Zieliński: Mimo wszystko. W teżoż: *Wycieczki balonem*. Nr 4. Wwa 1971 [rec.: Najpiękniej umiera gałąź]. — W. Kaczocho: Legenda o wojnie. *Tyg. Kult.* 1972 nr 36 [rec.: Zasypany piólnem ślad]. — S. Barańczak: Bunt wykluczonej albo Powieść „neoprodukcyjna”. W teżoż: *Ironia i harmonia*. Wwa 1973 [rec.: Najpiękniej umiera gałąź]. — [Anna w moim życiu:] L. Bugajski: O nowym życiu i tęsknocie. *Twórczość* 1973 nr 7; M. Jarochovska: Przywiedle kaczęce.

Życie Lit. 1973 nr 34; F. Fornalczyk: „Tęsknota za czymś, co się nigdy nie stanie”. *Nowe Książki*. 1973 nr 8; K.K. Pysiak: Jak zrobić powieść. *Literatura* 1973 nr 27. — A. Adamiak: O miłości i „przygłosciach”. *Nowe Książki*. 1975 nr 15 [rec. Miłość to potrafi]. — [Dwoje na wrzosowisku:] T. Błażejowski: Inżynier w roli Romea. *Nowe Książki*. 1977 nr 22; Z. Bauer: Schemat i treść. *Życie Lit.* 1978 nr 17; B. Kogut: Nie każde wrzosowisko raczy miodem. *Nurt* 1978 nr 1. — [Nie nauczyłem się od ziemi:] F. Fornalczyk: Elegijne wprowadzenie w epopeję regionu. *Nurt* 1979 nr 12; M. Gierycz: Powrót na Wielką Odkrywkę. *Nowe Książki*. 1980 nr 10; J. Kamiński. *Regiony* 1980 nr 4; J. Temer. *Polonistyka* 1980 nr 3; E. Zyman: Próba końskińskiej epopei. *Poglądy*. 1980 nr 9.

B.M.

MARCINIAK Rena

ur. 1947

Pełna forma nazwiska: Marciniak-Kosmowska.

Podpisywała utwory też: Marciniak-Nyczajowa.

Pseud.: Ada Filipowicz; Anna Głogowska; Berenika Opalińska; Klementyna Musurowicz; M.R.; Mar; Mar.; (MAR); R.M.; (rem); Rem; Rem.; REM; Rena.

Poetka, krytyk literacki.

Urodzona 14 stycznia 1947 we wsi Węgliska (Rzeszowskie) w rodzinie inteligentkiej; córka Stanisława Marciniaka, pracownika umysłowego, i Marii z Calków. Uczęszczała do Liceum im. A. Mickiewicza w Żołyni. Po zdaniu matury, w 1964 rozpoczęła studia polonistyczne początkowo na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1965 wyszła za mąż za Stanisława Nyczaję, poetę (rozwód 1978) i zamieszkała w Opolu, gdzie kontynuowała studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP). Debiutowała w 1965 wierszami ogłoszonymi w Polskim Radiu, a w 1966 utworem pt. „Wietnamska dziewczyna”, opublikowanym w *Trybunie Opolskiej* (nr 89); drukowała tu też w latach następnych. W tym czasie współredagowała studencki miesięcznik *Nasze Sprawy* oraz współpracowała z miesięcznikiem *Fama*. Już w czasie studiów podjęła pracę w Bibliotece Głównej WSP, gdzie pracowała nadal po uzyskaniu w 1968 magisterium. Brała aktywny udział w życiu literackim i kulturalnym Opolia; była członkiem Koła Młodych przy Oddziale Opolskim ZLP i Nauczycielskiego Klubu Literackiego oraz KKMP (za działalność w Radzie Krajowej KKMP otrzymała w 1970 Złoty Medal ZMW). W 1970 zrezygnowała z pracy w bibliotece i podjęła studia dziennikarskie na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Równocześnie w 1971-73 pracowała jako nauczycielka w Liceum Ogólnokształcącym w Opolu. Wiersze, artykuły, recenzje i szkice drukowała w tym czasie m.in. w pismach *Opole* (1970-73), *Tygodnik Kulturalny* (1971-78, z przerwami) i *Życie Literackie* (1971-87, z przerwami). Współredagowała *Kwartalnik Nauczyciela Opolskiego*. Była członkiem PZPR. W 1973 zamieszkała w Kielcach i podjęła pracę w miesięczniku *Przemiany*; prowadziła tu do 1977 dział literacki oraz drukowała swoje recenzje, wiersze, felietony i szkice literackie. Równocześnie jako starszy asystent prowadziła zajęcia

M

z poetyki i literatury współczesnej na Wydziale Filologii Polskiej tamtejszej WSP. Od 1975 pracowała w redakcji literackiej rozgłośni Polskiego Radia w Kielcach, dla której pisała też słuchowiska i felietony oraz przygotowywała audycje poetyckie. Wielokrotnie otrzymywała nagrody w konkursach i turniejach literackich. Była członkiem Ośrodka Kieleckiego KKMP. W 1977 przeniosła się do Warszawy. Pracowała początkowo w Staromiejskim Domu Kultury, jako konsultant literacki i redaktor miesięcznika *Okolice*, którego była współzałożycielem przy Radzie Krajowej KKMP, od 1979 wchodziła w skład kolegium redakcyjnego miesięcznika *Nowy Wyrzaz* (do rozwiązania pisma w 1981; drukowała tu od 1977). W 1981 wyszła za mąż za Andrzeja Kosmowskiego, tłumacza, handlowca. Wiersze i recenzje publikowała także m.in. w tygodniku *Radar* (1982-83; m.in. podp. Rena), w którego redakcji była zatrudniona. W 1984 została członkiem ZLP. W 1986 podjęła pracę jako redaktor w Młodzieżowej Agencji Wydawniczej, gdzie pełniła funkcję zastępcy redaktora naczelnego (do rozwiązania wydawnictwa w 1990). W 1990 weszła w skład kolegium redakcyjnego czasopisma *Integracje* oraz została społecznym wiceprezesem Fundacji Sztuki na rzecz *Integracji*. Podjęła współpracę z Polskim Radiem, jako autorka adaptacji literackich i słuchowisk poetyckich. Zajmuje się zagadnieniami z zakresu parapsychologii; współpracuje z miesięcznikami *Czwarty Wymiar* i *Wróżka*. Oznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1987). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Węzły. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1972, 32 s. KKMP przy ZG ZMW.
 2. Informator bibliograficzny KKMP 1959-1974. [Współaut.:] W. Wągiel. Wwa: KKMP przy ZG ZSMW 1974, 167 s.
 3. Krwiobieg. Wiersze nagrodzone w konkursie literackim „Ziemia Stefana Żeromskiego”. Kielce: Zarząd Woj. ZSMP; Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Miejs.; Kielecki Klub Lit. 1976, 46 s.
Nagroda w ogólnopolskim konkursie literackim „Ziemia Stefana Żeromskiego”, przyznana przez Urząd Woj. w Kielcach. *Przemiany* (Kielce). *Ś. Ludu*, Woj. Komisję Związków Zawodowych i WŁ w 1975.
 4. Źródła i blizny. [Wiersze]. Wwa: MAW 1980, 79 s.
 5. Kobieta modli się do swego mężczyzny. [Wiersze]. Wwa: KAW 1981, 111 s.
 6. Galatea. [Wiersze]. Wwa: LSW 1982, 64 s.
 7. Kamizelka ratunkowa. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 59 s.
- Cykle: Rozmowy z ojcem; W krainie burych szlafroków; Lekcja przystosowania.

8. Ślub na ruinach Warszawy. [Nowela]. Powst. przed 1990.

Przeł. jap.: [wyd. z ilustracjami F. Małuszczyka]. [Japan]: The Japan Peace Museum 1990, 28 s.

Prace redakcyjne

1. O. Czeka-Jóźwik: Zadzwoń telefonie. [Wiersze]. Wybrał i tłum. J. Leonard. Red. ... [Wwa:] LSW 1978, 22 s.
2. Ballada o przyjaźni. Antologia poezji i prozy. Wybór i oprac.: ... , M. Stępkowska-Frączak. Słowo wstępne: J. Ozga-Michalski. Wwa: KAW 1986, 215 s.
3. Rysopis. Antologia poezji. Wybór; [wstęp] i oprac. ... Wwa: MAW 1987, 472 s.
4. S. Grochowiak: Taka mi teraz jesteś. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Wwa: MAW 1989, 197 s.
5. A. Krzemiński: Wojna perska. [Wiersze]. Wybór ... Radom: Tow. Inicjatyw Wydawn.; Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Miejs. 19[90], 53 s.
6. H. Poświatowska: Rozcinam pomarańczę bółu. [Wiersze]. Wybrała i wstępem opatrzyła ... Wwa: Anagram 1991, 172 s.
7. K.I. Gałczyński: Do zakochanych. [Wiersze]. Wybrała i wstępem opatrzyła ... Tor.: Brzesko 1993, 190 s.
8. K.I. Gałczyński: Modlitwa ślepego lunatyka. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Wwa: Wydawn. Bohdana Wrocławskiego; Anagram 1993, 206 s.
Oprac. podp.: Anna Głogowska.
9. M. Cwietajewa: Jak się panu żyje z inną. [Wiersze]. Wybrała i wstępem opatrzyła ... Wwa: Anagram 1994, 174 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

E. Zyman: „Zabiłam wtedy jagnię mojej nieufności...”. *Opole*. 1973 nr 5 [rec.: Węzły]. — [Krwiobieg:] L. Kumański. *Przemiany*, Kielce 1976 nr 12; M. Lyp: Zagubienie. *Profile* 1977. — [Źródła i blizny:] J. Feusette: Poezja i żużel. *Opole* 1981 nr 3; J. Wielński. *Razem* 1981 nr 40; M. Zieliński: W poszukiwaniu własnej twarzy. *Nowe Książ.* 1981 nr 21. — [Galatea:] M. Krassowska: Kobieta był! *Tu i Teraz* 1982 nr 5; J. Bożęcki: Rozbieranie Galatei. *Tyg. Kult.* 1983 nr 2. — K. Greła: „Podaję ci pięciolistną koniczyznę...”. *Życie Lit.* 1983 nr 48. — P. Smogorzewski. *Kierunki* 1985 nr 32 [rec.: Galatea]. — K. Kuczkowski: Świat burych szlafroków. *Nowe Książ.* 1990 nr 10 [rec.: Kamizelka ratunkowa].

B.M.

MARCINOWSKA Jadwiga 1872-1943

Pseud.: J.M.; J. Pereswit; Pereswit; Starza.
Poetka, powieściopisarka.

Urodzona 28 października 1872 we wsi Stara Bieli-ca pod Homlem w rodzinie ziemiańskiej; córka Józefa Marcinowskiego, powstańca i emisariusza Rządu Narodowego w 1863, i Józefy z Pereswit-Solta-nów. Dzieciństwo spędziła we wsiach Luszew i Za-

sów, gdzie ojciec był dzierżawcą majątków, a w 1883 zamieszkała w Wilnie, tu uczęszczała na lekcje prywatne. W 1891 przeniosła się wraz z rodzicami do Janowic (Radomskie). Po złożeniu w gimnazjum męskim w Radomiu egzaminu, otrzymała uprawnienia nauczycielki domowej. W 1896 studiowała w Warszawie literaturę pod kierunkiem prof. Piotra Chmielowskiego. W tym czasie brała czynny udział w pracach Związku Młodzieży Polskiej „Zet” i Ligi Narodowej. W 1898/99 była słuchaczką Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Debiutowała w 1898 opowiadaniem pt. „W Wielkim Tygodniu”, opublikowanym na łamach czasopisma *Gazeta Świąteczna* (nr 898-901) i nagrodzonym w jej konkursie. W 1900-01 kontynuowała studia w Paryżu. Po powrocie do kraju działała w Towarzystwie Oświaty Narodowej (TON); m.in. założyła pierwsze w Radomskim kółko TON, kolportowała czasopisma *Polak* i *Przegląd Wszeczpolski*, za co w 1902 była aresztowana i przez trzy miesiące więziona w Radomiu. Wiele podróżowała, m.in. była w Grecji (1907), na Bliskim Wschodzie (1909) i w Indiach (1911-13); wrażenia z podróży nadsyłała do prasy polskiej. Po powrocie rozwijała twórczość literacką i publicystyczną. Wiersze, prozę i artykuły literackie publikowała w tym okresie m.in. na łamach czasopism *Słowo Polskie* (1902, 1904, 1907-11), *Myśl Polska* (1906-07), *Bluszcz* (1907-15, 1921), *Sfinks* (1908, 1910-11), *Świat* (1908, 1910-12), *Tygodnik Ilustrowany* (1909, 1919-14), *Gazeta Warszawska* (1909-11) i *Tygodnik Polski* (1912-14). Równocześnie rozwijała działalność społeczno-polityczną; w 1913 była razem z Izabellą Moszczeńską i Heleną Ceysingerówną współzałożycielką Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego. W czasie I wojny światowej przebywała w Warszawie oraz Lublinie i jako przewodnicząca Ligi prowadziła w 1914-17 akcję publicystyczną związaną z działalnością Polskiej Organizacji Wojskowej. W 1915-16 redagowała, wspólnie z Andrzejem Strugiem, dwutygodnik polityczno-społeczny *Sprawa Polska*, w 1915-16 współredagowała tygodnik *Polska Ludowa* (tu także w 1916 cykl pt. „W naszej wsi ...”), a w 1917 organ Ligi Kobiet *Na posterunku*; na łamach tych czasopism drukowała patriotyczne wiersze i artykuły o tematyce politycznej. W 1922 wyjechała do Stanów Zjednoczonych i do 1938 pracowała kolejno w Konsulacie Polskim w Chicago, w Ambasadzie RP w Waszyngtonie, w redakcjach pism *Dziennik Ludowy*, *Nowy Świat* i *Polish Press Information Bulletin*. Kolejno mieszkała w Pittsburghu, Los Angeles i San Francisco. Artykuły o współczesnej literaturze amerykańskiej, teatrze oraz reportaże drukowała na łamach prasy miejscowej oraz w czasopismach polskich, m.in. w *Bluszczu* (1921-22, 1925) i *Gazecie Polskiej*

(1937-39). W 1938 powróciła do kraju. Współpracowała z Ministerstwem Rolnictwa zajmując się studiami nad teatrem ludowym. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Zmarła 4 stycznia 1943 w Warszawie, w wyniku wypadku tramwajowego.

TWÓRCZOŚĆ

1. W domu naszym. [Dramat w 5 aktach]. *Prz. Pol.* 1898.
Podp.: Starża.
2. W Wielkim Tygodniu. [Opowiadanie]. *Gaz. Świąt.* 1898 nr 898-901. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. Księg. St.J. Zaleskiego i S-ski 1899, 30 s.
Przekł. serb.-chorw. 1901.
3. Noc świętojańska. Baśń dramatyczna. *Ogn. Rodzinne* 1899 nr 24-37.
4. Prolog. [Utwór dramatyczny]. *Tydzień* 1899 s. 363, 364, 373-375.
5. Bajka. [Dramat w 5 aktach]. Lw.: Tow. Wydawn. 1900, 187 s. Wyd. nast. tamże 1911.
Wyd. 1 podp.: Pereświt.
6. Wizja protestu. Fantazja [dramatyczna]. *Nasz Kraj* 1901 nr 33-35.
Podp.: Pereświt.
7. Rezygnacja. Dramat. Powst. ok. 1902. Druk fragm. *Śl. Powsz.* 1902 nr 213, 225.
8. W długą noc. [Dramat w 5 aktach]. Lw.: H. Altenberg 1902, 121 s.
Podp.: J. Pereświt.
9. W głębi. Dramat w 6 częściach. *Chimera* 1902 t. 5 z. 13 s. 88-110, z. 14 s. 205-212.
10. Świato. [Dramat w 13 częściach] *Ateneum* 1903 t. 1 z. 3 s. 1-18, z. 4 s. 1-25, z. 5 s. 43-87.
11. Jan Kochanowski poza Czarnolasem. [Szkic]. Wwa: Księg. Pol. J. Sikorskiej 1904, 64 s.
12. Ogniwa. [Poematy] Lw.: H. Altenberg 1904, 79 s.
Zawartość: Spokój; Rozmowa z życiem; Rozmowa ze śmiercią.
13. Przebłyński. [Poemat]. Kr.: W.L. Anczyc i Sp. 1905, 114 s.
14. Eliza Orzeszkowa, jej życie i pisma. [Szkic]. Wwa: Księg. Pol. 1907, 100 s.
15. Kościuszkowski. [Dramat w 4 aktach]. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1907, 225 s.
16. Piastowie. Dramat w 4 aktach. Wyst. Kr. 1907. Druk Kr.: G. Gebethner i Sp. 1907, 160 s.
17. Powstanie Kościuszkowskie w r. 1794-tym. [Szkic historyczny]. Wyd. 2 Wwa: Księg. Pol. 1907, 63 s.
18. Wyśniony dramat. [Poemat dramatyczny]. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1907, 138 s.

19. Tęsknota hetmana. [Poemat]. Wwa: *Sfinks* 1910, 39 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1914. Nagroda w konkursie poetyckim im. J. Słowackiego zorganizowanym przez czasopismo *Sfinks* w 1910.
20. Zwycięstwo. Obraz dramatyczny w 3 aktach z epilogiem. Wwa: Gebethner i Wolff 1910, 152 s. Wyst. Wwa, T. Pol. 1914.
21. Sejm Wielki. Dramat historyczny w 4 aktach. Wwa: Tow. Akcyjne S. Orgelbranda Synów [1911], 181 s.
22. Tragedia w baśni. [Poemat dramatyczny]. *Sfinks* 1911 z. 3 s. 367-396, z. 4 s. 45-66.
23. Twórca. [Poemat dramatyczny]. Wwa: Gebethner i Wolff, 1911, 222 s.
24. Z głosów lądu i morza. [Wspomnienia z podróży na Wschód]. Wwa: Tow. Akcyjne S. Orgelbranda Synów 1911, 377 s.
25. Jako ptak... Dramat w 5 aktach. *Bluszcz* 1912 nr 28-52. Wyd. osob. pt. Jak ptak Wwa: Gebethner i Wolff 1917, 167 s.
26. Vox clamantis. [Powieść]. *Bluszcz* 1913 nr 1-40. Wyd. osob. Wwa: Gebethner i Wolff 1913, 167 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 27, 35.
27. Chrzciciel. [Powieść]. *Bluszcz* 1914 nr 5-31, 1915 nr jubileuszowy. Wyd. osob. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922, 264 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 26, 35.
28. Do Legionów! [Szkie publicystyczny; współaut.: I. Moszczeńska. Wwa: Nakł. PW [1915], 16 s.
29. Pieśni gryzące. [Wiersze]. Piotrków: Druk. Państw. 1916, 27 s.
30. Polskie jasełka wojenne. Wyst. Wwa, T. Pol. 1916. Druk pt. Szopka żołnierska Wwa: Księg. Lud.; Wydawn. im. F. Morzyckiej 1917, 59 s.
31. Bartosz Głowacki. Obrazek sceniczny w 3 odsłonach. Wwa: Księg. Lud.; Wydawn. im. F. Morzyckiej 1917, 58 s. Wyst. Płock 1919.
32. Legioniści. Sztuka w 3 odsłonach. Wwa: Księg. Lud.; Wydawn. im. F. Morzyckiej 1917, 71 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1920; wyd. 3 Wwa: NK 1936.
33. „Rok 1863”. [Szkie]. Wwa: Wyd. Nar. Lubelski 1917, 47 s. Wyd. 2 Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1917.
34. Za wolność ludu. Obrazek dramatyczny z czasów powstania 1863 roku. Wwa: Księg. Lud.; Wydawn. im. F. Morzyckiej 1917, 59 s. Wyd. 2 Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1920.
35. Anima mundi. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1919], 562 s.
Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 26, 27.
36. Buduje się Nowa Polska. [Szkie publicystyczny]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1920, 16 s.
Podp.: Pereświt.
37. Adam Mickiewicz. Wieszczy nowej Polski. [Szkie biograficzny]. Wwa: Księg. Lud. J. Sikorskiej 1921, 142 s.
38. W poździe Europy. [Powieść]. *Bluszcz* 1921 nr 1-9, 1922 nr 1-13.
39. Wartości twórcze religijnej myśli polskiej. [Szkie]. Wwa: Inst. Wydawn. Aurion [1922], 306 s.
Zawartość: W poszukiwaniu syntezy; Ex orientelux; Wedanta; Buddyzm i teozofia; Chrześcijaństwo; Narodowość i religia; Polska; Hoene-Wroński; Słowacki; Mickiewicz; Trentowski; Cieszkowski; Krasiński; Libelt. — Zamknięcie.
40. W upalnym sercu Wschodu. Wrażenia z podróży po Egipcie, Indiach, Cejlonie i Jawie. Lw.: Książ.-Atlas 1925, 246 s.

Przekład

I. H. Lichtenberg: F. Nietzsche i jego filozofia. [Studium]. Przeł. z franc. ... Przedm.: W. Jabłonowski Wwa: Druk. J. Sikorskiego 1905, 160 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (C. Gajkowska).

A. Drogoszewski. *Książka* 1905 nr 7 [rec.: Przebyskił. — S. Kozicki: Książki dla ludu. *Książka* 1905 nr 5 [rec.: Jan Kochanowski poza Czarnolasem]. — [H. Raabe] H. R-be. *Krytyka* 1905 t. 1 z. 5. — [Kościszko.] [Z. Debicki] Z.D. Piśmiennictwo z niwy dramatycznej. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 2 [dot. też: Wyśniony dramati]; A. Nowaczyński. *Świat* 1907 nr 29. — M. Wikszemski. *Prawda* 1907 nr 40. — Teatr krakowski. *Krytyka* 1907 t. 2 [rec.: Piastowie]. — [J. Kisielewski] J. Oksza: J.M. *Bluszcz* 1908 nr 38-39. — [J. Kisielewski] J. Oksza: Kobieta w naszej literaturze współczesnej. *Bluszcz* 1908 nr 52. — N. Jastrzębska: Poematy M. *Bluszcz* 1910 nr 13. — W. Sieroszewski: Nowe dramaty. *Krytyka* 1911 t. 30 [m.in. rec.: Zwycięstwo]. — [Vox clamantis:] G. Galle: Kronika literacka. *Bibl. Warsz.* 1914 t. 2; J. Jankowski. *Tyg. II* 1914 nr 19. — J. Kotarbiński: Dramat poetycki. *Sfinks* 1917 nr 1 [rec.: Jako ptak]. — J. Łoś: Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju. Wwa [1920] [m.in. o wersyfikacji wierszy J.M.]. — H. Zahorska: Nasza beletrystyka ostatniej doby. *Prz. Powsz.* 1922 t. 153/154 [m.in. rec.: Vox clamantis]. — S. Bednarski: Czy naprawdę wartości twórcze? *Prz. Powsz.* 1923 t. 157 [rec.: Wartości twórcze religijnej myśli polskiej]. — J. Petrzycka Tomicka: W kraju Arjów. W teje: O żywych kamieniach. Kr. 1928 [rec.: Anima mundi]. — J. Wasilewski: J.M. (1872-1943). Informacja biograficzna. Przedstawił J. Krzyżanowski. *Spraw. TNW* *Wydz. I* 1947.

B.M.

MARZAK-OBORSKI Stanisław 1921-1987

Do 1945 używał nazwiska: Marczak.

Pseud.: Andrzej Obornicki; Gary Kuper; Ireneusz Stypa; Juliusz Obornicki; Juliusz Oborski; Marian Czapski; s.m.o.; S.M.O.; SM-O; SMO; St.M.; Wojciech Klon; — wspólnie z Tadeuszem Borowskim i Romanem Bratnym: Wiktor K. Ostrowski.
Krytyk teatralny, tłumacz.

Urodzony 26 grudnia 1921 w Dzikowie pod Tarnobrzegiem; syn Michała Marczaka, historyka i archiwisty, i Marii z domu Oleś, nauczycielki polonisty;

brat Haliny Natalii Marczak, żony Wacława Bojarskiego, poety i prozaika. Uczęszczał do trzyklasowej szkoły powszechnej Górskiej w Brześciu nad Bugiem, a po przeniesieniu się w 1934 do Warszawy do Gimnazjum im. S. Staszica, potem do Liceum Humanistycznego im. Stefana Batorego. Brał ochotniczo udział w kampanii wrześniowej 1939 w kompanii służby pomocniczej Przystosobienia Wojskowego, z którą przeszedł nad granicę wschodnią. Po wkroczeniu do Polski wojsk radzieckich, 18 września 1939 został wraz z oddziałem przyłączony do Korpusu Ochrony Pogranicza Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie” pod dowództwem gen. Franciszka Kleeberga i uczestniczył w walkach do 6 października. Ranny w nogę, wrócił do Warszawy, gdzie spędził okres okupacji niemieckiej. Kontynuował naukę na tajnych kursach Liceum im. Stefana Batorego. Po zdaniu matury w 1940, studiował polonistykę i filozofię na tajnym Uniwersytecie Warszawskim (UW). Uzupełniał wiedzę studiami teatroznawczymi prowadzonymi pod kierunkiem Leona Schillera. Równocześnie od września 1940 do października 1941 pracował honorowo w Polskim Czerwonym Krzyżu w dziale archiwów, a następnie zarabiał na życie jako pomocnik sprzedawcy w Księgarni Rolniczej. W 1942-44 uczęszczał też na kursy księgarskie organizowane przez firmę Gebethner i Wolff pod patronatem Związku Zawodowego Księgarzy. Brał aktywny udział w konspiracyjnym życiu literackim i teatralnym. Od 1940, w porozumieniu z Delegaturą Rządu RP na Kraj organizował koncerty, wieczory autorskie, wygłaszał odczyty o tematyce literackiej. Od 1942 kierował konspiracyjnym Studentkim Teatrem Eksperymentalnym, reżyserował sztuki Stanisława Ignacego Witkiewicza. Podjął także twórczość literacką i krytyczną. W czerwcu 1942 otrzymał wyróżnienie na konkursie poetyckim wydawanego przez Konfederację Narodu miesięcznika *Sztuka i Naród* (za wiersze podp. godłem Andrzej Obcy), w listopadzie opublikował w tymże piśmie recenzję „Wierszy wybranych” K.K. Baczyńskiego pt. O ślepym woźnicy (nr 5, podp. Juliusz Obornicki); z piśmie tym współpracował do listopada 1943 (pod pseud. Juliusz Oborski). Od grudnia 1943 do kwietnia 1944 redagował miesięcznik literacko-społeczny grupy młodzieży akademickiej *Droga*, w którym opublikował też (pod pseud. Juliusz Oborski) artykuły oraz pierwsze swoje wiersze pt. „Czasy” i „Wiersz z pytaniami” (1943 nr 1); współredagował wydawnictwa związane z tymże piśmie. Walczył w powstaniu warszawskim w szeregach AK w 6. kompanii batalionu „Kiliński”; brał udział w walkach o budynek Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej (PAST). Redagował powstańczą *Gazetkę Żołnierską Batalionu Kiliński*. Po upadku powstania, ranny w ręce, został wywiezio-

ny do Niemiec; w 1944-45 był więziony w stalagu IV B w Mühlbergu nad Łabą. Pracował jako robotnik leśny. W obozie prowadził nielegalny uniwersytet ludowy i jeniecki teatr lalkowy. W kwietniu 1945 uciekł z obozu i przedostał się do kraju. Początkowo przebywał w Krakowie. W maju 1945 został asystentem literatury polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, specjalizując się w dziedzinie literatury dramatycznej. Jednocześnie pracował jako sekretarz Wydziału Kultury i Sztuki w krakowskim Urzędzie Wojewódzkim. W sierpniu 1945, z powodu gruźlicy przerwał zajęcia i wyjechał na półtoraroczną kurację do Zakopanego. Kontynuował twórczość literacką, ogłaszając m.in. wiersze w *Tygodniku Powszechnym* (1945-46), *Twórczości* (1946), *Kuźnicy* (1946) oraz humoreski w *Naprzodzie* (1946, podp. Wojciech Klon). Jesienią 1946 zredagował numer specjalny *Kuźnicy*, poświęcony młodej literaturze. W 1946-48 współpracował też z Polskim Radiem jako autor audycji poetyckich. W 1946 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W styczniu 1947 powrócił do Warszawy. Od lutego 1947 pracował na stanowisku radcy do spraw literatury i teatru w Funduszu Kultury Narodowej przy Prezydium Rady Ministrów (później Komitet Ministrów do Spraw Kultury). W 1947 wspólnie z Tadeuszem Borowskim i Romanem Bratnym redagował miesięcznik *Nurt* (tu też pod wspólnym pseud. Wiktor K. Ostrowski). W 1947-48 pełnił funkcję wiceprezesa, potem prezesa Klubu Młodych Artystów i Naukowców w Warszawie, a od listopada 1947 do kwietnia 1948 był redaktorem działu teatralnego oraz filmowego tygodnika *Świat Młodych*. Współpracował z wieloma czasopismami, m.in. z *Po prostu* (1947-49; tu stałe recenzje teatralne, w 1949 też pod pseud. Gary Kuper), *Przełękadem Akademickim* (1947-48), *Światem Młodych* (1947-48; tu stałe recenzje teatralne, w 1948 też pod pseud. Marian Czapski), *Pokoleniem* (1947-48), *Nowinami Literackimi* (1947-48). Od września 1948 pracował w Departamencie Przedsiębiorstw Artystycznych i Rozrywkowych Ministerstwa Kultury i Sztuki jako lektor i radca działu teatralnego, a od października 1949 w Generalnej Dyrekcji Teatrów, Oper i Filharmonii (potem Centralny Zarząd Teatrów, Oper i Filharmonii) jako lektor, następnie inspektor artystyczny, kierownik oddziału inspekcji i nadzoru artystycznego, starszy inspektor do spraw artystycznych, naczelnik wydziału (do 1955). W tym czasie zamieszczał recenzje teatralne w pismach *Wieś* (1949-50, 1952-53) i *Teatr* (1949-53 i stałe od 1955; tu w 1952 cykl „Wędrowniki teatralne”). W 1950 ożenił się z Jadwigą Wizówną, tłumaczką (zmarła 1957). W 1952 wykladał literaturę współczesną w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej. W 1950-52 był członkiem kolegium redakcyjnego tygodnika

Nowa Kultura, w którym prowadził dział recenzji teatralnych; z pismem tym współpracował też w 1954-55. Ogłaszał recenzje i artykuły także w pismach *Film* (1953-54), *Głos Pracy* (1953; tu recenzje teatralne). Wznowił studia polonistyczne na UW; w 1956 uzyskał magisterium na podstawie pracy „Współczesna dramaturgia polska 1944-1953”, w tymże roku podjął pracę w Instytucie Sztuki (IS) PAN na stanowisku starszego asystenta, od listopada 1956 na stanowisku adiunkta. Objął kierownictwo Pracowni Teatru Współczesnego (prowadził ją do 1987). Od 1956 stale ogłaszał artykuły w *Pamiętniku Teatralnym* i *Dialogu*. W 1956-58 był kierownikiem literackim Teatru Domu Wojska Polskiego (od 1957 Teatr Dramatyczny). W 1959-64 kierował działem teatralnym Telewizji Polskiej; za prowadzenie Teatru Telewizji otrzymał zespołową Nagrodę Państwową I stopnia w dziedzinie teatru (1964). W 1963 ożenił się z Krystyną Nastulaną, dziennikarką. W 1966 uzyskał doktorat na podstawie rozprawy pt. „Teatr czasu wojny. Polskie życie teatralne w latach II wojny światowej. 1939-1945” (promotor prof. Zbigniew Raszewski). W 1964-68 był doradcą literackim Teatru Polskiego w Warszawie. Następnie w 1968-72 ponownie pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Dramatycznego, w 1972-74 kierownika literackiego Teatru Ludowego. Równocześnie w 1969-70 i ponownie w 1975-76 był lektorem Warszawskiego Teatru Telewizji. Artykuły i recenzje z zakresu historii teatru ogłaszał w *Teatrze i Nowinach Teatralnych* (od 1971), następnie także w *Scencie* (od 1975) i *Tygodniku Powszechnym* (1979-80). Od 1978 był współredaktorem serii wydawniczych IS PAN: *Repertuar Teatrów w Polsce* oraz *Studia i Materiały do Dziejów Teatru Polskiego*. W 1982 habilitował się na podstawie rozprawy „Teatr w Polsce 1918-1939. Wielkie ośrodki” i otrzymał stanowisko docenta. W 1984 przyznano mu nagrodę m.st. Warszawy. Odnaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1963). Zmarł 11 sierpnia 1987 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Arkusz poetycki. [Wwa]: Wydawn. „Droga” [1944], [8] s., powiel. *Ark. Poetycki*, 3. Wyd. konspir. podp.: Juliusz Oborski; na okł. drzeworyt J. Białostockiego.
2. Ballada o cyrkówce. [Wwa: wiosna 1944], [8] k. Wyd. konspir. w 4 egz. masz.; podp.: Juliusz Oborski.
3. Jasełka jenieckie. Praprem. Mühlberg, stalag IV B, T. Lalkowy „Supelek” 26 XII 1944.
4. Polski Lipiec. Sztuka w 1 akcie. Wwa: PZWS 1946, 15 s. Przedr. z podtyt.: Montaż literacko-muzyczny. [Oprac. muz.:] B. Wiczorkiewicz. Insc.:

H.N. Bojarska. W: W rocznicę Manifestu PKWN. Wwa: ZG ZMP 1949 s. 55-123.

Wyd. z 1946 podp.: Wojciech Klon.

5. Poezje: Gest romantyczny; Poszukiwania i anegdoty. Wwa: Klub Młodych Artystów i Naukocdów 1949, 32 + 29 s.

Współwyd., oprowione w odwrotnym kierunku.

6. Współczesna dramaturgia polska. 1945-1959. [Zestawienie bibliograficzne]. Wwa: Min. Kultury i Sztuki 1960, 65 s., powiel.

7. „Iskier” przewodnik teatralny. Oprac. przy współudziale N. Bojarskiej, J. Czerniak, B. Lasockiej. Wwa: Iskry 1964, 678 s. Wyd. 2 poszerz. i popraw. tamże 1971.

8. Teatr czasu wojny. Polskie życie teatralne w latach II wojny światowej. 1939-1945. Wwa: PIW 1967, 386 s.

Rozprawa doktorska. — Nagroda *Polityki* w 1968.

9. Życie teatralne w latach 1944-1964. Kierunki rozwojowe. [Zarys popularny]. Wwa: PWN 1968, 306 s. Wyd. I Nauk Społ. PAN.

Zawartość: Lata 1944-1948; Lata 1949-1955; Lata 1955-1964; Kronika życia teatralnego w latach 1944-1964.

Nagroda im. T. Boya-Zeleńskiego Klubu Krytyki Teatr. SDP w 1969.

10. Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. [Wwa:] PIW 1972, 4, III, 1130-1594 s. IS PAN.

Wyd. jako t. 3 Bibliografii dramatu polskiego 1765-1964; t. 1-2: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Oprac. i red.: E. Heise, T. Sivert. Wwa: PIW 1972.

11. Teatr w Polsce 1918-1939. Wielkie ośrodki. Wwa: PIW 1984, 467 + [80] s.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Od autora. — Pozycja teatru [miejsce teatru w życiu społ. kraju]; Teatry warszawskie od odzyskania niepodległości do początku lat trzydziestych; Teatry warszawskie lat trzydziestych; Sceny i scenki krakowskie; Teatr lwowski.

12. Teatr polski w latach 1918-1965. [Cz. 1:] Teatry dramatyczne. Wwa: PWN 1985, 558 s. PAN IS. Dzieje Teatru Polskiego. T. 5.

Zawartość: Teatr w Polsce niepodległej 1918-1939: Odrodzenie państwa i odrodzenie teatru; Warszawskie sceny miejskie i prywatne; Główne sceny pozostające; Kryzys teatralny, TKKT [Tow. Krzewienia Kultury Teatr.] i Zjazd ZASP w 1936 roku; Cztery kierunki rozwojowe dramaturgii; Z zagadnień repertuaru i krytyki teatralnej; Dramat polski za granicą; Zamknięcie okresu. — Teatr w latach wojny 1939-1945. — Teatr w Polsce Ludowej 1945-1965: Odrodzenie życia teatralnego 1945-1948; Teatr realizmu socjalistycznego 1949-1955; Lata reformy i stabilizacji 1956-1964; Rok jubileuszowy 1965. — B. Król-Kaczorowska: Budyńki i sale teatralne 1918-1965. — L. Kuchłówna: Tablice synchroniczne. — M. Kakiel: Indeks nazwisk i tytułów sztuk; Alfabetyczny wykaz tytułów sztuk. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1985 oraz Dyplom Honorowy za najlepsze warszawiana, przyznany m.in. przez Tow. Miłośników Historii i Tow. Przyj. Warszawy w 1985.

13. Obszary teatru. [Studia i szkice]. Wr.: Ossol. 1986, 272 s. PAN IS.

Zawartość: I. Notatki z warsztatu badacza teatru współczesnego. — II. Teorie i praktyki: Tradycje; Awangardy; Teatr romantyczny, rewolucyjny i polityczny. — III. Z wydażeń różnych lat: Czy Hamlet był egzystencjalistą?; Kolejne początki teatru na Wybrzeżu (1946-1956); Powrót wielkich romantyków (1955); Korespondencja z autorem „Iwony księżniczki Burgunda” (1957); W Teatrze Żydowskim; „Umierać musi, co ma żyć”. — IV. Ludzie: Rozmowa z Jackiem Woszczerowiczem; Jubileusz Władysława Hańczy; Pamięć o Irene Schullerowej; Wspomnienie o Eugeniuszu Szwanckowskim. — V. Książki: „Scena Polska” i inne wydawnictwa ZASP-u. (Z teki XX-lecia międzywojennego); Świat aktorski moich czasów; „Biała seria” aktorów polskich; Pierwsza książka o Kazimierzu Kamińskim; Csató o teatrze współczesnym; Wielki i nazbyt wesoły teatr warszawski 1918-1939. — VI. Niegdys i wczoraj: „Kompleks” Gombrowicza, czyli Sztuki polskie w świecie w latach 1918-1939; Między groteską a dramatem (Pohoska i Trzebiński); Jeszcze o teatrze czasu wojny; Pogłosy drugiej wojny światowej w teatrze; Wystawy teatralne w Polsce, 1888-1955; Sceniczne dzieje „Przeziębki”. — VII. Z pobrzeża teatru: Wyspiański i Wajda, czyli Opętanie Polską; Filmowa dokumentacja teatru; Zielone lata Teatru Telewizyjnego. (Podzwonne okresu 1959-1963). — VIII. Miejsce teatru polskiego w Europie.

14. Przewodnik teatralny. T. 1-2 cz. 1-2. Wwa: WaiF 1991, 571 + 485 + 399 s.

T. 1. Teatr polski; T. 2. Dramat światowy. Cz. 1-2.

Przekłady (wspólnie z J. Marczak-Oborską)

1. K. Treniew: Lubow Jarowaja. Sztuka w 5 aktach, 6 odsłonach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1949. Wyd. Wwa: Współpraca 1949, 137 s. Wyd. nast. z podtyt.: Sztuka w 7 obrazach. Uwagi insc. oprac. B. Dąbrowski. Wwa: Czyt. 1954; [nowa wersja przekł. w:] Teatr radziecki. Antologia. T. 2. Wwa: PIW 1967.

2. A. Uspieński: Na spotkanie życia. Komedia w 4 aktach. Wyst. Bielsko, T. Pol. 1951. Wyd. Wwa 1952, powiel.

Inf. o wyd. od S.M.-O.

3. A. Arbuzow: Tania. Sceny dramatyczne w 4 aktach, 8 odsłonach. Wyst. Wr., T. Pol. 1953. Wyd. w oprac. reż.-insc. N. Szydłowskiej. Wwa: Czyt. 1955, 143 s.

4. W. Kreps, K. Minc: Klub sławnych kapitanów. Radio 1953.

5. A. Szejn: Admirał Uszakow. Wwa: FAW 1954, 155 s.

6. W. Rozow: Szczęśliwej drogi! Komedia w 4 aktach. Uwagi insc. oprac. J. Gruda. Wwa: Czyt. 1956, 126 s.

7. W. Gubariew, A. Uspieński: Królestwo Krzywych Zwierciadeł. Bajka w 8 obrazach. Wyst. Wwa, T. Bajka 1957.

Prace redakcyjne

1. Almanach Sceny Polskiej. [Rocznik]. Wwa: WaiF.

[T. 1]. 1959/1960. Wyd. 1961, 262 s.

[T. 10]. 1968/1969. Wyd. 1970, 297 s.

2. Teatr Dramatyczny w Warszawie. Red. nauk. ... Wwa: PWN 1972, 249 s.

3. Myśl teatralna polskiej awangardy. Antologia. Wybór i wstęp ... Wwa: WaiF 1973, 458 s.

Tu także esej S.M.-O.: Awangardowa wielość rzeczywistości, s. 5-40.

4. Antologia dramatu polskiego 1918-1978. Wybór S.W. Balicki. Oprac.: S.W. Balicki i ... Wstęp ... T. 1-2. Wwa: PIW 1981, 619 + 538 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — LP (uzup.).
[T. Gajcy] J. Oborski: Arkusz poetycki. *Szt. i Nar.* 1944 nr [16]. — [Współczesna dramaturgia polska:] S. Treugutt: Elegia bibliograficzna. *Teatr* 1960 nr 20; [S. Treugutt] St.: Statystyka mowy. *Prz. Kult* 1960 nr 40. — L.M. Bartelski: Okładka „Arkusza” Juliusza Oborskiego. W: Genealogia ocalonych. Kr. 1963. — [„Iskier” przewodnik teatralny:] [A. Tarn] A.T.: Sprawy bieżące. *Dialog* 1965 nr 1; A. Grodzicki: Przewodnik teatralny. *Nowe Książ* 1965 nr 21; L. Eustachiewicz: Na marginesie „Przewodnika teatralnego”. *Dialog* 1965 nr 4. — A. Garlicki: Co nowego w historii? *Kultura* 1967 nr 53 [rec.: Teatr czasu wojny]. — Z. Greń: 20 lat i dalsze lata. *Życie Lit.* 1968 nr 45 [rec.: Życie teatralne w latach 1944-1964]. — [Teatr czasu wojny:] Z. Jastrzębski. *Kamena* 1968 nr 17; A. Kijowski: Próby czytane. *Dialog* 1968 nr 5; J. Kydryński. *Życie Lit.* 1968 nr 3; K. Rudzki: Polski teatr podczas wojny. *Nowe Książ* 1968 nr 5; [J. Timoszewicz] (vit): Teatr na półkach księgarskich. *Teatr* 1968 nr 2; T. J. Zolciński: Teatry Polski Walczącej. *Teatr Lud.* 1968 nr 4. — [Życie teatralne w latach 1944-1964:] D. Ratajczak. *Zesz. Teatr* 1968/1969 nr 5; L. Eustachiewicz: O obraz teatru polskiego po wojnie. *Dialog* 1969 nr 5; A. Goreniowa: Kronika teatru Polski Ludowej. *Kult. i Spół.* 1969 nr 4; [J. Timoszewicz] (vit): 1944-1964. *Teatr* 1969 nr 14. — A. Bujas: Źródła nowoczesności w teatrze. *Tyg. Kult.* 1974 nr 21 [rec. oprac.: Myśl teatralna polskiej awangardy]. — [Antologia dramatu polskiego 1918-1978. Oprac. ...] A. Wanat: Bez tadu i składu. *Twórczość* 1982 nr 1; E.J. Czerwiński. *World Literature Today*, Norman (Oklahoma) 1982 nr 2. — [Teatr w Polsce 1918-1939:] Z. Greń: Przeszłość. *Życie Lit.* 1984 nr 47; J. Poptiel. *Ruch Lit.* 1984 nr 3; W. Dudziak: Wreszcie synteza. *Dialog* 1985 nr 9; J. Godlewski: Teatr ocalony. *Twórczość* 1985 nr 2; J. Kłossowicz. „Życie teatralne”. *Literatura* 1985 nr 1; R. Taborski: Pierwsza synteza polskiego teatru lat 1918-1939. *Prz. Hum.* 1985 nr 9/10. — [Teatr polski w latach 1918-1965:] M. Bojarska: M.-O. Sentyment i prawda. *Dialog* 1987 nr 8 [dot. też: Obszary teatru]; W. Dudziak: Dzieje teatru polskiego. *Prz. Hum.* 1987 nr 139/142. — T. Krzemien: S.M.-O. *Odrodzenie* 1987 nr 37. — L. Sokół. S.M.-O. *Teatr* 1987 nr 10. — W. Dudziak. *Polish American Studies*, Chicago 1988 t. 9 [rec.: Teatr polski w latach 1918-1965. Cz. 1]. — E. Krasinski: Staszek. *Pam. Teatr* 1988 z. 1/2. — E. Kujawski: Druh dwojga nazwisk, dwojga imion. *Twórczość* 1988 nr 3. — M. Napiontkowa: S.M.-O. historyk współczesnego teatru. *Teatr* 1988 nr 8, przekł. franc.: S.M.-O. — historien du théâtre contemporain. [Przeł.] S. Waszak. *Polish American Studies*, Chicago 1990 t. 11.

E.G.

MARCZYŃSKI Antoni Stanisław 1899-1968

Pseud.: A. Kirkor; A. Marc; A. March; A.St.M.; Am; Anthony Kirkor; Anthony Stanis; Antony Osa; Ar; Bronimir Kowalski; Osa; Redakcja „Osy”; Redaktor i wydawca „Osy”; Redaktor „Osy”; Stanisław Niedźwiedz, Wydawca „Osy”.
Prozaik, dziennikarz.

Urodzony 1 czerwca 1899 w Poznaniu; syn Romana Marczyńskiego, początkowo właściciela zakładu

produkcji krawatów, następnie fabryki wódek i likierów, i Heleny z Gustowskich. W 1917 ukończył zakład wychowawczy oo. jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, a następnie studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1924 uzyskał doktorat. W okresie studiów pracował do 1919 w majątku Bolin, następnie w Banku Związku Spółek Zarobkowych, a w 1922-26 w fabryce ojca. Ożenił się z Marią Łasińską. W 1924 odbył pierwszą podróż do Afryki. W 1926-28 pracował w Polskim Banku Rolnym, początkowo w Poznaniu, następnie w Warszawie. W tym okresie rozpoczął pracę literacką. Od 1926 publikował liczne powieści sensacyjne, ogłaszane odtąd zwykle najpierw w odcinkach w czasopismach i wielokrotnie przez nie przedrukowywane (także w prasie polonijnej i zagranicznej; również pod zmieniającymi tytułami). Prozę, felietony i reportaże drukował m.in. w *Dzienniku Poznańskim* (1926-36), *Gazecie Gdańskiej* (1926-28), *Głosie Narodu* (1926-31), *Światowidzie* (1926-29), *Wiek Nowym* (1926, 1928), *ABC* (1927-28, 1935), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (głównie 1927-29), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1927-39, z przerwami), *Polonii* (1927-28, 1931-32, 1935, 1938), *Polsce Zbrojnej* (1934-35), *Expressie Porannym* (1935-36), *Słowie* (1935), *Kurierze Porannym* (1937) reportaże z podróży do Ameryki Południowej). Od 1931 wydawał swoje powieści we własnym wydawnictwie. Wiele podróżyował po Europie, Afryce i Ameryce. W 1938 wyjechał z żoną do Stanów Zjednoczonych, tu zastał go wybuch II wojny światowej. Zamieszkał w Nowym Jorku, gdzie w styczniu 1940 założył polski miesięcznik satyryczno-humorystyczny *Osa*, który redagował i wydawał do maja 1945, ogłaszał tu wiersze, opowiadania, artykuły i felietony. Jednocześnie był okresowo redaktorem naczelnym tygodników: *Jedność-Polonia* (Baltimore), *Czas* (Nowy Jork) i *Przewodnik Katolicki* (New Britain), tu także drukował liczne swoje teksty. Po zakończeniu wojny publikował, głównie pod pseudonimami (m.in. Anthony Kirkor), artykuły i felietony, a także opowiadania, powieści, reportaże i satyry w emigracyjnych gazetach polskich, m.in. w *Ameryce-Echo* (Toledo), *Dzienniku dla Wszystkich* (Buffalo), *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point), *Kurierze Codziennym* (Boston), *Nowej Epocy* (Nowy Jork; podp. Bronimir Kowalski), *Sokole Polskim* (Pittsburgh), *Kronice Tygodniowej* (Toronto). Poza tym, jako tzw. ghost-writer (wynajęty pisarz anonimowy), dostarczał fabuły do skeczów radiowych i telewizyjnych oraz pisał wiele przemówień, proklamacji i odezów politycznych. Podróżował po Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Od 1956 odwiedzał Polskę, od tegoż roku jego reportaże i opowiadania ukazywały się także w prasie polskiej, m.in. w *Dookoła Świata*, *Przekroju*, *Ekranie* i *Po-*

znaj Świat. Zmarł 17 listopada 1968 w Nowym Jorku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czarna Pani. [Powieść]. *Głos Nar.* 1926 nr 285-300, 1927 nr 1-94; też *Dz. Pozn.* 1926 nr 299-365, 1927 nr 1-79. Wyd. osob. Wwa: Rój 1928, 258 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1929; Lille Saint-Maurice: Wiarus Polski Niezał. 1958, 376 s.

2. Rok 1947. [Powieść]. *Gaz. Gdań.* 1926 nr 168-250. Wyd. osob. Bydż. po 1928. [Inf. autoral].

3. Siostra Carmen. [Powieść]. *Światowid* 1926 nr 22-52, 1927 nr 1-11. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść osnuta na tle wojny w Marokko. Wwa: Rój 1930, 220 s. Wyd. nast. tamże 1934 [antydat. 1933]. Na okł. tytuł: Przygody pięknej Hiszpanki w niewoli „Sepów Rifu”. Przekł. litew.: Sesno Karmen. [Przeł.] V. Suchodzis. Kaunas 1934.

4. W podziemiach Kartaginy. (Powieść egzotyczna). *Wiek Nowy* 1926 nr 7532-7630. Wyd. osob. Wwa: Rój 1928, 249 s. Wyd. 2 tamże 1930, tamże 2 nakł.: 1932 i 1933.

Przekł. czes.: [Przeł.] K. Doubrava. [B.m.w.] 1929, — litew.: Kaunas 1934; Kartaginos podžemiuose. Kaunas 1991.

5. Książę Wa-Tunga. *Dz. Pozn.* 1927 nr 153-272. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść o współczesnym korsarzu z Borneo. [Kat.] 1929. Wyd. nast. Wwa: Rój 1929, 229 s., tamże 2 nakł. w 1932.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 15.

Przekł. litew.: łącznie z cz. 2 poz. 15 pt. Valdoves Va-Tungas. Kaunas 1935.

6. Perła Szanghaju. Powieść egzotyczna. *Il. Kur. Codz.* 1927 nr 186-302. Wyd. osob. Wwa: Renaissance 1928, 215 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Zamość: Z. Pomarański i S-ka 1929; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1942; Kat.: Akapit 1990; wyd. z posł. J. Piekarczyka Kr.: Galicja 1990.

Cz. 1; cz. 2, 3 zob. poz. 10, 14.

Przekł. czes.: [Przeł.] Kvasnička, Hampl. Praha 1930, — holend.: De parel van Shanghai. [Przeł.] S. van Praag. Amsterdam 1936, — niem.: [Przeł.] L. Koszella, S. Dombrowski. [Inf. autoral].

7. Świat w płomieniach. Powieść z niedalekiej przyszłości. *ABC* 1927 nr 273-360, 1928 nr 1-56; *Głos Nar.* 1927 nr 279-354, 1928 nr 1-70. Wyd. osob. Wwa: Rój 1928, 308 s. Wyd. nast. (nakł. 2) tamże 1932.

8. Wyspa nieznaną. [Powieść]. *Gaz. Gdań.* 1927 nr 131-243, 278-298, 1928 nr 1-42; *Wiek Nowy* 1928 nr 8022-8257, 1929 nr 8258-8283. Wyd. osob. Pozn.: Wielkopól. Księg. Nakł. K. Rzepeckiego:

Cz. 1. Olbrzymy. 1928, 194 s.

Cz. 2. Mścielka. 1928, 184 s.

Cz. 3. Królowa Othe. Powieść fantastyczna. 1929, 204 s.

Wyd. nast. łącznie: wyd. 2 z podtyt. Powieść egzotyczna Zamość: Z. Pomarański i S-ka 1929; Kr.: Galičia 1992.

Przekł. czes.: Bílé stíny tajemného ostrova. [Przeł.] F. Šádek. Praha 1934.

9. Aloha. Powieść egzotyczna. *Światowid* 1928 nr 12-52, 1929 nr 1-12. Wyd. osob. Wwa: Rój 1929, 326 s. Wyd. nast.: tamże (2 nakł.) 1932, 1933; Wwa: Alfa 1991.

Przekł. czes.: [Przeł.] F. Šádek. Praha 1934, — franc.: [Przeł.] J. Civel. Paris 1934, — litew.: Aloha. [Przeł.] J. Žėglys. Kaunas 1937.

10. Mississippi. Powieść współczesna. *Dz. Pozn.* 1928 nr 132-299, 1929 nr 1-33. Wyd. osob. z podtyt.: Powieść współczesna (na tle żywiołowego wylewu największej rzeki świata). Wwa: Rój 1929, 242 s. Wyd. nast.: tamże 1933; Kr.: Ofic. Film. Galičia 1991.

Cz. 2; cz. 1, 3 zob. poz. 6, 14.

11. Niewolnic z Long Island. Powieść współczesna. *Gaz. Gdań.* 1928 nr 132-287. Wyd. osob. Wwa: Rój 1929 [antydat. 1928], 248 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1930, wyd. 2 [!] [1932]; Wwa: Promotor 1989.

Cz. 1; cz. 2, 3 zob. poz. 16, 19.

Wg inf. autora z matryc wydano sześć nakładów oznaczonych jako kolejne wydania.

Przekł. czes.: Otrydżyn z Long-Islandu. Wyd. łącznie z przekł. cz. 2, 3 pt. Otrydżyn z Long-Islandu; Prokleta lod'; Černá země. [Przeł.] F. Šádek. Praha 1930-32.

12. Pieczeń z antylopy. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1928, 203 s. Wyd. tamże (nowy nakł.) 1932.

Zawartość: Pieczeń z antylopy; Wśród halfy stepów szumiących...; Dlaczego Mr J. Smith zabił człowieka?; Perły; Biały jacht; Kąt widzenia; Gentelmen; Kościane szachy; Siostra ci będzie.

13. Upiory Atlantyku. Powieść fantastyczna. *II. Kur. Codz.* 1928 nr 260-361, 1929 nr 2-215. Wyd. osob. Wwa: Renaissance [1929], 243 s. Wyd. nast.: Kr.: Galičia 1990.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 21.

Przekł. niem.: [Przeł.] A. Bzowiecki. Berlin [inf. autora].

14. Dolores de Monasterio. (Dokończenie „Mississippi”). Powieść współczesna. Wwa: Rój 1929, 253 s. Wyd. nast. tamże (nakł. 2) 1932; z podtyt.: Tragedia ekspresu meksykańskiego. Wwa: Druk. Wierzbicki i S-ka 1933; Kr.: Galičia 1991.

Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 6, 10.

15. Ostatnia tragedia. (Dokończenie „Księcia Wa-Tungi”). Powieść o współczesnym korsarzu z Bomeo. [Kat.] 1929. Wyd. nast.: Wwa: Rój 1929, 225 s., tamże 1932.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 5.

Przekł. litew.: łącznie z Księżą Wa-Tunga zob. poz. 5.

16. Przeklęty statek. (Dalsze losy „Niewolnic z Long Island”). Powieść współczesna. Wwa: Rój

1929 [antydat. 1928], 307 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1930, [1932]; Kat.: Fundacja dla Śląskiego Inst. Nauk. 1989.

Cz. 2; cz. 1, 3 zob. poz. 11, 19.

Przekł. czes.: Prokleta lod'. [Przeł.] F. Šádek. Wyd. łącznie z przekł. cz. 1, 3 zob. poz. 11.

17. Straszna noc. Powieść morską. *Głos Nar.* 1929 nr 255-311. Wyd. osob. Wwa: Rój 1930, 183 s. Wyd. nast. Pozn.: *Dz. Pozn.* 1932.

Adapt. film.: Scenariusz: A. Gnow. Ekran. 1931.

18. Biała trucizna. Powieść. *Wiek Nowy* 1930 nr 8627-8699. Wyd. osob. Wwa: Rój 1931 [antydat. 1930], 174 s. Por. poz. 26.

Wyd. osob. fragm. pt. Trujący czar. Łódź: Republika 1936, 24 + 24 s.

19. Czarny ład. Powieść współczesna. Dokończenie „Przeklętego statku”. Wwa: Rój 1930, 255 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1933; Kat.: Fundacja dla Śląskiego Inst. Nauk. 1990; Kr.: Ofic. Film. Galičia 1990.

Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 11, 16.

Przekł. czes.: Černá země. [Przeł.] F. Šádek. Wyd. łącznie z przekł. cz. 1, 2 zob. poz. 11.

20. Gdy bestia budzi się. Powieść współczesna. Wwa: Rój 1930, 340 s.

21. Lot nad oceanem. Powieść. Wwa: Rój 1930, 347 s. Wyd. nast. Kr.: Galičia 1990, 319 s.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 13.

22. Szlakiem hańby. (W szponach handlarzy kobiet). Powieść. Wwa: Rój 1930 [antydat. 1929], 181 s. Wyd. nast. pt. Kobiety nad przepaścią (Szlakiem hańby). Wwa: Gebethner i Wolff 1938.

Przekł. ang.: The ravishers. [Przeł.] J. Dunajczan. New York 1955 [autor podp. Anthony Kirkor], — czes.: Na horké půdě. [Przeł.] F. Bělský. Praha 1936, — litew.: Vergiu pirkliui. [Przeł.] I. Rutkowski. Kaunas 1938.

Adapt. film.: Oprac.: A. Stern. Ekran. 1929; pt. Kobiety nad przepaścią. Oprac.: A. Stern. Ekran. 1938.

23. Cztery „R”. [Powieść]. *Polonia* 1931 nr 2389-2532.

24. „Gaz 303”. Powieść sensacyjno-humorystyczna. *Głos Nar.* 1931 nr 197-287. Wyd. osob. Pozn.: Nakł. autora 1932, 454 s. Wyd. nast.: Pozn.: Druk *Dz. Pozn.* 1933; wyd. 3 Kr.: Gebethner i Wolff 1934; Lubl.: KAW 1990.

25. Nowa Atlantyda. Powieść dla młodzieży. *Polonia* 1931 nr 2533-2596; 1932 nr 2597-2639. Wyd. osob. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1932, 311 s.

26. Biała trucizna. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] H. Zieliński. Ekran. 1932. Por. poz. 18.

27. Czarci Jar. Powieść. Kr.: Druk. Nar. 1932, 378 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1933], wyd. 3 1935; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1943; wyd. ze wstępem L. Mazana Kr.: Galičia 1990.

28. Kariera gwiazdy filmowej. Krotchwila w 3 aktach. Wyst. Pozn., T. Nowy 1932.
29. Miłość szejka. Powieść sensacyjna. Bydg.: Druk. Bydgoska 1932, 239 s. Wyd. nast. z podtyt.: (Powieść egzotyczno-humorystyczna): Wwa: Gebethner i Wolff 1933; Pozn.: Z. Gustowski, M. Wojciechowski 1939; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1943. Cz. 2, cz. 1 zob. poz. 32.
30. Byczy sen. [Humoreski]. Kr.: Gebethner i Wolff 1933, 292 s.
Zawartość: Och te listy!; Pieśń zemsty; Perpetuum mobile; Za kulisami filmu; Odgadywacz płci; Wierna; Trzecia próba; Ogłaszam konkurs; Genialny wynalazek; Pojedyńczy Pan na niekrepującym balkonie; Samobójca; Mizerię czeka sensacja; Porcja astrologii; Maszyna piekielna; Krajowy gulasz filmowy; Omyłki zecerskie; Byczy sen.
31. Szpieg w masce. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Krwawicz. Ekran. 1933. Por. poz. 38.
32. Władczyni podziemi. Powieść felietonowa. [Wwa]: Gebethner i Wolff 1933 [antydat. 1932], 415 s.
Cz. 1, cz. 2 zob. poz. 29.
Przekł. franc.: La taverne des voluptés. [Przel.] J. Civel. Paris 1934.
33. Jutro. [Powieść]. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1934, 373 s.
Przekł. czes.: Zitra. [Przel.] V. Keppert. Praha 1935.
34. Kaprys gwiazdy filmowej. Powieść. *Pol. Zbroj.* 1934 nr 317-359, 1935 nr 2-29. Wyd. osob. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1935, 282 s.
Przedr. pt. Artystka i gajowy. *Expr. Zagl.* 1937 nr 71-157.
35. Przygoda w Biarritz. [Powieść]. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1934 [antydat. 1933], 227 s. Wyd. nast.: Pozn.: Druk *Dz. Pozn.* 1934; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1942.
Cz. 1, cz. 2, 3 zob. poz. 39, 40.
36. Sir Bazyli Zacharow. (Król armat). Reportaż. [Utwór dramatyczny]. Kr.: Nakł. autora 1934, 223 s.
37. Straż o świcie. Powieść. *Tempo Dnia* 1934 nr 125-178. Wyd. osob. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1934, 226 s. Wyd. nast. łącznie z *Przecudna podróż* poz. 46. T. 1-3. Pozn.: Druk *Dz. Pozn.* 1936.
Wyd. osob. fragm. pt. Milionowy spadek. Cz. 1-2. Łódź: Republika [1936], 32 + 32 s.
Adapt. tv.: J. Szwiercna. TV 1976.
38. Szpieg w masce. Powieść filmowa. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1934, 279 s. Por. poz. 31.
Przedr. też pt. Tajemnicza maska. *Expr. Zagl.* 1937 nr 13-70.
39. Ulubieniec seniorit. Powieść. Kr.: Gebethner i Wolff 1934, 250 s. Wyd. nast.: Pozn.: Druk *Dz. Pozn.* 1934; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1942.
Cz. 2, cz. 1, 3 zob. poz. 35, 40.
40. Zegar śmierci. Powieść. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1934, 243 s. Wyd. nast.: Pozn.: Druk *Dz. Pozn.* 1934; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1942; Wwa: Omega 1990.
Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 35, 39.
41. Iperyt zwycięzca. (Abisyńska Mata Hari). Powieść. Pierwodr. pt. Abisyńska Mata-Hari. Powieść na tle aktualnych wydarzeń. *Expr. Poranny* 1935 nr 180-205, 1936 nr 1-35. Wyd. osob. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1936, 382 s.
Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 43.
42. Radża Bahadur Pagan. Powieść egzotyczna. Druk: pt. Zemsta Hindusa. Powieść egzotyczna. *ABC* 1935 nr 76-246; pt. Uczeń Gandhiego. *Słowo* 1935 nr 165-286; pt. Niewolnica maharadży. *Gaz. Kiel.* 1935 nr 227-357. Wyd. osob. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1937 [antydat. 1936], 284 s.
Cz. 1; cz. 2, 3 zob. poz. 44, 49.
43. Tajemnice władców Abisynii. Powieść. *Expr. Poranny* 1935 nr 142-205, 1936 nr 1-35; *Dz. Pozn.* 1935 nr 230-365, 1936 nr 1-31. Wyd. osob. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1936, 448 s.
Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 41.
44. W dżunglach Birmy. Powieść. *Piast* 1935 nr 42-51. Wyd. osob. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1936 [antydat. 1934], 287 s. Wyd. nast. Wwa: Druk. Nar. 1937 [antydat. 1936].
Cz. 2; cz. 1, 3 zob. poz. 42, 49.
45. Pieniądze zdobyć łatwo, ale... Powieść. Kr.: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1936, 271 s.
46. Przecudna podróż. [Opowiadanie]. Wyd. 1936 łącznie z *Straż o świcie* zob. poz. 37 t. 3 s. 7-101.
47. Taniec hiszpański. [Opowiadanie]. *Kur. Lit.-Nauk.* 1936 nr 38. Wyd. osob. Łódź: Republika 1937, 20 s. Przedr. pt. Danza espanola zob. poz. 51.
48. Bezgłośny piorun. Powieść. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1937, 334 s.
49. Cenna biała krew. Powieść egzotyczna. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1937, 286 s.
Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 42, 44.
50. Dorożkarz nr 13. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] N. Sąddek, A. Czauski. Dialogi: S. Wiech-Wiechecki. Ekran. 1937.
51. Krwawy taniec hiszpański. [Opowiadania]. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1937 [antydat. 1936], 243 s.
Zawartość: Danza espanola [poz. 47]; Niespodzianka w Granadzie; Tuż obok siebie; Corrida; Dwa miliardy peset w złocie.
Przekł. litew.: Krūvinas ispanu šokis. [Przel.] J. Žėglis. Kaunas 1937.

52. Jedna szalona noc. [Opowiadania]. Pozn.: Z. Gustowski i M. Wojciechowski 1938, 216 s. Wyd. 2 Pozn.: Z. Gustowski 1948.

Zawartość: Jedna szalona noc; Czarodziejska pieśń; Rewolucja tropikalna; Dama z Europy i Koboklo; Piranie lubią zapach krwi; Zyskał czy stracił; Nad Amazonką; Jego trzynasta ofiara.

53. Skarb Garimpeira. Powieść. Wyd. łącznie z poz. 54 pt. Skarb Garimpeira. Pozn.: Z. Gustowski i M. Wojciechowski 1938, 224 s.

Wyd. skrócone pt. Zaginione miasto. Łódź: Republika 1938, 19 s.

54. Pokolenie Kaina. Powieść. Powst. przed 1938. Wyd. łącznie ze Skarb Garimpeira zob. poz. 53 s. 111-220.

Wyd. skrócone pt. Zemsta Angeliny. Łódź: Republika 1938, 19 s.

55. Serce matki. Powieść. Powst. przed 1938.

Adapt. film.: Scenariusz: L. Trystan. Dialogi: E. Schlechter, T. Wittlin, L. Trystan. Ekran. 1938.

56. Życie na wulkanie. Powieść. [B.m.w.] 1938, 283 s.

57. Syjon podminowany. Powieść. Pozn.: Z. Gustowski i M. Wojciechowski 1939, 305 s.

Druk w czasopiśmie też pt. Pojedynek szpiegów.

Wyd. osob. fragm. pt. W szpiegowskiej sieci. Łódź: Republika 1939, 32 s.

58. Zemsta Hiszpana. [Opowiadanie]. Pierwodr. pt. Jej ulubione tango. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 32-34. Wyd. osob. Łódź: Republika 1939, 19 s.

59. Żywe torpedy w Polsce. Słuchowisko radiowe w 3 aktach. Powst. 1939. [Inf. autora].

Wygłoszone przez radio w Chicago w rocznicę wybuchu II wojny światowej 1 IX 1939.

60. Piękne szaleństwo. Scenariusz filmowy o bohaterstwie Polski. Powst. 1941. [Inf. autora].

II nagroda w konkursie scenariuszy filmowych, zorganizowanym w Hollywood przez reż. R. Ordynskiego w 1941-1942.

61. Największa sensacja w dziejach Sleepyville. Powieść humorystyczna. *Wieczór*, Wwa 1947 nr 202-262.

62. Burza nad Nowym Jorkiem. Powieść. *Wiecz. Wybrz.* 1957 nr 134-237. Wyd. osob. Wwa: Alfa 1991, 383 s.

63. Kłopoty ze spadkiem. Powieść. *Kur. Lubel.* 1957 nr 247-263; 1958 nr 1-55. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1958, 261 s. Wyd. 2 Kr.: KAW, Galicja 1990. Nowa wersja powieści „Strzał o świecie” [poz. 37].

64. Dwunasty telewizor. Opowieść sensacyjna. *Kur. Pol.* 1958 nr 278/279-318. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1959, 105 s.

65. Autem na Florydę. Reportaż podróżniczy. *Odra* 1959 nr 29-38.

Pierwotny tytuł: Wycieczka autem na Florydę.

66. Tam, gdzie szalał KKK [Ku-Klux-Klan]. [Powieść]. *Głos Wielkop.* 1959 nr 21-24, 26-191; *Gaz. Rob.* 1959 nr 62-146.

Druk w czasopiśmie też pt.: Porwanie; Porwanie w Wirginii.

67. Pokusy. [Powieść]. *Expr. Poranny* 1960 nr 78-115.

Nadto wg inf. autora w rkpis: Bardzo kosztowna maszyna piekielna. Krotchwila. Powst. ok. 1957; Inny, lepszy świat. Komedya sportowa w 5 obrazach. Powst. ok. 1957; Kretą drogą do Hollywood. Powieść. Powst. ok. 1957. — Haszys i benzyna. Melodramat egzotyczny w 3 aktach. Powst. ok. 1960. Masz., 188 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1964, 1967. — Jak lekkomyślnie wdepnąłem w zawód pisarza. (Niemo satyryczny szkic autobiograficzny). *Prz. Kult.* 1956 nr 33.

SWPP 1. — PSB (K. Ptak). — RL 1968 (J. Chudek).

K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1934 z. 8 [rec.: Jutro]. — K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 1 [rec.: „Gaz 303”]. — A. Drogoszewski. *Nowa Książ.* 1935 z. 7 [rec.: Sir Bazyli Zacharow]. — H. Galle. *Nowa Książ.* 1935 z. 6 [rec.: Kaprys gwiazdy filmowej]. — J. Birkenmajer. *Nowa Książ.* 1936 z. 5 [rec.: Tajemnice władców Abisynii]. — H. Galle. *Nowa Książ.* 1936 z. 6 [rec.: Pieniądze zdobyć łatwo, ale ...]. — J. Birkenmajer. *Nowa Książ.* 1938 z. 10 [rec.: Iperyt zwycięzca]. — [Z. Kubikowski] zk. *Odra* 1959 nr 28 [rec.: Tam, gdzie szalał KKK]. — Z. Knorowski: Marcezyńszciana. Dzieje gromadzenia zbioru. *Listy Bibliofilskie* 1983 [nr 3]. — L. Mazan: O pisarzu, który nazywał się A.M. W: A. Marcezyński: Czarczi Jar. Kr. 1990. — M.A. Kowalski: Sztuka zaostroża obyczaje. W: A. Marcezyński: Mississippi. Kr. 1991. — L. Borski: Popularny M. *Nowe Książ.* 1992 nr 7. — J. Rurawski: Odgrzewamy M. *Nowe Książ.* 1992 nr 7.

J.Z.

MAREK Zdzisław 1923-1995

Poeta, eseista.

Urodzony w 1923. W 1945 wyjechał na stałe z kraju. Do 1949 studiował medycynę w Monachium. W 1947 był jednym z założycieli wydawanego w Monachium miesięcznika *Student Polski na Obczyźnie*, a następnie do 1949 członkiem komitetu redakcyjnego; tu też ogłaszał swoje wiersze. W 1949 wyjechał na stałe do Australii. Kontynuował studia medyczne na uniwersytecie w Sydney. Debiutował w 1956 wierszami pt. „Mielizny” i „Z poematu „Dno”, opublikowanymi w paryskiej *Kulturze* (nr 5). Po uzyskaniu w 1958 dyplomu Bachelor of Medicine i Bachelor of Surgery, pracował jako lekarz. Od 1964 przebywał na Tasmanii. Rozwijając twórczość literacką, publikował wiersze, prozę, artykuły literackie i przekłady poezji autorów australijskich w *Kulturze* (Paryż, 1956-77, z przerwami), *Kontynentach – Nowym Merkuryszu* (Londyn, 1961-62) oraz w *Oficynie Poetów* (Londyn, 1966-79, z przerwami). Należał do Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zmarł 26 czerwca 1995 w Sydney w Australii.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze zebrane. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1963, 89 s.

Cykle: Wiersze zebrane; Wspomnienie z Alp; Groty Jenolańskie; Oceany; Inny wymiar; Monolog nad poematem „Dno”; Bunt i rdza; Opowieść pustynna.

2. W cieniu. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1967, 109 s.

Cykle: Kalejdoskopu status quo; Gwiazdy i gusta; Wzorzec ciała; Czarna maska.

3. Znad rzeki Styx. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1975, 37 s.

4. Wyspa Orfeusza. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1986, 46 s.

5. Przyptywy i odpływy Europy. [Eseje, szkice i wspomnienia]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1990, 159 s.

Zawartość: Przyptywy i odpływy Europy [dot. D.H. Lawrence'a]; Wyewurk [dot. D.H. Lawrence'a]; Blanche? [dot.: J. Słowacki; Mazepa]; Serce głazu [dot. A. Fredry]; Nie tylko satyra [dot. S. Wyspiański; Wesele]; Martwy dom [dot. Związku Literatów w Nowej Południowej Walii w Australii]; Co lubię – czyli najpiękniejszy wiersz; Zderzenia w literackim ruchu Browna [dot. m.in. spotkań lit. w Krakowie we wrześniu 1945]; Poezje Czesława Bednarczyka; Mieszkańcy Ziemi [dot. zwierząt domowych aural; Dom w słońcu [dot. A. Munthe]; Mędrcza szkiełko i oko [dot.: J. Monod; Le hasard et la nécessité, Paris 1970]; Echa australijskie w dramatach S.I. Witkiewicza; Cienie w półmroku [dot. J. Cocteau]; Spór o uniwersalia [dot. twórczości W. Gombrowicza i Cz. Miłosza]; Szukając człowieka [dot. W. Gombrowicza]; Mord w katedrze [dot. architektki J. Utzona]; Gra o najwyższą stawkę [dot. poezji współczesnej]; Terra Australis [dot. D.H. Lawrence'a].

OPRACOWANIA

Pam. Lit., Londyn 1988 t. 12.

A.K. Waśkiewicz; Z Bednarczykowej Oficyny. *Twórczość* 1969 nr 9 [rec.: W. Cieniel]. – M.E. Cybulska: U poetów. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 35 [rec.: Wyspa Orfeusza].

B.D.

MARIANOWICZ Antoni

ur. 1924

Pierwotne imiona i nazwisko: Kazimierz Jerzy Berman. Pseud.: a.m.; (a.m.); A.M.; (A.M.); A.U. Tochtion; (am); amar; (amar); Amar; AMAR; (AMAR); Chmyz z Gzła; Czytacz; (fil); j.r.; (j.r.); J.R.; Jakub Rozenek; jr; (jr); (kj); Im.; m.; (m); (M); N. Tuzjasta; Ob. Serwator; P.E. Kińczyk; Pachole Tolleczek M.; R.J.; S.T.Ta; Starzec ze Szpilek; Wincenty Sześciński. Satyryk, poeta, tłumacz, autor adaptacji dla teatrów komediowych i muzycznych, prozaik.

Urodzony 4 stycznia 1924 w Warszawie; syn Gustawa Bermana, przedsiębiorcy, i Natalii Pauliny z domu Brin. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i do października 1940 kontynuował naukę na tajnych kompletach Gimnazjum im. M. Reja. Następnie zmuszony był wraz z rodzicami do przeniesienia się na teren warszawskiego getta. Tu zdał tajnie w 1941 maturę i rozpoczął studia na kursach prawniczych zorganizowanych przez adwokata Mieczysława Ettingera.

Jednocześnie pracował w Zakładzie Zaopatrywania Dzielnicy Żydowskiej. Około 1942 rozpoczął twórczość poetycką i satyryczną; jego wiersze były rozpowszechniane w postaci maszynopisów, a szopka wystawiona po amatorsku. W lipcu 1942 zdołał z matką (ojciec zmarł wcześniej) opuścić getto i ukrywał się pod przybranymi nazwiskami: Mieczysław Chmielewski, a potem Antoni Marianowicz (po wojnie przyjął to nazwisko na stałe). Pracował dłuższy czas w hucie szkła w Wołominie (zaczął jako zastępca portiera, później był m.in. księgowym). W czasie powstania przebywał w Warszawie; po jego upadku mieszkał w okolicach Warszawy (m.in. w Brwinowie, gdzie działał społecznie w Radzie Głównej Opiekuńczej). Od lutego 1945 mieszkał w Łodzi i pracował w agencji prasowej Polpress jako redaktor *Biuletynu Specjalnego*. Równocześnie rozpoczął wieloletnią współpracę z tygodnikiem *Szpilki*, publikując „Limeryki” (1945 nr 2); w następnych latach ogłaszał tu wiersze satyryczne, felietony, przekłady z angielskiego i niemieckiego (podp. m.in. Jakub Rozenek). W 1945 został też członkiem Związku Zawodowego Dziennikarzy Polskich (później, do 1981 SDP). W 1946 ożenił się z Heleną Bilecką (zmarła 1952). Po przeniesieniu się do Warszawy i ukończeniu Szkoły Dyplomatyczno-Konsularnej przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych wyjechał w 1946 do Brukseli jako korespondent Polskiej Agencji Prasowej, był tu także w 1946-47 redaktorem naczelnym tygodnika *Polska Dzisiejsza*, wydawanego przez Radę Narodową Polaków w Belgii. W 1947 został członkiem PPR (1948-80 członek PZPR). Pełnił także przez pewien czas funkcję attaché Poselstwa RP w Brukseli. Po powrocie w 1948 do Warszawy pracował jako redaktor *Przeglądu Międzynarodowego*. W 1949-55 był zastępcą redaktora naczelnego *Szpilek*, a następnie do 1989 członkiem kolegium redakcyjnego. W 1950-51 redagował serię *Biblioteka Szpilek*. Od 1950 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Zajmował się twórczością przekładową z literatury anglosaskiej i niemieckiej, a także adaptacjami sztuk dla teatrów komediowych i muzycznych (często przy współudziale Janusza Minkiewicza). Pisał teksty satyryczne dla estrady i kabaretów; wchodził w skład kolegium repertuarowego Teatru Syrena (1950), przewodniczył w 1954 kolegium artystycznemu kabaretu literackiego Stańczyk. W 1952 zawarł związek małżeński z Barbarą Kłobukowską (zob. 1961). Od 1957 był członkiem Polskiego PEN Clubu. Felietony satyryczne zamieszczał m.in. w *Turyście* (1960) i *Kurierze Polskim* (1961-62; w 1961 w rubryce „Korniszon polski”). Współpracował z radiem, m.in. z teatrykiem Jeremiego Przybory „Eterek” (1949), „Kabarekiem reklamowym

wym" (1961-78), „Radiokroniką Decybel" (1970), oraz z telewizją, m.in. w 1964-65 jako współautor cyklicznych programów satyrycznych pt. „Wielokropek" i „Delikatesy", a także autor szopek i przedstawień telewizyjnych. Za twórczość telewizyjną otrzymał nagrody Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1965, 1969, 1974). Wielokrotnie podróżował po Europie i Stanach Zjednoczonych. W 1963 ożenił się z Margaritą Rajewą. W 1972-78 przewodniczył Klubowi Satyryków przy ZLP. W 1972-75 był korespondentem amerykańskiego tygodnika *Variety* w Warszawie. W 1974-84 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego, w 1984-92 członka Zarządu, a od 1996 przewodniczącego Zarządu Stowarzyszenia Autorów „Zaika"; w 1979-84 był także przewodniczącym Agencji Autorskiej. W 1989 został członkiem SPP. W 1995 współpracował ze *Sztandarem Młodych*, publikując na jego łamach aktualne wiersze satyryczne. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1961) i Krzyżem Oficerskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Warszawy" (1966, 1978), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury" (1978). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Żarty na karty. Szopka satyryczna. [Współaut.:] K. Herszaft, T. Teszner. Praprem. Wwa, w lokalu Zakładu Zaopatrywania Dzielnicy Żydowskiej na terenie getta (ul. Leszno 12) 17 I 1942. Wyd. Wwa 1942, masz. powiel.

Inf i fragm. tekstu m.in.: A. Marianowicz: Życie surowo wzbronione. Wwa 1995 s. 72-75. Nie zachował się egz. masz. z 1942.

2. Przejrzyste aluzje. Wwa: KiW 1949, 65 s.

Zawiera wiersze satyryczne, fraszki, m.in. w cyklach: Freedom; Panopticum.

3. Na wół drwiąco. Wiersze i humoreski. [Wwa:] Czyt. 1950, 106 s.

Tu także przekł. fraszek autorów: J.W. Goethe, H. Heine, E. Kästner.

4. Bez pardonu. [Wwa:] Czyt. 1951, 35 s.

Zawiera wiersze, fraszki oraz przekł. utworów autorów: B. Brecht, H. Heine, G. Herwegh, G. Weerth.

5. Dobroczyńca ludzkości. Komedie satyryczna w 3 aktach. [Współaut.:] W.L. Brudziński. Powst. ok. 1951. Wyd.: Wwa: [b.w. b.r.].

Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki oraz ZLP w 1951.

6. Głos Ameryki. [Współaut.:] W.L. Brudziński. [B.m.:] Druk. Dom Słowa Pol. 1952, [8] s.

Zawiera wiersze i prozę.

7. Upominki noworoczne. Szopka satyryczna 1953. [Współaut.:] J. Brzechwa, J. Minkiewicz. Oprac. reż.: K. Rudzki. Muz.: A. Mankiewicz i E. Olearczyk. Wwa: Iskry 1952, 101 s.

8. Kłopoty milionera. [Wiersze satyryczne]. *Expr. Wiecz.* 1953 nr 279-283, 285-286, 288-289, 291. Wyd. osob. [Wwa:] MON 1954, 39 s.

9. Kramik z kukielkami. [Szopka; współaut.:] J. Brzechwa, J. Minkiewicz. Praprem. Wwa, T. Baj 1953.

10. Kułackie manewry. [Wiersz satyryczny]. Wwa: Czyt. 1953, 14 s.

11. Na udeptanej ziemi. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 78 s.

Cykle: I. Znam takich panów; II. Panopticum [poz. 2]; III. Sobie a muzom.

12. Walenty na trybunie i Piosenka kułaka. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 7 s.

13. Awantura u Szczepana jak najwierniej opisana. [Wiersz satyryczny]. Wwa: Czyt. 1954, 14 s.

Utwór związany z wyborami do rad narodowych w 1954.

14. Satyry. Wwa: PIW 1954, 231 s.

Zawiera cykle: Bobry i rak; Ziemia i zółwie; Sobie a muzom [poz. 11], — nadio Przekłady [z autorów:] B. Brecht, H. Heine, G. Herwegh, K. Tucholsky, G. Weerth.

15. Opowiadki spod ciemnej gwiazdki. Wwa: Czyt. 1955, 130 s.

Zawiera wiersze satyryczne [m.in. z programów warszawskiego T. Satyryków i kabaretu lit. Stańczyk], felietony, parodie oraz cykl Dziwne spotkania.

16. Szopka satyryczna 1956. [Współaut.:] J. Minkiewicz, M. Załucki. Praprem. Wwa, Klub Prasy 1955. Wyd. Wwa: Czyt. 1956, 70 s.

Wyst. pt. Szopka artystyczna.

17. Kara Mustafa. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1956, 36 s.

18. Kłopoty z popiersiami. Jednoaktówka wierszem. *Dialog* 1956 nr 5 s. 39-47. Praprem. Wwa, T. Satyryków Syrena 1956/1957.

Wyst. jako część programu śląskankowego różnych autorów o tym samym wspólnym tytule.

19. Plamy na słończku. Wiersze, utwory estradowe, szopki, parodie, fraszki, humoreski, przekłady. 1945-1956. Wwa: PIW 1957, 362 s.

Zawartość: Wiersze. — Utwory estradowe. — Szopki satyryczne: Z szopki satyrycznej 1953 r. [Współaut.:] J. Brzechwa, M. Załucki; Z szopki satyrycznej 1956 r. [Współaut.:] J. Minkiewicz, M. Załucki. — Parodie. — Fraszki i limeryki: Fraszki; Wierszyki zoologiczne; Impertyncje teatralne; Limeryki; Limeryki zawile. — Z satyr szkolnych. — Humoreski i drobni-zi prozą. — Opowiadki spod ciemnej gwiazdki [poz. 15]. — Przekłady [z autorów:] J.R. Becher, H. Belloc, B. Brecht, L. Carroll, R.W. Emerson, J.W. Goethe, F. Grillparzer, A. Haushofer, H. Heine, G. Herwegh, S. Heym, E. Kästner, Klabund, E. Lear, A.A. Milne, Ch. Morgenstern, O. Nash, K. Tucholsky, G. Weerth.

20. Muchy króla Apsika. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1958, [16] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1960; Wwa: KAW 1978, wyd. 2 [!] tamże [1985]; Wwa: Gebethner i Ska 1991. Radio 1957.

21. Strasznie głupie wierszyki (z angielskiego). [Autorzy:] ..., J. Minkiewicz. Wwa: Czyt. 1958, 34 s. Utwory A.M. s. 5-20.
22. Inspekcja pana Anatola. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Rybkowski, Z. Skowroński. Ekran. 1959.
23. Ocet siedmiu złodziei. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1959, 89 s.
Cykle: Ocet siedmiu złodziei; Sprawy męsko-damskie ...; ... i dzieciinne; Odpryski.
24. Jedziemy do Rzymu. Rozmówki polsko-włoskie dla turystów, udających się na Igrzyska Olimpijskie. Oprac.: ..., J. Osęka, A. Potemkowski. *Szpilki* 1960 nr 34 s. 1-12.
W postaci małej książeczki do wycięcia z czasopisma.
25. Szopka sylwestrowa. [Współaut.:] J. Brzechwa. TV 1960.
Nagroda Pol. Radia i TV w 1960.
26. Woda wyżej. Program satyryczny. TV 1960. [Inf. autora].
27. Kocham, lubię ... żartuję. Wwa: Czyt. 1961, 118 s.
Zawiera wiersze, piosenki, utwory estradowe, felietony.
28. Kolorowe wagoniki. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1961, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, 1970.
29. Szopka sylwestrowa. [Współaut.:] J. Brzechwa, J. Minkiewicz. TV 1961. Druk pt. Szopka noworoczna 1961. *Szpilki* 1961 nr 3 dod. s. I-VI.
30. Szopka warszawska. [Współaut.:] J. Minkiewicz. *Szpilki* 1961 nr 51/52 s. 12-17.
31. [Teksty w:] D. Forelle: Psie uroki. Fot. i układ graf.: D. Forelle. [Współaut. tekstu:] J. Brzechwa. Wwa: PWRiL 1961, 73 s.
32. Kremowe abecadło. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1962, [6] k. Wyd. 2 tamże 1966.
33. Raz czterej mędrcy ... [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1962, [12] k.
34. Hobby naszej doby. [Wiersze i felietony satyryczne]. Wwa: Czyt. 1963, 137 s.
35. Szopka noworoczna. [Współaut.:] J. Brzechwa, J. Minkiewicz. TV 1963. Druk *Szpilki* 1963 nr 2 s. 6-11.
Nagroda ZAiKS i Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1963.
36. Igranie z ogniem. [Powieść kryminalna]. Wwa: Czyt. 1964, 103 s.
37. Noworoczna szopka „Wielokropka”. [Współaut.:] J. Klejny, S. Tym. TV 1965. Druk *Szpilki* 1965 nr 4 s. 7-12.
38. Co się może zdarzyć w nocy. Komedijka telewizyjna na dwie osoby i dwa rewolwery. TV 1966.
39. Co państwu dolega? Wwa: Czyt. 1967, 150 s.
Zawiera wiersze satyryczne m.in. w cyklach: Osobiste; Małe co nieco, — nadto: Gromibab. (Komedija antyczna wg Arystofanasa).
40. Pan Śmieszek. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1968, [19] s.
41. Widzi mi się. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1968, [12] k.
42. Ali Baba i czterech rozbójników. Bajka muzyczna. Powst. ok. 1970. Wyd. Wwa: KiW 1995, [32] s.
43. Golibroda z czarcim wąsem. Wwa: Czyt. 1970, 145 s.
Zawartość: Wiersze. — MAKA-BRR!-ESKI i LIME-BRR!-YKI [Limeryki]. — Piosenki. — Przekłady: Z satyry niemieckiej (z autorów: E. Kästner, Ch. Morgenstern, J. Ringelnatz); Z satyry amerykańskiej (z autorów: E.Y. Harburg, E. Meriam, M. Reynolds). — Mini kryminały [skecz]: Oślica Balaama [Radio 1967]; Co się może zdarzyć w nocy; Na szosie; Golibroda z czarcim wąsem (posępny wodebil w 13 obscenach).
44. Bawimy się w rymy. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1971, 44 s.
45. Majcher Lady. [Libretto musicalu; współaut.:] R.M. Groński. Muz.: J. Derfel. Praprem. Gdynia, T. Muz. 1972.
46. Uważaj na zakrętach. [Widowisko telewizyjne]. TV 1972. Por. poz. 49.
47. Królowa Bona umarła? [Wiersze satyryczne]. Wwa: Iskry 1973, 113 s.
Cykle: I. Królowa Bona umarta; II. J.n.g.; III. Żale człowieka; IV. Fraszki; V. Makabrleski; VI. Sonety i limeryki; Poematolki.
48. Widzewska ballada. [Libretto musicalu; współaut.:] R.M. Groński. Muz.: P. Hertel. Praprem. Łódź, T. Muz. 1974.
49. Urwanie głowy. [Satyry i przekłady]. Wwa: Iskry 1976, 141 s.
Zawartość: Wiersze. — Ballady i piosenki. — Przekłady (z autorów:) A. Allais, W.H. Auden, J. Cocteau, E.E. Cummings, R. Desnos, E. Jandl, E. Kein, Ch. Morgenstern, O. Nash, J. Prévert. — Rozsądek przede wszystkim. (Mini musical) [wg Woltera].
50. Uważaj na zakrętach. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 87 s. Por. poz. 44.
Przekł. ros.: Ostrożnie na poworotach. Mini roman (wzmożno detektiv). [Przeł.] N. Labkovskij. Moskwa 1980.
51. Przetkańczyć całą noc ... Z dziejów musicalu. Współpraca: J. Sylwin. Wwa: WAiF 1979, 255 s.
Popularne opracowanie monograficzne.
52. Noc hieny. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 163 s.
Zawiera parodie amer. i franc. seriali telewizyjnych.
53. Warto być wpadł. (Szopka z jubileuszem). [Współaut.:] R.M. Groński. Praprem. Wwa, T. Syrena 1980.
54. Czy kto widział ... [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1986, 56 s.

55. Za czym pani stoi? ... [Wybór utworów satyrycznych]. Wwa: Czyt. 1988, 218 s.

Zawiera wybór z poz. 19, 23, 27, 33, 37, 41, 45, 47. — nadto nowe cykle: Za czym pani stoi? ...; Z rodzinnego albumu; Piosenki z komedii muzycznych; Maksymy i minimy. — Z wierszy nie drukowanych.

56. Pchli targ. [Wspomnienia]. Wwa: Wydawn. RTV 1991, 231 s.

57. Dziesięcioro murzyniątek. [Wybór wierszy dla dzieci]. Wwa: Wydawn. *Twój Styl* 1992, 58 s.

58. Życie surowo wzbrownione. [Cz.] 1. Moje wojenne losy. Rozm. z H. Baltyń. [Cz.] 2. Wspomnienia rodzinne. Wwa: Czyt. 1995, 324 s.

W cz. 2 wspomnienia o członkach bliższej i dalszej rodziny: Dziadkowie [dot. m.in. Bernarda Bermana i Henryki z Sejdemanów Bermanowej]; Herman i Hela [Sejdemanowie]; Róża Pańska; Zosia Flatauowa; Matka [Pola Berman z domu Brin]; Antek Pański; Wacek Solski (Pański); Jerzy Pański; Janka i Antoni Słonimscy; Tadeusz Konarski; Anka Krause; Lutek i Janka [Lutek Sejdeman i Janka Krakowska]; Profesor [Wł.] Sterling; Świętokrzyska; Śmierć ojca [Gustawa Bermana]; Stefan i Franka [Jermutowiczowie]; Stryj Stefek [Berman]; Konstancin.

Montaż utworów A.M.: Teatrzyk Antoniego Marianowicza. Scenariusz: ..., M. Małysz. TV 1973.

Telewizyjne widowiska muzyczne: Co się może zdarzyć w nocy. TV 1966. — Śpiewająco i tańcząco. TV 1971. — Noc hieny. TV 1976 [por. Twórczość poz. 52]. — Markiza, kochanka, charmaine ... TV 1978. — Zbrodnia na Amfitrycie. [Minimusical]. TV 1978.

Przekłady i adaptacje

1. M. Twain: Humoreski. Wybrał i oprac. ... Przeł.: ..., A. Słonimski, A. Świdorska, W. Pawlak. T. 1. Podróż międzyplanetarna. T. 2. Bajeczki dla starych dzieci. Wwa: PIW 1949, 257 + 248 s. Wyd. nowe także 1950. Wyd. 3 t. 1 zob. poz. 3.

2. M. Twain: Opowiadania i humoreski. Przeł.: ... i A. Świdorska. Wwa: MON 1951, 117 s.

3. M. Twain: Podróż międzyplanetarna. Humoreski. Wybrał, oprac. i przedm. ... Przeł.: ..., A. Świdorska, A. Słonimski. Wyd. 3. [Wwa:] PIW 1951, 207 s.

Wyd. 1-2 zob. poz. 1.

4. H. Kipphardt: Szekspir pilnie poszukiwany. Komedia satyryczna w 3 aktach. Przeł.: M. Wisłowska, ... Wyst. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1954. Wyd. Wwa: Czyt. 1955 [właśc. 1954], 97 s.

5. L. Carroll: Alicja w Krainie Czarów. Przeł. ... Wwa: NK 1955, 97 s. Wyd. nast. także: 1957, 1969, wyd. 4 1977, wyd. 5 1984, wyd. 6 1988, wyd. 7 1990, 1993; Wwa: NK; Muza 1996.

Adapt. teatr.: Muz. i adapt.: Z. Bargielski. Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1972; Adapt. scen.: P. Nowicki. Słowa piosenek: Z. Jaskuła. Wyst. Słupsk, T. Dram. 1982.

6. Daj buzi, Kate. [Komedia muzyczna]. Libretto: S. i B. Spewack. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: C. Porter. Wyst. Wwa, T. Komedia 1957.

7. J. Kesselring: Arszenik i stare koronki. Tłum. i adapt.: ..., J. Minkiewicz. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1957. TV 1975.

8. A.A. Milne: Wiersze dla Krzysia. Wolne tłum.: I. Tuwim i ... Wwa: NK 1957, 61 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1979, wyd. 3 1983.

Wyd. osob. przekł. wiersza Śniadania króla Wwa: Ruch 1960, 8 k.

Wyd. jako adapt. z A.A. Milne'a.

9. Księga nonsensu. Rozsądne i nierozsądne wierszyki wymyślone po angielsku przez E. Leara, L. Carrolla, H. Grahama, J.H.P. Belloc'a, W. de la Mare'a, A.A. Milne'a i T.S. Eliota napisane po pol. przez ... i A. Nowickiego. Wwa: PIW 1958, 139 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. Wwa: WAiF 1975, wyd. 3 także 1986.

10. Madame Sans-Gêne. Komedia muzyczna w 10 obrazach wg sztuki W. Sardou. Adapt.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: S. Kisielewski. Wyst. Wwa, T. Syrena 1958. TV 1963.

11. A. Jarry: Ubu skowany. Przeł.: ..., T. Polański. *Dialog* 1959 nr 3 s 62-73.

12. Maestro. Komedia muzyczna. Libretto wg G. de Caillavet, R. de Flers „Król”. [Współaut.:] J. Minkiewicz. Muz.: S. Kisielewski. Wyst. Wwa, T. Syrena 1959.

13. M. Twain: Nieszczęsny narzeczony Aurelii. [Opowiadania]. Przeł.: ..., A. Słonimski, A. Świdorska. Wwa: PIW 1960, 238 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, 1996.

14. Can-Can. Operetka w 2 aktach. Libretto: A. Burrows. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: C. Porter. Wyst. Wwa, Operetka 1961. TV 1979 (fragm.).

15. Wesole miasteczko. Wodewil w 2 aktach z prologiem wg komedii F. Dominika „Stare miasto”. [Współaut.:] J. Minkiewicz. Muz.: J. Gaczek, B. Pawłowski. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1961.

16. J. Krüss: O czym ćwierkają wróble. [Dla dzieci]. [Przeł.:] ..., J. Minkiewicz. Wwa: NK 1962, 28 s.

17. Zwariowana ulica. Comics muzyczny w 2 częściach. Libretto: B. Comden, A. Green. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: L. Bernstein. Wyst. Wwa, T. Komedia 1962.

18. Tęcza Finiana. Musical. Libretto: E.Y. Harburg, F. Sady. Przeł. Z. Michałowska. Teksty piosenek: E.Y. Harburg. Przeł. ... Muz.: B. Lane. Wyst. Gliwice, Operetka Śląska 1963.

19. My fair lady. Musical w 2 aktach. Libretto wg sztuki G.B. Shawa „Pygmalion”: A.J. Lerner.

- Przeł. ... Przeł. tekstów piosenek: J. Minkiewicz. Muz.: F. Loewe. Wyst. Pozn., T. Muz. 1964.
20. Fantastyczny rejs. Komedja muzyczna w 3 aktach. Libretto: G. Bolton, P.G. Wodehouse. Wersja pol.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: C. Porter. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1966.
21. Dama od „Maxima”. Musical w 3 aktach wg G. Feydeau. Muz.: R. Sielicki. Wyst. Gliwice, Operetka 1967. TV 1976.
22. Człowiek z la Manczy. Musical. Libretto: D. Wasserman. Songi: J. Darion. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: M. Leigh. Wyst. Gliwice, Operetka 1970.
23. Diabeł nie śpi. Musical fantastyczny w 3 aktach. Libretto wg komedii S. Krzywoszewskiego „Diabeł i karczmarka”: ..., R.M. Groński. Muz.: R. Sielicki. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1970.
Przeł. niem.: Der Teufel schläft nicht. [Przeł.] i Reichhardt-Prante. Wyst. Eisenach [NRD], Landestheater 1975.
24. My chcemy tańczyć. Musical w 3 aktach. Libretto: W. Konstantinow, B. Racer. Przeł. A. Dor. Adapt. i teksty piosenek: ..., J. Minkiewicz. Muz.: A. Pietrow. Wyst. Kr., T. Muz. 1970.
25. Córka madame Angot. Libretto: Clairville, P. Girardin, V. Koning. Adapt. i piosenki: ..., J. Minkiewicz. Muz.: Ch. Lecocq. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1971.
26. Kraina uśmiechu. [Operetka]. Libretto: L. Kezzer, F. Löhner. Adapt. i teksty piosenek: D. Badaszkowa, R.M. Groński, ... Muz.: F. Lehár. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1971.
27. Kto się boi starych kapci? [Komedja muzyczna]. Libretto: M. Tarchnizwili. Przeł. H. Amiradźbi-Stawińska. Adapt. i teksty piosenek ... Muz.: L. Ijaszwili. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1971.
28. Brzydkie kaczątko. Bajka muzyczna wg H.Ch. Andersena. Muz.: R. Sielicki. Powst. ok. 1972. Druk w: Kurtyna w górę. [Inscenizacja]. Wwa: NK 1989 s. 7-23.
29. Hello Dolly! Musical w 2 aktach. Libretto: M. Stewart. Teksty piosenek: J. Herman. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: J. Herman. Wyst. Szczec., T. Muz. 1972.
30. P. Ustinov: Photo finish. Przeł.: W. Komornicka, ... Układ tekstu: L. René. Wyst. Wwa, T. Dram. 1972. TV 1996.
31. Dziewczyna szeryfa. Musical w 2 aktach. Libretto: G. Bolton, J. McGowan. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: G. Gershwin. Wyst. Łódź, T. Muz. 1973.
Wyst. też pt. Szalona dziewczyna.
32. Pchła w uchu. Komedja muzyczna wg G. Feydeau w przeł. M. Wisłowskiej. Adapt. i teksty piosenek ... Muz.: W. Słowiński. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1973.
Wyst. też pt. Wiele hałasu o pchłę.
33. Machiavelli. Musical. Libretto wg komedii N. Machiavellego „Mandradora”. [Współaut.:] R.M. Groński. Muz.: J. Wasowski. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1975.
Przeł. niem.: Machiavelli. Wyst. Drezno [NRD], Staatsoperette 1978.
34. I do, I do. (Dwa razy tak). Musical. Libretto wg I. de Hartoga „The Fourposter”: T. Jones. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: H. Schmidt. Przeł. powst. ok. 1975. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1988.
Data powst. przeł. wg inf. A.M. — Wyst. też pt. Dwa razy tak.
35. Obiecanki, obiecanki. Musical w 2 aktach. Libretto: N. Simon. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: B. Bacharach. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1976.
36. Proszę wsiadać, drzwi zamykać. Komedja muzyczna. Libretto wg E. Monceya „Pan naczelnik to ja” ... Muz.: W. Słowiński. Wyst. Łódź, T. Muz. 1976.
37. B. Slade: Za rok o tej samej porze. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1978.
38. Pamiętnik pani Hanki. Komedja muzyczna. Libretto wg powieści T. Dołęgi-Mostowicza ... Muz.: J. Wasowski. Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1979.
39. Zorba. Musical w 2 aktach. Libretto: J. Stein. Teksty piosenek: F. Ebb. Przeł. ... Przeł. piosenek: J. Minkiewicz. Muz.: J. Kander. Wyst. Łódź, T. Wielki 1979.
40. Gondolierzy, czyli „Król Baratarii”. Operetka w 2 aktach (4 obrazach). Libretto: W. Gilbert. Tekst pol.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: A. Sullivan. Wyst. Pozn., T. Muz. 1980.
41. Piraci. Operetka. Libretto: W. Gilbert. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: A. Sullivan. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1980.
42. S. Potter: Skrzeczek. Przygody dziwoptaka. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1982, 45 s.
43. Skrzypek na dachu. Musical. Libretto wg opowiadań Sz. Alejchema: J. Stein. Teksty piosenek: S. Harnick. Przeł. ... Muz.: J. Bock. Wyst. Łódź, T. Muz. 1983.
44. Me and my girl. Musical. Libretto: L.A. Rose, D. Furber. Przeł. ... Muz.: N. Gay. Wyst. Łódź, T. Muz. 1988.
45. Gigi. Musical w 2 aktach. Libretto wg powieści Colette: A.J. Lerner. Tekst pol. ... Muz.: F. Loewe. Wyst. Pozn., T. Muz. 1989.
46. F. Werfel: Jacobowsky i pułkownik. Komedja pewnej tragedii. Przeł. i adapt. ... TV 1989.

47. W. Disney: Bambi. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1990, [24] s. Wyd. nast. tamże 1991.

48. W. Disney: Bernard i Bianka. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1990, [24] s.

49. W. Disney: Dumbo. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1990, [24] s.

50. W. Disney: Pinokio. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1990, [24] s. Wyd. nast.: tamże 1991; Wwa: Egmont Polska 1996.

51. W. Disney: Pongo i Perdita. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1990, [24] s.

52. W. Disney: Zuzia i Hultaj. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1990, [24] s. Wyd. nast. tamże 1991.

53. Czarodziej z Krainy Oz. [Musical]. Libretto wg powieści F. Bauma: E.Y. Harburg. Przeł. M. Arno-Jaworowski. Teksty piosenek ... Muz.: H. Arlen. Wyst. Chorzów, T. Muz. 1992.

54. W. Disney: Kopciuszek. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1992, [24] s.

55. W. Disney: Rudek i Reks. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1992, [24] s.

56. W. Disney: Taran i czarodziejski kocioł. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1992, [24] s.

57. W. Disney: Wiedźma i czarownik. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1992, [24] s.

58. W. Disney: Alicja w Krainie Czarów. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1993, [24] s. Wyd. nast. Wwa: Egmont Polska 1995.

59. W. Disney: Kubuś Puchatek i wielka nawałnica. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1993, [24] s.

60. W. Disney: [Sto jeden] 101 dalmatyńczyków. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1993, [24] s.

61. W. Disney: Śpiąca Królewna. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: Egmont American 1993, [24] s.

62. R. Kipling: Riki-tiki-tawi. Przeł. ... Wwa: NK 1994, 30 s.

63. W. Disney: Aryskotraci. Przeł. ... Wwa: Egmont Polska 1995, [24] s.

64. S. Anderson: Jak wytrzymać z rodzicami. Przeł. ... Wwa: NK 1966, 96 s.

65. B. Manhoff: Zimno mi w twoim łóżku. Komedia. Przeł. ... Wyst. Wwa, T. Syrena 1996.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 4, 6, 10.

Nadto adaptacje bajek muzycznych dla dzieci nagrane na płyty w latach 60. i 70. przez Polskie Nagrania i Tonpress.

Przekłady tekstów piosenek do filmów rysunkowych dla dzieci wytwórni amer. W. Disneya: Paca-

hontas. Ekran. 1995. — Dzwonnik z Notre Dame. Ekran. 1996.

Nadto wg inf. autora przekłady w masz. dostępne w bibl. ZAiKS w Wwie: M. Hart, G. Kaufman: Człowiek, który przyszedł na obiad. [Komedia]. Przeł. powst. 1960. — Cebuleczka. Operetka. Libretto: R. de Flers, F. Croisset. Muz.: R. Hahn. Przeł. powst. około 1970. — Statek komediantów. Musical. Libretto i teksty piosenek: O. Hammerstein II. Przeł.: ..., J. Minkiewicz. Muz.: J. Kern. Przeł. powst. 1973. — Candide. Musical. Libretto wg Woltera: H. Wheeler. Muz.: L. Bernstein. Przeł. powst. 1990. — Żona dla prezydenta. Libretto: G. Kaufman, M. Riskind. Muz.: G. Gershwin. Przeł. powst. około 1994. — Upiór w operze. Libretto: A. Kopit. Muz.: N. Yeston. Przeł. powst. 1997.

Prace redakcyjne

1. Polska karykatura polityczna. [Teki]. Red.: J. Lenica, ..., [Z. Mitzner] J. Szelaż. Wstęp: [Z. Mitzner] J. Szelaż. Wwa: Czyt. 1950, 21 s., [73] k. Wyd. 2 tamże 1951.

2. Satyra polska w walce o pokój. [Wstęp: Z. Mitzner] J. Szelaż. Red.: E. Lipiński, ..., [Z. Mitzner] J. Szelaż. [Wwa:] Czyt. 1950, 119 s.

3. Zgrzebłem po kołtunie. Wybór współczesnej humoreski polskiej. [Wybór] ... [Wwa:] Czyt. 1950, 135 s.

4. Niemiecka satyra antyfaszystowska. Oprac.: ..., E. Osmańczyk. Wwa: Czyt. 1951, 143 s. Tu także m.in. przeł. A.M.

5. Na obie łopatki. Zbiór satyr pod red. J. Brzechwy i ... Wwa: NK 1952, 171 s.

6. B. Brecht: Opowiadania z kalendarza. Wstęp i oprac. ... Wwa: Czyt. 1953, 111 s. Tu także m.in. przeł. A.M.

7. F. Morawski: Latarnia magiczna. Bajki i fraszki. Wybór ... Wwa: Czyt. 1953, 91 s.

8. Antologia satyry polskiej 1944-1955. [Wybór i oprac.] ... Wwa: PIW 1955, 675 s.

9. Estrada satyryczna. Wybór tekstów estradowych z lat 1945-1955. Oprac. ... Wwa: PIW 1955, 182 s. Zawiera także teksty A.M.

10. K. Tucholsky: Księga pięciu szyderców. [Wybór i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1955, 222 s. Tu także m.in. przeł. A.M.

11. Coś nam zostało z tych lat ... „Szpilki” 1935-1965. Wybór tekstów: W. Brudziński, ... Wybór rys.: A. Mostowicz. Wwa: WAG 1967, 120 s.

12. Denkspiele. Polnische Aphorismen des 20. Jahrhunderts. [Wyd. i posł.] ..., R.M. Groński.

[Przeł. z pol.]: H. Bereska i in. Berlin: Volk und Welt 1973, 94 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; Frankfurt am Main: Insel 1975; Leipzig: Offizin Anderson Nexö 1975; wyd. 3 [!]: Berlin: Volk und Welt 1977.

13. Duchy na dachu. Groteski. Wybór; R.M. Groński, ... Wwa: Iskry 1974, 320 s.

14. No tak, ale ... Wybór satyry amerykańskiej. [Wybór i przedm.] ... Wwa: WaiF 1977, 218 s.

15. Akademia pana Brzechwy. Wspomnienia o Janie Brzechwie. Pod red. ... Wwa: Czyt. 1984, 192 s.

16. Minio. Przyjaciele o Januszu Minkiewicz. Oprac.: ..., W. Minkiewicz. Londyn: Libra Books 1989, 231 s.

17. Dom pod Królami. W 75-lecie ZAIKS-u. Oprac. [i wstęp] ... Wwa: Gebethner i Ska 1993, 173 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1966, 1978, 1997. — SWPP 1. — PP (A. Szafarżan) — LP (red.).

A.M. Swinarski: Floret, nie siekiera ... *Dz. Lit.* 1949 nr 45 [rec.: Przejrzyste aluzje]. — [Z. Mitzner] J. Szela: Cztery tomy satyry. *Życie Lit.* 1951 nr 16 [m.in. dot.: Bez pardonu]. — J. Śpiewak *Twórczość* 1951 nr 1 [rec.: Przejrzyste aluzje; Na wpol drwiąco]. — J. Błoński: O satyrze rozmaicie. *Nowa Kult.* 1952 nr 13 [m.in. o A.M.]. — A. Sowiński. *Twórczość* 1952 nr 3 [rec. oprac.: Niemiecka satyra antyfaszystowska]. — W. Sadkowski: Satyra wierszem i prozą. *Życie Lit.* 1953 nr 33 [m.in. rec.: Na udeptanej ziemi]. — W. Sadkowski: Obrona satyry. *Życie Warsz.* 1956 nr 119 [rec. red.: Antologia satyry polskiej 1944-1955]. — J. Gembicki. *Nowa Kult.* 1958 nr 50 [rec. przekł.: Księga nonsensu]. — B. Biernacka: Nowości satyryczne. *Nowe Książ.* 1959 nr 13 [rec. m.in.: Ocet siedmiu złodziei]. — R. Matuszewski: Uwagi o poezji satyrycznej 1963. *Wiatrak* 1964 nr 17 [m.in. dot.: Hobby naszej doby]. — J. Wittlin: Trzydzieści lat później. *Nowe Książ.* 1968 nr 1 [rec. oprac.: Coś nam zostało z tych lat ...]. — J. Koprowski: Vademecum satyry. *Literatura* 1974 nr 7 [rec. m.in.: Królowa Bona umarła?]. — K. Orzechowski: Polskie aforyzmy po niemiecku. *Mies. Lit.* 1974 nr 4 [rec. wyd.: Denkspiele]. — Ł. Nicpon: Sens nonsensu. *Nowe Książ.* 1975 nr 23 [rec. przekł.: Księga nonsensu]. — [Przetaćzyć całą noc]. — W. Panek: *Teatr* 1979 nr 23; B. Sowińska: „Coco” i inne. *Życie Warsz.* 1979 nr 280; J. Sieradzki: Kogo stać na musical. *Dialog* 1983 nr 11 [m.in.]: — [Za czym pani stoi?]. B. Sowińska: Cienkim piórkiem. *Życie Warsz.* 1988 nr 272; M. Markowski: Warsztatowiec. *Kultura* 1989 nr 11. — [Życie surowo wzbronione]. N. Gross: My z „aryjskich papierów”. *Now. Kur.*, Tel Awiv 1996 nr z 5 IV; J.R. Kowalczyk: Twarz zachować choćby na pamiętkę. *Rzeczpospolita* 1996 nr 168; K. Kozłowski: Jeszcze jedno wspomnienie lepsze od powieści. *Wiad. Kult.* 1996 nr 14; J. Maurer: Wspomnienia z Atlantydy. *Prz. Pol.*, dod. *Nowego Dz.*, Nowy Jork 1997 nr z 9 I.

A.Sz.

MARJAŃSKA Ludmiła ur. 1923

Krypt.: L.M.

Poetka, tłumaczka, autorka książek dla dzieci.

Urodzona 26 grudnia 1923 w Częstochowie; córka Ludwika Mężnickiego, adwokata, i Marii z domu Bromma. W 1936 zaczęła uczęszczać do Państwo-

wego Gimnazjum im. J. Słowackiego w Częstochowie, które ukończyła w czasie okupacji niemieckiej na tajnych kompletach (1942). Następnie studiowała na wydziale dyplomatyczno-konsularnym konspiracyjnej Akademii Nauk Politycznych w Częstochowie oraz w Warszawie. Równocześnie pracowała jako ekspedientka. Brała udział w działalności AK w Częstochowie. Po powstaniu warszawskim była sanitariuszką na dworcu w Częstochowie i w prowizorycznym szpitalu. Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945 wyszła za mąż za Janusza Marjańskiego, architekta, i zamieszkała w Warszawie. W 1947 przerwała kontynuowane studia i w 1948-50 pracowała w przedsiębiorstwach handlu zagranicznego „Papexport” i „Pagged”, jako korespondentka w zakresie języka angielskiego i niemieckiego. W 1950 rozpoczęła twórczość literacką. Około 1952 publikowała twory dla dzieci w pismach *Świerszczyk* i *Miś*, w 1953 ogłosiła w *Twórczości* (nr 8) wiersz pt. „Ethel”. Wiersze oraz przekłady poezji z języka angielskiego zamieszczała następnie m.in. na łamach *Nowej Kultury* (1955-63, z przerwami) oraz czasopism dla dzieci *Plomyczek* (1953-86) i *Świerszczyk* (1956-79, z przerwami). W 1956 rozpoczęła studia na Wydziale Filologii Angielskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Równocześnie od 1957 pracowała w dziale literackim Polskiego Radia jako redaktor audycji poetyckich. W 1959 została członkiem ZLP. W 1960-61 przebywała na stypendium uniwersytetu stanu Washington w Seattle (USA). Po powrocie ukończyła studia i w 1961 uzyskała magisterium. W 1965-69 była kierownikiem redakcji satyry i poezji Programu III Polskiego Radia, a następnie do 1979 starszym redaktorem audycji poetyckich tegoż Programu. Publikowała twory m.in. w tygodniku *Współczesność* (1960-69, z przerwami), miesięczniku *Literatura* (1974-79, z przerwami). W związku z pracą przekładową przebywała w USA w 1974, 1976, 1980, 1987. W 1972-78 była członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP, a od 1979 przewodniczącą Komisji Socjalnej przy Zarządzie Głównym ZLP. W tymże roku przerwała pracę w radiu i przeszła na rentę inwalidzką. W 1981 za twórczość oraz działalność radiową i telewizyjną otrzymała nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W 1990 weszła w skład Zarządu Głównego SPP, a w 1993-96 była prezesem Stowarzyszenia. W 1997 otrzymała za całokształt twórczości poetyckiej Nagrodę Literacką im. W.S. Reymonta, ufundowaną przez Związek Rzemiosła Polskiego. Wyróżniona odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1972), Odznaką Honorową Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1974), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982) oraz Medalem im. A. Kamińskiej (1990). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chmurne okna. [Wiersze]. Wwa: PIW 1958, 67 s.

Zawiera cykl: Miasto młodości; Kamera; Powrót.

2. Gorąca gwiazda. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 73 s.

Cykle: W otwartej urodzie świata; Zaczynanie od nowa.

3. O kowbojach z Kolorado. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, 22 s. Wyd. 2 tamże 1969.

4. Rzeki. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 71 s.

Cykle: Kobiety i mężczyźni; Z podróży; Sporne gry wyobraźni.

5. Powrócić do miłości. [Powieść]. Wwa: PIW 1971, 240 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Przekł. czes.: Návrat k lásce. [Przeł.] V. Zapletalová. Praha 1975.

6. Druga podróż. Wiersze. Wwa: PIW 1977, 65 s.

Cykle: Mówią; Nieplewione.

7. W koronie drzewa. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1979, 98 s.

Zawiera też przekł. wierszy autorów: E. Barret-Browning, E. Dickinson, T. Gray, E.A. Robinson, Ch. Rosetti, P.B. Shelley, W. Whitman.

8. Stopa trzeciej Gracji. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 224 s.

9. Dmuchawiec. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1984, 38 s. Wyd. 2 tamże 1987.

10. Pierwsze śniegi, pierwsze wiosny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1985, 308 s.

11. Blizna. [Wiersze]. Wwa: PIW 1986, 95 s.

Cykle: Nasz los osobny; Podróż; W kotlinie pod wulkanem; Synogarlica.

12. Życie na własność. [Powieść]. Wwa: NK 1988, 220 s.

13. Dwa wiersze. Sandomierz: Ofic. Jędrzejowska 1989, [2] k.

Druk bibliofilski.

14. Zakochany zuch. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1989, 93 s.

15. Nie tylko o Sandomierzu. [Wiersze; autorki:] A. Kamińska, ..., A. Pogonowska. Sandomierz: Ofic. Jędrzejowska 1990, [12] s.

Tu wiersz L.M. pt. Koncert pierwszy: Clelia.

Druk bibliofilski.

16. Wąwozy Canyons. [Wiersze]. Sandomierz: Ofic. Jędrzejowska 1990, [3] k.

Druk bibliofilski.

17. Zmrożone światło. [Wiersze]. Wwa: Nakł. autorki 1992, 56 s.

18. Pimpinella i Tatarzy. [Dla dzieci]. Wwa: Fundacja Książka dla Dziecka 1994, 151 s.

19. Prześwit. [Wiersze]. Wwa: Nakł. autorki 1994, 49 s.

20. Stare lustro. [Wiersze]. Przemyśl: Gdzieindziej 1994, 19 s.

Druk bibliofilski.

Nadto drobne książeczki dla dzieci, wydawane przez Ligę Ochrony Przyrody oraz Ruch w 1957-1967.

Słuchowiska radiowe: audycje poetyckie oryginalne: Pieśń nad pieśniami. Radio 1974. — Czarownica w Paryżu. [O M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej]. Radio 1975. — [J.W. Goethe]. Radio 1976. — B. Leśmian. Radio 1977. — Ojczyzna. [Słuchowisko z wierszy S. Piętaka]. Radio 1982. — „Delfino, aniele mój”. [O Z. Krasińskim]. Radio 1983. — „Na dwunastej ulicy Zachodniej”. Radio 1983. — Poeta miłości — Mihai Eminescu. Radio 1983. — Vincente Alexandre, poeta Hiszpanii. Radio 1983. — Żołnierz czy poeta. [O S. Borsukiewicz]. Radio 1984. — Miłość jest ogniem. [O E. Barret i R. Browningu]. Radio 1986, — słuchowiska tłumaczone lub adaptowane: A. MacLeish: Ta muzyka znad wód spłynęła. Tłum. ... Radio 1957. — I. Krasicki: Monachomachia, czyli wojna mnichów. Adapt. ... Radio 1958. — H. Zeiger: Pięć dni. Tłum. i adapt. ... Radio 1958. — E. MacColl: Ballada o Jahnie Axon. Tłum. ... *Biul. Radiowy* 1959 nr IV. — P. Eluard: Noc, którą człowiek rozświetla. Adapt. ... Radio 1962. — Z. Ginczanka: Śpiewam rodzinny Eden. Adapt. ... Radio 1962. — E. Żegadłowicz: Ballada o królu cygańskim. Adapt. ... Radio 1962. — S. Kryśka: Podmiejskie krajobrazy. Adapt. ... Radio 1963. — S. Quasimodo: Otwieranie snów. Adapt. ... Radio 1963. — W. Whitman: Manhattan otoczony wodami. Adapt. ... Radio 1965. — A. Achmatowa, A. Błok: Pociemniałe lustra. Adapt. ... Radio 1966. — L. Aszkenazy: Kochankowie ze skrzyni. Adapt. ... Radio 1967. — R. Rolland: Wujaszek Godfryd. Radio 1967. — K.I. Gałczyński: Polowanie z sokolami. Adapt. ... Radio 1969. — A. Knyten: Rafael. Tłum. i adapt. ... Radio 1969. — M. Fratti: Ofiara. Tłum. i adapt. ... Radio 1970. — E.L. Masters: Wszyscy śpią na tym wzgórzu. Adapt. ... Radio 1970. — E.L. Masters: Siedziałem pod moim cedrem. Adapt. ... Radio 1971. — A. Twardowski: Ballada o cytrynowym Jimie i zagubionej kopalni. Tłum. i adapt. ... Radio 1971. — R. Masson: Nieznany żołnierz. Adapt. ... Radio 1972. — Marność nad marnościami. Słuchowisko wg poematów biblijnych. Adapt. ... Radio 1973. — H. Böll: Doktor Murke zbiera milczenie. Adapt. pt. „Hobby doktora Murkego” ... Radio 1974. — Dzieli ich jeziora woda. Słuchowisko poetyckie wg ludowej poezji gruzińskiej. Adapt. ... Radio 1974. — O łąkach, czeremchach, szewcach i szczęściu. Słuchowisko poetyckie wg B. Ostrowskiej i

L. Staffa. Adapt. ... Radio 1974. — Sz. Zimorowicz: Zaloty na pokuciu. Adapt. ... Radio 1974. — B. Fac: Damroka — księżniczka kaszubska. Adapt. ... Radio 1975. — B. Fac: Zakonnica dla księcia. Adapt. ... Radio 1975. — T.S. Eliot: Ziemia jałowa. Oprac. ... Radio 1975. — H. de Balzac: Fizjologia małżeństwa. Adapt. pt. „Cóż za cudowna noc” ... Radio 1976. — R. Merle: Zwierzę obdarzone rozumem. Adapt. ... Radio 1976. — M. Montaigne: Próby. Cz. 1-14. Adapt. pt. „Wieczory z Montaignem” ... Radio 1976. — J. Cheever: Mieszkają tu naprawdę mili ludzie. Adapt. ... Radio 1977. — A. de Musset: Wachlarz markizy Pompadour. Adapt. ... Radio 1977. — E. Barret-Browning, R. Browning: Moja gwiazda. Tłum. ... Radio 1978. — I. Compton-Burnett: Teraźniejszość i przeszłość. Adapt. pt. „Dwie żony mojego pana” ... Radio 1978. — R. Close: Nienawiść. Tłum. ... Radio 1981. — I. Smith: Śmierć wombata. Tłum. ... Radio 1982. — M. Eminescu: Gwiazda nieśmiertelna. Tłum. i adapt. ... Radio 1983. — J. Conrad: Diana z Bremy. Cz. 1-2. Adapt. ... Radio 1984. — A. Carpentier: Święty żeglarz. Adapt. ... Radio 1985. — J. Conrad: Amy Foster. Adapt. ... Radio 1985. — J. Conrad: Jutro. Adapt. ... Radio 1985. — N. Kedar: Piekło zardzości. Tłum. ... Radio 1985. — Odwieczny taniec. Wg wierszy W.B. Yeatsa. Tłum. i adapt. ... Radio 1985. — Odys XX wieku. Wg wierszy J. Salamon, Oprac. ... Radio 1985. — W.S. Maugham: Impuls twórczy. Adapt. ... Radio 1986. — Złote świerszcze i pszczoły. (O sztuce dawnej Grecji). Adapt. ... Radio 1986.

Przekłady

1. R. Burns: Z wierszy szkockich. Tłum: Z. Kierszys, S. Kryński, ... Wyboru dokonał i wstępem opatrzył S. Kryński. Wwa: PIW 1956, 226 s.

2. J. Ford: Szkoda, że jest nierządnicą. [Utwór dramatyczny]. Przekł. powst. 1963. Wyst. Bydg., T. Pol. 1974.

Masz. przekł. w Ag. Aut.
Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1969.

3. T. Roethke: Dalekie pole. Wiersze, Wybrała i przeł. ... Wwa: PIW 1971, 47 s.

4. M. Forster: Zacisze pana Bone. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 264 s.

5. E. Barret-Browning: Poezje wybrane. Wybór, przekł. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1976, 146 s. Wyd. 2 Wwa: LSW [1987].

6. M. Moore: Wiersze wybrane. Wybór i wstęp ... Przekł.: J. Hartwig i ... Wwa: PIW 1980, 130 s.

7. R. Wilbur: Jasnowidz i inne wiersze. Wybrała, tłum. i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1980, 72 s.

8. W. Luce: Piękność z Amherst. (Monodram oparty na listach i wierszach E. Dickinson). *Dialog* 1981 nr 11 s. 49-79. Radio 1981. TV 1985.

9. Czerwony tabedź. Mity i opowiadania Indian amerykańskich. Oprac. J. Bierhorst. Tłum. z ang. ... Wwa: PIW 1984, 406 s.

10. E.A. Robinson: Wiersze wybrane. Wybór, tłum. i wstęp ... Wwa: PIW 1986, 134 s.

11. W.B. Yeats: Poezje wybrane. Wybór, słowo wstępne i przekł. ... Wwa: LSW 1987, 164 s.

12. V. Miklôš: Wstaje rankiem skoro świt. [Wiersze dla dzieci]. Przekł. [ze słowac.] ... Wwa: NK 1988, [12] s.

13. J. Marston: Malkontent. [Utwór dramatyczny]. W: *Dramat elżbietański*. T. 1. Wwa 1989 s. 771-868.

14. A. Sewell: Czarny Diament. [Powieść]. Wwa: Tenten 1991, 151 s.

15. R.L. Stevenson: Czarodziejski ogród wierszy. [Dla dzieci]. Wybór i przekł. ... Wwa: NK 1992, [64] s.

Praca redakcyjna

1. Kwiaty ojczyźnej ziemi. [Wiersze]. Fotografii: E. Hartwig. Wybór wierszy ... Wwa: NK 1983, 311 s.

Zob. też Przekłady poz. 3, 5, 6, 7, 10, 11, 15.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1978, 1989, 1996. — Wywiady: Poezja — pasja życia. Rozm. IZ. Wasilewski. *Zb. Was. Radio i Telew.* 1973 nr 21; Bez ludzi nie istniejemy. Rozm. S. Stanik. *Mysł Pol.* 1993 nr 22.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

B. Ostromecki. *Nowe Książ.* 1958 nr 10 [rec.: Chmurne okna]. — K. Mętrak: *Liryka podróży. Twórczość* 1966 nr 4 [rec.: Gorąca gwiazda]. — [Rzeki:] S. Cieślak: *Wędrowki i refleksje. Twórczość* 1969 nr 12; M. Wyka: *Retoryka odnowiona. Próby wyobraźni. Życie Lit.* 1969 nr 38; J. Zacharska: *Powtarzanie mitu. Poezja* 1969 nr 8. — J. Ratajczak: *Podróż sentymentalna. Mies. Lit.* 1972 nr 2 [rec.: Powrócić do miłości]. — A. Woźniak: „Pozwól mi być swoim śmieciarzem”. *Nowe Książ.* 1978 nr 19 [rec.: Druga podróż]. — M. Wyka: *Nowy tomiłk L.M. Nowe Książ.* 1979 nr 17 [rec.: W koronie drzewa]. — B. Żurakowski: *Podróż pod prąd czasu. Twórczość* 1979 nr 4 [rec.: Druga podróż]. — J. Koproński: *Druga powieść M. Nowe Książ.* 1981 nr 2 [rec.: Stopa trzeciej Grecji]. — E. Oda-chowska-Zielińska: *Czekając na... Brzechwę. Nowe Książ.* 1984 nr 10 [rec.: Dmuchawiec]. — H. Lebecka: *Zatrzymane w kadru. Nowe Książ.* 1986 nr 12 [rec.: Pierwsze śniegi, pierwsze wiosny]. — [Blizna:] S. Stanik: *Dialektyka równowagi. Kierunki* 1987 nr 27; S. Jurkowski: *Blizny. Życie Lit.* 1988 nr 10. — H. Lebecka: *Uśmiechnięte dziewczyny i wojna. Nowe Książ.* 1989 nr 11 [rec.: Życie na własność]. — J. Tessarowicz: *Pochwała zabawy. Nowe Książ.* 1994 nr 8 [rec.: Pimpinella i Tatarzy]. — [Prześwit:] B. Koc: *Nieprzeplacony dar życia. Odra* 1995 nr 9; J. Zdun: *Pomiędzy. Literatura* 1996 nr 5. **K.B.**

MARKIEWICZ Henryk ur. 1922

Pierwotne imię: Herman.

Pseud.: h.m.; H.M.; H. Mark.; hm; Jerzy Rachwał; K.; Ludwik Rachwał; m; Marek Wierczyński; Mark.; Michał Heymanowski; Quidam; Top.; Widz.

Historik i teoretyk literatury.

Urodzony 16 listopada 1922 w Krakowie; syn Adolfa Markiewicza, agenta handlowego, a następnie współwłaściciela firmy importującej napoje alkoholowe, i Debory Lei z Horowitzów. Dzieciństwo i młodość spędził w Krakowie, gdzie uczęszczał najpierw do Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego, a następnie do Liceum im. B. Nowodworskiego. Debiutował w okresie nauki szkolnej w 1935 artykułem pt. „O Lacku i brązownictwie”, ogłoszonym w *Nowym Dzienniku* (nr 96, podp. Herman Markiewicz). Następne teksty historyczno-literackie opublikował w *Wiadomościach Literackich* (1935 nr 46, podp. Herman Markiewicz), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1937 nr 21, 33, 36, 1939 nr 23, pod pseud. Michał Heymanowski), *Krakowskim Kurierze Wieczornym* (1938 nr 39, podp. K.). Po wybuchu II wojny światowej, na początku września 1939 opuścił Kraków i przez Kowel dotarł w październiku do Lwowa, zajętego już przez wojska radzieckie. W czerwcu 1940 został wraz z ojcem wywieziony w głąb ZSRR i przebywał w ośrodku leśnej w pobliżu Altnajnu w rejonie Suchołozie w obwodzie swierdłowskim, gdzie pracował przy wyrębie lasu i ładowaniu drewna w Uralskim Truście Leśnym. Po układzie Sikorski-Majski, udał się jesienią 1941 do Uzbekistanu i osiadł w miejscowości Andżian, gdzie od 1942 był wychowawcą w domu dziecka oraz nauczycielem w szkołach polskich. Od 1943 działał w Związku Patriotów Polskich (ZPP), a od 1945 był członkiem Zarządu Obwodowego ZPP w Andżianie, kierując pracą kulturalno-oświatową. W 1945 ożenił się z Marią Milberger, wychowawczynią w polskim domu dziecka w Andżianie. W maju 1946 powrócił do kraju i jesienią tegoż roku podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Jako członek PPR od 1946 (od 1948 PZPR) rozpoczął pracę w Komitecie Wojewódzkim (KW) partii w Krakowie, pełniąc krótko funkcję instruktora propagandy, a potem sekretarza redakcji pisma *Głos Pracy*, organu KW PPR. W 1947-48 był sekretarzem redakcji krakowskiej mutacji *Trybuny Robotniczej*. Rozwijał działalność krytycznoliteracką, publikując m.in. na łamach dodatku *Trybuny Robotniczej* pt. *Po pracy* (1946), dodatek *Dziennika Literackiego* pt. *Literatura i Sztuka* (1946), *Odrodzenia* (1946-49; tu też pod pseud. Marek Wierczyński), *Twórczości* (1947-49), *Dziennika Literackiego* (1948-50), *Nowej Kultury* (od 1950). W 1947-48 należał do krakowskiego Klubu Logofagów. W 1948 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1949-50 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego *Przekroju* (tu do 1955 ogłaszał artykuły i recenzje literackie i teatralne podp. także: Top, Jerzy Rachwał). W 1951-58 pracował w redakcji *Życia Literackiego*, kolejno jako redaktor naczelny (1951-52), zastępca redaktora naczelnego

(1952-56) i kierownik działu krytyki literackiej (1952-58); publikował tu liczne artykuły i recenzje (m.in. podp. Marek Wierczyński) oraz notki w rubryce „Żywocik literacki” (podp. krypt.: hm, m, i anonimowo). Równocześnie od 1948 (do 1968) pracował naukowo w Instytucie Badań Literackich (IBL) w Warszawie, kolejno na stanowisku asystenta, od 1951 (po uzyskaniu w 1950 magisterium) adiunkta, od 1952 samodzielnego pracownika naukowego. W 1951 otrzymał w zespole IBL Państwową Nagrodę Naukową II stopnia. Od 1950 był również pracownikiem naukowym UJ, jako starszy asystent, adiunkt (1952), samodzielny pracownik nauki (1953), zastępca profesora (1954). W 1953 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego. W 1955 uzyskał w IBL PAN stopień kandydata nauk humanistycznych (uznany w 1956 za doktorat) na podstawie wydanej w 1952 pracy „O marksistowskiej teorii literatury” (promotor prof. Kazimierz Wyka). W 1956 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego historii literatury polskiej na UJ. W 1949-55 wchodził w skład komitetu redakcyjnego Wydania Narodowego „Dzieł” A. Mickiewicza. W 1954-56 był członkiem rady redakcyjnej *Materiałów do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki, Krytyki Artystycznej oraz Metodologii Badań nad Sztuką*. W 1955 objął redakcję „Pism” T. Boya-Żeleńskiego. W 1955-57 był redaktorem działu „Filologia” *Zeszytów Naukowych UJ*, nawiązał stałą współpracę z *Rocznikiem Literackim* (tu m.in. omówienia: w 1955 „Literatura po roku 1863”, w 1956-62 „Literatura po roku 1864”, w 1963-71 „Literatura polska 1864-1918”, w 1978 „Literatura polska po roku 1918”). W 1956 wszedł w skład komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*; w 1960-93 pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego. W 1959 został kierownikiem Zespołowej Katedry Literatury Polskiej UJ, którą prowadził do 1968. Od 1959 był redaktorem serii *Biblioteka Studiów Literackich*, a od 1960 członkiem komitetu redakcyjnego i kolegium redakcyjnego „Polskiego słownika biograficznego”, w 1961-63 także członkiem komitetu redakcyjnego *Rocznika Literackiego*. W 1964 został mianowany profesorem zwyczajnym. W tymże roku otrzymał nagrodę indywidualną Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego (ponownie w 1972). Od 1965 był członkiem redakcji naczelną wydawaną przez IBL PAN wielotomowego dzieła zbiorowego „Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku”. Kontynuując twórczość krytycznoliteracką, ogłaszał artykuły i recenzje nadal w *Pamiętniku Literackim* (1950-94, z przerwami), *Twórczości* (1958-70, z przerwami), *Ruchu Literackim* (1961-70, 1978, 1983, 1992-94), *Miesięczniku Literackim* (1966, 1970, 1978, 1980). W 1974 otrzymał nagrodę *Życia Literackiego* za osiągnięcia w dziedzinie publicystyki, reportażu, eseistyki

i krytyki literackiej. W 1966-68 (oraz ponownie 1972-76) był członkiem Głównej Komisji Kwalifikacyjnej PAN, a w 1966-69 członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. W 1966-80 pełnił funkcję sekretarza naukowego Oddziału PAN w Krakowie. W 1970-77 pełnił funkcję kierownika Zakładu Teorii Literatury i Poetyki Historycznej Instytutu Filologii Polskiej UJ. W 1972-90 przewodniczył Komitetowi Nauk o Literaturze PAN. W 1973 otrzymał tytuł honorowy „Zasłużony Nauczyciel PRL”. Od 1974 był członkiem Stowarzyszenia Twórców i Działaczy Kultury „Kuźnica” w Krakowie. Od 1976 przez kilka lat był też kierownikiem Studium Krytyki Artystycznej przy Instytucie Filologii Polskiej UJ. W 1976 został członkiem korespondentem PAN, a w 1980 członkiem rzeczywistym. W 1976 roku otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia, został odznaczony Złotą Odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” oraz wpisany do Księgi Honorowej Zasłużonych Ludzi Ziemi Krakowskiej. W 1977-84 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Filologii Polskiej UJ, następnie do 1992 ponownie funkcję kierownika Zakładu Teorii Literatury i Poetyki Historycznej w tymże Instytucie. W 1978-90 był nadto członkiem rady redakcyjnej krakowskiego czasopisma *Zdanie* (w 1978-88, z przerwami, publikował tu artykuły literackie), a w 1981 członkiem rady redakcyjnej działającego poza zasięgiem cenzury „Wydawnictwa ABC”. Liczne artykuły i recenzje literackie ogłaszał w tym czasie m.in. w *Nowych Książkach* (1981-89, z przerwami). W 1981-86 był członkiem Prezydium PAN, a w 1984-90 członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej przy Prezisie Rady Ministrów, skąd przeszedł do nowo powstałej Centralnej Komisji do Spraw Tytułów i Stopni Naukowych. W 1983 wchodził w skład zespołu redakcyjnego miesięcznika *Pismo*. Od tegoż roku był członkiem komitetu redakcyjnego *Kultury i Społeczeństwa*. W 1987-91 był członkiem rady programowej serii *Logos* Państwowego Wydawnictwa Naukowego. W 1984 otrzymał nagrodę m. Krakowa, w 1985 nagrodę Funduszu Literatury oraz nagrodę *Życia Literackiego* w dziedzinie eseistyki. W 1986 został wybrany na członka Senatu UJ. W 1989 został członkiem honorowym Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w 1990 członkiem czynnym restaurowanej PAU, a w 1993 członkiem honorowym Górnośląskiego Towarzystwa Literackiego. W 1991 objął funkcję redaktora naczelnego „Polskiego słownika biograficznego”. Po przejściu na emeryturę w 1992 nadal aktywnie uczestniczył w pracach Katedry Teorii Literatury Instytutu Filologii Polskiej UJ. Kontynuując prace badawcze i twórczość krytycznoliteracką. Szkice, artykuły literackie i notatki (podp. krypt.: hm, m) publikował m.in. w *Tekstach Drugich* (od 1990), w *Dekadzie*

Literackiej (od 1991; tu m.in. w rubryce „Camera obscura”), inne notatki polemiczne w *Oficynie Literackiej*, dodatku *Dziennika Polskiego* (1990-91), oraz w *Polityce* (od 1993). W 1993 otrzymał nagrodę honorową krakowskiej filii Fundacji Kultury Polskiej, a w 1996 doktorat honoris causa Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie i Uniwersytetu Gdańskiego. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1953), Krzyżem Kawalerskim (1954), Krzyżem Oficerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1983) Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1979). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Realizm krytyczny w twórczości Bolesława Prusa. [Studium]. W: *Pozytywizm*. Cz. 1. Wr. 1950 s. 1-72 i odb. Wr.: Ossol. 1950.

2. Bolesław Prus. Wwa: Czyt. 1951, 32 s. Wyd. 2 Wwa: Wiedza Powsz. 1955.

3. „Lalka” Bolesława Prusa. Wwa: KiW 1951, 262 s. Por. poz. 14.

Zawartość: Objasnienia. — Bolesław Prus i „Lalka”. — Materiały. — Bibliografia.

4. Stefan Żeromski. Wwa: Czyt. 1951, 39 s.

5. O marksistowskiej teorii literatury. Szkice. Wr.: Ossol. 1952, VI, 126 s. IBL. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1953. IBL PAN.

Rozprawa doktorska. — Zawartość: J. Kott: Od redaktora. — I. Literatura jako forma świadomości społecznej; II. O genezie i funkcji społecznej dzieł literackich; III. O kryteriach oceny dzieła literackiego; IV. O realizmie w literaturze; Uzupełnienie: Zagadnienia nauki o literaturze i estetyki w świetle dyskusji radzieckich nad pracami Stalina o językoznawstwie.

6. „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego. Kr.: WL 1953, 293 s. Z prac IBL PAN. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. przy współpracy S. Eilego. Wwa: Czyt. 1965. Zawartość: „Przedwiośnie” na tle twórczości Żeromskiego. (Rozprawa wstępna). — Materiały. — Objasnienia do „Przedwiośnia”.

7. Prus i Żeromski. Rozprawy i szkice literackie. Wwa: PIW 1954, 361 s. Z prac IBL PAN. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1964.

Zawartość: Obraz epoki w „Lalce”; „Emancypantki”; O realizmie „Farona”; Opowiadania Żeromskiego; „Ludzie bezdomni”; Stefan Żeromski wobec rewolucji 1905 roku; „Przedwiośnie”. — W wyd. 2 nadto: „Lalka”; Inna zabawa „Lalka”; „Popioły”; Gorki i Żeromski; Rok 1863 w twórczości Żeromskiego; Stefana Żeromskiego „Myśli o pismach polskich”.

8. Krytyka literacka w walce o realizm socjalistyczny 1944-1954. Wwa: PIW 1955, 60 s. IBL PAN.

9. Śladami Wokulskiego. Przewodnik literacki po warszawskich realiach „Lalki”. [Autorzy:] S. Godlewski, L.B. Grzeniewski, ... Książkę skomponował, opatrzył wstępem i posł. L.B. Grzeniewski. Wwa: Czyt. 1957, 217 s.

Tu autorstwa H.M: Inna zabawa „Lalką” [poz. 7], s. 65-80.

10. Tradycje i rewizje. [Szkie]. Kr.: WL 1957, 363 s. IBL PAN.

Zawartość: Sporne problemy klasowej interpretacji literatury; Dyskusja o realizmie; O typowości w literaturze; Pozytywizm a realizm krytyczny; Spór o naturalizm; Inna zabawa „Lalką” [poz. 7]; Spojrzenie na Żeromskiego; Niespodzianki „Roku 1794” [W.S. Reymont]; Kampania fredrowska Boya. Przekł. art.: Niespodzianki „Roku 1794”: niem.: wersja skrócona w: W.S. Reymont: Das Jahr 1794. Romantrilogie. [T. II. Kr., Berlin 1971].

11. „Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego. Wwa: Czyt. 1963, 211 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1966, wyd. 3 rozszerz. 1975.

Zawartość: Dlaczego „Ludzie bezdomni”?; Przeciw oportuniźmowi i zobojętnieniu; Przeciw „potężne zachwytu zmysłów”; Dr Jędym i „ci z budów”; Od utopii do rewolucji; Dramat Joasi; Zakończenie „Ludzi bezdomnych”; Kompozycja powieści; Struktura postaci; Ukształtowanie stylistyczne powieści; „Ludzie bezdomni” – dawniej i dziś. – Materiały.

12. Główne problemy wiedzy o literaturze. Kr.: WL 1965, 383 s. Z prac IBL PAN. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 przejrz. i uzup. 1966, wyd. 3 przejrz. i uzup. 1970, wyd. 4 przejrz. i uzup. 1976, wyd. 5 przejrz. i uzup. 1980; wyd. 6. zob. poz. 32 (t. 3).

Zawartość: Zamiast przedmowy. – I. Zakres i kierunki współczesnych badań literackich; II. Wyznaczniki literatury; III. Sposób istnienia i budowa dzieła literackiego; IV. Styl tekstu literackiego i jego badanie; V. Fikcja w dziele literackim a jego zawartość poznawcza; VI. Rodzaje i gatunki literackie; VII. Prądy i typy twórczości literackiej; VIII. Realizm, naturalizm, typowość; IX. Prawa naukowe w historii literatury; X. Wartości i oceny w badaniach literackich. – Przegląd chronologiczny dziejów wiedzy o literaturze.

Przekł. całości: rum.: Conceptele și stințea literaturii. [Przel.] C. Ceambașu, București 1988, – serb.-chorw.: Nauka o književnosti. [Przel.] S. Subotin, Beograd 1974, – słow.: Glavni problemi literarne vede. [Przel.] N. Jež, Ljubljana 1977, – węgier.: Az irodalomtudomány fő kérdései. [Przel.] E. Bojtár, Budapest 1968.

Przekł. art.: Prądy i typy twórczości literackiej: słow.: [Przel.] Š. Koperdan. W: Slovo, význam, dielo. Bratislava 1972. – Wartości i oceny w badaniach literackich: albań.: [Przel.] B. Berisha. *Jehona*, Skopje 1975 nr 6, – ang.: [Przel. autor]. W: Poetics. Poetika, Poetika, Wwa 1961, – serb.-chorw.: [Przel.] S. Subotin. *Književnost*, Belgrad 1973 nr 10. – Wyznaczniki literatury: ang.: [Przel.] U. Gabara. *The New Literary History*, Charlottesville 1972 t. 4 nr 1, przedr. w: New directions in literary history. London 1974. – Zakres i kierunki współczesnych badań literackich: rum.: *Cronica*, Iași 1967 nr 50, – serb.-chorw.: [Przel.] Z. Malić. *Umjetnost Riječi*, Zagreb 1965 nr 1.

13. Wczoraj i dziś nauki o literaturze polskiej. Kr.: PWN 1955, 25 s. PAN Oddz. w Kr.

Wersja ros.: Sovremennoe sostojanie nauki o polskoj literaturie. *Sovetskoe Slavianovedenie*, Moskwa 1968 nr 1.

14. „Lalka” Bolesława Prusa. Wwa: Czyt. 1967, 364 s. Por. poz. 3.

Zawartość: Powieść z wielkich pytań naszej epoki; Klęska romantyzmu; Obraz „społecznego rozkładu”; Między „Dwoma światami”; Powieść o miłości; Pan Ignacy Rzecki; Styl „Lalki”; Z dziejów „Lalki”. – Materiały.

15. Przekroje i zbliżenia. Rozprawy i szkice historycznoliterackie. Wwa: PIW 1967, 400 s.

Zawartość: Próba periodyzacji nowożytniej literatury polskiej; Dialektyka pozytywizmu polskiego; Antynomie powieści realistycznej dziewiętnastego wieku; Literatura okresu pozytywizmu w perspektywie polskiej i światowej; Stanisław Tarnowski – po stu latach; Piotr Chmielowski jako krytyk literacki; Młoda Polska i „izmy”; Boy w kraju swej młodości; O twórczości Żeromskiego – rozważania rocznicowe; „Noce i dnie” Marii Dąbrowskiej na tle polskiej tradycji powieściowej; Roman Ingarden o dziele literackim; Jeszcze o teorii języka poetycznego; Kłopoty historyków literatury; Badania porównawcze w literaturoznawstwie polskim; Interpretacja moralu i moral interpretacji; Nauka o literaturze a podniesienie kultury czytelnicy; Od autora.

Przekł. art.: Antynomie powieści realistycznej XIX wieku: niem.: wersja skrócona w: Komparatistik Heidelberg 1981. – Badania porównawcze w literaturoznawstwie polskim: niem.: [Przel. autor]. W: Aktuelle Probleme der vergleichenden Literaturforschung. Berlin 1968, – węgier.: [Przel.] I. Kovács. *Helikon*, Budapest 1970 nr 2. – Dialektyka pozytywizmu polskiego: ang.: [Przel.] P. Coates. *Literary Studies in Poland*. [T.] The Positivism. Wr. 1980, – niem.: [Przel.] B. Schymon. W: Positionen polnischer Literaturwissenschaft der Gegenwart. Berlin 1976. – Literatura okresu pozytywizmu w perspektywie polskiej i światowej: niem.: [Przel.] D. Scholze. *Zeitschrift für Slavistik*, Berlin 1976 t. 21 z. 4.

16. Idee patriotyzmu i demokracji w literaturze pozytywistycznej. Kr.: PWN 1969, 20 s. PAN Oddz. w Kr. Przedr. zob. poz. 19.

17. Nowe przekroje i zbliżenia. Rozprawy i szkice z wiedzy o literaturze. Wwa: PIW 1974, 315 s.

Zawartość: Zakres i podział literaturoznawstwa porównawczego; Międzynarodowe znaczenie literatury polskiej w sędach krytycznych i historycznoliterackich; Zakres i treść pojęcia „naturalizm” w badaniach literackich i estetyce XX wieku; Paszkwil i pamflet; Jak był zrobiony „Beniaminek” [K. Irzykowski]; Parodia i inne gatunki literackie (problemy terminologiczne); Rzut oka na współczesną teorię badań literackich z granicą; Marksistowskie teorie społeczne zróżnicowania literatury; Tolstoj i Gorki w pismach Lenina; Filologia, „nescio quid blandum spirans” [dot. metody naukowej S. Pigoń]; Stanisław Pigoń w kręgu Młodej Polski; Twórczość Romana Ingardena a rozwój badań literackich; Problem miejsc niedookreślenia w dziele literackim; „Summa litteraturae” Stanisława Lema sposobem niecybernetycznym wyłożona; Literatura w ujęciu semiotycznym (na marginesie prac J. Lotmana); Od autora.

Przekł. art.: Literatura w ujęciu semiotycznym (na marginesie prac J. Lotmana): niem.: [Przel. autor]. W: Linguistic and literary studies in Eastern Europe. T. 5. Semiotics and dialectics. Amsterdam 1981. – Marksistowskie teorie społeczne zróżnicowania literatury: ang.: [Przel. autor]. W: Actes du VI-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée, Stuttgart 1975, – hiszp.: [Przel.] D. Navarro. *Criterios*, Salta 1982 nr 3-4, – niem.: [Przel. autor]. *Weimarer Beiträge*, Wiedeń 1972 z. 8, przedr. w: W. Kroll, A. Flaker. *Literaturtheoretische Modelle und kommunikatives System*. Kronberg 1974. – węgier.: [Przel.] J. Szentmarjay. *Helikon*, Budapest 1971 nr 1. – Międzynarodowe znaczenie literatury polskiej w sędach krytycznych i historycznoliterackich: niem.: skrócona wersja w: Slawische Kulturen in der Geschichte der europäischen Kulturen vom 18. bis 20. Jahrhundert. Berlin 1982. – Parodia i inne gatunki literackie (problemy terminologiczne): ang.: [Przel. autor]. W: To Honor Roman Jakobson. T. 2. The Hague 1967. – Problem miejsc niedookreślenia w dziele literackim: ang.: [Przel.] E. Gussman. W: Roman Ingarden and contemporary Polish aesthetics. Wwa 1975, – serb.-chorw.: [Przel.] G. Chamot-Čulig. *Umjetnost Riječi*, Zagreb 1974 z. 2/4. – Rzut oka na współczesną teorię badań literackich z granicą: słow.: [Przel.] H. Ivaničková. *Romboid*, Bratislava 1973 nr 5. – Tolstoj i Gorki

w pismach Lenina; słowac.: [Przeł.] P. Winczer. *Romboid*, Bratysława 1984 nr 1. — Twórczość Romana Ingardena a rozwój badań literackich; ang.: [Przeł.] autor. W: *On the aesthetics of Roman Ingarden*. Dordrecht-Boston-London 1989, — niem.: [Przeł.] W. Kroll. W: *Formalismus, Strukturalismus und Geschichte*. Kronberg 1974. — Zakres i podział literaturoznawstwa porównawczego; hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Críterios*, Salta 1982 nr 3/4, — niem.: [Przeł.] E. Dieckmann. *Weimarer Beiträge*, Wiedeń 1968 z. 6. — Zakres i treść pojęcia „naturalizm” w badaniach literackich i estetyce XX wieku; franc.: [Przeł.] autor. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1973 nr 2.

18. Przekroje i zbliżenia dawne i nowe. Rozprawy i szkice z wiedzy o literaturze. Wwa: PIW 1976, 487 s.

Zawiera z poz. 15: Próba periodyzacji nowożytnych literatury polskiej; Dialektyka pozytywizmu polskiego; Antynomie powieści realistycznej XIX wieku; Stanisław Tarnowski — po stu latach; Piotr Chmielowski jako krytyk literacki; Kłopoty historyków literatury; Jeszcze o teorii języka poetyckiego; Badania porównawcze w literaturoznawstwie polskim, — poz. 17 (z wyjątkiem: Jak był zrobiony „Beniaminek”), — nadto: U początków nowoczesnej teorii powieści w Polsce; Ideologia a dzieło literackie; Tematy teoretycznoliterackie w twórczości Kazimierza Wyki; Od autora.

Przeł. art.: Ideologia a dzieło literackie; ang.: [Przeł.] E.J. Schwartz, V.J. Urbanek. W: *Linguistics and literary studies in Eastern Europe*. T. 1. Amsterdam 1979, — hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. W: *Textos y contextos. Ciudad de la Habana 1985*, — słowac.: [Przeł.] P. Winczer. *Romboid*, Bratysława 1976 nr 3.

19. W kręgu Żeromskiego. Rozprawy i szkice historycznoliterackie. Wwa: PIW 1977, 249 s.

Zawartość: I. O twórczości Żeromskiego — rozważania rocznikowe [poz. 15]; Tytuły Żeromskiego; Żeromski i Prus; Dwa oblicza „Doktora Piotra”; Żeromski z bliska (na przykładzie „Wszystko i nic”); Stefan Żeromski wobec niepodległości i rewolucji. — II. Literatura okresu pozytywizmu w perspektywie polskiej i światowej [poz. 15]; Idee patriotyzmu i demokracji w literaturze pozytywistycznej [poz. 16]; Bezdogmatowcy i melancholicy; Młoda Polska i „izmy” [poz. 15]; Boy w kraju swej młodości [poz. 15]; Szkic do portretu Boya-prozaika; „Noce i dnie” Marii Dąbrowskiej na tle polskiej tradycji powieściowej [poz. 15]. — Od autora.

Przeł. art.: Stefan Żeromski wobec niepodległości i rewolucji; ros.: [Przeł.] autor. W: *Revolucionnaja literatura Polśy 20-30-ch godov*. Moskwa 1969.

20. Pozytywizm. Wwa: PWN 1978, 626 s. IBL PAN. Historia literatury polskiej. Wyd. 2 tamże 1980.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia za osiągnięcia w dziedzinie autorstwa wyróżniających się podręczników dla studentów oraz nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1979.

21. Polska nauka o literaturze. Zarys rozwoju. Wwa: PWN 1981, 256 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1985.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1982.

22. Wymiary dzieła literackiego. Kr.: WL 1984, 242 s. Wyd. 2, zob. poz. 32 (t. 4).

Zawartość: Zamiast przedmowy; Obrazowość a ikoniczność literatury; Uwagi o semantyce i budowie metafory; Morfologia dialogu; Autor i narrator; Zawartość narracyjna i schemat fa-

bularny; Czas i przestrzeń w utworach narracyjnych; Postać literacka; Interpretacja semantyczna dzieł literackich; Dzieło literackie a ideologia; Proces literacki w świetle strukturalizmu i marksizmu; Odbiór i odbiorca w badaniach literackich; Od autora.

Nagroda Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II stopnia w 1985.

Przeł. art.: Interpretacja semantyczna dzieł literackich; hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Críterios*, Salta 1985/1986 nr 13/20. — Obrazowość a ikoniczność literatury; ang.: [Przeł.] U. Garbara. *The New Literary History*, Charlottesville 1986/1987 t. 18, — franc.: skrócona wersja. *Neohelicon*, Paryż 1991 z. 2. — Odbiór i odbiorca w badaniach literackich; ang.: [Przeł.] E. Foeller. *Dialectics and Humanism*, Wwa 1980 nr 2, — hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Críterios*, Salta 1983/1984 nr 5/12. — Proces literacki w świetle strukturalizmu i marksizmu; franc.: [Przeł.] autor. W: *Actes du VIII-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée*. Budapeszt 1981, — hiszp.: [Przeł.] D. Navarro. *Críterios*, Salta 1982 nr 3/4.

23. Świadomość literatury. Rozprawy i szkice. Wwa: PIW 1985, 366 s.

Zawartość: Między plotką a mitem; Przemiany ergografiki w polskich badaniach literackich do roku 1939; Myśl aksjologiczna w polskiej nauce o literaturze; Polskie dyskusje o formie i treści; Problemy teoretyczne powieści w krytyce młodopolskiej i międzywojennej; Dramat a teatr w polskich dyskusjach teoretycznych; Rodowód i losy mitu trzech wieszczów; Pozytywiści wobec romantyzmu polskiego; Polskie przygody estetyki Taine'a; Recepta formalizmu rosyjskiego w Polsce; Uzupełnienia; Od autora.

Nagroda Funduszu Literatary i Życia Lit. w 1986.

Przeł. art.: Dramat a teatr w polskich dyskusjach teoretycznych; ang.: [Przeł.] L. Wiewiórkowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. [T.] 17: 1987, — niem.: [Przeł.] autor. W: *Dramatische und theatrale Kommunikation*. Tübingen 1992. — Polskie dyskusje o formie i treści; niem.: [Przeł.] autor. *Russian Literature*, Haga, Paryż, Amsterdam 1983. — Polskie przygody estetyki Taine'a; franc.: *Les avatars polonais de l'esthétique de Taine*. [Przeł.] autor. W: *Littératures sans frontières*. Clermont-Ferrand 1991.

24. Literatura pozytywizmu. Wwa: PWN 1986, 270 s. IBL PAN. Dzieje literatury polskiej. Synteza uniwersytecka. Wyd. 2 tamże 1989.

25. Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa. Wwa: PWN 1989, 285 s.

Zawartość: Przedmowa; Rzut oka na najnowsze teorie badań literackich za granicą; Psychologia głębi a badania literackie; Literatura a mity; Polifonia, dialogiczność i dialektyka. Bachtinowska teoria powieści; Koncepcje marksistowskie w zachodnim literaturoznawstwie ostatniego ćwierćwiecza; Odmiany intertekstualności; Problemy odbioru i odbiorcy w polskiej nauce o literaturze; Dylematy historia literatury.

Przeł. art.: Dylematy historia literatury; franc.: [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. [T.] 20: 1988, — słowac.: [Przeł.] P. Winczer. *Slovenská Literatura*, Bratysława 1988 nr 5, — węgier.: [Przeł.] E. Botjár. *Helikon*, Budapeszt 1993/94 nr 4. — Polifonia, dialogiczność i dialektyka. Bachtinowska teoria powieści; ang.: [Przeł.] autor. W: *Literary theory and criticism*. Bern 1984, — niem.: skrócona wersja w: *Roman und Gesellschaft*. Jena 1984. — Rzut oka na najnowszą teorię badań literackich za granicą; słowac.: [Przeł.] J. Cvikova, M. Zelinski. *Slovenské Pohl'ady*, Bratysława 1990 nr 10.

26. Pożegnania. Kr.: Universitas 1992, 99 s.

Zawartość: Przedmowa; Juliusz Kleiner (1886-1957) i Stanisław Pigoń (1885-1968); Julian Krzyżanowski (1892-1976);

Roman Ingarden (1893-1970); Konrad Górski (1895-1990); Juliusz Kijas (1899-1967); Maria Dłuska (1900-1992); Stefania Skwarczyńska (1902-1988); Józef Szykowski (1907-1968); Kazimierz Wyka (1910-1975); Stefan Żółkowski (1911-1991); Aniela Lempicka (1920-1990); Tomasz Weiss (1929-1988); Zbigniew Żabicki (1930-1970).

27. Teorie powieści za granicą. Od początków do naturalizmu. Wwa: PWN 1992, 258 s. Przedr. poz. 31.

Zawartość: Przedmowa. – Wprowadzenie; I. Od renesansu do preromantyzmu; II. Od romantyzmu do realizmu; III. Realizm programowy i naturalizm.

28. Z biurki i szuflad pracowników Instytutu Filologii Polskiej UJ. Fantazja bibliograficzna. Kr.: Universitas 1992, 4 s.

29. Zabawy literackie. Kr.: OL 1992, 191 s.

Zawartość: Jak słowom wyrastają skrzydła?; Tytuły dzieł literackich; O polskiej literaturze z kluczem; Z dziejów plagiatu w Polsce; Wiedeńskie spotkania Kraszewskiego; Inna zabawa „Lalka” [poz. 7]; Literackie zabawy krakowskich uczonych; Sezon literacki, którego nie było; Twórcza zdrada „Przyjaciół” Mickiewicza [poz. 15 pt. Interpretacja moralu i moral interpretacji]; Zamiast przemówienia jubileuszowego; O mojej bibliotece i trochę o mnie samym.

30. Literatura i historia. Kr.: Universitas 1994, 376 s.

Zawartość: Wizja państwa w kulturze polskiej drugiej połowy XIX wieku [głównie na przykładzie poglądów pisarzy: S. Brzozowski, R. Dmowski, S. Żeromski]; Asymilacja Żydów jako temat literatury polskiej [na przykładzie twórczości pisarzy: A. Asnyk, R. Brandstaetter, R. Bratny, W. Feldman, M. Gawalewicz, J. Korzeniowski, J.I. Kraszewski, J.U. Niemcewicz, E. Orzeszkowa, A. Rudnicki, A. Słonimski]; Spór o przełom pozytywistyczny [dot. poglądów m.in.: P. Chmielowski, J. Maciejewskiego, A. Potockiego, B. Prusa, A. Świętochowskiego, S. Tarnowskiego, A. Witkowskiego i J. Ziomka]; Pozytywiści polscy wobec tradycji Oświecenia; Pozytywizm polski wobec antynomii pracy; Bolesław Prus a pozytywizm warszawski; Stańczyk a powstanie; Między pozytywizmem a socjalizmem [w świetle dwutygodnika „Przyszłość” (Kraków, 1883-1884)]; Być zwyczajnym w awangardzie [dot.: K. Kelleś-Krauz; Listy]; Krytyka literacka w twórczości Stanisława Brzozowskiego; Aleksander Jacymirski o literaturze polskiej; Stefan Żeromski wobec mentalności i kultury chłopskiej; Sprawy kultury w publicystyce Żeromskiego; Boy jako krytyk literacki; Klasyk felietonu [Z. Nowakowski]; Prawdziwe „przygody człowieka myślącego” [dot.: M. Dąbrowska; Dzienniki]; Stefan Kieniewicz w „Polskim słowniku biograficznym”; Metamorfozy „Balladyny” [J. Słowackiego]; Co się stało z „Lalką”? [dot. zmian w interpretacji i wartościowaniu powieści w ciągu ostatnich 35 lat].

31. Teorie powieści za granicą. Od początków do schyłku XX wieku. Wwa: PWN 1995, 567 s.

Zawartość: Przedmowa, poz. 27, – oraz: IV. Od symbolizmu do egzystencjalizmu; V. Programy powieściowe po drugiej wojnie światowej; VI. Naukowe teorie powieści po drugiej wojnie światowej.

32. Prace wybrane. Pod red. i ze wstępem S. Balbusa. Kr.: Universitas.

T. 1. O Prusie i Żeromskim. 1995, 289 s.

Zawartość: S. Balbus: O H.M. – opowieść biograficzna z dygresjami [wstęp]. – Od Autora; „Lalka” [poz. 14 pt. Powieść z wielkich pytań naszej epoki]; Inna zabawa „Lalka” [poz. 7]; „Emancypantki” [poz. 7]; Dwa oblicza „Doktora Piotra” [poz.

19]; „Ludzie bezdomni” [poz. 11; wstęp]; „Popioły” [poz. 7]; Rok 1863 w twórczości Żeromskiego [poz. 7]; Żeromski z bliska (na przykładzie „Wszystko i nic”) [poz. 19]; „Przedwiośnie” [poz. 7].

T. 2. Z historii literatury polskiej. 1996, 490 s.

Zawartość: Próba periodyzacji nowożytnej literatury polskiej [poz. 15]; Rodowód i losy mitu trzech wieszczów [poz. 23]; Antynomie powieści realistycznej XIX wieku [poz. 15]; Dialektyka pozytywizmu polskiego [poz. 15]; Pozytywiści wobec romantyzmu polskiego [poz. 23]; Bezdogmatowcy i melancholicy [poz. 19]; Młoda Polska i „izmy” [poz. 15]; Boy w kraju swej młodości [poz. 15]; Jak był zrobiony „Beniaminek” [poz. 17]; „Noce i dnie” [M. Dąbrowskiej] na tle polskiej tradycji powieściowej [poz. 15]; O polskiej literaturze z kluczem [poz. 29]; Z dziejów plagiatu w Polsce [poz. 29]; Mistyfikacje literackie i ich okolice.

T. 3. Główne problemy wiedzy o literaturze. Wyd. 6 1996, 372 s. Zob. poz. 12.

T. 4. Wymiary dzieła literackiego. Wyd. 2 1996, 340 s. Zob. poz. 22.

Wybór studiów w przekł. słowac.: Aspekty literatury. [Wybór i przekł.] P. Winczer. Bratislava 1979.

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Materializm historyczny a nauka o literaturze. Szkic informacyjny. *Zesz. Wroc.* 1949 z. 3/4 s. 3-25. – Problem realizmu w świetle ostatnich dyskusji historycznoliterackich w Polsce. W: Z polskich studiów slawistycznych. Wwa 1958 s. 216-233; przekł. słowac. z rkpsu: Realizm a literarne smery. (Problém realizmu v svetle posledných literárnohistorických diskusií v Pol'sku). [Przeł.] J. Ambruš. *Slovenská literatúra*, Bratislava 1957 nr 4 s. 422-435. – Radziecka nauka o literaturze w świetle ostatnich dyskusji teoretycznych. *Pam. Lit.* 1958 z. 1 s. 237-252. – Polonica w zagranicznych encyklopediach literackich. *Pam. Lit.* 1959 z. 3/4 s. 699-711. – Literatura polska lat 1864-1890. W: Historia Polski. T. 3. Cz. 1. Wwa 1960 s. 707-726. – Portret krytyka sumiennego. [O P. Chmielowskim]. *Twórczość* 1960 nr 6 s. 84-110, przedr. w: Portrety uczonych polskich. Kr. 1974 s. 97-123. – Bibliografia ogólna literatury polskiej w okresie realizmu i naturalizmu. W: OLP. Ser. 4 t. 1. Wwa 1965 s. 83-102. – Biblioteka jako warsztat naukowy humanisty. *Spraw. Wyd. Nauk Społ. PAN* 1968 z. 1 s. 1-12. – Stanisław Tarnowski; Piotr Chmielowski. W: OLP. Ser. 4 t. 3 Wwa 1969 s. 569-597; 665-696. – Krakowska polonistyka literacka w minionym półwieczu. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1970 s. 105-124. – Humanistyka krakowska w 30-lecie Polski Ludowej. W: Nauka w środowisku krakowskim w latach 1945-1974. Wwa 1975 s. 85-95. – Współzawodnicy Sienkiewicza. *Ruch Lit.* 1977 nr 1 s. 27-40. – Traditionen und Gegenwart der polnischen Literaturwissenschaft. W: Schwerpunkt der Literaturwissenschaft ausserhalb des deutschen Sprachraums. Amsterdam 1982 s. 191-207. – Positivismus und Jungen

Polen. [Przel.] J. Nölle. W: *Propyläen Geschichte der Literatur. Literatur und Gesellschaft der westlichen Welt*. T. 5. Das bürgerliche Zeitalter. Berlin 1984 s. 371-390. — O pisarstwie krytycznym Stanisława Brzozowskiego. *Ruch Lit.* 1986 nr 2 s. 105-116. — Teoria literatury i badań literackich po 1918 roku. W: *Rozwój wiedzy o literaturze polskiej po 1918 roku*. Wwa 1986 s. 246-270. — Nauka o literaturze. W: *Historia nauki polskiej*. T. 4. 1863-1918. Cz. 3. Wr. 1987 s. 703-725. — Teoria powieści niemieckiego realizmu. *Ruch Lit.* 1990 nr 6 s. 405-418. — Istota i semantyka gatunkowa powieści w zagranicznej teorii literatury drugiej połowy XX wieku. *Prz. Hum.* 1992 nr 6 s. 1-17. — Wiedza o literaturze. Współczesne kierunki i dziedziny. W: *Słownik literatury polskiej XX wieku*. Wr. 1992 s. 1176-1186. — Biografistyka w twórczości naukowej Stefana Kieniewicza. *Prz. Hist.* 1993 z. 1 s. 13-27. — Konstrukcja powieści w ujęciu krytyki angloamerykańskiej 1920-1950. W: *Primum philosophari*. Wwa 1993 s. 130-147. — Narrator i autor w światowej teorii literatury. *Pam. Lit.* 1994 z. 4 s. 225-236. — Problemy fikcji we współczesnej teorii powieści za granicą. *Ruch Lit.* 1994 nr 3/4 s. 189-203. — Młoda Polska a dziedzictwo pozytywizmu. *Pam. Lit.* 1995 z. 2 s. 59-86, wersja skrócona w: *Stulecie Młodej Polski*. Kr. 1995 s. 393-407. — Panimpresjonizm i panironizm (znowu pamflet, ale już po raz ostatni). *Ruch Lit.* 1995 nr 3 s. 379-387. — Dzisiejszy krajobraz polonistyki literackiej. *Nauka* 1996 nr 1 s. 3-16. — O falsyfikowaniu interpretacji literackich. *Pam. Lit.* 1996 z. 1 s. 59-74. — Pochwała polskiego pozytywizmu. *Znak* 1996 nr 2 s. 102-111. — Polska historiografia wobec cenzury rosyjskiej. *Pam. Lit.* 1996 z. 3 s. 155-176. — Roman Ingarden o zadaniach wiedzy o literaturze. *Ruch Lit.* 1996 nr 3 s. 271-281.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. B. Prus: Wybór pism. Oprac. i wstęp ... Przep.: ..., J. Kulczycka-Saloni, W. Wasilewska, P. Przyłubski. Wwa: KiW 1951, XXVI, 986 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1952.

2. B. Prus: *Lalka*. T. 1-3. Oprac. i wstęp ... Wwa: KiW 1953 [właśc. 1952], 296 + 320 + 272 s. Wyd. nast.: Przep. ... Wwa: PIW 1961; Przedm. i przyp. ... Wwa: KiW 1991.

3. B. Prus: *Lalka*. T. 1-2. Wyd. nowe. Wstęp: J. Kott. Przep. ... Wwa: PIW 1953, 531 + 444 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1953, wyd. 4 1954; [post.] i przyp. ... 1956; wstęp, przyp. i aneks ... wyd. 1959, wyd. 2 [!] 1960, wyd. 21 1964, wyd. 23 1965, wyd. 29 1973; post., aneks i przyp. ... wyd. 31 1975, wyd. 30 1977, wyd. 34 1982, wyd. 35 1985, wyd. 36 1986.

4. S. Żeromski: *Przedwiośnie*. Post. i przyp. ... Wyd. 10. Wwa: Czyt. 1954, 357 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 11 1955, wyd. 13 [!] 1958, wyd. 14 1963, wyd. 1964, wyd. 17 1966, wyd. 19 1969, wyd. 1973, wyd. 24 1974, wyd. 25 1976, wyd. 26 1978.

5. W.S. Reymont: *Dzieła wybrane*. Wybór i red.: ..., J. Skórnicki. T. 1-14. Kr.: WL 1955-1957. W t. 12: Rok 1794 — także post. H.M.

6. T. Boy-Żeleński: *Pisma*. Pod red. ... Noty bibliogr.: B. Winkłowa. Ser. I-IV. T. 1-29. Wwa: PIW 1956-1992.

T. 3. *Ludzie żywi*. Oprac. ... 1956, 473 s. Wyd. 2 tamże 1975.

T. 4. *Brązownicy i inne szkice o Mickiewiczu*. Oprac. ... Wstęp: M. Janion. 1956, 433 s.

T. 5. *Obrachunki fredrowskie*. Oprac. i przedm. ... 1956, 413 s. Wyd. nast.: Oprac. i post. ... Wyd. 5 Wwa: KiW 1989.

T. 6. *Szkice literackie*. Oprac. ... 1956, 302 s.

T. 7. *Marysieńka Sobieska*. Oprac. ... Przedm. i przyp.: W. Czapliński. 1956, 496 s.

7. W. Danek: *Publicystyka Józefa Ignacego Kraśzewskiego w latach 1859-1872*. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1957, 220 s.

8. M. Żmigrodzka: *Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna*. Red. nauk. ... Wwa: PIW 1957, 420 s.

9. S. Żeromski: *Utwory wybrane*. T. 1-5. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1958, 482 + 496 + 726 + 370 + 270 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 4 [!] 1964.

10. *Teoria badań literackich w Polsce*. Wypisy. Oprac. ... T. 1-2. Kr.: WL 1960, VIII, 423 + 390 s.

11. P. Chmielowski: *Pisma krytycznoliterackie*. Oprac. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1961, 585 + 498 s.

12. *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku*. Red.: K. Wyka, ..., I. Wyczańska. Ser. 4. *Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu*. T. 1-4. Red.: J. Kulczycka-Saloni, ..., Z. Żabicki. Wwa: PIW 1965, 1966, 1969, 1971, 492 + 541 + 790 + 626 s. Z prac IBL PAN.

13. *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. Księga zbiorowa. Kom. red.: S. Żółkiewski, H. Wolpe, ... T. 1-3. Wwa: PIW 1965, 547 + 493 + 441 s.

14. Z. Łempicki: *Wybór pism*. T. 1-2. Oprac. ... Wwa: PWN 1966, 440 + 558 s.

15. *Problemy teorii literatury*. Wyboru prac dokonał ... Wr.: Ossol.

Ser. 1. *Prace z lat 1947-1964*. 1967, 525 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1987.

Ser. 2. *Prace z lat 1965-1974*. 1976, 321 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1987.

Ser. 3. *Prace z lat 1975-1984*. 1988, 543 s.

16. T. Boy-Żeleński: O Krakowie. Oprac. ... Kr.: WL 1968, XVI, 670 s. Wyd. 2 przejr. i uzup. tamże 1974.

17. Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia. Oprac. ... Kr.: WL.

T. 1. Metody stylistyki literackiej; Kierunki ergo-centriczne. 1970, 428 s. Wyd. nast. tamże: przejr. i zmien. 1976, przejr. i zmien. 1992.

T. 2. Strukturalno-semiotyczne badania literackie; Literaturoznawstwo porównawcze; W kręgu psychologii głębi i mitologii. 1972, 422 s. Wyd. nast. tamże: przejr. i zmien. 1976, przejr. i zmien. 1992.

T. 3. Socjologia literatury; Marksizm w badaniach literackich i jego promieniowanie. 1973, 424 s. Wyd. nast. tamże: przejr. i zmien. 1976, przejr. i zmien. 1992.

T. 4. Cz. 1. Badania strukturalno-semiotyczne (uzupełnienie); Problemy recepcji i interpretacji; Cz. 2. Literatura jako produkcja i ideologia; Post-strukturalizm; Badania intertekstualne; Problemy syntezy historycznoliterackiej. 1992, 318 + 439 s.

18. Sztuka interpretacji. Wybór i oprac. ... T. 1-2. Wr.: Ossol. 1971, 1973, 606 + 331 s.

19. Stanisław Pigoń. Człowiek i dzieło. Praca zbiorowa pod red. ..., M. Rydlowej i T. Ulewicza. Charakterystyki. Wspomnienia. Materiały. Kr.: WL 1972, 530 s.

20. Z. Nowakowski: Lajkonik. Wybór felietonów z lat 1931-1939. Oprac. ... Kr.: WL 1975, 596 s.

21. Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa. Pod red. ... i J. Sławińskiego. Kr.: WL 1976, 541 s.

22. Studia z teorii literatury. Archiwum przekładów „Pamiętnika Literackiego”. Wr.: Ossol.

[T.] 1. [1968-1974]. Red.: M. Głowiński i ..., 1977, 379 s.

[T.] 2. [1976-1981]. Red.: K. Bartoszyński, M. Głowiński i ..., 1988, 453 s.

23. S. Tarnowski: O literaturze polskiej XIX wieku. Wybór i oprac. ... Wwa: PWN 1977, 904 s.

24. Kazimierz Wyka. Charakterystyki, wspomnienia, bibliografia. Praca zbiorowa pod red. ... i A. Fiuta. Kr.: WL 1978, 583 s.

25. R. Wellek: Pojęcia i problemy nauki o literaturze. Wybrał i przedm. poprzedził ... Wwa: PIW 1979, 621 s.

26. Problemy teorii literatury w Polsce międzywojennej. Wyboru prac dokonał ... Wr.: Ossol. 1982, 345 s.

27. K. Wyka: Z pism. Pod red. ... i M. Wyki. Kr.: WL.

[T.] 1. Życie na niby; Pamiętnik po kłęsce. 1984, 300 s.

[T.] 2. Młoda Polska. Wyd. 2. T. 1. Modernizm polski. T. 2. Szkice z problematyki epoki. 1987, 375 + 386 s.

[T.] 3. Cyprian Norwid. Studia, artykuły, recenzje. 1989, 370 s.

[T.] 4. Pokolenia literackie. 1989, 303 s.

[T.] 5. Baczyński i Różewicz. 1994, 241 s.

28. Z dziejów polskiej nauki o literaturze. Materiały sesji naukowej zorganizowanej przez Instytut Filologii Polskiej w 200 rocznicę powstania Katedry Literatury w Szkole Głównej Koronnej (22-24 listopada 1982). Pod red. ... i G. Matuszek. T. 1-3. Kr.: UJ 1987, 1988, 1990, 184 + 122 + 144 s. *Zesz. Nauk. UJ* nr 794, 850, 947.

29. T. Boy-Żeleński: O literaturze niemoralnej. Szkice literackie. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: Czyt. 1990, 286 s.

30. S. Brzozowski: Eseje i studia o literaturze. Wybór, wstęp i oprac. ... T. 1-2. Wr.: Ossol. 1990, XCII, 688 + 689-1224 s. *BN 1*, 258.

31. Z. Nowakowski: Pisma wybrane. Rubikon. Pod red. ... Kr.: WL 1990, 269 s.

32. Skrzydlate słowa. [Wybór, oprac. i wstęp:] ..., A. Romanowski. Wwa: PIW 1990, 1211 s.

Nagroda edytorska Polskiego PEN Clubu w 1990.

33. Nowe problemy metodologiczne literaturoznawstwa. Pod red. ... i J. Sławińskiego. Kr.: WL 1992, 364 s.

34. *Polnischer Realismus. Ein literarisches Lesebuch*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag 1996, 375 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1957, 1978, 1988, 1997. — H. Markiewicz: O mojej bibliotece i trochę o mnie samym. W tegoż: Zabawy literackie zob. Twórczość poz. 29. — Wywiady: Droga do literatury. Rozmowa z prof. H.M. Rozm. Z. Słachta. *Gaz. Krak.* 1974 nr 188; „Ja pobruszę, a ty poczytaj”. Rozm. K. Nastulanka. *Polltyka* 1981 nr 29; Hobby Profesora... Rozmowa z prof. H.M., współautorem „Skrzydlatych słów”. Rozm. J. Pieszczałowicz. *Przekrój* 1992 nr 2449; Od żartu do teorii. Rozm. S. Bortnowski. *Polonistyka* 1993 nr 8; Moje życie naukowe jest dość długie... Rozm. A. Koss. *Kresy* 1994 nr 18; Interpretacja spadającego jabłka. Rozm. B. Dopart. *Universitas* 1995 nr 1; Góra z różnych stron rozmaicie wygląda. Rozm. E. Chudziński, A. Komorowski, W. Rydzewski. *Zdanie* 1996 nr 1.

SWPP 1. — PP (J. Łuczyska). — LP (J. Wojnowski). — W. Twardzik: Materiały do bibliografii prac Henryka Markiewicza z dziedziny nauki o literaturze i krytyki literackiej 1935-1992. Kr.: Universitas 1994, 136 s.

[O marksistowskiej teorii literatury:] A. Nofer, Z. Żabicki. *Twórczość* 1952 nr 7; S. Morawski. *Mater. do Stud. i Dyskusji z Zakresu Teorii i Hist. Szt. oraz Badań nad Szt.* 1953 nr 3/4; S. Sandler. *Pam. Lit.* 1953 z. 3; S. Sandler. *Twórczość* 1953 nr 3, przedr. w: Szkice o literaturze współczesnej. Wwą 1954. — F. Araszkiewicz: Studia H.M. o Prusie i Żeromskim. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 50 [rec.: Prus i Żeromski]. — J.Z. Jakubowski: W kręgu „Przedwiośnia”. *Polonistyka* 1954 nr 2 [rec.: „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego]. — [Prus i Żeromski:] Z. Macużanka: O nowych szkicach H.M. *Polonistyka* 1954 nr 6; R. Matuszewski: Studia o Prusie i Żeromskim. *Nowa Kult.* 1954 nr 32 [dot. też: „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego].

— M. Puchalska: Książki M. o Prusie i Żeromskim. *Życie Lit.* 1954 nr 43 [rec.: „Lalka” Bolesława Prusa. Wwa 1951; „Przedwiośnie” Stefana Żeromskiego]. — [Tradycje i rewizje:] M. Janion: Wartości marksizmu. *Nowa Kult.* 1958 nr 18; S. Morawski: O istotnych problemach estetyki marksistowskiej. *Twórczość* 1958 nr 4; J. Sławiński. *Twórczość* 1958 nr 9; S. Treugutt. *Prz. Kult.* 1958 nr 20; Z. Zabicki: H.M. tradycje i rewizje. *Życie Lit.* 1958 nr 12, przedr. w tegoż: Tradycje, styl, obyczaj. Wwa 1963. — [Teoria badań literackich w Polsce. Oprac. ...] [Z. Najder] zn. Dzieło wzorowe. *Twórczość* 1960 nr 12; I. Sławińska. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 47; S. Żółkiewski. *Nowa Kult.* 1960 nr 28; J. Kwiatkowski: Antologia metodologii. *Życie Lit.* 1961 nr 22; S. Sawicki. *Ruch Lit.* 1961 nr 1. — J. Pelc: O „Ludziach bezdomnych”. *Nowe Książ.* 1963 nr 8 [rec.: „Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego]. — [Główne problemy wiedzy o literaturze:] M. Janion: Nauka i literatura. *Nowe Książ.* 1965 nr 18; Cz. Zgorzelski: U podstaw badań literackich. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 28; K. Bartoszyński. *Pam. Lit.* 1966 z. 3; A. Brodzka. *Kult. i Społ.* 1966 nr 3; S. Dąbrowski: Na marginesie „Głównych problemów wiedzy o literaturze”. *Pam. Lit.* 1966 z. 4; J. Ziomek: Główne problemy, lecz nie pospolite. *Ruch Lit.* 1966 nr 5. — A. Brodzka: Dwa polskie ujęcia teoretyczne. (H. Markiewicz, S. Żółkiewski). W teście: O kryteriach realizmu w badaniach literackich. Wwa 1967. — S. Dąbrowski: Meta-epilegomena, czyli H.M. odpowiedź. *Pam. Lit.* 1968 z. 4. — [Przekroje i zbliżenia:] J. Detko: Ważkie i dyskusyjne. *Współczesność* 1968 nr 21; W. Maciąg: Jak kochają profesorowie? *Życie Lit.* 1968 nr 9; E. Balcerzan. *Pam. Lit.* 1969 z. 1, przedr. w tegoż: Oprócz głosu. Wwa 1971; S. Melkowski: Bardzo różne rzeczy. *Twórczość* 1969 nr 6. — K. Rosner: O badaniach J. Pelca i H.M. nad funkcją poznawczą literatury. *Stud. Estet.* 1969 t. 6. — [Nowe przekroje i zbliżenia:] A. Grzegorzcyk: Antynomie i kompromisy. *Teksty* 1975 nr 3; Z. Jarosiński. *Pam. Lit.* 1975 z. 4; S. Jaworski: Przekroje i zbliżenia H.M. *Życie Lit.* 1975 nr 20; Z. Mentzel: Szkoła odpowiedzialności. *Twórczość* 1975 nr 3. — W. Adamiec: Tradycje i rewizje. *Nowe Książ.* 1977 nr 19 [rec.: W kręgu Żeromskiego]. — M. Głowiński: Wieża Babel? (Wokół antologii H.M.). W tegoż: Style odbioru. Kr. 1977 [rec. oprac.: Współczesna teoria badań literackich za granicą; Sztuka interpretacji]. — J. Kądziała: Przekroje i zbliżenia. *Nowe Książ.* 1977 nr 14 [rec.: Przekroje i zbliżenia dawne i nowe]. — [Pozytywizm:] J. Detko: Summa pozytywizmu. *Prz. Hum.* 1978 nr 11; S. Frybex: Sztuka syntezy. *Polityka* 1978 nr 36. — J. Ziomek: H.M. *Nauka Pol.* 1978 nr 3/4. — [Pozytywizm:] T. Bujnicki. *Ruch Lit.* 1979 z. 3; A. Martuszczyńska. *Pam. Lit.* 1979 z. 4; A. Sulikowski: Wstąpiła z pozytywizmem. *Twórczość* 1979 nr 1. — Z. Bauer: Urok pracowitego porządku. *Zdanie* 1982 nr 9. — [Polska nauka o literaturze:] E. Czuplewicz: Jak badać dzieje polskiej nauki o literaturze? *Prz. Hum.* 1982 nr 12; S. Skwarczyńska: W polu widzenia polskiej nauki o literaturze. *Nowe Książ.* 1982 nr 1; S. Burkot. *Ruch Lit.* 1983 nr 1. — [Wymiary dzieła literackiego:] E. Kuźma. *Pam. Lit.* 1985 z. 4; W. Próchnicki: W nawiasie. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 5; S. Żółkiewski: Rozwinięcia teorii literatury. *Nowe Książ.* 1985 nr 2. — [Świadomość literatury:] B. Faron: Porządkowanie wiedzy o literaturze. *Życie Lit.* 1986 nr 7, przedr. w tegoż: Spotkania i powroty. Wwa 1995; T. Komendant: Świadomość i nieświadomość literatury. *Twórczość* 1986 nr 11/12; W. Tomasiak. *Ruch Lit.* 1986 nr 5. — D. Ulicka: Nowe wymiary i zbliżenia. *Mies. Lit.* 1986 nr 6 [rec.: Wymiary dzieła literackiego]. — A. Werner: Czy Żeromski był reporterem. *Kwart. Polít. Krytyka* 1986 nr 21, przedr. w tegoż: Pasja i nuda. Wwa 1991 [rec.: W kręgu Żeromskiego]. — E. Kuźma. *Pam. Lit.* 1988 z. 3 [rec.: Świadomość literatury]. — J. Pieszczachowicz: Humanista długiego dystansu. *Polityka* 1988 nr 30. — S. Balbus. *Ruch Lit.* 1990 nr 6 [rec.: Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa]. — J. Paclawski: Profesor H.M. *Stud. Kiel.* 1989 nr 4. — [Skrzydlate słowa. Oprac. ...] S. Bąba. *Życie i Myśl* 1990 nr 9/10; J. Pilch: „A słowa się po niebie wólcą i łajdaczą”. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 23; J. Tazbir: Słowa mają skrzydła. *Wokanda* 1990 nr 29. — W. Tomasiak: Cnota i Rozkosz. *Teksty Drugie* 1990 nr 5/6 [rec.: Literaturoznawstwo i je-

go sąsiedztwa]. — S. Balbus: Zaproszenie do zabawy (literackiej). *Dekada Lit.* 1992 nr 17 [rec.: Zabawy literackiej]. — S. Balbus: Życie poza klaukami. H.M. na 70-lecie. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 51. — M. Cisto: Przyjemne i pożyteczne. *Nowa Res Publica* 1992 nr 2 [rec.: Zabawy literackiej]. — A. Lubaszewska. *Ruch Lit.* 1992 nr 4 [rec.: Teorie powieści za granicą; Od początków do naturalizmu]. — J. Paszek: Florilegium. *Teksty Drugie* 1992 nr 1/2 [rec. oprac.: Skrzydlate słowa]. — D. Ulicka: Zbliżenie do nowego przekroju. *Nowe Książ.* 1993 nr 2 [rec.: Współczesna teoria badań literackich za granicą; Teorie powieści za granicą; Zabawy literackiej]. — S. Balbus: H.M. jako krytyk literatury. W: Kryzys czy przełom. Kr. 1994. — S. Dąbrowski: Rola niezbędnego słowa. (Głos w sporze o określenie postawy naukowej H.M.). *Twórczość* 1994 nr 7. — A. Sobieska: M. teorie powieści za granicą. *Prz. Hum.* 1994 nr 3 [rec.: Teorie powieści za granicą; Od początków do naturalizmu]. — Księga Henrykowska. Pamiątka wieczoru promocyjnego ksiązek Henryka Markiewicza „Literatura i historia” oraz „Kryzys czy przełom. Studia z teorii i historii literatury. Henrykowi Markiewiczowi w darze”. Kr.: Universitas 1995, 34 s. — J. Tomkowski: Na tropie kapitana Wokulskiego. *Znak* 1995 nr 5 [rec.: Literatura i historia]. — [Teorie powieści za granicą; Od początków do schyłku XX wieku:] A. Lebkowska. *Ruch Lit.* 1996 nr 3; D. Ulicka: Przy-powieści-(p)o-po-wieści. *Nowe Książ.* 1996 nr 5. — Profesor doktor H.M. doktor honoris causa Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej. Kraków 1996: S. Burkot: Laudacja; J. Kulczycka-Saloni, K. Bartoszyński: Recenzje. *Śląsk* 1996 nr 6. — J. Paszek: Polonista-poliglota. *Śląsk* 1996 nr 6 [rec.: Prace wybrane. T. 1-2].

B.D.

MARKIEWICZ Jarosław ur. 1942

Pseud.: Ikar; (j.m.): (J.M.); Jan Marty; JarM; jm; JM; Jot Em; Ryszard Bakula; — wspólnie z Michałem Wyszomirskim: Zygmunt Zelmen. Poeta, prozaik.

Urodzony 12 czerwca 1942 w Wysokiem Litewskim pod Brześciem nad Bugiem; syn Stefana Markiewicza, policjanta, i Zofii Woźniak. Po zakończeniu II wojny światowej rodzina przeniosła się w ramach tzw. akcji repatriacyjnej na Kujawy i osiadła w Nowej Wsi Wielkiej pod Włocławkiem, gdzie otrzymała niewielkie gospodarstwo rolne. Od 1950 uczył się w szkole podstawowej w Nowej Wsi Wielkiej, potem w miejscowości Dziwie, a od 1956 w Technikum Leśnym w Rzepinie pod Słubicami. W 1958 przeniósł się do 22. Liceum Ogólnokształcącego w Lubrańcu. W tymże roku zamieścił pierwsze wiersze w *Żołnierzu Polskiej Ludowej*; w prasie literackiej debiutował w 1960 wierszami „Pytanie” i „Wyznanie”, opublikowanymi w *Życiu Literackim* (nr 61). Po zdaniu matury w 1960, studiował filozofię (pięć semestrów), a od 1964 historię sztuki (dwa semestry) na Uniwersytecie Warszawskim. Uczestniczył w działaniach Orientacji Poetyckiej „Hybrydy” w Warszawie (1960-71), w 1961 należał do łódzko-warszawskiej grupy Krag. W 1968-69 był sekretarzem redakcji pisma *Orientacja*; ogłaszał tu wiersze, fragmenty prozy, recenzje i artykuły poświęcone plastyce. Publikował także m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1962-67) i *Kulturze* (1965-71). W tym czasie brał

udział w konkursach poetyckich środowiska studenckiego, otrzymując liczne nagrody i wyróżnienia. W 1966-69 pracował jako sekretarz redakcji w Studenckiej Agencji Wydawniczej. W 1969 założył i prowadził Teatr Robotniczy na Terespolskiej. Należał do Klubu Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP, od 1970 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1972 do września 1974 był zastępcą redaktora naczelnego *Nowego Wyrazu*, w którym prowadził też dział poezji (tu m.in. cykle felietonów literackich pod pseud. Ikar). Następnie zajął się też twórczością malarską; w 1976-80 miał kilka wystaw w kraju i w Niemczech. W 1973 ożenił się z Elżbietą Błaszczowską. W 1982-87 wspólnie z Iwoną Smolką, Tomaszem Jastrunem i Leszkiem Szarugą wydawał niezależne pismo *Wezwwanie* (ukazały się trzy numery); publikował w nim wiersze, felietony, artykuły i recenzje (pod pseud.: Jan Marty, Ryszard Bakula). W 1982 wspólnie z Waławem Holewińskim założył niezależną oficynę wydawniczą Przedświt. W 1989 został członkiem SPP. Od 1990 prowadzi nadal wydawnictwo Przedświt. Od 1996 publikuje artykuły w miesięczniku *Wegetariański Świat*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stadion słoneczny. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1965, 102 s.

Cykle: Równina; Zły kraj; Wyznania; Małe requiem; Szkice do poematów o pięknie. Nagroda Radia Wolna Europa w 1965.

2. Mordercy przyjdą nazajutrz. [Opowiadanie]. [Współaut.: M. Wyszomirski]. Wwa: Pax 1966, 100 s.

Podp. wspólnym pseud.: Zygmunt Zelmen. Rozwiązanie podp.: J. Markiewicz. *Nowy Świat* 1992 nr 54.

3. Przyszedłem zapytać o własne imię czasu, który wnoszę. [Wiersze]. Wwa: ZSP 1968, 52 s.

4. Podtrzymując radosne pozory trwania pochodu. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 55 s.

5. Między nagimi idą nadzy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Robotniczy na Terespolskiej 1971.

6. W ciałach kobiet wschodzi słońce. [Wiersze]. Wwa: PIW 1976, 128 s.

Tu też przekł.: Z Lao-tsy: „Tao Te Ging”.

7. Chaos wita w tobie łotra i świętego. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 145 s.

8. i. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 104 s.

Cykle: Wszechdrzewo; Ptaki w ludowych strojach; Fragmenty, całość została ukradzioną.

9. Wszędzie jest ziemia. Wwa: Wydawn. Bez cenzury* 1982, 14 s.

Podp.: Jan Marty.

10. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1988, 239 s.

11. Papierowy bęben. [Wiersze]. Wwa: Przedświt 1996, 134 s.

Prace redakcyjne

1. Antologia wierszy wojennych. Oprac. [I. Smolka, ..., A. Wirpszał. Wstęp: [A. Wirpszał. Wwa: NOWA* 1982, 92 s. Wyd. nast. pt. Poezja stanu wojennego. Antologia. [Londyn:] Puls Publication 1982.

Podp. oprac.: Inga, Jot Em, Spectator; wstęp: Krzysztof Zawrat. — Zawiera m.in. utwory J.M. podp.: Jan Marty.

2. Polska po 13 grudnia 1981. Pejzaż poetycki. Wstęp i wybór wierszy: Jan Marty [właśc. ...] i Marek Mayer [właśc. R. Holzer]. Lund: Photo Press Film; Independent Polish Agency 1984, 181 s.

3. T. Radziejewski: Mnie nie ma. [Wiersze]. Wybór i red. ... Wwa: Przedświt 1993, 58 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: O czym pieje kogut. Rozm. M. Lengren. *Nowy Świat* 1992 nr 54.

[Stadion słoneczny:] Z. Jerzyna: Fragment jedności. *Kultura* 1965 nr 26; K. Mętrak: Poza konwencjami? *Twórczość* 1966 nr 9. — Z. Dolecki: Na 5 minut przed faszyzmem. *Sl. Powsz.* 1967 nr 104 [rec.: Mordercy przyjdą nazajutrz]. — [Przyszedłem zapytać o własne imię czasu, który wnoszę:] S. Barańczak: Zapowiedź odnowy. *Twórczość* 1969 nr 8; A. Turczyński: Dionizos w labiryncie Apollina. *Poezja* 1969 nr 11. — [Podtrzymując radosne pozory trwania pochodu:] L. Szaruga: Buntownik sceptyczny. *Nurt* 1971 nr 12; B. Chelstowski: O poezji J.M. *Poezja* 1972 nr 2; H. Jerzmański: Warianty poszukiwań. *Nowe Książ.* 1972 nr 2; J. Kornhauser: Ekstaza przeszła w ironię. *Twórczość* 1972 nr 7; R. Krynicki: Tu, teraz — potem i zawsze. *Poglądy* 1972 nr 1. — [W ciałach kobiet wschodzi słońce:] M. Baranowska: Jesteśmy drzwiami? *Twórczość* 1977 nr 7; M. Chrzanowski: Dziwny jest ten świat. *Nowe Książ.* 1977 nr 8; K. Pieńkosz: Poza słowem. *Nowy Wyraz* 1977 nr 4; J. Stankiewicz: Nadrzeczywistość poezji. *Poezja* 1977 nr 3; J. Zacharska: Między pelargonią a Patagonią. *Literatura* 1977 nr 4. — [Chaos wita w tobie łotra i świętego:] W. Jurasz: Intymność i psychodrama. *Mies. Lit.* 1980 nr 7; T. Komendant: Zemsta języka. *Twórczość* 1980 nr 7; B. Zielińska: Co się dzieje w mieście Wro. *Literatura* 1980 nr 10; J. Zieliński: Luźna wspólnota. *Tyg. Kult.* 1980 nr 40; T.J. Zółciński: „Nieporozumienia rodzą się w słowach”. *Życie Lit.* 1980 nr 15. — [i:] W. Gawłowski: Spójnik czasu terazniejszego. *Integracje* 1983 nr 16; A. Ogrodowczyk: Gramatyka rozproszenia i skupienia świadomości. *Poezja* 1981 nr 9; I. Smolka: Czytelna przestrzeń myśli. *Nowe Książ.* 1981 nr 5. — [Wybór wierszy:] Z. Bienkowski: Jak Salvador Dali. *Tyg. Kult.* 1989 nr 10; K. Pieńkosz: „Z tych pomysłów nie daje się ułożyć świata”. *Literatura* 1989 nr 9; I. Smolka: Opuszczając Patmos. *Twórczość* 1989 nr 6; A. Szymańska: Metafizyka walcząca. *Prz. Powsz.* 1989 nr 9; J. Koryl: Na styku miłości, fizjologii i śmierci. *Odra* 1990 nr 2. — [Papierowy bęben:] J.Z. Brudnicki: Legendy minionych lat. *Wiad. Kult.* 1996 nr 50; K. Maliszewski: „Zarys boskiego cienia”. *FA-art* 1996 nr 4; I. Smolka: Dziecko we wszechświecie. *Nowe Książ.* 1996 nr 8; A. Szymańska: Być w chwili. *Prz. Powsz.* 1996 nr 12.

E.G.

MARKIEWICZ Zofia

zob. KARCZEWSKA-MARKIEWICZ Zofia

MARKIEWICZ Zygmunt Mieczysław 1909-1991

Historyk literatury, komparatysta.

Urodzony 1 maja 1909 w miejscowości Nadwórna na Podolu; syn Wincentego Markiewicza, adwokata, i Zofii z domu Linde. Po ukończeniu gimnazjum humanistycznego w Krośnie, od 1927 studiował (z jednoroczną przerwą na służbę wojskową) polonistykę i romanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Debiutował w 1931 artykułem pt. „Słowacki i Marivaux”, opublikowanym w *Ruchu Literackim* (nr 8). W 1933 uzyskał magisterium w zakresie filologii polskiej, a w 1934 – w zakresie filologii romańskiej. W 1934/35 odbywał bezpłatną praktykę w Liceum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. Od 1935 był lektorem języka polskiego na uniwersytecie w Tuluzie, a od 1937 także na uniwersytecie w Montpellier we Francji. W 1937 doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy pt. „Grupa Medanu jako wyraz naturalizmu francuskiego” (promotor, w zastępstwie prof. Władysława Folkierskiego, prof. Stanisław Pigoń). Przebywając podczas wakacji w 1939 w Polsce, został zmobilizowany i brał udział w kampanii wrześniowej. Po zajęciu wschodnich terenów Polski przez wojska radzieckie, dostał się do niewoli sowieckiej i został wywieziony w głąb ZSRR. Zwolniony w 1942 na mocy umowy Sikorski-Majski, wstąpił do Armii Polskiej, z którą przeszedł na Środkowy Wschód. Jako żołnierz 2. Korpusu Polskiego uczestniczył w kampanii włoskiej i w walkach o Monte Cassino. Artykuły literackie zamieszczał w tym czasie w *Dzienniku Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (1944) oraz w *Orle Białym* (1944-45). Po wojnie zamieszkał we Francji, gdzie w grudniu 1947 został zdemobilizowany. Ożenił się z Czeszką, Marią Nedbalową, sławistką rusycystką, później pracownikiem uniwersytetu w Nancy II. Od 1950 był zaangażowany w działalność masonską; należał do konspiracyjnej loży wolnomularskiej „Kopernik”. W 1951-61 był lektorem języka polskiego na uniwersytecie w Lyonie. Publikował artykuły i recenzje literackie w polskich pismach emigracyjnych, m.in.: *Kultura* (Paryż, 1950-69, z przerwami), *Wiadomości* (Londyn, 1950, 1958-66, 1969, 1971, 1973), *Orzeł Biały* (Londyn, 1951-59, z przerwami), *Syrena* (Paryż, 1954-57). W pracy naukowej zajął się badaniem stosunków kulturalnych polsko-francuskich. W 1957 uzyskał na uniwersytecie w Lyonie doctorat-ès-lettres na podstawie rozprawy pt. „Trois exilés politiques: Mickiewicz, Mazzini et I. Tourguéniev et leur influence sur les idées libérales en France (1833-1883)” oraz tezy dodatkowej pt. „Le monde polonais dans l'oeuvre et la vie de Prosper Mérimée”. W 1961 został kierownikiem nowo po-

wstałej katedry polonistycznej na uniwersytecie w Nancy. Rozprawy i studia naukowe zamieszczał w wielu czasopiśmie zagranicznych, m.in. w *Revue de Littérature Comparée* (Paryż, 1957-76, z przerwami), *Revue d'Histoire Littéraire de la France* (Paryż, 1961, 1964), *Lettres Romanes* (Louvain, 1969, 1970), a także w czasopiśmie wydawanych w kraju: *Pamiętnik Teatralny* (1957, 1960, 1971), *Pamiętnik Literacki* (1961-79, z przerwami), *Ruch Literacki* (1968, 1978-79). W 1972 objął katedrę polonistyki na Sorbonie (Paris IV) i kierował nią (dojeżdżając z Nancy) do przejścia w 1978 na emeryturę. W 1978/79 prowadził na uniwersytecie w Getyndze (RFN) seminarium na temat stosunków polsko-niemieckich oraz zajmował się tłumaczeniem na język niemiecki polskich tekstów związanych z tym zagadnieniem. W 1979 otrzymał Medal „Merentibus” przyznany przez Senat UJ. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975). Zmarł 17 kwietnia 1991 w Nancy we Francji.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zygmunt Niedźwiecki. Studium z dziejów polskiego naturalizmu. Powst. 1933. Wyd. Kr.: Seminarium Historii Literatury Pol. UJ 1939, 68 s. Praca magisterska.

2. Grupa Medanu jako wyraz naturalizmu francuskiego. Powst. 1937. Wyd.: Kr.: PAU 1947, 143 s. Rozprawa doktorska.

3. Melpomena polska na paryskim bruku. Teatr polski we Francji w XIX wieku. [Współaut.:] T. Sivert. Wstęp: T. Kowzan. Wwa: PWN 1973, 442 s. PAN IS.

Zawartość: T. Kowzan: Scena francuska w latach 1830-1900 [wstęp]. – Od autorów. – T.A. Olizarowski; J. Czyński (E. Rollin); K.E. Chojecki (Ch. Edmond); K. Ostrowski; S. Rzewuski; Ary Ecilaw; M. Szeliga; Inni pisarze.

4. Spotkania polsko-francuskie. [Studia i szkice literackie]. Kr.: WL 1975, 252 s.

Zawartość: Król polski – księciem Lotaryngii [Stanisław Leszczyński]; Francuscy przyjaciele Mickiewicza; Mickiewicz i Lamennais; Mickiewicz i George Sand; Mickiewicz i pani d'Agoult; Mickiewicz i Alfred de Vigny; Mickiewicz – profesor Collège de France w sądach jego współczesnych; Przyjaciel Chopina [W. Grzymała]; Dookoła francuskiego przekładu „Anhellego” [J. Słowackiego; dot. przekł. K. Gaszyńskiego]; Francuskie pisma polityczne Krasieńskiego; Balzak i Polska; Lamartine a Polska; Proudhon a Polska; Polski aspekt „Plejad” Artura de Gobineau.

5. Polsko-francuskie związki literackie. [Studia i szkice literackie]. Wwa: PWN 1986, 515 s.

Tom przygotowany przez autora w 1980 (inf.: J. Maślanka; Z. Markiewicz. *Ruch Lit.* 1991 nr 4). – Zawartość: I. Wstęp. – II. Król polski – księciem Lotaryngii [poz. 4]. – III. Jan Potocki i „Rekopis”. – IV. Mickiewicz, Słowacki, Krasieński w kręgu literatury francuskiej; z poz. 4: Francuscy przyjaciele Mickiewicza; Mickiewicz i Lamennais; Mickiewicz i George Sand. (Dzieje przyjaźni i jej odbioru w literaturze); Mickiewicz i pani d'Agoult; Mickiewicz i Alfred de Vigny; Mickiewicz

— profesor Collège de France w sądach jego współczesnych; Dokoła francuskiego przekładu „Anhelgo”; Francuskie pisma polityczne Krasiniego, — oraz: Teatr Juliusza Słowackiego w latach 1832-1842 a wpływy francuskie. — V. Pisarze francuscy wobec Polski: z poz. 4: Balzak i Polska. (Mity a rzeczywistość); Lamartine a Polska; Proudhon a Polska; Polski aspekt „Plejad” A. de Gobineau, — oraz: Polskie akcenty w życiu i dziele Gustawa Flauberta; J. Fabre a romantyzm polski. — VI. Zapomniani pisarze i działacze emigracyjni [nt. działalności i twórczości autorów: S. Bratkowski, N. Bredkrajcz, M. Chodźko, K.E. Chojecki, A. Colonna-Walewska, J. Falkowski, J.O. Gliński, L. Kapliński, S.Sz. Kosakowski, L. Królikowski, P. Nagórski, L. Orpizewski, K. Ostrowski, A. Przędziecki, S. Rzewuski (także o jego przyjaźni z G. Zapolską), L. Ulrich, F. Wicherski, P. Zaliwski-Mikorski]. — VII. Aneks [sylwetki badaczy i popularyzatorów literatury polskiej we Francji: C. Backvis, A. Berga, J. Bourrilly, P. Cazin, P. David, J. Fabre, M. Herman, A. Jobert, J. Langlade, A. Mansuy, A. Martel, P. Mesnard, H. de Montfort, J. Moreau-Reibel, E.H. Victorien (Wiktorian) de Noailles, G. Sarrazin, F.L. Schoell, Z. Lubicz-Zaleski].

Szkice i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: „Przyjaciele Moskale”. *Kultura*, Paryż 1950 nr 7/8 s. 55-65 [dot. stosunku A. Mickiewicza do Rosji i Rosjan]. — La Pologne dans l'oeuvre et la vie de Mérimée. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1953 s. 148-159. — Balzac, polonophile ou admirateur du tsar? *Revue Internationale d'Histoire Politique et Constitutionnelle*, Paryż 1955 nr 19/20 s. 281-293. — Dokoła „Konfederatów barskich” Mickiewicza. *Pam. Teatr*. 1957 z. 2 s. 256-264. — Sur les traces de Mazzini en France. *Revue des Études Italiennes*, Paryż 1957 z. 2 s. 168-177. — Mickiewicz dans l'oeuvre romanesque de George Sand. *Revue d'Histoire Littéraire de la France*, Paryż 1961 s. 429-443. — Les impressions de l'Italie dans la poésie de L. Sowiński. W: Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver. Roma 1962 s. 443-449. — „Męka serdeczna” Norwida. W: Norwid żywy. Londyn 1962 s. 28-39. — Charles Edmond [Chojecki] voyageur et comparatiste oublié. W: Mélanges Jean-Marie Carré. Paris 1964 s. 292-300. — Proza beletrystyczna; Literatura dokumentarna. W: Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. Londyn 1964-1965 t. 1 s. 133-173; t. 2 s. 11-33. — Les relations de Charles Edmond Chojecki avec Herzen et les émigrés (1849-1867). *Annali dell'Istituto Universitario di Napoli*, Neapol 1964 t. 7 s. 127-136. — La servitude sans grandeur d'un écrivain bilingue [Ch.E. Chojecki]. W: Actes du IV Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. The Hague, Paris 1966 s. 586-594. — Charles Edmond [Chojecki] intermédiaire entre le monde slave et la France. *Canadian Slavonic Papers*, Toronto 1967 nr 1 s. 122-130. — Flaubert et Charles Edmond [Chojecki] — leur correspondance 1857-1877. *Revue de Littérature Comparée*, Paryż 1967 s. 422-436. — Sienkiewicz — artysta w „Quo vadis”. W: Sienkiewicz żywy. Londyn 1967 s. 153-161. — Próby wystawienia „Konfederatów barskich” w Paryżu.

W: Pięć studiów z dziejów scenicznych dramatów Mickiewicza. Wr. 1968 s. 195-236. — L'image de la Pologne chez quelques écrivains français (1764-1872). *Lettres Romanes*, Louvain 1969 nr 2 s. 111-138, nr 3 s. 259-274, 1970 nr 1 s. 11-33. — Francuska twórczość teatralna Edmunda Chojeckiego. *Pam. Teatr*. 1971 z. 2 s. 223-238. — Francuska twórczość teatralna Stanisława Rzewuskiego. *Pam. Teatr*. 1971 z. 3/4 s. 331-350. — O profesorze Pigioniu — inaczej. (Wspomnienie bardzo osobiste). W: Stanisław Pigoń, człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 313-333. — Jean Potocki, auteur du „Manuscrit trouvé à Saragosse”, et ses liens avec les intellectuels français des Lumières. W: Approches des Lumières. Paris 1974 s. 309-318. — Quelques énigmes de la vie de Jean Potocki et celles du „Manuscrit trouvé à Saragosse”. W: Jean Potocki et „Le manuscrit trouvé à Saragosse”. *Les Cahiers de Varsovie*, Wwa 1975 s. 171-181. — Charles Edmond Chojecki et son activité dans le camp des démocrates (1847-1899). *Acta Polonae Historica*, Wr. 1978 t. 37 s. 163-174. — Les relations polonaises dans la vie et dans l'oeuvre de Gustave Flaubert. *Les Cahiers Franco-Polonais*, Paryż, Wwa 1980 s. 21-41.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — Wywiady: O naturalizmie polskim i francuskim. Rozm. W.P. Szymański. *Życie Lit.* 1974 nr 44 [nt. studiów w Krakowie i działalności naukowej we Francji]; Polska na Sorbonie. Rozm. W. Kaczmarczyk. *Przekrój* 1979 nr 1782.

SWPP 1. — PP (M. Kuczyńska). — LP (J. Wojnowski). — L. Hass: Z.M. W tegoż: Masoneria polska XX wieku. Wwa 1993.

J.Z. Jakubowski: Sprawa naturalizmu. *Pam. Lit.* 1951 z. 1 [rec.: Zygmunt Niedźwiecki; Grupa Medanu jako wyraz naturalizmu francuskiego]. — [Melpomena polska na paryskim bruku.] K. Beylin: Nieznany rozdział. *Teatr* 1973 nr 11; J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1973 nr 5. — L. Kamiński *Nowe Książ.* 1975 nr 23 [rec.: Spotkania polsko-francuskie]. — A. Pałasz. *Kwart. Neofil.* 1975 nr 2 [rec.: Melpomena polska na paryskim bruku]. — [Spotkania polsko-francuskie.] E. Bienkowska: Polsko-francuskie nieporozumienia. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 24; J. Maślanka. *Ruch Lit.* 1976 nr 4. — T. Żółciński: Z.M. profesor paryskiej Sorbony. *Szt. Ludu* 1976 nr 45. — J. Maślanka: Z.M. (1 V 1909-17 IV 1991). *Ruch Lit.* 1991 nr 4. **B.D.**

MARKOWA Anna ur. 1932

Utwory podpisywała też: Anna Wiercieńska; Anna Wiercieńska-Markowa.

Pseud.: A.M.; (mar); Marta Kozmian.

Prozaik, poetka, autorka słuchowisk radiowych.

Urodzona 8 stycznia 1932 w Lublinie; córka Wacława Wiercieńskiego, ekonomisty, dziennikarza, i Henryki z Perkowskich, urzędniczki. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego w Lublinie, studiowała polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1955 uzyskała magisterium. Zdebiutowała w 1953 wierszem pt. „Szło Nowe”, „Zagubiły się słowa pacierza”..., opublikowanymi na łamach cza-

sopisma *Słowo Powszechne* (nr 67; podp. Anna Wiercieńska). W tymże roku wyszła za mąż za Zbigniewa Marka (rozwód 1956). Od 1957 pracowała w redakcji dwutygodnika *Kamena* oraz jako kierownik redakcji młodzieżowej, a następnie literackiej w rozgłośni Polskiego Radia w Lublinie. W 1959 wyszła za mąż za Karola Olendra, dziennikarza. W tymże roku przeniósł się do Opola i kontynuowała pracę w miejscowej rozgłośni początkowo w redakcji literackiej, a od 1972 jako starszy redaktor w redakcji ekonomiczno-społecznej; była też autorką słuchowisk, reportaży i felietonów na tematy kulturalne i społeczno-obyczajowe (m.in. cyklicznej opowieści radiowej pt. „W pewnym miasteczku”). Od 1961 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1975-76 sekretarz Oddziału Opolskiego). Wiersze, prozę, felietony, teksty piosenek ogłaszała na łamach wielu czasopism, m.in. *Trybuna Opolskiej* (1964-76, z przerwami; od 1975 pt. *Trybuna Odrzańska*; w 1973-76 cykl felietonów pt. „Z brulionu”), *Głosy Młodzieży Wiejskiej* (1966-68; tu cykl felietonów pt. „Głosy”) i *Opola* (1971-76). Była laureatką konkursów literackich i radiowych. Pisała teksty piosenek, z których wiele było drukowanych w wydawnictwach muzycznych, a także nagradzanych w konkursach i na festiwalach (m.in. w Opolu i Kołobrzegu). Pełniła w Opolu wiele funkcji społecznych, m.in. była przewodniczącą Komisji Wydawniczej (1968-76) i członkiem prezydium (od 1971) Opolskiego Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego, członkiem Komisji Kultury Prezydium WRN (1968-70) oraz Komisji Kultury Zarządu Wojewódzkiego Ligi Kobiet (1968-70). Otrzymała dwukrotnie nagrodę WRN w Opolu za upowszechnianie kultury (1966, 1968). W 1976 przeniósł się do Białegostoku i do 1982 była zastępcą redaktora naczelnego tamtejszej rozgłośni Polskiego Radia i Telewizji Polskiej; kontynuowała stały cykl felietonowy. W 1977-81 pełniła funkcję wiceprezesa Oddziału SDP w Białymstoku. W 1981 otrzymała za twórczość oraz działalność radiową nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W 1983 przeszła na rentę, a w 1986 na emeryturę. W 1989 została członkiem SPP. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1963), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), odznaką „Zasłużony Opolszczyźnie” (1971), Odznaką Honorową Polskiego Radia i Telewizji Polskiej (1972), Krzyżem Kawalerskim (1975) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Białymstoku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czas bez tytułu. [Wiersze]. Lubl. 1957, [16] k., masz. powiel. Wyd. 2 rozszerz. Kat.: Śląsk 1961, 25 s.

2. Akwarium. Miniatury i opowiadania. Lubl.: Lubel. Spółdz. Wydawn. 1959, 215 s.

Podp.: A. Wiercieńska-Markowa.

Zawartość: Akwarium; Dorożki pod murem; Zegar z barwinku; Kobieta i pijani; Makaron ze śmietaną; Sobota; Spotkanie; Rysunek na bibułkowej serwetce; Szafa, stół, obraz i ty; Oczekiwanie; Studium twarzy; Pierwszy list bez znaczka; Drugi list bez znaczka; Rozmowa; Deszcz; Złamana noga; Zmierzchy; Godot nie przyjdzie na kawę; Krople Inoziemcowa; Szczęście; Pasta do zębów; Człowiek, który gra w klasy; Błąd ortograficzny; Odrzutowce nocą; Premiera; Inni; Oczy; Godzina myszy; Rano; W kościele; Pani Olecka; Kielbasa; Mieszkanie; Dużo czasu; Zabawa; Twoje spojrzenie na świat; Joanna, czyli wierność; Narodziny prawa; Powrót na Itakę; Kino; Druga noc; Osobny pokój; Pożegnanie Ofelii; Cieszę się z kłamstwa; Słowa; Telefon; Niebieski kłon; Pierwsze złudzenie; Miss; Napiszę książkę; Biuro; Tegoroczne wino; Nie jesteś sama; Łatki piątego mocarstwa; Godność epoki; Moja bardzo mała planeta (fragmenty).

3. Urlop. [Opowiadanie]. Radio 1960. Druk Opole: Red. Audycji Artyst. Rozgłośni Pol. Radia w Opolu 1961, 16 s.

4. Wieczory. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1965, 195 s.

5. Piętnaście kartek. [Miniatury literackie]. Opole: Red. Lit. Rozgłośni Pol. Radia; Woj. i Miej. Bibl. Publiczna 1966, 35 s.

Zawartość: Kalendarzyk; Bał; Pocztówki ręcznie malowane; Królowa – czyli wspomnienie; Przy wyłączonym mikrofonie; Sen; Stare papiery; Ślagier; Kuszenie losu; Mały; Matka; Premiera; Gleba; Marsz; Oczami i głosem. Adapt. radiowa: Radio 1966.

6. Wczorajsze. [Powieść]. Łódź: WŁ 1966, 230 s. I nagroda w ogólnopolskim konkursie Wydz. Kultury WRN i Oddz. ZLP w Opolu na temat „Opolszczyzna i jej dzień nowy” w 1964.

7. Pieje Kuba do Jakuba. Program kabaretowy. Teksty: S. Chmielnickiego. Piosenki ... Muz.: E. Spyrka. Wyst. Opole, Kabaret Lit. „Kukuryku” 1967.

8. Bilet w jedną stronę. [Powieść]. Łódź: WŁ 1970, 215 s.

9. Obiekt strzeżony. [Powieść]. Łódź: WŁ 1977, 210 s. Wyd. 2 tamże 1978.

10. Matka wiosenna. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1978, 65 s.

Cykle: Rozbudzenia; Patrzą na nas.

11. Dojrzałość od jutra. [Felietony]. Wybór, posłowie i oprac. B. Noworońska. Białystok: KAW 1985, 264 s.

Nagroda twórcza Wojewody Białostockiego w 1986.

12. Rozwałka. [Powieść]. Kat.: Ofic. Śląska* 1989, 158 s.

13. Coraz mniej. [Wiersze]. Wybór: E. Kozłowska-Swiątkowska. Białystok: [b.w.] 1992, 35 s.

Nagroda literacka im. W. Kazaneckiego przyznana przez Prezydenta m. Białegostoku w 1993.

14. Moja piękna ciemnowłosa. [Wiersze]. Białystok: Twoja Książka 1995, 96 s.

Nagroda literacka im. W. Kazaneckiego przyznana przez Prezydenta m. Białegostoku w 1995.

Suchowiska radiowe, m.in.: Bogato ilustrowana. Radio 1964. [I nagroda w konkursie radiowym Festiwalu Ziem Zach. i Północnych]. — Nagranie. Druk w: Opolskie spotkania. Wieczory klubowe. Wwa 1965. Radio 1966. [I nagroda w konkursie Pol. Radia z okazji 20-lecia odzyskania Ziem Zach.]. — Między piętrami. Radio 1967. — Nie widzę twarzy. Radio 1968. — Miejsce. Radio 1970. [Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie na słuchowiska z okazji 25-lecia PRL]. — Szli na zachód ... [Współaut.:] K. Kowalski. Radio 1971. — Czy można otworzyć okno. Radio 1977.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1988, 1997. — Wywiad: Wzbogacając literaturę. Rozm. D. Sidorski. *Gaz. Współcz.* 1978 nr 247.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

W. Klubiński: Moralitet z jedną zieloną trawką. *Odra* 1962 nr 12 [rec.: Czas bez tytułu]. — [Wieczory:]. I. Grzybowska. *Nowe Książ.* 1965 nr 13; R. Liskowacki: Kameralne wieczory. *Kultura* 1965 nr 26. — [Wczorajse:] B. Żurawski: „Wczorajse” i dzisiejsze. *Tryb. Opol.* 1967 nr 115; R. Hładko: *Fakty i Myśli* 1968 nr 1. — [Bilet w jedną stronę:] S. Cieślak: W poszukiwaniu miłości. *Odgłosy* 1970 nr 19; W. Gutowski: Książka trudnej szczerości. *Pomorze* 1970 nr 16; J. Hajduk-Wtorcikiewicz: Czas utracony. *Opole* 1970 nr 2; H. Stankowska. *Kwart. Opol.* 1971 nr 1. — [Obiekt strzeżony:] A. Baranowska. *Kontrasty*, Białystok 1978 nr 6; T. Błażejowski: Literatura społecznej troski. *Życie Lit.* 1978 nr 18; M. Mietkowska: W zamkniętym kręgu. *Literatura* 1978 nr 25. — [Matka wiosenna:] K. Pieńkosz: Jak wyżej. *Poezja* 1978 nr 11/12; A.K. Waśkiewicz: Bez znaków szczególnych. *Życie Lit.* 1979 nr 12. — Z. Łączkowski: Poezja zawsze pozostanie z człowiekiem. *Śl.-Dz. Katol.* 1993 nr 6 [rec.: Coraz mniej].

B.M.

MARKOWSKA Wanda

ur. 1912 — 1999

Prozaik, tłumaczka.

Urodzona 20 sierpnia 1912 w Częstochowie w rodzinie robotniczej; córka Jana Markowskiego i Michaliny z Habików. Po ukończeniu Gimnazjum Państwowego im. J. Słowackiego w Częstochowie, studiowała w 1930-36 polonistykę i filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W czasie studiów brała czynny udział w pracach Koła Polonistów UW i w organizacji Młodzieży Socjalistycznej „Życie”. Od 1933 należała do KPP (do jej rozwiązania w 1938). Była członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Lewar*. Po wybuchu II wojny światowej przebywała w zajętej przez ZSRR Lwowie, gdzie pracowała w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Uczestniczyła w przygotowaniu podręcznika literatury polskiej dla tamtejszych szkół pt. „Literatura polska. Wypisy dla klasy IX szkoły średniej” (wyd. Kijów 1940). Na początku okupacji niemieckiej opuściła w 1941 Lwów i powróciła do Warszawy, gdzie podjęła pracę w zawodowej szkole budowlanej. Po powstaniu warszawskim przebywała w Chęcinach i Często-

chowie, ukrywając się przed wywózką na roboty do Niemiec. Od zakończenia wojny w 1945 mieszkała w Łodzi, pracując równocześnie jako bibliotekarka w powstałej tam Wyższej Szkole Partyjnej oraz jako redaktorka w wydawnictwie Książka. W tymże roku debiutowała, napisaną wspólnie z Anną Miłską legendą grecką pt. „Król Midas”, ogłoszoną w *Dzienniku Ludowym* (nr 336). Od 1944 była członkiem PPR (od 1948 PZPR). Pod koniec 1947 wyjechała na rok do Paryża, gdzie studiowała literaturę na Sorbonie. Równocześnie pracowała jako kierownik kancelarii w Ambasadzie RP. W 1949 powróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie, gdzie objęła stanowisko redaktorki w dziale literackim Instytutu Wydawniczego CRZZ. Jednocześnie wykładała historię literatury polskiej i powszechnej w Wyższej Szkole Partyjnej oraz w szkole dla pracowników kulturalno-oświatowych. Rozwijała twórczość literacką i przekładową z języka niemieckiego. Wspólnie z Anną Miłską była autorką baśni opartych na oryginalnych wątkach ludowych różnych kultur. W związku ze swoimi pracami literackimi odbyła wiele podróży, m.in. po Europie, na wyspy mórz Egejskiego i Jońskiego, do Egiptu oraz na Bliski Wschód i do Turcji. Podejmowała również prace redakcyjne. Współpracowała z Polskim Radiem. Od 1953 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1955-57 pełniła funkcję początkowo zastępcy, a następnie kierownika Wydziału Kultury w Komitecie Centralnym PZPR. W 1957, w związku z wydarzeniami na Węgrzech, wystąpiła z PZPR. Od tegoż roku zajmowała się wyłącznie pracą literacką. W 1972 została członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1989 SPP. Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). **Mieszka w Warszawie.**

Zmiana 10 I 1999

TWÓRCZOŚĆ

1. Mity greckie. W oprac. dla młodzieży. Wwa: KiW 1949, 326 s.

Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1949, wyd. 2 [!] 1950, wyd. 4 1951, wyd. 5 1951; Wwa: Iskry 1953, tamże: wyd. 2 [!] 1955, wyd. 4 [!] 1957, wyd. 5 1962, wyd. 6 rozszerz. 1965. Przedr. zmien. pt. Mity Greków zob. poz. 7.

Przeł. litew.: Graiku mitai. [Przeł.] V. Martišius. Vilnius 1971.

2. Literatura polska doby średniowiecza i początków Odrodzenia. Wwa: Czyt. 1950, 66 s.

Oprac. popularnonaukowe.

3. Droga na barykady Komuny. Rzecz o Jarosławie Dąbrowskim. Wwa: MON 1952, 150 s. Wyd. 2 tamże 1953.

4. Adam Mickiewicz. (1798-1855). [Szkic]. Wwa: KiW 1955, 109 s.

Na obwołucie tytuł: Adam Mickiewicz 1855-1955.

5. Literatura polska epoki Odrodzenia. Wwa: Wiedza Powsz. 1956, 237 s.

6. Efeb z Eleuzyny. Opowiadania greckie. Wwa: NK 1965, 191 s. Wyd. 2 Wwa: Iskry 1981.

Zawartość: Od autorki. — Efeb z Eleuzyny; Nie jesteś Atenczykiem, Kleobulu!; Antileon z Ajiny; Tancerka z Tralles; Narodziny Telezylji; Posążek Artemidy; Dzban wina; Noc kryptei. — Objaśnienia.

7. Mity Greków i Rzymian. Wwa: Iskry 1968, 456 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1979, wyd. 4 1983, wyd. 5 1987, wyd. 6 1990, wyd. 7 1994, wyd. 8 1996.

Zawartość: Cz. I. Mity Greków [zmien. poz. 1]. Cz. II. Wierzenia Rzymian.

Baśnie (na podstawie oryginalnych wątków ludowych) oprac. wspólnie z A. Miłską, z wyjątkiem poz. 9, 11.

1. Baśnie i legendy. W oprac. ... [Wwa:] Książka 1946, 205 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1951, wyd. 4 tamże 1951; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1953.

Od wyd. 3 pt. Baśnie i podania. — Tom zawiera także baśnie wg A.J. Głińskiego, M. Konopnickiej, J.I. Kraszewskiego, R. Zmorskiego, J. i W. Grimm, H.Ch. Andersena.

2. Baśnie z całego świata. W oprac. ... Łódź: Książka 1946, 178 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949, wyd. 4 tamże 1951; wyd. 4 [!] Wwa: Czyt. 1953.

3. Baśnie różnych ludów. W oprac. ... Wwa: Książka 1948, 162 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1951.

4. Baśnie narodów Związku Radzieckiego. Wwa: KiW 1950, 170 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1953, tamże: wyd. 3 1955, wyd. 4 1977; wyd. 5 Wwa: NK; [b.m.:] Wnieszorgizdat 1983; wyd. 6 Wwa: NK 1984; wyd. 7 Wwa: Wydawn. TPRP „Współpraca” 1985.

5. Baśnie: zagadki, łańcuszki, z daleka i blisko. Oprac. na podstawie oryginalnych motywów ludowych: ... Wwa: KiW 1950, 135 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1954.

Zbiór baśni z folkloru różnych narodów.

6. Księga Papugi. Baśnie perskie. [Dla dzieci]. Oprac. [na podstawie tłum. z niem. i ang.:] ... Wwa: KiW 1951, 37 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] Wwa: NK 1955, tamże: 1958; wyd. 5. Tłum. z ros. i oprac. ... 1966; wyd. 4 [!]. Oprac. i tłum. z niem. ... Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1986. Por. Przekłady poz. 5.

Przekł. chiński: Pekin 1955, — franc.: Le livre du Perroquet. Paris 1957, — niem.: Das Papageienbuch. Persische Märchen. [Przel.] L. Lasiński. Berlin 1953, wyd. 2 tamże 1954, — słowac.: O múdrom papagájovi. Perské rozprávky. [Przel.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1957, — węgier.: [Przel.] G. Ronay. Budapest 1957.

7. Baśnie z bliska i z daleka. Oprac.: ... Wwa: NK 1959, 189 s.

8. Baśnie z dalekich wysp i łądów. [Oprac.:] ... Wwa: NK 1962, 242 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. [3] 1970.

Przekł. litew.: Tolimujų kraštų pasakos. [Przel.] V. Martišius. Vilnius 1968, — ros.: Skazki dalekich ostrovov i stran. [Przel.] V. Frišman-Ofinoj. Varšava 1965, wyd. nast. tamże 1969.

9. Mirote i czarodziejska fontanna. Baśń kubańska. Wwa: Ruch 1962, [18] k.

10. Srebrna gołębic. Baśnie narodów Związku Radzieckiego oparte na motywach oryginalnych. [Wybór i oprac. lit.:] ... Wwa: NK 1963, 182 s. Wyd. 2 tamże 1975.

11. O królewiczu Ferruchu. [Baśń]. Wwa: NK 1966, [18] k.

12. Śpiew kolibrów. Wwa: NK 1968, 152 s.

Baśnie z Afryki, Ameryki Północnej i Południowej oraz Dalekiego Wschodu.

Wyd. osob. poszczególnych baśni Kat.: Śląsk: Laila i czarne łabędzie. Baśń z Sudanu. [1983], 12 s. — Śpiew kolibrów. Baśń Indian z Peru. [1984], 14 s. — O królewiczu Ledo, pięknej Loa i siedmiogłowym smoku. Baśń z Algierii. [1985], 14 s.

13. Baśnie z dalekich mórz i oceanów. Gdańsk: WM 1969, 193 s.

14. Baśnie księżycowe. Wwa: NK 1972, 243 s.

Przekł. niem.: Mondmärchen. [Przel.] I. Luft. Wwa 1979.

15. Za siedmioma morzami, za siedmioma wyspami. Gdańsk: WM 1973, 137 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Wybór baśni z wcześniejszych tomów.

16. Prządki złota. Na podstawie ludowych wątków estońskich. [Baśń]. Wwa: KAW 1980, 34 s.

17. Baśnie z czterech świata stron. Wwa: NK 1982, 342 s.

18. Bajka o smokach. Wwa: KAW 1983, [24] s.

19. Baśnie z dalekich mórz i oceanów. Gdańsk: WM 1983, 27 s.

Wybór z poz. 13.

20. O Olafie i jego czarodziejskiej piszczałce. [Baśnie]. Wyd. 2 [!] Gdańsk: WM 1984, 32 s.

21. Ranira ze Stonego Jeziora. [Baśnie]. Wyd. 2 [!] Gdańsk: WM 1984, 31 s.

22. O Marandzie, co miała kotyskę z muszli. [Baśnie]. Gdańsk: WM 1987, 31 s.

23. Szach Kobad i gadająca papuga. [Baśnie]. Gdańsk: WM 1988, 29 s.

Adaptacje poszczególnych baśni opracowanych wspólnie z A. Miłską, m.in.: tv: Darai i gazela. Oprac.: H. Antoszewski. TV 1967; Baśń o dzielnym Muhomdzie. Adapt.: H. Antoszewski. TV 1968; Biały rekin. Adapt.: K. Rybakowa. TV 1974, — teatr.: Fregata Oronga z wyspy olbrzymów

Ahu. Wyst. Łódź. T. Lalek „Arlekin” 1971; Dżamil i róża. Adapt.: H. Ryl. Wyst. Łódź. T. Lalek „Arlekin” 1972; Tangali, córka nieba. Adapt., insc. i reż.: H. Ryl. Wyst. Łódź. T. Lalek „Arlekin” 1973; Baśnie zamorskie. Adapt.: H. Ryl. Wyst. T. Lalek „Arlekin” 1974, — radiowe: Urille z Kamerunu. Radio 1973; Wyspa Znikąd do Nikąd. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1982; O cudownym ptaku Kafii. Adapt.: M. Bartosińska. Radio 1983; O sułtanie Darai i wiernej gazeli. Cz. 1-2. Radio 1984; Syn gwiazd. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1984; Detanna, dziewczyna z tęczy. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1986; O pięknej Czang i zieleni życia. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1986.

Przekłady i adaptacje

1. J.W. Goethe: Współwinni. Komedia wierszem w trzech aktach. Przeł. ... W: J.W. Goethe: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa: PIW 1954, s. 6-76. Wyd. 2 tamże 1956.

2. Pańczatantra, czyli Mądrości Indii ksiąg pięciorn. Zbiór bajek i opowiadań. Spolszczyły [na podstawie przekł. niem., franc. i ang.] i oprac.: ... i A. Miłska. Wstęp i przyp.: L. Skurzak. Wwa: PIW 1956, 238 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Adapt. teatr.: Adapt.: K. Krajewicz. Wyst. Wwa, T. Lalka 1973.

3. F. Schiller: Pasożyt, czyli sztuka zdobywania szczęścia. Komedia w 5 aktach. Na podst. L.B. Picarda. [Przeł.] ... [B.m.w.] 1956, 68 s., masz. powiel. Przedr. *Scena Młodzi*. 1957 nr 3 s. 7-74.

Adapt. tv: Adapt.: Z. Wojciechowski. TV 1970.

4. J.W. Goethe: Powinowactwa z wyboru. [Powieść]. Przeł. ... Postł.: T. Mann, tłum. J. Błński. Wwa: PIW 1959, 335 s. Wyd. 2 tamże 1978.

5. Księga Papugi. [Baśnie perskie]. Spolszczyły [z ang. i niem.] i oprac.: ... i A. Miłska. Wwa: PIW 1959, 218 s. Wyd. 2 tamże 1983. Por. Baśnie poz. 6.

6. A. Zweig: Nowele. Wyboru dokonała i przeł. ... Wwa: PIW 1964, 266 s.

7. Wergiliusz: Eneida. [Epopcja]. Przeł. ... Wwa: NK 1970, 309 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1987.

8. F. Hölderlin: Pod brzemieniem mego losu. Listy — Hyperion. Przeł. i oprac.: A. Miłska i ... Wstęp: A. Miłska. Wwa: Czyt. 1976, 442 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Tu w przekł. i z przyp. W.M.: Hyperion albo Eremita w Grecji. [Powieść], s. 283-443.

9. R.M. Rilke, L. Andreas-Salome: Listy. Przekł. i wstęp ... Wybór, słowo wiążące i przyp.: A. Miłska. Wwa: Czyt. 1980, 577 s. Wyd. 2 tamże 1986.

10. A.N. Tolstoj: Wdzięczność szczupaka. [Baśń]. Oprac. i przeł. ... A. Miłska. Wwa: KAW 1981, 22 s.

11. H. von Kleist: Listy. Tłum. i wstęp ... Wybór, słowo wiążące i przyp.: A. Miłska. Wwa: Czyt. 1983, 533 s.

12. Owidiusz: Heroidy. Tłum., wstęp, komentarz i przyp. ... Kr.: WL 1986, 245 s.

13. E. Lasker-Schüler: Gwiazdy Tartaru. Poezje. Wybrała, przeł. z niem. i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1988, 218 s.

Prace redakcyjne

1. Literatura polska. Wypisy dla klasy IX szkoły średniej. Pod red. J. Borejszy. Ułożyli: E. Kantor, A. Kosko, ... Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. Ukr. SRR 1940, 387 s.

2. Komuna paryska. Materiały historyczno-literackie na wieczornicę. [Oprac.] ... Wwa: KiW 1950, 133 s.

3. Adam Mickiewicz: Jego życie i dzieła. Dokumenty, portrety, ilustracje. [Album]. Oprac.: M. Kapuścińska i ... Wstęp: J.Z. Jakubowski. Powst. przed 1956.

Przekł.: ang., franc., ros.: [Wwa:] Polonia 1956, 158 s.

4. Adam Mickiewicz: Księga pamiątkowa. W stulecie śmierci poety. Portrety, ilustracje, dokumenty oraz wybrane fragmenty dzieł i listów poety. Pod red. ... Wybór tekstów i komentarz oprac.: M. Kapuścińska, ... i J. Mikke. Wwa: Sztuka 1957, 653 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1989, 1997, — SWPP 1.

S. Grzeszczuk. *Pam Lit.* 1956 z. 4 [rec.: Literatura polska epoki Odrodzenia]. — E. Słuszkiewicz. *Prz. Orient.* 1957 nr 1 [rec.: Pańczatantra]. — [Księga Papugi.] J. Trznadel: Księga chytrności i poezji. *Nowa Kult.* 1960 nr 5; R. Wasita: Mądrości Wschodu ciąg dalszy. *Nowa Kult.* 1960 nr 30; F. Machalski. *Prz. Orient.* 1961 nr 2. — H. Burkowa: Egzotyyczne i dalekie. *Nowe Książ.* 1968 nr 24 [rec.: Śpiew kolibrów]. — A. Krawczuk: Mity greckie i rzymskie. *Nowe Książ.* 1969 nr 6. — [Wergiliusz: Eneida. Przeł. ...] S. Kołodziejczyk: Literatura łacińska. *Rocz. Lit.* 1970. Z. Abramowicz: Censurae Librorum. *Eos* 1973 nr 1. — [F. Hölderlin: Pod brzemieniem mego losu. Przeł. i oprac. ...] Ks. M. Bednorz: W sprawie Hölderlina. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 49; J. Koprowski: Literatura i obłęd. *Literatura* 1977 nr 2. — R. Stiller: Z baśnią na ust koralu. *Nowe Książ.* 1982 nr 4 [rec.: Baśnie z czterech świata stron]. — K. Kamińska: Niecierpliwym ciemny poeta. *Tu i Teraz* 1983 nr 29 [rec. przekł.: H. von Kleist: Listy.] — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Recepcja antyku w literaturze polskiej w latach 1945-75. Kr. 1983, passim.

B.M.

MARLICZ Jerzy 1898-1980

Właściwe imię i nazwisko: Halina z Gordziałkowskich Borowikowa.

Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 1 lipca 1898 w Baraniu pod Orszą w rodzinie ziemiańskiej; córka Stanisława Gordziałkowskiego i Zofii ze Sławińskich. Uczyła się początko-

wo w domu, następnie uczęszczała do szkół w Lozannie w Szwajcarii, w Warszawie i w Mińsku Litewskim. W 1912-16 przebywała w majątku Borysów pod Mińskiem, gdzie pod wpływem Melchiora Wańkowicza podjęła pierwsze próby literackie. Debiutowała w 1915 nowelką ogłoszoną w druku w jednodniówce na rzecz ofiar wojny, wydanej w Mińsku Litewskim. W 1917 wraz z rodzicami znalazła się na sporządzonej przez bolszewików liście osób do rozstrzelania; wobec niemożności ucieczki w kierunku Polski, skierowała się na wschód i dotarła do Barnaui na Syberii. W 1917-18 wystawiła w tamtejszym teatrze amatorskim kilka drobnych utworów scenicznych. W 1919 publikowała wiersze w polskim czasopiśmie wychodzącym we Władywostoku. Pracę literacką łączyła z aktywną działalnością społeczną; współpracując z Józefem Jakóbkiewiczem, prezesem Komitetu Ratunkowego Dzieci Polskich na Dalekim Wschodzie, zredagowała odezwę nawołującą do niesienia pomocy opuszczonym, która, przetłumaczona na różne języki obce, rozeszła się przede wszystkim w Japonii i Ameryce. W 1919, w drodze powrotnej do Polski, zwiedziła Japonię, Indie, Cejlon, Egipt, Grecję, Turcję i Rumunię. Wyszła za mąż za Józefa Borowika, dyrektora Instytutu Bałtyckiego w Gdyni. Zamieszkała w Warszawie i podjęła twórczość prozatorską. Równocześnie rozpoczęła pracę przekładową od tłumaczenia powieści japońskiej, następnie specjalizowała się w przekładach dzieł Jamesa Oliviera Curwooda. Opowiadania i tłumaczenia drukowała w wielu czasopiśmie, m.in. w *Przeglądzie Myśliwskim i Łowiectwie Polskim* (1924-38, z przerwami), *Naokoło świata* (1927, 1930-31, 1937), *Tęczy* (1927-38), *Łowcu* (1930-33), *Kurierze Warszawskim* (1931, 1933-39; tu m.in. w 1936-37 cykl korespondencji z podróży do Ameryki) oraz *Pionie* (1936). W 1936 odbyła podróż do Stanów Zjednoczonych; w wyniku tej podróży powstała powieść „Broadway ma 30 mil” (nie wydana). We wrześniu 1937 przyplłynęła statkiem do Rio de Janeiro. W tym czasie związała się z Włodzimierzem Nowakowskim, zamieszkała na stałe w Brazylii, prowadziła gospodarstwo rolne w Santa Luzia w stanie Esłado Goiás; tam też przebywała podczas II wojny światowej. Po wojnie nadal zajmowała się hodowlą bydła i ogrodnictwem. Kontynuowała też pracę literacką. Publikowała m.in. opowiadania na tematy brazylijskie w amerykańskim czasopiśmie *Look Haven Express*. Zmarła 10 czerwca 1980 w Luzianii (Brazylia).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Łowcy przygód*. Powieść. Przedm.: Sz. Jeleński. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1932], VIII, 259 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1957, 173 s.; Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1982; wyd. 5 Wwa: Pol. Dom

Wydawn. 1990; wyd. 6 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Wyd. łączne z: J.O. Curwood: *Łowcy wilków; Łowcy złota* [Przekłady poz. 4, 5]: Wwa: Iskry 1958, 486 s. Wyd. nast.: tamże 1959, 1962; wyd. 4 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1987; wyd. 5 Wwa: Pol. Dom Wydawn. 1990; Łódź: WŁ 1992.

Powieść napisana jako kontynuacja utworów J.O. Curwooda „*Łowcy wilków*” i „*Łowcy złota*”.

Przekł.: czes.: Tajemná jeskyně. [Przet.] A. Fleischarová, J.M. Báluňský. Praha 1935, wyd. nast.: 1935, 1969. – słowac.: Za príhodami. [Przet.] A. Beskid. Bratislava 1958.

2. *Bractwo Białego Lamparta*. Opowieść kolonialna. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1933], 430 s.

3. *Ośmiornica*. Powieść (syberyjska). Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1935], 512 s.

Cz. 1 dylogii powieściowej; cz. 2 zob. poz. 4.

4. *Bezdroża*. [Powieść]. *Kur. Warsz.* 1936 nr 257-358, 1937 nr 2-58. Wyd. osob. Lw.: Książ.-Atlas 1937, 486 s.

Cz. 2 dylogii powieściowej; cz. 1 zob. poz. 3.

5. *Broadway ma 30 mil*. [Powieść]. Powst. ok. 1936.

Zapowiedź tej powieści, będącej w druku, zamieściło wydawn. Rój na okładce wyd. 2 „*Hotelu na wodzie*” w 1937.

6. *Dzicy ludzie*. Nowele afrykańskie. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 194 s.

Zawartość: Robak z dżungli; Błady strach; „Pusta puszcza od konserw”; Lewa ręka; Susu; Szpital w Leverville; Fetysz Wielkiego Mungangi; Misjonarz; Piękny Bajanzi; Morderca zawodowy.

7. *Hotel na wodzie*. [Powieść]. Wwa: Rój 1937 [antydat. 1936], 339 s. Wyd. 2 tamże 1937.

8. *Skaza*. Powieść. *Kur. Warsz.* 1938 nr 348-358, 1939 nr 2-97.

Przekłady

1. Kenjiro: *Nami-ko*. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1924], VII, 275 s.

2. Shimei: *Ster na lewo*. Powieść japońska. Wwa: Perzyński, Niklewicz 1925, 239 s.

3. J.O. Curwood: *Najdzikszce serca*. [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1927], 239 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1931; wyd. 3 [Pozn.:] Wielkop. Księg. Wydawn. [1948], tamże wyd. 4 1949; wyd. 2 [!] Wwa: Iskry 1955, tamże: wyd. 1957, wyd. 3 [!] 1967, wyd. 4 1971, wyd. 5 1972, wyd. 6 1977.

4. J.O. Curwood: *Łowcy wilków*. [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1928, 195 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 3 [!] [1937]; wyd. 4 Pozn.: Albertinum 1946, tamże: wyd. 5 1948, wyd. 6 1949; Wwa: Iskry 1956, tamże wyd. 5 [!] 1981; wyd. 6 Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1983. Zob. też poz. 5.

Wyd. łączne z poz. 5 pt. *Łowcy wilków; Łowcy złota*. Kat.: Książnica 1988, 288 s.

Wyd. łączne z poz. 5 oraz z J. Marlicz: Łowcy przygód zob. Twórczość poz. 1.

Adapt. radiowa: Opowieści puszczy kanadyjskiej. Odcinek 1-5. Adapt.: A. Lisowska-Niepokółczycka. Radio 1972.

5. J.O. Curwood: Łowcy złota. [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1928, 250 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1934; wyd. 3 Pozn. Albertinum, Księg. św. Wojciecha 1948; Wwa: Iskry 1957; wyd. 3 [!] Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1983; wyd. 6 [właśc. 4] [!] Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Wyd. łączne z Łowcy wilków zob. poz. 4.

Wyd. łączne z poz. 4 oraz z J. Marlicz: Łowcy przygód zob. Twórczość poz. 1.

6. J.O. Curwood: Włóczęgi północy. [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1928, 251 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 z przedm. J. Ejsmonda 1931, wyd. 3 1938; wyd. 4 Pozn.: Albertinum 1946, tamże: wyd. 5 z przedm. J. Ejsmonda 1948, wyd. 6 1949; Wwa: Iskry 1954, tamże: wyd. 2 [!] 1955, 1956, 1956, wyd. 9 [!] 1976, wyd. 10 1982, wyd. 11 1989.

Wyd. łączne z poz. 9 pt.: Włóczęgi północy; Szara wilczyca. [Post.] A. Koskowski. Wyd. 6 Wwa: Iskry 1961, 384 s. Wyd. nast. tamże 1963.

Wyd. łączne z poz. 9, 12, 14 pt.: Włóczęgi północy; Władca skalnej doliny; Szara wilczyca; Bari, syn szarej wilczycy. [Przedm.] A. Koskowski. Wwa: Iskry 1965, 423 s.

7. J.O. Curwood: Dolina śmierci. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 222 s.

8. J.O. Curwood: Steele z Królewskiej Konnej. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 171 s. Wyd. nast.: Wwa: Rytm 1994.

Wyd. łączne z poz. 11 pt.: Steele z Królewskiej Konnej; Tajemnica Johna Keitha. Wwa: Alfa 1991, 273 s.

9. J.O. Curwood: Szara wilczyca (Kazan). [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1929, 254 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 [1936]; wyd. 3 Pozn.: Wielkop. Księg. Wydawn. 1948, tamże wyd. 4 1949; Wwa: Iskry 1953, tamże: wyd. 2 [!] 1955, 1956, 1957, 1958, wyd. 9 1978; Wwa: Prószyński i S-ka 1997.

Wyd. łączne z Włóczęgi północy zob. poz. 6.

Wyd. łączne z Włóczęgi północy; Władca skalnej doliny; Bari, syn szarej wilczycy zob. poz. 6.

10. J.O. Curwood: Śród mormonów. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 179 s.

11. J.O. Curwood: Tajemnica Johna Keitha. [Powieść]. Wwa: Rój 1929, 187 s. Wyd. nast.: Lubl.: KAW 1991; Wwa: Rytm 1994.

Wyd. łączne z Steele z Królewskiej Konnej zob. poz. 8.

12. J.O. Curwood: Bari, syn szarej wilczycy. [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1930, 252 s.

Wyd. nast.: tamże wyd. 2 [1937]; wyd. 3. [Pozn.] Wielkop. Księg. Wydawn. 1948, tamże wyd. 4 1949; Wwa: Iskry 1954, tamże: wyd. 3 [!] 1956, wyd. 4 1978.

Wyd. łączne z Włóczęgi północy; Władca skalnej doliny; Szara wilczyca zob. poz. 6.

13. J.O. Curwood: Płonący las. [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 202 s. Wyd. nast.: Gdańsk: KAW 1990; Wwa: Rytm 1994.

14. J.O. Curwood: Władca skalnej doliny. [Powieść]. Przedm.: J. Ejsmond. Wyd. 2. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1930, XI, 208 s. Wyd. nast.: wyd. 3 Pozn.: Albertinum, Księg. św. Wojciecha [1947]; Wwa: Iskry 1954, tamże: 1956, wyd. 4 [!] 1979, wyd. 5 1986; Wwa: Rytm 1994.

Wyd. łączne z Włóczęgi północy; Szara wilczyca; Bari, syn szarej wilczycy zob. poz. 6.

15. J.O. Curwood: Błyskawica. [Powieść]. Wwa: Rój 1931 [antydat. 1930], 194 s. Wyd. nast.: tamże 1938; Wr.: Dobra Książka 1946; Szczec.: KAW 1985; wyd. 2 [!]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991; Wwa: Rytm 1994.

16. J.O. Curwood: Na końcu świata. [Powieść]. Wwa: Rój 1931, 214 s. Wyd. nast.: Gdańsk: KAW 1991.

17. J.O. Curwood: Dolina ludzi milczących. [Powieść]. Wwa: Rój 1932, 217 s. Wyd. nast.: tamże 1938; Wr.: Dobra Książka 1946; Wwa: Iskry 1956, tamże: wyd. 2 [!] 1957, wyd. 3 1959, wyd. 4 1976.

18. E. Marshall: Wyspa fok. [Powieść]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1932], 282 s.

19. J.O. Curwood: Dziewczyna spoza szlaku. [Powieść]. Wwa: Rój 1934 [antydat. 1933], 236 s. Wyd. nast.: Kat.: Śląsk 1990; Wwa: Rytm 1994.

20. J.O. Curwood: Kwiat dalekiej Północy. [Powieść]. Wwa: Rój 1934, 255 s. Wyd. nast. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

21. J.O. Curwood: Osadnicy. [Powieść]. Wwa: Rój 1935, 265 s. Wyd. nast.: Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1991; Wwa: Rytm 1994.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967. — Inf. rodziny 1997. — SWPP 1.

Mir: J.M. i jego twórczość. *Kur. Pozn.* 1930 nr 541. — [Bractwo Białego Lamparta:] [Z. Rabska] Z.R. *Kur. Warsz.* 1933 nr 214; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1933 t. 199; W. Ziembicki. *Louiec* 1933 nr 24 [dot. też: Łowcy przygód]. — A. Kopczevska. *Polonista* 1934 z. 1/2 [rec.: Łowcy przygód]. — [Ośmiornica:] A. Grzymała-Siedlecki: Sybiryacy o polskiej mowie domowej. *Kur. Warsz.* 1935 nr 234; A. Jesionowski: Historia znad Obi. *Prosto z Mostu* 1935 nr 30; L. Piwiński. *Rocz. Lit.* 1935; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Pousz.* 1935 t. 208; [J. Birkenmajer] (J.B.). *Mysł Nar.* 1936 nr 16; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1936 z. 6; W. Kubacki: Powieść syberyjska. *Gaz. Pol.* 1936 nr 85. — H. Galle. *Nowa Książ.* 1937 z. 10 [rec.: Hotel na wodzie]. — S. Helsztyński. *Kultura* 1937 nr 45 [rec.: Dzicy ludzie]. — [Bezdro-

za:] B. Dudziński. *Robotnik* 1938 nr 73; [T. Nittman] Tad. Nitt. *Nar. i Wojsko* 1938 nr 7; L. Piwiński. *Gaz. Pol.* 1938 nr 41. — E. Woroniecki. *Nowa Książ.* 1938 z. 1 [rec.: Dzicy ludzie].

B.D.

MARSZAŁEK Jan ur. 1942

Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 1 stycznia 1942 w miejscowości Zalas (pow. chrzanowski) w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Marszałka i Wiktorii z domu Polit. Uczęszczał do Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Jaworznie, a następnie do Technikum Górniczego w Wałbrzychu. Po jego ukończeniu odbył praktykę w kopalni „Siemianowice”, a następnie pracował jako górnik w kopalni „Mieszko”. W 1966 rozpoczął studia socjologiczne na Uniwersytecie Warszawskim. W tymże roku debiutował wierszami pt. „Strefa obojętności” i „Zbiegający się gest”, opublikowanymi na łamach pisma *Kultura* (nr 42). W 1966-73 należał do Forum Poetów „Hybrydy”. W 1971 uzyskał magisterium i podjął pracę w Centrum Dziennikarstwa Polskiego. W 1972-79 pracował w Instytucie Filozofii Socjologii PAN, m.in. w Komitecie Badań i Prognoz „Polska 2000”. Równocześnie rozwijał twórczość literacką; wiersze, prozę i artykuły z zakresu socjologii życia społecznego drukował m.in. w czasopismach *Kultura* (1969, 1971-73, 1977, 1979), *Poezja* (1970-79, z przerwami), *Tygodnik Kulturalny* (1971-72, 1976-78) i *Nowy Wyrzaz* (1971-79). W 1980 został członkiem ZLP. W tymże roku zawarł związek małżeński z Ursulą Mikołajczyk, ekonomistką. W 1980-82 pracował w redakcji *Plomienia*, następnie do 1989 w redakcji tygodnika *Rzeczywistość*. W 1992 został redaktorem naczelnym pisma Światowej Federacji Polskich Kombatantów pt. *Westerplatte*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nad ranem. [Wiersze]. Wwa: LSW 1970, 57 s. Nagroda mies. *Poezja* za najciekawszy książkowy debiut poetycki 1970 r., przyznana w 1971

2. Zajątrzębie. [Wiersze]. Red. J.S. Czajkowski. Wwa: KAW 1978, 219 s.

3. Figury. [Wiersze]. Wwa: LSW 1980, 113 s.

4. Kozodoje. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 266 s.

5. Adelajda. [Opowiadanie]. Wwa: KAW 1983, 61 s.

6. Powieść w koperce. [Powieść]. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1986, 251 s.

7. Lato na klęczkach zimy. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1987, 99 s.

Nadto prace o charakterze publicystycznym: Słownik biograficzny stalinizmu i jego ofiar w Polsce w latach 1939 (17 IX)-1941 (30 VI) w radziec-

kiej strefie okupacyjnej. *Ojczyzna* 1990 nr 1-20, — oraz wyd. w serii *Bibl. Pol.* przez Pol. Ofic. Wydawn. w Wwie: Słownik biograficzny stalinizmu i jego ofiar w radzieckiej strefie okupacyjnej (17 IX 1939-30 VI 1941). [T. 1] A. 1991, 36 s. — Drang nach osten XXI wieku. 1993, 40 s. — Jurczyk kontra Wałęsa. 1995, 237 s. — Samoobrona Narodu Polskiego. Heroizmu, zdrady i zbrodni tom 1. 1996, 270 s. — Zdraycy. Heroizmu, zdrady i zbrodni tom 1-2. 1997, 254 + 284 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

[Nad ranem:] S. Barańczak: Jutrzenki nie widać. *Odra* 1971 nr 9; Z. Jankowski: Wyjątek od zasady. *Współczesność* 1971 nr 9; J. Witan: „Lampa marzeń, wyznań i snów”. *Poezja* 1971 nr 5. — Z. Kowalczyk: Najokrutniejszym ojcem jest życie. *WTK* 1977 nr 43 [reportaż dot. J.M.]. — [Zajątrzębie:] W. Matuszewski: Bogactwo czy chaos? *Nowe Książ.* 1979 nr 17; M. Obarski: O odrobinę pojednania. *Nowy Wyrzaz* 1979 nr 9; L. Rola: Zujac przeszłość. *Tyg. Kult.* 1979 nr 49; Cz. Szczepaniak: „Wysłuchany w polskość”. *Radar* 1979 nr 12. — A.K. Borowa: Poeta wyzwolonej wyobraźni i swarliwego języka. *Nowe Książ.* 1980 nr 19 [rec.: Figury]. — [Kozodoje:] J. Kamiński: Mit i historia. *Regiony* 1981 nr 1; J. Marx: Archaiacja i wielość. *Tyg. Kult.* 1981 nr 9 [dot. też: Figury]. — S. Świąt: O manekinach i paru sprawiedliwych. *Rzeczywistość* 1987 nr 129 [rec.: Powieść w koperce].

B.M.

MARTUSZEWSKA Anna ur. 1932

Historyk i teoretyk literatury

Urodzona 16 września 1932 w Ostrowi Mazowieckiej; córka Ignacego Gościckiego, inżyniera elektryka, po II wojnie światowej nauczyciela akademickiego na Politechnice Gdańskiej, i Marty z domu Kleindienst, nauczycielki. W czasie okupacji niemieckiej przebywała wraz z rodziną w Skarżysku-Kamiennej. W 1945 zamieszkała w Gdańsku. Tu uczęszczała do II Liceum im. W. Pniewskiego; w 1950 zdała maturę. W 1950-53 studiowała filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Gdańsku, następnie kontynuowała studia na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.); w 1955 uzyskała magisterium. Od 1953 była członkiem PZPR. W 1954 pracowała w Katedrze Podstaw Marksizmu na UWr. W tymże roku wyszła za mąż za Kazimierza Martuszeńskiego, fizyka. W 1955 przeniosiła się do Trójmiasta, gdzie do 1962 pracowała w Katedrze Nauk Społecznych oraz w Dziale Wydawnictw Wyższej Szkoły Marynarki Wojennej w Gdyni. Następnie była zatrudniona w Studium Nauczycielskim w Oliwie, początkowo jako bibliotekarka oraz kierowniczka biblioteki, a w 1967-69 jako nauczycielka. W 1968 obroniła w WSP w Gdańsku pracę doktorską pt. „Pozycja narratora w powieściach tendencyjnych Elżby Orzeszkowej” (promotor prof. Andrzej Bukowski). Zadebiutowała w 1969 polemiką literacką pt. „Proza poezji i po-

ezja prozy", opublikowaną na łamach pisma *Litery* (nr 2). Od tegoż roku pracowała jako adiunkt, początkowo w Wyższym Studium Nauczycielskim w Gdańsku, a od 1971 w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego (UG). W 1976 habilitowała się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, na podstawie rozprawy pt. „Poetyka polskiej powieści dojrzałego realizmu (1876-1895)”, i w 1978 objęła stanowisko docenta w Instytucie Filologii Polskiej UG; w tymże roku została kierownikiem Zakładu Teorii Literatury UG. W 1980 weszła w skład zespołu redakcyjnego *Zeszytów Historycznoliterackich*. W 1990 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. W 1991 weszła do zespołu redakcyjnego wydawanej przez UW. serii *Kultura i Literatura Popularna*. Wyróżniona m.in. odznaczeniem „Za Zasługi dla Gdańska” (1973), Złotym Krzyżem Zasługi (1980), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1982), odznaczeniem „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1984), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pozycja narratora w powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej. Gdańsk: Ossol. 1970, 158 s. Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. Rozprawa doktorska.

2. Poetyka polskiej powieści dojrzałego realizmu (1876-1895). Wr.: Ossol. 1977, 237 s. PAN Kom. Nauk o Literaturze Pol.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Wprowadzenie. — Dialektyka narratorskich pozycji; Czas i przestrzeń; Postać w kontekście społeczeństwa; Strategie kompozycyjne; Dojrzały realizm i porozumienie z czytelnikiem. Nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego III stopnia w 1978.

3. Jak szumi „Dewajtis”? ... Studia o powieściach Marii Rodziewiczówny. Kr.: WL 1989, 255 s.

Zawartość: Spór o Rodziewiczównę; Upraszczenie struktur; W sferze wartości: I. Miłość i patriotyzm i „piękno”; Heros. Demon. Anioł i Kobieta Fatalna; Dydaktyzm i popularność. Nagroda Ministra Edukacji Narodowej II stopnia w 1990.

4. Powieść i prawdopodobieństwo. Kr.: Tow. Autorów i Wydawców Nauk. „Universitas” 1992, 184 s.

Zawartość: Wprowadzenie. — Od sofistów po współczesność; Między prawdą, a fałszem; Uprawdopodobnianie: tworzenie ramy modalnej możliwości i propozycja zawarcia paktu z czytelnikiem; Dostępność i prawdopodobieństwo zewnątrzliterackie; Prawdopodobieństwo wewnątrzliterackie i reinterpretacje. — Zakończenie.

5. Trylogia Henryka Sienkiewicza. [Analiza literacka]. Gdańsk: Wydawn. Marek Rożak 1994, 45 s.

Prace redakcyjne

1. Autor, podmiot literacki, bohater. Studia pod red.: ... i J. Sławińskiego. Wr.: Ossol. 1983, 252 s. PAN IBL.

2. M. Rodziewiczówna: „Z Pism” Marii Rodziewiczówny. Pod red. ... Kr.: WL.

[T. 1]. Czachary. [Powieść]. Wyd. 4 1985, 227 s.

[T. 2]. Dewajtis. 1985, 284 s.

[T. 3]. Między ustami a brzegiem pucharu. Wyd. 4 1986, 249 s.

[T. 4]. Szary proch. Wyd. 5 1986, 171 s.

[T. 5]. Wrzos. Wyd. 5 1986, 171 s.

[T. 6]. Joan VIII 1-12. Wyd. 3 1987, 229 s.

[T. 7]. Lato leśnych ludzi. 1987, 202 s.

[T. 8]. Macierz. Wyd. 6 [!] 1987, 159 s.

[T. 9]. Jerychonka. Wyd. 3 1988, 238 s.

[T. 10]. Kądział. Wyd. 2 1988, 170 s.

[T. 11]. Ragnarök. 1988, 228 s.

[T. 12]. Straszny dziadunio. 1988, 139 s.

[T. 13]. Anima vilis. 1989, 187 s.

[T. 14]. Jaskółczym szlakiem. Wyd. 2 1990, 254 s.

[T. 15]. Pożary i zgliszcz. 1990, 292 s.

[T. 16]. Byli i będą. 1991, 261 s.

3. Literacka symbolika zwierząt. Praca zbiorowa pod red. ... Gdańsk: Wydawn. UG 1993, 231 s.

4. Fantastyka, fantastyczność, fantazmaty. [Studia]. Pod red. ... Gdańsk: Wydawn. UG 1994, 138 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: *Krajobrazy sprawiedliwości. Teksty* 1973 nr 6 s. 44-62. — Nazewnictwo w polskiej powieści pozytywistycznej o tematyce współczesnej. *Pam. Lit.* 1973 z. 3 s. 169-188. — Niektóre właściwości struktury polskiej współczesnej powieści kryminalnej. W: *Formy literatury popularnej. Wwa* 1973 s. 93-113. — Porozumienie z czytelnikiem. O „ezopowym” języku powieści pozytywistycznej. W: *Problemy odbioru i odbiorcy*. Wr. 1977 s. 197-214. — Tytuły powieściowe. *Ruch Lit.* 1977 nr 2 s. 137-146. — Dydaktyzm literatury popularnej, czyli popularność literatury dydaktycznej. *Teksty* 1978 nr 1 s. 187-197. — Od „Dzikiej” [E. Orzeszkowej] do „Dzikuski”. [I. Zarzyckiej]. *Przemiany funkcji natury w powieści*. W: *Przestrzeń i literatura*. Wr. 1978 s. 211-227. — Problem tzw. interferencji elementów rzeczywistości przedstawionej dzieła literackiego. W: *Tekst i fabuła*. Wr. 1979 s. 49-66. — W stronę powieści popularnej. (Pisarstwo Marii Rodziewiczówny w latach 1887-1904). W: *Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu*. Wr. 1980 s. 201-216. — Zrozumiałość tekstu dzieła literackiego jako jeden z warunków jego poczytności. *Pam. Lit.* 1982 z. 3-4 s. 237-260. — Dydaktyzm i prawdopodobieństwo. *Gdań. Zesz. Hum.* 1983 nr 30 s. 75-89. — Prusa koncepcja prawdopodobieństwa. *Prz. Hum.* 1983 nr 9/10 s. 139-149. — Należy odtwarzać prawdopodobnie. (O pojęciu prawdopodobieństwa w pol-

skiej krytyce pozytywistycznej). W: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Kr. 1984 s. 197-209. — *Przeciw potędze*. (O mowie ezopowej w polskiej powieści historycznej doby pozytywizmu). W: *W kręgu zagadnień polskiej powieści historycznej XIX wieku*. Lubl. 1984 s. 207-222. — *Czym ta „trzecia” kusi badacza literatury?* W: *Teoretycznoliterackie tematy i problemy*. Wr. 1986 s. 257-268. — *Niektóre przemiany prozy narracyjnej polskiego pozytywizmu*. W: *Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej końca XIX wieku*. Wr. 1986 s. 9-24. — *Pozytywistyczna mowa ezopowa w kontekście literackich kategorii dotyczących milczenia i przemilczenia*. *Pam. Lit.* 1986 z. 2 s. 5-26. — *Zbrodnia i morze*. W: *Literatura gdańska i ziemi gdańskiej po roku 1945*. T. 2. Gdańsk 1986 s. 53-64. — *Jak rozbiierać „tę trzecią”?* O badaniach literatury popularnej. *Lit. Lud.* 1987 nr 1 s. 13-27. — *Mowa ezopowa w polskiej powieści pozytywistycznej „niższego lotu”*. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-lit.* 1987 nr 12/13 s. 43-51. — *Prawdopodobieństwo jako kategoria teoretycznoliteracka*. *Pam. Lit.* 1987 z. 3 s. 137-159. — *Egzotyzm a prawdopodobieństwo literackie*. W: *Egzotyzm w literaturze*. Szczecin. 1990 s. 155-169. — *Konstrukcja czasu i przestrzeni jako wyznacznik gatunkowy współczesnej opowieści popularnej*. W: *Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku*. Tor. 1990 s. 47-58. — *Niektóre problemy dynamiki rozwoju literatury popularnej*. *Ruch Lit.* 1991 nr 1/2 s. 47-57. — *Opowiadanie i opis w strukturze powieści popularnej*. *Acta Univ. Wratisl. Lit.* 1992 t. 3 s. 3-14. — *Topika polskiej dwudziestowiecznej literatury popularnej*. W: *Topika antyczna w literaturze polskiej XX wieku*. Wwa 1992 s. 139-150. — *Literackie zwierzyńce: wstępna lustracja*. W: *Literacka symbolika zwierząt*. Gdańsk 1993 s. 5-17. — *Fantastyka w świetle teorii światów możliwych*. W: *Fantastyka, fantastyckość, fantazmaty*. Gdańsk 1994 s. 57-74. — *Mit w parabolicznych formach polskiego pozytywizmu*. W: *Kryzys czy przełom*. *Studia z teorii i historii literatury*. Kr. 1994 s. 237-246. — *Alegoria i symbol w późnopozytywistycznej paraboli*. W: *Małe formy narracyjne*. Lubl. 1996 s. 25-36. — *Jedna czy wiele poetyk?* O niektórych problemach związanych z badaniem literatury popularnej. *Acta Univ. Wratisl. Lit. i Kult. Pop.* 1996 nr 5 s. 5-14.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1996.

[Poetyka polskiej powieści dojrzałego realizmu]: K. Kłosińska. *Ruch Lit.* 1978 nr 6; H. Tchórzewska: Realizm formalny w powieści polskiego pozytywizmu. *Prz. Hum.* 1978 nr 5; T. Ząbski. *Pam. Lit.* 1978 z. 3. — J. Kulczycka-Saloni: Literatura polska 1864-1918. *Rocz. Lit.* 1977 wyd. 1980 Im.in. rec.: Pozycja narratora w powieściach tendencyjnych Elizy Orzeszkowej. — [Jak szumi „Dewajtis”?]. J. Uszczyńska. *Ruch Lit.* 1991 nr 5; M. Bujnicka. *Pam. Lit.* 1993 z. 3/4.

MARX Jan
ur. 1941

Pseud.: Andrzej Niemira; Gavroche; J.M.; Jan Gasztold; Jerzy Dowgot; (jm); Konrad Lang; Marcin Kogge; Michał Kuchmeister; Mikołaj Morski; (mx); Zastępca; Zygfryd Drahenfeld; Zygfryd Lander; Zygmunt Roth.
Krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 19 stycznia 1941 w Warszawie; syn Bohdana Marxa, inżyniera mechanika, i Marii z Kuszewskich, inżyniera agronoma. Ukończył Technikum Przemysłu Okrętowego w Gdańsku, następnie przez dwa lata (1958-60) studiował na Wydziale Maszynowym Politechniki Gdańskiej. Równocześnie od 1958 pracował jako technik planowania produkcji w wytwórni uszczeltek „Morpak” w Gdańsku. W 1961 przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1964 był zatrudniony jako mechanik i konstruktor w Instytucie Lotnictwa, a w 1964-67 kierował Ośrodkiem Informacji Naukowo-Technicznej w Zjednoczeniu Państwowej Komunikacji Samochodowej. Od 1962 studiował też zaocznie polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1967 uzyskał magisterium. Debiutował w 1968 recenzją książki Z. Grenia „Gdzie nas nie ma”, pt. „Zachód bez mitologii”, opublikowaną w *Nowych Książkach* (nr 4); w piśmie tym publikował do 1974. Liczne recenzje i artykuły zamieszczał nadto w *Tygodniku Kulturalnym* (1968-82; podp. też: (jm), J.M., Konrad Lang), *Poezji* (1973-86; podp. też: Konrad Lang, Marcin Kogge, Michał Kuchmeister) oraz w miesięczniku *Człowiek i Światopogląd* (1971-79). W 1968-74 był wykładowcą nauk politycznych w Instytucie Nauk Ekonomiczno-Społecznych Politechniki Warszawskiej. W tym czasie należał do PZPR. W 1974-77 wykładał poetykę i historię literatury na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Siedlcach. W 1979-86 pracował jako kierownik działu krytyki w miesięczniku *Poezja*. Rozwijał twórczość krytycznoliteracką. W 1982-85 publikował w *Tu i teraz* (podp. też: Konrad Lang, Zygmunt Roth; tu m.in. stały felieton pt. „Książki najgorsze”). W 1983 został redaktorem w dziale kulturalnym tygodnika *Odrodzenie* (tu w 1984-89 liczne recenzje oraz artykuły podp. też: Marcin Kogge, Zastępca). W 1984 został członkiem ZLP, a w 1986 członkiem SD PRL. W 1986-90 pełnił funkcję kierownika działu zagranicznego tygodnika *Kultura* (tu m.in. stały felieton pt. „Rzeczy najgorsze”). W 1990-92 był członkiem redakcji tygodnika *Nie* (tu felietony o tematyce społeczno-obywatelskiej). W 1990-93 prowadził dział kulturalny w miesięczniku *Dziś* (tu m.in. liczne recenzje i szkice podp. też: Konrad Lang, Marcin Kogge, Mikołaj Morski, Zygfryd Lander). W 1990-96 kierował działem literacko-artystycznym *Nowego Tygodnika Popularnego* (tu też stały felieton pt. „Mał-

pie zwierciadło" oraz rubryka pt. „Kram literacki i artystyczny”; podp. wieloma pseudonimami). Publikował nadto felietony w miesięczniku społeczno-kulturalnym *Credo* (1991, podp. Gavroche) oraz artykuły i felietony w miesięczniku *Zdrowie i Sukces* (1992-94, podp.: Jan Gasztold, Jerzy Dowgot, Zygfryd Drahenfeld). Równocześnie w Liceum im. J. Kochanowskiego w Warszawie, a następnie od 1993 nauczycielem języka polskiego w Zespole Szkół Zawodowych Nr 11. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Grupa poetycka „Kwadryga”. Wwa: LSW 1983, 214 s.

Zawartość: O „Kwadrydze” i kwadrygantach; „Poezja nie jest kwestią moralności” – o poezji Lucjana Szenwalda, pieśniarza Pierwszej Dywizji; „Nazywaniem poznanie zastąpić” – o poezji Władysława Sebyły; Swojak z Powiśla – o poezji Stanisława Ryszarda Dobrowolskiego; Echo Baudelaire'owskie w kanonie Kwadrygi – o poezji Niny Rydzewskiej; Garść popiołu – o poezji Mariana Piechała; Wiersze mlekiem i miodem płynące – o poezji Włodzimierza Słobodnika; „Patyna na nas osiada” – o poezji Elżbiety Szemplińskiej; Topos sielskości – o poezji Stanisława Giesielczuka; Ideowa euforia – o poezji Andrzeja Wołicy; W cieniu futuryzmu – o poezji Stefana Flukowskiego; Nie ma kanonu!

2. Gry krytyczne. [Szkice i recenzje]. Wwa: KAW 1985, 271 s.

Zawiera m.in. szkice: Summa rustykalnej astrologii. (O Stanisławie Swenie Zzachorowskim); Dłużnik niespełnionych nadziei. (O Tadeuszu Śliwiaku); „Zastałem świat otwarty i tak go zostawiam”. (O Romanie Śliwoniku); Plebejski surrealizm. (O Mieczysławie Czychowskim); Podróż do kresu nocy. (O Stanisławie Czyzcu); Między erotyką a polityką. (O Bohdanie Drozdowskim); Gęstość. (O Marianie Grześcaku); „Spiewam miłosny rym...”. (O Zbigniewie Jerzynie); – nadto recenzje i wywiad z S. Czyzcem.

3. Legendarni i tragiczni. Eseje o polskich poetach przeklętych. Wwa: Alfa 1993, 560 s.

Zawiera eseje: O poetach przeklętych; Egzorcysta. (O poezji A. Bursy); Przeznaczenie to jeszcze nie los. (O poezji H. Poświatowskiej); „Alkohol powoli wypierał krew z obiegu...”. (O poezji R. Wojaczka); „Zamiatacz modlitw z posiwiątą miotłą”. (O poezji S. Grochowiaka); Tramp i trubadur. (O poezji E. Stachury); „Agonia oddychającego jeszcze mięsa”. (O poezji K. Rationia); – nadto wybory wierszy omawianych poetów.

4. Skamandryci. [Eseje]. Wwa: Alfa 1993, 636 s.

Zawiera eseje: Wielka piątka; Dytirambista, hipnotyzer i pre-digidator [dot. J. Tuwima]; Najwieerniejszy z wiernych [dot. K. Wierzyńskiego]; Jowiszowe pozy, zadumy, grymasy [dot. J. Iwaszkiewicza]; Retoryczne piekło [dot. A. Słonimskiego]; Naznaczonej śmiercią [dot. J. Lechonia]; Poeta nostalgii [dot. S. Balińskiego]; – nadto wybory wierszy omawianych poetów.

5. Dwudziestoletni poeci Warszawy. [Studia]. Wwa: Alfa Wero 1994, 688 s.

Zawiera eseje: Znieważanie pamięci poległych; „Niech mi nie kładą gwiazd na skronie...” [dot. K.K. Baczyńskiego]; „Wywiodę noc wiosenną przed zwałony dom...” [dot. T. Gajcego]; „Wszędzie spotka mnie śmierć z rąk miłości” [dot. J. Krzyżew-

skiego]; Rycerz, romantyk, pomazaniec śmierci [dot. Z. Strońskiego]; Erupcje historycznej konfesji i poetyckie wyrobnictwo [dot. A. Trzebińskiego]; „Zamkną się nad nami paprocie...” [dot. W. Bojarskiego]; – nadto wybory wierszy omawianych poetów.

6. Młoda Polska. Wwa: Alfa 1997, 1115 s.

Zawiera eseje: Charyzmatyczny kapłan czy wiejski organista [dot. J. Kasprzowicza]; Alchemik miłosnych ekstaz [dot. K. Przerwy-Tetmajera]; Piękna pani z Podola [dot. K. Zawistowskiej]; We władzy demonów [dot. T. Micińskiego]; Perwersje demuru [dot. B. Leśmiana]; Czcielił mądrości [dot. L. Staffa]; – nadto wybory wierszy omawianych poetów.

Szkice w czasopiśmie, m.in.: „A kysz, bajczarzu bałamutny...”. *Poezja* 1979 nr 6 s. 80-90 [dot. książek dla dzieci]. – Rodowód współczesnej poezji litewskiej. *Poezja* 1980 nr 4 s. 87-99 [podp. Marcin Koggel]. – Bureau de la Poésie. *Poezja* 1980 nr 10 s. 73-83. – Otwieranie pięciu zmysłów. *Poezja* 1981 nr 7 s. 33-48 [dot. obrazu Litwy w utworze Cz. Miłosza „Dolina Issy”]. – O francuskiej piosecie, balladzie i poezji śpiewanej. *Poezja* 1982 nr 8 s. 51-64. – Dichtung und Wahrheit A. Sandauera. *Poezja* 1983 nr 6 s. 24-35. – Non omnis moriar. *Poezja* 1983 nr 9 s. 69-90 [dot. A. Ważyka]. – Demon ciechociński. *Poezja* 1984 nr 8 s. 52-65 [dot. poezji J. Żernickiego]. – Skamandryci i inni o wojnie. *Poezja* 1985 nr 5/6 s. 41-72. – Elixir zapomnienia. *Poezja* 1986 nr 4 s. 17-41 [dot. wpływu narkotyków na twórczość H. Michaux i Ch. Baudelaire'a]. – Od Tetmajera do Boya. (O poezji miłosnej Młodej Polski). *Poezja* 1986 nr 7/8 s. 13-47. – Rewolucja i niepodległość. Kilka myśli o „Przedwiośniu” [S. Żeromskiego]. *Dziś* 1990 nr 2 s. 65-81.

Przekłady

1. M. Mohrt: Kampania włoska. [Powieść]. Wwa: MON 1969, 237 s.

2. W. Bułat: Zjawiska optyczne w przyrodzie. Wwa: WSiP 1979, 143 s. Wyd. 2 tamże 1987.

3. C. Anet: Mayerling. [Powieść]. Tłum. z franc. ... Wwa: Baza 1991, 168 s.

Przekł. podp.: Konrad Lang.

Prace redakcyjne

1. T. Boy-Zeleński: Drobnie słówka brzęczą... Wstęp i wybór ze „Słówek” ... Wwa: WAiF 1989, 200 s.

2. Utarczki miłości. Staropolska poezja erotyczna. Antologia. Wybór wierszy ... Cz. 1-2. Wwa: WAiF 1990, 189 + 258 s.

3. „Twój czar nade mną trwa...”. Antologia polskiej poezji miłosnej od Kochanowskiego do Barańczaka. T. 1-2. Wstęp, wybór i oprac. ... Kr.: Sponsor 1992, 388 + 366 s. Wyd. nast. popraw. tamże: wyd. 2 1993, wyd. 3 1994, wyd. 4 1995.

Ank. 1989, 1997.

[Grupa poetycka „Kwadryga”]: T. Lewandowski. Muślinowe klejnoty polskiego Goncourta. *Tyg. Kult.* 1984 nr 17; J. Machynia: W służbie głędnia. *Rzeczywistość* 1984 nr 32; B. Urbankowski: Przyczynek do przyczynków. *Poezja* 1984 nr 8. — A. Konkowski: Pełna uroku dwoistość tonacji. *Noue Książ.* 1985 nr 12 [rec.: Gry krytyczne]. — E. Starosta: Sexy. *Fakty* 1985 nr 22 [dot. działalności krytycznoliterackiej J.M.]. — T. Linkner: Katastrofizm, przeciętność i coś więcej. *Nurt* 1986 nr 2 [rec.: Gry krytyczne]. — Z. Mikulski: Obrońcy najgorszych; E. Smyk: Wymierzanie sprawiedliwości; J. Wojdecki: Kto się boi J.M.? *Kultura* 1986 nr 12 [dot. działalności krytycznoliterackiej J.M.]. — T.J. Żółciński: Pozorne gry krytyczne. *Radar* 1986 nr 2 [rec.: Gry krytyczne]. — A. Kurnik. *Ruch Lit.* 1994 nr 5/6 [rec.: Legendarni i tragiczni]. — J. Witani: Marx głaszczący i chłaszczący. *Tyg. Pop.* 1994 nr 21 [rec.: Skamandryci].

K.B.

MARZEC Edward 1914-1962

Poeta, prozaik.

Urodzony 19 stycznia 1914 we wsi Jakubowice (pow. miechowski) w rodzinie chłopskiej; syn Stanisława Marca i Marianny z domu Kapusta. Do szkoły powszechnej uczęszczał najpierw w Szczytnikach, a następnie w Pałecznicy. W 1929 zdał egzamin do IV klasy IV Gimnazjum im. T. Kościuszki w Miechowie. Debiutował w 1935 wierszem pt. „Echo”, opublikowanym w czasopiśmie *Kuźnia Młodych* (nr 5). W 1935 zdał maturę, następnie ukończył szkołę dla podchorążych w Krakowie. W 1936 został członkiem organizacji młodzieżowej Związek Młodej Wsi i pracował w redakcji jej organu pt. *Siew Młodej Wsi*. Od tegoż roku studiował w Warszawie, początkowo w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, a od 1937 w Wyższej Szkole Dziennikarskiej. We wrześniu 1939 jako ochotnik wziął udział w obronie Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie, gdzie rozpoczął działalność konspiracyjną w Chłopskiej Organizacji Wolności „Raclawice”. Aresztowany w czasie łapanki ulicznej we wrześniu 1940, został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Po zwolnieniu z obozu w marcu 1942 przebywał we wsi Szczytniki, gdzie pracował jako sprzedawca sklepowy w miejscowej Spółdzielni Spożywców. W 1943 ożenił się z Anną Janiną Kamińską. Po wyzwoleniu brał udział w organizowaniu Związku Samopomocy Chłopskiej w powiecie miechowskim, a od czerwca 1945 był redaktorem krakowskiego dwutygodnika *Orka*. W 1945-46 należał do grupy literackiej Zespół Młodych „Inaczej” w Krakowie. Wiersze, artykuły oraz prozę publikował też w tygodniku *Wies* (1945-51, z przerwami). Jako publicysta współpracował m.in. z *Chłopską Droga* (1946-47), *Dziennikiem Ludowym* (1946-47), *Miasteczkiem Ludowym* (1947) oraz z *Gazetą Rolniczą* (1948-49).

W 1946 wchodził w skład WRN w Krakowie. W lipcu 1946 z ramienia Związku Samopomocy Chłopskiej objął w Warszawie funkcję zastępcy redaktora naczelnego tygodnika *Chłopi*; w 1947 został członkiem Stronnictwa Ludowego i redaktorem naczelnym *Chłopów* (od 1950 pt. *Samopomoc Chłopska*). W 1946-48 brał czynny udział w pracach Oddziału Wiejskiego ZZLP (od 1947 członek ZZLP, od 1949 ZLP). Był aktywnym działaczem ZSL, od 1956 wchodził w skład Naczelnego Komitetu. W 1957-58 zajmował stanowisko wiceministra kultury i sztuki. Był także członkiem zarządu Centralnego Związku Kolek Rolniczych. Od 1960 pełnił funkcję zastępcy kierownika Wydziału Kultury i Oświaty w Naczelnym Komitecie ZSL. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959). Zmarł 4 marca 1962 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wnuczek orze. [Wiersze]. Wwa: Bibl. ZZLP, Oddz. Wiejski 1947, 38 s.

Cykle: Dzień rozmaity; Rozmowa z matką.

2. Niepodobny do ojca. [Opowiadanie]. *Gaz. Rol.-Chłopi* 1948 nr 50-51, 1949 nr 1-42.

3. Słońce wschodzi. Powieść. Wwa: LSW 1951, 298 s. Wyd. 2 przejr. i uzupeł. przez autora tamże 1954.

Nagroda Min. Kultury i Sztuki w 1951.

Przekł. bułg.: Słanceto izgrjawa. [Przeł.] N. Mankov. Sofija 1953.

4. W kołchozach radzieckich. Wwa: TWP 1952, 19 s., powiel.

5. Droga do dobrobytu i kultury wsi polskiej. Wwa: TWP, 1953, 22 s., powiel.

6. Notatki z podróży do ziemi radzieckiej. Trzecia wycieczka chłopów polskich do ZSRR. Wwa: KiW 1953, 82 s.

7. Raclawice 1937 roku. [Opowiadanie]. Wyd. 2 [właśc. 1?] Wwa: KiW 1954, 71 s. Przedr. zob. poz. 11.

8. Towarzysze panny Elżbiety. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1954, 269 s.

9. Święta wola ojca. (Scenariusz filmowy). *Orka* 1959 nr 43, s. 4-5, nr 44, s. 4-5. Przedr. zob. poz. 11.

10. Wiersze. Wstęp: S. Piętań. Wwa: LSW 1965, 98 s.

Cykle: Juwenilia; Dzień rozmaity [poz. 1]; Rozmowa z matką [poz. 1]; Wiersze ostatnie.

11. Młodość oporna. Wybór prozy. Wyboru dokonał i tekst przygot. do druku: T. Jodełka-Burzecki. Wwa: LSW 1968, 375 s.

Zawartość: Młodość oporna; Krzywda; Niezszczęście; W zimowy wieczór; Piolun; Dziewczyna; Węzeł; Chlebocin; Wdowiec; Niejednacy ludzie; Kasztanka; Potomkowie Korony; Święta

wola ojca (scenariusz filmowy) [poz. 9]; Raclawice 1937 roku [poz. 7], nadto fragm. powieści pt. „Słońce wschodzi” [poz. 3] oraz zaniechanej powieści pt. „Bohaterowie cichego portu”.

12. Niepamięć. [Wybór wierszy]. Przedm.: M. Grzeźczak. Wwa: LSW 1977, 99 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954. — SWPP 1. — PP (J. Luczyńska). — PSB (T. Jodafka-Burzecki).

[Wnuczek orze:] A.F. Kirlo-Nowaczyk: Realizm zakłętego kręgu. *Wies* 1947 nr 32; J.E. Plomieniński: Debiut poety ludowego. *Zdrój* 1947 nr 5; S. Lichański: Chłopskość programowa. *Twórczość* 1948 nr 1, przedr. w tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956. — [Słońce wschodzi:] H. Bereza: *Twórczość* 1952 nr 4; G.K.: Przed wschodem słońca. *Dzień i Jutro* 1952 nr 7; A. Lam: O świcie. *Życie Lit.* 1952 nr 1; J.N. Kłosowski: Przed wschodem słońca. *Kult i Życie* 1953 nr 4; W. Mach: *Nowa Kult.* 1953 nr 1. — J. Brzostowska. *Pr. Świeit.* 1955 nr 4/5 [rec.: Towarzysze panny Elżbiety]. — A. Kamińska: Wierność rodzinnemu miejscu. (O poezji E.M.). *Twórczość* 1964 nr 11. — S. Lichański: E.M. *Tyg. Kult.* 1964 nr 2, przedr. w tegoż: *Kuszenie Hamleta*. Wwa 1965, *Pisarstwo wsi i ziemi*. Wwa 1986. — S. Czernik. *Twórczość* 1966 nr 5 [rec.: Wierszel. — [Młodość oporna:] R. Sulima: *Proza E.M. Tyg. Kult.* 1968 nr 40; S. Siekierski: Literacki dokument przemian. *Nowe Książ.* 1969 nr 2. — [Niepamięć:] R. Sulima: Słowo poszukujące. *Tyg. Kult.* 1978 nr 30; M. Zalewski: Nie — pamięć. *Literatura* 1978 nr 17.

K.B.

MASIEJEWSKA Eugenia

zob. KOBYLŃSKA-MASIEJEWSKA Eugenia

MASZYŃSKI Julian

zob. KRZEWIŃSKI Julian

MAŚLANKA Julian ur. 1930

Krypt.: jm; (jm).

Historyk literatury; folklorysta, edytor.

Urodzony 5 marca 1930 w Łukawcu pod Rzeszowem; syn Adama Maślanki i Pauliny Szuberla, rolników. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Łukawcu, gdzie też w 1943/44 rozpoczął naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie kontynuował naukę początkowo w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Sz. Konarskiego w Rzeszowie, a od 1945/46 w Gimnazjum i Liceum im. H. Sienkiewicza w Łańcutcie; w 1949 zdał maturę. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie z roczną przerwą w 1952-53, w czasie której pracował w redakcji literackiej rozgłośni krakowskiej Polskiego Radia. Drobne artykuły i recenzje zamieszczał w krakowskiej prasie codziennej. W 1954 ożenił się z Barbarą Gardulską, nauczycielką polonistką. W 1955 uzyskał magisterium. W tymże roku opublikował pierwszy artykuł historycznoliteracki pt. „Zorian Dołęga Chodakowski” w *Kwartalniku Instytutu Polsko-Radzieckiego* (nr 3). W 1956-62 był zatrudniony w Domu Kultury Huty im. Leni-

na. Jednocześnie kontynuował pracę naukową. W 1963 doktoryzował się na podstawie pracy „Zorian Dołęga Chodakowski – jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na piśmiennictwo romantyczne” (promotor prof. Stanisław Pigoń). Następnie pracował w Ośrodku Badań Prasoznawczych w Krakowie na stanowisku sekretarza naukowego (1963-67) oraz redaktora naczelnego kwartalnika *Zeszyty Prasoznawcze* (1964-67; tu m.in. do 1969 ok. 100 artykułów biograficznych w cyklu „Materiały do słownika dziennikarzy i publicystów polskich” podp.: (jm), (jm)). W 1965 został członkiem Komisji Historycznoliterackiej PAN w Krakowie. W 1968 habilitował się na podstawie rozprawy „Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego oświecenia”, po czym podjął pracę w Instytucie Filologii Polskiej UJ, najpierw na stanowisku adiunkta, a od 1969 docenta. W tymże roku został członkiem Komitetu Słowianoznawstwa PAN w Warszawie. W 1969 wszedł w skład kolegium redakcyjnego *Ruchu Literackiego*. W 1971 wyjeżdżał na stypendium naukowe do Paryża. Od tegoż roku do 1975 redagował *Prace Historycznoliterackie* (w serii *Zeszytów Naukowych UJ*). W 1972-75 był prodziekanem Wydziału Filologicznego UJ. W 1974 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki I stopnia. W 1975-78 i 1979-81 wykładał historię literatury polskiej w Katedrze Języka i Literatury Polskiej (Institut de Polonais) w Université de Nancy II; po śmierci prof. Étienne Decaux, od 1976 był przez cztery lata kierownikiem tejże katedry. W 1979 wszedł w skład kolegium redakcyjnego „Dzieł wszystkich” Adama Mickiewicza. W tymże roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1986 profesora zwyczajnego. Prowadził badania nad rękopisami A. Mickiewicza w Bolonii (1986) i w Paryżu (1987). W 1987 wszedł w skład zespołu redakcyjnego „Dzieł wszystkich” Cypriana Norwida. W 1991 został członkiem PAU, a w 1993 członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Od 1993 należy do Komitetu Redakcyjnego Wydania Rocznikowego „Dzieł” A. Mickiewicza. W 1995 został redaktorem naczelnym *Ruchu Literackiego*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1976) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1990). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zorian Dołęga Chodakowski – jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne. Wr.: Ossol. 1965, 159 s. PAN Oddz. w Kr. *Prace Komisji Hist.-lit.*
Rozprawa doktorska.

2. Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego oświecenia. Wr.: Ossol. 1968, 147 s.

PAN Oddz. w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Wstęp. — W kręgu sarmackich urojeń; Prekursor Oświecenia w Polsce: Gotfryd Lengnich; Epigoni sarmatyzmu; Oświecenie przeciwko mitom: 1. Historia magistra vitae. 2. Ignacy Krasicki. 3. Adam Naruszewicz; U schyłku Rzeczypospolitej; Po rozbiorach: 1. Antiquam exquirite matrem. 2. Idee słowianofilskie i narodowe w twórczości J.P. Woronicza. 3. Ku romantyzmowi.

3. Literatura a dzieje bajeczne. Wwa: PWN 1984, 336 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1990, 458 s.

Zawartość wyd. 1: Wstęp. — Pod znakiem sarmatyzmu: W poszukiwaniu starożytnego rodowodu; Pierwsze strzały na dzieje bajeczne; Spór o Lecha. — Oświecenie przeciwko dziejom bajecznym: Historia magistra vitae; Ignacy Krasicki wobec tradycji narodowych; Podania kronikarskie w oświeceniu Naruszewicza. — Na przełomie epok: U schyłku czasów stanisławowskich; Po utracie niepodległości. 1. Przeszłość przyszłości. 2. Ku romantyzmowi. — W epoce romantyzmu: Poszukiwanie tożsamości narodowej; Dzieje bajeczne w twórczości Słowackiego. („Balladyna”, „Lilla Weneda”, „Król-Duch”); „Wanda” Zygmunta Krasieńskiego; Misteria Cypriana Norwida; Od wykładów Mickiewicza do „Starej baśni” Kraszewskiego. (Interpretacja dzieł bajecznych w wykładzie Mickiewicza. Tysiącletnia rocznica. Wizja dzieł bajecznych w twórczości Romanowskiego. „Polska w pieśni” Deotymy. Wanda w stylizacji ludowo-baśniowej. „Stara baśń”). Uwagi końcowe. — W wyd. 2 nadto: W epoce pozytywizmu: Dramaty o zaginionych Słowianach; Opera i dramaty o Wandzie; Powieści dla młodzieży; „Baśń nad baśniami” Wojciecha Dzierżyskiego; Dramaty Adama Belcikowskiego i Elżbiety Bośniackiej. — Młoda Polska: Uwagi wstępne; „Legenda” Wyspiańskiego; Pod znakiem Wyspiańskiego i romantyków. (Utworthy Maryli Wojskiej i Jadvigi Marciniowskiej. Dramaty Feliksa Płazka. „Wenedzi” Antoniego Langego. Jeszcze jedna „Wanda” i utwory o Popielu. „Królewska pieśń” Kazimierza Glińskiego); Walgierz w podaniu i literaturze. (Opowieść kronikarza i badania nad jej pochodzeniem. Epizod w „Krzyżakach” Sienkiewicza oraz powieść Ludwika Stasiaka. „Powieść o Udalym Walgierzu” Stefana Żeromskiego. Dramaty o Walgierzu); Utwory popularne. — Okres międzywojenny i powojenny. Uwagi końcowe. — Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzróższego i Techniki II stopnia w 1985.

4. Polska folklorystyka romantyczna. [Szkice]. Wr.: Ossol. 1984, 63 s.

Zawartość: Wstęp. — Rzut oka na polską folklorystykę przed powstaniem listopadowym; Zbiory pieśni i innych tekstów ludowych; Folklorystyczne wędrowki literatów; Folklor i problem ludowości w krytyce literackiej.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Nieznany rękopis córki Adama Mickiewicza [M. Goreckiej]. *Pam. Lit.* 1956 z. spec. s. 417-422. — Nieznany list Puszkina. *Pam. Lit.* 1956 z. 1 s. 179-188. — Nieznany polski przekład „Rękopisu Królowońskiego” [J. Lipińskiego]. *Slavia*, Praga 1960 nr 1 s. 115-125. — Korespondencja Wacława Hanki. (Przyczynek do historii związków kulturalnych polsko-czeskich). [Współaut.:] J. Pelikán. *Sborník Národního Muzea v Praze*, Praga 1962 s. 77-92. — Antiquam exquirite matrem. (Badania Chodakowskiego nad przeszłością Słowian). *Slav. Orient.* 1963 nr 2 s. 143-166. — Twórczość ludowa w polskiej krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit.* 1965 z. 2 s. 379-405. — Folk-

lor a historia. (Uwagi o poglądach na ustną twórczość ludową w piśmiennictwie polskim okresu preromantyzmu i romantyzmu). *Slav. Orient.* 1968 nr 1 s. 37-45. — Poeta tragiczny. (Losy i twórczość A.A. Jakubowskiego). *Ruch Lit.* 1972 nr 5 s. 271-285. — O heroikomizmie i poemacie heroikomycznym. *Ruch Lit.* 1974 nr 1 s. 1-9, przekł. maced.: *Litteraturen Zbor*, Skopje 1974 nr 1. — Stanisław Pigoń. (Zarys biograficzny — kultura ludowa — problemy wsi). *Rocz. Dziej. Ruchu Lud.* 1971 nr 13 s. 537-548. — Stanisław Pigoń jako wychowawca i pedagog. W: Stanisław Pigoń. Człowiek i dzieło. Kr. 1972 s. 264-281. — „Z Polski dawnej tworzę fantastyczną legendę”. (O „Balladynie” J. Słowackiego). *Ruch Lit.* 1982 nr 5/6 s. 189-206. — „Krakus” Norwida — misterium narodowe. *Ruch Lit.* 1983 nr 6 s. 453-367. — Tradycje metodiańskie w polskiej literaturze romantycznej. *Chrześcijaństwo w Świecie* 1985 nr 146 s. 29-40. — „Gorzkie dzieło” Juliusza Słowackiego — „Balladyna”. W: Arcydziała literatury polskiej. T. 1. Rzeszów 1987 s. 126-145. — Folklorystyka polska w latach 1831-1863. W: OLP. Ser. 3 t. 2. Kr. 1988 s. 47-86. — Antoni Małecki jako historyk literatury polskiej. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-lit.* 1988 nr 66 s. 29-41. — Poemat skrajnego pesymizmu — „Maria” Antoniego Malczewskiego. W: Arcydziała literatury polskiej. T. 2. Rzeszów 1988 s. 53-74. — Dramat o pradziejach i współczesności — „Lilla Weneda” Juliusza Słowackiego. W: Arcydziała literatury polskiej. T. 3. Rzeszów 1990 s. 131-154. — Mazepa. W: Życiorysy historyczne, literackie i legendarne. Wwa 1992 s. 95-130. — Niektóre problemy polonistycznego edytorstwa naukowego. *Ruch Lit.* 1992 nr 5 s. 485-498. — Historyczne poglądy Mickiewicza. W: Księga w 170 rocznicę wydania „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza. Wr. 1993. — Mity historyczne w okresie baroku i oświecenia. W: Studien zur polnischen Literatur-, Sprach- und Kulturgeschichte im 18. Jahrhundert. Köln 1993 s. 113-126. — Autograf „Pierwszych wieków historii polskiej” Mickiewicza. *Pam. Lit.* 1994 z. 1 s. 144-156. — [Hasła w:] Lektury polonistyczne. Kr. 1966: I. Krasicki: „Myszeida”, s. 5-37; A. Malczewski — „Maria”, s. 131-159; J. Słowacki — „Balladyna”, s. 241-265; J. Słowacki — „Lilla Weneda”, s. 267-296.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Z. Dołęga Chodakowski: O Słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy. Oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa 1967, 454 s. Nagroda Wyd. PAN w 1968.

2. Śpiewy sławiańskie pod strzechą wiejską zebrane. [Zebrał] Z. Dołęga Chodakowski. Oprac. z rkpsu, wstępem i komentarzem opatrzył ... Tek-

sty pieśni odkryła L. Małasz-Aksamitowa. Przedm.: J. Krzyżanowski. Wwa: LSW 1973, 305 s.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzwyższego i Techniki III stopnia w 1973.

3. A.A. Jakubowski: Poezje. Z rkpsu wyd. i wstępem opatrzył ... Postł.: M. Rosienkiewicz. Kr.: WL 1973, XLI, 73 s.

Nagroda jak w poz. 2.

4. Encyklopedia wiedzy o prasie. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1976, 284 s.

5. A. Małecki: Od antyku do romantyzmu. Wybór, oprac. i wstęp ... Bibliografię prac A. Małeckiego oprac. B. Maślankowa. Wwa: PWN 1979, 455 s.

6. I. Krasicki: Myszeidos pieśni X. Oprac. i wstęp ... Wr.: Ossol. 1982, LII, 72 s. BN I, 244.

7. S. Pigoń: Poprzez stulecia. Studia z dziejów literatury i kultury. Wybór, oprac. i wstęp] ... Wwa: PWN 1984, 763 s. Wyd. 2 także 1985.

8. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem. Oprac. S. Pigoń. Aneks oprac. ... Wyd. 10. Wr.: Ossol. 1994, CLVII, 619 s. BN I, 83. Wyd. nast. także 1996.

Tu J.M.: Aneks: Problemy tekstologiczne; Uzupełnienia bibliograficzne (wybór), s. CLXII-CLVII.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1994.

[Zorian Dołęga Chodakowski:] J. Krzyżanowski. *Rocz. Lit.* 1965; T. Ulewicz. *Ruch Lit.* 1965 nr 6; J. Pelikán. *Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské University*, Brno 1966 nr 13; M. Tyrowicz. *Malop. Studia Hist.* 1966 nr 3/4; A.L. Abramowicz. *Archeologia Pol.* 1967 z. 1; A. Aksamitowa-Malaś. *Sovetskoe Slavianovedenie*, Moskwa 1967 nr 1; F.V. Mareš. *Byzantynoslavica*, Praga 1967 nr 1; G. Maver. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1967 t. 13. — F.V. Mareš. *Slavia*, Praga 1968 nr 3 [rec. oprac.: Z. Dołęga Chodakowski: O Słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy]. — M. Piszczkowski. *Ruch Lit.* 1968 nr 4 [rec.: Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego oświecenia]. — H. Rösel. *Erasmus*, Darmstadt 1968 nr 11/12 [rec.: Zorian Dołęga Chodakowski]. — Z. Libera. *Slav. Orient.* 1969 nr 1 [rec.: Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego oświecenia]. — R. Lužny. *Ruch Lit.* 1969 nr 3 [rec. oprac.: Z. Dołęga Chodakowski: O Słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy]. — [Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego oświecenia:] S. Pelikán. *Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské University*, Brno 1969 nr 16; S. Salmonowicz. *Prz. Hum.* 1969 nr 1. — [Z. Dołęga Chodakowski: O Słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy. Oprac. ...] A. Witkowska. *Pam. Lit.* 1969 z. 3 [dot. też: Zorian Dołęga Chodakowski]; R.W. Wołoszyński. *Slav. Orient.* 1969 nr 1. — A. Zyga. *Lud* 1969 t. 53 [rec.: Zorian Dołęga Chodakowski]. — A. Abramowicz. *Archeologia Pol.* 1970 z. 1 [rec. oprac.: Z. Dołęga Chodakowski: O Słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy]. — [Śpiewy słowiańskie pod strzechą wiejską zebrane:] Cz. Hernas: Śpiewy słowiańskie. *Nowe Książ.* 1974 nr 12; A. Witkowska. *Rocz. Lit.* 1973 wyd. 1975. — [A.A. Jakubowski: Poezje. Oprac. ...] M. Danilewicz Zielińska. *Kultura*, Paryż 1974 nr 9; E.J. Czerwiński. *Books Abroad*, Norman Okla-

homa 1975 nr 5. — A. Wilkoń. *Prz. Polonijny* 1975 nr 2 [rec. oprac.: A.A. Jakubowski: Poezje]. — E. Zych. *Jęz. Pol.* 1975 z. 4 [rec.: Śpiewy słowiańskie pod strzechą wiejską zebrane]. — P. Broock. *The Polish Review*, Nowy Jork 1976 nr 1/2 [rec. oprac.: Z. Dołęga Chodakowski: O Słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem oraz inne pisma i listy]. — [Encyklopedia wiedzy o prasie. Red. ...] T. Butkiewicz. *Prasa Pol.* 1976 nr 10; K. Żygulski. *Z. Tempski. Zesz. Prasozn.* 1976 nr 4; J. Glensk. *Opole* 1976 nr 9; B. Petrozolin-Skowrońska. *Kwart. Hist. Prasy Pol.* 1977 nr 3; Z. Zieliński. *Więź* 1977 nr 3. — J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1980 nr 5 [rec. oprac.: A. Małecki: Od antyku do romantyzmu]. — O. Dej. *Narodna Tvorčist'ia Etnografija*, Kijów 1984 nr 6 [rec. oprac.: A.A. Jakubowski: Poezje]. — Z. Florczak: Życie musiało być, powiem śmiało. *Nowe Książ.* 1984 nr 9 [rec.: Literatura a dzieje bajeczne]. — Cz. Klak: Stanisław Pigoń jako klasyk. *Nowe Książ.* 1984 nr 11 [rec. oprac.: S. Pigoń: Poprzez stulecia]. — R. Pawlukiewicz. *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8 [rec. oprac.: A. Małecki: Od antyku do romantyzmu]. — [Literatura a dzieje bajeczne:] S. Dziński: Dzieje bajeczne w literaturze. *Życie Lit.* 1985 nr 17; H. Filipkowska. *Pam. Lit.* 1986 z. 2; J.M. Piskorski. *Rocz. Hist.* 1986; A. Gurbiel. *Ruch Lit.* 1987 nr 1 [dot. wyd. 2]; J. Majda. *Ruch Lit.* 1991 nr 5 [dot. wyd. 2]; T. Linkner: Panoramiczny obraz dziejów bajecznych w naszej literaturze. *Lit. Lud.* 1992 nr 1; A. Měšťan. *Slavia*, Praga 1993 nr 3.

E.G.

MATUSZEWSKI Ryszard ur. 1914

Pseud.: (m); m.; M.; M.R.; po; (r); r.; r.m.; (r.m.); R.M.; (R.M.); rm; (rm); (RM).

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 18 sierpnia 1914 w Warszawie; syn Witolda Matuszewskiego, inżyniera architekta, i Marii z Żórawskich, nauczycielki. Do szkół średnich uczęszczał w Warszawie, początkowo uczył się w Gimnazjum im. Stefana Batorego (1923-26), następnie w Gimnazjum Humanistycznym im. A. Mickiewicza, które ukończył w 1932. Należał do ZHP (1927-33). Debiutował w 1931 artykułami „Ku szczytom” i „Prawdy stare a święte”, zamieszczonymi w piśmie *Kuźnia Młodych* (nr 1), którego był współtwórcą, a następnie członkiem głównego komitetu redakcyjnego tego tygodnika, w którym publikował do 1935 wiersze, artykuły i recenzje. Od 1932 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1936 uzyskał magisterium. W tymże okresie studiował prawo francuskie w Instytucie Francuskim w Warszawie i otrzymał w tym zakresie certyfikat. W 1932-33 należał do Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. W 1932 założył, wraz z Janem Kottem i Włodzimierzem Pietrzakiem, Klub Artystyczny „S”, w którym działał do końca jego istnienia (1936). W 1932-33 prowadził dział literatury w *Dekadzie Akademickiej*. Wiersze, artykuły i przekłady publikował m.in. w *Okolicy Poetów* (1935-36), *Pionie* (1936, 1938) i w *Skamandrze* (1937-39). Po odbyciu rocznej służby wojskowej w szkole podchorążych łączności w Zegrzu, pracował od 1937 jako urzędnik w Międzynarodowym Towarzystwie Wagonów Sypialnych, a następnie od 1938 jako aplikant Prokuratury Generalnej RP. W 1938 ożenił się z Beatą Sobolewską

(rozwód 1961). Zmobilizowany w sierpniu 1939, brał udział w kampanii wrześniowej. Po krótkim pobycie w niewoli niemieckiej powrócił do Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako urzędnik Zarządu Miejskiego w Warszawie. Uczestniczył w działalności organizacji konspiracyjnej Wolność, Równość, Niepodległość (WRN; od 1944 w PPS) oraz w podziemnym życiu kulturalnym. Uczestniczył także w akcji pomocy Żydom. Odcięty od Warszawy w przeddzień wybuchu powstania warszawskiego, przebywał od września 1944 w Lublinie, gdzie pracował w redakcji tygodnika *Wies*. Drukował także w *Dzienniku Łódzkim* (1944-49) i *Odrodzeniu* (1944-48). Od tegoż roku był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP, do rozwiązania Związku w 1983) i prowadził biuro Związku. W lutym 1945 przeniósł się do Łodzi. Początkowo pracował nadal w redakcji tygodnika *Wies* (do kwietnia 1945). W sierpniu 1945 został zmobilizowany z przydziałem do redakcji *Polski Zbrojnej*, gdzie pracował do demobilizacji w 1947. Równocześnie w 1946-50 współpracował z *Kuźnicą*, w której od 1947 był także sekretarzem redakcji. Publikował również w *Twórczości* (od 1946), *Wiedzy i Życiu* (1946-47), *Głosie Robotniczym* (1947-49). W 1947-49 był członkiem zarządu Oddziału Łódzkiego ZZLP. W 1947 wstąpił do PPR (od 1948 PZPR). W 1949 zamieszkał w Warszawie. W 1950 został prezesem Oddziału Warszawskiego i członkiem Zarządu Głównego ZLP. Od kwietnia 1950 do grudnia 1955 był zastępcą redaktora naczelnego, a następnie (do kwietnia 1960) kierownikiem działu krytyki *Nowej Kultury*, recenzje ogłaszał na łamach tego tygodnika do 1962. Od 1951 prowadził wykłady i seminaria z historii literatury polskiej na Wydziale Dziennikarskim UW, a także w 1953-55 w Wyższej Szkole Pedagogicznej. W 1953-58 pracował w Dziale Literatury Współczesnej Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN, od 1954 jako kierownik na stanowisku zastępcy profesora. Zajmował się przede wszystkim przygotowaniem podręcznika współczesnej literatury polskiej dla szkół średnich. Wchodził w skład Rady Naukowej IBL. W 1954-55 redagował serię IBL *Studia nad Polską Literaturą Współczesną*. W 1953-60 był członkiem rady redakcyjnej *Pamiętnika Literackiego*. W 1956-85 współpracował z *Rocznikiem Literackim*, w którym opracowywał sprawozdania z ruchu wydawniczego w dziale poezji, a w rocznikach 1958-66 także w działach esaju, szkicu i krytyki literackiej. Publikował szkice i recenzje w wielu czasopiśmiech, m.in. w *Poezji* (tu w latach sześćdziesiątych omówienia współczesnej poezji), *Współczesności* (1961-63, 1968, 1971), *Nowych Drogach* (tu w 1961-63 cykl pt. „W zwierciadle prasy literackiej”, w 1964 „Przegląd wydarzeń kulturalnych miesiąca”), *Tygodniku Kulturalnym* (1962-64), *Życiu*

Literackim (1963-88), *Miesięczniku Literackim* (w 1970-75 omówienia współczesnej poezji), *Polityce* (1971-82), *Polonistyce* (od 1978). Równocześnie w 1960 rozpoczął pracę w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, gdzie do przejścia na emeryturę w 1977 kierował działem polskiej literatury współczesnej. W 1961 ożenił się z Ireną ze Śledzińskich Szymańską, wydawcą i tłumaczką. W 1962 był współzałożycielem, a od 1969 wiceprezesem Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Literackich (Association Internationale des Critiques Littéraires, AICL, Paryż) oraz przewodniczącym jego Sekcji Polskiej. Brał udział w licznych imprezach międzynarodowych Stowarzyszenia, zorganizował także w 1988 X Międzynarodowy Kongres AICL w Toruniu. Działał też w międzynarodowej organizacji pisarzy Comunità Europea degli Scrittori (COMES). W 1969-72 był członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego, w 1972-75 – Zarządu Głównego, w 1975-78 – Głównej Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Głównym ZLP. W 1972 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od 1973 pracował w redakcji tygodnika *Literatura*, kierując działem krytyki literackiej; w 1976 został usunięty z redakcji na polecenie Komitetu Centralnego PZPR i na pół roku objęty zakazem publikacji. We wrześniu 1981 wystąpił z PZPR. W 1983-86 wchodził w skład zarządu Komisji Krytyki Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Od 1989 należy do SPP. Kontynuuje prace krytyczne, m.in. od 1996 w *Nowych Książkach*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Oficerskim (1964) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką ZNP (1971), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1977), medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” przyznawanym przez Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem w Jerozolimie (1993). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „S”. [Wiersze; autorzy:] ..., J. Kott, W. Pietrzak. Wwa: [F. Hoesick] 1934 [antydat. 1933], 66 s. *Bibl. Klubu Artyst.* „S”, 1.

Wiersze R.M. na s. 29-46.

2. Gospoda pod „Wesołą kukułką”. [Utwór dramatyczny w 3 aktach; współaut.:] J. Rojewski. Wyst. Łódź, T. Powsz. TUR [Tow. Uniw. Robotniczego] 1948. Wyd. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 84 s.

3. Literatura po wojnie. Szkice krytyczne. Wwa: Książka 1948, 216 s. Wyd. 2 zmien. Wwa: KiW 1950.

Zawiera szkice i recenzje druk. w l. 1945-1948 w czasop.: *Kuźnica*, *Nowiny Lit.*, *Odrodzenie* i *Twórczość*, zebrane w cyklach: *Literatura dwudziestolecia*; *Z zagadnień prozy*; *Wśród liryków*.

4. Literatura na przełomie. Wwa: Czyt. 1951, 317 s.

Zawiera artykuły i recenzje druk. w l. 1949-1950 w czasop. *Kuźnica i Nowa Kult.*
Nagroda Państwowa III stopnia w 1951.

5. Literatura międzywojenna. Wwa: Wiedza Powsz. 1953, 302 s.

Popularne opracowanie cyklu wykładów o literaturze dwudziestolecia międzywojennego wygłoszonych w l. 1951-1952. Zawartość: I. Uwagi wstępne; II. Prozaicy starszego pokolenia; III. Poezja dwudziestolecia; IV. Dalszy rozwój prozy; V. Krytyka i prasa literacka; Zakończenie.

6. Szkice krytyczne. Wwa: Czyt. 1954, 323 s.

Zawartość: Dzieje lat walki [dot.: K. Brandys: Między wojnami]; Nowy Breza; Powieść o walce ludu włoskiego [dot.: J. Strykowski: Bieg do Fragalal]; Wczoraj i dziś [dot.: A. Bobruk: Matka i syn]; Książka, która pozostanie [dot.: I. Newerly: Pamiątka z Celulozy]; Powieść o wsi podwarszawskiej [dot.: H. Boguszevska: Czarna kura]; Trylogia Wasilewskiej; Powieść o klasie wrzesniowej [dot.: J. Putrament: Wrzesień]; Ważny obrachunek ideowy [dot.: W. Żukrowski: Dni klęsk]; Oczyma piechura i - realisty [dot. literatury o II wojnie światowej]; Pierwsza współczesna powieść polska na ekranie [dot.: B. Hamera: Na przykład Plewał]; Ambitny debiut powieściowy [dot.: A. Braun: Lewanty]; Podzwonne mieszczkańskiego estetyzmu [dot.: J. Parandowski: Alchemia słowa]; Na pograniczu epok (O poezji Jarosława Iwaszkiewicza); „Niobe” i „Wit Stwosz” [K.I. Gałczyńskiego]; Śmierć poety [K.I. Gałczyńskiego]; Liryka podwładna myśli [o poezji A. Kamińskiego i W. Szymborskiej]; O współdziałaniu pisarza i krytyka; Uwagi o tematyce współczesnej; Które niebezpieczeństwo jest groźniejsze; Przyjaciele i wrogowie; Dwudziestolecie i dzień dzisiejszy; Chodzi o prawdę, nie o schemat; Jeszcze jeden Rudnicki [L. Rudnicki]; Siedemdziesięcioletnia młodość [o L. Rudnickim]; Słowa poetów; O Tadeuszu Borowskiem; O bułgarskiej walce o wolność i niektórych jej bohaterach; O poecie bułgarskim Christo Smirneńskim; Juliusz Fuczik.

7. Historia literatury polskiej [1918-1955]. Materiały do nauczania dla klasy XI. Wwa: PZWS. Oprac. w IBL PAN.

Z. 1. [Cz. 1]. Żeromski; Staff; Tuwim; Nałkowska; Dąbrowska; Broniewski. [Cz. 2]. Antologia. 1955, 179 s. Wyd. 2 tamże 1955.

W wyd. 2 fragment o W. Broniewskim przesunięto do z. 2, wprowadzono zaś fragmenty o A. Słonimskim i T. Boyu-Żeleńskim.

Z. 2. Boy-Żeleński; Słonimski; Inni poeci dwudziestolecia; Rozwój literatury rewolucyjnej w dwudziestoleciu; Kruczkowski, Wasilewska; Inni prozaicy dwudziestolecia; Uwagi końcowe. 1955, 220 s. Wyd. 2 z podtyt.: Broniewski i inni poeci dwudziestolecia; Rozwój literatury protestu społecznego; Kruczkowski, Wasilewska; Inni prozaicy dwudziestolecia tamże 1955.

Z. 3. Literatura Polski Ludowej. 1956, 271 s.

Wyd. łączne całości pt. Historia literatury polskiej 1918-1955. Dla klasy 11 [wraz z Antologią]; wyd. 3 tamże 1956, 460 s. Por. Prace redakcyjne poz. 3.

8. O poezji Władysława Broniewskiego. [Szkic]. Wwa: PIW 1955, 105 s. IBL PAN.

9. Literatura polska w latach 1918-1955. Dla klasy III techników. Wwa: PZWS 1956, 266 s. Wyd. nast.: wyd. 2-8 tamże 1956-1963; wyd. 9-13 skrō-

cone pt. Literatura polska w latach 1919-1939. Podręcznik dla techników tamże 1964-1968. Wyd. 5 w 1960 zmien.

10. Literatura polska 1918-1956. Wwa: PZWS 1958, 404 s.

11. Współcześni pisarze polscy. [Sylwetki pisarzy]. Powst. przed 1959.

Przekł.: ang.: Contemporary Polish writers. Warsaw: Polonia 1959, 290 s., toż w przekł. franc. tamże 1959, 300 s.

12. Doświadczenia i mity. Wwa: PIW 1964, 525 s.

Zawiera szkice: Diagnostyka, kierunki, dążenia: O sytuacji w literaturze; Jak funkcjonuje nasza literatura; Sztuka współczesna a potrzeby kulturalne mas. — Z problemów współczesnej prozy: Między umownością a urodą świata [polem. z H. Bezeza]; Czy tylko filozofia działa? [polem. z S. Żółkiewskim]; Szanse prozy [polem. z Z. Bieńkowskim]; Literatura z „zezem”; Niespodzianki realizmu; Proza i reportaż; Kilka uwag o twórczości prozaików najmłodszego pokolenia, — nadto recenzje druk. w czasop. w l. 1957-1963 w działach: Warsztat krytyka; O niektórych praktycznych problemach naszej krytyki literackiej; W kosmosie i w powieście, czyli krytyka duża i mała.

13. Iwaszkiewicz. [Sylwetka]. Wwa: Ag. Aut. 1965, 80 s.

Przekł. w skrócie: ang.: M. Brochwicz. Warsaw 1972, wyd. nast. 1976. — franc. [Przeł.] M. Rzewuska. Varsovie 1971.

14. Literatura polska lat 1918-1939. Podręcznik dla klasy 3 liceum ogólnokształcącego oraz klasy 4 techników w liceach zawodowych. Wwa: PZWS 1970, 352 s. Wyd. 2-25 tamże [od 1974 nazwa wyd.: WSiP] 1970-1994.

15. Polska literatura współczesna. Podręcznik pomocniczy dla klasy IV liceum ogólnokształcącego oraz dla klasy V techników i liceów zawodowych. Wwa: WSiP 1976, 342 s. Wyd. nast. 2-15 tamże 1974-1990.

Wyd. popraw.: wyd. 8 1981, wyd. 13 1988, wyd. 15 1990.

16. Z bliska. Szkice literackie. Kr.: WL 1981, 531 s.

Zawartość: Od autora. — Wśród poetów: „Piękna plejada” [poeci Skamandra]; Tuwim; Lechoń i jego wiersze; Ptak przelciał przeze mnie. (O „Poezjach wybranych” K. Wierzyńskiego); Krok w nieskończoność poezji [o M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej]; „Niepogodzony z bezsensownością” [poezja A. Słonimskiego]; Późne urodzaje J. Iwaszkiewicza [„Sny”; „Ogrody”; „Serenité”; „Kragły rok”; „Xenie i elegie”; „Mapa pogody”]; Elementy tragizmu w poezji Władysława Broniewskiego; Burmistrz marzeń niezamieszkałych [o T. Peiperze]; Spokania z Przybosiem; Zmienne barwy czasu [dot.: A. Ważyk: Zdarzenia]; Piosenki na swojską nutę [dot.: P. Hertz: Śpiewnik podróżny i domowy]; Poezja Jana Brzechwy; Do Andrzeja Nowickiego. (Zagajenie wieczoru autorskiego, 1966); Poetycka podróż przez wiry epoki [dot.: E. Szeplimńska: Notatki z podróży]; O autorze „Gospody zmierzchu” [A. Sowiński]; „Radość, że się kocha to, co niemożliwe”. (O poezji J. Twardowskiego); O wierszach W. Szymborskiej; Nad „Wierszami zebrnymi” Herberta; Własny głos poety [dot.: A. Międzyrzecki: Poezje wybrane. Wwa 1979; Poezje. Wwa 1980]; Poeta w mrowkowcu [dot.: M. Białoszewski: Odczepić się!; Roztropny kult szalenstwa [dot.: J. Hartwig: Czuwajcie!; Dwa razy J.M. Rymkiewicz [„Co to jest drożdż”; „Thema regium”]; Epitafium dla

niespokojnej młodości [dot.: E. Lipska: Dom spokojnej młodości]; „Oddam wszystkie wiersze świata za jeden pocałunek” [dot.: J. Salomon: Szkice do nowego słownika wyrazów; Tu wzrusza tylko nietrwałość]; Obecność mitów [dot.: J.S. Pasierb: Kategoria przestrzeni; Poezja i orkiestry dęte [o współczesnej poezji]. – Fikcja i nie-fikcja: Zaskoczenia istnieniem [dot.: Z. Nałkowska: Dzienniki czasu wojny]; Filmowe „Noce i dnie” [dot.: M. Dąbrowskiej]; Rzecz o narodowych fikcjach [dot.: K. Brandys: Wariacje pocztowe]; Prawdy i mity Igora Newerlego; Stanisław Dygat, czyli o młodości; Niespodzianka po raz trzeci, czyli Białoszewski o powstaniu warszawskim [dot.: Pamiętnik z powstania warszawskiego]; Jeszcze jeden rozdział apokalipsy [dot.: B. Wojdowski: Chleb rzucony umarłym]; Zdarte zasłony [dot.: K. Filipowicz: Śmierć mojego antagonisty]; W poszukiwaniu współczesnej transcendencji [dot.: J.J. Szczepański: Przed nieznanym trybunałem]; Konformiści i kontestatorzy [dot.: A. Kuśniewicz: Trzecie królestwo]; Wersja Mefista [dot.: J. Broszkiewicz: Doktor Twardowski]; Czy to jest w porządku? [dot.: L.M. Bartelski: Rajski ogród]; Dlaczego fikcja? (Wypowiedź na Międzynarodowej Konferencji Pisarzy w Lahti). – Sprawy krytyki: Fikcja wartości absolutnych [dot.: L. Fryde: Wybór pism krytycznych]; Z Krzeszowic w świat [o K. Wycel]; Poezja-sztuka psychopoznawcza [dot.: M. Jastrun: Poezja i rzeczywistość. Szkice i eseje]; Sztuka interpretowania poezji [dot.: Liryka polska. Interpretacje. Kr. 1966]; I. Chrzanowski à rebours, czyli za co nie lubimy naszych poetów [polem, z art. A. Sandauera: Ewolucja poezji polskiej 1945-1968. *Polityka* 1979 nr 18-20]. – Z teki wspomnień: Człowiek i pisarz ludziom przyjazny [o W. Machul].

17. Powroty i pożegnania. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1987, 442 s.

Zawartość: Od autora. – Poeta rzeczy ostatecznych i rzeczy pierwszych. (O recepcji twórczości J. Tuwima); Zemsta na poecie [S. Barańczak: O „Balu w operze” J. Tuwima]; Nicosis i trwanie [o J. Iwaszkiewicz]; Liryczne miniatyry [dot.: K. Błakowiczówna: Szeptem]; Moje spotkania z panią Kazimierą [Błakowiczówną]; Pogodzony z naturą rzeczy [o poezji M. Jastruna]; Pamięci M. Jastruna; Nie tylko „prawo do różnicy” [dot.: A. Sandauer: O sytuacji pisarza polskiego pochodzenia żydowskiego w XX wieku]; Czesława Miłozza dążenie do formy pojemnej; Dookoła polskiej Nagrody Nobla; Spotkania z Mironem [Białoszewskim]; Dąbrowska odpoczwiona; „Autentysta” [J.B. Ożóg]; Jak odkryłem pomyłkę edytorów wierszy Baczyńskiego; Poezja Tadeusza Sułkowskiego; Jerzy Niemojowski i jego „Wiersze wczesne wybrane”; O życiu i wierszach Arnolda Śluckiego; Nadzieja i los [o poezji W. Woroszyńskiego]; Portret trumieny [W. Dąbrowskiego]; A może lepiej się nie odkochiwać? [o twórczości J.S. Pasierba]; O Julianie Rogozińskim; O Wandzie Leopold.

18. Żółte dzioby, zielone lata. [Wspomnienia]. Wwa: Alfa 1990, 303 s.

19. Literatura polska 1939-1991. Wwa: WSiP 1992, 503 s. Wyd. 2 popraw. i uzupeł. także 1995, 520 s.

20. Olśnienia i świadectwa. Od Leśmiana do Barańczaka. [Szkice]. Wwa: Graf-Punkt 1995, 220 s.

Zawartość: Niepoprawny istnieniowiec [B. Leśmian]; Nad „Dziennikami” M. Dąbrowskiej; Tylko dla kobiet? [Z. Nałkowska]; „Szaleństwo” Adama Wazyka; O „Przygodzie drugiej awangardy” [M. Zalewski]; Łagodny i gniewny [M. Jastrun]; Hetman [S. Żółkiewski]; Ryzyko wolności [dot.: A. Bobkowski: Szkice piórkami]; Wątek polski [dot.: G. Herling-Grudziński: Wyjście z milczenia]; Życiorys nie na miarę Plutarcha [dot.: M. Brandys: Generał Arbutz]; „Polacy zawsze zdradzali swoją ojczyznę – Rosję” [A. Mandalian: Czerwoną orkiestrą]; „Lawa” [T. Konwickiego]; „Nic” Różewicza; Pan Cogito walczy z potworem, czyli potęgą smaku [Z. Herberta]; „Jadą wozy z mili-

cja – gołąbek w oknie grucha” [dot.: A. Międzyrzecki: Wojna nerwów]; „Myślę, więc nie ma mnie na forum” [o poezji J. Ficowskiego]; Zachwyty i rozpacz [W. Szymborska: Koniec i początek]; Poetycki świat Ewy Lipskiej; Czarodziej z Harvardu [S. Barańczak].

21. Przyleciał anioł cały malinowy. [Esej]. Wwa: Tenty 1995, 62 s.

Dot. związków J. Iwaszkiewicza z Włochami.

Przekłady

1. L. White: Małżeństwo doskonałe. [Słuchowisko]. Przeł. ... Radio 1938.

2. A. Simone: Ludzie, którzy zdradzili Francję. [Publicystyka]. Wwa: KiW 1949, 256 s.

3. L. Aragon: Komuniści. Luty-wrzesień 1939. [Powieść]. Przeł. A. Sandauer. [Wwa:] Czyt. 1950, 243 s.

4. A. Chamson: Studnia cudów. Powieść. Wwa: Czyt. 1950, 250 s.

5. G. Lukacs: Balzac, Stendhal i Zola. Wwa: KiW 1951, 66 s. IBL PAN.

6. R. Garaudy: Realizm bez granic. Picasso, Saint-John Perse, Kafka. Przeł. i posł. ... Przedm.: L. Aragon, przeł. Z. Jaremko-Potocka. Wwa: Czyt. 1967, 220 s.

Prace redakcyjne

1. Antologia wierszy polskich poetów współczesnych. [Oprac. i wstęp:] ... [Wwa]: Kom. Współpracy Kult. z Zagranicą 1953, 197 s., powiel.

2. Szkice o literaturze współczesnej. Praca zbiorowa. Red. ... Przedm. ... Wwa: Czyt. 1954, 250 s. Z prac IBL PAN.

3. Historia literatury polskiej. Materiały do nauczania dla klasy 11. Z. 1. [Cz. 2]. Antologia. 1955, 250 s. Wyd. 4 oddzielne pt. Antologia literatury polskiej 1918-1956. Dla klasy 11. [Oprac.] ... także 1957. Zob. Twórczość poz. 7.

4. Poezja Polski Ludowej. Antologia. Oprac.: ..., S. Pollak. Wwa: Czyt. 1955, 648 s.

5. J. Stachowski: Poezje. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1958, 158 s.

6. Literatura współczesna. Antologia i opracowanie. Wwa: PZWS 1959, 432 s. Wyd. nast. 2-10 także 1960-1968.

Wyd. zmien.: wyd. 2 1960, wyd. 8 1966, wyd. 10 1968.

7. Gyvenimo versmė. Naujėli lenku apsakymai. [Oprac.: ...], Z. [Stoberski] Stoberskis. Vilnius: Valst. Grožinėš Literat. Leid. 1961, 448 s.

8. [Dešimil] 10 lenku poetu. [Antologia; oprac.: ...], Z. Stoberski. Vilnius: Valst. Grožinėš Literat. Leid. 1962, 175 s.

9. Poezja polska 1914-1939. Antologia. Wybór i oprac.: ..., S. Pollak. Wwa: Czyt. 1962, 880 s.

Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 poszerz. T. 1-2. 1984.

10. Polska lirika dwajsetego stoletia. [Wybór:] ..., Z. Stoberski, L. Krakar. [Wstęp:] ... [Posł.] Z. Krakar. Ljubljana: Državna Založba Slovenije 1963, 365 s.

11. J. Tuwim: Wybór poezji. Wyboru dokonał ... Wwa: Czyt. 1965, 167 s. Wyd. 2 tamże 1969.

12. O Polskę wolną i sprawiedliwą. Materiały repertuarowe w wyborze ... (Propozycje programowe oprac.: Z. Krawczykowski, J. Szczek). Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1969, 489 s.

13. Polska literatura współczesna. Antologia do użytku szkolnego. Wwa: PZWS 1970, 359 s. Wyd. 2-6 tamże [od 1974 nazwa wyd.: WSiP] 1971-1975.

14. L. Staff: Wiersze wybrane. Wybór i posł. ... Wwa: PIW 1973, 425 s.

15. Budujemy drugą Polskę. Materiały repertuarowe. Wybór poezji: ... Wybór materiałów publicystycznych: S. Marat. Wwa: COK [Centr. Ośrodek Upowszechniania Kultury] 1974, 414 s.

16. Wiersze polskich poetów współczesnych. Książka pomocnicza dla uczniów klas IV i V szkół średnich. [Wybór] ... Wwa: WSiP 1976, 239 s. Wyd. 2-6 tamże 1977-1984.

Wyd. 4 z 1981 rozszerz.

17. L. Staff: Poezje wybrane. Wybór i posł. ... Wwa: PIW 1978, 434 s.

18. Strofy o pracy. Antologia. Wybór i oprac.: G. Konecka, ... Posł. ... Wwa: Iskry 1980, 270 s.

19. J. Brzechwa: Wiersze wybrane. Oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1981, 275 s.

20. J. Niemojowski: Wiersze wczesne wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1983, 282 s.

21. J. Rogoziński: Preteksty. Szkice o współczesnej poezji polskiej. Wybrał i słowem wstępnym opatrzył ... Wwa: PIW 1985, 320 s.

22. Strofy o porach roku. Antologia. [Wybór, oprac. i posł.] ... Wwa: Iskry 1985, 635 s.

23. J.K. Weintraub: Utwory wybrane [oraz przekłady]. Wybór, układ i wstęp ... Teksty z rękopisów oprac. A. Piorunowa. Wwa: PIW 1986, 434 s.

24. B. Leśmian: Wybór poezji. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1987, 305 s.

25. J. Zagórski: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Kr.: WL 1991, 248 s.

26. Poezja polska 1939-1991. Antologia. Wwa: WSiP 1994, 488 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1951, 1978, 1988, 1996. — Wywiady: Odmienne są role krytyki i wydawcy. Rozm. T.J. Zolciński. *Fakty* 1976 nr 4; Wołę klasyków. Rozm. M. Łukasiewicz. *Nowe Książ.* 1993

nr 2; Główny temat kłótni. Z I. Szymańską i ... rozm. B.N. Łopieńska. *Res Publica Nowa* 1995 nr 11.

SWPP 1.— PP (J. Luczyńska). — LP (red.).

[Literatura po wojnie:] J.Z. Jakubowski: Książka o literaturze współczesnej. *Polonistyka* 1948 nr 4; M. Janion: Książka o literaturze powojennej. *Kuźnica* 1948 nr 38; A. Sowiński: Szkice krytyczne. *Now. Lit.* 1948 nr 49; H. Markiewicz. *Twórczość* 1949 z. 4. — [Literatura na przełomie:] M. Puchalska. *Pam. Lit.* 1951 z. 3/4; A. Wasilewski: Uwagi o krytyce. (W związku z książką R.M.). *Nowa Kult.* 1951 nr 47. — Z. Greń: Sielanka i rzeczywistość współczesnej literatury. *Prz. Kult.* 1954 nr 32 [rec.: Szkice o literaturze współczesnej]. — R. Zimand: Trudne sprawy popularyzacji. *Nowa Kult.* 1954 nr 13 [rec.: Literatura międzywojenna]. — R. Koniczek: Uwagi na marginesie „Szkiców”. *Polonistyka* 1955 nr 2 [rec.: Szkice krytyczne]. — R. Rosiak: O pełny obraz literatury polskiej. *Kamena* 1957 nr 11 [rec.: Antologia. Historia literatury polskiej 1918-1955]. — [Literatura polska lat 1918-1956:] J. Koprowski: Kilka uwag. O „Literaturze polskiej lat 1918-1956”. *Życie Lit.* 1959 nr 38; J.N. Miller: Z kłapa na oczach. *Życie Lit.* 1959 nr 38. — S. Stanuch. *Życie Lit.* 1961 nr 41 [rec. oprac.: Literatura współczesna]. — [Poezja polska 1914-1939. Oprac. ...] J. Hartwig: Książka ważna i oczekiwana. *Nowe Książ.* 1963 nr 2; A. Kijowski: Z prasy. *Twórczość* 1963 nr 5. — G. Lasota: R.M. *Tyg. Kult.* 1964 nr 3. — [Doświadczenia i mity:] Z. Zabicki: Pożytki „panoramy”. *Nowe Książ.* 1964 nr 23; T. Burek: Ze stanowiska zdrowego rozsądku. *Twórczość* 1965 nr 7; M. Samet: Literatura — jej sens społeczny i artystyczny. *Kult. i Społ.* 1965 nr 2. — [Z bliska:] B.S. Kunda: Skamander i to, co obok. *Życie Lit.* 1982 nr 18; M. Plachecki: Z ostrożną. *Twórczość* 1982 nr 4. — J. Kwiatkowski: M. kronika poezji [w *Rocz. Lit.*]. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982. — [Powroty i pożegnania:] H. Czubała. *Życie Lit.* 1988 nr 6; P. Szewc: Prywatny ton krytyka. *Tyg. Kult.* 1988 nr 2; M. Tarnogórska: Oddech stopy. *Odra* 1989 nr 7-8. — B. Leszczyński: Bóg, cesarz, szatan i literatura. *Nowe Książ.* 1993 nr 2 [rec.: Literatura polska 1939-1991]. — [Olsnienna i świadectwa:] J. Łukasiewicz: Świadectwa R.M. *Odra* 1995 nr 9; A. Bichta: Lektura spraw ludzkich. *Twórczość* 1996 nr 7; G. Filip: Dziewiętnaście szkiców. *Nowe Książ.* 1996 nr 4. — P. Szewc: Czy w Parmie rosną fiołki? *Nowe Książ.* 1996 nr 5 [rec.: Przyleciał anioł cały malinowy].

J.Z.

MATYWIECKI Piotr

ur. 1943

Krypt.: P.M.

Poeta, eseista.

Urodzony 5 czerwca 1943 w Warszawie; syn Anstazego Matywieckiego, prawnika i poety (zginął w powstaniu warszawskim), oraz Marii z domu Blaut, prawnika. Do szkół uczęszczał w Warszawie. Przez trzy lata uczył się w Liceum im. J. Dąbrowskiego, a następnie w Liceum im. T. Czackiego. Debiutował wierszami pt. „Po mnie”, „Dziewczyna, która uwierzyła w Ikara”, zamieszczonymi w *Almanachu Młodych 1962/63* (wyd. 1965). Po zdaniu matury w 1963, studiował (do 1968) filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW; studiów nie ukończył). Należał do Koła Polonistów, m.in. przewodniczył Sekcji Poezji. Od 1968 pracował jako bibliotekarz w Bibliotece Uniwersyteckiej. W 1970 ożenił się z Ewą Szary, historykiem i teoretykiem literatury. Kontynuował twórczość literacką. Wiersze oraz recenzje zamieszczał m.in. w *Poezji* (1966-67, 1971-74), *Kulturze* (1971-78,

z przerwami), *Więzi* (1973-84, z przerwami), *Twórczości* (1974-87, z przerwami). Od 1979 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). We wrześniu 1980 był współzałożycielem, a następnie działaczem Niezależnego i Samorządnego Związku Zawodowego Pracowników Oświaty, Nauki i Szkolnictwa Wyższego, później członkiem NSZZ „Solidarność”. Pełnił liczne funkcje w „Solidarności” UW i Biblioteki Uniwersyteckiej, także konspiracyjnie podczas stanu wojennego, m.in. redagował *Biuletyn Solidarności UW*. W 1982-86 wchodził w skład Rady Bibliotecznej, w 1983-86 w skład Senatu UW, reprezentując bibliotekarzy, archiwistów i pracowników Wydawnictwa UW. W 1987 zrezygnował z pracy w Bibliotece Uniwersyteckiej. Równocześnie w 1983-91 stale współpracował z miesięcznikiem *Powściągliwość i Praca*, w którym zamieszczał liczne eseje i artykuły (tu m.in. w 1989-91 cykl 17 esejów pt. „Rozważania teologiczne”). W 1986-89 współredagował podziemne pismo literackie *Wezwanie*. W 1989 został członkiem SPP (od 1991 w Zarządzie Głównym SPP). Pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego czasopism *Tygodnik Literacki* (1990-91) oraz *Potop* (1991-94; od 1992 pt. *Przegląd Literacki*). W 1990 rozpoczął stałą współpracę z Programem II Polskiego Radia, uczestnicząc w ok. 200 audycjach z cyklu „Radio-wy tygodnik literacki”. Od 1993 należy do Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1975, 89 s.

Cykle: Homer i poeci; Miasto; Dom jednego dnia; Ewa; Teologie; Wiersze podobne i różne.

2. Struna. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1979, 58 s.

3. Płanetnik i śmierć. [Wiersze]. Wwa: PIW 1981, 60 s.

Cykle: Płanetnik i śmierć; Wiersze z Beskidu (I); Wiersze z Beskidu (II); Obraz i sens; Zdarte okładki.

4. Promień. [Wiersze]. Rys. ... Wwa: [wyd. J. Śpiewak] 1984, [3] k.

Druk bibliofilski.

5. Anioł z ognia i lodu. [Proza poetycka]. Kr.: WL 1986, 85 s.

6. Światło jedynomyślne. [Wiersze]. Wwa: PIW 1990, 85 s.

7. Kamień graniczny. Wwa: Latona 1994, 514 s. Rozważania dot. zagłady Żydów w czasie II wojny światowej. — Zawiera części: Puste magie; Trzy traktaty; Zdania z getta. Nagroda im. K. Pruszyńskiego przyznana przez Polski PEN Club w 1995.

8. Nawrócenie Maxa Jacoba. [Wiersze]. Red. i wybór: K. Karasek. Wwa: Przedświt 1994, 124 s.

Zawiera wybór utworów z poz. 1-3, wiersze nowe w cyklach: Dziennik istniejącego; Wiersze miejskie, — oraz poemat Syrnix.

9. Poematy biblijne. Wwa: Historia Pro Futuro 1995, 98 s.

Zawiera m.in. poematy: Wiersze pod krzyżem; Tear antychrysta.

Prace redakcyjne

1. A. Kamieńska: Do źródeł. Psalmi i inne przekłady poetyckie. Wybór i oprac.: M. Babraj, ... Pośl. ... Pozn.: W drodze 1988, 167 s.

2. Czarno-białe rysunki. Wybór wierszy. Wyboru dokonali: I. Smolka i ... Słowo wstępne: I. Smolka. Pośl.: T. Gierymski. Częstochowa: Ośrodek Promocji Kultury „Gauze Mater” 1995, 94 s.

3. K.K. Baczyński: Poezje. Wybór i pośl. ... Wwa: PIW 1996, 504 s.

4. Sovremena polska poezija. [Wyboru dokonał ...]. [Red.:] B. Višinski. [Wstęp:] ... Skopje: Makedonska Revija 1996, 214 s.

Inf. o dokonaniu wyboru P.M.

5. Od początku. Antologia poezji polskiej od średniowiecza do wieku XX. T. 1-2. Ułożył ... Przedm. ... Gdańsk: Marabut 1997, 458 + 484 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996. — P. Matywiecki. *Znak* 1996 nr 3 [dot. poczucia własnej tożsamości zyd. i pol.]. — P. Matywiecki. *Topos* 1996 nr 4 [dot. własnej twórczości poetyckiej].

[Podróż:] M. Plachecki: Smutna Arkadia. *Literatura* 1975 nr 27; L. Szaruga: „Podróż”: Próba komunikacji. *Nadodrże* 1975 nr 25/26. — [Struna:] M. Plachecki: Liryka rozproszonego „ja”. *Tyg. Kult.* 1979 nr 23; K. Roszak: Struna cienia. *Literatura* 1979 nr 31. — [Płanetnik i śmierć:] K. Roszak: Śmierć i ślepy pejzaż. *Literatura* 1981 nr 39; M. Plachecki: Tylko słowami. *Twórczość* 1983 nr 4. — [Światło jedynomyślne:] Z. Bienkowski: Rzecz o negotowości świata. *Tyg. Lit.* 1991 nr 15; S. Jurkowski: Prococtwa nie będzie. *Nowe Książ.* 1991 nr 8. — [Kamień graniczny:] T. Drewnowski: Najnowszy testament. *Polityka* 1994 nr 35 dod.; J. Leociak; B. Umińska: Umarle getto: w nieludzkiej ziemi. *Gaz. Wyborcza* dod. *Gaz. o Książ.* 1994 nr 9; A. Nasilowska: Świadectwo wobec nicości. *Res Publica Nowa* 1994 nr 9; P. Śpiewak; Z. Mikołajko. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1994 nr 55; A. Kowalczykova: Wstyd nieuczestniczenia. *Tyg. Powsz.* 1995 nr 16; M. Strzyzewski: Droga do nikąd; T. Komendant: Nicość. *Twórczość* 1995 nr 2; L. Szaruga: Dotykać Nicości. (Notatki z lektury „Kamienia granicznego”). *Kultura*, Paryż 1995 nr 6. — L. Szaruga: Rozdwojony w sobie. *Nowe Książ.* 1995 nr 3 [rec.: Nawrócenie Maxa Jacoba]. — [Poematy biblijne:] L. Szaruga: Otwieranie księgi. *Sycyna* 1995 nr 24; A. Szymańska: Psalm niesmiertelnego. *Prz. Powsz.* 1995 nr 12; D. Pawelec: Sumienie wersetem przemierzyć. *Nowe Książ.* 1996 nr 2; I. Smolka: Słowo i litera. *Kresy* 1996 nr 25. — [Od początku. Oprac. ...] To nie jest radosne odnowienie. O najnowszej antologii polskiej poezji z T. Fijałkowskim i M. Stalą rozm. A. Franaszek. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 15; R. Matuszewski: Osobista antologia. *Nowe Książ.* 1997 nr 5.

K.B.

MAURER Jadwiga
ur. 1932

Prozaik, historyk literatury.

Urodzona 24 września 1932 w Kielcach w rodzinie nauczycielskiej; córka Barucha Graubarda i Han-

ny z Bochnerów. W czasie okupacji niemieckiej przebywała początkowo w Krakowie i uczyła się w szkole powszechnej. Znalazła się w ostatniej grupie dzieci żydowskich, które konspiracyjna organizacja Wolność, Równość, Niepodległość starała się w ramach akcji „Żegota” przewieźć na Węgry. W trakcie tej podróży dotarła na Słowację, gdzie przez dziesięć miesięcy przebywała w Preszowie pod opieką oo. franciszkanów i uczęszczała do szkoły klasztornej. Wiosną 1945 powróciła do kraju i podjęła naukę w gimnazjum żeńskim w Krakowie. W 1945-46 mieszkała w Gdańsku, gdzie nadal uczyła się w szkole średniej. W 1946 wyjechała na stałe z kraju i zamieszkała w Monachium. Początkowo uczęszczała na różne kursy naukowe na poziomie maturalnym. Następnie na tamtejszym uniwersytecie podjęła studia slawistyczne, ukończone w 1956 doktoratem, na podstawie rozprawy pt. „Das Plusquamperfektum im Polnischen” (promotor prof. E. Koschmieder). W tymże roku wyjechała do Stanów Zjednoczonych i wyszła za mąż za Warren R. Maurera, germanistę. W 1959-65 wykładała jako asystent profesor językoznawstwo słowiańskie i literaturę polską w University of California w Berkeley. Debiutowała w 1960 artykułem pt. „Bolesław Prus und Friedrich Spielhagen. (Zur Problematik der romantischen Liebe in «Lalka» und «In Reih» und «Glieder»)", ogłoszonym w *Die Welt der Slawen* (Wiesbaden, nr 3/4), a w języku polskim w 1964 artykułem pt. „W obronie Przybyszewskiego” na łamach londyńskich *Wiadomości* (nr 8). Rozwijając twórczość literacką i krytyczną publikowała prozę, artykuły i recenzje literackie, m.in. w londyńskich *Wiadomościach* (1964-70, 1972-73, 1977) oraz paryskiej *Kulturze* (1965-69, 1976, 1982, 1985, 1994-96). W 1965-68 była wykładowcą na wydziale slawistyki Indiana University w Bloomington, a następnie podjęła wykłady z językoznawstwa słowiańskiego i literatury polskiej jako full professor w University of Kansas w Lawrence. W 1974-75 była dziekanem wydziału języków i literatur słowiańskich tegoż uniwersytetu. Od 1985 należy do Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Mieszka w Lawrence w stanie Kansas (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. Liga ocalałych. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1970, 240 s.

Zawartość: Biskup; Entuzjastki; Pełnoletność; Podwójne życie; Miejsce, którego nie było na mapie; Nie ma Sieglindy; Spisek; Był sobie dziad i baba; Polska idealna. Nagroda *Wiadomości* w 1970.

2. Podróż na wybrzeże Dalmacji. [Opowiadania]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 117 s.

Zawartość: Area Code 415; Antyjozyczna; Zygmunt; Po egzaminie; Sobowtóry; Ojczyzna; Podróż na wybrzeże Dalmacji.

3. „Z matki obcej...”. Szkice o powiązaniach Mickiewicza ze światem Żydów. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1990, 141 s. Wyd. nast.: Kr.: Fabuss 1996.

Zawartość: Cmentarze mickiewiczologii; Rabin w salonie Wereszczaków; „Z matki obcej...”; Frankistka Celina; Ostatnia myśl Mickiewicza; Posłowie; Wskazówki bibliograficzne.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1997. — Wywiad: Poza etniczne opłotki. Rozm. R. Wasita. *Lit. na Świecie* 1994 nr 1/2.

Pam. Lit., Londyn 1985 t. 9.

T. Nowakowski: Bonjour jeunesse! *Wiadomości*, Londyn 1963 nr 23. — [Liga ocalałych]: Z. Kozarynowa: Prawdopodobność J.M. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 9; M. Kubiak-Zytomirska: Autentyzm z komentarzem. *Tydz. Pol.*, Londyn 1971 nr 20; J. Katz: Kronika straconych — Monachium. *Kultura*, Paryż 1972 nr 6. — [Podróż na wybrzeże Dalmacji]: M.E. Cybulska: Przetrawanie. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 43; A.C. Carls. *World Literature Today*, Norman, Oklahoma 1983 nr 4; R.K. Wilson. *The Polish Review*, Nowy Jork 1984 nr 1/2. — M. Stepien: Tematy żydowskie. *Zdanie* 1984 nr 11 [m.in. o twórczości J.M.]. — [„Z matki obcej...”]: A. Witkowska: Nie liczyłam Żydów w orkiestrze. *Polityka* 1992 nr 44, polem.: J. Maurer, M. Opalska: Trup w szafie wieszca. *Tamże* 1993 nr 5; R. Koropeczki. *The Polish Review*, Nowy Jork 1993 nr 1; J. Ratajczak. *Czas Kult.* 1994 nr 2.

B.D.

MAYENOWA Maria Renata 1910-1988

Pierwotne imię: Rachel.

Podpisywała teksty też: Rachel Kapłanowa.

Teoretyk literatury, filolog.

Urodzona 2 czerwca 1910 w Białymstoku; córka Leona Gurewicza, buchaltera, i Zofii z Boraszów. W czasie I wojny światowej przebywała z rodziną w Charkowie. Uczęszczała do Gimnazjum Humanistycznego D.D. Druskina w Białymstoku. Od 1927 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie. Po uzyskaniu magisterium w 1932, uczyła w Gimnazjum Żydowskiego Centralnego Komitetu Oświaty w Wilnie i równocześnie kontynuowała studia w zakresie filologii polskiej i metodologii nauk humanistycznych. Wyszła za mąż za Jefima Kapłana, przedsiębiorcę, inżyniera. Pierwszą rozprawę naukową pt. „W sprawie tendencji w powieści realistycznej” ogłosiła w 1937 (podp. Rachel Kapłanowa) w książce zbiorowej „Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu”. W maju 1939 uzyskała na USB doktorat na podstawie rozprawy „Zagadnienia kompozycji «Wesela» S. Wyspiańskiego” (promotor prof. Manfred Kridl). Po wybuchu II wojny światowej, w okresie istnienia Republiki Litewskiej, następnie Litewskiej SRR była do czerwca 1941 asystentką na uniwersytecie w Wilnie. Publikowała artykuły w *Prawdzie Wileńskiej* (1941, podp. R. Kapłanowa). Podczas okupacji niemieckiej ukrywała się (mając fałszywe dokumenty) w majątku Antoniny i Tadeusza Czyżowskich, Hryhorowicze na Braclawszczyźnie. W sierpniu 1944 wyszła za mąż za Józefa Mayena,

później dziennikarza radiowego, autora i reżysera słuchowisk radiowych. Po wojnie pracowała początkowo jako bibliotekarka w Bibliotece Miejskiej w Białymstoku. W 1946-49 wraz z mężem, wówczas pracownikiem Ambasady RP, przebywała w Pradze, gdzie zapoznała się z pracami praskiej szkoły strukturalnej. Jesienią 1948 uczestniczyła w organizowaniu Instytutu Badań Literackich (IBL) w Warszawie, w którym w 1949 objęła kierownictwo Zakładu Języka Artystycznego (od 1951 Zakład Historii Języka i Teorii Literatury, od 1955 Dział Teorii Literatury i Zagadnień Języka Literackiego); od 1957 była nadto zastępcą dyrektora IBL do spraw naukowych. Opracowała koncepcję, a następnie kierowała pracami nad „Słownikiem polszczyzny XVI wieku” (od 1949, redaktor naczelny, wyd. od 1966) i „Słownikiem pojęć teoretycznoliterackich” (od 1950), który został następnie przekształcony w wydawnictwo wielotomowe pt. „Poetyka. Zarys encyklopedyczny” (1956-68 redaktor naczelny). W 1950-68 była członkiem komitetu redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*, w którym za inicjowała dział „Zagadnienia języka artystycznego”. Od 1952 wchodziła w skład Rady Naukowej IBL. Należała do komitetów redakcyjnych serii *Biblioteka Pisarzy Polskich* podseria B (1953-72 redaktor naczelny; inicjatorka opracowania „Zasad wydawania tekstów staropolskich”) oraz od 1954 „Słownika języka Adama Mickiewicza” (t. 1-5: N-O, 1962-67). W 1954 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Od tegoż roku prowadziła wykłady na Uniwersytecie Warszawskim (UW), a następnie w 1957-68 pracowała w Katedrze Teorii Literatury tegoż Uniwersytetu. W 1959 zainicjowała w IBL prace nad rejestracją średniowiecznych rękopisów o treści literackiej. Była animatorką badań języka artystycznego oraz prac edytorskich, a także polskich badań nad strukturą tekstu spójnego. W 1960-68 była członkiem komitetu redakcyjnego serii IBL *Historia i Teoria Literatury* podseria B: *Teoria Literatury*. W 1961-62 przebywała w Stanach Zjednoczonych na stypendium Fundacji Forda. W 1962-68 opracowywała dział „Teoria literatury” w *Roczniku Literackim*. W 1966 została powołana do Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN, w lipcu 1968, w atmosferze szykan pomarcowych, zrezygnowała z funkcji zastępcy dyrektora IBL do spraw naukowych, zachowując kierownictwo Zakładu Historii Języka i Form Literackich Instytutu (od 1971 Pracownia Poetyki Teoretycznej i Języka Literackiego). W 1968-72 należała do komitetu redakcyjnego serii *Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej* wydawanej przez Katedrę Teorii Literatury UW oraz IBL. W roku akademickim 1971/72 wykładała na uniwersytecie w Amsterdamie. W 1976 otrzymała tytuł profesora zwyczajnego. W 1978 objęła kierownictwo komite-

tu redakcyjnego edycji „Dzieł wszystkich” J. Kochanowskiego. Po przejściu na emeryturę (w 1980) kontynuowała prace badawcze i redakcyjne w IBL. Była nadal członkiem Rady Naukowej IBL oraz Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. W 1982 otrzymała nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Zmarła 7 maja 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poetyka opisowa. Opis utworu literackiego. Książka pomocnicza dla nauczyciela. Wwa: PZWS 1949, 259 s.

Zawartość: Słowo wstępne; I. O funkcjach języka poetyckiego; II. Elementy poetyckiego języka i sposoby ich organizacji; III. O zagadnieniu kompozycji utworu i rodzajach literackich. — Indeks terminów; Bibliografia.

2. Problematyka stylistyczna staropolszczyzny. Wwa 1953, 23 [właśc. 27] s., powiel. PAN. Materiały Dyskusyjne Sesji Nauk. Odrodzenia, 25-30 X 1953 Wwa. Przedr. nieco zmien. zob. poz. 9.

3. Walka o język w literaturze staropolskiej. Zestawienie bibliogr. wykonały: B. Otwinowska, L. Pszczołowska, J. Puzynina. W: Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia. (Materiały). Oprac.: K. Budzyk, R. Pollak, S. Stupkiewicz. Wwa: PIW 1954 s. 377-458. PAN IBL. Z materiałów Bibliografii literatury polskiej według „Literatury polskiej” G. Korbuta. Wyd. osob. jako wyd. 2 rozszerz. pt. Walka o język w życiu i literaturze staropolskiej, tamże 1955, 212 s. PAN IBL.

4. Mickiewicz a tradycje stylistyczne. Wwa 1955, 61 s., powiel. Materiały Dyskusyjne Komisji Nauk. Obchodu Roku Mickiewicza. PAN Sekcja Historii Literatury i Języka. Przedr. *Pam. Lit.* 1956 z. spec. s. 269-316. Zob. poz. 9.

5. O pewnych różnicach językowych między tekstem wierszowanym a niewierszowanym. [Wwa 1960], 11 s., powiel.

6. O sztuce czytania wierszy. Szkice. Wwa: Wiedza Powsz. 1963, 177 s. Wyd 2 rozszerz. tamże 1967.

Zawartość: Wstęp; Co to jest podmiot liryczny, czyli kto dany wiersz mówi; Formy epickie na usługach liryki; Jak różni ludzie mogą mówić trzynastogłoskowcem sylabicznym; Dwie poezje: Od Mickiewicza do Leśmiana; Poeta bezpośredniości; Poeta trudnej konstrukcji; Jak wielkie tradycje romantyczne żyją we współczesności; Wielcyśmy byli ... Przeciw różnieniu stylistycznym; O grze znaczeń i grze słów; O sprzecznościach niesprzecznych; Zakończenie; Słownik; Wykaz wyjaśnionych terminów.

7. Poetyka teoretyczna. Zagadnienia języka. Wr.: Ossol. 1974, 464 s. *Vademecum Polonisty*. Wyd. 2 uzup. i popraw. tamże 1979.

Zawartość: Od autora; I. Przegląd stanowisk w dziedzinie poetyki; II. Język poezji, język poetycki — dzieje problemu; III. Najogólniejsze założenia i pojęcia; IV. Słownik i gra-

matyka; V. Struktura tekstu; VI. Styl; stylizacja, stylistyka; VII. Wiersz i proza. Organizacja fonematyczna tekstu; Uogólnienia. Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1975.

8. O języku poezji Jana Kochanowskiego. Kr.: WL 1983, 165 s.

Zawartość: O języku Jana Kochanowskiego - próba przybliżeń; Psalm 129 „Saepa expugnauerunt me a iuuentute mea”; Monolog Kasandry; Księgi pierwsze, Pieśń VIII; Modlitwa o deszcz; O świecie renesansowego horacjanizmu.

9. Studia i rozprawy. Wybór i oprac.: A. Axer i T. Dobrzyńska. Wwa: Wydawn. IBL 1993, 417 s. IBL PAN.

Zawartość: T. Dobrzyńska; Maria Renata Mayenowa. - I. Styl a język poetycki: Pojęcie języka poetyckiego i pojęcie stylu; Teoria trzech stylów a możliwości rozwoju form literackich; O współzależności rozwoju języka literackiego i form literackich; W sprawie problematyki stylistycznej staropolszczyzny [poz. 2]; Mickiewicz a tradycje stylistyczne [poz. 4]; Słownik w warsztacie literaturoznawcy; O kilku staropolskich formach ekspresyjnych. Z materiałów „Słownika polszczyzny XVI wieku”; Między symbolem a metaforą; Mitologia słowiańska w polskiej frazeologii poetyckiej; Trochę polemiki: w obronie granic metafory. - II. Znak - znaczenie - typy znaków: O potrzebie rozróżnienia znaczenia i informacji; O przekształcaniach znaków w tekście literackim; Wyrażenia cudzojęzyczne. Przyczynek do badań nad semantyką tekstu poetyckiego. Przel. z franc. D. Urbańska; Porównanie niektórych możliwości tekstów słownych i wizualnych ikonicznych; Zbigniewa Morsztyna „Emblema 102”. Próba ujawnienia znaczeń. - III. Teoria tekstu: Spójność tekstu a postawa odbiorcy; Teoria tekstu a tradycyjne pojęcia poetyki; Teoria tekstu a tradycyjne zagadnienia poetyki; O sentencji jako o początku utworu lirycznego. [Współaut.:] A. Werpachowska. - IV. Struktura i funkcje form wierszowych: Miejsce nauki o wierszu w literaturoznawstwie; O niektórych cechach struktury głoskowej tekstów wierszowanych. [Współaut.:] Z. Kopyczyńska; Miejsce dziesięciogłoskowca w literaturze XVI w. Przyczynek do rekonstrukcji systemu; Stylistyczna motywacja polskiego tonizmu; Z zagadnień semantyki form wierszowych; Organizacja wypowiedzi w tekście dramatycznym. - V. W kręgu przywoływanych tradycji: Rosyjskie propozycje teoretyczne w zakresie form poetyckich (1916-1930); Analiza doktryny stylistycznej Praskiego Koła. - VI. O kształt współczesnej poetyki: O perspektywie poetyki inaczej; Kłopoty współczesnej poetyki. - J. Czachowska; Bibliografia prac M.R.M. za lata 1937-1992.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Język liryki pozytywistycznej. Próba pokazania problematyki. W: Pozytywizm. Cz. 1. Wr. 1950 s. 502-541. - U progu nowych badań nad historią polskiego języka artystycznego. *Pam. Lit. R.* 41: 1950 z. 1 s. 166-183. - Propozycje stylistyczne. Na marginesie radzieckiej dyskusji językoznawczej po artykułach Józefa Stalina. *Pam. Lit.* 1954 z. 1 s. 113-140. - Jeszcze w sprawie polskiego sylabotoniżmu. *Pam. Lit.* 1955 z. 4 s. 469-482. - Problemy i stanowiska w dyskusji o pochodzenie polskiego języka literackiego. W: Pochodzenie polskiego języka literackiego. Wr. 1956 s. 453-471. - Przedmiot i zakres poetyki. *Nauka Pol.* 1960 nr 4 s. 196-205. - Wiersz; Podstawowe kategorie opisu wiersza. Stan badań [oraz] Bibliografia. W: *Rytmika*. Wr. 1963 s. 7-26;

180-211. - Możliwości i niebezpieczeństwa metod matematycznych w poetyce. W: *Poetyka i matematyka*. Wr. 1965 s. 5-20. - Analiza doktryny stylistycznej Bally'ego. W: *Stylistyka Bally'ego*. Wwa 1966 s. 5-24. - O matematyzacji lingwistyki. W: *Podstawowe problemy współczesnej techniki*. T. 12. Wwa 1967 s. 135-162. - Stylistics in Poland. *Style*, Fayetteville 1967 nr 1 s. 159-173. - Konzistentność teksta i primaočeva svijest. [Przeł.] Z. Malić. *Umjetnost Riječi*, Zagrzeb 1969 z. 3 s. 163-177. - Niektóre zagadnienia edytorstwa Reja. W: *Mikołaj Rej*. Wr. 1971 s. 269-283. - Analiza doktryny. W: K. Vossler, L. Spitzer: *Studia stylistyczne*. Wwa 1972 s. 5-28. - An analysis of some visual sings. W: *Strukture of texte and semiotics of culture*. The Hague 1973 s. 197-208. - Diagram, mapa, metafora. *Teksty* 1973 nr 5 s. 45-64. - What do we mean by „a common language”. W: *Woz'mi na radost'*. Amsterdam 1980 s. 9-19. - Struktural thought in Poland. *Russian Literature*, Amsterdam 1983 t. 13 s. 313-331. - Józef Mroziński w dziejach językoznawstwa. W: J. Mroziński: *Dzieła wszystkie*. T. 1. Wr. 1986 s. 20-31. - The linguistic form of Jan Kochanowski's poetry. W: *The Polish Renaissance in its European Context*. Bloomington 1988 s. 343-356. - Roman Jakobson - uczony i człowiek. W: R. Jakobson: *W poszukiwaniu istoty języka*. T. 1. Wwa 1989 s. 5-39. - Wersologia Franciszka Siedleckiego i jej założenia teoretyczne. W: F. Siedlecki: *Pisma*. Wwa 1989 s. 45-72. - Język. W: *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*. T. 1. Wr. 1991 s. 87-109.

Prace redakcyjne

1. M. Rej: *Dzieła wszystkie*. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. IBL PAN. *BPP Ser. B*.

T. 1. Krótka rozprawa między trzema osobami panem, wójtem i plebanem. Oprac.: K. Górski i W. Taszycki. 1953, X, 280 s. *BPP Ser. B*, 1.

T. 4. *Postylla*. Cz. 1. Oprac. (wstęp edytorski, oprac. językowe, objaśn.): K. Górski, W. Kuraszkiewicz; Cz. 2. Wyd. fotograficzne. Naukowa opieka nad fototypią. W: Floryan. 1965, 321 s. + [372] k. *BPP Ser. B*, 14.

2. S. Twardowski ze Skrzypny: *Dzieła wszystkie*. T. 2. *Dafnis w drzewo bobkowe przemieniła się*. Oprac.: R. Pollak, S. Sasaki. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1955, 300 s. PAN IBL. *BPP Ser. B*, 6.

3. *Zasady wydawania tekstów staropolskich*. Projekt. Oprac.: K. Górski, W. Kuraszkiewicz, F. Peplowski, S. Sasaki, W. Taszycki, S. Urbańczyk, S. Wierczyński, J. Woronczak. *Przykłady oprac.* J. Woronczak. Red. ... przy współpracy Z. Florczak. Wr.: Ossol. 1955, 184 s. IBL PAN.

4. K. Budzyk: *Studia z zakresu nauk pomocniczych i historii literatury polskiej*. Red. nauk.: ...

- i A. Piorunowa. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1956, 451 + 380 s. Z prac IBL PAN.
5. Sylabizm. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 3). Praca zbior. pod red. Z. Kopczyńskiej i ... Wr.: Ossol. 1956, 518 s. PAN IBL.
6. M. Dłuska, T. Kuryś: Sylabotonizm. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 4). Pod red. Z. Kopczyńskiej i ... Wr.: Ossol. 1957, 374 s. PAN IBL.
7. Ludzie Oświecenia o języku i stylu. Oprac.: Z. Florczak i L. Pszczołowska pod red. ... T. 1-3. Wwa: PIW 1957, 1958. PAN IBL.
- T. 1. Teksty łac. przeł. T. Brzostowski. Recenzje pijarskie przeł. J. Domański. Wstęp ... 1958, 691 s.
- T. 2. Teksty, franc. wybrał i przeł. S. Gniadek. Teksty niem. wybrał i przeł. J. Czochralski. Teksty łac. przeł. T. Brzostowski. 1958, 726 s.
- T. 3. Słownik. 1957, XII, 1253 s.
8. Odrodzenie w Polsce. Materiały Sesji Naukowej PAN 25-30 października 1953 roku. T. 3. Historia języka. Cz. 1-2. Pod red. ... i Z. Klemensiewicz. Wwa: PIW 1960, 1962, 561 + 566 s. PAN.
9. A. Trzeciecki: Dzieła wszystkie. T. 2. Pisma polskie. Cz. 1. Wstęp, teksty, objaśnienia, indeks wyrazów i form. Oprac. S. Bąk. Oprac. muzykologiczne: Z.M. Szwejkowski; Cz. 2. Reprodukcje fototypiczne. Red. nauk.: H. Barycz przy współpracy ... Wr.: Ossol. 1961, 442 + 114 s. PAN IBL, *BPP* Ser. B, 9.
10. Poetics. Poetyka. Poetika. [T. 1]-2. PAN IBL. [T. 1]. Kom. red.: D. Davie, I. Fonagy, R. Jakobson, D. Lichačev, ..., K. Wyka, S. Żółkiewski. Wwa: PWN 1961, XXIII, 893 s.
- Zawiera rozprawy przedstawione na międzynarodowej konferencji poświęconej zagadnieniom poetyki. Wwa 18-27 VIII 1960.
- [T.] 2. Kom. red.: R. Jakobson, ..., W. Steinitz, K. Wyka, S. Żółkiewski. The Hague: Mouton; Wwa: PWN 1966, [10], 386 s.
11. P. Guiraud: Zarys wersyfikacji francuskiej. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 8. Metryki obcojęzyczne. Cz. 2 z. 3). Red. nauk.: Z. Kopczyńska i ... Wr.: Ossol. 1961, 61 s. PAN IBL.
12. H. Sidorenko: Zarys wersyfikacji ukraińskiej. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 8. Metryki obcojęzyczne. Cz. 2 z. 4). Red. nauk.: Z. Kopczyńska, ... Wr.: Ossol. 1961, 106 s. PAN IBL.
13. Wyrazy polskie w słowniku łacińsko-polskim Jana Mączyńskiego. (Lexicon latino-polonicum ex optimis latinae linguae scriptoribus concinnatum. Regiomonti 1564). Oprac. W. Kuraszkiewicz. Opis bibliogr.: W. Korotaj. Red. nauk. ... Cz. 1-2. Wr.: Ossol. 1962-1963, 290 + 321 s. PAN IBL. *BPP* Ser. B, 12.
14. Wypowiedzi o języku i stylu w okresie staropolskim. (Do połowy XVIII w.). Oprac.: B. Otwinowska, J. Puzynina pod red. ... T. 2. J. Puzynina: Słownik. Wr.: Ossol. 1963, XIV, 841 s. IBL PAN.
15. Strofika. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział III. T. 6). Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1964, 422 s. PAN IBL.
16. Poetyka i matematyka. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1965, 171 s. IBL PAN.
17. J. Lewański: Dramat liturgiczny. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 3. Średniowieczne gatunki dramatyczno-teatralne. Z. 1). Pod red. ... Wr.: Ossol. 1966, 85 s. IBL PAN.
18. Praska szkoła strukturalna w latach 1926-1948. Wybór materiałów. Red. ... Teksty przeł. i komentarzem opatrzył W. Górny. Wwa: PWN 1966, 306 s. Z prac Katedry Teorii Literatury UW i IBL PAN.
19. Słownik polszczyzny XVI wieku. Komitet red.: S. Bąk, S. Hrabec, W. Kuraszkiewicz, ..., S. Rospond, S. Sasaki, W. Taszycki, J. Woronczak. Sekretarz red.: F. Peplowski. Od t. 5 (1971) red. nac. ... Zastępca red. nac.: F. Peplowski. T. 1-24 (Pi-Pniowy). Wr.: Ossol. 1966-1996. IBL PAN.
20. Stylistyka Bally'ego. Wybór tekstów. Przekł. i przyp.: U. Dąbska-Prokop. Red. ... Wwa: PWN 1966, 207 s. Z prac Katedry Teorii Literatury UW i IBL PAN.
21. J. Lewański: Komedia elegijna. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 3. Średniowieczne gatunki dramatyczno-teatralne. Z. 2). Pod red. ... Wr.: Ossol. 1968 s. 91-203. IBL PAN.
22. Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów. Pod red. ... i J. Sławińskiego. Wr.: Ossol. 1968, 223 s. IBL PAN, Katedra Teorii Literatury UW.
23. J. Lewański: Misterium. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 3. Średniowieczne gatunki dramatyczno-teatralne. Z. 3). Pod red. ... Wr.: Ossol. 1969 s. 207-332. IBL PAN.
24. I. Opacki, Cz. Zgorzelski: Ballada. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 7. Nowożytny gatunki fabularne. Cz. 1. Gatunki wierszowane. Z. 1). Red.: ... i Z. Kopczyńska. Wr.: Ossol. 1970, 180 s. PAN IBL.
25. Rosyjska szkoła stylistyki. Wybór tekstów i oprac.: ..., Z. Saloni. Wwa: PIW 1970, 558 s.
26. Sign. Language. Culture. Znak. Język. Kultura. [Komitet red.]: A.J. Greimas, R. Jakobson, ..., S.K. Šaumjan, W. Steinitz, S. Żółkiewski. The Hague: Mouton 1970, XX, 723 s.
- Tytuł również w jęz. franc. i ros.

27. O spójności tekstu. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1971, 205 s. IBL PAN.

28. J. Sambor: Słowa i liczby. Zagadnienia językoznawstwa statystycznego. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1972, 305 s. PAN IBL.

29. K. Vossler, L. Spitzer: Studia stylistyczne. Wybór i oprac.: ..., R. Handke. Wwa: PIW 1972, 394 s.

30. Sz. Szymonowicz: Castus Ioseph. Przekładnia S. Gosławskiego. Oprac.: K. Górski, T. Kaufmanowa. [Wstęp:] J. Axer: Stosunek tekstu Gosławskiego do tekstu Szymonowicza. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1973, 336 s. PAN IBL. *BPP* Ser. B, 21.

31. Semiotyka i struktura tekstu. Studia poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Sławiściów Warszawa 1973. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1973, 374 s. PAN IBL.

32. F. Peplowski: Odczasownikowe nazwy wykonawców czynności w polszczyźnie XVI wieku. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1974, 340 s. PAN IBL.

33. Tekst i język. Problemy semantyczne. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1974, 311 s. PAN IBL.

34. P. Bogatryw: Semiotyka kultury ludowej. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: PIW 1975, 230 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1979.

35. J. Jagiełło: Polska ballada ludowa. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział I. T. 10. Literatura ludowa. Z. 1). Pod red. ... Wr.: Ossol. 1975, 156 s. PAN IBL.

36. Semiotyka kultury. Wybór i oprac.: E. Janus i ... Przedm.: S. Żółkiewski. Wwa: PIW 1975, 499 s. Wyd. 2 tamże 1977.

W wyd. 2 pominięto art.: A. Piatigorski, J. Lotman: Tekst i funkcja; A. Piatigorski: O możliwościach analizy tekstu jako pewnego typu sygnatu.

37. Semantyka tekstu i języka. Praca zbior. pod red. ... Wr.: Ossol. 1976, 296 s. PAN IBL.

38. Z. Bokszański, A. Piotrowski, M. Ziółkowski: Socjologia języka. Red. nauk. ... Wwa: Wiedza Powsz. 1977, 182 s.

39. K. Wilczewska: Z zagadnień słowotwórstwa i semantyki. Analiza XVI-wiecznej rodziny czasownika „bić”. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1977, 92 s. PAN IBL.

40. Tekst. Język. Poetyka. Zbiór studiów pod red. ... Wr.: Ossol. 1978, 342 s. PAN IBL.

Tom poświęcony VIII Międzynarodowemu Kongresowi Sławiściów, Zagrzeb 1978.

41. E. Mielecinski: Poetyka mitu. Przeł. J. Dancygier. Red. nauk. ... Przedm. ... Wwa: PIW 1981, 479 s.

42. J. Kochanowski: Dzieła wszystkie. Wyd. sejmowe. Red. nac.: J. Woronczak. Kom. red.: W. Floryan, K. Górski, W. Kuraskiewicz, T. Wit-

czak. Przewodnicząca zespołu opracowującego ... Wr.: Ossol. 1982-1991. PAN IBL. *BPP* Ser. B.

Tom wstępny: Wprowadzenie wydawnicze do edycji. Oprac.: ... i J. Woronczak oraz M. Kaczmarek i E.[J.] Głębička (informator wersyfikacyjny poezji polskiej i łacińskiej Jana Kochanowskiego). 1983, 218 s. *BPP* Ser. B, 22.

T. 1. Psalterz Dawidów. Cz. 1. Fototypia – transkrypcja. List Jana Kochanowskiego do Stanisława Fogelwедера. Oprac. J. Woronczak; Cz. 4. Melodie na Psalterz polski przez Mikołaja Gomółkę uczynione. Fototypia tekstu. Przygot. do druku M. Perz. 1982, 1983, 472 + 350 s. *BPP* Ser. B, 23.

T. 2. Treny. Oprac.: ... i L. Woronczakowa oraz J. Axer i M. Cytowska. 1983, 239 s. *BPP* Ser. B, 24. Nagroda Funduszu Literatury dla zespołu edytorskiego w 1983.

T. 4. Pieśni. Oprac.: ..., K. Wilczewska przy udziale B. Otwinowskiej oraz M. Cytowska. 1991, 849 s. *BPP* Ser. B, 26.

43. T. Dobrzyńska: Metafora. (Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Dział II. T. 4. Tropy. Z. 1). Red. ... Wr.: Ossol. 1984, 252 s. PAN IBL.

44. B. Uspieński: Kult św. Mikołaja na Rusi. Przeł.: E. Janus, ..., Z. Kozłowska. Red. nauk.: E. Janus, ... Lubl.: Wydawn. KUL 1985, 375 s.

45. R. Jakobson: W poszukiwaniu istoty języka. Wybór pism. Wybór, red. nauk. i wstęp... T. 1-2. Wwa: PIW 1989, 494 + 418 s.

46. F. Siedlecki: Pisma. Zebrali i oprac.: ... i S. Żółkiewski. Wwa: PIW 1989, 707 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1978. — SWPP 1. — J. Czachowska: Bibliografia prac M.R.M. za lata 1937-1992. W: M.R. Mayenowa: Studia i rozprawy. Wwa 1993.

M. Kridl: *The American Slavic and East European Review*, Nowy Jork 1950 t. 9 nr 4 [rec.: Poetyka opisowa]. — [Walka o język w literaturze staropolskiej:] S. Rospond. *Jez. Pol.* 1953 nr 5; T. Witzczak. *Pam. Lit.* 1954 z. 2; J. Damborski: *Slavia* 1957 nr 3. — [O sztuce czytania wierszy:] A. Miedzyrzecki. *Nowe Książ.* 1963 nr 20; Z. Saloni. *Współczesność* 1963 nr 24; [E. Miodońska] E.M. *Ruch Lit.* 1964 nr 2; J. Świech. *Logopedia* 1965 nr 104-106. — [Poetyka teoretyczna:] M. Głowiński. *Literatura* 1975 nr 4; J. Lalewicz; J. Paszek. *Pam. Lit.* 1976 z. 1; Z. Podhajcka. *Teksty* 1977 nr 3. — J. Sławiński. *MRM. Teksty* 1980 nr 2. — S. Żółkiewski: Jubileusz M.R.M. *Biul. Polonist.* 1981 nr 1/2. — [O języku poezji Jana Kochanowskiego:] B. Chodźko: Poezja i język Jana Kochanowskiego. *Mies. Lit.* 1984 nr 10; J. Ślaski: Dwa nowe cochanowiana. *Nowe Książ.* 1984 nr 5. — S. Żółkiewski: *MRM. Pam. Lit.* 1988 z. 4. — J. Antas, S. Balbus: *MRM. Ruch Lit.* 1989 nr 1. — J. Sambor: Profesor M.R.M. *Por. Jez.* 1989 z. 2. — M. Baranowska: Koniec świata; T. Dobrzyńska: *MRM. Teksty Drugie* 1990 nr 2. — T. Dobrzyńska: *MRM. Stud. Semiot.* 1990 t. 16/17. — Z. Florczak, L. Pszczółowska: *MRM. Roczn. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988 wyd. 1990 s. 169-172. — F. Peplowski: *Śp. M.R.M. Jez. Pol.* 1990 t. 70 nr 3/4. — J. Bartmiński: *MRM. Biul. PTJ* [Pol. Tow. Językoznawcze] 1991 z. 43/45. — [Studia i rozprawy:] Z. Kłoch. *Teksty Drugie* 1994 nr 4; J.Z. Lichański. *Nowe Książ.* 1994 nr 11. — Z. Saloni: Wspomnienie o M.R.M. *Polonistyka* 1995 nr 10.

MAYKOWSKI Stanisław

1880-1961

Pseud.: Mieczyk, S.M.; sm; (sm), sm.; Sm.; St.M.; St.Ma; st.mayk.; St. Mayk.; stan. mayk.

Poeta, krytyk teatralny, autor podręczników szkolnych.

Urodzony 18 czerwca 1880 w Oświęcimiu; syn Jana Maykowskiego, urzędnika skarbowego, członka Rządu Narodowego w Warszawie w 1863, później Komisarza Rządu Narodowego dla Galicji Wschodniej, i Leonii Grodkowskiej. Uczył się w Krakowie, najpierw w Szkole św. Barbary, a następnie w Gimnazjum św. Jacka. Po zdaniu matury w 1898, studiował filologię polską i filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim (do 1902 oraz w 1903-04). Był też słuchaczem uniwersytetów we Fryburgu (w Szwajcarii) i we Lwowie. Od 1901 pracował jako zastępca nauczyciela w gimnazjum w Nowym Sączu; w *Sprawozdaniu Dyrekcji Gimnazjum [...] za rok szkolny 1903* zamieścił pierwszy artykuł pt. „O poezji Marii Konopnickiej luźne wrażenia”. W 1903-04 uczył w gimnazjum w Wadowicach, a następnie w IV Gimnazjum we Lwowie. W 1904 rozpoczął twórczość literacką felietonami w *Przebiegu Politycznym, Społecznym i Literackim*. W 1905 ożenił się z Zofią Piotrowicz. Po złożeniu w 1906 egzaminu nauczycielskiego, był nauczycielem w II Gimnazjum w Stanisławowie (1907-08), następnie we Lwowie w VI Gimnazjum, a od 1912/13 w V Gimnazjum. Uczył też w innych szkołach państwowych i prywatnych. Równocześnie zajmował się twórczością literacką i dziennikarską. Wiersze, artykuły oraz liczne recenzje teatralne publikował zwłaszcza w czasopismach lwowskich, w *Stowie Polskim* (1907-11; podp. też: sm., (sm), S.M., St. Mayk.), *Gazecie Porannej i Wieczornej* (1911-14), natomiast poszczególne wiersze także w *Krytyce* (1909, 1914), *Lamuse* (1911-12), *Tygodniku Ilustrowanym* (1913-14). W 1914, oskarżony o bluźnierstwo w wierszu „Ojczyzna nasza”, ogłoszonym w *Gazecie Porannej i Wieczornej*, został zawieszony w obowiązkach nauczyciela; śledztwo sądowe przerwał wybuch I wojny światowej. Jeszcze w czasie jej trwania powrócił do szkolnictwa i uczył w lwowskiej Państwowej Szkole Przemysłowej. Równocześnie pracował jako dziennikarz. W 1919-20 był recenzentem teatralnym w *Gazecie Porannej i Wieczornej*. W 1920 był redaktorem naczelnym pisma obrazkowego dla młodzieży szkolnej pt. *Latorośle*. W tymże roku został kierownikiem literackim *Słowa Polskiego*, w którym publikował stałe recenzje teatralne (1921-22), a także wiersze i felietony polityczne (do 1933). Poszczególne wiersze zamieszczał też m.in. w pismach *Ponowa* (1921-22) i *Skamander* (1921). W 1920 został sekretarzem Zarządu Lwowskiego ZZLP. Około 1922 przeniósł się na półtora roku do Poznania, gdzie objął kierownictwo literackie *Kuriera Po-*

znańskiego. Wykładał również w Szkole Dramatycznej, a także był współzałożycielem i kierownikiem artystycznym Teatru im. H. Modrzejewskiej. Po powrocie do Lwowa nadal uczył w VI Gimnazjum im. S. Staszica, a następnie w II Gimnazjum im. K. Szajnochy, nadto prowadził teatr eksperymentalny „Semafor” oraz był kierownikiem literackim w Konserwatorium Muzycznym. Od 1925 na zlecenie Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich opracowywał, razem z Juliuszem Balickim, podręczniki szkolne do nauki języka polskiego, układając je z opowiadań i wierszy zamawianych u najwybitniejszych polskich pisarzy; sam też był autorem wielu tekstów. W tym czasie był również dyrektorem prywatnego Gimnazjum im. H. Jordana we Lwowie. W 1935 za szerzenie zamiłowania do literatury polskiej otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL. Przed 1939, na własną prośbę, przeszedł na emeryturę. Podczas II wojny światowej przebywał w Brzuchowicach pod Lwowem; w czasie okupacji niemieckiej był dyrektorem tajnego gimnazjum. W 1946 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wyjechał do Żąbkowic Śląskich, gdzie uczył (do 1948) w Gimnazjum i Liceum im. Władysława Jagiełły oraz w Gimnazjum i Liceum dla Dorosłych. W 1948 zamieszkał w Krakowie i pracował w szkolnictwie zawodowym do 1950 (m.in. był nauczycielem w Państwowym Liceum Przemysłu Węglowego oraz w Państwowej Szkole Górniczo-Hutniczej). Zmarł 29 marca 1961 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Maria Konopnicka. Monografia]. Powst. ok. 1907. Druk fragm.: Lud w poezji M. Konopnickiej. *Lud* 1906 t. 12 s. 138-182, 196-211; O chłopkim eposie Konopnickiej. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 3 s. 38-73, 304-351; Ustęp z monografii pt. Maria Konopnicka. W: *Spraw. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego Z. Strzałkowskiej*. Lw. 1907 s. 1-31.

2. „Anhell” Słowackiego w świetle najnowszych badań krytyczno-literackich. *Spraw. Dyr. C.K. Gimnazjum VI we Lwowie za r. szkolny 1908/9*. Wyd. osob. Lw.: Księg. Pol. B. Połoniczeko 1909, 79 s.

3. Dziewczyna z tęczę. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1913.

Inf. L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971.

4. Pocałunek szczęścia. Dramat prawie realizacyjny w 4 aktach. Praprem. Lw., T. Mij. 1913.

5. Wieczorem. Bajka kuchenna w 3 akcjach z prologiem i epilogiem. Lw.: Odrodzenie 1926, 40 s. Praprem. Lw., T. Praski 1932.

6. Śpiew o wydrze. [Poemat]. Lw.: Ossol. 1931 [antydat. 1930], 46 s.

Na motywach „Pamiętników” J.Ch. Paska.

7. Chłopczy z Psocinka. Wesoła powiastka. [Dla dzieci]. Lw.: M. Kowalski 1944, 55 s.

8. Pieśń o Okpiświacie. [Opowieść wierszowana dla dzieci]. Kr.: WL 1966, 62 s.

9. Kaczka pstra dziatki ma. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: WL 1968, 54 s.

Nadto w rkpis: Domy i dymy. Pamiętniki. Powst. ok. 1960. [Inf. PSB].

Nadto tekst w oprac. muz.: Wóz. [Muz.:] K. Mrowiec. Słowa ... Kr.: PWM 1963, 22 s.

Podręczniki szkolne oprac. wspólnie z J. Balickim, z wyjątkiem poz. 11, 12.

1. Kraj lat dziecińczych. Pierwszy rok nauki języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących. Lw.: Ossol. 1926, 384 s. + Uwagi informacyjne [...], 15 s. Wyd. nast. tamże: 1927, 1931, 1932.

2. Będziem Polakami. Drugi rok nauki języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących. Lw.: Ossol. 1928, 485 s. + Uwagi informacyjne [...], 14 s. Wyd. nast. tamże 1932.

3. Miej serce. Trzeci rok nauki języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących. Lw.: Ossol. 1930, 464 s. + Uwagi informacyjne [...], 11 s. Wyd. nast. tamże 1931.

4. Mówią wieki. Czwarty rok nauki języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących. Lw.: Ossol. 1931, 493 s. Przedr. zob. poz. 7 (cz. 4).

5. Literatura polska dla klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących. T. 1. Lw.: Ossol.

Cz. 1. Wypisy z literatury polskiej. Od początków piśmiennictwa do końca rządów Stanisława Augusta. 1932 [właśc. 1933], 303 s.

Cz. 2. J. Kleiner: Zarys dziejów literatury polskiej. T. 1. Od początków piśmiennictwa do końca rządów Stanisława Augusta. 1932.

Cz. 3. Materiały do literatury polskiej. Od początków piśmiennictwa do końca rządów Stanisława Augusta. 1932 [właśc. 1933], 303 s.

6. Literatura polska dla klasy I liceów ogólnokształcących.

Cz. 1. Wypisy z literatury polskiej. T. 1. Od początków piśmiennictwa do powstania listopadowego. Lw.: Ossol. 1938, 520 s. Wyd. nast. Bukareszt 1942 [masz. powiel.]; wyd. 2 Jerozolima 1943, tamże 1947.

Cz. 2. J. Kleiner: Zarys dziejów literatury polskiej. T. 1. Od początków piśmiennictwa do powstania listopadowego; A. Brückner: Zarys dziejów języka polskiego do r. 1830. Lw.: Ossol. 1938, 370 s.

Cz. 3. Z. Alexandrowicz: Materiały pomocnicze do literatury polskiej. T. 1. Od początków piśmiennictwa do powstania listopadowego. Lw.: Ossol. 1938, 183 s.

Z przygotowywanego do wydania tomu 2 ukazała się jedynie w 1939 cz. 2 w oprac. J. Kleinera i A. Brücknera.

7. Mówią wieki.

Cz. 1. Pierwszy rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Lw.: Ossol. 1933, 328 s. Wyd. nast. z podtyt.: Podręcznik do nauki języka polskiego dla I klasy gimnazjalnej; tamże 1937; Z. 1-6. Bukareszt: Obywatelski Kom. Pomocy i Opieki nad Uchodźcami w Rumunii 1941; uzup. Ł. Kurdybacha Jerozolima: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol 1943, tamże 1946; Bari 1946 [masz. powiel.]; [Kr. 1945, masz. powiel.].

Cz. 2. Drugi rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Lw.: Ossol. 1934, 379 s. Wyd. nast. z podtyt.: Podręcznik do nauki języka polskiego dla II klasy gimnazjalnej; tamże 1938; Z. 1-13. Bukareszt: Obywatelski Kom. Pomocy i Opieki nad Uchodźcami w Rumunii 1941; Jerozolima: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol. na Wschodzie 1943; Jerozolima: Interim Treasury Committee for Polish Question-Educational Branch 1946; Bari 1946 [masz. powiel.]; uzup. według obowiązującego programu F. Bielak Kr. 1946.

Cz. 3. Trzeci rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Lw.: Ossol. 1935, 511 s. Wyd. nast. z podtyt.: Podręcznik do nauki języka polskiego dla III klasy gimnazjalnej; Lw.: Ossol. 1935 [właśc. 1939]; Z. 1-10. Bukareszt: Amer. Komisja Pomocy Polakom 1941; Jerozolima: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol. na Wschodzie 1943, tamże 1946; Bari 1946 [masz. powiel.].

Cz. 4. Czwarty rok nauki języka polskiego w gimnazjach. Lw.: Ossol. 1936, 491 + 36 s. Wyd. nast. z podtyt.: Podręcznik do nauki języka polskiego dla IV klasy gimnazjalnej; Z. 1-7. Bukareszt: Amer. Komisja Pomocy Polakom 1941; uzup. Ł. Kurdybacha Jerozolima: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol. na Wschodzie 1943; Bari: Sekcja Wydawn. 1946 [masz. powiel.]; Jerozolima: Interim Treasury Committee for Polish Question-Educational Branch 1947.

Wybory z podręczników: Mówią wieki. Wyciąg z podręcznika do nauki języka polskiego w gimnazjach. W oprac. Komisji Podręcznikowej. Pozn. 1945. – Wybrane czytanki z „Mówią wieki”. Lubl. 1946 [masz. powiel.].

8. Pieśń o ziemi naszej. Piąty rok nauki języka polskiego w szkołach powszechnych. Lw.: Ossol. 1933, 292 s. Wyd. nast. z podtyt.: Podręcznik do nauki języka polskiego dla V klasy szkół powszechnych. Wyd. tamże 1937, 320 + 20 s.

9. Okno na świat. Szósty rok nauki języka polskiego w szkołach powszechnych. Lw.: Ossol. 1934, 372 + 28 s. Wyd. nast. z podtyt.: Podręcznik do nauki języka polskiego dla VI klasy szkół powszechnych. Wyd. tamże 1937; uzup. Ł. Kurdybacha Jerozolima: Komisja Regulaminowo-Wydawn. Armii Pol. na Wschodzie 1943; Bari: Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1945 [masz. powiel.]; Jerozolima:

Interim Treasury Committee for Polish Question-Educational Branch 1946.

10. Niesiemy plon. Siódmy rok nauki języka polskiego w szkołach powszechnych. Lw.: 1935, 448 + 32 s.

11. Światło w chacie. Podręcznik do nauki języka polskiego dla klasy 4 szkół powszechnych 1 stopnia. [Współaut.:] B. Kubski, J. Dańcewiczowa. Lw.: Ossol.

Kurs A. 1936, 343 s.

Kurs B. 1937, 276 s. Wyd. nast.: 1938, 1939.

Kurs C. 1937, 399 s. Wyd. nast.: 1938, 1939.

12. Wieś w słońcu. Podręcznik do nauki języka polskiego dla VI klasy szkół powszechnych 2 stopnia. [Współaut.:] B. Kubski. Lw.: Ossol.

Kurs A. 1938, 387 + 15 s. Ćwiczeń.

Kurs B. 1937, 363 + 19 s. Ćwiczeń.

13. Mówią wieki. Podręcznik do nauki języka polskiego [...]. Oprac.: Z. Alexandrowicz i Sz. Zimner. Lw.: Ossol.

dla II klasy gimnazjum kupieckiego. 1938, 352 + 43 s.

dla III klasy gimnazjum kupieckiego. 1939, 483 + 43 s.

14. Młode listki. Podręcznik do nauki języka polskiego dla IV klasy szkół powszechnych miejskich. Powst. 1939.

Rkps w posiadaniu rodziny.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1948. — SWPP 1. — PSB (R. Skreś). — RL 1961 (P. Grzegorzcyk).

M. Mazanowski. *Bibl. Warsz.* 1905 z. II [rec.: O poezji Marii Konopnickiej luźne wrażenia]. — M. Kridl. Krytyka. *Książka* 1910 nr 1 [rec.: „Anelli” Słowackiego w świetle najnowszych badań krytyczno-literackich]. — A. Bednarowski. *Kwart. Klasyczny* 1931 nr 1 [rec. oprac.: Mówią wieki]. — J. Zaremba. *Polonista* 1931 z. 3 [rec. oprac.: Kraj lat dziecińczych; Bedziem Polakami; Miej serce]. — [Mówią wieki. Oprac. ...] J. Zaremba. *Polonista* 1932 z. 3; J. Birkenmajer. *Polonista* 1933 z. 5/6; B. Dankowski. *Polonista* 1935 z. 1; L. Sienkiewicz. *Polonista* 1935 z. 4; S. Turowski. *Polonista* 1935 z. 2. — J. Parandowski. *S.M. Prz. Kult.* 1961 nr 37, przedr. w tegoż: *Szkice*. Wwa 1968. — W. Frantz. Odfamki wspomnień przez przetok pamięci przesiarynych. Kr. 1972 [m.in. o S.M.].

K.B.

MAĆZKA Józef 1888-1918

Poeta.

Urodzony 2 czerwca 1888 w Zaleszanach pod Sandomierzem; syn Franciszka Maćzki, dzierżawcy ziemskiego, powstańca z 1863, i Heleny Zofii z Ambroziewiczów. Dzieciństwo spędził w Lubowierzy, niedaleko Oleszyc. Uczęszczał do V Gimnazjum we Lwowie, skąd w 1902, po śmierci ojca, przeniósł się do gimnazjum w Sanoku. Od 1905 kontynuował naukę w II Gimnazjum w Rzeszowie.

W tym okresie zaczął pisać pierwsze wiersze (nie ogłoszone drukiem). W 1907 zdał maturę i podjął studia inżynierskie na Politechnice Lwowskiej. Równocześnie pracował zarobkowo, m.in. w dyrekcji kolei we Lwowie. Po wybuchu I wojny światowej, wstąpił do Związku Strzeleckiego we Lwowie, a następnie zgłosił się ochotniczo do organizowanych tamże Legionów Polskich. Służył w 2. szwadronie jazdy, skierowanym w końcu września 1914 w Karpaty, do północno-wschodnich Węgier. Po bitwie pod Mołotkowem (29 października 1914) awansował do stopnia kaprała. W listopadzie tegoż roku został przeniesiony wraz z całym plutonem, który uzyskał status sztabowego, do Komendy Legionów; od tej pory pełnił obowiązki łącznika. Brał udział w kampanii karpackiej II Brygady. Debiutował jako poeta na początku 1915 roku wierszem pt. „Na pożegnanie”, ogłoszonym na łamach *Głosu Rzeszowskiego* (nr 1). Pozostając cały czas w służbie czynnej, rozwijał twórczość poetycką; jego liryki o tematyce legionowej i patriotycznej były znane i śpiewane przez żołnierzy, zamieszczał je także m.in. w czasopiśmie *Czas* (1915-16), *Dziennik Narodowy* (Piotrków Trybunalski, 1915-17), *Gazeta Polska* (Dąbrowa Górnicza, 1915-16), *Głos Narodowy* (1915-16), *Naprzód* (1915-16), *Nova Reforma* (1915-18), *Wiedeński Kurier Polski* (1915-17), *Wiadomości Polskie* (Piotrków Trybunalski, 1916-18). W marcu 1915 dotarł do Kołomyi i w randze wachmistrza objął dowództwo plutonu sztabowego. Uczestniczył w prowadzonej przez II Brygadę letniej batalii na pograniczu Besarabii i Bukowiny (w sierpniu 1915 został chorążym). Jesienią tegoż roku walczył na Wołyniu. W październiku 1916 awansował do stopnia podporucznika. W styczniu 1917 został przeniesiony do 2. Pułku Ułanów wchodzącego w skład II Brygady. Na początku 1918 znalazł się w Synowódzku pod Stryjem. Przyłączył się do żołnierzy II Brygady, którzy wypowiedzieli posłuszeństwo Austrii. Internowany w połowie lutego, w końcu miesiąca zdołał zbiec z obozu w Synowódzku i dołączyć 20 marca do reszty II Brygady. Uczestniczył w bitwie pod Kaniowem (11 maja 1918), gdzie dostał się do niewoli niemieckiej. Po ucieczce, podjął w czerwcu tegoż roku tajną działalność pod rozkazami Komendy Naczelnej 3. Polskiej Organizacji Wojskowej na Ukrainie, m.in. organizował poszukiwania poszczególnych legionistów i ich przerzuty do dywizji gen. Lucjana Żeligowskiego na Kubaniu. W sierpniu 1918 (w stopniu porucznika) sam dotarł na Kubań i został wysłany z misją wojskową w rejon działania białogwardyjskiej armii gen. Michaiła Aleksiejewa na Kaukazie Północnym. W czasie podróży zachorował na cholera. Zmarł 2 lub 6 września (wg innych źródeł października) 1918 w Paszkowskiej

Stanicy pod Jekaterynodarem (obecnie Krasnodar) i tam został pochowany; w listopadzie 1933 jego prochy sprowadzono do Polski i złożono na Cmentarzu Wojskowym (obecnie Cmentarz Komunalny) na Powązkach w Warszawie. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Walecznych i Krzyżem Niepodległości.

TWÓRCZOŚĆ

1. Starym szlakiem. [Wiersze]. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN [Nacz. Kom. Nar.] 1917, 127 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z przedm. J.A. Teslara Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1933; tamże: wyd. 3 z przedm. J.A. Teslara. Nieznany wierszami poety uzupeł. i wstęp napisał P.J. Hausvater. 1934, 208 s., też wyd. 4 1938.

Zawiera m.in. cykl: Starym szlakiem; Wam; Cieniom poległych; Rozkaz; Zwiastun; Kiedys.

Wyd. osob. wiersza w oprac. muz.: W krwawym bitwy majestacie. [Muz.:] Z. Pomarański. Wwa: GKW [Gł. Kom. Wojsk.] 1938, 10 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (R. Lubas). — LP (R. Lubas).

C. Jellenta: „Starym szlakiem” J.M. Ryduan 1919 z. 1/2. — B. Pochmarski: Cieniom s.p. J.M., poety Legionów, oficera Brygady Karpackiej. *Hasto* 1931 nr 29. — Z. Jarosz: Reminiscencje z lektury. *Kuz. Młod.* 1932 nr 3. — A. Bogusławski: J.M. *Kur. Warsz.* 1933 nr 331. — B.W. Lewicki: Uczcijmy serce Poety... *Legion* 1933 nr 1-2. — R. Marwicz: J.M. *Kur. Lit. Nauk.* 1933 nr 38. — Z. Nowakowski. *Il. Kur. Codz.* 1933 nr 329. — P.J. Hausvater; J.A. Teslar. W: J. Mączka: Starym szlakiem. Wyd. 3. Wwa 1934. — K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1935 nr 27. — J. Kaden-Bandrowski: J.M. (1888-1918). W te goż: Wspomnienie i nadzieje. Wwa 1938. — J. Myjak: Poeta legionowego czynu. *Profile* 1988 nr 6. — I. Maciejewska: Pożegnanie czynu niepodległościowego. W teże: Rewolucja i niepodległość. Kielce 1991, *passim*.

B.T.

MĄCZYŃSKA Maria

zob. CZESKA-MĄCZYŃSKA Maria

MEISSNER Janusz
1901-1978

Pseud.: F.L. Herbert, Flight-Lieutenant Herbert; Flight Lt. Herbert; Herbert; J.M.; Leutnant Herbert; Lieut. Herbert; Löjtnant Herbert; Lt. J.M. Herbert; P. Herbert; por. H.; Por. Herbert; Porucznik Herbert; Porucznik J.M. Herbert. Prozaik.

Urodzony 21 stycznia 1901 w Warszawie; syn Jana Wiktora Meissnera, artysty rzeźbiarza i medaliera, i Anny z domu Braun. Uczył się najpierw przez dwa lata w prywatnej szkole Henryka Rygiera w Grodzisku Mazowieckim, a następnie uczęszczał do Gimnazjum im. S. Staszica w Warszawie. Należał do ZHP. W 1916 opuścił gimnazjum i podjął naukę w Szkole Mechaniczno-Technicznej H. Wawelberga i S. Rotwanda. W październiku 1917 wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej. W paź-

dzierniku 1918 wyjechał do Lublina i rozpoczął ochotniczą służbę wojskową w 2. Eskadrze Lotniczej. W 1919 pełnił funkcję podoficera technicznego i magazyniera w 7. Eskadrze Lotniczej we Lwowie oraz ukończył pierwszy kurs Krakowskiej Szkoły Pilotów. W 1920 został przeniesiony do Wyższej Szkoły Lotniczej w Ławicy pod Poznaniem i został mianowany pilotem; ukończył też kurs w Oficerskiej Szkole Obserwatorów Lotniczych w Toruniu. Wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej w Toruńskiej Eskadrze Wywiadowczej; zdemobilizowany w lutym 1921, wstąpił do Oddziałów Destrukcyjnych Górnego Śląska i brał udział w trzecim powstaniu śląskim jako dowódca grupy „Południe”. W 1922 ożenił się ze Stanisławą Jajkowską, pracownikiem Banku Polskiego (zmarła tragicznie w 1924). W tymże roku został przyjęty do wojska i wcielony do 12. Eskadry 1. Pułku Lotniczego w Warszawie. W 1923 odbył kurs szkoleniowy przy Szkole Podchorążych oraz podjął studia w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. W 1924 przzeniósł się do Bydgoszczy na stanowisko instruktora pilotażu w 3. Eskadrze 11. Pułku Myśliwskiego. W 1925 ożenił się z Zofią Cichocką (rozwód 1939). W tymże roku debiutował wierszem pt. „Lotnicy”, opublikowanym w poznańskim czasopiśmie *Lotnik* (nr 16); w 1927 ogłosił pierwsze opowiadania o tematyce lotniczej pt. „We mgle” i „Biały reporter”, na łamach pisma *Na fali* (nr 1). Utwory prozą zamieszczał też w *Naokoło świata* (1927-36, z przerwami). Przeniesiony w 1928 do Departamentu Aeronautyki w Warszawie na stanowisko referenta prasowego, pełnił zawodową służbę czynną w lotnictwie polskim; był kolejno dowódcą grupy szkoleniowej, a od 1931 szefem pilotów Eskadry Pilotów w Centrum Wyszakolenia Oficerów Lotnictwa w Dęblinie, w 1933 awansowany do stopnia kapitana, został dowódcą eskadry i instruktorem szkolnictwa pilotów w Dywizjonie Myśliwców w 2. Pułku Lotniczym w Krakowie. Wielokrotnie odnosił sukcesy w zawodach lotniczych (m.in. urządzonych z okazji olimpiady w Berlinie w 1936, piąte miejsce). Równocześnie rozwijał twórczość literacką. Opowiadania i artykuły o tematyce lotniczej ogłaszał zwłaszcza w *Kurierze Warszawskim* (1928-37), *Świecie* (1928-34), *Tęczy* (1928-32), *Żołnierzu Polskim* (1929-36), *Skrzydlatej Polsce* (1930-35, z przerwami; podp. też J.M.), *Tygodniku Ilustrowanym* (1930-35), w *Polsce Zbrojnej* (1934-37). W 1931 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Należał do Polskiego PEN Clubu. W 1936 rozpoczął współpracę z Polskim Radiem w Krakowie, w charakterze sprawozdawcy; przygotowywał audycje o tematyce lotniczej oraz pisał słuchowiska. W 1937-39 wchodził w skład komitetu redakcyjnego tygodnika *Młody Zawodowiec*, w którym publikował nowele i artykuły (podp. też

J.M.). Był działaczem Aeroklubu RP (otrzymał odznakę „Zasłużony Działacz Lotnictwa Sportowego”), Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Związku Łowieckiego. 31 lipca 1939 został ze względów zdrowotnych przeniesiony w stan spoczynku. W tymże roku ożenił się z Krystyną Krupińską, romanistką. Po wybuchu II wojny światowej otrzymał przydział do Bazy Lotniczej w Dęblinie; brał udział w kampanii wrześniowej 1939. Następnie przedostał się do Rumunii, gdzie został internowany; na początku 1940 był kolejno delegatem Funduszu Pomocy w ambasadzie brytyjskiej i oficerem w ataszacie wojskowym RP w Bukareszcie. 16 maja dostał się do Centrum Wyszkożenia Lotnictwa Polskiego w Lyonie. Po klęsce Francji ewakuował się przez Hiszpanię do Anglii i przebywał w bazie Polskich Sił Powietrznych (PSP) w Blackpool. Założył tu, wspólnie z lotnikami Zygmuntem Wasilewskim i Arturem Horowiczem, prywatne piśmiśko satyryczne *Polish Spitfire*; za wierszyk o Royal Air Force (RAF; w nr 1 z 5 września) został umieszczony w obozie dla oficerów wyłączonych ze służby czynnej w Rothesay na wyspie Bute. W grudniu 1940 z polecenia władz zorganizował Wojskową Rozgłośnię Radiową przy Biurze Propagandy Naczelnego Wodza i objął kierownictwo tej placówki. Nie dopuszczony do służby w powietrzu ze względu na zły stan zdrowia (przebył malarie) został lotniczym korespondentem wojennym. Od 1942 do czerwca 1943 był dyrektorem Polskiego Radia w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji w Londynie, a następnie kierownikiem programu. W 1942-45 zamieszczał w radiu brytyjskim BBC około 100 reportaży z życia wojska polskiego i lotnictwa pt. „Porucznik Herbert relacjonuje”. Współpracował z polskimi czasopismami emigracyjnymi, m.in. z wydawanymi w Londynie *Wiadomościami Polskimi* (1941-43; też pod pseud.: Löjtnant Herbert, Porucznik Herbert), *Polską Walczącą* (1941-42) i *Nową Polską* (1942-45; podp. też Porucznik Herbert). Od 1944 (w stopniu podpułkownika) pełnił funkcję szefa Wydziału Propagandy, Prasy i Informacji PSP. W 1946 powrócił do kraju i zamieszkał w Zakopanem. Kontynuował twórczość literacką, publikując opowiadania, artykuły i wspomnienia, m.in. w *Przekroju* (1945-57; podp. też Porucznik Herbert), *Dzienniku Polskim* (1946, tu m.in. cykl pt. „Listy z Londynu”), *Żołnierzu Polskim* (1946-49, 1953, 1958-59; podp. też Porucznik Herbert) oraz w *Skrzydlatej Polsce* (1947-48, 1956-57). W 1954 został wybrany do MRN w Zakopanem. W 1955 przeniósł się na stałe do Krakowa. W 1970-78 pełnił funkcję prezesa Klubu Twórców Lotniczych. Za fakoskztałt twórczości literackiej otrzymał w 1973 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (1920, 1922), Śląską Wstęgą Waleczności

i Zasługi (1921), Krzyżem Virtuti Militari V klasy (1922), Krzyżem Niepodległości z Mieczami (1931), Srebrnym (1937) i Złotym (1953) Krzyżem Zasługi, Krzyżem Oficerskim (1955) i Krzyżem Komandorskim (1967) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1959) i I klasy (1977), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977). Zmarł 28 lutego 1978 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hangar nr 7. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Groszowa 1927, 160 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. *Echa Pol.* 1932; Wwa: Bibl. *Kur. Pol.* 1938, tamże [ok. 1938].

Zawartość: Hangar nr 7, We mgłę; Biały reporter; Przyszko-dy lotu; Czerwone widmo; Znikające lotnisko; Koncern Koszuta.

2. Eskadra. [Powieść]. *Gaz. Lwow.* 1928 nr 70-120. Wyd. osob. Wwa: Rój 1928, 65 s. Wyd. nast.; tamże 1938; z podtyt.: Opowieść o wojnie polsko-sowieckiej 1920 r. Wwa: Return 1991, 130 s. Przedr. zob. poz. 57. Por. poz. 8.

3. Legenda Montpelier. [Opowiadanie]. *Ilustracja* 1928 nr 11-15. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Groszowa [1928], 31 s. Wyd. nast. łącznie z: P. de Ketchiva: Tajemnice Monte Carlo. Pamiętniki króla krupierów; poz. 4; Ch.G. Norris: Idealny mąż; J. Hopper: Mrówki; Wwa: Bibl. Groszowa 1928, 142 s.

4. Pech. [Opowiadanie]. *Ilustracja* 1928 nr 16-20. Wyd. osob. łącznie z: J. Hopper: Mrówki; M. Foster: Hańba pani Redmand. Wwa 1928. Przedr. zob. poz. 3.

5. Skok przez Atlantyk. [Opowiadania]. Wwa: Bibl. Groszowa [1928], 148 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. *Kur. Pol.* 1933; Tor.: Bibl. *Gaz. Pom.* 1938.

Zawartość: Skok przez Atlantyk; Sznur peret; Samolot Lecar-te'a; Wiedźma.

6. [Cztery tysiące trzysta] 4300 km. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1929, 237 s.

Zawartość: 4300 km; Kurier świetlny; Deszcz; Katastrofa w Montpelier [poz. 3]; Czerwona jaszczurka; Morane nr 50, 19; Kanalia; Ola; Dzwon z Lamartin; La donna é mobile. Adapt. radiowa opowiadania pt. Dzwon z Lamartin: Radio 1936.

7. Szkoła orłat. Powieść. *Tęcza* 1929 nr 12-52. Wyd. osob. Wwa: Rój 1930, 288 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1934, wyd. 3 1936, wyd. 4 1937, wyd. 5 1938; wyd. 8 [!] popraw. Edinburgh: Składnica Księg. 1944; Kat.: AWIR 1948; Pozn.: WP 1957, wyd. 2 tamże 1960; Kr.: KAW 1985; wyd. 3 [!] Wwa: Zrzesz. Księgarstwa 1985; Wwa: Iskry 1988. Przedr. zob. poz. 57.

Wyd. 8 podp.: Porucznik Herbert. — Cz. 2 zob. poz. 25. Przekł. franc.: L'école des aiglons. [Przeł.] R. Rosciszewska. Paris 1939, wyd. nast. tamże: 1940, 1942, 1946, 1950, Bruges 1952, — flamandzki: De vliegschool der adelaars. [Przeł.] J. Vikings. Brugge-Brussel 1945.

8. Gwiazdzista eskadra. Dramat lotniczy. Scenariusz ... Dialogi: Z. Lasocki. Reż.: L. Buczkowski. Ekran. 1930.

Scenariusz oparty na powieści *Eskadra* [poz. 2].

9. Licznik z czerwoną strzałką. Nowele lotnicze. Lw.: Książ.-Atlas 1931 [antydat. 1930], 165 s.

Zawartość: Nieznany bohater; Przesyłka z Khartumu; L'oiseau blanc; Polnisches Flugwetter; Czwarta koperta; Dziwny pasażer; Śmierć lodowa; Licznik z czerwoną strzałką; Błagier; Ostatni lot; As.

10. Rekord. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 173 s.

Zawartość: Rekord; Różowa perełka; Wróżba; Mniszka z Monte Benito; Ostatnia wyprawa prof. Risoera; Przez radio; Pilot, jakich mało; Pod Helenowem.

11. Los. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1932 [antydat. 1931], 239 s.

Zawartość: Los; Rywale; Trzy wiatraki; Przed czołem burzy; Pozycja 1305; Wiraż; Raid; Zalogai; Bociany; Gwiazdy Broadway'u; Za wcześniej.

Adapt. radiowa opowiadania pt. Bociany. Powst. przed 1939.

12. Nauka pilotażu. [Podręcznik]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1932, 87 s.

13. Żwirko i Wigura. Załoga RWD. [Wspomnienia]. Wwa: Gebethner i Wolff 1932, 134 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1934, wyd. 3 1934, wyd. 4 1935, wyd. 5 1936, wyd. 6 1937, wyd. 7 1937, wyd. 8 1938, wyd. 9 1939; Wwa: Iskry 1962, tamże wyd. 2 1965.

14. Latający diabeł. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1934 [antydat. 1933], 270 s. Wyd. nast. tamże 1939.

Zawartość: Przedmowa; Kwiaty, owoce, warzywa; Lekkość; Trzy zwycięstwa; Pierwszy lot; Na polu chwaly; Jedenaste minut opóźnienia; Tempo, tempo; Latający diabeł; Na ostrowach; Sprawa kapitana Croisseta; Głos.

15. Na błękitnych gościńcach. [Szkice popularnonaukowe]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 87 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [1937], wyd. 2 [!] 1948.

Zawartość: Wstęp; Loty przez Atlantyk; Loty do stratosfery; Wielka turystyka lotnicza; Loty dookoła świata; Wyprawy do bieguna.

16. Przez ergi i hammady Sahary. [Współaut.:] T. Milewski. Lw.: Książ.-Atlas 1934, 176 s.

Cz. 2 zob. poz. 18. — Zbeletyzowane reportaże oparte na notatkach T. Milewskiego z wyprawy na Saharę.

17. Klęska. [Opowiadanie]. Wwa: Nowa Literatura 1935, 31 s. Przedr. w: M.B. Lepecki, F. Burdecki, ...: Przygody i podróże. Opowiadania dla młodzieży. Wwa 1939 s. 1-32.

18. W krainie lęku i pragnienia. [Współaut.:] T. Milewski. Lw., Wwa: Książ.-Atlas [1935], 167 s.

Cz. 1 zob. poz. 16. — Zbeletyzowane reportaże oparte na notatkach T. Milewskiego z wyprawy na Saharę.

19. Zwycięstwo. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: A. Arct 1935, 31 s.

20. Rzeka wzbiera. Powieść dla młodzieży. *Moje Pisemko* 1935/36 nr 18-35. Wyd. osob. Kat.: AWIR 1947, 140 s. Wyd. nast. tamże 1948.

21. L-59. [Powieść]. *Pol. Zbroj.* 1936 nr 192-260. Wyd. osob. Wwa: Rój 1937 [antydat. 1936], 286 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [!] Wwa: MON 1958, 194 s., wyd. 2 tamże 1960; wyd. 3 Kr.: WL 1974.

22. Opowiadania lotnicze. Kr.: Tow. Szkoły Lud. 1936, 151 s. Wyd. 2 tamże 1938.

Zawiera drobne opowiadania w cyklach: Cz. 1. Jak ludzimi urosły skrzydła; Cz. 2. Lotnictwo polskie w walce o niepodległość; Cz. 3. Lotnictwo na usługach ludzkości; Cz. 4. Polska sława lotnicza.

23. Pierwsze kroki. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1936, 182 s.

Zawartość: Kategoria C; Festina lente; Na manewrach; Wiosenne toki; Nadąta konkurencja; Jachtem na Hel; Week-end lotniczy w Niemczech.

24. Hańbiący czyn porucznika Herberta. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1937, 211 s.

Zawartość: O moich „bohaterach”; Hańbiący czyn porucznika Herberta; Na skrzydłach burzy; Kaprys „jedwabnego przyjaciela”; Na fali 925 metrów; „Telehrama”; Pocztą lotniczą; Ostatni spad; Wyrzucić bomby.

25. Skrzydła nad Arktykiem. („Szkoły orląt” cz. 2). [Powieść]. *Młody Zaw.* 1937/1938 nr 4-31, 34-36, 38-40. Wyd. osob. Wwa: Rój 1938, 279 s. Wyd. nast.: Kat.: AWIR 1947; Wwa: MON 1952. Przedr. zob. poz. 57.

Cz. 1 zob. poz. 7.

Przekł. niem.: Sehwingen über der Arktis. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1965.

26. Pilot gwiazdzistego znaku. [Powieść]. Pierwodr. pt. Rycerz gwiazdzistego znaku. *Sport Szł.* 1938 nr 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20-27, 30/31-39, 41, 43, 45, 49, 51, 53-61, 64-68, 71. Wyd. osob. Kat.: AWIR 1947, 185 s. Wyd. nast.: tamże 1948; Wwa: Iskry 1962; tamże wyd. 2 1970, wyd. 3 1974. Dot. sapera i lotnika Stanisława Latwisa.

27. Wojsko idzie. Wwa [ok. 1939]. [Inf. autora].

28. Przygody lotnika Michałka Cyncybałka. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa [ok. 1939]. [Inf. autora]. Wyd. Kr.: Artim 1992, [16] s.

Adapt. radiowa: Radio ok. 1939.

29. Żądło Genowefy. [Opowieść reportażowa]. Edinburg: Składnica Księgarska 1943, 200 s. Wyd. nast. z podtyt. Opowieść lotnicza [do wyd. z 1957]: wyd. 3 Kat.: AWIR 1946, tamże: wyd. 4 1946, wyd. 5 1947, [wyd. 6] 1948; Wwa: Iskry 1956, tamże: 1957, wyd. 5 1967, wyd. 6 1969, wyd. 7 1973, wyd. 8 1977; Kr.: KAW 1985, 99 s.; [Kr.:] Krak-Buch [1994], 219 s. Por. poz. 53, 60.

Wyd. łączne z poz. 31 pt.: Żądło Genowefy. Opowieść lotnicza; L – jak Lucy. Opowieść lotnicza. T. 1-2. Kat. AWIR 1946, 256 + 220 s. Wyd.

nast.: wyd. 3 Wwa: Iskry 1958, 411 s; Kr.: WL 1980.

Wyd. z 1943, 1946 (łącznie) podop.: Porucznik Herbert; wyd. z 1947, 1948 podop.: Janusz Meissner <por. Herbert>.

Wyd. konspir. (skład zecerski) Wwa: Inst. Wydawn. „Żałoga” 1944, podop.: Porucznik Herbert – spłonął w czasie powstania warszawskiego.

Przekł. ang.: G for Genevieve. Edinburgh 1944. [Podop.: Flight-Lieutenant Herbert]; wyd. nast. New York 1944 [podop.: Lt. J.M. Herbert], – czes.: Perut' pomsty. [Przet.] J. Jenik. Brno 1947, – wg inf. autora również: holend., norw. i szwedz.

30. Na afrykańskim szlaku i inne opowiadania lotnicze. Kat.: AWIR 1946, 206 s. Wyd. 2 tamże 1946 [właśc. 1947].

Zawartość: Wstęp; Na afrykańskim szlaku; Polska odpowiedź – Göringowi; Dwaj, którzy wrócili; Wyprawa na Kassel; Dywizjon Mazowiecki; „Baby” wraca do bazy; „B” jak Bolesław; Ziemia z Polski; „Každy kurs północny prowadzi do bazy”; Kwiaty Charleroi; „Perryng” w Holandii; Każda bomba musi trafić; Przelot transportowy; Cyrk; Luftwaffe atakuje; Mały Leszek; Kanadyjczycy; Wsparcie lotnicze; „Strafing”; Niemiecki październik; Eskorty; Oplatek; Spotkanie z dywizją; Ślub; Jubileusz; Koniec Luftwaffe; Bombardowanie z „komfortem”; O.P.L. bez amunicji; Nieprawdopodobne, lecz prawdziwe; Waligóra wraca; Bilans wojenny lotnictwa.

31. „L” jak Lucy. [Opowieść reportażowa]. Edinburgh: Składnica Księg. 1945, 139 s. Wyd. nast. pt.: L – jak Lucy. Opowieść lotnicza. Druga część opowieści „Żądło Genowefy”. Kat.: AWIR 1946, 220 s. Wyd. nast.: tamże 1948, wyd. 2 [!] Wwa: Iskry 1956, tamże: wyd. 3 1957, wyd. 4 1968, wyd. 5 1969, wyd. 6 1973, wyd. 7 1975; Kr.: KAW 1985; [Kr.]: Krak-Buch [1993], 181 s. Wyd. łącznie z Żądło Genowefy zob. poz. 29. Por. poz. 53, 60.

Wyd. z 1945 podop.: Porucznik Herbert. Wyd. z 1956, 1957 podop.: Janusz Meissner <Porucznik Herbert>.

Przekł. ang.: „L” jak Lucy. Edinburgh 1945. [Podop.: Flight-Lieutenant Herbert].

32. Wilk, ryś i dziewczyna. [Opowiadania]. Kat.: AWIR 1947, 207 s.

Zawartość: Wiosenne toki [poz. 23]; Festina lente [poz. 23]; Polowanie wigilijne; Wilk, ryś i dziewczyna; Polowanie na młode cietrzewie; Na ostrowach [poz. 14].

33. Wyspa ostatniej nadziei. [Opowiadanie]. Wwa: Czyt. 1947, 140 s.

34. „Warszawa” – kurs na Berlin. [Opowiadania]. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 162 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. Wwa: MON 1959, tamże wyd. 2 [!] 1963, wyd. 4 1968.

Wspomnienia z walk pol. lotników na froncie wschodnim. Zawartość: Przedmowa autora; Rys historyczny; Czolgi pod Warką; Patrol nad Warszawą; Zwyczajna śmierć kapitana Matwiejewa; Pułapka pod Nauen; Batka; Walki nieefektywne; W osłonie przeprawy; Jak” bez numeru; Griestow; Koza M.P.; Messerschmitt – koszuła i trzy pary skarpetek. Nagroda literacka Min. Obrony Nar. II stopnia w 1965. Przekł. ros.: „Varšava” – kurs na Berlin. [Przet.] J.D. Ėtkalo. Moskva 1962.

35. M/S Victoria płonie! [Opowiadania]. Wwa: AWIR 1949 [antydat. 1948], 213 s.

Zawartość: Pilot, jakich mało [poz. 10], – z poz. 14: Kwiaty, owoce, warzywa; Jedenaście minut opóźnienia; Lekkość; Pierwszy lot, – poz. 24 [z wyjątkiem: „Telehrama”; Ostatni spadł, – nadto: Niespokojny duch; M/S Victoria płonie!

36. Sześciu z „Daru Pomorza”. [Powieść dla młodzieży]. Dz. Zach. (Wieczór) 1949 nr 282-302, 1950 nr 1-83, Dz. Balt. 1950 nr 28-171; Głos Wielkop. 1950 nr 1-111. Wyd. osob. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 351 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1952; Wwa: Iskry 1957; wyd. 4 Kr.: WL 1978.

Przekł. niem.: Die Sechs von der Pomorze. [Przet.] R. Pabel. Berlin 1958. Wyd. nast. tamże: 1960, 1961, 1962.

37. Młode asy. Opowiadania lotnicze. Wwa: MON 1951, 117 s.

Zawartość: Młode asy; Pierwszy lot [poz. 14]; Ponad falami Bałtyku; Na Tajmyrze umiera człowiek.

Przekł. niem.: Junge Asse. [Przet.] K. Kelm. Berlin 1966.

38. S/t Samson wychodzi w morze. Powieść. Wwa: KiW 1951, 206 s. Wyd. 2 tamże 1952. Przedr. zob. poz. 58.

Przekł. niem.: Kapitän Olst funkt SOS. [Przet.] K. Kelm. Berlin 1955. Toż wyd. nast.

Adapt. film. pt. Skarb kapitana Martensa. Scenariusz. J. Fethke. Powst. 1956.

39. Nocny sygnał. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1952, 84 s.

Zawartość: Sprawa szkoły w Roszczewej; W służbie łączności; Żałoga „Robaczka”; Wyprawa na krzyż; Dźwign nr 7; Powódź w Gorcach; Nocny sygnał.

40. Wraki. [Powieść]. Expr. Wiecz. 1952 nr 239-312, 1953 nr 2-73, Kur. Szczec. 1952 nr 238-312, 1953 nr 2-70, Śl. Pol. 1952 nr 239-312, 1953 nr 1-101. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1953, 419 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 t. 1-2 1954, 182 + 250 s., wyd. 3 1954, wyd. 4 1956, wyd. 5 1964; wyd. 8 [!] Kr.: WL 1976. Por. poz. 47.

Przekł. niem. skrócony: Wracks. [Przet.] E. Markstein. Berlin 1958, wyd. nast. tamże 1963.

41. Niebieskie drogi. [Powieść]. Echo Krak. 1953 nr 297-311, 1954 nr 1-134, Expr. Pozn. 1953 nr 298-311, 1954 nr 1-133, Expr. Wiecz. 1953 nr 297-311, 1954 nr 2-133, Łódz. Expr. II. 1953 nr 94-103, 1954 nr 1-136; Śl. Pol. 1953 nr 297-310, 1954 nr 1-114. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1954, 332 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957; wyd. 3 [!] Kr.: WL 1975. Por. poz. 46.

Przekł. niem.: Himmelswege. [Przet.] K. Kelm. Berlin 1957, wyd. nast. tamże: 1958, 1960, 1961.

42. Na skrzydłach burzy. Nowele lotnicze. Wwa: Iskry 1954, 202 s.

Zawartość: Pierwszy lot [poz. 14], – z poz. 24: Na skrzydłach burzy; Kaprys „jedwabnego przyjaciela”; Wyrzucił bomby!; Haniebny czyn porucznika Herberta, – „Každy kurs północny prowadzi do bazy” [poz. 30], – poz. 37.

43. Tajfun z południo-wschodu. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955, 249 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1961.

Zawartość: Tajfun z południo-wschodu; Bohater; Niezwykła awaria s/s „Kastora”; Na rafach Nidingen; Goram Jorhat. Przekł. niem. wyd. w Berlinie [inf. autoral].

44. Trzy diamenty. [Powieść dla młodzieży]. *Echo Krak.* 1955 nr 281-311, 1956 nr 1-75, *Expr. Wicz.* 1955 nr 280-301, 1956 nr 3-84. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1956, 303 s. Wyd. nast.: tamże: 1958, wyd. 3 popraw. i skrócone 1966; wyd. 4 Kr.: WL 1976; wyd. 5 Wwa: Iskry 1978.

Objaśnienia i rysunki do objaśnień J.M.

45. Pierwsze kroki i inne opowiadania: Wwa: Iskry 1956, 318 s. Wyd. nast. tamże 1958.

Zawartość: Cz. 1. Wspomnienia: poz. 23 [z wyjątkiem: Weekend lotniczy w Niemczech]; Manewry w Mroczy; Na ostrowach [poz. 14]; Szwed w Tatrach; Polowanie wigilijne [poz. 32]; Kupiłem używany samochód; Wilk, ryś i dziewczyna [poz. 32]; Pan Bóg opiekuje się pijakami...; Mój warsztat pracy; Znarowiony baran; Wycieczka na dno morza — Cz. 2. Opowiadania: z poz. 24: Na skrzydłach burzy; Kaprys „jedwabnego przyjaciela”; Wyrzucić bomby; Haniebny czyn porucznika Herberta, — „Každy kurs północny prowadzi do bazy” [poz. 30], — poz. 37.

46. Sprawa pilota Maresza. [Scenariusz filmowy]. Ekran. 1956.

Adapt. powieści: Niebieskie drogi [poz. 41].

47. Wraki. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. i Cz. Petelscy. Dialogi: B. Czeszko, ... [B.m.] 1956, 148 s. Ekran. 1956. Por. poz. 40.

48. Opowieść o korsarzu Janie Martenie. [Trylogia]. Wwa: Iskry.

[Cz. 1]. Czarna bandera. Opowieść o korsarzu Janie Martenie. Cz. 1. Castro Verde. 1957, 306 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1960, tamże 1972; Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1988; Kr.: Małopolska Ofic. Wydawn. 1991.

Przekł. niem.: Die schwarze Flagge. [Przel.] R. Pabel. Berlin 1960, wyd. nast. tamże: 1961, 1963, 1965, 1967, 1969, 1972, 1972, 1978.

[Cz. 2]. Czerwone krzyże. Opowieść o korsarzu Janie Martenie. 1958, 252 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1959, tamże 1986.

Przekł. niem.: Die roten Kreuze. [Przel.] R. Pabel. Berlin 1961, wyd. nast. tamże: 1962, 1963, 1965, 1967, 1969, 1972, 1972, 1978.

[Cz. 3]. Zielona brama. Opowieść o korsarzu Janie Martenie. 1959, 306 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1987.

Przekł. niem.: Das grüne Tor. [Przel.] R. Pabel. Berlin 1962, wyd. nast. tamże: 1963, 1965, 1967, 1969, 1972, 1972, 1978.

Wyd. łączne cz. 1-3 pt. Opowieść o korsarzu Janie Martenie. Wwa: Iskry 1962, 716 s. Wyd. nast.: tamże: 1965, 1974; Kr.: WL 1979, 319 + 266 + 319 s.

Przekł. czes.: Korzár Marten. [Przel.] B. Křemenák. Praha 1970, wyd. nast. tamże 1990, — niem.: Die Abenteuer des Jan Kuna, genannt Marten. [Przel.] R. Pabel. Berlin 1965, wyd. nast. tamże: 1966, 1972, 1973, 1978, 1979, 1984, 1987, 1989,

— węgier.: Jan Marten kalóz regényes históriája. [Przel.] G. Kerényi. Budapest 1972.

49. Orzeł. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Buczkowski. Ekran. 1958.

50. Przygoda śródziemnomorska. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 217 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: MON 1970; wyd. 3 Kr.: WL 1976; wyd. 3 [!] Wwa: Iskry 1979.

Przekł. niem.: Abenteuer in Mittelmeer. [Przel.] R. Pabel. Berlin 1964.

51. Opowieść pod psem (a nawet pod dwoma). Wwa: Iskry 1961, 269 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1969. Przedr. zob. poz. 56.

Dot. psów myśliwskich i polowań. — Zawiera części: Cz. 1. Cap; Cz. 2. Start.

52. Dla zwycięstwa. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 274 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 4 [!] Kr.: WL 1978.

Nagroda literacka Min. Obrony Nar. II stopnia w 1965.

Przekł. czes.: Létající husaři. [Przel.] H. Stachová. Praha 1972.

53. Cel na dzisiejszą noc: Berlin. [Scenariusz filmowy]. Powst. 1967.

Na podstawie poz. 29, 31.

54. [Wspomnienia pilota]. [Cykl wspomnień]. Wwa: Iskry.

[Cz. 1]. Jak dziś pamiętam. 1967, 397 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1976.

Wspomnienia z dzieciństwa i lat spędzonych w szkole lotniczej, do 1922 r.

[Cz. 2]. Wiatr w podeszwach. 1971, 368 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Wspomnienia z l. 1918-1922 — Nagroda w plebiscycie na „Książkę roku 1972”.

[Cz. 3]. Pióro ze skrzydeł. 1973, 352 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Wspomnienia z okresu II wojny światowej.

Wyd. łączne cz. 1-3 pt. Wspomnienia pilota. Kr., Wr.: WL 1985, 404 + 379 + 344 s.

55. Moje złego początki. [Wybór opowiadań]. Kr.: WL 1973, 333 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zawartość: Cz. 1. ... nie z tej ziemi: Hangar nr 7 [poz. 1]; Biały reporter [poz. 1]; Sznur pereł [poz. 5]; Katastrofy w Montpeltier [poz. 3]; Dzwon z Lamartin [poz. 6]; Przesyłka z Chartum [poz. 9]; Licznik z czerwoną strzałką [poz. 9]; Mniszka z Monte Benito [poz. 10]. — Cz. 2. ... z tej ziemi: Kanalia [poz. 6]; Lodowa śmierć; Ostatni lot [poz. 9]; As [poz. 9]; Sprawa kapitana Croisseta [poz. 14]; Na manewrach [poz. 23]; Na fali 125 metrów [poz. 24]; Kaprys „jedwabnego przyjaciela” [poz. 24]; Kwiaty-owoce-warzywa [poz. 14]; Wyrzucić bomby [poz. 24]; Pocztą lotniczą [poz. 24]; Hańbiący czyn porucznika Herberta [poz. 24]; Každy kurs północny prowadzi do bazy [poz. 42]; Wyprawa na Krzyż; Na Tajmyrze umiera człowiek [poz. 37].

56. Opowieści pogodne. Kr.: WL 1974, 409 s.

Zawartość: Cz. 1. Festina lente: Pan Bóg opiekuje się pijakami [poz. 45]; Mój warsztat pracy [poz. 45]; Wycieczka na dno

morza [poz. 45]; Znarowiony baran [poz. 45]; Używany samochód [poz. 45]; Festina lente [poz. 23]; Jachtem na Hel [poz. 23]; Kategoria C [poz. 23]; Manewry w Mroczy [poz. 45]; Nadęta konkurencja [poz. 23]; Wilk, ryś i panna [poz. 45]; Polowanie wigilijne [poz. 45]; Wiosenne toki [poz. 23]; Telehrama [poz. 24]; Na ostrowach [poz. 14]. — Cz. 2. Opowieść pod psem (a nawet pod dwoma) [poz. 51].

57. Orleńta i orły. [Powieści]. Kr.: WL 1974, 457 s. Zawartość: Szkoła orląt [poz. 7]; Skrzydła nad Arktikiem [poz. 25]; Eskadra [poz. 2].

58. Kapitan siedmiu mórz. Kr.: WL 1975, 251 s. Zawiera powieść: S/t Samson wychodzi w morze [poz. 38], — nadio opowiadania z poz. 43: Na rafach Nidingen; Bohater; Niezwykła awaria s/s „Kastora”; Goram Jorhat, — oraz opowiadanie Kapitan siedmiu mórz.

59. „Pistolety” i „kosyniery”. [Szkice biograficzne]. Kr.: WL 1977, 335 s.

Zawartość: Od autora; B. Orliński; L. Idzikowski; S. Skarżyński; F. Żwirko; S. Wigura; J. Bajan; S. Płonczyński; S. Latwis.

60. Widoczność zero. [Scenariusz filmowy]. Powst. 1977-1978. [Inf. autora].

Na podstawie poz. 29, 31.

Słuchowiska radiowe, m.in.: Operacja. [Powst. w 1931-1939]. — Ostatnia wyprawa prof. Risoera. Radio 1931. — Katastrofa G-33. Radio 1933. — Ocalenie. Radio 1935. — Tempo – tempo. Radio 1935. — Bal, który się nie odbył. Radio 1937. — Poczta świąteczna. Radio 1937. — Wyzdrowiał. Radio 1938. — Ratujcie s/s „Łucję”. [Powst. przed 1939]. Radio 1978. — Ziemia pod nogami. [Powst. przed 1939]. Radio 1978. — Dowód niezbity. Radio 1971. — Tower of London. Radio 1976. — Cztery opowieści porucznika Herberta: Zestrzelono mnie nad Francją; Patrol podwodny; Pod Chambois; Dywizjon do zadań specjalnych. Radio 1977.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1951, 1957, 1966, 1977, 1978. — Wywiady: U Meissnera w „Texasie”. Rozm. [J.R. Konieczny] J.R.K. *Skrzydł. Pol.* 1956 nr 10; Rozmowa z J.M. Rozm. M. Warneńska. *Now. Lit.* i *Wyd.* 1957 nr 7; Lotnictwo – przygoda – literatura. Rozm. M. Otto. *Nowe Książ.* 1972 nr 8; Dobrze przeżyłem życie... *Nowa Wiedza* 1973 nr 48.

SWPP 1. — PP (J. Łuczynska). — NSLD (B. Tylicka). — A. Węcowski: Kalendarium życia i twórczości J.M. *Szkice Podl.* 1988 nr 3. — S. Frycie: J.M. W tegoż: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. Wwa 1978.

R. Bergel: Opowieści lotnicze autora-lotnika. *Głos Nar.* 1928 nr 274 [rec.: Skok przez Atlantyk]. — J. Herlaine: Nareszcie. *Dzień Pol.* 1928 nr 222 [rec.: Eskadra]. — [Szkoła orląt] E. Czekalski: Powietrznym szlakiem. *Dzień Pol.* 1930 nr 235; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 34. — [Rekord:] A. Grzymala-Siedlecki: Nowele lotnicze. *Kur. Warsz.* 1931 nr 215; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1931 nr 49. — [Żwirko i Wigura:] P. Hulka-Laskowski: Książka o bohaterach przestworzy. *Zwiastun Euang.* 1932 nr 50; J. Kaden-Bandrowski: Polska i świat współczesny. *Gaz. Pol.* 1933 nr 306. — [Latujący diabeł:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1934 t. 202; P. Mączewski. *Nowa Książ.* 1935 z. 2. — F.A. Ossendowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 5 [rec.: Przez ergi i hamady Sahary]. — A. Jesionowski: Powieści lotnicze. *Kultura* 1937 nr 8 [rec.: L-59; Pierwsze kroki]. — J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1937 z. 10 [rec.: Pierwsze kroki]. — M. Lisiewicz: Filozofia Róży Wiatrów

— o J.M. *Czas* 1938 nr 125. — [Żądło Genowefy; L – jak Lucy:] M. Promiński: Opowieści lotnicze Meissnera. *Twórczość* 1946 z. 9. — [Wyspa ostatniej nadziei:] J.E. Płomiński: Polski reportaż o Anglii. *Wiedza i Życie* 1948 nr 1-2. A.J. Markiewicz: Anglia na co dzień. *Ziem. Pom.* 1948 nr 38; K.W.: O Anglii i Anglikach. *Tyż. Powsz.* 1949 nr 1. — J. Czuliński: W kręgu zdrowej przygody. *Żoł. Wol.* 1952 nr 301 [rec.: Skrzydła nad Arktikiem]. — K. Bielska: Wraki wydobyte z dna morza. *Wies* 1953 nr 27 [rec.: Wraki]. — W. Leopold: Książki M. po wojnie. *Nowa Kult.* 1953 nr 3. — [Wraki:] A. Wasilewski: Powieść o kulisach polskiego marca. *Tyż. Ludu* 1953 nr 113; Z. Woźnicka: Wydobyte wraki. *Nowa Kult.* 1953 nr 24. — A. Drawicz: M. powrócił do kabiny pilota. *Skrzydł. Pol.* 1954 nr 49 [rec.: Niebieskie drogi]. — P. Bystrzycki. *Życie Lit.* 1955 nr 52 [rec.: Tajfun z południo-wschodu]. — A. Drawicz. *Skrzydł. Pol.* 1955 nr 200 [rec.: Na skrzydłach burzy]. — J. Czuliński: Odpoczynek wiek przydługi... *Żoł. Wol.* 1956 nr 21 [rec.: Tajfun z południo-wschodu]. — J. Skórnicki: Pod polską banderą. *Dz. Pol.* 1956 nr 108 [rec.: Tajfun z południo-wschodu]. — H. Skrobiszewska. *Tyż. Kult.* 1966 nr 31 [hasło słownikowe]. — S. Zieliński: Dla przyjemności. *Nowe Książ.* 1964 nr 21 [rec.: Dla zwycięstwa]. — [Jak dziś pamiętam...:] A. Drawicz. *Sztand. Młod.* 1967 nr 263; R. Marszałek: Młody M. *Nowe Książ.* 1967 nr 22; S. Zieliński: M. jubileuszowy. *Kultura* 1967 nr 30, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Wwa 1971; Z. Macużanka: Przygoda i literatura. *Tyż. Ludu* 1972 nr 123 [rec. też: Wiatr w podszwach]; J. Marx: Romantyk nieba. *Książ. dla Ciebie* 1972 nr 2. — S. Zieliński: Niebo pięknych kobiet. *Nowe Książ.* 1972 nr 8, przedr. w tegoż: Wycieczki balonem. Kr. 1976 [rec.: Wiatr w podszwach]. — L. Jabłoński: J.M. *Polonistyka* 1973 nr 6. — O. Jędrzejczyk: Wielka przygoda czy użyteczny Pegaż? *Życie Lit.* 1973 nr 39. — Z. Macużanka: Nasi dzielni chłopcy na swych krajowych maszynach. *Kultura* 1973 nr 50 [rec.: Pióro ze skrzydeł]. — M. Łukaszewicz: „Orły i orleńta” i „Opowieści pogodne”. *Nowe Książ.* 1974 nr 17. — A. Sitek: Piszę więc jestem. *Tyż. Mor.* 1974 nr 21 [rec.: Pióro ze skrzydeł]. — A. Małachowski: Pamiętnik współczesny. *Kultura* 1978 nr 11. — L. Kossobudzki: Autograf M. *Życie Lit.* 1978 nr 13. — K. Metrak: Z ziemi w przygodę. *Kulisy* 1978 nr 12 [dot. twórczości J.M.]. — B. Czeszko: Lamus. *Nowe Książ.* 1985 nr 4 [rec. m.in.: Wspomnienia pilota]. — A. Węcowski: J.M. *Życie Lit.* 1988 nr 9. — E. Kocent-Zieliński: Po prostu M. *Dz. Łódz.* 1996 nr 68.

K.B.

MELCER Wanda 1896-1972

Podpisywała utwory też: Melcer-Szczawińska; Melcer-Rutkowska; Melcer-Sztekkerowa; Sztekkerowa. Krypt.: Me-Wa; wmr; wuem; Wuem. Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 31 marca 1896 w Helsingforsie (obecnie Helsinki); córka Henryka Melcera, kompozytora i pianisty, i Heleny ze Szczawińskich. W 1900 przebywała w Łodzi, w 1904-08 w Wiedniu, po czym zamieszkała z rodzicami w Warszawie, gdzie ukończyła pensję Antoniny Walickiej. Debiutowała w 1912 wierszami pt. „Już przekwitły...”, „W słońcu”, „Odeszła pani moja” i „Przy dźwiękach Chopina”, ogłoszonymi w czasopiśmie *Sfinks* (t. 2, s. 343-345; podp. W. Melcer-Szczawińska). Od 1917 przez pewien czas jako wolny słuchacz studiowała filozofię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1915-19 studiowała malarstwo i rzeźbę w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. W 1920 wyszła za mąż za Szczęsnego Rutkowskiego, artystę plastyka (roz-

wód 1927). W tymże roku odbyła podróż do Paryża i Londynu. Współdziałała przy organizowaniu ZZLP (1920). W 1924 przebywała w Stambule, gdzie pełniła funkcję sekretarza Polskiej Wystawy Przemysłowej. Rozwijając twórczość literacką, publikowała m.in. w *Kurierze Polskim* (1920-25, z przerwami), w *Lwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (1925-26; tu m.in. dział pt. „Teatr w Warszawie”). W 1926 odbyła podróż do Brazylii i Argentyny, podczas której wygłaszała odczyty o Polsce i o polskiej sztuce. W 1927 wyszła za mąż za Teodora Sztekkera, sportowca zapasnika. Od 1927 uczestniczyła w różnych akcjach społecznych, m.in. w prowadzonej przez Tadeusza Boya-Żeleńskiego kampanii na rzecz świadomego macierzyństwa; przyczyniła się do powołania Towarzystwa Reformy Obyczajów. Od 1927 była stałą współpracowniczką *Wiadomości Literackich* (m.in. w 1932 brała udział w redagowaniu dodatku pt. *Życie świadome*). Fragmenty powieści, wiersze, artykuły literackie, teatralne i muzyczne oraz przekłady zamieszczała też m.in. w czasopismach *Bluszcz* (1927-29, 1933-34), *Kobieta Współczesna* (1928-29, 1931-33), *Gazeta Polska* (1932-34), *Tygodnik Ilustrowany* (1934-37; tu w 1937 cykl artykułów dotyczących życia muzycznego pt. „Na marginesie” podp. wuem). Była członkiem Polskiego PEN Clubu oraz członkiem Stowarzyszenia Wolnomysłścieli Polskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Brała udział w działalności grup dywersyjno-sabotażowych AK oraz w 1943-44 współpracowała z konspiracyjnym pismem *Głos Demokracji*. Po wojnie, w 1946, była redaktorem naczelnym miesięcznika *Ligi Morskiej Morze* (tu też podp. Me-Wa). Od 1946 należała do PPR (od 1948 do PZPR). Prowadziła działalność społeczno-polityczną, m.in. w *Lidze Kobiet* i w *Towarzystwie Świadomego Macierzyństwa*. W 1955-56 była sekretarzem jednego z komitetów osiedlowych, a w 1961 kuratorem sądowym przy sądzie dla nieletnich w Warszawie. Kontynuowała twórczość literacką; prozę, artykuły oraz recenzje literackie i teatralne publikowała m.in. w czasopiśmie *Odrodzenie* (1947-48), *Kobieta* (1947-49), *Trybuna Literacka* (1958-59), *Tygodnik Demokratyczny* (1958-64, 1967), *Zwierciadło* (1958-62, 1967, 1969, 1971; tu w 1962 cykl artykułów pt. „Od stołu i łoża...”), *Ruch Muzyczny* (1968-70) oraz *Polityka* (1970-71). Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966). Zmarła 4 kwietnia 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Płynące godziny. [Wiersze]. Wwa: Księgarskie Tow. Wydawn. 1917, 79 s.
2. Na pewno książka kobiety. [Wiersze]. Wwa: Druk. „A.B.C.” M. Jamiołkowskiej 1920, 53 s.

3. Józefina. [Powieść]. Lw.: Księg. Wydawn. H. Altenberga [1921], 109 s.

4. Miasto zwierząt. [Powieść]. Wyd.: Lw.: Inst. Lit. „Lektor” 1924, 191 s.

I nagroda w konkursie im. G. Zapolskiej wydawn. „Lektor” w 1923.

5. Podwójne życie Piotra Wernera. [Powieść]. Lw.: H. Altenberg 1923, 171 s.

6. Sultan i niewolnica. (Soliman Wspaniały i Roksolana). [Powieść]. Wwa: [Rój] 1925, 63 s. Wyd. nast. tamże [1928].

Z cyklu „Słynni kochankowie”.

7. Turcja dzisiaj. [Wspomnienie]. Wwa: Wydawn. Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 157 s.

8. Żelazna dziewica. (Dzieje tortur). Wwa: Rój [1925], 64 s. Wyd. nast. tamże [1928].

9. Naga nimfa i jednoręki cyklop. Admirał Nelson i lady Hamilton. [Powieść]. Wwa: Rój [1926], 98 s.

Z cyklu „Słynni kochankowie”.

10. Tragiczna miłość Oświęcimów. [Powieść]. Wwa: Rój [1926], 64 s. Wyd. nast. tamże [1929].

Z cyklu „Słynni kochankowie”.

11. Warszawa w ogniu 12 V-16 V 1926. [Autorki:] ..., S. Strumph-Wojtkiewicz, M. Szpyrkówna. [Reportaż]. Wwa: Rój [1926], 128 s.

Cz. 1 reportażu historycznego, cz. 2 zob. poz. 12. — Obrazki autorstwa W.M.: Przez okno z podchorążówki; Major Porwit; Pół rogała; Obowiązek stróżowski; W Filharmonii; W Konserwatorium; Sanitariusz; Na Czerniakowskiej; U Szwoleżerów; Ranny brat.

12. Walki w Warszawie. (Obrazki). [Współwyd. z:] J. Bandrowski: Skanderbeg, lew Albanii. Wwa: Rój [1926], s. 49-63.

Cz. 2 reportażu historycznego, cz. 1 zob. poz. 11. — Zawiera obrazki: W Ministerstwie Spraw Wojskowych; Na Saskim Placu; W Belwederze; Na Lotnisku; Boruta Spiechowicz; Bohaterska śmierć pułkownika Więckowskiego; Na stopniach.

13. Nad srebrną rzeką. (Argentyna). [Reportaż]. Wwa: Wydawn. Bibl. Dzieł Wyborowych [1927], 160 s.

14. Narzeczona z Angory. [Powieść]. Wwa: Rój [1927], 180 s.

15. Truciele i trucicielki. Z cyklu obyczajowego. [Reportaż historyczny]. Wwa: Rój [1928], 62 s.

16. Pościg z Pampasów. [Powieść]. *Świat, Dom i Szk.* 1929 nr 21-42.

17. Święta kucharka. Wwa: F. Hoesick 1930, 236 s.

Podp.: Wanda Sztekkerowa. — Zawartość: Święta kucharka [powieść], — oraz opowiadania: Awans; Nagadali baby w mglu; Pożar; Obcy; Śmierć pirotechnika. Fragm. zamierzonego t. 2 powieści druk. pt. *Ślub Wincentego Baryory. Kob. Współcz.* 1931 nr 31-33.

18. Kochanek zamordowanych dziewcząt. [Reportaże i felietony]. Wwa: Rój 1934, 198 s.

Zawartość: Miasto w mroku; Nocuję w przytulku; Po tamtej stronie życia; Fryda do mnie pisze; Kochanek zamordowanych dziewcząt; Miłość z ogłoszenia; „K... twoja mać”; Credo hochsztaplera; Wizyta u św. Łazarza; List spod szubienicy.

19. Nieumyślna cnota. [Powieść]. *Bluszcz* 1934 nr 13-36. Przedr. zob. poz. 22.

20. Swastyka i dziecko. [Powieść]. Wwa: Rój 1934, 258 s.

21. Czarny łąd – Warszawa. Wwa: Dom Książ. Pol. 1936, 173 s.

Reportaże z życia Żydów druk. w *Wiad. Lit.* w 1934-1935.

22. Dwie osoby. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1936, 406 s.

Cz. 1. Krach; Cz. 2. Nieumyślna cnota [poz. 19].

23. Morele Madzi. [Powieść]. Powst. ok. 1939. Wyd.: Wwa: Książka 1948, 254 s.

Nagroda Rady Książki w 1939.

24. Protesilas i Laodamia. [Powieść]. Powst. 1941-1944.

Inf. autorki oraz S. Sierotwiński: Kronika życia literackiego w Polsce pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Kr. 1988. – Wg inf. rodziny tekst zaginiony.

25. Wyprawa na odzyskane ziemie. Reportaż. Wwa: Druk. B. Matuszewski 1945, 47 s.

26. [Sześć] 6 tygodni w ZSRR. [Reportaż]. Wwa: Książka 1947, 167 s.

27. Wyspa szczęścia. Powieść. *Naprzód Dolnośl.* 1946 nr 161-211. Wyd. osob.: Wwa: Wiedza 1947, 134 s.

28. Ameryka szuka piechura. Powieść. Wwa: MON 1951, 164 s. Wyd. 2 tamże 1952.

Przekł. czes.: Kostky jsou vrženy. [Przeł.] K. Málek. Praha 1957.

Adapt. teatr. pt. Szpiedzy. (Na podstawie powieści ... oprac. Ler). *Pracujemy w Świecie*. 1956 nr 8 s. 12-15, 18.

29. Powrót kapitana Czapli. [Powieść]. Wwa: MON 1952, 261 s.

30. Statek 1092. [Powieść]. Wwa: MON 1952, 203 s. Wyd. nast. tamże 1953.

31. Henryk Melcer – mój ojciec. [Biografia]. Powst. 1953. Wyd.: Do druku przygot.: E. Batura, Z. Stromenger, E. Sztekker. Wstępem opatrzył W. Rudziński. Wwa: Akad. Muz. 1994, 196 s.

Data powst. według inf. rodziny.

32. Ulica Panińska. Wwa: Czyt. 1956, 194 s.

Reportaże druk. w większości w *Nowej Kult.* w 1955.

33. Aleja Niepodległości. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 366 s.

34. Kontury życia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 225 s.

35. Wrzesień kobiety. [Powieść]. Łódź: WŁ 1965, 203 s.

36. Zazdrosna. [Powieść]. Łódź: WŁ 1967, 235 s.

37. W skali delfina. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 276 s.

38. Kair, miasto miłości. [Powieść, fragm.:] Miłość w podróży. *Mies. Lit.* 1971 nr 6 s. 5-17.

Powieść ukończona w masz., objętość ok. 250 s., w arch. rodziny.

Przekłady

1. J. Webster: Biała diablina. [Tragedia w 5 aktach]. Przekł. powst. 1941-1944 [inf. tłumaczki]. Wyd. łącznie z: J. Webster: Księżna d'Amalfi. [Przeł.] J. Strzetelski. Wr.: Ossol. 1968, s. 1-208. *BN II*, 156.

Adapt. radiowa: Adapt. i reż.: Z. Kopalko. Radio 1970.

2. E.M. Remarque: Łuk Triumfalny. Powieść. Wwa: Wiedza 1947, 389 s. Wyd. nast.: tamże 1948; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1957, tamże: wyd. 3 1966, wyd. 4 1973, wyd. 5 1990; Kielce: „Jopa” Wydawn. Pedagog. 1990; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1992, tamże wyd. 7 1994.

Adapt. radiowa: Adapt.: B. i A. Pruscy. Radio 1968. (Co wieczór powieść w wydaniu dźwiękowym), – iv: Adapt.: A. Zalewski. TV 1994.

3. S. Butler: Droga człowiecza. [Powieść]. Przekł. powst. 1955. [Inf. tłumaczki].

4. B. Jasiński: Zmowa obojętnych. (Nie ukończona powieść część pierwsza). [Tłum. z ros.]. *Nowa Kult.* 1956 nr 23-29. Wyd. osob.: Przedm. [z wyd. ros.]: A. Berzin. Wwa: Czyt. 1962, 259 s.

Praca redakcyjna

1. Jesteśmy w Warszawie. Przewodnik literacki po stolicy. Praca zbiorowa staraniem ZZLP. Kom. red.: A.W. Englert, W. Hulewicz, ..., T. Przyppkowski, J.E. Skiwski, W. Wahnout. Wwa: Skł. gł. Bibl. Pol. 1938, 302 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1964, 1966. – Inf. rodziny 1996. – Wywiady: Rozmowy z pisarzami. U. W.M.-Sztekkerowej. *Kultura* 1932 nr 11; W.M. Rozm. [J. Preger] j.p. *Tryb. Lit.* 1959 nr 7.

SWPP 1. – PP (M. Kotowska). – LP (red.). – RL 1972 (J. Chudek).

[Płynące godziny:] Z.R. Nałkowska. *Sfinks* 1917 t. 4 nr 99; A. Dzieciolowski. *Bluszcz* 1918 nr 4. – W.L. Evert. *Tydz. Pol.* 1920 nr 15 [rec.: Na pewno książka kobiety]. – L. Piwiński. *Prz. Warsz.* t. 1 nr 4 [rec.: Józefina]. – [Podwójne życie Piotra Wernera:] Z. Kisielewski. *Robotnik* 1923 nr 255; L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1923 nr 27. – J. Lorentowicz: Współczesne autorki polskie. *Pani* 1924 nr 3/4. – [Miasto zwierząt:] Z. Kisielewski. *Robotnik* 1924 nr 157; L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1924 nr 31. – [P. Hulka-Laskowski] pl. *Pologne Littéraire* 1928 nr 21 [rec.: Nad srebrną rzeką]. – [Naręczona z Angory:] L. Piwiński. *Prz. Współcz.* 1928 t. 25; S. Podhorska-Okołów: Wygra czy zdobędzie. *Bluszcz* 1928 nr 3. – [Święta kucharka:] H.M. Dąbrowska. *Pam. Warsz.* 1930 z. 4/5; J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1930 nr 25; L. Piwiński.

Wiad. Lit. 1930 nr 14; S. Podhorska-Okolów. *Bluszcz* 1930 nr 15. — [Swastyka i dziecko:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1934 nr 44; IP. Hulka-Laskowski] pól: Pisarz, książka i czytelnik. *Tyg. Il.* 1934 nr 34; A. Jesionowski: Życie kobiety. *ABC* 1934 nr 199 [dot. też: Kochanek zamordowanych dziewcząt]; Z. Mianowska. *Pion* 1934 nr 16; K. Czachowski. *Nowa Książ.* 1935 z. 1. — [Dwie osoby:] J. Andrzejewski. *Prosto z Mostu* 1936 nr 44; K. Czachowski: Na dziejowym przelomie. *Gaz. Pol.* 1936 nr 227. — [Czarny ład — Warszawa:] B. Dudziński. *Naprzód* 1936 nr 36; S. Rogoż. Sprawy żydowskie. *Wiad. Lit.* 1936 nr 9. — Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1936 t. 211 [rec.: Dwie osoby]. — J. Ficowski. *Now. Lit.* 1947 nr 1 [rec.: 6 tygodni w ZSRR]. — L. Flasz: Morele nie wydały owoców. *Wiś* 1950 nr 8 [rec.: Morele Madzil]. — W. Maciąg. Więcej pasji ideowej. *Zycie Lit.* 1952 nr 22 [rec.: Powrót kapitana Czaplil]. — [Statek 1092:] A. Dracwic: Tak być mogło. *Zycie Lit.* 1953 nr 12; S. Krzemień: O powieściach W.M. *Wiś* 1953 nr 36. — J.J. Lipski: Kapitan Czaplil czy księgowy Czaplil? *Nowa Kult.* 1953 nr 7 [rec.: Powrót kapitana Czaplil]. — [M. Warneńska] (m.w.): Ślepy zaufek „Ulicy Panińskiej”. *Książ. dla Ciebie* 1956 nr 22. — [Aleja Niepodległości] S. Lichański: Między Jules'em Romains i „Matysiakami”. *Nowe Książ.* 1958 nr 23; [M. Danilewiczowa] Szperacz. Nowa powieść W.M. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 4; J. Kajtoch: Na peryferiach stolicy. *Zycie Lit.* 1959 nr 21; I. Maciejewska: Na pograniczu gawędy i reportażu. *Nowa Kult.* 1959 nr 22; S. Podhorska-Okolów: Dżungla czy oaza? *Twórczość* 1959 nr 8. — [Kontury życia:] M. Bagiński. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 42; P. Kuncewicz: Jeszcze raz Nora. *Twórczość* 1964 nr 10. — [Wrzesień kobiety:] J. Biernecki. *Kultura* 1965 nr 40; H. Boguszewska: Pejzaże szczerości. *Twórczość* 1966 nr 2. — A. Hamerliński. *W.M. Tyg. Kult.* 1966 nr 33. — [Zazdrosna:] K. Kuliczowska: Stabilizacja i afekty. *Nowe Książ.* 1967 nr 22; A. Lisiecka: Reportaż z codzienności. *Polityka* 1968 nr 29. — L. Prorok: Pracowite rozliczenie z rejsu. *Nowe Książ.* 1971 nr 6 [rec.: W skali delfina]. — A. Baranowska: Święta kucharka. *Tu i Teraz* 1982 nr 30, [przedr. [rozszerz. i zmien.] w teście: Perły i potwory. Wwa 1986, polem.: E. Sztekker: O W.M. inaczej. *Tu i Teraz* 1983 nr 5. — A. Baranowska: Poszukiwana, wielbiona i obmawiana. *Kult. i Życie* 1985 nr 8. — K. Mastoń: Materiał na powieść. 15 lat po śmierci W.M. *Zycie Warsz.* 1987 nr 98, polem.: E. Sztekker: „Materiał na powieść”. *Zycie Warsz.* 1987 nr 118. — A. Górnicka-Borajtyńska: W poszukiwaniu starszych sióstr. W.M. — próba portretu. *Teksty Drugie* 1995 nr 3/4.

B.D.

MELKOWSKI Stefan ur. 1931

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 21 maja 1931 w Toruniu w rodzinie nauczycielskiej; syn Ignacego Melkowskiego i Stefanii z Ziółkowskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał we wsi Ciechocin (woj. toruńskie). Od 1945 uczęszczał do gimnazjum początkowo w Toruniu, a później do Miejskiego Gimnazjum i Liceum w Golubiu (obecnie Golub-Dobrzyń). Po zdaniu matury w 1950, studiował polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK) w Toruniu (do 1953) i na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1955 uzyskał magisterium. W tymże roku debiutował recenzją powieści D. Mamin-Sibirjaka „Złoto”, opublikowaną w *Sztandarze Młodych* (nr 224). W 1955-63 pracował jako bibliotekarz, a następnie kustosz w Bibliotece Narodowej w Warszawie; w 1963-65 pełnił funkcję sekretarza redak-

cji *Rocznika Biblioteki Narodowej*, a w 1964-83 wchodził w skład rady redakcyjnej tego wydawnictwa. Równocześnie kontynuował pracę naukową. W 1962 uzyskał na UW doktorat, na podstawie rozprawy „Poglądy estetyczne i działalność krytycznoliteracka Bolesława Prusa” (promotor prof. Julian Krzyżanowski). Rozwijał twórczość krytycznoliteracką, zamieszczając liczne recenzje oraz artykuły w *Nowej Kulturze* (1960-63), *Kulturze* (1963-65, 1969-74), *Twórczości* (1964-69). W 1963-72 był konsultantem i członkiem zarządu KKMP przy ZMW. W 1965 przeniósł się do Torunia, na stanowisko wykładowcy na UMK. Recenzje, artykuły i felietony publikował m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1967-74), *Pomorzu* (1968-72), piśmie *Fakty i Myśli* (1969-74), *Miesięczniku Literackim* (1971-75), *Argumentach* (1974-80). Od 1968 należał do ZLP (z przerwą w 1983-86); w 1976-83 pełnił funkcję prezesa Oddziału Toruńskiego ZLP i był członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1976 został członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W tymże roku, jako stypendysta Ministerstwa Kultury i Sztuki, przebywał w Moskwie i Leningradzie. W 1976-79 był kierownikiem działu krytyki literackiej w tygodniku *Literatura* (tu też stały felieton pt. „Literatura i życie”, recenzje i artykuły). W 1979-81 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Poezja* (tu także artykuły i recenzje). Był też członkiem redakcji toruńskiego almanachu „Tematy”. W 1972 ożenił się z Krystyną Zielińską, historykiem. W 1988 został członkiem Stowarzyszenia Kultury Europejskiej (SEC). W tymże roku podróżował po Ukrainie śladami Jarosława Iwaszkiewicza i bohaterów jego prozy. W 1991 odbył podróż do Chin; cykl reportaży z tej wyprawy zamieszczał w toruńskim tygodniku *Felis* (tu nadto w 1991-92 liczne recenzje, artykuły i felietony). W 1993 przebywał w USA (Washington, Maryland, Oregon, Kalifornia), gdzie zbierał materiały do książki eseistyczno-reportażowej. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980), Złotym Krzyżem Zasługi (1980) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1989). Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Od Puszkina do Erenburga. Poradnik bibliograficzny. Wwa: Bibl. Nar. 1959, 72 s.
2. Bolesław Prus. 1847-1912. Poradnik bibliograficzny. Wwa: Bibl. Nar. 1962, 40 s. Wyd. 2 uzup. 1964.
3. Poglądy estetyczne i działalność krytycznoliteracka Bolesława Prusa. Wwa: PIW 1963, 273 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Rozprawa doktorska.

4. Bryll. [Tłum. na ang.] M. Spasowska. Wwa: Ag. Aut. 1974, 50 s.

Oryginał w jęz. pol. w rpsie.

5. Eseje. (Toruń literacki). Tor.: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. 1977, 16 s.

Zawartość: Powód czytania; Czynne uczestnictwo literatury; Epickość w „Ślawie i chwale” Jarosława Iwaszkiewicza; Ciemny, gorzki Bryll [dot.: E. Bryll: „Piolunie piolunowy”]; Największe widowisko świata [o humanistycznym aspekcie sportu]; Puszkinskaja [nt. kultu A. Puszkina w ZSRR]; Wyznania zawieszonoego [próba autoportretu]. — W. Krzysztozek: Krytyk i jego tematy [pośl.].

6. Świadection obecności. Wwa: KAW 1978, 327 s.

Wybór felietonów lit. druk. w czasop. w l. 1968-1976.

7. Pisarz w społeczeństwie. Wwa: LSW 1979, 263 s.

Zawiera eseje, artykuły i polemiki w częściach: Czynne uczestnictwo literatury; Wokół problemów realizmu; Swojskość, obcość, tradycja; Opinie i spory.

8. Oczekiwania i zapowiedzi. [Recenzje literackie]. Łódź: WŁ 1980, 260 s.

Części: I. W poszukiwaniu korzeni. Plebejskie rodowody: A. Podróże wiejskiego chłopaka; B. Temat — robotnik; C. Ziemia odzyskana; D. Rozrachunki z biografią. — II. Album współczesne. Między codziennością a moralistyką: A. Fotografie dnia powszedniego; B. Próby moralitetu. — III. Wojenny temat. Literatura o wojnie i przeciw wojnie: A. Dwa dokumenty; B. Wojenne miesiące; C. Pokój nie od razu; D. Wojna i konwencje.

9. Rówieśnicy i bracia starsi. [Szkice i recenzje literackie]. Wwa: Czyt. 1980, 355 s.

Zawartość: Moja półka z poezją; Cz. I. Kontynuacje; Cz. II. Wydarzenia, debiuty, osobliwości.

10. Powód czytania. [Szkice i recenzje literackie]. Wwa: PIW 1982, 239 s.

Części: I. Rzeka życia i literatury; II. Polskie losy; III. Historia bliska i daleka; IV. Sposoby bycia moralistą; V. Owoce wieku dojrzałego [dot. J. Iwaszkiewicza]; VI. W szkole krytyków.

11. Różne strony. [Szkice wspomnieniowe]. Łódź: WŁ 1983, 430 s.

Zawartość: Zaproszenie dla Guliwera [wrażenia z podróży po Polsce w związku z imprezami lit.]; Trzy dni w innym świecie. Wrażenia i refleksje uczestnika III Kongresu Europejskiego Science Fiction w Poznaniu; Związki oczywiste i te mniej widoczne. IV Dni Literatury Radzieckiej w Zielonej Górze; Miesiąc zawieszona. Notatnik literacki z Moskwy i z Leningradu; Wiosna dwa razy. Raportarz literacki z podróży do Rusie nad Dunajem w Bułgarii w roku 1980, na Dni Kultury Polskiej z województwa toruńskiego; Moje dwadzieścia sześć dni. Impresje, refleksje i dygresje paryskie; Nasz Dramat Największy. Wędrowka ku głęboko spletanym korzeniom narodowych dzieł; Jesienią, jesienią... Jedną nogą za miedza [na pograniczu czeskim].

12. Domena prozy. Wwa: LSW 1984, 413 s.

Zawartość: Domena prozy. — I. Przeglądy i profile: Plemie Szeli. (Wokół sprawy nurtu chłopskiego we współczesnej literaturze polskiej); Kregi, ciągi i zachęty. (Rzut oka na prozę polską lat 1960-1975); Świat kreowany przez słowo albo Paradoksy powieści; Jak zrobić powieść nowoczesną [K. Brandys: Rynek]; Sposoby mówienia: opowiadać czy wyrażać?

[W. Mach: Rdza]; Głos człowieczy, czyli o monologu wewnętrznym; Wszędzie, czyli dawna formuła prozy. (Ku jednemu ze źródeł powieści). (J. Swiftowi w hołdzie); Obecność i uczestnictwo. (Głosa o krytyce literackiej). — II. Okrucy zwierciadła [recenzje].

13. Wojciech Żukrowski. [Monografia]. Wwa: PIW 1985, 240 s.

14. Wyznania zawieszonoego. [Felietony]. Łódź: WŁ 1987, 262 s.

Części: I. Źródła i ujęcia; II. Pisarstwo i okolice; III. Sprawy i spory.

15. Powieść na rozdrożu. Poetyka „Ślawy i chwały” Jarosława Iwaszkiewicza. Tor.: UMK 1994, 241 s.

16. Świat opowiadań. Krótkie formy w prozie Jarosława Iwaszkiewicza po roku 1939. Tor.: UMK 1996, 334 s.

17. Podążając za słońcem. Dwaj dżentelmeni z Europy Środkowej próbują odkryć Amerykę. Tor.: Klub Rotariański 1997, 361 s.

Zawiera eseje, reportaże, opowiesci związane z podróżą do USA w 1993.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Niezwykły pamiętnik pisarza. Notatniki B. Prusa o kompozycji literackiej w zbiorach Biblioteki Publicznej w Warszawie. *Prz. Hum.* 1962 nr 5 s. 97-125. — Książki o prozie I, II. *Ruch Lit.* 1968 nr 1 s. 60-65, 1969 nr 1 s. 34-43. — Realizm dzisiaj. W: Tematy. II Toruński almanach literacki. Łódź 1980 s. 5-28. — Reczywistość przybawająca. (Wizerunek współczesnej poezji polskiej według K. Wyki). W: Tematy. III Toruński almanach literacki. Łódź 1982 s. 147-169. — Literatura wobec niepodległości. W: Literatura wobec niepodległości. Z problemów kultury polskiej początków II Rzeczypospolitej. Łódź 1983 [właśc. 1984] s. 5-15. — Paradoksy powieści. *Osnowa* 1984 nr 7/8 s. 57-68. — O prozie polskiej lat 1960-1975. *Osnowa* 1985 nr 11/12 s. 134-148. — Tematyka ignorowana. Przyczynek do rozpoznania strategii literackiej J. Iwaszkiewicza w epoce socrealizmu. *Metafora* 1990 nr 3/5 s. 137-147. — „Czerep rubaszny” i „dusza anielska” według Jarosława Iwaszkiewicza. *Prz. Hum.* 1992 nr 2 s. 63-77. — Nicość i trwanie. O opowiadaniu J. Iwaszkiewicza „Tano”. *Acta Univ. Nicolai Copernici* 1993 s. 69-86.

Przekład

1. L.T. Zawacki: Wspomnienie wojenne 1939-1945. Przeł. z ang. ... Wstęp ... Tor.: Rotary Club 1993, 51 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1996, 1997.

[Poglądy estetyczne i działalność krytycznoliteracka Bolesława Prusa:] E.Z. Cybenko. *Sovetskoe Slavjanovedenie*, Mo-

skwa 1965 nr 1; F. Fornalczyk: Poglądy eseistyczne B. Prusa. *Twórczość* 1965 nr 2. — [Świadectwo obecności:] T. Błażejowski: Obecność przekorna. *Literatura* 1979 nr 6; M. Dąbrowski: Pierwsza jaskółka. *Nowe Książki* 1979 nr 8; S. Jaworski: Obrona przed nieistnieniem. *Życie Lit.* 1979 nr 18. — P. Lehr-Splawinski: W poszukiwaniu teorii literatury drugiej połowy XIX wieku. *Prz. Hum.* 1979 nr 11/12 [dot.: Poglądy estetyczne i działalność krytycznoliteracka Bolesława Prusa]. — Z. Irzyk. *Kierunki* 1980 nr 26 [rec.: Rówieśnicy i bracia starsi]. — S. Jaworski: W społeczeństwie i w kawiarni. *Życie Lit.* 1980 nr 22 [rec.: Pisarz w społeczeństwie]. — [Rówieśnicy i bracia starsi:] K. Pieńkosz: ... jakby przewodnik po mojej półce z poezją. *Literatura* 1980 nr 32; B. Faron: Półka z książkami. *Życie Lit.* 1981 nr 14. — L. Turkowski. *Warm i Mazury* 1981 nr 3 [rec.: Oczekiwania i zapowiedzi]. — J.Z. Maciejewski: Potyczki krytyczne S.M. W: Tematy. III Toruński almanach literacki. Łódź 1982 [rec.: Pisarz w społeczeństwie]. — [Powód czytania:] T.J. Zółciński: Powód wydania? *Tu i Teraz* 1982 nr 19; W. Adamiec: Powód wydania? *Nowe Książki* 1983 nr 9; L. Turkowski. *Warm i Mazury* 1983 nr 5. — B.S. Kunda. *Mies. Lit.* 1985 nr 8 [rec.: Domena prozy]. — [Wyznania zawieszono:] S. Stanik: Konterfekt literatury. *Kierunki* 1988 nr 25; J. Tomala. *Nowe Książki* 1988 nr 1. — J.Z. Brudnicki: Wokół „Sławy i chwały”. *Wiad. Kult.* 1994 nr 22 [rec.: Powieść na rozdrożu].

K.B.

MENCWEL Andrzej ur. 1940

Pseud.: (asm); Stanisław Walkowiak; — wspólnie z Anną Gettlich: A.M. Gettlich.

Krytyk literacki, historyk literatury i kultury.

Urodzony 11 września 1940 w Tarnobrzegu; syn Antoniego Mencwela, krawca, i Stanisławy z Walkowiaków. Do szkół uczęszczał w Jeleniej Górze, a następnie w Żarach, gdzie ukończył Liceum Ogólnokształcące. W 1957 roku rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Od 1958 studiował równocześnie filozofię na UW. Był członkiem ZSP, uczestniczył w różnych formach studenckiego życia kulturalnego. Działal w Kole Polonistów. Debiutował jako krytyk w 1959 recenzją tomu poezji M. Hillar pt. „Gliniany dzbanek”, opublikowaną w tygodniku studenckim *Od nowa* (nr 26). W następnych latach ogłaszał recenzje i artykuły literackie, m.in. we *Współczesności* (1960-71); w 1968-70 także pod pseud. Stanisław Walkowiak, *Itid* (w 1961-63 pracownik redakcji), *Twórczości* i *Dialogu* (1965-67), *Argumentach* (1967). W 1969 pracował w dwutygodniku *Współczesność* jako korektor, w 1970-73 w Państwowym Instytucie Wydawniczym jako lektor, następnie do 1978 w redakcji *Miesięcznika Literackiego* jako kierownik działu krytyki. Równocześnie, po uzyskaniu w 1963 magisterium, był do 1968 zatrudniony początkowo jako stażysta, a następnie doktorant w Katedrze Teorii Literatury UW. Od 1967 był członkiem ZLP, od 1978 wiceprezsem Klubu Krytyki ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1970 ożenił się z Anną Gettlich, wydawcą. W 1973 powrócił do pracy na UW w Zakładzie Teorii Literatury. W 1975 był na stypendium naukowym rządu francuskiego w Paryżu.

W 1976 uzyskał stopień doktora, na podstawie pracy pt. „Główne kategorie myśli krytycznej Stanisława Brzozowskiego” (promotor prof. Janina Kulczycka-Saloni). W tymże roku został członkiem PZPR. W 1978-80 kierował działem krytyki w tygodniku *Literatura*. W 1981 założył i redagował miesięcznik krytyczny *Meritum* (nr 1-2). Należał do NSZZ „Solidarność”. Był ekspertem IX Nadzwyczajnego Zjazdu PZPR w 1981; po ogłoszeniu stanu wojennego wystąpił z partii. W 1976 rozpoczął pracę w Katedrze Kultury Polskiej UW, którą od 1991 kieruje. W 1982 został członkiem polskiej sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia im. J. Korczaka, w 1988 polskiej sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Literackich (Association Internationale des Critiques Littéraires, AICL, Paryż). W 1987 był na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w USA. Habilitował się w 1990 na podstawie pracy pt. „Etos lewicy. Esej o narodzinach kulturalizmu polskiego”. W 1991-94 współredagował dodatek tygodnika *Polityka* pt. *Kultura*. W 1992 został profesorem UW. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sprawa sensu. Szkice. Wwa: PIW 1971, 185 s.

Zawartość: Kryzys procesu reedukacji [dot. polskiej literatury współczesnej]...; W rzeczy samej „Disneyland” [S. Dygala]; Jak być kochanym [dot.: K. Brandys: „Dzoker” I]; Nowy realizm i akt wiary [polem. z T. Burkiem; dot. książki A. Brodzkiej: O kryteriach realizmu w badaniach literackich]; Teatr: Przykład modernistycznych paradoksów [dot. teatru Młodej Polski]; Witkacego jedność w wielości; Anty-Gombrowicz; Borowski albo dramat absurdy moralnego.

2. Stanisław Brzozowski. Kształtowanie myśli krytycznej. Wwa: Czyt. 1976, 447 s.

Rozprawa doktorska.

3. Widziane z dołu. [Szkice]. Wwa: PIW 1980, 166 s.

Zawartość: Warszawa — Dworzec Centralny; Przyczynek do teorii wiedzy; Mała historia wnętrza mieszkalnych (1); Remis; Gleboznawcom; Człowiek przeszłości; Przystanek albo luźne rozmyślenia o kicz; Stare wskazania Stefana L.; Fenomenologia półinteligencji; Tym razem imitacja; Mała historia wnętrza mieszkalnych (2); Lokaje; Nota z okazji rocznicy; Romans prowincjonalny; Idea eposu [dot. Kalevali]; Widziane z dołu.

4. Spoiwa. Refleksje krytyczne. Wwa: Czyt. 1983, 279 s.

Zawartość: Cz. 1. Wokół literatury: O czym myślał Eleuter; Szkic do portretu Kazimierza Wyki; Nie będzie sporu o Brzozowskiego; Kim jest pisarz?; O systemie krytyki; Prognoza i przepowiednie; O pojęciu kultury; Sytuacja kultury; Etap prawdy. Przesłanki programu kulturalnego. — Cz. 2. W literaturze: Tożsamość [dot. J. Iwaszkiewicza]; Odsłanianie tajemnic [dot. J. Iwaszkiewicza]; Dwie głowy ptaka [W. Terleckiego]; Z genealogii terażniejszości [dot. W. Zalewskiego]; W gościnie u historii [dot. J. Iwaszkiewicza]; Żywe wiązanie II. Newerly'ego; Komentarz do „Konopielki” [E. Redlińskiego]; Na progu współczesności; Coś się dzieje; Postłowie; Tezy o rekonstrukcji społecznej.

5. Sceny dziecięce z życia prowincji. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] T. Zygałdo. Ekran. 1987.

Na motywach powieści Stendhala pt. „Czerwone i czarne.”

6. Etos lewicy. Esej o narodzinach kulturalizmu polskiego. Wwa: PIW 1990, 374 s.

Rozprawa habilitacyjna. — Zawartość: Forpocztą i sumienie [dot. W. Nałkowskiego]; Papierz socjalizmu polskiego [dot. L. Krzywickiego]; „Warszawiacy” [dot. inteligencji radykalnej przełomu wieków]; „Bo czas już nadszedł” [dot. E. Abramowskiego]; Jak się robi pismo: „Głos”; Jak się robi pismo: „Ogniw”; „No! Io non sono morto ...” [dot. „Legendy Młodej Polski” S. Brzozowskiego]; Żywe rozwiązanie [dot. J. Korczaka]; Postłowie: etos, lewica, kulturalizm.

7. Wizje kultury. Postawy polskie w XX wieku. [Rozprawa]. Powst. przed 1993.

Nagroda im. K. Poppera przyznana przez Fundację Batorego w 1993.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Towar i powieść, (W stronę socjologii powieści). *Kult. i Społ.* 1965 nr 3 s. 131-152. — Inteligencja i rewolucja. (Rewolucja 1905-1907 a myśl krytyczna Stanisława Brzozowskiego). W: Literatura polska wobec rewolucji. Wwa 1971 s. 319-369. — Socjologia kultury i filozofia w myśli Stanisława Brzozowskiego. *Stud. Filoz.* 1973 nr 2 s. 113-126. — Dialektyka systemu literackiego. *Mies. Lit.* 1977 nr 1 s. 47-58. — Kultura i praca. (Wprowadzenie do myśli krytycznej Stanisława Brzozowskiego). W: Polska myśl filozoficzna i społeczna. T. 3. Wwa 1977 s. 298-377. — Brzozowski a kultura rosyjska. W: Tradycja i współczesność. Powinowactwa literackie polsko-rosyjskie. Wr. 1978 s. 197-210. — *Warszawiacy. Twórczość* 1988 nr 11 s. 49-75 [dot. literatów zaboru rosyjskiego]. — Na dnię historii. (Program kulturalny „Płomieni” 1942-1944). *Prz. Hum.* 1991 nr 5/6 s. 25-43. — Koniec marzeń. W: Sens uczestnictwa. Wokół idei Jana Strzeleckiego. Wwa 1993 s. 21-35. — Studium sukcesu. Program „Kultury” 1946-1956. *Twórczość* 1996 nr 10 s. 60-107, nr 11 s. 64-90, nr 12 s. 77-100.

Prace redakcyjne

1. W kręgu socjologii literatury. Antologia tekstów zagranicznych. Wybór, wstęp i oprac. ... T. 1-2. Wwa: PIW 1977, 330 + 411 s. Wyd. 2 tamże 1980.

2. S. Brzozowski: Aforyzmy. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1979, 106 s. Wyd. 2 tamże 1986.

3. S. Brzozowski: Opętane zegary. Wybór publicystyki społeczno-politycznej z lat 1905-1907. Wybór i słowo wstępne ... Wwa: Kolegium Otryckie, Wyd. Propagandy Rady Nac. ZSP 1986, 145 s.

4. Historia i kultura. Studia z dziejów polskiej myśli kulturalnej. Praca zbior. pod red. nauk. ... [T. 1]-2. Wwa: UW 1987, 1991, 208 + 186 s.

5. Wiedza o kulturze. Wwa: Wydawn. UW 1988- Cz. 1. Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Zagadnienia i wybór tekstów. Oprac.: A. Godlewski, L. Kolankiewicz, ..., M. Pęczak. 1988, 299 s. Wyd. 2 popraw. i poszerz. tamże 1993, 503 s.

Cz. 2. Słowo o kulturze. Zagadnienia i wybór tekstów. Oprac.: M. Boni, G. Godlewski, ... 1991, 283 s.

6. Wiedza o kulturze. Cz. 1. Antropologia kultury. Zagadnienia i wybór tekstów. Wstęp i red. ... Wwa: Wydawn. UW 1995, 579 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1996.

[Sprawa sensu:] J. Czyżkowski: Sprawa sensu i sprawa sztuki. *Nowe Książ.* 1972 nr 1; A. Komorowski: Antynomie A.M. *Mies. Lit.* 1972 nr 3; B. Rogatko: Rozbijanie stereotypów. *Fakty i Myśli* 1972 nr 21; W. Wyskiel: Książkowe debiuty krytyków. *Ruch Lit.* 1973 nr 2 — [Stanisław Brzozowski:] W. Maciąg: Brzozowski przed rewolucją. *Nowe Książ.* 1977 nr 6; C. Rowiński: Nowa książka o Brzozowskim. *Prz. Hum.* 1977 nr 7/8; A. Myszowski: Wstęp do syntezy. *Mies. Lit.* 1978 nr 7. — [Widziane z dołu:] Z. Trziszka: Widziane z boku. *Tyg. Kult.* 1981 nr 16; T.J. Zółciński: Wielkomięskie rozważania sceptyka. *Nurt* 1981 nr 7; M. Boni: Przyczynek do ... *Wież* 1982 nr 6; L. Rola: Co widać z dołu? *Twórczość* 1982 nr 7. — [Spoiwa:] W. Adamiec: Klajstry. *Nowe Książ.* 1985 nr 1; A. Kołakowski: Obsesja socjalistyczności. *Prz. Hum.* 1985 nr 5/6; D. Ulicka: Widziane z boku. *Mies. Lit.* 1985 nr 1. — [Etos lewicy:] T. Komendant: Bliźnich obcowanie. *Twórczość* 1991 nr 2; W. Władka: Ty i ja, każdy z nas. *Nowe Książ.* 1991 nr 2.

J.Z.

MERKŁOWA Antonina

zob. SOKOLICZ-MERKŁOWA Antonina

MEYSZTOWICZ Jan 1910-1997

Prozaik, tłumacz.

Urodzony 22 marca 1910 w Rohoźnicy pod Wołkowyskiem w rodzinie ziemiańskiej; syn Oskara Meysztowicza i Florentyny z Kęszyckich. Do szkół uczęszczał w Wilnie; tam też ukończył w 1929 Gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta. W latach szkolnych należał do harcerstwa. W 1929 rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) w Krakowie. Został członkiem organizacji akademickiej Myśl Mocarstwa, a później prezesem jej Wileńskiego Koła. Po roku studiów wrócił do Wilna i pracował jako praktykant w Wileńskim Prywatnym Banku Handlowym. W kwietniu 1931 powrócił na studia, zdając zaległe egzaminy. Debiutował w 1931 felietonem pt. „Pocafunek w świetle prawa rzymskiego”, wydrukowanym anonimowo w organie Myśli Mocarstwa w na UJ pt. *Civitas Academica* (nr z 1 czerwca). Po zaliczeniu II roku studiów rozpoczęła pracę w Ministerstwie Spraw Zagranicznych

(MSZ). W 1932-35 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Marsylii. Równocześnie kontynuował studia prawnicze na UJ; w 1934 uzyskał magisterium. Od 1936 pracował w poselstwie w Budapeszcie jako attaché, od 1937 w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie i w poselstwie RP w Bernie jako kierownik wydziału konsularnego. W grudniu 1938 powrócił do kraju i pracował w Departamencie Politycznym MSZ jako referendarz. W lipcu 1939 ożenił się z Halszką Nawroczyńską, pianistką. Po wybuchu II wojny światowej ewakuował się wraz z częścią personelu MSZ do Rumunii. Stamtąd przedostał się do Francji i rozpoczął ochotniczą służbę wojskową. W 1940 roku ukończył w Bretanii Szkołę Podchorążych Piechoty i został przydzielony do Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich. Brał udział w kampanii norweskiej (kwiecień-czerwiec 1940). W 1940-45 służył w Wojsku Polskim w Wielkiej Brytanii; w 1941-42 był przydzielony do polskiej misji wojskowej w Kanadzie, w 1944 odkomenderowany do Ministerstwa Informacji i Dokumentacji w Londynie. Od kwietnia 1945 pełnił obowiązki konsula RP w Dublinie. W sierpniu 1946 powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Za swój właściwy debiut uważa opublikowany w 1946 w tygodniku *Odrodzenie* (nr 36) artykuł związany z II wojną światową pt. „Strzępy epopei”. W tym okresie rozpoczął także twórczość przekładową z języka angielskiego i francuskiego. W 1946-48 pracował w Centrali Handlu Zagranicznego „Polimex”. Równocześnie w 1947-48 kierował działem zagranicznym dziennika *Słowo Powszechne*. W 1948-50 był redaktorem w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Następnie przez kilka lat pozostawał bez stałej pracy. W 1957 był współzałożycielem Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego (ChSS) oraz tygodnika ilustrowanego *Za i przeciw*, w którym następnie pełnił funkcję sekretarza redakcji (1957-62), redaktora naczelnego (do 1965) i członka komitetu redakcyjnego (do 1975). Od 1958 należał do ZLP. Był członkiem Zarządu Ogólnopolskiego Komitetu Pokoju i Społecznego Komitetu Frontu Jedności Narodu (1960-64). Od 1969 do 1978 redagował *Biuletyn Wewnętrzny* wydawany przez ChSS. W 1975 przeszedł na emeryturę. W 1982-89 był przez dwie kadencje sędzią Trybunału Stanu. W 1986 otrzymał nagrodę publicystyczną im. W. Kętrzyńskiego, przyznaną przez Zarząd Główny ChSS i redakcję *Tygodnika Polskiego*. W 1986-90 był członkiem Narodowej Rady Kultury. W 1986-89 wchodził w skład Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa. Odznaczony Krzyżem Walecznych (1940), Krzyżem Kawalerskim (1975) i Krzyżem Komandorskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 27 lutego 1997 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Saga Brygady Podhalańskiej. [Pamiętnik]. Wwa: Czyt. 1957, 201 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1958; wyd. 3 uzup. i popraw. Wwa; MON 1987.
2. Polacy w bitwie o Narwik 1940. Wwa: MON 1968, 151 s.
Popularna praca hist.
3. Husaria pod Kircholmem 1605. Wwa: MON 1970, 164 s.
Popularna praca hist.
4. Trzy korony. Opowieść historyczna. Wwa: Czyt. 1972, 331 s.
Dot. historii Anglii w XVII i XVIII w.
5. Z walk Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich. Narwik 1940. Wwa: Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa, SiT 1972, 27 s.
Popularna praca hist.
6. Pod Cecorą i Chocimiem 1620-1621. Wwa: MON 1974, 159 s.
Popularna praca hist.
7. Trzecia postać Marianny. Opowieść z historii Francji. Wwa: Pax 1974, 293 s.
Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 8.
8. Upadek Marianny. Wwa: Pax 1976, 337 s.
Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 7.
9. Żelazny Książę. [Opowieść historyczna]. Wwa: Czyt. 1978, 303 s.
Dot. A.W. Wellingtona.
10. Czas przeszły dokonany. Wspomnienia ze służby w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w latach 1932-1939. Przedm.: H. Batowski. Kr., Wr.: WL 1984, 338 s.
11. Korona pod gilotyną. Opowieść historyczna. Kr.: WL 1984, 351 s.
Dot. historii Francji XVIII w.

Przekłady

1. J.E. Steinbeck: Myszy i ludzie. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1948, 112 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1965, wyd. 3 tamże 1974.
2. H.W. van Loon: Życie i czasy Rembrandta. Wyd. skrócone. Wwa: KiW 1950, 272 s.
3. E.E. Wand: Renegat. Powieść. Wwa: Czyt. 1953, 499 s.
4. A.C. Doyle: [Opowiadania]. W: A.C. Doyle: Przygody Sherlocka Holmesa. Wwa: Iskry 1955. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1964, wyd. 4 skrócone 1972, toż: wyd. 5 1978, wyd. 2|| 1980, wyd. 6 1984. — A.C. Doyle: Tańczące sylwetki. Pozn.: WP 1967. — A.C. Doyle: Zabójstwo przy moście. Wwa: KiW 1969. — A.C. Doyle: Tragiczny romans. Opowiadania. Pozn.: WP 1972.

– A.C. Doyle: Harpun Czarnego Piotra. Pozn.: WP 1973 s. 96-116. – A.C. Doyle: Zniknięcie młodego lorda. Opowiadania. Pozn.: WP 1987. – A.C. Doyle: Tajemnica złotego pince-nez. Pozn.: WP 1988.

5. R.L. Stevenson: Porwany za młodu. [Powieść]. Wstęp: S. Helsztyński. Wwa: Iskry 1955, 274 s. Wyd. nast.: wyd. 2-7 tamże 1956-1984; wyd. 8 Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1986; Łódź: 86 PRESS [1992]; Pozn.: Podsiadlik-Runowski i Spółka 1994, wyd. nast. tamże 1997.
Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 7.

6. M. Cohen: O czym nie wie majster. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 275 s.

7. R.L. Stevenson: Katriona. Część druga „Porwanego za młodu”. Wwa: Iskry 1956, 342 s. Wyd. nast.: tamże: 1958, wyd. 3 1966, wyd. 4 1975, wyd. 5 1986; Łódź: 86 PRESS [1992].
Cz. 2, cz. 1 zob. poz. 5.

8. N. Greffe: Zielone winogrona. [Powieść]. Wwa: Iskry 1957, 210 s.

9. J. London: Z „Podróży Smarka”. W: J. London: Dzieła wybrane. [Red.:] K. Piotrowski. T. 8. Wwa: Iskry 1957 s. 407-455.

10. A. Eden: Pamiętniki 1923-1938. Red.: S. Zabiello, T. 1-2. Wwa: Pax 1970, 1972, 475 + 444 s. T. 1. W obliczu dyktatorów; T. 2. Obrachunki.

11. M. Hyman: Heca z panem sierżantem. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 259 s.

Nadto przekłady prac z zakresu ekonomii, ekonomii politycznej, polityki, historii i wojskowości.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1996. – Wywiad: Jubileuszowe refleksje – w roku 25-lecia. Rozm. J. Kłis. *Za i Przeciw* 1982 nr 11/12.

L. Porembski: O czystości języka. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 46 (rec. przekł.: J.E. Steinbeck: Myszy i ludźmi. – [Czas przeszły dokonany: J. Koprowski: Pamiętniki dyplomaty. *Perspektywy* 1985 nr 8; M. Krasicki: Wspomnienia z myszką. *Kierunki* 1985 nr 22; J. Lewandowski: Polityka w anegdocie. *Tyg. Kult.* 1985 nr 21. – [Korona pod gilotynej: B. Ryba: Z tronu na szafot. *Nowe Książ.* 1985 nr 3; J. Sasi: Królem być. *Tyg. Kult.* 1985 nr 7; R. Zieliński. *Za i Przeciw* 1985 nr 5. – A. Woźny: Wspomnienia dyplomaty. *Opole* 1986 nr 2 (rec.: Czas przeszły dokonany).
J.Z.

MĘKARSKA-KOZŁOWSKA Barbara 1926-1990

Do 1965 podpisywała utwory: Barbara Mękarska. Prozaik, publicystka, tłumaczka.

Urodzona 26 czerwca 1926 we Lwowie; córka Stefana Mękarskiego, polonisty, dziennikarza, działacza politycznego, i Józefy z Rudnickich, biologa. Uczęszczała do Gimnazjum ss. Sacré Coeur we Lwowie. W tym czasie należała do harcerstwa. Po wybuchu II wojny światowej przebywała nadal we Lwowie. Kontynuowała naukę w radzieckiej

szkole średniej, a w czasie okupacji niemieckiej na tajnych kompletach gimnazjalnych; w 1941 zdała maturę. Następnie podjęła studia chemiczne na tajnym Uniwersytecie Jana Kazimierza. Brała udział w działalności konspiracyjnej jako członek Szarych Szeregów. Pracowała w Radzie Głównej Opiekuńczej w Wydziale Opieki nad Więziami i ich Rodzinami. Od kwietnia 1943 była zatrudniona w bibliotece wydziału leśnego Staatliche Technische Fachkurse, szkoły zorganizowanej przez władze niemieckie, a w listopadzie tegoż roku podjęła równocześnie naukę na tym wydziale. Po zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną, była od połowy 1944 studentką Lwowskiego Instytutu Politechnicznego. W październiku 1945 w ramach tzw. akcji repatriacyjnej wyjechała z matką do Krakowa. Podjęła studia chemiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie studiowała na Politechnice Śląskiej w Gliwicach. W sierpniu 1946 wyjechała z kraju i zamieszkała w Londynie, gdzie ukończyła kurs farmaceutyczny na uniwersytecie angielskim. Debiutowała w 1949 wspomnieniem pt. „Jak studenci lwowscy święcili dzień Trzeciego Maja pod okupacją. (Wspomnienie uczestniczki)”, opublikowanym na łamach *Orla Białego* (Londyn, nr 20). W 1951-55 redagowała wydawany w Londynie przez Związek Harcerstwa Polskiego poza Granicami Kraju miesięcznik *Ogniuwa i Biblioteczkę Ogniuw*. W 1953 objęła redakcję dodatku dla dzieci w *Dzienniku Polskim* w Londynie pt. *Co tydzień dzieciom i młodzieży*, którym kierowała do 1978. W 1956 wyszła za mąż za Adama Kozłowskiego, inżyniera chemika. W tymże roku otrzymała nagrodę dziennikarską im. W. Pańczonek, przyznaną przez Polskie Oddziały Wartownicze w Niemczech. Rozwijając twórczość literacką publikowała prozę, artykuły i recenzje literackie w londyńskim *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* (od 1956) i jego dodatku *Tydzień Polski* (1965-78, z przerwami). W 1966 opracowała i redagowała adresowaną głównie do młodzieży serię londyńskiego wydawnictwa *Skarb Narodowy „Albumy historyczne”*, w której ukazało się 11 tomów („Na polach bitew”, „Budownictwo w Polsce”, „Na Kresach”, „Z biegiem Odry”, „Chorągwie polskie”, „Polskie Orły”, „Akademia Krakowska”, „Monte Cassino”, „50-lecie czynu Legionów”, „Powstanie Warszawskie” oraz „25-lecie wojny światowej”). Była współzałożycielką Koła Lwowian i członkiem pierwszego jego zarządu. Należała do Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie i Związku Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej oraz Rady i Zarządu Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Orderem Polonia Restituta i Złotą Odznaką Koła Lwowian. Zmarła 15 listopada 1990 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dar króla Jana. Opowiadania. Londyn: Veritas 1964, 44 s.

Zawartość: W odwiedzinach u pani Twardowskiej; Dziwne przygody starego samochodu; Żabka z drzewa; Pierścień pana Anastazego; Dar króla Jana; Wizyta w Slough. — [Na okł. wiersz:] Kocie awantury.

2. Tajna szkoła. (Obrazek sceniczny). Londyn 1966.

3. Baśń wigilijna. Praprem. Londyn, Zespół Amatorski 1967.

4. Lwowskie orłeta. Obrazek sceniczny z czasów obrony Lwowa, 1-22 listopada 1918... Londyn: Nakł. autorki 1968, 20 s., powiel.

5. Prowansalskie ścieżki, wspomnienia, pinie, róże i... „chienlit”. Druk *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1968 nr 300-311, 1969 nr 1-15. Wyd. osob. Londyn: Caldra House 1969, 48 s. Przedr. zob. poz. 13.

6. Polskie drogi do Anglii przez stulecia. [Opowieść historyczna dla młodzieży]. Słowo wstępne: W. Czerwiński. Londyn: Pol. Macierz Szkolna za Granicą 1971, 29 s.

7. O Józefie Piłsudskim. [Szkic biograficzno-historyczny]. Londyn: Inst. Józefa Piłsudskiego [1985], 8 s.

8. Przygoda na Starym Mieście. (Obrazek sceniczny). Londyn 1987.

9. Lwów twierdza kultury i niepodległości. Referat wygłoszony 29 listopada 1988 r. w Bibliotece Polskiej w Paryżu poszerzony i uzupełniony. [Wstęp:] J. Mond. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1991, 135 s.

10. Posłannictwo kresowe Lwowa. Odczyt wygłoszony dnia 17 marca 1990 roku na uroczystości rocznicy imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego zorganizowanej przez Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie. Londyn: Inst. Józefa Piłsudskiego 1991, 119 s.

Na k. przedtytułowej: Posłannictwo kresowe Lwowa w czynie zbrojnym Józefa Piłsudskiego. — Zawartość: Odczyt, s. 7-33; Przypisy, s. 35-116.

11. Burza nad Lwowem. Reportaż z lat wojennych 1939-1945 we Lwowie; Kartki z pamiętnika. Przygot. do druku: J. Kowalewski, A. Kozłowski. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1992, 360 s.

Zawartość: B.M.-K. mówi o swej pracy. — Burza nad Lwowem, s. 9-256: I. Wolność i niewola; II. Szkoła radziecka; III. Socjalizm zdejmując maskę; IV. Wywózki kwietniowe i grabieże; V. NEP — Nowa ekonomiczna polityka; VI. „Czerwone kacki”; VII. Zmiana okupanta; VIII. Tajne nauczanie i „Fachkursy”; IX. Tajny uniwersytet; X. Wraca czerwony okupant; XI. Francuzi we Lwowie; XII. Rosyjscy studenci; XIII. Konsultacje; XIV. Nowa fala aresztowań; XV. A to Polska właśnie; XVI. „Pobieda” i wódka; XVII. Rabunek ziemi i kradzież mienia; XVIII. Dzień wyjazdu. — Kartki z pamiętnika, s. 257-359.

12. Mozaika wspomnień. [Szkice, opowiadania, wspomnienia]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1994, 229 s.

Zawartość: Muc z Jasnej; Jak studenci lwowscy święcili dzień Trzeciego Maja; Zapomniani; Rok Trzech Króli; „Ja do tujatru chcę”; Fotel pana Anatola; Melodie Lwowskiego baciara; Lwów, sztajerek i bukciecik fiołków; Lwowskie Bernardyny; W cieniu „Brygidek” i „Łąckiego”; Laszko znad rzeki Sajo; Hiacynty; „Mówią wieki” — ze Lwowa; Lwowskie Ossolineum; Opowieści o Oliwie; W paryskim parku — wspomnienie o Sewerynie Goszczyńskim; W brukselskiej koronce pisanka wspomnień; Lwowskie wystawy i Targi Wschodnie.

13. Prowansalskie ścieżki. Red.: T. Jeśmanowa. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1995, 233 s.

Zawartość: Świt w Awinionie; Święte Marie prowansalskie; St. Gilles i jego trzy polskie grosze; Św. Maria Magdalena w St. Maximin i we Lwowie; Pod słodkimi kasztanami; Prowansalskie ścieżki, wspomnienia, pinie, róże i... „chienlit” [poz. 5]; Liguryjskim piaskiem i morską pianką; W Rapperswilu, mieście róż; Opowieści solurskiego dnia o panu Kościuszcze; W królestwie gór i jezior Madonny del Sasso; „Drogę tęczami znacząc”... po Lemanie od Ikwy, Rossy — po Wawel; Z Genewy do Krzemieńca; Z Chartres do stóp ołtarza mariackiego; W Passy wspomnienie o pani Klementynie; Z St. Germain des Pres do lwowskiej katedry; Ze starego Lyonu do Grodnia; Po Kopenhadze wędrówka z panem Andersenem; Nad duńskim fiordem gwarzą legendy; Z Kopenhagi do Darta.

Prace redakcyjne

1. Poznajmy naszą przeszłość. Zarys wiadomości z dziejów Polski od Piastów do 1945 roku. Oprac.: S. Kościółkowski. Red. ... [Wyd. 3 uzup.]. Londyn: Inst. Józefa Piłsudskiego w Londynie; Zrzesz. Nauczycielstwa Pol. za Granicą [i in.] 1988, 47 s.

2. Muzea, biblioteki i archiwa polskie na Zachodzie. Praca zbior. Komitet red.: H. Fokciński, N. Kozłowska, ..., J. Morkowski. Zebrata i całość oprac. ... Londyn: Stała Konferencja Muzeów, Bibl. i Arch. Pol. na Zachodzie 1991, 154 s.

Tu też B.M.-K. Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, s. 73-84.

OPRACOWANIA (wybór)

[Dar króla Jana:] Z. Kasprzycka: O opowiadaniach B.M. *Orzeł Biały*, Londyn 1965 nr 10; M. Lisiewicz. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 27; A. Milker. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 106. — I. Wieniewski: Pochwała uroków Prowansji. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969 nr 151 [rec.: Prowansalskie ścieżki].

B.D.

MĘTRAK Krzysztof
1945-1993

Pseud.: K.M.; Kadłubek; km.; (km.); (Km); (KM); (m); (mk). Krytyk literacki i filmowy, dziennikarz.

Urodzony 1 lutego 1945 w Garwolinie; syn Zesława Mętraka, technologa drewna, profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, i Teresy z domu Płocienniczak. W 1950 zamieszkał w Warszawie, gdzie uczęszczał do Liceum Ogólnokształ-

całego im. R. Traugutta. Debiutował w 1962 artykułem pt. „Szukam siebie w literaturze”, opublikowanym na łamach *Życia Literackiego* (nr 23), wyróżnionym I nagrodą w olimpiadzie literackiej dla młodzieży szkolnej. Po zdaniu matury w 1962, studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1968 uzyskał magisterium. Przez kilka lat był prezesem Warszawskiego Koła Polonistów na UW. Należał też do Koła Młodych przy Oddziale Warszawskim ZLP. W 1963-80 był stałym recenzentem miesięcznika literackiego *Twórczość*. Publikował także w tygodniku *Współczesność* (1963-69; tu w 1963-67 cykl felietonów „Sodomie i antynomie”). W 1966 rozpoczął pracę w tygodniku *Kultura*, gdzie kierował działem krytyki (usunięty w 1978 po opublikowaniu swojego wiersza pt. „Opatrzność”, nr 37); na łamach tego pisma zamieszczał artykuły, felietony i recenzje filmowe oraz literackie (podp. też Kadłubek; m.in. cykle felietonów: w 1975-76 „Póki co”, w 1976-78, 1981 „Ze słuchu”). W 1967 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Liczne felietony, artykuły i recenzje publikował również w *Tygodniku Kulturalnym* (1967-88), *Filmie* (1969-82; tu m.in. w 1971-73 cykl felietonów pt. „Plamy na ekranie”), miesięczniku *Kino* (1970-81), *Kulisach* (1972-81; tu cykle felietonów: w 1973-76 „Póki co”, w 1976-81 „Ze słuchu”), *Argumentach* (1973, 1976; tu w 1973 cykl recenzji programów Telewizji Polskiej pt. „Życie doczesne”), *Ekranie* (1973-74, 1980-81; tu w 1973, 1981 cykl felietonów „Plamy na ekranie”), *Piłce Nożnej* (1973-93; tu stały felieton „Grzejąc ławę”), *Czasie* (1976-77; tu w 1977 cykl felietonów „Przesyłka nie ubezpieczona”), *Filmie na Świecie* (1979-81; tu cykl „Za biurką”). Ożenił się z Bogusławą Rygiel-Jasińską, dziennikarką telewizyjną (rozwód 1982). Za osiągnięcia w dziedzinie krytyki filmowej otrzymał nagrodę im. K. Irzykowskiego (1971), nagrodę Stowarzyszenia Filmowców Polskich (1978) oraz przyznaną na Festiwalu Filmów Polskich w Łagowie nagrodę Złote Grono dla najlepszego krytyka filmowego (1981). W 1982-86 zamieszczał w *Expressie Wieczornym* stały felieton pt. „Ze słuchu” oraz w piśmie *Radar* cykle felietonów „Pod włos”, a w 1986 też cykl „Z głowy”. Od 1982 wchodził w skład kolegium redakcyjnego miesięcznika *Literatura*, w którym pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego; w piśmie tym publikował do 1992 (podp. też: (km), (KM), (mk), m.in. felietony w cyklach: w 1984, 1986 pt. „Z dzienniczka wyrzuconego na pawlaczu”, w 1983, 1985, 1990, 1992 pt. „Bez związku”). W 1985 zawarł związek małżeński z Anną Osmólską, tłumaczką. W 1989 został członkiem SPP. Należał do Klubu Krytyki Filmowej SDP oraz do Koła Piśmiennictwa Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1990 otrzymał na-

godę Kisiela, przyznaną przez tygodnik *Wprost*. Od 1991 był współpracownikiem *Rzeczypospolitej*. W 1991-93 opublikował też cykl felietonów w miesięczniku *Pani* pt. „Wokół kina”. Zmarł 4 sierpnia 1993 w Warszawie. Otrzymał pośmiertnie nagrodę Przewodniczącego Komitetu Kinematografii Laterna Magica '93.

Od 1994 przyznawana jest przez dodatek miesięcznika *Kino* pt. *Reżyser* nagroda im. K. Mętraka dla młodych krytyków filmowych.

TWÓRCZOŚĆ

1. Autografy na ekranie. Wwa: WAF 1974, 241 s.

Zawiera felietony druk. w *Filmie* w l. 1970-1973 w cyklu „Plamy na ekranie”, dot. współczesnego filmu polskiego i obcego oraz polskiej krytyki filmowej.

2. Legendy nie umierają. [Szkice]. Wwa: KAW 1979, 136 s.

Zawartość: Blues znaczy życie; Syzyf w dżungli; Ta legenda; Humphrey Bogart; Po obu stronach raj; W szponach legendy; Elvis-biodro; Czarne na białym.

3. Po seansie. Wwa: Czyt. 1988, 211 s.

Dot. filmu polskiego od 1944. — Zawiera artykuły w cyklach: Jeszcze raz legendy; Filmy istotne; Tematy istotne; Krytyka krytyki; Tematy różne.

4. Krytyka – twórczość przeklęta. Słowo wstępne i wybór tekstów: L. Budrecki. Wwa: Przedświt 1995, 379 s.

Zawiera felietony, recenzje lit. oraz szkice, m.in.: Za co winniśmy kochać Henryka Sienkiewicza?; Cztery glossy do Miłozza; Różewicz 1968.

5. Słownik filmowy. Wstęp i oprac.: R. Koniczek. Wwa: Tenten 1995, 288 s.

Zawiera 180 felietonów druk. w *Filmie* w l. 1989-1993.

6. Grzejąc ławę. Wybór tekstów: J. Gnedziuk. Wwa: Przedświt 1997, 257 s.

Zawiera felietony druk. w *Piłce Nożnej* w l. 1973-1993.

7. Dziennik z pawlacza. Przedm.: J. Głowacki. Londyn: Puls 1997, 200 s.

Zawiera felietony publikowane w l. 1970-1993, m.in. w *Literaturze*.

OPRACOWANIA (wybór)

Inf. 1997 A. Osmólskiej-Mętrak. — Wywiad: Felietonowa epoka. Rozm. J. Radomińska. *Kulisy* 1974 nr 44.

[Autografy na ekranie:] A. Bonarski; M. w kinie. *Kultura* 1974 nr 38; M. Karpiński; Pochwała dygresyjnej krytyki. *Literatura* 1974 nr 35; W. Wierzewski; Kategorie imperatyw myślenia w kinie. *Film* 1974 nr 38; L. Bugajski; Do kina, do kina... *Twórczość* 1975 nr 9; A. Ledóchowski; La-ba-da... wokół Mętraka. *Kino* 1975 nr 3; M. Winiarczyk; Humanista w plastikowej skorupie. *Ekran* 1975 nr 4. — [Po seansie:] Z. Bienkowski; buzi-buzi; bum-bum. *Tyg. Kult.* 1988 nr 28; M. Pawlicki; Radość myślenia. *Film* 1988 nr 38. — A. Werner; Krzyś. *Kwart. Film* 1993/1994 nr 4 [wspomnienie pośmiertne]. — [Słownik filmowy:] P. Bratkowski; Okruchy zamiast księgi. *Gaz. Wyborcza* 1995 nr 180; E. Nawój; Rzeczy ulotne K.M. *Rzeczpospolita* 1995 nr 256. — J. Górzński; Talent musi mieć przestrzeń. *Literatura* 1996 nr 7/8.

K.B.

MAZGOWSKI Bronisław
1909-1981

Imiona metrykalne: Bronisław Marian.
 Pseud.: Bezmir, B-Mski; Br.M.; (m); Wędrowny Żuraw
 Prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 2 stycznia 1909 w Starych Brodach na Wołyniu; syn Wojciecha Mazgowskiego, robotnika, i Marii z domu Łozowy. Od 1915 uczęszczał do szkoły powszechnej w Starych Brodach, a od 1920 do Państwowego Gimnazjum Humanistycznego im. J. Korzeniowskiego w Brodach. Od 1921 należał do ZHP i w starszych klasach prowadził drużynę harcerską. Debiutował w 1927 artykułami w wychodzącym w Warszawie tygodniku *Harcerz*. W 1928-29 wydawał i redagował miesięcznik młodzieży szkolnej *Znicz*, w którym też ogłosił pierwsze wiersze „Nieznany czuwa” i „Czy słyszysz...” (1928 nr 1). Po zdaniu matury w 1930, zbudował wraz z kolegami łódź żaglowo-wiosłową (nazwaną „To lubię”) i przepłynął od źródeł Styru do ujścia Wisły. W tymże roku podjął studia wyższe na Uniwersytecie Warszawskim (UW), początkowo na Wydziale Prawa (1930-32), a następnie na Wydziale Humanistycznym; w 1936 uzyskał magisterium z filologii słowiańskiej. Był członkiem i prezesem Koła Literackiego Studentów UW i redaktorem miesięcznika *Rytmy* (1934). Zarabiał na życie pracując jako akwizytor książek, statysta w Teatrze Letnim, a od 1933 jako pomocnik kancelaryjny w Sądzie Grodzkim. Równocześnie kontynuował działalność w ZHP, uzyskał stopień harcmistrza; pracował społecznie w Głównej Kwaterze, w redakcji miesięcznika *Harcerz* (tu też artykuły podp. Wędrowny Żuraw) oraz w kierownictwie Harcerskich Drużyn Żeglarskich. W 1935-37 redagował miesięczny dodatek pisma *Na tropie* pt. *Żeglarz* (od 1936 usamodzielniony). Jako instruktor żeglarstwa pływał od 1934 na statku szkolnym ZHP „Zawieszka Czarna”, pod komendą gen. Mariusza Zaruskiego. Od 1937 pracował jako instruktor żeglarstwa i wychowania morskiego w Zarządzie Głównym Ligi Morskiej i Kolonialnej w Warszawie, a w 1938 objął stanowisko redaktora naczelnego miesięcznika *Polska na Morzu* (wydanie A dla dorosłych i wydanie B dla młodzieży). Należał też do Związku Wszechsłowiańskiego i Towarzystwa Młodych Słowian. Był współzałożycielem grupy słowianofilskiej, która w 1934 wydała pismo *Demiurg* (nr 1-2). W styczniu 1939 odbył podróż statkiem towarowym do Antwerpii, skąd udał się do Francji i Maroka. Powrócił do Polski po wybuchu II wojny światowej; nie został zmobilizowany, bezskutecznie starał się dołączyć do Legionu Czeskiego. Pod koniec listopada przedostał się przez Węgry, Jugosławię i Włochy do Francji. Jako żołnierz 202. Modlińskiego Pułku Artylerii Ciężkiej 2. Dywizji Strzelców Pieszych (DSP) Armii Polskiej we Fran-

cji brał udział w walkach na froncie. Po kapitulacji Francji był internowany w Szwajcarii. Od jesieni 1940 do jesieni 1941 był nauczycielem i komendantem grupy harcerczy w Obozie Gimnazjalnym Żołnierzy 2. DSP w Wetzikon. Następnie przeniósł się do Obozu Uniwersyteckiego we Fryburgu, gdzie na tamtejszym uniwersytecie odbył studia sławistyczne i uzyskał doktorat na podstawie pracy „Les éléments créateurs de la culture slave d'après les cours d'Adam Mickiewicz au Collège de France et à la lumière des vues contemporaines sur la culture en général” (dyplom doktorski notyfikował w 1950 na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie). Rozwijał też twórczość literacką, publikując artykuły i prozę w pismach *Gontec Obozowy* i *Pamiętnik Literacki* (tu też pod pseud. Bezmir). Po zakończeniu wojny przebywał nadal we Fryburgu, gdzie na przełomie 1945/46 założył wraz z Eugeniuszem Lukaszem miesięcznik poświęcony sprawom kultury *Horyzonty* i był współredaktorem dwu pierwszych numerów. W lutym 1946 powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie, gdzie do 1948 pracował w Ministerstwie Żeglugi jako naczelnik Wydziału Nauk i Szkolnictwa Morskiego. W 1946-47 był redaktorem naczelnym czasopisma *Morze*, miesięcznika Ligi Morskiej. Od 1947 należał do PPR (później PZPR). W 1948 ożenił się z Claire Marnier, obywatelką szwajcarską. W tymże roku został zwolniony (na własną prośbę) z pracy w Ministerstwie Żeglugi, ale do połowy 1949 pełnił jeszcze funkcję doradcy ministra w sprawach szkolnictwa morskiego. W 1949-50 kierował Wydziałem Wydawniczym Zarządu Głównego Ligi Morskiej w Warszawie, a od lata 1950 Biblioteką Centralną Polskiego Radia. We wrześniu 1952 został aresztowany pod zarzutem utworzenia nielegalnej organizacji słowianofilskiej i skazany na osiem lat więzienia. Zwolniony w 1955 na roczny urlop zdrowotny, ze względu na postępującą utratę słuchu, w październiku 1956 został amnestionowany, a w 1958 zrehabilitowany. Podjął pracę społeczną w Głównej Radzie Morskiej Zarządu Głównego Ligi Przyjaciół Żołnierza. W obrębie tej organizacji założył w 1957 Klub Marynistów. W 1960 za twórczość literacką otrzymał nagrodę marynistyczną im. M. Zaruskiego. W tymże roku przeniósł się na stałe do Fryburga w Szwajcarii, gdzie od 1951 mieszkała jego żona. Utrzymywał jednak żywy kontakt z krajem. Był honorowym prezesem Klubu Marynistów (od 1960), członkiem ZLP (od 1961), członkiem Starszoharcerskiego Kręgu Morskiego ZHP w Gdyni. W 1966-70 współpracował z londyńskim tygodnikiem *Kronika* (tu liczne wiersze i proza, m.in. w 1969-70 „W kraju Helwetów”). W 1968 podjął starania o utworzenie Międzynarodowego Instytutu Kultury Morskiej (Institut International de Culture Maritime), pozyskując dla tej

idei 124 członków założycieli z 37 morskich krajów świata (zebranie inauguracyjne w 1973 w Bordeaux). Od 1969 był członkiem Académie des Poètes de la Mer (Francja, Rouen) i od 1972 członkiem stowarzyszenia The Whaling and Marine Manuscript Archives (Nantucket, Massachusetts USA). Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1938), Harcerską Odznaką „Za Zasługę” (Złoty Krzyż 1946), Odznaczeniem Honorowym „Zasłużony Działacz Żeglarstwa Polskiego” (1956), Złotą Odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1960), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969). Zmarł 20 czerwca 1981 we Fryburgu (Szwajcaria).

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyprawa kolonialna. Obrazek sceniczny dla młodzieży w 1 akcie. Wwa: Liga Morska i Kolonialna 1939, 32 s.

2. Kultura i życie kulturalne. Matzingen: Ośrodek Szkolenia Zawodowego 1944, 19 s., powiel.

3. Na dni kopalni. Sztuka sceniczna. Powst. przed 1944. Druk fragm.: Śmierć Karlika. *Pam. Lit.*, Fryburg 1946 nr 7 s. 90-94.

I nagroda w konkursie YMCA w Genewie w 1944.

4. Les éléments créateurs de la culture slave d'après les cours d'Adam Mickiewicz au Collège de France et à la lumière des vues contemporaines sur la culture en général. Fribourg 1945, 75 s. Université de Fribourg. Faculté de Lettres.

Rozprawa doktorska.

5. Zagłada Atlantydy. Sztuka w 7 odstępach z prologiem. Powst. 1951. [Inf. autoral. Druk fragm. *Kronika*, Londyn 1966 nr 15/16, 17.

6. „Dni Morza” i dziesięć wieków naszej historii. Wwa: Wydawn. ZG Ligi Przyj. Żołnierza 1957, 16 s.

7. Maroko – ziemia czerwona. Wwa: Wiedza Powsz. 1958, 224 s.

Przekł. ros.: Marokko – krasnaja zemlja. [Przel.] M.A. Bruchnov. Moskwa 1963.

8. Dar Pomorza. Wwa: SiT 1959, 110 s.

9. O wielkości Polski na morzu. [Wwa:] Ogólnopolski Kom. Obchodu „Dni Morza” [1959], 24 s.

10. Ze wspomnień żeglarza. Wwa: Wiedza Powsz. 1959, 213 s.

Nagroda Ogólnopolskiego Kom. „Dni Morza” w 1959.

11. Morze w literaturze polskiej. Przedstawienie. R. Pollak. Gdynia: WM 1963, 285 s.

12. Węzeł przyjaźni. Opowieści autentyczne. [Przedm.] S.M. Saliński. Wwa: LSW 1964, 235 s.

Dat. Warszawa 1960-Fryburg 1962. — Zawartość: S.M. Saliński: Do młodych czytelników. — Filimon i Anton – rybacy. Z arbusami przez Bosfor; Węzeł przyjaźni; Ewunia; Herbacia-

rze z Placu Dżemaa el F'na; Czary w Niederösch; Hirt; Alianci; Rozgwiazda Morza Norweskiego.

13. Królewskie oczy. Sztuka o Bolesławie Krzywoustym. Powst. 1965. [Inf. autoral.].

Utwór napisany dla polonijnych teatrów w Belgii z okazji Tyśiąclecia Polski.

14. Dom pod Zodiakiem. [Wiersze]. Gdynia: WM 1967, 66 s.

15. Kismet. Opowieści z Maghrebu i Sahary. Wwa: Czyt. 1967, 272 s.

Zawartość: Od autora; Pierścień; Kumbia; Tirira; Rbeb; Bettina, czyli Pierścień po raz drugi; Szkatulka; Takuba.

16. Po latach burzy. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1968, 152 s.

Zawartość: Rybaczka; I makiem czerwonym rozkwitną; Poszukiwacz skarbow; Żelazny krzyż; „Zbaraż”; Człowiek za burzą.

17. Rapsod hetmański. [Wiersz ku czci S. Żółkiewskiego]. *Kronika*, Londyn 1970 nr 37 s. 4-5. Wyd. osob. Londyn 1970, 14 s.

18. Gemmy greckie. [Wiersze]. Słowo wstępne: S. Flukowski. Gdańsk: WM 1974, 64 s.

Cykle: Gemmy greckie; Żegluga wśród gwiazd.

19. Gorzkie morze. The bitter sea. Selected poems. Poezje wybrane. [Tłum. na ang.:] J. Crompton, K. Sierz. Milano: Mursia International 1977, 83 s.

Tekst w jęz. pol. i ang.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. M. Zaruski: Wśród wichrów i fal. Wstęp i przyp. ... Wwa: SiT 1958, 108 s.

2. M. Zaruski: Z harcerzami na „Zawiszy Czarnym”. Wstęp i przyp. ... Wwa: SiT 1958, 132 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1970.

3. Czeczena. Wydanie specjalne na „Dni Morza”. [Jednodniówka]. Wwa: Ogólnopolski Kom. „Dni Morza” 1958, 26 s.

Autorstwo opracowania wg inf. B.M. — Na wydawnictwie: Red. Klub Marynistów Ligi Przyj. Żołnierza.

4. Rozewie. Publikacja literacko-artystyczna o morzu. Red. ... Gdynia: WM 1960, 163 s.

5. Reymont we Francji. — [W.S. Reymont:] Listy do tłumacza „Chłopów” F.L. Schoella. Oprac. [teksty franc., tłum. i przyp.] ... Wwa: PIW 1967, 143 s. Zawartość: B.M.: Autor „Chłopów” i jego tłumacz. — Listy W.S. Reymonta do F.L. Schoella (1919-1925). — Reymont we Francji: F.L. Schoell: Osobliwe dzieje przekładu; F.L. Schoell: Kontakty francuskie W.S. Reymonta; F.L. Schoell: Jak nabiera się upodobania do kultury obcej. — B.M.: Franck-Louis Schoell. — Aneks.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973. — B. Miazgowski: Wywiad z sobą samym. *Tyg. Mor.* 1963 nr 10. — Wywiady: Na Dni Morza o człowieku morza. [Rozm.] K. Kolińska. *Głos Pr.* 1959 nr 153. Żeglarz na

wielbłądzie. [Rozm.] A. Przykowski. *Tyg. Mor.* 1967 nr 44; Polski entuzjasta morza ze szwajcarskiego Fryburga. [Rozm.] S.K. *Tyg. Pol.*, Paryż 1976 nr 29.

SWPP 2 (J. Czachowska). — RL 1981 (A. Biernacki)

J. Stępowski: W świecie arabskich przemian. *Nowe Książ.* 1958 nr 22 [rec.: Maroko — ziemia czerwona]. — S.W. Berzewski: Żeglarska dola harcerza. *Poznań Świat* 1959 nr 9 [rec.: Ze wspomnień żeglarza]. — S. Dauksza: „Uskrzydłone marzenie”. *Tyg. Mor.* 1959 nr 31 [rec.: Dar Pomorza]. — F. Fornalczyk: Gawęda — gatunek nie uprawiany. *Tyg. Mor.* 1959 nr 34 [rec.: Ze wspomnień żeglarza]. — J. Makarczyk: Grzędziński, M. i inni. *Życie Lit.* 1959 nr 47 [rec.: Maroko — ziemia czerwona]. — [Ze wspomnień żeglarza] J. Ryga: Pod zagłami młodości. *Elpezeiowiec* 1959 nr 26; S.M. Saliński: Z żeglarskim sercem. *Nowe Książ.* 1959 nr 13. — J. Siewierski: Najpiękniejsza fregata. *Nowe Książ.* 1959 nr 14 [rec.: Dar Pomorza]. — M. Krynicka: Gdzie niebo nie zna chmur. *Kierunki* 1960 nr 7 [rec.: Maroko — ziemia czerwona]. — [Morze w literaturze polskiej] [L. Bądkowski] J. Kozlikowski: Okrutne morze. *Litery* 1964 nr 4, polem.: J. Kotlica, B. Miazgowski, B.W. Świećicki, *tamże* nr 10; E. Berkowska-Szymiłowa. *Prz. Zach.* 1964 nr 4; M. Czerner. *Zap. Koszał.* 1964 nr 3; W.A. Drapella. *Tyg. Mor.* 1964 nr 44, polem. B. Miazgowski, *tamże* nr 49; J. Makowski: O morzu w literaturze polskiej. *Pomorze* 1964 nr 15. — K. Dziewanowski: Dwa łyki egzotyki. *Nowe Książ.* 1967 nr 22, [rec.: Kismet]. — J. Mazurczyk: Obsesja morska. *7-my Głos Tygodnia* 1967 nr 29 [rec.: Dom pod Zodiakiem]. — J. Płoska: Polski Kim. *Tydz. Pol.*, Londyn 1967 nr 28 [rec.: Węzeł przyjaźni]. — S.M. Saliński, S. Flukowski: Żeglarz — podróżnik — poeta. *Nowe Książ.* 1967 nr 12. — J. Tuczyński. *Kronika*, Londyn 1967 nr 18 [rec.: Morze w literaturze polskiej]. — T.J. Żółciński: Opowieści saharijskie. *Tyg. Mor.* 1967 nr 49 [rec.: Kismet]. — J. Biernacki: Żegluga przybrzeżna. *Nowe Książ.* 1969 nr 5 [rec.: Po latach burzy]. — K. Cedro: O B.M. na wyrwyki. *Kronika*, Londyn 1969 nr 39. — [E. Szczesiak] S.: Zagorzały marynista. *Tyg. Mor.* 1974 nr 47. — [Gorzkie morze:] J. Koproński: Koniec wieńcy dzieła. *Literatura* 1977 nr 30, przed. w tegoż: Jak nas widza, jak nas pisza. Łódź 1979; L. Kotarska. *Nautologia* 1977 nr 4; S. Pinsker. *Conradiana*, Lubbock, Teksas 1979 nr 1. — W. Bublewski: B.M. (Epizody z życia i działalności). *Nautologia* 1981 nr 3. — L. Prorok: Z rodu Żaruskich. *Polityka* 1981 nr 42. — J. Turczyński: B.M. — człowiek i dzieło. *Ziem. i Morze* 1982 nr 4. — K. Kubik: B.M. *Nautologia* 1983 nr 2. — S. Ludwig: B.M. *The Conrad News*, Gdańsk 1983 nr [6]. — S. Telega: Między romantycznym snem a fanatyzmem morskim. *Między Innymi* 1984 nr 1/2.

J.Cz.

MIĄZEK Bonifacy ur. 1935

Poeta, historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 27 marca 1935 w Kolonii Szczerbackiej pod Radomiem w rodzinie chłopskiej; syn Piotra Miązka i Natalii z Michałowskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Kolonii Szczerbackiej i uczył się w szkole powszechnej. Od 1949 uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Końskich; w 1954 zdał maturę; studiował teologię i filozofię w Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu. W czerwcu 1959 otrzymał święcenia kapłańskie. Następnie przez sześć lat pracował jako wikariusz i nauczyciel religii w diecezji sandomierskiej, m.in. w Zakrzewiu pod Radomiem, Sandomierzu, Przedborzu i Starachowicach. Debiutował w 1964 wierszami pt. „Powroty”, „Szczęście drzew” i „Istota przemijania”, ogłoszonymi na

łamach miesięcznika *Więź* (nr 3). W 1965 wyjechał na stałe do Austrii i zamieszkał w Wiedniu, gdzie pracował w duszpasterstwie polonijnym. W 1967-72 studiował na tamtejszym uniwersytecie slawistykę, filozofię i historię sztuki. Rozwijając twórczość literacką publikował wiersze, artykuły i recenzje w krajowych czasopiśmie katolickich *Więź* (1964-65), *Przewodnik Katolicki* (1965, 1967-68) oraz *Tygodnik Powszechny* (1965-66, 1968), a także w prasie emigracyjnej, m.in. w *Kontynentach-Nowym Merkuruszu* (Londyn, 1965-66), *Kulturze* (Paryż, 1965, 1968), *Oficynie Poetów* (Londyn, 1966, 1970) i *Wiadomościach* (Londyn, 1966-80, z przerwami). W 1967 otrzymał poetycką nagrodę *Wiadomości* za wiersze ogłoszone w tym piśmie w 1966. Doktoryzował się w 1972 na podstawie rozprawy pt. „Die lyrische Beschreibung im Nachkriegsschaffen Kazimierz Wierzyńskis” (promotor prof. Günther Wytrzens). Następnie związał się z Instytutem Slawistyki na uniwersytecie w Wiedniu i rozpoczął wykłady z literatury polskiej. W 1984 habilitował się na podstawie pracy pt. „Polnische Literatur 1863-1914. Darstellung und Analyse” i otrzymał stanowisko docenta. Kontynuując twórczość literacką i krytyczną publikował wiersze i artykuły, m.in. w londyńskich czasopiśmie: *Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza* (1984-85), *Pamiętnik Literacki* (1984-85) i *Przegląd Powszechny* (1984-85), oraz w *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point w USA, 1984-85). W 1989 został infulatem. W 1996 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Odnznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej (1994). Mieszka w Wiedniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ziemia otwarta. Poezje. Paryż: Inst. Lit. 1967, 39 s.

Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1972.

2. Die lyrische Beschreibung im Nachkriegsschaffen Kazimierz Wierzyńskis. Wien: Gerda Leber Verlag 1977, 167 s.

Rozprawa doktorska — Zawartość: I. Einleitung: Zur Methode; Lebenslauf des Dichters; Allgemeines über sein Nachkriegsschaffen; Im Bannkreis Nietzsches; Themen und Motive; Die lyrische Beschreibung. — II. Die lyrische Beschreibung und die Traditionen der Polnischen Poesie: Begriffe und Perspektiven; Naturbeschreibung; Die „gelehrte Beschreibung”; Durchbruch der Romantik; Die lyrische Beschreibung im gegenwärtigen Bewußtsein; Kazimierz Wierzyńskis Verhältnis zur Tradition. — III. Die Natur in der lyrischen Beschreibung bei Wierzyński: Warum Beschreibung?; Die Natur — das Drama der Erinnerung; Die Natur — Symbol der Dauer; Das Motiv der Erde. — IV. Kunststative in der lyrischen Beschreibung: Römische Ruinen; Porträts der Unruhe; Faszination durch plastische Darstellung; Malerische Situationen. — V. Gruppen von lyrischen Leitmotiven: „Kraj lat dziecińczych”; Wanderleben — der Reisewahn; Herbst; Der Wind; Das Zeitmodell. — VI. Schluss; Literaturverzeichnis; Namenregister.

3. Teksty i komentarze. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 224 s. Wyd. 2 zmien. Sandomierz: Wydawn. Diecezjalne 1996.

Zawartość: Studia poezji i prozy Kasprowiczowska „Księga ubogich” – legenda i rzeczywistość [dot. recepcji poezji J. Kasprowicza przez krytyków]; Funkcja przyrody i ziemi w opisie lirycznym K. Wierzyńskiego po roku 1945; Motyw sztuki w opisie lirycznym Wierzyńskiego; Uwagi wstępne o problemach polskiego naturalizmu [na przykładzie twórczości A. Dygasińskiego, A. Sygietyńskiego i G. Zapolskiej]. – Recenzje: Dramat pamięci: „Ciemny czas” i „Lustro” Wacława Iwanuika; „Przestroga dla wnuków” Aleksandra Janty; O lirycy Barbary Toporskiej [dot. Athene noctua]; Notatki o Chabrowskim [dot. Madonny]; W kręgu uczucia O poezji Bieńkowskiej i Obertyńskiej [dot. D. Bieńkowska: Pieśń suchego języka; B. Obertyńska: Miód i piołun]; Przypomnienie lat ocalonych [dot. B. Toporska: Na Wschód od Dziajaj]; Czas drugiej Apokalipsy [dot. W. Trościńko: Wiek kleski]. – Dyskusje literackie: O antologii kapłańskiej [o twórczości poetów: W. Chabrowski, P. Heintsch, J.A. Ihanowicz, F. Kamecki, J. Twardowski]; Odpowiedzialność i druk [dot. A. Czerniawski: Liryka i druk]; Brzydki pamflet na Alicję Lisiecką i jej księcia [dot. A. Lisiecka: Kto jest „Księciem poetów”, czyli rzecz o Adamie Czerniawskim i innych].

W wyd. 2 nadto w cz. pt. Studia poezji i prozy: O głównych motywach w lirycy Wierzyńskiego po roku 1945; Mickiewicz w Kole Towiańskiego, – w cz. pt. Recenzje: „Szkice o literaturze emigracyjnej” Marii Danilewicz Zielińskiej; Recenzje książek do Nagrody „Wiadomości”, – oraz: E. Rosner. Materiały do bibliografii księdza B.M. Nagroda pisarska Stow. Pol. Kombatantów w Londynie w 1984.

4. Polnische Literatur 1863-1914. Darstellung und Analyse. Wien: Gerda Leber Verlag 1984, 347 s.

Rozprawa habilitacyjna. – I. Anfänge und Aufstieg des Positivismus. Zur Methode; Die „junge“ und die „alte“ Presse; Tendenz und Utilitarismus der Literatur; Realistische Postulate; Der Positivismus in Galizien und Großpolen. – II. Alexander Świętochowski: Publizistische Tätigkeit Świętochowskis; Literarisches Werk. – III. Eliza Orzeszkowa: Literarische Anfänge und ihre Problematik; „Meir Ezołowicz”; Der Roman der achtziger Jahre; „Am Njemen”; Die letzte Schaffensperiode; Die Rezeption ihres Werkes. – IV. Bolesław Prus: Anfänge der literarischen Tätigkeit; „Der Vorposten”; „Die Puppe”; „Die emanzipierten Frauen”; Prus' historischer Roman „Der Pharao”; Rezeption des Romans und Prus' letztes Schaffen. – V. Henryk Sienkiewicz und der historische Roman: Die Anfänge; Die historische „Trilogie”; Romane mit moderner Thematik; „Quo vadis”; „Die Kreuzritter”; Die Bedeutung Sienkiewicz. – VI. Dichter einer unpoetischen Zeit: Adam Asnyk; Maria Konopnicka. – VII. Im Schatten grosser Namen: Waleria Marrené-Morzkowska; Klemens Szaniawski-Junosza; Marian Gawalewicz; Jan Lam; Ignacy Maciejowski-Sewer; Waclaw Karczewski. – VIII. Im Kreis des Naturalismus: Antoni Sygietyński; Adolf Dygasiński; Gabriela Zapolska. – IX. Die Poesie des Jungen Polen: Stanisław Przybyszewski; Zenon Przesmycki-Miriam; Kazimierz Tetmajer; Jan Kasprowicz; Leopold Staff; Bolesław Leśmian; Andere Dichter. – X. Der Roman der Moderne: Stefan Żeromski; Waclaw Berent; Władysław Orkan. – XI. Władysław Stanisław Reymont: Die frühen Erzählungen; Die frühen Romane; „Die Bauern”; Andere Werke; Rezeption. – XII. Das Theater des Stanisław Wyspiański: Die ersten Dramen; „Die Hochzeit”; „Die Legion” und „Die Befreiung”; „Die Novembertnacht” und andere Dramen; Die Bedeutung Wyspiański. – XIII. Das Theater der Moderne: Jan August Kisielewski; Karol Hubert Rostworowski; Tadeusz Rittner; Adolf Nowaczyński; Tadeusz Miciński; Andere Dramatiker. – Bibliographie. – Nachwort.

5. Wiersze. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1984, 42 s.

6. Powrót do domu. Wiersze. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył E. Rosner. Kat.: Księg. św. Jacka 1992, 79 s.

7. Polnische Literatur des Mittelalters und der Renaissance. Frankfurt am Main: P. Lang 1993, 214 s.

Zawartość: I. Einführung: Die Anfänge Polens; Die heidnischen Religionen der Slawen; Christianisierung Polens; Christliche Kultur. – II. Mittelalterliche polnische Hagiographie: Die erste Vita des hl. Adalbert; Die Vita der fünf Märtyrerbrüder; Vita des hl. Stanislaw; Vita der hl. Hedwig von Schlesien; Das Leben der hl. Kinga. – III. Chroniken: Die Chronik von Gallus Anonymus; Die „Chronik der Polen” von Kadlubek; Die Chronik aus Großpolen; Die Chronik von Jancko aus Czarnków; Andere kleinere Chroniken; Die Annalen von Jan Długosz. – IV. Die ältesten Sprachdenkmäler: Predigten; „Bogurodzica”; Übersetzung der Psalmen; Die apokryphe Literatur des Mittelalters; Passions- und Osterlieder. – V. Die Epoche der Renaissance: Die Entwicklung der Renaissance; Die Bedeutung der polnischen Sprache; Andrzej Frycz Modrzewski; Stanisław Orzechowski. – VI. Polnische Dichtung in lateinischer Sprache: Filip Kallimach; Konrad Celtis; Pawel von Krosno; Mikołaj Hussowski; Andrzej Krzycki; Jan Dantyszek; Klemens Janicki. – VII. Verschiedene Arten des Dramas: Das Mysterienspiel; Moralitäten; Die humanistische Komödie; Die Schuldramaturgie. – VIII. Epische Gattungen in der Renaissance: Die apokryphe Literatur; Der polnische Till Eulenspiegel; Moralisierende Erzählformen; Pseudohistorische Erzählungen. – IX. Mikołaj Rej: Literarische Anfänge; Andere Werke; Die Bedeutung des Dichters. – X. Jan Kochanowski: Die Zeit am Hofe; Die Jahre 1570-1584; „Abfertigung der griechischen Gesandten”; „Klagenlieder”; Kochanowskis Rezeption. – XI. Die Prosa der zweiten Hälfte des 16. Jh.: Łukasz Górnicki; Piotr Skarga; Jakub Wujek. – XII. Zwischen Renaissance und Barock: Mikołaj Sep Szarzyński; Sebastian Fabian Klonowicz; Szymon Szymonowicz. – Nachwort. – Bibliographie. – Chronologische Tafeln der Herzöge und Könige Polens.

8. Studien zur polnischen Literatur. Frankfurt am Main: P. Lang 1995, 488 s.

Wybór rozpraw i artykułów. – Zawiera z poz. 7: Mittelalterliche polnische Hagiographie; Die ältesten Sprachdenkmäler; Verschiedene Arten des Dramas; Mikołaj Rej; Jan Kochanowski; Die Prosa der zweiten Hälfte des 16. Jh.; – Zwischen Renaissance und Barock: Mikołaj Sep Szarzyński; Sebastian Fabian Klonowicz; Szymon Szymonowicz; Die großen Dichter der polnischen Romantik; Adam Mickiewicz; Juliusz Słowacki; Zygmunt Krasiński; Cyprian Kamil Norwid, – z poz. 4: Eliza Orzeszkowa; Bolesław Prus; Henryk Sienkiewicz und der historische Roman; Dichter einer unpoetischen Zeit; Im Kreis des Naturalismus; Die Poesie des Jungen Polen”; Der Roman der Moderne; Władysław Stanisław Reymont; Das Theater des Stanisław Wyspiański, – z poz. 2: [Einleitung pt.] Wierzyński's Lyrische Beschreibung; Die Natur in der lyrischen Beschreibung bei Wierzyński.

Prace redakcyjne

1. Słowa na pustyni. Antologia współczesnej poezji kapłańskiej. Wstęp: K. Wojtyła. Wybór tekstów i oprac. ... Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971, 141 s.

Nagroda „Wiadomości” za najwybitniejszą książkę pisarza polskiego wydaną na emigracji w 1971.

2. Festschrift zu Ehren von Josip Hamm. [Wyd.] ... F.V. Mareš, K. Sturm-Schnabl. Wien: Verlag der

Österreichischen Akademie der Wissenschaften 1975, 360 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: „Jestem tylko glinianym dzbanem”. Rozm. M. Michałowska-Kowalik. *Ikar* 1995 nr 7-8.

Pam. Lit., Londyn 1980 t. 3. — U. Zieliński, J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989; wyd. 2 1990.

[Ziemia otwarta:] W. Iwanuk: U poetów. *Kultura*, Paryż 1967 nr 7/8; J. Rosworowski: Między wierszami. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 26; A. Czerniawski: Jak blisko ziemi. *Kultura*, Paryż 1968 nr 8/9. — A. Niewczas: O Wierzyńskim w Austrii. *Więź* 1980 nr 9 [rec.: Die lyrische Beschreibung im Nachkriegsdeutschland Kazimierz Wierzyński]. — [Teksty i komentarze:] M.E. Cybulska: Krytyka. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 49; W. Broniewski: Dwie nowe książki księdza B.M. *Prz. Powsz.*, Londyn 1984 nr 5 [dot. też: Polnische Literatur 1863-1914]. — M.E. Cybulska: Pomost. *Tydz. Pol.*, Londyn 1984 nr 24 [rec.: Wiersze]. — [Polnische Literatur 1863-1914:] J. Mirewicz: Czytając „Polnische Literatur”. *Pam. Lit.*, Londyn 1984 t. 8; R. Taborski: Nowy zagraniczny podręcznik historii literatury polskiej. *Tydz. Powsz.* 1984 nr 8; R. Karst: B.M. jako historyk literatury. *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 35; J. Koprowski: Między powstaniem a wojną. *Kultura* 1985 nr 25; J.R. Krzyżanowski. *Slavic Review*, Urbana-Champaign 1985 nr 3; T. Weiss. *Ruch Lit.* 1985 nr 1; J. Zieliński: Prezentacja i analiza. *Twórczość* 1985 nr 4. — R. Wasiaś: Laureaci SPK [Stow. Pol. Kombatantów] — B.M. i Józef Żmigrodzki. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1985 nr 25. — [Powrót do domu:] A. Pietrzak: Poezja powrotów i pożegnań. *Prz. Powsz.* 1993 nr 5; A. Mazur: W poszukiwaniu domu. *Więź* 1994 nr 3. — K.A. Kuczyński. *St. Hist. Slavo-Germ.* 1995 [rec.: Polnische Literatur des Mittelalters und der Renaissance]. — A.A. Zych: „Powrót do domu”. *Ikar* 1995 nr 7-8. — K.A. Kuczyński: Rodem znad Wisły. *Forum Polonijne* 1996 nr 2. — E. Rosner: Twórca „Nowej Emigracji”. *Prz. Pol.* 1996 nr z 13 VI.

B.D.

MICHALIK Jan ur. 1938

Historyk dramatu i teatru.

Urodzony 24 października 1938 w Bielsku (obecnie Bielsko-Biała) w rodzinie inteligenckiej; syn Erwina Michalika i Elżbiety z Michejdów. W 1952-56 uczęszczał do III Liceum Ogólnokształcącego im. J. Kochanowskiego w Krakowie, gdzie zdał maturę. Od 1956 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1961 uzyskał magisterium. Następnie do 1962 wykonywał prace zleczone dla Pracowni Bibliografii Polskiej XIX w. PAN. W 1962-63 odbywał staż asystencki, a następnie studia doktoranckie w Katedrze Historii Literatury Polskiej UJ. W 1967-69 pracował jako asystent naukowo-techniczny w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN. W 1968 doktoryzował się na podstawie pracy pt. „Recepcja twórczości Henryka Ibsena przez polską krytykę literacką i teatralną do 1906 r.” (promotor prof. Henryk Markiewicz). W tymże roku debiutował artykułem pt. „Bolesław Czerwieński jako krytyk teatralny”, opublikowanym w *Zeszytach Naukowych UJ* (nr 168, *Prace Historycznoliterackie* z. 14). W 1969

rozpoczął pracę na UJ, początkowo w Zakładzie Historii Literatury Polskiej XIX i XX w. Instytutu Filologii Polskiej, a od 1974 w Zakładzie Teatru tegoż Instytutu. W 1971-74 był lektorem języka polskiego na Uniwersytecie im. M. Lutra w Halle (NRD). W semestrze zimowym 1975/76 przebywał na stypendium naukowym w Wiedniu. W 1976 został członkiem Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Krakowie. W 1979 wszedł w skład redakcji *Ruchu Literackiego*, w 1979-80 pełnił funkcję sekretarza tego pisma. W 1981-86 kierował Zakładem Teatru Instytutu Filologii Polskiej UJ. W 1984 habilitował się w Instytucie Sztuki PAN w Warszawie, na podstawie pracy pt. „Dzieje teatru w Krakowie w latach 1893-1915”; w 1986 otrzymał stanowisko docenta w Zakładzie Teatru UJ. W 1986-89 przebywał w Monachium, pracując jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie im. Ludwika Maksymiliana. W 1987 został stałym współpracownikiem *Pamiętnika Teatralnego* oraz opiekunem naukowym serii Wydawnictwa Literackiego *Dzieje Teatru w Krakowie*. Od tegoż roku należy do Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). W 1990 wszedł w skład Komitetu Nauk o Sztuce PAN i Rady Naukowej Instytutu Sztuki PAN. W 1990-93 pełnił funkcję prodziekana, a od 1993 dziekana Wydziału Filologicznego UJ. W 1991 został profesorem nadzwyczajnym UJ. W tymże roku ponownie objął kierownictwo Zakładu Teatru Instytutu Filologii Polskiej UJ. W 1996 został profesorem zwyczajnym. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Twórczość Ibsena w sądach krytyki polskiej 1875-1906. Wr.: Ossol. 1971, 179 s.

Rozprawa doktorska. — Zawiera także część bibliograficzną: Przekłady dramatów Ibsena w Polsce; Publikacje krytyki polskiej o Ibsenie; Przekłady prac obcych o Ibsenie; Wykaz premier i wznowień dramatów Ibsena w teatrach warszawskim, krakowskim, łwowskim i poznańskim do 23 V 1906; Recenzje z przedstawień dramatów Ibsena.

2. Dzieje teatru w Krakowie w latach 1893-1915. Cz. 1. Teatr Miejski. Vol. 1, 2; Cz. 2. W cieniu Teatru Miejskiego. (Dzieje teatru w Krakowie. T. 5). Kr.: WL 1985, 1987, 398 + 447 + 378 s. Z prac Zakładu Teatru Inst. Filol. Pol. UJ.

Rozprawa habilitacyjna. — Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzszego i Techniki II stopnia w 1986, nagroda m. Krakowa za 1985, nagroda „Teatralna książka roku 1985”, przyznawana przez Sekcję Krytyki Teatr. Pol. Ośrodka Międzynarodowego Inst. Teatralnego (ITI), nagroda *Echa Krakowa* za najlepszą książkę o Krakowie wyd. w 1985.

3. Żywoty budynków teatru krakowskiego 1865-1893. Kr.: Księg. Akademicka 1994, 79 s.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Józef Kotarbiński. [Współaut.: J. Spiegl] J. Got. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969

s. 739-755. — Jan Gadowski. W: OLP. Ser. 4 t. 4. Wwa 1971 s. 473-482. — Nietzscheizm w dramatach Jana Augusta Kisielewskiego. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1972 s. 165-199. — Zabawa „Karykaturami” [J.A. Kisielewskiego]. *Ruch Lit.* 1973 nr 6 s. 335-353. — Miejsce „Karykatur” w twórczości J.A. Kisielewskiego. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1974 s. 89-121. — Legenda i prawda o młodości Tadeusza Pawlikowskiego. *Pam. Teatr.* 1975 z. 1 s. 45-80; *uzup. tamże* 1976 z. 1/2 s. 190. — Kształtowanie tekstów dramatów Jana Augusta Kisielewskiego. *Pam. Lit.* 1977 z. 3 s. 225-264. — Wokół teorii dramatu naturalistycznego. *Ruch Lit.* 1978 nr 2 s. 101-114. — Aktorstwo w recenzjach Tadeusza Pawlikowskiego. W: Wokół teorii i historii krytyki teatralnej. Kat. 1979 s. 158-190. — Naturalistyczna technika dramatu. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1979 s. 39-64. — Kształtowanie tekstu „Sonaty” Jana Augusta Kisielewskiego. W: Jan August Kisielewski i problemy dramatu łódzkiego. Rzeszów 1980 s. 21-34. — Główne problemy sztuki aktorskiej w Krakowie okresu Młodej Polski. *Pam. Teatr.* 1981 z. 1/2 s. 31-48. — Muzyka w teatrze krakowskim okresu Młodej Polski. W: Muzyka polska a modernizm. Kr. 1981 s. 65-86. — Legenda [Tadeusza] Pawlikowskiego. W: Wśród mitów teatralnych Młodej Polski. Kr. 1983 s. 45-85. — Wspomnienia Karola Rollego o teatrze. *Pam. Teatr.* 1983 z. 3 s. 387-406. — Nieznane teksty „Zielonego Balonika”. *Pam. Lit.* 1985 z. 2 s. 267-288. — „Custus Joseph” na scenie. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1987 s. 207-217. — Między Miłaszewskim a Skorupką. *Pam. Teatr.* 1988 z. 3/4 s. 448-460. — Wanda Siemaszkowa w notatkach teatralnych Elżbiety Kietlińskiej. *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1988 s. 155-166. — Nieznany epizod recepcji „Nie-Boskiej komedii” [Z. Krasińskiego] w Niemczech. „Opracowanie sceniczne” i prapremiera. *Ruch Lit.* 1989 nr 4/5 s. 339-355. — O premierze „Wesela” inaczej. W: O teatrze i dramacie. Wr. 1989 s. 139-148. — „Ani kościół, ani wszechnica, ani nawet apteka” *Rocz. Komis. Hist.-lit.* 1990 s. 31-44. — Widzowie na premierach dramatów Wyspiańskiego w 1903 roku. (Materiały). *Pam. Teatr.* 1990 z. 3/4 s. 457-473. — „Dziady” Wyspiańskiego na widowni. *Ruch Lit.* 1991 nr 4 s. 349-362. — Problematyka opisu jednego teatru. W: Dramat i teatr modernistyczny. Wr. 1992 s. 239-247. — Szekspir Kozmiana? W: Od Shakespeare’a do Szekspira. Gdańsk 1993 s. 172-189.

Prace redakcyjne

1. T. Pawlikowski: Listy do Konstancji Bednarzewskiej. Oprac.: ..., E. Orzechowski. Kr.: WL 1981, 375 s.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia za edycję w 1982.

2. Z dziejów teatru krakowskiego. Materiały z sesji naukowej „Dwieście lat teatru w Krakowie 1781-1981”. Red. ... Kr.: UJ 1985, 245 s.

3. Dramat obcy w Polsce. Premiery, druki, egzemplarze 1765-1965. Praca zespołowa pod kierunkiem ... Zeszyt próbny. Wr.: Wiedza o Kulturze 1991, 71 s.

4. Krakowskie rodowody teatralne. Materiały z sesji naukowej: Z Krakowa w świat 22-24 X 1993. Red. i wstęp ... Kr.: Księg. Akademicka 1994, 202 s.

5. Dramat obcy w Polsce. Premiery, druki, egzemplarze. Praca zespołowa pod kierunkiem ... Litera A. Kr.: Księg. Akademicka 1995, 142 s. Por. poz. 3.

6. Teatr żydowski w Krakowie. Studia i materiały pod red.: ..., E. Prokop-Janiec. [Wstęp: Ch. Shmerukl. Kr.: Wydawn. UJ 1995, 227 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1996.

[Twórczość Ibsena w sądach krytyki polskiej 1875-1906.] M. Lewko: *Pam. Teatr.* 1972 z. 2; A. Zyga. *Ruch Lit.* 1972 nr 2. — [Dzieje teatru w Krakowie w latach 1893-1915.] B. Osterloff. *Fundament. Teatr* 1986 nr 4 [dot. cz. 1]; E. Orzechowski: W cieniu teatru miejskiego. *Kraków* 1987 nr 4 [dot. cz. 2]; R. Węgrzyniak. *Pam. Teatr.* 1990 z. 1/2 [dot. cz. 1-2].

J.Z.

MICHALSKA Emilia ur. 1906

Pseud.: Ewa Urbusiowa; Kalja.
Poetka ludowa.

Urodzona 7 lipca 1906 w Pruchnej; córka Józefa Kajzera, kolejarza, i Anny z Wardasów, położnej. Uczyła się w szkole powszechnej w Pruchnej, w szkole prywatnej ss. Notre Dame w Boguminie oraz w jednorocznej szkole gospodarstwa domowego ss. Notre Dame w Bielsku. W tym czasie zaczęła pisać krótkie wierszowane utwory okolicznościowe. W 1923 wyszła za mąż za Józefa Michalskiego, pracownika miejscowej stacji kolejowej. Na zakupionej działce wybudowali dom i założyli gospodarstwo rolne, które prowadzili. Wspólnie z mężem pracowała w przedwojennych organizacjach społecznych, takich jak Komitet Szkolny, Macierz Szkolna i Stowarzyszenie Młodzieży Szkolnej. Należała też do Koła Gospodyń Wiejskich. Debiutowała w 1929 opowiadaniem pt. „Za grzechy ojców”, opublikowanym w piśmie *Rola* (nr 9, pod pseud. Kalja). W czasie okupacji niemieckiej i po II wojnie światowej przebywała nadal w Pruchnej, prowadząc dom i gospodarstwo. W 1950-70 współpracowała z Muzeum Górnośląskim w Bytomiu. W 1957-76 prowadziła kiosk Przedsiębiorstwa Upowszechniania Prasy i Książki „Ruch” w Pruchnej. Wiersze oraz opo-

wiadania zamieszczała zwłaszcza w *Głosie Ziemi Cieszyńskiej* (1964-86, z przerwami) i *Chłopskiej Drodze* (1969-86, z przerwami). Od 1970 należała do ZSL. W 1972 otrzymała nagrodę literacką im. J. Pocka. Była laureatką wielu konkursów na poezję i prozę ludową. W 1976 otrzymała nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Bielsku-Białej. Oprócz twórczości literackiej zajmowała się także malowaniem na szkło, koronkarstwem, wycinanką beskidzką oraz rzeźbieniem w glinie. W 1977 została członkiem honorowym Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie. Należała do Towarzystwa Miłośników Ziemi Żywieckiej, Beskidzkiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Bielsku-Białej, Grupy Literackiej „Gronie” w Żywcu, Grupy Literackiej „Nadolzie” w Cieszynie, Grupy Twórczej „Strumień” w Strumieniu. Była członkiem zarządu Towarzystwa im. Z. Kossak, członkiem honorowym Macierzy Ziemi Cieszyńskiej. W 1984 została członkiem ZLP. W 1995 otrzymała nagrodę literacką im. O. Kolberga, Odznaczona m.in. Żółtym Krzyżem Zasługi (1975), Orderem Serca Matkom Wsi (1982) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Mieszka w Pruchnej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zapach ziemi. Poezje. Red.: B. Poloczkowa. Wisła: Kom. Organizacyjny X Tygodnia Kultury Beskidzkiej 1973, 184 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Dawny tryb życia w rodzinnej wsi; Dawne obyczaje i wierzenia; Bajki ludowe; Opowieści o zdarzeniach lokalnych. (Humor ludowy); Region. Z dziejów ziemi i ludzi; Przemiany na wsi po II wojnie światowej; Wątki osobiste, autobiografia; Filozofia życiowa. — Przykłady prozy [opowiadania]: Staro Rozala. (Jak to na dziedzinie bywowało); Jak to Ondraszek bydne młoduchy wianował; Jak to se Pyrtkula z Cebulinom porządały. — nadto bibliografia E.M.

2. Chłopskie słowo. [Wiersze]. Wybór, oprac., posł.: J. Krop. Malarstwo ... Wwa: LSW 1977, 103 s.

Cykle: Chyli się wierzba; Ozwały się gronie echem!; Znikomość.

3. Chylą się moje dni. [Wiersze]. Wybór, oprac., posł.: R. Sulima. Wycinanki ... Wwa: LSW 1980, 117 s.

Cykle: Matka; Syn; Chylą się moje dni; Baba samotna.

4. Jesienne liście. [Wiersze]. Wybór i wstęp: E. Rosner. Bielsko-Biała: Beskidzkie Tow. Społ.-Kult. 1981, 31 s.

5. Cieszyńskie kwiaty. [Wiersze]. Wybór i wstęp: L. Miękina. Cieszyn: Macierz Ziemi Cieszyńskiej, Tow. Miłośników Regionu 1989, 31 s.

6. Zmagania z czasem. [Wiersze]. Posł.: J. Krop. Gliwice: Nakł. autora 1994, [44] s.

Cykle: Rodowód; Z biegiem lat; Błądząc w obłokach.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1988, 1997. — Wywiad. Gdzie ziemia pachnie człowiekowi. *Sl. Pousz.* 1979 nr 245.

[Zapach ziemi:] E. Rosner: Wizerunek życia wsi. *Tyg. Kult.* 1972 nr 42; A. Wiedera. *Poglądy* 1973 nr 19. — J. Matiakowska: Poetka swojej ziemi. *Tryb. Rob.* 1975 nr 265. — J. Baran: W inny świat. *Więści* 1978 nr 8. — [Chłopskie słowo:] M. Rozowski: Drugi tomik wierszy M. *Poglądy* 1978 nr 3; A. Staniszeński: Odwieczny rytm. *Nowe Książ.* 1978 nr 16. — K. Raszka: Poetka swojej ziemi. *Chłop. Droga* 1980 nr 92. — K. Raszka: Lęca jesienne liście. *Tyg. Kult.* 1981 nr 38 [rec.: Jesienne liście]. — T. Semik: Moja pisamina. *Dz. Zach.* 1985 nr 13. — R. Sulima: Myślenie jako źródło udręki. W teogo: Folklor i literatura. Wwa 1985.

K.B.

MICHALSKA Marta 1908-1980

Podpisywała utwory też: Marta Walewska.
Prozaik, autorka książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 25 września 1908 w Krakowie; córka Jana Marcina Leszczyńskiego, rolnika, i Jadwigi z Muszyńskich. Uczęszczała do Gimnazjum im. C. Plater-Zyberkówny w Warszawie. Po zdaniu matury w 1927, studiowała w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW); w 1931 uzyskała tytuł magistra inżyniera. W 1932 wyszła za mąż za Romana Walewskiego (rozwidzeni). W 1938 rozpoczęła pracę w doświadczalnictwie rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), początkowo jako asystent, a potem kierownik doświadczalnych kółek rolniczych w powiecie sieradzkim i wieluńskim. Następnie przez pewien czas pracowała jako asystent na wydziale hydrologii UJ. Okres okupacji niemieckiej spędziła pod Grójcem, gdzie pracowała w gospodarstwie rolnym odziedziczonym po śmierci ojca. W 1944 musiała je opuścić i ukrywała się u znajomych. Po zakończeniu wojny zamieszkała w Warszawie i w 1945 podjęła pracę jako inspektor doświadczalnictwa roślinnego w Ministerstwie Rolnictwa. W 1946 została członkiem PPR (od 1948 PZPR). Od stycznia do czerwca 1947 pracowała na stanowisku kierownika pracy społeczno-kolektywnej w Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskiej „Społem”. Następnie była dziennikarzem w redakcji czasopisma *Chłopska Droga*; prowadziła tu dział „Ognisko domowe” i dodatki *Ktosy* i *Promyk*. W tymże roku debiutowała wierszem pt. „Bohaterstwo” na łamach dodatku *Promyk* (nr 8); drukowała tu także w roku następnym. W 1947 wyszła za mąż za Janusza Michalskiego. Ukończyła kurs dziennikarski. W 1950 przez krótki okres pracowała początkowo na stanowisku samodzielnego pracownika naukowego w Instytucie Ekonomiki Rolnej, a następnie jako starszy asystent katedry Ekonomiki Przedsiębiorstw Socjalistycznych SGGW. W listopadzie 1950 zrezygnowała z pracy i poświęciła się twórczości literackiej. Artykuły, wiersze i prozę drukowała m.in. w czasopiśmie *Chłopska Droga* (1947-48, 1955), *Plomyk* (1949-53), *Świat Mło-*

dych (1950-53), *Przyjaciółka* (1954-56) i *Przyjaźń* (1955-57). Była członkiem Związku Zawodowego Dziennikarzy Polskich. W 1953 została członkiem ZLP. W 1955-56 pracowała w redakcji *Gospodyni Wiejskiej*, a następnie do 1962 w czasopiśmie *Plon*. Zmarła 9 sierpnia 1980 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Technika pracy umysłowej prelegentki i technika przemawiania. Stenogram. Wwa: ZG Ligi Kobiet [1947], 15 s.

Druk na prawach rękopisu.

2. Stary. Powieść dla młodzieży. Wwa: Książka 1948, 185 s.

3. Hela będzie traktorzystką. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KiW 1950, 124 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; wyd. 3 Wwa: NK 1953.

Przekł.: bułg. Chelja šte stane traktoristka. [Przeł.] S. Janewa. Sofia 1953. — cześ. Helča bude traktoristkou. [Przeł.] Z. Glasová-Brdliková. Praha 1953.

4. Lato w Olszance. [Powieść dla dzieci]. Wwa: KiW 1951, 206 s. Wyd. 2, Wwa: NK 1953.

5. Historia Psiej Górki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1952, 279 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1954.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 6.

6. Ludzie z Zielonej Górki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1953, 318 s.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 5.

7. Na zielonych groblach. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1955, 270 s.

8. Tajemnice górskiej grotty. [Powieść popularnonaukowa dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 202 s.

9. Już wiosna. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1970, 418 s.

10. W nocy i mgłę. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1970, 253 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Zawartość: Noc i mgła; Starszy brat; Piekło; Dobry los; Siano; Kiedy przyjdzie czas; Nauka wymaga doświadczenia; Powroty — Postowie

Przekł. ukr.: Sered noči i imly. [Przeł.] J. Brojak. Kív 1974.

Praca redakcyjna

1. S. Sobczyk: „Trzeba rządzić robotą”. [Wspomnienie]. Oprac. lit. (i wstęp) ... Wwa: KiW 1950, 34 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973. — Wywiad: ... rozmowy z pisarzami. M.M. Rozm. K. Nepomucka. *Chłop, Droga* 1970 nr 101.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — NSLD (E. Prządka). — A. Niewiadomski: Słownik polskich autorów fantastyki. M.M. *Fantastyka* 1987 nr 3.

Z.W.: Nowa powieść dla młodzieży. *Nowa Kult.* 1953 nr 12 [rec.: Historia Psiej Górki]. — II. Jacynał (AP). *Chłop, Droga* 1970 nr 34 [rec.: Już wiosna]. — (J.) *Chłop, Droga* 1970 nr 88 [rec.: W nocy i mgłę].

B.M.

MICHALSKI Bronisław Ludwik
1903-1935

Poeta.

Urodzony 19 września 1903 w Sieniawie pod Jarosławem; syn Kacpra Michalskiego, właściciela małego zakładu betoniarskiego, i Jadwigi z Kwasińskich. Od 1915 uczęszczał do Gimnazjum Klasycznego w Jarosławiu. Jako uczeń zgłosił się ochotniczo do wojska i brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920. W 1922 zdał maturę w Jarosławiu i podjął studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, początkowo na Wydziale Lekarskim, a następnie na weterynarii. W tym okresie rozpoczął twórczość poetycką. W 1924 przeniósł się na Wydział Filozoficzny. Utrzymywał się z korepetycji. Po dwóch latach przerwał studia i powrócił do Sieniawy. W 1928 został powołany do wojska, ukończył Szkołę Podchorążych w Zaleszczykach i służył w 52. Pułku Piechoty w Złoczowie. Debiutował w 1929 wierszem pt. „Świt”, opublikowanym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 11). W 1929-32 mieszkał u swoich sióstr w Lublinie i pracował jako zastępca referenta działu świadczeń Funduszu Bezrobocia. Nawiązał wówczas kontakt z miejscowym środowiskiem literackim i dziennikarskim. Należał do członków założycieli Związku Literatów w Lublinie. Jesienią 1932 wyjechał do Krakowa, gdzie współpracował krótko z *Ilustrowanym Kurierem Codziennym*. Następnie przebywał kolejno w Sieniawie, Lublinie, a od grudnia 1933 w Warszawie. Związany był z kręgiem cyganerii poetyckiej skupionej wokół Józefa Czechowicza; mieszkał w tzw. wspólnym pokoju na Dobrej. Dorywczo zajmował się pracą dziennikarską, współpracując z pismem *Obóz Młodych*. Pracował też okresowo jako korepetytor i korektor. W 1934 i 1935 otrzymywał stypendium Funduszu Kultury Narodowej. Zmarł śmiercią tragiczną (utonął w nie wyjaśnionych okolicznościach w Wiśle) 27 lipca 1935 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wczoraj. [Wiersze]. [Lubl.]: Związek Literatów w Lubl. 1932, 38 s.

2. Spotkanie z brzozą. [Wiersze, Wstęp: J. Czechowicz]. Wwa: F. Hoesick 1936, 49 s.

3. Wiersze wybrane. Zebrał i oprac.: S. Potasiński. Lubl.: Wlubeł. 1966, 139 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2 oraz wiersze dotychczas nie publikowane.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PSB (T. Klak). [Spotkanie z brzozą]. H. Domański. *Mies. Lit. i Szt.* 1935/1936 nr 5; P. Hulka-Laskowski. *Nowa Książka* 1936 nr 3. — J. Czechowicz: Pamięci B.L.M. *Czas* 1937 nr 229, przedr. w tegoż: *Wyobraźnia stwarzająca*. Lubl. 1972. — S. Piętaś: Tragedia poety. *Kur. Poranny* 1937 nr 206, przedr. pt. B.L.M.

Twórczość 1962 nr 8; przedr. w tegoż: Portrety i zapiski. Wwa 1963. — H. Domiński: O poecie. *Kamena* 1938 nr 3/4; przedr. w: K.A. Jaworski: W kręgu Kameny. Lubl. 1965. — J. Śpiewak: Poeta tragicznego ładu. *Czas* 1938 nr 215; przedr. w tegoż: Przyjaźnie i animozje. Wwa 1965; Pracowite zdziwienia. Wwa 1971. — T. Klak: Poeta kwitnienia i śmierci. *Kamena* 1957 nr 19. — W. Szymanski: M. W tegoż: Ballady przed burzą. Wwa 1961. — W. Mrozowski: Cyganera. Lubl. 1963, passim. — S. Pietak: Krążąc nad jednym miejscem. W tegoż: Portrety i zapiski. Wwa 1963. — M. Krassowski: Lekcja stylu i cien egzystencji. (O B.L.M.). W tegoż: Granice sensu. Szkice o poezji polskiej. Wwa 1980. — H. Makarski: Melancholia nękającej nadziei. W: Lublin literacki 1932-1982. Szkice i wspomnienia. Lubl. 1984.

J.Z.

MICHALSKI Hieronim Edward 1913-1986

Pseud.: Acer; Acernus; Edward Loza; (h.e.m.); (h.e.mich.); (h.m.); H.M.; (H.M.); (h.mich.); hem; (hem); HEM; Hieronim Myrton; Hieronim Myrton — M.; (m.); M. Myrton; (mi); Myrton.
Krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 21 grudnia 1913 w Chełmży pod Toruniem; syn Józefa Michalskiego, wyrobownika młynarskiego, i Marii z Jakubowskich. Do szkoły powszechnej i gimnazjum humanistycznego uczęszczał w Chełmży. W okresie gimnazjalnym należał do Legionu Młodych (do 1934/35). Debiutował w 1932 wierszem pt. „Pożegnanie jesieni”, ogłoszonym w czasopiśmie młodzieży szkolnej *Kuźnia Młodych* (nr 13); w piśmie tym, a także w wydawanym w Toruniu piśmie młodzieży pomorskiej *Nasze Prace* publikował w 1932-34 pierwsze recenzje i artykuły literackie. Zorganizował w Toruniu klub literacki „W poprzek” (1932-34). Po zdaniu matury w 1933 podjął studia polonistyczne i historyczne na Uniwersytecie Poznańskim; w 1938 uzyskał magisterium. Równocześnie jako krytyk literacki współpracował z wieloma czasopismami, m.in. z *Kurierem Literacko-Naukowym* (1933, 1938), *Zetem* (1934/35), *Kulturą* (1937-38), *Pionem* (1937-38), *Ateneum* (1938-39) i *Dziennikiem Poznańskim* (1938-39). W 1938 otrzymał nagrodę literacką m. Poznania im. J. Kasprowicza. W tym samym roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Na początku 1939 przeniósł się do Warszawy, gdzie był redaktorem sportowym w *Robotniku Polskim* oraz redaktorem technicznym w dwutygodniku *Polska Pracy*. W tymże roku publikował artykuły, recenzje i tłumaczenia m.in. w *Polityce*. W 1939 ożenił się z Haliną Świdorską. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Warszawie i pracował jako uliczny sprzedawca książek, a od lipca 1940 w Iłży w Kieleckiem, gdzie do stycznia 1945 prowadził komplety tajnego nauczania w zakresie gimnazjum i liceum. W 1944 został członkiem PPR (przy 2. Brygadzie AL „Świt”). Bezpośrednio po zakończeniu wojny pracował w aparacie partyjnym, najpierw jako instruktor propagandy w Komitecie Miejskim PPR w Ra-

domiu, a od października 1945 jako członek Komitetu Wojewódzkiego (KW) i kierownik Wydziału Propagandy KW w Kielcach. Równocześnie od lutego 1945 do maja 1946 był redaktorem naczelnym *Dziennika Powszechnego* (wcześniej *Biuletyn Informacyjny, Głos Ziemi Radomskiej*) oraz organu KW PPR, tygodnika *Świt*. W maju 1946 został przeniesiony do Warszawy i objął stanowisko redaktora działu kulturalnego *Głosu Ludu*. Od października 1947 przez dwa lata pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki, początkowo jako dyrektor Departamentu Literatury i Książki, następnie Departamentu Twórczości Artystycznej. W 1948 został członkiem PZPR. W roku akademickim 1950/51 prowadził na Uniwersytecie Warszawskim oraz w Wyższej Szkole Pedagogicznej wykłady z historii literatury polskiej. W 1951 ożenił się z Zofią Domżałską. Rozwijając twórczość krytycznoliteracką, publikował artykuły i recenzje literackie m.in. w *Odrodzeniu* (1945-48), *Twórczości* (1946, 1951-52, 1956) i *Świecie* (1952-54). Od lutego 1956 do czerwca 1958 był zastępcą redaktora naczelnego Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, równocześnie w 1957-58 był zastępcą, a następnie redaktorem naczelnym tygodnika *Trybuna Literacka* (dodatek *Trybuny Ludu*, organu Komitetu Centralnego PZPR). W 1958-60 zajmował stanowisko redaktora naczelnego Państwowego Instytutu Wydawniczego. W 1961 podjął pracę w redakcji *Nowej Kultury*, początkowo jako zastępca redaktora naczelnego, a w 1962-63 jako redaktor naczelny. Po likwidacji pisma prowadził w 1963-66 dział zagraniczny tygodnika *Kultura*. Aktywnie uczestniczył w pracach ZLP (m.in. w 1947-50 członek sądu koleżeńskiego przy Zarządzie Głównym, od 1951 członek Komisji Młodzieżowej oraz konsultant Poradni Poetyckiej, od 1955 przewodniczący Sekcji Prozy, od 1961 przez cztery kolejne kadencje przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej, a od 1972 członek Zarządu Głównego). Był też członkiem Rady Kultury (w 1959-63 przewodniczący jej sekcji wydawniczej) oraz członkiem komitetu redakcyjnego *Biblioteki Poetów XX Wieku* Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Powstałe w tym czasie artykuły oraz przekłady z literatury rosyjskiej publikował m.in. w miesięczniku *Literatura na Świecie* (1971-76, z przerwami). W 1978 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1979 otrzymał Dyplom Ministra Kultury ZSRR. W 1983 został członkiem nowego ZLP. Odniesiony Złotym Krzyżem Zasługi (1955) oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959). Zmarł 11 października 1986 w Warszawie.

Prace redakcyjne

1. H. Boguszewska, J. Kornacki: Pisma wybrane. Wyboru dokonał ... T. 1-2. Wwa: Czyt. 1956, 703 + 761 s.

M

2. J.H. O'Hara: Syn doktora. Opowiadania. Tłum. T.J. Dehnel. Wybór i posł. ... Wwa: PIW 1967, 412 s.

3. T. Różewicz: Poezje wybrane. Wstęp autora. Wybór ... Wwa: LSW 1967, 134 s.

4. T. Różewicz: Wiersze i poematy. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1967, 176 s.

5. K. Błakowiczówna: Poezje wybrane. Wybór ... Słowo wstępne autorki. Wwa: LSW 1968, 150 s.

6. S. Pięta: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1969, 144 s.

7. W. Słobodnik: Poezje wybrane. Wstęp autora. Wybór ... Wwa: LSW 1971, 146 s.

8. Z. Stojanov: Zapiski z powstań bułgarskich 1870-1876. Wybór ... Tłum. L. Kosecka. Wwa: MON 1971, 443 s.

9. W. Whitman: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1971, 175 s.

10. W. Sebyła: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1972, 137 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska).

J. Kwiatkowski: Dwa wybory Różewicza. *Nowe Książ.* 1968 nr 8 (rec. oprac.: T. Różewicz: Poezje wybrane; T. Różewicz: Wiersze i poematy). — W. Natanson: Sp. H.M. *Sl. Powsz.* 1986 nr 208.

B.D.

MICHALSKI Józef

zob. OZGA-MICHALSKI Józef

MICHALSKI Waldemar

ur. 1938

Pseud. W.M.; Waclaw Wołyński; WaM; Wami.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 27 września 1938 we Włodzimierzu Wołyńskim; syn Stefana Michalskiego, księgowego, i Natalii z domu Zienkiewicz. W 1944 zamieszkał wraz z rodzicami w osadzie Uchanie (pow. hrubieszowski), gdzie rozpoczął naukę w szkole podstawowej. W 1948 osiadł w Chełmie. W 1956 ukończył Liceum Ogólnokształcące im. S. Czarnieckiego w Chełmie. Następnie studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL); w 1963 uzyskał magisterium. Debiutował w 1957 reportażem pt. „Polacy Ziemi Lwowskiej”, zamieszczonym w *Tygodniku Społeczno-Kulturalnym Katolików* (nr 43), a w 1960 jako poeta wierszem „Poezja Starego Miasta”, opublikowanym w *Biuletynie Młodego Twórcy* (nr 1). W 1962 ożenił się ze Stefanią Głogowską, polonistką. Od tego roku (do 1985) pracował na stanowisku kustosa w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL. W 1963 został członkiem grupy literackiej Prom, a po jej rozwią-

zaniu, w 1965 był jednym z inicjatorów powstania Studenckiego Klubu Literackiego „Kontrapunkt” i współredaktorem jego organu, pisma *Kontrapunkt* (dodatek *Kuriera Lubelskiego*). Liczne wiersze, artykuły i recenzje publikował m.in. na łamach tygodnika *Kamena* (1964-79; podp. też Wacław Wołyński), *Oblicze Tygodnia* (Londyn, 1964-66) oraz miesięcznika *Życie i Myśl* (1965-72). W tym czasie otrzymał też wiele nagród i wyróżnień w konkursach literackich. Należał do założycieli Nauczycielskiego Klubu Literackiego im. J. Czechowicza w Lublinie (1967) i był jego wieloletnim wiceprzewodniczącym, a także do organizatorów Robotniczego Klubu Literackiego „Profile”, działającego od 1968 przy Fabryce Samochodów Ciężarowych. Kontynuował twórczość krytycznoliteracką, zamieszczając wiersze i artykuły w *Sztandarze Ludu* (1972-86, z przerwami). W 1977 podjął pracę lektora języka polskiego w Studium Kultury i Języka Polskiego dla Obcokrajowców KUL. W 1978 został członkiem ZLP; od 1986 wchodził w skład zarządu Oddziału Lubelskiego ZLP. W 1979 był współzałożycielem grupy poetyckiej *Signum*. W okresie stanu wojennego w 1981 współinicjował powstanie lubelskiego Duszpasterstwa Środowisk Twórczych, aktywnie uczestnicząc w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej oraz w publikacjach Duszpasterstwa. Od 1985 pełni funkcję sekretarza redakcji kwartalnika *Akcent* (tu też liczne recenzje i artykuły). Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1977) oraz Dyplomem Ministerstwa Kultury i Sztuki (1995). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pejzaż rdzawy. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1973, 45 s.

Cykle: Widzenie pierwsze; Inskrypcje. — Nagroda im. J. Czechowicza w 1974.

2. Longin Jan Okoń pisarz i społecznik. [Szkic; współaut.:] J. Zaręba. [Chełm:] Lit. Klub Nauczycielski 1974, 15 s.

Tu też bibliografia prac L.J. Okonia i piśmiennictwa o nim.

3. Ogród. [Wiersze]. Lubl.: Urząd Woj., Wyd. Kultury i Sztuki 1977, 35 s. ZLP Oddz. w Lubl., Koło Młodych Pisarzy.

4. Głosy na wersety. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1979, 72 s.

Cykle: Sen o wielkiej rybie; Jesienna ballada; Głosy na wersety; Wspomnienie z pamięci.

5. Kazimierz Andrzej Jaworski. 1897-1973. Lubl.: Muzeum Okręgowe Oddz. im. J. Czechowicza 1985, 57 s.

Zawiera części: Curriculum vitae; Poeta; Tłumacz; Redaktor i wydawca. — oraz bibliografię podmiotową i przedmiotową K.A. Jaworskiego.

6. Pod znakiem wagi. [Wiersze]. Lubl.: WLibel. 1987, 96 s.

Cykle: Zielone refleksje; Z solą fali na ustach. — Nagroda lit. *Głosu Naucz.* w 1989.

7. [Wiersze]. Lubl.: Grupa poetycka „Signum” 1989, [6] k.

8. Będziesz jak piotun. Wybór wierszy. Lubl.: Norbertinum 1991, 65 s.

Tu też wywiad z W.M. pt. „Garść pieczonych kasztanów”. Rozm. H. Witalewska. — Nagroda im. J. Czechowicza w 1992.

9. Tradycje literackie Lubartowa i Ziemi Lubartowskiej 1543-1993. Lubartów: Miejski Biblioteczny Publicznej im. A. Mickiewicza 1994, 68 s.

Prace redakcyjne

1. Brzegiem życia. [Almanach poezji i prozy]. Red.: ..., K. Mucha, Z. Strzałkowski. Lubl.: WLibel. 1981, 138 s.

2. K. Wojtyła: Trzy poematy. Red.: ..., J. Zięba. Lubl.: Wydawn. Kurii Biskupiej 1983, 70 s.

3. Lublin literacki. 1932-1982. Szkice i wspomnienia. Red.: ... i J. Zięba. Lubl.: WLibel. 1984, 427 s.

4. Z.W. Fronczek: Ćwiczenia dla otyłych kobiet. Zdarzenia literackie. [Opowiadania]. Red. ... Lubl.: Poradnia Młodzieżowa 1985, 44 s.

5. Wyrząd II. Almanach poetycki uczniów szkół średnich. Red. ... Lubl.: PM [Poradnia Młodzieżowa] 1985, 21 s.

6. S. Żurek: Watra. Poema bieszczadzkie. Red. ... Lubl.: Poradnia Młodzieżowa 1985, 35 s.

7. Pod Twoją Obronę... Matka Boża w poezji polskiej. Wybór tekstów ... Lubl.: Wydawn. Kurii Biskupiej 1986, 121 s.

8. Łamanie słowem. Almanach grupy literackiej „Słowo”. Wybór tekstów; Z. Jerzyna i ... Chelmski. Krasnostawski Dom Kultury 1987, 74 s.

9. Almanach Nauczycielskiego Klubu Literackiego im. J. Czechowicza w Lublinie. Red.: M.J. Kawałko, Z. Kościński, ... Lubl.: Nauczycielski Klub Lit. im. J. Czechowicza.

[Cz. 1]. W ogrodach ognia. Poezja. 1990, 157 s.

[Cz. 2]. Nie tylko pamięć. Eseje. 1991, 119 s.

10. M. Danielkiewicz: Osobne ocalenie. [Wiersze]. Red. i post. ... Lubartów: Lubartowskie Tow. Regionalne 1990, 47 s.

11. E. Koziara: Wodnik i lilie. [Wiersze]. Wybór, oprac. i wstęp ... Biała Podlaska: Klub Lit. „Maksyma” 1991, 52 s.

12. S. Burda: Krzyż i talizman. [Wiersze]. Wybór i post.: ... i Z. Strzałkowski. Lubl.: Norbertinum 1993, 67 s.

13. K. Kołtun: Pańska Dolina. [Wiersze]. Red. i post.: ... i Z. Strzałkowski. Lubl. 1993, 80 s.

14. T. Grygiel: Bilet na powrót. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Wwa: IBIŚ 1994, 46 s.

15. R. Kornacki: Wszystkie wątpliwości świata. [Wiersze]. Wybór i wstęp: S. i W. Michalscy. Lubl.: ZLP Oddz. w Lubl. 1994, 112 s.

16. S. Popek: Wymiary czasu. [Wiersze]. Wybór i wstęp ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1994, 67 s.

17. K. Guzowski: Obrazy. [Wiersze]. Wybór i post. ... Wwa: IBIŚ 1995, 66 s.

18. Wierchom, halom, smrekom... Góry w twórczości poetów lubelskich. Wybór, wstęp, oprac. ... Lubl.: WLibel. Nowe 1995, 74 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1994, 1996. — Wywiady: Poezja jest moim światem. Rozm. J.H. Cichosz. *Tyg. Zamajski* 1987 nr 5; Garść pieczonych kasztanów. Rozm. H. Witalewska. *Głos Naucz.* 1989 nr 52/53, przedr. zob. Twórczość poz. 8.

[Pejzaż rdzawy:] T. Klak: Liryczne pejzaże. *Kamena* 1974 nr 9; J.Z. Kukuryk: Osobowość na tle „pejzażu”. *Głos Naucz.* 1975 nr 4. — [Ogród:] N. Słomkowska: Człowiek i słowo. *Głos Naucz.* 1978 nr 11; J. Sochoń: Lubelskie prezentacje poetyckie. *Nowy Wyraz* 1978 nr 4. — [Głosy na wersety:] T. Polanowski. *Głos Naucz.* 1979 nr 41; D. Król. *Nowy Wyraz* 1980 nr 5; A. Niewczas: Przewycięzanie niepokoju. *Kamena* 1980 nr 7; J. Roslan: O lotach ptaków i smaku piotunu. *Akcent* 1982 nr 1. — S.A. Łukowski: Szkic do portretu [W.M.]. *Sztand Ludu* 1981 nr 84. — J. Dąbala: Poezja moralnego niepokoju i nadziei. *Tyg. Pol.* 1985 nr 44. — [Lublin literacki. Red. ...] M. Lalak. *Kierunki* 1985 nr 29; T.J. Żółciński. *Tu i Teraz* 1985 nr 22. — A. Bednarek: Rzecz o twórczości K.A. Jaworskiego. *Kamena* 1986 nr 25 [rec.: Kazimierz Andrzej Jaworski]. — P. Szewc: „Tylko wiara jest w nas”. *Akcent* 1988 nr 3 [rec.: Pod znakiem wagi]. — J. Fert: Wiersze spod znaku wagi. O poezji W.M. W: Almanach Nauczycielskiego Klubu Literackiego im. J. Czechowicza w Lublinie. Cz. 2. Lubl. 1991. — A.K. Waskiewicz: Pamięć, doświadczenie, przesłanie. *Akcent* 1994 nr 2 [dot. poezji W.M.].

K.B.

MICHAŁOWSKA Mira
ur. 1914

Pseud. Jan Karen; Koszykowa; M.Z.; M. Zienta; M. Zientarowa; Maria Zientarowa; Marianna Rojek; Mira Michał; Siostry Rojek; TOP; Top i owo.
Autorka opowiadań satyrycznych, książek dla dzieci i młodzieży, tłumaczka.

Urodzona 23 listopada 1914 w Łodzi; córka Jana Zandla, urzędnika, i Doroty z Gordonów. W 1919-25 mieszkała z rodzicami w Gdańsku. Po powrocie do Łodzi uczęszczała do Gimnazjum im. E. Orzeszkowej; w 1934 zdała maturę. Następnie przez rok studiowała w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W 1935 została aresztowana za współpracę ze związkiem z KPP tygodnikiem *Kronika*; po półrocznym śledztwie sprawę umorzono. W 1937 wyszła za mąż za Ignacego Złotowskiego, docenta fizyki, i wraz z nim wyjechała do Paryża, gdzie uczęszczała na wykłady z historii cywilizacji i socjologii w Collège de France. Po wybuchu II wojny światowej, w 1940 była sekreta-

rzem redakcji wydawanego w Paryżu tygodnika *Czarno na białym*. Po zajęciu Paryża przez Niemców, w czerwcu tegoż roku wyjechała do Maroka, a następnie na początku 1941 do USA. Zamieszkała w Nowym Jorku i do 1944 pracowała w amerykańskim radiu przy audycjach w języku polskim, a później przy publikacjach kierowanych do kraju. Po wojnie była zatrudniona do 1946 w redakcji tygodnika *Time*, jako pracownik badawczy w dziale międzynarodowym. W 1947, po rozwodzie z I. Złotowskim, wyszła za mąż za Jerzego Michałowskiego, w tym czasie ambasadora RP w Londynie i przeniosła się do Anglii. Twórczość przekładową oraz publicystyczną rozpoczęła w 1948, debiutując tłumaczeniami oraz korespondencjami drukowanymi w *Przekroju*; z tygodnikiem tym współpracowała stale w latach następnych (m.in. w 1950-54 seria felietonów literackich pt. „Jaś chodzi do przedszkola”). Od 1952 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1953 wróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie. Publikowała nadal w *Przekroju* (do 1971; tu też pod pseud.: Maria, Zientarowa, Siostry Rojek; m.in. cykle: w 1959 „List z Nowego Jorku”, „List z Meksyku”, w 1964 „Wojna domowa”, „Siostry Rojek...”). Utwory zamieszczała również w piśmie *Świat* (1952, 1956, 1960-67; tu m.in. w 1965-67 rubryka „Kobieta światowa”). W 1956-60, towarzysząc mężowi, który pełnił funkcję szefa Misji Polskiej przy Organizacji Narodów Zjednoczonych, przebywała w Nowym Jorku. W tym czasie opublikowała kilka opowiadań pod pseud. Mira Michał w magazynach literackich, m.in. *Harper's Magazine* (1958), *Southern Review* (1960), *Mademoiselle* (1963), *Glamour Magazine* (1963), *The New Yorker* (1964). W 1967-70 przebywała w Waszyngtonie, gdzie jej mąż był ambasadorem. W 1972-74 zamieszczała przekłady z literatury amerykańskiej w miesięczniku *Literatura na Świecie* (podp. też M. Zientarowa). W 1976 jako wiceprezes Klubu Tłumaczy przy ZLP brała udział w organizowaniu kursu dla młodych tłumaczy i wykladała tam sztukę tłumaczenia utworów teatralnych. W 1978 publikowała cykl pt. „Pamiętnik szalonej gospodyni” w tygodniku satyrycznym *Szpilki* (podp. M. Zientarowa). Brała udział w pracach zarządu Agencji Autorskiej, jako przedstawicielka ZLP (1976-81), oraz ZAiKS-u (1980-84 członek Komisji Rewizyjnej, 1984-92 sędzia koleżeńskiego). Za pracę przekładową otrzymała w 1986 nagrodę ZAiKS-u. W 1989 została członkiem SPP i weszła w skład zarządu Oddziału Warszawskiego. Od 1993 stale współpracuje z miesięcznikiem *Twój Styl*, a od 1996 publikuje stały felieton w *Życiu Gospodarczym*. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976) oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1986). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Drobne ustroje. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: PIW 1955, 183 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1956; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1961; wyd. 3 Wwa: KAW 1980.

Podp.: M. Zientarowa.

Zawartość: Pierwsze dni; Katar; Zebrane; Imienny; Polowanie na krokodyla; Madrzejsi myślą za nas; Choinka; Prawdziwy talent; Sakramenckie przedszkole; Pękły rury; Wyjazd; Listy; Powrót dzieci; „Na gazetę”; Pśów wprowadzać nie wolno; List z kolonii; Spacerkiem po Warszawie; Na boczek; Zupełnie nowy pomysł; „Przekrój” z kaszą; Awans na średniaka; Metoda Pawłowa; Albo dzieci albo pies; Niespodzianka; Kto pogryzł bernarda; Kilo na kilo; Od razu – haps!; „Kleks”; Naukowy pogląd na świat; Telefoniczne porady; Dom Dziecka; Trzeba planować; Królowa wygrała; Okazja; Drobne ustroje; Do zobaczenia!

2. Nobody told me how. A diplomatic entertainment. New York: J.B. Lippincott 1962, 184 s. Wyd. nast. London: V. Gollancz 1963.

Podp.: Mira Michał.

3. Wojna domowa. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Czyt. 1964, 188 s. Por. poz. 4.

Wyd. łącznie z poz. 5 pt.: Wojna domowa; Wojna domowa trwa. Wwa: GiG [R. Ginalski i S-ka] 1990, 364 s.; pt. Wojna domowa. Wwa: Trio 1994.

Wyd. 1 podp.: M. Zientarowa.

Zawartość: Bywają chwile; Nylon i metal; Zmowa; Ciężkie jest życie; Beksala nabije; Ważna wiadomość; Święta bez dzieci; Gęś dla solenizanta; Wiek telefoniczny; Worki modne; Trzeba, trzeba; Ekg wykaże; Telemiłość; Dzisiejsza młodzież; Przecież to dziewczynka; Różnica płci; Woda deszczowa; Loren czy Bardot; W tym roku szelki; Dwójka z azymutu; Sejnt luji lumen; Panta rei; Podejście psychologiczne; Wywiadówka; Trzeci nurt; Można zwiariować; Luksemburg; Nieżyty; Tarta marchew; Zdejm włosa; Prawdziwy intelektualista; Gruby nietakt; Wszystkie pory roku; Kulturysta; Antybarany; Wahanie; Jak święta to święta; Dżemy i konfitury; Statystycznie leżysz; Wyprzedzą.

4. Wojna domowa. Scenariusz filmowy. TV 1965.

Adapt. opowiadań z poz. 3.

5. Wojna domowa trwa. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: Czyt. 1966, 223 s. Wyd. nast. łącznie z Wojna domowa zob. poz. 3. Por. poz. 6.

Podp.: M. Zientarowa.

Zawartość: Łoda za pięć; Musi grać; Lepiej wachać; Z kim idzie; Byłe do dżdżownicy; Protekcja; Przedwojenna młodzież; Kolekcjonerzy; Ostatni krzyk; Duch czasu; Mała sensacja; Rozrywka kulturalna; Lep prądów; Idzie wiosna; Trzeba czerpać z przeszłości; Mit młodzieży; Zagraniczny gość; Likier bananowy; Przyszłe pięćdziesięciolatki; Waterloo; Olimpiada w domu; Taki to już rok; Nieprzygotowany; Dramatyczny spłot; Jesteś nadzwyczajny; Akt oskarżenia; Chuligan; Polotwist; Urlop maturalny; Dziecko – skarb; Do widzenia panu; Prasowanie; Zmierch kapci; Wyz z punktami; Gospodarz domu; No to rzeczywiście; Dyplomacja; Święteczny prezent; Nóworoczne postanowienie; Dżwone zjawisko; Życie bezkonfliktowe; Wiosenny syndrom; Jakoś to będzie.

6. Wojna domowa. Ser. 2. Scenariusz filmowy. TV 1966.

Adapt. opowiadań z tomu poz. 5.

7. Przeprawa. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 243 s.

Podp.: Maria Zientarowa.

8. Mistrz Pędzel. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1974, 70 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1977.

9. Ania i Ewa i Marian i Rusak i inni... [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1975, 55 s. Wyd. 2 tamże 1977. Por. poz. 10, 14.

Nagroda na Międzynarodowym Biennale Sztuki Dziecięcej w Poznaniu w 1977.

Przeł. niem. Anja und ihre Freund. [Przeł.] G. Kelm. Wwa 1986.

10. O Ani, Ewie, Marianie, Marsjanach i babczi z Ziemi Lubuskiej. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1976, 46 s. Por. poz. 9, 14.

11. Trzy po trzy z sąsiadami. Nowe spotkanie z Marcinem. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1978, 60 s.

12. Gertruda Stein. Wwa: Czyt. 1980, 139 s.

Zawartość: Amerykanka w Paryżu; Gertruda Stein o sobie; Gertruda Stein w oczach pisarzy i krytyków; Kalendarium; Bibliografia dzieł Gertrudy Stein; Dzieła Gertrudy Stein wydane w Polsce.

13. Sezamki. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1980, [12] k.

14. Ania i Ewa i Marian i Rusak i Tatry, no i Dżo. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: KAW 1982, 49 s. Por. poz. 9, 10.

Przeł. słowac.: Aňa, Ryška a prvni jahody. [Przeł.] Z. Koutenská. Praha 1983.

15. Portret nocą malowany. [Powieść]. *Świat Młod.* 1983 nr 56-75. Wyd. osob. Wwa: KAW [1985], 125 s.

16. Róża jest róża... (Monodram). *Dialog* 1984 nr 2 s. 18-32. Wyst. T. Stara Prochownia (z Wwy) Budapeszt 1984.

Według dzieł G. Stein.

Adapt. tv: Oprac. ... TV 1985.

17. Zaczęło się od Marii. Rzecz o Marii Skłodowskiej-Curie. (Monodram). *Dialog* 1986 nr 12 s. 38-54.

Przeł. słowac.: Zaczło to Marii. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1987.

18. Przez kuchnię i od frontu. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1988, 179 s. Wyd. 2 Wwa: Wydawn. *Twój Styl* 1993.

Felietony o tematyce kulinarnej.

19. Nie tylko o hamburgerze. Kuchnia amerykańska. Wwa: Watra 1990, 206 s.

Zawiera szkice oraz przepisy kulinarne.

Według informacji M.M. przypisywane jej opowiadanie: Przez śniegi północy. Wwa: NK 1955, 58 s. (podp. pseud. Witold Krauze) napisał J. Michałowski, realizując zakład towarzyski.

Przekłady

1. H. Fast: Obywatel Tom Paine. [Powieść]. *Wroc. Kur. Il.* 1948 nr 292-345. Wyd. osob. Wwa: Wiedza 1948, 303 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KiW 1952; z postł. J. Aleksandrowicza Wwa: PIW 1954. Wyd. 1 i 2 przeł. podp.: Jan Karen.

2. H. Fast: Bitwa pod Valley Forge. (Poczęty w wolności). [Powieść]. Wwa: Czyt. 1949, 263 s. Wyd. 2 tamże 1949.

Przeł. podp.: Jan Karen.

3. H. Fast: Odjazd. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1950 [właśc. 1951], 163 s.

Przedr. opowiadania Głupi Szwed. Wspomnienie o Sidneyu w: H. Fast: Zamach na Robesona. Wyd. 2 tłum. A. Liebfeld, ... Wwa: Czyt. 1952.

4. H. Fast: Dumni i wolni. Opowieść. Przedm.: A. Szymanowski. Wwa: Czyt. 1952, 306 s. Wyd. 2 tamże 1953.

5. A. Christie: Samotny dom. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956, 174 s.

6. E. Hemingway: Śniegi Kilimandżaro i inne opowiadania. Tłum.: ..., J. Zakrzewski, B. Zieliński. Wwa: PIW 1956, 334 s. Wyd. 2 tamże 1958.

Tu w tłum. M.M.: Śniegi Kilimandżaro; Mordercy; Kanarek; Jasne, dobrze oświetlone miejsce; Oczekiwanie; Stary człowiek przy moście.

Przedr. opowiadań tłum. przez M.M. w tomach E. Hemingwaya: Rzeka dwóch serc i inne opowiadania. Przeł.: ..., J. Zakrzewski, B. Zieliński. Wwa: PIW 1962 oraz wyd. nast. tamże: 1963, 1965, 1967, 1973, 1976; 49 opowiadań. Wwa: PIW 1964 oraz wyd. nast. tamże: 1966, 1971, [1974] 1987, 1988; Śniegi Kilimandżaro. Wwa: KiW 1968; Niepokonany i inne opowiadania. Wwa: Iskry 1987; Lew Miss Mary i inne opowiadania. Łódź: Magart 1992; Opowiadania Pozn. Prószyński i S-ka 1993.

7. L. Kruczkowski: The Germans [Niemcy]. Przeł.: ..., J. Rodker. Wyst. Londyn, T. Unity 1957.

8. T. Wilder: Idy marcowe. [Powieść]. Wiersze Katullusa tłum. A. Świderkówna. Wwa: PIW 1958, 289 s. Wyd. 2 tamże 1973.

9. E. Caldwell: Chłopiec z Georgii. [Powieść]. Wwa: PIW 1962, 167 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1973; wyd. 2 [!] Wwa: Prószyński i S-ka 1993, tamże 1994.

Adapt. radiowa: Adapt.: K. Salaburska. Radio 1970.

10. A. Miller: Po upadku. Wyst. Wwa, T. Dram. 1964.

11. L. Fletcher: Pomyłka, proszę się wyłączyć. Przeł. i adapt. ... TV 1966.

12. G. Stein: Autobiografia Alicji B. Toklas. [Powieść]. Przeł. z ang. i przedm. ... Wwa: Czyt. 1967, 444 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; Wwa: Alfa-Wero 1994.

13. A.A. Milne: Dwoje ludzi. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 454 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974; Wwa: Comfort 1992; Wwa: Prószyński i S-ka 1997.

14. L. Fletcher: Krzyk w nocy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 214 s.
15. A. Buchwald: Barany na starcie. [Utwór dramatyczny]. Przel.: ..., H. Zdanowski. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1972.
16. E. Welty: Złote jabłka. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1972, 493 s.
Wyd. osob. opowiadań „Koncert czerwcowy”, „Jezioro Księżycowe” pt. Jezioro księżycowe. Wwa: KiW 1980, 210 s.
17. L. Fletcher: Bezszenność. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wr., T. Pol. 1973.
Przekł. podp.: M. Zientarowa.
18. N. Simon: Więzień Drugiej Ulicy. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Lud. 1973.
Przekł. podp.: M. Zientarowa.
19. S. Bedford: Dziedzictwo. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 544 s.
20. G. Stein: Picasso. [Biografia]. [Przedm.:] J. Starzyński. [Posł.] ... Wwa: WAI F 1974, 93 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1982.
Posł. M.M.: Gertruda Stein i Pablo Picasso.
21. J. Therber, E. Nugent: Prawdziwy mężczyzna. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1974.
22. D. Francis: Zastłona dymna. [Powieść]. *Sztand. Ludu* 1975 nr 244-290, 1976 nr 1-43. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1976, 255 s.
23. S. Plath: Szklany kosz. [Powieść]. Tłum. [i posł.] ... Wwa: Czyt. 1975, 379 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1989; Tor.: Crime and Thriller 1993; wyd. 2 [i] Pozn.: Zysk i S-ka 1995.
24. J. Hersey: Sprzysiężenie. [Powieść]. Kr.: WL 1976, 265 s.
25. S. Jackson: Loteria, czyli Przygody Jakuba Harrisa. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 307 s.
26. A. Nin: Dziennik. 1931-1934. Przedm.: Z. Bienkowski. Wprowadzenie: G. Stuhlmann. Wwa: Czyt. 1976, 571 s.
27. J. Osborne: Portret Doriana Graya. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Mały 1976. TV 1994.
Według powieści O. Wilde'a.
28. S. Jackson: Życie wśród dzikusów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977, 212 s. Wyd. nast. Wwa: Alfa 1994.
29. P. Gems: Dusia, Ryba, Wal i Leta. [Utwór dramatyczny]. Tłum.: ..., I. Szymańska. *Dialog* 1977 nr 11 s. 37-59. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1978.
30. T. Rattigan: Osobne stoliki. [Utwór dramatyczny]. TV 1978.
31. N. Simon: Bożyszczce kobiet. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1978. TV 1995.
32. M. Hughes: Bunt na Konzelfie 10. [Powieść]. Wwa: NK 1980, 174 s.
33. S. Jackson: Poskramianie demonów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 271 s. Wyd. nast. Wwa: Alfa 1994.
34. J. Murrel: Wspomnienie. [Utwór dramatyczny]. Przel.: ..., I. Szymańska. Wyst. Wwa, T. Pol. 1980.
35. R. Randall: Mieszkanie z widokiem na rzekę. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Kwadrat 1980.
36. T. Rattigan: Szczególna sprawa. [Utwór dramatyczny]. TV 1980.
37. G. Stein: Autobiografia każdego z nas. [Powieść]. Tłum. i przedm. ... Wwa: Czyt. 1980, 380 s.
38. P. Zindel: Księżycowe nagietki. [Utwór dramatyczny]. TV 1980.
39. S. Bellow: Wspomnienia Mosby'ego. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1982, 222 s.
40. E.L. Doctorow: Ragtime. [Powieść]. Wwa: PIW 1983 [właśc. 1984], 215 s. Wyd. 2 tamże 1993.
41. P. Gems: Dusia, Ryba, Staś i Wio. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kalisz, T. Propozycji 1983.
42. E.L. Doctorow: Witajcie w Ciężkich Czasach. [Powieść]. Wwa: PIW 1984, 173 s. Wyd. 2 tamże 1994.
43. M. Hughes: Skąd nie widać ziemi. [Powieść]. Wwa: NK 1984, 174 s.
44. B. Randall: Wielbiciel. [Powieść]. Wwa: KAW 1984, 157 s.
45. E.W. Hornung: Raffles. [Opowiadania]. *Nowości* 1984 nr 253-256, 1985 nr 1-82. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1985, 315 s.
46. M. Norman: Mamo, dobranoc. [Utwór dramatyczny]. Przel.: ..., I. Szymańska. Wyst. Wwa, T. Dram. 1985.
47. A.Ch. Clarke: Wyspa Delfinów. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Alfa 1986, 207 s.
48. J. Didion: Modlitewnik. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1986, 238 s.
49. T. Kempński: Solo na dwa głosy. [Utwór dramatyczny]. Przel.: Z. Chądzyńska i ... Wyst. Pozn., Scena na Piętrze 1986.
50. J. Wain: Opowieść sprzedawcy odpustów. [Powieść]. Wwa: KiW 1986, 412 s.
51. J. Didion: Rzekobieg. [Powieść]. Wwa: PIW 1987, 204 s.
52. Gore Vidal: Stworzenie świata. [Powieść]. Przel.: ..., I. Szymańska. Wwa: PIW 1988, 599 s.
53. E. Hemingway: Rajski ogród. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1989, 189 s.
54. J. Didion: Demokracja. [Powieść]. Wwa: PIW 1991, 162 s.

55. E.L. Doctorow: Jezioro Nurów. [Powieść]. Wwa: PIW 1991, 293 s.

56. B. Clark: Lady i generał. [Utwór dramatyczny]. Wwa, T. Współcz. 1992. TV 1993.

57. J.N. Kosiński: Cockpit. [Powieść]. Wwa: PIW 1992, 271 s. Wyd. nast. Wwa: Da Capo 1993.

58. B. Chatwin: Uzt. [Powieść]. Wwa: W. Pogonowski 1993, 124 s.

59. P. Ustinov: Dziesiąta Beethovena. [Utwór dramatyczny]. TV 1993.

60. E.L. Doctorow: Wystawa światowa. [Powieść]. Wwa: Amber 1995, 350 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988, 1996. — Wywiady: Trzy, może cztery wcielenia Rozm. E. Wierzbicka. *Kob i Życie* 1981 nr 38; Lubię tłumaczyć Amerykanki. Rozm. H. Kowalska. *Kierunki* 1987 nr 28.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska)
J. Herbst: Złotliwe idiom, homonimy i realia. *Nowa Kultura* 1953 nr 23 [dot. przekł. H. Fast: Obywatel Tomi Paine]. — [Drobne ustroje:] J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1955 nr 50; A. Międzyrzecki: Radość puchatkologów. *Swiat* 1956 nr 16. — [Nobodies told me how:] C. Costello. *Duluth Sunday News-Tribune* 1962 nr z 25 XI; J. Kitching. *Publisher's Weekly*, Nowy Jork 1962 nr z 28 VIII; P. Grosvenor. *Daily Express*, Londyn 1963 nr z 28 III. — W. Wierzewski: Tej „wojny” nie wygrano. *Walka Młod.* 1966 nr 5 [rec. serialu TV pt. Wojna domowa]. — A. Kolyszko: Jedna strona medalu. *Nowe Książki* 1981 nr 8 [rec.: Gertruda Stein].

K.B.

MICHAŁOWSKA Teresa

ur. 1932

Do 1970 podpisywała teksty: Teresa Kruszewska; Teresa Kruszewska-Michałowska. Historyk literatury.

Urodzona 6 lipca 1932 w Chelmie Lubelskim w rodzinie nauczycielskiej; córka Jerzego Kruszewskiego, historyka, teoretyka pedagogiki, i Zofii z Naramowskich, polonistki. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Lublinie. W 1947 zamieszkała we Wrocławiu, gdzie ukończyła I Liceum Ogólnokształcące im. J. Poniatowskiego. Od 1951 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Wrocławskim; w 1955 uzyskała magisterium. Debiutowała w 1956 artykułem „Funeralna poezja Jana Kochanowskiego na tle poetyki renesansowej”, ogłoszonym w *Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego (Prace Literackie nr 2)*. W 1956-60 pracowała w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. W 1961 wyszła za mąż za Bronisława Michałowskiego, inżyniera. W tymże roku przeniosła się do Warszawy i rozpoczęła pracę w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, początkowo na stanowisku asystenta w Pracowni Literatury Staropolskiej. W 1964 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. „Różne historie” — studium z dziejów nowelistyki staropolskiej” (promo-

tor prof. Julian Krzyżanowski). Publikowała prace badawcze, dotyczące głównie dawnej poetyki i estetyki, na łamach czasopism naukowych, m.in. *Pamiętnika Literackiego i Zagadnień Rodzajów Literackich*. W 1969 była na stypendium naukowym w Paryżu. W 1970 habilitowała się na podstawie pracy „Między poezją a wymową. Konwencje i tradycje staropolskiej prozy nowelistycznej”. W następnym roku została mianowana docentem i kierownikiem Pracowni Historii Literatury Staropolskiej (od 1993 Pracownia Historii Literatury Średniowiecznej) IBL PAN. Od 1971 jest członkiem Rady Naukowej IBL PAN oraz Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Przebywała na stypendiach naukowych w Paryżu (1969, 1979, 1986, 1988), Rzymie (1987, 1990, 1994, 1996) oraz w Uppsali (1993). W 1983 otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1991 profesora zwyczajnego. Wykładała okresowo na Uniwersytecie Warszawskim, w Studium Doktoranckim IBL PAN oraz na uniwersytecie w Rzymie (Università di Roma). Od 1991 redaguje serię wydawniczą IBL *Studia Staropolskie*. Jest członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1996 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

I. „Różne historie”. Studium z dziejów nowelistyki staropolskiej. Wr.: Ossol. 1965, 344 s. IBL PAN. *Stud. Staropolskie*.

Rozprawa doktorska. — Nagroda im. T. Mikulskiego w 1965. — Zawiera w aneksie edycję tekstów. Zob. Prace edytorskie i redakcyjne poz. 2.

2. Między poezją a wymową. Konwencje i tradycje staropolskiej prozy nowelistycznej. Wr.: Ossol. 1970, 370 s. IBL PAN. *Stud. Staropolskie*.

Rozprawa habilitacyjna.

Zawartość: Słowo wstępne. — I. W kręgu refleksji genologicznej o noweli: Ewolucja pojęcia. — II. Między poezją a wymową. Właściwości struktury gatunkowej; Bohater literacki; Zagadnienia fabuły; Podmiot epicki; Problemy konwencji stylistycznej. — III. Staropolskie „historie nowelistyczne” w świetle europejskich konwencji gatunkowych: Próba typologii. — Uwagi końcowe.

3. Staropolska teoria genologiczna. Wr.: Ossol. 1974, 198 s. IBL PAN. *Stud. Staropolskie*.

Zawartość: Uwagi wstępne. — I. Teoria genologiczna a sztuka poetycka. Problematyka genologiczna w staropolskich traktatach o poezji; Wiedza o gatunkach i rodzajach jako składnik sztuki poetyckiej; Normatywizm pojęć genologicznych; Teoria genologiczna w staropolskiej dydaktyce szkolnej. — II. Troisty podział poezji: W kręgu tradycji antycznej; Teoria trzech rodzajów w Polsce XVI w.; Troisty podział poezji w ujęciu Macieja Kazimierza Sarbiewskiego; Dramat — epika — liryka w poetykach szkolnych od XVII do połowy XVIII wieku. — III. Teoria podziału wieloczościowego: Nowa koncepcja rodzaju i jej tradycje w teorii europejskiej; Poezja epicka; Poezja dramatyczna; Poezja liryczna; Poezja epigramatyczna; Pozostałe rodzaje: poezja elegijna, poezja bukoliczna, poezja satyryczna. — IV. Staropolskie pojęcia gatunku poetyckiego;

Słownik pojęć gatunkowych objętych szkolną teorią poezji w Polsce XVI-połowy XVIII w.

4. Poetyka i poezja. Studia i szkice staropolskie. Wwa: PWN 1982, 457 s.

Zawartość: I. „Rodzaj” i „gatunek”: U początków refleksji genologicznej (antyk – średniowiecze); Koncepcje genologiczne w renesansowej teorii poezji; Pojęcia „liryki” wobec kategorii „rodzaju” i „gatunku” w renesansowej teorii poezji; O „gatunku” w poetyce i w poezji staropolskiej. – II. W kręgu myśli o poezji: Poetyka i poezja (Problemy interpretacji poezji staropolskiej); „Szuka” i „reguły” w europejskiej i polskiej teorii poezji; „Praca” – „wyobraźnia” – „natchnienie”. (Horacjańskie i neoplatonickie idee w poetyce i w poezji na przełomie XV i XVI wieku w Polsce). – III. Świat wyobraźni, przestrzeń i czas: Kochanowskiego poetyka przestrzeni; Znaki czasu w poezji Kochanowskiego; Człowiek i czas. (Wątki temporalne w poezji polskiego baroku). Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1982.

5. Średniowiecze. [Synteza historycznoliteracka]. Wwa: PWN 1995, 906 s. Wielka Historia Literatury Polskiej IBL PAN. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1996, wyd. 3 1997.

Nagroda Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej w dziedzinie humanistyki w 1995, nagroda „Książka roku 1995” przyznana w plebiscyście czytelników, bibliotekarzy i księgarzy.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Funeralna poezja Jana Kochanowskiego na tle poetyki renesansowej. *Zesz. Nauk. UW*. 1956 ser. A nr 2 s. 173-201. – Antyezuicka twórczość Jana Turnowskiego w latach 1614-1616. W: *Ze studiów nad literaturą staropolską*. Wr. 1957 s. 293-349. – Romans o Kalinowskim i Strusownie; H. Drobiszewski: Opisanie Kalinowskich. *Ze Skarb. Kult.* 1960 z. 1 s. 187-223. – Stan badań i problematyka studiów nad romansem polskim XVII wieku. *Ze Skarb. Kult.* 1960 z. 1 s. 31-72. – Narodziny, rozwój nowelistyki w literaturze staropolskiej. W: *Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej*. Wwa 1963 s. 266-294. – Antyczne i średniowieczne tradycje teoretyczne staropolskiej prozy fabularnej. W: *Prace z poetyki poświęconej VI Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów*. Wr. 1968 s. 149-176. – The beginnings of genological thinking. (Antiquity – Middle Ages). [Przeł.] M. Gottwald. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1969 t. 12 z. 1 s. 5-23; wersja pol.: U początków refleksji genologicznej nad prozą fabularną. *Pam. Lit.* 1970 z. 1 s. 181-198. – Genological notions in the Renaissance theory of poetry. Przeł. M. Gottwald. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1970 t. 12 z. 2 s. 5-20. – The notion of lyric and the category of genre in ancient and later theory of poetry. Przeł. P. Graff. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1972 t. 15 z. 1 s. 47-69. – Romans XVII i pierwszej połowy XVIII wieku w Polsce. (Analiza struktury gatunkowej). W: *Problemy literatury staropolskiej*. Ser. 1. Wr. 1972 s. 427-498. – Reguły w staropolskiej sztuce poetyckiej. W: *Estetyka, poetyka, literatura*. Wr. 1973 s. 7-50. – Gatunek staropolski – obiekt i narzę-

dzie poznania historycznoliterackiego. *Pam. Lit.* 1975 z. 2 s. 99-124. – Les inspirations italiennes dans la poétique polonaise du XVIIe siècle. W: *Barocco fra Italia e Polonia*. Wwa 1977 s. 275-292. – Kochanowskiego [Jana] poetyka przestrzeni. (Kula i pion). *Pam. Lit.* 1978 z. 1 s. 71-100. – Wizja przestrzeni w liryce staropolskiej. (Rekonnesans). W: *Przestrzeń i literatura*. Wr. 1978 s. 97-123. – Kochanowskiego [Jana] poetyka przestrzeni. (Wizja horyzontalna). *Pam. Lit.* 1979 z. 1 s. 3-30. – La notion de „genre” (genus) dans la théorie de la poésie en Pologne à l’époque de la Renaissance et du Baroque. Przeł. L. Grobelak. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 3: 1979 s. 73-95. – Poetyka i poezja. (Problemy interpretacji poezji staropolskiej). W: *Zagadnienia literaturoznawczej interpretacji*. Studia. Wr. 1979 s. 89-114. – Les idées néo-platoniciennes et horaciennes dans la poétique et la poésie polonaise à la charnière des XVe et XVIIe siècles. W: *Italia, Venezia e Polonia tra medio evo e età moderna*. Firenze 1980 s. 471-484. – Kochanowski „poeta perennis”. (W kręgu renesansowych refleksji o poezji). W: *Jan Kochanowski i epoka renesansu*. Wwa 1984, s. 59-82. – L’Homme et le temps. (Les motifs du temps dans la poésie baroque polonaise). Przeł. E. Destrée-Van Wilder. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 13: 1985 s. 75-96. – The earlier notion of „poem” and genological problems. Przeł. E. Ławniczakowa. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1985 t. 28 z. 1 s. 5-21. – Rodzaje czy rodzaje? Problemy taksonomii literackiej. *Pam. Lit.* 1986 z. 1 s. 3-17. – Pojęcie „poematu” w poetyce staropolskiej na tle tradycji europejskiej. W: *Z dziejów polskiej nauki o literaturze*. T. 1. Wwa 1987 s. 13-35. – Le narrateur dans l’historiographie polonaise de la Renaissance. W: *Dall’opus oratorium all’ricerca documentaria. La storiografia polacca, ucraina e russa fra il XVIe il XVIIe secolo*. *Europa Orient.*, V/1986 (Rzym) 1987 s. 127-136. – „Dusza z ciała wyleciała”. Próba interpretacji. *Pam. Lit.* 1989 z. 2 s. 3-26. – Świat poetycki: granice wyobraźni. O poezji polskiej XV w. W: *Pogranicza i konteksty literatury polskiego średniowiecza*. Wr. 1989 s. 135-167. – Polska pieśń średniowieczna „Dusza z ciała wyleciała” na tle europejskiej literatury wizyjnej. W: *Filologia e letteratura nei paesi slavi*. Roma 1990 s. 251-263. – Między słowem mówionym a pisany. O poezji polskiej późnego średniowiecza. W: *Literatura i kultura późnego średniowiecza w Polsce*. Wwa 1993 s. 83-124. – *Polnische Literatur*. W: *Lexikon des Mittelalters*. T. 5. München 1994 kol. 69-71. – Gała Anonima wiersz o twórczości pisarskiej. W: *Łacińska poezja w dawnej Polsce*. Wwa 1995 s. 7-24. – Topika pielgrzymia i pielgrzymki w literaturze polskiego średniowiecza. W: *Peregrinations. Pielgrzymki w kulturze dawnej Europy*. Wwa 1995

s. 72-85. — Literatura polskiego Średniowiecza. (Punkty wyjścia). W: Wiedza o literaturze i edukacja. Wwa 1996 s. 159-176. — Śnić w średniowiecznej Polsce. W: Wyobraźnia średniowieczna. Wwa 1996 s. 235-258.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Historie świeże i niezwykłe. [Wybór, wstęp] i oprac. ... Wwa: PIW 1961, 185 s. Antologia tekstów staropolskich.

2. Różne historyje z różnych wiarygodnych autorów wybrane a dla zabawki przystojnej i przestrogi rozsądnej każdego stanu ludzkiego w ten mały snopek zebrane ... Oprac.: ... , K. Stefanicka. W: „Różne historyje”. Studium z dziejów nowelistyki staropolskiej. Aneks. Wr.: Ossol. 1965 s. 221-334. IBL PAN. *Stud. Staropolskie*.

3. Estetyka, poetyka, literatura. Materiały z konferencji naukowej poświęconej zagadnieniom literatury staropolskiej. 3-4 maja 1972. Red. ... Wr.: Ossol. 1973, 194 s. IBL PAN. *Stud. Staropolskie*.

4. Literatura staropolska w kontekście europejskim. Związki i analogie. Materiały konferencji poświęconej zagadnieniom komparatystycznym (27-29 X 1975) Red.: ... , J. Ślaski. Wr.: Ossol. 1977 [właśc.] 1978, 324 s.

5. Studia porównawcze o literaturze staropolskiej. Pod red. ... i J. Ślaskiego. Wr.: Ossol. 1980, 195 s.

6. Jan Kochanowski i epoka renesansu. W 450 rocznicę urodzin poety 1530-1980. Red. ... Wwa: PWN 1984, 504 s.

7. Pogranicza i konteksty literatury polskiego średniowiecza. Praca zbiorowa pod red. ... Wr.: Ossol. 1989, 352 s. IBL PAN.

8. Słownik literatury staropolskiej. (Średniowiecze, Renesans, Barok). Pod red. i [wstęp] ... przy udziale B. Otwinowskiej, E. Sarnowskiej-Temierusz. Wr., Wwa, Kr.: Ossol. 1990, 976 s. *Vademecum Polonisty*.

Tu także 26 hasel T.M.: Adresat literacki – pojęcie; Apotełmat; Bohater literacki – pojęcie; Carmen polonicum; Epika; Fabuła – pojęcie; Facecja; Gatunek literacki; Komizm; Kompozycja utworu – teoria; Kronika; Liryka; Literatura okolicznościowa; Nowela; Opis – pojęcie; Originalność; Podmiot literacki – pojęcie; Poema – pojęcie; Poezja artystyczna; Psalm; Reguły; Rodzaj literacki; Romans; Stosowność; Sztuka – pojęcie; Średniowiecze.

9. Literatura i kultura późnego średniowiecza w Polsce. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: IBL 1993, 286 s.

10. Łacińska poezja w dawnej Polsce. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: IBL 1995, 248 s.

11. Od „Lamentu świętokrzyskiego” do „Adona”. Włoskie studia o literaturze staropolskiej. Pod red.:

G.B. Bercoff, ... Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1995, 283 s.

12. [Wybór i opracowanie tekstów średniowiecznych polskiego pochodzenia] W: Patrimoine littéraire européen. T. 5. Bruxelles: 1995 s. 67-70, 86-87, 187-189, 206-209, 230-231.

13. Wiedza o literaturze i edukacja. Księga referatów Zjazdu Polonistów, Warszawa 1995. Pod red.: ... , Z. Golińskiego, Z. Jarosińskiego. Wwa: Wydawn. IBL 1996, 984 s. Kom. Nauk o Lit. Pol. PAN, Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.

14. Wyobraźnia średniowieczna. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: IBL 1996, 350 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1984, 1989, 1997. — Wywiad: Średniowiecze dzisiaj. Materia i konstrukcja. (Rozm.) M. Bajer. *Tyż. Powsz.* 1996 nr 2. PP (J. Pitera).

[Historie świeże i niezwykłe. Oprac. ...] J. Pełc. Nowele polskie z XVII wieku. *Twórczość* 1962 nr 7; J. Rytłówna. *Prz. Hum.* 1962 nr 4. — A. Witkowska. Antypasty nowelistyczne. *Nowe Książ.* 1966 nr 10 [rec.: „Różne historyje”]. — J. Ślaski. Między poezją a wymową. *Nowe Książ.* 1971 nr 7 [rec.: Między poezją a wymową]. — [Staropolska teoria genologiczna.] M. Głowiński. Staropolskie teorie. *Literatura* 1975 nr 25; E. Miodońska-Brookes. *Ruch. Lit.* 1975 nr 2; J. Ślaski. *Zag. Rodzaj. Lit.* 1976 t. 19 z. 2. — A. Czyż. Studia komparatystyczne. *Prz. Hum.* 1982 nr 3/4 [rec. red.: Studia porównawcze o literaturze staropolskiej]. — [Poetyka i poezja.] J.Z. Lichański. Poetyka i poezja. *Prz. Hum.* 1983 nr 6 [dot. też: Między poezją a wymową]; M. Adamczyk. [Przel.] M.B. Fedewicz. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 12: 1984; B. Fałęcka. *Pam. Lit.* 1984 z. 2. — A. Czyż. *Pam. Lit.* 1985 z. 3 [rec. red.: Jan Kochanowski i epoka renesansu]. — [Słownik literatury staropolskiej. Red. ...] M. Adamczyk. *Pam. Lit.* 1993 z. 2; M. Jarczyk; T. Ulewicz. *Ruch. Lit.* 1993 nr 5; J. Ślaski. *Pam. Lit.* 1993 z. 2. — [Średniowiecze.] H. Zaworska. Podręcznik dla prymusów. *Nowe Książ.* 1995 nr 10; A. Starnawski; M. Włodarski. *Ruch. Lit.* 1996 nr 1.

J.Z.

MICHNIAK Czesław ur. 1918

Pseud.: A. Now.; C. Mich.; (cm); CM; (CM); Cz.M.; (Cz.M.); (Cz.M.); Cz. Mich.; (CZM); (m); M; (M); Maczek; (mak); Mak; MAK; Marian Gościński; (mc); (MC); (MCZ).
Prozaik.

Urodzony 29 sierpnia 1918 w Lublinie; syn Czesława Michniaka, nauczyciela, i Marii z Siła-Nowickich. Uczęszczał do Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego im. J. Śniadeckiego w Kielcach; w 1936 zdał maturę. Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie oraz w 1939 ukończył Szkołę Nauk Politycznych. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Kielcach, należał do Narodowej Organizacji Wojskowej i pracował w dziale propagandy; współredagował i kolportował *Biuletyn Informacyjny* i *Walkę*. W 1941 ożenił się z Wandą Łuńską (rozwód 1946). W 1943 został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec; pracował nad Jeziorem Bodeńskim. Po zakończeniu wojny powrócił w 1945 do kraju

i pracował w Urzędzie Wojewódzkim, a następnie w Izbie Skarbowej w Kielcach. W 1946 zamieszkał w Warszawie i do 1947 pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W 1946 uzyskał magisterium na UJ w Krakowie. W tymże roku ożenił się z Barbarą Krynicką (rozwód 1960). W 1948-52 był członkiem PZPR. W 1949-52 pracował w dzienniku kieleckim *Słowo Ludu*. Debiutował w 1952 opowiadaniem pt. „Marian pojechał na front węglowy”, ogłoszonym na łamach czasopisma *Słowo Tygodnia* (nr 39, 42-43); za właściwy debiut uważa opowiadanie pt. „Etiuda rewolucyjna”, wydrukowane w 1953 w tygodniku *Nowa Kultura* (nr 9). W 1954 przeniósł się do Poznania, gdzie pracował w redakcjach *Głosu Wielkopolskiego* (1955-84) i *Tygodnika Zachodniego* (1956-60); drukował tu liczne artykuły, recenzje, wywiady oraz opowiadania. W 1958-61 pracował w Wydziale Kultury Prezydium MRN w Poznaniu. W 1960 został członkiem ZLP. W 1961-63 był stypendystą Zakładów Przemysłu Metalowego H. Cegielskiego w Poznaniu, uczestniczył w pracach Zakładu i zbierał materiały do tomu opowiadań. Następnie od 1965 pracował w dziale kultury *Gazety Poznańskiej* (1975 nr 146 do 1981 nr 106 pt. *Gazeta Zachodnia*); artykuły, recenzje, prozę drukował tu do 1986. Współpracował również z rozgłośnią poznańską Polskiego Radia. W 1976 otrzymał stypendium literackie, ufundowane przez Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne i Urząd Wojewódzki w Lesznie. W 1969 ożenił się ze Zdzisławą Łuźniak (rozwód 1976). W 1979-83 wchodził w skład zarządu Oddziału Poznańskiego ZLP (od 1980 sekretarz; po rozwiązaniu ZLP w 1983 wystąpił ze Związku). W 1989 został członkiem SPP. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1971), Odznaką Honorową m. Poznania, odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1976), Złotym Krzyżem Zasługi (1978). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Drewniane skrzydła. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1956, 170 s.

Zawartość: Samoloty; Bolszewik; Etiuda rewolucyjna; Kłotylda; Siwy koń; Nóż Korczagina; Buty; Bibliotekarka; Drewniane skrzydła; Kustosz; Nienawiść; Nowe mieszkanie; Ładowacz i milicjant; Szczotka; Dzieci; Zegar z kurantem; Ruda dziewczyna i Gramofon.

2. Opowiadania poznańskie. Pozn.: WP 1957, 143 s.

Zawartość: Krysia; Nasza święta. (Opowiadanie młodego burżuja); Fraulein; Dziwny człowiek; Order; Właściciele; Mróz; Róże; Kran; Cecylia; Skóra; Muzyka. (Opowiadanie niedokończony); Zebry; Myślenie nie jest złotem; Strach; Tego dnia; Konfrontacja; Kiedy człowiek staje się bliski.

3. Losy złote i srebrne. Opowiadania. Pozn.: WP 1962, 140 s.

Zawartość: Nadzieja; Tamta; Puste krzesło; Bohater; „O! raj!”, Ucieczka; Odmowa; Edelman; Kamień; Kwiat; Henryk. — Spotkania i rozstania: 1. Mój przyjaciel; 2. Dynie; 3. Piecioro z pierzyna; 4. Nowa, błyszcząca podłoga; 5. Bob wybiera wolność. — Losy złote i srebrne.

4. Śmierć prezesa. Opowiadania. Pozn.: WP 1966, 119 s.

Zawartość: Mały; Siekane kotlety; Lajkonik; Zosia i Gosia; Śmierć prezesa; Myśli jak chorągiewki; Duża, twarda czekolada; Mgła; Już ciemno.

5. Telefon od żony, dyrektorze. Powieść. Pozn.: WP 1967, 133 s. Zred. zob. poz. 12.

6. Mgła. Opowiadania. Pozn.: WP 1971, 154 s. Zawiera opowiadania z poz. 3: Dynie; Henryk; Mój przyjaciel; „O! raj!”, — z poz. 4: Mały; Mgła; Siekane kotlety; Śmierć prezesa, — nadto: Trochę cyny; Ta kępka; Kope lat; Na fotografii; Zła krew.

7. Romans na medal. [Powieść]. Wwa: KiW 1973, 127 s. Wyd. 2 zmien. Pozn.: WP 1980, 151 s.

8. Zostań moją syrenką. Opowiadania. Pozn.: WP 1975, 126 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1980.

Zawartość: Pochód; Bekanntmachung; 24673; Bracia syjamscy; Już ciemno; Myśli jak chorągiewki [poz. 4]; Duża, twarda czekolada [poz. 4]; Konfrontacja; Niepokój; Idiotka; U rzeźnika; Zostań moją syrenką, — w wyd. 2 dodano: Może go jeszcze spotkam.

9. Kto znał tę dziewczynę. Powieść. Pozn.: WP 1978, 120 s.

10. Twarz. [Powieść]. *Twórczość* 1980 nr 7 s. 20-72. Wyd. osob. Kr.: WL 1980, 98 s.

11. Lanie wosku. Powieść. Pozn.: WP 1981, 116 s.

12. Podrygi albo Zamęt w głowie. [Opowiadania]. Łódź: WL 1981, 184 s.

Zawartość: Delikatny zapach fiołków; Agonia; Swoboda; Cud; Moja podłoga; Pies wybiera wolność; Telefon od żony, dyrektorze [poz. 5]; Zmora; Dzwon; Coś w głowie; Podrygi; Traagarz.

13. Piknik pod gilotyną. [Powieść]. Pozn.: WP 1984, 116 s.

14. Błagam towarzysza o litość. [Opowiadania]. [Pozn.:] Kantor Wydawn. SAWW [1989], 122 s.

Zawartość: Błagam towarzysza o litość; Flaga; Gołąb.

15. Hivek moja miłość. [Opowiadania]. Pozn.: Rebis 1993, 187 s.

Zawartość: Hivek moja miłość; Donos; Było, nie minęło; Mini-strant.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1988, 1996. — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

Z. Pędziński: Anegdoty i problemy. *Nowa Kult.* 1957 nr 42 [rec.: Drewniane skrzydła; Opowiadania poznańskie]. — [Losy złote i srebrne:] W. Cesarski: Realizm zubożony. *Twórczość* 1963 nr 4; W. Maciag: Powiklane sprawy codzienne. *Życie Lit.* 1963 nr 11; A. Werner: Mieszczuch straszny i sympatyczny. *Współczesność* 1963 nr 5. — [Śmierć prezesa:] Z. Pędziński: Agonia schematów. *Nurt* 1966 nr 12; F. Fomalczyk: Myśli jak chorągiewki. *Tyż. Kult.* 1967 nr 4; J. Wegner: W odczuciu

niewiary, *Kultura* 1967 nr 9. — [Telefon od żony, dyrektorze:] F. Fornalczyk: Sentymentalne kłopoty człowieka na stanowisku. *Tyż. Kult.* 1968 nr 8; W. Maciąg: Najważniejsze to spokój w domu. *Twórczość* 1968 nr 1; K. Nowicki: Na różny sposób: Portret kabotyńca. *Życie Lit.* 1968 nr 13. — [Mgła:] F. Fornalczyk: Interwencje w obyczajach. *Współczesność* 1971 nr 24; J. Kurowicki: Jedna z wielu o życiu. *Nurt* 1971 nr 5; M. Szybist: Meteorologia społeczna. *Twórczość* 1971 nr 11; J. Bieńcki: Ludzie za mgłą. *Nowe Książki* 1972 nr 1. — S. Barańczak: Buni wykluczony albo Powieść „neoprodukcyjna”. W te goż: Ironia i harmonia. *Wwa* 1973 [m.in. rec.: Telefon od żony, dyrektorze]. — [Romans na medal:] L. Bugajski: Romans „małego człowieka”. *Twórczość* 1973 nr 10; B. Rogatko: Powieść szuka bohatera. *Życie Lit.* 1973 nr 45; M. Woronieczki: Ach, jak wesoło! *Nowe Książki* 1973 nr 23. — [Kto znał tę dziewczynę:] T. Błażejowski, *Życie Lit.* 1978 nr 27; W. Borodziak: Nadwrażliwość na podniety zmysłowe. *Literatura* 1978 nr 28. — [Twarz:] J.R. Krzyżanowski: Pamiątka ze „Skóry”. *Wiadomości*, Londyn 1981 nr 1; K. Mętrak: *Kultura* 1981 nr 12; J.Z. Miciński: Wszystko dobre, co się dobrze kończy. *Nurt* 1981 nr 3.

B.M.

MICIŃSKI Bolesław 1911-1943

Krypt.: b-m.
Poeta, eseista, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 23 kwietnia 1911 w majątku Mokra na Podolu w rodzinie ziemiańskiej; syn Kazimierza Micińskiego i Marii z Andryczów; bratanek Tadeusza Micińskiego, poety i prozaika. Po wybuchu rewolucji i utracie majątku, mieszkał z rodziną początkowo w Odessie, a od 1919 w Bydgoszczy, gdzie uczęszczał do gimnazjum klasycznego. Od 1927 uczył się w Gimnazjum im. T. Rejtana w Warszawie. Z powodu gruźlicy musiał przerwać na pewien czas naukę i wyjechać na leczenie do Zakopanego (zaprzyjaźnił się w tym okresie ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem). Debiutował w 1928 artykułami pt. „Religia grecka w świetle mitów” i „Leonardo da Vinci — życie i twórczość”, opublikowanymi na łamach czasopisma *Echa Szkolne* (nr 1). W tymże roku zdał maturę i zaczął studiować historię sztuki, a od 1930 filozofię na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutował jako poeta w 1930 wierszami „Pieśń św. Szymona Słupnika” i „Chleb z Gietsemane”, drukowanymi w *Kwadrzyde* (nr 6). W 1932-34 pracował w redakcji dwutygodnika *Zet*, prowadząc dział krytyki literackiej i teatralnej, a także zamieszczając liczne recenzje. W 1932 był ponownie na kuracji w Zakopanem. Wiersze, eseje, artykuły, felietony i recenzje drukował m.in. w *ABC Literacko-Artystycznym* (1934), *Gazecie Artystów* (1934), *Miesięczniku Literatury i Sztuki* (1934-35). Od 1935 prowadził dział krytyki literackiej w *Prosto z mostu*, ogłaszał także na jego łamach recenzje, głównie dotyczące poezji. W 1936 poślubił Helenę Krauze, romanistkę. W 1937 uzyskał magisterium i otrzymawszy roczne stypendium Funduszy Kultury Narodowej, od października tego roku kontynuował studia filozoficzne we Francji, w Grenoble (u prof. Jacques'a Che-

valiera) i w Paryżu, zbierając materiały do pracy doktorskiej o Victorze Cousin. Po powrocie do Warszawy zaprzestał współpracy z *Prosto z mostu*, nie godząc się z kierunkiem pisma. We wrześniu 1938 objął kierownictwo redakcji prozy w dziale literackim Polskiego Radia, równocześnie uczył propedeutyki filozofii w gimnazjach warszawskich i był asystentem Katedry Filozofii UW, kierowanej przez prof. Władysława Tatarkiewicza. Po wybuchu II wojny światowej, ewakuowany z Warszawy wraz z dyrekcją Polskiego Radia, wyjechał przez Wilno, a potem Szwecję do Francji i zamieszkał początkowo w Paryżu. Odnowienie się gruźlicy skłoniło go do przeniesienia się w styczniu 1940 do Montaigu (Allier). Kontynuował twórczość literacką; w okresie od marca do czerwca 1940 opublikował kilka esejów w *Polsce Walczącej* i *Wiadomościach Polskich*. Po klęsce Francji w czerwcu tego roku podjął nieudaną próbę jej opuszczenia. Powrócił wówczas do Montaigu, a stamtąd przeniósł się do Colombier. Jesienią 1940 udał się do Grenoble, gdzie Polski Czerwony Krzyż zorganizował w Grand Hotelu schronisko dla intelektualistów; ze względu na chorobę płuc nie został jednak przyjęty. Zimą 1940/41 spędził w sanatorium przeciwgruźliczym w St. Hilaire du Trouvet. Następnie mieszkał pod Grenoble, w Bouqueron, a potem w Laffrey, gdzie 30 maja 1943 zmarł.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chleb z Gietsemane. [Wiersze]. Wwa: Bibl. „Zet” 1933, 24 s.

2. Podróż do piekieł. I-VII. [Szkice literacko-filozoficzne]. Wwa: *Prosto z Mostu* 1937, 137 s. Przedr. zob. poz. 5.

Przełk. franc.: Voyages aux enfers. W: B. Miciński: Diligence philosophique. [Przeł.] A. Ciesielska, K. Bourneuf. Montricher [1991].

3. Portret Kanta. [Esej]. Grenoble: PCK 1941, 46 s., powiel. Przedr. zob. poz. 4, 5.

Przełk. ang.: Portrait of Kant. [Przeł.] J. Kasicka. *The Polish Review*, Nowy Jork 1979 nr 4. — franc.: Portrait de Kant. W: B. Miciński: Diligence philosophique. [Przeł.] A. Ciesielska, K. Bourneuf. Montricher [1991].

4. Portret Kanta i trzy eseje o wojnie. Słowo wstępne: K. Régamey; A. Jakubisiak. Rzym: Inst. Lit. 1947, 98 s.

Zawartość: Portret Kanta [poz. 3]; Odpowiedź na list Francuska; O nienawisici, okrucieństwie i abstrakcji; Myśli o wojnie. Przełk. franc.: Portrait de Kant; Réponse à la lettre de Francesco; De la haine, de la cruauté de l'abstraction; Pensées sur la guerre. W: B. Miciński: Diligence philosophique. [Przeł.] A. Ciesielska, K. Bourneuf. Montricher [1991].

5. Pisma. Eseje, artykuły, listy. Wybór i oprac.: A. Micińska. Przedm.: J. Błoński. Kr.: Znak 1970, 616 s.

Zawartość: Eseje: Podróż do piekieł [poz. 2]; Widok na Grenoble; Dylzans filozoficzny [dot. V. Cousina]; Notatki o na-

tnieniu; O przycudzie i morzu [dot. J. Conrada]; Portret Kanta [poz. 3]; Odpowiedź na list Francesca obywatela rzymskiego [poz. 4]; O nienawiści, okrucieństwie i abstrakcji [poz. 4]; Myśli o wojnie [poz. 4]; Uwagi o polityce; O Grecji; Z notatnika — Artykuły i recenzje: Walka sztuki ze sztuką [dot. poezji dwudziestolecia]; O kryteriach estetycznych. (Na marginesie broszury S.I. Witkiewicza „[O czystej formie]”); Treść i forma; Tragedia „estetyki artystów”; Niektóre zagadnienia estetyki formalistycznej; Recenzja polemiczna [dot.: S. Machniewicz: Estetyka życia codziennego]; O deformacji rzeczywistości w sztuce; Teatr; „Cud mniemany” cudem prawdziwym [rec. wyst. sztuki W. Bogusławskiego w T. Artystów w Wwiel]; O inscenizacji „Daniela” [dot. wyst. sztuki S. Wyspiańskiego w T. im. S. Żeromskiego w Wwiel]; Sędziowie [rec. wyst. sztuki S. Wyspiańskiego w T. Ateneum w Wwiel]; „Dorota Angermann” [rec. wyst. sztuki G. Hauptmanna w T. Ateneum w Wwiel]; „Sprawa Dantona” [rec. wyst. sztuki S. Przybyszewskiej w T. Ateneum w Wwiel]; Na marginesie premiery w Teatrze Aktora [dot. wyst. G. Zapolska: Moralność pani Dulskiej]; W sprawie stylu romantycznego. (Na marginesie inscenizacji „Dziadów” [A. Mickiewicz] w Teatrze Polskim [w Wwiel]. — Krytyka: Jutro np! [dot.: S.I. Witkiewicz: Nikotyna, alkohol, kokaina, peyotl, morfina, eter — Appendix]; Na Nowinarskiej bez zmian [dot.: Z. Unifowski: Wspólny pokój]; „Autoportret” [dot.: S.R. Dobrowolski: Autoportret]; Peiperyzacja czy pauperyzacja intelektualna [dot.: Antologia poezji społecznej 1924–1933. Wil. 1933]; Klasyki czy romantyki [dot.: W. Sebyła: Koncert egzotyyczny]; „Balet powojów” [M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej]; Bez przepustki do „archierejskiego wagona”; [Antologia współczesnej poezji polskiej. Wwa 1935]; Liryk najprawdźszy [dot. B. Michalskiego]; Pochylmy się nad wierszami Gałczyńskiego; Poezje Światopełka Karpińskiego; „Słowo litewski” [K. Ilakowiczówny]; „Ziemia odpyłyła na zachód” [S. Piętaka]; „Wolność tragiczna” [K. Wierzyńskiego]; „Zacięnięte dookoła usi” [J. Brzękowskiego]; Pozgonne [dot. Z. Unifowskiego]; Na marginesie „Ludzi genialnych” [E. Kretschmera]; Metafizyka czy metoda leczenia hysterii [dot.: J. Pastuszko: Filozofia współczesna]; Trzy prace o psychoanalizie [Z. Freuda, J. de la Vaissière i K. Golonki]; Krakowski Zjazd Filozoficzny [w 1936]; Myśli o kartezjanizmie; O teoretycznych podstawach psychoanalizy. — Korespondencja: Listy z lat 1932–1939 [do następujących osób: K. Golonka [13], J. Iwaszkiewicz [15], W. Sebyła [14], A. Wasilewski [1], oraz 3 listy do rodziców]; Listy z lat 1940–1943 [do następujących osób: W. i E. de Andreis [1], D. Bouchayer [1], W. Grzybowski [7], L. Kostecki [4], K. Krancowice [7], J. Stempowski [12], J. Tuwim [2], P. Zdziechowski [1], oraz list do matki].

6. Podróże do piekieł i inne szkice. Wstęp: A. Michnik. Kr.: Znak 1994, 149 s.

Zawartość: Podróże do piekieł [poz. 2]. — Portret Kanta [poz. 3]. — z poz. 4: Odpowiedź na list Francesca obywatela rzymskiego; O nienawiści, okrucieństwie i abstrakcji; Myśli o wojnie.

7. Listy. [Autorzy:] ..., J. Stempowski. Oprac.: A. Micińska, J. Klejnocki, A.St. Kowalczyk. Wprowadzenie: H. Micińska-Kenarowa; K. Régamey. Wwa: LNB 1995, 348 s.

Zawartość: H. Micińska-Kenarowa: O Jerzym Stempowskim; K. Régamey: B.M. — Listy: Cz. 1. Listy B.M. i Jerzego Stempowskiego 1936–1943; Cz. 2. Listy Jerzego Stempowskiego do Haliny Micińskiej 1943–1946; Cz. 3. Listy Jerzego Stempowskiego do Haliny Micińskiej-Kenarowej 1957–1968. — Aneksy: J. Stempowski: B.M.; Aniela Micińska: List do Jerzego Stempowskiego.

Wybór utworów w przekł. franc.: Diligence philosophique. [Przeł.:] A. Ciesielska, K. Bourneuf, Montricher [1991] [zawiera przekł. poz. 2–4 oraz inne esesje].

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (B. Mamoń) — LP (red.).

W. Sebyła. *Pion* 1934 nr 7 [rec.: Chleb z Gietsemane]. — [Podróże do piekieł.] T. Bereza; K. Wyka. *Dwugłos* o B.M. *Ateneum* 1938 nr 2, przedr. rec. K. Wyki w tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967; K. Czachowski. *Nouva Książ.* 1938 nr 4; J. Iwaszkiewicz. *Wiad. Lit.* 1938 nr 24; J. Rosnowska. *Zycie Lit.* 1938 nr 2; [A. Sandauer] A. Sand. Spory filologiczne. *Nowy Dz.* 1938 nr 132; K. Troczynski: Uroki pięknego stylu — przyczynek do dziejów snobizmu. *Dz. Pozn.* 1938 nr 85; S. Żejmis-Miciński: O nagrodę młodych. *B.M. Polityka* 1938 nr 5. — L. Kostecki: B.M. *Wiad. Pol.*, Londyn 1943 nr 39. — F. Lilpop-Krancowa: Pamięci B.M. *Tyg. Pol.*, Nowy Jork 1943 nr 39, przedr. *Dziś i Jutro* 1948 nr 13/14. — [Portret Kanta i trzy eseje o wojnie:] J. Budkowska: Na odwrócenie portretu Kanta. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 25; G. Herling-Grudziński. *Wiadomości*, Londyn 1948 nr 13. — J. Prokop: W kręgu cierpienia i śmierci. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 7. — J. Ulatowski: Rzeczywistość, ale jaka? B.M. na te pokolenia. *Kultura*, Paryż 1953 nr 6. — W. Szymanski: Podróżny z „Dylyzansu filozoficznego”. *Twórczość* 1957 nr 1, przedr. w tegoż: *Ballady przed burzą*. Wwa 1961. — A. Micińska: Pisarz wysokiego brzegu. *Twórczość* 1963 nr 8. — U. Stempowski P. Hostowiec: B.M. *Kultura*, Paryż 1968 nr 4. — J. Błoński: Portret M. *Twórczość* 1969 nr 11. — A. Łaszowski: Mistrzowie naszej młodości. *Kierunki* 1970 nr 42, przedr. w tegoż: *Literatura i styl życia*. Wwa 1985. — [Pisma:] M. Wyka: Wznowienie B.M. *Zycie Lit.* 1970 nr 39; H. Bednarek: Humanista-filozof „czasów napórów i burzy”. *Zycie i Myśl* 1971 nr 11; M. Kabata. *Prz. Hum.* 1971 nr 4; Z. Kubiak: B.M., czyli między biologią i abstrakcją. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 1; J. Łukasiewicz: Na skrzyżowaniu. *Więź* 1971 nr 1; S. Tomala: Z psychologii niepokoju. *Mies. Lit.* 1971 nr 5; T. Burek: Zwyctwo nad rozpacz. W tegoż: *Dalej aktualne*. Wwa 1973. — W. Tatariewicz: O B.M. W: 70 żywołów. Kr. 1975 [wspomnienie]. — K. Dybczak: Inwazja eseju. *Pam. Lit.* 1977 z. 4 Ina przykładzie „Podróży do piekieł”. — E. Czerwińska: Szkice do portretu B.M. *Więź* 1984 nr 10. — A. Michnik: „Nienawidzę totalizmu ...” — o B.M. *Zapis*, Londyn 1984 nr 5, przedr. *Res Publica* 1990 nr spec. — J. Błoński: Czytanie M. W tegoż: *Kilka myśli co nie nowe*. Kr. 1985. — Z. Miedzinski: Pasazer tragicznego dylyzansu. *Kierunki* 1986 nr 28. — J. Zychowicz: Portrety mędrców emigrantów. *Poezja* 1987 nr 6 [dot. też J. Stempowskiego i A. Watal]. — A. Sulikowski: Szuka portretu w eseju na przykładzie B.M. W: *Polski esej*. Kr. 1991. — W. Maciąg: Nieoczekiwana dojrzałość młodych krytyków. B.M. i Ludwik Fryde. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — P. Maciejko: B.M.: mięso i otchłań. *Spół. Otwarte* 1994 nr 4. — P. Rodak: Atrament, pióro i zeszyt. *Gaz. Wychowca* 1994 nr 266 [rec.: Podróże do piekieł i inne szkice]. — [Listy:] Cz. Miłosz: M. i prawica. Czy B.M. był prawicowcem? M. Stopa: Koniec świata i zadania myślenia. *Gaz. Wychowca* 1995 nr 265 [dod. *Książki* nr 11]; M. Wyka: Dialog na ruinach. *Dekada Lit.* 1995 nr 10; J. Kott: Listy o przetrwaniu. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 25; M. Zagańczyk: Kajem lektur. *Zesz. Lit.*, Wwa-Paryż 1996 nr 2; H. Zaworska: Siła przyjaźni. *Odra* 1996 nr 6; R. Węgrzyński: Solidarność rzemienia i samodzielnia. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 18.

A.Sz.

MIERNIK Ryszard

ur. 1929

Krypt.: R.M.

Prozaik, poeta.

Urodzony 21 marca 1929 w Suchedniowie; syn Józefa Miernika, robotnika, i Konstancy z domu Pałgan. Od 1935 uczęszczał do szkoły powszechnej w Ostojowie, którą ukończył w czasie okupacji niemieckiej (1943). Po wojnie uczył się (do 1949)

w Technikum Mechanicznym w Skarżysku-Kamiennym. Należał do ZHP (do 1948), a następnie do ZMP. W 1950-54 studiował polonistykę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku-Wrzeszczu. W 1954 został członkiem PZPR. W 1954-59 pracował jako nauczyciel w Liceum Pedagogicznym Wychowawczyń Przedszkoli w Ostrowcu Świętokrzyskim. Debiutował w 1956 wierszem pt. „Wspomnienia”, opublikowanym w *Nowej Wsi* (nr 27). W 1958-60 kontynuował studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Skierowany przez partię z Ostrowca do Kielc, w 1959-61 pracował na stanowisku instruktora w Komitecie Wojewódzkim PZPR. W 1960 ożenił się z Teresą Borkowicz, nauczycielką. Od tegoż roku był jednym z organizatorów oraz członkiem regionalnej grupy poetyckiej Poniemie w Rożnicy pod Kielcami (istniała do 1968). W 1961-82 kierował Wydziałem Kultury i Sztuki MRN w Kielcach. Wiersze oraz prozę publikował w *Kamieniu* (1961-63), dzienniku *Słowo Ludu* (od 1964, z przerwami; tu w 1984-85 cykl poetycki „Notatki znad morza”) i w miesięczniku *Przemiany* (od 1970). Za działalność kulturalną otrzymał nagrodę MRN w Kielcach (1966). W 1970 został członkiem ZLP; był wieloletnim prezesem Oddziału Kieleckiego ZLP. Redagował almanachy *Zeszyty Kieleckie* (tu też w 1971, 1973 zamieszczał wiersze). W 1975 za całokształt twórczości literackiej otrzymał nagrodę Funduszu Nauki i Kultury im. S. Staszica. W 1981 był organizatorem Ośrodka Kultury Literackiej w Kielcach, w którym pracował do 1987. Był redaktorem almanachu literackiego *Słowo* (1986), kieleckiego informatora kulturalnego *Plotkarka*, kwartalnika społeczno-kulturalnego *Kielce* oraz *Raptularza Kieleckiego*. W 1988 podjął pracę redaktora wydawnictwa Domu Środowisk Twórczych w Kielcach. Zajmuje się także rzeźbieniem w drewnie; w 1989 utworzył własną galerię „Podwórko” w Suchedniowie. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1964), odznaką „Zasłużony dla Kielecczyny” (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1975) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984). Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Matoł. [Powieść]. *Twórczość* 1963 nr 2 s. 9-47. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1964, 114 s. Przekł. ukr.: Dywak [Przet.] J. Popsujenko. Kijów 1966.
2. Ciosanie. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 134 s.
3. Strugam. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1965, 16 s.
4. Przebiśniegi. [Powieść]. Łódź: WŁ 1969, 212 s.
5. Pieśń o Michniowie. [Poemat]. Łódź: WŁ 1970, 38 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 zmien. 1983.

Nagroda *Przemian* w 1972.

6. Civitas Kielcensis. Program poetycki. [Wiersze]. Kielce: Woj. Dom Kultury 1971, 18 s.

7. Dożynki w mieście. [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 195 s.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie lit. „Ziemia S. Żeromskiego” w 1973.

8. Bursztyn. [Powieść]. Łódź: WŁ 1979, 214 s.

9. Trzy końce. [Powieść]. Łódź: WŁ 1981, 194 s. II nagroda w kieleckim konkursie lit. „Robotnicy” w 1981.

10. Kawaler do wzięcia. [Powieść]. Łódź: WŁ 1983, 216 s.

11. Błaszany orzełek. [Powieść]. Łódź: KAW 1985, 169 s.

Wyróżnienie w konkursie na utwór lit. o regionie świętokrzyskim w 1984.

12. Wykus. [Wiersze]. Kielce: Dom Środowisk Twórczych 1986, 16 s.

13. Królewianka. [Powieść]. Łódź: KAW 1987, 135 s.

14. Powrót „Ponurego”. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: A. Pęczalski, J. Piątek. Kielce: Kieleckie Wydawn. Prasowe 1989, 95 s.

Dot. Jana Piwnika-„Ponurego”, dowódcy zgrupowań partyzanckich AK w rejonie Gór Świętokrzyskich.

15. Znaki pamięci. [Wiersze]. Jędrzejów: Exbud 1989, 28 s.

16. Suchedniów. [Powieść]. Kielce: Wydawn. 24 godziny 1992, s.

Dot. historii m. Suchedniów.

17. Kolumna Bociana. [Powieść]. Kielce: Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie 1993, 286 s.

Dot. twórczości artysty rzeźbiarza Gustawa Hadyny, Ćmielowa i okolic.

18. Pieśń o „Nurcie”. Kielce: Ofic. Wydawn. Domu Środowisk Twórczych 1994, 14 s.

Dot. Eugeniusza Gedymina Kaszyńskiego-„Nurta”, z grupy „Ponurego” w zgrupowaniu partyzanckim AK w rejonie Gór Świętokrzyskich.

19. Kraina Świętego Jelenia. [Powieść]. Kielce: Ofic. Wydawn. Domu Środowisk Twórczych 1994, 87 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1996.

[Matoł:] J.Z. Brudnicki: Straszni mieszczenie współczesni. *Twórczość* 1964 nr 10, przedr. w tegoż: *Wiek prozy*. Wwa 1979; S. Melkowski: Madyr naiwny. *Kultura* 1964 nr 27; M. Sprusiński: Młody gniewny na prowincji. *Życie Lit.* 1964 nr 51; W. Szwedowicz: Judyń w Polsce powiatowej. *Nowe Książ.* 1964 nr 15. — [Ciosanie:] J. Preger: Proza nietympowa. *Tyg. Kult.* 1966 nr 7; J. Rohoziański: Literatura i rzeczywistość. *Kultura* 1966 nr 23; W. Szwedowicz: Epopeja w mikropowieść zamieniona. *Nowe Książ.* 1966 nr 5. — [Pieśń o Michniowie:] M. Kuźniak. *Odgłosy* 1971 nr 41; J. Paclawski. *Stud. Kiel.* 1975 nr 2. — J. Rutkowski: O dwóch wersjach „Matoła”

R.M. W: I Dekada Literatury Kieleckiej, Kielce 1976. — A. Lenartowski: Proza R.M. *Przemiany* 1977 nr 12. — [Dożynki w mieście:] Z. Śliwka. *Stud. Kiel.* 1977 nr 3; L. Kamiński: Wieś w mieście. *Mies. Lit.* 1978 nr 4. — [Bursztyn:] M. Różycki: Wspomnienia czerwonego krawata. *Tyg. Kult.* 1979 nr 42; A. Urbański: Pokolenie i historia. *Nowe Książ.* 1979 nr 23. — S. Nyczaj: Konflikt pokoleń. *Przemiany* 1981 nr 10 [rec.: Trzy kołce]. — [Kawaler do wzięcia:] H. Daniłczyk: Spuścizna? *Tyg. Kult.* 1984 nr 28; J. Koprowski: Nowa powieść M. *Nowe Książ.* 1984 nr 6. — D. Krawczyk: Historia, pamięć, poezja. *Słowo* 1984 [dot.: Pieśń o Michniewiel]. — A. Lenartowski. *Przemiany* 1986 nr 9 [rec.: Wykus]. — J. Rutkowski. *Przemiany* 1986 nr 4 [rec.: Blaszany orzełek]. — J. Termer: O prozie R.M.? W: *Słowo. II Almanach Literacki* 1987. — J. Daniel: Kłątwa historii. *Śl. Ludu* 1994 nr 1818 [rec.: Krajin Świętego Jelenia]. — M. Kornacki: Pisanie samo dla siebie. *Gaz. Kiel.* 1994 nr 3518 [rec.: Kolumna Bociana].

K.B.

MIERZEŃSKI Stanisław 1903-1964

Imiona metrykalne: Stanisław Hyacint.
Prozaik.

Urodzony 16 sierpnia 1903 we Lwowie w rodzinie ziemiańskiej; syn Alfreda Mierzeńskiego i Gabrieli z Koźmińskich. Szkołę średnią ukończył w Nowej Wsi pod Warszawą. Następnie brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-20. Po zdembolizowaniu studiował do 1924 filozofię na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W 1925 odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Śremie. Następnie studiował rolnictwo na Uniwersytecie Poznańskim; w 1927 uzyskał dyplom inżyniera rolnika. W 1928-29 odbył praktykę rolniczą w majątku państwowym Wydrzno na Pomorzu. W 1930 zamieszkał w Warszawie i pracował jako dziennikarz kolejno w *Expressie Porannym* (1930-34), *Czasie* (1934-38; tu także kierownik działu miejskiego i gospodarczego) i *Kurierze Polskim* (1938-39; tu kierownik działu gospodarczego). Był członkiem Syndykatu Dziennikarzy Polskich (do 1939). Około 1934 zawarł związek małżeński z Janiną Chrzęszczewską z domu Wajcht (rozstrzelana w 1944 na Pawiaku). Był czynnym członkiem „Klubu 11 listopada”, działającego pod protektoratem Edwarda Rydza-Śmigłego. W 1935 odbył sześciotygodniowy kurs kontrwywiadu dla oficerów rezerwy, w 1937 awansował do stopnia porucznika. Na przełomie 1938/39 oraz w kwietniu 1939 był przez kontrwywiad wysyłany do Berlina. Od maja 1939 kierował w Łomży placówką Samodzielnego Referatu Informacyjnego przy Dowództwie Okręgu Korpusu I Warszawa. W tymże roku otrzymał stanowisko kierownika działu propagandy prasowej Biura Podróży „Orbis”. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w sztabie grupy „Narew”. Do 1941 przebywał na terenie Litwy (następnie włączona do ZSRR), początkowo był w Wilnie, później w Kownie i pobliskim Wincentowie. Po wkroczeniu armii niemieckiej na te tereny powrócił w

1941 do Warszawy i pracował w biurze spedycyjnym „J. Sosnowski, S. Mierzeński i S-ka”, którego był współwłaścicielem, od wiosny 1943 prowadził Biuro Transportowo-Spedycyjne „Autosped”. Brał udział w pracy konspiracyjnej w szeregach AK, od wiosny 1943 działał w Urzędzie Śledczym Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa m. Warszawy; od lata tego roku kierował równocześnie brygadą Komendy Okręgu Warszawa AK (pseud.: Mazurek, D-60). Walczył w powstaniu warszawskim jako oficer informacyjny obwodu Śródmieście-Południe okręgu Warszawa AK. 1 października 1944 został mianowany rotmistrzem. Po kapitulacji zamieszkał na pewien czas w Pruszkowie. Od czerwca 1945 był kierownikiem Agencji Prasowej „Glob” w Krakowie. W 1945 zawarł związek małżeński z Aliną Grabowską. W czerwcu 1946 przeniósł się do Wrocławia, gdzie objął stanowisko dyrektora w Zjednoczeniu Przemysłu Olejarskiego. W 1948 został aresztowany, w 1954 zwolniony z więzienia po umorzeniu śledztwa (w 1957 postanowieniem Generalnej Prokuratury zrehabilitowany). W czasie pobytu w więzieniu napisał ze współwzięciem; Amerykaninem Hermanem Fieldem, pierwszą powieść pt. „Okiennice” (wyd. 1958 w wersji polskiej i angielskiej). Od 1956 pełnił funkcję sekretarza redakcji pisma *Łowiec Polski*. W 1959-60 przebywał w Stanach Zjednoczonych na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej i Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce. Był członkiem SDP i od 1962 ZLP. Zmarł 10 czerwca 1964 w Warszawie.

TWORCZOŚĆ

1. Okiennice. [Powieść; współaut.:] H. Field. Wwa: PIW 1958, 596 s.

Wersja ang.: *Angry Harvest*. New York: Crowell [1958], 491 s. Wyd. nast.: wyd. 2 New York: Apollo Edition 1961; London: V. Gollancz 1958.

Przekł.: niem.: *Bittere Ernte*. [Przeł.] I. Krämer. Stuttgart [1962], wyd. nast. Zürich [1963]. — szwedz.: *Fruktans väg*. [Przeł.] G. Rudebeck. Stockholm 1959.

Adapt. tv: GSC USA, BBC Wielka Brytania [inf. autora]. — film.: *Bittere Ernte*. Scenariusz: A. Holland. Ekran. (RFN) 1985.

2. Kaczory. [Powieść; współaut.:] H. Field. Powst. przed 1961. Wwa: PIW 1962, 347 s.

Wersja ang.: *Duck Lane*. New York: Crowell 1961, 319 s.

3. Amerykanie. [Reportaż]. Wwa: KiW 1964, 526 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 1956, wyd. 3 1966.

I nagroda w konkursie wydawn. KiW oraz tygodnika *Swiat* w dziale reportaży zagranicznych w 1962.

4. Gangsterzy. [Reportaż]. Powst. przed 1964. [Post.:] W. Sadkowski. Kat.: Śląsk 1968, 478 s. Wyd. 2 tamże 1970.

Przekł. słowac.: *Gangstri*. [Przeł.] M. Andráš. Bratislava 1970.

Przekład

1. Opowieści traperskie. [Antologia utworów amerykańskich]. Wwa: SiT 1959, 105 s.

OPRACOWANIA (wybor)

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PSB (A. Biernacki). — RL 1964 (P. Grzegorzczak), przedr. w: P. Grzegorzczak: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986. — A.K. Kunert: S.M. W tegoż: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939-1944. T. 2. Wwa 1987.

[Okienne:] J. Frühling: Bezlitosny dokument. *Nowe Książ.* 1958 nr 12; S. Gogulska: Literacka koegzystencja. *Nowa Kult.* 1958 nr 20; M. Pruszyńska: Socrealizm mimo woli. *Kierunki* 1958 nr 21. — [Kaczory:] T. Łubiński: Z życia Generalnej Guberni. *Twórczość* 1962 nr 9; Z. Macuzanka: Niedaleko od Warszawy. — *Nowe Książ.* 1962 nr 13; W. Szwedowicz: Okupacja w Jutrosinie, czyli jak eksportować przeciętność. *Nowa Kult.* 1962 nr 50. — [Amerykanie:] S. Lewicki: *Prawo i Życie* 1964 nr 24; W. Sadkowski: Literatura faktów. *Tryb. Ludu* 1964 nr 297; B. Sowińska: Dwie Ameryki. *Życie Warsz.* 1964 nr 280.

B.M.

MIĘDZYRZECKI Artur

1922-1996

Pseud.: (a.m.), A.M.; (am), (arm); (Kronikarz), (m.); (r); R; (s); Życiowy.

Poeta, prozaik, krytyk literacki, eseista, tłumacz.

Urodzony 6 listopada 1922 w Warszawie w rodzinie inteligentnej; syn Mieczysława Międzyrzeckiego i Pelagii z Fuchsów. Uczęszczał do szkoły średniej w Warszawie. We wrześniu 1939 usiłował zaciągnąć się do oddziałów formujących się we wschodnich województwach. Po wkroczeniu Armii Czerwonej pozostał we Lwowie, skąd w 1940 został wywieziony do Kazachstanu. W 1942 zaciągnął się do Armii Polskiej; służył jako podchorąży (później podporucznik) w pułku artylerii. Odbił cały szlak bojowy 2. Korpusu Polskiego. Debiutował w 1943 wierszem pt. „Namiot z Kanady”, wyróżnionym I nagrodą w konkursie wychodzącego wówczas w Bagdadzie tygodnika *Orzeł Biały* (druk nr 15); w piśmie tym publikował do 1944. Nadto utwory poetyckie i prozę ogłaszał m.in. w *Dzienniku Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (Tel Awiw-Kair, 1943-44), w *drodze* (Jerozolima, 1943), w wydawnictwie Wileńskiej Brygady Żubrów *Sitwa* (1943-46) i *Na szlaku Kresowej* (Włochy, 1944). Brał udział w kampanii włoskiej, uczestniczył w bitwie pod Monte Cassino (odznaczony Krzyżem Monte Cassino) i w bitwie o Bolonię. Po zakończeniu działań wojennych, studiował na uniwersytetach w Bolonii, a od 1946 w Paryżu (École des Sciences Politiques). W tym okresie przysyłał wiersze do krajowych pism literackich, m.in. do tygodnika *Odrodzenie* (1947-49). Ukończywszy studia powrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Rozwijał twórczość poetycką, prozatorską, krytycznoliteracką oraz przekładową z wielu języków, głównie z francuskiego i angielskiego.

Od 1949 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1957-68 wchodził w skład Zarządu Głównego, a od 1965 pełnił funkcję wiceprezesa ZLP, w 1968 zrezygnował z udziału w Zarządzie. W 1950 nawiązał współpracę z *Nową Kulturą*, na której łamach ogłaszał wiersze, artykuły i przekłady (do 1962; tu m.in. w 1960-61 cykl recenzji telewizyjnych „Muza z aparaturą”); od 1956 należał do zespołu redakcyjnego tego tygodnika i do 1958 kierował działem poezji. Równocześnie od 1951 współpracował stale z tygodnikiem *Świat*, w którym publikował początkowo szkice o dawnej Warszawie, a w 1956-68 cotygodniowy felieton „Ludzie i książki”. Drukował także m.in. w *Twórczości* (od 1950), *Nowych Książkach* (1957-65; tu recenzje w dziale „Poezja”, a w 1962-65 także w cyklu „Z lektur poetyckich”), *Polish Perspectives* (1958-70, również w wersji francuskiej pisma), *Polsce* (1959-62), *Współczesności* (1959-65). Współpracował w tym okresie (do 1968) z Polskim Radiem, jako autor słuchowisk i felietonów. W 1954 poślubił Julię Hartwig, poetkę i tłumaczkę. W 1957 został stałym członkiem korespondentem Centre Internationale d'Études Poétiques przy Bibliotece Królewskiej w Brukseli i członkiem kolegium pisma *Le Courier de Centre Internationale d'Études Poétiques*. Od 1959 należał do Polskiego PEN Clubu. Od tegoż roku wchodził w skład jury Międzynarodowej Nagrody Poezji (Grand Prix International de Poésie) w Belgii, w 1986 był jego przewodniczącym. Wchodził w skład kolegium redakcyjnego pisma *Revue Internationale des Arts et des Lettres* (Paryż, 1962-64) i *L'Astrado* (Tulon, 1965-75). Od 1965 zajmował stanowisko zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika *Poezja*, w którym drukował też wiersze, szkice i przekłady; w 1968 został usunięty z redakcji. W 1965 uczestniczył w międzynarodowym seminarium humanistycznym w Harvard University (Harvard International Seminar) w USA. Do Stanów Zjednoczonych wyjechał też w 1970, jako stypendysta i wykładowca International Writing Program w State University of Iowa. Następnie wykładał w Drake University (Des Moines, 1971/72), State University of New York (1972-74), Alliance College w Cambridge Springs (1974/75). W 1971-73 wygłaszał również odczyty na uniwersytetach kanadyjskich. Za przekłady z literatury francuskiej otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu (1971) oraz Prix de Traduction, przyznaną przez francuską Fondation d'Hauteville (1977). W 1974-85 należał do kolegium redakcyjnego miesięcznika *Twórczość*. W styczniu 1976 był sygnatariuszem „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1976 został wybrany na członka Zarządu Polskiego PEN Clubu, a w 1978 na wiceprezesa. W 1977-78 przebywał na stypendium

Fundacji Kościuszkowskiej w Stanach Zjednoczonych. W 1980-81 był ekspertem Komisji Kultury w Regionie Mazowsze NSZZ „Solidarność”. W 1982 (po zawieszeniu działalności Polskiego PEN Clubu w grudniu 1981), został członkiem honorowym Francuskiego PEN Clubu. W 1983-84 uczestniczył w seminariach Woodrow Wilson Center w Waszyngtonie. Otrzymał nagrodę ZAiKS-u (1985), akademickie wyróżnienie „Ida Beam Professorship” na State University of Iowa (1986), wraz z J. Hartwig nagrodę Thornton Wilder Prize (1986), przyznaną przez Columbia University w Nowym Jorku, nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1987) za całokształt twórczości. W 1987-90 był członkiem Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność”, Lechu Wałęsie. W 1989 został przewodniczącym Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Towarzystw Naukowych oraz członkiem komitetu założycielskiego SPP. W tymże roku wygłosił odczyty na uniwersytetach w Sztokholmie i Uppsali oraz w sztokholmskim Instytucie Polskim. W 1990 wszedł w skład Areopagu: *Tygodnika Literackiego* (do 1991) i Rady pisma *NaGłos*. W 1991 został wybrany na prezesa Polskiego PEN Clubu (ponownie w 1995), a także na wiceprezesa Międzynarodowej Federacji PEN Clubów. W 1993 wszedł w skład Kapituły Orderu Odrodzenia Polski. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Oficerskim (1964), Krzyżem Komandorskim (1989) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1995) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 2 listopada 1996 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Namiot z Kanady. Wiersze 1942-44. Rosja, Iran, Irak, Palestyna, Liban, Egipt. Przedm.: W. Kamiński. Tel Awiw: Wydawn. *Przez Łądy i Morza na Wschodzie* 1944, 46 s.

Zawiera m.in. cykl: Pustynia; Rzuty kairskie.

2. Strony przydrożne. [Wiersze]. Paryż 1949, [18] k.

Zawiera m.in. przedmowę autora oraz cykl: Muzeum.

3. Szyby Auchel. Poemat. Wwa: KiW 1951, 32 s.

4. Światło nowej dzielnicy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952, 65 s.

Zawiera cykl: Paryż, Warszawa.

5. Noc noworoczna. Wiersze. Wwa: Czyt. 1953, 63 s.

Zawiera oprócz wierszy oryginalnych A.M. przekłady wierszy W. Hugo.

6. Wieczory muranowskie. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1954, 197 s.

Zawartość: Drukarnia księdza Meiera (w Wwje w XVIII w.); Diariusz damy [dot. tekstu druk. w *Monitorze* 1767]; Medal z Białogoniu [dot. S. Staszica]; List do Mrongowiusza; Dalsze dzieje Tysiąca Walecznych (m.in. dot. Tow. Demokratycz-

nego); Niewydana książka (m.in. o S. Witkiewicz); Roczniki z kawiarni Paraviciniego [dot. prasy warszawskiej w l. 80. XIX w.]; Wydanie dwudzieste, (Nakład trzeci) [dot. „Manifestu komunistycznego”]; Stara antologia (m.in. dot. dawnych antologii warszawskich).

7. [Tekst do albumu:] Cztery pory roku. Oprac. red. i ilustr.: B. i S. Bałukowie. Oprac. graf.: K. Mann. Wwa: Polonia [1955], 265 s.

Tekst także w jęz. ang., franc., ros.

8. Południe. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1956, 87 s.

Zawiera m.in. cykl: Dzień zimowy; Noc i brzask; Pieśni z doliny martwych.

9. Opowieści mieszkanka namiotów i inne opowiadania. Wwa: MON 1957, 218 s.

Wyd. nast. łącznie z poz. 12 pt. Opowieści mieszkanka namiotów; Powrót do Sorrento: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1965, 424 s., wyd. 2 [!] tamże 1982.

Zawartość: Opowieści mieszkanka namiotów: Don Kichot; Rzeźnik z Pińska; Namiot na jedną osobę — Opowieści mieszkanka hoteli: Hotel „National”; Podróże i powroty na ulicę Ruisseau; Hotel „Esplanade”; Hotel „Cloys” i inne. — Wieczór u Fukiera.

10. Warszawa Prusa i Gierymskiego. Szkice z dawnej Warszawy. Wybór i oprac. ilustr.: A. Jabłkowska i J. Kosim. Wwa: Arkady 1957, 114 s.

Zawartość: Wstęp. — Pomędzy Cytadela i Mokotowem; „Warszawo, powiedz jak Ci się dzieje?”; „Wielkomięski pokost”; Nowe i stare domy; Spacer z Or-Otem; Bilety ... obok kasy; „Jest w Warszawie mnóstwo ludzi”; Warszawskie świąty; U Stępka i w Eldorado; „Zielony Salon”; „W Teatrze Letnim grają operę”; Na placu Teatralnym; Od Zielonych Świąt do Świętojańskiej Nocy; Ulice i wspomnienia; W warszawskich redakcjach; „Sztuka u nas, prześwietna publiczności, nie tuczy swoich adeptów”; „Dwa szczęścia”; Z Monachium do Warszawy; Kampania „Wedrowca”; Nie wydana książka.

11. Wiersze wybrane. Wwa: PIW 1957, 222 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 1, 2, 4, 5, 8. — nadto cykl: Bron i pieśń (Włochy, 1943-1945); Piękni dwudziestolecni 1956-1957.

12. Powrót do Sorrento. [Szkice literackie]. Wwa: MON 1958, 136 s. Wyd. nast. łącznie z Opowieści mieszkanka namiotów zob. poz. 9.

Zawartość: Powrót do Sorrento; Ostatnia galeria; Bocca di Leone.

13. Kombatanci i podróżnicy. Z 16 rysunkami z podróży na Wschód Juliusza Słowackiego. Wwa: Czyt. 1960, 70 s.

Esej o podróży J. Słowackiego po Szwajcarii, Włoszech, Grecji i Bliskim Wschodzie.

14. Noc darowana. [Wiersze]. Wwa: PIW 1960, 39 s.

Zawiera także przekłady utworów R. Queneau, R. Desnosa, E.E. Cummingsa, S. Quasimoda.

15. Jaś i Małgosia. [Bajka w 7 odstępach; współaut.:] J. Hartwig. Muz.: T. Kierski. Praprem. Wwa, T. Komedia 1961. Druk w: Bajki z za kurtyny, Sztuki dla teatru dziecięcego. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyczny Upowszechniania Kultury 1972, 123 s.

Współwyd. z J.M. Rymkiewicz: Władz kotek na płotek; Bez przyrody nie ma kofaczy.

16. Przygody Poziomki. [Opowieść dla dzieci; współaut.:] J. Hartwig. Wwa: NK.

[1]. Pierwsze przygody Poziomki. 1961, 132 s.

[2]. Pan Nobo. Dalsze przygody Poziomki. 1964, 141 s.

Wyd. 2 łączne pt. Przygody Poziomki. 1967, 258 s.

17. Pięknę zmęczeni. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1962, 30 s.

18. Tomcio Paluch. [Bajka; współaut.:] J. Hartwig. Praprem. Wwa, T. Komedia 1962.

Przekł. ang.: Wyst. Kansas City 1966 [inf. autor].

19. Śmierć Robinsona. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1963, 214 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Zawartość: Kongres hodowców kwiatów; Wypychanie ptaków; Age of anxiety; Dwudziestolecie; Pogrzeb Kuśmidra; Zegarmistrz Piko; Dzień nad zatoką; Bambuk; Ocalała; Doktor Guillotin i inni; Zadyмка; Szanowny autorze; Śmierć Robinsona.

Przekł. niem.: Kongress der Blumenzüchter. [Przel.] P. Lachmann. München 1966.

20. Czego chce pies? [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1964, [8] k. Wyd. 2 tamże 1967.

21. Poezja dzisiaj. [Szkice]. Wwa: PIW 1964, 258 s.

Zawartość: W drugim półwieczu. (Szkice o współczesnej poezji): O klasycyzmie nowej poezji; Poetycki eksperyment i ciągłość sztuki; Skandal w inkunabułach; Poezja – spory i doświadczenia; Szkoły i przedszkola; O rozumieniu poezji; O „Zwierzyńcu” Apollinaire’a; „Sonety do Orfeusza” [R.M. Rilkego]; Z dziejów surrealizmu; Głosy z wielu stron [dot. B. Pasternaka]; Quasimodo i poezja we Włoszech; Saint-John Perse; Magiczny śpiew Czirokezów [dot. antologii: Czerwone oczy maski. Wybrał i przel. Z. Stolarek. Wwa 1962]; „Elza” [L. Aragona]; O świadomości współczesnego poety. – Między mitem i historią: Dzwony średniowiecza [dot. J. Huizingi]; Dwadzieścia znaczków na papierze; Kardynał nieporządku [J.F.P. de Gondi Retz]; Verne z Płocka. – Muza z aparaturą: Film poetycki; Powrót do poezji mówionej [dot. programów lit. w telewizji].

22. Selekcje. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1964, 26 s.

23. Na przykład Ogród Saski. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Ruch 1965, [12] k.

24. Ekspedycja. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1966 nr 3 s. 5-45.

25. Zamówienia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 69 s.

Zawiera m.in. cykl: Rzeka czarownic. – nadto: Z przekładów [autorów:] G. Nerval, R. Char, W.H. Auden, E.E. Cummings, J. Guillén, H. Michaux, J.C. Ransom, U. Saba.

26. Wielki pościg. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] J. Hartwig. Wwa: NK 1969, 166 s.

27. Dialogi i sąsiedztwa. Wwa: PIW 1970, 286 s. Zawiera z poz. 21: O świadomości współczesnego poety; „Sonety do Orfeusza”; Saint-John Perse; „Elza”; Magiczny śpiew

Czirokezów; Verne z Płocka; O „Zwierzyńcu” Apollinaire’a; Z dziejów surrealizmu; Quasimodo i poezja we Włoszech; Skandal w inkunabułach; Poezja – spory i doświadczenia; O klasycyzmie nowej poezji; Film poetycki. – nadto: Dialogi i sąsiedztwa; Przedmiot i pojęcie w poezji; „Miłość cała ...” [dot. poezji B. Pasternaka]; Kawafis Aleksandryczyk; Barokowy romantyk znad Carmel Bay [J.R. Jeffers]; Wieczna mowa snów [dot.: J.M. Rymkiewicz: Myśli różne o ogrodach]; Legenda Kimbauda. – „Sława Croniamantala jest dzisiaj powszechna” [dot. G. Apollinaire’a]. – Poeta Hiszpanii [A. Machado y Ruiz]. – O przekładach. – O uczestnictwie.

28. Złota Papuga. Opowieść o przygodach i miłośkach Franciszka Diabola-Diablutki. Wwa: Czyt. 1970, 322 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Przekł. węgier.: Az aranypapagáj. [Przel.] I. Fejér. [Budapest 1972].

29. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1971, 235 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 14, 17, 22, 25, – nadto: Z dawnych wierszy (1944-1956). – Z przekładów [autorów:] G. Apollinaire, L. Aragon, W.H. Auden, R. Char, E.E. Cummings, R. Desnos, J. Guillén, A. Machado y Ruiz, H. Michaux, G. Nerval, S. Quasimodo, R. Queneau, J.C. Ransom, U. Saba.

30. Wygnanie do rymu. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 47 s.

Cykle: Los kancelista zasłania się nowym regulaminem; Seans na Długiej Wypisie; Jesień w Des Moines.

31. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1979, 144 s.

Zawiera wiersze z tomów m.in. z poz. 14, 17, 22, 25, 30.

32. Wiek mentorów. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1979, 112 s.

Zawartość: Teofrast Sofa D.W.; Przesłańcy; Wiek mentorów; Poślizg; Ulica Wiejska; I chwycię się za mną widma.

33. Poezja. Wyboru dokonał autor. Przedm.: J.M. Rymkiewicz. Wwa: PIW 1980, 229 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 14, 17, 25, 30.

34. Czuwanie. Powst. 1981. Wyd. Wwa: [b.w.] 1984, [4] s.

Druk bibliofilski. Wiersz dedykowany J. Andrzejewskiemu. Data powst. pod tekstem.

35. Ptaki. [Wiersze z l. 1968-1970]; I nie ma ciebie dawnego. [Wiersze z l. 1976-1981]. Grafiki do wierszy: A. Graczykowski. Łódź: Correspondance des Arts 1981, [16] + [20] s.

Druk bibliofilski; 2 z. w tece.

36. Wojna nerwów. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1983, 53 s.

37. Między nami mówiąc. [Proza wspomnieniowa]. Powst. 1986. Wyd. Wwa: PIW 1992, 101 s.

Data powst. pod tekstem.

38. Koniec gry. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1987, 120 s.

39. To samo miasto, ta sama miłość. Opowiadania i fragmenty dzienników. Wwa: Czyt. 1992, 405 s.

Zawiera z poz. 12: Ostatnia galeria; Bocca di Leone, — z poz. 19: Kongres hodowców kwiatów; Wypychanie ptaków; Age of anxiety; Pogrzeb Kuśmidra; Zegarmistrz Piko; Dzień nad zatoką; Bambuk; Zadyмка; Szanowny autorze; Śmierć Robinsona, — z poz. 32: Ulica Wiejska; Teofrast Sofa D.W.; Wiek mentorów, — nadto: Kurtyna; Alter; Pokolenie; Klaus; Spotkanie; Z dziennika.

40. Wiersze dawne i nowe. Wwa: Fundacja NOWEJ 1992, 158 s.

Zawiera wybór wierszy z tomów poz. 25, 30, 35, 38, — nadto: Przyjaciele pyły na stole westchnienia zimne; Z cyklu „Post scriptum”; Z dawnych lat.

41. I nie ma ciebie dawnego. [Wiersze z l. 1975-1993]. Z linyrytem T. Nuckowskiego. Przemysł: Gdzie indziej, wydawn. T. Nuckowskiego 1993, 19, [10] s.

Druk bibliofilski.

42. Rzeka czarownic. [Wiersze wybrane z l. 1944-1994]. Wwa: Tikkun 1994, 192 s.

Zawiera wiersze w częściach: Z nowych wierszy 1989-1994. — Z dawnych lat 1944-1988.

43. U progu XXI wieku. O Monte Cassino — ezaryzmie — i minimum powagi — o pięknej lokalności poezji — o Rimbaudzie i klasykach — o surrealizmie i poezji amerykańskiej — o hasłach: „śmierć intelektualistom!”, „wykosić wszystko, co wystaje!” i „patrz pan, szatan!”. Z pisarzem rozmawia Tadeusz Kraśko. Kr.: Wydawn. Baran i Suszczyński 1996, 160 s.

Wydania tekstów piosenek z nutami: Piosenka marienszacka. [Współaut.] T. Kubiak. Tango. [Muz.:] W. Szpilman. [Kr.:] PWM 1954, 3 s. Wyd. 2 tamże 1954. — Trzej przyjaciele z boiska. Walc. [Muz.:] W. Szpilman. [Współwyd. z:] K. Winkler: Złoty piasek. Tango. [Kr.:] PWM 1954, 39 k. luźnych. Wyd. 2 tamże 1955. — Czerwony tulipan. [Muz.:] W. Szpilman. W: Śpiewamy i tańczymy. Z. 25. Kr. 1955. — Niedzielne południe. Piosenka slow-fox. [Muz.:] W. Szpilman. [Kr.:] PWM 1955, 4 s. Wyd. nast. łącznie z: T. Urgacz: Dziewczęca piosenka. Fokstrot. [Kr.:] PWM 1956, 23 k. luźne. — Spotkanie z księżycem. [Muz.:] W. Szpilman. W: Śpiewamy i tańczymy. Z. 21. Kr. 1955. — A to jest maj. Fokstrot. [Muz.:] R. Żyliński. [Kr.:] PWM 1956, 3 s. — Letni dzień. Slow-fox. [Muz.:] W. Szpilman. [Kr.:] PWM 1956, 5 s. — W pustym pokoju. Tango. [Muz.:] W. Lutosławski | Derwid. [Współwyd. z:] S. Werner: Wróbel oszczerca. Walc. [Muz.:] H. Markiewicz. Kr.: PWM 1962, 10 k. luźnych. — Nigdy nie wiesz ... Walc-piosenka. [Muz.:] P. Leśnica. Wwa: WAiF 1963, [2] k.

Przekłady

1. G. Apollinaire: Zwierzyniec albo Świta Orfeusza. [Wiersze]. Przel. z franc. i pols. zaopatrzył ... Kr.: WL 1963, 52 s. Wyd. nast.: Wwa: WAiF 1983, wyd. 2 [!] tamże 1989.

2. L. Aragon: Elza. Poemat. Przel. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1963, 127 s.

3. G. Apollinaire: Poeta zamordowany. [Opowiadania]. Przel. J. Hartwig i ... [Przedm.] ... Kr.: WL 1966, 223 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1993.

Przedm. pt. Sława Groniamantala jest dzisiaj powszechna ... s. 5-26 [zob. Twórczość poz. 27].

4. A. Haulot: Rudy. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Ruch 1967, 46 s.

5. G. Illyés: Poezje. Wybrał i przel. ... Wwa: PIW 1967, 57 s.

6. A. Machado y Ruiz: Serce i kamień. Wybór poezji. [Przekł. i wstęp] ... Wwa: PIW 1967, 118 s.

7. Y. Bonnefoy: Ten sam ciągle głos. Wiersze. Wybrał i przel. ... Wwa: PIW 1968, 87 s.

8. A. Lundkvist: Wiersze. Wybór i oprac.: Z. Łanowski. Tłum.: ... i Z. Łanowski. Wwa: PIW 1968, 58 s.

9. G. Illyés: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, przel. i notą biograf. opatrzył ... Wwa: LSW 1970, 120 s.

10. Ja to ktoś inny. Korespondencje Artura Rimbaud. Wybór, przekł. i oprac.: J. Hartwig i ... Wwa: Czyt. 1970, 365 s.

Wstęp A.M. pt. Legenda Rimbauda, s. 5-31 [zob. Twórczość poz. 27].

11. L. Aragon: Wieśniak paryski. [Proza]. Wwa: PIW 1971, 188 s.

12. R. Char: Wspólna obecność. Wybór poezji. Tłum. i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1972, 241 s. Wyd. 2 tamże 1981.

13. A. Międzyrzeczki: [Fourteen] 14 poems. [Przel.] ... [z udziałem] J. Batki. [Iowa City:] The Windhover Press 1972, 24 s.

14. G. Apollinaire: Nowe przekłady. Przel.: J. Hartwig i ... Kr.: WL 1973, 416 s. Wyd. nast. poszerz. pt. Piosenka niekochanego i inne wiersze. Przel., oprac. i przedm.: J. Hartwig i ... tamże 1994, 463 s.

15. L. Aragon: Szafa z lustrem w pogodny wieczór. [Utwór dramatyczny]. Przel.: J. Hartwig i ... Dialog 1976 nr 7 s. 63-71.

16. J. Racine: Fedra. Tragedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1977. Wyd. Wwa: PIW 1978, 72 s.

17. O.V. de Lubicz | Miłosz: Miłoszne wtajemniczenie. Fragment pamiętników kawalera Waldemara de L. Przel. i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1978, 176 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1994.

18. Molière: Szkoła żon. Wyst. Wwa, T. Nar. 1979. Wyd. ze słowem wstępnym ... Wwa: Czyt. 1983, 196 s.

19. A. Rimbaud: Sezon w piekle; Iluminacje. Przekł. i post. ... Kr.: WL 1980, 264 s.

Tekst w jęz. pol. i franc.

20. A. Machado y Ruiz: Poezje wybrane. Wybór, przekł. i przedm. ... Wwa: LSW [1985], 120 s.

21. Rimbaud, Apollinaire i inni. [Antologia poezji] ... (Wybór przekładów) [i przekł.] ... Wwa: Czyt. 1988, 781 s.

Zawiera przekł. z franc., ang., hiszp., włos., ros., węgier., norw., — nadto Głosy [szkice] z Twórczość poz. 21; O „Zwierzynicy” Apollinaire’a; Z dziejów surrealizmu; Quasimodo i poezja we Włoszech, — z Twórczość poz. 27; O przekładach; Legenda Rimbauda; „Sława Croniamantala jest dzisiaj powszechna ...”; Poeta Hiszpanii, — nadto: „Być poetą ...”; „Fedra” [Racine’a]; „Szkoła zon” [Molière’a]; Samotnik z Fontainebleau [O. Miłosz]; Wenecki romans Oskara Miłosza; Apollinaire po półwiecu; „Wieśniak paryski” [L. Aragona]; Poeta znad Sorgi [R. Char]; Poeta z maszyną do pisania [E.E. Cummings]. Nagroda miesięcznika *Lit. na Świecie* za przekłady poezji w 1988.

22. G. Apollinaire: Wiersze miłosne. Wybrali i przekł.: J. Hartwig i ... Wwa: Pavo 1992, 131 s.

23. O miłości. Wybór: J. Hartwig. Przel. ... Wwa: Tenten 1994, 40 s.

24. A. Rimbaud: Poezje wybrane. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: LSW 1994, 208 s.

Zob. też Twórczość poz. 5, 14, 21, 25, 27, 29, Prace redakcyjne poz. 2, 4, 6-8.

Prace redakcyjne

1. Ziemia rodzina. [Album]. Wiersze wybrali: T. Kubiak i ... Fot. zebrał i ułożył E. Hartwig. Wwa: NK 1955, 143 s.

2. S. Quasimodo: Poezje. Red. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1961, 136 s.

Tu także m.in. przekł. A.M.

3. K.I. Gałczyński: Liryka. 1926-1953. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1962, 212 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1973, wyd. 4 1985, wyd. 5 uzup. i popraw. 1994, 261 s., wyd. 6 1995.

4. B. Słucki: Pamięć. [Wiersze]. Wybrał ... Wwa: PIW 1965, 51 s.

Tu także m.in. przekł. A.M.

5. Pierścień, peleryna, pióro. Poetyckie nagrody 1959-1966 pod egidą Zrzeszenia Studentów Polskich i Klubu Studentów Wybrzeża „Żak”. Wybór ... Gdynia: WM 1968, 238 s.

6. E.E. Cummings: Wybór wierszy. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: PIW 1985, 182 s.

Tu także m.in. przekł. A.M.

7. ... opiewam nowoczesnego człowieka. Antologia poezji amerykańskiej. Wiersze amerykańskie od Poego, Whitmana i Emily Dickinson do poetów dzisiejszych. Wybór i oprac.: J. Hartwig i ... Wwa: RePrint, Res Publica 1992, X, 444 s.

Tu także m.in. przekł. A.M.

8. A. Rimbaud: Wiersze; Sezon w piekle; Iluminacje; Listy. Wybrał, oprac. i post. opatrzył ... Kr.: WL 1993, 383 s.

Tu także m.in. przekł. A.M.

9. Wspomnienia o Antonim Słonimskim. Pod red. P. Kądzioły i ... Wwa: Bibl. *Więzi* 1996, 389 s.

Zob. też Przekłady poz. 5, 7, 9, 10, 14, 20-22, 24.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1962, 1966, 1978, 1989, 1996. — Wywiady: Rozmowa z A.M. Rozm. W.P. Szymański. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 34, przedr. w: W.P. Szymański: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1981. — Fala wzruszenia żywego. Z A.M. rozm. K. Masłoń. *Rzeczpospolita* 1992 nr 180.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (R. Matuszewski).

Z. Broncel: Pod „Namiotem z Kanady”. *Gaz. Pol.*, Jerozolimka 1944 nr 89. — [Szyby Auchel]: R. Matuszewski: W poszukiwaniu większych form poetyckich. *Nowa Kult.* 1951 nr 23; J. Spiewak. *Twórczość* 1952 nr 10 [dot. również: Strony przydrożne; Światło nowej dzielnicy]. — J. Sławski. Poezja retoryczna. *Twórczość* 1956 nr 8 [rec.: Południe]. — J. Kwiatkowski: Poezja letnia. *Życie Lit.* 1957 nr 36 [rec.: Wiersze wybrane]. — W. Mach: Poeta w mundurze — prozą. *Nowa Kult.* 1957 nr 28, przedr. w tegoż: *Szkieł literackie*. T. 1. Wwa 1971 [rec.: Opowieści mieszkańca namiotów i inne opowiadania]. — [Wiersze wybrane]: R. Matuszewski: Pokolenie uspokojone. *Nowa Kult.* 1957 nr 28; A. Słucki: Drogi dojrzałości. *Twórczość* 1957 nr 12. — K.T. Topelitz: Wojaz artysty. *Świat* 1959 nr 15 [rec.: Powrót do Sorrento]. — Z. Żabicki: Poeta o poecie. *Nowe Książ.* 1960 nr 16 [rec.: Kombatanci i podróżnicy]. — [Piękne zmgęczenia]: A. Lisiecka. *Życie Lit.* 1962 nr 46, przedr. w tejże: *Prognoza pogody*. Wwa 1966; J. Rogoziński: Skazany na słowo. *Nowe Książ.* 1962 nr 23. — [Śmierć Robinsona]: H. Berezka: Ratunek w kulturze. *Twórczość* 1963 nr 7, przedr. pt. Ocalenie w tegoż: *Sztuka czytania*. Wwa 1966; J.J. Lipski: Życie snem. *Twórczość* 1963 nr 1, przedr. w tegoż: *Szkieł o poezji*. Paryż 1987. — [Poezja dzisiaj]: T. Burek: Co dzisiaj robi poezja. *Tyg. Kult.* 1964 nr 49; S. Grochowiak: Ciągłość — nie manifest. *Kultura* 1964 nr 38. — R. Matuszewski: A.M. *Tyg. Kult.* 1964 nr 1. — R. Matuszewski: Na przykładzie jednego wiersza. W tegoż: *Doświadczenia i mity*. Wwa 1964 [dot. wiersza „Zamiast manifestu”]. — J.M. Rymkiewicz: *Nowe Książ.* 1964 nr 20 [rec.: Poezja dzisiaj]. — R. Matuszewski: Poezja polska w roku 1964. 2. Wielki spór. *Wiatrak* 1965 nr 18 [dot. także twórczości T. Różewicza]. — A. Sandauer: Żle o następcach. *Współczesność* 1965 nr 9, polem.; A. Międzyrzecki: Odpowiedź krytykowi. *Tamże* 1965 nr 11. — T.J. Zolciński: Spór o współczesną poezję. *Więź* 1965 nr 1 [rec.: Poezja dzisiaj]. — J.J. Lipski: Antynomie poetyckiego świata. *Twórczość* 1966 nr 4, przedr. w tegoż: *Szkieł o poezji*. Paryż 1987. — M. Piwińska: Sztuki towarzyskie. *Dialog* 1966 nr 9 [dot. m.in.: Ekspedycja]. — M. Wyka: M. *Wiatrak* 1966 nr 11. — W.P. Szymański: Zamówienia. *Tyg. Kult.* 1967 nr 37, przedr. w tegoż: *Outsiderzy i słowiarze*. Wr. 1973 [analiza wiersza]. — [Zamówienia]: T. Burek: Poezja jako odnowa poezji. *Twórczość* 1969 nr 3; J. Kwiatkowski: Poezja zmienna jest: Żart, ironia i głębsze znaczenia. *Życie Lit.* 1969 nr 32; W.P. Szymański: Dialog snu ze światem. *Poezja* 1969 nr 4. — [Złota Papuga]: R. Przybylski: Wielka Witkacjada. *Twórczość* 1970 nr 9; S. Barańczak: Faust, Leverkūn i Franciszek Diabłotka. *Odra* 1971 nr 2; S. Barańczak: Oczy Lizawiey Prokofiewny. *Odra* 1971 nr 6, przedr. w tegoż: *Ironia i harmonia*. Wwa 1973 [dot. m.in.: Złota Papuga]. — S. Barańczak: Faust w poszukiwaniu Mełista. *Twórczość* 1972 nr 6 [rec.: Wybór wierszy]. — [Dialogi i sąsiedztwa]: P. Skórzyński: Dialog z literaturą. *Twórczość* 1972 nr 1; S. Stabryła: Sztuka interpretacji. *Poezja* 1972 nr 3. — W.P. Szymański: Między ciemnością a światem. (Poezja A.M.). W tegoż: *Outsiderzy i słowiarze*. Wr. 1973. — [Złota Papuga]: H. Zaworska: Wieża Babel — do wy-

najęcia. W teście: Spotkania. Wwa 1973; J. Łukasiewicz: „Złota Papuga” (formuła gumowego materaca). W tegoż: Republika mieszkańców. Wr. 1974. — R. Przybylski: Między słowem a zmartwychwstaniem. *Więź* 1974 nr 3. — J. Waczków: Lekcja chłopca paryskiego. *Lit. na Świecie* 1974 nr 9 [porównanie przekładów prozy L. Aragona dokonanych przez A.M. i A. Wazyka]. — J. Kornhauser: Teatr cieni. *Tyg. Pousz* 1978 nr 43, przedr. w tegoż: Światło wewnętrzne. Kr., Wr. 1984 [rec.]. Wyrzucenie do rymu. — R. Przybylski: Między czasem poległych a groźbą spodlenia. W tegoż: To jest klasycyzm. Wwa 1978. — M. Szybiłtowa: Sens kategorii modalnych w utworze literackim, czyli o wolności osobistej. *Teksty* 1978 nr 3 [na przykładzie wiersza „Habeas Corpus”]. — [Wyrzucenie do rymu.] A. Zawada: Pokusy klasycyzmu. *Twórczość* 1978 nr 3; S. Barańczak: Drzewo wygnania. W tegoż: Etyka i poetyka. Paryż 1979. — R. Nycz: Przechadzki w logosie. *Tyg. Kult.* 1980 nr 4 [rec.]. Wiek mentorów. — B. Maj: „Wszystko to jest i oddycha...”. *Pismo* 1981 nr 1 [rec.]. Poezja. — R. Matuzewski: Własny głos poety. W tegoż: Z bliska. Kr. 1981 [rec.]. Poezje wybrane; Poezje. — S. Stabro: Przeciw historii? *Kultura* 1981 nr 11. — S. Dąbrowski: Przybysz, Różewicz i ... (Cz. 2. Interwencyjny „trójgłos” A.M.). *Ruch Lit.* 1983 nr 1 [analiza wiersza „List wiosenny”]. — P. Szewc: Próba ładu. *Akcent* 1983 nr 4. — [Wojna nerwów:] S. Barańczak: Racja bytu. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 7, przedr. w tegoż: Przed i po. Londyn 1988; M. Grzeszczak: O spiro forsyco. *Twórczość* 1984 nr 8; L. Szaruga: Lekcja dystansu. W tegoż: Szkoła polska. Wwa* 1984. — W. Lięża: Temat Ubi Sunt. (O wierszach A.M.) *Więź* 1984 nr 11/12. — M. Nowotny: Elementarz. *Ruch Lit.* 1985 nr 5/6 [dot. wiersza „Z elementarza”]. — M. Nowotny-Szybiłtowa: Deux essais sur „La Guerre des Nerfs”. *Revue des Etudes Slaves*, Paryż 1985 nr 3 [rec.]. Wojna nerwów. — R.K. Przybylski: Wyrzucenie i królestwo. (O poezji A.M.). *W Drodze* 1985 nr 4. — P. Szewc: Nowy tom A.M. *Prz. Pousz.* 1985 nr 9 [rec.]. Wojna nerwów. — A. Zawada: „Tożsamość trwalsza niż okoliczność”. *Odra* 1985 nr 4. — W. Bolecki: Czterdzieści lat później. *Arka* 1986 nr 15, przedr. *Znak* 1989 nr 10/12 [dot. Wojna nerwów]. — [Koniec gry:] A. Szymańska: Poety droga do siebie. *Prz. Pousz.* 1987 nr 12; S. Barańczak: Koszmary i piosenki. *Puls* 1988 nr 38; R. Matuzewski: Kronikarz ciemnego wieku. *Twórczość* 1988 nr 6; P. Szewc. *Tyg. Pousz.* 1988 nr 6. — L. Bugajski: „Pusto się robi”. *Twórczość* 1993 nr 7 [dot. To samo miasto, ta sama miłość; Między nami mówiacz]. — J. Fajzan: Paradoxy A.M. *Dekada Lit.* 1993 nr 7 [rec.]. Wiersze dawne i nowe. — R. Przybylski: Międzyrzeczki. Wwa; Ag. Aut. 1994, 59 s. — S. Stabro: Ogrodnik wojennych sezonów. (A.M.). W tegoż: Zamknięty rozdział. Wwa 1994, przedr. w tegoż: Poezja i historia. Kr. 1995. — J. Drzewucki: Poza historią, teraz. *Twórczość* 1995 nr 3 [rec.]. Rzeka czarownicy. — J. Grądziel: Jak ze sobą rozmawiają. *Arkusze* 1996 nr 1/3 [dot. wierszy: A.M. „Również to co tu zapisuję” oraz W. Szymborskiej „Dzieci epoki”]. — M. Janion: Rana po armii. O A.M. *Tyg. Pousz.* 1997 nr 3. — A. Zawada: „Potęga smaku”. *Nowe Książki* 1997 nr 2 [rec.]. U progu XXI wieku.

A.Sz.

MIKOŁAJEK Tadeusz

ur. 1927

Prozaik.

Urodzony 22 października 1927 w Dębicy; syn Antoniego Mikołajka, funkcjonariusza Policji Państwowej oraz wójkowego, i Bronisławy z domu Osak. Dzieciństwo spędził w Tarnowie i Tuchowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał we wsi Bobrowa pod Dębicą. Pracował na roli, następnie jako robotnik melioracyjny i drogowy. Brał udział w działalności konspiracyjnej; należał do AK. Po wojnie, w 1945 zamieszkał we Wrocławiu.

Pracował w różnych zawodach, m.in. jako robotnik, i jednocześnie uczył się w szkole średniej dla dorosłych. Twórczość literacką rozpoczął około 1950; w 1952 za opowiadanie „Chrzest” otrzymał wyróżnienie w Konkursie Literackim Młodych im. T. Borowskiego, zorganizowanym przez Zarząd Główny ZLP. W 1953 ożenił się z Gabrielą Idzikowską, reżyserem w teatrach niezawodowych. Debiutował w 1954 opowiadaniem „Strzelec Józef Bylina”, opublikowanym w dodatku wrocławskiej *Gazety Robotniczej* pt. *Sprawy i Ludzie* (nr 25). W 1955 rozpoczął pracę jako dziennikarz w redakcji *Gazety Robotniczej*. Opowiadania, fragmenty powieści publikował następnie m.in. w *Odrze* (1959-79, z przerwami), *Współczesności* (1960-65, 1968-69), wrocławskich *Wiadomościach* (1969-74, 1978). W 1961 został członkiem ZLP. Za całokształt twórczości otrzymał w 1968 nagrodę literacką miesięcznika *Odra*, a w 1971 nagrodę Rady Narodowej m. Wrocławia w dziedzinie literatury. Usunięty w grudniu 1981 z redakcji *Gazety Robotniczej* za przynależność do NSZZ „Solidarność”, od 1982 pracował w Ośrodku Dokumentacji Prasowej we Wrocławiu; w 1988 przeszedł na emeryturę. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1977). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gwardziści. Powieść. Powst. 1952-1955. [Inf. autora]. Druk fragm.: *Spr. i Ludzie* 1954 nr 48; w: W odzyskanym domu. Wr. 1956. Por. poz. 4.

2. Po deszczu. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1960, 137 s.

Zawartość: Po deszczu; Zatrzymani; Dziewczyna z warkoczami; Nieślubny; Dwudziesty dziewiąty; Garbaty generał; Powrót; Pod sosną; Odpoczynek; Nad Wisłoką. Nagroda Artystyczna Wrocławskiej Prasy za 1961 r.

3. Żarówka. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1961, 175 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Nagroda w konkursie na utwór o Ziemiach Zachodnich, zorganizowanym przez Ossol. i Oddz. Wrocławski ZLP w 1961. Adapt. film. pt. Amnestia. Scenariusz: S. Jędryka i ... Ekran. 1981.

4. Tryptyk na śniegu. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 167 s. Wyd. 2 tamże 1965. Przedr. zob. poz. 9.

Zawiera przeredagowane, nie publikowane wcześniej fragmenty nie wydanej powieści „Gwardziści” [poz. 1]. Jedna z trzech nagród w konkursie Wydawn. MON na utwór o Wojsku Polskim.

5. Trójkać błędów. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1967, 149 s. Przedr. zob. poz. 9.

6. Spotkanie z nocą. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1969, 173 s.

Zawartość: Stefanka; Zabawa i spacer; Jutro się wyprowadzimy; Dom; Czarny; Świeże powietrze; Koło klasztoru; Bilet; Drwał; Spotkanie z nocą.

7. Żegnajcie chłopcy. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1969, 133 s. Przedr. zob. poz. 9.

8. Zamykanie koła. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1971, 135 s.

9. Ślepe gwiazdy. Wr.: Ossol. 1976, 766 s.

Zawartość: opowiadania z poz. 2 oprócz „Powrót”, poz. 6 oprócz „Koto klasztoru”, powieści poz. 4, 5, 7 oraz opowiadanie „Ślepe gwiazdy”

10. Amba. [Powieść]. Wwa: PIW 1978, 139 s.

11. Mrok. [Powieść]. Wr.: Ossol. 1982, 120 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1979, 1988, 1996. — Wywiad: Myśl o zmienności życia. Rozm. S. Srokowski. *Wiadomości* 1971 nr 19.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

[Po deszczu:] J. Łukasiewicz: Debiut M. Włóż 1961 nr 5; W. Maciąg: Recenzja z dwoma błędami. *Zycie Lit.* 1961 nr 4, przedr. w tegoż: *Opinie i wróżby*. Kr. 1963; J. Preger: W poszukiwaniu wartości. *Nowa Kult.* 1961 nr 2; S. Zieliński: Chłop z dużymi możliwościami. *Nowe Książ.* 1961 nr 5, przedr. w tegoż: *Wycieczki balonem*. Wwa 1962. — H. Berezka: Powieść wrocławska. *Prz. Kult.* 1962 nr 15 [rec.: Żarówka]. — B. Biernacka: Ryzyko szczyrości. *Tyg. Kult.* 1962 nr 28. — [Żarówka:] J. Keler: Druga książka. *Odra* 1962 nr 3; J. Szczyłka: Kolumb wrocławski. *Kierunki* 1962 nr 10; Z. Żabicki: Między powieścią polityczną i wagonową. *Twórczość* 1962 nr 5. — J. Łukasiewicz: Gest romantyczny. *Odra* 1963 nr 7/8 [rec.: Po deszczu]. — [Tryptyk na śniegu:] A. Bukowska: Partyzancki tryptyk. *Współczesność* 1964 nr 12, przedr. w: *Proza. Poezja*. 1964. Wwa 1965, w teście: *Przemiany czasu*. Kr. 1967; Z. Florczak: Tryptyk partyzancki. *Nowe Książ.* 1964 nr 17; Z. Kubikowski: Punkt dojścia i punkt wyjścia. *Odra* 1964 nr 10. — [Trójkat błędów:] A. Cieński: Co to znaczy „zmieszczanie”. *Odra* 1968 nr 2; A. Goreń: „Nieprzerwany ciąg”. *Mies. Lit.* 1968 nr 5. — W. Nawrocki: Wyjście z kręgu mitów pokoleniowych. *Odra* 1968 nr 12, przedr. w tegoż: *Trwanie i powrót*. Pozn. 1969. — [Spotkanie z nocą:] A. Cieński: Wieś — miasto. *Odra* 1969 nr 6; W. Maciąg: Smutni, nieheroiczni. *Nowe Książ.* 1969 nr 11. — [Żegnajcie chłopcy:] A. Borycki: Trudne pożegnania. *Pomorze* 1970 nr 17; Z. Żabicki: Blaski i cienie kronikarstwa. *Odra* 1970 nr 5. — [Zamykanie koła:] L. Herbst: Motyw ze współczesności. *Nadodrże* 1971 nr 22; J. Łukasiewicz: „Cóż to, kmiotku, chcesz nosić gwiazdy?” *Poezja* 1971 nr 10. — J. Marx: Miłość i tylko miłość. *Literatura* 1973 nr 27 [rec.: Żarówka]. — [Amba:] B. Bak: Bohaterów dzień powszedni. *Odra* 1978 nr 9; T. Błażejowski: Filozofowie życia codziennego. *Literatura* 1978 nr 34. — J. Łukasiewicz: Powściągliwość. *Odra* 1978 nr 11. — Z. Macuzanka: Mit solidarności prawdziwej. *Nowe Książ.* 1978 nr 15 [rec.: Amba]. — M. Orski: Chłopcy wojny. *Opole* 1981 nr 10, przedr. w tegoż: *Konstatator wśród narodowych znaków*. Wr. 1989. — [Mrok:] W. Jurasz: Zamykanie koła. *Mies Lit.* 1983 nr 8; J. Łukasiewicz: Ostatni segment? *Odra* 1983 nr 11.

K.B.

MIKULSKI Tadeusz 1909-1958

Pseud.: Ao; E.P.; (E.P.); Figlacki; Jagmin; M.; (M.); M-4; T.M.; (T.M.).

Historyk literatury, eseista, edytor.

Urodzony 17 stycznia 1909 w Chobotowie (gubernia tambowska); syn Stefana Mikulskiego, leśnika, i Emilii z domu Peche. Od około 1914 mieszkał z rodzicami w Lipiecku (w teście guberni),

gdzie rozpoczął naukę w gimnazjum (ewakuowanym z Grodna). W 1920 przyjechał z rodziną do Polski i zamieszkał początkowo w Bydgoszczy, a w 1921 w Toruniu, gdzie uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Humanistycznego im. M. Kopernika. Debiutował w 1925 artykułem pt. „Bolesław Chrobry (922-1025)”, wydrukowanym w dodatku toruńskiego *Głosu Robotnika* pt. *Pochodnia* (nr 3; podp. T.M.); z pismem tym współpracował następnie do 1926 (głównie pod pseud. Jagmin), publikując popularne artykuły na tematy historyczne, literackie, obyczajowe, a także wiersze. Następnie ogłaszał drobne artykuły i przyczynki dotyczące tematyki pomorskiej w piśmie *Mestwin* (1926-29) i *Tygodnik Toruński* (1926-27). Po zdaniu matury w 1927, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), a od 1929 kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1930 uzyskał magisterium. W okresie studiów nawiązał współpracę z czasopismami *Gazeta Warszawska* (1928-33), *Myśl Narodowa* (1929, 1931-36; też pod krypt.: T.M., (T.M.), E.P., (E.P.); tu m.in. w 1932-33 stała rubryka „Z ruchu wydawniczego”), *Ruch Literacki* (1929, 1931-35), w których drukował artykuły historycznoliterackie o tematyce staropolskiej i recenzje. W 1931 odbywał służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie i w 77. Pułku Piechoty w Lidzie. Od 1932-36 pracował jako bibliotekarz w Dziale Starych Druków Biblioteki Narodowej. W 1933 doktoryzował się na podstawie pracy „Ród Zoilów” (promotor prof. Stanisław Pigoń). W tymże roku ożenił się z Zofią Skrzędziwąską. Od 1935 współpracował z redakcją „Polskiego słownika biograficznego”. W 1936 został starszym asystentem I Katedry Historii Literatury Polskiej UW. Od 1937 do sierpnia 1939 przebywał w Paryżu jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej, prowadząc studia nad literaturą Oświecenia. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w obronie Warszawy w 5. kompanii 369. Pułku Piechoty. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Początkowo pracował jako ślusarz, a w maju 1940 powrócił do pracy w Dziale Starych Druków Biblioteki Narodowej (wówczas Oddział II tzw. Staatsbibliothek Warschau); od śmierci Kazimierza Piekarskiego w lutym 1944 pełnił obowiązki kierownika tego działu. Prowadził w 1940-44 wykłady na tajnym UW, a w 1943/44 nadto na Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Warszawie. Kontynuował twórczość naukową, opracowując materiały zebrane w Paryżu oraz m.in. przygotowując krytyczne wydanie „Pamiętników” F. Karpińskiego (rękopis spłonął w 1944). Uczestniczył w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Od 1943 był referentem bibliotecznym Wojskowego Biura Historycznego Komendy Głównej AK (pseud. Krasic-

ki). Pracował w Wydziale Propagandy Biura Informacji i Propagandy (BIP) AK, jako zastępca kierownika referatu wydawniczego, udzielał się także w referacie teatralnym. W czasie powstania warszawskiego początkowo współredagował czasopismo *Zołnierz Polski*, a we wrześniu wszedł w skład ekipy radiostacji powstańczej Błyskawica. Po upadku powstania dostał się do niewoli i przebywał kolejno w obozach jenieckich w Grossborn, Sandbostel i w Lubece. W październiku 1945 wrócił do Polski. W listopadzie tego roku zamieszkał we Wrocławiu, gdzie podjął pracę jako adiunkt na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.). W tymże roku został członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej i Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce PAU, a w 1946 członkiem założycielem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. W styczniu 1946 habilitował się na UW na podstawie monografii „Adam Czahrowski z Czahrowa” i edycji jego utworów. W 1947 został profesorem nadzwyczajnym na UWr. Zorganizował studia polonistyczne na tej uczelni i do 1955 kierował Katedrą Historii Literatury Polskiej. W 1946-51 był współredaktorem (obok prof. Juliana Krzyżanowskiego), a następnie redaktorem naczelnym *Pamiętnika Literackiego*. Uczestniczył w życiu kulturalno-oświatowym Wrocławia. Był współorganizatorem Oddziału Wrocławskiego ZZLP, Koła Miłośników Literatury i Języka Polskiego we Wrocławiu, które zainicjowało czwartki literackie. W 1947-52 redagował wspólnie z Anną Kowalską *Zeszyty Wrocławskie*. Liczne artykuły na temat literatury oświeceniowej i problemów kulturalnych Śląska ogłaszał także m.in. w *Odrze* (1946-48), *Przeglądzie Zachodnim* (1946-48), *Sołtce* (1946), *Śląsku* (1946-47). Od 1946 przewodniczył Oddziałowi Wrocławskiemu Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Współpracował także z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu. W 1948 należał do założycieli Instytutu Badań Literackich (IBL) w Warszawie, w którym objął kierownictwo mieszczącej się we Wrocławiu Pracowni Oświecenia (później Działu Historii Literatury Polskiej Epoki Oświecenia). Od 1950 był członkiem komitetu redakcyjnego nowej edycji „Literatury polskiej” G. Korbuta (później „Bibliografia literatury polskiej wg „Literatury polskiej” G. Korbuta”) i kierował pracami nad częścią drugą, poświęconą Oświeceniowi. W 1951 otrzymał wraz z zespołem kierowniczym IBL Nagrodę Państwową II stopnia w dziale nauk humanistycznych. Od 1952 wchodził w skład Rady Naukowej IBL. Otrzymał trzykrotnie nagrodę Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego (1952, 1953, 1954). W 1954 został mianowany profesorem zwyczajnym. W 1955 otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia za pracę naukową

w zakresie kultury polskiego Oświecenia. W 1956 zainicjował powstanie wrocławskiej serii naukowej *Prace Literackie* oraz został współredaktorem serii *Archiwum Literackie*, wydawanej przez IBL, a także członkiem redakcji tygodnika *Nowe Sygnały*. W tymże roku rozpoczęło działalność Towarzystwo Miłośników Wrocławia, z którego inicjatywą powołania wystąpił w 1950. Współredagował tomy za rok 1957 i 1958 *Rocznika Wrocławskiego*. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1951) i Krzyżem Oficerskim (1954) Orderu Odrodzenia Polski, a pośmiertnie, w 1973 Złotą Odznaką Towarzystwa Miłośników Wrocławia. Zmarł 26 sierpnia 1958 we Wrocławiu.

W 1959-76 IBL przyznawał Nagrodę Naukową im. T. Mikulskiego, dla młodego pracownika nauki za najlepszą pracę z zakresu historii literatury polskiej oraz edytorstwa naukowego epoki Oświecenia.

TWÓRCZOŚĆ

1. Henryk Chełchowski. Kartka z dziejów literatury polskiej XVII w. *Roczn. TN w Tor.* 1930 s. 1-101; odb. Tor. 1929. Przedr. zob. poz. 12.
2. Ród Zoilów. Rzecz z dziejów staropolskiej krytyki literackiej. Kr.: Skł. gł. Kasa im. J. Mianowskiego 1933, 133 s. Przedr. zob. poz. 12.
Rozprawa doktorska.
3. Adam Czahrowski z Czahrowa. Portret literacki. Powst. 1938. Wyd. Kr.: PAU 1947, 82 s. *Rozpr. Wjdz. Filol. PAU*. Przedr. zob. poz. 12.
Rozprawa habilitacyjna.
4. Franciszek Karpiński w Lubeku. Niewydana karta pamiętników poety. [Pastisz]. Powst. 1945. Wyd. Wr. 1960, 24 s. Bibl. Jana z Bogumina Kuglina. Przedr. zob. poz. 13.
5. Stefan Demby w oczach krytyka literatury; Zygmunt Mocarski; Tadeusz Wiwatowski. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2 s. 104-107, z. 3/4 s. 272-277, 431-434. Druk łączny jako odb. uzup. pt. Epitafia. Wr. 1947, 18 s. Przedr. zob. poz. 13.
Wyd. osob. art. Zygmunt Mocarski: Tor.: WBP [Woj. Bibl. Publiczna] i Książ. Miejs. im. M. Kopernika 1993, 11 s.
6. Literatura polska w autografach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Katalog. Wr.: Ossol. 1947, 58 s.
7. Nad tekstami Książnica. Wr.: Wrocławskie Tow. Nauk. 1947, 60 s. Prace Wrocławskiego Tow. Nauk. Przedr. zob. poz. 10
8. Spotkania wrocławskie. W tekście 24 plansze dwutonowe. Wr.: Książ.-Atlas 1950, 384 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. i poszerz. Kr.: WL 1954, VIII, 423 s.; wyd. 3 z posł. Z. Hierowskiego Kat.: Śląsk 1966.

Zawiera szkice o pobytach pisarzy polskich XIX w. we Wrocławiu: Dyplomata z księdza pijara. S. Komarski, 1736; Godziny szczęśliwe Wybickiego. 1802-1804; Literatura i geologia. Stanisław Staszic, 1802-1804; Podłoga Kofłajata. 1808; Niemcewicz na koźle. 1821; „Podobny do Yoryka”. Fryderyk Skarbek, 1809, 1822, 1826; Książd Profesor herboryzje. Stanisław Jundzill, 1826; Podróż cywilizacji. A.E. Odyniec, 1829; U ciotki Justyny. Klementyna Hoffmanowa, 1831, 1842; Pod Złotą Gęsią. Juliusz Słowacki, 1831; Szalona. Julia Molińska-Woykowska, 1849, 1851; „Jak meteor”. Roman Zamorski, 1844, 1847, 1848; „W przelocie taboru”. Wincenty Pol, 1847; Pamiątki dziewczęce. Kornel Ujejski, 1847; Syn i matka. Juliusz Słowacki, 1848 [w wyd. nast. pt. Kawa krzemieniecka]; „Biedny Mazurzyń”. Teofil Lenartowicz, 1849, 1850; Pielgrzym z notatnikiem. W. Syrokulla, 1858; Fortunat Melko. Teodor Tomasz Jez, 1859; Nolla dies sine linea. J.I. Kraszewski, 1858, 1860, 1893; Dwa semestry Asnyka. 1859-1860, 1867; Meandry. Felician Faleński, 1869; Niewinni A. Świętochowski, 1874; Uniwersytet Kasprowicza. 1884-1888; Reymont i duchy 18888 — W wyd. 2 nado: Przedmowa do drugiego wydania; Faccje babińskie; „Pocziwe Niemczyko” [Carl Gotlieb Lange i Biłłanna Moraczewska]; Emisariusz [Edward Dembowsk]; W mieście Bogumila Korna [Maria Dąbrowska], Hans Marchwita w Palafawgu. — W wyd. 3 nado: Z Hierowskio O T.M. i jego „Spotkaniach wrocławskich”. Nagroda literacka m. Wrocławia w 1949.

9. Ze studiów nad Oświeceniem. Zagadnienia i fakty. Wwa: PIW 1956, 553 s. PAN IBL.

Zawartość: Przedmowa. — Stan badań i potrzeby nauki o literaturze wieku Oświecenia; Studia nad Oświeceniem w latach 1945-1955; Walka o język polski w czasach Oświecenia; Z historii i źródeł Kitowicza; „Czytywałem Polaka Modrzewskiego”; Bajki wschodnie Krasickiego; Książnin w Bibliotece Załuskich; Listy Książnina; Uwagi nad „Uwagami” [dot.: S. Staszic: Uwagi nad życiem Jana Zamojskiego]; Kuźnica Kofłajowska na „Szolcu”; Teofila Glińska; Karpinciana w archiwum Prozorów; Bogusławski „ubogi student z Krakowa”; Piosenka z „Krakowiaków i Górali” w papierach Karpińskiego; Życie Ignacego Bykowskiego; Józef Maksymilian Ossoliński, pogrobowiec Oświecenia.

10. W kręgu oświeconych. Studia, szkice, recenzje, notatki. Wwa: PIW 1960, 538 s.

Tom przygotowywany, lecz nie ukończony przez T.M. pierwotnie miał nosić tytuł „Ze studiów nad Oświeceniem”. Zawartość: J.W. Gomulicki: Oświecenie. (Wspomnienie o T.M.); Z Lewinówna: Nota edytorska. — I: Ignacy Krasicki; Monachomachia; Ojciec Gaudy w Petersburgu; Adresaci „Listów” Krasickiego; Gość w Heilsbergu [dot. I. Krasickiego]; Rękopisy fromborskie ocalone; Jerzy Gustaw Fülleborn. — II: „Kurdesz nad kurdeszami”; Kurdesz Leona Schillera; Nad tekstami Książnina [poz. 7]; „Oda do waszów”; „Kolęda na rok 1783”; Autografy ossolińskie; Pani Byszewska; Głosa do mowy czerkieskiej Mickiewicza. — III [Recenzje]. — Aneks: Ze sprawozdań PAU: „Matka Spartanka” Książnina. — Z „Polskiego słownika biograficznego”: Ludwika Byszewska; Marcin Eysymont. — Głos w dyskusji na sesji Kofłajowskiej. — „Polak w Paryżu” przekładem.

11. Temat Wrocław. Szkice śląskie. Wybrał i wstępem opatrzył B. Zakrzewski. Wr.: Ossol. 1961, 467 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawartość: Temat Wrocław. — Z przeszłości: Franciszek Faber; Adam Gdajus; Gospoda „Pod Złotym Berłem”; List do Towarzystwa Miłośników Wrocławia; „Notatki śląskie” Fryderyka Skarbka; Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu (1836-1886); Polonistyka wrocławska. (100 lat historii); Z papierów Władysława Nehringa; Otwarcie nauki; Jubileusz książki 1886-1946; O grób dla Władysława Nehringa; Otwarcie nauki; List z Wrocławia 1860; Z korespondencji Kraszew-

skiego. Listy wrocławskie 1862-1885; Udział młodzieży wrocławskiej w jubileuszu S. Goszczyńskiego; Wiersz Kasprowicza o Rynku wrocławskim; Cybulskiego 17 — II piętro; „Proślicy” Hermana Koelliga. — Dzień dzisiejszy: I. Początek drogi; Książka we Wrocławiu; Pod wezwaniem przeszłości; Nauka polska nad Odrą; Zagadnienie literatury śląskiej; Pamięci Jerzego Kowalskiego; Z doświadczeń Koła Polonistów Uniwersytetu im. B. Bieruta. — II. (Recenzje i omówienia): Officina ferraria [W. Rożdzeńskiego]; Dzieje piśmiennictwa śląskiego [W. Ogrodzińskiego]; Śląski trud literacki [W. Szewczyka]; 25 lat literatury na Śląsku [Z. Hierowskiego]; „Zeszyty Wrocławskie” w zwierciadle; Nagroda literacka „Odry”; Wiersze Jana Pierzchały; „Sobótka”; Strychy wrocławskie [wyd. Kat. 1948]; Skarga umierającego; Zabytki śląskiej literatury mieszczańskiej [A. Rombowskiego]; Ryszard Roeppell „Śasiad dobry i uczynny”; Portrety śląskie Szewczyka [rec.: Trzyznacie portretów śląskich]; Przedstawienie „Fircyka w zalotach” we Wrocławiu [F. Zabłockiego w T. Popularnym]; „Świętoszek” i „Nowy Świętoszek” [S. Dygata i J. Kotta w T. Kameralnym]. — III: Pierwszy dzień Wrocławia; Życie literackie we Wrocławiu; Dwa dni w Karpnikach; Wrocławskie „Dni Kultury” w perspektywie; Z wrocławskich tradycji Ossolinum; Rękopisy Ossolińskich; Rękopisy Biblioteki Ossolińskich; Czwartki literackie we Wrocławiu; „Czwartek” jubileuszowy; Polacy, Czesi i Wrocław; Na setny Czwartek literacki we Wrocławiu; Drukarstwo na Dolnym Śląsku; U Vlastimila Hofmana; Siły kulturalne Wrocławia; Rozmowa z Anną Kowską o życiu literackim we Wrocławiu; „Spotkania wrocławskie”; Z Wrocławia patrzmy dziś na Paryż; W sprawie pomnika Fredry; Maria Dąbrowska we Wrocławiu; Z Gałczyńskiego; Wspomnienie (o E. Wiercińskim); O Wincentym Polu nie jubileuszowo. — Nado: Z. Mikulska: Śląska bibliografia prac T.M.

12. Rzeczy staropolskie. Słowo wstępne: W. Weintraub. Oprac.: D. Maniewska i Z. Mikulska przy współudziale T. Witczaka. Wr.: Ossol. 1964, 530 s. IBL PAN.

Zawartość: I. Ród Zoilów. (Rzecz z dziejów staropolskiej krytyki literackiej) [poz. 2]. — II: Adam Czahrowski z Czahrowa. (Portret literacki) [poz. 3]; Adam Czahrowski [biografia]; List A. Czahrowskiego do J. Zamojskiego; List węgierski A. Czahrowskiego. — III: Henryk Chelchowski. (Kartka z dziejów literatury polskiej XVII w.) [poz. 1]; Opis bibliograficzny pism Chelchowskiego; Henryka Chelchowskiego sielanki; Uciecha bogiń parnaskich, Leśny gwar; Henryk Chelchowski [biografia]. — IV. Szkice i notatki: U grobu polskiego Owidiusza; Napisy na drzewach. (Z motywów pasterskiej sielanki); Kraszewski na szlakach Reja; Zapomniany wiersz Kornela Ujejskiego o Koperniku. (Do Albumu Międzynarodowego wydanego w Rzymie na cześć K. Kolumba); [Biografie:] Jerzego Baryczka, Franciszek Faber [poz. 11]; Jan Bojanowski, Adam Gdajus, Mikołaj Chabielski, Wawrzyniec Chlebowski, Zygmunt Brudecki, Wojciech Baryczka [zmarł 1642], Jacek Baryczka, Stanisław Baryczka [zmarł 1651], Jan Baryczka, Wojciech Baryczka [zmarł 1670], Stanisław Baryczka [zmarł 1682], Szymon Gawłowicki, D. Bratkowski; Na marginesie „Pirama i Tyzby” Lubomirskiego; Dzieje jednego sonetu. (Chrościński, Lubomirski czy Hadziejewicz?); Wojciech Stanisław Chrościński [biografia]; Przyczyny do historii Wejherów; Kaszubski ks. Bogufala. (Notatki literackie); Kaszubi i szlachta dawnej Polski. (Drobiazgi etnograficzne); Pieśń ludowa o Toruniu; Historia literatury wobec zagadnień księgoznawstwa. — V. Praca edytorska: Osiedlucjusów 1608; Debiut poetycki Krzysztofa Arciszewskiego; Drobiazgi staropolskie; Anna Zbąska ze Stanisławskich. — VI. Sprawozdania i recenzje.

13. Miniatury krytyczne. Wybór i oprac. tekstów: Z. Mikulska. Przedm.: W. Weintraub. Wwa: PIW 1976, 327 s.

Zawartość: Ludzie: Gabriel Korbut; Franciszek Nowicki; Stefan Demby [poz. 5]; Zygmunt Mocarski [poz. 5]; Tadeusz Wiwa-

towski [poz. 5]; Anna Kowalska; Jerzy Kowalski; U Vlastimila Hofmana [poz. 11]; Buka i Wowa; Waclaw Borowy; Z Gałczyńskim [poz. 11]; Wspomnienie [poz. 11]; Pożegnanie Juliusza Kleinera. — Książki: Poezje młodzieńcze I. Danielewskiego; Hojdać; Juliusz Paduch Żeromskiego; Z dziejów bibliofilstwa maońskiego [dot.: E. Chwalewik: Najdawniejszy maoński ekslibris polski]; Pierwsze polskie seminarium uniwersyteckie [dot. G.E. Groddeckal; Zona poety [dot. Z. Lenartowiczowej]; Polonica w Niemczech; Popiół; Pamiętniki S. Pigonia [„Z Komborni w świat”]; Na 60-lecie Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza 1886-1946; Biblioteka Narodowa rediviva; Lechonia tęsknota do literatury polskiej; Pani Kociubińska [K.I. Gałczyński]; Wśród twórców [S. Pigonia]; „Vade-mecum” C. Norwida; Pamiętniki Heleny Boguszewskiej [„Czekamy na życie”]; Wróble warszawskie [dot.: I. Jurgielowiczowa; Historia o czterech pstróżkach]; Wielkopolskie itinerarium Mickiewicza [dot.: B. Zakrzewski: Mickiewicz w Wielkopolsce]; Słowacki Pawła Hertz; Autograf „Grażyny”; Powiastka filozoficzna w nowej służbie [J. Andrzejewski: Wojna skuteczna ...]; Galsworthy warszawskiego antykwariatu [J. Michalski]; Z marginesów twórczości T. Borowskiego; Pokój z obciem; Kurzy owoc. — Teatra: Testament Papkina [dot.: D. Lisiecki: Testament Pana Tadeusza]; „Mazepa” [J. Słowackiego]; Autor „Fircyka” [o F. Zabłockim]; „Sukienkę miała w paseczki ...” [A. Asnyk: Abdykacja]; „Teatra w Polsce” Estreicher; Odkrycie pisarza [A. Korzeniowski: Komedia]; „Skapiec” Vilara w Katowicach [dot. wyst. sztuki Moliera]; „Spazmy modne” Wojciecha Bogusławskiego. — Podróże: Na jeziorach mazurskich; Kartki z podróży do ZSRR; W muzeach literackich Moskwy, Leningradu i Kijowa; Kartki z Jugosławii. — Pastisz: Franciszek Karpiński w Lubeku. (Niewydana karta „Pamiętników” poety) [poz. 4]; Mości panie Monitor! — Aneks: Narodziny biblioteki [Zakładu Nar. im. Ossolińskich we Lwowie].

Prace edytorskie i redakcyjne

1. S.A. Tissot: Rada dla literatów, sedentariuszów i tych wszystkich, którzy przywiązani do urzędu swojego pracami rozumu zdrowie swoje wycieńczają przez Pana Tyssot wydana, a dla pożytku publicznego w 1774 przeł. przez Ks. Joachima Karwowskiego S.P. ku pokrzepieniu zdrowia moli książkowych, zebranych na IV Zjeździe Bibliotekarzy Polskich, w nieszkodliwych dawkach przedrukowana i drzeworytami Pana Chrostowskiego osłodzona. [Wyd. i posł.] ... Wwa 1936, 27 s. Wydawca podp.: (T.M.).

2. A. Czahrowski: Treń i rzeczy rozmaite. (1597). Oprac. ... Wwa: Kasa im. Mianowskiego 1937, XV, 147 s.

3. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we 12 księgach wierszem. Wstęp i objaśn. ... Wwa: PZWS 1947, XVI, 503 s. Wyd. nast. tamże 1948.

4. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz. Podobizna rękopisów. Wyd. rkpsu przygot., wstęp i objaśn. napisał ... Wr.: Ossol. 1949, XIII, 332 s.

5. F. Zabłocki: Sarmatyzm. Tekst ustalił, wstępem i objaśn. zaopatrzył L. Bernacki. Wyd. 2 przejr. Przygot. do druku, wstęp i objaśn. uzup. ... Wr.: Ossol. 1951, LVIII, 152 s. BN I, 115. Wyd. 3 tamże 1954.

6. W. Borowy: Studia i rozprawy. T. 1-2. Przygot. do druku: ..., S. Sandler i J. Ziomek. Wr.: Ossol. 1952, VI, 310 s.

Tu także T.M.: Od redakcji [podp.: T.M.].

7. I. Krasicki: Monachomachia, czyli Wojna mniichów. (Pocmat). Oprac. i wstępem poprzedził ... Wwa: PIW 1954, 90 s. PAN IBL.

8. I. Krasicki: Pisma wybrane. T. 1-4. Oprac.: Z. Goliński, M. Klimowicz, R. Wołoszyński pod red. ... Wwa: PIW 1954, 304 + 314 + 432 + 430 s. PAN IBL.

9. Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”. [T.] 4-6. Oświecenie. Oprac. E. Aleksandrowska z zespołem. Red. tomu do r. 1958 ... Wwa: PIW 1966-1972.

10. F. Karpiński: Korespondencja. Z lat 1763-1825. Zebrał i oprac. ... Komentarz: R. Sobol. Wr.: Ossol. 1958, XXIX, 268 s. Arch. Lit., t. 4.

11. I. Krasicki: Korespondencja. Z papierów L. Bernackiego wyd. i oprac.: Z. Goliński, M. Klimowicz, R. Wołoszyński. Red. ... T. 1-2. Wr.: Ossol. 1958, 443 + 796 s. PAN IBL.

12. A. Naruszewicz: Korespondencja. Z papierów po L. Bernackim. [Oprac.] J. Platt. Red. ... Teksty łac. tłum. K. Zathay, franc. H. Derechy. Wr.: Ossol. 1959, XVI, 611 s. PAN Bibl. Zakładu Nar. im. Ossolińskich.

OPRACOWANIA (wybór)

T. Mikulski: Szkic autobiografii naukowej. (Wrocław, dn. 29 XI 1953). Pam. Lit. 1959 z. 3/4.

SWPP 1. — PP (A. Szafalan). — PSB (Cz. Hernas). — LP (Cz. Hernas). — BUP cz. 1. — SPKP (C. Kwiecień). — J.W. Gomulicki: T.M. Enc. Współcz 1958 nr 11. — P. Grzegorzycyk. Kult. i Spół 1959 z. 3, przedr. w tegoż: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 1. Wwa 1986. — R. Sobol: T.M. W. Uczni wrocławscy. (1945-1979). Wr. 1980. — Z. Mikulska, J. Gawalkiewicz: Bibliografia prac T.M. Pam. Lit. 1959 z. 3/4, wersja uzup. i przeredagowana Z. Mikulska: Tadeusz Mikulski. 1909-1958. Bibliografia [1925-1976]. Wr. 1978, 87 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego. — Z. Mikulska: Śląska bibliografia. W. T. Mikulski: Temat Wrocław. Wr. 1961, toż wyd. 2 tamże 1975. — T. Chabło, A. Sokolowska-Szczepaniec: T.M. Bibliografia za lata 1975-1993. Wr. 1995, 40 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego.

J. Krzyżanowski. *Ruch Lit.* 1929 nr 9 [rec.: Henryk Chelchowski]. — [Ród Zoiłów:] A. Brückner. *Pam. Lit.* 1933 z. 3/4; W. Weintraub. *Ruch Lit.* 1934 nr 2. — [Adam Czahrowski z Czahrowa:] A. Hutnikiewicz: Nowe studium z literatury staropolskiej. *Życie Lit.* 1947 z. 3/4; J. Krzyżanowski: Dwa poeci emigranci w XVI w. *Pam. Lit.* 1947 [dot. też: K. Krejci: Bartolomej Paprocki]. — [Bajki wschodnie Krasickiego. *Rocz. Zakładu Nar. im. Ossol.* 1948:] J. Reychman: Literatura orientalna w dawnej Polsce. *Odrodzenie* 1949 nr 8; R. Kaleta. *Pam. Lit.* 1950 z. 3/4. — [Spotkania wrocławskie:] J. Lewanski. *Prz. Zach.* 1950 nr 11/12; J. Gawalkiewicz. *Pam. Lit.* 1951 z. 1; J. Pierzchała: Z okazji „Spotkań wrocławskich”. *Śląsk Lit.* 1955 nr 113; R. Wołoszyński. *Nowa Kult.* 1955 nr 13. — [Ze studiów nad Oświeceniem:] J. Gawalkiewicz: Nowa książka T.M., czyli o szacunku dla faktów. *Nowe Syg.* 1956 nr 4; J. Gawalkiewicz: Studia oświeceniowe T.M. *Życie Lit.* 1957 nr 26; M. Klimowicz. *Pam. Lit.* 1957 z. 1. Z. Libera: Nowa

książka o Oświeceniu. *Polonistyka* 1957 nr 2. — J. Gawalkiewicz: T.M. *Życie Lit.* 1958 nr 38. — J. Gierowski: T.M. *Sobótka* 1958 nr 3. — Cz. Hernas: Uliczka T.M. *Rocz. Wroc.* 1958. — Z. Libera: T.M. jako badacz polskiego Oświecenia. *Prz. Hum.* 1958 nr 5, przedr. w teżej: Uczenni i nauczyciele. Wwa 1995. — J. Rudnicka: T.M. *Prz. Hum.* 1958 nr 4. — K. Wyka: O T.M. *Prz. Kult.* 1958 nr 37, przedr. w teżej: Odeszli. Wwa 1983. — Cz. Zgorzelski: T.M. *Tyg. Pousz.* 1958 nr 39, przedr. pt. T.M. Twórcza „wrocławskiej szkoły” badań literackich w teżej: Mistrzowie i ich dzieła. Kr. 1983. — *Pam. Lit.* 1959 z. 3/4 [tu art. poświęcone T.M.: Cz. Hernas: Profesor; A. Kawecka-Gryczowa: W Bibliotece Narodowej; R. Wołoszyński: T.M. rozprawa o hymnie „Święta miłości kochanej ojczyzny ...”; K. Wyka: O postępowaniu naukowym T.M.; B. Zakrzewski: Śląska pracownia T.M., przedr. w teżej: Tematy śląskie. Kat. 1973]. — S. Graciotti: *Ricerche Slavistiche*, Florencia 1960 t. 8 [rec. wyd.: F. Karpiński: Korespondencja; I. Krasicki: Korespondencja; A. Naruszewicz: Korespondencja]. — M. Klimowicz: Wspomnienie o T.M. *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — [W kręgu oświeconych] W. Maciąg: Blaski i niedze filologii. *Twórczość* 1960 nr 9; T. Terlecki: Studia M. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 44; R. Wołoszyński: *Noue Książ.* 1960 nr 10. — *Ze Skarb. Kult.* 1960 nr 1 [tu art. poświęcone T.M.: J. Platt: T.M. a Ludwik Biernacki; J. Szczepaniec: T.M. w Bibliotece Ossolineum; J. Trzynadłowski: T.M. a Wydawnictwo Ossolineum]. — [Temat Wrocław:] A. Biernacki: Temat porozpoczynany. *Twórczość* 1961 nr 12; M. Danilewiczowa: Pisarz urzędujący Wrocławiem. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 44; J. Gawalkiewicz: „Margines” T.M. *Odra* 1961 nr 3; W. Nawrocki: *Zar. Śl.* 1961 nr 3. — J. Gawalkiewicz: Na „jednostajnych drogach”. (W trzecią rocznicę śmierci T.M.). *Odra* 1961 nr 6. — Z. Libera: *Prz. Hum.* 1961 nr 1 [rec.: W kręgu oświeconych]. — R. Lewandowski: *Prz. Zach.* 1962 nr 1 [rec.: Temat Wrocław]. — W. Roszkowska: T.M. *Pam. Lit.* 1962 z. 3. — [Rzeczy staropolskie:] Z. Libera: *Noue Książ.* 1965 nr 10; N. Dubrowskaja: *Slawica*, Debreczyn 1966 t. 6. — S. Grzeszczuk: *Ruch Lit.* 1966 nr 2. — Cz. Hernas: M. Kamień wielki u bram. *Odra* 1970 nr 5. — R. Kaleta: W służbie Oświecenia. *Kultura* 1972 nr 10, przedr. uzup. w: *Wielcy humaniści polskiej Wr.* 1991. — Z. Mikulska: Śladami T.M. W: *Księga pamiątkowa 400-lecia Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego*. T. 3. Tor. 1974. — [Miniatury krytyczne:] W. Adamiec: Miniatury Figlańskiego. *Noue Książ.* 1977 nr 17; S. Głowacki: *Prz. Hum.* 1977 nr 9; J.W. Gomulicki; J. Rogoziński: *Rocz. Lit.* 1976. — B. Zakrzewski: Literackie pasje profesora. *Odra* 1977 nr 4. — Cz. Hernas: Po dwudziestu latach, R. Kaleta: Mistrz, który nie bał się swoich uczniów. (O T.M.) i jego szkole Oświecenia. *Książ. i Czytelnik* 1981 nr 1. — J. Pierzchała: Z pamięci o pionierach. o Annie Kowalskiej i T.M. *Fakty* 1985 nr 38. — M. Cieński: T.M. koncepcja polskiego Oświecenia; P. Matuszewska: O stylu pracy naukowej T.M.; E. Rządowska: T.M. wobec związków francuskiego i polskiego Oświecenia. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1991 t. 31. — Z. Raszczyński: Sekret M. *Zesz. Lit.*, Wwa-Paryż 1995 nr 3 [dot.: Spółkarnia wrocławskie].

A.Sz.

MIKULSKI Zygmunt ur. 1920

Pseud.: Asystent Zoila; Attikus; Barbapapa; Ijon; (J.T.); Jan Radomski; Krzysztof Janicki; (m); M.; M.Z.; MECH; (mik); Protazy; Radamantys; Stanisław Sobolewski; Stefan Zieliński; Tadeusz Borowiec; (z); z.m.; (z.m.); Z.M.; Zet; (zm).
Poeta, publicysta.

Urodzony 25 lipca 1920 w Smogorzowie pod Kozienicami; syn Stanisława Mikulskiego, kolejarza, i Izabelli z Krasieckich, nauczycielki. Uczęszczał do Gimnazjum im. S. Staszica w Lublinie; w 1938 zdał maturę. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Lublinie i pracował początkowo jako pracownik

fizyczny, a następnie urzędnik. W 1944 był krótko zatrudniony w Polskim Radiu w Lublinie, a następnie do 1945 zajmował stanowisko referenta prasowego w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Debiutował w 1944 wierszem pt. „Niebezpieczeństwa dezorientacji”, ogłoszonym na łamach lubelskiego czasopisma *Stańczyk* (nr 3). W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1945-48 studiował filozofię na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Równocześnie pracował w redakcjach dzienników lubelskich *Gazety Lubelskiej* (1945-47) i *Życia Lubelskiego* (1947-49). W marcu 1949 rozpoczął pracę w *Sztandarze Ludu*, początkowo na stanowisku redaktora technicznego, a następnie dziennikarza; drukował tu artykuły i felietony do 1986 (z przerwami); w 1956-72 redagował tygodniowy dodatek kulturalny pt. *Kultura i Życie*. W 1951 został członkiem PZPR; w 1967-73 wchodził w skład Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Lublinie. W 1952-86 współpracował z dwutygodnikiem *Kamena*; początkowo pełnił tu funkcję kierownika działu literackiego, a w 1963-65 sekretarza redakcji; ogłaszał na jego łamach liczne wiersze, artykuły i felietony, m.in. w cyklach pt. „Prozęs państwa” (1965), „Minuta myślenia” (1966), „Listy do Gerwazego” (1978; pod pseud.: Ijon, Protazy) oraz stałą rubrykę porad literackich pt. „Pocztą literacką” (1979). W 1963-75 pełnił funkcję prezesa Oddziału Lubelskiego ZLP. W 1965-73 był radnym WRN w Lublinie. Otrzymał dwukrotnie nagrodę literacką lubelskiej WRN (1961, 1968), a w 1969 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. W 1980 przeszedł na emeryturę. Od tegoż roku wiersze i artykuły drukował także na łamach *Akcentu* i *Tygodnika Chelmskiego* (tu liczne felietony i recenzje też pod pseud.: Radamantys, Asystent Zoila). W 1980 został wiceprezesem Oddziału Lubelskiego ZLP. W 1984 otrzymał nagrodę Towarzystwa Miłośników Lublina oraz Muzeum im. J. Czechowicza. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1984) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziesięć wierszy. Lubl. 1958, 14 s. [Wkl. arkuszu do *Kamena* 1958 nr 7/8].
2. Spacerzy lubelskie. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1960, 33 s.
3. Czerwiec przez kalke. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1969, 30 s.
4. Listy spod lieu. Lubl.: WŁubel. 1972, 145 s.
Reportaż z Wietnamu.
5. Tamten Lublin. [Wspomnienia]. Lubl.: WŁubel. 1975, 226 s.

Nagroda w konkursie literackim im. B. Prusa zorganizowanym przez Oddz. Lubelski ZLP, Urząd Woj. w Lubl., WRZZ w Chełmie i Zamościu w 1976.

6. Czterdzieści lat temu, czyli Przedwczoraj. Lubl.: Tow. Miłośników Lubl. 1984, 14 s.

Wspomnienie dot. życia lit. w Lubl. w 1944.

7. Do rytmu. [Wiersze]. Lubl.: WLabel. 1982, 63 s.

8. Obok. [Wiersze]. Lubl.: WLabel. Nowe 1995, 48 s.

Praca redakcyjna

1. K.I. Galczyński: Poezje. Wybrał i wstępem opatrzył ... Lubl.: WLabel. 1987, 287 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1970, 1996 — SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth).

5. Kryśka: Dwa debiuty lubelskie. Galczyński akuratnie przepisywany. *Współczesność* 1961 nr 6 [rec.: Spacerzy lubelskiej]. — Z. Jastrzębski: Dostrojona liryka. *Kamena* 1970 nr 4 [rec.: Czerwiec przez kalkę]. — I.J. Kamiński: Lublinowi przypisany. *Kamena* 1970 nr 7. — A. Turczyński: *Poezja* 1970 nr 2 [rec.: Czerwiec przez kalkę]. — L. Siemion: Pean o szkole. *Kamena* 1976, nr 6 [rec.: Tamten. Lublin]. — D. Chrościelewska: Wiersze na trudne czasy. *Kamena* 1982 nr 18 — Z. Szelaż: Z.M. Tyg. *Radom*. 1985 nr 9 [sylwetka]. **B.M.**

MIKUŁKO Anatol 1910-1955

Krypt.: a.m.; ami; amik; — wspólnie z Janem Huszcza i Jerzym Putramentem: MOP.

Prozaik, poeta, dziennikarz.

Urodzony 25 maja 1910 w Starojelni pod Nowogródkiem; syn Juliana Mikułko, księdza unickiego, i Stefanii z Rydzewskich. Uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Nowogródku; w 1928 zdał maturę. Następnie studiował medycynę na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W czasie studiów pracował początkowo jako korektor, a następnie redaktor nocny w redakcji *Kuriera Wileńskiego*. Debiutował w 1931 artykułem wstępnym pt. „Na szlak”, opublikowanym na łamach miesięcznego dodatku *Kuriera Wileńskiego* pt. *Zew Młodych* (nr 1). W piśmie tym (od nr 2 pod zmienionym tytułem *Smuga*) w 1931-33 pełnił funkcję redaktora naczelnego; drukował tu także artykuły, wiersze i prozę. W listopadzie 1933, po fuzji *Smugi* z pismem żagarystów *Żagary*, został członkiem grupy literackiej *Żagary* i zespołu redakcyjnego jej organu. W tym czasie redagował także dodatek akademicki *Kuriera Wileńskiego* pt. *Wilcze Kły*. Na łamach tych czasopism drukował wiersze oraz artykuły z zakresu krytyki literackiej. W 1935-36 był współpracownikiem i członkiem komitetu redakcyjnego dwutygodnika społeczno-literackiego *Po prostu*, wydawanego przez Związek Lewicy Akademickiej „Front”, a następnie jego kontynuacji czasopisma *Karta* (1936). W 1936 został członkiem

Oddziału Wileńskiego ZZLP. W 1938 był z Władysławem Abramowiczem założycielem i współpracownikiem kolumny litewskiej w *Kurierze Wileńskim*. W 1939 uzyskał dyplom lekarski. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Wilnie. W okresie istnienia Republiki Litewskiej drukował artykuły i wiersze w *Kurierze Wileńskim*, a po włączeniu Litwy do ZSRR współpracował w 1940-41 z działem literackim dziennika *Prawda Wileńska*. W czasie ofensywy niemieckiej na Związek Radziecki, w czerwcu 1941 opuścił Wilno i dostał się pod Kujbyszew. W 1942 współpracował z redakcją czasopisma *Nowe Widnokrepi*. Następnie wstąpił do 1. Dywizji im. T. Kościuszki i odbył jako lekarz chirurg szlak bojowy do Lublina (otrzymał stopień kapitana). W lipcu 1944 w Lublinie został sekretarzem, a następnie kierownikiem działu literackiego czasopisma *Rzeczpospolita*. Zawarł związek małżeński z Marią Rodziewiczówną. Od 1945 był członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; w 1954 skreślony z listy członków). Także od 1945 należał do PPR (od 1948 PZPR). Pod koniec 1945 przeniósł się do Łodzi i do 1950 był redaktorem naczelnym *Dziennika Łódzkiego*. W następnych latach, ciężko chory na gruźlicę, przebywał na leczeniu w Szwajcarii. Po powrocie do kraju zamieszkał w Warszawie i pracował jako lekarz; pracy literackiej już nie kontynuował. Odznaczony srebrnym medalem „Zasłużonym na Polu Chwały”. Zmarł 4 grudnia 1955 w Otwocku; pochowany na Cmentarzu Komunalnym na Powązkach w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiosła pogubione. Poezje. Wil.: K. Rutski 1940, 29 s.

2. W pogoni. [Powieść]. *Dz. Łódz.* 1946 nr 282-359, 1947 nr 1-11. Wyd. osob. [Łódź]: Poligrafika 1947, 195 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — SWPP 1. — PSB (A. Śnieżko).

[W pogoni:] J. Brzeczkowski: Uwagi o książkach. *Życie Warsz.* 1948 nr 24; M. Piechał: Powieść o bezideowym inteligencji. *Dz. Pol.* 1948 nr 40. — W. Orłowski: A.M. *Łódz. Expr.* II. 1955 nr 292. — J. Huszcza: Anatol. *Kronika* 1956 nr 3. **B.M.**

MILCZAREK Władysław 1914-1993

Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 14 grudnia 1914 w Oleksinie pod Równem na Wołyniu w rodzinie chłopskiej; syn Adama Milczarka i Stanisławy z domu Krzysztofiak. Uczęszczał do szkoły średniej w Równem; w 1934 zdał maturę. Jako uczeń współredagował szkolne pisma młodzieżowe; drukował na ich łamach

również własne utwory. Za właściwy debiut uważał wydrukowany w 1934 tomik wierszy pt. „Wieża Babel”. W tymże roku otrzymał pierwszą nagrodę w konkursie poetyckim czasopisma *Strzelec* w Warszawie za wiersz pt. „Szklane domy” oraz nagrodę w konkursie Biura Podróży „Orbis” za opowiadanie. W 1934-35 współpracował z regionalnymi czasopismami na Wołyniu. W 1935-36 odbywał służbę wojskową w szkole podchorążych w Równem, w tym czasie był członkiem redakcji tygodnika *Podchorąży*, w którym drukował artykuły publicystyczne. Wiersze publikował w tym czasie także na łamach pisma *Na szerokim świecie*. W 1937-39 pracował w różnych zawodach i jednocześnie był działaczem Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej. Należał do Wołyńskiego Towarzystwa Nauk, był członkiem grup literackich Wołyńska Wieś (1934-36), a następnie Wołyn; współredagował też wołyńską mutację *Kuriera Łódzkiego* pt. *Echo Kresowe* oraz dział literacki w *Kurierze Łódzkim* (1939). Po wybuchu II wojny światowej brał udział jako oficer w kampanii wrześniowej 1939 najpierw w Korpusie Interwencyjnym, a potem w szeregach Armii „Prusy”, gdzie dowodził plutonem ciężkich karabinów maszynowych. Następnie przebywał w obozach jenieckich Oflag XI A Osterode (w górach Hartz) i Oflag II C Woldenberg (obecnie Dobiegniew); w tym ostatnim był członkiem grupy poetyckiej Zaufek i brał aktywny udział w obozowym życiu kulturalnym i literackim, m.in. publikował swoje utwory w lokalnych wydawnictwach i redagował konspiracyjny miesięcznik literacko-społeczny *Wołyn* (1943-44). Był również redaktorem i wydawcą opublikowanej w formie maszynopisu jednodniówki *Krzemieniec z okazji 140 rocznicy powstania Liceum Krzemienieckiego* (Oflag II C Woldenberg 1944). Podczas pobytu w obozie studiował ekonomię w zorganizowanej tam warszawskiej Szkole Nauk Społecznych. W tym czasie współpracował także z działającą konspiracyjnie grupą lewicową. Po zakończeniu wojny w 1945 powrócił do kraju i do 1946 kontynuował studia ekonomiczne w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W 1945 został członkiem ZZLP; przez pewien czas wchodził w skład zarządu Oddziału Wiejskiego ZZLP; w 1949 wystąpił ze Związku. W 1945-50 prowadził dział rolniczy w dzienniku *Rzeczpospolita* (początkowo w Łodzi, a od lipca 1945 w Warszawie); w 1949 za cykl reportaży drukowanych na łamach tego czasopisma oraz *Żołnierza Polskiego* otrzymał I nagrodę w konkursie publicystycznym ogłoszonym przez Ministerstwo Leśnictwa i główny komitet Dnia Lasu. Zawarł związek małżeński z Marią Pankratówną. Od 1951 pracował w Polskim Radiu; do 1960 w redakcji audycji dla wsi, a następnie w Naczelnej Redakcji Programów Literackich w zespole

powieści radiowej „W Jezioranach”. Od 1959 należał ponownie do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Był działaczem ZBoWiD (członek prezydium zarządu ZBoWiD przy Polskim Radiu i Telewizji; przewodniczący Komisji Historycznej ZBoWiD i redaktor wydawanej w zeszytach dla członków Związku „Księgi wspomnień”). W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Walecznych, Odznaką Grunwaldzką, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976). Zmarł 18 września 1993 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wieża Babel. Poezje. Równem: „Bratnia Pomoc”. Samorząd Uczniów Szkoły Handlowej PMS w Równem 1934, 33 s.
2. Liryzm Wołynia. [Wiersze]. [Przedm.]: H. Stelmach. Równem: Związek Pracowników Skarbowych RP, Koło w Zdobunowie 1938, 26 s.
3. Wołyński las. Poezje. Przedm.: S. Czernik. Równem: Związek Pracowników Skarbowych RP, Koło w Równem 1939.
Nakład zniszczony w czasie II wojny światowej (inf. autora).
4. Zakochani w Pomorzu. [Reportaże; współaut.]: Z. Drózd-Satanowska. [Kr.]: Czyt. 1945, 37 s. Zawartość: Pomorze; Wymowa liczb; Szlakiem północno-zachodnim; Koszalin; Zakochani pionierzy; Na straży; Małenka Ustka; W krainie pięciu jezior; Na zachodzie strazy; „Papierek”; „Facet”; Kapitulacja nad Odrą; Pomorze przez male p.
5. Pożegnanie sadu. [Wiersze]. Wwa: Bibl. Oddz. Wiejskiego ZZLP 1948, 64 s.
Zawiera cykl: Aleja słoneczników; Strofy głodnych, – oraz poemat Syn cieśli.
6. Spotkania. [Reportaże; autorzy:]: R. Juryś, ... Wwa: MON 1951, 67 s.
Tu W.M.: Stara Agnieszka i traktorzystka Janka; Profesor Maria; Bogaty plon doświadczeń; Agronom Aleksy Bielofolus; Rady starego agronoma.
7. Opowiadania o niebie i ziemi. [Współaut.]: M. Bielicki. Wwa: Wiedza Powsz. 1954, 122 s.
Zbeletryzowane pogadanki popularyzujące z dziedziny geofizyki i astronomii.
8. Kukurydza w każdym gospodarstwie. [Współaut.]: E. Rykowski. Wwa: PWRiL 1956, 70 s.
Popularny zarys monograficzny o kukurydzy wraz ze wskazówkami dot. uprawy.
9. Z kraju czarnego chleba. Opowieść. Wwa: LSW 1957, 234 s.
10. Boje Franka Kuriaty. Opowieść z września 1939 r. Wwa: KiW 1958, 214 s. Wyd. 2 tamże 1960.

11. W Jezioranach. [Powieść radiowa; współaut.] w 1960-1976: Z. Posmysz, A. Mularczyk; w 1977-1981: T. Lubkiewicz-Urbanowicz, A. Mularczyk. Radio 1960-1981.

Emisja raz w tygodniu. — Nagroda Kom. do Spraw Radio i Telewizji w 1964, nagroda zespołowa Złoty Mikrofon, przyznana przez tygodnik *Radio i Telewizja* w 1969. — Od 1983 autorzy: M. Bartosz, T. Lubkiewicz-Urbanowicz, A. Mularczyk.

Wersja beletrystyczna druk *Dz. Lud.*: Adapt.: Z. Dróżdż-Satanowska 1961-1965; [Z. Posmysz, ..., A. Mularczyk] Zespół Autorów Radiowych 1966-1970; B. Orłowska, ... 1970 (od nr 63)-1981. Druk w każdym numerze.

12. Królowa Matka. [Powieść]. Wwa: LSW 1977, 244 s.

Nagroda w konkursie LSW z okazji 30-lecia działalności oraz nagroda ZLP w 1977.

13. Krasnegóry. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1980, 136 s.

Zawartość: Nihil et omnia; Liberum conspiro; W imia Ojca, Syna ...; Widziane przez stróża; Piatyhorec; Matka Piatyhorca; Tatar; Droga do nikad; Prawosławny krzyż; Rozkosz być żydym; Czarne święce; Koniec pieśni; Przed zachodem słońca [proza poetycka].

II nagroda w konkursie Pax w 1979.

Słuchowiska radiowe, m.in. Strachy babci Bidoniowej. Radio 1974. — Diabelskie jabłka. Radio 1976. — Kaśka zza Buga. Radio 1976. — Pamiętnik wnuczki. Radio 1977. — Pąki białych róż. Radio 1977.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1988. — SWPP 2 (R. Loth).

J. Sieradzki. *Odrodzenie* 1945 nr 43 [rec.: Zakochani w Pomorzu]. — [Pożegnanie sadu:] L. Elektorowicz. *Poezja wsi* *Dz. Lit.* 1949 nr 48; Cz. Janczarski. *Poezja wschodów i zachodów słońca*. *Rzeczpospolita* 1949 nr 77. — M. Brandys. *Wyprawa do oflagu*. Wwa 1955 [m.in. dot. pobytu W.M. w Woldenbergu]. — Z. Pedziński. *Autentyzm wzniesienia*. *Orka* 1958 nr 15 [rec.: Z kraju czarnego chleba]. — S. Piętaś. *Sukces*. *Orka* 1960 nr 39 [rec.: Boje Franka Kuriaty]. — [W Jezioranach:] S. Siekierski. *Jeziorany?* *Tyg. Kult.* 1962 nr 26; W. Billip. *Na jubileusz Jezioran*. *Radio i Telewizja* 1970 nr 21. — [Królowa Matka:] M. Ławrynowicz. *Wzrastanie*. *Literatura* 1978 nr 38; S. Zieliński. *Sąsiad z Armii „Prusy”*. *Nowe Książki* 1978 nr 16. — [Krasnegóry:] E. Biela. *Krwawe pejzaże*. *Sl. Powsz.* 1981 nr 128; Z. Irzyk. *Korzenie*. *Kultura* 1981 nr 21; W. Witter. *Tyg. Kult.* 1981 nr 10. — A. Wątorski. *Świat wołyński w twórczości W.M. W.* *Kresy w literaturze*. Szczec. 1996.

B.M.

MILCZEWSKI-BRUNO Ryszard 1940-1979

Właściwa forma nazwiska: Mielczewski.

Pseud.: Bruno; (Bruno).

Poeta.

Urodzony 18 lutego 1940 w Grudziądzu; syn Józefa Mielczewskiego, murarza, i Ludwicy z Jastrzemskich. Uczęszczał do Technikum Przemysłu Drzewnego w Jarocinie, po czym przeniósł się do

Technikum Rolniczego w Grudziądzu; redagował tu uczniowski tygodnik *Mózdzek*. W 1955 założył przy Grudziądzkim Domu Kultury grupę poetycką Arkadia. Należał do sekcji plastyków amatorów przy Domu Metalowca w Grudziądzu. Od listopada 1956 zamieszczał krótkie „Listy do redakcji” w *Gazecie Pomorskiej*. Debiutował jako poeta w 1958 wierszem „Starości dłoni”, ogłoszonym w tygodniku *Orka* (nr 29). W 1959 przystąpił do Grudziądzkiej Grupy Poetyckiej '59. Publikował wiersze m.in. w *Ilustrowanym Kurierze Polskim* (1959-62) i *Pomorzu* (stałe w 1959-72). W 1960 zdał maturę. Nie dostawszy się do Akademii Sztuk Pięknych w Toruniu, od 1960 pracował w zakładach tytoniowych jako fermentator, następnie jako agronom w Rywałdzie. W 1961 podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, po kilku tygodniach przerwał jednak naukę z powodu braku środków na utrzymanie. Wyjechał do Krakowa, gdzie początkowo pracował jako ogrodnik w Hucie im. Lenina, następnie prowadził zakładowy Klub Sportowy „Hutnik”, w którym był menażerem swojego brata Henryka Mielczewskiego, boksera. Wstąpił do Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP i związał się z grupą literacką Żaczek. W 1962 powrócił do Grudziądza. W 1963 ożenił się z Ireną Polakowską, poetką (rozwód 1977). W 1962-70 pracował w wielu zawodach, m.in. w Centrali Nasiennej w Grudziądzu i Wąbrzeźnie jako instruktor przysposobienia rolniczego, był także instruktorem mleczarskim, kierownikiem Powiatowej Poradni Pracy Kulturalno-Oświatowej, klasyfikatorem żywca w rzeźni, podejmował się też prac sezonowych, m.in. pracował przy rozładunku wagonów w cukrowni w Melnie. Równocześnie kontynuował twórczość literacką. Wiersze, fragmenty prozy, recenzje i drobne artykuły publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1962-67, 1971-75) i *Zarzewiu* (1964-66). Wstąpił do Grudziądzkiej Grupy Plastycznej „64”. W 1965 był współzałożycielem oddziału bydgoskiego KKMP, działał aktywnie w Klubie Literackim „Pomorze”, w Kole Literackim „Dziejba” oraz w sekcji literackiej przy Kujawsko-Pomorskim Towarzystwie Kulturalnym, wszedł też w skład zarządu bydgoskiego Klubu Młodych Pisarzy. W 1966 i ponownie w 1967 otrzymał stypendium twórcze im. T. Borowskiego. Od 1969 był członkiem Koła Młodych w Bydgoszczy. Uczestniczył w studenckim życiu literackim, m.in. był związany z *Orientacją Poetycką „Hybrydy”*, brał udział w licznych konkursach poetyckich, otrzymywał nagrody i wyróżnienia. Publikował w *Twórczości* (1967-73), *Poezji* (stałe w 1967-79), *Kontrastach* (1967-69), *Faktach i Myślach* (1968-72), *Literach* (1967, 1971-72; tu głównie recenzje plastyczne), *Regionach* (1969-77), *Życiu Literackim* (1969-75),

Nowym Wyrazie (1970-78), *Odrze* (1970-72). W 1973 otrzymał ogólnopolską nagrodę literacką im. S. Piętaka. Zatrudniony od 1974 na pół etatu w *Faktach*, publikował tu do 1978 cykle prozy i reportaży. W 1977 został członkiem ZLP. Uprawiał też twórczość plastyczną, współpracował z Galeria El w Elblągu, brał udział w plenerach malarskich, pisywał wstępy do katalogów. W 1970 ustanowił symboliczną prywatną nagrodę poetycką „Duże piwo grzane z łyżką” oraz nagrodę w dziedzinie krytyki „Mała kawa z biskopem”, a w 1976 nagrodę w dziedzinie prozy „Wino patykami pisane”, w 1978 nagrodę za całokształt twórczości „Gaśnica terenowa”. Przez wiele lat zmagał się z chorobą alkoholową. Utonął 17 maja 1979 w jeziorze w Nowej Wsi Szlacheckiej pod Toruniem, w czasie pobytu na zjeździe poetyckim; pochowany w Grudziądzu.

W 1981 Zarząd Główny ZSMP i Zarząd Główny KKMP ustanowiły z inicjatywy Grupy Poetyckiej im. R. Milczewskiego-Bruno doroczną nagrodę jego imienia za najciekawszy debiut poetycki.

TWÓRCZOŚĆ

1. Brzegiem słońca. [Wiersze]. [Wwa]: KKMP przy ZG ZMW; LSW 1967, 32 s.

2. Poboki. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1971, 76 s.

Tomik złożony w 1969 w Wydawn. Morskim pt. *Krzyk z natury*; kolejny tytuł roboczy: *Wiersze zebrane*. Nagroda *Poezji* oraz nagroda im. T. Peipera Ugrupowania Literackiego 66 w 1972.

3. Podwójna należność. [Wiersze]. [Wwa]: LSW 1972, 68 s.

Pierwotny tytuł: *Idąc*. — Nagroda Koła Młodych Oddz. Poznańskiego ZLP w 1972 oraz nagroda im. T. Peipera byłego Ugrupowania Literackiego 66 w 1973.

4. Dopokąd. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1974, 79 s.

Cykle: *Pierwsze podejście*; *Wymijanie*; *O małą sekundę*.

5. Jesteś dla mnie taka umarła. *Erotyki*. Wr.: Ossol. 1974, 41 s.

6. Kontra. Re. (Felietony). Powst. 1978. Masz. Druk zob. poz. 15 (t. 2).

Tom przygot. w 1978 dla wydawn. Iskry.

7. Nie ma zegarów. [Wiersze]. Pozn.: WP 1978, 166 s.

Wiersze z tomów poz. 1-3, 5.

8. Jak już, to już. [Powieść]. Powst. przed 1979. Wyd. Wwa: KAW 1983, 160 s. Przedr. zob. poz. 15 (t. 2).

Druk fragm.: *Nowy Wyraz* 1978 nr 11 s. 8-27; pt. Pod skokami pierwszy śnieg. *Fakty* 1978 nr 7 s. 4, 8; pt. Pachta. *Fakty* 1978 nr 9 s. 6.

9. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac. P. Müldner-Nieckowski. Wwa: LSW 1981, 145 s.

10. Gwizdy w obecność. [Wybór wierszy]. Wstęp: J. Ignaciuk. Olsztyn: Pojezierze 1982, 60 s.

Tu też wspomnienia autorów: A.J. Sokolowski; Znany był po prostu jako Bruno; J. Zernicki: *Tren dla Bruna*.

11. *Dam znać!* Zdania, rysunki i kolaże — z listów do Jerzego Pluty z lat 1961-1979. Wybór i oprac.: J. Pluta, P. Czyżyk. Bydg.: Galeria Autorska J. Kaji i J. Solińskiego 1983, [32] s.

12. *Fragmenty listów do Jerzego Szatkowskiego z lat 1962-1979*. Wybór i oprac.: J. Szatkowski. Bydg.: Galeria Autorska J. Kaji i J. Solińskiego 1984, [60] s.

Tu także cztery wiersze R.M.-B.

13. *Rysunki ze zbiorów Jerzego Szatkowskiego*. Wybór i oprac.: J. Soliński, J. Szatkowski. Bydg.: Galeria Autorska J. Kaji i J. Solińskiego 1984, [48] s.

Tu też trzy wiersze R.M.-B. oraz wspomnienia autorów: E. Redliński: *Drogi Niebezpieczny*; J. Pluta: *Gdzieś w nas śpią ludzie niezłomi*.

14. *Bruniana*. Wiersze, rysunki. Nota edytorska: J. Pluta. Rys.: ..., B. Woortmann. Przygot. do druku: J. Pluta, J. Soliński. Bydg.: Galeria Autorska J. Kaji i J. Solińskiego 1985, [40] s.

Na prawach rkp.; teksty w jęz. pol. i niem. — Tu także: wiersze poświęcone R.M.-B. autorów: A. Pańta, B. Michnik, J. Lepek, — wspomnienia: K. Nowosielski: *Ostatnia rozmowa z Brunem*; A. Rozenfeld: *Nie dojechałeś do mnie...*, — fragmenty listów R.M.-B. do J. Pluty i L. Przyjemskiego oraz wypowiedzi nt. życia i twórczości R.M.-B. autorów: M. Kisiel, J. Marx, P. Müldner-Nieckowski, K. Nowicki.

15. [Poezja, proza, listy]. Wybór i oprac.: J. Szatkowski i Cz.M. Szczepaniak. Wstęp: K. Nowicki. Post.: J. Szatkowski. Wwa: Czyt. 1989.

T. 1. Poezja, 348 s.

Zawartość: K. Nowicki: *Milczewska okolica*. — Wiersze z tomów poz. 1, 3, 4, 7, 9, oraz: Wiersze drukowane w czasopiśmie i almanachach; Wiersze odszukane.

T. 2. Proza, 351 s.

Zawartość: *Jak już, to już* [poz. 8], *Kontra. Re.* (Felietony) [poz. 6], oraz: *Z wypowiedzi rozproszonych*.

T. 3. Listy, 446 s.

Wybór korespondencji do rodziny i przyjaciół, m.in. M. Czuchowskiego, P. Müldnera-Nieckowskiego, J.L. Ordana, J. Pluty, I. Polakowskiej-Milczewskiej, E. Redlińskiego, I. i J. Szatkowskich, J. Zernickiego.

OPRACOWANIA (wybór)

R. Milczewski-Bruno: [Wypowiedź dot. stosunku do poezji]. *Poezja* 1973 nr 8. — R. Milczewski-Bruno: *Sit venia verbo*. *Poezja* 1973 nr 11 [dot. stosunku do antyku].

RL 1979 (A. Biernacki).

[Brzegiem słońca.] M. Garbala: *Okolice autentyzmu*. *Agóra* 1968 nr 23; J. Markiewicz: *Wiersze z Lasceaux*. *Kultura* 1968 nr 14. — Z. Bienkowski: *Naśladowanie żywiołu*. *Kultura* 1972 nr 48, przedr. w tegoż: *Ćwierć wieku intymności*. Wwa 1993 [rec.: *Podwójna należność*]. — K. Karasek: *Poezja poboków*.

Nowy Wyraz 1972 nr 1 [rec.: Poboki]. — K. Nowicki: Święty Bruno z Grudziądza. *Tyg. Kult.* 1972 nr 2. — [Poboki.] J. Pluta: Piekne chropawe zdania i wielka peryferia. *Nadodrże* 1972 nr 16; I. Smolka: Obok „Poboków”. *Twórczość* 1972 nr 9; J. Szatkowski: Poezja przydrożna a próżna. *Regiony* 1972 nr 13/14. — J.Z. Brudnicki: Zostawić siebie. O wierszach R.M.-B. *Tyg. Kult.* 1973 nr 20. — [Podwójna naleźność.] J. Gondowicz: Dygresje na temat M.-B. *Nowy Wyraz* 1973 nr 3; Z. Polsakiewicz: Podróże w Polskę. *Tyg. Kult.* 1973 nr 1; K. Sielicki: Poezja realistyczna. *Kultura* 1973 nr 5. — L. Szaruga: Istnieć na własny rachunek. *Nowy Wyraz* 1973 nr 3 [rec.: Poboki]. — A. Warzecha: Mignęła mi ludzka twarz. *Nowy Wyraz* 1973 nr 5 [rec.: Podwójna naleźność]. — A. Zawada: Poeta pogranicza kultur R.M.-B. *Lit. Lud.* 1973 nr 6. — Cz. Niedzielski. *Roczn. Kult. Kujaw i Pom.* 1973/74 [rec.: Podwójna naleźność]. — Z. Bieńkowski: Pozory. *Kultura* 1974 nr 22 [rec.: Jesteś dla mnie taka umarła]. — M. Krassowski: M.-B. *Poezja* 1974 nr 12, przedr. pt. Na przekór tradycji. W tegoż: Granice sensu. Wwa 1980. — [Dopokąd.] T. Komendant: Kadłubki albo nowy dziejopis. *Nowy Wyraz* 1975 nr 6 [dot. też: Poboki; Podwójna naleźność]; P. Matywiecki. *Regiony* 1975 nr 3; A. Sidorowski: „Skąddokąd” św. Bruna z Grudziądza. *Poezja* 1975 nr 10; I. Smolka: Między „dopokąd” a „doostatecznie”. *Twórczość* 1975 nr 9. — A. Tchórzewski: Zabawy frywolne i poważne. *Okolice* 1975 nr 3. — T. Komendant: Nowe szaty królowej. *Nowy Wyraz* 1976 nr 8 [rec.: Jesteś dla mnie taka umarła]. — P. Dybel: „Z namy polski kochana nicponia”. *Nowy Wyraz* 1977 nr 12. — [Nie ma zegarów.] A.K. Waśkiewicz: Tradycja, i talent indywidualny. *Życie Lit.* 1978 nr 48; T.J. Zółcinski: Poeta osobny. *Fakty* 1978 nr 21. — Z. Jerzyna: Bruno. *Poezja* 1979 nr 8. — J. Pluta: Bruno. *Tyg. Kult.* 1979 nr 24. — Cz. Szczepaniak: Człowiek naszych potarganych czasów. *Poezja* 1979 nr 8. — J. Żernicki: „Zesławieć siebie muszę sam”. *Poezja* 1979 nr 4 [rec.: Nie ma zegarów]. — J. Żernicki: Tren dla Bruna. *Poezja* 1979 nr 8. — A. Zawada: O ludowości literatury lat siedemdziesiątych. *Lit. Lud.* 1980 nr 4/6. — J.Z. Brudnicki: Chwileczkę, ja jeszcze w sprawie Bruna. *Poezja* 1981 nr 9 [o stosunku krytyki do twórczości R.M.-B.]. — J. Gizella: Cała osobność. *Nowe Książki* 1981 nr 12 [rec.: Poezje wybrane]. — J. Żernicki: Bruno i Sted. *Poezja* 1981 nr 9. — [Gwizdy w obecność.] J.Z. Brudnicki: Bruna podwójne życie. *Poezja* 1982 nr 10; Cz. Szczepaniak: Choć i gdy nie wrócę to będę! *Tyg. Kult.* 1982 nr 20. — M. Skuczyńska: Poeta — ale jakoś nie taki. W: Tematy. Łódź 1982. — J. Świątkowski: Bruno. *Tyg. Kult.* 1982 nr 33. — [Gwizdy w obecność.] L. Zuliński: Przeciw legendzie. *Tu i Teraz* 1982 nr 12; W. Zielinski: Dziedzictwo Villona. *Życie Lit.* 1983 nr 24 [rec.: Gwizdy w obecność]. — J. Pluta: Gdzieś w nas śpią niezłomni. *Tyg. Kult.* 1984 nr 25. — Z. Trziszka: Milczewska słowica. *Prz.* *Tyg.* 1984 nr 15, polem.; S. Jasiński: Nietolerancja. *Fakty* 1984 nr 27; Z. Pietrasik: Krytyk — robociarz ma pomysł. *Polityka* 1984 nr 16. — J. Pluta: Ostatni tomik Bruna. *Odra* 1984 nr 3 [rec.: Gwizdy w obecność]. — [Jak już, to już.] J. Termer: Proza poety. *Nowe Książki* 1984 nr 11; E. Walasiewicz: W poszukiwaniu uniwersalnych wartości życia. *Okolice* 1984 nr 10/12. — I. Milczewska: Bruno — jakim go pamiętam. *Nowości*, Tor. 1985 nr 43 [wspomnienia żony]. — Z. Trziszka: Ale kto mnie zrozumie... *Zdanie* 1985 nr 1. — T. Olszewski: Poza konwencjami. *Tyg. Kult.* 1986 nr 18 [rec.: Bruniana]. — J.Z. Brudnicki: „Stale w rozjazdach, w niebiesiach i grobie”. (Legenda R.M.-B.). W: Kaskaderzy literatury. Łódź 1986, wyd. 2 tamże 1990. — Z. Trziszka: Z plebejusza poeta. *Opole* 1986 nr 4. — M. Kisiel: Wybory R.M.-B. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 11/12. — K. Nowicki: Milczewska okolica. *Literatura* 1987 nr 2. — P. Dybel: Błogosław Polsko Alkoholka! (O poezji R.M.-B.). W tegoż: Ziemcy, słowni, cielesni. Wwa 1988. — Z. Trziszka: Poeta, ale jakoś nie taki. *Mtes. Lit.* 1989 nr 11/12. — [Poezja, proza, listy:] P. Bratkowski: Reszta jest legendą. *Tyg. Kult.* 1990 nr 4; M. Kisiel: Klasyk naszej współczesności. *Twórczość* 1990 nr 3; L. Zuliński: Podsumowanie legendy. *Literatura* 1990 nr 3. — W. Kass: R.M.-B.: Erotyki R.M.-B.; Traktat o piądnastwie, czyli o wyprzedażaniu i pozostawianiu w tyle. W tegoż: Zderzenia. Sopot 1995. E.G.

MILLER Jan Nepomucen 1890-1977

Pseud.: J.n.m.; J.N.M.; jm; jnm; m.; -m.; M. Stanisław Jandziński; Stanisław Niemira.
Poeta, krytyk literacki, eseista, tłumacz.

Urodzony 16 maja 1890 w Łodzi; syn Romualda Millera, maszynisty kolejowego, i Florentyny z Matysków. Ukończył Szkołę Handlową Kupiectwa Łódzkiego w Łodzi. Debiutował w 1913 wierszem pt. „Achilles”, opublikowanym na łamach *Museionu* (nr 1/2). Po zdaniu (jako ekstern) matury rosyjskiej w Petersburgu, studiował kolejno na uniwersytecie w Petersburgu, Berlinie i na Sorbonie w Paryżu. W 1918-19 służył jako ochotnik w Wojsku Polskim. W następnych latach mieszkał w Warszawie i utrzymywał się z pracy nauczycielskiej i literackiej. Kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; w 1923 uzyskał doktorat na UJ na podstawie pracy pt. „Sposoby charakteryzowania w „Panu Tadeuszu” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). Od 1920 należał do ZZLP (od 1949 ZLP), okresowo był członkiem zarządu Oddziału Warszawskiego. W 1921 redagował czasopismo *Młoda Myśl* oraz współredagował wydawane nieregularnie pismo poświęcone poezji i sztuce *Ponowa* (do 1922). W 1922 był wraz z Emilem Zegadłowiczem i Edwardem Kozińskim współzałożycielem regionalistycznej grupy literackiej Czartak i współredaktorem jej czasopisma *Czartak*. W 1924 redagował *Przegląd Teatralny i Muzyczny*. Wiersze, artykuły, recenzje literackie i teatralne zamieszczał w wielu czasopismach, m.in. w *Robotniku* (1921-22, 1925-26, 1932-39); w 1932 objął po Karolu Irzykowskim dział teatralny zwykle pt. „Z teatrów warszawskich”; podp. też J.N.M.), *Przeglądzie Warszawskim* (1922-26), *Europie* (1924-30), *Wiadomościach Literackich* (1924-29, 1932-33, 1937-38), *Dzienniku Ludowym* (głównie 1932-34), *Naprzodzie* (1932-39); od 1934 stale w działach „Z teatrów warszawskich”, „Teatry warszawskie”; podp. też J.N.M.), *Lewarze* (1934-36), *Lewym Torze* (1935), *Czarno na białem* (1937-39), *Sygnalach* (1938-39). W 1930 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1936 wybrano go na członka prezydium Komisji Literackiej przy Lidze Praw Człowieka i Obywatela. W maju tego roku wziął udział w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. Od 1937 pełnił funkcję prezesa Oddziału Warszawskiego ZZLP. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Brał udział w konspiracyjnym życiu literackim, uczył na tajnych kompletach. Uczestniczył w organizowaniu komitetu pomocy pisarzom (1939/40), a później komitetu pomocy pisarzom pochodzenia żydowskiego (1941-43). Współpracował z konspiracyjnymi czasopismami Socjalistów Polskich, *Robot-*

nik (1942-43) i *Lewą marsz* (1942-43) oraz wspólnie z Wacławem Barcikowskim redagował organ Polskiej Ludowej Akcji Niepodległościowej (PLAN), *Rzeczpospolita Ludowa* (1943-44). Brał udział w pracach SD i Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Kontynuował również twórczość literacką, m.in. przygotowując dla działającego tajnie wydawnictwa „Wisła” książkę pt. „Literatura, a życie społeczne” (tekst zniszczony w późniejszych działaniach wojennych). Po zakończeniu wojny został w 1945 dyrektorem Departamentu Literatury i od 1946 członkiem Rady Teatralnej przy Departamencie Teatru w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Był członkiem SD i PPS. Do 1947 pełnił funkcję prezesa Oddziału Warszawskiego ZZLP. Był redaktorem naczelnym miesięcznika *Teatr* (do 1947) oraz w 1946 współredagował dwutygodnik literacki *Warszawa*. Współpracował z miesięcznikiem *Lewy Tor* (1945). W 1946-48 drukował liczne recenzje w *Robotniku*. W 1946-47 był posłem do Krajowej Rady Narodowej. W 1947 wyjechał na Dolny Śląsk, gdzie pracował jako kierownik literacki w Teatrze Dolnośląskim w Jeleniej Górze. Był żonaty z Joanną Lewandowską. Współpracował z Polskim Radiem, przygotowując audycje historyczno-literackie. Po powrocie do Warszawy w 1957 zajmował się pracą krytycznoliteracką, m.in. do 1964 drukował stałe recenzje literackie i teatralne w *Głosie Pracy* i *Głosie Nauczycielskim*. W 1958-62 należał do reaktywowanej grupy międzywojennej Zespół Literacki „Przedmieście”. W 1961-64 publikował (pod pseud. Stanisław Niemira) artykuły o tematyce polityczno-społecznej w londyńskich *Wiadomościach*. Oskarżony o rozpowszechnianie fałszywych informacji o PRL, został w 1965 skazany wyrokiem Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy na karę trzech lat (zamienioną na osiemnaście miesięcy) więzienia z zawieszeniem na dwa lata (w 1990 minister sprawiedliwości wniósł rewizję nadzwyczajną od tego wyroku na korzyść skazanego). W następnych latach kontynuował twórczość krytyczną, większość powstałych tomów szkiców nie została jednak wydana drukiem. W grudniu 1975 był jednym z sygnatariuszy „Memoriału 59”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1958). Zmarł 29 września 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Erynie. Utwór dramatyczny. Praprem. Łódź, T. Pol. 1914. Wyd. Wwa, Lubl., Łódź: Gebethner i Wolff; Kr.: G. Gebethner i Sp. 1914, 140 s.

2. Achilles na marach. Dytyramb. Łódź: [Druk.] J. Szczepiński 1918, 69 s.

3. Lacrimae rerum. Poezje. [Łódź]: [Druk.] T. Berlach [1921], 102 s.

4. Korowód. Poezje. Wadowice: Druk. E. Foltina 1924, 89 s.

5. Zaraza w Grenadzie. Rzecz o stosunku nowej sztuki do romantyzmu i modernizmu w Polsce. Wwa: F. Hoesick 1926, 201 s.

Zawartość: Przedmowa. — 1. Od indywidualizmu do uniwersalizmu; 2. O zaktywizowanie psychiki narodowej; 3. Przez sztukę do życia: a) język, b) praca, c) teatr, d) twórczość bezimienna; 4. Na ruinach romantycznych ruin; 5. Ku uniwersalizmowi: a) Reymont, b) Wyspiański, c) Kasprzowicz, d) Staff, e) Lesmian, f) Żeromski, g) Kaden-Bandrowski; 6. Zaraza w Grenadzie.

Zebrane w tomie szkice były w 1923-1925 drukowane w wersji nieco odmiennej i pod innymi tytułami w *Prz. Warsz.*, *Wiad. Lit.*, *Tyg. Wil.* i in. czasopiśmie.

6. O reformę konstytucji. Wwa: [Druk.] Nasza Druk. [1930], 6 s.

Tytuł nagłówkowy.

7. Na gruzach Grenady. Studium krytyczne. Wwa: Rój 1933, 228 s.

Zawartość: Przedmowa. — Co to jest uniwersalizm; Pluralizm a sztuka; Jednostka i zbiorowość; O siłę atrakcyjną kultury polskiej; O używotnienie sztuki; O przenośność kosmiczną; Sport a sztuka; Na skrzyżowaniu prądów społecznych; Chińskie cienie romantyzmu; Kryzys indywidualizmu a wolna myśl; O nową komunę wychowawczą; O kierunek zmian ustrojowych Rzeczypospolitej; Krytyka krytyki.

8. Bez kropki nad „i”. Szkice literackie. Wwa: PIW 1964, 422 s.

Zawartość: I. Dziś i jutro: Pisarz – krytyk – zbiorowość; W obronie patosu, retoryki i konsekwencji; Wyraz w sztuce jako stacja uspołecznienia; Cybernetyka a wola wyrazu; Romantyka pracy a język literacki; Poezja znakowania. (Prze-stankowanie jako sztuka). — II. Wczoraj i dziś: Romantyzm do wzięcia; Rodowód społeczny indywidualizmu Słowackiego; Puszkina walczący; Aleksander Hercen — drogowskiem przy-mierza; „Kolega” Hitler [dot. T. Mann]; Karta z dziejów „jed-nolitego frantu” w literaturze polskiej. — III. Zaraza w Grenadzie: Przedmowa do części III; Przedmowa do książki „Zaraza w Grenadzie” [poz. 5]; Przedmowa do książki „Na gruzach Grenady” [poz. 7]; Wstęp. — poz. 5 [częściowo zmien.], — nadto: Zofia Nałkowska; Andrzej Strug; Kryzys indywidualizmu a wolna myśl [częściowo zmien. poz. 7].

9. Na krzywej przemian. Wwa: PIW 1973, 321 s.

Zawartość: Przedślowie. — Czasy i ludzie; Na progu dwóch dwudziestolecia (1918 i 1945); Technika a humanizm; Literatura a opinia publiczna; Rozwój społeczny a myśl katolicka; O zaangażowaniu społecznym literatury. — Minerwa w opałach: Żeromski a życie polskie; O współczesnej recepcji Krasieńskiego; Na tropach realizmu „Pana Tadeusza” [A. Mickiewicz]; Rewolucja społeczna w „Panu Tadeuszu”; Dwie fikcje pod jednym płaszczem [A. Mickiewicz i A. Puszkini]; O siłę nośną filomatyzmu.

Nadto wg inf. autora prace nie wydane drukiem: Berfo Pelopidów. Dramat. Powst. ok. 1926, rkps. — Palladion. Dramat. Powst. ok. 1928, rkps. — Tak jest, panie kapitanie! Tragikomedya w 11 obrazach. Parafraza sztuki G. Büchnera „Woyzeck”. Powst. 1961. Masz. 55 s. — W walce o wolne słowo w literaturze. [Szkice z l. 1956-1964]. Masz. 86 s. — Na

styku słowa i godności. Szkice społeczno-literackie [z 1946-1974]. Masz. 420 s. — Heron. Rapsod o trudzie niedokonania w micie i historii. Powst. 1976. Masz. 146 s.

Przekłady

1. A. Korniejczuk: Paweł Kreczet. Sztuka w 3 aktach, 5 obrazach. Wwa: Współpraca 1949, 95 s. Wyst. pt. Platon Kreczet: Rzeszów, T. Ziemi Rzeszowskiej 1950.

Wyst. też pt. Chirug.

2. M. Wirta: Na gościńcu. (Trzy opowiadania). Wwa: Współpraca 1949, 40 s.

3. A. Punczjenok: Morska piechota. [Opowiadania]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 221 s. Wyd. nast. Wwa: MON 1951.

4. H. Volanská: Spotkania w lasach. Zbiór opowiadań i szkiców z dziejów powstania słowackiego w latach 1943/44. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 155 s.

5. I. Nowikow: Puszkina na wygnaniu. [Powieść]. Przeł.: G. Timofiejew, ... Wwa: KiW 1951, 637 s.

Prace edytorskie

1. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz, czyli Ostatni zajazd na Litwie. Oprac. ... Cz. 1-2. Wwa: Bibl. Pol. [1928], 350 + 287 s.

Cz. 1. Tekst; Cz. 2. Objasn. i przyp.

2. A. Fredro: Zemsta. Komedia w 4 aktach. Oprac. ... Cz. 1-2. Wwa: Bibl. Pol. 1929, 112 + 79 s.

Cz. 1. Tekst; Cz. 2. Objasn. i przyp.

3. J. Słowacki: Wiersze wybrane. W oprac. ... Wwa: Ogólnopolski Kom. Uczczenia J. Słowackiego w Krzemieńcu 1939, 262 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — J.N. Miller: Wyjaśnienia oskarżonego; Ostatnie słowo. *Zapis*, Londyn 1978 nr 8 [w 1965 na rozprawie z oskarżenia o rozpowszechnianie fałszywych informacji o sytuacji w PRL]. — Wywiady. U J.N.M. Wywiad z obrońcą uniwersalizmu. *Wiad. Lit.* 1925 nr 24; Tajemnice krytyka. *Rozm. A. Galis. Tyg. II.* 1933 nr 39.

SWPP 1. — PP (B. Winkłowa).

[Achilles na marach:] A. Bederski. *Zdrój* 1918 t. 3 z. 1; T. Sinko: Nowy Homeryda polski. *Maski* 1918 z. 9. — [Lacrimae rerum] S. Kołaczkowski. *Prz. Warsz.* 1921 nr 1; [E. Zegadłowicz] Z. *Czartak* 1922 nr 1. — [Korowód:] [J. Tuwim] j.t. *Wiad. Lit.* 1924 nr 9; H. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1924 t. 163 nr 488; K.W. Zawodziński. *Prz. Warsz.* 1925 nr 41. — [Dyskusja w l. 1925-1926 w związku z artykułami J.N.M.: U źródeł uniwersalizmu w poezji polskiej. *Prz. Warsz.* 1924 nr 38; Uniwersalizm w twórczości Młodej Polski. *Prz. Warsz.* 1924 nr 39; Mickiewicz w świetle niepodległości. *Wiad. Lit.* 1925 nr 3 zob. SWPP 1]. — [Zaraza w Grenadzie:] R. Bergel. *Głos Nar.* 1926 nr 157; M. Dąbrowska: Ozywca książka. *Wiad. Lit.* 1926 nr 35-36; K. Irzykowski: Doping, ramiarstwo i perspektywizm a merytoryzm. *Wiad. Lit.* 1926 nr 25, przedr. w tegez: Słoń wśród porcelany. Wwa 1934, w: Pisma. [T. 2]. Kr. 1976; W.L. Jaworski: Z powodu książki „Zaraza w Gre-

nadzie”. *Wiad. Lit.* 1926 nr 47, polem.; J.N. Miller: W obronie uniwersalizmu. *Wiad. Lit.* 1928 nr 12; T. Peiper: Uniwersalizm. *Zwrotnica* 1926 nr 9, przedr. w tegez: Tędy. Wwa 1930; S. Podhorska-Okołów. *Tyg. II.* 1926 nr 24; L. Pomorski: Almanzor wśród Giaurow. *Prz. Warsz.* 1926 z. 18; J.E. Skiński: Partycularyzm uniwersalizmu. *Mysł Nar.* 1926 nr 38, polem.; J.N. Miller: Odpowiedź krytykom na S. *Wiad. Lit.* 1927 nr 31 [dot. też B. Suchodolskiego i A. Stawar]; B. Suchodolski. *Ruch Lit.* 1926 nr 6; E. Bauto: O nowy kierunek ideowy w naszej kulturze. *Gaz. Lit.* 1927 nr 12, 13, 15; Z. Ciechanowski. *Prz. Powsz.* 1927 nr 519; M. Giergielewicz: Książka o nowej sztuce. *Drogi Naprawy* 1927 nr 1; J. Przyboś: Odpowiedź p. M. (List do redakcji). *Wiad. Lit.* 1927 nr 49; A. Stawar: Zarazona Grenada i romantyczny Almanzor. *Wiad. Lit.* 1927 nr 4, przedr. w tegez: Szkice literackie. Wwa 1957; S. Zajac: Czy naprawdę ruina romantyzmu? *Lot* 1927 nr 2; W. Bienkowski: Przewroty i nawroty. Uwagi o J.N.M. *Kwadręga* 1928 nr 1; [E. Kozikowki] E.K. *Czartak* 1928; J.E. Plomiński: Na bezdrożach literackich doktryn. Apologia indywidualizmu. *Lwów. Wiad. Muzycz. i Lit.* 1928 nr 2, przedr. w tegez: Szukanie współczesności. Wwa 1934. — K. Irzykowski; L. Kruczkowski: Rojenia syndykalisty. *Europa* 1930 nr 8, polem.; J.N. Miller: Na koniku maksymalizmu. *Tamże* [rec.: O reformę konstytucji]. — [Na gruzach Grenady:] M. Czuchnowski: Spowiedź uniwersalisty. *Dz. Lud.* 1933 nr 263-265; M. Kridl. *Rocz. Lit.* 1933; J.E. Skiński: Jeszcze projekt na Polskę. *Pion* 1933 nr 1; S. Berezka: Okrakiem na barykadzie. *Lewar* 1934 nr 4. — [Zaraza w Grenadzie:] S. Piasecki: Od uniwersalizmu do imperializmu. W: Prosto z mostu. Wwa 1934; T.B. Syga: Od indywidualizmu do fetyszizmu. *Mysł Nar.* 1934 nr 4. — J. Zarzański: J.N.M. powraca z „emigracji”. *Stolica* 1957 nr 22. — E. Kozikowski: Między prawdą a plotką. Wspomnienia o ludziach i czasach minionych. Kr. 1961, passim. — W. Wóhnot. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1965 nr 179 [rec.: Bez kropki nad „i”]. — [Na krzywej przemian:] A. Budzyński: Dzisiejsze diagnozy i niedzisiejsze spory. *Kultura* 1973 nr 30; W. Wóhnot. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1973 nr 123. — [Na krzywej przemian:] B. Faron: Współczesność i tradycja. *Nowe Książ.* 1974 nr 3; A. Ciołkosz: Antytezy J.N.M. *Wiadomości*, Londyn 1975 nr 19, nawiąz.: J. Lobodowski: M. przedwczoraj i dziś. *Tamże* 1975 nr 29. — J. Rawicz: Maria Jehanne [Wielopolska i Jan Nepomucen [Miller]. W tegez: Do pierwszej krwi. Wwa 1974. — S. Frankiewicz: J.N.M. *Wież* 1977 nr 12. — R. Kanarek: „Pan Tadeusz” i nowa sztuka. (O „Zarazie w Grenadzie” J.N.M.). *Acta Univ. Lodz. Folia Polonica* 1977 nr 26. — W. Wóhnot. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1977 nr 255. — A. Steinsbergowa: Ze wspomnień obrońcy. (Kariera artykułu 23). *Zapis*, Londyn 1978 nr 8 [m.in. dot. procesu J.N.M. w 1965]. — G. Ratajska: J.N.M. krytyk i publicysta zapomniany. *Zesz. WSi [Wyszej Szkoły Inżynierijnej Koszal. Pr. Inst. Nauk Społ.* 1986 nr 6 cz. 2. — T. Giegier: J.N.M. *Dz. Łódz.* 1994 nr 250-251.

A.Sz.

MILLER Jerzy ur. 1924

Uniwersalimetrykalne: Jerzy Edward.
Podpisywał utwory też: Jerzy Eugeniusz Miller.
Krytyk; j.m.
Poeta.

Urodzony 13 marca 1924 we Lwowie; syn Edwarda Millera, urzędnika, i Ireny z Ożogów, nauczycielki. Do 1939 mieszkał w Poznaniu. Wsiadłony z Poznania, w czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie w 1942 ukończył na tajnych kompletach Gimnazjum im. T. Rejtana. Studiował przez dwa lata prawo na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Uczestniczył w działalności

konspiracyjnej jako członek AK. Po zakończeniu wojny mieszkał od 1946 w Łodzi, gdzie studiował do 1948 filozofię na Uniwersytecie Łódzkim. Był członkiem PPR (1948-51 PZPR). Debiutował w 1946 wierszem „Niebieski los omijał śmierć...” (incipit), drukowanym w tygodniku *Odrodzenie* (nr 46; podp. Jerzy Eugeniusz Miller). W tymże roku został przewodniczącym, a później kuratorem Koła Młodych przy Oddziale Łódzkim ZZLP. W 1946-48 współorganizował imprezy „Klubu Pickwicka” w Łodzi. Wiersze i prozę publikował m.in. w *Kuźnicy* (1947-49) i *Wsi* (1948-51). W 1949-50 pracował jako redaktor działu programowego Filmu Polskiego. W 1950-55 publikował felietony w *Dzienniku Łódzkim* i *Głosie Robotniczym*. W 1946 ożenił się z Mirosławą Wasiewicz, plastyczką. Od 1950 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1950-51 był opiekunem Koła Młodych i członkiem zarządu Oddziału Łódzkiego). W 1956 zamieszkał w Warszawie. Współpracował z Polskim Radiem i Telewizją, jako autor słuchowisk i widowisk słowno-muzycznych. W 1959 założył wraz z Tadeuszem Kubiakiem kabaret literacki w kawiarni Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W następnych latach zajął się pisaniem tekstów piosenek, za które otrzymał wiele nagród, m.in. na festiwalach piosenki w Opolu i Sopocie. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśni inwalidzkie. [Wiersze]. Wwa: Książka 1948, 52 s.

2. Słowa na pozycji. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951, 65 s.

3. Sól i chleb. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 103 s.

Cykle: W podróży; Piosenki z zimy; Notatki z siedmiu dni; Wiersze różne; Maski i twarze.

Wydania tekstów piosenek z nutami, m.in.: Warszawski dorożkarz. [Muz.: W. Lutosławski] Derwid. Kr.: PWM 1958, [4] s. Wyd. nast. tamże: łącznie z B. Choiński: Zbyt smutno tu dziś. [Muz.:] K. Turawicz. 1959, wyd. oddzielnie 1962. — Hiszpan albo Włoch. [Muz.:] J. Wasowski. Wwa: Synkopa 1960, [2] k. — Kiosk na Powiślu. [Muz.: W. Lutosławski] Derwid. [Współwyd. z:] J. Odrowąż: Gdzie jest mój dom. [Muz.:] N. Pilichowska. Kr.: PWM 1960, [9] s. — Ładna piosenka. [Muz.:] R. Filiński. Wwa: Synkopa 1960, [2] k. — Moje ptaki. [Muz.: W. Lutosławski] Derwid. [Współwyd. z:] J. Ficowski: Wozniwoda. [Muz.:] M. Sart. Kr.: PWM 1960, [13] k. — Mój Kraków. [Muz.:] T. Prejzner. [Współwyd. z:] Z. Haraschin: Krakowska piosenka. [Muz.:] H. Krakowiak. Kr.: PWM 1960, 7 s. — Spacer brzegiem morza. [Muz.:] T. Prejzner. [Współwyd. z:] Z. Kaszkur, Z. Zapert: Miałeś wtedy słom-

kowy kapelusz. [Muz.:] W. Szpilman. Kr.: PWM 1960, [12] k. — Mary-Ann. [Muz.:] T. Prejzner. [Współwyd. z:] A. Ress: Wiatraki na wzgórzach. [Muz.:] A. Markiewicz. Kr.: PWM 1961, [14] k. Wyd. 2 tamże 1963. — Spotkanie o północy. [Muz.:] R. Żyliński. [Współwyd. z:] K. Winkler: Są takie dni. [Muz.:] W. Piętowski. Kr.: PWM 1961, [13] s. Wyd. 2 tamże 1962. — Włóczęga. [Muz.:] R. Żyliński. [Współwyd. z:] Wesoły spacer. [Muz.:] M. Radzik. Kr.: PWM 1961, [14] s. Wyd. 2 tamże 1963. — Moje hobby. [Muz.:] A. Wiernik. [Współwyd. z:] S. Werner: Sanna, hej, sanna. [Muz.:] A. Januszko. Kr.: PWM 1962, [8] s. — Szczęścia nie szukaj daleko. [Muz.:] J. Wasowski. [Współwyd. z:] A. Lisicka: Małeńka miłość. [Muz.:] H. Klejne. Kr.: PWM 1962, [8] k. — Na co czekasz. [Muz.: W. Lutosławski] Derwid. [Współwyd. z:] Hebanowe tango. [Muz.:] H. Klejne. Kr.: PWM 1963, [8] k. — Z lat dziecińczych. [Muz.: W. Lutosławski] Derwid. [Współwyd. z:] Z. Kaszkur, Z. Zapert: Wszystko się liczy od ciebie. [Muz.:] P. Leśnica. Kr.: PWM 1963, [8] k. — Pancerniacy. [Muz.:] E. Sojka. [Współwyd. z:] Gdy wrócisz. [Muz.:] J. Tomaszewski. Wwa: WaiF 1965, [7] k. — Złote kalendarze. [Muz.:] A. Korzyński. Kr.: PWM 1965, 3 s. — Co ty o mnie wiesz. [Muz.:] P. Figiel. [Współwyd. z:] W. Żurkowski: Sax-słalom. [Muz.:] P. Figiel. Kr.: PWM 1966, [6] s. — Niedomówienia. [Muz.:] A. Korzyński. Wwa: WaiF 1966, [2] k. [Współwyd. z:] Pantar. [Muz.:] M. Kosicki tamże 1966. — Przyszła do mnie nostalgia. [Muz.:] A. Skorupka. Kr.: PWM 1967, [3] s. — Trzeba się śmiać. [Muz.:] M. Radzik. [Współwyd. z:] E. Ostrowska: Zadzwonię do Ciebie. [Muz.:] A. Januszko. Kr.: PWM 1967, [6] s. — Koleś. [Muz.:] W. Machan. [Współwyd. z:] Modelka. [Muz.:] W. Machan. Kr.: PWM 1968, [6] s. — Po co mi dziewczyna. [Muz.:] W. Kacperski. [Współwyd. z:] M. Bellan: Co ty wiesz o miłości. [Muz.:] W. Kacperski. Kr.: PWM 1968, [6] k. — Umówimy się na wczoraj. [Muz.:] M. Sart. [Współwyd. z:] Przechodzień. [Muz.:] B. Klimczuk. Kr.: PWM 1970, [8] k. — Słomiany ogień. [Muz.:] A. Skorupka. [Współwyd. z:] W Botanicznym Ogrodzie. [Muz.:] A. Skorupka. Wwa: Ag. Aut. 1972, [8] k. — Wszędzie ty. [Muz.:] J. Wiczorkowski. [Współwyd. z:] Śniadanie o północy. [Muz.:] P. Figiel. Kr.: PWM 1972, [8] k. — Jeszcze nie jest za późno. [Muz.:] G. Jaeger. [Współwyd. z:] Jednak tango. [Muz.:] G. Jaeger. Kr.: PWM 1974, [6] k. — Warszawa fason trzyma. [Muz.:] M. Sart. [Współwyd. z:] Z. Stawicki, M. Sart: Diabeł siedzi w winie. [Muz.:] M. Sart. Wwa: Ag. Aut. 1974, [6] k. — Daj mi o sobie znać. [Muz.:] W. Kolankowski. [Współwyd. z:] Conception. [Muz.:] E. Nowicki. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1977, [5] k. — Nie kochaj mnie a lub. [Muz.:] W. Kolankowski. [Współwyd. z:] J. Szczepkowski: Maki spod Łowi-

cza. [Muz.:] W. Kolankowski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1979, [5] k. — Daj mi czas. [Muz.:] W. Piętowski. [Współwyd. z:] J. Podkomorzyn: Tamta noc. [Muz.:] A. Zygierewicz. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1980, [5] k. — Co robić gdy mgła. [Muz.:] W. Piętowski. [Współwyd. z:] J. Zalewski: Dopóki tango. [Muz.:] L. Kaszycki. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1981, [8] s. — Zakopiańska noc. [Muz.:] W. Kacperski. [Współwyd. z:] M. Łebkowski, S. Werner: Było nas trzech. [Muz.:] T. Kosmal. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1981], 20 s. — Co to za miłość. [Muz.:] W. Piętowski. [Współwyd. z:] To jest odnowa. [Muz.:] J. Szewczyk. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1982], [20] s. — Dziewczyna twojego życia. [Muz.:] W. Kolankowski. [Współwyd. z:] Znaleźć miejsce. [Muz.:] L. Figiel. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1982], [20] s. — Elvis. [Muz.:] A. Sokulski. [Współwyd. z:] M. Łebkowski, S. Werner: Znów zakochana. [Muz.:] T. Norton. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1983, [16] s. — Bezpowrotny czas. [Muz.:] M. Zimiński. [Współwyd. z:] L. Konopiński: Na wielką miłość. [Muz.:] K. Dżońka. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1987], [20] s. — Dla kogo tango? [Muz.:] M. Wróblewski. [Współwyd. z:] Daisy. [Muz.:] P. Figiel, L. Figiel. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1988, [20] s. — Kiedy świat był nasz. [Muz.:] W. Piętowski. [Współwyd. z:] Falvit. [Muz.:] P. Figiel, L. Figiel. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1989, [20] s. — Jestem wolna. [Muz.:] M. Zimiński. [Współwyd. z:] W. Stamiir: Bagaż nieduży niosę. [Muz.:] W. Pawelec: Rajmondo. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1990, [2] s.

Praca redakcyjna

1. Łódzkie barykady. Wspomnienia uczestników rewolucji 1905-7 roku. Oprac.: F. Bąbół, ... Łódź: Nakł. Kom. Łódz. PZPR i WRZZ 1955, 133 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1964, 1966, 1996. — SWPP 1.

J. Błoński: Na nowych pozycjach. *Życie Lit.* 1951 nr 17 [rec.: Słowa na pozycji]. — L. Herdegen. *Twórczość* 1951 nr 7 [rec.: Pieśni inwalidzkie; Słowa na pozycji]. — R. Matuszewski: Rozwój oporny i powolny. *Nowa Kult.* 1951 nr 25 [rec.: Słowa na pozycji]. — J. Prokop: Poeta dobrych treści. *Dzisiaj i Jutro* 1951 nr 24 [rec.: Słowa na pozycji; Pieśni inwalidzkie].

J.Z.

MILSKA Anna 1909-1987

Prozaik, tłumaczka.

Urodzona 14 lutego 1909 w Janowie pod Lwowem; córka Michała Milskiego, urzędnika, i Róży z Liebmanów. Ukończyła sławistykę i germanistykę na uniwersytetach we Lwowie i w Wiedniu. W 1932 uzyskała na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie doktorat z filozofii, na podstawie

pracy „Rozwój sielanki polskiej na tle sielanki klasycznej i europejskiej” (promotor prof. Juliusz Kleiner), a w 1934 na uniwersytecie w Wiedniu doktorat ze sławistyki (promotor prof. Nikołaj Trubieckoj). Przez kilka lat pracowała jako nauczycielka literatury i języka polskiego w gimnazjach w Dubnie, Zamościu i Warszawie. Od 1934 była członkiem KPP (do jej rozwiązania w 1938). W 1937 ze względu na działalność polityczną została pozbawiona prawa nauczania. Po wybuchu II wojny światowej przebywała w zajętym przez ZSRR Lwowie, ucząc języka polskiego w tamtejszych szkołach; w połowie 1940 została wraz z rodziną wywieziona do Kazachstanu. Około trzech lat pracowała przy wydobywaniu torfu, a następnie na skutek interwencji Wandy Wasilewskiej przeniesiono ją do Semipałatyńska, zatrudniając jako nauczycielkę łaciny i języka niemieckiego w instytutach naukowych ewakuowanych z Leningradu i innych miast. W tym okresie zorganizowała i prowadziła w środowisku polskim zespół teatralny. Pod koniec wojny uzyskała pozwolenie na wyjazd do Moskwy, gdzie pracowała w redakcji czasopisma *Wolna Polska*. Debiutowała w 1945 artykułem pt. „Andrzej Potiebnia. (Kartka z dziejów powstania)”, napisanym wspólnie z Gabriellą Pauszer-Klonowską, opublikowanym na łamach dodatku *Nowych Widnokręgów* pt. *Płomyczek* (nr 2). Po zakończeniu wojny, w 1945 powróciła do kraju. Zamieszkała w Łodzi, gdzie objęła kierownictwo działu literatury pięknej w wydawnictwie Książka. Od tegoż roku była członkiem PPR (od 1948 PZPR). Po przeniesieniu się do Warszawy pracowała jako redaktor w dziale upowszechniania kultury w Wydawnictwie CRZZ; m.in. zorganizowała serię *Biblioteczka Światlicowa*. Następnie była radcą do spraw literackich przy Ministerstwie Kultury i Sztuki i konsultantem literackim w Komitecie Współpracy z Zagranicą. Równocześnie rozwijała twórczość literacką oraz przekładową z języka niemieckiego. Wspólnie z Wandą Markowską była autorką baśni opartych na oryginalnych wątkach ludowych różnych kultur. Odbyla wiele podróży zagranicznych, m.in. była w środkowej i zachodniej Europie, na Bliskim Wschodzie, w Afryce Północnej oraz na wyspach basenu Morza Śródziemnego. Współpracowała z Polskim Radiem. Podejmowała też prace redakcyjne. Była członkiem Komisji Organizacyjnej wydania pism wybranych J.W. Goethego przy Komitecie Neofilologicznym PAN (wyd. 1954). Od 1953 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1957, w związku z wydarzeniami na Węgrzech, wystąpiła z PZPR. Od tegoż roku zajmowała się wyłącznie pracą literacką. W 1970 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1955). Zmarła 12 listopada 1987 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Adam Mickiewicz. Zarys popularny. Wwa: Komisja Centrali Związków Zawodowych w Polsce 1946, 60 s. Wyd. 2 tamże 1949.

2. Shqiptarija ojczyzna górskich orłów. (Wrażenia z podróży po Albanii Ludowej). Wwa: KiW 1950, 60 s.

3. Johann Wolfgang Goethe. [Szkic]. Wwa: Wiedza Powsz. 1953, 131 s.

4. Fryderyk Schiller. [Szkic]. Wwa: Wiedza Powsz. 1954 [właśc. 1953], 177 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1955.

5. Adam Mickiewicz 1798-1855. Tekst do diapozytywów. Powst. przed 1955.

Przekł. ros.: [Przeł.] N. Grebensčikova, G. Bojarskaja. Warszawa 1955, 19 s. Komisja Współpracy Kult. z Zagranicą.

6. Henryk Heine. [Szkic]. Wwa: KiW 1957, 229 s.

7. Pisarze polscy. Wybór sylwetek. [Od Odrodzenia do Polski Ludowej]. Wwa: MON 1961, 415 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. CRZZ w wersjach zmien.:

wyd. 2 zmien. i uzup.: 1963, 478 s.

wyd. 3 zmien. i uzup. z podtyt.: 1543-1944. 1968, 507 s.

wyd. zmien. i popr. z podtyt.: 1890-1970. 1972, 439 s.

wyd. z podtyt.: 1890-1970. 1973, 439 s.

wyd. z podtyt.: 1543-1890. 1974, 287 s.

wyd. z podtyt.: 1543-1970. 1975, 645 s.

8. Droga do słońca. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1962, 33 s.

Baśnie (na podstawie oryginalnych wątków ludowych) oprac. wspólnie z W. Markowską, z wyjątkiem poz. 10.

1. Baśnie i legendy. W oprac. ... [Wwa:] Książka 1946, 205 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1951, wyd. 4 tamże 1951; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1953.

Od wyd. 3 pt. Baśnie i podania. — Tom zawiera także baśnie wg A.J. Głińskiego, M. Konopnickiej, J.I. Kraszewskiego, R. Zmorskiego, J. i W. Grimm, H.Ch. Andersena.

2. Baśnie z całego świata. W oprac. ... Łódź: Książka 1946, 178 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949, wyd. 4 tamże 1951; wyd. 4 [!] Wwa: Czyt. 1953.

3. Baśnie różnych ludów. W oprac. ... Wwa: Książka 1948, 162 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1951.

4. Baśnie narodów Związku Radzieckiego. Wwa: KiW 1950, 170 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1953, tamże: wyd. 3 1955, wyd. 4 1977; wyd. 5 Wwa: NK; [b.m.]: Wniesztorgizdat 1983; wyd. 6 Wwa: NK 1984; wyd. 7 Wwa: Wydawn. TPRP „Współpraca” 1985.

5. Baśnie: zagadki, łańcuszki, z daleka i bliska. Oprac. na podstawie oryginalnych motywów ludowych: ... Wwa: KiW 1950, 135 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1954.

Zbiór baśni z folkloru różnych narodów.

6. Księga Papugi. Baśnie perskie. [Dla dzieci]. Oprac. [na podstawie tłum. z niem. i ang.:] ... Wwa: KiW 1951, 37 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] Wwa: NK 1955, tamże: 1958; wyd. 5. Tłum. z ros. i oprac. ... 1966; wyd. 4 [!]. Oprac. i tłum. z niem. ... Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1986. Por. Przekłady poz. 6.

Przekł. chiński: Pekin 1955, — franc.: Le livre du Papequet Paris 1957, — niem.: Das Papageienbuch. Persische Märchen. [Przeł.] L. Lasinski, Berlin 1953, wyd. 2 tamże 1954, — słowac.: O múdrom papagajovi. Perské rozprávky. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová, Bratislava 1957, — węgier.: [Przeł.] G. Ronay, Budapest 1957.

7. Baśnie z bliska i z daleka. Oprac.: ... Wwa: NK 1959, 189 s.

8. Baśnie z dalekich wysp i lądów. [Oprac.:] ... Wwa: NK 1962, 242 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. [3] 1970.

Przekł. litew.: Tolimųjų kraštų pasakos. [Przeł.] V. Martišius, Vilnius 1968, — ros.: Skazki dalekich ostrovov i stran. [Przeł.] V. Frišman-Ofinaj, Warszawa 1965, wyd. nast. tamże 1969.

9. Srebrna gołębicą. Baśnie narodów Związku Radzieckiego oparte na motywach oryginalnych. [Wybór i oprac. lit.] ... Wwa: NK 1963, 182 s. Wyd. 2 tamże 1975.

10. O księciu Ibrahimie i pięknej Sinedhur. Baśń z Tunisu. Wwa: Ruch 1965, [18] k.

11. Śpiew kolibrów. Wwa: NK 1968, 152 s.

Baśnie z Afryki, Ameryki Północnej i Południowej oraz Dalekiego Wschodu.

Wyd. osob. poszczególnych baśni Kat.: Śląsk: Laila i czarne łabędzie. Baśń z Sudanu. [1983], 12 s. — Śpiew kolibrów. Baśń Indian z Peru. [1984], 14 s. — O królewiczu Ledo, pięknej Loa i siedmiogłowym smoku. Baśń z Algierii. [1985], 14 s.

12. Baśnie z dalekich mórz i oceanów. Gdańsk: WM 1969, 193 s.

13. Baśnie księżycowe. Wwa: NK 1972, 243 s.

Przekł. niem.: Mondmärchen. [Przeł.] I. Luft. Wwa 1979.

14. Za siedmioma morzami, za siedmioma wspaniami. Gdańsk: WM 1973, 137 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Wybór baśni z wcześniejszych tomów.

15. Przędki złota. Na podstawie ludowych wątków estońskich. [Baśń]. Wwa: KAW 1980, 34 s.

16. Baśnie z czterech świata stron. Wwa: NK 1982, 342 s.

17. Bajka o smokach. Wwa: KAW 1983, [24] s.

18. Baśnie z dalekich mórz i oceanów. Gdańsk: WM 1983, 27 s.

Wybór z poz. 12.

19. O Olafie i jego czarodziejskiej piszczałce. [Baśń]. Wyd. 2 [!] Gdańsk: WM 1984, 32 s.

20. Ranira ze Słonego Jeziora. [Baśń]. Wyd. 2 [!] Gdańsk: WM 1984, 31 s.

21. O Marandzie, co miała kołyskę z muszli. [Baśń]. Gdańsk: WM 1987, 31 s.

22. Szach Kobad i gadająca papuga. [Baśń]. Gdańsk: WM 1988, 29 s.

Adaptacje poszczególnych baśni opracowanych wspólnie z W. Markowską, m.in.: tv: Dara i gazela. Oprac.: H. Antoszewski. TV 1967; Baśń o dzielnym Muhomedzie. Adapt.: H. Antoszewski. TV 1968; Biały rekin. Adapt.: K. Rybakowa. TV 1974, — teatr.: Fregata Oronga z wyspy olbrzymów Ahu. Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1971; Dżamil i róże. Adapt.: H. Ryl. Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1972; Tangali, córka nieba. Adapt., insc. i reż.: H. Ryl. Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1973, — Baśnie zamorskie. Adapt.: H. Ryl. Wyst. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1974, — radiowe: Urille z Kamerunu. Radio 1973; Wyspa Znikąd do Nikąd. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1982; O cudownym ptaku Kafti. Adapt.: M. Bartosińska. Radio 1983; O sultanie Dara i wiernej gazeli. Cz. 1-2. Radio 1984; Syn gwiazd. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1984; Detanna, dziewczyna z tęczy. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1986; O pięknej Czang i ziele życia. Adapt.: E. Marcinkowska. Radio 1986.

Przekłady i adaptacje

1. M. Gogol: Martwe dusze. [Utwór dramatyczny]. Tłum. W. Broniewski. Insc. ... Wwa: KiW 1949, 72 s. Wyd. nast. [b.m.] 1956, masz. powiel.

2. E. Orzeszkowa: Dziurdziowie. [Powieść]. Adapt. scen. ... Wstępem zaopatrzył J. Baculewski. Wwa: KiW 1949, 69 s.

3. [E.D. Dekker] Multatuli: Maks Havelaar. Tłum. B. Neufeldówna. Adapt. scen. ... Wwa: KiW 1950, 49 s.

4. Sacco i Vanzetti. Udramatyzowała ... Wstęp: S. Malewski. Wwa: KiW 1950, 72 s.

Adapt. powieści U. Sinclaira: Boston.

5. Pańczatantra, czyli Mądrości Indii ksiąg pięcioro. Zbiór bajek i opowiadań. Spolszczyły [na podstawie przekł. niem., franc. i ang.] i oprac.: W. Markowska i ... Wstęp i przyp.: L. Skurzak. Wwa: PIW 1956, 238 s. Wyd. 2 tamże 1984. Adapt. teatr.: Adapt.: K. Krajewicz. Wyst. Wwa, T. Lalka 1973.

6. Księga Papugi. [Baśnie perskie]. Spolszczyły [z ang. i niem.] i oprac.: W. Markowska i ... Wwa:

PIW 1959, 218 s. Wyd. 2 tamże 1983. Por. Baśnie poz. 6.

7. W. Küchenmeister, C. Küchenmeister: O Jadwierce, co cudowną piłkę miała. [Baśń]. Przel. ... Berlin: Der Kinderbuch Verlag; NK 1963, [16] k.

8. J.W. Goethe: Listy miłosne. Wybór, przekł. i komentarz ... Wwa: PIW 1968, 378 s. Wyd. 2 tamże 1971.

9. F. Hölderlin: Pod brzemieniem mego losu. Listy — Hyperion. Przel. i oprac.: ... i W. Markowska. Wstęp: A. Milska. Wwa: Czyt. 1976, 442 s. Wyd. 2 tamże 1982.

Tu w przekł. i z komentarzem A.M.: Listy, s. 33-282.

10. A.N. Tołstoj: Wdzięczność szczupaka. [Baśń]. Oprac. i przel.: W. Markowska, ... Wwa: KAW 1981, 22 s.

11. J.W. Goethe: Listy i wiersze miłosne. Listy wybrała, przel. i komentowała ... Wwa: PIW 1982, 467 s.

Wybór listów z poz. 8 uzupełniony wierszami poświęconymi adresatkom.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 4.

Prace redakcyjne

1. [Dwudziesty drugi] 22 lipca. Montaż historyczno-literacki. Oprac.: M. Czernerle i ... Wwa: KiW 1949, 130 s. Wyd. 2 uzupełn. tamże 1950.

2. H.Ch. Andersen: Baśnie. Tłum. [z niem.] S. Beylin. [Wybór i wstęp:] ... Wwa: KiW 1950, 139 s. Wyd. nast.: tamże: 1951, 1955; wyd. 4-19 Wwa: NK 1957-1990; wyd. 20-23 Wwa: KiW 1990-1995.

Wyd. 5 [tłum. z niem. i duń.] S. Beylin i S. Sawicki 1959; od wyd. 8 tłum. [z niem. i duń.] S. Beylin, S. Sawicki, J. Iwaszkiewicz.

3. [Pierwszy] 1 Maj. Materiały historyczno-literackie. W oprac. ... Wwa: KiW 1950, 236 s. Wyd. 2 uzupełn. tamże 1951.

4. J.W. Goethe: Dzieła wybrane. Wyd. w 4 tomach pod red. J.Z. Jakubowskiego i ... Wwa: PIW 1954, 455 + 435 + 419 + 551 s. Wyd. 2 tamże 1956.

Tu też w t. 4 wspólnie z J. Brodzkim przekł. A.M.: O sztuce aktorskiej; Fragmenty; Myśli wybrane.

5. Rok 1905. Wiersze, pieśni, inscenizacje, fragmenty prozy. Wybór i oprac. ... Wwa: Czyt. 1955, 318 s.

6. Adam Mickiewicz w kraju Goethego i Schillera. Album. Oprac.: J.Z. Jakubowski, ... Wwa: Sztuka 1956, 149 s.

7. Die Kette. Polnische Meistererzählungen. [Oprac.:] J.Z. Jakubowski, ... [Red. przekł.] A. Hermann. Weimar: Volkverlag 1959, 601 s.

Wybór przekł. opowiadań polskich.

8. J.W. Goethe: Poezje w dwu tomach. Red. Z. Żygulski. T. 1. Oprac., wstęp i komentarz: ... Wr.: Ossol. 1960, 390 s. PAN Kom. Neofilol.

9. J.W. Goethe: Dywan Zachodu i Wschodu. [Wiersze]. Wstęp, oprac. i przyp. ... Wwa: PIW 1963, 305 s.

10. R.M. Rilke, L. Andréas-Salomé: Listy. Przekł. i wstęp: W. Markowska. Wybór, słowo wiążące i przyp. ... Wwa: Czyt. 1980, 577 s. Wyd. 2 tamże 1986.

11. H. von Kleist: Listy. Tłum. i wstęp: W. Markowska. Wybór, słowo wiążące i przyp. ... Wwa: Czyt. 1983, 533 s.

12. Ty się pojawiaasz jak miłość: Antologia niemieckojęzycznej liryki miłosnej. Wybór, słowo wstępne i red. [oraz noty biogr.:] ... i K. Kamińska. Wwa: PIW 1987, 716 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1966; inf. W. Markowskiej 1989, 1997. — SWPP 1. [Adam Mickiewicz w kraju Goethego i Schillera:] [P. Bagiński] B.: Mickiewiczowski album. *Polonistyka* 1957 nr 2; J. Iwaszkiewicz. *Zycie Warsz.* 1957 nr 41. — [J.Z. Jakubowski] B.J.: Na marginesie książki o wielkim poecie niemieckim. *Polonistyka* 1957 nr 2 [rec.: Fryderyk Schiller]. — E. Słuszkiewicz. *Prz. Orient.* 1957 nr 1 [rec.: Pańcztantra]. — [Księga Papugi:] J. Trznadel: Księga chytrności i poezji. *Nowa Kult.* 1960 nr 5; R. Wasita: Mądrości Wschodu ciąg dalszy. *Nowa Kult.* 1960 nr 30. — F. Machalski. *Prz. Orient.* 1961 nr 2. — [P. Bagiński] P.B.: Pozyteczna książka. *Polonistyka* 1962 nr 3 [rec.: Pisarze polscy]. — H. Burkowa: Egzotyyczne i dalekie. *Nowe Książ.* 1968 nr 24 [rec.: Śpiew kolibrów]. — A. Bojarska: Zakochany Goethe. *Nowe Książ.* 1982 nr 3 [rec.: J.W. Goethe: Listy miłosne. Wybór...]. — R. Stiller: Teksty i preteksty. Z baśnią na ust koralu. *Nowe Książ.* 1982 nr 4 [rec.: Baśnie z czterech światła stron]. — M. Zybur: Rilke o Lou Andreas-Salomé. *Prz. Hum.* 1982 nr 9 [rec. wyboru: R.M. Rilke, L. Andréas-Salomé: Listy].

B.M.

MILASZEWSKA Wanda 1894-1944

Podpisywała urwory też: Wanda Jentysówna. Pseud.: M.; S.; a; Sowa; W.; w.m.; W.M.; W. Mil.; Wand. Powieściopisarka i nowelista.

Urodzona 1 czerwca 1894 w Warszawie; córka Tadeusza Jentysa, pleniłpotenta Ignacego Paderewskiego, i Julii z Szumowskich. Ukończyła pensję Jadwigi Kowalczykówny i Jadwigi Jawurkówny w Warszawie. Następnie studiowała w Krakowie na Wyższych Kursach Żeńskich im. A. Baranieckiego oraz prawdopodobnie jako wolna słuchaczka na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończyła Szkołę Sztuk Pięknych w Warszawie. Debiutowała w 1912 wierszem pt. „List z daleka”, wydrukowanym w *Tygodniku Ilustrowanym* (nr 48). W 1914 wyszła za mąż za Stanisława Milaszewskiego, późniejszego dramaturga i tłumacza. W następnych latach pracowała jako nauczycielka rysunków w gimnazjach warszawskich. Równocześnie zajmowała się twórczością literacką, po 1921 przede wszystkim

prozatorską. W 1921-27 prowadziła dział teatralny w tygodniku *Bluszcz*; tu też publikowała pierwodruki kilku utworów powieściowych. Prozę, wiersze, artykuły i recenzje drukowała nadto m.in. w *Rzeczypospolitej* (1920), *Tygodniku Ilustrowanym* (1922-24), *Tęczy* (1927-34, z przerwami), *Gazecie Warszawskiej* (1933-34), *Kurierze Warszawskim* (szczególnie w 1933), *Podbiępięciu* (1936-37; tu korespondencje i felietony pt. „Chropowatości” pod pseud.: Sowa, Wand), *Kulturze* (1937-39), *Rodzinnie Polskiej* (1938-39; recenzje w dziale „Z piśmiennictwa”). Była członkiem Polskiego PEN Clubu. Podczas kampanii wrześniowej 1939 prowadziła wraz z mężem kronikę wydarzeń w oblężonej Warszawie. W okresie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. Utrzymywała się prowadząc z mężem kiosk z książkami, umiejscowiony przy restauracji Gastronomii. Uczestniczyła w konspiracyjnym życiu literackim. Zginęła równocześnie z mężem 10 sierpnia 1944 podczas powstania warszawskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Veni creator. Nowele. Wwa: Bibl. Pol. 1921, 180 s.

Zawartość: Lwy na Marsie; Waldi; Pierwszy błysk; Sanzitta; Kwiat lotosu; Jak umarł ksiądz Wawrzyniec; Veni creator; Febris typhoidalis; Narzeczona; Plama; Gobelin.

2. Księga umarłych. [Powieść]. *Bluszcz* 1922 nr 28-52, 1923 nr 1-13.

3. Ogrodniczka. [Powieść]. *Bluszcz* 1923 nr 24-52, 1924 nr 1-7.

4. Cmentarz i sad. Powieść w dwóch częściach. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1924], 389 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 [1924], wyd. 2 [!] [1930].

5. In spe. (Historia o sześciu Mariach). Nowelka. Wwa: *Bluszcz* 1924, 14 s. Przedr. zob. poz. 14.

6. Niebieskie oczy Ewuni. Nowela. Wwa: *Bluszcz* 1924, 31 s. Przedr. zob. poz. 14. Nagroda w konkursie *Bluszczu* w 1924.

7. Sprawa kryminalna. (Nowelka). Wwa: *Bluszcz* 1924, 23 s. Przedr. zob. poz. 14.

8. Szczęśliwa starość. Nowelka. Wwa: *Bluszcz* 1924, 254 s.

9. Księżniczka Dagny. Romans. Wwa: Księg. Bibl. Dzieł Wyborowych [1925], 129 s. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: F. Hoesick 1929; Londyn: Veritas 1953.

10. Zatrzymana zegar. Powieść. *Bluszcz* 1925 nr 16-43. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1926], 246 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1992.

Przekł. franc.: La pendule arrêtée. [Wyd. 3] Paris 1929.

11. O złoty włos. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1926], 301 s.

12. Kaczęta. Powieść. *Bluszcz* 1927 nr 28-52, 1928 nr 1-11. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1928], 261 s. Wyd. 2 Łomża: Bibl. Dobrych Książek 1937.

13. Rok Boży. [Wiersze]. Wwa: Hoesick 1927, 29 s. Wyd. nast. tamże 1937.

14. Pierwsza miłość. [Nowele]. Wwa: F. Hoesick 1928 [antydat. 1927], 302 s.

Zawartość: Grande-Grille; Niebieskie oczy Ewuni [poz. 6]; Pierwsza miłość; Bukiet; Balbina; Kolorowe światelko; Na progu; In spe. (Historia o sześciu Mariach) (poz. 5); Siostra Miriam; Za szklaną szybą; Trzynasta; Sprawa kryminalna [poz. 7]; Ewon i Adamina; Jabłonie.

15. Stare Kąty. Powieść. *Przew. Katol.* 1929 nr 28-52. Wyd. osob. Wwa: F. Hoesick 1929, 329 s. Wyd. nast.: Łomża: [b.w.] 1930, dod. *Życia i Pr.*; wyd. 2 Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1937.

16. Młyn w Bożej Woli. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1930, 189 s.

Nagroda w konkursie *Przew. Katol.*

17. Agaciulka. [Opowiadanie]. Wwa: [Druk.] E. Wyszynski 1931, 38 s., dod. powieściowy *Gaz. Warsz.* Przedr. zob. poz. 21.

18. Czarna Hańcza. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1931], 233 s.

Książka reportażowa z podróży po Augustowskiem.

19. Na cztery wiatry. Powieść. *Tęcza* 1931 nr 30-47. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1932], 276 s.

Przekł. czes.: Na čtyři strany. [Przeł.] L. Karasová. Praha 1934.

20. Trzecia siostra. Powieść. *Kur. Warsz.* 1933 nr 146-225. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1933], 321 s.

21. Dusza domu. Imionnik. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1934], 219 s.

Zawartość: Przedmowa. — Portret Babuni; Dziadzio; Balbina; Ostatnia panna respektowa; Huterski; Labieniec; Michaška; Ciocia Mecia; Agaciulka [poz. 17]; Historia sprzed lat czterdziestu; Jakubowska; Jej głos; Szalik; Nagroda.

22. Święty więz. Legenda Starych Kątów. Powieść. *Podbiptęta* 1936 nr 2-6, 1937 nr 1-20. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 339 s.

23. Bogactwo. Powieść. *Przew. Katol.* 1938 nr 21-50. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939 [właśc. 1938], 354 s. Wyd. nast. Londyn: Veritas 1953.

Nagroda w jubileuszowym konkursie Druk. i Księg. św. Wojciecha w 1938.

24. Wspominamy. T. 1. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939, 260 s.

Rozdziały: Gniazdo; Tadeusz Korzon; Jan Stanisławski; Ignacy Paderewski; Podzwonne [wspomnienia pośmiertne o W. Drahiku, K. Szymanowski, A. Szumowskiej-Adamowskiej]. T. 2 autorstwa S. Miłaszewskiego.

Praca redakcyjna

1. Chór wieków. Antologia poetycka w układzie ..., J. Rembielińskiego, S. Miłaszewskiego. Przedm.: J. Teodorowicz. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1936 [antydat. 1935], XII, 447 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (B. Winklowa). — PSB (A. Hutnikiewicz). — LP (red.).

L. Piwiński. *Prz. Warsz.* 1921 nr 2 [rec.: Veni creator]. — S. Podhorska-Okołów: Najpiękniejsze godziny „Zatrzymanego zegara”. (Refleksje nad twórczością W.M.) *Bluszcz* 1926 nr 37. — J. Sokolicz-Wroczyński. *Rzeczpospolita* 1927 nr 348 [rec.: Pierwsza miłość]. — J. Sokolicz-Wroczyński: Z niedawnych ech. *Rzeczpospolita* 1927 nr 34 [rec.: O złoty włos]. — J. Sokolicz-Wroczyński. *Rzeczpospolita* 1927 nr 128 [rec.: Rok Boży]. — M. Smolarski: Sylwetki literackie. *Tęcza* 1928 nr 31. — J. Sokolicz-Wroczyński: Nowa powieść M. *Rzeczpospolita* 1928 nr 112 [rec.: Kaczęta]. — J. Sokolicz-Wroczyński: Nowa powieść M. *Rzeczpospolita* 1929 nr 33 [rec.: Stare kąty]. — S. Piasecki: Dziesięć książek M. ABC 1930 nr 242. — [Na cztery wiatry] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1932 t. 194. — Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1932 t. 193 [rec.: Czarna Hańcza]. — [Trzecia siostra.] J. Birkenmajer. *Polonia* 1934 nr 5; S. Essmanowski. *Pion* 1934 nr 17; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1934 nr 2; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1934 t. 202. — Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1935 t. 205 [rec.: Dusza domu]. — [Święty więz.] A. Jesionowski: Powrót do „Starych kątów”. *Kultura* 1937 nr 40; J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1938 nr 2; Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1938 t. 218. — [Wspominamy.] J. Dobraczyński: Kiedy już zaczniemy wspominać. *Kultura* 1939 nr 24; W. Grubiński: Wspominamy i pamiętamy. Dwie „jasne książki” S. i W.M. *Kron. Pol. i Świata* 1939 nr 30. — A. Jesionowski. *Kultura* 1939 nr 5 [rec.: Bogactwo]. — [Wspominamy.] W. Malewski: Jasne książki. *Kultura* 1939 nr 18; H. Michalski. *Polityka* 1939 nr 16. — H. Wierzbicka. *Prz. Powsz.* 1939 t. 222 [rec.: Bogactwo]. — J. German: Dwoje jasných lidí. *Dzisiaj i jutro* 1946 nr 33. — J.J. Lipski: Sowa W.M. W teozof: Warszawscy „Pustelnicy” i „Bywalscy”. T. 2. Wwa 1973 [m.in. o W.M.]. — J. Tokarska: Było ich dwoje. *Prz. Powsz.* 1976 nr 12 [dot. też S. Miłaszewskiego]. — C. Tamawska-Busza: Wspomnienie Miłaszewskich. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 52. — J. Nowakowski: Powieściowe mity W.M. W: W stronę dwudziestolecia 1918-1939. Rzeszów 1993.

A.Sz.

MILASZEWSKI Stanisław 1886-1944

Pseud.: (m); m.; M.; s.m.; S.M.; St.; St.M.; — wspólnie z Janem Janiczkiem: Narcyz Kwiatek.
Poeta, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 28 kwietnia 1886 w Warszawie; syn Józefata Miłaszewskiego i Cecylii z Żurkowskich. Po ukończeniu średniej szkoły realnej w Warszawie, studiował filozofię, historię, historię sztuki i literatury na uniwersytecie w Liège w Belgii, na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1905-06), na Uniwersytecie Lwowskim oraz kolejno na uniwersytetach w Monachium, Rzymie i Paryżu. Debiutował w 1907 wierszem pt. „Sonet”, ogłoszonym w piśmie *Nasz Kraj* (t. 3 nr 8). W następnych latach drukował wiersze, przekłady z poezji francuskiej i niemieckiej, artykuły oraz recenzje literackie i teatralne m.in. w *Echu Literacko-Artystycznym* (1911-14), *Museionie* (1911, 1913), *Gazecie War-*

szawskiej (1913-14). W 1914 ożenił się z Wandą Jentysówną, późniejszą powieściopisarką. W czasie I wojny światowej służył ochotniczo w II Brygadzie Legionów Polskich. W 1918-23 był referentem teatralnym w Ministerstwie Sztuki i Kultury (następnie w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego). Należał do ZZLP, był członkiem Zarządu w Warszawie. W 1920 kierował działem „Życie teatru” w *Nowym Przeglądzie Literatury i Sztuki*, w 1921-23 był redaktorem wydawnictwa *Książki Ciekawe*, a w 1923-27 redagował wraz z Wiktorem Brumerem miesięcznik *Życie Teatru*. Jako krytyk literacki i teatralny oraz felietonista współpracował m.in. z czasopismami *Tygodnik Ilustrowany* (1919-27), *Kurier Warszawski* (od 1920; w 1920-21 stałe recenzje teatralne), *Bluszcz* (1921-24), *Rzeczpospolita* (1921-22, 1927-31), *Mysł Narodowa* (1925-36), *Gazeta Warszawska* (1927-35), *Polska* (1930), *Podbięta* (1936-37). Pracował także jako kierownik literacki najpierw Teatru Rozmaitości, później Warszawskich Teatrów Miejskich (1923-24), a następnie Teatru Narodowego w Warszawie (1924-26). Należał do Polskiego PEN Clubu. W 1935 za wybitną twórczość literacką otrzymał Złoty Wawrzyn PAL. Od 1937 był prezesem Zjednoczenia Polskich Pisarzy Katolickich. W 1938 został senatorem RP z mianowania (działał w Komisji Oświatowej). Podczas kampanii wrześniowej 1939 prowadził wraz z żoną kronikę wydarzeń w oblężonej Warszawie. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Utrzymywał się z żoną prowadząc kiosk z książkami, umiejscowiony przy restauracji *Gastronomia*. Uczestniczył w konspiracyjnym życiu literackim. Zginął równocześnie z żoną 10 sierpnia 1944 podczas powstania warszawskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gest wewnętrzny. Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1911, 158 s. Wyd. nast.: Wwa: E. Wende 1921; Wwa: F. Hoesick 1929.

2. Farys. Komedja romantyczna w 7 odsłonach. Ilustr. muz.: H. Adamust. Praprem. Wwa, T. Nar. 1927. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff [1928], 178 s. Na motywach biografii Wacława Rzewuskiego.

3. Don Kiszot. Fantazja sceniczna według Cervantesa w 11 odsłonach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1928. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1928, 182 s.

Adapt. radiowa fragm.: Radio 1928.

4. Bał w obłokach. Komedja w 3 aktach. Ilustr. muz.: J. Maklakiewicz. Praprem. Wwa, T. Nar. 1930. Druk fragm. *Kur. Warsz.* 1930 nr 18; *Mysł Nar.* 1930 nr 2.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

5. Drugie imię miłości. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nowy 1931.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
Adapt. radiowa: Radio 1932.

6. Piękne Polki. Komedja w 4 aktach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1931.

7. Bunt Absalona. Dramat w 10 odsłonach. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 209 s. Praprem. Wwa, T. Nar. 1938.

Adapt. radiowa fragm. w oprac. ... Radio 1937.

8. Papież Pius XI a drogi rozwoju cywilizacji polskiej. Wwa: Archidiecezjalny Inst. Akcji Katolickiej 1938, 16 s.

9. Wspominamy. T. 2. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1939, 194 s.

Rozdziały: Pamiętnik poetycki; Wspomnienie o zmarłym poecie (Wiktore Popławskim); Kilka spotkań z Żeromskim; Reymont i duchy; Redakcja z prawdziwego zdarzenia. (Zdzisław Debicki); Aktor z sercem i humorem. (Franciszek Frenkiel); Jasnie pan autor. (Józef Weysenhoff); Ostatni Rzymianin w Polsce. (Karol Hubert Rostworowski).
T. 1 autorstwa W. Miłaszewskiej.

Przekłady

1. W. Heidenstam: Epopeja rycerska. (Caroliner-na). Wwa: [druk.] K. Kopytowski [1917], 327 s.

2. P. Raynal: Pan swego serca. Dramat w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Mały 1924.

3. J. Zorrilla: Don Juan Tenorio. Dramat fantastyczny w 7 aktach. Przekł. wolny ... Wyst. Wwa, T. Nar. 1924. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1924, 191 s.

4. F. Schiller: Maria Stuart. Dramat w 5 aktach. Przekł. wolny ... Wyst. Wwa, T. Nar. 1931.

5. A. Tolstoj: Car Iwan Groźny. Tragedia w 5 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1932.

6. C. Delavigne: Ludwik XI. Tragedia w 5 aktach. Przekł. wolny ... Wyst. Wwa, T. Nar. 1934.

Prace redakcyjne

1. Chór wieków. Antologia poetycka w układzie W. Miłaszewskiej, J. Rembielińskiego, ... Przedm.: J. Teodorowicz. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1936 [antydat. 1935], XII, 447 s.

2. Antologia poezji współczesnej. Zebrał [J. Janiczek i ...] Narcyz Kwiatek. Wwa: [druk.: Tajne Wojsk. Zakłady Wydawn. w Wwiel] 1937 [właśc. 1941], 330 s. Wyd. nast. z podtyt. Wydana w podziemnej Warszawie. Przedm.: T. Terlecki. Glasgow: Książ. Pol. [1942].

Wyd. z 1941 konspir., wyd. nast. anonim.

Przekł. ang.: A call from Warsaw. An anthology of underground Warsaw poetry. [Przeł.] A. Mackie. Glasgow 1944 [wyd. anonim.].

OPRACOWANIA (wybor)

Wywiad: Arcydziało przekładu. „Don Juan” Zorrilli i M. Rozm. [J. Wasowski] *Ixion. Wiad Lit.* 1924 nr 49.

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (A. Hutnikiewicz). — LP (Sz. Gassowski).

[Gest wewnętrzny:] [B. Leśmian] B.L. *Lit. i Szt.* 1911 nr 29; J. Dąbrowski: *Wieczna wiosna. Krytyka* 1912 t. 2. — [Farys:] W. Brumer: Ostatnie polskie premiery, *Zycie Teatru* 1927 nr 13, przedr. w tegoż: *Tradycja i styl w teatrze*. Wwa 1986; K. Irzykowski. *Robotnik* 1927 nr 104, przedr. w tegoż: *Pisma teatralne*. T. 2. Kr. 1995; A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1927 nr 17, przedr. w tegoż: *Gwałt na Melpomenie*. Wwa 1982; T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór ósmy*. Wwa 1929, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 22. Wwa 1964; Z. Wasilewski. W tegoż: *Poeeci i teatr*. Wwa 1929. — J. Rembieliński: S.M. *Mysł Nar.* 1929 nr 41. — [Bal w obłokach:] T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór dziewiąty*. Wwa 1930, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 23. Wwa 1965; [A. Słonimski] as. *Wiad. Lit.* 1930 nr 3. — K. Irzykowski. *Robotnik* 1931 nr 452, przedr. w tegoż: *Pisma teatralne*. T. 3. Kr. 1995 [rec.: Drugie imię miłości]. — [Piękne Polki:] K. Irzykowski. *Robotnik* 1931 nr 42, przedr. w tegoż: *Pisma teatralne*. T. 3. Kr. 1995; T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór dziesiąty*. Wwa 1932, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 23. Wwa 1965; A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1931 nr 5. — [Drugie imię miłości:] A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1932 nr 2, przedr. w tegoż: *Gwałt na Melpomenie*. Wwa 1982; T. Boy-Zeleński. W tegoż: *Okno na życie*. Wwa 1933, przedr. w tegoż: *Pisma*. T. 24. Wwa 1966. — Cz. Pilichowski: *Poeta gestu wewnętrznego. Próba syntezy twórczości*. *Głos* 1935 nr 5. — J. Birkenmajer: *Jubileusz poetyki S.M. Kultura* 1936 nr 31. — S. Strugarek. *Kultura* 1936 nr 4 [rec.: Pokłon Panu Bogu za zwycięstwo]. — [Bunt Absalona:] S. Helczyński. *Kultura* 1937 nr 42; K. Irzykowski: *Cud na opozycje. (Z dramatów książkowych)*. *Pion* 1937 nr 20; T. Boy-Zeleński: *Dzieje grzechu, Kur. Poranny* 1938 nr 69; J. Parandowski. *Gaz. Pol.* 1938 nr 68, przedr. w tegoż: *Kiedy byłem recenzentem*. Wwa 1963; S. Piasecki. *Prosto z Mostu* 1938 nr 15; A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1938 nr 12, przedr. w tegoż: *Gwałt na Melpomenie*. Wwa 1982. — [Wspominamy:] J. Dobraczyński: *Kiedy już zaczynamy wspominać*. *Kultura* 1939 nr 24; W. Grubiński: *Wspominamy i pamiętamy. Dwie jasne książki*. S. i W. Miłaszewskich. *Kron. Pol. i Świata* 1939 nr 30; W. Malewski: *Jasne książki. Kultura* 1939 nr 18. — S. Napierski. *Wiad. Lit.* 1939 nr 31 [rec.: Gest wewnętrzny]. — J. German: *Dwoje jasnych ludzi. Dziś i Jutro* 1946 nr 33 [dot. też W. Miłaszewskiej]. — S. Lam: *Życie wśród wielu*. Wwa 1968 [m.in. wspomnienie o S.M.]. — J. Tokarska: *Było ich dwoje. Prz. Pousz.* 1976 nr 12 [dot. też W. Miłaszewskiej]. — C. Tarnawska-Busza: *Wspomnienie Miłaszewskich. Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 52. A.Sz.

MIŁOBĘDZKA Krystyna ur. 1932

Poetka, autorka sztuk teatralnych dla dzieci.

Urodzona 8 czerwca 1932 w Margoninie pod Chodzieżą; córka Witolda Łuczkieвича, inżyniera leśnika, i Janiny z Woszczyńskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Radoszewnicy pod Koniczkiem. Po wojnie uczęszczała do Gimnazjum i Liceum im. św. Barbary, o profilu matematyczno-przyrodniczym, w Chodzieży. Należała do ZHP (do 1948). Po zdaniu matury w 1950 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Poznańskim oraz od 1953 na Uniwersytecie Wrocławskim; w 1955 uzyskała magisterium, w 1955-64 pracowała w Instytucie Technologii Drewna w Poznaniu w redakcji kwartalnika *Prace Instytutu Technologii Drewna*. W 1956-57 współredagowała pismo Chorągwi ZHP w Poznaniu *Harcerska Kuźnia*. W 1957 wy-

szła za mąż za Jerzego Miłobędzkiego (rozwód 1963). Debiutowała w 1960 prozą poetycką z cyklu „Anaglify”, opublikowaną w dwutygodniku *Ziemia Kaliska* (nr 24), a także w pismach *Współczesność* (nr 23) i *Nowa Kultura* (nr 48); za utwory z tego cyklu otrzymała w tymże roku III nagrodę na Festiwalu Młodej Poezji w Poznaniu. Liczne wiersze oraz prozę poetycką zamieszczała m.in. w *Twórczości* (1961-81, z przerwami) i *Nurcie* (1965-78, z przerwami). W 1964-65 była kierownikiem literackim w Teatrze Lalek „Tęcza” w Słupsku. W 1964 wyszła za mąż za Andrzeja Falkiewicza, krytyka, filozofa kultury. W 1973 publikowała prozę poetycką w miesięczniku *Nowy Wyrzaw*. W tymże roku na I Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu otrzymała nagrodę specjalną jury za twórcze propozycje w dramaturgii dla dzieci i młodzieży. Teksty sztuk dla dzieci zamieszczała w miesięczniku *Scena* (1974-78, z przerwami). W 1975-83 należała do ZLP. W 1978-80 była konsultantem repertuarowym w Teatrze Lalek we Wrocławiu. W 1983 doktoryzowała się na Uniwersytecie Śląskim, na podstawie rozprawy pt. „Teatr Jana Dormana” (promotor prof. Jerzy Cieślowski, po jego śmierci prof. Czesław Hernas). W 1984 była zatrudniona jako wychowawczyni w Przedszkolu 110 we Wrocławiu, a w 1985-87 pracowała w Miejskiej Dzielnicowej Bibliotece Publicznej im. J. Słowackiego we Wrocławiu. W 1987-91 była konsultantem repertuarowym w Wałbrzyskim Teatrze Lalek. Brała udział w sesjach naukowych Biennale Sztuki dla Dziecka, organizowanych przez Ogólnopolski Ośrodek Sztuki dla Dzieci i Młodzieży w Poznaniu. Należy do SPP. Mieszka w Puszczykowie pod Poznaniem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Siata baba mak. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Słupsk, T. Lalki „Tęcza” 1968. Druk zob. poz. 16.

III nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę dla dzieci i młodzieży w 1967.

2. Ojczyzna. Sztuka dla najmłodszych. Praprem. Bielsko-Biała, T. Lalek „Banialuka” 1969. Druk *Scena* 1974 nr 1 s. 44-48. Przedr. zob. poz. 16.

I nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę dla dzieci i młodzieży w 1969.

3. Pokrewne. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1970, 57 s.

4. Serdeczny stary człowiek. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 12 s. 19-31. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora Scena „Marcinek” 1972. Przedr. zob. poz. 16.

5. W kole. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora Scena „Marcinek” 1974. Druk *Scena* 1977 nr 12 s. 50-53. Przedr. zob. poz. 16.

6. Dom, pokarmy. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1975, 63 s.

7. Kosmogonia i fabuła w teatrze dla dzieci. (Uwagi na podstawie analizy spektakli Jana Dormana w Teatrze Dzieci Zagłębia w Będzinie). Pozn.: II Biennale Sztuki dla Dziecka 1975, 11 s., powiel. Przedr. w: Sztuka dla najmłodszych. Wwa, Pozn. 1977.

8. Bajka O. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1975 nr 1 s. 44-47. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora, Scena „Marcinek” 1976. Przedr. w: Rozśpiewane bajki. Wwa 1987; zob. też poz. 16.

9. Ptam. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., T. Lalki i Aktora, Scena „Marcinek” 1977. Druk *Scena* 1978 nr 8 s. 39-41. Przedr. zob. poz. 16.

I. nagroda na Biennale Sztuki dla Dziecka w 1977

10. Wykaz treści. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1984, 44 s.

11. Teatr Jana Dormana. Pozn.: Ogólnopolski Ośrodek Sztuki dla Dzieci i Młodzieży 1990, 139 s. Rozprawa doktorska.

12. Powiedz, kto ty jesteś? [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wałbrzyski T. Lalek 1988.

13. Na wysokiej górze. (Commedia della lingua). [Utwór dramatyczny]. *Szt. dla Dziec.* 1990 nr 3. Przedr. zob. poz. 16.

14. Pamiętam. Zapisy stanu wojennego. [Wiersze]. Wr.: „A” 1992, 18 s.

Nagroda literacka im. B. Sadowskiej w 1992.

15. Przed wierszem. Zapisy dawne i nowe. [Wiersze]. Kr., Wwa: Fundacja Brulionu 1994, 221 s.

Cykle: Anaglify; Imiesłowy, — nadto wiersze z poz. 3, 6, 10, 14.

Nagroda Fundacji Kultury w 1993 oraz nagroda pisma *Czas Kult.* za najlepszą książkę poetycką w 1994.

16. Siała baba mak. Gry słowne dla teatru. Wr.: „A” 1995, 159 s.

Zawiera poz. 1, 2, 4, 5, 8, 9, 13.

Adaptacje

1. M. Dąbrowska: Noce i dnie. Adapt. teatr. ... Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1971.

2. Homer: Iliada. Adapt. teatr. ... K. Braun. Wyst. Wr., Wrocławski T. Lalek 1979.

3. Wyrok na sierpnie. Scenariusz na podstawie stenogramów z procesu W. Frasyniuka: A. Falkiewicz, ... Wyst. Wr., NST [Nie Samym Teatrem], Kościół pod wezwaniem Klemensa Dworzaka 11984.

Praca redakcyjna

1. J. Pawelec: Spotkanie. [Opowiadania]. Oprac. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1994, 69 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1996.

[Pokrewne:] S. Barańczak: In statu nascendi. *Twórczość* 1971 nr 9, przedr. w tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973; J. Łukasiewicz: Oddane pulsowaniu krążeńiu odpływow... *Odra* 1971 nr 9; B. Żurkowski: Funkcje poetyckiego słowa. *Nowe Książ.* 1972 nr 5. — H. Jurkowski: Folklor w teatrze lalek. *Lit. Lud.* 1973 nr 4/5 [m.in. o K.M.]. — E. Serafinowska: Gra i zabawa w sztukach K.M. W: Sesja literacko-naukowa poświęcona zagadnieniom poezji dla dzieci. Pozn. 1973. — [Dom, pokarmy.] S. Barańczak: Dramatyczna niegramatyczność. *Odra* 1975 nr 12, przedr. w tegoż: Przed i po. London 1988; L. Isakiewicz: Chwytać na gorąco stawanie się życia. *Nowy Wyraz* 1975 nr 12; S. Sterna-Wachowiak: Lekcja języka. *Twórczość* 1976 nr 10. — [Wykaz treści:] L. Szaruga: Żeby się podarować. *Obecność* 1985 nr 9; A. Szymańska: Życie moje dziecko”. *Twórczość* 1986 nr 10. — A. Sadlakowska: Teatr K.M. *Szt. dla Dziec.* 1987 nr 3. — N. Adaszyńska. *Teatr* 1991 nr 1 [rec.: Teatr Jana Dormana]. — A. Zawada: Poetyckie doświadczenie wspólnoty. *Twórczość* 1992 nr 11 [rec.: Pamiętam]. — T. Nyczek: Pokrewne, osobne. O poezji K.M. *Odra* 1993 nr 10. — M. Baran: Powstawanie świata. *Życie Warsz.*, dod. *Ex Libris* 1995 nr 75 [rec.: Przed wierszem]. — M. Karasińska: Gry teatralne K.M. *Polonistyka* 1995 nr 9 [rec.: Siała baba mak]. — [Przed wierszem:] T. Nyczek: Między słowami. *Gaz. Wyborcza* 1995 nr 87; L. Szaruga. *Arkusz* 1995 nr 9.

K.B.

MIŁOSZ Czesław

ur. 1911

Pseud.: Adrian Zieliński; Aron Pirmas; B.B. Kózka; Bogusław Grodek z Londynu; C.M.; czmi; CZMI; czmił; J.M.; Jan; Jan M. Nowak; Jan Syruć; K.; ks. J. Robak; L.; m.; (m); M.C.; M.K.; milcz.; N.; n.m.; Żagarysta.
Poeta, prozaik, eseista, tłumacz.

Urodzony 30 czerwca 1911 w Szetejniach nad Niewiążą na Litwie; syn Aleksandra Miłosza, inżyniera dróg i mostów, i Weroniki z Kunatów. W dzieciństwie, w związku z pracą ojca wyjechał na Syberię; w 1914-18 przebywał w Rosji. Od 1921 uczęszczał do I Gimnazjum Męskiego im. Króla Zygmunta Augusta w Wilnie. Po zdaniu matury w 1929, studiował prawo na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB); w 1934 uzyskał magisterium. Podczas studiów należał do Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO) Koła Polonistów Słuchaczy USB i Akademickiego Klubu Włóczęgów. Debiutował w 1930 wierszami „Kompozycja” i „Podróż”, ogłoszonymi w piśmie *Alma Mater Vilnensis* (z. 9). W 1931 był współzałożycielem grupy poetyckiej Żagary, skupionej wokół Koła Polonistów Słuchaczy USB, i współpracownikiem jej organu *Żagary* (1931-34, także w 1932, kiedy ukazywał się pod nazwą *Piony*; tu w 1931 utwory, artykuły i noty podp. też: czmił, Jan oraz pseud. Aron Pirmas, używanym także przez innych autorów, w 1932 podp. też: milcz., n.m.). W 1933-34 wchodził w skład komitetu redakcyjnego *Żagarów*. Publikował nadto m.in. w czasopiśmie *Linia* (1932-33, wiersze) i *Kamena* (1934). Za twórczość poetycką otrzymał w 1934 nagrodę im. Filomatów, przyznaną przez ZZLP w Wilnie, w 1934/35 przebywał w Paryżu jako sty-

pendysta Funduszu Kultury Narodowej i uzyskał Diplôme Supérieur d'Études Françaises Modernes. W Paryżu nawiązał kontakt z poetą Oscarem V. de Lubicz Miłoszem, z którym łączyło go dalekie pokrewieństwo. Od jesieni 1935 pracował jako referent literacki w Polskim Radiu w Wilnie. Wiersze, przekłady poetyckie, artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w pismach *Pion* (od 1934), *Środy Literackie* (1935), *Skamander* (1935-36), a w 1936 nadto w wileńskich czasopiśmie o orientacji lewicowej *Poprostu i Karta*. Usunięty na żądanie władz wojewódzkich z rozgłośni wileńskiej, przeniósł się na wiosnę 1937 do Warszawy, gdzie został zatrudniony w Biurze Planowania Programów Centrali Polskiego Radia (do września 1939). Kontynuował współpracę z *Pionem* (w 1938 za opowiadanie „Obrachunki”, nr 23, otrzymał nagrodę w konkursie pisma); publikował też w innych pismach, m.in. w *Marcholcie* (1937), *Ateneum* (1938), *Słowie* (1939). Po wybuchu II wojny światowej ewakuowany do Rumunii, wkrótce przedostał się do Wilna z zamiarem dalszego wyjazdu przez neutralną Szwecję, na Zachód (co okazało się niemożliwe). W okresie istnienia Republiki Litewskiej publikował artykuły w wydawanych w Wilnie pismach *Gazeta Codzienna* (marzec 1940) i *Kurier Wileński* (maj-czerwiec 1940, podp. też: C.M., m.). Latem 1940 powrócił przez zieloną granicę do Warszawy, gdzie w okresie okupacji niemieckiej pracował od 1941 jako woźny w Bibliotece Uniwersyteckiej. Brał udział w działalności konspiracyjnej, jako członek socjalistycznej organizacji Wolność, oraz w podziemnym życiu kulturalnym. Współpracował z podziemną Radą Teatralną, z prasą konspiracyjną, wygłaszał odczyty na tajnych zebraniach literackich. Opracował wydaną konspiracyjnie antologię „Pieśń niepodległa” (1942), kontynuował twórczość poetycką, eseistyczną i przekładową. W styczniu 1944 ożenił się z Janiną Dłuską (primo voto Cękałska). Po powstaniu warszawskim przebywał od listopada 1944 do stycznia 1945 w Goszycach pod Luborzycą (Krakowskie), majątku Zofii z Zawiszów Kernowej, a następnie po zakończeniu działań wojennych w Krakowie. Należał do zespołu redakcyjnego *Twórczości*. Nawiązał też współpracę z *Odrodzeniem* (tu też pod pseud.: Jan M. Nowak, Żagarysta), *Dziennikiem Polskim* (w 1945 też pod krypt. czmi; m.in. cykle felietonów pt. „Przejażdżki”, „Przejażdżki literackie”), *Przekrojem* (tu m.in. od 1945 nr 1 cykl „Kolorowym atramentem”). Za twórczość poetycką otrzymał w kwietniu 1945 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. Od końca 1945 pracował w dyplomacji, początkowo w polskim konsulacie w Nowym Jorku, a od 1947 na stanowisku attaché kulturalnego w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Równocześnie publikował nadal (do końca 1950) wiersze, artykuły i przekłady w cza-

sopismach krajowych, głównie w *Odrodzeniu i Twórczości*, a także w *Kuźnicy* i *Nowinach Literackich* (tu w 1948 cykl notatek z Ameryki). Jesienią 1950 objął stanowisko I sekretarza Ambasady RP w Paryżu. Gdy na Boże Narodzenie przybył do Warszawy odebrano mu paszport; odzyskawszy go z dużymi trudnościami, powrócił na początku 1951 do Paryża i 1 lutego zwrócił się do władz francuskich z prośbą o azyl polityczny (powody tej decyzji przedstawił w artykule pt. „Nie”, *Kultura*, Paryż 1951 nr 5). Zamieszkał w Maisons-Laffitte pod Paryżem, w siedzibie Instytutu Literackiego, z którym nawiązał bliską współpracę; od kwietnia 1951 publikował w miesięczniku *Kultura* liczne utwory literackie i publicystyczne (do 1956 artykuły i notatki też pod krypt.: L., M.K., K., N.) oraz przekłady. W 1953 otrzymał Prix Littéraire Européen za powieść „Zdobycie władzy” w przekładzie francuskim („La prise du pouvoir”), a w 1957 nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Po sprowadzeniu do Francji rodziny w 1953, mieszkał kolejno w Brie-en-Comte-Robert (Seine-et-Marne), a od 1957 w Montgeron (Seine-et-Oise). Zaproszony przez Department of Slavic Language and Literatures University of California na wykłady z literatury polskiej, przeniósł się jesienią 1960 do USA, do Berkeley w Kalifornii, gdzie początkowo pracował jako visiting lecturer. Mianowany profesorem w 1961, osiadł w Berkeley na stałe; od 1966 był członkiem Humanities Institute of Berkeley. W 1965 otrzymał nagrodę im. M. Kistera, przyznaną przez Roy Publishers w Nowym Jorku za najlepszy przekład wierszy z języka angielskiego na polski i z polskiego na angielski, w 1968 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za twórczość literacką, w 1974 nagrodę Polskiego PEN Clubu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładu oraz w 1976 Guggenheim Fellowship. Kontynuował współpracę z paryską *Kulturą*, publikując wiersze, prozę i eseje literackie (m.in. w 1968-72 cykl „Zapisane wczesnym rankiem”, w 1974-78 rozdziały „Ogrodu nauk”). W 1977 został mu nadany doktorat honoris causa przez Michigan State University w Ann Arbor. W 1978 otrzymał nagrodę Neustadt International Prize for Literature przyznaną przez University of Oklahoma oraz równoznaczną z doktoratem honorowym nagrodę University of California – Berkeley Citation. W tymże roku przeszedł na emeryturę. W 1980 otrzymał Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury przyznaną przez Akademię Szwedzką. W czerwcu 1981 w czasie pobytu w Polsce otrzymał doktorat honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W tymże roku został mu nadany także doktorat honoris causa przez New York University. W 1981/82 wygłosił w Harvard University cykl odczytów poświęconych współczesnej poezji. Od

Wzrost twórczości w serii „Literackiej” „Przejażdżki”
<http://rcin.org.pl>
 w *Łomży* 16 VI 1981 cyfła „Xc ty na wygnaniu”

1982 pełnił funkcję przewodniczącego Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Kulturze Polskiej. W tymże roku został powołany na członka American Academy of Arts and Sciences w Cambridge oraz na członka Academy of Arts and Letters w Nowym Jorku. W 1983 otrzymał doctorat honoris causa Brandeis University w Waltham (Massachusetts) oraz dyplom w uznaniu osiągnięć i wkładu w kulturę amerykańską, wręczony mu przez prezydenta USA Ronalda Reagana. W 1986 został wybrany na członka zagranicznego Serbskiej Akademii Nauk. W tymże roku otrzymał nagrodę literacką „Solidarności” przyznaną przez pracowników wydawnictw niezależnych. Po śmierci żony (1986) ożenił się w 1992 z Carol Thigpen. W 1987 został honorowym przewodniczącym międzynarodowego stowarzyszenia Les Amis de [Oscar] Miłosz z siedzibą w Paryżu. W 1989 otrzymał doktorat honoris causa Harvard University. W 1990 wszedł do rady redakcyjnej krakowskiego pisma *NaGłos*. W 1992 otrzymał doktorat honoris causa uniwersytetu w Kownie oraz honorowe obywatelstwo Litwy, a także doktorat honoris causa uniwersytetu w Rzymie i włoską nagrodę literacką Grinzane Cavour. W 1993 został honorowym obywatelem m. Krakowa. Współpracuje z *Tygodnikiem Powszechnym* (m.in. od 1996 cykl „Tematy do odstąpienia”). Odnaznaczony National Medal of Arts przyznany przez National Endowment for Arts (USA 1989), Orderem Orła Białego (1994), Orderem Wielkiego Księcia Litewskiego Giedymina II klasy za zasługi dla Litwy (1995). Mieszka w Berkeley (USA) i w Krakowie. *Zmarł 14 sierpnia 2004 w Krakowie.*

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż; Kompozycja. [Wiersze]. *Alma Mater Vilnensis* 1930 z. 9 s. 56-57. Wyd. osob.: Tekst do druku przygot. J. Straus. Linoryt wykonał Z. Dolatowski. Wwa: Warsz. Oddz. Tow. Przyj. Książki 1980, 14 s.

Wyd. osob. (druk bibliofilski) wyd. z okazji wystawy książek Cz.M. urządzonej w Bibl. Nar. w ramach tzw. Salonu Bibliofilskiego.

2. Poemat o czasie zastygłym. Wil.: Koło Polonistów Słuchaczy USB 1933, 23 s.

3. Trzy zimy. Poezje. Wwa, Wil.: ZZLP 1936, 51 s. Wyd. nast.: Wwa: Ofic. Wydawn. Sigum* 1980, 37 s., tamże* 1981; Pozn.: Wydawn. Centrum Informacyjnego NZS UAM* 1981. Przedr. zob. poz. 9.

Wyd. łącznie z: *Głosy o wierszach*. Pod red. R. Górczyńskiej i P. Kłoczowskiego. Londyn: Aneks 1987, 135 s.

Tu s. 1-51 facsimile tomu wyd. Wil. 1936.

4. Wiersze. Lw.: Wydawn. Brzask 1939 [właśc. Wwa IX 1940], 28 s., powiel.

Wyd. konspir. w 46 egz.; podp.: Jan Syruć. Zawiera m.in. Wrzesniowy poemat, s. 1-11. — Egz. w Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Wwie.

5. Eseje okupacyjne. Powst. 1942-1943. Wyd. łącznie z Listy-eseje Jerzego Andrzejewskiego i ... [poz. 6] pt. *Legenda nowoczesności*. Słowo wstępne: J. Błoński. Nota wydawcy. Kr.: WL 1996, XXVIII, 299 s.

Eseje czytane na tajnych zebraniach literackich w okupowanej Warszawie, s. 1-157; Cz. M.: Przedmowa (dat. Warszawa styczeń 1944); *Legenda wyspy* [dot.: D. Defoe: *Robinson Krucz*]; *pierwodr.* w poz. 30]; *Legenda miasta — potwora* [dot.: H. Balzak: *Komedia ludzka*]; *pierwodr.* w poz. 30]; *Legenda woli* [dot.: Stendhal: *Czerwone i czarne*]; *Zupełne wyzwolenie* [dot.: A. Gide'a]; *Poza prawdą i nieprawdą* [dot. W. Jamesa]; *Przeżycie wojenne* [dot.: L. Tolstoj: *Wojna i pokój*]; *pierwodr.* *Noua Polska*, Londyn 1946 z. 1]; *Religijność Zdziechowskiego* [pierwodr. w poz. 30]; *Granice sztuki* (Stanisław Ignacy Witkiewicz z perspektywy wojennych przemian) [pierwodr. *Noua Polska*, Londyn 1946 z. 4, 5]. — W *Nocie* wydawcy tekst Cz.M. pt. „Eseje warszawskie” poprzedzający druk trzech esejów w poz. 30.

6. Listy-eseje Jerzego Andrzejewskiego i ... I-IX. Powst. 1942-1943. Druk listów I-IV (z notą wstępną Cz.M.) pt. *Czesław Miłosz — Jerzy Andrzejewski — korespondencja*. *Tyg. Lit.* 1990 nr 8 s. 10-13, nr 9 s. 10-11. Wyd. łącznie z *Eseje okupacyjne* zob. poz. 5, s. 161-277.

Listy Cz.M.: I, III, V, VII, IX.

7. Świat. (Poema naiwne). Powst. 1943. Druk *Twórczość* 1945 nr 2 s. 85-93. Wyd. osob. Wwa 1980, XXXII s. [Wkł. do *Poezji* nr 12]. Przedr. zob. poz. 9, 17, 33, 55, 93.

Wyd. osob. stanowi facsimile rękopiśmiennego tomiku wierszy z 1943, złożonego przez Cz.M. pod pseud. B.B. Kózka na ręce Z. Mitznera dla konspiracyjnej akcji wydawn. „Wisła”. — Na s. XXII-XXXII art. o poezji Cz.M.; A. Zieniewicz: *Dajmonion*.

Przekł. ang. pt. *The world*. (A naive poem): [Przeł.] R. Hass, R. Pinsky. *Ironwood*, Tucson 1981 vol. 9 nr 2 wyd. spec. [Przeł.] R. Hass, R. Pinsky, R. Górczyński zob. poz. 81, 105; [Przeł.] Cz. Miłosz zob. poz. 105.

8. Prolog. Powst. 1944. Druk *Pam. Teatr* 1981 z. 1/2 s. 3-23; nadb. Wwa: PAN IS 1981, 30 s.

Krótką kompozycja dramatyczna napisana (pod pseud. Jan Syruć) na zlecenie tajnej Rady Teatralnej. Utwór miał otwierać po wojnie działalność Teatru Narodowego i poprzedzać „Akropolis” S. Wyspiańskiego w insc. L. Schillera, ze scenogr. A. Pronaszki. — Nadb. zawiera nadto: T. Byrski: *Postlowie*; J. Timoszewicz [J.T.: *Nota od redakcji*; Aneks I. Autor o „Prologu” [cytaty z utworów]; Aneks II. Cz. Miłosz: *Sala Teatru Wielkiego* [dot. powstańców losów gmachu; *Przekrój* 1945 nr 23].

9. Ocalenie. [Wiersze]. Przedm. ... Wwa: Czyt. 1945, 159 s.

Zawiera utwory z l. 1932-1945, m.in.: *Trzy zimy* [poz. 3]; *Świat*. (Poema naiwne) [poz. 7]; cykl: *Głosy biednych ludzi* (1943-1944).

10. *Robinson warszawski*. Nowela filmowa. [Współaut.:] J. Andrzejewski. Powst. 1945. Druk *Dialog* 1984 nr 9 s. 5-17.

*Pochowamy na Skatce 27.08.04 w Krypcie
Laurionych w klasztorze oo. Paulinów
na Skatce*

<http://rcin.org.pl>

Impulsem do napisania utworu były rozmowy z pianistą W. Szpilmanem, który po powstaniu ukrywał się w ruinach Warszawy do stycznia 1945. — Utwór napisany w 1945, miał zostać zekranizowany przez Film Polski, do czego nie doszło. W 1948 J. Andrzejewski na podstawie tekstu noweli napisał scenariusz filmowy (film nie został dopuszczony do rozpowszechniania). Zmieniona przez producentów wersja pt. „Miasto nieujarzmione” została zekranizowana w 1950 (reż. J. Zarzycki). — Inf.: J. i Cz. Miłoszowie, A. Bohdziewicz, S. Różewicz, J. Zarzycki. Listy do Andrzejewskiego w sprawie „Robinsona”. Wybór i przyp.: A. Andrzejewski; Cz. Miłosz. Wyjaśnienie po latach. [List do K. Puzyny z 5 I 1954]. *Dialog* 1984 nr 9.

11. Traktat moralny. [Poemat]. *Twórczość* 1948 nr 4 s. 5-16. Przedr. w tomie Światło dzienne [poz. 17]. Wyd. osob. [Kaligrafia: A. Kot; autor grafik: H. Szulc i in.]. Lubl.: KAW 1981, 42 s. Lubel. Oddz. ZLP, Związek Pol. Artystów Plastyków, Tow. Miłośników Lubl. [druk bibliofilski]. Wyd. nast. Suwałki: Ofic. Wydawn. NSZZ „Solidarność” Region Pojezierze* 1981. Przedr. zob. poz. 17, 26.

Wyd. łącznie z Traktat poetycki [poz. 20]: Traktat poetycki; Traktat moralny. [Wwa:] NOWA* [1978], 51 s.; Wwa: [b.w.*] 1981; pt. Wiersze. Wwa: [Niezał. Wydawn. Chłopskie* 1981]; Traktat moralny; Traktat poetycki. Wwa: Czyt. 1982; Traktat moralny; Traktat poetycki. Lektcja literatury z ..., A. Fiutem i A. Franaszkiem. Przep.: A. Fiut. Kr.: WL 1996, 103 s.

Wyd. z 1996 zawiera nadto: Pokochać sprzeczność. Z ... rozmawiają A. Fiut i A. Franaszek, s. 5-32. Adapt. teatr. Traktatu moralnego. Reż.: A. Fabisiak. Wyst. Ostróda, T. Prób przy Miejs. Domu Kultury 1980; Insc. H. Boukołowski i W. Feliksiak. Wyst. Wwa, T. Adekwatny 1981.

12. La grande tentation. Le drame des intellectuels dans les démocraties populaires. Paris: Preuves [1951], 23 s. Wyd. nast.: Paris: Société des Éditions des Amis de la Liberté [1952].

Przekł. duń.: Den store fristelse København 1954. — włos.: Le grande tentazione, el drama intelletuali nella democrazia popolari. [Roma 1952].

13. List do Gombrowicza [w odpowiedzi na art.: Przeciw poetom. *Kultura*, Paryż 1951 nr 10], tamże 1951 nr 11 s. 119-124. Przedr. łącznie z tekstami W. Gombrowicza: pt. Dwugłos sprzed ćwierć wieku. *Kultura*, Paryż 1976 nr 7/8 s. 3-25; w: W. Gombrowicz: Przeciw poetom. Dialog o poezji z Czesławem Miłoszem. Wstęp: F.M. Cataluccio. Kr.: Znak 1995, 134 s. Zob. też poz. 86.

Na list Cz.M. W. Gombrowicz replikował art.: „Przekłete zdrobnienie znówu dało mi się wznaki”. (Obrońcom poetów w odpowiedzi). *Kultura*, Paryż 1952 nr 7/8. W książce: W. Gombrowicz: Przeciw poetom, także nowy tekst Cz.M.: Pięćdziesiąt lat później, s. 69-98.

14. Zniwolonny umysł. [Traktat polityczny]. Powst. 1951. Druk rozdziału III: Ketman, *Kultura*, Paryż 1951 nr 7/8 s. 24-43. Wyd. osob. całości z przedm. i uwagami autora Paryż: Inst. Lit. 1953, 236 s. Wyd. nast.: [Wwa: NOWA*] 1978, tamże

1979; Kr.: KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1981; Kr.: NZS Akademii Ekonomicznej* 1981; [Kr.: b.w.* 1981?]; Kr.: [b.w.*] 1981; [Kr.: b.w.* 1981?]; [b.m.w.* 1981, 128] s.; [b.m.w.* 1981?], 59 s. [druk dwufakowy]; [b.m.w.* po 1981]; [z przedm. A. Hutnikiewicz] Tor. ZU [Zarząd Uczelniany] NZS* 1981; Wwa: Bibl. Lit.* 1981; Wwa: BL* [Bibl. Lit.] 1981; Wwa: Logos* 1981; Wwa: NOWA* [po 1980, tamże 1981; Wwa [b.w.*] 1981; Wwa: Zbliżenia [1981]; [Wrz.] Nowa 3* [1981?]; [Wwa: Kropka*] 1983; Wwa: [b.w.* 1984]; Wwa: Wolność* 1986; Kr.: KAW 1989, tamże 1990. Przedr. zob. poz. 38 (t. 3).

Data powst. wg inf. Cz.M.: Rok myśliwego. Paryż 1990 [poz. 95]. — Zawartość: Czytelnikowi polskiemu (przedmowa dat.: I II 1953). Przedmowa (z francuskiej wersji tekstu); I. Murti Bing; II. Zachód; III. Ketman; IV. Alfa, czyli moralista (pierwowzór: J. Andrzejewski); V. Beta, czyli nieszczęśliwy kochanek (pierwowzór: T. Borowski); VI. Gamma, czyli niewolnik dziejów (pierwowzór: J. Putrament); VII. Delta, czyli trubadur (pierwowzór: K.I. Gałczyński); VIII. Wróg ładu, człowiek; IX. Białowie.

Wyd. osob. rozdziału III: Ketman: Kr.: Alfa* 1981, 40 s.

Wersja franc.: La pensée captive. Essai sur les logocraties populaires. [Przeł.] A. Prudhommeaux [i autor]. [Przedm.] K. Jaspers [przeł.] J. Hersch. [Paris:] Gallimard 1953, 336 s. Wyd. nast. tamże: 1953, 1962, 1980, [1982], 1988.

Przekł. ang.: rozdziału I. Murti-Bing *Twentieth Century*, Londyn 1951 nr 7; całości. *The captive mind*. [Przeł.] J. Zielonko. London 1953, wyd. nast. New York 1953, Toronto 1953, New York 1953], tamże: 1955, [1961], London 1962, New York 1965, Harmondsworth 1980, New York 1981, tamże 1984 [wyd. bibliofilski, Harmondsworth 1985, New York 1990, — bułg.: Porobenijat razum. [Przeł.] V. Dejanova. Varna 1992, — czes.: Ztročený duch. [Przeł.] A. Stanković, J. Belling. Praha 1992, — grec.: E aihmaloté skepsē. [Przeł.] H. Hatzēemmanouel. Athēna 1983, — hiszp.: El pensamiento cautivo [Przeł.] E. Revol [San Juan 1954], wyd. nast. wyd. 2 tamże 1957, Barcelona 1981, — litew.: Pavergtas protas. [Przeł.] A. Grybauskas. [Wstęp:] K. Jaspersas. Vilnius 1995, — maced.: Zaroebeniot um. [Przeł.] A. Popovski. Skopje 1988, — niem.: Verführtes Denken. [Przeł.] A. Loeffe. [Przedm.] K. Jaspers. Köln 1953, wyd. nast. tamże: 1954, 1955, 1956, 1959, 1980, Frankfurt am Main 1974, wyd. nast.: 1980, 1986; Verführtes Denken. [Przeł.] M. Reifenberg. [Zürich] 1980, — norw.: Det trellbundne sinn. [Przeł.] I. Lunde. Oslo 1981, — serb.-chorw.: Zrobljeni um. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1985, wyd. 2 Beograd 1987, — szwedz.: Själär i fångenskap. [Przeł.] I.E. Nordgaard. Stockholm 1956, wyd. nast. Stockholm 1980, — ukr.: Ponevolenij rozum. [Przeł.] B. Struminsky. Monachium 1985, — węgier.: A rabul ejett ertálem. [Przeł.] I. Fejér, R. Gimes, B. Murányi, L. Pálfalvi. Budapest 1992, — włos.: La mente prigioniera. [Przeł.] O. Ceretti Borsini. Milano 1955; La mente prigioniera. [Przeł.] G. Origlia. Milano 1981.

15. Zdobyć władzy. [Powieść]. Powst. 1952. Wyd. Paryż: Inst. Lit. 1955, 159 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* [1980]; Kr.: KOS* [Krak. Ofic. Studentów] 1980; Kr.: [b.w.*] 1981; [b.m.w.* 1981]; Suwałki: Ofic. Wydawn. NSZZ „Solidarność”. Region Pojezierze* 1981; Wwa: Wydawn. Recto 1989; z przedm. S. Barańczaka Olsztyn: Pojezierze 1990. Przedr. zob. poz. 38 (t. 4).

Pierwsze wyd. w przekł. franc. w 1953; nagroda Prix Littéraire Européen w 1953.

Część wyd. przez Inst. Lit. w 1955 została opatrzona, dla skuteczniejszego przemycenia do kraju, fikcyjną k. tytułową (wklejona do pierwszej zszywki) z adresem wydawn.: Zygmunt Kornaga: Wyzwolenie; Paryż: Stowarzyszenie Budowniczych Polski Ludowej im. Wandy Wasilewskiej. Sekcja Paryska 1955, oraz obwołaną, na której nawiązując do 10. rocznicy wejścia wojsk radzieckich do Warszawy, umieszczono reprodukcję rys. D. Mroza, przedstawiającego żołnierza radzieckiego i notę mówiącą o wdzięczności Polaków za uratowanie od faszyzmu. Wysyłka książki do kraju w tej postaci została dokonana jednorazowo pod koniec stycznia. Reszta wydania zaczęła być rozprowadzana dopiero po miesiącu (inf. redakcji paryskiej *Kultury*).

Przekł.: ang.: The usurpers. [Przeł.] C. Wieniewska. London 1955, wyd. nast. New York 1955; The seizure of power. [Przeł.] C. Wieniewska. New York 1955, wyd. nast.: New York 1982, London [1983], — franc.: La prise du pouvoir. [Przeł.] J. Hersch. Paris 1953, wyd. nast.: Paris 1953, Lausanne 1953, [Paris] 1980, — gudżarati: Sattano kabho. Bombay 1955, — hiszp.: El poder cambia de manos. [Przeł.] R. Vázquez Zamora. Barcelona 1955, wyd. nast. tamże: 1980, 1981, Panama 1981, Barcelona 1985, — indonezyjski: Kekuasaan jang dibekukan. [Przeł.] H. Partolio. Djakarta 1959, — jap.: Gill-kyōju no kodoku. [Przeł.] K. Hosaka. Tōkyō 1958, wyd. nast. Tōkyō 1958, — koreań.: Elbe-gang-eul hyanghayeo. [Przeł.] Deog Hyeong Lee. Seoul 1980, Gweonryeog-eui jang-ag. [Przeł.] Lee Ga Hyeong. Seoul 1982, — malajski: Adhikaram pidichedukkal. [Przeł.] P. Karunakaran Nayar. Alleppey 1959, — marathi: Carahi vāta. [Przeł.] Vijay Tendulkar. Bombay 1958, — niem.: Das Gesicht der Zeit. [Przeł.] A. Loeffe. Zürich 1953, wyd. nast. Stuttgart 1953, — norw.: Erobringen av makten. [Przeł.] I. Lunde. Oslo 1983, — serb-chorw.: Osvajanje vlasti. Beograd lok. 1983, — szwedz.: Makt övertagandet. [Przeł.] M. von Zweigbergk. Stockholm 1982, — telugu: Adhikara Pipasa. [B.m.r.], — węgier.: A hatalom megragadása. [Przeł.] B.E. Bojtár. Budapest 1993.

16. Korespondencja 1952-1956. [Autorzy:] ..., M. Wańkowicz. Pierwodr. pt. Wańkowicz i Miłosz w świetle korespondencji. Podafa do druku A. Ziółkowska. *Twórczość* 1981 nr 10 s. 91-123. Wyd. osob.: Cz. Miłosz, M. Wańkowicz: Korespondencja 1951 [!] — 1956. Wstęp: A. Ziółkowska. Wwa: Wydawn. Głos* 1986, 34 s. Przedr. pt. Korespondencja Wańkowicz — Miłosz (1952-1956). *Zdanie* 1988 nr 7/8 s. 95-110.

17. Światło dzienne. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1953, 156 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* [1980]; Suwałki: Solidarność* 1981.

Zawiera utwory napisane głównie po 1945 (z wyjątkiem poematu „Świat” i jednego wiersza), m.in.: Traktat moralny [poz. 11]; Świat. (Poema naiwne) [poz. 7]; Toast — Nadto przekłady wierszy autorów: K.E. Ingram, L.P. Matos, B.M. McWright, M. Walker.

18. Czechowicz — to jest o poezji między wojnami. Pierwodr. pt. Józef Czechowicz. (Portrety polskich poetów). *Kultura*, Paryż 1954 nr 7/8 s. 49-82. Wyd. osob. łącznie z: J. Czechowicz: „Uczeń marzenia” — rzecz o poezji Czesława Miłosza. Lubl.: Muzeum Okręgowe Oddz. J. Czechowicza 1981, 58 s. Przedr. zob. poz. 21.

Pierwodr. art. J. Czechowicza *Pion* 1937 nr 3.

19. Dolina Issy. [Powieść autobiograficzna]. *Kultura*, Paryż 1955 nr 1/2-6. Wyd. osob. Paryż: Inst.

Lit. 1955, 196 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z rys. J. Lebestaina Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1966; wyd. 3 Paryż: Inst. Lit. 1979; Kr.: WL 1981, tamże: 1989, 1993; Wwa: PIW 1995; Przedr. zob. poz. 38 (t. 5).

Powieść uznana za najwybitniejszą książkę emigracyjną 1955 r. (inf.: *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 12 s. 6).

Przekł.: ang.: The Issa valley. [Przeł.] L. Iribarne. London 1981, wyd. nast.: New York 1981, Calcutta 1982, London 1984, — bułg.: Dolinata na Issa. [Przeł.] G. Belinska. Sofia 1994, — duń.: Issa dalen. [Przeł.] K. Helberg, L. Widding. København 1981, — fiń.: Issan Laakso. [Przeł.] K. Siraste. Porvoo, Helsinki. Juva 1981, — flamandzki: Het dal van de Issa. [Przeł.] G. Rash. Borsbeek 1981, wyd. 2 Amsterdam 1982, — franc.: Sur les bords de l'Issa. [Przeł.] J. Hersch. Paris 1956, wyd. nast.: [Paris] 1980, [Paris] 1985, — hiszp.: El valle del Issa. [Przeł.] A. Rodón Klemensiewicz. Barcelona 1981, — niem.: Tal der Issa. [Przeł.] M. Reifenberg. Köln 1957, wyd. nast.: Frankfurt am Main 1961, [Zürich] 1980, Zürich [1981], München 1983, Leipzig 1988, — norw.: Issadalen. [Przeł.] O.M. Selberg. Oslo 1981, — serb-chorw.: U dolini rijeke Isse. [Przeł.] A. Grosberger. Zagreb 1981, wyd. nast. Zagreb 1986, — szwedz.: Issadalen. [Przeł.] K. Rehnström. Uppsala 1980, wyd. nast. Stockholm 1987, — węgier.: Az Issa völgye. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1994.

Adapt. film.: Scenariusz i reż.: T. Konwicki. Ekran. 1982.

20. Traktat poetycki. [Poemat]. *Kultura*, Paryż 1956 nr 6 s. 3-25, 1957 nr 1/2 s. 46-55. Wyd. osob. Paryż: Inst. Lit. 1957, 42 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Signum* 1980, tamże 1981; Pozn.: Wydawn. Centrum Informacyjnego NZS UAM* 1981; Suwałki: Solidarność* 1981. Przedr. zob. poz. 26, 33.

Wyd. łącznie z: Traktat moralny zob. poz. 11.

Zawartość: Wstęp; I. Piękne czasy; II. Stolica; III. Duch dziejów; IV. Natura. — Nagroda paryskiej *Kultury* w 1957.

Przekł. ros.: Poetickij traktat. [Przeł.] N. Gorbanevskaja. Ann Arbor 1982.

21. Kontynenty. Paryż: Inst. Lit. 1958, 387 s.

Zawiera teksty, w większości druk. w czasop. od 1945, w częściach: I. Polska; II. Ameryka; III. Francja, w tym artykuły i utwory proza: Szkło; Notatnik amerykański; List półprywatny o poezji; Wprowadzenie w Amerykanów (Rzecz o poezji amerykańskiej); O konferencji pisarzy w Bread Loaf; O przekładach: „In the American Grain”; O poezji Saint John Perse’a; xxx [inc.] Rok 1956 ...; Dwa procesy; Gombrowiczowi; Dwight MacDonaldu; Czechowicz — to jest o poezji między wojnami [poz. 18]; Spotkania; Kilka problemów osobistych; Przekłady i Galczyński; Mówiac o ssaku; Refleksje o środowisku zamkniętym [dot. środowiska lit. w kraju]; Poezja amerykańska; Próba porozumienia; Biedny kamerjunker [dot.: W. Lednicki; Pushkin’s „Bronze horseman”]; W obronie Europy. — nadto wiersze Cz.m. i przekłady utworów autorów: J.C. Andrade, N. Bomze, R. Browning, F. Garcia Lorca, V. Lindsay, E. Markham, O.V. Milosz, J. Milton, C. Sandburg, W. Whitman, negro spirituals i poezji chińskiej (z ang.).

22. Rodzinna Europa. Paryż: Inst. Lit. 1959, 246 s. Wyd. nast.: [Kr.: KOS* 1981]; Wwa: Logos* 1981; [b.m.] Bibl. Wartościowych Przedruków* 1981; [Wr.: Ofic. NZS UW* lok. 1983]; [b.m.w.* ok. 1983]; [Gdańsk:] *Litery** 1985, tamże 1986; Wwa: Czyt. 1990; wyd. przejr. przez autora Kr.: WL 1994. Przedr. zob. poz. 38 (t. 6).

Studium dot. mieszkańców wschodniej Europy oparte na przeżyciach i doświadczeniach autora. — Zawartość: Wstęp; Miejsce urodzenia; Przodkowie; Podróż do Azji; Wojna; Dzie-

sięć dni, które wstrząsnęły światem; Dalszy ciąg wojen; Miasto młodości; Wychowanie katolickie; Narodowości; Marksizm; Rosja; Podróż na Zachód; Młody człowiek i sekrety; Celnik; Granica pokoju; GG; Intermezzo; Tygrys.

Tom uznany za najlepszą książkę emigracyjną 1959 r. (inf.: *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 25 s. 6).

Przekł.: ang.: *Native realm. A search for self-definition.* [Przeł.] C.S. Leach. Garden City, New York 1968, wyd. nast.: Berkeley, Los Angeles 1981, London 1981, Calcutta 1982, Harmondsworth 1988, — duń.: *En østeuropæers historie.* [Przeł.] L. Varmark. København 1992, — fiń.: *Euroopan lapsi.* [Przeł.] K. Siraste. Porvoo 1985, — flamandzki: *Geboortegrond.* [Przeł.] G. Rasch. Amsterdam 1982, — franc.: *Une autre Europe.* [Przeł.] G. Sédur. Paris 1964, wyd. nast. tamże 1980, 1981, — hiszp.: *Otra Europa.* [Przeł.] A. Cousté. Barcelona 1981, — niem.: *West and östliches Gelände.* [Przeł.] M. Reifenberg. Köln 1961, wyd. nast.: Köln 1980, München 1986, — serb.-chorw.: *Druga Evropa.* [Przeł.] P. Vujičić. Gornji Milanovac 1982, wyd. nast. tamże: 1986, 1991, — szwedz.: *Mitt Europa.* [Przeł.] S. Ottoson. [Uppsala] 1981, — węgier.: *Szülőhazám Európa.* [Przeł.] E. Bojtár [i in.]. Pozsony [= Bratislava], Budapest 1993, — włos.: *Europa familiare.* [Przeł.] R. Landau. Milano 1961; *La mia Europa.* [Przeł.] F. Bovoli. Milano 1985, wyd. nast. łącznie z *Poesie.* [Przeł.] P. Marchesani. [Torino] 1986.

23. Człowiek wśród skorpionów. Studium o Stanisławie Brzozowskim. Paryż: Inst. Lit. 1962, 125 s. Wyd. nast.: Wwa: *Głós** 1981; [b.m.w.* 1981]; Wwa: PIW 1982.

Zawartość: Linia losu; Młoda Polska; Między wojnami; Filozofia Brzozowskiego; „Sprawa Brzozowskiego”; Podsumowanie; Postscriptum.

Przekł. ang. fragm.: A controversial Polish writer: Stanisław Brzozowski. *California Slavic Studies*, Berkeley 1963 nr 2.

24. Król Popiel i inne wiersze. Paryż: Inst. Lit. 1962, 55 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1978; [Szczec.: b.w.* 1980]; Wwa: Signum 1980; Suwałki: *Solidarność** 1981. Przedr. zob. poz. 39.

Zawiera m.in. cykl: Kronika miasta Pomie.

25. Gucio zaczarowany. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1965, 55 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1980; [Kr.:] *Odnowa** [1981]; Pozn.: *Studencka Inicjatywa Wydawn.** 1981; [Kr.:] *V** 1985; [b.m.w.* 1985]. Zob. też poz. 84.

Zawiera także przekłady wierszy W. Whitmana i R. Jeffersa. Uznana za najlepszą książkę wyd. na emigracji w 1965 (inf.: *Na Antenie*, Monachium 1966 nr 35).

26. Wiersze. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1967, 340 s.

Wybór utworów z l. 1934-1965, m.in.: cykl: Głosy biednych ludzi [poz. 9]; Przedmowa do tomu *Ocalenie* [poz. 9]; Traktat moralny [poz. 11]; Traktat poetycki [poz. 20].

27. The history of Polish literature. [Wstęp ...]. London, New York: The Macmillan Company, Collier-Macmillan Ltd. 1969, XVIII, 570 s. Wyd. nast. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press 1983.

Historia literatury doprowadzona do lat sześćdziesiątych XX w. — Komentarz Cz.M. do książki: O historii polskiej literatury, wolnomyślicielach i masonach. *Kultura*, Paryż 1970 nr 4 s. 3-25. Przedr. zob. poz. 30.

Przekł.: franc.: *Histoire de la littérature polonaise.* [Przeł.] A. Kozimor. Paris 1986, — niem.: *Geschichte der polnischen*

literatur. [Przeł.] A. Mandel. Köln 1981, — włos.: *Storia della letteratura polacca.* [Przeł.] L. Faberi. Bologna 1985.

Przekł. pol.: *Historia literatury polskiej do roku 1939.* Przeł. z ang. M. Tarnowska. Kr.: *Znak* 1993, 526 s.

Zawiera też: Cz.M. *Przedmowa do polskiego wydania*; Cz.M.: *Ze wstępu do wydania w języku angielskim.* — Zgodnie z decyzją autora nie został uwzględniony rozdział XI. *World War II and the first twenty years of People's Poland.*

28. Miasto bez imienia. Poezje. Paryż: Inst. Lit. 1969, 70 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1978, tamże* 1979; [b.m.:] *Rozstaje** [1980]; [Kr.: b.w.* ok. 1981]; Gdańsk: *Młoda Polska** 1981 [wyd. spec. z okazji przyjazdu Cz.M. do Polski, VI 1981]; Szczec.: *Akademicka Ag. Wydawn. przy współpracy z NOWA** 1981; Wwa: *Signum** 1981.

Zawiera m.in. cykl: *Miasto bez imienia; Na trąbach i na cytrze; Zapisane wczesnym rankiem mową niezwiązaną.*

29. Widzenia nad zatoką San Francisco. [Szkiecy]. Paryż: Inst. Lit. 1969, 172 s. Wyd. nast.: Wwa: *Głós** 1980; Wwa: *Krąg** 1981; Kr.: *WL* 1989. Przedr. zob. poz. 38 (t. 9).

Zawartość: O moim zamiarze; O miejscu, gdzie jestem; Co czuje się wobec zbyt dużego obszaru; Symboliczne góry i lasy; Wspomnienie pewnej miłości; O skutkach nauk przyrodniczych; Krótka dygresja o kobiecie jako przedstawicielce Natury; Religia i przestrzeń; O pewnej chorobie trudnej do nazwania; Migracje; Zdarzenia w Kalifornii; O tamtym stuleciu; O westernie; Ja i oni; Wizerunek bestii; Co jest moje; O zgłębieniu wielu religii; O katolicyzmie; Carmel; Do Robinsona Jeffersa [wiersz]; Sex dostarczony; O cenzurze; O agonii Zachodu; Bezkształtne i nowe; Ewangeliczny wysłannik; Czarni; O Henrym Millerze; Ja, motor, ziemia; O cności; O tańcu śmierci i nierówności ludzi; Rozdział, w którym autor przyznaje się, że jest po stronie ludzi w braku czegoś lepszego; Odrzadzanie się utopii; Herbert Marcuse; O emigracji do Ameryki tudzież jakby podsumowanie.

Przekł.: ang.: *Visions from San Francisco Bay.* [Przeł.] R. Lounie. Manchester 1982, wyd. nast.: New York 1982, New York 1983, — franc.: *Visions de la baie de San Francisco.* [Przeł.] M. Bouvard. [Paris] 1986, — serb.-chorw.: *Snovidenja nad zalivom San Francisco.* [Przeł.] B. Rajčić. Gornji Milanovac 1982.

30. Prywatne obowiązki. Paryż: Inst. Lit. 1972, 254 s. Wyd. nast.: [Kr.: b.w.* 1981]; [Wwa: b.w.* 1983]; [b.m.w.* ok. 1987]; Olsztyn: *Pojezierze* 1990. Przedr. zob. poz. 38 (t. 7).

Zawiera wstęp i eseje: *Wycieczka w „La Belle Epoque”; Przygody poezji nowoczesnej; Brognart, Moja opowieść przy szklance* [por. poz. 32]; *O wierszach Aleksandra Wata; Prywatne obowiązki wobec polskiej literatury; Sienkiewicz, Homer i Gnebn Puczynmorda* [rec.; Sienkiewicz żywy]; *O historii polskiej literatury, wolnomyślicielach i masonach* (zob. poz. 27); *Kim jest Gombrowicz? Myśli o T.S. Eliocie; O Tomaszu Mayne Reid* [por. poz. 32]; *Apollo Nalęcz Korzeniowski* [por. poz. 32]; — nadto notatki: *Zapisane wczesnym rankiem; Notatnik oraz przekłady utworów autorów: K. Kawafis, W.B. Yeats, O.V. Milosz.* — Appendix: *Eseje warszawskie* [powst.: 1942-1943; zob. poz. 5]; *Legenda wyspy; Legenda miasta-potwora; Religijność Zdziechowskiego.*

Nagroda w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę 1972 r.

31. Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1974, 88 s. Wyd. nast.:

[Wwa:] NOWA* [1979]; [Cz.] 1. [Kr.:] NIW* [Niezal. Inicjatywa Wydawn.] 1979, 26 s. [cz. 2 nie została opublikowana]; Gdańsk: Młoda Polska* 1980; Wwa: [b.w.*] 1980. Przedr. zob. poz. 39.

Zawiera m.in. cykl: Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada. Nagroda im. M. Grydzewskiego przyznana przez londyńskie *Wiadomości* za najwybitniejszą książkę wyd. na emigracji w 1974.

Przekł. serb-chorw.: Gde sunce izlazi i gde zalazi. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1981.

32. Emperor of the earth. Modes of eccentric vision. [Wybór i przedm.] ... Berkeley: University of California Press 1976, X, 253 s. Wyd. nast. tamże 1981.

Wybór esejsów z l. 1956-1974 w jez. ang. oraz tłum. z pol. – Zawartość: Brognart. A story told over a drink. [Przeł.] L. Vallee [por. poz. 30]; Science fiction and the coming of the Antichrist. [Przeł.] R. Lourie [por. poz. 85]; Stanisław Ignacy Witkiewicz. A writer for today; Krasinski's retreat. [Przeł.] S.H. Wallace, W. Lednicki; On Pasternak soberly; On modern Russian literature and the West; The importance of Simone Weil; Dostoevsky and Swedenborg [por. poz. 86]; Shestov or the purity of despair [por. poz. 85]; The Thomas Mayne Reid [por. poz. 30]; Joseph Conrad's father [Przeł.] R.K. Wilson [por. poz. 30]; A one-man army; Stanisław Brzozowski.

Przekł. franc.: Empereur de la terre. [Przeł.] L. Dyèvre. Paris [1987].

33. Utwory poetyckie. Poems. [Wstęp:] A.M. Schenker. Ann Arbor: Michigan Slavic Publications 1976, XVII, 401 s.

Wybór z tomów poz. 3, 7, 9, 17, 20, 24, 25, 28, 31; wstęp w jez. ang.

34. Ziemia Ulro. Przedm.: J. Sazdik. Paryż: Inst. Lit. 1977, 221 s. Wyd. nast.: [Kr.: b.w.*] 1981; Wwa: Logos* [1981]; [b.m.w.*] 1981; Wwa: PIW 1982; [b.m.w.*] 1984; Kr.: Znak 1994. Przedr. zob. poz. 38 (t. 8).

Przedm.: J. Sazdik: Inne niebo – inna ziemia. – Eseje (bez tytułów) m.in. dot. W. Blake'a, F. Dostojewskiego, W. Gombrowicza, A. Mickiewicza, O.V. Milosza, E. Swedenborga. Przekł. ang.: The land of Ulro. [Przeł.] L. Irribarne. New York 1984, wyd. nast. Manchester 1985, – franc.: La terre d'Ulro. [Przeł.] Z. Bobowicz. Paris 1985, – litew.: Ulro žemė. [Przeł.] A. Grybauskas. Vilnius 1996, – niem.: Das Land Ulro. [Przeł.] J. Luczak-Wild. Köln 1982, – serb-chorw.: Zemlja Ulro. [Przeł.] P. Vujičić. Gornji Milanovac 1982, wyd. nast. tamże 1986.

35. Dialog o Wilnie. [Autorzy:] ..., T. Venclowa. *Kultura*, Paryż 1979 nr 1/2 s. 3-15, 15-35. Wyd. osob.: Wwa: NOWA* 1981, 39 s.; [Wwa:] Spół. Inst. Wydawn. Młynek* [1984].

Eseje w formie listów.

Przekł. litew.: Vilnius kaip dvasinio gyvenimo forma. *Metmenys*, Chicago 1979 nr 38.

36. Ogród nauk. Druk częściowy: *Kultura*, Paryż 1974 nr 3, 6, 9, 1975 nr 3, 11, 1976 nr 12, 1977 nr 6, 1978 nr 9. Wyd. osob. Paryż: Inst. Lit. 1979, 256 s. Wyd. nast.: Wwa: Książ. Lit.* 1984; Lubl.: Wydawn. KUL 1986; Lubl.: Norbertinum 1991. Przedr. zob. poz. 38 (t. 10).

Zawiera w cz. I wstęp oraz wypisy z różnych autorów z komentarzami pt.: Gorliwość; Koszta gorliwości; Piasek w klepsydze; Rzeczywistość, Ziemia jako raj [T. Traherne: Centuries]; Co doradzał Mr Blake [o twórczości W. Blake'a]; „Dehumanizacja sztuki”; Saligia; O piekło [piekło w twórczości A. Dantego, J. Miltona, E. Swedenborga]; O twórcach; Biesy [o recepcji w Polsce książki Cz.M. „Zniewolony umysł”]; Język, narody; Mickiewicz [„Dziady” w reż. K. Swinarskiego]; Strefa chroniona [w formie listu do B. Czajkowskiego nt. własnego stosunku do poetów „Sztuki i Narodu”]; Polonistyka; Niemoralność sztuki [na marginesie opowiadania T. Manna „Tonio Kröger”] – II. Gorliwość tłumacza [dot. własnych przekładów], – przekłady z komentarzami wierszy autorów: W.H. Auden, Ch. Baudelaire, W. Blake, N. Bomse, W. Cowper, R. Jeffers, T. Merton, O.V. Milosz, T. Venclowa, W. Whitman, W.B. Yeats. – III. Eklezjastes [dot. własnego przekładu]; Księga Eklezjasty [przekład].

Przekł. franc.: L'immoralité de l'art. [Przeł.] M. Bouvard. [Paris] 1988 [zawiera 19 esejsów z tomu oraz 5 druk. jedynie w czasopi.]

37. Czesław Miłosz. Laureat Nagrody Nobla 1980. [Wybór wierszy]. Wwa 1980, 24 s. Biblioteczka Repertuarowa. *Kultura i Ty*. [Wkl. do nr 12].

38. Dzieła zbiorowe. Paryż: Inst. Lit. 1980-1985.

T. 1. Poezje. [Cz. 1]. 1981, 292 s. Wyd. nast. tamże 1984. Zob. poz. 58.

T. 2. Poezje. [Cz. 2]. 1981, 238 s. Zob. poz. 58.

T. 3. Zniewolony umysł. Wyd. 2. 1980, 236 s. Wyd. nast. tamże: 1984, 1985. Zob. poz. 14.

T. 4. Zdobycie władzy. Wyd. 2. 1980, 159 s. Wyd. nast. tamże 1987. Zob. poz. 15.

T. 5. Dolina Issy. Wyd. 4. 1980, 196 s. Zob. poz. 19.

T. 6. Rodzinna Europa. Wyd. 2. 1980, 246 s. Zob. poz. 22.

T. 7. Prywatne obowiązki. Wyd. 2. 1980, 254 s. Zob. poz. 30.

T. 8. Ziemia Ulro. Wyd. 2. 1980, 221 s. Wyd. 3 tamże 1985. Zob. poz. 34.

T. 9. Widzenia nad zatoką San Francisco. Wyd. 2. 1980, 172 s. Zob. poz. 29.

T. 10. Ogród nauk. Wyd. 2. 1981, 255 s. Zob. poz. 36.

T. 11. Poezje. 1982, 105 s. Zob. poz. 73.

T. 12. Zaczynając od moich ulic. 1985, 364 s. Zob. poz. 86.

Na okł. tomów 1-11: 1980. Nagroda Nobla.

39. Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada i inne wiersze. Kr.: Znak 1980, 143 s. Wyd. nast.: Wwa: Niezal. Ofic. Wydawn. Troska o Życie* 1981; [b.m.w.*] 1982.

Zawartość: Słowo od autora. – Czarodziejska góra [wiersz]. – Król Popiel i inne wiersze [poz. 24]; Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada [poz. 31].

40. Osobny zeszyt: Gwiazda Piotun. [Proza poetycka]. *Kultura*, Paryż 1980 nr 11 s. 5-11. Wyd. osob. [b.m.w.*] 1984, 11 s.

41. Toast. [Wybór wierszy]. [b.m.:] Odnowa* [19]80, 16 s. *Zesz. Poetyckie*, 5.

42. Wiersze. [Wybór]. [Wwa:] Ofic. Poetów* [1980], 108 s.
43. Wiersze. [Wybór]. [B.m.w.* ok. 1980], 48 s.
44. Wiersze wybrane. Wwa: PIW 1980, 118 s. Wyd. nast. tamże 1981.
45. Wiersze wybrane. [B.m.w.* ok. 1980], 118 s.
46. Wiersze zebrane. T. 1-2. Wwa: Krąg* 1980, 270 + 283 s.
47. Wybór wierszy. Wwa: BL* [Bibl. Lit.] 1980, 25 s. Wyd. nast. tamże: 1980, 1980.
48. Dziecię Europy. [Wiersze]. Wwa: Signum* 1981, [12] s.
Wybór z tomu Światło dzienne [poz. 17] na pamiątkę doktoratu honoris causa KUL, VI 1981.
49. Lekcja Miłozza. [Wybór wierszy]. [B.m.w.* 1981], 16 s.
50. Lud da siłę swojemu poecie. Wiersze i eseje. Red. A. Dorniak. Gdańsk: Społ. Kom. Budowy Pomnika Poległych Stoczniovców* 1981, 66 s.
Zawiera m.in. fragm. Ziemi Ulro [poz. 34] i Rodzinnej Europy [poz. 22].
51. Moja wierna mowa. [Wiersze]. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył J. Kryszak. Tor.: Książ. Miej. im. M. Kopernika 1981, 55 s.
52. Mowy miane w Sztokholmie; Był raz... [o Z. Hertzul; Śmierć Józefa Sadzika; Osobny zeszyt (fragmenty)]. Lubl.: ACK [Akademickie Centrum Kultury UMCS] Chatka Żaka 1981, 31 s. Zob. poz. 86.
Do użytku wewnętrznego.
53. Mowy miane w Sztokholmie przy wręczaniu Nagrody Nobla. [B.m.w.*] Druk. Z.A. Puławy 1981, 11 s. Zob. poz. 54.
Z okazji spotkania Cz.M. z Wszczęnicą Regionu Środkowo-Wschodniego w Lubl. 12 VI 1981 r.
54. Nobel lecture. Odczyt w Akademii Szwedzkiej. New York: Farrar, Straus, Giroux 1981, 55 s. Zob. poz. 52, 53, 63, 70, 85, 86.
Tekst w jęz. ang. i pol.
55. Ocalenie. [Wybór wierszy]. Kielce: NZS WSP 1981, 24 s.
Wybór z tomu Ocalenie [poz. 9], m.in. Świat. (Poema najwne) [poz. 7]. — Do użytku wewnętrznego.
56. Pięć wierszy. Lubl.: KUL 1981, [2] k. złożone.
Wyd. z okazji doktoratu honoris causa Cz.M. w KUL 11 VI 1981. — Zawartość: Piosenka wielkopostna [tekst i facsimile autografu]; O książce; Zaklęcie; Lekture; Piosenka zamorska.
57. Po drugiej stronie. [Wybór wierszy]. Łódź: Kaktus* 1981, 66 s.
58. Poezje. [Cz. 1-2]. (Dzieła zbiorowe. T. 1-2). Paryż: Inst. Lit. 1981, 292 + 238 s. Zob. poz. 38.
59. Poezje. Rzeszów: Posłanie* 1981, 74, [6] s.
Tytuł na okł.: Wiersze wybrane.
60. Poezje. Szczec.: NZS AR* [Akad. Rolniczej] 1981, 50 s.
61. Poezje. Wwa: Czyt. 1981, 452 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1988.
Zawiera utwory z poz.: 3, 7, 9, 17, 20, 24, 28, 31, oraz: Z wierszy rozproszonych.
62. Poezje wybrane. Wyboru dokonał autor. Wstęp: K. Dybciak. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1981, 156 s. Wyd. 2 pt. Wiersze tamże 1983.
63. Przemówienie w Sztokholmie. Lubl.: Lotnia* 1981, 14 s.
Wyd. nast. Wwa: Głosy* 1981, 12 s. Zob. poz. 54.
64. Studium samotności i inne wiersze. [Pozn.: b.w.* ok. 1981], 21 s., masz. powiel.
65. Teksty poetyckie. [Lubl.: Koło Polonistów Studentów KUL 1981], 2 k.
Wkl. do *Arachne*, 1981 nr 2; część nakładu także w postaci broszury.
66. „W mojej Ojczyźnie...”. [Wiersze]. Wybór: P. Zabielski, Z. Borowy. Wwa: Chrześcijańskie Stow. Społ. 1981, 64 s. *Mater. Probl.* nr spec. Wyd. nast. [B.m.w.* 1984].
67. Wiersze. [Wybór]. Wyd. 2. Tarnów: Tarnowska Ofic. Wydawn.* 1981, 16 s.
68. Wiersze. [Wybór]. [Wwa: b.w.* 1981], 80 s.
69. Wiersze: Pan da siłę swojemu ludowi, Pan da swojemu ludowi błogosławieństwo pokoju. Gdańsk: Młoda Polska* [1981?], 69 s.
70. Wybór utworów. Wybór tekstów pod kierunkiem M. Maryana. Wwa: UW, Studencka Ofic. Wydawn. SOWA* 1981, 48 s. + Wiersz „Godzina” [4] s.
Wyd. z inicjatywy NZS Wydz. Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW, NZS Wydz. Elektrycznego Politechniki Warsz. — Do użytku wewnętrznego.
Zawartość: D. Niwiński: [Wstęp]. — Nota biogr. oprac. na podstawie *Tyg. Powsz.* 1980 nr 42. — Notatnik [impresja prozą z wierszem „Góra”]. — Wiersze. — Przemówienie wygłoszone przez laureata Nagrody Nobla na posiedzeniu Królewskiej Akademii Szwedzkiej [poz. 54]. — Zawiera też przekł. utworu K. Kawafisa.
71. Wybór wierszy. Szczec.: Studencka Ofic. Wydawn. NZS AR* [Akad. Rolniczej] 1981, 50 s.
72. Wybór wierszy. Wr.: [b.w.*] 1981, 27 s.
73. Hymn o perle. [Wiersze]. Wyd. pt. Poezje. (Dzieła zbiorowe. T. 11). Paryż: Inst. Lit. 1982, 105 s. Zob. poz. 38. Wyd. nast. pt. Hymn o perle: Ann Arbor: Michigan Slavic Publications [1983], 98 s.; Kr.: WL 1983, tamże 1989.
Wyd. wcześniejsze w Dziełach zbiorowych, z pominięciem właściwego tytułu, nastąpiło na skutek pomyłki drukarni (inf.: Cz.M., *Kultura*, Paryż 1982 nr 4).

Zawiera wiersze i prozę poetycką w częściach: I. Hymn o perle; II. Czarodziejska góra; III. Ciemne i zakryte; IV. Osobny zeszyt (1977-1979); V. Kabir [przeł. z Kabira]; VI. Rue Descartes
Przeł.: czes.: Hymnus o perle. [Przeł.] O.Č. Mokřý. Köln 1986; Hymnus o perle. [Przeł.] M. Červenka. Praha 1992, — serb.-chorw.: Himna o perli. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1985.

74. Świadectiono poezji. Sześć wykładów o dotkliwosciach naszego wieku. Powst. 1981/1982. Druk wykładów 1-4. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 16, 18, 23, 30. Wyd. osob. Paryż: Inst. Lit. 1983, 93 s. Wyd. nast.: Wr.: [b.w.*] 1984; [Kr.:] OL* 1985; [Wwa:] NOWA* 1985; Wr.: Constans* [19]86; Wwa: Czyt. 1987, tamże 1990.

Cykl wykładów napisanych w jęz. pol., wygl. w jęz. ang. w Harvard University w r. akademickim 1981/1982 (w związku z powołaniem na katedrę Charles Eliot Norton Chair of Poetry).

Zawartość: Wstęp; Zaczynając od mojej Europy; Poeci i rodzina ludzka [o O.V. Miloszu]; Lekcja biologii; Spór z klasycyzmem [o J. Kochanowskim]; Ruiny i poezja [o poezji w Polsce w l. 1939-1945]; O nadziei.

Wersja ang.: The witness of poetry. [Przeł. ...]. Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press 1983, [6], 121 s. The Charles Eliot Norton Lectures 1981-1982.

Przeł.: czes.: Svedectví poezie. [Przeł. z pol.] V. Burian. Praha 1992, — franc.: Témoinage de la poésie. [Przeł. z pol.] Ch. Jeżewski, D. Aufrand. [Paris] 1987, — niem.: Das Zeugnis der Poesie. [Przeł. z pol.] P. Lachmann. München, Wien 1983, wyd. nast. München 1984, — serb.-chorw.: Svedočanstvo poezije. [Przeł. z ang.] A. Grosberger. Beograd 1985.

75. „Tak mało” i inne wiersze. [Oprac. graf. wykonali studenci Państw. Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wr. w Katedrze Grafiki pod kierunkiem J.J. Aleksiana i J. Popowskiego]. Kraśnik: Kom. Rodzicielski przy Liceum Ogólnokształcącym nr 1 1982, [19] s. Druk bibliofilski.

76. Utwory wybrane. [T.] 1-3. Pozn.: Spółdzielnia* [19]81 [właśc. 1982], 47 + 46 + 47 s.

77. Dostojewski i Sartre. *Kultura*, Paryż 1983 nr 1/2 s. 19-32. Wyd. osob. [Kr.: b.w.* 1984], 14 s. Przedr. zob. poz. 85.

78. O podboju. *Aneks*, Uppsala 1983 nr 29/30. Wyd. osob. łącznie z: J.J. Lipski: Etos KOR-u; I. Grudzińska-Gross: Manipulacje pod płaszczykiem. Wwa: Unia* 1984, 31 s. Przedr. zob. poz. 85.

79. Pieśń obywatela. [Wybór wierszy]. Kr.: Wydawn. Świt* 1983, [13] k., powiel.

80. Nieobjęta ziemia. [Wiersze i proza]. Paryż: Inst. Lit. 1984, 147 s. Wyd. nast.: [Kr.:] WTO* [Wydawn. Trzeci Obieg, właśc. Krak. Tow. Wydawn. 1985]; [Kr.:] Krak. Tow. Wydawn.* [19]86; Łódź: Wydawn. Solidarność Walcząca* 1987; Kr.: WL 1988; wyd. 3 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996.

Zawiera teksty z l. 1981-1984: wiersze, zapisy proza, epigrafy, przekłady utworów: D.H. Lawrence'a, W. Whitmana, prozy W. Sołowjowa, — części: Epigrafy: „Ogród Ziemskich Rozkoszy”; Niewyrażone; Nieobjęta ziemia; Świadomość; Ja, on, ona; Stół. — Nadto list J. Czapskiego do Cz.M. z 1984.

Wersja ang.: Unattainable earth. [Przeł. ...] R. Hass. New York: The Ecco Press 1986, 141 s.

Przeł. franc.: Terre inépuisable. [Przeł.:] Ch. Jeżewski, F.X. Jaujard. [Paris] 1988.

81. The separate notebooks. [Wybór utworów]. [Przeł.:] R. Hass, R. Pinsky [przy współpracy ...] R. Gorczyński. New York: The Ecco Press Ltd 1984, 212 s.

Wiersze i proza poetycka w jęz. pol. i przeł. ang.; m.in. wybór z *Osobny zeszyt* [poz. 73]; *Świat*. (Poema naiwne) [poz. 7].

82. Wiersze. T. 1-2. Kr.: WL 1984, 296 + 383 s. Wyd. nast. tamże dodruk 1985, [wyd. 2] 1987.

Zawiera m.in. wiersze rozproszone.

83. Z ogrodu ziemskich rozkoszy. Nowe wiersze i epigrafy. [B.m.w.*] 1984, 32 s.

Wybór utworów z poz. 80.

84. Gucio zaczarowany; Miasto bez imienia. Wybór. [Wiersze]. [Kr.:] Wydawn. V* 1985, 74 s. Zob. poz. 25, 28.

85. Poszukiwania. Wybór publicystyki rozproszonej 1931-1983. Oprac. K. Piwnicki [właśc. K. Kopczyński]. Wwa: Wydawn. CDN* 1985, IX, 215 s.

Według inf. red. wybór tekstów dokonany bez wiedzy autora. Zawartość: I. Wilno i Warszawa 1931-1939: Bulion z gwoździ; Sens regionalizmu; O milczeniu; Zejscie na ziemię; Radość i poezja; Dystans spojrzenia. — II. Wojna 1940-1945: Zawikłane ślady; Czas; Od tłumacza [dot.: J. Maritain; Drogi mi kłeski, zob. Przekłady poz. 11]; Przechylenie wojenne [poz. 5]. — III. „Dobry poganin” w służbie Nowej Wiary 1945-1950: Śmierć Kassandry; Polska z Nowego Jorku; O stanie polskiej poezji. — IV. W kręgu political science 1951-1959; Nie; Poezja i dialektyka; Valka, czyli poza czasem; Literatura pracy; Antysemityzm w Polsce; Opóźnione procesy; List do polskich komunistów. — V. Wygnanie przyjęte jako przeznaczenie 1960-1980: Kwestia ciągłości; Powikłania jednej porażki; Dwustronne rachunki; Punkt widzenia, czyli o tak zwanej Drugiej Awangardzie; Przemówienie wygłoszone na Rencontre Mondiale de Poésie (World Poetry Conference) w Montrealu, wrzesień 1967 [w jęz. franc.]; Podzwonne [W. Gombrowicz]; Science fiction i przyjście Antychrysta [por. poz. 32]; Szesztos, albo czystość rozpaczy [por. poz. 32]; Noty o wygnaniu; Poeta między Wschodem i Zachodem. — VI. Powrót do kraju pierwszej emigracji 1980-1983: O niewiedzy wyczonej i literackiej; Mowy miane w Sztokholmie przy wręczaniu Nagrody Nobla [zob. poz. 53]; Nowe zadania poezji polskiej; O podboju [poz. 78]; Dostojewski i Sartre [poz. 77]; Przemówienie na paryskiej Sorbonie 26.10.1983 (w ramach kolokwium „Nauka i pokój; odpowiedź laureatów Nobla”).

86. Zaczynając od moich ulic. (Dzieła zbiorowe. T. 12). Paryż: Inst. Lit. 1985, 364 s. zob. poz. 38. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1987; Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1990.

Zawiera eseje i utwory prozą druk. w l. 1946-1985: Od autora. — I. Wilno: Dykcjonarz wilenskich ulic [wspomnienie]. Do Tomasa Venclowy; Noty o wygnaniu [refleksje nt. sytuacji pi-

sarza na emigracji]. Przel. z ang. E. Gzarnecka [właśc. R. Gorczyński]. II. Stare awangardy: Granice sztuki. (St.) Witkiewicz z perspektywy wojennych przemian [poz. 5]; List półprywatny o poezji [replika na rec. K. Wyki książki Cz.M. „Ocalenie”, druk *Twórczość* 1946 nr 5]. – Dialog o poezji [poz. 13]; W. Gombrowicz: Przeciw poetom. Cz. Miłosz: List do Gombrowicza. W. Gombrowicz: „Przekleśte zdrobnienie znówu dało mi się we znaki” (Obrońcom poetów w odpowiedzi); Punkt widzenia, czyli o tak zwanej Drugiej Awangardzie [poz. 85]. – III. Portrety: Dwight Macdonald: Teodor Bujnicki; Józef Czechowicz; La Combe [wspomnienie o S. Vincenzie]; Przedmowa do: S. Vincenz: Po drugiej stronie pamięci. Paryż 1965; Jeffers: próba ujawnienia; Szestow albo czystość rozpaczy [poz. 85; por. poz. 32]; Swedenborg i Dostojewski [por. poz. 32]; Dostojewski i Sartre [poz. 77]. – IV. Pożegnania: Podzwonne [o W. Gombrowiczu]; Był raz ... [o Z. Hertzgu; poz. 52]; Śmierć Józefa Szadzika [poz. 52]; [W.] Sukiennicki; [J.] Andrzejewski. – V. Przemówienia: Rencontre Mondiale de poésie (World Poetry Conference), Montreal, wrzesień 1967 [poz. 85]; Królewska Akademia Szwedzka, Sztokholm, grudzień 1980 [poz. 54]; Katolicki Uniwersytet Lubelski, czerwiec 1981 (po otrzymaniu doktoratu honorowego tej uczelni). Przekł. ang.: Beginning with my streets. [Przel.] M.G. Levine. New York 1992. – franc.: De la Baltique au Pacifique. [Przel.] M. Bouvard. Paris 1990.

87. Wiersze wybrane. [B.m.w.* 1986], 32 s.

88.: Caffè Greco: [Wiersze]. Kr.: Arcybractwo Bibliofilów Łoży Białego Kruka 1987, [16] s.

Wyd. bibliofilskie. – Tekst w jęz. pol., ang., franc., niem. i włos.

89. Dziewięć wierszy. Z dziewięcioma grafikami S. Eidrigeviciusa. Przekł. niem. K. Dedeciusa. Kompozycja plastyczna i układ typograficzny: J.P. Tryzno. Red. lit.: Z. Jaskuła. Realizacja: J. i J. Tryznowie. Łódź: Correspondance des Arts II 1987, [36] s., [8] k. tab.

Tekst w jęz. pol. i niem. – Dzieło złożone z 3 wydzielonych introligatoro części połączonych wspólną okł. w futerał.

90. Kroniki. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1987, 75 s. Wyd. nast.: Łódź: Wydawn. Spół. Fakt* 1988; Kr.: Znak 1988.

Zawartość: I. Sezon [wiersze z l. 1985-1986]. – II. Dla Heraklita (1984-1985) [wiersze poświęcone różnym znaczącym wydarzeniom pierwszej połowy XX w. z komentarzami], oraz cykl: Sześć wykładów wierszem.

Przekł.: franc.: Chroniques. [Przel.] F. Piel. Paris 1990. – serb.-chorw.: Chronike. [Przel.] P. Vujičić. Vršac 1989.

91. Tama ziemia. [Wybór wierszy]. Łódź: Solidarność Walcząca* 1987, 11 s.

92. Metafizyczna pauza. [Szkiecy]. Wybór, oprac. i wstęp: J. Gromek. Kr.: Znak 1989, 202 s. Wyd. nast. [rozszerz.] tamże 1995, 285 s..

Zawartość: I. Niedziela w Brunnen: Wychowanie katolickie [poz. 22]; Książd Ch. po latach [poz. 80]; Intermezzo [poz. 22]; Religia i przestrzeń [poz. 29]; O zgiełku wielu religii [poz. 29]; O katolicyzmie [poz. 29]; Metafizyczna pauza, czyli pytania i odpowiedzi; Rozdział, w którym autor przyznaje się, że jest po stronie ludzi w braku czegoś lepszego [poz. 29]. – II: Science fiction i przyjęcie Antychrysta [poz. 85]; Religijność Zdziechowskiego [poz. 30]; Saligia [poz. 36]; O piekle [poz. 36]; Jak powinno być w niebie. – III: Wiersze, zapisy i epigrafy z tomu „Nieobjęta ziemia” [poz. 80]; List Józefa Czapskiego [poz. 80]. – W wyd. z 1995 nadto: w III: Gdyby to

można było powiedzieć – IV: ... Wolę polegać na łasce – albo na braku łaski”. O buddyzmie z Cz.M. rozmawia Ireneusz Kania; Napis na ścianie kapłańskiej celi w klasztorze buddystów około r. 828 po Chr. przez poetę Po-chu-I. Adapt. ... – V. Państwo wyznaniowe; No to co zrobić? Dlaczego piszę do „Tygodnika [Powszechnego]”.

93. Poematy. Z grafikami J. Lebensteina. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1989, 214 s.

Zawartość: Świat. (Poema naiwne) [poz. 7]; Głosy biednych ludzi [poz. 9]; Kronika miasta Pomic [poz. 24]; Zapisane wczesnym rankiem mową niezwiązana [poz. 28]; Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada [poz. 31]; Osobny zeszyt (1977-1979) [poz. 73]; Dla Heraklita (1984-1985) [poz. 90] (tu m.in.: Sześć wykładów wierszem).

94. Kolysanka. [Wybór wierszy]. Wwa: Varsovia 1990, 14 s.

95. Rok myśliwego. Przedm. ... Paryż: Inst. Lit. 1990, 281 s.

Zapiski prowadzone od 1 VIII 1987 do 30 VII 1988 zawierające m.in. komentarze do własnych utworów, refleksje dot. lektur, wspomnienia o pisarzach.

Przekł. ang.: A year of the hunter. [Przel.] M.G. Levine. New York 1994.

96. Wiersze wybrane. Wybór i posł.: S. Balbus. Kr.: Wydawn. Miniatura 1990, 77 s.

97. Czas wyniesiony. [Wybór wierszy]. Układ i red.: Z. Fałtynowicz. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 59 s.

98. Dalsze okolice. [Wiersze]. Kr.: Znak 1991, 70 s.

Utwory z l. 1987-1991.

Wersja ang.: Provinces. [Przel.: ... i] R. Hass. New York: The Ecco Press 1991, 72 s. Wyd. nast.: Hopewell, N.Y.: The Ecco Press 1993; Manchester: Carcanet 1993.

99. Listy. [Autorzy:] ..., T. Merton. Przel. [z ang.] M. Tarnowska. Wstęp: J. Gromek. Red. i przyp.: J. Illg. Kr.: Znak 1991, 167 s.

Korespondencja z l. 1958-1968 zawiera 39 listów w tym 19 Cz.M.

100. Szukanie ojczyzny. [Szkiecy]. Przedm. ... Kr.: Znak 1992, 217 s. Wyd. 2 tamże 1996.

Zawiera eseje poświęcone historii i geografii ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego: Rodziewiczówna; Nad Niewiażą, wiek dziewiętnasty; W Wielkim Księstwie Sycylii; Opowieść pana Guze; Jak z tą Litwą było; O wygnaniu [tekst napisany w jęz. ang. druk jako przedm. do albumu fot. J. Kudelki: Exiles. New York 1988]; Miejsca utracone.

Przekł. litew.: Tėvynės ieškojimas. [Przel.:] A. Kalėda, A. Sverdiolas, A. Grybauskas. Vilnius 1995.

101. Wiersze. T. 1-3. Kr.: Znak 1993, 338 + 304 + 408 s.

Wyróżnienie Tyg. *Powsz.* 1994.

102. Na brzegu rzeki. [Wiersze]. Kr.: Znak 1994, 78 s.

Wersja ang.: Facing the river. New poems. [Przel.: ... i] R. Hass. Hopewell, N.Y.: The Ecco Press 1995, 66 s.

103. Polskie kontrasty. Wykład z okazji otwarcia 25. Szkoły Letniej Kultury i Języka Polskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w lipcu 1994 r. The inaugural lecture of the Twenty-Fifth Annual Summer School of Polish Language and Culture at the Jagiellonian University July 1994. On contrasts in Poland. Red.: B. Zajac. Nota o autorze: A. Fiut, B. Zajac. Tłum. z pol. na ang. W. Brand. Kr.: Tow. Autorów i Wydawców Prac Nauk. Universitas 1995, 28 s.

104. Jakiegoż to gościa mieliśmy. O Annie Świrszczyńskiej. Kr.: Znak 1996, 108 s.

105. Poezje wybrane. Selected poems. Przeł.: D. Brooks [i in.]. Pośl. ... Kr.: WL 1996, 458 s.

Wybór dokonany przez autora — Zawiera utwory z tomów poz.: 3, 7, 9, 17, 20, 24, 25, 28, 31, 73, 80, 90, 98, 102. — Teksty w jez. pol. i w przekł. ang.; większość utworów przeł. Cz.M. sam lub wspólnie z jednym z tłumaczy: P. Dale Scott, R. Hass, R. Lourie, L. Nathan, R. Pinsky, L. Vallee. — M.in. dwa przekł. poematu Świat [poz. 7] pt. The world. (A naïve poems): Cz.M. oraz w Inne wersje tłumaczy: R. Górczyński, R. Hass, R. Pinsky.

106. Starajmy się zrozumieć. [Szkic w.] J. Słowacki: Godzina myśli. Lekcja literatury z ... Kr.: WL 1996 s. 5-30.

107. Wiersze wybrane. [Wstęp:] Od autora. Wwa: PIW 1996, 475 s.

108. Abecadło Miłosza. Kr.: WL 1997, 276 s.
Krótkie szkice wspomnieniowe w układzie alfabetycznym.

109. Piesek przydrożny. Kr.: Znak 1997, 317 s.
Zawiera nowe wiersze, wspomnienia, rozważania nt. życia i twórczości, krótkie opowiesci (druk wcześniej w *Tyg. Powsz.* pt. „Tematy do odstąpienia”).

110. Życie na wyspach. Wybór i oprac.: J. Gromek. Kr.: Znak 1997, 309 s.

Wybór tekstów druk. głównie w *Tyg. Powsz.*, *Kulturze* (Paryż), *Gaz. Wyborczej*, *Rzeczypospolitej* w 1992-1996. — Zawartość: I. Kilka problemów osobistych [poz. 21]; Niemoralność sztuki [poz. 36]. — II: W skórce małpy; Pesymizm — optymizm; Napis na bibułce; Pochwała filologii; Świadomość nie zawsze pomaga; Dostojewski, Dostojewski teraz; Uparty wróg węża [rec.: L. Szestow; Ateny i Jerozolima]; Być emigrantem (tekst napisany jako przedmowa do książki A. Żuławskiego; pierwodruk); Życie na wyspach; Przeciw poezji niezrozumiałej [wykład wygł. na UJ w 1990]; Postscriptum; Z poezja polską przeciw światu [wykład wygł. na UJ w 1989]; Czy będzie powieść?; O Marysi, co straciła siebie [rec.: T. Tryzna; Panna Nikt]; Sen rozumu. — III: O dawnym czasie „Kultury”; Tajemniczy pomnik [dot.: J. Giedroyc; Autobiografia na cztery ręce]; Zosia Hertz [słowo wstępne w: I. Chruslińska; Była raz „Kultura”. Rozmowy z Zofią Hertz]; Pożegnanie Alberta Camusa; Camus w różnych odsłonach; Azjatycka podróż Mertona [rec.: T. Merton; Dziennik azjatycki]; Poeta w Lemurii [dot. B. Andrejewskiego]; Czy [B.] Miciński był prawicowcem?; Poeta Aleksander Wat [dot.: A. Wat; Poezje zebrane]; O Larkinie [rec.: P. Larkin; 44 wiersze tłum. S. Barańczak]; Pogodne pejzaże [dot.: B. Pasternak; Wtoroje rozdzenije]; O Josifie Brodskim [przedmowa do: J. Brodski; 82 wiersze i poematy]; Noty o Brodskim; [T.] Różewicz w roku 1996; A nie mówili! [dot. W. Szyborskiej].

Wybory utworów w przekł. ang.: Selected poems. New York [1973] zob. Przekłady poz. 10;

Bells in winter. New York 1978 zob. Przekłady poz. 13; The view. New York 1985 zob. Przekłady poz. 20; The collected poems. 1931-1987. New York 1988 zob. Przekłady poz. 23, — duń.: Udalgte digte. [Wiersze; przeł.] J. Ørnbo. København 1981; Kort over tiden. [Przeł.:] U. Harder, J. Katz. Århus 1994, — franc.: *Enfant d'Europe et autres poèmes*. [Wiersze; przeł.:] M. Tschui, J. Silberstein. [Przejrane przez autora]. Lausanne 1980; *Poèmes 1934-1982*. [Oprac.] C. Jelenski. [Przeł.:] C. Jelenski [i in.]. Paris 1984; *Terre inépuisable*. [Wybór poezji i prozy; przeł.:] Ch. Jeżewski, F.X. Jaujard. Paris 1988, — hebr.: *Wezarah ha-shemesh uwa ha-shemesh weshirim aherim*. [Przeł.] D. Weinfeld. Tel Awiw 1981, — hiszp.: *Antología poética*. [Wybór i przekł.] J. Zych. México 1984; *Poemas*. [Wybór i przekł.] B. Stawicka. Barcelona 1984, — litew.: *Epochos samoningumo poezija*. [Przeł.] J. Kekstas. Buenos Aires 1955; *Tėvynės ieškojimas*. [Wybór esejów; przeł.:] A. Kalėda, A. Sverdiolas, A. Grybauskas. Vilnius 1995, — niem.: *Lied vom Weltende. Gedichte*. [Wyd. i przeł.] K. Dedecius. Köln 1966, wyd. nast.: Köln 1967, 1980; *Zeichen im Dunkel. Poesie und Poetik*. [Wyd. i przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1979, wyd. 2 tamże 1980; *Gedichte 1933-1981*. [Przeł.:] K. Dedecius, J. Luczak-Wild. Frankfurt am Main 1982, wyd. nast. tamże: 1992, 1995, — norw.: *I losildens aera*. [Wiersze; wybór:] O.M. Selberg. [Przeł.] P. Brekke. Oslo 1981, — ros.: *Tak malo i drugije stichotvorenija*. 1934-1990. [Red.] A. Bazilevskij. Moskva 1993, — serb.-chorw.: *Spasenje. Izabrane pjesme*. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1982; *Kontinenti*. [Eseje; wybór i przekł.] P. Vujičić. Gornji Milanovac 1986; *Poezija*. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd, Sarajevo 1988, — szwedz.: *Fyra Dikter*. Czesław Miłosz. Nobel — pristagare i litteratur. [Wiersze]. Uppsala 1980; *Jag är här essäer*. [Eseje; wybór] K. Gruber. [Przeł.:] A. Josephson, J. Nyberg. Uppsala 1980; *Möte Dikter*. [Wiersze; przeł.:] K. Ahnkund [i in.]. Uppsala 1980; *Sangen om pärlan och andra dikter*. [Wiersze; przeł.] N.A. Nilsson. Stockholm 1986; *Samlade dikter 1931-1987*. [Przeł.] N.A. Nilsson. Stockholm 1990, — węgier.: *Műsáim patotája*. [Przeł.:] E. Bojtár [i in.]. Budapest 1987; *Szülőházam, Europa*. [Przeł.:] E. Bojtár [i in.]. Pozsony [=Bratislava], Budapest 1993 [zawiera przekł. fragm. poz. 22, 29, 36, 74], — włos.: *Il castigo della speranza*. 20 poesie. [Przeł.] P. Marchesani. Milano 1981; *Il poeta ricorda*. 24 poesie. [Oprac.] P. Marchesani. [Wstęp:] J. Brodskij. Milano 1981; *Poesie*. [Przeł.] P. Marchesani. Milano 1983; *La mia Europa; Poesie*. [Wstęp i oprac.:] P. Marchesani. [Przeł.:] F. Bovoli, P. Marchesani. [Torino] 1986; *Il secolo dell'esilio. Le poesie*. [Przeł.:] M.G. Borsalino, A.L. Guglielmi [przy współpracy] D. Rondoni. Milano 1988.

Montaże utworów: Czesław Miłosz – Nobel 80. Scenariusz: J. Lubicz-Lisowski. Wyst. Wwa, Scena Propozycji Horyzont 1980. – Wieczór poetycki. Układ tekstów: J. Bukowski. Wyst. Szczec., T. Pol., Sala Prób 1980. – Spotkanie. Program poetycki wierszy ... Scenariusz: K. Skorupski. Wyst. Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego w Zielonej Górze 1980. – Apokatastasis znaczy przywrócenie. Reż.: M. Synakiewicz. Wyst. Włocławek, T. Skene przy Woj. Domu Kultury 1981. – Dialog poetów: Czesław Miłosz i Karol Wojtyła. Wyst. Bydż., T. Jednego Aktora (H. Konieczka) 1981. – Mówię do ciebie po latach milczenia. Scenariusz: Z. Śliwowa. TV (Kr.) 1981. – Mówię do ciebie po latach milczenia. Montaże poezji. Scenariusz: J. Jaroszyk. Wyst. Bydż., T. Pol., Scena Studyjna 1981. – Nie z żalu pytam, ale z zamyślenia. [Wieczór poezji]. Koszalin, T. Propozycji Dialog 1981. – Odyseusz czasu naszego. [Wieczór poezji i prozy]. Wyst. Londyn, Warsztat Teatr. Grupy Pro Arte 1981. – Poezja Czesława Miłosza. Materiały do montażu literackiego. Oprac.: E. Niechcay. Wr.: Woj. i Mieję. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr. 1981, 59 s. [Do użytku wewnętrznego]. – Światło dzienne. Wieczór poezji przygot. z inicjatywy zespołu teatru zrzeszonego na NSZZ „Solidarność”. Reż.: M. Prus. Wyst. Gdańsk, Sopot, T. Wybrzeże 1981. – Tak mało powiedziałem. Układ tekstu i reż.: E. Herman. Wyst. Wwa, T. Pol. 1981. – W mojej Ojczyźnie ... Scenariusz: H. Hannowa. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego. Scena Inicjatywy 1981. – Więc mogę być spokojny o to, co kochałem. Wwa, T. Jednego Aktora (S. Klawe) 1983. – Dzieci Europy. Reż.: Z. Skoczylas. Wyst. Busko-Zdrój, Teatrzyk Poezji Hades przy Liceum Ogólnokształcącym 1984.

Przekłady

1. J. Maritain: Drogami kłęski. [Wwa:] Pol. Ofic. w Wwie. [1942], 90 s. Wyd. nast. ze Słowem od tłumacza. Wwa: NOWA* 1983, 92 s.

Wyd. w 1942 konspir.; przekł. anonim. – Przedm.: Od tłumacza dat.: Warszawa, w styczniu 1942 (zob. Twórczość poz. 85).

2. W. Szekspir: Jak wam się podoba. Przekł. 1943. Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1949. Druk fragm.: Akt II scena 5, 7; Akt III scena 2; Akt IV scena 2; Akt V scena 3. W: Poeci języka angielskiego. T. 1. Wwa 1969, s. 351-355.

Przekład dokonany na zamówienie tajnej Rady Teatr. w Wwie.

3. D. Bell: Praca i jej gorycze. (Kult wydajności w Ameryce). Przekł. ... Paryż: Inst. Lit. 1957, 68 s. Tytuł oryginału: Work and its discontents. – Zawiera też: Wstęp do wydania polskiego; Przedmowa.

4. J. Hersch: Polityka i rzeczywistość. Przekł. ... Paryż: Inst. Lit. 1957, 255 s.

Tytuł oryginału: Idéologies et la réalité. – Zawiera też: Nota tłumacza; Przedmowa do wydania polskiego; Przedmowa.

5. S. Weil: Wybór pism. Tłum. i oprac. ... Paryż: Inst. Lit. 1958, 348 s. Wyd. nast.: jako t. 1 w wyd. 2 rozszerz. Wwa: Wydawn. Krag 1983; Kr.: Znak 1991.

Zawartość: Wyznania tłumacza, s. 9-26. – Cz. I: Fragmenty 1933-1938; O książce Lenina „Materializm i empiriokrytycyzm”; Medytacja o posłuszeństwie i wolności; Z „Rozważań o przyczynach wolności i przyczynach ucisku”; Doświadczenia z życia w fabryce; List pożegnalny Ojca Perrin; Rozważania o dobrym użytku studiów szkolnych. – Cz. II: Zeszyty: Ateizm i wiara; Dystans pomiędzy koniecznością i dobrem; Życie niemożliwe; Sprzeczność; Krzyż; Świat jako metafora; Siła ciężenia i łaska; Piękno; Ja i świat; De-kreacja; Czas; Puska i kompensata; Nieszczęście; Zło; Uwaga, filozofia, wola; Miłość; Konieczność i posłuszeństwo; Odczytania; Metaxu; Spoleczeństwo. – Cz. III: Zakorzenie; Czy istnieje doktryna marksistowska?

6. Kultura masowa. Przekł. i oprac. ... Paryż: Inst. Lit. 1959, 145 s. Wyd. nast. [B.m.w.* 1983].

Zawartość: Cz.M.: Przedmowa. – D. Macdonald: Teoria kultury masowej. – C. Greenberg: Awangarda i kicz. – M. McLuhan: Oko, dźwięk i furia. – E. Van Den Haag: Szczęścia i nieszczęścia nie umiemy mierzyć. – L.A. Fiedler: Środek przeciwko krańcom. – M. Tumin: Kultura popularna a społeczeństwo otwarte. – Cz.M.: Pytania do dyskusji.

Szkice wybrane z: Mass culture. The popular arts in America. [Oprac.]: B. Rosenberg, D. Manning White. Glencoe, Ill. 1957.

7. Węgry. Wstęp i tłum. ... Paryż: Inst. Lit. 1960, 124 s.

Zawartość: P. Kende: Rozważania o historii Węgier (Wczorajsze Węgry). – Hungaricus [pseud.]: Kilka nauk z demokratycznej i narodowej rewolucji węgierskiej [dat. grudzień 1956]. – oraz na s. 119-124: Młodzi poeci węgierscy [przekł., na podstawie tłum. franc. E. Farago, wierszy autorów: S. Andras, G. Bikich, A. Kibeldi-Varga, I. Maté, E. Nyiri, L.Z. Tóth.

8. Postwar Polish poetry. An anthology. [Wybrał i przekł.] ... Garden City, N.Y.: Doubleday 1965, XII, 149 s. Wyd. nast.: wyd. 2 pt. Polish post-war poetry. Hammondsworth: Penguin Books 1970; pt. Postwar Polish poetry. An anthology. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press 1983, XIV, 191 s.

9. Z. Herbert: Selected poems. [Przekł.] ..., P. Dale Scott. [Przedm.]: A. Alvarez. Hammondsworth: Penguin Books [1968], 139 s. Wyd. nast. New York: The Ecco Press 1985.

10. Cz. Miłosz: Selected poems. Translated by several hands. [Wstęp:] K. Rexroth. New York: Seabury Press [1973], [5], 128 s. Wyd. nast.: New York: The Ecco Press 1981, tamże 1982.

Większość utworów przekł. Cz.M. sam lub wspólnie z jednym z tłumaczy: P. Dale Scott, L. Davis, R. Lourie.

11. Ewangelia według Marka. Przekł. [z greck.]... Znak 1977 nr 281/282 s. 1239-1278 [noty J. Kudasiewicz, s. 1278]. Wyd. osob. z postł. M. Wolniewiczza Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1981, 95 s.

Wyd. łącznie z poz. 17 pt. Ewangelia według Marka; Apokalipsa. Tłum. z jęz. greck. ... Słowo

wstępne ... Paris: Éditions du Dialogue 1984, 153 s. Wyd. nast. ze wstępem P. Hemperka. Ilustr. J. Lebenstein. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1989, 139 s., [16] k. tab.

Adapt. teatr.: Ewangelia według Marka: Adapt.: D. Michalowska. Wyst. Wwa, Kościół Bożego Miłosierdzia 1980.

12. A. Wat: Mediterranean poems. [Wyd. i przeł.] ... Ann Arbor: Ardis 1977, X, 58 s.

Utwory: „Songs of wanderer” tłum. Cz.M. wspólnie z D. Brodskim i S. Grad, „Dreams from the shore of the mediterranean” wspólnie z R. Lourie.

13. Cz. Miłosz: Bells in winter. [Wybór wierszy]. [Przeł.: ... i] L. Vallee. New York: The Ecco Press 1978, 71 s. Wyd. nast. Manchester: Carcanet New Press 1980.

Nagroda Witler Bynner Award przyznana przez Poetry Society of America za najlepszy tom wierszy tłumaczonych na język w 1981.

14. Księga psalmów. Tłum. z hebr. ... [Przedm.:] J. Sazdik: O psalmach. Paris: Éditions du Dialogue 1979, 324 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; Wwa: Wydawn. im. Konstytucji 3 Maja* 1981; wyd. z: Przedm. ...; Od wydawcy: M.A. Krąpiec; O psalmach: J. Sazdik. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1982.

Nagroda im. Z. Hertza przyznana przez paryską *Kulturę* w 1979.

Wyd. fragm.: [Dziewięć] 9 psalmów tłum. z hebr. ... Ilustr. akwafortami T. Chelicka. Wwa: [b.w.] 1987, [9] k., [9] ilustr.

15. Księga Hioba. Tłum. z hebr. ... Paris: Éditions du Dialogue 1980, 170 s. Wyd. nast.: z ilustr. J. Lebensteina tamże 1981, 123 s.; Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1981.

Wyd. z 1981 zawiera też: I. Sławińska: Od wydawcy; J. Sazdik: Przesłanie Hioba; Słowo wstępne od tłumacza. Adapt. teatr.: Hiob Adapt.: K. Babicki. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1982; De profundis wg Księgi Hioba. Wyst. Dąbrowa Górnicza, Pałac Kultury Zagłębia 1986.

16. Pieśń nad pieśniami, Tłum. z hebr. ... Druk ze wstępem tłumacza *Twórczość* 1981 nr 2 s. 5-17. Wyd. osob. Wwa: Niezal. Ofic. Wydawn. Troska o Życie* 1981, 63 s. Przedr. zob. poz. 17.

Adapt. teatr.: Wyst. Kr., T. Łalki i Maski „Groteska” 1982.

17. Księgi pięciu megilot. Tłum. z hebr. i grec. ... Paris: Éditions du Dialogue 1982, 182 s. Wyd. nast. Lubl.: Red. Wydawn. KUL 1984.

Zawartość: Przedmowa. — Pieśń nad pieśniami [poz. 16]. — Księga Ruth. — Treny. — Eklezjasta [zob. *Twórczość* poz. 36]. — Księga Estery. — Przekład każdej z ksiąg opatrzony wstępem: Od tłumacza.

18. Apokalipsa. Tłum. z grec. ... Wyd. łącznie z: Ewangelia według Marka zob. poz. 11. Wyd. osob. z ilustr. J. Lebensteina Paris: Éditions du Dialogue 1986, 93 s., [16] k. ilustr.

Dedykacja: Czesławowi Miłoszowi w 75. rocznicę urodzin Éditions du Dialogue.

19. P. Kende: Rozważania o historii Węgier. [Przeł. i przedm.] ... Wwa: WiS* 1985, 32 s. Zob. poz. 7.

20. Cz. Miłosz: The view. [Wybór wierszy]. New York: Whitney Museum of America Art. 1985, [22] s.

Przeł. Cz.M. przy współpracy tłumaczy: L. Vallee, R. Hass. — Wyd. bibliofilskie; zawiera wiersze z tomów: Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada [Twórczość poz. 31]; Nieobjęta ziemia [Twórczość poz. 80].

21. [A. Świrszczyńska] Anna Swir: Happy as dog's tail [Wybór wierszy]. [Przeł.:] ..., L. Nathan. [Wstęp] ... [Pośl.:] ..., L. Nathan. San Diego: Harcour Brace Jovanovich 1985, XV, 116 s.

22. Mowa wiązana. [Antologia]. Wwa: PIW 1986, 285 s. Wyd. nast. Olsztyn: Pojezierze 1989.

Zawiera przedmowę [dat. Berkeley 1984] oraz wiersze przeł. przez Cz.M. (w okresie całej działalności twórczej) z ang., franc., hiszp., jidysz, litew., także poetów murzyńskich i chińskich [na podstawie tłum. ang.]. — Układ wg chronologii przekładu: I. Lata 1930-te; II. 1939-1945; III. 1946-1950; IV. 1951-1960; V. 1961-1983.

23. Cz. Miłosz: The collected poems. 1931-1987. [Przeł. ... i in.]. New York: The Ecco Press 1988, XVI, 511 s. Wyd. nast.: London: Penguin 1988; London Viking 1988.

Większość utworów przeł. Cz.M. sam lub wspólnie z jednym z tłumaczy: P. Dale Scott, L. Davis, R. Hass, R. Lourie, L. Nathan, R. Pinsky, L. Vallee.

24. T.S. Eliot: Jałowa ziemia. [Poemat]. Kr.: WL 1989, 41 s.

25. Księga Mądrości. Tłum. z grec. i komentarzem opatrzył ... Paris: Éditions du Dialogue 1989, 181 s.

Cz.M.: Przedmowa [dat. Berkeley w listopadzie 1986], s. 7-38

26. A. Wat: With the skin. Poems. [Przeł. i oprac.:] ..., L. Nathan. [Przedm.] ... New York: The Ecco Press 1989, 111 s.

27. Haiku. Z ilustracjami A. Dudzińskiego. Kr.: M [Maszchaba]. 1992, 158 s.

Antologia przeł. przez Cz.M. dawnych i współczesnych utworów japońskich na podstawie wersji ang. oraz utworów autorów amerykańskich utrzymanych w poetyce haiku.

28. O.V. de Lubicz Miłosz: Storge. Przeł. i wstępem opatrzył ... Kr.: Znak 1993, 107 s.

Zob. też *Twórczość* poz. 14, 17, 21, 25, 30, 36, 70, 73, 74, 80, 81, 98, 102, 105, *Prace redakcyjne* poz. 6.

Prace redakcyjne

1. Antologia poezji społecznej 1924-1933. [Oprac.:] ..., Z. Folejewski. Przedm.: M. Kridl. Wil.: Koło Polonistów Słuchaczy USB 1933, 53 s.

2. Pieśń niepodległa. Poezja polska czasów wojny. Książkę tę ułożył i przyp. zaopatrzył [...]. Wwa: Ofic. Pol. w Wwie [1942], 127 s. Wyd. nast.

pt. Pieśń niepodległa. The invincible song. A clandestine anthology. Ann Arbor, Michigan: Michigan Slavic Publications 1981, XVII, 127 s. [reprint].

Wyd. konspir. podp.: ks. J. Robak.

Utwory w działach: 1. Zwiastuny burzy; 2. Ludzka skarga; 3. Spokojne spojrzenie; 4. Pieśń wiary; 5. Droga do Polski. Słowo wstępne i 5 wstępów do poszczególnych części antologii (autorstwa Cz.M.) pt. O poezji polskiej czasu wojny. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 50 s. 5. — W wyd. 1981 dodany wstęp ang. Cz.M.

3. Adam Mickiewicz. Poet of Poland. A symposium. [Wyd.] M. Kridl. [Przedm.] E.J. Simmonons. New York: Columbia Slavic Studies 1951.

Udział w pracach red. [inf. Cz.M.].

4. Introduction à la poésie polonaise avec un choix de poèmes polonais. [Oprac. i wstęp] ... [Przeł.] A. Posner. Paris 1964. Supplément à *Preuves*, 166.

5. A. Wat: Mój wiek. Pamiętnik mówiony. [Rozmowy prowadził ...]. Powst. 1965. Wyd. z przedm. ... Do druku przygot. L. Ciołkoszowa. Cz. 1-2. London: Polonia Book Fund 1977, 376 + 392 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1980; wyd. 2 popraw. London: Polonia Book Fund 1981; Wwa: Krag* 1983; [Kr.: X* 1984]; Wwa: Czyt. 1990.

Rozmowy nagrywane w Berkeley i Paryżu w 1965. W wyd. z 1990 po podtytuł: Rozmowy prowadził i przedm. zaopatrzył ..., dodana też dedykacja Oli Watowej: „Dziękuję Czesławowi Miłoszowi za wszystko, co zrobił dla mojego męża. Bez niego książka ta by nie powstała. Był on bowiem – według określenia Aleksandra Wata – tym jedynym i idealnym słuchaczem, którego fascynująca osobowość i inteligencja były dla niego stałą podniętą intelektualną i zmuszały podczas nagrań do pokonywania okrutnych cierpień spowodowanych jego nieuleczalną chorobą”.

Przeł.: ang.: My century. The odyssey of a Polish intellectual. [Oprac. i przeł.] R. Lourie. [Przedm.] ... Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press 1988. — franc.: Mon siècle. Entretien avec ... [Przedm.] ... [Przeł.]: G. Conio, J. Lajarrige. [Lausanne] 1989.

6. Wypisy z ksiąg użytecznych. Przedm. ... Kr.: Znak 1994, 341 s.

Wypisy z lektur poetyckich; wiersze ang. i franc. tłum. przez Cz.M. z oryginału; poezja chińska i jap. z tłum. ang. oraz wiersze pol., opatrzone odautorskim komentarzem. — Układ w działach: Epifania; O przyrodzie; Kłopoty z opisem rzeczy; Podróż; O mięscach; Chwila; Ludzie wśród ludzi; Skóra kobiety; Sytuacje; Oderwanie; Historia.

7. A. Świrszczyńska: Poezje. Zebrał i przedm. poprzedził ... Wwa: PIW 1997, 434 s.

Zob. też Przekłady poz. 5-8, 12, 21, 22, 26, 27.

OPRACOWANIA (wybór)¹

Ank. 1951, 1957, 1967, 1997. — Cz. Miłosz: *Nie. *Kultura*, Paryż 1951 nr 5, zob. Twórczość poz. 85 [nt. przyczyn pozostania na emigracji]. — Cz. Miłosz: [Odpowiedzi na ataki w prasie dot. art. „Nie” i (od 1955) „Zniewolonego umysłu”].

¹ Teksty oznaczone gwiazdką * przedr. w: Miłosz '51. Z komentarzem Jakuba Andrzejewskiego. *Krytyka*, Londyn 1983 nr 13/14. — Szkiec oznaczone dwiema gwiazdkami ** przedr. w: Poznawanie Miłosza. Kr. 1985.

Kultura, Paryż: Odpowiedź [dot. pism emigracyjnych, zwłaszcza londyńskich *Wiadomości*], 1951 nr 7/8; *Do Antoniego Słonimskiego, 1951 nr 12; Refleksje o środowisku zamkniętym 1955 nr 11, przedr. zob. Twórczość poz. 21 [dot. m.in. opowiadania K. Brandysa: Nim będzie zapomniany]; List do Redakcji. 1956 nr 2. — Cz. Miłosz, M. Wańkowicz: Korespondencja 1952-1956 zob. Twórczość poz. 16. — Cz. Miłosz: No to co zrobić? Dlaczego piszę do „Tygodnika [Powszechnego]”. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 9, przedr. zob. Twórczość poz. 92. — Cz. Miłosz: Posłowie. W tegoż: Poezje wybrane. Kr. 1996 [dot. przekładów własnych utworów].

Wywiady: An interview with Cz.M. [18 X 1973]. [Rozm.]: A. Fischer, D. Gimelson. *Columbia*, Nowy Jork 1979 nr 3; O przekładach tekstów biblijnych i o godności słowa. Rozm. E. Czarnecka [właśc. R. Gorczyńska]. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1980 nr 685, przedr. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 19; Pamięć rari. Z Cz.M. rozm. J. Turowicz. *Tyg. Powsz.* 1981 nr 3; Rozmowy z Czesławem Miłoszem. [Rozm.] A. Fiut. Kr.: WL 1981, 143 s. [transkrypcja rozmów odbytych w Paryżu w 1979]; Podróżny świata. Rozmowy z Czesławem Miłoszem. Kofieciarze. [Rozm.] E. Czarnecka [właśc. R. Gorczyńska]. New York: Bicentennial Publishing Corporation 1983, 390 s., wyd. nast.: [Kr.:] Wszelchnia Spół-Polit* [właśc. OLI 1984; Kr.: WL 1992 [część I. Rozmowy (s. 17-247) zawiera transkrypcję 25 rozmów odbytych w Berkeley w listopadzie 1979 i wrześniu 1980, poświęconych wybranym utworom (w kolejności chronologicznej); w wyd. 1992 (pod nazwiskiem R. Gorczyńska) nadto rozmowa 26: O okolicznościach azylu], rec.: K.A. Jeleński: Jestem Miłoszem, Miłoszem być mogę... *Kultura*, Paryż 1983 nr 11 [dot. też: A. Fiut. Rozmowy z Cz.M.]. S. Barańczak. *The Polish Review*, Nowy Jork 1984 nr 3, W. Karpinski: Rozmowy z Cz.M. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 21; [Przekłady rozmów z Cz.M. E. Czarneckiej właśc. R. Gorczyńskiej i A. Fiuta:] Razgovori sa Česlavom Miłošem. [Przeł.] L. Rošić. Gornji Milanovac: Dečje Novine 1985, 117 s.; Miłosz par Miłosz. [Przeł.] D. Beauvois. Paris: Fayard 1986, 338 s.; Conversations with Czesław Miłosz. [Przeł.] R. Lourie. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich 1987, XII, 332 s.; — Nobilita w oczach czytelników. Rozm. A. Fiut. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 38; [Wywiad nt. przeł. Biblii. Rozm. E. Czarnecka, właśc. R. Gorczyńska]. *Polin*, Oxford 1986; Czesława Miłosza autportret przekomy. Rozmowy przeprowadził A. Fiut. Kr.: WL 1988, 350 s., wyd. nast. tamże 1994 [zawiera w części I: Paryż 1979 przedr. Rozmowy z Miłoszem. Kr. 1981 oraz w części II: Berkeley 1982 transkrypcję nowych rozmów], przeł. włoś.: Miłosz racconta Miłosz. Conversazioni con A. Fiut. [Przeł.] R. Liotta. Bologna 1983; Nie wszystko jest dozwolone. Spotkanie z Cz.M. Rozm.: M. Król [i in.]. *Res Publica* 1990 nr 2; O komunistycznym maglu i polskiej szkole poezji. Rozm.: M. Stala [i in.]. Oprac. E. Nowakowska. *NaGłos* 1990 nr 1; Polska szkoła w poezji. Rozm. A. Fiut. *Teksty Drugie* 1990 nr 1; „Chodzimy nad piekłem oglądając kwiaty.” Rozm.: T. Fiałkowski, A. Szostkiewicz. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 45; Literatura nie jest od prawdy. Rozm.: K. Chwin, S. Chwin. *Tytuł* 1992 nr 4; Cienkusz i esencja. Rozm. R. Warszewski. *Prz. Powsz.* 1993 nr 1; Dziedzictwo diabła. Spotkanie Cz.M. i ks. Józefa Tischnera. *Znak* 1993 nr 7; Poszukiwanie ojczyzny. Rozm. K. Czyżewski. *Krasnogruda* 1993 nr 1; W Polsce, czyli wszędzie. Rozm. G. Łęcka. *Polityka* 1993 nr 48; Zadania polonistyki. Rozm.: A. Fiut i J. Jarzębski. *Teksty Drugie* 1993 nr 3; Miłosza księga ołsnień. Rozm. J. Illg. *Gaz. Wyborcza* 1994 nr 130 [nt. Wypisy z ksiąg użytecznych]; Z Czesławem Miłoszem rozm.: K. Myszkowski i A. Fiut. *Kwart. Artyst.* 1994 nr 3; Znaki nadchodzących czasów. Rozm. P. Lisicki. *Znak* 1994 nr 3; Grozi nam plaskość i wulgarność. Rozm. J. Illg. *Tyg. Powsz.* dod. *Apokryf* 1996 nr 9; Z dalekiego kontynentu. Rozm.: A. Michnik, I. Grudzińska-Gross. *Gaz. Wyborcza (Gaz. Świąteczna)* 1996 nr 150.

SWPP 1. — PP (J. Czachowska). — LP (I. Ślawniska). — [J. Zieliński J. Kowalski: Cz.M. W tegoż: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 tamże 1990. — Z.R. Wilkiewicz: Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991. — *World Literature Today*, Oklahoma 1978 vol. 52 nr 3 [tu m.in.: Chronology 1911-1978; Selected bibliogra-

phy; Cz.M. in *Books Abroad* and *World Literature Today* 1954-1978]. — M.K. Maciejewska: Bibliografia twórczości Cz.M. w czasie II wojny światowej. (I IX 1939-8 V 1945). *Migrant-Echo*, San Francisco 1980 nr 2. — R. Volynska-Bogert, W. Zalewski: Czesław Miłosz. An international bibliography 1930-1980. [Przedm.] S. Barančak. Ann Arbor: Department of Slavic Languages and Literatures, The University of Michigan 1983, XVIII, 162 s. [zawiera też: Chronology, prizes and awards], rec. N. Taylor. *The Slavic Review*, Stanford 1984 nr 3.

Sprawa pozostania Cz.M. na emigracji, art. „Nie” i od 1955 „Zniewolonego umysłu”. A. Bregman: „Sprawa M.”, to nie problem nowego uchodźcy. *Dz. Pol i Dz. Żol.*, Londyn 1951 nr 191. — [M. Grydzewski:] *Silva rerum. Wiadomości*, Londyn 1951 nr 22, przedr. w tegoż: *Silva rerum. Gorzów Wielkop.* 1994. — J. Mieroszewski: „List z Wyspy, Sprawa M.”, Z. Zaremba: „Wobec nowego uchodźcy”. *Kultura*, Paryż 1951 nr 7/8. — „Oświadczenie [pisarzy emigracyjnych]”. *Kultura*, Paryż 1951 nr 12, 1952 nr 1 [w związku z głosami w prasie emigracyjnej atakującymi Cz.M., podp. łącznie 33 pisarzy]. — S. Piasecki: „Były poputek M. *Wiadomości*, Londyn 1951 nr 44, sprost. Sprawy M., *tamże* 1952 nr 2, polem. [J. Mieroszewski] Londyńczyk: Kronika angielska. „Poputek?”. *Kultura*, Paryż 1951 nr 12. — A. Stonimski: „Odprawa. *Tryb. Ludu* 1951 nr 307. — J. Mackiewicz: List do Redakcji. *Kultura*, Paryż 1952 nr 4. — S. Piasecki: Magiel marxistowski. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 12. — K. Brandys: Nim będzie zapomniany. (Wspomnienia z teraźniejszości). *Nova Kult.* 1955 nr 38 [opowiadanie odczytane jako pamflet na Cz.M.], nawiąz.: L. Flaszyn: O trudnym kunszcie womitowania. *Życie Lit.* 1955 nr 44, [W. Mach] s. Szanujmy fikcję. „*Nova Kult.* 1956 nr 5, R. Zimand: „Za chwilę na scenę „Wędzide Autor”. *Po Prostu* 1956 nr 4. — R. Bratny: Drugi oddział „klerków”. *Po Prostu* 1956 nr 4. — J. Putrament: Coś z Miłosza. *Prz. Kult.* 1956 nr 1, przedr. w tegoż: Dwa lfyki Ameryki. *Wwa* 1956, Po tamtej stronie. *Wwa* 1956, polem.: [A. Pragier, S. Zahorska] Pandora: Putrament. (*Wiadomości*, Londyn 1956 nr 34.

[W. Arcimowicz?] W.A. *Alma Mater Vilnensis* 1933 nr 11 [m.in. rec.: Poemat o czasie zastępył]. — K. Czachowski: Poeta „czasów pogardy”. *Tyg. Il.* 1937 nr 29. — J. Czechowicz: Uczeń marzenia. Rzecz o poezji Cz.M. *Pion* 1937 nr 3, wyd. łącznie z Cz. Miłosz: Czechowicz jest o poezji między wojnami. Lubl. 1981, zob. *Twórczość* poz. 18. — [Trzy zimy:] L. Fryde. *Życie Lit.*, Wwa 1937 nr 1/2; E. Misiłek: Poetycki „bilans estetyzmu” Cz.M. *Verbum* 1937 nr 3; M. Promiński: Wiersze M. *Sygnali* 1937 nr 26; K. Troczyński: Pesymizm integralny. Z powodu „Trzech zim” Cz.M. *Dz. Pozn.* 1937 nr 173. — K. Wyka: „Płomień i marmur. *Pion* 1937 nr 21, przedr. w tegoż: Rzecz wyobraźni. Wyd. 2 rozszerz. *Wwa* 1977. — I. Fik: Grzech antelstwa. Na przykłady Cz.M. *Pion* 1938 nr 36. — S. Napierki. *Ateneum* 1938 nr 1. — G. Herling-Grudziński: Granica poezji Cz.M. *Pion* 1939 nr 8. — K.A. Jeleński: Klasyk na wygnaniu. *Salamander*, Quakenbrück 1946 nr 1, przedr. w tegoż: *Zbiegi okoliczności*. Paryż 1982. — [Ocalenie:] A. Kamińska: Wiersze wojenne M. *Kamena* 1946 nr 1/3, A. Rymkiewicz: Uwagi o M. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 14; K. Wyka: „Ogrody lamunacyjne i ogrody pasterskie. *Twórczość* 1946 nr 5, przedr. w tegoż: Rzecz wyobraźni. Wyd. 2 rozszerz. *Wwa* 1977, odpowiedź Cz.M.: List pół-prywatny o poezji. *Twórczość* 1946 nr 10; J. Zagajski: Poezja wielkiego niepokoju. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 16. — R. Matuszewski: O poezji Cz.M. *Kuźnica* 1947 nr 2, przedr. w tegoż: *Literatura po wojnie. Wwa* 1948, toż w wyd. 2 *Wwa* 1950. — J. Pregerówna: Poezja po wojnie. *Odrodzenie* 1947 nr 7 [rec.: Ocalenie]. — [Traktat moralny:] [J. Iwaskiewicz] Eleuter. *Listy do Felicy. Nowiny Lit.* 1948 nr 33; B. Ostromecki: Na marginesie pewnego traktatu moralnego. *Dziś i Jutro* 1948 nr 50. — [G. Herling-Grudziński] Lector: Czasopisma obce. „Murti-Bing”. *Wiadomości*, Londyn 1951 nr 34 [na marginesie tłum. rozdziału „Zniewolonego umysłu” w *Twentieth Century*, Londyn 1951 nr 7], przedr. w tegoż: Wyjścia z milczenia. *Wwa* 1993. — [A. Pragier, S. Zahorska] Pandora: Stachanowicz na wygnaniu. (*Puszk*). *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 11 [rec.: La grande tentation]. — [Zniewolony umysł:] N. Chiaromonte:

Intellectuals under the „System”: „The captive mind”. *Partisan Review*, Nowy Jork 1953 nr 20; K. Jaspers: O książce M. *Kultura*, Paryż 1953 nr 6; E. Litvinoff: A battlefield. *Spectator*, Londyn 1953 nr 190; S. Mackiewicz: Odpomysłwienie. *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 16; [A. Pragier] Prawda „Istinnioj Wiery” (*Puszk*). *Wiadomości*, Londyn 1953 nr 48, przedr. w tegoż: *Puszk Pandory*, Londyn 1969; Z. Daszewski: Trzy książki: G. Orwella, Cz. Miłosza, W. Gombrowicza. (Ocena polemiczna). Nowy Jork: [druk.] *Czas Publ. Co* 1954, 24 s. — K.A. Jeleński: Poeta i historia. *Kultura*, Paryż 1954 nr 1/2, przedr. w tegoż: *Zbiegi okoliczności*. Paryż 1982 [rec.: Światło dzienne]. — [Zdobycie władzy:] M. Sperber: „La prise du pouvoir”. Przel. K.A. Jeleński. *Kultura*, Paryż 1954 nr 3; D. Bell: Out of the fight for Warsaw. *New Republic*, Nowy Jork 1955 nr 132. — S. Mackiewicz: „Precz z mej pamięci!”... *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 38 [rec.: Dolina Issy]. — B. Taborski: Na tropach „rewolucji!” *Mercuriusz Pol.*, Londyn 1955 nr 3 [rec.: Zdobycie władzy]. — [Zniewolony umysł:] M.J. Kryński: *The Polish Review*, Nowy Jork 1956 nr 2/3 [rec. przekł. ang.]. Z. Lichniak: Spojrzenie z ukosa, ale nie zezem. *Dziś i Jutro* 1956 nr 1. — W. Maciąg: Miary protestu. *Życie Lit.* 1956 nr 52/53 [rec.: Zdobycie władzy]. — J. Błoński: „Dolina Issy”. *Prz. Kult.* 1957 nr 24 [dot. też: Traktat poetycki]. — W. Gombrowicz: Dziennik. [Cz. 1] 1953-1956; [Cz. 2] 1957-1961; [Cz. 3] 1961-1966. Paryż 1957, 1962, 1966 [m.in. o Cz.M. w 1953 dot.: Zniewolony umysł; w 1954 dot.: Zdobycie władzy; w 1960 dot.: Rodzinna Europa; w 1962 dot.: Człowiek wśród skorpionów], przedr. w wyd. nast. oraz w: Gombrowicz o Miłoszu. [Wwa:] *Studencka Ofic. Wydawn. SOWA*, [1981], 23 s. — [P. Hertz] P.H.: „Traktat poetycki”. *Prz. Kult.* 1957 nr 10. — J. Kwiatkowski: „O poezji Cz.M. Poemat o czasie zastępył. *Twórczość* 1957 nr 12.” — J. Kwiatkowski: Poeta epoki. *Życie Lit.* 1957 nr 11 [dot.: Traktat poetycki]. — Z. Lapiński: z ruchu zebrać moment wieczny”. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 16 [dot.: Światło dzienne; Traktat poetycki]. — R. Matuszewski: O traktacie poetyckim Cz.M. *Nova Kult.* 1957 nr 8. — I. Stawińska: „To jest daleki kraj...”. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 16 [rec.: Dolina Issy]. — G. Herling-Grudziński: Komentarz tłumacza. [„Literatury sytuacji pogranicznych” J. Lawrynenkil. *Kultura*, Paryż 1959 nr 3 [dot.: Zniewolony umysł]. — [Rodzinna Europa:] J. Łobodowski: Rodzinna mitologia. *Syrena-Orzeł Biały*, Paryż-Londyn 1960 nr 46; S. Zahorska: Pogranicze. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 21. — J. Putrament: Pół wieku. T. 1. *Wwa* 1961, wyd. 2 *Wwa* 1964, passim. — W. Iwanik: Notatnik poetycki. *Miłosz. Kultura*, Paryż 1962 nr 11. — [Człowiek wśród skorpionów:] W. Póbob-Malinowski: Sprawa Stanisława Brzozowskiego. *Kultura*, Paryż 1962 nr 12; A. Pragier: Trudne życie Stanisława Brzozowskiego. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 30; J. Czapski: O Brzozowskim. *Kultura*, Paryż 1963 nr 1/2, przedr. w tegoż: *Tumult i widma*. Paryż 1981. — A. Czerniawski: Poezja Cz.M. *Kultura*, Paryż 1963 nr 6. — K.A. Jeleński: Les deux Europes de Cz.M. *Preuves*, Paryż 1965 nr 172 [rec.: Rodzinna Europa]. — [Postwar Polish poetry. Oprac. ...] Krytycy amerykańscy o antologii M. *Kultura*, Paryż 1965 nr 7/8; J. Zwolska-Sell: *The Polish Review*, Nowy Jork 1965 nr 3. — [Gucio zaczerpnięty:] A. Czerniawski: „Poeta widzi przestrzeń i czas”. *Kultura*, Paryż 1966 nr 1/2, przedr. w tegoż: *Liryka i druk*. Londyn 1972; J. Rostworowski: Między wierzami. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 6. — T. Terlecki: O Miłoszu. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 26. — G. Górnó: *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1967 nr 104 [rec. oprac.: Postwar Polish poetry]. — W.P. Szymański: „Zagary” i zagaryści. W tegoż: *Od metafory do heroizmu*. Kr. 1967. — K.A. Jeleński: Poeta i przyroda. *Kultura*, Paryż 1968 nr 11, przedr. w tegoż: *Zbiegi okoliczności*. Paryż 1982 [rec.: Wierszel]. — [The history of Polish literature:] B. Czaykowski: *Kultura*, Paryż 1969 nr 12; M. Daniłowiczowa: Prof. Miłosz. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 49. — Z. Folejewski: Cz.M. A poet's road to Ithaca between world wars and poetics. *Books Abroad*, Oklahoma 1969 nr 1. — B. Czaykowski: Lethe i Mneme. *Wiadomości*, Londyn 1970 nr 43 [rec.: Miasto bez imienia]. — A. Czerniawski. *New Statesman*, Londyn 1970 nr z 20 III, przedr. w skrócie: [M. Chmie-

lowiej Następca: W oczach Zachodu. Czerniawski o M. Wiadomości, Londyn 1970 nr 18, polem. tamże Cz. Miłosz: Gorzki list o słodko-kwaśnej recenzji, nr 24. A. Czerniawski: Nie rozumiem takiej metody, 1970 nr 27. — [The history of Polish literature:] J. Łobodowski J.L.: Nie chodzi o książkę telefoniczną (Worek Judaszów). Wiadomości, Londyn 1970 nr 32; A. Meštan, Welt der Slawen, Wiesbaden 1970 nr 3. — B. Taboriski: Dysonanse jednoosobowej orkiestry. Oficyna Poetów, Londyn 1970 nr 2 [rec. przekł.: Postwar Polish poetry]. — [The history of Polish literature:] W. Weintraub. The Slavic and East European Journal, Madison 1970 vol. 14 nr 2; A. Wirth. The Slavic Review, Worcester 1970 vol. 29 nr 3. — B. Czaykowski: The fly and the flywheel. (Some reflections on the poetry of Cz.M.). Oficyna Poetów, Londyn 1971 nr 4. — E. Lenz. Der Raum, der Dichter und die Zukunft. Über das neue Buch von Cz.M. „Gesichten am Golf von San Francisco“. Literatur und Kritik, Wieden 1971 nr 53. — V. Contoski: Cz.M. and the quest for critical perspective. Books Abroad, Oklahoma 1973 t. 47 nr 1. — A. Lisiecka: „Prywatne obowiązki” nie „prywatne porachunki”. Na Antenie, Londyn 1973 nr 122 [rec.: Prywatne obowiązki]. — J. Błoński: Aktualność i trwałość; E. Balcerzan: Polaryzacje sztuki poetyckiej. Mies. Lit. 1974 nr 1, przed. w J. Błoński: Odmarki. Kr. 1978. — K. Dybciak: Poezja mitu katastroficznego. Twórczość 1974 nr 3 [dot. twórczości Cz.M. w t. 1934-1939]. — A. Kamińska: Paleontologia kultury. (Cz. Miłosz: Książka z ruin, 1941). W teście: Od Leśmiana. Najpiękniejsze wiersze polskie Wwa 1974. — M. Skwarcicki: Co zostaje? Kanon lektury. Tyg. Powsz. 1974 nr 28 [analiza wiersza „Pożegnanie”]. — J. Kwiatkowski: Magia M. W teście: Notatki o poezji i krytyce. Kr. 1975. — A. Vincenz: Ogród nauk czy wyrzadz poetycki. Kultura, Paryż 1977 nr 3, przekł. ang. w: Czesław Miłosz. Ironwood, Tucson 1981 vol. 9 nr 2 spec. — M. Zaleski: O poezji „traktatowej”. Pam. Lit. 1977 z. 3 [dot.: Traktat poetycki]. — J. Baer. The Polish Review, Nowy Jork 1978 nr 1 [rec.: Emperor of the earth]. — S. Barańczak: Summa Cz.M. Zapis, Londyn 1978 nr 6, przed. w teście: Etyka i poetyka. Paryż 1979 [rec.: Ziemia Ulro]. — A. Fiut: Czy tylko katastrofizm? (O przedwojennej poezji Cz.M.). Pam. Lit. 1978 z. 3. — L. Iribarne: The naming of hell. Times Literary Supplement 1978 nr 25 VIII, przekł. pol. Nazywanie piekła. Przel. M. Olejniczak. Lit. na Świecie 1981 nr 6 [rec.: Utwory poetyckie. Poems]. — S. Stabro: Barańczak i M. Roczn. Komis. Hist.-Lit. PAN 1978. — O. Tauschinski. Literatur und Kritik, Wieden 1978 nr 122 [rec.: Utwory poetyckie. Poems]. — World Literature Today, Norman 1978 vol. 52 nr 3 [numer poświęcony Cz.M. zawiera przekłady utworów, materiały dot. przyznania Neustadt International Prize for Literature za r. 1978 oraz art. o Cz.M.; J. Iwaski: Some reflection on East European literature and the example of Cz.M.; J. Błoński: Poetry and knowledge; T. Venclova: Cz.M.: despair and grace. [Przel.] A. Karriker; I. Sławińska: The image of the poet and his estate; A. Coleman: The „Still point” in M.’s Native realm; L. Vallee: „The Valley of Issa”. An interpretation, przekł. pol.: „Dolina Issy”. (Interpretacja). Przel. H. Oledzka. Lit. na Świecie 1981 nr 6; O. Scherer: To Ulro through San Francisco Bay; G. Gömöri: „Truth” and „beauty” in M.’s poetry, przekł. pol. w: Lit. na Świecie 1981 nr 6; K. Dybciak: „Holy is our being — and holy the day”; A. Fiut: Facing the end of the world. — Nadto zestawienia bibliogr.]. — [Bells in winter. Przel. ...:] J.T. Baer. The Polish Review, Nowy Jork 1979 nr 1; B. Carpenter. World Literature Today, Norman 1979 nr 4. — [Ziemia Ulro:] K. Dorosz: Wędrowki Ziemi Ulro. Aneks, Londyn 1979 nr 20; K.A. Jeleński: O „Ziemii Ulro” po dwóch latach. Kultura, Paryż 1979 nr 6, przed. w teście: Zbięgi okoliczności. Paryż 1982. — A. Lundkvist: Om Cz.M. Artes, Sztokholm 1979 nr 3. — J. Łobodowski: „Hegłowski ukąszenie”. (Worek Judaszów). Wiadomości, Londyn 1979 nr 42 [dot.: Ogród nauk; Zniwelowany umysł]. — A. Pospieszalski: Psalterz M. Wiadomości, Londyn 1979 nr 40 [rec.: Książka psalmów]. — S. Barańczak: Cz.M. laureatem literackiej Nagrody Nobla. W Drodze 1980 nr 10. — W. Bartoszewski: Konspiracyjne wydanie M. w latach okupacji. Tyg. Powsz. 1980 nr 50. — J. Błoński:

„Wzruszenie, dialog i mądrość. Tyg. Powsz. 1980 nr 41 [analiza wiersza: Powolna rzeka]. — K. Dedecusz: Czesław Miłosz, Nobelpreisträger für Literatur 1980. Frankfurt am Main: Lembeck 1980, 15 s. Deutsches Polen Institut, Darmstadt. — EB: Czytanie Miłosza: „Ziemia Ulro”. Res Publica, Londyn 1980 nr 4. — [R. Gorczyński E. Czarna: Pilgrim in California. On Miłosz’s „Magic Mountain”. Migrant Echo, San Francisco 1980 nr 2 i X. — A. Kijowski: Nobel dla Miłosza. Twórczość 1980 nr 12. — Z. Łapiński: Między polityką a metafizyką. (O poezji Czesława Miłosza). Wwa: NOWA* 1980, 43 s. Tow. Kursów Nauk. Wykłady, wyd. nast.: Londyn: Odnowa 1981; Lubl.: Wydawn. Vademecum* 1985. — Nobel Prize in Literature for Czesław Miłosz. Excerpts from the California Press. [Oprac.] T. Wojnicki. Berkeley: Marek Hrasno Publishing 1980, 58 s. — I. Sławińska: „Obraz poety i jego gospodarstwo. (Rzecz o Cz.M.). Punkt 1980 nr 11. — M. Stala: Głos przeciw milczeniu. Student 1980 nr 21. — W. Weintraub: Cz.M., translator from the Hebrew. The Polish Review, Nowy Jork 1980 nr 3/4 [rec.: Książka psalmów]. — M. Zaleski: Poezja dostojnych słów. Literatura, Hollywood 1980 jesień. — S. Barańczak: „My part is agony”. Parnassus, USA 1981 nr 6 [dot.: Selected poems; Native realm]. — S. Barańczak: Vad betyder M. [for oss?] [Przel.] S. Lundin. Artes, Helsingborg 1981 nr 2. — A. Czerniawski: Poezja Cz.M. Odra 1981 nr 3. — Czesław Miłosz. [Przedm.] M. Cuddihy. Ironwood, Tucson 1981 vol. 9 nr 2 spec. (numer poświęcony Cz.M. zawiera przekłady utworów pisarza oraz art. J. Valentine: Some notes on M.; M. Rudman: On M. No longer in continuous time; M. Chamberlain: The voice of the orphan. Cz.M. Warsaw poems; Z. Herbert: On Cz.M.; P. Hampel: Cz.M. and memory; J. Peck: Last things; S. Barańczak: The summing up of Cz.M.; L. Gregg: From a student; L. Nathan: The composing voice; reading „Ars poetica”; L. Vallee: What is „The world?” (A naive essay); R. Hass: Reading M.; M. Zaleski: The place of M. in Polish poetry]. — W. Duszka: Dom w igle sosny i w eksplozji gwiazd. Aten. Kapł. 1981 t. 97 z. 3 [o poezji Cz.M.]. — A. Eckmann: Psalm 8 w świetle badań filologiczno-egzogeograficznych. Ruch Biblijny i Liturgiczny 1981 nr 4 [dot.: Książka psalmów]. — A. Fiut: „Dolina Issy” — przypowieść o wtajemniczeniu. Znak 1981 nr 4/5, przed. w teście: Pytanie o tożsamość. Kr. [1995]. — A. Fiut: „W mowie ognia...”. (Wokół poezji Cz.M.). Ruch Lit. 1981 nr 1. — J. Kornhäuser: Apokatastasis. Pismo 1981 nr 1, przed. w teście: Światło wewnętrzne. Kr. 1984 [rec.: Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada]. — Z. Kubiak: Nad Biblią M. Tyg. Powsz. 1981 nr 25. — G. Kubiak: „Na pograniczu wyznań”. Nad tomem z Miłoszowym przekładem „Księgi Hioba”. W Drodze 1981 nr 7. — J. Kwiatkowski: Wielkie rekolacje. Pismo 1981 nr 1 [rec.: Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada]. — Lit. na Świecie 1981 nr 6, 383 s. (numer poświęcony Cz.M. zawiera utwory pisarza, materiały dot. Nagrody Nobla oraz art. m.in.: R. Howard: Heroiczny apostata. Przel. P. Kołyszko; G. Gömöri: „Piękno” i „prawda” w poezji M. Przel. T. Mirkowicz; A. Lundkvist: O Cz.M. Przel. Z. Lanowski; S. Magala: M. nie wszystko tłumaczy]. — Miłosz — laureat Nobla 1980 a polska prasa emigracyjna. Wybor tekstów i komentarz. J. Kowalik. T. 1-2. San Jose, California: American Polish Documentation Studio 1981 s. 1-196, 197-362 [zawiera 153 teksty prasowe opublikowane w 29 czasop. pol. krajowych oraz emigracyjnych]. — Miłosz w kraju. Echo Nobla oprac.: E. Hudson, J. Zakowski. Współpraca: K. Szermańska. Red. wyd.: A. Dorniak. Gdańsk, Wwa: BIPS* [Biuro Informacji Prasowej Solidarności] 1981, 82 s. — N. Modzelewska: Cz.M. w Polsce. Kultura, Paryż 1981 nr 3. — A. Nawrocki: Cz.M. „Co nie ma cienia istnieje nie ma sily”. Nowy Wyraz 1981 nr 1. — O Czesławie Miłoszu. Red.: D. Gadaj i E. Niedzielska. Sieradz: NSZZ „Solidarność” Zarząd Regionu i Woj. Dom Kultury 1980-1981, 22 s. [zawiera wiersze Cz.M. oraz art.: J.W. Płociennik: [Biografia Cz.M.]; Z. Skibiński: „Nie więcej”; K.W. Tatarowski: Zarys analizy poematu Cz.M. „Na trąbach i na cytry”; H. Pustkowsky: Cz.M. [o twórczości]. — Pam. Lit. 1981 nr 4 [zawiera m.in.: T. Klak: Żagary. Problematyka grupy literackiej], przed. w: Czesław Miłosz. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit. 1987 z. 61; S. Jaworski:

Koncepcja człowieka w poezji polskiej awangardy; S. Beres: Wokół „Poematu o czasie zastygłym” Cz.M.; J. Łukasiewicz: Przeszłość „świata naiwnego”. O poemacie Cz.M. „Świat”; J. Dudek: M. wobec tradycji literackiej [na przykładzie wiersza „Ars poetica”], przedr. w: *Poeci polscy XX w.*, Kr. 1994; T. Burek: Autobiografia jako rozpamiętywanie losu. Nie tylko o „Rodzinnej Europie”; M. Stepien: Czesława Miłosza odkrywanie Ameryki; Z. Kocpzyńska: O wersyfikacji „Walca” Cz.M.] — *Pam. Lit.*, Londyn T. 4: 1981, 171 s. [zawiera wiersze i fragm. prozy Cz.M., materiały dot. Nagrody Nobla oraz art.: W. Strzałkowski: Cz.M. poeta i metafizyk; H. Skwarczyński: Cz.M. wobec polskiej tradycji poetyckiej; J. Bujnowski: Jak należy czytać poezję M., przedr. w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*, Lubl. 1992; M. Daniłowicz Zielńska: M. — prozaik] — M. Piechal: O Cz.M. ogólnie. *Mies. Lit.* 1981 nr 5. — *Poezja* 1981 nr 5/6 [zawiera wspomnienia o Cz.M. i art., m.in.: K. Brakoniecki: Człowiek w Ziemi Ulro. (O twórczości Cz.M. w latach trzydziestych). — Opisanie Miłosza i M. Miklaszewska: Rozmowa radiowa z Cz.M.; J. Marx, S. Czycz Dwugłós o M.; A. Zieniewicz: Punkt widzenia, czyli o poezji Cz.M.; A. Ogrodowczyk: „Co nie ma cienia, istnieć nie ma siły”. (Kilka refleksji o poezji Cz.M.); A. Tchórzewski: Oddech wspólnoty w obu „traktatach” (M. jako krytyk, krytyka wobec M. Biografia wewnętrzna). — *Poezja* 1981 nr 7 [zawiera m.in.: Opisanie Miłosza II; W. Pogonowski: M. i Mickiewicz; A. Hołojuch: Rozważania M. o języku i tradycji; J. Marx: Otwieranie pięciu zmysłów; K. Lang: Studium jednego przekładu [„Balkonu Baudelaire’a”]; B. Baran: M. jako tłumacz współczesnej poezji polskiej na język angielski; M. Kűchmeister: Do Miłoszowskiego przekładu „Księgi psalmów” rzymskiej; Z. Folejowski: Cz.M. jako historyk literatury]. — J. Prokop: „Antynomie M. *Pismo* 1981 nr 1, przedr. w: *Tęgoż: Szczególna przgoda żyć nad Wisłą*, Londyn 1985. — J. Ślawińska: Religijny horyzont twórczości M. *W Drodze* 1981 nr 10. — *Teksty* 1981 nr 4/5, 356 s. [numer poświęcony Cz.M. zawiera: E. Bałcerzan-Polak, poeta, M.; J. Kwiatkowski: „Miejsce M. w literaturze polskiej”, przedr. w: *tegoż: Magia poezji*, Kr. 1995; J. Błński: „Epifanie M.; A. Fiut: „Poezja w kregu hermeneutyki; M. Zaleski: O „grzechu anielstwa”, czyli historia pewnego nieporozumienia [o przedwojennej twórczości Cz.M.]; T. Burek: „Dialog Wolności i konieczności albo historyczne wtajemniczenie; T. Wilkowiński: Poezja i mistyka. (O religijnych inspiracjach wierszy M.), przedr. w: *Inspiracje religijne w literaturze*, Wwa 1983; M. Stalja: *Boże Ziemia Ulro* [nt. poematu „Świat”]; S. Barańczak: „Język poetycki Cz.M. (wstępne rozpoznanie); Z. Łapiński: „Oda i inne gatunki oświecone, przedr. w: *tegoż: Jak wspóżyć z socrealizmem*, Londyn 1988; R. Nycz: „Prywatna księga różności”; J. Jarzebski: Być wieszczem, przedr. w: *tegoż: Powieść jako autokreacja*, Kr. 1984 [W. Gombrowicz i Cz.M.]; A. Werner: „Świadomość kryzysu a kryzys świadomości. (O esejach Cz.M.), przedr. w: *tegoż: Pasja i nuda*, Wwa 1991; W. Duszka: Nowy poemat dygresyjny? [dot.: Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada]; J. Paszek: Rok 1910 i rok 1911 [analiza wiersza „Walc”]; D. Zamacińska: M. i Żagary; J. Błński: Obowiązki poety [dot.: Prywatne obowiązki]; Z. Łapiński: O „wierszach prostych” (w: *czasach skomplikowanych*) II. Rozewicz i Cz.M.] — *Twórczość* 1981 nr 6 [numer poświęcony Cz.M. zawiera utwory pisarza oraz m.in. art.: A. Kijowski: „Tematy M., przedr. w: *tegoż: Granice literatury*, T. 1. Wwa 1991; A. Międzyrzeczki: Poetycka sprawiedliwość; A. Fiut: *Węzły Erosa*, K.A. Jeleński: Cz.M. — historyk literatury Rzeczypospolitej, przedr. w: *tegoż: Zbiegi okoliczności*, Paryż 1982; J. Trzaniel: „... Cz.ym ja jestem i czym oni są?” (Cz.M. świat zagrożony); R. Matuzewski: „Cz.M. dążenie do formy poemajnej, przedr. w: *tegoż: Powroty i pożegnania*, Wwa 1987; M. Zaleski: *Powrót M.* — *Więź* 1981 nr 3 [zawiera m.in.: K. Karasek: Ktokolwiek będzie w nowogrodzkiej stronie, przedr. w: *tegoż: Poezja i jej sobowrót*, Wwa 1986; E. Bienkowska: *Przestrzeń ocalenia*; W. Karpiński: *Suwerenność głosu*; I. Smółka: *Z opornej materii co da się zebrać*, przedr. w: *tegoż: Łęki, ucieczki, akceptacje*, Wwa 1984; A. Wyka: *Gombrowicz byłby ze mnie zadowolony*; J. Salię: O biblij-

nych przekładach Cz.M.] — A. Witalis: „Nic nie znaczyli dla mnie Kaźmierz ni Hrehory”. *W Drodze* 1981 nr 10 [analiza wiersza „Nauki”]. — M. Zaleski: O bezsilności języków krytycznego opisu. *Twórczość* 1981 nr 11, przedr. w: *Czesław Miłosz. Zesz. Nauk UJ. Pr. Hist.-lit.* 1987 z. 61 [nt. stosunku krytyki do poezji Cz.M. oraz zapatrywań Cz.M. na rolę krytyki]. — A. Zieniewicz: *Misteria — plakaty — pejzaże*. (Między programem a praktyką poetycką zagarystów wileńskich), *Prz. Hum.* 1981 nr 6. — A. Zieniewicz: *Prorotwo skryte pod sztyrem*. *Nowy Wyraz* 1981 nr 3. — S. Beres: *Poezja w dzień końca świata*. *Mies. Lit.* 1982 nr 9, 10 [nt. katastrofizmu w wojennej poezji Cz.M.]. — J. Błński: „Łęki, sny, prociwa”. (Cz.M.). W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*, T. 1. Wwa 1982. — B. Chrzóstowska: *Poezje Czesława Miłosza*. Wwa: *WSiP* 1982. *191 s. Bibl. Analiz Lit.*, wyd. 2 zmien. tamże 1995. — A. Fiut: „Nad wodą ciemną i porywistą”. *Rocz. Komis. Hist.-lit. PAN* t. 19: 1982, przedr. w: *Problemy awangardy*, Kat. 1983. — J. Giertych: *Miłosz. Opoka*, Londyn t. 17: 1982. — M. Jasińska-Wojtkowska: *Miłosz intelektualistom, twórcem i krytykiem literackim, każdemu*. *Prz. Powsz.* 1982 nr 5, przedr. nieco zmien. *Zesz. Nauk KUL* 1983 nr 1 [nt. filozoficznych koncepcji literatury w twórczości Cz.M.]. — W. Karpiński: *Spotkanie w San Francisco*. W: *tegoż: Central Parku*, Paryż 1982. — A. Kempfi: *O Miłoszowym tłumaczeniu Psalterza i sprawie nowoczesnego polskiego języka sakralnego*. *Kal. Ewang. Zwiastun* 1982. — J. Kwiatkowski: *Notatki o M.; Magii* M. ciąg dalszy. W: *tegoż: Felietony poetyckie*, Kr. 1982. — H.B. Segel: *Cz.M. and the landscape of exile*. *Cross Currents*, Ann Arbor 1982. — J. Serke: *Cz.M. ein Polnisches Wunder*. W: *tegoż: Die verbannten Dichter*, Hamburg 1982. — L. Suchanek: *Rosyjska filozofia i myśl religijna w ujęciu Cz.M.* *Zesz. Nauk. WSP w Bydgu. Stud. Filol.* 1982 z. 16. — [Człowiek wśród skorpionów] M. Szpakowska: *Jak się zostaje un ecrivain maudit?* *Twórczość* 1982 nr 5; D. Ulicka: *Sprawa nie tylko Brzozowskiego*. *Mies. Lit.* 1982 nr 12. — [M. Szymczak] M.S.: *Uwagi o języku Cz.M.* *Por. Jęz.* 1982 nr 5. — Z. Zareba: *W nieruchomościach czasu*. (Uwagi o cyklu Cz.M. „Na trąbach i na cytrze”). *Studen. Zesz. Nauk UJ* 1982 z. 2. — B. Zurakowski: *Wiersze są zawsze pisane przeciwko śmierci*. W: *tegoż: Paradoxs poezji*, Kr. 1982. — S. Barańczak: *Niewidzialny sznur*. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 2 [rec.: *Poezje*, Paryż 1982]. — E. Bienkowska: „Naród”. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 1 [interpretacja wiersza]. — J. Błński: *O „Traktacie poetyckim”*. *Twórczość* 1983 nr 12. — *Czesław Miłosz. On the 40th anniversary*. The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada (1943-1983), Montreal. The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada 1983, [20] s. [wydawnictwo pamiątkowe m.in. z okazji spotkania z Cz.M. 3 V 1983; m.in. krótkie wypowiedzi o pisarzu]. — B. Donahue: *Viewing the west from the east*. *Comparative Literature Studies*, Urbana USA 1983 nr 3. — K. Dybczak: *Poezje, pokolenia, światopoglądy*. (M. i Herbert). W: *Religijne tradycje literatury polskiej*, Lubl. 1983. — A. Fiut: *Poeta w roli ucznia*. T. świadka. W: *Autor, podmiot literacki, bohater*, Wr. 1983. — A. Fiut: *The poetry of Cz.M. The parable of the great disinheritance*. [Tłum.] J. Weeks. *Cross Currents*, Ann Arbor 1983 s. 333-346. — [R. Gorczyńska E. Czarnaek: *Podróżny świata*. Rozmowy z Czesławem Miłoszem. Komentarze. New York: Bicentennial Publishing Corporation 1983, 389 s., wyd. nast. [Kr.:] *Wszelchnica Spół.-Polit.* [właśc. OLI] 1984, Kr.: *WL* 1992 [cz. II: *Komentarze* (s. 249-288) zawiera interpretacje utworów]. — R. Grol-Prokopczyk. *The Polish Review*, Nowy Jork 1983 nr 1 [dot. oprac.: *Pieśń niepodległa*, Ann Arbor 1981]. — N. Gross: *Wiersz, który chodził różnymi drogami*. *Puls*, Londyn 1983 nr 18 [dot.: *Campo di Fiori*]. — A. Kowalczyk: „Dolina Issy” Cz.M. na tle polskiej tradycji literackiej. *Polonistyka* 1983 nr 2. — W. Michalski: *Dylemat moralny współczesnego poety*. (Rzecz o Cz.M.). W: *Polska literatura emigracyjna*, Lubl. 1983. — J. Świąch: *Obroty losu i pamięci*. *Wiersze okupacyjne Cz.M.* *Zesz. Nauk KUL* 1983 nr 1. — J. Zacharska: *„W Warszawie”* M. *Poezja* 1983 nr 1 [analiza wiersza]. — M. Zaleski: *Principia poetica Cz.M.*, czyli o „Ziemiu Ulro”. *Twórczość* 1983 nr 12. — J. Andrzejewski: *Wiersze M.*

- w okupowanej Warszawie. (Z „Notatek do autobiografii”). *Tyż. Powsz.* 1984 nr 47 [wspomnienia; do druku podał A. Libera]. — S. Barańczak: „Poetyczny traktat”. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 5 [rec. przekł. ros.]. — W. Bolecki: Proza M. *Pam. Lit.* 1984 z. 2, przedr. w tegoż: *Preteksty i teksty*. Wwa 1991 [dot.: Dolina Issy; Zdobyte władzy], przekł. ros.: Die Prosa des Dichters Cz.M. („Zdobyte władzy”). *Russian Literature*, Haga 1984 nr 2. — J. Czapski: O Miłoszu. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 5 [nt. biografii Cz.M. w l. 50.]. — J. Dąbala: Sarkazm i trawestacja sacrum w poezji Cz.M. (Rozważania na podstawie cyklu „Głosy biednych ludzi”). W *Drodze* 1984 nr 11. — J. Dąbala: W kręgu inspiracji tomistycznej. (O poemacie „Świat” Cz.M.). *Akcent* 1984 nr 3. — J. Frankowski: Biblijne przekłady M. *Wież* 1984 nr 1. — W. Karpiński: M. francuski i inny. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 7, przedr. w tegoż: *Herb wygnania*. Paryż 1989 [nt. przekł. Cz.M. na świecieli]. — J. Kwiatkowski: M. u progu okupacji („Rzeka”). W: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Kr. 1984. — W. Mejsbaum: Sceptycyzm a antynomie kultury Zachodu. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 3 [nt. eseistyki Cz.M.]. — A. Michnik: Korespondencja. (W tegoż: *Niezłomy z Londynu i inne eseje*. (Lektury więzienne). Wwa* 1984, przedr. w tegoż: *Polskie pytania*. Wwa 1993 [dot. postawy Cz.M. wobec ideologii komunistycznej na podstawie korespondencji z M. Wańkowiczem 1952-1956 (zob. *Twórczość* poz. 16) oraz utworów]. — R. Nycz: Sposoby pisania: M. (biografia idei). W tegoż: *Sylyw współczesne*. Wr. 1984. — F. Sature: Cz.M.: la sensibilité interrogante. *Cuadernos Hispanoamericanos*, Madryt 1984 nr 406. — Z.S. Siemaszko: Zaplecze historyczne „Doliny Issy”. *Prz. Powsz.* 1984 nr 6, 7/8. — K. Tekielski: Regionalizmy kresowe w „Dolinie Issy” Cz.M. *Jez. Pol.* 1984 nr 1/2. — T. Vencloua: Poezja jako pokuta. [Przel. z ang.] S. Barańczak. *Zesz. Lit.*, Paryż 1984 nr 5, wersja ang.: Poetry as atonement. *The Polish Review*, Nowy Jork 1986 nr 4 [dot.: Świadeństwo poezji]. — M. Zaleski: Przygoda drugiej awangardy. Wr. 1984 *passim*. — R. Zimand: Trzydzieści lat temu i później. W tegoż: „Wojna i spokój”. Londyn 1984. — J. Zychowicz: Strzykawka, dieta i pająki. *Mies. Lit.* 1984 nr 6 [F. Dostojewski w eseistyce Cz.M.]. — E. Bienkowska: Romantyzm dziś — w stronę drugiego brzegu. *Zesz. Lit.*, Paryż 1985 nr 12. — A. Fiut: Poetycka antropologia Cz.M. *Znak* 1985 nr 12. — A. Fiut: „Wymyka się co dotykalne”. *Zesz. Lit.*, Paryż 1985 nr 11 [rec.: Nieobjęta ziemia]. — A. Godlewski: Casus M. *Rzeczywistość* 1985 nr 8, polem.; M. Danilewicz Zielińska: Literatura źle widziana. *Kultura*, Paryż 1985 nr 6. — L. Górski: W kręgu Maritaina. (O przedwojennej krytyce literackiej Cz.M.). *Zesz. Nauk. KUL* 1985 nr 2. — A.S. Kowalczyk: Dialog z ojczyzną. *Wież* 1985 nr 10/12 [dot. eseistyki Cz.M.]. — A.S. Kowalczyk: M. „Dolina Issy” wobec horyzontu oczekiwań odbiorcy. *Prz. Powsz.* 1985 nr 3. — A.S. Kowalczyk: Harvardzkie wykłady. *Znak* 1985 nr 7/8 [rec.: Świadeństwo poezji]. — T. Mazowiecki: Pytania do siebie samych. *Prz. Powsz.* 1985 nr 9 [dot.: Ziemia Ulro]. — N. Melešević: Pigulki Murti-Binga czy Ketman. *Thum. J. Salomon. Aneks*, Londyn 1985 nr 38 [dot.: Zniewolony umysł]. — J. Paszek: O trzech polskich przekładach „The waste land” Eliota. *Poezja* 1985 nr 10 [nt. przekładów Cz.M., J. Niemojowskiego i A. Piotrowskiego]. — *Poznanianie Miłosza*. Studia i szkice o twórczości poety. Pod red. nauk. J. Kwiatkowskiego. Kr.: Wl 1985, 586 s. Z. prac IBI PAN [zawiera studia drukowane wcześniej, a oznaczone dwiema gwiazdkami **], nadto: A. Fiut: W obliczu końca świata; K. Dybciak: Poezja pełna istnienia; J. Kryszak: Próba sensu; A. Fiut: Wygnanie z raju; M. Zaleski: O „Traktacie poetyckim” Cz.M.; W.P. Szymański: „Bramy arsenału”; A. Lebkowska: „Walc”; M. Stala-Brzegi Lemana, przedr. w tegoż: *Chwile pewności*. Kr. 1991; S. Balbus: „Pierwszy ruch jest śpiewanie”. (O wierszu M. — rozpoznanie wstępne); M. Wyka: M. i Brzozowski. — R. Rosa: Cz.M. koncepcja literatury i krytyki. *Ruch Lit.* 1985 nr 2. — Z. Sawaniewska-Mochowa: O polszczyźnie „litewskiej” w „Dolinie Issy” Cz.M. *Stud. z Filol. Pol. i Słow* 1985 t. 23. — J. Serke: Cz.M.: ein polnisches Wunder. W tegoż: *Das neue Exil*. Frankfurt am Main 1985. — M. Sprusiński: Krakowski rok Cz.M. *Literatura* 1985 nr 6 [dot. 1945]. — A. Walicki: Spok
- tkania z Miłoszem. Londyn: Aneks 1985, 197 s., przedr. w tegoż: *Zniewolony umysł* po latach. Wwa 1993 [wspomnienia]. — W. Woroszyński: Lipiec, wakacje, lektury. *Wież* 1985 nr 10/12 [rec.: Nieobjęta ziemia]. — A. Zawada: Korzenie. W tegoż: *Wszystko pokruszone*. Wwa 1985 [dot.: Rodzinna Europa]. — M. Zieliński: Świadeństwo poety. *Puls*, Londyn 1985 nr 27 [rec.: Świadeństwo poezji]. — S. Barańczak: A black mirror at the end of a tunnel. An interpretation of Cz.M. „Swity”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1986 nr 4, wersja pol. pt. „Swity”: W trzy zimny i Głosy o wierszach. Londyn 1987, przedr. pt. Tunel i lustro. W tegoż: *Tablica z Macondo*. Londyn 1990, Pomyślane przepaście. Kat. 1995. — J. Bardach: Świadek minionej epoki. Cz.M. a Litwa historyczna. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.* 1986 z. 78. — S. Beres: Apokalipsa według Cz.M. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1986 t. 26, przekł. ang. w: *Between anxiety and hope. The poetry and writing of Czesław Miłosz*. Edmonton 1988. — S. Beres: „Iść w rubaszce za aniołem...”. *Publicystyka młodego M. Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1986 t. 25. — J. Błoński: Muzyka późnych lat albo o formie moralnej. *Tyż. Powsz.* 1986 nr 27 [rec.: Nieobjęta ziemia]. — D. Davie: Cz.M. and the insufficiency of lyric. Cambridge: Cambridge Univ. Press 1986, XIII, 76 s., toż wyd. Knoxville: The University of Tennessee Press 1986. — W. Duszka: Wejście do ogrodu. *Znak* 1986 nr 7/8 [rec.: Nieobjęta ziemia]. — K. Dybciak: Tak czytano M. *Prz. Powsz.* 1986 nr 4 [dot. recepcji Cz.M. za granicą]. — A. Fiut: Reading M. *The Polish Review*, Nowy Jork 1986 nr 4. — R. Gorczyńska: Miłosz. *Kultura*, Paryż 1986 nr 4 [m.in. o przekładach i recepcji we Francji]. — Cs. Gy. Kiss: Węgierskie spojrzenie na „Rodzinna Europe” M. *Kultura*, Paryż 1986 nr 9. — J. Axer: Dalszy lot zimorodka (Motyw w wierszu Cz.M. i J. Słowackiego). *Prz. Hum.* 1987 nr 4. — Czesław Miłosz. Pod red. W.P. Szymańskiego. *Zesz. Nauk. UJ. Pr. Hist.-Lit.* 1987 z. 61 s. 7-182 [referaty z sesji nauk zorganizowanej w 1981 przez Inst. Filologii Pol. UJ: I. Stawińska: Poeta — „dziecie swego wieku” czy „syn tyśniaceli”; A. Zieniewicz: Rozmowa, biografia, szczegół. Wokół problemu „formy bardziej pojemnej”; T. Klak: Żagary. Problematyka grupy literackiej; S. Beres: Czarny Ariel poezji społecznej; J. Jarzębski: Być wieszczem; M. Buś: M. i Norwid; M. Zaleski: O bezsilności języków krytycznego opisu; J. Poradecki: Poeta błąda na gruzach katedry Świętego Jana (O polemice literackiej wokół wiersza Cz.M. „W Warszawie”; B. Kryda: Poezja M. wobec perspektywy odbioru szkolnego]; — P.J. Drozdowski: Stanisław Brzozowski w świetle dawn. analiz. *Prz. Hum.* 1987 nr 7/8 [dot.: Człowiek wśród skorpionów; A. Mencwel: Stanisław Brzozowski, kształtowanie myśli krytycznej]; — A. Fiut: Moment wieczny. Poezja Czesława Miłosza. Paris: Libella 1987, 257 s. Tow. Hist.-Lit., wyd. nast. z podtytuł.: O poezji Czesława Miłosza. Wwa Open 1993, przekł. ang.: The eternal moment. [Przel.] T.S. Robertson. Berkeley, Los Angeles 1990. — M. Głowiński: „Przedmieście” Cz.M. Próba interpretacji. *Pam. Lit.* 1987 z. 1. — J. Malicki: Tradycje arkańskie w Miłoszowej „Dolinie Issy”. *Prz. Hum.* 1987 nr 7/8. — P. Marchesani: Cz.M. W: *Scrittori del mondo*. J. Nebel. Torino 1987. — M. Masłowski: Cz.M. La conscience de l'émigré; E. Stawek: Espace perdu et mémoire retrouvée dans la poésie du Cz.M. W: *Emigration et exil dans les cultures tchéquie et polonaise*. Paris 1987. — R. Matuszewski: Cz. Miłosza dążenie do formy pojemnej; Dookoła polskiej Nagrody Nobla. W tegoż: *Powroty i pozegnanie*. Wwa 1987. — Z.J. Nowak: Cz.M. jako tłumacz Biblii. *Prz. Hum.* 1987 nr 7/8. — A. Okopień-Stawiska: „Przedmieście” jako inna „Piosenka o końcu świata”. *Przyczynek do opisu sztuki poetyckiej Cz.M.* *Pam. Lit.* 1987 z. 1. — A. Poprawa: Ocalenie. Czas w „Dolinie Issy” Cz.M. *Prz. Powsz.* 1987 nr 7/8A. — Trzy zimny [Cz. Miłosza oraz] i Głosy o wierszach. Pod red. R. Gorczyńskiej i P. Kłoczowskiego. Londyn: Aneks 1987, VIII, 135 s. [zawiera facsimile pierwszego wyd. tomu (zob. *Twórczość* poz. 3) oraz s. 57-135 szkice poświęcone poszczególnym wierszom z tego zbioru; J. Błoński: Przedślowie; A. Międzyrzecki: „Ptaki”; „Zimny krzyk pawi”; K. Dybciak: „Pieśń”; S. Kisielewski „Bramy arsenału” i okolice; M. Zaleski: „Hymn”; M. Janion: „Elegia”; R. Przybylski: „O młodszym bracie”; W. Bolecki:

„O książce”; S. Barańczak: „Świty”; J. Kott: „xxx” (Ty silna noc); J. Lipski: „Kołysanka”; T. Venclova: „Z wierszy bańkowych”; R. Górczyńska: „Wieczorem wiatr...”; Inne prorocstwo; A. Fiut: „Dialog”; J. Błoński: „Powolna rzeka”; A. Zagajewski: „Posąg małżonków”; W. Karpiński: „Obłoki”, przedr. w tegoż: Herb wygnania, Paryż 1989; J. Zieliński: „Symfonia listopadowa”; „Awanturnik”; M. Głowiński: „Roki”; I. Stawińska: „Do księdza Ch.”; — M. Zieliński: Gombrowicz nie byłby zadowolony. W tegoż: Kilka niewzruszonych przekonań. Kr. 1987. — E. Balcerzan: „Pół-prywatny” klasycyzm M. W tegoż: Poezja polska w latach 1939-1965. Cz. II. Ideologie artystyczne. Wwa 1988. — J. Bardach: Świadek minionej epoki — Cz.M. a Litwa historyczna. W tegoż: O dawnej i niedawnej Litwie. Poznań 1988. — J. Bartyzel: Cz.M. — w stronę sceptycznego heroizmu. W: Łódzki almanach młodych. Łódź 1988. — Between anxiety and hope. The poetry and writing of Czesław Miłosz. [Wyd.] E. Mozejko. Edmonton: University of Alberta Press 1988, XVIII, 190 s. [zawiera studia: E. Mozejko: Between the universals of moral sensibility and historical consciousness. Notes on the writings of Cz.M.; S. Beres: Cz.M. apokalypse; B. Czaykowski: The idea of reality in the poetry of Cz.M.; M.G. Levine: Warnings to the West. Cz.M. political prose of the 1950s; P. Coates: Irony and choice. M. in the late forties and early fifties; E.D. Blodgett: M. as witness; E. Mozejko: M. and post-war Polish poetry]. — J. Brzozowski: Mieszkaniec czardziejskiej góry. Szkic do poetyckiego portretu Cz.M. *Miscellanea Łódź* 1988 z. 1. — B. Carpenter: Cz.M. i Zbigniew Herbert. Poeta wygnania i poeta powrotu. W: Literatura polska na obczyźnie. T. 5. London 1988. — W. Karpiński: Powrót Cz.M.; Rozmowy z M. [dot.: E. Czarnecka, właśc. R. Górczyńska; Podróżny świat]; Mapy Cz.M. W tegoż: Książki zbójce. Londyn 1988. — J. Katz-Hewitson: Sezon u Heraklita. *Puls*, Londyn 1988 nr 39 [rec.: Kronikil]. — B. Koc: „Ziemia Ulro” Cz.M. Próba interpretacji. *Pr. Polonist. Ser. 44*: 1988. — A. Lam: Nagroda za klęski: Rozstania i powroty. Ponad historią. W tegoż: Lupus in fabula. Kr. 1988. — Z. Łapiński: Spotkania autorskie: M. i jego czytelnicy; Oda, gatunek oświeceniowy. W tegoż: Jak współżyć z socrealizmem. Londyn 1988. — J. Łukasiewicz: Podwójna próba. (O „Traktacie poetyckim” Cz.M.). W: Kultura, literatura, folklor. Wwa 1988. — A. Mazur: Inwentarz rzeczy pamiętanych (Wokół „Zdań” Cz.M.). *Twórczość* 1988 nr 4. — D. Pawelec: „Zniewolony umysł” jako parabola. *Miscellanea* 1988 nr 5. — J. Paradecki: Evolucja poezji Cz.M. *Miscellanea Łódź* 1988 z. 1. — M. Potoczak: Poeta na pograniczu Kultury Europy. *Chrześcijaństwo a Współczesność* 1988 nr 3. — B. Stawicka-Munótz: La connotación semántica en el texto poético. (A base de una traducción al castellano del poema de Cz.M. — „Exhortación”). *Stud. Romanica Posn.* 1988 vol. 13. — [Zniewolony umysł.] M. Stępień: Książka fałszywych prognoz. *Polityka* 1988 nr 14; J. Strzelecki: „W człowieku nie ma nic?” *Res Publica* 1988 nr 1. — H. Vendler: Czesław Miłosz. W tejże: The music of what happens: poems, poets, critics. Cambridge 1988. — M. Zaleski: Poezja jako wstawianictwo. *Res Publica* 1988 nr 5 [dot.: Kronikil]. — J. Ziomek: Beta w oczach M. Głosa do „Zniewolonego umysłu”. *Res Publica* 1988 nr 5, przedr. w: Literatura a zniewolienie. Lubl. 1990, w tegoż: Prace ostatnie. Wwa 1994. — J. Zychowicz: Ideologia polska. Gombrowicz i M. — krytyka świadomości historycznej. *Mies. Lit.* 1988 nr 1. — Z. Bienkowski: Klucz do M. Poezja i niepoezja. *Tyg. Kult.* 1989 nr 36 [rec.: Mowa wiązana]. — J. Bolewski: Wokół maryjnych intencji Adama Mickiewicza i Cz.M. *Prz. Powsz.* 1989 nr 5. — B. Czypik: Literatura i moralność. Próba porównawczej interpretacji problemu na podstawie eseistyki Mirosława Kręży i Cz.M. *Rocz. Komis. Hist.-Lit.* 1989 t. 26. — A. Fiut: Gombrowicz's and Miłosz's relation to form; M. Zaleski: Borne by history. The generation of Cz.M. W: Poland between the wars 1918-1939. Bloomington, Indiana 1989. — J. Gromek: Dwoistość. O poezji Cz.M. *Znak* 1989 nr 2/3. — W. Karpiński: Nowe oczy; M. francuski i inny; „Obłoki”. W tegoż: Herb wygnania. Paryż 1989. — M. Kiecel: Poeta legitymowany. *Więź* 1989 nr 5 [rec.: Świadek mojej poezji]. — R. Legutko: W trzydzieści lat później. W tegoż: Bez gniewu i uprze-

żenia. Paryż 1989 [dot. korespondencji M. Wańkowicza z Cz.M.]. — Z. Lichnicki: Meandry Miłoszowe. W tegoż: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — A. Mazur: Labirynty czasu. *Twórczość* 1989 nr 9 [rec.: Kronikil]. — J.B. Ozóg: Zimy i wiosny M. W tegoż: Obrazy świata. Kr. 1989. — C.T. Prus: Dramat podmiotu w „Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada”. (Interpretacja jako droga wzruszenia siebie). W: Ethos literatury w niespokojnym świecie. Białystok 1989. — M. Wyka: M. i Brzozowski; W tejże: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989. — K. Zajas: Utracona przestrzeń wiary. *Res Publica* 1989 nr 9/12 [rec.: Metafizyczna pauza]. — I. Zajczkowska: Natura w relacji do człowieka i do Boga w powojennej poezji Cz.M. *Rocz. Hum.* 1989 z. 1. — S. Beres: Ostatnia wileńska plejada. Wwa: PEN 1990, passim. — J. Dąbala: Erotyka w poezji Cz.M. *Akcent* 1990 nr 4. — J.A. Dompkowski: „down a spiral staircase, never-ending.” Motion as design in the writing of Czesław Miłosz. New York; Bern: P. Lang 1990, XX, 180 s. — A.S. Kowalczyk: Czesław Miłosz. Obowiązki wobec siebie; Rozum — upadek; Wobec przyszłości; Ziemia Ulro. W tegoż: Kryzys świadomości europejskiej w eseistyce polskiej lat 1945-1977. (Vincenz — Stempowski — Miłosz). Wwa 1990. — J. Miziński: Religia mrocznych lasów pogranicza. (Ernst Wiechert, Cz.M.). *Kresy* 1990 nr 2/3. — H. Olshowsky: Cz.M. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — D. Pawelec: Rodzina Ameryka. *Twórczość* 1990 nr 4 [rec.: Widzenia nad zatoką San Francisco]. — K. Piękosz: Czesław Miłosz. Poezje. Wwa: Jota 1990, 45 s. *Przew. po Lek-turach*, wyd. nast. także 1991. — A.N. Uggla: Sverige och Polska skålder. Från Mickiewicz till Miłosz. Uppsala: Uppsala Universitet 1990, 234 s. [o Cz.M. rozdział: Synpunkter på Cz.M. och hans svenska reception]. — S. Barańczak: O pewnym wierszu na dwa dni przed wyborem prezydenta Polski. *Puls* 1991 nr 1 [dot.: Do Lecha Wałęsy]. — Czesław Miłosz. Oprac. i red. Z. Foltynowicz. Suwałki: Suwalskie Tow. Kult. 1991, 28 s. [wyd. na 80. urodziny Cz.M.; zawiera m.in. art. W. Smaszcz: „Ciągłe trwa ten czas...”; T. Budrewicz: Głosa do „Elegii na kłopoty z polszczyzną”; K. Tekielski: Polszczyzna litewska w „Dolinie Issy”; J. Dudek: „Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada”. Europejskie korzenie poezji Czesława Miłosza. Kr. Uj 1991, 284 s., wyd. nast. pt. Europejskie korzenie poezji Czesława Miłosza. Kr. Księg. Akademicka 1994, przedr. fragm. w tejże: Poeci polscy XX w. Kr. 1994, rec.: J. Błoński: Na turniach intertekstualności. *Teksty Drugie* 1993 nr 1. — J. Duk: Liryka Cz.M. wobec tradycji polskiego baroku. *Acta Univ. Lodz. Folia Litteraria* 1991 z. 31. — A. Fiut: Lowca istnienia. *NaGłos* 1991 nr 3 [rec.: Rok myśliwego]. — J. Gajewski: Egzotyzm Cz.M. W: Egzotyzm w literaturze. Szczec. 1991. — I. Grudzińska-Gross: M. i Ameryka. *Res Publica* 1991 nr 2. — J. Łukasiewicz: Traktat o poezji — „Traktat poetycki”. W tegoż: Oko poematu. Wr. 1991. — W.P. Markowski: Miłosz: dytematy autoprezentacji. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2, przedr. w: Polski esej. Kr. 1991. — H. Michalski: Kresy. O prozie Tadeusza Konwickiego, Czesława Miłosza, Andrzeja Kuśniewicza. Wwa: Współczesność 1991, 30 s. — L. Nathan, A. Quinn: The poet's work. An introduction to Czesław Miłosz. [Przedm.] S. Barańczak. Cambridge, Mass., London: Harvard University Press 1991, XI, 178 s. — D. Pawelec: Z lotu ptaka. *Twórczość* 1991 nr 1 [rec.: Rok myśliwego]. — M. Stala: „... Szukając tego, co jest rzeczywiste”; Poza ziemią Ulro; Brzegi Lema; Rzeka w ciemności. W tegoż: Chwile pewności. Kr. 1991. — J. Szczygiel: Poeta z Wieży Babel. *Twórczość* 1991 nr 1. — T. Walas: Na tropie myśliwego. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 5 [rec.: Rok myśliwego]. — M. Zaleski: Miłosz: piosenki niewinności i doświadczenia. *Teksty Drugie* 1991 nr 1/2, przedr. w tegoż: Formy pamięci. Wwa 1996, przekł. ang. w: Czesław Miłosz. A Stockholm conference. Stockholm 1992. — M. Bernacki: Przewycieczając szczytności. *NaGłos* 1992 nr 7 [rec.: Dalsze okolice]. — Czesław Miłosz. A Stockholm conference. September 9-11 1991. [Red.] N.A. Nilsson. Stockholm: Almqvist and Wiksell International 1992, 108 s. Konferens Kunglig Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien [zawiera: S. Barańczak, Cz.M. „Six lectures in verse”. An attempt at interpretation; P.-A. Bodin: The poem „On angels”; W. Bolecki;

- From fascination to revulsion: Nature in the writings of Cz.M.; A. Fiut: Dimensions of „The world”; Z. Lapiński: From French to English — or how M. re-oriented Polish poetry; L. Neuger: „Veni Creator” by Cz.M. — a reading; N.A. Nilsson: Tree portraits in „King Popiel”; R. Nycz: „The nostalgia for the unattainable”; Cz.M. long poems; K. Stala: The holy word; Is. M. paradoxes of being; M. Zaleski: M. Songs of innocence and experience. — J. Dąbala: Sacrum w poezji Cz.M. *Więź* 1992 nr 7. — Cz. Dziekanowski: „Rok myśliwego” — doświadczenie wartości. *Literatura* 1992 nr 12. — A. Fiut: W cieniu M. W: „Metafizyczne” w literaturze współczesnej. Lubl. 1992 [dot. poetyckiej recepcji Cz.M.]. — A. Fiut: At the end of the century. W: New perspectives in twentieth century Polish literature. London 1992. — Z. Hertz: Listy do Czesława Miłozza 1952-1979. Wybór i oprac.: R. Gorczyńska. Paryż. Inst. Lit. 1992; 519 s. — A.S. Kowalczyk: Nowy wschód i tradycja. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 28 [rec.: Szukanie ojczyzny]. — W. Lewandowski: Zasadzić głuszcza. Rytuał wtajemniczenia: Wańkowicz, Pawkowski, Miłosz. *Teksty Drugie* 1992 nr 6. — W. Maciąg: Niezłębiona wielorośl istnienia. „Traktat poetycki” Cz.M.; Szansa odzyskania utraconego ładu rzeczy. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — W. Maciąg: Pułapki „zakorzenia”. *Nowe Książki* 1992 nr 9 [rec.: Szukanie ojczyzny]. — R. Nycz: „Nostalgia za nieosiągalnym”. O późnych wierszach Cz.M. W: „Metafizyczne” w literaturze współczesnej. Lubl. 1992, przekł. ang. w: Czesław Miłosz. A Stockholm conference. Stockholm 1992. — J. Olejniczak: Arkadia i małe ojczyzny. Vincenz, Stempowski, Wittlin, Miłosz. Kr. OL 1992, 245 s. — K. Polechoński: Świadkowie czasu. Tomasz Merton i Cz.M. w „Listach”. *Kresy* 1992 nr 11. — B. Tarnowska: Między arkadyjskim a prometejskim mitem. O funkcjach poezji w twórczości Cz.M. W: Studia i szkice o literaturze współczesnej. Olsztyn 1992. — B. Tarnowska: „W mowie — wszelkich żywiołów”. Semantyka motywów katastroficznych w poezji Cz.M. *Litteraria* 1992 t. 22. — [Rok myśliwego]: J. Węgiełek: Kontrabanda. *Więź* 1992 nr 3; M. Wyka: Poeta, czasy ludzie ... W tejże: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992. — A. Zawada: Ojczyzna jako poszukiwanie. *Znak* 1992 nr 11 [rec.: Szukanie ojczyzny]. — S. Barańczak: Tylko pościć. *Zesz. Lit.* 1993 nr 43 [rec.: Dalsze okolice]. — J. Bartzel: O M. — bez namaszczenia. *Arka* 1993 nr 47 [rec.: Historia literatury polskiej do roku 1939]. — S. Chwin: Wallenrodyzm czy Ketman? W tegoż: Literatura a zdrada. Kr. 1993 [dot.: Zniewolony umysł]. — D. Dabert: Koncepcja Boga w „Psalterzu Dawidów” J. Kochanowskiego oraz „Księdze psalmów” Cz.M. *Zesz. Karmelitkańskie* 1993 nr 3. — M. Dąbrowski: M. and Canetti. (Auto)biographie als Kulturtext. *Zeitschrift für Slavistik*. Berlin 1993 z. 2, tekst pol.: Miłosz i Canetti — (auto)biografia jako tekst kultury. *Prz. Hum.* 1994 nr 1 [analiza porównawcza autobiografii E. Canettiego „Die gerettete Zunge. Geschichte einer Jugend” i książki Cz.M., głównie „Ziemi Ulro” i „Rodzinnej Europy”]. — N. Gross: Dzieje jednego wiersza. W tegoż: Poezi i Szoa. Sosnowiec 1993 [dot.: Campo di Fiori]. — B. Hadaczek: Inspiracje kresowe w twórczości Cz.M. W tegoż: Kresy w literaturze polskiej XX wieku. Szczec. 1993. — M. Inglot: *Warsztaty Polonist* 1993 nr 4 [rec.: Historia literatury polskiej do roku 1939]. — L. Koška: M., czyli Issa. *Arka* 1993 nr 43 [rec.: Haiku]. — P. Lisicki: Manichejczyk i trapista. *Znak* 1993 nr 1 [rec.: T. Merton, Cz.M., Lityl]. — R.K. Łozowska: „Oko nie widzi siebie”. Próba spojrzenia na „Rok myśliwego” Cz.M. W: Mity i stereotypy w kulturze, literaturze i języku. Szczec. 1993. — J. Łukasiewicz: „Rok myśliwego”: Dalsze okolice; W ojczyźnie [dot.: Szukanie ojczyzny]. W tegoż: Rytm, czyli powinność. Wr. 1993. — J. Łukasiewicz: Rozmowa z poległym. *Żytul* 1993 nr 3 [na przykładzie utworów Z. Herberta, Cz.M., T. Różewicza]. — A. Mazur: „Otwieram labirynty czasu”, czyli o formach dawności w poezji Cz.M.; J. Okoń. Staropolszczyzna Mickiewicza. Staropolszczyzna M. Pomiedzy sprzeciwem a dopełnieniem. W: Dawność kulturowa w literaturach słowiańskich drugiej połowy XX wieku. Opole 1993. — T. Michlewicz: „Dwa wiersze” Cz.M. *Przedprza* 1993 nr 1. — K. Nowosielski: Ziemia Węgnyania — Ziemia Nadziei. Z rozważań nad ruchomymi granicami Miłoszowego świata; Zatyry
- nomos. O przestrzeni przemiany we wczesnych poezjach M. W tegoż: *Przestrzeń oczekiwania*. Gdańsk 1993. — J. Olejniczak: Cz.M. „Trwoga — sen” (1918). *Palimpsest* W: *Znajomym gościncem*. Kat. 1993. — M. Piwińska: Prelekcje o Polsce dla Zachodu. Mickiewicz — Miłosz. W: *Mickiewicz*. Białystok 1993 [dot. wykładów A. Mickiewicza i „The history of Polish literature” Cz.M.]. — A. Poprawa: Czy poezja M. jest zrozumiała? *Kresy* 1993 nr 13. — J. Prokop: Zrozumieć Rosję (Mickiewicz — Miłosz). W tegoż: *Universum polskie*. Kr. 1993 [dot. obrazu Rosji w utworach Mickiewicza i w „Rodzinnej Europie” Cz.M.]. — M. Rowińska-Szczepaniak: Zainteresowanie barokiem wśród współczesnych poetów polskich. W: *W kręgu baroku i barokowości*. Opole 1993 [dot. S. Grochowiaka, Cz.M., J.M. Rymkiewicza]. — E. Rudnicka-Fira, E. Sławkowska: Toponimy a mityzacja świata przedstawionego w poezji Cz.M. W: *Onomastyka literacka*. Olsztyn 1993. — K. Stala: „Święte słowo jest”. Miłoszowski paradoks bycia. *Znak* 1993 nr 5. — B. Tokarz: Wielojęzyczność poezji Cz.M. (na przykładzie tłumaczeń: słoweńskiego i francuskiego). W: *Strategie translatorskie*. Kat. 1993. *Pr. Nauk. UŚI*. — J. Trznadel: Kot Hafiza, czyli skaza M. W tegoż: *Ocalenie tragizmu*. Lubl. 1993 [dot.: Rok myśliwego]. — A. Walicki: „Zniewolony umysł” po latach. *Wwa: Czyt.* 1993, 421 s. [zawiera: przedr. ks.: Spotkania z Miłoszem; Dwa spojrzenia ex post; „Zniewolony umysł” po latach; Listy M.]. — M. Werner: Cz.M. portret trumienny. *Arka* 1993 nr 47. — A. Wierciński: *Diariusz M. W tegoż: Przywrócenie pamięci*. Opole 1993 [dot.: Rok myśliwego]. — M. Bernacki: Haiku — forma najbardziej pojemna. *NaGłos* 1994 nr 13. — [Na brzegu rzeki] M. Bernacki: Pamięć i zdziwienie. *Arka* 1994 nr 5/6; J. Błonski: Dziękczynienie. Nowy tom wierszy M. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 40. — A. Dziadek: Haiku. *Zesz. Lit.* 1994 z. 46. — A. Fiut: Jaka była w nim truciźna ... (M. o Witkacym). W: *Kryzys czy przełom*. Kr. 1994. — A. Franaszek: Zostaje z nieustannego dążenia. *NaGłos* 1994 nr 17 [rec.: Na brzegu rzeki]. — A. Jez: Miłoszowe przemianie. *Opcje* 1994 nr 4. — K. Kłosiński: Cz.M. W: *Literatura emigracyjna 1939-1989*. T. 1. Kat. 1994. — J. Kott: Na osiemdziesięciolecie Cz.M.; Podróż do domu [dot.: Szukanie ojczyzny]; Objęcie ziemi; Haiku M. i Dudzińskiego. W tegoż: *Nowy Jonasz i inne szkice*. Wr. 1994. — Z. Kubiak: Poezja Cz.M. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 23. — R.K. Lewański: Cz.M. i jego Europa. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* R. 28: 1993 wyd. 1994. — K.R. Łozowska: Miłoszowski topos „prawdziwego Litwina”. *Zesz. Nauk. Szczec. Pr. Polonist. Uniw. Szczec.* 1994 nr 6. — [Wypisy z ksiąg użytecznych] M.P. Markowski: M. księga mądrości. *Znak* 1994 nr 11; A. Mazur: Księga użyteczna według M. *Stroiny* 1994 nr 1. — H. Mrzek: „A poezja jest prawdą”. O cnotach poetyckich Cz.M. (Propozycja interpretacji); B. Nawroć Cz.M. peregrynacje. W: *Od strony Kresów*. Kr. 1994. — A. Nasitowska: Struktura i autorzytet: Julian Przytybski i Cz.M. W: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Wwa 1994. — B. Paczowski: Księga olśnień Cz.M. *Zesz. Lit.* 1994 z. 48 [rec.: Wypisy z ksiąg użytecznych]. — D. Pawelec: „Moja wierna mowa”; „Sroczkość”. W tegoż: *Lingwisci i inni*. Kat. 1994 [interpretacja wierszy]. — R. Piekarski: Mimesis poetycka według Cz.M. W: P. Kawiecki, R. Piekarski: *Zagadnienia estetyki współczesnej*. Gdańsk 1994. — J. Prokop: „Słoń Historii” i małe narody — M. o Bałtach; „Nim będzie zapomniany” — Brandys o M. W tegoż: *Wyobraźnia pod nadzorem*. Kr. 1994. — R.K. Przybylski: Między mitem i historią. W tegoż: *Wszystko inne*. Pozn. 1994 [dot.: Szukanie ojczyzny]. — J. Pyszyński: „Sprawa M.”, czyli poeta w czyścju. W: *Wiary i słowa*. Wr. 1994 [dot. wypowiedzi w prasie w związku z pozostaniem Cz.M. za granicą w 1951, art. „Nie” i „Zniewolonego umysłu”]. — M. Stala: Użyteczne olśnienia. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 26 [rec.: Wypisy z ksiąg użytecznych]. — T. Wałas: Cz.M. jako historyk literatury polskiej. *Dekada Lit.* 1994 nr 11 [rec.: Historia literatury polskiej do roku 1939]. — T. Wójcik: Dialog poetów lwaskiewicz — M. *Polityka* 1994 nr 18 dod. — S. Barańczak: „Sprawozdanie”. *Zesz. Lit.* 1995 nr 50 [dot.: Na brzegu rzeki]. — M. Bernacki: „Sprawozdanie” poety. *Prz. Powsz.* 1995 nr 2 [interpretacja wiersza]. — J. Błonski: Europa M. *NaGłos* 1995 nr 20. — J. Błonski: Uparte trwanie baroku. *Znak* 1995 nr 7

Int. motywów barokowych w twórczości W. Gombrowicza i Cz.M.). — M. Czerwińska: Rok z Konwictem, rok z Miłozem. *Teksty Drugie* 1995 nr 5 [dot.: T. Konwicki: Kalendarz i klepsydra; Cz.M.: Rok myśliwego] — J. Fazan: Dwa autoportrety z końca wieku. *Dekada Lit.* 1995 nr 6 [dot.: Na brzegu rzeki; S. Barańczak: Podróż zimowa]. — T. Komendant: Między wieszczami. *Polityka* 1995 nr 8 dod. [dot. też Z. Herberta]. — B. Kowalik: M. mizoginista? *Accent* 1995 nr 1 [dot.: The history of Polish literature]. — K. Mętrak: Cztery glossy do M. W tegoż: Krytyka — twórczość przekłeta. Wwa 1995. — A. van Nieuwerkerken: O „Niewczesności” Norwida, dwóch modernizmach i M. *Teksty Drugie* 1995 nr 6. — K. Nowosielski: Ziemia Wygnania — ziemia Nadziei. Z rozważań nad ruchomymi granicami Mifosozowego świata; A. Stoff: Archetyp bez sygnatury. O świadomości poetyckiej Cz.M. W: „Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny...”. Łódź 1995. — J. Sochoń: Pochwała rzeczy. (O poezji Cz.M.); Miasto M. (Topos miasta w poezji M.). W tegoż: U drzewi Godot. Wwa 1995. — S. Starob: W poszukiwaniu harmonii „Ocalenie” Cz.M. W tegoż: Poezja i historia. Kr. 1995. — Studia i szkice o twórczości Czesława Miłozsa. Pod red. A. Stańszewskiego. Olsztyn: Wydawn. WSP 1995, 148 s. [wybór referatów wygł. na sesji nauk „Czas i przestrzeń w życiu i twórczości Cz.M.” w Olsztynie 29 XI 1991; L. Hul: Dwa kręgi europejskiej tożsamości. „Rodzina Europa” Cz.M. i „Europa w rodzinie” Marii Czapskiej; B. Tarnowska: Ameryka widziana oczami Europejczyka: ziemia obiecana czy obszar wygnania? Miłozsa odkrywanie Ameryki; J. Kaczyński: Miłozs — Gombrowicz. Dialog bez porozumienia; K. Cwikliński: Polemiki traumatyczne, czyli Miłozs — Bobkowski. Podłoże i przebieg konfliktu; B. Kryda: Słowacki i M. na skalach w Pormi; J. Kryszak: Cz.M. i „Zeszyty Kalifornijskie”, przedr. w tegoż: Rzeczywistość trzecia. Bydż. 1997; M. Sokółowski: Między pragnieniem a spełnieniem. Filmowa adaptacja „Doliny Issy”; M. Biolił: Onomastyczne wykładniki czasu i przestrzeni w powieści „Dolina Issy” Cz.M.]; — B. Tarnowska: „W mojej ojczyźnie, do której nie wrócę...”. Ewolucja motywu litewskiego w poezji M.Cz. do roku 1953. W: Kresy i pogranicza. Olsztyn 1995. — M. Zadencka: Cz.M. i Litwa. Między historią a mitem początku. W tegoż: W poszukiwaniu utraconej ojczyzny. Obraz Litwy i Białorusi w twórczości wybranych polskich pisarzy emigracyjnych. Uppsala 1995. — J. Błoński: Książka z Atlantydy. Wojenne eseje i listy Cz.M. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 19 [podr. do Legendy nowoczesności]. — D. Davie: Z kresów chrześcijaństwa. Mandelstam i M. Tumul. T. Bieroń. *NaGłos* 1996 nr 23. — K. Dybciak: Cz.M. w poszukiwaniu utraconej ojczyzny. *Arcana* 1996 nr 2. — K. Dybciak: Młody M. — prozaik bliski personalizmowi. *Więź* 1996 nr 6. — A. Fiut: Wędrowki po piekle. *Rzeczpospolita* 1996 nr 115 dod. [rec.: Legendy nowoczesności]. — R. von Hallberg: Poetry, politics and intellectuals. W: The Cambridge history of American literature. Vol. 8. Poetry and criticism 1940-1995. Cambridge 1996. — W. Kass: „Aj, moi dawno umarli!” Sopot: Wydawn. Sopotkiego Tow. Kult. 1996, 153 s. — T. Kostkiewiczowa: M. W teście: Oda w poezji polskiej. Wr. 1996. — P. Michałowski: Wyznanie jako wyzwanie. *Literatura* 1996 nr 1 [rec.: Metafizyczna pauza]. — J. Szymik: Problem teologicznego wymiaru dzieła literackiego Czesława Miłozsa. Kat.: Księg. św. Jacka 1996, 463 s. — B. Tarnowska: Geografia poetycka w powojennej twórczości Czesława Miłozsa. Olsztyn: WSP 1996, 172 s. — *Tyg. Powsz.* 1996 nr 26 dod. *Apokryf* nr 9 [numer wyd. na 85. urodziny Cz.M.; zawiera m.in.: M. Stala: Stróż świata, obłoki [dot. wiersza „Obłoki”]; R. Pinsky: Rodzaj skupienia; A. Romanowski: Czy Cz.M. musiał pisać po polsku?]. — M. Urbanowski: Bobkowski i M. — dwa realizmy. *Arcana* 1996 nr 4. — P. Wilczek: Szukanie Ojczyzny. Refleksje wokół prozy Cz.M. W: Szkice o polskich pisarzach emigracyjnych. Kat. 1996. — [Legendy nowoczesności:] M. Zaleski: Książka z ruin. *Teksty Drugie* 1996 nr 2/3; A. Zawada: Książka z ruin. *Nowe Książ.* 1996 nr 8. — A. Zawada: Miłozs Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1996, 273 s. — H. Zaworska: Zdrowe dziecko chorej Europy. *Gaz. Wyborcza (Gaz. Świąteczna)* 1996 nr 6 [rec.: Legendy nowoczesności]. — J. Zychowicz: Cz.M. — Nieudana historiozofia kresów. W:

Kresy w literaturze. Twórcy dwudziestowieczni. Wwa 1996. — M. Baranowska: M. semper fidelis. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 11 [rec.: Jakiegoż to gościa mieliśmy]. — P. Kłoczowski: Grzesznik chłopiec i buntownik. *Zesz. Lit.* 1997 nr 1 [rec.: Legendy nowoczesności]. — J. Kott: Cz.M. archipelag pamięci. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 33 [rec.: Abecadło]. — J. Kryszak: Naga jak oko świadomości. W tegoż: Rzeczywistość trzecia. Bydż. 1997 [dot. poezji]. — M. Stala: W drodze do paru znaków doskonałe czystych. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 38 [rec.: Piesek przydrożny]. — K. Zajas: Miłozs i filozofia. Kr.: Baran i Suszczyński 1997, 184 s.

J.Cz.

MINKIEWICZ Janusz 1914-1981

Pseud.: H.I. Pek-Wariat, H.I. Polit., (H.I. Polit.); hip.; (hip); Hippek-Wariat; ip.; j.m.; J.M.; Jan Polityk; Jan Usminkiewicz; Janusz (Kojminkiewicz; jim; (jm); Min.; — wspólnie z Zygmuntem Jurkowskim i Światopełkiem Karpińskim: Kar-Min-Jur. Poeta, satyryk, tłumacz, autor adaptacji dla teatrów komediowych i muzycznych.

Urodzony 25 czerwca 1914 w Piotrogradzie (obecnie Sankt Petersburg); syn Wacława Minkiewicza, adwokata, i Emilii z Rodziewiczów, pianistki. W 1919 przeniósł się wraz z rodzicami do Warszawy. Od 1924 uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego, następnie uczył się w Milanówku, w gimnazjum sanatoryjnym w Rabce i w Zakopanem; w 1933 zdał maturę w Szkole Mazowieckiej w Warszawie. Debiutował w 1931 wierszem pt. „Bajka o wojewodzie”, opublikowanym w tygodniku *Wróble na Dachy* (nr 28; podp. H.I. Polit.), z którym współpracował do 1934, ogłaszając wiersze satyryczne i felietony (podp.: H.I. Polit., Hippek-Wariat). Należał do kręgu poetów grupy literackiej Skamander. W 1932-34 współpracował z satyrycznym tygodnikiem *Cyrylik Warszawski*. W 1933-36 studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1933 wspólnie ze Światopełkiem Karpińskim pisał i wystawiał szopki polityczne oraz rewie dla kabaretu Teatr 13 Rzędów w Warszawie, którego był wraz z Ś. Karpińskim kierownikiem na przełomie 1936/37. Humoreski, felietony i przekłady drukował m.in. w *ABC Literacko-Artystycznym* (w 1934 cykl pt. „Aktualia”), *Wiadomościach Literackich* (1934, 1936-37, 1939), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1935-39), *Polonii* (1936-37), *Szpilkach* (1937-38). Był także w tym czasie korespondentem *Kuriera Porannego* w Londynie (1935) i na Olimpiadzie w Berlinie (1938). Ożenił się z Jadwigą Gosławską, aktorką (rozwódni). Po wybuchu wojny brał udział w obronie Warszawy. Następnie w okresie istnienia Republiki Litewskiej przebywał w Wilnie, prowadził teatr satyryczny Ksantypa i opublikował kilka tekstów w *Gazecie Codziennej* (luty 1940). Po zajęciu Wilna przez wojska niemieckie powrócił do Warszawy. W czasie powstania warszawskiego przebywał pod Warszawą, a następnie w 1944 przedostał się do Lublina. Od sierpnia tego roku

Zestawienie
26 I 16

publikował felietony i artykuły w *Gazecie Lubelskiej* (do 1945; tu stałe felietony podp. m.in.: H.I. Polit., (hip), Jan Polityk), *Rzeczypospolitej* i *Stańczyku*. W tymże roku został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1945 był korespondentem *Polski Zbrojnej* i kierownikiem literackim Polskiego Radia w Lublinie. Współpracował stale od marca 1945 z tygodnikiem satyrycznym *Szpilki* (m.in. pod pseud. Jan Uszminiewicz). Publikował wiersze i artykuły w krakowskim tygodniku *Przekrój*, na którego łamach prowadził m.in. w 1947-50 stały dział satyryczny pt. „Pigułki. Organ Janusza Minkiewicza”. W 1945 przebywał w Łodzi, gdzie m.in. był recenzentem teatralnym *Dziennika Łódzkiego*, następnie przeniósł się do Warszawy. W 1954-55 był kierownikiem artystycznym satyrycznego Teatru Kleks w Warszawie. W tym czasie wchodził też w skład kolegium repertuarowego Teatru Syrena. W 1955 otrzymał Państwową Nagrodę Artystyczną. W 1957 był członkiem redakcji miesięcznika *Europa*, który ze względu na zakaz cenzury nie ukazał się drukiem. Zajmował się adaptacjami sztuk dla teatrów komediowych i muzycznych (często przy współudziale Antoniego Marianowicza), współpracował jako satyryk z radiem (m.in. w „Kabarecie reklamowym” 1961-78) i z telewizją. Za twórczość telewizyjną otrzymał nagrody Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1963, 1969). Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarł 29 maja 1981 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Warszawska szopka polityczna 1934. [Współaut.:] Ś. Karpiński. [Wwa:] Nakł. „Cukiernia Ziemiańska” [1933], 56 s.
2. DUBY smalone. 14 obrazów. [Współaut.:] Ś. Karpiński. Praprem. Wwa, T. 13 Rzędów 1936.
3. Mira i satyra. 13 obrazów. [Rewia; współaut.:] Ś. Karpiński. Muz.: L. Philipp. Wyst. Wwa, T. 13 Rzędów 1936.
4. Warszawska szopka polityczna. [Współaut.:] Ś. Karpiński. [Wwa:] [druk] Druk. Współcz. 1936, 44 s. Wyd. 2 [b.m.w.] 1936.
5. Co wolno wojewodzie. 14 obrazów. [Rewia; autorzy: Ś. Karpiński, ..., Z. Jurkowski] Kar-Min-Jur. Wyst. Wwa, T. 13 Rzędów 1937.
6. Warszawska szopka polityczna. [Współaut.:] Ś. Karpiński. [Wwa:] [druk] Druk. Współcz. 1937, 46 s.
7. Warszawska szopka polityczna. [Współaut.:] Ś. Karpiński. Wyst. Wwa, Café Club 1938. Wyd. [Wwa:] [druk] Barwodruk 1938, 63 s.
8. Nic świętego. [Wiersze]. Z 23 rysunkami J. Zaruby. Wwa: Gebethner i Wolff 1939, 200 s.

Cykle: „O co mi właściwie chodzi? ...”: Rymy przedwojenne; Ballady i romanse; Parias o Parnasie; Kakofonia; Wypisy historyczne.

9. Moskwa-Wilno. Program artystyczny R. Kiersnowskiego, ... i A. Maliszewskiego. Praprem. Wil., T. Miniatur VIII 1940.
10. W imieniu brawa. [Rewia]. Teksty piosenek: R. Kiersnowski, ... Praprem. Wil., Studio Lit.-Artyst. „Ksantypa” VIII 1940.
11. Szopka polityczna 1945-1946. [Współaut.:] J. Brzechwa. [Wwa:] Czyt. 1945, 54 s. Praprem. Łódź, T. Syrena 1946.
12. Kazania i skargi. [Wiersze i utwory satyryczne]. Wwa: Czyt. 1946, 147 s.
Zawiera m.in. Rymy przedwojenne [poz. 8]; Straszni dziadkowie [fragm. wolnego przekł. z Camiegol; Limeryki; Nic świętego.
13. Miś z parasolem. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: Przełom 1946, [16] s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1960.
14. Ikar i spółka. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: Inst. Wydawn. [1947], 22 s. Wyd. nast. Wwa: NK 1949.
15. Literki dziecięce od A do Z. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: Inst. Wydawn. [1947], [14] s.
16. Pamiętniki. *Now. Lit.*, 1947 nr 3/4-11, 14-17, 19-26. Przedr. w: Minio. Przyjaciele o Januszu Minkiewiczu. Londyn 1989 s. 161-228.
Obejmują okres do 1939; planowany dalszy ciąg nie został napisany.
17. Lenin w Poroninie. [Poemat]. Wwa: KiW 1951, 46 s.
18. Pigułki. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1951, 94 s.
Drukowane w tygodniku *Przekrój* w 1947-1950.
19. Wybór wierszy. [Współwyd. z:] J. Brzechwa: Pokój zwycięży. Wiersze i satyry. Wwa: Czyt. 1951, 47 s.
20. Upominki noworoczne. Szopka satyryczna 1953. [Współaut.:] J. Brzechwa, A. Marianowicz. Oprac. reż.: K. Rudzki. Muz.: A. Markiewicz i E. Olearczyk. Wwa: Iskry 1952, 101 s.
21. Kramik z kukielkami. [Szopka; współaut.:] J. Brzechwa, A. Marianowicz. Praprem. Wwa, T. Baj 1953.
22. Wiersze wybrane. 1944-1954. Wwa: PIW 1954, 384 s. Wyd. 2 także 1956.
23. Szopka satyryczna 1956. [Współaut.:] A. Marianowicz, M. Załucki. Praprem. Wwa, Klub Prasy 1955. Wyd. Wwa: Czyt. 1956, 70 s.
Wyst. pt. Szopka artystyczna.
24. Sonety warszawskie i pierwsze wiersze. Wwa: Czyt. 1956, 155 s.
Cykle: Sonety warszawskie; Przekłady [tu przekł. utworów W. Majakowskiego, G. Rodarięgo, — oraz pastisze wierszy

S. Jachowicza, J. Przybosiak; Dziesięć wiosen (1945-1955); Limeryki i rymeliki (1936); Pierwsze wiersze.

25. Szekspir zabiera się do pisania. (Sprostowanie historyczne w jednym akcie z prologiem). *Dia-log* 1956 nr 3 s. 52-68.

26. Piękna Helena. Libretto [operetki]. Muz.: J. Offenbach. Praprem.: Pozn., T. Satyry 1957. Wyd. Wwa: PIW 1957, 150 s.

27. Strasznie głupie wierszyki (z angielskiego). [Autorzy:] A. Marianowicz, ... Wwa: Czyt. 1958, 34 s. Utwory J.M. s. 21-34.

28. Od A do Z. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1959, [12] k. Wyd. nast. tamże 1971.

29. To bardzo źle. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1960, [23] s.

30. Sen o Gagarinie. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1961, [8] k.

Przełt. ros.: Son o Gagarinie. [Przeł.] S. Polikarpov. Warszawa 1961.

31. Szopka sylwestrowa. [Współaut.:] J. Brzechwa, A. Marianowicz. TV 1961. Druk pt. Szopka noworoczna 1961. *Szpilki* 1961 nr 3 dod. s. I-VI.

32. Szopka warszawska. [Współaut.:] A. Marianowicz. *Szpilki* 1961 nr 51/52 s. 12-17.

33. Wycinanki Majsterklepki. Wwa: Ruch 1961, [6] k.

34. Szopka noworoczna. [Współaut.:] J. Brzechwa, A. Marianowicz. TV 1963. Druk *Szpilki* 1963 nr 2 s. 6-11.

Nagroda ZAiKS i Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1963.

35. Niedźwiedź. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1970, [12] k.

36. Tysiąc rymów. [Wybór wierszy dla dzieci]. Wwa: NK 1979, 81 s.

37. Między wierszami. [Satyry]. Wstęp: A. Marianowicz. Wwa: Czyt. 1989, 284 s.

Cykle: Fraszki (I); Limeryki; Rymeryki, czyli limeryki made in Poland; Slogany; Fraszki (II); Cztery zagadki; Sonety warszawskie; Fraszki (III); Kuplety.

Przekłady i adaptacje

1. F. Dostojewski: Całe miasto o tym mówi. Komedia w 5 obrazach wg opowiadania pt. „Sen Wujaszka”. Adapt. ... Wyst. Koszalin, T. Miejs. 1949.

2. S. Marszak: Pietruszka cudzoziemiec. Przedstawienie kukielkowe. Przeł. ... [Wstęp:] S. Iłowski; Teatr Pietruszki. Wwa: NK 1950, 14 s.

3. S. Marszak: Przyjemny dzień. [Wiersze]. Przeł. ... [Wwa:] Czyt. 1950, 77 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1953, wyd. 3 tamże 1956.

4. S. Marszak: Wąsaty psotnik. [Dla dzieci]. Przeł. ... [Wwa:] NK 1950, 15 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954.

5. S. Michałkow: Jeden rym i innych sto. [Wiersze]. [Przeł.] ... Wwa: NK 1950, [22] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1956.

6. N. Diakonow: Wesele z posagiem. Komedia w 3 aktach. Przeł.: J. Prutkowski, ... Wyst. Łódź, T. Powsz. 1951. Wyd. Uwagi inscenizacyjne oprac. H.N. Bojarska. Oprac. muz.: M. Walmanowa. Wwa: Czyt. 1953, 169 s. Wyd. 2 tamże 1955.

7. S. Marszak: Czym jest rok? [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1951, 15 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1952; Vilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1953.

8. S. Marszak: Wielkolud. [Dla dzieci]. Przeł. ... [Wwa:] Czyt. 1951, [21] k. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1953, wyd. 3 tamże 1955.

9. S. Michałkow: Rozmowa z synem. [Wiersze]. Przeł. ... Wwa: NK 1951, 21 s.

10. S. Michałkow: Wujek Wieża. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1951, 31 s. Wyd. 2 tamże 1954.

11. A. Tokajew: Konkurenci. Komedia w 3 aktach. Przeł.: ..., J. Prutkowski. Wyst. Bydż., T. Pol. 1951.

12. E.F. Trutniewa: Zwycięstwo. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1951, 14 s.

13. S. Marszak: Księga leśna. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1952, [14] k.

14. S. Michałkow: Telefon. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1952, [12] k. Wyd. 2 tamże 1954.

15. S. Marszak: Jak się drukuje książkę. [Dla dzieci]. Przeł. ... Adapt.: I. Tuwim. Wwa: NK 1953, [8] k.

16. S. Marszak: Mister Twister. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1953, [20] k. Wyd. 2 tamże 1956.

17. S. Michałkow: Wujek Stiepa. Wiersze. Przeł. ... Vilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1953, 33 s.

18. S. Marszak: Bliźniaki. [Dla dzieci]. Przeł. ... Wwa: NK 1955, [16] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1960.

19. Daj buzi, Kate. [Komedia muzyczna]. Libretto: S. i B. Spewack. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: C. Porter. Wyst. Wwa, T. Komedia 1957.

20. J. Kesselring: Arsenik i stare koronki. Tłum. i adapt.: A. Marianowicz, ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1957. TV 1975.

21. Madame Sans-Gêne. Komedia muzyczna w 10 obrazach wg sztuki W. Sardou. Adapt.: A. Marianowicz, ... Muz.: S. Kisielewski. Wyst. Wwa, T. Syrena 1958. TV 1963.

22. Maestro. Komedia muzyczna. Libretto wg G. de Caillavet, R. de Flers „Król”. [Współaut.:] A. Marianowicz. Muz.: S. Kisielewski. Wyst. Wwa, T. Syrena 1959.

23. Orfeusz w piekle. Libretto wg H. Gremieux, L. Halevy. [Współaut.:] S. Dygat. Wyst. Wwa, Operetka 1960.
24. Can-Can. Operetka w 2 aktach. Libretto: A. Burrows. Przeł.: ..., A. Marianowicz. Muz.: C. Porter. Wyst. Wwa, Operetka 1961. TV 1979 (fragm.).
25. Wesołe miasteczko. Wodewil w 2 aktach z prologiem wg komedii F. Dominika „Stare miasto”. [Współaut.:] A. Marianowicz. Muz.: J. Gaczek, B. Pawłowski. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1961.
26. J. Krüss: O czym ćwierkają wróble. [Dla dzieci]. [Przeł.:] ..., A. Marianowicz. Wwa: NK 1962, 28 s.
27. I. Prut: Fantazja. (Komedja w 1 akcie). Przeł.: J. Prutkowski, ... *Ty i ja* 1962 nr 2 s. 9-12, 61-65.
28. Zwariowana ulica. Comics muzyczny w 2 częściach. Libretto: B. Comden, A. Green. Przeł.: ..., A. Marianowicz. Muz.: L. Bernstein. Wyst. Wwa, T. Komedja 1962.
29. Straszny dworek. Komedja muzyczna w 2 cz. wg A. Fredry: „Damy i huzary”. Wyst. Wwa, T. Komedja 1963.
30. My fair lady. Musical w 2 aktach. Libretto wg sztuki G.B. Shawa „Pygmalion”: A.J. Lerner. Przeł. A. Marianowicz. Przeł. tekstów piosenek ... Muz.: F. Loewe. Wyst. Pozn., T. Muz. 1964.
31. Fantastyczny rejs. Komedja muzyczna w 3 aktach. Libretto: G. Bolton, P.G. Wodehouse. Wersja pol.: A. Marianowicz, ... Muz.: C. Porter. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1966.
32. B. Thomas: Ciotka Karola. Adapt.: ..., K. Winkler. Wyst. Czeski Cieszyn, Scena Pol. 1968.
33. West side story. Libretto: A. Laurent wg pomysłu J. Robbinsa. Przeł.: ..., J. Żuławski. Przeł. powst. przed 1970. Wyst. Gliwice, Operetka Śląska 1989.
Data powst. wg inf. J. Żuławskiego (w: Minio, Londyn 1989).
34. Człowiek z la Manczy. Musical. Libretto: D. Wasserman. Songi: J. Darion. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: M. Leigh. Wyst. Gliwice, Operetka 1970.
35. My chcemy tańczyć. Musical w 3 aktach. Libretto: W. Konstantinow, B. Racer. Przeł. A. Dor. Adapt. i teksty piosenek: A. Marianowicz, ... Muz.: A. Pietrow. Wyst. Kr., T. Muz. 1970.
36. Córka madame Angot. Libretto: Clairville, P. Girardin, V. Koning. Adapt. i piosenki: A. Marianowicz, ... Muz.: Ch. Lecocq. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1971.
37. Hello Dolly! Musical w 2 aktach. Libretto: M. Stewart. Teksty piosenek: J. Herman. Przeł.:
- A. Marianowicz, ... Muz.: J. Herman. Wyst. Szczec., T. Muz. 1972.
38. G. Zapolska: Moralność pani Dulskiej. Adapt. pt. Jeszcze Dulska ... Wyst. Wwa, T. Lud. 1972.
39. Dziewczyna szeryfa. Musical w 2 aktach. Libretto: G. Bolton, J. McGowan. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: G. Gershwin. Wyst. Łódź, T. Muz. 1973.
Wyst. też pt. Szalona dziewczyna.
40. Statek komediantów. Musical. Libretto i teksty piosenek: O. Hammerstein II. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: J. Kern. Przeł. powst. 1973.
Inf. A. Marianowicza.
41. I do, I do. (Dwa razy tak). Musical. Libretto wg I. de Hartoga „The Fourposter”: T. Jones. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: H. Schmidt. Przeł. powst. ok. 1975. Wyst. Wwa, T. Współcz. 1988.
Data powst. przeł. wg inf. A. Marianowicza. — Wyst. też pt. Dwa razy tak.
42. Obiecanki, obiecanki. Musical w 2 aktach. Libretto: N. Simon. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: B. Bacharach. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1976.
43. Zorba. Musical w 2 aktach. Libretto: J. Stein. Teksty piosenek: F. Ebb. Przeł. A. Marianowicz. Przeł. piosenek ... Muz.: J. Kander. Wyst. Łódź, T. Wielki 1979.
44. Gondolierzy, czyli „Król Baratarii”. Operetka w 2 aktach (4 obrazach). Libretto: W. Gilbert. Tekst pol.: A. Marianowicz, ... Muz.: A. Sullivan. Wyst. Pozn., T. Muz. 1980.
45. Piraci. Operetka. Libretto: W. Gilbert. Przeł.: A. Marianowicz, ... Muz.: A. Sullivan. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1980.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (J. Łuczyńska). — LP (J. Stradecki). — RL 1981 (A. Biernacki).

K. Brandys: Pasje i kunszt. *Kuźniczka* 1946 nr 48 [rec.: Kazania i skargi]. — J. Śpiwak. *Twórczość* 1951 nr 9 [rec.: Piękną Heleną] M. Samozwaniec: Moje spotkania z J.M. *Szpilki* 1957 nr 13; J. Siewierski: O czym się starożytnym nie śniło. *Nowe Książ.* 1957 nr 12; L. Pijanowski: Przejazdka na wielką chalturę. *Ekran* 1965 nr 50. — R.M. Groński: Niepospolite ruszenie piszących. *Polityka* 1989 nr 28 — Minio. Przyjaciele o Januszu Minkiewicz. Oprac.: A. Marianowicz, W. Minkiewicz. Londyn: Libra Books 1989, 231 s. [Zawartość: W. Minkiewicz: Janusz; R. Matuszewski: Mój najstarszy kolega szkolny; Z. Olszewski: „Oficina”; J. Kott: Puste stoliki; J. Żuławski: Ostatnia postać dwudziestolecia; S. Dygat: Aspekt Minkiewicza; P. Hertz: Żal po Januszu; W. Gombrowicz: „Nie nosiłem go w sercu...”; F. Topolski: ***; T. Wittlin: Jan Uszminkiewicz, czyli Hipolit Minio; J. Zaruba: Z „Pamiętników Bywalca”; J. Tuwim: „Pegaz Dęba”; M. Zimańska: Miał dobre pióro; I. Śmiałowski: Debiut w „Ksantypie”; S. Kisielewski: O Januszu Minkiewicz; K. Brandys: Z listu do Moniki Markowicz; S. Grodzieńska: Minio; I. Szymańska-Matuszewska: Jeszcze parę słów o Miniu; A. Marianowicz: Mój starszy

wspólnik; E.J. Osmańczyk: Spotkania nad Szpewą, Łabą i nad Wisłą; S. Gajewski: Inny Minkiewicz; A. Łapicki: Kandelabry; A. Osiecka: Najstarszy przy stoliku; J. Strykowski: O Mini; M. Hłasko: Fragment; M. Nowakowski: Niezłomny z Bristolu; J. Przybora: Piękne i puste Krakowskie Przedmieście; A. Potemkowski: Anatolu Barbasolu; J. Głowacki: Po północy; A. Jarecki: Dzisiaj Oni się strzygą; B. Tomaszewski: Zdażylem na Jego pogrzeb; I. Sierakowska-Tomaszewska: Janusz by się uśmiechnął. — J. Minkiewicz: Pamiętniki. — T. Wach: Niełatwo być satyrykiem. *Nowe Książki*. 1990 nr 2 [rec.: Między wierszami]. — Z. Kubiak: Wspomnienia z Atlantydy. *Tygodnik Powszechny*. 1991 nr 26.

J.Z.

MINKOWSKI Aleksander ur. 1933

Pseud.: Marcin Dor.

Prozaik, autor utworów dramatycznych, scenariuszy telewizyjnych oraz słuchowisk radiowych.

Urodzony 27 lutego 1933 w Warszawie; syn Jerzego Minkowskiego, ekonomisty, i Ewy z Mordianerów, modystki. Po wybuchu II wojny światowej znalazł się w Choroszczy pod Białymstokiem, na terenach zajętych przez ZSRR. W 1940 został razem z rodzicami wywieziony do autonomicznej republiki Komi, a następnie pod Kujbyszew. W 1946 powrócił do kraju i zamieszkał we Wrocławiu; w 1951 zdał maturę w III Liceum Ogólnokształcącym. Od 1949 był aktywnym członkiem ZMP. W 1951 przeniósł się do Warszawy; początkowo pracował jako reporter w tygodniku *Pokolenie* (1951-53), na którego łamach debiutował w 1952 opowiadaniem pt. „Conduttore” (nr 3). W 1953-58 studiował filologię rosyjską na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie nadal pracował w redakcjach czasopism *Po prostu* (1953-56), *Walka Młodych* (1956-58), *Świat* (1958-61), gdzie ogłaszał wiersze, prozę, artykuły i przekłady z literatury radzieckiej. Za właściwy debiut prozatorski uważa opowiadanie „Paczka masła i pięć jajek”, opublikowane w 1956 w *Przeglądzie Kulturalnym* (nr 23). W 1956 ożenił się z Danutą Zalewską, dziennikarką. Publikował także w *Współczesności* (1957-58, 1962-64), *Zwierzciadzie* (1957-58, 1962-64), *Literaturze Radzieckiej* (1963-69) i w *Kulturze* (1964-66). Od 1958 był członkiem ZLP (w 1975-78 wiceprezes Oddziału Warszawskiego). W 1959-63 należał do grupy literackiej Grupa Warszawska. W 1967 został członkiem PZPR. Od drugiej połowy lat sześćdziesiątych oprócz prozy i utworów dramatycznych (także dla młodzieży), pisał scenariusze telewizyjne i słuchowiska. W 1968/69 i 1971/72 prowadził seminarium z polskiej literatury współczesnej w Columbia University w Nowym Jorku. W 1970 publikował w *Kulturze* cykl reportaży z pobytu w USA pt. „Mój Nowy Jork”. Ponownie przebywał w Nowym Jorku w 1976 w czasie wyborów prezydenckich, z których zamieścił cykl reportaży w *Trybunie Ludu*; z gazetą tą współpracował także w latach następnych, publikując m.in.

cykl felietonów pt. „Zamyślenia” (1979-80). Od 1977 był członkiem Komitetu Dzielnicowego PZPR Warszawa-Śródmieście. W 1979 otrzymał za całokształt twórczości nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji I stopnia w dziedzinie telewizji, w 1981 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. W 1982-84 zamieszczał prozę i artykuły w tygodniku *Tu i teraz*. W 1983-90 był członkiem nowego ZLP. W 1984-86 wchodził w skład Narodowej Rady Kultury. W 1989 został przewodniczącym polskiej sekcji Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY). Był redaktorem naczelnym tygodników *Skandale* (1990-92), *Nowe Skandale* (1992-96) i *Bez pardonu* (od 1996). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1977), odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” (1978). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Błękitna miłość. Opowiadania. Wwa: Iskry 1958, 252 s.

Zawartość: Paczka masła i pięć jajek; Siwa kobieta w barze owocowym; Pożegnanie w bunkrze; In flagranti; W pobliżu szosy; Błękitna miłość; Na rybach; Brzuch starego człowieka; Ołowiana popielnica w kształcie stonia; Ławka pod akacjami; Gitara; Finisz; Jeden wieczór w Łosiewie; Przegrana; Idę do fryzjera. — Opowiadanie pt. „Jeden wieczór w Łosiewie” nagrodzone Warszawską Nagrodą Literacką Młodych w 1956.

2. Fatszerz i jego córka. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] E. Kabatc. Praprem. Kat., T: Śląski im. S. Wyspiańskiego 1959.

3. Nigdy na świecie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1959, 155 s.

III nagroda na ogólnopolskim konkursie literackim WŁ. Przekł. białorus.: Nikoli Ź žyci. [Przeł.] K. Pałtarzycki. Minsk 1962.

4. Wahania. Powieść. Wwa: Czyt. 1959, 241 s.

5. Strefa neutralna. [Powieść; współaut.:] E. Kabatc. Przem.: W. Żukrowski. Wwa: MON 1960, 151 s.

6. Czterdziestu na górze. [Powieść]. Wwa: WŁ 1961, 279 s.

Przekł. ros.: Sorok na palube. [Przeł.] J. Zivova, S. Tonkonogova. Moskva 1966, — ukr.: Sorok na bortu. [Przeł.] S. Savkov. Kijv 1965.

7. [Pięć tysięcy] 5000 kilometrów przyszłości. [Współaut.:] K. Dziewanowski. Wwa: Iskry 1961, 108 s.

Reportaże dot. radzieckiej nauki i techniki.

8. Wielki poker. [Powieść]. [Łódź:] WŁ 1961, 202 s.

9. Urlop na Tahiti. [Powieść]. [Łódź:] WL 1962, 261 s. Wyd. 2 tamże 1965.
10. Wyznania odszczepieńca. [Powieść]. Wwa: PIW 1963, 192 s.
11. Droga do Niury. Wwa: MON 1964, 261 s.
Zawartość: Wspomnienia; Notatnik.
Przekł. ros.: Dorogi vospominanij. [Przel.] G. Gudimova, V. Perelman. Moskva 1967.
12. Kwiaty dla Klementyny. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 162 s.
III nagroda w konkursie Wydawn. MON.
13. Przygoda nad jeziorem, czyli Skarb hrabiego Grotta. [Powieść]. [Łódź:] WL 1964, 179 s.
14. Czwarte krzesło. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 194 s.
15. Klub siedmiu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 248 s. Wyd. 2 tamże 1970.
16. Życzę ci dobrej drogi. [Opowiadanie]. *Płomyk* 1965 nr 13-14. Por. poz. 25.
I nagroda w konkursie Wydaw. Harcerskiego przy współudziale Gł. Kwatery ZHP na opowiadanie o tematyce wychowawczej związanej z założeniami prawa harcerskiego.
17. Gruby. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 238 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1975, wyd. 4 1981, wyd. 5 1984, wyd. 6 1987. Por. poz. 41.
Przekł. ros.: Tolstjak. [Przel.] M. Bruchnova. Moskva 1986, – węgier.: Dagó. [Przel.] B.E. Bojtár. Budapest 1985.
Adapt. radiowa: Adapt.: H. Rozen. Cz. 1-5. Radio 1980.
18. Jedna noc. [Utwór dramatyczny]. TV 1966.
II nagroda w konkursie TV na współczesne widowisko telewizyjne w 1966.
19. Zabawa z diabłem. [Powieść]. Wwa: MON 1966, 220 s.
20. Zeus musi lądować. [Utwór dramatyczny]. TV 1966.
21. Kosmiczny sekret Lutego. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1985.
III nagroda w konkursie Inst. Wydawn. NK w 1967.
Przekł. ukr.: Kosmiczna tajemnica Ljutogo. [Przel.] O. Medušenko. Kiiv 1978.
22. Odwet. [Utwór dramatyczny dla dzieci]. TV 1967.
Wyróżnienie w konkursie TV na sztukę dla T. Młodego Widza w 1967.
23. Oskarżony pies Ober. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. TV 1967.
Przekł. słowac.: tv (Bratysława) 1968.
24. Wyprawa na rue Lepic. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 195 s.
Adapt. radiowa: Adapt.: M. Płaczek. Radio 1975.
25. Życzę ci dobrej drogi. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. TV 1967. Por. poz. 16.
26. Nasturcja i Lew. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1969, 232 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976, wyd. 4 1989.
Przekł. węgier.: Kardvirág és oroszlán. [Przel.] I. Fejér. Budapest 1974.
27. Niezwykłe lato Izidora i Spółki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1969, 256 s. Wyd. 2 tamże 1974.
28. Pieszczoch. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1969, 46 s.
29. Podróż na wyspę Borneo. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1969, 234 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Horyzonty 1973; wyd. 3 Wwa: MAW 1979.
30. Szkoła tańców. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1969 nr 8 s. 5-34.
31. Zabójstwo Thomasa Jonesa. [Opowiadanie kryminalne]. Wwa: Iskry 1969, 47 s.
Podp.: Marcin Dor.
32. Major opóźnia akcję. [Powieść kryminalna]. Wwa: Iskry 1970, 151 s.
Podp.: Marcin Dor.
33. Pojedynek z Johnem. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Wydawn. Harcerskie 1970, 51 s.
34. Anihilator zła. [Utwór dramatyczny dla młodzieży]. TV 1971.
Wyróżnienie w konkursie TV na sztukę dla T. Młodego Widza w 1971.
35. Fotografia w gazecie. [Utwór dramatyczny]. TV 1971, Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 3 s. 55-73.
36. Kiedy wracają umarli ... [Opowiadanie kryminalne]. Wwa: Iskry 1971, 45 s.
37. Nigdy na świecie. [Powieść]. Powst. przed 1971.
Adapt. film. pt. Kardiogram. Scenariusz filmowy: I. Iredyński. Ekran. 1971.
38. Prywatna rozmowa. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1971, 36 s.
39. Ząb Napoleona. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 262 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1978, wyd. 4 1983.
Przekł. czes.: Utikám před láskou. [Przel.] O. Syrovátka. Praha 1978, – orm.: [Przel.] M. Grochoňskája. Erevan 1981.
40. Artur. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1972, 115 s. Wyd. nast. Łódź: Hamal Books 1994.
Wyd. łączne z poz. 53 pt. Artur i Grażyna. Wwa: MAW 1984, 267 s. Wyd. nast. tamże 1986.
Przekł. serb.-chorw.: Zelena ljubav. [Przel.] A. Katusić-Balen. Zagreb 1990.
Adapt. radiowa: Adapt.: J. Łowicki, M. Siemiński. Radio 1973.

41. Gruby. Scenariusz serialu telewizyjnego w 7 odcinkach. [Współaut.:] W. Fiwek. TV 1972. Por. poz. 17.
42. Szaleństwo Majki Skowron. [Powieść]. Wwa: Horyzonty 1972, 255 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. 3 Wwa: MAW 1977; wyd. 4 Wwa: Interster 1991; Wr.: Siedmioróg 1994, wyd. nast. tamże 1995. Por. poz. 51.
Harcerska Nagroda Literacka przyznana przez Gł. Kwartę ZHP w 1972.
Przełk. bułg.: Ludostta na Maja Skovron. [Przeł.] D. Bukovska. Sofija 1981, — niem.: Das Versteck am See. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1980, wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1982, Baden-Baden 1982, Berlin 1982, — ukr.: Šalenstvo Majki Skovron. [Przeł.] V. Nedil'ko. Kiiv 1975.
Adapt. radiowa: Adapt. E. Hartwig. Radio 1973.
43. Błękitni z latającego talerza. [Powieść]. *Plomyk* 1973 nr 1-12. Wyd. osob. Wwa: NK 1974, 316 s.
Przełk. niem.: Ferien mit Wilga. [Przeł.] H. Kühn. Berlin 1977.
44. Wracaj szczęśliwie, Bello! (Opowieść fantastyczna). *Plomyczek* 1974 nr 10-13. Wyd. osob. pt. Bella, dziewczyna z gwiazd. Wwa: MAW 1984, 39 s.
45. Złota Troć. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1974, 38 s.
46. Dyrektorzy. Scenariusz serialu telewizyjnego w 5 odcinkach. [Współaut.:] A. Szypulski. TV 1975.
Na podstawie opowiadania J. Jesionowskiego, — Nagroda Kowadło przyznawana przez Klub Twórców i Działaczy Kultury „Kuźnica” w 1975, Nagroda Państwowa II stopnia w 1976, nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1976, Złoty Ekran za 1975 przyznany w 1976, Grand Prix Festiwalu Polskich Filmów i Widowisk TV w Olsztynie „Olsztyn 1977”.
47. Krzysztof. [Opowiadanie]. Wwa: Horyzonty 1975, 183 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; Łódź: Hamal Books 1994.
48. Noc bez cudu. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1975, 150 s.
Zawartość: Nietykalny; Noc bez cudu – opowiadanie będące adapt. lit. scenariusza tv pt. „Noc bez cudu” i słuchowiska radiowego pt. „Nietykalny”, zob. Słuchowiska radiowe.
49. Zaczynasz być mężczyzną. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1975, 37 s.
50. Kocur i ja. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1976, 38 s.
51. Szaleństwo Majki Skowron. Scenariusz serialu telewizyjnego dla młodzieży w 7 odcinkach. TV 1976. Por. poz. 42.
Tytuł roboczy: Mazury.
52. Vanesca z hotelu „Manhattan”. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1976, 189 s.
Zawartość: Vanesca z hotelu „Manhattan”; Moratorium; Yerwood; Requiem dla dwojga; W drugim wcieleniu; Taka zabawna historia; Przyjaciele; Problem Huntforda; Zrozumieć siebie; Sny o parku Szczytnickim.
53. Grażyna. [Powieść]. Wwa: MAW 1977, 159 s. Wyd. nast. Łódź: Hamal Books 1994. Wyd. łączne z Artur zob. poz. 40.
Przełk. czes.: Kluk s jantarovými očima. [Przeł.] E. Jilková. Praha 1983.
54. Układ krążenia. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 251 s. Por. poz. 55.
Przełk. niem.: Kreislaufstörung. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1982, wyd. nast. tamże 1984.
55. Układ krążenia. Scenariusz serialu telewizyjnego w 7 odcinkach. [Współaut.:] G. Minkowska. TV 1978. Por. poz. 54.
Tytuły robocze: Lekarze; Wysoka góra.
56. Zielona miłość. Scenariusz serialu telewizyjnego w 3 odcinkach. [Współaut.:] D. Minkowska. TV 1979.
Tytuł roboczy: Biały jeleń.
57. Dowód tożsamości. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1981, 296 s. Wyd. 2 tamże 1987.
58. Przyjaciele. Scenariusz serialu telewizyjnego w 6 odcinkach. [Współaut.:] A. Kostenko. TV 1981.
Tytuł roboczy: Daniel Osadowski.
59. Odmieniec. [Powieść]. Wwa: KiW 1982, 250 s. Wyd. 2 tamże 1988.
Nagroda im. A. Kowalskiego-„Olka” przyznana przez red. *Walki Młód* w 1983.
Przełk. ros.: Nepochożij. [Przeł.:] E. Milewska, A. Oreskin. Moskwa 1988.
60. Madonna w lustrze. [Opowiadanie]. Wwa: PIW 1983, 238 s.
Zawiera z poz. 52: Requiem dla dwojga; W drugim wcieleniu; Taka zabawna historia; Przyjaciele; Problem Huntforda; Zrozumieć siebie; Sny o parku Szczytnickim, — nadto: Kierenski; Trzy zdania; Reklamówka; Chandra; Madonna w lustrze.
61. Zmartwychwstanie Pudrycego. [Powieść]. *Tu i Teraz* 1983 nr 22, 34-52. Wyd. osob. Wwa: PIW 1984, 221 s.
Przełk. niem.: Das Freiluftmuseum. [Przeł.] H. Schumann. Berlin 1987, wyd. nast. Köln 1988.
62. Fenomen. (Sztuka w 3 aktach). *Scena* 1984 nr 9 s. 39-41, 44, nr 10 s. 40-41, 44-45. Praprem. Wałbrzych, T. im. J. Szaniawskiego 1986.
Nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę dla młodzieży o tematyce współczesnej, zorganizowanym m.in. przez Min. Kultury i Sztuki oraz red. *Sceny* w 1984.
63. Dolina Światła. [Powieść]. Wwa: MAW 1985, 238 s. Wyd. nast. [Łódź]: Hamal Books 1994.
64. Trąbka Eustachiusza. [Powieść]. *Plomyk* 1986 nr 14-23, dod., 79 s.
65. Tron. (Sztuka w 3 aktach). *Scena* 1988 nr 3 s. 37-41, nr 4 s. 35, 38-40.
66. Wyspa szatana. [Powieść dla młodzieży]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 266 s.

67. Zdrady miłosne. [Powieść]. Łódź: KAW 1988, 135 s.

68. Sekrety prominentów. [Powieść]. Łódź: KAW 1990, 223 s.

69. Zakładnik szaleńca. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1990, 188 s. Wyd. nast. Wr.: Siedmioróg 1995.

70. Czarny granit. [Opowiadanie]. Wr.: Siedmioróg 1995, 64 s.

71. Księżniczka i mag. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1996, 157 s.

72. Przebudzenie. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1996, 134 s.

Stuchowiska radiowe, m.in.: Jedna noc. Radio 1966. — Zapalka bez łebka. Radio 1967. — Głosy z tamtego świata. Radio 1969. — Okulary profesora Kinga. Radio 1969. — Żyj sam ... Radio 1969. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 5/6 s. 79-101. — Zabawa z Broadholmem. Radio 1971. — Kurs na Lizbonę. Radio 1971. Druk *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 4 s. 59-73. — Dwa kłamstwa. Radio 1974. — Nietykany. Radio 1974 [por. Twórczość poz. 48]. — Przeciętny. Radio 1974. Druk *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 1 s. 19-35. — Sygnał dla białej orchidei. Cz. 1-38. Radio 1975; Cz. 1-21. Radio 1976. — Słowo. Radio 1976.

Przekłady i adaptacje

1. A. Czakowski: Światło dalekiej gwiazdy. Powieść. *Lit. Radz.*, Moskwa 1963 nr 7 s. 3-98.

2. Wyjazd służbowy. Scenariusz widowiska sensacyjnego wg noweli J. Bronisławskiego. TV 1967.

3. Przyznaję się do winy. Scenariusz telewizyjny wg utworu J. Bronisławskiego. TV 1968.

4. V. Lipatow: Wiejski Sherlock Holmes. [Powieść]. Przel.: E. Kabatc, ... Wwa: PIW 1969, 209 s.

5. E. Szym: Chłopiec w lesie i inne opowiadania. Przel.: ..., Z. Dudziński. Wwa: Iskry 1970, 246 s.

6. A. Salynskij: Maria. (Sztuka w dwóch częściach). *Lit. Radz.*, Moskwa 1971 nr 8 s. 15-66.

7. Próba ognia. Scenariusz filmu telewizyjnego na podstawie powieści J. Wawrzaka pt. „Na spotkanie dnia ...”. TV 1976.

8. G. Abašidze: Podróż do trzech czasów. (Fantazja w trzech aktach). *Lit. Radz.*, Moskwa 1977 nr 6 s. 106-150.

9. M. Birze: Opowieść nerwowej kobiety. *Lit. Radz.*, Moskwa 1979 nr 2 s. 41-65.

10. O. Kornijczuk: Zagłada eskadry. [Scenariusz]. *Lit. Radz.*, Moskwa 1980 nr 4 s. 101-146.

11. P. Kuusberg: Kot Kotowski z sierścią w pasy. [Utwór dramatyczny]. *Lit. Radz.*, Moskwa 1982 nr 6 s. 3-33.

12. O. Smirnow: Gładyszew z kompanii zwiadu. [Powieść]. *Lit. Radz.*, Moskwa 1983 nr 2 s. 3-49.

13. Z. Bogusławska: Kontakt. (Kronika psychologiczna w 2 częściach). [Utwór dramatyczny]. *Lit. Radz.*, Moskwa 1986 nr 6 s. 16-66.

14. V. Panowa: Bezsensowność. (Sztuka w 3 aktach). *Lit. Radz.*, Moskwa 1986 nr 5 s. 3-54.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1966, ok. 1977, 1997.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska) — PP (F. Lichodziejewska) — LP (uzup.).

T. Burek: O M. spokojnie. *Współczesność* 1958 nr 14 [rec.: Błękitna miłość] — J. Siewierski *Nowe Książ.* 1959 nr 15 [rec.: Wahanial]. — [Nigdy na świecie!] A. Kijowski: Typowość i psychologia. *Prz. Kult.* 1960 nr 2; T. Łubiński: Szybkość i wycieczka. *Twórczość* 1960 nr 2; J. Łukasiewicz: Kompromis. *Więź* 1960 nr 2 — [Wielki poker] R. Gomulicki: Nowa powieść M. *Nowe Książ.* 1961 nr 10; H. Kirchner: Wielki bluff. *Nowa Kult.* 1961 nr 20. — J. Siewierski: Współczesna powieść obyczajowa. *Nowe Książ.* 1961 nr 23 [rec.: Czterdziestu na górzel]. — P. Kunczewicz: M. przemiany czasu. *Tyg. Kult.* 1962 nr 32 [rec.: Urlop na Tahiti]. — [Wyznania odszczepieńca] R. Marszałek: Dziewiąta powieść M. *Nowe Książ.* 1963 nr 14; K. Melech: Współczesność A.M. *Tyg. Kult.* 1963 nr 23. — A. Chruszczyński: A.M. *Współczesność* 1964 nr 8. — A. Hamerliński: A.M. sukcesy i porażki. *Tyg. Kult.* 1964 nr 23 [rec.: Kwiaty dla Klementyny]. — A. Klimowicz: Trudne drogi do literatury. *Nowe Książ.* 1964 nr 11 [rec.: Droga do Niury]. — T. Burek: A.M. *Tyg. Kult.* 1966 nr 34. — [Czwarte krzesło] Z. Pedziński: Rzecz o oportunistach. *Twórczość* 1966 nr 10; B. Zagroba: Bagaż trzydziestolatków. *Nowe Książ.* 1966 nr 12. — J. Marx: Proza M. *Nowe Książ.* 1968 nr 11 [rec.: Kosmiczny sekret Lutego]. — J. Kowalczykówna: Sprawy nastolatków. *Nowe Książ.* 1969 nr 23 [rec.: Niezwykłe lato Izydora i Spółki; Podróż na wyspę Borneo]. — I. Bolek: Nie rwać włosów! *Nowe Książ.* 1971 nr 24 [rec.: Zab Napoleon]. — I. Bolek: Łatwy optymizm. *Nowe Książ.* 1973 nr 4 [rec.: Szaleństwo Majki Skowron; Artur]. — W. Czerniec: Wzór: Krzysztof Smuga. *Nowe Książ.* 1976 nr 1 [rec.: Krzysztof]. — [Vanesca z hotelu „Manhattan”] A. Hamerliński: Ameryka M. *Tyg. Kult.* 1976 nr 20; A. Stoff: W cieniu Manhattanu. *Mies. Lit.* 1976 nr 11. — [Układ krążenia] M. Wydmuch: Krążenie stylizowane. *Kult. i Życie* 1979 nr 3/4; A. Ziembicki: Rozterki Bognara. *Nowe Książ.* 1979 nr 4. — [Odmieniec] A. Chruszczyński: Nie-odmieniec. *Tyg. Kult.* 1983 nr 26; A. Lewandowska: Modelowy odmieniec. *Mies. Lit.* 1983 nr 2; Z. Macużanka: Cierpienia średniego (wiekiem) prominenta ... *Nowe Książ.* 1983 nr 4. — L. Borski: Dolina pełna wszystkiego. *Nowe Książ.* 1985 nr 12 [rec.: Dolina Świata]. — [Zmartwychwstanie Pudrycego]. F. Fornalczyk: Kilkańskie kropel oceanu. *Nowe Książ.* 1985 nr 6; A. Marzec: Zmartwychwstanie prawdy potocznych. *Mies. Lit.* 1985 nr 10/11. — B. Dohnalik: Rówieśnik wczorajszy — rówieśnikom dzisiejszym. *Szt. dla Dzieci.* 1988 nr 5/6. — B. Klukowski: Pasja i rozważa. *Nowe Książ.* 1989 nr 9 [rec.: Zdrady miłosne]. — D. Dilianian: Czy w szaleństwie jest metoda. *Nowe Książ.* 1991 nr 6 [rec.: Zakładnik szaleńca]. — J. Ruszała: Strategie literackie w prozie dla nastolatków A.M. *Stup. Pr. Hum.* 1994 nr 12 a.

J.Z.

MIODUSZEWSKI Stanisław 1908-1991

Prozaik, publicysta.

Urodzony 7 lutego 1908 w Kaminskoje na Ukrainie (gubernia jekaterynosławska); syn Franciszka Mioduszeńskiego, urzędnika, i Wandy z Kwiatkowskich. W dzieciństwie mieszkał kolejno w Krako-

wie, Wiedniu, Warszawie, a od 1922 w majątku leśnym Moniów w Bieszczadach, gdzie ojciec był zarządcą. Uczęszczał do Gimnazjum w Sanoku; po ukończeniu sześciu klas, w 1927 wyjechał do Gdyni, gdzie zaciągnął się na statek jako chłopiec okrętowy. W 1929-32 odbył służbę wojskową w Marynarce Wojennej, a następnie pływał na statkach handlowych i rybackich. Debiutował jako poeta w 1929 wierszem pt. „Wędrowiec”, opublikowanym na łamach pisma *Kurier Literacko-Naukowy* (nr 15). W 1932 zdał maturę jako ekstern i od 1933 studiował w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W 1934 utworzył z Romanem Goldwasserem i Konstantym Mikiwiczem grupę literacką Śpiewni Rzemieślnicy. W 1935 przerwał studia z powodu trudności materialnych. W tym czasie pracował kolejno jako dziennikarz w Centralnej Agencji Prasowej w Warszawie (1932-33), w redakcjach *Expressu Ilustrowanego* w Gdyni (1934), *Kuriera Porannego* w Warszawie (1935), w Polskim Radiu w Toruniu (1935) oraz, po okresie bezrobocia – w redakcji *Kuriera Wieczornego* w Krakowie (1938). Od 1935 należał do Syndykatu Dziennikarzy RP. W 1939 rozpoczął pracę w Instytucie Rybackim w Gdyni jako referent prasowy. Wybuch II wojny światowej zaskoczył go podczas podróży morskiej w Göteborgu, gdzie został internowany przez władze szwedzkie. Nawiązał tu kontakt ze Szwedzką Partią Komunistyczną, za co został aresztowany. Po czterech miesiącach wyjechał w lutym 1940 do Związku Radzieckiego. Tu pracował jako konsultant w wytwórni filmowej „Mosfilm” w Moskwie, a następnie w redakcji *Nowych Widnokręgów*. Zgłosił się do utworzonej przez gen. Władysława Andersa Armii Polskiej w ZSRR i został wysłany do Wielkiej Brytanii, gdzie do sierpnia 1944 służył w Polskiej Marynarce Wojennej (zwolniony z powodów zdrowotnych). W 1944 odbył stypendialny staż filmowy w British Goumont w Londynie. Po zakończeniu wojny pracował od 1945 jako dziennikarz w ekspozyturze agencji prasowej „Polpress” w Londynie. W tymże roku został członkiem komórki PPS przy Konsulacie Generalnym RP w Londynie (od 1948 członek PZPR). W marcu 1946 powrócił do kraju. Kontynuował pracę dziennikarską w gdańskim oddziale Socjalistycznej Agencji Prasowej, w redakcji *Kuriera Morskiego*, którego był współzałożycielem i redaktorem, a następnie w redakcjach *Życia Warszawy* (1948), *Głosu Szczecińskiego* (1949), *Expressu Wieczornego* (1951-55) i *Sztandaru Młodych* (1955-59). Współpracował także jako autor słuchowisk z Polskim Radiem. Należał do SDP, a od 1955 do ZLP (do 1957, ponownie w 1963-90). Wiele podróżował, m.in. w 1957 odbył ośmiomiesięczną podróż do Afryki i Azji, a w 1963, jachtem własnej budowy, podróż po wodach Nigerii. Od 1960 nie

pracował zawodowo i zajmował się twórczością literacką. W następnych latach mieszkał kolejno w Szczecinie, od 1966 w Radomiu, a od 1969 w Sandomierzu. Był członkiem Stowarzyszenia Marynistów Polskich, Stowarzyszenia Działaczy Kultury, Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1974). Zmarł 4 lipca 1991 w Sandomierzu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Profile. Poezje. [Autorzy:] K. Mikiwicz, [R. Goldwasser] R. Ost., ... Wwa: Nakł. autorów 1934, 94 s.

Na k. tytułowej nazwiska autorów poprzedzone określeniem zespołowym: Śpiewni rzemieślnicy. Wiersze S.M. na s. 83-94.

2. Pan Stonka. [Utwór dramatyczny dla teatru lalek]. Praprem. Wwa, T. Lalek „Guliwer” 1951. Druk pt. Alarm w kartofliskach. (Sztuka kukielkowa w 3 aktach z prologiem i epilogiem). *Pr. Światl.* 1952 nr 7, s. 67-81, nr 8/9 s. 59-62.

3. Na wielkich budowlach Planu sześćioletniego. [Publicystyka]. Wwa: MON 1953, 80 s.

4. Czarodziejskie wrzeciono. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Kleks 1955.

5. Pochyły rejs. [Opowiadania]. Wwa: MON 1955, 89 s.

Zawartość: Przedmowa. – Pochyły rejs; Szybciej od wiatru.

6. Stworzenie świata według Jean Effela. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdańsk, T. Zielona Gęś 1956. Druk fragm. *Ziem. i Morze* 1956 nr 25 s. 5.

7. Sto stopni długości wschodniej. Gdynia: WM 1962, 215 s.

Reportaż z podróży do Afryki i Indii w 1957.

8. Jachtem przez dżungle Nigerii. Gdynia: WM 1964, 217 s.

Zawiera reportaż z podróży w 1963 oraz przekłady wierszy pisarzy afrykańskich, m.in. przekł. S.M.

9. Pod flagą kupców ryzykantów. [Powieść]. Gdańsk: WM 1969, 303 s.

10. W labiryncie delty Nigru. [Reportaż]. Wwa: KiW 1971, 230 s.

11. Płock leży nad rurociągiem. O ludziach, mieście i kombinacie. [Reportaż]. Wwa: CRZZ 1972, 208 s.

12. Podwawelski smog. (Śpiewogra). [Dla teatru lalkowego]. [Wwa] 1975, 38 s., wkł. do *Kult. i Ty* 1975 nr 5.

13. Kwora – córka delfinów. [Opowieść]. Wwa: KAW 1980, 60 s., Wyd. 2 tamże 1984.

Słuchowiska radiowe (wg inf. autora): Tajemnica Marii Alice. Radio 1935?. – Świat po omacku. Z życia w zakładzie dla ociemniałych. Radio (Toruń) 1938. – Biri-biri. Radio 1960. – Co pod lipą

skrzypiało. Radio 1975. — Legendy sandomierskie. Radio 1975. — Prawda osiecka. Radio 1975. — Słuszarz zawinił. Radio 1975. — Konwój. Radio 1977.

Przekład i adaptacja

1. N. Tarasow: Morze żyje. Wwa: MON 1952, 318 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1956.

Popularnonaukowy zarys biologii morza.

2. Herszt Barbara. Wwa: Biblioteka Repertuarowa Min. Kultury i Sztuki 1977. [Inf. autora].

Spiewodrama m.in. wg „Zbójców Świętokrzyskich” A. Ładnowskiego.

Zob. też Twórczość poz. 8.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974, 1988. — SWPP 2 (R. Loth).

A. Jakimowicz: Na przykładzie książki o Indii. *Poznań Siat* 1962 nr 12 [rec.: Sto stopni długości wschodniej]. — [Jachtem przez dżungle Nigerii]. B. Czarnocki: Pisarze Wybrzeża. Z rejsu „Migdala”. *7-my Głos Tygodnia* 1965 nr 10. — J. Piechocki: Z czarnego ładu. *Pomorze* 1965 nr 11. — Z. Flisowski. *Nowe Książ*. 1970 nr 6 [rec.: Pod flagą kupców ryzykantów]. — W. Sonczyk: Reporterska monografia miasta. *Nowe Książ*. 1973 nr 9 [rec.: Płock leży nad nurociągiem.]. — E. Brzoza: temat afrykański. *Nowe Książ*. 1981 nr 14 [rec.: Kwora — córka delfinów].

B.M.

MIREK Antoni Władysław

zob. OLCHA Antoni

MISAKOWSKI Stanisław

1917-1996

Pseud.: Mis.
Poeta, prozaik.

Urodzony 8 maja 1917 w Kopaczówce pod Łucikiem na Wołyniu; syn Wiesława Misakowskiego, rolnika i rzemieślnika, i Anny z Nowaków. Dzieciństwo i młodość spędził w Stawropolu na Kaukazie, gdzie w czasie I wojny światowej osiedliła się jego rodzina. Po ukończeniu szkoły średniej odbywał studia w wyższej szkole rolniczej (Stawropolski Sielskochozajstwiennyj Institut); w 1937 uzyskał dyplom inżyniera rolnika. Debiutował w 1939 wierszami w języku rosyjskim, opublikowanymi w piśmie *Rostowska Prawda*. Następnie pracował w sowchozach na Ukrainie. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej w 1941, został skierowany do budowania fortyfikacji obronnych; zachorował na ostre zapalenie stawów i przebywał w szpitalu. W 1942 został wywieziony przez Niemców na roboty przymusowe na teren Brandenburgii; tu zetknął się z Polakami pracującymi przymusowo w niemieckich gospodarstwach rolnych. Po II wojnie światowej, w 1945 przyjechał do Polski. Najpierw przebywał w Cycowie (woj. lubelskie), gdzie pracował u gospodarza. W 1946 wyjechał na Ziemię Zachodnie i zamieszkał w Kołaczku pod

Połczynem-Zdrojem. Pracował w różnych zawodach, m.in. jako robotnik rolny, krawiec, urzędnik. Twórczość literacką w języku polskim rozpoczął około 1955 ogłaszając fraszki. Pracę zarobkową łączył z poznawaniem kultury i literatury polskiej oraz pogłębianiem znajomości języka polskiego. W 1958-59 publikował wiersze na łamach dodatku niedzielnego *Głosu Koszalińskiego* pt. *Głos Tygodnia*. W 1959 przeniósł się do Połczyna-Zdroju i podjął pracę w Państwowym Przedsiębiorstwie Uzdrawisk Połczyn-Zdrój. Liczne wiersze, prozę, felietony oraz tłumaczenia z języka rosyjskiego i niemieckiego publikował m.in. w *Odrze* (1959-65), *Pomorzu* (1959-70, z przerwami, podp. też Mis); tu w 1960-61 cykl felietonów; w piśmie tym prowadził stałą kronikę koszalińską, *Głosie Koszalińskim* (1961-74; tu stała współpraca). Od 1960 mieszkał w Świdwinie i pracował na stanowisku zastępcy inspektora oświaty, a następnie w 1961-74 kierownika Wydziału Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Był inicjatorem i organizatorem wielu ogólnopolskich imprez kulturalnych, m.in. konkursu poetyckiego im. J. Śpiewaka, Festiwalu Muzyki i Piosenki Żołnierskiej w Połczynie-Zdroju (1967), ogólnopolskiego przeglądu filmów o tematyce turystyczno-krajoznawczej Świdwińskie Noce Filmowe (1970). Był także założycielem Teatru Propozycji „Kontrasty” oraz działaczem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Należał do PZPR. W 1964 został członkiem ZLP; w 1967-74 pełnił funkcję sekretarza zarządu Oddziału Koszalińskiego. W 1969 został prezesem grupy twórczej Baszta, skupiającej poetów, plastyków i fotografików. Kontynuował twórczość literacką na łamach tygodnika *Fakty* (1975-76, 1980-81) oraz dziennika *Głos Pomorza* (1975-81). W 1975 przeszedł na rentę specjalną, przyznaną przez Prezesa Rady Ministrów za szczególne zasługi dla PRL. Przez pewien czas pracował w kinie „Warszawa” w Świdwinie. W 1976 zamieszkał w Słupsku. Kontynuował działalność w ZLP; od 1978 był skarbnikiem zarządu Oddziału Koszalińskiego i jednocześnie członkiem Komisji Zagranicznej Zarządu Głównego ZLP; w 1980 został prezesem nowo powstałego Oddziału Słupskiego ZLP (w 1981 wchodził w skład jego zarządu). W 1980 został członkiem The International Academy of Poets w Cambridge (Wielka Brytania), w 1982 członkiem Science Fiction Poetry Association w Portland (USA). W 1985 przeniósł się do Żyrardowa. Był wielokrotnym laureatem konkursów poetyckich. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1968), Odznaką Honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Koszalińskiego” (1970), Złotą Odznaką „Zasłużony Popularyzator Wiedzy” (1974) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 9 lipca 1996 w Żyrardowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kiedy nadchodzi noc. [Wiersze]. Pozn.: WP 1963, 18 s. *Koszal. Ark. Poetyckie*.

2. Jest taki świat. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1964, 70 s.

Cykle: Jest taki świat; W małym miasteczku; Kroki Hamleta; Spotkanie z morzem.

3. Sydonia. Poemat historyczny. Posł.: Z Boras. Pozn.: WP 1970, 36 s. Wyd. 2 tamże 1978.

4. Do utraty snu. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1971, 66 s.

5. Dwa okna. [Wiersze]. Pozn.: WP 1972, 76 s.

Zawiera wiersze w V częściach oraz cykl: Ku tobie ciągną moje drzewa.

6. Mój stary, dobry świat. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1973, 123 s.

Zawartość: Miejsce mojego dzieciństwa; Śmiech; Koniec świata; „Błagam cię, Boże, zrób to!”; Kraina czarów; Piękna harmonia bólu i rozpaczy; On coś zataił; Listy; Kłopoty z tożsamością; Mój stary, dobry świat; Niech żyje mrok; Zostałem bohaterem; Najważniejsze – nie stać w miejscu; Długo jeszcze słyhać było odgłosy detonacji; Bajeczka o powstaniu świata; Moja nieodłączna udreka; Któż mógłby się spodziewać, że będzie taka piękna; Pechowy dzień; Tajemnica; Nauka śpiewu; Wkładanie szat królewskich; Wymiana głów; Potwór mówiący; Zycielwi; Jezor woli; U fryzjera; Przygoda u dentysty; Wszystkim nam zepsuł apetyt; Seans ze strip-teasem; W świecie halucynacji; Noc posłubna; Dziwne seanse miłości; Monolog z lysiną; Lubi dobrą robotę; Przez wieki; Wariat, istny wariat; W trumnie; Tlusty jesteś, cywilizowany ludożerco!; Wy-lew złości; Wśród wielkich ludzi; Wśród świni; Diagnosta na odległość; Żniwa.

7. List. [Wiersze]. Wwa: LSW 1975, 86 s.

8. Gdziekolwiek z dala od świata. [Wiersze]. Pozn.: WP 1976, 75 s.

9. Hołoble. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1978, 69 s.

10. Ku tobie ciągną moje drzewa. [Wiersze]. Wwa: MAW 1980, 51 s.

Cykle: Ku tobie ciągną moje drzewa; Między nami jest prześwit.

11. Nie ma wyboru. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 56 s.

12. Poezje. Pozn.: WP 1980, 250 s.

Zawiera wybór z poz. 1, 2, 4-9 oraz wiersze nowe.

13. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1980, 162 s.

14. Trzy chwile. [Wiersze]. Kr.: WL 1983, 63 s.

15. Żnana. [Wiersze]. Pozn.: WP 1985, 112 s.

Cykle: Wybac mi drogi motylu...; Poezja jest zbyt łagodna...; W nocy zobaczyłem we śnie...; A my albo dojrzewamy...; Złożmy hołd śmierci... .

16. Gdy wychodzisz z domu nie zapominaj o sobie. [Wiersze]. Kr.: Wydawn. Miniatura 1990, 77 s.

Tytuł na okł.: gdy...

Cykle: gdy wychodzisz z domu; nie zapominaj o sobie.

17. To, czego nie ma. [Wiersze]. Wwa: PIW 1994, 126 s.

Cykle: Nocleg w szczyrim polu; To, czego nie ma; Filozof i wulkan.

Wybór wierszy w przekł. ros.: Ja ne skazał. Sočinenija v stichach i proze. 1957-1990. [Nie powiedziałem. Utwory wierszem i prozą]. [Przeł. z ros.: A. Bazylevskij przy udziale ...]. Moskwa: Vahazar 1992, 397 s.

Zawiera też dot. biografii monolog wspomnienie pt. Final może być nieożdanym, s. 366-379.

Praca redakcyjna

1. Wokół źródła. Almanach poezji nagrodzonej w Konkursie Literackim im. M. Stryjewskiego. Oprac. ... Łębork: Urząd Miejski. 1995, 115 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. – S. Misakowski. *Głos Pom.* 1979 nr 45. – Wywiady: Źródła autentyczności. Rozm. J.L. Ordan. *Fakty* 1978 nr 41. „Zajrzyj w siebie”. Rozm. R. Mielhorski. *Fraza* 1995 nr 9.

J. Juszczyk: Proporcje nieco na opak. *Współczesność* 1964 nr 166 [rec.: Jest taki świat]. – J. Mazurczyk: Grudka pomorskiej ziemi. *7-my Ksiąg Tygodnia* 1970 nr 17 [rec.: Sydonia]. – J. Dąbrowa: Bramy obecności. *Głos Koszala* 1971 nr 156 [rec.: Do utraty snu]. – J. Dąbrowa: W zakamarkach natchnienia. *Głos Koszala* 1972 nr 190 [rec.: Dwa okna]. – F. Fornalczyk: Dziwny świat M. *Pobrzeże* 1974 nr 62 [rec.: Mój stary, dobry świat]. – [List:] Z. Jankowski: „Konopielka” Misakowskiego. *Fakty* 1976 nr 12; [Z. Bienkowski] G. Traczyk: Fenomen. *Twórczość* 1976 nr 6 [rec. też: Mój stary, dobry świat]. – [Gdziekolwiek z dala od świata:] K. Pienkosz: Gdziekolwiek w świecie paradoksu. *Literatura* 1977 nr 32; I. Smolka: Między niewiadomymi. *Twórczość* 1977 nr 11. – [Hołoble:] A. Goren: Dźwignie losu. *Literatura* 1978 nr 25; T.J. Żółciński: Własny kształt. *Fakty* 1978 nr 11. – [Poezje:] B. Bakula: „Głuche bramy obecności”. *Nurt* 1980 dod. do nr 6; A.K. Borowa: Blisko życia. *Nowe Książ.* 1980 nr 12; T. Nyczek: W krzyżowym ogniu życia. *Mies. Lit.* 1980 nr 10/11; T. Skutnik: Mocny ścieg. *Fakty* 1980 nr 29. – B. Wit: Misakowski. *Poezja* 1980 nr 10. – Cz. Sobkowiak: Świat pozabawiony wartości. *Odra* 1981 nr 7/8 [rec.: Nie ma wyboru]. – F. Fornalczyk: Czas bilansu. *Głos Pom.* 1982 nr 249. – E. Hanas: S.M. opisanie świata. *Nowe Książ.* 1984 nr 6 [rec.: Trzy chwile]. – A. Ulman: „Tak mówić, aby życie przekazało w jednym słowie, a wieczność zamknąć w kropce”. *Pobrzeże* 1985 nr 9. – Cz. Sobkowiak: Liryka wieku późnego. *Nowe Książ.* 1986 nr 5 [rec.: Żnana]. – D. Raczynska: Stanisław Misakowski. Świat mojej dłoni. Skierniewice: Miejs. Bibl. Publiczna 1993, 30 s. – P. Rakowski: Poezja godności i prawdy. *Katolik* 1993 nr 9 [m.in. rec.: Gdy wychodzisz z domu nie zapominaj o sobie].

K.B.

MISIORNY Michał

ur. 1933

Pseud.: (d.k.); D.K.; (dk); (DK); (dz.k.); Kronikarz; (LK); (m); (m.m.); M.M.; (m.s.); M.S.; M. Struczyński; Michał Struczyński; Mieczysław Mariański; (mim); MiM; MiM; MiS; MiS; (mm); MM; (OR); (REC); (rs); (S.P.); (SP); (x).

Krytyk teatralny, autor utworów dramatycznych, prozaik, tłumacz.

Urodzony 27 września 1933 w Inowrocławiu; syn Edmunda Misiornego, dyżurnego ruchu na stacji Polskich Kolei Państwowych, i Joanny ze Struczyń-

skich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Tczewie. Po wojnie uczył się w Państwowym Koedukacyjnym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Tczewie; w 1951 zdał maturę. Należał do ZHP (do 1950), a w 1948-50 nadto do ZMP (członek zarządu miejskiego w Tczewie, potem usunięty z organizacji). W 1951 pracował w dziale inkasa bankowego w Rejonowym Urzędzie Telegraficzno-Telefonicznym w Gdańsku, a od września tegoż roku do sierpnia 1952 uczył w szkołach podstawowych w Jantarze i Solnicy na Żuławach. Od 1952 był członkiem PZPR (z przerwą w 1958-62). W 1952-56 studiował filologię niemiecką na Uniwersytecie Poznańskim. W czasie studiów był redaktorem naczelnym miesięcznika *Nasze Sprawy*. Równocześnie pracował jako asystent Katedry Podstaw Marksizmu i Leninizmu w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu. Debiutował w 1955 szkicem o „Intrydze i miłości” F. Schillera, opublikowanym w tygodniowym dodatku *Głosu Wielkopolskiego* pt. *Nowy Świat* (nr 42). W 1956 uzyskał magisterium. W tymże roku ożenił się z Marią Strzembosch, wówczas studentką polonistyki (rozwód 1965). Od września 1956 do grudnia 1957 był redaktorem naczelnym tygodnika *Wyboje* (tu liczne recenzje teatralne, podp. też: Kronikarz, (SP), Mieczysław Mariański), a w 1958-60 członkiem redakcji *Tygodnika Zachodniego*. Od 1958 należał do SDP; działał aktywnie w Klubie Krytyki Teatralnej. W 1960-65 pracował w *Głosie Szczecińskim* jako publicysta w dziale kulturalnym, a potem jako sekretarz dodatku społeczno-kulturalnego *7-my Głos Tygodnia* (tu też pod pseud.: MIŚ, (m.m.), MM). Liczne recenzje teatralne, literackie, filmowe, artykuły i tłumaczenia z języka niemieckiego publikował m.in. na łamach *Teatru* (1960-83; podp. też M.M.; tu w 1978-79 cykl felietonów pt. „Album nie dość stare”, w 1983 cykl felietonów pt. „Scena i życie codzienne”), *Życia Literackiego* (od 1960; podp. też MIM), *Trybuny Ludu* (od 1961; podp. też: (DK), (dz.k.), (m), (mim), (m.s.), M.S., (REC); tu w 1977 cykl prozatorski pt. „Notes”). W 1962-63 wykładał historię sztuki w Studium Nauczycielskim w Szczecinie. Brał czynny udział w życiu literackim. W 1963 został członkiem ZLP (w 1964-65 prezes Oddziału Szczecińskiego, w 1966-70 członek zarządu Oddziału Gdańskiego). W 1965 był redaktorem szczecińskiego *Rocznika Kultury i Sztuki*. Kontynuował działalność literacką, publikując recenzje, felietony i opowiadania w *Kulturze* (od 1965; tu w 1987 cykl artykułów pt. „Dziennik włoski”), *Głosie Wybrzeża* (1966-77; tu w 1970 cykl recenzji programów telewizyjnych). W 1966-72 był kierownikiem działu krytyki artystycznej w gdańskim miesięczniku *Litery*, na którego łamach zamieszczał też artykuły, recenzje oraz tłumaczenia z języka niemiec-

kiego, fińskiego i szwedzkiego (podp. też: MiM, MM, (m.s.)). W 1968 ożenił się z Jadwigą Polanowską, aktorką. W 1972-79 pracował w *Trybunie Ludu*, początkowo jako zastępca kierownika, a następnie od 1976 jako kierownik działu kulturalnego. W 1978 otrzymał nagrodę dziennikarską im. B. Prusa, a w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów II stopnia. W 1979-81 był dyrektorem departamentu programowego w Naczelnym Zarządzie Kinematografii. Następnie w 1981-82 pełnił kolejno funkcje zastępcy redaktora naczelnego Teatru Telewizji Polskiej, kierownika działu kulturalnego *Trybuny Ludu*, redaktora naczelnego redakcji filmowej Telewizji Polskiej, następnie powrócił do *Trybuny Ludu* na uprzednie stanowisko (do 1990). Działał w zespole pisarzy w Komitecie Centralnym PZPR. W 1982 został członkiem SD PRL. W 1985 na łamach tygodnika satyrycznego *Szpilki* zamieszczał cykl anegdot z prasy światowej i doniesień agencyjnych pt. „Stuk dalekopisów” (podp. MIM). Był członkiem rady Funduszu Literatury oraz Narodowej Rady Kultury. Wyróżniony m.in. odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1969) oraz Krzyżem Kawalerskim (1976) i Krzyżem Oficerskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teatry dramatyczne Ziem Zachodnich 1945-1960. Przedm.: W. Szewczyk. Pozn.: WP 1963, 220 s.
2. Mariusz Maszyński. [Monografia]. Wwa: PIW 1967, 105 s.
3. Bestia. (Sztuka w 2 częściach na motywach opowiadania B. Brechta). *Dialog* 1968 nr 1 s. 5-24. TV 1977.
4. Muzyka i życie muzyczne na Ziemiach Zachodnich i Północnych 1945-1965. [Autorzy:] ... i B.M. Jankowski. Pozn.: WP 1968, 249 s.
5. Pisarze gdańscy. Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.
6. Piękne ogrody. [Utwór dramatyczny; współaut.:] L. Legut. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże, T. Kameralny w Sopocie 1970. Adapt. tv. TV Gdańsk 1971.
7. Tak cicho, że wierzyć nie chciałem. Reportaż dramatyczny. TV 1971.
8. Spadkobiercy Courths-Mahlerowej. Wwa: KiW 1972, 231 s.
Szkice dot. kultury niem. – Zawartość: Argument; Dziedzictwo romantyczne; Demokracja i demokraci; Młody Niemiec (zachodni) w szkole; Literatura wyzwolenia narodowego; Rynek i produkcja.
9. Andrzej Łapicki. [Biografia]. Wwa: WAiF 1974, 81 s.

10. Sambora, róg Nowej. [Powieść]. Gdańsk: WM 1974, 101 s.

11. Ofiarowanie. (Widowisko telewizyjne). *Dialog* 1977 nr 5 s. 35-48.

12. Sierpień w Getyndze. Poznań: WP 1978, 89 s. Dot. pobytu M.M. w Getyndze w 1976 i zawiera refleksje odnoszące się do historii Getyndgi, współczesności w RFN oraz przeżyć autora z okresu II wojny światowej.

13. Współczesny teatr na świecie. Sylwetki pisarzy. Wwa: WAiF 1978, 175 s.

14. Terrorysty. [Utwór dramatyczny]. Teksty songów: B. Chorążuk. Praprem. Wałbrzych, T. Dram. im. J. Szaniawskiego 1980.

15. Literatura „dobrze” i „źle” obecna. Wyd. wspólnie z: W. Rogowski: *Literatura w walce*. Wwa: KiW 1985, 28 s.

Referaty wygł. na konferencji „Literatura Polskiej Ludowej”. Oceny i prognozy, zorganizowanej przez Komitet Centralny PZPR 14-15 II 1985.

16. Klub „Piątej Pory Roku”. [Powieść]. Wwa: PIW 1987, 182 s.

17. Mały leksykon podróżników i odkrywców. Zestawił ... Wwa: Real Press 1994, 368 s.

Podp.: Michał Struczyński.

18. Gerhardt Hauptmann – Pan na Jagniątkowie. [Szkic; współaut.:] J. Koprowski. Wwa: Elipsa 1996, 112 s.

Przekłady

1. A. Bronnen: „N”(Napoleon). [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1960.

2. H. Hauser: Biała krew. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Szczec., T. Pol. 1960; pt. Dwie barwy krwi. Sztuka w 2 aktach. Wyst. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1960.

3. E. Richter: Inne wakacje. [Powieść]. Gdańsk: WM 1972, 222 s.

4. B. Strauss: Trylogia ponownych spotkań. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 12 s. 38-81. TV 1981.

5. G.E. Lessing: Emilia Galotti. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1980.

6. P. Hacks: Cosima. [Utwór dramatyczny]. TV 1982.

7. Ö. von Horváth: Don Juan wraca z wojny. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1983.

8. H. Böll: Anioł milczał. [Powieść]. Wwa: Muza 1996, 173 s.

9. J. Haslinger: Bał w operze. [Powieść]. Wwa: Muza 1996, 467 s.

10. R.G. Reuth: Goebbels. [Biografia]. Wwa: Iskry 1996, 543 s.

Prace redakcyjne

1. Państwowy Teatr im. W. Bogusławskiego w Kaliszu. Program jubileuszowy 1945-1960. Red. ... Poznań: Wydawn. Prasowe 1959, 31 s.

2. Program jubileuszowy. 1945-1960. Państw. T. im. W. Bogusławskiego w Kaliszu. Red. ... Oprac. części sprawozdawczej: M. Talarczak. Poznań: Wydawn. Prasowe 1960, 31 s.

3. Teatr Wybrzeże. 1946-1966. Red. ... Gdańsk 1966, 158 s. Gdańskie Tow. Przyj. Sztuki.

4. Listy miłosne dawnych Polaków. Wybór, wstęp i komentarz ... Oprac. tekstu i słowniczek: A. Łęgowska-Grybosiova. Kr.: WL 1971, 153 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1988, 1996. — Wywiady: Moja mniejsza ojczyzna. Rozm. W. Bek. *Fakty* 1986 nr 18; Związałem się Rozm. W. Braniecki. *Nurt* 1987 nr 3.

J.P. Gawlik: W teatrze Ziemi Zachodnich. *Życie Lit.* 1963 nr 19 [rec.: Teatry dramatyczne Ziemi Zachodnich 1945-1960]. — M. Fik. *Nowe Książ.* 1968 nr 2 [rec.: Mariusz Maszyński]. — B. Pomorski: O pisarzach gdańskich. *Litery* 1969 nr 10 [rec.: Pisarze gdańscy]. — [Piękne ogrody.] E. Moskalówna. *Litery* 1970 nr 11; J. Niesiołbecki: „Piękne ogrody”, czyli empiria i sofizmaty. *Fakty i Myśli* 1970 nr 22. — E. Moskalówna: Michał Misiorny. (Sylwetka literacka). *Ziemi. Gdań.* 1971 nr 89. — E. Moskalówna. *Litery* 1971 nr 5 [rec.: Tak cicho, że wierzyć nie chciałem]. — [Listy miłosne dawnych Polaków. Wybór ...] [K. Strancl] K.S.: Na marginesie antologii Misiornego. *Pamiętnikarstwo Pol.* 1972 nr 2; S. Zieliński: Grymasy rozpustnika recysty. *Nowe Książ.* 1972 nr 4. — S.H. Kaszyński: Dziedzictwo romantyczne na manowcach. *Mies. Lit.* 1973 nr 8 [rec.: Spadkobiercy Courths-Mahlerowej]. — [Andrzej Łapicki.] B. Osterloff: Portret aktora. *Nowe Książ.* 1974 nr 21; Maski, twarze, portrety. *Życie Lit.* 1975 nr 5; J. Sokółowski: Portret aktora — serdecznie. *Teatr* 1975 nr 3. — Z. Greń: Słownik. *Życie Lit.* 1978 nr 51 [rec.: Współczesny teatr na świecie]. — [Sierpień w Getyndze.] M. Boni: W Getyndze. *Literatura* 1979 nr 7; M. Dąbrowski: Getyngieńskie zapiski. *Nowe Książ.* 1979 nr 2. — [Współczesny teatr na świecie.] J. Koprowski: Zartobliwie i na serio. *Literatura* 1979 nr 4; K. Kowalewicz: Próba. *Odgłosy* 1979 nr 9; B. Sokół: Misiornego flirt z Melpomeną. *Poglądy* 1979 nr 3. — J. Haak: Anatomia porażki. *Wiadomości* 1980 nr 10 [rec.: Terrorysty]. — [Klub „Piątej Pory Roku”:] T. Błażejewski: Szkic do biografii pokolenia. *Życie Lit.* 1988 nr 23; M. Donat: „Klub Piątej Pory Roku”, czyli Filipinki weszły do literatury. *Kur. Szczec.* 1988 nr 50; J. Kajtoch: Powieść z kluczem. *Gaz. Krak.* 1988 nr 67; T.J. Zółciński: Bohaterowie lat sześćdziesiątych. *Argumenty* 1988 nr 13.

K.B.

MITOSEK Zofia ur. 1943

Teoretyk literatury.

Urodzona 6 lutego 1943 w Kazimierzu Dolnym; córka Kazimierza Duni i Janiny z Szymanowskich, zajmujących się rzemiosłem artystycznym. Po ukończeniu w 1961 liceum ogólnokształcącego w Kazimierzu Dolnym, studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), a od 1963 także filozofię; uzyskała magisterium w obu zakresach (1966, 1968). W 1965 wyszła za mąż za Henryka Tadeusza Mitoska, hydrologa. W 1966 podjęła stu-

dia doktoranckie na Wydziale Filologii Polskiej UW. Debiutowała w 1967 artykułem pt. „Zygmunt Lempicki – sens niekonsekwencji”, opublikowaną na łamach *Studiów Filozoficznych* (nr 3). W 1972 została zatrudniona na etacie starszego asystenta, a po uzyskaniu w 1973 doktoratu, na podstawie rozprawy „Funkcje stereotypów w literaturze” (promotor prof. Stefan Żółkiewski) – na etacie adiunkta w Zakładzie Teorii Literatury i Poetyki na Wydziale Filologii Polskiej UW. W 1976-79 pracowała jako lektor języka polskiego w Université des Sciences Humaines w Strasburgu. W 1982 habilitowała się na podstawie rozprawy „Teorie badań literackich. Przegląd historyczny”, a w następnym roku otrzymała stanowisko docenta na UW. W 1987-90 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Polonistyki UW. Odbiła w tym czasie trzy kilkutydniowe staże w Paryżu w ramach Action Thématique Programmée (m.in. poszukiwała francuskich opinii o Adamie Mickiewiczu i uczestniczyła w seminariach Gérarda Genette'a i Jacques'a Derrida). W 1992-95 była lektorem i wykładowcą literatury polskiej w Université de Provence w Aix-en-Provence. Po powrocie do Warszawy kontynuowała pracę w Instytucie Literatury Polskiej UW. W 1996 otrzymała tytuł profesora. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1989). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura i stereotypy. Wr.: Ossol. 1974, 193 s. PAN Kom. Nauk o Literaturze.

Zawartość: Uwagi wstępne. – Wokół teorii stereotypu; „Przysłowio-wy Niemiec”, czyli archeologia stereotypu; Obraz wroga. (Społeczna rola symboli literackich); Gra z cenzurą (Stereotyp jako narzędzie komunikacji); Powieściowy antykwariat; Literacki dyskurs o kulturze albo stereotyp obnażony. – Zakończenie.

2. Teorie badań literackich. Przegląd historyczny. Wwa: PWN 1983, 399 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 rozszerz. 1995, 477 s.

Zawartość: Wprowadzenie. – Narodziny poetyki. (Arystoteles 384-322 p.n.e.); Rozum i rzemiosło. (Estetyka klasycyzmu francuskiego); Sztuka jako praktyka samocelowa. (Kant 1724-1804); Historia i poznanie. (Hegel 1770-1831); Estetyka pozytywizmu. (Taine 1829-1839); Metoda filologiczno-historyczna: Przełom antypozytywistyczny w nauce o literaturze; Fenomenologia literatury. (Ingarden 1893-1971); Nieświadomość i język. (Psychoanaliza); Dylematy realizmu. (Lukács 1885-1971); Formalizm rosyjski; Strukturalizm; Semiotyka; Literatura jako dialog. (Bachtin 1897-1975); Literatura i alienacja. (Marksizm). – W wyd. 3 nadto: Intertekstualność; Literatura i dekonstrukcja. (Derrida); Krytyka genetyczna.

3. Mimesis. Zjawisko i problem. Wwa: PWN 1997, 342 s.

Zawartość: Wprowadzenie. – I. Teorie: Mimesis; Ikoniczność; Słowo ikoniczne?; Realizm; Antropologia mimesis; Mimesis krytyczna; Koncepcje mimesis? – II. Interpretacje: Mimesis i religia. (O „Naśladowaniu Jezusa Chrystusa” Tomasza à Kempis); Mimesis romantyczna; Język klamie? Raz jeszcze o Mickiewiczu; Litewska Naukykaa, czyli Mickiewicza zabawy z literatu-

ra; Motywacja znaku językowego a poetyka implikowana (na przykładzie twórczości Norwida); „Lalka” – epizod czy nazwa?; Semantyczne aspekty literatury faktu. – III. Inspiracje: Artykulacje mimesis [rec.: Mimesis. Des articulations. Paris 1975; G. Genette: Mimologues. Voyage en Cratylie. Paris 1976]; Madre oszustwo [rec.: Bachtin. Dialog – język – literatura]; Ikony i motywacje [rec.: R. Jakobson: W poszukiwaniu istoty języka. Wybór pism].

Wersja franc. art. Mimesis i religia: *Cahiers de Varsovie* 1991 nr 20.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Zygmunt Lempicki – status teorii wobec praktyki artystycznej. W: Problemy literatury polskiej lat 1890-1939. Wr. 1972 s. 183-220. – Powieść i stereotypy. (Próba interpretacji powieści A.F. [J] Ossendowskiego „Pięć minut do północy”). W: Formy literatury popularnej. Wr. 1973 s. 43-66. – Stereotyp w przekazie propagandowym. (Na przykładzie felietonu Adolfa Nowaczyńskiego). W: O współczesnej kulturze literackiej. T. 1. Wr. 1973 s. 215-233. – Historia literatury i socjologia wiedzy. *Prz. Hum.* 1977 nr 12 s. 53-63. – W sprawie uzasadnienia pragmatyki literatury. W: Problemy poetyki pragmatycznej. Wwa 1977 s. 101-116. – Efekt estetyczny a formy ideologii. *Prz. Hum.* 1979 nr 6 s. 57-73. – Przerwana pieśń. O funkcji podkreśleń w poezji Norwida. *Pam. Lit.* 1986 z. 3 s. 157-174. – Semantyczne aspekty literatury faktu. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 7. Wwa 1988 s. 205-213. – Od dzieła do rękopisu. O francuskiej krytyce genetycznej. *Pam. Lit.* 1990 z. 4 s. 393-403. – Poezja i mimesis. W: Reinterpretacje klasyki. Kr. 1990 s. 61-70. – Adam Mickiewicz w oczach Francuzów. *Teksty Drugie* 1992 nr 1/2 s. 5-20; wersja franc. *Roman-tisme*, Paryż 1991 nr 72 s. 49-60. – L'Allemand proverbial. (Stéréotype ethnique dans la tradition populaire). W: The Slaves in the eyes of the Occident. Kr. 1992 s. 117-126. – Morał i historia. *Twórczość* 1993 nr 12 s. 85-93, przedr. w: *Ecriture/pisanie*. Wwa 1995 s. 41-49; wersja franc.: *Genesis*, Paryż 1995 nr 7 s. 105-113 [dot.: J. Andrzejewski: Brama raj]. – Realizm; Strukturalistyczne orientacje w badaniach literackich. W: *Słownik literatury polskiej XX wieku*. Wr. 1993 s. 909-921; 1023-1032.

Prace redakcyjne

1. Adam Mickiewicz aux yeux des Français. [Zebrała, wstępem i komentarzem opatrzyła] ... [Przedm.:] L. Le Guillon, D. Beauvois. Wwa: PWN 1992, 388 s.

2. Mimesis w literaturze, kulturze i sztuce. Red. i wstęp ... Wwa: PWN 1992, 346 s.

3. *Ecriture/pisanie*. Materiały z konferencji polsko-francuskiej, Warszawa, październik 1992. Red.: ... J.-Z. Lichański. Wwa: DiG 1995, 159 s.

Tekst częściowo w jęz. franc.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997.

[Literatura i stereotypy] S. Jaworski. *Ruch Lit.* 1975 nr 4; K. Mętrak: Czym są stereotypy? *Kultura* 1975 nr 47; Z.J. Paśko. *Pam. Lit.* 1976 z. 4; Z. Bak: W kręgu problematyki stereotypów. *Kwart. Opol.* 1977 nr 1. — [Teorie badań literackich:] A. Lam: Pożyteczne kompendium. *Mies. Lit.* 1984 nr 4; M. Troszyńska: W mocy Dajmoniona. *Nowe Książ.* 1984 nr 5; K. Mitova. *Literaturna Misl.* Sofia 1985 nr 7; K. Wolny: Wyjście z labiryntu teorii badań literackich. *Pis. Lit.-Artyst.* 1985 nr 1; M. Roguska. *Stud. Socjol.* 1986 nr 2; S. Zółkiewski. *Pam. Lit.* 1986 z. 1. — [Adam Mickiewicz aux yeux des Français. Oprac. ...] J. Parvi. *Pam. Lit.* 1994 z. 3, polem.; Z. Mitosek: List otwarty do profesora Jerzego Parwiego, J. Parvi: Odpowiedź recenzenta. *Tamże* 1995 z. 3; Ch. Zaremba. *Revue des Etudes Slaves*, Paryż 1994 nr 4.

A.Sz.

MITZNER Zbigniew 1910-1968

Pseud.: Adam; Alf; Blystek; Bronisław; Cezary Kraft; Civis; Cyklop; (e-t); H.R.; j.s.; (j.s.); J.S.; J. Szeląg; Jan Szeląg; (js); Karol; Koszałek-Opalek; Leon; ludex; m.; (m); Marcin; Marek; Marian; Mateusz; Mic; Michał; Niemy; Obserwator; Rafał Świątlicki; Reflektor; Seweryn; Stanczyk; Sylwester; Teofil; Teresa; Tyńf; Vox; Wars; Wodnik; (z.); z.m.; (z.m.); Z.M.; ZB; zbm; Zbm; ZBM; ZM.
Felietonista, satyryk, publicysta.

Urodzony 14 lutego 1910 w Warszawie; syn Emila Mitznera, księgarza, i Zenobii z Rejmanów, urzędniczki. Uczęszczał do Gimnazjum im. S. Staszica, a następnie do III Męskiego Gimnazjum ZNP w Warszawie. Po zdaniu w 1929 matury, studiował do 1931 prawo na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Pracę dziennikarsko-publicystyczną rozpoczął w 1928 notatkami zamieszczanymi w dzienniku PPS, *Robotnik*. W 1929-36 należał do OMTUR (przewodniczący okręgu warszawskiego), w 1930-33 do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej (ZNMS), do którego organu pt. *Akademicki Głos Niezależny* pisał artykuły (1930). Ożenił się z Anną Golde, historyczką, działaczką ZNMS (rozwieźni). W 1930 wstąpił do PPS. Był jednym z założycieli i w 1931-32 redaktorem naczelnym miesięcznika młodzieży OMTUR, *Plomienie* (podp. tu pseud.: Cezary Kraft, Rafał Świątlicki). Od 1933 należał do Syndykatu Dziennikarzy Warszawskich. W 1933-37 pracował w *Tygodniu Robotnika* jako sekretarz redakcji. W grudniu 1935 wspólnie z Erykiem Lipińskim i Andrzejem Nowicim założył i do 1938 redagował tygodnik satyryczny *Szpilki*; od marca 1936 zamieszczał tu cotygodniowy felieton pt. „7 dni chudych” (pod pseud. Jan Szeląg). W 1936 redagował *Echo Tygodnia*. W 1937-38 był redaktorem naczelnym *Dziennika Ludowego*, w którym drukował również liczne artykuły. W 1936-38 wytoczono mu kilkanaście procesów prasowych; od lutego do listopada 1938 przebywał w więzieniu. W tymże roku ożenił się z Wandą Więckowską (rozwieźni). W 1938-39 pełnił funkcję referenta prasowego so-

cialistycznego Zarządu Miejskiego m. Łodzi. Po wybuchu II wojny światowej przebywał początkowo w Wilnie, gdzie należał do socjalistycznej organizacji konspiracyjnej Wolność. Kontynuował działalność w tym ugrupowaniu w Warszawie, dokąd przybył nielegalnie wiosną 1940, następnie uczestniczył w pracach organizacji Wolność, Równość, Niepodległość (WRN), z którą połączyła się Wolność. Publikował w podziemnych pismach *Wolność*, *WRN*, *Demokrata*. W 1943 został przypadkowo aresztowany, po krótkim czasie, nie rozpoznany, został zwolniony. W 1943-44 ukrywał się (pod nazwiskiem Marian Zawadzki) w Komorowie pod Warszawą. Zorganizował akcję wydawniczą „Wisła”, wspieraną przez prywatnych ofiarodawców, poprzez którą udzielał pomocy pisarzom, skupując od nich rękopisy utworów z zamiarem opublikowania ich po wojnie (wydawnictwo nie wszczęło działalności po 1945 i maszynopisy, które się zachowały, zwróciło autorom). Od stycznia do grudnia 1945 przebywał w Łodzi i redagował tygodnik *Pobudka*, ponownie zaczął współpracować ze *Szpilkami*, wszedł w skład kolegium redakcyjnego (do 1955 członek), wznowił tu swój stały felieton „7 dni chudych” (1945-57; od 1951 pt. „7 dni”). Po powrocie do Warszawy był do 1947 członkiem Rady Naczelnej PPS i równocześnie do 1946 redaktorem naczelnym *Robotnika*, w którym publikował także felietony (pod pseud. Niemy). Został doradcą prasowym Spółdzielni Wydawniczej „Wiedza” i redaktorem naczelnym pisma referenta prasowego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej (1947-48), a następnie dyrektora Państwowego Instytutu Wydawniczego (1948-49), redaktora naczelnego *Muchy* (1949-51) i kierownika literackiego Teatru Syrena (1949-50). W 1948 został członkiem PZPR. Od tegoż roku był wykładowcą w Szkole Prawniczej im. T. Duracza w Warszawie. W 1949-52 wygłaszał w Polskim Radiu komentarze dnia oraz odpowiedzi na listy w audycji „Fala 49”. W 1950 ożenił się z Larysą Zajączkowską, powieściopisarką. Felietony, artykuły i recenzje publikował m.in. w *Expressie Wieczornym* (w 1951-57 stały felieton pt. „Kartki z kalendarza” podp. Jan Szeląg), *Głosie Pracy* (w 1951-52 stałe recenzje teatralne), *Twórczości* (1951-53), *Świecie* (w 1952-57 stała rubryka pt. „Nasza kronika” podp. Jan Szeląg). W 1952 został członkiem ZLP. Należał też do SDP (w 1954-56 wiceprzewodniczący Zarządu Głównego). W 1953-55 był ponownie redaktorem naczelnym *Szpilek*. Redagował dział pt. „Satyra” w *Roczniku Literackim* za lata 1955, 1957-60, 1962. W 1956 pełnił obowiązki redaktora naczelnego rozgłośni radiowej „Kraj” i biuletynu radiowego *Kraj*. W 1957 został usunięty z PZPR z zakazem

publikacji przez trzy lata (przyjęty ponownie w 1963). W następnych latach publikował artykuły i felietony w czasopismach *Rolnik Spółdzielca* (1959-68; podp.: Adam, Błystek, Bronisław, H.R., Karol, Koszałek-Opalek, Leon, Marcin, Marek, Marian, Mateusz, Michał, Seweryn, Sylwester, Teresa), *Kurier Polski* (1960-64; felietony podp. Wodnik), *7 Dni w Polsce* (1960-65; felietony podp. Wars), *Nowa Kultura* (1961-63; stały felieton pt. „Tak i nie” podp. Jan Szelağ), *Kultura* (1963-68; członek kolegium redakcyjnego; tu kontynuował cykl felietonów pt. „Tak i nie” podp. Jan Szelağ), *Kontynenty* (1964-68; tu stała rubryka pt. „Antykwarjat” podp. Jan Szelağ). Równocześnie z działalnością publicystyczno-literacką zajmował się pracą dydaktyczno-naukową na kierunku dziennikarskim UW. Od 1951 wykładał na Wydziale Dziennikarskim UW, w 1954 został starszym wykładowcą, a następnie zastępcą profesora. W 1961 uzyskał magisterium na tym wydziale. Redagował *Biuletyn Prasoznawczy Studium Dziennikarskiego UW* i *Ośrodek Dziennikarskiego SDP*. W 1965 został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1966 profesorem zwyczajnym i kierownikiem Katedry Historii Dziennikarstwa i Studium Dziennikarskiego UW. W 1966 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego I stopnia za osiągnięcia dydaktyczne. W 1968 ze względu na stan zdrowia ustąpił z pełnionych funkcji. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1953), Krzyżem Oficerskim (1954) i Krzyżem Komandorskim (1966) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 3 grudnia 1968 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mussolini szuka ratunku w Abisynji. [Wwa:] Tow. Wydawn. Światło 1935, 15 s.

2. Voyage en Pologne. Varsovie: Département de Presse et d'Information Ministère des Affaires Etrangères; Paris: Richard [1948], [18] k.

Broszura wyd. przez Departament Prasy i Inf. Min. Spraw Zagranicznych.

3. Dyrektor nie przyjmuje. Komedia w 3 aktach. [Współaut.:] S. Grodzieńska. *Przekrój* 1950 nr 292 s. 13-14, nr 294 s. 13-14. Praprem. pt. Papsy. Łódź, T. Osa 1951.

4. Wyprawy w przeszłość. [Szkice historycznoliterackie]. Wwa: Czyt. 1953, 209 s.

Na k. tytułowej również pseud.: Jan Szelağ.

Zawartość: Do czytelnika. — Wyprawa w przeszłość [dot. literatury pol. przełomu XIX i XX w.]; Autor bajki z III części „Dziadów” [A. Mickiewicza; o A. Goreckim]; Nad Kraszewskim: „Opowiadania”; „Złote jabłko”; „Szalona”; „Holota”; „Pamiętnik panicza”. — Człowiek bez jutra [dot. powieści J. Zacharyasiewicza]; Odzyskany satyryk [M. Biernacki]; Nie tylko „stucki” pisał Bałucki [o powieści M. Bałuckiego]; Pańskie dziady [M. Bałuckiego]; Kłopoty Adolfa Dygasińskiego [o jego korespondencji z J. Baudouinem de Courtenay];

Zygmunt Podfilipski i jego pan [dot.: J. Weyssenhoff; Żywot i myśli Zygmunta Podfilipskiego]; Nieznany list Prusa [do J. Baudouina de Courtenay z 1899 r.]; Kijowski kartel cukrowniczy działu [dot.: A. Gruszecki; Tuzył]; Bankructwo Wincentego Kosiakiewicza; Żywy klasyk [B. Hertz]; Było to wczoraj.

5. [Siedem] 7 dni. [Felietony]. Wwa: Czyt. 1954, 257 s.

Na k. tytułowej również pseud.: Jan Szelağ. — Wybór felietonów satyrycznych z 1945-1953.

6. Mroki dnia. [Powieść kryminalna]. Wwa: Czyt. 1963, 244 s.

7. Tak i nie. Wybór felietonów z lat 1936-1966. Wwa: Czyt. 1966, 406 s.

Na k. tytułowej również pseud.: Jan Szelağ.

8. [Trzyście] 13 lat i 113 dni. Felieton historyczny. Wwa: Czyt. 1968, 346 s.

Podp.: Jan Szelağ. — Zbiór felietonów polit. z 1926-1939

9. Spotkania. Wspomnienia, polemiki, korespondencja. Wybór: P. Mitzner. [Wstęp:] B. Krzywobłocza. Kr.: WL 1979, 228 s.

Na k. tytułowej również pseud.: Jan Szelağ.

Zawiera felietony i wspomnienia z 1937-1968 (niektóre wyd. z rkpsu): Cztery daty [dot. J. Tuwima]; Ze wspomnień redaktora [dot. K.I. Galczyńskiego]; Pod flagą poety [dot. K.I. Galczyńskiego]; Dorozka Galczyńskiego; Spożycie w stronę Ani [dot. J. Zaruby]; Audycja Ginczanki; Wspominając Bronisława Linkego; Lampka miodu [dot. M. Hemara]; Umarł Zbigniew Zapasiewicz [ojciec]; Słowo o Edwardzie Szymańskim; Pani Stefania [Sempolowska]; Wspomnienie o Janie Dąbrowskim; Na zachód od życia [dot. J. Dąbrowskiego]; W epoce kamienia brukowego [dot. Z. Uniłowskiego]; Nowe spotkanie z [H.] Krahelską i [P.] Kubiszem; Testament Alfreda Lauterbacha; Kaden [J. Kaden-Bandrowski]; Kłopoty z Irzykowskim; Wspominam Nałkowską; Breza (W cieniu „Spizowej bramy”); Dzień urodzin pani Marii Dąbrowskiej; Broniewski; Przyjaciel [dot. L. Staffa]; Lechoń; Dwa wyjścia [dot. J. Lechonia]; Wieczorna rodaków rozmowa [dot. H. Hankel]; W teatrze [dot. H. Hankel]; Poeta Warszawa [dot. Wiecha]; Wiech; Bronisław Wieczorkiewicz; Odmeldował się na zawsze... [dot. R. Kwiatkowskiego]; Biedny Yorick [dot. R. Boskiego]; Nasz przyjaciel — Rafał Praga; Kartka „Ekspressu” [dot. R. Pragil]; Umarł święty felietonista [A. Polewka]; Rysownik, Kowal i Poeta [dot. H. Grunwaldaj]; Solski; Zelwerowicz; Rozmowy z [W.] Godkiem; Wielkość Leona Schillera; Jeszcze raz o panu Fryderyku [Jarossym]; Powracająca gwiazda [Pola Negri]; ABC; Czarodziej z Doliny Szwajcarskiej [A. Sielski]; Pan [W.] Miernicki; Listonosz Antoni Śmiela; Ludzie i skarby; Ostatni; Żegnany wielkiego lekarza [A. Biernackiego]; Jubileusz z sercem [A. Molla]; Zawsze wierna; Znałem Cyniana; Lodzia; Pan Ciesielski; Wakacje z krową; Kartka z pamiętnika, którego jeszcze nie ma. — Naddo korespondencja Z.M. z J. Tuwimem, K.I. Galczyńskim, J. Zarubą, T. Brezą, M. Dąbrowską, W. Broniewskim, S. Wiecheckim, F. Ropoliskim.

Przekład

1. L. Blum: Sprawa pokoju. Przekł.: A. Mitzner, ... Wwa: Renaissance [1936], 148 s.

Prace redakcyjne

1. Pożegnanie z Hitlerem. Oprac.: ..., E. Lipiński. [B.m.w.] Czyt. 1945, 64 s. Wyd. 2 Łódź 1946.

Z.M. podp.: Jan Szelağ.

2. Polska karykatura polityczna. [Teki]. Red.: J. Lenica, A. Marianowicz, ... Wstęp ... Wwa: Czyt. 1950, 21 s., [73] k. Wyd. 2 tamże 1951.

Z.M. podp.: Jan Szelaż.

3. Satyra polska w walce o pokój. [Wstęp] ... Red.: E. Lipiński, A. Marianowicz, ... [Wwa:] Czyt. 1950, 119 s.

Z.M. podp.: Jan Szelaż.

4. M. Bałucki: Pańskie dziady. Powieść fotografowana z natury. Do druku przygotował i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1951, 261 s. Wyd. 2 tamże 1953.

5. Było to wczoraj. Wybór z pamiętników bezrobotnych, chłopów, emigrantów i lekarzy. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: NK 1951, XXIII, 284 s. Wyd. 2 tamże 1952.

6. W. Orkan: Wybór nowel i opowiadań. Do druku przygotował i wstępem opatrzył ... Wwa: NK 1951, XI, 144 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1952, wyd. 3 1953.

7. L. Rydel: Ferenike i Pejsidoros. Opowiadanie. Do druku przygot. i wstępem opatrzył ... Wwa: NK 1951, IX, 92 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1959.

8. W. Kosiakiewicz: Nowele i opowiadania. Wybrał i wstępem opatrzył ... Wwa: KiW 1952, 168 s.

9. J. London: Opowieści z północy i południa. Tłum.: G. Karski i Z. Glinka. Wyboru dokonał ... Wwa: NK 1953, XIX, 262 s.

10. J. Zaruba: Prawda w oczy kole. Karykatury. [Wyd. albumowe]. Wybór i wstęp ... Wwa: WAG 1954, XXIX, [29] k., 107 tab.

Tekst w jęz. pol., ros., franc.

11. J. Effel: Stworzenie świata. Wybrał, oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: WAG 1955, 232 s. Wyd. 2 tamże 1955.

Oprac. podp.: Jan Szelaż.

12. Obrachunki wiejskie. [Antologia utworów satyrycznych]. Zebrał i oprac. ... Wwa: LSW 1956, 273 s.

13. J. Effel: Adam w raj. Oprac. pol. ... Wwa: WAG 1957, 131 s. Wyd. 2 tamże 1958.

Oprac. podp.: Jan Szelaż.

14. B. Hertz: Bajki i satyry. Wyboru dokonał, przedm. oraz przyp. opatrzył ... Wwa: Czyt. 1957, 598 s.

Oprac. podp.: Jan Szelaż.

15. Satyra prawdę mówi. 1918-1939. Wybór i oprac.: ..., L. Pasternak. Wstęp ... Wwa: Czyt. 1963, 547 s.

16. J. Dąbrowski, J. Koskowski: Niepiękne dzielnice. Reportaże o międzywojennej Warszawie. Wybór i oprac. ... [Post.] ... Wwa: PIW 1964, 508 s.

17. Teoria i praktyka dziennikarstwa. Red.: B. Golka, M. Kafel, ... Wwa: PWN 1964, 236 s., tabele.

18. Wzdłuż dalekiego brzegu. Wybór reportaży z lat międzywojennych. Wyboru dokonali: J. Gem-bicki, ... Wwa: Czyt. 1966, 742 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1964, 1966; inf. P. Mitznera 1973. — SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (L.M. Bartelski). — LP (uzup.). — RL 1968 (J. Chudek).

M. Brandys: Felieton nie błahostka. *Świat* 1953 nr 51/52. — J. Szczepański J. Szcz.: Publicystyka Szelaży i felietony Mitznera. *Nowa Kult.* 1953 nr 47. — A. Strumiłowski: „7 dni” Szelaży. *Życie Lit.* 1955 nr 6 [rec.: 7 dn]. — A. Mostowicz: Satyra dwudziestolecia. *Nowe Książ.* 1964 nr 12 [rec. wyboru: Satyra prawdę mówi]. — [Tak i nie:] J.Z. Jakubowski: Pod patronatem B. Prusa. *Kultura* 1966 nr 30; W. Sadkowski: Felietonistyka Z.M. *Nowe Książ.* 1966 nr 19. — [J.Z. Słojewski] Hamilton: Puste miejsce. *Kultura* 1968 nr 50 [wspomnienie pośmiertne]. — R. Frelek. *Nowe Książ.* 1969 nr 5 [rec.: 13 lat i 113 dn]. — M. Grzelecki: Takim go pamiętamy. Felietonista profesorem. *Merkuriusz* 1969 nr 2. — A. Nowicki: Z.M. założyciel „Szpilek”. *Merkuriusz* 1969 nr 2. — A. Marianowicz: M. Szpilki 1976 nr 4. — [J. Wichmański] Widok: Spotkanie ze Z.M. *Odgłosy* 1979 nr 39 [rec.: Spotkania].

J.Z.

MITZNEROWA Larysa 1918-1987

Do 1950 podpisywała utwory: Larysa Zajczkowska.

Pseud.: Avis; Barbara Gordon; E. Piotrowska; Ela; Elżbieta Piotrowska; em; I; L.M.; L. Piotrowska; LaM; Im; LZ; Maria Trzciska; Vox.

Powieściopisarka.

Urodzona 7 sierpnia 1918 w Kijowie; córka Piotra Zajczkowskiego, urzędnika Towarzystwa Ubezpieczeń (z wykształcenia skrzypka), i Elżbiety z Michelsonów, artystki malarki. Od 1920 mieszkała w Łodzi i tu w 1936 ukończyła gimnazjum. Następnie przeniosła się do Warszawy, gdzie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW) oraz ukończyła w 1939 Wyższą Szkołę Dziennikarską. Debiutowała w 1935 wierszem pt. „Idzie ulewa”, opublikowanym w czasopiśmie literackim *Szklane Domy* (nr 2). W okresie studiów publikowała felietony w prasie łódzkiej i warszawskiej. W styczniu 1939 rozpoczęła pracę w *Kurjerze Warszawskim*. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała początkowo w Łodzi, a następnie w Warszawie. W 1944 została członkiem PPR (od 1948 PZPR). W listopadzie 1944 zaczęła pracować jako reporterka w wydawanym w prawobrzeżnej dzielnicy Warszawy – na Pradze, *Życiu Warszawy*. Od lutego 1945 do połowy 1948 pełniła funkcję naczelnika Wydziału Prasowego w Urzędzie Rady Ministrów. Równocześnie od grudnia 1945 do października 1946 była zastępcą redaktora naczelnego *Robotnika* (tu także 1945-47 publikowała felietony pod pseud. Avis), od grudnia 1946 do stycznia 1948 redaktorem naczelnym pisma *Młodzi idą*, a w 1948-50 czasopisma *Przyjaźń*. Od 1945 nale-

żała do SDP. Debiutowała jako powieściopisarka w 1946 powieścią dla dzieci pt. „Rozbite gniazdo”, drukowaną w *Robotniku*. Felietony, reportaże literackie, recenzje teatralne i artykuły publicystyczne drukowała także w *Głosie Pracy* (1949-51). W 1950 wyszła za mąż za Zbigniewa Mitznera, felietonistę i publicystę. W 1950-55 była zastępcą redaktora naczelnego w Komisariacie Rządu do Spraw Wystaw i Targów oraz w 1953-55 w Wydawnictwie Artystyczno-Graficznym. Współpracowała także z Polskim Radiem. Od 1956 poświęciła się niemal wyłącznie pracy literackiej, ogłaszając pod pseudonimem Barbara Gordon głównie powieści sensacyjne i dla młodzieży. Powieści w odcinkach, felietony, artykuły publicystyczne i reportaże publikowała m.in. w czasopiśmie *Express Wieczorny* (1958-63, 1967), *7 Dni w Polsce* (1958-60, 1963-65), *Przyjaciel Młodego Spółdzielcy* (1969-72), *Rolnik Spółdzielca* (1969-75; tu m.in. stały felieton), *Za wolność i lud* (1972-73). W 1960 została członkiem ZLP. W 1971-72 współpracowała z działem krajów demokracji ludowej Agencji Wydawniczej. Brała udział w pracach Zespołu Naukowo-Badawczego Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej przy Instytucie Dziennikarstwa UW. Odznaczona m.in. Srebrnym (1946) i Złotym (1954) Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarła 29 grudnia 1987 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ (wszystkie utwory z wyjątkiem poz. 1, 16, 21 publikowane pod pseud. Barbara Gordon)

1. Rozbite gniazdo. [Powieść dla młodzieży]. *Robotnik*, dod. *Przyj. Dzieci* 1946 nr 26-36, 1947 nr 1-45. Wyd. osob. Wwa: MON 1988, 203 s.

2. Porównaj ... Tekst [i oprac.] ... Układ graf.: B. Bersz. Okładka i rys.: A. Pucek. Wwa: NK 1952, [36] s.

3. Plakat polski. 1944-1953. Red. Kolegium. Wstęp i oprac. tekstów ... Oprac. graf.: S. Bernaciński. Wwa [1953], [20] s.
Inf. LM.

4. Gdy wrócisz ... Powieść. *Expr. Wiecz.* 1957 nr 63-168; *Tyg. Pol.*, Paryż 1957 nr 7-13/14, 1958 nr 1-42. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1958, 400 s.

5. Za siedmioma górami, za siedmioma lasami. Teksty ... Oprac. graf.: M. Turkowska. [Wwa:] TPPR [1957], tab. 24 w luźnej obwolucie.

6. Piszę do Ciebie. Powieść. *Kur. Lubel.* 1958 nr 328/330-355/357, 1959 nr 3-49; *7 Dni w Polsce* 1958 nr 24-51/52, 1959 nr 1-10. Wyd. osob. Pozn.: WP 1960, 245 s. Wyd. 2 tamże 1962.

7. Ulica Bliska. Powieść. *Expr. Wiecz.* 1958 nr 209-306. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1958, 542 s.
Wyd. 2 tamże 1960.

8. Błękitne szynszyle. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1959 nr 285-312, 1960 nr 1/2-55. Wyd. osob. Wwa: MON 1960, 301 s. Wyd. 2 Pozn.: WP 1968.

9. Gwiazdy na ziemi. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1960 nr 147-226; *Kur. Lubel.* 1960 nr 249-359. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1961, 222 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Przekł. czes.: Smrt si vybirá. [Przeł.] K. Málek. Praha 1967.

10. Adresat nieznanym. [Powieść]. *Śl. Pol.* 1961 nr 249-305. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1962, 112 s. Wyd. 2 tamże 1967.

Przekł. litew.: Adresatas nežinomas. [Przeł.] J. Kličius, S. Žaprižo. Vilnius 1968, wyd. 2 tamże 1969, — orm.: [Przeł. z ros.] R. Kasabjan. [Współwyd. z:] M. Karel: Śag v storm. Erevan 1967, — ros.: Adresat neizvesten. [Przeł.] A. Grigorjeva. [Współwyd. z:] A. Christi: Zagadka Endchauza; M. Karel: Śag v storm. Moskva 1965. Tv (Moskwa) 1967, — słowac.: Adresat neznámy. [Przeł.] J. Marušiak. Bratislava 1965. Radio (Bratysława) 1965.

11. Proces poszlakowy. Powieść. *Expr. Wiecz.* 1962 nr 261-309, 1963 nr 1-27. Wyd. osob. Kat.: Śląsk 1963, 245 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1974.

Przekł. czes.: Proces. [Przeł.] J. Dienstbier. Praha 1975.

12. Zaufaj mi, Kalino. [Powieść]. *Łączność* 1963 nr 22-51/52, 1964 nr 2-21.

13. Klika. Powieść. Pozn.: WP 1964, 212 s. Wyd. 2 tamże 1964.

14. Spotkanie pod zegarem. Powieść. *Gaz. Pom.* 1964 nr 151-195. Wyd. osob. Pozn.: WP 1965, 245 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1979, wyd. 3 1991.

Przekł. słowac.: Stretnutie pod hodinami. [Przeł.] J. Heroldová. Bratislava 1982.

15. Dwaj panowie w „Zodiaku”. [Powieść]. *Gaz. Rob.* 1966 nr 143-215; *Kur. Szczec.* 1966 nr 142-267; *Dz. Zach.* 1966 nr 217-279. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1967, 299 s. Wyd. 2 tamże 1969. Por. poz. 16.

16. Dwaj panowie w „Zodiaku”. [Sztuka sensoryjna]. TV 1966. Por. poz. 15.

17. Niobe. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 274 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1988.

18. Szafirowy Budda. [Sztuka sensoryjna]. TV 1967.

19. Waza króla Priama. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1967 nr 109-172. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1968, 177 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1990.

Przekł. czes.: Vása krále Priama. [Przeł.] K. Málek. Praha 1973.

20. Wszystkie barwy czasu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1967, 81 s.

Podp.: Elżbieta Piotrowska.

21. Filiżanka czarnej kawy. [Sztuka sensacyjna]. TV 1968. Por. poz. 25.

Nagroda w konkursie TV i Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej na widowisko sensacyjne w 1968.

22. Na tropie „Korsarza”. [Powieść dla młodzieży]. *Przyj. Młodego Spółdz.* 1968-1969. Wyd. osob. [Wwa:] LSW 1971, 183 s. Wyd. 2 tamże 1973.

23. Bez atu. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1970 nr 283-306; *Głos Koszala*. 1970 nr 283-317. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1971, 59 s. Por. poz. 24.

24. Bez atu. [Sztuka sensacyjna]. Powst. przed 1970. Por. poz. 23.

III nagroda w konkursie TV i Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej na telewizyjne widowisko sensacyjne w 1970.

25. Filiżanka czarnej kawy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1970, 59 s. Por. poz. 21.

26. Być spółdzielcą – znaczy mieć przyjaciół. [Wydawnictwo popularne dla młodzieży]. Wwa: Zakład Wydawn. CRS [Centrali Rolniczej Spółdz. „Samopomoc Chłopska”]. 1972, 63 s.

27. Ćmy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1976, 263 s.
Przekł. ros.: Nocny motylki. [Przeł.] N. Plisko. W: Pol’skij detektiv. Ćeboksary 1991.

28. Nieuchwytny. [Powieść]. *Dz. Zach.* 1976 nr 273-298, 1977 nr 1-13; *Gaz. Olszt.* 1976 nr 149-244. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1977, 255 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1984; wyd. 3 Wwa: Legat 1990.

29. Dolina nocy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 38 s.

30. Błąd porucznika Kwaśniaka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1983, 37 s.

31. Czy pan istnieje, panie mecenasie? [Opowiadania]. Bydgoszcz: Wydawn. Pomor. 1984, 281 s.

Zawartość: Najdłuższy dzień; Zazdrość; Złote gody; Nocny gość; Anioł nie kobieta; Trzy siostry; Widok z okna; Charon z Brzozowej; Jak zabić Kaczora Donalda?; Mecenas Zamojski przynajmniej się do winy; Ostatnia strona.

Przekłady

1. A.A. Galicz: Kocham was, ludzie. Wybór. [Pieśni]. Przekł., wybór i wstęp ... Lubl.: Fundusz Inicjatyw Społ.* 1986, 102 s.
Przekł. podp.: Maria Trzcńska.

2. E.S. Ginzburg: Stroma droga. T. 1-2. Wwa: Krag* 1988, 1989, 202 + 239 s.
Przekł. podp.: Maria Trzcńska.

Prace redakcyjne

1. [Dwanaście] 12 drzeworytów. Z walk i zwycięstw ludu polskiego. Oprac. red. ... Wwa: WAG 1954, [36] s.

2. Polska grafika współczesna. 37 reprodukcji. Red.: ... i A. Rudziński. Wwa: WAG 1954, 6 s., tab. 32 w luźnej tece.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1979. — Wywiad: „Piszę do Ciebie ...” O swej powieści i o sobie mówi B. Gordon. Rozm. J. Wisniewski. *7 Dni w Polsce* 1958 nr 21.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). [Błękitne sznysze:] [Z. Kubikowski] zk.: Spadkobiercy Sherlocka Holmesa. *Odra* 1960 nr 42; J. Kwiryn. *Nowe Książ* 1960 nr 20. — J. Kwiryn: Najlepsza powieść B.G. *Nowe Książ* 1961 nr 18 [rec.: Gwiazdy na ziemi]. — K. Nowicki: „Żywoty ludzi poczytywać”. *Fakty i Myśli* 1963 nr 20. — [Klika:] J. Pregeł: Przypowieśćka polityczna. *Tyg. Kult.* 1964 nr 22; J. Siewierski: Dokument dnia codziennego. *Nowe Książ* 1964 nr 13. — E. Prządka: Na tropie powieści sensacyjnej dla młodzieży. *Nowe Książ* 1971 nr 24 [rec.: Na tropie „Korsarza”]. — B. Klukowski: Trwałość gniazd. *Nowe Książ* 1988 nr 6 [rec.: Rozbite gniazdo].

J.Z.

MŁODOŻENIEC Stanisław 1895-1959

Pseud.: Chmurek; Jan Chmurek; Jan Rut; Józef Zbroński; Józef Zdroński; K.M.; K. Mrozek; K.W.; K. Wnuk; K.Z.; Karol; Karol K.; (m); Mrozek; (P); S.M.; (S.M.); St.; (st.m.); St.M.; St.Mł.; (St.Mł.).

Poeta, prozaik.

Urodzony 31 stycznia 1895 we wsi Dobroćce pod Sandomierzem w rodzinie chłopskiej; syn Łukasza Młodożeńca i Józefy z Siudaków. Nauki początkowe pobierał w Klimontowie; w 1906-14 uczył się w gimnazjum w Sandomierzu i tu zdał maturę. Od 1911 należał do tajnego harcerstwa, pełnił funkcję komendanta drużyny. Współredagował tajne piśmko młodzieżowe *Nasze*. Po wybuchu I wojny światowej, w 1915 został zagarnięty z domu rodzinnego na podwodę przez oddziały rosyjskie i znalazł się w głębi Rosji; przebywał początkowo w Kijowie, krótko w Rostowie nad Donem, potem w Moskwie, gdzie, pragnąc uchronić się od służby wojskowej w armii rosyjskiej, rozpoczął naukę w polskim gimnazjum. Powrócił do kraju w czerwcu 1918 i w październiku tegoż roku podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, które dwukrotnie przerywał w związku ze służbą żołnierską (od listopada 1918 w Legii Akademickiej i w 1920 w kompanii łączności 1. Pułku Strzelców Podhalańskich). W 1919 brał udział w akcji plebiscytowej na Spisz i Orawie. W czasie studiów rozpoczął twórczość poetycką. Wraz z Bruno Jasińskim zbliżył się do Tytusa Czyżewskiego i środowiska formistów. Na przełomie 1919 i 1920 wspólnie z B. Jasińskim i T. Czyżewskim założył futurystyczny klub Katarynka; w marcu 1920 uczestniczył w zorganizowaniu pierwszego wieczoru poezji futurystycznej w Krakowie. Współpracował w 1920-21 z pismem *Formiści*; tu debiutował w 1920 wierszami „Z Moskwy 1917”, „Ten dzień”, „Anarchiści” i „Hymn pokoju” (nr 2). W lutym i marcu 1921 brał udział w zbiorowych wystąpieniach futurystów w Warszawie i innych miastach. W 1922 zamieszczał wiersze i artykuły w *Zwrotnicy*. Był współautorem jednolini-

wek futurystycznych „Jednodniówka futurystów, manifesty futurystów polskiego” (czerwiec 1921) i „Nuż w bżuhu” (listopad 1921). Po uzyskaniu magisterium w 1922, pracował jako nauczyciel języka polskiego w gimnazjum w Kielcach, następnie w 1923-25 w Gimnazjum Państwowym im. J. Zamojskiego w Zamościu. W 1923 ożenił się z Wandą Arlitewicz, malarką. Zorganizował i prowadził wraz z żoną teatr szkolny. Brał udział w pracach Zamojskiego Koła Miłośników Książki. Kontynuował pracę literacką; współpracował z czasopismami *Tygodnik Ilustrowany* (1924-28; tu w 1925 pierwsze publikowane w prasie opowiadanie pt. „Jak się w Pietrkowy serce rozszerzyło”, nr 51), *Czas* (1925-26; tu m.in. nagrodzony przez pismo w konkursie nowelistycznym utwór „Wyścigi”, 1926 nr 296). Pracował nad zbiorami wierszy „Linie, tony i lilie” i „Mistyczny papieros” (złożone do druku u Zygmunta Pomarańskiego, mimo zapowiedzi wydawniczych nie ukazały się). W 1925 przeniósł się do Warszawy; uczył w Gimnazjum im. N. Żmichowskiej, a od 1928 w Gimnazjum im. Stefana Batorego. Równocześnie rozwijał twórczość literacką i działalność społeczną. Nawiązał stałą współpracę z *Kurierem Warszawskim* (1926-39). W 1928 był redaktorem pisma *Ku słońcu*. Wiersze, opowiadania, artykuły i recenzje publikował też w pismach *Europa* (1929-30), *Wyzwolenie* (1930-31), *ABC Literacko-Artystyczne* (1933-34), *Tygodnik Artystów* (1934-35), na krótko zbliżył się do *Prosto z mostu* (1935). W 1935-39 był stałym recenzentem teatralnym *Gońca Warszawskiego* (także pod pseud. Jan Chmurek). Brał aktywny udział w działalności oświatowo-kulturalnej ZMW RP „Wici” (był autorem hymnu organizacji „Do niebieskich powań”); w 1936 został prezesem Komisji Prasowej, a w 1937 zastępcą członka Zarządu Głównego Związku. Publikował liczne artykuły publicystyczne i społeczno-kulturalne w czasopismach ludowych, m.in. w pismach *Chłopski Sztandar* (1930-31), *Młoda Myśl Ludowa* (1933-37), *Wici* (1935-39; w 1936-38 redagował dodatek miesięczny pisma pt. *Kultura Gromań*), *Zielony Sztandar* (1936-39), *Piast* (1937-38), *Znicz* (1937-39), *Chłopski Świat* (1938-39) oraz w pismach dla dzieci i młodzieży *Mały Ptomyczek Wiejski* (1936-37), *Mały Ptomyczek* (1938-39). Opracowywał inscenizacje dla wiejskich zespołów teatralnych i recytatorskich, w 1936-37 wyjeżdżał z odczytami razem z grupą chłopskich artystów. Po wybuchu II wojny światowej wziął udział w kampanii wrześniowej 1939 jako szeregowiec żołnierzy wojsk łączności, po czym przeszedł wraz z oddziałem na Węgry, gdzie został internowany. W czerwcu 1940 uciekł do Jugosławii, skąd przez Sтамбул przedostał się do Syrii. Służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich (był auto-

rem słów do hymnu Brygady pt. „Pieśń żołnierska”, powst. grudzień 1940). Brał udział w walkach w Egipcie i Libii. Kontynuując twórczość literacką pisał utwory dla teatrów żołnierskich; wiersze i artykuły publikował w pismach *Kurier Wolnej Polski* (1940), *Nasze Drogi* (1941), *Dziennik Żołnierza* (Szkocja, 1941). W sierpniu 1941 został urlopowany z wojska w celu objęcia redakcji *Gazety Polskiej* w Jeruzolimie. Od czerwca 1942, oddelegowany do Londynu, pracował do 1944 w dziale propagandy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W 1942 objął redakcję reaktywowanego w Londynie organu Stronnictwa Ludowego *Zielony Sztandar* (do 1943 ukazało się 7 numerów; tu też zamieszczał artykuły pod pseud.: Józef Zbroński, Józef Zdroński, (S.M.), Jan Rut). Publikował też w wychodzących w Londynie pismach: *Poradnik Świeclicowy* (1942), *Dziennik Polski* (1942), *Jutro Polski* (1943), oraz w *Dzienniku Żołnierza APW* [Armii Polskiej na Wschodzie] (1943). Od listopada 1943 do czerwca 1944 był pracownikiem tajnej radiostacji polskiej „Świt”, nadającej z terenu Wielkiej Brytanii, pozorując, że działa w okupowanej Polsce. Od grudnia 1944 do marca 1954 redagował pismo Stronnictwa Ludowego *Jutro Polski*. Publikował też w piśmie *Nowy Świat* (Nowy Jork, 1954-56). Na początku kwietnia 1957 powrócił do kraju. Nawiązał współpracę z pismami ZSL: *Orka*, *Więściami*, *Zielonym Sztandarem*. Zmarł 21 stycznia 1959 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kreski i futureski. [Wiersze]. Wwa: Klub Futurystów „Katarynka” 1921, 16 s.
2. Kwadraty. [Wiersze]. Zamość: Zamojskie Koło Miłośników Książki 1925, 30 s.
Przygot. na I Zjazd Bibliofilów Pol. w Kr.
3. Niedziela. Poezje. Wwa: Europa 1930, 32 s.
4. Współczesna literatura polska. Wykład. [Wwa] 1933, [6] k.
5. Futuro-gamy i futuro-pejzaże. Poezje. Wwa: Wąkopy 1934, 125 s.
Wybór wierszy: cz. 1 z l. 1918-1922; cz. 2 z l. 1932-1933.
6. Heród. Ucieszna tragedia w 3 aktach z interludiami. Praprem. Wwa: T. Comeodia 1934. Druk fragm.: *Naprzód* 1934 nr 323; *Robotnik* 1934 nr 457; *Wici* 1934 nr 48-51, 1935 nr 1.
7. O nowy ład. (W poszukiwaniu chłopskiego programu). [Artykuł]. *Młoda Myśl Lud.* 1935 nr 4/5; odb. Wwa: *Młoda Myśl Lud.* 1935, 14 s.
8. Na Budzeniu. Powieść. *Wici* 1936 nr 13-30, 39-44, 46-51/52, 1937 nr 1-8, 10-13, 44-49, 1938 nr 4-9.
9. Wiater. Widowisko w 3 aktach z prologiem. Wwa: ZMW 1937, 96 s.

10. W Darowie. Wwa: Powsz. Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych 1938, 15 s.

11. Grunwald. Słuchowisko w 8 epizodach. Radio Kair 1941. [Inf. autora]. Druk fragm.: *Bitwa. Nasze Drogi*, Egipt 1941 nr 12 s. 8-9; *Król Jagiełło rusza z Krakowa. Polska*, Egipt 1941 nr 24 dod. s. 2-3. Wyd. osob. Londyn: Członkowie Stronnictwa Lud. 1943, 24 s. Wyd. nast. z podtytu.: *Poemat w 8 epizodach. Teatr Lud.* 1966 nr 7/8; ze wstępem S. Czernika. Olsztyn: Pojezierze 1976, 39 s.

Słuchowisko napisane na rocznicę bitwy pod Grunwaldem; nadane w wykonaniu zespołu T. Żołnierskiego Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich. — Wyd. z 1943 podp.: Jan Rut. — W wyd. z 1976: S. Czernik: O twórczości S.M.

12. Lajkonik w piramidach. Widowisko w 3 aktach. Insc.: J. Jarema. Praprem. [fragm.] Dikheila (Egipt), T. Żołnierski Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich 1941. Druk fragm.: [Inc.] *Ja o tobie w snach pamiętam... Ku Wolnej Polsce*, Palestyna 1941 nr 79 s. 6; pt. *List z Kraju. Do narzeczonego — żołnierza. Gaz. Pol.*, Jerozolima 1941 nr 28 s. 3.

Druk w *Gaz. Pol.* podp.: (st.m.)

Fragm. rkpśu w zbiorach rodziny; masz. całości w Arch. M. Młotka w Londynie.

13. Zielone Świątki. Słuchowisko radiowe. Radio Kair 1941.

Masz. w Arch. M. Młotka w Londynie.

14. Jasełka. Praprem. Jerozolima I 1942.

Inf.: J. Tarło. *Gaz. Pol.*, Jerozolima 1942 nr 20.

15. W Dolinie Małej Wody. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1958, 398 s.

Autorskie przeróbki utworów druk. w 1925-1933 głównie w *Kur. Warsz.* i *Tyg. Il.* — Zawartość: *Dziki gołąb*; *Sterka*; *Sołtysowa obraz*; *Wyścigi*; *Wiatrak*; *Wojna*; *Powrót*; *Opieką*; *Ignac*; *Pan Bóg i ziaby*; *Niedziela*; *Julisne kochanie*; *W siłdach pokusy*; *Frank fabrykant*; *Jercoki*; *Z Walerki się wzięło*; *Rybiki*; *Ląka*; *Rzeką*; *Szewc*; *Mapa*. Por. poz. 19.

16. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1958, 179 s.

17. Wiosenne obrazki. [Dla dzieci]. [Przygot. do druku ...]. Wwa: LSW 1959, 45 s.

18. Utwory poetyckie. Zebrał, oprac., wstępem i przyp. opatrzył T. Burek. Wwa: LSW 1973, 515 s. Tu m.in. nie ukończony poemat: *Pietrek Piekos*, s. 399-433.

19. Opowiadania. Zebrał, oprac. i komentarzem opatrzył W. Burek. [Wwa:] LSW 1976, 448 s.

Zawartość: Z. Ziątek: *Miejsce prozy S.M.* — *Opowiadania z poz. 15 (z wyjątkiem: Sterka; W siłdach pokusy; Z Walerki się wzięło)*, — oraz: *Jak się w Pietrkowy serce rozszerzyło*; *Walek Wielgi*; *Dożywotka*; *Karolka*; *Zaloty*; *Józkowa wilia*; *Piwnica*; *Wiano*; *Nuta*; *Pies*; ... z kraju gorącego; *Kawałek sera*; *Wierzby*; *Filipów most*; *Trzy króle*; *Teście*; *Nowe żniwa*; *W Święto Zmartwychwstania*; *Na weselu*; *Plazy*; *Woda*; *Piekosie*. — *Aneks: W Noc Świętojańską*; *Pojednanie*; *Przemiana*

20. Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i notą opatrzył T. Burek. [Wwa:] LSW 1977, 125 s.

Wyd. 2 zmien. pt. *Poezje wybrane. (II)*. Wwa: LSW 1989.

Praca edytorska

I. A. Malczewski: *Maria. Powieść ukraińska*. Oprac. ... Cz. 1. Tekst, 60 s.; cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Wwa: Bibl. Pol. [1924], 60 + 89 s. Wyd. 2 tamże [1928].

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: *Rozmawiamy z S.M. Rozm. H. Pietras. Dz. Lud.* 1957 nr 70.

SWPP 1. — PP (E. Głębiaka). — PSB (T. Burek). — LP (A. Zieniewicz). — A. Stern: *S.M. Enc. Współcz.* 1959 nr 6. — P. Grzegorzczak: *Twórcy i badacze literatury zmarli w 1959. Znak* 1961 nr 4.

[J.N. Miller] m. *Czartak* 1922 nr 1 [rec.: *Kreski i futureskil*]. — [Silva rerum.] [P. Smolik] P.S. *Silva Rerum* 1925 t. 2; W. Broniewski. *Wiad. Lit.* 1926 nr 4. — [Niedziela.] W. Czeresniński. *Gaz. Pol.* 1930 nr 288; A. Langier: *Na drodze nowej poezji. Chłop. Sztańd.* 1930 nr 30; L. Pomorski. *Kur. Poranny* 1930 nr 286; T. Czyżewski: *„Niedziela” formizmu. Kur. Pol.* 1931 nr 35 [rec.: *Niedziela*]. — W. Burek: *Chłopska poezja S.M. Młoda Myśl Lud.* 1934 nr 3. — S. Czernik: *Zew krwi. O poetach pochodzenia chłopskiego. Kur. Lit.-Nauk* 1934 nr 35. — S. Piasecki: *Chłopy idą. ABC Lit.-Artyst.* 1934 nr 2, przedr. w tegoż: *Prawo do twórczości*. Wwa 1936, polem.: T. Makarewicz: *Chłopy pana Piaseckiego. Pion* 1934 nr 3, S. Młodożeniec: *O tzw. chłopomanie i o tych, co chłopoczyć chcą mamie i tumanie. ABC Lit.-Artyst.* 1934 nr 14; T. Makarewicz: *Farbowane chłopy. Pion* 1934 nr 15; J.E. Skiński: *Przemilczany najazd. W tegoż: Na przełaj. Wwa 1935* — [Futuro-gamy i futuro-pejzaże:] W. Sebyła: *Czy „futuro”? Pion* 1934 nr 24; S. Czernik. *Zet* 1934/1935 nr 22. — S. Ziemiński: *Muza S.M. Głos* 1934 nr 18/19. — *Pokłosie* wydawnicze. *Teatr Lud.* 1937 nr 3/4 [dot.: *Wiatrak*]. — S. Pięta: *Czołowy chłopski poeta. Dz. Lud.* 1957 nr 70. — J. Bielatowicz: *O S.M. i polskim futuryzmie. Wiadomości*, Londyn 1959 nr 25. — S. Czernik: *Ze wspomnień o S.M. Ziel. Sztańd.* 1959 nr 12. — [Wiersze wybrane:] M. Głowiński: *Uwagi o M. Nowa Kult.* 1959 nr 50; J. Kwiatkowski: *Poezja S.M. Prz. Kult.* 1959 nr 15; J.J. Lipski: *Suma twórczości jednego z pierwszych w Polsce futurystów. Nowe Książ.* 1959 nr 6. — [J.J. Lipski] j.: *S.M. (1895-1959). Twórczość* 1959 nr 3. — W. Sadkowski: *Skąd nasz ród... Nowe Książ.* 1959 nr 4 [rec.: *W Dolinie Małej Wody*]. — J. Ślawiński: *Poezje M. Twórczość* 1959 nr 5 [dot.: *Wiersze wybrane*]. — J. Szczawiej: *Pęten głębi, dojrzały, mądry... Orka* 1959 nr 23. — J. Wiktor: *Wspomnienie o S.M. Wieści* 1959 nr 5. — W. Wóhnot: *Literatura niekonwencjonalna. Orzeł Biały*, Londyn 1959 nr 13/14. — J. Kłossowicz: *Próby dramatyczne awangardystyczne dwudziestolecia. Dialog* 1960 nr 3. — H. Zaworska: *Nowy Sztuczny ideał człowieka nowoczesnego. W teje: O Futurystyce. Polskie programy artystyczne lat 1917-1922. Wwa 1963*. — W. Kawalec: *W dolinie Opatówki. Kamena* 1964 nr 10. — E. Balcerzan: *Sherlock Holmes i poeci. Nurt* 1965 nr 6 [analiza wiersza pt. *Moskwa*]. — S. Czernik: *O poezji S.M. Teatr Lud.* 1966 nr 7/8. — J. Szczawiej: *Homer swojej rodzinnej wsi. W tegoż: Krzesanie ognia. Wwa 1969*, przedr. w tegoż: *Laur i cień. Wwa 1977*. — R. Sulima: *S.M. „Młocka”. W: Czytamy wiersze. Wwa 1970*, toż w wyd. 2 *Wwa 1973*. — T. Burek: *Sztańd futuryzmu na chłopskim wąkopie, albo o poezji S.M. Tyg. Kult.* 1971 nr 26, przedr. w: *S. Młodożeniec: Utwory poetyckie. Wwa 1973*. — [Utwory poetyckie:] G. Gazda: *Futurizm konsekwentny. Literatura* 1974 nr 5; T. Kłak: *Sprawa M. Twórczość* 1974 nr 7; J. Piesszczachowicz: *„Pstro, pstrawo, pstrakato...”, czyli antynomie polskiego futuryzmu. Mies. Lit.* 1974 nr 1; T. Polanowski. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 3. — A. Konkowski: *Sojusz z tradycją. Literatura* 1976 nr 20. — S. Mijas: *Chłopski futurysta. W: I Dekada Literatury Kieleckiej. Kielce*

1976, przedr. w tegoż: *Ojczyzna w ojczyźnie*. Łódź 1976. — [Opowiadania.] W. Adamiec. *Wiśń M. Nowe Książ*. 1977 nr 5, polem.: W. Burek, nr 12; Z. Bauer: *Futuryzm M. Życie Lit.* 1977 nr 3; A. Zawada: *Tragicznie spóźniony debiut. Twórczość* 1977 nr 3. — A. Zieniewicz: *Zawijasy M. Poezja* 1978 nr 7/8. — E. Balcerzan: *Tradycja pogromców tradycji. Teksty* 1979 nr 1, przedr. w tegoż: *Kręgi wtajemniczenia*. Kr. 1982. — M. Dąbrowski: „Kreski i futuresski” S.M. — między Marinertim a Peiperem, *Prz. Hum.* 1979 nr 5. — T. Skubalanka: *Polska poezja futurystyczna w oczach językoznawcy*. Przyczynki do przemian poezji współczesnej. *Prz. Hum.* 1979 nr 5. — Z. Andres: *Próby prozatorskie S.M. Roczn. Nauk-Dydałk. WSP Rzesz.* 1980 nr 46. — M. Dąbrowski: *Trzy poetyckie obelgi*. 2. Obelki obyczajowy. *Poezja* 1980 nr 3. — A. Zawada: *Lekcja M. Mies. Lit.* 1980 nr 12, przedr. w tegoż: *Wszystko pokruszone*. Wwa 1985. — B. Carpenter: *S.M. W tegoż: The poetic avangarde in Poland, 1918-1939*. Seattle 1983. — Z. Sliwka: *Ziemiaństwo w międzywojennej prozie chłopskiej*. *Kiel. Stud. Filol.* 1983 nr 2. — Z. Andres: *Faktografia i mity*. Rzeszów 1984, *passim*. — S. Burkot: *Dwa wiersze i historia. Mies. Lit.* 1984 nr 1 i dot. wierszy S.M.: *Na zwady dzień*, oraz *W. Broniewskiego: Bagnet na broń!*. — J.A. Borzecki: *Futurysta z przypływem*. *Tyż. Kult.* 1985 nr 15. — S. Burkot: *Stanisław Młodziejewicz. Rzecz o chłopskim futurystyce*. Wwa: LSW 1985, 171 s. — Z. Sliwka: *Portret ziemi sandomierskiej w prozie S.M. Stud. Kiel.* 1985 nr 4. — Z. Sliwka: *Nobilizacja i rozrachunek. Problematyka ideowa w międzywojennej prozie pisarzy chłopskich z regionu świętokrzyskiego*. Kielce. WSP 1990, *passim*. — T. Burek: *S.M. 1895-1959*. OLP. Ser. 6 t. 3. Kr. 1993. — A. Moskalowa: *Futurysta na emigracji*. *Regiony* 1994 nr 1.

E.G.

MLEYNARSKI Wojciech ur. 1941

Krypt.: (W.M.).

Autor tekstów piosenek, librett, satyryk.

Urodzony 26 marca 1941 w Warszawie; syn Mariana Młynarskiego, inżyniera rolnika, i Magdaleny ze Zdziechowskich, redaktora muzycznego. Od śmierci ojca w 1943, mieszkał u dziadków w Komorowie pod Warszawą. Debiutował w 1953 wierszem pt. „O moim koleźce”, opublikowanym na łamach pisma *Swiat Młodych* (nr 8). Uczęszczał do Liceum im. T. Zana w Pruszkowie. Po zdaniu matury w 1958, studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W tym czasie działał w Centralnym Klubie Studentów Warszawy „Hybrydy”. W 1962 debiutował tu jako autor tekstów satyrycznych w programie kabaretowym pt. „Radosna gęba cywilizacji”; był także reżyserem i jednym z wykonawców programu. Po uzyskaniu magisterium w 1963, pracował jako instruktor artystyczny zespołów ZMS przy Staromiejskim Domu Kultury w Warszawie. Jednocześnie zajął się pisaniem tekstów piosenek. W 1963 zadebiutował na scenie jako autor i wykonawca piosenką pt. „Niedziela na Głównym”, przedstawioną w programie „Radiowa giełda piosenki”. W 1964 otrzymał na Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu nagrody za teksty do piosenek „Z kim tak ci będzie źle jak ze mną” i „Spalona Ziemia”, w następnych latach był wielokrotnie nagradzany na kolejnych festiwalach. Ponadto pisał utwory satyryczne, libretta i scenariusze

widowisk telewizyjnych i estradowych. Współpracował w kabaretami Dreszczowicz (1963-64), U Lopka (1963) i Dudek (1965-75, 1988-90). W 1964 zawarł związek małżeński z Adrianną Godlewską, aktorką. W 1964-66 pracował w Redakcji Rozrywki Telewizji Polskiej. W następnych latach zajmował się wyłącznie twórczością literacką. Teksty piosenek, wiersze i utwory satyryczne drukował m.in. na łamach czasopism *Filipinka* (1966-70, 1975), *Ita* (1966-70), *Śpiewamy i tańczymy* (1966-87), *Nowy Wyrzaz* (1967-75, 1981), *Radar* (1968-84, z przerwami), *Życie Codzienne* (później *Życie Nasze Codzienne*, 1992) *Express-Kulisy* (1994-95) i *Sztandar Młodych* (1995-96). Jednocześnie występował na scenie jako wykonawca swoich piosenek; dawał liczne recitale na scenach estradowych i w telewizji. Współpracował także z Polskim Radiem jako autor słuchowisk, tekstów satyrycznych i piosenek (m.in. był autorem tekstów do audycji pt. „Podwieczorek przy mikrofonie” i „Radiokronika Decybel” oraz wraz z Agnieszką Osiecką redaktorem „Radiowego studia piosenki”). W 1971 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1972-74 wchodził w skład rady artystyczno-programowej Teatru Rozmaitości w Warszawie. W styczniu 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W 1987 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za całokształt twórczości. W 1988 został wyróżniony wspólnie z Jerzym Derflesem nagrodą kulturalną „Solidarności” za recital pt. „Róbmy swoje”. W 1990 został członkiem SPP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1981). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Niedopasowani, czyli Goliath Wieloryb*. [Wydawca; współaut.:] K. Dzikowski. Muz.: M. Sart. Praprem. Wwa, T. Lud. 1963.
2. *Polska miłość*. [Scenariusz programu kabaretowego]. Wyst. Wwa, Kabaret Piosenki 1966.
3. *Bo takie mamy życie*. [Monodram]. Praprem. Bydg. T. Pol., Scena Monodram 1977.
4. *Awantura w Recco*. Libretto. Muz.: M. Małęcki. Praprem. Wwa, T. Wielki 1979.
Na pomysły A. Mickiewicza wg wzmianki w korespondencji A.E. Odyńca.
5. *Ściany między ludźmi*. [Scenariusz telewizyjny]. TV 1980.
6. *Wesołego powszedniego dnia*. Libretto. Muz.: J. Derfel. Praprem. Gdynia, Studium Wokalne przy T. Muz. 1981.
7. *W co się bawić?* [Teksty piosenek]. Wstęp: L. Kydryński. Kr.: WL 1983, 129 s. Wyd. 2 także 1993.

8. Róbmny swoje. [Teksty piosenek]. Wwa: Iskry 1985, 133 s.

9. Jeszcze w zielone gramy. [Wybór tekstów piosenek]. Wr.: Zjednoczone Przedsiębiorstwo Rozrywkowe OTO [Ośrodek T. Otwartego] „Kalambur” 1988, 135 s.

10. Polska miłość. [Teksty piosenek]. Wwa: WAiF 1992, 171 s.

11. Róbmny swoje już 30 lat. [Teksty piosenek]. Lubl.: Laser Graf 1993, 62 s.

Piosenki, które złożyły się na program koncertu jubileuszowego z okazji 30-lecia działalności artystycznej W.M. w 1993.

12. Miłe panie i panowie bardzo mili. [Teksty piosenek]. Wwa: WAiF 1995, 140 s.

Teksty piosenek – aktualnych felietonów satyrycznych (w większości do tej samej melodii) pisanych początkowo do satyrycznej audycji Programu III Polskiego Radia „Radiokronika Decybel” (1970), w następnych latach sporadycznie do różnych programów, w 1992 do *Życia Codz.* (później *Życie Nasze Codz.*), a w 1994-1995 do *Expressu-Kults.*

13. Portret słabego pianisty. [Widowisko telewizyjne]. Scenariusz i teksty piosenek ... Muz.: J. Derfel. TV 1996.

Wydania osobne tekstów piosenek z nutami, m.in.: Światowe życie. Muz.: T. Prejzner. Wwa: WAiF 1965, [2] k. [I nagroda na festiwalu piosenki w Opolu w 1965]. – Po prostu jestem. [Muz.: A. Sławiński. Kr.: PWM 1967, 3 s. [I nagroda na festiwalu piosenki w Sopocie w 1967; nagroda Pol. Tow. Muz. w 1967]. – Tylko wróć. Piosenka z filmu telewizyjnego pt. „Wojna domowa”. Muz.: J. Matuszkiewicz. Wwa: WAiF 1967, [3] s. – W co się bawić. Kr.: PWM 1968, 53 s. – Wszystkie mi mówią, że mnie ktoś pokochał. [Muz.: A. Zieliński. Kr.: PWM 1968, 4 s.; przekł. niem.: Du hast mich lieb. [Przeł.] D. Schneider. [Muz.: A. Zieliński. [Współwyd.:] L.A. Moczulski: So viele Züge kommen. [Muz.: A. Zieliński. Leipzig, Berlin 1971, [13] s. – Beguine. [Muz.:] A. Żalski. [Współwyd.:] J. Laskowski: Pantofelki warszawianki. Wwa: WAiF 1968, [7] k. – Dziewczyny bądźcie dla nas dobre na wiosnę oraz inne piosenki. Kr.: PWM 1971, 44 s. – Wszystkie przeminie, wszystko przepadnie; Ty mi dalej białe astry. (Bossa nova). Muz.: W. Kruszyński, A. Skorupka. Wwa: Ag. Aut. 1972, [8] k. – Po co jechać do Werony. Muz.: M. Mroczkowski. Wwa: Studium „Izomor” 1973, [4] s. – Dwanaście godzin z życia kobiety. Muz.: J. Derfel. Kr.: PWM 1980, 68 s. – Zapominam cię. [Muz.:] T. Prejzner. [Współwyd.:] J. Bukowski: Zostaniesz, bo nie ma odwrotu. [Muz.:] B. Konowski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1980, [18] s. – Twarz dziewczyny. Muz.: M. Zimiński. [Współwyd.:] T. Urgan: Najpiękniejsza jest Hellada. Muz.: A. Januszko. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1981,

[20] s. – Kolega dżoker. [Muz. i instrumentacja:] M. Zimiński; Czerwona fregata. [Muz.:] R. i J. Sekwoja. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1983], [20] s. – Twoja mała radość. Muz.: M. Zimiński. [Współwyd.:] Czarne cyprysy. Muz.: M. Barabasz. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1988], [20] s. – Muzyczka, co w twym sercu gra. Muz.: R. Szeremeta. [Współwyd.:] J. Cygan: Stan pogody. Muz.: K. Dębski. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. [1988], [20] s.

Teksty piosenek (oryginalne i tłum.) do przedstawień: A. Fredro: Cudzoziemczynna. Piosenki i dygresje... Wyst. Sosnowiec, T. Zagłębia 1972. – Komuna. Druk *Dialog* 1973 nr 6 s. 84-117 [praca zbiorowa nowojorskiej „The Performance Group”]. – T. de Molina: Zielony Gil. Tłum. i adapt. J. Tuwim. Tekst prologu i epilogu ... Wyst. Wwa, T. Nowy 1978. – Fantasticks. Libretto wg „Romanetycznych” E. Rostanda i teksty piosenek: T. Jones. Przekł. K. Piotrowski. Przekł. piosenek ... Wyst. Wwa, T. Ateneum 1983. – H. Pinter: Dawne czasy. [Utwór dramatyczny]. Tłum. B. Taborski. Piosenki ... Wyst. Wwa, Centrum Sztuki „Studio” 1984. – Huśtawka. [Musical]. Libretto wg W. Gibson „Dwoje na huśtawce”. Tłum. K. Piotrowski. Teksty piosenek przeł. ... Muz.: C. Coleman. Wyst. Łódź, T. 7.15 1985. – Kubuś Fatalista i jego Pan. Muz.: J. Derfel. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1993.

Adaptacje, przekłady, montaże

1. Henryk VI na łowach. Libretto wg komedii W. Bogusławskiego. Muz.: K. Kurpiński. Wyst. Łódź, T. Wielki 1972.

2. Cień. Libretto wg bajki H.Ch. Andersena i komedii E. Szwarca: Człowiek i cień ... Muz.: M. Małecki. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1973.

3. Życie paryskie. Libretto operetki wg H. Meilhaca i L. Halevy’ego ... Muz.: J. Offenbach. Wyst. Wwa, Operetka Warsz. 1973.

4. Kalmora, czyli tajemne zaślubiny. Opera heroiczno-pasterska. Libretto na motywach libretta K. Brodzińskiego: Kalmora ... Muz.: K. Karpiński w oprac. J. Dobrzańskiego. Wyst. Wwa, Warsz. Opera Kameralna 1976.

5. Włodzimierz Wysocki. Scenariusz ... TV 1980. W wykonaniu W.M.

6. Brel. [Montaż piosenek J. Brela]. Przeł. ... Scenariusz: E. Kamiński i ... Wyst. Wwa, T. Ateneum, Scena 61 1985.

7. Pejzaż bez ciebie. (Poświęcony J. Wasowskiemu). Montaż piosenek autorstwa J. Przybory. Scenariusz: ... (słowa) i J. Wasowski (muz.). Wyst. Wwa, T. Współcz. 1985.

8. Hemar. Piosenki i wiersze. Scenariusz: ..., R. Gołębiowski. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1987.

9. *Jesus Christ Superstar*. [Musical]. Libretto: T. Rice. Przekł.: ..., P. Szymanowski. Muzyka: A.L. Webber. Wyst. Gdynia, T. Muzyk. 1987.

10. Wysocki. [Montaż piosenek W. Wysockiego]. Przekł.: M.B. Jagiełło, ... A. Białus, A. Jarecki. Scenariusz: I. Lewandowska, ... Wyst. Wwa, T. Ate-neum, Scena 61 1989.

11. *Nędza uszczęśliwiona*. Libretto wg F. Bohomolca i W. Bogusławskiego ... Muzyka: M. Kamiński. Wyst. Wwa, T. Wielki 1994.

12. W. Disney's *Królowa Śnieżka i siedmiu krasnoludków*. Opowiedział wierszem ... [Bajka]. Wwa: Egmont Polska 1996, 111 s.

13. *Criminale tango*. Rewia gangsterska. Scenariusz i reż. ... Wyst. Wwa, T. Rampa 1997.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1997. — Wywiady: Lut szczęścia na starcie. Rozm. B. Rogalska. *Kierunki* 1988 nr 14; „... Prudenter agas et respice finem!”. Rozm. J. Godlewska. *Teatr* 1991 nr 78; „Coś umiałem ugotować”. Rozm. H. Gieryn. *Teatr* 1995 nr 10.

L. Kydryński: Wielka trójka piosenki. *Przekrój* 1967 nr 117 [m.in. o W.M.]. — A. Osiecka: Zimne czy gorące? *Polska* 1967 nr 4. — J. Waldorff: W.M. *Świat* 1969 nr 2. — W. Dzieduszycki: Narodziny dawnej opery. *Życie Lit.* 1972 nr 8 [rec.: Henryk VI na łowach]. — W. Filler: W.M. i inne teksty. W tegoż: *Ludzie śmiechu*. Wwa 1972. — [Henryk VI na łowach]: J. Lewański: Z Bogusławskim do Łodzi. *Teatr* 1972 nr 6; T. Wojciechowska: Opera buffo po polsku. *Odgłosy* 1972 nr 8. — A.W. Kral: „Cienia” cienie i blaski. *Teatr* 1973 nr 11. — Z. Mentzel: Kabaret młodszego pana. *Polityka* 1978 nr 26. — T. Krzemiński: M. *Kultura* 1980 nr 51/52. — [W co się bawić?] M. Łukasiewicz: Portrety i „monidla”. *Literatura* 1983 nr 11; Cz.M. Szczepaniak: Po prostu M. *Tyż. Kult.* 1983 nr 41; S. Żółkowski: Socjologia meliczna. *Więź* 1984 nr 4. — M.A. Kowalski: Rzetelność zawodowa. *Prz. Tyż.* 1986 nr 8 [rec.: Róbmy swoje]. — J. Sieradzki: W.M. kronika polska. *Akcent* 1987 nr 4. — B. Henkel: Obserwatorium satyryczne. *Panorama Pol.* 1988 nr 7. — K. Pysiak: Zamiast literatury. *Życie Warsz.* 1988 nr 116.

B.M.

MOCZULSKI Leszek Aleksander

ur. 1938

Krypt.: L.A.M.

Poeta, autor tekstów piosenek.

Urodzony 18 lutego 1938 w Suwałkach; syn Franciszka Moczulskiego, krawca, i Aleksandry z Milewskich. Do Liceum Ogólnokształcącego uczęszczał w Suwałkach. Od 1956 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie; uzyskał magisterium. W czasie studiów był szefem Rady Samorządu Domu Studenckiego „Żaczek” i twórcą klubu Nowy Żaczek oraz kabaretu studenckiego Hefajstos. Należał do Grupy Poetyckiej Młodzieżowego Klubu Literackiego „Żaczek” (1959-62), debiutował w 1960 wierszem pt. „Jesień”, ogłoszonym wraz z utworami innych członków grupy na łamach *Dziennika Polskiego* (nr 80). Należał również do grupy literackiej Wielopole (1960-61); przewodniczył powstałej w 1964 Grupie

Twórczej UJ „Sowizdrzał” i kierował do 1966, będącą jej sekcją, Grupą Literacką „Sowizdrzał”. W następnych latach obok twórczości poetyckiej zajmował się pisaniem tekstów piosenek. Za twórczość w tym zakresie otrzymał wiele nagród w konkursach i na festiwalach piosenki (m.in. w Opolu). Był kierownikiem zespołu wokalnoinstrumentalnego Skaldowie, współpracował jako autor tekstu z piosenkarzem Markiem Grechutą i zespołem Anawa. W 1969-75 pracował w Redakcji Dramatu Ośrodka Krakowskiego Telewizji Polskiej. Był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1975 otrzymał nagrodę m. Krakowa. Współpracował od 1983 z przygotowującym poza cenzurą czasopismem mówionym *NaGłos*, a od 1990 z jego kontynuacją wydawaną drukiem jako miesięcznik. W 1989 został członkiem SPP i Polskiego PEN Clubu. Od tegoż roku ogłaszał także wiersze dla dzieci, głównie o tematyce religijnej. W 1990-91 publikował wiersze w tygodniku *Dekada Literacka*. W 1993 otrzymał nagrodę krakowskiej filii Fundacji Kultury Polskiej za całokształt twórczości. Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Złotą Odznaką ZSP, Srebrną Odznaką im. Janka Krasickiego. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Próba porównania. Poezja. [Współaut.:] M. Czuma, W. Faber, B. Szymańska. Kr.: WL 1962, 83 s.

2. Nawracanie stracha na wróble. [Wiersze]. Kr.: WL 1971, 40 s.

Nagroda Peleryny przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” za najlepszy debiut w 1972, nagroda im. A. Bursy w 1973.

3. Exodus. Poemat obrzędowy. [Scenariusz teatralny]. Insc. K. Jasiński. Praprem. Kr., Studencki T. Uwaga [STU] 1975.

4. Narzędzia i instrumenty. [Wiersze]. Kr.: WL 1978, 64 s.

5. Oddech. [Wiersze]. Kr.: WL 1979, 50 s.

6. Głosy powrotu. Wiersze stare i nowe. Kr.: WL 1981, 169 s.

Zawiera wiersze z poz. 1, 2, 4, 5 oraz wiersze nowe.

7. Powitania. [Wiersze]. Kr.: WL 1983, 126 s.

Zawiera także cykl: Powitania; Wiersze zwykłe.

8. Odwitania z Suwalszczyzną. [Wiersze]. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1989, 42 s.

9. Siedem dni stworzenia świata. [Wiersze dla dzieci]. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1989, 34 s.

10. Te Deum w lesie. Ciebie Boże wychwalamy. [Wiersze dla dzieci]. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1989, 46 s.

11. Pozdrowienia. Wiersze. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1990, 59 s.

Cykle: Zamyślenia; Listy; Rozmowy; Z notatek włoskich.

12. Moje kotki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa; NK 1991, [12] s. Wyd. nast. także 1993.

13. [Siedemdziesiąt] 70 widoków w drodze do Wenecji. Wybór poezji (1959-1990). Pozn.: Wydawn. a5 1991, [112] s.

Cykle: 9 piosenek w podróży; Udręka i głos; 25 widoków Suwalszczyzny; Zabawy w podróży; Ciche psalmy; Żarty, żzy i dziękczynienia na cześć Pana, który nam objawił Biblię.

14. Sto cudów. [Wiersze dla dzieci]. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1991, 28 s.

15. Dingo król kundelków. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: Kanon 1992, 1 k. złożona.

16. Księga psalmów dla dzieci małych i dużych. Tarnów: Wydawn. Biblos 1992.

Wyst. jako oratorium pt. Nieszpory Ludźmierzkie. Muz.: J.K. Pawluśkiewicz. Ludźmierz 1992.

17. Siedem darów Ducha Świętego dla dzieci. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1992, 16 s.

18. Wakacje kotka. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: Kanon 1992, 1 k. złożona. Wyd. inne: Kr.: Kanwa 1993, [12] s.

19. Małeńki żeglarz. [Wiersze dla dzieci]. [Kr.]: Arka [1993], [16] s.

20. Tajemnice radosne. [Wiersze dla dzieci]. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarianum 1993, [36] s.

21. Wilk z Gubbio i święty Franciszek. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: „M” 1993, [16] s.

22. Wiersze. Kr.: Wydawn. Colonel 1995, 44 s. Podp.: L.A.M.

23. Elegie o weselu i radosne smutki. Kr.: Baran i Suszczyński 1997, 37 s.

Wydania tekstów piosenek z nutami, m.in.: Sady w obłokach. [Muz.]: A. Zieliński. Kr.: PWM 1967, 4 s. — So viele Züge kommen. [Na wszystkich dworcach świata]. Powst. przed 1971. Przekł. niem.: [Przeł.] D. Schneider. [Muz.]: A. Zieliński. [Współwyd. z:] W. Młynarski: Du hast mich lieb. [Muz.]: A. Zieliński. Leipzig, Berlin: Harth Musik Verlag 1971, [13] s. — Na granicy dnia. [Muz.]: A. Zieliński. Wwa: Studium „Izomorf” 1973, [5] k.

Nadto nagrania płytowe tekstów piosenek w wykonaniu zespołu Skaldowie: Cała jesteś w skowronkach. 1968; Od wschodu do zachodu słońca. 1970; Wszystkim zakochanym. 1973, — oraz w wykonaniu: M. Grechuty: Korowód. 1971, — zespołu Anawa: Najnowsze utwory. 1974.

OPRACOWANIA (wybór)

A. Moczulski: Przez ostatnie dwa lata piszę pieśni ... *Poezja* 1974 nr 1529. — Wywiady: Cafe moje zaczerpanie papieru. *Rozm.*: A. Franaszek, R.F. Kozik. *Dz. Pol.* 1994 nr 86; *Poezja*

rodzi się wszędzie. *Rozm.*: B. Poremba-Wolkowa *Gość Niedzi.* 1996 nr 14.

[Nawracanie stracha na wróble:] S. Balbus: Raport o współczesności. *Nowe Książ.* 1972 nr 12; J. Kornhauser: O potrzebie poezji. *Twórczość* 1972 nr 10; T. Nyczek: Kandyd, czyli ironia. *Poezja* 1972 nr 7. — T. Krzemień: To, co naprawdę obchodzi. *Kultura* 1974 nr 49 [rec.: Exodus]. — [Narzędzia i instrumenty:] [S. Barańczak:] B. Stawiczak: Mówienie do ściany. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 32; T. Nyczek: Oddech. *Echo Krak.* 1978 nr 80. — [Oddech:] B. Maj: *Tyg. Powsz.* 1980 nr 13; T. Nyczek: Przez mur. *Miesz. Lit.* 1980 nr 3; A.W. Pawluczuk: Piosenki L.A.M. *Nowe Książ.* 1980 nr 9. — K. Senajko: Nie leczcie się z serca. O twórczości L.A.M. *Student* 1980 nr 25/26. — S. Jurkowski: Głosy obecności. *Życie Lit.* 1982 nr 26 [rec.: Głosy powrotu]. — [Powitania:] E. Batko: Z niezbędną afekcją. *Nowe Książ.* 1983 nr 6; Z. Chojnowski: Echo dzieciennych prawd. *Życie Lit.* 1983 nr 32. — W. Lięga: Żłudna równość. *Twórczość* 1983 nr 10 [rec.: Głosy powrotu]. — [Powitania:] B. Maj: Poezja praw. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 49; K. Derdowski: Walka dobra ze złem. *Nurt* 1984 nr 2. — B. Maj: „Tyle powitań w dłoni ...” (O poezji L.A.M.). *Znak* 1984 nr 351/352. — Cz. Sobkowiak: W stronę sensu. *Odra* 1985 nr 1 [rec.: Powitania]. — H. Zubała: Liryczny bohater naszych czasów. *Życie Lit.* 1989 nr 27 [rec.: Odwitania z Suwalszczyzną]. — J. Dembińska-Pawelec: „Zburzone piękno odbuduj”. *Pis. Lit.-Artyst.* 1989 nr 3. — M. Stala: Czysty rysunek. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 36 [rec.: Odwitania z Suwalszczyzną]. — E. Waśniowska: Musisz wilku iść do spowiedzi. *Szt. dla Dzieci* 1989 nr 4-6 [rec.: Te Deum w lesie; Siedem dni stworzenia świata].

J.Z.

MOMOT Adolf

ur. 1931

Prozaik, poeta.

Urodzony 22 sierpnia 1931 we wsi Hamernia pod Biłgorajem; syn Józefa Momota, robotnika leśnego, i Marianny z Nowaków. W czasie okupacji niemieckiej przebywał u krewnych, gdyż rodzice zostali wywiezieni na przymusowe roboty do Niemiec. Był łącznikiem w partyzanckim oddziale AK. Po wojnie, w 1946 wyjechał wraz z rodzicami na wieś, do Morzyca (woj. szczecińskie). W maju 1948 został skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Szczecinie na dwa lata więzienia za nielegalne przechowywanie broni. Przebywał w zakładach karnych w Szczecinie, Nowogardzie, Warszawie (obóz pracy i więzienie na Rakowieckiej); w 1949 został zwolniony ze względu na zły stan zdrowia. Naukę szkolną rozpoczął w 1951, zapisując się do siódmej klasy korespondencyjnej szkoły ogólnokształcącej w Stargardzie. Równocześnie pracował jako robotnik kolejowy, a następnie jako sekretarz Związku Samopomocy Chłopskiej w Przyczach. W 1952 ukończył roczny kurs nauczycielski w Szczecinie i rozpoczął pracę jako nauczyciel niekwalifikowany we wsi Sławęcino pod Choszczem. W 1953 przeniósł się na stałe do Szczecina; w 1955 ukończył technikum telekomunikacyjne i otrzymał nakaz pracy w Wojewódzkim Zakładzie Remontowo-Instalacyjnym Łączności. Po roku pracy w charakterze kierownika budowy linii radio- i teletechnicznych, zaczął studiować filologię

polską w Studium Nauczycielskim oraz zaocznie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Debiutował w 1959 wierszami „Dzika róża”, „Jesień”, ogłoszonymi w dwutygodniku *Pomorzanie* (nr 8). W tymże roku za cykl wierszy pt. „Podsluchy” otrzymał III nagrodę w konkursie zorganizowanym przez Radę Okręgową ZSP w Szczecinie. Wiersze oraz prozę zamieszczał w *Głosie Szczecińskim* (1959, 1963, 1967, 1977-83) oraz w jego dodatku *7-my Głos Tygodnia* (1964-65). Na początku lat sześćdziesiątych razem z T. Klimowskim i A. Androchowiczem założył teatr studencki Skrzat, a następnie ze Stanisławem Witem Wilińskim – grupę literacką Dwie Twarze. W 1962 ożenił się z Małgorzatą Topolewską. Od 1966 był członkiem ZLP (do rozwiązania związku w 1983; pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Szczecińskiego). Uczył w szkole specjalnej w więzieniu oraz w Szkole dla Pracujących nr 5 w Szczecinie. Pracował również społecznie – był kuratorem sądowym, radnym WRN i MRN, ławnikiem w Sądzie Wojewódzkim w Szczecinie. W 1980 odbył podróż do Hiszpanii i do Afryki. W 1989 został członkiem SPP. Za osiągnięcia literackie otrzymał nagrodę Wojewody Szczecińskiego (1980) oraz Złoty Exlibris Książnicy Szczecińskiej (1982). Wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Gryfem Pomorskim (1968) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1975). Mieszka w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Twarze. [Powieść]. Powst. 1962. Wyd. Pozn.: WP 1964, 149 s.

Pierwotny tytuł: Są wśród nas.

III nagroda w konkursie zorganizowanym przez WRN i Oddz. ZLP w Szczec. w 1962.

2. Korzenie. [Wiersze]. Pozn.: WP 1965, 15 s. *Szczec. Ark. Poetyckie*.

W futerale wraz z t. [1-3, 5-6] serii.

3. Tyle słońca. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 161 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Nagroda im. S. Piętaka w 1967.

4. Miodowy miesiąc. Powieść. Pozn.: WP 1968, 136 s.

5. Mrowisko. [Powieść]. Wwa: LSW 1971, 224 s. Nagroda mies. *Spojrzenia* w 1972.

6. Sędzia główny. Powieść. Pozn.: WP 1979, 171 s.

Adapt. teatr.: Wyst. Szczec., T. Krypta 1981.

7. Zabieg. [Powieść]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1981, 214 s.

Nagroda Złoty Exlibris w 1983.

8. Nie lubię białych skwarków. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 199 s.

9. Prawo do zapytania. [Wiersze]. Szczec.: Albatros 1997, 48 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1988, 1997 – A. Momot: Zgoda z własnymi duchami. *Tyg. Kult.* 1984 nr 42.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). – PP (F. Lichodziejewska). [Twarze:] H. Bereza: Inność, ale własna. *Tyg. Kult.* 1964 nr 24; S. Melkowski: Sprawy drobne i wielkie. *Kultura* 1964 nr 23; W. Szwedowicz: Autentyzm trochę niegramatyczny. *Nowe Książ.* 1964 nr 12. – [Tyle słońca:] S. Melkowski: Sposób czytania. *Rocz. Kult i Szt.* 1966 t. 2 [dot. też: Twarze]; W. Szwedowicz: Słoneczny kraj dzieciństwa. *Nowe Książ.* 1966 nr 14; A. Hamerliński: Z zawiązanymi oczami. *Tyg. Kult.* 1968 nr 51/52. – [Miodowy miesiąc:] M. Bajerowicz: Z literatury przemysłowej. *Nurt* 1969 nr 3; F. Fornalczyk: Nieudany miesiąc. *Współczesność* 1969 nr 9; E. Kuźma: Powieść o wsi szczecińskiej, czyli „Miodowy miesiąc”. *Vivata* 1969 t. 4; B. Zadura: Buszujący w pegeerze. *Twórczość* 1969 nr 2. – H. Bereza: W fałszywym kierunku. *Tyg. Kult.* 1971 nr 44 [rec.: Mrowisko]. – T. Grabowski: Z wiejskim rodowodem. (O prozie A.M.). *Kontrasty Odrzańskie* 1971. – [Mrowisko:] Z. Kostorowski: Rekonstrukcja czasu i pamięci. *Fakty i Myśli* 1972 nr 1; J. Pieszcuchowicz: Mrowisko – czyli o prawdach oczywistych. *Nowe Książ.* 1972 nr 13; F. Fornalczyk: Zawsze opowieść o sobie. *Poglądy* 1973 nr 10. – M. Lalak: Potrzeba i oczarowanie. *Głos Szczec.* 1979 nr 252 [rec.: Sędzia główny]. – H. Panas: Jak to w szpitalu. *Gaz. Olszt.* 1982 nr 31 [rec.: Zabieg]. – J. Świętokrzyski: Rowem w politykę. *Tyg. Kult.* 1984 nr 38 [rec.: Nie lubię białych skwarków].

K.B.

MONDRAL Camilla
ur. 1911

Krypt.: C.M.; cm.

Tłumaczka, prozaik.

Urodzona 30 czerwca 1911 w Paryżu; córka Karola Mondrała, artysty malarza, grafika, i Romany z Pogorzelskich. W Paryżu uczęszczała do École Communale des Jeunes Filles. W 1924 przeniósła się wraz z rodziną do Polski i zamieszkała w Bydgoszczy. Uczęszczała tu do żeńskiego Katolickiego Gimnazjum Miejskiego; w 1928 zdała maturę. Następnie studiowała w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu, na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym i Handlowym (dyplom w 1931), i ekonomię na Uniwersytecie Poznańskim (absolutorium w 1932). W czasie studiów uprawiała aktywnie sport, weszła w skład kobiecej reprezentacji Polski w lekkoatletyce i szermierce. Była działaczką sportową, członkiem Zarządu Akademickiego Związku Sportowego w Poznaniu, a po przeniesieniu się w 1933 do Warszawy – Klubu Sportowego „Warszawianka”. W 1933 podjęła pracę jako urzędniczka w Spedycji Międzynarodowej C. Hartwig, następnie jako referent w Ministerstwie Spraw Wojskowych. Debiutowała w 1939 artykułem pt. „Czy to jest także propaganda?”, opublikowanym w tygodniku *Prosto z mostu* (nr 7). Po wybuchu II wojny światowej została wraz z całym gabinetem ministra ewakuowana do Rumunii, gdzie przez trzy tygodnie pracowała w konsulacie RP w Czerniowcach. W połowie października 1939

pojechała na Węgry i tam została łączniczką między Biurem Opieki nad Internowanymi Żołnierzami a obozami internowanych. Współorganizowała ucieczki z obozów i przerzuty żołnierzy do tworzącego się we Francji Wojska Polskiego (akcja EWA). Po nieudanej próbie wyjazdu do Francji, wróciła na Węgry. Utrzymywała się z lekcji francuskiego. Od 1941 włączyła się do tajnej służby kuryerskiej „W”, zajmując się wystawianiem fałszywych dokumentów. Równocześnie od 1942 pracowała w węgierskim Biurze Projektów Inżynierskich. W 1944, po zajęciu Węgier przez Niemcy, została aresztowana przez gestapo i wywieziona do obozu w Austrii, gdzie następnie przebywała na robotach. Po zakończeniu wojny, w 1945 powróciła z Austrii na Węgry, a we wrześniu tegoż roku do Polski i zamieszkała w Warszawie. Pracowała w Ministerstwie Przemysłu, w Biurze Organizacji Dostaw (1945-48). W 1948 wyszła za mąż za Andrzeja Pękę, narciarza i przewodnika tatrzańskiego (rozwód 1950). W tymże roku objęła stanowisko dyrektora administracyjnego Państwowej Centrali Handlowej w Warszawie. W 1950-56 pracowała w redakcji literatury węgierskiej w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W tym okresie rozpoczęła twórczość przekładową, głównie z literatury węgierskiej. Od 1953 należała do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1959 współpracowała z Instytutem Literackim w Maisons-Laffitte pod Paryżem, publikowała w *Kulturze* przekłady utworów pisarzy węgierskich, a od 1995 własne teksty. W 1971 została sekretarzem, a następnie przewodniczącą zarządu Klubu Tłumaczy przy ZLP. W 1976 należała do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw zmianom w Konstytucji PRL. W 1980 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Za przekłady z języka węgierskiego otrzymała nagrodę Polskiego PEN Clubu (1980), ZAiKS-u (1984) oraz nagrody węgierskie: dwukrotnie nagrodę węgierskiej agencji autorskiej Artisjus (1975, 1985), nagrodę Węgierskiego PEN Clubu (1976), nagrodę Fundacji im. T. Déry'ego (1993). W 1989 należała do komitetu założycielskiego SPP, a następnie została członkiem Stowarzyszenia i jego wiceprezesa. W 1990 objęła funkcję prezesa Fundacji „Dom literatury i domy pracy twórczej”. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1994) oraz odznaczeniami węgierskimi: Srebrnym Orderem Pracy (1973), medalem „Pro Cultura Hungarica” (1988) i Orderem Zasługi z Gwiazdą (1991). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Węgry – moja miłość. [Opowiadania]. Powst. przed 1985. Kr.: Od Nowa 1995, 116 s.

Zawartość: Wstęp; Etapy (wraz z Wycieczką w nieznanne); Dzieje przyjaźni (z A. Gónczem); Wspomnienie o G. Kerényi; Myśli o Tiborze Dérym; Samotność tłumacza; Postowie.

Wersja węgier. skrócona: Barátok a bájbán. Budapest: Europa Könyvkiadó 1985, 51 s.

Przekłady i adaptacje

1. K. Ács: Dzieci z Kőbányi. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1951, 169 s.

2. J. Darvas: Czarny chleb. Powieść. Wwa: Czyt. 1951, 113 s.

3. K. Fehér: Pierwszy tydzień. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1951, 133 s.

4. K. Mikszáth: Listy posła. Powieść. [Wwa]: Czyt. 1951, 275 s.

5. K. Mikszáth: Oblężenie Bystrzycy. Powieść. Wwa: Czyt. 1952, 234 s.

6. M. Jókai: Złoty człowiek. Powieść. Przedm.: T. Csorba. Wwa: Czyt. 1953, 637 s. Wyd. 2 tamże 1959.

7. E. Urban: Chrztost ognioy. Sztuka w 3 aktach. Uwagi insc. oprac. G. Lipszyc. Dekoracje i kostiumy projektował J. Hawrylkiewicz. Wwa: Czyt. 1954, 110 s.

8. I. Németh: W głębi dżungli. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1956, 344 s.

9. M. Jókai: Poruszmy z posad ziemię. [Wstęp:] T. Csorba. Wwa: Czyt. 1957, 746 s.

10. A. Dumas (ojciec): Hrabina de Charny. Cz. 1. Ucieczka. T. 1-2. Przeł.: S. Brucz, ... Łódź: WŁ 1958, 235 + 273 s.

11. K. Mikszáth: Parasol świętego Piotra. [Powieść]. Wwa: Pax 1959, 293 s. Wyd. 2 tamże 1974.

12. G. Hegedüs: Żeglarz z Miletu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 289 s.

13. A. Berkesi: Bunkier. [Powieść]. Wwa: MON 1962, 162 s.

14. E. Sós: Ten co ujarzmił pioruny. [Powieść o B. Franklinie]. Skrócony przekł. ... Wwa: Iskry 1962, 337 s.

15. A. Berkesi, G. Kardos: Kocioł czarownic. [Powieść]. Wwa: MON 1963, 462 s.

16. S. Tatay: Karabiny i gołębie. [Powieść]. Wwa: NK 1963, 220 s.

17. T. Déry: Odpowiedź. [Powieść]. [Cz. 1] -2. Pośl.: I. Csapláros. Wwa: PIW 1964, 1967, 467 + 537 s.

18. L. Hevesi: Przygody Andrasza Jellky. [Powieść]. Wwa: NK 1964, 290 s.

19. M. Mészöly: Bunkier. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1964 nr 5 s. 52-88. Wyst. Kr., Nowa Huta, T. Lud. 1967.

Wyst. też pt. Gdyby przeleciał ptak.

20. L. Németh: Odraza. [Powieść]. Przeł. i post. ... Wwa: PIW 1965, 417 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1981.
21. I. Sarkadi: Szymon Słupnik. (Dramat w 3 aktach). *Dialog* 1965 nr 11 s. 48-79. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1976.
22. L. Szilvási: Appassionata. [Powieść]. Wwa: MON 1965, 449 s.
23. I. Száva: Olbrzym z Syrakuz. [Powieść o Archimedesie]. Wwa: NK 1966, 394 s.
24. T. Déry: Miłość. Opowiadania. Wwa: KiW 1967, 403 s.
25. B. Just: Szaleńcy. [Powieść]. Wwa: Pax 1967, 165 s.
26. I. Örkény: Rodzina Totów. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1967 nr 8 s. 7-40. Wyst. pt. Strażak Tot: Wwa, T. Pol. 1968, Przedr. w: Antologia współczesnego dramatu węgierskiego. Wwa 1982 s. 327-419. Por. poz. 58.
27. L. Tabi: Okoliczność łagodząca. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Bydg., T. Pol. 1967.
28. E. Lukács: Jakże to duże? [Dla dzieci]. Wwa: NK 1968, 35 s.
29. L. Németh: Grzech. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 699 s.
30. E. Kindzierszky: Od gry w guziki do statku kosmicznego. [Opowieść]. Wwa: NK 1969, 45 s.
31. F. Sánta: Zdrajca. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 139 s.
32. G. Thurzó: Advocatus diaboli. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1969 nr 4 s. 46-88. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1969.
Wyst. też pt. Wybrany
33. Cz. Janczarski: [Przygody i wędrówki Misia Uszatka]. Peluchon a des idées. [Paris:] Hatier 1970, [20] s.
34. Cz. Janczarski: [Przygody i wędrówki Misia Uszatka]. Les aventures de Peluchon. [Przeł. i adapt.] ... Paris: Hatier; Wwa: NK 1970, 21, [10] s.
35. É. Janikovszky: Chciałbym wiedzieć. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 39 s.
36. É. Janikovszky: Gdybym był dorosły. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1970, 35 s.
37. V. Kataev: La cueillette enchantée. [Przeł. z pol.] ... [Paris:] Hatier; Wwa: NK 1970, [10] s.
38. M. Mészöly: Saul z Tarsu. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 149 s. [Wyd. 2] tamże 1981.
39. Wieża Babel. Legendy i mity starożytnego Bliskiego Wschodu. Opowieści egipskie, mezopotamskie, hetyckie i ugaryckie oprac. A. Dobrovits i L. Kákosy. Opowieści hebrajskie wybrał i oprac. G. Komoróczy. Przeł. [z węgier.] ... Wstęp: W. Tyloch. Wwa: NK 1970, 435 s. Wyd. 2 tamże 1975.
40. I. Fekete; Mgła. [Opowiadania]. Wwa: NK 1971, 300 s.
41. F. Móra: W pałacu marabutów. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1971, 26 s.
42. G. Illyés: Doskonali. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże, T. Kameralny w Sopocie 1972.
43. K. Nagy: Nie sprzedaję ci kota w worku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 166 s.
44. I. Örkény: Zabawa w koty. (Tragikomedie w 2 częściach). *Dialog* 1972 nr 2 s. 77-114. Wyst. Wwa, T. Nar., T. Mały 1973. TV 1981, 1996. Por. poz. 48.
45. G. Thurzó: Święty. [Powieść]. Wwa: PIW 1972, 357 s. Wyd. 2 tamże 1981.
46. I. Csurka: Kto dziś funduje? (Dramat w 3 aktach). *Dialog* 1973 nr 6 s. 11-43.
47. G. Illyés: Latający pałac. Baśnie węgierskie. Wwa: NK 1973 [właśc.] 1974, 132 s.
48. I. Örkény: Zabawa w koty i inne opowiadania. Wybór: A. Sieroszewski. Wwa: Czyt. 1973, 325 s. Por. poz. 44.
49. M. Vidor: Wszystko albo nic. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 265 s.
50. G. Illyés: Król kocur. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1974 [16] s.
51. M. Mészöly: Czarny bocian. [Powieść]. Wwa: NK 1974, 253 s. Wyd. 2 tamże 1980.
52. G. Molnár: W niedzielę zawsze pada deszcz. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1974, 191 s.
53. G. Páskandi: Gościna. (Dramat historyczny w 3 aktach). *Dialog* 1974 nr 4 s. 45-70. Wyst. Wałbrzych, T. Dram. 1974.
54. L. Dala: Nasz świat. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1975. [Inf. tłumaczki].
55. I. Fekete: Kolcogród. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 314 s.
56. G. Gárdonyi: Słudzy boży. [Powieść]. Wwa: Pax 1975, 311 s.
57. E. Lázár: Czarny kos. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1975, 24 s.
58. I. Örkény: Rodzina Totów. Gloria. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1975, 168 s. Por. poz. 26.
59. É. Sebök: Mimoza. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1975, 90 s.
60. K. Fehér: Wystarczy jeden telefon. [Utwór dramatyczny]. TV 1976.
61. M. Szepes: Kropeczka nad Balatonem. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1976, 64 s.

62. B. Bertha: Ogniste kule. [Powieść]. Wwa: Pax 1977, 234 s.

63. K. Mikszáth: Czarne miasto. [Powieść]. Przeł. i postł. ... Wwa: PIW 1977, 522 s.

64. G. Hernádi: Chrząst krwi. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 3 s. 53-83.

65. T. Déry: Pan A.G. w X. [Powieść]. Kr.: WL 1979, 446 s.

66. A. Göncz: Trepkarze. [Powieść]. Wwa: Pax 1979, 162 s.

67. J. Kodolányi: Gloryfikacja Józefa Kántora. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 199 s.

68. G. Illyés: Faworyt. W: Antologia współczesnego dramatu węgierskiego. Wwa: PIW 1982, s. 11-115.

69. I. Örkény: Wystawa róż. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1982, 114 s.

70. I. Sarkadi: Utracony raj. W: Antologia współczesnego dramatu węgierskiego. Wwa: PIW 1982, s. 421-489.

71. K. Wojtyła: Medytacje. Scenariusz wieczoru poezji śpiewanej ... Wyst. Kr. 1982.

72. M. Jókai: Węgierski magnat. [Powieść]. Wwa: PIW 1986, 437 s. Wyd. 2 Kat.: Edytor 1995, 415 s.

73. J. Nemere: Gagarin = kosmiczne kłamstwo? Bielsko-Biała: Kleks 1990, 108 s.

74. J.-M. Fitère: Niszczycielka. Powieść prawdziwa o Paulinie Dubuisson. Kat.: Akapit-Edytor 1994, 195 s.

Praca redakcyjna

1. Wolność. Antologia walczącej poezji i prozy węgierskiej. Przeł. pod red.: ..., J.W. Gomulickiego. Wwa: Czyt. 1953, 448 s.

Tu także m.in. przeł. C.M.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1994, 1996. – Wywłady: Tłumacz to nie maszyna do przekładania wyrazów. Rozm. A. Korupczyńska. *Śl. Powsz.* 1973 nr 225; Być tłumaczem. Rozm. D. Orlik. *Gaz. Olszt.* 1978 nr 92.

A. Baranowska: Najmniejsza z Japonek. *Kob. i Życie* 1991 nr 25. – Z. Florczak: Dar koleżeństwa. *Nowe Książ.* 1996 nr 5.

J.Z.

MONDSCHHEIN Józef Gabriel 1883-1961

Pseud.: A.Ch.; Andrzej Chmurny; Crataegus; Czarny John; Idem; J.G.M.; J.M.; J. Mond.; Jotem; M. Głóg; Nemo; Nikt; Perseusz; Semper Idem.
Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 15 marca 1883 w Siedlcach; syn Karola Mondscheina, właściciela ziemskiego, uczestnika powstania 1863, i Katarzyny z Modrzewskich. Szkołę średnią ukończył w Siedlcach. Debiutował jako tłumacz przekładem utworu W. Korolen-

ki pt. „Dom nr 13. Wspomnienie z pogromu w Kiszyniowie”, ogłoszonym w krakowskim *Tygodniku* (1905 nr 2, 1906 nr 1-21), a jako prozaik w 1908 tomem opowiadań pt. „Tryumf Judasza”. W 1910-11 publikował wiersze i felietony (pod pseud. Crataegus) w dzienniku *Naprzód*. W czasie I wojny światowej przebywał na Morawach i przez rok na Śląsku Cieszyńskim. Po odzyskaniu niepodległości był początkowo referentem w wydziale prasowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, a od 1920 kierownikiem Agencji Prasowej „Orient” w Wilnie. Następnie powrócił do Warszawy i w 1921-22 ogłaszał utwory satyryczne w tygodniku *Szczutek* (pod pseud. M. Głóg). Od 1924 przebywał na Śląsku Cieszyńskim. Współpracował z *Wiadomościami Polsko-Słowackimi* (Cieszyn, 1924-28; tu m.in. wiersze pod pseud. Andrzej Chmurny), a w 1928-29 był redaktorem działu literackiego cieszyńskiego dwutygodnika *Świat i Ojczyzna*. Kontynuował twórczość przekładową, tłumacząc utwory pisarzy rosyjskich, angielskich, amerykańskich, niemieckich, węgierskich, szwedzkich i duńskich. Ożenił się z Zofią Gulińską. Wiele podróżował po Czechach, Danii, Francji, Grecji, Niemczech, Rosji i Szwecji. Wybuch II wojny światowej zastał go w Atenach; w 1940 przyjechał do Francji, gdzie przebywał w różnych schroniskach. Liczne wiersze oraz przekłady poezji publikował w *Wiarusie Polskim* (Lille-Lyon, 1940-43, w czasie okupacji pt. *Quotidien Polonais*; tu też pod pseud.: Andrzej Chmurny, J.M.), *Wolnej Polsce* (Lyon, październik 1944-45). Po wojnie przebywał w Strasburgu, w 1953 zamieszkał w Plan-de-la-Tour, na południu Francji. W ciągu ostatnich dziesięciu lat życia ciężko chorował. Zmarł 14 listopada 1961 w szpitalu w Saint-Tropez; pochowany w Plan-de-la-Tour.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tryumf Judasza. (Fragmenty). [Opowiadania]. Wwa: Skł. gł. K. Kotlarski; [druk.] Warsz. Zakład Drukarski 1908, 16 s.

Zawartość: Judasz; Sen filistra o Sherlocku Holmesie; Kolysanka; Oda do młodości; Nad mogiłą bandyty.

2. Pożegnanie Siedlec. Poemat. (Satyrycznych fragmentów pół setki). Wwa: [druk.] Andres 1909, 12 s.

3. Słowacki w Krakowie. Facecja sowizdrzalska. Lubl.: Druk. Artyst. 1909, 10 s.

4. Śmierć królewia. [Nowela]. *Naprzód* 1910 nr 217, 218, 220-223.

Podp.: Crataegus.

5. Po pogromie. Nowele – fragmenty. Kr.: Druk. „Sztuka” 1913, 229 s.

Podp.: Crataegus. – Zawartość: Kolysanka [poz. 1]; U źródła; Sen filistra [poz. 1]; Oda do młodości [poz. 1]; Pamiętasz;

Śmierć Haisuto; Przenigdy; Bajeczki symboliczno-niesymboliczne; Po pogromie; Nad mogiłą bandyty [poz. 1]; Po drodze; Myśli Don Kichota; Na strunach duszy.

6. Z niedoli śląskiej. [Wiersze]. Cieszyn 1918. [Inf. PSB].

7. Ciernie śląskie. Wiersze spod Czecha i Niemca ze wstępem o Śląsku Cieszyńskim A. Ćwikowskiego. Lw.: Lud. Tow. Wydawn. 1920, 62 s.

Podp.: Andrzej Chmurny.

8. „Stawanie na głowie u podnóża Parnasu”. Parodie współczesnych poetów oraz przeraźliwie wielkich „Tfurcuf”. Wil.: [Druk. „Żaibas”] 1921, 15 s.

Podp.: Czarny John.

9. Sztuka zdobycia majątku. Kołomyja: Wydawn. „Notatek Wychowawczych” w Kołomyi 1929, 16 s. Podp.: Jotem.

10. Miecz płomienisty. Poezje. Chambéry: T.O. Osmański 1945, 93 s.

Przekłady

1. Godziny więzienne. Zakazane utwory Gorkiego, Andrejewa i Korolenki. Wwa: [druk.] P. Las-kauer 1906, 131 s.

2. M. Gorki: Poematy. Lw.: W. Zukerkandel [1908], 50 s. Wyd. nast. tamże ok. 1910.

3. A. Kuprin: Bonzaj i inne arcyzabawne humoreski. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1911, 188 s.

4. Nowele rosyjskie. Śniatyn: L. Pohorilles 1911, 120 s.

Na okł. data wyd.: 1913.

5. Miniatury humorystyczne. [Nowele]. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1912, 124 s.

Przekł. podp.: Crataegus.

6. H. Bang: Tancerka i inne nowele. Lw.: W. Zukerkandel [1913], 102 s.

Przekł. podp.: Crataegus.

7. L. Andrejew: Pamiętnik szatana. Powieść. Wwa: Stow. Pracowników Księg. 1922, 204 s.

8. J. Galsworthy: Walka. Dramat socjalny w 3 aktach. Wwa: Epoka 1922, 125 s.

9. J. London: Żelazna Stopa. Powieść. Wwa: Stow. Pracowników Księg. 1923, 342 s. Wyd. nast.: Wwa: LSW 1951, wyd. 2 [!] tamże 1990.

10. A. Awerczenko: Historie zabawne. Lw.: W. Zukerkandel [po 1923], 120 s.

Przekł. podp.: Crataegus.

11. I. Kant: Wieczny pokój. [Traktat]. Wwa: K. Paszkowski 1924, 50 s. Wyd. nast. Tor.: Wydawn. A. Marszałek 1992.

12. A. Kuprin: Sulamit. Powieść. Wwa, Biały-stok: Księg. Wydawn. Plon 1924, 46 s.

13. L. Andrejew: Wilhelm II i jeniec; Rozmowa nocna; Opowieść i inne nowele. Złoczów: W. Zukerkandel [ok. 1925], 104 s.

14. M.A. Nexö: Ditta. [Powieść w 5 częściach]. Wwa: Traska, Evert i Michalski.

[Cz. 1]. Ditta. [1927], 186 s.

[Cz. 2]. Nad morzem. [1927], 167 s.

[Cz. 3]. Grzech. [1928], 220 s.

[Cz. 4]. Czyścić. [1929], 182 s.

[Cz. 5]. Ku gwiazdom. [1931], 269 s.

Wyd. nast. całości: Wwa: KiW 1948; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1949; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1955, tamże wyd. 4 1956; wyd. 5 Pozn.: WP 1976.

15. M. Gorki: Moja pierwsza miłość. Powieść. Wwa: Bibl. Romansów i Powieści [1928], 141 s. Wyd. nast. tamże: 1919, 1930, 1931.

16. D. Kosztolányi: Krwawy poeta. Powieść. Pozn.: Wielkop. Księg. Nakładowa K. Rzepeckiego 1928, 302 s.

17. D. Kosztolányi: Grzech słodkiej Anny. Powieść. Kr.: Wydawn. Lit.-Nauk. 1931, 426 s.

18. M.A. Nexö: Pelle zwycięzca. Powieść. Wwa: Wydawn. Płomień 1937, 355 s. Przedr. zob. poz. 20. Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 19.

19. M.A. Nexö: Lata nauki Pellego. Powieść. Wwa: Wydawn. Płomień 1938, 355 s. Przedr. zob. poz. 20.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 18.

20. M.A. Nexö: Pelle zwycięzca. T. 1. Dzieciństwo; T. 2. Lata nauki; T. 3. Wielki bój; T. 4. Świt. Wwa: KiW 1949, 378 + 351 + 440 + 290 s. Wyd. nast. tamże 1949. Zob. poz. 18 i 19.

21. J. Galsworthy: Walka. Przel. ... W adapt. scen. T. Żuchniewskiego. Wstępem zaopatrzył K. Lapter. Wwa: KiW 1949, 61 s.

22. M.A. Nexö: Ludzie z Dangaardu. Dramat w 3 aktach. Adapt.: B. Rafałowska. Tłum. ... Wstęp: J.A. Szczepański. Wwa: KiW 1950, 56 s.

23. M.A. Nexö: Wspomnienia. [Powieść]. Wwa. T. 1. Piskle. KiW 1952, 165 s.

T. 2. Pod otwartym niebem. KiW 1952, 163 s.

T. 3. O własnych siłach. Czyt. 1955 [właśc. 1954], 142 s.

T. 4. Kres wędrówki. Czyt. 1956, 123 s.

OPRACOWANIA (wybór)

PSB (L. Brożek). — LP (M. Fazan).

B. Zahorski. *Krytyka* 1914 t. 41 z. 2 [rec.: Po pogromie]. — B.K. Pisarze polscy nie ustają w pracy. *Wiarus Pol.*, Lille, Lyon 1942 nr 304 [m.in. o J.M.]. — F.P.: S.p. J.G.M. *Prz. Zach.*, Londyn 1962 nr 3. — K.A. Jaworski: W kręgu Kamery. Lubl. 1965 [m.in. o J.M.]. — [W. Szewczyk] Wisz: Wspomnienie o zapomnianym. *Tryb. Rob.* 1968 nr 213. — Z. Hierowski: Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939. Kat. 1969 [m.in. o J.M.]. — E. Rosner: Redaktor i poeta. W tegoż: *Beskidzkie ścieżki pisarzy*. Kat. 1982. — J. Pilch: Piórem i sercem. *Głos Ziemi Ciesz.* 1983 nr 12.

B.D.

MORAWIEC Elżbieta ur. 1940

Pseud.: Agnieszka Wójcik; Agnieszka Zawistowska; E.M.; em; eM; Em; Jerzy Czarski; Rezeda; Wasza Agnieszka.
Krytyk teatralny.

Urodzona 5 października 1940 w Będzinie; córka Pawła Morawca, zawodowego wojskowego, po wojnie urzędnika i górnika, i Marii z Makulów. W 1958 ukończyła szkołę średnią im. gen. K. Świerczewskiego w Wałbrzychu. W 1959-64 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1965 uzyskała magisterium. Po studiach przez kilka miesięcy pracowała w Zasadniczej Szkole Zawodowej w Morągu jako nauczycielka, a następnie w 1965-74 w Wydawnictwie Literackim w Krakowie jako redaktor teatraliów. Debiutowała w 1965 listem do redakcji, będącym polemiką w sprawie twórczości Tadeusza Różewicza, opublikowanym we *Współczesności* (nr 7/8). W 1966 wyszła za mąż za Stanisława Węgrzyna, inżyniera metalurga. W 1974-81 pracowała jako krytyk teatralny w *Życiu Literackim*. Recenzje teatralne i artykuły o teatrze publikowała też w *Teatrze*, *Dialogu*, *Théâtre en Pologne*, *Kulturze* i *Współczesności*. Od 1974 była członkiem SDP. W 1975 otrzymała nagrodę Klubu Krytyki Teatralnej SDP. W 1980 wstąpiła do NSZZ „Solidarność”, była współzałożycielką koła tego Związku przy SDP. Po ogłoszeniu stanu wojennego, zamieszczała w latach osiemdziesiątych szkice i artykuły na temat współczesnego teatru w czasopiśmiech wydawanych poza cenzurą: *Kultura Niezależna* (tu pod pseud.: Agnieszka Wójcik, Jerzy Czarski), *Kontakt*, *Miesięcznik Malopolski* (tu pod pseud.: Rezeda, Wasza Agnieszka), *Arka*. Pracowała jako kierownik literacki w Teatrze Polskim we Wrocławiu (1981-82), Starym Teatrze w Krakowie (1982-90), Teatrze Studio w Warszawie (1985-88). W 1982 uzyskała doktorat w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na podstawie pracy pt. „Świadomość teatralna w polskim teatrze powojennym 1945-1980” (promotor prof. Irena Sławińska). W 1989 została członkiem SPP. W 1990 otrzymała nagrodę POLCUL Foundation (Australia). W 1993 została kierownikiem literackim Teatru Ósmego Dnia w Poznaniu. W 1995 weszła w skład redakcji krakowskiego czasopisma *Arcana*. Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi (1976). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Józef Szajna. Plastyka, teatr. [Współaut.:] J. Madeyski. Kr.: WL 1974, 152 s.

Tu E.M.: Teatr J. Szajny: I. Rodowód. — II. Dialog i monolog. — III. Autotematyzm — czyli od „Akropolis” do „Repliki”. — IV. Znaki teatru Szajny. — V. J. Szajna o teatrze. — VI. Krytyka o Szajnie. — Przepisy; Dzieła teatralne Szajny — prace scenograficzne i inscenizacyjne.

2. Mitologie i przeceny. [Recenzje teatralne]. Wwa: Czyt. 1982, 325 s.

Recenzje z l. 1974-1978.

3. Powidoki teatru. Świadomość teatralna w polskim teatrze powojennym. Kr.: WL 1991, 371 s.

Zawartość: Od autorki — po ośmiu latach; Zamiast wstępu. — Trochę o metodzie; Dwie czy jedna rewolucja; Konrad Swinarski; Kazimierz Dejmek — teatr interwencji; Grotowski — czyli próba *recreatio mundi*; Tadeusz Kantor — ostatni kapłan umarłego świata; Między niebymem a teatrem; Teatr 8 Dnia — aktor jako człowiek zbuntowany; Adam Hanuszkiewicz — showman na scenie narodowej. — Podsumowanie.

4. Seans pamięci. Szkice o dramacie i teatrze. Kr.: Baran i Suszczyński 1996, 351 s.

Zawartość: Wstęp. — Cz. 1. Więcej niż teatr: Dramat i teatr socrealizmu 1949-1955; Religijne inscenizacje „Dziadów” w teatrze polskim w latach 1945-1980; Rytuale Gombrowicza; O dramaturgii Witolda Gombrowicza; Pieszko znaczy uczucie [dot. S. Mrożka; Pieszol; Przepowiedki Mrożka; Portret indywidualny i zbiorowy [dot. S. Mrożka]; Teatr śmierci Tadeusza Różewicza; Wędrowka między nic a nic [dot. S. Różewicza]. — Cz. 2. Znaki czasu [recenzje teatr.]. — Cz. 3. Portrety i autotypy: O Konradzie Swinarskim w 10-lecie śmierci; Zygmunt Hübner — budowniczy teatru; Tadeusz Kantor — niesarmacki portret trumienny; Tadeusz Tomnicki — wielki klaun Boga; Jerzy Jarocki — szkic do portretu; „Jakó teatr zawsze byliśmy z Europy...” (rozmowa z Lechem Raczką i Ewą Wójciak z Teatru 8 Dnia); „Teatr to wzmoczone istnienie” (rozmowa z Krystianem Lupa); Wędrowanie ku transcendencji [dot. Sceny Plastyknej KUL L. Mądzika].

Przekład i adaptacje

1. J. Conrad: Smuga cienia. Przekł. J.J. Szczepański. Adapt. ... TV 1976.

2. W. Gombrowicz: Opętani. Adapt.: T. Minc, ... Wyst. Wr., T. Pol. 1980.

3. J. Karski: Wielkie mocarstwa wobec Polski 1919-1945. Od Wersalu do Jałty. Przekł. ... [Kr.]: Wszechnica Społ.-Polit.* 1989, 398 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1992, 547 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1996.

[Józef Szajna:] A. Boska: O Szajnie. *Nowe Książ.* 1975 nr 5; R. Olczak: Sztuka wielkiego śmietnika. *Mies. Lit.* 1975 nr 9. — [Mitologie i przeceny:] T. Nyczek: Model teatralny E.M. *Dialog* 1983 nr 9; J. Popiel: Teatr lat siedemdziesiątych. *Twórczość* 1983 nr 12; J. Rakowiecki: E.M. próba własnego sumienia. *Tyg. Powsz.* 1983 nr 19. — [Powidoki teatru:] G. Niziołek: Powidok „Powidoków” *Dekada Lit.* 1992 nr 3; R. Węgrzyniak: Teatr zniewolony i teatr zbuntowany. *Dialog* 1992 nr 4. — K. Sielicki: Więcej niż teatr. *Nowe Książ.* 1996 nr 11.

J.Z.

MORAWSKI Kajetan 1892-1973

Pełna forma nazwiska: Dzierżykraj-Morawski.

Pseud.: Jan Chomecki

Autor wspomnień, dyplomata.

Urodzony 19 kwietnia 1892 w Jurkowie pod Kościanem (woj. poznańskie) w rodzinie ziemiańskiej; syn Stanisława Morawskiego i Teresy z Mo-

rawskich. Ukończył Gimnazjum im. A. Komenskiego w Lesznie Wielkopolskim, po czym w 1910 podjął studia w Instytucie Rolniczym w Lipsku, które od 1912 kontynuował w Monachium. Równocześnie studiował prawo i ekonomię. W czasie studiów w Lipsku działał w Bratniej Pomocy oraz był członkiem Związku Studentów Polaków w Monachium. Po śmierci ojca w 1914, został właścicielem Jurkowa i objął zarząd majątku. W 1915 ożenił się z Marią Turno. Powołany w 1915 do służby wojskowej w administracji niemieckiej, objął stanowisko rzeczoznawcy gospodarczego na powiat rypiński w Wielkopolsce. Od 1 września 1918 pracował w Departamencie Stanu rządu Rady Regencyjnej, przekształconym w październiku w Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ). Był kierownikiem referatu niemieckiego, później referentem spraw zachodnich w Departamencie Politycznym MSZ. W 1919 wchodził w skład Komitetu Przedplebiscytowego przygotowującego polską akcję plebiscytową na Warmii, Mazurach i Powiślu. W 1920 został naczelnikiem Wydziału Północnego MSZ, w 1921 wicedyrektorem Departamentu Politycznego MSZ, a w 1924 jego dyrektorem. W 1923-24 przez kilkanaście miesięcy jako zastępca Komisarza Generalnego reprezentował Rzeczpospolitą Polską przy Wysokim Komisarzu Ligi Narodów w Gdańsku i pracował nad szarmonizowaniem uprawnień Polski i uprawnień Wolnego Miasta Gdańska. W 1925 został mianowany Ministrem-Rezydentem RP przy Lidze Narodów w Genewie. W maju 1926 został członkiem rządu Wincentego Witosa i objął kierownictwo MSZ. Po przewrocie majowym bezterminowo urlopowany ze służby dyplomatycznej, osiadł w rodzinnym majątku w Jurkowie. W 1927 powrócił do działalności politycznej i w 1929-31 był członkiem polsko-niemieckiej Komisji Mieszanej dla Górnego Śląska w randze wiceministra. Debiutował w 1932 wspomnieniem historycznym pt. „Briand – Stresemann – Skrzyński”, ogłoszonym na łamach *Przeglądu Współczesnego* (nr 122; pod pseud. Jan Chomecki). W 1934 przeniesiony w stan spoczynku, podjął działalność na polu gospodarczym jako przewodniczący Wielkopolskiej Izby Rolniczej (1934-35), prezes Ogólnopolskiego Związku Eksporterów Zboża (1935-36), prezes Związku Izb i Organizacji Rolniczych RP (1935-37); był też patronem inicjatywy przemysłowych, m.in. linii kolejowej Śląsk-Bałtyk. W listopadzie 1936 na wniosek ministra Eugeniusza Kwiatkowskiego został powołany na stanowisko wiceministra skarbu. W 1938 objął również nadzór nad Departamentem Cel i Departamentem Podatków i Opłat. Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939 ewakuował się wraz z rządem RP do Rumunii i krótko przebywał w obozie dla internowanych w Słanic. W październiku tegoż

roku zajmował się reorganizacją Ambasady RP w Bukareszcie, którą kierował wówczas ambasador Roger Raczyński. W listopadzie 1939 wyjechał do Paryża, gdzie został zaangażowany jako kierownik Oddziału Politycznego w Biurze Badań Celów Wojny przy Rządzie Polskim. Po zajęciu Francji przez wojska niemieckie, w czerwcu 1940 ewakuował się przez Bordeaux, Lourdes i Tuluzę do Hiszpanii. Po krótkim czasie powrócił do Francji i przebywał kolejno w Vichy i w Nicei. W lutym 1941 ostatecznie opuścił Francję i przez Hiszpanię i Portugalię przedostał się do Londynu. Tu powrócił do pracy dyplomatycznej; początkowo (od maja do września 1941) kierował poselstwem RP przy emigracyjnym rządzie czechosłowackim kierowanym przez Eduarda Benesa. W październiku 1941 objął stanowisko sekretarza generalnego MSZ. W październiku 1943 wyjechał do Algieru i został akredytowany jako ambasador nadzwyczajny i poseł pełnomocny RP przy Komitecie Wyzwolenia Narodowego (późniejszym Tymczasowym Rządzie Republiki Francuskiej) kierowanym przez gen. Charlesa de Gaulle'a. W tym samym charakterze pracował w 1944 w Paryżu, po wyzwoleniu Francji spod okupacji niemieckiej. W 1945 odrzucił propozycję polskich władz komunistycznych kontynuowania służby dyplomatycznej w roli przedstawiciela Polski Ludowej i pozostał na emigracji w Paryżu. Aktywnie działał wśród Polonii francuskiej, opiekował się polskimi instytucjami kulturalnymi, prowadził niepodległościowe akcje polityczne. Pracował w zarządzie Biblioteki Polskiej w Paryżu i był wiceprezesem Towarzystwa Historyczno-Literackiego we Francji. Zainicjował powstanie i kierował Fonds Humanitaire Polonais. Przez wiele lat był związany z Radiem Wolna Europa; przewodniczył i brał udział w radiowych dyskusjach okrągłego stołu oraz audycjach dokumentarnych pt. „Świadkowie historii”; omawiał m.in. aktualne wydarzenia polityczne oraz recenzował książki o tematyce historyczno-politycznej; prowadził cykl 34 pogadanek o dwudziestolecu międzywojennym (wyd. pt. „Wczoraj”, Londyn 1967). Wspomnienia, artykuły literackie i fragmenty prozy publikował w polskich czasopismach emigracyjnych *Wiadomości* (Londyn, 1953-69, z przerwami), *Mysł Polska* (Londyn, 1961) i *Na antenie* (Monachium, 1966-67). W 1963 odbył podróż do Afryki Południowej. Był członkiem Międzynarodowego PEN Clubu. Od 1969 mieszkał w Polskim Domu w Lailly-en-Val, gdzie zmarł 2 listopada 1973, i tam został pochowany. Pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego (1996).

TWÓRCZOŚĆ

1. Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice. Paryż: Księg. Pol. lok. 1960], 253 s.

Zawartość: Klasyczne i romantyczne; Wieś i rodzina; Żydzi; Wakacyjne trzy po trzy; Od strony Guermantes... [dot. m.in. R. Tyszkiewiczowej]; Pół wieku przyjaźni [dot. A. Zóltowskiego]; Trzy rozmowy z Romanem Dmowskim; Briand – Stresemann – Skrzyński; Przewrót Majowy; Sąsiedzi; Bilans dwudziestolecia; Spotkanie z Saint Exupéry'm; Między Churchill'em a de Gaulle'm; Namowy i powroty. Rozważania przedpaździernikowe; Przyszłość florencka i paryskie rozmowy; List do Ludwika Hieronima Morstina; Zemsta Profesora Strońskiego; Podzwonne [dot. J. Lechonia]; Anatol Mühlstein; Garść wspomnień o Józefie Lipskim; Malarstwo Józefa Czapskiego; List do Kazimierza Wierzyńskiego; Pielgrzym; Pół-bajka.

Nagroda londyńskich *Wiadomości* w 1961.

2. Wspólna droga. Wspomnienia. Paryż: Księg. Pol. [1962], 210 s.

Wspomnienia autobiograficzne oraz związane z osobą przyjaciela, Rogera Raczynskiego.

Kraj lat dziecińczych; Szkoła rolnictwa, szkoła sztuk pięknych i szkoła życia; Polonia Resistuta; Dyplomatyka i gospodarstwo; Ku nowej klasce; Po tamtej stronie Czeremoszu; Trzy tragiczne postacie dwudziestolecia [dot. W. Korfatego, kardynała A. Hlonda i E. Rydza-Śmigłego]; Francuskie Intermezzo; Na szlakach wygnanińskich przez dwa kontynenty; Grób na stokach Akropolu; Dodatki i uzupełnienia.

3. Wczoraj. Pogadanki o niepodległym dwudziestolecu. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1967, 238 s. Inne wyd. pt.: O niepodległym dwudziestolecu. Z przedm. W. Żeleńskiego. Wwa: Głos* 1981 [właśc. 1982].

Pogadanki wygł. przez K.M. na antenie Radia Wolna Europa. Zawartość: Cel pogadanki; Powrót sprawy polskiej na forum międzynarodowe; Tradycje Rzeczypospolitej i wzrost świadomości narodowej; Geneza polskich ruchów politycznych; Samowyzwolenie przy końcu pierwszej wojny światowej; Formowanie się państwa; Wykreślenie granic na zachodzie; Walka o granice wschodnie; Konstytucja marcowa; Zagospodarowanie kraju; Mniejszości narodowe; Układ międzynarodowy. Sojusze; Stosunek do mniejszych sąsiadów i bezpieczeństwo zbiorowe; Sylwetki przywódców politycznych; Ustąpienie Piłsudskiego. Zaborstwo Narutowicza. Wybór Wojciechowskiego; Międzynarodowe uznanie granic wschodnich i stabilizacja waluty; Przewrót majowy; Podłoże i skutki przewrotu; Pomajowe przemiany; Blok bezpartyjny i nowa konstytucja; Blaski i cienie sanacji moralnej; Lata tłuste i lata chude; Polityka zagraniczna Piłsudskiego; Próby odroczenia napaści niemieckiej; Śmierć Piłsudskiego; Następcy; Nowa ordynacja wyborcza i Ozon; Linie podziału; Reformy gospodarcze Eugeniusza Kwiatkowskiego; Polityka Beeka; Ku nowej wojnie; Bilans.

4. Na przelaj. [Szkieł wspomnieniowe]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1969, 158 s.

Zawartość: Dziennik podróży do Afryki Południowej (1963); O dalekich krewnych i bliższych znajomych [dot. zwierząt domowych]; Trzy sylwetki [dot. W. Dąbrowskiego, A. Kawalkowskiego, A. Mohla]; Glebae adscriptus [dot. S. Mikołajczyka]; Notatki na marginesie.

OPRACOWANIA (wybór)

PSB (A. Szklarska-Lohmannowa). – RL 1973 (J. Chudek).

[Tamten brzeg.] J. Czapski. „Tamten brzeg” i inne wspomnienia. *Kultura*, Paryż 1961 nr 5, przedr. w tegoż: Tumult i widma, Paryż 1981; S. Mackiewicz: Poprawki. *Kultura*, Paryż 1963 nr 3 [dot. też: Wspólna droga]; M. Gryfin: Złudzenia pana Kajetana. *Nurt* 1965 nr 1. – [Na przelaj.] W. Günther: Na przelaj przez wspomnienia. *Tydz. Pol.*, Londyn 1969 nr 31; H. Jankowska: Jednym tchem – na przelaj. *Orzeł Biały*, Londyn 1969 nr 64; Cz. Jeśman: Próbką bardzo wysokiej

wartości. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 42; J. Surynowa-Wyczółkowska: Optymista mimo wszystko. *Kur. Pol.*, Buenos Aires 1969 nr 46, 47. – W.A. Zbyszewski: K.M. *Kultura*, Paryż 1973 nr 12. – Ś.p. K.M. [Wspomnienia.] J. Czapski; J. Nowak; W. Wolski. *Na Antenie*, Monachium 1974 nr 130. – (kg): Śp. ambasador K.M. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1974 nr 1. – E. Raczynski: K.M. czołowy dyplomata. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 5. – Z. Stypułkowski: K.M. *Tydz. Pol.*, Londyn 1974 nr 6. – M. Kwiatkowski: Ten i „tamten brzeg” K.M. W: *Opowieść o cynowym rajy i kilka innych historii z XX wieku*. Pozn. 1993.

B.D.

MORAWSKI Zdzisław 1926-1992

Imiona metrykalne: Zdzisław Bernard.

Pseud.: Z.M.; Zbigniew Rawski.

Poeta, prozaik.

Urodzony 6 września 1926 w Białych Błotach pod Aleksandrowem Kujawskim; syn Antoniego Morawskiego, robotnika budowlanego, działacza lewicowych Związków Zawodowych, i Zofii z Balceraków. Dzieciństwo spędził w Aleksandrowie Kujawskim, gdzie uczęszczał też do szkoły powszechnej. W czasie okupacji niemieckiej był trzykrotnie wywieziony na roboty przymusowe (kolejno do Berlina, Poznania i w Góry Sowie), z których dwukrotnie uciekł (1941 i 1942). Zakończenie wojny zastało go na robotach przymusowych w Dzierżonowie, skąd powrócił do Aleksandrowa Kujawskiego. W 1945 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). Uczestniczył w akcjach oddziałów operacyjnych w walce z podziemiem politycznym oraz przy ochronie urn w czasie referendum i wyborów. Ożenił się z Leonardą Kuźniacką (rozwód ok. 1956). W 1947-51 pracował w aparacie partyjnym jako instruktor i sekretarz Komitetu Powiatowego w Gorzowie Wielkopolskim i Świebodzinie, po rocznym przeszkoleniu został skierowany do pracy instruktorskiej w Wydziale Szkolenia Komitetu Centralnego (KC) PZPR. Następnie pracował w Związkach Zawodowych jako dyrektor szkoły Komisji Okręgowej Związków Zawodowych w Szczecinie, a od 1952 jako zastępca dyrektora szkoły Związków Zawodowych w Czerwieńsku. W 1952-53 studiował w Wyższej Szkole Nauk Społecznych przy KC PZPR w Warszawie, po czym pracował w Centralnym Zarządzie Miejskiego Handlu Detalicznego w Warszawie jako dyrektor przedsiębiorstwa. W 1954 został aresztowany. Zwolniony po kilku dniach, został usunięty z PZPR (w 1957 zrehabilitowany). Zaczął pracować jako robotnik w kamieniołomach w Gębczycach (pod Strzelinem). W czasie pracy uległ wypadkowi, wskutek którego amputowano mu nogę. Przez dwa lata przebywał w szpitalu (wrzesień 1954-październik 1956). Zamieszkał w Gorzowie Wielkopolskim. Podjął twórczość literacką. Debiutował w 1957 wierszami pt. „Serce”, „Starucha” i „Sąd”, ogłoszonymi w *Nowych Sygnalach* (nr 24). Uczest-

niczył w organizowaniu Lubuskiego Towarzystwa Kulturalnego i był pierwszym jego sekretarzem, należał do kolegium redakcyjnego *Nadodrza*; w piśmie tym publikował następnie wiersze, prozę i recenzje (1957-70; w 1969-70 stałe recenzje telewizyjne). W 1961 został członkiem Oddziału Zielonogórskiego ZLP. W 1962 ożenił się z Marią Dudzińską. W 1968 otrzymał nagrodę kulturalną m. Gorzowa, w 1970 Lubuską Nagrodę Kulturalną, a w 1974 nagrodę Gorzowskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, którego wcześniej był współorganizatorem i prezesem. Był też współtwórcą i redaktorem naczelnym czasopisma *Ziemia Gorzowska* (od 1970). W 1973-75 publikował stałe recenzje telewizyjne w *Gazecie Zielonogórskiej*, początkowo pt. „Szklany ekranik”. W 1976 wznowił współpracę z czasopismem *Nadodrze*, publikując oprócz wierszy i prozy stałe cykle felietonów (w 1976-78 pt. „Listy znad Warty”; 1979 „Notatnik literacki”, w 1981-85 „Rozważania o codzienności”). Od 1981 był prezesem Oddziału Zielonogórskiego ZLP. W 1982 otrzymał nagrodę *Nadodrza*; z pismem tym stałe współpracował, publikując wiersze, prozę i felietony (w 1983-85 cykl pt. „Rozważania o codzienności”). W 1986 został przewodniczącym Głównej Komisji Rewizyjnej nowego ZLP. Był współorganizatorem i pierwszym prezesem Niemiecko-Polskiego Stowarzyszenia Literackiego Regionu Nadodrzańskiego z siedzibą we Frankfurcie nad Odrą. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1963), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), medalem „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Zielonogórskiego”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1979). Zmarł 28 października 1992 w Gorzowie Wielkopolskim.

Od 1993 władze m. Gorzowa Wielkopolskiego i Klub Myśli Twórczej „Lamus” organizują corocznie ogólnopolski konkurs literacki im. Z. Morawskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pejzaż myśli. [Wiersze]. Pozn.: WP 1959, 53 s.
2. Granitowe powietrze. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1963, 16 s.
3. Konopne sploty. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1965, 15 s.
4. Kwartał bohaterów. [Powieść]. [Łódź]: WŁ 1965, 177 s.
5. Płaskorzeźby. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1965, 44 s. Zawiera m.in. wybór wierszy z poz. 2, 3. – Cykle: O pracy; O prawdzie; O doręczności.
6. Wilcze doty. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1967. Druk fragm. *Nadodrze* 1967 nr 5 s. 8-9. Praprem. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1968. Wyróżnienie w konkursie debiutów dramatycznych organizowanym przez T. Ateneum w Wwie w 1967.

7. Baśń o zaczarowanym chlebie. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1970.

8. Nie słuchajcie Alojzego Kotwy. [Powieść]. Powst. ok. 1970. Wyd. Wwa: PIW 1979, 139 s.

Nagroda w konkursie WRN i Oddz. ZLP we Wr. oraz Ossol. w 1970.

9. Rejs przez ciche źródła. [Proza poetycka]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1970, 14 s.

Zawartość: Susza; Rejs przez ciche źródła; Ustronie; Drzewa z brazu kute.

10. Maria Preta, czyli Życie nie znosi żałozy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gdańsk, Sopot, T. Wybrzeże 1971.

11. Żarty moich dni. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1971.

12. Rzymska potrawa. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1972. Praprem. Łódź, T. Propozycji Polskiej Sztuki Współczesnej 1977.

Inf.: [J. Siekiera] J.Si. *Now. Teatr* 1972 nr 4.

13. Mała improwizacja Kajetana. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Szczec., T. 13 Muz 1974.

14. Obecność. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1974, 54 s. Cykle: Snyckerskie portrety; Inspiracje; Gniazda.

15. Technik księstwa Donderów. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Zielona Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1974.

16. Opowieść wieczoru. [Słuchowisko]. Radio 1975. Druk *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 2 s. 41-50.

17. Relief z betonu. [Wiersze]. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kult. 1977, 27 s.

18. Wektory. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1979, 61 s.

19. Strofy o dzierżawie. [Wiersze]. Red.: J. Koniusz. Gorzów Wielkop.: Gorzowskie Tow. Kult. 1982, [28] s.

20. Słowa w drewnie i w kamieniu. [Wiersze]. Zielona Góra: Muzeum Ziemi Lubuskiej 1987, [42] s.

21. Pieśń moich rzeczy. [Wiersze]. Gorzów Wielkop.: Gorzowskie Tow. Fot. 1990, 56 s.

22. Spadkobiercom. [Wiersze]. Gorzów Wielkop.: [Nakł. prywatny] 1993, 14 s.

Tom składa się z 7 wierszy. Druk bibliofilski wyd. w 15 egz. Inf.: p.p.: Spadek. *Gaz. Lubuska* 1993 nr 164; *Lamus* 1993 nr 1.

23. Dwa poematy. Gorzów Wielkop.: *Lamus* 1995, 29 s.

Zawartość: Ziemia dla żywych; Kamień częścią ziemi.

Nadto nie publikowane utwory dramatyczne oraz nie dokończona powieść [inf. *Lamus* 1993 nr 1]: *Odwiedziny we Freiburgu*; *Przystanek na schodach*; *Izba Lordów*; *Camping*; *Biała kawka*,

oraz powieść: *Kłtwa na stacji Krzyż*. Druk *Ziemia Gorzowska* 1988-1989.

Przekład

1. V. Gordejczew: *Ciche liryki*. Wybrał i przeł. ... Gorzów Wielkop.: Gorzowskie Tow. Kult. 1989, 18 s.

Prace redakcyjne

1. Pejzaż otwarty. [Montaż poetycki]. Oprac. ... Wyst. Gorzów Wielkop., T. im. J. Osterwy 1964.

2. Echo ziemi. Montaż poetycki dla teatryzków poezji opracowany w oparciu o teksty poetów województwa zielonogórskiego. Zielona Góra: Zarząd Woj. ZMW 1965, [18] k., powiel.

3. K. Jankowski: *Słowa w drelichu*, Wybór i wstęp ... Gorzów Wielkop.: Robotnicze Stow. Twórców Kultury 1992, 57 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973; inf. M. Morawskiej 1997. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska) — PP (F. Lichodziejewska).

[Pejzaż myśli:] M. Kowalski: Poeta prowincji. *Nadodrże* 1959 nr 9; M. Kowalski: Gdy raz błysnęła, potem zgasła. *Odra* 1960 nr 3. — T. Burek: Poezja jeszcze onieśmielona. *Współczesność* 1964 nr 8 [rec.: Granitowe powietrze]. — [Kwartał bohaterów:] J. Koprowski: Poeta prozaikiem. *Nadodrże* 1965 nr 9; R. Liskowacki: Nawracanie bohaterów. *Kultura* 1965 nr 20; J. Ratajczak: Powieść dokumentalna. *Współczesność* 1965 nr 22. — A.K. Waskiewicz: Nazywanie świata. *Współczesność* 1967 nr 14 [rec.: Plaskorzeźby]. — A.K. Waskiewicz: Szkice do portretów. Z.M. *Nadodrże* 1968 nr 10. — F. Fornalczyk: Ufni i nieufni. *Nadodrże* 1970 nr 25. — A. Żurowski: Między stereotypem a oryginalnością. *Dialog* 1971 nr 9 [rec.: Maria Pretal]. — M. Kaziów: O słuchowiskach Z.M. *Nadodrże* 1973 nr 2. — I. Smolka: Rzeczywistość sądów etycznych. *Nadodrże* 1974 nr 17 [rec. Obecność]. — I. Szaruga: Wartości najprostsze. *Nadodrże* 1977 nr 13 [rec.: Relief z betonul]. — [Nie słuchajcie Alojzego Kotwy:] A. Hamerliński: Tak toczy się światek. *Tyg. Kult.* 1980 nr 16; A. Pawłowski: Życiorys odkłamywany w walce. *Literatura* 1980 nr 4; A. Urbański: Grzech Alojzego Kotwy. *Nowe Książ* 1980 nr 8. — Cz. Sobkowiak: Próba opisu. *Nadodrże* 1980 nr 2 [rec.: Wektory]. — M. Szafranski: O funkcji socjologicznej nazewnictwa osobowego w powieściopisarstwie Z.M. *Ziem. Gorz.* 1981 nr 42. — Z. Łukasiewicz: Laureat nagrody „Nadodrza” ’82. *Nadodrże* 1982 nr 15. — M. Miszkini: Szkic niepełny o poezji i prozie Z.M. *Ziem. Gorz.* 1982 nr 11. — Cz. Sobkowiak: Pomiedzy klasycyzmem a prowincjonalnym miastem. *Nadodrże* 1982 nr 11 [rec.: Strofy o dzierzawiel]. — Cz. Markiewicz: Poezja nadmaterialna. *Nadodrże* 1984 nr 29. — Cz. Markiewicz: Ostatni z pierwszych. *Nadodrże* 1988 nr 21. — Cz. Sobkowiak: To jest twarde owocowanie. *Nadodrże* 1988 nr 10 [rec.: Słowa w drewnie i w kamieniu]. — B.J. Kuźnicki: Samotność poety. *Lamus* 1993 nr 1.

J.Z.

MORCINEK Gustaw 1891-1963

Imię metrykalne: Augustyn.
Krypt.: Emge; G.M.; M.G.
Prozaik.

Urodzony 25 sierpnia 1891 w Karwinie na Śląsku Cieszyńskim; syn Józefa Morcinka, woźnicy (zginął w wypadku w 1892), i Marii z domu Smuż. Do

1907 uczył się w pięcioklasowej szkole ludowej (Volksschule) w Karwinie. Równocześnie od 1905 pracował dorywczo w cegielni, a od 1907 w kopalni w Karwinie. Działał aktywnie w Stowarzyszeniu Robotników Katolickich „Praca” w Karwinie i w miejscowym oddziale Towarzystwa Szkoły Ludowej (TSL). Uzyskawszy stypendium TSL, w 1910 wstąpił do prywatnego seminarium nauczycielskiego w Białej, które ukończył w 1914. W sierpniu tegoż roku otrzymał powołanie do wojska austriackiego i został wysłany na front wschodni. Ranny w ramię (co spowodowało trwałe kalectwo), został w sierpniu 1915 zwolniony ze służby wojskowej. Podjął pracę nauczycielską w szkołach we wsiach Pruchna i Ligota pod Bielskiem. W sierpniu następnego roku otrzymał ponowne powołanie do służby wojskowej; po odbyciu kursu administracji wojskowej w Opawie, od kwietnia tegoż roku pełnił służbę w tym zakresie w Dziedzicach, Cieszynie i Trzyncu. Urlopowany w lutym 1918 dla objęcia obowiązków nauczycielskich w Ligocie, wrócił do wojska w lipcu tegoż roku i pełnił służbę jako telegrafista w garnizonie cieszyńskim. Awansowany do stopnia podporucznika, następnie porucznika, pozostał w wojsku. W 1919-20 był komendantem placu w Skoczowie; tu też pod koniec 1919 podjął pracę nauczycielską. Brał czynny udział w akcji plebiscytowej na Śląsku Cieszyńskim. Debiutował w 1920 relacją z przejścia garnizonu cieszyńskiego przez Polaków pt. „Wspomnienia z przewrotu w listopadzie 1918”, opublikowaną w *Dzienniku Cieszyńskim* (nr 248 i 1923 nr 193-197). W czerwcu 1920 zgłosił się do 93. Pułku Piechoty w Pultusku, aby wziąć udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Zdemobilizowany w maju 1921 powrócił do Skoczowa, gdzie pozostał na stałe i pracował jako nauczyciel. Uzupełniał kwalifikacje zawodowe na kursach dla nauczycieli w Bielsku (1923) i na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Cieszynie (1925), uzyskując uprawnienia do nauczania w szkołach wydziałowych i dokształcających szkołach przemysłowo-kupieckich. Działał w skoczowskim Kole Macierzy Szkolnej, w którym prowadził bibliotekę, uczestniczył w pracach teatru amatorskiego. Od 1923 zamieszczał korespondencje i artykuły o tematyce pedagogicznej w prasie cieszyńskiej, m.in. w *Dzienniku Śląska Cieszyńskiego* (1923-25), *Miesięczniku Pedagogicznym* (1924-27, 1930, 1935-38), *Gwiazdce Cieszyńskiej* (1925-39), oraz w katowickiej *Polonii* (1925-26), także w *Głosie Ludu Śląskiego* i *Gazecie Cieszyńskiej*. Zaczął też publikować opowiadania, które zamieszczał m.in. w warszawskim *Tygodniku Ilustrowanym* (1927, 1931) i poznańskiej *Tęczy* (1928-30). W 1925 ożenił się z Zuzanną Lazarówną (w 1927 małżeństwo unieważnione). W 1928 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). W 1930-35 należał

do komitetu redakcyjnego kwartalnika *Zaranie Śląskie*, w którym publikował do 1939. Utwory prozą ogłaszał też m.in. w *Dziś i jutro* (1930-37), *Kurjerze Codziennym* (1931-33, 1936, 1939), *Dzienniku Cieszyńskim* (zwłaszcza w 1932-33), *Gazecie Polskiej* (1934-37) oraz w wychodzącym w Dąbrowie Górniczej piśmie *Powszechniak* (1934-37). W 1933 należał do założycieli Zespołu Literackiego „Przedmieście”, z którego jednak szybko wystąpił. Od 1931 kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę: do Danii (do uniwersytetów ludowych Grundtviga), do Włoch (trzykrotnie, jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej), do Francji i Niemiec. Po wybuchu II wojny światowej, w październiku 1939 został aresztowany przez Niemców i jako więzień polityczny osadzony w obozie koncentracyjnym w Skrochowicach, potem przeniesiony do obozów Sachsenhausen i Dachau. Po wyzwoleniu obozu w Dachau, wyjechał w czerwcu 1945 na rekonwalescencję do Francji, a w grudniu tegoż roku do Włoch. Powrócił do pracy literackiej, zaczął nadsyłać korespondencje, m.in. „Listy z mojego Rzymu” i „Listy spod morwy” do *Tygodnika Powszechnego* i *Odry*. W lipcu 1946 wyjechał do Belgii na stypendium tamtejszego Ośrodka Wyższych Studiów Polskich. Do kraju powrócił w listopadzie 1946, zamieszkał w Skoczowie i powrócił do pracy literackiej i społecznej. Został członkiem Oddziału Katowickiego ZZLP. Utwory prozą publikował w wielu czasopismach, m.in. w *Odrze* (zwłaszcza w 1945-50), *Płomieniu* (1946-49), *Dzienniku Zachodnim* (stałe w 1947-61), *Życiu Literackim* (1951-57), *Nowej Kulturze* (od 1952), *Przekroju* (1952-56), *Przeglądzie Kulturalnym* (1953-57), *Tygodniku Demokratycznym* (stałe w 1953-61) oraz w czasopismach dla dzieci i młodzieży *Płomysek* (stałe od 1955) i *Płomyk* (stałe od 1957). Od 1950 należał do SD. W 1951-57 był prezesem Oddziału Katowickiego ZLP i członkiem Zarządu Głównego ZLP. Wyjeżdżał wielokrotnie za granicę, m.in. do ZSRR (1952, 1957, 1958), NRD (1954, 1958), na Węgry (1959), do Rumunii (1962). Należał do ZBoWiD. Działal w ruchu obrońców pokoju, za co otrzymał Dyplom Honorowy Światowej Rady Pokoju. W 1952-56 był z ramienia SD posłem na Sejm PRL. W 1958 objął funkcję kierownika literackiego Śląskiego Teatru Lalki i Aktora w Katowicach; pełnił ją do 1963. Niezależnie od twórczości literackiej pracował nad kroniką Macierzy Ziemi Cieszyńskiej. Kontynuował współpracę z czasopismami, publikując m.in. w *Trybunie Robotniczej* (1957-63) i *Słowie Powszechnym* (1958-62). W 1960 otrzymał nagrodę województwa katowickiego za całokształt twórczości, a w 1961 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla młodzieży oraz Złotą Odznakę Akademii Górniczo-Hutniczej w Katowicach. Odznaczony Krzyżem Kawaler-

skim Orderu Odrodzenia Polski (1934), odznaką Gwiazda Śląska (1937), Śląskim Krzyżem Powstańcym (1949), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1952) i I klasy (1955). Zmarł 20 grudnia 1963 w Krakowie; pochowany w Cieszynie.

W 1978 Klub Pisarzy SD im. B. Prusa ustanowił nagrodę literacką im. G. Morcinka, a w 1983 przy Centralnym Komitecie SD powstało Towarzystwo Twórców i Działaczy Kultury im. G. Morcinka.

TWÓRCZOŚĆ

1. Walka szkoły polskiej o duszę dziecka jako przyszłego obywatela. Referat wygłoszony na IV Zjeździe ZPNSP [Związku Pol. Nauczycielstwa Szkół Powsz.] w Katowicach, dn. 19 VI 1926. *Kat.* 1926, 31 s. *Dod. Ogniskowca*, nr 14.

2. Długie nogi. [Opowiadanie]. *Dz. Ciesz.* 1928 nr 80-88. Wyd. osob. [Szkocja]: Wydawn. Lit. Służby Opieki nad Żołnierzem I Grupy Dywizji PKPR [Pol. Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia] [1947], 28 s., powiel.

3. Byli dwaj bracia. Powieść. *Przew. Katol.* 1929 nr 2-39. Wyd. osob. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1930], 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1936; wyd. 4 [?] Pozn.: Pallotinum 1948.

Nagroda w konkursie *Przew. Katol.* w 1930. Przekł. słowac.: Boli dvaja bratia. [Przeł.] P.G. Skalanovič. Trnava 1936.

4. Ojciec nasz. Szkic sceniczny w 3 aktach. [Kat.: druk. L. Martynowski 1929], 30 s.

5. Serce za tamą. Nowele. Przedm.: Z. Kossak-Szczucka. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1929], XII, 458 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 zmien. [1936], wyd. 3 [1938], wyd. 4 1939; wyd. z przedm. Z. Kossak-Szczuckiej Rzym: Pol. YMCA 1945; Kat.: AWIR 1947, wyd. 2 tamże 1948.

Zawartość wyd. 1: Serce za tamą; Krzywda; Wiara, Głupia maszyna; W kwietniową noc; Mój przyjaciel; Pokrzywdzone serce; Śnieg w słońcu; Długie nogi; Jak to kapral Cwiękała poszedł na wywiad; Noc listopadowa; Zgaszony płomyk; Uśmiech zza płotu; O tę świętą ziemeczkę. — Od wyd. 2 zmien.: Serce za tamą; Zgaszony płomyk, nadto: Miód w sercu; Chleb na kamieniu [por. poz. 26]; Cisza; Koński czerep; Na bieda-szybie. — W wyd. z 1947 nadto opowiadanie: Katarzyniarz.

Adapt. radiowa opowiadania: Miód w sercu: Radio Kat. 1930. — O tę świętą ziemeczkę: Radio Kat. 1930.

Wyd. osob. opowiadań:

Noc listopadowa. Nowela. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], 58 s.

Wiara. Nowela. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1936], 30 s. Wyd. nast. Szkocja: Wydawn. Lit. Służby Opieki nad Żołnierzem I Grupy [Dywizji] Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia [1947], powiel.

Przekł. ang.: Faith. [Przeł.] M.M. Gardner, London [1935]. Adapt. teatr. Wyst. Kat. 1930. — radiowa: Radio Kat. 1930.

Glupia maszyna. [Opowiadanie]. Szkocja: Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem Dowódcą 1. Korpusu 1945.

6. Ondraszkowe ostatki. Nowela. Pozn.: Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. 1930, 30 s. Przedr. zob. poz. 8.

Adapt. teatr.: Ondraszkowe ostatki. Muz.: W. Kilar. Wyst. Cieszyn, T. Pol. 1957.

7. Wyrębany chodnik. Powieść. Cz. 1-2. Cieszyn: Dziedzictwo [1931-1932], 497 + 520 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1936; [Rzym:] Oddz. Kultury i Prasy 2. Korpusu 1945; wyd. 3 popraw. Cieszyn 1947; Wwa: LSW 1956; wyd. 3 [!] Kat.: Śląsk 1973, wyd. 5 ze wstępem W. Nawrockiego tamże [1987]. Przedr. zob. poz. 65 (t. 3).

Nagroda woj. śląskiego w 1931.

Adapt. tv: pt. Młodość w kopalni. [Cz. 2 serialu:] Siedem zegarków Gustawa eremity koczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985.

8. Chleb na kamieniu. [Opowiadania]. Cieszyn: Dziedzictwo [1932], 204 s.

Zawiera z poz. 5 wyd. 2: Chleb na kamieniu; Cisza; Miód w sercu; Na bieda-szybie, — oraz: Sześć dni; Burmistrzanka Gryzelda; Piernikowe serce; Ondraszkowe ostatki [poz. 6]. Przekł. poszczególnych opowiadań: Sześć dni: franc.: Six jours. [Przeł.] M. Régamey-Strowski. Paris 1937. — Chleb na kamieniu: serb.: [Przeł.] K. Georgijewi. Beograd 1935.

Adapt. radio wa poszczególnych opowiadań: Burmistrzanka Gryzelda: Radio Kat. 1933. — Piernikowe serce: Radio Kat. 1936; Adapt.: A. Widera. Radio 1969.

9. Narodziny serca. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1932], 244 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 [1936], wyd. 3 [1938], [wyd. 4 1939]; Chicago: Rada Polonii Amer. 1944; Chicago: Ampol. Publ. 1944; Pozn.: Albertinum [1947], tamże 1948; wyd. 2 [!] popraw. Wwa: NK 1957, 183 s., tamże; wyd. 3 1961, wyd. 4 1963. Przedr. zob. poz. 48 (t. 3).

Adapt. tv: Adapt.: A. Korta. TV 1966.

10. Dzieje węgla. [Szkie popularnonaukowy]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 61 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1934, wyd. 3 1935, wyd. 4 1936, wyd. 5 1936, wyd. 6 1937, wyd. 7 1937, wyd. 8 1938, wyd. 9 1939, wyd. 10 1945, wyd. 11 1946, wyd. 12 1947, wyd. 13 1949.

11. Gwiazdy w studni. Powieść dla młodzieży. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1933, 277 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1934]; wyd. 1 powojenne popraw. i uzup. przez autora. Wwa: NK 1956. Przedr. zob. poz. 48 (t. 3).

Przekł. franc.: Mineurs de Pologne. Des étoiles dans le puits. [Przeł.] M. de Régamey-Strowski. Tours 1940.

Adapt. teatr. pt. Kryśka; Adapt.: J. Dorman. Wyst. Sosnowiec, Eksperymentalny T. Dziecka 1948.

12. Łysek z pokładu Idy. Opowiadanie. Lw.: PWKS 1933, 37 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1937, wyd. 3 1938, wyd. 4 1939; wyd. 2 [!] Kat.: ZNP

Okręgu Śląskiego 1945, wyd. 4 [!] tamże 1948; wyd. z posł. S. Aleksandraka Wwa: PZWS 1962; wyd. 7 Kat.: Śląsk 1967, tamże wyd. 9 [!] 1972; wyd. 2 [!] ze wstępem B. Marczewskiej Łódź: WL 1975; [Wwa: NK 1980, wkł. do *Plomyczka* nr 22]; wyd. 3 ze wstępem B. Marczewskiej Łódź: WL 1982; wyd. ze wstępem S.A. [S. Aleksandraka] [Wwa: NK 1982, wkł. do *Plomyczka* nr 7]; [Wwa: NK 1983, wkł. do *Plomyczka* nr 23/24]; wyd. 4 Rzeszów: KAW 1983; wyd. 4 [!] Łódź: WL 1984, wyd. 5 tamże 1985; wyd. 7 ze wstępem B. Marczewskiej Łódź: WL 1989; Bielsko-Biała [1993]; Wwa: Kama 1993; Wwa: NK 1993; Wr.: Siedmióróg 1997. Przedr. zob. poz. 42, 45, 61, 62, 68.

Przekł. franc.: Le cheval dans la mine. [Przeł.] Ch. Dauge. [Paris] 1985.

Adapt. teatr.: Konderla z pokładu Idy. Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek „Baniuluka” 1954.

13. Śląsk. [Studium]. Przedm.: E. Kwiatkowski. Pozn.: R. Wegner [1933], XIII, 181 s.

Przekł. ang.: Silesia. [Przeł.] Z.M. Arend. Pozn. 1934.

14. W zadyimionym słońcu. [Opowiadania]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 58 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1934, wyd. 3 1935, wyd. 4 1935, wyd. 5 1936, wyd. 6 1939, wyd. 7 1937, wyd. 8 1937, wyd. 9 1938, wyd. 10 1938, wyd. 11 1939, wyd. nast. 1947; wyd. 11 [!] 1949.

Zawartość: Chleb na dłoni; Uśmiech w kopalni; Pod wielkim piecem; Niczyja ziemia; Na miedzy.

Adapt. radio wa opowiadania Na miedzy: Radio Kat. 1937.

15. Duńskie serce. [Reportaże z Danii]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 58 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1936, wyd. 3 1936, wyd. 4 1937, wyd. 5 [1938], wyd. 6 1938, wyd. 7 [1939], wyd. 3 [!] 1948.

16. Ludzie są dobrzy. Powieść dla młodzieży. Wwa: Bibl. Pol. 1935, 267 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 [1937], wyd. 3 1935 [właśc. 1937], wyd. 4 1939 [właśc. 1938], wyd. 15 [1946, wyd. 16] 1947, wyd. 7 1948, wyd. 8 1949; wyd. 2 [!] popraw. Wwa: NK 1956. Przedr. zob. poz. 48 (t. 3).

Przekł. słowac.: L'udi sú dobrí. [Przeł.] G. Skalanovič. Trnava 1946, — włos.: Gli uomini sono buoni. [Przeł.] C. Garosci. Roma [1948].

Adapt. radio wa: Adapt.: A. Wolfowa. Radio 1967.

17. Uśmiech na drodze. Powieść o śląskich dzieciach. Wwa: NK 1935, 94 s., dod. *Plomyka* 1934/35 t. 2. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: M. Kowalski 1948; wyd. 2 popraw. Wwa: NK 1956, 82 s.

18. Gołębie na dachu. Opowiadania. Wwa: RóJ 1936, 233 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 zmien. 1937, wyd. 3 [1939].

Zawartość: Najpiękniejsza lekcja; Bajanowa wstęga; Robinson Krużolek; Zaduszkowe historie; Eja!... Eja!; Jabłko zgody; Popłatanie ścieżki; Feryjne przygody; Zgoda z dziewczynami; Kurt Bulla; Gołębie; Przyszły list!...; „Za dwóch”; Książka w szkole; Ptaki na grobie; Jasełkowe historie; Druga strona medalu; Niezadługo będzie „Gwiazdka”; Nauczycielka na mo-

rzu; Piękna nauczycielka w miasteczku; Zbrodnia to niesłychana; Kiedyś było inaczej. — W wyd. 2 pominięto opowiadania: Niezadługo będzie „Gwiazdka”; Nauczycielka na morzu; Piękna nauczycielka w miasteczku, — dodano: Marynarz.

19. Inżynier Szeruda. Powieść. *Il. Kur. Codz.* 1936 nr 239-323. Wyd. osob.: Wwa: Rój 1937, 315 s. Wyd. nast.: Tekst przygot., posł. i objaśn. J. Krzyżanowski. Kat.: Ognisko 1948; Wwa: LSW 1958. Przedr. zob. poz. 65 (t. 4).

Adapt. film.: Inżynier Szeruda [tytuł roboczy; Czarne diamentyl. Scenariusz: J. Lejtes, S. Urbanowicz, B. Popławski. Film w realizacji w 1939.

20. Po kamienistej drodze. Powieść. Wwa: PWKS 1936, 177 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Lit. Pol. 1947; Wwa: LSW 1955.

21. Ondraszek. [Powieść]. Kat.: Nakł. *Katolika* 1937, 520 s., dod. do *Katolika*. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1953, tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955. Przedr. zob. poz. 48 (t. 1), 65 (t. 2). Por. poz. 27.

Przełk. niem.: Räuber, Rächer und Rebell. [Przeł.] K. Harer. Weimar 1955, wyd. nast. tamże 1956, — serb.-chorw.: Ondrašek. [Przeł.] S. Subotin. Beograd 1958, wyd. nast. 1959. Adapt.: teatr.: Adapt.: B. Lubosz. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1962, — radiowa: Adapt.: A. Wiedera. Radio 1967, — tv: pt. Eremita skoczowski. [Cz. 6 serialu:] Siedem zegarków Gustawa eremity skoczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985.

22. W najmłodszym lesie. [Opowiadania]. Cieszyn: Dziedzictwo [1937], 269 s.

Zawartość: Pierwsza wojna; Wakacyjne listy, Ile by to było radości! Dziecko jest prawdziwie; Recze mi opadają...; Od Nowego Roku; Garbaty Handzel; Skupione oczy; W najmłodszym lesie; Młodzież pisze listy; Wiosna w szkole; Dziewczyna na moście; Sąsiedka krzywdą; Pan inspektor w szkole; Ujeć; Gwiazdka w szkole; Złote rybki; Pożegnanie ze szkołą; O kej...; W białym domu.

23. Maszerować!... [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1938, 136 s. Wyd. 2 tamże 1939.

24. Miasteczko nad rzeką. [Opowiadania]. [Wwa]: Gebethner i Wolff 1938, 206 s.

Zawartość: Miasteczko nad rzeką; Już rozpoczął się rok szkolny; Zmartwiony nauczyciel; Samorząd podaje się do dymisji; Samorząd został wybrany; Amerycki fotograf; Gwiazdka za dwa złote; Ujeć [poz. 22]; Co z tego wynika; Po feriach; Człowiek o niebieskich oczach; Rozwiązane języki; Kto jest gorszy; Zwierzenia; Rozmowa z dziećmi; Trąba jerychońska; Koniec roku szkolnego.

25. Wyorane kamienie. Powieść. *Pol. Zach.*, Kat. 1938 nr 235-294; *Kur. Warsz.* 1939 nr 14-217 (w co drugim numerze). Wyd. osob. Kat.: ZNP Okręgu Śląskiego 1946, 286 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1953, tamże wyd. 2 1954, wyd. 3 1964. Przedr. zob. poz. 65 (t. 5).

Poszczególne wyd. oparte na różnych redakcjach tekstu. Adapt.: radiowa: Adapt.: A. Wiedera. Radio 1972, — tv: pt. Nauczyciel. [Cz. 3 serialu:] Siedem zegarków Gustawa eremity skoczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985.

26. Dłonie. Sztuka wg noweli „Chleb na kamieniu” [poz. 5 wyd. 2]. Powst. przed 1939.

Napisana na konkurs sekcji teatrów ludowych Tow. Przyj. Teatru Pol. w Kat.; rkps. [Inf. autora].

27. Ondraszek. Libretto operowe do muzyki F. Nowowiejskiego. Powst. przed 1939. Rkps. Por. poz. 21.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 1. Wwa 1971.

28. Piętnasty pokład. [Opowiadanie]. Druk w: Kalendarz Światowego Związku Polaków z Zagranicy. Wwa 1939, s. 192-196. Wyd. osob. łącznie z: V. Hoffman: Twórczość Jacka Malczewskiego; N. Groskopf: Prawo w Palestynie. Tel. Awiw: Mała Bibl. Pol. 1941, 62 s.

29. Listy spod morwy. (Sachsenhausen-Dachau). [Wspomnienia z obozów koncentracyjnych]. Paryż: Księg. Pol. [1945], 99 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Rzym: Oddz. Kult. i Prasy 2. Korpusu 1946; Kat.: Lit. Pol. 1946, wyd. 2 tamże 1946; Wwa: Pax 1957.

Adapt. tv: pt. Haefling Morcinek. [Cz. 4 serialu:] Siedem zegarków Gustawa eremity skoczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985.

30. Dziewczyna z Pól Elizejskich. [Opowiadania]. Rzym: Pol. Dom Wydawn. 1946, 277 s. Wyd. nast. pt. Dziewczyna z Champs-Élysées. Kat.: Ognisko 1946; Wwa: Pax 1959.

Zawartość wyd. Rzym 1946: Ojciec Kolbe; Czad; Dziewczyna z Pól Elizejskich; Morze; Wróżbita z Charbina; Nardelli z Varennes; Kot z Biviers — W wyd. z 1959 pominięto opowiadania: Czad; Morze, — dodano: Człowiek z głową Ramzesa; Kordic z wyspy Rab; Cuda mogą być prorocze, oraz zmieniono tytuł opowiadania Dziewczyna z Pól Elizejskich na: Dziewczyna z Champs-Élysées.

Przełk. niem.: Das Mädchen von Champs-Élysées. [Przeł.] A. Hermann. Berlin 1965.

Wyd. w wyborze pt. Dziewczyna z Champs-Élysées. Londyn: Orbis 1946, 80 s.

Wyd. osob. opowiadania Wróżbita z Charbina pt. Wróżbita. Kat.: *Zar. Śl.* 1946, 46 s.

31. Listy z mojego Rzymu. [Opowiadania]. Rzym: Biuro Prasowe Biskupa Polowego Wojska Pol. 1946, 147 s. Wyd. nast.: Kat.: Księg. św. Jacka 1947; wyd. 2 Zamiast przedm.: [J. Kuglin] Jan z Bogumina. Wwa: Pax 1957.

Zawartość: Mój Rzym; Szukanie Boga; Ave Maria; W Rzymie pada deszcz; Pieta; Hekuba; Katharsis; Quo vadis homo?...; Ver ante portas; Misericordia; Chleb na dłoni; Stokrotka na Via Sacra; Gesta Dei per homines.

32. Polskie słowo na Śląsku. [Publicystyka]. *Dz. Lit.* 1947 nr 13-15, 17. Wyd. osob. Kat.: Wydawn. Woj. Rady Kultury 1948, 39 s.

Zawartość: Słowo dostojne; Słowo zgrzebane; Słowo-podciep; Słowo płomieniste.

33. Zagubione klucze. Powieść. *Dz. Balt.* 1947 nr 162-265. Wyd. osob. Kat.: AWIR 1948, 258 s.

Wyd. nast.; wyd. 2 Wr.: Dobra Książ. 1949; wyd. 3 przejr. i zmien. Wwa: Pax 1958.

34. Dwie korony. Rzecz o Ojcu Maksymilianie Maria Kolbem. Niepokalanów: Centrala „Milicji Niepokalanej” 1948, 173 s.

Przekł. czes. Dve koruny [Przeł.] J. Holly. Trnava 1950.

35. Stalowe serca. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Urbanowicz. Ekran. 1948.

36. Górny Śląsk. [Publicystyka] Wwa: NK 1950, 63 s.

37. Pokład Joanny. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1950, 476 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1951; wyd. 3 Wwa: KiW 1952; wyd. 4 Wwa: Iskry 1953, tamże: wyd. 5 1954, wyd. 6 1956; wyd. 8 Posł., przyp. i słownikiem terminów górniczych opatrzył W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1966, tamże: wyd. 9 1969, wyd. 10 1971, wyd. 11 1974 [właśc.]. 1975. Przedr. zob. poz. 48 (t. 2), poz. 65 (t. 9).

Nagroda Państwowa II stopnia w 1951.

Przekł. bułg. Văglišnijat plast Joana. [Przeł.] D. Ekonomov. Sofija 1952, — chiński: Jue-ban-na mei-tsin. [Przeł.] Czeng Czen-hsin. Shanghai 1956, — niem.: Schacht Johanna. [Przeł.] K. Harrer. Weimar 1953.

Adapt. tv: Adapt. A. Przybylski. TV 1974.

38. Urodzaj ludzi. Powieść. Wwa: MON 1951, 194 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1952, wyd. 2 [1] 1953, wyd. 4 1953, wyd. 5 1955.

Przekł. węgier.: Arat a halál. [Przeł.] G. Radó. Budapest 1958.

39. Opierzony kanarek. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1952, 15 s. Wyd. 2 tamże 1954. Przedr. zob. poz. 64.

40. Zabłąkane ptaki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1952, 293 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955 [właśc.] 1954; Wwa: Iskry 1958, wyd. 5 tamże 1974.

Przekł. rum.: Pașari rătăcite. [Przeł.] P. Martinescu, E.V. Frimu. București 1962.

41. Gwardia Bernarda I. [Powieść dla młodzieży]. Powst. ok. 1953. Rkps.

Inf.: K. Heska-Kwaśniewicz: Pisarski zakon. Opole 1988, s. 169.

42. Odkryte skarby. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 175 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1956; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1963.

Zawartość: Królewski dług; Tysek z pokładu Idy [poz. 12]; Bumelant z pokładu Idy; Odkryte skarby

Przekł. ros.: Zakoldovannoe zoloto. [Przeł.] L. Taevskij. Moskva 1966.

Adapt. radiowa opowiadania Odkryte skarby: Adapt.: M. Dąbkowska. Radio 1982.

43. Po kamienistej drodze. [Powieść]. Wwa: LSW 1955, 164 s.

44. Z mojej ziemi. Wybór z publicystyki. [Opowiadania i szkice literackie]. Wyboru i układu dokonał oraz słowo wstępne napisał L. Brożek. Stalinogród [Kat.]: Śląsk 1955, 247 s.

Zawartość: I. Z mojej ziemi: Śląsk i jego ludzie; Piękno ziemi śląskiej; Codzienny chleb Śląska; W Ondraszkowej dziedzinie: Gwarkowy klejnot; Górnik istota nieznaną; Za przykładem Stachanowa; Byk Bugdola i pomoc Zadiwisiewiczki. — II. Wspomnienia i zwierzenia: Moja najpiękniejsza przygoda; Jak zostałem pisarzem; Moja literacka szychta; Książki mojego dzieciństwa; Dwie szkoły; Wybory; Wobec dziesięciolecia. — III. Z ludźmi i o ludzich: Kolumbowe peregrynacje; Rozmowy z czytelnikami; Spotkanie z poetą; Rozmowa w Górach Stołowych; Polaniskie uroczysko; List do dziewczyny w Szanghaju; Wiara w człowieka. — IV. Z podróży do ZSRR: Listy ze Związku Radzieckiego; Pisarz w Związku Radzieckim; Świetlana. — V. Za Odrą: Grussen sie von uns Polen; Kukulczka kuka na Wartburgu; Pocatunek pokoju.

45. Nowele wybrane. Wyboru dokonał i przyp. opatrzył Z. Hierowski. Kr.: WL 1956, 465 s.

Zawartość: Jak stałem się pisarzem [por. poz. 44]. — z poz. 5: Noc listopadowa; Serce za tamą; O tę świętą ziemczkę; Zgaszony płomyk; Miód w sercu; Cisza; Chleb na kamieniu; Na bieda-szybie; Katarzyniarz; — oraz: Sześć dni [poz. 8]; Tysek z pokładu Idy [poz. 12]; Królewski dług [poz. 42]; Pod gongiem; W Nysie na rynku; W wiergulowej dziedzinie; Odkryte skarby [poz. 42]; „Victoria”. — Z. Hierowski: O twórczości G. Morcinka. [Posł.]

46. Roztomili ludkowie. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1956, 164 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1967.

Zawiera z poz. 18: „Za dwóch”; Najpiękniejsza lekcja; Zadzuszkowe historie; Niezadługo będzie „Gwiazdka”; Feryjne przygody; Jasełkowe historie; Zgoda z dziewczynami; Książka w szkole; Ptaki na grobie; Przyszły listy!...; Poplątane ścieżki; Gołębie, — z poz. 22: Ujeć; Gwiazdka w szkole; Od Nowego Roku; Wiosna w szkole; Garbaty Handel; — z poz. 24: Koniec roku szkolnego; Amerycki fotograf; Podarunek za dwa złote, — oraz: Pierwszy dzień w szkole.

47. Wskreszenie Herminy. [Powieść]. Wwa: Iskry 1956, 266 s.

Przekł. ukr.: Voskrešennja „Herminy”. [Przeł.] A. Sevčenko. Kijv 1957.

48. Wybór pism. Przedm.: K. Zarzecki. T. 1-3. Stalinogród [Kat.]: Śląsk 1956.

T. 1. Ondraszek. Powieść. Wyd. 5. 445 s. Zob. poz. 21.

T. 2. Pokład Joanny. Powieść. Wyd. 7. 394 s. Zob. poz. 37.

T. 3. Gwiazdy w studni; Ludzie są dobrzy; Narodziny serca. 465 s. Zob. poz. 9, 11, 16.

49. Judasz z Monte Sicuro. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1957, 242 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1963. Przedr. zob. poz. 65 (t. 6).

Przekł. ukr.: Iuda z Monte Sikuro. [Przeł.] M. Rekun. Kijv 1961.

50. Mat Kurt Kraus. [Powieść]. Wwa: MON 1957, 369 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1965.

Adapt. tv: Zdobyty horyzont. Adapt.: L. Zamkow. TV 1966.

51. Jak górnik Bulandra diabła oszukał. Baśnie śląskie. Wwa: NK 1958, 266 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1968.

Zawartość: Jak górnik Bulandra diabła oszukał; O tym, jak górnik Masłok kramarzył ze skarbnikiem; O tym, jak owczarz

zgrzeszył w kościele; O tym, jak kowal dostał się na księżyc; O tym, co się przytrafiło świętemu Judaszowi; O ubogim szewcu i o chciwym młynarzu; O tym, jak jeden utopiec chciał się ożenić; O tym, jak wędrowny czeladnik pognebił diabłów; O tym, jak owczarz ukarał ciekawą babę; O tym, jak diabeł Pokraba został pognebiony; O tym, jak Zuzanka poszła w kumy do utopców; O Czarniej Księżnej i o chłopskim dzwonie; O tym, jak głupi Zeflik był mądrym Zeflikiem; O tym, jak jeden chłop miał trzech synów; Przedziwna historia o złotym jabłku; Przedziwna historia o dziewczynie o uśmiechniętych oczach.

Wyd. osob. opowiadania; O tym, jak jeden utopiec chciał się ożenić. Wwa: KAW 1988, 22 s.

Adapt. poszczególnych opowiadań: Jak górnik Bulandra diabła oszukał. Teatr.: pt. Baśń o górniku Bulandrze. Adapt.: J. Klemens. Wyst. Kat., T. Lalki i Aktora „Ateneum” 1960 [scena objazdowa]; pt. Jak górnik Bulandra diabła oszukał. Adapt.: J. Zitzman. Wyst. Bielsko-Biała, T. Lalek „Banialuka” 1972, — tv: pt. Życie jak baśń. [Cz. 5 serialu.] Siedem zegarków Gustawa eremity skoczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985. — O tym, jak Zuzanka poszła w kumy do utopców: Teatr.: Adapt.: W. Sikora. Wyst. Czeski Gieszyn, T. Lalek „Bajka” 1979. — O tym, jak głupi Zeflik był mądrym Zeflikiem: radio wa: Adapt.: H. Korn. Radio 1969.

52. Czarna Julka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 332 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1962, wyd. 4 1967, wyd. 5 1971. Przedr. zob. poz. 65 (t. 1).

Przekł. niem.: Die schwarze Julka [Przel.] U. Brewing. Berlin 1965, — słowac.: Čierna Julka. [Przel.] R. Jamrichová. Bratislava 1986.

Adapt. tv: Adapt.: A. Korta. TV 1968; pt. Dzieciństwo. [Cz. 1 serialu.] Siedem zegarków Gustawa eremity skoczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985.

53. Jan Wantuła. [Sylwetka]. Kat.: Śląsk 1959, 61 s.

54. Victoria. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 205 s.

55. Siedem zegarków kopidoła Joachima Rybki. [Powieść]. Wwa: Iskry 1960, 256 s. Przedr. zob. poz. 65 (t. 7).

Przekł. ros.: Sem' udivitel'nych istorij Ioachima Rybki. [Przel.] J. Mirskaja. Moskwa 1964, — rum.: Cele șapte ceasornice ale gospodarului Ioachim Rybka. [Przel.] T. Mușatescu, T. Holban. București 1968, — uzb.: Sem' udivitel'nych istorij Ioachima Rybniki. [Przel. z ros.] Ch. Turabekov. Taškent 1967, wyd. pt. Elli azo'ib sarguzast. [Przel.] Ch. Turabekov. Taškent 1983.

56. Przedziwne śląskie powiarki. [Baśniel]. Wwa: NK 1961, 212 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971.

Zawartość: O królu Kalasantym Wielkim, Hanusi i zacczarowanym królewiczu; O tym, jak śmierć była matką chrzestną; Przedziwna historia o dwóch siostrach; Żalonna historia o przygodach diabła Fajferka; O tym, jak diabeł Fafuła chciał ukraść Hanczke; O Złotogłowcu, królu węzów z Goduli; O Karliku kowalczyku i śpiących rycerzach; O wojaku Zefliku ze srebrnym guzikiem.

Adapt. poszczególnych opowiadań: O królu Kalasantym Wielkim, Hanusi i zacczarowanym królewiczu: radiowa: O królu Kalasantym. Adapt.: K. Wodnicka. Radio 1973, — tv: pt. O królu Kalasantym, Hanusi i zacczarowanym królewiczu. TV 1974. — Żalonna historia o przygodach diabła Fajferka: tv: pt. Przygody diabła Fajferka. Adapt.: J. Ptoński. TV 1984. — radiowa: Adapt.: E. Hartwig. Radio 1982.

57. Ziemia Gieszynska. Kat.: Śląsk 1962, 174 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1968.

58. Opowieść o ludziach w pociągu. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1963, 268 s.

Zawartość: O wschodzie wypłowiełego słońca; O pechowym rzeźmieszku; O kolejarzu, który nigdy nie słyszał o królu Learze; O człowieku z ponurymi wspomnieniami; O szczęśliwym człowieku i grzającym sumieniu; O pośle, który spotkał emigranta; O butelce z Morzem Bałtyckim; Marzenie o czerwonej spódnice; O kanarku, dolarach i wylanej herbacie z rumem; O pękniętej szynie.

59. Przedziwna historia o zbójniku Ondraszku. [Baśni]. Wwa: NK 1963, 267 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1988. Przedr. zob. poz. 64, 65 (t. 10).

Przekł. niem.: Die gar seltsame Geschichte vom Räuber Ondraszek. [Przel.] I. Luft. [Wwa 1972], wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976.

60. Górnicy zakon. [Powieść]. Pośl.: Z. Hierowski. Kat.: Śląsk 1964, 332 s. Przedr. zob. poz. 65 (t. 8).

Nagroda Wydawn. MON w 1964.

Przekł. ukr.: Sachterskij zakon [Przel.] J. Poljałova. Doneck 1985.

Adapt.: radiowa: Adapt.: K. Broll-Jarecka. Radio 1978, — tv: pt. Wyznanie wiary. [Cz. 7 serialu.] Siedem zegarków Gustawa eremity skoczowskiego Morcinka. Adapt.: A. Halor. TV 1985.

61. Miód w sercu i inne nowele. T. 1-2. Wybór: W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1966, 332 + 242 s. Wyd. 2 [w 1 tomie] tamże 1971.

Zawartość: Jak stałem się pisarzem [poz. 44], — z poz. 5: Noc listopadowa; W kwietniową noc; Serce za tamą; Zgazonny płomyk; Miód w sercu; Uśmiech zera z płotu; O tę świętą ziemczkę; Cisza; Chleb na kamieniu; Na bieda-szybie; Kataryniarz, — z poz. 8: Piernikowe serce; Sześć dni; Burmistrzanka Gryzelda, — oraz: Łysek z pokładu Idy [poz. 12]; Królewski dług [poz. 42]; Wróżbita [poz. 30]; Pod gongiem [poz. 45]; W Nysie na rynku [poz. 45]; Opierzony kanarek [poz. 39]; Jak górnik Pumperla chciał oszukać św. Barbarę; W wiergulowej dziedzinie [poz. 45]; Kropelka światła; Odkryte skarby [poz. 42]; „Victoria” [poz. 45]; Legenda o tarnogórskim dzwonie. Legenda o księciu Przemysławie; O pechowym rzeźmieszku [poz. 58]; Podanie o skarbniku.

Adapt. radiowa opowiadania Legenda o tarnogórskim dzwonie: Radio 1966.

62. Łysek z pokładu Idy i inne opowiadania. Wstęp: W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1970, 117 s.

Zawartość: W. Nawrocki: O G.M. — z tomu poz. 5; Na bieda-szybie; Serce za tamą; Zgazonny płomyk, — oraz: Łysek z pokładu Idy [poz. 12].

63. Gustawa Morcinka listy do Alfreda Jesionowskiego z lat 1932-1953. Wydano z okazji dziesiątej rocznicy śmierci Gustawa Morcinka. Red.: S. Wilczek. Kat.: [b.w.] 1973, 44 s. powiel.

64. W wiergulowej dziedzinie. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1975 [właśc.] 1976, 428 s.

Zawartość: Z lat dawnych: W Nysie na rynku [poz. 45]; Z naszych dni; Opierzony kanarek [poz. 39]; Jak górnik Pumperla chciał oszukać św. Barbarę [poz. 61]; W wiergulowej dziedzinie [poz. 45]; Kropelka światła [poz. 61]; Odkryte skarby

[poz. 42]; „Viktoria” [poz. 45]; O pechowym rzeźmiejszku [poz. 58]. — Z legend i baśni: Podanie o skarbniku [poz. 61]; Legenda o tarnogórskim dzwonie [poz. 61]; Legenda o księciu Przemysławie [poz. 61]; O Imku zwanym Wiselką; Legenda o bladej cieszyńiance; O morowej dziewczicy w Cieszynie; Przedziwna historia o zbójniku Ondraszku [poz. 59]; O Karliku kowalczyku i śpiących rycerzach [poz. 56]; O wojażu Zeflika ze srebrnym guzikiem [poz. 56]; Jak górnik Bulandra diabła oszukał [poz. 51]; O tym, jak górnik Maślak kramarzył ze skarbnikiem [poz. 51]; Przedziwna historia o dziewczynie o uśmiechniętych oczach [poz. 51].

65. *Dzieła wybrane*. Pod red. W. Nawrockiego. Kat.: Śląsk 1979-1984.

[T. 1]. Czarna Julka. Wyd. 6 1979, 369 s. Zob. poz. 52.

[T. 2]. Ondraszek. Wyd. 6 1979, 524 s. Zob. poz. 21.

[T. 3]. Wyrobany chodnik. Postł.: W. Nawrocki. Wyd. 4. T. 1-2. 1980, 461 + 394 s. Zob. poz. 7.

[T. 4]. Inżynier Szeruda. Wyd. 5 [właśc. 4] 1981, 277 s. Zob. poz. 19.

[T. 5]. Wybrane kamienie. Wyd. 4 1981, 353 s. Zob. poz. 25.

[T. 6]. Judasz z Monte Sicuro. Postł.: Z.J. Nowak. Wyd. 4 1982, 285 s. Zob. poz. 49.

[T. 7]. Siedem zegarków kopidoła Joachima Rybki. Postł.: W. Nawrocki. Wyd. 2 1982, 237 s. Zob. poz. 55.

[T. 8]. Górnicy zakon. Postł.: B. Lubosz. Wyd. 2 1983, 362 s. Zob. poz. 60.

[T. 9]. Pokład Joanny. Postł. oraz słowniczkiem terminów górniczych opatrzył W. Nawrocki. Wyd. 12 1983, 461 s. Zob. poz. 37.

[T. 10]. Legendy i baśnie. Wyboru dokonał i postł. opatrzył W. Nawrocki. 1984, 308 s.

Zawiera z poz. 51: Jak górnik Bulandra diabła oszukał; O tym, jak górnik Maślak kramarzył ze Skarbnikiem; Przedziwna historia o dziewczynie o uśmiechniętych oczach, — z poz. 56: O Złotogłowcu, królu węzów z Goduli; O Karliku kowalczyku i śpiących rycerzach; O tym, jak śmierć była matką chrzestną; O wojażu Zeflika ze srebrnym guzikiem, — z poz. 59: Przedziwna historia o zbójniku Ondraszku, — z poz. 61: Podanie o skarbniku; Legenda o księciu Przemysławie; Legenda o tarnogórskim dzwonie, — z poz. 64: O Imku zwanym Wiselką; Legenda o bladej cieszyńiance; O morowej dziewczicy w Cieszynie, — oraz: O śpiących rycerzach w Czantorii; Żalosa historia o Meluzynie.

66. *Morcinek do Dziewczyny ze Wschodniej Ballady*. Listy Gustawa Morcinka do Janiny Gardzielewskiej. Wstęp, oprac. i komentarz: K. Hesk-Kwaśniewicz. Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1983, 330 s.

67. *Gustawa Morcinka „Listów spod morwy” ciąg dalszy*. Listy Gustawa Morcinka do Władysławy Ostrowskiej. Wstęp, oprac. i komentarz: K. Hesk-Kwaśniewicz. Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1985, 278 s.

Zawiera 112 listów z l. 1935-1959.

68. *Opowiadania*. Wyboru dokonał i postł. opatrzył W. Nawrocki. Kat.: Śląsk 1985, 401 s.

Zawiera z poz. 5: Serce za tamą; Zgaszony płomyk; Miód w sercu; Cisza; Chleb na kamieniu; Na bieda-zszybie; Kataryniarz, — z poz. 8: Burmistrzanka Gryzelda; Piernikowe serce, — Lyszek z pokładu Idy [poz. 12], — z poz. 18: Najpiękniejsza lekcja; Zaduszkowe historie; Niezadługo będzie „Gwiazdka”; Feryjne przygody; Jaselkowe historie; Książka w szkole; Poplątane ścieżki; Gofebie, — z poz. 22: W najmłodszym lesie; Ujec, — z poz. 24: Amerycki fotograf; Koniec roku szkolnego, — Opierzony kanarek [poz. 39], — z poz. 42: Królewski dług; Odkryte skarby, — z poz. 45: W Nysie na rynku; W wiergulowej dziedzinie [poz. 45], — z poz. 46: Pierwszy dzień w szkole, — z poz. 58: O pechowym rzeźmiejszku, — z poz. 61: Jak górnik Pumperla chciał oszukać świętą Barborkę; Kropelka światła; „Victoria”.

Nadto wybory opowiadań w przekł.: hebr.: Ha-sittafon ba-mikre. [Przeł.] M. Aharon. Tel Awiw 1964, — niem.: Brand im wilden Schacht. [Przeł.] H. Bereska. Leipzig 1962.

Sluchowiska radiowe, m.in.: A trzeciego dnia Chrystus zmartwychwstał. Radio Kat. 1931. — Bomba w miasteczku. Groteska w 2 odśłonach. Radiofonizacja: S. Tymieniecki. Radio Kat. 1931. — Skarbników dar. Radio Kat. 1931. — Mój synek. Radio Kat. 1936. — Na świętą Barbórkę. Radio Kat. 1936. — Wędrowni grajkowie. Radio Kat. 1939. — Przedziwna opowieść o Stazyjce i Placydzie. Adapt.: K. Wodnicka. Radio 1980. — Za górą za lasami. Adapt.: E. Hartwig. Radio 1980. — Srebrne dzwony. Adapt.: B. Brzezińska. Radio 1983.

Prace redakcyjne

1. *Czytanka VI. Do szkół powszechnych II stopnia*. [Współaut.: J. Zaremba].

Kurs A. Lw.: PWKS 1936, 253 s. + Uwagi dla nauczycieli, 15 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1937, wyd. 3 1938.

Kurs B. Lw.: PWKS 1937, 252 s.

2. *Z górnośląskiej ziemi. Proza i poezja o Górnym Śląsku*. [Antologia]. Wybór: ... i M. Suboczowa. Opiniowanie i przyp.: Z. Hierowski. Kat.: Śląsk 1963, 384, XI s.

Tu także proza G.M.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — G. Morcinek: Moja kariera sceniczna. *Teatr* 1952 nr 17. — G. Morcinek: [Autobiografia]. *Wiecz. Byt* 1967 [list do W. Studenckiego z 1957]. — G. Morcinek: [Zyciorys]. *Poglądy* 1976 nr 17 [pisany w 1947 do użytku J. Krzyżanowskiego; wyd. i komentarz J. Broda]. — Wywiady: Tajemnice twórczości. Rozm. A. Jesionowski. *Prosto z Mostu* 1936 nr 29; Rozmowa z G.M. Rozm. J. Brzoza. *Odrodzenie* 1947 nr 4; G.M. Rozm. B. Drozdowski. *Życie Lit.* 1958 nr 32; Spotkanie z G.M. Rozm. R. Karaś. *Kamena* 1964 nr 1.

SWPP 1. — PP (E. Głębicka). — PSB (L. Brożek). — ŚISB t. 1 (W. Nawrocki). — Z. Wróblewski: Pisarze Stronnictwa Demokratycznego 1939-1979. Wwa 1981. — LP (M. Fazan). — L. Brożek: Twórczość G.M. 1923-1953. Zarys bibliograficzny. *Śl. Lit.* 1954 nr 9. — L. Brożek: Przegląd bibliograficzny twórczości G.M. W: Gustaw Morcinek. W 70-lecie urodzin. Kat. 1961.

[Serce za tamą:] J. Kaden-Bandrowski. *Gaz. Pol.* 1930 nr 67; I.W. Kosmowska. *Pam. Warsz.* 1930 z. 4/5; J. Pieter. *Zar. Śl.* 1930 nr 1; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1930 nr 28.

- L. Piwiński. *Pam. Warsz.* 1931 nr 6 [rec.: Byli dwaj bracia]. – [Wyraźny chodnik.] S. Kotłaczowski. Znaczenie „Wyraźnego chodnika” G.M. *Polonista* 1931/1932 nr 5; S. Czosnowski. Czas na inną postawę. *Epoka* 1932 nr 7, polem.; G. Morcinek. Prawdziwe oblicze Śląska. *Tamże* nr 13; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1932 nr 45; J.E. Plomiński. *Prz. Hum.* 1932. Z. Starowieyska-Morstinowa. *Prz. Powsz.* 1932 t. 195. – J. Kadenc-Bandrowski. Cuda Polski. *Gaz. Pol.* 1933 nr 105 [rec.: Śląsk]. – J. Birkenmayer. *Prz. Powsz.* 1934 t. 201 [rec.: W zamyślonym słońcu]. – P. Hulka-Laskowski. *Nowa Książ.* 1934 nr 2 [rec.: Gwiazdy w studni]. – A. Jesionowski. O Śląsku i M. *Mies. Lit. i Szt.* 1934 nr 5. – A. Kopczevska. *Polonista* 1934 nr 1/2 [rec.: Narodziny serca]. – J. Miernowski. *Pion* 1934 nr 29 [rec.: Gwiazdy w studni]. – W. Borudzka. *Wiad. Lit.* 1936 nr 10 [rec.: Ludzie są dobrzy]. – [Golebie na dachu.] J. Breiter. *Wiad. Lit.* 1936 nr 43; A. Jesionowski. Bodajbyś cudze dzieci uczył. *Kultura* 1936 nr 30. – P. Zdziechowski. *Bunt Młody* 1936 nr 4 [rec.: Serce za tamą]. – E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1937 nr 9 [rec.: Inżynier Szeruda]. – M. Fiolek. G.M. w opinii P. Cezina. *Pol. Zach.* 1937 nr 92, 99. – A. Jesionowski. Na manowach duszy. *Kultura* 1937 nr 6 [rec.: Inżynier Szeruda]. – A. Zahorska. *Kultura* 1938 nr 51/52 [rec.: Miasteczko nad rzeką]. – W. Bacewiczówna. *Dziś i Jutro* 1946 nr 26 [rec.: Listy spod morwy]. – S. Kasztelowicz. *Odra* 1946 nr 41 [rec.: Wybrane kamienie]. – [Listy spod morwy.] E. Szuster. Powrót z przedsonia śmierci. *Kuźnica* 1946 nr 28; H. Vogler. Dwa dokumenty. *Twórczość* 1946 nr 11. – Z. Hierowski. G.M. W: 25 lat literatury na Śląsku 1920-1945. *Kat.* 1947. – I. Sławińska. Szukanie zguby. *Odra* 1947 nr 7. – [Listy z mojego Rzymu.] W. Bacewiczówna. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 4; Z. Lichniak. Listy zwątpienia i odzyskanej wiary. *Dziś i Jutro* 1948 nr 35, przedr.; *Kierunki* 1974 nr 39; A. Madaj. *Warszawa* 1948 nr 6. – E. Paukszt. Morcinkowe szukanie. *Dziś i Jutro* 1948 nr 8 [rec.: Zagubione klucze]. – Z. Starowieyska-Morstinowa. Piolun w sercu. *Tyg. Powsz.* 1948 nr 13/14. – H. Wielowieyska. Psychologia i demagog. *Now. Lit.* 1948 nr 7 [rec.: Zagubione klucze]. – K. Koźniowski. *Odrodzenie* 1949 nr 41 [rec.: Polskie słowo na Śląsku]. – Z. Lichniak. Między prawdą a przeyciem i wspomnieniem. *Dziś i Jutro* 1949 nr 38 [rec.: Dziewczyna z Pól Elizejskich]. – Z. Lichniak. Trzech Morcinków. *Dziś i Jutro* 1950 nr 25. – [Pokład Joanny.] H. Berez. Dzieje pokładu Joanny. *Wies* 1951 nr 22; T. Drewnowski. O twórczości G.M. *Nowa Kult.* 1951 nr 26; T. Drewnowski. Ludzie czerwonego Zagłębia. *Życie Lit.* 1951 nr 7; A. Lam. *Twórczość* 1951 nr 7. – S. Skórnicki. Lata walki. *Życie Lit.* 1952 nr 9 [rec.: Urodzaj ludzi]. – W. Szewczyk. Przez mity ku realizmowi. *Śl. Lit.* 1952 nr 1/2 [rec.: Pokład Joanny]. – W. Szewczyk. *Nowa Kult.* 1952 nr 41 [rec.: Miasteczko nad rzeką]. – Z. Woznicka. Nowa treść w starym zwierciadle. *Nowa Kult.* 1952 nr 21 [rec.: Urodzaj ludzi]. – [Zabłąkane ptaki.] A. Drawicz. Nowa powieść G.M. *Nowa Kult.* 1953 nr 16; Z. Hierowski. Powieść o młodzieży górniczej. *Życie Lit.* 1953 nr 12. – [Ondraszek.] Z. Hierowski. Powieść o śląskim Janosiku. *Życie Lit.* 1953 nr 35; H. Michalski. Ballada o zbrojniku Ondraszku, który świat równał. *Świat* 1953 nr 49. – T. Gień. Przeciwko mitom regionalizmu. *Śl. Lit.* 1954 nr 9 [rec.: Wybrane kamienie]. – Z. Zabicki. Bohater ludowej legendy. *Iskry* 1954 nr 13 [rec.: Ondraszek]. – Z. Lichniak. Kwartet powieściowy. W tegoż: Obrachunki ze współczesnością. *Wwa* 1955 [rec.: Pokład Joanny]. – M. Głowiński. M., czyli o literaturze popularnej. *Życie Lit.* 1956 nr 28 [rec.: Nowele wybrane]. – B. Hamera. Od obrazu człowieka do książki. *Nowa Kult.* 1956 nr 2 [rec.: Ondraszek]. – I. Sławińska. *Śląsk Lit.* 1956 [rec.: Z mojej ziemi]. – Z. Hierowski. Epik górniczego Śląska. W tegoż: Cztery szkice. (J. Wiktor, J. Brzoza, G. Morcinek, P. Gojawczyńska). *Kr.* 1957. – J. Krzyżanowski. *Lit. Lud.* 1958 nr 2/3, przedr. w tegoż: Szkice folklorystyczne. T. 2. *Kr.* 1980 [rec.: Jak górnik Bulandra diabła oszukał]. – R. Wasita. Nowa powieść M. *Nowa Kult.* 1958 nr 24 [rec.: Judasz z Monte Siciuro]. – J. Dziarnowska. Korzenie zdrowe i mocne. *Orka* 1959 nr 44 [rec.: Czarna Julka]. – D. Kucharska-Zarycka. Do nieba. *Kierunki* 1959 nr 37. – J. Ligeza. *Zar. Śl.* 1959 nr 1 [rec.: Jak górnik Bulandra diabła oszukał]. – A. Sivek. Ondraš v literaturze polské a české. W tegoż: Zbrojnik Ondraš a andrašovská tradice v slovesnosti slezské. Praha 1959. – Gustaw Morcinek. W 70-lecie urodzin. Do druku przygot. T. Kijonka. *Kat.* Śląsk 1961, 158 s. [zawiera: W. Żukrowski. Kwiaty dla M.; G. Morcinek. Narodziny moich bohaterów; Z. Kossak. Jak to się stało, że M. nazywa mnie matką chrześną; A. Bura. Nasz pisarz; I.T. Sławińska. W domu pana Gustawa; J. Kuglin. Miłość braterska i przyjaźń; W. Szewczyk. W nurcie patriotyzmu; Z. Hierowski. Kronika twórczości G.M., przedr. w tegoż: Szkice krytyczne. *Kat.* 1975; W. Nawrocki. Krytyka literacka o twórczości G.M.]. – H. Kirchner. Nowa powieść M. *Nowa Kult.* 1961 nr 35 [rec.: Siedem zegarków kopioła Joachima Rybki]. – K. Krzyżogórski. Demiturg ludków roztomionych. *Orka* 1961 nr 6. – A. Piotrowska. Pevec Šachterskoj Silezi. *Innostrannaja Literatura*. Moskwa 1961 nr 9. – D. Cirić. Ludzie w pociągu. *Nowe Książ.* 1963 nr 23 [rec.: Opowieść o ludziach w pociągu]. – Z. Peździński. *G.M. Tyg. Kult.* 1963 nr 52. – D. Zmij. Wędrowni z M. *Nowe Książ.* 1963 nr 3 [rec.: Ziemia Cieszyńska]. – Z. Hierowski. *G.M.* 1891-1963. *Zar. Śl.* 1964 nr 3. – K. Kulczkowska. Plotki szpetnie zmysłone. *Kultura* 1964 nr 1, przedr. w tejże: W szklanej kuli. *Wwa* 1970 [dot.: Przedziwna historia o zbrojniku Ondraszku]. – W. Maciąg. *Życie Lit.* 1964 nr 49 [rec.: Górniczy zaciąg]. – J. Rohoziński. Pochwała pisarza. *Widnokrąg* 1964 nr 2. – [Z górnośląskiej ziemi. Oprac. ...] A. Widera. *Zar. Śl.* 1964 nr 1; A. Wolny. *Kwart. Opol.* 1964 nr 1. – J. Koprowski. Odeszli, lecz żyją. W tegoż: Ludzie i książki. Łódź 1965, przedr. w tegoż: Przyjaciele i znajomi. Łódź 1977. – Z. Macuzanka. Po konkursie śląskim. *Nowe Książ.* 1965 nr 9 [rec.: Górniczy zakon]. – S. Dąbrowski. Z badań nad recepcją książek obozowych G.M. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1966 nr 4 [dot.: Listy z mojego Rzymu; Dziewczyna z Champs Elysées; Zagubione klucze]. – K.M. Hesk-Kwaśniewicz. Współpraca G.M. z „Zaraniem Śląskim”. *Zesz. Nauk. WSP w Katow.* 1967 nr 4. – J. Pierzchała. Nad życiem i twórczością G.M. *Zar. Śl.* 1967 nr 1. – E. Rosner. G.M. – nowelista. *Zurrot* 1967 nr 1. – L. Brozek. *G.M.* (1891-1963). *Zurrot* 1969 nr 12. – Z. Hierowski. Powieść współczesna. G.M. i nasładowcy. W tegoż: Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939. *Kat.* 1969. – W. Nawrocki. O pisarstwie G.M. W tegoż: Trwanie i powiat. *Pozn.* 1969. – J. Pośpiech, L. Pośpiech. Opowieść „O Czarnej Księżynie i o chłopkim dzwonie” G.M. na tle wersji podaniowych i literackich. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Hist. Lit.* 1969 nr 5. – J. Szczawiński. Chłopska miłość M. W tegoż: Krzesanie ognia. *Wwa* 1969 [dot. też J. Wantuły]. – L. Bielaczek. Szlakiem G.M. *Opole* 1970 nr 7. – K. Hesk-Kwaśniewicz. O korespondencji G.M. z K. Makuszyńskim. *Zar. Śl.* 1970 nr 2. – A. Skawińska. Śląskie motywy ludowe w twórczości baśniowej G.M. W: *Studia z historii literatury dla dzieci*. *Wwa* 1971. – W. Nawrocki. O pisarstwie Gustawa Morcinka. *Kat.* Śląsk 1972, 247 s. – J. Broda. G.M. jako krajoznawca. *Kron. Besk.* 1973. – K. Hesk-Kwaśniewicz. *Biul. Inf. Bibl. Śl.* 1973 [rec.: Gustawa Morcinka listy do Alfreda Jesionowskiego]. – Z.J. Nowak. Problemy twórczości G.M. *Zar. Śl.* 1974 nr 3, przedr. w tegoż: Wśród pisarzy i uczonych. *Kat.* 1980. – H. Wopiński. Sposoby dialektyzacji na przykładzie wybranych powieści G.M. dla dzieci i młodzieży. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Językozn.* 1974 nr 5. – M. Warnieński. Dom w słońcu. W tejże: Śladami pisarzy. *Cz.* 2. *Wwa* 1975. – M.L. Banaszyński. M. flirt z Terpsychorą. *Życie Lit.* 1977 nr 49 [dot. libretta Ondraszek]. – E. Rosner. G.M. – nauczyciel. *Głos Naucz.* 1977 nr 42. – M. Fazan. Mickiewicz, Reymont i Morcinek z aprobatą Kreisschulamtu. *Biul. Inf. Bibl. Śl.* 1974 wyd. 1978. – Cz. Mykita-Glensk. Publicystyka G.M. na łamach „Miesięcznika Pedagogicznego” [w 1924-1938]. *Śl. Kwart. Hist. Sobótka* 1978 nr 4. – J.Z. Biatek. Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. *Wwa* 1979, *passim*. – Gustaw Morcinek – piewca pracy. Materiały z uroczystej sesji naukowej zorganizowanej 8 grudnia 1978 r. z okazji 15 rocznicy śmierci G.M. przez Klub Pisarzy SD im. B. Prusa w Warszawie i Beskidzkie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Bielsku-Białej.

Wwa: Epoka 1979, 102 s. [zawiera m.in. referaty: M. Halawa: G.M. – piewca pracy; W. Nawrocki: Dwie wersje „Wyrabane go chodnika”; B. Lubosz: Powstanie śląskie w twórczości G.M.]; – K. Heska-Kwaśniewicz: O G.M. i Józefie Krecie – dzieje jednej przyjaźni. *Kwart. Opol.* 1979 nr 4. – Z. Książczak: G.M. (1891-1963) – pisarz i działacz. *Zesz. Hist.-Polit. SD* 1979 nr 1. – W. Nawrocki: Sny złote i ciemne. *Nowe Książ.* 1979 nr 21 [rec.: Czarna Julka; Ondraszek]. – K. Kolińska: Był „słoneczny dom”. W teatrze: Szczęście w Szczęściu. Wwa 1980. – J. Broda: Dzieje pewnej przyjaźni. *Głos Ziemi Cieszy.* 1981 nr 6-11, 1982 nr 1-2 [dot. przyjaźni z J. z Hartwigów Ostrowską]. – E. Gogolewski: Konstrukcja postaci w powieści G.M. „Wyrabany chodnik”. *Acta Univ. Wratisl.* 1981 nr 507. – E. Gogolewski: Świat górniczy w koncepcji kolorystycznej G.M. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Lit.* 1982 nr 661 [dot. powieści Wyrabany chodnik]. – K. Heska-Kwaśniewicz: Jak powstało „Pod gongiem”. *Zar. Śl.* 1983 nr 4. – E. Rosner: Spotkania w „Słonecznej”. W teatrze: Cieszyńskie okruciny literackie. *Cieszyn* 1983. – J. Rusnok: M. w Skrochowicach; F. Szpok: Wielbiciel czarnego i zielonego Śląska. *Kron. Besk.* 1983. – E. Rosner: Z kontaktów twórczych G.M. *Podbeskidzie* 1984 nr 11/12 [dot. współpracy z F. Nowowiejskim nad operą „Ondraszek”]. – E. Rosner: G.M. a Feliks Nowowiejski. *Kwart. Opol.* 1984 nr 4. – Cz. Mykita-Glensk: Między Skoczowem a Toruniem. *Opole* 1984 nr 8 [rec.: Morcinek do Dziewczyny ze Wschodniej Ballady]. – J. Hajduk-Nijakowska: Ludowe opowieści. *Nowe Książ.* 1985 nr 2 [rec.: Legendy i baśnie]. – J. Kajtoch: Autor dobrych książek. W teatrze: Nie tylko o autorach i książkach. Bielsko-Biala 1985. – Cz. Mykita-Glensk: Z Morcinkowego listownika. *Opole* 1986 nr 7 [rec.: Gustawa Morcinka „Listów spod morwy” ciąg dalszy]. – J. Rusnok: W Karwinie M. *Tak i Nie Śl.* 1987 nr 7. – K. Heska-Kwaśniewicz: „Pisarski zakon”. Biografia literacka Gustawa Morcinka. *Opole: Inst. Śląski* 1988, 226 s. – Szelest mijanego czasu. Wspomnienia o Gustawie Morcinku. Wstęp i oprac.: K. Heska-Kwaśniewicz. Wybór materiałów: K. Heska-Kwaśniewicz i H. Szotek. *Cieszyn: Macierz Ziemi Cieszyńskiej* 1989, 94 s. [Zawiera 25 wspomnień, m.in. autorów: E.J. Osmańczyk, M. Warnenska, M. Wańkiewicz, J. Sztajdynger, K. Krzyżagórski, Z. Hierowski, W. Szewczyk, M. Klimas-Błachutowa]. – K. Heska-Kwaśniewicz: Gustaw Morcinek – baśniopisarz. Wr.: Ossol. 1990, 30 s. – Materiały z sesji naukowej poświęconej życiu i twórczości G.M. *Zar. Śl.* 1990 nr 1/2 s. 5-103 [zawiera m.in.]: K. Heska-Kwaśniewicz: G.M. – pejszasta; M.J. Malużyńska: G.M. w podręcznikach szkolnych]. – K. Heska-Kwaśniewicz: „Kolorowy rytm życia”. *Studia o prozie Gustawa Morcinka*. Kr.: Universitas 1993, 175 s. – M.J. Malużyńska: Hipotezy odbioru stereotypowego bohatera pozytywnego w powieściach G.M. W: *Mity i stereotypy w kulturze, literaturze i języku*. Szczec. 1993. – K. Heska-Kwaśniewicz: Pisarz i jego krytyk. O Zdzisławie Hierowskim i G.M. *Annales Silesiae* t. 25: 1995.

E.G.

MOROZOWICZ-SZCZEPKOWSKA Maria 1885-1968

Podpisywała utwory też: Maria Morozowiczówna. Dramatopisarka, autorka wspomnień.

Urodzona 13 grudnia 1885 w Warszawie; córka Rufina Morozowicza, aktora, i Walerii z Kotowiczów. Ukończyła pensję Natalii Porazińskiej w Warszawie. W następnych latach występowała jako aktorka na różnych scenach; w 1902 grała w amatorskim zespole Koła Miłośników Sceny w sali Elizjum w Warszawie, później grała w teatrze Mariana Gawalewicza w Łodzi i w Warszawie, od 1906 w Warszawskich Teatrach Rządowych. Od 1908 występowała w Wilnie; w tym okresie uczestniczy-

ła w działalności grupy artystyczno-literackiej Banda, na łamach jej czasopisma *Zurawka* (1910 nr 1) ogłosiła kilka wierszy. W sezonie 1910/11 została zaangażowana przez Ludwika Solskiego do Teatru Miejskiego w Krakowie. Od 1912 występowała w Teatrze Polskim w Poznaniu, w którym debiutowała w 1913 jako dramatopisarka sztuką pt. „Kabotyń” (grała w niej także jedną z ról). Po wyjściu za mąż w 1913 za rzeźbiarza Jana Szczepkowskiego, porzuciła karierę sceniczną. W czasie I wojny światowej przebywała w Krakowie, a następnie zamieszkała w Milanówku pod Warszawą. W okresie międzywojennym rozwijała twórczość literacką, jako autorka utworów dramatycznych, scenariuszy filmowych (w tym adaptacji ekranowych dla Konsorcjum Kinematograficznego powieści „Lalki” B. Prusa, „Lili” W. Reymonta, „Romans panny Opolskiej z panem Główniakiem” K. Przerwy-Tetmajera, „Wiernej rzeki” S. Żeromskiego) i słuchowisk radiowych. Pracowała społecznie w Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet. W 1938-39 współpracowała z czasopismami *Skaua* (tu m.in. stała działaczką recenzji teatralnych pt. „Noty z teatru”) i *Praca Obywatelska* (tu w 1939 stała działaczką pt. „Z teatrów”). W okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu mieszkała nadal w Milanówku. W 1945 objęła kierownictwo Teatru Objazdowego „Problemy”. W 1945-48 była członkiem zarządu ZAiKS. Odnaczona Krzyżem Kawalerskim (1966) i Krzyżem Komandorskim (1967) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 9 listopada 1968 w Milanówku; pochowana w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kabotyń. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1913.

Podp.: Maria Morozowiczówna. – Masz. zachowany w zbiorach córki, H. Szczepkowskiej-Mickiewiczowej, w Milanówku.

2. Zwycięstwo. Sztuka w 3 aktach. Powst. Wwa 1913.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939 T. 1. Wwa 1971.

3. Korepetytor. Farsa w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Nowoczesny 1914. Wyd. Wwa: B. Rudzki 1914, 32 s.

II nagroda w konkursie T. Nowoczesnego w Wwie w 1914.

4. Fortepian. Komedja w 3 aktach. Powst. 1916. Praprem. pt. Nowa kobieta. Fraszka w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Nowy 1934.

Masz. autorski w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i w zbiorach córki, zob. poz. 1.

5. Przez Nią i dla Niej. Scenariusz filmowy. Ekran. 1917.

6. Melodie duszy. Scenariusz filmowy. Ekran. 1918.

7. Krysta. Miłość i śmierć. Scenariusz filmowy. Ekran. 1919.

8. Maniuś. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. im. W. Bogusławskiego 1922.
Masz. zachowany w zbiorach córki, zob. poz. 1.

9. Wnętrze polskiego domu dawniej a dziś. Wwa: Bluszcz [1931], 38 s.

10. Sprawa Moniki. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, Inst. Reduty 1932. Wyd. Wwa: F. Hoesick 1933, 77 s. TV 1984.

Przełt. ang., czes., jidysz, portug., serb. [inf. autorkil. — Inf. o premierze w Nowym Jorku: *Kur. Poranny* 1933 nr 313.

11. Milcząca siła. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, Inst. Reduty 1933.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr. i w zbiorach córki, zob. poz. 1.

12. Wyrok życia. Scenariusz filmowy. Ekran. 1933.

Scenariusz zachowany w zbiorach córki, zob. poz. 1.

13. Matka. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1934.

Inf. o dacie powst. L. Simon zob. poz. 2.
Adapt. radiowa: Adapt. S. Broniszówna. Radio 1937.

14. Typ A. Komedja w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1934.

Masz. zachowany w zbiorach córki, zob. poz. 1.

15. Twarz w lustrze. Romans. Wwa: F. Hoesick 1935, 282 s.

16. Wałący się dom. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Mały 1937.

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego i w zbiorach córki, zob. poz. 1. — Wyst. też pt. Rodzina Rakuskich.
Przełt. ang. [inf. autorkil].

17. Genewa Paquis nr 10. [Utwór dramatyczny w 5 aktach o J. Słowackim]. Powst. ok. 1938. Druk fragm. *Skawa* 1938 nr 1 s. 12-16. Praprem. Gdynia, T. Wybrzeże 1947.

Masz. w Arch. T. Powsz. w Wwie.

18. Wrzesień 1939. Sztuka w 6 aktach. Powst. ok. 1944. Druk fragm. *Warszawa* 1946 nr 4 s. 4.

Pierwotny tytuł: Warszawa wrzesień 1939. — Nagroda w konkursie na utwór dramatyczny w 1944.

19. Powroty. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Problemy 1946.

Masz. zachowany w zbiorach córki, zob. poz. 1.

20. Ojczyzna. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Sosenowice, T. Miej. 1947.

21. Z lotu ptaka. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1968, 398 s.

Nadto nie publikowane utwory dramatyczne oraz powieści zachowane w zbiorach córki, H. Szczepkowskiej-Mickiewiczowej, w Milanówku: Droga żywota. Powst. ok. 1914; Kwiat szczęścia.

Sztuka w 4 aktach. Powst. 1918-1920; Pryzmat. Powst. przed 1925; Bilans. Komedja w 3 aktach. Powst. 1936; Uśmiech fortuny. Komedja w 3 aktach. Powst. przed 1939; Warszawa Chopina. Sztuka w 6 obrazach. Powst. 1955; Cienie. Powieść. T. 1-4. [Pierwotny tytuł: Fermenty]. — Utwory nie datowane: Boa dusiciel; Chopin w Warszawie; Historia romantyczna; Oddech ziemi; Pani prokurator; Panna służąca; Policzek; Przygoda; Przypadek; Wigilia warszawska; Winda; Wrzesień Warszawy; Zapach ziemi; Życie się mści [scenariusz filmowy]. — Nadto utwory nie zachowane wg inf. autorki: Syrena. Libreto do opery komicznej. Muż.: L. Rogowski, A. Klechniwska. Powst. przed 1925; Pułapka. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1937; Tata dzwonił. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1938; Cichy domek. Powst. przed 1939; Historia o wiernej i niewiernej Zuzi. Komedjka. Powst. przed 1939 [inf. też L. Simon, zob. Twórczość poz. 2]; Prawo do życia. Sztuka w 3 aktach. Powst. ok. 1948.

Przełtład i adaptacja

1. Sezonowa miłość. Scenariusz filmowy wg powieści G. Zapolskiej. Ekran. 1916.

2. W. Evans, Valentine: Beczki złota. Farsa w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1925.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957, 1964, 1966.

SWPP 1. — PP (H. Filipkowska). — PSB (B. Berger). — SBTP. — RL 1968 (J. Chudek).

— K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1933, przedr. w tegoż: Pisma teatralne. T. 3. Kr. 1995 [rec.: Milcząca siła]. — [Sprawa Moniki:] T. Boy-Zeleński: W tegoż. Okno na życie. Wwa 1933, przedr. w tegoż: Pisma. T. 24. Wwa 1966; W. Melcer. *Wiad Lit.* 1933 nr 37. — T. Boy-Zeleński. W tegoż: Reflektorem w serce. Wwa 1934, przedr. w tegoż: Pisma. T. 25. Wwa 1968 [rec.: Milcząca siła]. — [Typ A:] K. Wierzyński. *Gaz. Pol.* 1934 nr 324; T. Boy-Zeleński. W tegoż: Romanse cieniów. Wwa 1935, przedr. w tegoż: Pisma. T. 25. Wwa 1968. — [Wałący się dom:] K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1937; J. Parandowski. *Gaz. Pol.* 1937 nr 315; A. Słonimski. *Wiad Lit.* 1937 nr 44; T. Boy-Zeleński: Kiedy się zawali? W tegoż. Murzyn zrobił swoje ... Wwa 1939, przedr. w tegoż: Pisma. T. 27. Wwa 1970. — Z. Leśnodorski. *Tyg. Powsz.* 1945 nr 18 [rec.: Sprawa Moniki]. — K. Barnas. *Teatr* 1947 nr 12 [rec.: Genewa Paquis nr 10]. — [Z lotu ptaka:] Z. Florczak: Pro domo sua, *Nouwe Sliak.* 1969 nr 12; M.E. Jezierska: Pamiętnik-dokument? *Mies. Lit.* 1969 nr 8. — E. Kozikowski. M. M.-Sz. *Teatr* 1969 nr 1. — J. Godlewska: Sprawa M.Sz. *Scena* 1984 nr 19. — J. Herlik Spalińska: Rodzaju żeńskiego. *Dialog* 1996 nr 3 [o dramatach M.M.-Sz. i M. Grabowskiej].

J.Z.

MORSKI Eugeniusz 1909-1975

Imiona metrykalne: Eugeniusz Marek.
Pseud.: Eug. Mor.; Marek Muarow.
Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 27 sierpnia 1909 w Sankt Petersburgu; syn Antoniego Morskiego, inżyniera kolejowego, i Walerii z Szydłowskich. Dzieciństwo spędził

w posiadłości dziadka pod Smoleńskiem. W 1922, po krótkim pobycie na Wileńszczyźnie, osiedlił się wraz z rodziną w Poznaniu. Tu w 1930-34 studiował w Państwowej Wyższej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki. W okresie studiów działał najpierw w Akademickim Kole Mitońników Sztuki „Promethidion”, a w 1932 był współzałożycielem grupy literackiej Klub Poetów „Prom”, funkcjonującej do 1939. Redagował (do 1932 nr 3), a następnie współredagował z Edwinem Herbertem (1932 nr 4-1936/37 nr 10), wydawany nieregularnie organ grupy, *Prom*. Na łamach tego pisma debiutował wierszami pt. „Czekam”, „Zazdrość”, „Mur” (1932 nr 1). W 1932 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Wiersze publikował m.in. w *Skamandrze* (1937-38) i *Wiadomościach Literackich* (1938). Ożenił się z Zygmunta Krawczyńską (rozwódni). W 1939 przeniósł się do Wilna, gdzie pozostał po wybuchu II wojny światowej i zajęciu tych ziem przez ZSRR. Współpracował z polskim teatrykiem literackim, drukował wiersze i przekłady z języka rosyjskiego w *Prawdzie Wileńskiej* (1940-41). Zaczął pisać wiersze po rosyjsku. Po objęciu tych terenów okupacją niemiecką wyjechał w 1942 do Warszawy, gdzie zarabkował jako szewc. W 1943 został aresztowany przez gestapo i przez kilka miesięcy był więziony na Pawiaku. Po zakończeniu wojny pracował w agencji prasowej Polpress w Łodzi, a od 1946 w tejże instytucji w Warszawie. Został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1947 powrócił do Poznania, gdzie podjął pracę w miejscowej rozgłośni Polskiego Radia i w redakcji dodatku literackiego *Głosu Wielkopolskiego* pt. *Świat*. W 1958 reaktywował wraz z niektórymi członkami przedwojennego Promu działalność grupy pod nazwą Nowy Prom. Wiersze publikował m.in. w *Tygodniku Zachodnim* (1958-60) i w *Gazecie Poznańskiej* (1958-60, 1966-69). W 1960 ożenił się z Łucją Orwat. Od tegoż roku był kierownikiem Biura Ogłoszeń Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa” w Poznaniu. Wyróżniony Odznaką Honorową m. Poznania (1971) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Zmarł 17 lutego 1975 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Magnolie. Wiersze. Pozn.: F. Pilczek 1932, 12 s.
2. Ryże bogi. [Wiersze]. Pozn.: Druk. L. Kapela 1938, 86 s.
3. Skrzydlaty świat. [Wiersze dla dzieci]. Napisał i ilustr. ... Pozn.: Z. Gustowski [1946], [8] k.
4. Przygody Janka Sobiepanka. [Dla dzieci]. Pozn.: Z. Gustowski 1947, 10 s.
5. Kapciuch. Sztuka w 2 aktach. [B.m.w.] 1954, 39 s.

6. Na szlakach komet. [Powieść fantastyczna]. *Nowy Świat*, dod. do *Głosu Wielkop.* 1956 nr 4, 7-24. Wyd. osob. pt. W pogoni za czarnym karłem. Powieść fantastyczna. Pozn.: WP 1957, 140 s.

Pierwszy odcinek pt. „Na globie Wenery”.

7. Słońce na talerzu. [Wiersze]. Pozn.: WP 1958, 162 s.

Zawiera wiersze oryginalne oraz przekłady utworów poetów ros. A. Puszkina, M. Lermontowa, S. Jesienina, B. Pasternaka.

8. O Drapusiu, co był skory na muchomory. [Dla dzieci]. [Współaut.:] S. Grzymała. Pozn.: WP 1960, 26 s.

9. Gubię człowieka oraz przekłady z rosyjskiego. [Wiersze i poematy]. Pozn.: WP 1966, 127 s.

Zawiera wiersze oryginalne oraz przekłady utworów poetów ros. M. Lermontowa, S. Jesienina.

10. Kręgi pajęczyn. Wiersze polskie, rosyjskie oraz przekłady z rosyjskiego. Pozn.: WP 1967, 107 s.

Zawiera wiersze oryginalne w jęz. pol. i ros. oraz przekłady utworów poetów ros. A. Puszkina, M. Lermontowa, A. Woźnińskiego.

11. Żona na raty. [Wiersze]. Pozn.: WP 1970, 55 s.

Zawiera m.in. cykl wierszy w jęz. ros. pt. Cvetnoj park.

12. Plama za kratą. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1972, 185 s.

Zawartość: Śmierć inkwizytorów; Arka Noego; Plama za kratą; Tajemnica.

13. Uroda świata. Wiersze wybrane. Pośl.: F. Fornalczyk. Pozn.: WP 1976, 172 s.

Przekłady

1. W. Wiszniewski: Pierwsza konna. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Pozn., T. Pol. 1962.

2. A. Łunaczarski: Don Kichot wyzwolony. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

S. Czernik. *Okolice Poetów* 1938 nr 7 (rec.: Ryże bogi). — Z. Pędziński: Pierwszy niewypał. *Il. Kur. Pol.* 1957 nr 238 (rec.: W pogoni za czarnym karłem). — [Słońce na talerzu:] A. Grabowicz: W poszukiwaniu rzeczywistości. *Tyg. Zach.* 1959 nr 3; Z. Pędziński: Pochwała poetyckiej dojrzałości. *Il. Kur. Pol.* 1959 nr 45. — [Gubię człowieka:] S. Barańczak: Paradoxy „powrotu do natury”. *Nurt* 1966 nr 9; B. Kogut: Ostatni imażynista. *Gaz. Pozn.* 1966 nr 143; A.K. Waskiewicz: Antynomie. *Tyg. Kult.* 1966 nr 33. — R. Danecki: Poezja zagubienia. *Gaz. Pozn.* 1967 nr 299 (rec.: Kręgi pajęczyn). — F. Fornalczyk: „Los i powołanie proste”. *Głos Tyg.* 1968 nr 323. — [Plama za kratą:] M. Bajerowicz: Słuchajmy natury. *Głos Wielkop.* 1972 nr 106; F. Fornalczyk: Przypowieści o sztuce postępowania. *Tyg. Kult.* 1972 nr 42; M. Kozłowski: Pasje E.M. *Nurt* 1972 nr 8. — B. Kogut: Śmierć ma charakter polemiczny. *Zycie Lit.* 1975 nr 19.

M

MORSTIN Ludwik Hieronim

1886-1966

Dramatopisarz, poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 12 grudnia 1886 w Pławowicach pod Proszowicami (Miechowskie) w rodzinie ziemiańskiej; syn Ludwika Morstina i Amelii z Lubienieckich; brat Marii Morstin-Górskiej, poetki. Uczył się w III Gimnazjum w Krakowie; w 1905 zdał maturę. Debiutował w 1906 udratyzowaną pieśnią „Na raclawickim błoni”, wystawianą tajnie przez zespoły amatorskie we wsiach zaboru rosyjskiego. W 1906-10 studiował filozofię, psychologię i filologię klasyczną na uniwersytetach w Monachium, Berlinie i Lipsku, a także pogłębiał znajomość teatru i dramaturgii. W 1910 przebywał przez kilka miesięcy w Paryżu, gdzie uczęszczał na wykłady filozofii w Collège de France i zaznajamiał się z teatrem francuskim. W 1911, wspólnie z Władysławem Kościelskim założył miesięcznik *Museion*, posiadający redakcję w Paryżu i Krakowie, i prowadził go do grudnia 1913. W 1911 współpracował jako doradca literacki z Ludwikiem Solskim przy przygotowaniu prapremiery „Legionu” S. Wyspiańskiego w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie. Recenzje literackie i teatralne zamieszczał m.in. w czasopismach *Świat* (1910, 1913-14), *Miesięcznik Literacki i Artystyczny* (1911), *Czas* (od 1911), *Tygodnik Ilustrowany* (1913). Po wybuchu I wojny światowej wstąpił w 1914 do Legionów Polskich i służył w 2. Pułku Piechoty I Brygady; wkrótce (jeszcze w 1914) został przeniesiony do pracy w Naczelnym Komitecie Narodowym, w departamencie wojskowym pod kierownictwem Władysława Sikorskiego. Pełnił funkcje propagandowe, był też kurierem frontowym. W 1915 otrzymał stopień chorążego. Współpracował z *Wiadomościami Polskimi* w Piotrkowie Trybunalskim (1916-18). W 1916 należał do delegacji, która wyjechała do Vevey w Szwajcarii, by wręczyć Henrykowi Sienkiewiczowi honorową odznakę Strzelca i Legionów „Parasol”. Pozostał w Szwajcarii przez kilka miesięcy, lecząc chorobę płuc. W 1917 powrócił do służby wojskowej w randze podporucznika, początkowo w Krajowym Inspektoracie Zaciągu do Wojska w Warszawie, następnie przy Radzie Regencyjnej. W lipcu 1918 ożenił się z Janiną Żółtowską. Wiosną 1919 wyjechał do Paryża w charakterze zastępcy szefa Polskiej Misji Wojskowej, następnie był oficerem łącznikowym polskiego Sztabu Generalnego przy marszałku Ferdynandzie Fochu. Od 1922 pracował w polskim poselstwie w Rzymie jako attaché wojskowy. Służbę wojskowo-dyplomatyczną zakończył w 1924 i zamieszkał w Pławowicach, którymi zarządzał od śmierci ojca w 1926. Publikował w *Przeglądzie Współczesnym* (1922, 1924-25, 1927, 1929), *Czasie* (1924-28), *Wiadomo-*

ściach Literackich (1925-29), *Tygodniku Ilustrowanym* (1928-33). W 1928 i 1929 zorganizował we dworze dwa zjazdy poetyckie z udziałem wybitnych pisarzy. W 1930-31 był współredaktorem miesięcznika *Pamiętnik Warszawski*. W następnych latach kontynuował współpracę z *Wiadomościami Literackimi* (1932-35, 1937-38), publikował też m.in. w *Legionie* (1932-33), *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (1932-33, 1935-38). W 1936 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL za wybitną twórczość literacką. W 1938 został prezesem Oddziału Krakowskiego ZZLP. Po wybuchu II wojny światowej mieszkał nadal w Pławowicach. Udział schronienia literatom i ludziom sztuki. Uczestniczył w działaniach konspiracyjnych, mających na celu pomoc pisarzom i artystom. Prowadził wraz z żoną młodzieżowy teatr domowy, w którym wystawiał m.in. własne sztuki, zajmował się twórczością przekładową. Po wkroczeniu wojsk radzieckich, zagrożony aresztowaniem, w połowie marca 1945 wyjechał do Krakowa. W tymże roku osiedlił się w Zakopanem. Został członkiem Rady Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki, opiekując się teatrami Katowic, Krakowa i Zakopanego. Był kierownikiem literackim Teatru im. S. Wyspiańskiego w Katowicach (1946-47), Starego Teatru (1947/48) oraz Teatru im. J. Słowackiego (1947-49) w Krakowie. Wykładał w Studium Starego Teatru. Współpracował z czasopismem *Teatr* (1945-64) i sporadycznie publikował w *Tygodniku Powszechnym* (1945-63). W 1950-55 był kierownikiem literackim amatorskiego Teatru im. H. Modrzejewskiej w Zakopanem. W 1952 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu w dziedzinie przekładu. Od 1955 był prezesem Towarzystwa Miłośników Teatru im. H. Modrzejewskiej. Publikował m.in. w *Życiu Literackim* (1951-66, stale w 1955-57). W 1956-58 przebywał we Włoszech. W 1958 otrzymał honorowe obywatelstwo m. Zakopanego. W 1960 przeniósł się do Warszawy. Podjął współpracę z *Życiem Warszawy*, w którym w 1961-65 publikował recenzje literackie i teatralne. Odnznaczony przed 1939 m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1923) i odznaczeniami zagranicznymi: francuską Legią Honorową V klasy, włoską Corona d'Italia, a po 1945 Złotym Krzyżem Zasługi (1945), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1953), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1963). Zmarł 12 maja 1966 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na raclawickim błoni. Udratyzowana pieśń. Kr.: W.L. Anczyc 1906, 34 s.

2. Pieśni. Kr.: D.E. Friedlein 1907, 78 s.

Tu także: Gdy pieśń się poczęła. Dialog dramatyczny w 1 odsłonie, s. 49-74.

3. Psalm ziemi. Kr.: W.L. Anczyc 1908, 22 s.
4. Błogosławione próżniactwo. Rzecz dramatyczna w 1 obrazie. Kr.: Księg. Spółki Wydawn. 1909, 66 s.
5. Chwasty kwitnące na rodzajnym polu. Poezje. Kr.: Nakł. autora 1909, 72 s.
6. Przed farą. Poezje i poema. Ser. II. Kr.: Spółka Wydawn. Pol. 1910, 112 s.
7. „Legion” Wyspiańskiego. [Studium]. Kr.: Nakł. autora 1911, 26 s.
8. Daniło z Ostrowa. Duma o ruskim bojarze. *Museion* 1912 z. 10-12. Wyd. osob. Kr.: Spółka Wydawn. Pol. 1913, 32 s.
9. Lilie. Dramat w 4 aktach wierszem. Muz.: B. Raczyński. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1912. Wyd. Kr.: Spółka Wydawn. Pol. 1912, 137 s. Przedr. zob. poz. 61 (t. 1).
Udramatyzowana ballada A. Mickiewicza.
10. Legenda o królu. [Janie Olbrachcie]. Poemat dramatyczny w 5 aktach. Kr.: Księg. Spółki Wydawn. Pol. 1916, 210 s.
Fragm. pt. Zabawa w mogile. Z poematu dramatycznego „Legenda o królu”. *Museion* 1913 z. 9/10. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1916.
11. Szlakiem legionów. (Za gwiazdą Cesarza). Dramat w 4 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1913. Wyd. pt. Szlakiem legionów. Dramat w 4 aktach. Kr.: Spółka Wydawn. Pol. 1913, 142 s.
12. La Légion Polonaise. [Broszura]. Berne: F. Wyss 1916, 40 s.
13. Maryna. Baśń z czasów Wielkiej Wojny. Praprem. Wwa, T. Pol. 1918.
14. Raptus puellae. (Porwanie panny). Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1918.
15. Misterium Galilei. [Wiersze]. [Pozn.]: Księg. św. Wojciecha [1920], XVI, 102 s.
16. Święty. Misterium w 3 aktach. [o Arnolfo di Cambio]. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1923. Wyd. pt. Misterium średniowieczne w 3 aktach. Kr.: Spółka Wydawn. Kr. 1923, 116 s.
Przekł. wfoś: Il santo. [Przeł.] G. Pinelli. Firenze [1924].
17. W cichym dworze. Dramat w 3 aktach. Praprem. Pozn., T. Pol. 1925. Wyd. Wwa: E. Wende 1926, 134 s.
18. W kraju Latynów. [Wspomnienia z pobytu we Włoszech]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925, XIII, 214 s. Wyd. nast. Wwa: Pax 1956. Przedr. zob. poz. 53 (t. 2).
19. Dar Wisły. Dramat. Praprem. Łódź, T. Miej. 1927.
20. Ecce poeta. [Szkie o Horacym]. *Prz. Współcz.* 1929 t. 31 s. 86-109. Wyd. wspólnie ze studium A. Rappaporta: Qu. Horatius Flaccus. Lw.: Filomata 1933, VI, 240 s.
21. Klos Panny. Powieść [o M. Koperniku]. Wwa: F. Hoescik 1929, VIII, 310 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 Wwa: Wiedza 1947. Por. poz. 27.
Przekł. franc.: L'épi de la vierge. [Przeł.] P. Cazin. Paris 1937. — słowac.: Kopernik. [Przeł.] A. Žarnov. Trnava 1948.
Adapt. radiowa: Radio Tor. 1935.
22. Radość i frasunek. [Wiersze]. Wwa: F. Hoescik 1930, 50 s.
23. Rozgrzeszenie. Powieść współczesna. *Tyg. II.* 1930 nr 27-52. Wyd. osob. Wwa: F. Hoescik 1931, 312 s.
24. Dzika pszczoła. Komedia w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1932.
Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
25. Rzeczpospolita poetów. Komedia satyryczna w 3 aktach wierszem. Kr.: *Czas* 1933, 148 s. [dod. *Prz. Teatr.* 1933 nr 3]. Wyd. nast. [Kr.:] Księg. Krzyżanowskiego 1934, 141 + 8 s. [głosy prasy o utworze]. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1934. Przedr. zob. poz. 60.
Nagroda Oddz. ZZLP w Kr. w 1935.
26. Życie artystyczne i umysłowe Krakowa i Paryża przed dwudziestu pięciu laty. „*Museion*”. Kr.: *Museion* 1934, 34 s.
27. Mikołaj Kopernik. Wizja sceniczna w 6 obrazach. Praprem. Kr., Zespół studentów na dziedzińcu Collegium Maius UJ 1935; w teatrze zawodowym Tor., T. Miej. 1935.
Przeróbka scen. powieści Klos Panny [poz. 21]. — Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.
Adapt. scen.: fragm. pt.: Rzecz o Koperniku. Według tekstów: ..., R. Brandstaettera i J. Broszkiewicza. Wyst. Tarnów, T. Ziemi Krak. 1973. — pt.: Rzecz o Koperniku. Według tekstów: ... i W. Żukrowskiego. Wyst. Częstochowa, Studencki T. Wyższej Szkoły Nauczycielskiej 1973. — radiowa: pt. Pochodnie wieków. Kopernik. Oprac.: K. Grzybowska. Radio Kr. 1939.
28. Misterium nocy majowej. Sztuka w 2 częściach z prologiem. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1936. Wyd. Kr.: Gebethner i Wolff 1938, 117 s.
Nagroda literacka m. Krakowa w 1938.
Adapt. radiowa: Adapt.: L. Pobóg-Kielanowski. Radio Kat. 1938.
29. Panteja. Dramat grecki w 7 odsłonach. Kr.: Gebethner i Wolff 1937 [właśc. 1936], 100 s. Przedr. zob. poz. 53 (t. 1).
Druk fragm.: *Pam. Warsz.* 1931 nr 7/9 s. 92-104 [akt III]; *Wiad. Lit.* 1932 nr 7.
30. Exodus. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1938.
Inf.: L. Simon. Bibliografia dramatu polskiego 1764-1939. T. 3. Wwa 1971.

31. Hymn na cześć oręża polskiego. Wizja sceniczna. Praprem. Kr., Wawel 1939.

Utwór przeznaczony dla teatru plenerowego; wyst. w reż. K. Frycza. Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

32. Bolesław Krzywousty. (Zdobycy morza). Rapsod rycerski w 6 obrazach. Płock: Druk. Braci Detrychów 1939, 58 s.

Utwór przeznaczony dla teatru plenerowego; przygotowany przez reż. I. Gallę do wyst. w Płocku IX 1939.

33. Noce we młynie. Sztuka w 3 aktach wierszem. Powst. przed 1939.

Inf.: jak w poz. 30; J. Wilczek: Dramaty konkursowe. *Teatr* 1951 nr 3.

34. Obrona Ksantypy. Dramat w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1939. Wyd. całości: Kr.: Gebethner i Wolff 1939, 126 s. Przedr. zob. poz. 47, 53 (t. 1), 60 (t. 2).

Nagroda im. R. Reynela w 1939.

Przekł.: czes.: [Przeł.] M. Solská-Ružičková. Wyst. Praha 1947. — niem.: Verteidigung der Xantippe. [Przeł.] A. Gutry. Wyst. Wien 1945, [Niemcy] 1959. Wyd. Wien [1966], powiel., — słowac.: Obrona Xantipy. [Przeł.] M. Mróz. Bratislava 1960. — węgier.: [Przeł.] T. Csorba. Przekł. powst. w 1939 [inf. tłumacza], — włos.: [Przeł.] L. Panzone [nie wyd.]; inf.: *Życie Warsz.* 1976 nr 109 s. 71.

Adapt.: radiowa fragm.: Radio 1938. — tv: TV 1984.

35. Rycerze Antychrysta. Dramat w 6 odsłonach [wierszem]. [O antypapieżu Anaklecie II]. Powst. 1943. [Inf. autora]. Wyd. Wwa: Pax 1957, 102 s. Przedr. zob. poz. 60 (t. 3).

Druk fragm.: *Warszawa* 1946 nr 8 s. 3-4.

36. Penelopa. Komedia w 3 aktach. Praprem.: reż. A. Szyfman. Pławowice 1943. Wyst. w teatrze zawodowym: Kr., T. im. J. Słowackiego 1945. Druk zob. poz. 47. Przedr. zob. poz. 53 (t. 1).

Przekł. węgier.: [Przeł.] T. Csorba ok. 1948. [Inf. autora]. Adapt. radiowa: Adapt.: A. Okońska. Radio 1966; adapt.: E. Elbanowska. Radio 1970.

37. Ognie nad rzeką. Sztuka w 3 aktach wierszem. Powst. 1945.

Sztuka o tzw. powstaniu kaźmierskim, opanowaniu latem 1944 na kilka tygodni ziemi proszowskiej przez AK i Bataliony Chłopskie.

Inf. jak w poz. 30.

38. Spotkania z ludźmi. [Wspomnienia]. Powst. 1945. [Inf. autora]. Wyd. Kr.: WL 1957, 261 s.

Zawartość: Przedmowa. — Antoni Wilk; Karol Podkański; Stefan Pawlicki; Stanisław Przybyszewski; Wilhelm Wundt; Henryk Sienkiewicz; Ludwik Solski; Rudolf Starzewski; Karol Hubert Rostworowski; Emil Bourdelle; Leon Schiller; Kazimierz Tetmajer; Tadeusz Boy-Żeleński; Władysław Reymont; Józef Czajkowski; Maria Pawlikowska-Jasnorzewska; Paweł Claudel; Tadeusz Zieliński; Waclaw Berent; Maria Curie-Skłodowska; Hugo Hoffmannsthal; Stanisław Estreicher; Paweł Valery; Ludwik Puget; Juliusz Osterwa; Jan Lechoń.

39. W nadodrzańskej puszczy. Sztuka w 1 akcie. Praprem. Wr., T. Miej. 1946. Druk fragm.: *Odra* 1946 nr 34 s. 2-3.

40. Taniec księżniczki. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1947. Druk zob. poz. 53 (t. 3).
Adapt. tv: TV 1963.

41. Zakon krzyżowy. Dramat w 6 obrazach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1949.

42. Dziwy kultury antycznej. Eseje. Powst. 1950. [Inf. autora]. Druk fragm.: Uczłowieczeni bogowie i ludzie ubóstwieni. *Życie i Myśl* 1951 nr 1/2 s. 174-196. Druk całości zob. poz. 53 (t. 2).

43. Kleopatra. (Monstrum egipskie). Dramat w 3 aktach. Powst. 1950. [Inf. autora]. Praprem. Tor., T. Ziemi Pomor. 1960. Druk zob. poz. 47. Przedr. zob. poz. 53 (t. 1), 60 (t. 2).

44. Polacy nie gęsi. Komedia w 3 aktach [o M. Reju]. *Twórczość* 1952 nr 9 s. 7-55. Wyd. osob. z podtyt.: Sztuka w 3 aktach. Melodie: S. Wiechowicz. Wwa: Czyt. 1952, 103 s. Praprem. z muz. S. Wiechowicza. Wwa, T. Pol. 1953. Przedr. zob. poz. 53 (t. 3), 60 (t. 3).

Adapt. tv: Adapt.: B. Dąbrowski. TV 1969.

45. Portrety i astronomia. Sceny z życia Mikołaja Kopernika. Zestaw tekstów dla Teatru Rapsodycznego. Praprem. Kr., T. Rapsodyczny 1952. Druk fragm. pt. U Kardynała Merdy. *Świat i My* 1953 nr 66 s. 3. Por. zob. 27.

46. Burmistrz z Wieliczki. Widowisko buffo w 4 odsłonach z czasów dawnej Polski. Powst. 1953. *Dialog* 1963 nr 3 s. 5-64. Przedr. zob. poz. 53 (t. 4).

47. Trylogia antyczna. [Utwory dramatyczne]. Kr.: WL 1955, 351 s.

Zawartość: Penelopa [poz. 36]; Obrona Ksantypy [poz. 34]; Kleopatra [poz. 43].

48. Przygoda florencka. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Lud. 1957. Wyd. [Wwa 1957], 82 s., powiel. Wyd. nast. Wwa: PIW 1958, 138 s.

Adapt. tv: Adapt.: E. Dziewoński. TV 1964.

49. Przędziwo Arachny. Opowieści greckie. Wwa: NK 1958, 142 s.

Zawartość: Przędziwo Arachny; Prometeusz; Historia Greka Odyszeusza; Powrót Agamemnona; Wyprowa Argonautów; Temistokles i wojny Persów z Grekami; Perykles i złoty wiek Aten; Sokrates i boska nauka Platona; Demostenes i zmierzch niepodległości Grecji; Zakończenie.

50. Buntownica. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1959.

51. Kopciuszek. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1960. Druk zob. poz. 53 (t. 3).

Przekł. słowac.: *Syry sestry*. [Przeł.] J. Mrázik. Bratislava 1968.

52. W słońcu. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1959 nr 6 s. 5-43. Praprem. Wwa, T. Lud. 1961. Przedr. zob. poz. 53 (t. 4).

53. Z pism ... [Wybór esejów i dramatów]. [T. 1-4]. Kr.: WL.

[T. 1]. Tetralogia antyczna. 1959, 438 s.

Zawartość: Panteja [poz. 29]; Obrona Ksantypy [poz. 34]; Penelopa [poz. 36]; Kleopatra [poz. 43].

[T. 2]. Dziwy kultury antycznej. Eseje. 1959, 400 s.

Zawartość: W kraju Latynów [poz. 18]; Dziwy kultury antycznej [poz. 42].

[T. 3]. Dramaty polskie. 1960, 396 s.

Zawartość: Taniec księżniczki [poz. 40]; Polacy nie gęsi [poz. 44]; Kopciuszek [poz. 51].

[T. 4]. Dramaty polskie. 1967, 472 s.

Zawartość: W słońcu [poz. 52]; Burmistrz z Wieliczki [poz. 46]; Wybrańcy pod Wiedniem [poz. 55]; Trudna miłość [poz. 58].

54. Jaskółka. Sztuka w 3 aktach. [O królowej Jadwidze]. *Dialog* 1960 nr 12 s. 5-48 [tu też nota autora]. Praprem. Bielsko-Biała, Cieszyn, T. Pol. 1961. Przedr. zob. poz. 60.

Adapt. radiowa: Adapt.: L. Orszulska. Radio 1966.

55. Wybrańcy pod Wiedniem. Komedya bohatera w 5 odsłonach. Powst. 1960. Druk zob. poz. 53 (t. 4).

Masz. w Arch. T. im. J. Słowackiego w Kr.

Adapt. radiowa: Adapt.: J. Michalska. Radio 1983.

56. Moje przygody teatralne. Wspomnienia. Wwa: Czyt. 1961, 259 s.

57. Opowieści o ludziach i zdarzeniach. Wwa: Czyt. 1964, 221 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Zawartość: Od autora. — Z Leopoldem Staffem w ziemi obiecanej: Wizyta w Bolcienikach [dot. A. Mickiewicza i M. Puttkamerowej]; Pan Andrzej; Pierścien Barbary [dot. B. Radziwiłłówny]; Nieśmiertelna plotka [dot. S. Wyspiańskiego]; Matematyk wśród humanistów [dot. W. Natanson]; Sprawa Antygony w perspektywie wieków; Wielcy Hiszpanie — Lope de Vega i Calderon; Paryż; Moje ostatnie przygody teatralne.

58. Trudna miłość. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1966. Druk zob. poz. 53 (t. 4).

59. Z niejednej szuflady. Wwa: PIW 1967, 289 s.

Zawartość: Cz. 1. Żywy równoległy: Przedmowa; Leonardo da Vinci i Mikołaj Kopernik; Wiersz Wawrzyńca Korwina; Goethe i Mickiewicz; Karol Hubert Rostworowski i Albert Camus. — Cz. 2. Z niejednej szuflady: Z powrotem w kraju Latynów; Humanisci wędrujący i wojujący; Rozmowy z poetą; Sprawy i ludzie teatru: Scena i widownia. Helena Modrzejewska w świetle wspomnień. Wilam Horzyca. Karol Frycz. Wojciecha Natanson. „Godzina teatru”. Nad kolorowym szyćchem. Dlaczego wszechświat milczy?

60. Dramaty wybrane. Wybór, wstęp i komentarz: J. Popiel. T. 1-3. Kr.: WL 1987, 293 + 247 + 416 s.

Zawartość: T. 1. Lilie [poz. 9]; Rzeczpospolita poetów [poz. 25]; T. 2. Obrona Ksantypy [poz. 34]; Kleopatra [poz. 43]; T. 3. Polacy nie gęsi [poz. 44]; Rycerze Antychrysta [poz. 35]; Jaskółka [poz. 54].

Piosenki do sztuk scenicznych: A. Musset: Karys Marianny, Komedya w 3 aktach. Wyst. Kr., Stary T. 1947. — P. Beaumarchais: Wesele Figara. Komedya w 5 aktach. Piosenki ... i L. Kydryński. Wyst. Kr., Stary T. 1948.

Przekłady

1. Sofokles: Antygona. Przeł. i przedm. poprzeczlił ... Kr.: Gebethner i Wolff 1938, 67 s. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1945. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1953, wyd. 2 [!] tamże 1956; Wwa: NK 1992. Przedr. zob. poz. 7.

2. Horacy: Pieśni. Cztery księgi ód i Pieśń sekularna. Przeł. i przyp. opatrzył ... Wwa: Trzaska, Evert, Michalski 1947, 194 s.

Przeł. „Ód” powst. 1944 [inf. autoral].

3. F. Lope de Vega: Owce źródła. Poemat dramatyczny w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1948. Wyd. w oprac. M. Strzałkowej Wr.: Ossol. 1954, LXXXII, 135 s. *BV II*, 37. Wyd. 2 tamże 1954.

4. P. Calderon de la Barca: Alkad z Zalamei. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1951. Wyd. ze wstępem J. Iwaszkiewicza Wwa: Czyt. 1954, 145 s.

5. J.W. Goethe: Torquato Tasso. Dramat w 5 aktach. Wwa: PIW 1953, 159 s.

6. Aktorzy w Elzynorze. [Przeł. fragm. kilku sztuk W. Shakespeare'a]. Wyst. Kr., T. Rapsodyczny 1951.

7. Sofokles: Król Edyp; Edyp w Kolonie; Antygona. Przedm.: J. Krókowski. Komentarzem opatrzył L. Joachimowicz. Wwa: PIW 1956, 253 s. Zob. poz. 1.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — L.H. Morstin: Moja praca nad przekładami utworów Sofoklesa, Horacego, Lope de Vegi, Calderona i Goethego. W: O sztuce tłumaczenia. Wr. 1955. — L.H. Morstin: Stosunek pisarza do twórcy, które znajduje w historii. [Wypowiedź z ankiety: Literatura i historia]. *Współczesność* 1966 nr 9. — Wywiady: Rozmowa z L.H.M. Rozm. K. Zbijewska. *Od A do Z* 1952 nr 51; Z wizytą u L.H.M. Oprac. J. Czajkowski. *Współczesność* 1958 nr 17; Spotkania liryczne. (Trzy rozmowy z L.H.M.). Rozm. H. Platta. *Kamena* 1964 nr 22/23.

SWPP J. — PP (H. Filipkowska). — PSB (S.W. Balicki). — SBTP (red.). — RL 1966 (P. Grzegorzczuk), przedr. w tegoż: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Cz. 2. Wwa 1986.

[Lilie] W. Gostomski. *Książka* 1912 nr 12; A. Grzymala-Siedlecki: Dramat o balladzie. *Gaz. Warsz.* 1912 nr 21; W. Bukowski. *Sfinks* 1913 t. 2; J. Kotarbiński. *Bibli. Warsz.* 1914 t. 2. — S. Kotowicz. *Pam. Lit.* 1916 z. 3/4 [rec.: Legion]. — Z. Jachimecki. *Głos Nar.* 1916 nr 28 [rec.: Legenda o królu]. — [S. Krzywoszewski] S.K. *Świat* 1918 nr 46, 49 [rec.: Raptus puellae]. — J.K. *Prz. Powsz.* 1921 t. 149/150 [rec.: Misterium Galilei]. — [Święty] A. Gruszecka. *Prz. Warsz.* 1924 nr 29; W. Zawistowski. *Scena Pol.* 1924 nr 1. — T. Sinko: Polski pokłon geniuszowi Rzymu. *Czas* 1925 nr 215 [rec.: W kraju Latynów]. — [W cichym dorożce:] T. Boy-Zelęński. W tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór siódmy i ósmy*. Wwa

1927, przedr. w: Pisma, T. 22. Wwa 1964; K. Irzykowski. *Robotnik* 1926 nr 52, przedr. w tegoż: Pisma teatralne. T. 1. Kr. 1995; A. Słonimski. *Wiad. Lit.* 1926 nr 9. — [Kłós panny:] R. Bergel: Powieść o M. Koperniku. *Głos Nar.* 1929 nr 244; T. Sinko: Powieść o Koperniku. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 26; E. Woroniecki. *Pam. Warsz.* 1929 z. 4; W.L. Jaworski. *Wiad. Lit.* 1930 nr 19. — A. Zahorska. *Prz. Powsz.* 1930 t. 186 [rec.: Radość i frasunek]. — [Rozgrzeszenie:] R. Kordecki. *Prz. Powsz.* 1931 t. 190; L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1931 nr 14; J.E. Skiński. *Tyg. II* 1931 nr 15. — K.W. Zawodziński: O kultu poetach. *Prz. Współcz.* 1931 t. 39, przedr. w tegoż: *Z pism... Wśród poetów*. Kr. 1964. — J. Birkenmajer. *Polonia* 1932 nr 184, przedr. w tegoż: Pisma teatralne. T. 3. Kr. 1995; L. Krzywicka. *Wiad. Lit.* 1932 nr 24. — [Rzeczpospolita poetów:] [K. Czachowski] K.Cz.: Ideologia i fantastyka w „Rzeczpospolitej poetów”. *Gaz. Pol.* 1934 nr 224; K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1934; J. Wittlin. *Wiad. Lit.* 1934 nr 25; J. Birkenmajer. *Nowa Książ.* 1935 nr 7; K. Irzykowski: Szuka klerkowska. *Prosto z Mostu* 1935 nr 13. — J. Lorentowicz: Współczesny teatr polski. Cz. 2. Wwa 1935 [rec.: Dzika pszczoła; Lilie; Raptus puellae; W cichym dworze]. — K. Irzykowski. *Rocz. Lit.* 1936 [rec.: Pantejka]. — [Pantejka:] L. Fryde; Pisarz, książka i czytelnik. *Dramat bohaterski. Tyg. II* 1937 nr 14; K. Irzykowski: Cyrus pytający. (Z dramatów książkowych). *Pion* 1937 nr 18. — K. Piotrowski: Mit kopernikowski na Wawelu. *Wiad. Lit.* 1937 nr 28 [rec.: Mikołaj Kopernik]. — [Misterium nocy majowej:] W. Grubiński. *Nowa Książ.* 1938 nr 3; K. Grzybowska: *Dramat o Polsce współczesnej. Pion* 1938 nr 9. — A. Grzymata-Siedlecki: Z warsztatu poetyckiego L.H.M. *Kur. Warsz.* 1938 nr 261 [rec. przekł.: Sofokles: Antygona]. — J. Janowski: L.H.M. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 23. — [Misterium nocy majowej:] W. Kubacki: Dramatyczne utwory M. *Wiad. Lit.* 1938 nr 16 [dot. też: Pantejka; I. Michalski: Teatr w poszukiwaniu czytelnika. *Kultura* 1938 nr 2. — [Obrona Ksantypy:] S. Helsztyński: Z teatrów warszawskich. *Kultura* 1939 nr 11; K. Irzykowski: Brak jest przede wszystkim dobrej szkoły. *Obrona Kultury* 1939 nr 4; R. Koloniec: Płotka i prawda o Ksantypie. *Pion* 1939 nr 8; przedr.: *Listy z Teatru* 1948 nr 23; B. Korzeniewski. *Skamander* 1939 nr 105/107; S. Piasecki. *Prosto z Mostu* 1939 nr 9; J.E. Skiński: Człowiek, który nie dogonił prawdy. *Pion* 1939 nr 13; T. Zieliński: Grecja w komedii „Obrona Ksantypy”. *Wiad. Lit.* 1939 nr 10, przedr. pt. *Ksantypa. Listy Teatru Pol. sezon 1957/1958* (Wwa) nr 11. — Z. Leśnodorski: Od „Pani, która zabiła pana...” do „Penelopy”. *Front Teatr.* 1945 nr 3. — [Itaniec księżniczki:] K. Grzybowska: *Katowice. Teatr* 1947 nr 6; A.M. Swinarski: Nowa sztuka Morstina. *Odrodzenie* 1947 nr 20. — [Obrona Ksantypy:] A.M. Swinarski: Rzeczpospolita poezji. *Listy z Teatru* 1947 nr 11 [dot. też: Penelopa]. — A. Sowiński: Akademicka powieść o Koperniku. *Kuźnica* 1948 nr 8. — A. Sowiński: Nad Horacjuszem. *Now. Lit.* 1948 nr 20 [rec. przekł.: Horacy: Pieśni]. — [Zakon krzyżowy:] J. Artemski. *Dez i Jutro* 1949 nr 2; J. Szczawiej. *Warszaua* 1949 nr 2. — [P. Calderon de la Barca: Alkad z Zalamei. Przel.] K. Puźyna. *Życie Lit.* 1951 nr 13, polem.: L.H. Morstin. *Życie Lit.* 1951 nr 14. — [Polacy nie gęsi:] A. Lam: Kochanowski Maliszewskiego i Rej Morstina. *Życie Lit.* 1953 nr 42; J. Mikke: Pochwała czy oskarżenie polskiego Odrodzenia. *Teatr* 1953 nr 18; H. Vogler. *Życie Lit.* 1953 nr 4 [rec.: Portrety i astronomia]. — [P. Calderon de la Barca: Alkad z Zalamei. Przel.] W. Natanson. *Twórczość* 1954 nr 5; S. Ciesielska-Borkowska. *Pam. Teatr.* 1955 nr 2. — S.J. Kofodziejczyk. *Rocz. Lit.* 1956 [rec. przekł.: Sofokles: Król Edyp; Edyp w Kolonie; Antygona]. — K. Puźyna. *Rocz. Lit.* 1956 [rec.: Trylogia antyczna]. — T. Dworak: *Dramat M. Kierunki* 1957 nr 49 [rec.: Rycerze Antychrysta]. — [Przygoda florencka:] Z. Karczewska-Markiewicz. *Tyg. Demokr.* 1957 nr 42; K. Morawski: „Przygoda florencka” i paryskie rozmowy. (List do L.H.M.). *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 43. — W. Natanson:

M. obronił Ksantypę. *Twórczość* 1957 nr 7 [rec.: Trylogia antyczna]. — Z. Peździński: *Dramat psychy. Tyg. Powsz.* 1957 nr 51 [rec.: Rycerze Antychrysta]. — A. Wojciechowski: Nowa sztuka M. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 29 [rec.: Przygoda florencka]. — J. Kleiner: O „Obronie Ksantypy”. *Listy Teatru Pol. sezon 1957/1958* (Wwa) nr 11. — [Spotkania z ludźmi:] P. Hertz: *De mortuis nil nisi bene. Nowa Kult.* 1958 nr 8; J. Iwazkiewicz: Spotkanie z Aniołem. *Życie Warsz.* 1958 nr 47; K. Morawski: Nowe spotkanie z M. *Wiadomości*, Londyn 1958 nr 14/15; S. Podhorska-Okołów: Spotkania z ideami. *Twórczość* 1958 nr 5; T.J. Zółciński: Z pamiętnikarskiego szkicownika. *Nowa Książ.* 1958 nr 3. — S. Linowska: Antyk w teatrze współczesnym. *Meander* 1959 nr 2 [dot.: Obrona Ksantypy]. — W. Natanson: Z miłością do Hellady. *Twórczość* 1959 nr 7 [rec.: Tetralogia antyczna]. — [Dziwy kultury antycznej:] H. Gerebek. *Nowa Książ.* 1960 nr 9; S. Łoś. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 13. — J. Płomiński: Renesans Kopernika we współczesnej prozie polskiej. *Życie i Myśl* 1960 nr 11/12 [rec.: Kłós Panny]. — T. Terlecki: Najlepszy M. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 20. — [S. Mackiewicz] Cat. L.H.M. *Sl. Powsz.* 1961 nr 264. — D. Żmij. *Nowa Książ.* 1961 nr 23 [rec.: Moje przygody teatralne]. — W. Natanson: Z powodu jubileuszu M. *Dialog* 1962 nr 10. — [Moje przygody teatralne:] T. Terlecki: Pamiętnik dramaturga. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 14; B. Woźdowski. *Współczesność* 1962 nr 24. — [Opowieści o ludziach i zdarzeniach:] J. Doliński. *Życie Lit.* 1964 nr 52; J. Gembicki: Zwierzenia o kulturze. *Kultura* 1964 nr 50. — J. Kłosowicz: L.H.M. *Tyg. Kult.* 1964 nr 6. — A. Grodzicki. *Nowa Książ.* 1965 nr 3 [rec.: Opowieści o ludziach i zdarzeniach]. — A. Okońska: O niektórych dramatach M. *Dialog* 1965 nr 3. — [Opowieści o ludziach i zdarzeniach:] A. Wanat: Morstino we opowieści. *Twórczość* 1965 nr 3; I. Wieniewski. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1965 nr 35. — K. Koźmiński: L.H.M. *Myśl Społ.* 1966 nr 25. — J. Morstinowa: Ze wspomnień. *Za i Przeciw* 1966 nr 6-8. — W. Natanson: L.H.M. *Życie i Myśl* 1966 nr 11. — W. Natanson: Kilka słów o pisarstwie L.M. *Twórczość* 1966 nr 7. — J. Parandowski: Pamięci L.H.M. *Dialog* 1966 nr 7, przedr. w tegoż: *Szkice. Ser. 2. Wwa* 1968. — J. Zawieyski: Pamięci L.H.M. *Dialog* 1966 nr 7. — S. Stabryła: Antyczne dramaty L.H.M.; G. Żurek: L.H.M. *Meander* 1966 nr 9. — [Dramaty polskie:] L. Eustachiewicz. *Dialog* 1967 nr 7; Z. Florczak: Wierny swojej genezie. *Nowa Książ.* 1967 nr 12; Z. Greń. *Życie Lit.* 1967 nr 41. — A. Goren. *Mies. Lit.* 1967 nr 11 [rec.: Z niejednej szuflady]. — W. Natanson: Morstin. Wwa: *Ag. Aut.* 1967, 58 s. — I. Wieniewski: *Na Antenie*, Monachium 1967 nr 57 [rec.: Z niejednej szuflady]. — W. Natanson: Dramatopisarstwo polskie w 1967 roku. *Prz. Hum.* 1969 nr 1 [rec.: Dramaty polskie]. — M. Józefacka: Komedia poetycka dwudziestolecia międzywojennego. *Pam. Lit.* 1970 z. 3. — J. Zaufall; Misja L.H.M. *Niepodległość*, Londyn t. 8: 1972 [dot. roli pisarza w rozmowach pol-franc. w 1933]. — J.E. Płomiński: Kopernik we współczesnej literaturze polskiej. *Kamena* 1973 nr 3. — S. Mijas: Romans patriotyczny. *Życie Teatru* 1972/1973 nr 10 [rec.: Przygoda florencka]. — S.W. Balicki: Płotka o „Świecie Melpomeny”. *Dialog* 1974 nr 5. — B. Dąbrowski: L.H.M. przygody teatralne. *Teatr* 1974 nr 21 [dot. współpracy od 1946 z teatrami w Katowicach i Krakowie]. — W. Natanson: M. po latach dziesięciu. *Twórczość* 1976 nr 5. — A. Zaczynski: M. od strony kuchni. *Kierunki* 1976 nr 31. — W. Natanson: Obrona M. *Za i Przeciw* 1978 nr 41. — B. Kulczyńska: Przypomnieć teatr M. *Za i Przeciw* 1981 nr 20. — W. Natanson: Pan na Pławowicach. *Kierunki* 1981 nr 20. — I. Heppen: Dobre chwile, złe chwile. *Tyg. Pol.* 1984 nr 52/53 [dot. rodziny L.H.M. i zjazdów poetyckich w Pławowicach]. — W. Brumer: Dzika pszczoła. W tegoż: *Tradycja i styl w teatrze. Wwa* 1985. — I. Wieniewski: Rehabilitacja Ksantypy. *Orzeł Biały*, Londyn 1985 nr 1391 [dot.: Obrona Ksantypy]. — Z. Miedziński: Obrona Ksantypy. *Życie Lit.* 1986 nr 50. — W. Natanson: O tym, który nie umiał żywić nienawiści. *Kierunki* 1986 nr 20. — [Dramaty wybrane:] Z. Greń. *Życie Lit.* 1988 nr 29; L. Wójcik: Rzeczpospolita utracona. *Odrodzenie* 1988 nr 39; L. Wójcik: *Powrót Teatr* 1989 nr 1.

MORSTIN-GÓRSKA Maria
1893-1972

Do 1923 podpisywała utwory: M. Morstin.
Pseud.: Maria Leliwa.
Poetka, publicystka, tłumaczka.

Urodzona 9 lipca 1893 w Pławowicach pod Proszowicami (Miechowskie) w rodzinie ziemiańskiej; córka Ludwika Morstina i Amelii z Lubienieckich, młodsza siostra dramaturga Ludwika Hieronima Morstina. Nauki pobierała w domu, m.in. poznając biegle język francuski, angielski i niemiecki. W 1912 zdała jako eksternistka maturę w Gimnazjum Sióstr Urszulanek w Krakowie, po czym do 1914 uczęszczała jako wolny słuchacz na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) w Krakowie. W czasie I wojny światowej pracowała w szpitalu wojskowym. Po zakończeniu wojny kontynuowała studia na UJ. Debiutowała w 1917 tomikiem poetyckim „Elegie wiosenne”. Od 1919 publikowała wiersze i artykuły w krakowskim dzienniku *Czas*. W 1923 wyszła za mąż za Franciszka Górskiego, botanika, później profesora UJ. Rozwijała twórczość literacką; wiersze i artykuły, poświęcone zagadnieniom kulturalnym i religijnym zamieszczała m.in. w *Pamiętniku Warszawskim* (1930-31), kwartalniku *Verbum* (1934, 1936-37), w miesięczniku *Pax* (1935-36), kontynuowała też współpracę z *Czasem* (zwłaszcza w 1927-28, 1931-37). Od 1927 należała do ZZLP; w 1935-38 była członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego Związku. Podczas okupacji niemieckiej przebywała w Krakowie i w Pławowicach. Po wojnie zamieszkała na stałe w Krakowie. Była członkiem ZLP. Współpracowała z *Tygodnikiem Powszechnym* (zwłaszcza w 1945-52, 1957-62, 1967-72) i innymi czasopismami, publikując wiersze, przekłady, artykuły i recenzje. Od 1952 aż do śmierci należała do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Znak*. Była lektorem Społecznego Instytutu Wydawniczego „Znak”. W 1968 utraciła wzrok. Zmarła 14 października 1972 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Elegie wiosenne. Kr.: E. i K. Kozińscy 1917, 106 s.

Podp.: Maria Leliwa.

2. Sursum corda. [Wiersze]. Kr.: *Czas* [1920], 4 s.

3. Błyski latarni. [Wiersze]. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 107 s.

4. Krąg miłości. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1929, 57 s.

5. Poezje. Wybór: A. Górską, M. Skwarnicki. Kr.: Znak 1974, 119 s.

Zawiera cykle: 1917-1929; 1930-1944; Wiersze powojenne.

Przekłady

1. A. Goes: Niespokojna noc. [Opowiadanie]. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 4-16. Przedr. w: A. Goes: Niespokojna noc. Przel. ...; Ofiara całopalna. Przel. G. Mycielska. Przedm.: A. Rogalski. Wwa: Pax 1955, 141 s.

2. S. Undset: Gymnadenia. [Powieść]. Wwa: Pax 1956, 404 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 4.

3. A. de Saint-Exupéry: Ziemia – ojczyzna ludzi. [Powieść]. Przedm.: K. Eberhardt. Wwa: Pax 1957, 204 s. Wyd. nast. w: A. de Saint-Exupéry: Nocny lot. Przel.: M. Czapska, S. Stepowski; Ziemia, ojczyzna ludzi. Przel. ... Post.: L. Eustachiewicz. Wyd. 4 Wwa: Pax 1966, 241 s.

4. S. Undset: Krzak gorejący. Powieść. Wwa: Pax 1957, 449 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 2.

5. T. Merton: Nikt nie jest samotną wyspą. [Szkice religijne]. Przekł. i post. ... Kr.: Znak 1960, 182 s. Wyd. nast. zob. poz. 9.

6. T. Merton: Autobiografia. *Znak* 1962 nr 1-5, 7/8, 1963 nr 1-2, 5-12.

7. G. Bernanos: Dialogi karmelitanek. Druk fragm.: *Znak* 1957 nr 2/3 s. 190-222, nr 4 s. 326-355. Wyst. całości w przekł. ... i O. Żeromskiej. Londyn, Warsztat Teatr. Grupy „Pro Arte” 1970.

8. T. Merton: Siedmiopiętrowa góra. [Pamiętnik]. Kr.: Znak 1972, 510 s. Wyd. 2 tamże 1973.

9. T. Merton: Posiew kontemplacji. [Szkice religijne]. Kr.: Znak 1982, 215 s. Wyd. nast. wspólnie z poz. 5 pt. Posiew kontemplacji; Nikt nie jest samotną wyspą. Kr.: Znak 1989, 359 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (H. Filipkowska). – PSB (B. Mamoń).

[Błyski latarni:] E. Haecker. *Naprzód* 1922 nr 133; T. Kuryłowski. *Prz. Powsz.* 1922 t. 155/156; A. Mycielski. *Czas* 1922 nr 149. – R. Bergel: Współczesny Kraków literacki. Cz. 1. Liryki. Kr. 1924. – [Krag miłości:] J. Braun: Wśród nowych książek. *Kur. Poranny* 1929 nr 133; S. Napierski: Serce widzące. *Wiad. Lit.* 1929 nr 34; [T. Sinko] R. Kur. *Lit.-Nauk.* 1929 nr 22; K.W. Zawodziński. *Prz. Współcz.* 1930 t. 32; R. Kołoniecki. *Pam. Warsz.* 1931 z. 3. – A. Gołubiew: O M.M.-G. wspomnienie osobiste. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 46, przedr. w tegoż: Świadkowie przemian. Kr. 1974 oraz w: 70 żywotów. Kr. 1977. – M.M.-G. *Dz. Pol. i Dz. Żol.* 1972 nr 291 [wspomnienie pośmiertne]. – [W. Natanson] W.N.: Kontrast. *Twórczość* 1973 nr 2 [dot. postawy M.M.-G. wobec utraty wzroku]. – [Poezje:] P. Hertz: Zamyślenie. *Tyg. Powsz.* 1974 nr 23, przedr. w tegoż: Miary i wagi. Wwa 1978; J. Stadnicki: Poezje M.M.-G. *Więź* 1975 nr 7/8. E.G.

MORSTINOWA Zofia

zob. STAROWIEYSKA-MORSTINOWA Zofia

MORTKOWICZ-OLCZAKOWA Hanna
1905-1968

Krypt.: H.; H.M.; H.M.O.

Poetka, prozaik, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 15 października 1905 w Warszawie; córka Jakuba Mortkowicza, księgarza i wydawcy, i Janiny z domu Horwitz, autorki utworów dla dzieci i młodzieży, tłumaczki. Do 1915 uczyła się prywatnie, następnie uczęszczała do Gimnazjum Państwowego im. K. z Tańskich Hoffmanowej w Warszawie. Od tegoż roku uczyła się w szkole malarstwa i rysunku Konrada Krzyżanowskiego. Debiutowała w 1920 wierszem pt. „Wspomnienie”, opublikowanym w czasopiśmie *Naród* (nr 242). Po zdaniu w 1922 matury, studiowała polonistykę i historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1926 doktoryzowała się na UW na podstawie pracy pt. „Podanie o Wandzie. Dzieje wątku literackiego”. Równocześnie w 1923-29 studiowała malarstwo w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. Rozwijała twórczość literacką; utwory poetyckie i prozę drukowała m.in. w czasopismach *Bluszcz* (1926-34), *Kobieta Współczesna* (1927-31), *Tygodnik Ilustrowany* (1927-36), *Wiadomości Literackie* (1927-33), *Droga* (1929-34). Współpracowała z pismem *Świat Książki* (1928-29) oraz z tygodnikiem *Świat* (1931-35), w którym w 1932 prowadziła dział recenzji literackich. Była członkiem ZZLP (od 1928, od 1949 ZLP) i Polskiego PEN Clubu (od 1930). Po śmierci ojca w 1931 objęła wspólnie z matką kierownictwo księgarni i wydawnictwa Towarzystwa Wydawniczego J. Mortkowicza (w 1939 zarządzała także Drukarnią Naukową Wydawnictwa). W 1933 wyszła za mąż za Tadeusza Olczaka, geofizyka i geologa (rozwieźdzeni). W okresie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie; była zmuszona do ukrywania się. Po powstaniu warszawskim i przejściu obozu w Pruszkowie, mieszkała na wsi pod Bochnią, a od stycznia 1945 w Krakowie. Początkowo pomagała matce we wznowieniu działalności Wydawnictwa J. Mortkowicza. W 1946-49 pracowała w oddziale krakowskim Spółdzielni Wydawniczej „Książka”, a następnie jako kierownik graficzny wydawnictwa „Atlas polskich strojów ludowych”. W 1946/47 uczestniczyła w organizowaniu wystawy polskich książek ilustrowanych w Nowym Jorku. Wznowiła twórczość literacką. Utwory publikowała m.in. w *Dzienniku Polskim* (1945-47) i jego dodatku *Od A do Z* (1946-47, 1952-56), *Płomyku* (1945-64), *Twórczości* (1950-59), *Nowej Kulturze* (1951-55), *Życiu Literackim* (1951-68). Współpracowała z Polskim Radiem, jako autorka audycji dla dzieci i młodzieży. Była kilkakrotnie wiceprezesem Oddziału Krakowskiego ZLP, prowadziła okresowo sekcję literatury dla dzieci. Była członkiem Towar-

zystwa Wiedzy Powszechnej; często jeździła po kraju z odczytami. W 1958 otrzymała nagrodę literacką m. Krakowa. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1955) oraz Krzyżem Kawalerskim (1959) i Krzyżem Oficerskim (1966) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 5 stycznia 1968 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jarzębiny. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. 1924, 67 s.

2. Dzień Krysi. [Wiersze dla dzieci]. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1926, [14] s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1933; wyd. 3 Kr.: Książka 1947.

Przekł. słowack.: Zuzkín den. [Przeł.] J. Elen. Bratislava 1950.

3. Dzień Jędrusia. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Tow. Wydawn. 1927, [8] k.

4. Podanie o Wandzie. Dzieje wątku literackiego. Wwa: Skł. gł. Tow. Wydawn. 1927, 140 s. Rozprawa doktorska.

5. Gorycz wiośniana. Powieść. Wwa: J. Mortkowicz 1928, 223 s.

6. Niepotrzebne serce. [Wiersze]. Wwa: Tow. Wydawn. 1930, 46 s.

7. Pawełek w ogrodzie zoologicznym. Wiersze i obrazki. Wwa: Tow. Wydawn. 1931 [antydat. 1930], [22] s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1949.

8. Po obu stronach szosy. Autem przez Europę. Wwa: Tow. Wydawn. 1932, 83 s.

9. Pologne. Varsovie: Wydawn. Dzieł Ilustr. [1933], [7] s.

Objasn. do albumu „Polska w krajobrazach i zabytkach”, przeznaczony dla uczestników międzynarodowego Zjazdu Historyków w 1933 w Wwie.

10. [Trzydziestu] 30 kolegów z całej Polski. Wiersze i obrazki. Wwa: Tow. Wydawn. 1933 [antydat. 1932], 61 s. Wyd. nast.: wyd. szkolne tamże 1937; [Wwa:] KiW 1949.

11. Na drogach Polski, z 50 linorytami T. Cieślewskiego (syna). [Wwa:] Tow. Wydawn. 1934, 344 s.

12. Skarby ziemi. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 68 s. Wyd. 2 tamże [1937].

Oprac. krajoznawcze dla młodzieży.

13. W Palestynie. Obrazy i zagadnienia. Fot.: E. Poznański. Wwa: Tow. Wydawn. 1936, 143 s.

14. Jak się wszystko zmieniło. Powieść wierszem dla starszych dzieci. Wwa: Wydawn. J. Mortkowicza 1946 [antydat. 1945], 70 s.

15. Jesień niezapomniana. Wiersze o oblężonej Warszawie 1939. Wwa: Wydawn. J. Mortkowicza 1946, 102 s.

16. Janusz Korczak. [Opowieść biograficzna]. Kr.: J. Mortkowicz 1949, 246 s. Wyd. nast.: Wwa:

Czyt. 1957, tamże: wyd. 2 rozszerz. 1961, wyd. 3 1966, wyd. 5 1978.

Przeł.: ang.: Mister Doctor. The life of Janusz Korczak. [Przeł.] R.J. Kruk, H. Gresswell. London [1965], — hebr.: Chajej Janusz Korczak. [Przeł.] C. Arad. Tel Awiw 1961, — hiszp.: Janusz Korczak. Maestro y martir. [Przeł.] E.G. de Adin. Buenos Aires 1963, — niem.: Janusz Korczak. Biographie. [Przeł.] H. Bereska. Weimar 1961, wyd. nast.: tamże 1967, München [1967], tamże 1973.

17. Spotkanie z panem Kościuszką. [Utwór dla młodzieży]. Wwa: NK 1951, 34 s. Wyd. 2 tamże 1952.

18. Na budowie. [Utwór dla dzieci]. Wwa: NK 1952, [8] k. Wyd. 2 tamże 1954.

19. Piosenka o Nowej Hucie. [Wiersz]. Wwa: NK 1952, 19 s. Wyd. 2 tamże 1953.

20. Zmiany w krajobrazie. Wwa: PIW 1953, 155 s.

Reportaże z Nowej Huty.

21. Krzak jaśminu. [Powieść]. Wwa: NK 1954, 309 s.

22. Początek drogi. Powieść dla młodzieży. Kr.: WL 1954, 245 s.

23. Powrót. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1954, 62 s. Nagroda NK, Pol. Radia i Związku Zawodowego Nauczycielstwa Pol. w 1953.

24. Kto ładniejszy? [Utwór dla dzieci]. Wwa: NK 1955, [8] k.

25. Zośka. [Opowiadanie]. Wwa: LSW 1955, 61 s. Przedr. zob. poz. 35. Por. poz. 27.

Na okł. imię autorki mylnie: Zofia.

26. Piotr Michałowski. Opowieść o życiu i twórczości. Kr.: WL 1956, 315 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1958.

27. Zagubione uczucia. Scenariusz filmowy: ..., J. Andrzejewski, J. Zarzycki, J. Dziedzina. Ekran. 1957.

Adapt. opowiadania poz. 25.

28. Światłocienie. Historia jednego pleneru. [Powieść]. Kr.: WL 1958, 316 s.

29. Bunt wspomnień. Wwa: PIW 1959, 446 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. tamże 1961.

Zawiera wspomnienia dot. następujących osób: K. Baczyński, W. Berent, T. Cieślowski, F. Fiszer, K. Gałczyński, H. Górską, M. Jasnorzewska-Pawlikowska, J. Kaden-Bandrowski, J. Kasprzowicz, J. Korczak, K. Krzyżanowski, J. Lechoń, B. Leśmian, J. Lorentowicz, Z. Nałkowska, M. Eiger-Napierski, S. Noakowski, Or-Ot [A. Oppman], J. Osterwa, B. Ostrowska, T. Pruszkowski, [Z.] Miriam-Przesmycki, B. Schulz, S. Sempolowska, W. Skoczylas, L. Staff, K. Szymanowski, J. Tuwim, Z. Uniłowski, M.J. Wielopolska, T. Zieliński, S. Żeromski, Z. Żurakowska. — W wyd. 2 dodane wspomnienia o F. Arnsztajnowej i K. Fryzkowskim; pominięte o S. Sempolowskiej.

30. Kolorowe gwiazdy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 215 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1965.

Nagroda w konkursie NK w 1960.

31. Panna Stefania. Dzieje życia i pracy Stefanii Sempołowskiej. Wwa: NK 1961, 302 s.

32. Pod znakiem kłosa. Wwa: PIW 1962, 462 s. Wspomnienia dot. wydawnictwa J. Mortkowicza. Zawiera też: E. Suchodolska: Bibliografia wydawnictw J. Mortkowicza 1903-1939.

33. O Stefanie Żeromskim. Ze wspomnień i dokumentów. Wwa: PIW 1964, 451 s. Wyd. 2 tamże 1965.

34. Różne kolory. Opowiadania o malarzach polskich. Wwa: NK 1965, 304 s.

Zawartość: Wstęp. — Serce ojca (o A. Orłowskim); Obowiązek (o P. Michałowskim); Wuj Jan (o J. Matejce); List Munia (o H. Rodakowskim); Srebrna sowa (o A. Grotgerze); Młodsza siostra (o M. i A. Gierymskim); Ahawer (o M. Gottlieb); Wizyta w Kukłowie (o J. Chelmońskim); Piosenka dziadzi (o J. Kossaku); Zielone rogi (o J. Malczewskim); Różne kolory (o W. Podkowińskim); Dzwieczynki (o J. Pankiewicz); Co ryczał Wyczoł (o L. Wyczółkowskim); Za małe obrazki (o J. Stanisławskim); Żółta kokarda (o S. Wyspiańskim); Dziwne dzieci (o W. Wojtkiewicz); Kto jest lepszy (o O. Boznańskiej); Miejsce na świecie (o W. Ślewińskim i T. Makowskim); Architektura (o S. Noakowskim); Zygga (o Z. Waliszewskim). — Życiorysy [wyżej wymienionych malarzy].

35. Spadek i inne opowiadania. Kr.: WL 1965, 193 s.

Zawartość: Zamiast wstępu. — Spadek; Lepszy los; Pierzyna; Grunt; Rzeczy; Zośka [poz. 25]; Jabłko spod Okusza; Moulin Rouge; Serce z bursztynu.

Praca redakcyjna

1. S. Żeromski: Dziennik podróżny. Przygot. do druku ... Wwa: Wydawn. J. Mortkowicza 1933, 130 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1957. — SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — PSB (J.Z. Białek). — LP (uzup.). — RL 1968 (J. Chudek).

[Podanie o Wandzie]. M. Dąbrowska: Legenda o Wandzie. *Wiad. Lit.* 1928 nr 7; M. Hartleb. *Ruch Lit.* 1928 nr 2. — [Gorycz wiośniana]. J. Toeplitz: Debiut powieściowy. *Głos Lit.* 1928 nr 11; M.J. Wielopolska: Z eksperymentu skrótu. *Wiad. Lit.* 1928 nr 29; L. Prwiński. *Prz. Współcz.* 1929 t. 28. — [Niepotrzebne serce]. S. Napierski: U poetów. *Wiad. Lit.* 1930 nr 45; K.W. Zawodziński. *Prz. Współcz.* 1931 t. 37. — Z. Starowiejska-Morstinowa. *Dziś i Jutro* 1932/1933 nr 2 [rec.: Po obu stronach szosy]. — [30 kolegów z całej Polski]. J. Birkenmajer. *Polonista* 1933 t. 2; A. Kopczevska. *Polonista* 1934 z. 1/2. — Ch. Lów: Żydzi w poezji odrodzonej Polski. VI. Poetki. H.M. Mies. *Żyd.* 1934 nr 4. — [Na drogach Polski]. P. Hulka-Laskowski: Piękno Polski. *Wiad. Lit.* 1935 nr 3; J. Krzyżanowski. *Ztemnia* 1935. — [W Palestynie]. K. Górski. *Rocz. Lit.* 1936; W. Kubacki: Wieczna Palestyna. *Wiad. Lit.* 1937 nr 21. — [Janusz Korczak]. Z. Starowiejska-Morstinowa: Buntownik i marzyciel. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 36; K. Kuliczowska. *Twórczość* 1950 nr 3. — [Zmiany w krajobrazie]. J.J. Lipski: Nie marzenie — i nie powieść fantastyczna. *Noua Kult.* 1954 nr 22; A. Polewka. *Życie Lit.* 1954 nr 25. — U. Stempowskił P. Hostowiec: Notatnik niespiesznego przechodnia. *Kultura*, Paryż 1954 nr 6. — K. Kuliczowska. *Życie Lit.* 1955 nr 20. — [Piotr Michałowskił H. Nelken: Książka o Michałowskim. *Życie Lit.* 1956 nr 50; J. Guze: Książka o Piotrze Michałowskim. *Twórczość* 1957 nr 10/11; Z. Starowiejska-Morstinowa: Malarz i gospodarz. *Tyg. Powsz.* 1957 nr 5; M. Wallis. *Kronika* 1957 nr 8. — W. Leopold: Powieść

z kluczem. *Twórczość* 1958 nr 7 [rec. Świątocienie]. — [Bunt wspomnień:] Z. Starowieyska-Morstinowa. Pisarska defilada. *Tyg. Powsz.* 1960 nr 7; T. Terlecki. „Widzenie bliskie”. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 24; A. Wilkoń. Książka o młodości sztuki. *Życie Lit.* 1960 nr 8; H. Zaworska. *Nowe Książ.* 1960 nr 5; J.N. Miller. *Nouva Kult.* 1962 nr 10. — [Pod znakiem kłosa:] Z. Starowieyska-Morstinowa. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 33; T. Terlecki. Plenny kłosek. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 38; A. Wilkoń. Wspomnienia z przeszłości. *Życie Lit.* 1962 nr 47 [dot. też: Panna Stefania]; W. Zawadzki. *Rocz. Warsz.* 1963. — [O Stefanie Żeromskim:] J. Doliński. *Życie Lit.* 1964 nr 44; S. Jończyk. *Kierunki* 1964 nr 43. — [O Stefanie Żeromskim:] Z. Kozarynowa. *Wiadomości*, Londyn 1965 nr 10; K. Nastulanka. Książka o losie pisarza. *Polityka* 1965 nr 5; I. Szypowska. *Polonistyka* 1965 nr 2. — [Spadek i inne opowiadania:] Z. Kozarynowa. Zimne i ciepłe prądy literackie. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 20; J. Pieszczachowicz. Parada opowieści. *Życie Lit.* 1966 nr 21. — J.Z. Białek; H.M.-O. — dla dzieci i młodzieży. *Życie Lit.* 1968 nr 11.

A.Sz.

MORTKOWICZOWA Janina 1875-1960

Krypt.: J.M.; M.

Autorka książek dla dzieci i młodzieży, tłumaczka.

Urodzona 20 października 1875 w Warszawie; córka Gustawa Horwitza, doktora filozofii, urzędnika, i Julii z Kleinmanów; matka Hanny Mortkowicz-Olczakowej, poetki, autorki książek dla dzieci i młodzieży. W 1890 ukończyła żeńską pensję Leokadii i Bronisławy Kosmowskich w Warszawie, po czym uczęszczała na kurs wychowania przedszkolnego pod kierunkiem Jadwigi Jahołkowskiej. Następnie studiowała psychologię i filozofię na tajnym Uniwersytecie Latającym. Debiutowała w 1892 opowiadaniem dla dzieci, drukowanymi w *Wieczorach Rodzinnych*. Od 1893 była członkiem Komisji Katalogowej Czytelni Bezpłatnych Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, w którym także pracowała bezpłatnie, kolportując książki wśród młodzieży żydowskiej i ze środowisk robotniczych. W 1896-1902 brała czynny udział w pracach tajnego Koła Kobiet Korony i Litwy oraz Koła Pedagogicznego. W 1903 wyszła za mąż za Jakuba Mortkowicza, księgarza i wydawcę, i od tegoż roku pracowała w wydawnictwie męża (Księgarnia Towarzystwa Wydawniczego w Warszawie) jako kierownik działu książek dla dzieci i młodzieży. Równocześnie rozwijała twórczość literacką i publicystyczną; ogłaszała artykuły literackie, pedagogiczne, recenzje i wspomnienia, m.in. w *Przeglądzie Filozoficznym* (1898, 1904, 1910), *Ogniwie* (1903, 1905), *Nowych Torach* (1906-07, 1910). W tym też czasie podjęła twórczość przekładową, tłumacząc utwory dla młodzieży pisarzy skandynawskich, angielskich, węgierskich i francuskich. W 1909-10 wchodziła w skład komitetu redakcyjnego pisma dla dzieci i młodzieży *Promyk* w Krakowie, a w 1913-14 wraz ze Stefanią Sempołowską redagowała pismo dla młodzieży *Z bliska i z daleka*. W 1915-16 była współzałożycielką i organizatorką

Biura Porad dla Bezdomnych, następnie pracowała w Uniwersytecie Ludowym, postępowej placówce oświatowej. W 1916-26 wspólnie z S. Sempołowską redagowała pismo dla dzieci *W słońcu*. W 1927-28 była redaktorem serii wydawniczej *Dobre Książki dla Młodzieży*. W 1929 prowadziła wykłady na Kursach Księgarskich przy Wydziale Pedagogicznym Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Po utworzeniu przez J. Mortkowicza Towarzystwa Wydawniczego weszła do zarządu, a w 1931, po samobójczej śmierci męża, została prezesem tego Towarzystwa, obejmując ogólne kierownictwo Wydawnictwa Jakuba Mortkowicza, które prowadziła aż do wybuchu II wojny światowej. Równocześnie w 1933-38 redagowała i wydawała pismo *Nowiny Wydawnicze z Literatury, Nauki i Plastyki*. W 1935 została odznaczona Srebrnym Wawrzynem PAL za wybitną działalność wydawniczą w dziedzinie literatury polskiej. Podczas okupacji niemieckiej wraz z córką ukrywała się w Warszawie. Po powstaniu warszawskim i przejściu obozu w Pruszkowie, przebywała na wsi pod Bochnią. Na początku 1945 przeniosła się do Krakowa i podjęła próbę wznowienia działalności Wydawnictwa Jakuba Mortkowicza, które działało do 1950. Równocześnie w 1946-50 była dyrektorem Oddziału Spółdzielni Wydawniczej „Książka” w Krakowie. W 1950 została członkiem ZLP. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1956). Zmarła 27 grudnia 1960 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O wychowaniu estetycznym. [Studium]. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka 1903, 74 s. Wyd. nast. tamże 1904.
2. Stacho. Opowiadanie. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka; Lw.: Księg. H. Altenberga 1906, 112 s.
3. Z naszej szkoły.
[Ser. 1]. Opowiadania o tym jak dzieci pracowały. Wwa: Tow. Wydawn.; Kr.: S.A. Krzyżanowski 1918, 106 s.
Ser. 2. W mieście. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1919, 105 s.
4. Sport, kino, radio a... dobra książka. Pogadanka dla młodzieży. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1927, 14 s.
5. Anulka, czyli osiem lat życia dziewczynki. Wwa: Tow. Nauk. w Warszawie 1928, 184 s.
6. O postępowych czasopismach dla dzieci i młodzieży w latach 1909-1926. *Stud. Pedag.* 1958 t. 5 s. 159-213.

Przekłady

1. A. Gjems-Selmer: Nad dalekim cichym fiordem. Powieść dla młodzieży. Wwa: G. Centnersz-

wer 1904, 152 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. Wwa: J. Mortkowicz 1911; Wwa: Tow. Wydawn. 1927; Wwa: J. Mortkowicz 1935, tamże: 1936, 1938; Łódź: Książka [1946], tamże 1947; Wwa: NK 1959, tamże 1987.

2. H. Siebeck: Systemy metafizyczne w ich wzajemnym stosunku do doświadczenia. W: Filozofia nowokrytyczna. Wwa 1905 s. 1-74. Wyd. osob.: Wwa: Druk. Orgelbranda Synowie 1908, 74 s.

3. E. Demolder: Serce ubogich. Opowiadania dla młodzieży. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka [1906], 125 s.

4. G. Geijerstam: Moi chłopcy. Szwedzkie opowiadania dla dzieci. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka 1906, 113 s.

5. A. France: Na kwiaty. Książka dla dzieci. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka 1907, 31 s.

6. E. Otto: Historia młodego życia. Książka dla dorosłych i dla młodzieży. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka 1907, 154 s. Wyd. nast. Wwa: Tow. Wydawn. 1922.

7. S. Lagerlöf: Cudowna podróż. [Cz. 1]. Wwa: G. Centnerszwer i S-ka 1910, 179 s. [Cz. 2 i 3]. Wwa: J. Mortkowicz 1911, 189 + 169 s. Wyd. nast.: cz. 1-3 wyd. 2 przejr. i popraw. Wwa: J. Mortkowicz, G. Centnerszwer, Kr.: S.A. Krzyżanowski 1912-1914; wyd. 3. Cz. 1. Wwa: Tow. Wydawn. 1922 [antydat. 1921]; wyd. 4 Wwa: J. Mortkowicz 1939; Wwa: Wydawn. Pol. R. Wegner 1948; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1955, tamże: wyd. 3 1957, wyd. 3 [!] 1977, 1986, 1990; Wr., Kr.: Ossol. 1992.

8. S. Lagerlöf: Wspomnienia. Zebrała i przeł. ... Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1922, 105 s.

9. F. Molnár: Chłopcy z Placu Broni. Powieść z życia uczniów węgierskich. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1922, 146 s. Wyd. nast. 30 w 1925-1994.

Adapt. teatr.: Adapt. i reż.: E. Pietryk. Wyst. Pozn., T. Nowy 1973.

10. H. Lofting: Podróże doktora Dolittle. Wwa: J. Mortkowicz 1936, 333 s. Wyd. nast.: tamże 1946; Wwa: KiW 1949; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1956, tamże: wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 6 1985; Wwa: KiW 1986, tamże 1988; Wwa: NK 1990.

11. H. Lofting: Cyrk doktora Dolittle. Wwa: J. Mortkowicz 1937, 372 s. Wyd. nast.: Kr.: Książka 1947; wyd. 3 Wwa: KiW 1950; Wwa: NK 1956, tamże: wyd. 3 [!] 1968, wyd. 4 1974, 1986; Wwa: KiW 1987, tamże 1988; wyd. 9 Wwa: NK 1990.

12. H. Lofting: Opera doktora Dolittle. Wwa: J. Mortkowicz 1938, 318 s. Wyd. nast.: Kr.: Książka 1948; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1950, tamże wyd. 3 1991.

13. H. Lofting: Poczta doktora Dolittle. Wwa: J. Mortkowicz 1938, 342 s. Wyd. nast.: Kr.: Książka

1948; Wwa: KiW 1950; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1957, tamże wyd. 5 1969, 1986; Wwa: KiW 1989; Wwa: NK 1990.

14. H. Lofting: Ogród zoologiczny doktora Dolittle. Wwa: Tow. Wydawn. 1939, 253 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1957, tamże: 1970, 1987, 1990; wyd. 5 Wwa: KiW 1991.

15. S. Lagerlöf: Karo i Szaraczek. Wwa: NK 1950, 14 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953.

16. H. Lofting: Największa podróż doktora Dolittle. Wwa: NK 1960, 212 s.

17. H. Lofting: Doktor Dolittle na księżycu. Wwa: NK 1961, 132 s.

18. H. Lofting: Powrót doktora Dolittle. Wwa: NK 1961, 159 s.

Prace redakcyjne

1. Przygoda w lesie. [Bajki i opowiadania zebrane przez ...]. [B.m.w.] 1906. Wyd. nast. z podtytuł.: Opowiadania dla małych dzieci. Zebrała i ułożyła ... Wwa: G. Centnerszwer i S-ka; Lw.: Księg. H. Altenberga 1909, 40 s.

Inf. o wyd. 1: Aut. Dz.: Książki dla Dzieci. *Naprzód* 1906 nr 351 z 23 XII – wiadomość, iż książka była w sprzedaży gwiazdkowej.

2. Zaczarowana wyspa. Bajki i opowiadania dla dzieci. Zebrała i ułożyła ... Wwa: G. Centnerszwer i S-ka; Lw.: Księg. H. Altenberga 1907, 87 s. Wyd. nast.: Jeruzolima: Sekcja Wydawn. 3 Korpusu 1944; nakł. 2 [!] Bari: Sekcja Wydawn. 2 Korpusu 1945.

3. W pamiętnym roku wojny. Książka zbiorowa dla młodzieży. [Red.: ... i S. Sempołowska]. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1916, 177 s.

4. W szkole i w domu. Czytanki. Ułożyły: ... i S. Sempołowska. Wwa: Tow. Wydawn.

[T.] 1. Wakacje. 1922, 22 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T.] 2. Bociany. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże [1930].

[T.] 3. Szkoła. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1931.

[T.] 4. Kiedym... 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1931.

[T.] 5. [H. Bobińska:] O szarej godzinie. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T.] 6. Lalki moich dzieci. 1922, 15 s.

[T.] 7. O staruszku, staruszce i złotej rybce. 1922, 12 s.

[T.] 8. [A. Mickiewicz:] Dziady. [1923], 22 s. Wyd. 2 tamże 1933.

[T.] 9. Rewolucja listopadowa. 1923, 20 s.

[T.] 10. Mała siostra miłosierdzia. 1922, 15 s. Wyd. 2 tamże 1930.

[T.] 11. Jak to ze Inem było. 1923, 15 s.

[T.] 12. Boże Narodzenie. 1923, 15 s. Wyd. 2 tamże 1934.

[T.] 13. Szczęśliwy książę. 1923, 15 s. Wyd. 2 tamże 1932.

[T.] 14. Zajęc. 1923, 15 s. Wyd. 2 tamże 1932.

[T.] 15. Mikołaj Kopernik. 1923, 15 s.

[T.] 16. Jak sobie Jędrus „tiutkę” znalazł. 1923, 15 s.

5. H.Ch. Andersen: Najpiękniejsze baśnie. Cz. 1-2. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1929, 76 + 86 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — J. Mortkowiczowa: Wspomnienia sprzed lat siedemdziesięciu. W: Kredą na tablicy. Wwa 1958.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska). — PSB (J.Z. Białek). — SPKP (J. Olkowska). — P. Grzegorzczak: J.M. *Znak* 1962 nr 7/8, przedr. w tegoż: Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956-1967. Wwa 1986. — H. Kroszczor: Janina z Horwitzów Mortkowiczowa. W tegoż: Kartki z historii Żydów w Warszawie XIX-XX w. Wwa 1979.

[O wychowaniu estetycznym:] E. Niewiadomski: *Książka* 1904 nr 9; W. Wirwicki: *Prz. Filoz.* 1905. — [Stacho:] W. Gomułcki: *Kraj* 1906 nr 50 [dot. też oprac.: Zaczarowana wyspa]; J. Muklanowicz: *Książka* 1906 nr 12. — [Anulka:] [M. Dąbrowska] m.s.d. *Kob. Współcz.* 1928 nr 1; M. Kuncewiczowa: Z powodu „Anulki” J.M. *Swiat Książ.* 1929 nr 4-5; IP Landaul A. Lau: Pamiętnik matki. *Prz. Społ.* 1935 nr 3. — M. Dąbrowska: Działalność bez jubileuszu. *Życie Lit.* 1961 nr 6. — [S. Podhorska-Okolów] S.P.-O.: Wspomnienie o J.M. *Twórczość* 1961 nr 4. — Z. Starowieyska-Morstinowa: J.M. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 7. — K. Kuliczowska: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1918. W: OLP, Ser. 5 t. 3. Kr. 1973, *passim*. — W. Grzelak: Wśród autorów i książek. Wwa 1975, *passim*.

B.D.

MORTON Józef 1911-1994

Pseud.: Aleksander Sawicz; J.M.
Prozaik

Urodzony 19 lipca 1911 we wsi Chroberz (pow. Pińczów) w rodzinie chłopskiej; syn Jana Mortona i Genowefy z Kozłów. Od 1923 uczęszczał do Gimnazjum im. H. Kołłątaja w Pińczowie. Po zdaniu matury, rozpoczął w 1932 służbę w podchorążówce w Kielcach. W tym czasie debiutował na łamach *Gazety Kieleckiej* wierszem „W dniu 11 listopada” (nr 88) oraz jako prozaik opowiadaniem „Podstuchane” (nr 91; podp. J.M.). Zwolniony z wojska po trzech miesiącach ze względu na zły stan zdrowia, przebywał przez krótki czas w rodzinnej wsi, gdzie organizował amatorski ruch teatralny. Następnie podjął pracę w Urzędzie Skarbowym w Olkusz. W 1934/35 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim; po roku przerwał studia z powodu złej sytuacji materialnej oraz zaangażowania się w działalność literacką. W 1937 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP). Powrócił do Chroberza. Ożenił się z Wierą Chodorowicz. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w Warszawie, a następnie u rodziców żony w Biskupicach pod Warką, oraz w Chroberzu. Brał udział w działalności konspiracyjnej; w 1944 wstąpił do PPR i włączył się do akcji organizowanych przez AL, m.in. w okresie tzw. Republiki Pińczowskiej (24 lipca-połowa sierpnia). Kontynuował też twó-

czość literacką, pisząc powieści pt. „Człowiek z gliny” oraz „Inkluzowe wiano”. Po zakończeniu działań wojennych organizował Powiatową Radę Narodową w Pińczowie, zajmował się zabezpieczeniem dworskich dóbr kulturalnych. W maju 1945 został naczelnym redaktorem *Gazety Kieleckiej*, a następnie *Dziennika Powszechnego*. W tymże roku przeniósł się do Warszawy. Rozpoczął pracę w redakcji tygodnika PPR *Chłopska Droga*, którego był współorganizatorem (tu też publikował opowiadania oraz fragmenty powieści do 1949). Opracowywał również w 1945 dla Filmu Polskiego scenariusze z życia polskiej wsi „Felek zwycięzca” i „Stara miłość Michała”. W 1946-47 wchodził nadto (z ramienia Oddziału Wiejskiego ZZLP) w skład komitetu redakcyjnego tygodnika *Wieś*. Współpracował z *Dziennikiem Ludowym* (1946-48) i z *Trybuną Wolności*. W 1956 pracował w redakcji *Ziemi Kieleckiej*. W 1957 był jednym z założycieli tygodnika *Orka* (tu publikował w 1957-59). Współpracował też z redakcjami organu Komitetu Centralnego PZPR *Życie Partii* (1956) i *Tygodnika Kulturalnego* (1964-84, z przerwami). Opowiadania, fragmenty powieści zamieszczał m.in. w *Nowej Wsi* (1959-66, 1972-73), *Kulturze* (1963-79, z przerwami) oraz w piśmie *Gromada-Rolnik Polski* (1974-78). W 1961-69 był kierownikiem Muzeum J. Kochanowskiego w Czarnolesie. W 1966 otrzymał literacką nagrodę WRN w Kielcach. Odznaczony m.in. Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności, odznaką „Za Zasługi dla Kielecczyzny”. Zmarł 24 października 1994 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Twarze z poza mroku. [Wiersze]. Kr.: M. Stachurska 1935, 110 s.

Podp.: Aleksander Sawicz.

2. Spowiedź. [Powieść]. Wwa: Rój 1937, 235 s. Wyd. nast.: Wwa: Książka 1948; wyd. 2[!] ze wstępem M. Żmigrodzkiej Wwa: KiW 1951; wyd. 2 [!] Wwa: PIW 1953; wyd. 4 Wwa: LSW 1967; wyd. 5 Wwa: PIW 1971; Wwa: LSW 1989. Przedr. zob. poz. 21, 23 (t. 2).

Wyd. w wersji skróconej pt. Spowiedź. Opowiadanie z lat międzywojennych. Wwa: RSW „Prasa” 1960, 15 s.

3. Wawrzek, syn Wawrzyńca. Powieść. Druk. pt. Opoka. *Czas* 1938 nr 58-163. Wyd. osob. [uzup.] Wwa: Rój 1939, 278 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z postł. T. Burakowskiego Wwa: Spółdz. Inst. Wydawn. 1949; wyd. 3 Wwa: LSW 1950, wyd. 4 tamże 1952. Przedr. zob. poz. 21, 23 (t. 4).

4. Człowiek z gliny. Powieść. Powst. ok. 1944. [Inf. autora]. Druk fragm. pt. Głos Boga. *Chłopi* 1947 nr 26/27 s. 20.

5. Inkluzowe wiano. [Powieść]. Powst. ok. 1944. [Inf. autora]. Wyd. Bydg.: Książka 1946, 328 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1950, wyd. 3 tamże 1950; wyd. 3 [I] Wwa: LSW 1960. Przedr. zob. poz. 23 (t. 2).

Przekł. słoweń.: Hudobčeva dota. [Przeł.] A. Slodnjak. Ljubljana 1950.

6. Droga otwarta. Powieść. Powst. 1945. Druk Dz. Lud. 1949 nr 108-253. Wyd. osob. pt. Wielkie dni. T. 1-2. Wwa: KiW 1952, 130 + 198 s. Wyd. nast. t. 1-2 Wwa: PIW 1953. Przedr. zob. poz. 23 (t. 4).

T. 1. Droga otwarta; t. 2. Zły wiatr.

7. Klucz Bożej Klementyny. [Opowiadania]. Wwa: Książka 1948, 139 s. Przedr. zob. poz. 23 (t. 3).

Zawartość: Klucz Bożej Klementyny; Czarownice; Franusiove szczęście; Więzy; Cacko odpustowe; Lapanka; Butki; Epizod; Zośka; Gazetka.

Wyd. osob. opowiadania Klucz Bożej Klementyny. Wwa: NK 1955, 29 s.

8. Zapomniana wieś. [Powieść]. Wwa: LSW 1952, 199 s. Wyd. 2 tamże 1953. Przedr. zob. poz. 23 (t. 3).

Wyd. osob. fragm. pt. Czarcia łąka. Wwa: MON 1953, 99 s.

9. Polowanie. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1954, 31 s. Przedr. zob. poz. 23 (t. 5).

10. Nieudana wyprawa. [Opowiadanie]. Wwa: Sekcja Propagandy i Wydawn. Rady Nacz. Pol. Związku Łowieckiego 1956, 18 s.

11. Przed zimą. [Opowiadanie]. Wwa: Sekcja Propagandy Nacz. Rady Łowieckiej 1956, 14 s.

12. Dwa opowiadania. Wwa: Pol. Związek Łowiecki 1957, 28 s.

Zawartość: Biduła; Trzy kuropatwy.

13. Wielkie przygody małego ancykrysta. [Powieść]. Wwa: Iskry 1959, 267 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963 [właśc. 1962], wyd. 3 1967, wyd. 4 1971, wyd. 5 1974, wyd. 6 1986. Przedr. zob. poz. 23 (t. 5).

14. Mój drugi ożenek. [Powieść]. *Nowa Wieś* 1961 nr 6-34 [wersja skrócona]. Wyd. osob. Wwa: PIW 1961, 339 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965, wyd. 4 1973; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1976, tamże 1988. Przedr. zob. poz. 23 (t. 2).

Nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1962.

Adapt. film.: Z. Kuźmiński, K. Chodura: Mój drugi ożenek. Wg powieści ... Scenopis. Łódź: „Uniwersum” 1963, [154] k. Ekran 1964.

Przekł. bułg.: Mojata vtorata ženitba. [Przeł.] S. Bojčinova. Sofija 1965.

15. Karola. Dramat w 3 aktach. Uwagi insc.: [J. Lau] (J.L.) *Głos Młodzieży Wief.* 1964 nr 7 s. 23-34. Praprem. pt. Karola, córka młynarza. Poświętne, Woj. Ośrodek Postępu Rolniczego 1987.

16. Pan Doktor. Sztuka w 3 aktach. Adapt. i uwagi insc.: J. Lau. *Głos Młodzieży Wief.* 1965 nr 1 s. 30-40; *Teatr Lud.* 1968 nr 9 s. 24-49. Praprem. Tarnów, T. Ziemi Krak. im. L. Solskiego 1968.

17. Kamilla, czyli Spowiedź dziewczęcia. [Powieść]. Kr.: WL 1967, 330 s. Wyd. 2 tamże 1975. Przedr. zob. poz. 23 (t. 4).

18. Ucieczka z raj. Powieść. Wwa: LSW 1967, 238 s. Wyd. 2 tamże 1969. Przedr. zob. poz. 21, 23 (t. 3). Por. poz. 19.

Adapt. radiowa: Adapt. ... Radio 1970.

19. Ucieczka z raj. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: J. Nasfeter. Wwa: Tekst 1970, 87 k., masz. powiel. Por. poz. 18.

20. Wielkie kochanie. Powieść. Wwa: LSW 1970, 303 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1983. Przedr. zob. poz. 23 (t. 3).

21. Spowiedź; Ucieczka z raj; Wawrzek, syn Wawrzyńca. [Powieści]. Wwa: LSW 1974, 566 s. Zob. poz. 2, 18, 3.

22. Appassionata. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1976, 345 + 417 s. Wyd. nast. Wwa: LSW 1986. Przedr. zob. poz. 23 (t. 1).

Nagroda Złoty Kłosa w 1977.

23. Dzieła zebrane. Wwa: LSW.

T. 1. Appassionata. 1979, 645 s. Zob. poz. 22.

T. 2. Mój drugi ożenek; Inkluzowe wiano; Spowiedź. 1979, 675 s. Zob. poz. 14, 5, 2.

T. 3. Wielkie kochanie; Zapomniana wieś; Klucz Bożej Klementyny; Ucieczka z raj. 1979, 594 s. Zob. poz. 20, 8, 7, 18.

T. 4. Kamilla, czyli Spowiedź dziewczęcia; Wielkie dni; Wawrzek, syn Wawrzyńca. 1981, 741 s. Zob. poz. 17, 6, 3.

T. 5. Polowanie; Wielkie przygody małego ancykrysta. 1983, 215 s. Zob. poz. 9, 13.

24. Całopalenie. [Powieść]. T. 1-4. Wwa: LSW 1980, 1982, 1984, 1987, 645 + 551 + 421 + 323 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957. — J. Morton: Ja i mój „Drugi ożenek”. *St. Ludu* 1962 nr 128. — Wywiady: Trzeźwe i rzeczowe spojrzenie na wieś J.M. Rozm. U. Kozierowska. *Tryb. Maz.* 1961 nr 253; Pisać prawdę o wsi. Rozm. H. Przedborska. *Dz. Lud.* 1972 nr 102; Spowiedź. Rozm. Z. Nosal. *Przemiany* 1986 nr 7.

SWPP 1. — PP (M. Kotowska).

[Spowiedź] M. Koszyc-Szołajska: *Wozy bez kół. Sygnaly* 1937 nr 35; W. Natanson. *Pion* 1937 nr 34; [I. Fik] Feak: *Ludzie marginesu. Albo-Albo* 1938 nr 6. — W. Pietrzak: Powieści chłopskie. *Prosto z Mostu* 1939 nr 12 [rec.: Wawrzek, syn Wawrzyńca]. — [Inkluzowe wiano:] S. Czernik. *Now. Lit.* 1947 nr 32; S. Lichanski: Talent i doktryna. *Wieś* 1947 nr 4, polem. A. Kamińska: Czy talent wystarczy? *tamże* 1947 nr 10; J.E. Płomiński: Demaskatorska pasja M. *Warszawa* 1948 nr 3; K. Wyka. *Twórczość* 1948 nr 6, przedr. w tegoż: *Pogranicze powieści*. Kr. 1948 [in. in. o książce J.M.]. — [Wielkie dni:] M. Janion: *Opowieść o pierwszych dniach. Nowa Kult.* 1952 nr 32; H. Wandowski: *U źródeł przemian. Życie Lit.*

1952 nr 24; H. Zaworska. *Twórczość* 1953 z. 6. — [Wielkie przygody małego ancykrysta.] A. Chruszczyński: Ancykryst zabawy i tragiczny. *Orka* 1960 nr 19; W. Natanson: O narodzinach buntowniczości. *Twórczość* 1960 nr 4, przedr. w tegoż: *Moje przygody literackie*. Pozń. 1972. — S. Adamczyk: Pisarz wierny wsi. *Zielony Sztańd*. 1961 nr 73/74. — S. Lichański: Poza milczeniem i legendą. *Orka* 1961 nr 21. — [Mój drugi ożenek.] W. Maciąg: M. odkrywa wieś. *Zycie Lit.* 1961 nr 32, przedr. w tegoż: *Opinie i wróżby*. Kr. 1963; Z. Macużanka: M. naprawdę współczesny. *Nowa Kult.* 1961 nr 43. — S. Lichański: J.M. *Tyg. Kult.* 1964 nr 4, przedr. w tegoż: *Kuszenie Hamleta*. Wwa 1965. — Z. Bienkowski: Instykt marzenia. *Twórczość* 1967 nr 10, przedr. w: *Proza, poezja*. Wwa 1967 [rec.: *Ucieczka z rajul*. — [Kamilla, czyli Spowiedź dziewczęcia.] W. Babincz: Posłanie przyjazne. *Tyg. Kult.* 1967 nr 37, polem.: M. Kozakiewicz: Załącznik do „Przyjaznego posłania”, *tamże* nr 48; W. Maciąg: Uroki wiejskiego życia. *Nowe Książ.* 1967 nr 17; M. Pilot: Książka czarnośleska. *Tyg. Kult.* 1967 nr 37; J. Marx: Kamilla. *Współczesność* 1968 nr 7; J. Termer: Spowiedź dziewczęcia. *Mies. Lit.* 1968 nr 4. — [Wielkie kochanie:] K. Nowicki: Lament chłopski na baby. *Fakty i Myśli* 1970 nr 26, przedr. w tegoż: *Pertraktacje*. Wwa 1971; F. Pluta: Stylizacja gwarowa w „Wielkim kochaniu” J.M. *Spraw. Opol.* *TPN Ser. B* 1970 nr 8; J.Z. Maciejewski: Jawa i sen. *Mies. Lit.* 1971 nr 5. — S. Mijas: Stowo ciosane. *Przemiany* 1971 nr 4 [dot. życia i twórczości J.M.]. — [Wielkie kochanie:] R. Sulima: Spowiedź odmienca. *Nowe Książ.* 1971 nr 4; B. Zadura: Gierpienia Franka albo miłość jako choroba oczu. *Twórczość* 1971 nr 9, przedr. w tegoż: *Radość czytania*. Lubl. 1980. — B. Rogatko: Trzy powieści M. *Mies. Lit.* 1975 nr 8 [dot.: Spowiedź; *Ucieczka z rajul*; *Wawrzek, syn Wawrzyńca*]. — [Appassionata] [Z. Bienkowski] G. Traczyk. *Twórczość* 1976 nr 8; S. Burkot: O namiętnościach i okupacji. *Mies. Lit.* 1976 nr 12; F. Fornalczak: Przed zagładą Sodomy. *Tyg. Kult.* 1976 nr 46; M. Kabata: W osaczeniu. *Literatura* 1976 nr 38. — I. Furnal: Inspiracja ludowa w prozie J.M. (Na przykładzie „Appassionaty”). W: *II Dekada literatury Kieleckiej*. Kielce 1979. — K. Nowosielski: Chłopska realność w prozie J.M. *Zesz. Nauk. Wyzd. Hum. UG. Filol. Pol.* 1979 nr 6, przedr. w tegoż: *Ryzyko obecności*. Wwa 1983. — Z. Sliwka: „Spowiedź” J.M. jako powieść o awansie społecznym warstwy chłopiejskiej. W: *II Dekada literatury Kieleckiej*. Kielce 1979. — Z. Ziątek: Od prawdy dnia ostatniego do prawdy sadnego dnia. *Tyg. Kult.* 1979 nr 15. — H. Gosk: Realność dociekania. (Po dziesięciu latach). *Tyg. Kult.* 1980 nr 14 [rec.: *Appassionata*]. — J. Paclawski: Relacje między autorem i narratorem jako forma wyrażania intencji twórcy w powieściach J.M. *Kiel. Stud. Filol.* 1980. — S. Siekierski: M. apokaliptyczny. *Nowe Książ.* 1981 nr 6 [rec.: *Calopaleniel*]. — Z. Trziszka: J.M. ożenek z literaturą. *Tyg. Kult.* 1981 nr 30. — J. Paclawski: Problemy kompozycyjne twórczości Józefa Mortona. Wwa, Kr.: PWN 1982, 236 s. — K. Nowosielski: Chłopska realność. W tegoż: *Ryzyko obecności*. Wwa 1983. — A. Skudrzykowa: O aspekcie socjolingwistycznym w analizie utworów dialektyzowanych. (Na przykładzie „Spowiedzi” J.M.). *Pr. Nauk. UŚL* 1983 nr 609. — J. Borzecki: Ten ze środka wsi. *Tyg. Kult.* 1983 nr 28. — J. Paclawski: Wieś M. wobec historii. *Kiel. Stud. Filol.* 1983 nr 2. — [Calopaleniel:] J. Paclawski: Dopelnienie. *Przemiany* 1983 nr 2 [rec. t. 2]; S. Siekierski: Apokaliptycznej części wyzwoleńcia ciąg dalszy. *Nowe Książ.* 1983 nr 10 [rec. t. 2]; W. Kajtoch: O „Calopaleniu”. *Zycie Lit.* 1984 nr 4 [rec. t. 1]; J.A. Borzecki: Idealy i karabiny. *Tyg. Kult.* 1985 nr 27. — P. Wągiel: Człowiek ze wsi. *Rzeczywistość* 1985 nr 14. — J. Paclawski: Ponidzie w twórczości J.M. *Stud. Kiel.* 1986 nr 4. — Z. Trziszka: Pierwszy i drugi ożenek z literaturą. *Mies. Lit.* 1987 nr 5. — H. Berezka: Spowiednik. W tegoż: *Sposób myślenia*. Wwa 1989. — J. Paclawski: M. — pisarz wsi polskiej. *Zesz. Wszchn. Świątokrzyski*. 1995 z. 2.

K.B.

MOSTWIN Danuta ur. 1921

Powieściopisarka, nowelistka.

Urodzona 31 sierpnia 1921 w Lublinie; córka Józefa Tadeusza Pietruszewskiego, oficera Wojska Polskiego, i Ireny Bronisławy z Paździorów. Uczęszczała do Gimnazjum im. E. Plater w Warszawie; w 1939 zdała maturę. Debiutowała w 1939 wierszem pt. „Junacy”, opublikowanym na łamach warszawskiego czasopisma *Lech* (nr 6/7), poświęconego „kulturze narodowej, miłośnictwu piękna, propagandzie książki”. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. Studiowała medycynę w Szkole Zawodowej dla Pomocniczego Personelu Sanitarnego doc. Jana Zaorskiego oraz na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Uczestniczyła w działalności konspiracyjnej w szeregach AK (służba sanitarna); w mieszkaniu, które zajmowała z matką na Saskiej Kępie, mieścił się punkt przetrzutowy dla cichociemnych kurierów Rządu RP w Londynie. Po upadku powstania warszawskiego przebywała w Lublinie, gdzie kontynuowała studia medyczne na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. W lutym 1945 wyszła za mąż za Stanisława Edwarda Bask-Mostwina, kuriera polskiego rządu londyńskiego, z wykształcenia prawnika. W tymże roku wraz z mężem opuściła Polskę i przez Czechosłowację, Niemcy i Francję dotarła do Szkocji, gdzie w Edynburgu podjęła studia medyczne w Paderewski Teaching Hospital School of Medicine; w 1948 uzyskała absolutorium. W 1951 emigrowała do Stanów Zjednoczonych. W 1956 rozpoczęła pracę jako social worker w Departamencie Opieki Społecznej miasta Baltimore (w stanie Maryland), zdobywając doświadczenie w dziedzinie zaślisków dla osób starszych i chorych, w opiece nad przestępczością młodzieżową, w domach poprawczych, w domach zastępczych, w adopcji i problemach rodzinnych. Od 1957 studiowała też w National Catholic School of Social Service Catholic University of America w Waszyngtonie; w 1959 uzyskała dyplom Master of Social Work ze specjalizacją w pracy klinicznej. Równocześnie, kontynuując podjętą w Anglii twórczość literacką, ogłaszała od 1954 artykuły i drobne opowiadania na łamach wydawanego w Nowym Jorku dziennika *Nowy Świat*. W następnych latach publikowała liczne utwory prozatorskie i artykuły w *Związkowcu* (Toronto, od 1956), londyńskich *Wiadomościach* (1957-81, z przerwami), paryskiej *Kulturze* (1958-83, z przerwami) oraz dodatku *Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza* pt. *Tydzień Polski* (Londyn, 1962-85, z przerwami). W 1961-67 była dyrektorem klinicznym agencji Maryland Children's Aid Society, specjalizującej się w adopcji. W 1967 została członkiem Związku Pisarzy Pol-

MOSTOWICZ Tadeusz

482 zob. DOŁĘGA-MOSTOWICZ Tadeusz

skich na Obczyźnie. W tymże roku otrzymała stypendium państwowe przyznane przez National Institute of Mental Health na dwuletnie studia doktoranckie w dziale social work Columbia University w Nowym Jorku. Studia ukończyła w 1969, specjalizując się w psychoterapii rodziny; w 1971 uzyskała doktorat (doctor of social work) Columbia University w Nowym Jorku, na podstawie rozprawy pt. „The transplanted family. A study of social adjustment of the Polish immigrant family to the United States after the Second World War” (promotor prof. Margaret Mead). W 1969-80 była profesorem social work i zdrowia psychicznego rodziny w National Catholic School of Social Service; w 1980 otrzymała tytuł profesora zwyczajnego. W 1981 otrzymała nagrodę tegoż uniwersytetu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie opieki społecznej. Prowadziła jednocześnie (1969-81) klinikę uniwersytecką zdrowia psychicznego rodziny na oddziale psychiatrycznym szpitala Johns Hopkins w Baltimore i w szpitalu psychiatrycznym Spring Grove. W 1980 zorganizowała specjalizację zdrowia psychicznego rodziny w departamencie psychologii Loyola College w Baltimore i ośrodek kliniczny Family Mental Health Center, którym kierowała do przejścia na emeryturę w 1987. Za twórczość literacką otrzymała w 1974 nagrodę im. A. Godlewskiej w Zurychu, w 1978 nagrodę im. W. Pietrzaka za twórczość literacką na emigracji o Polakach i Polsce oraz nagrodę londyńskich *Wiadomości* za najlepsze utwory ogłoszone w tym piśmie, a w 1979 dyplom przyznany przez redakcję amerykańskiego dwumiesięcznika *Perspectives* za działalność literacką w dziedzinie pracy z Polonią amerykańską. Kontynuuje twórczość naukową i literacką. W 1989 została członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego. W 1991 na zaproszenie Uniwersytetu Warszawskiego, Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej i Fundacji Synapsis prowadziła w Białobrzegach pod Warszawą kurs dla instruktorów terapii rodziny. Współpracuje z *Przeglądem Polskim*, dodatkiem *Nowego Dziennika* w Nowym Jorku, oraz z lubelskim kwartalnikiem *Akcent* (1988). W 1995 otrzymała nagrodę literacką im. W. i N. Turzańskich w Kanadzie. Mieszka w Baltimore (USA).

TWÓRCZOŚĆ

1. Nie zapomnij Paulino. [Powieść]. Powst. przed 1955. Druk fragm. pt.: Rewizja. *Ostatnie Wiadomości*, Mannheim 1956 nr 40; Po żniwach. *Tamże* nr [110?] z 7 X; Dzień zaduszny. *Tamże* nr [119?] z 28 X. Por. poz. 8 (cz. 1).

Wyróżnienie w konkursie literackim Klubu Pol. w Argentynie w 1955.

2. Dom starej lady. Powieść. Londyn: Veritas 1958, 235 s.

Wyróżnienie w konkursie Roku Mickiewiczowskiego w Londynie w 1957.

3. Ameryko! Ameryko! [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1961, 391 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1981.

4. Asteroidy. [Opowiadania]. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1965, 239 s. Por. poz. 9.

Zawartość: Asteroidy; Strycio z Ameryki; Dwa listy; Córki; Testament Błażeja; Oświadczyń; Trzy kubła. — Opowiadanie „Oświadczyń” zostało wyróżnione w konkursie londyńskich *Wiadomości* w 1957.

5. Olivia. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1965, 287 s. Nagroda im. H. Naglerowej Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za najlepszą książkę wydaną w 1965.

6. Ja za wodą, ty za wodą... [Powieść]. Powst. 1967. Wyd. Paryż: Inst. Lit. 1972, 299 s.

Data powstania pod tekstem.
Adapt. teatr. wyst. jako sztuka czytana, Tow. Prawnicze, Nowy Jork 1975.

7. Odchodzą moi synowie. [Powieść]. Powst. 1975. Wyd. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1977, 148 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Polonia 1989.

Data powstania pod tekstem.

8. „... ani o ziarno jęczmienia mniej...”. [Cykl powieściowy].

Cykl o charakterze sagi sięgający fabułą od powstania styczniowego do powstania warszawskiego.

[Cz. 1]. Cień księdza Piotra. Wwa: Pax 1985, 401 s.

Wersja przerobiona i poszerz. poz. 1. Druk fragm. pt.: Cień księdza Piotra. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 33/34; Modrze-wiowy dwór. *Tamże* 1974 nr 10; Dominik. *Tamże* 1974 nr 45; Noc poślubna. *Tamże* 1974 nr 50/51; Palmowa Niedziela. *Tamże* 1979 nr 15/16.

Główna nagroda Wydz. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Lublinie oraz w Zamościu w 1991.

[Cz. 2]. Szmaragdowa zjawia. Wwa: Pax 1988, 386 s.

Nagroda łącznie z cz. 1.

[Cz. 3]. Tajemnica zwyciężonych. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1992, 461 s.

Nagroda Stow. Pol. Komбатantów w Londynie w 1992.

[Cz. 4]. Nie ma domu. Lubl.: Norbertinum 1996, 174 s.

Pierwotny tytuł: Słyszę, jak śpiewa Ameryka.

9. Odkrywanie Ameryki. [Opowiadania]. Lubl.: Norbertinum 1992, 544 s. Por. poz. 4.

Zawiera opowiadania z tomu „Asteroidy” [poz. 4], — oraz: Odkrywanie Ameryki; Jokasta; Śródpole; Polish party; Czarownica; Zegar z ułanem; Nic się nie należy; Ściana; Jeszcze te drogi w oczach są; Papierowa Róża; Przekreślony sztandar; Julie Claire.

Wybór fragm. utworów w przekł. ang.: [Przeł.:] B. Conrad, M. Erdman, J.L. Mostwin. *Language Bridges*, Richardson, Texas 1993/1994 vol. 6.

Prace naukowe

1. The transplanted family. A study of social adjustment of the Polish immigrant family to the United States after the Second World War. Powst. 1971. Wyd. New York: Arno Press 1980, XI, 345 s.

Rozprawa doktorska. — Nagroda Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku w 1971.

2. American families of East European heritage. A capitol seminar on the family sponsored by the American Family Institute. Washington: [b.w.] 1980, 8 s.

3. Social dimension of family treatment. Washington: National Association of Social Workers 1980, 245 s.

4. Trzecia wartość. O formowaniu się nowej tożsamości polskiego emigranta w Ameryce. Lubl.: Wydawn. KUL 1985, 132 s. Wyd. 2 zmien. i poszerz. z podtyt.: Wykorzenienie i tożsamość tamże 1995, 240 s.

5. Emigranci polscy w USA. Lubl.: Wydawn. KUL 1991, 181 s. KUL, Inst. Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym.

6. Przestrzeń życiowa rodziny. Ekologiczny model terapii rodziny w stanie kryzysu. Wwa: Wydawn. Synapsis 1992, 183 s.

Podręcznik przygotowany na potrzeby kursu dla instruktorów terapii rodziny przeprowadzonego w Białobrzegach w 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1973, 1979, 1997. — Wywiady: R. Nowotarska: D.M. Wywiad korespondencyjny. *Dz. Pol.*, Detroit 1964 nr 220; W Warszawie po latach. Rozm. U. Bąkowska. *Kierunki* 1987 nr 26; Przenikanie. Rozm. H. Lizińczyk. *Tyg. Kult.* 1988 nr 50; Powroty do Polski. Rozm. H. Kowalska. *Kierunki* 1988 nr 51; Trzecia wartość. Rozm. B. Kazimierzczuk. *Kult., Ośw., Nauka* 1989 nr 1/2.

SWPP 2 (R. Loth). — PP (R. Loth). — LP (red.). — [J. Zieliński] J. Kowalski. Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl.* 1989, wyd. 2 1990. — Z.R. Wilkiewicz. Polnische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

[Dom starej lady:] [M. Chmielowiec] M. Sambor. *Kultura*, Paryż 1959 nr 4; H. Janicka. *Horyzonty*, Paryż-Londyn 1960 nr 49. — [Ameryko! Ameryko!] A. Chciuk. *Wiad. Pol.*, Sydney 1961 nr 26; M. Danilewiczowa: Saga państwa Żuławskich. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1961 nr 176; B. Heydenkom: Ciernisty szlak. *Związkowiec*, Toronto 1961 nr 84; J. Jurkusz-Tomaszewska. *Prąd*, Toronto 1961 nr 8; Z. Kozarynowa: Odkrywanie Ameryki. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 31; A. Hertz: Konfrontacje. *Kultura*, Paryż 1962 nr 7/8. — [Asteroidy:] M. Czuchnowski: Temat amerykański. O znaczeniu prostoty w „Asteroidach” D.M. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1965 nr 178; T. Karren: Samotni i zagubieni. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 29; D. Kossowska: Zniekształcony obraz, czyli w obronie starej i nowej emigracji. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1965 nr 238, polem.; S. Kossowska: Trochę o literaturze, trochę o emigracji. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 42; J. Kowalewski: Opowieści realistyczne. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1965 nr z 11 VI. — [Olivia:] J. Kowalewski: Litość nie jest miłością. *Ostatnie Wiad.*, Mannheim 1965 nr z 10 X; J. Rostowski: Biedna Olivia. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 37; S. Wóycicki: Eksperyment D.M. *Orzeł Biały*, Londyn 1965 nr 15;

J. Garliński: Książka o samotności współczesnego człowieka. *Tydz. Pol.*, Londyn 1966 nr 26; Z. Kozarynowa: Obiektywizm D.M. *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 32 [dot. też: Asteroidy]. — [M. Erdmanowa] H.M. Semper: Opowieść o dwóch miastach. *Ameryka*, [b.m.w.], 1968 nr 111 [art. biogr.]. — J. Bielawicz: Literatura na emigracji. Londyn 1970 s. 112-115 [dot. Ameryko! Ameryko!]. — T. Terlecki: D.M. i jej ankieta. *Kultura*, Paryż 1970 nr 7/8 [dot. m.in. pracy „The transplanted family”]. — [Ja za wodą, ty z wodą...:] T. Karren. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 38; Z. Kowalska: „Ameryko, Ameryko”. *Kultura*, Paryż 1972 nr 6; M. Dobkova: O emigracji bez patosu. *Orzeł Biały*, Londyn 1973 nr 102; J. Erdman: Nasze portrety. *Wiadomości*, Londyn 1974 nr 3; R. Nowotarska: „Ja za wodą, ty za wodą...” — albo „Polski obłęd”. *Tydz. Pol.*, Nowy Jork 1975 nr 223. — [Ochodzą moi synowie:] T. Karren: „Saga przeszczeptów” D.M. *Tydz. Pol.*, Londyn 1978 nr 27; J. Katz Hewetson: Trzy kobiety. *Kultura*, Paryż 1978 nr 5; Z. Kozarynowa: Monika — Wanda — Róża. *Wiadomości*, Londyn 1978 nr 21; I. Wieniewski: Kobieta o podwójnej twarzy. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1978 nr 20. — M. Stepien: Twórczość prozatorska D.M. *Mies. Lit.* 1978 nr 1, przedr. w tegoż: Dalekie drogi literatury polskiej. Kr. 1989. — A. Żarańska: Malarka emigracji. *Związkowiec*, Toronto 1978 nr 99. — [Ameryko! Ameryko!] J. Dobraczyński: ... Ubi bene. *Sl. Powsz.* 1981 nr 177; E. Nowakowska. *Prz. Polonijny* 1984 nr 1. — [Cień księdza Piotra] M.E. Cybulski: Paulina. *Tydz. Pol.*, Londyn 1986 nr 16; I. Janowska: Dojrzwienie w cieniu. *Nowe Książ.* 1986 nr 3; S. Kossowska: Krajowa książka roku 1985. *Prz. Pol.*, dod. *Nowego Dz.*, Nowy Jork 1986 nr z 27 II; M.A. Kowalski: Chłopska saga. *Tyg. Kult.* 1986 nr 10; J. Szczypka: Książd Ściegienny zza Oceanu. *Kierunki* 1986 nr 2. — K. Narutowicz: Opowieść rodzinna. *Kierunki* 1986 nr 2. — W. Gołubska: Świadek polskich losów. *Kierunki* 1988 nr 46. — B. Kazimierzczuk: Rodziny w amerykańskich powieściach D.M. *Odrodzenie* 1988 nr 18 [rec.: Ameryko! Ameryko!; Cień księdza Piotra]. — M. Adamczyk-Garbowska: Paradoksy emigracji. *Akcent* 1991 nr 1 [rec.: Ochodzą moi synowie]. — A. Kochańczyk: Słowo o D.M. *Akcent* 1992 nr 1. — E. Nowakowska: Z perspektywy Broadway'u. (O pisarstwie D.M.). W: Pisarze emigracyjni. Kr. 1993. — [Odkrywanie Ameryki:] A. Kochańczyk: Z D.M. podróż do Ameryki. *Akcent* 1993 nr 1/2; A. Marzec: O wrażliwości w Ameryce. *Nowe Książ.* 1993 nr 9, przedr. w tegoż: Co jest w człowieku. Łódź 1993. — Odkrywanie Ameryki. Trójęję o twórczości D.M.: S.A. Blejwas: Przeszczeptanie; I. Sławińska: Fascynująca to przygoda; M. Stepien: Zatrzymać Asteroidy. *Akcent* 1993 nr 4. — [Tajemnica zwyciężonych:] J. Ratajczak: Biografia naszych czasów. *Życie i Myśl* 1993 nr 2; M. Stepien: Czyści ton. *Polityka* 1994 nr 5 dod. — K. Kleszczyńska-Esteves: *Kultura*, Paryż 1996 nr 4 [rec.: Odkrywanie Ameryki]. — I. Iwasów: Na rolkach starych filmów. *Nowe Książ.* 1997 nr 2 [rec.: Nie ma domu]. B.D.

MOSZYŃSKA Hanna

zob. JANUSZEWSKA Hanna

MROZOWSKI Wacław
1912-1967

Pseud.: Antoni Smutnik; (ki).
Poeta, prozaik.

Urodzony 12 czerwca 1912 w Chełmie Lubelskim w rodzinie chłopskiej; syn Antoniego Mrozowskiego i Marii z Falkowskich. Początkowo uczęszczał do Gimnazjum im. S. Czarnieckiego w Chełmie, następnie kontynuował naukę w Seminarium Nauczycielskim, gdzie był uczniem Kazimierza Andrzeja Jaworskiego, poety. Debiutował w 1932 wierszem pt. „Maruder życia”, opublikowa-

nym na łamach szkolnego pisma *Spójnia* (z 22 listopada); w 1932-34 redagował to pismo. W tymże okresie był terenowym członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma *Kuźnia Młodych*. Współpracował także z pismem *Kamena* (1934-39). W 1934-36 należał do utworzonej w Chełmie, wspólnie ze Zdzisławem Popowskim, grupy poetyckiej *Pryzmaty*. Po zdaniu matury w 1934 pracował krótki czas jako robotnik na kolei, a następnie w poszukiwaniu zatrudnienia wyjechał do Warszawy. Związał się tu z grupą poetów skupionych wokół Józefa Czechowicza; mieszkał przez pewien czas w tzw. wspólnym pokoju na Dobrej. W 1934-36 był zatrudniony jako aktor w Instytucie „Reduta”. W 1935 został członkiem ZZLP. Publikował w tym czasie w *Płomyczku* (1935-37). Od 1936 pracował jako sekretarz Wydziału Wydawniczego ZNP, zwolniony po zawieszeniu Zarządu Głównego Związku w 1937, pełnił do 1938 obowiązki kuratora w Sądzie Grodzkim dla Nieletnich. W 1939 zamieszkał w Radomiu i zaczął pracować w fabryce telefonów Ericsson. Po śmierci Józefa Czechowicza, we wrześniu 1939 przejął opiekę nad jego spuścizną (pod koniec życia przekazał zbiory Muzeum im. J. Czechowicza w Lublinie). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Radomiu, gdzie do 1940 kontynuował pracę w fabryce telefonów, a następnie pracował w biurze transportowym i w zakładzie malarskim. Równocześnie kontynuował twórczość poetycką. W 1944 został na pół roku uwięziony przez gestapo. Ostatnie miesiące wojny spędził we wsi Wykno pod Tomaszowem Mazowieckim. Po wyzwoleniu, został w 1945 powołany do wojska i przydzielony jako aktor do Centralnego Domu Żołnierza w Łodzi. Zdemobilizowany w tymże roku, wyjechał na polecenie redakcji *Wsi* do Solicy (obecnie Szczawno-Zdrój) w celu zorganizowania Ludowego Instytutu Literacko-Naukowego. Działal w tamtejszym kole ZMW RP „Wici”. Brał aktywny udział w pracy kulturalnej i społecznej na Dolnym Śląsku. Współpracował z czasopismami *Kamena* (1945-47) i *Słowo Polskie* (1946-50); w 1946-49 kierował w Wałbrzychu oddziałem dziennika *Pionier*. W 1947 był współorganizatorem I Zjazdu Pisarzy Sudeckich i Oddziału Sudeckiego ZZLP (od 1949 ZLP). W 1947-48 redagował tygodnik literacko-społeczny *Wałbrzych*. W 1950 zamieszkał w Łodzi i kontynuował pracę literacką i redakcyjną. Wiersze, prozę i artykuły drukował m.in. w dwutygodniku Oddziału Łódzkiego ZLP *Kronika* (1955-57); pracował tu także jako korektor, w *Kamieniu* (1957-67), *Odgłosach* (1958-67) oraz londyńskim tygodniku *Kronika* (1966-67). W 1959 zawarł związek małżeński z Ireną Gerling. W 1961-62 pełnił funkcję sekretarza Oddziału Łódzkiego ZLP. Od 1965 do przejścia na emerytu-

rę w grudniu 1966 był bibliotekarzem w Dzielnicowej Publicznej Bibliotece Łódź-Widzew. Zmarł 26 września 1967 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Mosty nad życiem*. [Wiersze]. Chełm: Druk Wajnsztejnowie 1933, 52 s.

2. *Rzeczywiście*. [Wiersze]. Chełm: S. Mandel 1933, 63 s.

Na okł. r. 1934.

3. *Dobranoc... dobranoc...* [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1936, 59 s.

4. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1939 *Ark. Poetyckiej* 13.

Inf. autora zob. poz. 9 s. 235.

5. *Liryki dolnośląskie*. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Lud. 1948, 35 s.

6. *Drugi brzeg*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1958, 75 s. Zawiera także cykle: *Wiersze o śmierci*; *Z Johnem Barleycornem* [fragm.].

7. *Akwarium*. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1960, 108 s.

Zawiera m.in. cykle: *Z Johnem Barleycornem* [fragm.]; *Z pożogi*; *Z podróży*.

8. *Wiersze wybrane*. Lubl.: WŁubel. 1962, 136 s.

9. *Cyganeria*. [Wspomnienia]. Pośl.: R. Rosiak. Lubl.: WŁubel. 1963, 254 s.

Zawiera wspomnienia dot. życia literackiego w dwudziestoleciu międzywojennym.

10. *Dolnośląskie wspominki*. Kat.: Śląsk 1966, 203 s.

Wspomnienia o życiu literackim na Dolnym Śląsku w l. 1945-1949.

11. *Z Johnem Barleycornem*. [Cykle wierszy]. Lubl.: WŁubel. 1966, 38 s.

12. *Spojrzenie wstecz*. [Wiersze]. Wybór: J. Jarmański. Łódź: WŁ 1970, 179 s.

Zawiera wybór wierszy w cyklach: *Powroty*; *Obok śmierci*; *Pieśń o ziemi*; *Z Johnem Barleycornem*. — *Z wierszy pośmiertnych*. — *O autorze*: J. Kopyński; *Jaki on był*; S. Kaszyński; *Spotkanie*; Cz. Twardzik; *Narodziny poetów*.

13. *Tu pod każdym kamieniem moja młodość leży*. [Wiersze]. Lubl.: WŁubel. 1970, 50 s.

14. *Wspominki cygana*. Wybrał i wstępem opatrzył T. Chróścielewski. Łódź: WŁ 1981, 215 s.

Zawiera m.in. fragm. z tomów „Cyganeria” [poz. 9]; „Dolnośląskie wspominki” [poz. 10]. — *Ostatnie lata i dni*. (Z teki pośmiertnej) [notatki W.M. z 1958-1967].

Prace redakcyjne

1. *Antologia współczesnej poezji szkolnej*. Wwa: *Kuźnia Młodych* 1935, 79 s.

2. *Antologia lubelskich poetów dwudziestolecia międzywojennego*. Oprac. ... Wstęp: J. Szczawiej. Lubl.: WŁubel. 1965, 220 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1964, 1966 — SWPP 1 (uzup.) — PP (F. Licho-dziejewska) — PSB (T. Klak) — RL 1968 (J. Chudek).

K.W. Zawodziński: *Liryka. Roczn. Lit. 1934* [rec.: Rzeczywiście]. — L. Fryde: *Wśród książek. Pion 1937* nr 17 [rec.: Dobranoc... dobranoc...]. — W. Zelechowski: *Wśród książek. Naprzód 1948* nr 316 [rec.: Liryki dolnośląskie]. — [Drugi brzeg:] T. Klak: *Spojrzenie na drugi brzeg. Kamena 1959* nr 15/16; J.M. Rymkiewicz: *Dwie twarze poety. Odgłosy 1959* nr 9. — [Akwarium:] B. Ostromecki: *Twórczość 1961* nr 7; M. Piechal: *Nowa Kult. 1961* nr 20. — Z. Mikulski: *Kult. i Życie 1962* nr 20 [rec.: Wiersze wybrane]. — [Cyganeria:] Z. Mikulski: *Cyganeria z ulicy Dobrej. Kult. i Życie 1963* nr 12; T. Terlecki: *Neocyganeria warszawska. Kultura, Paryż 1963* nr 10. — K.A. Jaworski: *Tu już tragedii jest epilog. Kamena 1967* nr 21. — J. Koprowski: *Pamiętnik poety. Osmowa 1967* wiosna [rec.: Dolnośląskie wspominki]. — J. Koprowski: *Wizerunek pisarza. Osmowa 1967* jesień/zima. — J. Łobodowski: *Lubelska antologia. Wiadomości Londyn 1968* nr 22 [rec.: Antologia lubelskich poetów dwudziestolecia międzywojennego. Oprac. ...]. — [Tu pod każdym kamieniem moja młodość leży:] T. Klak: *Przejmujący autoportret. Kamena 1970* nr 24 [dot. też: *Spojrzenie wstecz!*; K. Zuchora: *Byłem żeglarz zblakany i prosty. Poezja 1971* nr 3. — W. Mieczkowski: *Z kręgu lubelskiej awangardy. Osmowa 1982* nr 2 [rec.: Wspominki cygana]. — I.I. Gąsiorowski: *Portret Waława Mrozowskiego. Chelm: Woj. Dom Kultury 1987*, 12 s.

B.M.

MROŻEK Sławomir

ur. 1930

Pseud.: Damian Brutus; m.n.; (Mroz.); S.M.
Dramatopisarz, prozaik, satyryk, rysownik.

Urodzony 29¹ czerwca 1930 w Borzęcinie (woj. krakowskie); syn Antoniego Mrożka, urzędnika pocztowego, i Zofii z domu Kędzior. Od 1933, w związku z przeniesieniem służbowym ojca, mieszkał w Krakowie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał ponownie w Borzęcinie, tu ukończył szkołę powszechną. W 1945 powrócił z rodziną do Krakowa i uczył się w Liceum im. B. Nowodworskiego. Do 1948 należał do ZHP. Przebywał jako junak na obozie Powszechniej Organizacji Służby Polsce; pisał wówczas teksty okolicznościowych piosenek (za działalność w tej organizacji otrzymał Srebrną Odznakę). Od 1948 był członkiem ZMP. Po zdaniu w 1949 matury, studiował w Krakowie kolejno po kilka miesięcy na Wydziale Architektury Politechniki, w Akademii Sztuk Pięknych i orientalistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Debiutował jako rysownik i satyryk w 1950 na łamach *Szpilek*, rysunek został nagrodzony w konkursie tygodnika (druk w nr 16), a pierwszy felieton satyryczny pt. „Ten człowiek” opublikowano na „Kolumnie naszych czytelników” (nr 26); za swój właściwy debiut uważa reportaż z budowy Nowej Huty pt. „Młode miasto”, ogłoszony w tymże roku na łamach *Przekroju* (nr 276). W 1950-54 był zatrudniony w redakcji *Dziennika Polskiego*; drukował tu,

a także w dodatku *Od A do Z* artykuły, reportaże, teksty satyryczne, często w odcinkach i z rysunkami autora (do 1957; m.in. w 1953 cykl „Księga mułków”, w 1955-56 powieść satyryczną „Małeńkie lato”, serię rysunkową „101 pożytków z jamników”, w 1956-57 rubrykę satyryczną „Postępowiec”, w 1957 nie dokończoną powieść „Tarzan w Białowieży”). Jako satyryk, felietonista i rysownik współpracował także z innymi czasopismami, m.in. ze *Szpilekami* (1950-82; od 1974 stałe rysunki satyryczne), z *Przekrojem* (od 1950; tu m.in. cykle: w 1956-57 „Ze sztambucha idealisty”, w 1957 „Polska w obrazach”, w 1958 „Polak w Paryżu” i „Pamiętnik”, w 1960-67 „Przez okulary Sławomira Mrożka”, w 1963 „Kto co myśli”), *Życiem Literackim* (1951-60; tu w 1957-58 rubryka „Postępowiec”). Od 1951 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983; w 1971 poprosił o skreślenie z listy członków, a w 1978 o przywrócenie członkostwa). W 1954 otrzymał nagrodę im. J. Bruna dla młodych dziennikarzy przyznawaną przez SDP. W 1955-57 pisał felietony teatralne dla *Echa Krakowa*. Był autorem skeczy, m.in. dla Krakowskiego Teatru Satyryków, gdańskiego teatru studenckiego Bim-Bom, Teatru Syrena w Warszawie, kabaretów Szpak i Piwnica pod Baranami. Debiutował jako dramatopisarz w 1958 utworem pt. „Policja”, ogłoszonym w miesięczniku *Dialog* (nr 6) i wystawionym w tymże roku po raz pierwszy w Teatrze Dramatycznym w Warszawie. W *Dialogu* publikował swoje utwory dramatyczne także w latach następnych. Po 1956 odbywał podróże po Europie (m.in. ZSRR, Francja, Wielka Brytania, Austria). W 1959 poślubił Marię Obrembę, plastyczkę (zmarła 1969). Od tegoż roku mieszkał w Warszawie. W 1959 był także w USA na dwumiesięcznym stypendium Harvard University Summer School International Seminar, kierowanym przez Henry Kissingera. Pisał teksty satyryczne do programu estradowego „Podwieczorek przy mikrofonie” (w 1960-63 monologi dla Edwarda Dziewońskiego, drukowane od 1995 w *Tygodniku Powszechnym*). W 1962 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1963 wyjechał do Włoch i zamieszkał w Chiavari pod Genuą. W 1964 został wyróżniony nagrodą Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku i Prix de l'Humeur Noir (Paryż); w 1967 nagrodą literacką *Przekroju* Srebrny Fakif. W 1968 przeniósł się do Paryża. W tymże roku ogłosił w formie listu otwartego, opublikowanego w prasie, protest w związku z udziałem Polski w zbrojnej interwencji państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji (druk: *Le Monde*, Paryż 1968 nr z 28 lipca; *Kultura*, Paryż 1968 nr specjalny z października). Po odmowie władz polskich przedłużenia mu paszportu, wystąpił o azyl polityczny we Francji. W 1969 przebywał na stypendium w Berlinie Zachodnim.

¹Wg informacji S.M. (m.in. w „Mój życiorys”. *Dialog* 1990 nr 8 s. 84), data dzienna jego urodzin 26 czerwca, widniejąca na wszystkich dokumentach jest błędna, wynika z pomyłki urzędnika przy wypisywaniu świadectwa urodzenia.

Odbiwał liczne podróże związane z wystawieniami jego sztuk (niejednokrotnie był ich reżyserem), m.in. do Wielkiej Brytanii, Niemiec, Austrii, Skandynawii, USA, Austrii, Meksyku, Brazylii. W 1972 otrzymał austriacką nagrodę państwową za całokształt działalności i wkład w literaturę europejską. Od grudnia 1973 do marca 1974 prowadził wykłady w Pennsylvania State University w USA. W 1974-75 przebywał w Berlinie Zachodnim na stypendium Deutscher Akademischer Austausch-Dienst (DAAD). Jako reżyser i scenarzysta zrealizował dwa filmy dla stacji telewizyjnej Süddeutscher Rundfunk. W 1974-79 ogłaszał w miesięczniku *Dialog* oprócz dramatów również utwory prozą w cyklu „Małe listy”. W 1978 otrzymał obywatelstwo francuskie. Od tegoż roku zaczął odwiedzać Polskę. W 1981 otrzymał dyplom Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi w propagowaniu kultury polskiej w świecie oraz nagrodę tygodnika *Szpilki* – Złota Szpilka w Wawrzynem, w 1984 nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w Londynie. Po ogłoszeniu stanu wojennego odmawiał współpracy z polską prasą i telewizją. W latach osiemdziesiątych mieszkał okresowo na francuskiej wysepce Saint Pierre, położonej u wybrzeży Kanady. W tym okresie ogłaszał felietony i utwory prozajiczne w *Tygodniku Powszechnym*, londyńskim *Pulsie* i paryskiej *Kulturze*. W 1987 zawarł związek małżeński z Suzaną Osario Rosas, Meksykanką, reżyserką teatralną. W tymże roku otrzymał austriacką nagrodę im. F. Kafki (Klosterneuburg). Od 1988 stale współpracował z *Tygodnikiem Powszechnym*, zamieszczając najpierw krótkie utwory prozą z rysunkami, a od 1995 cykl „Monologi”. W grudniu 1989 przeniósł się do Meksyku i zamieszkał w pobliżu miasteczka Tlahuapan (stan Tlaxcala) na rancho „Los Flores”, które przemianował na „La Epifania”. W 1990 przyjechał do Krakowa na zorganizowany między 15 a 29 czerwca z okazji sześćdziesięciolecia jego urodzin Festiwal Mrożka; otrzymał wówczas tytuł honorowego obywatela m. Krakowa. Współpracował z londyńskim pismem *The European*, gdzie drukował krótkie utwory prozą. W 1992 wyjechał do The Playwrights Center w Minneapolis. W 1994 zaczął publikować co tydzień rysunki satyryczne, a od 1997 także cotygodniowy felieton pt. „Uwagi osobiste” w *Gazecie Wyborczej*, w 1996 w związku z zamiarem przyjazdu na stałe do Krakowa publikował „Dziennik powrotu” w *Dzienniku Polskim*. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1953) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1997). Mieszka od września 1996 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opowiadania z Trzmielowej Góry. Ilustr. autora. Wwa: Czyt. 1953, 15 s.

Zawartość: O tym, co się knoterkowi przydarzyło po drodze; O tym, jak Jęzek się przechrzył.

2. Półpancerze praktyczne. [Opowiadania satyryczne]. Kr.: WL 1953, 147 s.

Zawartość: Półpancerze; Trio; Raport; Kłasztor pod niezwykłym wezwaniem; Odwrót strategów; Śmiertelna walka; Scena w piekle; Defilada; Bajokowie; Z pamiętnika Piotrusia; Nowy rok na przestrzeni wieków; O jednym ślimaku, który miał pecha; Biurokracja; Rzecz o złych rzemieślnikach; Mity; Bajeczka; Anonim. – Opowiadania ludzi poważnych: 1. Sprawa porucznika C.: Opowiadania Arkadego N.; 2. Smutny konferansjer; Opowiadanie Nikodema; 3. Postój nocny; Opowiadanie Jana Trapki, podróżnika. – Teatr wszystkich czasów: 1. Kim jest Walery?; 2. Jeden sprawiedliwy. – Dziecinne: 1. Proponuję; 2. Niedobry ojciec. – Uwagi historyczne: 1. Dwie kroniki; 2. Szczęścia pазia Jana; 3. Sztabskapitan Hipolit. – Książeczka Mułów: Słowo wstępne; 1. Kwestia terminologii; 2. Wykład; 3. Kapitan Artur pojawił się; 4. Eksperyment mój i kapitana Artura; 5. Przygoda w podróży – Intermezzo; 6. Wielkie polowanie; 7. Moor i Wołowski; 8. Odejście kapitana Artura.

3. Małeńkie lato. (Powieść satyryczna). *Dz. Pol.* 1955 nr 187-304, 1956 nr 2, 6, 11, 14, 22, 31, 32, 40, 41. Wyd. osob. Kr.: WL 1956, 286 s. Wyd. nast. Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1993 (Dzieła wszystkie).

4. Postępowiec. Organ Sławomira Mrożka. Red. nac. i kolegium, tekst oraz zdjęcia ... *Od A do Z* 1956 nr 37-46, 48 [R. I nr 1-11], *Dz. Pol.* 1956 nr 306, 310 [R. I nr 12/13, R. II nr 14], 1957 nr 11-71 [z przerwami; R. II nr 16-26], *Życie Lit.* 1957 nr 12-52, 1958 nr 1-52, 1959 nr 1-24. Wyd. osob. z rys. autora Wwa: Iskry 1960, 126 s.

Rubryka satyryczna w formie parodii dodatku do pisma.

5. Profesor. [Skecz]. Praprem. w programie „Radiość poważna”: Gdańsk, T. Bim-Bom 1956. Wyd. w: J. Afanasjew: Sezon kolorowych chmur. (Z życia gdańskich teatrzyków 1954-1964). Gdynia 1968 s. 164-166.

6. Polska w obrazach. (Kraj, jego regiony, prowincja, obyczaj, cechy narodowe ... Wyd. dla zagranicy). [Album]. Kr.: WAG 1957, 206 s.

Cykl satyrycznych rysunków z podpisami.

Przekł. franc.: La Pologne en images. [Przeł.] A. Kozimor, Z. Kozimor. W: S. Mrożek: Oeuvres complètes. [T.] 4. Dessins humoristiques et satiriques. I. Monchirch 1993, – węgier. w wyborze: W: S. Mrożek: Tango. Drama. [Przeł.] G. Kerényi. [Oprac.] I. Paal. Szolnok 1978.

7. Słoń. [Opowiadania satyryczne]. Okł., s. tytułowa, ilustracje, montaż i wybór rycin: D. Mróz. Kr.: WL 1957, 200 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1958; Wwa: Noir sur Blanc 1994.

Zawartość: Z ciemności; Imiętyny; Chcę być koniem; Cichy współpracownik; Dzieci; Proces; Labędzie; Mały; Lew; Przypowieść o cudownym ocaleniu; Monolog; Żyrafa; O księdzu poboszczu i orkiestrze strażackiej; Żal; *** [In:] ... Kiedy zobaczyłem ją po raz pierwszy [...]; Pomnik żołnierza; To epoki; W szufladzie; Fakt; Wyznanie o Zygmutu; Przygoda dobosza; Spółdzielnia Jeden; Peer Gynt; List z Domu Starców; Złote myśli i sentencje; Ostatni husarz; Koniki; Poezja; Droga obywatela; Z gawęd wuja; Pastor; Życie współczesne;

Zdarzenie; W podróży; Sztuka; Zakochany gajowy; Wiosna w Polsce; Sješta; Weteran piętego pułku; Sceptyk; Słoń; Kronika obłożonego miasta.

Nagroda *Prz. Kult.* za r. 1957

Przeł.: ang.: The elephant. A mordant satire on totalitarianism. [Przeł.] K. Syrop. London 1962, wyd. nast.: New York [1962], Westport, Conn. 1975, New York 1985, — duń.: Elefanten. [Przeł.] E. Westh Neuhard. [København] 1962, — estoń.: Elefant. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn 1964, — fiń.: Elefantti. [Przeł.] K. Kivivuori. Helsinki 1964, — franc.: L'Éléphant. [Przeł.] A. Posner. Paris 1964; L'Éléphant. [Przeł.] A. Kozimor. Paris 1992, — hiszp.: El elefante. [Przeł.] M. Fonsere. Barcelona 1963, wyd. nast. tamże 1969, — holend.: De olifant. [Przeł. z niem.] C. Hengst. Amsterdam 1964, — maced.: Radio (Skopje) 1967, — niem.: Der Elefant. [Przeł.] L. Zimmerer. Berlin 1960, wyd. 4 Berlin 1972; tv (NRD) 1966, — serb.-chorw.: Radio (Zagrzeb) 1967, — szwedz.: Elefanten. [Przeł.] M. Teeman. Stockholm 1964, wyd. nast. [Stockholm] 1985, — włos.: L'elefante. [Przeł.] R. Landau. Torino 1963, wyd. nast. tamże [1988].

Adapt. poszczególnych opowiadań. Życie współczesne: teatr. Adapt., insc.: H.T. Czarniecki. Wyst. Olsztyn, Elbląg, T. Dram. im. S. Jaracza, Scena Margines 1966. — Słoń: teatr.: L'éléphant. Wyst. T. Populaire des Pyrénées 1970. — Weteran piętego pułku: radiowa: Veteran petega pelka. Kratka radijska igra. [Priredba] M. Sušmel. [Ljubljana 1993].

8. [Dwie] 2 melodie z filmu Kalosze szczęścia. Słowa ... [Muz.]: S. Kisielewski. Kr.: PWM 1958, 9 s.

Zawartość: Kalosze szczęścia; Wspomnienia paryskie.

9. Policja. (Dramat ze sfer żandarmeryjnych). *Dialog* 1958 nr 6 s. 55-75. Praprem. Wwa, T. Dram. 1958. TV 1989. Przedr. zob. poz. 24.

Wyst. też pt. Policjanci.

Przeł.: ang.: The Police. Wyst. Boston (USA), Poet's T. 1960, Cambridge (Wielka Brytania), T. Art 1965; The Police. [Przeł.] N. Bethell. W: S. Mrozek: Six plays. New York 1967, wyd. nast. London [1968], — bułg.: Wyst. Sofia, T. 199 1978, — czes.: Policajti. [Przeł.] J. Langer. Wyst. Liberec, Divadlo F.X. Saldy 1963. Wyd. w: Mrozek čili Mrozek. Praha 1965, — duń.: Leve friheden. Wyst. Kopenhaga, Fiolteatret 1962, — fiń.: Poliisi. Wyst. Imatra, Imatran T. 1962, — franc.: Les policiers. Wyst. Paryż, T. de Terre 1960; La police. [Przeł. i adapt.] T. Douchy. Wyd. w: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 3. Théâtre 2. Montricher, [Paris] 1993, — hebr.: Wyst. Tel Awiv, T. Ohel 1962, — hindî: Wyst. Kalkuta 1982, — hiszp.: Przeł. M. Rawicz. Wyst. Santiago de Chile 1959, — holend.: Politie. [Przeł.] B. Batenburg. Wyst. Haga, Werkgroep Haagse Comedie 1960, — maced.: Policajci. [Przeł.] L. Arsovska. *Kulturen Život*, Skopje 1984 nr 9/10, — niem.: Die Polizei. [Przeł.] H.H. Kunstmann. Wyst.: Frankfurt am Main (RFN), Kleines T. am Zoo 1959, Wiedeń, T. in der Josefstadt 1960, Berno, Ateliertheater 1964, Luxemburg, Centre Grand-Ducal 1968, Altenburg (NRD), Landestheater 1989; tv (RFN) 1962; Die Polizei. [Przeł.] L. Zimmerer. W: S. Mrozek: Stücke I. Berlin 1963, przedr. w: S. Mrozek: Stücke Berlin 1977, S. Mrozek: Gesammelte Werke. [T.] 1. München, Zürich 1980, S. Mrozek: Gesammelte Werke. Strip-tease und andere Stücke. Zürich 1992, — norw.: Polit! Polit! [Przeł.] F. Havrevold. Radio 1961. Tv 1970, — ros.: [Przeł.] M. Borič, W. Borič. Wyst. Swierdłowski, Swierdłowski Studencki T. Dramatu 1988; [Przeł.] Z. Szatalowa. Wyst. Wołgograd, Wołgogradzki T. Młodego Widza 1988; Policejskije. [Przeł.] E. Wiśniewski. Wyst. Tomsk, Tomski Okręgowy T. Dramatu 1988, — serb.-chorw.: Policajci. [Przeł.] P. Vujičić. Wyst. Belgrad, T. Atelier 212 1960, tv 1967. Wyd. w: S. Mrozek: Drame. Beograd 1982, — słowac.: Policajti. [Przeł.] M. Choluš. Wyst. Bratislava, Nová Scéna 1963. Wyd. Bratislava 1963, — słowen.: Wyst. Celje, Slovensko Ljudsko

Gledališče 1960; Policajci. [Przeł.] U. Kraigher. Ljubljana 1965, — szwedz.: Polis, Polis. [Przeł.] N.D. Nilsson. Radio 1960. Wyst. Sztokholm, Arenateatern 1963, — ukr.: Wyst. Kijów, Kijowski Państw. T. Dramatu i Komedii 1989, — węgier.: Rendőrség. [Przeł.] G. Kerényi. W: S. Mrozek: Mulatság Budapest 1965. Wyst. Budapest, Odry Szinpad 1967, — włos.: La polizia. [Przeł.] V. Petrelli Verdiani. Wyd. łącznie z przełk. poz. 10 pt. La polizia; Il martirio di Piotr Ohey. Miláno 1963. Tv 1971; La Polizia. [Przeł.] A.M. Raffo. Wyst. Rimini 1964.

10. Męczeństwo Piotra Ohey'a. (Farsa w 3 częściach). *Dialog* 1959 nr 6 s. 44-55. Praprem. Kr., T. Lalki i Maski „Groteska” 1959. TV 1962. Przedr. zob. poz. 24, 69.

II nagroda w IX Konkursie Kom. do Spraw Radiofonii i ZLP na widowisko teatru telewizyjnego

Przeł.: ang.: The martyrdom of Peter Ohey. [Przeł.] N. Bethell. W: S. Mrozek: Six plays. New York 1967, wyd. nast. London [1968]. Wyst. Glasgow, Close T. 1970, — czes.: Mučednictví Petra Oheje. [Przeł.] H. Stachová. W: S. Mrozek: Aktovky. [Cz.] 2. Praha 1963. Wyst. Praga, Divadlo Komedie 1964, — duń.: Peter O'Heys martyrium. Wyst. Dlborg, Jamfru Ane T. 1969, — fiń.: Tiikeri kylpyhuoneessa. [Przeł.] D. Lahtinen. Tv 1966, — franc.: La martyre de Piotr Ohey. [Przeł. i adapt.] Z. Bobowicz. Wyd. łącznie z przełk. poz. 19, pt. Fête; Le martyre de Pierre Ohey. Troyes 1984, przedr. w: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — h i n d î: Wyst. Delhi, Young Actors' Club 1972, hindî: Wyst. Delhi, Klub Młodych Aktorów przy YMCA 1973, — holend.: Het lijden von Piotr Ohey. [Przeł.] F. de Bruyne. Wyst. Amsterdam, [festiwal sztuk S.M.] 1988, — niem.: Das Martyrium des Piotr O'Hey. [Przeł.] L. Zimmerer. W: S. Mrozek: Stücke I. Berlin 1963, wyd. oddzielnie Berlin [1976], przedr. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. Strip-tease und andere Stücke. Zürich 1992. Wyst. Braunschweig (RFN), Staatstheater 1964, Wiedeń, T. Studencki 1964, Luksemburg, T. des Capusins 1987. Tv (RFN) 1964, — ros.: Biez cylindra – mučeničestvo Petera Oheija. Wyst. Moskwa, Moskiewski T. Miniatur 1967, — serb.-chorw.: tv (Jugosławia) 1964. Wyst. Pula, Istarsko Narodno Kazalište 1967, — szwedz.: Tigern i badrummet. [Przeł.] N.D. Nilsson. Wyst. Sztokholm, Stockholms Studentteatern 1964. Radio 1964; [Przeł.] J. Zrnbo. W: Polsk introduction. Fredenberg 1964, — węgier.: Piotr Ohey mártíromsága. [Przeł.] J. Elbert. W: S. Mrozek: Mulatság. Budapest 1965, przedr. w: S. Mrozek: Dramák. Budapest 1980. Wyst. Szeged, Szegedi Egyetemi Szinpad 1966, — włos.: Martirio di Piotr Ohey. [Przeł.] A.M. Raffo. Wyst. Mediolan, T. „Il Globo” 1963; Il martirio di Piotr Ohey. [Przeł.] V. Verdiani. Wyd. łącznie z przełk. Policja zob. poz. 9. Tv 1968.

11. Wesele w Atomicach. [Opowiadania]. Rys.: D. Mróz. Kr.: WL 1959, 134 s.

Zawartość: Muchy do ludzi; O nagości; Spotkanie; Na stacji; Odjazd; Niżej; Rękopis znaleziony w lesie; Profesor Robert; Podanie; Przygoda w czasie ferii; Wina i kara; Losy hrabiego N.; Oda do kolekcja wieprzowego; Przejazdka; Kto jest kto?; Wesele w Atomicach; Wspomnienia z młodości.

Przeł.: franc.: W: S. Mrozek: Les porte-plume. [Przeł.] A. Posner. Paris 1965; Les porte-plume. [Przeł.] G. Erhard. Paris 1994, wyd. nast. tamże 1995 — niem.: Hochzeit in Atomweiler. [Przeł.] L. Zimmerer. Berlin 1961.

12. Indyk. (Metafarsa w 2 aktach). *Dialog* 1960 nr 10 s. 5-36. Praprem. Kr., Stary T. 1961. TV 1964. Przedr. zob. poz. 24, 43, 69.

Przeł.: bułg.: Pujakt. [Przeł.] Č. Čendov. W: S. Mrozek: Tango i drugi pies. Sofija 1990, — czes.: Kročan. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1963, przedr. w: Mrozek čili Mrozek. Praha 1965. Wyst. Praga, Škleble (amatorski teatr Uniw. Karola)

1967, — duń.: Kalkunen. [Przel.] P. Hultberg. Wyst. Drhus, Drhus T. Studio 1968, — niem.: Der Truthan. [Przel.] L. Zimmerer. Wyst. Düsseldorf, Schauspielhaus 1969. Wyd. w: S. Mrozek: *Stücke III*. Berlin 1970, przedr. w: S. Mrozek: *Stücke*, Berlin 1977, S. Mrozek: *Gesammelte Werke. Striptease und andere Stücke*. Zürich 1992, — rum.: Curcanul. [Przel.] S. Velea. W: S. Mrozek: Teatru, Bucureşti 1986, — serb.-chorw.: Wyst. Sarajewo, Narodno Pozorište 1965. Radio (Zagrzeb) 1967, — słowac.: Moriak. [Przel.] J. Mrázik. Bratislava 1962. Wyst. Bratislava, Slovensko Národné Divadlo 1965, — szwedz.: Kalkonen. [Przel.] M. von Zweigbergk, B. Bodén. Wyst. Landskrona, Svenska Riksteatern, Engströmgruppen 1969, — włos.: Il tacchino. [Przel.] R. Landau. Torino 1965.

13. Karol. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1961 nr 3 s. 36-46. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1961 (wyst. łącznie z poz. 14, 15 pt. Strip-tease i inne). Radio 1961. TV 1994. Przedr. zob. poz. 24.

Przekł.: ang.: Charles. [Przel.] J. Lisowski. *Dialog* 1963 nr spec. Wyst.: Edynburg (Wielka Brytania), Travers T. 1964, Lawrence, Kansas (USA), T. Eksperymentalny przy uniwersyt. 1965, Ottawa, National Arts Centre 1970; Charlie. [Przel.] N. Bethell. W: S. Mrozek: *Six plays*. New York 1967, wyd. nast. London [1968], — czes.: Karel. [Przel.] J. Langer. *Světová literatura*, Praga 1962 nr 2, *Repertoár Malé Scény*, [Czechosłowacja] 1963 nr 8, przedr. w: S. Mrozek: *Aktovky*, [Cz.] 1. Praha 1964, — duń.: [Przel.] E. Westh Neuhard. *Vindrosen* 1964 t. 11 nr 1, — fiń.: Karol. [Przel.] D. Lahtinen. Wyst. Jyväskylä, Jyväskylän Yliopilasteatteri 1965, — franc.: Bertrand. [Przel.] T. Dzieduszycka. W: S. Mrozek: *Théâtre*, [T.] 1. Paris 1966, przedr. w: *Les voix de la création théâtrale*, [T.] 4. Paris 1975. Wyst. Paryż, T. des Champs-Élysées 1966, — hiszp.: [Przel.] M. Sten, L. Margulas. *Wyst. Meksyk, T. Universidad Nacional Autónoma* 1964. Wyd. łącznie z poz. 14, 15 Mexico 1964 [inf.: *Zycie Lit.* 1964 nr 44 s. 11], — holend.: Karel. [Przel.] H. Laan. Wyst. Amsterdam, Toneelgroep Studio 1966. Wyd. łącznie z przekł. poz. 15, 20 w: S. Mrozek: *Een wonderbaarlijke Nacht*; Karel, *Striptease*. Amsterdam 1968, — jap.: [Przel.] Y. Kazuo. W: S. Mrozek: *Tango*. Tōkyō 1967, wyd. 2 tamże 1968. Wyst. Tokio, Shin-butai 1968, — niem.: Karol. [Przel.] L. Zimmerer. Wyst.: Berlin Zach., Die Tribüne 1962, Wieden 1963, Magdeburg (NRD), Bühnen der Stadt 1975. Wyd. w: S. Mrozek: *Stücke I*. Berlin 1963, wyd. oddzielne Berlin [1976], przedr. w: S. Mrozek: *Striptease; Satiren*. München 1965 i wyd. nast., S. Mrozek: *Stücke*. Berlin 1977, S. Mrozek: *Gesammelte Werke*, [T.] 1. München, Zürich 1980, w: *Weisse Ehe*. Leipzig 1982, S. Mrozek: *Gesammelte Werke. Striptease und andere Stücke*. Zürich 1992, — norw.: tv 1962, — ros.: [Przel.] A. Farszstein. Wyst. Moskwa, Moskiewski T. Lalek 1988; [Przel.] Z. Szatalowa. Wyst. Moskwa, Moskiewski T. im. Mossiwietia 1988; Karol. [Przel.] K. Burič, M. Pavlova. W: S. Mrozek: *Choču byt' lošad'ju*. Moskwa 1990, — rum.: Carol. [Przel.] R. Valter, S. Hablinski. *Secolul XX* 1966 nr 1, — serb.-chorw.: tv 1963, — słowac.: Karol. [Przel.] S. Mrázik. Wyd. łącznie z poz. 15, 20 w: S. Mrozek: *Tri jednoaktovky*. Bratislava 1965. Wyst. Bratislava, Divadlo na Koře 1969, — słowen.: Karel. [Przel.] D. Dominikuš. Ljubljana 1984. Wyst. Lublana, Akademia za gledališče 1984. Tv 1984, — szwedz.: Karol. [Przel.] P.E. Wahlund. Wyst. Sztokholm, Stockholms Studentteatern 1963. Radio 1963; Anton. [Przel.] M. Pietruska, J. Wennergren. Wyst. Göteborg, Göteborgs Stadsteatern 1976, — węgier.: Károly. [Przel.] G. Kerényi. Wyst. Kaposvár, Kaposvári Csiky Gergely Színház 1965. Druk w: S. Mrozek: *Dramák*. Budapest 1980, — włos.: Karol. [Przel.] A.M. Raffo. Wyd. łącznie z przekł. poz. 14, 15 w: S. Mrozek: *In alto mare; Strip-tease*; Karol. Milano 1963. Wyst. Rzym, T. Leopardo 1966. [Przel.] L. Trezzini. Radio 1969.

14. Na pełnym morzu. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1961 nr 2 s. 53-63. Praprem. Lubl., T. im.

J. Osterwy, Scena Kameralna 1961. Przedr. zob. poz. 24.

Przekł.: ang.: *Out at sea*. Wyst.: New York, Mermaid T. 1962, Edynburg (Wielka Brytania), The Royal Lyceum T. 1965, Montreal (Kanada), Instant T. 1968; *Out at sea*, [Przel.] N. Bethell, W: S. Mrozek: *Six plays*. New York 1967, wyd. nast. London [1968], — bułg.: V otkrito more. [Przel.] I. Daskalov. W: *Prevodni piesi*. Sofija 1965. Wyst. Płowdiw 1977, — czes.: *Trosečnici*, [Przel.] J. Langer. Wyst. Praga, Divadlo Rokoko 1963. Wyd. pt. Na širém mori w: S. Mrozek: *Aktovky*, [Cz.] 1. Praha 1964, przedr. w: Mrozek *Čili Mrozek*. Praha 1965, — duń.: I rom sø. [Przel.] M. Bryld. Wyst. Odense, Odense T.-Vaerkstedsteater 1965, [Wyd. 2] Grasten 1979, — estoń.: Ulgumerel. [Przel.] A. Kurna. *Kultur ja Elu*, Tallin 1967 nr 6, — fiń.: Avomerkellä. [Przel.] D. Lahtinen. Wyst. Jyväskylä, Jyväskylän Kaupunginteatteri 1965, — franc.: En plein mer. [Przel.] i adapt.: T. Dzieduszycka. Wyst.: Paryż, T. des Champs-Élysées 1966. Wyd. w: S. Mrozek: *Théâtre*, [T.] 1. Paris 1966, przedr. w: *Les voix de la création théâtrale*, [T.] 4. Paris 1975, — hiszp.: [Przel.] M. Sten, L. Margulas. Wyd. łącznie z przekł. Karol; *Strip-tease* [poz. 15] zob. poz. 13; Wyst.: Meksyk, T. Universidad Nacional Autónoma 1965, Buenos Aires, T. de Cámara 1967; *En alta mar*, [Przel.] z niem.: O. Fessler. Wyst. łącznie z przekł. poz. 15, 27 pt. *Tango, Strip-tease; En alta mar*. Buenos Aires 1968, — holend.: [Przel.] L. Stembor. *Wyst. Haga, Toneelgroep FACET* 1982, — islandzki: *Wyst. Reykjavik, Þjóðleikhúð* 1966, — jap.: *Tango*, [Przel.] Y. Kazuo, K. Yukio. Tōkyō 1967, wyd. 2 tamże 1968. Wyst. Tokio, Shin-gekijō 1969, — litew.: *Atviroje juroje*, [Przel.] A. Liobytė. *Pergale*, [Litwa] 1966 nr 11, — m o ł d.: *Molodež Moldavii* 1965 nr z 14 III, — niem.: Auf hoher See. [Przel.] L. Zimmerer. Wyst.: Wuppertal (RFN), Wuppertaler Bühnen 1963, Wieden, T. in der Josefstadt 1963, Berno 1964, Brandenburg (NRD) 1975. Tv (RFN) 1965. Wyd. w: S. Mrozek: *Stücke I*. Berlin 1963, wyd. łącznie z przekł. poz. 21 pt. *Auf hoher See; Der Hirsch*. München [1963], toz 1964, wyd. oddzielne Berlin 1976, wyd. łącznie z przekł. poz. 15 pt. *Auf hoher See; Striptease*. Zürich 1994, przedr. w: S. Mrozek: *Striptease; Satiren*. München 1965 i wyd. nast., S. Mrozek: *Stücke*. Berlin 1977, S. Mrozek: *Gesammelte Werke*, [T.] 1. München, Zürich 1980, S. Mrozek: *Gesammelte Werke. Striptease und andere Stücke*. Zürich 1992, — norw.: I rom sø. Wyst. Trondheim, Studentersamfundets Interne T. ved NTH-SIT 1965, — portug.: *Wyst. Lizbona, Grupo dos quatro* 1970, — ros.: V otkryto more. [Przel.] N. Bašindžagan. W: *Sovremennye pol'skie p'sy*. Moskwa 1966. Wyst. Moskwa, T. Studio „Čelovek” 1980, — rum.: *In largul marii*, [Przel.] S. Velea. W: S. Mrozek: Teatru, Bucureşti 1986, — serb.-chorw.: tv (Belgrad) 1962. Wyst. Belgrad, T. Dram. 1965, — słowac.: Na širo m ori. [Przel.] J. Mrázik, [Współwyd. z:] Z. Zawadzka, W. Maciejewska: *List od Ireny*, [Przel.] J. Vdovjak. Bratislava 1963. Wyst. pt. Strokskotanci: Bratislava, Divadlo na Koře 1969, — słowen.: *Wyst. Celje, Slovensko Ljudsko Gledališče* 1963. Tv (Lublana) 1969, — szwedz.: På villande hav. [Przel.] N.D. Nilsson. Radio 1961. Wyst. Göteborg, Göteborgs Stadsteatern 1965, — węgier.: *A nyilt tengeren*, [Przel.] G. Kerényi. Wyst. Kaposvár, Kaposvári Csiky Gergely Színház 1965. Wyd. w: S. Mrozek: *Dramák*. Budapest 1980, — włos.: *In alto mare*, [Przel.] A.M. Raffo. Wyst. Mediolan, T. „Il Globo” 1962. Wyd. łącznie z przekł. Karol; *Strip-tease* [poz. 15] zob. poz. 13. Radio 1968.

15. Strip-tease. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1961 nr 6 s. 70-77, sprost. *tamże* nr 7 s. 142. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1961 (wyst. łącznie z poz. 13, 14 pt. Strip-tease i inne), Przedr. zob. poz. 24.

Przekł.: ang.: *Striptease*, [Przel.]: I.A. Langnas, R. O'Brien. *Odyssey Review*, Richmond, Virginia 1963 t. 3 nr 2; *Striptease*, [Przel.] I.M. Sokol. Wyst. Lawrence, Kansas (USA), University

of Kansas Experimental T. 1964; Strip-tease. [Przel.] E. Rothert. *Polish Perspectives*, Wwa 1965 nr 10, toż *Tulane Drama Review*, Nowy Orlean 1967 nr 3; Wyst.: Vancouver (Kanada), Zespół Akademicki 1967, Londyn, Ambiance in Exile 1969; Strip-tease. [Przel.] L. Gruenthal. Wyd. łącznie z przekl. poz. 32, 34 w: S. Mrozek: Strip-tease; Repeat performance and The prophets. [Przel.] L. Gruenthal, T. Dzieduszycka, R. Mannheim. New York 1972, — dialoż.: Strip-tease. Wyst. Mińsk, Miński T. Studio 1988, — czes.: Striptýz. [Przel.] E. Sojka. W: S. Mrozek: Aktovky. [Cz.] 1. Praha 1964, przedr. w: Mrozek čili Mrozek. Praha 1965, — duń.: Wyst. Drhus, Svalegangen T. 1963; Strip-tease. [Przel.] G. Lofqvist. W: Polish introduction. Fredensborg 1964, — fiń.: Wyst. Helsinki, Lilla T. 1964, — franc.: Strip-tease. [Przel.] G. Méretik. *Perspectives Polonaises*, Wwa 1965 nr 10; Strip-tease. [Przel. i adapt.] T. Dzieduszycka. W: S. Mrozek: Théâtre. [T. II. Paris 1966, przedr. w: Les voies de la création théâtrale. [T.] 4. Paris 1975. Wyst. Paryż, T. des Champs-Élysées 1966, — grec.: *Theatron*. [Grecja] 1966 [inf.: *La Théâtre en Pologne*, Wwa 1966 nr 11/12 s. 53], — hiszp.: [Przel.] M. Sten, L. Margulas. Wyd. łącznie z przekl. Karol; Na pełnym morzu [poz. 14] zob. poz. 13; Strip-tease. [Przel. z niem.] O. Fessler. Wyd. łącznie z przekl. Na pełnym morzu, Tango [poz. 27] zob. poz. 14. Wyst. Buenos Aires, T. de Cámara 1967, — holend.: Strip-tease. [Przel.] H. Laan. Wyst. Amsterdam, Toneelgroep Studio 1966. Wyd. łącznie z przekl. Karol, Czarowna noc [poz. 20] zob. poz. 13, — jap.: [Przel.] I. Tatsui. Wyst. Tokio, Henshin-za 1966; wyd. w: S. Mrozek: Tango. [Przel.] Y. Kazuo, K. Yukio. Tōkyō 1967, wyd. 2 tamże 1968, — niem.: Strip-tease. [Przel.] L. Zimmerer. Wyst. Wuppertal (RFN), Wuppertalen Bühnen 1963, Wieden 1963, Brandenburg (NRD) 1975. Wyd. w: S. Mrozek: Stücke I. Berlin 1963, wyd. oddzielnie Berlin [1976], przedr. w: S. Mrozek: Strip-tease; Satiren. München 1965 i wyd. nast., S. Mrozek: Stücke. Berlin 1977, S. Mrozek: Gesammelte Werke. [T.] 1. München, Zürich 1980, S. Mrozek: Gesammelte Werke, Strip-tease und andere Stücke. Zürich 1992, wyd. łącznie z przekl. Na pełnym morzu zob. poz. 14, Tv 1966 (RFN), — ros.: Wyst. Moskwa, T. Studio „Čelovek” 1990, — rum.: Strip-tease. [Przel.] S. Velea. W: S. Mrozek: Teatrul. Bucureşti 1986, — serb.-chorw.: Strip-tease. [Przel.] B. Mrkić. *Kulturni Radnik*, Zagrzeb 1966 nr 4/5, Radio 1967. Wyst. Belgrad 1972, — słowac.: Striptýz. [Przel.] J. Mrázik. Wyd. łącznie z Karol, Czarowna noc [poz. 20] zob. poz. 13. Wyst. Bratislava, Divadlo na Kofe 1969; Strip-tease. [Przel.] J. Sedlák. Wyst. Bratislava, Wyższa Szkoła Teatr. 1963, — słowen.: Strip-tease. Wyst. Lublana, T. Nar. 1965, Trieste (Włochy), T. „Sloveno” 1966, — szwedz.: Strip-tease. [Przel.] N.D. Nilsson. Wyst. Göteborg, Göteborgs Stadsteatern 1965, Radio 1966, — węgier.: Sztriptíz. [Przel.] G. Kerényi. *Nagyvilág*, [Węgry] 1965 nr 2. Wyst. Budapeszt, A’lami Báb Színház 1975, — włos.: Strip-tease. [Przel.] A.M. Raffo. Wyd. łącznie z przekl. Na pełnym morzu [poz. 14]; Karol zob. poz. 13. Wyst. Cooperativa Enterprise Nuova Proposta 1978; Un uomo chiamato Irm [wg „Strip-tease”]. Wyst. Rzym, T. Argot 1987.

16. Uciezka na południe. [Powieść satyryczna]. Rys. autora. Wwa: Iskry 1961, 196 s. Wyd. 2 tamże 1965.

Przekł.: czes.: Útek na jih. [Przel.] B. Křemenák. Praha 1968, — rum.: Fuga în sud. [Przel.] O. Zaicik. [Bucureşti] 1970, — węgier.: Menekülés Délre. [Przel.] G. Kerényi. Budapest 1981.

17. Deszcz. [Opowiadania satyryczne]. Ilustr.: D. Mróz. Kr.: WL 1962, 150 s. Przedr. zob. poz. 26, 77 (t. 6).

Zawartość: Mały przyjaciel; Góral; Współczucie; Ptaszek ugięty; Ad astra; Nadzieja; Wierny stróż; Upadek Orlego Gniazda; Na biwaku; Jak walczyłem; Testament optymisty; Mon général; Ten gruby, co się śmiał; Interwał; Szach; Pasażer.

Przekł. franc. fragm. w: Les porte-plume [Przel.] A. Ponsner. Paris 1965, wyd. nast. Paris 1994. Adapt. radiowa opowiadania Szach: Adapt.: N. Kaźmierczak. Radio 1967.

18. Kynolog w rozterce. [Utwór dramatyczny]. Druk fragm. *Dialog* 1962 nr 11 s. 5-14. Praprem. Wr., T. Kameralny 1963 (wyst. łącznie z poz. 19, 20, TV 1966 (wyst. łącznie z poz. 21 pt. O stosunku do zwierząt). Przedr. zob. poz. 24.

Przekł. czes.: Rozpolčený kynolog. [Przel.] M. Janiřová. Druk fragm. *Divadelní Noviny*, Praha 1962/63 nr 17, — fiń.: Koiran ystävä ymmällä. [Przel.] D. Lahtinen. Wyst. Helsinki, Ylioppilasteatteri 1965, — hebr.: Radio (Izrael) 1963, — niem.: Der Kynolog am Scheideweg. [Przel.] Ch. Vogel. Wyst. Lubeka (RFN), Bühnen der Hansestadt 1969. Wyd. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke, Tango und andere Stücke. Zürich 1993. Adapt. operowa: Muz. H. Czyż. Prawykonanie Wwa 1966 [inf. *Tyż. Powsz.* 1966 nr 12 s. 4]. Praprem. Kr., T. Muz. w sali T im. J. Słowackiego 1967. Radio 1967 (z podtyt. Opera radiowa). [Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja” dla H. Czyża w 1967].

19. Zabawa. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1962 nr 10 s. 5-19. Praprem. Wr., T. Pol. 1963 (wyst. łącznie z poz. 18, 20). Przedr. zob. poz. 24.

Przekł. ang.: The party. [Przel.] N. Bethell. Wyst.: Londyn, Aldwych T. 1964, Nowy Jork, Soho Repertory T. 1979. Wyd. w: S. Mrozek: Six plays. New York 1967, wyd. nast. London [1968], — czes.: Tancovačka. [Przel.] H. Stachová. W: S. Mrozek: Aktovky. [Cz.] 2. Praha 1963. Wyst. Praga, Divadlo Jiřiho Woltra 1964, — franc.: Fête. [Przel. i adapt.] Z. Bobowicz. Wyd. łącznie z przekl. poz. 10 pt. Fête; Le martyre de Pierre Ohey. Troyes 1984, przedr. w: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1, Montricher, [Paris] 1992. Wyst. Paryż, Comédie de Paris 1983, — holend.: Feest. Wyst. Eindhoven, Toneelwerkgroep Proloog 1968, — niem.: Zabawa. [Przel.] L. Zimmerer. W: S. Mrozek: Stücke II. Berlin 1965, przedr. w: S. Mrozek: Zabawa. Satire in lustloser Zeit. Frankfurt am Main 1992, S. Mrozek: Gesammelte Werke, Tango und andere Stücke. Zürich 1993. Wyst. Berlin Zach., Vagantenbühne 1966, — serb.-chorw.: Wyst. Belgrad 1964, — słowac.: Veselica. [Przel.] J. Sedlák. Wyst. Bratislava, Wyższa Szkoła Teatr. 1963, — słowen.: Wyst. Lublana 1964, — węgier.: Mulatság. [Przel.] G. Kerényi. W: S. Mrozek: Mulatság. [Budapest 1965]; Mulatság. [Przel.] T. Mészáros. Wyst. Budapeszt, Rózsa Ferenc Kollegium 1966.

20. Czarowna noc. [Utwór sceniczny]. Druk fragm. *Dialog* 1963 nr 2 s. 5-19. Praprem. Wr., T. Pol., T. Kameralny 1963 (wyst. łącznie z poz. 18, 19). TV 1967. Przedr. zob. poz. 24.

Przekł. ang.: Enchanted night. [Przel.] N. Bethell. Wyst.: Londyn, Aldwych T. 1964, San Francisco (USA), State College — Main T. 1968, Toronto (Kanada), T. Studencki „Arabeska” 1972. Wyd. w: S. Mrozek: Six plays. New York 1967, wyd. nast. London [1968], — bułg.: Wyst. Pernik 1977; Czarowna noć. [Przel.] B. Božkov. W: S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofija 1990, — czes.: Kauzelná noc. [Przel.] H. Stachová. W: S. Mrozek: Aktovky. [Cz.] 2. Praha 1963, przedr. w: Mrozek čili Mrozek. Praha 1965. Wyst. Praga, Divadlo Komedie 1964, — duń.: En forhekset nat. Radio 1967, — fiń.: Lunnottu yö. [Przel.] D. Lahtinen. Wyst. Jyväskylä, Jyväskylän Ylioppilasteatteri 1965, — franc.: Nuit de rêve. [Przel.] T. Dzieduszycka (Douchy). Wyst. Paryż, T. du Bououf, scena Péniche-T. 1982. Wyd. w: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 3. Théâtre 2, Montricher, [Paris] 1993, — hebr.: Wyst. Tel Awiv, T. Habimah 1967, — hiszp.: [Przel.] J. Méndez Herrero. Wyst. Meksyk, T. Milan 1978, — holend.: Een wonderbaarlijke Nacht.

[Przeł.] H. Laan. Wyst. Amsterdam, Toneelgroep Studio 1966. Wyd. łącznie z przełk. Karol, Strip-tease [poz. 15] zob. poz. 13, — jap.: [Przeł.] K. Yukio. Wyst. Kobe, Doke za 1969, — kataloński: Una nit qualsevol. [Przeł.] M. Farré. Valencia 1992, — maced.: Volšebna noć. [Przeł.] V.D. *Kulturen Život*, Skopje 1965 nr 4, — niem.: Eine wundersame Nacht. [Przeł.] L. Zimmerer. Wyst. Berlin Zach., Vagantenbühne 1965, Wiedeń, In der kleine Josefstadt 1965, Zurych (Szwajcaria), T. am Neumarkt 1968, Frankfurt nad Odrą (NRD), Heinz Kleist T. 1980. Wyd. w: S. Mrożek: *Stücke II*. Berlin 1965, przedr. w: S. Mrożek: *Gesammelte Werke*. [T.] 1. München, Zürich 1980, S. Mrożek: *Gesammelte Werke*. Tango und andere Stücke. Zürich 1993, — norw.: En forhekset natt. [Przeł. ze szwedz.] O. Bang-Hansen. Radio 1964, — serb-chorw. Wyst. Belgrad, T. Dram. 1964. Tv (Zagrzeb) 1964, — słowac.: Začarovaná noc. [Przeł.] S. Mrázik. W: S. Mrożek: *Tri jednoaktovky*. Bratislava 1963. Tv (Bratysława) 1963, — słoweń.: Lublana, T. Nar. 1964, — szwedz.: En förtrollad natt. [Przeł.] N.D. Nilsson. Radio 1963. Wyst. Göteborg, Göteborgs Stadsteatern 1965, — węgier.: Búbajos éj. [Przeł.] G. Kerényi. W: S. Mrożek: *Búbajos éj*. Budapest 1964 [współwyd. z przełk.: B. Drozdowski: *Kondukt*, J. Janicki: *Cześć bohaterowi*]. Przeł.: G. Kerényi, L. Jablānczy, przedr. w: S. Mrożek: *Mulatság*. [Budapest 1965]. Wyst. Kaposvár, Kaposvári Csiky Gergely Színház 1965, — włos.: Notte d'incanto. [Przeł.] A.M. Rallo. Wyst. Palermo, T. Libero 1986.

21. Jeleni. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1963. TV 1966 (wyst. łącznie z poz. 18 pt. O stosunku do zwierząt).

Przełk. niem.: Der Hirsch. [Przeł.] L. Zimmerer. W: S. Mrożek: *Stücke I*. Berlin 1963, wyd. łącznie z przełk. Na pełnym morzu zob. poz. 14, przedr. w: S. Mrożek: *Gesammelte Werke*. Tango und andere Stücke. Zürich 1993. Praprem. Berlin Zach., Vagantenbühne 1965.

22. Racket Baby. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1963.

Pierwodr. i praprem. światowa w przełk. niem. w 1963.

Przełk.: holend.: Racket Baby. [Przeł.] F. Haverkamp. Wyst. Tilburg, Toneelgroep Studio 1968, — niem.: Racket Baby. [Przeł.] L. Zimmerer. W: S. Mrożek: *Stücke I*. Berlin 1963, przedr. w: S. Mrożek: *Gesammelte Werke*. Tango und andere Stücke. Zürich 1993. Praprem. Darmstadt, Stadttheater 1965. Wyst. Schwerin (NRD), Mäckenburgisches Staatstheater 1977.

23. Śmierć porucznika. (Sztuka w 1 akcie z prologiem i epilogiem). *Dialog* 1963 nr 5 s. 5-29. Praprem. Kr., Stary T., T. Kameralny 1963. Przedr. zob. poz. 24, 72.

II nagroda w konkursie Gł. Zarządu Poln. Wojska Pol. na utwór dramatyczny w 1962.

Przełk.: ang.: Death of the lieutenant. Wyst. Londyn, Aldwych T. 1966, — czes.: Smrt poručíka. [Przeł.] H. Stachová, E. Bezdeková. Praha 1964, — fiń.: Luutnantin kuolema. [Przeł.] A. Lahtinen. Wyst. Helsinki, Nuorisoteatteri 1966, — niem.: Der Tod des Leutnants. [Przeł.] Ch. Vogel. W: S. Mrożek: *Gesammelte Werke*. Tango und andere Stücke. Zürich 1993.

24. Utwory sceniczne. Kr.: WL 1963, 286 s. Wyd. 2 T. 1-2. Tamże 1973, 241 + 236 s.

Zawartość: Policja [poz. 9]; Męczeństwo Piotra Ohey'a [poz. 10]; Indyk [poz. 12]; Na pełnym morzu [poz. 14]; Karol [poz. 13]; Strip-tease [poz. 15]; Zabawa [poz. 19]; Kynolog w rozterce [poz. 18]; Czarowna noc [poz. 20]; Śmierć porucznika [poz. 23], — nadto w wyd. 2 t. 2: Dom na granicy [poz. 25]; Tango [poz. 27]; Woda [poz. 33]; Testarium [poz. 32]; Drugie danie [poz. 34]; Szczęśliwe wydarzenie [poz. 36].

25. Dom na granicy. (Krotochwila). Powst. ok. 1964. *Dialog* 1967 nr 5 s. 5-18. Praprem. Wwa, T. Popul. 1978 (wyst. łącznie z I. Turgieniem: Noc w obryzku pod Wielkim dzikiem pt. Szaleństwo). TV 1981. Przedr. zob. poz. 24 (wyd. 2), 77 (t. 8).

Pierwodr. (1964) i praprem. tv (1966) w przełk. niem. Przełk.: ang.: Home on the border. [Przeł.] E. Rothert. *Polish Perspectives*, Wwa 1967 nr 8/9, — czes.: Dum na hranici. [Przeł.] H. Teigová-Stachová. Wyd. łącznie z przełk. poz. 31 pt. Kwartet; Dum na hranici. Praha 1967, — franc.: La maison sur la frontière. [Przeł.] J.-C. Bizan. *Perspectives Polonaises*, Wwa 1967 nr 8/9; La maison frontière. [Przeł.] T. Dzieduszycka. W: S. Mrożek: Théâtre. [Cz.] 2. Paris 1968. Tv (Paryż) 1969. Wyst. Lille, T. Populaire des Flanders 1971, — jap.: [Przeł.] K. Yukio. Wyst. Tokio, Atorie-za 1968, — niem.: Stern, Hamburg 1964 nr 40; Das Haus an der Grenze. [Przeł.] L. Zimmerer. *Begrenzung mit Polen*, Düsseldorf 1965 nr 7/8. Tv (RFN) 1966. Wyst. Konstanz (RFN), Stadttheater 1979, — norw.: Huset på grensen. [Przeł.] J. Brodal. Tv 1969, — rum.: Casa de pe graniwa. [Przeł.] S. Velea. W: S. Mrożek: Teatru. București 1986, — serb-chorw. tv 1968. Wyst. Belgrad, T. Duško Radović 1988, — słowac.: Dom na hranici. W: Televízne hry. Bratislava 1967, — słoweń.: tv (Lublana) 1966, — szwedz.: Huset vid gränsen. [Przeł.] J. Kubicki. Radio 1968, — węgier.: Ház a határon. [Przeł.] P. Józsa. Wyst. Budapest, Odry Szinpad 1985, — włos.: La casa sulla frontiera. Tv 1969; [Przeł.] V. Petrelli. Wyst. Mediolan, T. del Buratto 1986.

Adapt. dla sceny maskowej. Adapt.: Z. Jaremkowa. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski „Grotoska” 1979.

26. Opowiadania. Kr.: WL 1964, 271 s. Wyd. 2 poszerz. Kr.: WL 1974, 292 s.

Zawiera wybór utworów z tomów: *Półpancerze praktyczne* [poz. 2]; *Sprawa porucznika C.*; *Opowiadania Arkadego N.*; *Sztabskapitan Hipolit*, — *Słoń* [poz. 7]: *Z ciemności*, *Chcę być koniem*; *Dzieci*; *Ląbędzie*; *Mały*; *Przypowieść o cudownym ocaleniu*; *Monolog*; *O księdzu proboszczu i orkiestrze strażackiej*; *****; *Tło epoki*; *W szufladzie*; *Fakt*; *Wyznanie o Zygmuśiu*; *Przygoda dobozsa*; *Spółdzielnia Jeden*; *Złote myśli i sentencje*; *Ostatni husarz*; *Koniki*; *Poezja*; *Z gawęd wuj*; *Pastor*; *Życie współczesne*; *Zdarzenie*; *W podróży*; *Sztuka*; *Zakończony gajowy*; *Weteran piętego pułku*; *Sceptyk*; *Słoń*; *Kronika oblężonego miasta*, — *Wesele w Atomicach* [poz. 11]: *Muchy do ludzi*; *O nagości*; *Spotkanie*; *Odjadź, Niżej*; *Rękopis znaleziony w lesie*; *Profesor Robert*; *Podanie*; *Przygoda w czasie ferii*; *Kto jest kto?*; *Wesele w Atomicach*; *Wspomnienia z młodości*, — *Deszcz* [poz. 17]; *w całości*, — *W wyd. 2 nadto*: z poz. 2: *Półpancerze praktyczne*, — z poz. 7: *Lew*; *Droga obywatela*; *Wiosna w Polsce*, — z poz. 11: *Wina i kara*; *Przejazdka*.

27. Tango. (Utwór dramatyczny w 3 aktach). *Dialog* 1964 nr 11 s. 5-44. Praprem. Bydg., T. Kameralny 1965. Wyd. osob. Londyn: Pol. Macierz Szkolna 1983, 80 s. Wyd. nast.: wyd. łącznie z poz. 33 pt. Tango; Woda. Kr., Wr.: WL 1984, 97 s.; Wwa: *Noir sur Blanc* 1996. Przedr. zob. poz. 24 (wyd. 2), 43, 69, 71 oraz w: *Antologia dramatu*. T. 2. Wwa 1976; *Stwarzanie światów*. *Antologia współczesnego dramatu polskiego*. [Cz.] 1. Wwa 1995. TV 1992.

Nagroda krytyki hiszp. za najlepszą sztukę autora zagraniczną w 1970.

Przełk.: albań.: Tango. [Przeł.] Y. Shkreli. Prishtina 1977, — ang.: Tango. [Przeł.] N. Bethell. [Adapt.] T. Stoppard. Wyst. Londyn, Aldwych T., Royal Shakespeare Company 1966. Wyd. London 1968; Wyst. Boston (USA), Zespół Aktorów

1967; Tango. [Przeł.] T. Dzieduszycka, R. Manheim. Wyst. Nowy Jork, Pocket T. 1969. Wyd. New York 1968. Radio BBC (Wielka Brytania) 1968. Tv (USA) 1968; Tango. [Przeł.] N. Bethell, T. Stoppard. W. Three East European plays. Harmondsworth 1970. Wyd. w: Grove Press modern drama six plays. New York [1975]. – bułg.: Wyst. Burgas, T. im. A. Budewskiej 1978; Tango. [Przeł.] M. Marinov. W. S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofia 1990. – czes.: Tango. [Przeł.] H. Stachová. Wyst. Brno, Divadlo Bratří Mrštíkú 1965. Wyd. Praha 1965. – duń.: Tango. [Przeł.] J. Zrnsbo. Wyst. Drhus, Drhus. T. Studio 1967. – estoń.: Tango. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn 1967. Wyst. Tallin, Talliński T. Młodego Widza 1989. – fiń.: Tango. [Przeł.] D. Lahtinen. Wyst. Helsinki, Suomen Kansallisteatteri 1966. – franc.: Tango. [Przeł.] G. Lisowski. [Adapt.] C. Roy. Wyst. Paryż, T. de Lutèce 1967, Montreal (Kanada), T. d'Aujourd'hui 1969. Wyd. w: S. Mrozek: Théâtre. [T. 1]. Paris 1966, w: Les voies de la création théâtrale. [T. 4]. Paris 1975, wyd. osob. Paris 1989. – greck.: Wyst. Ateny, T. Alabra 1973. – hebr.: Wyst. Tel Awiv, T. Habimah 1967. – hiszp.: Tango. [Przeł. z niem.:] N. Costa, J. Valcha. Wyst. Buenos Aires, T. „Regina” 1968. Wyd. łącznie z przekł. Strip-tease [poz. 15] i Na pełnym morzu zob. poz. 14; Tango. [Przeł.] V. Cabello Rodriguez. Madrid 1970. Wyst.: Madryt, T. Bellas Artes 1971, San José (Kostaryka), T. Arlequin 1974; Tango. [Przeł.] G. Alardín. W. T. polaco. [T. 2]. La Habana 1979. – holend.: Tango. [Przeł.] T. Eekman. Wyst. Amsterdam, Toneelgroep Studio 1966. – islandzki: Wyst. Reykjavik, Leikfélag Reykjavíkur 1967. – jap.: Tango. [Przeł.] Y. Kazuo. Wyst. Bungaku-za Atorie 1968. Wyd. w: S. Mrozek: Tango, Tókyó 1967, wyd. 2 tamże 1968. – litew.: Tango. [Przeł.] A. Liobytė. Wyst. Wilno, Akademicki T. Dram. 1967. Wyd. w: Siuolaikinis lenku pjeses. Vilnius 1967. – łotew.: Wyst. Ryga, Akademicki T. Lotew. SRR 1988. – maced.: Tango. [Przeł.] P.N. Kulturen Život. Skopje 1967 nr 2/3. – niem.: Tango. [Przeł.] L. Zimmerer. W. S. Mrozek: Stücke II. Berlin 1965, wyd. oddzielnie: Berlin [1976], Zürich 1994, przedr. w: Spectaculum 9. Frankfurt am Main 1966, Drei polnische Stücke. [Współwyd.] S. Grochowiak: Die Jungs; B. Drodzowski: Der Trauerzug. Berlin 1975, S. Mrozek: Stücke. Berlin 1977, S. Mrozek: Gesammelte Werke. [T. 1]. München, Zürich 1980, S. Mrozek: Gesammelte Werke. Tango und andere Stücke. Zürich 1993. Wyst.: Wieden 1966, Zürich (Szwajcaria), Kammertheater 1966, Düsseldorf (RFN), Schauspielhaus 1967, Dostal (NRD), Volkstheater 1975, Luxemburg, Centre Grand-Ducal 1985. Tv (RFN) 1967. – norw.: Tango. [Przeł.] H. Heiberg. Bergen, Den Nationale Scene 1966. Tv (Oslo) 1967. – portug.: Wyst. Lizbona, Municipal T. 1972. – ros.: Tango. [Przeł.] P. Argo. Wyst. Żdanow, Doniecki Ros. Okręgowy T. Dram. 1988; Tango. [Przeł.] I. Szczerbakowa. Wyst. Leningrad, Leningradzki T. Młodzieżowy 1988; Tango. [Przeł.] K. Burič, M. Pavlova. W. S. Mrozek: Choću byt' load'ju. Moskwa 1990. – rum.: Wyst. Bukareszt, T. Mic 1967; Tango. [Przeł.] S. Vealea. W. S. Mrozek: Teatru, București 1986. – serb.-chorw.: Wyst. Belgrad, Jugoslovensko Dramsko Pozorište 1965. Tv 1968; Tango. [Przeł.] D. Zivanović, Mognucnost, Split 1976 nr 7/8; Tango. [Przeł.] P. Vujičić. W. S. Mrozek: Drame. Beograd 1982. – słowack.: Tango. [Przeł.] J. Marušák. *Revue Svetovej Literatúry*, Bratislava 1966 nr 2. Wyst. Koszyce, Státni Divadlo 1967. – słoweń.: Wyst. Lublana, Slovensko Narodno Gledalište 1965; [Przeł.] U. Kraigher. V Trstu [1980]. – szwedz.: Tango. [Przeł.] B.A. Lundberg. Wyst. Göteborg, Göteborgs Stadsteatern 1966; Tango. [Przeł.] M. von Zweigberk, B. Bodén. Radio 1972. Tv 1972. – ukr.: Tango. [Przeł.] P. Andrichuk. *Vsesvit*, Kijów 1968 nr 2. Wyst. Lw., Akad. Ukr. T. Dram. im. M. Zańkowieckiej 1989. – węgier.: Tango. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1964, wyd. nast. Budapest 1978, przedr. w: Tangó. Modern lengyel drámák. Budapest 1968, S. Mrozek: Drámák. Budapest 1980. Wyst. Miskolc, Miskolci Felvasó Színház 1967. – włos.: Tango. [Przeł.] A.M. Raffo. Wyst. Genua, T. Stabile 1967. Radio 1968; Tango. W. S. Mrozek: Teatro. [Przeł.] S. Esposito, L. Gambacorta, G. Guerrieri. Torino 1994.

28. Krawiec. Utwór sceniczny w 3 aktach. Powst. 1966. Druk *Dialog* 1977 nr 11 s. 5-36. Praprem. Szczec., T. Współcz. 1978. Przedr. zob. poz. 51.

Inf. o dacie powst.: A. Wróblewski: Wystarczy nożyce. *Literatura* 1979 nr 15 s. 13.

Przeł.: niem.: Der Schneider. [Przeł.] W. Kośny. Berlin [1978]. Wyst. Getynga, Deutsches T. 1980. – serb.-chorw.: Skravec. [Przeł.] D. Latjak. *Svetlost*, Nowy Sad 1980 nr 4. Wyst. Belgrad, T. Atelier 212 1978.

29. Pies. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1966.

Przeł.: niem.: tv (RFN) 1966. – węgier.: A kutya. 7 *Nep*, [Jugosławia] 1971.

30. Moniza Clavier, (Romans). *Twórczość* 1967 nr 6 s. 7-39. Przedr. zob. poz. 37, 43, 58, 70, 77 (t. 5).

Przeł.: czes.: Moniza Clavierová. [Przeł.] H. Stachová. *Svetová Literatura*, Praga 1968 nr 1. – niem.: Moniza Clavier. [Przeł.] L. Zimmerer. W. S. Mrozek: Was uns trägt. Berlin 1970. – serb.-chorw.: Moniza Klavje. [Przeł.] P. Vujičić. W. S. Mrozek: Proleće u poljsko. Beograd 1979. – węgier.: Moniza Clavier. [Przeł.] I. Fejér. W. S. Mrozek: Zuhánás közbén. Bratislava, Budapest 1978, wyd. nast. Budapest 1983. – włos.: Moniza Clavier. [Przeł.] P. Marchesini. Milano 1993. Adapt. teatr.: Adapt. H.T. Czarniecki. Wyst. Olsztyn, Elbląg, T. im. S. Jaracza, Scena Margines 1968; Adapt. i insc.: W. Szymon. Wyst. Kr., T. Bagatela im. T. Boya-Zełńskiego 1976; Adapt.: A. Jakimiec. Wyst. Tarnów, Tarnowski T. im. L. Solkiewskiego, Scena Mała 1984; Adapt.: W. Cichy. Wyst. Opole, T. im. J. Kochanowskiego 1987.

31. Poczwórka. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1967 nr 1 s. 5-27. Praprem. Kr., Wyższa Szkoła Teatr. 1967.

Pierwsze wyst. w teatrze zawodowym: Gdańsk, T. Wybrzeże, T. Kameralny w Sopocie 1968.

Przeł.: czes.: Kwartet. [Przeł.] H. Teigová-Stachová. Wyd. łącznie z przekł. Dom na granicy zob. poz. 25. – rum.: Kwartetul. [Przeł.] S. Vealea. W. S. Mrozek: Teatru. București 1986. – włos.: Quadrigalia. [Przeł.] V. Petrelli. Wyst. Genua, T. Stabile 1969. Radio 1969.

32. Testarium. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1967 nr 11 s. 5-25. Praprem. Łódź, Studencki T. Satyry „Pstrąg” 1974. Przedr. zob. poz. 24 (wyd. 2), 77 (t. 8).

Praprem. światowa w przekł. niem. w 1968.

Pierwsze wyst. w teatrze zawodowym łącznie z poz. 14 pt. Testariada: Gdynia, T. Dram. 1982.

Przeł.: ang.: The prophets. [Przeł.] T. Dzieduszycka, R. Manheim. Wyd. łącznie z przekł. Strip-tease; Drugie danie [poz. 34] zob. poz. 15. Wyst. Nowy Jork, No smoking Playhouse 1982. – czes.: Proroci. [Przeł.] H. Stachová. Wyd. łącznie z przekł. poz. 33 pt. Proroci; Voda. Praha 1968. – franc.: Testarium. [Przeł.] T. Dzieduszycka. W. S. Mrozek: Théâtre. [Cz.] 2. Paris 1968. Wyst. Nicea, T. Municipal 1971. – holend.: Testarium. [Przeł.] K. Westerling, B. Batenburg. Wyst. Rotterdam, Nieuw Rotterdams Toneel 1968. – niem.: Die Propheten. [Przeł.] R. Fieguth. Wyst.: Düsseldorf, Schauspielhaus 1968, Graz (Austria), T. Dram. 1973. Wyd. w: S. Mrozek: Stücke III. Berlin 1970, przedr. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. Watzlaff und andere Stücke. Zürich 1994. – norw.: Testarium. [Przeł.] O.M. Selberg. Wyst. Oslo, Bikuben 1969. – rum.: Testarium. [Przeł.] S. Vealea. W. S. Mrozek: Teatru. București 1986. – serb.-chorw.: tv (Zagrzeb) 1968. – proféták. [Przeł.] G. Kerényi. W. S. Mrozek: Drámák. Budapest 1980. – włos.: I profeti. [Przeł.] V. Petrelli. Wyst. Genua, T. Stabile 1969.

33. Woda. (Słuchowisko). *Dialog* 1967 nr 6 s. 5-7. Wyd. łącznie z Tango zob. poz. 27. Radio 1972. Przedr. zob. poz. 24 (wyd. 2), 71.

Przekł.: czes.: Voda. [Przeł.] H. Stachová. Wyd. łącznie z przekł. Testarium zob. poz. 32, - szwedz.: Vatten. [Przeł.] C. Berg. Radio 1969.

34. Drugie danie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 5 s. 5-33. Praprem. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1977. Przedr. zob. poz. 24 (wyd. 2), 77 (t. 8).

Praprem. światowa w przekł. niem. w 1968.

Przekł.: ang.: Repeat performance. [Przeł.] T. Dzieduszycka, R. Manheim. Wyd. łącznie z przekł. Strip-tease; Testarium [poz. 32] zob. poz. 15, - fiń.: Toinen erä. [Przeł.] D. Lahtinen. Wyst. Helsinki, Suomen Kansallisteatteri 1970, - franc.: Second service. [Przeł.] T. Dzieduszycka. W: S. Mrozek. Théâtre. [Cz.] 2. Paris 1968. Wyd. osob. [Paris] 1970. Wyst. Paryż, T. National Populaire 1971, - greck.: Deutere uperesia. [Przeł.] G. Barbères. Athènes 1985, - holend.: Herdruk. [Przeł.] E. Hoomans. Wyst. Arnhem, Toneelgroep T. 1969, - niem.: Nochmal von vorn. [Przeł.] L. Zimmerer. Wyst.: Düsseldorf, Schauspielhaus 1968, Berno, Ateliertheater 1975. Wyd. w: S. Mrozek. Stücke III. Berlin 1970, przedr. w: S. Mrozek. Gesammelte Werke. Watzlaff und andere Stücke. Zürich 1994.

35. Przez okulary Sławomira Mrożka. Wstęp: S. Kożerski. Wwa: Iskry 1968, 79 s.

Wybór rys. satyrycznych z podpisami, drukowanych w stałej rubryce w *Przekroju*.

Przekł.: franc.: Vu par S.M. [Przeł.] A. Kozimor, Z. Kozimor. W: S. Mrozek. Oeuvres complètes. [T.] 4. Dessins humoristiques I. Montricher 1993.

36. Szczęśliwe wydarzenie. (Sztuka w 3 aktach). Powst. ok. 1968. Druk *Kultura*, Paryż 1971 nr 5 s. 3-37. Przedr. *Dialog* 1973 nr 4 s. 5-27, sprost. *tamże* nr 6 s. 176. Praprem. Wwa, T. Współcz. 1973. Przedr. zob. poz. 24, 69, 77 (t. 7).

Praprem. światowa w przekł. niem. w 1971.

Przekł.: ang.: The happy arrival. Wyst. Toronto (Kanada), University T. 1971, - duń.: En lykkelig begivenhed. Wyst. Bristol Music Centers' T. 1972, - fiń.: Onnellinen tapahtuma. Wyst. Helsinki, Suomen Kansallisteatteri 1972, - franc.: Un heureux événement. [Przeł.] i adapt. J. Bobowicz. W: S. Mrozek. Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre I. Montricher, [Paris] 1992, - hiszp.: Feliz acontecimiento. [Przeł.] V. Beck, J. Segovia. Madrid 1973, - holend.: Een blijde gebeurtenis. [Przeł.] G. Rekers, B. van Luin. Wyst. Amsterdam, Amsterdams Toneel 1971, - islandzki: Medgöngutíur. Wyst. Reykjavík, Leikfélag Reykjavíkur 1974, - niem.: Ein freudiges Ereignis. [Przeł.] Ch. Vogel. Wyst.: Düsseldorf (RFN), Schauspielhaus 1971, Zurych (Szwajcaria), Kleine Atelier-Bühne 1975, Rudolstadt (NRD) 1979, - norw.: En lykkelig begivenhet. [Przeł.] G. Richter. Wyst. Oslo, Nye T. 1972, - ros.: Sčastivoe proisšestvije. Wyst. Wilno, Państw. Ros. T. Dram. Litew. SR 1987; Sčastlivyj slučaj. [Przeł.] K. Dušenko. Wyst. Orzeł, Orłowski T. Młodego Widza 1989, - serb.-chorw.: Wyst. Zagrzeb 1974, - szwedz.: En lycklig tilldragelse. [Przeł.] B. Bodén, L. Edström. Wyst. Sztokholm, Stockholms Stadsteatern 1972, - włos.: Un caso fortunato. [Przeł.] P. Statuti. Wyst. Rzym, T. dei Satiri 1972. Radio 1972.

37. Dwa listy i inne opowiadania. Paryż: Inst. Lit. 1970, 189 s. Wyd. nast. rozszerz. pt. Dwa listy. Kr.: WL 1974. Przedr. zob. poz. 77 (t. 5).

Zawartość. Dwa listy; Moniza Clavier [poz. 30]; Ona; We mlynie, we mlynie mój dobry pan; Nocleg; Ci, co mnie niosą, - w wyd. z 1974 nadto: Lolo; Błazen; Ten, który spada.

„Książka roku 1970” napisana i wydana na emigracji (inf.: *Kultura*, Paryż 1971 nr 1/2 s. 190).

Przekł.: franc.: Une souris dans l'armoire et autres récits. [Przeł.] T. Douchy. Paris 1970.

38. Vatzlav. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1970. Praprem. Łódź, T. Nowy 1979. Wyd. łącznie z poz. 53 pt. Vatzlav; Ambasador. Paryż: Inst. Lit. 1982, 123 s. Wyd. nast. [Kr.: Panaceum* 1987]. TV 1989. Przedr. zob. poz. 72, 77 (t. 8).

Pierwsze wyd. i praprem. światowa w przekł. niem. w 1970. Przekł.: ang.: Vatzlav. [Przeł.] R. Manheim. New York 1970, wyd. nast. London 1972. Wyst.: Stratford-on-Avon (Wielka Brytania), T. Avon 1970, Denver, Colorado (USA), The Shwayder T. of Jewish Community Center 1975, - franc.: Vatzlav. [Przeł.] T. Douchy. W: S. Mrozek. Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre I. Montricher, [Paris] 1992, - holend.: Watzlav. [Przeł.] M. Weijers. Wyst. Amsterdam, Nederlandse Comedie 1970, - niem.: Watzlaff. [Przeł.] L. Zimmerer. Berlin 1970, przedr. w: S. Mrozek. Gesammelte Werke. Watzlaff und andere Stücke. Zürich 1994. Wyst.: Zurych (Szwajcaria), T. am Neumarkt 1970, Hamburg (RFN), Thalia-T. 1971, - perski: [Przeł.] D. Daneshvar. Wyst. Teheran, T. Mij. 1989, - włos.: Watzlav. [Przeł.] V. Petrelli Verdiani. Radio 1972.

39. Rzeźnia. (Słuchowisko w 4 częściach). *Dialog* 1973 nr 9 s. 5-44. Praprem. Wwa, T. Dram. 1975. Radio 1978. Przedr. zob. poz. 42, 77 (t. 8).

Praprem. światowa w przekł. franc. w 1974.

Przekł.: bułg.: Klanica. [Przeł.] Č. Čendov. W: S. Mrozek. Tango i drugi piesi. Sofija 1990, - duń.: Slagteriet. [Przeł.] P. Hultberg. Wyst. Odense, Odense T.-Voerkstedst-teatret 1989, - franc.: L'abattoir. [Przeł.] T. Douchy. Wyst. Genewa (Szwajcaria), Nouveau T. de Poche 1974. Wyd. w: S. Mrozek. Oeuvres complètes. [T.] 3. Théâtre 2. Montricher, [Paris] 1993, - holend.: Het slachthuis. [Przeł.] B. Gijzel. Wyst. Rotterdam, F act 1986. Wyd. Amsterdam, [Rotterdam] 1986, - maced.: Wyst. Skopje, Makedonski Narodni T. 1983, - niem.: Der Schlachthof. [Przeł.] Ch. Vogel. Wyst. Essen, T. der Stadt 1981. Wyd. z ilustr. R. Topora [Essen 1981], przedr. w: S. Mrozek. Gesammelte Werke. [T.] 3. München, Zürich 1981, - ros.: Bójnia. Wyst. Petropawłowski na Kamczatce, Kamczacki T. Dram. 1989; Bójnia. [Przeł.] V. Burič. W: S. Mrozek. Choču byt' lošad'ju. Moskva 1990, - serb.-chorw.: Wyst. Varaždin, Narodno Kazalište A. Cesarec 1977, - słoweń.: Wyst. Maribor, Slovensko Narodno Gledališče 1978, - szwedz.: Slakthuset. [Przeł.] z franc.] S. Eidem. Radio 1976, - węgier.: Mészárszék. [Przeł.] A. Pályi. W: S. Mrozek. Drámák. Budapest 1980. Wyst. Budapest, Nepszínház Studió Szinpada 1985, - włos.: Il macello. [Przeł.] G. Pampiglione. Wyst. Formia, L'Atelier di Formia 1980.

40. Emigranci. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1974 nr 8 s. 5-38. Praprem. Wwa, T. Współcz. 1975. Przedr. zob. poz. 42, 77 (t. 7) oraz w: *Antologia dramatu polskiego 1918-1978*. T. 2. Wwa 1981. Wyd. oddzielne Wwa: *Noir sur Blanc* 1996. TV 1995.

Praprem. światowa w przekł. franc. w 1974.

Przekł.: ang.: Emigrés. [Przeł.] M. Wrona, T. Wrona, [współpraca:] R. Halman. Wyst.: London, National T., The Young Vic 1976, Nowy Jork, T. off Park 1977. Druk *The New Review*, [Wielka Brytania] 1976 nr 3. Wyd. osob. London lok. 1976], - białorus.: Emigranty. [Przeł.] M. Dubjaniecki. Wyst. Mińsk, Białorus. T. Akademicki im. J. Kupaly [przed 1990].

Wyd. Minsk 1995, przedr. w: Pry začynenych dzvjarach. Minsk 1995, — bulg.: [Przeł.] G. Pejeva. Wyst. Sofia, Narodn. T. Ivan Vazov 1977, Emigranti. [Przeł.] B. Božkov. W: S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofija 1990, — czes.: Emigranti. [Przeł.] E. Sojka. Wyst. Praha, Divadlo na Zábradli 1978, — duń.: Emigranterne. [Przeł.] A. Hoff-Jørgensen. Wyst. Kopenhaga, Det Kongelige T. 1976, — estoń.: Emigrandid. [Przeł.] A. Kurtna. Wyst. Tallin, Studio Starego Miasta 1988, — fiń.: Emigranterna. Wyst. Helsinki, Suomen Kansallisteatteri 1976, — franc.: Les émigrés. [Przeł.] G. Méretik. Wyst. Paryż, T. d'Orsay 1974. Wyd. Paris 1975, — grec.: 'Emigrádes. [Przeł.] E. Basilikióte. Athína 1977, — hebr.: [Przeł.] M. Gowrin. Wyst. Jeruzolima, T. "Ha-chan" 1977, — hiszp.: Wyst.: Madryt, T. Alfíl (Compagnia Tirso de Molina) 1976, San José (Kostaryka), T. O'Neill 1977, Meksyk, T. Milan 1978, Buenos Aires (Argentyna), T. IFT 1979, Lima (Peru), T. Ensayo 1986, — holend.: Emigranten. [Przeł.] N. Pittors. Wyst. Haga, De Haags Comedie 1977, — jap.: [Przeł.] Y. Kazuo. Wyst. Tokio, Mingei 1979, — niem.: Emigranten. [Przeł.] Ch. Vogel. Wyst. Berlin Zach, Schlosspark-T. 1975, Linz (Austria), Keller-T. 1975, Luchemburg, Centre Grand-Ducal 1975, Zurych (Szwajcaria), T. an der Winkelwiese 1975, Weimar (NRD), Deutsches Nationaltheater 1978. Wyd. Berlin 1975, wyd. nast. Berlin [1976], Zürich 1994, przedr. w: S. Mrozek: Stücke. Berlin 1977, S. Mrozek: Gesammelte Werke. [T.] 3. München, Zürich 1981, — norw.: Emigrantene. [Przeł.] E. Eide. Wyst. Bergen, Den Nationale Scene 1976. Radio 1977. Wyd. Stavanger 1985; Emigrantene. [Przeł.] F. Kvalheim. Oslo 1979, — portug.: Wyst. Lizbona, T. de Trindade 1978, — ros.: Emigranty. Wyst.: Moskwa, Szkoła Studia MCHAT 1984; Emigranti. [Przeł.] L. Buchov. Wyst. Moskwa, T. Studio "Čelovek" 1987; Emigranty. [Przeł.] V. Pankeev, I. Fediv. Wyst. Czelabiński, Czelabiński Akademicki T. Dram. im. Gwillinga 1988, — rum.: Wyst. Bukareszt, T. Mic 1977, — serb.-chorw.: Emigranti. [Przeł.] P. Vujičić. Wyst. Belgrad, "Atelier 212" 1975. Wyd. w: S. Mrozek: Drame, Beograd 1982; Emigranti. [Przeł.] D. Latjak. *Švetlosć*, Nowy Sad 1977 nr 5. Tv (Zagrzeb) 1977, — słowac.: Emigranti. [Przeł.] Z. M. Bútorowie. Bratislava, Stúdio S 1989, — słowen.: Emigranta. Wyst. Lublana, Slovensko Narodno Gledališče 1975. Wyd. Ljubljana 1981, — szwedz.: Utvandrare. [Przeł.] J. Lederman, J. Sawka. Wyst. Örebro, Hjalmar-T. 1975, — turec.: Wyst. Izmir 1981, — ukr.: Emigranty. Wyst. Kijów, T. Studio "Aktor" 1988, — węgier.: Emigránsok. [Przeł.] G. Balogh. Wyst. Veszprém, Veszpremi Petőfi Színház, Játékszín 1979, — włos.: Emigranti. [Przeł.] G. Guerrieri. Radio 1983. Wyd. Torino 1987, przedr. w: S. Mrozek: Teatro. Torino 1994. Wyst. Lucca, Compagnia T. dell'Auser 1988.

41. Garbus. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1975 nr 9 s. 5-51. Praprem. Łódź, T. Nowy 1975. TV 1990. Przedr. zob. poz. 51, 77 (t. 7).

Przeł.: duń.: Den Pukkellyggede. [Przeł.] E. Knudsen. Wyst. Kopenhaga, Folketeatret 1978, — franc.: Le pic du bossu. [Adapt.] G. Méretik. Wyst. Paryż, T. de Chaillot 1979, — holend.: De Bultenaar. [Przeł.] B. Gijzel. Wyst. Haga, De Haagse Comedie 1977, — niem.: Buckel. [Przeł.] Ch. Vogel. Wyst.: Berlin Zach, Schlosspark-T. 1977, Wiedeń, T. in der Josefstadt 1979. Wyd. Berlin [1977], przedr. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. [T.] 3. München, Zürich 1981. Tv (RFN) 1978, — norw.: Pukkellyggen. [Przeł.] O. Rytter. Oslo 1978. Wyst. Oslo, Det Norske T. 1979, — ros.: [Przeł.] I. Szczerbakowa. Wyst. Moskwa, Moskiewski Akademicki T. im. W. Majakowskiego 1993, — serb.-chorw.: Grbarac. [Przeł.] P. Vujičić. Wyst. Split, Hrvatsko Narodno Kazalište 1979. Wyd. w: S. Mrozek: Drame, Beograd 1982, — słowen.: tv 1980, — szwedz.: Pukkellyggen. Wyst. Göteborg, Stadsteater 1977, — włos.: Il gobbo. W: S. Mrozek: Teatro. [Przeł.] S. Esposito, L. Gambacorta, G. Guerrieri. Torino 1994.

42. Utwory sceniczne nowe. Kr.: WL 1975, 221 s.

Zawartość: Rzeźnia [poz. 39]; Emigranci [poz. 40]; Wyspa róż [poz. 44].

43. Wybór dramatów i opowiadań. Kr.: WL 1975, 417 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawartość: Utwory sceniczne: Męczeństwo Piotra Ohey'a [poz. 10]; Indyk [poz. 12]; Tango [poz. 27]; Szczęśliwe wydarzenie [poz. 36]. — Opowiadania: Półpancerze praktyczne [poz. 2], — z poz. 7: Lew; ***, W szufladzie; Wyznanie o Zygmsiu; Przygoda Dobosza; Ostatni husarz; Droga obywatela; Weteran piątego pułku; Słoń; Kronika obłąkanego miata, — z poz. 11: O nagości; Odjazd; Profesor Robert; Wina i kara; Kto jest kto?; Wesele w Atomicach; Wspomnienia z młodości, — z poz. 17: Mały przyjaciel; Ptaszek ugupu; Ad astra; Wierny stróż; Jak walczyłem; Mon Général, — z poz. 37: Dwa listy; Moniza Clavier; Lolo; Blazen; Ten, który spada.

44. Wyspa róż. Scenariusz filmowy. *Dialog* 1975 nr 5 s. 5-47. Przedr. zob. poz. 42.

Adapt. teatr.: Adapt.: G. Stanislawski. Wyst. Toruń, T. im. W. Horzycy 1989.

Przeł.: niem.: Insel der Rosen. Tv Deutsches Fernsehen (ARD) 1976.

45. Lis filozof. [Monodram]. *Dialog* 1977 nr 3 s. 38-42. Praprem. łącznie z poz. 47, 46: Zabrze, T. Nowy 1977. Przedr. zob. poz. 51, 77 (t. 7).

Wyst. też łącznie z poz. 46, 49 pt. Lis na drzewie albo skutki filozoficzne aspiracji.

Przeł.: bulg.: Lisan filosof. [Przeł.] Č. Čendov. W: S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofija 1990, — czes.: [Przeł.] I. Krasnická, H. Stachová. Wyst. łącznie z przełk. poz. 47, 46 pt. Bajky o lišákovi. Brno, Hádivadlo 1988, — franc.: Le renard philosophe. [Przeł.] i adapt. Z. Bobowicz. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — maced.: [Przeł.] S. Markus. Druk łącznie z Kogut, Lis i ja [poz. 55]; Lis aspirant [poz. 49] pt. Trilogija za lisecot. *Kulturen Život*, Skopje 1983 nr 3, — niem.: Der fuchs als Philosoph. [Przeł.] W. Kosny. Wyd. łącznie z przełk. poz. 46, 49, 47 pt. Fuchsquartett. Berlin lok. 1979]. Toż wyst.: Berlin (NRD), Deutsches T. 1989, Graz (Austria), Skelet-T. 1989, — serb.-chorw.: Wyst. Zagrzeb? 1979.

46. Polowanie na lisa. [Utwór sceniczny]. *Dialog* 1977 nr 5 s. 24-34. Praprem. łącznie z poz. 47, 45: Zabrze, T. Nowy 1977. Przedr. zob. poz. 51, 77 (t. 7).

Wyst. też łącznie z poz. 45, 49 pt. Lis na drzewie albo skutki filozoficzne aspiracji.

Przeł.: bulg.: Lov na lisica. [Przeł.] Č. Čendov. W: S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofija 1990, — czes.: [Przeł.] I. Krasnická, H. Stachová. Wyst. łącznie z przełk. Serenada [poz. 47], Lis filozof pt. Bajky o lišákovi zob. poz. 45, — franc.: La chasse renard. [Przeł.] i adapt. Z. Bobowicz. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — holend.: Vossejacht. [Przeł.] B. Gijzel. Wyst. Amsterdam, [festiwal sztuk S.M.] 1988, — niem.: Fuchsjagd. [Przeł.] W. Kosny. Wyd. i wyst. łącznie z przełk. Lis aspirant [poz. 49]. Serenada [poz. 47] pt. Fuchsquartett zob. poz. 45, — serb.-chorw.: Wyst. Zagrzeb? 1979.

47. Serenada. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1977 nr 2 s. 5-14. Praprem. łącznie z poz. 45, 46: Zabrze, T. Nowy 1977. TV 1988 (łącznie z Polowanie na lisa [poz. 46] i Lis aspirant [poz. 49]). Przedr. zob. poz. 51, 77 (t. 7).

Przeł.: bulg.: Serenada. [Przeł.] Č. Čendov. W: S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofija 1990, — czes.: [Przeł.] I. Krasnická, H. Stachová. Wyst. łącznie z przełk. Lis filozof; Polo-

wanie na lisa [poz. 46] pt. Bajki o liśkowi zob. poz. 45, — franc.: La sérénade. [Przeł. i adapt.] Z. Bobowicz. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — holend.: Serenade. [Przeł.] B. Gijzel. Wyst. Amsterdam, [festiwal sztuk S.M.] 1988, — niem.: Serenade. [Przeł.] W. Kosny. Wyd. i wyst. łącznie z przeł. Polowanie na lisa [poz. 46]. Lis aspirant [poz. 48], Lis filozof pt. Fuchsquartett zob. poz. 45, — ros.: [Przeł.] I. Labuniec. Wyst. Moskwa, Moskiewski T. Lalek 1988, — serb.-chorw.: Wyst. Zagrzeb 1979.

48. Amor. (Scenariusz filmowy). *Dialog* 1978 nr 3 s. 5-32. Przedr. zob. poz. 51.

Przeł. niem.: Amor. [Przeł.] W. Kosny. Reż. ... Tv Deutsches Fernsehen (ARD) 1978. Wyd. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. [T.] 3. München, Zürich 1981.

49. Lis aspirant. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 7 s. 45-49. Praprem. Łódź, T. im. S. Jarczaka 1979. TV 1988 (łącznie z Serenada [poz. 47], Polowanie na lisa [poz. 46]). Przedr. zob. poz. 51, 77 (t. 7).

Wyst. też łącznie z poz. 45, 46 pt. Lis na drzewie albo skutki filozoficzne aspiracji.

Przeł. bułg.: Lisan aspirant [Przeł.] Ć. Ćendov. W: S. Mrozek: Tango i drugi piesi. Sofija 1990, — franc.: Le renard aspirant. [Przeł. i adapt.] Z. Bobowicz. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — maced.: [Przeł.] S. Markus. Druk łącznie z przeł. Kogut, Lis i ja [poz. 55]; Lis filozof [poz. 45] pt. Trilogija za lisecot zob. poz. 45, — niem.: Kandidat Fuchs. [Przeł.] W. Kosny. Wyst. i wyd. łącznie z przeł. Polowanie na lisa [poz. 46], Lis filozof, Serenada [poz. 47] pt. Fuchsquartett zob. poz. 45, — ros.: Lis aspirant. [Przeł.] V. Burič. W: S. Mrozek: Choču byt' lošad'ju. Moskwa 1990, — serb.-chorw.: Fuchs friptychon. Wyst. Varaždin, Narodno Kazalište A. Cesarec 1979.

50. Powrót. Scenariusz filmowy. Powst. ok. 1978. Druk *Dialog* 1994 nr 9 s. 5-29.

Przeł. niem.: [Przeł.] Ch. Vogel. Reż. ... Tv Deutsches Fernsehen (ARD) 1978.

51. Amor. [Wybór utworów scenicznych]. Kr.: WL 1979, 237 s.

Zawartość: Krawiec [poz. 28]; Garbus [poz. 41]; Polowanie na lisa [poz. 46]; Serenada [poz. 47]; Lis filozof [poz. 45]; Lis aspirant [poz. 49]; Amor [poz. 48].

52. Pieszko. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1980 nr 5 s. 5-28. Praprem. Białystok, T. Dram. im. A. Węgierki 1980. Wyd. Wwa: Czyt. 1983, 69 s. Przedr. zob. poz. 77 (t. 4).

Przeł.: franc.: À pied. [Przeł. i adapt.] L. Dyèvre. Wyst. Paryż, T. 13 1987. Wyd. w: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 3. Théâtre 2. Montricher, [Paris] 1993, — holend.: Lopend. [Przeł.] B. Gijzel. Wyst. Amsterdam, Amateurgezelschap T. Trezoor 1985, — maced.: Peš. [Przeł.] L. Arsovska. *Kulturni Život*, Skopje 1982 nr 9/10, — niem.: Zu Fuss. [Przeł.] A.M.C. Molnar. West-Berlin 1981. Wyst.: Lubeka (RFN), Bühnen der Hansestadt 1982; Graz (Austria), T. im Keller 1983, — rum.: Pe jos. [Przeł.] S. Velea. W: S. Mrozek: Teatru, București 1986, — serb.-chorw.: Pešice. [Przeł.] P. Vujičić. W: S. Mrozek: Drame. Beograd 1982. Wyst. Zagrzeb, T. ITD 1982. Radio 1982, — słoweń.: Wyst. Lubiana, Slovensko Narodno Gledališče 1983.

53. Ambasador. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Pol. 1981. Wyd. łącznie z Vatzlav zob. poz. 38. Przedr. zob. poz. 72, 77 (t. 4).

Przeł.: ang.: The ambassador. Wyst. Nowy Jork, Vietnam Veterans' Ensemble T. Company 1989, — duń.: Wyst. Kopenhaga, Hvidovre T. 1983, — franc.: L'ambassade. [Przeł.] P. de Boysson, L. Terzieff. Wyst. Paryż, T. du Rond Point 1982, — holend.: De ambassadeur. [Przeł.] W. van Rooy. Wyst. Haga, De Haagse Comedie 1984, — niem.: Der Botschafter. [Przeł.] M.C.A. Molnar. Berlin [1981], przedr. w: S. Mrozek: Zabawa. Satire in lustloser Zeit. Frankfurt am Main 1992, S. Mrozek: Gesammelte Werke. Der Botschafter und andere Stücke. Zürich 1993. Wyst.: Berlin Zach., Schlosspark-T. 1982, Linz (Austria), Landestheater 1983, Radio (RFN) 1984, — norw.: Ambassadøren. [Przeł.] B. Enderson. Wyst. Oslo, Det Norske T. 1982. Wyd. Oslo 1982; Ambassadøren. [Przeł.] K. Askildsen. Oslo 1986, Tv 1986, — serb.-chorw.: Wyst. Belgrad, Atelier 212 1982, — słoweń.: Wyst. Maribor, Slovensko Narodno Gledališče 1982, — szwedz.: Ambassadören. [Przeł.] M. Pietruska, C.-E. Nattsen. Wyst. Sztokholm, Kungliga Dramatiska T. „Dramaten” 1982, — węgier.: Wyst. Kecskemét, T. im. J. Katona 1990, — włos.: L'Ambassade. Wyst. Spoleto, T. Carlo Melisso 1984.

54. Małe listy. Kr.: WL 1981, 251 s.

Texty druk. w stałym cyklu w mies. *Dialog* w 1974-1979.

Zawartość: Jak jest — jak będzie; Pesymista, optymista; Straszność utajona; Prowincja; Bajeczka o intro- i ekstrawertyku; Jaskółka; Śmiech ustny; Wróg publiczny; Samoszyderstwo; Wywiad; Głupstwo i kłanstwo; Sentymalizm; Ciało i duch; Jak oni mile biją; Co słyszać z moralnością?; Wojna domowa; Romantyzm, Klasycyzm; Arywista; Dziadek Ignacy; Rozterki duży niezabawionej; Tryptyk; Długopis; Styl; Chwył; Cytaty; Straszna myśl; Szewc Dratewka; Obraz i słowo; Teatr totalny; Zamiedziana relacja; Film; Do X; Uzupelnienia w sprawie Gombrowicza i mojej; Do przyjaciół krytyków; To i owo; Mackbeth; Uwaga; Trudność; Kawalki; Myśliciel i zmyślenie; Obrona przed bronią; Autorytet; Potrzeba rekinia; Strach; Członki i tryby; Ból; Niedziela; Myśli urodzinowe; Amatorskie przedstawienie; Zazdrość artysty; Dzieci wojny; Podglądacz; Na pierwszego września; Z dziennika starego ucznia; Jabłko; Ja, najmadrzejszy; Bokami; Madame C.; Hotele; Pisarz, żaba, alchemik; Smutek czy depresja; Skróty; Księżyc; Nuda w głowie; Zdania; Pocztówki; Teżsknota za metafizyką; Spadkobierca; Memento.

Przeł.: serb.-chorw.: Mala pisma. [Przeł.] P. Vujičić. Vršac 1990, — węgier.: Levélkék. [Przeł.] B. Murányi. R. Gimes. Budapest 1988.

55. Opowiadania. Kr.: WL 1981, 144 s.

Zawartość: Wierszyk; Wędką; Wesole miasteczko; Kibic; Szuler; Rura; Moje ukochane Beznózki; Na rogatce; Kogut, Lis i ja; List w butelce; Leśna przechadzka; Jedyń sposob; Krótka, ale cała Historia; Goniec cesarski; W sędnie; Moja pierwsza zjawa; W środku i dookoła; Ogród; Wizyta; Egzaminy; Ostatnie słowo.

Przeł. maced. opowiadania Kogut, Lis i ja. [Przeł.] S. Markus. Druk łącznie z Lis filozof, Lis aspirant [poz. 49] pt. Trilogija za lisecot zob. poz. 45.

Adapt. teatru. opowiadania Moje ukochane Beznózki: Wyst. Wr., Akademicki Ośrodek Teatr. „Kalambur” 1974.

56. Rysunki. Wwa: Iskry 1982, [112] s.

Rysunki satyryczne z podpisami.
Przeł. franc.: Dessins. [Przeł.] A. Kozimor, Z. Kozimor. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 4. Dessins humoristiques et satiriques 1. Montricher 1993.

57. Donosy. [Utwory satyryczne]. London: Puls 1983, 90 s. Wyd. nast.: Kr.: Wydawn. Libertas* 1984; [Lubl.] Wydawn. Cis* [1984]; [Lubl.] Miś [Fundusz Inicjatyw Spół. 1984]; Wwa: Mafa Spółdz. Wydawn.* 1984; Wwa: Pokolenie* 1984; Wwa: Wyrwałość* 1984; [b.m.w.* 1984], [b.m.w.* 1984];

Pozn.: Wydawn. Głosy* 1985; Wwa: Wydawn. Caterna* 1985; Wwa: Pokolenie* 1985; Wr.: Ofic. Wydawn. NZS* 1985; [b.m.w.* 1985]; [b.m.w.* 1985]; [b.m.w.* 1986]; [Tor.* 1988]. Przedr. zob. poz. 77 (t. 2).

Zawartość: Donos 1: Do Postępowej Ludzkości; Donos 2: Do Najwyższej Rady Najwyższego Związku Najwyższych Społeczeństw; Donos 3: Do Drogiego Socjalizmu; Donos 4: Do Najwyższego Przewodniczącego Sił Pokoju, Archanioła Andropowa; Donos 5: Do Szanownej Organizacji Narodów Zjednoczonych; Donos 6: Do Centralnej Dyrekcji Amerykańskiego Wywiadu; Donos 7: Do Dyrekcji Muzeum Łówr (!), Zagranicą; Donos 8: Do Dyrekcji Szpitala Wariatów; Donos 9: Do Służby Bezpieczeństwa; Donos 10: Do Policji; Donos 11: Do Biura donosów; Donos 12: Do Ministerstwa Oświaty; Donos 13: Do Ministerstwa Kultury; Donos 14: Doniesienie drobne; Donos 15: Do Inteligenta Postępowego. Przekł. franc.: Dénoncations. [Przeł.] A. Kozimor. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. Nouvelles 2. Montricher 1994.

Wyd. osob. fragm. pt. Sławomir Mrozek donosi! Wwa: Słowo* 1984, [12] s. Wyd. nast. Wwa: Gzysm* 1985.

58. Moniza Clavier. [Wybór opowiadań]. Kr., Wr.: WL 1983, 158 s.

Zawartość: Moniza Clavier. (Romans) [poz. 30]; Słoń [poz. 7]; Wesele w Atomicach [poz. 11]; Wierny stróż [poz. 17]; Ci, co mnie noszą [poz. 37].

59. Pogadanki z historią najnowszej. [Współwyd.] J. Głowacki: Moc truchleje. Kr.: Rota* 1983, 23 s. Wyd. nast.: Wwa; Krag II Wydawn. Ruchu Alternatywnego* 1983; Gdańsk: AntyMON* 1984. Przedr. zob. poz. 63, 65.

Utwór S.M. w wyd. 1 na s. 17-23.

60. Alfa. [Utwór dramatyczny]. Paryż: Inst. Lit. 1984, 81 s. Praprem. Londyn, T. Nowy POSK [Pol. Ośrodek Społ.-Kult.] 1984. Przedr. zob. poz. 72, 77 (t. 4).

Pierwsze wyst. w kraju pt. Mrozek 27: Bydg., T. Pol., Scena Dyskusyjna 1989.

Przekł. ang.: Alpha. [Przeł.] J. Laskowski. Wyst. Nowy Jork, La Mamma Experimental T. 1984, Londyn, New London T. 1984, — franc.: Le resident. [Przekł. i adapt.] L. Dyèvre, G. Werler. Wyst. Paryż, T. des Mathurins 1986; Alpha. [Przekł. i adapt.] L. Dyèvre. Wyd. w: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 3. Théâtre 2. Montricher, [Paris] 1993, — niem.: Alpha. [Przeł.] M.C.A. Molnar. W: S. Mrozek: Gesammelte Werke. Der Botschafter und andere Stücke. Zürich 1993, — serb-chorw.: Radio 1989.

61. Letni dzień. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Pol., T. Kameralny 1984. Przedr. zob. poz. 77 (t. 4).

Przekł. duń.: En Sommerdag. [Przeł.] J. Katz-Hawetson, W. Dähnhardt. Wyst. Kopenhaga 1984, — holend.: Zomerdag. [Przeł.] B. Gijzel. Wyst. Amsterdam, I-festival sztuk S.M.] 1988, — niem.: Ein Sommertag. [Przeł.] M.C.A. Molnar. Berlin [1984], przedr. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. Der Botschafter und andere Stücke. Zürich 1993. Wyst. Akwizgran, Grenzlandtheater 1986, — norw.: En sommer dag. [Przeł.] O.M. Selberg. Radio 1984, — rum.: O zi de vară. [Przeł.] S. Velea. W: S. Mrozek: Teatru. București 1986, — serb-chorw.: Letnji dan. Wyst. Jugostawia 1984, — szwedz.: En sommerdag. [Przeł.] L. Kleberg. Wyst. Sztokholm, Kunliga Dramatiska T. „Dramaten” 1984, — węgier.: Egy nyári nap.

[Przeł.] E.B. Bojtár. Wyst. Budapeszt, Thália-Szinkáz 1987, — włos.: Giorno d'estate. [Przeł.] G. Pampiglione. Radio 1986. Wyst. Rzym, La Campagna di Tecniche dello Spettacolo, na scenie T. Tortinona 1988.

62. Sąd ostateczny ... [Opowiadanie]. Gdańsk: Kres* 1984, [8] s. Przedr. zob. poz. 63, 65, 77 (t. 2).

63. Opowiadania. Lubl.: Wydawn. XXX* 1985, 22 s.

Zawartość: Sąd ostateczny [poz. 62]; Wróżba; Pogadanki z historii najnowszej [poz. 59].

64. Słoń; Wesele w Atomicach. Kr., Wr.: WL 1985, 14 s.

Opowiadania z tomów poz. 7, 11.

65. Wybór opowiadań 1982-1985. Kr.: Promieniści* 1985, 50 s.

Zawartość: Rozmówka polsko-polska; Pogadanki z historią najnowszej [poz. 59]; Pobór; Rewolucja; Odwiedziny; Antropocentryzm; Sąd ostateczny [poz. 62]; Praxis; Jezioro; Wróżba; Wrócić, nie wrócić; Koegzystencja; Pozdrowienia od ...

Wyd. osob. opowiadania Rewolucja: Kr.: Wydawn. Libertas* 1985, 11 s.

66. Kontrakt. Sztuka w 3 aktach. Dialog 1986 nr 1 s. 5-30. Praprem. Wwa, T. Pol., T. Kameralny 1986, TV 1994. Przedr. zob. poz. 77 (t. 3).

Nagroda Funduszu Literary w 1987.

Przekł. franc.: Le contrat. [Przeł.] K. Skansberg. Wyst. Genewa (Szwajcaria), T. de Carouge 1989; Le contrat. [Przekł. i adapt.] Z. Bobowicz. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — niem.: Der Vertrag. [Przeł.] M.C.A. Molnar. Wyst. Norderney (RFN), Kurtheater (Landesbühne Niedersachsen) 1987. Wyd. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. Der Botschafter und andere Stücke. Zürich 1993, — norw.: Kontrakt. [Przeł.] O.M. Selberg. Wyst. Oslo, Det Norske T. 1986. Wyd. Oslo 1987. Radio 1987, — ros.: Kontrakt. [Przeł.] J. Stadničenko. Wyst. Charków, Charkowski Akademicki T. im. T. Szewczenki, Mala Scena Bezezil 1988; Kontrakt. [Przeł.] G. Aksjonowa. Wyst. Moskwa, MCHAT im. M. Gorkiego 1988; Kontrakt. [Przeł.] A. Jappel. Wyst. Irbit, Irbicki T. Dram. im. A. Ostrowskiego 1988, — słowac.: Dohoda. [Przeł.] L. Kiss. W: Súčasna poľská dráma. Bratislava 1994, — włos.: Il contratto. [Przeł.] V. Petrelli Verdiani. Wyst. Rzym, T. Belli 1988.

67. Opowiadania. Lubl.: Druk. X* 1986, 32 s.

Zawiera z poz. 65: Antropocentryzm; Wrócić, nie wrócić; Rewolucja; Pozdrowienia od ...; — nadto: Krótka rozmowa; Nos; „Słodki piak młodości”.

68. Portret. [Utwór dramatyczny]. Dialog 1987 nr 9 s. 5-50. Praprem. Wwa, T. Pol. 1987. TV 1990. Przedr. zob. poz. 72, 77 (t. 3).

Przekł. czes.: Portrét. [Przeł.] J. Simonides. Wyst. Praga, Divadlo S.K. Neumanna 1989, — franc.: Le portrait. [Przekł. i adapt.] Z. Bobowicz. W: S. Mrozek: Oeuvres complètes. [T.] 2. Théâtre 1. Montricher, [Paris] 1992, — niem.: Porträt. [Przeł.] M.C.A. Molnar. Wyst. Getynga, Deutsches T. 1989. Wyd. Berlin 1989, przedr. w: S. Mrozek: Gesammelte Werke. Der Botschafter und andere Stücke. Zürich 1993, — ros.: [Przeł.] G. Aksjonowa. Wyst. Moskwa, MCHAT im. M. Gorkiego 1988; Wyst. Sewastopol, Sewastopolski Ros. Dram. T. im. A. Łunaczarskiego 1988, — serb-chorw.: Wyst. Zagrzeb, T. ITD 1989. Radio 1989, — włos.: Il ritratto. W: S. Mrozek: Teatro. [Przeł.] S. Esposito, L. Gambacorta, G. Guerrieri. Torino 1994.

69. Wybór dramatów. Kr.: WL 1987, 205 s.

Zawartość: Męczeństwo Piotra Oheya [poz. 10]; Indyk [poz. 12]; Tango [poz. 27]; Szczęśliwe wydarzenie [poz. 36].

70. Wybór opowiadań. Kr.: WL 1987, 206 s.

Zawartość: Półpancerze praktyczne [poz. 2], — z poz. 7: Lew; ***; W szufladzie; Wyznania o Zygmsiusi; Przygoda Dobosza; Ostatni husarz; Droga obywatela; Weteran piątego pułku; Słoń; Kronika obłąkanego miata, — z poz. 11: O nagości; Profesor Robert; Wina i kara; Kto jest kto?; Wesele w Atomicach; Wspomnienia z młodości, — z poz. 17: Mały przyjaciel; Ptaszek ugupu; Ad astra; Wierny stróż; Jak walczyłem; Mon Général, — z poz. 37: Dwa listy; Moniza Clavier; Lolo; Blazen; Ten, który spada.

71. Tango; Słoń; Wesele w Atomicach; Woda. [Dramat, opowiadania, słuchowisko]. Wwa: MAW 1989, 127 s.

Zawiera poz. 27, 33 oraz opowiadania z poz. 7, 11.

72. Dramaty. Kr.: OL 1990, 164 s.

Zawartość: Śmierć porucznika [poz. 23]; Vatzlav [poz. 38]; Ambasador [poz. 53]; Alfa [poz. 60]; Portret [poz. 68].

73. Małe prozy. [Wstęp, wybór oraz układ tekstów i grafik T. Nyczek]. Kr.: OL 1990, 163 s.

Wybór tekstów druk w paryskiej *Kulturze* i *Zesz. Lit.*, londyńskim *Pulsie* oraz *Tyg. Pousz* w 1982-1989.

Zawartość: Wstęp. — I: List do cudzoziemców; Rozmówka polsko-polska [poz. 65]; Popiół? Diament?; Albo to, czy albo co. — II: „Słodki ptak młodości” [poz. 67]; Jaworzno; Płońsk; Nos [poz. 67]; Leopold. — III: Do dyrekcji Muzeum Łówr, Zagranica [poz. 57]; Twarz; Mój przyjaciel nieznamy; Po-bór [poz. 65]; Pozdrowienia od ... [poz. 65]; Trudne życie; Życie duchowe — umysłowe i artystyczne; Wróżba [poz. 65]; Sąd ostateczny [poz. 62]. — IV: Wrócić, nie wrócić [poz. 67]; Na wieży; Strażnik chińskiej wazy; Krawiec; Hodowla; Śpiąca królewna; W środku transportu; Koegzystencja [poz. 65]; Podejrzanie; Kapturek; Colt python; Epidemia; Sekret; Artysta; Antropocentryzm [poz. 65]; Hrabia; Praxis [poz. 65]; Autoportret; Baba; Nauczyciele; Step; Rano, rano, raniutko; Czowanie w górach; Pamięć; Don Juan; Pilna sprawa; Jezioro [poz. 65]; Prokurator; Pogrzeb eksterminatora; Demiurg; Trójkąt. — V: Ośmy dzień; Cierpienia młodego Werthera; Nadzieja; Muzeum; Tajemnica życia; Życie i myśli; Herbata i kawa; Noc w hotelu; Emanuel; Ze wspomnień kapelana; Opowieść starego agenta; Przystroga; Samotność; Hamlet; Doświadczenie; Drzewo; Rozwój; Nasze i inne zwierzęta; Korespondent specjalny; Fotografia; Na 1 września; Krótkie słuchowisko.

Przekł. węgier.: Leckék a lagujabb kori történelemből. [Przeł.] L. Pálfalvi. Budapest 1992.

74. Rysunki. Kr.: OL 1990, [80] s.

Wybór rysunków satyrycznych z poz. 6, 35, 56.

75. Wdowy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Dionisia Festival [Festiwal Światowej Dramaturgii], Siena (Włochy), Zespół studentów PWST w Kr. 1992. Przedr. zob. poz. 77 (t. 3).

Pierwsze wyst. w teatrze zawodowym: Wwa, T. Współcz. 1992.

Przekł. niem.: Die Witwen. W: S. Mrożek; Gesammelte Werke. Der Botschafter und andere Stücke. [Przeł.] Ch. Vogel. Zürich 1993. — ros.: Banan. [Przeł.] L. Buchow. Wyst. Moskwa, T. Ermitaż 1994.

76. Miłość na Krymie. Komedja tragiczna w 3 aktach. *Dialog* 1993 nr 12 s. 5-74. Praprem. Kr.,

Stary T. 1994. Wyd. osob. Wwa: Noir sur Blanc 1994, 183 s. Przedr. zob. poz. 77 (t. 3).

Przekł. franc.: L'amour en Crimée. Wyst. Paryż, T. National de la Colline 1994 [franc. nagroda „Crédit Industriel et Commercial” w 1993]. Wyd. Montricher 1994. — niem.: Liebe auf der Krim. [Przeł.] Ch. Vogel. Zürich 1994. — norw.: [Przeł.] O.M. Selberg. Wyst. Oslo, Det Norske T. 1996. — ros.: Wyst. Moskwa, Moskiewski T. Artyst. im. A. Czecho-wa 1995.

77. Dzieła zebrane. Wwa: Noir sur Blanc 1994—T. 1. Opowiadania. 1990-1993. 1994, 206 s. Wyd. 2 tamże [1996].

Zawartość: Keczup; Bim i Bom; Władza; Wyspa skarbów; Cena sławy; Zapomniany odkrywca; Flaga; Dziura w moście; Nowe szachy; Wariat; Papieros; Przesiadka; Buntownik; Z pamiętnika arywisty; Prorok; Prostack; Walizka; Ktoś; Eden; Pominik; Niesprawdliwość; Nocny ekspres; Kandydatura; K. Ofiarny; Morska podróż; Najpiękniejszy widok świata; Sny; Opowieść zbiega; Sztuka wizualna; Komando; Dziewica; Trumna Marszałka Czajbolsana; Cud gospodarczy; Zero; Mizantrop; Służba zdrowia; Europejczyk; Metamorfoza; Gabinet figur; Słowo i czyn; Spóźniony gość; Postęp i tradycja; Sprawiedliwość; Polowanie; Wakacje; Tylko polityka; Nowe życie; Komputer zdrowia; Rzeką; Dzik człowiek; Most; Egzorcyzm; Wolna konkurencja; Koń; Emigrant; W ogrodzie; Handel zagraniczny; Trzy pokolenia; Transakcja; Podróż dyplomatyczna; Partner; Mucha; Komin; Niedźwiedź; Przyszłość; Decyzja; Pogrzeb; Kinoman; Dysputa; Wstąpienie do cywilizacji; Paranoja; Telewizja; Pomyłka; Beret; Nobel; Antyki; Zeszyt; Dracula; Z notatnika kapitalisty; Salto mortale; Ankieta; Rzeczywistość realistyczna; Wywiad; Przezorność; Asekuracja; Nomenklatura; Rewolucja bis; Mecenas; Czarny rynek; Wola i czyn; U fryzjera; Akademia; Granica; Kolekcjoner; List do redakcji; Pod mostem; Epilog; Obrady; Przesada; Ruch wydawniczy; Zwerg; Fakir; Wilki.

T. 2. Opowiadania i donosy 1980-1989. 1994, 270 s.

Zawiera z poz. 55: Wesołe miasteczko; Szuler, — z poz. 65: Rewolucja; Wrócić, nie wrócić; Antropocentryzm, — Sąd ostateczny [poz. 62], — z poz. 73: Mój przyjaciel nieznamy; Strażnik chińskiej wazy; Twarz; Hodowla; Sekret; Śpiąca królewna; Na wieży; Colt python; Krawiec; Artysta; Hrabia; Kapturek; Trójkąt; Jezioro; Praxis; Don Juan; Życie duchowe — umysłowe i artystyczne; Trudne życie; Koegzystencja; Czowanie w górach; Nauczyciele; Baba; Rano, rano, raniusieńko; Pilna sprawa; Prokurator; Demiurg; Pogrzeb eksterminatora; Rozwój; Cierpienia młodego Werthera; Fotografia; Ośmy dzień; Doświadczenie; Drzewo; Hamlet; Przystroga; Samotność; Opowieść starego agenta; Ze wspomnień kapelana; Emanuel; Herbata i kawa; Nasze i inne zwierzęta; Tajemnica życia; Noc w hotelu; Życie i myśli; Nadzieja, — nado: Odczyt; Zemsta; Małpa i general; Galeona; W jednej chwili; Rutyna; Epidemia; W środku transportu; Odwiedziły; Akademia Nauk; Autoportret; Wróżba; Bajeczka; Pamięć; Dylemat Majera; Przekładaniec; My dwa; Polityka wewnętrzna; Tak się nie robi; Gdy żołnierz do domu powracał ...; Moim zdaniem; Na szklanej górze; Gdy podróżny. — Donosy [poz. 57].

T. 3. Teatr 1: Miłość na Krymie; Wdowy; Portret; Kontrakt. 1995, 303 s. Zob. poz. 76, 75, 68, 66.

T. 4. Teatr 2: Alfa; Letni dzień; Ambasador; Pięszko. 1996, 236 s. Zob. poz. 60, 61, 53, 52.

T. 5. Opowiadania 1974-1979. 1997, 303 s.

Zawiera z poz. 55: Wierszyk; Wedka; Kibic; Rura; Moje ukochane Beznózki; Na rogatce; Kogut; Lis i ja; List w butelce; Leśna przechadzka; Jedyny sposób; Krótka, ale cała Historia; Goniec cesarski; W sędnie; Moja pierwsza zjawia;

M

W środku i dookoła; Ogród; Wizyta; Egzamin; Ostatnie słowo, — z poz. 37: Dwa listy; Moniza Clavier; Ona; We młynie, we młynie mój dobry panie; Nocleg; Ci, co mnie niosą; Lolo; Blazen; Ten, który spada.

T. 6. Opowiadania 1960-1965. 1997, 262 s.

Zawartość: Opowiadania z „Podwieczorku przy mikrofonie”; Alfabeta; Zboczenie; Szwagier zadumionych; W południe; Oszczędność; Nowiczus; Perła; List do Szwecji; Maharadża; Walka z upałami; Tytani myśli Archeologia; Wielbłąd; Prośba; Kulturysta; Punktualność; Groch; Potomek; Autorytet; Jaś Nie-wypał; Peace; Synek; Pies; Serce ojca; Rydze; Podniebnym szlakiem; Winda; Niech żywi nie tracą nadziei ...; Zupa; Udój; Świnia przyzakładowa; Twardy sen; Spór o Starożytność; Zimowa dolegliwość; Kamikaze; Brutal; Zaklinacz; Identyfikacja; Organizatorzy; Moralność; Wystawa; Uchwala; Obcy; Antoni; Tajemnice zaświatów; Ofiara sztuki; Hawaje; Dąb; Tajna mi-sja; Czekoladki dla Prezesa; Śledztwo; Bohater; Rajd; Pyton Podhala; Bał maskowy; Tatuaz; Przed sezonem; Obrót bezgo-tówkowy; Złodziej; Pomnik wieszaka; Łyżwy; Kapelus; Re-prezentacja; Gość; Karp; Beczka śmiechu; Kultura na co dzień; Języki obce; Wilki; Poeta. — Opowiadania ze zbioru „Deszcz” lpoz. 17.

T. 7. Teatr 3: Lis aspirant; Lis filozof; Polowanie na lisa; Serenada; Garbus; Emigranci; Szczyśliwe wydarzenie. 1997, 290 s. Zob. poz. 49, 45, 46, 47, 41, 40, 36.

T. 8. Teatr 4: Rzeźnia; Drugie danie; Vatzlav; Dom na granicy; Testarium. 1997, 267 s. Zob. poz. 39, 34, 38, 25, 32.

V Wybory utworów w przekł.: ang.: Six plays. [Przeł.] N. Bethell. New York 1967, wyd. nast. London [1968]; The ugupu bird. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] K. Syrop. London 1968. — bułg.: Slon. Izbrani razkazi. [Wybór i przeł.] I. V^olev. Plovdiv 1980; Tango i drugi piesi. [Przeł.] Č. Čendov, M. Marinov, B. Božkov. Sofija 1990, — czes.: Slon. [Wybór opowiadań]. [Przeł., oprac. i postł.] O. Bartoš. Praha 1963; Aktovky. [Wybór utworów dramatycznych]. [Cz.] 1. [Przeł.] E. Sojka, J. Langer. [Cz.] 2. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1964, 1963; Mrožek čili Mrožek. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł.] J. Langer, H. Stachová, E. Sojka. Praha 1965; Setrnost. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1966; Věrný strážce. 14 povídek. [Wybór, przekł. i postł.] O. Bartoš. Praha 1966, wyd. inne pt. Věrný strážce. 28 kratochvilných a hrůzostrašných histo-rek. Praha 1966, — fiń.: Elefantit. Satiireja. [Przeł.] K. Kivivaori. [Wyd.] 2. [Espoo] 1980, — franc.: Les porte-plume. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] A. Ponsner. Illustr. D. Mróz. Paris 1965; Tango. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł.] T. Dzieduszycza, G. Lisowski, C. Roy. Paris 1966; Théâtre. [T.] 1-2. [Przeł.] T. Dzieduszycza. Paris 1966, 1968, wyd. nast. [t. 2] Paris 1969; Oeuvres complètes. [T.] 1. L'arbere. Nouvelles 1. [Przeł.] A. Kozimor. [T.] 2. Théâtre 1. [Przeł. i adapt. Z. Bobowicz]. [T.] 3. Théâtre 2. [Przeł. i adapt.] T. Douchy, L. Dyèvre. [T.] 4. Dessins humoristiques et satiriques 1. [Przeł.] A. Kozimor, Z. Kozimor. [T.] 5. Nouvelles 2. [Przeł.] A. Kozimor, J.-Y. Erthel. Montricher, [Paris

1990, 1992, 1993, 1994; La vie est difficile. Nou-velles. [Przeł.] A. Kozimor. Paris 1991, — grec.: 'O 'eléfantas. [Przeł.] N. Mpalés. Athéna 1979, — hiszp.: Tango; Strip-tease; En alta mar. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł. z niem.:] N. Co-sta, J. Valcha, O. Fessler. Buenos Aires 1968, — jap.: Tango. Mrozek gikyokushū. [Przeł.:] Y. Ka-zuo, K. Yukio. Tōkyō 1967, wyd. 2 tamże 1968; Zo. [Wybór opowiadań]. [Przeł.:] S. Murojekku, H. Kazuo, Y. Shozo, N. Mitsuyoshi, N. Masahiko. Tōkyō 1991, — niem.: Stücke I-III. [Przeł.:] L. Zim-merer (I-III), R. Fieguth (III). [Illustr.] D. Mróz. Ber-lin 1963, 1965, 1970, [wyd.] 4 [t.] 1 Berlin 1973; Striptease. Satiren. [Wybór utworów]. [Przeł.] L. Zimmerer. München 1965, wyd. nast.: München 1969, [wyd.] 5 München 1971; Was uns trägt. 3 Erzählungen. [Przeł.] L. Zimmerer. Berlin 1970; Stücke. [Przeł.:] Ch. Vogel, L. Zimmerer. Berlin 1977; Gesammelte Werke. [T.] 1. Tango und ande-re Stücke. [Przeł.] L. Zimmerer. [T.] 2. Die Giraffe und andere Erzählungen. [Przeł.:] Ch. Vogel, L. Zimmerer. [T.] 3. Amor und andere Stücke. [Przeł.:] Ch. Vogel, W. Košny. [T.] 4. Der Dicke der Lachte und andere Erzählungen. [Przeł.] W. Košny. München, Zürich 1980-1981; Gesammelte Werke: Striptease und andere Stücke. [Przeł.] L. Zimmerer; Die Giraffe und andere Erzählungen. [Przeł.:] Ch. Vogel, L. Zimmerer; Die Geheimnisse des Jen-seits und andere Geschichten. [Przeł.] Ch. Vogel; Tango und andere Stücke. [Przeł.:] Ch. Vogel, L. Zimmerer; Der Botschafter und andere Stücke. [Przeł.:] M.C.A. Molnar, Ch. Vogel; Watzlaff und andere Stücke. [Przeł.:] L. Zimmerer, R. Fieguth; Der Perverse und andere Geschichten. Zürich 1992, 1993, 1994, 1995; Das Leben ist schwer. Sati-ren. [Przeł.] K. Staemmler. München 1985; Zabawa. Satire in lustloser Zeit. [Przeł.:] H. Bereska i in. Frankfurt am Main 1992; Tee oder Kaffee. Sieben Geschichten. Zürich 1993, — portug.: O elefante. [Przeł.] Y. Artiaga. [Wyd. 2] Lisboa 1976; Os emi-grantes. [Wybór utworów]. [Przeł.] J. Lourenco. Lis-boia 1978, — ros.: Choču byt' lošad'ju. Satiřičeskie rasskazy i p'esy. [Przeł.:] V. Burič, M. Pavlova. Moskva 1990; Kak ja sražalsja i drugie ne menee udivitelnye istorii iz raznych knig i žurnalov 1951-1993. [Wybór opowiadań z rys. autora]. Moskva 1995, — rum.: Teatru. [Wybór utworów dra-matycznych]. [Przeł.] S. Velea. București 1986, — serb.-chorw.: Proleče u poljskoj. [Wybór opo-wiadań]. [Wybór, przekł. i postł.] P. Vujičić. Beo-grad 1979; Drame. [Wybór utworów dramatycz-nych]. [Wybór i przekł.] P. Vujičić. [Wstęp:] J. Błoń-ski. Beograd 1982, — słowac.: Tri jednoaktov-ky. [Przeł.] J. Mrázik. Bratislava 1963; Absurdity. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1964; Čudesné povied-ky. [Autorzy:] S. Dygat, S. Zieľniński, ... [Przeł.:]

J. Sedlák, R. Turna, P. Wincer, Bratislava 1964, — słowen.: Pomlad na Poljskem. [Wybór opowiadań]. [Zebrał i przeł.:] L. Krakar, U. Kraigher. [Rys.] D. Mróz. Ljubljana [1961]; Leteči slon. [Wybór opowiadań]. [Wybór i przeł.:] B. Šömen. Ljubljana 1980, — szwedz.: Beska humresker. [Wybór opowiadań]. [Przeł.] M. von Zweigbergk. Värnamo 1984, — węgier.: A zsíráf. [Wybór opowiadań]. [Oprac. i przeł.] G. Kerényi. Budapest 1963, wyd. nast. [Budapest 1965]; Mulatság. [Wybór utworów dramatycznych]. [Przeł.:] J. Elbert, G. Kerényi. [Budapest 1965]; Zuhanás közben. [Wybór opowiadań]. [Przeł.:] I. Fejér, R. Gimes, G. Kerényi, B. Murányi. Budapest 1978, toż Bratislava 1978, [wyd. 2] Budapest 1983; Drámák. [Przeł.:] G. Balgh [i in.]. Budapest 1980, — włos.: S. Mrożek: Teatro. [Przeł.:] S. Esposito, L. Gambacorta, G. Guerrieri. Torino 1994.

Montaże teatr. utworów: Gawędy wuja. Insc. opowiadań ... TV 1961, — Terapia grupowa tylko dla panów, wstęp osobom płci żeńskiej surowo wzbroniony. Wg tekstów ... oprac. J. Jarocki. Wyst. Kr., Stary T., Piwnica przy ul. Sławkowskiej 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — S. Mrożek: My autobiography. W: Contemporary authors. Autobiography series. Detroit 1989, przedr. w: Mrożek Festival. [Cz. 1]. Cracow, 15th-20th June 1990. Kr. 1990, wersja pol. skrócona: Mój zyciorys. W: Mrożek Festival. Cracow, 15th-20th June 1990. Kr. 1990, przedr. w: *Dialog* 1990 nr 8, *Nowe Książki* 1994 nr 6. — Listy Sławomira Mrożka do Jana Błońskiego. *NaGlos* 1991 nr 3 [z 1. 1963-1965, 1975]. — Wywiady: Rozmowa z S.M. Rozm. T. Nowakowski. *Na Antenie*, Monachium 1970 nr 93; [Rozm.] F. Bondy w: F. Bondy: Gespräche mit James Baldwin, Witold Gombrowicz, Sławomir Mrożek, Jean Starobinski. Wien [1972], przeł. hebr.: [Przeł.] P. Milin. *Massa*, [Izrael] 1972 nr z 18 VIII; [Rozm.] I. Sadowska-Guilon. *Acteurs*, [Francja] 1986 nr 34, przeł. pol.: Nie mam żadnej metody. [Przeł.] K. Iked. *Teatr* 1989 nr 3; Nie uważam się za pisarza. Po prostu piszę. Rozm. B. Maj. *NaGlos* 1991 nr 3; Ja się szybko nudzę. Rozm. G. Łecka. *Polityka* 1993 nr 41; Mam to, co chciałem. (Rozm.) T. Fiałkowski i in. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 41; J. Jarocki rozmawia z S.M. Oprac. M. Zielińska; O „Miłości na Krymie” z S.M. rozmawia J. Opalski. *Teatr* 1994 nr 4; Nie widzę powodu, żeby ubliżać ludziom. Rozm. J. Koenig. *Dialog* 1994 nr 9; Na wysokości trzech tysięcy metrów. Rozm. J. Opalski. *Dialog* 1996 nr 5/6; Najważniejsze w tej chwili to wrócić. S.M. po trzydziestu latach rezygnuje z emigracji. Rozm. P. Gozliński. *Życie Warsz.* 1996 nr 93; Zatwardziały sumienie S.M. Rozm. J. Zakowski. *Gaz. Wyborcza* 1996 nr 156.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (E. Zuberbier). — LP* po 1939 (j. B. Błoński). — Mrożek Festival. [Cz. 2]. Utwory Sławomira Mrożka na scenach polskich i zagranicznych. Sławomir Mrożek's plays performed in Poland and elsewhere. Red. A. Stafiej. Repertuar Sławomira Mrożka na scenach polskich oprac. E. Szymańska. Dokumentację premier na scenach zagranicznych zgromadziła i oprac. E. Wrzeńska. Cracow: Mrożek Festival 1990, 90 s.

[Słowo] L.M. Bartelski. *Nowa Kult.* 1957 nr 39; J. Kwiatkowski: Od kelnarów do Kafki. *Życie Lit.* 1957 nr 30; J.J. Lipski: „Słowo” a teoria literatury i sprawa polska. *Twórczość* 1957 nr 10/11; J. Błoński; M. w składzie porcelany. *Życie Lit.* 1958 nr 24. — W. Maciąg: Satyra S.M. *Współczesność* 1959 nr 10.

— A. Kijowski: Nowe opowiadania M. *Twórczość* 1960 nr 3 [rec.: Wesele w Atomicach]. — J. Kwiatkowski; Ad absurdum. *Twórczość* 1960 nr 12 [rec.: Postępowiec]. — [Wesele w Atomicach.] J.J. Lipski; Widmo M. *Nowa Kult.* 1960 nr 11; B. Wojdowski: M. i Daniel Mróz. *Współczesność* 1960 nr 10. — J. Błoński: Przypadek M. W tegoż: Zmiana warty. *Wwa* 1961. — G. Herling-Grudziński: La grande Mano. *Tempo Presente*, Rzym 1961 nr 9/10. — A. Wirth: M. *Nowa Kult.* 1961 nr 2. — A.W. Kral: W teatrze S.M. *Przew. Teatr.* 1962 nr 7. — A. Wirth: Tragizm i komedia wyboru. *Nowa Kult.* 1962 nr 3 [dot. twórczości dramatycznej]. — A. Berezka: W kręgu „Walki”. (O problemach stylizacji). W: Z teorii i historii literatury. Prace poświęcone V Międzynarodowemu Kongresowi Sławiaków w Sofii. Wr. 1963. — J. Błoński: Odmiany czasu. *Prz. Kult.* 1963 nr 20 [dot. twórczości dramatycznej]. — W. Hubert: S.M. auf Kafkas Spuren. *Deutsch-Polnische Hefte*, Düsseldorf 1963 nr 12. — A. Kijowski: M. w raju bram. *Dialog* 1963 nr 5. — A. Kijowski: Szuka imitacji i imitacja sztuki. W tegoż: Arcydziała nieznanne. Kr. 1964. — J. Klossowicz: M. na tle epoki. *Twórczość* 1964 nr 7 [rec.: Utwory sceniczne]. — B. Mamon: M., czyli świadectwo wiarygodne. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 33. — K. Puzyna: S.M. Logik. *Mickiewicz Blätter*, Heidelberg 1964 nr 26. — O. Bartoš: Hašek a M. *Acta Univ. Carolinae — Philologica, Slavica Pragensia*, Praga 1965 nr 7. — J. Černý: Mluvit ke všem? *Duadlo*, Praga 1965 nr 3 [dot. twórczości dramatycznej]. — G. Gómóri: M. színháza. *Híd*, Nowy Sad 1965 nr 5. — A. Kistel: Parodia i stylizacja w „Śmierci porucznika” M. *Głosy* 1965 nr 3. — J. Kott: Rodzina M. *Dialog* 1965 nr 4, przedr. w tegoż: Aloes. *Wwa* 1966, przeł. ang.: *Encounter*, Londyn 1965 t. 25 nr 6, franc.: *Preuves*, Paryż 1966 nr 183. — K. Pisarkowa: Funkcje i sposoby stylizacji językowej u S.M. *Jez. Pol.* 1965 nr 3. — W. Wirpsza: M., czyli koń trojański. W tegoż: Gra znaczeń. *Wwa* 1965 [dot. twórczości dramatycznej]. — S. Gębala: Groteska jako model konstrukcyjny utworów dramatycznych S.M. *Acta Univ. Wratisl.* 1966 nr 55, przedr. w tegoż: Wśród szycerów i gdzie indziej. Kat. 1981. — M. Jäger: Nur noch die Farce ist möglich. Über S.M. und Stanislaw Ignacy Witkiewicza. *Europäische Begegnung*, Kolonia 1966 nr 5. — J. Kelera: M. — dowcip wyobraźni logicznej. W tegoż: Kpiarze i moralści. Kr. 1966 [dot. twórczości dramatycznej]. — A. Lisiecka: Bohaterowie S.M. W teatrze: Prognozta pogody. *Wwa* 1966. — M. Piwińska: M., czyli Słowo a sprawa polska. *Dialog* 1966 nr 5, przedr. w: O literaturze polskiej. *Wwa* 1976. — M. Skwarnicki: M. *Znak* 1966 nr 9. — G. Walczak: O stylu groteski ... *Prz. Hum.* 1966 nr 2 [na podstawie „Na pełnym morzu”]. — E. Wysinińska: S.M. *Teatr Lud.* 1966 nr 10. — Z. Żabicki: „Obrachunki” w zwierciadle groteski. W tegoż: Proza ... proza ... *Wwa* 1966. — L. Kołakowski: „Strip tease” — a dialectical interpretation. *Atlas*, [USA] 1967 t. 14 nr z VII. — K. Piarkowa: Tango po niemiecku. (Na marginesie niektórych przekładów M. na język niemiecki). *Jez. Pol.* 1967 nr 5. — A. Berezka: Dwa problemy parodii u S.M. W: Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Sławiaków. Wr. 1968. — E.J. Czerwiński: S.M.: Jester in search of an absolut. *Canadian Slavic Studies*, Montreal 1968 nr 4, przedr. pt. The seeker of absolutes w tegoż: Contemporary Polish theater and drama (1956-1984). New York 1988. — J. Vidmar: W tegoż: Głedalskie kritike. Ljubljana 1968. — A.D. Żivković: M. novelist. *Delo*, [Jugosławia] 1968 nr 7. — M. Piwińska: M. the magical dialectician. *Drama at Calgary*, [USA] 1969 nr 3, wersja pol.: M. dialektyka magiczna. W teatrze: Legenda romantyczna i szycery. *Wwa* 1973. — S. Vela: Teatrul lui M. *Studii și Cercetări de Istorie Literară și Folclor*, Bukareszt 1969 nr 2, przedr. w tegoż: Paralelizmi și retrospective literare. București 1974. — M. Esslin: Eastern absurdists: S.M. — Poland. W tegoż: Brief chronicles essays on modern theatre. London 1970, przeł. niem. w tegoż: Jenseits des Absurden. Wien 1972. — A.D. Żivković: Alijenacja u teorii i dramskiej praktyki, posebno Mrożkowej. *Pozorište*, Tuzla 1970 nr 1. — [W. Skalmowski] M. Bronski: O twórczości S.M. *Kultura*, Paryż 1971 nr 9, przedr. w tegoż: Teksty i preteksty. Paryż 1981. — A.D. Żivković. *Pozorište*, Tuzla 1971 nr 4 [dot.: Poli-

- cjancji]. — F.S. Galassi: The absurdistvision of S.M. „Strip-tease”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1972 nr 3. — A. Pohl: Zurück zur Form. Strukturalnalyse zu Sławomir Mrożek. Berlin: Henssel 1972, 131 s. — A. Bereza: „Praszek ugupu” S.M. *Acta Univ. Wratisl.* 1973 nr 200 *Pr. Lit.* nr 15. — R. Grol-Prokopczyk: The dramaturgy of S.M. Ann Arbor: University of New York 1973, 214 s., masz. powiel. — T. Nyczek: Niemowle tango. *Twórczość* 1973 nr 9 [dot.: Szczęśliwe wydarzenie]. — A.D. Živković: Dramsko stvaralaštvo S.M. *Scena*, Nowy Sad 1973 nr 1. — M. Piwińska: Legenda romantyczna i szycery. Wwa 1973, passim. — A.D. Živković: „Tango” S.M. *Pozorište*, Tuzla 1974 nr 1/2. — O. Aslan: Les pièces courtes et les pièces longues de S.M. W: Les voies de la création théâtrale IV. Paris 1975. — S. Barańczak: Ci, którzy spadają. *Odra* 1975 nr 9 [rec.: Dwa listy]. — M. Fik: M. zmienił. *Twórczość* 1975 nr 7. — J. Kurczab: Z zagadnień konstrukcji bohatera dramatu współczesnego (na podstawie twórczości S.M., T. Różewicza i E. Brylla). *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzeszu* 1975 nr 19. — A. Lisiecka: M. smutny i straszny [dot.: Dwa listy i inne opowiadania]; Jeszcze o „Szczęśliwym wydarzeniu”. W teżej: Przewodnik po literaturze krajowej. Londyn 1975. — K. Pysiak: S.M. Absurd albo potencjalność świata. *Literatura* 1975 nr 15. — K. Stypułkowska: Jak to czytają Francuzi; M. Szapłowska: Jak to wygląda z Warszawy. *Dialog* 1975 nr 4 [opis wyst. „Emigrantów” w T. d’Orsay w Paryżu]. — [Dwa listy] L. Szaruga: Zawieszenie. *Literatura* 1975 nr 32; M. Szapłowska: Coraz smutniej. *Twórczość* 1975 nr 5 [dot.: Opowiadania]. — J. Vidmar: W teżej: Izbrano delo. [T.] 4. Maribor 1975 [tu m.in. omów.: Czarowna noc; Zabawa; Na pełnym morzu; Tango]. — K. Wolicki: W poszukiwaniu miary. (Twórczość dramatopisarska S.M.). *Pam. Lit.* 1975 z. 1 [tu także: M. Szymański-Napiontkowa: Spis premier 1958-1974], przedr. w teżej: Gdzie jest teatr? Kr. 1978. — [Utwory sceniczne nowe]. L. Bugajski: Nowy M. *Twórczość* 1976 nr 8; M. Orski: Parodia i drwina. *Odra* 1976 nr 12; Z. Paśko: Potępienie obsesji absolutystycznej. *Odra* 1976 nr 4. — A. Błaszkiwicz: „Garbus” i „Małe listy”. *Dialog* 1977 nr 3. — J. Błoński: M. filozof. (Próba interpretacji fantastyki współczesnej). *Pam. Lit.* 1977 z. 3 [analiza opowiadania „We mlynie, we mlynie mój dobry panie”]. — M. Fik: Co to znaczy „Mrożek”. W teżej: Sezony teatralne. Wwa 1977. — S. Gębala: M. „Kordian i cham”. *Dialog* 1977 nr 8 [dot.: Emigranci]. — Z. Greń: Lis emigrant. *Życie Lit.* 1977 nr 28, przedr. w teżej: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984 [dot.: Serenada; Lis filozof; Polowanie na lisa]. — J. Katz-Hewetson: Od „Rzeźni” do „Garbusa”. *Kultura*, Paryż 1977 nr 1/2. — J. Kelera: M. da capo. *Dialog* 1977 nr 5 [dot. dramaturgii]. — W. Lięga: Między powieścią przygodową a powiastką filozoficzną. (O „Ucieczce na południe” S.M.). *Pr. Nauk. UŚL w Katow.* 1977 nr 162 *Pr. Hist.-lit.* nr 5. — A.M. Mydlarska: Przestrzeń „Emigrantów” M. (U nich — u nas). *Litteraria* 1977 nr z X. — M. Szapłowska: „Krawiec” i „Operetka” [W. Gombrowicz]: wykreje i wzory. *Dialog* 1977 nr 11. — E. Wysińska: Kruczkowski i M., czyli kłopoty z formą (1961-1962). W teżej: Premiery i wydarzenia. Wwa 1977. — A.J. Bednarczyk: M. and the form theory revised. *The Polish Review*, Nowy Jork 1978 nr 1. — K. Dedecus: S.M. W teżej: Überall ist Polen. Frankfurt am Main 1978. — S. Gębala: Dwa teatry: Różewicza i M. W teżej: Teatr Różewicza. Wr. 1978. — Z. Greń: Rozmowy z konformistą. W teżej: Taki nam się snuje dramata... Kr. 1978. — W. Lięga: Parabole M. W: W kregu przemian polskiej prozy XX wieku. Wr. 1978. — T. Nyczek: Przez okulary S.M. *Mies. Lit.* 1978 nr 11 [dot. rysunków S.M.]. — K. Wolicki: Notatki o „Tangu”. *Zesz. Teatr.* 1978 nr 171. — J. Błoński: M. droga do komedii. *Teksty* 1979 nr 1 [dot. wczesnej twórczości nowelistycznej S.M.]. — E. Dubowik-Belkowska: Komizm i groteska w dramatach S.M. *Stud. Filol.* 1979 nr 5. — Z. Gąssowski: S.M. W teżej: Współczesni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979. — R. Grol-Prokopczyk: S.M. theatre of the absurd. *The Polish Review*, Nowy Jork 1979 nr 3. — J. Kelera: Et j'ai tellement ri. A propos du théâtre de S.M. *Acta Univ. Wratisl.* 1979 nr 462 *Romanica Wratisl.* nr 15. — M. PlacHECKI: S.M. „Ci co mnie niosą”. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wyd. 2 poszerz. Wwa 1979. — J. Popiel: Paradoxy „Emigrantów”. *Życie Lit.* 1979 nr 45. — K. Pysiak: Od sytuacji społecznej do sytuacji egzystencjalnej. *Kultura* 1979 nr 34. — L. Bugajski: Człowiek pośród przemian. *Twórczość* 1980 nr 2 [rec.: Amor]. — J. Kłossowicz: Mrożek. [Przel. na jeź. ang.] Ch. Cenkalska. [Wwa: Ag. Aut., Czyt.] 1980, 61 s., przekł. franc. [Przel.] B. Grzegorzewska. Tamże 1980. — J. Kurczab: Z zagadnień języka w dramacie współczesnym. (Na przykładzie twórczości Tadeusza Różewicza i S.M.). *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzeszu* 1980 nr 46. — W. Lięga: Nostalgia rozumy za formułą. *Odra* 1980 nr 6. — M. Goetz-Stankiewicz: S.M.: the moulding of a Polish playwright. W: The tradition of Polish ideals. London 1981. — M. Janion: Ambasador, człowiek i głos wewnętrzny. *Zapis*, Londyn 1981 nr 20 [dot. Ambasador]. — J. Kłossowicz: Teatr absurdu. *Literatura* 1981 nr 37. — J. Kurczab: Z problematyki czasu i przestrzeni w dramacie współczesnym. (Na przykładzie wybranych utworów S.M. i Tadeusza Różewicza). *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Rzeszu* 1981 nr 48 *Filol. Pol.* nr 14. — R. Wójcik: Dowcip językowy w opowiadaniach S.M. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.* 1981 nr 397. — E. Miodońska-Brookes: Zabawy „Zabawa”. *S.M. Ruch Lit.* 1982 nr 3/4, przedr. w: *Dramat polski XIX i XX wieku*. Lubl. 1987. — T. Nyczek: M. epistolograf. *Dialog* 1982 nr 6 [dot. Małe listy]. — J. Serke: S.M. Dichter des Weltuntergangs. W teżej: Die verbannten Dichter. Hamburg 1982, przedr. w teżej: Das neue Exil. Frankfurt am Main 1985. — Wokół Mrożka. Galeria Teatr Nowy. [Katalog]. Wwa: T. Nowy 1982, 12 s. [zawiera: W. Serwatowski: 1-30-06-26-75-007-5 w czasie i przestrzeni; Bibliografia sztuk S.M. dokumentowanych plakatami polskimi i obcymi; M. po niemiecku. — H. Gosk: „Przygody woli istnienia”. *Mies. Lit.* 1983 nr 1. — J. Katz-Hewetson: „Vatzlav”. *Kultura*, Paryż 1983 nr 6. — M.C. O'Neill: A collage of history in the form of M. „Tango”. *The Polish Review*, Nowy Jork 1983 nr 2. — B. Paszyńska: Cielecina z groszkiem a problemy demokracji, czyli M. *Dialog* 1983 nr 3. — G. Walczak: Językowo-stylistyczna kreacja świata S.M. („Na pełnym morzu”). *Por. Jęz.* 1983 nr 1. — D. Gerould: Context for Vatzlav. (M. and the eighteenth century). *Modern Drama*, Downsview, Kanada 1984 nr 1, przekł. pol.: „Vatzlav”. M. i wiek XVIII. Przel. M. Sugiera. *Dialog* 1991 nr 11. — S. Gębala: „Jndyk”, szczerza prawda. *Dialog* 1984 nr 4. — W. Kaliszewski: Tuż przed planem trzytylem. *Więź* 1984 nr 10 [dot.: Pieszo]. — A. Kalkowska: Problemy językowe tekstu scenicznego. (Na przykładzie „Emigrantów” M.). *Polonica* 1984. — P. Legutko: Ciekawości i strach. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 51 [porównanie z twórczością W. Gombrowicza]. — P. Legutko: M. w „Tygodniku”. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 26 [dot. opowiadań S.M. druk w *Tyg. Powsz.* w 1982-1984]. — S. Melkowski: O takim zwierzęciu, co go nie ma. W teżej: Domena prozy. Wwa 1984 [dot.: Dwa listy]. — L. Eustachiewicz: Tak toczy się światło — S.M. W teżej: Dramaturgia współczesna. Wwa 1985. — J. Jarzębski: „Tango” w trzech wymiarach. *Śl. Ojcz.*, Londyn 1985 nr 2. — Z. Mokranowska: Mrożek Sienkiewiczem podszty. W: Teoretyczne aspekty powieści historycznej. Kat. 1986. *Pr. Nauk. UŚL w Katow.* 1986 nr 741 [dot.: Ad astral]. — J. Sieradzki: Latarnik. *Twórczość* 1986 nr 11/12 [dot.: Kontrakt]. — P. Drews: Le problème de l'exil dans l'oeuvre de S.M. „Emigranci”; M. Włodarczyk: Un écrivain entre deux publics à qui s'adresse S.M. dans ses pièces „Vatzlav” et „Ambasador”. W: Emigration et exil dans les cultures tchèque et polonaise. Paris 1987. — A. Urbański: Powiedzieć — nie. *Kult. Niezależna* 1987 nr 36. — A. Werner: Racjonalistyczna groteska. W teżej: Polskie, arcy-polskie... Londyn 1987. — L. Daniel: Ot słożoto k'm prostoto. „V otкрыto more” na S.M. W teżej: Ciekmedżeto na reżis'ora. Plovdiv 1988. — J. Kłossowicz: M. w teatrze Dejnika. *Literatura* 1988 nr 5. — M. Kostażuk: Sprawy porucznika Orдона — ciąg dalszy. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988 [dot.: Śmierć porucznika]. — J. Kwiatkowski: Polski archetyp obłężenia. Historia — Sienkiewicz — Mrożek — Herbert. *Znak* 1988 nr 11, przedr. w teżej: Magia poezji. Kr. 1995. — Mrożek [I]: text and context. [Red.] J. Sternheim [i in.]. [Przekł.] B. Geeraedts [i in.]. Amsterdam: International T. Bookshop 1988, 370 s. — T. Nyczek: Obrona

tradycji. W tegoż: Emigranci. Londyn 1988. — J. Sieradzki: Mrozek jeszcze raz czytany. *Dialog* 1988 nr 3. — V. Silvestru: „Tango” — text și context; Głosa la Mrozek. W tegoż: Umorul în literatură și arta, București 1988. — J. Wali: Konserwatywne uwagi o postępcu. *Tyż. Kult.* 1988 nr 48 [dot.: Portret]. — L. Hensel: Petera Karvaša i S.M. spojrzenie na świat. *Pam. Slov.* 1988/1989. — J. Błoniński jb: „Emigranci”, „Moniza Clavier”. W: Literatura polska po 1939 r. Wwa* 1989. — M. Karpiniński: Las rzeczy ruszył; K. Kopka: Od „Policji” do „Portretu”; T. Nyczek: Recenzent M., przedr. w: Mrozek Festival. [Cz. II] Kr. 1990; J. Majcherek: Przypisy do M. *Teatr* 1989 nr 3. — W. Kośny: Barok w dramaturgii S.M. *Prz. Hum.* 1989 nr 3. — M. Masłowski: S.M.: teatr absurdu czy absurd jako teatr. *Prz. Hum.* 1989 nr 7. — K. Rutkowska: M. refleksje o kulturze. *Mies. Lit.* 1989 nr 7. — D. Scholze: S.M. (geb. 1930). Groteskes und Absurdes mit nationaler Basis und universeller Geltung. W tegoż: Zwischen Vergnügen und Schock. Berlin 1989. — [M. Fik] J. Lerska: Patos i schizofrenia. *Kult. Niezależna* 1990 nr 63 [dot.: Portret]. — J. Kelera: Krótki przewodnik po M. *Odra* 1990 nr 6 [dot. dramaturgii S.M.]. — A. Konkowski: S.M. W: *Literatur Polens*. 1944 bis 1985. Berlin 1990. — W. Kraus: „Tango” i walc wiedeński. S.M. i rzeczywistość. Przel. M. Sugiera. *Teatr* 1990 nr 9. — Mrozek Festival. Cracow, 15th-20th June 1990. Red. A. Stafiej. [Cz. 1-3]. Kr. 1990, 144 + 90 + 48 s. [tekst równoległy w jęz. pol. i ang.; zawiera w cz. 1: S. Mrozek: Wywiad; Mój życiorys; Jaworzno [zob. Twórczość poz. 73]; lwybór rec. teatr. z *Echa Krak.*]; — nadto: W. Cybulski: Był też kolega; T. Nyczek: Recenzent M.; J. Opalski: S.M. w Starym Teatrze; E. Zuberbier: Kim jest S.M.?]; — G. Ritz: S.M. W tegoż: Die polnische Prosa, 1956-1976, Bern 1990. — A. Czachowska: Klucz uniwersalny. *Twórczość* 1991 nr 1 [rec. Male prozyl]. — M. Esslin: M., Beckett i teatr absurdu. Przel. M. Sugiera. *NacGlos* 1991 nr 3. — M. Jankowska: Gry logiczne według M. *Akcent* 1991 nr 2/3. — T. Miłkowski: Współczesna dramaturgia polska. Tadeusz Różewicz, Sławomir Mrozek. Wwa: *Współczesność* 1991, 28 s. — T. Nyczek: M. widz. *Dialog* 1991 nr 11. — J. Opalski: Okrutne idylle M. *Dialog* 1991 nr 11 [dot.: Garbus; Letni dzień; Kontrakt]. — S. Tomala: S.M. „Tango”. Wwa: *Jota* 1991, 45 s. — E. Wiegandowa: „To tylko Edek”. W: *Literatura współczesna „zle obecna” w szkole*. Wr. 1991 [dot.: Tango]. — J. Jarzębski: M.: kuszenie. *Odra* 1992 nr 12. — W. Maciąg: S.M. — czyli świat zamknięty. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — T. Szczerbowski: Problem „wspólnego świata” (common ground). Próba analizy na przykładzie dramatu S.M. „Pieszo”. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP w Krak. Pr. Rysycystyczne* 1992 nr 8. — H. Włodarczyk: The telescopic world of „Jeu de Miroirs”. Reading of works of S.M. W: *New perspectives of twentieth century Polish literature*. London 1992. — M. Cieński: Wyrwać się z ram groteski. Kilka uwag o dramatach M. i ich czytaniu. *Not. Teatr.* 1993 nr 5. — A. Drawicz: Jak najlepiej nie zrozumieć Rosji; S. Lem: Przeczytałem „Miłość na Krymie”; T. Nyczek: Dziesięć przyczynków do „Miłości na Krymie”; J. Majcherek: Jak nie z M. *Dialog* 1993 nr 12. — D. Horoch: Szydzenie z szydery, czyli M. wobec konwencji Gombrowicza. *Akcent* 1993 nr 4. — S. Rzeżewski: Symbioza tradycji i nowoczesności w dramatach M. („Tango”, „Emigranci”). W tegoż: Czy wszystko jest błazństwem? Łódź 1993. — D. Scholze: Sztuka jako terapia. O recepcji dramatu „Portret” S.M. na scenach niemieckich. (1989-1990). W: *Współczesna literatura polska lat osiemdziesiątych*. Opinie, poglądy, prognozy literaturoznawców polskich i niemieckich. Lipsk 1993. — S. Burkot: „Stoń”, elephantiasis i „Moniza Clavier” S.M. W: *Nowela — opowiadanie (ewolucja gatunku)*. Kielce 1994. — J. Chojka: Dramaturgia S.M. („Tango”, „Emigranci”). Gdańsk: Wydawn. M. Rozak, 1994, 47 s. — R. Dorna: O stylu kilku Mrozkowych mędrków; O stylu kilku Mrozkowych chamów. *Por. Jez* 1994 z. 2, 8. — D. Gerould: Mrozek i sztuka rysunku. *Dialog* 1994 nr 9. — [Miłość na Krymie]. E. Kasperski: Parodia na M. (O „Miłości na Krymie”). *Bez Dogmatu* 1994 nr 9/10; J. Kelera: Czy Rosja jest światem? *Dialog* 1994 nr 9; M. Klecel: Miłość czy śmierć na Krymie?; J. Majcherek: Czy potrafimy docenić M. *Noue*

Ksiaz. 1994 nr 6. — Mrozek i Mrozek. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Zakład Teatru Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego 18-21 czerwca 1990. Pod red. E. Widoty-Nyczek i J. Opalskiego. Kr.: Mrozek Festival 1994. — A. Okopień-Sławińska: S.M. — „Śmierć ponocznika”; E. Rzewuska: „Policja” S.M. W: *Wśród starych i nowych lektur szkolnych*. Rzeszów 1994. — K. Pisarkowa: Pułapka w „Miłości na Krymie”. *Lit. na Świecie* 1994 nr 6. — J. Błoniński: Wszystkie sztuki Sławomira Mroźka. [Monografia twórczości]. Kr.: WL 1995, 285 s. — E. Kasperski: M. i katastrofizm współczesny. *Prz. Hum.* 1995 nr 4. — E. Kasperski: M. i katastrofizm współczesny. *Prz. Hum.* 1995 nr 4. — A. Michalczuk: Dowcip językowy w dramatach S.M. *Stud. Mater. Filol. Pol. WSP w Ziel. Górze* 1995 z. 7. — M. Rębacz: Czas chiama. W: *Konflikty współczesnej kultury polskiej*. Białystok 1995. — E. Sidoruk: Antropologia i groteska w dziełach Sławomira Mroźka. Białystok: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1995, 116 s. — H. Stephan: Mrozek. [Monografia]. Kr.: WL 1996, 281 s. — M. Sugiera: Dramaturgia Sławomira Mroźka. Kr.: Universitas 1996, 294 s. — M. Szpakowska: Tylko polityka. *Dialog* 1996 nr 5/6. — J. Żakowski: Co dalej panie M., co dalej? *Gaz. Wyborcza* 1996 nr 190, 196, 202, 208, dod. *Magazyn GAZ* nr 32-35, wyd. osob. pt. Co dalej panie Mrozek? Wwa: *Iskry* 1996, 114 s. [dot. biografii, głównie pobytu w Meksyku w 1989-1996].

A.Sz.

MRÓWCZYŃSKI Bolesław 1910-1982

Krypt: M.B.

Prozaik, autor powieści dla młodzieży.

Urodzony 22 lipca 1910 w Łodzi w rodzinie robotniczej; syn Józefa Mrówczyńskiego, kolejarza, i Zofii z domu Spruch. Uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego w Łodzi. W 1929 zdał maturę i rozpoczął studia na filologii klasycznej Uniwersytetu Warszawskiego (UW), które przerwał z powodu trudnych warunków materialnych. Następnie podjął naukę na Studium Socjologicznym w Łodzi. Równocześnie pracował zarobkowo i społecznie. Był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (1929-30), kierownikiem Biblioteki Młodzieży Polskiej w Łodzi (1929-34), kierownikiem obwodu Polskiego Związku Zachodniego na województwo łódzkie i powiat częstochowski. Pracował społecznie jako sekretarz wojewódzki w Towarzystwie Pomocy Polonii Zagranicznej, w Towarzystwie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech oraz w łódzkim Komitecie Funduszu Szkolnictwa Polskiego za Granicą. Brał udział w prowadzeniu Społecznych Uniwersytetów Powszecznych i Ruchomych Uniwersytetów Ludowych. W 1931-34 był kierownikiem łódzkiego oddziału Towarzystwa Opieki nad Więziami „Patronat”. Od 1936 publikował anonimowo artykuły poświęcone problematyce ludności polskiej w Niemczech w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym*, *dziennikach łódzkich* i w biuletynie *Polska Agencja Zachodnia*. Pierwsze artykuły podpisane nazwiskiem ogłosił w 1938 na łamach czasopisma *Wychodźca*. W 1937-39 studiował historię na UW. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal

w Warszawie, pracując w Wydziale Zdrowia Rady Głównej Opiekuńczej (RGO). Równocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek Gwardii Ludowej. Zawarł związek małżeński z Zofią Sojecką. Po zakończeniu wojny powrócił do Łodzi, gdzie od marca do września 1945 był zastępcą sekretarza generalnego Polskiego Związku Zachodniego. Uczestniczył w organizowaniu wielu łódzkich instytucji społecznych i naukowych, m.in. Studium Dziennikarskiego, Społecznych Uniwersytetów Robotniczych, Komitetu Przyjaciół Warmii i Mazur, Zachodniej Agencji Prasowej. W 1947 przeniół się do Warszawy, gdzie pełnił funkcję dyrektora Ligi do Walki z Rasizmem (1947-49) i współredaktora miesięcznika *Prawo Człowieka*. W następnych latach był współpracownikiem Biura Kongresu Nauki Polskiej (1950-51), sekretarzem Komisji Organizacyjnej Międzynarodowych Targów w Poznaniu (1950), redaktorem wydawnictw pamiątkarskich w Komendzie Złoty Młodych Pracowników (1952) oraz sekretarzem, a następnie przewodniczącym Komisji Propagandy Międzynarodowego Wysięgu Pokoju (1954-57). Od 1955 rozwijał twórczość literacką jako prozaik i autor utworów dla młodzieży. Utwory prozatorskie drukował m.in. na łamach czasopisma *Świat Młodych* (1956-57). W 1958 został członkiem ZLP i Polskiego PEN Clubu. W 1981 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. Zmarł 13 listopada 1982 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W poszukiwaniu tajemniczego Bajongu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1955, 273 s.

2. Góra Bogów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1956 [właśc. 1957], 262 s.

3. Plama na Złotej Puszczy. [Powieść dla młodzieży]. Druk skrócony: *Świat Młodych* 1957 nr 52-79. Wyd. osob. całości Łódź: WŁ 1958, 257 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. tamże 1962; wyd. 3 Wwa: LSW 1966, wyd. 4-11 tamże 1969-1982.

Adapt. radiowa: Adapt.: R. Pisarski. Radio 1968.

4. Człowiek bez nazwiska. Powieść historyczna z XIX w. Wwa: NK 1958, 522 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Wyd. 2 w dwóch tomach: T. 1. Żołnierz nieznan. T. 2. Odwet.

5. Dutur z Rajskiego Ogrodu. [Powieść]. Wwa: NK 1958, 278 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1985.

6. Lew Sezostrysa. Opowieść o Jussufie-adze polskim obrońcy Akry. Wwa: NK 1958, 458 s. Wyd. 2 tamże 1960.

7. Sercem i pracą. (W dziesięciolecie spółdzielczości inwalidzkiej w Polsce). [Album]. Tekst ... Oprac. graf.: B. Zieleniec. Zdjęcia: H. Rosiak. Wwa: Związek Spółdz. Inwalidów 1959, 118 s.

Przekł. ang.: With heart and hand. [Przeł.] M. Lieber, Warszawa 1959. — franc.: Avec le coeur et du travail. [Przeł.] R. Posnic. Varsovie 1959. — ros.: Trudom i serdcom. [Przeł.] O. Jakovlev. Varšava 1959.

8. Błękitny trop. (Opowieść o żołnierzu, który zawędrował za koło polarne). Wwa: NK 1961, 380 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1967.

Dot. Jana Czernieckiego. — Części: 1. Próba ognia, 2. Próba skromności, 3. Próba miłości, 4. Próba wieczności.

9. Ciężki Montezuma. Opowieść o Indianinie-tułaczku i pułkowniku Luisie de Tulancingo, polskim powstańcu. Wwa: Iskry 1961, 266 s. Wyd. nast.: wyd. 2 pełne Wwa: LSW 1968, 364 s., tamże: wyd. [3] pełne 1971, wyd. 4 1974, wyd. 5 1978, wyd. 6 1982.

10. Leśna drużyna. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1962, 226 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1969, wyd. 4 1972, wyd. 5 1975.

11. Droga wśród skał. Opowieść peruwiańska. [Dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1963, 340 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Dot. Ernesta Malinowskiego.

12. Bartochowie. Opowieść brazylijska o rodzimym Śląskim, który na drugiej półkuli budował nową ojczyznę. [T.] 1-2. Kat.: Śląsk 1965, 227 + 305 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1968; Wwa: LSW 1981.

Cz. 1 i 2 cyklu; cz. 3 zob. poz. 13.
[T.] 1. Bitwa o Pilarzinho, [T.] 2. Osada nad Srebrnym Potokiem.

13. Tętniący step. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1967, 299 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 Wwa: LSW 1983.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 12.

14. Miecz Kagenowy. Opowieść o Kryście, niekoronowanej królowej Zachodniego Pomorza. [T.] 1-2. Wwa: LSW 1968, 335 + 343 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976, wyd. 4 1988.

[T.] 1. Armia milcząca. Opowieść pomorska, [T.] 2. Dni chwały. Opowieść słowiańska.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1961, 1973. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — NSLD (B. Tylicka).

K. Arciuch. *Nowe Książki* 1958 nr 20 [rec.: Plama na Złotej Puszczy]. — J. Danielewicz. Polak w Egipcie. *Nowe Książki* 1958 nr 10 [rec.: Lew Sezostrysa]. — E.R. *Odra* 1958 nr 45 [rec.: Plama na Złotej Puszczy]. — B. Tylicka. Opowieść jawańskiego dolonga. *Nowe Książki* 1958 nr 13 [rec.: Dutur z Rajskiego Ogrodu]. — E.M.: Plama czy krzywe zwierciadło. *Odgłosy* 1959 nr 7 [rec.: Plama na Złotej Puszczy]. — A. Jelicz. *Nowe Książki* 1965 nr 5 [rec.: Człowiek bez nazwiska]. — [Bartochowie:] T. Lorentz. Trud ziemi nowej. *Poglądy* 1965 nr 23; H. Skrobiszewska. Dla „nastolatków”. *Nowe Książki* 1966 nr 2; E. Miś. Spotkania autorskie B.M. Informacja wła-

sna. *Sł. Powsz.* 1967 nr 1. — H. Skrobiszewska: Beletrystyka i popularyzacja. *Nouwe Książ.* 1967 nr 24 [rec.: Tętniaczy stepl. — A. Jelicz. *Nouwe Książ.* 1968 nr 11 [rec.: Miecz Kagenowyl]. — B. Tylicka: Polskie ścieżki na bezdrożach. *Świat Młod.* 1968 nr 35.

B.M.

MULARCZYK Andrzej

ur. 1930

Pseud.: Józef Bruzda; Muł; — wspólnie z Jerzym Janickim: Andrzej Jurek.

Prozaik, reportażysta, autor słuchowisk radiowych, scenariuszy telewizyjnych i filmowych.

Urodzony 13 czerwca 1930 w Warszawie; syn Józefa Mularczyka, oficera Wojska Polskiego, i Wandy z Repetowskich; brat Romana Bratnego, prozaika. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Konstancinie pod Warszawą i uczył się na tajnych kompletach. Debiutował w 1943 drukowanym anonimowo w konspiracyjnym czasopiśmie *Dźwigary* (nr 3) opisem zaobserwowanej egzekucji. Po zakończeniu wojny przebywał początkowo na Ziemiach Zachodnich, następnie powrócił do Konstancina, kontynuował naukę w Gimnazjum im. T. Rejtana w Warszawie. Po zdaniu matury w 1948, rozpoczął studia w Szkole Głównej Handlowej, przerwał je po roku. Był członkiem ZWM, a następnie ZMP. Od 1949 zajmował się pracą dziennikarską najpierw w tygodniku *Razem*, gdzie drukował reportaże, a w 1950-52 w tygodniku *Pokolenie*, na którego łamach ogłosił w 1950 pierwszy utwór pt. „Maszyniści z krążownika Aurora” (nr 43; współautor J. Janicki). W 1951-55 studiował dziennikarstwo na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie w 1953 nawiązał współpracę z Polskim Radiem. Od 1955 należał do ZLP (w 1957 skreślony, należał ponownie od 1961 do rozwiązania Związku w 1983). W 1955-58 był jako reportażysta stałym członkiem zespołu tygodnika *Świat*. Od 1958 pracował w dziale audycji dokumentalnych i reportaży Polskiego Radia; pisał reportaże (m.in. cykl pt. „Kropka, ale nie koniec”) i słuchowiska, realizował audycje dokumentalne. Od 1958 był także autorem scenariuszy filmowych, a później telewizyjnych. W 1959 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za działalność radiową, a w 1971 za twórczość telewizyjną. Był również laureatem licznych konkursów na słuchowiska radiowe i widowiska telewizyjne oraz na reportaże. W 1964 został członkiem Stowarzyszenia Filmowców Polskich. W 1970-71 był kierownikiem literackim Zespołu Filmowego „Iluzjon”. W 1979 otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów II stopnia za twórczość artystyczną w dziedzinie filmu, w 1996 nagrodę Wielki Splendor przyznaną przez Polskie Radio za twórczość radiową. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975) i odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szturm na Kortowo. [Reportaż]. Wwa: KJW 1952, 41 s.

Dot. pracy studentów przy budowie Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie.

2. Skradziony rekord. Jednoaktówka. Uwagi insc.: J. Gruda. Wwa: Czyt. 1953, 49 s.

3. Towarzysze z Dąbrowy. [Powieść; współaut.:] J. Janicki. Wwa: Iskry 1953, 259 s. Wyd. 2 tamże 1955.

4. Karuzela. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1954, 350 s.

5. Gwiazdy w kałużach. [Reportaże z l. 1954-1956]. Wwa: Iskry 1957, 321 s.

6. Trampolina. [Scenariusz filmowy]. *Film* 1958 nr 51/52 s. 6.

7. Liczę na wasze grzechy. [Powieść; współaut.:] J. Janicki. *Sztand. Młod.* 1958 nr 302-312, 1960 nr 1-78. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1962, 282 s. Por. poz. 13.

Autorzy podp.: Andrzej Jurek.

8. Miasteczko. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Dobraczyński, R. Drobczyński, J. Dziedzina, J. Łęski. Ekran. 1960.

9. W Jezioranach. [Powieść radiowa; współaut.:] w 1960-1976: W. Milczarek, Z. Posmysz; w 1977-1981: T. Lubkiewicz-Urbanowicz, W. Milczarek; od 1983: T. Lubkiewicz-Urbanowicz, A. Bartosz. Radio od 1960. Por. poz. 73.

Emisja raz w tygodniu. — Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1964, nagroda zespołowa Złoty Mikrofon przyznana przez tygodnik *Radio i Telew.* w 1969.

Wersja beletrystyczna druk *Dz. Lud.*: Adapt.: Z. Dróżdż-Satanowska 1961-1965; [Z. Posmysz, W. Milczarek, ...] Zespół Autorów Radiowych 1966-1970; B. Orłowska, W. Milczarek 1970 (od nr 63) -1981.

Druk w każdym numerze.

10. Dobre uczynki Wojciecha Ozdoby. Scenariusz telewizyjny w 6 odcinkach. TV 1961.

11. Przez dziurkę od klucza. [Utwór dramatyczny]. Radio 1962. Druk *Teatr Lud.* 1964 nr 1/2 s. 99-111.

12. Śniadanie na trawie. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1962. Druk zob. poz. 58.

Przełt. niem.: Radio (RFN) 1965.

13. Liczę na wasze grzechy. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Janicki. Ekran. 1963. Por. poz. 7.

Podp.: Andrzej Jurek.

14. Metryki do wglądu. [Reportaże; autorzy:] ... i K. Kąkolewski. Wwa: Iskry 1963, 174 s.

Dot. życia młodzieży w PRL.

Tu A.M. „Matajawaślawy” leżą w śródmieściu; Bractwo z Nie-

mandslandu [współaut.: K. Kąkolewski]; Autoportret i jego ramy; Osiem zagrod, Ci, co są i ci, co nastali; Sprawozdanie intruza.

15. Wieczór autorski. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1963. Druk zob. poz. 58.

16. Przerwany lot. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Janicki. Ekran. 1964.

Na podstawie słuchowiska tychże autorów pt. „Prawie tysiąc czwartków” zob. Słuchowiska radiowe.

17. W poniedziałki, środy, piątki. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1964. Druk zob. poz. 58.

18. I było święto. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1965. Druk *Teatr Lud.* 1965 nr 8/9 s. 79-91. Przedr. zob. poz. 58. Por. poz. 23.

Wyd. też z podtytuł: Sztuka dla amatorskich zespołów teatralnych. – Nagroda Pol. Radia w konkursie na słuchowisko z okazji 30-lecia Ziem Zachodnich w 1965.

19. Kocioł. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1965. Druk pt. Kocioł, czyli kto następny. *Scena* 1971 nr 2 s. 19-36. Praprem. Łódź, T. Nowy 1972.

Inf. o powst.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1965 nr 1. Nagroda w konkursie na współczesną sztukę sceniczną ogłoszonym przez CRZZ. Centr. Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury i *Scena* w 1971.

20. Co drugi dzień. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Lud.* 1966 nr 5 s. 25-36.

21. Ktokolwiek wie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] K. Kąkolewski. Ekran. 1966.

22. Przyjdą dziś o szóstej. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Lud.* 1966 nr 7/8 s. 58-70.

23. Sami swoi. Scenariusz filmowy. Ekran. 1967. Por. poz. 18, 74.

Cz. 1; cz. 2, 3 zob. poz. 42, 52.

Tytuł roboczy: I było święto.

Przekł. ros.: Zemljacki. [Przeł.] Z. Šatalova. W: Zarubeżnye kinoscenarii. Moskwa 1970.

24. Co się komu śni. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1968, 353 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 skrócone 1974, 289 s., wyd. 4 popraw. i uzup. 1979, wyd. 5 1985.

Dot. II wojny światowej w powiązaniu z życiem współczesnym w Polsce.

25. Julia, Anna, Genowefa. Scenariusz filmowy. Ekran. 1968. Przedr. zob. poz. 35.

26. Oddaj buty. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 5 s. 25-45. TV 1969. Przedr. zob. poz. 58.

27. Próba generalna. [Utwór dramatyczny]. TV 1968. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1969 nr 1 s. 33-62.

28. Wezwanie. [Słuchowisko, które mogło się zdarzyć]. Radio 1968. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 3 s. 11-30. Przedr. zob. poz. 58.

Przekł. węgier.: [Przeł.] G. Kerényi. Radio (Węgry) 1970.

29. Dwóch. Scenariusz filmowy. Wwa: Zespół „Iluzjon” 1969, [71] s., masz. powiel.

30. Obecność. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Telew.* 1969 nr 5 s. 36-73; *Scena* 1970 nr 9 s. 21-30. Radio 1970. TV 1970. Por. poz. 49, 60.

Nagroda w konkursie TV, Gł. Zarządu Polit. Wojska Pol. i CRZZ na widowisko telewizyjne w 1969.

31. Trzy metry gruntu. [Utwór dramatyczny; współaut.:] J. Janicki. *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 4 s. 5-18.

32. Moja prywatna sprawa. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1970 nr 7 s. 36-44. Praprem. Szczec., T. Propozycji 1970. Przedr. zob. poz. 58.

II nagroda w konkursie Pol. Radia na słuchowisko z okazji 25. rocznicy zakończenia II wojny światowej w 1970.

33. Virtuti. [Utwór dramatyczny; współaut.:] J. Janicki. TV 1970. Druk w: J. Janicki: Kłaniaj się drzewom. Wwa 1973.

Nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1970, nagroda Ministra Obrony Nar. III stopnia w 1971.

34. Jeszcze słyhać śpiew i rżenie koni. Scenariusz filmowy. Ekran. 1971. Przedr. zob. poz. 35.

Tytuł roboczy filmu: Virtuti Militari.

35. Jeszcze słyhać śpiew i rżenie koni. Opowieści filmowe. Wwa: MON 1971, 345 s.

Zawartość: Julia, Anna, Genowefa [poz. 25]; Szczekocisk [poz. 37]; Mgła; Jeszcze słyhać śpiew i rżenie koni [poz. 34].

36. Na oklep, na przełaj. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1971. Druk *Teatr Pol. Radia* 1971 nr 4 s. 75-86. Przedr. zob. poz. 58.

37. Szczekocisk. (Opowiadanie filmowe). *Dialog* 1971 nr 8 s. 5-34. Przedr. zob. poz. 35.

38. To, co zdarzy się jutro. Scenariusz. Wwa: [b.w.] 1971, [77] k. masz. powiel. Por. poz. 49.

39. Na przełaj. Scenariusz telewizyjny. TV 1972.

40. Trawą wyrosnąć. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 1 s. 65-73. TV 1975. Przedr. zob. poz. 58.

41. Głowy pełne gwiazd. Scenariusz filmowy. Ekran. 1974 [premiera 1982].

Tytuł roboczy filmu: Ugaszenie krwi.

42. Nie ma mocnych. Scenariusz filmowy. Ekran. 1974. Por. poz. 76.

Cz. 2; cz. 1, 3 zob. poz. 23, 52.

Nagroda główna „Jantar 1974” Międzynarodowych Spotkań Filmowych „Młodzi i Film” w Koszalinie.

43. Niespotkanie spokojny człowiek. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1974. Druk *Teatr Pol. Radia* 1974 nr 1 s. 36-47. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 122 s. Przedr. zob. poz. 58. Por. poz. 48.

Przekł. fiń.: [Przeł.] K. Siraste. Radio (Finlandia) 1976.

44. Sobie król. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1974.

Tytuł roboczy: Tołek sobie pan.

45. Cień tamtej wiosny. Scenariusz filmu telewizyjnego. [Współaut.:] J. Janicki. TV 1975.

46. Droga. Scenariusz serialu telewizyjnego w 6 odcinkach. TV 1975.

Medal Komisji Edukacji Narodowej w 1975, nagroda Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1975 za twórczość dramatyczną ze szczególnym uwzględnieniem scenariusza filmu „Droga”.

47. Kwiaty z pierza, czyli dwadzieścia cztery godziny z życia rywali. Radio 1975. Wyst. Kalisz, T. Propozycji 1979. Druk zob. poz. 58.

48. Niespotkanie spokojny człowiek. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1975. Por. poz. 43.

49. To, co zdarzy się jutro. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1975, 92 s. Por. poz. 38.

Adapt. lit. utworu dramatycznego Obecność poz. 30.

50. Trio. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1975. Druk *Teatr Pol. Radia* 1975 nr 3/4 s. 42-52. Przedr. zob. poz. 58. Por. poz. 54.

51. Musisz to wypić do dna. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1976, 141 s. Wyd. 2 także 1978.

Zawartość: Musisz to wypić do dna; Stan wyjątkowy.

52. Kochaj albo rzuć. Scenariusz filmowy. Ekran. 1977. Por. poz. 75.

Cz. 3; cz. 1, 2 zob. poz. 23, 42.

Tytuły robocze filmu: Bał amarantowy; Big Deal.

53. Ogłoszenie. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1977. Druk *Teatr Pol. Radia* 1977 nr 2 s. 39-47. Przedr. zob. poz. 58.

54. Ostatnie takie trio. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1977. Por. poz. 50.

Tytuły robocze filmu: 25 kilometrów pod wiatr; Trio.

55. Rzut karny. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1977. Druk zob. poz. 58.

56. Wielki podryw. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1977. Druk zob. poz. 58. Por. poz. 60, 63.

57. Aplipaplikukiblau, czyli zejźd z dachu, Alicjo! [Słuchowisko radiowe]. Radio 1978. Druk *Teatr Pol. Radia* 1979 nr 2 s. 71-95.

58. Kwiaty z pierza. [Słuchowiska radiowe]. Post.: A. Ziembicki. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 313 s.

Zawartość: Śniadanie na trawie [poz. 12]; Wieczór autorski [poz. 15]; W poniedziałki, środy, piątki [poz. 17]; I było święto [poz. 18]; Oddaj buty [poz. 26]; Wezwanie [poz. 28]; Moja prywatna sprawa [poz. 32]; Na oklep, na przelaj [poz. 36]; Trawa wyrosnąc [poz. 40]; Niespotkanie spokojny człowiek [poz. 43]; Trio [poz. 50]; Kwiaty z pierza [poz. 47]; Wielki podryw [poz. 56]; Rzut karny [por. poz. 55]; Ogłoszenie [poz. 53].

59. Start Aniołów. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1978. Druk *Teatr Pol. Radia* 1978 nr 1 s. 68-83.

60. Wielki podryw. Scenariusz filmowy. Ekran. 1978. Por. poz. 56, 58.

Adapt. film. utworów: Obecność [poz. 30] oraz Wielki podryw [poz. 56].

61. Świeży zapach dzikiej mięty. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 178 s.

Zawartość: List od autora; Gdy się drugi raz spotkamy; Wzrost; Oczy chabrowe, niezapomniane; Świeży zapach dzikiej mięty; Misja specjalna; Grupa krwi; Jest mi lekko [por. poz. 67 i Słuchowiska radiowe]; Walet.

62. Widzenie. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1979. Druk *Teatr Pol. Radia* 1979 nr 1 s. 18-31.

63. Wielki podryw. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 139 s. Por. poz. 56, 60.

64. Dom. Scenariusz serialu telewizyjnego w 12 odcinkach. [Współaut.:] J. Janicki. TV 1980. Por. poz. 68.

65. Wyjście awaryjne. Scenariusz filmowy. Radio 1980. Ekran. 1982.

66. Czym ja żyłem życiem. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1983, 274 s.

Nagroda Funduszu Literatury za najważniejsze osiągnięcia literackie w dziedzinie reportażu literackiego w 1983.

Adapt. radiowa: Oprac.: W. Legowicz. Radio 1984.

67. Jest mi lekko. Scenariusz filmu telewizyjnego. TV 1983. Por. poz. 61.

Tytuł roboczy: Miłość po polsku.

68. Dom. Opowieść filmowa. [Współaut.:] J. Janicki. Wwa: KAW 1985-1988. Por. poz. 64.

Cz. 1. Co ty tu robisz człowieku...? 1985, 63 s.

Cz. 2. Zapomnij o mnie. 1985, 63 s.

Cz. 3. Warkocz naszych dziewcząt będą białe... 1985, 64 s.

Cz. 4. Prawie dwieście czwartków. 1985, 79 s.

Cz. 5. Nosić swoją skórę. 1986, 62 s.

Cz. 6. Zażalenie do Pana Boga. 1986, 78 s.

Cz. 7. Jak się łowi dzikie ptaki. 1987, 63 s.

Cz. 8. Po obu stronach muru. 1987, 64 s.

Cz. 9. Nie przesadza się starych drzew. 1988, 63 s.

Cz. 10. Jedenaste – nie wychylaj się... 1988, 63 s.

Cz. 11. Kto dziś tak umie kochać. 1988, 63 s.

Cz. 12. Powtórna nauka chodzenia. 1988, 63 s.

Wyd. nast. Cz. 1-3. Kat.: Akapit 1992, 277 + 270 + 244 s.

Cz. 1. Prawie dwieście czwartków; Cz. 2. Jak się łowi dzikie ptaki; Cz. 3. Kto dziś tak umie kochać.

69. Rykowisko. Scenariusz filmowy. Ekran. 1986.

70. Cudownie ocalony. [Powieść]. Wwa: KAW 1989, 157 s.

71. Z głębokości wód. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1989.

Nagroda Prix Italia w 1989.

Przekł.: norw.: Fra de dype vann. [Przeł.] O.M. Selberg. [Oslo] 1990, – słowen.: Iz globin voda. [Przeł.] J. Kraheljska-Bialecka. Ljubljana [1991].

72. Siostra. Historia pewnej zbrodni. Wwa: Iskry 1990, 167 s.

73. W Jezioranach. [Powieść]. Wwa: Wadium 1991, 128 s. Por. poz. 9.

M

74. Sami swoi. [Opowieść filmowa]. Kat.: Akapit 1993, 189 s. Por. poz. 23.

75. Kochaj albo rzuć. [Opowieść filmowa]. Kat.: Edytor 1994, 268 s. Por. poz. 52.

76. Nie ma mocnych. [Opowieść filmowa]. Kat.: Edytor 1994, 234 s. Por. poz. 42.

77. Dom na Kościach. [Utwór dramatyczny]. TV 1995.

78. Cyrk odjechał, lwy zostały. [Słuchowisko radiowe]. Radio 1996.

Nagroda Prix Italia w 1996.

79. W każdą pierwszą niedzielę. [Utwór dramatyczny]. TV 1997.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 9, 11, 12, 15, 17, 18, 26, 28, 30, 36, 40, 43, 47, 50, 53, 55, 56, 57, 59, 62, 65, 66, 71, 78 oraz m.in.: Nagi człowiek, czyli Wiktoria i jej huzar. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1959. — Zmiana warty, czyli Virtuti Militari. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1959. — Mówimy do was dwóch. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1960. — Alicjo, nie bądź taka mądra. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1961. — Czego pan tu chce? Radio 1961. — Nie będzie miał kto płakać. Radio 1963. — Prawie tysiąc czwartków. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1963. — Ogród za żywopłotem. Radio 1964. — Znak szczególny. Radio 1965. — Piśtoleci nie mają imion. Radio 1966 [nagroda Komendy Gł. Milicji Obywatelskiej i Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1966]. — Przypomnij sobie. Radio 1966 [nagroda w konkursie Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1966]. — Spokojne życie sierżanta Urbaniaka. Radio 1966. — Uszczęśliwicz. Radio 1971. — Nosić swoją skórę. Radio 1973. — Nie zapalaj światła. Radio 1974. Druk w: Drzewo jabłoni na wiosnę. Wwa 1979 s. 271-284. — Wielka gra. [Współaut.:] J. Janicki. Radio 1975. — Jakiś okrzyk czy błaganie. Radio 1976. — Najdłuższy dystans. Radio 1977. — Gdzie są nasze konie. Radio 1978. — Pustelnik. Radio 1978. — Jest mi lekko. Radio 1979 [por. Twórczość poz. 61]. — Próba generalna. Radio 1979. — Walet. Radio 1980. — Goryl, czyli ostatnie zadanie. Radio 1981. — Pięć minut przed gwizdkiem. Radio 1981. — Bolibrzech, czyli ten, który umiał powiedzieć nie. Radio 1984. — Dom na Kościach. Radio 1991. — Wolny pies Iwan. Radio 1992. — Solo na trąbkę. Radio 1995. — Balkon przy głównej ulicy. Radio 1996 [nagroda na festiwalu „Ostankino 1996”]. — Bal stulecia. Radio 1997.

Adaptacje

1. Rodzina Połanieckich. Scenariusz serialu telewizyjnego w 7 odcinkach. [Współaut.:] B. Hlebowicz. TV 1978.

Na podstawie powieści H. Sienkiewicza.

2. Marynia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] B. Hlebowicz, J. Rybkowski. Ekran. 1983.

Na podstawie powieści H. Sienkiewicza pt. „Rodzina Połanieckich”.

Praca redakcyjna

1. Kropka, ale nie koniec. [Wybór reportaży i oprac.] ... Wwa: Iskry 1959, 236 s.

Tu także teksty A.M. — Nagroda Pol. Radia i Telewizji w 1960.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1978, 1988, 1997. — A. Mularczyk: Zajmuję się losami, które zamykają w sobie dramat. *Scena* 1970 nr 9. — Wywiady: Dokumentalny zapis losów ludzkich. Rozm. K. Goldbergowa. *Prz. Księg. i Wydawn.* 1969 nr 14/15; Głos wielkiego ślepeca. Z J. Janickim i A.M. rozm. W. Rutkiewicz. *Mies. Lit.* 1970 nr 8; Szukam dramatu. Rozm. W. Ślusarski. *Życie Lit.* 1977 nr 40.

SWPP 2 (M. Brykańska). — PP (M. Brykańska). [Towarzysze z Dąbrowy] A. Bukowska. *Życie Lit.* 1953 nr 28; Z. Hierowski: O sprawach Zagłębia i towarzyszach z Dąbrowy. *Nowa Kult.* 1953 nr 48; J. Rurawski: Powieść o Towarzyszach z KZM-u. *Wies* 1953 nr 31. — S. Sikiński: Jeziorany? *Tyg. Kult.* 1962 nr 26 [rec.: W Jezioranach]. — [Metryki do wglądu:] S. Kozicki: Coś lżejszego. *Nowe Książ.* 1964 nr 3; J. Lovell: Trzydziestoletni i inni. *Życie Lit.* 1964 nr 8. — [Co się komu śni:] B. Czeszko: Sennik A.M. *Kultura* 1968 nr 42; J. Doliński. *Życie Lit.* 1968 nr 46; S. Kozicki: Wojna trwa. *Nowe Książ.* 1969 nr 2. — K. Eberhard: Czas i sumienie. *Tyg. Kult.* 1975 nr 19 [w związku z przeglądem słuchowisk A.M. w radiu]. — S. Bardziejewska: Opowieść o domu. W teście: Muza bez legendy. Wwa 1978 [dot. twórczości radiowej]. — K. Meloch: Co się komu śni. Opisanie A.M. *Kontrasty* 1978 nr 1. — M. Różycki. *Literatura* 1979 nr 41 [rec. Wielki podryw]. — J. Kamiński: Teatr obecny. *Literatura* 1980 nr 6 [rec.: Kwiaty z pierza]. — W. Pawłowski: Drugie stworzenie świata. *Literatura* 1980 nr 8 [rec.: Co się komu śni]. — K. Goldbergowa: A.M. Zapis dramatów ludzkich. *Kontrasty* 1983 nr 7. — [Czym ja żyłem życiem:] J. Doliński: Losy i rzeki. *Życie Lit.* 1984 nr 16; K. Galezyński: Codziennosc, która przechodzi do historii. *Kontrasty*, Białystok 1984 nr 3; M.A. Kowalski: Życie obok życia. *Nowe Książ.* 1984 nr 3. — K. Goldbergowa: Przejść reportaż. *Prasa Pol.* 1985 nr 7.

J.Z.

MÜLDNER-NIECKOWSKI Piotr ur. 1946

Krypt.: mn; pmn.
Prozaik, poeta.

Urodzony 29 marca 1946 w Zielonej Górze; syn Wiesława Emila Müldnera-Nieckowskiego, rzeźbiarza, i Heleny z Szykulskich. W 1949 zamieszkał na stałe w Warszawie. Uczęszczał do liceów ogólnokształcących (nr 7 i 43) w Warszawie; w 1964 zdał maturę. W 1960-64 należał do ZHP. W 1964-70 odbywał studia medyczne na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej; w tym czasie należał do ZSP. W 1969 przebywał na stażu naukowym w Turku (Finlandia). Następnie pracował jako młodszy asystent, później asystent w Szpitalu Wolskim w Warszawie. W 1966-78 był współpracownikiem pisma *Nowy Medyk*. Twórczość literacką rozpoczął około 1967. Debiutował w 1969 wierszem pt. „Kotyłanka”, opublikowanym w *Kamienie* (nr 4); w pi-

Śmie tym publikował do 1972. W 1970 ożenił się z Małgorzatą Olszewską. W 1974-78 pracował jako asystent, następnie starszy asystent w Zakładzie Historii Medycyny i Farmacji w Akademii Medycznej oraz jako lekarz wolontariusz w Szpitalu Wolskim, od 1979 jako lekarz rejonowy i kierownik Przychodni Modelowej w Zespole Opieki Zdrowotnej Warszawa-Wola Wschód, a w 1986-93 kierownik działu tamże. W 1980 uzyskał specjalizację I stopnia w zakresie chorób wewnętrznych, a w 1982 stopień doktora nauk medycznych, na podstawie rozprawy „Rozwój poglądów deontologicznych w II połowie XIX wieku w warszawskim środowisku lekarskim” (promotor prof. Marcin Łyskanski). W 1983-86 był redaktorem naczelnym Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich. Brał udział w działalności towarzystw lekarskich – Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (od 1971), Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (od 1974; 1975-77 członek Zarządu Głównego, 1983-85 prezes Oddziału Warszawskiego, 1986-88 sekretarz generalny), Polskiego Towarzystwa Szpitalnictwa (od 1978). Wchodził w skład redakcji pism *Archiwum Historii Medycyny* (1975-80, sekretarz redakcji) i *Polskiego Tygodnika Lekarskiego* (od 1978, sekretarz działu; tu m.in. w 1980-81 cykl „Notatki językowe”). Ogłaszał artykuły z zakresu historii medycyny. Równocześnie kontynuował twórczość literacką publikując wiersze i prozę, m.in. w *Nowym Wyrazie* (1974-78; tu w 1975 nr 6 *Arkusz Poetycki* pt. „Namiot ośmiu wierszy”), *Życiu Literackim* (głównie w 1979-81; m.in. w 1980-81 cykl felietonów pt. „Dwóch na jednego”), *Spektrum* (1980-81). Był kilkakrotnie laureatem konkursów literackich i konkursów na słuchowiska radiowe. W 1974-81 należał do Unii Polskich Pisarzy Medyków. W 1976 otrzymał stypendium i nagrodę im. T. Borowskiego. Od tegoż roku zaczął pisać scenariusze telewizyjne i filmowe. Od 1979 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1983 został członkiem Unii Polskich Pisarzy Lekarzy (sekretarz, a w 1985-88 prezes). Od 1989 należy do SPP. W 1990 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową. Od 1993 prowadzi prywatny gabinet lekarski. Odznaczony m.in. Medalem im. J. Korczaka i Srebrną Odznaką PCK. Mieszka w Podkowie Leśnej pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

Oprócz prac z zakresu medycyny opublikował:

1. Ludzki wynalazek. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1978, 66 s.

Cykle: Namiot ośmiu wierszy; Obręcz; Igła; Poza niebem.

2. Proszę spać. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1978, 218 s.

Zawartość: Uśmiech węgorka; Tu nie chodzi o fagasa; Dziurka z boku; Kukawka; Proszę spać; Prace ręczne; Pietruszkowa; Pierwszy poranek Michalaka; Z korespondencji Krzysztofa Kontenera; Kolorowe psy; Zrobię, że wyzdrowiejesz.

3. Himalaje. [Powieść]. Wwa: MAW 1979, 225 s.

4. Czapki i niewidki. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1980, 250 s.

5. Śpiący w mieście. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 128 s.

6. Diabeł na placu Zbawiciela. [Powieść]. Wwa: Pomoc Szkole 1990, 312 s.

7. Wilgoć. [Wiersze]. Podkowa Leśna: Ośrodek Kultury „Koło Podkowy” 1997, 94 s.

Nadto słuchowiska radiowe: W ciemności. Radio 1972. — Butelki. Radio 1973. — A na końcu bardzo ciemno. Radio 1974. — Pustynia. Radio 1974. — Niezły zarobek. Radio 1976 [nagroda w konkursie Nacz. Red. Programów Lit. Pol. Radia w 1976]. — Jazda na czas. Radio 1977. — Plandeka. Radio 1977. — W ciemności. Radio 1977. — Pewna ręka. Radio 1978. — Odbierzemy i spokój. Radio 1979. — Ręce do góry. Radio 1979. — Żabka. Radio 1980. — Czarna skrzynka. Radio 1983. — Życie chirurgów. Radio 1984. — Praca, jeszcze raz praca. Radio 1984. — Strzały w powietrze. Radio 1985. — Barykada. Radio 1988. — Cyrulik. Radio 1988 [I nagroda na III Przeglądzie Słuchowisk i Reportaży Radiowych w 1988]. — Bandyci. Radio 1994. — Jabłka i jabłonie. [Wspólnie z I. Łepkowską]. Radio 1995. — Dziadek. Radio 1996.

Praca redakcyjna

1. R. Milczewski-Bruno: Poezje wybrane. Wyboru dokonał i oprac. [oraz notę biogr. napisał] ... Wwa: LSW [1981], 145 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1997. — Wywiad: O pisaniu i medycynie. Rozm. B. Pietkiewicz. *Kob. i Życie* 1981 nr 45.

H. Berezka: Podwójny debiut. *Twórczość* 1977 nr 11, przedr. w tegoż: *Bieg rzeczy*. Wwa 1982 [dot. Proszę spać; Himalaje]. — [Ludzki wynalazek]. B. Riss: Od biografii do liryki. *Nowy Wyraz* 1978 nr 11. — J. Termer: Wstęp do powieści. *Nowe Książ.* 1979 nr 14 [rec.: Proszę spać]. — H. Berezka: Kontynuacja. (Czytane w maszynopisie). *Twórczość* 1980 nr 9, przedr. w tegoż: *Bieg rzeczy*. Wwa 1982 [rec.: Czapki i niewidki]. — L. Bugajski: Ironia i powaga. *Mies. Lit.* 1980 nr 1 [rec.: Proszę spać]. — [Himalaje]. M. Kleczi: Na Mazowszu Himalaje. *Nowe Książ.* 1980 nr 3; T.J. Żółciński: Lot nad miastem G. *Fakty* 1980 nr 8 [rec. też: Proszę spać]. — [Czapki i niewidki]. T.J. Żółciński: Zabawa w literaturę. *Fakty* 1980 nr 43; L. Bugajski: Pozory. *Twórczość* 1981 nr 2, przedr. w tegoż: *Pozy prozy*. Wwa 1986; A. Komorowski: Centrum wzorowe i nowoczesne. *Życie Lit.* 1981 nr 4; J. Niemczuk: Z twarzą na masce. *Kultura* 1981 nr 25. — [Śpiący w mieście]. M. Chrzanowski: Wielki szum. *Życie Lit.* 1984 nr 12; A. Nasłowska: Po wylewie. *Twórczość* 1984 nr 5. — J. Klejnocki: Miasto jako wieża Babel. *Mies. Lit.* 1987 nr 2/3 [dot. też J. Andermana]. — M. Lengren: Diabeł tkwi w szczegółach. *Nowe Książ.* 1991 nr 6 [rec.: Diabeł na placu Zbawiciela].

M

MUSIAŁ Grzegorz ur. 1952

Pseud.: Antoni Borski; Dominik Borkun; Jan Piotrkowski; Maciej Bończa; Piotr Jankowski.
Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 24 lutego 1952 w Bydgoszczy; syn Mieczysława Musiała, psychologa, i Klary z Bukowskich. Uczęszczał do III Liceum Ogólnokształcącego w Bydgoszczy. Pierwsze wiersze pt. „My młodzi” i „Romans” opublikował w 1963 na łamach tygodnika *Radar* (nr 9); za właściwy debiut uważa wiersz „Sen II”, wydrukowany w 1975 w *Tygodniku Powszechnym* (nr 17). Po zdaniu matury w 1968, przez rok studiował prawo na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (1969-70), a następnie farmację w Akademii Medycznej w Poznaniu (1971-72). W 1972 rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku; w 1978 uzyskał dyplom. W tym czasie aktywnie uczestniczył w życiu literackim Wybrzeża; m.in. w 1976-79 należał do Grupy Sytuacyjnej Poetów i Artystów „Wspólność”, współpracował z miesięcznikiem polonistów gdańskich *Litteraria*, a następnie *Punkt* (do rozwiązania czasopisma w 1982), brał udział w ogólnopolskich spotkaniach literackich w Wieżycy pod Gdańskiem. W okresie wakacyjnym podróżował prywatnie za granicę, głównie do Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Holandii, i tam pracował zarobkowo. W 1978 podjął pracę jako lekarz w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Bydgoszczy. Jednocześnie kontynuował twórczość literacką. Prozę, wiersze i eseje drukował m.in. od 1979 w *Twórczości i Odrze*. W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność” i do 1982 był współredaktorem tygodnika Regionu Bydgoskiego *Wolne Związki* (tu w 1980-82 stały felieton pod pseud. Piotr Jankowski oraz w 1981 teksty pod pseud. Antoni Borski). Po aresztowaniu, w marcu 1982 przebywał miesiąc w areszcie śledczym Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Bydgoszczy. W 1982 uzyskał specjalizację I stopnia (w 1986 II stopnia) w zakresie okulistyki i podjął pracę w Klinice Chorób Oczu Akademii Medycznej w Bydgoszczy. Równocześnie w 1983-85 współpracował z warszawską prasą i wydawnictwami działającymi poza cenzurą. Brał udział w pracach Duszpasterstwa Związków Twórczych w Warszawie, uczestniczył w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej. W tym okresie zajął się również twórczością przekładową poezji amerykańskiej. W maju 1987 na zaproszenie Związków Pisarzy Szwedzkich i Svenska Institute przebywał w Sztokholmie i Uppsali. Od sierpnia do grudnia 1988 był stypendystą International Writing Program University of Iowa w USA. W 1989 wszedł w skład komitetu założycielskiego SPP; w 1989-90 był członkiem Zarządu Głównego Stowarzyszenia. Należał do zespołów

redakcyjnych pism *Res Publica* (1988-92), *Tygodnik Literacki* (1990-91), *Potop* (1991-94; od 1992 zmiana tytułu na *Przegląd Literacki*) i *Kwartalnik Artystyczny* (1994-96). W 1989-90 przebywał jako stypendysta Fundacji Fulbrighta ponownie w University of Iowa. Za całokształt twórczości otrzymał nagrodę literacką Fundacji im. Kościelskich w Genewie (1990). W 1991 zaczął pracować w Wojewódzkim Szpitalu Gruźlicy i Chorób Płuc w Bydgoszczy. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rewia. [Wiersze]. Wwa: ZG SZSP 1978, 31 s.
 2. Stan płynny. [Dziennik]. *Twórczość* 1979 nr 12 s. 21-64 [fragm.]. Wyd. osob. Kr.: WL 1982, 189 s. Nagroda kulturalna tygodnika *Fakty* w 1982 (autor odmówił przyjęcia nagrody).
 3. Kosmopolites. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1980, 148 s.
Cykle: Skandale; Berlin tańczący; Kasyno w Sopocie. Nagroda Peleryny, przyznana przez Klub Studentów Wybrzeża „Zak” w 1981.
 4. Czeska biżuteria. [Powieść]. *Twórczość* 1982 nr 4 s. 12-81. Wyd. osob. Gdańsk: WM 1983, 184 s.
Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1983 (autor odmówił przyjęcia nagrody).
 5. Pieśni wojny. [Wiersze]. Wwa: [b.w.*] 1982, 13 s.
Podp.: Dominik Borkun.
 6. Listy do brata. [Wiersze]. [Wwa:] WNOPiM*, Przedświt* 1983, 15 s.
 7. Przypadkowe świadkowie zdarzeń. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1986, 66 s.
Nagroda im. S. Wyspiańskiego w 1987.
 8. W ptaszarni. [Powieść]. *Twórczość* 1987 nr 9 s. 7-46, nr 10 s. 21-52. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1989, 231 s.
 9. Berliner Tagebuch. [Wiersze]. Kr.: WL 1989, 59 s.
 10. Smak popiołu. [Wiersze]. Bydg.: Kuj.-Pomor. Tow. Kult. 1992, 62 s.
 11. Al fine. [Powieść]. Gdańsk: Marabut 1997, 322 s.
- ### Przekłady
1. A. Ginsberg: Skowyt i inne wiersze. Przeł. ... Pośl.: Z. Reszelewski. Wstęp: W.C. Williams. Bydg.: Pomorze 1984, 85 s.
Tekst w jęz. pol. i ang.
 2. A. Ginsberg: Kadysz i inne wiersze. 1958-1960. Przeł. i pośl. ... Bydg.: Pomorze 1992, 170 s.

3. Ameryka, Ameryka! Antologia wierszy poetów amerykańskich po 1940 roku. Wybór, przekł., oprac. ... Wstęp: D. Weissbort. Bydg.: Pomorze 1994, 575 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997. — Wywiad: Dla mnie „postmodernizm” jest pomyłką. Rozm. K. Żurek. *Kresy* 1995 nr 1.

[Rewia:] M. Orski: Którzy wstępują. *Odra* 1979 nr 1; T. Soldenhof. *Integracje* 1979 nr 3. — H. Bereza: Przeszłość. (Czytane w maszynie). *Twórczość* 1981 nr 9 [rec.: Czeska biżuteria]. — [Stan płynny:] H. Bereza: Spowiedź. W tegoż: Bieg rzeczy. Szkice literackie. Wwa 1982; L. Bugajski: Strategia ślimaka. *Życie Lit.* 1982 nr 20; J. Lukosz: Dyskurs. *Twórczość* 1982 nr 6; W. Gołębiowski: Gra w szczerość, czyli kamp po polsku. *Mies. Lit.* 1983 nr 4; A. Ogrodowczyk: Rzeczywistość jako miazga. *Nurt* 1983 nr 4. — T. Olszewski: Zostają sami zwyciężeni. *Tyg. Kult.* 1983 nr 28 [rec.: Czeska biżuteria]. — M. Pieczara. *Radar* 1983 nr 23 [rec.: Czeska biżuteria]. — P. Szewc: Constans. *Odra* 1983 nr 3 [rec.: Stan płynny]. — L. Bugajski: Strategia ślimaka. (Proza młodych 1978-1982 — próba bilansu). *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 1. — J. Gwizdzalska: Dandyzm, czyli eleganckie przeżycie nicości. W: W stronę wiersza. Wwa 1984 [dot. wiersza: Ach, dandy ...]. — [Czeska biżuteria:] J. Lukosz: Jestem, jaki jestem. *Życie Lit.* 1984 nr 23; M. Zaleski: „Boska tandeta”. *Twórczość* 1984 nr 9. — [Przypadkowi świadkowie zdarzeń:] R. Bednarczyk. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 10; J. Drzewucki: Młodość. *Życie Lit.* 1987 nr 37; K. Myszkowski. *Odra* 1988 nr 2. — A. Komorowski: Świat z odzysku. *Nowe Książ.* 1989 nr 6 [rec.: W ptaszarni]. — A. Mazur: Berlin, Babilon Historii. *Twórczość* 1990 nr 10 [rec.: Berliner Tagebuch]. — K. Myszkowski: Ja, Fledermaus. *Odra* 1990 nr 9 [rec.: W ptaszarni]. — [Berliner Tagebuch:] T. Olszewski: Obrazki z Berlina. *Nowe Książ.* 1990 nr 2; J. Drzewucki: Był taki mur. *Literatura* 1991 nr 5. — H. Zaworska: Gorycz. O „W ptaszarni”. W tejże: Wczoraj i dziś. Pozn. 1992. — M. Orski: Polscy „Kuzynowie Lafcadiá”. *Odra* 1992 nr 5, przedr. pt. Wśród „kuzynów Lafcadiá” W tegoż: A mury runęły. Wr. 1995 [rec.: Czeska biżuteria]. — [Smak popiołu:] R. Czestochowski: Pietno. *Odra* 1993 nr 3; K. Myszkowski: Dwie strony. *Tyg. Pousz.* 1993 nr 11. — [Ameryka, Ameryka!...] Wybór, przekł., ... J. S. Barańczak: „Wiatr porywisty na wysokości pupy”. Jak zarznąć nożem poezję amerykańską. (Poradnik praktyczny w sześciu punktach). *Tyg. Pousz.* 1994 nr 43, polem.: G. Musiał: Zaczepiony przez Sybillę, smiertelnik odpowiedział ... *Tamże* 1994 nr 49; S. Barańczak: Sam tego chciałeś G.M. *Tamże* 1994 nr 49; G. Kalinowski: Amerykański tygiel. *Wiad. Kult.* 1994 nr 20.

B.M.

MUSIEROWICZ Małgorzata

ur. 1945

Autorka powieści dla młodzieży i utworów dla dzieci.

Urodzona 9 stycznia 1945 w Poznaniu w rodzinie lekarzy; córka Jana Barańczaka i Zofii z Konopińskich; siostra Stanisława Barańczaka, poety, historyka literatury, tłumacza. Uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. Dąbrowski w Poznaniu. Po zdaniu matury w 1962, studiowała grafikę użytkową (specjalizując się w grafice książkowej) w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Poznaniu; w 1968 uzyskała magisterium. W tymże roku wyszła za mąż za Bolesława Musierowicza, plastyka. Początkowo pracowała dorywczo jako ilustratorka książek, przewodniczka wycieczek, konserwatorka

zabytków, plakacistka. Prowadziła także pracownię malarstwa dla dzieci w Pałacu Kultury w Poznaniu. Od 1975 należała do Związku Polskich Artystów Plastyków (do rozwiązania Związku w 1983). W tymże roku debiutowała powieścią dla młodzieży pt. „Małomówny i rodzina”. W następnych latach rozwijała twórczość prozatorską dla młodzieży, pisała też książeczki dla dzieci. Od 1978 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Otrzymała w 1987 nagrodę literacką NSZZ „Solidarność” za powieść „Opium w rosoli” i całokształt twórczości dla dzieci i młodzieży. W 1989 została członkiem SPP. W 1990-93 była członkiem zarządu Oddziału Poznańskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1992 podjęła współpracę z lokalną rozgłośnią Radio Merkury, przygotowując audycje dla dzieci i młodzieży. Od tegoż roku zamieszczała w tygodniku *Filipinka* stały felieton literacki pt. „Frywolitki, czyli ostatnio przeczytałam książkę!!!”, przeniesiony w 1994 na łamy *Tygodnika Powszechnego* i tam dalej prowadzony. W 1993 otrzymała w plebiscycie *Dziennika Poznańskiego* tytuł Wielkopolanina Roku. W 1994 zaczęła publikować w dodatku dla dzieci *Gazety Wyborczej* cykl „Dzieci gotują”. W 1994 otrzymała przyznawany przez dzieci Order Uśmiechu i nagrodę Parasol Szczęścia miesięcznika *Twoje Dziecko*, a w 1996 Nagrodę Artystyczną m. Poznania. Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Małomówny i rodzina. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Wwa: LSW 1975, 319 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1991; Łódź: Akapit Press 1994.

2. Szósta klepka. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Wwa: NK 1977, 242 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1987, wyd. 4 1989, wyd. 5 1991; Łódź: Akapit Press 1993, tamże 1995.

Nagroda Złote Koziołki przyznana na Biennale Sztuki dla Dziecka w Pozn. w 1979.

Przekł.: czes.: O kolečko vic. [Przel.] H. Stachová. Praha 1982. — niem.: Celestyna oder sechste Sinn. [Przel.] R. Buschmann. Berlin 1983, wyd. 2 tamże 1985. — ros.: Celestina, ili šestoe čuvstvo. [Przel.] K. Starosel'skaja. Moskva 1981. — słowen.: Najstnica Tina. [Przel.] Z. Škerlj-Jerman. Ljubljana 1986. — szwedz.: Sjätte sinnet. [Przel.] I. Ilke. Bromma 1984.

3. Czerwony helikopter. [Opowiadanie dla dzieci]. Ilustr. ... Pozn. WP 1978, 44 s. Wyd. 2 tamże 1989.

4. Kłamczucha. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Wwa: NK 1979, 265 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1983, wyd. 3 1988, wyd. 4 1989, wyd. 5 1991; Łódź: Akapit Press 1994, tamże 1995. Por. poz. 10.

Przekł.: szwedz.: Ljugisen. [Przel.] I. Ilke. Bromma 1984. — węgier.: A Hazudozó. [Przel.] F. Olasz. Budapest 1988.

5. Kwiat kalafiora. [Powieść dla młodzieży]. Druk skrócony: *Płomyk* 1979 nr 16-24. Wyd. osob. całości z ilustr. ... Wwa: NK 1981, 238 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1985, wyd. 3 1988, wyd. 4 1990; Kr.: Signum 1992. Por. poz. 17.
Nagroda Srebrne Koziołki przyznana na Biennale Sztuki dla Dziecka w Pozn. w 1981, Dyplom Honorowy nagrody im. H.Ch. Andersena przyznany przez Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY) w 1982.
Przeł. węgier.: A karfiol virága. [Przeł.] M. Baba. Budapest 1987.
6. Co mam. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1980, [12] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1988.
III nagroda w konkursie NK na opowiadanie do serii *Poczytaj mi Mamo*.
Przeł. słowen.: Kaj imam. [Przeł.] Z. Skerlj-Jerman. Ljubljana 1984.
7. Ida sierpniowa. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młod.* 1980 nr 115-151, 1981 nr 1-7. Wyd. osob. z ilustr. ... Wwa: NK 1981, 216 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1988, wyd. 4 1990; Kr.: Signum 1992; Łódź: Akapit Press 1996. Por. poz. 17.
Harcerska Nagroda Literacka przyznana przez Gł. Kwartę ZHP za 1981.
8. Rybka. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1981, [12] k. Wyd. 2 tamże 1986.
9. Ble-ble. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1982, 75 s.
10. Kłamczucha. Scenariusz filmowy. Współaut.: A. Sokołowska. Ekran. 1982. Por. poz. 4.
11. Boję się ... [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1984, [24] s.
Przeł. niem.: Ich habe Angst. [Przeł.] i Borysiuk. Wwa 1985.
12. Kluczyk. [Opowiadanie dla dzieci]. Ilustr. ... Pozn.: WP 1985, 62 s.
13. Opium w rosole. [Powieść dla młodzieży]. [Wwa: NK] 1985, 139 s. Wkl. do *Płomyka* 1985 nr 1-18. Wyd. z ilustr. ... Wwa: NK 1986, 237 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1990; Kr.: Signum 1992; Łódź: Akapit Press 1996.
Nagroda Orle Pióro przyznana przez czytelników *Płomyka* w plebiscycie „Ulubiony pisarz nastolatków” 1985, nagroda literacka NSZZ „Solidarność” w 1987.
Przeł. jap.: Kuresuka 15 sai. [Przeł.] K. Tamura. Tōkyō 1990.
14. Bijacz. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1986, 24 s.
Przeł. bułg.: Pobjojnika. [Przeł.] I. Popchristova. Wařava 1991.
15. Hihopter. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1986, [12] s. Wyd. 2 Łódź: Akapit Press 1996.
16. Kredki. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1986, [24] s.
17. ESD. Scenariusz filmowy. Współaut.: A. Sokołowska. Ekran. 1987.
Na podstawie powieści: Kwiat kalafiora [poz. 5]; Ida sierpniowa [poz. 7].
18. Kurczak. [Opowiadanie dla dzieci]. Pozn.: WP 1987, 22 s.
19. Świątelnko. [Opowiadanie dla dzieci]. Ilustr. ... Pozn.: WP 1989, 69 s.
20. Brulion Bebe B. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Wwa: NK 1990, 221 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1991; Łódź: Akapit Press 1993, tamże: 1994, 1995.
21. Kluseczki. [Opowiadanie dla dzieci]. Ilustr. ... Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1990, 44 s.
22. Tempusek. [Opowiadanie dla dzieci]. Ilustr. ... Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1990, 24 s.
23. Łasuch literacki, czyli ulubione potrawy moich bohaterów – przepisy kulinarne i wnikliwe komentarze. Pozn.: Wydawn. a5 1991, 84 s. Wyd. nast. Łódź: Akapit Press [1994].
24. Noelka. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Pozn.: Bestseller 1992, 223 s. Wyd. 2 tamże 1993.
Tytuł „Książka roku 1992” przyznany przez Pol. Sekcję Międzynarodowego Kuratorium Książki Dziecięcej (IBBY).
25. Dziecko piątku. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Kr.: Signum 1993, 174 s. Wyd. nast. Łódź: Akapit Press 1996.
26. Pulpecja. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Kr.: Signum 1993, 186 s. Wyd. nast. Łódź: Akapit Press 1996.
27. Znajomi z zerówki. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1994, 93 s.
28. Całuski pani Darling. [Porady i przepisy kulinarne dla dzieci]. [Ilustr. ...] Łódź: Akapit Press 1995, 179 s.
29. Nutria i Nerwus. [Powieść dla młodzieży]. Ilustr. ... Łódź: Akapit Press 1995, 159 s.
30. Tym razem serio. (No, prawie ...). [Wspomnienia]. Łódź: Akapit Press 1995, 93 s.
U dołu okł.: (Opowieści prawdziwe).
31. Córka Robrojka. [Powieść dla młodzieży]. Projekt okł. i rys. ... Łódź: Akapit Press 1996, 217 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1997. — Wywiady: Nadzieja w smutnych czasach. Rozm. I. Słodkowska. *Więź* 1989 nr 3; Taka piękna zabawa. Rozm. J. Strzałka. *Tyg. Powsz.* 1993 nr 14; Uśmiech nie szkodzi. Rozm. P. Kępiński. *Rzeczpospolita* 1995 nr 291.

NSLD (B. Tylicka).

M. Sokołowska: Uwaga dorodził! *Nowe Książ.* 1976 nr 8 [rec.: Małomówny i rodzinna]. — I. Tessarowicz: Uśmiechnięte książki. *Nowe Książ.* 1981 nr 21 [rec.: Ida sierpniowa]. — [Kwiat kalafiora:] J. Papuzińska-Beksiak: Opowieść o starym domu. *Nowe Książ.* 1981 nr 14; J. Lisiecki: Książki godne Andersena. *Motywy* 1983 nr 20. — I. Bolek: Szkoda, że zabra-

kło krasnoludków. *Nowe Książ*. 1984 nr 10 [rec.: Boję się ...]. — M. Kunowska-Porebna: W kregu etyki. *Nowe Życie* 1984 nr 16. — K. Brudnowska-Muszyńska: Cudowna moc kwiatu kalafiora. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 17 [rec.: Kwiat kalafiora]. — [Opium w rosole: A. Fijałkowski: Polityka zdziecinniała. *Kultura* 1986 nr 42; I. Tessarowicz: Rosolek po poznańsku. *Nowe Książ*. 1986 nr 8. — J. Lewoń: Nadzieja na miłość i zrozumienie. *Szt. dla Dzieci* 1987 nr 6. — [Brulion Bebe B.: P. Bratkowski: Kto odkryje Bebe. *Po Prostu* 1990 nr 31; J. Papuzińska: Tym razem bez rodziny. *Nowe Książ*. 1991 nr 1. — J. Ratajczak: Dwa światy! *Szt. dla Dzieci* 1990 nr 3. — M. Kwiatkowska-Ratajczak: O budowaniu „Drugiej Polski” i odkrywaniu świata wartości — uwagi po lekturze „Kwiatu kalafiora” M.M. *Polonistyka* 1991 nr 8. — M. Krajewska: Niekonwencjonalne powieści M.M. *Guliwer* 1992 nr 1 [rec.: Brulion Bebe B.]. — A. Łuczkiwicz, Z. Ozóg: Lekture szkolne. (Propozycje metodyczne): M. Konopnicka — O krasnoludkach i sierotce Marysi, M. Musierowicz — Kłamczucha. Rzeszów: WOM [Woj. Ośrodek Metodyczny] 1992, 32 s. — Z. Raszewski: Jeździadka. *Kron. M. Pozn.* 1992 nr 1/2. — M. Kątny: Świat postaci w prozie dla dzieci starszych M.M. *Stud. Kiel.* 1993 nr 3. — K. Dunin-Horkawicz: W dolinie Borejków. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1993 nr 41. — J. Papuzińska: Narkotyki pani Małgosi. *Nowe Książ*. 1993 nr 11 [rec.: Noelka; Pulpecja]. — M. Baranowska: Pisarz z rodziną w tle. *Gaz. Wyborcza* 1994 nr 232 [rec.: Tym razem serial. — Z. Raszewski: Listy do Małgorzaty Musierowicz. Kr.: Znak 1994, 180 s. (tu także komentarze dot. twórczości M.M.)]. — [Dziecko piątku:] J. Strzałka: Za pozwoleniem piątku z koroną. *Tyg. Powsz.* 1994 nr 23; I. Tessarowicz: Półśmiech przez łzy. *Nowe Książ*. 1994 nr 3. — [Nutria i Nerwus:] K. Dunin: Polka feministyczna. *Życie Warsz.* dod. *Ex Libris* 1995 nr 75; A. Romanowska: Ekologia istnienia. *Nowe Książ*. 1995 nr 5. — Z. Beszczyńska: Toksyczne dzieci. *Nowe Książ*. 1997 nr 2 [rec.: Córka Robrojka].

A.Sz.

MUSIOŁ Paweł 1905-1943

Pseud.: Jan Grzela; Jan Lesznin; Jan Wróżna; m.p., M.P.; mp.; Pm; Stanisław Łabowy.
Badacz piśmiennictwa śląskiego, publicysta.

Urodzony 30 grudnia 1905 w Górnej Lesznej (pow. cieszyński) w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Musioła i Zuzanny z Waliczaków. Uczył się w miejscowej szkole powszechnej, a następnie w Polskim Gimnazjum Macierzy Szkolnej w Cieszynie. Twórczość literacką rozpoczął w latach gimnazjalnych. Debiutował w 1923 opowiadaniem pt. „Zemsta”, opublikowanym w piśmie *Gwiazdka Cieszyńska* (nr 84). Po zdaniu matury w 1926, studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. W tym czasie działał w Kole Polonistów, Towarzystwie Wzajemnej Pomocy Uczniów UJ „Bratniak”. Był aktywnym członkiem Stowarzyszenia Studentów Polaków ze Śląska Cieszyńskiego „Znicz”; w 1927-28 pełnił funkcję prezesa Sekcji Krakowskiej „Znicza”, a w 1928-30 prezesa Wydziału tej organizacji. Nawiązał kontakty z Władysławem Orkanem, Gustawem Morcinkiem i Zofią Kossak-Szczucką. Od 1929 należał do redakcji pisma *Zaranie Śląskie*, w którym ogłaszał też liczne artykuły dotyczące piśmiennictwa i ruchu literackiego na Śląsku. Po uzyskaniu magisterium w 1930, pracował jako nauczyciel języka polskiego

i historii w Państwowym Gimnazjum Żeńskim w Tarnowskich Górach. W 1931-32 zredagował trzy numery wychodzącego w Królewskiej Hucie miesięcznika *Nowa Polska* (nr 3 pt. *Pismo Młodej Polski*). We wrześniu 1932 przeniósł się do Państwowego Gimnazjum Kłasyckiego w Królewskiej Hucie. Od listopada 1933 przebywał na płatnym urlopie, w celu pełnienia obowiązków instruktora oświatowego przy Inspektoracie Ochotniczych Drużyn Roboczych (ODR) w województwie śląskim. W 1933-36 redagował organ ODR pt. *Junak*. Związany z grupą Obozu Narodowo-Radykalnego „Falanga”, kierował śląską organizacją „Falangi”. W 1935 zaczął redagować i wydawać miesięcznik *Kuźnica*, będący jej organem (tu też do 1939 artykuły podp. m.in.: m.p., mp, Pm). Przekształcił *Kuźnicę* w pismo narodowo-radykalne oraz powołał „Bibliotekę Kuźnicy”. W 1935-36 dodatkowo pełnił funkcję kierownika zatrudnienia młodzieży przy Inspektoracie ODR. W 1936 przeszedł na służbę do Komendy Głównej Junackich Hufców Pracy. W tymże roku podjął pracę w Państwowym Gimnazjum w Mysłowicach. Następnie był działaczem Związku Młodej Polski, ugrupowania politycznego, które, odłączony się od Obozu Narodowo-Radykalnego, współpracowało z Obozem Zjednoczenia Narodowego. We wrześniu 1937, po zawieszeniu Zarządu Głównego ZNP, otrzymał od władz państwowych funkcję kuratora Związku. Zbojkotowany przez członków zarządu, za zwolnienia pracowników i angażowanie zwolenników orientacji narodowo-radykalnej, został po strajku okupacyjnym pracowników ZNP przeniesiony do pracy w starostwie warszawskim, a w lutym 1938 zwolniony z pracy. Ożenił się z Marią Pampuch. W 1938 przyczynił się do powstania pierwszego literackiego pisma na Śląsku pt. *Fantana* (istniało do 1939). Współpracował też ze Związkiem Artystyczno-Literackim w Cieszynie, z Instytutem Śląskim w Katowicach. W 1939 uzyskał doktorat na UJ na podstawie rozprawy „Piśmiennictwo polskie na Śląsku do początków XIX wieku” (promotor prof. Ignacy Chrzanowski). Po wybuchu II wojny światowej, w czasie kampanii wrześniowej 1939 był dowódcą oddziału karabinów maszynowych. Po bitwie pod Rawą Ruską dostał się do niewoli, z której zbiegł. Wrócił do Wędryni pod Trzyńcem na Zaolziu, gdzie mieszkali jego rodzice. Podjął działalność konspiracyjną jako członek kierownictwa Stronnictwa Narodowego na Śląsku, członek Tajnej Organizacji Wojskowej, a od końca 1939 Związku Walki Zbrojnej, w którym został mianowany inspektorem Inspektoratu Cieszyńskiego; pełnił też faktycznie funkcję inspektora Inspektoratu Bielskiego. Poszukiwany przez gestapo za przedwojenną działalność polityczną, ukrywał się w Brennej. W 1940 zamieszkał w Cieszynie, gdzie

w 1941 został aresztowany. Przez dwa lata przebywał w różnych więzieniach, w Cieszynie, Katowicach, Zwickau, Bytomiu i ponownie w Katowicach. W listopadzie 1942 został skazany na karę śmierci przez zgilotynowanie; wyrok wykonano 19 lutego 1943 w więzieniu w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ochotnicze Drużyny Robocze. Z 15 rycinami. Kat.: Skł. gł. NK 1937, 61 s.

Dot. zagadnień gospodarczych Śląska.

2. Piśmiennictwo polskie na Śląsku do początków XIX wieku. Powst. 1938. Wyd.: Przedm.: R. Pollak. Opole: Inst. Śląski 1970, 229 s.

Rozprawa doktorska. — Zawiera części: Wstęp; Średniowiecze; Okres humanizmu i reformacji; Od wojny 30-letniej do wojen śląskich; Druga połowa XVIII w. i pierwsze dziesięciolecia XIX w.; Piśmiennictwo świeckie.

3. Kraj lat dziecińczych. [Wspomnienia]. *Głos Ziemi Cieszy.* 1973 nr 44-51/52, 1974 nr 1-3.

Nadto utwory w rkpsach, w posiadaniu Bibl. Śląskiej w Kat. (wg *Biul. Inf. Bibl. Śl.* 1970 nr 1/4): *Moja praca*. Powst. 1922, 58 s. [zawiera cykl wierszy pt. „Moje utworyk poetyczne” oraz szkice etnograficzne]. — *Stracony pierścień*. Dramat w trzech odstępach. Powst. 1925, 26 k. — *Sentencje*. Powst. 1928-1936, 56 s. — *Leszna Górna*. Szkice z pogranicza etnografii, 226 k. — [Utwór sceniczny bez tytułu i daty], 72 s. [dot. życia młodzieży cieszyńskiej].

OPRACOWANIA (wybór)

PSB (A. Jarosz). — LP (I. Homola). — K.M. Heska-Kwaśniewicz, M.T. Michalewska: „Archiwum P.M.” jako źródło wiedzy o życiu i działalności redaktora „Kuźnicy”. *Biul. Inf. Bibl. Śl.* 1970 nr 1/4.

L. Brożek: Żywot i dzieło P.M. *Odra* 1947 nr 9. — A. Targ: Zginał jak bohater. *Odra* 1947 nr 9. — A. Pryszczevska-Kozolub: Z dziejów krytyki literackiej na Śląsku. *Zesz. Nauk WSP w Opolu* 1964 nr 3 [dot. też A. Jestonowskiego]. — [Piśmiennictwo polskie na Śląsku do początków XIX wieku:] J. Porębski: Źródła polszczyzny na Śląsku. *Poglądy* 1970 nr 24; K.M. Heska-Kwaśniewicz. *Zar. Śl.* 1971 nr 3. — L. Brożek: P.M. *Zwrot* 1974 nr 8. — A. Targ: P.M. *Stud. Śl.* 1974 t. 25. — W. Sikora: Koncepcje regionalistyczne P.M. *Zwrot* 1983 nr 5, 6. — W. Szewczyk: Nie dopełniony żywot P.M. *Poglądy* 1983 nr 15, przedr. w tegoż: *Syndrom śląski*. Kat. 1985. **K.B.**

MUSKAT Stanisława

zob. FLESZAROWA-MUSKAT Stanisława

MUSZYŃSKA-HOFFMANNOWA Hanna 1913-1995

Podpisywała też utwory nazwiskiem: Muszyńska. Pseud.: Ciocia Hania; H. Hoff.; (H. Hoff.); H.M.; H. Musz.; Hoff.; Kalina Horecka; Maria Kwiecińska. Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 26 stycznia 1913 w Warszawie; córka Karola Muszyńskiego, urzędnika, i Lidii z Felszów.

Do szkół uczęszczała w Warszawie; w 1931 zdała maturę w Gimnazjum Humanistycznym Antoniny Walickiej. Następnie przez cztery lata studiowała na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego oraz w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie (dyplom w 1936). W 1933 odbyła nadto kurs języka niemieckiego dla dziennikarzy przy uniwersytecie w Wiedniu. Równocześnie od 1932 zajmowała się pracą dziennikarską, publikując stale na łamach *Kuriera Porannego* i *Kuriera Warszawskiego*. Debiutowała jako prozaik w 1933 opowiadaniem „Dwa pokoje”, opublikowanym w *Kurjerze Warszawskim* (nr 224). Opowiadania, artykuły, reportaże ogłaszała także m.in. w pismach *Dziś i jutro* (1936/37; tu m.in. fragment powieści „Nawojka, pierwsza studentka polska”, nr 15-19), *Praca Obywatelska* (1936-37) i *Zwierciadło* (1938). Była członkiem Syndykatu Dziennikarzy. Współpracowała z Polskim Radiem w programie dla Polaków na obczyźnie. Jako dziennikarka *Kuriera Porannego* wyjeżdżała w 1937-39 do Maroka, na Madagę, do Londynu i Bułgarii, skąd powróciła na kilka dni przed wybuchem II wojny światowej. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie i pracowała jako ekspedientka w firmie „Seniorita”, należącej do Ewy Hrabycowej. W 1943 wyszła za mąż za doktora medycyny Bogdana Hoffmanna. Po upadku powstania warszawskiego przebywała u rodziny męża w Żerkowie pod Jarocinem. W 1946 zamieszkała we Wrocławiu i do 1947 współpracowała z *Głosem Wielkopolskim* i *Pionierem*, w 1946-51 była dziennikarką w *Słowie Polskim* (m.in. redagowała w 1946-49 dodatek niedzielny *Zwierciadło*). Należała do SDP (1945-82). Od 1951 pracowała w rozgłośni wrocławskiej Polskiego Radia w dziale artystycznym. Od 1946 działała m.in. jako sekretarz w Społecznym Funduszu Odbudowy Stolicy (SFOS). W 1953 przeniosiła się do Białegostoku, gdzie pracowała w miejscowej rozgłośni radiowej, opracowując m.in. liczne słuchowiska (także pod pseud. Maria Kwiecińska). W 1957 otrzymała nagrodę województwa białostockiego. Od 1962 była członkiem ZLP. W 1963 zamieszkała w Warszawie i kontynuowała twórczość literacką i pracę społeczną; w 1963-66 była dyrektorem SFOS. Od 1970 wygłaszała liczne prelekcje, m.in. w Wilanowie i Nieborowie, w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy, w Klubie im. W. Pietrzaka. W 1972, 1977 i 1979 wyjeżdżała do Austrii, gdzie zbierała materiały do książek. Od 1982 należała do SD PRL. Za twórczość literacką otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów (1985) i nagrodę im. W. Pietrzaka (1989), a za pracę społeczną Odznakę Honorową m.st. Warszawy (1966) oraz Złotą Odznakę SFOS za odbudowę Warszawy (1966). Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1964), od-

znaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Krzyżem Kawalerskim (1967) i Krzyżem Oficerskim (1972) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 6 maja 1995 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rodaczka z Kamerunu. Powieść konkursowa. Łódź: Republika [1934], 24 s.

Nagroda w konkursie „Co tydzień powieść” w 1933.

2. W Wersalu Podlaskim. [Opowiadania historyczne]. Olsztyn: Pojezierze 1961, 136 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawartość: Trochę historii; Panna wojewodzianka wychodzi za mąż; Harce Amora; Poetessa Drużbacka na tureckim kazaniu; „Qui fit Maecenas?; Michaś staroście brański; Grzechy pana hetmana; Jak ptak oknem...; Zamiast progenitury; Kochanek czterech Justyn; Salusiu, na scenę; Gwiazdy nad Wersalem Podlaskim.

3. Czupiradełko. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1962, 121 s.

4. SFOS [Spół. Fundusz Odbudowy Stolicy] ziemi białostockiej. [Publicystyka]. Tekst i red. ... Białystok: Woj. Kom. Odbudowy Kraju i Stolicy w Białymstoku 1963, 47 s.

5. Wierka i jej towarzysze. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 196 s.

Przekł. białorus.: Vera i ce tovariši. [Przeł.] J. Beganska. Minsk 1965.

6. Panny z kamienicy „Pod Fortuną”. [Powieść biograficzna o K. z Tańskich Hoffmanowej]. Wwa: Pax 1965, 330 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1973, wyd. 4 1977; wyd. 5 popraw. Wwa: Alfa-Wero 1993.

7. Rycerze syreny. [Publicystyka; współaut.] K. Szymańska. Wwa: Wydawn. Kom. Spół. Funduszu Odbudowy Kraju i Stolicy SFOS 1965, 48 s.

8. Panie na Wilanowie. [Szkice historyczne]. Wwa: Pax 1967, 330 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1972, wyd. 4 1976, wyd. 5 1983; Wwa: Alfa-Wero 1994.

Zawartość: Marysieńka [Sobieska]; Elżbieta [z Lubomirskich Sieniawska]; Zofia [z Sieniawskich Lubomirska]; Oleńka [A. z Lubomirskich Potocka]; Anetka [A. Tyszkiewicz]; Pani Augustowa [A. z Potockich Potocka].

Adapt.: teatr.: gawędy Marysieńka: Pleziary i szagriny królowej jejmości. (Gawęda o Marysieńce). Adapt.: J. Bryniarska. Wyst. Koszalin, Bałtycki T. Dram., Scena Mała 1984, — tv: Adapt.: B. Gliszczyńska. TV 1982.

9. Pucharek ze srebra. [Powieść o S. Staszicu]. Wwa: Pax 1968, 305 s.

10. Róże dla pensjonarki. [Powieść]. Wwa: Pax 1969, 204 s.

11. Listy Pauliny. [Powieść]. Wwa: Pax 1970, 206 s.

12. Kwitnące floksy. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 274 s.

13. Kochałam księcia Józefa. [Powieść o M.A. Wettin]. Wwa: Pax 1972. Wyd. 2 tamże 1974.

14. O paniach z krainy szczęścia. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1972, 542 s.

Dot. kobiet związanych z Nieborowem. — Zawartość: Konstancja z Niszczyckich Towiańska; Antonina Czartoryska; Konstancja Czartoryska; Aleksandra Czartoryska; Helena z Przedzieckich Radziwiłłowa; Krystyna Radziwiłłówna; Aniela Radziwiłłówna; Róża Radziwiłłówna i inne hrabiny, — oraz: Pożegnanie Ojczyzny [dot. M. Konopnickiej].

15. Joanna, moja światłość. [Powieść o J. Grudzińskiej]. Łódź: WŁ 1973, 274 s.

16. Orlątka z panną. [Powieść]. Wwa: Pax 1974, 248 s.

17. Rumaki księcia Józefa. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1974, 244 s.

Zawartość: Ach, kochany Augustynie; Różne przypadki kotki Chérie; Panna Krakowska i „Gaudeamus”; Prawnuka Sobieska na Zamku Warszawskim; Kiopek króla Jegomości; Pudel Moustache i inni też; Rumaki księcia Józefa; Mopka Legionów Polskich; Pierścień zaręczynowy Bogulinki; Moja siostra tańczy; Wiewiórka; Skarb księcia wojewody; O łabędziu, co się w gęsi zakochał.

18. Amazonki konfederacji barskiej. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1975, 317 s.

19. Córki. [Powieść]. Wwa: Iskry 1976, 306 s. Wyd. 2 tamże 1979.

20. Elżbieta z kwitnącej Sieniawszczyzny. [Powieść o E. Sieniawskiej]. Wwa: Iskry 1978, 252 s.

21. Na mil sześć tysięcy. O życiu i malarstwie Bolesława Czedeckowskiego. [Opowieść; współaut.:] A. Okońska. Łódź: WŁ 1978, 217 s.

22. Miłość i sentymenty Tadeusza Kościuszki. [Opowieść]. Łódź: WŁ 1979, 245 s.

23. Portrety miłości. [Szkice biograficzne]. Wwa: Pax 1979, 194 s.

Zawartość: Obrona własna pani pułkownikowej [o M. z Ruścińskich, żonie J. Kilińskiego]; Dzieje chorążanki żydaczowskiej [o T. Żurowskiej]; Wszystkie miłości pani Salomei [o S. Bécul]; „Rosta kalina z liściem szerokim” [o Z. z Szymanowskich, żonie T. Lenartowicza]; Pani Puchna [o P. z Lanczów, żonie A. Wilkońskiego]; Matka Boska łaskawa dla zakochanych [o W. Monné]; „Polski Edison” i jego muza [o W. z Dzikowskich Szczepanikowej]; Filemon i Baucis ze Szklarskiej Poręby. (Relacja Ady, małżonki W. Hofmana); Najpiękniejsza [o H. Hirsfeldowej]; Ty mój żywy portreciel! [o H. i J.B. Czedeckowskich].

24. Panna Trau. [Powieść o Alojzie Trauguttównie]. Wwa: Pax 1980, 282 s. Wyd. 2 tamże 1988.

25. Dziewczyny z Krynoliny. [Powieść]. Wwa: Iskry 1982, 266 s.

26. Saga rodu Chętników. [Powieść]. Olsztyn: Pojezierze 1982, 260 s.

27. Mały chłopiec. [Powieść dla młodzieży]. Powst. 1984.

Wyróżnienie w konkursie NK w 1984.

28. Płomień na śniegu. Opowieść o Ewie Felińskiej i jej dzieciach. Wwa: Pax 1986, 352 s.

29. W kręgu Berenta. [Powieść biograficzna]. Łódź: WŁ 1986, 211 s.

30. Zamorska Jagiellonka. [Powieść biograficzna o Katarzynie Jagiellonce]. Szczec.: Glob 1986. 157 s. Wyd. 2 tamże 1993.

31. Sercem Polskę wybrali. [Opowieści biograficzne]. Wwa: KAW 1988, 135 s.

Zawartość: Budowniczy Locci i jego zgryzoty [dot. A. Locciego]; Najsmutniejszy dzień Wettina Sprawiedliwego [dot. F.A. Wettina]; Kwitnące białe magnolie [dot. S.B. Lindego]; Nie uchodzi, monsieur Guillaume [dot. Z. Glogera]; Jak Wenzel został Wacławem [dot. W. Berenta]; Dziękuję za moją Warszawę [dot. S.I. Starynkiewicz]; Włast, co z ciebie wyróżnia? [dot. W. Hofmana].

32. Zapomniani romans. [Opowiadania]. Wwa: Alfa-Wero 1993, 103 s.

Zawartość: Zapomniani romans królewicza Władysława z piękną Jadwiską. — z poz. 17: Prawnuka Sobieska na Zamku Warszawskim; Rumaki księcia Józefa.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1978, 1989. — Wywiady: Kochaj przeszłość dla przyszłości. Rozm. Z. Seweryn. *Sl. Powsz.* 1979 nr 40; O historii, ludziach i książkach. Rozm. K. Gerber. *Kierunki* 1987 nr 6.

SWPP 2 (E. Głębička). — PP (E. Głębička).

E. Martuszecki: Białe Stok Branickich. *Kamena* 1961 nr 24 [rec.: W Wersalu Podlaskim]. — T. Świeżawska: Co robią dziewczęta? *Prasa Pol.* 1962 nr 9 [rec.: Czupiradelfo]. — [Panny z kamienicy „Pod Fortuną”]: W. Billip: Pamiątka po dobrej ciocie. *Nowe Książ.* 1966 nr 10; E. Szonert: Memuary panny Kunegundy. *Kierunki* 1966 nr 14; J. Weiss: Obyczaje i sekrety. *Sl. Powsz.* 1966 nr 48. — J. Doliniński: Trzesienie ziemi i nieba. *Zycie Lit.* 1967 nr 38 [rec.: Panie na Wilanowie]. — H. Bocheńska: Powieść o Staszcu. *Za i przeciw* 1968 nr 37. — M. Mogielnicka: Portrety pań na Wilanowie. *Sl. Powsz.* 1970 nr 229 [rec.: Panie na Wilanowie]. — J. Siewierska: Pani Paulina Miasto. *Nowe Książ.* 1970 nr 23 [rec.: Listy Pauliny]. — E. Szonert: Brosza na aksamicie. (W 40-lecie twórczości H.M.-H.). *Kierunki* 1972 nr 26. — [Kwitnące floksy]: W. Günther: „Kocham przeszłość dla przyszłości”. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1972 nr 159; A. Siewierska: Opowieść podlaska. *Nowe Książ.* 1972 nr 14. — A. Siewierska: O księciu Pepi i królownie Auguście. *Nowe Książ.* 1973 nr 1 [rec.: Kochałam księcia Józefa]. — A. Siewierska: Książki o staropolskich kobietach. *Nowe Książ.* 1973 nr 11. — K. Olejnik: Comment ça va papa Dombrowski. *Sl. Powsz.* 1974 nr 204 [rec.: Orłątka z panną]. — M. Rusczyk: Straszne baby. *Nowe Książ.* 1976 nr 12 [rec.: Amazonki konfederacji barskiej]. — W. Dąbkowski: Fikcje domniemania i historyczna prawda. *Tyg. Powsz.* 1977 nr 24 [rec.: Kochałam księcia Józefa]. — W. Natanson: Opowieść białostocka. *Nowe Książ.* 1978 nr 22 [rec.: W Wersalu Podlaskim]. — E. Szonert: Blask i urok przeszłości. *Kierunki* 1979 nr 35. — J.L. Krzyżanowski: Malowanie charakterów. *Odra* 1979 nr 3 [rec.: Na mil sześć tysięcy]. — A. Okońska: Baba z piekła rodem. *Nowe Książ.* 1979 nr 8 [rec.: Elżbieta z kwitnącej Sienawszczyzny]. — B. Sowińska: Miłość i polityka. *Zycie Warsz.* 1979 nr 298 [rec.: Miłość i sentymenty Tadeusza Kościuszki]. — R. Kantor. *Zdanie* 1983 nr 11/12 [rec.: Saga rodu Chętników]. — A. Brzozowska: O paniach, panach i historii. *Kult. i Zycie* 1984 nr 11. — [W kręgu Berenta] M. Wierczyński: Żniwo zbyt obfite dla „Zywocika”. *Zycie Lit.* 1986 nr 48; J. Koproński. *Perspektywy* 1987 nr 13. — H. Przybysz: Jagiellonka na szwedzkim tronie. *Kierunki* 1987 nr 6 [rec.: Zamorska Jagiellonka]. — K. Marutowicz: H.M.-H. *Kierunki* 1988 nr 49.

E.G.

MYCIELSKA Gabriela 1902-1991

Pseud.: G.M.; Marcin T. Nowakowski; Zenon Wiktor. Tłumaczka.

Urodzona 29 września 1902 w Krakowie; córka Zygmunta Hofmoka-Ostrowskiego, adwokata, i Marii z domu Kotwicz-Zgórskiej; bratanicy Bronisławy Ostrowskiej, poetki. Do czternastego roku życia przebywała z rodzicami w Wiedniu, gdzie uczęszczała do szkół. Po powrocie zamieszkała w Warszawie i kontynuowała naukę w Prywatnym Gimnazjum i Liceum Krystyny Malczewskiej, gdzie zdała maturę. Uczyła się także gry na fortepianie (była uczennicą Zbigniewa Drzewieckiego). Odebrała studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim (UW) zakończone uzyskaniem magisterium. W czasie studiów należała do Stowarzyszenia „Poznaj Świat”, z którym odbyła wiele podróży. Była członkiem PPS; jeździła z koncertami po fabrykach. W 1927 wyszła za mąż za Antoniego Dębczyńskiego, inżyniera rolnika, badacza Konga i Algieru. W związku ze studiami męża wyjechała najpierw na rok do Algieru, a w 1929 mieszkała przez rok w Paryżu. Po powrocie do Polski przez trzy lata odbywała aplikację sądową, a następnie przez cztery lata adwokacką. Debiutowała w 1936 przekładem powieści F. Mauriac pt. „Genitrix”. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Po zakończeniu wojny zamieszkała na Dolnym Śląsku, była kierowniczką Izby Przemysłowo-Handlowej w Jeleniej Górze. Po śmierci pierwszego męża, wyszła w 1946 za mąż za Stanisława Mycielskiego, ekonomistę, podróżnika po Afryce. W 1948 została członkiem SD; należała także do Ligi Kobiet. Od 1949 mieszkała w Warszawie. Rozwijała twórczość przekładową z języka francuskiego i niemieckiego. Przekłady drukowała na łamach m.in. *Życia Literackiego* (1956, 1958-59, 1964) i dodatku *Dziennika Polskiego* pt. *Od A do Z* (1951-52, 1955-56). W 1960 została członkiem ZLP, a w 1964 Polskiego PEN Clubu. Współpracowała z Polskim Radiem jako autorka przekładów słuchowisk. Była członkiem Towarzystwa Polsko-Austriackiego i Klubu Adwokatów-Pisarzy. W 1976 otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Sztuki z okazji jubileuszu 40-lecia pracy twórczej, a w 1982 nagrodę m. Krakowa. Odznaczona m.in. Złotą Odznaką „Za Pracę Społeczną dla m. Krakowa” (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978), Złotą Odznaką NRD za krzewienie przyjaźni między narodami (1988). Zmarła 25 sierpnia 1991 w Krakowie.

Przekłady

1. F. Mauriac: Genitrix. Matka i syn. Powieść. Wwa: Pol. Tow. Przyj. Książki [1936], 144 s. Wyd.

nast.: Wwa: Czyt. 1959; wyd. przejr. i uzup. Kr.: WL 1979.

Przekł. z r. 1936 i 1959 podp. pseud.: Zenon Wiktor, nadanym przez wydawcę bez wiedzy tłumaczki.

2. B. Uhse: Lustro i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1950, 141 s.

3. A. Goes: Ofiara całopalna. [Nowela]. W: A. Goes: Niespokojna noc. Przeł. M. Morstin-Górska; Ofiara całopalna. Przeł. ... Przedm.: A. Rogalski. Wwa: Pax 1955, 141 s.

4. A. Döblin: Błękitny tygrys. [Powieść]. Wwa: Pax 1957, 351 s.

5. S. de Beauvoir: Druga płeć. T. 1. Fakty i mity. Przekł. powst. ok. 1950. Wyd. z przedm. K. Grzybowskiemu. Kr.: WL 1972, 368 s.

Data powst. przekł. wg inf. G.M. — T. 2 przeł. K. Leśniewska.

6. H. Kesten: Casanova. [Powieść]. Słowo wstępne autora. Kr.: WL 1962, 576 s. Wyd. 2 tamże 1975.

7. H.D. Schmidt: Trzy razy dzwonić. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego, Scena Kameralna 1962.

8. R. Schneider: Przybysz z Anglii. [Utwór dramatyczny]. Druk *Dialog* 1964 nr 9. Wyst. Krosno, Zespół Dram. przy Prezydium Powiatowej Rady Nar. 1969.

9. M. Bieler: Bonifacy, czyli Marynarz w butelce. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 277 s.

10. H.Ch. Kirsch: Testament Odyseusza. Powieść. Kr. WL 1967, 217 s.

11. H.J. Rehfish: Wesele Lizystraty. [Powieść]. Wwa: PIW 1967, 369 s.

12. D. Christoff: Powrót z Elby. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1968.

13. E. Schnabel: Pieśń szósta. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 151 s.

14. H. Zinner: Zamknięty krąg. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Ziemi Łódz. 1972.

15. F. Rose: Pierwotni mieszkańcy Australii. Wwa: PIW 1973, 135 s.

Praca z zakresu antropologii i etnologii.

16. F. Morweiser: Ofelia. La vie en rose. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1975, 185 s.

17. J.H. Sell: Na tropach syna. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 127 s.

18. A. Stolper: Balet pruski. [Utwór dramatyczny]. Przekł. songów: T. Śliwiak. Wyst. Kr., T. Bagatela im. T. Boya-Zeleńskiego 1976.

19. H. Hesse: Wilk stepowy. Powieść. Pośl.: H. Orłowski. Wyd. 2 Pozn.: WP 1977, 234 s. Wyd.

nast.: wyd. 3 tamże 1984; wyd. 4 Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992.

20. H. Mann: Miasteczko. [Powieść]. Przedm.: H. Orłowski. Pozn.: WP 1978, 384 s.

21. H. Mann: Dwa opowiadania. Kr.: WL 1979, 120 s.

22. T. Bernhard: Partyjka. [Opowiadanie]. Kr.: WL 1980, 86 s.

23. H. Mann: Oczarowanie. [Opowiadania]. Kr.: WL 1988, 338 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1969, 1988. — Wywiady: W dziedzinie togi i pióra. Rozm. T.Z.B. *Kierunki* 1982 nr 34; Każda książka jest zagadką. Rozm. I. Bobbé. *Kierunki* 1987 nr 22.

B.M.

MYŚLIWSKI Wiesław
ur. 1932

Krypt.: B.
Powieściopisarz.

Urodzony 25 marca 1932 we wsi Dwikozy pod Sandomierzem; syn Juliana Myśliwskiego i Mariany z Gałęzów. W 1935-39 mieszkał w Starachowicach, a w czasie okupacji niemieckiej w rodzinnej wsi. Po wojnie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Sandomierzu. Od 1951 studiował filologię polską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; w 1956 uzyskał magisterium. Debiutował w 1955 recenzją powieści É. de Greeff „Noc jest moim światłem”, opublikowaną w *Tygodniku Powszechnym* (nr 33). W 1955-76 pracował w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej w Warszawie, kolejno jako asystent redaktora, redaktor, od 1958 kierownik redakcji literatury współczesnej, a od 1967 zastępca redaktora naczelnego. W 1967 ogłosił pierwszą powieść pt. „Nagi sad”. W 1971-83 był członkiem ZLP. Od 1975 jest redaktorem naczelnym kwartalnika społeczno-kulturalnego *Regiony*. Za twórczość literacką otrzymał nagrody: Ministra Kultury i Sztuki III stopnia (1971), Prezesa Rady Ministrów II stopnia (1979), Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji I stopnia (1979), *Trybuny Ludu* (1980), Nagrodę Państwową II stopnia (1987). Był członkiem Narodowej Rady Kultury, w 1983-89 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego. W 1986-89 należał do Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa. Od 1993 jest redaktorem naczelnym dwutygodnika (początkowo trzymiesięcznika) kulturalnego *Sycyna*. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nagi sad. [Powieść]. Wwa: LSW 1967, 162 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1972; wyd. 5 Kr.: WL 1989. Por. poz. 3.

Wyd. 3 łącznie z poz. 2 pt. Pałac. Nagi sad. Wwa: PIW 1977, 305 s.; wyd. 4 pt. Nagi sad. Pałac. Wwa: Czyt. 1982.

Nagroda im. S. Piętaka w 1968, nagroda w konkursie Złotego Kłosa w 1972.

Przekł.: niem.: Der nackte Garten. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1974. — ros.: Golyj sad. [Przeł.] P. Chorev. W: Polskie powieści. Moskwa 1978.

2. Pałac. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 213 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 4 Szczec.: Glob 1988.

Wyd. 3 i 5 łącznie z Nagi sad zob. poz. 1.

Przekł.: ang.: The palace. [Przeł.] U. Philips. London 1991. — węgier.: Pásztorkastély. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1986. Adapt.: film.: Adapt.: T. Junak. Ekran. 1980. — radiowa: Adapt.: R. Ber. Radio 1974. — tv: TV 1975.

3. Przez dziewięć mostów. Scenariusz filmowy wg powieści „Nagi sad”. Ekran. 1972. Por. poz. 1.

Nagroda „Złota Praga” na XI Międzynarodowym Festiwalu Widywisk i Filmów Telewizyjnych w Pradze w 1972 oraz Grand Prix w dziale filmów tv na Festiwalu Telewizji Świata w Hollywood w 1972.

4. Złodziej. (Dramat bez aktów i scen). *Dialog* 1973 nr 7 s. 5-34. Praprem. Wwa, T. Pol. 1974.

Nagroda im. S. Piętaka w 1974.

Przekł.: ros.: Vor. [Przeł.] N. Vertjačich. Moskwa 1976.

Adapt.: radiowa: Adapt.: S. Szlachtycz. Radio 1979. — tv: TV 1979.

5. Klucznik. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1978 nr 6 s. 32-60. Praprem. Wwa, T. Pol. 1978. Por. poz. 7.

Nagroda w ogólnopolskim konkursie na sztukę współcz. „Olsztyn 77” w 1978.

6. Droga. Scenariusz filmowy. TV 1980.

Na podstawie powieści „Kamień na kamieniu”. Por. poz. 7.

Nagroda Prix RAI w międzynarodowym konkursie radiowo-telewizyjnym Prix Italia w 1981.

7. Kamień na kamieniu. [Powieść]. *Twórczość* 1983 nr 3 s. 8-63, nr 4 s. 8-66, nr 5 s. 9-40, nr 6 s. 8-80, nr 7 s. 8-70. Wyd. osob. Wwa: PIW 1984, 403 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1985; wyd. 3 [Szczec.:] Glob 1986; wyd. 4 Chicago, Wwa: Andy Grafik 1991; wyd. 5 Wwa: PIW 1994. Por. poz. 6, 11.

Druk fragm.: Bracia. *Kultura* 1979 nr 8 s. 5, nr 9 s. 4; Droga. *Regiony* 1979 nr 2 s. 43-71; Dzwon. *Tyg. Kult.* 1979 nr 40 s. 8-9; List. *Nurt* 1979 nr 7 s. 26-29.

Nagroda Funduszu Literatury w 1984 oraz w 1985 nagrody: Ministra Obrony Nar. i stopnia, Klubu Kultury Chłopskiej, Stow. Księgarzy Pol., Stow. Bibliotekarzy Pol. w plebiscycie na najpopularniejszą książkę 1984 roku, tytuł „Książka dziesięciolecia 1975-1985” w plebiscycie *Tyg. Kult.* oraz Księgarni Współcz. w Bydgu jako książka roku.

Przekł.: bułg.: Kamyk wierchu kamyk. [Przeł.] G. Bielinska. Sofija 1987. — czes.: Na kameni kámen. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1986. — estoń.: Kivi peal on kivi. [Przeł.] O. Jõgi. Tallinn 1988. — litew.: Akmuo ant akmens. [Przeł.] J. Grigienė. Vilnius 1992. — łotew.: Akmens uz akmena. [Przeł.] V. Brangule. Riga 1988. — niem.: Stein auf Stein. [Przeł.] H. Berek. Berlin 1990. — ros.: Kamen' na kamen'. [Przeł.] K. Starosel'ska. Moskwa 1987. — rum.: Piatră peste piatră. [Przeł.:]

P. Mocanu, I. Dodu Balan. București 1987. — słowac.: Kamień na kameni. [Przeł.] J. Marušíak. Bratislava 1989. Adapt. teatr.: Adapt.: J. Hutek. Wyst. Łódź, T. im. S. Jarczka 1984; adapt.: B. Litwiniec. Wyst. Wr., Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1984, pt. Nie będziesz całe życie na organkach grał. Adapt.: F. Szajnert. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1988.

8. Klucznik. Scenariusz filmowy na motywach sztuki „Klucznik”. [Współaut.:] W. Marczewski. Ekran. 1979. Por. poz. 5.

9. Popielec. Scenariusz filmowy na podstawie powieści W. Kłaczynskiego. [Współaut.:] R. Ber. TV 1983 [serial w 9 odcinkach].

Nagroda zespołowa Przewodniczącego Kom. do Spraw Radia i Telewizji w 1985.

10. Drzewo. [Utwór dramatyczny]. *Twórczość* 1988 nr 7 s. 11-73, nr 8 s. 7-50. Praprem. Wwa, T. Pol. 1988. Wyd. osob. Szczec.: Glob 1989, 185 s.

11. Kamień na kamieniu. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] R. Ber. Ekran. 1995. Por. poz. 7.

12. Widnokrag. [Powieść]. Druk fragm.: Prolog. *Twórczość* 1995 nr 7/8 s. 24-34; Widnokrag. *Twórczość* 1996 nr 4 s. 5-94, nr 5 s. 4-85, nr 6 s. 5-123; Widnokrag. *Polityka* 1996 nr 14 s. 77. Wyd. osob. Wwa: Muza 1996, 595 s.

Nagroda literacka im. W.S. Reymonta ufundowana przez Związek Rzemiosła Pol. w 1997 oraz Nagroda Nike w 1997

Prace redakcyjne

1. J. Ozga-Michalski: Poezje wybrane. Słowo wstępne autora. Wybór ... Wwa: LSW 1968, 167 s.

2. F. Zabielski: Z życia i pamięci. [Wspomnienia]. [Wwa:] LSW 1971, 539 s.

3. Wiejskie pejzaże. Reportaże i opowiadania. Wyboru dokonali: ... i Z. Szmaj. Pozn.: WP 1975, 277 s.

4. Wschodnie losy Polaków. T. 1-4. Wybór ... Wstęp: A. Garlicki. Łomża: Stopka 1991, 367 + 339 + 321 + 383 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1979, 1996. — Wywiady: Obowiązki rodowodu. Rozm.: J. Kajtoch, J. Skórnicki. W: Rodowody. Wwa 1974; Źródło. Rozm. K. Nastulanka. *Polityka* 1974 nr 44; Przestrzeni za betonować się nie da... Rozm. T. Krzemień. *Kultura* 1975 nr 5, przedr. w tejsze: Znajomi, nieznajomi. Wwa 1977, wyd. 2 zmien. i rozszerz. tamże 1978; Literatura jest zdaniem. Rozm. B. Klukowski. *Nowe Książ.* 1984 nr 8; Spadła mi z oczu zasłona. Rozm. J. Baran. *Więści* 1984 nr 4, przedr. w tegoż: Autor! Autor! Wwa 1986; Wielki świat mojej małej wsi. Rozm.: Z. Bauer, L. Bugajski, E. Chudziński. *Zdanie* 1986 nr 11, przedr. w: Trzeci na jednego. T. 2. Kr. 1990; Pisarz jest samotnikiem. Rozm. Z. Pietrasik. *Polityka* 1993 nr 23; Miłość nie jest nam dana. Rozm. K. Masłof. *Rzeczpospolita* 1996 nr 285; „Widnokrag” możliwości. Rozm. M. Krassowski. *Wiad. Kult.* 1996 nr 50; Klista przestrzeni pamięci. Rozm. A. Franaszek. *Tyg. Powsz.* 1997 nr 44; Swobodna gra na autobiografii. Rozm. P. Szewc. *Nowe Książ.* 1997 nr 1.

PP (E. Głębička). — LP (A. Chojnacki). — E. Kołodziej: Wiesław Myśliwski. Zestawienie bibliograficzne. Kielce: Woj. Bibl. Publiczna 1992, 33 s.

- [Nagi sad:] H. Bereza. *Polish Literature*, Wwa 1968 nr 2; S. Liczkański: Owoce nagiego sadu. *Twórczość* 1968 nr 8, przedr. w tegoż: Pisarstwo wsi i ziemi; J. Przyboś. Niezwyčajny debiut. *Życie Warsz.* 1968 nr 126; W. Sadkowski: Twarze mądrości. *Nowe Książ.* 1968 nr 5, przedr. w: Proza, poezja. Wwa 1968; A. Tatariewicz: Ojciec i mit. *Polityka* 1968 nr 29; Z. Ziątek: Ojciec i syn. *Mies. Lit.* 1968 nr 7; J. Szczypka: W nagim znajomym sadzie. W tegoż: Powtórka z polskiego. Wwa 1969. — [Pałac:] S. Barańczak: Włamanie z premedytacją. *Odra* 1971 nr 7/8; H. Bereza: Nowy homo novus. *Twórczość* 1971 nr 4. — [Nagi sad:] H. Bereza: Przynależność do świata. W tegoż: Prozaiczne początki. Wwa 1971, przedr.: rozszerz. pt. Człowiek i świat, w tegoż: Związki naturalne. [Wwa] 1972, pt. Myślenie, w tegoż: Taki układ. Wwa 1981, pt. Spełnienie, w tegoż: Sposób myślenia. T. I. O prozie polskiej. Wwa 1989. — [Pałac:] M. Dąbrowski: Powieść metaforyczna. *Mies. Lit.* 1971 nr 7; B. Golebiowski: W poszukiwaniu syntez. (Chłop potęgą jest i basta). *Tyg. Kult.* 1971 nr 28 [dot. też: Nagi sad]; T. Kłak: Baśń o pałacu. *Kamena* 1971 nr 9; T. Lubiński: Pałac jak świat. *Kultura* 1971 nr 18; R. Sulima: Tyle wesoła z rozpacz. *Nowe Książ.* 1971 nr 14; A. Tatariewicz: Dziedzic. *Tyg. Kult.* 1971 nr 30. — Z. Ziątek: O prozie W.M. *Współczesność* 1971 nr 3. — [Nagi sad:] K. Meloch: Raj neutracony. W tegoż: Zaproszenie do kochania. Lubl. 1972. — [Złodziej:] A. Tatariewicz. *Tyg. Kult.* 1974 nr 23; M. Fik: „Gdzie samotny artysta ma za partnera przeciętność...”. *Twórczość* 1975 nr 1 [dot. też: twórczości S. Grochowiaka]. — [Wiejskie pejzaże. Oprac. ...] A. Fabianowski: „Mechaniczny ptak nad mechanicznymi kołami”. *Regiony* 1976 nr 2; A. Sekuła: Dokument czasu. *Nowe Książ.* 1976 nr 12. — R. Sulima: Scalanie wartości. W tegoż: Folklor i literatura. Wwa 1976 [dot.: Nagi sad; Pałac]. — I. Maciejewska: Rodowód. *Odra* 1977 nr 3. — H. Bereza: Do myślenia. Czytane w maszynopisie. *Twórczość* 1978 nr 7 [rec.: Klucznik; Złodziej], przedr.: rozszerz. pt. Myślenie, w tegoż: Taki układ. Wwa 1981 [dot. też: Nagi sad; Kamień na kamieniu], w tegoż: Bieg rzeczy. Wwa 1982, pt. Spełnienie, w tegoż: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989. — L. Bugajski: Człowiek i jego pełnia. *Kr. Radar* 1978 nr 1, przedr. w tegoż: W gąszczu znaczeń. *R. 1988* [dot.: Nagi sad; Pałac; Kamień na kamieniu]. — H. Gosk: Pokonanie samotności. *Literatura* 1978 nr 15. — A. Błażkiewicz: Chłopski bohater. W.M. *Dialog* 1979 nr 1. — A. Gołąb: Doświadczenie kultury. *Tyg. Kult.* 1979 nr 40. — A. Zawada: Czym jest chłopskość? *Mies. Lit.* 1979 nr 9. — T. Błażewski: Samowiedza kulturowa W.M. *Pr. Polonist.* Ser. 36: 1980, przedr. w tegoż: Literatura jak literatura. Łódź 1987. — H. Bereza: Spełnienie. Czytane w maszynopisie. *Twórczość* 1983 nr 2 [rec.: Kamień na kamieniu], przedr. w tegoż: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989. — R. Szatkowski: Konstrukcja powieści strumienia świadomości na przykładzie „Pałacu” W.M. *Spr. Wroc. TN t. 37:* 1982 wyd. 1983. — K. Nowosielski: Egzystencja i wyobraźnia. W tegoż: Ryzyko obecności. Wwa 1983. — A. Zawada: Gra w ludowe. Wwa 1983 [m.in. o prozie W.M.]. — L. Żuliński: Dialog kultur. (O twórczości W.M.). *Tyg. Kult.* 1983 nr 13. — [Kamień na kamieniu:] L. Żuliński: Opoka na opoce. *Tu i Teraz* 1983 nr 47, przedr. w tegoż: Mity konieczne. Łódź 1989; H. Bereza: Przypis. *Twórczość* 1984 nr 2; T. Błażewski: Człowiek — rzecz zawiła. *Życie Lit.* 1984 nr 22; B. Burdziej: W.M. budowanie chłopskiego mitu. *Prz. Powsz.* 1984 nr 4; L. Bugajski: Wielki powrót. *Pis. Lit.-Artyst.* 1984 nr 11; Cz. Dziekanowski: Estetyka niedostatku. *Mies. Lit.* 1984 nr 10; A. Mencwel: Na tym kamieniu jeszcze jeden kamień. *Polityka* 1984 nr 40; J. Pieszczachowicz: Księga „prac i dni”. *Nurt* 1984 nr 7; A. Sandauer: Rehabilitacja nudy. *Tu i Teraz* 1984 nr 34; M. Szpakowska: Chleba naszego powszedniego. *Twórczość* 1984 nr 3; V. Chorev: Sud’ba polskiego
- krest’janina. *Inostrannaja Literatura*, Moskwa 1985 nr 9; G. Godlewski: Rozprawa o chłopskiej metodzie. *Literatura* 1985 nr 2; A. Nasilowska: Chłopskie sacrum. *Odra* 1985 nr 1; A. Tatariewicz: Los Szymona. *Polityka* 1985 nr 6, przedr. w tejże: Gra w inteligencję. Białystok 1994. — S. Velea: M., un Reymont modern. *Revista de Istorie si Teorie Literara*, Bukareszt 1985 nr 4. — S. Dubisz: Stylizacja gwarowa w polskiej prozie trzydziestolecia powojennego. Wr. 1986 [m.in. dot. Nagiego sadu]. — [Kamień na kamieniu:] J. Paclawski: O powieści W.M. „Kamień na kamieniu”. *Kiel. Stud. Filol.* 1986 nr 3; G. Surma: Nazwy własne i znaczenie wybranych słów w powieści W.M. „Kamień na kamieniu”. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Językozn.* 1987 nr 13; B. Klukowski: Kamień z pałaców na grobowce. *Kultura* 1988 nr 49. — B. Klukowski: Myśliwski. [Przeł. z rkpsu na jęz. franc.] B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut. 1988, 50 s. — A. Marzec: Obnażanie chłopskiej duszy. W tejże: Od Schulza do Myśliwskiego. Wwa 1988 [dot.: Pałac]. — J. Paclawski: Nowatorstwo w powieściach W.M.; E. Pindór: „Sam jest sobie mądrością” — czyli W.M. traktat o ludzkim losie. W: Tradycja i nowatorstwo w prozie polskiej po roku 1945. Opole 1988. — M. Szpakowska: M. — drzewo i autostrady. *Dialog* 1988 nr 11/12. — Cz. Dziekanowski: Psychoanalityczna interpretacja „Nagiego sadu” W.M. *Prz. Hum.* 1989 nr 4. — Cz. Dziekanowski: Wstęp do „Psychotycznej autokreacji”; Psychoanalityczna autokreacja. *Colloquia Communia* 1989 nr 3/6 [dot.: Pałac]. — M. Legendz: „Okruh wieczności”. *Twórczość* 1989 nr 10 [rec.: Drzewo]. — M. Makuchowa: Językowa realizacja kompozycji czasowej w powieści W.M. „Kamień na kamieniu”. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Językozn.* 1989 z. 12. — E. Pindór: Proza Wiesława Myśliwskiego. *Kat.* UŚL 1989, 106 s. — Cz. Dziekanowski: Proza „życia w śmierci”. Psychoanaliza twórczości powieściowej Wiesława Myśliwskiego. Białystok: Dział Wydawn. Filii UW w Białymstoku 1990, 418 s. — E. Kaniewska: O sposobach i funkcjach mityzacji. Nowak — Myśliwski — Redliński. *Pam. Lit.* 1990 z. 3. — L. Pułka: Kalekich obcowanie. O prozie W.M. *Odra* 1990 nr 10. — J. Łukosz: Drzewo życia. *Twórczość* 1991 nr 2 [rec.: Drzewo]. — J. Paclawski: Wieś i dwór w utworach W.M. *Stud. Kiel.* 1992 nr 3. — U. Philips: M. „The palace”. A translator’s introduction. W: New perspectives in twentieth century Polish literature. London 1992. — Cz. Dziekanowski: W Imię Ojca i Syna. Wwa: Semper 1993, 96 s. — A. Marzec: Wielka powieść o losie człowieczym [dot.: Kamień na kamieniu]; Mądrość ma wiele twarzy, czyli o prozie W.M. W tejże: Co jest w człowieku. Łódź 1993. — M. Zielińska: Topos sadu i ogrodu w literaturach słowiańskich. („Sad” Konstantego Fiedina i „Nagi sad” W.M. a „Ogrody” Jarosława Iwaszkiewicza). *Transformacje* 1993/1994 nr 3/4. — Cz. Dziekanowski: Życie Jaśnie Pana. Wwa: Semper 1994, 208 s. — E. Młynarczyk: Porównania w powieści W. Myśliwskiego „Kamień na kamieniu”. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak.*, *Pr. Językozn.* 1994 nr 8. — A. Tatariewicz: „Sam jeden przeciw całej chmarze...” W tejże: Gra w inteligencję. Białystok 1994 [dot. głównie: Drzewo]. — Cz. Dziekanowski: Życie w śmierci. Wwa: Semper 1995, 340 s. — R.K. Przybylski: Drzewo albo zagubiona księga. W tegoż: Wszystko inne. Pozn. 1994 [dot.: Drzewo]. — B. Kaniewska: Wiesław Myśliwski. Pozn.: Rebis 1995, 135 s. — B. Truchlińska: Rozczarowanie kulturą. W tejże: Między afirmacją a sceptycyzmem. Kielce 1995. — Z. Ziątek: Głód syntez. W.M. i proza chłopska. W: Sporne postaci polskiej literatury współczesnej. Wwa 1995. — H. Bereza: Czytane w maszynopisie: Spełnienie. W tegoż: Obroty. Wwa 1996 [rec.: Kamień na kamieniu]. — [Widnokrąg:] H. Bereza: Osiągalność. *Twórczość* 1996 nr 11; J. Drzewucki. *Tyg. Powsz.* 1996 nr 16; J. Łukosz. *Twórczość* 1996 nr 9; T. Drewnowski: Widnokrąg z okresu dojrzewania. *Polityka* 1997 nr 3; K. Nowosielski: Przed i za horyzontem. *Nowe Książ.* 1997 nr 1.

E.G.

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

(wg normy PN 68/N 01178 „Przepisy bibliograficzne. Skrótów wyrazów typowych w tytułach czasopism i wydawnictw zbiorowych”). W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

Acad. — *Academia, Académie*

Adm. — *Administracja*

Ag. — *Agencja*

Akad. — *Akademia, Akademicki*

Aktual. — *Aktualności, Aktualny*

Alm. — *Almanach*

Amat. — *Amatorski*

Ang. — *Angielski, Anglia*

Ann. — *Annales, Annals, Annuaire, Annual*

Apost. — *Apostolski, Apostolstwo, Apostoł*

Arch. — *Archiwum*

Archidiec. — *Archidiecezja, Archidiecezjalny*

Arg. — *Argumenty*

Ark. — *Arkusz*

Artyst. — *Artystyczny*

Aten. — *Ateneum*

Ausch. — *Auschwitz*

Bad. — *Badanie, Badawczy*

Balt. — *Baltycki*

Baryk. — *Barykada*

Besk. — *Beskidzki*

Bedz. — *Będziński*

Białost. — *Białostocki*

Białyst. — *Białystok*

Bibl. — *Biblioteczny, Biblioteka, Bibliotekarz*

Bibliogr. — *Bibliografia, Bibliograficzny*

Bież. — *Bieżący*

Biul. — *Biuletyn*

Bull. — *Bulletin*

Bulg. — *Bułgaria*

Bydg. — *Bydgoski, Bydgoszcz*

Byt. — *Bytom, Bytomski*

Cent. — *Centrala, Centralny*

Chelń. — *Chelmski*

Chłop. — *Chłopów, Chłopski*

Chrz. — *Chrzanowski*

Chrześc. — *Chrześcijański*

Ciesz. — *Cieszyn, Cieszyński*

Codz. — *Codzienny*

Crac. — *Cracoviensis*

Czas. — *Czasopismo, Czasopiśmiennictwo*

Czech. — *Czechosłowacja*

Czer. — *Czerwony*

Częst. — *Częstochowa, Częstochowski*

Człow. — *Człowiek*

Czyn. — *Czynności*

Czyt. — *Czytelnictwo*

Daw. — *Dawny*

Dąbr. — *Dąbrowski*

Demokr. — *Demokracja, Demokratyczny*

Diar. — *Diariusz*

Diec. — *Diecezja, Diecezjalny*

Doc. — *Documents*

Dod. — *Dodatek*

Dok. — *Dokumentacja, Dokumentacyjny, Dokumenty*

Dolnośl. — *Dolnośląski*

Duszp. — *Duszpasterski*

Dydak. — *Dydaktyczny*

Dyr. — *Dyrekcja, Dyrektor*

Dz. — *Dziennik*

Dział. — *Działalność*

Dztec. — *Dziecięcy, Dziecko*

Dziej. — *Dziejów*

Dzien. — *Dziennikarski, Dziennikarz*

Dzis. — *Dzisiejszy*

Elb. — *Elbląg, Elbląski*

Enc. — *Encyklopedia*

Estet. — *Estetyczny*

Etnogr. — *Etnografia, Etnograficzny*

Ewang. — *Ewangelicki*

Expr. — *Express*

Film. — *Filmowiec, Filmowy*

Filmogr. — *Filmografia*

Filol. — *Filologia, Filologiczny*

Filoz. — *Filozofia, Filozoficzny*

Fonogr. — *Fonograficzny*

Frag. — *Fragmenta*

Franc. — *Francuski*

Fund. — *Fundamenta*

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

Gaz. — *Gazeta, Gazetka*
Gdań. — *Gdańsk, Gdański*
Gł. — *Główny*
Gnieź. — *Gnieźnieński*
Gon. — *Goniec*
Gorz. — *Gorzowski*
Górnośl. — *Górnośląski*
Górs. — *Górski*
Graf. — *Graficzny*
Grom. — *Gromada*
Grudz. — *Grudziądz, Grudziądzki*

Hejn. — *Hejnał*
Hist. — *Historia, Historyczny*
Hist.-lit. — *Historycznoliteracki*
Hist.-Lit. — *Historyczno-Literacki*
Hiszp. — *Hiszpania*
Hitler. — *Hitlerowski*
Horyz. — *Horyzonty*
Hum. — *Humanistyczny, Humanistyka*

Il. — *Ilustrowany*
Inf. — *Informacja, Informacyjny, Information, Informator*
Inowr. — *Inowrocław*
Inst. — *Instytut*
Intel. — *Inteligencja*
Isk. — *Iskierki, Iskra*
Izd. — *Izдание*

Jag. — *Jagielloński*
Jel.-górs. — *Jeleniogórski*
Jezus. — *Jezusowy*
Jęz. — *Język, Językowy*
Językozn. — *Językoznawczy, Językoznawstwo*

Kal. — *Kalendarz*
Kalej. — *Kalejdoskop*
Kalis. — *Kaliski*
Kapł. — *Kapłan, Kapłański*
Karp. — *Karpaty*
Kasz. — *Kaszëbskô, Kaszubski*
Kat. — *Katalog*
Katol. — *Katolicki*
Katow. — *Katowice, Katowicki*
Kiel. — *Kielce, Kielecki*
Kinem. — *Kinematografia*
Kl. — *Klasa*
Klub. — *Klubów*
Kłodz. — *Kłodzki*
Kob. — *Kobieta*
Kol. — *Kolegium*
Kolob. — *Kolobrzeski*
Kom. — *Komunikat*
Komis. — *Komisja*
Komit. — *Komitet*
Konf. — *Konferencja*

Koszal. — *Koszalin, Koszaliński*
Kór. — *Kórnicki*
Kraj. — *Krajowy*
Krajozn. — *Krajoznawczy*
Krak. — *Krakowski, Kraków*
Kron. — *Kronika*
Kroś. — *Krośniński*
Król. — *Królestwo, Królowa*
Kryt. — *Krytyka*
Książ. — *Książka*
Księg. — *Księgarski, Księgarstwo, Księgarz*
Kuj. — *Kujawski, Kujawy*
KUL — *Katolicki Uniwersytet Lubelski*
Kult. — *Kultura, Kulturalny*
Kup. — *Kupiec, Kupiecki, Kupiectwo*
Kur. — *Kurier*
Kurat. — *Kuratorium*
Kuź. — *Kuźnia, Kuźnica*
Kwart. — *Kwartalnik*

Leg. — *Legnicki*
Lek. — *Lekarski, Lekarz*
Lec. — *Lekcja*
Lit. — *Literacki, Literatura*
Lodz. — *Lodzensis*
Lot. — *Lotnictwo, Lotniczy*
Lubel. — *Lubelski*
Lubus. — *Lubuski*
Lud. — *Ludowy*
Ludozn. — *Ludoznawczy*
Lwow. — *Lwowski*

Łomż. — *Łomżyński*
Łow. — *Łowiec, Łowiecki*
Łódz. — *Łódzki*
ETN — *Łódzkie Towarzystwo Naukowe*

M. — *Miasto*
Macierz. — *Macierzysty*
Mag. — *Magazyn*
Majd. — *Majdanek*
Małop. — *Małopolski*
Mar. — *Marynarka, Marynarz*
Mariac. — *Mariacki*
Mariaw. — *Mariauwita*
Mater. — *Materiały*
Maz. — *Mazowiecki, Mazowski*
Mazur. — *Mazurski*
Mediew. — *Mediewistyczny*
Merk. — *Merkuriusz*
Met. — *Metodologiczny, Metodyczny*
Mick. — *Mickiewicz*
Miej. — *Miejski*
Mies. — *Miesięcznik, Miesięczny*
Międzynar. — *Międzynarodowy*
Miłoś. — *Miłośnik*
Min. — *Ministerstwo*

Młod. — Młodych
 Młodz. — Młodzież, Młodzieżowy
 MON — Ministerstwo Obrony Narodowej
 Monit. — Monitor
 Monogr. — Monografia, Monograficzny
 Mor. — Morski
 Muz. — Muzealnictwo, Muzealny, Muzeum
 Muzycz. — Muzyczny
 Muzykol. — Muzykologiczny

Nacz. — Naczelny
 Nadbalt. — Nadbałtycki
 Nadnot. — Nadnotecki
 Nadodrz. — Nadodrzański
 Najnow. — Najnowszy
 Najwyż. — Najwyższy
 Nakł. — Nakład
 Nar. — Narodowy, Naród
 Nasz. — Naszej, Naszych
 Naucz. — Nauczanie, Nauczyciel, Nauczycielski
 Nauk. — Naukowy
 Naukozn. — Naukoznawstwo
 Neofil. — Neofilologiczny
 Niedz. — Niedzielný
 Niem. — Niemcy, Niemiecki
 Niepodl. — Niepodległy
 Not. — Notatki, Notatnik, Notes
 Now. — Nowego, Nowej, Nowiny, Nowości

Obs. — Obserwator, Obserwatorium
 Occid. — Occidentalis
 Oddz. — Oddział
 Odrodz. — Odrodzenie
 Og. — Ogólny
 Ogn. — Ognisko
 Og.-pol. — Ogólnopolski
 Ojcz. — Ojczysty, Ojczyzna
 Okól. — Okólnik
 Okr. — Okręg, Okręgowy
 Okres. — Okresowy
 Olszt. — Olsztyn, Olsztyński
 Opol. — Opolski
 Opr. — Opracowywany
 Oręd. — Orędownik
 Org. — Organizacja, Organizacyjny
 Orient. — Orientalis, Orientalistyczny
 Ossol. — Ossoliński
 Ośr. — Ośrodek
 Ośw. — Oświata, Oświatowy
 Oświęc. — Oświęcim, Oświęcimski

Pam. — Pamiętnik
 PAN — Polska Akademia Nauk
 Panc. — Pancerny
 Państ. — Państwo, Państwowy
 Papies. — Papieski
 Part. — Partia, Partyjny

Past. — Pasterski
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 PCK — Polski Czerwony Krzyż
 Pedag. — Pedagogiczny, Pedagogika
 Philol. — Filologie
 Philos. — Philosophia, Philosophicus, Philosophie
 Pielg. — Pielgrzym
 Pięk. — Piękny
 Piotr. — Piotrkowski
 Pis. — Pismo
 Piś. — Piśmiennictwo
 Plac. — Placówka
 Płoc. — Płocki
 Poch. — Pochodnia
 Podhal. — Podhalański
 Podl. — Podlasie, Podlaski
 Podr. — Podróż
 Podst. — Podstawowy
 Pogl. — Poglądy
 Pol. — Polonia, Polska, Polski
 Poligr. — Poligraficzny
 Polit. — Polityczny
 Polonist. — Polonistyczny
 Połud. — Południowy
 Pom. — Pomerania, Pomorski, Pomorze
 Pomoc. — Pomocniczy
 Pop. — Popularny
 Por. — Poradnia, Poradnik
 Poroz. — Porozumienie
 Porów. — Porównawczy
 Pos. — Posiedzenie
 Posel. — Poselstwo
 Posł. — Posłaniec, Posłannictwo
 Posn. — Posnaniensis
 Post. — Postęp
 Pośw. — Poświęcony
 Pow. — Powiat, Powiatowy
 Powsz. — Powszechny
 Pozn. — Poznań, Poznański
 Poznaj. — Poznajemy, Poznajmy
 Póln. — Północ, Północny
 Pr. — Praca, Pracownia, Pracowniczy,
 Pracownik, Pracujemy
 Pras. — Prasowy
 Prasozn. — Prasoznawczy, Prasoznawstwo
 Prawosl. — Prawosławny
 Prez. — Prezydium
 Probl. — Problematyka, Problemowy, Problemy
 Progr. — Program
 Prop. — Propaganda, Propagandowy,
 Propagandysta
 Prz. — Przegląd
 Przedszk. — Przedszkole
 Przekł. — Przekłady
 Przekr. — Przekrój
 Przemys. — Przemyski
 Przeszł. — Przeszłość

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

Przew. — Przewodnik
Przod. — Przodownik
Przyj. — Przyjaciel, Przyjaciółka, Przyjaźń
Przyr. — Przyroda
Psychol. — Psychologia, Psychologiczny
PTPN — Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Publ. — Publikacja
Puł. — Puławski
PWSM — Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna

Racib. — Raciborski
Radom. — Radomski
Radz. — Radziecki
Rec. — Recenzyjny
Refor. — Reformacja
Region. — Regionalny
Rejon. — Rejonowy
Rel. — Religia
Repert. — Repertuarowy
Repub. — Republika
RN — Rada Narodowa
Rob. — Robota, Robotniczy, Robotnik
Rocz. — Rocznicza, Rocznik
Rodz. — Rodzina
Rodzaj. — Rodzajów
Rol. — Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny
Ros. — Rosyjski
Rozpr. — Rozprawy
Rozw. — Rozwój
Różań. — Różańcowy
RP — Rzeczpospolita Polska
Rybn. — Rybnicki
Rzem. — Rzemieślniczy, Rzemieślnik
Rzesz. — Rzeszowski, Rzeszów

Salez. — Salezjański
Samorz. — Samorząd, Samorządowy
Sand. — Sandomierski
Sanoc. — Sanocki
Sądec. — Sądecki
SD — Stronnictwo Demokratyczne
Sect. — Sectio
Sekc. — Sekcja
Semin. — Seminarium
Ser. — Seria
Serw. — Serwis
Ses. — Sesja
Skarb. — Skarbiec
Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
Slav. — Slavia
Slaw. — Sławistyczny
Sl. — Słowo
Słow. — Słowiański
Słup. — Słupski
Służ. — Służba, Służbowy

Słych. — Słyszący
Soc. — Socjalny
Socjalis. — Socjalistyczny
Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
Solid. — Solidarność
Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
Spec. — Specjalny
Społ. — Społeczeństwo, Społeczny
Spól. — Spółnota
Spółdz. — Spółdzielca, Spółdzielczość, Spółdzielnia
Spr. — Sprawa
Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
Staroż. — Starożytny
Stol. — Stolica
Stoł. — Stołeczny
Stow. — Stowarzyszenie
Straż. — Strażnica
Stron. — Stronnictwo
Strzel. — Strzelectwo
Stud. — Studium
Studen. — Studencki
Suw. — Suwalski, Suwałki
Syg. — Sygnały
Symp. — Sympozjum
Syni. — Synteza
Szczec. — Szczeciński
Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
Szt. — Sztuka
Sztand. — Sztandar

Śl. — Śląsk, Śląski
Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
Św. — Święty
Świąt. — Świąteczny
Świd. — Świdnicki
Świerszcz. — Świerszczyk
Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
Świętokrzys. — Świętokrzyski

Tańcz. — Tańczymy
Tar. — Tarnowski
Tarnob. — Tarnobrzeski
Tarnog. — Tarnogórski
Tatr. — Tatrach
Teatr. — Teatralny, Teatrów
Telew. — Telewizja, Telewizyjny
Tem. — Tematyczny, Tematyka
Teol. — Teologiczny
Teor. — Teoretyczny, Teoria
Teraż. — Teraźniejszy
Tłum. — Tłumaczenie
TN — Towarzystwo Naukowe

TNW — Towarzystwo Naukowe Warszawskie
 Tomasz. — Tomaszowski
 Tor. — Torunensis, Toruń, Toruński
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPN — Towarzystwo Przyjaciół Nauk
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 Tryb. — Trybuna
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich
 TUR — Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego
 Tur. — Turecki
 Turyst. — Turystyczny, Turystyka
 Tworz. — Tworzący, Tworzywo
 Twór. — Twórca, Twórczość
 Tydz. — Tydzień
 Tyg. — Tygodnik, Tygodniowy

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu

Ucz. — Uczniowski, Uczmy się
 UG — Uniwersytet Gdański
 UJ — Uniwersytet Jagielloński
 UE — Uniwersytet Łódzki
 UMCS — Universitas Mariae Curie-Skłodowska,
 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
 UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika
 w Toruniu
 Univ. — Universitas
 Univ. — Uniwersytecki, Uniwersytet
 Urz. — Urząd, Urzędowy
 UŚl. — Uniwersytet Śląski
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UW. — Uniwersytet Wrocławski

Vars. — Varsaviensis

Walcz. — Walczmy, Walczymy
 Wałb. — Wałbrzych, Wałbrzyski
 Warm. — Warmia, Warmiak, Warmiński
 Warsz. — Warszawa, Warszawski
 Waż. — Ważniejszy
 Wczesnośr. — Wczesnośredniowieczny
 Wejh. — Wejherowski
 Wiad. — Wiadomości
 Wian. — Wianuszek
 Wic. — Wiciowy
 Widow. — Widownia
 Wiecz. — Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór
 Wiej. — Wiejski
 Wielkop. — Wielkopolska, Wielkopolski
 Wieluń. — Wieluński
 Wil. — Wileński
 Włoc. — Włocławski
 Woj. — Wojewódzki, Województwo
 Wojs. — Wojsko, Wojskowy
 Wol. — Wolność, Wolny
 WP — Wojsko Polskie

Wratisl. — Wratislaviensis
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 Wroc. — Wrocław, Wrocławski
 Wsch. — Wschód
 WSNS — Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 Wspól. — Wspólny
 Współcz. — Współczesny
 Współpr. — Współpraca, Współpracownik
 Wszeczn. — Wszecznicza
 Wybrz. — Wybrzeże
 Wychow. — Wychowanie, Wychowawczy
 Wyd. — Wydanie, Wydawnictwo, Wydawniczy
 Wydarz. — Wydarzenie
 Wydz. — Wydział
 Wygl. — Wygłoszony
 Wys.-górs. — Wysokogórski
 Wyzwol. — Wyzwolenie
 Wyz. — Wyższy

Zach. — Zachodni, Zachód
 Zag. — Zagadnienie
 Zagł. — Zagłębie, Zagłębiowski
 Zagr. — Zagranica, Zagraniczny
 Zap. — Zapiski
 Zapow. — Zapowiedzi
 Zar. — Zaranie
 Zarz. — Zarząd
 Zaw. — Zawodowiec, Zawodowy
 Zbior. — Zbiorowy
 ZBoWiD — Związek Bojowników o Wolność
 i Demokrację
 Zbroj. — Zbrojny
 Zesp. — Zespół
 Zest. — Zestawienie
 Zesz. — Zeszyt
 ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
 Ziel. Góra — Zielona Góra
 Ziel.-górs. — Zielonogórski
 Ziem. — Ziemia
 Zjed. — Zjednoczenie, Zjednoczony
 Złot. — Złotowy
 ZMP — Związek Młodzieży Polskiej
 ZMS — Związek Młodzieży Socjalistycznej
 ZNP — Związek Nauczycielstwa Polskiego
 ZPAP — Związek Polskich Artystów Plastyków
 Zrzesz. — Zrzeszenie, Zrzeszony
 ZSP — Zrzeszenie Studentów Polskich
 Zuch. — Zuchowy
 Zw. — Związek
 Związk. — Związkowiec, Związkowy
 ZWM — Związek Walki Młodych

Źródlozn. — Źródłoznawczy

Źoł. — Żołnierski, Żołnierz
 Żyd. — Żydowski, Żydów

SKRÓTY INNE

adapt. — adaptacja
ag. — agencja
Ag. Aut. — Agencja Autorska
AK — Armia Krajowa
Akad. — Akademia
AL — Armia Ludowa
albań. — albański
amer. — amerykański
ang. — angielski
ank. — ankieta
anonim. — anonimowy
antydat. — antydatowany
arch. — archiwum
art. — artykuł
artyst. — artystyczny
ATK — Akademia Teologii Katolickiej
AU — Akademia Umiejętności
autoryz. — autoryzowany
azerbejdż. — azerbejdżański

b.d. — bez daty
BGW — Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”
białorus. — białoruski
białost. — białostocki
bibl. — biblioteka
bibl.-czka — biblioteczka
bibliogr. — bibliograficzny
biogr. — biograficzny
b.m. — bez miejsca wydania
b.m.r. — bez miejsca i roku wydania
b.m.w. — bez miejsca wydania i wydawcy
BN — *Biblioteka Narodowa*
(seria wydawnicza)
BPP — *Biblioteka Pisarzy Polskich*
b.r. — bez roku
bułg. — bułgarski
BUP cz. 1 — *Biogramy uczonych polskich. Cz. 1.*
Z. 1-3. Oprac.: A. Śródka, R. Szczawiński. Wwa:
PWN 1983-1985.
b.w. — bez wydawcy
Bydg. — Bydgoszcz

Centr. — centralny
chorw. — chorwacki

CIR — Centrum Informacyjno-Reklamowe „CIR”
CPARA — Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu
Artystycznego
CRZZ — Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS — Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
cz. — część
czasop. — czasopismo
czes. — czeski
Czyt. — Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”

dat. — datowany
dod. — dodatek
Dolnośl. — Dolnośląski
dot. — dotyczy
Dram. — Dramatyczny (w nazwach teatrów)
druk. — drukarnia, drukowany
duń. — duński
dyr. — dyrekcja

egz. — egzemplarz
ekran. — ekranizacja
estoń. — estoński

fasc. — fasciculus, fascykuł
FAW — Filmowa Agencja Wydawnicza
film. — filmowy
filol. — filologiczny
filoz. — filozoficzny
fiń. — fiński
fot. — fotografia, fotograficzny
fotoof. — fotoofsetowy
fragm. — fragment
franc. — francuski

gimn. — gimnazjum
gł. — główny
graf. — graficzny
grec. — grecki
gruz. — gruziński

hebr. — hebrajski
hist. — historyczny
hist.-lit. — historycznoliteracki
hiszp. — hiszpański

holend. — holenderski
hum. — humanistyczny

IBL — Instytut Badań Literackich
IFiS — Instytut Filozofii i Socjologii
IH — Instytut Historii
i in. — i inni
ilustr. — ilustracja, ilustrował, ilustrowany
im. — imienia
inc. — incipit
inf. — informacja
Inf. KKMP — R. Marciniak, W. Wągiel: Informator bibliograficzny KKMP (1959-1974). Wwa KKMP przy ZG ZSMW 1974.
insc. — inscenizacja, inscenizacyjny
Inst. — Instytut
IS — Instytut Sztuki
Iskry — Państwowe Wydawnictwo „Iskry”
IWZZ — Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych

Jagieli. — Jagielloński
jap. — japoński
jęz. — język

k — karta
kaszub. — kaszubski
Kat. — Katowice
KAW — Krajowa Agencja Wydawnicza
kaz. — kazaski
KiW — Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza”
KKMP — Korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy
klas. — klasyczny
Kom. — Komitet
konspir. — konspiracyjny
KOR — Komitet Obrony Robotników
koreań. — koreański
KPP — Komunistyczna Partia Polski
Kr. — Kraków
krak. — krakowski
krypt. — kryptonim
ks. — księga
Książ. — Książnica
Księg. — Księgarnia, Księgarski
kuj. — kujawski
KUL — Katolicki Uniwersytet Lubelski
kult. — kulturalny
KW — Komitet Wojewódzki

L — lata
lit. — literacki
litew. — litewski
LP — Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, T. 1-2. Wwa: PWN 1984.
LP* po 1939 — Literatura polska po 1939. Przewodnik encyklopedyczny, T. 1. Wwa: PEN* 1989.

LSW — Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
lubel. — lubelski
LubelSW — Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza
Lubl. — Lublin
lud. — ludowy
Lw. — Lwów

Łac. — łaciński
łotew. — łotewski
łódz. — łódzki

m. — miasto
maced. — macedoński
masz. — maszynopis
MAW — Młodzieżowa Agencja Wydawnicza
mazow. — mazowiecki
mazur. — mazurski
miej. — miejski
mies. — miesięcznik
Min. — Ministerstwo
mołd. — mołdawski
MON — Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
monogr. — monografia
MRN — Miejska Rada Narodowa
MSPPnO — Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980, Wwa: Interpress 1992.
m.st. — miasto stołeczne
muz. — muzyczny, muzyka

Nacz. — naczelny
nadb. — nadbitka
nakł. — nakład, nakładowy
nar. — narodowy
nast. — następny
nauk. — naukowy
nawiąz. — nawiązanie
neofilol. — neofilologiczny
niem. — niemiecki
Niezal. — Niezależny
NK — Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”
norw. — norweski
NOWA — Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Warszawa
nr — numer
NRD — Niemiecka Republika Demokratyczna
NSLD — Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wyd. 2. Wwa: Wiedza Powsz. 1984.
nt. — na temat
NSZZ „Solidarność” — Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
NZS — Niezależne Zrzeszenie Studentów

Objasn. — objaśnienia, objaśnił
odb. — odbitka

SKRÓTY INNE

oddz. — oddział
ofic. — oficyna
ogł. — ogłoszony
ok. — około
okł. — okładka
OL — Oficyna Literacka, Kraków
OLP — Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku.
omów. — omówienie
OMTUR — Organizacja Młodzieży Towarzystwa
Uniwersytetu Robotniczego
opol. — opolski
oprac. — opracował, opracowanie
orm. — ormiański
osob. — osobne
Ossol. — Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
Wydawnictwo
oświat. — oświatowy

PAL — Polska Akademia Literatury
Pallot. — „Pallotinum”. Wydawnictwo Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego
pam. — pamiątkowa
PAN — Polska Akademia Nauk
państw. — państwowy
PAP — Polska Agencja Prasowa
PAU — Polska Akademia Umiejętności
Pax — Instytut Wydawniczy „Pax”
PBL — *Polska Bibliografia Literacka*
PCK — Polski Czerwony Krzyż
pedag. — pedagogiczny
Pelikan — Dom Wydawniczy Pelikan
pierwodr. — pierwodruk
PIW — Państwowy Instytut Wydawniczy
podp. — podpisany
podtyt. — podtytuł
Pojezierze — Wydawnictwo „Pojezierze”
Pokolenie* — Oficyna Wydawnicza Pokolenie*,
Warszawa

pol. — polski
polem. — polemika
polit. — polityczny
pomor. — pomorski
popraw. — poprawione
popul. — popularny
por. — porównaj
portug. — portugalski
posł. — posłowie
poszerz. — poszerzony
pow. — powiat
powiel. — powielone
powst. — powstał
powsz. — powszechny
poz. — pozycja
Pozn. — Poznań
PP — Pisarze polscy. Przewodnik bibliograficzny.
Masz. w IBL PAN.

PPR — Polska Partia Robotnicza

PPS — Polska Partia Socjalistyczna
praprem. — prapremiera
Prez. — Prezydium
PRL — Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRON — Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego
przedm. — przedmowa
przedr. — przedruk
Przedświt* — Wydawnictwo Przedświt*,
Warszawa
przejrz. — przejrzane
przekł. — przekład
przeł. — przełożył
przygot. — przygotował, przygotowanie
przyj. — przyjaciel
przyyp. — przypisy
PSB — Polski słownik biograficzny. T. 1-35
z. 145. Kr.: PAU, od t. 8 Wr.: Ossol. 1935-1994.
pseud. — pseudonim
PSL — Polskie Stronnictwo Ludowe
pt. — pod tytułem
PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
PUNO — Polski Uniwersytet na Obczyźnie
PWKS — Państwowe Wydawnictwo Książek
Szkolnych
PWM — Polskie Wydawnictwo Muzyczne
PWN — Państwowe Wydawnictwo Naukowe
PWRiL — Państwowe Wydawnictwo Rolnicze
i Leśne
PWSF — Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa
PWST — Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna
PWSZ — Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa
Zawodowego
PZPR — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PZWS — Państwowe Zakłady Wydawnictw
Szkolnych

R. — rok
R. — Rocznik
rec. — recenzja
red. — redagował, redakcja, redakcyjny
reż. — reżyser, reżyseria, reżyserował, reżyserki
RFN — Republika Federalna Niemiec
rkps — rękopis
RL — Rocznik Literacki
ros. — rosyjski
rozd. — rozdział
rozm. — rozmawiał
rozpr. — rozprawa
rozszerz. — rozszerzony
RP — Rzeczpospolita Polska
RSW — Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
Ruch — Biuro Wydawniczo-Propagandowe
„Ruch”
rum. — rumuński
rys. — rysunki

S. – strona

SAP – Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. T. 1-4. Wr.: Ossol. 1971-1986, T. 5 Wwa: Krąg 1995.

SBDPRR – Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego. T. 1-2. Wwa: KiW 1978, 1987, T. 3 Wwa: Muzeum Niepodległości 1992.

SBLP – Słownik badaczy literatury polskiej. Red.: J. Starnawski. Łódź: Wyd. UŁ 1994.

SBTP – Słownik biograficzny teatru polskiego. [T. 1]. 1765-1965, T. 2 1900-1980 Wwa: PWN 1973, 1994.

scen. – sceniczna

scenogr. – scenografia

SD – Stronnictwo Demokratyczne

SDP – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich

SD PRL – Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

SD RP – Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej

ser. – seria

serb. – serbski

serb.-chorw. – serbsko-chorwacki

SGPiS – Szkoła Główna Planowania i Statystyki

SiT – Sport i Turystyka

Skł. gł. – Skład główny

Slawist. – Sławistyczny

słowac. – słowacki

słoweń. – słoweński

SPATiF – Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu

spec. – specjalny

SPKP – Słownik pracowników książki polskiej. Wwa, Łódź: PWN 1972.

społ. – społeczny

spółdz. – spółdzielnia

SPP – Stowarzyszenie Pisarzy Polskich

spraw. – sprawozdanie

sprost. – sprostowanie

SRR – Socjalistyczna Republika Radziecka

st. – stołeczny

Stow. – Stowarzyszenie

streszcz. – streszczenie

SWPP 1, 2 – Słownik współczesnych pisarzy polskich. T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966. Seria 2. T. 1-3. Wwa: PWN 1977-1980.

Szczec. – Szczecin, Szczeciński

szp. – szpalta

SZSP – Socjalistyczny Związek Studentów Polskich

szwedz. – szwedzki

Śląsk – Wydawnictwo „Śląsk”

ŚISB – Śląski słownik biograficzny. T. 1-3. Kat.: Śląski Inst. Nauk. 1977-1981.

świat. – światowy

t. – tom

T. – Teatr (w nazwach teatrów, także w językach obcych)

tab. – tablica

teatr. – teatralny

tłum. – tłumaczenie, tłumaczył

Tor. – Toruń

Tow. – Towarzystwo

TPD – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci

TPPR – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej

TRZZ – Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich

turec. – turecki

tv – telewizja, telewizyjny

TV – Telewizja Polska

TWP – Towarzystwo Wiedzy Powszechnej

typograf. – typograficzny

UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

UG – Uniwersytet Gdański

UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

UJK – Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie

ukr. – ukraiński

UŁ – Uniwersytet Łódzki

UMCS – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Uniw. – Uniwersytet

UPOzn. – Uniwersytet Poznański (później Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)

ur. – urodzony

USA – United States of America

USB – Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie

UŚl. – Uniwersytet Śląski w Katowicach

UW – Uniwersytet Warszawski

UWr. – Uniwersytet Wrocławski

uzbec. – uzbecki

uzup. – uzupełnienie, uzupełniony

Veritas – Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”

vol. – volumin

W. – wiek

WAG – Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW „Prasa”

WAiF – Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe warsz. – warszawski

węgier. – węgierski

Wiedza Powsz. – Państwowe Wydawnictwo Popularnonaukowe „Wiedza Powszechna”

wielkopol. – wielkopolski

wietn. – wietnamski

Wil. – Wilno, Wileński

SKRÓTY INNE

wkl. – wkładka
WL – Wydawnictwo Literackie
WLubel. – Wydawnictwo Lubelskie
WŁ – Wydawnictwo Łódzkie
właśc. – właściwie
włos. – włoski
WM – Wydawnictwo Morskie
WNOPiM* – Warszawska Niezależna Oficyna
Poetów i Malarzy*
WNT – Wydawnictwa Naukowo-Techniczne
woj. – województwo, wojewódzki
wojsk. – wojskowy
WP – Wydawnictwo Poznańskie
Wr. – Wrocław
WRN – Wojewódzka Rada Narodowa
WRZZ – Wojewódzka Rada Związków Zawodowych
WSB – Wielkopolski słownik biograficzny. Wwa,
Pozn.: PWN 1981.
WSiP – Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
WSP – Wyższa Szkoła Pedagogiczna
współaut. – współautor
współcz. – współczesny
współwyd. – współwydane
Wwa – Warszawa
wyd. – wydanie, wydał, wydawca
wydawn. – wydawnictwo, wydawniczy
Wydawn. RTV – Wydawnictwa Radia i Telewizji
Wydz. – Wydział
wygl. – wygłoszony
wyst. – wystawienie

YMCA – Young Men's Christian Association

Z. – zeszyt
Zach. – Zachodni
ZAiKS – Stowarzyszenie Autorów „Zaiks”
ZAKR – Związek Polskich Autorów i Kompozytorów
Utworów Rozrywkowych „ZAKR”
ZASP – Związek Artystów Scen Polskich
zbior. – zbiorowy
ZBoWiD – Związek Bojowników o Wolność
i Demokrację
ZG – Zarząd Główny
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego
ZLP – Związek Literatów Polskich
zmien. – zmieniony
ZMP – Związek Młodzieży Polskiej
ZMS – Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZMW – Związek Młodzieży Wiejskiej
Znak – Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”
zniszcz. – zniszczony
ZNP – Związek Nauczycielstwa Polskiego
zob. – zobacz
Zrzesz. – Zrzeszenie
ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSMP – Związek Socjalistycznej Młodzieży
Polskiej
ZSMW – Związek Socjalistycznej Młodzieży
Wiejskiej
ZSP – Zrzeszenie Studentów Polskich
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik
Radzieckich
ZWM – Związek Walki Młodych
ZZLP – Związek Zawodowy Literatów Polskich

Żyd. – żydowski

OPRACOWANIA OGÓLNE HISTORII LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884-1933*. T. 3. Ekspresjonizm i neorealizm. Wwa-Lw.: PWKS 1936, VII, 782 s. Reprint. Wwa: WAiF 1986.
2. I. Fik: *Dwadzieścia lat literatury polskiej (1918-1938)*. Cz. 2 Rodowodu społecznego literatury polskiej. Kr.: Spółdz. Wydawn. „Czytelnik” 1939, 172 s. Wyd. nast. z posł. H. Markiewicza. Kr.: Placówka 1949.
3. *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Praca zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Pod red. T. Terleckiego. T. 1-2. Londyn: B. Świdorski 1964, 606 + 797 s.
4. J. Krzyżanowski: *Dzieje literatury polskiej. Od początków do czasów najnowszych*. Bibliogr., indeks: Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Wwa: PWN 1969, 680 s. Wyd. 2 tamże 1972.
5. Cz. Miłosz: *The history of Polish literature*. New York: Macmillan 1969, 570 s. Wyd. 2 Berkeley, Los Angeles: University of California Press 1983. Przekł. pol.: *Historia literatury polskiej do roku 1939*. Przeł. M. Tarnowska. Kr.: Znak 1939, 526 s.
6. J. Kleiner, W. Maciąg: *Zarys dziejów literatury polskiej*. Cz. 1-2 (od początków do 1918 r.) napisał J. Kleiner. Cz. 3 (1918-1966) napisał W. Maciąg. Wr.: Ossol. 1972, 590 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1974.
7. *Literatura polska, 1918-1975*. Red. nauk.: A. Brodzka, T. Bujnicki (t. 3), H. Zaworska (t. 1-2), S. Żółkiewski (t. 1-2). Wwa: Wiedza Powsz. Z prac IBL PAN.
T. 1. 1918-1932. 1975, 791 s. Wyd. 2 tamże 1991.
T. 2. 1933-1944. 1993, 1091 s.
J. Stradecki: *Dokumentacja bibliograficzna 1918-1944* [dot. tomów 1-2]. 1975, 192 s. Wyd. 2 tamże 1991.
T. 3 cz. 1 1945-1975. 1996, 432 s.
8. M. Danilewicz Zielińska: *Szkice o literaturze emigracyjnej*. Paryż: Inst. Lit. 1978, 414 s. Wyd. nast. Wr.: Ossol. 1992, 460 s.
9. J. Kwiatkowski: *Literatura Dwudziestolecia*. Noty biogr. i bibliogr. oprac. J. Wojnowski. [Posł.: J. Ziomek] J.Z. Wwa: PWN 1990, 477 s.
10. P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*.
T. 1. *Literatura polska od 1918 [do 1939]*. Wwa: Officina 1991, 343 s. Wyd. nast. Wwa: BGW 1993.
T. 2. *Literatura polska od 1939 [do 1956]*. Wwa: BGW 1993, 465 s.
T. 3. *Poezja polska od 1956*. Wwa: BGW 1993, 592 s.
T. 4. *Proza polska od 1956*. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 405 s.
T. 5. *Proza polska od 1956*. Wwa: GRAF-PUNKT, BGW 1994, 338 s.
11. R. Matuszewski: *Literatura polska 1939-1991*. Wwa: WSiP 1992, 504 s.
12. J. Święch: *Literatura polska w latach II wojny światowej*. Wwa: PWN 1997, 583 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE PISARZY WSPÓŁCZESNYCH

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres dwudziestolecia międzywojennego]. Red. nauk.: W. Maciąg. Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.

2. L. Bartelski: Polscy pisarze współcześni. Leksykon 1939-1991. [Wyd. poszerz. i uzup.]. Wwa: PWN 1995, 503 s.

3. P. Kuncewicz: Leksykon polskich pisarzy współczesnych. T. 1-2. Wwa: GRAF-PUNKT 1995, 615 + 511 s.

*

4. E. Rosner: Literaci regionu beskidzkiego. Słownik biobibliograficzny. Cz. 2. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 30 s. *Kwart. Metod.* 1982 nr 1/2 wkł.

5. Pisarze województwa białostockiego. Białystok 1980, 23 + 20 s. Woj. Bibl. Publiczna w Białymstoku. Dział Inf.-Bibliogr.

6. M. Kowalewska: Pisarze ziemi bydgoskiej. Informator. Gdynia: WM 1968, 148 s. Z inicjatywy Bydgoskiego Oddziału ZLP.

7. M. Maxelon, G. Ślizień-Kowalewska: Słownik pisarzy województwa bydgoskiego. Biobibliografia. Cz. 1. Bydg. 1993, 395 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna w Bydg.

8. M. Kowalewska: Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim. Gdynia: WM 1964, 176 s.

9. M. Misiorny: Pisarze gdańscy. Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.

10. E. Zych: Pisarze i publicyści ziemi jeleńskiej. 1945-1970. Materiały biobibliograficzne. Powst. 1970. Masz. 136 s.

Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury XX w. IBL PAN w Wwie.

11. M. Fazan, W. Nawrocki: Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967. Kat. 1969, 304 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.

12. S. Wilczek: Środowisko literackie Katowic. Kat.: Oddz. ZLP 1978, 50 s.

13. Współcześni pisarze Kielecczyzny. Informator. Red.: L. Holtzer, D. Tomczyk, M. Kościńska. Radom 1973, 79 s. Wydz. Oświaty, Wychowania i Kultury Prez. MRN; Miej. Bibl. Publiczna w Radomiu.

14. S. Nyczaj, S. Rogala: Pisarze Kielecczyzny. Informator. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.

15. Pisarze ziemi krakowskiej. Informator. Oprac.: E. Szary, T. Szczerbińska, J. Wojciechowski, B. Zalewska. Kr.: WL 1976, 254 s.

16. Pisarze pod Wawelem. Członkowie Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Informator biobibliograficzny. Autorstwo haseł i red.: Zespół Miej. Bibl. Publicznej w Kr. Kr.: Universitas 1992, 222 s. SPP Oddz. w Kr.

17. W. Kania: Pisarze z Krupniczej. Informator bibliograficzny. Kr.: ZLP Oddz. w Kr. 1993, 199 s.

18. Z. Mrozek: Mały słownik pisarzy Kujaw i Pomorza. 1920-1991. Bydg.: Bibl. Metafory 1992, 151 s.

19. D. Stępczak: Poeci i pisarze województwa leszczyńskiego. Leszno 1977, 30 s. Kuratorium Oświaty i Wychowania, Leszczyńskie Tow. Kult., Woj. Bibl. Publiczna im. S. Grochowiaka.

20. M. Bechcyc-Rudnicka: Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1964. *Kamena* 1964 nr 17/18, 19; odb. Lubl. 1964.

21. J. Smolarz: Pisarze lubelscy. Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. Lubl.: Woj. Bibl. Publiczna 1980, 70 s. Woj. Bibl. Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lubl.

22. A.K. Waśkiewicz: Lubuskie środowisko literackie. Informator. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1970, 106 s.

23. A. Siatecki: *Pisarze lubuscy*. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1981, 101 s.
24. T. Błażejowski: *Łódzkie środowisko literackie*. Łódź: KAW na zlecenie Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Łodzi 1982, 131 s.
25. T. Błażejowski: *Współczesna Łódź literacka*. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s. Bibl. Łódź.
26. *Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego*. Red. nauk.: E. Martuszewski. Bibliogr.: S. Siemiaszko, T. Wajsbrota. Olsztyn: Pojezierze 1972, 186 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
27. *Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988*. Praca zbiorowa pod red. J. Chłosty. Olsztyn 1991, 155 s. Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.
28. L. Pośpiechowa: *Pisarze Opolszczyzny*. Opole: Inst. Śląski; Wyd. Kultury Urzędu Woj. 1975, 112 s.
29. H. Jamry: *Środowisko literackie Opolszczyzny*. Informator biobibliograficzny 1945-1980. Cz. 1-2. Opole 1986, 145 + 151-229 s.
- H. Jamry: *Suplement 1981-1985*. Opole 1988, 132 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smółki w Opolu. Dział Inf.-Bibliogr.
30. J. Bożychowski: *Pisarze Pomorza Gdańskiego*. Informator biograficzno-bibliograficzny. Gdańsk 1975, 116 s. Woj. Bibl. Publiczna Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu.
31. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: *Dorobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980*. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna w Gdańsku 1981, 238 s.
32. F. Fornalczyk, T. Matejko: *Pisarze Pomorza Środkowego*. Wyd. 2 uzup. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1988, 233 s.
33. *Pisarze Pomorza Zachodniego*. Informator. Noty biobibliograficzne: M. Kowalewska. Gdynia: WM 1967, 237 s. Wyd. z inicjatywy Oddziału Szczec. ZLP i dotacji Szczec. Tow. Kultury.
34. *Poznań literacki. Książki i ludzie*. Praca zbiorowa pod red. J. Mańkowskiego. Oprac.: F. Fornalczyk, Sz. Gąssowski, J. Mańkowski, J. Ratajczak. Poznań: Pałac Kultury 1964, 152 s.
35. S. Sterna-Wachowiak: *Informator o poznańskim środowisku pisarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich*. Poznań: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Pozn. 1990, 119 s.
36. Z. Fałtynowicz: *Środowisko literackie 1975-1990 w województwie suwalskim*. Bibliografia. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 79 s.
37. H. Lizińczyk: *Szczecin literacki. Ludzie i książki w latach 1946-1974*. Szczec. 1975, 144 s. Woj. i Miejs. Bibl. Publiczna im. S. Staszica.
38. *Pisarze Dolnego Śląska*. Informator. Wyd. 5 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku M. Łukasiewicz. Wr. 1977, 36 s. ZLP Oddz. we Wr.; Woj. i Miejs. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr.
39. N. Chadzinikolau, J. Mańkowski: *Pisarze Wielkopolski*. Informator. Poznań: WP 1971, 221 s.
40. J. Banaszak, U. Bzdawka: *Autorzy wielkopolscy*. Informator. Poznań: Woj. Bibl. Publiczna 1991, 114 s.

*

41. B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wysocki: *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980*. Praca zbiorowa pod red. B. Klimaszewskiego. Wwa: Interpress 1992, 498 s. Inst. Badań Polonijnych UJ.

SPIS TREŚCI

- Hasła osobowe ... 5
Lach Ewa/**K.B.** ... 5
Lachocki Franciszek/**B.D.** ... 5
Laks Szymon/**B.D.** ... 6
Lalewicz Janusz/**E.G.** ... 7
Lam Andrzej/**B.D.** ... 9
Lam Stanisław/**B.D.** ... 13
Lasocki Wiesław Antoni/**B.D.** ... 16
Lassota Ryszard/**E.G.** ... 17
Latawiec Bogusława/**J.Z.** ... 18
Lau Jerzy/**B.M.** ... 19
Lebioda Dariusz Tomasz/**K.B.** ... 21
Lec Stanisław Jerzy/**A.Sz.** ... 22
Lechicka Anna/**K.B.** ... 25
Lechoń Jan/**R.L.** ... 26
Leczycki Kazimierz/**K.B.** ... 31
Lednicki Waclaw/**B.D.** ... 32
Legeżyński Stefan/**J.Cz.** ... 37
Legut Lucyna/**B.M.** ... 38
Leja Magda/**B.M.** ... 40
Lekki Adolf/**E.G.** ... 42
Lem Stanisław/**E.G.** ... 43
Len Rafał/**B.D.** ... 56
Lenart Józef/**J.Z.** ... 57
Lengowski Michał/**B.M.** ... 58
Lepecki Mieczysław Bohdan/**A.Sz.** ... 59
Leszcza Jan/**B.D.** ... 62
Leszczyńska-Mittelstaedt Maria/**K.B.** ... 63
Leśnodorski Zygmunt/**J.Z.** ... 64
Lewak Adam/**J.Z.** ... 65
Lewandowska Cecylia/**J.Z.** ... 67
Lewandowska Zofia/**K.B.** ... 68
Lewandowski Jan/**B.M.** ... 69
Lewańska Izabela/**K.B.** ... 70
Lewański Julian/**A.Sz.** ... 71
Lewik Włodzimierz/**J.Z.** ... 75
Lewin Leopold/**A.Sz.** ... 76
Leżeński Cezary/**E.G.** ... 80
Libera Zdzisław/**J.Z.** ... 81
Lichański Stefan/**J.Z.** ... 86
Lichniak Zygmunt/**E.G.** ... 88
Lichodziejewska Feliksa/**A.Sz.** ... 92
Liebert Jerzy/**A.Sz.** ... 94
Liebert Waclaw Jerzy/**B.D.** ... 96
Ligocki Edward/**E.G.** ... 97
Ligoń Stanisław/**B.M.** ... 101
Linke Anna Maria/**K.B.** ... 102
Lipiński Eryk/**J.Z.** ... 104
Lipska Ewa/**A.Sz.** ... 106
Lipski Jan Józef/**R.L.** ... 108
Lipski Leo/**B.D.** ... 111
Lisiecka Alicja/**E.G.** ... 113
Lisiewicz Mieczysław/**B.D.** ... 114
Lisiewicz Teodozja/**B.D.** ... 117
Liskowacki Ryszard/**K.B.** ... 119
Lisowska-Niepokólczycka Anna/**B.M.** ... 122
Lisowski Jerzy/**B.D.** ... 123
Lisowski Krzysztof/**K.B.** ... 126
Litwiniuk Jerzy/**E.G.** ... 128
Loebl Bogdan/**B.M.** ... 130
Lohmann Jan/**K.B.** ... 132
Lorentz Zofia/**B.M.** ... 133
Loth Roman/**B.D.** ... 134
Lothamer Henryk/**B.M.** ... 137
Lovell Jerzy/**K.B.** ... 137
Lubkiewicz-Urbanowicz Teresa/**J.Z.** ... 140
Lubosz Bolesław/**K.B.** ... 141
Lurczyński Mieczysław/**A.Sz.** ... 143
Lutowski Jerzy/**J.Z.** ... 145
Łabęcka-Koecherowa Małgorzata/**B.D.** ... 147
Łada-Cybulski Adam/**A.Sz.** ... 149
Łanowski Zygmunt/**J.Z.** ... 150
Łapicka Zofia/**B.M.** ... 155
Łapiński Zdzisław/**J.Z.** ... 156
Łastik Salomon/**B.M.** ... 158
Łaszowski Alfred/**B.D.** ... 159
Ławrynowicz Zygmunt/**B.D.** ... 161
Łazowertówna Henryka/**J.Z.** ... 162
Łączkowski Zdzisław Tadeusz/**B.D.** ... 163
Łempicki Stanisław/**E.G.** ... 164
Łempicki Zygmunt/**E.G.** ... 168
Łęczycka Maria Jadwiga/**E.G.** ... 170
Łoboda Roman/**K.B.** ... 170
Łobodowski Józef/**E.G.** ... 171
Łoch Eugenia/**B.M.** ... 175
Łochocka Hanna/**B.M.** ... 177

SPIS TREŚCI

- Łopalewski Tadeusz/J.Z. ... 178
Łoś Stefan/E.G. ... 182
Łoziński Józef/K.B. ... 183
Łubieński Tomasz/J.Z. ... 184
Łuczeńczyk Andrzej/B.M. ... 186
Łuka Wiesław/K.B. ... 187
Łukasiewicz Jacek/J.Z. ... 188
Łukasiewicz Stanisław/K.B. ... 191
Łukaszewicz Michał/K.B. ... 192
Łużny Ryszard/E.G. ... 193
Łysakowski Jan/B.M. ... 197
Łysek Paweł/A.Sz. ... 198
Łysiak Waldemar/K.B. ... 200
Łyskanowski Marcin/K.B. ... 202
Mach Wilhelm/A.Sz. ... 203
Machejek Władysław/K.B. ... 206
Maciąg Włodzimierz/B.D. ... 210
Maciejewska Irena/J.Z. ... 213
Maciejewska Maria Krystyna/J.Cz. ... 215
Maciejewski Janusz/J.Z. ... 216
Maciejewski Jarosław/A.Sz. ... 218
Maciejewski Marian/J.Z. ... 221
Macierzewska Janina/E.G. ... 222
Mackiewicz Józef/J.Cz. ... 223
Mackiewicz Stanisław/E.G. ... 231
Madej Antoni/B.M. ... 236
Madej Bogdan/K.B. ... 237
Magnuszewski Józef/B.D. ... 238
Maj Bronisław/B.D. ... 241
Majcherczyk Julian/B.D. ... 242
Majchrowski Stefan/J.Z. ... 243
Makarczyk Janusz/K.B. ... 245
Makarski Henryk/B.M. ... 248
Makowiecki Andrzej/K.B. ... 249
Makowiecki Andrzej Zdzisław/E.G. ... 250
Makowiecki Tadeusz/E.G. ... 252
Makowski Stanisław/B.D. ... 254
Makuszyński Kornel/B.D. ... 256
Malczewski Rafał/A.Sz. ... 265
Malewska Hanna/B.D. ... 266
Malicki Jan/A.Sz. ... 270
Maliszewski Aleksander/B.D. ... 272
Maliszewski Dionizy/B.M. ... 275
Małaczewski Eugeniusz/B.T. ... 276
Mandalian Andrzej/K.B. ... 278
Mann Maurycy/A.Sz. ... 280
Mańkowski Jerzy/B.M. ... 281
Marciniak Rena/B.M. ... 283
Marcinowska Jadwiga/B.M. ... 284
Marczak-Oborski Stanisław/E.G. ... 286
Marczyński Antoni Stanisław/J.Z. ... 289
Marek Zdzisław/B.D. ... 293
Marianowicz Antoni/A.Sz. ... 294
Marjańska Ludmiła/K.B. ... 300
Markiewicz Henryk/B.D. ... 302
Markiewicz Jarosław/E.G. ... 310
Markiewicz Zygmunt Mieczysław/B.D. ... 312
Markowa Anna/B.M. ... 313
Markowska Wanda/B.M. ... 315
Marlicz Jerzy/B.D. ... 317
Marszałek Jan/B.M. ... 320
Martuszevska Anna/B.M. ... 320
Marx Jan/K.B. ... 322
Marzec Edward/K.B. ... 324
Maślanka Julian/E.G. ... 325
Matuszewski Ryszard/J.Z. ... 327
Matywiecki Piotr/K.B. ... 331
Maurer Jadwiga/B.D. ... 332
Mayenowa Maria Renata/J.Cz. ... 333
Maykowski Stanisław/K.B. ... 338
Mączka Józef/B.T. ... 340
Meissner Janusz/K.B. ... 341
Melcer Wanda/B.D. ... 346
Melkowski Stefan/K.B. ... 349
Mencwel Andrzej/J.Z. ... 351
Meysztowicz Jan/J.Z. ... 352
Mękarska-Kozłowska Barbara/B.D. ... 354
Mętrak Krzysztof/K.B. ... 355
Miazgowski Bronisław/J.Cz. ... 357
Miązek Bonifacy/B.D. ... 359
Michalik Jan/J.Z. ... 361
Michalska Emilia/K.B. ... 362
Michalska Marta/B.M. ... 363
Michalski Bronisław Ludwik/J.Z. ... 364
Michalski Hieronim Edward/B.D. ... 365
Michalski Waldemar/K.B. ... 366
Michałowska Mira/K.B. ... 367
Michałowska Teresa/J.Z. ... 371
Michniak Czesław/B.M. ... 373
Miciński Bolesław/A.Sz. ... 375
Miernik Ryszard/K.B. ... 376
Mierzeński Stanisław/B.M. ... 378
Międzyrzecki Artur/A.Sz. ... 379
Mikołajek Tadeusz/K.B. ... 384
Mikulski Tadeusz/A.Sz. ... 385
Mikulski Zygmunt/B.M. ... 389
Mikułko Anatol/B.M. ... 390
Milczarek Władysław/B.M. ... 390
Milczewski-Bruno Ryszard/E.G. ... 392
Miller Jan Nepomucen/A.Sz. ... 394
Miller Jerzy/J.Z. ... 396
Miłska Anna/B.M. ... 398
Miłaszewska Wanda/A.Sz. ... 401
Miłaszewski Stanisław/A.Sz. ... 402
Miłobędzka Krystyna/K.B. ... 404
Miłosz Czesław/J.Cz. ... 405
Minkiewicz Janusz/J.Z. ... 425
Minkowski Aleksander/J.Z. ... 429
Mioduszewski Stanisław/B.M. ... 432
Misakowski Stanisław/K.B. ... 434
Misiorny Michał/K.B. ... 435
Mitosek Zofia/A.Sz. ... 437
Mitzner Zbigniew/J.Z. ... 439
Mitznerowa Larysa/J.Z. ... 441

Młodożeniec Stanisław/ E.G. ... 443	Mrożek Sławomir/ A.Sz. ... 486
Młynarski Wojciech/ B.M. ... 446	Mrówczyński Bolesław/ B.M. ... 501
Moczulski Leszek Aleksander/ J.Z. ... 448	Mularczyk Andrzej/ J.Z. ... 503
Momot Adolf/ K.B. ... 449	Müldner-Nieckowski Piotr/ K.B. ... 506
Mondral Camilla/ J.Z. ... 450	Musiał Grzegorz/ B.M. ... 508
Mondschein Józef Gabriel/ B.D. ... 453	Musierowicz Małgorzata/ A.Sz. ... 509
Morawiec Elżbieta/ J.Z. ... 455	Musiół Paweł/ K.B. ... 511
Morawski Kajetan/ B.D. ... 455	Muszyńska-Hoffmannowa Hanna/ E.G. ... 512
Morawski Zdzisław/ J.Z. ... 457	Mycielska Gabriela/ B.M. ... 514
Morcinek Gustaw/ E.G. ... 459	Myśliwski Wiesław/ E.G. ... 515
Morozowicz-Szczepkowska Maria/ J.Z. ... 467	
Morski Eugeniusz/ J.Z. ... 468	Skróty w tytułach czasopism ... 519
Morstin Ludwik Hieronim/ E.G. ... 470	Skróty inne ... 524
Morstin-Górska Maria/ E.G. ... 475	Opracowania ogólne historii
Mortkowicz-Olczakowa Hanna/ A.Sz. ... 476	literatury współczesnej (wybór) ... 529
Mortkowiczowa Janina/ B.D. ... 478	Słowniki biobibliograficzne pisarzy
Morton Józef/ K.B. ... 480	współczesnych (wybór) ... 530
Mostwin Danuta/ B.D. ... 482	
Mrozowski Wacław/ B.M. ... 484	

Zespół autorski:

Katarzyna Batora – **K.B.**, Jadwiga Czachowska – **J.Cz.**, Beata Dorosz – **B.D.**,
 Ewa Głębička – **E.G.**, Roman Loth – **R.L.**, Barbara Marzęcka – **B.M.**,
 Alicja Szałagan – **A.Sz.**, Barbara Tyszkiewicz – **B.T.**, Joanna Zawadzka – **J.Z.**

Przygotowanie do druku
Redakcja Encyklopedii i Słowników WSiP

Opracowanie typograficzne i techniczne
Janusz Malinowski

Projekt graficzny obwoluty, okładki i karty tytułowej
Zygmunt Ziemka

Skład i łamanie Key Text sp. z o.o. Warszawa,
ul. Prosta 2/14
Druk i oprawa: Olsztyńskie Zakłady Graficzne
im. Seweryna Pięknego, Olsztyn
Zamówienie 16/98

<http://rcin.org.pl>

Nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych ukazały się:

Encyklopedia szkolna. Matematyka.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Historia.

Praca zbiorowa

Encyklopedia szkolna. Literatura i nauka o języku.

Praca zbiorowa

W przygotowaniu:

Dawni polscy pisarze.

Słownik biobibliograficzny.

Praca zbiorowa. Tom 1 (A-G).

Słownik zawiera biogramy i bibliografię pisarzy od początków literatury po okres Młodej Polski. Opracowany jest pod względem metodologicznym, leksykograficznym i edytorskim podobnie jak wydawany od 1994 roku słownik *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury*. Oba wydawnictwa łącznie stanowią całościowe ujęcie dokumentacyjne dziejów literatury polskiej. Przeznaczone są zarówno dla osób zajmujących się nią profesjonalnie (badaczy, krytyków literackich, wydawców, bibliotekarzy), jak i szerszych kręgów czytelnich, w tym studentów i nauczycieli polonistów.

<http://rcin.org.pl>

ISBN 83-02-06694-X 01

9 788302 066948

The image shows a white rectangular label in the bottom right corner of a dark grey book cover. The label contains the ISBN number '83-02-06694-X' followed by a smaller number '01'. Below this text is a standard EAN-13 barcode. At the bottom of the label, the full 13-digit ISBN is printed as '9 788302 066948'.